

Digitized by Google

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
F
148(1
NAPOLI

Google

597824

[illegible]
DISCEPTATIONVM
FORENSIVM
Iudiciorum

STEPHANI GRATIANI
ROMANI V.I.D.

Tomus Primus.

[illegible] QVIBVS QVÆ IN CONTROVERSIAM quotidie veniunt secundum Doctorum receptas sententias, & veram praxim præcipuè Sacra Rota Romana definiuntur.

Omnia nuper edita, cum duplici INDICE tam Argumentorum, quàm rerum, quæ in Disceptationibus continentur.

COLONIAE ALLOBROGVM,
Apud Petrum Albertum.
M. DC. XXII.

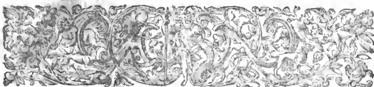
176

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX SINGVLORVM CAPITVM IN QVIBVS CVIVSLIBET DISCEPTATIONIS materia breuiter continetur.

Google

Digitized by Google

Digitized by Google

HORATIO LANCELLOTTO
SACRÆ ROTÆ AVDITORI INTEGERRIMO

Stephanus Gratianus fœlicitatem.

VIBVS nominibus debeam tibi, Præsul Amplissime, labores, & operam meam nemini dubium esse potest, qui merita Illustrissimi patrui tui Cardinalis Viri optimi, & omni sapientiæ laude cumulatissimi erga me, meósque, tuamque præcipuè beneuolentiam eximiam non ignorat. Ego verò, vt hoc publicè profiteri mihi perhonorificum duco, Ita me omnium ingratissimum crederem, si ingentis debiti rationes maximas tanto munusculo, vel expungi posse arbitrarer, vel imminui cuperem vlla ex parte. Non sunt tanti lucubrationes exiles meæ, vt adæquent beneficia vestra, Et mihi in noui promeriti loco est accipi benignè quale quale est, quod offertur. Id porrò me consecuturum facilè spero ab eo, qui Sacræ Rotæ Auditor integerrimus, atque omnium calculis, & plausu dignissimus non eo solum loco, sed etiam multo maiore, libros ad Iurisprudentiam pertinentes assiduè volutat, & acutissimè explorat, quique modestia, & patientia singulari paruitatem alienam fouere didicit, ne dum tolerare. Nam de cæterorum, qui hæc visuri sunt, vel approbatione, vel indulgentia, vt sperem, facit auctoritas patrocinij tui, quæ vel vna mihi gratiam, fauorem que tam citra periculum, quàm vltra merita conciliatura est; vt dum ego te pro officio colere, & quoad licet, ornare velle videor ad honoris, & dignitatis fontes, vnde tu diues es, re vera ipse ornandus, & cohonestandus accesserim. Veniet nimirum in hominum manus hic liber meus, & aditum fortasse non modo facilem, sed etiam honorificum impetrabit non sui commendatione, sed præsidio tuo; qui mihi solidæ laudis cumulus futurus est; alioqui satis ornamenti habituro, si eum istis oculis vnus ipse digneris: Quamquam si ambitioni locus est, ideo velim, sicut ille aiebat, ire per ora virûm, vt intelligant vniuersi, me in tuis, tuorúmque nominibus, & fuisse semper, & libentissimè futurum.

Vale Romæ Kalend. Iulij

M. DC. IX.

CAROLVS AMORINVS

ROMANVS

Studioso Iuris Vtriusque Lectori.

VI Iuris Ciuilis dignitatem, necessitatem, commoda multis verbis demonstrare contendat, is profectò, & actum agere ineptè videatur, & luci meridianæ lucem, ac meridiem quærat. Etenim, vt omittam de magnis ingenijs dicere, quæ amplissimam huic scientiæ famam sua laudatione pepererunt, quis tandem est, qui nesciat, Ciuitates, & Prouincias Legum præsidio niti, & vigere? quo sublato Ius, fásque omne tolli necesse sit, hoc est ipsum Ciuitatis statum, & communitatis bonum funditus conuelli, & ciuilem denique vitam desinere in agrestem? Quis ignorat, eos, qui sapientiam regundorum animorum sectati sint, omnibus temporibus maximam iniße non solùm gratiam, sed & venerationem apud omnes, eorumq́ domos, tanquam asylum, perfugium, & consilium publicum celebratas fuisse? Nemo ferè est vel in historia, vel in antiquitate mediocriter versatus, qui non ex Iurisprudentiæ castris complures seculis omnibus nullo penè negotio producere possit, qui celeberrimum sibi nomen, alijs verò salutem, & innumerabiles propemodum vtilitates quæsiuerunt, legum honestissima professione; Et meritò: Nam cùm omnes vitæ partes tuendas, regendas, ornandas ea cognitio complexa sit, non potest non ad eam confugere quisquis, vel iniuriæ depellendæ, vel officij præstandi, vel asserendæ dignitatis studio teneatur. De capite, de fortunis, de liberorum iure, de voluntatibus vltimis, de omni genere, & ratione viuendi, si difficultates inciderint, eodem nimirum curæ conuertendæ sunt, vt quid præcipiat, quid vetet, norma rerum publicarum, & actionum humanarum Lex, à peritis Iuris, hoc est nobilissimæ disciplinæ consultis oracula referantur. Apud eos videlicet expediendarum difficultatum, & nodorum dissoluendorum ars est; Alibi vita velut in pedicis, & tenebris cum assiduo metu, & sollicitudine traducatur. Vt profectò consultissimè fecisse dicendi sint, qui ad eam prudentiam complectendam studia sua, & industriam maturè transtulerunt ab otio domestico, curisq́ quotidianis. Eorum gloriam ego si minus assecuturum esse me sperem, at sequi studiosè voluisse mihi gloriosum semper existimaui. Proinde me a primis annis adduci ad bonas artes, vnde ad hanc scientiam gradus foret Maiorum meorum auctoritate sum passus, atque adeo magnam eisdem habeo gratiam, semperq́ debiturus sum, quod ipsorum laboribus nomen, famamq́ mihi nonnullam comparare possim. Quod nunc horum librorum editione tentare audeo, postmodum editurus fortasse mea, cùm accesserit ætas penè pueril maior, & ciuilis prudentiæ scientia, Deo adspirante, maturior. Tu fruere benigne Lector Auunculi mei scriptis, & adde Nepoti animos aliquid moliendi, quod proprium sit, & (quem ad finem post Deum consilia dirigimus) Reipublicæ fructuosum. Vale.

Imprimatur si videbitur R. P. M. Sac. Pal. Apost. Cæsar Fidelis Vicesger.
Imprimatur Fr. Thomas Pallauicinus Magister, & Reuerendiss. P. Fr. Ludouici Ystellæ Sacri Palatij Apost. Magistri socius Ordinis Prædicatorum.

sio collata per Episcopum filio fratris, qui cum eodem filio accessit ad eius Episcopatum declarando velle ibi habitare an sit valida. ¶ Situatio bonorum, & assidua in loco conseruatio an inducat competentiam fori. ¶ Electio ad quem pertineat quando quis potest conueniri coram pluribus Judicibus. ¶ Iudex an possit excommunicare subditum existentem extra territorium. 434

184 Priuilegium l. vnic. C. quando imperat. int. pupill. & vid. quando habeat locum, & an illi sit derogatum per facultates Auditoris Cameræ, ita vt pupillus possit coram eo conueniri stante obligatione camerali. ¶ Priuilegium primum quo casu videatur sublatum per concessionem secundi, & quid stante clausula motu proprio, quorum tenores, & aliis derogatoriis etiam ad futura. ¶ Pactum vel statutum an valeat, vt detur parata executio creditoribus contra bona pupillorum. ¶ Et quando solutio illis facta sine tutoris auctoritate liberet soluentem. 437

183 Pro computis recognitis per principalem seu per Judicem in illius contumaciam an sit danda executio etiam in præiudicium anteriorum creditorum. ¶ Et quæ requirantur, vt scriptura possit dici recognita. ¶ Appellatio an detur à calculatione. ¶ Promittens certam quantitatem, & plus, & minus, quod facto calculo debitum apparebit an possit conueniri executiuè ante liquidationem. ¶ Condemnatio ad soluendum, quod per calculatorem liquidabitur an valeat, & mereatur executionem sine noua sententia. ¶ Instrumentum an debeat pronunciari esse liquidum, vt pro eo competat executio. 440

184 Continuatio magistratuum in officio an sit permittenda vltra biennium, & an sufficiat maior pars Concilij, non obstante vnius reclamatione, & quid de consuetudine seruetur. ¶ Leges annales, seu annariæ quid contineant. ¶ Aduocatorum munus an esset olim perpetuum. ¶ Officialis an contrahat domicilium in loco officij, & an ibi possit conueniri, & de honore illi debito in salutando, & præcedendo tanquam sit caput Ciuium. ¶ Et de pœna præuaricantis in officio, & præmio bene se gerentis. 443

185 In locatione quando habeat locum remedium l. 2. C. de rescind. vendit. & pactum de mutuando an illam reddat illicitam. ¶ Locans operas tam fabriles, quàm obsequiales etiam in perpetuum quando possit cogi ad illas præcisè præstandas, an transeant ad hæredes, & valeat illarum cessio, & delegatio, & in eis læsio admittatur, & an sit licita conuentio seruiendi in triremibus, & pactum operandi, donec debitum soluatur creditori. ¶ Artifices, & Tribuni voluptatum qui dicantur, & an eis debeatur merces non conuenta. ¶ Exceptio cessionis bonarum operarum an possit opponi. 446

186 Priuilegia Doctorum an competant Aduocatis & Procuratoribus, sicut actu legentibus, & quid in ignaris, & Doctoribus ex rescripto, & non exercentibus, aut operam dantibus mercaturæ, & similibus, qui malè in eorum munere se gerunt. ¶ Milites non militantes, sed parati ad militiam an gaudeant priuilegiis militum. ¶ De lege Titia, & Cincia prohibente munera aduocatis. ¶ Et quomodo intelligantur versus illi Ausonij de ea loquentes contra Jurisconsultum ignarum. ¶ Et de variis nominibus quibus appellabantur tam Doctores imperiti quàm malè se gerentes. ¶ Indoctus an possit esse Judex. ¶ Ciues ex priuilegio an sint propriè Ciues. ¶ Impedientes studia à quibus possint expelli. 449

187 In promissione dādi quod ab aliis soluetur quæ summa debeat attendi, si diuersimode fuerit solutum, & quando sit facienda coaceruatio summarum discordantium, & illius diuisio media eligenda. ¶ Instrumentum an præsumatur falsum non reperto originali. ¶ Et quando illius inspectioni sit locus productis duobus exemplis contrariis, seu diuersis. 456

188 Scriptura an requiratur in emphyteusi. ¶ Dominium quomodo probetur quando agitur tam ad declarandam deuolutionem, quàm ad solutionem canonis, & an recognitio sufficiat cum aliis adminiculis, & qualia debeant esse. ¶ Census an potius sit præsumendus, quàm emphyteusis. ¶ Caducitas quando habeat locum in contractu census. ¶ Emphyteuta an priuetur ob pacta non seruata. ¶ Et quando possit cogi edere instrumenta inuestituræ, & indicare, quæ sint bona emphyteotica, & an satis sit confessio tacita resultans ex solutione canonis, vel requiratur expressa fatendo se emphyteutam. 457

189 Ornamenta, & munera, quæ dantur sponsæ, & vxori per virum, & consanguineos cui acquirantur. ¶ Et an valeat consuetudo illis donandi, & viro concedatur facultas vendendi. ¶ Et quid in donatis filio arrogato, & Oratoribus. ¶ De dono matutinali, seu Morgengab, vel Hypobolon, quod dabatur sponsæ manè post concubitum. ¶ Et de muneribus, quæ dabantur ab inuitatis in conuiuio sponsæ, seu puero recenter nato. ¶ Facere nomen quid significet. ¶ Existenti in magistratu quando possit donari per vxorem, & affines. ¶ Separatio thori an æquiparetur cum diuortio, ita vt debeatur augmentum dotis, & an facta illius reintegratione veniat eadem dos, & donatio. 461

190 Judex secularis procedens contra Clericum quando ipso facto incurrat pœnam excommunicationis, & Episcopus possit illum vendicare, & non vendicando puniatur. ¶ Non incedens in habitu, & tonsura quo casu perdat priuilegium fori, & controuersia an quis sit clericus per quem Judicem debeat cognosci, & quid in habitu, & vestibus illius. ¶ Delegatio causæ criminalis clerici an fiat laico. ¶ Clericus an condemnetur in expensis differens proponere exceptionem clericatus. 463

191 Resignans beneficium quando possit pœnitere, vel cogatur ad renunciandum. ¶ Effectus quis sit paruæ datæ, seu parui consensus, & quo casu faciat actum perfectum. ¶ Intimatio reuocationis voluntatis quando debeat fieri procuratori constituto ad resignandum, vt principalis possit pœnitere, & cui sit facienda. ¶ Episcopo an post acceptationem, alternatiuæ liceat mutare voluntatem, & ab ea recedere. 465

192 Dispositio subornati quādo probet contra subornantem, & faciat indicium ad torturam. ¶ Testes reprobantes instrumentum an debeant esse omni exceptione maiores, & quo casu hæc qualitas sit probanda tam in testibus instrumentariis, quàm in aliis non descriptis in instrumento. 467

193 Possidens rem melioratam an habeat retentionem melioramentorum, absque eo quod probet se meliorasse. ¶ Vsufructuarius quando repetat modicas expensas factas in vsufructu. ¶ Possessor bonæ fidei quo casu compenset fructus cum me-

Digitized by Google

F I N I S.

STE-

STEPHANI GRATIANI

ROMANI V.I.D.

Disceptationum forensium Iudiciorum.

PRÆFATIO.

SVMMARIVM.

1 *Leges quali disceptatione indigeant.*
2 *Libr. disputationum, seu quæstionum fori à quibus scripti, & quid contineant.*
3 *Rerum humanarum magna varietas & inconstantia.*
4 *Nulla certior regula iudicandi, quàm similia prospicere.*
5 *Similitudo in ratione comprehenditur in casu expresso, quamuis diuersitas sit in facto.*
6 *Rerum iudicatarum obseruantia à pluribus potest fieri non ab vno.*
7 *Interpretationes vtiles colliguntur ex responsis Iurisconsultorum.*
8 *Variæ inscriptiones quibus vsi sunt tam veteres, quàm recentiores Iurisconsulti in eorum lucubrationibus edendis.*
9 *Omnia noua placent.*
10 *Disceptatio idem est quod cognitio veritatis, & iudicium, ac finis contentionis num.45.*
11 *Iudicium animi appellatur diiudicatio iusti atque iniusti.*
12 *Diiudicatio significat disceptationem, & diiudico, idem est quod discepto.*
13 *Disceptatio sumitur pro arbitratu, & cognitione, & disceptator pro arbitro, & eo qui litem dirimit.*
14 *Dialectica est disceptatrix, & Iudex veri, ac falsi.*
15 *Disceptare controuersias pro componere.*
16 *Disceptatio libera, & legitima, ac iudicialis, quæ dicatur. num.18.*
17 *Legitimus dicitur qui legibus paret.*
19 *Ius & æquum est medium pluris, & paucioris, & iudex dicitur mediator.*
20 *Iustum quærentes medium quærunt, & ad iudicem ire est ad ius accedere.*
21 *Iudex qualis debeat esse, & quid ei incumbat, & quo casu dicatur iniquus num.24.*
22 *Aequale quando dicatur.*
23 *Iudex à Græcis vocatur Dichastes.*
25 *Iniquitas idem est quod inæqualitas. & num.27.*
26 *Mammona iniquitatis quid significet.*
28 *Disceptatores domestici, seu Iudices Diætitæ, qui dicantur, & de eorum ætate, & ad quos ab eis appelletur.*
29 *Arbitri honorarij qui sint, & de pœna honoraria, tutore, successionibus, & similibus, num.34.*
30 *Disceptatio honoraria, & domestica, quæ dicatur.*
31 *Arbitri, qui sortito arbitrandi potestatem habebant qui sint.*
32 *Iudex disceptationis, & quæstionis qualis sit.*
33 *Iudices delegati vocabantur Reciperatores, seu Recuperatores.*
35 *Arbitri appellabantur Diætitæ.*
36 *Diæta significat Iudicium, & cœnaculum.*
37 *Diætarij qui dicantur, & fures Diætarij qui sint.*
38 *Mos Disceptatorum, & arbitrorum copiam sui faciendi, vt querelantibus responderent.*
39 *Verborum significatio non debet per Iurisconsultos ignorari.*
40 *Disceptare accipitur pro disputare, & è contra disputatio pro disceptatione.*
41 *Disputare dicitur, vbi iure, & legibus disceptatur, & sumitur pro agitare rem, ita vt verum cognoscatur. num. 49.*
42 *Disceptator significat Aduocatum.*
43 *Disceptans dicitur, qui litigat.*
44 *Disceptare sumitur pro pendere.*
46 *Quæstio idem est quod Disceptatio, & dubitatio, ac finis iudicij, seu quæstionis.*
47 *Constituere Disceptationem vulgò dicitur accordare scripturas.*
48 *Disceptare significat commentari, & tractare.*
50 *Disputare rationem quid sit.*
51 *Iudicium quam significationem habeat.*
52 *Disquiro idem quod discepto, & disquisitio pro inquisitione, & disceptatione.*
53 *Dispunctio dicitur diligens examinatio, & disceptatio, prout etiam expunctio.*
54 *Expungere rationes est vltimam manum calculo imponere.*
55 *Arbitrium sumitur pro opinione, & officio decidendi, & etiam pro sententia, ac fine controuersiæ.*
56 *Constitutio iudicij, & disceptationis quid sit, & numero 57.*
58 *Causa accipitur pro euentu, & decisione, & pro lite, ac disceptatione.*
60 *Facta, seu fata causarum, & disceptationum quæ dicantur, & num.61.*
62 *Fatales dies qui sint.*
63 *Iudicium forense, id est ad forum pertinens. & numero 64.*
65 *Homo forensis pro Aduocato.*

66 *Forum competens, id est legitimum, & tribunal competens. num. 67.*

68 *Forensis, & Domesticus contraria.*

69 *Vitam silentio transigere non debemus.*

70 *Triste est decedere sine herede tam rerum, quàm bonorum, intellectus.*

71 *Otium emollit vires, sicut rubigo ferrum, & nihil agendo homines malè agere discunt.*

72 *Alexandri Macedonis, & Catonis dictum contra nihil gerentes.*

73 *Pœna aduersus ignauos, & desides ex legibus Atheniensium.*

74 *Draco pœnam capitis otiosis imposuit, & quare eius leges sanguine, non atramento condita dicerentur.*

75 *Lex apud Aegyptios, qua singuli tenebantur ostendere qua arte viuerent.*

76 *Otiosi Iuuenes è Ciuitate expellendi tanquam patriæ magis oneri, quàm honori.*

77 *Otij magis quàm negotij exigenda.*

78 *Adolescentes si nihil singulis quibuscunque diebus egissent ex cœnaculo expellebantur.*

79 *Industrius & diligens præferendus est pigro & inutili.*

80 *Inertes sunt reuocandi ad laborem.*

81 *Otium & voluptas sunt arma Dæmonis ad animas captandas.*

82 *Desidia omnia lædit, & corrumpit.*

83 *Dea industria quæ erant antiquitus.*

84 *Vitia otij negotio discutiuntur.*

85 *Feriati à labore abiectissimi censebantur.*

86 *Initia Diei ciuilis quare à Noctis medio ducerentur.*

87 *Labore prudentior se ipso quis efficitur.*

88 *Vespasiani, & Hadriani dictum quomodo Imperator mori debeat.*

89 *Breuitas & longitudo quando vitanda.*

90 *Multa & magna breuiter sunt dicenda.*

91 *Inueniendis inuenta non obstant.*

92 *Ampliora facienda sunt quæ accipimus.*

93 *Humana industria semper noua excogitat.*

94 *Obtrectatorum natura, & eorum nulla ratio habenda. num. 95. & 96.*

97 *Gratiæ referendæ sunt etiam scriptoribus qui veritatem non omnino attigerunt. num. 98.*

PRÆ-

PRÆFATIO.

EOIBVS latis naturaliter e-
uenire solet, vt sit necessaria
disputatio, & disceptatio fo-
1 ri, † cùm illæ indigeant ioter-
pretatione non qualicunque
tamen, aut quorumcumque,
aut vbicunque prodita, sed
ea, quæ est sæpius examinata
in Auditorio Principum, aut Magistratuum, & con-
iuncta auctoritati prudentium longo tempore, &
multis, magnisq; meritis quæsitæ, *l.2. §. his legibus ff.*
2 *de orig. iur. l. nam Imperator, 7. de legib.* Huiusmodi † sanè
plures collectæ sunt ab Vlpiano, Venuleio, & Tri-
phonino in his libris, quos Disputationum, seu
Quæstionum fori inscripserunt, in quibus plenius
in iudiciis reddita responsa cootinentur, quæ au-
ctoritates Prudentium dicuntur, *l. in tabulis, 34. de*
stat. liber. l. verbis 120. de verbor signif. l. ius autem ciuile, 7. de
iust. & iur. & latius explicat *Cuiac. de orig. iur. vers. cæpit,*
col. 6. in fin.

Et licèt res humanæ non certa quadam, & im-
3 mutabili serie voluãtur, † ita vt ob earum magnam
varietatem, & inconstantiam verisimile sit multa,
præter id, quod verisimile est, euenire, vt *Agatho* di-
cebat: Nihilominus è similibus similia plerunque
4 existunt, neque vlla est certior regula iudicandi, †
quo vnaquæque res euasura sit, quàm iospicere,
quem exitum similia io longinquitate temporis sæ-
pius, ac frequentius habuerint: Adeo vt similitudo
5 operetur idem iuris esse in casu simili, † & expres-
so, & sufficiat, quod idem sit in ratione, licèt in fa-
cto adsit diuersitas, vt comprehendatur sub expres-
so casu, *Abb. in c. quoniam frequenter, vt lit. non contest. &*
in c. fin. § in aliis, num. 54. eod. tit.

Cùm autem natura deoeget, vt idem homo mul-
ta secula, & integra meote, ac integris sensibus vi-
6 uat, † & omnium seotentias audiat, & ad omnes
consultationes Principum frequenter adhibeatur,
Id præstant plures, qui diligenter obseruando ra-
tiones, pondera, & momenta, quibus quisqoe ni-
xus est, & rerum perpetuò iudicatarum aoctorita-
tes adnotando, faciunt, vt omnibus ætatibus vixis-
se videantur, omnibus publicis coosiliis interfuis-
se, & omnia quæcuoq; contigerunt præsentes spe-
ctasse, & obseruasse, Ita vt in eis incredibilem quan-
dam vim consilij vigere, & eorum sententiam de
rebus gerendis in oraculi propemodum loco, &
numero haberi fatendum sit, vt docet *Muret. in orat.*
ad Tacit. col. 4.

Ad huiusmodi nodos iuris expedieodos pleriq;
tam veteres, quum recentiores Iurisconsulti multa
7 publicè exposuerunt, † & euulganda curaruot, ex
quibus vtilia responsa, & solertes, ac salutares inter
pretationes colliguntur, Ita vt eorum ingeniis non
modica gratia habenda sit, cum illorum præsidio,
& præclaris artibus iter humanarum actionum in-
finitis difficultatibus obstructum, & impeditum li-
berum reddatur, & Ciuitates, & Imperia rectè gu-
bernentur. Et omissis diuersis tractatibus & lectu-
ris, in quibus multa, quæ in controuersiam quoti-
die veniunt plenius definiuntur, Iidem Iuriscon-
sulti, vt casus eis occurrentes, & eorum lucubratio-
nes breuius explicarent varijs inscriptionibus vsi
8 sunt: *Tertullianus* enim † & *Iacobus Butrigarius* edide-
runt Quæstiones, quem sequuti sunt *Abbas Rolandi-
nus, Quesada, Nitar, & alij.* Lapus autem *Soarez, Anna, &
Gutierez* Allegationes. *Petrus de Orzola, Curtius, &
Aluarus Valascus* Consultationes. *Sextus Pompeius, Ioan-
nes Oldendorpius, & Gulielmus Francus* Varias lectiones.
Offredus Quæstiones Iuris Canonici. *M. Mantua* Ob-
seruationes Legales. *Alciatus* Paradoxa. *Ioannes Ro-
bertus* Sententias Iuris. *Theodorus Petreus* Conclusio-
nes controuersas. *Hartmannus Pistoris* Quæstiones
Iuris Romani. *Antonius Augustinus* Emendationes.
Gonzalus Mendez Vasconcellus Varia Iuris argumeota.
Bernardus Vurmserus, & Hartmannus de Armannis Practi-
cas obseruationes. *Nicolaus Piccolomineus* Quæstiones
vtriusque Iuris. *Costa, & Franciscus Sarmientus* Sele-
ctas interpretationes. *Antonius Contius, & Ludouicus
Vitalis* Varias Quæstiones. *Bonaguida* Declarationes
variarum causarum. *Triphonianus, Pileus, seu Bagarottus,
Bartolus, Maranta, Roffredus, Florianus, & Hieronymus
Zanchus* Disputationes. *Berous, & Ancharanus Regiensis*
Familiares Quæstiones. *Mendozza* Dispotationes
Iuris Ciuilis. *Iacobus Thomingus* Quęstiones Illustres.
Petrus Maurocenus, & Rolandinus Varias determinatio-
nes. *Gabriel Quesada* Quæstiones Fiscales. *Philippus
Custosius* Sententias ad Jus Ciuile pertinentes. *Iaco-
bus Cancer, Rebuffus, Couarruuias, Gomesius, & Ioseph. Gon-
zalez* Varias resolutiones. *Peguera* Quæstiones cri-
mioales. *Vaconius à Vacuna* Declarationes Iuris Ci-
uilis. *Ferdinandus Vasquius* Controuersias Illustres.
Ioannes Robertus, Germanius, Petra Perenon, & Lopez A-
nimaduersiones. *Brunus à Sole* Quæstiones legales.
Couarruuias, & Guterius Practicas Quæstiones. *Fran-
ciscus de Claperijs* Centuriam causarum Fiscalium.
Facchineius Controuersias. *Guterius* Quæstiones Ca-
nonicas. *Petrus Caballus* Resoluõones Crimioales.
Flores Diaz Recentiores practicas Quæstiones Iuris
Ciuilis, & Canonici. *Duarenus, & Alciatus* Dispun-
ctiones. *Ferrantes Garciareus* Patrocinia. *Grammaticus*
Vota. *Gotta* Memorabilia. *Bellonus* Supputationes.
Hieronymus de Monte, & Guilbertus varias Iuris Quæ-
stiones. *Cuiacius, Andreas Gail, & Mynsingerus* Obser-

Digitized by Google

nationes. *Burgensis* Quæstiones Ciuiles. *Cæsar Costa*
Ambiguitates Juris. *Malignatius* Quisquilias. *Pappo-*
nius Arresta. *Granutius* Theoremata. *Aluarus Valascus,*
& Anna Robertus Res Judicatas. *Vdalricus Zasius* Re-
sponsa singularia. *Gaballinus* Milleloquia Juris. *Pe-*
trus Gregorius Syntagmata. *Zasius* Intellectus singu-
lares. *Radulphus Fornerius, & Parladorus* Res quoti-
dianas. *Iacobus Riccardus* Miscellanea. *Matthæus Pa-*
chum Singulares Interpretationes. *Brissonius, & Gu-*
lielmus Fornerius Librum Selectorum. *Rogerius* Inter-
pretationes Juris. *Vincentius Carbotius, & Petrus Belloi*
Varia Juris. *Boetius Epo* Quæstiones Juris Pontifi-
cij. *Petrus Burgos* Librum Electorum. Prout etiam
multi alij Electorum Commentaria, de quibus
Budæus in Commentar. ling. Græc. fol. 179. Quamplures
Consilia, Responsa, Conclusiones, Notabilia, Lu-
cubrationes, Singularia, & Decisiones. Alij pro-
pria capita suis operibus inseruerunt, prout vni-
cuique in mentem venit magis expedire. Quæ con-
sulto omitto, cùm nimis longum esset omnia re-
censere.

Horum exemplu, cùm ego quoque, licèt Juris-
consultorum minimus, multa ad praxim pertinen-
tia collegissem, visum est potius casus in huiusmo-
di opere descriptos sub nomine Disceptationum
prodire, Tum vt aliquis nouus titulus, & ab alijs
9 non editus ponatur, † cum omnia noua placeant
Gloss. in prohem. ff. veter. §. in secundo autem anno, in verb.
noua, & in auth. de consulib. §. quantacunque, in fin. in verb.
miraculum. Tum quia nullo alio nomine magis pro-
prio, & à Jurisconsultis vsitato poterat huiusmodi
inscriptio procedere, quàm sub hoc vocabulo Di-
sceptationum. Etenim cum hic fuerint decisæ va-
riæ quæstiones ad Ius Ciuile, & Canonicum perti-
nẽtes in diuersis causis, in quibus iudicium meum
interposui, & tanquam Arbiter, & Consultor, &
10 tanquam Iudex, † hæc propriè dicitur Disceptatio
id est, Cognitio veritatis, prout explicat *Cicer. pro*
Flacco. Et hoc Iudicium animi appellatur Diiudica-
11 tio iusti, atque iniusti † secundum *Aristot.* de quo
per *Menoch. consil.* 202. *num.* 12. *lib.* 3. Et Diiudicatio ac-
12 cipitur † pro Disceptatione *Cicer. de legib.* Et diiudi-
co pro Discepto, & diligenter iudico *Terent. in*
„ *Heaut.* Ego dicam quod mihi venit in mentem, tu
„ diiudica.

Quare *in l. cum hi quibus* 8. *§. si cui, in fin. de transact.*
13 Disceptatio pro arbitratu, † & cognitione sumi-
tur, prout ibi declarat *Budæus.* Vnde etiam Disce-
ptator dicitur Arbiter *l.* 3. *§. tam & si vers. quasi virum*
bonum Disceptatorem inter se elegerint, ff. de arbitr. Et vo-
„ luit *Cicer. ad Sulpit. lib.* 13. Vt omnibus in rebus, &
„ quæ in aliquam controuersiam vocarentur te Ar-
„ bitro, & quod commodo tuo fieri posset te Disce-
„ ptatore vterentur, *Idem part.* 7. *& de legib.* 3. *& pro Ce-*
„ *cin.* vbi Disceptator, qui litem dirimit, & Arbiter.
14 *Idem* 4. *Academ.* † Dialecticam inuentam esse dicitis
„ veri, & falsi quasi Disceptatricem, & Iudicem. Et
Disceptare causam pro arbitrari dicit etiam Juris-
15 consultus *in l. sed & si compromissum, de arbitr.* † Et Di-
sceptare controuersias pro componere, & diiudi-
care, & illas Disceptationibus soluere *Cic.* 4. *Tuscul.*
„ *& pro Milon.* Et iste, inquit, præpositus est quæstioni,
„ qui hæc iustè sapienterque disceptet. *Idem Cicer. in*
„ *partition. ad filium.* Nam aut auscultator est, qui au-
dit, aut Disceptator.

Hinc dicimus liberam Disceptationem, id est
facultatem iudicandi secundum conscientiam, &
16 legitimam Disceptationem, † id est legitimum iu-
dicium adscriptũ Iuri scripto, & moribus recepto,
Budæus in Pandect. in l. vlt. ff. de senator. & Cicer. in Topic. &
17 *in partition.* † Legitimum enim appellamus eum,
qui legibus paret; Nam cùm omnis legitimus iu-
stus sit, sequitur, vt & omnia legitima quodammo-
do iusta sint, quando tamen à ferendarum legum
scientia definita sunt, vt declarat *Aristot. & ibi Muret.*
5. *Et hic fol.* 368. *vers. quando autem qui contra legem facit.*
18 † Et Disceptatio iudicialis, & legitima nil aliud est,
quàm comparatio quædam rerum, & causarum,
Gallesi. de exercitat. iur. perit. lib. 1. *in fin. numero* 18. *tom.* 1.
tract. fol. 172. Et declarat *Aristot. lib.* 5. *Ethicor. cap.* 4.
19 † vbi concludit Ius, & æquum pluris, & paucio-
ris esse medium pro portione arithmetica, & Iudi-
cem medium, seu medianum, aut mediatorem, ad
quem confugiunt homines cùm altercantur, vt il-
le tanquam Disceptator redigat eorum altercatio-
nes ad æqualitatem. *Et polit. lib.* 3 *cap. vlt.* vbi iustum
20 quærentes medium quærunt: † Ideo dicimus ad
Iudicem ire, id est ad ius ipsum accedere: Nam
Iudex si hoc nomen sustinere, ac tueri vult est qua-
si ius animatum, hoc est sanctus, inadulabilis,
21 inexorabilis, † erectus, terrificus, *Cæl. Rhodig. lect.*
antiq. lib. 23. *cap.* 14. Et quemadmodum Ius est me-
dium quiddam, Ita & Iudex, qui exæquat, & tan-
quam linea diuisa in partes inæquales, quo maior
pars æqualem superat, id aufert, & addit ad mi-
norem partem; Cum autem totum bifariam di-
uisum est, tunc aiunt se ius habere, cùm æquas
22 partes accipiunt. † Æquale autem est minoris,
& maioris ad analogiam arithmeticam, atque ob
id Ius dicitur à Græcis dicæon, quoniam est dicha,
id est duas in partes æquales diuisum, vt si quis di-
23 cat dichæon, † & ab iisdem Judex vocatur dicha-
stes, prout latius explicat *Aristot.* 5. *Ethicor. cap.* 4.
Cæl. Rhodigin. lect. antiq. cap. 16. *lib.* 23. Ideo dicitur
iniquus Judex, id est inæqualis; Hoc enim nomen
24 † tanquam commune complectitur plus, & mi-
nus; Nam siue plus, siue minus aliquis sumat, aut
deposcat ab æqualitate discedit, *Muret. ad Arist. lib.* 5.
25 *Ethicor. vers. est autem iniquus, fol.* 367. † Et iniquitas
idem est, quod inæqualitas, vt docet *gloss. in cap. si*
non sunt facienda, in verb. iniquitatis, 32. *quæst.* 4. Vbi
quod bene vtendum est mammona iniquitatis, id
26 est diuitiis inæqualiter distributis, † cum æquum
sit sibi necessaria retinere, & superflua pauperibus
erogare, hæc est enim iniquitas, si contra fiat;
Prout etiam dicimus locum, & ascensum ini-
quum, id est, non æqualem, *Liu. lib.* 2. *ab vrb. cond.*
& lib. 8. *bell. Punic.* Et pugnam iniquam pro non
27 æqua, & impare † *Virg.* 11. *Aeneid.* Et loci iniqui-
tas, id est, inæqualitas *Cæsar.* 1. *bell. ciuil.* Et iniquus
pro magno, & augusto, non æquali *Virg. c.* 4. *&* 5.
Georg.

Quibus adde Diætitas Judices quosdam fuisse
28 seu domesticos disceptatores, † ad quos homi-
nes litigaturi ex compacto deferebant discepta-
tionem suarum controuersiarum nolentes ambi-
gere apud Judices ordinarios. Oportebat autem
huiusmodi arbitros esse sexagenarios, aut paulo
minus, à quibus ij qui Judices dicuntur appella-
bantur, si sententia videbatur iniqua. A quo com-
promisso, vel arbitrio licebat recedere re integra
Bud. in comment. ling. græc. fol. 150. *in fin.* Vbi etiam,
29 quod isti erant Arbitri, † quos latini Honora-
„ rios vocabant. *Cicer.* 5. *Tuscul.* Quorum controuer-
„ siam solebat tanquam Honorarius arbiter Car-
neades iudicare. *Et in lib. de fato.* Ac mihi quidem
videtur

Digitized by Google

„ videtur, cum duæ ſententiæ fuiſſent Veterum Phi-
„ loſophorum, Chryſippus tanquam arbiter hono-
„ rarius medium fieri voluiſſe, ſed applicat ſe potius
„ ad eos, qui neceſſitate motus animos liberatos vo-
„ lunt.

Quemadmodum etiam huiuſmodi arbitrium
30 appellabant veteres honorariam, † & domeſticam
diſceptationem. *Cicer. pro Cecin.* Omnia inquit iu-
„ dicia reperta ſunt, aut cauſa diſtrahendarum con-
„ trouerſiarum, aut puniendorum maleficiorum:
„ Quorum alterum leuius eſt, propterea quod, &
„ minus lædit, & perſæpe diſceptatore domeſtico
„ diiudicatur. Alterum eſt vehementiſſimum, quod
„ & ad grauiores res pertinet, & non honorariam o-
„ peram amici, ſed ſeueritatem Judicis, ac vim re-
„ quirit, prout latius explicat *Bud. in commentar. ling.*
31 *græc. fol. 151. & 152.* † Vbi etiam de alio genere arbi-
trorum, qui non electione, vt ſupra dictum eſt, ſed
ſortito arbitrandi poteſtatem habebant, & ij erant
annui Magiſtratus, & ibi etiam de Prætore, qui
Romæ Judicibus præerat, & iudex quæſtionis,
32 † ſeu diſceptationis dicebatur, & quæſitor, de
quo etiam *idem Bud. in pandect. Cuiac. lib. 21. obſeruat.*
cap. 30. cum aliis per *Marcell. Donat. ad Tacit. lib. 1. in illis*
verbis, patiens tulit abſolui reum criminis maieſtatis: de pe-
cunijs repetundis itum ad Recuperatores fol. 96. & ad Sueton.
Tranquill. in Auguſt. cap. 32. fol. 239. Vbi multa de Ju-
33 dicibus delegatis, † qui à Romanis antiquis ap-
pellabantur Recuperatores, ſeu Reciperatores, &
de Judicio Recuperatorio, & honorario arbitro,
honoraria pœna, honorariis Judiciis, & actioni-
34 bus, ſucceſſoribus, † & poſſeſſoribus, & honora-
riis tutoribus, & curatoribus, & ſimilibus, de qui-
bus etiam *Rebuff. in l. ſoluendo, 114. verſ. ſexta, ff. de verbor.*
ſignificat. fol. 628. & in l. pecuniæ, 178. in fin. ff. eodem titul.
fol. 818.

Vocabantur autem præfati arbitri, ſeu dome-
35 ſtici diſceptatores, † Diætitæ à verbo græco diæ-
tin, quod eſt arbitri officio fungor, cum Diæta a-
pud Græcos ſumatur pro loco, quo arbitri ad iudi-
candum conueniunt, à diæteo iudico, vt arbiter.
36 † Vnde Diæta criminum, id eſt iudicium crimi-
num, & de Diæteris, id eſt arbitris plura *Pollux lib. 8.*
quem refert *Cal. Rhodigin. lect. antiq. lib. 12. cap. 18.* Vbi
etiam, quod iſti differebant ab illis, qui vocaban-
tur Dicaſtæ, hoc eſt Judices, & illorum echinus
erat nunc æneus, nunc ex opere figlino, in quem
teſtium dicta coniiciebantur. Quidquid aliàs Diæ-
ta diceretur cœnaculum, in quo æſtate ad vmbram,
37 hyeme ad ſolem cœnatur, *Plin. in Epiſt.* † Vnde Diæ-
tarij miniſtri Diætæ, *l. quæſitum, 12. §. hoſtiarij autem,*
ff. de fund. inſtruct. & inſtrum. legat. & Diætarij fures,
qui in aliena cœnacula furandi animo ſe dirigunt,
& plus puniuntur, quàm fures, de quibus *in l. ſaccu-*
larij, 7. in princ. ff. de extraordin. crimin.

Iſti autem diſceptatores, & Arbitri, id eſt Diæti-
tæ Judices erant per ſingulas tribus lecti numero
38 quatuor, & quadraginta. † Moris autem erat in lo-
cum certum Arbitros conuenire, copiamque ſui
facere, & præbere cuius quæribundo, vt ſi ipſi ſor-
didè, vel ambitioſè, vel offenſo animo arbitro vſi
eſſent in promptu reſponderent ei, qui ſe ab illis
damno affectum eſſe conquereretur, prout ex *De-*
moſthenis interprete docet *Bud. in comment. ling. græc. fol.*
150. ad med. Vbi etiam quod Diætan verbum non
ſolum arbitrari, ſed etiam conciliare, & compone-
re diſcordiam ſignificat.

Et quoniam Verborum ſignificatio non debet
39 per Juriſconſultos ignorari † *l. verbum, 125. in princip.*
ff. de verborum ſignificat. Sciendum eſt etiam, quod
aliquando Diſceptare accipitur pro contendere,
40 † & diſputare, ſicut è contra diſputare eſt agere,
diſſerere, & diſceptare. *l. 1. de inofficioſ. teſtament. l. 2. §.*
deinde, de orig. iur. Et diſputatio ponitur pro diſce-
ptatione, *Rebuff. in l. rei appellatio, 5. colum. 5. in fin. verſ. di-*
ſputare, de verbor. ſignificat. per text. in l. cum dies, §. plenum,
41 *de arbitr.* † Et vbi iure, & legibus diſceptatur dici-
tur diſputatio. *Rebuff. ibid. per l. 1. §. accuſatio, ad Trebell.*
l. 1. §. quæſitum, ff. quor. legat. Et quo diſceptator poni-
42 tur pro Cauſidico, & † Aduocato. *Alber. in verb. di-*
ſceptator. per text. in l. quidam, §. idem Pomponius, de arbitr.
Et deciſio Imperialis dicitur, quæ dirimit diſſen-
ſiones, & diſceptationes, *gloſſ. in l. vnic. Cod. de emen-*
dat. Codic. Iuſtin. Rebuff. in l. 3. column. vltim. ff. de verborum
43 *ſignificat.* † Et Diſceptans idem eſt, quod litigans,
l. vbi, 22. §. vltimum, Cod. ad legem Iul. de falſ. Et de Præ-
ſide Prouinciæ, qui memor iuris publici in diri-
menda diſceptatione legum placita cuſtodire de-
bet. *l. ſi is contra quem, 5. in fin. Codic. de ædific. priuat.* Vn-
de dicitur, quod poſt iudicium poſſeſſorium ea,
quæ ſuperſunt ad diſceptationem litigij ſuper pro-
prietatè immutilata permaneant. *l. 1. ad fin. Cod. ſi per*
44 *vim vel alio mod.* † Licèt etiam verbi diſceptare
quandoque ſit alius vſus, videlicet pro pendere
Cicer. famil. 10. ad Planc. Imper. Quanquam in vno
prælio omnis fortuna Reipublicæ diſceptat, quod
„ quidem cum hæc legerem, iam decretum arbitra-
„ bar fore, Tamen ipſa fama, quæ de tua voluntate
„ crebuit magnam es laudem conſecutus: id eſt
„ quanquam omnis Reipublicæ fama de tui prælij
„ exitu pendeat.

Magis tamen propriè Diſceptatio hic ponitur
45 pro iudicio, & fine contentionis, ſeu diſputationis
ex ſupra allegatis, Sicut dicimus de quæſtione, quę
idem eſt quod diſceptatio, & dubitatio, *l. fin. ff. quod*
iuſſ. Rebuff. in l. quæret, 135. verſ. quæſtio interdum, de verbor.
46 *ſignifi. fol. 704.* † Significat tamen iudicium, finem,
& cognitionem quæſtionis, prout explicat *Prateius*
in verb. quæſtio. & voluit *Bud. in Pandect. ad l. poſterius, de*
orig. iur fol. 127. Vbi etiam concludit, quod conſti-
47 tuere diſceptationem accipitur pro eo, † quod
vulgo dicimus accordare ſcripturas *Rebuff. in l. locut,*
60. col. 5. ad med. verſ. conſtituere, ff. de verborum ſignificat.
48 † Et diſceptatio, id eſt ratiocinatio, explicatio rei,
quæ tractatur, vt ſcribentis commentarios, & di-
ſcepio, tracto, & commentor. *Bud. in commentar. ling.*
græc. fol. 79. in fin. & fol. 560.

Prout etiam diſputare eſt agitare rem aliquam,
49 ita vt verum tandem cognoſcatur † *Cicer. de ami-*
„ *cit.* Catonem induxi ſenem diſputantem, quia
„ nulla aptior videbatur perſona, quæ de illa ætate
„ loqueretur. *Lactant. lib. 7.* Immortales eſſe animas
50 Pherecydes, & Plato diſputauerunt. † Et diſpu-
„ tare rationem dixit *Plaut. in Aulul.* Vbi diſpu-
„ tata eſt ratio cum Argentario etiam plus ipſus
„ debet.

Sic quoque iudicium ſignificat contentionem
legitimam, litem, quæſtionem, & diſceptationem.
51 † Licèt etiam aliquando denotet cognitionem,
notionem, & exiſtimationem ſuæ opinionis. *Cicer.*
„ *pro Cecin.* Omnia iudicia aut diſtrahendarum con-
„ trouerſiarum, aut puniendorum maleficiorum
„ cauſa reperta ſunt.

Hinc etiam diſquiro eſt per omnes partes quæ-
52 ro, ita vt inquirendo nihil lateat, † à quo diſquiſi-
tio, quę eſt inquiſitio voluntatis, & iudicij diuerſor

rum,& idem quod Disceptatio *Sueton.in Cæsar.* Pri-
,, mo Præturæ die Q. Catulum de refectione Capi-
,, tolij ad disquisitionem Populi vocauit. Et pertinet
,, etiam ad forum, Vnde *Liuius.* Et non quid ego fe-
,, cerim in disquisitionem venit,sed quid isti patt de-
,, buerint in disceptationem. *Cicer. de Arusp. Respons.*
,, Quanquam ad facinoris disquisitionem interest
,, esse quamplurimos.

Idem est de Dispunctione, quæ dicitur diligens
53 & exacta examinatio, † atque disceptatio, *l.si statuli-*
bera serua, ad fin. de statuliber. Rebuff.in l.cognoscere, 56. §.
dispungere.in princ.ff.de verb.signif. Vbi etiam quod dis-
pungere, & expungere pro eodem capitur, *l.in om-*
54 *nibus.§.fin.de diuers.& tempor.præscript.* † Vnde expun-
gere rationes est vltimam manum calculo & dis-
punctioni imponere, *l.penul.& ibi glo.in verb.expuncta,*
de administr. rerum ad ciuitatem pertinentium, l.ex causa.de
re militar. cum concordantibus ibi allegatis *per gloss.*
in verb.expungitur.

Qoare etiam arbitrium licèt significet opinio-
55 nem, *l.1.de solution.* † Et officium decidendi contro-
uersias, *toto tit. de recept.arbitr.* Tamen sumitur pro
sententia tam Judicis, quàm Arbitri, & pro fine
controuersiæ, *l.idem Pomponius, vers.is qui conuenit,&*
§.recepisse.de arbitr. l.cum exceptione, §.aliquando. ff. quod
met.caus. Rebuff in l.illa verba arbitratu,68. columu.3.ante
med ff.de verb.signific. Et quidquid propriè loquendo
differat Arbitrium à Judicio, Tamen Antiqui ali-
quando arbitrio, aliquando iudicio experiri soliti
sunt eiusdem rei nomine, prout multis exemplis
latè explicat *Bud.in comment.ling.græc.fol.155.*

Vlterius Constitutio iudicij, & disceptationis
est controuersia quædam iudicium præcedens se-
56 cundum *Bud. in l. quamuis, 2. de furt.* † Licèt verios
non sit controuersia,sed finis controuersiæ præce-
dentis iudicium, vt quando pars opponit se non
teneri procedere coram aliquo Judice, & Judex
constituit, an hoc fieri debeat, *l. si quis ex aliena, de*
iudic. Quod fit vbi reiectis exceptionibus dilatoriis
57 Judex decernit in causa procedere, † Ideo consti-
tutio iudicij dicitur sententia Judicis super exce-
ptionibus declaratoriis reiiciendis pronunciando
58 se Judicem competentem: Et constitutus † reus di-
citur post illam interlocutoriam, prout latè decla-
rat *Rebuff.in l.locum,60. col penult. vers.constitutio iudicij,*
de verb.signific.

Ita quoque Càusa exponitur pro euentu, & de-
59 cisione, † *gloss. in l.cum in vetus, 21. & ibi Alber. ff. de his*
quæ in fraud.credit. Rebuff. in l.rei appellatione, col.4. vers.
decimo tertio causam.de verb.signific. Quamuis aliquan-
do accipiatur pro disceptatione, quæstione, con-
tentione, & lite, quam *Cicer.in Topic.* vocat rem po-
sitam in controuersia, & disceptatione, *l.1.& vlt. C.*
vt intr.cert.temp. criminal. quæstio. termin. l.causas, Cod.de
transact. l. 1. de requirend. reis, l.in omnibus, de diuers. &
tempor.præscript. cum similibus, de quibus per *Rebuff.*
in l.rei appellatione.col 2. ad med. vers.secundo pro quæstione,
60 *de verbor. significat. fol. 196.* † Vnde dicuntur Facta
causarum, vt *in l.1. C de offic ciuil iudic.* Vbi Honorati,
id est Aduocati non habent facultatem sedendi
cum Judice tempore, quo causarum merita, vel
facta panduntur, quod scilicet fit litis contestatio-
ne, & assertione partium, *l.2. C.si per vim vel alio mod.*
61 † Licèt etiam dicantur Facta causarum, vel Facta
Disceptationis, vt *in l.41. Cod. Theodos. de appellat.* &
tam Facta, quàm Fata legendum esse docet *Cuiac.*
lib.16 obseruat.cap.9.per text.in l.3. Cod.de legib.l.aduocati,
62 *14.Cod.de aduocat.diuers.iudicum.* † Sunt enim in cau-
sis, aut incidunt Fata quædam, & dies, qui vocan-
tur Fatales, *l.tempora, C.de tempor.appellat. c.cum sit Ro-*
mana, & cap.ex ratione,de appellat. Gloss.in §.1. in verb.an-
num,de his qui ingred ad appell.Rebuff.in l.quæret,135.in fin.
de verb. signific. Vel quia in causis seu disceptationi-
bus adest Fortunæ iudicium, *l.seruus, 13. ff. de stat. ho-*
min. Et explicat *Cuiacius d.c.9.* vbi etiam quod apud
,, *Latinum Pacatum* dicitur, Nolo miserorum vel fa-
,, ctum onerare, vel fatum.

Hoc fuit consilium inscriptionis huius operis
63 sub nomine Disceptationum, † quibus addidi
Forensium Judiciorum, cum ad forum perti-
neant, prout vsus est *Cicer. 1. de Orat.* Forenses,in-
,, quit, disceptationes iudiciorum, aut deliberatio-
,, num. Et 1.*Offic.* Contentio tribuatur disceptationi-
,, bus iudiciorum, concionum Senatus. *Quintil.lib. 2.*
64 *cap.4.* † Et iuris disceptationum dixit etiam *Cicer.*
pro Milon Hinc Forenses causæ *Idem de natur.Deor.* Et
65 Forensis homo, id est causidicus, † & Aduocatus,
& qui se in foro exercet. *Quintil.lib 5.cap.10.* Et fo-
rensis, & publicus vsus *Cicer. in paradox.* Et forum
competens, id est conueniens, & legitimum par-
66 tium ad inuicem contendentium † *vt in rubr. de*
foro compet. in Decretal. Sext. & Clement & in rubr. Cod.
de iurisd. omn. iudic. & foro compet. Quod aliàs voca-
67 tur tribunal competens † per Jurisconsultum *in*
l. sed & hæ. §. non solum, de procurat. Rebuff. in l. condi-
68 *tionales creditores, 54. in fin. de verborum significat.* † Et
Forensis, & Domesticus contraria *Cicero, Licin.*
lib.5.

Accipe igitur studiose lector has qualescunque
meas lucubrationes, quas in publicum prodire
passus sum incensus solum incredibili quodam
animi ardore omnem vitæ meæ rationem sic in-
stituendi, vt si quid esset in me ingenij, quod exi-
guum esse fateor, id omne in publicam vtilitatem
69 conferrem: Sciebam enim omnes, † qui se student
præstare cæteris animantibus summa ope niti de-
bere, ne vitam silentio transigant, veluti pecora,
quæ natura prona,ventrique obedientia finxit, vt
ait *Salust.* Cum etiam, qui in aliqua disciplina la-
borarunt astringantur ex professionis debito, quæ
mente conceperunt instar seminis in lucem pro-
70 ferre, † Quemadmodum enim triste est decedere
sine hærede *§. adhuc autem, instit. de bonor. possess. l.*
& quia, 6. in princip. & ibi gloss in verb. successores, ff. de
interrog. action. §. 1. instit. quibus ex caus. manumitt. non
lic. Ita quoque miserrimum iudicatur habenti à
Deo Optimo Maximo gratiam intellectus poste-
ris suis, id est Studiosis nihil scriptum relinque-
re, quo possint velut hæredes intellectus aliqua-
liter consolari, vt docuit *Bald. in proœm. Decretal.nu-*
mero 7. & in prælud. feudor. quem ibi multum extol-
lens sequitur *Ias.columu. 1. in fin. vers. verum vt præ-*
clarè.

Accedat quod Veterum nos monuit auctoritas,
vt aliquo genere exercitationis animus sit excitan-
dus, cùm plurima mortalibus commoda per exer-
citationem, damna verò per Segnitiem eueniant.
Consuetudo enim,& exercitatio intelligendi pru-
dentiam acuit, & eloquendi celeritatem indicat,
memoriam firmat, & alit, Naturæ vitium tollit,
Ingenij vires excitat, Scientiam auget, meliores,
& doctiores efficit, & vnaquæque res per exerci-
tium recipit incrementum, *l.non intelligitur, 3. §.di-*
ui fratres, vbi gloss in verb. sicut enim, de iur. fisc. l. 2.
§. post originem. vbi gloss. in verb. producta, ff. de origin.
iur. cap.post translationem, 11. §. item si quis propter, de
renunciat.

Google

renunciat.l.penult.in fin.ff.ad exhib.l.legatis seruis,§.orna-
tricibus,de leg.3.l.milites, C.de re milit.lib.2. Cicer.1.de o-
71 rat.& 2.de diuinat. Quintil.lib.1.cap.1.† Otium verò è
contra emollit vires, sicut rubigo ferrum, vt Me-
nander dicebat. Ita vt nihil agendo homines malè
agere discant secundum M.Catonem. Vnde Alexan-
der ille Macedo quo die nihil gesserat se non regnas-
72 se existimabat. Et Cato Senior, trium duci se pœni-
tentiâ profitebatur, si fœminæ arcana retexisset,
si nauibus pertexisset, quo posset pedibus, sique
dies quandoque inanis foret transmissa. Et recen-
set Gul.Leporem Heduen. in suo tract.art.memorat. lib.4.
cap.10.vbi de otio disserit. Athenienses in forum
73 protrahere solitos esse ignauos homines,† & lan-
guore marcescentes, & vitam silentio prætereun-
tes, eosque vti facinorosos plectere; Quod etiam
refert Cassan.in catalog.glor.mund.in prohem.in princip.
74 post Valer. lib. 2. de institut. antiq. † legimus enim
Draconem primum, & celebrem legum latorem
apud Athenienses eos, qui otij damnati forent
capite censuisse mulctandos. Vnde ex hoc fa-
ctum creditur, vt illum Orator Demades non atra-
mento, sed sanguine leges condidisse dictaret se-
cundum Cal.Rhodig.lect.antiq.lib.11.c.3.in prim.

Lex autem illa Draconis quamuis durior vi-
deretur, & ab humanitate aliena, vt per Francisc.
Patrit.lib.1.de institut.respubl.tit.8. Tamen neque ra-
75 tione caret, cùm etiam scribat Diodorus † legem
fuisse apud Ægyptios, qua singuli cogebantur
nomina sua apud Presides profiteri, & ostendere,
qua arte, & quo lucro viuerent, & si qui menti-
rentur capite damnabantur, vt per Cassan.in cata-
log.glor.mund.p.11.consid.1.col.1.in fin.fol.252. Nec in-
iuria. Otiosi enim, & ignaui Iuuenes venenum
76 Ciuitatis sunt,† proni ad libidinem fiunt, bonis
inuident, aliena appetunt, & denique turbulen-
ti, ac seditiosi euadunt. Ideoq; neque admittendi
sunt ad munera, cum immo Præses curare debeat
huiusmodi malis hominibus Prouinciam purga-
re,l.3.de offic.præsid. Tales enim dissipant Ciuitates,
Prouerb.26. Et Otiosi, ac Ignaui, & Inutiles Patriæ
suæ magis oneri, quàm honori sunt, Val.lib.de te-
stam.quæ rescis.sunt.c.2.

Laborare igitur vnusquisque debet, vt vsui sit
77 sibi, & aliis. Otij enim magis,† quàm negotij ra-
tionem exigere debent, qui Reipublicæ præsunt,
& optimi etiam Patresfamilias ab his, quibus im-
perant, Quidquid Galba dictitaret, Neminem otij
sui rationem reddere cogendum: Quod quidem
78 & Doctissimi Veteres censuerunt, † Antequam
epularentur, Adolescentes ad mensam deuoca-
bant, ab eisque rationem exigebant, quid officij,
quidque negotij per diem peregissent, & illis so-
lis esculenta apponebant, quorum industriam
comprobabant: Illos autem ex cænaculo expel-
lebant, qui per ignauiam, & inertiam nihil egis-
sent, & cibum officio, & negotio, vt lucrarentur,
imperabant, Francisc.Patrit.lib.1.de instit.reipubl.tit.8.

Inde etiam Diligens, & Industrius præferen-
79 dus est inutili, & pigro † l.suspectum, de suspect.tutor.
§.fin.instit.eod.tit. Ita vt quoque inertes, id est, sine
80 arte cogendi sint ad laborem, & negotiationem †
l.vnic.& ibi Luc.de Penn. Cod.de mendicant.valid.lib.11.
Cum etiam reprobentur, qui fructum non affe-
runt, Matth.3.& 7.Prouerb.6.& 21. Otium enim &
81 voluptas arma sunt Hostis antiqui † ad animas ca-
ptiuandas,c.nisi cum pridem,§.verum.vbi Gloss.in verb.
otiositas,de renunciat.c.nunquam.& ibi Glo.penult.de con-
82 secr.dist.5.† Et Desidia animum corrumpit, & om-
nia lædit,§.hæc omnia,auth.de quæstor.l.pen.C.de annal.
excep. Et dicitur Nouerca eruditionis, cap.nihil,83.
83 dist.† Vnde etiam Strenuam, Agenoniam, & Sti-
mulam Industriæ Deas excogitauit Priscorum se-
84 dulitas, Cel.Rhodig.lect.antiq.lib.11.c.1.in princ.† Et o-
tij vitia negotio discuti, docuit Q.Curt. Et Thessa-
lus quidã interrogatus, quinam in Thessalia cen-
85 serentur abiectissimi,† A labore, inquit, Feriati.

Qua ratione à Romanis institutum proditur
memoriæ, vt Ciuilis Diei initia à Noctis medio
86 ducerentur,† Vt Solis exortus esset quidem ope-
ris initium, Tempus autem, quod præcedit appa-
ratui impenderetur, Quippe paratos, instructosq;
obire negotia oportet, non inter obeundum in-
strui, vel apparari, Cel.Rhodig.lect.antiq.lib.11.c.1.col.1.
87 in fi. Meritò igitur fugiendum est otium,† labore
enim, & difficultate rerum se ipso prudentiorem
fieri Xerxes dictitabat; Et Vespasianus, vt refert
Dio, grauiter affectus à Medicis reprehẽsus, quod
88 imperatoriis non abstineret functionibus, † re-
spondit, Præfectos rebus stantes mori oportere,
quod etiam mouenti quietem Hadrianũ dixisse
referunt. Et quamuis in quibusdam gẽtibus non
in vltimis habitum laudibus otium inueniatur,
Vnde illo perfrui Thracum moris est, & præcla-
rum existimatur, Et legum conditores festos ad
hoc ipsum instituisse videntur dies, veluti neces-
sarium laboribus interponentes tẽperamentum,
Tamen honestis iucundisque illectationibus la-
xandus est animus, ita vt non sit otiũ sine litteris,
cum absq; illis mors esset, & hominis viui sepul-
tura, vt dicebat Seneca, secundum quem soli etiam
omnium otiosi sunt, qui Sapientiæ vacant. Vnde
P.Scipionem, qui prior Aphricanus est appellatus,
dicere solitum scripsit Cato, Nunquam se minus
otiosum esse, quàm cũ otiosus, nec minus solum,
quàm cum solus. Magnifica verò vox, inquit M.
Tullius, & magno viro, & sapiente digna, quæ de-
clarat illum, & in otio de negotiis cogitare & in
solitudine secum loqui solitum, vt neque cessaret
vnquam, & interdũ colloquio alterius nõ egeret.

Et quamuis non me lateat ob ingenij mei im-
becillitatem consequi non posse, vt præstantibus
viris placeam: At certè id consequar receptas Do-
ctorum sententias, & veram praxim præcipuè Sa-
cræ Rotæ Romanæ sequendo, & eorum doctri-
nas fideliter allegando, & breuiter dicendo, vt
minus molestus sim, licet enim aliquot capita in
huiusmodi opere descripto longa videantur, Ta-
men id accidit ob plures quæstiones, quæ eadem
facti specie, & in eisdem capitibus definiuntur,
quando præsertim longiori discussione opus est.
89 † Cum etiam reprehensibile sit nimis in scriptu-
ris siue breuitati, siue longitudini esse conne-
xum, Quia primum præcedit studiosorum desi-
derium, secundum sensus legentium onerat, vt
docet D.Hieron.apud Hierem.lib.2. in princ. quem se-
quitur Felin.in prohem.decretal.in princ.vers.notabo igi-
90 tur. Vbi etiam, † quod multa, & magna breuiter
sunt scribenda secundum Valer.lib.4.cap.1. Sed a-
liud est breuem esse, aliud capita rerum attinge-
re. Ideo in prohem.ff.veter. miserrimum indicatur
pauca ex multis, & breuissima ex amplissimis ac-
cipere, vt adhuc sitientes ab eis recedant. Quæ-
rendum est tamen, vt potius legentes quem bre-
uem esse doleant. Suauius est enim illos dicere,
Cur hic tam cito desiit? Quam abise cupien-

tes, quando tandem hîc desinet? Nimio satius est,
quod cum fame relinquit, quàm quod satietate
distendit. Vnde apud *Philemonem* quendam Ana-
ximenem, cùm is prolixam orationem habuisset
à Theocrito redargutum, Verborum quidem
flumen est, Mentis verò gutta. Et Samniorum
Legatis lõgiore vsis oratione à Spartanis dictum
apud *Plutarchum*, Priora quidem obliti sumus, sed
nec posteriora ob id percepimus.

Neq; vero me ab inceptis terruit, dum confero
infantiam meam, & paruam eruditionem cum
amplitudine, & meritis virorum Sapientium, qui
tam fœlici prouentu rem literariam auxerunt, vt
nihil addi posse videatur: Adeo vt rerum magni-
tudo sicut præstãtia ingenia euocauit: ita scripto-
rum præstantia rerum magnitudinem adæqua-
uerit. Etenim multum restat operis, multumque
91 restabit, †cum inueniendis inuenta non obstent,
& in dies crescat scientia, neque vlli nato post
mille secula præcludetur occasio aliquid adden-
di, vt docet *Senec. epist. 65. lib. 9. & epist. 69. lib. 11.* Vn-
de exemplo boni patrisfamilias ampliora facien-
92 da sunt, †quæ accepimus, vt maior ista hæreditas
ad posteros transeat. *Idem Senec. d. epist. 65.* Nam in-
tellectus ad instar Solis oritur, & occidit, vadit, &
redit ac nunquam moritur, sed suis vicibus oc-
cultatur, sanè sol cadit, & imber super vitem, &
93 ficulneam, & producunt vberes fructus, † nec
natura desinit eos producere, cum præsertim hu-
mana industria, quę nihil intactum reliquit, mul-
ta postea excogitauerit, quæ longiori indigent
commentatione, prout omnia prædicta notat
Bald. in prohem. decretal. nu. 8. Et adest tanta materiæ
copia, vt potius Faber labori, quàm labor Fabro
defuturus sit, Ita vt prior dies posterioris discipu-
lus dici possit. In isto enim vario, & effuso scri-
bendi genere alius alio plura quidem inuenire
potest, nemo vero omnia.

Minus duxi inchoatum opus destituendum esse
ob assiduam maledicentiam, & probra eorum
qui aliena facta, & dicta malignè detrectant:
94 † Commiserendum est enim eorum naturæ, qui
dum omnia carpunt morbo suo morem gerunt,
& dum sua tantum mirantur aliorum sunt incu-
riosi, cum propriis rebus solum intentos aliena-
rum facilè capiat obliuio. Vt hoc æuum est in
quo calumniæ, vt ille inquit, Quasi herba irrigua
succreuerunt vberrimè. Ætas enim nostra mirifi-
cam quandam extulit vim hominum improbo-
rum, qui magnam laudem in obtrectatione posi-
95 tam putant, † nec quidquam cupidius faciunt,
quàm, vt quidquid possunt, quacunque ratione
possunt, ex aliena gloria, deterant, creduntque i-
ta se demum emersuros, si eos, qui extant depres-
serint, quam rationem grassandi ad famam, cùm
nemo vnquam approbauerit, nulla est eorum ha-
benda ratio, illisq; respondeat *D. Hieron. in proœm.*
Paralipom. Sed rodentes in publico detrahunt,
quod in angulis libenter legunt, & sequitur *Felin.*
96 *in proœm. decretal. in princ.* † Vnde etiam *Martial.* Ec-
ce rubet quidam, pallet, stupet, oscitat, odit: Hoc
volo nunc nobis carmina nostra placẽt. Et quod
ineptè fastidiosis displicet inter cæteras laudes
hanc quoque non postremam esse statuendum
est: Multa sunt non publici saporis, quæ qui sur-
dato palato sunt, ingustata prætereunt, cum ele-
gantiores homines, & talium deliciarum intelli-
gentes mirificam quandam ex eis percipiant sua-
uitatem, prout explicat *Muret. var. lect. lib. 9. c. 8.*

Sufficiet nobis industriam nostram in re hone-
sta, ac laudabili exercuisse, & hoc qualicunque
labore aliorum laborem minuisse, summorum e-
nim virorum exemplo incitati longè quidem, ac
multum impari facultate, sed non dispari volun-
tate eandem viam sequuti sumus, vt Doctorum
sententias, quantum in nobis fuit, obscuras illu-
strare, & definire conaremur, quod si non assecu-
ti sumus, erit tamen æqui, bonique consulen-
97 dum. † Nam inquit *Aristot. in metaphys.* Non iis mo-
dò, quorum sententiis accedimus, sed & illis, qui
veritatem non omnino attigerunt, testari gratias
decet: Hi enim aliquid contulerunt, Nos siqui-
98 dem excitarunt, acueruntque: † Etenim si Ti-
motheus non fuisset, tantam non haberemus ca-
nendi artem, quod si nec præisset Phrynis minor
apparuisset Timotheus, prout explicat *Cæl. Rhodig.*
lect. antiq. cap. 28. lib. 7. Tu Lector Vale, & si non iu-
uantem, at certè volentem defende, ac protege.

Digitized by Google

DISCEPTATIONVM FORENSIVM
Iudiciorum.

STEPHANI GRATIANI ROMANI V.I.D.

TOMVS PRIMVS.

EPITOME.

APPELLATIO in vno articulo quando deuoluat totam causam, & suspendat iurisdictionem in reliquo. Per appellationem vnius condemnati in ducentum an consulatur alteri, vt possit petere integra ter centum coram Judice appellationis, quamuis non appellauerit. Judex quando suppleat in causa, & in facto. Appellatus committens causam an iuuet appellantem. Dispositio *cap. oblatæ, de appellat.* de non præueniendo appellantem non habet locum in curia.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio in vno articulo an deuoluat totam causam. & num. 2.*
3 *Appellatio limitata producit effectum limitatum.*
4 *Per appellationem vnius condemnati in ducentum est consultum alteri, vt possit petere integra ter centum coram iudice appellationis quamuis ipse non appellauerit.*
5 *Iudex ad quem videns reum in minus condemnatum potest supplere.*
6 *Iudex supplet in causa, quæ venit ad petitionem coadiunandam, secus ad originem nouæ petitionis.*
7 *Vna pars supplet quoad iurisdictionalia, quæ alius facere tenebatur.*
8 *Appellatus faciens causam committi an iuuet appellantem, quamuis nihil fecerit, & excuset eum à desertione. & num. 9. & 10.*
11 *Dispositio* cap. oblatæ, de appellat. *de non preueniendo appellantem non procedit in curia. & num. 12.*
13 *Iudex an suppleat etiam in facto, quando de ipso sibi constat tanquam iudici. & num. 14. & 15.*
16 *Victor absolutus ab expensis quando debeat appellare respectu expensarum num. 17. & 18.*
19 *Appellatio non est communis vbi fuit appellatum in parte & partibus. Idem in rescripto. num. 21.*
20 *Approbatio sententiæ in parte & partibus producit effectum limitatum.*

CAPVT PRIMVM.

INVOCATO prius Diuini Nominis auxilio, quod semper etiam omnibus subsequẽtibus capitibus præmissum censeatur, cũ sine eo factum sit nihil. *Iob. c. 1.* & omnis agens frustra agat, neque aliquid honestum, aut vtile inchoari possit *c. non obseruetis,*
1 17. q. 7. In disceptatione illa † an appellatio interposita in vno articulo deuoluat totam causam, & suspendat iurisdictionem in reliquo, verior est opinio negatiua quam tenet *Butr. in c. super eo, il 1. de appell. Franc. in c. si duobus, 7. nu. 6. eod. tit.* Istud tamen procedit quando articulus est separatus, non si
2 vnicus, connexus, vel † indiuiduus *Dec. in c. bonæ. vbi de communi. num. 19. in fin. col. 4. post med. de appellat.* Ratio quia cum vnica sit causa, tota deuoluitur, secus quando est duplex, & solum appella-
3 tur ab vna, quia † tunc tanquam limitata producit effectum limitatum *Parис. consil. 66. num. 7. lib. 11 Vant. de nullit. ex defect. iurisd. ordin. num. 87.*
Ideo in casu Salustij Mercurij mihi proposito quia petitio de qua in actis erat ex eadem causa, dixi potuisse iudicem appellationis supplere ad fauorem eius, qui non appellauit, quamuis Judex à quo solum condemnauerit in scutis ducentis, & non pro tota summa petita scutorum tercentum, & condemnatus in ducẽtum solum ap-
4 pellauerit, quasi per appellationem † illius sit cõsultum alteri, vt possit petere integra tercentum coram iudice appellationis prout concludit in specie *Alex. cons. 183. in causa & lite, col. 1. in fin. vers. & fortius dico, num. 4. lib. 6. Bald. in l. fin. ad med. vers. quæro de tali casu, C. quand. prouoc. non est necess. Speculat. in §. 11. col. fi. de appell. vers. sed pone peto centũ. & ibi Add. in verb. ampliorem. Bart. in l. si quis libellos, C. de appell. Surd. decis. 143. nu. 4* Ratio quia non appellans tunc videtur sententiæ acquiescere, quando altera pars non appellauit, alias secus, cum ex eius appellatione hoc beneficium consequatur *Imol. in c. cum Ioannes, col. 3. in fin. vers. & aduerte, nu. 16. post Butr. ibi. col. vlt. in fi. vers. vltimo facio, de fid. instru. Aym. cons. 140. n. 8. in fi.*
Præsertim quia ratione partis totum deuolui-

5 tur: † Unde iudex ad quem videns reum in minus
condemnatum debet supplere, prout etiam facit
in causa quę venit ad petitionem coadiuuandam
6 *l. Titianus, ff. quod cum eo.* secus si † veniret ad origi-
nem nouæ petitionis *l. per hanc, C. de tempor. appellat. Bal. in d. l. fi. vers. extra noto, C. quand. prouo. non est necess.*

Et facit, quia in correlatiuis etiam si vni eorum
sit data forma, alter tamen satisfacit formæ illud
faciendo, ita vt sit legitima & bona iurisdictio,
cum vna pars possit supplere quoad iurisdictio-
7 nalia, quæ alius † facere debebat *vt notat. in l. fi. de offic. praefect. vrb. Gomes. in specie de annal. quaest. 65. in fin. & in versic. praeterea.* vbi ex hoc infert pluries fuisse
in Rota decisum; quod etiam sola diligentia ap-
pellati iuuet appellatum, prout in termino de-
cem dierum præfixo ad prosequendum appella-
tionem; nam si infra illum appellatus fecit cau-
sam committi, adeo iuuatur appellans, vt non
8 possit dici quoad eum causa deserta, licèt † per
appellantem factum fuerit *Egid. decis. 259. Caputaq. decis. 36 num. 4 lib. 1. Rota decis. 7. de appellat. in nou.* vbi
9 etiam quod diligentia appellati prodest appel-
lanti, † licet dederit exceptiones generales, dum-
modo non persistat in eis, & sic rescriptum quod
impetrauit appellatus erit commune *cap. 1. & 2. de mutat. petit. Innoc. in c. ex conquestione, de restit. spoliat.*

Nec aduersatur *clem. si appellationem, de appellat.*
Quia procedit quando neutra partium infra ter-
minum prosequitur appellationem, sed post ter-
10 minum lapsum; tunc enim diligentia † etiam v-
triusque non prodest *Rota decis. 7. de appell. in nou. & decis. 47. eodem tit. in antiq.* quasi deserta & extincta
appellatione non possit illa reconualescere, ne-
que appellatus valeat amplius prosequi, vt sit li-
tium finis *Card. in clem. appellationem, in princ. vers. ita autem, de appell.* Ideò dispositio *text. in c. oblata, 57 de appell.* de non præueniendo partem appellantem
11 in impetratione rescripti † non habet locum in
curia, vbi statim datis apostolis pars appellata
potest impetrare commissionem super appella-
tione prout testatur *Rot. decis. 16. de appell. in nou. post Ioan. Monach. in rubr. de rescript. col. 2. vers. quid est ergo*
12 *quod tota die, nu. 17.* † Ratio est vt citius imponatur
finis litibus *c. finem, de dol. & contum.* & vt circuitus
euitetur. *clem. auditor, de rescript.* prout etiam con-
cludit *Prob. ad Monach. in rubr. eod. tit. in verb. valet impetratio.* cum declarationibus de quibus per *Franc. in c. oblata, in fin. de appell.*

Amplius, iudex potest supplere ad fauorem il-
lius qui non appellauit, & addere, cum enim suc-
cedat loco primi iudicis debet posse omnia, quæ
poterat primus, quasi iudex suppleat non minus
13 in facto, quàm in iure, quando † de ipso facto si-
bi constat, tanquam iudici. Surd. in specie post
Rot. & alios per eum allegatos *decis. 143. nu. 4. vers. quarto in hanc sententiam.* Quamuis *Bald. in l. ampliorem, in princ. nu. 1. in fin. C. de appell.* velit quod si pars
est præsens debet petere, alias iudex non supple-
bit; Et quando requiratur præsentia partium, vt
iudex parte etiam non petente possit ferre sen-
tentiam *Alex. in l. 1. num. 13. C. vt quia def. aduoc. Barbat. latè in cap. consuluit, de offic. deleg.* Et quod iudex sup-
14 pleat etiam non petente † parte in his quæ sibi
constant velut iudici; quamuis sine facti, voluit
Osasc. decis. 1. nu. 42. post Castr. in l. age, 3. in fin. vers. sed in casu, C. de transact. latè Afin. de execut. §. 2. c. 34. num. 7.
15 vbi tamen limitat nisi † petitio vel exceptio re-
quireretur pro forma *Felin. in c. cum ordinem, nu. 11.*
de rescript. col. 7. ad med. vers. sed aduerte dupliciter, per l. cum quidquid, de iudic.

Non obstat *decis. Iaffr. 458.* vbi quando victor
16 fuit absolutus ab expensis debet † etiam appel-
lare respectu expensarum, quasi tunc non habeat
locum *l. fin. C. quand. prouoc. non est necess.* Quia intel-
ligitur quando absolutio expensarum est expres-
17 se facta; † quasi tunc sit necesse illam reuocare,
& sic venire contra factum primi iudicis, secus
vbi condemnatio esset omissa, quia tunc potius
suppletur eius factum in eo, quod est omissum:
18 Unde non mirum, si hoc casu tenetur † expressè
appellare, quia victus fuit expressè absolutus. *Felin. in c. significauerunt, col. 1. de except.*

Præterea illud procedit quando fuisset appel-
latum in parte & partibus, tunc enim appellatio
non est communis, immo obstaret res iudicata, si
19 non appellaretur, prout dicimus de capitulis se-
paratis *Felin. in c. 2. col. 1. vers. limita secundo, de mut. petit. Franc. in c. si duobus, 7. n. 5. & 6. de appell.* Ratio quia
fuit appellatum limitate, Unde sequitur effectus
limitatus, qui non potest prodesse aduersario,
20 † Exemplo approbationis sententiæ in parte &
partibus, protestationis, & similium. Mandos. qui
de vera opinione testatur *form. 17. commiss. in gloss. in parte & partibus, ad fin.* vbi ampliat ad rescriptum,
21 quod non † iuuat aduersarium, quando com-
missio appellationis est cum verbis, quatenus
contra, vel in parte, & partibus, cum ex hoc col-
ligatur mens illius, qui noluit alium iuuari, vn-
de operabitur etiam inuito aduersario, tanquam
dependens à voluntate ipsius *gloss. in l. alimenta, in verb. ostenderit, Cod. de negot. gest. Bart. in l. vlt. in fin. de eo quod cert. loc.*

EPITOME.

Præscriptio triginta annorum an intelligatur sublata per verba, semper & quãdocunque, perpetuis temporibus, omnibus anno, mense, hebdomada, die, hora, & toties quoties placuerit. Et an emens cum pacto retrouendendi cum dictis clausulis possit habere bonam fidem. Et quid in contractu Principis, & stante iuramento. Remedium reintegrandæ possessionis an præscribatur spatio triginta annorum. Princeps quam præscriptionem possit tollere. Hæres quanto tempore præscribat legatum. Qualis citatio requiratur ad constituendum in mala fide eum qui tenetur retrouendere, & an sufficiat generalis, & quid in litis pendentia, re litigiosa, & exceptione. An in ciuili interruptione præscriptionis facta per libellum, seu citationem finita lite possit inchoari noua pręscriptio, tam de iure ciuili, quàm canonico.

SUMMARIUM.

1 *Verba semper, & quandocunque restringuntur ad triginta annos.*

2 *Contrahentes in dubio videntur se conformare secundum dispositionem legis.*

3 *Praescriptio triginta annorum in dubio non intelligitur sublata.*

4 *Promissio retrouendendi semper, perpetuis temporibus, omnibus, anno, mense, hebdomada, die, & hora, & toties quoties placuerit non facit, vt sit locus retrouenditioni post 30. annos & n. 5. 6. Amplia etiã in dispositione legis, quàm hominis n. 17. & 19. & quid stante iuramento, seu promissione obseruandi sub verbo Principis*

y Google

Principij. num.53.& 54.

7 *Remedium reintegranda possessionis prascribitur spatio triginta annorum.& n.10.*

8 *Actiones perpetua dicuntur illa, contra quas potest opponi sola prascriptio triginta, vel quadraginta annorum.*

9 *Verba, quacunque temporis conditione non obstante, important qualitatem temporis non prascriptionis.*

11 *Dictiones, nunquam, semper, perpetuò, & similes intelliguntur secundum subiectam materiam.*

12 *Exceptiones peremptoria semper opponi possunt, non tamen post sententiam.& n.13.*

14 *Actio ad repetendum dotem est perpetua, tollitur tamen cursu 30. annorum.*

15 *Actio personalis est perpetua, extinguitur tamen triginta annis.*

16 *Dispositio hominis non recipit restrictionem sicut dispositio legis.*

18 *Interpretatio est facienda contra eum qui potuit clarius exprimere voluntatem suam, & non expressit.*

29 *Princeps vtendo verbis semper, & quandocumque in dubio prasumitur se conformare cum lege. & numer. 21.*

22 *Princeps potest tollere prascriptionem 30. vel 40. annorum, non autem centum. n.23.*

24 *Antiquitas temporis idem potest, quod Imperator cum causa.*

25 *Emens cum pacto retrouendendi semper, & quandocumque non potest habere bonam fidem. & num.27. Contrarium est verius. n.28.*

26 *Mala fides impedit omnem prascriptionem, etiam temporis immemorabilis.*

29 *Heres prascribit legatum spatio 30. annorum antequam acceptetur per legatarium. & est verior opinio. num.30.*

31 *Obligatus ad reuendendum non constituitur in mala fide nisi fiat certa requisitio per eum, qui vult redimere, neque sufficit citatio generalis ad interrumpendam prascriptionem.& n.32.37.& 39. Intellige vt n.40.41.& 42.*

33 *Citatio non inducit litis pendentiam nisi sit certa, & in ea exprimantur illa, ex quibus possit reus instrui.*

34 *Litigiosa res non efficitur, nisi in citatione reus factus sit certus de re ipsa pro qua conuenitur. Declara vt num.35.*

36 *Exceptio sicut actio est proponenda in specie, & debet esse clara.*

38 *Litem motam esse non sufficit, nisi instituatur illa actio, contra quàm prascribitur.*

43 *Prascriptio non est interrupta in retractibus per litis contestationem, si actor non fuit prosequutus litem captam.*

44 *Citatio etiam legitimè facta non interrumpit prascriptionem, si causa est perempta culpa actoris.*

45 *Litis contestatio non interrumpit prascriptionem si facta sit absque mente prosequendi litem.*

46 *In ciuili interruptione prascriptionis facta per libellum, seu citationem finita lite potest inchoari noua prascriptio, tam de iure ciuili, quàm canonico. & n. 47. & 48.*

49 *Mala fides an inducatur per litem motam.*

50 *Dubitans potius aquiparatur ignoranti, quàm scienti.*

51 *Dubitatio est animi passio cum ignorantia extremorum.*

52 *Ignorans alium esse dominum prascribit.*

CAPVT II.

IN disceptatione illa multum per Doctores
controuersa. An pacto retroemendi præscri-
batur spatio triginta annorum quando actum
fuit vt semper, quandocunque & perpetuò pos-
sit redimi, dixi opinionem affirmatiuam esse ve-
1 riorem, & magis receptam. Ratio, quia † ista
verba de sui natura restringuntur à lege ad 30.
annos *glo. in capit. 1. in verb. quandocunque. de feud.
dat. in vim leg. commissor. vbi Bald. numer. 5. versic. no-
ta singulariter. & Prepos. columu. 1. ad med. sub nume-*
2 *ro 3.* † vnde partes in dubio videntur voluisse
contrahere secundum legis dispositionem. *l. qua-
ro. § inter locatorem. ff. locat. l. quidam cum filium. de
verbor. obligat.* Maximè in materia præscriptio-
nis, in qua illa verba non induunt infinita-
tem, quicquid sit in aliis casibus *Bald. in l. 1. colum.
vltim. in fin. versic. item nota hic de dictione. ff. solut. ma-
trimon.* Quare non potest colligi clara intentio
3 contrahentium, † quod voluerint istam præ-
scriptionem tollere *Alexand. consil. 170. visis statu-
tis colum. 2. in princ. vers. nec predicta conclusioni. nume-
ro 5. lib. 7. Soc. Iun. consil. 145. num. 43. lib. 1. Cagnol.
in l. 2. numer. 80. ad versic. ad quartum. Cod. de pact.
inter. empt. & venditor. Roland. consi. 21. numer. 48.
cum sequent. lib. 2.* & ista est verior, & magis com-
4 munis opinio, † quam sequitur *Ias. in l. petens. v-
bi Curt. Iun. colum. 4. in princ. num. 14. Cod. de pact. Co-
uar. lib. 1. var. resol. cap. 9. num. 2. Aym. consil. 71. nu-
mer. 1. Cephal. consil. 43. numer. 12. latè Gabr. de pra-
script. conclus. 6. Tiraquell. de retract. conuent. §. 1. gloss.
2. num. 7.* & de magis communi testatur latè *Me-
noch. consil. 143. num. 23. lib. 2. & consil. 201. num. 85.
lib. 3. & consi. 962. num. 38. vsque ad num. 43. lib. 10.
Franc. Zoannet. de empt. & vend. cum pact. de retrouend.
in princ. numer. 28. tom. 6. pag. 1. fol. 69.* quidquid
latè ipse concludat contrarium. Et istam opi-
5 nionem etiam seruat † Rota Romana in pacto
de retrouendendo, quamuis adesset iuramen-
tum, quia in hoc casu non perpetuatur actio ni-
si vsque ad 30. annos *vt per Cardin. Pamphil. floren-
tin. bonorum 19. Februa. 1593. & coram Cardin. Lan-
cellot. Reatina tenuta 13. decembris 1576. seu 3. Aprilis*
6 1579. vbi concludunt † præscriptionem obesse
non obstante promissione de retrouendendo
semper, perpetuis temporibus, omnibus, anno,
mense, hebdomada, die, hora, & toties quo-
ties placuerit, quia ista verba quamuis infinita-
tem importantia, semper à iure recipiunt inter-
pretationem secundum potestatem contrahen-
tium, vt non egrediantur tempus quo iura vo-
lunt actiones extingui *Bald. consil. 303. ad e-
uidentiam pramittendum. in fin. num. 3. lib. 1. Ang. cons. 55.
Gerard. singul. 18. nota diligenter. in princ.*

Prout etiam dicimus in remedio reintegran-
7 dæ possessionis, † quod præscribitur spatio 30.
annorum. Quamuis enim *in cap. reintegranda. 3.
quæst. 1.* adsint illa verba quacunque temporis
conditione. *& gloss. in cap. sollicita. de restit. spoliat.*
dicat perpetuò agi posse ad pœnam, siue dam-
num, quasi nulla conditio temporis valeat op-
poni *dict. c. reintegranda.* Tamen ista perpetuitas
8 debet intelligi inclusa spatio 30. annorum, † quē-
admodum actiones perpetuæ dicuntur illæ, con-
tra quas sola præscriptio 30. vel 40. annorum
opponi potest *Institut. titu. de perpetu. & tempor. a-*

ction. Brisson. de verb. signific. in verb. perpetua actiones.
9 Roland. cons. 72. in fi. num. 22. lib. 2. † & illa verba
quacunque temporis cõditione important qua-
litatem temporis non præscriptionem Contard. de
moment. possess. §. 4. limit. 2. nu. 28. Menoch. remed. 15. de
recuper. possess. num. 422. Granat. ad Vestr. lib. 7. cap. 3.
num. 41. versic. fautores enim. & sequitur Rot. coram Car-
din. Seraphin. nullius, seu Maceraten. remedij reinte-
granda. 17. Maij. 1600. vbi ex hoc concludit oon
obstantibus illis verbis veriorem, & magis com-
10 munem opinionem esse, † quod remedium rein-
tegrandæ præscribatur spatio 30. annorum, quid-
quid alias Rotæ antiquæ contrarium senseriot, à
quarum decisionibus fuisse recessum testatur se-
quendo Abb. Batr. & alios in capit. solluita. de restitut.
spol. Gabr. conclus. 5. num. 64. cod. titn. Dec. consil. 21. &
pro tenni facultate mea. column. penultim. in fi. vers. & vl-
terim videtur actori obstare. num. 22. Honded. cons. 82.
nobiles domini de Grauanis. num. 49. lib. 1. Et hanc
esse veriorem sententiam, & tenendam latè
concludit Bertazzol. consil. ciuil. 123. num. 13. post Ro-
land. consil. 72. num. 19 lib. 2. Alexand. consi. 6. column.
antepenult. numer. 16. ibique Natt. in addit. in verb. sit
perpetuum. lib. 3. Grat. consi. 70. num. 18. lib. 2. late Me-
noch. de recuper. possess. remed. 15. num. 408. Ruin. con-
sil. 44. in indicio. column. penult. in fi. num. 16. lib. 4. Mas-
sa. de exercit. iur. peritor. lib. 3. num. 56. quem sequi-
tur, & multum commendat Granat. ad Vestr. lib. 7.
capit. 3. num. 41. & istam opinionem latè etiam
defendit Cost. in tract. de factis scient. & ignor. centur. 2.
distinct. 60. num. 25. vbi etiam impressit tenorem
decisionis Rotæ Romanæ per Card. Seraphin. &
allegitiones subscripias per varios iuris consul-
tos, tam Vrbis, quàm aliorum locorum. Cum
11 etiam istæ † dictiones semper, nunquam per-
petuo, & similes intelligantur secundum subie-
ctam mareriam Rebuf. in l. nam qua fine libern. 149.
colum. 2. in fi. versic. nam sic ista dictiones, de verb. signi-
12 fic. vbi ex hoc infert † exceptiones peremptorias
semper opponi posse l. 3. de exceptio. Et tamen post
sententiam regulatiter non opponuntur l. perem-
ptoriar. Cod. sententiam rescindi non poss. vnde debent
13 intelligi semper † ante sententiam diffinitiuam c.
exceptionem de exception. Ita etiam actio ad repe-
14 tendum dotem quamuis † sit perpetua l. in rebus.
§. omnis. Cod. de iur. dot. tamen tollitur cursu 30.
annor. prout etiam actio personalis, quæ sui na-
15 tura est perpetua † extinguitur nihilominus eo-
dem temporis spatio Menoch. cons. 143. nu. 17. & 19.
lib. 2. & cons. 962. num. 40. & 41. lib. 10. & multa de
istis dictionib. semper, omni tempore, quotidie,
& similibus Felin. in proœm. Gregor. in verb. rex pacificus
col. 1. in fi. num. 3.

Non obstat prædicta procedere in dispositio-
ne legis, non hominis, quæ non ita facilè recipit
16 restrictionem, † prout dispositio legis Bart. in l.
generaliter. §. vxori. de leg. 3. cum enim lex dicat quod
concessio per verba semper, & quandocumque
finiatur spatio 30. annorum, ad tollendum con-
trarietatem legum; debemus etiam interpretari
idem esse in præscriptione per eam inducta, quæ
ratio cessat in dispositione hominis, in qua ista
contrarietas non potest considerari, vt in specie
concludit Ruin. cons. 111. n. 2. lib. 1. & cons. 150. num. 7.
lib. 4. Gabr. cons. 144. n. 26. lib. 2. post Alex. in l. si patroni.
n. 15. ad Trebell.

Quia verior est opinio, quod in vtroque casu,
17 tam hominis, quàm † legis admittatur ista restri-
ctio. Ratio, quia nõ colligitur ex huiusmodi ver-
bis aliqua certa voluntas, ex qua possit dici par-
tes voluisse excludere illam præscriptionem 30.
annorum, ad quam tollendam non sufficiunt
verba generalia gloss. in cap. 1. §. præterea. in verb. præ-
scriptioni. de capitul. Corrad. & ibi Bald. num. 4. versi.
alia. Ruin. consi. 185. num. 5. lib. 1. Ias. in l. 1. col. penultim.
num. 42. Cod. de ser. fugit. Tiraqu. de retract. conuent. §. 1.
gloss. 2. num. 12. Et cum sint verba dubia non iuuant
eum, qui reseruauit sibi facultatem redimendi,
contra quem debet fieri interpretatio, cum po-
18 tuisset clarius intẽtionem suam exprimere, † quæ
in dubio præsumitur esse secundum dispositio-
nem iuris reseruare præscriptionem, ne illa cen-
seatur exclusa per verba, semper, & quandocun-
que Alex. consi 113. viso instrumento. n. 5. lib. 2. Bec. consi.
101. n. 91. & cons. 105. n. 34. Rol. cons. 21. n. 42. lib. 2. &
19 ita in specie contra Ruin. & Gabr. per multa † con-
cludit Surd. decis. 2. n. 22. versic. nec mouet quod illa ver-
ba. & per tot.

Amplius idem esset in contractu Principis,
qui in dubio vtendo illis verbis semper, & quan-
20 docunque videtur se conformare cum lege, † i-
ta vt non excludatur huiusmodi præscriptio pro-
ut in indiuiduo latè concludit Surd. decis. 2. Quid-
quid contrarium sequatur Socin. consi. 86. num. 10.
lib. 1. alias consi. 166. num. 11. lib. 2. & Socin. Iun. consi.
145. num. 56. lib. 1. Quia debent intelligi, quan-
do appareret voluisse Principem tollere præscri-
21 ptionem, secus in dubio, † tunc enim videtur
velle vti iure communi Innoc. in cap. innotuit. de e-
lect. Bald. in leg. ex imperfecto. in fi. Cod. de testament.
Dec consil. 285. in causa communitatis. num. 6. colum. pe-
nultim. ad med. versic. & ideo princeps in contractibus Ro-
land. consi. 13. num 45. lib. 3. Pereg. de iur. fisc. lib. 9. titul. 1.
num. 11.

Verum si constaret de eius voluntate posset
22 Princeps tollere præscriptionem, † prout sta-
tutum. Ratio, quia cum sit lex animata in terris
glos. in §. pen. auth. de consulib. conceditur legi dero-
gatio alterius legis l. sed & posteriores. 27. de legibus. l.
præscriptio. C. de oper. public. Bal. in l. receptitia. in princ. C.
de constit. pecun.

Intelligendo de præscriptione 30. vel 40. an-
norum, secus in immemorabili certum anno-
23 rum, † quæ est tanti momenti, ita vt non tolla-
tur per clausulam non obstante lapsu temporis,
neque aduersus eam detur restitutio per princi-
pem propter præsumptionem iuris & de iure,
contra quam non est probatio, neque datur re-
stitutio, quamuis prætendatur ex capite igno-
rantiæ, quasi inane frustra consideretur, an quis
sciuerit vel ignorauerit latè Roland. consi. 59. nu. 16.
24 & 18. & per tot. lib. 4. † Ista enim antiquitas tem-
poris potest quantum posset Imperatorum cau-
sa Ias. in l. quominus colum. 6. ad med. num. 42. versic.
tertia ratio quia vetustas. de fluminibus. Isern. in cap. 1. in
verb. flumina publica. ad fin. num. 8. versic. hæc viden-
tur contraria, quæ sint regal. Roland. consil. 89. numer.
17. lib. 2.

Non obstat quod emptor emens cum pacto
25 reuendendi semper & quandocunque † non pos-
sit habere bonam fidem, cum ob huiusmodi pa-
ctum, & conditionem non valeat iustè credere
rem ad se omnino pertinere l. bona fidei. de verb. si-
26 gnif. Couar. in reg. possessor. 2. p. §. 7. num. 2. † qua bona
fide cessante non potest dari vlla præscriptio,
quamuis simus in tempore immemorabili gloss. in

6.1.in

Digitized by Google

c.2.in verb.nisi de præscript.in 6.vbi Franc.col.vltim.Aym.
consi.146.num.2. Affl ict.decis.368.num.10. & in spe-
27 cie facti retrouendendi † latè Card.de restitut.in in-
tegr.in verb.sua facilitate. numer. 72.vers.neque video.
vbi à nu.67.vsque ad 76. per multas rationes con-
cludit veriorem opinionem esse, quod nullo vn-
quam tempore præscribatur pacto retrouenden-
di cum clausulis quandocunque, semper, cum
placuerit, aut similibus; Præsertim quia tex.in c.fi.
de præscription. videtur corrigere leges ciuiles quo-
ad præscriptionem tricennariam cum mala fide,
vnde non erit tutus emptor huiusmodi spatio
30. annorum, quasi sciat rem subiectam restitu-
tioni ad luitionem pretij per venditorem obla-
ti, vel offerendi prout notat Matth.Coler.in c.vlt.n.
34.in fi.de præscrip.

Quia respondetur obligatum ad retrouen-
dendum non teneri offerre reuenditionem face-
28 re nisi requiratur; † vnde meritò dicendum est
interim præscribere, quamuis enim sciat ad id
teneri, tamen non est in mala fide, cum possit
credere nolle vendentem retroemere, & satis
est esse paratum reuendere quandocunque re-
quireretur infra tempora à lege determinata, &
sic antequam labatur spatium 30. annorũ, quod
secundum iura tollit omnem præscriptionem,
prout in specie concludit Romin.Iun.institu.per quas
person.nob. acquir. in princip. num.30. Et facit quod
dicimus de legatario, cõtra quam hæres præscri-
29 bit antequam legatum accepretur, † cum possit
cogitare quod non velit agnoscere legatum, ideo
non potest considerari aliqua mala fides, cum il-
lud non teneatur hæres offerre Anchar.in c.sine pos-
sessione.de reg.iur. in 6. Socin.consil.94.in causa verten-
te.colum.4.in princ.versi.præterea.num.7.lib.1. Quam
opinionem licet dicat non esse tutam Idem Card.
in d.verb.sua facilitate. num.75.ad fi.vers.tum etiam illa:
30 Tamen vera est sententia, † & ab ea non est re-
cedendum prout latè dixi decis 4.num.15.& per tot.
cum aliis de quibus infra cap.114. Surd.decis.15.nu-
mer.4.& num.25.& de alim.q.6.tit.9.n.20. Vasq.con-
trou.illustr.c.55.n.26.Rot.per Cardin. Pamphil. Perusina
bonorum de Bartolinis.4.Feb.1585.& 19.nouemb.1584.
in eadem causa latè Menoch.consi.142.n.39.vsque ad nu.
43.lib.2.

Et adeo ista bona fides est in oblato ad retro-
uendendum, vt non constituatur in contraria
31 mala fide, † nisi fiat specialis & certa requisitio
per eum, qui vult redimere, prout cum alias de
hoc quæreretur dixi verius esse, non enim sufficit
generalis citatio ad interrumpendam huiusmo-
di præscriptionem; vnde in citatione debet ex-
32 primi causa super oblatione retractus † neque sa-
tis est generalis ad respondendum in iure, vel pe-
titionibus Ias.in l.si in prin. columu.2.versicu.tertio li-
mita. numer.6.ad med.ff. de eo per quem fact. erit. Ca-
strens.consil.10.lib.1. Sim.de Pret.consil.132. num.8 n.
lib.1. Becc.consil.12.numer.9. Monter.decis. Aragon.21.
num.21.

Prout dicimus de citatione, quæ non inducit
33 litis pendentiam, nisi sit certa † & in ea sint ex-
pressa ea, per quæ possit reus instrui Bald.de præscri-
pt.3.p.6.q.4.n.23. vers.tertio limitatur.tom.17.fol.108.
Mandos.reg.34.q.35.n.16.

Et idem in casibus, in quibus per solam citatio-
34 nem, † res efficitur litigiosa, nam intelligitur
modo per eam reus factus sit certus de re ipsa,
pro qua conuenitur in iudicio, & dummodò ex-
primatur causa Castrens. in l.1. C.commun. diuid. nu-
mer.6.versi.dummodo.Salic.in l.3.in fi.C.de litigios.Pere-
35 gr.de iure fisc.tit.6.lib.4.n.3.in fi. vbi intelligit † quo-
ad colligitantes, secus quo ad alios post Ang. &
Bald.in l.2.C.de præscrip.30.ann. Ita vt non solum a-
ctio in specie sit proponẽda, sed etiam exceptio,
36 † nominando illam, & factum proponendo, de-
bet enim esse apta suo tempore, loco, & ordine
obiecta, & certa, & clara Oldrad.cons.206.in causa.
col.1.nu.2. vers.restat. ad quasdam. Bald.in repet.l. edita.
col.antepen. n 111.C.de edend. Rebuff.in l. verbum oporte-
bit.8.§.actionis.versi.tertio sicut actio.de verb.signif.

Ratio est, quia per huiusmodi interruptionem
præscriptionis pars prætendit causare malam fi-
dem in emptore obligato ad reuendendum; Vn-
de debet illi innotescere, & reddere eum certũ,
37 quod venditor est redempturus, † aliàs non po-
test dici in mala fide, neque prætendi interrupta
aliqua præscriptio: ita in specie pacti de retrouen-
dendo concludit Surd. decis. 5. versic. addo quod non
sufficeret.num. 9. quia inquit non satis est litem esse
38 motam, † nisi etiam sit instituta illa actio, contra
quam præscribitur l.sicut. Cod.de præscript.30.annor.
Corn.cons.181. col.pen.versic. nec obstat quod ante imple-
tos. lib.2. prout etiam in specie huiusmodi pacti
39 retrouendendi † voluit Tiraqu.de retract.lignag.gl.2.
§.8.n.5.& §.9.gl.2.n.19.

Neque obstat consi.Bald.199.proponitur quod iam
sunt in fin.lib.2. vbi concludit, quod citatio gene-
ralis, & indiscreta interrumpit præscriptionem,
40 † cum sit speciale in ea, quasi citans videatur in
citatione omne ius suum intẽtasse: Quia vel hu-
iusmodi opinio non est admittenda, cum omnes
Doctores contrarium sequãtur vt ex Ias. Castrens.
41 & aliis supra allegatis dictum est, Vel procedit † quan-
do citatio non esset in totum generalis, quia
non omnino specialis requiritur, id est vt des-
cendamus ad speciem, sed satis est emptorem ci-
tari responsurum super oblatione retractus ei fa-
cta ab actore, ita vt saltem generaliter res ipsa
declaretur in huiusmodi oblatione: ita in specie
respondet Tiraquell. de retract. lignag. gloss. 2. §. 8. nu-
mer. 5. & hoc est quod voluit Bartol. in leg. fin. in
42 vltim. not. Cod. de ann. except. vbi † quod generalis
petitio sufficit ad interrumpendum præscriptio-
nem in omnibus, quæ sub illa generalitate com-
prehenduntur, Maximè vbi proceditur sine fi-
gura iudicij, si enim fiat aliquis actus circa me-
rita causæ operatur interruptionem præscriptio-
nis Aret. consil.30. ad fin. versicul. nam coram quatuor.
Bald. de præscription.3. p. 6. p. quæst.4. numer.52. Et
an clausula non se adstringens, omni meliori
modo, ius, & iustitiam cum similibus clausulis,
quæ solent apponi in libellis operentur interru-
ptionem præscriptionis non secus, ac si fuisset
facta specialis petitio dicam infra in cap. parti-
culari.

Immo in huiusmodi retractibus neque præ-
scriptio esset interrupta per litis contestationem,
43 † quando actor litem ceptam non fuisset prose-
quutus gloss. in c.placuit.§.potest.in verb.interrupta.16.
qu.3. quod dicit singulare Felin. in c. causam quæ,
num.28.limit.3.de testibus. Boni.de statut. vrb.præscript.
gl.11.num.12.tom.17.fol.194. vbi quod citatio etiam
legitimè facta non interrumpit præscriptionem,
44 † si causa est perempta culpa actoris Surd. consil.
500.nu.2.lib.4. Ita vt etiam litis contestatio facta
non ea mente, vt quis litem prosequatur, non in

45 terrumpat præſcriptionem, † ex quo negligen-
tia non ceſſat, vbi non adeſt animus proſequen-
di, quaſi non ſit conſideranda illa momentanea
interruptio, prout latè in ſpecie concludit *Mon-
ter.deciſ.21.num.13.vſque ad nu.19.* & quomodo iſte
animus colligatur *Cephal.conſ.460.num.35.vſque ad
38.lib.4.*

Ideo in iſta interruptione ciuili facta per legis
conteſtationem, libellum, aut citationem, finita
46 lite inter partes iudicialiter mota,. † poteſt in-
choari noua præſcriptio *Balb.de preſcript.p.3.par.6.
princip.quaſt.4.n.42.Abb.in cap.illud nu.18. eod.tit.* &
ab eo die tempus indoctum ad præſcribendum
incipit currere, poſtquam vtraque pars ceſſauit
47 litem proſequi, † perempta videlicet inſtantia *l.
fin.C.de preſcrip.30.annor.*Quod procedit etiam de
iure caoonico, ſecundum qood noua prſcriptio
48 inchoari poteſt, † proot de iure ciuili poſt inter-
ruptionem præſcriptionis ciuiliter factam *c. pla-
cuit.§.praſcriptionum.16. q.3.* Ratio eſt, quia ad in-
choandum nouam præſcriptionem poſt primam
interruptam per ius canonicum nihil ſancitũ eſt,
ergo ſtabitur deciſioni iuris ciuilis *l. pracipimus. C.
de appellat.*& ita in ſpecie concludit *Abb. in c.illud n.
19.vbi Matth.Coler.in fi.nu.29.de praſcript.*

Nec facit quod in iſto caſu videtur adeſſe ma-
49 la fides, quaſi reddatur quis dubius † propter li-
tis conteſtationem, & cauſam in iudicio dedu-
ctam de iure ſuo *l. nemo.10.C.de acquir. poſſeſſ.* vnde
non ſuffragabitur bona fides, cum per litem mo-
tam efficiatur poſſeſſor malæ fidei tãquam ſciens
ſe poſſidere rem ad ſe non pertinentem *l. ſi fun-
dum.17.Cod.de rei vendic.l.ſi maior.Cod.de reſcind.vend.
l.ſed & ſi lege.15. §.ſi ante litem conteſtatam. de petit. ha-
red.* vnde amplius præſcriptio non procedet
ſtante mala fide, etiam per mille annos. *cap.fin.de
preſcript.*

Quia iſta non eſt vera ſcientia rei alienæ, ſed
50 dubietas propter litem motam. †Quare non po-
teſt dici mala fides, cum dubitans potios æquipa-
retur ignoranti, quam ſcienti *Bart.in l.fin. §. vltim.
num.2. C.de furt.Iaſ.in l.quandiu.n.5. C. qui admitt.&
51 in l.3.§.genera.num.16.de acquir.poſſeſſ.* †Quaſi dubi-
tatio ſit aoimi paſſio, cum præciſa ignorantia ex-
tremorum.*Bald.in rubr.Cod.de probat.numer.4.in fin.
verſ. tertio modo videt.* vnde non prohibebitur præ-
ſcribere, cum noo ſit in ſcientia vera rei alienæ,
52 ſed in probabili errore, † prout etiam ignorans
alium eſſe dominum præſcribit *§. ſi quis à non do-
mino. inſtit.de rer. diuiſ. Matth. Coler. in c. illud.in fin.de
preſcript.*

Vltimò prædictis obſtabat iuramentum, quod
quando eſt adiectum in contractu venditionis
53 † cum pacto redimendi quandocunque prout
in caſu noſtro facit, vt non currat aliqua præſcri-
ptio *Aug.conſil.55. Gulielmus in fin. Caſſan.conſ.11.num.
41. col.14.in fin.verſ.vigeſimo poteſt adduci.*Quod pro-
cedit quamuis promiſſum fuerit obſeruare ali-
quid ſub verbo principis, qoia iſta promiſſio ha-
bet vim iuramenti *c.pen. de iur.iur. Aym.conſil.241.
num.11.*& in terminis ita concludit *Decian. conſ.35.
num 23.lib.2.*

Contrarium tamen eſt verius, etiam ſtante iu-
ramento: Qoia prædicta procedunt quando fa-
cta eſſet conuentio de retrouendenda re aliena-
ta quaodocunque pretio reſtituto renunciando
expreſsè vnicuicunque præſcriptioni cum iura-
mento. Nam tunc nulla vnquam currit præſcri-
ptio, quaſi illa impediatur per renunciationem
54 iuratam: † ſecus quando in contractu adiicitur
pactum, prout in caſu noſtro, cum iuramento
ſimpliciter pro obſeruatione cõtractus nulla fa-
cta expreſſa mentione præſcriptinnis: tunc enim
hoc iuramentum non impedit curſum præſcri-
ptionis trigiota annorum, cum illud intelligatur
ſecundum naturam actus, cui adiicitur ita in ter-
minis diſtinguit *Felin.in rub.de praſcription.column.7.
in princ. fallent.4.verſi.ſed forte.* vbi quod eſt multum
notandum ita intelligendo *Ang.* exaduerſo alle-
gatum *d.conſil.55.in fin.* Quod etiam voluit *Alexan.
in l.nemo poteſt.58. col.penult.poſt med. verſ. & ſimiliter
cum iuri introducto. ff.de leg.1.* vbi quod eſt menti te-
nendum, & quod ab alio ſcriptum nõ reperitur,
licet alios alleget *Iaſ. in d.l. nemo poteſt. colum.penult.
num. 85. in prima lectur.* & concludunt *Socin. Iun.
Balb.& cateri de quibus latè Menoch. conſilio 201. num.
122. & 123. lib. 3.* vbi approbat dictam diſtinctio-
nem, & ita etiam quod non obſtet iuramentum
eſt *deciſio Rota per Cardin. Pamphil. Florentina bonorum.
19. Februarij 1593. cum alijs ſupra allegatis.*

EPITOME.

Petitio, ſeu ſolutio pro reſiduo quando impe-
diat, quod plos non petatur. Datio in ſolutum
an liberet fideiuſſores, & extinguat hypothecam
ſi ſequatur euictio, ita vt noo poſſit rediri ad
primæuam actionem, & quid in re permutata.
Confeſſio procuratoris quando poſſit reuocari
per dominum. Identitas an probetur per doo
confinia ſi fuerunt deſignatæ plures demonſtra-
tiones. Sententia reſpectu maioris ſommæ quan-
do valet in parte verè debita. Fideiuſſor appel-
lans tenetur variata inſtantia, ſecus ſi principalis
appellatet.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor liberatur per ſolutionem factam à debitore.*
2 *Quietatio pro reſiduo impedit ne plus poſſit peti, quam-
uis plus debeatur.*
*Idem in petente pro reſiduo n.3. & quid in ſoluente.
num. 4.*
5 *Datio in ſolutum quando liberet fideiuſſores, & dica-
tur extincta hypotheca, ſi contingat euictio. & n.14.
16.17.18. & 21. & quid in datione in ſolutum fa-
cta à iudice n.22. & 23.*
6 *Res propria quando ſit domino obligata. & nume-
ro 16.*
7 *Euicta res dicitur per oblationem proprietatis, & poſ-
ſeſſionis.*
8 *Confeßio procuratoris quando uoceat domino.*
9 *Confeßio reuocatur conſtito de errore. & n.10.*
11 *Dominus poteſt deducere contrarium eius, quod pro-
curator deduxit in materia poſitionum, etiam non
probato errore.*
13 *Confinia duo ſufficiunt ad probandum identitatem.
Amplia vt n.13.*
15 *Actione perſonali ſublata tollitur hypothecaria.*
19 *Pœnitentia eſt locus in contractibus innominatis ob
non implementum.*
20 *Permutanti datur regreſſus ad rem permutatam e-
xiſtentem etiam penes tertium, ſi res ſibi data
fuit euicta.*
24 *Sententia tanquam indiuidua ratione exceſſus neque
in parte verè debita ſuſtinetur.*

25 Liqui-

25 *Liquidatio damnorum debet fieri,& illa non reseruantur,*
nisi quando de eis constat, sed ignoratur quantitas. &
num.26.
27 *Fideiussio est stricti iuris neque extenditur variata re, iu-*
dice,causa,vel actione Intellige vt nu.28.

CAPVT III.

SEntentiam latam contra D. Fabium ad fauo-
rem Domiootum de Albertinis dixi esse reuo-
candam. Quia fideiussio facta per eundem Fa-
bium pro Mario fratre est extiocta stante solutio-
1 ne per principalem debitorem, † per quam fidé-
iussor est liberatus *instit. quib. mod. toll. obli. in princ. l.*
fideiussor. de fideiuss. Bald. in l.2. nu.3. C. de fideiussor. minor.
Paris. cons.121. nu.25. lib.1.

De solutione autem constabat, qoia Marius
principalis debitor soluit scuta 615. pro residuo
dotis Persancti suo genero, ad cuius instantiam
fuerunt sequestratæ pecuniæ Marij in manibus
fratrum de Albertiois, vt in processu fol.62. die
vltima Septembris, 1592. vbi fuit datum in solu-
tum prædium cum arbotibus & vineis in con-
trada tulignani, pront etiam idem Persanctes pro
dicto residuo dotis fuit immissus in possessionem
vineæ, & apothecæ 24. Augusti 1592. vt in pro-
cessu fol. 54. staote præsertim decreto iudicis
mandantis eidem consignari prædium vinearum
d. Marij & apothecam, quæ sit illi hypothecata,
donec vinea eximatur à prætensa obligatione, vt
in eodem processu fol. 58. die 22. Nouembris
2 1592. & cum prædicta solutio † fuerit pro residuo
dotis non potest amplius aliquid peti, etiam si
plus ei debetur *leg. si pluribus. 89. in princip. vbi gloss.*
in verb. reliquum. de solut. Cast. leg. in 2. in fin. C. de hered.
instit. Ias. cons. 100. redemptoris. nu.3. lib.4. Rebuff. in leg.
potest reliquorum. 95. col. 2. vers. nota tamen singulariter.
de verb. signific. Veronens. caut. 121. ego do tibi. Salicet. in
leg. si quidem. in fin. versic. quæris etiam. numero 3. Cod. de
transact.

Maximè quia etiam petitum fuit in iudicio per
3 creditorem pro residuo, † quo casu ei præiudi-
catur, ita vt non possit aliud petere, quamuis plus
sibi deberetur. *Guid. Pap. quæst. 177. Bertazzol. clausf.*
34. numero 2. in fin. glo. 11. licet aliud sit quando pe-
titio esset sine clausola pro residuo, aut sine ta-
xatiua tantum, vel dictione sola, aut simili; tunc
enim oon censeretur plus sibi non deberi, quam-
uis contractus esset io maiori summa, & posset
peti reliquum *Bart. in leg. siquidem. Cod. de transact.*
Aret. in §. si minus. in 1. not. inst. de action. Cum aliud
4 sit in soluente, qui si dicat † soluete pota quin-
quaginta tantum, quæ debet, & creditor tacitus
recipiat, tamen poterit reliquum petere, cum sit
differentia quod creditor petat taxatiuè, vel de-
bitor offerat, & soluat taxatiuè, nisi appareat
quod creditor illod reciperet animo transigendi
Bart. in leg. si cum dos. in princip. numero 3. versic. sed pone
quod debitor. ff. rer. amot. Salicet. in dict. leg. si quidem.
vbi Ias. numero 2. versic. immo plus. Idem Ias. in §. si
minus. in princip. numero 3. instit. de action. Bertazzol.
clausf. 34. gloss. numero 4. licet aliter videator con-
cludere. *Idem Ias. in leg. 2. numero 7. vers. item ad istum*
tex. Cod. de hered. institut. & Doctor. in l. si ex pluribus. in
princ. de acceptil.

Neque obstat quod vinea fuerit euicta occasio-
ne ceosus scutorum 500. in ea constituti; vnde
cum solutio oon sit facta irreuocabiliter non ar-
ctauit Petrum Sanctem, vt non posset redire
ad primæuam actionem, & hypothecam, quæ
non extinguitur, quamuis acquisiuerit dominiũ
rei sibi obligatæ, cum contingat illud esse amis-
5 sum per euictionem † postquam reuiuiscit obli-
gatio, & hypotheca *leg. qui res. 98. in princ. de solution.*
leg. ex sextante. § latinus largus. de except. rei iud. Affl. de-
cis. 8. numer. 1. & decis. 16. numer. 4. Decian. in leg. ne-
que pignus. num. 2. de reg. iur. & ibi Cagnol. in princ. Castr.
in leg. huiusmodi. 86. §. qui seruum. in fin. de leg. 1. Socin.
cons. 170. in præsenti consultatione colum. 4. vers. non ob-
stat secundum. num. 5. lib. 2. Tiraquell. de retr. lignag. §. 1.
glos. 7. numero 70. Ang. cons. 208. Andreas signini. in fin.
vers. contrarium credo. Aretin. cons. 159. longa est ista. co-
lum. 9. in princip. num. 14. vers. secundo hoc probatur. Ra-
tio quia res propria potest esse domino obligata,
6 quando † ille non est dominus irreoocabiliter,
com enim non sit perfecta acquisitio dominij,
non extinxit pignus & hypothecam, neque ei
debet esse damoosa *Bart. in d. §. latinus largus. & in l.*
si finita. num. 48. colum. vlt. vers. sed circa hoc dubitatur. de
dam. infect.

Quia respondetur non constare de euictione,
cum noo sit probatum, quod fuerit euicta posses-
7 sio, vel proprietas ablata, aut † dominium prout
requiritur *l. si seruus venditus, 21. de euiction. Castr. in l.*
emptorem. 13. §. idem neratius. de act. empt. Surd. decis. 22.
num. 7.

Et licet præsupponatur aduocatum Fabij in
suis allegationibus fateri illam adesse, tamen ista
confessio non præiudicat principali, tanquàm fa-
cta à non habente mandatum, ex abrupto, nulla
8 † præcedente interrogatione, aut monitu iudicis,
non per modum contentiosæ iurisdictionis, &
eum qui non est dominus litis. *Bart. in leg. certum. §.*
sed an & ipsos. de confess. & in leg. 2. §. quod obseruari. de
procurat. Dec. cons. 220. numero 1. Bald. in leg. vnica. nu-
mero 30. Cod. de confess. & regulare est vt confessio
aduocati non præiudicet domino nisi facta sit
ipso sciente, & ratificante, aut præsente procura-
tore, ita vt etiam semper possit reuocari per eos.
Fran. in c. cum causam. 62. colum. 1. num. 6. in gloss. in ver.
adire, de appellat.

Præsertim quia dominus reuocauit confessio-
nem probando procuratorem, sic confitendo er-
rasse circa factum, & illius contumaciam reouca-
uit, quo casu domino non præiudicat, quamuis
9 procurator confessus † fuisset etiam articulos
partis aduersæ domino sciente, & ad requisitio-
nem iudicis *Rot. decis. 373. alias 9. de procurat. antiq. &*
decis. 2. de confess. etiam in antiq. Dec. cons. 493. viso tenore,
colum. penultim. numero 29. Franc. in c. fin. col. penultim. in
fin. numero 7. vers. vltimo limita. de iur. iur. in 6. Masq. con-
clus. 369. nu. 4.

Constito enim de errore semper potest reuo-
10 cari confessio, quamuis deliberatè † esset facta
Socin. cons. 97. in præsenti consultatione. colum. 3. lib. 4. post
Bal. in l. error. col. fi. n. 12. vers. credo opinionem. C. de iur. &
& fact. ignor. Rom. cons. 391. vt proposita. col. 1. Gabr. qui
de magis communi, & æquiori opinione *de confess.*
conclus. 5. Quamuis in materia positionum possit
etiam principalis deducere contrarium eius,
11 † quod suus procurator in eisdem positionibus
deduxit, ita vt non teneatur probare errorem
Surd. decis. 17. nu. 16.

Error autem apparet quia in actis constat de
liberatiooe vineæ à molestiis illatis per Emig-

Google

dium, qui fideiusserat pro censu imposito per
Marinm ad fauorem Ludouici Saladini, & cum
prætenderet se eximi à dicta fideiussione habuit
prædium seruatis semandis à Marphisa filia, &
hærede Marij cū consensu Persanctis eius viri, vt
in processu fol. 82. vbi etiā quod Emigdius occa-
sione prædicta sumpsit in se onus extinguendi
huiusmodi censum. Ex quibus apparet esse con-
sultum indemnitati Persanctis, qui etiam vlte-
rius pro defensione prædij sibi insolutū dati pro
residuo dictæ dotis habuit apothecam, quam
postea vendidit, vt in processu fol. 78. De cuius
12 identitate constat cum verificentur duo † confi-
nia, de quibus in eodem processu fol. 56. quæ suf-
ficiunt ad probandum identitatem *leg. forma. in
princ. de censibus. leg. si quis in fundi vocabulo. de leg. 1. Bart.
in leg. demonstratio falsa. q. 7. num. 14. de cond. & demonst.
Ruin. consil. 50. nu. 12. lib. 1. Rol.* qui de communi *con-
13 sil. 67. numero 4. & 5. lib. 2.* † Quamuis tres de-
monstrationes fuerint designatæ, quarum vna
reperiatur falsa, cum sufficiat verificatio duarum,
licet secus quando fuissent expressæ quatuor *A-
lexand. consil. 38. visis & diligenter ponderatis. colum. 2.
num. 5. versic. modo sic quotiescunque. lib. 5. & consil. 73.
colum. 3. in fin. versicul. plus dicis. lib. 3. vbi allegat. Cast.
in leg. in testamento quidam. 27. de condit. & demonstrat.*
quia tamen hoc non dicit, vt notat ibi *Natt. in ad-
dit. in verb. in lege.* Cum immo *Cast.* contrarium
teneat *in leg. si in nomine. Cod. de testam. num. 4. vers. sed
qualiter.* quod dicit esse verius *Roland. cons. 67. lib. 2.
num. 17. & 18.*

Præterea quamuis constaret de euictione, ta-
men quia sumus in re data in solutum, si contin-
gat illam postea euinci per tertium nō datur am-
plius actio contra fideiussores, qui sunt libera-
14 ti † per dationem in solutum, neque creditor po-
test vlterius agere hypothecaria, quæ est subla-
ta, & imputet sibi, qui non fuit protestatus nolle
recedere ab obligatione fideiussorum, & hypo-
thecæ, quæ protestatio conseruaret primæuam
actionem, alias sine ea hypotheca esset extincta,
nec agerent amplius pignoratitia, sed vtili ex
15 empto, & ratio est, quia cum sit sublata † perso-
nalis, idem etiam erit de hypothecaria tanquam
assessoria *leg. si tibi. §. de pignor. de pact.* Præsertim
quia est factus dominus rei sibi insolutum datæ:
vnde non potest amplius habere rem propriam
hypothecatam *leg. neque pignus. de regulis iuris.* &
quia est recessum à priori contractu per datio-
nem in solutum, quæ similis est emptioni *leg.
3. ff. pro empt. leg. si prædium. Cod. de euiction.* & ita in
16 specie concludit † *Bartol. in leg. si quis aliam rem.
46. in princip. de solut. Bald. consil. 123. quidam Ale-
xander. numero 1. libro 1. Veronens. caut. 123. si ali-
quis est debitor. Castrens. in leg. libera. 8. numero 3. versicul.
item allegatur. Cod. de senten. & interlocut. omn. iudic.
post gloss. ibi in verb. non prohiberis. Bart. in leg. elegan-
ter. in princip. numero 2. de pignor. action. & in dict. l. libe-
ra. numero 3. versicul. contra hoc oppono. Imol. consil. 12.
viso quodam instrumento. numero 3. versicul. pro præ-
17 dictis etiam.* † Et ista est verior, & magis commu-
nis opinio, quando sumus in specie data in solu-
tum pro pecunia, vt est casus de quo agimus *Cin.
in leg. libera. in fin. versicul. sed fallit. Cod. de senten. & ibi
Bald. num. 2. versicul. ex hoc sequitur. Surd. cons. 145. nu.
37. & decis. 266. num. 6.* Quidquid sit in aliis casi-
bus, puta si detur species pro specie, genus pro
specie, species pro genere, vel fauore dotis, vel
quando debitor non est soluendo, vel si ipse
creditor vendidit iure creditoris, vel similibus,
in quibus procedit contraria opinio prout distin-
guunt *Bald. & alij in d. l. libera. Surd. cons. 145. per tot.
lib. 1.*

Ratio differentiæ est, quia in illis casibus con-
tractus sunt similes permutationi, non emptioni,
& quando res permutatur non dicitur fieri no-
18 uus contractus, neque à prima actione recedi-
tur, nisi res tradita fiat accipientis perfectè, & ir-
reuocabiliter, nam permutans tenetur ad dan-
dum *leg. 1. de rer. permu.* cum sit contractus innomi-
natus, in quo est locus pœnitentiæ † ob non im-
plementum vnius partis *l. si pecuniam. in princip.
de condit. ob caus. leg. fin. eodem titul.* Et idem est quod
res non tradatur, vel quod tradita sit euicta *leg.
non quocunque. 84. de leg. 1. Becc. consil. 83. numero 7. post
Bald. consil. 296. quæritur. in princip. lib. 2.* Ita vt per-
20 permutanti detur † regressus ad rem existentem
etiam penes tertium, si res sibi data fuerit euicta
latè Surd. decis. 173. per tot. Aliud est quando spe-
21 cies † datur pro pecunia, quia tunc est celebra-
tus contractus venditionis *leg. fin. de bon. auctor. iu-
dic. possid.* Neque venditor tenetur ad dandum,
sed tradendum, & sequuta traditione sufficit,
quod teneatur de euictione, quæ actio competit
in locum primæ iam sublatæ per istum nouum
contractum *Cin. in l. libera in fin. C. de senten. & inter-
locut. omn. iudic.*

Neque obstat quod non sumus in datione in
solutum facta à parte, sed à iudice. Quia eadem
ratio militat in vtroque casu, cum factum iudi-
22 cis dicatur † factum partis *Bald. in leg. si ob causam.
Cod. de euiction. Tiraquell. de retract. lignager. §. 1. gloss. 14.
nu. 13.* Dicitur enim voluntaria partis alienatio;
Prout ita etiam in specie dationis iudicialis con-
cludit *Surd. decis. 266. per tot.* iuxta dispositionem
tex. in l. eleganter. in princ. de pignor. actio. Vltra quod in
casu de quo agimus dationi in solutum factæ per
iudicem accessit etiam noua datio debitoris de
23 eadem † re, seu confirmatio, quæ eundem effe-
ctum operatur *Bart. in l. more. num. 5. de iurisd. omn.
iud. Paris. cons. 3. num. 40. lib. 4.*

Adde quod pecunia sequestrata in manibus
fratrum de Albertinis erat solum in summa scu-
torum 400. vt in processu fol. 61. pro qua tan-
tum Fabius fideiusserat: Vnde cum in sententia
fuerit condemnatus pro scutis 579. est iudicanda
24 nulla † ratione excessus *gloss. vlt. in leg. fin. de iurisd.
omn. iud. & ibi Alexand. de communi. colum. fin. numero
10.* cum distinctionibus, de quibus per *Cenal.
quæst. 60. numero 2. & quæst. 582. numero 1. post Salic.
in leg. 2. Cod. de re iudic. Bald. in l. vnic. in princ. numero
2. Cod. de error. calcul.* cum similibus, de quibus per
Lap. alleg. 80. quæris cum locatio. & quod sententia
respectu summæ sit indiuidua, vnde nec in parte
verè debita sustineatur *est decisio Gipeij Ariminen.
seu Romana pecuniaria 25. iunij 1593. post Put. decis. 323.
lib. 1. Orarum Romana pecuniaria de Pinellis. 20. Octo-
bris 1593.*

Idem dixi de condemnatione Fabij circa dam-
na, & interesse passa per fratres de Albertinis ob
prætensam euictionem bonorum, quæ fuerunt
mandata liquidari in executione sententiæ;
Quia non constat de damnis prædictis prout
25 † debebat constare *Bald. in leg. 1. in princip. post Azo.
ibi. numero 1. Cod. si aduers. vendit. pignor. Masq. conclus.
470. in princip. lib. 1. Surd. decis. 209. num. 3.* Reser-
uatio

Digitized by Google

26 fit quando de illis est facta probatio, † sed ignoratur certa quantitas *Bartol. in leg. vnica. Cod. de sent. quæ pro eo quod inter. Cornel. consil. 318. colum. fin. lib. 1. Cagnol. in l. quatenus. 24. colum. fin. de regul. iuris.*

Vltimò Fabius fideiussit pro Mario ad fauorem Persaoctis, qui tanquam creditor Marij obtinuit sequestrari pecunias illius in manibus fratrum de Albertinis emptorum molendini Marij; Vnde cum fideiussio sit restricta pro Mario, quod stabit iuri, & iudicatum soluet in causa Persanctis, non poterat trahi ad aliam causam, & diuersas personas, & sic ad fauorem fratrum de Albertinis sub prætextu, quod molendinum per eos emptum à Mario fuerit euictum à Persaocte: Nam Albertini debent agere contra hæredes Marij, non aduersus Fabium, qui fideiussit ad fauorem Persanctis, non autem fratrum de Albertinis, cuius fideiussio non potest illis suffraga-
27 ri, † cum sit stricti iuris, neque extendatur variatu re, causa, iudice, vel actione *leg. blanditur. 12. Cod. de fideiuss. l. non à iudice. 64 de iudic. Rom. consil. 210. circa primum. in princip. Natt. consil. 202. numero 5. Roland. consil. 58. numero 18. lib. 1. Surd. decis. 212. numero 2.* Ideo fideiussor datus in vna instantia non tenetur de alia, nec coram alio iudice, quando principalis appellat, nam liberatur quamuis sententia con-
28 firmetur, † secus si ipse fideiussor appellet; tunc enim tenebitur pro eo, quod iudicat iudex per eum electus appellando. Ratio, quia videtur prorogare obligationem suam ad iudicem appellationis *Ioan. Fab. in §. alia in fin. numero 3. versicul. dic non teneri. instit. de satisdat. Surd. cons. 271. numero 52. lib. 2.*

EPITOME.

Iudex causæ principalis si succedat in locum iudicis appellationis quando possit iudicare, & suspectus remoueri. Quid in Archiepiscopo in causa quam cognouit vti Episcopus, & in Principe, & aliis, qui habent priuilegium iudicandi in causa propria. Aduocatus an possit esse iudex, Et quid in Assessore, & notatio. Causa commissa duobus delegatis absque clausula, quod alter sine altero possit procedere, si vnus obierit, & alter consequatur dignitatem defuncti, quando possit solus iudicare tanquam gerens vices vtriusque dignitatis. Canonicus qui habuit Episcopum in adiunctum succedens in eius Episcopatu cum retentione canonicatus non potest solus cognoscere causam, in qua erat iudex.

SVMMARIVM.

1 *Iudex qui alias iudicauit in causa ratione affectionis non debet amplius illam cognoscere, & ideo vti suspectus recusatur. Intellige vt num. 21. & 23.*
2 *Archiepiscopus non potest iudicare in causa in qua prius sententiauit vt Episcopus.*
3 *Idem in Aduocato & Consultore, & in eo qui iudicauit in causa simili. n. 4.*
5 *Assessor non potest esse qui in causa fuit aduocatus. Declara vt n. 6. & 7.*
8 *In iurisdictione contentiosa non licet sustinere vices plurium.*
9 *Aduocatum fieri iudicem an expediat.*
10 *Iudex non potest esse notarius causæ. Intellige vt numero 11. & 12.*
13 *Stante statuto vt à Potestate appelletur ad Capitaneum si Potestas gerat vtrumque officium, an Capitaneus cognoscat de sententia lata per eius Vicarium tanquam Potestatem.*
14 *Expulsus de collegio restitutus non recuperat primum locum.*
Idem in monacho translato, & postea reuerso ad primum monasterium.
15 *Suspitio non cessat per superuenientiam muneris iudicandi vel alterius dignitatis.*
16 *Canonicus qui habuit Episcopum in Adiunctum succedens in eius episcopatu cum retentione canonicatus non potest solus cognoscere causam, in qua erat iudex.*
17 *Causa commissa duobus absque clausula quod alter sine altero possit procedere, si vnus obierit, & alter consequatur dignitatem mortui potest solus iudicare.*
18 *Iura plurium, quæ ad vnum deueniunt faciunt eum fungi vice plurium.*
19 *Actus tendens ad fauorem alterius intelligitur si opponatur.*
20 *Sententia non præstito iuramento perhorrescentiæ, quando sit nulla si in rescripto datur, prout iurare paratus extitit.*
21 *Iudex causæ principalis potest esse iudex causæ appellationis parte non opponente.*
22 *Rescriptum duobus iudicibus cum clausula si non omnes, quando valeat, si per vnum procedatur.*
24 *Princeps non recognoscens superiorem non recusatur suspectus, & iudicat in causa cum eius subdito, licet honestius debeat delegare. n. 25. & 26.*
27 *Cardinalis, & Legatus de latere an possint recusari suspecti, & an ab eorum sententiis appelletur.*
28 *Consuetudo an valeat, vt quis sibi ius dicat, & in causa propria iudicet.*
29 *Ordinarius, & delegatus de iure canonico possunt in totum recusari suspecti.*

CAPVT IIII.

ALium iudicem dixi esse delegandum in casu mihi proposito, neque coram eo prosecutionem appellationis faciendam. Nam cum idem iudex alias antequam esset auditor sententiam in huiusmodi causa protulisset ratione affectionis non debet amplius illum cognoscere. Ratio: nam quamuis in causa appellationis possint fieri nouæ probationes, & quibus iudex mutaret opinionem; tamen lex præsumit illum fauere
1 † primæ sententiæ, & ideo habet eum suspectum *Aret. cons. 29. num. 25. Capic. decis. 146. Cephal. consil. 28. num. 36. Menoch. cons. 94. num. 13. lib. 1.* Et ita in specie concludit *glos. in cap. querelam. 24. de elect.* vbi quod hoc non solum est de honestate, sed etiam de necessitate. *& in cap. 2. §. si contra in verb. iutor. 3. quæst. 7. per l. prætor. de iurisd. omn. iud.* vbi explicat verbum potest, id est debet; Et quod possit recusari tanquàm suspectus dicit omnes concordare *Anchar. in dict. capit. querelam. colum. 1. opposit. numero 6. & ibi Cardin. column. 4. in fin. post Goffr. Phil. & alios per eum allegatos.* Idem sequitur ibi *Ioan. de Anan. numero 6.*
2 *versicul. in glos. 1.* vbi de † Archiepiscopo, qui prius sententiauerat vt Episcopus, probat etiam *Specul. de appellation. §. nunc tractemus. column. fin. versicul. quod si appellatum. & ibi Addit. in littera D. Idem Specul. de iudic. deleg. §. superest. numero 4. &*

num.10. adducens in argumentum quod dicitur
3 de eo † qui fuit ante aduocatus, prout etiam notat *gloss. in l. eos in princip. in verb. procuratum. Cod. de appellat. vbi Bartol. in princip. num.6.* & ad eandem gloss.
se remittit *Franc. in capit. accepta. 35. numero 2. eodem titul. & in capit. postremo. colum. penultim. versic. vigesimonono, de appellat. Maranta in praxi act. 2. numero 63. eodem tit.*

Idem est in iudice, qui alias fuit consultor in eadem causa qui potest allegari suspectus *Capic. decis.146. num.3.* Quemadmodum in eo, qui alias
4 iudicauit in † causa simili, qui etiam potest recusari *Innoc. in capit. irrefragabili. in princip. de offic. ordin. Aretin. cons. 29. num. 25. Rebuf. super consuetud. Gall. de recusat. art. 9. numero 32. gloss. vnic. tom.3. fol. 165. Menoch. cons. 94. numero 13. lib.1. Cephal. cons.28. numero 36.*

Prout etiam prohibebitur quis esse iudex, &
5 assessor in causa in † qua fuit aduocatus *Specul. de assessor. §. vltim. in fin. per leg. quisquis. de postul. leg. fin. Cod. de assessor. Felin. in capit. irrefragabilis. numero 4. de offic. ordin. colum. 2. in fin.* Etiam si fuisset aduocatus in alia causa, dummodo connexa, & inuicem dependente cum illa, in qua vult esse iudex, quia poterit nihilominus recusari *Capic. decis.146. num.3.*

Intelligendo vt possit recusari ab eo tantum
6 contra quem † fuit aduocatus, non ab illo, pro quo postulauit, quamuis secreta causæ propalauerit *Add. ad Felin. in capit. irrefragabili. in verb. qui fuit. de offic. ordin. Carpan. ad constit. Mediolan capit. 61. num...*
Licet è conuerso si prius sententiam tulit, posset
7 in eadem † causa esse aduocatus defendendo quod iudicauit *Cin. in leg. quisquis. q.1. C. de postul. Petr. August. Morla in empor. titul.2. qu.6. in fi. post Aniles in c. prætor. §.3.*

Eodem tamen tempore non posset quis esse iudex, aduocatus, & assessor, quia in iurisdictione
8 contentiosa † non licet sustinere vices plurium. *leg. nemo. Codic. de assessor. leg. quisquis. Codic. de postul.* Et est incompatibile, vt quis sibi ipsi consulere possit *Decian. cons.8. numer. 3. in fin. vers. & hoc clarum.*

Amplius voluit *Alciat. libro duodecimo parerg.* vt neque expediat creare iudicem, qui simplici-
9 ter † aliàs fuerit aduocatus, quasi non sit iudicaturus sine pecunia tanquam suetus lingua venali opes acquirere, & ibi adducit versus Palladis poetæ græci, quod tamen non est verum, cum multi aduocati integertimè, & summa cum laude, & prudentia munus iudicandi subierint, prout latius dicam infra in capite particulari, & multa quando sententia lata per aduocatum sit nulla, & quæ dicatur identitas causæ *Bertazzol. cons. crimin. 550.* & ibi latissimè *Claud. in Addit.*

Idem in iudice, qui non potest esse notarius
10 causæ † *Bartol. in leg. iubemus. Codic. de sacros. eccles. §. sanè si hac. in fin. numero 13. cum sequentib. Innocent. in capit. cum à nobis. de testib.* Dummodò non simus
11 in causis modicis, in quibus nulla requiritur † scriptura, immo in eis creditur iudici *Bart. in authent. breuiores. Codic. de sentent. ex breui. recitan. & in lege nemo. Cod. de assessor. Matthesil. not. 1. & ibi latè Add. in verb. primo nota.* Et dummodò non simus in iurisdictione voluntaria, quando scilicet
12 exercitium vnius actus † non præstat impedimentum exercitio alterius *lege 1. Codic. de colleg. illic. l. si consul. de adopt.* vbi filius familias præses potest seipsum apud semetipsum emancipare *leg. 1. de offic. procons.* Idem in notario, qui si alias est iudex potest scribere vt notarius, & auctoritatem præstare vt iudex in istis voluntariis. *Bart. post gloss. in l. iubemus. §. sanè si hac in fi. C. de sacrosanct. eccles. Silu. de benefic. q.19. pag.3. num.5.*

Non obstat *Bald. in l. eos. in princip. num.2. Cod. de appell.* vbi concludit quod possit de causa cognoscere, qui alias iudicauit per notata *in l filium. in fin. de inoffic. testament.* quasi cognoscat tanquam nouus homo, quia inquit apud dignitatem est habitus iudicandi, & apud personam est actus tanquam apud viuum organum ipsius dignitatis, & ideo consideramus radicem, ex quo *ibi Add. in verb. plenitudine* dicit ita per Doctores concludi, quod etiam voluit *glos. in l. filius non impediatur. in verbo, cum non proprio. de inoffic. testament.* & latius Idem *Bald. cons.55. lib.1.* vbi consuluit, quod stante
13 statuto, † vt à potestate appelletur ad capitaneum, si contingat potestatem gerere vtrunque officium de sententia lata per eius vicarium tanquam potestatem cognoscet ipse velut capitaneus, nec processus erit nullus: Vnde cum considerentur tanquam nouus homo non sunt amplius præterita inspicienda, vt dicimus de doctore expulso è Collegio, qui restitutus admittitur
14 tanquam † nouus non recuperando primum locum; Et de monaco translato ad aliud monasterium, & postea ad primum reuerso *Bartol. in l.2. de decurion. Surd. de alim. titul. 9. quæst. 28. numer. 25. in fin.*

Quia verior opinio est contra Bald. vt dicit *Anchar. in capit. querelam.* vbi alij idem concludunt *de elect.* Immo idem *Bald. dict. cons.55. in fin.* dicit esse faciendam delegationem, vt omnis suspitio cesset.

Præsertim quia superuenientia istius muneris
15 iudicandi, seu alterius dignitatis non † efficit, vt suspitio & affectio cesset, quæ cum supersit non debet quis cogi coram suspecto litigare, quod est periculosum, & malos effectus parit *l. apertissimi. & l. cum specialis. C. de iudic. c. cum inter. de except. cum aliis per Rol. cons.19. nu.1. lib.3.*

Ideo dicimus, quod si episcopus fuerit datus in adiunctum canonico, qui per mortem illius
16 episcopi † successit in eius episcopatu cum retentione canonicatus, non poterit tamen solus cognoscere & terminare causam in qua erat iudex. Ratio: nam licet sustineat vices vtriusque dignitatis, Tamen ex quo illi tanquam suspecto fuit datus adiunctus, superuenientia illius dignitatis non facit cessare suspitionem, prout ita in specie concludit *Mand. de commiss. form.8. in verb. adiunctum. quæst. 3.* Quamuis alias causa commissa duobus delegatis sub nomine dignitatis absque
17 clausula, quod alter † sine altero possit procedere, si vnus obierit, & alius consequatur dignitatem mortui, poterit solus procedere, ex quo gerit vices vtriusque dignitatis *Io. And. in capit. rationi. colum. penultim. & ibi Franc. numero 3. de reg. iur. in 6. Lap. alleg. 88. communae florentiæ. colum.2. in fin. versicul. sed ponamus. num. 3. Decian. in cap. quoniam abbas. colum. 8. ad fin. de offic. deleg. num. 12. quæst. 6. in fin. versic. quid autem è contra. & ibi Felin. colum. fin. in princip. num. 10. versi. committitur causa duobus.* Ratio, quia quando iura plurium personarum deueniunt ad vnum
18 † ille solus fungitur vice plurium, & facit quod
omnes

Digitized by Google

omnes facere potuissent *l. non est nouum, de act. empt. Bart. in l. si mihi & Titio, in princ. de legat. 1. cum alijs per Surd. cons. 30. num. 13. & de alim. quaest. 25. tit. 9. nu. 31.*

Secundo contrarium procedit quando non
fuisset appositum per partem, de qua oppositio-
ne constat in casu, de quo agimus; Tunc enim
per tacitam approbationem partium non potest
dici de nullitate processus, & suspitio cessat, ideo
non fit delegatio, cum quilibet actus tendens ad
19 fauorem † alterius sit intelligendus si per eum
opponatur declarando velle vti exceptione sibi
competente *Ias. in l. vniuersa rescripta, C. de precib. im-
per. offer. Alexand. in l. 1. §. sublata, ad Trebell. Menoch. prae-
sumpt. 46. lib. 2. Gabr. de fideiuss. conclus. 1. num. 57. Aym.
cons. 121. nu. 4. Put. decis. 355. lib. 2.* & multa similia latè
adducit *Gonzal. ad reg. 8. cancell. gl. 56. nu. 48. vsque ad
num. 109. Mandos. form. 7. commiss. in verb. prout quando-
cunque iurare, ante quaest. 2.* vbi ex hoc concludit non
20 esse nullam sententiam non praestito † iuramen-
to perhorrescentiae, quamuis in commissione di-
catur prout iurare paratus extitit, quia id intelli-
gitur parte opponente; Secus tamen quando per
signaturam dictum fuisset praestito iuramento
perhorrescentiae, quia tunc esset defectus iurisdi-
21 ctionis. Et ita in specie † casus nostri declarat *Ho-
stiens. in cap. querelam, in princ. de elect.* vbi intelligit il-
lum text. procedere, quia non fuit appellatum,
neque oppositum, & sequitur *ibi Cardin. nu. 7. col.
4. Cepoll. caut. 199. nu. 4.* vbi quod iudex causę prin-
cipalis, licet non possit iudicare in causa appella-
tionis, tamen secus est quando partes conse-
tiunt, & est text. *in c. accepta 35. de appellat.* Ita vt suf-
ficiat etiam consensus tacitus *Surd. cons. 465. num.
10. lib. 4.*

Quemadmodum dicimus de sententia Iudicis aduocati, quae valet, neque subiacet nullitati, si non fuerit recusatus suspectus *Alex. & Ias. in l. solet, de iurisd. omn. iudic. Aym. cons. 199. num. 14.* cum alias fungens officio iudicis & aduocati nulliter iudicet, & puniatur etiam poenis, de quibus *in l. athletas, §. calumniator. de his qui notant. infam. Franc. Marc. decis. 698. p. 1.*

Idem est in rescripto ad lites duobus iudicibus
directo cum clausula, & si non omnes, nam si pars
non protestetur & opponat, quod debeat coram
22 duobus procedi, † valebit processus per vnum
factus, neque poterit dici nullus defectu iurisdi-
ctionis *cap. cum plures, de offic. delegat. in sexto.* cuius
dispositio limitatur stante propositione partis
quod procedatur coram ambobus *Caputaq. decis.
71. par. 3.*

Tertio praedicta intelliguntur quando sumus
in Principe, qui non subiacet legi, vel in eo qui
non habet superiorem, tunc enim non cogetur
23 delegare † *Card. in d. cap. querelam, nu. 7. col. 4.* Ratio
est, quia non pręsumitur, quod Princeps aliter sit
iudicaturus, quàm ipse Deus *c. nouit, de appell. l. 1. de
offic. praefect. praetor. Lancellot. in templ. iudic. lib. 1. c. 1. §. 4.
tit. de potesta. & potent. imperat.* Ex quo Princeps non
24 recognoscens superiorem non recusatur † suspe-
ctus, & iudicat in causa vertente cum eius subdi-
to *Felin. in c. 1. num. 5. de probat. Bald. in cap. 1. de inuesti-
tur. in mar. fact. Oldrad. cons. 124. num. 3. Surd. consil. 50.
num. 9. & cons. 465. num. 16.* Licèt honestius faceret
25 † vt etiam Princeps litigans cum subdito causam
delegaret *gloss. in cap. 1. in verb. ecclesia, 16. quaest. 6. Dec.
in cap. cum venissent, num. 34. de iudic. Salic. in l. 1. Cod. ne
quis in sua causa. Oldrad. consil. 124. num. 3.* cum Prin-
26 ceps possit se submittere iurisdictioni † inferioris
Ias. in l. est receptum, de iurisd. omn. iud.

Et idem in similibus personis, in quibus non
posset cadere suspicio ob insignem aliquam di-
gnitatem, prout de Cardinalibus Sanctae Roma-
nae Ecclesiae, & Legatis de latere, qui an possint
27 recusari suspecti † docet *Abb. in cap. nouit, 43. vbi
Franc. num. 4. de appellat. Idem Franc. in cap. postremo, 36.
num. 15. quaest. 7. col. 5. eod. tit. Roland. consil. 19. num. 17.
lib. 3. Paris. consil. 31. num. 98. lib. 1. Felin. in cap. cum, col. 5.
ad med. num. 9. vers. habet ergo recusatio, de except.* & an
possit appellari ab eorum sententiis *Bald. in l. vnic.
de offic. praefect. praetor. & in l. in fin. C. de appellat.* latè *Ger-
mon. de sacror. immunit. lib. 3. cap. 6. num. 37. vsque ad nu.
52. Barbat. de legat. de later. quaest. 5. num. 12. Manfred. de
Cardinal. decis. 156. in fin. tom. 13. par. 2. fol. 99. Alban. eod.
tit. quaest. 42. vers. tertio antistites.*

Quae etiam procederent in ciuitatibus haben-
tibus priuilegium iudicandi in causa propria *Mu-
ta. super consuetud. Panormit. cap. 86. num. 23.* Ita vt e-
28 tiam sufficiat consuetudo, † ex qua potest indu-
ci, vt quis sibi ius dicat, & in causa propria iudi-
cet *gloss. in cap. 1. de poen. in sexto.* cum declarationibus
de quibus per *Doctor. in l. qui iurisdictioni, de iurisd.
omn. iud. & in cap. cum contingat, de foro compet. Ias. in l. 2.
num. 108. C. de iur. emphyt.* Et quod valeat consue-
tudo iudicandi in causa propria, etiam cum fa-
cultate citandi extra territorium latè *Surd. consil.
465. per tot. lib. 4.*

Prout neque deberent fieri huiusmodi dele-
gationes quando essemus in iudicibus, in quibus
non procedunt in totū tales recusationes, quan-
do scilicet extaret statutum, seu constitutio man-
dans ob causas suspitionis dari aliquem adiun-
ctum, de quo dicam latius infra cap. 100. Quid-
29 quid aliud sit de iure canonico, † secūdum quod
tam iudex delegatus, quàm ordinarius potest in
totum recusari propter suspitionem, & tanquam
suspectus remoueri *cap. si quis contra clericum, de foro
compet. Abb. in c. cum speciali, 61. in 1. notab. vers. & est a-
lia differentia, de appell. Mandos. in form. 8. commission. in
verb. adiunctum.*

EPITOME.

Vxor secundo nubens, vel inhonestè viuens quando amittat legatum, & dotem, & detur haeredibus mariti exceptio retentionis, & dotis. Conditio de restituenda haereditate si efficiatur sacerdos an extendatur ad casum si decesserit sine filiis. Poenae secundo nubentium non sunt sublatae quo ad viduas inhonestè viuentes. Mater perdit tutelam per secundas nuptias neque recuperat, quamuis vidua remaneat, & quid si nuptiae fuerint nulliter contractae. Vxor an perdat dotem propter adulterium. Virgo stuprata quando debeat dotari, seu duci in vxorem. Per contractum matrimonij quando vacet beneficium.

SVMMARIVM.

1 *Legatum amittit vxor propter stuprum quamuis non adsit conditio castè viuendi. Amplia vt num. 2. 13. & 16. Intellige vt num. 13.*

3 *Conditio quae ex verisimili mente testatoris colligitur habetur pro expressa. & num. 5.*

4 *Conditio in casu mortis vxoris extenditur ad casum vitae inhonestae ex mente testatoris.*

Google

6 *Conditio de restituenda hereditate si efficiatur sacerdos extenditur ad casum si decesserit sine filijs. Contrarium num.7.*

8 *Legatum vt quis non contrahat matrimonium cum tali extenditur ad casum si cum eo inhonestè viuat.*

9 *Legatum vt quis non aubat cum tali valet.*

10 *Libertas matrimonij potest modificari quoad tempus, locum, & personas. Amplia vt num.11.*

12 *Ingratus erga defunctam efficitur indignus aliquid capere ex eius bonis. Intellige vt num.14.*

17 *Offensa commissa viuo testatore, & eo ignorante, operatur effectum reuocationis legati, ita vt possit excipi per heredes de ingratitudine.*

18 *Alimenta quæ mandanit maritus præstari vxori per annum luctus non acquiruntur ei si intra annum nubat.*

19 *Dos perditur propter stuprum commissum ab vxore vidua. Contrarium est verius num.20. & de ratione num.21.*

22 *Hæredes non possunt opponere adulterium commissum per vxorem viuente & inscio viro, nec retardare restitutionem dotis. Amplia vt num.23.*

24 *Vxor nō amittit hodie dotem propter adulterium. Contrarium est verum. num. 25.*

26 *Pœnæ secundo nubentium non sunt correcta quo ad viduam stuprum committentem. & de ratione nu.27. Intellige vt num.28.*

29 *Vxor nubens infra annum luctus amittit relicta à marito. Intellige vt num.30. Contrarium est verius vt num.31. Declara vt num.32.*

30 *Vxor præfertur filijs in accusando occisores mariti, & in pace facienda dummodo non secundo nubat.*

33 *Legatum vsusfructus vxori donec castè vixerit in viduitate, & si nubat centum si non vixit castè & postea nupserit acquiret centum.*

34 *Pœnæ contra secundo nubentes extenduntur ad nuptias nulliter contractas.*

35 *Tutelam perdit mater per matrimonium tam validum, quàm nullum.*

36 *Mater quamuis nunquam susceperit tutelam non admittitur ad eam, licet vidua remaneat ex secundo matrimonio exemplo eius, quæ fuit priuata tutela iam accepta propter secundas nuptias. & num.37.*

38 *Pœna remittitur ex solo facto quamuis nullo: vbi consideratur solum factum non illius effectus.*

39 *Clericus contrahens matrimonium nullum perdit beneficium, ac si validè contraxisset, quamuis non sequatur copula, & non interuenerit parochus, dummodo non sit nullus ex defectu consensus.*

40 *Vxor quæ efficitur infamis ex alia causa, quàm vita inhonesta non perdet legatum. & num.41.*

42 *Licentia nubendi data vxori non extenditur ad nuptias infra annum luctus.*

43 *Facultas testandi non excludit solemnitates secundum quas tenetur facere testamentum.*

44 *Virgo stuprata debet dari in vxorem, vel dotari. Intellige vt num.45. & 47.*

46 *Non dicitur honestè viuere, quæ habet mentem corruptam.*

48 *Filia viuens luxuriosè non debet ali nec dotari, nec hæres institui.*

CAPVT V.

VXor relicta legataria, vel instituta hæres à viro, quod amittat legatum committendo
1 stuprum, dixi verius esse, quamuis † non fuerit in eo posita conditio castè viuendi. Ratio quia per huiusmodi turpem vitam infert iniuriam marito

§.quæ vero auth. de nupt. Salic. in specie in l. fideicommissum, in fin. C. de fideicomm. vbi quod est notandum tanquam quotidianum *Lup. in rubr. de donat. inter vir. & vxor. §.67. num.4. Cephal. cons.500. nu.39. Caualcan. de vsufr. nu.113. Cott. in memorab. in verb. mulier, in fin. Bald. in c. tua, ad fin. de procur. Osasc. decis.77. in fin. Cenal. q.708. in fin.*

2 Intelligendo † tam de vnico, quàm de pluribus stupris. Quicquid *Fab. & Vasq.* contrarium sentiant, contra quos est verior opinio, vt dicit *Surd. de alim. tit.7. q.4. in fin.*

Et facit etiam ratio, quia præsumendum est testatorem non reliquisse, si de stupro cogitasset:
3 vnde † ista conditio habetur pro expressa *gloss. in l. tale pactum, §. fin. de pact. Bald. in l. cum acutissimi, in princ. C. de fideicommiss. late Tiraq. in l. si vnquam, in præfat. num.55. C. de reuoc. donat.* vbi multa quantum valeat verisimilitudo in quibuscumque dispositionibus, & in qualibet materia *nu.37. vsque ad nu.63.*

Ideo dicimus, quod si testator institutis filiis reliquit mille suæ vxori toto tempore vitæ suæ si honestè, & castè vixerit, & post eius mortem eadem mille vadant ad Titium, si vxor viuat inhonestè non expectatur mors illius, sed legatum acquiritur statim legatario, non hæredi. Ratio, nam
4 licèt verba sint † in casu mortis, tamen hoc fuit, quia testator nō credidit vxorem esse ducturam talem vitam, cum idem dixisset, si de hoc cogitasset *Bart. in specie in auth. hoc locum, C. de secund. nupt. nu.10. & 13. col. penult. ad med. vers. qua ratione. Alex. consil.160. nu.7. lib.4. & ibi Natt. in addit. in verb. determinatum. Rol. cons.70. n.37. lib.3. Surd.* qui de magis communi *cons.44. nu.6. lib.1. & de alim. tit.9. q.25. n.26.*

Prout regulare est vt stante huiusmodi verisimili mente testatoris extensio admittatur de vno
8 casu ad alium † quando in vtroque est eadem ratio *Alex. cons.100. per lib.4.* vbi ex hoc concludit, quod conditio si hæres efficiatur sacerdos post eius mortem restituat hæreditatem alicui, debeat extendi ad casum si decesserit sine filiis, cum videatur posita illa conditio sacerdotij propter fi-
6 liorum defectum, qui casus similis est † cum illo si sine liberis decesserit, sequitur *Dec. consil.227. nu.10. Boer. q.354. col. fin. vers. secundo quod si testator. Aym. cons.59. num.5. Cephal. cons.166. num.49. Decian. cons.1. num.91. lib.1.* licèt contrarium voluerit † *Alciat. in l. gallus, §. & quid si tantum, in 2. lectur. num.43. de liber. & posthum. Menoch. cons.243. nu.33. & 54. & præsumpt.73. num.4. vers. ex his intelligimus, lib.4. & de arbitr. cas.509. cent.6.* Ratio, quia ex alia causa potuit moueri testator cum possit esse, quod quis efficiatur sacerdos, & tamen relinquat filios legitimos susceptos ante clericatū, vnde potius erit relinquendum iudicis arbitrio, qui considerabit, an verisimile sit fuisse hoc cogitatum per testatorem, prout concludit *idem Menoch. d. cas.509. num.5. post Galiag. in d. §. & quid si tantum, num.28. & 29.*

Vnde etiam videmus, quod legatum factum mulieri vt non contrahat matrimonium cum tali plebeio perditur, quamuis illi non nupserit, sed
8 cum eo † inhonestè viuat propter verisimilem mentem legantis, qui hoc amplius prohibuisset, tanquam magis ignominiosum cum interdixerit matrimonium, & ne plus habeat luxuria quàm castitas, & quia pœna contra nubentes extenditur ad eas, quæ non castè viuunt *Gonzal. in specie de alternat. gloss.57. in fin. num.56.*

Et valet legatū, quod quis non nubat tali, cum non

9 non impediat libertatem matrimonij quoad a-
alios *l.hoc modo.de condit.& demonstr.Felin. in cap.1.de*
sponsal. Dummodò alteri possit commodè nube-
re *Cost.in l.cum tale. §.si arbitratu.limit.5.fol.240.ff.de*
10 *cond. & demonst.* † Nam libertas matrimonij licet
non possit impediri in totum, tamen potest mo-
dificari ratione locorum, personarum, & tempo-
ris *Castr.& alij in l.turpia.de leg.1. Aym.cons.1. num.6.*
Surd.decis.30.nu.27.vsque ad n.31. Ita vt ista disposi-
11 tio modificatiua personarum sit verificanda † tam
in prima vice, quàm secunda *Ias. in l.si sic stipulatus.*
2. nu.4. de verb.oblig. vbi de conditione, quod non
nubat nisi mercatoribus, nam mortuo primo vi-
ro mercatore, etiam talis debet esse secundus,
quidquid alias actus benè perfectus sufficiat ve-
rificari in primo, & sequitur *Muta. super consuetud.*
panormit. c.87.n.96.

Quibus confert quia ingratus erga defunctum
existimatur indignus aliquid capere ex eius testa-
12 mento, aut vltima voluntate, cum † faciat se indi-
gnum beneficio recepto *l. 1. de his quib. vt indig. vbi*
Bar. exemplificat in eo, qui vxorem, seu filiam de-
functi post eius mortem cognouit.

Intelligendo in vxore defuncti viduante, alias
si de nouo nupsisset offensa non respiceret prio-
13 rem virum † *Peregr.in specie de iur.fisc. lib.2.tit.8.nu.2.*
& lib.3.tit.15.n.10. Ratio, quia non est amplius in
primo matrimonio, in quo censetur esse solum
dum viduat *l.fi.C.de bon.matern.* Ideo nec ipsa adul-
14 terando post secundas nuptias † offendit primum
virum, prout nec adulter, qui si esset vassallus nõ
caderet à feudo *Prapos.in c.1. §.item si fidelis. quibus*
mod.feud.amit.Isera.in c.2.de feud. sin.culp.amitt.

Immò indistinctè vxor priuatur legato viuen-
do inhonestè, siue post annum luctus, siue infra
15 annum, cum vtroque † modo offẽdatur maritus:
Ita vt perdat etiam omnia alia priuilegia fori, &
quartam debitam *iuxta auth.praterea.C. vnde vir. &*
vxor. Surd de alim.tit.7.q.24.n.16. Menoch.de arbitr. in
addit ad cas.66.nu 14. & vndecim pœnas contra vi-
duam stuprum committentem late refert *Idem*
Menoch.in addit.ad cas.288.de arbit.

Amplius mulier, quę commisit adulterium, si-
16 ue post factum legatum, siue ante † illud amit-
tit *Rum.cons.55.nu.3.lib.3. Card.Mant.de conect.vlt.vo-*
lunt.tit.5.nu.7. lib.12. vbi ampliat ad concubinam:
Ratio quia tex *in §.penult.auth.de restit.& ea quæ par.*
licet loquatur in stupro commisso intra annum
luctus, tamen non excludit post annum, ibi enim
ita contigit in facto, ideo illa restrictio non est
facienda *Surd.de alim.tit.7.q.24.n.16.ad med.* & in-
terpretamur legatum pro adempto, quãdo ven-
tum est ad casum, in quem testator non reliquis-
set si sciuisset, vt in vxore quæ commisit adulte-
rium viuente viro qui nesciuit *Doctor. in leg. fidei-*
commissum.C.de fideicom.Surd.de alim.tit. 6.q.30.n.29.
17 Offensa † enim commissa viua testatore, & igno-
rante operatur effectum reuocationis legati, ita
vt saltem possit excipi de ingratitudine *Io. Andr.ad*
Specul.de feud.in verb.reuoluitur. §.vltim. Bald.in c.1.§.
porro.quæ fuit prim. caus. benef.amitt. Alexand. in l.rei
iudicata.§.haredi.ff.solut.matrimon. Aret.cons.14. Pereg.
de priuil.fisc.tit.8.lib.2.n.11.

Ideo etiam ex tali coniecturata mente testato-
18 ris dicimus † quod quamuis causa alimentorum
sit fauorabilis & priuilegiata: Tamen si vir relin-
quat vxori alimenta præstanda per annũ luctus,
non acquiruntur ei, si intra annũ secundo nubat,
quia licet videantur esse verba, quæ potius desi-
gnent annum, quam inducant viduitatem, ita vt
annus luctus dicatur primus annus, etiam si ma-
ritus tanto tempore non lugeatur; Nihilominus
ex verisimili mente legantis credendum est no-
luisse præstari alimenta, etiam postquã nupsisset,
maximè cum sic exoneraret secũdum virum, qui
tenetur alere vxorem, & benefaceret personæ si-
bi inuisæ, prout per multas & similes rationes la-
tè concludit *Surd.de alim.tit.9.q.30.per tot.*

Addebatur idem esse in dote quam vxor perdit
19 ob inhonestam vitam, & stuprum † maximè si est
commissum infra annum luctus *Rolan. cons.86.nu.*
41.lib.2.Osasc.decis.77.in fi. Alciat.præsump.9.reg.2.n.5.
Couar.de sponsal.p.4.c.7.§.6.n.10.

Licet hoc non sit tutum cum verior sit opinio,
quod indistinctè nõ perdat vxor dotem propter
20 stuprum commissum, † siue post annum luctus,
siue infra annum *Alex.in l.sororem. C.de his quib.vt in-*
dig. Duen.reg.12.limit.3.vers.contrarium tamen.Dec.in c.
pastoralis.col.fi.de iudic.Pinell.in l.vlt.n.9. C.de bon.mat.
Aym cons.205.n.24. magis communem, & æquiorẽ
dicit *Caual.q.708.n.9.Ignat.Lopez.ad Diaz.reg.786.*
colum.3.Odd.cons.52.& 85. Menoch.latè cas 287.in ad-
dit.de arbitrar.n.32.vsq.ad n.63. vbi facta dinumera-
tione doctorũ & rationum concludit hãc magis
21 veram opinionẽ esse, & sequendam. † Ratio, quia
minor est iniuria quæ fit marito defuncto; quam
viuenti, & quia stuprũ leuius est delictũ, adulte-
rio cũ minus puniatur. *§.itẽ lex Iulia.inst.de publ.iudi.*

Ideo neque est tuta opinio illa, quod hæredes
possint opponere adulterium commissum per v-
22 xorem viuente viro, † & illo inscio, & sic retarda-
re restitutionem dotis secundum *Alex.in l.rei iudi-*
cata,n.5.§.hæredi.ff.sol.matrim. & cons.189.nu.1. lib.6.
Rum.cons.185.n.1.& 2.lib.3. Menoch.cons.30. Surd.de a-
lim.tit.7.q.24.n.15. Quia contrarium seruatur, vt
dicit *Caual.q.708.in fi.* vbi quod nec per viã actio-
nis, nec exceptionis possent hoc facere hæredes.
Ratio nam in pœnis non fit extensio ad amissio-
nem proprij patrimonij, prout est dos, in qua nõ
habet vxor à marito titulum lucratiuum, vnde si
amittit relicta à viro, non infertur ad amissio-
nem dotis *Pereg.de iur.fisc.lib.2.tit.8.n.13.in fi.*

Magis negaretur ista retardatio restitutionis
dotis propter prætensum adulterium hæredibus
23 viri † contra hæredes vxoris, aut hæredes hære-
dum, cũ viua vxore daretur forsan illi maior de-
fensio *Rota diuers.in specie decis.86.in causa mantuana.*
par.3.lib.1.fol 46. vbi nu.2. magis huiusmodi opinio
admittitur, si hęredes saltẽ præsumptiue viuente
vxore sciuerint adulteriũ. puta quãdo esset de eo
fama publica, aut aliquid simile ex quo colligere-
tur ita esse *ad not.per Bar.in l.n potest col.12.de acq.har.*

Præsertim quia hodie neque vxor amittit do-
24 tem propter † adulterium vt latè concludit *Plau-*
ts.in rubr.C.de eden.n.4.post Curt.iun.ibid. licet hurum
25 opinio † non sit admittenda cum contrarium sit
verius prout omnibus respondet *Menoch.de arbitr.*
cas.287.n.33.in addit.& casu.419.n.6.

Non obstat quod hodie sint correctæ pœnæ se-
26 cundo nubentium. Quia in vidua † stuprãte non
est aliquid immutatum per canones, per quos in-
honestas improbatur siue stuprum sit infra annũ,
siue post, cum in vtroque casu si inhonestè viuat
incurrat omnes pœnas incapacitatis relictorum
auth.eisdem.C.de secund.nup.Bar.in l.his sola.C de reuoc.
donat.Rip.in l.fi.n.98.C.eod. Card.in cap.fi.C.de secund.

Digitized by Google

nupt. Iacob.de Beluis. Ioan.Garron.Bermond.Bero. & alij per Menoch.de arbitr.in addit.cas.288.n.29.Pereg.de iur. fisc.tit.15.lib.3.nu.5.

Ratio est, ne plus habeat luxuria quàm castitas
27 cõtra tex. † *in §.fi.auth.de restit.& ea quae par.* Et quia filij magis inhonorantur per stuprum quàm per secundas nuptias *Pereg. d.tit.15.n.5.* vbi tamen *nu.* 16. declarat quod non incidit in pœnas *l.1.& 2.C.*
28 *de secundis nupt.* † quæ non extenditur vltra annum luctus, sed in alias pœnas incurrit prout in amissione relictorum per maritum, ita vt illis priuetur quamuis postea nubat, vel cum amasio, vel cum alio *Idem Pereg. d.n.16.post Berou.cons.32.nu.36. lib.2. Prepos.in c.tanta.q.9.qui fil.sint legit.Io.de Garron.in l.1. n.73.C.de secund.nupt.*

Amplius dicebatur, quod vxor etiam nubens iusta annum luctus nedum inhonestè viuens a-
29 mittit relicta à † marito prædefuncto tanquam ingrata quasi illius anima contristetur ex secũdis nuptiis *Alex.ad Bar.in l.1.C.de secund.nup.post glos.in l. decreto.C.ex quib.caus.infam.irrog.Surd.de alim.tit.9.q. 30.n.34. Ceual.* qui de cõmuni *q.151. n.3.* vbi quod perditur legatum factum vxori si castè vixerit per secundas nuptias, si huiusmodi conditio ponatur
30 filiis † mariti, sen ab ipso marito, secus si ab extraneo *Card. Mant.de coniect.vlt.volunt.tit.19.n.31. lib.11.*

Prout etiam dicimus vxorem transeuntem ad secunda vota non præferri filiis in accusando occisores mariti, & faciendo pacem de illius morte, cum ex istis nuptiis perdat huiusmodi priuilegiũ: ita in specie post *Villapandum* per eum allegatum concludit *Flores pract.q.lib.1.q.7.in fi.n.16.* Quamuis alias præferretur si non contraxisset secundũ matrimonium tam in pace, quàm in accusatione *Boer.decis.233.n.2. Plaz.in epit.delict.c.40.n.2.* cũ aliis per eum *Flor.d.q.7.per tot.* vbi quod ita fuit iudicatum, licet contrarium teneat *Franc.dec.382.p.1.* de quorum veritate dicam infra in c.particulari.

Licèt prędicta de amissione legati non sint tu-
31 ta, cum contraria opinio sit verior. Ratio, † quia licitè nubit, vnde pœnam non meretur *Bal. consi. 381.lib.5.Capr.cons.70.n.10.Aym.cons.36. Paris.consi. 95.nu.23. lib.2.* & ita iudicatum dicit *Peregr.de iur. fisc.lib.3.tit.16.n.4.in fi.* & magis veram opinionem testatur *Surd.de alim.tit.9.q.30.n.30.* vbi tamen in-
32 telligit secus esse, quando testator fecit † mentionẽ de secundis nuptiis, ita vt illas videatur abhortuisse, tũc enim perditur legatũ *Io. de Garron in rubr.C.de secund.nup.n.32. Soc.cons.56.viso& testamẽto. col.2 ad med.vers.sed præmissis non obstantibus. n.3.lib.3.*

Verum esset, quod si legaretur vxori vsusfructus per maritum donec castè vixerit in viduita-
33 te, & si nubat centum, si non vixit castè † in viduitate, & postea nupsit, priuabitur legato centum, latè *Sim.de Pret. interpretat.1. vlt.volunt.lib.4.dub.10. n.121.fol.421.Ceual.q.151.in fi.nu.6.*

Notandum est etiam, quod in casibus in quib.
34 habent locum pœnæ secundarum † nuptiarum procedunt quoque in eo, qui cõtraxit nuptias incestuosas, cum non debeat esse melioris cõditionis illo, qui legitimè nupsit *Caputaq.decis.154.p.2.* Ideo mulier perdet tutelam per secundum ma-
35 trimonium † tam validum quam nullum, ne plus habeat luxuria quã castitas *Bal. in c.ex parte.n.20.de appell.Pereg.de iur.fisc.tit.15.n.6.lib.3.* vbi etiam quod illum perdet siue luxurietur intra, vel post annum luctus *Bar. in auth.sacramentum. C.quand.mul. tut.offi. Cast.in l.omnẽ.C.ad treb.Caputaq.dec.267.p.2.*

Accedat, quia per transitũ ad secunda vota, siue valida siue nulla fit suspecta legi; Ideo videmus
36 quod propter huiusmodi suspicionem † si mater nũquam suscepit tutelam, sed illam habuit auia, qua existente tutrice mater transiuit ad secundas nuptias, ex hoc excluditur à tutela, quãuis postea vidua existens ex secũdo matrimonio velit tutelam ob transitũ auiæ ad secunda vota, licèt enim nunquàm fuerit priuata mater quando secundo nupsit, tamẽ ratio suspicionis durat donec viuit,
37 & militat in vtroq; casu tam susceptæ, † quã non susceptæ tutelæ prout in puncto concludit *Surd.* qui dicit non inuenisse in specie à doctorib. tactũ huiusmodi casum *decis.106.n.14.sequitur Mut.super Cõsuetud. Panormit.c.50.n.25.* Cum per istam suspicionẽ nõ temporaliter sed perpetuo excludatur, exẽplo viri vergentis ad inopiam, cui nõ restituitur dos quamuis postea diues efficiatur *Bart. in l.si constãte.n.107.solut.matrim. Mynsing.obseru.85.cent.3.*

Et facit quia vbi lex cõsiderat potius ipsum fa-
38 ctum, quàm effectum, tunc cõmittitur pœna † ex solo facto, quamuis de iure non subsistat *Bar.in l. quid ergo. §.cũ autem.de his qui not.infam. & in l.si quis legatũ.ad leg.corn.de fals.* Vnde clericus contrahens
39 matrimonium licèt nullum † ex aliquo defectu perdit ipso iure beneficium. non secus ac si validè contraxisset, prout alias cũ de hoc disceptarentur dixi verius esse. Ratio, quia saltem quãtum in eo fuit contraxit *Rom.cons.488.n.6.* & multis similib. comprobat *Gonzal.de altern.gl.57.n.43. vsq. ad n.54.* & est decisio *Rot.per Card. Lãcellotum lucana hospitalis de insula 13. Iunij.*1576. vbi quod beneficium vacat per cõtractum matrimonij per verba de præsenti *glo. in c.1.in verb.derelinquendo.de cleric.coniug. Couarr. de spons.p.2.c.6.§.3.n.4.* Quamuis non sequitur copula *Rot.decis.1 de spons.in antiq. & decis.vnic. de cleric. coniug.in non.* & quamuis matrimonium sit nullum ex quocumque alio defectu, quã consensus, quia contrahens quantum in se fuit contraxit, & ideo cẽsetur habuisse beneficiũ pro derelicto, & quia non debet esse melioris conditionis, qui nulliter, quã qui licèt contraxit *Rom.cons.403.dubitatur primo.col.2.in fi.n.6.& ibi Mandos.in verb.consanguinei,& in verb.cõtraxisset. Abb.in c.1.n.7.in fi.de cleric.cõiug.Iasfi.ad decis.capp.thol.240.latè Capr.regul.91.n.53.cũ seq.*

Ita vt prædicta procedant quãuis in matrimonio nõ interuenerit parochus iuxta *Conc. Trid. sess. 24.c.1.* in quo licèt adsit decretũ irritans inducens resistentiã iuris in actu gesto contra illius formã; Tamẽ non per hoc potest dici, quod deficiat cõsensus: quia etiã in matrimonio contracto cum consanguineo lex resistit cum decreto irritanti *c. non debet.de consang. & affinit.* & tamẽ inducitur vacatio beneficij in matrimonio cõtracto cum cõsanguineo. Ratio, quia in hac materia respicitur factũ ipsum, nõ facti validitas: tunc enim dicitur adesse defectus consensus quando nullo modo fuit præstitus: vt in cõtractu per vim, & metũ, seu in nõ habente intellectũ, non autẽ si fuerit datus consensus qui per legem annullatur. & etiam ex matrimonio clandestino oritur consensus *vt in Conc.Tri.sess.24.c.1.in probẽ.* & ita in specie quod vacet beneficium per contractũ matrimonij quamuis non interuenerit parochus, dicit *idẽ Card. Lancellot.lucan.hospitalis de insula.13.iunij.*1576. vbi etiam quod non requiritur, vt ad d.vacationem debeat esse talis nullitas matrimonij, quæ inducat impedimentum publicæ honestatis; cum contrarium

appa-

appareat *in c.1. de sponsalib. in 6.* vbi etiam hoc impedimentum oritur in consanguinitate, & tamen vacat beneficium per contractum matrimonij cum consanguineo.

Obseruandum est etiam, quod si mater effi-
40 ceretur infamis ob aliam causam, † quàm vitæ inhonestæ non perderet legatum sibi à viro relictum; Ratio, quia maritus legauit ob pudicitiam, & illius præmium, vnde quando in alio deliquit cessat causa reuocationis, quasi in eo solo veniat contra prohibitionem legantis *Ang. in specie de testam. in gloss. item relinquit mulieri concubinæ alimenta. sequitur Surd. de alim. tit. 7. q. 24. nu. 23.* Quamuis con-
41 trarium concludat † *Cardin. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 19. in fin. nu. 36.*

Item aduertendum est, quod licentia data per
42 virum nubendi non extenderetur † ad nuptias infra annum luctus. Ratio, quia cum offendatur maritus per secundas nuptias, tam infra annum, quam post annum, debemus licentiam intelligere, vt minus illum offendat, prout dicimus de licentia testandi, quæ non excludit solemnitates, secundum quas teneretur facere testamentum
43 quasi alteri legi non debeat † contrauenire *l. si quando, de inoffic. testam.* & ita in specie concludit *Surd. de alim. tit. 9. q. 30. nu. 44. post Io. de Garron. in l. 1. num. 78. C. de secund. nupt.*

Vltimò est obseruandum, quod honestas vitæ adeo requiritur in mulieribus, vt quamuis a-
44 lias virgo stuprata debeat † duci in vxorem, seu dotari, iam de iure diuino *Exod. c. 22.* quàm pontificio. *c. 1. & 2. de adult. Cassan. cons. 40. Thesaur. decis. 3. n. 2.* Tamen cessat hæc pœna, quando virgo erat vitæ vilis, & minus honestæ *Paris. cons. 160. lib. 4. Cephal. cons. 140. nu. 16. lib. 1. Bursat. cons. 69. nu. 13. lib. 1. sequitur Menoch. de arbitr. in addit. ad cas. 288. num. 18.* Ratio, quia non dicitur commissum stuprum ex quo nec vidua, nec virgo est, cum etiam non dicatur honestè viuere, quæ habet mentem corruptam, licèt corpore sit intacta *Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 19. in fin.* Immo etiam virgo stuprata, si postea cum alijs se commiscuerit non
45 consequitur dotem † à stupratore latè *Carroc. decis. 98. per tot.* quasi per mutationem status in deterius non teneatur ad obseruantiam qui stuprauit, prout filia quæ viuendo luxuriosè, nec ali, nec dotari debet à patre, neque hæres institui *l. si pater, C. de inoff. testam. Specul. qui fil. sint legit. §. 1. nu. 16. vers. quid si filia.* cum distinctionibus de quibus latè *Surd. de alim. tit. 7. q. 4. per tot.*

EPITOME.

Stante rescripto, in quo tota causa committitur iudici appellationis, an possit per eundem iudicem cognosci de meritis, & toto negotio in casu in quo appellatio interposita ab vno articulo non deuoluebat, puta si esset frustratoria, iniusta, & nulla, vel potius causa sit remittenda primo iudici, & quid seruetur in curia Romana. Per appellationem in curia ab interlocutoria, quando possit peti aduocari totum negotium antequam tractetur de iniustitia appellationis. Iudex an ex consensu partium possit prius pronunciare super negotio principali antequam pronuncietur super appellatione ab interlocutoria.

SVMMARIVM.

1 *Iudex appellationis non cognoscit de meritis causæ, & toto negocio, quando appellatio interposita ab vno articulo non deuoluit, quamuis adsit rescriptum, in quo tota causa committitur eidem iudici, & de ratione n. 2. 3. & 6. Fallit in curia Romana n. 7. & 8.*

4 *Rescriptum quamuis nihil disponat vltra ius commune, sufficit tamen, quod operetur monitionem & n. 5.*

9 *Per appellationem ad curiam ab interlocutoria iudicis inferioris potest peti aduocari totum negotium antequam tractetur de iustitia appellationis, quamuis de natura causæ non posset appellans obtinere committi causam in curia. Intellige vt num. 10.*

11 *Pronunciandum est prius super appellatione ab interlocutoria, & eius nullitate antequam pronuncietur super negotio principali, Ita vt iudex neque hoc possit facere ex prorogatione partium, quamuis sit Legatus, aut alius qui posset adiri per viam querelæ. Fallit in Papa. num. 12. Contrarium tamen est verius etiam in quolibet iudice inferiore, qui potest adiri per viam recursus. num. 13. & de ratione. num. 14. Amplia vt nu. 15. & 16. Declara vt nu. 18. & 19.*

17 *Ratio naturalis debet mouere iudicem sicut lex, qui poterit restringere, seu ampliare verba legis.*

20 *Archiepiscopus in causis subditorum suffraganeorum habet tantum potestatem per appellationem & solum in casibus in iure expressis.*

CAPVT VI.

Qvando appellantes impetrant rescripta in quibus tota causa cõmittitur iudici appellationis, dixi verius esse, quod vigore eiusdem re-
1 scripti non possit iudex appellationis † cognoscere de meritis, & toto negotio in casu, in quo appellatio interposita ab vno articulo non deuoluebat, puta quia esset frustratoria, nulla, aut iniusta; tunc enim esset remittenda primo iudici. Ra-
2 tio, † quia commissio intelligitur sub conditione, quatenus benè fuerit appellatum, cum de iure iudex appellationis tunc cognoscat de articulo, à quo non fuit appellatum, quando bene est appellatum; vnde etiam rescriptum est intelligendum secundum ius commune, quia non est
3 verisimile, quod Papa voluerit † auferre iurisdictionem iudici, nisi hoc dicat, vel aliter appareat de eius scientia. Ita in specie concludit *Bero. quæst. 120. nu. 9. in fin. Aegid. decis. 419. si auditori. Vant. de nullit. defect. iurisd. ordin. nu. 65. Rom. cons. 362. in 2. dub. Felin. in c. causam quæ, col. 6. in fin. n. 6. post vers. nec dicas in beneficialibus, de rescript.* vbi quod est ita tenendum, quicquid dubitet *Franc. in cap. vt debitus, 59. nu. 45. in gloss. penult. de appell.* & ita seruari testatur *Surd. decis. 175. nu. 7. & 9. in fin. vers. nihilominus, & per tot. Mut. super consuetud. Panorm. c. 16. num. 50.*

Neque obstat quod rescriptum parum operaretur, cum idem sit de iure communi, secun[d]um quod iustificata appellatione remanet neg[oti]um principale ipsius causæ decidendum per iu[dicem] appellationis; Vnde stāte † rescripto debe[t i]n-
4 telligi commissum negocium principale, e[ti]am in casu in quo appellans succumberet.

Quia satis est, quod huiusmodi rescriptum o-
5 peretur saltem † monitionem secundum doctrinam *Innoc. in cap. prudentiam, de offic. deleg. cum alijs per Felin. in cap. causam, de sent. & re iud. col. fin.* & in specie ita respondet *idem Felin. in c. causam, nu. 6. de rescript.* cum etiam possit commissio aliquid operari quo ad ordinem cognoscendi, & procedendi vt declarat *Bero. q. 120. nu. 11.*

Maximè quãdo causa appellationis cõmittitur

in eodem rescripto super illo articulo cum toto
negotio,tūc enim videtur totum negotiumcom-
missū accessoriè ad articulū, super quo fuit prin-
cipaliter appellatum; Vnde tanquam accesso-
rium debet regulari secundum naturam princi-
6 palis;† ita vt non intelligatur commissum totum
negocium nisi deuoluat articulus principalis ap-
pellationis secundum quem illud erit interpre-
tandum *vt in puncto dicit Beran.q.120.n.8.in fin.*

Prædicta tamen in curia Romana non seruan-
7 tur propter clausulam quam,& quas, † quæ solet
apponi in quibuscunque commissionibus prout
declarat *Mandos.ad Rom.cons.362.in prima addit.* Et
de huiusmodi stilo curiæ testatur etiam *Felin. in
c.causamq;* in verb.*interpretatio.in fi.vers.& adde n.
6.in fi.col.7.de rescript.* vbi quod si est cōmissa au-
ditori causa grauaminis cū toto negocio,illa nō
reuertitur de stilo curię ad prioré iudicé, quam-
uis pronunciauerit male appellatum super arti-
culo grauaminis.sequitur *Beron. quæst.120.nu.12.
vers.at de stilo curiæ.late Bellam.decis.57.vbi appella-*
8 *tur.* qui subdit † rationem huius stili,seu consue-
tudinis,quia nō est locus, vbi possint meli' & ci-
tius causæ terminari prout in palatio apostolico
propter copiam peritorum,& disertissimum mo-
dum decidēdi, consulendi,& audiendi causas:I-
deo infert cessare istam consuetudinem in causis
cōmissis alteri extra palatium apostolicum præ-
terquam Cardinali, cui propter honorem non
committitur causa nisi per Papam.

Ideo etiam dicimus, quod per appellationem
9 ad curiā ab interlocutoria iudicis inferioris† po-
test peti aduocari totum negocium antequā tra-
ctetur de iustitia,& rectitudine appellatiōis,quā-
uis etiam ex natura causę,vel ex delatione iudicis
vel partis non posset appellans obtinere causam
10 committi in curia dūmodo † præstetur iuramen-
tum,in quo asseratur non adesse spem consequē-
di iustitiam in partibus *Franc.in c.nicolao 64.n.7.
q.3.de appellat.* vbi dicit esse menti tenendum.*Dec.
in c. interpositu. §.1.eod.tit. Abb. Staphil. Rat.& alij
per Couarr.pract.quæst.c.10.n.6.vers.illud sanè non est
prætermittendum.* vbi quod est speciale in curia cū
hoc nō liceret iudici inferiori,qui haberet ius co-
gnoscendi causam appellationis,nō enim posset
retinere cognitionem negotij principalis nisi iu-
stificaretur grauamen appellationis interlocuto-
riæ *c.1.de for.compet.in 6.*

Obseruandum est etiam quod adeo prius debet
pronūciari super appellatione ab interlocutoria
11 & eius nullitate, antequam de negocio † princi-
pali cognoscatur, vt neq; iudex posset hoc facere
ex prorogatione partiū,& consensu litigantium,
quamuis esset Legatus, aut alius qui posset adiri
per viam querelæ, prout in specie concludit *Co-
uar.pract.quæst.c.10.in 6.ad med.vers.quod minime.
Baer.decis.257.supra tactum fuit.n.2.vers.quia mo
non posset.post Card.& Dec. in cap. vt debitum. de ap-
pellat.* Ratio:quia tex.*in cap.cordi.quod est primum.
de appellat.in 6.* loquitur solum in Papa , in quo
12 est† speciale,vt omisso articulo appellationis pos-
sit cognoscere de causa principali prout sibi vi-
sum fuerit vel de partium voluntate:vnde in aliis
est seruandum ius commune vt debitus hono
tribuatur iudicibus.

Ista tamen non sunt tuta,& cōtrariū esset con-
cludendum,quod stante consensu partium etiam
13 iudex inferior † qui potest adiri per viam quere-
læ,vel recursus possit cognoscere de meritis cau-
sæ,quamuis appellatio non deuolueret,aut esset
male appellatū ab aliquo articulo.Quia ratio de
14 qua *in d. c.cardi.* non est ob aliquam † specialita-
tem summi Pontificis,sed propter cōsensum par-
tium,qui facit,vt pendentia litis non obstet, siue
simus coram vno,siue alio iudice quando tamen
causa est ciuilis, & inter laicos, prout concludit
*Franc.in c.vt debitum col.penul.n.52.q.4. vers.tertia
& vltima conclusio.de appellation.*

Amplius neque requirerentur consensu vtriuſ-
que partis,sed sufficeret solū cōsensus appellati,
15 qui inuito appellante posset petere,vt cognosca-
tur super principali causa omisso articulo ap-
pellationis.Ratio:quia *tex.in c.cordi.de appellat.in
6.* licèt requirat consensum vtriusque litigantiū,
16 tamen non per hoc excludit casū cōsēsus † solius
appellati,cum appellās satis dicatur consensisse à
principio,quando coram eo introduxit appella-
tionem,ita vt non liceat ei postea dissentire,tan-
quam in expressa calumnia.Ratio enim naturalis
17 † debet mouere iudicem sicut lex,ideo poterit re-
stringere, & ampliare verba legis *c. secunda requi-
ra.de appel.l.scire oportet.§. consequens. in verb. suf-
ficit.de excusat.tut.gloss.in auth.vt fine prohibit.ma-
tres debitr.& creditr. post princ.in verb. examinatur.*
Vnde quamuis tex. loquatur de consensu partiū,
tamen potest restringi ad appellatum tantum,
cum ratio suadeat,vt appellans non possit cōque-
ri:Dummodo tamen prius reuocetur grauamen,
18 † si aliquod fuit illatum appellanti, prout in spe-
cie concludit *Franc.in c.vt debitum.col.vlt. quæst.5.
de appell.post Abb.ibi.n.35.col.penul.in fin. vers. extra
glosam quæro de quæstione notabili.Surd. decis. 175.in
fi.* vbi dicit magis veram communem, quidquid
alij contrarium senserint loquens indistinctè in
quolibet iudice,qui potest adiri per viam quere-
læ,seu recursus *post Crot.cons.27.nu.8. Prapos.in d.
cap.vt debitum.col.11.ad med.vers.alius etiam additur*
19 *casus.* vbi ampliat † ad Legatum, & Archiepisco-
pum, quoad laicos ipsi archiepiscopo subditos,
cum possint prorogare,nec requiritur consensus
superioris in eis: licèt aliàs archiepiscopus non
posset etiam de consensu appellantis & appellati
procedere, nisi vbi appareret deuolutum per ap-
pellationem videlicet quando pronunciatur le-
20 gitima appellatio,cū in causis † subditorum suf-
fraganeorum habeat solū potestaté per appella-
tionem,& in aliis casibus tantū in iure expressis,
de quibus latius *per Doct.in c.1.& c. romana. de for.
compet.in 6.& c.pastoralis,in princ.de offic.ordin.*

EPITOME.

Subhastationes sunt faciendæ secundum con-
suetudinem loci præsente pecunia non habita fi-
de de pretio, nisi consuetudo probetur in specie
in contrarium,& in illis attenditur læsio,& quæ
debeat esse.Creditor admittitur ad offerendum.
Æstimatio debet pręcedere antequàm bona sub-
hastentur,& quo modo intelligatur.Excutienda
sunt primo bona mobilia antequam delibeten-
tur immobilia non tamen erit nulla deliberatio
si non appelletur:Maximè quando adest obliga-
tio cameralis: neque debitor potest reuocare
subhastationem nisi restituto pretio.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loci superioris non attenditur nisi in de-
fectum statuti loci inferioris & n.14.*
2 *Subhastationes sunt faciendæ secundum consuetu-
dinem loci vbi fiunt.*
3 *Obseruantiam sequi debemus.*

4 Obla-

Digitized by Google

4 *Oblatio redditur nulla si non sit simplex sed conditionalis.*
5 *Subhastatio debet fieri præsente pecunia, neque consuetudo in contrarium valet nisi in specie probetur.& nu.6.*
7 *Creditor seu alius pro eo potest offerre quando venduntur bona sub hasta.& nu.8.*
9 *Paupertas debet concludenter probari.*
10 *Læsio attenditur etiam in subhastationibus factis de mandato iudicis.Intellige vt n.11.& 12.*
13 *Forma omissa in subhastationibus reddit actum nullum, & facit vt restituantur fructus percepti & percipiendi.*
15 *Illatio non fit ex diuersis.*
16 *Subhastatio est nulla si est facta non obstante oblatione debitoris de soluendo.Intellige vt n.17.cum seq.*
18 *Temporis lapsus inducit tacitam renunciationem.*
19 *Aestimatio debet præcedere antequam bona subhastentur.Amplia vt nu.20. Declara vt nu.22.23. & 24.*
21 *Aestimatio est facienda secundum pretium præsentis temporis non præterita emptionis.*
25 *Excussio mobilium debet præcedere subhastationem immobilium, alias subhastatio est nulla. Contrarium est verius vt requiratur appellatio n.26.*
27 *Discussio non requiritur si iudex moneat debitorem vt iudicet bona mobilia,& non fuerint indicata.*
28 *Excussio non requiritur stante obligatione cameræ-li, ita vt subhastatio sit valida omissis mobilibus.*
29 *Debitor volens annullare subhastationem debet pretium solutum per licitatorem restituere.*
30 *Probatio debet fieri quod non extent mobilia.*
31 *Iudex præsumitur rectè officium suum exequi.*

CAPVT VII.

SVbhastationem de qua agebatur in casu mi-
hi proposito dixi declarandam validam tan-
quam factam secundum formam statuti, in quo
datur facultas creditoribus res in tenutas captas
vendere plus offerenti factis tribus bannimentis:
ita vt etiam liceat eidem creditori offerre,& cum
aliis concurrere; quod statutum erat seruandum
omissa constitutione prouinciali, quæ tanquam
generalis cedit statuto particulari, quod præua-
1 let in illo loco cum species deroget generi,† neq;
recurritur ad locum superiorem nisi in defectum
statuti loci inferioris *Socin.cons.7.n.7.lib.1. Anchar.*
in c.1.in 1.lectu.n.21.& 41.de constit.Gabr.cons.29.nu.
47.li.2.Honded. cons.13.n.11.lib.1.Rot.diuers.decis.330.
n.3.p.2. cum aliis de quibus latè infra c.9.
Et in subhastationibus seruanda esse statuta,&
2 consuetudinem† loci dicit *Iodo.de subhast.c.2.nu.4.*
Coler.de process.executiu.p.3.c.9.nu.92.post Bald.in l.
ordo.3.nu.9.C.de execut. rei iudic. ne detur occasio
fraudibus,& ne consequatur plus exactor ex gra-
tia quam debitor ex pretio propter possessiones
viliori pretio distractas *l.si quos debitorum.16. C.de*
3 *rescind.vend.* Et ne recedatur† ab obseruantia,
quam semper sequi debemus *l.1.& 2.C.quæ sit lon-*
ga consuetud.l.minimè 23.de legib.& senatuscons.
Non obstat nullitas oblationis tanquam factæ
Mattheo pro scut.1720. qui minus obtulit quam
Baldassinus, cuius oblatio ascendit ad scuta 1735.
contra *auth.hoc ius porrectum.C.de sacr.eccl. Bar. in*
l.si tempor.nu.4.in princ. C.de fid.instrum.& iur. hast.
fiscal.lib.10.

Quia oblatio Matthæi licet minor respectu
quantitatis erat iudicanda maior tanquam sim-
4 plex.& sine† ulla conditione, prout alia per Bal-
dassinum facta, quæ non debebat attēdi propter
conditiones extrinsecas, quæ illam reddunt nul-
lam & inefficacem *Alex.cons.78.viso & diligenter.*
col.fi.n.29.& 30.lib..5.Grat.cons.93.n.75 lib.1.Neuiz.
cons.38.n.14.Rot.per Canuc.Roman.domorum & inter-
esse.16.Iunij 1578.& per Cardin. Pamphil. Auconitan.
fructuum de rinaldiaus.19 Nouemb.1585.
Maximè cum neque oblatum fuerit de soluen-
do in contanti prout obtulit *Matthæus*, quod re-
quirebatur cum prædia in subhastatione debeāt
vendi præsenti pecunia, alias venditio posset re-
uocari *Bart.in l.à diuo pio.§.sed si emptor.de re iudic.*
vbi *Ang.ad med.* dicit multum notandum, quod
propter pretium non solutum licitum est reha-
bere rem,& alij vendere, quod non permittitur
in priuatis,& sequitur *ibi Alex.col.2.ad med. n.5.&*
6.Ias.nu.4.Surd.cons.168.n.24. lib.2.Vrsill.ad Afflict.
decis.358.in fi.vers.& circa prædicta Rota coram San-
ctissimo Tiburtin.castri Sambuci.27.Ianuar.1578.
Immò neque consuetudo in contrarium obsta-
5 bit, quod† fiat subhastatio habita fide de pretio,
& non præsenti pecunia nisi in specie probaretur
Rota coram R.P.D. Litta Imolen. seu fauentin. bono-
rum 25.Iunij 1593.& 16.Maij 1594.
Et quod pecunia debeat esse præsens in distra-
6 ctionibus† *tradunt Rebuff. Ferrar.& alij de quibus*
per Coler.de process.executiu.p.13.c.9. nu.94. Ratio,
quia facultas vendendi non tribuit, vt quis possit
habere fidem de pretio *Bal. in l.inciuile.nu.3. C.de*
rei vend. dummodo aliud non seruetur de more
regionis. *Idem Coler.d.c.9.n.95.* & dummodo cre-
ditor non consentiat venditioni, & subhastatio-
ni habita fide pretio *Card. Pamphil. Vrbeuetan. do-*
mus 5. Decembris 1594. R.P.D. Penia Perusina dotis.5.
Iulij 1598.in fin.
Non obstat prætensa paupertas Matthæi quasi
ex hoc colligatur obtulisse pro principalib. cre-
ditoribus non pro se ipso. Quia non per hoc di-
citur nulla subhastatio, cum possit creditor,& e-
7 tiam alius† pro eo offerre, quando venduntur per
curiam bona in tenutam capta prout disponit
statutum. Quod etiam de iure communi *l.2.vbi*
Bal.in fi.C.si in caus.iudic.pig. Idem Bal. in l.ordo. n.11
C.de execut.rei iudic.vbi Salic.in prin.vers.quæro pri-
mo.Ias.in l.à diuo pio.§.si pignora.ff.de re iudic. n.8.in
fin. Ratio, quia non est æquum vt fiat differentia
8 inter venditorem,& tertium,† seu extraneum li-
citatorem quando vtriusque par est conditio
Surd.cons.256.n.6.lib.2.
Vltra quod paupertas non probatur, cum de il-
la deberet aliter constare, quam per fidē produ-
ctam quæ non facit fidem: vnde concludenter
9 erat† probanda *glo.in l.si vero.§.si pro rei qualitate*
qui satisd.cog.Bald.in l.non prius.4.in princ. C. quan-
do fiscus vel priuat.Dec.cons.120.col.3.in princ.n.3. Af-
fli.decis.377.n.6.Rimin.Iun.cons.171.n.120.lib.2.
Non obstat læsio allegata, quæ etiam attendi-
10 tur in subhastatione facta mādatu iudicis† *Alex.*
in l.pretia rerum. ad l.falcid. Dec.cons.209. viso pun-
cto.col.2.n.3.vers.nec talis deceptio.Duen.reg.287.n.6.
Quia ex oblationibus factis verius est non posse
considerari aliquam læsionem, quæ etiam exclu-
ditur, cum non præsumatur fraus in venditione
cum iudicis decreto, ex quo enim datur plus of-
ferenti videtur distracta iusto pretio. *l.1.ad med.*
C.de præd.decurio.lib.10.

Et contratia procedunt quando læsio probaretur vltra dimidiam, cum etiam temedium *l.2.C. de resand.vend.* habeat locum in rebusvenditis in publica subhastationæ;licèt enim præsumptio sit pro deeteto, non tameo excluditur cõtraria probatio *Bart.in l.1.C.de prascript.30.vel 40.annor.Ias. in l.pacta noaissima.n.9.col.2.in fi.vers.tamen hoc vltimum. C.de pact.* & de magis communi, & vera sententia testatur *Morla. in empor. tit. 9. qu.23. de contrah.empt.& vendit.n.4.* cum aliis per *Cenall.q.536.n.4.*

Dummodo tamen non essemos in casu in quo
11 emptor fuistet ad† emendum coactus occasione publici debiti, io qua ista læsio non attenditur *Ang.cons.142.in fin.Aret.Burg.Imol.& alij per Duen.reg.187.nu.6.in fi.vers.in qua contrarietate. Hieron.Cenal.q.172.n.4.latè Pereg.de iur.fisc.lib.6.tit.4.n.8. vers.nonnulli vero.* vbi quod raro vēditiones fisca-
12 les solennites, & bona fide factæ † tettactantur prætextu solius læsionis, vt facilius emptores inueniantur *l.si hypothecas.C.de remiss.pignor.l.bene à Zenone.C.de quadr.prascri.Alcia.cons.12.lib.8.tom.3.*

Nec facit, quod fuit actum vigere constitutionisprouincialis in subhastatione de qua agimus, vnde quamuisextet statutum aliter disponens, videntur partes illi renunciasse, & aliam viam elegisse secundum formam d.constitutionis, quę tamen postea nõ fuit seruata, ex quo omnia inde sequuta sunt nulla *c.cum dilecta, de rescript.Bal in l.1. post med.vers.in contrarium.de lib.& posthum.& in l.non dubium.numer.2.C. de legib.* Ita vt non seruata forma requisita in subhastationibus etiam fructus sint restituenditam percepti quàm illi, qui percipi potuissent, quasi adsit mala fides *latè Surd.cons.115.n 11.& 13.post Bart.& Ang.in l.ex diuersa.in princ.de rei vendic.Roland.cons.32.n.16.lib.1.*

Quia respondetur constitutionem fuisse solum acceptatam respectu solemnitatis concernentis tempus ad reluendum, de qua non disponit sta-
14 tutum; vnde in illius defectum† erat recurrēdum ad constitutionem generalem prouinciæ *Castr.cons.39.lib.2.Mandos.ad Rom.cons.218.in verb. terminetur.Honded.cons.13.n.51.lib.1.*

Nec releuat nõ fuisse seruatum aliud statutum per quod mandatur obseruari constitutionē prouincialē, vbi agitur de instromētis in forma Cameręprout erat creditumde quo agebatur. Quia procedit in productione instrumenti cameralis quando petitur illius executio, vnde nõ comprehendit casum subhastationis, cum de ea adsit a-
15 liud particulare† statutum, vt supra dictum est, & sic de vno ad aliud non rectè infertur tanquam ex diuersis *l.papinianus exuli.de minor. l.naturaliter.§.nihil commune.de acquir.poss.l.fi.de calumniat.Socia.cons.24.in fin.n.13.lib.3.*

Minus obstat quod quamuis fuerit facta sobhastatio pro iusto pretio, tamen est nulla, vel debet rescindi cum hæredes principales tempore venditionis comparuerint petendo calculari cum o-
16 blatione soluendi residuum, † quæ oblatio erat admittenda *l.fundus qui lucij titij.9.de rescind.vend. l si residuum.5. C.de distract.pignor.*

Quia contrarium constat ex actis, neq; apparet de aliqua legitima cõtradictione, & quatenus extaret, non fuit in tempore tanquā facta re non integra post venditionem, & dilationes datas iuxta
17 formam statutorum, & cõstitutionis† prouincialis, vnde non releuat *Castr.cons.156.n.1.vers.secundo probo.li.2.* Ita vt qui nõ paret terminis à iure statu-
18 tis teneatur renūciare, cū tēporis lapsus hoc inducat *Bald.in l.si ego. de neg. gest. & cons. 466. in 2. dub.lib.1.Tiraq.de retract.consang.§.3.glos.4.n.2.latè Surd.decis.187.n.8.* & io deliberatione quod fiat irreuocabilis propter lapsum temporis *Neuiz.cons.77.n.12.vers.immo ex quo fuit.per tex.in l.3 §.an ergo de reb.eor.Rom.cons.199.prasens.in fin.vers.vltimo hic idem probatur.*

Non obstat si diceretur non pręcessisse æstimationem, quæ requiritur antequā bona ponantur
19 sub hasta. † Ratio, quia si ea non præcedit posset magna frauscommitti in pręiudicium debitoris, prout ita in specie concludit *Castr.in l.si quos 16.n.*
20 *2.C.de rescind.vend.Rolan.cons.32.n.33.lib.1.* † Quod habet locū etiā in debito priuati, quicquid dicat *Becc.cons.95.* a.... qui solum volt procedere in debito fisci; Quia contraria opinio est verior, nam si in fiscali requiritur ęstimatio, quod est plus priuilegiatum, multo magis in alio casu non tam fauorabili, vt in specie concludit *Idem Cast.cons.156. visis actis.& actitatis in princ.lib.2.* quod etiam voluit *Affl.decis.158.n.5.vers.quarta ratio.* sequitur *Iodoc.de subhast.c.3.n.11.tom.6.p.1.fol. 79. Matth.Coler.de process.execut.c.9.p.3.n.97.* vbi subdit vt plurimum reticeri licitatoribus verum pretium rei diffinitum ab æstimatoribus, & aliquando carius æstimari pignus, vt appareat quis pluris sit licita-
21 turus: † ita tamen, vt iustum pretium non sit constituendum ex pręterita emptione, sed in pręsenti æstimatione *l.3.§.diui.de iur.fisc.Pereg.* in specie subhastationis *de priuil.fisc.lib.6.tit.4.n.8.*

Quia respondetur prædicta procedere quando
22 cõstaret de magno excessu† inter pretiū iustum, & illud pro quo facta est subhastatio, de quo hic non apparet, cum potius ex oblationibus, de quibus in actis constet de contrario, prout in specie declarat *Cast.cons.156.n.1.vers.nõ obstat si dicatur.lt.2.* & sequitur *Sur.cons.256.n.3.& cons.39.n.26. lib. 1.*

Secundo, non sumus in casu in quo non reperi-
23 tur emptor, cum bona fuerint † subhastata tertio plus offerenti; & contraria procedunt nullo existente licitatore in cuius subsidium dantur bona creditori pro iusto pretio, & ita loquitur *Salic.in l.1.in prin.C.si in caus.iud.pig* quem citat *Affl. d. decis.185 n.5.* Tunc enim non poterit sciri iustum pretium nisi præcedat æstimatio peritorum *l.1. C.si in caus.iudic.*

Tertio æstimatio tunc erit necessaria quādo pignus iudiciale, vel prætorium datur in solutum
24 creditori, quia nullus licitator comparuit, † non autem quando venditur sub hasta ipsi creditori tanquā plus offerenti, & ita se ipsū declarat *Affl. d.decis.185.* dū præsupponit quod bona nullū emptorem inueniant, cum æquum, non sit, extantibus licitatoribus debeat præcedere æstimatio, quę fiet in casu, in quo daretur in solutū creditori *Bal.in l.ordo.n.1.C. de exec.rei iudic.* & ita in specie latè concludit *Surd.cons.256.n.5.vsque ad n.8.lib.2.*

Nec aduersatur non fuisse factam excussionem
25 bonorum mobilium, quæ debent† capi ante immobilia in executione iudicati *l.à diuo pio. §. in venditione. de re iudic.* Ita vt huiusmodi ordine non seruato executio sit nulla *Felin.in c.quoad consultationem.col.7.ad med. vers.remedia aduersus. de re iud.Imol.in d.§.in venditione col. 2. vers. praterea etiam si diceretur. vbi Alex.n.13.*

Quia contrariū est verius & seruatur in practica, quod etiam omissio istius ordinis non reddat
26 nullā executionem, cū solum† possit grauatus appellare

Digitized by Google

pellate ob illum ordinem non feroatum. Ratio
quia dictus ordo non est datus pro forma, sed ad
instructionem iudicis *gloss in d. §. in venditione. in
verb. iubentur. & ibi Bar. n. 8. Socin. cons. 158. visis pro-
cessu sententijs. col. 9. vers. neque obstat. n. 26. lib. 2.* vbi
quod non est recedēdum ab hac opinione; prout
etiam dicit *Imol. in d. §. in venditione. col. 2. ad med.
post vers. & ideo in dubio.* & testatur etiam latè *Surd.
cons. 39. n. 22. lib. 1.* vbi etiam *n. 7.* dat cautelam, vt fiat
27 monitio ad consignandum bona mobilia † si ex-
tabūt, vel alia in quibus possit fieri executio, qui-
bus non indicatis probabitur mobilia non exta-
re, & habebitur ac si esset facta discussio *Bart.* qui
dicit multum notandum, *in d. §. in venditione, &
ibi Ias. n. 18. col. fin. vers. in secunda parte. Bal. in auth.
sed hodie. C. de obl. & obligat. n. 2. in fi. vers. item pro-
batur si dato termino.* & multis comprobat *Matth.
Coler. de processib. executiu. p. 1. c. 6. num. 159. vsque ad
num. 161.*

Preterea stante obligatione camerali non erat
28 opus seruare huiusmodi † ordinem. Ratio, quia o-
mnia bona videntur constituta in pignus præto-
rium per guarātigiam, ita vt debitor illius occa-
sione habeatur pro condemnato *Bal. in l. factū. C.
famil. ercis. Socin. cons. 24. n. 48. lib. 1. col. vlt. in fi. vers.
quidam etiam volunt. Surd. cons. 39. n. 21. lib. 1.* vbi et-
iam *n. 14.* respondet quamuis executio esset nulla
nō audiri debitorem allegantem nullitatem, nisi
29 † actualiter numeret totum debitū *l. fi. C. si aduers.
fisc. Castr. in l. si aliam. n. 48. col. vlt. ad med. versi. adde
quartum casum. ff. de solution. Salic. in l. 1. col. 2. sub n. 3.
vers. attende tamen. C. ne lic. tert. prouoc. Neuiz. cons.
37. n. 12. Bal. in l. 3. n. 3. vers. nota ex hac lege. C. si aduers.
fisc.* de qua numeratione non constat in casu de
quo agimus.

Vltra quod erat etiam probandum extare mo-
30 bilia per eum qui dicit † executionem non legiti-
mè factā, tanquam fundamentum suæ intentio-
nis *gl. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. qui satisf. co-
gant. Natt. cons. 344. n. 3.* cum sit præsumendum pro
31 iudice quod ritè, & rectè † executionem commi-
serit, quia hoc spectat ad officium suum *l. 2. C. de
offic. ciuil. indic. Alciat. præsump. 9. reg. 3. num. 1. Castr.
cons. 270. viso puncto. col. 1. n. 1. in fi. vers. & si hoc ve-
luit. Bal. in l. 1. in fi. C. ne quis in sua caus. iudic. vers. in
inquirente.*

EPITOME.

Depositum semel legitimè factum liberat de-
bitorem, ita vt nō teneatur amplius deponere su-
peruenire inopia depositarij. Solutio ante tem-
pus quando permittatur an per alium quam per
debitorem. Facta disdicta census iuxta formam
bullę potest solui ante lapsum duorum mensium,
qui dantur venditori etiam eo inuito. Actio vtilis
an acquiratur cōtra depositarium ex deposito ad
eius fauorem facto per debitorem in iudicia-
li, quàm extraiudiciali & quid in vtili rei vendi-
catione. Clericus depositarius seu fideiussor laici
quando conueniatur in foro seculari.

SVMMARIVM.

1 *Actum sufficit semel adimpletum.*

2 *Fideiussor non est iterum dandus effecto primo non soluendo.*

3 *Solutio ante tempus non debet fieri. Intellige vt n. 5.*

4 *Debitor census facta disdicta potest ante lapsum duorum mensium qui dantur venditori iuxta formam bulla soluere inuito creditore.*

6 *Tempus ad soluendum præsumitur in dubio fauore debitoris.*

7 *Tertius potest soluere nomine debitoris inuito creditore: fallit in emphyteuta n. 8. cui neque potest solui ante tempus. n. 9. & de ratione. n. 10.*

11 *Emphiteuta soluens anticipatè canones antecessori excusatur à caducitate si non soluat successori.*

12 *Creditor emphyteutæ potest soluere canonem pro eo inuito domino.*

13 *Venditor habens facultatem redimendi potest omni tempore redimere.*

14 *Denunciatio quæ debet fieri iuxta formam bullæ per bimestre antequam redimatur census intelligitur stipulata quamuis partes non conuenerint de eo.*

15 *Creditor non acquirit actionem contra depositarium ex deposito facto per debitorem ad eius fauorem. Intellige in deposito extraiudiciali, secus in iudiciali n. 16. Contrarium est verum tamen in vno, quàm in alio. n. 21. & 22. & de ratione n. 23. & 24. & agit etiam via executiua. nu. 27.*

17 *Depositum dicitur iudiciale si fuerit confirmatum à iudice.*

18 *Oblatio in iudicio habet vim depositi.*

19 *Confirmatio actus nulli dicitur noua concessio.*

20 *Actus secundus attenditur.*

25 *Creditor ex deposito facto ad eius fauorem postquā acceptauit habet contra depositarium vtilem actionem, & contra pecuniam vtilem rei vendicationem Intellige vt n. 26.*

28 *Clericus depositarij cogitur officio iudicis secularis ad restituendum depositum. Contrarium est verum. n. 29.*

30 *Clericus fideiussor laici non sibi praeiudicat quoad forum etiam si fideiusserit coram ecclesiastico, quia non conuenitur nisi in foro suo.*

31 *Actio vtilis acquiritur ex pacto apposito in traditione rei propria.*

32 *Depositum debet esse integrum, alias non valet.*

33 *Solutio anticipata in fructibus census reprobatur etiam de consensu partium.*

CAPVT VIII.

EXecutionem commissam contra Franciscum
Seriam dixi declarādam nullam, quia consta-
bat de deposito per eum legitimè facto, vnde non
tenebatur iterum deponere quamuis superuene-
rit inopia depositarij, quæ non debet nocere de-
ponenti, quādo nulla culpa vel factū potest ei im-
putari, ex quo posset dici depositum non durare.
1 Ratio quia sufficit semel actū fuisse legitimè † im-
pletum *Fel. in c. innouamus. de pac. & treug. Bar. in l.
pignus. C. de pignor. act. Affl. in specie decis. 172. n. 2. & 3.
Alex. cons. 75. in causa & lite. col. vlt. 6. vers. circa se-
cundum principale. lib. 7.*

Et facit quod dicitur de fideiussore, qui si à
principio detur idoneus non debet iterum dari,
si efficiatur non soluendo, dummodo non simus
2 in fideiussoribus † iudicialibus, in quibus esset de-
nuo satisdandum *l. 3. § si semel. vt in possess. leg. Ias.
in l. si de arbitr. not. 8. n. 11. col. 3. ff. qui satisd. cog. Do-
ctor. in l. prætoriæ. de præt. stipulation. Gomez. var. re-
sol. lib. 2. c. 13. tit. de fideiussor. n. 7. Hercul. de caut. de
non offend. c. 50. n. 24. & n. 28.*

Non obstat allegata nullitas depositi tanquam
facti ante tempus duorum mensiū qui dātur per
constitutionē *Pij Quinti* domino census qui inter-
pellatur ad illum retrouendendū, cum nō possit
3 quis cogi ad recipiendū pecuniam ante † tempus

solutionis debitæ *Alex. in stipulatio ista. §. si quis dolum. n. 5. de verb. oblig. Dec. in l. cum tempus. 17. de reg. iur.* vbi loquitur de domino, qui non cogitur ante tempus canones recipere *Corbul.* qui de communi *de caus. priuat. ob non solu. canon. limit. 17. vers. sciendum tamen est.*

Quia verius est, quod dominus census tenetur illum retrouendere, & pretium recipere ante bimestre datum ad disdicendum, cum possit præuenire solutio sortis & postea in fine bimestris solui fructus illius, qui debentur anticipatè: ita vt li-
4 citum sit depositum † si recusetur recipi pecuniæ, prout in specie est decisio *Rot. corā Sanctissimo Romana prætensorum fructuum census. 9. maij.* 1584. vbi etiam quod satis dicūtur oblatæ pecuniæ in contanti, quando offertur cedula libera & simplex si census sit in magna quantitate cum non videatur conueniens illam afferri ad notarium.

Neq; enim interest creditori, vt prius, vel postea soluatur, cum potius sit eius fauor solutio ante
5 tempus † facta, quasi dicatur plus solui *§. plus autē. instit. de action. Surd. de alim. q. 41. tit. 9. nu. 29.* Cum etiam in dubio tempus ad soluendum censeatur appositum ad fauorem debitoris, qui poterit an-
6 te † tempus soluere *l. quod in diem. de solut. Dec in l. cum tempus. 17. n. 4. vers. secundo quod dictum est. de reg. iur.* & est tex. in *l. continuum. §. cum ita stipulatus. in fi. de verb. obl.* vbi quod indebetur ante solui potest, licet ante peti non possit *l. qui hoc anno. ff. de verb. obl. l. liber homo. §. decem. ff. eod. tit. cum alijs per Coler. de processib. exequut. c. 3. p. 1. n. 267.*

Prout dicimus de solutione facta à quocunque
7 tertio † nomine debitoris, quàm creditor tenetur recipere cum eius non intersit ab vno, an ab alio satisfiat *l. solutionem. de solutionib. l. qui decem. §. 1. ff. eo. Bar. in l. cum seruus. nu. 1. de verb. obli. Rol. cons. 14. n. 10. lib. 1.*

Contrarium autem procedit in eo cuius interesset, prout in domino cui inuito non potest solui
8 canō † ab alio, quam emphyteuta, cum debeat recognosci pro tali *Bal. in l. acceptam. col. vlt. in fi. q. 25. nu. 57. C. de vsur. Tiraq. de retr. consang. §. 1. gl. 9. nu. 262. Surd. decis. 174. n. 31. & decis. 180. n. 10.*

Prout neque etiam potest solutio fieri ante
9 tempus † *Bal. in l. plures apochis. in fin. C. de fid. instr. Imo. in c. potuit. n. 55. vers. tertio tāgit. de locat.* Ratio differentiæ est, quia particularis solutio affert domino plus commodi, & sua interest, vt fiat reco-
10 gnitio annuatim propter † recognitionē annuam quæ insurgit ex annua solutione, quæ non esset si fieret vnica solutio pro pluribus annis, præsertim quia etiam sæpè consistunt canones in frumento, vino, & aliis speciebus, quæ cursu temporis mutantur quoad valorem, prout concludit *Corbul. de caus. priuat. ob non solu. canon limit. 17. n. 3. vers. huius dicti plures.* vbi quod ista est verior opinio. Quidquid contrarium sentiat *Bald. in l. si quis argentum. in prin. n. 8. C. de donat.* vbi quod emphyteuta potest à principio soluere pro quindecim annis. Verum tamen esset, quod emphyteuta, qui soluit canonem prælato pro futuris temporibus, non sol-
11 uens postea successori † excusaretur à caducitate, quamuis illa solutio cum non liberasset tanquam facta alteri, quam creditori *Corn. cons. 67. col. 1. vers. ego subdo. in primo dub. lib. 2. Corbul. de caus. priuat. ob non solut. canon. limit. 17. in princ. Surd. decis. 78. nu. 7.*
12 Posset † tamen creditor emphyteutæ soluere canonem pro suo interesse, ne res cadat in commissum non soluente emphyteuta *Rip. in l. 1. n. 12. col. 3. de pign. Dec. cons. 58. col. 2. ad med.* & ita seruari dicit *Ann. sing. 168.*

Quinimo poterat dici nō esse expectandū tempus duorum mensiū, quia in casu de quo agimus nullum aderat pactū in instrumēto census, quod pro redemptione facienda deberet fieri denunciatio per duos mēses ante: Vnde videbatur tacitè per partes renunciatū huiusmodi priuilegio tanquam in eorum fauorē inducto, & sic statim erat locus retrouenditioni nullo alio tēpore expectato, & in consequentiam depositū non po-
23 tuit † oppugnari tanquam factum ante tēpus, cum venditor, qui habet facultatem redimendi possit omni tempore redimere, dummodo non sit conuentum, quod fiat retrouenditio præcisè anno, vel die tali, quia tunc deberet expectari ille annus, seu dies *Tiraq. de retr. conuent. §. 1. gl. 2. n. 68.*

Licèt ista non sint tuta, quia secundū formam Constitutionis *Pij V.* requiritur huiusmodi denunciatio per bimestre ante: Vnde quamuis hoc non fuerit expressum, tamen intelligitur conuentū. Ratio, quia ista sunt de natura actus, ideo semper insunt quamuis non exprimantur *l. non dubitatur. C. de evict.* stante præsertim clausula de qua in eodem instrumento, quod census intelligatur
14 factus † iuxta formam bullæ, & non alias, nec alio modo. neq; enim est præsumendū, quod illi fuerit renūciatum, quod licet posset fieri per partes, tamen hoc in dubio non habet locum, sed solū vbi constaret de eorum voluntate, quæ tunc esset attendenda, alias remanet in dispositione iuris, & constitutionis, per quam datur forma, quæ est seruanda, prout in specie per plures rationes: ita concludit *Surd. cons. 198. n. 19. & per tot. lib. 2.*

Neq; obstat per huiusmodi depositū non fuisse quæsitā actionem creditori contra depositarium,
15 † cum non quæratur actio alteri per vnius contractum, quamuis illius contemplatione fuerit factus *l. 1. C. per quas perso. nob. acqui. l. si pro te pater. C. de dot. promiss. Doctor. l. seruo legato. §. si testator. de leg. 1. Franc. decis. 33 in princ. Aym. cons. 288. col. pen. nu. 5. vers. quarta principaliter.* Neque enim datur creditori actio vtilis contra depositarium si ad illius fauorem fecit depositum, nisi in deposito iudiciali facto de mandato iudicis, & per eum ele-
16 cto, cum secus † sit in extraiudiciali, prout est casus noster *gl. in l. acceptam. 19. C. de vsur. in verb. actione. & ibi Bal. col. 1. ad med. n. 4. Alex. cons. 75. n. 7. col. 3. vers. secundo respondeo. lib. 7. Tiraq. de retract. conuent. §. 4. gl. num. 11. Surd. cons. 385. num. 4. lib. 3.* vbi quod supradicti Doctores debent intelligi in deposito iudiciali cūm loquantur secundum dispositionem *tex. in d. l. acceptam.* quæ loquitur in tali deposito.

Quia responderetur depositum de quo agimus fuisse iudiciale tanquam factum sciente, ac tole-
17 rante iudice, † quod habet locū, ac si ipse mandasset, cum præsentia iudicis det maiorem auctoritatem, quam si fuisset factū extraiudicium *Bald. in l. pacta nouissima. C. de pact. Menoch. præsumpt. 62. lib. 2 in prin.* Prout dicimus de oblatione facta in
18 iudicio, quæ habet vim depositi † ad actionem quærendam *Natt. cons. 331. n. 2. Rol. cons. 7. n. 29. lib. 3.* & ita in specie concludit *Surd. cons. 385. nu. 34. & 35. lib. 3. & cons. 322. n. 7. in fin. vers. non omitta quod in primis. eod. lib. 3.*

Et quamuis prius depositum esset factum sine iudicis auctoritate; Tamen quia fuit per eundem iudicem cōfirmatum habetur pro iudiciali, quasi confir-

Digitized by Google

19 confirmans † dicatur de nouo date, quando actus
esse nulliter factus *l.1.§.omnie.Cod.de vet.iur.ean-*
tleand.Paris.cons.3.n.40.lib.4.Felin. c. 1. de treug. &
pac.Natt.cons.659.n.16. Præsertim, quia per istum
secundum actum videtur recessum à primo depo-
20 sito, ita vt iste secundus attendatur, † & debeat
dici iudiciale *Alex.* in specie *cons.75.in causa & lite.*
col.3 n.7.vers.secundo respondeo.lib.7.

Secundo responderur, non solum creditori esse
dandam actionem contra depositarium, quando
21 sumus in † deposito iudiciali, sed etiã in extraiu-
diciali propter generalitatem *tex.in l.publia.ff.de-*
pos.& in l.pen.§.si vero.C.ad exhib. Bald.in l.cum pa-
tram.n.2.vers.aduerte.C.de iur.dot. vbi dicit specia-
22 le in deposito, quod detur † vtilis actio ex pacto
deponentis, quia in tali contractu exuberat bona
fides *Ias.in l.stipulatio ista habere.§.si stipuler.nu.26.*
in nona fallent.& ibi Alex.n.19.de verb.oblig.Seraph.
23 *priuil.iuram.74.n.91.* Ratio, † quia vbi pactum in-
terponitur in traditione rei propriæ continet
realitatem, propter quam reputatur celebratus
contractus naturalis inter depositarium & cre-
ditorem *Bar.in l.publia.in prin.n.4.ff.depositi.* quod
intelligitur tam in matre, quam in extraneis, quia
tex.ibi loquitur in matre, & filio ex facti contin-
gentia, cum in vtroque casu sit eadem ratio, &
sequitur *Bal.ibi.in prin.versi.sed aduerte.*

Et in specie latè id concludit *Surd.cons.312.n.6.*
24 *lib.3.* vbi quod ista est verior † opinio quantum ad
vtilem actionem quæ datur creditori contra de-
positarium, tam in iudiciali, quàm extraiudiciali
deposito, etiam quando dominium esset transla-
tum in depositarium, cum in hoc contractu exu-
beret bona fides.

Amplius cum debitor deposuerit ad vtilitatem
creditoris, vt possit eam habere quandocunq; vo-
luerit, datur non solum vtilis actio, sed etiam vti-
25 lis rei vendicatio, † quia ex quo nunc ratificat de-
positum, trãsfertur dominium pecuniæ in ipsum
creditorẽ *l.si ego,de neg.gest.* Nã actio depositi, quę
est personalis datur contra depositariũ. & rei vẽ-
dicatio datur contra ipsas pecunias, potius quam
contra depositariũ, quia creditor petit declarari
illas ad se pertinere, & depositarium condemnari
officio iudicis ad restituendũ; intelligendo quã-
26 do pecunia esset apud depositarium, † nam si re-
stituit, ageretur cõtra debitorẽ, qui eam recope-
rauit in casibus, in quib. est licita restitutio, quia
non debet restituere, quãdo esset depositũ iudi-
ciale sine mãdato iudicis, prout neq; in extraiu-
diciali postquã creditor acceptauit depositum,
prout hæc omnia latè declarat *Cast.in l.acceptam*
col.2.n.5.& 6.vers. & quod etiam quæ dicta sunt.C.de
vsur. vbi *Bal.n.4.* subdit, quod qui deponit cõsen-
tit, vt creditor petat depositum, vnde ille ager ex
27 pacto tacito debitoris, † ita vt summatim execu-
tiuè cõtra depositarium procedatur iudicis offi-
cio *arg.l.cum pro quo.de in ius voc.* & ampliat ibi *Bal.*
ad clericũ depositarium, qui poterit cogi officio
28 iudicis secularis, † ad restitutionẽ depositi, quasi
non procedatur contra eum per modum iudicij,
sed executiuè, & in consequentiam officij susce-
pti sequitur *Affli.decis.24.quidam clericus.n.3.Auffr.*
ad decis. Tholos.167. item fuit quæsitum si pecunia. &
de potestate secul.in eccles.fall.14.reg.2.fol.257. & no-
tandum dicit *Surd.cons.280.n.11. post Ias.in l. si fide-*
iussor.§.si.quis satis.cogan. Quæ tamen quo ad cleri-
29 cum non sunt ita simpliciter admittenda, † prout
declarat *Tiraq.de retr.conuen.§.4.gl.7.n.9. & 10.* &
faciunt multa similia de quib. per *Surd. cons.396*
n.23.& per tot. vbi de clerico fideiubẽte pro laico
iudicatũ solui, quod non possit conueniri coram
laico, quia non pręiudicat sibi in foro, ita vt quã-
uis fideiubeat etiam pro clerico coram non suo
30 iudice † ecclesiastico, neque possit conueniri co-
ram eo, sed coram suo competenti iudice.

Immo neque esset speciale in deposito, cum e-
tiam in quolibet alio contractu acquiratur vtilis
actio ex pacto apposito in traditione rei propriæ
31 ad † cuius fauorem est celebratum pactum *Bart.*
in l.certi condictio.§.quoniam.col.vlt.ver.secundo op-
pono.n.6.si cert.pet. & ibi *Ias. col.1. n.3.in fin.* testatur
non esse recedendum ab hac opinione in iudi-
cando, quicquid in disputatione posset contra-
rium dici, & ibi etiam *Dec.nu.9. in fin.* testatur de
communi *Gabr.de verb.obli.conclus.1.nu.132.*

Neq; obstat depositũ non fuisse integrum, vnde
32 non fuit extinctum debitum † cum creditor non
cogatur recipere solutionẽ imminutam *Ale.cons.*
75.col.vlt.n.6.vers.circa secundum.li.7. Nam parti-
cularis solutio affert multa incommoda *l.tutor.§.*
huius. de vsur.l.plane.famil.ercisc. Ias.in l. quidam e-
xistimauerunt.si cert.pet.Surd.decis.186.n.2.

Quia contrarium apparet ex actis, quod immo
depositum fuit factũ de tota summa, quoad sor-
tem principalem, nã respectu fructuũ bimestris
non erat faciendũ cũ debeantur in fine iuxta for-
mã bullæ prohibẽtis anticipatas solutiones, quæ
33 neq; valerent † de consensu partium *Honded.cons....*
vnde non debebat creditor recusare depositũ, cũ
illud accipiendo non præiudicaret sibi in fructi-
bus quos poterat debito tempore consequi cum
etiam recipiens depositum non integrũ nõ pro-
hibeatur residuum petere, in quo sibi non præiu-
dicat, ad instar accipientis pignus non idoneum,
qui integrum repetit *Aym.cons.106.n.2.& 4.*

EPITOME

Statutum loci particularis quando seruandum
sit omisso prouinciali, seu superiori. Confirmatio
statutorum operatur si est formalis non permis-
siua. Populus immediatè subiectus sedi Aposto-
licæ non habet facultatem condendi statuta. Ca-
strum voitum, seu translatum, quando retineat
leges suas. Constitutiones papales in prouincia
Marchiæ prius seruandæ, & postea Aegidianę, &
quo modo intelligatur. Pœna noua an tollat an-
tiquam impositam de iure communi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loci vbi actus geritur debet attendi in con-*
cernentibus solemnitatem contractuum.
2 *Forum sortiri & statutis ligari paria sunt.*
3 *Statutum speciale derogat generali.*
Procurator non censetur reuocatus per constitutionem
secundi si prima nominatio sit specialis, secunda ge-
neralis.
4 *Statuta confirmata à Papa dicuntur papalia. Intelli-*
ge in confirmatione formali non permissiua. n.5.
6 *Statutum per se validum licet confirmetur non deno-*
minatur à confirmante.
7 *Statuta non possunt fieri per populum immediatè sub-*
iectum sedi Apostolicæ sine illius consensu.
8 *Confirmatio in forma communi non extenditur nisi*
ad statuta honesta.
9 *Confirmatio communis præsumitur in dubio.*
10 *Statuta excludentia fœminas propter masculos sunt*
inhonesta de iure communi.
11 *Ciuitati prius nascimur, quam prouinciæ.*

12 *Leg's propriæ magis obligant quam generales.*
13 *Statuta particularia præualent prouinciali.& nu.14. Amplia vt nu.15.& 19. Intellige vt nu.23.& 24.*
16 *Castrum vnitum alteri territorio quando retineat leges suas.& num.17.18.& 21.*
20 *Translatio vnius ciuitatis ad aliam censetur facta cum proprijs legibus.*
22 *Constitutiones synodales non obligant vbi adest particularis constitutio.*
25 *Statutum loci particularis si non est incompatibile prouinciali vtrumque est seruandum.*
26 *Dictio nisi ponit actum.*
27 *Constitutiones papales prius seruandæ, & quæ post illas veniant, & quomodo intelligantur num.29.*
28 *Statuta veniunt appellatione iuris ciuilis.*
30 *Iuramentum obligat in specie.*
31 *Pœna noua statuti debet seruari per prætorem omissa imposita per ius commune propter iuramentum.*
32 *Pœna iuris communis quando censeatur sublata per nouam.& num.53.*

CAPVT IX.

COncludendum dixi pro validitate donationis de qua agebatúr in casu mihi proposito. Ex quo enim fuerunt in ea seruatæ solennitates requisitæ per statutum, non poterat dici nulla propter omissam formam constitutionis prouincialis, quę tanquã generalis non est seruãda in concursu statuti particularis. Ratio, quia in
1 his, quæ concernunt † solemnitates cõtractuum,
attenditur statutum loci, vbi actus geritur *Bart. in l. cunctos populos. C. de summ. trinit. nu.13. vers. nunc veniamus. Abb. cons.52. lib.2. col.1. in fin. nu.3. Caputaq. decis.283. p.1. Corn. cons.185. num.9. lib.2.*

Secundò, quia contrãhentes tenebantur seruare statuta Recanatensia cum sint illius fori,
2 quasi patria sint † forum sortiri, & statutis ligari
Soc. cons.79. nu.9 lib.4. Bursat. cons.189. nu.6.& nu.58. post gl. in c. quod clericus, de for. compet. Ruin. cons.200. n.14. col 5. ad fin. lib 2. Butr. in rubr. de consuet. vers. vnam regulam, col.1. in fin. nu.7. Surd. cons.575. nu.34. lib.4.

Tertio nam statutum speciale derogat gene-
3 rali † *l. fin. Cod. de testam. Bald consil.201. in prouincia, num.2. vers. in contrarium, lib.1.* Nulla habita ratione an statutum particulare præcedat, vel subsequatur, cum semper generi speciem derogetur, siue genus præcedat speciem, siue species præcedat genus *Felin. in cap.1. num.10. vers. secunda dispositio, col.7. in fin. de rescript. Dec. in l. in toto iure, 80. col.3. num.7. vers. & ista conclusio. de reg. iur. Bart. in l. quæsitum, 12. §. si quis fundum, de fund. instru.* Ideo licèt primus procurator censeatur reuocatus per constitutionem secundi, *l. si quis, 31. §. fin. de procur.* secus si prima nominatio fuit specialis, & secunda generalis *Pur. decis.167. lib.3.*

Quartò, quia cum statuta Recanatensia sint confirmata per Papam ratione confirmationis
4 dicuntur facta à confirmante, & debent præualere, cum dicantur statuta papalia *l.1. §. sed neque, C. de vete. iur. enucl. Bald. in l. ex placito, num.6. col.2. vers. oppono prætor, C. de rer. permut. post Bart. in l. more, nu.5. de iurisd. omn. iud. Surd. consil.63. num.27. Barbat. inter consil. Alex.123 scripsit. col.6 in fin. lib.4. Afflict. ad const. Regn. in prælud. q.3. nu.4.* & ita in statutis confirmatis quod præualeant dicit *Castr. cons.129. lib.1.*

Præsertim, quia confirmatio huiusmodi statutorum est formalis non permissiua, si enim non
5 esset talis † non denominaret confirmatum à confirmante, sed à specifico efficiente in quo est virtus *Bald. in l. ex placito, nu.6. C. de rer. permut. Felin. in c. cum accessissent, col.2. num.5. vers. secunda declaratio, de constitut.* Ideo statutum per se validum tanquam non indigens confirmatione quamuis postea
6 confirmatum, poterit tolli sine auctoritate † superioris, cum secus esset, quando sine confirmatione erat inualidum, quasi tunc confirmatio sit formalis *Alex. Ias. & alij in l. omnium, C. de testam. Surd. cons.58. nu.20. lib.1.* vbi quod secundum istam distinctionem debent intelligi doctores, dum simpliciter dicunt non posse tolli per collegium statuta confirmata per superiorem *Doctor. in l. omnes populi. vbi Caccialup. num.114. ff. de inst. & iur.*

Quæ magis procedunt cum simus in ciuitate immediatè subiecta Sedi Apostolicæ, quæ ex cõsuetudine seruata non potest statuta condere *Bal. in l. omnes populi, nu.6. col.2. vers. præterea nullus, de iust.*
7 *& iur.* vbi quod † requiritur auctoritas superioris, ita vt si tota prouincia Marchiæ faceret statuta non valerent, licèt in alijs locis non subiectis seruetur contrarium *idem Bald. cons.407. præsumendum est, nu.2. lib.2. & est decisio Rot. per R.P.D. Cantuccium. M. falisci hæreditatis. 19. Martij 1584.* vbi quod res est sine difficultate stante ægidiana *lib.2. c.36.* quæ extenditur per Paul. iij. ad totum statum ecclesiasticum, subdens quod istæ confirmationes summorum Pontificum in forma communi tan-
8 quam generales † non extenduntur ad statuta, nisi quatenus sint iusta, cum deficiat clausula ex certa scientia *Dec. in rubr. de confirm. vtil. vel inutil. n.2.* Prout etiam in dubio præsumeretur confirmatio
9 † in forma communi *Rip. lib.1. respons. c.22. num.18.* Et regulariter confirmatio non trahitur ad inhonesta *Alex. cons.59. num.9. lib.1.* Ideo statuta, quæ de iure communi reputantur inhonesta non valent neque illis suffragaretur d. generalis confirmatio *Cantuc. in eadem dec. montis falisci hæreditatis.* vbi ex
10 hoc concludit quod statuta † excludentia fœminas propter masculos stantibus etiam remotissimis agnatis reputantur de iure communi inhonesta *l. maximum vitium, C. de lib. præter.* & odiosa irrationabili odio *Corn. cons.97. lib.1.* Vnde istæ confirmationes non suffragantur, cum contraria procedant quando fœminæ excluduntur à descendentibus non autem à transuersalibus.

Et de statutis, quando possint fieri per populum sine confirmatione Papæ plura *Matt. Coler. de process. executiu. p.1. c.5. nu.12. cum seq.* vbi quod non requiritur consensus superioris in statuto, quod ex consensu ciuium cõstat, dummodo populus statuens sit munitus omnimoda iurisdictione cum mero, & mixto imperio, siue istæ leges sint conceptę super commodiore administratione rerum loci, siue concernant decisiones litium *Alex. cons.177. nu.4. lib.2. Natt. consil.12. nu.1. Gozzad. cons.35. nu.16. in fin. vers. & licèt magis communis.* Prout etiam de huiusmodi statutis quãdo possint fieri per Communitates, & requiratur maior pars plura *Fab. Ann. cons.94. lib.2.* & de Legatis de latere quod non possint facere statuta contraria iuri communi *Cantuc. d. decis. Montis Falisci hæreditatis post Ias. in l. omnes populi in prima lectur. nu.30. de iust. & iur.*

Quintò quia in specie quis nascitur propriæ
11 ciuitati, † in genere prouinciæ, vnde magis quis
12 debet astringi legibus proprijs † quam generalibus *Castrens. cons.79. lib.4.*

Sextò

Digitized by Google

Sextò in puncto constitutionis marchiæ & sta-
13 tuti particularis, de quo agimus † ita concludit
Gab.cons.29.n.47.li.2.Alba.cons.20.n.2.Bal.cons.201.
in prouincia li.1.Eugen.cons.45.num.46. Rota diuers.decis.
330.nu.5.p.2. & præcisè in statuto Recanatensi est
decisio Rotæ per Cardin. Seraphinum. Recanaten. donatio-
nu.28. Iunij.1577.qua est diuers.p.1.decis.384.& per R.
P.D.Robuster.decis.330.p.2.

Septimò, quia communis est Doctorum con-
clusio quod loca inferiora habentia statuta par-
14 ticularia † debent seruare eorum statuta cum illa
habeantur pro lege omissis prouincialibus Bursat.
cons.189.n.38.li.2. Alber.cons.375.n.9.lib.1.Hond.cons.
13.n.11.li.1. Soc.cons.79.n.24.lib.4.& cons.7.n.7.lib.1.
vbi de statuto Aretij seruando non obstante con-
stitutione florentiæ Cast.cons.39.ad med.n.3.li.2.vbi
de prouincia Marchiæ Treuisanæ, & cons.32.n.2.p.
2.Fel.in c.1.n.25.de sponsal. vbi intelligit tam in deli-
ctis, quàm in contractibus. Idem Felin.in c.translato.
de constit. Vint in communib.opin.in verb.prouincia aucta.
Caualcan.de tutor.n.95.Lancellot.de statut. Galliæ. coroll.
8.n.81.tom.2.fol.294.Ceph.cons.414.lib.3.Bertaz.cons.
ciuil.23. & 24.Mandos.ad Rom.cons.218. Alex.cons.151.
n.5.li.2.Rot.per R.P.D. Oranum romana bonorum de pre-
tis.28.Maij,vel Nouemb.1594. vbi de Ægidiana, quæ
non habet locum Bononiæ, vbi viget particulare
statutum post Rot.diuers.decis.330.num.3.p.2.

Et dicta statuta localia præferuntur non solum
in dispositione, quę ex consensu directo resultat,
15 sed † etiam in ea, quæ ex contrario sensu includi-
tur, vt in statuto plebis S. Stephani non obstante
statuto florentiæ concludit Gozad. cons.57.per tot.
Caualcan.de tutor.n.86.& 87.

Idem in castro vnito alteri territorio accesso-
16 riè, quod retinet † leges suas antiquas Alexand.cons.
151. viso themate suprascripto.num.5.lib.2. vbi de castro
Releuano, Nouantulæ, & Basilicano, quæ fuerũt
concessa Nicolao Marchioni ferrariæ, quod non
debent viuere secundum leges ferrariæ, sed suas.
In dubio enim si non constat de mente occupan-
tis standum est iuribus antiquis illius loci, quia ta-
17 lis acquisitio † intelligitur sine præiudicio dicto-
rum iurium, secus quando expresse accipitur, vt
sibi vniatur, & sit tanquam vnum regnum Bartol.
in tract.de insul.in quæst.incip.sed quaero illæ gentes.in princ.
in verb.nullius cum aliis latè per eundem Bart.in l.si conue-
nerit.§.si nuda.de pigno.action. vbi si datur comitatus
quod sit Regni regitur secundum leges suas, alias,
si dicatur quod sit de Regno. Et faciunt quæ dicit
Castr.cons.39.li.2.& Brun.de augm.conclus.5.princip.nu.
18 9.tom.17.fol.557. vbi multa quando vnio fit per
modum accessionis, necne, cum aliis similibus il-
lationibus per eum allegatis.

Immo adeo præualent ista statuta particularia,
19 vt sufficiat non solum approbatio † statutorũ, quę
sunt introducta à locis inferiorũ, sed etiam scien-
tia superioris quomodocunque causata sine eorũ
contradictione Rom. cons.218.præsens casus.sub num.1.

Idem in translatione vnius ciuitatis ad aliã ma-
iorem, nam censetur facta cum suis legibus, qui-
20 bus antea vtebatur † quando fit translatio sim-
pliciter & principaliter in personam alicuius, ita
quod sit dominus separatus, & principaliter illius
loci translati, quia tunc secundũ antiquas leges
debet gubernari, secus si accessionè fiat translatio,
ita quod locus trãslatus vniatur alteri, tunc enim
secundum leges Regni cui vnitur Rip. respons. 20.
li.1. cum aliis distinctionibus, de quib. per Anch.in
repet.c.1.nu.214 col.67.de constitut. vbi multa de v-
nione perpetua, vel ad tempus, & quando trans-
fertur in eadem iurisdictione simpliciter, aut se-
cundum quid cum aliis per Felin.c.translato.n.6.vers.
sed adde.col.3.de const.latè Hond. cons.15.n.7.cum seq.li.1.
vbi multa de legibus, quibus regebatur castrum
exemptum ante separationem, & de statutis con-
ditis post separationem Surd. cons.560.n.6.in fi.li.4.

Prout etiam quãdo locus solũ vnitur quoad gu-
21 bernationẽ, & protectionem † intelligitur enim
secundum sua statuta, secus quando incorporate-
tur Regno, quia tũc efficitur pars illius, & amplia-
tur quasi quadam alluuione Ang. cons.247.punctus.
vbi quãdo Papa vniuit vnum monasterium alte-
ri an regatur legibus primi vel illius cui vnitur.

Idem in constitutionibus synodalibus, & simi-
22 libus quæ non ligant, vbi adest † particularis con-
stitutio Gonzal ad reg. 8.cancell.n.17.gl.9.§.1. vbi nu.
18.vsque ad nu.23.quod cessante statuto particulari
recurreretur ad dispositionem synodalium, qui-
bus deficientibus seruandum esset ius commune
Ias.in l.omnes populi.in 1.lect.n.10.de iust.& iur.Rota di-
uers.decis.522.in princip.p.1.

Non obstat seruandum potius esse statutum
23 loci superioris per ciuitates illi subiectas † tan-
quam magis dignum & prædominans Alex.cons.
151.nu.5.li.2.Cast.cons.171.visa & ponderata.num.1.p.2.
Rum.cons.59.n.15.li.1.Soc.Iun.cons.80.in fi.li.1.& cons.
12.n.1.li.3.Port.Imol.cons.163.n.16. Bursat.cons.189.num.
2.Put.decis.176 dubitauit.n.2.p.3.

Quia prædicta procedunt vbi deficeret Statu-
tum loci particularis, tunc enim recurrendum es-
24 set † ad ciuitatem superiorem Curt.cons.46.ad fin.
Alciat.cons.77.n.2.in fin.Bursat.cons.189.num.21.Corn.
cons.151.n.6.li.3. Ratio, quia quando membra non
habent proprias leges, tunc recurritur ad caput
Soc.cons.7.num.7.li.1.& cons. 217. in præsenti consulta-
tione.2.lib.2. Ita vt debeat eo casu recurri ad statu-
ta ciuitatis dominantis; quamuis in loco per a-
liud statutum sit dispositum, quod deficientibus
statutis seruetur ius commune: Ratio, nam statu-
tum ciuitatis superioris vim obtinet iuris com-
munis Surd. qui de magis recepta opinione testa-
tur cons.560.n.6 lib.4.

Minus obstat huiusmodi statuta esse inuicem
25 compatibilia; quo casu † poterunt adhiberi so-
lemnitates vtriusque statuti Bald.in c.translato.n.4.
vers.dic quod aut statuta.de consti.vbi Fel.col.3. ad med.n.
6.vers.subdit. Prout regulare est vt vnum statutum
nõ tollat dispositionẽ alterius circa solemnitates
Dec.cons.110.verè vt puto.col.1.Paris cons.89.num.63.li.
1.Bertaz.claus.7.glos.27 in fi. Quia respõdetur quod
statutum particulare Recaneti ponit orationem
negatiuã subdendo dictionẽ, nisi, vnde perinde
est, ac si dixisset, quod donationes ita factæ valeãt
26 † quia illa dictio ponit actum Bart. in l. actione.n.1.
C.de transact.vbi Dec.n.5.Osas.decis.151.n.2.Grat.respons.
126.nu.19.lib.2. Ideo non potest dici compatibile
hoc statutũ cum constitutione, quia si vult quod
valeat, ergo debet intelligi cum effectũ, & ita in
specie respondet Rot. diuers. decis.384.p.1. & statu-
tum speciale attenditur quando se non compati-
tur cum generali Bart.in l.1.§. hoc autem edictum.n.7.
de nou.oper.nunciat.Surd. cons.568.n.8.lib.4.

Nec aduersatur constit. Marc.c.fi.li.6.vbi dispo-
nitur prius seruari constitutiones papales insertas
27 in constitutionibus † Marchiæ, secundo Ægidia-
nas, & Bertrãdi: Tertio põtificias. Quarto cõstitu-

tiones Marchiæ. Quinto iura canonica. Vltimo iura ciuilia: Vnde cùm vocentur primo constitutiones Marchiæ debent cessare statuta, quæ ve-
28 niunt appellatione † iuris ciuilis vltimo loco positi §. *sed ius.inst.de iur.nat.gent. & ciuil.latè Siluest.in §. ex non scripto.eod.tit.Caual.q.238.Becc.consil.1.n.15.*

Quia constitutio loquitur quando inter ista adesset contrarietas, quemadmodum clarius idem statuitur *in eadem const.March.c.36.lib.2.* secus
29 illa cessante, prout in casu de quo † agimus, cùm tam statutum, quàm constitutio tendat ad eundem finem obuiandi fraudibus, quæ tolluntur seruando formam vnius vel alterius statuti, argumento eorum quæ dicit *Bald. in l.1. C. de furt.nu. 22.& in l.1. vers.octauo quaro.C.si seruus extero.*

Ideo etiam in constitutionibus rotalibus.§.10.
30 mandatur Auditoribus illius Prouinciæ † præstari iuramentum de seruando primo statuta particularia locorum, & constitutiones prouinciales; Vnde istud iuramentum debet obligare præcisè, & in forma specifica *c.ad nostram in primo.de iur.iur.* Ex quo dicimus, quod pœna noua per statutum imposita indistinctè per Prætorem est seruanda,
31 † omissa illa, quam imponit ius commune, quia per eum iuratur obseruantia statutorum *Bald. in l. data opera.col.5.in princ.n.13.vers.& tamen esset index.C. de his qui accus.non poss.& in l.non est nouum.in fi.de legib.*

Et quando censeatur derogatum pœnæ iuris
32 communis † per nouam impositam à statuto *Bar. in l.1.de vi bon.rap.Bald.in l.data opera.col.8. Cod.qui accus.non poss. Felin. in c.quod super his.de maiorit. & obed. Io.And.ad Specul.de pœn.tem.litig.in fin. Salic. & Cin. in l.si qui sepultura. de sepul. violat. Alex.ad Bart. in l quicunque.C.de seru.fugit.* Et quod totus mundus seruat per legem nouam esse sublatam antiquam dicit *Albert.de stat.p.1.q.8.in fi.tom.2.fol.3.* Quando
33 tamen constaret expressè vel tacitè, † quod statutum vellet à d.pœna recedere *Ruin.cons.86.num. 11.lib.5.* Et ad materiam latè *Aug. de malef.in verb.& ibi caput à spatulis amputetur. versic. quid autem si sint plures. Abb.in c.de causis.col.pen,vbi Dec. num.14.de offic. deleg.& ibi Felin.in fi. Rom.cons.117.hæc præmissa.ad med. & ibi Mandes.in verb.omissa.*

Et quibus dixi non obstare allegatam nullitatem defectus solemnitatis constitutionis. Quo vero ad alias exceptiones & præsertim inhabilitatem notarij rogati de huiusmodi donatione adest particularis resolutio de qua dicam infra.

EPITOME.

Appellatio coram honestis viris quando valeat, & ab eis requiratur petitio apostolorum. An sit denuo appellandum post reditum iudicis. Quando debeat interponi coram iudice à quo. De pœna eius qui sibi magistratum dicit.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio coram honestis viris non valet si non constat de metu, aut absentia iudicis à quo.*
Intellige vt n.3.& de ratione.n.4.
3 *Iudici est debitus honor tribuendus.*
5 *Præsentia officialis præsumitur cum ex debito officij teneatur ad residendum.*
6 *Actus est faciendus coram iudice competenti si copia potest haberi.*
7 *Appellatio valet quamuis non fiat coram iudice à quo secundum Constitutionem Marchiæ. Idem de iure communi n.8. Intellige vt n.9.& 10.*
11 *In casu in quo valet appellatio coram honestis viris propter absentiam iudicis an post illius reditum sit appellandum coram eo.& nu.12.*
13 *Appellatio coram honestis viris non requirit petitionem apostolorum.& n.14.& de ratione n.15.*
16 *Honesti viri qui eliguntur in huiusmodi appellationibus sunt tanquam testes, & debent dare apostolos testimoniales.*
17 *Appellatio etiam valebit si interponatur coram vnico honesto viro.*
18 *Magistratum sibi dicens punitur pœna læsæ maiestatis. Intellige vt n.19.& 20.*
21 *Fideiussoribus est relaxandus reus puniendus pœna pecuniaria non corporali.*

CAPVT X.

CORam duobus ex dominis Canonicis ecclesiæ cathedralis Ciuit. Maceraten. tanquam honestis viris fuit interposita appellatio à sententia lata per Reuerendiss. D. Episcopum eiusdem ciuitatis, & cum dubitaretur de illius validitate dixi concludendum negatiuè. Nam non
1 constabat de metu, seu absentia † iudicis à quo, ita vt coram eo non posset appellatio interponi, prout requiritur vt valeat appellari coram honestis viris *Franc. in c. si iustus metus. quod est vltimum.n.31.de appellat. Sal.in l.2.n.1.C.de his qui propter met.iudic. Aym. cons.240.nu.3.* Nam alias est appellandum coram
2 eo, qui sententiam tulit, vt illi debitus † honor deferatur; agitur enim de facto illius, qui prætenditur grauasse, prout dicimus de recusatione iudicis *Bald. in l.apertissimi, nu.3.vers.simile habemus.C.de appell.Socin.consil.45.nu.1.lib.1.& cons.39.n.32.col.7.ad med.lib.4.Lap.allegat.38.col.2.*

Immo debet exprimi causa legitima metus in
3 protestatione, quę fit † cum appellatur coram honestis viris, & postea est probandum, quod esset solitus carcerare, iniuriam inferre, vel minari appellanti, seu aliquid simile, ex quo metus deducatur *Bart. in l.de pupillo. §. si quis ipsi pretori. de nou.oper. nunciat. Socin.cons.45.col.1.ad med.versic.& in tali.lib.1.* Sufficit enim exprimere causas metus, non causas causæ, quas debet deducere postea in prosecutione protestationis *Bald. in l.2.nu.2.versicul. 5.qualiter debet fieri. C.de his qui propter met.iud.non appell.*

Secundò, quia per constitutionem rotalem §. 21. à sententiis dominorum episcoporum totius prouinciæ datur appellatio ad Auditores Rotæ Marchiæ: Vnde cum esset in facultate appellantis faciliter illos adire tanquam in eodem loco e-
xistentes, non valet appellatio coram honestis vi-
4 ris quæ admitteretur, si non † posset haberi copia iudicis ad quem *Dec.*in specie *in c.fi.num.4.de appell. Aym.cons.240.nu.3.versic.denique quando.* Ratio, quia prius debet requiri iudex à quo, & in illius defectum iudex ad quem antequam recurratur ad subsidiariū remedium honesti viri *l.1.§.dies. quand. appell.fit.* vbi *Ang.Aret.* testatur ita iudicasse *Ruin.cons. 6.nu.11.lib.4.*& multum notandum dicit *Lancell.de attent.p.2.c.12.ampliat.15.n.51.* Et cum simus in officialibus, qui tenentur residere, præsentia illorum debet præsumi absque alia probatione, non enim est præsumendum quod absint, vt inducatur
5 tur † delictum *Oldrad. cons.198.circa primum punctum. col.fi.ad med.versic. & si habemus veritatem. Aym. cons.240.n.3.in princ.versi.sed magis in terminis.*

Ideo videmus nō audiri eum, qui allegat instātiam

tiam non currere propter impedimentũ iudicis,
si potuit sibi consulere per recursum ad superio-
rem Alex.cons.72. videtur prima consideratione col.4. in
princ.n.11.lib.3. Dec.cons.677.visis & consideratis.nu.3.
Pedam.decis.12.nu.9. Card. Pamphi. Perusina de Vbaldis.
17.Iunij 1588. Vbi quod impedimentum infirmi-
tatis non excusat appellantem, qui nõ rediit pro
apostolis, cum potuerit sibi ex hoc prouidere per
aliam viam mittendo procuratorem Rota coram R.
P.D.Lauretan.foroliuien.fideicommissi.21. Aprilis 1585.

Prout regulare est, vt semper actus debeat fieri
6 coram iudice competente, † cuius copia si non
posset haberi, valebit, si fiat coram incompeten-
te, vt de citatione facta ab incompetente, quę in-
terrumpit præscriptionem, si non potuit fieri co-
ram competente arg.l.vbi absunt.de tutor.& cur.dat.
ab his Angel.in l.si vacantia.C.de bon.vacant.lib.10. Man-
dos.reg.34.de annal.q.40.n.3. Bald.de præscrip.6.p.q.4.
n.14.vers.ampliatur quarto.

Maximè, quia per constitutionem Marchiæ lib.6.c.6.
7 non requiritur † quod appelletur coram iudice
à quo; sed statim potest adire iudex ad quem,
quod factum est, vt facilius consuleretur indem-
nitati appellantium, qui sæpè retrahebantur ab
huiusmodi appellationibus propter reuerentiam
& timorem iudicis, qui sententiam protulit.

Prout etiã cessante constitutione hoc est de iu-
re communi, secundum quod valet appellatio in
8 absentia † eius qui sententiauit, dummodo postea
illi vel parti notificetur Vital.in clem.1.col.2.n.20.de
appel. vbi quod notificatio debet fieri intra decem
dies Ruin.cons.113.ex multis.n.18.lib.4. Quod proce-
9 dit quãuis sine causa appelletur in absentia † iu-
dicis à quo, prout ita seruari de stilo curiæ dicit
Franc.in c.appellatio. n.3.in fi.de appellat.in 6. & ibi Ge-
min.num.2.post Speculat.in §.qualiter.eod.tit.

Imo neque notificatio requireretur respectu
10 negotij deuolutiui, cũ solum sit necessaria † quo-
ad effectum suspensiuum, quia alias iudex, & pars
possent procedere ad executionem sine vitio at-
tentatorum c.si duobus.de appellat. Mandos.ad Lap.alleg.
38.in verb.intimata. Franc. in cap.fin. quæst.vlt.n.42. de
appell. Cassad. decis.3.eod. tit. Lancellot.de attent.appell.
pend.c.12.n.11.& 21.ampliat.15.tom.5.fol.355.

Tertio addebatur, quia licèt propter absen-
tiam iudicis à quo valeat appellatio coram ho-
nestis viris, tamen appellans debet post reditum
iudicis illum adire, & coram eo appellare, cum
non sufficiat impedimentum, si illud non dura-
11 nit, & sic eo cessante † debet etiam cessare id,
propter quod fuit permissum ius regulas trans-
gredi prout concludit in specie Angel.Aret.in l.1.§.
dies.col.5.in fi. quand.appell.sit. Felin.in cap.ex transmis-
sa.col.2.in fi.num.5.vers.ad hæc vltima.de præscript. Alex.
cons.19.n.3.lib.1. Quamuis hoc non sit tutum cum
12 contrarium sit verius † prout concludit Cassad.de-
cis.8.de appellat.num.6. vers.pro conclusione vero. AEgid.
decis.381. Ratio, quia licèt absentia, aut impedi-
mentum cesset, tamẽ illa protestatio trahit suum
effectum appellationis. Vnde non est opus eam
geminare; cum enim detur per legem nouum re-
medium honesti viri, & succedat locus eius, quod
debebat interponi coram iudice, à quo non est
consideranda cessatio impedimenti, licèt esset v-
tile hoc facere, ne teneatur appellans metum, aut
impedimentum probare, prout teneretur quan-
do appellaret extraiudicialiter coram honestis
viris Bald.in specie in l.2.n.3.vers.quæro quid si post.C.
de his qui propter metum iudic. Prapos. in c.fin. num.7.
de appellat.

Quarto etiam dicebatur non fuisse petitos a-
postolos, prout requiritur secundum Angel. Aret.
in d.§.dies. Sed neque hoc erat necessarium, nam
quando appellatur coram iudice ad quem, siue
13 coram honestis personis non sunt petendi † apo-
stoli; quia sat est, vt appellans protestetur, quod
si haberet copiam iudicis illos peteret Dec. qui de
communi in c.fi.n.4.de appell. Salic. in l.2.num.2.vers.
item collige. C.de his qui propt. met.iud. Franc.in c.si iustus
metus.num.35.de appell.q.13. Cassad.decis.8.eod.tit.nu.8.
Isti enim viri sunt veluti testes, & illorum loco
habentur: Vnde satis est, quod faciant fidem de
14 † actu coram eis gesto, dando apostolos testimo-
niales Specul. de appell.iudic. nu.14. vers.possunt autem.
Doctor in leg.cum quidam.eod.tit. Socin.cons.45.visa ap-
pellatione.num.2.lib.1. Lap.alleg.121. Ratio quia non
est necessaria petitio apostolorum, quando per
aliquem actum transfertur iurisdictio ad iudi-
15 cem ad quem, † & tollitur iudici à quo, prout o-
peratur huiusmodi appellatio facta coram ho-
nestis personis Abb. in c.suggestum.de appellat.num.7.
Lancellot de attent.appell.pend.ampliat.15.n.11.c.12. Surd.
decis.218. in fi.lib.2.

Quod vero ad pœnã in quam prætendit fiscus
canonicos incurrisse propter admissionẽ appella-
tionis concedẽdo literas inhibitorias, & citatio-
nem in forma erit cognoscenda per sacram con-
sultam, per quam fuit mandatum illos carcerari
tanquam sibi iurisdictionem & magistratum ad-
scripserunt, cum illis nõ licuerit hoc facere, quia
16 solum eliguntur tanquam testes, & debent † dare
apostolos testimoniales Socin. cons.45.num.2. cum
sufficiat coram eis protestari Ruin.cons.85.n.4.lib.5.
Grauat.ad Vestr.c.3.lib.7.n.58. Immo etiam suffice-
ret vnum virum honestæ conditionis adhiberi
17 † vltra notarium & testes, coram quo d. appella-
tio interponatur intra tamen tempus decem die-
rum, qui dantur ad appellandum Abb.in c.fin.col.1.
de appell. Lap.alleg.39.n.8. Lancell.d.ampliat.15.nu.9.&
16.c.12.de attent.appell.pend.

Et quidem pœna eius qui sibi magistratum di-
18 cit est grauis, ita vt etiam aliquando † incidat in
crimen læsæ maiestatis l.3.§.fi.ad leg.iul.maiest. Gui-
don.Pap.q.423.nu.2. Cappell.Tholos.q.402. Capic.decis.
130.n.21.vbi nu.24. extendit non solum ad geren-
tes se pro magistratu, sed etiam ad eos qui talia
fieri curarunt: Licèt in casu, de quo agimus pro
qualitate facti & personarum esset arbitraria &
19 leuis pecuniaria † quasi cesset dolus malus, qui
requiritur vt quis grauiori pœna puniatur in istis
qui vsurpant alienam iurisdictionem Menoc. de ar-
bitr.casu 310.n.1.vbi nu.4.dicit maximè procedere
quando exercentur leniora iurisdictionalia l. in
his. C.de diuers.offic.lib.12. vbi quod incurritur pœna
indignationis, quæ solet esse arbitraria, & in le-
uibus leuis pecuniaria Bald.in l.legis virtus n.1. de le-
gib.& in auth.statuimus. C.de episc.& cleric. Idem Menoc.
de arbit.cas.365.n.6. & quod requiratur dolus ma-
20 lus vt possit puniri assumens † iurisdictionem al-
terius Affl.in c.1. §.bona committ.crimen.& vers.vigesi-
mo quinto quæro quæ sint rega. Claud.ad Bertazzol. cons.
crimin.11.in verb.priuatus.

Ex quibus etiam dicendũ est verius esse, quod
possint relaxari sub fideiussoribus, cum simus in
21 casu in quo † non haberet locũ pœna corporalis,
tunc enim nõ posset pro ea dari fideiussor Bald. in

Google

L.neque.C.ne fil.pro patr.& in l.1.C.de exhib.reis. Roman: conf.15.col.1.n.2.Bar.& alij in l.1. de custod.reor. & in l. diuus eod. tit.Marsil.cons.75.n.1.lib.1. & in rubr. de fideiussor. n.210. cum declarationibus de quibus latè *Menoch.de arbitr. cas.303.per tot. lib.2.centur.4.* prout postea ex decreto sacrę consultę relaxari fuerunt.

EPITOME.

Gabella an & quando sit soluenda in loco contractus vel destinatæ solutionis. Et quid in constitutione census. Mensura an sit facienda secundum locum vbi sunt res sitæ, vel potius vbi fuit contractum.

SVMMARIVM.

1 *Gabella debet solui in loco contractus non destinata solutionis. & de ratione n.3. & est verior opinio nu.5. 7.12.13.14.16.18. Amplia vt nu.6.8.& 10. Intellige vt n.17.24.& 25.*

2 *Gabella si non soluitur in nundinis neque soluetur ob traditionem factam extra nundinas & n.15.*

4 *Locus contractus inspicitur quoad solemnitatem.*

9 *Moneta an solui debeat de pecunia loci contractus.*

11 *Gabella est soluenda in loco contractus, si de censu debeat solui, non vbi res sunt sitæ.*

19 *Mensura est facienda secundum locum vbi res est sita, non vbi fuit contractum. Contrarium est verius. n. 20. & de ratione.n.21. Intellige vt n.22.& 23.*

26 *Locus contractus dicitur vbi est facta conuentio, non vbi fit instrumentum. Amplia vt n.27.*

CAPVT XI.

GAbella est onus cõsequutiuum contractus:
Vnde dici verius esse illam debere solui in
1 loco contractus † *Bald.in l.1.vers. quarto quæro. n.3. C.de contrab.empt.& in l.magn puto. § illud vers.item est hic de reb.cor.Dec.cons.457.nu.1. post Alex.cons.143.viso titulo quæstionis.num.5. lib.6. & cons.51. viso themate in princ.lib.3.* vbi *Natt. in addit.* infert ad quæstionem,
quod si de rebus emptis in nundinis non solui-
2 tur gabella, neque soluetur ob traditionem † factam extra nundinas, quia traditio habet necessariam relationem ad contractum *Bald. in l.1. C.de nundin.post med.vers.sed quid si extrahunt. Tiraquell. de retract.lignag.§.1.gloss.2.n.48.*

Ratio est, quia gabella est onus conuentionis,
3 seu obligationis, non onus rei tradendæ, † ideo debet inspici locus contractus *Socin. consil.302. videbatur primo aspectu.column.1.versi.secunda conclusio.& consi.303.placet conclusio.in princip.lib.2.* & sequuntur *ibi Felin.Strozz.& Angel.* & ita dicit etiam *Bald.* consuluisse cui se subscripserunt *Anchar.& alij.Idem voluit Bald.in leg.vnica.C.vbi conuenitur.qui certo loco dare promisit nu. 3.* vbi quod ista solutio pertinet ad fir-
4 mitatem contractus, ergo sicut † in solemnitate inspicitur locus, vbi contrahitur, id est vbi cõtractus inter partes absoluitur, ita & hic *Ferret.de Gabell.n.377.& 378.Cephal.cons.58.n.33.lit.t.* vbi quod est onus, siue solemnitas contractus *& cons.553.n.*
5 *9.lib.4.* Et quod attendatur locus contractus † nõ destinatæ solutionis est verior & magis communis opinio, quam tenent *Abb.Anton.& Aret.in c.licet ratione.* quod est finale. *de for.compet.vbi Felin.numer.18. vers. item ad illud. col.8.ad med.* vbi quod est communis. quem sequitur etiam attestando de communi *Gab.cons.20.col.fin.n.9.lib.1.* vbi ampliat
6 † non solum procedere quando contractus fit, puta Romæ, & effectus cõfertur Florentiam, sed etiam quando contractus fit Romæ, & pactum fit vt contractus intelligatur factus Florentiæ *Ludon.cons.15.in fin.illat.43.* Ratio est, quia quemadmodum quis non tenetur ad gabellam iuxta locum, vbi destinatur, & confertur solutio, cum sit
7 necesse, vt verè † contrahat, non fictè. quæ fictio in statutis cessat: Multo magis id dicendum est in eo, qui paciscitur, vt contractus in illo loco censeatur factus, cum multo plus fictè contrahat in eo loco per dictum pactum, nec vllo modo potest intelligi voluisse prodesse gabellariis: & ab hac opinione tanquam communi in practica nõ esse recedendum dicit *Constantin. Copinus in repet.d. c.fin.de for.compet.n.47.Roman.sing.478.per italiam.* vbi dicit hanc opinionem veriorem, etiam quod
8 † essent forenses, qui in dicto loco contraherent, cum gabella veniat in consecutionem cõtractus. *vbi Additio* ampliat etiã ad hypothecariam, quod debitor sortiatur forum in loco contractus *Ludouic.conclus.15.colum.4. vers & propterea si vendo. Ias. in l.cunctos populos populos.col.4.& in 2.lect. colum.12.C.de sacros.eccles. Afflict.in §.vectigalia.colum.3.n.49.quæ sint regalia Barbat.in addit. ad Bal. de milite vassallo qui contumax est colum. 2. in litera b.* vbi etiam infert ad
9 † monetam, quæ si aliter cõstruatur in loco solutionis, aliter in loco cõtractus debet solui de pecunia loci contractus *Anchar.in c.dilecti. de for.compet.& in rubr.de consuetud.Cenal.q.733.num.13.Barbat. cons.15.in fi.lib.2.Socin. cons.247.colum.4.vers.non obstat quod certo loco.* latè *Bertaz.claus.30.glos.5.n.1.*

Ideo etiam dicimus, quod si de contractu sit
10 soluenda gabella. † & contractus celebretur sub conditione in vno loco & in alio purificetur conditio, attenditur locus contractus, prout etiam est in tempore *Tiraq.& alij per Bertaz. claus.30.glos. 12.num.8.*

Idem est in cẽso, de quo si debeat solui gabella
12 erit soluenda † in loco contractus, non vbi est sita res quæ subiicitur censui *Bald.in l.1.q.4.C.de cõtrab. empt. Socin.cons.302.videbatur primo aspectu.col.1.ad fi. vers.secunda conclusio.& cons.303.lib.2.* cui se subscripserunt *Felin.Robert.de Strozz.& Ang.Dec.cons.457. n.2.* qui loquuntur in statuto mandante solui gabellam de dote, vt non teneatur is, qui accepit vxorem extra territorium, vbi matrimonium consumauit & gabellam soluit. *Bertazzol.claus.30.n.7. glos.12.* & ita in specie census latè concludit *Felicia. soln.de censib.lib.2.c.fi.n.2.* Quidquid contrarium sequatur *Parlad.rer.quotid.c.3.§.fi.& Morla in empor.de contrahen.empt.tit.9.ante q.1.n.56.* Quia contra eos est verior opinio. Ratio, quia istæ annuæ præstationes dicuntur quoddam ius immobile, abstractum & separatum de per se, & dicuntur esse de loco, vbi est persona creditoris, & est destinata solutio, & vbi fuit celebratus contractus cũ præsertim ista gabella non liget forenses tanquam munus quod imponitur personæ pro rebus & si persona non est subdita collectantis vel ratione domicilij, vel originis non potest eis imponi ob defectum iurisdictionis *Bart.in l.libertas. §. sola ratio.ad municipal.n.1.Natt.cons.150.num.4.* & in specie census ita concludit *Aret.cons.10. Cassan.super consuetud. Burgund.tit.de confiscation. §.1. in text. & apertenent.numer.18. Rot.per Oradin. Roman.de aburdesia.1575.& per Cardin. Lancellot. Auenion. & Caualli-*

cen,

Digitized by Google

*cen.collectarum.16.Maij.*1583.*cum* aliis de quibus in-
fra *cap.*29.

Non obstat *Bald.in l. multum.col. vltim.vers.porro er-
go.n.*12. *C.si quis alt.vel sibi.* vbi coocludit esse inspi-
ciendum locum cõtractus & verborum ptolato-
rum quoad solemnitatem illius, secus quoad re-
12 liqua, † quia inspicimus locum collatæ solutionis
prout io gabella *& Bald.sequitur ibi Salic.*& latè cõ-
probat *Copeius in cap.fin.de for. compet.nu.*41. *Bertach.
de gabell.p.* 6.*principali.n.*8.licèt telioquat cogitandũ
*Parlad.rer. quotidian.p.*1.§.8.*c.*3.*n.*50. *Ceuall.q.*733.*n.*
6.cum aliis allegatis *per Bertaz.claus.*30.*gl.*12.*n.*7.*&
per eundem in addit.ad Bertaz. cons.crim.*519.*vers. dubi-
tabilis reddit. in fi. lib.*2. Ratio autem est, quia licet
conferendo solutionem fictè contrahatur, quæ
fictio ooo habet locum in statutis, tamen actus
habet plurimũ veritatis propter verum consen-
sum, & verum voluntatem, quæ est vbi vult esse;
Vnde etiam si ius ciuile nõ esset quo iure suot in-
13 ductæ fictiones, tamen de iure gentium, † quo o-
mnes gentes vtũtur ibi fieret exactio, vbi est col-
lata solutio, & sic respectu effectus, qui ontur ex
contractu, ille dicitur verè factus in loco desti-
natæ solutionis, & sic cum statuta respiciant effe-
ctum contractus, si iste effectus verè adest in lo-
co destinatę solotionis, sine dubio videtur attèn-
dendum statutum vigens in illo loco.

Quia respondetur cootra Bal. esse magis com-
14 munem opinionem † vt testatur *Aretin.Felin.& alij
in cap.fi.de for.compet. Gabr.cons.*20.*col.fi.n.*9.*Rol.cons.*
100.*lib.*3.*nu.*14. *post med.vers.pariter non obstat.*& ve-
riorem opinionem dicit *Morla. de contrah. emption.
15 tit.*8. *ante q.*1. *nu.*54. vbi ex hoc infert † nec in foro
conscientiæ, neque in foro exteriori deberi ga-
bellam, si contractum sit in loco immuni ab il-
lius solotione, quamuis soluatur in loco vbi res
est sita *Bald.in l.*2.*C.de nundin.Tiraq. de retract.lignag.*
§.1 *gl.*2.*n.*50.& ita practicari testatur *Matt. Coler.de
process.executiu.c.p.*1.*p.*2.*n.*87.vbi qood maximè pro-
16 cedit in mercatoribus † nundinariis locorum, in
quibus empror tenetur soluere datia, quantum-
uis emerit habita fide de pretio, vel in alium lo-
cum solutiooem destinauerit.

Et est ratio, quia dicitur propriè fictio, quod
videatur contrahi in loco destinationis ad do-
ctri. *Aret. in §.præterea. instit.de actio.*vbi dicit esse *gl.
singularem in l.eum qui. §. Iulianus. in gl.*2.*de constit. pe-
cun.* Alias enim sequeretur quod io omni actu,
qui parit obligationem, semper actus fictus ha-
betur pro vero contra *l.*3. §.*verba.de neg. gest. vt per
Aret. & Fel.in d.c.fi.n.*28.

Præterea opinio *Salic. Bald. & aliorum* procedit
17 in venditionibus † confectis per epistolam, vide-
licet cum venditor degit Perusiis, & vendit em-
ptori existenti Bononiæ, tunc enim inspicitur
locus Bononiæ; quia ibi perficitur contractus
emptoris, qui accepit merces deductas in contra-
ctum in eo loco pro pretio æstimaro alias secus,
cum locus destinatæ solutionis nõ habeatur pro
loco contractus, sed is, vbi negotium fuit perfe-
ctum; quasi hoc casu nihil soperfit agendum;
prout distinguit *Coler.de process. execut.c.*1.*p.*2. *n.*84.
subdens quod ita exemplificat *Alexand.in addit.ad
Bart.in l.si vt proponitur.*61.*n.*2.*littera G.de fideiussor. &
mandat.*

Noo obstat quod nullibi sit soluendà gabella,
18 neqoe in † loco contractus, neque destinatæ so-
lutionis secundum opinionem *Copeij in c.fin.de for.
compet.* Quia non est tuta opinio vt ex supradi-
ctis apparet.

Nec aduersatur, quod mensura sit facienda se-
19 cundum † locum vbi res est sita, noo vbi fuit con-
tractum *Ceual. q.*733. *Osas.decis.pedam.*114. *Oldrad.
cons.* 168. *Alexan. cons.* 21. *visis his quæ in themate ad
med. vers. similiter si attendamus. lib.*2. Ergo idem in
gabella.

Qoia contrarium est verius *Socin. cons.* 247.*cir-
ca primum consultationis.colum.*4.*nu.*5.*versic. non obstat
20 quod tertio loco adducebatur.* † *Afflict. decis.*363.*n.*5.*post
Bart.in leg.semper in stipulationib.*34.*de reg.iur.* vbi *Ca-
gnol.n.*4.*de communi. vers.sed non est recedendum. Rolan.
cons.*100.*n.*8.*lib.*3.*Ceual.quæst.*733.*n.*9. Licèt in fine
distinguat in rebus mobilibus considerari locum
contractus, secus in immobilibus, quia tunc at-
tenditur vbi res est sita *Purpur. in leg. vnum n.* 93. *ff.
cert.pet. Ang.in leg.si fundus.de euiction. Paris.cons.*64.*n.*
71.*lib.*1. Nam in contractibus id tempus spectan-
dum est in quo cootrahimus *leg. semper in stipula-
tionib.*34.*de regul.iur.* Ratio est, quia in his quę con-
cernunt decisionem contractus circa decisoria
21 † causæ & litis, quo ad effectus causatos, & cau-
sandos ex ipso contractu secundum ipsius natu-
ram nullo facto extrinseco occurreote, inspicitur
statutum, & consuetudo loci contractus, quam-
uis alibi esset facienda solotio, proot est quando
agitur de mensuratione, quia tunc tractatur de
executione cõtractus, & de effectibus ab eo cau-
satis *Caccialup. & alij per Rolan.cons.*100.*n.*13.*ad med.
22 lib.*3. † & quod attendatur locus coortactus in
mensura oihil aliud consuetudine seruetur dicit
esse verius *Idem Roland.cons.vltim.lib.* 3. *& cons.*13.*lib.*
4.*Bertaz. claus.*20.*gloss.*19.*n.*9. vbi quod est verior
opinio; Quando enim partes contrahunt habent
intentionem cootrahendi iuxta consuetudinem
loci vbi actus fit, ita vt si d. consuetudo variè fue-
rit obseruata per istam difformitatem sit atten-
23 denda consuetudo † conformis iuri communi
Bart.in l. 2.*in fin.princ. ff. solut. matrim.*

Verum esset, quod quando grauatur persona
24 ad gabellam † soluendam, tunc forensis contra-
hens solueret illam in loco domicilij, oon con-
tractus, secus si grauamen respiceret conuentio-
nem *Gabr.de consuet.conclus.* 2. *n.*14.*post Caccialup.in l.
leg.cunctos populos.column.*51.*C.de sum.trinit.* Proot e-
25 tiam si quis † exiret locum vt fraudaret gabel-
lam, quia tunc tenetur soluere, etiam in loco, à
quo recessit *Gabr.ibid.nu.*15.*post Caccialup.in d.l.cun-
ctos populos. versic. quandoque vero ille qui contrahit Ber-
tazzol.claus.*30.*gloss.*12.*n.*7.

Locus autem contractus intelligitur vbi est fa-
26 cta conuentio, † non vbi est factum instrumen-
tum *Butr.in c. fi.*& ibi *Abb. n.*30 *.de for.compet.* Etiam
quod contractus, vel instrumẽtum alibi renoua-
retur, quia attenditur locus, in quo primo est fa-
cta conueotio, & contractus fuit firmatus *Bald.in
l.vniuersa.ad fi.C.de precib.imper.offer.versic.vltimo noto.
Firman.de gabell.p.* 6. *qu.*2. Ideò gabella debetur in
loco contractus, non vbi fit instrumentum, nisi
statutum loquatur de instrumento non de con-
tractu *Bertazz.claus.*30.*n.*7.*in fin.glo.*12.vbi sobdit,
quod hoc casu ooo deberetur gabella de contra-
ctu celebrato sine instrumẽto *Imol. cons.*17.*in cau-
sa ante fi. Tiraq.de retract.lignag.*§.2. *gloss.* 1.*nu.*3.

EPITOME.

Dilatio seu secoritas concessa principali quan-

l.nequis.C.ne fil.pro patr.& in l.1.C.de exhib.reis. Roman:
cons.15.col.1.n.2.Bar.& alij in l.1. de custod.reor. & in l.
diuus.eod.tit.Marsil.cons.75.n.1.lib.1.& in rubr. de fide-
iussor. n.210. cum declarationibus de quibus latè
Menoch.de arbitr. cas.303.per tot. lib.2.centur.4. prout
postea ex decreto sacrę consulię relaxati fuerunt.

EPITOME.

Gabella an & quando sit soluenda in loco contractus vel destinatæ solutionis. Et quid in constitutione census. Mensura an sit facienda secundum locum vbi sunt res sitæ, vel potius vbi fuit contractum.

SVMMARIVM.

1 Gabella debet solui in loco contractus non destinatæ solutionis.& de ratione n.3. & est verior opinio nu.5. 7.12.13.14.16.18. Amplia vt nu.6.8.& 10. Intellige vt n.17.24.& 25.

x Gabella si non soluitur in nundinis neque soluetur ob traditionem factam extra nundinas & n.15.

4 Locus contractus inspicitur quoad solemnitatem.

9 Moneta an solui debeat de pecunia loci contractus.

11 Gabella est soluenda in loco contractus, si de censu debeat solui, non vbi res sunt sitæ.

19 Mensura est facienda secundum locum vbi res est sita, non vbi fuit contractum. Contrarium est verius. n. 20. & de ratione n. 21. Intellige vt n.22.& 23.

26 Locus contractus dicitur vbi est facta conuentio, non vbi fit instrumentum. Amplia vt n.27.

CAPVT XI.

GAbella est onus cōsequutiuum contractus:
Vnde dixi verius esse illam debere solui in
1 loco contractus † Bald.in l.1.vers. quarto quæro. n.3.
C.de contrah.empt.& in l.magis puto. § illud vers.item est
hic de reb.cor.Dec.cons.457.nu.1. post Alex.cons.143.viso
titulo quæstionis.num.5. lib.6. & cons.51. viso themate in
princ.lib.3. vbi Natt. in addit. infert ad quæstionem,
quod si de rebus emptis in nundinis non solui-
x tur gabella, neque soluetur ob traditionem † fa-
ctam extra nundinas, quia traditio habet necés-
sariam relationem ad contractum Bald. in l.1. C.de
nundin.post med.versi.sed quid si extrahunt. Tiraquell. de
retract.lignag.§.1.gloss.2.n.48.
Ratio est, quia gabella est onus conuentionis,
3 seu obligationis, non onus rei tradendæ, † ideo
debet inspici locus contractus Socin. consil.302. vi-
debatur primo aspectu.columnn.1.versi.secunda conclusio.&
consi.303.placet conclusio.in princip.lib.2.& sequuntur
ibi Felin.Strozz.& Angel.& ita dicit etiam Bald.con-
suluisse cui se subscripserunt Anchar.& alij. Idem vo-
luit Bald.in leg.vnica.C.vbi conuenitur.qui certo loco dare
promisit.nu.3. vbi quod ista solutio pertinet ad fir-
4 mitatem contractus, ergo sicut † in solemnitate
inspicitur locus, vbi contrahitur, id est vbi cōtra-
ctus inter partes absoluitur, ita & hic Ferret.de Ga-
bell.n.377.& 378.Cephal.cons.58.n.39.li.1. vbi quod
est onus, siue solemnitas contractus & cons.553.n.
5 9.lib.4. Et quod attendatur locus contractus † nō
destinatæ solutionis est verior & magis commu-
nis opinio, quam tenent Abb.Anton. & Aret.in c.li-
cet ratione. quod est finale. de for.compet. vbi Felin.nu-
mer.18. vers. item ad illud. col.8. ad med. vbi quod est
communis. quem sequitur etiam attestando de
communi Gab.cons.20.col.fin.n.9.lib.1. vbi ampliat
6 † non solum procedere quando contractus fit,
puta Romæ, & effectus cōfertur Florentiam, sed
etiam quando contractus fit Romæ; & pactum
fit vt contractus intelligatur factus Florentiæ Lu-
dou.cons.15.in fin.illat.43. Ratio est, quia quemad-
modum quis non tenetur ad gabellam iuxta lo-
cum, vbi destinatur, & confertur solutio, cum sit
7 necesse, vt verè † contrahat, non fictè, quæ fictio
in statutis cessat: Multo magis id dicendum est in
eo, qui paciscitur, vt contractus in illo loco cen-
seatur factus, cum multo plus fictè contrahat in
eo loco per dictum pactum, nec vllo modo po-
test intelligi voluisse prodesse gabellariis: & ab
hac opinione tanquam communi in practica nō
esse recedendum dicit Constantin. Coptius in repet.d.
c.fin.de for.compet.n.47.Roman.sing.478.per italiam.v-
bi dicit hanc opinionem veriorem, etiam quod
8 † essent forenses, qui in dicto loco contraherent,
cum gabella veniat in consecutionem cōtractus.
vbi Additio ampliat etiā ad hypothecariam, quod
debitor sortiatur forum in loco contractus Ludo-
uic.conclus.15.colum.4. vers & propterea si vendo. Ias. in
l.cunctos populos populos.col.4.& in 2.lect. colum.12.C.de
sacros.eccles. Afflict.in §.vectigalia.colum.3.n.49.quæ sint
regalia Barbat.in addit. ad Bal. de milite vassallo qui con-
tumax est colum. 2. in litera b. vbi etiam infert ad
9 † monetam, quæ si aliter cōstruatur in loco solu-
tionis, aliter in loco cōtractus debet solui de pe-
cunia loci contractus Anchar. in c.dilecti. de for.com-
pet.& in rubr.de consuetud.Cenal.q.733.num.13.Barbat.
cons.15.in fi.lib.2.Soccin.cons.247.colum.4.vers.non ob-
stat quod tertio loco. latè Bertaz.clauf.30.glos.5.n.1.
Ideo etiam dicimus, quod si de contractu sit
20 soluenda gabella, † & contractus celebretur sub
conditione in vno loco & in alio purificetur con-
ditio, attenditur locus contractus, prout etiam
est in tempore Tiraq. & alij per Bertaz. clauf.30.glos.
12.num.8.
Idem est in cēsu, de quo si debeat solui gabella
12 erit soluenda † in loco contractus, non vbi est sita
res quæ subiicitur censui Bald.in l.1.q.4.C.de cōtrah.
empt. Socin.cons.302.videbatur primo aspectu.col.1.ad fi.
vers.secunda conclusio.& cons.303.lib.2. cui se subscri-
pserunt Felin.Robert.de Strozz.& Ang.Dec.cons.457.
n.2. qui loquuntur in statuto mandante solui ga-
bellam de dote, vt non teneatur is, qui accepit v-
xorem extra territorium, vbi matrimonium con-
sumauit & gabellam soluit. Bertaz.col.clauf.30.n.7.
glos.12.& ita in specie census latè concludit Felicia.
solis.de censib.lib.2.c.fi.n.2. Quidquid contrarium se-
quatur Parlad.rer.quotid.c.3.§.fi.& Morla in empor.de
contrahen.empt.tit.9.ante q.1.n.56. Quia contra eos
est verior opinio. Ratio, quia istæ annuæ præsta-
tiones dicuntur quoddam ius immobile, abstra-
ctum & separatum de per se, & dicuntur esse de
loco, vbi est persona creditoris, & est destinata
solutio, & vbi fuit celebratus contractus cū præ-
sertim ista gabella non liget forenses tanquam
munus quod imponitur personæ pro rebus & si
persona non est subdita collectatoris vel ratione
domicilij, vel originis non potest eis imponi ob
defectum iurisdictionis Bart.in l.libertas. §.sola ra-
tio.ad municipal.n.1.Natt.cons.190.num.4.& in specie
census ita concludit Aret.cons.20. Cassan.super con-
suetud. Burgund. tit.de confiscation. §.1. in text. & a-
pertenent.numer.18. Rot.per Oradin. Roman.de aburde-
sia. 1571.& per Cardin. Lancellot. Auenion. & Canalli-
cen.

cen.collectarum.16.Maij.1583.cum aliis de quibus in-
fra *cap.29.*

Non obstat *Bald.in l. multum.col. vltim.vers.pone er-*
go.n.12. C.si quis alt.vel sibi. vbi concludit esse inspi-
ciendum locum cõtractus & verborum prolato-
rum quoad solemnitatem illius, secus quoad re-
12 liqua, † quia inspicimus locum collatæ solutionis
prout in gabella *& Bald.sequitur ibi Salic.*& latè cõ-
probat *Coptius in cap.fin.de for. compet.nu.41. Bertach.*
*de gabell.p.6.principali.n.8.*licèt relinquat cogitandũ
Parlad.rer. quotidian.p.1.§.8.c.3.n.50. Cenall.q.733.n.
6.cum aliis allegatis *per Bertaz.clauf.30.gl.12.n.7.&*
per eundem in addit.ad Bertaz. conf.crim.519.vers. dubi-
tabilis reddit. in fi. lib.2. Ratio autem est, quia licet
conferendo solutionem fictè contrahatur, quæ
fictio non habet locum in statutis, tamen actus
habet plurimũ veritatis propter verum consen-
sum, & veram voluntatem, quæ est vbi vult esse;
Vnde etiam si ius ciuile nõ esset quo iure sunt in-
13 ductæ fictiones, tamen de iure gentium, † quo o-
mnes gentes vtũtur ibi fieret exactio, vbi est col-
lata solutio, & sic respectu effectus, qui oritur ex
contractu, ille dicitur verè factus in loco desti-
natæ solutionis, & sic cum statuta respiciant effe-
ctum contractus, si iste effectus verè adest in lo-
co destinatę solutionis, sine dubio videtur atten-
dendum statutum vigens in illo loco.

Quia respondetur contra Bal.esse magis com-
14 munem opinionem † vt testatur *Aretin.Felin.& alij*
in cap.fi.de for.compet. Gabr.conf.20.col.fi.n.9.Rol.conf.
100.lib.3.nu.14.post med.vers.pariter non obstat.& ve-
riorem opinionem dicit *Marla.de contrah. emption.*
15 *tit.8. ante q.1. nu.54.* vbi ex hoc infert † nec in foro
conscientiæ, neque in foro exteriori deberi ga-
bellam, si contractum sit in loco immuni ab il-
lius solutione, quamuis soluatur in loco vbi res
est sita *Bald.in l.2.C.de nundin.Tiraq. de retract.lignag.*
§.1 gl.2.n.50.& ita practicari testatur *Matt.Coler.de*
*process.executiu.cap.2.p.2.n.87.*vbi quod maximè pro-
16 cedit in mercatoribus † nundinariis locorum, in
quibus emptor tenetur soluere daria, quantum-
uis emerit habita fide de pretio, vel in alium lo-
cum solutionem destinauerit.

Et est ratio, quia dicitur propriè fictio, quod
videatur contrahi in loco destinationis ad do-
ctri. *Aret. in §.præterea. instit.de actio.*vbi dicit esse *gl.*
singularem in l.eum qui. §. Iulianus. in gl.2.de constit.pe-
cun. Alias enim sequeretur quod in omni actu,
qui parit obligationem, semper actus fictus ha-
betur pro vero contra *l.3. §.verba.de neg.gest. vt per*
Aret.& Fel.in d.c.fi.n.28.

Præterea opinio *Salic. Bald. & aliorum* procedit
17 in venditionibus † confectis per epistolam, vide-
licet cum venditor degit Perusiis, & vendit em-
ptori existenti Bononiæ; tunc enim inspicitur
locus Bononiæ, quia ibi perficitur contractus
emptoris, qui accepit merces deductas in contra-
ctum in eo loco pro pretio æstimato alias secus,
cum locus destinatæ solutionis nõ habeatur pro
loco contractus, sed is, vbi negotium fuit perfe-
ctum; quasi hoc casu nihil superfit agendum;
prout distinguit *Coler.de process. execut.c.1.p.2. n.84.*
subdens quod ita exemplificat *Alexand.in addit.ad*
Bart.in l.si vt proponitur.61.n.2.littera G.de fideiussor. &
mandat.

Non obstat quod nullibi sit soluendà gabella,
18 neque in † loco contractus, neque destinatæ so-
lutionis secundum opinionem *Coptij in c.fin.de for.*
compet. Quia non est tuta opinio vt ex supradi-
ctis apparet.

Nec aduersatur, quod mensura sit facienda se-
19 cundum † locum vbi res est sita, non vbi fuit con-
tractum *Cenal. q.733. Osas.decis.pedam.114. Oldrad.*
conf.168. Alexan. conf. 21. visis his quæ in themate ad
med. vers.similiter si attendamus.lib.2. Ergo idem in
gabella.

Quia contrarium est verius *Socin. conf.247 cir-*
ca primum consultationis.colum.4.nu.5.versic. non obstat
20 *quod tertio loco adducebatur.* † *Afflict. decis.363.n.5.post*
Bart.in leg.semper in stipulationib.34.de reg.iur .vbi Ca-
gnol.n.4.de communis. vers.sed non est recedendum. Rolan.
conf.100.n.8.lib.3.Cenal.quæst.733.n.9. Licèt in fine
distinguat in rebus mobilibus considerari locum
contractus, secus in immobilibus, quia tunc at-
tenditur vbi res est sita *Purpur. in leg.vinum n.93.si*
cert.pet. Ang.in leg.si fundus.de euiction. Paris.conf.64.n.
71.lib.1. Nam in contractibus id tempus spectan-
dum est in quo contrahimus *leg. semper in stipula-*
tionib.34.de regul.iur. Ratio est, quia in his quę con-
cernunt decisionem contractus circa decisoria
21 † causæ & litis, quo ad effectus causatos, & cau-
sandos ex ipso contractu secundum ipsius natu-
ram nullo facto extrinseco occurrente, inspicitur
statutum, & consuetudo loci contractus, quam-
uis alibi esset facienda solutio, prout est quando
agitur de mensuratione, quia tunc tractatur de
executione cõtractus, & de effectibus ab eo cau-
satis *Caccialup.& alij per Rolan.consi.100.n.13.ad med.*
22 *lib.3.* † & quod attendatur locus contractus in
mensura nihil aliud consuetudine seruetur dicit
esse verius *Idem Roland. consi.vltim.lib.3.& conf.13.lib.*
4.Bertaz. clauf.20.gloss.19.n.9. vbi quod est verior
opinio; Quando enim partes contrahunt habent
intentionem contrahendi iuxta consuetudinem
loci vbi actus fit, ita vt si d.consuetudo variè fue-
rit obseruata per illam difformitatem sit atten-
23 denda consuetudo † conformis iuri communi
Bart.in l. 2. in fin.princ. ff. solut. matrim.

Verum esset, quod quando grauatur persona
24 ad gabellam † soluendam, tunc forensis contra-
hens solueret illam in loco domicilij, non con-
tractus, secus si grauamen respiceret conuentio-
nem *Gabr.de consuet.conclus.1. n.14.post Caccialup.in l.*
leg.cunctos populos.column.51.C de sum.trinit. Prout e-
25 nam si quis † exiret locum vt fraudaret gabel-
lam, quia tunc tenetur soluere, etiam in loco, à
quo recessit *Gabr.ibid.nu.15.post Caccialup.in d.l.cun-*
ctos populos. versic. quandoque vero ille qui contrahit Ber-
tazzol.clauf.30.gloss.12.n.7.

Locus autem contractus intelligitur vbi est fa-
26 cta conuentio, † non vbi est factum instrumen-
tum *Extr.in c.fi.*& ibi *Abb.n.30.de for.compet.* Etiam
quod contractus, vel instrumẽtum alibi renoua-
retur, quia attenditur locus, in quo primo est fa-
cta conuentio, & contractus fuit firmatus *Bald.in*
l.vniuersa.ad fi.C.de precib.imper.offer.versic.vltimo noto.
Firman.de gabell.p.6. qu.2. Ideò gabella debetur in
loco contractus, non vbi fit instrumentum, nisi
statutum loquatur de instrumento non de con-
tractu *Bertazz.clauf.30.n.7.in fin.glo.12.*vbi subdit,
quod hoc casu non deberetur gabella de contra-
ctu celebrato sine instrumẽto *Imol. conf.17.in can-*
sa ante fi.Tiraq.de retract.lignag.§.2. gloss.1.nu.3.

EPITOME.

Dilatio seu securitas concessa principali quan-

do iuuet fideiussorem, & sequestratarinm. Et quid in beneficio restitutionis in integrum, an ex eo iuuetur fideiussor. Depositarius non tenetur soluere depositum ei ad cuius fauorem est factum, si principalis non tenebatur.

SVMMARIVM.

1 *Defensor necessarius potest iuuare reum principalem ex iure proprio ipsius defensoris.*

2 *Dilatio concessa principali, quando iuuet fideiussorem. & n. 4. 5. & 9.*

3 *Priuilegium principalis prodest fideiussori obligationibus dandi, quando principalis assumit iudicium pro fideiussore ad sui defensionem.*

6 *Beneficium restitutionis in integrum non transit in fideiussorem. Intellige vt n. 7. 11. & 12.*

8 *Dispositio restricta ad vnam personam extenditur ad aliam, quando persona inclusa non gauderet ea dispositione.*

10 *Exceptio competens reo iuuat fideiussorem.*

13 *Securitas concessa debitori ne molestetur in aere, aut persona, an prosit sequestratio, si antequam fuerit data securitas erant bona sequestrata.*

14 *Depositarius non tenetur soluere depositum factum, vt soluatur alicui omni exceptione remota, si principalis non tenebatur soluere ex quo vnus ex contrahentibus venit aduersus contractum.*

CAPVT XII.

IN casu in quo dilatio cōcessa reo non prodest
fideiussori, proderit tamen oppositio rei. Ratio,
quia potest reus tanquam procurator in rem
suam accipere defensionem fideiussoris ex sua
persona, & opponet beneficium dilationis. Cum
enim sit necessarius defensor, est speciale in eo
1 † vt possit iuuare reum principalem ex iure pro-
prio ipsius defensoris *l. idemque. § generaliter. ff. mandat. l. procurator. § 1. ad exhib. glo. in l. si fideiussor. § quadam. ff. rem rat. hab.* & ita in specie post *Cin.* conclu-
dit *Bald. in l. quoties. in fi. C. de precib. imper. offer.* vbi di-
cit multum notādum, quia de apicibus iuris. *Idem Bald. in l. tam mandatori. 12. col. 2. vers. secundum scilicet. n. 8. C. de non num. pecun.* vbi loquitur de dilatione
2 † concessa per Principem cruce signatis, si enim
reus sit talis, & non fideiussor, non debet illi pro-
desse. Ratio, quia est concessum signatis per cau-
sam extrinsecam, quæ non elidit obligationem.
Tamen ne fideiussor habeat regressum contra
principalem potest comparere ex persona sua, &
opponere de beneficio sibi concesso pro suo in-
teresse, ne conueniatur à fideiussore. Idē sequitur
Ias. in leg. cum filius. 49. 1. in fi. de verb. oblig. Marsil. in rubr. de fideiussor. nu. 275. vbi de dilatione respiciente
ipsam obligationem, licet personalem, quam po-
test reus principalis opponere ex persona sua ad
defensionem fideiussoris. *Imol. in dict. leg. cum filius. § 1. in fi.* vbi dicit causam singularem, quod in o-
bligationib. dandi priuilegium principalis prosit
3 † fideiussori, quādo principalis assumit iudicium
pro fideiussore ad illius defensionem, quamuis
enim sit priuilegium personale illi proderit. *Matth. Coler. de process. exequut. c. 3. in fi. p. 1. num. 22.*

Prædicta tamen declaraui procedere, quando
4 priuilegium concessum principali † remaneret
inutile si fideiussori nō prodesset, aliàs secus: Vn-
de quamuis fideiussor exigeretur infra annum: si
tamen intra annum non posset habere recursum
cōtra principalem, qui habuit priuilegium illum
non iuuaret; ita in specie concludit *Alexan. in leg. cum filius. § 1. in fi. vers. vlt. tangit. de verb. obl.* quod e-
tiam voluit *Cin. in leg. quoties in fi. versic. sed pone quod est fideiussor. ibi quid dicemus*, licet loquatur sub du-
bio *C. de precib. imper. offerend.* vbi quando reus prin-
cipalis potest exigi à fideiussore conuento, & ex-
5 acto † tunc proderit ista defensio suscepta per
principalem, vt est casus *in l. si fideiussor, de re iudic.*
secus autem si non est exigendus principalis à fi-
deiussore ob priuilegium, quod etiam cōtra fide-
iussorem vendicat sibi locum, tunc enim defen-
sio nihil prodest, quia cessat ratio, ne per aliam
viam fiat illud, quod priuilegium prohibet.

Idem dixit *Bart. in l. stichum. § quod vulgo. col. 1. ad med. n. 2. vers. ad hanc lecturam. de solut.* vbi quod licet
6 beneficium † restitutionis non transeat ad fide-
iussorem, tamen si fideiussor esset habiturus re-
gressum contra minorem, minor potest assumere
defensionem pro fideiussore suo, & vti contra
creditorem inuitum beneficio restitutionis *leg. idemque. § generaliter. ff. mand.* secus si non esset habi-
turus regressum; Et ita intelligit opinionem Do-
ctorum, qui volunt obligationem fideiussoris
7 extingui, quia per hoc conditio creditoris † non
fit deterior, quoniam ipsemet, vel eius heres pos-
set creditorem excludere ab actione intentata
contra fideiussorem: si autem fideiussor non ha-
beret regressum contra minorem non posset as-
sumere eius defensionem, & vti suo beneficio se-
cundum *Din. in l. Marcell. de fideiussor.* ne per hoc fiat
deterior conditio creditoris. *& Bartol.* sequitur *Imol. in d. § quod vulgo.*

Et regulare est, quod dispositio restricta ad v-
nam personam extenditur ad aliam, quando per-
8 sona inclusa non gauderet ea dispositione, † quia
sic per indirectū fraudaretur eius beneficio *Ias. in l. 1. col. 2. C. de transact. Natt. cons. 65. n. 2. Alciat. cons. 216. nu. 7. Doctor. in l. fi. C. de muner. & honor. non continuand. lib. 10.* Et ita pronunciaui in causa Simonis
Francisci mihi commissa, quod fideiussori non
prodesset dilatio de qua agebatur, cum ille non
posset habere recursum contra principalem mi-
9 norem. Nam licet alias exceptio † competens reo
iuuet etiam fideiussorem, cui licitum est oppo-
nere omnes exceptiones reo cōpetentes, etiam
reo inuito *l. si testamento. in princ. de fideiuss. Alex. consi. 66. nu. 3. lib. 4. Bart. in l. 1. Cod. vbi in rem act. Natt. cons. 50. num. 23. Marsil. in rub. de fideiussor. nu. 268. Bertaz.*
10 *claus. 41. gl. 7. n. 4.* Tamen dilatione debitori † con-
cessa non vtitur fideiussor *Bald. & Salic. in leg. 2. C. de precib. imper. offer. Cucc. de morat. præscript. num. 122. Alex. & Ias. in l. filiusfamilias. § in hac. in fin. de verb. oblig. Surd. consil. 327. n. 21.* Ita vt lite pendente cum
principali exigatur fideiussor *Bald. leg. fin. n. 2. C. de fideiuss. Afin. § 31. amplia. 32. in praxi. num. 12. Surd. cons. 327. nu. 22. lib. 3.*

Non obstat quod opinio *Bart. in d. l. stichum aut pamphilum* reprobetur per *Cast. & Alex. in l. 1. C. de fideiussor. minor. & per Cuman. in dict. § quod vulgo. Ias. in l. si cum procuratore. num. 5. de re iudic.* Quasi ista de-
11 fensio minori † non sit necessaria tanquam ad
eum non pertineat defendere fideiussorem, qui
nullo casu habet regressum contra ipsum mino-
rem, cum ipse aduersus fideiussorem possit pe-
tere restitutionem *l. 1. C. de fideiuss. minor.* vnde non
dicitur defensor necessarius. Quia *Bart.* loquitur
in mi-

Digitized by Google

in minore qui est defensor necessarius, vnde debemus accipere eum casum, in quo adest necessitas defendendi, ita vt si non defendat sustineat
12 † iacturā patrimonij, vel illi non suffragetur restitutio in integrū, quominus fideiussorē haberet, eumque indemnem conseruet, prout in specie concludit *Iacob.de S.Greg. in leg.1. C.de fideiussor.min. Rebuf.de restit.articul.2.gloss.3.n.9. tom.2.ad leg.gall. Pinell.in l.2.C.de rescind.par.2.n.43.Cald.de restit.in integrum.in verb.minorib.nu.50.post med.* vbi quod ita debet intelligi opinio *Bar.* & ibi multos casus addit, in quibus minor necessitate quadam adducitur defendere fideiussorem, ne damnū patiatur, nec restituitur aduersus eum; in illis enim potest assumere eius defensionem, ita vt exceptio tūc competens minori principali prosit etiam eius fideiussori *l. idemque. 10.§.generaliter. ff.mandat.*

Amplius si fuerit cōcessa securitas debitori, ne molestetur in ære, aut persona, proderit etiam sequestratio, quamuis ante securitatem iam essent bona sequestrata, ita vt creditores non possint illum cogere ad præsentandum eadem bona, si debitor comparens ad defensionem sequestratarij opponat de dilatione, aut securitate sibi concessa, licèt enim ille non sit fideiussor, sed conuenia- tur actione depositi *gloss.in leg.sequester.de verb.signif. Salic.in leg.vnic.n.15. C.de prohib.sequest.bonor. Alexand. in leg.interesse.nu.6.de acquir.poss.* vel præscriptis verbis *Ias.in leg.si fideiussor.§.fi.n.3.qui satisd.cog. post Bart. leg.si in olcum.de dol.mal.* Tamē si id permittitur ratione interesse, quod imminet ipsi principali cōsequutiuè damnato fideiussore propter indemnitatem quæ est ei præstanda, multo magis cōcedi debet quando interest principaliter ipsi debitori, qui comparet non tam ad defensam sequestratarij, quàm sui ipsius, ita in specie permultas rationes concludit *Surd. decis. 301. per tot.*

Immo etiam depositarius tanquam minister deponētis non tenebitur soluere depositum penes eum factum soluendum tertio omni exceptione remota, si principalis nō tenebatur illum
12 soluere, puta si vnus ex illis † contrahentibus venit et aduersus contractum; licèt enim simus in deposito in quo exuberat bona fides plusquam in aliis contractibus, non tamen denegatur depositum illi qui deposuit, sed alteri. Vnde potius deponenti quam ipsi esset restituendum *Anchar. cons.360.ex serie facti.n.1.Felin.in c.peruenit.il 2.n.4.ante fin.vers.& per istam regulam. de iur.iur. Gonzā.de alternat.glos.27.n.16.*

EPITOME.

Index superior potest prouidere de tutore præuia inquisitione ita vt satisdatio non requiratur, quod secus est in inferiore. Fideiussio an & in quo loco sit præstanda per diuitem, & idoneum facultatibus, vel potius sufficiat bonorum obligatio, & quid debeat probari.

SVMMARIVM.

1 *Index superior potest prouidere de tutore præuia inquisitione necessitate satisdationis ad exemplum testamentarij, secus in iudice inferiore, & de ratione n.2.*
3 *Tutor datus ex inquisitione non tenetur satisdare: & quo modo hoc procedat. n.4.*
4 *Præsumptio quæ insurgit ex decreto prætoris post inquisitionem factam est iuris & de iure.*
5 *Præsumendum est prò decreto iudicis maioris non minoris.*
6 *Tutore pronunciato idoneo per inquisitionem non reperto tali iudex non tenebitur pupillo. Intellige vt n.7.*
8 *Fideiussio non requiritur si tutor sit soluendo, & sufficit bonorum obligatio. Intellige vt num.9.10.11.12.& 13.& quid seruetur in praxi nu.14.*
15 *Fideiussio si non est necessaria in diuite debet prius pronunciari illum esse idoneum non simpliciter, sed respectu facultatum pupilli & n.16. & facilitate conueniendi. n.17.*
18 *Fideiussor est dandus in loco contractus & de hominibus illius loci.*
19 *Res immobilis debet reinuestiri in loco contractus.*

CAPVT XIII.

IVdex superior potest prouidere de tutore pupillo præuia inquisitione, ita vt satisdatio non sit necessaria exemplo testamentarij, qui neque
1 fideiussione † oneratur, quod secus est in iudice inferiore, qui etiam si adhibeat inquisitionem, non tamen potest remittere satisdationem. Ratio, quia datus à maiore iudice nititur maiore auctoritate, propter quam eius fides est magis approbata, ita vt factum ab eo censeatur ritè, & re-
2 ctè gestū, quod non est in iudice inferiore, † prout in defensorib. Ciuitatum, aut similibus, de quibus lex non in tantum præsumit, Ista est distinctio approbata per omnes in *l.tutores.de confirm.tutor. Cin.in rubr.C.de tutor.& curat.qui non satisd. Salicet.in l.1.in fi. C.eod. Bart.in l.si nemo la 2.§.1.de testam. tutor.& in leg. tutores.in fi.ff.de confirm. tut.post gloss.in §.fi.auth.vt hi qui oblig. se haber. perhib.res min.in verb. aget. Aret.in §.sed ex his legib.in fi.instit.de atil. tut. Bal.in l.1.§.item solent. in 1.lect.n.5. de offic.præfect.vrb.* & ita tenendum esse tanquam magis receptum dicit *Siluester instit.de satisdat.tutor.& curat.in princ. col.fin. n.43.& col.4. in fi.num.17.*

Ratio autem quare isti dati ex inquisitione non satisdant est, quia fuit adhibita causæ cognitio,
3 † ob quam lex præsumit eos idoneos stāre decreto, & electione iudicis, & seruatis illis quatuor de quibus in *leg.naturali.§.1. de confirm.tut.* an scilicet
4 dederit qui dare poterit, an ille acceperit, † cui fuerat dandus, & is datus sit, cui dandi facultas fuerat, & pro tribunali decretū sit interpositum; si enim aliquid ex istis deficeret non præsumeretur pro datione, & cessarent effectus inquisitionis *Asin.in praxi.§.7 limit.141.n.5 Ang.cons.325.colum.2. versic.de tertio.n.3. Siluester instit.de satis.tutor. in princ. n.15.in 8.notab.* vbi etiam *nu.38. in glos. in verb. idonei* subdit quod hęc præsumptio, quę insurgit ex decreto prætoris, vel præsidis post inquisitionem factam, & causa cognita sit præsumptio iuris, &
5 de iure † contra quam non admittatur probatio in contrarium. Ratio, quia lex pręsumit pro iudice, quod det idoneum dum præmittit cognitionem causæ, & postquam præsumpsit, statuit illū haberi pro tali & non teneri ad satisdandum, ideo non poterit veniri contra expressam dispositionem legis *l.prospexit.ff.qui & à quib.*

Quare cum dicimus præsumendū esse prò decreto iudicis non est intelligendū de decreto interposito per minorem magistratum, vt in magi-
6 stratu † municipali, & pedaneis iudicib. exemplificat *Bald.in l.tutores.de confirm. Marsil sing.438.lex*

multum concedit. Quod est intelligendum in magi-
stratu municipis idiota, & ignaro, non iuris peri-
to, cum etiam in municipiis legum doctores ge-
rant magistratum *Aret. cons. 69. viso puncto. col. 1. in fi.*
vers. praeterea dato. Alciat. Paris. & alij per Bertazz. claus.
10. glos. 2. n. 17. vers. quarto limita.

Ideo stante praesumptione praedicta iste tutor
datus per inquisitionē & pronunciatus idoneus,
7 si postea † reperiatur minus idoneus, vel fiat non
idoneus, non tamen iudex tenebitur pupillo vel
minori *gloss. in § nos autem. instit. de attil. tutor. Surd.*
decis. 91. in fi. Quamuis aliàs si vsus esset dolo, vel
negligentia in inquisitione facultatum tenetur
leg. 1. §. neque praetor. & §. praeses. de magist. conueniend.
Siluest. instit. de satisd. tutor. in princ. colum. penul. nu. 40.
in fi. & dixi decis. 69. n. 28. & in additione.

Ex quibus declaraui non valuisse dationem
tutoris de qua agebatur in causa mihi delegata,
quamuis praesupponatur praecessisse inquisitio-
nem, cum simus in iudice minore, qui non pote-
rat remittere satisdationem *l. 1. C. de tutor. & curat.*
qui non satisd. cum alijs supra allegatis. & ita hodie ser-
uari per modernos officiales dicit *Papien. in form.*
libell. ad redden. rationem. in verb. in suo vltimo testamento.
n. 22. latè *Surd. decis. 91. n. 3.*

Non obstat, quod praesupponebatur istum tu-
torem esse soluendo, quo casu non videtur re-
8 quiri fideiussio, cum sufficiat † bonorum suorum
obligatio *Bart. in l. quicunque la 2. C. de fund. patrimon.*
lib. 10. & ibi Alex. in addit. Felin. in c. ad haec. ad fi. de sent.
excomm. Castr. in l. diuortio. § interdum. solut. matrim.
Rom. cons. 67. viso themate praenarrato. col. 2. in fi. vers.
tertio hoc ipsum probatur. & ibi Mand. de cōmuni. in verb.
possidere. in fi. Idem Mandos. ad Rom. cons. 8. in verb. im-
mittet tuitio. Ias. in l. 1. col. antep. in fi. vers. sed istis non ob-
stantibus. n. 18. qui satisd. cog. Afflict. decis. 171. vbi Prfid. in
princ. Bald. in l. 1. § si magistratus. in fi. de magistr. conuen.
Dec. in leg. plus cautionis. 25. in fi. de reg. iur. vbi *Cagnol.*
9 *n. 9.* concludit, quod obligatus † ex dispositione
legis vel statuti non satisdat si est idoneus, secus
in eo qui tenetur ex dispositione hominis *Alex.*
cons. 37. viso & opportunè discusso. col. 4. ad med. vers. plus
dixi. n. 15. lib. 2. Et in specie de tutore ita concludit
per multa *Hyppol. Riminal. cons. 812. num. 12 per l. testa-*
mento de testam. tutor. post Pasgg. de tutor. q. 7. nu. 27. &
28. limit. 4.

Quia verius est istam satisdationem esse prae-
standam cum fideiussoribus. Ratio: nam ex quo
lex exigit satisdationem cum fideiussore necessa-
10 rio ea debet † interuenire, ita vt neque deposi-
tum aut pignorum datio illam suppleat, quamuis
alias si requireretur simpliciter satisdatio, non es-
set danda fideiussio: Ita in specie concludit *Siluest.*
instit. de satisd. tut. in princ. n. 19. in 8. notab. post gloss. ibi
in verb. satisdent. per tex. in l. praetoriae satisdationis. de prae-
tor. stipulationibus.

Neque obstant cōtraria, quia verior est opinio
11 affirmatiua, quod etiam diues & idoneus † tenea-
tur fideiubere, quando lex mandat quod aliquis
fideiubeat, cum illius forma sit adimplenda *Bal.*
in l. minor. 25. annis. § fi. cum l. sequ. de procurat. Alex. in l.
diuortio. § interdum. ff solut. matrim. & in leg. 1. n. 12. qui
satisd. cog. Grat. cons. 153. n. 9. & 13. lib. 2. post Alberic. in l.
habitationem. § fi. de peric. & commod. rei vendi. & hanc
veram opinionem esse dicit *Add. ad Alex. cons. 37. in*
verb. idoneus. lib. 2. Sadolet. & alij per Cott. in verb. cautio
cum fideiussore. ad med. Aret. Rub. & alij per Surd. decis.
295. nu. 12. & 13. vbi etiam quod quamuis contra-
ria essent vera, debet constare illum esse † noto-
riè ditissimum & soluendo, licet quando princi-
palis esset idoneus sufficeret praestare fideiusso-
rem parum diuitem *Bart. in l. mulier in fi. Cod. de iur.*
dot. Marsi. in rubr. de fideiuss. num. 179. Ratio quia pa-
trimonia ipsorum habentur pro vno. *Idem Marsil.*
sing. 3. ad hoc vt ad carcerationē. Bertaz. claus. 42. gl. 8. n. 5.

Et quod idoneus non teneatur ad fideiussio-
nem à lege requisitam non esse planum, & expe-
13 ditum ex † *traditis per Alex. in l. diuortio* dicit *Rota per*
R. P. D. Ortemberg. Bononien. seu Romana census. 16. De-
cembris 1602. in fi. vbi quod est maximè contro-
uersum *& coram R. P. D. Robuster. Romana vineae 5. Iun.*
1579. quae est decis. 281. diuers. p. 2. quod requiratur fi-
14 deiussio, etiā in diuite † dicit seruari in praxi *Mut.*
super Consuetud. Panormit. cap. 50. nu. 69. in fi. contra
Hyppol. Rumin. d. cons. 812. & ita etiam seruandum es-
se quidquid alij contrarium sentiant dicit *Spin. de*
testam. gloss. 29. n. 34. vsque ad 37.

Praetereà quamuis fideiussio non esset necessa-
15 ria, tamen prius erit pronunciandum illum † esse
idoneum, de quo non constat in casu nostro,
prout ad hoc tenetur Iudex quando inquirit, vt
tutor non debeat fideiubere *l. tutores. in fi. de con-*
firm. tut. quod dicit multum notandum *Surd. de-*
cis. 91. nu. 5. post Aretin. § sed ex his legibus. de attil. tutor.
Asin. in praxi. § 7. limit. 141. n. 5.

Amplius quamuis probetur huiusmodi tuto-
rem esse diuitem, tamen non sufficit, vt excusetur
à fideiussione, cum esset etiam probādum, quod
16 inspectis facultatibus † pupilli sine fideiussore e-
rat talis, vt pupillo non posset damnum afferre,
ita in specie concludit *Alex. ad Bart. in leg. quicunque*
la 2. C. de fund. patrimon. lib. 11. cum idoneus dicatur
quando fideiussor, vel eius principalis habet tan-
tum in bonis quantum minor haberet *Caualcan.*
de tutor. num. 192. post Roderic. tit. de los emplazamientos.
num. 14.

Vltimo fides producta ad probandum bona
quae possidentur per tutorem non est talis, vt fa-
ciat illum esse idoneum ad effectum, de quo agi-
mus: Nam in ea describuntur multa bona, quae
per eum possidentur extra locum, vbi fuit datus
tutor, quo casu non dicitur quis idoneus facilita-
17 te † conueniendi, licèt dicatur idoneus faculta-
tibus, & sic contingeret magnum damnum pu-
pillis, si cogerentur litigare extra patriam suam,
& agere contra bona alterius territorij, & iurisdi-
ctionis *Alexand. in l. 2. in fi. qui satisd. cog. Rimin. Iun.*
cons. 812. n. 25. Bald. in l. fi. C. per quas person. nob. acquir.
cum ob timorem lōngitudinis litigij, & similes
causas non dicatur fideiussor idoneus *Caualc. de*
vsufr. n. 147.

Ideò qui tenetur dare fideiussorem debet il-
lum dare in loco contractus, & de hominibus
18 † illius loci *Bart. in l. si fideiussor § si necessaria. qui sa-*
tisd. cog. Roland. consi. 58. nu. 19. lib. 1. Bertazz. claus. 39.
gloss. 2. n. 3. Prout dicimus de pretio reinuestiendo
in re immobili, quod debet poni in territorio lo-
19 ci † contractus *Marsi. in rubr. de fideiussor. num. 262.*
Boer. decis. 99. num. 4. Bertazz. claus. 42. gloss. 4. Idem
in excussione, quae requiritur quamuis constet
debitorem principalem non habere bona in lo-
co, dummodo tamen habeat in alia prouincia
quae non sit multum remota, sed vicina & sub
eodem praeside, quia tunc excussio non require-
retur *Thesaur. decis. 40. Marcobrun. cons. 28. Surd. consi.*
309. n. 1. lib. 3.

EPI-

EPITOME.

Facultas extinguecodi censum data illius emptori siue in eodem cootractu siue in alio an reddat actum vsuratium. Census contra formam constitutionis Pij V. si reformetur an valeat prout ex nunc, seu prout ex tunc. Contractus vsuiarius an demptis pactis illicitis habeat executionem. Et quando consuetudo reddat eundem contractum validum. Venditio ad gandendum vulgo dicta à godere an sit permissa. Iuramentum an afficiat hæredem vt teneamr petere absolutionem. Rescissio actus coram qoo iudiee petenda. Iudex laicus an cognoscat de contractu vsuratio.

SVMMARIVM.

1 *Pactum dicitur inualidum si emptor habet facultatem extinguendi censum, quamuis non sit apposita in eodem contractu. & n.3. Amplia vt n.5. & 6.*

2 *Venditori census non emptori est danda facultas illum extinguendi.*

4 *Actus vnus contemplatione alterius dicitur correspectiuus, & vno sublato alter tollitur.*

7 *Census contra formam Constitutionis Pij V. si reformetur incipit valere, prout est nunc, nec sustinetur pro tempore præterito, & n.8.*

9 *Contractus vsurarius est nullus quoad vsum, & stipulationem illorum, quorum fit ademptio dando executionem in reliquis.*

10 *Venditio ad gaudendum vulgo à godere est reprobata, & in ea computantur fructus in sortem. Amplia vt n.11.*

12 *Consuetudo reddit pactum validum, quod alias erat illicitum & derogat legi, quamuis per legem imponatur pœna ipso iure, & ipso facto. Intellige vt n.13.*

14 *Actus in dubio est iudicandus licitus.*

15 *Iuramentum operatur vt quis possit cogi soluere vsuras. Intellige vt n.16.*

17 *Hæres ex promissione defuncti tenetur ad obseruantiam promissionis per eum factæ. Amplia vt num.18.*

19 *Iuramentum extinguitur per mortem iurantis, neque periurium transit ad hæredem, qui sine absolutione potest contrauenire. Idem in alio successore. n.20.*

21 *Rescissio contractus est petenda coram iudice domicilij, non loco vbi fuit celebratus & n.22.*

23 *Iudex laicus an cognoscat de contractu vsurario.*

CAPVT XIV.

PActum extinctionis census de quo agebatur
in causa Camilli, & Benedicti q. Rocchi dixi
inualidum & illicitum. Ratio quia emptor per fa-
cultatem sibi datam illum extinguendi est omni-
no certus de lucro vltra sortem, id est de fructi-
1 bus † percipiendis eo tempore, quo non extingui-
tur census, quod est prohibitum, & reddit pactũ
inualidum. *Henric. Bott. in l. in ciuitate. ad fi. de vsur.
Bald. cons. 487 apparet lib. 1. Imol. cons. 25. Couar. variar.
resol. lib. 3. c. 6. n. 7. in fin. versi. superest tamen.* Ista enim
2 facultas solum permittitur † venditori, non
ementi secundum constitutiones Martini, Cali-
sti, & Pij V. & ita in specie concludit *Soto de iust.
& iur. lib. 6. qu. 5. art. 3. concl. 1. Corrad. de contract. q. 48.
concl 3. Summ. Anton. p. 2. cap. 8. §. 14. circa fin. titul. 1. &
est decisio Rotæ per Cardin. Lancellot. Perusina censu. 3.
Februarij* 1571. Quidquid contrarium sequatur
Medin. de censib. Quia contra eum est verior opinio
testatur *Solis de censib. lib. 1. c. 7. n. 15 post Nauar. de vsur.
notab. 22. n. 72.* Et facit decisio coram *Cardinali Se-
raphino Vrbentan. censu. 18. Decemb.* 1592. vbi pactum
appositum in censu contra substantiam contra-
ctus reddit censum ipso iure nullum, quando vi-
delicet venditor non posset redimere, nisi arbi-
trio emptoris, tunc enim resoluetur in mutuum,
& fructus computantur in sortem *Paris. cons. 54. n.
79. lib. 1. Rol. cons. 40. n. 37. lib. 2.* Ita vt neque sufficiat
bona fides pro acquirendis fructibus, quia su-
mus in contractibus à iure reprobatis, cum secus
sit in casibus in quibus nulla labes vsurarum po-
test considerari, tunc enim si abest mala fides, fru-
ctus possent percipi *l. sed si lege §. ferre. de petit. hæredit.
Rot. decis. 4. de restit. spol. in nou.*

Non obstat quod non fuerit appositum istud
pactum in constitutione census, sed in alio con-
3 tractu, & ex diuersis causis, ita vt vnus † non refe-
ratur ad alium, & sic non potest dici vnicus actus
*Purpur. in l. lecta. col. 6. ff. si cert. pet. & ibi Cagnol. num.
110. Guid. Pap sing.* 477. Quia cum in casu nostro
4 vnus sit contemplatione alterius † dicitur corre-
spectiuus *Bald. in l petens. n. 49. C. de pact. & cons. 327.
in fin. lib. 3. Bec. cons. 92. nu. 6.* Ideo posito, & subla-
to vno ponitur & tollitur alterum, cum non de-
beant diuerso iure censeri *l. calumnia. §. feia. de alim.
legat. l. etiam. §. ex causa. de minor. Aym. consil. 16. num.
4. & cons. 179. numero* 13. & in specie, quod non va-
5 leat huiusmodi pactum † quamuis non dedu-
ctum in stipulatione, sed emptor sit aliunde o-
bligatus concludit *Sum. Anton. p. 2. cap. 8. tit. 1. §. 14.
in fi.* vbi ampliat etiam quando esset certum quod
census redimeretur, si enim ex illa causa emeret,
6 vt † redimatur, licet non ex forma contractus, ta-
men re ipsa esset illicitus, & haberet naturam v-
furæ, cum arguatur eius enixa voluntas deside-
rans census extinctionem, quæ reddit actum illi-
citum *Rot. per Cardin. Lancell. dict. perusina censu. 3. Fe-
bruarij* 1571.

Nec facit, quod census debet intelligi factus se-
cundum formam Bullæ, prout etiam partes vo-
7 luerunt, & protestati sunt, † Quia nõ per hoc va-
lidatur pactum, & si debet reformari secundum
formam constitutionis sublatis pactis repugnan-
tibus, & mutatis mutandis incipiet valere actus
vt nunc, tanquam si hodie factus esset, non au-
tem sustineretur pro præterito tempore. Ratio,
8 quia vbi aliquid mutatur † circa substantiam
contractus iam perfecti, nouus efficitur actus *Bar.
in l. iuris gentium §. adeo. de pact. Bal. in l. pacta nouissima.
C. eo.* Et in specie ita concludit *Surd. cons. 318. nu. 26.*
vbi quod omnes solutiones vsque ad diem re-
formationis factæ imputantur in sortem, & illam
extinguunt, quia reformatio non trahitur ad præ-
teritum, cum eo tempore non essent extrema ha-
bilia, & deficerent substantialia contractus.

Verum esset, quod constitutio principalis cen-
sus valebit sublato pacto vsurario: Nam quamuis
leges dicant contractũ vsurarium esse nullum, in-
telliguntur quoad vsum, & illarum stipulationẽ,
9 † quarum fit ademptio, & in reliquo datur exe-
cutio, & si non constat aliquid solutum in cau-
sam vsurarum, non fit compensatio, ita vt sors
minuatur *Ang. in l. 4. § condemnatum. de re iudic. Gail.
obser. 4. lib. 2. & obseru. 5. n. 7. eo. lib.* latè *Surd. cons. 327.
n. 17. & 18.* & ita in specie de huiusmodi pacto in
censu apposito concludit *Couar. var. resol. lib. 3. c. 8. n.
7. ad fi. vers. nec tamen censeo.*

Idem etiam dixi quoad alium contractum ven-

10 ditionis, quia fuit solutum pretium pro † domo
empta ad gaudendum hinc inde, & vt vulgò dici-
tur à godere, quo casu contractus est pignotari-
tius, & fructus sunt imputandi in sortem, & il-
lam extinguunt c. conquestus de vsur. Bald. in l. 1. C. de
pignor. act. Mantu. sing. 130. fuit alias. Dup. in c. naviganti
11 n. 135. de vsur. siue sumus in pignore iudiciali, † siue
conuentionali, siue extet pactum, quod non im-
putentur, siue non Surd. latè cons. 194. n. 10. vsque
ad num. 15. Quod procedit etiam in fructibus do-
mus, qui consistunt in habitatione, & in operi-
bus, vecturis, & similibus Bald. in l. 2. C. de partu pi-
gnor. Idem Surd. cons. 327. num. 29. qui etiam loquitur
in specie de huiusmodi contractibus ad gauden-
dum.

Neque obstat quod similes contractus passim
frequententur in istis locis, ex quo debent potius
iudicati liciti, & non vsurarij, cum consuetudo il-
12 los † reddat tales Bart. in l. quid si fugitiuus. § apud La-
beonem de ædil. edict. Aym. cons. 145. num. 12. Decian. cons.
169. viso themate col. pen. ad fin. Rol. cons. 58. n. 19. & 20.
lib. 4. Ita vt etiam consuetudo possit legi deroga-
re, quamuis per legem imponatur pœna ipso fa-
cto, & ipso iure, quo casu delinquens excusabitur
à pœna legis prætextu talis consuetudinis Abb. in
c. 1. de treug. & pac. cuius opinio est verior, quidquid
contrarium ibi sequatur Host. prout latè conclu-
dit Claud. ad Bertazz. cons. crimin. 267. vers. contrarium
docuit. & versic. ego arbitror. & ibi respondet rationi-
bus in contrarium adductis per Alph. de Cast. lib. 1.
de leg. pen. c. 12. in princ.

Quia verius est, quod consuetudo non potest
derogare iuri naturali, vel diuino, cuius trãsgres-
sio peccatum induceit, nec positiuo, nisi sit ratio-
nalis, & præscripta c. fi. de consuetud. & quomodo
procedat, latè declarant Summistam verb. vsura. &
ibi Siluest. §. 2. Cum etiam consuetudo nunquam
excuset, quoad saluandum contractum ab iniu-
13 stitia † & inualiditate, & à restitutione eius, quod
fuit indebitè exactum Aym. cons. 6. col. 22. nu. 103. in
fin. Alexand. cons. 39. visis & consideratis. lib. 3. Natt. cons.
586. nu. 10.

Licèt in dubio si non constaret manifestè; quod
14 esset † illicitus, frequentia actuum, vsus, & cõsue-
tudo sustineret illum tam respectu pœnæ, quàm
etiam iustitiæ & validitatis contractus, cum po-
tius in dubio sit iudicandus licitus Bald. in l. vnica.
q. 3. n. 39. C. de his qua pœn. nom. Seraph. priuil. iuram. 132.
n. 20. latè Surd. consi. 327. n. 52. & 53. Et regulare est,
quod etiam in casibus, in quibus consuetudo ex-
cusaret à pœna non tamen excusat à restitutione
vsurarum, neque enim illa operatur validitatem
contractus Natt. cons. 498. n. 24. lib. 3. Menoc. præsumpt.
122. n. 97. lib. 3. per Card. Lancell. Romana societatis. 2. Iu-
nij 1570. cum aliis per Farinacc. de pœn. temper. q. 85. n. 8.
vers. limita secundo. tom. 1. p. 2.

Minus obstat, quod quamuis contractus sit fœ-
15 neratitius, tamen ratione iuramenti † potest quis
cogi ad soluendum vsuras c. debitores, de iur. iur. Bal.
in l. ad hæc. n. 4. C. de vsur. col. 2. vers. quero nunquid Rom.
cons. 466. nu. 4. Abb. in c. ex administrationis de iur. iur. q.
2. num. 10.

Quia procedit vbi sumus in principali debito-
re, qui propria auctoritate nõ debet spernere iu-
16 ramentum, sed recurrendum est ad † ecclesiasticũ
iudicem pro illius absolutione, sine qua non esset
audiendus, cum iusiurandum debeat seruari quã-
docunque fieri potest sine interitu salutis æternę:
Vnde esset periurus non soluens vsuras Doctor. in
c. debitores de iur. iur. Menoc. cons. 24. n. 26. Guid. Pap. q. 80
videmus quotidie in fi. vers. nec obstat. Dec. in pract. crimin.
li. 6. c. 11. n. 32. Quicquid dixerit Barb. in d. c. debitores.

Nos autẽ sumus in hæredibus, qui licèt tenean-
17 tur † ex iuramento defuncti ad obseruantiã pro-
missionis per eum factæ Bald. in auth. sacramenta pu-
berum. C. si aduers. vendit. Paris. cons. 54. nu. 13. lib. 1. Ta-
men vbi contractus est nullus, prout est in casu,
de quo agimus licitum est hæredibus illum im-
pugnare non obstante iuramento defuncti, & et-
18 iam nulla petita absolutione; † cum enim iurans
decesserit, virtus iuramenti est extincta, neque
periurium transit ad hæredem, ideo sine vlla ab-
solutione poterit contrauenire, & agere ad rescis-
sionem contractus Bald. in l. 3. col. 1. vers. quærit. num.
1. C. plus val. quod agitur, & in auth. si qua. nu. 42. versi. oc-
currit quæstio. C. de bon. auctor. iud. possid. Alex. cons. 129.
nu. 22. li. 6. & cons. 151. n. 11. lib. 7.

Ratio, quia propter periculum animæ adhibe-
tur absolutio, & dispensatio, quod non est in hæ-
rede; vnde frustra impetraretur dissolutio eius,
quod non est ligatum Dec. cons. 202. vt vera in fi. Soc.
cons. 115. n. 11. lib. 1. Cum igitur contractus alias nul-
lus esset solum validus propter vim iuramenti,
19 † illa obligatio tanquam personalis fuit extincta
cum vita defuncti; ita vt quoad hæredem rema-
neat actus nullus cessante vi iuramenti Rum. cons.
107. n. 18. lib. 1. Paris. cons. 75. nu. 21. lib. 3. latè Surd. cons.
165. nu. 9. & 10. & cons. 194. nu. 25. li. 2. Rot. per Cardin.
Pamphil. Mediolanens. bonorum, 14. Iunij 1597. vbi ex
20 hoc † concludit Abbatissam, & Moniales po-
tuisse agere ad rescissionem contractus absque
absolutione iuramenti, cum non fuerit proba-
tum esse illasmet, quæ iurarunt, quæ veluti suc-
cessores non egent huiusmodi remedio, cum ad
eas reatus periurij tanquam personalis non tran-
sierit Bald. in l. etiam. in fi. de iur. iur. Rot. per R. P. D. Ro-
buster. Tirasonen. decimarum 4. Octobris 1576. & coram
R. P. D. Camucci. Amerin. domus. 4. May 1579.

Quo ad vltimum dicebatur petendam esse res-
cissionem contractus coram proprio iudice do-
micilij, non vbi contractus fuit celebratus, quia
iura concedentia contrahentem posse conueniri
in loco contractus intelliguntur quoad ipsius
contractus actionem exercendam, non quoad
rescissionem Dec. in rubr. de iudic. n. 2. col. 2. in fi. versi. si-
militer si agatur. post Bal. in l. 2. n. 1. & ibi Cast. C. vbi &
apud quem in integ. restit. postul.

Contrarium tamen est verius, quod si locus v-
21 bi fuit celebratus contractus † est idoneus, ibi
fuerit reus per tex. in l. in contractibus. 14. § vlt. Cod. de
non num. pecun. quem vnicum & singularem dicit
Matth. Coler. de process. exequut. c. 1. p. 2. nu. 24. ad med. &
ibi testatur de communi opinione, cum distra-
ctus iudicentur secundum naturam & qualita-
tem contractuum l. ab emptione. 58. de pact. Bar. in l. &
ideo. 12. in princ. num. 2. de condict. furtiu. Vnde quem-
admodum attendimus locum celebrati contra-
ctus, quatenus debitor ibi reperitur l. hæres absens.
19. § 1. de iudic. c. romana. § contrahentes. de for. compet. in
6. Ita etiam pro distractu, ac resolutione, & rescis-
sione contractus Alex. in l. Pomponius. 13. § præterea. de
acquir. possess. post Bart. in l. qui loco certo. 27. de cond.
indeb. Butr. in cap. fin. numero 12. versic. sed est dubium.
de for. compet. Lapus alleg. 10. Anchar. qui de communi
q. 14. n. 12. lib. 1. & ita intelligitur tex. in l. 2. C. vbi

& apud

& apud quem cognit.in integr.restitut. nam illius dispo-
sitio procedit, quando reus nõ adest in loco con-
tractus; secus si ibi adsit, quia de hoc ibi non agi-
tur, prout concludit *Couar.lib.1.variar.resol. c.4.n.1.*
circa med. Coler. de processib. exequutiu. p.2.c.1.num.24.
& 44.

An autem Iudex laicus cognoscat de contractu
vsurario verior est opinio, vt ad eum spectet ista
23 † cognitio, quando agitur de quæstione facti, se-
cus si de substantia contractus, quia tunc ad ec-
clesiasticum pertinebit *Bar.in l.titia.n.7.ff.solut.ma-*
trim.Dec.cons.170.col.fi. Couar.qui de communi de spons.
p.2.§.12.n.5.&8. Quidquid dicat *Ias.in l.quoties.nu.7.*
C.de iudi. quia contra eum est verior opinio. vt per
Osasc.decis.137.nu.11. Nauar.in c.nouit.not.6.illat.7 nu.
44.de iudic.Spin.de testa.gl.13.n.67.in rub.Socin. Aliat.
Rip.Guter.& alij per Couar.q.11.nu.9. licet etiam huc
casu posset defendi quod sit mixti fori, & illius
cognitio spectet quoque ad iudicem secularem,
ex rationibus, de quibus per *Farinac. de inquisit.qu.*
8.n.140.versic.quarta sit conclusio.

EPITOME.

Mulier dotata prohibita succedere per statutum patri, matri, vel fratribus an intelligatur exclusa à quocunque fuerit dotata, vel solum à bonis dotantis. Statutum excludens sorores propter fratres an excludat etiam filias fratrum præmortuorum. Oblatio dotis quando sufficiat stante statuto excludente filiam dotatam. Constitutio dotis facta viro an præiudicet vxori.

SVMMARIVM.

1 *Si per statutum mulier dotata non succedit patri, matri, vel fratri excluditur à quocunque fuerit dotata.& de ratione n.2.& 3. Amplia vt n.4.& 5.& de cautela, vt fiat renunciatio per mulieres num.6.& 7.*
8 *Statutum excludens sorores stantibus fratribus defuncti excludit etiam filias fratrum præmortuorum.& numero 21.*
9 *Extensio est licita in statutis, vbi adest maior ratio, etiam in pœnalibus n.12.*
10 *Soror non debet excludi per filiam fratris defuncti.*
11 *Comprehensio permittitur in statutis, & n.20.*
13 *Ratio tacita idem operatur quod expressa, etiam in statutis.*
14 *Remotiori non debet plus iuris concedi, quam proximiori.*
15 *Exclusio veniens in consequentiam quando attendenda.*
16 *Filia fratris repræsentat patrem per fictionem: & repræsentationem.*
17 *Fictio cessat vbi æquitas repugnat.*
18 *Per exclusionem vnius non censetur alius exclusus.*
19 *Statuta ex identitate rationis non extenduntur.*
22 *Statutum excludens interpretationem non intelligitur excludere bonam, & rationabilem.*
23 *Oblatio dotis sufficit si excluditur filia dotata per statutum, & de ratione n.24. Intellige vt n.25.26.&27.*
28 *Lex operando ipso iure non requirit hominis ministerium.*
29 *Constitutio dotium facta viro, quando præiudicet vxori.*

CAPVT XV.

ADsunt in multis locis statuta, quod mulier
dotata nõ succedat patri, vel matri, vel fra-
tri, patruo, & cum quæreretur, an essent intelli-
genda de dotatis ab iis, à quorum hæreditate ex-
cluduntur tantum, an verò sufficiat à quocunque
1 dotatas fuisse. Verior est opinio † quod excludan-
tur à quocunq; sint dotatæ: Vnde si fuerit dotata
à matre excluderetur non solum ab hæreditate ma-
tris, sed etiam aliorum, qui sunt nominati in sta-
2 tuto. Ratio, quia † hæc statuta concernunt fauo-
rem masculorum; & statuentiũ mens fuit, vt mu-
lier sit contenta sua dote, cum enim alternatiuè
loquantur satis est quod in vno verificentur, pro-
ut in specie concludit *Cast. cons. 91.præsupposito quod*
dictum.li. 2.Cephal.consi 578.nu.15.li.4.Curt.Iun consi.
65.col.in prin.nu.3.Bero.cons.112.nu.18. Et istam opi-
3 nionem seruandam esse † tanquam veriorem, &
magis communem dicit *Thesaur. decis. 62.nu.3.vers.*
primus casus. Quicquid *Ias.Dec.& alij per eum allegati*
contrarium sentiat, *& ibi* ampliat ad statutum ex-
cludens dotatam ab hęreditate ascendentis, quia
4 † dotata ab vno intelligetur exclusa ab hæredita-
te aliorum ascendentium *Alexand.consi.29.quoniam*
abundè n.6.lib.1.Laur.de Palat.de statut.nu.147. & ma-
gis receptam opinionem dicit *Add. ad Thesaur.d.de-*
cis.63 post Mandos.ad Rom. cons. 485.in verb.non dotan-
tu.Menoch.cons.3.per tot. vbi latè ostendit hanc esse
veriorem sententiam; & magis receptam.

Amplius quamuis statutum non loqueretur al-
ternatiuè sed simpliciter, quod fratres succedant
fratribus ab intestato, exclusis sororibus dotatis,
non esset intelligendum de dotatis ab iis, à quo-
rum hæreditate excluduntur tantum, sed ad ex-
5 cludendas sorores sufficit eas † à quocunque do-
tatas fuisse, prout ita seruat *Rota per Cardin.Pamph.*
Balneoregien.16. May 1594.& coram Card. Seraph.Ro-
mana hæreditatis de Sellis.1.Iulij 1598. vbi loquitur dè
statuto vrbis *lib.5.c.24.* per quod defuncto sine fi-
liis ab intestato succedunt pariter germani fra-
tres, etiam non vterini exclusis sororibus, dum-
modo sint congruè dotatæ, vel fratres sint parati
dotare, cuius statuti dispositio fuit declarata, vt
habeat locum à quocunque fuerint dotatæ:
Quamuis alias statutum excludens dotatam à
6 successione bonorum intelligatur excludere † so-
lum ab hęreditate dotantis; Vnde si dotetur à pa-
tre, & decedat mater, aut frater, succedet matri, &
fratri. Statutum enim non extenditur ad personas
non specificatas, & ita in specie concludit *Bal.in l.*
1.vers.modo accidit quæstio.n.4.C. de legitim.hæred Ceph.
cons.278.n.95.Thesaur. qui de communi & vera o-
pinione testatur *decis.62.nu.1.* Ideo solet adhiberi
7 cautela vt filiæ dotatæ † renuncient cum iura-
mento hæreditati fraternæ, quia alias illi succe-
derent, etiam si frater transmisisset hæreditatem,
& ius succedendi in alium *Affl.decis.178.*

An autem statutum prædictum excludens so-
rores stantibus fratribus defuncti, excludat etiam
filias fratrum præmortuorum, cum contingeret
de hoc dubitari, licèt hinc inde adsint opiniones:
Tamen dixi non esse recedendum à sententia af-
8 firmatiua, quod filiæ fratrum † censeantur exclu-
sæ. Primò, quia maior ratio exclusionis adest in
persona, de qua agitur, quam in exclusa à statuto,
9 quo casu est licita † extensio *Bal.in c.1.§ porro.nu.7.*
qua fuit prim.caus.benef. amit. Ias.in l.fi.nu.4.vers.sed est
melior.ff.de in ius vocã.Fel.in c.fi.de cõst.Sur.dec.139.n.8.

Secundo, quia ista interpretatio conformat se
cum mente statuti, quasi valdè absurdũ sit, vt su-
10 perstite sorore † succedat filia fratris defuncti, &

Digitized by Google

foror illius excludatur *Ruin cons.168.n.19.lib.3.*latè *Pereg.de fideic.art.11.n.46. Soc.Iun.cons.129.nu.36.li.3.*
11 Vnde potius dicitur † comprehensio, quam extensio *Aym.cons.113.n.3.Cast. cons.332.alias 148.col.2. lib.1.Natt.cons.109.n.3.Roland.cons.27.n.6.lib.1. Surd. decis.62.n.25.*

Tertio, quia etiam in correctoriis, & pœnali-
12 bus, si in casu non expresso adest maior † ratio, habet locum eadem decisio *Bald.in l.transigere.oppos.8. C.de trans.Surd. decis. 254.n.26.*

Quarto quia vera ratio statuti, est fauor agna-
13 tionis, quæ licet sit tacita idem operatur † quod expressa *Surd.decis.124.n.7.* vnde potius illa ratio est attendenda, quam dispositio, immò præfertur verbis, & ampliat dictum *Idem Surd.decis.19.n.1.*

Quinto quia non debet plus iuris concedi re-
14 motiori, † quam proximiori *l.si vila matre.ad med. C.de bon.matern.Natt.cons.201.n.21.in princ.*

Sexto nam in filia fratris concurrit eadem qualitas sexus fœminei, propter quam foror, & fœminæ excluduntur per masculos fauore conseruan-
15 dæ agnationis: Vnde exclusio venit † in consequentiam *Bart.in l.2.§.videndum in fi.ad Tertull.Natt. cons.201.n.2.versic.quia statutum.*

Septimo fratris filia repręsentat patrem per fictionem, non enim potest succedere ex suo gra-
16 du, cum sit remotior fratre, † & sic succedit per repręsentationem *§. reliquum. auth. de success. ab intest.*
17 Vnde ista fictio debet cessare † vbi repugnat æquitas *Rub. Alex.cons.149.n.10.*

Octauo nam licet per vnius personæ exclusio-
18 nem, non censeatur † excludi alia *l.si verò.§.de viro. solut.matrim.* maximè in statutis, quæ ex identita-
19 te rationis † non extenduntur de vnò in alium *Bald.in l.illam,n.1.C.de collat.* Tamen quia hic adest maior ratio dicitur comprehensio non extensio,
20 & potius inclusio, quæ in statutis † permittitur *Alexand. cons.89. circa primum dubium.col.3.vers. & subdit quod n.6.li.6. Dec.cons.332.licèt propositi.col.2.in fin. versic.secundo ista conclusio.Bal.in l.quod vero contra.vers. sed pone quod statutum.de legib.*

Nono multis aliis omissis, quæ possent allega-
21 ri latè hanc opinionem † defendit *Socin. Iun. cons. 10.nu.11.*vsque ad *nu.31.lib.4.Cuman.inter cons.Curt. Senior.34.n.10.Ruin.cons.205.num.5.lib.2.* & est verior sententia, & magis recepta, quam etiam seruat *Rota per Cardin. Seraphinum Romana hereditatis de Capranica.23. Ianuary* 1581. Quicquid contrarium sentiat *Alciat.cons.39.lib.2.tom.1.* Quæ opinio etiam
22 procedit quamuis statutum excluderet † interpretationem, quia non intelligitur exclusa bona & rationabilis interpretatio *Bart. in l. omnes populi. n.65.de iust.& iur.Dec.cons.64.in fi. Bald. in l.quamuis. vbi Ias.n.2.in fi.C.de impuber.Rip.responsf,3.n.19.de legib. & consuetud.*

Vltimum de statuto excludente filiam dotatam an sufficiat offerri dotem; verius dixi haberi dotē
23 pro data, si non steterit per fratres, † quo minus fuerit soluta, sed per mulierem, si dotes oblatas recusauit recipere: Vnde stante ista mora sufficit fratribus oblatio dotis. Non enim debet esse in fa-
24 cultate filiæ excludere † fratres à beneficio statuti, & cum per eam stet quominus dotetur, dicitur dotata *Cast.in l.titio centum.70.§.titio genero.in fi.ver. quid si pater simpliciter.nu.9.de cond.& demon.Bald.in l. pactum,q.20., versi.in contrarium. C.de collation. & in l. fi. n.14.C.de pact.*

Prædicta tamē sunt declaranda procedere quā-do statutum excludit filiam simpliciter, & eam mandat dotari, tunc enim sufficit dotem offerri ad exclusionem filiæ, secus si statutum dicit, prout
25 in casu alias mihi proposito quod filia † dotata nō succedat: nam illud non habebit locum si nō reperitur dotata tempore, quo successio defertur, quamuis masculis dotem offerat. Ratio, quia vbi ius succedendi est iam delatum filiæ, tunc nō potest dici dotata per recusationem dotis oblatæ, cum non cogatur filia remittere ius successionis sibi quæsitum, & dotem acceptare forte minorem: Vnde recusando non potest dici in mora. Ita in specie declarat *Alex.cons.83.viso themate suprascripto col.vlt.n.10.li.3. & cons.13.circa primum dubium.col. 4.in fi.versi.& istam distinctionem.eod.lib.& ibi latè Addit.in verb.non dicitur.* & est verior & magis commu-
26 nis opinio † quidquid alij contrarium sentiant, vt testatur *Mandos.ad Roman. cons.442. vt decisionem.in verb.excludat.Marsil.* qui dicit menti tenendum *sing.481.communis opinio.nu.3.* & ita etiam loquitur *Cast.in d.§.titio genero.nu.9.* & sequitur *Dec. cons.24.col.2.ad med.versi.septimo determinatio. & cons. 487.in causa quæ in ciuitate.col.2.in fi.n.9.*

Immo idem esset non solum quando filia non dotata tempore mortis accepit hæreditatem, &
27 illam acquisiuit, † sed etiam si dotatio superuenit, antequam illa acquirat hæreditatem, neq; enim debet excludi quamuis repetiatur dotata ante aditionem. Cum enim agatur de hæreditate, & successione paterna, facta est acquisitio ipso iure absque necessitate agnitionis, quasi lex operādo
28 † ipso iure non requirat hominis ministerium *gl. in l.scimus.in princ.C.de inoff.test.* & ita in specie concludit *Rol.cons.96.num.25.& 26.lib.4.* Et ita est tenendum, Quicquid contrarium senserit *Rom.cons. 442.num.2.* quasi ius adeundi non sit quæsitum, vnde facilius possit tolli. Quia contra eum est verior opinio, & communis, vt testatur ibi *Mandos.in verb.excludat.versi.sed hoc mihi non placet.Surd.cons.45.n. 41.lib.1. Gulielm. Bened. in c.Raynutius. in verb.duas habens filias.n.174.de testam.*

Amplius neque constitutio dotium facta à viro præiudicaret vxori, quasi vnius conuentio non prosit neque noceat alteri: Vnde per virum vxor
29 non debet † repelli à successione tanquam dotata, cum dotis promissio, aut solutio non fuerit facta mulieri, prout debebat fieri etiā si vxor, sciens talem promissionem, & dotis constitutionem taceret, cum in præiudicialibus tacens non dicatur consentire, & in dubio præsumendum est tacuisse, quia sciebat ius suum durare, prout in specie concludit *Isern.in c.1.nu.24.vers.si verò marito promittatur.& vers.quid ergo si sciuit.de natural.succession.feud.* & veriorem opinionem, & sequendam dicit *Surd. cons. 45.nu.44.*vsque ad *num.55.* contra *Ioan.Anton. Canetium in constitut.Regni neapolitan.in extrauag.si aliquem.num.16.fol.321.* cum declarationibus tamen, de quibus per *eundem Surd. cons.519. num.3.vsque ad num.11.li.4.* vbi multa de veritate opinionis *Isernia in d.c.1.de natur.success.feud.*

EPITOME.

Clericus heres laici an ligetur instantia inchoata coram iudice seculari. Executio quando sit petenda contra plures heredes pro portionibus hereditariis, quamuis defunctus esset obligatus in solidū. Et quid stante hypotheca cū prohibitione aliena-

alienationis, causa dotis, alimeotorum, aut census, vel pacto capieodi propria auctoritate. Immissio io tenutam nulla quando possit retineri pro eredito, & an sufficiat fideiussio. Ratione census, & hypothecæ an clericus possit conueniri in foru seculari. Sentencia, aut instrumentum, quando sit exequenda contra noo nominatum, seu tertium possessorem.

SVMMARIVM.

1 *Clericus hæres laici non tenetur prosequi coram Iudice seculari litem cœptam contra laicum. Contrarium nu.31. Intellige vt n.32. & quæ sit verior opinio. n.34.*

2 *Causa vbi cœpta est ibi debet terminari. Intellige vt n.3.*

4 *Ecclesia succedens priuato contra quem erat cœpta præscriptio vtitur priuilegio suo, quo ad præscriptionem.*

5 *Ecclesia si succedat in emphyteusi priuati habet priuilegium vt faciat cadere à iure suo non soluentem infra biennium.*

6 *Priuilegiatus conuenitur coram iudice defuncti, cuius fuit hæres, quando priuilegium est particulare non inclusum in corpore iuris.*

6 *Contractus consistens in pecunia dicitur diuiduus ratione distributionis inter hæredes, qui solum tenentur pro rata. Amplia vt numero 8. & de ratione. numero 9. limita vt num.10.*

11 *Hypotheca est indiuidua non pro portione hæreditaria, quamuis res hypothecata sint diuidua. & n.12.*

13 *Hypotheca cum prohibitione alienandi facit vt sententia possit exequi contra non nominatum habentem causam à condemnato, quamuis ius executiuum non fuerit productum in esse tempore alienationis. Amplia vt numero 14.*

15 *Dotis causa tanquàm fauorabilis facit vt hæres possit conueniri insolidum.*

16 *Executio in annuis redditibus committi potest, etiam contra vnum ex hæredibus.*

17 *Possessor annui redditus conuenitur non facta excussione. & num.18.*

19 *Clericus ratione census potest conueniri coram seculari. Intellige vt num.20. Contrarium est verius num.21. & 23. Quamuis adesset consuetudo in contrarium. numero 24.*

22 *Stare in iudicio est actus respiciens personam cum in illo quasi contrahatur.*

25 *Colonus non tenetur soluere pro prædiis dominorum, quidquid sit pro sua negotiatione.*

26 *Hæres, & singularis successor potest conueniri propter pactum, quod auctoritate propria possint capi redditus, ita vt non liceat alienari bona in præiudicium contractus.*

27 *Iudex compellit ex officio hæredes ad conueniendum, vt vnus eorum præstet alimenta, Intellige vt numero 29.*

28 *Obligatio alendi an sit diuidua.*

30 *Obligationis qualitas non variatur mutatione personæ.*

33 *Instantia transit ad hæredem coram eodem iudice. Clericus ligatur contractu auctoris.*

35 *Sententia nulla defectu potestatis potest confirmari.*

36 *Immissio in tenutam nulla, seu annullanda potest concedi iure retentionis stante hypotheca, & de ratione. numero 37.*

38 *Agens ad nullitatem tenetur debitum offerre. Amplia vt num.39.*

40 *Immissio propter contumaciam non venientis est diuersa ab illa propter contumaciam non soluentis.*

CAPVT XVI.

RETractanda videbatur executio facta in causa Francisci Comitati mihi commissa. Primo, quia eramus in clerico, qui licèt esset hæres
1 laici, tamen † non tenebatur prosequi coram iudice seculari litem cœptam contra laicum, qui
successit. Ideo erat iterum conueniendus super
eadem re, vel actione coram ecclesiastico iudice. Ratio, quia est exemptus à seculari iurisdictione, & iure proprio suscipit, & defendit litem *Felin. in c. quia g. col.2. in fi. de iudic.* vbi dicit hanc opinionem veriorem. *Rip. in c. decernimus n.22. col.7. vers. decimoquarto dubitatur. eo. tit. Afin. in praxi. §.2. c.12. n.54. post gloss. in cap. clericum nullus. il 2. qu.1. & ibi Archid. & Gemin. nu.11. vers quod est falsum Aegid. & Prepos. num.2. ad fi. Spin. de testam. gl.33. num.72. in princ. Pereg. de fideicom. art.53. num.20. ad med. post Bald. in l.1. in fin. & ibi Salic. C. si pend. appell. mors interuen.* cum etiam clericus non possit se submittere foro seculari *c. si diligenti. 12. & c. significasti. 18. de for. compet.*
Ideo dicimus, quod licet causa sit terminanda
2 vbi est † cœpta propter præuentionem, etiam si
mutetur conditio personæ *c. proposuisti. de for. compet.* Tamen hoc procedit vbi est præuenta eadem
3 persona, secus si diuersa debitoris † laici & clerici
Rota decis.5. de for. compet. in antiq. quia clericus etiam
in reali gaudet priuilegio, & conuenitur in foro
ecclesiastico *Archid. in c.1. de cleric. coniug. in 6.*
Prout etiam si ecclesia succedit priuato, contra
4 quem erat inchoata præscriptio vtitur † priuilegio
suo quoad præscriptionem, ita vt non sufficiat
præscriptio priuati, quia per illud priuilegium
non tollitur in totum præscriptio, sed solum differtur,
seu mutatur *Felin. in d. c. quia g. col.2. in fi. vers. pro hoc facit. & in c. ecclesia sancta maria. q.15. de const. Ias. in authen. quas actiones. col pen. in princ. vers. sum in vltima parte. C. de sacros. eccles. nu.36.* vbi in fine subdit idem
in ecclesia, quæ succedit priuati, in emphyteusi,
5 nam pro † tempore, quo fuit priuati cessans in
solutione expellitur per triennium, secus pro
tempore quo fuit ecclesiæ, quia sufficit biennium
Salic. in l.3. q. pen. C. de iur. emphyteutic.
Neque obstat *l. hæres absens. de iudic.* vbi priuilegiatus
debet conueniri coram iudice defuncti, cuius
fuit hæres non obstante priuilegio hæredis; Quia
illud procedit in habente priuilegium particula-
6 re, non inclusum † in corpore iuris; secus in priuilegio
generali, quod est in corpore iuris inclusum,
prout est priuilegium clericorum *Spin. de testam. gl.33. de adit. hæred. nu.76.* vbi etiam respondet
ad illud, quod hæres repræsentet personam defuncti
auth. de iur. iur. à morient. præstit. Quia procedit
vbi non repugnaret priuilegium concessum à
iure, quo casu non fit talis repræsentatio.
Secundò, quia aderant plures hæredes contra
quos erat petenda executio pro portionibus hæreditariis,
quamuis defunctus esset obligatus in
solidum, cum enim contractus consisteret in pe-
7 cunia dicitur diuiduus † ratione distributionis inter
hæredes, qui solum tenentur pro rata, & ipso
iure diuiditur inter eos actio & obligatio *l. in executione. vers. prima species.* vbi communiter Doctor. *de verb. oblig. l.2. Cod. de hæredit. action.* latè *Gomes. de indiuid. tom.2. c.10. num.3. versic. primo casu quando. col.9.*

8 q iamuis simus in instrumẽto, quod haberet † paratam executionem *Gracian. reg. 355. nu. 21. Ceual. qu. 76. n. 11.* contra *Ang. in aut. hoc ita. C. de duob. reis.* Nam quilibet hæres repræsentat personam defuncti
9 pro illa parte, † pro qua est hæres, & oon pro alia *glo. in l. 2. §. si de pretor. stipul. Bart. in l. auus neptis. de pact. Ias. in l. cum qui § .te & tu iam. de verb. oblig.*

Contrariom tamen prædictis non obstantibus declaraui, quia etamus in hærede possidente rem obligatam cum clausula de non alienando, & rescissiooe cootractus, si contrarium ficret, quo ca-
10 su † non consideratur ratio conueniendi hęredes pro portionibus hæreditarius, sed contra vnum potest actio exerceri, cum possideat pignus. Ra-
11 tio, quia hypotheca est indiuidua † & non pro parte hæreditaris; Vnde etiam exactio debiti erit indiuidua, quasi bypotbeca sit affixa in qualibet re, & sequatur insolidom quemcunque possessorem *l. 2. C. de heredit. actio. l. si necessario. §. si vnus. de pign. action. l. fin. C si vnus ex plurib. hered. gl. in l. moschis. ff. de*
12 *iure fisc.* quamuis res hypothecatæ † sint diuiduæ *l. pignoris. de pignor. l. rem hereditariam. de euiction. Afflict. decis. 213. in fi. Couar. var. resol. c. 7. nu. 7. lib. 3. Corn. cons. 237. n. 3. lib. 3. Rip. in l. si debitor. col. 2. in princ. de pign.*

Amplius stante bypotheca cum prohibitione alienandi instrumentum seu sententia cõtra principalem potest exequi aduersus singulatem suc-
13 cessorem, quamuis † non nominatum in instrumento habentem causam à condemnato, licet ius executiuum non fuerit productum in esse tempore alienationis sequutæ. Ratio, quia debitot nulliter alienauit, vnde non impedit quominus capi possit in executione iudicati *Roder. Soar.* qui dicit singulare *in l. post rem iudicatam. ampliat. 8. nu. 5. & 13. de re iudi. Surd. consil. 405. num. 9. lib. 3.* vbi ampliat etiam si nulla præcesserit discussio princi-
14 palis debitoris, † cum possit agi via executiua contra possessorem pignoris, vel hypothecæ, Dummodo adsit prædicta clausula de non alienando, nam alias generalis bypotheca non sufficeret. Ideo in electione creditoris est exercere actionem, vel contra debitorem, seu illius hæredes, vel contra tertium possessorem rei bypothecatæ *l. si creditor. §. fin. de distr. pign. Negus. de pignor. p. 2. m. 1. n. 5. Couar. li. 3. variar. resol. c. 7. nu. 6. Ceual.* qui ita practicari testatur *q. 76. n. 29. & q. 36. n. 16.*

Secundo quia sumus in causa dotis, ob cuius fauorem vous hæredum potest conueniri in solidum, neque excipit quod actio diuidatur, cum
15 solum possit agere † contra hæredes familiæ herciscundæ *l. cum ab vno. de leg. 2. Bart. in l. debitorum pactionibus. C. de pactis. Dec. in l. pacto successorum. num. 1. in fin. versicul. & hoc non procedit in casu notabili. C. eo. Affl. decis. 333. n. 2. Ias. in l. seruo legato. §. si testator. in princip. n. 2. in fin. vers. fallit vno casu.* vbi dicit singulare & ootandum, *& ibi Imol. in princip. de leg. 1.* Quamuis multa io contrarium alleger *Surd. decis. 90. per tot.* vbi intelligit *tex. in d. l. cum ab vno*, quia ita ibi testator disposuerat imponendo illud onus legatario: Ideo tenebatur agnoscere & soluere legatum dotis, secus cessante voluntate testatoris, quia oon censetur immutatum ius commune, secundum quod hæredes non tenentur nisi pro portione hæreditatis, cum in hoc non repetiatur io specie dos priuilegiata. Non tamen esse tecedendum à communi intellectu doctorum: qui volunt hoc esse speciale dotis vt concludunt omnes *in l. 2. C. de hered. action.*

Tertio dos erat constituta in annuis redditibus
16 seu censibus, quo casu magis † specialiter inductum est, vt pro illis possit committi executio cõtra vnum hæredem. Ratio, quia est onus reale affixum ipsi rei, quæ sequitur possessorem in solidum, & non pro portionibus hæreditatis, cum hypotheca sit indiuidua, & talis debet esse exactio debiti, non habita cõsideratione, quod prædium censuatum possideatur pro parte *Ias. in §. item si quis in fraudem. col. fi. nu. 128. inst. de action.* Quicquid contrarium sequatur *Guid. Pap. q. 432. num. 4. Vincent. de Franc. decis. 5. p. 1. Affl. super constit. regn. rubr. 17. de defens. imposit. & contempt. & pœna eorum. n. 26. li. 1.* Quia contra eos est verior opinio vt per *Rom. cons. 128. prout ex tenore. n. 1. post Bart. in l. moschis. de iur. fis. Corn. consil. 237. viso instrumento. nu. 3. lib. 3. Rip. in l. si debitor. col. 2. in princip. vers. sed hic quæritur. de pign. Felician. de solu.* qui dicit hoc speciale in hypotbeca
17 censuali *de censibus lib. 3. c. 4. num. 11. col. 4.* vbi etiam quod † possessor pro istis annois redditibus coouenitur nulla facta excussione. *Ceual. q. 76. in fi. nu. 33. Lap. in l. 2. n. 67. C. de pact. int. empt. & vend. Surd. cons. 162. num. 12. in princip.* Quicquid sit in aliis hypothecis, in quibus requiritur excussio *Bald. in l. rei creditor. 17. de distract. pignor. Alexand. consil. 153. circa litem. nu. 5. vers. & posito. lib. 6. Gab. de fideiussor. concl. 1. nu. 23.* Ratio, quia census aut pensio debetur super re
18 ipsa, quæ per tertium possidetur; Vnde non † opus est excutere: nam discussio fit quando ad securitatem, & cautionem alicuius debiti aliqua res est hypothecara, non tamen si illud, quod petitur debetur ex ipsa re *Aym. consil. 217. num. 5. in fin. vers. nec isto casu.*

Quarto etiam ratione census potest clericus conueniri coram seculari. Ratio, quia magis conuenitur possessio quam clericus, nam succedit in
19 † re cum suo onere *l. si. C. sine cens. vel reliq.* & ita in specie concludit *Ceual. q. 36. n. 19.* vsque ad *n. 23. post Gulielm. de Cun. in l. de his. C. de episc. & cleric. Guter. li. 2.*
20 *pract. q. c. 132. n. 9.* dummodo fiat † executio contra bona, non contra personam, prout firmat *Bal. in l. 3. C. de episc. & cleri.* vbi quod res ipsa pertinet ad iudicem secularem, qui potest mittere ad rem pro tributo, seu censu, secus quoad personam; in qua nihil potest *auth. statuimus. C. de episc. & cleric. Idem Bald. in auth. sed & periculum. Cod. sine cens. vel reliq.* vbi quod laici vigore censu cogent rem ipsam, vel colonos, vt vendant de fructibus illius agri, & soluant census, & sequitur ibi *Salic. in fin.*

Ista tamen non sunt tuta. Nã quamuis res cen-
21 suata transeat in quencunque possessorem † cum onere soluendi censum, quo res affecta est si perueniat ad ecclesiam, seu clericum *Specu. de locat. §. nunc aliqua. vers. 86. Corn. consi. 264. videtur prima facie. col. 2. n. 6. versic. ex quo demonstratur. li. 4. Aym. cons. 217. n. 5. col. 21. in princ. versi. 3. præmitto. Surd. cons. 162. nu. 11. li. 2. Guid. Pap. q. 79. an clerici n. 1.* quia est onus reale, quod concomitatur rem, & est actio in rem scripta, quæ competit contra singularem successorẽ, ita vt pro eo detur iudicium possessorium, & petitorium *Gab. cons. 141. n. 4. lib. 2. Surd. decis. 204. n. 9.*

Tamen non per hoc sequitur, quod ad huiusmodi censum soluendum cogi possit clericus per iudicem secularem. Ratio, quia si persona est excepta, etiam est excipienda res nunquam accessoria, cum clericus in reali quoque debeat gaudere
22 priuilegio clericali, & quia † stare in iudicio respicit personam, cum in iudiciis quasi contrahatur *l.*

3. §. idem

3. § *idem scribit, de pecul.* & in specie ita dicit *Rota dec. 5. ad fin. de for. compet. in antiq. & decis. 10. de consuetud. etiam in antiq. Abb. in c. qualiter, & quando, 17. col. penul. & vlt. nu. 8. & 9. de iudic.* vbi quod opinio *Gulie. de*
23 *Cun.* contrariam tenentis † non procedit de iure
canonico, & diuino, quidquid sit de iure ciuili.
Et hanc opinionem tenendam dicit *Socin. in c. sane col. 8. num. 10. vers. nona declaratio, de foro compet.* & voluit *Bald. in c. 2. in fin. vers. alij dicunt, de iudic.* vbi dicit
non esse sequendum *Guliel. de Cun.* quamuis con-
24 suetudo ita † seruaret, quia esset abusiua posses-
sio, quæ non iuuat; cum nemo possit possidere
rem quam perpetuo non potest habere *c. ad decimas, de restit. spol. in 6.* Idem sequitur *Raph. in l. iubemus nullam, C. de sacros. eccles. Rol. consil. 12. num. 37. lib. 2.* vbi
quod ita est tenendum, siue agamus personali, siue reali, siue petitorio, siue possessorio, siue ordinario, seu summario iudicio *Idem Roland. consil. 32. num. 13. lib. 2. post Io. Andr. in cap. qualiter, de iudic. Socin. cons. 13. num. 30. lib. 4.* & magis communem dicit *Mising. obseruat. 22. cent. 1. in princ.* licèt ibi dicat contrarium seruari, prout etiam dicit *obseru. 95. cent. 4. Auffr. de potest. secular. in eccles. reg. 2. fall. 4. in actione reali, vers. contrariam tamen opinionem, post Collect. Speculat. Io. de Plat. Archid. & alios per eum allegatos.* vbi quod ista est communis opinio, & quod ita seruat stilus Romanus, quamuis ibi in Regno Franciæ dicat seruari contrarium.

Neque obstat, quod laicus coget colonos clericici vt vendant fructus, & soluant censum *Bald. in*
25 *auth. sed & periculum, C. si cens. vel reliq.* quia † colo-
nus non tenetur soluere pro prædio domini, neque ad id cogitur, quicquid sit pro sua negotiatione, vel rata fructuum suorum *Luc. de pen. in l. fin. C. de quib. mun. lic. se excus. Natt. cons. 409. n. 6. Thesaur. decis. 116. nu. 10. Bertaz. col. claus. 21. gloss. 10. num. 2.*

Quintò propter pactum, de quo in instrumento quod auctoritate propria absq; alicuius iudicis decreto possint capi redditus, & pensiones exigi pro solutione censuum, ita vt alienari non liceat dicta bona in præiudicium ipsius cõtractus, per quæ verba tanquam adiecta ad executionem
26 † iuris realis, nedum vnus hæredum possidens pi-
gnus, sed etiã tertius singularis successor tenebitur, ita vt cõtra eum huiusmodi pactum exerceri possit *Bart. in l. 3. col. 4. vers. nam dubitatur, C. de pignor. Negus. eod. tit. 4. p. concl. 7. nu. 20. Tiraq. de iur. const. possess. p. 1. num. 37. Corn. cons. 218. lib. 1.* qui licèt multa in contrarium alleger, tamen dicit nõ esse recedendum ab opinione Bart. prout etiam latè testatur *Rot. Genuen. per Carthar. decis. 12. nu. 5. & decis. 94. nu. 4.* stante præsertim liquidatione facta per *notata in l. à diuo pio, § si super rebus, de re iudic.*

Sextò, quia dos deseruiebat pro alimentis, in quibus iudex compellit ex officio hæredes ad in-
27 uicem † conueniendum, vt vnus eorum subeat
totum onus alendi *l. 3. § fin. & l. si pecunia, de alim. & cibar. legat.* licèt alias nemo ex pluribus hæredibus cogi possit ad illa præstandum in solidum, cum
28 obligatio alendi sit diuidua secundum † *Socin. in l. stipulationes non diuiduntur, num. 339. de verbor. obligat.* Quamuis ibi *Ias. nu. 30. vers. non obstat quod præstatio.* teneat contrarium, quod sit indiuidua, quem sequitur latè *Surd. de alim. tit. 9. q. 24. nu. 6.* Ratio, quia potius videtur promissio facti *l. in executione, de ver. oblig.* & quia ex parte debitoris dicitur quasi seruitus, cum illius respectu sit obligatio in rem, & transeat ad hæredes *Bart. in l. 4. § cato, nu. 32. in fin. de verb. oblig.* & omnes seruitutes sunt indiuiduæ *Doct. in d. l. stipulationes non diuiduntur.* Ita tamen non faciebant, quia dos erat in pecunia, neque apparebat quod esset in cautiam alimentorum, & quamuis in eorum locum cẽserentur subrogata. Tamen executio non poterat fieri contra vnum ex hæredibus, cum etiam in præstatione alimentorum onus non exigatur in solidum, licet iudex ex offi-
29 cio faciat † obligatos conueniri in vnum, qui il-
lud onus subeat *l. 3. § fin. de alim. & cibar. leg.* cuius dispositio procedit quando à pluribus hæredib. relinquuntur alimẽta per testatorem, quasi tunc in ipsa origine, & initio diuidatur ex illios voluntate, secus si iam fuerat facta promissio ab vno, cui succedunt plures, qui omnes tenentur in solidum, nec in persona eorum varietur qualitas
30 † obligationis, quæ iam inceperat ab vno, & su-
mit initium sine aliqua diuisione *l. 2. § ex his, de verb. oblig. Bart. in l. stipulationes non diuiduntur, num. 7. oppos. 6. & ibi Alex. nu. 12. ff. eod.* & ita esse tenendum quicquid *Ias. ibid. num. 18.* contrarium teneat, dicit *Surd. de alim. q. 14. tit. 9. nu. 20.*

Non obstant contraria: Quia ad primum dici-
31 tur quod verior est opinio vt clericus † succedens
laico ligetur instantia coram iudice seculari inchoata *Bart. in l. hæres absens, de iudic.* & ibi *Bald. in 1. lectur. in princ. Castr. nu. 3. & 4. Ang. nu. 5. Curt. Iun. nu. 10. Gallesi. ad 2. par. obligation. cam. c. q. 2. nu. 2. Couarr. c. 8. pract. quæst. nu. 3. in fin. vers. nihilominus ego.* vbi quod est verior sententia *Vasq. de success. creat. limit. 17. § 22. nu. 72. vers. qua opinione retenta.* latè *Surd. decis. 110. per tot. & cons. 222. lib. 2. num. 16.* vbi quod est magis vera & communis ratione, auctoritate & numero doctorum *Caual. q. 36. n. 13.* vbi quod ita practica-
32 tur lite contestata coram iudice laico, secus † re
integra, quia tunc procedit contraria opinio *Matth. Boss. ad Auffrer. de potest. secul. in eccles. reg. 2. fall. 6.* vbi quod est opinio æquior, & verior *Lup. in rubr. de donat. inter vir. & vxor. § 39. nu. 8. Viu. lib. 2. opin. 82.*
33 Ratio, quia instantia transit † ad hæredem coram
eodem iudice *l. si qui Romæ, de iudic. l. si cum hominem, de fideiussor. l. si constante, § fin. solut. matrim.* & quia si inchoato iudicio laicus efficiatur clericus cogitur coram eodem iudice comparere *Bald. in l. si quis posteaquam, de iudic. Cagnol. in l. 2. num. 250. Cod. de pact. inter empt. & vend.* & ne actor, qui iam instruxit iudicium cogatur cum impensa nouum inchoare, & quia clericus ligatur contractu actoris, vnde quasi contractu, id est iudicio *Bart. in l. de eo, de iudic. Cuman. cons. 176. col. 2.*

Præterea quicquid sit de ista quæstione, cum forsan ob priuilegium clericorum, quibus multum est deferendum esset difficile contra eos obtinere *Boer.* in specie *decis. 69. in fin.* quem sequitur *Rot. per Card. Seraph. florentin. dominus 10. Iunij 1591.* quæ est inter *decis. criminales recollectas per Farinac. decis. 81.*
34 *nu. 5.* quia bona est ratio, † quæ pro religione facit
l. sunt personæ, de relig. & sumpt. fun. Videbatur quod quamuis executio fuisset concessa per non habentem iurisdictionem; tamen quia constabat de eius iustitia erat confirmanda, cum etiam sententia nulla defectu potestatis, & iurisdictionis
35 † confirmetur *Alex. cons. 111. viso themate suprascripto, in princ. lib. 5. Vant. in fin. tract. de nullitat. nu. 132.* Maximè si per partem non opponatur, quia tunc esset prius discutiendum de nullitate cum esset noua nullitas, si post oppositionem non pronunciatetur super ea *Caputaq. decis. 60. nu. 2. p. 1. Pat. decis. 150.*

*lib.*1.& quod dicitur ſententiam nullam eſſe con-
firmandam ſi de iuſtitia illius conſtat *Innoc.& Dec.*
in c.i.de confirm.vtil.vel inutil. intelligitur parte non
opponente *Rot.*per *R. P. D. Littam Eſina reſtitutionis*
*dotis.*13.*Martij* 1600. dixi *deciſ.*144.*& etiam in addit.*

Ideo etiam immiſſio creditoris in tenutam
prædij debitoris nulla, ſeu annullanda poterit
retentionis iure concedi,& prædium non dimit-
36 tetur per creditorem † ſtante hypotheca. *Bald. in*
l.fundus,qui lutij titij,in lectur.antiq.de reſcind.vend. Ne-
*gaſ.de pignor.*2.*m.*3.*p.q.*10.*nu.*20. *Galleſ.ad form.oblig.*
*camer.par.*3.*ad fin.in quaſt poſt proceſſam incident.nu.*32.
*Dec.conſ.*449.*nu.*22.& voluit *Bart.in l.*3.*§.vlt.in fin.de*
acquir.poſſ.& in l.ſi non fortem,§.ſi centum,de condic.in-
deb. & hanc eſſe veriorem & magis communem
opinionem latè teſtatur *Surd.deciſ.*46.*nu.*7.*&* 14.
quidquid dixerint *Salic. & alij in auth. qui curat. q.*
22.*C.de bon.auctor.iud.poſſid.*

Ratio, quia cum res datur alicui in ſolutum,
37 ſiue per ſententiam,ſeu ex inſtrumento † execu-
tiuo,quod habet vim illius videtur quodammo-
do pro illo obligata: Vnde licèt ſit nulla, tamen
aliquod ius competit in re, & ideo agens ad nul-
38 litatem tenetur † debitum offerre *l.*1.*vbi Doctor.C.*
*de fid.inſtrum.& iur.haſt.fiſcal.lib.*10.*Neuiz.conſil.*77.
*num.*12.

Ita vt neque ſufficiat fideiuſſio pro relaxanda
poſſeſſione,quando miſſio fuit facta, vt debitor
39 ſoluat in † executionem iudicati,cum ſecus eſſet
nulla præcedente ſententia ex primo decreto,
tunc enim efficitur pignus prætorium, & miſſio
facta eſt, vt defendat, ideo data cautione de ſi-
ſtendo, & refectis expenſis res recuperatur *l.ſi pe-*
*cunia,in fi.vt in poſſeſſ legat. Bart.in l.conſentaneum,n.*15.
col.penult. C.quo mod.& quand.iud.& in l.properandum,
*§.ſin autem reus,nu.*3.*in fi.verſ.item ſubdit.& ibi Bald.in*
7.*not. Cod.de iudic.* Alia enim eſt immiſſio propter
40 contumaciam † non venientis,alia propter con-
tumaciam non ſoluentis *c.ex parte directa,*23.*de ver.*
ſignif. l.ſtatu liberationem, ff.de ſtat.lib. Iacob.de Aren.&
*alij per Bald.in d.§ ſin autem reus,num.*3.

Nec facit ſecundum obiectum de pluribus hæ-
redibus, quia ſtante clauſula de non alienando,
& reſciſſione contractus, ſi contrarium fiat, &
ſtante hypotheca, & aliis de quibus in primo,ſe-
cundo, & tertio fundamento rectè potuit agi
contra vnum ex pluribus hæredibus ex rationi-
bus de quibus ſupra.

EPITOME.

Appellatio à ſententia ferenda an valeat,ita vt
reſcriptum ſuper ea obtētum ſuſtineatur. Exem-
ptus à ſolutione gabellæ quãdo teneatur denun-
ciare. In dubio an pronunciandum contra ga-
bellam.Inhibitio Pontificis ſeu Sacræ Rotæ Ro-
manæ iuſta,ſiue iniuſta quando ſit timenda.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non valet ſi fuit appellatum priuſquam iudice-*
tur tanquam à ſententia ferenda.
2 *Appellans debet exhibere ſententiam, aut tenorem ipſius in*
appellatione inſerere.
3 *Reſcriptum non extenditur ad futuram appellationem.*
Inhibitio Pontificis, ſeu Rota Romanæ iuſta ſeu iniuſta eſt
timenda.
4 *Appellatio eſt licita ab interdicto, ſeu excommunicatione*
*antequam feratur.& num.*3.*Intellige vt ibi.*
6 *Denunciatio non requiritur vbi quis eſt certus.*
7 *Denunciatio omnis excluditur vbi datur libera facultas*
deferendi merces.
8 *Exemptus à gabella an teneatur denunciare.& num.*9.
10 *Cauſa quamuis iniuſta excuſat à pœna & dolo. Declara*
*vt num.*11.
12 *Conſuetudo attenditur in vectigalibus.*
13 *Dolus requiritur vt non denuncians incidat in pœnam.*
14 *Teſtis vnicus inducit bonam fidem, ſeu dubietatem, quæ*
*præbet iuſtam cauſam credendi.& num.*16.
15 *Bona fides oritur ex quibuſcunque cauſis.*
17 *In dubio pronunciandum contra gabellam.& nu.*19.20.
22.*&* 23.
18 *Immunitas à gabella eſt fauorabilis.*
21 *In pœnalibus fit reſtrictio.*

CAPVT XVII.

RESCRIPTUM obrētum per D. Angelum Gauc-
cium,& litis conſortes contra D. Alexandrũ
Varengum dixi fuiſſe nullum cum omnibus inde
ſecutis; quia in illo exponitur cõtra eos pronun-
ciatum ad fauorem Varenghi, quod non verifi-
cabatur, cum reſcriptum ſit ſub die 18. Maij 1595.
& ſententia 8. Iulij eiuſdem anni, & ſic per duos
ferè menſes ante prolationem ſententiæ: Vnde
cum fuerit appellatum antequam iudicaretur,
1 appellatio † non valet tanquam à ſententia fe-
renda, prout in ſpecie concludit *Aag.conſil.*188.*ſed*
*nunc videndum reſtat,col.*1.*verſ.& in contrarium,& col.*
2.*verſ.ex prædictis puto.* Ratio,quia appellans debet
exhibere ſententiam,vel in appellatione ponere
2 effectum illius,ſufficit quod quamuis † eam non
exhibeat, cum iſta inſertio operetur competen-
tiam iudicis ad quem *Bald.in l.*2.*C.vt lit.pend. nu.*3.
*Neuiz conſ.*93.*nu.*15.Quare non poterat appellari à
ſententia,quæ lata non eſt,neque habet nomen,
aut ſubſtantiam illius, quia cum appellatum di-
cimus, neceſſariò concludimus antea definitum
*Lancellot.de attent.p.*3.*c.*26.*num.*14.*de probat.attent.* &
3 ſic commiſſio eſt nulla,quia non poteſt † exten-
di ad futuram appellationem *Aegid.* in ſpecie *deciſ.*
100.*commiſſio.nu.*2.*verſ.fateor tamen,de reſcript.*

Amplius quamuis regulariter inhibitio rota-
lis,ſiue iuſta,ſiue iniuſta ſit timenda,prout etiam
illa,quę emanauit à Summo Pontifice,quidquid
ſit in aliis curiis, in quibus ſolum timetur, quan-
do eſt iuſta, & rationabilis, prout latè concludit
*Surd.conſ.*424.*nu.*28.*vſque ad nu.*46.*lib.*3.

Tamen quando præceſſit inhibitio vigore cõ-
miſſionis cauſæ extortę, antequàm iudex ſenten-
tiam ferret,& diffinitiuè grauaret, poſſet ſine me-
tu alicuius pœnæ ſperni, prout de huiuſmodi ſti-
lo docet *Card. Plat.Roman.pecuniaria de Ruſpolis.* 16.
Maij 1589.Ratio, quia illa commiſſio cauſæ,& in-
hibitio tanquam procedens ex actu nullo non
tribuit aliquam iuriſdictionem *l fin. C.de diuerſ.re-*
ſcript. Rot. deciſ. 2. *de except. in nou.* vnde non debet
cauſare attentata *Rot.deciſ.*73.*de appell.in antiq.Felin.*
*in c.ex tenore,*16.*nu.*2.*de reſcript.Egid.deciſ.*239.

Non obſtat *Bald.in l.fi.ad med.C.ſi reus vel accuſat.*
mort.fuer. vbi vult poſſe appellari à ſententia fe-
4 renda,prout dicimus de interdicto,aut † excom-
municatione, à qua licet appellare anteqnã fera-
tur *Inno.in c.dilecto,de appell.* Quia *Bal.* illud nõ dicit
determinando,ſed arguẽdo,prout reſpõdet *Ang.*
*d.conſ.*188.*col.*3.*in prin.* vbi etiam quod eſt ſpeciale
in ſententia excommunicationis, vel interdicti,
5 ita vt non † ſit licita extenſio ad alios caſus *l. ius*
ſingulare, de legib. & dicam infra in cap.particulari.

Præte-

Præterea vltra nullitatem aderat etiam bonum
Ius pro Varengo, quod eius merces nō inciderint
in commissum stāte exemptione facta per Publi-
canos pro pretio inter eos conuento de non sol-
uendo gabellam, tam occasione mercium ipsius
Varengi, quàm pro omni eo, & toto quod posset
prætendere: Vnde cū Publicanus sit certus de eo,
6 quod sibi debetur, non† requiritur alia denuncia-
tio *Castr. in l. interdum §. 1. post Bart.* ibi *de public. & vectigal.* quasi videatur data libera facultas defe-
7 rendi, quæ penitus excludit † omnem denuncia-
tionem *Rim. conf. 111. n. 8. lib. 5.*

Non obstat, quod quamuis non teneretur Va-
rengus soluere gabellā, tamen tenebatur denun-
8 ciare; Ratio, ne appositis aliis mercedibus† posset
fieri fraus *Card. in clem. fin. de censib. Cephal. conf. 451. n. 259. li. 4. Masq. concl. 834. n. 5. Ludou. concl. 15. col. 19. vers. isti tamen clerici.*

Quia secundum aliam opinionem neq; denun-
9 ciatio† requiritur *Anchar. in clem. præsenti de cēsib. Ferret. de gabell. a. 172. Firman. eod. tit. q. 29. p. 9. Bertaz. conf. criminal. 336. n. 9. lib. 2. & conf. 193. lib. 1.*

Et quicquid sit de huiusmodi opinionibus, de
quibus dixi *decis. 148. cum aliis in addit. ad d. decis.* sa-
tis est quod Varengus probauit consuetudinem
non denūciandi per eos, qui ex causa onerosa fue-
runt exempti à solutione gabellæ, quæ consuetu-
do debet illū excusare, cum quęlibet causa, quā-
10 uis† iniusta excuset à pœna, & dolo *l. igitur. §. placet. de liber. caus. Ias. in l. qui iurasse. in princ. de iur. iur. Rom. conf. 224. ista captura. n. 4.* quidquid dicat
Bald. in c. cum bertoldus. col. 2. de re iud. Mandos. reg. 24. num. 16. colum. penult.

Maximè quia probatur quod ob illam causam
consuetudinis fuit motus ad non denūciandum,
prout ista probatio requiritur ad hoc, vt causa e-
11 tiam † iniusta excuset *Ang. in l. ex consensu. §. 1. de appellat. Alex conf. 103. col. penul. lib. 1.*

Præsertim, quia in vectigalib. attenditur con-
12 suetudo † *l. si publicanus. §. fi. de public. Dec. conf. 48. n. 2. Bald. conf. 340. n. 4. lib. 5.*

Immo etiam requireretur dolus, vt omittens
13 denunciare incidat in† pœnam *Abb. conf. 68. num. 2. lib. 1. Roland. conf. 42. n. 15. lib. 3. Bertazzol. conf. crimin. 193. n. 1. lib. 1. Becc. conf. 96. num. 10.* qui dolus non po-
test considerari, cum dicta consuetudo excuset
ab omni fraude *Bald. consil. 211. post med. lib. 3.* &
in fraudatione gabellæ dolum requiri concludit
Menoch. conf. 98. n. 22. lib. 1.

Accedat testis deponens Varengum fecisse hu-
iusmodi conuentionem, vt se in totum eximeret
ab onere denunciandi, qui licèt vnicus, tamen iū-
ctis aliis supra allegatis magis coadiuuat pręsum
ptionē, quod abfuerit dolus in nō denunciando
Old. conf. 53. n. 10. Bertaz. conf. crim. 212. Surd. decis. 89.
14 *n. 28.* Et vnicus testis† etiam inducit bonam fidem
glos. in l. titio fundus. de condit. & demonstr. Boer. decis. 211. n. 20. Itaut bona fides oriri possit ex quibus
15 cumque† causis etiam temerariis *l. 1. in fi. vbi glos. C. vbi caus. stat. Becc. conf. 95. n. 15.* & in omnē casum
dictum vnius inducit dubietatem: Vnde fuit iu-
16 sta† credulitas, non supina ignorantia *Bal. in c. vigilant. num. 2. de præscript. Surd. decis. 146. in fi.* & in
specie gabellæ *Idem. Surd. conf. 307. n. 19. lib. 3.*

Adde, quod etiam si essemus in dubio deberet
pronunciari pro non solutione gabellæ, quę tan-
quam odiosa, & non fauorabilis recipit strictam
17 interpretationem. † Ratio, quia dicitur quædam
seruitus *cap. seruitium. 18. q. 2. Bald. consi. 370. lib. 3. Bart. in l. si pupillus. ad fi. ff. ad leg. falcid. Aim. consi. 231. in fin. Bertazzol. claus. 30. glo. 14. in fin. Anna sing.*
18 *661.* Ideo è contra immunitas† à solutione gabel-
læ est fauorabilis, & latè interpretanda *Natt. conf. 274. nu. 8. Bertazzol. conf. crim. 431. nu. 10 lib. 2.*

Non obstat quod causa gabellarū sit potius fa-
19 uorabilis, & pro ea pronūciandum† tanquam in-
ducta ad publicam vtilitatem. Illę enim imponū-
tur tanquam regalia, vt Princeps ex eis victum su-
mat, & iustitiā administret, vt in specie latè con-
cludit *Rimin. Iun. conf. 71. n 34. & 43* Quia contraria
20 opinio est verior, & magis communis *Dec. conf. 457. n. 8. Bal. in l. contractus. col. 1. C. de fid. instrum. Roland. conf. 42. n. 25. lib. 3.* latè *Ludouic. concl. 15. col. 3. vers. solet dubitari. Card. Tusc. concl. 3. nu. 1. in verb. gabella. Surd. decis. 505. n. 45.* vbi miratur de *Rimin.*
contrarium tenente; & ratio est, quia non valet
consequentia; gabella imponitur ob vtilitatem
21 principis, † ergo deber fieri lata interpretatio.
Nam etiam pœna exigit publicam vtilitatem vt
delicta puniantur, & tamen in pœnalibus sumi-
tur intellectus, vt pœna euitetur. *Bart. in leg. 2. in fi. qui pet. tutor. Socin. Iun. consi. 16. n. 34. lib. 2.* Et qua
22 tenus potestas imponendi gabellas esset† fauora-
bilis, & amplianda, tamen actualis impositio est
odiosa, & restringenda *Rum. conf. 114. n. 14. lib. 5. Rimin. instit. de donat. §. 1. n. 996. & 1064.* & quid-
quid alij dubitent an statutum gabellarum sit
strictè vel latè interpretandum, quod hodie se-
cundum veriorem opinionem illud debeamus
intelligere strictè† testatur *Claud. Bertaz. ad consi. Bertaz. crim. 6. in verb. magna.* vbi quod olim e-
rat non modica altercatio, sed hodie ista est ma-
gis communis sententia. *Ayta. conf. 231. ad fi. Boss. de vectigal. n. 10. Ias. in l. 1. col. 1. post med. vers. post ista facit. n. 7. ff. si ex noxal. causa agat.*

EPITOME.

Infirmo iudici quando alius sit subrogādus, & quæ infirmitas requiratur. Sententia lata contra mortuum in quibus casibus valeat. Et quid stante ignorantia obitus. Iudicium, solutio, vendisio, resignatio, sententia intra nouem dies luctus, & similia, quando valeant post reuocationē mandati, obitum principalis, translationem Episcopi, aut renunciationem, & quid in aliis impedimentis. In cuius præiudicium acta sint nulla si non fuit intimata reuocatio mandati.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra formam statuti, seu constitutionis est nulla.*
2 *Decretum annullatiuum operatur, etiam parte non opponente.*
3 *Infirmo Iudici subrogatur alius; Idem in Aduocato, Notario, & similibus, etiam propter infirmitatem patris, filiorum, & fratrum, n. 4. & 5. Intellige vt n. 12.*
6 *Causæ meri, & mixti imperij sunt delegabiles de iure canonico.*
7 *Subrogatus in locum impediti acta eius sequi debet. Amplia vt n. 8.*
9 *Impedimentum proueniens à iudice non requirit oppositionem partis.*
10 *Si dati sint duo iudices insolidum quamuis vnus præoccupauerit si fuerit impeditus, cognoscet alter, licet alias non posset se intromittere. n. 11.*
12 *Infirmitas grauis requiritur, vt subrogetur alius loco iudicis infirmi.*

14 *Infirmitatis appellatione venit grauis, quæ tunc æquiparatur absentiæ. & nu.15. Fallit quo ad effectum regulæ de viginti, in qua sufficit leuis. num.18.*

16 *Pro infirmo qui debet præstare consensum alius subrogatur, vel constituitur procurator. n.17.*

19 *Sententia lata contra mortuum non valet. Amplia quamuis fuerit ad fauorem illius. num. 20. etiam in criminalibus. num.21. & de ratione num.22. Limita fauore Ecclesiæ. num.23. & in alijs casibus, de quibus n.24.25.26. & 27.*

28 *Sententia contra mortuum ignoranter lata valet. Contrarium n.29. & de ratione n.30. sed verior est prima opinio. n.32.*

31 *Inuito si aliquid potest fieri multo magis ignorante.*

33 *Opinio præualet veritati in his quæ expediuntur ratione publici officij.*

34 *Sententia contra infirmum ignoranter lata valet.*

35 *Excusator mittitur ad docendum de infirmitate, seu quando est longum impedimentum. Intellige vt num.36.*

37 *Iudicium valet si non fuit intimata reuocatio mandati procuratori. Intellige quo ad præiudicium domini, secus si in eius fauorem. Maximè si fuit processum ad constitutionem aliorum procuratorum.*

Protestatio non intimata tenet in præiudicium protestantis.

38 *Solutio per exigentem cum mandato reuocato est nulla, quando adest scientia reuocationis.*

39 *Procurator vendens post reuocationem mandati, quam ignorauit obligat dominum, licèt non transferat dominium; & dominus tenetur ad interesse. n. 40. & de cautela circa hoc. n.41. Idem in procuratore vendente post mortem principalis. n.42.*

43 *Gesta per iudicem reuocatum valent ante scientiam reuocationis. Amplia vt num.44. Intellige vt num.45.*

46 *Resignatio recepta per vicarium valet post reuocationem, quam ignorabat. Intellige vt num.47. Idem post translationem Episcopi, aut renunciationem. num. 48. Amplia vt num.50. Idem post mortem Episcopi. n.51.*

49 *In dubio præsumitur ignorantia reuocationis.*

52 *Collatio de beneficio valet, cuius vacatio contigit Sede Apostolica vacante, quod erat reseruatum si non vacaret sedes, quamuis Episcopus non habuerit notitiam de morte Papæ.*

53 *Sententia infra nouem dies luctus defuncti est nulla, quamuis non sit oppositum, dummodò constet de scientia iudicis.*

54 *Creditor vexans infra nouem dies luctus heredes debitoris nulliter agit. & de pœna, & obseruantia in huiusmodi casu, & quomodo hoc intelligatur. n. 55. & 56.*

57 *Sententia contra absentem non est nulla si illam iudex ignorauit.*

58 *Impedimentum quod ignoratur non causat nullitatem.*

59 *Extensio fit ab impedimento infirmitatis ad omnia alia.*

60 *Ignorantia, aut scientia attenditur, quando actus annullatur à lege, prout in minore, & quando ex facto litigantium, vt in mandato, citatione, & in processu contra furiosum, quamuis ignoret de furore. numero. 61.*

CAPVT XVIII.

PEr cõstitutionem de qua in casu mihi proposito disponitur, quod si contigerit absentia, vel infirmitas, aut aliud iustum impedimẽtum alicuius ex iudicibus, causæ coram impedito stent in suspenso per octo dies, quibus elapsis subrogetur alius, per quem procedatur, dummodo acta scribantur per notarium iudicis impediti. Ex quibus dicebatur de nullitate sententiæ tanquam latæ per vnum ex dictis iudicibus qui numerat infinitus
1 contra prohibitionem, & formam eiusdem † constitutionis, quo casu dicitur nulla *l. non dubium. de legib. Natt. cons. 214. n. 12.* cum deficiat potestas *ca. si diligenti. de foro compet. Card. in clem. 2. de sequestr. possess. Rimin. Iun. cons. 179. n. 21. lib. 2.*

Sicute præsertim decreto annullatiuo, de quo in fine constitutionis quoad omnia in eis contenta, quod operatur etiam parte non opponen-
2 te, & magis † actum vitiat *Dec. cons. 111. Neuiz. cons. 87. n. 6. Bal. in l. 1. de lib. & posth. Felin. in cap. cum dilecta. de rescript. num. 6. Tiraque. de retract. conuent. gloss. 6. §. 4. n. 31.*

Quod etiam procedit de iure cõmuni, secun-
3 dum quod loco iudicis infirmi † subrogetur alius *l. si longius. 18. vbi Bart. & Castrens. in princ. de iudic.*
4 qui extendunt ad notarium causæ, aduocatũ, † & similes *Sali. in l. placuit. C. de pedan. iudicib.* ita vt fiat delegatio causæ per ordinarium in casu infirmitatis, & absentiæ, quamuis sit meri, & mixti imperij *Ias. & alij in l. 1. de offic. eius.* vbi ampliant etiam ad
5 infirmitatem fratrum, † patris, filiorum, & similium *Caual. quæst. 42. Diaz. reg. 517. ordinarius. vers. amplia Tiraque. de pæn. tempor. caus. 51. num. 78. post gloss. in cap. communis. in verb. suorum. 23. distinct. Alex. in l. quæsitum. de re iudic.* Quod est de iure ciui-
6 li, cum alias de iure † canonico causæ meri, & mixti imperij sint delegabiles *Couar. lib. 3. var. resolut. c. 20. col. 1. ad med.* cum declarationibus de quibus per eum; Et sufficit terminos esse seruatos coram
7 primo iudice, cum † subrogatus in locum impediti acta eius sequi debeat *l. moreno. de iudic. Caput. decis. 259. p. 2.* Quod maximè procederet in iudice
8 Rotæ, cum remaneat tribunal causæ, † & alij exerceant iurisdictionem impediti mortui, vel absentis *Idem Caput aq. decis. 172. n. 4. p. 3.*

Adeo quod huiusmodi impedimentum proueniens à iudice non requirat protestationem partis, nec sit fides exhibẽda, cum processus sit nul-
9 lus, quamuis † non opponatur *Feli. in c. sciscitatus. col. 4. de rescript. Bald. in l. si procurator. col. 4. de procurat. versi. reddat. Vant. de nullit. defect. iurisd. ordin. n. 136.* Ita vt infirmitas præsumatur longum impedimentum. *Dec. in c. prudentiam. col. 4. n. 45. vers. & ad hoc etiam. Masq. conclus. 896. n. 2.*

Et facit quod dicimus de duobus iudicibus, qui licèt fuerint dati in solidũ, quamuis vnus præoccupauerit, potest alter cognoscere, quãdo ille est
10 impeditus infirmitate, † vel alia iusta causa, aut est absens, vel non procedit, seu lentè procedit *Gemin. in c. cum plures. de offic. deleg. in 6. in princ. n. 5. & 7. & ibi Franc. col. 1. in fin. in 4. not. versi. & idem si malitiosè. & col. 2. in fi. in glos. in verb. recusaret. argu. l. si cum dotem. §. si pater. solut. matrim. Io. Andr. in ca. si contra vnum. de offic. deleg. glos. in cap. pastoralis. co. tit. Rot. per Cardinal. Seraphin. Maceraten. datis. 10. Martij 1581.* Licèt alias causa duobus commissa in
11 solidum altero præoccupante alius † non possit se intromittere. *Franç. in c. cum plures. n. 2. post gl. ibi in verb. de eodem. in fi. de offic. deleg. in 6.*

Contrarium tamen declaraui, quia tam dicta constitutio quàm dispositio iuris communis debet intelligi de infirmitate graui, quæ nõ fuit ta-
12 lis † in casu, de quo agebamus. Ratio, quia magna infir-

infirmitas aufert intellectum cap. fin. qui matrim.
accus.poss. non leuis l.2. §. corporu debilitas. de excus.
mun. Purpur. in l.1. de offic. eius. num. 542. Cum præ-
sertim in impedimento non longo, seu infirmi-
tate leui melius & tolerabilius sit tantisper expe-
ctare, quam iudici nouo causam committere leg.
penul. §. fin. de vacat. mun. Mandos. reg. 19. qu. 7. n. 2. &
13 ita † in specie concludit Castr. in l. si longius. in princ.
de iudic. Ias. in d. l. n. 84. Idem Mandos. reg. 19. q. 7. n. 2.
in fi. per tex. in l. quæsitum. de re iudic. Felin. in c. si pro
debilitate. de offic. deleg. col. 2. in gloss. 1. n. 3. vbi quod
debet esse talis, vt causet impotentiam ad labo-
rem post gloss. in cap. communis filius. 33. distinct. Menoc.
de arbitrar. cas. 60. in fin. vbi quod debet impedire
illius muneris executionem.

Prout regulariter appellatione infirmitatis ve-
14 nit † grauis Franc. in c. 1. in 3. notab. de renunciat. in
6. post Bald. in l. quæsitum. de re iudic. Menoch. de ar-
15 bitr. cas. 429. n. 9. in addit. Ista enim † æquiparatur
absentiæ Purpur. in l. 1. de offic. eius. n. 522. vers. secun-
do extenditur. per l. 2. §. furiosus. de iur. codicil. Bald.
in l. imperium. quæst. 6. de iurisd. omn. iud. in 1. lectur.
col. 2. Soccin. consi. 153. pulchra & subtilis. colum. fin.
16 versic. quinta. lib. 2. vnde pro tali † infirmo potarit
alius adhiberi, qui consentiat iuxta formam sta-
tuti Lamberteng. de contract. mul. gloss. 8. quæst. 20.
num. 56. Boccacci. ad Constit. March. vt minorum.
gloss. 3. num. 153. Quamuis secundum alios debeat
17 præstare consensum per † procuratorem Carpan.
ad Constit. Mediolanen. c. 328. n. 301. & quãdo sit gra-
uis, necne, relinquitur arbitrio medicorum Alex.
in l. furiosum. col. 2. C. qui testam. fac. poss. Purpur. in d.
l. 1. n. 539. Abb. in c. tenor. n. 2. de re iudic. Masq. con-
clus. 896. num. 12. Licèt quo ad effectum regulæ de
viginti circa resignationem infirmorum sufficiat
18 leuis infirmitas, cum tam ex ea, † quàm ex magna
possit sequi effectus illius regulæ Rot. per R. P. D.
Cantucc. Imolen. canonicatus & prebenda. 28. iunij
1578. quæst. decisio diuers. 77. p. 2. numero 17. Ex quibus
non obstant contraria, quæ procedunt in graui
infirmitate non autem leui, vt est casus noster ex
supra allegatis.

Secũda nullitas deducebatur, quia sentẽtia fue-
rat lata contra eum, qui tempore pronunciatio-
nis erat mortuus, prout in processu probatum
extitit, quo casus nullus actus potest sustineri, aut
19 concipi † tanquam contra eum, qui in rerum na-
tura amplius non extabat l. in summa. §. fi. de re iu-
dic. l. paulus. quæ sent. sin. appell. Cassad. decis. 2. n. 11. de
appellat. Quod procedit quamuis actus ad mortui
20 † fauorem cõciperetur l. eum qui in prouincia. vers.
quid si stipularer. si cert. pet. Alex. in l. si decesserit. n.
7. qui satisd. cog. Peregr. de iur. fisc. lib. 4. tit. 5. num. 34.
vbi quod neq; in criminalibus mortuus conde-
21 mnatur, quia iudex damnat solum memoriam
defuncti, & eius bona publicat pro tali delicto,
vel pronunciat illum tale delictum commisisse
Bal. qui hanc practicam docuit cons. 60. lib. 2. Grã-
mat. decis. 6. n. 9. Gig. de crimin. las. maiest. p. 2. q. 20. &
22. per gloss. in §. interdum in verb. damnata. instit. de
hæred. quæ ab intest. deferũtur. Ratio est, quia morte
rei peremptorium soluitur, & licèt instantia tran-
22 seat ad hæredem, tamen † contra eum est proce-
dendum, nõ contra defunctũ Becc. cons. 10. in prin.
vbi etiam ampliat, quod posset iterum iudicare
iudex, cum ista sententia sit nulla Capic. decis. 1. n.
26. Alias si valeret diceretur sententia lata contra
absentem non contumacẽ, quod esset absurdum
l. ea quæ C. quomod. & quand. iud.

Maximè quia huiusmodi sentẽtia erat ad parti-
cularem vtilitatem litigãtium, cum secus esset fa-
23 uore libertatis, vel pro vtilitate ecclesiæ, tunc † e-
nim valeret Bald. in l. vnic. §. in primo in fin. n. 17. C.
de caduc. tollend. Caputaq. decis. 140. part. 3. Ecclesia
enim semper intelligitur viuere, & sic sentẽtia nõ
solum datur personę, sed etiam ecclesię, vt ibi not.
Bald. Prout etiam quando procurator ad illam
24 causam constitutus ante † mortem fuisset litem
contestatus, vel dominus satisdedisset de soluen-
do iudicatum præsente, & non contradicente ip-
so procuratore, quia in his casibus valeret senten-
25 tia contra defunctum, dummodo † concipiatur
in personam procuratoris leg. nulla. vbi Bald. in fin.
C. de procurator. Vant. de nullit. ex defect. iurisd. or-
din. n. 106. in fi. Prout quando esset lata contra vnũ
26 num † viuum, & alterum mortuum Gabr. cons. 95.
nu. 15. lib. 1. vel quando esset citatus ad sententiam
27 † ante mortem Butr. in cap. quia gu. colum. 2. in princ.
sub numer. 7. de iudic. Mil. in verb. sententia lata con-
tra mortuum.

Quibus tamen non obstantibus contrarium di-
xi, nam non fuit probata scientia iudicis de mor-
te eius contra quem fuit lata sententia; vnde cum
præsumatur ignorantia, sequitur, vt ob eã nõ pos-
sit dici de huiusmodi nullitate, cum verior sit opi-
28 nio, quod propter ignorantiam † valeat actus, &
sententia contra mortuum, ita in specie conclu-
dit distinguendo Ang. cons. 223. pro decisione.

Neque obstat, quod sententia contra mortuum
29 etiam ignoranter lata non valet † vt concludit
Castr. in l. si decesserit. qui satisd. cogan. Surd. cons. 99.
lib. 1. n. 13. licèt non firmet allegando alios in con-
trarium. Vinc. de Fran. decis. 245. n. 3. lib. 2. post Dec.
in l. eius qui. §. quod si stipulatus. in primo notab. ff. si
30 cert. pet. Ratio: quia non † adest iudicium, cũ con-
sistat ex tribus personis iudice, actore, & reo, &
hoc casu deficit vna c. forus. de verb. signi. Salic. in l. 1.
col. 2. vers. nec obstat. quod dolus. C. de satis. nu. 3. & sic
deest essentia iudicij Ang. cons. 334. mandatum. in fi.
Pręsertim quia in iudiciis quasi contrahitur: Vn-
de si deficit is, cum quo quasi cõtrahitur senten-
tia est nulla Alberic. in l. penal. ff. quæ sentent. sin. ap-
pellat. Et facit tex. in l. quæsitum. de re iudic. vbi pro-
pter infirmitatem differtur iudicium inuito iudi-
ce, ita vt sententia non valeat, vnde si inuito,
31 † multo magis ignorante per regul. qui potest inui-
tus. de reg. iur. & per tex. qui ita arguit in l. 4. §. istud
de fideicommiss. libert. leg. iudicium. de iudic. cap. quia
tanctu. §. ex parte de conces. prab. in 6 Rota decis. 21. co-
tie. in nou. in prin. n. 1. & comprobat Ias. in l. non exi-
gimus. §. si quis in iudicio. not. 5. ff. si quis caution.

Quia verior est distinctio præfata, quod si non
32 probetur scientia mortis valeat processus, † secus
si de illa constaret, prout concludit Ias. in l. non
exigimus. §. si quis in iudicia. not. 4. in fi. ff. si quis cautio.
Butr. in c. quia gu. col. 2. in princ. sub nu. 7. vers. nec ob-
stat si dicatur. de iudic. Mil. in verb. sententia lata con-
tra mortuum. f. 423. Put. decis. 186. in fin. p. 2. vbi quod
est vera in prophanis, licèt secus in beneficiali-
bus. Rimin. Iun. cons. 179. nu. 30. lib. 1. Becc. cons. 110.
per totum. Guid. Pap. deci. 86. procurator. vbi dicit ita
seruari, Rebuff. de sentent. art. vlt. glos. vnic. n. 10. tom.
3. f. 434. Marant. de ordin. indicior. 3. p. 6. p. princip. nu.
107. Cost. de ignorant. & scient. fact. cent. 2. dist. 74. n. 7.
33 In illis enim, † quæ expediuntur ratione publi-
ci officij præualet opinio veritati Dec. in c. post ces-
sionem. n. 60. de probat. Ias. in l. barbarius. nu. 61. & 66.
de offic. prætor.

Quarē dicimus quod sententia lata contra infirmum infirmitate graui, & magna febri laborā-
34 tem nō valet ipso iure, si iudex scit, † secus si ignorat *Bart. in l. quæsitum de re iudic. Becc.* qui de communi *cons. 10. n. 2. Rip. de pest. in priuil. iud. n. 29. Cel. de restit in integr. in verb. per quod pristinum. nu. 56. Dec. in c. 2. n. 29. de testib. Gabr. cons. 50. puto. lib. 1. post Bart. in d. l. non exigimus. §. si quis in iudicio. vbi Ias. in 5. not.* Ideo solet mitti accusator ad docendum
35 † de infirmitate, prout quando est impedimentum longum *Bart. in d. §. si quis in iudicio. a. 2. vers. aut causa est iusta. Rim. iun. cons. 179. a. 3. lib. 2.* vbi n.
36 34. dicit fieri ad cautelam, † & non necessarium, vt quando impedimentum non est voluntarium, & paruo tempore duraturum *post Alex. & Imol. in l. quæsitum de re iudic.* & tamen laborans infirmitate ad mortem, habetur pro mortuo.

Item reuocatio mandati, si non fuit notificata
37 procuratori stante ista † ignorantia facit valere iudicium *Salic. in l. 1. n. 3. vers. oppono quod iudicium. C. de satisd.* Quamuis secus sit in matrimonio *c. fin. de procur. in 6.* Et in aliis, de quibus in *Ad. ad Salic. ibid. in ver. valet. Ias. in l. eius qui in prouincia. §. quas vero n. 1. notab. 2. ff. si cert. petat. Rub. Alexand. in repet. leg. non solum. §. morte. num. 238. de nou. oper. nunciat.* Intelligendo quo ad præiudicium domini; Nam in his, quæ concernunt eius fauorem, acta sunt nulla, si non fuerit intimata reuocatio, quia illa quoad reuocantem fuit sortita effectum: Vnde in eo nō adest ignorātia, & sic indistinctè quo ad eius præiudicium præiudicabit *Cardin. in clem. vnic. n. 10. col. 4. in princ. vers. vnde pro pleniori notitia. ibi. & aut quæritur. oppos. 5. de renunciat. Felin. in c. ex parte decani. 33. col. 11. in princ. versi. fallit tertio. n. 18. & col 15. n. 24. vers. quinta regula. de rescrip. Cast. in leg. si procuratorem de procurat. Rot. diuers. decis. 410. p. 1. latè Monter. decis. 43. n. 24. & per tot.* Vbi etiam addit simile protestationis, quæ etiam non intimata tenet in præiudicium protestantis *Rot. decis. 11. de procurat. in antiq. Cassad. decis. 2. n. 14. de appellat.* Maximè quando reuocatio non fuit simplex, sed qualificata procedēdo ad constitutionē aliorum procuratorum cū clausula reuocatoria, tūc enim actus videtur perfectus, cū in simplici reuocatione tanquam sine effectu potius arguatur noluisse dominum persistere in ea voluntate propter intimationem non factam *Idem Monter. d. decis. 43. in fin. n. 42.* vsque ad *n. 44.*

Et faciunt quæ dicuntur de exigente cum mandato reuocato, vel post mortē mandantis, vt tunc
38 solutio sit nulla, † cum adest scientia reuocationis vel obitus *l. eius qui. ff. si cert. petat.* cum distinctionibus de quibus per *Bald. in l. mandatum. 15. col. fi. C. mandat.*

Idem in procuratore constituto ad vendendū, qui contrahendo post reuocationē mandati, quā ignorat obligat dominum, licèt nō trāsferat do-
39 minium, † quod non potest transferri sine voluntate domini *Salic. in l. mandatum. C. mandat. Bal. in l. 1. in fin. prin. de contrah. empt. Gelin. in c. ex parte decani. n. 14. de rescript.* vbi quod tenetur dominus ad
40 † interesse emptoris, & emēti competit publiciana ex d. contractu *Bertaz. col. clans. 5. gloss. 1. n. 3.* Ideo datur cautela, vt intimetur reuocatio tam procu-
41 ratori, quàm personæ, cū qua † est contrahendum, si est certa, aliàs fiet generalis notificatio per proclamata publica *Felin. ibid. n. 23.*

Simile est in procuratore vendente post mortem domini, quam ignorauit, tam ipse, quàm em-
24 ptor, † quia valet vēditio. Quod est propter æquitatem, ob quam durat actio mandati, nē procurator remaneat in damno. *§. recte. instit. mandat. Fabian. de empt. & vendit. q. 3. col. 7. post Io. Andr. ad Specul. eod. tit. §. 2. vers. quod si res. in verb. quid si dominus Bertaz. clans. 5. gloss. 1. n. 4.* vbi etiam quod valeret, quamuis procurator ignoraret, & emptor sciret mortem domini, licet hæredes possent illum doli exceptione submouere.

Prout quoque valent gesta per iudicem reuoca-
43 tum ante scientiam reuocationis † *Bald. in l. mandatum. 15. col. pen. num. 17. vers. & nota quod. C. mand. Felin. in c. cæterum. col. 8. in fin. vers. valet processus. de rescrip. Gemin. cons. 47. & dicam infr. cap. 124. & est decisio. Rot. per R. P. D. Oran. Seguntin. Beneficiorum die 14. iunij 1592.* cum enim nullus sit qui administret, hoc permittitur, ne sine Rectore prouincia remaneat Quod etiam voluit *Dec. cōs. 294. in causa istorum. col. 2. n. 5. vers. secundo respondetur.* quod cōsilium fuisse canonizatum per Rotam testatur *Lancell. de attent. q. 2. c. 10. de attent. post auoc. caus. n. 23. tom. 5. f. 344. Paris. cons. 40. n. 6. lib. 4.*
44 Ita vt non sufficiat † partes scire, cum debeat esse notum iudici *Bart. in l. multum. circa fin. de cond. & demonst. Roman. in l. a. si quis in ius vocat. cum aliis per Dec. d. cons. 294. col. 2. in fi.* vbi quod potest esse notorium aliis, & non iudici, *c. de manifesta. in fi. 2. q. 1.* Dummodo tamen in commissione auocatoria iurisdictionis non adesset decretū irritans,
45 aut clausula motu proprio, tunc † enim esset processus nullus, quāuis iudex nesciret auocatam sibi iurisdictionem, cum illud decretū liget etiam ignorantes *Mandos.* qui de magis communi *form. 6. commis. in fin.*

Quemadmodum etiam valet resignatio recepta
46 per Vicarium post reuocationem † expressè factā, si illam ignorat *Boer. decis. 347. n. 23. vsque ad n. 17. Put. decis. 370. lib. 2. Roman. sing. 58. fuit quæstio Roma. Rebuff. in praxi benefic. de simon. in resignat. n. 34.* Dūmodo reuocatio non esset facta per delictū, quia
47 ignorantia tunc † non prodesset, sed statim expirasset potestas ipso iure *Couar. pract. quæst. c. 9. n. 7. in fi. versi. igitur ex prædictis. cum aliis de quibus infra cap. 124.*

Adde idem si post renunciationem, aut transla-
48 tionem Episcopi Vicarius habens facultatē † recipiat resignationē, quia valet si hoc non peruenit ad eius notitiam *Peregr. & alij per Paris. de resignat. q. 24. li. 7. n. 38. & 40.* vbi de communi. Quicquid contrarium sequatur *Callerin. cons. vlt. de re iud. de quo per Rot. diuers. decis. 33. p. 3. lib. 1.* vbi quod nihil fuit resolutum ob d. consilium: Sed quod contra *Calder.* sit verior opinio est *decis. Rot. per R. P. D. Oran. Seguntin. beneficiorum. die 1. Iunij 1592.*

Ita vt in dubio præsumatur ignorantia reuo-
49 cationis † *§. quod autem. instit. de legat. l. verius. de probat. Gabr. de reg. iur. conclus. 5.*

Quæ procedunt quamuis vicarius potuerit
50 scire licèt † nesciuerit *Put. decis. 370. lib. 2. Paris. de resignat. q. 24. n. 37. lib. 7.*

Idē est si Vicarius post obitū Episcopi recipiat resignationem, & alios actus faciat, quāuis Episcopus esset mortuus ante illius receptionem, si
51 obitū † illius ignorauit *Rot. decis. 1. n. 4. de offic. vicar. in nou. Calder. cons. 4. de offic. legat. Lancellot. per 2. c. 10. de attent. post auoc. caus. nu. 23. & 24.* vbi quod ita fuit conclusum in Rota. Quidquid dicat *Mohed. decis. 215. in fi.* vbi voluit, quod in hac reuocatione, quæ fit per mortem statim officium Vicarij expirat, ita vt non opus sit scientia *glos. in cap. vnico. de renunciat. c. fin. de procurat.* Cum verior sit opinio præ-

nio prædicta vt pēr. *Lancell. ibid. Paris. d. q. 24. n. 33.*
vsque ad n. 36. Gonz. al. reg. 8. cancell. gl. 15. §. 2. in fin. n.
91. & in prohem. §. 5. n. 103. vbi etiam *n. 95. vsque ad n.*
124. latè concludit valere collationem factam per
Episcopum de beneficio, cuius vacatio contigit
52 Sede Apostolica vacante,† quod erat reseruatum,
si non vacaret sedes, quamuis de morte Papæ no-
titiam non habuerit *Idem Gonz. al gl. 65. in fi. n. 20.*
& 21. versi. ac consequēter. post Rot. decis. 36. nota quod
vbi executor. de praben. in antiq. quam dicit aureum
decisionē *Felin. in c. suscitatum. 13. col. 8. in prin. versi.*
oportet notum esse. nu. 12. de rescript. quasi in benefi-
cialibus opinio semper cedat veritati *Idem Felin.*
in c. si vero. 4. in fin. vers. & vide quod scribit. de sent.
excommunic. Lap. alleg. 89. n. 9. & 13. quam etiam ce-
leberrimam dicit *Mandos. reg. 24. q. 5. n. 4.* subdens
maximè procedere, quando reputatio præcedit
actum de cuius validitate disputatur *Bal. in l. bar-*
barius in 1. lectur. col. 6. ad med. vers. & nota quod fa-
ma. n. 11. de offic. prator.

Ita etiam sententia lata infra nouem dies luctus
53 defuncti est nulla, quamuis nō fuerit† appositum
de tempore luctus *§. sancimus. col. fi. auth. vt cum. de*
appellat. cognos. auth. sed neque. C. de sepulcr. violat.
secus stante ignorantia iudicis cum debeat con-
stare de scientia illius *Rimin. Iun. cons. 170. n. 27. 29.*
& 30. lib. 2. Et de creditore vexante hæredes debi-
54 toris infra dies luctus† quod faciat omnia nullitet
Menoch. de arbitr. cas. 387. n. 22. Ita vt cautiones præ-
stitę isto medio tēpore per hæredes, vt se liberent
55 à dictis† molestiis creditorum sint nullę, & inter-
pellatio debitoris non valeat *Rip. de remed. pra-*
seruat. contra pest. n. 104. Et de vexante debitorem
56 moribundum, vel suos,† qui ius suum amittit, &
tantumdem vexatis restituit *Idem Menoch. d. cas.*
387. n. 18. & 21. quod est notandum pro debitori-
bus infirmis vexatis tempore infirmitatis, in qua
mortis periculum vigeat *Farinac. q. 20. de delict. &*
pæn. n. 141.

Et quod debitor non constituatur in mora,
neque teneatur ad ęstimationem quanti plurimi,
si fuerit interpellatus tempore, quo durāt nouem
dies luctus, vel defunctum funeratur, seu dicit v-
xorem, voluit *Bar. in l. non solū. §. morte. n. 39. de nou.*
oper nunciat. Rip. de pest. p. vlt. n. 93. & iac. cum in fer.
variensis. de constitut. per tex. in §. sancimus. auth. vt
cum de appellat. cognoscit. Francis. Munnoz. de ratio-
cin. administrat. c. 17. n. 36. Intelligendo vt perdatur
debitum, quando illi qui curāt funus, aut faciunt
exequias sūt agnati, cum alij extranei possint ex-
tra exequias conueniri, scilicet postridie exequia
rum, seu die sequenti *Alber. in l. 1. de in ius vocand.*
Rebuff. in l. si cui ex empto. 12. vers. octauo creditores.
ff. de verb. significat. Nisi exequiæ fierent pro excō-
municato, quia tunc facientes sunt excommuni-
cati *gl. in c. ad hac. in verb. sepelierint. de priuileg. Re-*
buff. ibid. Subdens ista non seruari de consuetudi-
ne in Regno Franciæ, quo ad pœnam amissionis
debiti, cum solum actor condemnetur in expen-
sis, & aliquando ad mulctam pro qualitate facti,
protrahantur dies citationis.

Accedit illud de absētia vnius ex litigatoribus,
57 quam si iudex ignorat, sententia† non dicitur nul
la *Bal. in l. ea qua C. quomod. & quand. iud. Bar. in l.*
2. §. 1. n. 3. de custod. reor. & in extrauag. ad reprimen-
dum in verb. neglexerit. & tamē mortuos & absens
æquiparantur *Innoc. in c. ad abolendum. de haretic.*
Bar. & Bal. in l. neque. C. de tempor. in integ. restit. pet.
Card. in clem. 1. q. 28. in fi. de offi. vic. & cons. 54. n. 3. Abb.
in c. presentata. in 2. not. de testib. Io. Andr. in c. si con-
tra vnum. in glo. 3. vers. ego autem. de offic. deleg. in 6.
Franc. in c. si delegatus. 7. in princ. eod. titul. in 6. vbi
quod verbum absens verificatur in absentia tem-
porali, & perpetua per mortem naturalem.

Et idem est in aliis impedimentis, quorū igno-
58 rantia facit vt sententia per iudicem lata† valeat,
quæ alias stante scientia non valeret *Abb. in c. que-*
relam. col. 1. ad med. vers. sed tu breuiter. de procura-
tor. n. 4. & col. vlt. ad fi. n. 10. Calder. de restit. in integ.
in verb. per quod pristinum. n. 56. vbi quod fit exten-
59 sio ab impedimento infirmitatis † ad omnia alia
impedimenta, ita vt sententia lata contra infir-
mum per iudicem scientem, quemadmodum est
ipso iure nulla, nec restitutio est necessaria, ita in
aliis impedimentis ex identitate rationis *Afflict.*
decis. 182. Guid. Pap. q. 156.

Neque obstat non deberi attendi sciētiam, aut
ignorantiā iudicis, quando actus annullatur à le-
ge, prout de iudicio agitato contra papillum, aut
60 minorē† indefensum, quo casu simpliciter actus
est nullus, siue iudex sciuerit, siue ignorauerit *l. cū*
& minores. C. si aduers. rem iudic. Et idem est quan-
do annullatur actus ex facto litigāntium, si videli-
61 cet non interueniat mandatū citatio,† & similia
spectantia ad eos *l. de vnoquoque de re iudic.* cū suf-
ficiat citationem, aut mandatum non extare non
considerata ignorantia, aut sciētia iudicis, prout
etiam in furioso, contra quem non valet proces-
sus, quamuis ignoretur furor *Gabr. cons. 50. lib. 1.*

Quia illud est in nullitate prouenientę ex defe-
ctu iudicis, & modo pronunciandi, tunc enim
magis admittitur scientia, & ignorantia ex supe-
rius allegatis.

EPITOME.

Promittens aliquid soluere singulis annis cū iu-
ramento si deficiat in vno termino quando possit
cōueniri pro tota summa totius temporis. Pœna
l. si quis maior C. de transact. in quibus casibus ha-
beat locum, & an seruetur de consuetudine. Pro-
pter iuramentum in locatione an sufficiat defe-
ctus vnius termini vt conductor possit expelli.

SVMMARIVM.

1 *Iurans aliquid soluere singulis annis deficiens in v-*
no termino potest conueniri pro tota summa to-
tius temporis. Maximè si tota summa prius de-
bita fuit ex benignitate reducta, vt soluatur
singulis annis aliqua pars n. 4.

2 *Pœna* l. si quis maior. C. de transact. *habet locum*
tàm in reo, quàm actore, & in quolibet contractu
iurato. nu. 3.

5 *Non dicitur scriptum pro eo, qui facit contra rescri-*
ptum.

6 *Emphyteuta iurans soluere canonem cadit in to-*
tum à contractu non expectato biennio.

7 *Propter iuramentum soluendi pensionem sufficit*
defectus vnius termini, vt conductor possit ex-
pelli. Amplia etiam auctoritate propria. n. 8. Con-
trarium. n. 9. & 10.

11 *Conductor potest expelli; etiam si in minimo defi-*
ciat tam à locante quàm ab eius successore.

12 *Relocatio non censetur facta si conductor deficiat in*
soluendo pensionem.

13 *Dolus requiritur vt sit locus pœnæ.* l. si quis ma-
ior. C. de transact.

14 *Protestatio est facienda de impedimēto vt excuset.*
Contrarium seruatur de aequitate. n. 15. & 16.

17 *Infirmitas fratrum & filiorum sufficit ad excusan-*

dum de dolo, vt quis non incurrat pœnam l. si quis
maior C. de transact.
18 *Infirmitatis appellatione venit magna, in quo statur*
arbitrio medicorum. n. 19.
20 *Infirmitas excusat à mora, quamuis præcesserit culpa*
impediti. & n. 21.
22 *Infirmitatis impedimentũ extenditur ad alia similia.*
23 *Pœna* l. si quis maior. C. de transact. *non seruatur in*
praxi. Contrarium n. 24.
25 *Conductor non soluens expellitur quamuis non iura-*
uerit. Intellige vt n. 26. & 27.

CAPVT XIX.

PRomittens medio iuramẽto soluere aliquam
pecuniæ quantitatem, seu quid simile singu-
lis annis, si deficiat in vno termino, videbatur ve-
1 rius esse,† quod possit conueniri pro summa to-
tius temporis. Ratio: quia incidit in periurium, &
cecidit ab omni commodo contractus secũdum
dispositionem *l. si quis maior. C. de transact.* prout
in specie concludit *Rum. cons. 172. in prin. lib. 4.* vbi
2 quod illa pœna† tam conuenit actori, quàm reo,
qui in sua exceptione dicitur actor, & quia etiam
in correctoriis, & pœnalibus dispositum in vno
ex correlatiuis extenditur ad alium ex identitate
rationis *Bar. in l. 1. C. de cupress. lib. 10.* Idem voluit
Alex. cons. 85. non puto. lib. 1. vbi extendit ad omnem
3 contractum †iuratum, quamuis *l. si quis maior* lo-
quatur in transactione, quia dispositio etiam ex-
orbitans tendens ad maiorem obseruantiam iu-
ramenti extenditur de vno casu ad alium ex pari-
tate rationis *glo. & alij in auth. sacramenta pube-*
rum. C. si aduers. vendi. Idem sequitur *Rolan. cons. 31.*
n. 7. lib. 2. Dec. cons. 452. visa instructione. col. 2. num. 10.
Thom. Ferrat. caut. 20. notam est in tate. in fi. post Cac-
cialup. de transact. qu. 15. Castell. Cort. in memorab. in
verb. emphyteuta priuata. ad med. versic. & vltra eos
confirmo. cum aliis per Addent. ad Mathesil. sing. 50. no-
ta magnam periculum. in fi.

Amplius in casu de quo agebamus minus erat
dubitãdum, quia debitor tenebatur ex primæua,
4 seu veteri actione ad totam summam† soluendã,
& ex gratia creditoris, & illius benignitate fuit
indultũ, vt singulis annis, & plurib. vicibus possit
debitum persoluere, quasi tunc liceat ad primam
veterem actionem redire. Ratio: quia non potest
per reum opponi de noua conuentione, cũ illam
nõ obseruauerit, & exceptio pacti nõ iuuat quã-
do potest replicari, quod nõ est seruandũ pactum
5 contra eum qui venit cõtra pactum,† cũ non vi-
deatur scriptum pro eo qui facit cõtra rescriptũ
l. quaro. §. inter locatorem ff. loca. l. qui fidẽ. de transac.
& in specie ita concludit *Bal. in l. cum proponas. la*
2. in pr. ff. de pact. quod procedit quãuis iuramen-
tum nõ interuenisset, prout etiam in specie dicit
Bertaz. in l. si quis maior. n. 646. q. 47. C. de transact.

Idem est in emphyteuta promittente cum iu-
6 ramento soluere canonem,† qui cadit statim à
commodo contractus, quamuis alias in Ecclesia
debeat expectari biennium, & in priuato trien-
nium, nisi aliquo iusto impedimento veniat ex-
cusandus *Bal. in c. querelam. 10. de iur. iur. & ibi Fel.*
n. 8. col. pen. in princ. Et veriorem opinionem dicit
Bertaz. in l. si quis maior. n. 279. vsque ad n. 284. q. 18.

Prout etiam est in locatione in qua propter iu-
ramentum soluendi pensionem sufficit defectus
7 † vnius termini, vt possit expelli non expectato
biennio *Alex. cons. 126. lib. 1. alias 85. non puto. eod. lib.*
Paris. ad Bar. in l. quaro. §. inter locatorem. ff. locat. Ba-
ner. de virt. iuram. n. 19. Ias. in auth. qui rem. n. 13. in fi.
C. de sacros. eccles. latè Roland. cons. 6. n. 42. lib. 1.

Ita vt possit expelli si non soluit pensionem e-
8 tiam auctoritate propria, & quamuis de facto re-
sisteret. Possessio enim est apud locatorem *l. non*
solent. ff. loca. ideo etiam poterit per vim manute-
nere suam possessionem contra resistentem *Bart.*
9 *repet. l. creditores. q. 4. C. de pign. Bocc. cons. 9. n. 2.*† li-
cet contrarium dicat *Menoch. de adipisc. remed. 5. n.*
87. quamuis enim habeat ius in re; tamen debet
vti iuris remediis, nempe *l. non ab re. C. vnde vi l.*
conductores. C. locati. Vnde minus licebit expellere
10 † si fuerit electa via iudicialis *Surd. cons. 80. n. 18.* v-
bi *nu. 16.* quod poterit etiam expelli si in minimo
11 † defecerit *Alex. cons. 105. num. 19. lib. 3.* & etiam per
eum qui successit locatori *Rimin. Iun. cons. 171. num.*
12 *30. lib. 2.* Ita vt neque censeatur facta relocatio † si
defecerit in locatione pensionis *Menoch. præsump.*
85. lib. 3. n. 34. Alex. cons. 76. visis dubitationibus. col. 3.
in prin. n. 13. vers. idem posito quod dictum statutum.
lib. 5. Aym. cons. 87. n. 4.

Contrarium tamen prædictis non obstantib.
declaraui, quia vt sit locus *l. si quis maior. C. de tran-*
† *sact.* requiritur,† vt contraueniens sit in dolo, quo
non extante non incurritur illa pœna *Bal. in l. ob-*
seruare. §. proficisci. col. 3. de offic. procons. Ias. cons. 118.
col. fin. in princ. lib. 1. Alex. cons. 92. perspectis. col. vlt. in
princ. n. 13. lib. 1. latè Bocc. cons. 104. n. 8. & cons. 106. nu.
25. Thob. cons. 70. n. 8.

De dolo autem non constat stante impedi-
mento ægritudinis, ob quam non potuit fieri so-
14 lutio, & licèt de ea nõ fuerit protestatum,† prout
requiritur secundum opinionem *Bar. & Alex. in l.*
de pupillo. §. si quis ipsi prætori. de nou. oper. nunc. per l.
vlt. de his qui per met. iudic. Tamen æquior est sen-
15 tentia, quod non sit† necessaria protestatio *Ias.*
in l. 2. §. quod diximus. n. 8. col. fi. versi. tamen pro prima
opinione. si quis cautionib. Paris. cons. 101. n. 95. lib. 1. Pi-
nel. in auth. nisi triennale. n. 43. ad med. C. de bon. ma-
tern. Crescent. Bart. Socin. & alij latè per Bocc. consil.
104. n. 13. vbi maximè dicit procedere quando im-
16 pedimentum est in persona eius,† qui tenetur a-
ctum facere *Imol. in c. si. de appell. Anch. in c. cupientes*
16. §. quod si per viginti. in fin. versi. incidenter tamen
quæritur. n. 8. de elect. in 6. Felin. in c. ex transmissa. col.
3. in fi. n. 7. vers. limita tertio de præscrip. Quãuis et-
17 iam sufficeret infirmitas fratrum, filiorum, & si-
milium, *glo. in c. communis. in verb. suorum. 13. distinct.*
Thob. cons. 70. nu. 12. in fi. Diaz. reg. 517. Tiraq. de pœn.
temper. caus. 51. nu. 78. Cenal. q. 42. Alex. in l. quæsitum.
de re iudic. Odd. de restit. in integr. art. 6. n. 28.

Maximè quia ęgritudo fuit magna, prout talis
18 debet esse cum appellatione infirmitatis† veniat
grauis *Caputaq. decis. 91. p. 2. Soci. cons. 153. col. fi. vers.*
quinto. li. 2. Franc. in c. 2. in 3. notab. de renunciat. in 6.
19 quod relinquitur arbitrio medicorum,† quando
dicatur talis *Purpur. in l. 1. n. 539. de offic. eius. Masc.*
concl. 896. n. 12. Et tale impedimẽtum ęgritudinis
20 grauis excusat à pœna,† & mora *l. si vehenda. §. i-*
dem iuris. ed l. rhod. de iact. Bal. in l. diffamari. n. 5. C.
21 *de ingen. & manum.* Quamuis præcesserit† culpa
impediti *Alex. cons. 58. viso in fi. lib. 5. Aim. cons. 201. n.*
29. in 5. dub. Ias. in §. rursus. n. 26. insti. de action. Prout
21 est in similibus impedimentis† ad quę extenditur
illud, quod prouenit ex infirmitate *Abb. in ca. que-*
relam. col. 1. ad med. versi. sed tu breuiter. de procur. n.
4. & col. vlt. ad fi. nu. 10. Caldes. de restit. in integr. in
verb. per quod pristinum. n. 56.

Præterea

Prætereà dispositio *l. si quis maior. C. de transa.* &
illius pœna tanquam nimis rigorosa, & dura in
23 practica non seruatur † *Corn. cons. 146. versic. tamen
his non obstantibus. col. 1. n. 5. lib. 3. Roland. cons. 57. viso
processu. n. 47. lib. 1. Becci. cons. 104. n. 9. & cons. 106. nu.
24. Silu. nupt. lib. 5. nu. 62. versic. & propterea audini.
Surd. cons. 103. in fi. Ann. sing. 286.* & quod *l. si quis ma-
ior.* vix practicetur dicit *Rot. diuers. decis. 583. n. 3. p. 1.*

Licet ista non sint tuta, quia Doctores supra
24 allegati loquuntur de consuetudine † suorum lo-
corum; Vnde non debent extendi ad alia loca:
Maximè quia dum loquimur de locatione non
expellitur conductor vigore iuramenti, sed ex dis-
positione *l. adem. C. locat.* quæ procedit etiam non
25 extante iuraméto, cum fundetur super naturali †
æquitate, vt nõ faciens quod debet, neq; recipiat
quod oportet, & qui differt facere ad quod tene-
tur non possit petere quod sibi debetur, prout in
specie conductionis respondet *Surd. cons. 82. nu. 39.
vers. postrema. lib. 1.* Ideo *d. l. si quis maior.* habet et-
iam locum in vniuersitate quo ad priuationem
commodi contractus, licet non quantum ad pœ-
nam periurij, & infamiæ *Ias. cons. 118. nu. 13. lib. 1. Rot.
per R. P. D. Oranum Mediola. frumenti. 16. octobr. 1587.
& coram R. P. D. Penia Beneuentana transactionis 23.
Ianuarij 1593. & coram Card. Mellin. Romana heredi-
tatis 29. Nouembris 1595.* vbi etiam quod habet lo-
cum tam in actore quàm in reo; quidquid alij
contrarium sentiant *Ruin. cons. 172. n. 1. & 2. lib. 4.*

Immo quamuis non possit expelli conductor
deficiens in vno termino. Tamen hoc intelligitur
26 quo ad vsum temporis totius locationis, † secus
pro eo tempore, pro quo non soluit *Bal. in l. adem.
C. locat. Alex. cons. 105. magnifice prator. num. 15. in fi.
vers. & per istas responsiones. lib. 3. Paris. ad Bart. in l.
quaro. §. inter locatorem. ff. locat.*

Quamuis neque hoc possit procedere. Nam si
27 pensio non soluitur nisi in fine anni, † non extan-
te consuetudine in contrarium, non potest dici,
quod conductor priuetur vsu rei conductæ pro
tempore quo non soluit, cum iam habuerit vsum
illius temporis, prout considerat *Salic. in l. adem.
C. locat. Surd. cons. 103. n. 18. lib. 1.*

Ex quibus non obstant contraria, quia proce-
dunt stante dolo, de quo non apparet in casu de
quo agimus, cùm immo constet de contrario ob
impedimentum, & alia superius allegata.

EPITOME.

Res conducta si vẽdatur tempore locationis ad quem pertineat pensio, & an requiratur cessio actionum facienda per vendentẽ emptori; Et quid in iure excipiendi. Ex locatione facta per maritũ quando detur actio vxori. Et quid si vendatur res cum omni iure, & actione, seu cum clausula ponens in locum suum an cessio tunc sit necessaria. Cedenti quando possit solui post cessionem. Præpositus ad contractum videtur etiam præpositus ad recipiendum solutionem, eiq; rectè soluitur. Et quid in procuratore constituto ad contrahendum an solutio eidem facta sit valida.

SVMMARIVM.

1 *In venditione nominis debitoris transit vtilis actio sine cessione, secus in pacto quod nomen cedat rei venditæ, quia tunc requiritur cessio.*
2 *Promissio de cedendo non transfert aliquod ius.*
3 *Ex locatione facta per maritum quando detur actio vxori sine cessione. & n. 4.*
5 *Emptor rei locata non agit ad pensionem, nisi cedatur sibi actio. & n. 8. Amplia vt n. 9. Fallit in iure excipiendi. n. 10. & 15.*
6 *Cessio & pactum quod pensio spectet ad emptorem facit vt colonus teneatur continuare locationem.*
7 *Successor singularis non tenetur stare colono, nec è contra colonus successori.*
11 *Colonus non potest expelli si vendatur res locata cum reseruatione iuris coloni. & de ratione. n. 12. quamuis non adsit cessio. & est verior opinio. nu. 14.*
13 *Ius retentionis concurrit cum iure excipiendi, quod transit in singularem successorem.*
16 *Venditio domus cum omni iure & actione competente occasione illius facit vt censeatur venditum, etiam nomen inquilini. & de ratione n. 17. Idem in legato nominis debitoris nu. 18.*
19 *Translatio iuris in rem, & ad rem facit non requiri cessionem.*
20 *Clausula ponens in locum suum operatur cessionem, & comprehendit actionem personalem num. 21. & quod nulla iura directo remaneant apud cedentem. n. 22. Contrarium n. 23.*
24 *Solutio potest fieri cedenti. fallit nu. 25. & quando requiratur denunciatio. n. 26. & 28.*
27 *Cedenti potest opponi, quod pro iure cesso non experiatur.*
29 *Confessio procuratoris post cessionem quando noceat cessionario.*
30 *Solutio non liberat facta creditori, non verò etiam si fiat coniuncto. n. 31.*
32 *Præpositum ad contractum videtur etiam præfici ad recipiendum solutionem, ideo ei rectè soluitur ex actu cum illo celebrato, quamuis contractus fuerit celebratus nomine alterius. n. 33. Fallit in procuratore constituto ad contrahendum. n. 40. Contrarium est verius. nu. 41. & 42.*
34 *Soluens procuratori, cum quo fuit celebratus contractus liberatur quamuis procurator sit illegitimus. Intellige vt n. 35. & 36.*
37 *Procurator ad pretium recipiendum non obligat dominum ex confessione. Amplia vt n. 38. Intellige vt num. 39.*
43 *Pensiones rei vendita ad quem pertineant cessante pacto. & n. 44. 45. 46. 47. & 48.*

CAPVT XX.

PEndente tempore locationis fuit vendita res
conducta cum pacto, quod pensiones decur-
sæ accederent emptori, cuius vigore petebat em-
ptor condemnari conducentem ad illas soluen-
dum, quas recusabat cõductor soluere, quasi non
constaret de cessione actionum, quæ videbatur
requiri. Ratio, quia aliud est vendere nomen de-
1 bitoris, † tunc enim transit vtilis sine cessione *l.
emptori. de hered. vel act. vend.* Aliud pacisci, quod
nomen cedat rei venditæ, prout est casus noster.
Nam tunc non transit in emptorem, licèt ven-
dens teneatur ad cedendum. ita in specie conclu-
dit *Castr. in l. creditor. 54. §. inter venditorem. de act.
empt.* vbi idem dicit esse in cessione nominis de-
bitoris, quia tunc transit vtilis, aliud si fiat pa-
ctum, vt nomen cedat rei venditæ, quia requi-
ritur cessio *arg. l. ad enm. in prin. de donat.* Prout e-
tiam aliud est cessioné esse effectualiter factam,
2 aliud pactum, seu † promissionem de cedendo,
quia ex hac non transfertur ius aliquod *Rom. cons.
86. viso questionis themate. col. 2. n. 7. Dec. Tiraq. Boer.
& alij per Bertazzol. claus. 27. glo. 9. n. 4. versi. prædi-
cta vero.*

Ideo dicebat *Castr. cons. in l. si filius familias.* 26

3 §. si vir.in fin.solut.matrim. quod ex locatione † fa-
cta per maritum non datur actio vxori, etiam pro
tempore post solutum matrimonium, pro quo
pertinet pensio ad vxorem nisi facta cessione.
Maritus enim cauet de restituendo si exigat, ergo
ipse potest exigere non vxor, si tamen nollet exi-
gere liberaretur cedendo actionem l. quod debetur
de pecul.

Prout è contra si vellet exigere, & vxor peteret
sibi cedi, cõpelleretur cedere l. idemque. §. si cui. ff.
mand. si autem concordant, locum habebit dispo-
sitio d. §. si vir. vt ipse exigat, & caueat vxori. Idem
voluit Ang. in d. l. si filiusfamil. §. si vir. in fin. vbi licèt
4 res locata ad vxorem redeat, tamen † actio perso-
nalis competens viro pro mercede ossibus eius
inhæret, nec facit transitum in vxorem, nisi fuerit
5 cessa; Ideo monet aduocatum, † vt sit cautus in
hoc, quia alias emptor rei locatæ non posset age-
re ad mercedem nisi cessa sibi actione.

Et quod requiratur cessio ad huiusmodi pẽsio-
nes consequendas dicit verius esse Bertaz. claus.
15. gl. 3. in fin. vbi etiam concludit quod stante hu-
iusmodi cessione, & pacto, vt pensio spectet ad
6 emptorem, † colonus tenebitur continuare loca-
tionem Bar. in l. si insulam. ff. locat. Alex. ad eundem
Bar. in l. qui fundum. ff. eo. Cur. Iun. cons. 45. Idem Ber-
taz. claus. 27. glo. 1. n. 2. Quamuis alias sicuti singu-
7 laris successor † non teneretur stare colono: ita è
contra. neque colonus posset cogi stare emptori
Doctor. in d. l. qui fundum. & in l. emptorem. C. locat.

Et regulare est, quod actio personalis ex loca-
to, quæ competit venditori contra cõducentem
non transit in emptorem & singularem successo-
8 rem † sine cessione l. vlt. in fi. de contrah. empt. l. aris
tens. C. de donat. l. fi. C. de hered. actio. Bertaz. claus.
27. gl. 9. nu. 6. post Bar. in l. si vi vel metu. nu. 8. C. quod
met. caus. Doctor. in l. si heres institutus. §. vlt. ad Tre-
bell. Quamuis actio deberetur intuitu illius rei,
9 vel habito respectu † ad rem, quia translata illa
re, non per hoc transit huiusmodi actio Rom. in l.
qua nepris, quæ est penul. de acquir. hared. Quicquid
Angel. ibid. sequatur contrarium, Cum eius opi-
nio non sit vera. vt dicit Idem Roma. cons. 417. in casu
proposito. col. 3. num. 7. vers. etiam si ipsa principalis. vbi
M adof. in verb. successoris. latè Surd. decis. 256. n. 8. post
Castr. cons. 329. visis & consideratis omnib. col. 2. vers.
nec etiam transit. lib. 1. Ias. cons. 128. videretur in præ-
senti col. 1. in fi. versi. tertio vltra dominum. lib. 4.

Quamuis aliud sit in iure excipiendi, quod
transit in singularem successorem sine cessione,
quando exceptio competit occasione rei, licèt
10 esset personalis, quia † etiam pactum personale
quo ad ius excipiendi ad illum transit Ias. in l. si ti-
bi §. pactum. de pact. Rom. cons. 311. in prin. Bal. in l. 3. nu.
6. versic. secundo quæro. C. quod met. caus. Felin. in c.
quia g. in fi. nu. 5. de iudic. post Bart. in l. si tertium. §. si
prius. de aq. pluu. arcen. Socin. cons. 24. visis ac diligen-
ter. col. 7. nu. 17. vers. quia ius excipiendi. lib. 1. Boer. de-
cis. 43. col. fin. n. 17.

Quare dicimus quod vendita re locata cum re-
11 seruatione iuris coloni, nõ poterit emptor † cum
tali pacto illum expellere l. si merces. §. 1. ff. locati l.
emptorem. C. eod. Rom. Alex. & alij in l. si filius familias.
§. si vir. solut. mat. Guid. Pap. q. 480. n. 5. Duen. reg. 240.
limit. 4. Ratio, nam licet istud pactum fuerit cele-
bratum cum venditore, non cum inquilino, ideo
12 actio venditori est danda, † qui agere ex vendito
pro obseruantia contractus l. Iulianus. §. penult. de
action. empt. Tamen stante pacto, quod colonus
13 nõ expellatur, dabitur ei exceptio, eo magis † quia
concurrit cum iure excipiendi ius detentionis, &
retentionis, quod trãsit in singularẽ successorem
ob commodum, quod affert retentio Gomes. de con-
tract. tom. 2. tit. de locat. & conduct. c. 3. nu. 9. versi. ter-
tio limita. Socin. cons. 121. in fin. n. 16. lib. 1. per tex. in l.
14 hoc iudicium. in prin. comm. diuid. † Et ista est verior
opinio, Quidquid contrarium dicant Cin. in l. em-
ptorem. C. locat. n. 4. & ibi Salic. n. 8. qui volũt quod
conductor non possit contra emptorem excipe-
re de huiusmodi pacto venditoris, cum sit perso-
nale, licèt possit agere, vt vẽditor sibi cedat d. ex-
ceptionem, & tunc iuuabitur iure cesso. Quia eo-
rum sententia non approbatur, vt latè concludit
Surd. decis. 264. per tot. prout regulare est, vt in
15 translatione exceptionum nulla requiratur † ces-
sio l. rescriptum. § fin. de pact. Aym. cons. 148. in prin. v-
bi loquitur de quolibet successore; sequitur Ber-
taz. claus. 29. gl. 6. in fin.

Contrarium tamen prædictis non obstantibus
declaraui, quia licèt nõ appareat de cessione, Ta-
men vltra pactum, quod pensiones inquilini ac-
cederẽt emptioni domus, de qua agimus fuit vẽ-
dita cum omni iure, actione sibi competente oc-
16 casione † illius domus; quo casu censetur vẽditum
nomen inquilini, & dicta verba habent vim ces-
sionis, ita in puncto concludit Castren. in l. insu-
lam. 60. vers. vlt. sciat ff. locat per tex. in l. heredit or. §.
inter venditores. de act. em pt. Cum enim fuerit ven-
17 ditum ius, & actio, quam quis habet † contra ta-
lem non requiritur cessio, nam ex solo contractu
emptionis transit vtilis sine cessione Bar. in d. §.
inter venditorem per tex. in l. si nomen. & l. si emptor.
de hared. vel actio. vendi. l. 1. C. de actio. & obligatio.

Prout dicimus in legato nominis debitoris, in
quo legatarius habet vtilẽ actionem suo nomi-
18 ne, non autem directam, nisi sit † mandata vel ces-
sa l. legato nomine. 18. C. de legat. Ideo si legaretur
fundus cum omni iure, & actione sibi competen-
te occasione illius fundi, censetur etiam legata a-
ctio, & sic transiret vtilis in legatarium Castr. in
specie in l. qui fundum. 35. ff. locat.

Idem est quando transfertur omne ius spectans
19 ad rem, † & in re Soc. cons. 21. in fi. lib. 1. Et vbi adest
clausula ponens eum in locum, & vniuersum ius
20 suum: nam illa importat cessionem actionum, † &
constitutionem procuratoris in rem suam Bar. in
l. planè. famil. erisc. Bald. in l. 3. C. de nouat. nu. 6. latè
Bertaz. claus. 28. gl. 2. vbi etiam in fin. quod cõpre-
hendit actionem personalem, quę cedenti cõpe-
tebat, etiam si nõ esset expressum, & vniuersaliter
21 † omne ius cedenti competens Curt. Iun. cons. 45. n.
5. Immò etiam operabitur, quod nullę directę re-
22 maneant † penes cedentem secundum Ang. in l. si
cum emptore. de pact. licèt contrarium dicat. Idem
23 Ang. cons. 259. n. 5. col. fin. quod verius esse † testatur
Bertaz. d. claus. 28. gl. 2. versi. fortius voluit. post Doct.
in l. qui quadringenta. ad Trebell. Bertran. cons. 116. nu.
4. p. 2.

Neque obstat prætensa solutio pensionũ facta
per conductorem domino vendenti, quæ potuit
24 fieri † tãquã ei, qui habet iura directa, quæ rema-
nent penes cedentem Ale. cons. 15. attenta. lib. 7. post
Bal. cons. 301. factam eale est. lib. 1. alias 15. lib. 4. Quia
instrumentũ venditionis fuit conductori denun-
ciatum cum omnibus in eo contentis: Vnde non
25 erat amplius res integra, quo casu cedenti † non
rectè fuit solutum Bar. in l. 1. in prin. col 6. versi. vn-
decimo quæro. de nou. oper. nũcia. Bal. in l. nomen. col. 2.
in prin.

in princ. vers. quærit, C. quæ res pign. obl. poss. Doctor. in l. 3. C. de nouat. Specu. de cession. § fin. nu. 7. ex quo cum sci-
uit cessionem esse factam, ista scientia illi præiu-
dicat, ideo cum non liberat, prout omnes in hoc
concordare testatur latè *Bertazz. claus. 29. glos. 4. n. 8. & 9. in fin.* vbi etiam dicit veriorem opinionem,
& in practica seruandam, quod non requiratur
26 denunciatio stante † scientia, quando cessio est
ad commodum cessionarij, licèt ad tollendum
difficultates consulat fieri denunciationem, &
quod stante scientia debiti nō requiratur denun-
ciatio *Alber. Cin. Paris. & alij per Thesaur. decis. 121. in fi.*

Ideo debitor cessus poterat dicere cedenti, A-
mice tu cessisti ius tuum alteri, quare pro iure ces-
so non potes amplius experiri, & sic non obstat
27 quod † actiones directæ remanserint per es ce-
dentem, quia illæ sunt inefficaces *Bar. Bald. & alij allegati per Aym. cons. 191. nu. 3. Doctor. in l. 1. C. de act. & oblig. & in l. si facta, § si heres, ad Trebell.* & regulare est,
quod si cessionarius denunciauit debitori ne sol-
28 uat, vel ab eo soluente, † partem debiti rece-
petit, aut contra eum agendo litem fuerit conte-
status, cedens nullo modo potest agere contra
debitorem, quia in his casibus, licèt habeat dire-
ctas actiones, tamen sunt effectæ inanes *Soc. cons. 18. q. 3. n. 15. & 16. lib. 1. latè Bertazz. claus. 29. gl. 4 n. 5.*

Præterea cum procurator cedentis post cessio-
nem cōfiteatur sibi fuisse satisfactum antequam
29 cederet, ista confessio non nocet cessionario, †
cum neque ipsemet cedens posset hoc confiten-
do illi præiudicare *l. si partem, § fin. quemadm. serui a-mit. Cast. in d. § si heres. Affl. decis. 163. in fi. nu. 5. late Bertaz. claus. 29. gl. 4. nu. 11. vers. & quartus casu.*

Vlterius solutio fuit facta procuratori non ha-
benti mandatum, vnde non liberauit soluentem
30 † tanquam fuerit solutum non verò creditori *l. si ego, de neg. gest. Bart. in l. eum qui, in princip. ff. si cert. petat. Ias. in l. non solum, num. 1. solut. matrim.*

Neque obstat quod etiamsi in coniuncta per-
31 na, quia neque illi soluens † liberatur *Bart. in l. vero procuratori, in princ. de solut. Natt. cons. 543. nu. 1. Socin. Iun. cons. 106 nu. 33 lib. 3.*

Licet prædicta non sint tuta, quia in casu, de
quo agebamus solutio fuit facta eidem qui loca-
uerat domum nomine principalis domini, cui
32 poterat † rectè solui, Prout etiam alias cū de hoc
dubitaretur declarauit. Ratio, quia præpositus ad
contrahendum, videtur etiam præpositus ad re-
cipiendum solutionem, quasi videatur illi solui
posse ex contractu cum eo celebrato *Bar. in l. quod seruum, de solut. Dec. in l. filius paciscendo, Cod. de pact. Ruin. cons. 19. n. 5. & 6. Tiraq. de retract. connent. § 4. gl. 9. in fi.*

Quod procedit quamuis contractus fuerit ce-
33 lebratus † nomine alterius, Ex quo enim fuit ap-
probata persona ad contrahendum, etiam dici-
tur approbata ad recipiendum solutionem: Nam
licèt vtilitas contractus sit alterius, tamen actio
& obligatio acquiritur stipulanti cedenda ei, pro
quo fuit stipulatum, ideo illi rectè poterit solui
Cast. in l. quod seruum, 11 nu. 1. ff. depos. Alex. cons. 120. ponderatis narratis, col. 3. nu. 7. lib. 2. & cons. 103. visis scriptis, col. 5. nu. 27. lib. 5. Dec. cons. 407. visis, nu. 1. Anchar. q. 31. nu. 11. lib. 1. Surd. cons. 43. nu. 2. Caualcan. de tut. nu. 272.

Ita vt liberetur soluens procuratori, cum quo
celebrauit contractum, quamuis mandatum il-
34 lius † non esset legitimum, prout falso tutori, si
fecit contractum *Afflict. decis. 147.* nisi sciret illum
35 non habere potestatem, vel nisi procurator † non
esset soluendo *Bertazz. claus. 41. gl. 2. nu. 2. latè Surd. decis. 229. nu. 12. vsque ad nu. 17.*

Quæ tamen declarantur procedere dummodo
36 constet de solutione vera † non ficta, vel confes-
sione recepti, quę plurimum differt à vera nume-
ratione, Nam tunc probatur numeratio per con-
fessionem quando fit à principali, secus ab eo qui
gerit alienum negotium, qui ita confitendo rece-
pisse videtur donare *Natt. cons. 543. nu. 21. post Salic. in l. 2 quod obseruari, C. de iur. cm. calum.* & ita in specie
concludit *Surd. d. decis. 229. nu. 24.*

Prout regulare est, quod procurator cum man-
37 datu ad pretium recipiendum † non obligat do-
minum ex confessione *Bart. Ias. & alij in l. à diuo pio. § sed si emptor, de re iudi.* Quamuis confessus fuerit
38 habuisse † per litteras cambij *Dec. cons. 493. nu. 15. Bertazz. claus. 31. gl. 2. nu. 2.* cum declarationibus, de
39 quibus ibi per eum, vbi decem limitationes † as-
fert *Tiraq. de retract. conuent. § 4. glos. 6. nu. 12.*

Non obstat prædicta procedere in præposito
alicui negotiationi, seu vniuersitati, illi enim po-
terit solui, secus autem in procuratore constituto
4 ad contrahendum, cui non † censetur data facul-
tas recipiendi solutionem, prout concludit *Rom. cons. 461. in eo quod quæritur, in princ.* vbi ita intelligit
text. in l. quod seruus ff. depos. Idem Rom. sing. 23. quod habens mandatum post Ang. in l. 1. § igitur præposito, de exercit. action. Fabian. de empt. & vend. q 3 col. 7. vers. est aduertendum.

Quia contrarium est verius, etiam in procura-
41 tore, qui poterit † agere contra debitorem ex suo
contractu. Ratio, quia actiones directæ sunt sibi
quæsitæ, quas tamen cedere tenetur, licèt tenea-
tur cauere dominum ratum habiturum *l. non solum, § sed interdum, de procurator.* prout concludit
Castr. in l. quod seruus, 11 vbi Alex. nu. 6. ff. deposit. Ias. in l. filius, in fi. n. 7 vers. illum textum & prædicta limit. 1, C de pact. & in l. si vrbana, nu. 2 de condict. indeb.

Neque obstat *tex. in l. 1. § igitur præposito, de exercit. action.* Nam loquitur in casu, in quo potestas data
42 erat procuratori solum ad vendendum † & ista
opinio est tenenda tanquam verior, vt testatur
Bertazz. claus. 31 gl. 1. n. 1. & 2. post Dec. cons. 329. conclusio superius, n. 3. Strac. de mercator. in tit. mandat. n. 23 & 24.

Cessante autem pacto, cum quæreretur, an
pensiones cedant emptori, & pertineant ad eum,
43 † vel ad venditorem, Verius est, quod pensiones
præteritorum annorum non veniunt nec præ-
stan. lex nec cedēda, nisi aliud sit actum inter par-
tes. Ratio, quia id quod prius agitur postea repe-
titum videtur *Bal. in specie in l. 1. nu. 18. col. fi. vers. similis quæstio, C. de vsur. & fruct. legator.* In pensionibus
autem pręsentis anni non cedunt emptori, si fru-
44 ctus agri † collecti sunt, licèt nundum venerit
dies illas soluendi, si autem non sunt collecti, sed
pensio sit soluta, venditor non præstabit empto-
ri, sed emptor consulet sibi per expulsionem co-
loni, sed si non est soluta pensio diuidetur inter
eos pro rata anni *Bald. ibid. num. 18. post Nicol. Matarell. & Bart. in l. vlt. § fin. de iur. fisc.*

Neque obstat, quod quando fundus erat lo-
catus ante venditionem pēsio debeatur emptori
secundum *Din. in l fin. § vlt. de iur. fisc. Ang. in l. diuortio, in princ. col. pen. solut. matr. Rom. cons. 10.*

Quia verior est opinio contra eos secundum
Bart. in d. l. fin. quem sequuntur *Alex. Io. de Anan. Aret. & alij allegati per Bertazz. claus. 16. gloss. 13. num. 9.*
Ideo tenendum est, quod in fructibus ciuilibus,

45 vt sunt pensiones † domorum, nauium, & simi-
lium, quod pensio debeatur pro rata temporis
ante venditionem venditori, post venditionem
emptori: *Castr. in l. Iulianus. § si fructibus, de act. empt.* *Salic. in l. fructus, col. fin. vers. ego puto, C. eod. tit.* vbi quod
etiam id suadet æquitas, & ratio bonæ fidei, quæ
debet præualere, cum aliis distinctionibus, de
quibus latè *ibid. per eum.*

Verum est quod *Mandos. ad Rom. cons. 10. in verb.*
46 *veritas.* concludit, quod † communis opinio, &
vera est, vt integra pensio pertineat ad venditorem, si tempore locationis fructus erant collecti,
alias si non essent collecti ad emptorem, si verò
pars fructuum esset collecta, pars non, tunc pensio spectet pro rata fructuum perceptorum ad
venditorem, & pro rata fructuum pendentium
ad emptorem, prout in si[...]ili dicitur de pensione
Ecclesiastica *Gig. de pens. q. 53. post Caccialup. eod. tit. q.*
25 Idem voluit *Thesaur. decis. 56. in fi.* vbi quod pensiones debitæ ex re vendita cedunt lucro venditoris *per text. in l. Iulianus. § si fructibus, de action. empt.*
Intelligendo in ea, quæ incontinenti, & instanti
47 deberetur, † non in annua, biennali, aut ad longum tempus, nam ista tollitur per venditionem
48 *l. emptorem, C. locat.* & multa † de huiusmodi pensionibus quibus debeantur post venditionem, &
alios similes casus *Peregr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 4. nu. 35.*
Menoch. de arbit. cas. 256. Franc. decis. 79. Couarr. variar. resol. c. 15. lib. 1.

EPITOME.

Arbores vi ventorum eiectæ an spectent ad dominum fundi, vel vsufructuarium maritum, vel emphyteutam, & emptorem; & quid in thesauro, lapidicinis, & similibus. Vassallus an possit incidere arbores per ipsum plantatas, & diruere ædificium per eum constructum durante feudo.

SVMMARIVM.

1 *Arbores vi ventorum eiectæ spectant ad dominum fundi non ad vsufructuarium, & numer. 7. Limita in arboribus vetustate collapsis. num. 2. 3. & 5. Declara vt nu. 9. & 13. & quid in emphyteusi. num. 20. & 22.*
4 *Vetustas & natura æquiparantur.*
6 *Arbores deiectæ vi ventorum quando cedant emptori.*
10 *Materia dicitur res apta ad ædificandum; ligna verò ad comburendum.*
11 *Vsufructuarius quando possit arboribus aptis ædificio vti ad comburendum, & quid in vsuario. num. [...].*
14 *Arbores non cæduæ in fundo dotali vi tempestatis euulsæ an cedant in fructum mariti. & nu. 1[...] 19. & 25. & quid in thesauro. num. 15. & quid in lapidicinis. num. 16.*
21 *Textus loquuntur per verbum forte.*
23 *Emphyteuta an possit arbores incidere, & quid in illis per ipsum plantatis. num. [...].*
24 *Compensatio meliorationis in vna parte non fit cum alia re deteriorata [...] [...]andam caducitatem.*
26 *Arbores plantatæ per v[...] [...]ctuarium, aut emphyteutam euulsæ casu à terra ad eos spectant. & nu. 28. & de ratione. num. 29.*
27 *Aedificio dissoluto ex aliena materia constructo licitum est domino repetere cementa sua.*
30 *Arborum plantatio in dubio non præsumitur facta animo donandi.*
3[...] *[...]assallus potest quandocunque, etiam durante feudo tollere [...] [...] [...] [...] suum prout etiam arbores ab eo plantatas. Contrarium est verius. num. 33.*
34 *Meliorament[a] non po[ss]unt vendi per emphyteutam, & vasallum sine [...]entia domini.*
35 *Arboris posse[ssio]n[e] priuatus quando restituatur.*

CAPVT XXI.

Arbores vi ventorum deiectæ pertinent ad
1 dominum fundi, non autem ad † vsufructuarium *l. proculus. 23. § si arbores, de vsufr.* vbi datur
actio vsufructuario contra proprietarium non
tollat arbores vento deiectas si vsusfructus sit
incommodior, vel iter; vnde colligitur illas non
esse fructuarij, & ita arguit *gloss. ibi in verb. vento.* &
sequitur *Florian. in princ. num. 1.* vbi intelligi secus
2 esse † in arboribus vetustate collapsis.

Ratio diuersitatis est, quia vsufructuarius debet habere ex re omnes fructus, qui naturaliter
possunt percipi *l. item si fundi, in princ. de vsufruct.* sed
3 quando arbores † sunt demortuæ propter vetustatem, perinde est, ac si propter naturam illud euenire,
4 cum æquiparentur vetustas, † & natura
arg. l. 2. in princ. de aqua plun. arcend. Ideò tunc pertinent ad fructuarium tanquam obuentiones naturales *l. vsufructu legato, in princ. de vsufruct. Florian. in l. arbores. num. 2. eod. tit.* sed quando euelluntur vi
5 ventorum venit ex accidenti † propter casum, &
sic deiectæ ad eum non pertinent, cum præsertim sequeretur, quod si omnes vi ventorum euellerentur ad eum spectarent, quod esset absurdum *l. arboribus, de vsufruct.*

Ideo si ostendi arbores antequam venderem
fundum, si interim deiiciantur per vim ventorum, postea vendam, illæ arbores non cedunt
6 † emptori, quia deiectæ desierunt esse fundi, sed
si emptor ignoret illatum deiectionem, & venditor sciuit, tenetur ad interesse, si ipsum non
certiorauit, quia emptor videretur deceptus *Medic. de casib. fortuit. mem. 99 q. 10.*

Idem sequitur *Ang. in d. l. proculus. § si arbores, nu. [...]*
7 vbi tamen in fin. concludit, quod licèt † pertineant ad dominum, si non remoueantur veluti
derelictæ erunt vsufructuarij.

Quod etiam voluit *gloss. in l. arboribus, 13. de vsufr.* vbi si impediant vsufructuarium, compellit dominum, vt tollat, cum quilibet prætendens ius
8 † possit agere ad remotionem impedimenti, &
qui non amouet impedimentum non dicitur pati vsufructuarium frui *Florian. in dict. § arbores, num. 3. & 7.*

Idem dicit *Florian. in l. arboribus, 13. in princ. de vsufr.* vbi quod fructuarius vtitur pro commoditate, & vsu suo arboribus eiectis vi ventorum, non
9 tamen † potest vti materia pro ligno nisi quatenus indigeret pro villæ refectione; Intelligendo
in fundo non ceduo, aut silua non cedua, id est
in quo non renascebantur arbores cæsæ, si enim
essent arbores à silua cedua, quæ renascerentur,
fructuarius haberet omnes fructus.

Immo quamuis materia dicatur res apta ad æ-
10 dificandum, † lignum autem ad comburendum
l. ligni, in princ. de leg. 3. gloss. in d. l. arboribus, in verb. materia, de vsufruct. Tamen vsufructuarius poterit vti
ad comburendum arboribus ad ædifica[n]dum a-
11 pt[is] [q]uàdo scilicet † non haberet [li]gna pro comburendo pro vsu suo *Florian. in d. l. arboribus, num. 2.*
[...] subdit differentiam inter vsufructuarium, &
12 vsuarium [...] licet, nam fructuarius † potest
vendere *l. item [si f]undi, § fin. de vsufr.* vsuarius verò

non, niſi fortè fuiſſet relictus vſus ſiluæ adeo re-
motæ, quod nullus eſſet eius vſus, niſi vendendo
l. dum de vſu. & habitat.
Idem concludit *Firman. in verb. arbor vi ventorum.*
vbi allegat *Corn. conſ. 287. dominus. in littera L. lib. 3.*
Et hoc etiam voluit *Io. Copt. in tract. quæ res fruct. ap-*
pell. contineantur. tit. 1. cap. 1. n. 4. & 5. tom. 17. f. 136. vbi
13 arboribus † euulſis, vel vi ventorum eiectis vſu-
fructuarius poteſt ferre vſque ad vſum ſuum, &
villæ, non tamen materia poteſt vti pro ligno, ſi
habet, vnde ligno vtatur, alioquin ſi totus ager
hunc caſum paſſus ſit omnes arbores auferret v-
ſufructuarius, quod non eſt concedendum cum
non ſint in fructu.
Et facit *l. diuortio. §. ſi fundum. ſolut. matrim.* vbi ſi
arbores nõ cæduæ vi tempeſtatis ceciderint, pre-
14 tium earũ reſtituitur mulieri, nec in fructũ † ma-
riti cedunt, non magis quã theſaurus fuerit inuẽ-
tus, non enim in fructu cõputabitur, ſed pars eius
dimidia reſtituitur, quaſi in alieno inuenta, quod
15 declara † non tanquam penes virum, ſed tãquam
penes inuẽtorem in re aliena *§. theſaurus. inſt. de rer.*
diuiſ. & declarat *Caſtrenſ. in d. § ſi fundum. n. 4. in fi.*
Idem dicitur *in l. ſi ex lapidicinis 33. de iur. dot.* vbi
16 lapides non ſunt † in fructu, niſi talis ſit fundus, vt
lapis ibi renaſcatur: Vnde ſi ex lapidiciuis fundi
dotalis lapides, vel arbores, quæ fructus nõ eſſẽt,
ſiue ſuperficiem ædificij dotalis maritus mulieris
voluntate vendiderit, nummi ex ea venditione
recepti ſunt dotis, vt ibi declarat *gloſſ. in verb. fruct.*
& in l. diuortio. 8. § ſi vir in fundo. in verbo mariti. ff. ſolu.
matrim. & multa de huiuſmodi lapidibus quan-
do ſint in fructu *Campeg. de dot. p. 2. quæſt. 30. & 31.*
Molin. de hiſpan. primogenit. lib. 1. cap. 23. n. 2. 5. & 9.
Et clarius id voluit *Caſtrenſ. in d. §. ſi fundum. l. di-*
uortio. ſolut. matrim. nu. 6. vbi quod ex arboribus vi
17 ventorum euulſis poteſt maritus aſſumere † in v-
ſum ſuum, & euellere ſi neceſſe habet, & non a-
liter, ſed ſi ſunt vetuſtate corruptæ poteſt eas ex-
cidere, dummodo ſubroget alias in locũ earum,
& tunc exciſas faciat ſuas *leg. agri. de vſufruc.* & quã-
do ceciderunt ſine facto & culpa mariti non te-
netur ad intereſſe, nec facit eas ſuas, poſtquam
non erant in fructu, & ideo augent dotem, & pre-
tium debet reſtitui, ſi conſumpſit eas in vſum
ſuum, vel dolo eius deficiunt extare, alias non te-
neretur, & ſic pretium ſuccedet loco rei, quia ſu-
mus in dote, quæ eſt quid vniuerſale, quo caſu
intrat ſubrogatio *l. ſi rem & partum. de petit. hered.*
ſecus in particularibus *l. venditor ex hereditate. de hæ-*
red. vel act. vendit.
Idem voluit *Caualcan. de vſufr. num. 157. ad med.* v-
bi arbores vi ventorum, aut fluminis euulſæ ſunt
18 proprietarij, & non teneretur † ſubſtituere *per tex.*
in l. proculus. § ſi arbores. de vſufr. & ita intelligitur. *l.*
arboribus. ff. eod.
Idem concludit *Campeg. de dot. p. 2. quæſt. 29. num.*
1. vbi arbor exſiccata: & vi ventorum eiecta non
cadit in fructu, nec cedit lucro mariti, niſi loco
19 † earum maritus alias ſubrogaſſet *l. agri de vſufr. l.*
in fraudem. § conductor. de iure fiſc. Et in ſpecie etiam
concludit *Imol. in l. diuortio. § ſi fundum n. 38. ff. ſolut.*
matri. vbi dicit notandum propter emphyteutas
20 † & ſimiles *arg. l. arborib. de vſufru.* & licèt loquatur
21 † per verbum fotre, tamen ita loquuntur periti
gloſ. in l. ſi duo. de arbitr. Becc. conſ. 33. n. 7. vbi etiam *nu.*
9. exemplificat in emphyteuta qui poteſt incide-
re grandes arbores, ſi loco inciſarum alias ſubſti-
22 tuit † *Alex. in d. §. ſi fundum. cum aliis ibi per Iaſ. nu-*
mer. 4. in fi. col. vlt. verſ. ſecundo limita. Intelligendo
tamen in arborib. vetuſtis, aut corruptis, cum ar-
bores iuniores non afferant ita ſuaues fructus,
prout aliæ paulo vetuſtiores, ideo eas non eſſet li-
23 citum incidere, † etiam ſi fiat ſubrogatio ſecundũ
veriorem opinionem, de qua *Corbul. de priuat. ob*
deteriorat. n. 28. Tiraq. de retract. conuent. § 3. gloſſ. vnic.
24 *n. 26.* Neque enim fit compenſatio † meliorano-
nis in vna parte cum deterioratione in alia, vt e-
uitetur caducitas *Corbul. ibid.* contra *Rim. Sen. conſi.*
74. n. 17. li. 1. Aliàs autem arbores cæduæ compu-
25 tantur † in fructibus fundi ad fauorem mariti ſe-
cus in fructiferis, & theſauro *d. § ſi fundus. vbi Imol.*
in princ Campeg. d. q. 29. n. 1.
Ex prædictis in caſu Franciſci q. Angeli mihi
propoſito declaraui arbores de quibus agebatur
ſpectare ad dominum, non autem ad vſufru-
ctuarium, cum ſimus in aptis ad ædificandum, &
eiectis vi ventorum caſu fortuito, & militent ea,
de quib. ſuprà in principio huius diſceptationis
ex Flor. & aliis in l. proculus. de vſufr.
Eo magis quia vſufructuarius, aut emphyteuta
non plantarunt huiuſmodi arbores, ſi enim illas
26 plantaſſent † ad eos ſpectarent, ſi per vim vento-
rum, aut alio caſu à terra euellerentur *Alex. ad Bar.*
in l. in fraudem. §. conductor. de iur. fiſc.
Prout dicimus de ædificio diſſoluto, quod ex
aliena materia conſtructum fuerat, tunc enim li-
27 cet domino † repetere cementa ſua *l. in rem. § ſi.*
de rei vend. l. ideo. § cum in ſuo. & § ſeq. de acq. rer. domin.
§. cum in ſuo inſtit. de rer. diuiſ. Quaſi hoc caſu defi-
ciat facultas eligendi, quæ domino concedeba-
tur *c. 1. § ſi quis de manſo. de controuerſ. inueſtitur.* Et eſt
verior opinio, tam in ædificio, quàm arboribus
28 caſu euulſis, quod ſpectent ad plantantem, † &
eum qui ædificauit, prout teſtatur *Surd. deciſ. 78. n.*
23. vſque ad n. 26.
Ratio eſt quia ædificans, aut plantãs in alieno
ſolo nõ videtur donare, quando ſubeſt alia ratio,
29 † prout in emphyteuta, in quo militat cauſa obli-
gationis meliorandi iniuncta ex natura cõtractus
Bald. in l. 2. poſt prin. C. de rei vend. Iaſ. in l. 2. n. 33. in 7. no-
tab. in fi. verſ. vltimo circa prædicta, C. de iur. emphy. & in
30 dubio nõ præſumitur † plantaſſe animo donãdi,
cum conſtet de cauſa, & dominio plantantis, qui
ideo præſumitur ſibi, nõ domino proſpicere *Becc.*
cõſ. 33. n. 7. & 8. Redoan. q. 79. c. 7. n. 18. de reb. eccl. nõ alie.
Amplius non ſolũ ad emphyteutam ſpectabũt
arbores caſu euulſæ per eum plantatæ, ſed etiam
illas poterit incidere abſque incurſu caducitatis,
31 licèt hoc non † permitteretur quoad alias per eũ
non plantatas, per quarũ inciſionem caderet à re
emphyteotica, prout in ſpecie diſtinguit *Becc. conſ.*
33. n. 7. Corbul. de cauſ. priu. ob deteriorat. nu. 2. in fi. poſt
Petr. de Anguſ. conſ. 23. n. 9. lib. 2. Exemplo vaſſalli, qui
32 quandocunq, etiã durante feudo † poteſt tollere
ædificiũ, quod ipſe conſtruxit *Bal. in c. 1. § ſi quis de*
manſo. de controuerſ. inueſt. nu. 13. col. 6. verſ. extra quero.
Licèt prædicta non ſint tuta, cum contrarium
ſit verius tam in arboribus, quàm in ædificiis, quę
non poterunt tolli quamuis fuerint conſtructa
33 per † emphyteutam, & plãtatæ per eundem, cum
cedant ſolo, & dicantur pars rei, & ſpectẽt ad do-
minum, quo inuito non poterũt tolli: Immo ne-
34 que melioramenta vendi ſine illius licentia, † cũ
cęteris ſit pręferendus, prout latè concludit *Surd.*
deciſ. 78 per tot. & deciſ. 300. vbi reſpõdet omnibus

in contratium allegatis, & testatur de veriori, &
magis æqua opinione. De eo autem qui fuit spo-
35 liatus arbotis possessione † an restituatur per in-
terdictum vnde vi, dicam infra capite particulari
iuxta ea quæ tradit *Bart. in l.1. de vi & vi armat.* vbi
quod restituitur quando solo cohæret eum inter
immobilia reputetur, secus si sit euulsa tanquam
nun cohærens solo *Menoc. de recup. poss. remed. 1. n. 46.*

EPITOME.

Saluiannm interdictum vt competat debet cō-
stare de credito in specie, non in genere. Reuoca-
rio procuratoris an præsumatur, vbi lapsum est
multum tempus, & nihil gestum. Per cōparitio-
nem principalis quando dicatur reuocatus pro-
curator. Clausula generalis ad omnes causas co-
ram aliis iudicibus &c. de quib. debeat intelligi.
Iudicis incompetentia an semper possit opponi.

SVMMARIVM.

1 *Saluiannm interdictum non datur nisi constet in specie de credito, non in genere.*
2 *Census non probatur ex sola assertione venditoris in præiudicium tertij. Fallit stantibus coniecturis. n. 4.*
3 *Dominium non acquiritur nudis conuentionibus sed legitimis modis.*
5 *Euictio non probatur si non constat ablatam fuisse possessionem, aut proprietatem.*
6 *Reuocatio procuratoris præsumitur vbi lapsum est multum tempus, & nihil gestum. Contrarium est verius. n. 7. & 10. Intellige vt n. 8. Amplia in mandato ad delinquendum. n. 9.*
11 *Constitutio procuratoris non est eius natura, quæ habeat causam ad tempus, quod ipso iure tempore pereat.*
12 *Procurator reuocatur per comparitionem principalis. Fallit. n. 13.*
14 *Dominus tractans negotia litis eadem die, qua constituit procuratorem non censetur illum reuocasse.*
15 *Clausula generalis ad omnes causas coram aliis iudicib. &c. intelligitur de causis quæ sunt motæ, vel mouendæ solum contra eum, cuius nomen fuit expressum in mandato, non contra alios. Intellige vt n. 16.*
17 *Persona noua nunquam subintelligitur.*
18 *Iudicis incompetentia semper potest opponi. Declara vt num. 19.*

CAPVT XXII.

VT sit locus Saluiano interdicto debet con-
stare in specie de credito non autem in ge-
1 nere † iustificando certam aliquam quantitatem.
Ratio: vt possit per oblationem euitari hoc iudi-
cium, & vt sciatur pro qua summa, & pro quo
tempore debeat retineri. Alias opus esset quod
debitor volens recuperare suam possessionem
iustificaret creditorem fuisse satisfactum probā-
do quantitatem crediti ipsius, quod esset absur-
dum *Specul. de pignor. in princ. col. 2. n. 5. & n. 8. versi ca-
terum. Roland. consi. 14. num. 13. Aret. in §. item seruia-
na. in fi. & ibi Io. de Plat. instit. de action. & est decisio co-
ram Cardin. Mellin. Maceraten. domus. extra rotam. 17.
Iunij 1592.*

Vnde cum in causa Francisci Angeli, & Iacobi
& Antonij Francischini non cōstet de certa quā-
titate prætensi crediti eiusdem Francisci confir-
maui secundā sententiam D. Iudicis à quo ad fa-
uorem Francischini reuocando primā latam pro
Angelo, cui non potuit competere intentatum
remediū Saluiani defectu prædictæ probationis.

Neque obstat prætensus census, Quia ex sola
2 assertione venditoris non dicitur probatus † in
præiudicium tertij *Guid. Pap. q. 24. Masquar. conclus.
280. n. 3. Bened. in cap. rainutius. in verb. vxorem. n. 444.
decis. 5. de testam.* Ratio: quia dominia non acqui-
3 runtur † nudis conuentionibus, sed legitimis mo-
dis *l. traditionib. C. de pact. Foller. in prax. censual. in verb.
huiusmodi census super rebus. n. 98.* Maximè vbi non
accedunt adminicula, quibus existentibus plenè
4 † probaretur, prout multas coniecturas refert
*Surd. decis. 10. per tot Felic. de censi. lib. 3. c. 3. nu. 7. vers. sed
guido.* vbi dicit hanc opinionem veriorem, & ma-
gis receptam, quando scilicet constaret vendito-
rem consueuisse soluere, vel alias dispositiuè re-
cognouisse, aut aliquid simile *Foller. de censib. in
verb. huiusmodi census super rebus. num. 98. Rebuf. de con-
stit. reddit. art. 2. glos. 5. n. 6.*

Neque testes aliquid concludenter probāt de
certa quātitate census, ita vt ex eorum depositio-
nibus possit distincta, & plena probatio elici, nec
de aliqua euictione constat, cū nō appareat fuisse
5 † ablatam proprietatem, aut possessionem *l. si ser-
uus venditus. 21. de euict. Castr. in leg. emptorem. 13. §. i-
dem ueratius. de action. empt. Surd. decis. 22. nu. 7.*

Non obstant quæ dicebantur de nullitate pro-
cessus ob præsumptam reuocationem procurato-
6 ris, cum mādatum fuerit factum † iam sunt multi
anni, & nihil per eum gestum *ad cons. Castr. 12. tota
disputatio. n. 7. argumento l. in confirmando. 8. de confirm.
tut.* Quia verius est, quod debet constare de mu-
7 tatione voluntatis, † alias mandatum non extin-
guitur *Ias. in l. sancimus. 27. n. 4. C. de testam.* & ibi hoc
etiam tenet *Castrens. n. 3. vers. quod in aliis*, vbi quod
per longitudinem temporis non dicitur manda-
8 tum reuocatum, dummodo † non superuenerit
iusta causa reuocationis, vt quia procurator effe-
ctus sit inimicus domini, vel ribaldus, quia tunc
etiam sine longitudine temporis censebitur facta
reuocatio *argumento leg. vtilitatem. de confir. tutor.*

Quod etiā procedit in mandato ad delinquen-
dum, nam præsumitur delictum factum in illius
9 mandati executionē † quamuis per longum tem-
poris interuallum fuerit concessum *Marsil. in l. v-
nic. n. 246. de quæstionib. Menoch. præsumpt. 49. num. 12.
lib. 3. & præsumpt. 35. lib. 2. post Bart. & alios in l. non so-
lum. § si mandato. de iniur. Bald. in l. si litteras. in fi. Cod.
mandat. & in l. 1. col. 4. Cod. de seru. fugit.*

Et quod non cēseatur reuocatum mandatum,
10 quamuis per multos annos nihil gesserit † con-
cludit *Alex. cons. 189. in fin. lib. 7.* dicens esse leuem
dubitationem, & loquitur in spatio 20. annorum
*Prob. in addit. ad Monach. in c. licet 15. de procur. in 6. n. 2.
in fi.* vbi quod est notādum contra doctores, qui di-
cunt aliquo spatio temporis reuocari mādatum,
cum constitutio procuratoris non sit eius naturę,
11 at quæ habeat causam † ad tempus, quod ipso iure
ex tempore perit *Anchar. cons. 63. in fi.* & dicit ve-
riorem opinionem *Rot. per R. P. D. Orannm Anconi-
tan. de rinaldinis. 29. ianuarij 1598.*

Minus obstat quod dicebatur de reuocatione
12 procuratoris per comparitionem † principalis *c. si
quem de procur. in 6.* vbi quod debet poni clausula
citra &c. Quia cū sit præsumptiua probatio tol-
litur per aliam præsumptionē, de qua apparet in
13 casu nostro, cum postea principalis sæpè † compa-
ruerit cum d. clausula citra *Bald. in l. mutari. Cod. de
procurat. Rot. per. R. P. D. Orannm ibid. Menoc. præsumpt.
6. num.*

36.n.5.lib.2. vbi quod si dominus tractat negotia
14 litis eadem die, qua constituit † procuratoré, non
dicitur reuocare mandatum, ne in cõnenti detur
mutatio volũtatis, & sic vna præsumptio tollit aliam *Socin.* in specie *conf.17.prosequendo ordinem. n.10.colum.2.versi nam qualis fuit animus. lib.3.*

Nec facit aliud obiectum quod mandatum
non comprehendat huiusmodi causam, Quia ex
lectura illius apparet de contrario: Verum esset,
quod si hoc non colligeretur ex facultate in eo
15 cõcessa per clausulam generalem, quæ subiicitur,
& ad omnes causas coram aliis iudicibus &c. deberet
intelligi de causis, quæ sunt motæ, vel mouendæ
contra eum dumtaxat, cuius nomen in
mandato fuit expressum, non autem contra alios
Bart. in l. quod dicitur. in princ. n.5. de tutel. Rom. sing.156. constituo titium. Et licèt ibi dicat scire, quod contrariũ
est verius, sed nihil voluisse replicare, quia
ad fauorem ipsius fuit decisum. Tamen opinio
16 *Bart.* est vera. Ratio, quia noua persona † nũquam
subintelligitur *l. si ita stipulatus. §. grisogonus. de verb. oblig.* & sequitur *Felin. in c. sedem. n.21. col.4. versic. & dicit. de rescript. Put. decis.112. lib.1. Dec. conf.502. ex duob. col. vlt. in princ. n.9. Oldrad.* in simili *conf.8. quidam paterfamilias. Butr. in cap. dilecti. quæst.1. de donat. Rot. per Card. Mantic. Imolen. Salui. interd. 27. Iunij 1564. Natt. conf.197. n.4. Surd. conf.160. nu.36. lib.2.*

Dummodo aliquod præambulum necessarium
17 non esset ad causam, in qua † constitutus fuit;
tunc enim extenderetur *Bart. in l. ad legatum. de procur. Add. ad Roman sing.156.*

Nec mouet vltimum de incompetentia primi
18 Iudicis: Nam licet videatur, vt de † ea semper
possit opponi *gloss. in clem.1. de sequestr. possess. & fruct.*
Tamen ex processu apparet, quod fuit declaratũ
super competentia, & nihil oppositum, nec ap-
19 pellatum, vnde sustinetur processus; cum † neque
requiratur expressa pronunciatio, quasi sufficiat
procedi ad vlteriora non obstante oppositione,
quæ tunc censetur reiecta *Ang. in l.2. col.4. vers. item non est necesse. ff. si quis in ius vocat. Dec. conf.17. in princ. Rolan. conf.33. n.6. cum seq. lib.4.* Quod etiã procedit
quamuis fuerit appellatum, & iudex non admisit
appellationem, nisi si & in quantum de iure
admitti debet, quia tunc appellatio censetur reiecta
cum huiusmodi verba importent reiectionem,
à qua iterum erat appellandum, alias censetur
approbata talis interlocutoria *Cardin. Socin. & alij* de quibus per *Menoc. conf.176. n.31. & 32. lib.2.*

EPITOME.

Licentia disponendi alte & basse quantum placebit comprehendit liberam & absolutam voluntatem, non arbitrium boni viri. Et quid in dictione prout, quantum, quidquid placebit, aut pro libito voluntatis, liberè, vel similibus, an per eas significetur huiusmodi arbitrium. Dispositio collata in alterius voluntatem quando dicatur nulla. Verba quidquid placuerit an equipolleant clausulæ quibus dederit, ita vt in materia emphyteusis comprehendantur extranei.

SVMMARIVM.

1 *Licentia disponendi alte & basse quantum placebit non comprehendit arbitrium boni viri, sed liberam & absolutam voluntatem. & de ratione n.2. Intellige vt nu. 5.6.8.9.10. & 22. Idem si dicatur prout voluerit, aut pro libito voluntatis: n.25. & 26.*

3 *Qualitas adiecta verbo illud qualificat & reponit in diuersa specie.*

4 *Verbum placet importat arbitrium boni viri.*

7 *Verbum rogo inducit fideicommissum.*

11 *Verbum libere significat liberam voluntatem, prout verbum volo.*

12 *Verba quantum, aut quidquid sibi placebit æquipollent dictioni omnis.*

13 *Dictio quantum refertur ad numerum, magnitudinem, aut mensuram.*

14 *Dictio quidquid posita verbis importantibus arbitrium boni viri illud mutat in liberam potestatem, & impedit appellationem. n.15.*

16 *Dictio prout visum fuerit importat arbitrium boni viri, secus dictio quantum, & quidquid visum fuerit, & de ratione. n.17.*

18 *Verba quidquid placuerit æquipollent clausulæ quibus dederit, ita vt in materia emphyteusis comprehendantur extranei. & n.20. & 21. Intellige vt n.19.*

23 *Liberum dicitur quod caret omni impedimento.*

24 *Qui potest ex pacto disponere dicitur disposuisse decedendo sine testamento.*

27 *Dispositio collata in alterius voluntatem non est valida; Intellige vt n.28.29. & 30.*

CAPVT XXIII.

Licentia de qua agebatur in dubio mihi proposito
data à testatore disponendi alte, &
basse quantum placebit, Verius est, quod comprehendat
liberam & absolutã voluntatem, non
1 † arbitrium boni viri secundum opinionem *Hostiens. in c. si. col. pen. vers. porro. de maiorit. & obed.* quem
sequuntur ibid. *Abb. Butr. Card. & alij,* & multum
notandum dicit ibidem *Felin. col.1. in prin. vers. dum tangitur. n.4. Cardin. Lancell. Roman.20. mill. 20. Iunij 1580. quæ est decis. 640. diuers. par.1.* Ratio: quia sumus
in vna qualitate adiecta verbo importante
2 † arbitrium boni viri, vnde hæc vniuersalitas debet
qualificare id, quod sui natura importabat
arbitrium, ita vt significet volũtatem, cum qua-
3 litas adiecta verbo illud qualificet, † & reportet
in diuersa specie *Surd. conf.34. nu.43. Bart.* in specie *in extrauag. ad reprimendum in verb. videbitur. Corn. conf.156. col.3. lib.2. Doctor. in l. si sic. de leg.1.*

Non obstat quod per verbum placebit, indu-
4 catur arbitrium † boni viri *l. cum. §. sorore. de fideicommiss. liberat. Bart. in l. si quis arbitratu. n.2. ff. de verborum obligationib.* Vnde dicta verba, alte, & basse, re-
5 stringi debent secundum significationem † verbi
placuerit, vt concludit *Abb. in cap. quintæuallis. n.32. in fi. col.10. vers. venio ad secundum. ibi. sed in casu nostro scienter & appensate. de iur. iur. Menoch. de arbitr. lib.1. quæst.7. n.41. Rot. diuers. decis.640. n.22. col. penult. versi. accedit quia prior illa dispositio. p.1.* vbi ex hoc conclu-
6 dit, quod † si post verba, alte, & basse, fuerint posita
verba ben prego &c. restringitur prima illa
facultas, ita vt censeatur inductum fideicommis-
7 sum, prout † est de natura verbi rogo *l. 2. in princ. C. commun. de legat. l. fideicommissa. & l. postulante. 44. §. sed in huiusmodi. & l. titius. 54. vbi Bart. ad trebell. Socin. consi.123. n.3. lib.3. Ruin. conf.112. nu.9. & consil.153. in fi. lib.2.*

Maxime in actibus vltimæ voluntatis, in quib.
verbum placuerit designat arbitrium boni viri,
8 † secus in cõtractibus, nam tunc denotat veram,
& liberam voluntatem *Bec.* qui ita distinguit *conf.*

88.n.48.vbi allegat *Ant.de Prat.vet. conf.49.nu.10. inter consi.feud. diuers.*

Quia omissu quod de dicta opinione *Abb.*
9 dubitat † *Corn.* & contrarium sequitur *conf.221. col.fin.versi.nec refragatur.lib.2.Socin.in l.cam quod.n.2. si cert.pet. & ibi Bologniin.n.21.* Respondetur, quod quando verbum plenum, & liberum adiicitur
16 verbo importanti arbitrium boni viri † tunc importat liberum arbitrium non restrictum ad bonum virum, quia verbum liberum trahit ad se illud arbitrium boni viri, cum sit proprium verbi,
11 libere, significare liberam voluntatem, † prout verbum, vulo, *Ias.in §.bonæ fidei.n.18. inst.de action. col.4. in princ. vers.quod autem de verbo potestatis. Menoch.d.q.7.n.16.* licèt ipse contrarium defendat *Bart. in l.alio.n.9.& 10.de alim.& cib. legat.*

Præterea *Abb.* loquitur quando dictum est vt sibi placebit, secus quantũ sibi placebit, aut quic-
12 quid placebit, † hæc enim æquipollet dictioni omnis.*leg.si ita stipulatus à Seio.de fideiussor.Grat.conf.53. nu.34.lib.1. Rebuf.in l.vnic. C.de sent.quæ pro eo quod inter.in gloss.in verb.quantitate.n.4.* vbi dictio quãtum,
13 refertur † ad numerum *leg.si ita legatum.de leg.1.* licèt quandoque referatur ad magnitudinem, & mensuram *Rebuf. ibidem,* & dictio quicquid, habet tantam vim, vt quamuis sit appositũ verbis impor-
14 tantibus † arbitrium boni viri, illud mutet in liberam potestatem *Bal.de pace constant. §.nomine.in fi. n.2. Ruin.consi.133.n.3.lib.2.& conf.221.n.10.lib.1. Becc. conf.88.n.47. Socin.Iun.conf.102.n.32.lib.2. Paris.conf. 71.n.18.lib.3. latè Surd.consi.380.nu.37.lib.3.* vbi sub-
15 dit ex istis verbis † impediri appellationem *Inno. in c.fin.de feriis. Bald.in l.2. in princ.vers. tertio quod hic non fuit. C.quomod.& quand.iud.*

Et aliud est, quando dicitur prout visum fuerit, sicut loquitur Abb. aliud verò si dicatur
16 † quantum, vel quicquid visum fuerit, cum in primo casu dicta verba importent arbitrium, quod non est in secundo, quia extenduntur ad liberam
17 voluntatem. Ratio: quia † propter suam generalitatem excedunt arbitrium prædictum, vt in specie notat *Surd.d.conf.380.n.37.vers.aliud enim est.vsq. ad n.41. & est decisio Rot. per Card. Lancell.romana.domus. S.Eustachij 17.Februar.1581.* vbi quod quando cum verbo placuerit adest dictio vniuersalis, quicquid significatur libera voluntas, non arbitrium boni viri; subdens per ista verba tanquam æqui-
18 pollẽtia clausulæ † quibus dederit in materia emphyteusis comprehendi etiam extraneos *Dec.consil.170.in causa venerabilium.col.1.versi.sed difficultas.n. 2.Paris.conf.71.n.44.lib.3.Surd.conf.551.nu.28. & 18.* vbi quod ista clausula quibus dederit facit emphyteusim, & feuda hæreditaria alienabilia, & transitoria ad extraneos, etiam fœminas, & de clausula quicquid videbitur *Soci conf.266.col.19.in princ.nu.38.versi.sed in casu nostro fuit data.lib.2.Ofasc. decis.164. n.1.*

Quando præsertim est posita d. clausula in di-
19 spositionis, & in casu in quo sunt † seruatæ solẽnitates. *Soc.ibid.* quicquid dixerit *Ruin.conf.99.n.11.li. 4.* quia est verior opinio contra eũ stante dictio-
20 ne † quicquid, tanquam vniuersali *Card.Lancell.in d.causa Romana domus. Roland.conf.34.n.87.lib.4.* non obstante quod verba generalia debeant intelligi iuxta naturam actus, scilicet requisito domino directo secundum *Speculat.de locat.§.nunc aliquid.n.*
21 94. Quia illius opinio † non approbatur *Cassad. decis.3.in fi.n.9.eod.tit. de locat. Lancell.ibidem.*

Accedat quod *Abb.* debet intelligi secundum subiectam materiam in compromissis, in quibus agitur de præiudicio partium litigantium, vt mi-
22 nus † eis præiudicetur, secus in actib. priuatorum, in quib. tractatur de præiudicio agentis tantum.

Quod magis erat in casu, de quo agebamus, quia aderant verba, quod possit liberè dispone-
23 re, & liberum dicitur, † quod caret omni impedimento, & contradictione, ita vt nulli subiaceat necessitati; vnde si requireretur arbitrium boni viri non esset libera dispositio *Bald.in cap.quæ in ecclesiarum.col.1.n.4.vbi Dec.col.1.n.3.de constit. Surd.decis.272.nu.14.& consi.143.n.23.* vbi ex his latè con-
24 cludit, quod qui potest † ex pacto disponere poterit dici disposuisse decedendo sine testamento.

Item facit in casu nostro verbum pro libito voluntatis, quod non importat arbitrium boni vi-
25 ri, sed absolutam † voluntatem, & nullis legibus regulatam *Bart. & Alex. in l.si sic. de leg.1.& ibi Ias. in prin.n.24.Menoch.lib.1.quæst.7.n.32.de præsump.Felin.in cap.1.n.51.de constit.versi.& de hα verbis.col.15.in fi.Abb. in c.2.in 3.not.de sequest.possess.Socin.consi.123.n.1.in fin.*
26 *versi.secundo quod possit.vol.3.* vbi de facultate † vtendi, prout voluerit, quæ non importat arbitrium boni viri *Gabr.conf.143.in fi.lib.1.*

Non obstat nullitas prætensa de huiusmodi
27 dispositione, tãquam collata in alterius † voluntatem, quod est prohibitum. Quasi non possit vnicus actus esse morientis & viuentis *l. illa institutio.de hered.instit.Bald.in leg.1.n.6.col.fin.in princ. versi. iuxta hoc quæro. C.de sacros.eccles. Ang.conf.201.n.2.Ias. in l.2.not.de vulg.Gail.obseruat.117.n.1.lib.2.*

Quia prædicta procedunt, quando tractatur
28 de arbitrio, seu voluntate dispositiua, † tunc enim, siue adsint verba importantia arbitrium boni viri, siue liberam, & absolutam voluntatẽ semper in vtroque casu dispositio est nulla. Ratio, quia testator debet disponere secundum suam, non alienam voluntatem, cum non possit per alium, quod sibi solum per legem conceditur, secus autem vbi agitur, prout in casu nostro, de arbitrio distributiuo, electiuo, & declaratiuo,
29 † tunc enim non sumus in substantia dispositionis, & facti, aut in facultate disponendi, & in facto ipso, sed in distributione, vel declaratione rei iam perfectæ, quæ potest in alterius voluntatem conferri, tanquam actus iam fuerit perfectus in materia, & in forma, prout in specie distinguit *Dec.consi 494.num.3. Ruin.conf.21. numer.6.lib.2.post gloss.& Bart.in leg. illa institutio.de hered.instit. Peregr.de fideicommiss. art.33. numer.52.* & clarius *Surd. consi. 380.num.43.vsque ad 46.lib.3. post Bald. in l.executorem.num.4.C.de execut.rei iudic.* & cum casu nostro dispositio, seu declaratio versatur circa acciden-
30 talia, † seu circumstantias facti principalis est vera declaratio, tanquam non respiciens substantiam actus, quia tunc esset noua dispositio, & non admitteretur *Ann.consil.84.numer.x. vers. præterea licet communiter. Becci. consil.3. num.44. Roland.conf.15. num.27. lib.3.* Ideo potuit secundum liberam voluntatem fieri declaratio, non iuxta arbitrium boni viri, prout verius esse dixi ex supra allegatis.

EPITOME.

Possessor rei censuatæ, quando possit cõueniri actione personali directa, & via executiua ad cano-

canonis, seu census solutionem. Assertio venditoris, quod res est censoata an probet ceosum: & quid quando dixit rem esse liberam, an tunc excusetur emptor à caducitate si non soluit canonem eum non esset libera.

SVMMARIVM.

s *Possessor rei censuatæ non conuenitur actione directa ad solutionem canonis, seu census, sed auocatur possessio per hypothecariam, quo casu non datur retentio possidenti, nisi soluat: n.2. Intellige vt n.5.10.12.13.& 20.*
3 *Actio personalis non sequitur fundum, nec fundi possessorem.*
4 *Clausulæ ius & iustitiam, & omni meliori modo non trahuntur ad remedium diuersum.*
6 *Actio personalis quando competat pro pensione, etiam contra tertium, & agatur via executiua. n.7.& 8.*
9 *Debitor potest cogi ad faciendum instrumentum guarantigiæ.*
11 *Præsens, & tacens sibi præiudicat, quando vltra taciturnitatem concurrit aliquis actus positiuus.*
14 *Venditor asserens rem censualem non probat in præiudicium tertij nisi fuerit probata solutio census facta per vendentem.*
15 *Dominia non acquiruntur nudis conuentionibus, sed legitimis modis.*
16 *Vendens non potest facere rem esse liberam, quamuis talem asserat.*
17 *Assertio venditoris quod res est libera causat in emente bonam fidem, ita vt non possit dici cecidisse in commissum, si non petierit inuestituram, aut dominum non recognouerit.*
18 *Præsumitur pro libertate non pro seruitute.*
19 *Clausula sola facti veritate inspecta, & summarissime significant manum regiam.*

CAPVT XXIIII.

POssessor rei censuatæ fuit conuentus per Monasterium Sancti Augustini personali actio-
1 oe directa †ad canonis, seu census solutionem,
quæ actio videbatur non competere. Nam qoando res obligata alienatur, secundus emptor, vel donatarius non se obligauit domino ad pensionem, dominium enim vtile transiuit in eum propter voluntatem domini, non aotem obligatio personalis ad pensionem: Ideo debet auocari
2 possessio per hypothecariam, †& si possidés tunc
voluerit ipsam rem retinere, & noo aodiemr nisi canonem offerat, & soluat: Istam practicam docet *glo. in l. si vsusfructus nomine. 7. in verb. condici poterit. ff. vsufr. quemad. caue. Specul. de locat. §. nunc vero aliqua. versi. 127. Castr. in l. ex venditione. 42. in fi. de action. emp. & in l. imperatores. 7. in princ. de publia. & vectigal. Afflict. decis. 95. n. 3. Ias. in l. 2. n. 150. C. de iur. emph.*

Prout regulare est, vt actio personalis non se-
3 quatur fundum, neque fundi †possessorem *l. 1. §. si hæres. ad trebel. Guid. Pap. q. 576. in princ. Vrsil. ad Afflict. decis. 285. n. 7. Rom. cons. 488. hæc sequestratio. in fi. Foller. in prax. censuat. in verb. huiusmodi census num. 97. Aym. cons. 217. n. 4. vers. secundo modo.*

Ex quibus dicebat emptor se debere absolui, tanquam fuerit contra eum certa actio intentata, quæ cum non competat, non debet trahi ad re-
4 medium diuersum, †sed sequi absolutio, quam-
uis adesseot clausulæ ius, & iostitiam, omni meliori modo, & similes *Surd. cons. 273. n. 24. & 28.*

Contrarium tameo dixi: Nam ex iostrumento venditionis constat, quod venditor declarauit rē venditam esse obligatam d. Monasterio pro annua quanotare, de qua in actis, & emptor illam acceptauit cum huiusmodi onere, quo casu vide-
5 tur se in consequentiam obligasse †ad illius one-
ris solutionem: & non contradicendo; assensum præstasse; maximè fauore Ecclesiæ, quicquid sit in aliis, quorum respectu taciturnitas non habetur pro consenso, ita in specie concludit *Rom. cons. 311. n. 3. colum. 1. in fi. Guid. Pap. quæst. 576. n. 2. versi. colige. Afflict. decis. 95. nu. 6. Captaq. decis. 302. lib. 2.* vbi loquitur de pensione, quod competat pro ea actio personalis, quia beneficiatus acceptaos be-
6 neficiom grauatum pēsione videtur qoasi † con-
trahere, & se obligare ad onera, cum etiā ex quasi contractu oriatur actio personalis *§. omnium. instit. de action. Gig. de pens. quæst. 51. Rom. cons. 388. n. 8. colum. vlt. versi. & quia sufficiunt.* Ita vt etiam tertius
7 †possessor cogatur recognoscere sub guarātigia;
Nam recognitio interponitur ad effectum, vt possit competere ius executionis cōtra ipsum recognoscentem, quasi hæc sit mentio contrahentium, seo potius natura actus, quæ est seruanda; ideo tertius possessor iure debet cogi sub dicta guarantigia; Nam alias iostrumentum recogoi-
8 tionis †noo haberet paratam executionem, pro-
ut in specie concludit *Felician. de censib. lib. 6. cap. 6. & vlt. in fi. n. 8.* Exemplo debitoris, qui etiam cogi potest facere instrumentum sub guarantigia
9 †secūdum opinionem *Galles. ad formul. oblig. cam. p. 3. quæst. 3. n. 3. Bened. de Barz. de guarantig. p. 1. q. 5.* contra *Aug. in l. si pupillus. de nouat. Bart. & Alex. in l. si finita. §. eleganter. de damn. infect.*

Immo idem esset in aliis etiam non priuilegia-
10 tis, quia quilibet emptor sciens rem esse †graua-
tam aliquo onere per declarationem factam à venditore, non contradicendo dictæ declarationi sibi præiodicat, & illi videtur acquiescere, Maximè qoando vltra taciturnitatem concurrit aliquis actus positiuus, puta promissio de releuaodo indemnem venditorem à futuro damno, em-
11 ptio, solutio, vel quid simile, tunc †enim præseos,
& tacens sibi præiudicat *Bald. in leg. si absenti. colum. 2. C. si cert. pet. Natt. cons. 131. n. 4. libr. 1.* Et ita in terminis concludit *Surd. decis. 32. n. 10. vsque ad n. 14.* v-
12 bi generaliter dicit †istud verum esse nulla habi-
ta distinctiooe inter Ecclesiam, pupillum, rempublicam, aut alios priuatos, cum in omnibus militet eadem ratio, quod videaotur se obligasse, & quasi contraxisse per d. approbationem; Prout etiam voluit *Foller. in prax. cens. in verb. tanquam res iudicatas. n. 30.* vbi dat ratiooem, quia stante illo o-
13 nere census †minus pretij soluitur pro re empta,
cuius rei occasione licèt debeatur censos, tamen acceptando eum onere videtur esse pręstatio personalis ratione rei *ad notat. per Albert. in l. fin. §. vlt. de contrahen. empt.*

Quæ magis proceduot in casu de quo agimus, quia vltra assertionem factam per venditorem, quod res est oneri sobiecta, concurrit probatio per Monasterium ex productione instrumenti; in qoo apparet alias fuisse solutū per venditorem huiusmodi canooem, seo censum, quo casu rectè
14 probatur †res censualis non solū in præiudicium
venditoris, sed etiam quorumcuoqoe soccessorum, cum alias non sufficeret sola assertio venditoris *Guid. Pap. quæst. 24. Foller. in prax. cens. in verb.*

huiusmodi census super rebus.n.98.post Specul.de emphyt.
§.nunc aliqua.vers.74. Masq.conclu. 280.n.2.& 3. vbi
ita intelligit *Aim.cons.*217.*nu.*4.prout etiam voluit
Bened.in c.rainutius.in verb.vxorem.n. 444.*decis.5.de te-*
15 *stam.* Ratio: quia dominia † non acquiruntur nu-
dis conuentionibus, sed legitimis modis *l.tradi-
tionibus.C.de pact.*

Prouté conuerso quamuis vendens assereret
rem venditam esse liberam, non tamé potest fa-
16 cere rem † esse talem si non est *Bald. in l.2. C.sin.
cens.vel reliq.Castr.in l.inter debitorem.ff.de pact.Bertaz-
zol.clausl.21.gl.28. in prin.* Licèt huiusmodi assertio
facta per venditorem emptori, quod res vendita
17 erat libera illi prodesset, † & causaret bonam fi-
dem, ita vt non petendo inuestituram, nec reco-
gnoscendo censum, neque illum soluendo non
caderet in cōmissum. Quasi pro libertate præsu-
18 matur non pro † seruitute vt concludit in specie
*Guil. Bened.in c.rainutius in verb.& vxore 4.n.449.dec.
5.de testam.* vbi dicit notãdum quia quotidianum,
*post Guid. Pap.q.24.& ibi Add per tex. in l.bonæ fidei em-
ptor.de verb.signif. & in l. bona fides possessor. de acqu.rer.
domin.l.1.§.dies.quand.dies leg.sed.Masq.concl.280.n.4.*

Ex prædictis declaraui bene actum per Mona-
sterium, ideo illi per possessorem satisfaciēdum,
Et contraria procedunt quando non constaret,
quod tertius possessor se obligasset ad onus rei,
quæ ad eum pertinet *Castr. in l. in venditione. de a-
ction.empt.Surd.Foller.& alij supra allegati.* Quorum
disputatio neque erat necessaria, cum in huius-
modi causa esset procedendum sola facti veritate
inspecta, & summarijssime, & etiam sine scripris;
Vnde iudex id solum poterat attendere, an ali-
quo modo competat ius Monasterio, cum per
19 dictas clausulas censeantur † sublatæ omnes so-
lemnitates iuris ciuilis, ita vt possit iudicari secū-
dum quod Deus esset iudicaturus, & procedi
manu regia *Natt.in clem.sæpe. §.non sic.de verb.signific.
Bald.in leg.penul.versi.sexto quæro.num.9.C.de iur. delib.
Roland.cons.53.n.13.lib.2. Bertazz. in leg.si quis maior.
qu. 4.nu.60.& 61. C. de transact.* & in specie census
petiti actione personali contra tertium, quod
20 possit pronunciari † in hypothecaria quando ad-
est clausula ius, & iustitiam, quæ intelligitur om-
ni meliori modo dicit *Afflict.decis.95.in fin.*

EPITOME.

Dominus fundi locati quando sit præferendus in fructibus ex fundo perceptis creditoribus habentibus anteriorem hypothecam. Mutuans ad rem aliquam emendam an habeat eandem rem tacito iure pignoris obligatam. Locans pascua quando præferatur anterioribus creditoribus, & habeat hypothecam super animalibus pro pretio fœni. Hospes an possit retinere pro alimentis bona eius, quem aluit, & personam. In actione furti an sufficiat tacita obligatio, & conuentio, vel requiratur expressa.

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca tacita legalis non inducitur nisi in casibus à iure expressis.*
2 *Dominus fundi locati non est præferendus in fructibus ex fundo perceptis creditori habenti anteriorem hypothecam.& n.3. Contrarium est verum n.9.10.11.& 16.*
4 *Res vendita non est obligata venditori pro pretio. Fallit num.7.*
5 *Creditores anteriores præferuntur venditori in mercibus venditis.*
6 *Venditio transfert dominium.*
8 *Mutuans ad rem aliquam emendam non præfertur habenti hypothecam, sed habet solum personalem actionem. Fallit. n.23.*
12 *Pretium quando succedat loco rei.*
13 *Res empta ex pecunia pignorata non est pignorata.*
14 *Dominus potest retinere loco pignoris fructus ex fundo recollectos intra illum existentes.*
15 *Dominus rei censuatæ potest retinere fructus eiusdem rei, si census non sint solutus.*
17 *Locans pascua habet hypothecam super animalib. pro pretio fœni, & præfertur anterioribus. & ita seruatur de consuetudine.n.18. Contrarium est verius.n.22.*
19 *Hospes potest retinere personam, quam alint, & multo magis bona, tanquam accessoria ad personam, & ita seruatur n.20.& 21.*
24 *Negotium non dicitur vtiliter gestum quatenus excedit debitum modum.*
25 *Colonus non habet facultatem vendendi fructus pensione non soluta.*
26 *Quod non est in bonis debitoris simpliciter non transit in obligationem creditoris simpliciter.*
27 *In actione furti non sufficit tacita obligatio, & conuentio, sed requiritur expressa, & n.28.*

CAPVT XXV.

HYpotheca tacita legalis non inducitur nisi
1 in casibus à iure expressis † *gloss.vlt.in fi.in l.2.
de priuileg.credit. Rep.in leg.dabimus.nu.9.eod.tit. Surd.
decis.271.n.10.& de alim.tit.5.q.44.n.20.* Ex quo vi-
debatur dominū fundi locati non esse præferen-
dum in fructib.perceptis ex ipso fundo creditori
2 hypothecam anteriorem † habenti, cum prior in
tempore sit prior in iure *leg. potior. qui potior. in pi-
gnor.hab.* nisi in casibus expressis. Ratio, quia in
locatione habetur fides de pretio, vnde domi-
nium fructuum verè transit in conductorem, &
consequenter locator cōcurrere debet cum cre-
3 ditoribus conducentis, & ita in specie † per mul-
tis argumenta concludit *Morla. qu.3.tit.10. de locat.
& cōduct.* vbi testatur esse verissimam opinionem.

Ideò dicimus rem venditam non esse obliga-
4 tam venditori † pro pretio *leg. quamuis. de in rem
verso.leg.1. in fin.de reb.cor.* Quamuis enim possit di-
ci quasi pignus, quia ante traditionem potest re-
tineri; Tamen non est verè pignus, nam re tradi-
ta non conceditur auocatio *gloss in l. Iulianus. §.of-
ferri.in verb.retinere.ff.de action.empt. Bald. in l. vlt.in fi.
C.commod. Bart.in l.si cum dotem. §.si.solut. matrimon.
Surd.decis.220. num.33.* vbi ex hoc inferunt, quod
in mercibus venditis præferuntur creditores an-
5 teriores venditori, † quamuis habeant solum
personalem *Ias.in leg.creditor. num.5. colum. 1. versi.
nota tamen diligenter.* vbi de communi. *si cert.pet. Ne-
guf.de pignor.4. memb.5.p.numer.3.* Nam per huius-
6 modi venditionem † fuit translatum dominium
in emptorem *§. vendita. versi. sed si is. instit.de rer. di-
uis.* vnde venditor habet solum personalem ex
vendito ad pretium consequendum, quæ non
sequitur rem. *l. procuratoris. §. plane.versi. quod si de-
di.de tributor. action.* & est communis *Gomes.var.re-
sol.cap.2.tom.2.*

Quare cautela est, vt venditor faciat sibi obli-
7 gari rem venditam pro solutione pretij, tunc † e-
nim præferetur omnibus creditorib. anteriorem
hypo-

hypothecam habentibus, vel apponat pactum
impediens dominij translationem, donec pretiū
solutum fuerit *Rip. in l. priuilegia.n.32. de priuil.credit. col.6.ad med.vers.nono fallit.Gomes.& alij per Morl.tit.9. de contrah.empt.in præmissis.q.1.n.100.*
Idem est in mutuante ad rem aliquam emen-
8 dam, qui habet solum actionem personalem, †
non tamen præfertur alij habenti hypothecam *gl. in l.quod qui.de priuil.credit.Bar.in l.interdum.qui potior. in pign.habean.Sali.*qui de communi *in auth.quo iure. q.2.C.eod.tit.Bald.in l.quamuis ea.17.C.de pignor.Surd.*
qui etiam de communi *de alim.tit.8.priuil.48.nu.4. & 7.* Quicquid dicat *gl.in auth.quo iure in verb.personali in fi. C.qui potior.in pign.* Quia contra eam est
verior opinio, vt testatur *Morla tit.9 de contrah.in. emp.ante q.1.n.101.* Et contraria procedunt, vbi ipse
mutuans sibi prospexit per hypothecam expres-
sam rei mutatæ, tunc enim præfertur aliis anterio-
rem habentibus *Afflict. decis.306. num.4. Bertazz. claus.34.gl.3.num.5.*
Contrarium tamen declaraui, quod immo do-
minus præferatur anterioribus creditoribus in
fructibus perceptis ex ipso fundo locato, cum il-
9 li sint tacite obligati † ipsi domino pro pensione
l.in prædiis.7.ff.quib.mod.pignor.vel hypot.tacit.contrah. & ibi Bart. & Ang.in princ. Idem Bart.in l.si seruus communis.63.§ locaui.de furt.vbi etiam Ang.in princip.Ias. in l.item quia.num.15.ff.de pact. Surd. decis.97.numero 4.post Neguf.de pignor.4.m.2.p.num.147.vers.illud tamen. & num.148.in fin.vers. vnde vera est conclusio.
vbi testatur de magis recepta opinione, siue simus
10 in naturalibus, † siue industrialibus, dummo-
do extent; Nam si fuissent alienati, eorum pre-
tium non veniret in tali obligatione. Ratio, quia
quando sumus in actione singulari pretium in
11 hypothecaria † non succedit loco rei *Bartol. in l.1.de distr. pignor. & in l.qui à debitore.in princip.ff.quæ in fraud.credit.* & sicut non venit pretium reda-
ctum ex fructibus, multo minus venit prædium
emptum ex pretio dictorum fructuum *l.3.Cod.in quib.caus.pign.tac.contrah.Ias.in l.item quia numero 18.*
12 *de pact.colum.penult.in gloss.in verb.inuecta.* Licèt † in
vniuersalibus, & in subsidium re empta vel præ-
scripta pretium succedat loco rei *Ang.in dict.l.in prædiis. Doctor.in l.imperator.§.cum quidam.de leg 1.&*
13 *in l.si cum seruum.si cert.pet.* Neque res empta † ex
pecunia pignorata est pignorata *l.idemque §.vltim. qui pot.in pign.hab. Tiraquell.de retract.lignag.§.32.numero 16.* vbi multis similibus comprobat, nisi in
vniuersalibus, vt latè ibidem *Tiraquell.numero 19. & 20.*
Ideò dixit *Bald. in l.adem.colum.1. ad med.post vers. sed hoc videtur.Cod.locat.* quod dominus potest re-
14 tinere loco pignoris † fructus ex fundo recolle-
ctos, adhuc tamen intra illum existentes prohi-
bendo; ne colonus inde exportet *arg. l.iulianus.§. offerri.de act.empt.l.quod si nolit.§.idem marcellus.de adil. edict.*
Prout etiam dominus rei concessæ in censum
15 potest detinere fructus eiusdem † rei propter non
solutum censum, nisi fructus pendentes fuerint
Morla d.q.3.tit.10.de locat.& conduct.n.6.
Vnde dominus fundi tanquam prætendens do-
minium actu permanens in hypotheca debet
16 præferri † anterioribus creditoribus, vt concludit
Bald.in l.in rebus,in princ. C.de iur.dot.per tex.in l.si ventri.§.in bonis. de priuil.credit.& l.ex facto.de pecul.& l. quidam.de in rem verso.

Amplius qui locauit pascua, vel prata habebit
hypothecam, etiam super animalibus, aut armen-
17 tis † pro pretio fœni, quod fuit consumptum ab
illis, ita vt præferatur anterioribus creditoribus
Caualcan. decis.44.num.47.per tex.in l.interdum. & l. huius.qui potior.in pign.habeant. Et ita seruari per con-
18 suetudinem † Mediolani approbatam dicit *Surd. de alim.tit.8.priuil.62.nu.19.* Ratio est ob causam
conseruationis rei, in qua si aliquid fuerit impen-
sum datur hypotheca & retentio *l. in rebus. §. possunt.ff.commod.Neguf.de pign.3.m.7.p.n.14.*
Quod etiam procedit in homine libero, prout
19 in hospite, qui poterit retineri pro alimentis † sibi
præstitis *Rebuf. de lit.oblig.glos.2.num.31.super Constit. Regn.tom.1.art.4.* vbi quod etiam auctoritate pro-
pria hoc licebit, & ita seruari in Carceratio, qui
20 retinet carceratum † dicit *Guid.Pap.q.448.Surd.de alim.tit.1.q.71.n.5.* vbi quod opinio *Iacob.de Aret.* te-
nentis contrarium non seruatur de consuetudi-
ne, & ibi etiam allegat *Solam.super Constit. Pedem.in decret.de captur.debit gl.3.nu.6.per l.1.C. de infant.expos.*
vbi etiam pro cibatus præstitis corpus humanum
retinetur: *Idem Surd. de alim.tit.8.priuil. 62.nu.18.& 19.* vbi etiam quod huiusmodi retentio magis da-
21 bitur in rebus † tanquam accessoriis ad perso-
nam, quamuis regulariter non possit retineri vna
res non meliorata pro alia meliorata *Castrens.cons. 270.lib.2.in 1.dub.Tiraq.de retract.conuent.§.7.gl 1.nu. 11.per gl.* quam dicit notandam *in l.plane.41.in verb. deducat.vbi Ang.de petit.hered.*
Licèt prædicta de armentis non sint tuta, quia
contrarium est verius, vt testatur *Surd de alim.priu. 61.tit.8.nu.19.& tit.1.q.70.nu.10.* Requiritur enim
22 † quod locatio fuerit facta expressè in illam cau-
sam, secus si pascua sint locata simpliciter, vel fœ-
num venditum, & ita loquitur *tex.in d.l. huius.qui pot.in pigno.hab.* Prout dicimus de mutuo in refe-
ctionem, vel conseruationem rei, nam ad hoc vt
præferatur anterioribus creditoribus debet pro-
23 bari † pecuniam mutuatam in eam causam, &
conuersam in illud opus, & quod fuit necessaria.
Hypotheca enim cum eo priuilegio eatenus
competit, quatenus pecunia erat necessaria, si e-
nim mutuatum fuerit vltra necessitatem non da-
retur hypotheca *l.vltim.in fin.princip.de exercitor.Ne-*
24 *guf.de pignor.2.m.5.p.num.18.* Quatenus enim † ex-
cedit debitum modum non dicitur negotium v-
tiliter gestum *l.si seruum. C.de negot.gest.Salicet.in l.alimenta.numero 4.Cod.eodem titul.vers.& est ratio.ibid. aut alias non erat facturm. per l. in rebus: §. possent.ff. commod.*
Non obstant contraria quod immò fructus ef-
ficiantur emptoris, cum colonus habeat ius per-
cipiendi, & faciendi suos, vnde poterat illud ius
transferre in alium *l. adibus.§.1.de donation. l.in venditione.in princ.de bon.auctor.iud.possid.* Quia illud est
verum, quando colonus haberet ius percipiendi
fructus simpliciter, & esset merces soluta, sed
25 quando illa non fuit soluta, † non videtur, quod
habeat facultatem vendendi fructus alteri, cum
debeant remanere obligati domino pro pensio-
ne *Bar.in l.si seruus communis.63.§.locaui.in fi.ff.de furt. Salic. in l.traditionibus. num.5.oppos.5.vers.ex qua habes quod colonus.C.de pact.* Quod enim non est in bonis
26 debitoris † simpliciter non transit in obligatio-
nem creditorum simpliciter *l.iulianus.16.vbi Bart. de manumission.*
Neque obstat *tex.in l.si seruum communi.§ locaui*

ff.de furtis. vbi requiritur conuentio, vt fructus sint
obligati domino, vnde illa cessante non erit quę-
rendum de hypotheca. Quia nos loquimur de
merecde seu pensione pro qua verius est fructus
esse tacitè hypothecatos: Contrarium autem
27 procedit in actione furti, ad quam † obtinen-
dam non sufficit tacita obligatio, sed requiritur
expressa *l. si is qui rem. 68. & ibi gl. in verb. speciali, de fur.*
& ita loquitur *tex. in d. § locaui.* vbi requiritur ex-
pressa conuentio pro furto; *& facit l. interdum. 50.*
cod. tit. de furt. vbi vxor non habet actionem furti
28 pro re dotali, licèt † habeat tacitam hypothe-
cam, & ita prædicta esse intelligenda dicit *Bart. in*
dict. § locaui. in princ. versic. requiruntur enim. & ibi etiam
Ang. in princ. vers. in glosa causa tollenda. post gl. in l. actio-
ne. 19. § si. in verb. vendiderit. ff. de furt.

Nec facit quod tacita hypotheca cum præla-
tione non inducatur, nisi in casibus expressis:
Quia satis supra dictum est esse expressum *in l. in*
prædiis. quibus mod. pign. tacit. contrah. cum aliis supra al-
legatis.

EPITOME.

Emptio facta per minorem cum pacto retrouendendi quando dicatur valida. Minor, & tutor an possint concedere nouum terminum ad redimendum. Emptio minoris est nulla non adhibitis solemnitatibus requisitis per statutum. Dilatio quãdo concedatur in contractibus illicitis, & suspectis post tempus datum ad redimendum. Minor restituitur non probata læsione aduersus tempus ad redimendum. In actibus momentaneis, qui possunt expediri post terminum quando detur petitio post tempus, & quid in venditore. Et quando audiatur volens redimere post tempus conuentum.

SVMMARIVM.

1 *Pactum retrouendendi non potest apponi in contractu minoris, cum illud sit alienatio. Intellige vt nu. x. & de ratione. n. 4. 5. 6. & 7.*
3 *Pactum de retrouendendo est pars contractus, & pretij.*
8 *Minor & tutor non possunt concedere nouum terminum post lapsum tempus ad redimendum, neque prorogare antequam labatur. n. 9.*
10 *Administrator non potest prorogare tempus solutionis debitoris pupilli. Fallit vt n. 11.*
12 *Emptio seu ratificatio minoris est nulla non adhibitis solemnitatibus requisitis per statutum. & de ratione. nu. 13. & 17.*
14 *Statutum quamuis loquatur in venditione extenditur ad omnes contractus.*
15 *Emptio & venditio sunt correlatiua.*
16 *Exemptio concessa emptori prodest venditori.*
18 *Dilatio solet concedi ad redimendum vltra tempus conuentum in contractibus licitis, quia in suspectis venditor audiretur in perpetuum ad redimendum non obstante lapsu temporis. num. 20. & fieret imputatio fructuum in sortem. num. 21. Contrarium quo ad fructus. num. 22. & de ratione num. 23.*
19 *Mora modici temporis est parui præiudicij.*
24 *Minor restituitur aduersus tempus lapsum ad redimendum, etiam non probata læsione. n. 26.*
25 *Læsio dicitur probata quando res minoris erat maiorum suorum propter affectionem. & nu. 27. Intellige vt n. 28.*
29 *Venditor non auditur lapso termino ad redimendum, & est verior opinio. n. 30. & de ratione n. 31. Amplia quamuis venditor dixerit, vt emptor veniat quandocunque ad redimendum. n. 34. & de ratione. nu. 35. Amplia nu. 36. & 37.*
32 *Petitio post tempus quando detur.*
33 *Conuentio non valida, sed dependens à facto Principis potest extendi, etiam sine consensu partis, secus in valida de per se, quam Princeps non prorogat.*

CAPVT XXVI.

Emptionem factam per minorem cum pactò
retrouendendi, Dixi validam esse, Licèt enim
istud pactum non videretur posse apponi sine so-
1 lemnitatibus, † quasi dicatur alienatio *Cast. cons.*
112. viso themate. in fi. lib. 1. post Io. And. ad Specul. in rub. de
pact. col. 1. Tamen intelligitur quando ex interual-
lo post contractum perfectum apponeretur hu-
iusmodi pactum, quod non est in casu nostro,
2 cum fuerit statim † in venditione appositum.
Ratio differentiæ est, quia cum istud pactum ap-
ponitur ex interuallo oritur præiudicium mino-
ri, cui iam dominium erat acquisitum ex contra-
ctu perfecto, & consummato, ideò iam cœpit mi-
nor non posse obligari; quod non est quando
3 statim fit conuentio, in qua potest † venditor ad-
iicere conditionem, & legem sibi magis visam,
ita vt minor eam teneatur cum illo onere acce-
ptare, vel in totum reprobare *l. quoties. C. de donat.*
quæ sub mod. Socin. cons. 100. col. fi. in princip. n. 2. lib. 3.

Maximè quia huiusmodi pactum de retrouen-
dendo est pars contractus, & pretij, & ideò res ita
vendita pro minori pretio præsumitur empta,
4 † quam neque vendens distraxisset, nisi ex illo
pacto liceret redimere, prout per istas, & similes
rationes concludunt in specie *Alber. & Ang. in l. con-*
tra. § si filius. vbi Ias. num. 10. in 4. notab. de pact. Curt.
Iun. cons. 146. col. vlt. in fi. num. 6. qui tamen hoc ad-
mittit in tutore, secus in minore *Pinell. in l. 1. p. 3. nu.*
53. versi. infertur decimo nono. Cod. de bon. matern. Tiraq. de
retract. conuent. ad fin. tit. nu. 2. cum seq. & ibi *n. 13. in fin.*
dicit nullam esse faciendam differentiam inter
tutorem, & minorem. *Surd. decis. 220. nu. 25.* vbi de
5 magis recepta, † æqua, & vera opinione testatur
& decis. 344. num. 25. Caualcan. de tutor. num. 246. Ber-
trand. cons. 15. lib. 2. quasi illa rescissio sit executio
primi contractus *l. si is qui sine § si ab ignoto. de manu-*
mis. l. 1. in fi. de reb. eor. Bald. cons. 415. ista solemnitas. lib. 2.
6 & non † sit alienatio, sed reintegratio iuris Do-
mini concedentis *Corbul. de caus. priuat. ob non so-*
lut. canon. numero 2. & 3. ampliat. 27. arg. l. si vnus. § pa-
ctus ne. ff. de pact. Abb. in cap. 2. num. 2. de condit. apposit.

Ex prædictis colligitur responsio ad *tex. in l. ad*
resoluendam. C. de præd. minor. Quia illius dispositio
procedit quando ex interuallo post perfectam
7 venditionem apponeretur † huiusmodi pactum,
secus si incontinenti per rationes differentiæ de
quibus supra *Cast. cons. 318. considerandum. in fin. num.*
4. lib. 1. & cons. 245. in fin. lib. 2. Doctor. in l. seruus. in fin.
Cod. de pact. & ita in terminis concludit *Tiraq. de re-*
tract. conuent. ad fin. tit. num. 12. vbi etiam *num. 13.* re-
spondet ad tex. *in l. 1. § vlt. cum l. seq. ff. de reb. eor.* per
quem contrarium tenebat *Caualcan. de tutor. num.*
246. vers. quamuis & melius videatur. & vers. vnde
colligitur.

Ideò videmus quod si esset lapsum tẽpus ad re-
dimendum, minor neque tutor possent † de nouo
conce-

concedere alium terminum, quia tunc esset alie-
nate, cum iam sit quæsitum ius minori *Tiraq.* in
specie *de retract. conuent. ad fin. tit. num. 17.* Vbi am-
plius cõcludit, quod neque tempus ad redimen-
9 dum poterit protogari per minorem, † seu tuto-
rem etiam antequam terminus fuerit elapsus,
prout neque tutor, procurator, aut administrator
10 prorogar debitori pupilli † seu minoris tempus
solutioni debiti præstiturum per *tex. in l. quis roma. §. callimachus. de verb. oblig. Bald. in l. pactum curatoris. in princ. & ibi Salic. in fi. C. de pact.* Nisi circa solutionem
recipiendi concessa fuisset procuratori libera ad-
11 ministratio, † vt notat *Bart. in d. §. callimachus. Alexand. d. l. pactum curatoris. n. 6. C. de pact.* cum aliis di-
stinctionibus, de quibus ibi per eos *& per Anch. in clem. præsenti. de censib. & per Doctor. in l. vlt. §. si quis professus. de public. & vectigal.*

In casu tamen de quo agebatur stante constitu-
tione seu statuto producto. Aliud seruandum esse
dixi, quod videlicet requirantur solemnitates, de
quibus in eadem constitutione, ne dum in pacto
apposito de retrouendendo, sed etiam in ipsamet
12 simplici emptione per minorem † facta; Ita vt illis
non adhibitis sit nulla emptio, seu ratificatio em-
ptionis minoris, quamuis ipsi vtilis, cum in ratifi-
catione requiratur eadem solemnitas, quę in ipso
contractu: Ideo habet locum constitutio; Illa e-
nim emptio operatur pignus seu hypothecam re-
rum suarum, & restitutionem rei, seu solutionem
pretij, & alia per quæ deuenitur ad alienationem;
13 Vnde † est comprehensa sub constitutione *Put. decis. 7. lib. 3.* & in specie de emptione est *decisio Rot. per Card. Seraph. Camerinen. prædij. 10. nouembris 1597.*
vbi maximè hoc dicit procedere, si esset contra-
cta obligatio insolidum pro aliis in contractu
comprehensis.

Neque obstat quod constitutio loquatur so-
lum in venditione, quia videntur generaliter
14 comprehensi omnes contractus, † vnde ob vir-
tutem verborum vniuersalium ad istum etiam
debet extendi *l. à procuratore. Cod. manda. Aym. cons. 294. num. 1. Natt. cons. 410. nu. 6.* quamuis esset vtilis
Felin. in c. causam. col. pen. in fi. vers. contra hæc tamen fortiter. de iudic. Surd. decis. 278. Caual. q. 675. nu. 13. & di-
cam in cap. seq.

Maximè quia emptio, & venditio sunt corre-
latiua quorum idem est iudicium etiam in mate-
15 ria † correctoria, & pœnali *Ias. in l. fi. C. de ind. vid. toll. Becc. cons. 72. nu. 10.* Quando præsertim militat ea-
dem ratio *gl. in l. curatorem. C. de interd. matri. Sal. in l. fi. C. de rescind. vend. Surd. de alim. q. 44. tit. 9. num. 2. & 3.* vbi quod procedit etiam in priuilegiis, Prout
16 de exemptione concessa venditori, † quæ prodest
etiam emptori *Felin. in prohem. decretal. n. 6. Gemin. in c. 1. col. 2. versic. fallit secundo. de tempor. ordinat. lib. 6. latè Menoch. cons. 136. nu. 14. lib. 2.* vbi etiam ex hoc con-
cludit, quod ementes frumentum à clericis non
tenentur soluere gabellam, quasi emant ab ha-
bentibus immunitatem cum declarationibus de
quibus per *Bald. cons. 496. col. 2. li. 4. & in l. licitatio. §. vlt. de publican. cum aliis per eund. Menoch. d. cons. 136. nu. 15. 17. & 21.* Et in terminis statuti prohibentis
17 venditionem, quod comprehendatur † emptio
Cast. cons. 289. præsens dubium. col. 1. in fi. vers. & ego alias. lib. 1. Rot. per Card. Seraphin. d. Camerinen. prædij. 10. nouemb. 1597.

Quo ad secundum circa huiusmodi redemptio-
nes. Dixi, quod in contractibus non suspectis so-
litum est indulgere aliquam dilationem ad redi-
18 mendum, vltra † tempus conuentum *Soci. Iun. Tiraq. & alij allegati per Surd. decis. 34. n. 5.* Neque enim
est damnum magnum mora modici † temporis *l.*
19 *debitoribus. de re iudic. l. si debitori. de iudic.* & præiudi-
cium dilatiuum non est in consideratione *Caputaq. decis. 61. p. 2.*

Amplius in contractibus factis minus iusto
pretio cum pacto de retrouendendo ad certum
tempus venditor esset audiendus in perpetuum,
20 non obstante † lapsu temporis conuenti *Hostien. in summa de vsur. §. in aliquo. num. 9. & 10. Tiraq. de retract. §. 1. gl. 2. n. 55. Iacobon. in l. mutuum. n. 2. ff. si cert. peta. Cassan. cons. 11. n. 40. & in consuetud. Burgund. rub. 5. §. 1. n. 22. pag. 808. Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 3. cas. 217.*
vbi videtur intelligere in magno excessu *Io. Vincen. Ann. alleg. 83. n. 4.* vbi *Fab. de Ann. in addit.* dicit ita
passim iudicari, quicquid dicat *Cagn. in l. 2. nu. 63. C. de pact. int. empt. & vendit.*

Immò in huiusmodi contractibus suspectis es-
21 set locus imputationi fructuum † in sortem secũ-
dum *Soc. Iun. consi. 104. n. 3. lib. 3. Sola. in Constit. Pedemont. in decreto ex frequentibus gl. 1. nu. 48. Grammat. de-*
22 *cis. 76. n. 15. in fi.* Quod tamen tanquam † nimis ri-
gorosum dicit non approbandum *Surd. decis. 34. in fin.* Ratio autem est, quia si huiusmodi contractus
iudicaretur in totum fœneratitius, tunc fructus
deberent computari in sortem: Vnde non est æ-
23 quum hoc idem faciendum esse, quando † non
declaratur talis, cum sufficiat prouideri de alio
termino venditori, vt habeat facultatem redi-
mendi non obstante temporis lapsu, absque eo
quod duplici onere grauetur emptor, & ne in
vendente duo specialia concurrant contra *leg. 1. C. de dot. promiss.*

Magis esset in minoribus, qui possent restitui
24 aduersus lapsum tempus redimendi † bona per
patrem vendita, ita vt non sufficiat adfuisse tuto-
res, nisi probetur quod sciuerint rem venditam
cum d. pacto; Nam si sciuissent daretur contra
eos actio per minores: latè *Surd. cons. 226. num. 13. & 15.* subdens *num. 17.* sufficere res fuisse suorum
25 maiorum, † ob quam affectionem dicitur proba-
ta læsio *l. si in emptione. de minor. Alex. cons. 67. videretur. col. pen. n. 7. lib. 5. vers. trigesimus quintus est casus.* Vn-
de quamuis legatum non afferens vtilitatem non
valeat, tamen, si mandetur rem vendi iusto pre-
26 tio, valebit legatum, † si res fuit maiorum illius,
cui fuit res legata *glos. in l. 1. in verb. & republica. solut. matrimon. & in l. & si æquo pretio. 69. de leg. 1. Curt. Iun. in l. vnic. n. 16. in fi. C. de sent. quæ pro eo quod interest. latè Tiraq. de retract. in præfat. nu. 35.*

Et quod non debeat probari læsio quando la-
psum est tempus ad redimendum est verior opi-
nio, cum sufficiat solus lapsus temporis tanquam
27 auferens ius † totaliter minori ad redimendum,
prout dicimus de confessione debiti, de quo si
non constabat, nisi per confessionem, eo ipso di-
citur probata lęsio *Ang. in l. certum. § in pupillo. de confess. Marsil.* qui dicit multum notandum *sing. 445. minor læsus. Menoch. de arbit. cas. 268.* Quemadmo-
dum etiam in præscriptione, & similibus casibus
28 † intelligendo de restitutione ex clausula gene-
rali, non ex titulo de minoribus, quia ista non
competit ad lucrum, sed illa datur ex iusta causa,
puta ignorantiæ *Surd. consi. 226. col. pen. n. 18. & 21. in fin. lib. 2.*

Quando tamen lapsum est tempus, intra quod

Digitized by Google

non fuit promissum adimpletum, Verior est opi-
nio, vt sit commissa pœna, & inducta liberatio,
Prout alias dixi concludendum esse cum de hoc
29 dubitaretur; ita vt amplius † venditor non possit
redimere *l. cum stipulatus sim mihi à proculo. vbi Ias. n.*
2. in 1. notab. de verb. oblig. Ang. cons. 199. titius rem quam
emit. vbi loquitur in specie de pacto retrouenden-
di; quod etiam voluit *Bald. cons. 108. iste qui promisit*
reuendere. lib. 3. & est tex. in l. si creditor. 7. §. illud. de dist.
pignor. quem tex. mirum est effugisse *Bal.* oculatis-
simum & incomparabilis memoriæ virum, vt di-
cit in proposito *Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gl. 2. n. 53.*
vbi etiam *n. 42. vsque ad n. 55.* pluribus defendit ve-
30 tiorem esse opinionem, † quod transacto tempo-
re non possit amplius peti, vel cogi ad reuenden-
dum. sequitur *Menoc. de arbit. cas. 217. n. 1.*

Nec facit, quod simus in actu momentaneo,
qui potest expediri post terminum, quasi tempus
31 sit adiectum differendæ † solutionis, non autem
limitandæ obligationis, quo casu datur petitio
post tempus *l. mandato titij. § paulus respondit die adie-*
cto. ff. mand. Bar. in l. cum qui ita. § ita stipulatum. de verb.
obligat.

Quia hoc procedit, quando dies adiicitur o-
32 bligationi mero fauore debitoris, † ita scilicet vt
creditor ex parte sua nihil habeat adimplere, sed
vbi debitori satisfacienti aliquid est etiam facié-
dum ex parte creditoris, nec aliter tenetur satis-
facere, tunc nisi sibi satisfiat intra tempus præfini-
tum, non tenetur post tempus admittere debito-
rem ad satisfaciendum, quia is debet seruare pro-
missa, quæ legem certam habuerunt ex forma
contractus, cui legi non est satisfactum à vendi-
tore, & ita declarat *Ang. de consil. 199.* sequitur *Tiraq.*
de retract. conuent. § 1. gl. 2. nu. 43. vers. contrarium tamen.
Put. decis. 68. p. 2. vbi intelligit in conuentione par-
35 tium, quæ de se erat valida, † secus in conuentio-
ne non valida de se, sed dependente à facto Prin-
cipis, quia in ista est licita extensio, etiam sine
consensu partis, cum in illa non admittatur, Et
dato quod fuerit facta prorogatio non præiudi-
cat, cum Princeps non velit iuri tertij derogare *ex*
reg. de non tollendo ius quæsitum, & ex dispositione iu-
ris, secundum, quod Princeps non concedit ali-
quid cum iniuria alterius *Put. ibid. num. 2.* cum aliis
quo ad huiusmodi prorogationes, de quibus per
Mandos. reg. de annal. q. 76. cum seq.

Immo non solum venditor non admittitur ad
retractum post lapsum tempus, sed etiam prædi-
cta procedunt quamuis emptor nondum transa-
34 cto tempore † ad redimendum dixerit vendito-
ri, quod illum vult admittere ad retractum quan-
documque voluerit, quia ista verba intelliguntur,
modo venditor veniat intra illud tempus inter
eos conuentum *Rom.* in specie *cons. 27. viso themate.*
in 4. dub. sequitur Tiraq. de retract. conuent. § 1. glo. 2. nu.
54. & de retractu lignag. § 1. gl. 10. n. 33.

Per verba enim generalia promittentis soluere
35 ad omnem petitionem alterius † non censetur
renunciatum præscriptioni temporis, cum intel-
ligantur, prout tacitè res inerat, ideò nihil debent
operari, & potius denotant quandam admoni-
tionem non aliud *Angel. in l. cum stipulatus sim mihi à*
poculo. 113. vbi Imol. col. 3. n. 5. versi. an autem dicta verba.
de verb. oblig. Alex. cons. 170. visis statutis. num. 5. col. 2. in
princ. versic. nec prædicta conclusioni. lib. 7.

Idem est non solum quando lapsum esset tem-
36 pus ad redimendum, sed etiam in casu, † in quo
tantum temporis non superesset, intra quod tem-
pus non potuerit promissum adimpleri, quia tunc
committeretur pœna, & inducta esset liberatio,
neque amplius esset locus retractui *Ias. in l. cum sti-*
pulatus sum mihi à proculo. in primo notab. de verb. oblig.

Amplius neque Princeps prorogaret cum post
37 lapsum tempus sit acquisitum ius parti † cui non
vult præiudicare; & si per eum esset facta proro-
gatio non obesset vt dictum est ex *Put. decis. 68. nu-*
mero 2. p. 2.

EPITOME.

Actus vtilis minoris & mulieris an valeat sine solemnitatibus statuti, & quæ dicatur vtilitas. Constitutio dotis facta per mulierem minorem, tam ante, quàm post contractum matrimonium, quando, & in quibus casibus sit valida. Emptio facta per minorem an sit nulla, quamuis ipsi vtilis non seruatis solemnitatibus statutariis. Vir an lucretur fructus paraphernalium si vxor nupsit sine dote. Iuramentum an validet contractus minorum, tam de iure communi, quàm secundum formam statutorum. An per iusiurandum firmetur donatio inter patrem, & filium, virum, & vxorem, & in similibus casibus, & quando per illud suppleantur plures defectus. Inuecta & illata per minorem in domum conductam sine decreto an sint tacitè obligata pro pensione. Nullitatis defectus per quos possit allegari. Solemnitas statuti non attenditur in quietatione necessaria. Stante consuetudine communicationis bonorum inter coniuges an minor nubens sine solemnitatibus, & decreto iudicis dicatur bona sua communicasse.

SVMMARIVM.

1 *Actus etiam vtilis mulieri & minori non valet sine solemnitatibus requisitis per statutum. & n. 2. & 5. Intellige vt n. 6.*

3 *Vtilitas non sufficit nisi eo modo disponatur prout iura mandant.*

4 *Forma debet in specie adimpleri.*

7 *Actus non præsumitur vtilis deficiente solemnitate, prouti contra solemnitas facit præsumere actum vtilem. num. 8. & sufficit à principio quod sit vtilis, quamuis postea non sit talis. num. 9.*

10 *Vtilitas actus dicitur quando nulla obligatio interuenit secus si sit reciproca. n. 11.*

12 *Læsio præsumitur nisi probetur minorem factum locupletiorem.*

13 *Emptio facta per minorem quamuis vtilis est nulla.*

14 *Statutum prohibens venditionem extenditur ad emptionem.*

15 *Correlatiuorum idem est iudicium, etiam in correctoriis.*

16 *Constitutio dotis per mulierem minorem de rebus immobilibus sine decreto est nulla. Amplia vt nu. 17. & est verior opinio. n. 18. quamuis aliquo respectu afferat vtilitatem, si altero casu est damnosa. n. 19. & quæ vtilitas in dote sit considerabilis. n. 20. & quid in rebus, quæ seruando seruari non possunt. n. 24.*

21 *Vir lucratur fructus paraphernalium si vxor nupsit sine dote.*

22 *Mulier nubens sine dote non posset postea illam constituere sine solemnitatibus tanquam faciens actum præiudicialem prout nec dotem augere.*

23 Læsio

by Google

23 *Læsio non consideratur, cum quis potest consequi damnum, sicut lucrum.*
25 *Statutum non includit casum dotis quando est specialiter priuilegiata.*
26 *Valet alienatio de bonis quæ seruando seruari non possunt.*
27 *Contractus gestus per minores sine solemnitatibus statutorum non validantur per iuramentum. num. 28. & 29. Quamuis de iure communi iusiurandum firmaret actum cum faciat illum maiorem. num. 30. & 31.*
32 *Iuramentum supplet defectum insinuationis, donationem inter patrem & filium. num. 33. & facit actum valere omni meliori modo. num. 34. & donationem inter virum & vxorem. nu. 35. Fallit num. 36.*
37 *Iusiurandum non supplet plures defectus. Intellige vt numero 38.*
39 *Nullitas contractus ob non seruatam formam statuti non potest allegari nisi per ipsos minores.*
40 *Tertius non auditur allegando nullitates non seruatas.*
41 *Minor licet non teneatur ex contractu nullo, tamen potest eligere, an velit cogere contrahentem ad obseruantiam illius, & de cautela pro emptore. n. 42.*
43 *Actio datur vt quis sit certus de iure suo.*
44 *Inuecta & illata per minorem in domum conductam sunt tacitè obligata pro pensione, quamuis non adsit decretum. & de ratione num. 45. & est verior opinio. numero 46.*
47 *Solemnitas statuti non attenditur in muliere, & minore quietantibus ex causa necessaria.*
48 *Communio bonorum quæ fit inter coniuges vigore consuetudinis habet locum etiam in minore contrahente matrimonium absque solemnitatibus. Contrarium tamen est verius. n. 49.*
50 *Actus hominis dicitur quando partes possunt illi renunciare, cum alias dicatur actus legis.*

CAPVT XXVII.

QVoad statutum, de quo agebatur prohibens
obligationem minorum, & mulierum sine
solemnitatibus in ea requisitis, an sustineatur a-
ctus, quando est vtilis, licet illæ non fuerint adhi-
1 bitæ. † Veriorem dixi opinionem negatiuam,
quod non valeat *Bar. in l. cum hi. §. eam transactionem. de transact.* vbi *Ias. nu. 2. dicit communem. Felin. c. causam. colum. penult. in fin. versic. contra hæc tamen fortiter arguitur de iudic. Pinel.* qui de magis communi in *l. 1. p. 3. numero 31. C. de bon. matern. vers. ego autem non dubito. Tiraq. de legib. connub. gloss. 8. numero 56. l. 16. Bertaz. cons. ciuil. 12. num. 56.* & de vera & communi sententia testatur latè *Surd. decis. 278. num. 19. Simone de decret. lib. 3. tit. 8. nu. 125. Gab. cons. 67. nu. 20. li.*
2 2. & in specie statuti † de quo agimus *est decis. Rot. per Cardin. Seraphinum Camerinen. prædij. 10. nouembris 1597.* latè *Ceual. qu. 675. num. 13.* vbi etiam ampliat ad res Ecclesiæ dicens magis communem, & veriorem post *Sarmient. de reddit. ecclesiast. cap. 2. numero 1. Diaz. reg. 550. limit. 1. Guttier. pract. quæst. cap. 22.*

Ratio autem est, quia non sufficit vtilitas nisi
3 etiam eo modo disponatur, quo iura † disponunt
c. monachi. 16. q. 1. est enim solemnitas introducta pro forma quæ debet adimpleri non considerando, an sit vtilis, tunc enim vtilitas respiceretur
4 † quando esset in fauorem prohibiti, non autem pro forma *Bald. in l. fin. §. necessitatem. numero 15. col. 5. vers. & ex prædictis dicimus. C. de bon. quæ liber. Rol. cons.*
5 *54. numero 45. lib. 2.* Secunda † est ratio, quia si solemnitas requiritur in minore, quando alienatio fit ex necessitate multo magis si fiat ex causa vtilitatis *Ias. in l. 2. limit. 5. ff. de offic. eius. num. 10. vers. & facit clara ratio.*

Non obstant *Ang. Fulgos. Bald. & alij de quibus per Roland. cons. 99. num. 38. lib. 1. & per Lamberteng. de contract. cor. qui sin. cert. solem. in fin. num. 165.* Quia vel eorum opinio non est admittenda, cum magis vera sit contraria, vt dictum est supra, Vel procedit
6 quando euidenter constaret † de vtilitate, & commodo minoris *Dec. cons. 532. pro vera resolutione. col. penult. versi. præterea illud. Lamberteng. ibid. nu. 170. & 172. Surd. de alim. priuil. 8. tit. 9. num. 76. & decis. 278. nu. 21. Rot. per Cardin. Seraphin. dict. decis. Cameri-*
7 *nen. prædij*, cum regulariter deficiente † solemnitate actus non præsumatur vtilis *Bart. in l. quacumque versic. scias tamen. C. de bon. quæ liber. Caputaq. decis. 200. n. 3. lib. 3.* Prout è contra quando illa interue-
8 nit facit † præsumere vtilitatem *Bald. in c. sicut in fi. num. 6. de re iudic. per tex. in l. 1. C. de prædiis curial. lib. 10.* quod tanquam egregium, & notabile commendat *Alexand. cons. 79. circa primum de quo quæritur. colum. 4. vers. fortificatur num. 6. in fin. lib. 1.* Ita vt
9 sufficiat † apparere de ista euidenti vtilitate à principio tempore contractus, non habita consideratione eius, quod postea contigit *l. 2. Co. de neg. gest. Ioan. de Plat. in l. 2. ad fin. Cod. de præd. & omnibus reb. nauicul. lib. 10. Socin. cons. 48. viso instrumento. num. 3. lib. 4.* Quicquid dixerit *Alciat. cons. 267. numero 4.* vbi voluit sufficere quod vtilitas ex post facto superueniat; Quia contra eum est verior opinio *Surd. de alim. priuil. 56 num. 78. tit. 8. Aym. cons. 188. col. 2. in princ. num. 4. Card. Seraph. Anconitan. terrarum. 13. iunij 1578.*

Tunc autem dicetur contractus vtilis, quando
10 nulla interuenit obligatio ex parte † minoris vel Ecclesiæ, & in casu in quo ipsi alium obligant vt in donatione, stipulatione, vel sententia ad eorum fauorem prolata, non autem quando obligatio esset reciproca, tunc enim non posset consi-
11 derari vtilitas. † quæ non egeat solemnitatibus,
12 de quibus in statuto: Immo præsumeretur læsio † nisi esset probatum factum locupletiorem *l. 1. vbi Bald. C. si aduers. credit. num. 5. vers. ad euidentiam. Seraphin. priuil. iuram. 83. nu. 52. in fin. Ceual. q. 675. colum. fin. n. 21. vsque ad nu. 23.* vbi dicit esse distinctionem verissimam, & iuridicam *post Sarm. & alios per eum allegatos.*

Ideò in specie dicti statuti debet iudicari nulla ratificatio emptionis minoris quamuis ipsi vtilis,
13 cum in ratificatione requiratur eadem † solemnitas, quæ in ipso contractu, vnde habet locum d. statutum. Nam illa ratificatio operatur pignus, & hypothecam rerum suarum, & solutionem pretij, per quam deuenitur ad alienationem, Quare est comprehensa sub statuto *Put. decis. 7. li. 3.* maximè si esset contracta obligatio in solidum pro alijs in contractu comprehensis, & ita in specie est *decisio Rotæ per Card. Seraphin. Camerinen. prædij. 10. nouembris 1597.*

Neque obstat quod constitutio loquatur solum in venditione. Quia videtur generaliter comprehensi omnes contractus; maximè cum venditio,
14 & emptio sint correlatiui, prout † in puncto dicit *Castrens. cons. 289. præsens dubium videtur determinari colum. 1. in fin. vers. & ego alias cuidam magistro. lib. 1. per l. 1. Cod. de cupress. lib. 11.* Correlatiuorum enim
15 idem est iudicium etiam in materia † correctoria, & pœnali *Ias. in l. fin. Cod. de indict. viduit. tollen.*

Bec.conf.72.n.10. quando præsertim militat eadem ratio, secus si diuersa *glos. in l. curatorem. C.de interd. matr. Salic.in l.fi.C.de resci.vend. Surd.de alim.tit.1.q.19.n.10.* & quando concessum, seu negatum emptori comprehendat venditorem, & è contra tam in priuilegiis, quàm similibus *latè Menoch. conf.136.per tot. lib.2.*

Ita etiam dicimus non inspecta huiusmodi vtilitate non valere constitutionem dotis factam per mulierem minorem de rebus immobilibus e-
16 tiam solo iure communi † inspectu sine decreto & solemnitatibus, quamuis fundus non daretur æstimatus, & licèt non adsit pactum, aut statutum quod maritus lucretur partem dotis: Nam istis concurrentibus amplius esset prohibita con-
17 stitutio dotis, † quia magis alienatio induceretur Ita vt illa neque sit conualidata, licèt matrimonium soluatur per mortem viri, ex quo alienatio fuit nulla à principio ob fragilitatem sexus, quæ tractu temporis non potest conualescere *l. titia.de iur.dot.Bald.in l.1.C.si aduers.dot.num.4. Roland. de lucr. dot.q.45. Couar.pract.qu.c.28.num.10.* & latè omnes supradictos casus prosequitur *Surd. decis.178.per totam,* vbi respondet *ad l.siue generalis.de iur.dot.* & testatur de veriori opinione, & magis recepta.
18 † Quidquid alij contrarium sentiant, quasi mulier rem vtilem faciat dando dotem marito, à quo bene tractabitur, & facilius inuenietur *Socin.consi. 80.præsens consultatio.num.7.volum.4. Ruin.cons.61.n. 8.lib.3.* Quia ista vtilitas non est considerabilis, vt sine decreto possit fieri, cum illo cessante præsumatur potius contractus damnosus, neque est vtile mulieri ex se ipsa dare dotem marito *Cor.cons. 282.col.fin.num.11.lib.1.& cons.254. videtur in hoc.nu. 7.col.pen.eod.lib.Phanucc.de lucr.dot.gloss.10.nu. 25.tractat.tom.9.fol.209.* Ita vt in causa dotis sufficiat ad illam annullandam, si aliquo casu potest esse
19 damnosa, quamuis alio † respectu vtilitatem afferret *l. Atilicinus in fin.de pact.dotal. Alexand.& Imol. in leg.si socer.§ lucius.solut.matrim.Surd.consi.112.numero 32.*

Licèt esset consideranda vtilitas mulieris, quan-
20 do non fuit traducta ad domum viri, † cum potuisset vir recusare eam traducere sine dote *Ias. in auth.præterea.nu.10.C.vnde vir & vxor;* Cum etiam vir lucretur fructus paraphernalium, & aliorum
21 non dotalium quando † nupsit sine dote *Aym.cons. 193.in fi.versi.addo etiam.* vbi quod est æquius *Rot.per Cardin. Lancellot.Sabinen.seu Romana dotis.8.iulij 1576.* vbi etiam in specie consideratur huiusmodi vtilitatis traductio.

Magis esset si mulier nubens sine dote illam postea constitueret, tunc enim absque dubio dice-
22 retur facere actum præiudicialem, & illa dotis † constitutio non valeret. Priuatur enim dominio, & administratione suorum bonorum *Bart. qu. 7. mulier habens. Rot.per Card. Lancell.8.iulij 1576.seu 18. iunij.eiusdem anni Sabinen.seu Romana dotis;* Dummodo tamen ex circunstantiis facti non colligatur vtilitas, prout *in d. causa Sabinen.* propter augmen-
23 tum factum † per virum de dote sua, quæ fuit constituta in scut. 30. *mill.* & augmentum in scut. 6 *mill.* & propter lucrum quod posset ei prouenire ratione quartæ ex statuto debitè soluto matrimonio, quod lucrum ascendit ad scut.15.*mill.* & est considerabile quamuis prius posset mori vxor cum non consideretur læsio, quando quis potest consequi damnum, sicut lucrum *Alex.in l.de fidei-commisso.C.de transact.in princ.n.2.*

Quando tamen essemus in rebus, quæ seruando seruari non possunt valeret in eis constitutio dotis facta per mulierem minorem non obstante
24 dispositione iuris communis, † seu statuti sine decreto, & solemnitatibus, dummodo non simus in pecunia destinata ad comparationem prædiorum, aut similibus, quę subrogantur loco immobilium, aut possunt seruari, & dummodo non habeat curatorem *Cast.in l.vnica C.si aduers.dot. Negus.de pignor.4.m.2.p.num.75. Roland. de lucr.dot.q.45. num.6.Curt.Iun. cons.168.num. 17. Caualcan.de tutor. nu. 125. Phan. Lamberteng. Pinel.& alij per Surd. decis. 287.per tot.* vbi quod est communis, & vera opinio.

Prohibitio enim statuti non includit causam
25 dotis quando est specialiter † priuilegiata *Natt. cons.52.nu.14.Tiraq.de retract.consanguinit.§.1.gl.14.n. 91.cum seq. Negus. de pign.2.m.p.8.nu.26.Soc.Iun.cons.8. n.22.li.2.Boccac.ad constitution.vt minor.gl.8.n.56.Pus. decis.160.li.3.Granat.theorem.25.num.31. Ruin.cons.61. n.3.col.2.lib.3. Bursat cons.32.n.11.lib.1. Rimin. Iun.cons. 31.n.43. Hond. cons.18.num.57.lib.1. Eugen.cons.9.numero 32.*

Ideo mulier minor poterit se dotare, cum de iure communi sit specialiter priuilegiata, vt valeat alienatio per eam facta sine solemnitatibus
26 de bonis, † quæ seruando seruari non possunt *Bar.in l.1.§.fuit quæsitum.n.3.ad trebell.post gl.ibi,* quam dicit singularem *Bald. in l.si curatorem.nu.5.versic.hoc adde vnum.C.de restit.in integ.Paris.cons.25.num.77.lib. 2.Natt.cons.496.n.14.*

Secundo in casu eiusdem statuti nó seruati quoad solemnitates requisitas in cótractibus per minores factis dubitabatur an saltem vigore iuramenti iudicandum esset pro illorum validitate.
27 Et verius est quod non possint † dici validi; Nam statutum irritat etiam iuramentum omissis solemnitatibus, ita vt præsumatur contractus fictitius, simulatus, seu dolo initus, quo casu iuraméntum nihil operatur *Bart.in l.omnes populi.num.24.de iust.& iur.late Simonc.* qui de communi *li.3.tit.8.nu. 265.de decretis minor.Seraph.priuil.iuram.82.n.79.*

Et regulariter statutum requirens certam solé-
28 nitatem disponédo, quod sine ea contractus, † & instrumentum non faciat fidem, procedit etiam in acto iurato. Nam statuta inducentia solemnitatem probatoriam dicuntur continere publicam vtilitatem, ob quam non licet illi derogare pacto, aut iuramento priuatorum *Caputaq.* in specie *decis.190 p.3.* vbi quod procedit tam de iure ciuili, quàm canonico *post Alex.cons.95.in fin.lib.1.Gozad.cons.16.n.14.Socin.cons.97.in fi.lib.1.*

Quibus confert quod quando statutum aufert vim probatoriam statuendo nullam fidem facere, & esse nullius momenti, prout in casu nostro,
29 tunc iuramentum nihil operatur, † quia per illud non probatur interuenisse *Cast.cons.61.notandum est primo.in fi.li.2.Rota diuers.decis.8.p.3.li.1.n.4.*

Quamuis cessantibus prædictis contractus minoris sine solemnitatibus firmaretur iuramento
30 † per quod suppletur defectus curatoris, & iudicis *gl. in l.1.& in auth.sacramenta puberum. C.si aduers. vend.* vbi *Sal.& Ias.* dicunt totum mundú ita practicare. *Aym.cons.7.in fi.Hieron.Gab.cons.13.num.2.lib. 1.Cephal.cons.207.num.8.Anton.Gabr.de minor.conclu. 5.n.10.* Minor enim per iuramentum repræsentatur maior, & validat contractum alias inualidum respectu minoris ætatis, siue iuramentum sit asser-
31 torium, † seu confirmatorium, seu promissorium,

Seraph,

Seraphin. priuil. iuram. 82. *num.* 2. *&* 23. *in fi. versi. præsumptio tamen.*

Ideo etiam dicimus iuramentum supplere de-
32 fectum † insinuationis *Bal. in cap. cum contingat. col.*
4. de iur. iur. Aym. cons. 118. *nu.* 1. *Dec. cons.* 432. *cum sit*
quod. col. 2. *in fi. n.* 17. *Socin. cons.* 79. *cumulatissime. lib.* 1.
Rot. coram R.P.D. Giptio Beneuentan. donationis. 21. *Octo-*
bris. 1585.

Prout etiam videmus per iuramentum confir-
33 mari donationem † inter patrem, & filium *Bal. in*
l. vlt. in fi. n. 6. *versi. sed quid si fuit. C. de vsucapion. pro do-*
nat. Alex. cons. 8. *visis & consideratis. nu.* 2. *lib.* 2. *Soc. cons.*
91. *visa & diligenter. nu.* 8. *lib.* 1. *Clar. in §. donatio. quæst.*
8. *in fi. Rot. per Cardin. Seraph. Rauennaten. donationis.*
29. *Aprilis* 1596. vbi etiam quod valet, si fiat ob be-
34 nemerita, quamuis non probentur, † cum adsit
iuramentum, quod valeret actum omni meliori
modo, quo valere potest *leg. cum pater.* 79. *§. filius*
matrem. de leg. 2. *Bart. in l. cum qui decedens* 35. *§. codi-*
cillis. de leg. 1. *col. vlt. n.* 8. *vers. & est ratio.*

Idem est in donatione inter virum, & vxorem,
35 quæ est valida stante iuramento, † nec reuocatur
altero superuiuente ex coniugibus, siue simus in
expressa, seu tacita, & præsumpta donatione re-
sultāte ex confessione dotis receptæ, siue in pro-
hibitione legis, vel statuti, & in aliis casib. de qui-
bus per *Doctor. in c. cum contingat. de iur. iur. Alex. cons.*
7. *lib.* 6. *Natt. cons.* 28. *n.* 6. *Gabr. cons.* 63. *n.* 2. *cum seq. lib.*
1. *latè Surd. decis.* 154. *n.* 1. *& per tot.* Vbi tamen intel-
ligit in vero iuramento, secus in clausula sincere,
36 & fideliter, quæ † loco iuramenti solet apponi,
aut in promissione facta sub fide, aut similibus
clausulis.

Quæ omnia dixi intelligēda in vnico defectu,
37 cum regulariter iuramentum † non suppleat plu-
res. Cum enim duplex prohibitio magis opere-
tur, sufficit quod iuramētum faciat valere actum
alias nullum ratione minoris ætatis, secus quan-
do aliud obstaculum reperiretur, quia tunc plura
iuramenta essent interponenda *Bal. in leg. fi. §. filius*
autem. C. de bon. quæ liber. Dec. cons. 249. *num.* 6. *Cephal.*
cons. 409. *n.* 46. *lib.* 3. *Ruin. cons.* 98. *n.* 7. *lib.* 1. *Rim. Iun.*
cons. 569. *n.* 246. *lib.* 5. *& instit. quib. alien. non lic. in prin.*
n. 440. *Menoch. cons.* 29. *n.* 40.

Intelligendo tamen in forma iuramenti restri-
cta, secus quando est ampla, & apta comprehen-
38 dere † omnes defectus cum præcedenti promis-
sione habendi rata omnia, & singula in instru-
mento contenta, iurando omnia & singula attē-
dere, & non cōtrafacere, sub pœna periurij; tunc
enim iuramentum censetur supplere plures defe-
ctus, puta insinuationem, cōfirmationem dona-
tionis factam inter personas prohibitas, proba-
tionem meritorum, & similia *Bart in auth. sacra-*
menta puberum. n. 14. *C. si aduers. vendit. Dec. cons.* 238. *n.*
3. *Aim. cons.* 7. *n.* 4. *vers. amplius volunt Gabr. cons.* 127. *n.*
34. *lib.* 1. *Rot. per Cardin. Seraph. Rauennaten. donationis.*
in fi. 29. *Aprilis* 1596. vbi quod est verior opinio, &
ita conciliandas esse sententias dicit *Lambert. de*
contract. in fi. n. 36. *Rol. cons.* 59. *n.* 22. *lib.* 1. *Bec. cons.* 100.
n. 15. *Seraph. priuil. iuram.* 83. *n.* 49. *Surd. decis.* 154. *num.*
12. *&* 14.

Tertio cum de hoc dubitaretur declaraui hu-
iusmodi nullitates contractus ob non seruatam
formam statuti, de qua agimus, nō posse allegari,
39 † nisi per ipsos minores, prout regulare est, quod
nullitas introducta fauore alicuius non habeat
locum nisi ille velit, quamuis esset causata à dolo
Bart. in l. eleganter. de dol. mal. Tiraqu. in l. si vnquam. in
verb. reuertatur. nu 16. *C. de reuocan. donat. & in* 16. *leg.*
connub. gloss. 8. *n.* 91. *Aym. cons.* 179. *n.* 5. *Ruin. cons.* 48. *n.*
40 12. *lib* 4. Ideo † tertius non auditur allegādo istas
nullitates *Socin. cons.* 78. *n.* 8. *lib.* 4. cum declaratio-
nibus, de quibus latè *Surd. decis.* 108. *per tot.* In ele-
ctione enim Ecclesiæ, vel minoris est compellere
41 contrahentes ad contractus nulli † obseruātiam,
licèt ipsi non teneantur *Abb. in cap.* 1. *ne sed. vac. Car-*
din. in cap. 1. *de his quæ fiūt à præl. sin. cons. capit. Guid. Pap.*
q. 159. *in princ. Ruin. cons.* 11. *n.* 6. *lib.* 4. *Surd. de alim. tit.*
8. *priuil.* 56. *n.* 80. vbi *n.* 31. *in fi.* ampliat posse cogi,
quamuis non esset vtilis contractus.

Ideo datur cautela, quod emptor agat contra
42 minorem, vt contractus approbetur, † vel repro-
betur *Bar. in l. iulianus. § si quis. de action. empt.* & hunc
modum, vt possit quis agere, vt certificetur de iu-
43 re sibi competenti dicit † mirabilem, & notan-
dum *Castr. ibid. nu.* 2. *Pinel. in l.* 1. *p.* 3. *num.* 34. *C. de bon.*
matern. Surd. decis. 69. *n.* 23. *in fi.*

Quarto, quia in obligatione necessaria non in-
trat dispositio, aut solemnitas statuti; Ideo alias
dixi cum de hoc quæreretur, quod inuecta, & il-
44 lata † in domum conductam per minorem sunt
tacitè obligata pro pensione, quamuis non in-
tercesserit decretum, aut solemnitas. Ratio, quia
lex pro eo obligat, neque dicitur læsus minor ex
45 obligatione legali, † vel necessaria *Bald. in leg. cert.*
quæst. 8. *n.* 11. *C. locat.* Quicquid contrarium dicat
Bart. in l. item quia. in princ. de pact. & in leg. si constante.
in princ. p. 3. *quæst.* 4. *n.* 75. *ff. solut. matrim.* cum aliis la-
tè *per Cald. de restitut. in integr. in verb. cum non absimilis.*
n. 39. *versi. & ideo contrariam sententiam. Menoch. de a-*
46 *dipisc. possess. remed.* 3. *n.* 66. *&* 82. Quia contra † eos
est verior opinio, vt per *Tiraq. gloss.* 3. *leg.* 16. *connub.*
num. 189. *Curt. Iun. cons.* 168. *nume.* 20. *post Bald. in l. v-*
nic. §. & vt plenius. post med. vers. extra quæritur. C. de rei
vxor. action. Surd. de alim. tit. 9. *quæst.* 44. *n.* 15. *& decis.*
287. *n.* 25. & ita practicari dicit *Ceual. quæst.* 132. *in fi.*
Mut. super consuetud. Panormit. cap. 34. *n.* 15. vbi tamen
saluat opinionem *Bar.* in bonis quę seruando ser-
uati possunt.

Prout dicimus de muliere & minore quietan-
tibus ex causa necessaria, in qua neque attenditur
47 solemnitas † statuti, latè *Rot. diuers. decis.* 867. *nu.* 5.
lib. 3. *p.* 3. *Rom. cons.* 394. *præsupposito. nu.* 3. *& cons.* 280.
ex themate. num. 9. vbi *Mandos. in verb. fieri.* testatur,
ita iudicatum in *Rota per Put. decis.* 9. *de constitut.* cu-
ius verba refert, cum dicat non omnes habere il-
lam decisionem, & fuit etiam decisum per *Card.*
Seraph. Romana domus, seu concordiæ. 5. *Iunij* 1595. vbi e-
tiam, quod statutum Vrbis habet locum in ces-
sione iurium *Put. decis.* 7. *&* 53. *lib.* 3.

Idem dicebatur in communione bonorum,
quæ fit inter coniuges vigore cōsuetudinis, nam
48 si minor † contrahat matrimonium absque vllo
iudicis decreto, bona communicat, quasi ista cō-
municatio bonorum, licèt contineat alienatio-
nem, tamen tanquam legalis non sit prohibita,
sed admittenda *Suarez in tit. de las arras. nu.* 64. *Vi-*
uius in commun. opinion. in verb. maritus. per auctori-
tatem *gloss. in l. fi. in verb. teneri. de legit. tut.* Quamuis
hæc opinio non sit tuta, cum potius in ista com-
municatione debeat requiri decretum, quasi per
eam dominium transferatur; quod sine solem-
49 nitatibus non † conceditur etiam in rebus mi-
norum, licèt alienatio sit legalis, Cum contraria
procedant in hypotheca legali, secus in aliena-

Google

tione: Maximè quia huiusmodi communio procedit à pacto inter cõiuges inito, non à lege, quasi consuetudo habeat vim pacti, & subintret ipsum contractum, vt secundum illam consuetudinem censeatur esse contractum, cum enim illi partes
50 possint renunciare, dicitur potius † actus hominis, cum alius dicatur actus legis, quando nõ posset renunciari, prout per prædictas rationes, & alias ita in specie, quod requiratur decretum in huiusmodi communicatione latè concludit *Cald. de restit. in integr. in verb. sua facilitate. n.6. & 7.*

EPITOME.

Processus cum matre tutrice ante inuentarium an valeat. Mater quando censeatur exclusa à tutela per dationem alterius tutoris, & an tunc sit deueniendum ad tutorem legitimum, vel datiuum. Tutor vt dicatur legitimè constitutus quomodo iurare debeat, & an sufficiant verba æquipollentia; & quando requiratur expressa bonorum obligatio, & fideiussio.

SVMMARIVM.

1 *Processus cum matre tutrice ante inuentarij confectionem est nullus ipso iure. Contrarium est verius. n.3. & 4. Intellige vt n.10. & 11.*

2 *Tutor præsumitur in dolo administrans ante inuẽtarium.*

5 *Inuentarij omissio, seu non descriptio omnium bonorum potest procedere ad commodum pupillorum.*

6 *Tutor remouetur vt suspectus si nulla causa præcedente non confecit inuentarium.*

7 *Causa leuis sufficit ad remouendum tutorem.*

8 *Dolus præsumptus non verus oritur ex omissione inuentarij.*

9 *Administratio non prohibetur donec cognoscatur causa suspicionis.*

11 *Tutor alius potest dari pupillo, quando non habet tutorem præsentem, vel absentem.*

13 *Tutela defertur à lege, & vbique exercet suam potestatem.*

14 *Decretum est nullum si non constat quod tutores legitimi quantumuis absentes sint in mora, valebit tamen interim datio. n.15.*

16 *Mater non censetur exclusa à tutela per dationem alterius tutoris non probata aliqua mora.*

17 *Non prosequens in termino sibi statuto videtur iuri suo renunciare.*

18 *Matre exclusa à tutela deuenitur ad tutorem legitimum, quo non existente est locus datiuo. Intellige vt n.19. Amplia vt n. 20.*

21 *Mater potest tutelam petere lapso anno tanquam tutrix voluntaria.*

22 *Mater licet priuetur successione, non tamen priuatur tutela.*

23 *Creditor pupilli remouetur à tutela. Intellige vt n.24.25. & 26.*

27 *Tutor remouetur ob litem cum pupillo, dummodo non sit mater, aut auia, quibus datur adiunctus, & dummodo non sit lis de maiori parte bonorum. numero 28.*

29 *Tutor non dicitur legitimè constitutus si non iurauit iuxta formam. §. fi. auth. vt ij qui obligat. se haber. perhib. res minor. Contrarium est verius quod sufficiant verba æquipollentia. num.30. & quæ sint ista verba. nu.31.*

32 *Relatum dicitur expressum in referente.*

33 *Expressio per relationem generalem non sufficit vbi aliquis requiritur pro forma. Contrarium est verius. numer.34. & de ratione. n.35. & 36.*

37 *Effectus est considerandus omissa forma verborum.*

38 *Clausula ad omnia quæ de iure tenetur æquipollet expresse renunciationi de secundis nuptiis.*

39 *Tutela eius qui non obligauit expressè bona sua non est nulla. Intellige vt n. 40. & de ratione. numer. 41. 42. & 43.*

44 *Fideiussio requiritur in tutore vltra obligationem bonorum.*

CAPVT XXVIII.

PRocessus factus cum matre tutrice ante inuentarij confectionem prætendebatur nul-
1 lus ipso iure *per tex. in l. fi. C. arbitr. tutel.* & secundũ communem opinionem, de qua *Theb. cons.108. n. 14. Soc. Iun. cons.12. ista consultatio. lib.2. Sim. de Pret. consil.6. num.12. Vant. de nullit. ex defect. mand. n.148.* & veriorem sententiam, dicit *Corras. in suu commun. opinion. lib.2. n.9. cas.10. n.60. & 64. Capic. decis.50. n.2.*
2 *Caputaq. decis.387. p.1.* Tutor enim præsumitur † in dolo administrans ante factum inuentarium, & facit actus nullos *Bart. in l. legitimos. in princ. nu.7. de legit. tut. Aret. in § actionem. n.3. in fi. & n.34. q.8. instit. de action. Caualcan. de tutor. nu.23. & 57. Surd. de alim. tit.7. q. 41. n.9. Ruin. cons.29. n.10. lib.5.*

Contrarium dixi verius ad fauorem matris tutricis in causa mihi commissa: Nam ista solemnitas non facti inuentarij non facit, quod interim
3 mater non sit tutrix, † ideo illius ostensio, aut probatio non est necessaria, cum satis sit quẽ fuisse datum tutorem confirmatum, & ei factum præceptum de administrando; Vnde poterit administrare antequam inuentarium conficiat, licèt ex hoc posset remoueri tanquam suspectus. Ita in specie concludit *Bart. in l. tutor qui repertorium. col.2. versi. sed quæro quid si neglexit. ibi. contrarium puto. num.7. de administrat. tut.* quem ita esse intelligendum, quicquid per alios in contrarium allegetur dicit *Auffr. ad decis. Capp. Tholos.289. in princip. Manuel. Alben. cons.21. nu.7. Guid. Pap. quæst.330. quinque sunt necessaria. in princ. versicul. secundo requiritur.* vbi quod ita in curijs seruatur, tàm in iudicio, quàm extra *Alex. consi.86. visis dubitationibus. colum. 2. in princ. num.8. versi. non obstat quod non fecerit. Granut. theorem. 8. num. 19.* vbi testatur ita seruari in
4 Sacra Rota Romana; † prout in specie in matre est decisio *Put.318. in fi. lib.1. Rota per Card. Seraphin. Maceraten. cessionis. 9. Decembr.* 1592. vbi etiam quod valent gesta per matrem tutricem antequam sie ei decreta administratio, quæ non decernitur nisi inuentario confecto. Cum etiam de iure canonico non exigatur confirmatio iudicis in eo qui vult curam, seu tutelam obtinere *Neuiz. cons.17. num.59. Siluan. cons.3. nu.5. vers. quinimmo. Bertaz. cons. ciuil.38. n.27.*

Maximè quia omissio inuentarij potest procedere etiam ex industria ad commodum pupillorum propter eorum creditores, quo casu non
5 arguitur dolus in tutore, † prout etiam quando confecit inuentarium, sed in eo non descripsit omnia bona, dummodò illa annotauerit in libro rationum *Aim. cons.275. in 2. dub. num.11. & 12.* Vnde ex hoc non debet impediri eius administratio, cum satis sit posse illum tanquam suspe-
6 ctum remoueri, † si nulla causa præcedente non fecerit inuentarium *l. fin. Cod. arbitr. tut. Afflict. decis. 207. nu.*

207.n.3,vbi n.4.amplius ad tutorem testamenta-
rium, cui neque dabitur adiunctus, sed remoue-
bitur à tutela,à qua vt excludatur, sufficit etiam
7 leuissima causa † Bar.in l.fi. de susp.tutor.Bald.in l.qua
fortuitis.C.de pignorat.action.col.6.in fi.nu.16. versi.sed
dubitatur de tutore; & quia ex omissione inuenta-
8 rij dicitur in dolo præsumpto † non vero Soc.cons.
46.cum in præsenti. num.5.lib.1. Dec. cons.191. in casu
proposito.colum.fi.in princ.n.5.Surd.decis.216 n.20. Ro-
land.cons.49.n.18.lib.1.Vnde non est prohibita ad-
ministratio, donec allegetur causa suspinonis,
9 & de ea cognoscatur,& lis contesterur Bar. in leg.
quod si fortè. §.sunt quidam vbi Ang.n.2. dicit singu-
lare,& ita obtinuisse de solut.Grat.cons.44. num.12.
lib.1. Afflict.decis.357.in fi.nu.6. Quæ magis proce-
dunt in casu nostro, quia eramus in his, quæ pos-
sunt prodesse pupillo, licet in illis, quæ præiudi-
10 carent,non valerent gesta † per tutorem anteqnã
accipiat legitimè tutelam secundum Castr. cons. 355.
postquam iste tutor.colum.2.versi.item dico quod si dictus.
sub nu.4.lib.1.cum alijs per Caualcan.de tutor.n.25.Vn-
de dicebat Bart.in leg.legitimos.in princ.n.8.de legit.tu-
tor.quod in his,quæ principaliter spectant ad cõ-
11 modum pupilli,valent gesta † per tutorem,etiam
non cõcurrentibus,prout in his quæ dilationem
non recipiunt,& similibus. Idem voluit Bald. post
Bart.ibi in l.fi. C.de tutor. & curat.qui non satisd. Alex.
cons.163.alias consultus.in fi.lib.5. Cappell. Tholos.decis.
a89.Corn.cons.164.videtur in hac consultatione col.2.in
princ.versi.dicta autem matri.4 lib.4.

Non obstat, quod in casu de quo agebamus
fuerit datus alius tutor, qui potest dari pupillo,
12 quando non habet tutorem præsentem, vel ab-
sentem leg.tutorem.de tutor.& curat.dat.ab his.leg.an-
tepen.& ibi gloss. in verb.curatores. cum leg.sequent. C.in
quibus.caus.int.hab. Tutela enim cum deferatur à
13 lege † vbique exercet suam potestatem leg.fin. C.de
præscript.long. temp. Ideò non potest inuitus exclu-
di,quamuis si velit excusetur,vnde tutelæ decre-
tum erit nullum,si non constat iudici quod tuto-
res legitimi quantumuis in alia prouincia degen-
14 tes † forent in mora Alex.cons.161. col.2.nu.7. lib.5.
Surd.cons.159.n.4.li.2.vbi etiam n.22.quod interim
15 valebit datio tutoris † non citato legitimo extra
prouinciam: quia remanet ius suum saluum quã-
documque compareat, exemplo creditoris ab-
sentis,qui non est citatus in inuentario, cuius ius
semper saluum est Phanucc. de inuent.p.3. n.17.tract.
tom.8.p.2.f.276.

Quia respondetur, quod per huiusmodi da-
tionem tutoris non censetur mater exclusa, cum
non fuerit probata aliqua mora ipsius, neque de
16 ea iudex cognouerit, † prout requirebatur præ-
uia illius citatione Alex. in specie consi.109.viso sta-
tuto. lib.2.num.2.vbi quod si fuit datus tutor,ante-
quam mater assumat tutelam, non valet datio, si
mater non sit in mora per lapsum quatuor men-
sium, constito enim de eius negligentia, dabitur
alius,quod etiam procedit in qualibet auia, siue
paterna, siue materna: Prout quoque concludit
Dec.consi.16.& diligenter in fi. post Bart. in auth. matri
& auiæ.C.quand.mul.tut.offic. vbi postquam fuit ci-
tata debet tutelam accipere intra quatuor men-
ses, nisi ex aliqua iusta causa excusetur Anan.consi.
100.in fi.Surd.consi.159.num.21.& decis.106.num.16.
Mut a. in consuetud. Panormitan. cap.50. num.8. Ra-
tio, quia non prosequendo in tempore statu-
17 tojus sibi competens, † videtur illi renunciare
Rom.cons.431. in terminis. n.1. quia lapsus temporis
renunciationem inducit l.si ea. C. qui accus.non poss.
auth.ei qui. C.de tempor. appell.

Immo etiam quando mater esset exclusa debet
18 deueniri ad tutorem legitimũ, quo non † existen-
te esset locus datiuo,quod tamen in casu, de quo
agimus,non fuit seruatum: Vnde non valebit di-
cta datio tutoris. Ex quo enim mater per moram
suam desinit esse tutrix ex legis dispositione,non
ex facto iudicis, debet deueniri ad legitimum,
non autem datiuum,prout concludit Bar.in auth.
matri & auiæ.in fi.C.quand. mul.tut.offic.

Maximè quia ista mater nunquam suscepit tu-
telam,nam siue recuset,siue tempore excludatur
est locus legitimo, cum secus sit quando post il-
19 lam susceptam transisset † ad secunda vota, tunc
enim esset locus datiuo Bart. in auth. sacramentum.
C. quand. mul. tut.offic. & est distinctio approbata
per Doctores ibidem, & testatur Surd.decis.106. n.
6. post Rum. cons.125.n.8. lib.5.Berou.q 66.nu.5. Gabr.
cons.27.n.2.lib.1.

Et adeo iste legitimus, seu proximior erit ad-
mittendus, vt non dicatur in mora non petendi
20 tutorem, quando mater est in medio, † quæ licet
esset exclusa tempore à tutela,tamẽ exclusio non
fit ipso iure, sed requiritur sententia, vnde ante
eam non dicitur in mora ille qui sequitur in or-
dine,prout idem esset si ipso iure mater exclude-
retur, quia etiam opus est declaratoria, quæ illi
innotuerit. Ideo neque priuabitur successione
ob non petitum tutorem stantibus prædictis,
cum non possit sibi negligentia imputari, latè
Surd.decis. 48.per tot.

Cum præsertim mater possit tutelam petere
21 lapso anno, † quia est voluntaria tutrix, non ne-
cessaria, ideo non cogitur; licèt enim taceat per
annum,non videtur tamen renunciare tutelæ, in
qua sibi non dicitur obesse, Quamuis non gene-
22 retur ei præiudicium in successione, † non tamen
in tutela Bald.in leg.precib.n.18.in fi.versi. & scias quod
licet mater. C.de impub.& aliis substit.per text.in l.tutela.
§.sed etsi hac.vbi Bar.in princ.de legit.tutor. Quare non
dicitur proximior negligens, qui matre existen-
te,non petit Surd.decis.48.n.8.& 9.

Non obstat, quod mater tãquam creditrix pu-
23 pilli erat remouenda à tutela, † prout regulariter
fit in huiusmodi debitoribus, seu creditoribus
Ias.in l.si fideiussor. in princ. nu.4. de leg.1.

Quia procedit quando creditum esset in ma-
gna quantitate, quod non est in casu nostro
24 † gloss.in auth.minoris debitor.qui dar. tut. vel curat.poss.
Aym. cons.182.num.15.in fi.versic.videmus in simili. post
Bart.in leg.si quis in pignore.36.§.1.in fi. de pignor. act.

Secundò illud habet locum in aliis, quam in
25 matre, & auia † auth.ad hæc.C.quand.mul.tut.off.Ang.
in §. actionum num.72. inst. de actio. Et ita in specie
de matre,aut auia debitrice,aut creditrice pupil-
26 li, † quod non possit deueniri ad alium tutorem,
nisi ipsa prius sit in mora, concludit Alexand.cons.
109.viso statuto num. 2. lib. 3. vbi testatur de magis
communi.

Prout dicimus de lite, quam habet tutor cum
pupillo,ob quam remouetur à tutela, † dummo-
do non sit mater,aut auia, quibus datur adiũctus
Affl. decis. 207. nu.1.post Bald.in d. auth.matri & auiæ.
Immo debet esse lis de omnib.bonis, aut maiori
28 parte illorum, vt alias † tutor sit suspectus leg. pro-
pter litem de excus.tutor. Soc.Iun.cons.7.n.23.lib.4.

Nec facit vltimum, quod tutrix non sit legi-
29 timè constituta, cum non † iurauerit iuxta formam §. fi. auth. vt ij, qui oblig. se haber. per hib. res minor. & in leg. etsi ad species. ff rem pupill. salu. for. Bart. in leg. legitimos. in princ. colum. fi. 7. C. de legit. tut. vbi extendit ad omnes tutores per tex. in l. de creationib. Cod. de Episcop. aud. sequitur Siluest. inst. de satisd. tut. in princ. colum. penult. n. 42. Quia responderur, quod sufficiunt verba æquipollentia, quæ adhibita fuerunt
30 † in huiusmodi tutela secundum cons. Alex. 80. visis thematt. colum. fin. n. 14. lib. 5. quod fuit approbatum per Rot. decis. 2. coram Fabio. lib. 2. 11. Decembris 1551. & per Card. Seraphinum Firmana bonorum. 29. April. 1583. sequitur Bertaz. claus. 8. gloss. 5. in fi. latè Bacca. de decim. tutor. cap. 2. n. 68. quem refert, & sequitur Gutier. de iuram. confirmat. cap. 73. nu. 1. Tom. 6. p. 2. fol. 117. & ita tenendum, quicquid alij contrarium sentiant, testatur Spin. de testam. gloss. 29. nu. 29. vsque ad num. 32. vbi quod sufficient quæcunque verba æquipollentia, dummodo tutor iuret se fideliter administraturum munus sibi iniunctum Bald. in l. legitimos. in gloss. in verb. debet ergo. de legitim. tutor. cum huiusmodi iuramẽtum in susceptione tutelæ habeat vim clausulæ, quæ facit valere actum omni meliori modo, quo potest Doctor. in leg. cum pater. §. filios matrem. ff. de legat. 2. Verba autem æquipol-
31 lentia sunt, obligauit se ad omnia, ad quæ † tenetur de iure, & ex forma statuti, quæ tanquam relatiua sunt in referente cum omnibus suis qualitatibus Bart. in leg. 1. in princ. de receptator. Bald. in l. si defensor. §. qui interrogatus. de interrogator. act. Dec. consi. 63. nu. 6. & consil. 47. vbi etiam quod satis dicitur
32 † expressum relatum in referente Anchar. quæst. 21. n. 11. lib. 2. Alex. in l. at prætor. §. si iudex. n. 2. de re iudic. Felin. in cap. 2. nu. 21. de rescript. versi. aliquando vero priuilegium.

Ideo etiam dicimus, quod omissio promissionis de faciendo vtilia, & inutilia prætermittendo non operatur nullitatem tutelæ; Quamuis enim hoc requiratur per legem, Tamen actus ex huiusmodi inobseruantia non potest dici nullus; Ita in terminis concludit Abb. cons. 21. nu. 11. Engen. cons. 19. n. 20. vbi etiam num. 10. cum seq. loquitur de similibus solemnitatibus omissis in susceptione tutelæ, quæ non reddunt illam inualidam; prout de non petita licentia administrandi à Iudice; cum hodie sit consuetudo, vt tutores illam non petant; Ideo sufficiet eam allegare Dec. consi. 148. col. vlt. Imò neque allegare erit necesse secundum Bart. in l. 1. q. 25. C. quæ sit long. consuetud. Abb. cons. 21. nu. 9.

Non obstat, quod quando pro forma est ali-
33 quid exprimendum non sufficiat expressio † per relationem generalem, quæ non est propria expressio Grat. cons. 28. euidentia. col. 1. versic. nec obstat si dicatur. n. 5. lib. 1. Ias. in l. gallus. § idem credendum. in prima lect. col. penult. n. 17. vers. confirmo nam cum in appellatione. de lib. & posth.

Nam verius est, quod sit propriè expressio ge-
34 neralis, & impropriè † specialis Aret. in l. pluribus. in princ. de verb. oblig. quem sequitur Tiraq. in 16. leg. connub. glos. 7. n. 194. Aug. in l. 1. §. inter filium. ad l. cornel. de fals. Alexand. ad Bart. in l. prætor. in prin. de nou. oper. nunciat. Bald. cons. 212. ea quæ veniunt. lib. 5. Etenim
35 natura relationis est natura veritatis † ex coniectione scripturarum patroris, & omne quod ex natura dicitur propriè dicitur leg. legauit. de liber. legat. Vnde cum per d. relationem nil de nouo fiat, sed deregatur factum, proprium est, quod implicitè dicitur leg. adeò. §. cum quis. de acquir. rer. dom. Bald. consi. 212. Cattel. Cott. in memor. in verb. relationis na-
36 tura; Ideo satis est, quod talis † expressio facta fuerit per hanc relationem, maximè cum agatur de sustinendo actu, & idem effectus resultet per huiusmodi æquipollentiam. Iura enim conside-
37 rant † effectum verborum, non formam leg. omnium. C. de testam. leg. 2. C. com. de legat. & dictam æquipollentiam sufficere dicit etiam Bald. in leg. legitimos. de legit. tut. & ita seruari testatur Add. ad Alexand. dict. cons. 80. in verb. sufficit. Capic. decis. 50. in fi. vbi per claus. obseruate omnia ad quæ de iure te-
38 † netur satisfactum est si non renunciauit expressè secundis nuptiis.

Præterea etiam si tutor non obliget expressè
39 bona, non tamen ideo erit nulla tutela, † nisi ex speciali aliqua ratione intersit minoris habere quoque hypothecam expressam vltra tacitam Bald. in specie in l. pro officio. C. de administ. tut. & in l. fi. §. & inuentario. C. de curat. furios.

Neque obstat tex. in leg. fi. §. in prouinciis. de curat. furios. & in leg. de creationib. ad fin. C. de Episcop. audient. vbi tutor debet expressè obligare bona, prout etiam dicit Specul. de tutor. § fi. n. 1. Matthesil. sing. 108. nota casum. Quia intelligitur quando interesset
40 † minoris habere expressam hypothecam, vt declarat Bald. in d. leg. pro officio. Nam si non esset valida tutela absque expressa obligatione, frustra lex introduceret tacitam in bonis tutoris, cum non
41 aliter esset tutor, † nisi præuia expressa obligatione, & tamen pupillus habet bona tutoris tacitè hypothecata pro administratione bonorũ, redditione rationum; & reliquorum restitutione, & non solum pro administratis, sed pro neglectis, & idem in protutore, vel eo qui tanquam curator se gessit Bart. in d. leg. pro officio. Rip. in leg. dabimus. §. si quis cum tutor. n. 9. de priuil. credit. Negus. de pignor. 4. m. p. 2. n. 6. Spin. de testam. gloss. 19. n. 42.

Et ita in specie, quod tutela non sit nulla non
42 obligatis † expressè bonis, nisi quãdo intersit minoris distinguit etiam Surd. de alimen. tit. 9. quæst. 44. nu. 50. & 51. vbi etiam addit, quod inter requisita posita per Bart. & alios. in leg. legitimos. de legitim. tut. non ponitur huiusmodi necessitas obligationis
43 bonorũ, quod tamen non est tutum, † cum immo omnes illud ponãt, prout expressè dicit Bart. in l. legitimos in princ. col. fin. nu. 7. versi. tertium quod requiritur. C. de legitim. tut. Idem Bar. in leg. si quis sub conditione. de testamen. tutel. & in auth. matri & auiæ. Cod. quand. mul. tut. offic. n. 15. colum. pen. versi. quid si in tutela. Roland. cons. 76. n. 7. lib. 1. Capic. decis. 50. n. 5. Caualcan. de tutor. in princ. n. 24. vbi quando est mater requiritur ista obligatio bonorum Mut. super consuetud. panormit. cap. 50. n. 69. vbi quod ita hodie commu-
44 niter seruatur, † vt non solum expressè obliget bona sua, sed etiam det fideiussorem, licèt quando esset approbatæ vitæ, & diues non requiretur fideiussio, quamuis per statutum requisita secundum Riminal. Iun. cons. 812. lib. 7. quod tamen neque seruari dicit Muta ibidem. in fin. & dictum est supra cap. 13.

EPITOME.

Forenses quãdo possint de iure communi collectari. Et quid stante priuilegio, & statuto, vel consuetudine immemorabili, & in quibus terminis d.

nis d. consuetudo, & priuilegium debeat probari. Annuæ pensiones, seu redditus an reputentur de bonis ciuitatis ad effectum imponendi collectas. Et an census constituti super certis bonis immobilibus ciuitatis Fulginei debeant iudicari de bonis d. ciuitatis, an potius de bonis ciuitatis Perusinæ, ex quo contractus censuum fuerunt celebrati Perusij, & ibi destinata solutio.

SVMMARIVM.

1 *Annui redditus quando debentur actione reali, vel mixta veniunt appellatione immobilium. & n.35.*

2 *Annuæ præstationes constituunt quoddam ius immobile abstractum, & separatum de per se, & dicuntur esse de loco, vbi est destinata solutio, & vbi est persona creditoris. & n.32.*

3 *Census constituti super certis bonis immobilibus Vrbis veteris, & Vallis Montoni sunt iudicandi de bonis existentibus Romæ, ex quo Romæ fuerunt celebrati contractus dictorum censuum, & ibi destinata solutio. & numer.33.*

5 *Perusini non poterant collectari à Ciuitate Fulginei pro censibus, seu annuis redditibus quos ipsi emerunt ab ea, & ibi de ratione.*

6 *Forenses non possunt de iure collectari, cum collecta sit munus, quod imponitur personæ pro rebus: & si persona non est subdita collectantis, vel ratione domicilij, vel originis non potest eis imponi ex defectu iurisdictionis. & nu.7. amplia vt n.8.*

9 *Collecta ideo imponitur personæ pro rebus, quia obligatio dirigitur in personam, licet causa finalis sit ipsa res, & quia persona est dignior rebus.*

10 *Forenses possunt collectari à Ciuitate habente ad id particulare priuilegium.*

11 *Forenses possunt collectari stante statuto condito ab eo, in cuius territorio sunt bona forensium. Intellige vt numero 12.*

13 *Forenses vt possint collectari an requiratur consuetudo immemorabilis, vel sufficiant 36. anni. & num.14 15. & 16.*

17 *Consuetudo immemorabilis, vel priuilegium quomodo probetur in terminis collectæ pro annuis redditibus. & n. 8. & 19.*

20 *Annuæ pensiones, seu redditus non reputantur de bonis Ciuitatis Canaliensis, sed Auenionensis ad effectum illos collectandi.*

21 *Annui redditus ex sui propria natura non computantur inter bona mobilia, vel immobilia, sed constituunt tertiam speciem de per se.*

22 *Mobilia, & immobilia propriè tanguntur, de loco ad locum mouentur, & loco circumscribuntur: secus in annuis redditibus. n.23.*

24 *Annui redditus computantur inter immobilia in casu in quo necessario sunt trahendi ad alterum eorum.*

25 *Annui redditus quo ad effectum collectandi remanent sub tertia specie, quæ constituunt solum ius, & actionem ad illos exigendum, quæ actio non comprehenditur etiam appellatione mobilium, & immobilium.*

26 *Actiones dicuntur esse de eo loco, de quo est persona creditoris, cuius ossibus sunt affixa propter effectum exactionis.*

27 *Annui redditus, vt dicantur bona immobilia opus est, vt percipiantur ex certis fundis, non ex redditibus generalibus.*

28 *Realitas oritur ex hypotheca constituta super bonis.*

29 *Principalis obligatio est considerando, quæ est personalis, pro qua assecuranda fuit facta hypotheca.*

30 *In contractibus, vbi non destinatur solutio facienda in loco creditoris, prout in impressitis Venetiarum non procedunt prædicta.*

31 *Et quid vbi annui redditus sunt necessario applicandi.*

CAPVT XXIX.

IN multis Ciuitatibus, & locis diuersarũ Prouinciarum fuerunt descripta omnia bona immobilia, & census, seu annui redditus Ciuium dictorum locorũ occasione illos collectandi pro soluẽdo ære alieno & alijs de causis, ob quas fuit concessa licentia huiusmodi collectas imponendi, & quoniam multi Ciues vnius Ciuitatis puta Perusini habebant census, seu redditus annuos super bonis ciuium alterius ciuitatis puta Fulginei. Dubitatum fuit an deberet imponi eis collecta occasione dictorum censuum, & videbatur concludẽdum esse ad fauorem Fulginatensium. Nam quemadmodum Perusini possent collectari pro bonis immobilibus, quæ possiderent in territorio Fulginei, ita etiam pro censibus, seu
1 annuis redditibus, † qui cum debeantur actione reali, vel mixta veniunt appellatione immobilium *Las. in l. sciendum. in princ. colum. vltim. num. 23. versi. extra glosam qui satisd. cogan. Paris. consil. 86. num. 6. lib. 3. Ruin. consil. 82. col. 1. lib. 2. latè Gabr. cons. 141. num. 14. lib. 2.*

Ideo si de immobilibus debet solui gabella, quoad census erit soluenda in loco vbi sunt bona, super quibus imponitur census *Parlador. rer. quotidian. cap. 3. §. fin.* & ita in praxi seruari dicit *Morla de contrahen. empt. & vend. tit. 9. ante quæst. 1. nu. 56.* cum iudicentur de illis bonis, vbi annui redditus sunt siti, licèt contrarium sequatur *Solo. de censib. lib. 2. cap. fin. n. 2.*

Contrarium tamen dixi verius esse ad fauorem Perusinorum, quod non possint collectari à Ciuitate Fulginei pro censibus per eos emptis à Ciuibus Fulginatensibus. Quia istæ annuæ præsta-
2 tiones † constituunt quoddam ius immobile abstractum, & separatum de per se, & dicuntur esse de loco, in quo est destinata solutio, & vbi est persona creditoris, vt in specie concludit *Aret. consil. 10. casus talis.* quem sequitur & subtilitatum Principem nominat *Cassan. super Consuetud. Burg. rub. 2. tit. de confiscation. §. 1. in tex. ibi & appartenet. nu. 18. vsque ad num. 24. versi. & primo videtur dicendum.* Et ita secundum prædicta fuit decisum *per Sacram Rotam Romanam coram R.P.D. Oradino de anno* 1571.
3 *in causa Romana de Aburdesia.* † vbi resoluit census constitutos super certis bonis immobilibus Vrbis veteris, & vallis Montoni esse iudicandos de bonis existentibus Romæ, ex quo Romæ fuerunt celebrati contractus dictorum censuum, & ibi fuit destinata solutio: Vnde idem iudican-
4 dum est † de istis censibus constitutis super bonis Fulginei per Ciues Perusinos, cum instrumenta censuum fuerint confecta Perusij, & ibi destinata solutio, licèt bona, super quibus sunt impo-
5 siti sint in territorio Fulginei; † & sic illis non poterat imponi collecta, cum census seu redditus annui iudicentur de bonis Ciuitatis Perusinæ, cuius ciues non sunt subditi ciuitati Fulgi-
6 nei; Vnde tanquam forenses † non possunt de iure collectari, cum collecta sit munus quod imponitur personæ pro rebus, & quando persona

non est subdita collectantis, vel ratione domici-
lij vel originis, non potest eis imponi ex defectu
iurisdictionis *Bart. in l. rescripto. §. fi. de muner. & ho-
nor. & in l. libertus. §. sola. n. 1. ad munic. Alex. cons. 68. vt
viso & dudum. nu. 1. lib. 2. & cons. 52. visu his quæ in the-
mate. in princ. lib. 5. per tex. in l. cum neque vbi Bart. C. de
incol. lib. 10. Natt. cons. 150. n. 1. vol. 1. Dec. consi. 284. &
pro cenuit. n. 4. colum. 2. Surd cons. 262. n. 29. ad med. latè
B.cc. cons. 73 n. 9.* vbi quod potestas imponêdi col-
lectas depêdet à iurisdictione, & non imponun-
tur, nisi ratione superioritatis, & solutio census &
collectarum designat subiectionem. Ideo foren-
sibus, & exteris non potest imponi: Ampliando
non solum quãdo quis non immediatè, sed me-
diatè est suppositus iurisdictioni imponêtis col-
lectas, quia tunc neque ei potest collectas impo-
nere *Brun. cons. 32. dum quæritur. col. vlt. vers. tertia ra-
tione.* Et ita etiam fuit decisum in causa *Auenionen.
& Canalluen. collectarum. die 16. May. 1583. coram Illu-
strissimo Lancellotto.* quæ est in specie casus nostri, i-
ta vt solum sit diuersitas quo ad nomina, & ex
rationibus, & auctoritatibus in ea adductis patet
responsio ad contraria quæ possent adduci, pro-
ut ad hunc effectum illius tenorem volui subii-
cere. & vt etiam debitus honor sit auctorib. dan-
dus ne aliorum laboribus possideantur.

Auenionen. & Canalluen. collectarum.
Die 16. May 1583.

Dum proponeretur in Signatura Sanctiss. D. N.
commissio ad instantiam Ciuitatis Auenionen. &
Carpenctoratensis pro reducendo ad viam iuris
breue suæ Sanctitatis concessum Ciuitati Caual-
licensi exortæ fuerunt nonnullæ in iure difficul-
tates, quas sua Sanctitas mandauit mihi vt pro-
ponerent partibus hinc inde rtiturmantibus. Et
Domini die 9. Martij & 16. Maij. & 27. Iunij 1583.
firmarunt infrascriptas conclusiones.

Quarum prima est, quod forenses de iure cõ-
7 muni non possint collectari; † Ratio est, quia
collecta est munus, quod imponitur personę pro
rebus, & si persona non est subdita collectantis,
vel ratione domicilij, vel originis non potest ei
imponi ex defectu iurisdictionis, vt notat *Bar. in
l. libertus. §. sola ratio. n. 1. ad municip.* vbi dicit ita te-
nere DD. omnes *& in l. rescripto. § fi. nu. 4. versi. colle-
cta. de muner. & honor. Feder. cons. 151. col. 2. versi. & alia
dicuntur. Dec. cons. 285. versi. tertio comprobatur. nu. 4. Al-
ciat. cons. 39 tom. 2. lib. 5.* & est conclusio in iure ve-
rissima *vt dicit Alex. cons. 52. col. 3. n. 10. versi. nec obstat.
vol. 6. Natt. cons. 150. n. 4. vol. 1.* & communiter à DD.
approbata, vt dicit *Corn. cons. 12. col. 2. versi. & licet.
vol. 1. Curt. Iun. cons. 61. col. 1. vol. 1. Parpal. in l. placet. nu.
56. C. de sacros. eccl. Gabr. de iure immun. concl. 2. n. 1. & 2.
8 in fi.* Quæ conclusio † procedit etiam si forenses
habeant bona sub dominio collectantis *vt notat
Bart. in l. 1. n. 34. C. de mulier. & in quo loc. lib. 10. Corn.
cons. 22. col. 2. versi. vt licet. vol. 1. Alex. cons. 68. n. 2. li. 2. &
cons. 52. in princ. vol. 5. Aret. cons. 132. in princ. Guido Pap.
cons. 61. n. 9. Iacob. Rimunald. cons. 415. n. 28 vol. 3.* & ra-
9 tio est, † quam tradit *Bald. in leg. vnic. C. de eo quod in-
ter. colum. 6. n. 44. versi. dicimus etiam.* quia ideo colle-
cta imponitur personæ pro rebus, nam obligatio
dirigitur in personã, licèt causa finalis sit ipsa res,
& cum persona sit dignior rebus, attenditur po-
tius persona, quam res *vt post Io. Andr. & Oldrad. di-
cit Natt. cons. 105. n. 8. vol. 1.* Ex hac prima cõclusio-
ne infertur, quod cum Ciues Auenionen. & Car-
penctoratenses non sint subditi Ciuitati Caual-
licensi, non possunt ab ipsa collectari, sed à Ci-
uitate Auenionen. & Carpenctoraten. quibus
sunt subditi.

Secunda est conclusio, quod forenses possunt
10 collectari à Ciuitate, vel loco habête † ad id par-
ticulare priuilegium *Bart. in l. munerum. §. patrimo-
niorum. n. 4. de mun. & honor. & in d. l. 1. C. de mul. & in
quo loc. lib. 10. n. 28. vers. item fallit in ciuitate. & in l. for-
ma. §. illã. n. 2. de censib. & in l. cum neque. in fi. C. de incol.
lib. 10. Alex. d. cons. 68. col 2. n. 8. vers. nec dubiũ. Parpal.
in d. l. placet. n. 57. vers. fallit primo Gabr. d. concl. 2. n 2.* &
est vera & indubitata conclusio vt dicit *Curt. Iun.
cõs. 60 n. 8. ver. succedit igitur. & d. cõs. 61. col. 3. n. 10. in fi.*

Tertia est conclusio, quod forenses possunt
11 collectari † stante statuto condito ab eo in cuius
territorio sunt bona forensium secundum *Bald. in
l. vnic. C. de sent. quæ pro eo. col. 6. nu. 43. versi simile dico.
Alex. cons. 101. col. 3. n. 8. vol. 1. & d. cons. 52. col. 2. n. 6. lib.
5. & d. cons. 68. n. 12. lib. 2. & cons. 148. in princip. vol. 6.
Corn. d. consil. 221 col. 3. versi. quia contractus. vol. 1. Dec.
cons. 694. n. 6. Rum. cons. 116. n. 10. vol. 4. & cons. 126. in
princ. Paris. cons. 25. nu. 28. cum seq. vol. 1. Gabr. d. conclus.
2. n. 15. Natt. cons. 447 col. 3. versi quia contractus. vol. 2.
Curt. Iun. cons. 60. n. 2. & cons. 61. n. 5 Aim. consi 8. num.
6. Ias. consi. 83. col. vlt. in fi. vol. 3.* licèt contrarium te-
nuerint *Aret. d. cons. 132. & Corn. cons. 94 num. 4. vol.
4. & alij nonnulli.* quod statutum debet esse con-
12 ditum † à non recognoscente superiorem, vt di-
cit *Rum. d. cons. 111. colum. pen. vol. 5.* sequitur *Natt. d.
cons. 447. n. 6. versi. salua. vol. 2.*

Quarta est conclusio, quod forenses possunt
13 collectari † stante consuetudine immemorabili
*Bart. in l. cum neque. in fi. C. de incol lib. 10. & in leg. 1. C.
de mul. & in quo loc. lib. 10. nu. 18. versi. item fallit in ciui-
tatibus, quæ hoc habent. Corn. d. consil. 22. colum. 2. versi. ta-
men non videtur. vol. 1. Alex. cons. 78. nu. 14. & 16. vol. 6.
& d. cons. 52. col. 2. num. 3. versi. hoc præsuppono. vol. 5. &
consi. 136. num. 17. versi. sed ad hæc. volum. 2. & cons. 101.
num. 8. versi & dicit. Bart. vol. 1. Aret. d. cons. 132. col. 4. in
princ. versi. secundo respondeo. Rub. cons. 9. num. 9. Ias. in d.
leg. placet. in 2. lect. num. 5 in fi. Alciat. resp. 36. n. 2. tom. 2.
lib. 5 Dec. d. cons. 285. n. 6. Rum. cons. 111. num. 22. lib. 5. &
cons. 116. nu. 12. vol. 4. Natt. consi. 160. num. 14. post prin.
vol 1. & d. consi. 447. n. 8. & 11. vol. 1. Socin. Iun. cons. 49.
14 num. 23. vol. 1.* † & licet *Alex.* sibi contrarius *in con-
sil. 68. numer. 13. vers. clarum est. vol. 2.* dixerit sufficere
30. vel 40. annos, quem sequutus est *Curt. Iun.
cons. 61. n. 6. versi. cum igitur. vol. 1. Paris. cons. 25. nu. 58.
cum seq. & num. 82. & 101.* vbi refert alios tenentes
15 hanc opinionem, † Tamen ex supradictis, & aliis
quos refert *Idem Paris. num. 19. & 23.* verior & ma-
gis communis videtur opinio, quod requiratur
immemorabilis. Et licet etiam non desint qui te-
16 noctint sufficere † decem annos, vt *Parpal. in d.
l. placet. num. 61. Gabr. d. conclus. 2. nu. 10.* tamen *Ro-
ta* noluit quicquam firmare nunc super ista quar-
ta conclusione.

Quinta est conclusio, dato quod adesset im-
17 memorabilis consuetudo, † vel priuilegium, ac
statutum, tamẽ debet probari in terminis, de qui-
bus est præsens controuersia, scilicet super colle-
ctis impositis forensibus pro annuis pẽsionibus,
siue præstationibus impositis super omnibus bo-
nis mobilibus, & immobilibus, rebus, iuribus, a-
ctionibus, redditibus, impositionibus, emolu-
mentis præsentibus, & futuris; & cum pacto,
quod dictæ pensiones sint immunes, & exemptę
à qui-

Digitized by Google

à quibuscunque oneribus, talleis, subsidiis, pro quacunque vrgentissima causa, & aliis, de quibus in instrumentis dictarum pensionū, Et quod cõsuetudo collectandi forenses debeat probari adesse in loco, de quo agitur, tradit *Aret. d. conf. 132. col. 3. Nat. conf. 160. n. 14. vol. 1. Dec. d. conf. 285. n. 7.* Et de-
18 bet etiam † probari specialiter in casu, de quo agitur *Oldrad. conf. 257. col. 1. Alex. conf. 196. col. 3. vers. quia dicti. li. 2. Aym. conf. 96. num. 4.* Nec standum est
19 Doctori attestanti, de hac † consuetudine *Corn. conf. 83. n. 13. vol. 4. Aret. d. conf. 132. col. 3. vers. sed tamen his non obstantibus. Dec. d. conf. 285. nu. 6. vers. non obstat. Gab. de probat. concl. 4.* & hanc opinionem tenet *Rota coram R. P. D. Mohed. decis. 209. & 276.*

Sexta, & vltima conclusio licet dominis videretur superflua stante supradicta prima conclusione firmata, in qua concluditur, quod Auenionenses, & Carpentoratenses tanquam forenses non possunt collectari à Ciuitate Cauallicensi etiam pro bonis existentibus in eius territorio. Tamen fuit proposita, & resoluta enixè id postulantibus agentibus pro dicta Ciuitate Cauallicensi. Hæc
20 autem sexta conclusio continet, † quod annuæ istæ pensiones, seu redditus non reputantur de bonis Ciuitatis Cauallicensis, sed Auenionensis, & Carpentoraten. ad effectum illos collectandi.

Et moti fuerunt Domini primo, quia annui
21 redditus ex sui propria natura, † & significatione non computantur inter bona mobilia, vel immo-
22 bilia, sed constituunt tertiam † speciem de per se, quia mobilia, & immobilia propriè tangi, vel palpari possunt, & de loco ad locum moueri, & cir-
23 cumscribuntur loco; Redditus autem † annui minimè, & propterea nisi sumus in casu, in quo
24 necessario sint trahendi ad alterum eorum, † non computantur inter immobilia *iuxta doctr. Abb. in c. nulli. n. 9. & 10. de reb. Eccle. non alien. & ibi Beron. n. 77. cum seq. Mar. Soccin. de oblat. libell. q. 5. n. 7. vers. sed iuxta prædicta*; & plerique omnes ita tenent, vt dicit *Tiraq. de retract. lignag. § 1. gl. 6. n. 3. cum seq. & in § 32. nu. 85. Foller. in pract. censual. folio mihi 163. nu. 25.* At non versamur modo in casu, in quo cogamur applicare istos annuos redditus bonis mobilibus, vel immobilibus, sed tantum quæritur ad effectum illos collectandi, & propterea remanent sub illa ter-
25 tia specie, † quæ nihil aliud constituit quam ius quoddam sine actionem ad illos exigendum, quæ actio non comprehenditur etiam appellatione mobilium, vel immobilium, sed & ipsa constituit tertiam speciem *leg. à diuo pio. § in venditione de re iudic. leg. quam tuberonis. § si de pecul. Bar. in leg. mouentium. de verb. signif.* & est communis opinio, vt per *Ias. conf. 5. volu. 3. Tiraq. in d. tract. de retract. § 1. gl. 7.*
26 *n. 9. Par. conf. 94. vol. 2. Gab. de ver. signi. concl. 1. n. 4.* † & actiones dicuntur esse de eo loco, de quo est persona creditoris, cuius ossibus sunt affixæ propter effectum exactionis *leg. si. vers. quid enim prodest. C. de long. temp. leg. 3. & ibi not. pro soc. leg. quis ergo casus. de pecul. Lap. alleg. 91. la prima. n. 6. vers. modo est q. Socin. conf. 101. col. 2. versic. secundo ergo præmisso. volum. 1. Alexand. conf. 16. in fin. volum. 6. Rub. conf. 136. col. 1. vers. suadetur*
27 *& secundo. Iacob. Rimin. conf. 244. num. 13. volum. 5.* † Et annuis redditibus est *conf. 10. Aretin.* vbi ex pluribus rationibus concludit, quod annuæ præstationes dicuntur quoddam ius immobile abstractum, & separatum de per se, & dicuntur esse de loco, vbi est destinata solutio, & est persona creditoris: sequitur, & latè comprobat *Cassan. in consuetud. Burgund. in tit. de confiscation. § 1. versic. & appartenent. num. 18. vers. sed iuxta. & num. 23.* & sequuta est *Rota in causa Romana de Aburdesia de anno 1571.*
28 *coram R. P. D. Oradino*, † vbi propter rationes *Aret. & Cassani* resoluit census constitutos super certis tenutis, ac aliis bonis mobilibus, & immobilibus Vrbis veteris, & Vallis Montoni esse iudicandos de bonis existentibus Romæ, ex quo Romæ fuerunt celebrati contractus dictorum censuum, & ibi fuit destinata solutio, & in d. decisione respondetur ad adducta in contrarium. Instrumenta autem pensionum, de quibus agitur fuerunt confecta in Ciuitatibus Auenionen. & Carpentoraten. & ibi destinata solutio licèt bona, super quibus sunt imposita sint in territorio Cauallicensi.

Secundò mouebantur Domini, quia vt annui
29 redditus † dicantur bona Immobilia opus est, quod percipiantur ex certis fundis non ex redditibus generalibus, prout in hoc casu, quia tunc sequuntur personam creditoris, vt declarat *Tiraq. de iur. primog. q. 49. num. 9. & 10.* vbi dicit, quod debent esse redditus fundales: At redditus de quibus agitur sunt impositi non super certis fundis, sed generaliter super bonis mobilibus, & immobilibus, vt supra dictum est; & ex his cessant, quæ dicuntur quod iura & actiones non circumscribuntur loco, quia secus est propter effectum exactionis faciendæ in loco, vt declarant *Lap. & alij*
30 *supra alleg.* Non obstat etiam, quod † quando annui redditus debentur actione reali, vel mixta, prout in hoc casu, tunc veniunt appellatione immobilium *Bald. in l. 2. in fin. C. de exec. rei iudic. DD. omnes in l. sciendum. qui satisd. cog. Gab. d. conclus. 4. num. 4. Tiraq. d. gl. 6. num. 11.* Quia respondetur, quod
31 realitas oritur ex hypotheca † constituta super bonis *iuxta not. per Bart. in l. codicillis. § institutio. num. 4. de leg. 2.* At principalis obligatio, quæ est consideranda, est personalis, pro qua assecuranda fuit
32 facta † hypotheca, vt benè declarant *Cassan. & A-*
33 *ret. in locis supra allegatis.* Minus obstant † quæ dicuntur de fisco, & in præstitis Venetiarum: Quia in illis contractibus non destinatur solutio facienda in loco creditoris. Præterea procedunt
34 quando † annui redditus sunt necessario applicandi, vt supra dictum est, *& ita sentit Tiraq. in d. gl. 6. num. 3. & 4.*

Et ex his Domini concluserunt, quod Auenionen. & Carpentoraten. non possunt collectari à Ciuitate Cauallicen. pro annuis perpetuis pensionibus quas ipsi ab ea emerunt: Tum quia d. Auenionen. & Carpentoratenses sunt forenses d. Ciuitatis: Tum etiam quia dictæ pensiones reputantur de bonis Ciuitatum Auenionen. & Carpentoraten. non autem Cauallicen.

EPITOME.

Emphyteusis concessa pro vna filia si adsint plures, electio an spectet ad dominum, vel dispositio vitietur propter incertitudinem, seu debeatur seniori, aut omnes admittantur, & quid in feudo, beneficio, substitutione, primogenitura, reseruatione dignitatis, sepultura, impetratione maioricatus, & similibus.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteusis concessa pro vna filia si adsint plures*

Digitized by Google

electio spectat ad dominum emphyteusis, & si non eligit pertinet ad omnes filias, vel secundum aliam opinionem vitiatur dispositio ratione incertitudinis. num. 6. & 7. vel debetur seniori. num. 10. & 12. vbi quod est verior opinio. & quid si dictum sit filia sine dictione vni. num. & an vterque admittatur. num. 23.

2 *In reseruatione dignitatis maioris si sint duæ æquales ad quem spectet declarare de qua disponens senserit. & numero 22.*

3 *Propter incertitudinem est locus gratificationi.*

4 *Si sint duo monasteria eiusdem nominis S. Francisci, mandans sepeliri in Ecclesia S. Francisci data paritate an sit locus gratificationi Episcopi.*

5 *Si mulier vno impetu peperit duos filios, ita vt non constet quis prius natus sit, ad quem pertineat primogenitura.*

8 *Incertitudo vitiat dispositionem.*

9 *Si in libro Curati fiant descripti duo compatres, vel commatres non specificando quis eorum sit verus compater ratione incertitudinis pater baptizati nullam posset accipere in vxorem.*

13 *Seniores præferuntur, & quomodo hoc procedat in electione, & præsentatione. & n. 15.*

14 *Instrumenta debent deponi apud seniorem.*

16 *Vassallus iurat fidelitatem seniori mortuo domino relictis pluribus filiis.*

17 *Vocato primogenito senior censetur vocatus quamuis adsit alius qui præcedat dignitate.*

18 *In feudo concesso pro vna fœmina si adsint plures admittitur senior. Contrarium n. 19. & 20. & quod æqualiter admittantur seruatur in praxi. n. 21.*

24 *Si in beneficio concurrunt duo, qui habeant signaturam per fiat, & nescitur quæ sit prior, quis eorum admittatur.*

25 *Incertitudo vitiat citationem si nescitur quis Iudex prius illam fecerit.*

26 *Senior magis admittitur in emphyteusi si potest ex aliqua coniectura colligi mens testatoris.*

27 *Generalitas non vitiat dispositionem, quando ex aliqua parte potest declarari.*

28 *Substitutio facta personæ incertæ non valet. Fallit vt numero 29.*

30 *Onus portandi arma, & nomen testatoris non conuenit nisi primogenito.*

31 *Impetrans facultatem instituendi maioricatum pro filio si adsint duo eiusdem nominis intelligitur de maiori.*

CAPVT XXX.

QVoad dubium propositum de emphyteusi concessa pro vno filio si adsint plures, an pertineat ad omnes, an ad nullos, vel ad quem Doctores sunt in diuersa opinione: Nam *Io. Andr. ad Speculat. in tit. de locato. 8. nunc aliqua. in rub. de emphyteusi num. 100. vers. 78. quæritur in verb. an fine. in litera D.* recitando opiniones concludit secundum *Petrum, & Abbatem* spectare electionem ad domi-
1 num emphyteusis, vt eligat quem vult; † & si non eligit pertineat ad omnes filias *per tex. in l. legato generaliter. 37. & in l. si quis à filio. 32. §. si quis plures. de leg. 1. & Io. And. refert Tiraq. de primogen. q. 17. opin. 2. n. 31.* Subdens quo ad prædictam gratificationem concordare *Ias. in l. 2. col. 62. in fi. nu. 208. vers. tenendo hanc partem. C. de iur. emphyt.*

Et faciunt quæ dicit *Mandos. reg. 3. cancel. qu. 4. in fin.* vbi quod est electio eius, ad quem spectat declarare de quo senserit, prout in reseruatione dignitatis maioris si sint duæ, & non appareat quæ
2 sit maior, † & ambæ sint æquales: Ad exemplum legati facti de sticho seruo, si enim plures sint stichi, hæres eligit *l. si quis à filio. § si quis plures de leg. 1.*

Prout regulariter propter incertitudinem est
3 locus gratificationi † *l. generaliter. §. quid ergo. de fideicom. libert. Bald. in l. an quibus. in fi. vers. pone quod con-*
4 *suetudo, C. de secund. nupt.* Ideò dicimus, † quod si sint duo monasteria eiusdem nominis, videlicet Sancti Francisci, & testator mandet sepeliri in Ecclesia Sancti Francisci, data paritate loci, paupertatis, & aliarum rerum, adeo quod non adsint coniecturæ, est locus gratificationi Episcopi *Afflic. decis. 244. n. 4. Spin. de testam. glo. 2. de elect. sepult. n. 67.* licet secundum alios ibi relatos sit diuidendum pro medietate, & multa similia latè congerit *Cenal. q. 248. n. 27. vsque ad num. 44.* & ibi ponit decem opi-
5 niones, quis succedat in primogenitura, † quando non constat, quis prius sit natus, vtpura si vno impetu mulier peperit duos filios, quasi ratione incertitudinis, vel vitietur dispositio, vel sorte dirimatur, vel fiat diuisio inter filios, vel præferatur robustior, & magis pulcher, vel sit locus præuentioni, quæ in iurisdictione solet semper præualere *Mascard. concl. 1194. num. 22. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. in proœm. n. 19.*

Ruin. tamen *cons. 36. q. 1. n. 7. li. 2.* concludit contra *Io. And.* non spectare scilicet electionem in d. emphyteusi ad dominum: Nam inquit institutio facta de vno filio masculo relictis pluribus, non intelligitur de primo; quia cum instituerit vnum filium non intellexit de certo, & sic non de primo secundum *gl. in l. si quis à filio. §. si quis plures. de leg. 1.* Vnde dispositio redderetur inutilis ratione incer-
6 titudinis: † si autem dixisset filium sine illa dictione vnum, neque intelligeretur de primo, sed de omnibus, & sic de quolibet vlteriori, iuxta *cons. Alexand. 171. viso processu. col. 1. in fi. n. 4. li. 2. & Oldrad. cons. 212. quidam in testamento.*

Idem *Ruin. cons. 186. n. 8. lib. 1.* in specie emphyteuteusis concludit, vel quod ratione incertitudinis annulletur; quod fortè dicit esse verius, vel quod dominus eligat: & quod ratione incertitudinis d.
7 dispositio vitietur † dicit *Ang. cons. 311. in themate prædicto. in princ.* vbi tenet neutrum admittendum, quem refert *Tiraq. d. q. 17. nu. 19. in quarta opinione de primogenitura,* vbi latè de huiusmodi quæstione, in qua tamen nihil videtur concludere, cum *num. 11. in 2. opin. q. 17.* referat se ad ea, quæ dixi *in 4. opin. nu. 19. & ad Doctor. in l. si quis tituo. 17. §. si hæres. de leg. 2.*
8 Et regulariter incertitudo † vitiat dispositionem *Aym. cons. 104. num. 11. latè Gomes. de contract. cap. 31. de qualitat. contract. num. 7. & de testam. c. vlt. num. 35. & 42.*

Ideò dicimus quod si in libro Curati essent de-
9 scripti duo compatres, † vel commatres non specificando quis eorum sit verus compater ratione incertitudinis non posset sine dispensatione pater baptizati, seu mater accipere in maritum, seu vxorem alterum *Caualcan. decis. 12. p. 2. in addit. Mut. super consuet. Panorm. c. 76. n. 16.*

Et adeo incertitudo vitiat dispositionem, vt si legatum fuerit Titio, & adsint plures huius nominis, ita vt non constet de quo testator senserit, quamuis vnus eorum expressè renunciet legato, tamen illud cæteri non debeant *Bart. in l. si quis sernum. §. si inter. de leg. 2. Alex. cons. 42. col. 2. lib. 6. alias est cons. 109. viso processu inter. col. vltim. ad med. vers. confirmantur prædicta. num. 10. lib. 5. per tex. in l. si fuerit. de reb. dub.*

Google

reb.dub.& l.cum ex pluribus.de manumiss.test. & quid si
non repudiat, sed ius suum cedit alteri Add.ad A-
lex.d.cons.109.in verb.repudians li.5.

Decian.vero cons.71.n.6.li.3.non firmat, sed sim-
pliciter refert opinionem Io. And. quod sit locus
gratificationi domini emphyteusis, & ibidem in
10 fine dicit non firmare,† quia fortè defendi posset
deberi seniori arg.l.fi.de fid.instru. Bald.in l.si procura-
tor.C.de eden. & hoc inquit, quando testator dixis-
set vni puta ex proximioribus, secus autem si sim-
pliciter dixisset proximiori, quia si sunt plures
11 † proximi omnes admittuntur ad tex. quem a-
pertum & clarum dicit in l.2.§.hæreditas.de suis &
legit.& Dec.sequitur Card.Mant.de coniect.vlt.volunt.
tit.1.lib.8.n.6.

Ex istis videtur esse dubia opinio, quod stetur
gratificationi domini, quia potius esset dicendum
12 admitti seniorem † cum vltra Dec.& Card.Mantic.
faciant quæ dicuntur per Tiraq.de primogen.q.64.&
in præfat.n.74.cum seq.post Guid.Pap.decis.467.Guiliel.
in c.rainutius.nu.174.in verb.& in eod.testamento.de test.
Gab.cons.85.nu.7.lib.2.Honded.cons.54.Rom.cons.408.
Grat.cons.132.nu.20.cum seq.li.1.cum aliis per Simon.de
Pret.de interpret.vlt.vol.li.3.solut.vlt.dub.4.n.8.fol.337.
qui concluduot pro seniore, si testator alium non
elegerit.

Quemadmodum regulariter præferuntur se-
13 niores iunioribus † Doct.in l.cum quid.si cert.pet. Vn-
de apud seniorem communia instrumenta sunt
14 deponenda † l.fi.de fid.instrum. Et seniorum voces
in electionibus & aliis sunt præferendi c.dudum il
1.de elect.Io.de Plat.in l.fi. C.de consul.lib.10.Dec.in c.cum
omnes in 2.lect.colum.penult.de const. Tiraq.de iur.primo-
gen.in præfat.num.156.& ita multa de senectute, &
eorum priuilegiis à n.79.vsque ad n.221.de quibus
etiam per Cassan.in Catal.glor.mund.consider.13.p.3.&
considerat.16.& 17.p.2.

Intelligendo de seniore quod præferatur quan-
do vterque habet æquale ius, puta in præsentatio-
ne, tunc enim non debet fieri distinctio inter iu-
15 niorem † & seniorē, sicuti inter masculum, & fœ-
minam, vt de communi Ferret. in c.cum omnes.n.14.
de const. licèt Bald.in l.1.ff.de senator. contrarium vo-
luerit, quem sequitur Fel.in c.quoniam.de testib.in fin.
cum d. tamen distinctione an habeat ius æquale,
vel inæquale Rocc.de iur. patr. q.59.in vers.honorificū.

Vltra prædicta etiam facit, quod mortuo domi-
no relictis pluribus filiis vassallus faciet fidelitatē
16 seniori † Fel.in c.1.col.2.n.3.de maiorit.& obed. latè Ti-
raq.de primogen.q.63.& in præfat.nu.195.versi.43. Et
17 vocato † primogenitò censetur vocatus senior,
& natu maior, etiam quod adsit alius, qui præce-
dat dignitate Menoch.præsump.92.lib.4. Tiraq.de re-
tract.lignag.§.2.gl.10.n.2.& §.26.gl.2.n.2.Sim.de Pret.
de interpret. vlt. volunt.li.1.nu.14.dub.3 solut.4.Idem Ti-
raq.de primogen.q.17. vbi latè omnia disputat Io.Ci-
rier.in eo tract.de primogen.q.6.li.1. Masquard.de probat.
conclus.1194.n.22. Idem etiam est in feudo, quod si
18 concessum sit pro vna fœmina, † & adsint plures
admittetur primogenita, prout hanc opinionem
dicit sibi plus placere Curt.de feud.qu.18.p.3.nu.20.
quamuis in fine dicat cogitandum propter doctr.
Bald.in c.1.§.quia vidimus.num.18.de his qui feud.dare
19 poss. vbi dicit esse æquius, † quod sit electio domi-
ni quem vassallum velit, quod sequitur Martin.
Lauden.ibid.ad fin.& Aluarot.in cap.1.colum.penultim.
de eo qui sibi & heredib.mascul.& fœmin.& Bald.sequi-
tur Præpos. Alex.in d.cap.1.§.& quia vidimus.de his qui
feud.dar.poss.Calderin.cons.12.de locat. licèt alij volue-
20 rint, quod neque admittatur primogenita, † nec
dominus possit eligere, sed dispositio tanquam
incerta vitietur, vel sorte dirimatur, de quibus
per Curt. in d.tract.de feud.p.3.q.18.tum aliis per Ceual.
q.248.per tot.qui tamen post multas opiniones re-
21 latas vltimo dicit practicari, † quod æqualiter
sint admittendi, cum æqualis sit proximitas Mo-
lin.lib.3.de Hispan.primogenit.c.1.num.20.per l.2.§.hæ-
reditas.de suis & legitim.hæred.l.cum inter.C.de fideicom.
libert.l.qui duos.10.de reb.dub.l.& hoc titius.alias incip.
& hoc tiberius.41.de hæred.institut.Mandos.reg.4.cancell.
num.7.vers.huc spectat quæ volui. vbi ex hoc infert,
quod per illam regulam censentur reseruatæ am-
22 bæ dignitates maiores in Cathedrali, † siue duæ
principales in Collegiata, quamuis ambæ ha-
beant maioritatem ita æqualem, vt non possit
discerni, quæ sit maior, aut magis principalis per
doctrin. Ioan. And.in c.deliberatione.de offic.deleg.in 6.
col.2.nu.2.& ibi Gemin.n.7.& Mandos.d.reg.4.testatur
ita fuisse decisum in Rota coram R.P.D. Achille.Tullen.
Abbatia.aprilis 1554. Idem Mandos.reg.33.qu.14.num.8.
versi.altera opinio.col.3. vbi quod vterque ad succes-
sionem admittatur; infert eos ad eos, qui concur-
23 runt † in beneficio, quorum vterque habet signa-
turam per fiat; & nescitur quæ sit prior, quia po-
24 terit vtrique conferri dando vni titulum, † & fru-
ctuum partem, alteri reliquam partem, quamuis
postea in fi.d.q.14. post sex opiniones relatas dicat
omnes esse disputabiles, magis tamē sibi placere,
vel quod sit locus gratificationi, vel si hoc nō ha-
beat locum, quod ratione incertitudinis nullus
admittatur Idem Mand.q.27.in fi.de monit. vbi si nes-
citur an prius citauerit Iudex, cui fuit commissa
25 causa, vel Auditor, † qui monitorium executus
fuerit, quod ratione incertitudinis neutra harum
citationum subsistat.

Et quidem in casu, de quo agimus, multò ma-
gis erat admittendus senior ad huiusmodi em-
phytheusim; quia vltra prædicta ex Gabriele cons.
85.num.7.lib.2. Honded.cons.54. Cardin. Mantic. Sim.
de Pret.& aliis supra allegatis, qui concludunt pro
seniore, id videbatur colligi ex coniectura ta
26 † mente disponentis, qui in omnibus semper
prætulit natu maiorem: Vnde cum voluerit il-
lum magis, quàm alios honorare, maioritas dile-
ctionis arguitur arg.l.publius.de cond.& demonst.auth.
hoc amplius.C.de fideicommiss.Corn.cons.161.col.2.num.
8.lib.2.

Et sic dicta generalitas non debet vitiare dispo-
sitionem, quando ex aliqua verisimilitudine po-
27 test declarari † l.triticum.de verb.oblig. Aym.cons.
162.nu.3.& multæ verisimilitudines militant, tàm
dilectionis, quàm aliarum rerum, ex quibus iudi-
cari rectè potest de eo disponentem sensisse. Id-
eo dicimus, quod quamuis substitutio facta per-
28 sonæ † incertæ non valeat l.duo sunt titij.de testam.
tut.l.in tempus.§.1.de hæred.instit. §.incertu.instit.de le-
gat. Tamen si potest aliquo modo colligi vo-
luntas testatoris, aut aliqua verisimilitudo, tunc
29 de seniore, seu primogenito intelligitur, † & quo
ad eum sustinetur Guid.Pap.decis.467.testator in te-
stamento. vbi sustinet substitutionem incertam
quo ad vnum primogenitum, licèt essent duo fi-
lij, quia defunctus voluit arma sua, & nomen por-
tari per institutum, quasi verisimile sit voluisse
intelligere de primogenito, cum alias huiusmo-
30 di onus non conueniat, nisi vni, † & primogenito

Digitized by Google

Oldrad.conf.231.vt eius de quo quaeritur.in fi.Tiraq.Marzar.& alij per Sim.de Pret.de interpret.vlt.volunt.li. 3.solut.3.& vlt.dub.4.n.8.in fi.

Prout etiam videmus quod Pater habens duos
filios eiusdem nominis puta Titios, si imperauit
31 facultatem † instituendi maioricatum pro filio
suo Titio, licèt non appareat, de quo senserit, tamen
verificabitur in filio maiore ætate. Ratio,
quia materia ad personas relata ex ipsa natura
maioriæ, & ordine succedendi solet verificari in
natu maiore, vnde præsumendum est de illo patrem
sensisse, ita vt nulla incertitudo possit hunc
actum vitiare *Spin. de test.gl.10.in fi.nu.23.vers.sed ex supradicta resolutione* contra *Bald. cons.146.lib.2.de quo per Tiraq.de primogenit.q.17.*

EPITOME.

Quæ requirantur, vt aliqua dicatur concubina, & quis coitus hodie attendatur, vt filij dicantur naturales. Legatum factum concubinę, quando valeat, & quid è contra si fiat per eam amasio. Et ao validetur per iuramentum. Et quid si tempore legati, vel mortis non erat concubina.

SVMMARIVM.

1 *Concubina, quæ dicatur, & licet rara habeant requisita concubinatus, & nulli filij sint naturales.nu.2. Tamen hodie sufficit coitus soluti cum soluta quo ad effectum, vt quis dicatur habere concubinam, & filios pro naturalibus n.6.*

3 *Concubinatus de iure ciuili nouissimo prohibetur, & magis de iure canonico n.4.*

5 *Peccat magis retinens domi concubinam, quam aliam cognoscens.*

7 *Legatum factum concubinæ, seu meretrici valet; multò magis si per illam relinquatur amasio. nu.9.& 10. Fallit in legato facto per vxoratam doctori, & clerico.n.11.& 16. & hodie etiam in concubina legatum non valet, & an applicetur Fisco.n.18.19.& 20.*

8 *Meretrix potest testari, eleemosynam dare, decimas soluere, & tenetur ad legitimam patris.*

12 *Coitus cum clerico dicitur incestuosus, vel solum adulterium, & sacrilegium spirituale.n.13.*

14 *Doctores dicuntur militare, & habent priuilegium Militum, quamuis non patrocinentur.n.15.*

17 *Relictum non valet quando turpitudo versatur ex parte recipientis, vel vtrinsque.*

21 *Donatio facta per clericum concubinæ non validatur iuramento.& de ratione n.22.& 24.*

23 *Vtilitati publicæ non potest renunciari, etiam cum iuramento, & quando renunciari possit legi prohibitiuæ per iusiurandum.*

25 *Donatio prohibetur etiam futuræ concubinæ prout futuro amasio.n.16.*

27 *Benemerita non probantur per assertionem legantis, quando sumus in personis suspectis.*

28 *Donatio ob benemerita valet si fiat concubinæ.*

29 *Valet legatum concubinæ si tempore legati non erat talis, vel à die mortis.n.31.Intellige vt n.32.Amplia vt n.33.*

30 *Post triennium censetur macula sublata.*

34 *Concubinæ alterius potest legari.*

35 *Legatum factum concubinæ ob causam dotis est validum.*

CAPVT XXXI.

MVlier vt dicatur concubina, & consequenter natus ex ea sit propriè naturalis requiritur, vt sit soluta, & solutus, ita vt possit esse inter
1 eos matrimonium, † quod cohabitet in domo, retineatur in schemate concubinæ, publicè, & palàm, sit vnica, sint personæ impares, & talis, cum
qua stuprum non committatur *Specu. de success. ab intest.§.1.vers.nunc de naturalibus. Azo.in summ.Cod.de natur.liber. Nat. cons.421.num.3. Cardin.Mant.de coniect.li.11.tit.9.n.22. cum alijs late per Surd.de alim.tit.1.q.9.num.10.*

Ex quibus sequitur, quod hodie raræ sunt con-
2 cubinæ, † & nulli filij naturales *Paleoth. de noth.& spur.c.12.n.3.* quia licèt concubinatus de iure ciuili
esset permissus, tamen hodie de iure ciuili nouis-
3 simo † prohibetur *Felin.in c cum sit generale.col.8.n.13.vers. respectu concubinatus. de foro compet. per tex.in c.1.de fil.nat.ex matrim.ad morgan.contract. Rip.in l.si vnquam.nu.74.q.28.C.de reuoc.donat.* & multò magis
4 † de iure canonico *Abb. in c.cum per venerabilem. nu.31.qui fil.sint legit.per tex.in c.nemo.32.q.4.* Immo maius
esset peccatum cum concubina, quam cum ea
ad quam est furtiuus accessus, quasi factum sit
5 magis detestabile, † quando retinetur domi *Couar.de sponsal §.4.p.2.c.8.n.3. in princ. Cagnol.in l.si qua illustris.n.34.in vlt.not.C. ad Orphic. Alciat.cons.14.tom.3.li.9.nu.5. Dec.cons.305.col.vlt. Surd. de alim.tit.1.q.9.num.16.*

Quidquid tamen exigat rigor iuris ciuilis de
æquitate canonica, & secundum communem v-
sum loquendi coitus cum soluta, & soluto dici-
6 tur talis, † quasi esset cum concubina, quo ad ef-
fectum habendi filios ex eis natos pro naturalibus
Bald. cons.129. factum proponitur n.3.lib.2.& cons.206.casus talis est.in fi.li.3.Nat.cons.623.n.5.& 7. Aym. cons.166.nu.8. Ceph.cons.186.nu.79. quod est notandum pro statutis loquentibus de filiis naturalibus *Butr. Abb. & alij in c.per venerabilem. qui fil.sint legit.Gramm.vot.4.*

Ex istis dicebatur valere legatum factum hu-
iusmodi mulieribus, cum possit relinqui titulo
7 donationis, † vel alio suæ concubinæ, focariæ, vel
meretrici *Bar.in l.miles ita.§.mulier.ff.de test.mil. Doct. in l.affectionis.de donat. Ang.cons.171.petrus.in primo dub. Roman.cons.43.n.5 in 4.dub.& cons.478.latè Thob.cons.53.n.6.& per tot. But.cons.14.ad med.* Prout multò magis
dicebatur valere legatum factum per huius-
modi mulieres amasio. Quemadmodum enim
meretrici potest donari, cum tanquam talis turpiter
non accipiat, licèt turpiter faciat meretricando;
Ita etiam debet posse donare, cum correlatiuorum
sit eadem dispositio; prout etiam meretrix
liberè testatur, & disponit de bonis suis,
8 decimas soluit, † eleemosynam dat, & tenetur ad
legitimam patris cum aliis de quibus latè *Surd. cons.469.nu.1.& 2.lib.4.post Prapos. in rub.de donation. int.vir.& vxor.num. 2.col.2.in princ.versi.ex prædictis infertur.*

Maximè, quia in casu de quo agebamus concu-
bina reliquit amasio; Vnde cum iura permittant
legatum fieri concubinæ, præterquam per cleri-
9 cum, aut militem, cum ista † mulier non sit de ex-
ceptuatis, videtur comprehendi sub regula; Edictum
enim de testamentis, seu vltimis voluntatibus
est prohibitiuum, tam passiuè, quàm actiuè,
adeò vt qui non inuenitur prohibitus censeatur
permissus *Ay.cons.205.deferens iuramentum.col.pen.n.25.Ias.cons.37.col.2.li.3.post Bar. in l.si quæramus de test.*

Et in specie, quod valeat legatum factum adul-
10 tero per adulteram si non sit miles, † neque cle-

ricus

Digitized by Google

ricus dicit *Cappell. Tholos. decis. 141. quam refert Lan-
cellot. Gall. de statut. in prin. q. 3. n. 6. & sequitur Thob. cons.
53. n. 8. & 34. vbi quod auctoritas d. Cappella* est magna,
ita vt præponderet etiam auctoritati Baldi.

Contrarium tamen declaraui, quia eramus in
legato facto per mulierem vxoratam clerico, &
doctori, quo casu, eum complexus secundum le-
11 ges ciuiles † sit illicitus inter huiusmodi perso-
nas, lucrum est turpe, ideo non debet admitti *l.
claudius. & l. mulierem. de his quib. vt indign. Ias. in l. miles
ita. § mulier, de test. milit. Couar. in c. peccatum. p. 2. §. 2. n.
2. de reg. iur. in 6. Capr. cons. 127.* Immo magis hoc de-
12 bet esse prohibitum in clerico, † cum talis coitus
dicatur etiam incestuosus secundum *Ghirland. &
alios.* de quibus per *Ignat. Lopez. in addit. ad Diaz. in
praxi crimin. c. 80. vers. sunt quidem multi ex nostris.* li-
cèt dicat verius esse contrarium, quod solum sit
13 adulterium, † & sacrilegium spirituale *Abb. in c. vt
clericorum. nu. 6. de vit. & honest. cleric. Sarmient lib. 1. Se-
lectar. interpretat. c. 5. n. 9.*

Eo magis quia eramus in doctore, cui etiam
prohibentur huiusmodi donationes, cum isti
14 quoque dicantur militare, † & habeant priuile-
gia militum *glos. in l. 1. § est & alius. si à parent. quis fuer.
manum. Port. cons. 21. post DD. in dict. l. miles ita de mi-
lit. testament. Rinaldin. de testament. rub. 41. in fin. Lup. in
rubric. de donat. int. vir. & vxor. §. 37. numero 14. vsque
ad 25.* vbi ampliat, quamuis doctor non parto-
25 cinetur, † & hanc veriorem dicit *Bermond. de
public. concubin. in verb. contra prædictos. numero 19.
& 20.*

Et in specie, quod sicut adultera non capit ab
16 adultero, neque è contra adulter ab ea possit † ca-
pere, est tex. in *l. claudius. de his quibus vt indign.* quia
ratio videtur æqualis in vtroque, prout conclu-
dit *Peregrin. de iur. fisc. lib. 2. tit. 9. in fi. num. 16. post Bal.
cons. 447. lib. 5. alias est cons. 267. ad euidentiam præmis-
so. lib. 1. Lup. in rubr. de donat. int. vir. & vxor. §. 37. num.
8. in fin.*

Non obstat, quod dicebatur de concubina;
quia enim de iure ciuili concubinatus sit permis-
sus; tunc non versatur turpitudo ex parte reci-
pientis; ideo valet donatio, quod non est in adul-
tero, in quo adest turpitudo ex vtraque parte,
cum adulterium sit legibus punitum, & prohibi-
tum, quare non debet valere relictum, prout re-
17 gulariter non valet, † quando turpitudo versatur,
vel ex parte recipientis, vel vtriusque *l. mercalem.
C. de cond. ob turp. caus. Bald. in l. 1. C. eod. tit. nu. 41. Doct.
communiter in l. fi.* vbi *Alex. ad Bar. ff. de act. & obli. Lup.
in rub. de donat. int. vir. & vxor. §. 39.*

Præterea cum concubinatus etiam hodie de
iure Pontificio sit punibilis *Felin. in c. cum sit genera-
le. in fin. de for. compet.* eo inspecto huiusmodi lu-
18 cra, † etiam inter concubinarios non sunt valida
Peregr. de iur. fisc. lib. 2. tit. 9. num. 1. in fin. subdens;
quod non per hoc applicabuntur fisco. latè *Surd.
cons. 469. num. 1. 2. & 15. cum seq. lib. 4.* Vnde multò
minus debent valere inter adulteros, cum etiam
inter personas minore odio dignas prohibeantur
c. donare. 86. distinct. Bald. cons. 44. lib. 5. quem sequi-
tur *Aym. cons. 229.* Et hanc sententiam tanquam
19 magis honestam, & seueritati canonum, † & gra-
uitati conuenientem dicit esse tenendam *Rot. in
causa Roman. legati. 2. Aprilis 1568. coram Cardin. Se-
raphino,* vbi etiam subdit non approbari *decis. Cap-
pell. Tholosan. 141.* exaduerso allegatam, cum nihil
alleget quod faciat pro eius opinione; Nam ex

quo fiunt ob turpem causam non cadit liberali-
tas, aut affectio; cum sit potius defectio. Idem la-
20 tè, † concludit *Lancellot. de statut. in princ. & in verb.
maritus. q. 4. n. 29. cum seq.* & voluit *Bald. cons. 447. ad
euidentiam præmisso. in prin. lib. 5. Ias. cons. 37. ad fin. li. 3.
versic. quædam sunt mulieres. Couar. in c. peccatum. p. 2. §.
2. n. 2. de reg. iur. in 6. Luc. de Penn. in l. si cohortalis. col. 1. C.
de coarctalib. & princ. cornicul. li. 12. Io. de Garron. in l. 1.
n. 35. C. de secund. nupt. Capr. cons. 127. Aym. consil. 229. n.
12. in princ. vers. quarto respondeo. col. pen. Mantu. in eu-
chir. rer. sing. lib. 6. c. 142. Corn. in l. hæreditas, col. 2. C. de
his quib. vt indign. Ruin. cons. 109. n. 29. in princ. li. 3. Lu-
douic. conclus. 25. in fi. Thob. consi. 53. nu. 34. vers. tertio re-
spondetur.*

Immo etiam huiusmodi donationes factæ per
21 clericos concubinis, † neque validarentur iura-
mento *Aym. cons. 229. num. 12. Rip. in l. miles, ad fin.
de re iudic.* Quicquid contrarium sequatur *Ro-
man. cons. 43. dub. 4. Anchar. quæst. 12. num. 12. lib. 2. Se-
raph. priuil. iuram. 71. num. 14. Capic. decis. 102. Thesaur.
decis. 111. Bermond. vbi supra num. 25.* Quia contra
eos est verior opinio, cum enim sit turpe lucrum,
iuramentum non debet operari, maximè contra
honestatem publicam, prout concludit *Mandos.
ad Roman. dict. cons. 43. in verb. concubinam. Sim. de
Pret. de interpret. vltim. volunt. dub. 2. solut. 2. lib. 21
num. 119. fol. 137. Peregr. de iur. fisc. libr. 3. tit. 9. num.
13. Bursat. cons. 205. num. 23. Vrsi. ad Afflict. decis.
202. numero 2. Capr. cons. 127.* Etenim prohibitio
fuit principaliter pro conseruanda honestate,
22 † & refrenanda libidine, maximè in clericis;
quo casu dicitur ob publicam vtilitatem *l. ita
23 vulneratus. in fin. ad leg. aquil.* cui neque † re-
nunciari potest cum iuramento *Ias. in l. iurisgen-
tium. §. si paciscar. in vltim. not. de pact.* cum præ-
sertim renuncietur cum iuramento legi prohibi-
tiuæ quando vertitur damnum pecuniarum iu-
rantis, secus in detrimento animæ, & salutis
Bald. Nouell. de dot. priuil. 21. limit. 12. p. 6. & quod iu-
ramentum non valideт donationem clerici, quid-
quid posset defendi in ea, quæ fit per militem,
24 † seu in aliis, vbi non versatur publicus fauor
concludit etiam *Surd. cons. 469. num. 12. & num. 28.
libro 4.*

Amplius prohiberetur quoque donatio futu-
25 ræ concubinæ, † quæ etiamsi per priuatum fie-
ret, non esset valida *Alexand. ad Bart. in l. affectionis;
de donation. Bermond. de public. concubin. versic. contra
prædictos. num. 13. Bursat. cons. 205. numero 19. Lupus in
rubr. de donat. int. vir. & vxor. §. 39. num. 8. in fin.* vbi
26 etiam ampliat è conuerso in concubina, † quod
non possit donare amasio futuro *l. fin. de act. &
oblig. vbi gloss. in verb. ex personis. Surd. cons. 469. in fin.
lib. 4.*

Non obstat legatum de quo agimus fuisse ob
benemerita, quia de illis debet constare aliunde,
quam per assertionem ipsius legantis, nam cum
27 sit inter personas suspectas, † non probat *Anchar.
cons. 147.* vbi, quod neque valet confessio debiti
facta per clericum ad fauorem huiusmodi mulie-
rum per *tex. in l. si forte. de Castren. pecul. Dec. cons. 132. in
casu proposito.* vbi de emente confitendo ex pecu-
niis mulieris emisse, quod nec valet dicta confes-
sio. *Rip. in d. l. miles. nu. 12.*

Si tamen probarentur merita valeret legatum,
28 dummodo † essent æquiualentia *Afflict. decis. 102.
Tiraq. in l. si vnquam. in verb. donatione largitus. num. 22.
Cod. de reuoc. donat. Natt. consi. 559. in fin. Bermond. vbi*

supra.nu.26. Inchar.q.12.num.15.lib.2.

Neque obstat huiusmodi adulterium fuisse de
præterito, non autem tempore legati; Vnde cum
amplius non persistat, in huiusmodi commercio
29 † cessat ratio prohibitionis, & valet relictum *Bal.
cons.354 quæritur vtrum.in fi.li.3. Capic.decis.102.in fin.
Guilel. Bened. in c.raynutius.verb.adhelasiam. decis.5.nu.
261.vers.& eodem modo.de test. Thesaur.decis.111.in fi.post
Castr.in l.donationes.C.de don. Lup.d.§.37.n.8.versi.ma-
ximè si iam desierit.in rub.de donat.int.vir.& vxor.* Quia
de prædictis non constat; immo potius de con-
trario apparet ex sententia contra clericum lata
non per multos menses ante legatum, cum ta-
men de huiusmodi emendatione deberet con-
stare saltem per triennium secundum opinionem
Doctorum, de qua per *Seraph.priuil.iuram.71.n.43.*
tuoc enim esset facta mutatio morum, & præsens
status inspiceretur ad habilitatem cognoscendã,
cũ per tantum tempus benè viuendo dicatur no-
30 uus homo, † & censeatur omnis macula sublata
*Ias.in l.in arenã.C.de inoff.test. Rom.cons.236.vt præmissa.
n.5.& 6.* in quo multum præualebit arbitrium, &
religio iudicantis *Port.Imol.cons.21.n.29.* Quæ pro-
cedunt non solùm, vbi concubina tempore lega-
ti se iam retraxisset, verum etiam, vbi reperiretur
31 † recessisse ab eo tempore mortis testantis *gl.in l.
miles ita. §. mulier.in verb.cadere.de milit. test. Bermond.
de publ.concubin. §.contra prædictos.num.14. Angus.cons.
123.num.6. Lancellot. d.q.3.num.45. de statut.in princ.in
32 verb.maritus.* Intelligendo quando realiter, † &
cum effectu se retraxisset, secus si non publicè,
saltem clam, & secretò conuersario duraret *Mar-
sil.in leg.2.nu.23.C.de rap.virgin. Ghirland.de pœn.omnis.
coit.q.10. Bald.d.cons.354.lib.3.*

Ita vt non sufficeret se à legantis commercio
retraxisse, quamuis cum aliis turpiter viueret; nam
33 valebit relictum, † cum alienæ meretrici, adulte-
ræ, vel concubinæ non sit prohibitum legari,
quasi cesset ratio, quod testator illius blanditiis
34 allectus, aut stupri consuetudine motus fuerit †
ad legandum *Natt.cons.559.n.6. Dec.in l.1.n.8.in fin.
C.vnd.vir. & vxor. per tex.in §.1.in verb. à cognato quo-
dam suo.authen. quibus modis natur.effic.legit. Surd. cons.
469.n.23.lib.4.*

Valeret tamen legatum concubinæ factum in
causam dotis, vt se à turpi vita retraheret nuben-
35 do, † tanquam fauorabile, & priuilegiatum *Port.
cons.21. Butr. cons.14.in fi. Lup.d.§.37.nu.8. Bened.in d.
verb.adhelasiam.decis.5.n.161. Lancellot.de statut.d.q.3.n.
48.vsque ad 59.* vbi post multa concludit valere in
paupere, & egena, cum per illud occasioni mere-
tricandi occurratur.

EPITOME.

Ædificans in alieno an videatur donare, & quid
in habente ius in re tam de præsenti, quàm ratio-
ne spei, vt in legatario sub conditione, & simili-
bus. Expensæ quando repetantur, si factæ sint per
fratres socialiter viuentes; Negotium vt dicatur
vtiliter gestum quomodo debeat probari.

SVMMARIVM.

1 *Aedificans scienter in alieno videatur donare si alia causa
præsumi non potest.*
2 *Habens ius in re censetur ædificare animo gerendi proprium
negotium dum viuit, & repetendi, ac gerendi alienum
post mortem. Ita vt detur actio, nedum retentio.num.3.
Intellige in habentibus ius de præsenti, vt marito, feuda-
tario, & similibus.num.4.*
5 *Filius viuente matre nullum ius habet in eius bonis.*
6 *Repetitio expensarum in ædificio competit ratione spei, quam
quis habet in re. & n.8.*
7 *Legatarius repetit ab herede expensas factas in re sibi lega-
ta sub conditione propter spem, quam habebat ad illam
rem.*
9 *Aedificans in solo alieno quod videatur donare est præsum-
ptio iuris tantum, non iuris, & de iure.num.10.*
11 *Aedificans in re subiecta restitutioni repetit expensas.*
12 *Expensæ facta per vnum ex fratribus socialiter viuentibus
non repetuntur. Intellige vt n.13.14.15.16.17.& 25.*
18 *Aedificium super alieno constructum est demoliendum.
Contrarium num.19.*
20 *Deformitas ædium inducit deformitatem Vrbis.*
21 *Gerens negotium alterius repetit melioramenta.*
22 *Negotium dicitur vtiliter gestum respectu domini, quando
sic geri communiter erat vtile. Fallit in minore, nume-
ro 24.*

CAPVT XXII.

Aedificium factum per vnum ex filiis in do-
mo matris cum præsupponatur fuisse pro
manutentione eiusdem domus, quę ad eum erat
peruentura. Verius esse dixi, quod non debeat
cedere solo. Tunc enim ædificans scienter in a-
1 lieno videtur donare, † quandu alia ratio exco-
gitari non potest, quam donationis; Vnde cum
quis habet ius in re censetur ædificare, vt sibi pro-
sit animo gerendi proprium negotium, dum vi-
uit, & repetendi, ac gerendi alienum post mor-
2 tem † *Cin.in l.fi.C.de rei vendic. Alexand.in l.senatus. §.
marcellus.de leg.1. Surd.decis.300.num.19.* Ita vt stante
huiusmodi bona fide detur pro istis expensis non
3 solum retentio, sed etiam actio † *Rom.cons.24.nu.
50.ad fi.lib.1. Idem Surd.decis.78. num.3.in princip.vers.
idem dicit. Latè Pereg. de fideicommiss.art.50. numero 58.
Doctor.in l.hoc iudicium.& l.si quis cum æstimaret.comm.
diuid.*

Non obstat prædicta procedere in iis, qui ha-
4 bent ius de præsenti, † vt in emphyteuta, marito,
feudatario, & similibus *Dec. cons.518. Gab.cons.80.
num.30.li.2. Rol.cons.28.nu.16.lib.1. Ias.in l.2.num.30.
5 C.de iur.emphy.* quod non est in casu nostro, † cum
viuente matre nullum ius haberet filius in d.do-
mo, vel eius bonis *l.1.§.si impuberi. de collat.bon. Latè
Duen.reg.356. in princ. l.2. §.interdum.de vulg. & pupill.
Bart.& alij in l.fi.de lib.agnos.*

Quia ad excludendam donationem sufficit ha-
bere spem ad illam rem in qua fuit ædificatum,
ita vt ratione illius spei competat repetitio expé-
sarum, quæ fuerunt factæ in ædificio necessario
6 ex parte rei, † quæ indigebat refectione *Ias.in spe-
cie in l.sumptus. 64.in princ & ibi Imol. nu.1.& Ang.in
princip.vers.ex qua diligenter nota.ff.de leg.2.* vbi ex hoc
concludunt legatarium posse repetere ab hære-
de expensas factas in re sibi legata sub conditio-
ne stante eius bona fide propter spem, quam
7 habebat ad illam rem, † quæ in casu existentis
conditionis erat ad eum peruentura, cum ex hoc
excludatur donatio, Pront etiam idem sequitur
Menoch.præsumpt.32.numero 11. lib.3. & voluit *Barto.
in l.quis exceptionem.40.§.si pars. ad fin.de condit. indeb.
Castrens. in l. demos.61. num.2. colum.1.ad med vers. sed*

certe

Digitized by Google

*certe non videtur.de leg.1.*vbi quod dicitur proprium
8 negotium gessisse, † cum spetaret ad se debere
pertinere. sequitur *Alex.in d.l.domos. in fi.versi. sed in
hoc vltimo tenet.* Vnde per huiusmodi coniecturam
spei debet tolli illa præsumptio donationis, cum
9 solum sit præsumptio iuris,† quod qui ædificat in
solo alieno videatur donare *Luc. de Pen. in l.3.præ-
sumpt.174.C.de apoc.publ.lib.10.Ruin.consl.165.num.4.
lib.4.* quicquid dicat *Ioan And.ad Specul.de præsump.
§.species. n.5.in verb.in prædictu.* vbi voluit esse iuris,
10 & de iure, †cum contra eum sit verior opinio, vt
testatur *Menoch.d.præsumpt.32.n.1.lib.3.*

Idem è contra dicimus de eo, qui tenet iure
dominij rem de præsenti eam quandoque in ali-
quem euentum restituturus, si enim in illa vtili-
ter, vel necessario impendit, videtur negotium
suum agere pro tempore quo est dominus, pro
tempore autem sequenti negotium futuri domi-
11 ni,ideoque ex eo actu † cum alia possit capi con-
iectura, non præsumitur animus donandi, quia
poterit condicere expensam factam, etiam post
rem relaxatam *Bart.in l.qui exceptionem.40.§.si pars.
de condict.indebit. Alex.cons.162.lib.7. Peregr.art.50.nu.
59.de fideicom.*

Neque obstat huiusmodi expēsas fuisse factas
per vnum ex fratribus socialiter viuentibus nulla
facta inter eos diuisione, dum mater viueret,quo
12 casu non possunt repeti † quoniam iure societatis
intelliguntur consumptæ *Ang. cons.85. pater habens
col.vlt. in fi. & in leg. ex duobus.in fi.princ.de negot. gest.
Bald.in leg.fin.C.de collat. Natt.cons.264 n.4.* Quia in
casu nostro nulla extitit societas, cum omnes fra-
tres seorsum habitarēt, etiam in diuersis prouin-
ciis ; Immò non solum requiritur ad hunc effe-
ctum probatio habitationis in eadem domo, &
13 claui, sed etiam quod simul viuerent, † cum non
sequatur, quod sint in eadem domo, ergo quod
sit communis victus *leg. quis est fugitiuus. 17. §.apud
Celsum.de edil.edict.* vbi *Ang.* dicit à nemine notatum,
& singulare, & illam legem repetit *in leg. quod ita.
eod.tit. Barbat.ad Bald.in l.fi. C.de collat. Surd.decis.55.
n.3.& de alim.tit.4. quæst.15.n.6.*

Præterea etiam si essemus in casu societatis. Ta-
men donatio præsumitur solum circa impensam
factam in alendo personas, & familiam, secus
14 autem in ea, † quæ respicit res communes, seu
communem litem, vel similem causam, tunc e-
nim est locus repetitioni, maximè in casu nostro,
in quo præsupponitur expensam fuisse magnam,
& in notabili quantitate scutorum 800. & eo
amplius, quæ magis excludit præsumptionem
donationis, ne quod vni filio accessit suis labori-
bus, vel prospera fortuna in alium ex cōmunione
proueniens luctuosum ei procedat *l. si fratres. in
princ. ff. pro soc. Rom.cons.3. viso themate. post princ.* Et
15 in specie in expensa magna, † quod repeti possit
*Socin.cons.40.circa primam.n.5.lib.4.col.5.in fi. Castr.
in leg.vt nemini.nu.3.versic.quæritur quid iuris.post Ang.
ibi in fi.C.de collation. Paris.cons.100. num.23. lib.2.
Corn.cons.301.colum.vlt.in fin.versi.qui tamen limitant.
lib.1.Ruin.cons.101. colum.1.lib.4.* quidquid contra-
rium dicat *Aim.cons.159.n.10.* vbi quod etiam ma-
gna impensa non repetitur, quando est facta in
16 alimentis, cum contra eum sit verior opinio, †vt
dicit *Surd. de alim.tit.6.q.13.num.20. ad med.& q.12.
nu.29. vsque ad 31. eod.tit. post Menoch.de arbit.cas.127.
num.9.& 10.*

Et in expēsa extra causam victus, quod semper
17 possit repeti, † neque præsumatur facta animò
donandi, concludit *Bald.in l.filia cuius 18. n.3.C.fa-
mil.erciscund. Castr.in leg. si negotium.16.C.de negot.gest.
in prin. Dec.cons.628.in fi.n.6.& 7. vers.tertio quæritur.
Alex. in l.si filius.in fi. C.de neg.gest.* & veriorem opi-
nionem dicit *Surd.de alim.q.12.n.55.tit.6.*

Non obstat ædificium super alieno constructū
18 esse demoliendum, †*l.quemadmodum.§.si protectum
vbi Florian.ad l.aquil.Bertrand.cons.97.n.5.lib.2.* Quia
non debet hoc permitti stante bona fide eius, qui
ædificauit, vt supra dictum est. Maxime quia pu-
19 blicè interest ædificia non destrui, †cū pertineat
ad decus Vrbis *l.prætor.§. hoc interdictum prohibitoriū.
de non.oper.nūciat.l.2.C.de ædif.priuat.* Ita vt deformi-
20 tas ædium inducat deformitatem Vrbis† *Ias. in l.
cætera.in prin.n.5.de leg.1. Alcia. in l.1.in prin.n.4.de noui.
oper.nūc.* & ita in specie concludit *Surd.dec.168.n.9.*

Addebatur quod filius administrabat bona
matris viuentis, vnde magis sunt ei reficiendæ
21 expensæ, & melioramenta; †prout in gerente ne-
gotium alterius est *tex.in l.sed an vltro. §.1.& l.si pu-
pillo. §.sed & si quis.de neg.gest. Peregr. de fideicomm.art.
50.nu.58. in fi.* Ita vt negotium dicatur vtiliter ge-
stum respectu domini, ad quē spectat negotium,
22 †non respectu rei gestæ, vel gerentis *d.l.si pupilli.* &
sic sufficit probare, quod vtile erat domino sic
geri; Immo sufficeret probatio, quod sic geri cō-
23 muniter †erat vtile, nisi dominus exaduerso pro-
baret non esse vtile *Bart. in d.leg.sed an vltro. §.1. de
neg.gest.* Licèt in minore secus esset, cū in eo sit spe-
24 ciale, †vt probetur factus locupletior *Bart.in l.2.
25 oppos.2.C.de neg.gest.* & stāte administratione, †quod
neque inter fratres præsumatur donatio conclu-
dit *Surd.de alim.tit.6.q.13.cum aliis de quib.inf.cap.121.*

EPITOME.

Iusta causa litigandi quando excuset ab expen-
sis. Interesse debitum iure actionis, & officio iu-
dicis an petatur recepta sorte. Sentētia condem-
nans in expensis, quando proferenda in scriptis.
Iudex appellationis quas expensas taxet. Expen-
sæ solutæ vigore prouisionis an repetantur, & re-
quirant fideiussionem de restituendo. Expensæ
victus in hospitio an taxentur. Accusator & fiscus
succumbens, quando condemnetur in expensis.
Artifex & Aduocatus an recuperent lucrum a-
missum propter litem. Hæres quando excusetur
ab expensis. Sententia condemnans plures an
debeat intelligi, vt pro parte quilibet teneatur si
obligatio sit in solidum. Ex pluribus colligitigan-
tibus vnusquisque pro portione sua tenetur ad
expensas. Restitutus aduersus instantiam deser-
tam soluit expensas, quamuis in gratia nihil de
eis dicatur. Damna non veniunt appellatione
expensarum, & quomodo probentur.

SVMMARIVM.

1 *Iusta causa litigandi excusat ab expensis. Fallit quando
adesset statutum vt victus victori in illis condemnetur.
Contrarium n.3. Intellige vt n.4.5.& 6.*
7 *In expensis conuentionalibus iusta causa litigandi non ex-
cusat. Intellige vt n.8.*
9 *Iudex intelligitur solum absoluisse ab expensis, quæ ve-
niunt ex officio, secus à conuentionalibus. Declara vt
num.10.*
11 *Sententia ad libellum referenda.*
13 *Interesse debitum iure actionis potest peti recepta sorte, & -*

supra.nu.26. tuchar.q.12.num.15.lib.2.

Neque obstat huiusmodi adulterium fuisse de
præterito, non autem tempore legati; Vnde cum
amplius non persistat, in huiusmodi commercio
29 † cessat ratio prohibitionis, & valet relictum *Bal.
cons.354. queritur vtrum.in fi.li.3. Capic.decis.102.in fin.
Guilel. Bened. in c.raimutius.verb.adhelasiam. decis.5.nu.
161.vers.& eodem modo.de test.Thesaur.decis.111.in fi.post
Castr. in l.donationes.C. de don. Lup.d.§.37.n.8.vers.ma-
ximè si iam desierit.in rub.de donat.int.vir.& vxor.* Qoia
de prædictis non constat; immo potius de con-
trario apparet ex sententia contra clericum lata
non per multos menses ante legatum, cum ta-
men de huiusmodi emendatione deberet con-
stare saltem per triennium secundum opinionem
Doctorum, de qua per *Seraph.priuil.iuram.71.n.43.*
tunc enim esset facta mutatio morum, & præsens
status inspiceretur ad habilitatem cognoscendã,
cũ per tantum tempus benè viuendo dicatur no-
30 uus homo, † & censeatur omnis macula sublata
*Ias.in l.in arenã.C.de inoff.test.Rom.cons.236.vt præmissa.
n.5.& 6.* in quo multum præualebit arbitrium, &
religio iudicantis *Port.Imol.cons.21.n.29.* Quæ pro-
cedunt non solùm, vbi concubina tempore lega-
ti se iam retraxisset, verum etiam, vbi reperiretur
31 † recessisse ab eo tempore mortis testantis *gl.in l.
miles ita. §. mulier.in verb.cadere.de milit.test.Bermond.
de publ.concubin.§.contra prædictos.num.14. Angus.cons.
123.num.6. Lancellot. d.q.3.num.45.de statut.in princ.in
32 verb. maritus.* Intelligendo quando realiter, † &
cum effectu se retraxisset, secus si non publicè,
saltem clam, & secretò conuersatio duraret *Mar-
sil.in leg.2.nu.23.C.de rap.virgin.Ghirland.de pæn.omnis.
coit.q.10.Bald.d.cons.354.lib.3.*

Ita vt non sufficeret se à legantis commercio
retraxisse, quamuis cum aliis turpiter viueret; nam
33 valebit relictum, † cum alienæ meretrici, adulte-
ræ, vel concubinæ non sit prohibitum legari,
quasi cesset ratio, quod testator illius blanditiis
34 allectus, aut stupri consuetudine motus fuerit †
ad legandum *Natt.cons.559.n.6. Dec.in l.1.n.8.in fin.
C.vnd.vir. & vxor.per tex.in §.1.in verb. à cognato quo-
dam suo.authen. quibus modis natur.effic.legit. Surd. cons.
469.n.23.lib.4.*

Valeret tamen legatum concubinæ factum in
causam dotis, vt se à turpi vita retraheret nuben-
35 do, † tanquam fauorabile, & priuilegiatum *Port.
cons.21. Butr. cons.14.in fi.Lup.d.§.37.nu.8. Bened.in d.
verb.adhelasiam.decis.5.n.161.Lancellot.de statut.d.q.3.n.
48.vsque ad 59.* vbi post multa concludit valere in
paupere, & egena, cum per illud occasioni mere-
tricandi occurratur.

EPITOME.

Ædificans in alieno an videatur donare, & quid in habente ius in re tam de præsenti, quàm ratione spei, vt in legatario sub conditione, & similibus. Expensæ qoando repetantur, si factæ sint per fratres socialiter viuentes: Negotium vt dicatur vtiliter gestum quomodo debeat probari.

SVMMARIVM.

1 *Aedificans scienter in alieno videtur donare si alia causa præsumi non potest.*
2 *Habens ius in re censetur ædificare animo gerendi proprium negotium dum viuit, & repetendi, ac gerendi alienum post mortem. Ita vt detur actio, nedum retentio.num.3. Intellige in habentibus ius de præsenti, vt marito, feudatario, & similibus.num.4.*
5 *Filius viuente matre nullum ius habet in eius bonis.*
6 *Repetitio expensarum in ædificio competit ratione spei, quam quis habet in re.& n.8.*
7 *Legatarius repetit ab hærede expensas factas in re sibi legata sub conditione propter spem, quam habebat ad illam rem.*
9 *Aedificans in solo alieno quod videatur donare est præsumptio iuris tantum, non iuris, & de iure.num.10.*
11 *Aedificans in re subiecta restitutioni repetit expensas.*
12 *Expensæ factæ per vnum ex fratribus socialiter viuentibus non repetuntur. Intellige vt n.13.14.15.16.17.& 25.*
18 *Aedificium super alieno constructum est demoliendum. Contrarium num.19.*
20 *Deformitas ædium inducit deformitatem Vrbis.*
21 *Gerens negotium alterius repetit melioramenta.*
22 *Negotium dicitur vtiliter gestum respectu domini, quando sic gere communiter erat vtile. Fallit in minore. numero 24.*

CAPVT XXII.

AEdificium factum per vnum ex filiis in do-
mo matris cum præsupponatur fuisse pro
manutentione eiusdem domus, quę ad eum erat
peruentura. Verius esse dixi, quod non debeat
cedere solo. Tunc enim ædificans scienter in a-
1 lieno videtur donare, † quando alia ratio exco-
gitari non potest, qoam donationis; Vnde cum
quis habet ius in re censetur ædificare, vt sibi pro-
sit animo gerendi proprium negotium, dum vi-
uit, & repetendi, ac gerendi alienum post mor-
2 tem † *Cin.in l.fi.C.de rei vendic. Alexand.in l.senatus. §.
marcellus.de leg.1.Surd.decis.300.num.19.* Ita vt statte
huiusmodi bona fide detur pro istis expensis non
3 solum retentio, sed etiam actio † *Ruin.cons.14.nu.
10.ad fi.lib.1.Idem Surd.decis.78. num.3.in princip.vers.
idem dicit. latè Pereg. de fideicommis.art.50. numero 58.
Doctor.in l.hoc iudicium.& l.si quis cum æstimaret.comm.
diuid.*

Non obstat prædicta procedere in iis, qui ha-
4 bent ius de præsenti, † vt in emphyteuta, marito,
feudatario, & similibus *Dec. cons.318. Gab.cons.80.
num.30.li.2. Rol.cons.28.nu.16.lib.1. Ias.in l.2.num.30.
5 C.de iur.emphy.* quod non est in casu nostro, † cum
viuente matre nullum ius haberet filius in d.do-
mo, vel eius bonis *l.1.§.si impuberi. de collat.bon.latè
Duen.reg.356. in princ. l.2. §.interdum.de vulg. & pupill.
Bart.& alij in l.fi.de lib.agnos.*

Quia ad excludendam donationem sufficit ha-
bere spem ad illam rem in qua fuit ædificatum,
ita vt ratione illius spei competat repetitio expẽ-
sarum, quæ fuerunt factæ in ædificio necessario
6 ex parte rei, † quæ indigebat refectione *Ias.in spe-
cie in l.sumptus. 64.in princ & ibi Imol. nu.1.& Ang.in
princip.vers.ex qua diligenter nota.ff.de leg.1.* vbi ex hoc
concludunt legatarium posse repetere ab hære-
de expensas factas in re sibi legata sub conditio-
ne stante eius bona fide propter spem, quam
7 habebat ad illam rem, † quæ in casu existentis
conditionis erat ad eum peruentura, cum ex hoc
excludatur donatio, Prout etiam idem sequitur
Menoch.præsumpt.32.numero 11. lib.3. & voluit *Barto.
in l.qui exceptionem.40.§.si pars. ad fin.de condit. indeb.
Castrens.in l. domos.61. num.2. colum. 1.ad med.vers.sed*
certe

certe non videtur. de leg. 1. vbi quod dicitur proprium
8 negotium gessisse, † cum speraret ad se debere
pertinere. sequitur *Alex. in d. l. domos. in fi. versi. sed in
hoc vltimo tenet.* Vnde per huiusmodi coniecturam
spei debet tolli illa præsumptio donationis, cum
9 solum sit præsumptio iuris, † quod qui ædificat in
solo alieno videatur donare *Luc. de Pen. in l. 3. præ-
sumpt. 174. C. de apoc. publ. lib. 10. Ruin. cons. 165. num. 4.
lib. 4.* quicquid dicat *Ioan And. ad Specul. de præsump.
§. species. n. 5. in verb. in prædictis.* vbi voluit esse iuris,
10 & de iure, † cum contra eum sit verior opinio, vt
testatur *Menoch. d. præsumpt. 32. n. 1. lib. 3.*
Idem è contra dicimus de eo, qui tenet iure
dominij rem de præsenti eam quandoque in ali-
quem euentum restiturus, si enim in illa vtili-
ter, vel necessario impendit, videtur negotium
suum agere pro tempore quo est dominus, pro
tempore autem sequenti negotium futuri domi-
11 ni, ideoque ex eo actu † cum alia possit capi con-
iectura, non præsumitur animus donandi, quia
poterit condicere expensam factam, etiam post
rem relaxatam *Bart. in l. quæ exceptionem. 40. §. si pars.
de condict. indebit. Alex. cons. 162. lib. 7. Peregr. art. 50. nu.
59. de fideicom.*
Neque obstat huiusmodi expẽsas fuisse factas
per vnum ex fratribus socialiter viuentibus nulla
facta inter eos diuisione, dum mater viueret, quo
12 casu non possunt repeti † quoniam iure societatis
intelliguntur consumptæ *Ang. cons. 85. pater habens
col. vlt. in fi. & in leg. ex duobus. in fi. princ. de negot. gest.
Bald. in leg. fin. C. de collat. Natt. cons. 264. n. 4.* Quia in
casu nostro nulla extitit societas, cum omnes fra-
tres seorsum habitarẽt, etiam in diuersis prouin-
ciis; Immò non solum requiritur ad hunc effe-
ctum probatio habitationis in eadem domo, &
13 clauti, sed etiam quod simul viuerent, † cum non
sequatur, quod sint in eadem domo, ergo quod
sit communis victus *leg. quis est fugitiuus. 17. §. apud
Celsum. de adil. edict. vbi Ang.* dicit à nemine notatum,
& singulare, & illam legem repetit *in leg. quod ita.
eod. tit. Barbat. ad Bald. in l. fi. C. de collat. Surd. decis. 35.
n. 3. & de alim. tit. 4. quæst. 15. n. 6.*
Præterea etiam si essemus in casu societatis. Ta-
men donatio præsumitur solum circa impensam
factam in alendo personas, & familiam, secus
14 autem in ea, † quæ respicit res communes, seu
communem litem, vel similem causam, tunc e-
nim est locus repetitioni, maximè in casu nostro,
in quo præsupponitur expensam fuisse magnam,
& in notabili quantitate scutorum 800. & eo
amplius, quæ magis excludit præsumptionem
donationis, ne quod vni filio accessit suis labori-
bus, vel prospera fortuna in alium ex cõmunione
proueniens luctuosum ei procedat *l. si fratres. in
princ. ff. pro soc. Rom. cons. 3. viso themate. post princ.* Et
15 in specie in expensa magna, † quod repeti possit
*Socin. cons. 40. circa primam n. 5. lib. 4. col. 5. in fi. Castr.
in leg. vt nemini. nu. 3. versic. quæritur quid iuris. post Ang.
ibi in fi. C. de collation. Paris. cons. 100. num. 23. lib. 2.
Corn. cons. 301. colum. vlt. in fin. versi. qui tamen limitant.
lib. 1. Ruin. cons. 101. colum. 1. lib. 4.* quidquid contra-
rium dicat *Aim. cons. 159. n. 10.* vbi quod etiam ma-
gna impensa non repetitur, quando est facta in
16 alimentis, cum contra eum sit verior opinio, † vt
dicit *Surd. de alim. tit. 6. q. 13. num. 20. ad med. & q. 12.
nu. 29. vsque ad 31. eod. tit. post Menoch. de arbit. cas. 127.
num. 9. & 10.*
Et in expẽsa extra causam victus, quod semper
17 possit repeti, † neque præsumatur facta animo
donandi, concludit *Bald. in l. filia cuius 18. n. 3. C. fa-
mil. ercisc und. Castr. in leg. si negotium. 16. C. de negot. gest.
in prin. Dec. cons. 628. in fi. n. 6. & 7. vers. tertio quæritur.
Alex. in l. si filius. in fi. C. de neg. gest.* & veriorem opi-
nionem dicit *Surd. de alim. q. 12. n. 35. tit. 6.*
Non obstat ædificium super alieno constructũ
18 esse demoliendum, † *l. quemadmodum. §. si protectum
vbi Florian. ad l. aquil. Bertrand. cons. 97. n. 3. lib. 2.* Quia
non debet hoc permitti stante bona fide eius, qui
ædificauit, vt supra dictum est. Maxime quia pu-
19 blicè interest ædificia non destrui, † cũ pertineat
ad decus Vrbis *l. prætor. §. hoc interdictum prohibitoriũ.
de nou. oper. nũciat. l. 2. C. de ædif. priuat.* Ita vt deformi-
20 tas ædium inducat deformitatem Vrbis † *Ias. in l.
cætera. in prin. n. 5. de leg. 1. Alcia. in l. 1. in prin. n. 4. de noui.
oper. nũc.* & ita in specie concludit *Surd. dec. 168. n. 9.*
Addebatur quod filius administrabat bona
matris viuentis, vnde magis sunt ei reficiendæ
21 expensæ, & melioramenta; † prout in gerente ne-
gotium alterius est *tex. in l. sed an vltro. §. 1. & l. si pu-
pillo. §. sed & si quis. de neg. gest. Peregr. de fideicomm. art.
50. nu. 58. in fi.* Ita vt negotium dicatur vtiliter ge-
stum respectu domini, ad quẽ spectat negotium,
22 † non respectu rei gestæ, vel gerentis *d. l. si pupillo.* &
sic sufficit probare, quod vtile erat domino sic
geri; Immo sufficeret probatio, quod sic geri cõ-
23 muniter † erat vtile, nisi dominus exaduerso pro-
baret non esse vtile *Bart. in d. leg. sed an vltro. §. 1. de
neg. gest.* Licèt in minore secus esset, cũ in eo sit spe-
24 ciale, † vt probetur factus locupletior *Bart. in l. 2.
25 oppos. 2. C. de neg. gest.* & stãte administratione, † quod
neque inter fratres præsumatur donatio conclu-
dit *Surd. de alim. tit. 6. q. 13. cum aliis de quib. inf. cap. 121.*

EPITOME.

Iusta causa litigandi quando excuset ab expen-
sis. Interesse debitum iure actionis, & officio iu-
dicis an petatur recepta sorte. Sentẽtia condem-
nans in expensis, quando proferenda in scriptis.
Iudex appellationis quas expensas taxet. Expen-
sæ solutæ vigore prouisionis an repetantur, & re-
quirant fideiussionem de restituendo. Expensæ
victus in hospitio an taxentur. Accusator & fiscus
succumbens, quando condemnetur in expensis.
Artifex & Aduocatus an recuperent lucrum a-
missum propter litem. Hæres quando excusetur
ab expensis. Sententia condemnans plures an
debeat intelligi, vt pro parte quilibet teneatur si
obligatio sit in solidum. Ex pluribus collitigan-
tibus vnusquisque pro portione sua tenetur ad
expensas. Restitutus aduersus instantiam deser-
tam soluit expensas, quamuis in gratia nihil de
eis dicatur. Damna non veniunt appellatione
expensarum, & quomodo probentur.

SVMMARIVM.

1 *Iusta causa litigandi excusat ab expensis. Fallit quando
adesset statutum vt victus victori in illis condemnetur.
Contrarium n. 3. Intellige vt n. 4. 5. & 6.*
7 *In expensis conuentionalibus iusta causa litigandi non ex-
cusat. Intellige vt n. 8.*
9 *Iudex intelligitur solum absoluisse ab expensis, quæ ve-
niunt ex officio, secus à conuentionalibus. Declara vt
num. 10.*
11 *Sententia ad libellum referenda.*
13 *Interesse debitum iure actionis potest peti recepta sorte, si-*

Digitized by Google

cus in proueniente ex officio iudicis, in quo neque iuuat protestatio. n.15.

14 *Alimenta quando censeantur remissa per receptionem dotis.*

16 *Protestatio non impedit, quod venit ex iuris dispositione.*

17 *Sententia condemnans in expensis debitis iure actionis non est ferenda in scriptis. Intellige vt n.18. secus in expensis quæ veniunt officio iudicis. num.19. Amplia vt numero 20.*

21 *Sententia interlocutoria non profertur in scriptis.*

22 *Alimentorum causa non est summaria si illa debeantur iure actionis, secus si ex officio iudicis. Intellige vt numer.23.*

24 *Iudex appellationis, nec tacitè nec expressè taxat expensas nisi coram se factas. & n.25. & 26.*

27 *Expensa soluta pendente lite vigore prouisionis non repetuntur à succumbente. & n.28. & de ratione. n.29. Intellige vt n.31.*

30 *Fideiussio de restituendo an requiratur in expensis datis per modum prouisionis. & n.32.*

33 *Expensa ratione victus in hospitio non taxantur de consuetudine, secus de iure. n.34. & quomodo procedat. n.35. & 36.*

37 *Accusator succumbens an condemnetur in expensis, & damnis. n.38.39. & 40.*

41 *Fiscus an reficiat expensas. & n.42. & 43.*

44 *Aduocatus fisci an condemnetur in expensis.*

45 *Artifex repetit expensas, quas non potuit lucrari, tanquam impeditus in lite.*

46 *Aduocatus recuperat lucrum, quod amittit defendendo litem propriam.*

47 *Lucrum cessans radicatum æquiparatur damno.*

48 *Debitor non interpellatus extra iudicium negans postea in iudicio condemnatur in expensis.*

Idem in vsufructu datis quem iudicialiter vocatus negauit.

50 *In pluribus collitigantibus vnusquisque tenetur pro parte sua reficere expensas.*

51 *Sententia condemnans plures obligatos intelligitur vt vnusquisque pro rata teneatur, quamuis obligatio originalis esset insolidum. Intellige vt ibid. vers. dummodo.*

52 *Obtinens reuiuisci instantiam peremptam tenetur ad expensas, quamuis de illis mentio non fiat in gratia restitutionis. & n.53.*

54 *Absolutus ab expensis non prohibetur petere damna & interesse.*

55 *Damnorum probatio fit per coniecturas, & est locus iuramento suppletorio data singularitate testium. & n.56.*

CAPVT XXXIII.

EX sententia producta in causa Angeli, &
Fratrum mihi commissa Dixi non intelligi
prohibitum Marinum petere expensas quæ ve-
1 niunt iure actionis, licèt enim iusta causa † liti-
gandi excuset ab illis *l. qui solidum. § etiam. de leg. 1.*
gloss. in §. oportet. auth. de iudic. Tamen stante statu-
to, de quo in casu nostro, quod victus victori
condemnetur in expensis, iusta causa non excu-
2 sat † *Alex. cons. 183. viso puncto quæstionis. in fi. lib. 5.*
Ang. in §. sancimus. post gloss. ibi in verb. causam. auth. de
exhib. reis. Rolan consil. 62. n.13. lib. 4. Cremens. sing. 120.
habens iustam causam. Calcan. consil. 28. colum. 5. vers.
& ideo.

Neque obstat *Mandos. reg. 29. quæst. 11. col. fi. n.12.*
vbi post multos allegatos concludit verius esse,
quod statutum sit intelligendũ stante iusta causa
3 litigandi, † & ibi ampliat, licet statutum dicat,
quod semper debeat victus condemnari, quia
potius illud est interpretãdum elusorium, & non
addens iuri communi, quam vt quis indebitè
damnum patiatur *Aym. cons. 3. n.22. post Castr. consil.*
16 si ponderentur. col. 7. vers. item opponitur tertio. lib. 1.

Nam verior est opinio contraria, quia in casu
nostro statutum dirigit verba in victum; Vnde
4 † non obstante iusta causa litigandi sunt reiicien-
dæ expensę, quasi statutum inducat quandam o-
bligationem ipsius victi, & eam tribuat victori,
5 † secus si verba essent directa in iudicem *Matthes.*
not. 80. Alex. in l. 1. col. pen. ad leg. falcid. Felin. in cap. 1. de
rescript. Afin. §. 32. in 3. limit. princip. post n. 6. in praxi. c. e.
fol. 447. Carchar. decis. Genuen. nu. 10. Ideo etiam in
Rota Romana fit condemnatio in expensis,
6 non habita ratione iustæ causæ litigandi *Sarn. qu.*
41. de annal. Capitaq. decis. 340. lib. 1. nu. 4. Mandos. reg.
29. q. 11. n. 4. Cassad. decis. 13. n. 2. de rescript.

Maximè quia vltra statutum, adest etiam pro-
missio, & conuentio de reficiendo expensas in
casu succumbentiæ; Vnde quia pro illis datur a-
ctio, tanquam conuentionalibus causa iusta
7 † non operatur *Ias. in l. properandum. § sin autem alte-*
rutra. n.3. in fi. C. de iudic. Cephal. cons. 265. nu. 21. Natt.
cons. 113. in fi. dummodo non proueniant culpa a-
gentis, quia etiam conuentionales non deberen-
8 tur, † vt quia peteret plus debito, tunc enim iusta
causa excusaret ab expensis etiam conuentiona-
libus; cum semper in quacunque stipulatione ex-
cludatur casus, qui accidit culpa stipulantis latè
Surd. cons. 142. n. 9. in fi. Et dummodo simus in ex-
pensis promissis in cõtractu extraiudiciali, & vo-
luntario, nam aliud esset in debitis ex contractu
inito in iudicio, siue necessario; nam ab his expẽ-
sis non minus iusta causa releuaret, quam ab iis,
quæ debentur officio iudicis mercenario. Nam
ad eas censetur partes voluisse respicere, ideo
promissio secundum subiectam materiam est re-
gulanda *Bald. in l. eos. § cautione. C. de appellat. Castr.*
cons. 16. si ponderarentur. n.10. lib. 1. & ita iudicatum
dicit *Pistoris. q. 1e. n. 5. & 6.*

Idem dicitur de Iudice absoluente ab expen-
sis, qui non intelligitur absoluisse, nisi ab his, quę
veniunt ex officio, pro quib. non dabitur amplius
9 petitio, † secus à promissis, & conuentionalibus,
ad quas licebit agere, non obstante sententia *A-*
ret. in §. hac autem omnia. col. 2. inst. de pæn. tem. litig.
Marsil. in l. patre, vel marito. n.24. ff. de quæstion. Gabr. de
reg. iur. concl. 4. in fin. Dummodo tamen non appa-
10 reret † ex processu fuisse petitas expensas litis, vti
promissas, tunc enim etiam ab illis conuentiona-
libus censeretur iudex absoluisse, neque amplius
daretur actio *Alex. in specie in l. properandum. § sin au-*
tem. il 2. n. 6. C. de iudic. Surd. decis. 69. nu. 3. & 4. cum
11 sententia ad libellum † sit referenda *l. vt fundus. 16.*
ff. communi diuidundo. l. si ex testamento. 20. in fi. de ex-
cept. rei iudicat. quicquid dixerat *Salic. in d. § sin au-*
tem. qui loquitur, quando expensæ promissæ non
12 sunt petitæ, † quia tunc Iudex potest pronuncia-
re super non petitis, quando solum veniunt of-
ficio iudicis mercenario *l. 4. §. hoc autem. de damn.*
infect. l. ædiles. la 1. §. sciendum. de ædil. edict.

Et facit, quia non est par ratio inter expensas
conuentionales, & debitas ex officio; Vnde dici-
13 mus interesse debitum officio iudicis † peti non
posse recepta sorte, cum aliud sit in vsuris debitis
iure

iure actionis, quæ stipulatæ stant de per se, & non
veniunt accessoriè, & petuntur iudicio separato;
ita vt ista accessoria promissa per stipulationem
possint peti etiam ab eo, qui sine protestatione
recepit sortem *Bart. in l. fin. num. 3. ff. de eo quod. cer. loc. & ibi Ias. num. 2. in fin. & in l. 1. num. 3. C. de iudic. Bellon. cons. 23. num. 6.* & fuit decisum per *Rot.* coram
R. P. D. Gipsio. Roman. cambiorum. 13. Martij. 1587. vbi
quod *Ang. in leg. mora quæst. vlt. de vsur. n. 8.* loqui-
tur quando vsuræ petuntur officio iudicis, quia
tunc per solutionem sortis principalis censen-
tur remissæ *Surd. de alim. tit. 1. quæst. 42. & tit. 6. quæst. 3. num.* 38. vbi multa de alimentis ex officio,
14 vel iure actionis. † & conditione ex lege quando
censeantur remissa per maritum recipientem
dotem sine reseruatione vsurarum dotalium, seu
alimentorum.

Immo in interesse debito ex officio iudicis, ne-
que iuuaret protestatio de recipiendo sortem, sal
15 uo iure petendi interesse, † quia etiam censeretur
remissum *Bero. consi. 200. num. 4. & 19. lib. 1.* quasi
iuris necessitate remissum dicatur, & protestatio
16 † non impediat, quod venit ex legis dispositione.
l. & si quis §. plerique. de religios. & sumpt. fun. l. alimenta. C. de negoc. gest. latè *Rot. Genuen.* per *Carthar. decis. 38. per tot.*

Ideo etiam dicimus, quod sententia condem-
nans in expensis debitis iure actionis, † tanquam
promissis per stipulationem debet proferri in
scriptis *Ias. in l. nec quicquam. col. 9. quæst. vlt. versi. hinc dicunt. num. 60. ff. de offic. procons. & legat.* vbi
18 intelligit secus esse quãdo iudex expressè † in scri-
ptis condemnando in expẽsis reseruaret taxatio-
nem illarum, nam si post sententiam, & ex inter-
uallo illas taxaret, nõ requireretur alia scriptura,
quia nõ condemnat, sed declarat *Bal. in l. terminato. col. 3. C. de fruct. & lit. expens.* Aliud est in expen-
19 sis, quæ veniunt officio iudicis, † in quibus non
requiritur prolatio sententiæ in scriptis *Ang. & Imol. in l. paulus. de re iudic.* etiamsi feratur simul
cum sententia diffinitiua, quæ licèt requirat scri-
20 pturam, tamen sententia cõdemnationis † expen-
sarum potest voce proferri, & sufficiet eam pro-
bari testibus *Bal. & Ale. in l. patris & filij. ff. de vulg. & pupill.* Prout sentẽtia interloquutoria, quæ non
est proferenda in scriptis, † licèt postea in actis
debeat redigi ad scripturam *gloss. in c. quoniam contra. in verb. interlocutiones. de probat. Bart. in leg. 2. in fi. C. de senten. ex breuic. recitand.*

Idem dicimus de alimentis, quæ debentur iure
actionis, quorum causa non est summaria, neque
22 habet priuilegia, vt expediatur die feriata, † prout
est quando petuntur iudicis officio *Alexand. & Ias. in l. 1. §. sed excipiuntur. ff. de fer. Bald. in leg. non-*
23 *nunquam. in 2. lect. de iud.* quod intellige † in non
habente alimenta aliunde, vt declarat *Surd. de alim. priuil. 1. tit. 8. n. 16.*

Ex prædictis apparet bene fuisse iudicatum cir-
ca condemnationem expensarum, Ideo confir-
mari sententiam D. Iudicis, à quo taxando expen-
sas, tàm coram illo factas quam in præsenti iudi-
cio secũdum constitutionem per quam datur fa-
cultas taxandi omnes, & singulas expensas etiam
coram diuersis iudicibus factas, licèt alias iudex
24 appellationis nec expressè, † nec tacitè posset ta-
xare expensas nisi corã se factas, siue sit in prima,
secunda, vel tertia instantia *Rota decis. 273. alias 44. vt lit. pẽd. in antiq.* Dummodo per commissio-
25 nem non esset data † facultas taxandi omnes &
quascunq; expensas *Vestr. in prax. lib. 8. c. vlt. nu.*
Quod intellige in Delegato, secus in Ordinario,
qui omnes expensas taxat etiam sine commissio-
26 ne, † productis tamen cedulis expensarum à no-
tariis ipsius instantiæ *Gramat. Tiæor. 6. in fin.*

Quo ad secundum verius est, quod expẽsæ illæ,
quæ fuerunt solutę pendente lite vigore prouisio
27 nis, non possunt repeti, etiam si quis succumbat
gloss. in l. fin. C. de carbon. edict. Surd. de alim. 6. quæst. 6. n. 6. Cum generaliter, tàm in causa matrimonii,
filiationis, quam in aliis causis, quæ lite penden-
28 te loco prouisionis dantur † non sint restituendæ
Masuer. in prax. in tit. de possess. nu. 27. Afflic. decis. 152. n. 4. post gloss. in leg. fi. C. de carbon. edict. cum aliis la-
te per *Surd. de alim. q. 124. tit. 1. n. 8.* vbi dicit hanc
opinionem approbatam, veriorem, & magis hu-
manam, Quicquid contrarium sequatur *Couar. pract. quæst. c. 6. n. 7. & Alex. Randers. cons. 60. nu. 102. vers. quæ cum ita sint.* Quoniam huiusmodi expen-
sæ non decernuntur, nisi prius cognitione præ-
29 missa per iudicem apparenter, & præsumptiuè
de bono iure petentis; Vnde non debet inserri ad
restitutionem, si contrarium appareat in progres-
su causæ, cum legitimè factum non reuocetur,
quamuis deueniat ad casum, à quo non posset
incipere *l. in ambiguis. §. non est nouum. de reg. iur.* &
considerandus est status principii litis, quo tem-
pore fuit vtilis expensarum constitutio *Abb. in c. cum pro caus. in fin. de procurator.*

Vnde pro istis alimentis, seu expensis datis per
modum prouisionis nulla debeatur fideiussio de
30 illas restituendo in casu succumbentiæ, † cum nõ
competat restitutio, quamuis secus sit in aliis de-
bitis iure actionis. *Gabriel. de Lud. sing. 139. per leg. fin. C. de ordin. cognit.* licet secundum *Surd. de alimen. tit. 3. q. 3. in fin.* indistinctè in neutro casu nulla
debeatur fideiussio.

Verum est, quod vbi constaret de calumnia pos-
31 sent repeti huiusmodi alimenta, † & istis expensæ
secundum ea, quæ tradit *Fab. Ann. cons. 102. lib. 2. n.* 8. vbi etiam n. 9. intelligit dari repetitionem in ex-
traneo *Molin. lib. 2. cap. 16. n. 41. vers. ab aliis de pri-*
31 *mog. Hisp.* vbi etiam, † quod melius est præstari
cautionem de restituẽdo, quatenus de iure tene-
retur, sequitur *Franc. decis. 336. in fin. p. 2.*

Quo ad tertium dixi non esse habendam consi-
derationem expensarum, quæ pretendebãtur fa-
33 ctæ ratione victus in hospitio, † quæ non solent
taxari de consuetudine *Surd. de alim. tit. 1. qu. 80.*
34 *in fin.* Quamuis de iure expensa victus, † tanquam
necessaria esset taxanda *Bart. in leg. non ignorat. post princ. de fruct. & lit. expens. Bald. in l. sed & si lege. §. quod autem. il 2. de petit. hæred.* Detrahendo tamen
35 quod ipse domi impendisset † *gloss. in c. statutum. §. insuper. in verb. moderata. vbi Franc. de rescript. in 6. Alex. in l. recusare. §. si quis alio. n. 3. ad* [illegible] *ell.* Ex
quo enim reficiuntur, tãquam interesse ipsius nõ
36 interest, nisi quatenus pro lite impedit. † vltra
quam erat domi expensurus *Surd. de alim. tit. 4. q. 25. n. 5. in fin.*

Ad quartum quoad expensas, quæ factæ sunt in
accusatione criminali Dixi esse taxandas, nam
quãuis accusator, qui succumbit in accusatione
37 † non sit condemnandus in expensis, neque dam-
nis *Bald. in l. qui crimen. nu. 28. C. qui accus. non poss.*
vbi quod ita seruatur in practica *Anan. in c. accedens. n. 11. de accusat.* Maximè quando quis haberet
causam iustam accusandi *l. qui solidum §. etiam de leg. 2. Couar. pract. q. c. 27. n. 2. Grat. ia reg. 486.* Tamen

38 †stante conuentione non excusabit dicta causa
Natt.consf.113.in fin.cum aliis supra allegatis.
Vltra quod etiam videtur opinio magis vera, vt
39 tàm in ciuilibus, quàm in criminalibus† victus vi-
ctori condemnetur in expensis, siue sit sententia
diffinitiua, seu interlocutoria, tàm de iure Ciuili,
quàm Canonico *Card. Ale. in c. in pœnis. §. de Episco-
pis. col 4. vers. & quia. 2. q. 1. Alber. in l. tum qui teme-
re. de iudic. Marsi. in l. patre vel marita. n. 14. de quæst.
Surd. consf. 142. in prin. Conar. q. 27. pract. q. Diaz. reg.
20. & in pract. crimin. cap. fin.*
Maximè quàdo constaret de expressa calumnia,
40 quo† casu non solum in expensis: sed etiam dam-
nis esset puniendus, quamuis esset procurator fis-
41 ci† *Guid. Pap. q. 269. Auffr. ad decis. 6. Cappell. Tho-
losan. Clar. in §. fin. quæst. 7. num. 12. Ceual. quæst. 539.
nu. 10.* vbi ita intelligit *Aym. cons. 168.* dum consu-
luit fiscum non excusari ab expensis, cum cessante
notoria calumnia de cõsuetudine Sindici, & Pro-
curatores Fiscales, & similes, qui ex necessitate of-
42 fici† tenentur denunciare, sint tuti à condemna-
tione expensarum, ne illarum timore ius Princi-
pis sit indefensum *Boer. decis. 324. in princip. Rebuf.
de expens. art. 1. gloss. 5. numero* 20. Fiscus enim ex sui
priuilegio, & conditione victor non exigit, nec
43 succumbens soluit† expensas litium *Bald. in l. qui
crimen. num. 20. C. qui accus. non poss. Pereg. de priuil.
fisc. lib. 7. c. vlt. in fin.*
Idem est in aduocato fisci, qui calumniosam li-
44 tem sustinens condemnatur † in expensis *Gram.
decis. 60. num. 21.* & tenetur iurare de calumnia, ni-
si aliud de consuetudine seruetur *Luc. de Pen. in l.
2. C. de conduct. lib. 11. Peregr. tit. 3. lib. 6. num. 7. in fin.
de iur. fisc.*
Ad quintum, licèt non habeatur ratio damno-
rum aliunde prouenientium, sed eius impensæ
tantùm, quæ in lite facta sit, tamen aliud est, quo
ad dãna quæ patitur victor, qui ex arte lucratus
45 fuisset, † si non esset coactus adsistere liti arte di-
missa, poterit enim repeti quod artifex nõ potuit
lucrari *gloss. in l. 1. vbi Bar. de alien. iud. mut. cau. fact.
glos. in l. si procurator. rem rat. hab.* vbi *Cast.* dicit
perpetuò notandum.
Prout in Aduocato, qui defendendo causam
propriam amittit lucrum, quod fecilitet *Abb. in c.
finem litibus. num. 30. de dol. & contum. Ias. in leg. pro-
perandum. §. sin autem alterutra. num. 14. C. de iudic.*
46 quia nomine expensarum † repetit victor quod
fuit damnificatus ex eo, quod lis eum reuocauit
à negociis *Castr. ibidem.*
Non obstat, quod lucrum cessans non conside-
retur *Dec. in l. non fraudantur de regul. iur.* Quia vbi
lucrum est radicatum, de eo idem iudicamus,
47 † quod de damno *Bald. in l. cum te. C. de donat. ant.
nupt. Alex. consi. 89. col. pen. lib. 2. Surd. de alim. tit. 9.
q. 39. n. 13. Rot. diuers. decis. 22. n. 14. p. 2. Cas. de Grass. de-
cis. 1. n. 5. de verb. signif.*
Sextò verius esse Dixi, quod debitor non inter-
pellatus extra iudiciũ si negauit in iudicio debi-
48 tum † condemnatur in expensis, nam sicut nega-
uit postea in iudicio, præsumitur quod etiam ne-
gasset extra iudicium, si fuisset interpellatus *Ram.
sing. 101. Dec. in leg. qui in alterius. n. 8. de reg. iur.* vbi
subdit, quod licet hæres conuentus excusetur ab
expensis, tamen intelligitur, † quando publicato
processu destitit à lite, nam si productis instru-
mẽtis perseuerauit in lite, & succubuit, condem-
natur in expensis, quia verisimile est, quod litigas-
set, quãuis à principio fuissent producta instru-
menta *Natt. cons. 232. n. 4. Caguol. in l. 2. nu. 99. C. de
pact. empt. & vend. Surd. tit. 5. q. 3. n. 37. de alim.*
Hinc dicimus deberi vsumfructum dotis, licèt
quis nõ fuerit interpellatus, si postea iudicialiter
vocatus neget illum præstare, quasi ex hac tergi-
uersatione debeat intelligi, quod sẽper negasset
illum soluere, & præstare, quam præcessisset in-
terpellatio *Menoch. consi. 7. in fin. num. 20. versi. præ-
terea. sat is dicitur lib. 1.*
Septimò. Quandò adessent plures colligitãtes,
qui fuerunt condemnati in expensis, cum de hoc
50 dubitaretur. Dixi verius esse, vt † vnusquisque
teneatur pro parte sua, cum sententia simpliciter
condemnans plures ita debeat declarari *Affl. de-
cis. 215.* & ita seruandum esse testatur *Caputaqu.
decis. 3. 13. p. 1. Caualcan. decis. 15. numer. 31.* & est tex.
in leg. 1. Cod. si plurib. vna sententia. vbi quamuis
51 sint plures debitores in solidum obligati, † si v-
nusquisque simpliciter condemnatur, pro rata
sua tenetur; licèt enim obligatio originalis sic
insolidum, tamen non est talis illa. quæ oritur ex
sententia, cum quilibet videtur esse condemna-
tus pro parte. Sententia enim censetur esse secun-
dum dispositionem iuris, ita vt omissum, seu
non expressum censeatur pro omisso, & sequi-
tur *Guid. Pap. sing. 681. si plures Ann. cons. 10. num. 2. &
cons. 188. num. 1.*
Quibus adde tex. in *l. paulus respondit eas. 43. ff. de
re iudic.* vbi *gloss. in verb. virili.* intelligit nõ solùm
censeri condemnatos pro parte, quando erat di-
uisa obligatio originalis & primæua, sed etiam
quando eadem obligatio esset insolidum, quia
semper in vtroque casu condemnatio intelligitur
in viriles, prout ita communiter seruari docet
Tiber. Decian. inter cons. Menoch. 123. num. 10. lib. 2.
Dummodo tamen iudex non habuerit respectum
ad libellum, in quo si fuerit in totum omnes con-
demnari, & per iudicẽ relaxetur petita executio,
perinde est, ac si omnes insolidum condemnasset
*Bart. in l. 1. post med. & ibi Bald. n. 3. in fin. C. si plur. v-
na sententia.* & sequitur *Rota per R. P. D. Coccin.
Bononien. pecuniaria. 28. Iunij 1602.* Etenim censen-
tur repetitæ in termino referente omnes qualita-
tes, quæ sunt in eo, ad quem fit relatio *l. si ita scri-
psero. 37. de condit. & demonst.* Bar. *in l. si prior. 33 ff. so-
lut. matrim. & in l. 1. in prin. ff. de receptator. Bal. in
l. si defensor. §. qui interrogatus. de interrogat. actio.
Dec. cons. 63. n. 6. post prin. Anchar. q. 21. n. 11. lib. 2.*
Octauò. Declaraui non esse audiendum, nisi re-
fectis expensis, illum qui obtinuit, vt instãtia cul-
pa ipsius perempta reuiuiscat, quamuis in gratia
52 restitutionis† nulla mẽtio facta fuerit de illis refi-
ciendis *Grãmat. decis. 69. Boer. decis. 247. n. 11. Afin.
in prax. §. 2. c. 16. n. 10.* & ita intelligit *Marant. in spe-
cul. p. 5. n. 32. & 33.* vbi quando ex processu arguere-
tur negligẽtia eius, qui obtinuit causam cognos-
53 ci† non obstante desertione, quod non audiatur
nisi prius refectis expensis. Ratio, quia culpa non
debet ei patrocinari *l. eam qui timere. C. de iudic.* &
ita etiam seruari dicit *Rot. Genuen. decis. 24.*
Nonò, Dixi, quod absolutus ab expensis non
54 prohibeatur postea petere damna† & interesse *l. si
tutor. de auctor. tuto.* cum sit differentia inter remis-
sionem expensarum, & damnorum *Rom. sing. 346.
incip. numquid appellatione. & decisio Rot. coram R. P.
D. Orana Anconitan. assecurationis induciæ. 10. Fe-
bruarij. 1597.* & ad illa probanda sufficiunt leuio-
res pro-

Digitized by Google

55 tes probationes,† etiam per coniecturas *Bal. in l.*
2. C. de fruct. & lit. expens. & per testes de credulitate
Alex. in l. pretia rerum. ad leg. falcid. Ita vt datu
56 singularitate testium† sit locus iuramento in sup-
plementum *Bald. in l. si fundum. in fin. C. de rei ven-
dit. Oraum in eadem causa. 16. decemb 1597.*

EPITOME.

Hæres non conficiens inuentarium an vltra vires hæreditarias teneatur ad alias pœnas dupli, & amissionem trebellianicæ, & falcidiæ. Et quid in legatis piis in foro conscientiæ, & de iure canonico, & in causa alimentorum, vel similibus, aut quando grauatur hæres soluere de bonis, & quid seruetur per Magistratus superiores. Promissio de soluendo legata an censeatur nouare actionem antiquam, ita vt operetur remissionem inuentarij, & quando debeat intelligi saluo iure, & beneficio sibi competente. Legatum quantitatis si mandetur solui pro hærede infra aliquod tempus, & interim præstari aliquid legatario singulis annis donec soluatur an contineat vsuram, ita vt legatarius nihil possit percipere, & quid si legaretur quantitas reinuestienda in tot stabilibus ad commodum legatarij, & quandiu non fieret reinuestitura grauaretur hæres ad soluendum fructus legatario. Et quando sit necessaria interpellatio, & sufficiat extraiudicialis.

SVMMARIVM.

1 *Hospitale creatum cum auctoritate superioris dicitur locus pius.*

2 *Legatario datur actio contra hæredem omittentem inuentarium, vt teneatur vltra quam sit in hæreditate, & ad alias pœnas. nu. 3. & quid in amissione trebellianicæ. n. 4. & falcidiæ. n. 5. & in pœna dupli. n. 6. 7. 8. & 9. Fallit in legatis piis in quibus non considerantur ista pœna, quod hæres teneatur vltra vires. num. 10.*

11 *Ecclesia non prosequitur pœnam. Intellige vt n. 15.*

12 *Hæres non faciens inuentarium in foro conscientiæ non tenetur vltra vires. Declara vt num. 13.*

14 *Inuentarij omissio facit præsumi dolum, & occultationem bonorum.*

16 *Hæres quando teneatur ex delicto defuncti. & num. 17.*

18 *Hæres de iure canonico an teneatur vltra vires hæreditarias si non facit inuentarium. & n. 19.*

20 *Magistratus supremi non cogunt hæredem soluere vltra vires, quamuis omiserit inuentarium.*

21 *Legatum alimentorum an soluendum vltra vires per hæredem non facto inuentario. & de ratione n. 22. & 24. Intellige vt n. 26. & 27.*

23 *Omissio inuentarij non obstat hæredi grauato soluere de bonis.*

25 *Lex fundans se super præsumptione iuris non obligat in foro conscientiæ.*

28 *Promissio hæredis de soluendo legatum an censeatur nouare actionem antiquam, ita vt hæres teneatur vltra vires quamuis fecerit inuentarium, & illius remissionem operetur. & n. 31. 33.*

29 *Promissio accedens obligationi non immutat illius naturam. Intellige vt n. 30.*

32 *Promissio intelligitur saluo iure, & beneficio sibi competente.*

34 *Legatum quantitatis si mandatur solui per hæredem infra aliquod tempus, & interim donec soluatur dentur quinque singulis annis, an legatarius aliquid possit accipere tanquam vsuras. n. 35. 36. 37. 38. 40 & 45.*

39 *Subditus coactus mutuare an aliquid licitè capiat.*

41 *Legatum quantitatis cum onere reinuestiendi per hæredem ad commodum legatarij, & donec reinuestiatur debeat aliquid præstari indicatur, prout de legato speciei, & debentur fructus stante mora hæredis, etiam nulla præcedente interpellatione. & n. 42. & 43.*

44 *Licita est exactio sine labe vsurarum, quando pœna est adiecta facto ad onus hæredis morosi, secus autem si datur ad quantitatis adijceretur.*

46 *Legatarius interpellans hæredem ad soluendum legatum si aliquid percipiat iuxta ordinationem testatoris non committit vsuram, ita vt sufficiat interpellatio extraiudicialis.*

47 *Mulier quando non possit aliquid percipere ab hæredibus viri ob causam restitutionis dotis.*

48 *Creditor habens facultatem exigendi sortem, & non exigens, & recipiens fructus committit vsuram.*

CAPVT XXXIIII.

CONdenatio hæredis de qua agebatur in sen-
tentia D. Iudicis à quo ad fauorem Hospita-
lis S. Antonij, Verius est quod non potuerit sub-
sistere. Nam omissio inuentarij præsupposita
per hæredem non facit illum teneri vltra vires
hæreditarias, quando sumus in legatis piis, prout
est legatum de quo agimus, cum sit factum hospi-
1 tali erecto cum superioris auctoritate, † quia tunc
dicitur locus pius *Bart. in auth. hoc ius porrectum.
col. 1. in fin. C. de sacros. eccles. Cardin. in clem. quia cõ-
tingit. in fin. de relig. domib.* & gaudet priuilegio Ec-
clesiæ *Alex. cons. 9. visis dicto thomat. col. 1. lib. 1. Affl.
decis. 67. in fin. Gabr. de pia caus. conclus. 2. Gonzal. de
alternat. glos. 5. §. 4. n. 22.*

Non obstat quod causa pia tanquam fauorabi-
lis debet potius gaudere huiusmodi priuilegio, a-
lias esset deterioris conditionis, quam cæteri
2 legatarij, † quibus datur actio conueniendi hære-
dem omittentem, aut dolosè conficientem in-
uentarium, vltra quam sit in hæreditate *§. si vero
adsunt. auth. de hæred. & falcid. Doct. in l. paulus. & l.
beneficio eod. tit. Grat. cons. 25. lib. 2.* Vltra alias pœ-
3 nas † de quibus per *Bar. in l. fi. §. illo. & §. si præfatã.
C. de iur. delib. Peregr. de iur. fisc. lib. 2. tit. 10. num. 14.
Fulgos. cons. 24. Parc. cons. 50. Graff. in §. inuentarium.*
4 *q. 12.* Qui etiam *q. 24.* † subdit perdere trebelliani-
cam. *Add. ad Alex. cons. 69. lib. 4. Dec. consi. 480. in
casu qui contingit. num. 16. latè Menoch. consi. 272. n.
52. vsque ad nu. 105. lib. 3.* Quod tamen non est to-
tum, cum in praxi contrarium seruetur *Aym. cons.
17. per tot. Ceual. q. 16. post Calcan. cons. 37. n. 7. Rolan.
consi. 27. lib. 1 Spin. de testam. glo. 135. num. 9. Add. ad
Cappell. Tholos. decis. 314. Graff. in §. trebellicana. q.
7.* vbi quod est æquior & magis communis opinio
& in practica seruatur. Maximè de iure canonico,
5 † secũdum quod neque perditur falcidia, aut tre-
bellianica, quando tamen hæres non est conscius
aliquid occultasse *Rain. consil. 20. in fin. lib. 4. Grat.
consi. 91. num. 41. lib. 1. Ancbar consi. 411.* qui de com-
muni *colum. pen. Graf. in §. inuentarium. q. 21. num. 2.*
Prout etiam verior est opinio, quod non confi-
ciens inuentarium solum teneatur vltra vires, nõ
6 autem ad duplum, † & alias pœnas ad exemplum
occultantis, aut supprimentis bona hæreditaria
*Salic. in l. sancimus. C. de iur. delib. Cephal. consi. 314.
num. 24. Turret. consi. 47. num. 1.* & ita seruari dicit
Ceual. q. 731. Quicquid dicant alij de quibus per
Menoch. consi. 471. lib. 1. dum volunt omittentem
aliquid opponere in inuentario teneri ad duplũ,

Digitized by Google

7 † Quia contraria opinio est verior, quod solum
amittat beneficium illius in totum *Bertazzol. consil. ciuil. 154. n. 41. lib. 1. Hond. cons. 34. lib. 1. latè Fab.*
8 *Ann. cons. 69. lib. 2.* Ratio est, † quia paria sunt non
facere, vel dolosè facere: Immò turpius est subtra-
here, quam non describere: Vnde si in duplum nō
punitur subtrahens, sed solum vltra vires hęredi-
tatis non est dicendum, quod ille, qui non fecit in
9 plus puniatur, † quare sufficit eum puniri eo mo-
do, quo punitetur subtrahens *Rol. de inuent. p. 5. c. 3. n. 25. & cons. 73. lib. 2.*

Nam respōdetur, quod in causa pia adest diuer-
sa ratio, ideo priuilegium aliis concessum non est
10 ei concedendum. † Dispositio enim, vt hæres te-
neatur vltra vires hęreditarias est pœnalis *Aret. in*
11 *rubr. de acquir. hared.* Ecclesia autem, † & locus
pius non prosequitur pœnam *cap. fraternitatis. 12. quæst. 2. cap. dilecti. de arbitr. Corn.* in specie *consi. 39. num. 8. lib. 4. post Bart. in l. cum hereditate. C. de acquir. hered.*

Præterea hæres non faciens inuentarium nō te-
12 netur in foro conscientiæ, † vltra quam sit in hæ-
reditate *Ias.* qui de communi. *in rubr. de acquir. hared. post Bart. ibid. nu. 3. Abb. cons. 73. n. 9. lib. 2.* Quic-
quid contrarium dicat *Feder. consi. 21. & Castr. in d. rubr. de acquir. hared.* Quia aduersus est verior o-
pinio, vt testatur *Spin. de testam. gloss. 35. nu. 36. Ceual. quæst. 411. & quæst. 31. in fin. & quæst. 688. Peregr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 8. num. 35. Cardin. Mantic. de coniect. lib. 10. titu. 4. num. 16. post Felin. in cap. 1. num. 52. de constitut. Couar. in capitu. 1. numero 16. de te-*
13 *stam.* vbi quod est communis opinio, † quoad le-
gatarios, quicquid secus sit, quoad creditores,
quorū respectu saluat opinionē *Fed. d. cons. 21.* pro-
ut etiā latè concludit & distinguit *Menoc. cons. 89. n. 161. vsque ad n. 166. lib. 1.* Quoniam ob non confe-
ctionem inuentarij lex præsumit hæredem in do-
14 lo, † & quod occultauerit bona *Natt. cons. 387. n. 9.*
Vnde lex quæ se fūdat super aliqua iuris præsūp-
tione non obligat in foro conscientię *Graff. q. 22. in fi. de inuent.* Quę tamē habent locum in pœnis
legalibus, quarum exactio nō fit in foro consciē-
tiæ, secus in conuentionalibus, quę cum habeant
15 consensum salua conscientia petuntur, † dummo-
do non excedant interesse partis, tunc enim vltra
id, quod verè interest nō exiguntur secundum o-
pinionem *Host. & Butr. in c. dilecti. de arbitr.* de qua
latè *Gabr. concl. 34. nu. 10. de criminal.*

Idem est in hæred, qui licèt teneatur secūdum
16 Ius Canonicum † ex delicto defuncti *c. fin. de sepultur. Guter. Canonic. q. lib. 2. c. 18. n. 54.* Non tamen te-
netur vltra vires hæreditarias si non confecit in-
17 uentarium, † quando realiter & verè nihil occul-
tauit *Felin. in c. 1. n. 44. col. 15. vers. & primo limitatur de constit. Nauar. de restit. lib. 3. c. 4. n. 172. Couar. lib. 3. variar. resol. c. 3. num. vers. sed nihilominus. Ceual. q. 464. vers. sed contrarium.*

Addebatur, quia neque de iure canonico hæres
18 tenetur vltra vires † non confecto inuentario *Prapos. in c. episcopus. 12. q. 2. Bald. in rubr. de acquir. hared.* Quod tamē non est tutum, cum contrarium
sit verius *Abb. in c. Raineldus. de testa. & cons. 73. circa primum dubium. col. penul. n. 8. lib. 2. Vasq. de success. progress. §. 1. n. 27.* & licèt contrarium sequatur *Coler. de processib. executiu. p. 2. c. 3. n. 400. vbi alios addu-*
19 *cit.* † Tamen non est discedendum ab illa opinio-
ne tanquàm magis vera, quod etiam de Iure Ca-
nonico hæres teneatur vltra vires non confecto
inuentario, prout latè concludit *Menoc. cons. 89. n. 156. vsque ad n. 160. lib. 1.*

Amplius supremi Magistratus quorum munus
20 est iudicare sola facti veritate inspecta † non com-
pellūt hæredes soluere vltra quā sit in hæredita-
te *Phanu. de inuent. p. 7. n. 280. Aym. in cons. pro genero. n. 477. tertio respondetur. Franc. Marc. decis. 434. in fi. p. 1. Surd. de alim. priuil. 13. n. 2. tit. 8.* Prout etiam va-
lebit consuetudo non conficiendi inuentarium
Coler. de process. execut. p. 2. cap. 3. n. 400.

Ideo etiam dicimus legatum alimentorum non
21 esse soluendum vltra vires per hæredem † non
conficientem inuentarium *Bald. in l. voluntatis. numer. 4. C. de fideicom. & consil. 70. lib. 4. Cuman. consil. 30. dub. 2. Phanuc. de inuent. p. 7. numer. 38.* Ra-
tio est, quia valet argumentum de pia causa ad a-
limenta, & quia legatum alimentorum videtur li-
22 mitatum ad vires patrimonij, † ex quibus si ali-
quid est soluendum non attēditur inuentarium,
Exempo hæredis grauati soluere de bonis, con-
23 tra quem † nihil obstat omissio inuentarij *Corn. cons. 180. multitudo. col. 6. in fi. nu. 9. lib. 4. Surd. de alim. tit. 8. priuil. 13. nu. 3. vers. re tamen bene perspecta, & n. 5.* vbi addit rationem, quia legatum alimen-
24 torum debet taxari arbitrio boni viri, † qui inspi-
ciet æquitatē non iuris rigorem, vt non teneatur
vltra vires, quod conuenit æquitati naturali; Et
quamuis debeat arbitrari secundum leges: Tamē
etiam secundum leges canonū in foro conscien-
tiæ non tenetur hæres vltra quā sit in hæreditate
Ias. in rub. de acquir. hared. & præsumptio occulta-
tionis bonorum est incerta, ideò non est grauan-
25 dus hæres, † cum lex quæ se fundat super iuris
præsumptione non obliget in foro conscientiæ
Graff. p. 2. a. in fin. de inuentar. Alber. cons. 73. numer. 9. lib. 2.

Aliud est in legato alimentorum taxato à testa-
26 tore, † tunc enim si hæres non confecit inuenta-
rium non poterit recusare solutionem secundum
mandatum testatoris, stante enim taxa per eum
facta non requiritur alia taxatio boni viri *Natt. cons. 387. n. 9. Phanuc. & alij per Surd. de alim. tit. 4. quæst. 9. num. 33.* Ita vt etiam vendatur proprietas, si
fructus hæreditatis non sufficiant *Natt. d. consil. 387. num. 7. Bertrand. consi. 268. num. 2. lib. 2.* Intelli-
gendo idem in non taxato à testatore, dummodò
27 tamē † ita solitus esset præstare testator in eius vi-
ta, tunc enim videtur taxatum, & de eo debet iu-
dicari, vt de taxato, puta si relinquantur alimēta,
quæ consueuit dare testator. *Idem Surd. de alim. tit. 4. q. 9. vbi n. 36.* limitat in casu facti inuentarij,
quia tunc etiam taxatum nō debetur, nisi quate-
nus ferunt fructus, & redditus hæreditarii *Castr. cons. 406. dub. 2. lib. 1.*

Non obstat quod in casu, de quo agimus præ-
supponitur non solum adesse legatum, sed etiam
promissionem hæredis, de illud soluendo infra
28 biennium, † qua promissione stante hæres non
debet gaudere beneficio inuentarij; Vnde multo
magis si illud nō fuit factū, & sic cogetur prestare
legatum vltra vires, quasi actio antiqua fuerit no-
uata *Dec. in auth. præterea. n. 12. C. vnde vir & uxor. Roland. de inuent. quæst. 154. n. 1. Ang. cons. 31. dominus Philippus. col. pen. Phan. de inuent. p. 6. n. 110. Dec. cons. 496. in casu domini operarij. col. 4. in fi. vers. secus si de- xum. nu. 12.* licèt alias promissio accedens obliga-
29 tioni eam non alteret, nec illius naturam immu-
tet *l. qui mutuam. ff. mand. l. penul. C. de pact.*

Quia prædicta procedunt quando actio anti-
qua fuisset nouata, alias si de ea nō cōstaret attē-
dagur

Digitized by Google

ditut origo & principium obligationis, quando
finis habet† necessariam consequentiam ad prin-
30 cipium Bald. in l.3.§.Seio.de minor. Ang. in l.si posses-
sor.§.redacte.de petit.hered.Surd.decis.297.n.1.& 12.
Vbi enim conuentio est facta per viam simplicis
31 recognitionis non operatur † remissionem in-
uentarij Add.ad Dec.d.cons.496.in verb. inuentarij.
Quod non est in casu nostro, cum solum per te-
stes probetur hæredem simpliciter promisisse
soluere summam debitam: Vnde dicta promissio
32 est intelligenda† saluo beneficio sibi competen-
te Bald. in l.quod nomine.de condict.indeb.Rutn.consil.
195.col.3.lib.3.Bart. in l.maritum.solut.matrim.Cam-
peg.de dot.q.246.col.1.in fin.& q.268. Roland.de lucr.
dot.q.37.num.4. Cum præsertim non fuerit actum
vigore istius promissionis, sed solum actione le-
gati, & promissio soluendi debeat reguleri ad il-
lud, quod de iure tenetur Afflict. decis.399. num.13.
33 vbi in specie loquitur de hærede promittente †
soluere omnia legata, quia intelligitur, quatenus
tenetur saluo beneficio legis, & inuentarij, &
voluit Bald. in l.fin.num.2. ad leg.Falcid. vbi dicit
multum notandum, & ibi Ang. Castr. & Cin. per
tex.in l.1.§.sub conditione ff. vt legat.nomin.caueat.l.
si prior.solut.matrimon.l.cum qui. §.si mulier.eod.tit.
Seraphi.priuil.iuram.13.n.26.& priuil.77.n.8.Gram-
mat.decis.103.n.168.

Et hæc quoad primum caput sententiæ con-
demnationis hæredis: Quo verò ad secundam
partem eiusdem sententiæ, in qua absoluitur hæ-
res declarando inualidum legatum per Francis-
cum petitum, Dicebatur illam esse confirmen-
dam, ex quo enim fuerunt relicta centum sol-
34 nenda† per hæredem infra tempus ibi præfixum,
& interim, donec soluatur legatum, quinque in
singulos annos, legatarius non potest recipere
illa quinq; sine labe vsurarum, quia vsura com-
mittitur, tàm in contractibus, quàm in vltimis
voluntatibus; Vnde testator non potest ordina-
re, quod præstetur quid annuum donec legatum
soluatur Alex.cons.74.viso titulo questionis.num.14.
col.3.in fin.versi.plus voluit.lib.5. vbi de communi,
& cons.27.viso themate suprascripto.col.2.lib.4. nu.5.
post Bar. in l.3.de ann.leget. Bald. in l.cum allegas. C.
de vsur.& in leg.1. C. de his quæ pœn. nomin. Mandos.
ad Rom.cons.510.num.14.in verbo censetur. vbi dicit
opinionem Alex. esse communem, post Ias. in l.cun-
ctos populos.num.29.C.de summ.trinit. Aret. cons.151.
viso themate. Aym.cons.189.in princ. & de legato, vt
soluantur quinq; pro centenario loco fructuum,
& interesse, donec sors debita soluatur, quod sit
vsura est decis.Put.71.& 107.lib.1.

Contrarium dixi verius pro validitate legati,
& reuocatione sententiæ. Ratio quia non est in
facultate legatarij exigere sortem à principio;
Vnde licitè per eum percipitur, quidquid sibi à
35 testatore fuit relictum, † quasi tunc adsit ratio
exclusiua vsurarum, cum cesset voluntas differé-
di exactionem, propter quam inducitur vsura, ita
in specie concludit distinguendo Socin. in l.2.n.7.
vsque ad numer.10.col.5.versic.& iste inducuntur ad
quæstionem.ff.de his quæ pœn.nom. vbi dicit ita fuisse
Romæ iudicatum contra dict.cons. Aret. 151. quem
non esse approbandum concludit etiam Lup. in l.
curabit.comment.2.l.4.n.73.Couar.lib.3.var. resol.ca.
1.ad fin.versi.sed vbi legareris. vbi de veriori opi-
36 nione testatur † Rom.cons.510.quo ad primum consul-
tationis.col.7.nu.15.vers.primo quia dinumeratio. Et
hanc distinctionem approbant Castr. & alij, de
quibus latè Menoch.cons.441.n.10.lib.5.Rip. Alciat.
Caccialup.Sim.de Prat.& alij allegati per Surd.consil.
23.& de alim.tit.8.priuil.29.n.6. vbi quod hæc di-
37 stinctio est verior ratione, auctoritate.† & nume-
ro Doctorum, & tit.9.q.16.n.53.& latius q.18.nu 9.
vsque ad n.15.tit.9. vbi amplius tenet contra Aym.
& alios. quod neque dicitur vsura quando testa-
tor relinquit certum quid de bonis suis, & donec
38 ab hærede præstetur. † mandet interim pœnæ
nomine tantum dari legatario: Quoniam in hoc
nulla adest conuentio inter hæredem, & legata-
rium, & quod à testatore relinquitur sponte, & ex
mera eius liberalitate datur, quo casu non cadit
vsura glo.in cap.consuluit. de vsur. Et in legatario
non potest considerari animus committendi v-
suram, qui cogitur per testatorem differre exa-
ctionem legati in tempus ab illo adiectum, & ces-
39 sante voluntate cessat vsura.† Ad exemplum sub-
diti coacti mutuare Principi, qui licitè præter
sortem aliquid percipit Castr. in l.si quis nec caus.in
ff.si cert.pet.Surd.cons.21.nu.8.

Non obstat Alex.d.cons.74. lib.5. & quod de eo
dicit Mandos.ad Rom.cōs.510.n.14. Quia eius opinio
non approbatur stare supradicta distinctione,
40 † prout testatur Ad ite. ad eundem Alex.consil.27.in
verb.concludo.lib.4. vbi post Bal. Cast. Abb. Gerson. &
alios allegatos dicit illum malè consuluisse, & eius
opinionem esse erroneam, quamuis appelletur
communis. Et idem etiam est de Aret. dict.cons.151.
quem non esse sequendum dicit Soci. in d.l.2.nu.7.
de his quæ pœn.nom. ex rationibus, & auctoritatibus
supra allegatis.

Quæ magis procederent quando non essemus
41 in casu simplicis legati quantitatis † cum hoc
quod soluentur tot pro centenario quolibet an-
no quousque fuerit satisfactum legatario de sor-
te principali, sed vbicunque legaretur quantitas
reinuestiéda per hæredem ad commodum lega-
tarij in locis montium, seu censibus, & quandiu
non fieret inuestitura imponeretur onus hæredi
de soluendo sex, seu septem pro centum ad fauo-
rem legatarii. Tūc enim huiusmodi præstatio est
licita, cum non fuerit legata pecunia simpliciter
vt pecunia, sed vt species conuertenda in d. locis
montium seu cēsibus, quo casu iudicatur de ista
pecunia, prout de specie l.salu scriptura.in fi.de le-
42 gat.1. Ita vt veniant fructus moræ † non secus ac
si absolutè fuisset legatus census l.1.§.fi. C.de vsur.
& fruct.legator. & ita in puncto distinguit Rot. per
R.P.D.Oranum Romana Salariani-interdicti, 20. No-
uemb.1591. cuius tenor est inter decis. recollectas
per Farinac.decis.85. vbi etiam quod debentur illi
43 fructus nulla existente interpellatione,† quia sta-
tim hæres debebat reinuestire, vnde satis dicitur
constitutus in mora per lapsum diei l. magnam.
C.de contrah.stipul.Gozad.cons.69.n.10.

Amplius in casu nostro talis pœna fuit adiecta
44 facto ad onus hæredis morosi, † non autem da-
tioni quantitatis, quasi tunc licita sit exactio sine
labe vsurarum l.huius, & ibi glo. de act. empt. Alex.
cons.119.n.13.versi.vnde eo ipso.lib.2.Nauar. cons.15.n.
9.de empt.& vend. Farine.cons.91.n.18.

Vltimò quamuis de prædictis posset dubitari,
etiā quando nō esset in facultate legatarij petere
sortem, sed hæredis illā præstare† ex his quæ tra-
dit Rot.per R.P.D.Oran.Roman.Sal.interd.10.nouem-
bris 1591.versi.& domini tenuerunt. In casu nostro

cessabat difficultas, quia legatarius interpellauit
hæredem debitorem, & fecit quod potuit, vt sibi
præstaretur sors principalis, quo existente in mo-
46 ra non dicitur commissa vsura, † quasi tunc hæ-
res debitor potius elegerit præstare pensionem,
quam sortem, & nihil potest imputari legatario,
qui non dedit consensum, sine quo non potest
committi vsura; ita vt sufficiat istam interpella-
tionem fieri extra iudicium coram testibus, cum
non sit necesse hæredem conuenire iudicialiter,
quasi legatario nulla actio competat ad sortem,
vnde si in ius vocaretur hæres reportaret absolu-
tionem. Ita in specie concludit & distinguit *Me-
noch.consl.541.n.25. versi. tertia est opinio. & num.30.*
47 *versi.cum vero est in potestate.lib.5.*† Exemplu mu-
lieris, quæ nõ potest annuatim aliquid percipere
ab hæredibus viri ob causam restitutionis dotis
post annum luctus, si illam non petiit, & non fe-
cit quod potuit, vt eam repeteret *Alex.cons.74.nu.
15.lib.5. Aym.cons.89.nu.3.versi.sed quia.* & licèt isti
loquantur quando est in facultate creditoris exi-
48 gere sortem, † Tamen eadem ratio militat, quia
non petendo, sed tacitè recipiendo fructus dici-
tur consentire præstationi pensionis, atque ita
velle committere vsuram. *Idem Menoch.cons.441.n.
25.in fi.vers.& quanquam ij doctores.lib.5.*

EPITOME.

In successione matris quilibet admittitur, etiam vulgò quæsitus, dummodò non natus ex damnato coitu. Secus in successione patris. Vulgò quæsitus excludit ascendẽtes in successione matris, etiam quo ad legitimam, & potest dicere de inofficioso testamento. & reuocat alienata vsque ad legitimã. Natus ex soluto, & coniugato quando dicatur nasci ex coitu dãnato, ita vt non possit succedere matri, neque valeat relictum eidem factum vltra quantitatem alimentorum. Vxoratus cognoscens solutam an committat adulterium, ita vt mulier possit contra eum agere ad separationem thori, dotis restitutionem, & criminaliter ad pœnam. Coitus cum clerico an dicatur incestus seu simplex fornicatio.

SVMMARIVM.

1 *Exclusus à successione ab intestato debet etiam excludi à legitima, prout à iure dicendi de nullitate, aut rumpendi testamentum, n.2.*

3 *In successionibus prima causa ascendentium. & n.4.*

5 *In successione matris quilibet admittitur, etiam vulgò quæsitus, dummodò non natus ex damnato coitu. Amplia vt n.6.7. & 8. Limita in successione patris. num.10.*

11 *Illegitimus, seu vulgò quæsitus iniustè à matre exhæredatus potest dicere de inofficioso testamento, reuocat alienata in fraudem vsque ad legitimam, quæ illi debet relinqui sine onere, & titulo institutionis. n.12. & 13.*

14 *Vulgò quæsitus excludit ascendentes in successione matris, etiam à legitima.*

15 *Natus ex soluta & coniugata dicitur nasci ex coitu damnato, nec succedit matri. nu.16. neque est capax relicti, nisi vsque ad quantitatem alimentorum. nu. 17. Contrarium est verius nu.20. & 16. Intellige vt n.27.28. & 39.*

18 *Vxor habet actionem contra maritum pro separatione thori, & dotis restitutione quamuis habuerit rem cum soluta. & n.19.*

21 *Vxoratus cognoscens solutam non committit adulterium punibile secundum leges temporales.*

22 *Adulterium dicitur violatio alieni thori.*

23 *Fornicatio simplex dicitur, non autem incestus in matrimonio spirituali, quando mulier habet rem cum clerico. & n.24. Intellige vt n.25.*

29 *Natus ex concubina dicitur magis detestabilis, quam si nascitur ex ea, ad quam est furtiuus accessus. & num.30.*

31 *Naturalis dicitur quilibet natus ex soluto, & soluta, licèt antiquitus aliud esset.*

32 *Coitus vxorati cum soluta est accusabilis quantum ad stuprum, non quo ad adulterium. Declara vt n.33.*

34 *Stuprum est accusabile stante vilitate personæ. & nu. 35.36. & 37. Intellige vt nu.38.*

49 *Vxoratus habens filium ex concubina soluta haberet ex damnato coitu quando mulier sciret illum esse vxoratum. & n.42.*

41 *Ignorantia in dubio præsumitur.*

43 *Natus ex sacerdote & concubina an succedat matri. n.45.46.47. & 48.*

44 *Successiones deferuntur secundum leges, ideò non habetur ratio iuris canonici.*

49 *Constituti in minoribus ordinibus an veniant appellatione clericorum.*

CAPVT XXXV.

VEriorem dixi sententiam, quod mater in
casu, de quo agebamus non potuerit impu-
gnare testamentum filij, neque aliquod ius super
legitima prætendere. Nam cum adsit filius natu-
1 ralis† mater excluditur à successione ab intestato,
& per consequens à legitima *Alexan.consi.3. circa
præmissam.n.10.lib.7. Ang.consi.105. statuta cauetur.
Corn.consi.150.circa præsentem. lib. 2. Dec.consi. 285.
num.2. Aym.* qui de communi. *consi. 11. nu. 12. Natt.
cons.308.n.4. Bacci.cons.103.nu. 21.* Et cum non de-
beatur legitima, nec succedat ab intestato, etiam
2 erit exclusa à iure rumpendi testamentum, † vel
dicendi de eius nullitate *Bal.in l. maximum vitiũ.
nu.21.C.de lib.præter.per l.illud.§.1. de bon. poss. con-
tra tab. Doctor. in l.1. & in l.pater filium.de inoffic.te-
stam. Castr.cons.213.lib.1.in princ. Ruin.cons. 40. num.
15.lib.3. Alex.cons.19. circa primum dubium. n. 4. lib.
6. Surd.de alim.tit.8.priuil.23.nu.3. & priuil.81.nu. 3.*
3 Nam in omnibus successionibus† prima causa est
descendentium *§.1.instit.de hæred.quæ ab intest. de-
feru.l.duodecim tabularum.C.de legit.hæred. Bar.&
Bald.in auth. in successione. Cod. de suis & legit. Dec.
consi.308.num.4.* Et tunc mater admittitur ad suc-
cessionem filiorum si filij filiorum non adsint,
4 † quibus stantibus ascendentes excluduntur *§. 1.
instit. ad tertull.l.2.§.liberi.ff.eo.l. quoties. C. ad orfi-
cian. Alex.cons.168.visis ac ponderatis.n.8.li.7.* per ra-
tionem *tex.in l.scripta.in fi.si tabulæ testamenti nul-
læ extabunt.*

Non obstat quod iste filius sit naturalis, Quia
quando agitur de successione matris non fit di-
5 stinctio filiorum, † sed quilibet admittitur, etiam
vulgò quæsitus, dummodò nõ natus ex damnato
coitu *l. 1. §. sed vulgo. ad tertull. §. nouissime. instit.
ad orfician. Couar. in epit. de sponsal. p. 2. cap. 8. § 4.
6 num.15.* vbi ampliat succedere† vna cum legitimis
& naturalibus *l. modestinus. & l. hac parte. ff. vnde
cognati. leg. si qua illustris. quæ est penult. in fin. C. ad
7 orphic. & ibi Cagno.n.34. in vlt.not.* † cum habeãtur
omnes pro legitimis quo ad matrem *Alex.in l. ex
facto.§ si quis rogatus.il 1. n. 45. ad trebel. Boer. consi.
240.n.14. Surd. de ali.priui. 81.n.9.tit.8.* Ita vt succe-
8 dant etiã coniunctis per lineam maternã† prout

cis à

Digitized by Google

cis è contra succeditur Aym.conf.148.col.2.post Alex.
conf.174.super eo de quo quæritur.in prin.& col.vlt.in
fi.lib.5.Dec.conf.311.col.1.
Etiam quod sint nati ex illustri,quia per dispo-
9 sitionem l.si qua illustris. † solum prohibeatur ne
cum filiis legitimis conueniãt in successione ma-
tris illustris,secus quo ad coniunctos per lineam
maternam, vt post Vbald. & Bologn. per eum allega-
tos dicit Peregr.de iur.fisc.li.3.tit.18.n.25.in fi. Quod
secus est in possessione patris, in qua non solum
10 spurij,†sed nec naturales possunt succedere con-
tra testamentum, & voluntatem patris glo. in l.1.
in prin.in verb.naturales.vbi Barr.de bon.poss.contra
tabu.Bald.in l.1.C.quor.bon.& in l.fi.C.de natural.li-
11 ber.Alex.conf.74.viso processu causæ. n.4.lib.2.† Itavt
huiusmodi filii illegitimi iniustè à matre exhære-
dati possint dicere de inofficioso l. si suspecta. in
prin.vbi glo.in verb.testamento.de inoff.testa-n.glo.in
l.1.C.vnde vir & vxor.Castr.in l.si qua illustris. C. ad
orfician.Et bona alienata in fraudem eorum àma-
12 tre † vsque ad suam legitimam possunt reuocare
Bart.in l.non vsque.ff.si quis à paren. fuer. manumis.
Ias.in §.item si quis in fraudem.in princ.inst.de action.
Et debent instirui honorabili titulo institutio-
13 nis,† & illis relinqui legitima sine grauamine,&
cõditione,etiam nullo per eos inuentario facto,
prout omnes supradictos casus latè prosequitur
Ioan.Rotas in epitom.successiõ.tã ex testamento quàm
ab intestat.c.26.n.41.vsque ad n.65.tom.8 p.1.fo.420.
Et in similibus terminis quod non solum filii
legitimi,& naturales,sed etiam vulgo quæsiti,&
naturales tantum excludant ascendentes in suc-
14 cessione matris,†etiam à legitima,concludit Cas-
sad.decis.vnica.de succes. ab intest. quam sequitur
Bermond.de public.concubin.& Conar.in epit.de spon-
sal.p.1.c.8.§.4.n.16.in fin.
Non obstat quod simus in filio,qui præsuppo-
nitur natus ex soluta, & coniugato, cuius coitus
15 dicitur†damnatus,& punibilis, vt in specie con-
cludit Ias.conf.39.col.2.in prin.lib.3. Anchar.consi.335.
Bened.de Barz.de filiis non legitim.nat. n.4. tom.8.p.
2.fol.25.Goz.ad.conf.21.n.7. Alba.conf.37.quamuis mul-
ta,per tot. Menoch.conf.60.n.11.lib.1. Vnde natus ex
16 huiusmodi coitu † tanquam spurius non succe-
det matri, nec aliquid per eam poterit illi relin-
qui Bar.in l.fin.ff.de his quib. vt indig.Bal.conf.457.
n.7 lib.5.& conf.267.ad euidentiam. col.2. lib.1. Aym.
conf 184.in fin.Socin.Iun.conf.48.num.8.cum seq.lib.4.
cum solum ei permittatur relictum vsque ad
quantitatem alimentorum, extra quem casum
17 spurius in nullo succedit matri,† etiam quæ non
esset illustris, nam illa distinctio an oriatur ex
matre illustri non fit in spurio nato ex punibili
coitu vt post Bald.Caccialu. & alios quos allegat con-
cludit Surd.de alim.tit.1.q.15.in fin. Immò vxor ha-
bet actionem contra maritum adulterum pro
18 thori separatione,† & recuperatione dotis, quã-
uis habuerit rem cum soluta Roland.consil.50. per
tot.lib 1. vbi in fin. loquitur etiam de soluta, &
facit c.1.vbi Abb.vt lit.non cont.Soci. Iun.conf.32.col.1.
lib.2. Quia purificantur in hoc vxor, & maritus,
19 quando tamen † ageretur ciuiliter Surd. de alim.
tit.7.q.25.n.3. cum non possit accusari, neque pu-
niri pœna adulterii l.inter liberos.§.lex Iulia. de a-
dult. Archid.in c.nemo.32.q.4.Thob. conf.53.nu.35. vbi
quòd licèt sit accusabilis de iure canonico, non
intelligitur quoad pœnam temporalem, sed so-
lum spiritualem Socin.conf.148.memini n.4.lib.1.

Quia magis vera, & communis opinio est,
quod coitus inter coniugatum, & solutam non
20 sit damnatus, † & ideo filii sint admittendi ad
successionem matris. Ratio est,quia tunc solum
dicitur coitus damnatus cum aliqua pœna tem-
poralis imponitur per constitutionem iuris Ci-
uilis,Bart.in l.fi.n.4.ff de his quib.vt indig.Maccbesi.
de success.ab intest.memb.2.art.1.nu.7. Bermon.de pu-
blic.concub.prope fin.tract.in verb.qui etiam filios. nu.
73.Boss.de coitu damnato.num.38. Clar.in §.fornicatio
vers.frequenter.Conar. qui ab omnibus receptum
testatur de spons.p.2.c.8.§.5.nu.15.in fin. Constat au-
autem, quod vbi vxoratus cognoscit solutam
21 † non committit adulterium accusabile, & pu-
nibile secundum leges temporales l.1.vbi Salic.C.
ad leg.Iul.de adulter.l.inter liberos.§.lex Iulia ff. eo.
Socin.conf.148.nu.2.lib.1. Quia adulterium dicitur
esse alieni thori violatio, quod non contingit
22 † in soluta Goz.ad.conf.21.col.1. nu.5. & quia maior
honestas requiritur in muliere, quam in viro, ve
post multos,quos allegat dicit Boss. iud.tit.de coi-
tu damnato. numero 45. Et per vxorem fornican-
tem maior iniuria fit marito, quam in adulterio
viri,per quem non violatur thorus mulieris Aug.
de malef.in verb. che hai adulterato. vers.quos accu-
set. Mars.in l.patre,vel marito.nu.9.ff.de quæst.Ideò
etiam dicitur simplex fornicatio in matrimonio
23 spirituali,†quando mulier cõmiscet se cũ clerico
Sacris Ordinibus insignito Cin.in l.2.C.de episc.&
cleric.quicquid dicat glo.& Bald.ibid.concludens
esse incestum, quia verior est opinió contra eos,
prout testatur post Caccialup.Clar.Vasq.& alios quos
allegat Surd de alim.tit.5.q.7.nu.44. & quod non
24 sit incestus†dicit esse verius Ignat.ad Diaz.in pra-
xi.1.80.vers.sunt quidem multi ex nostris.vbi quam-
uis teneat esse adulterium, & sacrilegium spiri-
tuale:Tamen,quod sit solum fornicatio, latè cõ-
cludit Menoc.de arbit.in addit.ad cas.289. n.6. versi.
tertia opinio. vbi quod est magis receptũ. Intelli-
gẽdo quo ad Clericos Seculares,secus Regulares,
25 † qui castitatis votũ emiserũt, quorũ coitus cum
soluta erit non fornicarius, sed incestuosus, & a-
dulteriũ Felin.in c.at si clerici. §.de adulteriis. de iu-
dic.Menoch.ibi. vbi ampliat de Episcopo coeunte
cum soluta, quia dicitur contraxisse matrimo-
nium cũ sua Ecclesia c.inter corporalia.de translat.
episc.Corset.in specie in sing.in verb.fornicatio.in fi.
Et in terminis quod hic coitus non dicatur
26 damnatus inter solutam, & coniugatum † tenet
Castren.conf.34.super primo dubio.col.3. versi. quarto
principaliter. lib.2. & conf.19.in causa quæ vertitur.
nu.1 lib.3.Angel.in §.nouissime.num.3.versic.ad vnum
aduerras.vbi Nicas.& alij instit.ad orfician. Alexan.
conf.139.eleganter.circa fin.lib.1. Dec. conf.310. in casu
proposito.nu.2.Aym.conf.166.licèt plurimi.nu.2.Salic.
in l.1.oppos.4.C.de adulter.& in l.si qua illustris.Cod.
ad orfician.& in authen.ex complexu.C.de incest.nup.
Angel.Raphael.Fulgos.Ioann.de M.Sperello, & alij per
Socin.conf.148 memini lib 1. cui etiam se subscripsit
Bal.nouel.Idem Soc.in l.gallus.§.quid si n.colum.penul.
de liber.& posth.vbi testatur ita iudicatum.Paleot.
de not.& spur.qu 42.Socin.Iun.conf.93.nu.57.lib.3.Al-
ciat.conf.14.lib.9.nu.5.tom.3.alias 232. Harm. Pistoris.
qu.42.num.46.in fin.Spin.de testam.glos.16.in princip.
num.90. vbi etiam allegat Palat.Rub.in l.9.Taur.
num.27.Petr.de fideicomm.ex prohibit.alienat. qu.11.
n.230.& de magis communi,& recepta sententia
testatur Conar.licèt ipse contrarium sequatur de

Digitized by Google

sponsal.p.2.n.8.§.5.n.16.versi.& quamuis non diffitear.
*& n.18.in fi.Surd.decis.249.n.3.*licèt *n.19.* nihil con-
cludat, testatur tamen de magis communi, &
hanc esse indubitatam sententiam dicit *Roland.*
cons.74.n.8.& 12.lib.1.Ludouicus decis.Perus.18. n.29.
lib.1. quia accessus ad solutam non dicitur pro-
priè adulterium *Guid. Pap. cons.153.col.2. Roland.d.*
cons.74.n.13.& 21.lib 1.

Non obstant Doctores contrarium sequentes
de quibus supra cum aliis per *Harim. Pistoru.q.30.*
n.1.versi.alii verò contra asseuerantibus. & per Surd.
decis.249.n.16.& cons.456.n.14.lib.4.

Quia loquuntur in diuerso casu, nam licèt *Dec.*
cons.305.in casu proposito.col.fi.nu.6. dicat esse dam-
27 natum, tamen † ibidem postea cōcordat opinio-
nes, vt in coniugato, qui habuit mulierem solu-
tam loco cōcubinæ sit damnatus, quasi illam te-
neat contra prohibitionem *l.1.C.de concubin. Cac-*
ciacup.in l.si qua illustriu.col.1.nu.4.versic. item adde
quod pluralitas. Aliud est in coniugato cognoscē-
28 te solutam extra domum, † prout sumus in casu
nostro, maximè stante vilitate mulieris, quæ præ-
supponitur meretrix, & ita etiam concludit, &
distinguit *Aret.in §.nouissimè. n.4.instit.ad Orsu1a.*
Alex.cons.60.visa legitimatione.nu.16.col.4.ad med.
versi.plus dicit.lib.2. Alciat. cons.14.lib.9. tom.3.nu.5.
versic.& licet aliqui dissenserit. Matthesil. de succes.
ab intest.memb.2.art.1 nu.8. & ita etiam post multa
resoluit *Caccialup.in d.l.si qua illustris.col.8.versi.re-*
stat vt opportune.nu.23.vsque ad num.29. & sequitur
Boss.de coitu damnato.n.22. & ita conciliandas esse
opiniones dicit *Peregr.de iur.fisc.lib.3.tit.18. nu.36.*
versi.concordando tamen. quia inquit, quando reti-
netur domi, factum est magis detestabile secun-
dum *Dec cons.395.col.vlt.& Alciat. d. cons.14.* Ideo
29 deterioris sunt conditionis nati ex concubina, †
quam nati ex muliere, ad quam furtiuus est ac-
cessus. Vnde istis magis fauendum est, quam illis
cum grauius sit peccatum cum concubina *Abb.in*
in c.tanta.col.fi.qui fil.sint legitimi.Couar.de sponsal.
de spons.§.4.p.2.c.8.n.3.in prin.Vasq.conerou. illustr.q.
102.n.10. quamuis ipse contrarium sequatur quo
30 ad successiones† *Sard.de alim.tit.1.q.9.num.16.* vbi
multa quo ad natos ex concubina, qui propriè
dicuntur naturales; licèt hodie de æquitate ca-
nonica remoto strictu iuris ciuilis rigore quili-
bet natus ex soluta. † & soluto dicatur naturalis.
Bald.consil.127.n.3.lib.2. post Specul.qui fil.sint legit.
col.2. Aym.consi.165.n.8.Bertrand.consi.165.n.11. lib.2.
Ceph.consi.186.n.78.lib.2.

Non obstat huiusmodi coitum posse accusari
32 quantum ad stuptum † quamuis non quo ad a-
dulterium *Gozad.cons.21.col.5.versi octauo quod iste.*
n.24.post Odofred.in l.1. C.de concubin. Angel. in l.1. in
fin.C.de adulter.Io.de Anan.in c.2.eod.tit. Ancha.cons.
357.viso diligenter.n.35.col.fi. Quia intelligitur quā-
33 do concurrerent qualitates stupri, † videlicet in
fœmina virgine. vel vidua *Caccialup.in l. si qua il-*
lustris.n.18.col.6.versi.stuprum autem simplex. & col.
8.n.22.versi.item non committitur.per tex.in l.qua a-
dulterium.l.a 1.C.de adulter.& in l.inter liberos.ff.eo.
& bene declarat *Boss.d.tit. de coitu damnato.nu.23.*
34 Quod stuprum etiam cessabit, † neque erit accu-
sabile stante vilitate personæ *Socin. cons.148. col.3.*
n.4.versi.tertio talis coitus.& versi.intelligendum ta-
men est.Thob.cons.55.n.10.& n.36. post Bart. in l. si v-
xor.ad fin.principij.nu.4.de adulter. Et ita in specie
de stupro respondet *Rolan.consi.74.n.22. & per tot.*
35 *lib.1.* vbi quod † cum meretrice non nupta non
cadit stuptum, neque quis potest accusari, nec
puniri de eo, etiam de iure canonico, quo ad pœ-
nam temporalem, licèt secus quo ad spiritualem
Gozad.cons.21.col.2.in fi. Quia de coitu non violen-
to cum soluta, quæ non retinet nomen honestæ
mulieris idem iudicatur, quod de coitu cum me-
36 retrice. † qui est impunitus *l.si vxor.vbi Bar. de a-*
dulter.in l.verum.in 2.oppos. de furt. l.1. de concubin.
Idem sequitur *Peregr.de iur.fisc.lib.3.tit.18. num.36.*
vers.secundo distingui potest.vbi post Aym.cons.166.n.6.
37 quod non committitur stuprum † lege fori puni-
bile cum virgine, vidua, vel alia muliere vilis con-
ditionis, & ideo nati ex ea succedent matri, intel-
ligendo tamen de virginibus, vel viduis infimæ
cōditionis passim vagantib. non seruato verecū-
38 dia pudore. † quia in aliis vilitas conditionis, &
fortunæ non noceret in his quę pertinent ad cul-
tum honestatis, & morum *Couar.§.5.n.17.de spōsal.*
p.2.c.8.vers.adyciam tamen.post Bertran.cōs.158.lib.3.

Neque obstat decisio *Guid.Pap.280.* quam dicit
esse sequendam *Marilian.decis.1.* vbi etiam allegat
cons.Anchar.401. Quia loquitur talem filium esse
de numero illorum, qui succedere non possunt
39 quo ad patrem, non verò quo ad matrem, & † ita
respondet *Socin.cons.148.col.pen.n.5.in fi.ad tex.in c.*
dicat aliquis.22.q.4. vbi dicit mirari, quod ille tex-
tus allegetur in cōtrarium, cū loquatur in succes-
sione patris, non matris, prout ita declarat *Anton.*
in c.tanta.qui fil.sint legit.Henric.Boic.in c. cum dile-
ctus.de success.ab intest. Vltra quod in casu *Guid.*
Pap. illi filij erant spurij, quia interuenerunt qua-
litates stupri, quod secus est in casu nostro stante
vilitate personæ vt dictum est.

Immo vxoratus qui habet filium ex concubi-
na soluta contra *l.1. C.de concubin.* tunc haberet ex
40 coitu damnato, & punibili. † quando mulier sci-
ret illum esse vxoratum *Caccialup.in d.l.si qua illu-*
stris. nu.28.versi. non abs re igitur.Boss.de coitu dam-
41 *nat.num.30.* quæ ignorantia præsumitur, † si non
probetur scientia *c.in lectum.34.q.2.c.1.de eo qui du-*
xit in matrimonium.gloss.in l.maritus. §.pen. de adul-
ter. ergo multo magis in casu nostro, cum mulier
non esset concubina, & in qua facilius ignoran-
tia præsumeretur, quæ si excusat à coitu accusa-
bili, faciet per consequens filios habiles ad succe-
42 dendum matri, † & ita in specie stante huiusmo-
di ignorantia concludit *Alciat. cons.14. tom.3. lib.*
9.n.5.

Quibus adde, quod etiam natus ex sacerdote,
43 & cōcubina succedit matri, † vnde multò magis
succedet natus ex coniugato, & soluta. Ratio est,
quia tunc demū naturales excluduntur à succes-
sione matris, quando sunt nati nō solum ex coitu
damnato, sed etiam punibili in persona mulieris.
Vnde quamuis concubinatus sit interdictus Sa-
cerdotibus secūdum Ius Ciuile, tamen in mulie-
rē nulla pœna statuitur ex dicto Iure Ciuili. Ideò
non poterit dici coitus damnatus: & licèt secun-
dum Canones puniantur tàm Sacerdotes, quàm
concubinæ *Abb.in c.2.& c.sicut. de cohabit. cleric.cor.*
quare respectu Iuris Canonici coitus hic dicitur
damnatus & punibilis, tàm ex parte mulieris,
quàm sacerdotis: Tamē hic agimus de successio-
nibus non autem de materia pertinente ad cano-
nes, quo casu est habenda ratio Iuris Ciuilis non
44 Canonici, † cum successiones deferantur secun-
dum leges, & secundum Iuris Ciuilis dispositio-
nem *Bar.in l.cum.C. de successor.edict. Abb. in c. tan-*
ta.n.12. qui fil.sint legitim.Socin.cons.148.in fin. & ita

in specie

45 in specie † de filio sacerdotis ex concubina, quod
succedat matri latissimè concludit *Hartm. Pistoris.*
q. 42. per tot. Quamuis prædicta opinio non sit tu-
46 ta † cum contrarium sequatur *gl. in §. si. auth. quib.*
mod. natur. effic. sui. Abb. in c. per venerabilem. qui fil. sint le-
git. Las. cons. 7 1. lib. 1 latè Roder. Soarez. in l. 1. fori. tit. 6. li.
3. quæ incip. Todo home. n. 29. vsque ad n. 32. & est ratio,
47 † quia hic coitus non solum damnatur de Iure
Canico *c. cum multa. de cohabit. cleric. et mulier.* sed etiam re-
probatur per leges ciuiles *§. si quis autem monasti-*
cam. auth. de monach. § presbyteris. auth. de sanctis. episcop.
Bar. in l. 2. de concubin. Bald. in l. quisque. 4. § parentes. de in
ius voc.

Intelligendo in filio sacerdotis, & in sacris con-
stituti: Nam filius clerici in minoribus, etiam ha-
48 bentis beneficium ecclesiasticum, † poterit ma-
tri succedere. Etenim ordines minores, & benefi-
cia non impediunt contrahere matrimonium *c. 1.*
& 2. de cleric. coniug. vnde cum possit contrahere,
quamuis amittat beneficium ipso iure, tamen erit
iudicandus naturalis, non spurius, & per conse-
quens succedet matri, prout in puncto latè con-
cludit *Spin. de test. gl. 16. princ. n. 93. & 94 vers. sed con-*
traria sententia. fol. 689. Quasi in minoribus consti-
49 tuti non veniant appellatione clericorum, † nisi
quo ad priuilegium fori, & canonicis *c. cum contin-*
gat. de atat. & qualit. Dec. in c. cum non ab omni. 10. n. 3. de
iudic. Couar. pract. q. c. 31. nu. 6. Quidquid autem ser-
uandum sit in spuriis, iuxta formam Constitutio-
nis *Sanctiss. Pij V.* dicam infra in capite particulari;
tum de prædictis fuerit tantum disceptatum de
iure communi secundum casum mihi proposi-
tum; & de dicta constitutione *Rot. diuers. decis. 487.*
& 505. p. 1. & decis. 214. p. 2.

E P I T O M E.

Fratres quando possint diuidere emphyteusim sine consensu domini, & illam inter se alienare, & an debeatur laudemium. Priuatio emphyteusis non præcedente declaratione an subsistat. Alienatio partis, quando faciat cadere à tota emphyteusi. Et de emphyteuta non soluente pro parte in quam pœnam incidat. Et quid in molestia, quæ prohibetur dari vsufructuariæ an sufficiat vexari in parte, vt quis priuetur hæreditate. Hæredes quando teneantur in solidum, & non pro portionibus hæreditariis, & quid in pœna, censu, canone, & similibus, & in tertio possessore. Pœnæ an committatur data nullitate actus, & quando puniatur affectus non sequuto effectu. Per diuisionem emphyteusis an præiudicetur domino quo ad canonem, ita vt ab omnibus debeat petere.

S V M M A R I V M.

1 *Fratres succedentes patri diuidunt emphyteusim sine domini consensu, & quid in alienatione inter eos facta. n. 2. 3. 4. 6. & 7.*

5 *Laudemium non debetur quando est locus iuri accrescendi inter eos qui diuidunt.*

8 *Fundus pluribus relictus cum prohibitione vendendi poterit vendi vni ex legatariis. & n. 9.*

10 *Priuatio emphyteutæ debet fieri præuia citatione, & auctoritate Iudicis.*

11 *Declaratio requiritur vltra priuationem factam de emphyteuta. Contrarium est verius. n. 12.*

13 *Dominus potest in alium conferre emphyteusim quo ad ius proprietatis; secus quo ad possessionem, quæ erit auocanda remedio iuris propter caducitatem.*

14 *Emphyteuta plurium alienans de voluntate vnius incurrit caducitatem pro parte, pro qua non habuit aliorum consensum. & n. 15.*

15 *Feudatarius alienans partem non cadit à toto feudo.*

17 *Pœna commissi non datur in solidum contra omnes hæredes si vnus non soluit. & n. 25. Contrarium n. 26. & 27.*

18 *Prohibitio circa vnum verificatur in qualibet parte. & numero 22.*

19 *Molestia si prohibeatur dari vsufructuaria hæres priuabitur in totum hæreditate, non pro parte, pro qua fuit data vexatio.*

20 *Expulsio est indiuidua, ita vt pars soluta non impediat expulsionem.*

21 *Colonus deficiens soluere in parte expellitur.*

23 *Emphyteuta non soluens pro parte non priuatur in totum, maximè de Iure Canonico. n. 24. & 28.*

29 *Executio pro canone an possit fieri contra quemlibet ex hæredibus.*

30 *Diuisio si facta sit de consensu domini, quando ei præiudicetur in solutione canonis, ita vt debeat ab omnibus peti. n. 31. 32. & 33.*

34 *Tertius possidens emphyteusim conuenitur pro canone præterito. n. 36. Amplia quamuis transiret ad clericum, nu. 37. 38. 39. & 40.*

35 *Quilibet possessor tenetur hypothecaria.*

41 *Hæres tenetur pro portionibus hæreditariis. Fallit in canone seu censu. n. 42. 43. & 44.*

45 *Pœna priuationis intelligitur de tradente rem venditam, & n. 46.*

47 *Vendens pleno iure dicitur turbare vsufructuarium. & num. 49.*

48 *Negans incurrit pœnam priuationis, & de differentia inter negantem vsumfructum, & emphyteusim. n. 50.*

51 *Pœnam non incurrit emphyteuta alienans nulliter, aut simulatè, vel exponens rem venalem.*

Puniens cedentem actiones suas intelligitur de valida, & de ea quæ fit in potentiorem.

52 *Statutum puniens eum qui voluerit corrumpere mulierem, intelligitur si actualiter corruperit.*

53 *Leges omnes punientes conatum sunt derogatæ.*

54 *Affectus quando puniatur non sequuto effectu.*

55 *Emens domum quam prius conduxerat non censetur recedere à locatione si emptio fuit nulla.*

56 *Pœna non committitur data nullitate actus. Intellige vt n. 57.*

58 *Falsificans literas etiam nullas punitur.*

59 *Notarius faciens instrumentum falsum punitur, quamuis sit nullum defectu solemnitatum.*

60 *Mater perdit tutelam ob secundas nuptias, etiam nullas.*

61 *Contrahens matrimonium cum consanguinea punitur quamuis nulliter contrahat.*

62 *Actus contra legem licet nullus reputatur validus in odium facientis.*

63 *Pœna conuentionalis quamuis requirat factum validum, tamen committitur quando actus inualidus affert damnum: idem in pœna legali.*

64 *Index nulliter iudicans non facit litem suam, nisi quando de facto exequitur propter damnum parti illatum.*

CAPVT XXXVI.

IN causa Thomæ, Christophori, & aliorum mihi proposita verius esse Dixi non subsistere priuationē, de qua agebatur: Nam quo ad caput diuisionis, cum simus in fratribus succedentibus
1 patri mortuo, † potuit diuidi emphyteusis per

Digitized by Google

emphyteotas, etiam domino irrequisito absque
incursu pœnæ *Bar. in l. qui roma. §. duo fratres. nu. 24. de verb. oblig. vbi Alex. & Ias. de communi. nu. 75. Clar. in §. emphyteusis. qu. 14. Dec. cons. 262. col. vlt. in fi. Pereg. de iur. fisc. vbi de communi. tit. 6. lib. 6. nu. 53.*

Neque obstat quod vltra diuisionem fuerit se-
quuta etiam inter eos alienatio, quæ non rectè
procedit irrequisito domino † *Curt. Iun. cons. 109.*
2 *nu. 12. Ias. in l. fin. nu. 116. C. de iur. emphyt.* prout neque
donatio *Bart. in l. si domus. §. ff. num. 2. ff. de leg. 2.* Quia
primo respondetur, quod secundum veriorem
opinionem possunt fratres alienare inter se em-
3 phyteusim irrequisito † domino, quemadmo-
dum diuidere *Bart. in d. §. duo fratres. q. 10. vers. ego di-
co contrarium.* Quamuis fratres acceperint fundum
in emphyteusim pro se, filiis, & descendentibus,
4 † & promiserint alienare irrequisito domino sub
certa pœna. Ratio, quia alienando inter se non est
æquum, vt incurrant pœnam, cum omnes sint e-
iusdem conditionis *Salic. in l. ea lege. C. de condic. ob
caus. col. pen. Gozzad. qui de commun. cons. 20. num. 9.
Corbul. de caus. priuat. ob alienat. limit. 7. num. 4.* Ita vt
5 neque debeatur laudemium, † quando inter eos
qui diuidunt est locus iuri accrescendi, cum non
possit dici nouus emphyteuta, tanquam in eo con-
tractu comprehensus; ideo quælibet etiam alie-
6 natio inter eos concessa est † *Gab. cons. 84. non quia
ita. col. 2. num. 6. vers. primus est lib. 1.* Vnde quando
emphyteusis est concessa pro se, filiis, & hæredi-
bus, quia tunc habet locum ius accrescendi ad-
7 mittitur alienatio inter eos † sine consensu domi-
ni *Ias. in l. fin. nu. 116. qu. 7. vers. & ad hanc partem etiam
inuenio. C. de iur. emphyt. Dec. cons. 262. in in contractu. in
fin. vers. & talis diuisio.* Ideo fundo pluribus relicto
si testator prohibeat, † ne quis partem suam ven-
dat, poterit nihilominus vnus ex legatariis alteri
vendere sine incursu prohibitionis *l. pater. §. quid
cum. de leg. 3. Tiraq. de retract. consan. §. 11. gl. 6. num. 12.* v-
bi etiam loquitur de vassallo, intelligens contra-
ria de quibus per *Bald. in l. cum ij. §. sed si pluribus. de
9 condit. indeb.* quando prohibitio, † vel est facta in
rem, vel adest eadem prohibendi ratio, & sequi-
tur *Surd. tit. 8. p. inil. 56. n. 15. in fi. de aliment.*

Secundo quia vltra priuationem factam per
10 dominum, cum citatione, & auctoritate iudicis, †
quæ debent interuenire *Alberic. in l. 2. num. 3. Cod. de
iur. emphyt. Guid. Pap. q. 107. n. 1. Socin. cons. 167. numero
4. lib. 2. Ias. in d. l. 2. nu. 11.* Requirebatur etiam de-
claratio, de qua tamen non constabat: Nam
11 quamuis pœna sit ipso iure, nihilominus intelli-
gitur † secuta declaratione *Io. And. in c. 1. de homic.
nu. 6. Ias. in l. si quis maior. nu. 25. C. de transact. Dec. consi.
326. viso casu. n. 6. & cons. 146. pro tenui. n. 4. Bald. in l. 2.
n. 3. C. de iur. emphyt. Natt. cons. 274. n. 14. Rimin. in §. 1.
num. 22. inst. de donat.*

Prædicta tamen non sunt tuta cum satisfuerit
priuatio absque declaratione, quæ non requiri-
tur vt fiat iudicio separato, sed sufficiat etiam pe-
12 titio bonorum ad se deuolutorum † ad pœnam
commissam, quia videtur tacitè facta declaratio
tanquam præambulum necessarium: Vnde si do-
minus rem emphyteoticam alteri concessisset, vi-
deretur in necessarium antecedens declarasse ca-
ducitatem commissam *Alex. cons. 196. viso themate.
col. 3. vers. nec obstat si dicatur. nu. 4. lib. 4. Rum. cons. 166.
in fin. lib. 1. Corbul. de caus. priuat. ob non solut. canon. am-
pliat. 45. nu. 8. Surd.* qui per multa similia compro-
bat *de aliment. tit. 9. q. 25. numero 73. vsque ad num. 80.
& tit. 1. q. 48. n. 51.* Potest enim dominus ob cadu-
citatem vassalli feudum, vel emphyteusim in a-
13 lium conferre † quo ad ius proprietatis, cum pos-
sessio postea iuris remedij sit ab eo auocâda *Cast.
cons. 68. in casu. lib. 2. Afflict. decis. 97. & in c. 1. § . sanci-
mus. col. 2. quo temp. mil. Pereg. de iur. fisc. li. 1. tit. 3. n. 60.*

Tertio adde non potuisse priuationem afficere-
re, quia solum pro parte erat commissa pœna, cũ
per vnum tantũ fuerit facta alienatio; Vnde quis
non debet puniri ex delicto consortis. Prout è
contra dicimus de emphyteota plurium domi-
14 norum alienante † de voluntate vnius; nam et-
iam quod res esset communis incurritur caduci-
tas pro ea parte, pro qua consensus non fuit re-
quisitus *Alberic. in l. si duo patroni. de in ius vocan. Bar. in
l. quidam in iure. §. 1. ff. de donation. Soc. in l. 4. §. cato. nu.
147. de verb. oblig.* Quando præsertim in alienatio-
ne partis rei emphyteoticæ fuit facta commemo-
15 ratio † quod res esset talis, alias secus si esset facta
alienatio prout de re propria *Natt. cons. 479. nu. 3.
Roland. cons. 17. n. 20. vol. 2. Doctor. in l. communis seruus.
de in ius voc. Ias. in l. fin. quæst. 13. num. 125. Cod. de
iur. emphy.* Idem in feudatario alienante par-
16 tem, qui non cadit † à toto feudo *Bal. in c. 1. in prin.
de vassal. qui contr. constit. Lothar. & in c. 1. de alien. feud.
col. 3. vers. quaero vtrum propter.* & istas opiniones esse
æquiores, communes, & tenendas dicit *Cenal. qu.
76. n. 4. cum seq.* Vbi etiam quod pœna commissi
non committitur in solidum contra omnes hæ-
redes emphyteutæ, sed pro parte hæredis † non
17 soluentis *Alberic. in l. communi diuidundo. ff. com. diuid.*
cum omnes actiones passiuæ diuidantur inter
hæredes pro portionibus hæreditariis *l. 2. C. de hæ-
red. action. l. in executione. de verb. oblig.* ità vt hæres sol-
uendo partem pro virili remaneat liberatus *Go-
mes. de indiuid. tom. 2. c. 10. n. 4.*

Non obstat quod prohibitio circà totũ verifice-
tur etiam in qualibet parte, siue totũ sit integra-
18 le, siue vniuersale *l. si vnus. §. rẽ si pactus. ff. de pact.* Vn-
de si molestia inferatur in parte vsusfructus con-
tra præceptum testatoris prohibentis molestias
dari vsufructuariç, hçres priuabitur in totũ hçre-
19 ditate, nõ pro parte, in qua fuit data molestia, † cũ
in toto pars contineatur, vt in specie cõcludit *Rum.
cons. 48. n. 21. li. 2. post Bar. in l. stichus qui meus. ff. de leg. 1.
Rom. Iun. cons. 330. n. 7. li. 3.* Neque pars soluta impe-
dit expulsionẽ: cum enim expulsio sit indiuidua
20 † vtile per inutile vitiatur in indiuiduis, & sic so-
lutio in parte vitiatur ob aliam nõ solutam *Sur. de
alim. q. 17. ti. 7. n. 27. in fi.* Quare colonus deficiẽs in
21 parte † expellitur. *l. edem. C. locat.* ergo idem in em-
phyteuta *Natt. cons. 429. n. 7. Rol. cons. 17. nu. 14. lib. 2.*

Quis respõdetur illud ideo esse propter offen-
sionem personæ, ob quam redditur indignus, &
22 odiosus † quo ad omne emolumentum proueniẽs
ex persona illius, qui fuit contemptus, cum enim
persona non possit offendi pro parte, cõtemptus
etiã est indiuiduus *l. vulgaris. ff. de fur.* Aliud est si de-
linquatur circa rem, prout in emphyteusi, in
23 qua pœna nõ debet egredi † vbi non fuit contra-
uentum *l. beneficio. ad leg. falc. l. rescriptum. ff. de his quib.
vt indig.* Et ita in specie de emphyteusi, & feudo
distinguit *Surd. de alim. tit. 9. q. 25. n. 68. & q. 26. n. 36.*
Præsertim de Iure Canonico, ex cuius benignita-
te nunquam cadit emphyteuta, nisi pro parte a-
lienata non attenta subtilitate Iuris Ciuilis, quasi
24 pœna † non debeat excedere delictum *c. omnis. de
pœni. Ias. in specie in l. fi. nu. 125. qu. 13. C. de iur. emphyt.*

Idem

Idem etiam ex prædictis dixi quo ad aliã cau-
sam priuationis ob non solutum canonem, nam
ex quo alter ex hæredibus non soluit, pœna non
25 committitur in solidum, † sed solum cadet ab
emphyteusi, qui non adimpleuit Alberic. in l. com-
muni diuidundo. ff. com. diuid. Ceual. qui dicit æquiorem o-
pinionem. quæst. 6.

Neque obstat quod contrarium dicat gloss. d. l.
communi. vbi vult vtrumque cadere, quasi obliga-
tio etiam in persona hæredum sit indiuidua, ita
26 vt ad euitandum pœnam non sufficiat † particu-
laris solutio Gomes. qui etiam loquitur de emphy-
teusi in tit. de indiuid. ad fin. versi. octauo infero. Et hanc
opinionem quamuis rigorosam dicit seruandam
in practica Clar. quæst. 8. §. emphyteusis. n. 13. Alex in l.
4. § cato. oppos. 5. de verb. oblig. Rolan. cons. 17. n. 16. lib. 2.
Corbul. qui de magis communi testatur de caus. pri-
uat. ob non solut. canon. ampliat. 8. n. 3. vbi ampliat nul-
lam esse faciendam differentiam inter emphy-
teusim hæreditariam, & illam quæ vocatur à Do-
ctoribus ex pacto, cum est recepta pro se, filiis,
nepotibus, & descendentibus, quasi vtroque ca-
su militet eadem ratio, ita vt etiam de Iure Cano-
nico hoc procedat, vt latè probat Idem Corbul. d.
ampliat. 8. n. 13. versi. declaratur quinto contra Ias. in l. 2.
n. 60. vers. & cum prædicta. C. de iur. emphyt.

Quia in casu nostro constabat nullam culpam
potuisse adscribi ei, qui soluit ratam suam, quasi
iustè, & probabiliter credideritalios cohæredes
soluisse stante assertione per procuratores domi-
ni facta, & aliis de quibus in processu: Vnde non
27 videtur æquum, vt pœna committatur † insoli-
dum, prout concludit Soc. Iun. in l. 4. §. cato. num. 93.
vers. vltra doctores. col. 49. concl. 3. in fi. de verb. oblig. Vl-
tra quod est verior opinio, vt de Iure Canonico
explosa subtilitate, & rigore iuris Ciuilis propter
æquitatem, quæ in eo consideratur indistinctè
28 † non debeatur pœna pro partibus impletis, siue
in obligationibus faciendi, siue dandi, siue in hæ-
redibus, siue in principali prouisore Bart. in d. §. ca-
to. in fi. n. 19. & ibi Socin. Iun. n. 126. per tex. in c. suam de
pœn. Bero. cons. 96. n. 14. lib. 1. Imol. in c. potuit. n. 47. de
locat. col. 21. in princ. vers. ex prædictis patere potest. Redoan.
de reb. eccles. non alien. q. 24. de caduc. feudator. vers. em-
phyteuta quoque in fi. n. 13. fol. 496. Ceuall. q. vbi etiam
allegat Gratia. reg. 188. nu. 2. & Cenedo. in collect. in. ad
ius Canonicum ad c. potuit. n. 42. locat.

Quo vero ad aliud de executione facta contra
vnum ex hæredibus. Verius est, vt quilibet possit
conueniri pro canone: Nam quando primus em-
29 phyteuta † concessit alteri emphyteusim si non
est expresse conuentum tenetur soluere ex obli-
gatione, quæ vertitur inter ipsum, & dominũ, &
secundus soluet primo, & neutro soluente res in-
cidit in cõmissum Bal. in l. prædia. C. de fideicom. cum
distinctionibus, de quib. per Ias. in l. 2. C. de iur. em-
phyt. col. 51. n. 154. vers. vltimo circa conclusionem. Si autẽ
dominus consensisset diuisioni sibi præiudicasset
30 quoad canonẽ, † & tanto magis stante dicto con-
sensu si vnus soluisset partem, alter verò cessaret
à solutione incideret in cõmissum solum pars nõ
soluentis Affl. decis. 153. n. 5. Redoan. de reb. eccl. nõ alien.
q. 19. tit. de mod. solutio. canon. n. 9. tom. 15. p. 2. fol. 504. v-
bi post. Ias. in d. l. 2. col. 49. concludit, quod si secun-
dus emphyteuta est factus de consensu domini
tenebitur ad canonem vel pensionem, quia cum
eo videtur quasi contraxisse, ratione cuius con-
tractus sibi competit actio personalis l. fin. vers. ne-
cessitatem. C. de iur. emphy. In exactione enim pensio-
31 nis diuisio non præiudicat domino † cum possit
agere in solidum super qualibet parte fundi em-
phyteotici, quando eo inconsulto facta fuit Corn.
cons. 24. n. 17. lib. 2. post Federic. cons. 228. duo fratres. n. 1.
vers. super primo dubio Pereg. de iur. fisc. tit. 6. lib. 6. nu. 53.
vbi nu. 54. intelligit secus esse quando plures res
32 sub distincta pensione conceduntur, † puta decẽ
campi sub pensione scutorum decem in ratione
scuti vnius pro campo, quo casu quilibet posses-
sor esset conueniendus cap. constitutus. de relig. dom.
vbi Anchar. n. 13. Abb. nu. 8. Idem Peregr. de iur. fisc. tit. 5.
lib. 6. n. 40. vbi loquitur in emphyteutis prædio-
rum fiscalium, qui possunt prædia liberè alienare
33 saluo canone † fisco debito, quod est speciale in
eis Bart. in l. 1. C. de fund. patrim. lib. 11. & ibi pro rata
fundorum conueniuntur non pro toto censu
Guid. Pap. q. 432. n. 4.

Idem est in possidente rem emphyteoticam ti-
34 tulo venditionis, vel alterius cõtractus, † qui po-
terit conueniri pro canone etiam præterito Soc.
cons. 119. n. 4. lib. 1. Affl. decis. 95. in prin. Paris. cons. 53. te-
netur. nu. 4. lib. 1. Dec. cons. 163. non fuisset propositum col.
pen. ad med. vers. vltimo non obstat. ibi. bene visum est. Ra-
tio quia emphyteusis est hypothecata pro cano-
35 ne; † Vnde quilibet possessor tenetur hypotheca-
ria Bald. in auth. quas ruinas col. pen. n. 5. in fi. vers. sexto
probatur. in fi. C. de sacros. Eccles. Alex. consi. 79. circa pri-
mum. 9. lib. 1. Quidquid dicat Guid. Pap. decis. 9. in-
36 cip. quidam bono. vbi distinguit † an primus emphy-
teuta venditor sit soluendo, nec ne Aret. cons. 105.
in causa magnific. in prin. n. 1. Quia simpliciter est ve-
rior opinio contraria Aym. cons. 217. n. 5. Gabr. consil.
47. n. 6. & 7. li. 1. Surd. cons. 162. n. 11. & decis. 204. n. 9.
Vrsil. ad Affl. decis. 95. n. 3. Quamuis transiret huius-
modi res ad Clericum & Ecclesiam, ad quam
37 vigore hypothecæ transit cum suo canone Corn.
cons. 264. n. 6. li. 4. Guid. Pap. q. 79. Aim cons. 217. nu. 5.
38 Ita vt possit conueniri coram iudice laico † Ga-
liel. de Cun. in l. de his. C. de episcop. & cleric. Ceual. q. 36. n.
39 19. quod tamen non procedit † de iure canonico
Abb. in ca. qualiter & quando. in fi. de iudic. Soc. in c. sane.
declarat. 9. de for. compet. Rot. decis. 5. eod. tit. in antiq.

Neque aduersatur quod non competat hypo-
theca pro canone contra tertium Ang. in l. vniuer-
sis. C. de rei domin. vel templor. Roman. cons. 311. Quia
quando primus emphyteuta pro solutione ca-
nonis obligauit omnia sua bona venit etiam res
emphyteotica: Vnde illa hypotheca transit in
40 quemcunque successorem, † cum aliud sit si non
extaret dicta obligatio, tunc enim nõ est obliga-
ta pro canone, neque pro laudemio Surd. decis. 31.
& latius ita distinguit Idem Surd. decis. 32. num. 4. vbi
dicit veriorem opinionem. Quamuis Bald. simpli-
citer dixerit dari hypothecam pro canone contra
tertium in auth si quas ruinas. n. 5. in fi. colum. penult. ad
med. versi. sexto probatur. ibi. sed vltra omnes. C. de sacros.
eccles. per text. quem dicit menti tenendum in auth.
de non alienan. aut permutan. reb. eccles. §. scire. in fi. de quo
per Afflict. decis. 95. in fi.

Minus obstat, quod sumus in pluribus hæredib.
contra quos non est petenda executio in solidum
pro canone, sed contra singulos pro portionibus
hæreditariis, cum quo ad eos diuidatur obligatio
41 etiam inuito creditore, † quamuis defunctus es-
set obligatus in solidum l. in executione. vers. prima
species. de verb. oblig. Gomes. de indiuid. tom. 2. cap. 10. Par-
lador. lib. 2. quæst. quotid. §. 1. c. fin. p. 4. num. 13. Quia

Google

quando agitur actiooe hypothecaria potest agi
in solidum,& executio committi pro canone, &
42 redditib.annuis rei emphyteoticæ. †seu censua-
lis contra vnum ex hæredibus *Corn.cons.237.lib.3.*
n.3.Ias.in § item si quis in fraudem.col.fi.nu.128. instit.de
action.Valasc.de iur.emphyt.quæst.1.n.15.Cuiac.lib.3.var.
resol.cap.7.n.7. Solo. de censib.lib.3.c.4.num.11.col.4.
43 † vbi quod est speciale in censu, quidquid con-
trarium sequatur *Faber in d.§.item si quis in frandem.*
n.26.Afflict.super constit. Neapolit.lib.1.rub.17.nu.26.
*Guid.Pap.quæst.432.Franc.decis.5.p.1.*quia cootra eos
est verior opioio *Rip.in leg.si debitor.col.2.in prin.ver-*
si. sed hic quæritur.de pignor.Ceual.quæst.76.n.21.& 26.
44 †Ita vt neque requiratur excussio. *Aym.cons.217.*
n.5.in fi.Surd.cons.162.n.11.lib.2.

Quo ad alias res venditas, & non traditas dixi
45 etiam noo obesse: †Nam quamuis imponatur
pœna priuationis emphyteutæ vendẽti sine do-
mini consensu;tamen intelligitur de venditione,
quæ habuit effectum per traditionem *Specul.de lo-*
cat.§.nunc aliqua.q.95.n.118. Alex.cons.173.nu.2.lib.2.
col.2.in princ.versi.secundo respondeo. Tiraq.de iur.constit.
possess.p.2.limit.26.n.1. Corbol.de caus.priuat.ob alienat.
*limit.38.*vbi quod ab hac opinione non est disce-
46 dendum: † Prout dicimus de vassallo vendente
feudum sine traditione *Isern.in c.imperialem.§.cal-*
dos.de prohibit.feud.alienat. Menoch.cons.28.in fi.nu.36.
lib. 1. vbi quod, licèt vassallus alienans feudum
adhibita protestatione saluo &reseruato iure do-
mini cadat à feudo. Tamen procedit quãdo tra-
ditiu feudi facta est, quia alias sine traditione sal-
uum est ius domini,& protestatio prodest vassal-
lo, quæ etiam proderit quando est facta alienatio
& traditio, sed recuperatio facilis *Idem Menoc.*
latè cons.38.n.21.& 24. vbi etiam *nu.44.* quod ne-
que operabitur clausula coostituti.

Idem in proprietario vendente rem pleno iu-
47 re, non reseruato iure vsus fructus, † qui dicitur
turbare vsufructuarium,& iocurrit pœnã priua-
tionis, quando fuisset prohibitus molestare vsu-
fructuarium *Ruin.cons.48.num.8.li.2.*quia vendens
pleno iure videtur negare vsumfructũ,& negans
48 incurrit pœnam priuationis,†prout emphyteu-
ta *Ias.in. §.omnium.instit.de action.n.87.Corbol.de pri-*
uat.ob mendac.n.3. Tamen quaodo possessio ooo
fuit tradita, neque per emptorem capta non in-
49 curritur priuatio,†cum nulla molestia,aut dam-
oum fuerit factum vsufructuario, quia testator
prohibuit molestiam, vt vsufructuarius habeat
iotegros fructus; Vode non sequi debet priuatio
nisi diminuto vsufructu; Aliud io emphyteuta,
50 in quo damnum, & contemptus † consideratur
per negationem,cum in vsufructuario solum ha-
bitus fuerit respectus ad pecuniarium commo-
dum *Surd.de alim.q.26.tit.9.n.60.& 71.*

Idẽ quando alienatio esset nulla *Tiraq.de retract.*
*consang.§.1.gloss.2.n.6.*Vel si fuit ficta,aut simulata,
5 †vel si exposita esset res venalis, vt per *Surd. de ali.*
tit.9.n.68.& 69.q.16. Idem de cedente actiones
soas potentiori,qui si punitur per statutum,intel-
ligitur de cessiooe facta in potentiorem talẽ, qui
potest incutere terrorem & metum, puta in do-
mino castri habente merum, & mixtum imperiũ
Bald.cons.151.casus quedam mulier vidua.lib.1.Aim.cons.
205.n.43.Menoch.cons.28.n.31.& cons.38.n.45.vsque
ad n.48.lib.1. Et de cessione valida *Bart.in l.filium.*
§.si quis contra.de leg.præst. cum semper debeamus
considerare effectum, non nudum factum latè

*Idem Surd.cons.3.n.22.post Bart.in l.fi.de rerum diuis.*v-
bi infert ad statutum puniens eum, qui voluerit
corrumpere mulierem quod non habet locum,
52 nisi actualiter †corruperit,quia verbum voluerit
exponitur,id est voluntaria vsus fuerit. *Crem.sing.*
*50.desensam.*vbi de statuto puniente pœna capitis
eum qui voluit venenare, vel interficere, quod
non habet locum nisi secuto effectu.

Et faciunt quæ dicũtur de legib.abrogatis quo
ad punitionem non secuto effectu *Ceual.q.540.n.*
53 11.vbi quod omnes leges punientes conatũ†sunt
derogatę per generalem consuetudinem contra-
riam; Vnde delinqoeos ex solo affectu etiam in
atrocissimis nõ puoitur pœna ordioaria *Gute.li.3.*
*pract.quæst.n.78.q.7.*quod intelligit *Ceual.ibid.n.21.*
etiam si prohibitum sit iudici minuere pœnas le-
gales, Quando tamen expressè cooatus esset pu-
nitus per constitutionẽ, tuoc enim pœna de qua
54 fuit facta mentio erit inferẽda, †secus si nõ esset
expressa,nam eo casu staretur consuetudioi præ-
dictæ, secundum quam etiam in grauib.noo pu-
nitur affectus,non sequuto effectu *Clar.in §.fi.qu.*
92.in fi. Et multa similia adducit *Surd. decis.51. per*
*tot.*vbi quod idẽ est aliquid nõ fuisse, vel nulliter
gestum, ita vt per secuodum actum nunquã tol-
latur primus, si fuit iudicatus nollus, ex quo ibi
55 latè decidit quod emens domũ,†quam prius cõ-
duxerat non cẽsetur recedere à locatiooe, si em-
ptio fuerit iudicata nulla, Ampliando etiã ad eũ,
qui nõ habuit effectũ, cũ actus etiã validus dica-
tur nullus,si nõ habuit effectũ *Ias.in l. fi. de offi.asses.*

Adde tamen his quæ dicta sunt de validitate a-
ctus, nam vt sit locus pœnæ statutæ cõtra aliquid
facientẽ intelligi debet de illo facto, quod de iu-
re teoet, non de nullo. Iotelligendo tamen in ca-
su in quo lex vel statutum prohibens, & pœnam
imponens respicit effectum validum, nõ nudum
56 factum de iote inualidum;† tunc enim data nul-
litate actus pœna noo committitur *Felin.in c.ex te-*
nore.n.9.de rescript. & ita procedũt quæ supra dicta
sunt de alienatione emphyteusis valida,&cessio-
ne quæ de iure teneat, & similibus. Secus tamen
quando dispositio considerauit potius factum,
57 †quam effectum, tunc enim ex solo facto,quãuis
inualido committitur pœna *Bart.in l.quid ergo.§.cũ*
autem.de his qui notant.infam.Ias.in l.vbi pactum.nu.21.
vsque ad n.26.C.de transact. vbi de falsificante lite-
58 ras, †quæ erant nullæ,quod puoiri debeat, & de
notario faciente instrumentum falsum alias nul-
59 lum † ob defectum solemnitatum *Bald. in cap. ex*
parte.n.20.de appell. vbi de matre, quæ perdit tute-
lam filiorum ob secundas nuptias de solo facto,
56 ac si matrimonium esset validum *Gonzal. de alter-*
nat.gloss.58.nu.53. vbi multis similibus comprobat
Monter.decis.46.n.42.vsque ad nu.48.

Prout etiam quando pœna legalis, vel statuta-
ria impooitur propter aliquod factũ, quod nul-
latenus potest verificari de iure, tunc enim erit
locus pœoæ per contrauentiooẽ solam de facto,
vt in contrahente matrimonium scienter cum
consanguinea, quia talis contractus non potest
61 verificari oisi de facto, †cum de iure non valeat;
Ideo erit locus pœnæ *Card.in clem.1.q.8.de consang.*
& affin. Bart. in l.vbi pactum. C.de transaction.vbi Ias.
num.22.col.5.in fi.latè Felin. in c.ex tenore.16.nu.9.col.
6. in fi.de rescript. versi. cæterum ad multa. Aym. consil.
191. Auffr.Paris.Rip.& alij per Monter.decis.46. numer.
62 46. vbi etiam *num.47.* † de actu facto contra le-
gem,

contra legem, qui licèt nullus, tamen reputatur
validus in odium facientis *Bal. in l. nō dubium. n.10.
C. de legib. Tiraq. de retr. lignag. p.1. gloss.2. §.1. n.8.* Et in
63 pœna conuentionali, † quamuis requiratur factū
validum, tamen quando actus inualidus affert
damnum creditori, tunc etiam pœna committi-
tur *Bald. in l. vbi pactum, n.9. C. de transact.* Prout in
pœna legali, cui erit locus, si actus damnum parti
inferat, quamuis ex actu nullo aliàs pœna non
committeretur, vt de Iudice nulliter iudicante;
qui non facit litem suam, nisi quando de facto e-
64 xequitur † propter damnum parti illatum *Bald.
in l. obseruare. §. proficisci. q.16. de off. procons. Alex. in l.1.
§. hac autem. n.13. ff. quod quisq. iur.*

EPITOME.

Singularis successor quando, & in quib. casibus teneatur stare locationi, & quid in successore necessario, & in eo qui non habet plenum ius, sed donec fuerit satisfactus, & in beneficiato quādo locatio est facta nomine Ecclesiæ. Saluianum interdictum an competat contra eum, qui seruatis seruandis emit bona præcedēte subhastatione, & deliberatione per Iudicem facta, & quomodo succurratur emptori, & an ei competat actio executiua contra posteriores creditores, qui se obligarunt de restituendo priorib. & potioribus. Executio competens vigore statuti an detur pro eo, quod virtualiter resultat ex instrumento.

SVMMARIVM.

1 *Singularis successor non tenetur stare colono etiam partiario. & nu.2.3.22.23.25. & 26.*
4 *Successor necessarius tenetur stare locationi. & nu.5. & quid in immisso in possessionem tam ex primo, quàm ex secundo decreto. n.7.8.9. & 10.*
6 *Succedens per translationem iuris vnius in alium, & per illius acquisitionem debet stare colono, secus si succederet per priuationem iuris.*
11 *Sententia non transfert dominium, sed translatum declarat.*
12 *Creditor non succedens in plenum ius, sed donec fuerit satisfactus debet stare locationi.*
13 *Locatio facta per tutorem arctat pupillum.*
14 *Vsufructuarius cogitur stare colono, & quomodo procedat. num.15.*
16 *Successor non tenetur stare locationi, quando locator non habet plenum ius puta dominium.*
17 *Vsufructuarius & Rector Ecclesiæ non possunt locare vltra eorum vitam.*
18 *Locatio facta nomine Ecclesiæ quando liget successorem.*
19 *Beneficiatus successor quamuis recipiat pensionem vnius anni non tenetur stare colono vltra tempus receptionis. num.20.*
21 *Per renunciationem beneficij non præiudicatur conductori, cui successor stare tenebitur.*
24 *Iuramentum habet vim hypothecæ.*
27 *Emptor sciens à vendente rem esse locatam non potest expellere colonum. & n.29. & 31. Idem quando pensiones reseruantur emptori. n.30.*
28 *Vendens censetur solum transferre ius, quod habet in eo statu, quo reperitur quando emptor certificatur de iure, quod tertius in re habebat.*
32 *Retentio affert maximum commodum.*
33 *Iudex semper intelligitur reseruare ius tertij.*
34 *Saluianum interdictum non competit contra eum, qui seruatis seruandis habuit bona debitoris à Iudice præcedēte subhastatione, & deliberatione. Contrariū est verius, & de ratione. n.37. & 39. & quomodo succurratur emptori. n.41. & datur via executiua contra posteriores creditores, qui se obligarunt de restituendo prioribus cum etiam ipse largo modo dicatur creditor. n. 44.*
35 *Iudicis auctoritas debet præstare plenissimam liberationem.*
36 *Debitor soluens ex iusta causa putatiuo creditori liberatur.*
38 *Solutio facta posteriori creditori non liberat si adsit anterior. & n.48. & 49.*
40 *Maior pars creditorum, quando alijs præiudicet.*
42 *Actio competit, etiam non nominato ratione virtutis inclusiua. & n.43.*
45 *Expressum dicitur quod potest virtualiter colligi.*
46 *Executio competens ex forma statuti datur, etiam pro eo, quod virtualiter resultat ex instrumento.*
47 *Baldi casus in quo primo consuluit.*

CAPVT XXXVII.

CReditor immissus in possessionē bonorum
debitoris auctoritate iudicis vt illa possideat
donec fuerit sibi satisfactum pretendebat posse à
contractu locationis à prædecessore stabilito re-
silire, cum sit singularis successor, qui regulariter
1 † non tenetur stare colono *l. emptorem. C. locat. l.
qui fundū. ff. eod. Couar. var. resol. c.15. lib.2.* Quod pro-
cedit tam in colono partiario, quam in eo qui
nummis colit, cum in vtroque militet eadem ra-
2 tio † secundum veriorem opinionem, de qua *per
Roman. cons.309. videtur prima fronte. Cephal. cons.181.
n.16. Franc. decis.334. p.2. Surd. decis.265. n.53.* Intelli-
gendo pro sequentib. annis, secus quoad annum
3 inchoatum † pro quo iam est facta impensa, vel
maior pars. *Bal. in l. emptorē. n.7. versi. sed pone colonus.
Gab. cons.68. lib.1. Osasc. decis.82. in fi. Surd. dec.52. n.12.*

Contrarium dixi verius esse in causa Marij mihi
delegata. Nam eramus in successore necessario,
quo casu non attendimus personam creditoris,
sed debitoris, à quo inuito per iudicem transfer-
4 tur dominium: † Vnde tenebatur stare huiusmo-
di locationi *Ias. in l. diuortio. in princ. col.7. ad med. nu.
34. & 35. ff. solut. matrim. post Bald. in c. quoniam frequen-
ter. col. vlt. in fi. vt lit. non contest. Cott. in memorab. in ver.
successor. vers. sed quid in creditore. Osasc. decis. Pedem.82.
n.6. Benint. decis. Bonon.54. ad fi.*

Secundo, quia locatio fuit facta ante litem mo-
tam, & pro pensione solita, ita vt nulla fraus pos-
sit considerari, qua extante, etiam succedens ex
5 sententia iudicis conductorem expelleret † *Abb.
cons.108. in fi. Tiraq. de retract. conuent. §.3. glos. vnic. nu.
17. Surd. decis.172. nu.9. Cagnol. in l.2. n.221. C. de pact.
int. empt. & vendit.*

Tertiò, nam iste succedit per trāslationem iuris
vnius in alium, & per acquisitionem illius iuris,
quod locans habebat, quo casu tenetur stare lo-
6 cationi, † cum secus esset si succederet per priua-
tionem, & extinctionem iuris, quod competebat
locanti. Ratio, quia resoluto iure locatoris resol-
uitur ius cōducentis *l. lex vectigal. de pign. Abb.* in spe-
cie *cons.108. in prin.* vbi loquitur de eo, qui fuit de-
claratus iniustus detentor. *post Imol. in l. filiofa-
mil. §. si vir. in quinquennium. col.2. ff. solut. matr. Surd.
decis. 40. num.10.*

Non obstat quod factū iudicis dicatur factum
partis *l. si ob causam.13. C. de euiction.* Vnde huiusmo-
di immissio habetur, ac si ab ipsomet debitore res
7 data fuisset in solutum, † quo casu non statur co-
lono, vt concludit latè *Cephal. consil. 254. & 255.*

per tot. vbi *n.38.* oſtendit intelligendum eſſe *Bar. in l. in venditione. §.1. ff. de bon. auctor. iud. poſſid.* qui non
loquitur in immiſſo in poſſeſſionem ex ſecundo
decreto, ſed ex primo, licèt malè, & corruptè al-
legetur, & aduertit etiam *Pereg. de fideicomm. art. 40. n.102.*

Quia contraria opinio eſt verior, cum etiam
immiſſus in poſſeſſionem ex ſecundo decreto ad
iſtud teneatur, prout generaliter omnes Docto-
8 res loquuntur † de quolibet ſuccedente per ſen-
tentiam iudicis *gloſſ. in d. l. diuortio. in princ. in verb. ter-
tia portio. vbi Bar. nu.6. Imol. Alex. & alij. ſolut. matrim.
Bald. in l. emptorem. oppoſ.3. vbi Salic. oppoſ.6. Cod. locat.*
Ratio, nam ſemper iudex intelligitur reſeruare
ius tertij, & ſic conductori nolle facere iniotiam
9 *l. in venditione. §.1. de bon. auctor. iud. poſſid.* † & hanc
eſſe communem ſententiam dicit *Roland. conſ.49.
n.6. lib.2. Auffr. ad deciſ. Tholoſ. 420. in fi. Surd. deciſ. 40.
n.8.* qui dicit opiniouem *Cephali* non ab omnibus
approbari. Immò *ibid. in fine* ſubdit, quòd in datio-
ne in ſolutum facta per iudicem, vel quando
transfertur res ex ſecũdo decreto acquiritur ſuc-
10 ceſſori ius in re ex ſola ſentẽtia iudicis, † quo ca-
ſu magis debet ſtare colono, cum ſecus ſit in eo
qui erat dominus, ſed cogitur iudiciali via conſe-
qui ius ſuum per ſententiam, & auocare à tertio;
tunc enim non videtur ſuccedere ex ſententia,
quæ non transfert dominium ſed translatum de-
11 clarat † *Soc. Iun. conſ.45. n.2 lib.2.* Quia translatio
facta à iudice, vel datio in ſolutum, ſiue miſſio
quæ fit in executione ſententię dicitur neceſſaria
*Dec. conſ.159. col.1. in fi. latè Tiraqu. de retract. conſang. §.
1. gloſſ.14. n.8. Io. de Plat. in l. 1. ante fi. verſi. item eſt ar-
gumentum. C. de fund. patrimonial. lib.10.*

Præterea quicquid ſit in datione in ſolutum fa-
cta per iudicem, de qua loquũtur *Cephal. & Pereg.
ſupra allegati*, quæ dicitur ſucceſſio pleni iuris *Bart.
in l. pomponius. § iuſſu. de acqu. poſſ. Socin. conſ.61. in præ-
ſenti. n.3. lib.1. Ann. conſ.248. in prin.* Creditor de quo
agimus nõ ſucceſſit in plenum ius, ſed donec ſibi
fuerit ſatisfactum, & ſic limitatè quo caſu tene-
12 tur † ſtare colono *Duen. reg.240. n.6. Surd. deciſ. 225.
n.16. Ang. in l. emptorem. nu.2. C. locat. Bertazz. clauſ.15.
gloſſ.2. n.17. Soc.* qui de communi *conſ.32. col.3. in prin.
verſ. ſed poſito quod æquiparetur. lib.1. poſt Rom. in d. §. ſi
vir in quinquennium, concl.5. vbi Alex. nu.6.*

Ideò dicimus, quod locatio facta per tutorem
13 arctat pupillum, † quia tutor habet plenum ius
adminiſtrandi, & mandatum à lege, qui ex ſuo
contractu obligat pupillum, ne officium ſuum
illi ſit damnoſum *Rol. conſ.49. n.7. lib.2. per l. ſi tute-
la. de admin. tut. Soc. conſ.32. col.3. in fi. n.7. lib.1. Cephal.
conſ.255. n.32. Surd. deciſ.299. n.2.*

Ita etiam vſufructuarius tenetur ſtare colono,
14 quia hæres grauatus nomine ſuo † habet plenam
adminiſtrationem, ideo ille cui reſtituitur ex ne-
ceſſitate tenebitur, ſiue fideicommiſſarius ſit par-
ticularis, vel vniuerſalis, & grauatus ſit hæres, ſiue
grauatus ſit fideicõmiſſarius poſt mortem ſuam
alteri rem per fideicommiſſum tradere *Albert. in
l. poſtulare, §.1. ad trebel. Marzar. de fideicom. q.39.* Quic-
quid dicat *Molin. de hiſpan. primog. lib.1. c.21. nu.4.* Cũ
contra eũ ſit verior opinio, vt dicit *Pereg. de fideicõ.
art.40. n.36. & ro 2. cum ſeq.* vbi multa quando te-
neatur ſtare præcisè, vel cauſatiuè ſoluto intereſ-
15 ſe conductoris, cum diſtinctione, † an ſit annalis,
triennalis, vel ad longũ tempus, cum aliis de qui-
bus per *Alex. cõſ.17. n.11. lib.4. Conar. li.2. var. c.16. n.3.*

Prout etiam dicimus è contra, quod quando
locator non habet ius plenum puta dominium,
16 † tunc ſucceſſor non tenetur ſtare locationi *l. ſi
quis domum. §.1. ff. locat. Gomeſ. de contract. c.3. n.8. concl.
3. Surd.* in ſuo conſilio in materia remiſſionis mer-
cedis, quod eſt in fine *deciſ.326 nu.78.*

Ideò vſufructuarius qui reſpectu dominij non
17 habet plenam adminiſtrationem † non poteſt lo-
care vltra eius vitam ad onus ſucceſſoris, prout
etiam Rector Eccleſiæ, ſeu beneficij: Ratio, quia
ius dominij non habet, ſed comparatur fructua-
rio, & vſuario *Anchar. conſ.116. ſecundum ordinem. in
prin. verſ. ſed contrarium. n.2. Caſtr. conſ.2. viſis omnibus.
col.1. verſ. videndum. lib.1. Alex. conſ.160. viſo ac diligen-
ter. lib.6. Socin. conſ.34. materia. n.4. col. pen. ad med. verſ.
vnde illud quod dicitur. lib.3.* quidquid dixerit *Man-
tua. conſ.135. lib.1. & Decian. conſ.14. lib.2.* Quia contra
eos eſt verior opinio, vt teſtatur *Peregr. de fideicom.
art.40. nu.103. in fi. Rot. deciſ.1. locat. in nou.* Et quate-
18 nus ligaret ſucceſſorem † intelligeretur in loca-
tione facta nomine Eccleſiæ, in vtilitatem illius,
interueniente auctoritate ſuperioris, ad tempus
non longum, per Prælatum habentem admini-
ſtrationem, non ſimplicem præbendatum, cum
aliis requiſitis de quibus per *Iaſ. conſ.94. pro domi-
no, n.2. lib.1. Gemin. conſ.17 pro declaratione. num.8. verſ.
circa primum dubium. Bal. conſ.255. abbas fecit. lib.1. Add.
ad Alex. conſ.160. in verb. tenetr. Socin. conſ.32. ex his quæ
ſuperius. col.3. verſic. tertio prædicta concluſio. n.7. lib.1.* &
cum iſtis requiſitis loquuntur etiam *Mantua. &
Decian.* ſuprà allegati: Immò neque locatio facta
nomine Eccleſiæ transiret ad ſucceſſorẽ, quando
fructus rei locatæ ſunt deſtinati ad victum, & de-
ſeruiunt menſæ Prælati *Surd. conſ.283. num.24.* vbi
multa, quando locatio nomine Eccleſiæ liget
ſucceſſorem, & obſtet ratificatio ſucceſſoris.

19 Immò † quãuis beneficiatus ſucceſſor recepiſ-
ſet penſionem vnius anni, neque tenebitur ſtare
locatiooi, quia huiuſmodi receptio nõ ſe exten-
deret vltra tempus receptionis pro illo anno. Nã
locatio iam erat extincta per mortem Rectoris;
Vnde ex conſenſu ſucceſſoris non poterit reui-
uiſcere, niſi quo ad limites dicti conſenſus, cum
voluntas, quæ ex facto colligitur non debeat ex-
tendi vltra quam ex illo facto de neceſſitate in-
fertur, & ſic receptio pro vno anno non infert,
quod voluerit locare pro pluribus; ſecus eſſet in
expreſſa ratificatione, quia latius extenderetur,
20 quam tacita, † prout in ſpecie concludit *Anan.
in c. fi. num.15. ne prælat. vic. ſuas.* latè *Surd.* qui dicit
multum notandum poſt *Redoan. Molin. & alios alle-
gatos deciſ.33. per tot. & conſ.183. nu.29. lib.2. & de alim.
tit.4. quæſt.16. nu.30. Put. deciſ.180. lib.1.* Tenebitur
tamen ſtare locationi ſucceſſor beneficiatus,
21 quando locator renunciauit beneficio. † quia e-
ius factum non nocet conductori *Idem Surd. de a-
lim. tit.9. q.42. n.13.*

Quartò, nam locatio eſt cum iuramento, & aliis
obligationibus, de quib. in contractu, per quod
iuramẽtum locatoris cogitur emptor, ſeu ſucceſ-
22 ſor ſingularis ſtare colono præcisè, † ita vt ſoluẽ-
do intereſſe non ſit ſatisfactum. Ratio, quia pro-
pter iuſiurandum cõductor habet ſpecialem hy-
pothecam, vnde dicitur habere ius in re, cui po-
terit inſiſtere cum eodem effectu, ac ſi bona lo-
cantis illi eſſent expreſsè obligata *Bart. in l.1. §.
quod autem. de ſuperficieb. Corn. conſ.6. n.3. lib.4. Goz-
zad. conſ.78. n.6.* & ita in ſpecie cõcludit *Io. de Amic.
conſi.*

Digitized by Google

cons. 113. n.12. Socin.Iun.cons.129.nu.12.li.2. Seraphin.
priuil.iuram.158. n.2.Surd.decis.225.nu.10. vbi etiam
23 ampliat † quando nulla obligatio bonorũ adesset, cum sufficiat simplex iuramentum super re
locata. Etenim iusiurandum facit valere actum
omni meliori modo quo potest. Vnde si non po-
24 test valere sine speciali hypotheca, idem erit, † ac
si fuisset expressa cum iuramentum habeat vim
illius Bald.in l.1. C.commod. Gabr.de iur.iur.conclus.4.
Curt.Iun.cons.49.in fi.n.15.Soc.cons.147.in fin.lib.1.Ti-
raq.de legib.connub.gloss.1.l.vlt.nu.152.

Quintò addebatur hypotheca rei, & bonorum
locatoris ad fauorem coloni, quę operatur vt non
posset expelli, etiã à singulari successore. Ratio,
quia tunc habet ius in re, quam permittitur reti-
25 nere loco pignoris, † & hypothecæ Abb.in c.fin. ne
prelat.vic.suas.Grat.cons.95.lib.1.n.10.Soc.cons.90.vi-
sis quibusdam.n.7.col.2.vers.tollitur.li.4. Gozz.ad.consil.
26 100.col.fin. Quamuis hoc non sit tutum † cum
vltra hypothecam specialem requiratur etiam
pactum de non alienanda ipsa re locata Ias.in l.fi-
lius familias.§.diui.in 1.lectur.nu.92.de leg.1. Ruin.consi.
180.n.19.li.1.Negus.de pign.m.1.p.2.n.7.Couar.qui de
communi.lib.2.c.15.n.3. Istud tamen non erit ne-
cessarium cũ sufficiat iuramentum, vt dictum est.

Sextò quamuis iste creditor vigore sententiæ
immissionis in possessioné esset successor volun-
tarius non necessarius, & immissio habeatur pro
facta à parte: Tamen quia sciuit bona penita, & si-
bi adiudicata esse conducta, & sequestrauit pen-
siones in manib. conductoris non potest resilire
à locatione ad exemplum emptoris, qui si sciat
rem emptam esse locatam tenetur stare colono:
27 † Quoniam acceptando contractum de re locata
censetur illam acceptare cum omnibus suis qua-
litatibus, cum presertim venditor, seu iudex loco
illius videatur solum vendere ius quod habet, &
transferre rem in eo statu in quo repentur, quan-
28 do emptor est certificatus de iure, † quod tertius
habebat in re l.qui tabernas. de contrah. empt. Bald. in
rubr. C.eod.n.6 versi.sexto quero.col.1. ad med. & ita in
specie concludit Beron.cons.2.lib.1. Gozad.cons. 24.
post Alberic.in l.Iulianus.§.penul.in fin.de action.empt. &
hanc esse veriorem opinionem quicquid alij cõ-
29 trarium senserint, † & secundum eum sæpius de-
cisum fuisse testatur Surd decis.265.num.27. vers. &
quamuis regulariter. & n.51.vers.dum vero dicebatur. &
decis.264.n.6.vbi etiam n.15. subdit magis condu-
30 ctorem expelli non posse † vbicunque pensiones
reseruantur emptori per tex.in l.si mercedem. in prin.
de action.empt.& in l.arbores.§.1.vers.specialiter excepta.
ff.de vsuf. vbi illud verbum recepta declaratur pro
verbo excepta. Idem Surd.d.decis.264.n.32.in fin.

Idem quando vẽditor expressit rem esse loca-
tam. videtur enim reseruasse ius coloni, cui debet
quæri ius excipiendi, prout venditori compete-
31 bat, † cum illius interesset, ne teneatur ad interesse
conductorum, & sic non habuit emptor plenum
ius à venditore sed limitatum, quo casu non po-
test expellere conductorem Surd.decis.225.n.17.&
164.n.24. vbi quod istud ius transit in conducto-
32 rem, cum concurrat ius retentionis, † quæ affert
maximum commodum Soc.cons.121.n.18.lib.1.Alex.
in l.qui exceptionem.§.si post.de cond.indeb.

Ex quibus declarani ad fauorem conductoris,
cui si non potest pręiudicari per ementem, & sin-
gularẽ successorem ob rationes prædictas; multo
minus dicendum est hoc factum fuisse per iudi-
cem, qui semper intelligitur reseruare ius tertij,
33 † & sic colono nolle iniuriam facere l. in venditio-
ne.§.1.de bon.auctor.iudic.possid. Bald.in l.emptorem. op-
pos.3. C.locat.

Secundo dubitatum fuit an possit agi saluiano
interdicto contra eum, qui pręcedente subhasta-
34 tione, † & deliberatione facta ad instantiam cre-
ditorum habuit à iudice bona debitoris, Et pro
negatiua opinione faciebat, quia cum fuerit facta
adiudicatio auctoritate iudicis, & solutum pre-
tium, seu depositatum, ad effectum soluendi an-
terioribus creditoribus, censetur facta liberatio, ita
vt amplius non possit molestari, nedum à debi-
tore, pro quo fuit solutum pretium eius credito-
ribus, sed nec ab aliis, qui causam habent ab eo,
cum illis non possit plus iuris competere, quã ei,
35 ex cuius persona ius suum metiũtur leg.ex qua per-
sona.C.de rei vendic.Surd.decis.60. in fin. Stante præ-
sertim auctoritate iudicis, & bona fide ementis
in publica subhastatione, qui non debet decipi,
36 aut aliquod damnum sentire, † sed consequi ple-
nissimam liberationem ad not.in leg.ait prętor.§.per-
mittitur. de minor. Bar.in leg.minor.25.annis ex aspectu
eod.titul.Bal.in leg.2.C.de seruit. Ruin.cons.171.n.3.li.4.
vbi quoque n.4. ampliat ad debitorem soluẽtem
ex iusta causa putatiuo creditori, qui etiã sine iu-
dice liberatur l.1.§.si rẽ à seruo.ff.depos.Bar.& Alberi.
in l.vrbana.de cond.indeb.Bal.in l.extat.quod met.caus.

Contrarium Dixi verius esse, quia cum isti cre-
ditores hypothecarij nõ interuenerint subhasta-
37 tioni, non fuit extincta eorum hypotheca, † ne-
que sublatum ius eis competens l.cum notissim.§.1.
C.de præscrip.30. annor. Vnde poterunt eligere ad-
uersus quem velint agere, vel contra possessorem
prędij, vel posteriores creditores, qui pretium re-
ceperunt, & se obligarunt de restituendo priori-
bus, & prioribus l.1.§.quod ergo.de ventr.inspic. Ne-
que emptor per solutionem est liberatus. † quia
38 solutio fuit facta creditoribus, quib. de iure non
erat soluendum, cum adsint alij anteriores, quod
idem est, ac si soluisset ei qui non esset creditor l.
1.§ ante omnia de pact. Bart.in l.eius qui in prin.ff.si cert.
pet.Bal.in l.cum maritum.C.de solution.Alex.cons.27.vi-
so dicto. n.1.lib.3.Soc.Iun.cons.107.n.33.lib.3.Surd.decis.
60. nu.1. Et ita in specie saluiani interdicti quod
39 competat contra eum, † qui erit in publica sub-
hastatione est decisio Rotæ per Card. Seraphin. Romana
subhastationis.20.Iunij 1597.

Non obstat quod maior pars creditorum prę-
iudicet minori leg. iuris gentiũ.§.hodie.de pact. Quia
procedit quando debitor est defunctus, & hæres
40 eius nõ vult adire hæreditatem, † nisi remittatur
pars debiti, vel si debitor aufugisset, ita quod non
esset facultas illum conueniendi, nec inueniũtur
eius bona, vel quando debitor propter pauper-
tatem vult cedere bonis, tunc enim statur maiori
parti, non obstante contradictione minoris par-
tis, cum alias prædicta non procedant, quasi tunc
creditores habeant quem possunt cõuenire, pro-
ut idem est in similib. casibus, de quibus per Do-
ctor.in l.rescriptum.de pact. Afflict.decis.288.per tot.& ibi
latè Vrsil.Stracc.de decoctor.tit.de pact.int.cre. & decoct.
n.13.Doctor.in l.fi.C.de qui bon. ced.poss.& in l.vltim.C.
ad leg.falcid. Rom.cons. 439 circa primum.

Nec facit quod emptor non debet esse in dam-
no cum bona fide, & pręcedẽte auctoritate iudi-
cis emerit, Quia potest ei succurri cogendo po-
steriores creditores, & eorum fideiussores, vt sol-

41 nant anterioribus, † cum deposuerit pretium nō
simpliciter, sed cum illa adiectione, vt soluatur
anteriorib. iuxta decretum iudicis, quod concer-
nit non solum fauorem creditorum, sed etiā em-
ptoris, cuius intererat pretium conuerti in satis-
factionem creditorum: Vnde competit illi actio
42 † quamuis non sit nominatus ratione virtutis
inclusiuæ quæ adest in Decreto *l. seruo legato. §. si
testator. de leg. 1. Rom. conf. 32. viso municipali. col. 3. in fin.
versi. tertio hoc idem. n. 7. Bal. in l. si quis filium. 34. col. vlt.
n. 8. versi. quaro retento statuto. C. de inoffic. testam.*

Ex quo Doctores inferunt ad statutum, quod
43 licèt non dicat masculum succedere, † tamen ob
virtutem inclusiuam, quæ adest in eo, censetur
disponere purè, & liberè deficiente conditione
in filia, ita vt remaneat caput inclusiuum mascu-
li, & illi detur actio *Bart. in l. 2. § si duo fratres. de col-
lat. bonor. & in l. 2. §. fi. n. 2. vers. praterea quando iur. a. ad
tertul. Dec. conf. 383. viso puncto qui longo. col. 3. in fi. vers.
pradictis tamen. n. 4. Castr. in l. si defunctus. 9. in princ. C.
de suis & legitim.*

Et adeo succurreretur emptori, vt possit etiam
agere via executiua stante d. obligatione credito-
44 rum facta † etiam ipsius contemplatione de re-
stituendo prioribus, & potioribus, Quamuis non
adsit cessio, nec constet illum esse creditorē, cum
satis appareat de suo interesse; & largo modo pos
sit dici creditor *l. creditores. de verb signif.* & in pun-
cto est decisio *Rota per Cardin. Seraphinum Romana
subhastationis. 20. Iunij* 1597. Etenim quod colligi-
tur ex mēte Iudicis satis dicitur expressum, quam
uis expressio requireretur pro forma, & materia
esset stricta, prout in sententia, contractibus, &
similibus. Nam quidquid resultat virtualiter ex
45 verbis † habetur pro expresso *Aim. conf. 149. nu. 11.
Cephal. conf. 152. n. 76. Tiraq. ad 16. leg. connub glos. 7. nu.*
179. Et in terminis de executione competente ex
46 forma statuti, quod procedat etiā pro eo, † quod
virtualiter resultat ex instrumento concludit *Bar.
in l. 1. de his qua in testam. delent. & ibi Bal. post med. versi.
item facit ad quæstionem.* vbi quod ita consuluit pri-
47 mo, quam intraret in Palatium, † prout etiam
notat *Roder. Soar. in l. post rem iudicatam. vers. secundo
extende hanc legem. n. 1. ad med. de re iudic. f. 525. Alexan.
conf. 126. repetitum. col. 1. n. 4. & per tot. lib. 6. Felin. Ias. &
cateri allegati per Surd. decis. 253. num. 39.* cum alijs de
quibus infra cap. 115.

In casu tamen, in quo non fuisset factum de-
positum per emptorem, neque solutum pretium
48 † cum obligatione prædicta de soluendo ante-
rioribus, esset sibi imputādum, si soluisset aliqui-
bus creditoribus, & postea ab alijs molestaretur
49 saluiano in bonis sibi adiudicatis, † Quia sicut
soluens alij quam creditori non liberatur *Soc. Iun.
conf. 106. n. 33. lib. 3.* Ita neque consequetur libera-
tionem soluendo ei, cui de iure non debebat sol-
uere *Surd. decis. 60 in princ.*

EPITOME.

Exceptio discussionis non requiritur in saluiano interdicto. Creditor in quibus casib. possit eligere bona sui debitoris, vt sibi satisfiat. Saluianū an detur si extet clausula constituti, aut nullitas hypothecæ. Creditor habens specialem, & generalem hypothecam, quando possit agere ad bona obligata in genere. Res hypothecata si alienetur cum consensu creditoris an reincidat in eandem hypothecam si redierit ad debitorem. Æstimatio in dote quando faciat emptionem, & quid si nuptiæ non sequantur.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio discussionis non requiritur in saluiano. & numer. 2.*

3 *Non est recedendum ab opinione seruata in praxi.*

4 *Creditor potest eligere ex bonis sibi obligatis in quibus velit satisfieri.*

5 *Qualibet res est obligata insolidum creditori, etiam soluta parte debiti. n. 6.*

7 *Obligatio cameralis facit vt creditor possit eligere quam rem velit sui debitoris, & sine ordine apprehendere specialem hypothecam omissa generali.*

8 *Clausula constituti operatur vt creditor possit agere nulla facta excussione ad bona obligata. Amplia vt n. 9.*

10 *Saluianum interdictum non datur vbi adest constitutum.*

11 *Creditor habens specialem & generalem hypothecā, quando agat ad bona generaliter obligata non excussis rebus specialiter hypothecatis. & n. 12. 13. & 14.*

15 *Res hypothecata si alienetur consentiente creditore quamuis redierit ad debitorem an reincidat in eandem hypothecam licèt fuerint obligata bona futura. & nu. 16. 18. & 19.*

17 *Remittentibus iura sua non datur regressus.*

20 *Præsens & tacens in præiudicialibus non dicitur consentire vbi agitur de magno præiudicio.*

21 *Vna res potest esse duobus obligata.*

22 *Hypotheca super fundo dotali non valet, neque cum consensu vxoris. & n. 23.*

24 *Saluianum interdictum non datur stante nullitate hypothecæ, & obligatione bonorum minoris, & in bonis subiectis fideicommisso. n. 25. Amplia vt n. 26.*

27 *Prædium datum in solutum marito, quando censeatur venditum. & n. 28. 29. 30. 31. & 31.*

33 *Tempus est præcisè probandum.*

34 *Æstimatio non facit emptionem, quando maritus non est soluendo, & qua actione succurratur mulieri. n. 35. 36. 37. & 39.*

38 *Quando res æstimata datur in dotem restituitur res non pretium, si nuptiæ non sequantur.*

CAPVT XXXVIII.

VErior fuit sententia non potuisse impediri
saluianum interdictum intentatū per credi-
torem occasione fructuum census contra tertios
possessores bonorum sibi generaliter obligato-
rum, quamuis non præcesserit excussio illius rei,
1 super qua fuit impositus census. Primò quia † hu-
iusmodi exceptio discussionis non habet locum
in saluiano, quod est remedium possessorium
non admittens exceptiones requirētes altiorem
indaginem *Bart. in l. fi. C. quor. bonor. Rip. in rubr. de pi-
gnor. n. 19.* prout in specie concludit *Soc. conf. 80. col.
2. vel etiam. li. 3. Aim. conf. 201. n. 45. Menoch. de acquir.
possess. remed. 3. nu. 179. Alex. conf. 15. viso & considerato.
col. vlt. in fi. lib. 6.* Quicquid dicant *Becci. Natt. & alij
per Thesaur. decis. 51. 52. & 175. n. 4.* Cum contra eos
2 sit communis opinio. † & in praxi ita seruetur *Ro-
land. conf. 9. n 18. lib. 1. Bursatt. conf. 32. n. 45. Auffr. Boer.
Tiraq. & alij allegati per Surd. conf. 4. n. 36. Rota per R. P.
D. Litt. Roman. Saluiani. 28. Aprilis 1597.* ob quam
obseruantiam non esset recedendum à d. opinio-
3 ne † *Cephal. conf. 320. n. 31. lib. 3.*

Secūdo quia creditor ex multis bonis sibi obli-

gatis

Digitized by Google

4 garis potest eligere † in quibus creditum suũ con-
sequi velit *l. moschis. vbi Bart. n. 1. de iur. fisc. l. creditoris.*
de distract. pignor. Neguſ. de pignor. p. 8. memb. 1. in fin. nu.
49. & 50. Quidquid sentiat *Couar. lib. 3. variar. resol.*
c. 7. n. 7. Cum loquitur contra veriorẽ upinionem
de qua per *Rom. conſ. 128. n. 1. Corn. conſ. 237. n. 3. li 3.*
Rip. in l. si debitor. col. 2. in princ. de pign. Quælibet enim
5 res est insolidum sibi obligata † *l. 1. C. si vnus ex plu-*
6 *ribus hered. credit.* Ita vt etiam parte debiti soluta †
omnes res sint nihilominus sibi obligatæ *l. quan-*
diu. C. de distract. pign. l. si rem. §. omnis. de pign. action.

Tertiò propter obligationem cameralem, ob
quam creditor potest eligere viam qoam velit,
7 † & vna electa aliam aggredi, cum in ea non at-
tendatur ordo, sed fiat præposteratio causæ ad
causam, & vnius causæ ad se ipsam, Ita vt ille or-
do tollat etiam excussionem, & creditori detur
facultas apprehendendi remedium generalis hy-
pothecæ omissa speciali *Socin. conſ. 24. col. vltim. in*
fi. li. 1. Ceph. conſ. 439. n. 24. Pari. conſ. 103. n. 3. verſ. secun-
do ducitur lib. 3.

Quartò ob clausulam constituti, de qua in in-
8 strumẽto, † cuius virtus operatur, vt creditor pos-
sit agere ad bona obligata nulla facta prius excus-
sione *Bal. in l. 1 col. 1. de seruo. pign. dat. manum. Ale. conſ.*
83. n 2. lib. 6. Rol. conſ. 9. n. 19. lib. 1. Ang. in l. exitus. de ac-
9 *quir. poſſ.* Quod procedit † etiam vbi res agitur in-
ter duos creditores *Pariſ.* in specie *conſ. 103. n. 8. li. 3.*
Aym. conſi. 892. nu. 4. An autem stante constituto
detur saluianum *Surd. conſ. 191. num. 11.* concludit
10 quod non, † cum per eum sit translata possessio
l. interdum in prin. & l. quod in eo. de acq. poſſ. Vnde cum
saluianum sit remed. adipiscendæ possessionis *§.*
interdum. inst. de interd. non datur ei, qui semel illam
est adeptus *Sali. in l. 1. q. 6. C. de salu. Becc. conſ. 89. n. 15.*

Non obstat *l. 2. C. de pign.* vbi creditor habens hy-
11 pothecam specialem in quibusdam bonis, † & in
aliis generalem, non potest vti generali obliga-
tione, neque agere ad bona generaliter obligata,
nisi excussa prius re sibi specialiter hypothecata,
cum illa præsumatur sufficiens pro solutione sui
crediti *Pariſ. conſi. 50. n. 28. lib. 1. Couar. lib. 3. var. reso-*
lut. c. 18. in princ. Maximè si non adest clausula,
12 † quòd specialitas non derõget generali, & è con-
tra, tunc enim specialis non impediret generalem
hypothecam *Rol. conſ. 36. n. 8. lib. 4.*

Quia in casude quo agimus non adest iñ instru-
mento ista specialis hypotheca, cum solum fuerit
impositus census super re certis finibus designata
iuxta formam Bullæ, & postea generaliter bona
omnia sint obligata. Immo quamuis adesset hu-
iusmodi specialis hypotheca, Tamen dispositio
d. l. 2. C. de pignor. non obstaret, quia est exorbi-
tans *Oſaſc. deciſ. 159. nu. 4.* Vnde non est trahenda
13 ad aliũ casum, † nisi qoando tertius possessor pos-
sideret bona hypothecata tanquam creditor, non
ex alio titulo, prout erat in casude quo agebamus
Socin. conſ. 198. col. vlt. in fin. verſic. præterea arbitror. lib.
2. Neguſ. de pignor. 2. memb. 5. p. in fin. num. 51. verſi. & per
hoc insert. & p. 8. m. 1. fall. 7. numero 20. vbi tamen li-
14 mitat in tertio possessore, qui emit, † aut alio ti-
tulo acquisiuit illa bona à debitore, & pro obser-
uantia contractus fuissent sibi obligata bona de-
bitoris, quia tunc daretur illi exceptio *d. l. 2.* con-
tra creditorem agentem, cum respectu obliga-
tionis prædictæ prætendat hypothecam. Et quod
d. l. 2. procedat solũ, quãdo tertius possessor pos-
sidet tanquam creditor latè concludit *Alex. Rand.*
de analog. li. 1. c. 33. n. 5. p. 304. Fab. de Ann. conſ. 93. n. 21.
li. 2. post Couar. li. 3 var. resol c. 10. col. 2. verſi. quinto.

Nec facit quòd res hypothecata de qua agimus
15 fuerit consentiente creditore alienata; † Vnde
non reincidit in eandem obligationem, & hypo-
thecam, quamuis redierit ad debitorem, & illi de-
nuo acquisita fuerit, licèt hypotheca esset gene-
ralis complectens bona præsentia, & futura *l. si. C.*
de remiſſ. pign. Couar. li. 3. var. resol. c. 12. n. 2. Huiusmo-
di enim res tempore contractus erat in bonis de-
16 bitoris, † Vnde venit in obligatione bonorum
pręsentium, nõ futurorum, quia in illorum obli-
gatione non potuit debitor intelligere de illis,
quæ tunc erant in eius bonis, & quæ tunc tempo-
ris obligauerat, obligatio autem præsentium fuit
remissa, cum creditor consentiens alienationi rei
sibi obligatæ sibi præiudicet in hypotheca *l. cum*
to. C. de remiſ. pign. Tir. de retract. consang. §. 1. gl. 9. n. 136.
17 *& 137.* Præsertim † quia remittentibus iura sua
non datur in perpetuum regressus: Vnde cum per
consensum iam esset extincta obligatio, res reuer-
sa non potest incidere in eandem hypothecam,
Partes enim non videntur sensisse, quod bona;
quæ aderant in obligatione tempore contractus
18 haberentur pro futuris, † & per consensum hu-
iusmodi videtur creditor remittere vtramque o-
bligationem præsentium, & futurorum, vt decla-
rant *Salic. Bald. & alij in l. si. C. de remiſ. pign. latè Surd.*
deciſ. 163. n. 4. Cessante igitur hypotheca non est
locus saluiano *Nat. conſ. 474. n. 34. Rot. coram R. P. D.*
Lancell. Rom. Saluiani. 5. decembris 1603.

Quia respondetur in casu de quo agimus non
constare de consensu expresso creditoris remit-
19 tentis pignus, qui requirebatur, cum tacitus † qui
insurgit ex taciturnitate, & præsentia non suffice-
ret *Burſat. conſ. 32. n. 38. Neguſ. de pign. m. 3. p. 6. num. 23.*
Quicquid dicant *Iaſ. in l. si quando. §. generaliter. nu-*
mero 7. C. de inof. testam. & Pariſ. conſ. 2. num. 34. lib. 3.
Quia contra eos est verior opinio, vt latè testatur
Surd. deciſ. 302. per tot. post Bald. in c. 1. in princ. num. 4.
verſ. alij contradicunt. de prohi. feud. alien. per lothar. Crot.
in l. filiusfamilias. § diui. numero 148. in fin. de leg. 1. Boer.
q. 23. num. 9. per tex. in l. sicut. §. non videtur. quib. mod.
pign. vel hypoth soluitur. vbi Bart. num. 2. verſi. aut vende-
bat priuatus. Pereg. lib. 6. tit. 4. num. 20. de iur. fiſc. Ratio,
20 quia in præiudicialibus præsens, & tacens † non
videntur consentire *l. carus. de pignor. action.* Quan-
do agitur de magno præiudicio, quia tunc habe-
tur pro contradicente *Iaſ. in l. quæ dotis num. 104. so-*
lut. matrim. Cephal. conſ. 235. num. 29. Natt. conſ. 131. nu-
mero 4. Cum præsertim non potuisset impedire
21 creditor præsens obligatioonem pignoris † quia v-
na, & eadem res potest esse duobus obligata *l. si*
fundus. 16. §. si duo. de pignor. Neguſ. eodem tit. 3. m. 2. p.
nu. 3. Ideo sibi non præiudicat cum sciat ius suum
durare *Rip. in l. admonendi. num. 44. de iur. iur. Ruin.*
conſ. 101. num. 38. lib. 1. Tiraq. de retract. consang. §. 1. gloſ.
9. num. 148.

Minus obstat præsupposita inualiditas hypo-
thecæ, tanquam constituta super prædio dato in
22 dotem, † quod non poterat obligari *l. si. C. de reb. ec-*
cleſ. non alien. tot. tit. ff. & Cod. de fund. dotal. Surd. de alim.
priuil. 36. tit. 8. num. 2. Bart. in l. si quis in tantam. C. vnde
vi. num. 12. Ita vt nec opteretur consensus vxoris,
23 † cum neque ipsa possit illum obligare *Natt. conſ.*
258. num. 21. Neguſ. de pignor. 2. p. 2. membr. num. 38.
Surd. deciſ. 86. num 1. Et regulare est, quod stante
24 nullitate hypothecę nõ detur saluianum, † prout

in obligatione bonorum minoris,& similium la-
tè Idem Surd.conſ.191.nu.16.in fin. Et in bonis fidei-
25 commiſſo ſubiectis, † & expreſsè alienati prohi-
bitis, in quibus eſt nulla hypotheca Caſtr. in l.fin.
de leg.2. Ideo iſta exceptio dominij incontinenti
probat, vel probanda admitteretur in ſaluiano
Rota per Card.Seraphin.Viterbien.bonorum.17. nouemb.
1586.vbi etiamquod hoc procedit,quamuis tem-
pore conſtitutionis cenſus non eſſet purificata
26 conditio,nec factus locus fideicommiſſo, †quia
expreſſa prohibitio annullat hunc contractum,
& hypothecam, ſatis enim eſt, quod euenente
conditione reſoluatur hoc ius recipientis reſolu-
to iure agentis Alex.conſ.65.lib.5.

Quia reſpondetur conſtare in caſu noſtro fuiſſe
datum prædium in ſolutum marito præuia æſti-
27 matione † vnde cenſetur ipſi venditum l.quoties.
C.de iur.dot.Ceph.conſ.735.n.1.li.5.Quod procedit e-
tiam ſi in inſtrumento dicatur vt dos debeat reſti-
28 tui † ſicut fuit habita, & recepta Rol.conſ.87.lib.4.
Thob.conſ.51.nu.6.poſt Corn.conſ.5.in hac conſultatione.
col.2. verſic ſed licet videantur.lib.2. Quare nun adeſt
nullitas hypothecæ.

Quod magis erat dicendū, Nam præceſſit pro-
miſſio dotalis in quantitate, non autem ſimplici-
ter fuit datus fundus in dotem, qui poſtea æſtima-
29 tus, † tunc enim cenſetur facta emptio Socc.conſ.
57.lib.1. Tiraq.de retract.lignag.§.1.gl.14.nu.10.Conar.
pract.qu.28. Rota per Card Seraph. Spoletan.legitima.15.
nouemb. 1596. Card. Plat. Interamnen.fundi dotalis.29.
februarij 1589.& R.P.D Lancellot.Roman. Saluian.5.de-
cembris 1603. vbi quod ita eſt declaranda dict. deciſ.
30 Card.Plat. Cum ſecus ſit †quando datur fundus in
dotem nulla præcedente promiſſione dotis in
quantitate,licèt enim fiat æſtimatio cenſetur po-
tius facta, vt probetur valor rei,vel ſciatur quan-
titas bonorum,quæ conſignatur; Vnde fundus e-
ſit habendus pro dotali Rol.conſ.92.n.6.lib.1. Rota
per R.P.D. Penam Spoletan. bonorum. 16. aprilis 1602.
Card.Lancellot. Romana fundi dotala.16.Iunij 1578.

Amplius in caſu de quo agebamus huiuſmodi
æſtimatio eſt facta in eodem inſtrumento tem-
pore conſtitutionis dotis, vnde dicēdum eſt factā
31 fuiſſe emptionem, † cum ſecus ſit quādo hoc fie-
ret ex interuallo. Ratio, quia tūc nō eſt veriſimile
voluiſſe contrahentes recedere à primo cōtractu,
ne inducatur alienatio rei dotalis,quę ſequitur ea
hac æſtimatione Bal.in l.ex conuentione.C.de pact.Soc-
ci.Iun.conſ.141.n.14.lib.1. Couar. pract.q.28.ad fi.num.
10.verſ.vndecimo illud hoc.poſt Aret.conſ.83.col. 2. Rota
per R.P.D.Lancellot.Roman.Saluiani.5.decembris 1603.

Nec aduerſatur quod maritus tunc temporis
32 non eſſet ſoluēdo, †quo caſu nō eſt facta emptio
gl.in l.in rebus.in ver.æſtimata.C.de iur.dot. Quia teſtes
non probant illum fuiſſe talem, nec percutiunt
tempus conſtitutionis dotis,& æſtimationis: Im-
mo aliqui probant potius contrarium licèt depo-
nant fuiſſe factum non ſoluendo poſt multos ta-
men annos, quod non facit, cum tempus eſſet
33 præcisè probandū † l.matrem.C.de probation.Soccin.
conſ.87.penſatis.n.2.li.4.Gab.de teſt.concl.6.n.15.& 12.

Verum ſi probaretur non fuiſſe ſoluendo, æſti-
matio non faceret emptionem, nec tranſiret do-
minium in maritum, neque in emptores bono-
34 rum dotalium, †ita vt mulieri competeret rei vē-
dicatio, quamuis dominium non ſit ciuile, ſed
tantum naturale, quaſi lex fingat nunquam præ-
ceſſiſſe in damnum vxoris l.in rem.de rei vendic.cum
ſit dominium reuocabile Afflict. deciſ.8. col.pen.verſ.
in contrarium ducebatur. Iaſ. in §.actionum. num.84.col.
15. verſic. item diligentiſsime. inſtit.de action. Marſil.ſing.
35 691.fundus dotalis.Couar.pract.q.c.28.nu.8. † qui ta-
men admittit dandam vxori vendicationem, non
autem quod non cenſeatur facta æſtimatio Pinel.
in l.1.p.3.n.15.C.de bon.matern.

Liberarentur tamen à reſtitutione bonorum
iſti emptores offerendo mulieri dotis æſtimatio-
36 nem †l.paulus.§.qui pignoris.quib.mod.pig.vel hypot.ſol.
Bald.Nouel. de dot.priuil.47.in prin.p.7. Gutt. pract.
qq.2.q.77.n.12.

Dummodo agatur per mulierem ad dotis reſti-
tutionem ſoluto matrimonio, ſecus eo conſtante
37 ob vergentiam viri ad inopiam; †Tunc enim non
poſſet offerri æſtimatio Afflict.deciſ.199. Rol. qui de
communi conſ.9.n.39.li.1.Ceual.q.2 n.37. vbi multa
ad intellectum d.l.in rebus.C.de iur.dot.

Quando autem res æſtimata datus in dotem, ſi
38 nuptiæ non ſequantur, debet reſtitui res data† nō
pretium l.in rebus dotalibus.18.de iur.dot.Caputaq.deciſ.
333.n.6.p.3. vbi ea hoc quærit, An periculum &
commodum rei æſtimatæ datæ in ſolutum perti-
neat ad emptorem,& in eum fuerit translatū do-
minium, adeo quod res vendita ad eum ſpectet
cum fructibus, quando contractus non eſt vali-
dus, & non habuit effectum, An vero exemplo
rei æſtimatæ, quæ datur in dotem debeat reſtitui
ipſa res, non pretium, ob nuptias non ſequutas.

Et in caſu quo tranſiuiſſet dominium in maritū
39 tanquam de re æſtimata † dabitur actio mulieri
ad pretium l.in rebus. C. de iur.dot.Iaſ.§.actionum.nu.
84.inſt.de action.cum maritus pro dotis æſtimatio-
ne obliganit omnia bona, licèt eo caſu vxor non
poſſet conſequi fructus Rota per Card.Seraphin.Ro-
man.repetitionis dotis.3.decembris 1599.

EPITOME.

Prohibitus adoocare contrafaciendo quam
pœnam incurrat, & quando prohibeatur in ca-
mera conſulere, & allegationem Iudici mittere.
Et quid in fœmina, Epiſcopo, & aliis in dignitate
conſtitutis. Salariom quando ſit debitum Aduo-
caro conſulenti ſine ſcriptis,& ſine labore.

SVMMARIVM.

1 *Iudex fungens officio Aduocati qualiter puniatur.*
2 *Prohibitus aduocare contrafaciendo quam pœnam incur-
rat, & an prohibeatur conſulere in camera, & mittere
allegationem Iudici n.4.5.9.10.11.12.13.& 14.*
3 *Dubitatio non cadit vbi adeſt caſus legis municipalis cuius
obſeruantia præſumitur.*
6 *In cauſa ſi eſt ſuperſedendum propter abſentiam Aduocati,
intelligitur de eo qui perſonaliter comparuit.*
7 *Fœmina licèt non poſsit poſtulare non tamen prohibetur in
camera conſulere.*
8 *Epiſcopus propter dignitatem non debet aduocare, licèt poſ-
ſit pro amico gratis conſulere. Intellige vt n.18.& 19.*
15 *Aduocato an debeatur ſalarium pro conſilio dato ſine reuo-
lutione librorum.& n.16.& 17.*

CAPVT XXXIX.

FVgiens officio Iudicis & Aduocati punitus
1 pœnis, †de quibus in l.athletas. §.calumniator.
de his qui notant.infam.Franc.Marc deciſ.698.p.1.

Et pro-

2 Et prohibitus aduocare† contra faciendo delebi-
tur de matricula cum priuatione salarij illius an-
ni, si esset stipendiatus *Bald. in leg. placet. per illum tex.*
in fi. C. de episc. & cleric. Rom. sing. 264. Felin. in c. literis.
col. 5. in fi. versi. & per istum textum. & ibi Dec. in 4. notab.
de const. Asin. in prax. c. 8. §. 24.

Quidquid autem sit de iure, in casu de quo a-
gebatur. Dixi de hoc non esse quærendum, cum
adsit constitutio, seu statutum confirmatum pro-
hibens Iudici sub pœna priuationis officij aduo-
cationem, consilium aut subscriptionem in qua-
libet causa, quæ directè, vel indirectè concernere
posset interesse alicuius partis, prout latius in eo-
dem statuto, in quo non cadit dubitatio, cum ha-
3 beamus casum legis municipalis † *l. illam. C. de col-*
lation. Corn. cons. 109. in fi. lib. 1. stante præsertim ob-
seruantia probata, licèt etiam in dubio illa esset
præsumenda *Dec. cons. 534 n. 9. Roland. cons. 90. nu. 54.*
lib. 1. Masq. de probat. conclus. 1332. n. 3.

An autem pœna de qua in eodem statuto ha-
beat locum quando ad petitionem alicuius sine
scriptura, & reuolutione librorum in camera ali-
quis ex dictis Iudicibus consiliũ daret. Videbatur
4 respondendum negatiuè: † quia prohibitus aduo-
care non prohibetur in camera consulere. Etenim
postulare est in iudicio dicere, & qui postulat in
camera non aduocat *Bart. in l. 1. §. 1. de postul. & in l. 1.*
§. aduocatus. ff. de var. & extraord. cognit. vbi quod et-
iam poterit aliquid à Iudice impetrare *Idem Bar. in*
l. cum qui alias incip. paulus. §. paulus. & ibi Add. de lega-
tion. Ias. in l. 1. n. 7. col. 2. in princ. de verb. oblig. vbi quod
non prohibetur mittere Iudici allegationem in
5 scriptis † *Alberic. de Rosat. de statut. p. 1. q. 161.* vbi quod
ita fuit obtentum in Ciuitate Vercellarum *Cast. in*
l. 1. in princ. n. 7. & ibi Ang. in §. postulari de postul. Addit.
ad Roman. sing. 264. & ita est verior opinio, quid-
quid dicat *Felin. in rubr. de fid. instrum. col. 1. nu. 2.* quia
fundat se super doctrina *Ang. in d. §. postulari.* qui
tamen sequitur contrarium, prout super auctori-
tate *Anan. in rub. de magistr.* qui etiam non firmat, sed
postea arguit pro opinione contraria.

Ideo etiam dicimus, quod si debeat supersederi
6 in causis absente Aduocato † non erit superse-
dendum propter absentiam eius, qui dedit consi-
lium in causa vel fecit allegationes in scriptis, nisi
comparuerit coram Iudice personaliter *Alberic. de*
statut. p. 1. q. 16. Abb. in rubr. de postul.

Prout quoque de mulieribus, quæ licèt prohi-
7 beantur postulare † *l. 1. §. sexum. ff. de postu.* possunt
tamen in camera consulere *Dec. in l. fœmina. colum. 2.*
vers. tertio postulare. n. 9. & 10. de reg. iur. quod esse no-
uum, & recens dictum docet *Tiraq. ad leg. 11. connub.*
nu. 28. per ea quæ dicunt in simili *Bald. & Ang. l. 1. §.*
postulare. ff. de postul.

Idem videmus in Episcopis, & Cardinalibus,
qui propter dignitatem non debent consulere,
8 vel exercere officium aduocationis: † Tamen pro
amico hoc possunt facere gratis in camera, & pri-
uatim *l. quisquis. vers. non ad turpe compendium. C. de po-*
stul. Cepol. caut. 156. & 181. incip. in multis casibus. in fi.

Neque obstat *l. paulus in fi. de legation.* Quia non
9 loquitur de prohibito simpliciter postulare, † sed
de eo qui prohibetur se interponere alienis ne-
gotiis, quod plus ligat propter dignitatem lega-
tionis *Cepol. d. caut. 156. in fi.* Præterea in *d. l. paulus.* nõ
d[illegible]cit quod Legati possint dare consilium in ca-
mera, sed tantum quod possint gratis consulere
[illegible] *in l. 1. de verb. oblig.* Quia prohibitus aduocare
potest gratis consulere, quod permittitur, nam
homines non sunt ita proclines ad consulendum
gratis, sicut mediante pecunia *arg. l. si cum aurum. de*
verb. oblig. prout in specie concludit *Purpur. de offic.*
assessor n. 155. in fi.

Contrarium tamen Dixi verius esse in casu no-
stro, quia semper indirectè posset fieri f[illegible]ius dicto
10 statuto, † quod generaliter prohibet aduocationẽ,
consiliũ, & subscriptionẽ: Vnde generaliter debet
intelligi *l. de pretio. ff. de pub. in rẽ actio. Dd. in l. 1. de leg. 1.*
Et cum ratio sit generalis in vtroque casu debet
ampliare dictũ *Bart. in l. regula. §. si quis ius ignorans. ff.*
de iur. & fact. ignor. Surd. cons. 67. n. 21. & cons. 96. n. 20.

Non obstat contraria, Quia procedũt, quando
11 prohibitio concernit solum aduocationem; † sed
dictum statutũ addit etiam consilium, quod siue
priuatim, siue publicè detur, pariformiter diuer-
tit ab officio, cui Iudex debet incumbere, & illum
facit habere affectionẽ in causa, quę posset postea
controuerti in eius Curia, & sic redderet eum su-
12 spectum, † quo casu prohibitus aduocare, etiam
prohibebitur in camera cõsulere *Cast. in l. 1. in prin.*
de postul. nu. 7. vbi considerat, an cesset ratio prohi-
bitionis, nec ne *Fel. in rub. de fid. instrum. nu. 2. Io. de A-*
nan. in rub. de magist. col. 4. Et quando resultat idem
effectus, siue aliquid fiat in scriptis, siue in voce,
13 prohibitio in vtroque casu ligat: † vt de prohibi-
tione alloquendi, quæ extenditur ad mittentes
litteras, & ad similes casus, de quibus per *Ias. Bolog.*
& alios in l. 1. ff. de verb. obl. & in terminis ita conclu-
dit *Purpur. in tract. de offic. assessor n. 153. vsque ad n. 157.*
14 vbi quod Iudex prohibetur † etiam in camera
consulere, cum distrahatur à cognitione causa-
rum, prout etiam Lector, qui distrahitur à studio
Lecturæ: Et quamuis in *l. 1. §. postulatur. de postul.* con-
sulere in camera non sit propriè postulare: Ta-
men non potest negari, quod non sit actus distra-
ctiuus ab officio Iudicis contra mentem *l. fi. C. de*
assessor. Et stante statuto prædicto prohibente ne-
dum aduocationẽ, & patrocinium, sed etiam con-
silium, quod neq; in camera liceat hoc facere di-
cit esse indubitabile *Idẽ Purpur. de offic. assessor. n. 156.*

Neque obstat quod huiusmodi consilia, quæ
dantur in camera parum præiudicent, ideo non
debent comprehendi sub dicta prohibitione,
15 cum fiant sine scriptis, † & reuolutione librorum,
pro quibus etiam dicitur non deberi Aduocatis
aliquod salarium *Barbat. cons. 34. col. 19. lib. 2. post Spe-*
cul. de salar. §. sequitur post prin.

Quia illud procedit, ex quo Aduocatus sine la-
bore cõsilium dat: Vnde quod gratis accipit gra-
tis debet dare *Matt. 10. c. 2. de magistr.* quod non est
in casu nostro, cum non consideretur labor, sed
ne iudex propter consilium datum habeat affe-
ctionem in illa causa, & vt commodius incumbat
officio suo, vt dictum est.

Immo neque est vera opinio illa de Aduocato
16 quod teneatur gratis consulere, † quando sine la-
bore id facit. Nam esset deterior cõditio eorum,
qui magis sunt docti, quàm aliorum, maximè
cum non debeant perire sumptus, quos prius in
studiis impenderunt, & labores præteriti, quos
diu sustinuerunt pro adipiscenda legali scientia:
Ita vt non possit dici gratis acceptum, quod ante
17 actis laboribus acquisitum est, † cum neque in
hoc sit inspiciendum solum tempus præsens, vt
per plura concludit *Tiraq. de nobil. c. 29. num. 32.* vbi
dicit hanc esse veriorem opinionẽ quidquid alij

Digitized by Google

conttatium dicant *post Iaf.in l.nec quidquam.§.vbi decretum.col.2.de off.procons.& in §.sed ista.col.27.in fi.nu. 113.instit.de action. Rebuf.priuil.scholar.46.tract.tom.18. fol.42.*

In casu tamen adeò claro, vt neminem lateret, si reddatur consilium non habebit locum pœna,
18 † de qua in dicta constitutione: prout dicimus in Doctore super eo cousulto, qui tunc nihil recipit *Soccin.reg.229.incip.lex generaliter loquens.in priu.fall.3.* vbi exemplificat in casu §. *gallinarum. instit. de rer. diuis. Tiraq.de nobilit.c.29.nu.34.*

EPITOME.

Desertio appellationis an fiat ipso iure, & possit committi executio non declarata desertione. Fatalia quando currant dum cognoscitur de aliquo incidenti. Causa deserta an declarari possit per Iudicem parte non petente, & an sufficiat petiti executionem, vt intelligatur petita declaratio desertionis. Petens pronunciari in negotio principali quando renunciet desertioni. Ratio vnica quamuis non specificata in quibus casibus habeatur pro expressa. Iudex à quo, an iudex ad quem debeat pronunciare causam desertam, & quis eorum exequatur sententiam de iure communi. Sententia super desertione quando prætermittatur cognoscendo de ea per saltum. Executio sententiæ an possit fieri deserta appellatione non citato appellante.

SVMMARIVM.

1 *Appellationis desertio est declaranda, quamuis fiat ipso iure. num.2.*

3 *Lapsus fatalium exigit causæ cognitionem circa impedimentum.*

4 *Fatalia an currant dum cognoscitur de attentatis, seu de aliquo emergenti.& n.5.& 6.*

7 *Desertio causæ quando possit declarari, quamuis non fuerit petita.*

8 *Iudex potest pronuntiare, non solum super petitis, sed super causa petendi.*

9 *Sententia an valeat declarans quem dominum, vel hæredem, quamuis non fuerit petitum se declarari talem.*

10 *Libellum sufficit præsumptiuè concludere etiam in criminalibus.n.21.*

12 *Minor repetendo rem venditam videtur petere restitutionem in integrum.*

13 *Testator mandans præstari legatum sine diminutione, censetur velle, quod non fiat inuentarium.*

14 *Petens pronunciari in negotio principali censetur renunciasse desertioni.*

15 *Iudex liquidando fructus censetur condemnasse ad restitutionem illorum, & pronuncians super restitutione hæreditatis tacitè videtur confirmasse sententiam prius latam super eadem restitutione, quamuis expressè non confirmauerit etiam ad effectum statuti de duabus conformibus.*

16 *Ratio vnica, quamuis non specificata, habetur pro expressa etiam in materia stricta, & correctoria.n.17.& 18.*

19 *Iudex ex officio potest declarare causam desertam etiam sine petitione.*

20 *Iudex quando suppleat, & deueniat ad sententiam, seu illam non proferat parte non petente.n.21.& 22.*

23 *Sententia est nulla si feratur non instante parte.*

24 *Iudex ad quem an pronunciat causam desertam, seu Iudex à quo, licèt fuerit inhibitum.& n.25.26.& 27.*

28 *Iudex appellationis an sit amplius Iudex lapsis fatalibus, & habeatur causa, ac si non esset appellatum.& n.29.*

30 *Perempta instantia Iudex potest confirmare, non infirmare sententiam.*

31 *Executio solet committi eidem Iudici, qui sententiam tulit.& n.32.*

33 *Inferior non se intromittit, nec respectu desertionis, nec alterius causa, vbi superior manum apposuit.*

34 *Executio sententiæ ad quem spectet de iure communi.n.36. 37.40.41.42.44.46.& 47.*

35 *Verba adiecta termino vniuersali quibuscunque aliis comprehendunt, non solum similia, sed maiora, & omnes causas, & Iudices, Arbitros, & Arbitratores.*

38 *Sententia super desertione est interloquutoria, sed habet vim diffinitiuæ, n.39.*

43 *Agitur ex sententia confirmante non confirmata.*

45 *Appellatio reducit appellantem in statu in quo erat causa tempore litis contestatæ.*

48 *Deserta appellatione deseritur etiam iurisdictio.*

49 *In confirmatione interloquutoriæ primus Iudex exequitur.*

50 *Sententia super desertione an prætermittatur, & ad quem Iudicem executio pertineat.*

51 *Iustificata desertione iurisdictio redit ad Iudicem à quo.*

52 *Deserta appellatione an sententia demandetur executioni non citato appellante, & an executio possit committi parti.n.53.*

54 *Sententia an possit exequi per alium Iudicem, quam per eum, qui illam tulit.& n.55.& 56.*

CAPVT XL.

INstabatur pro executione sententiæ in causa mihi proposita prætextu appellationis desertæ,
1 † quæ cum fiat ipso iure videbatur concedenda, licèt non fuerit pronunciatum super desertione, prout disponit statutũ productum. Quod etiam est de iure communi, vt euitetur circuitus, & remoueatur occasio appellandi *Alex.in l.præses vers. vnde est consilium, ff.de re iudi. Ang.in l.si contra maiorem. C.de appellation.& cons.130.visis omnibus dictis.in fi. Cot. in memorab. in verb. appellatione deserta. latè Surd.cons. 139.n.14.lib.1.*

Contrarium declaraui, quod immo requiratur sentẽtia super desertione. Nam solus cursus temporis illam non infert, cum possit constare de im-
2 pedimento, † cuius probatio tanquam consistens in facto reddit dubiam, & non claram desertionem *Bald.in l.eos.in princ. nu.5.col.2.vers.scias tamen.de appellat. Felin.in c.ex parte. il 2.col.6.vers.& nota duo. n. 10.de rescript.* Et sic appellans poterit excusari à desertione *Iaffred.decis.465.*

Secundò quia tempus prosequendi appellationem secundum formam statuti in actis producti est vtile, quo casu non datur executio, nisi prius pronuncietur super desertione. Tempus enim vtile requirit inquisitionem facti, & computum dierum non computandorum: Vnde lapsus fatalium non potest apparere ex dinumeratione na-
3 turali dierum, † sed exigit exteriorem cognitionem causæ, an interueniat impedimentum, nec ne *l.1.de diuers.& tempor.præscript.l.3.§.ad diem.de re milit. Ang.* in specie *in l.si expressim.de appell. Franc.in c.ex ratione.8.in fin.num.101.eodem titul. Bald.consi. 382.punctus super quo quæritur.lib.3.* vbi ex hoc infert temerariam dici executionem, si fieret antequam declaretur causa deserta, quia non constat,

ao iu-

an iurisdictio principalis sit deuoluta Iudici àquo.
Non obstat statutum; Nam quamuis disponat
causam intelligi desertam sine aliqua pronuncia-
tione, tamen requirit etiam fatalia esse lapsa, su-
per quo requiritur declaratoria, quod illa effluxe-
rint, cum multæ causæ possint allegari, ex quibus
4 iudicandum sit fatalia non expirasse, † vt propter
paupertatem partis prosequentis, subterfugia ad-
uersarij, impedimentum iudicis, *Doctor. in auth. si
tamen. C. de tempor. appell. & in clem. quamdiu de appell.
Franc. in cap. ex ratione. n. 14. cum seq. eod. tit.* Idem dum
cognoscitur de attentatis, vel de aliquo emer-
5 genti † *Lancellot. de attent. appell. pend. cap. 12. in præfat.
Vestr. in praxi li. 7. c. vlt. n. 19. Io. de Aym. cons. 6. n. 9.* Aut
ex similibus causis, quæ excusant à desertione, &
non currit instãtia, tam iuris, quàm statuti, quan-
6 do is, qui de illis opposuit, obtinuisset, † vel si
non obtinuit habuit saltem iustam credulitatem
opponendi *Alex. Fels. & alij allegati per Mand. form.
14. commiss. in verb. in primis & ante omnia. q. 3. per tot.*

Ex quibus pronunciari super desertione non
obstante, quod pars non petierit particulariter
declarari causam desertam, cum sufficiat petitam
7 fuisse executionem, † quæ cum veniat in conse-
quentiam, præsupponit petitionem anteceden-
tem *l. ad rem mobilem. de procurat.* Quod etiam pro-
cedit in materia stricta, prout est sententia *Aym.
cons. 174. n. 2.* Ratio quia non solum Iudex potest
8 pronunciare † super petitis, sed super causa pe-
tendi *Innoc. in c. cum ecclesia sutrina. in prin. num. 2. vers.
item nota quod non solum. de caus. poss. & propr. Cast. cons.
85. in causa mota per fer. iacobum. ad med. n. 2. vers. & ideo
iudex. lib. 2.* vbi ex hoc concludit valere senten-
tiam, quæ declarat quem esse dominum, vel hæ-
9 redem, † quamuis non fuerit expresse petitum se
talem declarari, cum sufficiat si dixerit aduersa-
rium condemnari ad restitutionem in petitione
hæreditatis, vel rei vendicationis, cum in conse-
quentiam videatur hoc petitum *Bar. in l. ex diuerso.
10 §. 1. in prin. nu. 2. de rei vend.* † Sufficit enim libellum
etiam præsumptiuè concludere *l. omnes. 17. § lucius.
ff. quæ in fraud. cred. Rom. cons. 105. viso themate proposito.
11 col. 1. in fi. vers. cæterum dici potest.* † vbi ampliat etiam
in criminalibus *Cin. in l. nec exemplum. C. de fals.* cum
declarationibus, de quibus latè *Felin. in c. vlt. col. 1.
& 2. de libel. oblation.*

Ideo etiam dicimus quod petens rem restitui,
ad cuius restitutionem obtinendam erat necessa-
rium contractum prius rescindi, satis videtur pe-
12 tiisse illius rescissionem, † prout in minore, qui
rem venditam repetendo, videtur petiisse restitu-
tionem in integrum *Felin.* qui multis similibus
comprobat *in c. 2. nu. 13. col. 7. in fin. vers. demum tene
mente. de libell. oblat.*

Hinc voluit *Aym. cons. 174. in prin. n. 2.* quod testa-
tor mandans præstari legatum sine diminutione
13 † in necessarium antecedens censetur velle, quòd
non fiat inuentarium, quia eo facto si vires hære-
ditariæ non suppetunt legatum sine diminutione
non præstaretur.

Idem est si quis petat pronunciari in negotio
principali, quia in necessarium antecedens cense-
14 tur renunciare desertioni † quæ aderat *Alex. & A-
ret. in l. 1. de acq. hered. Aym. cons. 266. col. 2. in princ. nu. 3.*
subdẽs hoc prodesse, vt illa sentẽtia valeat in vim
pacti, quod operabitur illa renunciatio, & cõsen-
sus, cum alias sit nulla huiusmodi sententia, quia
appellatione deserta nõ adest iurisdictio, quæ per
priuatum tribui non potest ob fauorem publi-
cum, cui partes non possunt renunciare *l. priuato-
rum. C. de iurisd. omn. iud. clem. si appellationem. de appel-
lat.* Declarando tamen vt valeat in vim pacti iuxta
tradita per *Socin. cons. 18. col. antepen. num. 39. versi. &
est aduertendum. Doctor. in c. examinata. de confir. vtil. vel
inutil. & in l. 2. C. commun. vtriusque iudic. Cur. Iun. cons.
60. casus in facto. num. 12. col. 7. in princ.*

Prout etiam videmus, quod quamuis non præ-
cesserit cõdemnatio ad restitutionem fructuum,
15 Tamen iudex illos liquidando, † & pro eisdem
decernendo mandatum, in necessarium antece-
dens condemnauit ad restitutionem *Aym. cons. 79.
n. 4. Rota per Card. Blanchet. Rom. liquidationis fructuum.
18. maij. 1587.* vbi etiam, quod Iudex, qui pronun-
ciauit possessionem hæreditatis restituendam, ta-
citè censetur confirmasse sententiam prius latam,
in qua fuit quis condemnatus ad restitutionem
hæreditatis, licèt in secunda non fuerit aliqua
mentio facta de priori sententia etiam ad effe-
ctum, vt esset locus statuto de duabus conformi-
bus *Rota. Rom. de comitibus. coram Sanctissimo. 25. Iunij
1576.*

Maximè, quia in casu de quo agimus ratio v-
nica fuit petendi executionem ob causam deser-
tam. Vnde quamuis non fuerit specificata habe-
16 tur pro expressa, † ex quo alia reddi non potest
*Abb. cons. 75. n. 7. col. 4. in prin. lib. 1. gl. in l. quamuis. 15. §.
curauit. in fin. C. de fideicommiss. Bald. in l. maximum vi-
tium. col. pen. num. 6. in fi. C. de liber. præterit. Castr. cons.
251. visa quadam securitate. ad med. versic. & contrarium
dico. lib. 1.* Quod procedit etiam in materia stricta,
17 † prout in statutis, & similibus dispositionibus
*Dec. cons. 15. col. 2. in fi. Rom. cons. 100. in præsenti causa.
in princ. vers. primo considerando. Alex cons. 48. super ex-
tractione. col. 2. in fi. num. 4. versic. & nonnulla alia. lib. 2.
Imol. in l. fin. de hæred. instit. versic. item etiam aduerte.
18 numero 11. col. 4. in princ.* † Et in correctoriis *Surd. de-
cis. 173. num. 13.*

Præterea non opus erat petitione desertionis;
19 Nam Iudex ex officio potest, & debet, † quam-
uis non fuerit petitum, pronunciare causam de-
sertam *Franc. in c. ex ratione. col. 25. vers. quia ad secun-
dum. de appellat. num. 68. Grauat. ad Vestr. c. vltim. lib. 8.
numero 32.* vbi dicit memoriæ mandandum, vt sit
litium finis ob publicam vtilitatem, cuius fauore
Iudex supplet in facto *Bald. in l. vnic. C. vt quæ desunt
aduocat. num. 7. versic. tertia est conclusio. per tex. in l. fi-
liusfamilias. §. veteran. de procurat. l. quos prohibet. de po-
stulan. Rip. in l. 4. §. hoc iudicium. num. 16 de damn. infect.
Asin. de execut. §. 3. num. 1. c. 16. cum seq.* vbi latissimè
20 multos casus comprehendit, † in quibus iudex
parte non opponente supplet. Cum etiam vt sit
finis litium Iudex videns instantiam perituram
21 possit deuenire ad sententiam, † quamuis non
petatur *Bar. in l. seius & augerius. ad leg. Falcid. Soccin.
77. super prædicta difficultate. col. 2. num. 3. versic. igitur in
casu nostro. lib. 3. Asin. d. §. 3. c. 161.* Prout etiam si videt
causam peremptam non debet sententiam pro-
22 ferre, † licèt pars de desertione non opponat
*Bart. in l. properandum. in prin. C. de iudic. Alexand. cons.
39. vertitur. in princ. lib. 5.* Quamuis alias sententia
23 non possit ferri nisi petatur, † cum esset nulla
ipso iure *Rip. in dict. §. hoc iudicium. numero. 75. Ias.
in l. properandum. §. & si quidem. nu. 5. versi. secundo infer-
tur. C. de iudic. Cæsar. de Graf. decis. 9. num. 4. de caus. poss.
& propriet.*

Minus obstat non esse pronunciandum per Iu-

24 dicem ad quem causam esse desertam, † cum hoc
specter Iudici à quo, licèt fuerit inhibitum quasi
effectus appellationis expirauerit fatalibus ela-
psis Bero.q.120.per tot. Marzar.cons.17.n.37.Prepos in
c.vt debitum n 9. de appell.Mandos.de inhibit.q.36. cum a-
lus per Surd.decis.175.n.4.& cons.139.n.10.versi.& ad-
25 eo verum est, † quasi illa inhibitio expiret, & habea-
tur, ac si non esset appellatum Alexand.cons.114. in
princip.lib.5.per l.2.in fi.C.de tempor.appellat.

Quia verior est opinio, quod quãdo fuit aditus
Iudex ad quem, & coram eo appellatio est intro-
ducta, prout in casu de quo agimus, tunc ad eum
spectet super desertione pronunciare, secus au-
26 tem si non fuit aditus, † quia cum nulla facta fue-
rit instantia coram eo, non potest hoc facere,
cum requiratur petitio, ita distinguit Ang.in l.eos.
in fi.princ.vers.tu tene.C.de appellat. vbi quod secun-
dum huiusmodi distinctionem est intelligenda
opinio gl.ibi.in verb.vel inuitam, & Bar.ibid.in princip.
col.fi.n.8.vers.quæro quid si tempore.& sequitur Felin.in
c.ex parte.il 2.col.5.in princip.vers.declara primo.num.10.
de rescr.Cast.in l.si præses.6.in fi.C.quomod.& quand.iud.
Et ita esse tenendum dicit Alex.cons.104.in princ.li.
5.versic.& istam opinionem. Grauat.ad Vestr.c.vlt.lib.8.
num.29. Afflict.rubr.45.de appell.num.14.ad med.super
constit.regni.vbi etiam citat Butr.in cap.suam.de ordin.
27 cognit. † Etenim Inhibitio ligauit manus Iudicis
à quo cap.non solum.de appellat. Et quia licèt rema-
neat firma prima sententia elapso tempore pro-
sequendi appellationem, ac si nunquam fuisset
28 appellatum, † Ita vt iudex appellationis non sit
amplius Iudex, & sententia esset nulla, tanquam
lata à non suo Iudice c.at si clerici.de re iudic.l.2.in fin.
C.de tempor.appell.tot.tit.C.si à non compet.iud. Tamen
hoc procedit quo ad negocium principale, non
quo ad huiusmodi articulum desertionis, cuius
29 officium durat † etiam perempta instantia, ita vt
possit super ea iudicare, & etiam condemnare in
expensis l.2.C.vt infra cert.temp.Bart.in l.properandum.
§.illo.C.de iudic.& in l.eos.in princ.col.fi.de appellat.n.8.
Prout etiam posset confirmare sententiam si vo-
30 luerit, † licèt non infirmare Felin.in c.ex parte.il se-
cundo.num.10.col.6.in fin.de rescript.vers.tamen colle-
ctor, & summator: Quamuis ad istud cogi non pos-
sit Rota Genuens.per Carthar.decis.130.in fi.n.37. Et de
huiusmodi stilo testatur Vitalin.in clement.si appella-
tionem.de appell. & ita passim seruari dicit Mohed.de-
cis.293. Robuster. Seguntin.canonicatus, & prabenda.11.
Octobris.1563. Grasi.Pampilonen.augmenti seruitij.28.
maij 1574.

Ideo videmus, quod licet per signaturam soleat
regulariter committi executio eidem iudici, qui
31 sententiam tulit † iuxta l.si contra maiorem.C.de ap-
pellat. quem stilum dicit esse conformem stilo cu-
riarum Saxoniæ Coler.de process.executiu.c.1.p.2.nu.
115.& 117.versi.ac quidquid.etiam si ab illa sententia
appellatum fuisset, Tamen secus est quando cau-
sa appellationis reperitur commissa alteri Iudici,
32 † quia tunc illi committeretur. Quoniam iurisdi-
ctio ad eum est semel deuoluta per commissio-
nem appellationis. Vnde quamuis prætendatur
desertio, per quam iurisdictio ad primum iudicẽ
reuertitur l.eos.C.de appellat. Nihilominus articulus
desertionis est dubius, ob quam dubitationem
remanet iudex, & cognoscit de desertione, & an
sua sit iurisdictio c.à nobis.de appell. Bal.cons.386.pun-
ctus super quo quæritur.lib.3.Vest.in prax.lib.8.c.vlt.num.
9.vers.& si appellatione.

Idem si Superior semel manum apposuit ad
33 causam committendo, † vel aliter cognoscendo,
tunc enim non potest inferior se aliquo modo
intromittere, nec respectu desertionis, nec alte-
rius causæ Bald.in l.si vt proponis.4.num.12.C.quomod.
& quand.iud.col.2.in fi.vers.quæro papa delegauit.Archid.
Vant.& alij per Surd.decis.175.n.5.

Quo ad secundum ad quem pertineat executio
sententiæ, Dixi spectare iudici ad quem, siue simus
34 in diffinitiua, siue interlocutoria, † siue concedа-
tur executio propter desertionem, vel propter a-
liam causam, siue sentẽtia fuerit lata per eundem
iudicem, vel per quoscunque alios iudices, vt dis-
ponitur in statuto, quod cum loquatur per verba
generalia, & adiecta termino vniuersali quibus-
cunque aliis, non similia tantum designauit, sed
35 diuersa etiam maiora expressis †, vnde compre-
hendet, non solum iudices, sed arbitros, arbitra-
tores, & causas spirituales, criminales, & maiores
Alex.cons.30.ponderato.num.14.vers.sed in dicta conclu-
sione.li.5.Mandos.reg.27.q.5.n.5.vers.sexto ponderando.

De iure autem communi, quo ad executionem
sententiæ cum de hoc quæreretur, Dixi esse aliud
statuendum distinguendo quatuor casus. Primò
36 quando sententia confirmatur tempore, † vt quia
infra legitima tempora non appelletur, vel quis
non prosequatur emissam appellationem, tunc
exequitur idem iudex, qui sententiam promul-
gauit Bart.in l.præcipimus.§.officiis.C.de appell. Franc.in
c.ex ratione.col.antepen vers.sexto quæritur.eod.tit. Aug.
cons.130.visis omnibus dictis aliis.in fi. Cephal.cons.185.n.
46 lib.3. Anchar.q.68.p.1.n.3.Guid.Pap.q.436.n.24.

Amplia tàm in prima, quàm in secunda instan-
37 tia, & etiam si iudex ad quem pronunciasset † cau-
sam non prosequutæ appellationis desertam Ge-
min.in c.romana.§.fi.post med.vers.si vero iudex appella-
tionis.de appellat.in 6.Vestr.in praxi.cap.vlt.lib.8.num.9.
versi.& ista procedunt. Etenim sententia super deser-
tione est interlocutoria, ex qua nulla oritur a-
38 ctio, † vel obligatio ad dandum, vel faciendum,
cum sit mera declaratio lapsi temporis gl.in c.cum
dilectus.circa fin.de elect. Bald.in l.eos.col.3.C.de appellat.
& in auth.si quis litigantium.ad fi.vers.secundo quia pro-
nunciatio.C.de episc.aud.Bart.in l.à diuo pio.circa fi.de re
39 iudic. † Quamuis alio respectu habeat vim diffini-
tiuæ, & ab ea appelletur Aym.cons.181.num.2.Baner.
sing.67.in verb.deserta appellatione. vbi quod habet
vim diffinitiuæ quo ad litem decidendam, sed in-
terlocutoriæ quo ad executionem faciendam,
quia propter eam non pertinet executio ad iudi-
cem appellationis Bal.in l.si præses.in princ.C quomod.
& quand.iud.

Idem est si iudex ad quem decreuit appellatio-
nem nullam frustratoriam, & inualidam, vel ob
omissam aliquam solemnitatem tacitè primam
40 confirmat, quia tunc primus exequitur, † nam
ex prima agitur Abb.in c.cum ecclesia.de appell. Mising.
cent.5.obseruat.94.n.3.

Secundò, quando sententia confirmatur non
tempore, sed expresso partium consensu, si vide-
41 licet † litigatores recesserint ab appellatione,
tunc executio competit vtrique iudici secundum
opinionem Bart.in l.præcipimus.§.officiis.sub nu.2.C.de
appellat. Vel exequitur iudex appellationis Vestr.d.
c.vlt.lib.8.n.9.per tex.in l.legale pactum.§.qui prouocauit.
de pact. & hàc communem opinionem dicit Franc.
in c.romana.§.cum autem.nu.2.de appell.in 6. latè Coler.
de process.executiu.c.1.p.2.n.111.

Digitized by Google

Tertiò si non tempore, neq; partium consen-
42 su, sed alia confirmatoria † iudicis appellationis
confirmetur sententia, tunc exequutio pertine-
43 bit ad eum † qui confirmauit. Quoniam agitur ex
sententia confirmante, non cõfirmata, qui enim
potest substantialiter confirmare, & infirmare,
videtur principaliter disponere, adeò quod actus
deriuatur à solo confirmante *l. legitima, ad pact. l. si quis pro re. ad Trebell. Bald. in l. eos, in princ. col. 2. in fi. C. de appell.* Præterea istæ sententiæ reputantur vna, er-
44 go executio pertinet ad vnum Judicem, † Vn-
de ad maiorem *l. 1. de quib. reb. ad eund. iud. eat. Bald. in d. l. eos, C. de appellat.* Præsertim quia effectus primæ
sententiæ erat extinctus cum appellatio reducat
45 appellantem ad eum statum, † qui reperiebatur
tempore litis contestatæ in causa principali *l. 1. in fin. ad Senatusconsf. Turpil. Alex. in l. 1. in princ. de re iudic. Castrens. in l. furti, 6. in princ. in gloss. prima, num. 6. de his qui not. infam.* Vode quamuis confirmetur prima
sententia, non tamen reuiuiscit effectus illius
iam extinctus & sic executio spectabit oon ad
eum, sed ad confirmaorem *Bald. in l. tale pactum, §. qui pronocauit, in 1. lect. nu. 4. & 5. de pact.* Et ista est ve-
46 rior opinio † quidquid alij contrarium sentiant
gloss. vlt. in l. chirographis, 58. de administr. & pericul. tut. Ang. in l. cum specialis, num. 4. C. de iudic. Bald. in l. eos, in princ. col. 2. in fin. num. 7. vers. ex his apparet. ibi, est & alia ratio, C. de appellat. Doctor. in l. à diuo pio, §. 1. de re iudic. & in c. pastoralis, §. 1. de offic. deleg. Misinger. obseruat. 94. cent. 5. Afin. qui de commun. in praxi. §. 31. c. 7. Cenal. quest. 617. in princ. Diaz. reg. 676.

Prædicta tamen declarantur non procedere
quando prima sententia confirmaretur à iudice
appellationis propter lapsum fatalium, nam hoc
47 casu † quamuis expresse confirmaret non spe-
ctaret ad eum executio. Ista enim confirmatio
non erat necessaria, cum iam esset prima senteo-
tia confirmata à iudice; Vnde tanquam super-
flua non deuoluit ad illam executionem, quæ
tunc ad eum deuolueretur, quando cognosceret
48 de iustitia senteotiæ, noo desertioois, † nam si est
deserta appellatio, ergo etiam iurisdictio *Bald. in specie in l. pen. in fi. C. quor. appell. vers. pone index. Franc. in c. ex ratione, col. pen. in princ. vers. sed dubitatur, nu. 97. de appell. Zas. in l. à diuo pio, §. sententiam, de re iudic.*

Quartò, quando somus in cõfirmatione inter-
49 locutoriæ, tunc primus iudex exequetur. † Nam
eius officium nondum erat finitum, Ideo ad eum
est recurrendum *c. in ecclesia, de appell. Misinger. obseru. 94. cent. 5.* & secundum huiusmodi distinctionem
præfati Doctores dicunt seruandum esse in simi-
libus executionibus concedendis.

Quamuis ex stilo Romanæ curiæ sententia su-
per desertione soleat prætermitti, & de ea per sal-
50 rum cognoscitur, † & ratione istius cognitionis
Judex ad quẽ remanet Judex, cui signatura com-
mittit articulũ executionis seruatis quatuor ter-
minis in similibus seruari solitis, videlicet quod
instans pro executione citet ad docendum de ap-
pellatione, ac eius legitima prosecutione primo
pro prima, secundo pro secũda, tertio pro tertia,
& quarto pro quarta dilationibus, vel præfixo
eorum loco aliquo breui, & peremptorio termi-
no; si autem causa appellationis esset alteri com-
missa, & expediret parti petere executionem co-
ram Judice à quo; tunc datur commissio directa
Judici ad quem, vt seruatis dictis termiois, seu v-
nico eorum loco moderetur inhibitionem si ex-
tàt, & causam remittat Judici à quo; Et hoc est
51 conforme dispositioni † iuris communis, secun-
dum quod verificata desertione iurisdictio re-
uertitur ad Judicem à qoo *l. eos, C. de appell. Vestr. qui testatur ita seruari in praxi. c. vlt. lib. 8. nu. 9. vers. sed hodiè antiquato, in fin.* Et si Judex est mutatus tempore
quo appellatio declaratur legitima, vel aliter es-
set reoiota suspicio à cessante ratione, causa de-
beret ad eum remitti *Dec. in c. vt debitus, not. 8. de appellat.*

An autem quando lapso termino est deserta
appellatio possit demaodari sententia executio-
52 ni non citato amplius appellante † dicam infra in
cap. particulari, & quod non requiratur citatio si
fiat executio, super qua est iudicatum *est decis. Cassad. 6. de caus. possess. & propriet. nu. 2. post Bart. in l. à diuo pio, §. in venditione, de re iudic.* Et quaodo possit com-
53 mitti executio parti habenti rem iudicatam, † vt
propria auctoritate ingrediatur possessionem.
Cassad. ibid. post Bart. in l. iuste possidet, de acquir. poss.

Vltimo sententia regulariter oon potest exe-
qui per alium iudicem, quam per eum, qui illam
tulit nisi alius sit requisitus ab eo, qui sententia-
54 uit, quamuis sit idem tribunal, † quia nihilomi-
nus vnus iudex non exequitur sententiam alte-
rius, nisi sit succedaneus *Bart. in l. à diuo pio, §. 1. de re iudic. Surd. consf. 204. num. 1.*

Intellige tamen prædicta procedere, quando
executio petitur per officium iudicis, secus per a-
55 ctionem in factum, aut rei iudicatæ, † tunc enim
quilibet iudex exequitur. Ratio, quia actiones
possunt vbique moueri, officium autem iudicis
venit in consequentiam condemnationis, vndè
56 debet ab eodem exequi, † & officium iudicis da-
tur ex æquitate, quæ cessat in alio iudice. Actio
autem est ius peteodi, quod sibi debetur, ideo
coram quocunque potest intentari; officium ve-
rò iudicis est ius faciendi, quód illi videbitur;
Quare sine literis illius non potest expediri *Felin. in c. postulasti, 14. col. penult. ad med. vers. secunda conclusio, num. 11. de foro compet. Surd. consf. 204. nu. 8. lib. 2.*

EPITOME.

Appellatio admittitur stante notoria iniustitia ad vtrumque effectum etiam in casibus in quibus alias prohiberetur. Mandatum seu commissio, vt aliquid fiat statim, confestim, mox, vel per similes dictiones an censeatur excludere appellationem. Clausula appellatione remota, & si quid exequendum exequatur quid operetur. Iuramentum ad probandum damnum vigore statuti an sit vera probatio, ita vt noo admittat probationem in contrarium, & an interim, donec probetur, sit facienda executio.

SVMMARIVM.

1 *Tempus perfectum requirit consummationem actus; licet improprie contineat etiam futurum. num. 4.*
2 *Prohibitio de certo tempore non debet intelligi de alio.*
3 *Concessum ad tempus post illud dicitur prohibitum.*
5 *Forma commissionis est seruanda. alias actus est nullus. & num. 6.*
7 *Appellatio permittitur stante notoria iniustitia etiam in casibus in quibus prohiberetur. & ad vtrumque effectum. num. 31.*
8 *Iudicium non dicitur exequutiuum quando pars est vocanda.*

Digitized by Google

9 *Dictio statim an nullam admittat moram, & excludat appellationem num.10.11.& 12.*

13 *Si statim parendum sit litteris executiuis, intelligitur cum aliquo temperamento. Idem in dictione mox, confestim, & similibus. num.14. & ad quod tempus extendantur. num.15.& 16.*

17 *Clausula appellatione remota nihil operatur, vbi constat de grauamine, & quando ponitur sine causa cognitione. num. 18. & non excusat ab attentatis si est posita in parte executiua. num.19.*

20 *Clausula sine praeiudicio executionis, & si quid exequendum exequatur, quando praeseruet iurisdictionem Iudicis à quo. num.21.& 22.*

23 *Statutum vt stetur iuramento damnum passi dicitur includere veram probationem, etiam quo ad causam incidentem. Intellige vt num.25.26.29.& 30.*

27 *Iuramentum sufficit ad probandum oblata in odium spoliatoris, non excluditur tamen probatio in contrarium. num.28.*

CAPVT XLI.

DVplicatio pœnarum, de qua agebatur in
causa mihi commissa occasione damni dati
secundum tenorem literarum Illustrissimi Ca-
merarij non comprehendit terras, & vineas, de
quibus in decreto D. iudicis à quo: Nam cum li-
teræ loquantur de terris seminandis, non pote-
1 rat declarari de seminatis, † quod est tempus prę-
teriti perfecti requirens cõsummationem actus.
Bart. l. hoc articulo, num. 2. de hered. instit. Marsil. consil. 105. num. 26. Bald. in l. fin. num. 14. C. de sent. quae sin. cert. quant. profer. Cassan. super consuetud. Burgund. rubr. 1. des iustices, §. 5. num. 123. ante med. fol. 216. Et cum facta
2 fuerit in literis prohibitio de certo tempore †
non debet intelligi de alio *l. fin. C. de legat. Dec. cons. 597. num. 4.* Prout è contra concessum ad tempus
3 post illud prohibetur † *l. in tempus, de hered. instit. Dec. cons. 386. num. 3.* Ita vt limitatio temporis con-
tineat expressam abnegationem eius, quod ad
tempus fuit concessum *Bald. in l. edita, col. 13. vers. sed hoc quaeritur nunquid sufficiat, C. de eden. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gloss. 2. nu. 47. Surd. cons. 88. nu. 7. & de alim. tit. 5. q. 3. nu. 10.* Maximè cum simus in pœnalibus,
4 in quibus fit restrictio. Licèt impropriè † quan-
doque etiam futurum verificetur in præsenti, &
præterito *l. verbum erit, de verb. sign. Felin. in c. ad haec, de rescript. Mandos. reg. 26. n. 3. ante q. 1.* Vnde per dictum
Judicem tanquam executorem debebat seruari
5 forma commissionis sibi datæ † *cap. cum dilecta, nu. 22. vbi gloss. in verb. iuris, de rescript. l. iudicium soluitur, de iudic. Paris. cons. 120. num. 16. lib. 4. Felin. in c. cum olim, col. fin. vers. limita nisi commissarius, de offic. deleg.* Quare
dixi esse locum validitati appellationis, quia non
6 seruata forma per Judicem exequutorem, † actus
est ipso iure nullus *Roland. cons. 65. num. 22. lib. 2. Felin. in c. fin. num. 33. de praesumpt. & in c. dilecta, num. 13. de rescript. Put. decis. 34. lib. 3.*

Et licitum est appellare etiam in casibus, in
quibus erat prohibitum, stante nullitate euiden-
7 ti, † & notoria iniustitia, tàm quoad effectum de-
uolutiuum, quàm suspensiuum *Alexand. cons. 77. in causa, & lite vertenti, col. penult. & vlt. lib. 2. Natt. consil. 51. num. 21. Menoch. de adipisc. possess. remed. 4. num. 850. vers. declaratur secundo. Lancellott. de attent. 2. p. cap. 4. in praefat. num. 477.*

Eo maximè, quia in dictis literis debebat pars
vocari, quo casu iudicium executionis non est e-
8 xecutiuum, † sed ordinarium, & appellatio ope-
ratur vtrumq; effectum deuolutiuum, & suspen-
siuum *Rot. decis. 32. de rescript. in antiq. alias 30. eod. tit. in nou. Gomes. in c. statutum, nu. 77. eod. tit. in 6. Caputaq. decis. 184. nu. 4. p. 2. Felin. in c. exhibita, nu. 4. de iudic.*

Non obstat quod in eisdem litteris manda-
tum fuerit statim procedi ad obseruationem
contentorum in eis, per quæ verba videtur ex-
9 clusa appellatio, † cum ad illam denegandam
sufficiant verba æquipollentia, quæ operantur
eundem effectum; ac si diceretur appellatione
remota: Vt dicimus de verbis denegetur audien-
tia, remoueatur contradictio, vel quod sententia
mandetur executioni, & similibus *Ias. consil. 187. col. 6. vers. similiter & e contra. lib. 2. Lancell. de attent. p. 2. c. 12. limit. 53. nu. 51. tom. 5. fol. 384. & limit. 8. nu. 4.* Et
est ratio, quia verbũ, statim, nullam dilationem
10 admittit, & intelligitur † sine temporis interual-
lo *Socin. cons. 66. circa primam quaestionem, col. penul. nu. 17. lib. 1. cum alijs per Add. ad Matthesil. sing. 111. in fin. nu. 17. Rom. sing. 310.* Ita vt huiusmodi verba impor-
tent summariam cognitionem absque ordine iu-
diciario, & non requirant sententiam *Matth. Coler. de process. execut. c. 2. p. 3. num. 18.*

Quia verius est, quod dicta verba statim non
excludant appellationem, cum possint intelligi
11 statim, † quod de iure fieri potest, vel post decem
dies concessos ad appellandum, si non fuerit ap-
pellatum *l. promissor, de constit. pecun. Rot. decis. 2. de te-*
12 *stam. in antiq.* Et ita in specie † quod per huiusmo-
di verba statim, confestim, mox, illicò, & similia
non prohibeatur appellatio concludit *Gonzal. de alternat. in adnotat. nullitat. & attentat. in caus. benefic. num. 117. gloss. 9. §. 1.* Quia istæ dictiones sunt in-
telligendæ cum temperamento ratione subiectæ
materiæ *l. fin. Cod. de iudic. Tiraquell. in l. si vnquam, in verb. reuertatur, num. 109. cum seq. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 9. num. 4. Rot. diuers. decis. 476. num. 8. par. 1. latè Matth. Coler. de processib. executiu. cap. 6. p. 3. num. 2. vsque ad num. 9.*

Ideo videmus quod quamuis statim paren-
dum sit literis executorialibus, Tamen hoc ciui-
13 liter, † & cum aliquo temperamento accipi de-
bet *l. quod dicimus, de solut. Doctor. in c. quod ad consultationem, de re iud. Mandos. sur. 20. commis. q. 8. in verb. executoriales.* Et de dictione subitò, mox, inconti-
14 nenti, † confestim, quamprimum, & similibus
multa *Surd. cons. 550. n. 5. cum seq. lib. 4.* vbi quod re-
cipiunt interpretationem secundum subiectam
materiam, tàm de longiore, quàm breuiore tem-
pore. Ita vt etiam aliquando significent spatium
15 vnius mensis; † Maximè si ageretur de pœna, &
vbi actus est iam gestus, tunc enim etiam verba
quæ non recipiunt interuallum, debent inter-
pretari cum aliqua temporis intermissione, vt a-
16 ctus sustineatur, † & euitetur pœna *l. ratum, de solut.* vbi dominus quamuis teneatur habere ratum
factum procuratoris, mox cum primum factus
est certior, tamen intelligitur cum aliquo tem-
poris spatio, neque minimo, neq; maximo, cum
agitur de illum excludendo *l. quo cum, §. 1. rem rat. hab. Cuman. in l. de pupillo, §. si quis forte. vbi Ias. in princ. de nou. oper. nunc.*

Et quatenus dicta verba exclude rẽt appellatio-
nem, tamen stante excessu nõ seruatæ formæ erit
illa admittenda, vt supra dictum est *Ossasc. decis. 25. nu. 13. Natt. cons. 172. n. 4. lib. 1.* Cum prę sertim etiam
17 clausula appellatione † remota nihil operetur, si
constat de grauamine *Dec. cons. 49. in fin. nu. 3. Rum. consil.*

Digitized by Google

conf.82.n.1.lib.5.Put.decis.414.nu.2.lib.4. Prout neq;
18 attenditur † quando est apposita nulla præuia
causæ cognitione,cum debeat intelligi solum de
friuola,non legitima appellatione *gloss.in c.vt de-*
bitus honor.de appell.Lancellot.de attent.2.p.c.12.limi.
8.n.43.Gonzal.d.glos.9.n.244. contra null. & attent.
Prout etiam huiusmodi clausula quando est ap-
19 posita in parte executiua actus† nõ tolleret sub-
reptionem,nec augeret actum: Ideo non excusa-
ret ab attentatis si aliquid fiat pendente appella-
tione, & termino ad appellandum *Put. decis.177.*
n.2.lib.1.Caput aq.decis.83 n.3.lib.1.

Quibus stantibus mandaui reuocari omnia
facta,tam ante inhibitionem,quàm post.cum es-
set locus appellationi per supradicta.Neq.obsta-
20 bat quod inhibitio fuerit concessa † sine præiu-
dicio executionis, quia fuit additum faciendæ
coram iudice appellationis , tunc enim aufertur
potestas exequendi iudici à quo, & transfertur
ad iudicem ad quem *Rot.diuers.decis.477. n.3.lib.3.*
21 *p.4.* † vbi de simili clausula si quid exequendum
exequatur per iudicem appellationis:Aliud esset
si simpliciter diceretur sine præiudicio executio-
nis,tunc enim præseruatur iurisdictio iudicis à
quo,ita vt possit procedere ad vlteriorem execu-
22 tionem,nec impediatur† per aliquam inhibitio-
nem *Ces.de Graff.decis.3.n.4.de sent.& re iudic.Mar-*
ches.de commis.appel.2.p.c.5.n.19.

Adde quia in casu de quo agebatur pars obtu-
lit probare contrarium eius, quod fuit iuratum
per illum , qui passus est damnum, ad quod erat
admittendus.Nam quamuis per statutum dispo-
natur,vt de damno illato stetur iuramento dam-
num passi, vel assertioni iuratæ custodis damnũ
23 datorum,† quo casu ista assertio est vera proba-
tio,adeò vt per eam possit quis condemnari, ac si
per testes probatum fuisset *Dec. in rubr.de probat.*
col.14.in fi.& col.15.n.11.Aret.in c.2. eo.tit. Ita vt et-
iam incidenter quidquid tangit illam causam
24 quocunque modo possit † per iuramentum pro-
bari *Bar.in l.solent.de alim.& cibar.leg.in fi.n.16. per*
tex.in l.cum hi. ff. de transact. quasi quæstio inci-
dens assumat naturam causæ principalis *Anchar.*
in clem.dispendiosam.n.7.de iudic.

Tamen ista probatio non est talis,vt non admit-
tat probationem in contrarium,cum nõ sit iuris,
25 & de iure , † nam intelligitur nisi efficacioribus
probationibus appareat de contrario: Quod e-
tiam procedit licèt statutum disponeret,vt illud
iuramentum damnum passi habeatur pro plena
26 probatione .† vel plenaria fide , aut probatione,
non enim per hoc est reiicienda probatio cõtra-
ria,quæ potius est amplianda, quàm restringẽda
Aret.in l.si duo.col.2.de acquir.hared.Dec.in ca.cogno-
scente.in 2.lect.in fin de constitut. Tiraq. de retract.li-
gnag.§.4.glos.1 n.18.Cenal.q.7.num.9.post Vins in sua
commun. opin.in verb. iuramentum iudiciale. Surd.
cons.181 n.3.lib.2. Masq conclus.471.n.34.

Quare etiam dicimus,quod quamuis in odium
violentiæ sufficiat probatio ablatorum per so-
27 lum† iuramentum damnum passi *c.si.de his qua vi*
vel met.caus.l.si quando.C.vnde vi. Tamen senten-
tia lata prætextu illius iuramenti reuocatur per
28 instrumenta de nouo reperta , † & sic admittit
probationem in contrarium *Rip.in l.admonendi.n.*
*69.de iur.iur.col.13.ad med.*cum aliis *per Cenal. qui*
de commun. q.97.n.1.

Ratio est,quia cum statutum dicat,quod iura-
mentum debet haberi pro plenaria probatione,
satis operatur,quod reddit integrũ iusiurandum
29 ad faciendam probationem, † cum aliàs illud
non sit plena probatio *c.vlt.quod met.caus.* Vnde
non debet vlterius operari,vt excludat probatio-
nem legitimam in contrarium *arg. l.si quando. C.*
*de inoff.testam.Tiraq.*in specie *de retr. lignager.§.4.*
nu.20.post Dec. in d.c.cognoscentes.& in c.proposuisti.
col.2.vers.secundo videtur.de probat.

Nec facit , quod prius esset exequenda ista de-
claratio damnorum, & expensarum non admissa
probatione in contrarium , quæ nõ impedit exe-
30 cutionem, quando † per statutum defertur hu-
iusmodi iuramentum in odium alterius ad fauo-
rem damnum passi , facta enim executione audi-
tur reus in sua probatione , per quam reducitur
æstimatio iuxta illud , quod probatum fuit arbi-
trio boni viri,prout ita seruari dicit *Cenal.q.7.nu.*
*12.*Quia ex supradictis constat non fuisse per exe-
cutorem seruatam formam sibi datam; vnde lici-
ta fuit appellatio, & rectè retardata etiam in ca-
31 sibus , in quibus† esset prohibitum illam retar-
dare *Abb.cons.44.col.1.in fi.nu 4.lib.1. Dec. cons.49.in*
fi.Contard.in l.vnic. limit.9. C. si de moment. possess.
post Bald.ibid.col.2. versic. deinde quaro. Idem Bald.
cons.141.pramissis verbis.n.1.& 7.lib.1.Ludouic.decis.
perus.39.n.9.Menoch.de adipisc.remed.4.n.850.

EPITOME.

Sententiæ quando iudicentur conformes si in tertia addatur nouum grauamen super interesse quanti plurimi.Et quæ requirantur,vt huiusmodi interesse sit debitum. Et an dicatur vnum & idem cum obligatione eius,quod debetur, ita vt subrogandum sit loco alterius. Et an possit dici quæstio emergens,& dependens cum causa principali. In alternatiua locorum electio an pertineat ad debitorem , seu creditorem. Æstimatio frumenti quando duret post triennium. Vt sit executioni trium conformium qualis debeat esse conformitas;& an requiratur in omnibus; & sufficiat non esse continuatam.

SVMMARIVM.

1 *Executio trium conformium conceditur in qualibet causa,& nu.2. & quid si secunda sententia discordet à prima. nu.3. Aut si ex dispositione statuti dua sententia faciunt conformitatem.num.4.& in aliis casibus de quibus num.5.6.7.& 8.*

9 *Sententia tres respectu crediti non dicuntur conformes si in vna illarum addatur interesse quanti plurimi, prout si contineant diuersum diem solutionis n.11. Intellige vt n.12.*

10 *Dispositio noua dicitur,vbi aliquid additur,seu diminuitur.*

13 *Quæstio de interesse quanti plurimi dicitur separata à debito principali . neque est emergens , vel incidens, & quando dicatur talis. nu.14.*

15 *Interesse subrogatur loco principalis, & reputatur vnum;& idem cum obligatione.*

16 *Soluens interesse dicitur obseruare promissionem.*

17 *Iudicatum vnum pro alio non est dicendum si sententia feratur super interesse.*

18 *Testes etiam non interrogati debent reddere rationem dicti sui in causa interesse.*

19 *Dies,& locus solutionis exprimendus , vt debeatur interesse quanti plurimi.*

20 *Interesse quanti plurimi , vt sit debitum est probandum,quod creditor venerit cum sacco paratus.*

21 *Mandatum debet esse legitimum ad constituendum in mora, neque sufficiet coniunctio sanguinis n. 22.*

23 *Interesse non potest peti si debitum non sit liquidum. & num. 26. & an saltem parr liquida sit soluenda. num. 27.*

24 *Iusta causa litigandi excusat debitorem etiam depositarium à mora, & interesse rei, quamuis illa non esset peritura apud actorem.*

25 *Mora non dicitur in eo, qui potest se tueri aliqua exceptione, quo minus soluat.*

28 *Oblatio cum fideiussore quando excuset ab interesse.*

29 *Officium iudicis expirat lata sententia, secus in interesse quod poterit declarari in executione, & nu. 30.*

31 *Probandum est pretium commune, vt debeatur interesse.*

32 *Debitor non tenetur de interesse alterius loci, sed illius, in quo destinatur solutio.*

33 *Tutor non debet mittere merces, seu frumentum ad alium locum, quamuis ibi carius vendantur.*

34 *Forensis iuuatur consuetudine loci in rebus emendis.*

35 *Post interpellationem debitor est expectandus.*

36 *Creditor non debet venire cum sacco paratus, & debet statui terminus debitori arbitrio iudicis.*

37 *Scientia sola debiti non sufficit, vt quis teneatur ad interesse, etiam in minore. n. 38.*

39 *Locus vbi mora committitur est inspiciendus quo ad interesse, & n. 40.*

41 *Forensis ligatur statutis in his quæ oriuntur ex postfacto post contractum, scilicet ob moram, & negligentiam.*

42 *Integrum debitum est petendum, vt debeatur interesse.*

43 *Mora an incurratur quando creditor non esset in loco destinata solutionis.*

44 *In alternatiua debitor eligit, secus in alternatiua locorum. Ampliа vt n. 45. & 46.*

47 *Interesse quanti plurimi non est faciliter concedendum, & quæ requirantur, vt illi locus sit. n. 48.*

49 *In frumento post triennium an duret æstimatio plurimi & n. 50. & 51.*

CAPVT XLII.

PEtebatur in casu mihi proposito executio
trium conformium, quæ prima facie videbe-
1 tur concedenda, † iuxta *clem. 1. de re iudic.* cuius
dispositio procedit in causa prophana, ecclesia-
stica, spirituali, quasi spirituali, criminali, vel mix-
ta, tàm in petitorio, quàm in possessorio, vt de-
clarat *ibid. Card. q. 5. Imol. col. 4. super glos. 2. Gabr. de*
2 *executio. rei iudic. conclus. 1. n. 3.* † etiam si appareret
de nullitate, quæ non impedit executionem
trium conformium, dummodo non constet ex
eisdem actis, seu probetur incontinenti *Rip. in l.
4. § condemnatum. nu. 17. de re iudic. Alex. cons. 67. in
causa, & lite. col. pen. nu. 11. lib. 2. & cons. 106. viso themate. col. fi. lib. 3.*

Neque aduersabatur, quod in casu nostro hu-
iusmodi conformitas non esset continuata, Quia
neq; impeditur executio trium conformium, †
quamuis secunda sententia discordet à prima,
dummodo tertia conueniat primæ *Dec. cons. 385.
iuridicam. col. 1. in princ. vers. & vlterius in casu illo.*
4 *Surd. cons. 102. num. 16. versi. & subdit procedere,* † vbi
ampliat etiam ad duas sententias, quæ habent
vim trium conformium ex dispositione statuti
*Castren. consil. 364. proponitur in facto. column. 1. in fin.
lib. 2. Socc. Iun. cons. 74. ante n. 1. lib. 5. Affl. decis. 362.* Ita
vt sit locus statuto de duobus conformibus;
5 † quamuis in secunda sententia mentio nulla fiat
de prima, & licèt in priori sententia quis fuisset
condemnatus ad restitutionem hæreditatis, & in
secunda concedatur mandatum pro restitutione
illius, quia in necessarium antecedens censetur
facta condemnatio restitutionis *Aym. cons. 79. n. 4.
Rot. coram Sanctissimo Roman. de comitibus. 25. iunij
1756. Card. Blanchett. Romana liquidationis fructuum.
18. maij 1587.* qui loquuntur in terminis statuti dis-
ponentis super duabus conformibus.

Neque etiam obstabat, quod in hac vltima sen-
tẽtia contineatur aliquid plus, quàm in primis,
quo casu datur appellatio, quasi in omnibus non
6 sint conformes: † Prout dicimus de eo, qui latis
duabus conformibus agit de nullitate, & obti-
net, si interposita appellatione, quarta sententia
confirmet duas priores infirmando tertiam super
nullitate dictæ tres conformes non potuerunt
demandari executioni, cum contineãt aliquid
plus, id est impugnationem tertiæ, quo ad nul-
litatem, quasi nõ adsit conformitas in omnibus,
vnde erit locus appellationi, prout in terminis
concludit *Bisignet. decis. 5. de sent. & re iudic.*

Quia verius est, quod licet non adsit conformi-
7 tas in omnibus, † tamen non retardatur executio
in illis, in quibus erunt conformes. Nam idem
iudicamus de toto, quo ad totum, quod de parte
8 respectu partis *leg. quæ de tota. de rei vendicat.* † In
eo enim, in quo sententiæ conueniunt, subest ea-
dem ratio præsumendi calumniam, & nõ admit-
tendi appellationem, vt imponatur finis litium,
prout militat quando in omnibus sunt confor-
mes *Aym.* in specie *cons. 183. col. 2. in princ. Ang. Contard. Franc. & alij. de quibus per Surd. consi. 102. num.
14. lib. 1.* vbi *num. 18.* concludit non esse admitten-
dam *decis. Bisignet.* ex aduerso allegatam, prout il-
lam neque approbat *Aym. d. cons. 183.* Maximè cum
nihil ibi fuerit conclusum, & quatenus procede-
ret, illud habet locum, quia tertia sentẽtia est lata
super nullitate, de qua fuit principaliter tracta-
tum; Vnde quo ad appellantem illa sententia e-
rat prima, quæ nõ merebatur executionem; cum
super illo nouo grauamine fuisset alias iudica-
tum, vnde merito poterat appellari *Ang. in l. vnic. C. ne liceat in vna & ea. d. caus. tert. prouoc. Soccin.
cons. 39. n. 18. lib. 4.*

Contrarium tamen prædictis non obstantibus
declarandum dixi, quia sententię, de quibus age-
bamus erant solum conformes quo ad creditum,
non autem quo ad valorem, seu interesse quanti
plurimi; Vnde hoc respectu erat concedenda ap-
pellatio. Etenim super isto nouo grauamine, nũ-
quam prius fuit iudicatum, Vnde non poterat a-
desse conformitas, cum super hoc adsit solum vl-
9 tima sententia, quæ semper est prima, quarè o-
pus erat appellatione *Ang. in l. vnic. C. ne lic. in vna, & ead. caus. tert. prouoc. & in l. si cum exceptione.
§. hæc autem. nu. 4. de eo quod met. caus. Soccin. consil.
39. num. 18. libr. 4. Aym. consil. 183. in fin. num. 4. Surd.
consil. 105. num. 14. lib. 1. Contard. in leg. vnica. limit.
19 n. 17. C. si de moment. poss. Alex. cons. 77. n. 1. lib. 2.*

Quando enim primę dispositioni aliquid addi-
10 tur, vel diminuitur, † dicitur noua dispositio, siue
diuersitas sit in tempore, siue in obligatione, si-
ue in qualitate, siue alio modo substantia immu-
tetur *l. 1. §. si quis simpliciter. de verb. oblig.* vbi *Soccin.
Castr. Crot. & alij communiter. Surd. decis. 114. num. 2.*

vsque

Digitized by Google

a. vsque ad numer. 6.

Ideo sententiæ non dicentur cõformes, quam-
uis conueniant in quantitate si contineant di-
11 uersam diem † respectu solutionis *Bald. in l. 1. in*
princ. C. de sen. quæ sin. cert. quantit. Aret. in l. 1. §. si quis
stipulantes. col. 3. de verb. oblig. Alex. conf. 77. in causa,
& lite vertente a. 1. lib. 2.

Quæ magis procedunt in casu nostro, quia in
primis sententiis super isto nouo grauamine, seu
adiectione interesse quanti plurimi nunquam
12 fuit actum tacitè, vel expressè. † sed tantum in vl-
tima sententia, cum secus esset si in illis primis
instantiis fuisset tacitè, vel expressè illud grauamen
men definitum, prout ita esse intelligendam d. o-
pinionem *Ang.* dicit *Couar. pract. q. c. 25. num. 6. post*
prin. vers. ego vero quoties.

Præterea ista quæstio de interesse quanti pluri-
mi dicitur separata à quæstione debiti principa-
13 lis, neque est emergens, vel incidens, † prout in
specie concludit *Socin. Iun. conf. 196. nu. 1. in fin. lib. 2.*
Nam emergẽs quæstio dicitur, quæ non nascitur
ante iudicium, sed post, vt si disputetur de inha-
bilitate procuratoris, vel testis; assumit enim for-
mam originalem in processu, & eius ordine. Pro-
ut incidens quæstio est, quę excluditur ad exclu-
14 dendam intẽtionem actoris, † vt in pacto de non
petendo, vel præscriptione, & similibus, & sic re-
spicit merita causæ; cum emergens respiciat pro-
cessum *Bald. in l. 1. col. 2. oppos. 3. C. de ordin. iudic. Ias.*
in l. quod iussit. col. 7. in fi. n. 35. versic. in eadem glos. ibi.
incident. de re iudic. Alex. in l. qui roma. §. duo fratres
de verb. oblig. Abb. in c. 1. in fi. de ordi. cogni. Ruin. consi.
164. n. 9. col. 5. in princ. lib. 5. Mandos. form. 2. commiss. in
verb. emergentibus. & in verb. incidentibus.

Licèt aliàs interesse subrogetur loco eius,
15 quod quis facere, † vel dare tenetur, ita reputan-
dum sit vnum, & idem cum eo, quod venerat in
obligatione *Bar. in l. stipulationes non diuiduntur.*
q. 9. n. 40. ad fin. de verb. oblig. Aret. conf. 83. quia mul-
ta. n. 3. col. 2. in fi. versi. tertio quia compet it. Dec. in c. 1.
in 1. lect. col. 15. in princ. n. 22. in fi. vers. & ad hoc vide-
tur decisio. de iudic.

Ideo soluendo interesse dicitur quis obserua-
16 re promissa, quia iuris fictione iudicatur idẽ cum
principali *Dec. conf. 2. col. fin. nu. 8. vers. & hoc in casu*
isto. Sur. de alim. tit. 2. q. 15. n. 157. & decis. 306. n. 7. vbi
quod sententia ferri potest ad interesse, ita vt v-
17 num pro alio non dicatur iudicatum, † *Car. Iun.*
in l. vinum. in fi. si cert. pet. & interesse venit in pe-
titione non directè, sed indirectè *l. cum eorum. C.*
de sent. & interloc. omn. iud. Bald. in *l. vlt. in fin. post*
versi. nec obstat quod plures. C. de vsur. rei iudic.

Ex quibus dixi procedendum esse ad vlteriora
in causa, vt possit cognosci an huiusmodi interes-
se quanti plurimi verè debeatur, cum multa re-
quirantur, vt sit confirmanda sententia D. Iudi-
18 cis à quo, Videlicet an testes probent, † & reddãt
rationem dicti sui, etiam non interrogati, prout
in probatione interesse requiritur *Dec. conf. 321. vi-*
sis consiliis. in fin. num. 6. post Bart. in tract. de testib. in
verb. testis dixit aliquem. Bald. in l. 3. in fin. C. de iur.
domin. impetr. Roland. conf. 35. nu. 4. lib. 1.

Secundò an in obligatione, & interpellatione
16 sit expressus dies, & locus solutionis, † nam si hoc
non esset specificatum, non intrat obligatio ad
interesse quantiplurimi *l. aut qui aliter. §. 1. quod*
vi, aut clam. Bart. in l. cum filius. §. fi. de verb. oblig. A-
lex. conf. 90. lib. 5. alias 33. viso processu. col. fin. in princ.
vers. item alia ratione. n. 9. & ibi Natt. in verb. item.
lib. 6. Afflict. decis. 316. n. 4. in fi.

Tertiò, quia sumus in præstatione rei, quæ re-
quirit sumptum in portãdo, An fuerit probatum,
quod creditor iuerit cum sacco paratus ad acci-
20 piendum, † quando debitor non esset obligatus
accedere ad domum creditoris, prout requirit
Soc. iun. conf. 36. in prin. lib. 2. post Castr. in l. item illa.
in fi. princ. nu. 13. versi. item quod dixi. de constit. pecun.
Plot. in l. si quando. n. 182. in princ. C. vnde vi.

Quartò cum quis constituitur in mora per
procuratorem, An appareat de legitimo manda-
21 to. † quod erit ostendendum, Quia in extraiudi-
cialibus non tenetur reus de illo excipere *Bal. in*
rubr. C. depos. qu. 4. per tex. in l. si quis inficiatus ff. eod.
Cum alias in iudicio exigeretur exceptio iurato-
ria *Affl.* in specie *decis. 316. n. 3.*

Itavt neque coniunctus pro coniuncto inter-
22 pellando constituat debitorem in mora † *Surd. de-*
cis. 211. n. 8. & decis. 215. n. 1. vbi a. 5. ampliat, quamuis
principalis ratificauerit interpellationem. Quo-
niam non potest retrotrahi ratificatio ad præiu-
dicium debitoris, vt ante eam dici possit in mo-
ra; requiritur enim, vt fiat tempore habili, & ex
post facto non operatur moram pro tempore
præterito *Alex. conf. 78. n. 20. lib. 5.*

Quintò an debitum sit liquidum, nam si ratio-
nes essent intricatæ non venit interesse †, quanti
plurimi *Ias. in l. quod te. col. 1. n. 8. post Bart. ibi. per il-*
lum tex. ff. si cert. pet. Plot. in leg. si quando. nu. 182. ad
in ed. versi. vndecimo non tenetur. C. vnde vi. Rot. per
Card. Seraphin. Romana executionis laudi. 19. Decem-
bris 1597. Ratio, nam iusta causa litigandi excuset
24 debitorem, † etiam si esset depositarius, à mora,
& interesse, ita vt non teneatur de interitu rei,
quamuis illa res non esset peritura apud acto-
rem *glos. in l. in hac. in verb. more. ff. de condict. tritic.*
Sadolet. qui de communi *in l. quod te, nu. 31. ff. si cert.*
pet. cum aliis per Plot. in l. si quando. nu. 183. C. vnde vi.
& voluit *Bald. in c. 1. col. fi. vers. pone quod heres laici.*
qui successor. tenеant. feud. confirm. vbi dicit notan-
dum, & singulare *Alexan. conf. 135. col. 4. lib. 6. alias*
25 *conf. 119. lib. 2. Natt. 599. in princ. lib. 3.* † Secunda est
ratio, quia non dicitur in mora, qui potest se ali-
qua exceptione tueri, quo minus soluat *l. si quis*
solutionem. de vsur. Menoch. de arbitrar. cas. 220. nu.
46. Et iusta dicitur exceptio, quando debitum
26 non est liquidum, etiamsi proueniat ex instru-
mento habente executionem paratam *Bart. in l.*
proinde, §. notandum. ff. ad leg. Aquil. Becc. conf. 5. nu. 6.
Surd. decis. 178. n. 15.

Quando autem debitum non esset certum, sed
implicitum, An saltem pars certa sit soluenda,
27 vel debeat deponi, † opinionem affirmatiuam,
quod requiratur solutio, vt excuset à mora tenet
Alex. consil. 102. visis & ponderatis. col. 3. lib. 1. & in leg.
si mora. num. 4. limit. 3. ff. solut. matrim. Claud. ad Ber-
tazzol. consi. crimin. 389. versic. quarto quando debi-
28 *tum,* vbi multa de oblatione cum fideiussore, †
quando non excuset à mora, & ab interesse
29 quanti plurimi; & ibi etiam, † quod istud inter-
esse venit post sententiam vsque ad tempus exe-
cutionis, in quo poterit illud declarari officio
30 iudicis: † Quidquid alias post latam sententiam
sit finitum officium iudicis ad interesse compe-
tens *Bart. in l. 3. §. in hac. nu. 7. & 14. ff. commod. Capic.*
decis. 19. ad fin.

Sextò an probetur pretium verum commutis

Digitized by Google

31 tale enim debet esse non breuis temporis, † & in
foro publico, cum non sufficiat à singulis ita ven-
di *Bart. in l. septem. C. de erogat. milit. annon. lib. 10.*
Affl. decis. 316. n. 6. vbi etiam, quod est probandus
32 valor loci destinatæ solutionis, † non habita con-
sideratione, an alibi carius valuerit. Prout dici-
mus de tutore, qui non tenetur de lucro, seu in-
33 teresse alterius loci, † quamuis ad illum non mise-
rit merces, seu frumentum pupilli *Bald. in l. vltima*
§. fin. C. de administr. tutor. Ita vt forenses & pere-
grini licèt non sortiantur forum in loco *l. hæres*
34 *absens de iudic.* Tamen † possint se iuuare consue-
tudine loci in rebus emendis *Alex. ad Bart. in l. se-*
ptem. C. de erogat. milit annon. lib. 10.

Septimo an sufficiat simplex interpellatio ad
35 constituendum debitorem in mora, cum post in-
terpellationem creditor debeat expectare per a-
liquod tempus conueniens, intra quod actus pos-
sit explicari *l. diuortio. de negot. gest. Natt. cons. 50. n.*
29. Purpur. in l. vinum n. 10. ff. si cert. pet. Surd. decis.
179. n. 11. Creditor enim non debet statim venire
36 cum sacco paratus † *l. quod dicimus. de solution.* & ta-
lis terminus erit statuendus arbitrio iudicis *Me-*
noch. de arbitrar. cas. 27. cum etiam reprobetur cre-
ditor vorax & infestus, quasi non debeat esse sine
aliqua curialitate *Aug. cons. 312. n. 3. & 4. col. 2.*

Octauo an sufficiat sola scientia debiti, ita vt di-
37 catur debitor in mala fide, † per quam censetur
mora, quæ tamen non sufficeret. Quoniam in eo,
qui non tenetur offerre, non potest dici mala fi-
des, cum possit cogitare remissionem debiti: Ideò
requiritur interpellatio *Dec. cons. 554. n. 4. Addit. ad*
eundem. in cap. Ecclesia S. Mariæ. n. 110. col. 2. in verb.
notitiam. de constitut. Auffrer. ad decis. Cappel. Thol.
74. n. 2. Aug. in sum. in verb. præscriptio. n. 41. vers. secus
esset si ignorabat. Dec. cons. 10. n. 65. lib. 1. Honded. consi.
83. n. 44. cum seq. lib. 1. Surd. decis. 179. n. 23. vbi etiam
n. 24. ampliat ad minorem, cuius fauore quamuis
38 committatur mora sine interpellatione; † Tamen
minor ætas non sufficiet pro liquidatione eius,
quod non est liquidum, & sic debent concurrere
alia, quæ sunt necessaria ad inducendam moram
vltra interpellationem *Surd. d. n. 24.*

Nono quis locus attendatur. nam in his quæ
veniunt præter naturam contractus ex aliquo pa-
cto intrinsoco, vt in mora & negligentia, atten-
39 duntur statuta non loci contractus, † sed destina-
tæ solutionis *Bart. in l. cunctos populos. n. 18. vers. se-*
cundo casu. C. de summ. trinit. Anchar. in rub. de con-
suetud. col. 1. Roland. cons. 100. n. 13. vers. si vero de his
40 *quæ oriuntur. & n. 4.* Inspicitur enim locus † vbi mora
committitur *Rot. per R.P.D. Gyprium Veneta litera-*
rum cambij. 4. iunij 1584. Anchar. & Roland. ibid.

Ita vt quamuis forensis non ligetur statutis in
his quæ oriuntur à principio ex natura contra-
41 ctus, † Tamen secus est in illis, quæ oriuntur ex
post facto post contractum, scilicet ob negligen-
tiam, & moram, quia tunc si solutio non est col-
lata in locum certum, sed simpliciter est facta
promissio attenditur statutum loci, vbi est facta
petitio, quia ibi dicitur contracta negligentia, si-
ue mora, vt in terminis statuti de præscriptione
debiti dicit *Bart. in l. cunctos populos. n. 18. C. de sacr.*
eccl. vbi Purpur. n. 154. col. 29. in princ. vers. secunda fal-
lentia principalis. vbi de communi *Rum. cons. 117. n.*
22. lib. 5. latè approbat *Rot. per Card. Lancell. Ianuen.*
pecuniaria. Iunij 1580.

Decimò an fuerit petitum verum & integrum
debitum; nam per petitionem partis indebitæ
excusaretur debitor à mora si interpellatus non
42 soluit, † nisi creditor offerat se accipere partem
verè debitam *Ias. in l. properandum. §. sin autem al-*
terutra. q. 5. n. 17. C. de iudic. Cagnol. in l. non potest vi-
deri improbus. n. 6. de reg. iur.

Non tamen erit opus, vt ipse debitor fateatur
se debitorem in parte, aut offerat partem debi-
tam. Etenim non est verisimile, quod petens totũ
sit recepturus partem *Bart. in l. qui solidum. 80. in*
prin. de leg. 2. & est magis communis opinio, pro-
ut testatur *Claud. ad Bertaz. cons. 255. litt. D.* contra
Abb. in c. 1. de plus petition. & contra *Alciat. in l. 1. §. si*
quis stipulanti. in fi. de verb. obligat.

Vndecimo si tempore destinatæ solutionis
creditor non esset in loco, vbi solutionem recipe-
43 ret, quia tunc non dicitur incursa mora † *Bart. in*
l. item illa. col. 2. in fi. vers. pone quod solutio, n. 11. de cõ-
stit. pecun. Ruin. cons. 151. nu. 4. lib. 1. Intelligendo vbi
creditor & debitor sunt diuersi fori: Nam si es-
sent eiusdem fori opus esset vt debitor illum con-
ueniret, & se liberaret à promissione, si vult non
incurrere solutionem interesse *Bart. in dict. l. item*
illa. n. 7. in fi. vers. aut volo me exonerare. Bald. in l. fin.
n. 8. C. de condit. insert. Ias. in l. 2. n. 92. C. de iur. emph.
Rota per R.P.D. Oranum Romana fructuum dotis de
Cesis. 19. Octobris 1594. Quod quando procedat di-
cam in capite particulari.

Duodecimo in alternatiuis, licèt electio sit de-
bitoris; Tamen secus in alternatiua locorũ, quia
actor eligit quo ad petitionem, scilicet vt possit
petere vbi velit, & in quo loco, alias si spectaret e-
44 lectio ad reum; nunquã solueret, quia facta † pe-
titione per actorẽ in vno loco, reus diceret, peras
alibi: & sic perpetuò variaret *Bar. in l. non vtique.*
de eo quod cert. loc. & ibid. Castr. n. 4. Vrsil. ad Affl. de-
cis. 316. n. 4. Fab. Ann. consi. 95. n. 1. lib. 2. Vnde electio-
ne loci non facta non dicitur debitor in mora, cũ
requiratur interpellatio per creditorem, vt certo
loco fiat resolutio *Alex. cons. 45. n. 5. col. 3. vers. fortius*
quia in instrumento. lib. 5. Purpur. in l. vinum. n. 88. col.
15. vers. circa quartum articulum. ubi limitetu hæc pri-
mum. si cert. per.

Quod procedit etiam vbi daretur electio à lege,
45 nedum ab homine † *Ann. d. consi. 95. n. 3.* Ita vt cre-
ditor declarando possit eligere locum, vbi carior
est æstimatio, quod est vtile propter obligatos
46 cum expressione plurium locorum: † prout in
hoc debere cautum esse creditorem dicit *Purpur.*
l. vinum. n. 88. ff. si cert. pet.

Vltimo an sint probata alia quę requiruntur ad
hoc, vt æstimatio quanti plurimi fiat post morã,
47 † cum non ita facilè sit concedenda, vt per *Dec. in*
l. vinum. ff. si cert. pet. Doct. in l. pretia rerum. ad l. falc.
48 & tredecim † requisita ponit *Plot. in l. si quando. n.*
183. C. unde vi. latè Aym. cons. 827. nu. 16. lib. 5. Fab. Ann.
consi. 95 per tot.

Quibus adde quod quando sumus in frumento
49 post triennium non durat æstimatio, † quia spe-
cies grani nõ potest durare vltra illud tẽpus, pro-
ut est decisio *Surd. 81. per tot. Rot. coram. Card. Se-*
raph. Rom. executionis laudi. 19. decemb. 1597. Quia re
extincta non crescit amplius valor, neq; interesse
debetur, quando eodem modo res periisset in
manibus creditoris *Aret. in §. si quis à domino. col. fi.*
instit. de rer. diuis. Doct. in l. quod te. ff. si cert. pet.

Contrarium tamen tenet *Natt. consi. 599. nu. 4.*
Pic. Curt. Burticel. Rub. & alij in l. vinum. si cert. pet.
50 Nam quando frumentũ deberetur in specie, † pu-
ta ex tali prædio, tũc re perempta nõ crescit am-
plius

Digitized by Google

plius valor quanti plurimi, secus vbi est debitum
in genere, quia debetur æstimatio toto tempore
moræ, nam qui debet genus omni tempore restat
debitor vsque ad satisfactionem, cum genus perire non possit, prout etiam concludit *Bart. in l. diuortio. §. ob donationem. ff. solut. matr.* & in hanc sententiam inclinatum fuisse per senatum ipso excepto dicit *idem Surd. decis. 81. n. 4.* Intelligendo dūmodo probaretur creditorem solitum renouare
31 frumentum, †cum non sufficiat dicere, quod renouasset *Rip. in l. quod te. col. 11. versi. ad vnum discutiendum. ibi, quid si creditor. n. 33. ff. si cert. pet.* de quorum tamen omnium veritate dicam latius infra in capite particulari.

EPITOME.

Cēsus, seruitus, vsusfructus, seu hypotheca quādo cōstitui possit in bonis emphyteoticis, & alienari prohibitis, & in illis fiat executio. Legatū an valeat de fructibus erogandis in opus pium post mortē vasalli. Pro fructibus dotalibus an possint alienari bona subiecta fideicommisso, quemadmodum pro dote. Census quando valeat si cōstituatur in re prohibita alienari pro danda dote. Caducitas an habeat locum ob censum constitutum in re emphyteotica, si extinguatur ante intimatam acceptationem caducitatis.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus potest imponi super re emphyteotica siuè sit realis, siuè personalis, vt vsusfructus. n. 3. 4. 5. & 6.*
2 *Resoluto iure dantis resoluitur ius accipientis.*
7 *Bona emphyteotica quando possint hypothecari sine consensu domini. & n. 9. 10. & 44.*
8 *In generali obligatione bonorum an veniant bona emphyteotica, & n. 57.*
11 *Executio potest fieri in bonis emphyteoticis, & feudalibus respectu fructuum. n. 12. & 15.*
13 *De feudo ad emphyteusim licet arguere.*
14 *Fructus feudi etiam nascituri possunt alienari.*
16 *Dominus non debet habere alium vasallum quam eum quem elegit.*
17 *Legatum factū à vasallo an valeat vt post ipsius mortem erogetur aliquid in opus pium singulis annis de fructibus feudi. & n. 18. & 19.*
20 *Census constitutus in bonis emphiteoticis valet. & num. 21.*
22 *Census venit appellatione immobilium.*
23 *Per censum quando transferatur ius reale in emptorem.*
24 *Census non valet in bonis subiectis fideicommisso, & fructus soluti computantur in sortem. n. 25. Fallit ex causa dotis. n. 27. 31. & 34.*
26 *Fructus non possunt exigi sine peccato data scientia census constituti super bonis prohibitis alienari.*
28 *Pro fructibus dotalibus non possunt alienari bona pacto subiecta.*
29 *Potior in sorte est etiam in vsuris, pro quibus datur hypotheca. & n. 30. & 33.*
32 *Origo, & principium debet inspici.*
33 *Caducitas incurritur ob censum impositum in re emphyteotica, qua tamen euitatur si fuerit extinctus ante intimatam acceptationem caducitatis.*
36 *Ius Ecclesiæ si non est factum deterius intrat excusatio caducitatis.*
38 *Emphyteusis dicitur perpetua per clausulam ad habendum. & tenendum: & dominus cogitur præstare consensum. & nu. 39. & 40.*
41 *Consensus habetur pro præstito si dominus tenetur consentire, & recusat.*
42 *Alienatio non dicitur, si res non fuit tradita, neque caducitas est inducta. Fallit n. 43.*

CAPVT XLIII.

PRopter concordiam partium in causa Venerabilis Monasterij Fratrum Sancti Francisci
nihil declaraui quo ad nullitatem prætēsæ seruitutis impositæ super domo emphyteotica. Dice-
1 bam tamen eam fuisse validam, † etiam domino
irrequisito, cui nullum fit præiudiciū. Ratio quia
non est seruitus perpetua, cum finita emphyteusi
amplius non duret, quasi resoluto iure dantis de-
2 beat resolui ius accipientis, prout cōcludūt † communiter *Bald. Castrens. Sali. & alij in l. 3. C. de seruit. Roland. cons. 59. n. 8. lib. 2. Nat. cons. 516. n. 12. Affl. decis. 380. Franc. Marc. decis. 477. n. 1. p. 1. post Bar. in l. & in prouincials. C. de seruit. & aqu. & est communis vt testatur Clar. in §. emphyteusis. q. 21. & in §. feudū. q. 37.*
Quæ procedunt non solum in seruitute reali,
3 sed etiam in personali, vt in vsufructu, † nā potest
emphyteuta facere vsufructuarium in fundo emphyteotico *Bar. in l. 3. §. ex contrario. nu. 12. versi. quo modo possint. de acquir. poss. per l. 1. in prin. quib. mod. vsusfr. amitt. & l. 1. in fi. de superficieb.* Nam faciendo vsufructuarium non transfert in eum vtile dominium, nec melioramenta, vnde non sumus in prohibitione *l. fi. C. de iur. emphyt. & c. potuit. locati.* & cū sit dominus fructuum valebit illorū alienatio vsque ad vitam illius. Idem sequitur *Alex. cons. 120. super eo. in fi. lib. 1. & in d. §. ex contrario. n. 30. 31. & 37. & ibi Bolog. n. 142. & 143.* vbi de magis communi, & vera opinione testatur *Franc. Marc. decis. 477. p. 1. n. 4. & decis. 555. n. 4.*
Non obstat *Crem. sing. 626.* vbi dicit verius esse,
quod vsusfructus non possit cōstitui super re em-
4 phyteotica; † prout etiam voluit *Rom. sing. 626.* &
de communi, licet de ea dubitet, testatur *Curt. de feud. p. 4. q. 15. n. 106. Clar. qui etiam de communi. in §. feudum. q. 37. in fi.* Quasi constituere vsumfructum sit alienare, nam vsusfructus est pars dominij *l. 4. de vsufruct. l. & si pecunia. §. vsusfruct. de reb. eorum.*
Quia prima opinio est verior quod possit vsus-
5 fructus constitui †*Cott. in verb. emphyteota non potest. ad fi. versi. tamen ad illam legem. Bero. q. 95. vers. quarto respondetur. n. 11. col. pen.* vbi intelligit durāte vita emphyteutæ, quia eo mortuo resoluetur *ius è Tiraq. de retract. lignag. § 1. gl. 7. n. 48. Ruin. cons. 150. n. 14. lib. 3. Roland. cons. 59. lib. 2.* vbi respondet contraria, quę habent locum in alienatione afferēte
6 præiudicium domino, † cum non omnis aliena-
tio sit prohibita *Ias. consi. 123. lib. 4. Pinel. in l. 2. p. 3. n. 70. & 71. C. de bon. matern. Peregrin. de fideicom. art. 40. nu. 13.*
Secūdo etiam Dixi bona emphyteotica de qui-
7 bus agitur potuisse hypothecari sine cōsensu† do-
mini, & venire in generali obligatione omnium bonorum. Quoniam per pignus nihil transfertur cum remaneat in bonis obligantis, vnde non dicitur alienatio, neque mutat causam dominij *l. pignus. C. de pign. actio.* & communis opinio *vt per Doct. in l. tutor. §. fi. ff. eodem titul. Bar. in l. si constante. in prin. n. 73. solut. matrim. Affl. decis. 191. in primo dub. Cursat. consi. 32. n. 17. Bot. diuers. decis. 3. n. 10. p. 2.* vbi de communi.
Neque obstat *Surd. decis. 160. n. 1.* vbi dubitat an
8 veniant in generali obligatione, †subdens ve-

rius esse requiri specialem mentionem, cum om-
nes Doctores solum dicāt posse obligari sine con-
sensu Domini, non autem quod veniant in gene-
rali obligatione, & vnū differt ab alio, & dicit no-
tandum quia per paucos animaduertitur, prout
etiam voluit *Bero. consi. 127. n. 12. lib. 1. de quo Corbul.
de caus. priuat. ob alienat. n. 3. limit. 33.*

Quia verior est opinio, quod in generali obli-
gatione bonorum veniāt etiam bona emphyteo-
tica, prout seruat *Rot. per Cardin. Lancellot. Romana
damnorum S. Rocchi. 3. iunij* 1577. Nam *lex fi. C. de iur.
emphyt.* non simpliciter prohibet alienationem,
sed quod non vendatur ius emphyteoticum, aut
in alium non transferatur, Quę translatio non fit
per pignus, nam remanet in bonis pignorantis,
neque immutat causam dominij, vt dictum est
l. sicut. 8. §. si debitor. quibus mod. pign. vel hypo. solu.
Eo magis quia in casu, de quo agebamus, non a-
derant alia bona, Tunc enim in generali obliga-
tione veniunt bona prohibita alienari, ne redda-
tur obligatio frustratoria *Marsil. in rubr. de fideius-
sor. n. 27. Gabr. de reg. iur. conclus. 12. nu. 4.* Ita vt actori
incumbat onus probandi non adesse alia bona
*Cauar. lib. 2. var. resolut. c. 6. nu. 2. Rot. in d. causa Ro-
mana domorum.*

Et prædicta habent locum quāuis simus in em-
9 phyteusi Ecclesiæ, † cum in illas etiā permittatur
hypotheca *Ias. in l. fi. n. 78. C. de iur. emphyt. Negus.
de pign. 2. m. 2. p. n. 28. ampliat. 6.* vbi respōdet cōtra-
riis, *post Salic. in l. fi. n. 6. C. de iur. emphyt.* Sub illa e-
nim generalitate obligat ius suum priuatum, nō
Ecclesiæ, quæ in hoc non reperitur priuilegiata
Grat. cons. 55. n. 13. lib. 3.

Intellige tamen dūmodo obligatio nō fiat pro
10 quanto res valet, † tunc enim, quia non est spes
luitionis requireretur consensus domini *l. legata.
§. inutiliter. de supell. leg. Alciat. Redoan. & alij per
Corbul. de caus. priuat. ob alienat. limit. 33. in fin. Surd.
decis. 173. in prin.* vbi etiam quod in ipsa recupera-
tione noua licentia requireretur *Affl. in c. imperia-
lem. in prin. n. 39. de prohib. feud. alien. per federic.*

Tertio quo ad executionem Dixi etiā validam
esse in bonis emphyteoticis respectu fructuum,
11 qui potuerunt capi in causam iudicati, † & vendi,
atque obligari pro debitis emphyteutæ sine con-
sensu domini, & dari in solutum per iudicem do-
nec viuit vassallus. Etenim fructus seperati à solo
sunt allodiales, non feudales, ideo valebit obliga-
tio, respectu tamē personalis actionis, non autem
vt constituatur ius in re *Negus. de pignor. 2. m. 2. p. n.
48. & 49. Redoan. de reb. eccles. non. alien. de consti. ann.
cens. in reb. eccles. n. 23.* latè *Surd. de alim. q. 10. tit. 4. n.
25. vsq; ad 34.* vbi indistinctè intelligit procedere
12 in quocunque feudo, † siue emphyteusi, etiam ex
pacto, & prouidentia noua, vel antiqua, seu hære-
ditaria, cum ea quæ dicuntur de feudis habeant
locum pari ratione in emphyteusi, quia tam vi-
uēte vasallo, quàm emphyteuta est licita aliena-
tio fructuum, & executio prout latè prosequitur
*Tiraq. de retr. cōsang. gl. 7. §. 1. n. 47. cum seq. Doct. in l.
si finita. §. si de vectigalib. de dam. infect. in l. quemad-
modum. C. de agric. & censi. lib. 10.* Valet enim argu-
13 mentum à feudo ad emphyteosim † in his quæ
clarè sunt decisa *Surd. decis. 188. n. 5.*

Imò non solū fructus feudi percepti, & pēden-
14 tes possunt alienari, sed etiam nascituri ad modi-
cum tamen tempus, nō longum *Bal. in l. voluntas.
n. 6. C. de fideicommiss. latè Menoch. de arbitr. cent. 6.
cas. 460. n. 9.* vbi *n. 12.* multo magis admittit in lo-
catione, ita vt tempus modicum, dicatur ad quin-
quennium, seu verius arbitrio iudicis.

Prout etiā poterit fieri executio in istis fructi-
bus, dummodo non fiat in præiudicium eorum,
qui succedunt in feudo, quando est ex pacto, seu
15 prouidentia, secus hęreditario, † quia valebit exe-
cutio in fructibus futuris, etiā post mortem vas-
salli debitoris, cum hoc casu volens succedere in
feudo debeat esse hæres, qui tenetur satisfacere
pro defuncto, quod secus est in alio ad quem spe-
ctat fructus iure proprio, non ex persona antecces-
soris *Ruin. consi. 176. n. 12. & 13. lib. 1. Affl. decis. 240.
n. 10. & 11. Menoch. d. cas. 560. n. 17. cum seq.* Ita vt non
per hoc liberetur vassallus à præstatione seruitij
erga dominum, cum ipse teneatur, non creditor,
qui obtinuit huiusmodi executionē super fructi-
16 bus feudi. Quasi Dominus non debeat † habere a-
lium vasallum, quam eum quem elegit *Bar. in l. si
finita. §. si de vectigalibus. n. 15. de damn. infect.* quid-
quid dicat *ibi Alex.* cum verior sit opinio contra
eum, *vt per Ruin. Affl. Imol. & alios*, de quibus *Me-
noch. d. cas. 560. nu. 23. & 24.*

Amplius etiā post mortem Vassallus, & emphy-
17 teuta poterit mandare, vt ex fructibus feudi † sin-
gulis annis erogetur aliquid in opus piū. Isti enim
fructus tanquam separati à solo nō sunt feudales,
sed dicuntur esse hęredis, qui adeundo hęredita-
tem non potest ab huiusmodi grauamine se exi-
mere *Bal. in c. 1. in prin. n. 8. de success. feud. col. 3. in fi.
vers. quaro vasallus grauat. Pic. in l. tertia. §. titia cum
nuberet. n. 125. de leg. 1. Corb. de caus. priuat. ob aliena.
ampl. 47. n. 13.* Quicquid dicat *Paris. cons. 98. n. 11. lib.
2. & Caluale. de vsufr. n. 177.* Quia contra eos est ve-
rior opinio, vt testatur *Surd. de alim. tit. 4. q. 10. n. 9.*
vbi tamen declarat procedere in feudo hæredita-
18 rio, † ad quod nemo aspirat, nisi qui sit hęres, ideo
cogitur obseruare factum defuncti, etiā si fecerit
inuētarium, cū secus sit in feudo ex pacto & pro-
uidentia, in quo hęres obligabitur solum non fa-
19 cto inuentario, † quo casu nō poterit impugnare
dispositionem defuncti circa illud feudum *Me-
noc. 89. n. 67. & de arbitr. cas. 560. nu. 17. & 18.*

Quarto idem etiam Dixi in censu, qui erit vali-
dus quāuis sit impositus super bonis emphyteo-
2 ticis † *Feller. de censib. in verb. huiusmodi censualia. n.
21. vers. illud etiam.* vbi quod durabit vita vasalli
durante, nam aperto feudo domino vel agnatis
omnes obligationes peribunt.

Quæ tamē sunt intelligenda de impositione cē-
sus super fructibus, secus in re emphyteotica cum
hypotheca, tunc enim non valebit, & poterit agi
21 ad caducitatem per dominum, † vt latè concludit
*Corbul. de priuat. ab alienat. ampliat. 49. post Rot. co-
ram R. P. D. Rubeo Romana vinearum de Maximis.
4. februar. 1577. quæ est impress. Rot. diuersor. decis.
480. p. 1.* Quoniam cēsus est perpetuus, & intelli-
22 gitur vti res immobilis, & venit appellatione im-
mobilium. *Ang. cons. 318. n. 1. in fi. Tiraq. de retract.
lignag. §. 1. gla. 6. n. 6. Surd. decis. 204 per tot.* Et ex il-
lius impositione transfertur ius reale in emptorē,
23 quod non extinguitur finita emphyteusi, † sed trā-
sit ad quemcunque successorem *clem. 1. de censib.
Aym. consi. 217. n. 4. & 5.* quod ius non potest con-
stitui per emphyteutam inuito, vel non sciente
domino *l. fi. C. de iur. emphyt.*

Idem est in rebus prohibitis alienari, in quibus
nō valet impositio cēsus *Bar. in l. codicillis. 91. §. cō-
stituto. n. 4. de leg. 2. Bal. in c. ad audientiā. al. 2. col. 2. de
rescript. Rot. diuers. decis. 121. n. 5. p. 2.* Ita vt impositio
sit nulla

24 sit nulla ipso iure; † & fructus soluti cōputentur
in sortē *Redoan. de reb. eccles. non alien. q. 22.* Intelli-
gendo postquam fuit dictum de nullitate census;
25 Quia fructus antea percepti non debent imputa-
ri. Nam impositio est nulla volente eo, ad cuius
præiudicium actus est nullus, vnde dum non op-
ponit, & tacet fructus exigendo, videtur habuisse
actum pro valido, neq; nullitas postea declarata
ad hūc effectum potest retrotrahi *Abb. in c. si quis
presbyterorum. de reb. eccles. non alien. Crescen. decis.
1. locat. 1.* Et in specie de censu *est decisia Rota per
Card. Millin. Romana census. 23. ianij* 1600.

Data tamen scientia emptoris, quod census fue-
rit constitutus super re non libera absque pec-
26 cato nō potuerunt recipi fructus, & recepti † cō-
putantur in sortem, licet stante ignorantia excu-
saretur: ignorans enim debet esse tutus à damno
c. 2. de constitut. Nauar. in specie *de vsur. q. 26. n. 116. &
q. 29. n. 114.* Ideo tunc poterit agi ad pretij restitu-
tionem *Idem Nauar. q. 27. n. 116. in fi. eod. tit. de vsur.*

Et adeo ista impositio census erit nulla in rebus
prohibitis alienari, vt neque illa permittatur ex
27 causa dotis cōstituendæ, vel restituēdæ, † ob quā
grauatus non poterit pro capitali constituere an-
nuos redditus, ita vt bona ipsa fideicommissaria
sint obligata creditori tā pro capitali, quàm pro
annuis præstationibus, neque enim in hoc aderit
aliquod priuilegium, prout in sorte principali in
præiudicium successorum in fideicommiss. Nam
licet pro capitali dotium, possint distrahi bona
fidecommisso subiecta *auth. res quæ. C. commun. de
legat.* Tamen priuilegium pro sorte non debet ex-
tendi ad annuas præstationes pro sorte, cum bo-
na fideicommissaria non debeant grauari, nisi in
casu tantum permisso non extendendo supra sor-
tem; Prout dicimus de priuilegio concesso credi-
tori pro capitali, quod non profertur ad pœnas
Castr. in l. & idea. ff. de compensat.

Ideo etiam dicimus, quod pro fructibus dotali-
bus nō competit hoc priuilegium, vt possint alie-
28 nari bona pacto subiecta. † Ratio, quia esset nimis
præiudiciale, & in totum posset subuerti fideicō-
missum, cum etiam dotes non præstentur ex bo-
nis, vbi possunt haberi ex fructibus bonorū *l. mu-
lier. §. cum proponeretur, ad trebel. Ias. in auth. res quæ.
limit. 12. C. commun. de legat.* Quare non videtur cō-
ueniens æquitati, vt quis retinendo dotem in ma-
nibus propter moram soluēdi præiudicare possit
fideicommisso, cum hac ratione omnia fideicō-
29 missa subuerterentur, † Et quāuis potior in sorte
sit etiam potior in vsuris *l. lucius de vsur.* Et priui-
legiū hypothecæ conuentionalis pro sorte prosit
etiam pro vsuris conuentis *l. lucius. qui potior. in
pign. hab.* Tamen hoc est verū quando vsuræ sunt
permissæ ab eo, qui tenetur ad sortem illi, qui po-
30 test † rē tam pro sorte, quàm pro vsuris hypothe-
care, Vnde cum concedatur solum alienatio pro
dote tanquam cum minori incommodo fideicō-
missi, non est amplianda ad fructus dotis, & ita in
terminis *in decisia Rot. coram Card. Seraph. Partaen.
banorum de columna. 14. nouembris.* 1580.

Licèt prædicta de impositione census ob cau-
sam dotis in rebus alienari prohibitis non sint
31 tuta † cum potius videatur tenendum valere hu-
iusmodi census; Nam habens facultatem alienan-
di potest obligare sub vsuris *l. magis puto. §. item
prætor. de reb. cor.* Et quamuis possit contingere
hæredem grauatum cessare in solutione cēsuum
in subuersionem fideicommissi, hoc tamen non
accidit ex partium intentione; vnde promissio est
potius consideranda tempore contractus, cuius
32 initiū † & origo inspici debet *l. nam origo. quod vi
aut clam. c. factum legitimè de reg. iur. in 6.* Et si con-
ceditur alienatio pro dote quod magis est, am-
plius est concedenda constitutio census tāquam
minus præiudicialis, cum nō transferatur neque
dominium, nec possessio. Contraria autem proce-
dunt in pœna omnino odiosa, ad quam nō debet
extendi priuilegium sortis, neque enim interusu-
33 rium annui redditus est pœna, † sed quædam præ-
statio, quæ soluitur loco sortis, & est tanquā sors,
cum ipsa sors non possit repeti *Soc. Sen. cons. 41. n. 5.
& 11. lib. 4. Franc. decis. 254.* & ita etiam disponitur
in Cōstitutione Bullæ Sanctissimi Pij Quinti su-
per Censibus, per prædictas rationes, & alias in
specie, latè hanc opinionem defendit *Milanes.
34 decis. 8. n. 360. vsque ad n. 380.* vbi loquitur in feuda-
libus, in quibus permittitur impositio census ob
causam dotis, quemadmodum alienatio, *sequitur
Peregr. de fideicom. art. 42. n. 96. vers. ex aduersa con-
sideratur.*

Quamuis autē propter expressam prohibitio-
nē alienandi incurratur caducitas ob cēsum im-
positū in re emphyteotica, si fuerit extinctus ante
35 intimatam acceptationē caducitatis † ex quadam
æquitate excusabitur emphyteuta à deuolutione
*Rot. per Card. Serap. Rom. Cassalis marcilian. 19. iun.
1587. & 26. iul. 1598. Romana vinea corā eod.* Quia ius
Ecclesiæ non est factum deterius. † Ideo intrat ex-
cusatio *Bald. in l. qui crim. q. 11. C. qui accus. nō poss. Se-
raph. priuil. iuram. 48. n. 10. Capat. decis. 230. n. 3. lib. 2.*

Adde tamen his quæ dicta sunt de emphyteusi,
quod veniant in generali obligatione bonorum,
39 † vt non procedat, quando essent expresè prohi-
bita alienari, & hypothecari, tūc enim pignus
seu hypotheca est ipso iure nulla *Fulg. cons. 213. col.
2. in prin. vers. nam si nulla. per tex. in l. si creditori. §.
fi. de distract. pignor. Alciat. & alij per Carbol. de pri-
uat. ab alienat. limit. 33. n. 5.*

Amplia etiam quod adsit clausula ad haben-
dum, tenēdum &c. per quam licèt videatur quod
38 emphyteusis sit perpetua † vnde dominus coge-
tur præstare cōsensum quoties fuerit requisitus
Cor. cons. 250. n. 2. li. 3. Barsat. cons. 256. n. 6. & 11. lib. 3.
Tamen aliud est quærere, an volēte emphyteuta
obligare rem emphyteoticam dominus debeat
præstare consensum, Aliud an consensu non præ-
39 stito intret hypotheca † stante prohibitione alie-
nationis, quia non sequitur sine consensu illam
fuisse quæsitam. Debet enim concurrere volun-
tas hypothecantis, quæ non cēsetur adesse, si fuit
prohibita alienari, prout in specie concludit *Be-
ro. cons. 127. n. 12. cum seq.* & sequitur *Rot. per Cardin.
Seraphinam Romana vinea. 26. ianij* 1598. vbi etiam
quod licèt in prohibitione non fuerit apposita
pœna deuolutionis, tamen intelligitur, cum pro-
hibitio sub vno, & eodem contextu contineat o-
mnem alienationem, per quam intrat deuolutio;
Vnde multo magis impediet hypothecam. Alias
verum est quod nō potest emphyteutæ denegari
licentia, quia dominus tenetur consentire illi a-
40 lienanti; † si is in quem translatio fieret sit habi-
lis, & non inimicus, ita vt dissentiendo diceretur
fieri iniuria *Barsat. Cardin. Corn. & alij per Sard.
decis. 220. num. 53.* vbi dicit esse veriorem opinio-
nem, quidquid contrarium sequatur *Natt. consil.
165. num. 3.* Ideo quando dominus consentire tene-
41 tur, & recusat, cōsensus habetur pro præstito, † &

fieri poteſt ſine eo alienatio, ſaluo tamen aſſenſu
Rol.conſi.56.n.16.li.4.Menoch.de arbitr.caſ.182.n. 11.
In caſu tamen in quo eſſet prohibita hypotheca
ſub pœna priuationis non incurreretur in eam,
neque eſſet inducta caducitas, licèt emphyteuta
non ſeruando promiſſa hypothecam ſimpliciter
conſtituerit ſine traditione. Nam quamuis pi-
42 gnus† conſtituatur nudo conſenſu, Tamen nō di-
citur alienatio, aut pignoratio perfecta ante tra-
ditionem, & verba ſunt intelligenda cum effectu,
dummodo hypotheca non eſſet pro ea quantita-
te, quæ excluderet veriſimilitudinē luitionis, aut
43 traditio non fieret† per conſtitutū, quia tunc et-
iam incurreretur pœna *Neguſ.* qui ita omnia de-
clarat *de pignor.3.m p.2.in fi.n.78.verſ.inſurgit.& n.*
79 verſ.intelligenda tamen.& n.81. verſ. eſt ergo con-
cluſio.poſt Bald.in ca.1.§.aut ſi libellario.col.vlt. verſ.
ſequitur in text.n.4.& verſ.& nota quod videtur. n.
5.quib.mod.feud.amittit. & multum notandum *dicit*
Carbul.de cauſ.priuat.ob alienat.limit.33.n.5. vbi am-
pliat quamuis fuerit promiſſum cum iuramento,
nam imponitur emphyteutę pœnitentia propter
periurium *c.ſicut ex litteris.de ſponſalib.*

Intellige etiam non eſſe ſemper nullam hypo-
thecam rei emphiteoticæ, quamuis prohibita in
ſpecie, nā valebit extra illum caſum, pro quo fuit
facta prohibitio; Ideo nō dicitur prohibitus em-
phyteuta hypothecare ex cauſa, vt adimpleat
promiſſa in contractu conductionis & ſic pactū
quod melioramēta non poſſint hypothecari ſub
pœna deuolutionis non habet locū in hypotheca
melioramentorum facta ad finem, vt illa fieri poſ-
ſint, ad quæ facienda conductor ſe obligauit *Rat.*
& alij de quibus per Corbul.dicta limit 33.in fi. Quo-
niam hoc videtur eſſe ex voluntate cōcedentis, ex
qua illa hypotheca eſt apta cōprehēdi, nec tran-
ſit ad perſonas extraneas, quarum reſpectu eſt fa-
cta prohibitio *Grat.conſ.54.n.8.lib.1.*

EPITOME.

Legitima quamuis aucta per ſtatutū an debea-
tur titulo inſtitutionis. Alimenta ſubrogata loco
legitimæ, quando tranſeant ad hæredes. Filiæ ex-
cluſę ſi per ſtatutum mādetur aliquid dari, an diſ-
poſitio ſit nulla ſi illud non detur. Modo non im-
pleto quādo priuatio inducatur. Legitima an in
vita patris ſit filio debita, ita vt ei ſuccurratur cō-
tra patrem diſſipatorem, & an ſufficiat cautio pa-
tris. Maritus offerens cautionem an audiatur cō-
tra vxorem petentem dotem collocari in tuto
propter eius malam adminiſtrationem.

SVMMARIVM.

1 *Legitima aucta per ſtatutum quando ſit relinquenda titulo inſtitutionis.& n.2.& 3.*
4 *Subrogatum quando ſubintret locum principalis.*
5 *Alimenta ſubrogata per ſtatutum loco legitima an tranſeat ad heredes.& n.7.*
6 *Debitum vnum conuerſum in alterum extinguitur, nec aſſumit naturam illius.*
8 *Legatum fundi ad alimenta factum ei, cui poteſt relinqui proprietas tranſit ad heredes.*
9 *Filia excluſa ſi ſtatutum mandet aliquid dari, non annullatur diſpoſitio, ſi illud non fuit praſtitum, ſed debet agi ad id, quod eſt praſtandum.& n.10.*
11 *Modus eſt implendus per viam compulſionis.*
12 *Electum in ciuem dummodo ſoluat datia non definit eſ- ſe ciuem ſi non ſoluerit.*
13 *Hares inſtitutus vt ducat aliquam in vxorem non de- ſinit eſſe hares ſi non ducat.*
14 *Implementum quando concernit fauorem heredis non inducitur priuatio ſi modus non impletur. Intellige vt n.15.& 16.*
17 *Modus potius eſt iudicandus, quam conditio.*
18 *Legitima etiam debetur in vita, ita vt ſuccurratur filijs contra patrem diſſipatorem, & n.19. & 20. & an ſufficiat cautio patris quo ad indemnitatem filij. & n.12.& 23.*
21 *Vxor poteſt petere dotes collocari in tuto quando maritus male adminiſtrat, etiam ſi offeratur cautio per maritum.& n.24.*

CAPVT XLIIII.

Legitima debet relinqui filijs honorabili titu-
lo inſtitutionis, & è conuerſo patri per filium,
1 quāuis ſimus in legitima aucta per ſtatutum, † &
etiam de iure canonico *Alex.conſ.70.viſo conſilio n.*
6.& 7.lib.2.Roias de ſucceſ.c.7.n.7. quidquid *Hoſt.&*
alij contrarium ſentiant, quia aduerſus eos eſt ve-
rior opinio, & tenenda, vt teſtatur *Ceual.q.23.per*
2 *tot.*† vbi ampliat etiam ſi inſtituatur pia cauſa *la-*
tè Surd.de alim.q.21.tit.9.in prin. vbi *n. 4.* extendit
ad teſtamentum inter liberos.

Dummodò tamen non ſimus in legitima ſub-
3 lata per ſtatutum,† per quod ſi mādētur ſolui ali-
menta loco legitimæ, non ſunt relinquenda titu-
lo inſtitutionis, cum amplius nō tractetur de na-
tura legitimę, quia ſubrogatū non ſapit naturam
ſubrogati, quādo illi ſpecialiter eſt aliquid attri-
butum, nec per regulam ſubrogationis id exten-
4 ditur,† quod fuit ſpecialiter conceſſum *Bar.in l.1.*
§.hac actio.ſi quis teſtam.lib.eſſ.iuſ.fuer.Alex. in l. 1.
n.90.ff.de off.eius. & ita in ſpecie concludit *Molin.*
lib.2.c.20.c.15.de primoge.hiſp. quem ſequitur *Surd.*
de alim.tit.9.q.21.nu.12.cum ſeq. & ita Dixi ſeruan-
dum in cauſa Franciſci Angeli mihi commiſſa
declarando diſpoſitionem validam non obſtante
quod non fuerit relictum factum titulo honora-
bili inſtitutionis.

Ideo etiam dicimus iſta alimenta, quæ iure fi-
lijs legitimis dantur ex eo, quod lege municipali,
5 vel alia ratione priuantur legitima† tanquā per-
ſonalia non tranſire ad hæredes *Bal.in l.1.§.ius na-*
turale.in fin.de iuſt.& iur. verſi. vel dic quod valet.
Affl.deciſ.252.n.5.Surd.de alim.tit.5.q. 1.nu.34. quia
inquit quamuis ſubrogentur loco legitimæ, non
6 tamen aſſumunt naturam ſuam:† Nam vnum de-
bitum ſi conuertitur in alterum primum extin-
guitur, & non aſſumit naturam illius *Bart.in l.ſin-*
gularia.in fi.ſi cert.pet.

Quāuis hoc de trāſmiſſione nō ſit tutum, cum
immo alimenta quę debentur loco legitimę trāſ-
7 mittantur ad hæredes, † neq; finiantur morte ſe-
cundum *Roder.in l quoniam in prioribus.[illegible] 2. n.*
12.verſi.inſera etiam aliā.Lup.in c. per veſtras. 3. not.
§. 24. n.7.verſi.& ſubdit. vbi dubitat de contraria
Baldi opinione *Couar.de ſponſal.p.2.c.8.§.6.nu.15.ad*
med.Molin.de primog.hiſpan.lib.2.c.15.n. 10. Cucc.de
legit.§.poteſt præterea non ab re.n.5.

Prout dicimus de fundo ad alimenta legato ei,
8 cui poterat legari proprietas,† qui trāſit ad hęre-
des legatarij *Caſt.& alij in l.cum hi.§.ſi vnt.de tran-*
ſac.Couar. qui de communi *de ſponſal. p.2.c. 8. §. 6.*
n.15.verſi.quibus ſuffragatur.

Quod magis erat in caſu noſtro, quia quādo fi-
9 lię excluſę aliquid debetur per ſtatutum† grauā-
do patrem ad dandum illi dotem, ſeu alimenta, ſi
nō fuit illud ſibi relictū nō per hoc diſpoſitio an-
nullatur,

nullatur, sed habebit actionem ad id, quod per
statutum sibi debebatur *Bald. in l. maximum vitium, num. 21. C. de lib. prater. Dec. cons. 105. num. 1. Becc. cons. 103. num. 19. Rum. consil. 40. num. 2. lib. 3. Affl. decis. 158. num. 5.* Quamuis per statutum excluderetur,
10 † dnm tamen excluso illud relinquatur *Molin. de hispan. primog. lib. 2. q. 15. nu. 26.* quod dicit perpetuò notandum *Surd. de alim. q. 21. tit. 9. num. 25. post Cum. in l. 1. ff. ad leg. falcid.*

Ratio est quia cum simus in modo, iste modus est implendus per viam cõpulsionis, secus si esset
11 conditio. † nam illa deberet impleri per viam resolutionis *Bald. in c. dudum, el 2. de elect. in sexto.* vbi de
12 electo in ciuem † dummodo datia soluat, si enim non soluit, non desinit esse ciuis, sed agitur, vt soluat *Aym. cons. 59. num. 2.* vbi hærede instituto, si infra annum obitus testatoris ducat aliquam in
13 vxorem, † nam non desinit esse hæres, neque priuabitur hæreditate, si non duxerit, etiam si testator dixerit cum pacto, & conditione; quia illa verba non important conditionem, sed modum, cum veniat implendum post executionem ipsius actus, videlicet post aditam hæreditatem *Bart. in l. quibus, § termilius, ff. de condit. & demonst.* & cum im-
14 plementum concernat † fauorem ipsius hæredis non inducitur priuatio, si modus non impletur *l. Titio centum, in princ. de cond. & demonst. Alex. cons. 127. viso processu, col. 1. post med. nu. 4. vers. nec dicam quod attento, lib. 7.* secus quando respiceret fauorem te-
15 statoris, † aut tertij, tunc enim ille modus esset finalis institutionis *Bald. cons. 219. lib. 2. Alex. cons. 59. num. 4.* vbi etiam *num. 7.* quod requiritur monitio vt impleat, quamuis esset appositus per testato-
16 rem terminus † intra quem deberet hæres implere *§. si quis autem, auth. de eccles. tit. Gozza. cons. 34. circa primum dubium, n. 7. vers. nec obstat quod voluit, col. 2. ad med. Corn. cons. 208. circa præsentem, nu. 1. in fi. col. 2. in fi. lib. 1.* Ita vt in dubio potius debeamus interpretari
17 modum, † quam conditionem *Bart. in l. cum not. a, C. de transact. vbi Dec. de communi, n. 6.* quicquid contrarium dicant *Alciat. Paris. & alij de quibus per Card. Mant. de coniect. lib. 10. tit. 5. nu 12.* qui restatur contra eos esse veriorem opinionem. *Mandos.* qui etiam de communi *in addit. ad Lap. alleg. 87. in fin. Alb. cons. 4. num. 34. Thob. cons. 38. Mascard. in verb conditio, concl. 343. nu. 1. Rot. diuers. decis. 39. p. 1. nu. 5. Tiraq. de retract. conuent. §. 2. gloss. 1. num. 76.*

Adde in materia legitimæ, quod alias fuit quæsitum, vt non solum debeatur filiis post mortem
18 patris, sed etiam in vita, † ita vt succurratur illis contra patrem dissipatorem, vt reseruetur, & alimenta percipiat *Lancell. Dec.* qui de communi *in l. lis nulla, in fin. ff. de iud.* siue culpa, siue in fraudem dissipet *Cenal. quæst. 506. in fin.* vbi limitat hoc non
19 procedere in parentibus, † quibus pro prædictis non datur iudicis officium *Soar. in l. quoniam in prioribus, ampl. 16. num. 9. C. de inoff. testam.*

Nec obstat *Pinell in l. 1. p. 3. num. 75. C. de bonis matern.* vbi cõcludit quod in praxi esset difficile obtinere, vt dicto casu debeatur legitima; prout illam non deberi dixit *Bald. in l. 2. ad med. vers. sed pone pater habens. ibi. item hoc prodest. Cod. si in fraud. patron. alienat. à libert. facta sit.* Ideo tutius illa opinio procedet in alimentis, quæ magis debentur viuente patre *Fab. Ann. in addit. ad Io. Vincent. Ann. sing. 531.* Quia respectu filiorum est verior opinio, quod debeatur legitima, prout ita iudicatum dicit *Cenal. d. q. 506. in fi. Peregr. de fideicomm. art. 36. nu. 16.* vbi quod est humanior sententia, latè *Surd. de alim. tit.*
20 *8. priuil. 26. nu. 20.* Quia non exigitur † in hoc casu à patre legitima ante diem, & obitum illius, neq; enim potest dici solutio, sed est potius quædam assecuratio, vel interdictio administrationis: Nam debitum pro alimentis, ad quæ tenetur pater est sub conditione, vel in diem, qua pendente cauendum est, vt pater non sit soluẽdo, quando dies, vel conditio aduenerit, quasi facienda sit prouisio, ne grauetur filius cui debentur ali-
21 menta, † prout diximus de vxore, quæ petit dotes custodiri in tuto, quando maritus illas malè administrat *l. vbi adhuc, C. de iur. dot. Castr. in l. imperator, num. 6. ad Trebell.*

Neque obstat quod dicebatur de cautione per
22 patrem oblata, † per quam potest prouideri indemnitati filij *Ias. in l si constante, nu. 197. sol. matr post Imol. in l. Imperator, ad Trebell. & Bart. in l. si quis pro eo, §. 1. ff. de fideiuss.* Nam quidquid sit in aliis casibus, inter patrem, & filium, non est locus fideiussioni,
23 quando agitur pro legitima, † & alimentis ob dilapidationem, cum tutius sit assignari aliquid, ex quo illa percipienda sint, quam se committere fragilitati cautionis *Bald. in l. 2. C. de his quæ in fraud. patr. Bertr. cons. 108. nu. 3. lib. 1. Surd. de alim. tit. 8. priuil. 88. num. 3.* vbi quod hæc est verior opinio: Nam si contingeret agi propter dissipationem contra fideiussores, interim filius grauaretur, Prout est in dote, & donatione propter nuptias, quarum re-
24 stitutio non debet euitari, † etiam si offeratur cautio per maritum in casu vergẽtiæ ad inopiam *glo. in l. vbi adhuc, in verb. ad inopiam, ad fin. C. de iur. dot. Bart. in l. si constante, col. 8. q. 10. primæ part. nu. 46. & ibi Alex. col. 8. nu. 19. ff. solut. matr. Lap. in c. per vestras, §. 6. in 2. intell. & §. 33. ampl 12. de donat. inter vir. & vxor. Put. decis. 359. in princ. lib. 3. dixi decis. 194. num. 13.*

EPITOME.

In alienatione rerum Ecclesiæ quando debeat probari versio pecuniarum in illius vtilitatem, & an causa debeat esse perpetuò duratura, ita vt sufficiat à principio illam esse talem. Tempus alienationis an inspiciatur ad cognoscendum sterilitatem, & quando detrimentum futurum debeat considerari in re, quæ vendi non posset nisi modico pretio propter bellum. Modus an conditio dicatur si pretium sit conuertendum in aliquam causam. Et quis ligetur emptor, an venditor ad probandum talem conuersionem, si fuerit concessa licentia vendendi, vt conuertatur pecunia in aliud stabile. Et an huiusmodi onus censcatur remissum, si solutio fiat eidem, pro quo fuit initum pactum reinuestiendi. Fructus quando restituantur in actu celebrato contra dispositionem iuris, seu statuti. Census factus per Ecclesiam ad septem pro extinguẽdo alium ad octo an dicatur ex causa necessaria, ita vt in eo emptor teneatur probare conuersionem pecuniarum.

SVMMARIVM.

1 *Probatio conuersionis in vtilitatem Ecclesiæ requiritur solum in mutuo, deposito, & venditione.*

2 *Conuentio vt extinguatur census dummodo pecuniæ rediagantur in emptionem stabilium facit, vt venditor non liberetur, nisi probet conuersionem in illam causam. Fallit num. 5.*

3 *Exceptio non implementi repellit agentem, etiam in instrumento cum obligatione camerali. num. 4.*

6 *Conuersio in vtilitatem Ecclesiæ est probanda de causa*

Digitized by Google

perpetuò duratura, & sufficit à principio illam esse talem quamuis postea non duret, & quæ dicatur ista vtilitas. num.7.

8 *Negotium sufficit à principio gestum vtiliter.*

9 *Tempus alienationis inspicitur ad cognoscendum sterilitatem rei alienatæ per Ecclesiam, quamuis postea sit facta pretiosa, & quando detrimentum futurum sit considerandum si essemus in re, quæ non posset vendi, nisi modico pretio propter bellum. nu.11.12.& 13.*

10 *Industria emptoris rem augentis non debet esse sibi damnosa.*

14 *Pactum de reinuestiendo pecunias redactas ex censu an sit nullum, & tollat libertatem redimendi censum. & num.16.*

13 *Constitutio non comprehendit præterita, sed futura.*

17 *Impeditus non dicitur qui potest facilè remouere impedimentum.*

18 *Pecunia minorum, & similium debent poni in tuto, vt pro illis conseruentur.*

19 *Conditionis natura est vt impleatur ante executionem actus.*

20 *Effectus verborum debet considerari.*

21 *Modus dicitur non conditio si pretium est conuertendum in aliquam rem stabilem.*

22 *Onus conuertendi pecunias in aliam causam videtur remissum, si solutio fiat eidem pro quo fuit initum pactum reinuestiendi. & num.23.*

24 *Rector non præiudicat in quæsitis ecclesiæ quidquid sit in quærendis.*

25 *Licentia alienandi ita tamen, quod pretium subrogetur in aliud prædium an liget eum qui vendit, sed emptorem. & num.26.& 27.*

28 *Venditor tenetur probare fundum esse idoneum stante promissione quod pretium conuertatur in emptionem prædij securi.*

29 *Fructus restituuntur quando actum est nulliter contra dispositionem iuris. & num.31.& 32.*

30 *Faciens actum contra dispositionem iuris, aut statuti dicitur in mala fide.*

Paria sunt titulum non habere, aut eum qui sit nullus.

34 *In alienatione rei Ecclesiæ, vel minoris, quando emptor debeat curare pecuniam conuerti in causam propter quam fit alienatio. & num.35.& 36.*

37 *Census factus per Ecclesiam ad septem pro extinguendo censum ad octo, non dicitur ex causa necessaria, & in eo emptor non teneatur probare conuersionem pecuniarum. & num.38.*

CAPVT XLV.

PEr retrouenditionem census, de quo actum
fuit in casu mihi proposito videbatur dicendum constare de liberatione rei conuerti, ita vt
amplius nulla actio contra eum competat, cum
fuerit sublata per solutionem factam Rectori Altaris, de qua in processu, quamuis non fuerit probatum prætensas pecunias solutas fuisse conuersas in vtilitatem eiusdem Altaris; cum ista probatio solum requiratur in mutuo, deposito, &
1 venditione pro debito Ecclesiæ † quorum nullus
est casus de quo agimus; quia in aliis contrahens
cum Ecclesia non debet esse sollicitus de conuersione in vtilitatem illius *Cardin. in cap. ex præsentium, col.1. vers. & hoc vult, in 2. oppos. num.2. de pignor. Innoc. in cap.1. in princ. depos.* quem dicit communiter approbari per Canonistas, & Legistas *Rom consil. 440. non est dubium, ad med. vers. ex his ergo primo concludo.* Quicquid contrarium voluerit *gloss. fin. in l. t. Cod. de venden. reb. ciuitat. lib.11.* Quia contra eam est
verior opinio, & magis communis, vt testatur *Dec. cons.36. pro tenui, col.6. ad med. vers. tertio principaliter, & cons.329. conclusam superius, col.1. post med. nu.2.* & fuit decisum *per Rotam coram Card. Seraphino Anconitana terrarum, 13. Iuny 1578. Socin. cons.15. visis prædictis col.7. ante med num.22. lib.1. Surd.* qui de communi, & magis veriori opinione *decis.156. in fin.*

Contrarium Dixi quia in constitutione census
de quo agimus adest particularis conuentio, vt
2 sit in facultate illum extinguendi, † dummodo
pecuniæ redigantur in emptionem stabilium, aut
alterius census, ita vt conseruentur pro dicto altari; Vnde huiusmodi forma, & pactum erat seruandum, vt per illam solutionem debitor esset
liberatus, & ideo debebat probari pecuniam
fuisse conuersam in illam causam, pro qua fuit
facta extinctio census, prout in terminis concludit *Alex. consil.4. in fin. lib 3. & ibi Natt. in addit. in verb. quod pecunia. Abb. consil.41 col.2. vers. tertio defectus. ibi. ergo non potuit, sub num.1. lib.1. Surd. cons.181. num.11. & 12. lib.2. post Dec. in l. ciuitas, in fin. si cert. petat.*

Etenim ista exceptio non implementi repellit
3 agentem, † cum sit adeo fauorabilis, vt non censeatur exclusa, quamuis statutum tolleret omnes
exceptiones, ita vt etiam parte non opponente
iudex ex officio possit supplere *Bald. in l. si solutarum, de solutionib. per text. in l. Iulianus, §. offerri, de action. empt. Aym. consil.151. colum.3. num. 9. in fin. versic. ista tamen disputatio. Rimin. Iun. consil.636. num.18. vsque ad num.21. lib.6.*

Quamuis simus in instrumento cum obliga-
4 tione camerali, † quod retardatur per huiusmodi exceptionem non implementi *Dec. consil.119. Galles. ad form. obligat. Cameræ p.4. num.7. Alban ad Bar. in l. fideiussor, §. prætor, qui satisd. cog. Magon. decis. Lucens. 11. num.8. Ofasc. decis.50. num.8. & 9.*

Quæ magis procedunt in casu de quo agimus
quia ibi ista non fuerunt narrata per modum cau-
5 sæ emptionis alterius census, † seu aliorum stabilium puta si fuisset dictum, quod pecuniæ reductæ ex censu inseruiebant pro soluendo pretio
alterius domus, seu census; tunc enim non noceret emptori seu soluenti, & solutio esset rectè facta, quamuis pretium non fuisset conuersum in
vtilitatem Ecclesiæ, sed in proprios vsus Abbatis
aut Rectoris, cum sufficiat quod recipiens confiteatur se ob illam causam recepisse, quamuis
mentiatur *Bart. in authent. hoc ius porrectum, col. fin. ad med. vers. quod dicemus, num.17. C. de sacros. eccles. Castr. in l.1. §. non autem, ad fin. nu.4. vers. alia regula, de exercit. action. Dec. cons.329. conclusio superius, col.2. post med. num.2. vers. vnde considerandum est. Rot. per Card. Seraph. Romana fideiussionis 13. May 1596. & coram R.P.D. Comitalo. Romana vineæ. 21. April.1589.*

Et adeo erit probanda per soluentem huiusmodi conuersio pecuniarum in vtilitatem Ecclesiæ, & Altaris, vt etiam requiratur probatio, quod
6 fuerit facta † in causam perpetuò duraturam,
cum alias non diceretur versum, nisi duraret versum; sufficiet tamen, quod à principio causa de
sui natura esset durabilis, licèt ex euentu postea
non extiterit talis *Cardin. in clem.1. de reb. eccles. non alien. col.6. ad med. vers. tertio quæro, num.27. & in cap. quod quibusdam, col. penult. de fideiussor. & ibi Abb. col.2. in fi. vers. sed aduerte, n.8. Castr. cons.337. primo quæritur, in prin. lib.1.* vbi exemplificat in refectione domo-
7 rum, † quæ dicitur vtilitas perpetuò duratura,
& in emptione stabilium, & in quacunque alia
expensa

Digitized by Google

expensa necessaria Ecclesiæ, vt alimentis Mona-
chorum, vestibus, solutione debitorum, & simi-
lium *sequitur Menoc. de arbit. cas. 432. n. 41. Masq. de pro-
bat. concl. 1161. n. 39. & concl. 728. in princ.*

Et ratio est, quia sufficit negotium esse gestum
8 vtiliter à principio, cum non attendatur † quod
postea contingit *l. sed an vltro. §. 1. de neg. gest. l. 2. C.
eod. Surd. de alim. q. 41. tit. 9. n. 39.* Et satis est quod
tempore contractus res dicatur vtilis, quãuis po-
stea efficiatur deterior; Prout è contra, vt res Ec-
clesiæ dicatur sterilis, seu infructuosa inspicitur
tempus, quo fit alienatio nulla habita considera-
9 tione, † quod postea pretiosior fiat *l. si voluntate.
C. de rescind. vend.* & ita in specie cõcludit *Io. de Plat.
in l. 2. ad fi. in 5. notab. C. de præd. & omn. reb. nauicul. lib.*
10. vbi dicit notandum contra alienantes rem
Ecclesiæ modici valoris, seu domum ruinosam,
10 qui prætextu læsionis † postquam est facta stru-
ctura volunt reuocare alienata, quasi Ecclesia
sit decepta, quod non licet. Quoniam industria
emptoris rem augentis non debet esse sibi dam-
nosa *l. fi. C. de allu. & palud.* & ista est verior opinio
*Soc. cons. 48. viso instrumento. n. 3. li. 4. Corn. cons. 15. licèt
claram. n. 9. col. 3. in fi. versi. nec obstat tertium. li. 4. Aym.
cons. 188. col. 2. in princ. n. 4. & cons. 114. n. 15. Ang. cons.
312. prout patet. col. 3. ad med. versi. ad illud autem. num. 5.
Surd. de alim. priuil. 56. tit. 8. n. 78. Rot. per Card. Seraph.
Anconitan. terrarum. 13. Iunij 1578.*

Verum esset quod detrimentum futurum de-
beret considerari in alienationib. rerum Ecclesię,
quando essemus in re, quæ non posset vendi, nisi
11 modico pretio propter bellum, † vel quid simile
ex quo enim non reperitur emptor vrgẽte neces-
sitate vendendi; computari debet pretium, quãti
in futurum posset vendi, vel caueri, si posset plus
postea vendi; Quonia pretium diminutum causa
belli non est iustum, tanquam temporale, quod
speratur cessaturum *Castr. cons. 109. col. 1. versi. nec ob-
stant testes inducti. lib. 1.* & in specie decisio *Rot. diuers.
65. n. 5. p. 2. post Affl. decis. 87. n. 3.*

Intelligendo quando res ipsa manet semper in
12 eodem statu, † ita vt non efficiatur deterior, putà
quando ob bellum, res aliquod damnum nõ ha-
bet, videlicet quia domus existens in loco vexato
per bellum permanet sine aliqua ruina, aut dam-
no, tũc enim eius valor æstimatur, etiam respectu
futuri tẽporis cessante bello, secus si domus pro-
pter bellum esset effecta deterior, aut vinea, seu
13 ager siluosus, & incultus, † nam tunc sufficit æsti-
matio tẽporis alienationis, ita in puncto declarat
d. decisionem *Menoc. cas. 162. in addit. de arbitr. n. 31.*

Non obstat quod pactum, seu conditio reinue-
14 stiendi pecunias videatur nullum, † quasi tollat
liberam facultatem redimendi censum contra
formam Constitutionis Sanctissimi Pij V. Con-
ditio enim detrahit de esse obligationi, & quãto
plura impedimenta occurrũt, eo difficilior est
exitus; nam pura obligatio fortior, cõditionalis
autem debilior *Bald. in l. fundi partem. de contra. empt.
Bellam. cons. 33. quod si ad personas. col. 11. n. 11.*

Quia omissio, quod census fuit factus ante Cõ-
stitutionẽ, vnde in ea non includitur, cum statu-
15 tum non comprehendat præterita, sed futura *l. le-
ges. C. de legib. Bar. in l. omnes populi. q. 2. q. 5. princ. n. 40.
de iust. & iur. Doctor. in c. fi. de constit. Roman. cons. 333. quo
ad primum. n. 1.* Respõdetur non impediri per hu-
16 iusmodi cõuentionem, † quod non possit liberè
extingui census; Neque enim dicitur sublata fa-
cultas redimendi, cum de facili possit huiusmodi
impedimentum remoueri, quo casu non dicitur
17 † quis impeditus, *Fel. in c. ex transmissa. col. 1. de præ-
scription. Bar. in l. sed & si per prætorem. §. 1. vers. sed nec ad
eo. ex quib. caus. maior. Boer. decis. 40. in fi. Aym. cons. 1.
pro genero. n. 89. Surd. decis. 189. n. 28. cum seq.* Ideo im-
putet sibi, qui non curauit, vt pecuniæ colloca-
rentur in tuto, cum potuisset illas deponere, do-
nec in bonis stabilib. reinuestirentur; prout quo-
tidie videmus ita fieri in pecuniis minorum, Ec-
18 clesiæ, & similium personarum, † quæ debent
pro illis conseruari *l. si tutor. §. si post. de admin. tutor.
Gabr. cons. 27. lib. 1. Honded. cons. 38. lib. 2.*

Præterea prius debebat extingui census, & po-
stea fieri emptio aliorum bonorum, Vnde non
potest dici extare aliqua conditio, cuius natura
19 est, † vt impleatur ante executionem actus; quare
cum hoc sit implendum postea, dicitur modus,
nulla habita consideratione, quod disponens lo-
quatur per verba cum pacto, & cõditione. Quo-
20 niam est † considerandus effectus verborum nõ
prolatio *Bart. in l. quib. §. termilius. de cond. & demonst.
Alex. cons. 119. viso processu. col. 1. ad med. vers. & licèt in
dictis locu habeatur. lib. 1. Aret. cons. 93. viso legato. in fin.
Aym. cons. 59. in princ. vers. & primo considero.*

Et ita in terminis cõuersionis pretij in aliquam
21 rem, † quod sit modus dicit *Surd. decis. 156. n. 5.*

Minus obstat quod restitutio pecuniarum hu-
iusmodi census sit facta eidem Rectori, cum quo
fuit initum pactum reinuestiẽdi pecunias; Vnde
cum per eum simpliciter fuerint illæ acceptæ vi-
22 detur remissum dictum onus, † ita vt solutio di-
catur legitimè facta, & approbata extinctio non
obstante inobseruantia conuentionis *l. quidam ex
parte. de euict. Castr. cons. 330. col. 2. ad fi. lib. 2.* & mul-
tis similib. comprobat *Aim. cons. 106. n. 1. vsq. ad n. 4.*

Quia prædicta procedunt vbi ageretur solũ de
23 interesse ipsiusmet recipientis, † secus in casu no-
stro, in quo erat quæsitum ius cappellæ, seu alta-
ri, pro cuius conseruatione debebant pecuniæ
reinuestiri, ita vt non possit Rector præiudicare
24 † suæ Ecclesiæ in quæsitis, quicquid sit in quærẽ-
dis *Doct. in l. iubemus nullam. in princ. C. de sacros. eccles.
Rom. cons. 184. visis quæ narrantur. n. 2. Ruin. cons. 156.
n. 19. lib. 1. Lap. alleg. 25. disputat. in fi. vbi latè Mandos. in
verb. prælatus. & in verb. federicus. Ias. in l. legatum. in fin.
n. 21. versi. tertio pro ista parte. de leg. 1. Bald. in auth. si quæ
mulier. in fi. C. de sacros. eccles.*

Nec facit quod conuersio pecuniarum in bo-
nis stabilibus debebat arctare Rectorem altaris,
25 non autem illum qui censum extinxit, † prout di-
cimus de licentia alienandi cum clausula, ita ta-
mẽ quod pretium subrogetur in aliud prædium,
nam ista non spectant ad emptorem, sed ad eum
qui vendit, vt in terminis dicit *Molin. de primogen.
hispan. lib. 4. c. 4. n. 20.* & multa similia adducit *Sur.
decis. 156. n. 4. & per tot.*

Quia illa procedunt in dubio, quando nõ con-
26 stat cui fuerit impositum onus subrogãdi, † cum
æquius sit spectare ad venditorẽ, cui licentia suf-
fragatur, Nam quis non debet esse sollicitus de
persona contrahentis *l. 1. §. non autem. de exercit. l. fin.
eod. tit.* secus in casu nostro, cum ex instrumento
clarè appareat spectare ad eum, qui prætẽdit ex-
tinctionem cẽsus, vnde debet ex parte sua adim-
plere, vt solutio dicatur eum liberasse *Alex. cons. 4.
27 in fi. lib. 3. cum aliis supra allegat.* † Ista enim qualitas
in pacto extinctionis census apposita est proban-

da vltra extinctionem *Bart. in l. 1. §. quod autem ait prætor. de vi bonor. raptor. Surd. cōs. 130. n. 1. & decis. 320. n. 6. 12. & per tot.* vbi ex hoc concludit venditorem teneri ad probandum fundū esse idoneum stan-
28 te promissione, † quod pretium conuertatur in emptionem prædij secuti, cum hoc sit interpretandum ad fauorem illius, qui voluit sibi prospicere respectu cuiuscunque euictionis, & secundum subiectam materiam *l. si stipulatus. de vsur. Alex. cons. 35. viso processu. n. 11. col. 4. lib. 4.*

Stante igitur nullitate extinctionis census Dixi etiam soluentem non fuisse liberatū, ideo ad fru-
29 ctus teneri, † qui regulariter veniunt quando cōtra dispositionem iuris nulliter actum est *l. non solum. C. de præd. mino. Dec. cons. 403. col. 5. n. 19. Rum. Iun. cons. 5. n. 41. Imol. cons. 73. in casu proposito. in fi. n. 9. vers. item aduertendum.* Quoniam faciens actum contra
30 iuris, & statuti dispositionem censetur † in mala fide *Rom. cons. 54. visis circa col. 3. n. 5. vers. secundo idem colligitur. Soc. cons. 29. viso quodam. col. antepen. in fi. n. 22. versi. verum prædictis. lib. 1. Aim. cons. 134. nu. 16.* Ideo e-
31 tiam tenetur ad fructuum restitutionem † *vbi lex de vsucap.* quæ loquitur per dictionem nihil, quasi excludat etiam fructus *Rom. & Crot. in leg. 1. §. si vir vxori. de acqu. posses.* Quorum opinionem tanquam magis veram, & communem pluribus defendit *Lamberteng. de contract. glos. 1. nu. 119. & 123. cum sequ. Cassad. decis. 11. quærebatur. n. 8. in fi. post Bar. in leg. sed si lege. §. scire. circa med. versi. sed contra prædicta. de petit. hæred. Bald. in l. pro oneribus. ad med. C. de iur. dot. Felin. in cap. de quarta. col. 10. ad med. versi. secunda restrictio. de præscrip. Aug. cons. 160. domina catherina. in fi.*

Ita vt nulla causa excuset à fructibus, quando
32 ius resistit, † quidquid contrarium dicant *Neuiz. cons. 77. n. 22. Bursat. cons. 73. n. 30. Becc. consi. 95. n. 24.* qui volunt sententiam iudicis facere bonæ fidei possessorem, quamuis nulla declaratur, maximè quando fructus sunt consumpti. Quia contra eos est verior opinio, & magis communis. Parta enim
33 sunt † non habere titulum, vel eum habere qui sit nullus, neque auctoritas Iudicis inordinatè procedentis debet excusare; Vnde cum ius resistat veniunt fructus, siue extent, siue non, prout latè concludit *Surd. decis. 45. n. 8. vsque ad 17.*

Ex prædictis colligitur veram distinctionem esse quam alias Dixi seruandam, quod quando fit alienatio rei Ecclesiæ, vel Minoris ex causa ne-
34 cessaria † pro soluendo ære alieno, tunc emptor debet curare pecuniam conuerti in solutionem illius, propter quod fuit vēditum *Innoc. in c. 2. n. 2.* vbi communiter *Doct. de pos. Couar. lib. 2. var. c. 17. n. 3.*

Aut non ex causa necessaria, sed volūtaria pro-
35 pter vtilitatem Ecclesiæ, vel minoris, † tunc emptor non tenetur probare huiusmodi versionem *Dec. cons. 39. pro tenui facultate. col. 6. ad med. nu. 8.* latè *Molin. de hispan. primogen. cap. 4. li. 4. n. 20. vsq. ad n. 24.*

Ista distinctio approbatur *per Rot. coram R. P. D. Bubalo Roman. census. 23. Ianu. 1591. & coram R. P. D. Pena Romana censuum de romulis.* 18. *Iunij* 1599. & ibi
36 *Bubal.* declarat, † quod in primo casu procedit decisio *Rubei Romana domus de piucionibus.* In secundo casu *Auximan. bonorum & Anconitan. terrarum.* 1578. *coram Card. Seraphino.*

Vnde si Ecclesia faciat censum ad septem pro extinguendo censum ad octo, seu decem, licèt census sit nullus sine debitis solemnitatibus, tamen restituenda est pecunia, quia non fuit factus
37 census ex causa necessitatis, † neque est probanda versio pecuniæ, & poterit agi contra Ecclesiam, quando Canonici se obligarunt; non vt singuli, sed tanquam vniuersi, & prout Collegium *glos. fi. in authen. hoc ius porrectum. in verb probet. C. de sacros. eccles. Alex. in l. ciuitas. n. 11. si cert. pet. Ruin. cons. 68. nu. 7. lib. 1. R. P. D. Pena ibid.* cum præsertim venditores censuum non possint cogere ad restituendum pretium, vt in Bulla Censuum *Soc. cons. 41. n. 5. & 11. lib. 4. Franc. decis. 254.*

EPITOME.

Verba pleno iure, liberè, plenariè, iure proprio, & similia quid importent, & an libellus habentis directū dominium valeat, si petitio facta fuerit cum clausula pleno iure. Trebellianica, seu falcidia, quando dicatur prohibita, si relicta sit hæreditas pleno iure, seu liberè. Vsufructuarius an possit aliquid prætendere in re alteri legata. Proprietarius vendens pleno iure quando dicatur turbare vsufructuarium, ita vt incidat in pœnas impositas à testatore prohibenti illi molestias inferri. Lucrum concessum vxori pleno iure an debeat intelligi quo ad vsumfructum, & proprietatem extantibus filiis, ita vt derogetur l. fœminæ. C. de secund. nupt.

SVMMARIVM.

1 *Libellus habentis directum dominium valet, quamuis dicatur rem ad eum pertinere pleno iure.*
2 *Directum dominium habens dicitur habere plenum ius. & num. 3.*
4 *Plenum etiam dicitur, quod indiget adiectione, licèt regulàriter dicatur illud, cui nihil potest addi & n. 17.*
5 *Verba pleno iure quid importent. n. 6.*
7 *Probatio plena quæ dicatur.*
8 *Possideri pleno iure quomodo accipiendum sit.*
9 *Lucrum concessum vxori pleno iure an intelligatur quo ad proprietatem, & vsumfructum extantibus filiis, ita vt derogetur l. fœminæ. C. de secun. nupt.*
10 *Verbum liberè, æquiparatur verbo pleno iure, & quomodo debeat interpretari. n. 11.*
12 *Verba iure proprio, æquipollent verbis pleno iure.*
13 *Emphyteuta non potest vendere rem emphyteoticam iure proprio.*
14 *Vendens cum clausula pleno iure censetur vendidisse liberè ab omni seruitute.*
15 *Verba plenariè significant idem quod pleno iure.*
16 *Trebellianica, & Falcidia non dicitur prohibita, si relinquatur hæreditas pleno iure, aut liberè. Fallit n. 18.*
19 *Maritus promittens restituere totam & integram dotem censetur renunciare lucro dotali.*
20 *Vsusfructus integer, plenus, & liber non restringitur ad alimenta.*
21 *Vsufructuarius quando possit aliquid prætendere in re alteri legata. & n. 22.*
23 *Proprietarius vendens pleno iure quando dicatur turbare vsufructuarium. n. 25.*
24 *Conductor vendens rem conductam tanquam proprietarius molestat dominum, & poterit expelli à conductione.*

CAPVT XLVI.

Libellum habentis directum dominium Declaraui validum, etiam si dictum fuerit rem
1 ad eum pertinere pleno iure, † prout in terminis concludit *Felin. in cap. auditis. col. 3. sub n. 2. vers. facit etiam*

riam quod si diceret. & col. 5. ad med. n. 7. versi. vnde valet. de præscription.

Nam habens solum directum dominium di-
2 citur habere plenum ius † *glos. fin. in l. Iulianus. 17. §. idem Iulianus. ff. 2. de rei vendic.* Ideo valebit libellus,
quia intelligitur plenum ius respectu illius dire-
cti dominij. Quare dicunt Doctores quod pro-
curator Regis petēs Castrum à Barone, quod ha-
bebat in feudum; licèt dicat ad eum spectare ple-
3 no iure, tamen debet obtinere, quãuis † pertineat
iure dicti dominij *Ang. in d. §. idem Iulianus. n. 2. nu. 3.
post Bal. ibid. in 2. lect. de quo fieri magnum festũ dicit Felin.
in d. c. auditis. col. 3. in fi. post Martan. in rubr. de caus. poss.
& propr. fol. 4. Idem Felin. in c. conquestus. n. 3. de fur. cõpet.*

Adde quia non dicitur inconueniens, vt dica-
4 tur plenum ius, † quod indiget adiectione contra
ca. si omnia. 6. q. 1. Nam vbi verba pleno iure profe-
runtur absolutè important proprietatem, & pos-
sessionem; secus si proferantur respectiuè, quia
possunt verificari in directo dominio tantum;
5 † Prout quando dicimus Ecclesiam spectare ple-
no iure, debent intelligi ista verba secũdum sub-
iectam materiam: Vnde exponuntur quo ad spi-
ritualia, & temporalia, non iure proprietatis, vel
dominij, & dicitur Ecclesia habere plenam pos-
sessionem, quamuis vsusfructus sit alterius *Felin.
in c. auditis. col. 3. n. 7. de præscrip. Bald. in d. l. Iulianus. de
rei vendic.*

Et istam distinctionem verborum pleno iure,
6 quando est facta probatio respectiuè, † vel abso-
lutè ratione subiectæ materiæ, secundum quod
non debēt referri ad dominium, sed ad ius domi-
nij *sequitur Alex. cons. 208. viso summario. col. 2. vers. nec
prædictis obstat. n. 6. lib. 2. Rum. cons. 137. nu. 8. lib. 2. Me-
noc. cons. 21. n. 26. li. 1. Gozzad. cons. 58. n. 22.*

Immo secundum *Bald. in d. l. Iulianus in fi.* semper
dicitur plenum respectu eius, quod est semiple-
7 num; sic plena probatio, id est sufficiens, † & effi-
cax secundum naturã rei probandæ, prout etiam
dicitur possessio plena, quæ sola ciuilis est *Angel. in
d. §. Iulianus. in fin.* Et proprietarius dicitur habe-
re possessionem plenam, quando alius habet v-
sumfructum *Bald. in l. raptores. §. si autem. per illum
tex. C. de episcop. & cleric.*

Et intelligitur possideri pleno iure, si quis colli-
8 git fructus ex aliqua re, † & de illis disponit pro
libito suæ voluntatis *Bal. in l. 1. in addit. in fi. C. de re-
uoc. donat.* Quamuis alias verba pleno iure simpli-
citer prolata importent proprietatem cum vsu-
fructu *Dec. cõs. 468. n. 10. Sar. de alim. ti. 2. q. 15. n. 109.*
9 Et multa de effectu verborum pleno iure † *Ias. &
Alci. in l. si ita stipulatus. §. titius. de verb. oblig. Doctor. in c.
conquestus. de foro compet. & in l. mater. C. ad tertullian.
Tiraq. in l. si vnquam. in fi. C de reuocand. donat.*

Quare etiam cum de hoc alias dubitaretur de-
claraui, quod quamuis dictum fuerit, vt lucrum
debeat cedere vxori pleno iure, ex quibus verbis
videtur concessa proprietas cum vsufructu *l. vlti-
ma. §. similique modo. C. de bon. quæ liber. Natt. cons. 297.
n. 2. in fi. lib. 2. Gozzad. cons. 95. nu. 10. Card. Mantic. de
coniectur. vltim. volunt. lib. 9. tit. 6. n. 19.*

Tamen ista verba intelligi debent solum quo
ad vsumfructũ ex præsumpta mère stipulantium
quod voluerint disponere secundum leges, vide-
licet, quatenus maritus nullos filios reliquisset,
secus illis relictis, & vbi superuixissent matri trã-
seunti ad secunda vota, vnde illa verba pleno iu-
re non obstabunt dispositioni *l. fœmina. C. de se-
cund. nupt.* Nam quantumuis generalia debent in-
telligi secundum subiectã materiam, quæ in hoc
casu dictat, vt mulier habeat solum vsumfructũ
extantib. filiis *Bellon. cons. 17. n. 2. Oldrad. cons. 95. col.
2.* quasi per verborum generalium angustias filij
non debeant fraudari parentum bonis; Ideo ne-
que ex facultate attributa liberè alienandi, & di-
sponendi non intelligitur derogatum *d. l. fœmina.
Bertran. cons. 280. n. 8. & cons. 306. lib. 2. Falgos. cons. 63.
col. 4. in fi. vers. id autem. Rimin. Iun. cons. 569. n. 129. li. 5.
Rota per R. P. D. Lanati Beneuentana hæreditatis & bo-
norum. 20. Iunij 1594. & 17. Aprilis 1595. Card. Seraph.
Mediolanen. Cappellaniæ. 9 Decembr. 1591.* Ideò mater
secundo nubens reseruabit illud lucrum filiis
primi matrimonij *leg. fœmina. C. de secund. nupt. Ol-
drad. cons. 34. n. 3. Cremens. notab. vltim.*

Idem est si dicatur liberè, quod æquipollet
10 pleno iure † *l. fideicommissa. §. quamquam de leg. 3. Bal.
in l. & si post tres. ff. si quis caution. Rum. cons. 219. n. 3. in
princ. vers. præterea verbis. lib. 1.* Et quamuis liberè in-
telligatur sine aliqua diminutione *Gemin. in c. 1. de
11 regalar. in 6.* Tamen etiam illas dictiones † inter-
pretamur secũdum subiectam materiam, de qua
agimus, restringendo eo respectu, quo proferun-
tur *Alex. cons. 80. viso & opportune. n. 12. lib. 1. Dec. in c.
irreprehensibilis. n. 5. de appell. Aret. cons. 76. n. 3. vers. licèt
aliquando.*

Prout si diceretur iure proprio, quæ verba i-
12 dem important † ac pleno iure *Paris. cons. 33. nu. 19.
lib. 3.* ex quo infert *Bertaz. claus. 13. gloss. 1. n. 1. vers. &
notandum.* quod illa verba important translatio-
nem dominij.

Vnde emphyteuta, & alius qui sit verè domi-
13 nus non potest vendere iure † proprio *Specul. de
empt. & vend. §. 1. col. 8. vers. ad audientiam. Fabia. eod. ti.
q. 6. memb. 2.* & vendens cum dictis clausulis cen-
14 setur † vendidisse liberè ab omni seruitute *l. si cum
fundum. vbi Alciat. de verb. signif.*

Idem si dicatur plenariè, quod significat pleno
15 iure † *Tiraq. de retract. lign. gloss. 1. n. 16. §. 4. Card. Mant.
de coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 6. n. 19. Thom. Ferrat. caut.
30. quotidie conficiuntur. n. 2. in fi. Barbat. cons. 11. lib. 2.*

Ex prædictis alias etiã Dixi, cum de hoc dubi-
taretur, nõ videri prohibitam trebellianicam, &
falcidiam, quando testator relinquit pleno iure,
16 seu liberè hæreditatem, † quia, cùm illa verba
habeant diuersos significatus, accipiuntur secun-
dum subiectam materiam: Nam possunt referri
ad totam hæreditatem sine diminutione respectu
rei, & ad ius, vt scilicet restituatur quo ad iuris ef-
fectus cum translatione dominij, & possessionis,
pinguius, aut maius, vt materia subiecta patitur:
Vnde operabuntur, vt transeat vtile, & directum
dominium cum possessione, & vsufructu, non
quod trebellianica sit prohibita, quia ex illis ver-
bis non infertur necessario ad illius prohibitio-
nem, cum aliud possint significare. Intelligitur e-
nim facta plena translatio illius, quod restituitur
*Oldr. cons. 248. q. 4. Roman. cons. 75. & 79. & 239. & i-
bi Mandos. testatur de magis communi. Capr. cons. 36. n. 9.
Eugen. cons. 6. n. 49. post Albert. in l. raptores. §. bona. C. de
episc. & cleric. Castr. in aut. sed cum testator. C. ad l. falcid.
& cons. 28. lib. 2. Peregr. de fideicomm. art. 3. num. 96.* vbi
quod ab hac opinione non est recedendum tan-
quam veriori, quicquid contrarium senserint
*Rip. in l. centurio. n. 134. de vulg. & pupil. & Guid. Pap. q.
537. ad fin. vers. sed contrarium.*

Non obstat quod plenum dicatur cui nihil po-

Digitized by Google

17 rest addi † *cap. apostolica. de praben. in 6. Soc. Iun. cons.*
1. n. 17. lib. 4. Roland. cons. 85. n. 53. lib. 4. Quia etiam in
casu nostro nihil diminuitur, intelligendo de re-
stitutione iuris quo ad plenum dominium trans-
ferendum circa possessionem, & potestatem di-
sponendi, & vsumfructũ, & proprietatem, vt di-
ctum est *Bald. in l. fœmina. § illud. C. de secund. nupt. Soc.*
cons. 53. n. 14. lib. 1. Dec. cons. 468. n. 10. Alex. cons. 56. n. 2.
lib. 3. Vnde non erit facienda interpretatio quo ad
tollendum ius trebellianicæ, & falcidiæ, cum in
dubio hæres debeat censeri minus grauatus. Quod
secus esset, quando testator mandaret restitui
18 plenum legatum vel plenam hæreditatem, † nam
tunc videtur voluisse prohiberi per defunctum
portionem hæredi contingentem, quia plenitu-
do fuit relata ad rem; Vnde præstatio fiet absque
diminutione falcidiæ, & ita procedit *text. in l. post*
missionem. ad l. falcid. vbi legata in testamento mili-
tis præstantur in castris plena, post missionẽ verò
cum detractione *Peregr. de fideicom. art. 3. n. 96. in fin.*
Quemadmodum idem esset, quando testator
mandaret restitui omnia bona & integram hære-
ditatem pleno iure *Ceual. quæst. 31. vers. sed his non ob-*
stantib. post gloss. in l. decem. de fideicom. libert. quã ibi Ang.
dicit singularem Aim. cons. 174. n. 1. Alex. cons. 201. col. 1.
lib. 6. & cons. 5. nu. 15. lib. 3. vbi infert, Quod stante
19 statuto, † vt maritus lucretur dotem videtur re-
nunciasse illi lucro, si vir promittit totam, & inte-
gram dotem restituere *Roland. de lucr. dot. q. 39. Surd.*
de alim. tit. 2. q. 15. n. 130.
Ad exemplum legati vsusfructus facti per te-
statorem, quod non restringitur ad alimenta,
20 quãdo fuit relictus integer, & plenus, † seu fran-
cus, & liber, quia alias huiusmodi verba essent o-
tiosa, si aliquid detraheretur *Idem Surd. cons. 218. n.*
10. post Dec. cons. 418. n. 1. & 2. Cor. cons. 3. col. fi. lib. 2.
Idem si testator declarat, quod vxor habeat v-
sumfructum integrum, & plenum omnium, &
21 quorumcunque suorum bonorum; † Tunc enim
legatarius sola proprietas debetur *Paris. cons. 94. n.*
45. & cons. 97. nu. 21. lib. 2. & notandum dicit *Surd.*
cons. 466. n. 5. lib. 4.
Quamuis alias fundus alicui particulariter le-
gatus ita pertineat ad legatarium, vt nihil in eo
22 omnino vsufructuarius possit prætendere † *Bec.*
cons. 98. n. 9. Rol. cons. 8. n. 36. lib. 1. Card. Man. de coniect.
vltim. volunt. tit. 6. nu. 22. lib. 9. post Bart. in l. fundi. de v-
suf. leg. & in l. sempronio. in princ. ff. eod. Rip. in l. re coniun-
ctis. n. 39. de leg. 3.
Non obstat, quod licèt proprietarius possit vẽ-
dere rem, quasi vsufructuario nullum faciat præ-
iudiciũ *l. locum. § proprietarius. de vsufr.* prout pigno-
rare *l. 2. & ibi glos. in verb. obligare. C. eod. tit. l. iusto. § non*
mutat. de vsucap. Tamen vendens pleno iure non
reseruato iure vsusfructus dicitur turbare, & mo-
23 lestare vsufructuarium, † & sic incurrit in pœnam
impositam à testatore prohibente molestias in-
ferri vsufructuariæ *Castr. in l. 2. C. de vsufr. Rum. cons.*
48. n. 8. & 16. lib. 2. Prout dicimus in conductore
24 qui vendit rem tanquam proprietarius, † qui di-
citur turbare dominũ, & potest expelli *Bal. in l. adẽ.*
C. locat. col. fi. n. 14. vers. quæro qualiter hoc intelligitur.
Quia contrarium est verius, quod imò vsufru-
ctuarius non potest obijcere proprietario aliena-
25 tionem, ex qua nullum damnum sentit, † puta si
non fuit deuentum ad traditionem, prout in specie
contra *Rum.* dicit esse concludẽdum *Surd. de alim.*
tit. 9. q. 26. n. 63. Ad exemplum vassalli, & emphy-
teutæ vendentium sine cõsensu domini, qui non
priuantur re non tradita *Spec. de locat. § nunc aliqua*
vers. 95. Corbul. de caus. priuat. ob aliena. limit. 38. & cum
mulier non consequatur damnum per d. vendi-
tionem, potest obijci exceptio tua non interest
Aim. cons. 182. n. 8. Prohibetur enim molestia, vt v-
sufructuarius percipiat fructus integros: Vnde
prohibitio respicit solum commodum pecunia-
rium, & priuatio sequitur, quando diminueretur
vsusfructus, quæ diminutio in hoc casu non po-
test considerari *Surd. de alim. tit. 9. q. 26. n. 63. cum seq.*

EPITOME.

Fideicommissarius ante restitutionem verba-
lem, quando habeat aliquod ius in hæreditate, &
an satis sit restitutionem fieri primis substitutis,
ita vt ab illis transeat in sequentes. Fideicommis-
sario an detur remedium Quorum legatorum,
Publiciana, Rei vendicatio, Condictio, cum alijs
actionib. hæredi competentibus. Stante licentia
capiendi legatum liberè, & disponendi, prout le-
gatarius voluerit, an competat fideicommissario
contra eum remedium Quorum legatorum. Ha-
bens facultatem capiendi legatum propria au-
ctoritate, an debeat adire Iudicem.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissarius ante restitutionem saltem verbalem nullum ius habet. Intellige vt n. 2. 3. & 4.*
5 *Probatio quæ dicatur incontinenti est in arbitrio iudicis.*
9 *Verbalis restitutio facta primis substitutis sufficit, & ab illis transit in sequentes vocatos. n. 7.*
8 *Fideicommissarius habita verbali restitutione potest accipere bona propria auctoritate, debet tamen constare de aditione hæreditatis; & de cautela vt quis cogatur adire, & quando in eum transeant omnia iura hæreditaria tam actiua, quàm passiua, & remedium Quorum legatorum, Publiciana, Rei vendicatio, Condictio possessionis, & similia. n. 9. & 10.*
11 *Fideicommissarius largo modo dicitur hæres.*
12 *Testator potest dare licentiam capiendi legatum propria auctoritate.*
13 *Licentia capiendi legatum auctoritate propria facit, vt contra legatarium non habeat locum interdictum Quorum legatorum.*
14 *Per verba prout placuerit, liberè, & similia intelligitur data facultas capiẽdi legatũ propria auctoritate. n. 15. & 16.*
17 *Habens licentiam capiendi legatum propria auctoritate, an debeat adire Iudicem. nu. 18. 19. & 20.*
21 *Licentia & auctoritas alterius non requiritur quando actus mandatur fieri liberè.*

CAPVT XLVII.

Fideicommissarius ante restitutionem saltem
verbalem nullũ ius habet in hæreditate. Vn-
1 de ad hoc, † vt iura in ipsum transeant, huiusmo-
di restitutio requiritur *l. facta. & l. restituta. ff. ad tre-*
bellia. Bar. in l. fi. n. 9. C. de edict. diu. adr. toll.
Et licèt de æquitate canonica talis restitutio
2 non sit necessaria † *Paris. cons. 53. in fi. n. 115. lib. 3.* Ta-
mẽ intelligitur, vbi nihil esset remansurum penès
hæredẽ; secus autem, quãdo competeret retentio
3 trebellianicæ, † tunc enim est necessaria restitu-
tio *Rota coram Sanctissimo Romana de Comitibus. 14.*
Ianuar. 1575. & die 17. Iunij 1567. latè Surd. decis. 335.
nu. 4. vbi ampliat etiam quando restitutio fidei-
commissi

4 commissi sit ipso iure, † quia nihilominus nó po-
rest apprehédere possessionem, nisi de manu hæ-
redis. Ratio, quia vbi debent fieri detractiones,
non potest dici, quod constet incontinéti de iu-
re fideicommissi, cum possit esse, vt factis detra-
ctionib. nihil sit restituendum, quod poterit con-
tingere ob æs alienum absorbens totam hæredi-
tatem, & propter alias causas, ex quib. non dicitur
liquidum, quod est restituédum, qua liquidatio-
ne non facta, non potest obijci aliquis dolus hæ-
redi; Vnde non dicetur incontinenti probatum
ius fideicommissarij, cum etiam sit in arbitrio Iu-
5 dicis, † quæ probatio dicatur incontinenti *Bald. in l.2. C. de edict. diu. adr. toll. Menoch. cas.12. n.4. de arbit.*
& in specie declarat *Sur. decis. 333. n.9. lib.2.* Et quod
restitutio sit necessaria, etiam de Iure Canonico
est verior opinio, prout latè concludit *Bero. in cap. in præsentia. n.27. de probat.* quidquid contrarium se-
quatur *Rim. Iun. cons. 375. n.16. lib.3.* contra quê con-
cludendum esse dicit *Pereg. de fideicom. art. 47. n.75. & art. 2. n.62. vers. sed côtra. Bertaz. cons. ciuil. 116. n.53.*

Verbalis autê restitutio requisita ad effectum,
vt fideicommissarius possit vti remedio *d. leg. facta.*
6 *& leg. restituta. ad trebel.* sufficit † si semel fuit facta
restitutio primis substitutis, à quib. transit ius in
sequentes absque alia restitutione, stante simpli-
ci mora, & sola interpellatione *Cephal. cons. 49. nu.*
7 *19. Sur. cons. 92. cap. 22.* Maximè † vbi nihil esset de-
trahendum *Doctor. in ca. raynaldus. de testam. Rota per Card. Seraphin. Leodien. hæreditatis. 27. Ianuar. 1597.*

Amplius fideicommissarius habita verbali re-
stitutione potest bona fideicommissi propria au-
8 ctoritate accipere, † licêt si esset detrahenda fal-
cidia, aut trebellianica teneretur illa restituere
hæredi *Castr. in l. fi. n.13. C. de edic. diu. adr. tol. vbi Alex. n.24. versi. limitat tamen. Surd. consi. 265. n.34.* vbi di-
cit esse notabilem decisionem, & non tactam per
Doctor. in locis ordinariis.

Verum esset quod deberet constare fuisse adi-
tam hæreditatem fideicommittentis per hæredé
grauatum fideicommisso, quia alias illa non adi-
ta, omne ius ex testamento resoluitur *l. si nemo sub. 142. de reg. iur.* Ideo datur cautela, vt hæres gra-
uatus fideicommissu vniuersali possit cogi adire,
& restituere *l. apud iulianum. 11. ff. ad trebellian. §. sed quia stipulationes. instit. de fideicommiss. hæredit. late Peregrin. de fideicomm. art. 2. n.75.* vbi ampliat etiam ad
personam grauatam magnæ dignitatis, & condi-
tionis, & ad Fiscum Principis, & ad ipsum Prin-
cipem, & ad Patrem ex persona filij; Dominũ per
seruum, Monasterium ex persona Monaci, & hæ-
redem hæredis in casibus, in quib. hæreditas non
adita non transmittitur, & ad similes personas, &
est decisio Rotæ per R.P.D. Littam. Romana de Roncionibus. 22. Martij 1596. vbi quod est necessaria talis a-
ditio, vel quod hæres viuens sit iussus adire, vt
iura transeant in fideicommissarium, quibus non
factis non competit remedium *l. fin. C. de edict. diu. adrian. tollend.* cum illud non detur nisi facta resti-
tutione reali, seu verbali *l. restituta. 37. & l. facta. 63. ff. ad trebell. Roland. cons. 78. n.15. lib.3. Gab. cons. 46. nu. 18. lib.1.*

Ex istis dicebatur rectè fuisse actum per fidei-
commissarium contra eum, qui propria auctori-
9 tate accepit possessionem rei legatæ, † cum enim
in illum transierint omnia iura hæreditaria; tam
actiua, quàm passiua post factam restitutionem,
deberet ei dari omnia remedia, quæ in hæredis
fauorem fuerunt introducta *Doct. in l. fin. C. de edic. diu. adr. tol.* & consequenter remedium Quorum
legatorum cum aliis actionibus, quæ competunt
contra legatarium occupantem propria auctori-
tate legatum, vt Publiciana, Rei védicatio, Con-
10 dictio possessionis, † quæ omnia remedia pote-
runt cumulari in eodem libello *Surd. cons. 265. nu. 38. post Rip. in l. 1. in princ. n.4. ff. quor. legator. Menoch. de adipisc. possess. rem. 2. n.18.* Quia fideicommissarius
11 lato sumpto vocabulo dicitur hæres † *l. fiunt. §.1. quib. mod. pign. vel hypot. solu. gloss. in l. quamuis. de iudic. Surd. cons. 265. n.18. lib.2.*

Contrarium tamen Declaraui, quod non com-
petat huiusmodi interdictum quorũ legatorum,
cum in casu nostro per legatariũ fuerit capta pos-
sessio legati de voluntate testatoris; qui potest ta-
12 lem licentiam concedere † *Alex. in l. nemo potest. de leg. 1. Ias. in l. quoties. n.8. C. de hær. instit. Dec. cons. 414. proponitur. col.3. in fi. num. 15. versi. & idem si testator.* vbi
ampliat, vt etiam sufficiat tacita nedum expressa
13 licétia, † puta constituendo fideicómissarium exe
cutorem *Gozza. cons. 91. n.10. Grat. cons. vlt. li.1. n.50.*

Quod autem huiusmodi licentia cócessa fuerit,
patet; Quia testator mandauit legatum capi libe-
14 rè per legatarium, & de eo disponi, † prout pla-
cuerit, per quæ verba conceditur facultas faciédi
actum sine licentia, & auctoritate alterius, quáuis
alias illa requireretur *Rip. in specie in l. nemo potest. n. 62. post Ias. ibi n.38. de leg.1. Caualcan. de vsufr. n.11. Menoch. de adipisc. poss. remed. 2. n.52.* Verbum enim libe-
rè est adiectum verbo importâri acquisitionem,
seu apprehensionem legati, quo casu magis col-
ligitur mens testatoris, vt voluerit illud capi pro-
pria auctoritate, cum secus sit, quando verbum
15 liberè esset positum verbo, † quod non concerne-
ret modum acquirendi, sed potius retinendi, pu-
ta si dictum fuisset, quod legatarius possit de re
legata liberè disponere; tunc enim non potest in-
ferri de necessitate, vt adsit licentia capiendi ma-
nu propria, cũ potius possit intelligi, quod post-
quam acceperit de manu hæredis, licitum sit ei
liberè disponere, neque enim capiendo ex se le-
gatũ dicitur liberè disponere, cum ista dispositio
potius intelligatur de alienatione, quæ solet fieri
inter viuos, vel in vltima volútate *§. dispon. auth. de nup.* & ita in terminis distinguit *Surd. cons. 265. n.31. post Cuman. cõs. 104. Rum. & Crot. in l. nemo potest. de leg. 1.*

Quamuis etiam posset dici, quod idem sit,
quando verbum liberè est appositum verbo im-
16 portanti ius quæsitum, † vt concludit *Goza. consil. 91. n.7.* vbi quod testatur legando cum hoc, vt
possit legatarius disponere de legato pro libito
voluntatis videtur dare licentiam capiendi ma-
nu sua *Soc. Iun. cons. 72. n.7. vol.2. Roland. cons. 42. nu. 20. lib.1.* contra quorum opinionem esse durum
obtinere propter eorum auctoritatem dicit *Idem Surd. cons. 265. n.33. in fi. versi. sed quia forte. lib.2.*

Nec facit quod habens huiusmodi licentiam
17 capiendi propria auctoritate † teneatur adire iu-
dicem *Ias. cons. 146. in prin. n.1. versi. item etiam quãdo. lib.4.* Quia hoc est de consilio, non de præcepto,
18 † vt loquitur *Bald. cons. 234. veritas. lib.3. Durand. de art. testand. tit. 15. caut. 15. in fi. Surd. consi. 265. n.35. in fi. lib.2.* licêt hærede resistente, licentia à testatore
19 concessa nihil operaretur, † quia tunc cõtra eum
illa non posset exerceri, neque possessio capi
propria auctoritate *Rip. in l. centurio. num. 52. de vulg.*
Ideo datur cautela, vt hæres præcurrat ad ingre-

Digitized by Google

diendum possessionem *Caual.de vsufru. nu. 12. Plot. de in lit.iur.§.2.n.29.*

Quasi dicta licentia intelligi debeat, cum alter
20 non possideret,†nam alias possessore reluctante
non liceret legatario sua manu capere *Rip. in l.ne-
mo potest.n.62.de leg.1. Menoch.de adipisc.remed.2.n.53.
vers.hoc enim exemplum.*

Non obstant contraria, quia procedunt simpli-
citer, secus stantibus clausulis liberè, & aliis de
21 quibus supra;per quæ nulla licentia,†aut alterius
auctoritas requiritur *Rip.in l.nemo potest.n.26.de leg.
1.Menoch.de adipisc.possess.remed.2. n.52. Soc.Iun. consil.
72. n.7.lib.2.*

EPITOME.

Clausula codicillaris etiam tacitè intellecta quando sustineat testamentum nullum tã defectu solemnitatis, quàm præteritionis scienter, vel ignoranter factæ de posthumo. Iuramentum habet vim clausulæ derogatoriæ, & an sufficiat generalis, vel debeat fieri specialis mentio clausulæ derogatoriæ, ita vt valeat secundum testamentũ. Et quid in priuilegiis quando per clausulam non obstantibus, quorum tenores, & similes censeatur derogatum primæ concessioni tam propter publicam vtilitatem, quàm ob aliam causam.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum efficitur caducum si hæres decedat viuo testatore.*

2 *Testamentum est nullum si sint præteriti sui hæredes. & num. 3.*

4 *Clausula codicillaris sustinet testamentum nullum, tàm defectu solemnitatis, quàm si institutus esset mortuus viuo testatore. nu.5.& 6. etiam quod adsit nullitas ex duplici capite.n.7.licèt rumpatur per querelam.n.8.& ex defectu præteritionis.n.9.*

10 *Clausula codicillaris operatur, siue præteritio sit facta scienter, siue ignoranter. Intellige vt n.11.12.& 13. & an sufficiat saltem in genere cogitasse de posthumis. nu. 14.& 16.*

15 *Cogitans de fine censetur etiam cogitare de modo ad finem.*

17 *Clausula codicillaris tacitè intellecta non operatur vt expressa, ideo non sustineret testamentum nullum præteritione posthumi.*

18 *Clausula codicillaris semper censetur apposita in testamento inter liberos.*

19 *Iuramentum in testamento appositum habet effectũ clausulæ codicillaris, & derogatoriæ, ita vt pro illius reuocatione sit facienda specialis mentio in alio testamento.*

20 *Derogatoria generalis an sufficiat ad tollendum primum testamentum, vel requiratur specialis.nu.21. & per quæ verba censeatur facta specialis mentio clausulæ derogatoriæ.n.22.& 25.*

23 *Reuocatio testamenti est fauorabilis, ita vt quis non possit sibi imponere legem illud non reuocandi.*

24 *In dubio si non constat quod testamentum præualeat concludendum est pro non mutatione.*

26 *In priuilegiis quando sufficiat reuocatio generalis cum clausula non obstantibus concessionibus quibuscunque, & quorum tenores.& n. 27.& 28.*

29 *In actu fauorabili interpretamur Principem voluisse aliquid facilius concedere.*

30 *Priuilegio concesso ex causa publica vtilitatis non censetur derogatum per quascunque clausulas prægnantes.& num. 31.*

CAPVT XLVIII.

Testamentum de quo agebatur in causa mi-
bi commissa Dixi subiacere vitio nullitatis:
Nam cum hæres instituta decessetit viuente te-
1 statrice,†testamentum efficitur caducum, & an-
nullatur *l.non putauit.§.à primo gradu. ff.contr.tab.l.1.
§.pro secundo.C.de cad.tol. §.1.inst.quib.mod.test.infirm.*

Secundo quia filij hæredis institutæ, qui sunt
nepotes testatricis,& sui hæredes fuerunt præte-
2 riti,quo casu testamẽtum est nullum † *§.posthumi.
instit.de exhared.liber.l.posthumorũ de iniust.rupt.testam.
Dec.cons.241.in casu proposito.in prin.* Quod procedit
etiam in testamento matris,vel auiæ nulla inserta
causa *glos.magna in aut.ex causa.C.de libe.præter. Clar.
in §. testamentum.q.47. Cassad.eod.tit.decis.36.in princ.*
3 Et etiam si aliqui ex filiis sint instituti, †alij præ-
teriti *Corn.in l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de te-
stam.Card.Mant.de coniect.vlt.vol.lib.6.tit.2.n.15. vers.
neque etiam obstat. Cras.in §.testamentum. q.11.n.9.*

Tamen quia in huiusmodi testamento aderat
clausula codicillaris, etiam quod fuerit nullum,
4 †virtute illius clausulæ sustinebitur,ita vt succe-
dentes ab intestato teneantur restituere hæredi-
tatem hæredi scripto. *l.ex ea.§.ex his verbis.de test.gl.
in l.ex testamento.C.de fideicom.Oldrad.cons.171.thema.
n.18.q.7.Alex.cons.42.viso processu.n.2.lib.2. Cor.cons.
297.lib.1.Surd.decis.293.n.11.*

Non obstat quod huiusmodi clausula habeat
locum solum quando deficeret testamẽtum de-
5 fectu solemnitatis, † non si institutus esset mor-
tuus viuo testatore *glos. in auth. ex causa in fi.C.de li-
ber.præterit. Specul.de instrum.edit. §.compendiose.versi.
sed pone quidam.* Nam contrarium est verius,& ma-
6 gis receptum, † prout testatur *Dec. cons.241.nu.2.
post Bald.cons.170.lib.1.Alex.cons.17.ponderatis his.col.
vlt.vers.nec prædictis obstat.& vers.præterea.lib.3.* Etiam
7 quod hic adsit † nullitas ex duplici capite, quia
non per hoc remanet, quin clausula codicillaris
operetur eundem effectum *Alex.cons.9.visis verbis.
col.penult.in fi.lib.1.* vbi loquitur quando testamen-
tum erat irritum propter non aditam hæredita-
tem,& præteritionem nepotis *Dec.cons.241. nu.2.*
8 †Etiam rupto testamento per querelam *Curt.Iun.*
qui de cõmuni *in d.auth ex causa.n.68. vers.præmissis
tamen non obstantib.ante vlt.quæstionem. Ceual.qu.185.*
9 Et quamuis testamentum esset nullum † defectu
præteritionis,quia etiam in isto casu clausula co-
dicillaris operatur, quidquid *glos.*cõtrarium sen-
serit *in d.auth.ex causa.in verb.cetera.*quæ communi-
ter reprobatur *Bart. in l.1.qu.5.ff.de iur.codicil. Angel.
cons.99.petrus de vrbe veteri.col.1.*qui dicit hanc opi-
nionem veriorem *Alex.cons.17.li.3. Andr.Sicul.cons.
54.lib.3.Corn.cons.245.lib.3. Dec.* qui de magis com-
muni *cons.241.n.2.Ceual.q.186.*

Quæ procedunt non solum quãdo præteritio
10 fuit facta scienter, † puta quia filius esset natus
tẽpore testamenti *Dilect. de art.testan.tit.3.caut.1.n.
3.Gabr.de claus.conclus.7. Clar.in §.testamentum.q.46.
Cras.eod.tit.q.36.n.21.& q.50.* quo casu tantum re-
tinebit legitimam *Vasq.de success.progr.§.30.de codi-
cil.n.46.Gabr.cons.113.n.5.lib.1.* Sed etiam si posthu-
11 mus sit ignoranter præteritus, †quia per clausulã
codicillarem cõceptam per verba futuri tempo-
ris,& vbi testator superuixit post natiuitatẽ post-
humi,testamentum sustinetur trahendo illud ad
fideicommissum secundum magis communem
opinionem, de qua *per Dec.cons.490.col.3. Aym.
cons.67.num.2. Paris.cons.60.nu.15.lib.2.Rol.consil.7.
nu.30.*

n.30.lib.4.Gabr.de clauſ.concluſ.8.num.15.

Maximè ſi ex veriſimili méte teſtatoris poſthu-
mus non excluderet hæredem inſtitutum, videli-
12 cet ſi eſſet inſtitutus filius teſtatoris; † & non ex-
traneus *Gabr.conſ.113.nu.18.cum ſeq.lib.1.* Prout eſt
in caſu noſtro, cum enim mater excluſerit filiam
ab vniuerſali hæreditate propter neptem, quam
inſtituit vniuerſalem hæredem, multo magis cen-
ſetur velle excludere nepotes ex filia quam inſti-
tuit in re certa *l.ſi auia matre.C.de bon.matern.Roland.*
conſ.23.n.34.lib.4.Thob.conſ.56.nu.6.

Alias autem clauſula codicillaris non compre-
13 hendit poſthumum ignoranter præteritum, † de
quo teſtator tempore teſtamenti non cogitauit
Aym.conſ.34.n.2.ad med.Burſa.conſ.89.n.40.cum ſeq.
li.1. vbi allegat Rotæ deciſionem *Mandoſ.ad Rom.*
conſ.122.in verb.cogitauit. vbi etiam teſtatur ita in
Rota deciſum, & hanc dicit veriorem, & magis
æquam, & in ſcholis receptam *Ceual.qu.180.in fin.*
prout quoque dicit *Vin.deciſ.422.lib.1.*

Sufficeret tamen quod in genere ſaltem teſta-
tor de poſthumis cogitaſſet, quo caſu operabitur
14 clauſula codicillaris, † quemadmodum loquitur
Mandoſ.in d.verb.cogitauit.in fi. Burſat.d.conſ.89.n.48.
verſ.vnde ex his infero. Quaſi poſthumus tunc ab in-
teſtato dicatur habere tacitam voluntatem de-
functi, ergo intelligitur iuris fictione cogitatum
de ipſo, prout eſt in clauſ.concepta per verba fu-
turi temporis, quę proſpicit aduerſus cauſas rum-
pentes teſtamentum, Vnde ſaltem implicitè te-
ſtator cenſetur de illis cogitaſſe, cum cogitans de
15 fine cogitet † etiam de modo ad finem *Rimin.Iun.*
in ſpecie *conſ.279.n.241.cum ſeq.li.3.Theſau.deciſ.141.*
n.8.Rot.diuerſ.deciſ.1268.& 1285.lib.3.Rol.conſ.7.n.24.
li.4.Gabr.conſ.113.n.19.lib.1.Ceph.conſ.585.n.42.lib.4.
16 *Rim.conſ.19.n.8 lib.3.* † quicquid contrarium ſe-
quantur *Aret.conſ.fin.Gul.bened.& alij*, cum contra
eos ſit verior opinio, vt teſtatur *Hond.conſ.74.num.*
24.li.1.Socci.Iun.conſ.128.n.257.lib.1.

Iſta tamen clauſula codicillaris quando tacitè
17 ſubintelligeretur non eſſet eius potentiæ; † vt ex-
preſſa *Aym.conſ.34.n.2.* vbi ex hoc concludit non
ſuſtineri teſtamentum, quod eſt nullum præteri-
tione poſthumi, *ſequitur Surd.conſ.232.num.28.lib.2.*
Prout dicimus de teſtaméto inter liberos, in quo
18 clauſ.codicillaris † ſemper intelligitur appoſita *gl.*
in l.cohæredi.§.cum filia.in verb.non valuit.de vulg.vbi Iaſ.
de communi in fi.n.18. quod eſt de iure Codicis, cum
ſecus ſit de iure Digeſtorum *Surd.conſ.232.n.14.&*
19.Couar.in c.raynutius.§.1.n.4.de teſt. & eſt verior, &
magis communis vt teſtatur *Ceual.q.187.*

Secundo quoad iuramentum in teſtaméto ap-
poſitum etiam Dixi habere clauſulam codicilla-
rem, & derogatoriã, Ita vt ad illius reuocationem
19 debeat fieri ſpecialis mentio † in alio teſtamento
Iaſ.in §.item ſi quis poſtulante.nu.14.inſtit.de action.poſt
Bart.in l.ſi quis in principio teſtamenti.ante fi.princ.de leg.
3.& in l.omnes popul.in 3.q.princ.in verſ.ſed an iuramen-
tum habeat vim.de iuſt.& iur.

Prout regolare eſt, vt non ſufficiat derogatoria
generalis ad tollendum primum teſtamentũ, cum
20 requiratur ſpecialis ad clauſ.derogatoriam † *Iaſ.in*
l.ſi mihi & tibi.§.in legatis.in 2.lect.nu.11.& 12.de leg.1.
Rot.per R.P.D.de Graſ.Forolinien.hæreditatis, & bono-
rum.18.decembris 1573. vbi etiam, quod ſi per con-
iecturas poteſt apparere de voluntate quamuis
non fuerit ſeruata dicta forma mentionis clau-
ſul. derogatoriæ ſecundum teſtamentum præua-
let *Couar.in rubr.de teſtam.2.p.num.19.verſ.quarta con-*
cluſio.

Licèt ſecundum opinionem magis veram, etiam
ſufficiat generalis expreſſio clauſulæ derogatorię
21 ad ſuſtinendum ſecundum teſtamentum, † prout
ſi dicatur volo teſtamẽtum poſterius valere non
obſtante quocunque alio à me facto habéte quę-
cunque verba derogatoria, quæ hoc teſtamento
eſſent exactè à me referẽda, quæ volo pro expreſ-
22 ſis haberi, nam per iſta verba cenſetur facta † mẽ-
tio ſpecialis clauſulæ derogatoriæ *Bald.in l.omnes.*
in princ.C.de præſcript.30.ann. Gracian. reg.455. Burſat.
conſ.47.n.22.cum ſeq.li.1. Quidquid contrarium ſe-
quatur *Felin. in c.accedentes. col.3.in fi. verſ. nihilominus*
communis opinio. de præſcriptio. Rom.conſ. 327. iſta ſunt
rationes.col.4.Card.conſ.136.præmitto.n.7. Quia con-
tra eos eſt verior opinio, *vt latè teſtatur Ceuall. q.211.*
n.4.Couarr.in rub.de teſt.p.2.n.19. verſic.primum equi-
dem conſtat. Et ita ſeruat *Rot.per R.P.D.Brauum.Rom:*
cenſm.4.maij 1583. vbi caſſato generali omni alio
teſtamento, ac vltima voluntate teſtator proceſ-
ſit vlterius, narrando feciſſe aliud teſtamentum
apud alterum notarium, & ſe pœnitere primum
feciſſe, non obſtante quacunque clauſula dero-
gatoria, & non obſtantibus nonnullis verbis ex-
preſſis in primo teſtamento derogatoriis forſan
ad hoc teſtamentum, & in iſto ſecundo ſpecifi-
candis, quia illis non obſtantibus voluit hoc ſe-
cundum valere, ex iſtis enim verbis ceſſant, quæ
dicunt Doctores de facienda ſpeciali mentione;
cum ea ſatis in indiuiduo facta dicatur *Natt. conſ.*
639.li.3.Clar.in §.teſtamentum.q.99. Etenim volun-
tas teſtatoris eſt deambulatoria vſque ad mor-
tem, Vnde reuocatio teſtamenti eſt fauorabilis,
23 ita vt non poſſit quis imponere legem, † quod
illud non valeat reuocare *l.4.de adim.legat* & cum
remanſerit teſtatori libera mutandi diſpoſitio,
nemini fit præiudicium per huiuſmodi reuoca-
tionem *Card.conſ.52.n.2.Caſtr.conſ.278.paſſus iſte du-*
bitabilis.n.2.li.1.Rot.diuerſ.deciſ.468.n.1.lib.1.

Quamuis in dubio ſi non poſſet cognoſci pro-
pter clauſulas amplas, de quibus in primo, & ſe-
24 cundo teſtamento, † quod illorum debeat præ-
ualere, eſſet concludendum pro non mutatione
voluntatis *Dec.conſ.90.in fi. Menoch.præſump.37.n.7.*
lib.6.poſt Anch. conſ.161.num.3.Pariſ.conſ.61.in fi.lib.2.
Aud.conſ.21.in fi.

Et multas diſtinctiones, quando per clauſulam
derogatoriam ſuſtineatur primum, vel ſecun-
25 dum teſtamentum, † latè *Sim.de Pret.de interpret.vlt.*
volunt.li.4.dub.2.interpret.3.& vlt.fol. 460 à n.1.vſque
ad n.118.Nat.conſ.531.n.4.& in tract.de clauſ.derogator.
quem edidit poſt repet. *l. hac conſultiſſima. §.ex im-*
perfecto.C.de teſt.Clar.in §.teſtamentum.q.penul.

Quemadmodum idem eſt in priuilegiis, in qui-
26 bus ſufficit derogatio generalis cum clauſula † nõ
obſtantibus cõceſſionibus, & priuilegiis quibuſ-
cunque, quamuis eſſent talia, de quibus deberet
fieri mentio de verbo ad verbum, & continerent
ſpeciales clauſulas derogatorias cũ clauſula quo-
rum tenores &c. *Butr.conſ.2.* quod dicit approba-
tum per *Rotam Caſſad. deciſ. 10. ſuper regul. Put.deciſ.*
109.lib.1.Aym.conſ.126.num.7. Tiraq. de legib.connub.
p.2 gl.7.num.202.latè Rip.in c.1.n.55.de reſcri. & ita ſæ-
pius reſolutum *in Rota* teſtatur *Gonzal. de altern.*
gloſ.36.num.23.vſque ad num.30. vbi dicit hanc opi-
nionem eſſe æquiorem. Intelligens tamen *nu.43.*
quãdo eſſet motu proprio Principis, tũc enim de-

rogatio generalis apposita in vltima concessione tollit anteriora priuilegia, illorúmque speciales derogationes ad futura,&ita procedit stylusRotæ, quod clausula quorum tenores pro expressis &c. habeat vim specialis, & indiuiduæ derogationis.

Et ita alias Dixi declarandum statutum,seu priuilegium,de quo in casu mihi proposito fuit dubitatum,dũ in eo dabatur facultasIudicibus particularibus cognoscendi causas quascunq; in tertia instantia priuatiuè quo ad alios,& alia faciẽdi de quibus latius in eodem statuto derogãdo priuilegiis,&concessionibus prius factis ad fauorem aliarum Ciuitatum, Vniuersitatum,&Terrarum; in quibus licèt sint clausulæ derogatoriæ ad futura priuilegia, ita vt de illis debeat fieri specifica mentio: Tamen ex quo in huiusmodi priuilegio adsunt clausulæ multum amplæ,vltra illam quorum tenores,& mot.propr.ex materia subiecta,& natura causæ apparet de mente Summi Põtificis
27 † volentis derogare primis priuilegiis:Vnde non est dubium, quod tunc istæ clausulæ operentur indiuiduam, & expressam mentionem *Rot.diuers. decis.137.lib.1.post Abb.in c.cum instantia.17.n.5.de censib.Gambar.de Leg.li.8.tit.de potest.legat.in legib.& statut. condend.n.38.tom.13.p.2.fol.*214. *Gonz.d.gl.*36.*n.*68.vbi etiã latè *n.*18.*vsque ad n.*80. multas cõclusiones & declarationes ponit circa huiusmodi clausulas quotũ tenores, & derogatorias derogatoriarum.

Quod magis est in casu nostro quia huiusmodi priuilegia fuerũt per Summum Pontificem concessa pro vtilitate publica, & per viam cõstitutionis generalis quo ad prouinciam de qua in eadem constitutione: Vnde clausulæ generales in ea po-
28 sitæ si sint derogatoriæ, † nedũ speciales sunt validæ ad tollẽda omnia priuilegia cõtinentia clausulas derogatorias,cum derogatoriarum derogatoriis,cũ enim tunc agatur ex motu proprio Principis,& magis matura deliberatione,& consilio,
29 & pro publica vtilitate est actus fauorabilis,† ita vt præsumendum sit Principem voluisse facilius ita concedere *Bal.in l.humani.n.*4.*C. de legib. Felin.in c.nonnulli.n.5.& 6.de rescript.Par.cons.*42.*n.*13.*li.*4.*Couar.in rub.de test.2.p.n.*20.*Menoc.præsum.*40.*li.*6.*n.*23.

Prout è contra dicimus de concessione priuile-
30 gij ex causa publicæ vtilitatis, † cui non censetur derogatum per quascunque clausulas prægnantes *Rom. cons.* 436. *quod indultum, num.* 11. quem refert,& sequitur *Put.cons.*89.*li.*1.& decisum fuit *per Rotam coram Card. Seraph.in causa.Romana iuris doctorandi 3.aprilis* 1598.Vbi ex hoc resoluit non esse derogatum priuilegio DD. Aduocatorum Consistorialium, quo ad ius doctorandi priuatiuè ad Prothonotarios,quibus fuit data similis facultas à Sixto V. non obstantibus priuilegiis concessis Collegio Aduocatorum cum clausula sublata,& motu proprio &c. cum facultas, & priuilegium concessum Aduocatis per Iul. III. esset ex causa publicæ vtilitatis.

Quod magis ibi cõclusum fuit propter clausulas quæ aderãt in literis Apostolicis Iul.III.ad fauorẽ Aduocatorũ, videlicet quod illæ nullo modo reuocari,aut suspendi possint,& quoties emanauerint in aliis cõcessionibus derogationes im-
31 plicitæ, † toties hæ ab illis exceptæ,ac denuo Aduocatis cõcessæ,restitutæ,& repositæ censeantur; Quod decretum est tantæ efficaciæ,vt per subsequẽtes derogationes nõ censeatur illi præiudicatum, cum de eo non fuerit facta sufficiens mentio *Feder.cons.*233.*Fels.in c.nonnulli.n.*3.*de rescript.* Et in simili de reuocatione testamentorum *Soccin.in l.si mihi & tibi.§.in legatis.de leg.*1. *Couar. in rub. de test.p.*2.*nu.*19. cum aliis de quibus in præfata decisione. Tum etiam quia fuit renouatum priuilegium aduocatorum per eundem Sixtum cum clausula derogatoria iuris quæsiti, & quorum tenores, per quod censetur reuocatum priuilegium Prothonotariorum *Cassad.decis.*30.*super regul.*

EPITOME.

Actio quãdo detur ex stipulatione alterius propter interesse quod quis habet. Et quid in adiecto. Vxor an agat ex promissione dotis facta marito, tam in vita quãm post mortem illius, & quando requiratur cessio facienda per hæredes viri. Pactum extinctionis census appositum adfauorem debitoris an prosit fideiussori, ita vt per eum possit peti extinctio illius, ratione interesse propter suam indemnitatem. Actio an sit danda ei qui contractum fecit,vel illi,cuius contemplatione actus fuit gestus. Et quid in Aduocato an possit agere pro expensis contra victum, vel victorem.

SVMMARIVM.

1 *Actio an detur ex alterius stipulatione.n.38.& 39.*
2 *Res inter alios acta aliis non nocet,neque prodest.& n.7.*
3 *Præsentia requiritur illius cui acquiri debet obligatio.*
4 *Consensus simultaneus debet interuenire, vt actus sit validus.*
5 *Ratificatio an requirat præsentiam alterius partis.*
6 *Instrumentum solum probat inter eos qui notarium rogarunt.*
8 *Venditione facta cum pacto, vt emptor soluat creditoribus non datur illis actio contra ementem, sed contra venditorem.*
9 *Adiectus solutioni non agit, licèt ei rectè soluatur. Fallit num.22.*
10 *Contra mentem cum promissione reuendendi illi cui venditor tenebatur reuendere non datur actio ei ad cuius fauorem fuit promissum.*
11 *Actio non acquiritur tertio quamuis ad eum pertineat vtilitas contractus. & n.12.*
13 *Vxor,seu vir an agat ex promissione dotis facta marito.nu.23.& 24.Et an requiratur cessio.num.26.& 27.*
14 *Sentientia lata pro reo non prodest fideiussori.*
15 *Pactum quando valeat, vt debitor teneatur redimere censum intra aliquod tempus.*
1 *Conuentio debitoris de eximendo fideiussorem ab obligatione valet.*
17 *Stipulatio pro omnibus, quibus etiam in futurum interesse poterit est valida.*
18 *Ex stipulatione notarij acquiritur actio ei,pro quo stipulauit sine cessione.n.19.*
20 *Declaratio voluntatis quo ad vnum prodest interesse habentibus.*
21 *Confessio facta in instrumento ad fauorem absentis anplenè probat.*
25 *In dote omnia pacta præiudicialia per fratrem apposita reiiciuntur.*
28 *Actio an quæratur ei cui fuit promissum,vel potius illi cuius contemplatione actus est celebratus.*
29 *Aduocatus an possit agere pro salario contra victum, qui fuit condemnatus in expensis,vel potius contra victorem.*

30 *Pa-*

CAPVT XLIX.

FVit venditum prædium cum pacto, & conditione, vt emptor infra certum tempus de quo in instrumento extingueret censum olim per eundem venditorem in eo impositum, & interim emens teneretur ad solutionem fructuum pro tempore decurrendorũ, cum obligatione in forma de releuando debitorem ab omni futuro damno. Elapso autem tempore, & non facta extinctione census, fideiussor, qui se obligauerat pro eiusdem census impositione agebat contra emptorem ad illum extinguendum iuxta conuentionem, quasi illa conditio concernat commodum ipsius fideiussoris: Sed contra eum faciebant multa.

Primò, quia promissio, de qua agimus non fuit ei facta, nec ipse est stipulatus; Vnde ea alterius
1 stipulatione non fuit ei ius quæsitum, † neque ipsi licuit agere *l. stipulatio ista. §. alteri. inst. de verb. obl. Alex. cons. 13. ex his qua in themate. col. 4. in princ. nu. 11. lib. 1. Surd. decis. 209. n. 11.*

Secundo tanquam res inter alios acta, sicut alij
2 non nocet, † ita nec alijs debet prodesse *l. sæpe. de re iudic. Rip. in l. 2. n. 26. col. 7. C. de edend.* Prout neque conuentio cum vno prodest alteri *Ias. in l. si vnus. §. ante omnia. de pact. Cast. in l. si actionem. C. eod. Surd. decis. 132. nu. 7.* vbi ampliat ad renuntiationem, transactionem, confessionem, & similes actus, qui tendunt principaliter ad se obligandum, quia tunc
3 requiritur præsentia illius, † cui acquirenda est obligatio *Soc. cons. 105. visis testibus n. 10. lib. 4.* Quando videlicet incipit obligatio ab ipso actu *Aym. de antiq. temp. p. 1. §. viso de verbis. num. 47. Masqua. conclus. 347. num. 89.* Ratio quia vt contractus sit validus
4 non sufficit duorum consensus, nisi † etiam sit simultaneus, & eodem tempore conueniat *l. 1. de pact. Surd. cons. 136. n. 17.* Ita vt etiam ratificatio requirat consensum, & præsentiam alterius partis
5 *Aret. cons. 128.* Quod tamen non est tutum, cum in ratificatione contrarium sit verius, vt præsentia alterius non requiratur *Gab. cons. 146. n. 9. & 11. lib. 1. Rot. per R. P. D. Litt. romana hæreditatis. 14. martij 1603. latè Surd. decis. 70. num. 18.*

Tertio instrumentum probat solum inter eos,
6 qui notarium rogarunt † *Bal. in rub. C. de fid. instrum. col. 4. vers. sed dubitatur. Alex. cons. 110. eximie docto. per tot. lib. 2. Couar. pract. q. c. 20. in fi. Ias. in l. eum aliquis. n. 4. vbi de communi. C. de iur. delib.*

Quarto faciebat in terminis *decis. Surd. 209.* vbi debitor delegatus promisit soluere creditori delegantis, dummodo liberaret fideiussorem ab obligatione per eum præstita, & cũ dubitatum esset an competeret actio fideiussori † pro præfata
7 liberatione, conclusum fuit negatiuè cum sit res inter alios acta, quamuis dicta conditio concerneret commodum fideiussoris; Ideo potuit debitor delegatus rectè soluere, licèt non fuerit consecutus d. liberationem.

Quinto hoc suadebatur *per tex.* in specie *in l. 2. C. de hæred. vel act. vend.* vbi facta venditione hæreditatis cum pacto, vt emptor soluat creditoribus
8 hæreditatis, non datur illis actio † contra ementem, sed solum contra venditorem: Prout etiam dicimus de adiecto solutioni, qui nõ potest agere,
9 licèt ei rectè soluatur † *l. eum qui §. qui sibi. & l. fi. de verb. oblig. gl. in l. soluendo. in verb. quod autem. de neg. gest. Neguf. de pignor. 5. p. m. 1. num. 28. Gab. cons. 155. num. 42. lib. 1.*

Sexto facit quod dicimus de emente cum promissione reuendendi illis, quibus vẽditor erat obligatus reuendere, qui non potest cõueniri ab his, in quorum fauorem est facta promissio, quando fuerunt absentes, nec vllus pro eis stipulatus est,
10 cum ex tali promissione † non censeatur ius eis quæsitum contra ipsum promissorem *Aym.* in specie *consi. 12. n. 6. per tex. in d. l. 2. C. de hæred. vel act. vend.*

Septimo quamuis interesse, seu vtilitas contractus pertineat ad tertium, tamen non per hoc illi
11 acquiritur actio, cum quæratur † stipulanti, cedẽda tamen ei, pro quo fuit stipulatus *l. pen. C. ad exhib. l. stipulatio ista. §. si stipuler. de verb. obli.* Quoniam stipulatio habet fundamentum in personam sti-
12 pulatoris † *Rom. cons. 441. nu. 5. Alexand. cons. 40. circa primum. n. 8. lib. 5. Paris. cons. 82. n. 3. lib. 1.* Ideo si mari-
13 to dos promittatur † pro vxore non agit vxor, sed vir *l. si pro te. Cod. de dot. promiss. vbi Bald. dicit notandum. Gabr. cons. 129. num. 8 lib. 1. Surd. decis. 229. nu. 15.*

Octauo quia sumus in stipulatione, quę est stricti iuris, ita vt non debeat extẽdi ad fideiussorem
14 prout dicimus, † de sententia lata pro reo, quę nõ prodest fideiussori, cuius respectu erit inefficax tanquam stricti iuris *l. paulus respondet eos. de iudic. l. 1. C. si plur. vna sentent. Ias. in l. centesimis. §. 1. col. pen. de verb. oblig.* & ita in terminis de fideiussore concludit *Cast. cons. 87. in causa quæ vertitur coram domino potestate. num. 3. vers. item non obstat secunda ratio. li. 2.* sequitur *Aym. cons. 136. 138. n. 6. in princ. vers. addo.*

Nono addebatur non valere huiusmodi pactũ, vt debitor teneatur redimere censum infra certũ
15 tempus, † cum de natura cõtractus censualis non possit reperiri sors, vt in Bulla Constitutionis cẽsus *Socin. cons. 41. n. 5. lib. 4.* Quod tamen non est tutum, cum prædicta procedant inter ementem, & vendentem censum, secus quo ad debitorem, & fideiussorem, quorum respectu debet valere pactum,
16 † vt debitor teneatur redimere censum infra certũ tempus; Exemplo conuẽtionis factæ per debitorem de eximendo fideiussorem ab obligatione ad eius fauorem præstita, quæ etiam dicitur valida *l. huius. ff. mand. c. vlt. vbi gl. in verb. si diu. versi. quartum est. de fideiussor. l. fideiussor pro venditore ff. eo.* Vnde verum est quod de necessitate contractus censualis debitor non cogitur redimere respectu creditoris, aut habentium causam ab eo, secus quoad fideiussorem, qui se potest conseruare indemnem; Intelligendo cessante fraude, & dummodo fideiussor non sit socius creditoris census, ita vt possit præsumi aliquod eius interesse aut collusio tempore contractus, pacti, vel executionis, quia tunc videretur conuentio facta ad fauorem emptoris census, qui non posset facere, vt debitor extinguat censum infra certum tempus, prout in specie ita concludit *Solo. de censib. lib. 1. c. 7. q. 6. n. 17.*

Digitized by Google

Pro fideiussore tamen faciebat; Quia in instru-
mento aderat stipulatio pro omnibus,&singulis.
quorum interest, aut interesse posset, vel poterit
17 in futurum, † qui modus stipulandi potest fieri
per notarium *Bart.in l.2.rem pupill.salu.for.Paris.cons.
82.n.2.lib.1.* Vnde quia fideiussor habet interesse
propter obligationem præstitam, dicendum est
posse agere, cum ex stipulatione notarij acquira-
tur ius, & actio ei, pro quo est stipulatus sine ali-
qua cessione per eum facienda; licet secus esset in
18 priuata persona, † maximè in instrumento gua-
rantigiæ, quod minus requirit cessionem *Rom.
cons.76.in causa nobilu.in princ.Socc.cons.125.in fi. Dec.
cons.407.visis ac diligenter.col.6.versi.tertio respondetur.
n.14.* & de veriori opinione testatur *Bertazz.claus.
58 gl.5.n.8.* Etenim quando notarius stipulatur est
19 lex.† quæ eius ministerio acquirit absenti *Bal.in l.
1.in fi.qui sunt sui vel alien.iur.*

Secundo declaratio voluntatis facta quo ad v-
20 nũ prodest omnibus interesse habentibus † *Dec.
cons.35.præstantissime doctor n.5.vers.tertio quod ius fuerit
quæsitum. Aug.in l.sicut.C.de repud.hæred.* Vnde appro-
batio instrumenti tanquam veri semel facta pro-
dest omnibus, qui interesse prętendunt; Itavt ab-
sentes quoque possint agere contra approban-
tem *Ang.in §.si vero expressim. col. 4. auth. de hæred.&
falcid. Marsil.sing.202. in seu regulam.in fin. Masquard.
conclus.347.n.85.Surd.decis.132.n.2 & 3.*

Immò etiam confessio facta in instrumento
21 publico ad fauorem absentis † plenè probat *Sur.
decis.10 n.6.* vbi quòd si in diuisione fratrum dica-
tur, quod vnus eorum restituit alteri scuta cen-
tum, quæ habuit mutuo à Sempronio intellige-
tur probatum mutuum ad fauorem eiusdẽ Sem-
pronij. Illud tamen non est tutum respectu plenę
probationis, cum secundum veriorem opinio-
nem illud mutuum esset tantum semiplenè pro-
batum, vt docet *Bart. in l.admonendi.nu.32.versi.item
quæro quod si instrumentum publicum. de iur.iuran.* vbi
*Las.in repetit.col.45.in fi.num.156. & 157. versi.secundo
quæro.* dicit solemnem decisionem, & multum
notandam. Neque *idem Surd.d.decis.10.n.6.* aliquid
firmat circa plenam probationem; sed remittit se
ad ea, quæ dixit *cons.60.n.19.vsque ad n.23.* vbi te-
net opinionem *Bart.* vt non sit facta plena proba-
tio nisi essemus fauore dotis *Ruin. cons. 40.n.6.lib.
4.* Quod etiam voluit *idem Bart.cons.123.factum sic se
habet titius.col.1.lib.1. Dec. cons.33.præstantissima doctor.
nu.2.vers. & per illa iura.post Cast. cons.92. quod præfata
sententia.n.2.lib.2.*

Tertio stante interesse adiectus potest agere
*Ruin cons.209.n.9 lib.1. Rot.per R.P.D. Iustum Roman.
septem mill.die 15.decembris 1603.* Vbi ex promissio-
ne dotis pro filia, cuius pars ex tunc assignatur
22 † puta Titio pro rata, etiam suæ dotis, quæ tenea-
tur facere cessionem d. filiæ datur actio Titio,
quamuis non fuerit præsens apocæ cum obliga-
tione camerali, nec aliquis fuerit pro eo stipula-
tus: Nam fuit adiectus solutioni non simpliciter
quo casu non acquireret actionem *l.eum qui ita.§.
23 qui sibi.de verb.obligat.* sed in rem propriam; † vn-
de ratione interesse rectè agit *Paris.cons.107. num.
30 lib.3.latè Carth.decis.Genuen.126.* Interesse autem
est, vt sibi satisfiat de eius dote, *vt in eadem decis.
R.P.D.Iusti.* Et quod etiam dos data, & stipulata
per extraneum quęratur ipsi soli mulieri, quam-
uis sit adiecta; & non stipuletur est *tex. in l.cum.so-
lut.matrim.* vbi *Cast. Alex. & alij* dicunt singulare
*Bal.Nouell.de dot.p.6.priuil.28.in princ. Surd.cons.206.
n.25.lib.2.*

Prout etiam dicimus, quod mulier potest exi-
gere dotem à fratre, vel patre promissam viro suo
24 post mortem viri, quasi subsit æquitas, † vt ratio-
ne sui interesse mulier possit agere *Guid. Pap.* in
specie *decis.375.pater pro filia.* quem latè sequitur
Ann.sing.601.& alleg.129.lib.2. Vbi etiam, quod po-
terit agere eisdem actis inchoatis per quondam
suum maritum, intentãdo etiam ius executiuum
*Alberic.in l.manifestissimi.nu.10.C.de furt. Bal.Nouell.de
dot.priuil.9.& 10.p.9.* Ita vt in dote omnia pacta
25 præiudicialia † apposita per fratrem contra mu-
lierem reiciantur *Bald. in l.si auia.num.10. C. de iur.
dot. Franc.decis.196.n.3.Menoch.præsump.10.n.24.lib.3.*

Neque obstat *Franc.decis.33 per tot.* vbi concludit
contra *Guid.Pap.* quod vxor non possit agere ad-
uersus eum, qui promisit dotem viro soluto ma-
26 trimonio, † quasi illa actio resideat in persona vi-
ri; Vnde eo mortuo debet transire ad eius hære-
des, non ad vxorem: Quod etiam voluit *Cor.cons.
153.in hac consultatione.in princ.lib.4.per tex.in l.si socer.
§.lucius ff.solut.matr.* Erit tamen consultum vxori
17 agendo contra hæredes viri, † qui vel soluent,
vel cedent actionem, vel poterit agere actione
hypothecaria contra hæredes promittentis tan-
quam nomen debitoris viri, quæ nomina veniunt
in obligatione *l.nomen. C.quæ res pignor.Bal.in l.si pro
te pater.C.de dot.promiss.& in l.1.priuil.71. solut.matrim.
Nouell.de dot.priuil.24. cum seq.p.8.* In contractibus
enim acquiritur actio ei, cui fuit promissum,
28 † non illi cuius contemplatione actus fit, cum se-
cus sit in vltimis voluntatibus *Aym.consi.288.nu.5.
col.pen.vers. quarto principaliter latè Monter.* qui mul-
tos casus distinguit *decis.36.n.39.* Prout in simili
dicimus non posse procuratorem, aut aduoca-
tum agere pro salario contra victum, qui fuit
29 condemnatus in expensis, † sed contra victorem
quamuis huiusmodi condemnatio fuerit facta
contemplatione ipsius aduocati, dummodo vi-
ctor non sit rixosus, & potens, ita vt ab eo esset
difficile illud obtinere, aut non soluendo, cum a-
lijs distinctionibus de quibus *Idem Monter. d. decis.
36.n.39.& 84.cum seq.* Quod etiam voluit *Ang.in l.
actoris procurator.in princ.* per illum tex. quem dicit
singularem, & multum notandum. *ff.de procurat.*
vbi si dominus non est soluendo potest peti exe-
cutio sententiæ per procuratorem ad lites contra
eum, qui fuit condemnatus in expensis: & sequi-
tur *Roderic.Soarez.* dicens casum singularem, & a-
libi non repertum *in repet.l. post rem iudicatam.in decla-
ratione legis Regni.p.1. post qu.2.in verb. quia supra visum
est.n.4.vers fallit tertio.ff.de re iud.f.571.*

Nam quidquid supradicti Doctores concludãt
verior est opinio, vt de æquitate ex stipulatione
restituendi dotem dentur eidem vxori actiones
vtiles, etiam sine cessione aduersus hæredes viri,
prout seruat *Rot.per R.P.D.Lancell.Rom.depositi de Va-
resiis.30.octobris 1598.* vbi etiam quod vxor poterit
agere non facta discussione principalis contra
debitores mariti *Paris.cons.107.n.87.lib.3.* Quem-
admodum etiam contra pecunias suas deposita-
tas; Nam quamuis vxor non sit hæres stipulantis,
Tamen hoc procedit quo ad actiones directas,
secus quo ad vtiles extantibus pecuniis deposita-
tis *l.si res tuas.in fi.C.ad exhib.Bar.in l.1 col.2.ff.de action.
& obligat.*

Quarto fideiussoris obligatio est accessoria, &
depen-

dependet à principali *l.1.& leg.si stichum. §.fin.de fideiussor. §.fideiussores obligari. instit. eod. tit. Surd.cons. 201.lib.2.nu.9.* Vnde dicendum est quod pactum
30 ad fauorem principalis † debeat etiam prodesse illis, qui tenentur ex consecutiuis obligationibus, Sicut è contra dicimus quod confessio principalis præiudicat etiam omnibus, qui ex d.con-
31 secutiua obligatione tenentur † *Fulgos.cons.205. rainaldus. col.1.per l.tam mandatori. & l.si cau.C.de non n.pecun. Tiraq.de retract.consang.§.1.gl.18.nu.83.* Ita vt debitum etiam probetur aduersus fideiussorem
32 † ex sola principalis confessione *Rum. cons. 140. num.9.lib.1.* Licet hæc opinio non sit tuta, cum contrarium sit verius *latè Surd decis.218.nu.6.vsque ad n.13.* cum aliter sit probandum creditum, quam ex dicta confessione, quæ non est legitima pro-
33 batio † quo ad tertium *Cephal.cons.101.per tot. Alex. Las. & alij in l. qui roma. §.angerius.de verb.oblig.Paris. cons.121.nu.10.lib.4.*

Quinto, quia sumus in eo, qui non est penitus
34 extraneus, † quo casu potest tertius vti beneficio pacti per principalem appositi *Castr. in l.2. in princ. Codic.de hered. vel act. vend.* Quasi tunc intersit sibi acquiri *Idem Cast.in l.si actionem.24.in fi.C.de pact. per tex in l.& heredi.§.fin.ff.eodem.* Et sine cessione
35 † istud ius est illi quæsitum, ex stipulatione notarij *Dec. in l.quo tutela.§.nec paciscendo.num.2.de reg.iur. Couar. lib.1. variar.resol.c.14.num.11. Surd. decis.229. num.17.*

Idem dicimus in simili de cessione, nam licet non sint cedenda iura cuicunque soluenti, sed ei
36 qui vel soluit pro alio, vel habet † penes se bona *l.nulla.C.de solution.Doct.in l.2.C.de fideiussor.* Tamen ista procedunt in eo, qui est penitus extraneus id est qui nullo iure tenebatur soluere ex promis-
37 sione propria, † secus in fideiussore, qui non dicitur omnino extraneus, Vnde rectè aget ad cessionem, quasi fideiussor possit inuito creditori soluere, prout in specie declarat *Salic.in d.l.2.num.7.* quam decisionem dicit singularem *Surd.cons.536. nu.10.vers.secundo respondetur.* cum quilibet diceret contrarium, quasi nulla suggerat æquitas, quod fideiussori, qui non vrgetur ab aliquo, sponte soluendo creditori inuito, debeatur cessio *Bald.in l. fideiussoribus.C.de fideiussor. Castr.in l.si res obligata.nu.5. in fin.de leg.1.*

Per concordiam causam terminatam, qua non extante videbatur concludendum pro fideiusso-
38 re propter interesse, † & alia supra allegata, ex quibus tolluntur contraria, quæ habent locum, quando de illo non constaret, & vbi essemus in eo, qui est penitus extraneus *Cast.in l.2.num.1.C.de*
39 *hered.vel action.vendit.* Prout regulare est, † vt in stipulationibus non includatur persona extranea *l.si ita stipulatus.§.grisogonus.de verb.oblig. Rip.in l.2.nu. 26.col.7.ad med.versic.aut in vno iudicio.C.de eden.*

Nec facit *decis. Surd.209.* de qua supra in quarto fundamento pro altera parte adducto, Quia procedit ex quo idem, qui apposuit pactum de liberando fideiussorem soluit nulla petita liberatione, per quam solutionem videtur tacitè reuocasse illud pactum, quod potuit fieri: Prout dicimus de donatione facta alicui, cum pacto vt cer-
40 to casu adueniente res transeat ad alium, † poterit enim huiusmodi donatio cum consensu donatarij reuocari, quasi ius quæsitum ex ministerio, & re alicuius possit per illum tolli *Bart.in l.qui Roma.§.flauius.de verb.oblig.* vbi *Las.col.5.n.14.* testatur de vera, & recepta opinione *Alex.* qui de magis communi *cons.204.col.fin. num.3.4.& 5.lib.7. Aym. cons. 19.num.11.* & ita declarat *Idem Surd.d.decis.209.nu. 13.vsque ad nu.17.* Quod non est in casu, de quo agimus; cum non constet principalem reuocasse illud onus adiectum emptori de liberando rem emptam à censu in ea imposito: Vnde quemadmodum illi competeret actio non facta reuocatione: Ita etiam debet dari fideiussori, cuius liberationem, & indemnitatem debet principalis procurare, prout per illud pactum videtur eidem voluisse prospicere, ita vt nullum damnum pa-
41 tiatur is, † cui facta est promissio indemnitatis *l. pater.vbi Bar.de dot.praleg. Bal.in l.1.nu.1.C.de reuoc.his qua in fraud.credit.Dec.cons.551.n.7.Bertaz.claus.43.gl. 2.num.1.*

EPITOME.

Solutum per patrem pro condemnatione filij quando sit imputandum ei in legitimam. Et quid in dote data per auum nepti, officiis, aut locis montium emptis per patrem filio, & libris occasione studij. Legitima quando debeat dari in corporibus hæreditariis, & quo casu imputandum sit in eam quidquid acceptum est, siue in pecunia, seu iocalibus, vel vsufructu, aut similibus. Vniuersalis institutio quando habeat vim particularis dispositionis. Decedens ab intestato an videatur relinquere proximioribus bona, de quibus poterat ex pactu, vel aliter disponere quasi hoc modo disposuerit. Si non sufficiat pecunia relicta per patrem filio pro legitima quando supplementum debeat etiam esse in pecunia.

SVMMARIVM.

1 *Solutum per patrem pro condemnatione filij an imputetur ei in legitimam. & n.2.3.4.& 5.*
6 *Dos data nepti ab auo imputatur in legitimam filio, & an censeatur data contemplatione filij.nu.7.& 8.*
9 *Dos data vni ex filiabus computatur in legitimam.*
10 *Legitima quando debeatur in corporibus, vel in pecunia, vsufructu, iocalibus, aut similibus.n.11.& 14.*
12 *Mater non tenetur ad dotem filiæ, nisi in subsidium.*
13 *Si pecunia relinquatur pro legitima, qua non sufficiat, quando supplementum debeat etiam esse in pecunia.*
15 *Officia, seu loca montium quando imputentur in legitimam, & quomodo æstimatio sit facienda. num.16.17. & 18.*
19 *Institutio vniuersalis habet vim particularis dispositionis.*
20 *Officio empto pro alio, quando emens dicatur remanere dominus.*
21 *Decedens ab intestato an videatur relinquere proximioribus bona, de quibus poterat ex pacto, vel aliter disponere: & n.22.*
23 *Verbum liberè trahitur ad impropriam dispositionem.*
24 *Libri quando conferendi, & quod tempus attendatur in eorum æstimatione.n.25.*
26 *Libri non debent auferri Doctori, sicut nec arma Militi.*

CAPVT L.

CVm dubitetur in causa Angeli, & fratrum corá me vertente, quę bona essent imputanda in legitimá, & quomodo deberet inter eos fieri diuisio. Primo Dixi verius esse debere imputari

Digitized by Google

insolutum per patrẽ pro condemnatione vnius
1 ex filiis. † cum appareat illum coactè soluisse, vt
patet ex diuersis executionibus contra eum fa-
ctis, de quibus in processu, cum aliud esset, quan-
do spontè, & non inuitus solui *Bar. in l. stichus. in fi.*
de pecul leg. Bald in l omnimodo. de pen. leg. Gab. conf. 109.
num. 10. *Surd. ... de communi. decis.* 16. *num.* 11. Ratio
quia iste filius non debet esse deterioris conditio-
2 nis, † quam cæteri fratres, qui pacifici fuerunt, &
quia omne quod datur per patrem filio ob ali-
quã causam non videtur animo donandi, sed vt
in legitimam cõputetur *Ang in l. in quartam. n.* 7. *ad*
leg. falcid. & ibi Rip. n. 185. *col.* 31. *versi. denique dubitatur.*
Quæ procedunt siue solutum sit in magna, siue
3 in modica quantitate, † cum nõ faciat differre in
substantia, quod differt secundum plus & minus
l. fin. de fund. instruct. & ita concludit *Ceual. q.* 603. *n.*
7. contra *Auram. de partition p.* 2. *q.* 17. *num.* 38. Nisi
4 in casu † in quo consensisset expressè, vel tacitè
delicto filij *Vasq. lib.* 3. *de success. creat.* §. 30. *limit.* 34. *n.*
223. vbi idem dicit quando soluisset vti fideius-
sor, prout etiam si haberet bona aduentitia filij,
5 † quia tunc de illius bonis censeretur soluisse *l.* 1.
C. de neg. gest. l. cum post. de administr. tutor. Duen. reg. 222.
num. 2. *in fin. Ruin. conf.* 149. *num.* 14. *lib.* 3. *Rot. per Car-*
din. Seraphin. Spoletan. legitima. 15. *nouemb.* 1596. vbi
quod de illius bonis censetur soluisse, cum sit il-
lorum administrator: Vnde quod soluitur com-
putandum est in partem ipsius *Ruin. conf.* 149. *num.*
14. *lib.* 3.
Secundo erit imputanda alteri filio in legiti-
6 mam dos data nepti ab auo † *Can. in l. si cumus. q.* 5. *C.*
de inoff. testam. num. 5. *Alex. conf.* 31. *num.* 3. *lib.* 4. *Ruin.*
conf. 171. *num.* 9. *lib.* 1. Quoniam huiusmodi dos
7 censetur data † contemplatione filij *Bart. in l. do-*
tem dedit. de collation. Cephal. conf. 105. *num.* 22 *Sur. de-*
cis. 118 *n.* 8. vbi multa quod non refert, quod ego
soluerim, vel alius contemplatione mea *Bald. in l.*
8 *aditio. in fi. de acq hæred.* † Et quando censeatur dos
contemplatione filij data. *Idem Surd. de alim. q.* 7. *tit.*
5. *nu.* 29.
Tertio idem est in dote data vni ex filiabus,
9 quæ imputatur ei in legitimam † *l. quoniam nouella.*
C. de inoffic. testam. Bart. in l. in quartam. nu. 10. *C. ad leg.*
falcid.
Neque obstat quod fuerit in pecunia, quasi illa
10 debeat dari in corporibus: † Ita vt quando in hæ-
reditate non sunt corpora hæreditaria, sed solum
iura & actiones, possit filius agere aduersus hęre-
des vniuersales, vt sibi cedãt actiones contra de-
tinentes bona, quatenus ad illum pertinent pro
supplemento legitimæ *Corn. conf.* 148. *ad fin. lib.* 4.
Aym. conf. 109. *n.* 7. Nam respondetur, quod filia
sciebat imputationem esse necessariam. Vnde vi-
11 detur eam acceptasse loco stabilium † *Rip. in d. l. in*
quartam. n. 148. vbi *n.* 152. ampliat ad iocalia *Soccin.*
Iun. ibid. n. 123. *Crass. in* § *legitima. q.* 23. *Gabr. conf.* 132. *n.*
8 *lib.* 2. *Bursat. conf.* 67. *n.* 27, *Surd. decis.* 139. *nu.* 2, Vbi
nu. 3. ampliat ad dotem matris, quæ licèt ad illam
12 non teneatur, † nisi in subsidium patre non exi-
stente soluendo, tamen videtur potius dedisse ex
necessitate, & sic quodammodo succedere in
paterna obligatione *Roland. conf.* 44. *nu.* 31. *& conf.*
70. *n.* 14. *lib.* 1. *Cast. in l. quoniam nouella. C. de inoffic. test.*
n. 3. *post. Bal. ibi oppos.* 2. *Vasq. de success. creat. lib.* 3. §. 30. *li-*
mitat. 34. *n.* 268. *Becc. conf.* 20. *n.* 30.
Quare etiam dicimus, quod si relinquatur per
patrem filio certa quantitas pecuniæ pro eius le-
13 gitima; si illa non sufficiat, † supplementum quo-
que erit dãdum in pecunia; quasi filius acceptan-
do legatum in pecunia sibi præiudicauerit, ita vt
ex hoc possit cogi arbitrio iudicis ad recipiendũ
etiam supplementum in pecunia *Oldr. conf.* 113. *quæ-*
stio qua quæritur in fin. vers. & si illa lex. Rip. in l. in quar-
tam n. 129. *ad leg. falcid. Menoch. de arbitrar. cas.* 163. *nu.*
30 *Guid. Pap. q.* 487. *pater in testamento. n.* 1. Quamuis
in minore sic acceptante daretur restitutio *Idem*
Menoch. d. cas. 163. *nu.* 30. *in fi.* Prout neque ista acce-
ptatio præiudicaret hæredi, qui non poterit cogi
soluere residuum in pecunia, si nolit, cum habeat
electionem soluendi in corporibus hæreditatis
latè Bertazz. qui ita concordat sententias Docto-
rum *conf.* 108. *n.* 6. vbi etiã multa de opinione *Guid.*
Pap. q. 476. *& q.* 487. Quã intelligit procedere stãte
consuetudine, quæ si nõ adesset, nõ deberet iudi-
cari secũdum illius opinionẽ; quod etiam voluit
Bertr. conf. 83. *nu.* 8. *lib.* 3. *Ceph. conf.* 42. *nu.* 6. *Rimin. Iun.*
conf. 31. *n.* 147. *&* 148. *li.* 1. *Ruin. conf.* 55. *n.* 3. *lib.* 2. Qua-
si non sit æquum, vt filius per suam acceptatio-
nem præiudicet hæredi, & ne in odium hæredis
redundet, quod ad illius fauorem inductum est *l.*
quod fauore. C. de legib.
Quæ autem dicuntur de legitima, vt non possit
constitui in pecunia, fructibus, vel vsufructu pro-
cedunt, quando ageretur de cõstituenda legitima
14 ab initio: † secus in imputatione, si agatur de re-
stituenda hæreditate semel agnita, tunc enim si
hæres consequutus est aliquid ex hæreditate iu-
dicio testatoris imputabitur ei in legitimam, et-
iam eo inuito *Ang. in l.* 4. *col.* 3. *ad trebell. Gab. de legit.*
concl. 4. *nu.* 15. *late Rot. per Card. Seraph. Bonon. fideicom-*
missi. vltima maij 1600. vbi multa de vsufructu, &
similibus *Surd. decis.* 139. *n.* 3. vbi de iocalibus & pe-
cunia *Crass. in* § *legitima. q.* 23. *n.* 2.
Ideo etiam dicimus officia, seu loca montium
empta per patrem filiis, seu eorum pretia imputa-
15 ri in legitimam, † & conferri quo ad æstimatio-
nem *Ias. in l. illud. n.* 6. *C. de collat. Couar. li.* 3. *var. resol. c.*
pen. in fi. late Rol. conf. 21. *li.* 2. vbi de officio Militis S.
Petri, quod imputatur iuxta æstimationem, quæ
16 currebat tempore mortis, † non habito respectu
quod illi constitit *Rip. in l. in quartam nu.* 165. *&* 166.
ad l. falc. Rot. per Card. Seraph. Romana bonorum de præ-
te. 17. *aprilis* 1570. Acquisitio enim, & donatio dif-
ferunt; cum enim donat apparet de voluntate,
quod voluit donata esse filij; Vnde si imputaret
in legitimam potius haberet à lege, quam à patre:
secus quando simpliciter acquirit non expressã
17 causa donationis, † tunc enim non apparet de e-
ius animo, quod voluerit liberalitatem exercere,
ideo sunt imputanda *Aym.* in specie *conf.* 156. *nu.* 3.
Dummodo tamen non fuerint empta, & posità
simpliciter super vita filiorum nulla facta reser-
18 uatione dominij, † vel si fuerit reseruata facultas
patri disponendi in vita sua tantum, & non dispo-
suerit, tunc enim præsumuntur donata, vt per *Rot.*
in causa romana montium coram Sanctissimo, & Romana
officij scriptoriæ. coram Card. Pamphilio de quibus per Car-
din. Seraphin. Romana legitima. 9. *decembris* 1598. vbi
quod secus esset si reseruauerit, quia tunc non
præsumitur donatio, Nam inspicitur vlterior di-
spositio patris, & si saltem tacitè disposuit in te-
19 stamento, sufficit; † Ita vt vniuersalis institutio ha-
beat vim particularis dispositionis *Rot. per R.P.D.*
Bravium. Romana domus montis Iordani. Card. Pamph.
Roman. officij plumbi. 4. *Iulij* 1601. vbi quamuis fue-
rit de-

Digitized by Google

rit declaratum spectare fructus, & emolumenta quæcunque durante vita ementis, quod non excluditur hæres, quo minus succedere possit, cum non importet, vt ei dicatur donatum officiũ *Dec. conf. 386. col. 2. in fi. & in d. decis.* multa quando officio empto pro alio, qui semper fructus assignauit ementi, dicatur possedisse, ita vt sit ei conceden-
20 dum mandatum, † & quomodo constet remansisse dominum, qui emit officium.

Licet si intestatus decederet non videretur disposuisse *Gabr. cõs. 143. post med. lib. 1. Bursat. cons. 266. per tot. Cephal. cons. 436 in fi. lib. 3.* Quamuis secundũ aliam opinionem verius sit quod etiam decedẽs ab intestato videatur relinquere proximioribus
21 bona, † de quibus poterat ex pacto, vel aliter disponere, quasi hoc modo disposuerit *leg. si quis cũ nullum. & l. conficiuntur. in princ. de iur. codicil.* Ratio, nam qui non testatur videtur alienare in venientes ab intestato, & dicitur testari tacitè, si non expresse *Bald. in leg. cunctos populos. n. 17. vers. venio ad secundum. § de sacrosanct. eccles. & cons. 114. lib. 1.* & ita in terminis concludit *Natt. cons. 123. nu. 10. Aim. cons. 176. in fi. Curt. Iun. cons. 4. n. 4. vers eandẽ opinionem. post Bal. in l. cum filio. n. 4. de leg 1. & cons. 117. præsupposito quod statutum. lib. 4. Card. Mant. de coniect. lib. 7. tit. 7. n. 14. Soc. Menoch. Zanch & alij per Surd. decis. 272. n. 22.* vbi de communi respondendo omnib. in cõtrarium allegatis: Quæ procedunt quãdo facultas dispo-
22 nendi concederetur illi, † qui non erat dominus, secus si reseruatur per dominum, quo casu decedens ab intestato videtur disposuisse, & ita loquitur *Gabr. d. cons. 143 li. 1.* Maxime si in reseruatione disponendi adsint verba liberè, & pro libito voluntatis, quę trahuntur etiam ad impropriam di-
23 spositionem, † & permissiuam *Soc cons. 123. viso consilio. n. 1. in fi. lib. 3. Surd. d. decis. 272. n. 15 & 29. vsque ad n. 32.* Quidquid alias delatio, quæ fit à moriente ab intestato dicatur ficta, & abusiua dispositio *Alex. cons. 44. videretur prima facie. in fi lib. 5.* Et minus sufficeret ista generalis institutio, quando quis haberet facultatem nominandi, ita vt non facta nominatione intelligatur nominatus Titius, tũc enim requiritur specifica nominatio ad excludendum illum, qui alias veniret non secuta nominatione, neque enim censeretur exclusus per generalem institutionem *Corn. cons. 165 nu. 21. lib. 2. Aretin cons. 53 post nu. 3. versic sed quamuis. Rot coram R. P. D. Bubalo. Romana vinea de palude. 22. Iunij 1589.* Quidquid alias in potestate nominandi successorem in officiis non facta nominatione succedat hæres ab intestato *Aim. cons. 176 in fi. Fran. decis. 45. n. 2. Aim. sing. 391.* & quando procedat *Thess. decis. 97. Bursat. cons. 266. lib. 3. Menoc. præsumpt. 27. p. 2.*

Quarto quo ad libros emptos vni ex filiis occasione studij, quia præsupponitur adesse schedolam patris, in qua fuerunt descriptæ pecuniæ expensæ in d. libris, cum declaratione potius re-
24 cuperandi, quam donandi, † erit facienda collatio, cum filius hæres patris non possit cõtra eius scripturã opponere *Aim. cons 125.* Licet alias quando expresse donasset, vel essemus in dubio, quo casu præsumeretur donatio libri non essent conferendi, cum valeat donatio inter patrem, & filium occasione studij *Alex in l. si donatione. vbi Dec. col. fi. C. de collat. Rolan. cons 11. in 1. dub. lib. 2.*

Conferentur tamen libri, prout sunt tempore
25 mortis patris, nõ prout sunt empti, † quemadmodum in cæteris bonis, quæ veniunt in collatione, attenditur tempus mortis, cum non veniant, quę sunt consumpta, quod intellige sine dolo, & culpa *Afflict. decis. 274. n. 2. & 3.*

Quamuis tamen libri sint communes omnium filiorum, fratres erunt contenti æstimatione,
26 † cum non debeant auferri Doctori, sicuti arma militi *Bald. in l. macedoniam. C. ad macedon.*

Adde tamen his, quæ dicta sunt de officiis, quod licet illa computentur in legitimam, & facultatem alienandi; Tamen hoc intelligitur quo
27 ad æstimationem, † non respectu tituli. *Rot. coram Card. Seraph. Romana de prateis. 17. Aprilis 1570.* Et ita debent declarari Doctores, dum volunt in eis cadere hypothecã; Quia est respectu fructuum, & pretij, secus tituli; si enim contingant alienari, pretium cadit sub hypotheca vigore obligationis bonorum præsentium, & futurorũ *Idem Card. Seraphin. Roman. officij. 16. Octob. 1598.* Cum alias huiusmodi officia non cadãt sub hypotheca respectu tituli, † quasi de eo non disponatur nisi de li-
28 centia Papæ; in cuius præiudicium nulla potest cadere hypotheca: Vacant enim per mortem, & Papa disponit de eis nulla habita ratione creditorum, & si aliquando conceditur subhastatio, id fit ex gratia, & donec officiales viuunt, & dum eorum officia non sunt vacantia *§. optimum. auth.*
29 *de exhib. reis.* † Quidquid aliud sit in officiis, quæ transeunt ad heredes secundum dispositionem *l. fi. C. de pign.* & docet *Couar. lib. 3. var. resol. c. 19. n. 6.*

EPITOME.

In debito non ascendente libram auri an sufficiant duo testes ad probãdum scripturam priuatam quo ad effectum l. scripturas. C. qui potior. in pign. Libra auri quot scuta contineat. Tempus circa valorem auri an inspiciendum, quando statutum inductum est, vel cum fit solutio. Donatio non insinuata vltra quingentos solidos an corruat ex dispositione l. sancimus. C. de donation. Permissio ludendi de quo solido intelligatur, & quid in salario debito Aduocatis. Dos promissa in scutis auri, quando sit soluenda in auro.

SVMMARIVM.

1 *Testes duo sufficiunt ad probandum scripturam priuatam quo ad effectum leg scripturas C. qui potior in pignor. in debito non ascendente libram auri.*
2 *Prætor non curat de minimis.*
3 *Libra auri olim erat scutorum septuaginta duorum, & quid hodie. n. 4.*
5 *Tempus circa valorem auri inspiciendum, quando statutum inductum est. Contrarium n. 6. & quid in rescriptis, & priuilegiis. n. 7. 8. & 13.*
9 *In gabella per Principem exigenda, an moneta antiqua, seu noua attendatur.*
10 *Constitutio semper loquitur.*
11 *Intellectus valoris monetæ veteris an attendendus.*
13 *In contractibus an spectandus dies contractus.*
14 *Donatio non insinuata vltra quingentos solidos, an corruat hodie, sicut olim ex dispositione l sancimus. Cod. de donation. & solidus quomodo intelligatur.*
15 *Salarium taxatum Aduocatis de quibus aureis sit accipiendum.*
16 *Permissio ludi quo ad vnum solidum de qua moneta debeat intelligi.*
17 *Dos promissa in scutis auri boni computato valore duode-*

cim iulsorum pro quolibet scuto, an sit soluenda in au-
ro, vel iuxta valorem. num.18.19.20.& 21.

CAPVT LI.

IN debito non ascendente ad libram auri suf-
ficiunt duo testes ad probationem scripturæ
1 priuatæ † quæ ad effectum *l. scripturas. C. qui potior.*
in pign. hab. cuius dispositio procedit, quãdo con-
tractus excederet dictam libram, quo casu tres
testes requiruntur. Ratio est, ne de rebus exiguis
2 maximas attritiones homines sustineant, † vt di-
cit *tex. in §. fi. versi. vt autem nihil. auth. de instrum. caut.*
& fid. & in specie concludit *Alex. cons. 181. in causa*
& lite. in fi. versi. secundo respondeo. n. 5. lib. 2. Cast. in auth.
at si contractus in princ. Cod. de fid. instrum. Salic. in auth.
sed nouo iure. col. 1. n. 3. versi. & ideo cum quæritur. C. si
cert. petat.

Libra autem auri antiquitus erat scutorum se-
3 ptuaginta duorum † *l. quoties. C. de suscept. & archar.*
lib. 10. glos. in §. & iudicare. auth. de defensor. ciuitat. Bal.
in l. quæcunque. C. de seru. fugit. Felin in c. conquerente. de
offic. ordin. Rebuff. in l. etiam aureos nummos. 159. de ver-
bor. signific.

Hodie tamen aurei, quibus vtimur sunt mino-
4 tis ponderis, † ita vt nonaginta sex faciant libram
Bart. in rubr. C. de veter. numism. potest. Castr. in leg. fi. C.
comm. de legat. Vel secundum alios centum, & se-
ptem *Roland. de lucr. dot. quæst. 53. in fi.* Vel centum &
viginti iuxta relatos per *Dum. reg. 224. in fi.* de qui-
bus etiam per *Couar. cap. 3. de collat. veter. numism.*
Guid. Pap. q. 328. n. 1. Doctor. in c. conquerente. de offic. or-
din. Alex. in l. cum de indebito de probat.

Tempus autem circa valorem solidi, seu auri
dicebatur esse inspiciendum, quando statutum,
5 † seu consuetudo inducta est *glos. in c. conquerente. in*
ver. duos solidos. de offic. ordin. Abb. cons. 56. quod solutio. in
princ. lib. 2. Bald. cons. penul. lib. 1. versi. sed hoc non obstan-
te. & cons. vlt. eod. lib. Salic. in l. super chirographarius. quæ
est vltima. in fi. C. si cert. petat. vers. sed dubitari potest. Vn-
de cum causa de qua agebatur excederet aureos
septuaginta duos non poterat dici, quod in ea
sufficiant duo testes ex supra allegatis.

Contrarium Dixi esse verius, nam præsens tem-
pus, & hodiernus vsus debet spectari, non autem
6 initium inductæ consuetudinis; † Vbicunq. enim
agitur ex legis dispositione deber inspici pecunia
pro tempore currens, prout etiam quando legi
contrauenitur, non autem quando lex edita est,
aut consuetudo inducta fuit *Specul. in §. nũc aliqua.*
vers. fin. de solut. Bald. in l. vlt. in prin. n. 4. C. comm. de leg.
Corn. cons. 181. col. 32. in prin. n. 71. vers. nec solutio. lib. 2.
Nam lex dat formam futuris, secundum futura,
non secundum præterita; Maximè quia lex debet
esse exequibilis, & clara, quæ non esset talis si o-
porteret probare veterem æstimationem; Vnde
meritò trahitur ad tempus negocij, nõ è contra,
ideo intelligenda erit de moneta, quæ pro tẽpore
currit *Bald. cons. penult. in princ. lib. 1.* & ista est verior
opinio quicquid alii cõtrarium sentiant, vt testa-
7 tur *Surd. cons. 335. n. 16.* vbi ampliat ad rescripta, † &
priuilegia, qui æquiparantur statutis *Rom. cons. 123.*
n. 1. Rener. Ruder. de monet. & re numar. lib. 2. c. 19. n. 3. 4.
& 6. Intelligendo secus, quãdo lex statim in ipso
promulgationis tempore habet quẽ sibi obliget,
8 † quia tunc incipit habere effectum, ita vt atten-
datur tempus dispositionis, non autẽ solutionis,
quasi tunc incipiat omni obligatio, cum enim lex
habeat quem ab initio obligatum, solutio est fa-
cienda secundum monetam currentem tempore
legis, prout latè distinguit *Sur. cons. 454. n. 24. vers.*
tertio respondetur. lib. 4. vbi ex hoc concludit posse
Principem redditus gabellarum exigere secun-
9 dum valorem monetæ, † quæ fuit antiquitus,
quando onera fuerunt imposita, cum obligatio
statim fuerit contracta, & Principis iussus tunc
affecerit totum populũ, qui semper durat, quam-
uis homines moriantur, cum per aliorum natiui-
tatem maneat eadem vniuersitas *Bar. in l. vsufruc.*
de stipul. seru. Paris. cons. 27. n. 109. lib. 1.

Præterea constitutio semper, & cõtinuè loqui-
10 tur, vnde contingente mutatione pecuniæ † in-
telligitur etiam, quod de illa loquatur, & si mu-
tata pecunia erit quoque mutata constitutio ad
nouam mutationem *Rom. cons. 123. circa primum du-*
bium. col. 2. post med. vers. huius autem duplex. Alex. consil.
104. statutum loquens. num. 3. in fi. vers. ergo cum tempore
statuti. lib. 1. Gabr. de solut. conclu. 5. in prin. Lancell. de sta-
tut. q. 2. in verb. solidos.

Non obstat quod si aurei hodie sint minores,
11 vel maiores, † quam olim debent reduci ad intel-
lectum valoris monetæ veteris *l. si aliquid. C. de sus-*
ceptor. & archar. li. 10. l. 1. C. de vet. numism. potest. eod. lib.
12 Quia illæ leges respiciunt solemnitatem, † cum
vlterius procedant, ac si dicerent perpetuò ita ta-
xamus. vt perpetuò ita sit *Bal. in l. fi. in princ. n. 5. vers.*
non obstat. C. commun. de leg. Brun. de monet. augm. & di-
minut. concl. 1. declarat. seu par. 12. n. 7. vers. idem esset.

Minus obstat quod in contractib. inspiciamus
diem contractus *cap. fi. de decim.* Vnde idem debet
esse in legibus: Quia in illis ideo hoc procedit,
13 † ex quo inspicitur consensus tempore cõtractus
l. cum quid. si cert. pet. Sed in legibus nullus est con-
sensus debitoris, & sic non cedit dies etiã spe, nisi
tempore indictionis *Bal. in l. 3. n. 5. C. commun. de leg.*

Hinc dicimus donationem non insinuatam
14 vltra quingẽtos solidos non corruere hodie, † vt
olim ex dispositione *l. sancimus. C. de donation.* quia
tempore illius legis scuta, seu solida 72. faciebant
libram auri; hodie verò requiruntur 96. seu 120.
secundum opiniones supra relatas, adeo quod
rectè calculando isti solidi 500. hodie faciunt
summam aureorum 700. & vltra, & per conse-
quens donatio non dicetur excedere quantitatẽ
à lege taxatam; Vnde valebit sine insinuatione
Ias. qui dicit ita obtinuisse *in l. 2. §. ex his. col. fin. in*
princ. vers. sed primo quæro. n. 16. de verb. obligation. Felin.
in c. conquerente. n. 1. de offi. ordin. Bello. cons. 4. in fi. n. 14.
Dec. cons. 432. n. 15. Soc. cons. 48. in præsenti consultatione.
col. penul. n. 8. lib. 1. Clar. in §. donatio. q. 15. in prin. & ista
est verior opinio, quidquid contrarium sentiant
Alciat. in l. hæc enunciatio. 232. num. 3. de verb. signific. &
Brun. de monet. augm. & diminut. conclus. 1. declarat. 12.
n. 7. vt testatur *Dum. reg. 224. in fi. Andr. Gail. obserua.*
38. n. 3. lib. 2.

Prout etiam salarium taxatum Aduocatis, quod
hodiernis temporibus potest esse vltra summam
15 centum aureorum, † licèt antiquitus non posset
illam excedere iuxta *l. 1. § iusta. ff. de var. & extraord.*
cognit. Bertazol. claus. 30. n. 45. glos. 7.

Idem in permissione ludi quo ad vnũ solidum
16 iuxta † *l. alearum vsus. quæ est fin. C. de relig. & sumpt.*
fun. & ale. lus. & aleator. Quia hodie ista permissio
excedit vnum aureũ, cum intelligatur de solido
legali, id est sexta parte vnius vnciæ auri, quæ
hodie valet vnum denarium, & partem alterius
denarij

Digitized by Google

denarij *Caccialup. de lud. q. 6. tom. 7. fol. 157. Bertazol.*
quia aliis similib. comprobat *d. glos. 7. n. 43. cum seq.*
Quo ad vltimum an si taxetur valor scurorum
aureorum emptor teneatur ad valorem taxatum,
17 †vel ad scutos aureos Dixi soluendum valorem,
vnde cum dos fuerit promissa solui in scutis mille
auri boni, & recti ponderis computato quolibet
scuto auri in valore duodecim iuliorum non de-
beor solui scuta auri, quæ non sunt in obligatio-
ne soluendi, sed sufficit, quod debitor soluat eius
valorem *Bald. cons. 213. punctus quæstionis talis est. lib. 5.*
alias. 339. lib. 2. vbi licèt fuerit habita dos in flore-
nis auri boni, & iusti ponderis, tamen quia flore-
nus fuit taxatus ad ranonē tot librarum pro quo-
libet floreno, illa æstimatio debet reddi, & non
maior, sequitur *Soc. cons. 298. lib. 2. Corn. cons. 181. col.*
31. ad med. n. 70. dub. 3. lib. 2. Anch. in clem. fin. de decim.
col. pen. in fi. versi. tertio casu quando mutatio. ibi. qui sub-
dit. hæc verba. Et hanc esse veriorem, & magis com-
munem opinionem dicit *Bertaz. claus. 30. glos. 9. n.*
12. in fi. vbi quod facta taxatione, & æstimatione
aureorum debitor nō tenetur soluere aureos, vel
valorem auctum, & currens tempore solutionis:
18 †Quidquid *Boer. decis. 327. col. 2. in princ. vers. hoc ha-*
betur. n. 3. contrariū secutus fuerit, quasi expressio,
seu taxatio de quolibet auro nihil officiat, ex quo
conuentio fuit facta de soluendis scutis auri, &
sic dicta taxatio non debet attendi, cum potius
præsupponatur addita causa demonstrationis,
quam taxationis ad differētiam fortè patuorum
scutorum, *vt per Signorol. cons. 74. colum. 2. vers. octauo.*
19 †Quia contra *Boer.* est verior opinio vt latè con-
cludit *Bertazol. ibid. n. 6. vsque ad 21.*
Intellige vt tunc ęstimatio taxata per partes sit
attendenda, siue crescat, siue decrescat valor au-
reorum, vt procedat, ita tamen, vt solutio sit fa-
ciēda in monetis currentib. tempore contractus;
20 †adeo quod si monetæ currentes tempore con-
tractus sint maioris valoris, quam tempore so-
lutionis, tamen solutio erit facienda de eis ad ra-
tionem valoris, quo valebant tempore taxationis
Soc. cons. 298. lib. 2. Bertaz. d. glos. 9. nu. 21. claus. 30. vbi
dicit ita esse intelligendum consilium *Crauet. 47.*
n. 6. & ibi etiam *n. 21. in fi.* declarat debere consta-
21 re de valore antiquæ monetæ, † quod est articu-
landum, & probandum, alias est facienda solu-
tio de moneta currenti.

EPITOME.

Pręscriptio quando procedat in actionib. per-
sonalibus, in causa fiscali, mutuo, aut deposito, &
an sufficiat sola scientia rei alienę, vt quis dicatur
in mala fide. Per Bullam in Cœna Domini an sit
interrupta omnis præscriptio contra Romanam
Ecclesiam. Beneficia reseruata an possint optari
non obstante præscriptione per regulam Cancel-
lariæ à singulis Pontificibus renouatam. Statu-
tum vt præscribatur debitum certo tempore an
valeat cessante bona fide, & quid in iure exequē-
di, aut annullatione instrumenti post aliquod
tempus. Negociorum gestor an veniat sub no-
mine creditoris. Hæres illius, qui habebat ma-
lam fidem an præscribat à se ipso, & quando ma-
la fides præsumpta purgetur.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio non procedit etiam in actionib. personalib. sine bona fide. n. 27. & 28. & quid in fisco. n. 2. 3. & 5.*
4 *Pœna non debentur in foro conscientiæ.*
6 *Præscriptio omnis contra Rom. Ecclesiam hodie interrumpitur per Bullam in Cœna Domini.*
7 *Beneficia reseruata, siue specialiter, siue generaliter non possunt optari non obstante consuetudine immemorabili, & præscriptione propter regulam Cancellariæ à singulis Pontificibus renouatam. & n. 8.*
9 *Statutum, vt præscribatur debitum certo aliquo tempore non valet cessante bona fide. & nu. 12. & 16. & quid si dirigat verba ad creditorem. n. 17. & an habeat locum in muliere, seu Ciuitate. nu. 10. & 11.*
13 *Bona fides excluditur in tutore, qui scit se teneri ad restitutionem.*
14 *Tutor non præscribit spatio triginta annorum actioni ad reddendum rationem. n. 15.*
18 *Solutionis præscriptio intrat elapsis sexdecim annis, prout in statuto Vrbis.*
17 *Negotiorum gestor tanquam non habens veram possessionem non præscribit.*
20 *Statutum loquens de creditore cuiuscunque generis comprehendit negociorum gestorem.*
21 *Statutum valet si annullat instrumentum lapso aliquo tempore.*
22 *Præscriptio etiam cum mala fide operatur in statuto loquente de præscriptione iuris exequendi debitum. & numer. 23.*
24 *Mala fides præsumpta ex cursu triginta annorum non purgatur.*
25 *Hæres illius qui habebat malam fidem, quando præscribat à se ipso. n. 26.*
29 *Debitor ex causa mutui, vel depositi an præscribat spacio triginta, vel quadraginta annorum. n. 30. & 32.*
31 *Debitor præsumitur ad soluendum paratus si fuerit requisitus, & non est in mala fide, antequam interpelletur. n. 33. 34. 35. & 36.*

CAPVT LII.

PEr dispositionem Iuris Canonici malæ fideī
possessor nullo tempore pręscribit *c. fin. de præ-*
script. Vnde requiritur bona fides vt præscriptio
1 procedat †etiam in actionibus personalib. *Franc.*
qui dicit hanc esse veriorem opinionem *in c. pos-*
sessor. de reg. iur. in 6. nu. 7. col. 2. vers. sed quid in præscri-
ptione. & ibi latè Couar. p. 2. §. vndecimo. num. 3. vers. ve-
rum aduertas. & vers. sed ipse hanc rationem. Fel. in c. fi. de
præscript. col. 2. Gabr. qui de magis communi *concl. 3.*
eod. tit. Cephal. cons. 403. n. 13. Tiraq. de retract. conuent.
§. 1. glos. 2. num. 20. & 21. Vasq. de success. creat. p. 1. § 10.
num. 26.
Amplius idem esset in fisco, qui licet post 20.
annos non possit exigere pœnas condemnatorū
2 in re †vel pecunia indictas *Bald. in l. data opera. 11.*
col. antepen. in vlt. not. n. 58. vers. sed quid de bannito in pe-
cunia. C. de his qui accus. non poss. Soc. Iun. cons. 71. n. 5. lib.
2. Tamen requiritur bona fides inspecto Iure
Canonico *Sal. in l. 1. nu. 2. C. de quadriennali præscrip.*
Boer. decis. 264. n. 23. Ex quo enim quæsitum est ius
fisco, ista sic confiscata non possunt tutò retineri
salua conscientia *Abb. in cap. dilecti. n. 12. col. 4. vers. po-*
ne exemplum. de arbitr.
Quamuis secundum *Pereg. de priuil. fisc. lib. 6. tit.*
3 *vlt. nu. 35.* verior sit opinio †quod indistinctè peri-
matur ius fisci spatio dicti temporis, etiamsi ad-
esset mala fides, prout idem voluit *Ang. in l. 1. in*
fin. vers. vltimo attende. vbi dicit menti tenendum
Cod. de requiren. reu. Couar. de sponsal. 2. par. § 8. cap. 6.

Digitized by Google

17 test addi † *cap. apostolica. de praeben. in 6. Soc. Iun. cons.*
1. n. 17. lib. 4. Roland. cons. 85. n. 53. lib. 4. Quia etiam in
casu nostro nihil diminuitur, intelligendo de re-
stitutione iuris quo ad plenum dominium trans-
ferendum circa possessionem, & potestatem di-
sponendi, & vsumfructũ, & proprietatem, vt di-
ctum est *Bald. in l. foemina. § illud. C. de secund. nupt. Soc.*
cons. 53. n. 14. lib. 1. Dec. cons. 468. n. 10. Alex. cons. 56. n. 2.
lib. 3. Vnde non erit facienda interpretatio quo ad
tollendum ius trebellianicæ, & falcidiæ, cum in
dubio hęres debeat cẽseri minus grauatus. Quod
secus esset, quando testator mandaret restitui
18 plenum legatum vel plenam hæreditatem, † nam
tunc videtur voluisse prohiberi per defunctum
portionem hæredi contingentem, quia plenitu-
do fuit relata ad rem; Vnde præstatio fiet absque
diminutione falcidiæ. & ita procedit *text. in l. post*
missionem. ad l. falcid. vbi legata in testamento mili-
tis præstantur in castris plena, post missionẽ verò
cum detractione *Peregr. de fideicom. art. 3. n. 96. in fin.*
Quemadmodum idem esset, quando testator
mandaret restitui omnia bona & integram hære-
ditatem pleno iure *Caual. quæst. 31. vers. sed his non ob-*
stantib. post gloss. in l. decem. de fideicom. libert. quã ibi Ang.
dicit singularem Aim cons. 174. n. 1. Alex. cons. 201. col. 1.
lib. 6. & cons. 5. nu. 15. lib. 3. vbi infert, Quod stante
19 statuto, † vt maritus lucretur dotem videtur re-
nunciasse illi lucro, si vir promittit totam, & inte-
gram dotem restituere *Roland. de lucr. dot. q. 39. Surd.*
de alim. tit. 2. q. 15. n. 230.

Ad exemplum legati vsusfructus facti per te-
statorem, quod non restringitur ad alimenta,
20 quãdo fuit relictus integer, & plenus, † seu fran-
cus, & liber, quia alias huiusmodi verba essent o-
tiosa, si aliquid detraheretur *Idem Surd. cons. 218. n.*
10. post Dec. cons. 418. n. 1. & 2. Cor. cons. 3. col. fi. lib. 2.

Idem si testator declarat, quod vxor habeat v-
sumfructum integrum, & plenum omnium, &
21 quorumcunque suorum bonorum; † Tunc enim
legatariis sola proprietas debetur *Paris. cons. 94. n.*
45. & cons. 97. nu. 21. lib. 2. & notandum dicit *Surd.*
cons. 466. n. 5. lib. 4.

Quamuis alias fundus alicui particulariter le-
gatus ita pertineat ad legatarium, vt nihil in eo
22 omnino vsufructuarius possit prætendere † *Bec.*
cons. 98. n. 9. Rol cons. 8. n. 36. lib. 2. Card. Mant. de coniect.
vltim. volunt. tit. 6. nu. 22. lib. 9. post Bart. in l. finalẽ. de v-
suf. leg. & in l. sempronio. in princ. ff. eod. Rip. in l. re coniun-
cti. n. 39. de leg. 3.

Non obstat, quod licèt proprietarius possit vẽ-
dere rem, quasi vsufructuario nullum faciat præ-
iudiciũ *l. locum. § proprietarius. de vsufr.* prout pigno-
rare *l. 2. & ibi gloss. in verb. obligare. C. eod. tit. l. iuste. § non*
mutat. de vsucap. Tamen vendens pleno iure non
reseruato iure vsusfructus dicitur turbare, & mo-
23 lestare vsufructuarium, † & sic incurrit in pœnam
impositam à testatore prohibente molestias in-
ferri vsufructuariæ *Castr. in l. 2. C. de vsufr. Rum. cons.*
48. n. 8. & 16. lib. 2. Prout dicimus in conductore
24 qui vendit rem tanquam proprietarius, † qui di-
citur turbare dominũ, & potest expelli *Bal. in l. ædẽ.*
C. locat. col. fi. n. 14. vers. quæro qualiter hoc intelligitur.

Quia contrarium est verius, quod imò vsufru-
ctuarius non potest obijcere proprietario aliena-
25 tionem, ex qua nullum damnum sentit, † pura si
non fuit deuentum ad traditionẽ, prout in spécie
contra *Rum.* dicit esse concludẽdum *Surd. de alim.*
tit. 9. q. 26. n. 63. Ad exemplum vassalli, & emphy-
teutæ vendentium sine cõsensu domini, qui non
priuantur re non tradita *Spec. de locat. § nunc aliqua*
vers. 95. Corbul. de caus. priuat. ob alienat. limit. 38. & cum
mulier non consequatur damnum per d. vendi-
tionem, potest obiici exceptio tua non interest
Aim. cons. 182. n. 8. Prohibetur enim molestia, vt v-
sufructuarius percipiat fructus integros: Vnde
prohibitio respicit solum commodum pecunia-
rium, & priuatio sequitur, quando diminueretur
vsusfructus, quæ diminutio in hoc casu non po-
test considerari *Surd. de alim. tit. 9. q. 26. n. 63. cum seq.*

EPITOME.

Fideicommissarius ante restitutionem verba-
lem, quando habeat aliquod ius in hæreditate, &
an satis sit restitutionem fieri primis substitutis,
ita vt ab illis transeat in sequentes. Fideicommis-
sario an detur remedium Quorum legatorum,
Publiciana, Rei vendicatio, Condictio, cum aliis
actionib. hæredi competentibus. Stante licentia
capiendi legatum liberè, & disponendi, prout le-
gatarius voluerit, an competat fideicommissario
contra eum remedium Quorum legatorum. Ha-
bens facultatem capiendi legatum propria au-
ctoritate, an debeat adire Iudicem.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissarius ante restitutionem saltem verbalem nullum ius habet. Intellige vt n. 2. 3. & 4.*

5 *Probatio quæ dicatur incontinenti est in arbitrio iudicis.*

9 *Verbalis restitutio facta primis substitutis sufficit, & ab illis transit in sequentes vocatos. n. 7.*

8 *Fideicommissarius habita verbali restitutione potest accipere bona propria auctoritate, debet tamen constare de aditione hereditatis: & de cautela vt quis cogatur adire, & quando in eum transeant omnia iura hereditaria tam actiua, quàm passiua, & remedium Quorum legatorum, Publiciana, Rei vendicatio, Condictio possessionis, & similia. n. 9. & 10.*

11 *Fideicommissarius largo modo dicitur heres.*

12 *Testator potest dare licentiam capiendi legatum propria auctoritate.*

13 *Licentia capiendi legatum auctoritate propria facit, vt contra legatarium non habeat locum interdictum Quòrum legatorum.*

14 *Per verba prout placuerit, liberè, & similia intelligitur data facultas capiẽdi legatũ propria auctoritate. n. 15. & 16.*

17 *Habens licentiam capiendi legatum propria auctoritate, an debeat adire Iudicem. nu. 18. 19. & 20.*

21 *Licentia & auctoritas alterius non requiritur quando actus mandatur fieri liberè.*

CAPVT XLVII.

FIdeicommissarius ante restitutionem saltem
verbalem nullũ ius habet in hæreditate. Vn-
1 de ad hoc, † vt iura in ipsum transeant, huiusmo-
di restitutio requiritur *l. facta. & l. restituta. ff. ad tre-*
bellia. Bar. in l. fi. n. 9. C. de edict. diu. adr. toll.

Et licèt de æquitate canonica talis restitutio
2 non sit necessaria † *Paris. cons. 53. in fi. n. 115. lib. 3.* Ta-
mẽ intelligitur, vbi nihil esset remansurum penès
hæredẽ; secus autem, quãdo competeret retentio
3 trebellianicæ, † tunc enim est necessaria restitu-
tio *Rota coram Sanctissimo Romana de Comitibus. 14.*
Ianuar. 1575. & die 17 Iunij 1567. latè Surd. decis. 333.
nu. 4. vbi ampliat etiam quando restitutio fidei-
commissi

Google

4 commissi sit ipso iure,† quia nihilominus nõ po-
test apprehẽdere possessionem, nisi de manu hæ-
redis. Ratio, quia vbi debent fieri detractiões,
non potest dici, quod constet incontinẽti de iu-
re fideicommissi, cum possit esse, vt factis detra-
ctionib. nihil sit restituendum, quod poterit con-
tingere ob æs alienum absorbens totam hæredi-
tatem, & propter alias causas, ex quib. non dicitur
liquidum, quod est restituẽdum, qua liquidatio-
ne non facta, non potest obijci aliquis dolus hæ-
redi; Vnde non dicetur incontinenti probatum
ius fideicommissarij, cum etiam sit in arbitrio Iu-
5 dicis, † quæ probatio dicatur incontinenti *Bald.*
in l.2. C.de edict.diu.adr.toll. Menoch.cas.12.n.4.de arbit.
& in specie declarat *Sur.decis.333.n.9.lib.2.* Et quod
restitutio sit necessaria, etiam de Iure Canonico
est verior opinio, prout latè concludit *Bero.in cap.*
in præsentia.n.27.de probat. quidquid contrarium se-
quatur *Rim.Iun.cons.375.n.16.lib.3.* contra quẽ con-
cludendum esse dicit *Pereg.de fideicom.art.47.n.75.*
& art.2.n.62.vers.sed cõtra.Bertaz.cons.crim.116.n.53.
Verbalis autẽ restitutio requisita ad effectum,
vt fideicommissarius possit vti remedio *d.leg.facta.*
6 *& leg.restituta.ad trebel.* sufficit † si semel fuit facta
restitutio primis substitutis, à quib. transit ius in
sequentes absque alia restitutione, stante simpli-
ci mora, & sola interpellatione *Cephal.cons.49.nu.*
7 *19.Sur.cons.92 cap.22.* Maximè † vbi nihil esset de-
trahendum *Doctor. in ca.ranaldus.de testam. Rota per*
Card.Seraphin.Leodien.hæreditatis.27.Ianuar.1597.
Amplius fideicommissarius habita verbali re-
stitutione potest bona fideicommissi propria au-
8 ctoritate accipere, † licèt si esset detrahenda fal-
cidia, aut trebellianica teneretur illa restituere
hæredi *Castr.in l.fi.n.13. C.de edic.diu.adr.tol. vbi Alex.*
n.24.versi.limitat tamen. Surd.consi.165. n.34. vbi di-
cit esse notabilem decisionem, & non tactam per
Doctor. in locis ordinariis.
Verum esset quod deberet constare fuisse adi-
tam hæreditatem fideicommittentis per hæredẽ
grauatum fideicommissu, quia alias illa non adi-
ta, omne ius ex testamento resoluitur *l.si nemo su-*
bit.142.de reg.iur. Ideo datur cautela, vt hæres gra-
uatus fideicommisso vniuersali possit cogi adire,
& restituere *l.apud iulianum. 11.ff. ad trebellian. §.sed*
quia stipulationes.instit.de fideicommiss.hæredit.latè Pere-
grin.de fideicomm.art.2.n.75. vbi ampliat etiam ad
personam grauatam magnæ dignitatis, & condi-
tionis, & ad Fiscum Principis, & ad ipsum Prin-
cipem, & ad Patrem ex persona filij; Dominũ per
seruum, Monasterium ex persona Monaci, & hę-
redem hæredis in casibus, in quib. hæreditas non
adita non transmittitur, & ad similes personas, &
est decisio Rotæ per R.P.D. Littam. Romana de Roncioni-
bus.22.Martij 1596. vbi quod est necessaria talis a-
ditio, vel quod hæres viuens sit iussus adire, vt
iura transeant in fideicommissarium, quibus non
factis non competit remedium *l.fin. C. de edict.diu.*
adrian.tolland. cum illud non detur nisi facta resti-
tutione reali, seu verbali *l.restituta.37.& l.facta.63.*
ff.ad trebell. Roland.cons.78.n.15.lib.3. Gab.cons.46.nu.
18. lib.1.
Ex istis dicebatur rectè fuisse actum per fidei-
commissarium contra eum, qui propria auctori-
9 tate accepit possessionem rei legatæ, † cum enim
in illum transierint omnia iura hæreditaria; tam
actiua, quàm passiua post factam restitutionem,
debent ei dari omnia remedia, quæ in hæredis
fauorem fuerunt introducta *Doct. in l.fin.C.de edic.*
diu.adr. tol. & consequenter remedium Quorum
legatorum cum aliis actionibus, quæ competunt
contra legatarium occupantem propria auctori-
tate legatum, vt Publiciana, Rei vẽdicatio, Con-
10 dictio possessionis, † quæ omnia remedia pote-
runt cumulari in eodem libello *Surd. cons.265. nu.*
38.post Rip.in l.1.in princ.n.4.ff.quor.legator. Menoch.de
adipisc.possess.rem.2.n.18. Quia fideicommissarius
11 lato sumpto vocabulo dicitur hæres † *l.sicut. §.1.*
quib.mod.pign.vel hypot. solu.gloss.in l.quamuis. de iudic.
Surd.cons.265.n.18.lib.2.
Contrarium tamen Declaraui, quod non com-
petat huiusmodi interdictum quorũ legatorum,
cum in casu nostro per legatariũ fuerit capta pos-
sessio legati de voluntate testatoris; qui potest ta-
12 lem licentiam concedere † *Alex. in l.nemo potest. de*
leg.1.Ias.in l.quoties. n.8. C.de her.instit.Dec.cons.424.
proponitur.col.3.in fi.num.15.versi.& idem si testator. vbi
ampliat, vt etiam sufficiat tacita nedum expressa
13 licẽtia, † puta constituendo fideicõmissarium exe-
cutorem *Gozza.cons.91.n.10.Grat.cons.vlt.li.1.n.50.*
Quod autem huiusmodi licentia cõcessa fuerit,
patet; Quia testator mandauit legatum capi libe-
14 rè per legatarium, & de eo disponi, † prout pla-
cuerit, per quæ verba conceditur facultas faciẽdi
actum sine licentia, & auctoritate alterius, quãuis
alias illa requireretur *Rip.in specie in l.nemo potest.n.*
61.post Ias.ibi n.38.de leg.1.Caualcan.de vsufr. n.11. Me-
noch.de adipisc.poss.remed.2.n.52. Verbum enim libe-
rè est adiectum verbo importãti acquisitionem,
seu apprehensionem legati, quo casu magis col-
ligitur mens testatoris, vt voluerit illud capi pro-
pria auctoritate, cum secus sit, quando verbum
15 liberè esset positum verbo, † quod non concerne-
ret modum acquirendi, sed potius retinendi, po-
ta si dictum fuisset, quod legatarius possit de re
legata liberè disponere; tunc enim non potest in-
ferri de necessitate, vt adsit licentia capiendi ma-
nu propria, cũ potius possit intelligi, quod post-
quam acceperit de manu hæredis, licitum sit ei
liberè disponere, neque enim capiendo ex se le-
gatũ dicitur liberè disponere, cum ista dispositio
potius intelligatur de alienatione, quæ solet fieri
inter viuos, vel in vltima volũtate *§. dispon.auth.de*
nup. & ita in terminis distinguit *Surd.cons.265.n.31.*
post Cuman.cõs.104.Rum.& Crot.in l.nemo potest.de leg.1.
Quamuis etiam posset dici, quod idem sit,
quando verbum liberè est appositum verbo im-
16 portanti ius quæsitum, † vt concludit *Goza.consil.*
91.n.7. vbi quod testatur legando cum hoc, vt
possit legatarius disponere de legato pro libito
voluntatis videtur dare licentiam capiendi ma-
nu sua *Soc.Iun. cons.72.n.7.vol.2.Roland.cons.42.nu.*
10. lib.1. contra quorum opinionem esse durum
obtinere propter eorum auctoritatem dicit *Idem*
Surd.cons.265.n.33.in fi.versi.sed quia forte.lib.2.
Nec facit quod habens huiusmodi licentiam
17 capiendi propria auctoritate † teneatur adire iu-
dicem *Ias.cons.146.in prin.n.1.versi.item etiam quãdo.*
lib.4. Quia hoc est de consilio, non de præcepto,
18 † vt loquitur *Bald. cons.234.veritas. lib.3. Durand. de*
art.testand.tit.15.caut.15. in fi.Surd.consi.265.n.35.in fi.
lib.2. licèt hærede resistente, licentia à testatore
19 concessa nihil operaretur, † quia tunc cõtra eum
illa non posset exerceri, neque possessio capi
propria auctoritate *Rip.in l.centurio.num.52.de vulg.*
Ideo datur cautela, vt hæres præcurrat ad ingre-

Digitized by Google

diendum possessionem *Caual.de vsufru. nu. 12. Plot. de in lit.iur. §.2.n.29.*

Quasi dicta licentia intelligi debeat, cum alter
20 non possideret,† nam alias possessore reluctante
non liceret legatario sua manu capere *Rip. in l.nemo potest.n.62.de leg.1. Menoch.de adipisc.remed.2.n.53. vers.hoc eum exemplum.*

Non obstant contraria, quia procedunt simpliciter, secus stantibus clausulis liberè, & alus de
21 quibus supra; per quæ nulla licentia,† aut alterius
auctoritas requiritur *Rip.in l.nemo potest.n.26.de leg.1. Menoch.de adipisc.possess.remed.2.n.52. Soc.Iun.consil.72. n.7.lib.2.*

EPITOME.

Clausula codicillaris etiam tacitè intellecta quando sustineat testamentum nullum tā defectu solemnitatis, quàm præteritionis scienter, vel ignoranter factæ de posthumo. Iuramentum habet vim clausulæ derogatoriæ, & an sufficiat generalis, vel debeat fieri specialis mentio clausulæ derogatoriæ, ita vt valeat secundum testamentū. Et quid in priuilegiis quando per clausulam non obstantibus, quorum tenores, & similes censeatur derogatum primæ concessioni tam propter publicam vtilitatem, quàm ob aliam causam.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum efficitur caducum si hæres decedat viuo testatore.*

2 *Testamentum est nullum si sint præteriti sui hæredes. & num. 3.*

4 *Clausula codicillaris sustinet testamentum nullum, tàm defectu solemnitatis, quàm si institutus esset mortuus viuo testatore. nu.5.& 6. etiam quod adsit nullitas ex duplici capite.n.7. licèt rumpatur per querelam n.8.& ex defectu præteritionis.n.9.*

10 *Clausula codicillaris operatur, siue præteritio sit facta scienter, siue ignoranter. Intellige vt n.11.12.& 13. & an sufficiat saltem in genere cogitasse de posthumis. nu. 14.& 16.*

15 *Cogitans de fine censetur etiam cogitare de modo ad finem.*

17 *Clausula codicillaris tacitè intellecta non operatur vt expressa, ideo non sustineret testamentum nullum præteritione posthumi.*

18 *Clausula codicillaris semper censetur apposita in testamento inter liberos.*

19 *Iuramentum in testamento appositum habet effectū clausulæ codicillaris, & derogatoriæ, ita vt pro illius reuocatione sit facienda specialis mentio in alio testamento.*

20 *Derogatoria generalis an sufficiat ad tollendum primum testamentum, vel requiratur specialis. nu.21. & per quæ verba censeatur facta specialis mentio clausulæ derogatoriæ.n.22.& 25.*

23 *Reuocatio testamenti est fauorabilis, ita vt quis non possit sibi imponere legem illud non reuocandi.*

24 *In dubio si non constat quod testamentum præualeat concludendum est pro non mutatione.*

26 *In priuilegiis quando sufficiat reuocatio generalis cum clausula non obstantibus concessionibus quibuscunque, & quorum tenores.& n. 27.& 28.*

29 *In actu fauorabili interpretamur Principem voluisse aliquid facilius concedere.*

30 *Priuilegio concesso ex causa publicæ vtilitatis non censetur derogatum per quascunque clausulas prægnantes.& num. 31.*

CAPVT XLVIII.

TEstamentum de quo agebatur in causa mihi commissa Dixi subiacere vitio nullitatis:
Nam cum hæres instituta decessisset viuente te-
1 statrice,† testamentum efficitur caducum, & annullatur *l.non putauit.§.à primo gradu. ff.contr.tab.l.1. §.pro secundo.C.de cad.tol. §.1.inst.quib.mod.test.infirm.*

Secundo quia filij hæredis institutæ, qui fuoc nepotes testatricis, & sui hæredes fuerunt præte-
2 riti, quo casu testamētum est nullum † *§.posthumi. instit.de exhared.liber.l.posthumorū de iniust.rupt.testam. Dec.cons.241 in casu proposito.in prin.* Quod procedit etiam in testamento matris, vel auiæ nulla inserta causa *glos.magna in aut.ex causa.C.de libe.præter. Clar. in §.testamentum.q.47. Cassad.eod.tit.decis.36.in princ.*
3 Et etiam si aliqui ex filiis sint instituti, † alij præteriti *Corn.in l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testam. Card.Mant.de coniect.vlt.vol.lib.6.tit.2.n.15. vers. neque etiam obstat. Cras.in §.testamentum. q.11.n.9.*

Tamen quia in huiusmodi testamento adest clausula codicillaris, etiam quod fuerit nullum,
4 † virtute illius clausulæ sustinebitur, ita vt succedentes ab intestato teneantur restituere hæreditatem hæredi scripto. *l.ex ea.§.ex his verbis.de test.gl. in l.ex testamento.C.de fideicom.Oldrad.cons.171.thema. n.18.q.7.Alex.cons.42.viso processu.n.2.lib.2. Cor.cons. 297.lib.1.Surd.decis.293.n.11.*

Non obstat quod huiusmodi clausula habeat locum solum quando deficeret testamētum de-
5 fectu solemnitatis, † non si institutus esset mortuus viuo testatore *glos. in auth. ex causa in fi.C.de liber.præterit. Specul.de instrum.edit. §.compendiose.vers. sed pone quidam.* Nam contrarium est verius, & ma-
6 gis receptum, † prout testatur *Dec. cons.241.nu.2. post Bald.cons.170.lib.1. Alex.cons.17.ponderatis his.col. vlt.vers.nec prædictis obstat.& vers.præterea.lib.3.* Etiam
7 quod hic adsit † nullitas ex duplici capite, quia non per hoc remanet, quin clausula codicillaris operetur eundem effectum *Alex.cons.9.visis verbis. col.penult.in fi.lib.1.* vbi loquitur quando testamentum erat irritum propter non aditam hæreditatem, & præteritionem nepotis *Dec.cons.241. nu.2.*
8 † Etiam rupto testamento per querelam *Curt.Iun.* qui de cōmuni *in d.auth ex causa.n.68. vers.præmissis tamen non obstantib.ante vlt.quæstionem. Ceual.qu.185.*
9 Et quamuis testamentum esset nullum † defectu præteritionis, quia etiam in isto casu clausula codicillaris operatur, quidquid *glos.* cōtrarium senserit *in d.auth.ex causa.in verb.cetera.* quæ communiter reprobatur *Bart. in l.1.qu.5.ff.de iur.codicil. Angel. cons.99.petrus de vrbe veteri.col.1.* qui dicit hanc opinionem veriorem *Alex.cons.17.li.3. Andr.Sicul.cons. 54.lib.3.Corn.cons.245.lib.3. Dec.* qui de magis communi *cons.241.n.2.Ceual.q.186.*

Quæ procedunt non solum quādo præteritio
10 fuit facta scienter, † puta quia filius esset natus tēpore testamenti *Dilect. de art.testan. tit.3.caut.1.n. 3.Gabr.de claus.conclus.7. Clar.in §.testamentum.q.46. Cras.eod.tit.q.36.n.21.& q.50.* quo casu tantum retinebit legitimam *Vasq.de success.progr.§.30.de codicil.n.46.Gabr.cons.113.n.5.lib.1.* Sed etiam si posthu-
11 mus sit ignoranter præteritus, † quia per clausulā codicillarem cōceptam per verba futuri temporis, & vbi testator superuixit post natiuitatē posthumi, testamentum sustinetur trahendo illud ad fideicommissum secundum magis communem opinionem, de qua *per Dec.cons.490.col.3. Aym. cons.67.num.2. Paris.cons.60.nu.15.lib.2.Rol.consil.7. nu.30.*

n.30.lib.4.Gabr.de clauſ.concluſ.8.num.15.
Maximè ſi ex veriſimili méte teſtatoris poſthu-
mus non excluderet hæredem inſtitutum, videli-
12 cet ſi eſſet inſtitutus filius teſtatoris; † & non ex-
traneus *Gabr.conſ.113.nu.18.cum ſeq.lib.1.* Prout eſt
in caſu noſtro, cum enim mater excluſerit filiam
ab vniuerſali hæreditate propter neptem, quam
inſtituit vniuerſalem hæredem, multo magis cen-
ſetur velle excludere nepotes ex filia quam inſti-
tuit in re certa *l.ſi auia matre.C.de bon.matern.Roland.
conſ.23.n.34.lib.4.Thob.conſ.36.nu.6.*
Alias autem clauſula codicillaris non compre-
13 hendit poſthumum ignoranter præteritum, † de
quo teſtator tempore teſtamenti non cogitauit
*Aym.conſi.34.n.2.ad med.Burſa.conſ.89.n.40.cum ſeq.
li.1.* vbi allegat Rotæ deciſionem *Mandoſ.ad Rom.
conſ.122.in verb.cogitauit.* vbi etiam teſtatur ita in
Rota deciſum, & hanc dicit veriorem, & magis
æquam, & in ſcholis receptam *Ceual.qu.180.in fin.*
prout quoque dicit *Vius.deciſ.422.lib.1.*
Sufficeret tamen quod in genere ſaltem teſta-
tor de poſthumis cogitaſſet, quo caſu operabitur
14 clauſula codicillaris, † quemadmodum loquitur
*Mandoſ.in d.verb.cogitauit.in fi. Burſat.d.conſ.89.n.48.
verſ.vnde ex his infero.* Quaſi poſthumus tunc ab in-
teſtato dicatur habere tacitam voluntatem de-
functi, ergo intelligitur iuris fictione cogitatum
de ipſo, prout eſt in clauſ.concepta per verba fu-
turi temporis, quę proſpicit aduerſus cauſas rum-
pentes teſtamentum, Vnde ſaltem implicitè te-
ſtator cenſetur de illis cogitaſſe, cum cogitans de
15 fine cogitet † etiam de modo ad finem *Rumin.Iun.
in ſpecie conſ.279.n.241.cum ſeq.li.3.Theſau.deciſ.141.
n.8.Rot.diuerſ.deciſ.1268.& 1285.lib.3.Rol.conſ.7.n.24.
li.4.Gabr.conſ.113.n.19.lib.1.Ceph.conſ.585.n.42.lib.4.*
26 *Rum.conſ.19.n.8.lib.3.* † quicquid contrarium ſe-
quantur *Aret.conſ.fin.Gul.bened.& alij*, cum contra
eos ſit verior opinio, vt teſtatur *Hond.conſ.74.num.
24.li.1.Socci.Iun.conſ.128.n.257.lib.1.*
Iſta tamen clauſula codicillaris quando tacitè
17 ſubintelligeretur non eſſet eius potentiæ; † vt ex-
preſſa *Aym.conſ.34.n.2.* vbi ex hoc concludit non
ſuſtineri teſtamentum, quod eſt nullum præteri-
tione poſthumi, *ſequitur Surd.conſ.232.num.28.lib.2.*
Prout dicimus de teſtamēto inter liberos, in quo
18 clauſ.codicillaris † ſemper intelligitur appoſita *gl.
in l.cohæredi.§.cum filia.in verb.non valuit.de vulg.vbi Iaſ.
de commun in fi.n.18.* quod eſt de iure Codicis, cum
ſecus ſit de Iure Digeſtorum *Surd.conſ.232.n.14.&
19.Couar.in c.raynutius.§.1.n.4.de teſt.* & eſt verior, &
magis communis vt teſtatur *Ceual.q.187.*
Secundo quo ad iuramentum in teſtamēto ap-
poſitum etiam Dixi habere clauſulam codicilla-
rem, & derogatoriã, Ita vt ad illius reuocationem
19 debeat fieri ſpecialis mentio † in alio teſtamento
*Iaſ.in §.item ſi quis poſtulante.nu.14.inſtit.de action.poſt
Bart.in l.ſi quis in principio teſtamenti.ante fi.princ.de leg.
3.& in l.omnes populi.in 3.q.princ.in verſ.ſed an iuramen-
tum habeat vim.de iuſt.& iur.*
Prout regulare eſt vt non ſufficiat derogatoria
generalis ad tollendum primum teſtamentũ, cum
20 requiratur ſpecialis ad clauſ.derogatoriam † *Iaſ.in
l.ſi mihi & tibi.§.in legatis.in 2.lect.nu.11.& 12.de leg.1.
Rot.per R.P.D.de Graſ.Forolivien.hæreditatis, & bono-
rum.18.decembris* 1573. vbi etiam, quod ſi per con-
iecturas poteſt apparere de voluntate quamuis
non fuerit ſeruata dicta forma mentionis clau-
ſul. derogatoriæ ſecundum teſtamentum præua-
let *Couar.in rubr.de teſtam.2.p.num.19.verſ.quarta con-
cluſio.*
Licèt ſecundum opinionem magis veram, etiam
ſufficiat generalis expreſſio clauſulæ derogatorię
21 ad ſuſtinendum ſecundum teſtamentum, † prout
ſi dicatur volo teſtamētum poſterius valere non
obſtante quocunque alio à me facto habēte quę-
cunque verba derogatoria, quæ hoc teſtamento
eſſent exactè à me referēda, quæ volo pro expreſ-
22 ſis haberi, nam per iſta verba cenſetur facta † mē-
tio ſpecialis clauſulæ derogatoriæ *Bald.in l.omnes.
in princ.C.de præſcript.30.ann. Gracian. reg.455. Burſat.
conſ.47.n.22.cum ſeq.li.1.* Quidquid contrarium ſe-
quatur *Felin. in c.accedentes.col.3.in fi.verſ. nihilominus
communis opinio. de præſcriptio. Rom.conſ.327.iſta ſunt
rationes.col.4.Card.conſ.136.præmitto.n.7.* Quia con-
tra eos eſt verior opinio, *vt latè teſtatur Ceuall. q.211.
n.4.Couarr.in rub.de teſt.p.2.n.19. verſic.primum equi-
dem conſtat.* Et ita ſeruat *Rot.per R.P.D.Brauum.Rom.
cenſus.4.maij* 1583. vbi caſſato generali omni alio
teſtamento, ac vltima voluntate teſtator proceſ-
ſit vlterius, narrando feciſſe aliud teſtamentum
apud alterum notarium, & ſe pœnitere primum
feciſſe, non obſtante quacunque clauſula dero-
gatoria, & non obſtantibus nonnullis verbis ex-
preſſis in primo teſtamento derogatoriis forſan
ad hoc teſtamentum, & in iſto ſecundo ſpecifi-
candis, quia illis non obſtantibus voluit hoc ſe-
cundum valere, ex iſtis enim verbis ceſſant, quæ
dicunt Doctores de facienda ſpeciali mentione,
cum ea ſatis in indiuiduo facta dicatur *Natt. conſ.
639.li.3.Clar.in §.teſtamentum.q.99.* Etenim volun-
tas teſtatoris eſt deambulatoria vſque ad mor-
tem, Vnde reuocatio teſtamenti eſt fauorabilis,
23 ita vt non poſſit quis imponere legem, † quod
illud non valeat reuocare *l.4.de adim.legat.* & cum
remanſerit teſtatori libera mutandi diſpoſitio,
nemini fit præiudicium per huiuſmodi reuoca-
tionem *Card.conſ.52.n.2.Caſtr.conſ.278.paſſus iſte du-
bitabilis.n.2.li.1.Rot.diuerſ.deciſ.468.n.1.lib.1.*
Quamuis in dubio ſi non poſſet cognoſci pro-
pter clauſulas amplas, de quibus in primo, & ſe-
24 cundo teſtamento, † quod illorum debeat præ-
ualere, eſſet concludendum pro non mutatione
voluntatis *Dec.conſ.90.in fi. Menoch.præſump.37.n.7.
lib.6.poſt Anch. conſ.161.num.3.Pariſ.conſ.61.in fi.lib.2.
And.conſ.21.in fi.*
Et multas diſtinctiones, quando per clauſulam
derogatoriam ſuſtineatur primum, vel ſecun-
25 dum teſtamentum, † latè *Sim.de Pret.de interpret.vlt.
volunt.li.4.dub.2.interpret.3.& vlt.fol.460.à n.1.vſque
ad n.118.Nat.conſ.531.n.4.& in tract.de clauſ.derogator.*
quem edidit poſt repet. *l. hac conſultiſſima.§.ex im-
perfecto.C.de teſt.Clar.in §.teſtamentum.q.penul.*
Quemadmodum idem eſt in priuilegiis, in qui-
26 bus ſufficit derogatio generalis cum clauſula † nō
obſtantibus cōceſſionibus, & priuilegiis quibuſ-
cunque, quamuis eſſent talia, de quibus deberet
fieri mentio de verbo ad verbum, & continerent
ſpeciales clauſulas derogatorias cū clauſula quo-
rum tenores &c. *Butr.conſ.2.* quod dicit approba-
tum per *Rotam Caſſad. deciſ.* tu. *ſuper regul.Put.deciſ.
109.lib.1.Aym.conſ.126.num.7. Tiraq. de legib.connub.
p.2 gl.7.num.202.latè Rip.in c.1.n.55.de reſcri.* & ita ſæ-
pius reſolutum *in Rota* teſtatur *Gonzal. de altern.
gloſ.36.num.25.vſque ad num.30.* vbi dicit hanc opi-
nionem eſſe æquiorem. Intelligens tamen *nu.43.*
quādo eſſet motu proprio Principis, tūc enim de-

Digitized by Google

rogatio generalis apposita in vltima concessione tollit anteriora priuilegia, illorúmque speciales derogationes ad futura, & ita procedit stylus Rotæ, quod clausula quorum tenores pro expressis &c. habeat vim specialis, & indiuiduæ derogationis.

Et ita alias Dixi declarandum statutum, seu priuilegium, de quo in casu mihi proposito fuit dubitatum, dũ in eo dabatur facultas Iudicibus particularibus cognoscendi causas quascunq; in tertia instantia priuatiuè quo ad alios, & alia faciẽdi de quibus latius in eodem statuto derogãdo priuilegiis, & concessionibus prius factis ad fauorem aliarum Ciuitatum, Vniuersitatum, & Terrarum; in quibus licèt sint clausulæ derogatoriæ ad futura priuilegia, ita vt de illis debeat fieri specifica mentio: Tamen ex quo in huiusmodi priuilegio adsunt clausulæ multum amplæ, vltra illam quorum tenores, & mot. propr. ex materia subiecta, & natura causæ apparet de mente Summi Põtificis
27 † volentis derogare primis priuilegiis: Vnde non
est dubium, quod tunc istæ clausulæ operentur indiuiduam, & expressam mentionem *Rot. diuers. decis. 137. lib. 1. post Abb. in c. cum instantia. 17. n. 5. de censib. Gambar. de Leg. li. 8. tit. de potest. legat. in legib. & statut. condend. n. 38. tom. 13. p. 2. fol. 214. Gonz. ad gl. 36. n. 68.* vbi etiã latè *n. 18. vsque ad n. 80.* multas cõclusiones & declarationes ponit circa huiusmodi clausulas quorũ tenores, & derogatorias derogatoriarum.

Quod magis est in casu nostro quia huiusmodi priuilegia fuerũt per Summum Pontificem concessa pro vtilitate publica, & per viam cõstitutionis generalis quo ad prouinciam de qua in eadem constitutione: Vnde clausulæ generales in ca po-
28 sitæ si sint derogatoriæ, † nedũ speciales sunt va-
lidæ ad tollẽda omnia priuilegia cõtinentia clausulas derogatorias, cum derogatoriarum derogatoriis, cũ enim tunc agatur ex motu proprio Principis, & magis matura deliberatione, & consilio,
29 & pro publica vtilitate est actus fauorabilis, † ita
vt præsumendum sit Principem voluisse facilius ita concedere *Bal. in l. humam. n. 4. C. de legib. Felin. in c. nonnulli. n. 5. & 6. de rescript. Par. cons. 42. n. 13. li. 4. Conar. in rub. de test. 2. p. n. 20. Menoc. præsum. 40. li. 6. n. 23.*

Prout è contra dicimus de concessione priuile-
30 gij ex causa publicæ vtilitatis, † cui non censetur
derogatum per quascunque clausulas prægnantes *Rom. cons. 436. quod indultum. num. 11.* quem refert, & sequitur *Pur. cons. 89. li. 1.* & decisum fuit *per Rotam coram Card. Seraph. in causa Romana iuris doctorandi 3. aprilis 1598.* Vbi ex hoc resoluit non esse derogatum priuilegio DD. Aduocatorum Consistorialium, quo ad ius doctorandi priuatiuè ad Prothonotarios, quibus fuit data similis facultas à Sixto V. non obstantibus priuilegiis concessis Collegio Aduocatorum cum clausula sublata, & motu proprio &c. cum facultas, & priuilegium concessum Aduocatis per Iul. III. esset ex causa publicæ vtilitatis.

Quod magis ibi cõclusum fuit propter clausulas quæ aderãt in literis Apostolicis Iul. III. ad fauorẽ Aduocatorũ, videlicet quod illæ nullo modo reuocari, aut suspendi possint, & quoties emanauerint in aliis cõcessionibus derogationes im-
31 plicitæ, † toties hæ ab illis exceptæ, ac denuo Ad-
uocatis cõcessæ, restitutæ, & repositæ censeantur; Quod decretum est tantæ efficaciæ, vt per subsequẽtes derogationes nõ censeatur illi præiudicatum, cum de eo non fuerit facta sufficiens mentio *Feder. cons. 233. Fels. in c. nonnulli. n. 3. de rescript.* Et in simili de reuocatione testamentorum *Soccin. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. de leg. 1. Conar. in rub. de test. p. 2. nu. 19.* cum aliis de quibus in præfata decisione. Tum etiam quia fuit renouatum priuilegium aduocatorum per eundem Sixtum cum clausula derogatoria iuris quæsiti, & quorum tenores, per quod censetur reuocatum priuilegium Prothonotariorum *Cassad. decis. 30. super regul.*

EPITOME.

Actio quãdo detur ex stipulatione alterius propter interesse quod quis habet. Et quid in adiecto. Vxor an agat ex promissione dotis facta marito, tam in vita quàm post mortem illius, & quando requiratur cessio facienda per hæredes viri. Pactum extinctionis census appositum ad fauorem debitoris an prosit fideiussori, ita vt per eum possit peti extinctio illius, ratione interesse propter suam indemnitatem. Actio an sit danda ei qui contractum fecit, vel illi, cuius contemplatione actus fuit gestus. Et quid in Aduocato an possit agere pro expensis contra victum, vel victorem.

SVMMARIVM.

1 *Actio an detur ex alterius stipulatione. n. 38. & 39.*
2 *Res inter alios acta aliis non nocet, neque prodest. & n. 7.*
3 *Præsentia requiritur illius cui acquiri debet obligatio.*
4 *Consensus simultaneus debet interuenire, vt actus sit validus.*
5 *Ratificatio an requirat præsentiam alterius partis.*
6 *Instrumentum solum probat inter eos qui notarium rogarunt.*
8 *Venditione facta cum pacto, vt emptor soluat creditoribus non datur illis actio contra ementem, sed contra venditorem.*
9 *Adiectus solutioni non agit, licèt ei rectè soluatur. Fallit num. 22.*
10 *Contra mentem cum promissione reuendendi illi cui venditor tenebatur reuendere non datur actio ei ad cuius fauorem fuit promissum.*
11 *Actio non acquiritur tertio quamuis ad eum pertineat vtilitas contractus. & n. 12.*
13 *Vxor, seu vir an agat ex promissione dotis facta marito. nu. 23. & 24. Et an requiratur cessio. num. 26. & 27.*
14 *Sententia lata pro reo non prodest fideiussori.*
15 *Pactum quando valeat, vt debitor teneatur redimere censum intra aliquod tempus.*
1 *Conuentio debitoris de eximendo fideiussorem ab obligatione valet.*
17 *Stipulatio pro omnibus, quibus etiam in futurum interesse poterit est valida.*
18 *Ex stipulatione notarij acquiritur actio ei, pro quo stipulauit sine cessione. n. 19.*
20 *Declaratio voluntatis quo ad vnum prodest interesse habentibus.*
21 *Confessio facta in instrumento ad fauorem absentis an plenè probat.*
25 *In dote omnia pacta præiudicialia per fratrem apposita reiiciuntur.*
28 *Actio an quæratur ei cui fuit promissum, vel potius illi cuius contemplatione actus est celebratus.*
29 *Aduocatus an possit agere pro salario contra victum, quò fuit condemnatus in expensis, vel potius contra victorem.*

30 *Pa-*

Digitized by Google

30 *Pactum principalis quando prosit, vel noceat fideiussori. num.31.*

32 *Debitum an probetur contra fideiussorem ex sola confessione principalis n.33.*

34 *Tertius qui non est penitus extraneus vtitur beneficio pacti appositi per principalem: & an requiratur cessio n.35.*

36 *Cessio non est facienda cuicunque extraneo soluenti. Fallit in fideiussore n.37.*

40 *Donatio facta alicui cum pacto, vt certo casu adueniente res transeat ad alium, quando possit reuocari.*

41 *Fideiussor non debet pati damnum per obligationem factam pro principali.*

CAPVT XLIX.

FVit venditum prædium cum pacto, & condi-
tione, vt emptor infra certum tempus de quo
in instrumento extingueret censum olim per eũ-
dem venditorem in eo impositum, & interim e-
mẽs teneretur ad solutionem fructuum pro tem-
pore decurrendorũ, cum obligatione in forma de
releuando debitorem ab omni futuro damno. E-
lapso autem tempore, & non facta extinctione
census, fideiussor, qui se obligauerat pro eiusdem
census impositione agebat contra emptorem ad
illum extinguendum iuxta conuentionem, quasi
illa conditio concerneret commodum ipsius fide-
deiussoris: Sed contra eum faciebant multa.

Primò, quia promissio, de qua agimus non fuit
ei facta, nec ipse est stipulatus; Vnde ex alterius
1 stipulatione non fuit ei ius quæsitum, † neque i-
psi licuit agere *l. stipulatio ista. §. alteri. inst. de verb. obl. Alex. cons. 13. ex his quæ in themate. col. 4. in princ. nu. 11. lib. 1. Surd. decis. 209. n. 11.*

Secundo tanquam res inter alios acta, sicut alij
2 non nocet, † ita nec aliis debet prodesse *l. sæpe. de re iudic. Rip. in l. 2. n. 26. col. 7. C. de edend.* Prout neque
conuentio cum vno prodest alteri *Ias. in l. si vnus. §. ante omnia. de pact. Cast. in l. si actionem. C. eod. Surd. decis. 132. nu. 7.* vbi ampliat ad renuntiationem, transa-
ctionem, confessionem, & similes actus, qui ten-
dunt principaliter ad se obligandum, quia tunc
3 requiritur præsentia illius, † cui acquirenda est o-
bligatio *Socc. cons. 105. visis testibus n. 10. lib. 4.* Quan-
do videlicet incipit obligatio ab ipso actu *Aym. de antiq. temp. p. 1. § viso de verbis. num. 47. Masqua. conclus. 347. num. 89.* Ratio quia vt contractus sit validus
4 non sufficit duorum consensus, nisi † etiam sit si-
multaneus, & eodem tempore concurrat *l. 1. de pact. Surd. cons. 136. n. 17.* Ita vt etiam ratificatio re-
quirat consensum, & præsentiam alterius partis
5 *Aret. cons. 128.* Quod tamen non est tutum, cum in
ratificatione contrarium sit verius, vt præsentia
alterius non requiratur *Gab. cons. 146. n. 9. & 11. lib. 1. Rot. per R. P. D. Litt. romana hæreditatis. 14. martij 1603. latè Surd. decis. 70. num. 18.*

Tertio instrumentum probat solum inter eos,
6 qui notarium rogarunt † *Bal. in rub. C. de fid. instrum. col. 4. vers. sed dubitant. Alex. cons. 110. eximie docto. per tot. lib. 2. Couar. pract. q. c. 20. in fi. Ias. in l. eum aliquis. n. 4. vbi de commun. C. de iur. delib.*

Quarto faciebat in terminis *decis. Surd. 209.* vbi
debitor delegatus promisit soluere creditori de-
legantis, dummodo liberaret fideiussorem ab o-
bligatione per eum præstita, & cũ dubitatum es-
7 set an competeret actio fideiussori † propræfata
liberatione, conclusum fuit negatiuè cum sit res
inter alios acta, quamuis dicta conditio concer-
neret commodum fideiussoris; Ideo potuit debi-
tor delegatus rectè soluere, licèt non fuerit con-
secutus d. liberationem.

Quinto hoc suadebatur *per tex.* in specie *in l. 2. C. de hæred. vel act. vendi.* vbi facta venditione hære-
ditatis cum pacto, vt emptor soluat creditoribus
8 hæreditariis, non datur illis actio † contra emen-
tem, sed solum contra venditorem: Prout etiam
dicimus de adiecto solutioni, qui nõ potest agere,
9 licèt ei rectè soluatur † *l. eum qui §. qui tibi. & l. fi. de verb. oblig. gl. in l. soluendo. in verb. quod autem. de neg. gest. Negus. de pignor. 5. p. m. 1. num. 28. Gab. cons. 155. num. 42. lib. 1.*

Sexto facit quod dicimus de emente cum pro-
missione reuendendi illis, quibus vẽditor erat ob-
ligatus reuendere, qui non potest cõueniri ab his,
in quorum fauorem est facta promissio, quando
fuerunt absentes, nec vllus pro eis stipulatus est,
10 cum ex tali promissione † non censeatur ius eis
quæsitum contra ipsum promissorem *Aym.* in spe-
cie *consi. 12. n. 6. per tex. in d. l. 2. C. de hæred. vel act. vend.*

Septimo quamuis interesse, seu vtilitas contra-
ctus pertineat ad tertium, tamen non per hoc illi
11 acquiritur actio, cum quæratur † stipulanti, cedẽ-
da tamen ei, pro quo fuit stipulatum *l. pen. C. ad exhib. l. stipulatio ista. §. si stipuler. de verb. obli.* Quoniam
stipulatio habet fundamentum in personam sti-
12 pulatoris † *Rom. cons. 441. nu. 5. Alexand. cons. 40. circa primum. n. 8. lib. 5. Paris. cons. 82. n. 3. lib. 1.* Ideo si mari-
13 to dos promittatur † pro vxore non agit vxor, sed
vir *l. si pro te. Cod. de dot. promis. vbi Bald. dicit notandum, Gabr. cons. 129. num. 8. lib. 1. Surd. decis. 229. nu. 15.*

Octauo quia sumus in stipulatione, quę est stri-
cti iuris, ita vt non debeat extẽdi ad fideiussorem
14 prout dicimus, † de sententia lata pro reo, quę nõ
prodest fideiussori, cuius respectu erit inefficax
tanquam stricti iuris *l. paulus respondet eod. de iudic. l. 1. C. si plur. vna sentent. Ias. in l. centesimis. §. 1. col. pen. de verb. oblig.* & ita in terminis de fideiussore concludit
Cast. cons. 87. in causa quæ vertitur coram domino potestate. num. 3. vers. item non obstat secunda ratio. li. 2. sequitur
Aym. cons. 136. 138. n. 6. in princ. vers. addo.

Nono addebatur non valere huiusmodi pactũ,
vt debitor teneatur redimere censum infra certũ
15 tempus, † cum de natura cõtractus censualis non
possit repeti sors, vt in Bulla Constitutionis cẽsus
Socin. cons. 41. n. 5. lib. 4. Quod tamen non est tutum,
cum prædicta procedant inter ementem, & ven-
dentem censum, secus quo ad debitorem, & fide-
iussorem, quorum respectu debet valere pactum,
16 † vt debitor teneatur redimere censum infra certũ
tempus; Exemplo conuentionis factæ per debito-
rem de eximendo fideiussorem ab obligatione ad
eius fauorem præstita, quæ etiam dicitur valida *l. huius. ff. mand. c. vlt. vbi gl. in verb. si diu. versi. quartus est. de fideiussor. l. fideiussor pro venditore. ff. eo.* Vnde verum
est quod de necessitate contractus censualis de-
bitor non cogitur redimere respectu creditoris,
aut habentium causam ab eo, secus quoad fide-
iussorem, qui se potest conseruare indemnem;
Intelligendo cessante fraude, & dummodo fide-
iussor non sit socius creditoris census, ita vt possit
præsumi aliquod eius interesse aut collusio tem-
pore contractus, pacti, vel executionis, quia tunc
videretur conuentio facta ad fauorem emptoris
census, qui non posset facere, vt debitor extin-
guat censum infra certum tempus, prout in spe-
cie ita concludit *Solis. de censib. lib. 1. c. 7. q. 6. n. 17.*

Pro fideiussore tamen faciebat; Quia in instru-
mento aderat stipulatio pro omnibus, & singulis,
quorum interest, aut interesse posset, vel poterit
17 in futurum, † qui modus stipulandi potest fieri
per notarium *Bart. in l. 2. rem pupill. saln. for. Paris. cons.*
81. n. 2. lib. 1. Vnde quia fideiussor habet interesse
propter obligationem præstitam, dicendum est
posse agere, cum ex stipulatione notarij acquira-
tur ius, & actio ei, pro quo est stipulatus sine ali-
qua cessione per eum facienda; licet secus esset in
18 priuata persona, † maximè in instrumento gua-
rantigiæ, quod minus requirit cessionem *Rom.*
cons. 76. in causa nobilis. in princ. Socc. cons. 125. in fi. Dec.
cons. 407. visis ac diligenter. col. 6. versi. tertio respondetur.
n. 14. & de veriori opinione restatur *Bertazz. claus.*
18. gl. 5. n. 8. Etenim quando notarius stipulatur est
19 lex, † quæ eius ministerio acquirit absenti *Bal. in l.*
1. in fi. qui sunt sui vel alien. iur.

Secundo declaratio voluntatis facta quo ad v-
20 num prodest omnibus interesse habentibus † *Dec.*
cons. 35. præstantissima doctor n. 5. vers. tertio quod ius fuerit
quæsitum. Ang. in l. fictit. C. de repud. hæred. Vnde appro-
batio instrumenti tanquam veri semel facta pro-
dest omnibus, qui interesse prętendunt; Ita vt ab-
sentes quoque possint agere contra approban-
tem *Ang. in §. si vero expressim. col. 4. auth. de hæred. &*
falcid. Marsil. sing. 202. in scis regulam. in fin. Masquard.
conclus. 347. n. 85. Surd. decis. 132. n. 2 & 3.

Immò etiam confessio facta in instrumento
21 publico ad fauorem absentis † plenè probat *Sur.*
decis. 10. n. 6. vbi quòd si in diuisione fratrum dica-
tur, quod vnus eorum restituit alteri scuta cen-
tum, quæ habuit mutuo à Sempronio intellige-
tur probatum mutuum ad fauorem eiusdē Sem-
pronij. Illud tamen non est tutum respectu plenę
probationis, cum secundum veriorem opinio-
nem illud mutuum esset tantum semiplenè pro-
batum, vt docet *Bart. in l. admonendi. nu. 32. versi. item*
quæro quod si instrumentum publicum. de iur. iuran. vbi
Ias. in repetit. col. 45. in fi. num. 156. & 157. versi. secundo
quærit. dicit solemnem decisionem, & multum
notandam. Neque *idem Surd. d. decis. 10. n. 6.* aliquid
firmat circa plenam probationem; sed remittit se
ad ea, quæ dixit *cons. 60. n. 19. vsque ad n. 23.* vbi te-
net opinionem *Bart.* vt non sit facta plena proba-
tio nisi essemus fauore dotis *Ruin. cons. 40. n. 6. lib.*
4. Quod etiam voluit *idem Bart. cons. 123. factum sic se*
habet titius. col. 1. lib. 1. Dec. cons. 33. præstantissima doctor.
nu. 2. vers. & per ista iura. post Cast. cons. 92. quod præfata
sententia. n. 2. lib. 2.

Tertio stante interesse adiectus potest agere
Ruin. cons. 209. n. 9 lib. 1. Rot. per R.P.D. Iustum Roman.
septem mill. die 15. decembris 1603. Vbi ex promissio-
ne dotis pro filia, cuius pars ex tunc assignatur
22 † puta Titio pro rata, etiam suæ dotis, quæ tenea-
tur facere cessionem d. filiæ datur actio Titio,
quamuis non fuerit præsens apocæ cum obliga-
tione camerali, nec aliquis fuerit pro eo stipula-
tus: Nam fuit adiectus solutioni non simpliciter
quo casu non acquireret actionem *l. cum quis ita. §.*
23 *qui sibi de verb. obligat.* sed in rem propriam; † vn-
de ratione interesse rectè agit *Paris. cons. 107. num.*
30. lib. 3. latè Carth. decis. Genuen. 126. Interesse autem
est, vt sibi satisfiat de eius dote, *vt in eadem decis.*
R.P.D. Iust. Et quod etiam dos data, & stipulata
per extraneum quęratur ipsi soli mulieri, quam-
uis sic adiecta; & non stipuletur est *tex. in l. cum. so-*
lut. matrim. vbi *Cast. Alex. & alij* dicunt singulare
Bal. Nouell. de dot. p. 6. priuil. 28. in princ. Surd. cons. 206.
n. 25. lib. 2.

Prout etiam dicimus, quod mulier potest exi-
gere dotem à fratre, vel patre promissam viro suo
24 post mortem viri, quasi subsit æquitas, † vt ratio-
ne sui interesse mulier possit agere *Guid. Pap.* in
specie *decis. 375. pater pro filia.* quem latè sequitur
Ann. sing. 601. & alleg. 129. lib. 2. Vbi etiam, quod po-
terit agere eisdem actis inchoatis per quondam
suum maritum, intentādo etiam ius executiuum
Alberic. in l. manifestissimi. nu. 10. C. de furt. Bal. Nouell. de
dot. priuil. 9. & 10. p. 9. Ita vt in dote omnia pacta
25 præiudicialia † apposita per fratrem contra mu-
lierem reiiciantur *Bald. in l. si auia. num. 10. C. de iur.*
dot. Franc. decis. 196. n. 3. Menoch. præsump. 10. n. 24. lib. 3.

Neque obstat *Franc. decis. 33. per tot.* vbi concludit
contra *Guid. Pap.* quod vxor non possit agere ad-
uersus eum, qui promisit dotem viro soluto ma-
26 trimonio, † quasi illa actio resideat in persona vi-
ri; Vnde eo mortuo debet transire ad eius hære-
des, non ad vxorem: Quod etiam voluit *Cor. cons.*
153. in hac consultatione. in princ. lib. 4. per tex. in l. si socer.
§. lucius ff. solut. matr. Erit tamen consultum vxori
17 agendo contra hæredes viri, † qui vel soluent,
vel cedent actionem, vel poterit agere actione
hypothecaria contra hæredes promittentis tan-
quam nomen debitoris viri, quæ nomina veniunt
in obligatione *l. nomen. C. quæ res pignor. Bal. in l. si pro*
te pater. C. de dot. promis. & in l. 1. priuil. 71. solut. matrim.
Nouell. de dot. priuil. 24. cum seq. p. 8. In contractibus
enim acquiritur actio ei, cui fuit promissum,
28 † non illi cuius contemplatione actus fit, cum se-
cus sit in vltimis voluntatibus *Aym. consi. 288. nu. 5.*
col. pen. vers. quarto principaliter latè Monter. qui mul-
tos casus distinguit *decis. 36. n. 39.* Prout in simili
dicimus non posse procuratorem, aut aduoca-
tum agere pro salario contra victum, qui fuit
29 condemnatus in expensis, † sed contra victorem
quamuis huiusmodi condemnatio fuerit facta
contemplatione ipsius aduocati, dummodo vi-
ctor non sit rixosus, & potens, ita vt ab eo esset
difficile illud obtinere, aut non soluendo, cum a-
liis distinctionibus de quibus *Idem Monter. d. decis.*
36. n. 39. & 84. cum seq. Quod etiam voluit *Ang. in l.*
actoris procurator. in princ. per illum tex. quem dicit
singularem, & multum notandum. *ff. de procurat.*
vbi si dominus non est soluendo potest peti exe-
cutio sententiæ per procuratorem ad lites contra
eum, qui fuit condemnatus in expensis: & sequi-
tur *Roderic. Soarez.* dicens casum singularem, & a-
libi non reperiri *in repet. l. post rem iudicatam. in decla-*
ratione legis Regni. p. 1. post qu. 2. in verb. quia supra visum
est. n. 4. vers. fallit tertio. ff. de re iud. f. 571.

Nam quidquid supradicti Doctores concludāt
verior est opinio, vt de æquitate ex stipulatione
restituendi dotem dentur eidem vxori actiones
vtiles, etiam sine cessione aduersus hæredes viri,
prout seruat *Rot. per R.P.D. Lancell. Rom. depositi de Va-*
resio. 30. octobris 1598. vbi etiam quod vxor poterit
agere non facta discussione principalis contra
debitores mariti *Paris. cons. 107. n. 87. lib. 3.* Quem-
admodum etiam contra pecunias suas deposita-
tas; Nam quamuis vxor non sit hæres stipulantis,
Tamen hoc procedit quo ad actiones directas,
secus quo ad vtiles extantibus pecuniis deposita-
tis *l. si res tuas. in fi. C. ad exhib. Bar. in l. 1. col. 2. ff. de action.*
& obligat.

Quarto fideiussoris obligatio est accessoria, &
depen-

dependet à principali *l.1.& leg.si stichum.* §.*fin.de fideiussor.* §.*fideiussores obligari. instit. eod. tit. Surd.cons.*
201.lib.2.nu.9. Vnde dicendum est quod pactum
30 ad fauorem principalis † debeat etiam prodesse
illis, qui tenentur ex consecutiuis obligationibus, Sicut è contra dicimus quod confessio principalis præiudicat etiam omnibus, qui ex d.con-
31 secutiua obligatione tenentur † *Fulgos.cons.205.*
rainaldus.col.1.per l.iam mandatori.& l.si cui.C.de non n.pecun. Tiraq.de retract.consang.§.*1.gl.18.nu.83.* Ita vt
debitum etiam probetur aduersus fideiussorem
32 † ex sola principalis confessione *Ruin. cons.140.*
num.9.lib.1. Licet hæc opinio non sit tuta, cum
contrarium sit verius *latè Surd decis.218.nu.6.vsque ad n.13.* cum aliter sit probandum creditum, quam
ex dicta confessione, quæ non est legitima pro-
33 batio † quo ad tertium *Cephal.cons.101.per tot. Alex.*
Ias.& alij in l. qui romæ. §.*augerius de verb.oblig.Paris.*
cons.121.nu.10.lib.4.

Quinto, quia sumus in eo, qui non est penitus
34 extraneus, † quo casu potest tertius vti beneficio
pacti per principalem appositi *Castr. in l.2. in princ.*
Codic.de hered. vel act. vend. Quasi tunc intersit
sibi acquiri *Idem Cast.in l si actionem.24.in fi.C.de pact.*
per tex in l.& heredi.§.*fin.ff.eodem.* Et sine cessione
35 † istud ius est illi quæsitum, ex stipolatione notarij *Dec. in l.quo tutela.*§.*nec paciscendo.num.2.de reg.iur.*
Couar.lib.1. variar.resol.c.14.num.11. Surd. decis.229.
num.17.

Idem dicimus in simili de cessione, nam licet
non sint cedenda iura cuicunque soluenti, sed ei
36 qui vel soluit pro alio, vel habet † penes se bona
l.nulla.C.de solution.Doct.in l.2.C.de fideiussor. Tamen
ista procedunt in eo, qui est penitus extraneus
id est qui nullo iure tenebatur soluere ex promis-
37 sione propria, † secus in fideiussore, qui non dicitur omnino extraneus, Vnde rectè aget ad cessionem, quasi fideiussor possit inuito creditori soluere, prout in specie declarat *Salic.in d.l.2.num.7.*
quam decisionem dicit singularem *Surd.cons.536.*
nu.10.vers.secundo respondetur. cum quilibet diceret
contrarium, quasi nulla suggerat æquitas, quod
fideiussori, qui non vrgetur ab aliquo, spontè soluendo creditori inuito, debeatur cessio *Bald.in l.*
fideiussoribus.C.de fideiussor. Castr.in l.si rei obligata.nu.5.
in fin.de leg.1.

Per concordiam causam terminaui, qua non
extante videbatur concludendum pro fideiusso-
38 re propter interesse, † & alia supra allegata, ex
quibus tolluntur contraria, quæ habent locum;
quando de illo non constaret, & vbi essemus in
eo, qui est penitus extraneus *Cast.in l.2.num.1.C.de*
39 *hered.vel action.vendit.* Prout regulare est, † vt in stipulationibus non includatur persona extranea
l.si ita stipulatus.§.*crisogonus.de verb.oblig. Rip.in l.2.nu.*
26.col.7.ad med.versic.aut in vno iudicio.C.de eden.

Nec facit *decis. Surd.209.* de qua supra in quarto fundamento pro altera parte adducto, Quia
procedit ex quo idem, qui apposuit pactum de liberando fideiussorem soluit nulla petita liberatione, per quam solutionem videtur tacitè reuocasse illud pactum, quod potuit fieri: Prout dicimus de donatione facta alicui, cum pacto vt cer-
40 to casu adueniente res transeat ad alium, † poterit enim huiusmodi donatio cum consensu donatarij reuocari, quasi ius quæsitum ex ministerio,
& re alicuius possit per illum tolli *Bart.in l.qui Romæ.*§.*flauius.de verb.oblig.vbi Ias.col.5.n.14.* testatur de
vera, & recepta opinione *Alex.* qui de magis communi *cons.204.col.fin.num.3.4.& 5.lib.7. Aym.cons.*
19.num.11. & ita declarat *Idem Surd.d.decis.209.nu.*
13.vsque ad nu.17. Quod non est in casu, de quo agimus; cum non constet principalem renocasse
illud onus adiectum emptori de liberando rem
emptam à censu in ea imposito: Vnde quemadmodum illi competeret actio non facta reuocatione: Ita etiam debet dari fideiussori, cuius liberationem, & indemnitatem debet principalis
procurare, prout per illud pactum videtur eidem
voluisse prospicere, ita vt nullum damnum pa-
41 tiatur is, † cui facta est promissio indemnitatis *l.*
pater.vbi Bar.de dot.praleg. Bal.in l.1.nu.1.C.de reuoc.his
qua in fraud.credit.Dec.cons.551.n.7.Bertaz.clans.43.gl.
2.num.1.

EPITOME.

Solutum per patrem pro condemnatione filij quando sit imputandum ei in legitimam. Et quid in dote data per auum nepti, officiis, aut locis montium emptis per patrem filio, & libris occasione studij. Legitima quando debeat dari in corporibus hæreditatis, & quo casu imputandum sit in eam quidquid acceptum est, siue in pecunia, seu iocalibus, vel vsufructu, aut similibus. Vniuersalis institutio quando habeat vim particularis dispositionis. Decedens ab intestato an videatur relinquere proximioribus bona, de quibus poterat ex pacto, vel aliter disponere quasi hoc modo disposuerit. Si non sufficiat pecunia relicta per patrem filio pro legitima quando supplementum debeat etiam esse in pecunia.

SVMMARIVM.

1 *Solutum per patrem pro condemnatione filij an imputetur ei in legitimam. & n.2.3.4.& 5.*
6 *Dos data nepti ab auo imputatur in legitimam filio, & an censeatur data contemplatione filij.nu.7.& 8.*
9 *Dos data vni ex filiabus computatur in legitimam.*
10 *Legitima quando debeatur in corporibus, vel in pecunia, vsufructu, iocalibus, aut similibus.n.11.& 14.*
12 *Mater non tenetur ad dotem filia, nisi in subsidium.*
13 *Si pecunia relinquatur pro legitima, qua non sufficiat, quando supplementum debeat etiam esse in pecunia.*
15 *Officia, seu loca montium quando imputentur in legitimam, & quomodo æstimatio sit facienda. num.16.17. & 18.*
19 *Institutio vniuersalis habet vim particularis dispositionis.*
20 *Officio empto pro alio, quando emens dicatur remanere dominus.*
21 *Decedens ab intestato an videatur relinquere proximioribus bona, de quibus poterat ex pacto, vel aliter disponere: & n.22.*
23 *Verbum liberè trahitur ad impropriam dispositionem.*
24 *Libri quando conferendi, & quod tempus attendatur in eorum æstimatione.n.25.*
26 *Libri non debent auferri Doctori, sicut nec arma Militi.*

CAPVT L.

CVm dubitetur in causa Angeli, & fratrum eorũ mevertente, quę bona essent imputanda in legitimã, & quomodo deberet inter eos fieri diuisio. Primo Dixi verius esse debere imputarj

insolutum per patrē pro condemnatione vnius
1 ex filiis, † cum appareat illum coactè soluisse, vt
patet ex diuersis executionibus contra eum fa-
ctis, de quibus in processu, cum aliud esset, quan-
do sponte, & non inuitus soluit *Bar. in l. filiabus in fi. de pecul. leg. Bald. in l. omnimodo de pen. leg. Gab. cons. 109. num. 10. Surd. qui de commun. decis. 167. num. 11.* Ratio
quia iste filius non debet esse melioris conditio-
2 nis, † quam cæteri fratres, qui pacifici fuerunt, &
quia omne quod datur per patrem filio ob ali-
quā causam non videtur animo donandi, sed vt
in legitimam cōputetur *Ang. in l. in quartam. n. 7. ad leg. falcid. & ibi Rip. n. 185. col. 31. versi. denique dubitatur.*

Quæ procedunt siue solutum sit in magna, siue
3 in modica quantitate, † cum nō faciat differre in
substantia, quod differt secundum plus & minus
l. fin. de fund. instruct. & ita concludit *Cenal. q. 603. n. 7.* contra *Aoram. de partition. p. 2. q. 17. num. 38.* Nisi
4 in casu † in quo consensisset expressè, vel tacitè
delicto filij *Vasq. lib. 3. de success. creat. §. 30. limit. 34. n. 223.* vbi idem dicit quando soluisset vti fideius-
sor, prout etiam si haberet bona aduentitia filij,
5 † quia tunc de illius bonis censeretur soluisse *l. 1. C. de neg. gest. l. cum post. de administr. tutor. Duen. reg. 222. num. 2. in fin. Ruin. cons. 149. num. 14. lib. 3. Rot. per Cardin. Seraphin. Spoletan. legitima. 15. nouemb. 1596.* vbi
quod de illius bonis censetur soluisse, cum sit il-
lorum administrator: Vnde quod soluitur com-
putandum est in partem ipsius *Ruin. cons. 149. num. 14. lib. 3.*

Secundo erit imputanda alteri filio in legiti-
6 mam dos data nepti ab auo † *Can. in l. scimus. q. 5. C. de inoff. testam. num. 5. Alex. cons. 31. num. 3. lib. 4. Ruin. cons. 171. num. 9. lib. 1.* Quoniam huiusmodi dos
7 censetur data † contemplatione filij *Bart. in l. dotem dedit. de collation. Cephal. cons. 105. num. 22. Sur. decis. 118. n. 8.* vbi multa quod non refert, quod ego
soluerim, vel alius contemplatione mea *Bald. in l.*
8 *aditio. in fi. de acq. hered.* † Et quando censeatur dos
contemplatione filij data. *Idem Surd. de alim. q. 7. tit. 5. nu. 29.*

Tertio idem est in dote data vni ex filiabus,
9 quæ imputatur ei in legitimam † *l. quoniam nouella. C. ne inoffic. testam. Bart. in l. in quartam. nu. 10. C. ad leg. falcid.*

Neque obstat quod fuerit in pecunia, quasi illa
10 debeat dari in corporibus: † Ita vt quando in hæ-
reditate non sunt corpora hæreditaria, sed solum
iura & actiones, possit filius agere aduersus hære-
des vniuersales, vt sibi cedāt actiones contra de-
tinentes bona, quatenus ad illum pertinent pro
supplemento legitimæ *Corn. cons. 148. ad fin. lib. 4. Aym. cons. 109. n. 7.* Nam respondetur, quod filia
sciebat imputationem esse necessariam. Vnde vi-
11 detur eam acceptasse loco stabilium † *Rip. in d. l. in quartam. n. 148.* vbi *n. 152.* ampliat ad iocalia *Soccin. Iun. ibid. n. 123. Cras. in §. legitima. q. 23. Gabr. cons. 132. n. 8. lib. 2. Bursat. cons. 67. n. 27. Surd. decis. 119. nu. 2.* Vbi
nu. 3. ampliat ad dotem matris, quæ licèt ad illam
12 non teneatur, † nisi in subsidium patre non exi-
stente soluendo, tamen videtur potius dedisse ex
necessitate, & sic quodammodo succedere in
paterna obligatione *Roland. cons. 44. nu. 31. & cons. 70. n. 14. lib. 1. Cast. in l. quoniam nouella. C. de inoffic. test. n. 3. post. Bal. ibi oppos. 2. Vasq. de success. creat. lib. 3. §. 30. limitat. 34. n. 268. Bert. cons. 20. n. 30.*

Quare etiam dicimus, quod si relinquatur per
patrem filio certa quantitas pecuniæ pro eius le-
13 gitima; si illa non sufficiat, † supplementum quo-
que erit dādum in pecunia; quasi filius acceptan-
do legatum in pecunia sibi præiudicauerit, ita vt
ex hoc possit cogi arbitrio iudicis ad recipiendū
etiam supplementum in pecunia *Oldr. cons. 113. quæstio qua quæritur in fin. vers. & si illa lex. Rip. in l. in quartam. n. 129. ad leg. falcid. Menoch. de arbitrar. cas. 163. nu. 30. Guid. Pap. q. 487. pater in testamento. n. 1.* Quamuis
in minore sic acceptante daretur restitutio *Idem Menoch. d. cas. 163. nu. 30. in fi.* Prout neque ista acce-
ptatio præiudicaret hæredi, qui non poterit cogi
soluere residuum in pecunia, si nolit, cum habeat
electionem soluendi in corporibus hæreditariis
latè Bertaz. qui ita concordat sententias Docto-
rum *cons. 108. n. 6.* vbi etiā multa de opinione *Guid. Pap. q. 476. & q. 487.* Quā intelligit procedere stāte
consuetudine, quæ si nō adesset, nō deberet iudi-
cari secūdum illius opinionē; quod etiam voluit
Bertr. cons. 83. nu. 8. lib. 3. Ceph. cons. 42. nu. 6. Rumin. Iun. cons. 31. n. 147. & 148. li. 2. Ruin. cons. 35. n. 3. lib. 2. Qua-
si non sit æquum, vt filius per suam acceptatio-
nem præiudicet hæredi, & ne in odium hæredis
redundet, quod ad illius fauorem inductum est *l. quod fauore. C. de legib.*

Quæ autem dicuntur de legitima, vt non possit
constitui in pecunia, fructibus, vel vsufructu pro-
cedunt, quando ageretur de cōstituenda legitimá
14 ab initio: † secus in imputatione, si agatur de re-
stituenda hæreditate semel agnita, tunc enim si
hæres consequutus est aliquid ex hæreditate iu-
dicio testatoris imputabitur ei in legitimam, et-
iam eo inuito *Ang. in l. 4. col. 3. ad trebell. Gab. de legit. concl. 4. nu. 15. latè Rot. per Card. Seraph. Bonon. fideicommissi. vltima maij 1600.* vbi multa de vsufructu, &
similibus *Surd. decis. 119. n. 3.* vbi de iocalibus & pe-
cunia *Crass. in §. legitima. q. 23. n. 2.*

Ideo etiam dicimus officia, seu loca montium
empta per patrem filiis, seu eorum pretia imputa-
15 ri in legitimam, † & conferri quo ad æstimatio-
nem *Ias. in l. illud. n. 6. C. de collat. Couar. li. 3. var. resol. c. pen. in fi. latè Rol. cons. 11. li. 2.* vbi de officio Militis S.
Petri, quod imputatur iuxta æstimationem, quæ
16 currebat tempore mortis, † non habito respectu
quod illi constitit *Rip. in l. in quartam. nu. 163. & 166. ad l. falc. Rot. per Card. Seraph. Romana bonorum de prato. 27. aprilis 1570.* Acquisitio enim, & donatio dif-
ferūnt; cum enim donat apparet de voluntate,
quod voluit donata esse filij; Vnde si imputaret
in legitimam potius haberet à lege, quam à patre:
secus quando simpliciter acquirit non expressa
17 causa donationis, † tunc enim non apparet de e-
ius animo, quod voluerit liberalitatem exercere,
ideo sunt imputanda *Aym.* in specie *cons. 136. nu. 3.*
Dummodo tamen non fuerint empta, & posita
simpliciter super vita filiorum nulla facta reser-
18 uatione dominij, † vel si fuerit reseruata facultas
patri disponendi in vita sua tantum, & non dispo-
suerit, tunc enim præsumuntur donata, vt per *Rot. in causa romana montium coram Sanctissimo, & Romana officij scriptoriæ. coram Card. Pamphilio de quibus per Cardin. Seraphin. Romana legitima. 9. decembris 1598.* vbi
quod secus esset si reseruauerit, quia tunc non
præsumitur donatio, Nam inspicitur vlterior di-
spositio patris, & si saltem tacitè disposuit in te-
19 stamento, sufficit; † Ita vt vniuersalis institutio ha-
beat vim particularis dispositionis *Rot. per R. P. D. Brauum. Romana domus montis Iordani. Card. Pamph. Roman. officij plumbi. 4. Iulij 1601.* vbi quamuis fue-
rit de-

Digitized by Google

rit declaratum spectare fructus, & emolumenta
quæcunque durante vita ementis, quod non ex-
cluditur hæres, quo minus succedere possit, cum
non importet, vt ei dicatur donatum officiũ *Dec.
cons. 386. col. 2. in fi. & in d. decis.* multa quando offi-
cio empto pro alio, qui semper fructus assignauit
ementi, dicatur possedisse, ita vt sit ei conceden-
20 dum mandatum, † & quomodo constet reman-
sisse dominum, qui emit officium.

Licet si intestatus decederet non videretur di-
sposuisse *Gabr. cõs. 143. post med. lib. 1. Bursat. cons. 266.
per tot. Cephal. cons. 436 in fi. lib. 3.* Quamuis secundũ
aliam opinionem verius sit quod etiam decedẽs
ab intestato videatur relinquere proximioribus
21 bona, † de quibus poterat ex pacto, vel aliter di-
sponere, quasi hoc modo disposuerit *leg. si quis cũ
nullum. & l. conficiuntur. in princ. de iur. codicil.* Ratio,
nam qui non testatur videtur alienare in venien-
tes ab intestato, & dicitur testari tacitè, si non ex-
pressè *Bald. in leg. cunctos populos. n. 17. vers. venio ad se-
cundum § de sacrosanct. eccles. & cons. 114. lib. 1.* & ita in ter-
minis concludit *Nat. cons. 123. nu. 10. Aim cons. 176.
in fi. Curt. iun. cons. 4. n. 4. vers tandẽ opinionem. post Bal.
in l. cum filio. n. 4. de leg. 1. & cons. 117. præsupposito quod
statutum. lib. 4. Card. Mant. de coniect. lib. 7. tit. 7. n. 14.
Soc. Menoch. Zanch. & alij per Surd. decis. 272. n. 22.* vbi
de communi respondendo omnib. in cõtrarium
allegatis: Quæ procedunt quãdo facultas dispo-
22 nendi concederetur illi, † qui non erat dominus,
secus si reseruatur per dominum, quo casu dece-
dens ab intestato videtur disposuisse, & ita loqui-
tur *Gabr. d. cons. 143 li. 1.* Maxime si in reseruatione
disponendi adsint verba liberè, & pro libito vo-
luntatis, quę trahuntur etiam ad impropriam di-
23 spositionem, † & permissiuam *Soc. cons. 123. viso con-
silio n. 1. in fi. lib 3. Surd. d. decis. 272. n. 15 & 29. vsque ad
n. 32.* Quidquid alias delatio, quæ fit à moriente
ab intestato dicatur ficta, & abusiua dispositio *A-
lex. cons. 44. videretur prima facie in fi lib. 5.* Et minus
sufficeret ista generalis institutio, quando quis
haberet facultatem nominandi, ita vt non facta
nominatione intelligatur nominatus Titius, tũc
enim requiritur specifica nominatio ad exclu-
dendum illum, qui alias veniret non secuta no-
minatione, neque enim censeretur exclusus per
generalem institutionem *Corn. cons. 165 nu 21. lib. 2.
Aretin cons. 33 post nu. 3. versic sed quamuis. Rot coram R.
P. D. Bubalo. Romana vinea de palude. 22. Iunij 1589.*
Quidquid alias in potestate nominandi succes-
sorem in officiis non facta nominatione succedat
hæres ab intestato *Aim. cons. 176 in fi. Fran. decis. 45.
n. 2. Ann. sing. 391.* & quando procedat *Thess. decis.
97. Bursat. cons. 266. lib. 3. Menoc. præsumpt. 27. p 2.*

Quarto quo ad libros emptos vni ex filiis oc-
casione studij, quia præsupponitur adesse sche-
dulam patris, in qua fuerunt descriptæ pecuniæ
expensæ in d. libris, cum declaratione potius re-
24 cuperandi, quam donandi, † erit facienda colla-
tio, cum filius hæres patris non possit cõtra eius
scripturã opponere *Aim. cons. 125.* Licet alias quan-
do expressè donasset, vel essemus in dubio, quo
casu præsumeretur donatio libri non essent con-
ferendi, cum valeat donatio inter patrem, & fi-
lium occasione studij *Alex. in l. si donatione. vbi Dec.
col. fi. C. de collat. Rolan. cons. 11. in 2. dub. lib. 2.*

Conferentur tamen libri, prout sunt tempore
25 mortis patris, nõ prout sunt empti, † quemadmo-
dum in cæteris bonis, quæ veniunt in collatione,
attenditur tempus mortis, cum non veniant, quę
sunt consumpta, quod intellige sine dolo, & cul-
pa *Afflict. decis. 274. n. 2. & 3.*

Quamuis tamen libri sint communes omnium
filiorum, fratres erunt contenti æstimatione,
26 † cum non debeant auferri Doctori, sicuti arma
militi *Bald. in l. macedoniam. C. ad macedon.*

Adde tamen his, quæ dicta sunt de officiis,
quod licet illa computentur in legitimam, & fa-
cultatem alienandi; Tamen hoc intelligitur quo
27 ad æstimationem, † non respectu titul. *Rot. coram
Card. Seraph. Romana de piattis. 17. Aprilis* 1570. Et ita
debent declarari Doctores, dum volunt in eis
cadere hypothecã; Quia est respectu fructuum,
& pretij, secus tituli; si enim contingant alienari,
pretium cadit sub hypotheca vigore obligatio-
nis bonorum præsentium, & futurorũ *Idem Card.
Seraphin. Roman. offitij. 16. Octob.* 1598. Cum alias hu-
iusmodi officia non cadãt sub hypotheca respe-
ctu tituli, † quasi de eo non disponatur nisi de li-
28 centia Papæ; in cuius præiudicium nulla potest
cadere hypotheca: Vacant enim per mortem, &
Papa disponit de eis nulla habita ratione credi-
torum, & si aliquando conceditur subhastatio, id
fit ex gratia, & donec officiales viuunt, & dum
eorum officia non sunt vacantia *§. optimum. auth.
29 de exhib. reis.* † Quidquid aliud sit in officiis, quæ
transeunt ad hęredes secundum dispositionem *l.
fi. C. de pign.* & docet *Couar. lib. 3. var. resol. c. 19. n. 6.*

EPITOME.

In debito non ascendente libram auri an suffi-
ciant duo testes ad probãdum scripturam priua-
tam quo ad effectum l. scripturas. C. qui potior.
in pign. Libra auri quot scuta contineat. Tempus
circa valorem auri an inspiciendum, quando sta-
tutum inductum est, vel cum fit solutio. Donatio
non insinuata vltra quingentos solidos an cor-
ruat ex dispositione l. sancimus. C. de donation.
Permissio ludendi de quo solido intelligatur, &
quid in salario debito Aduocatis. Dos promissa
in scutis auri, quando sit soluenda in auro.

SVMMARIVM.

1 *Testes duo sufficiunt ad probandum scripturam priuatam quo ad effectum leg. scripturas C. qui potior. in pignor. in debito non ascendente libram auri.*

2 *Prætor non curat de minimis.*

3 *Libra auri olim erat scutorum septuaginta duorum, & quid hodie. n. 4.*

5 *Tempus circa valorem auri inspiciendum, quando statutum inductum est. Contrarium n. 6. & quid in rescriptis, & priuilegiis. n. 7. 8. & 13.*

9 *In gabella per Principem exigenda, an moneta antiqua, seu noua attendatur.*

10 *Constitutio semper loquitur.*

11 *Intellectus valoris monetæ veteris an attendendus.*

13 *In contractibus an spectandus dies contractus.*

14 *Donatio non insinuata vltra quingentos solidos, an corruat hodie, sicut olim ex dispositione l. sancimus. Cod. de donation. & solidus quomodo intelligatur.*

15 *Salarium taxatum Aduocatis de quibus aureis sit accipiendum.*

16 *Permissio ludi quo ad vnum solidum de qua moneta debeat intelligi.*

17 *Dos promissa in scutis auri boni computato valore duode-*

Digitized by Google

denarij *Caccialup. de lud. q. 6. tom. 7. fol. 137. Bertazol.* quia alijs similib. comprobat *d. glos. 7. n. 43. cum seq.*

Quo ad vltimum an si taxetur valor scutorum aureorum emptor teneatur ad valorem taxatum,
17 †vel ad scutos aureos Dixi soluendum valorem, vnde cum dos fuerit promissa solui in scutis mille auri boni, & recti ponderis computato quolibet scuto auri in valore duodecim iuliorum non debent solui scuta auri, quæ non sunt in obligatione soluendi, sed sufficit, quod debitor soluat eius valorem *Bald. cons. 213. punctus quæstionis talis est. lib. 5. alias. 339. lib. 2.* vbi licèt fuerit habita dos in florenis auri boni, & iusti ponderis, tamen quia florenus fuit taxatus ad rationē tot libratum pro quolibet floreno, illa æstimatio debet reddi, & non maior, sequitur *Soc. cons. 298. lib. 2. Corn. cons. 181. col. 31. ad med. n. 70. dub. 3. lib. 2. Anch. in clem. fin. de decim. col. pen. in fi. versi. tertio casu quando mutatio. ibi. qui subdit. hæc verba.* Et hanc esse veriorem, & magis communem opinionem dicit *Bertaz. claus. 30. glos. 9. n. 12. in fi.* vbi quod facta taxatione, & æstimatione aureorum debitor nō tenetur soluere aureos, vel valorem auctum, & currens tempore solutionis:
18 †Quidquid *Boer. decis. 327. col. 2. in princ. vers. hoc habetur. n. 3.* contrariū secutus fuerit, quasi expressio, seu taxatio de quolibet auro nihil officiat, ex quo contentio fuit facta de soluendis scutis auri, & sic dicta taxatio non debet attendi, cum potius præsupponatur addita causa demonstrationis, quam taxationis ad differētiam fortè paruorum scutorum, *vt per Signorol. cons. 74. colum. 2. vers. octauo.*
19 †Quia contra *Boer.* est verior opinio vt latè concludit *Bertazol. ibid. n. 6. vsque ad* 21.

Intellige vt tunc ęstimatio taxata per partes sit attendenda, siue crescat, siue decrescat valor aureorum, vt procedat, ita tamen, vt solutio sit faciēda in monetis currentib. tempore contractus;
20 †adeo quod si monetæ currentes tempore contractus sint maioris valoris, quam tempore solutionis, tamen solutio erit facienda de eis ad rationem valoris, quo valebant tempore taxationis *Soc. cons. 298. lib. 2. Bertaz. d. glos. 9. nu. 21. claus. 30.* vbi dicit ita esse intelligendum consilium *Crauet. 47. n. 6.* & ibi etiam *n. 21. in fi.* declarat debere consta-
21 re de valore antiquæ monetæ, † quod est articulandum, & probandum, alias est facienda solutio de moneta currenti.

EPITOME.

Pręscriptio quando procedat in actionib. personalibus, in causa fiscali, mutuo, aut deposito, & an sufficiat sola scientia rei alienę, vt quis dicatur in mala fide. Per Bullam in Cœna Domini an sit interrupta omnis præscriptio contra Romanam Ecclesiam. Beneficia reseruata an possint optari non obstante præscriptione per regulam Cancellariæ à singulis Pontificibus renouatam. Statutum vt præscribatur debitum certo tempore an valeat cessante bona fide, & quid in iure exequēdi, aut annullatione instrumenti post aliquod tempus. Negociorum gestor an veniat sub nomine creditoris. Hæres illius, qui habebat malam fidem an præscribat à se ipso, & quando mala fides præsumpta purgetur.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio non procedit etiam in actionib. personalib. sine bona fide. n. 27. & 28. & quid in fisco. n. 2. 3. & 5.*

4 *Pœna non debentur in foro conscientiæ.*

6 *Præscriptio omnis contra Rom. Ecclesiam hodie interrumpitur per Bullam in Cœna Domini.*

7 *Beneficia reseruata, siue specialiter, siue generaliter non possunt optari non obstante consuetudine immemorabili, & præscriptione propter regulam Cancellariæ à singulis Pontificibus renouatam. & n. 8.*

9 *Statutum, vt præscribatur debitum certo aliquo tempore non valet cessante bona fide. & nu. 12. & 16. & quid si dirigat verba ad creditorem. n. 17. & an habeat locum in muliere, seu Ciuitate. nu. 10. & 11.*

13 *Bona fides excluditur in tutore, qui scit se teneri ad restitutionem.*

14 *Tutor non præscribit spatio triginta annorum actionem ad reddendum rationem. n. 15.*

28 *Solutionis præscriptio intrat elapsis sexdecim annis, prout in statuto Vrbis.*

17 *Negotiorum gestor tanquam non habens veram possessionem non præscribit.*

20 *Statutum loquens de creditore cuiuscunque generis comprehendit negociorum gestorem.*

21 *Statutum valet si annullat instrumentum lapso aliquo tempore.*

22 *Præscriptio etiam cum mala fide operatur in statuto loquente de præscriptione iuris exequendi debitum. & numer. 23.*

24 *Mala fides præsumpta ex cursu triginta annorum non purgatur.*

23 *Hæres illius qui habebat malam fidem, quando præscribat à se ipso. n. 26.*

29 *Debitor ex causa mutui, vel depositi an præscribat spacio triginta, vel quadraginta annorum. n. 30. & 32.*

31 *Debitor præsumitur ad soluendum paratus si fuerit requisitus, & non est in mala fide, antequam interpelletur. n. 33. 34. 35. & 36.*

CAPVT LII.

PEr dispositionem Iuris Canonici malæ fidei possessor nullo tempore pręscribit *c. fin. de præscript.* Vnde requiritur bona fides vt præscriptio
1 procedat †etiam in actionibus personalib. *Franc.* qui dicit hanc esse veriorem opinionem *in c. possessor. de reg. iur. in 6. nu. 7. col. 2. vers. sed quid in præscriptione. & ibi latè Couar. p. 2. §. vndecimo. num. 4. vers. verum aduertas. & vers. sed ipse hanc rationem. Fel. in c. fi. de præscript. col. 2. Gabr.* qui de magis communi *concl. 3. eod. tit. Cephal. cons. 403. n. 13. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. glos. 2. num. 20. & 21. Vasq. de success. creat. p. 1. §. 10. num. 26.*

Amplius idem esset in fisco, qui licet post 20. annos non possit exigere pœnas condemnatorū
2 in re †vel pecunia indictas *Bald. in l. data opera. 11. col. antepen. in vlt. not. n. 58. vers. sed quid de bannito in pecunia. C. de his qui accus. non poss. Soc. Iun. cons. 71. n. 5. lib. 2.* Tamen requiritur bona fides inspecto Iure Canonico *Sal. in l. 1. nu. 2. C. de quadriennali præscrip. Boer. decis. 264. n. 23.* Ex quo enim quæsitum est ius fisco, ista sic confiscata non possunt tutò retineri salua conscientia *Abb. in cap. dilecti. n. 12. col. 4. vers. pone exemplum. de arbitr.*

Quamuis secundum *Pereg. de priuil. fisc. lib. 6. tit.*
3 *vlt. nu. 33.* verior sit opinio †quod indistinctè perimatur ius fisci spatio dicti temporis, etiamsi adesset mala fides, prout idem voluit *Ang. in l. 1. in fin. vers. vltimo attende.* vbi dicit menti tenendum *Cod. de requiren. reis. Couar. de sponsal. 2. par. §. 8. cap. 6.*

n.16. Nam in foro conscientiæ pœnę non deben-
4 tur, sed illa salua possunt retineri † Felin. in c.1.n.12.
de const. Hostien. in c. delecti. versi. pars autem à parte. de ar-
bitr. Gab. concl. 34. de crim. n.8. & de communi tam
quo ad Canonistas, quam quo ad Theologos te-
statur Conar. d.c.6.n.10. Card. Mantu. de conect. vltim.
volun. lib.10. tit.4.n.16.

Idem est in Fisco Ecclesiæ, nam in reb. immo-
5 bilibus, iuribus, & actionis, † siue incorporatis fi-
sco, siue nō, dummodo delatis currit præscriptio
centenaria aduersus fiscum Romanę Ecclesiæ, &
40. annorum contra alias Ecclesias auth. quas a-
ctiones. C. de sacrosf. eccle. auth. vt eccles. roman. §. cum enim
antiqua. ca. si diligenti de præscript. quæ iura licèt lo-
quantur in ecclesia extenduntur ad fiscum eius
Bald. in l. fi. col. 2. vbi Castr. n.8. C. de sacrosf. eccles. Felin. in
c. cum nobis. de prescript. Bald. eod. tit. 2. p. 5. p. n.5.

Licèt hodie per Bullam in Cœna Domini in-
6 terrumpatur † omnis præscriptio contra Roma-
nam Ecclesiam Felin. in c. non liceat. n.19. vers. quinto
considera. de præscript. licèt contrarium sequatur Co-
uar. in cap. possessor. p.2. §.12. n.5. fol.498. vbi vult non
sufficere d. generalem monitionem, sed requiri
specialem, quod etiam voluit Rui. cons.37. nu.12. &
17. lib.4. Sed opinionem Felin. sequitur Crescent. de-
cis.4. locat. nu.3. Card. Lancellot. Bononien. & Mediolan.
7 optionis. 9. Ianuarij 1579. in fi. † vbi exemplificat de
beneficiis reseruatis, quæ optari non possunt, si-
ue sint specialiter reseruata in fauorem certæ per-
sonæ, siue generaliter Ancha. in cap. fin. n.1. & colum.
fin. de consuetud. in 6. Cassad. decis. 4. de concess. preb. qui
de communi, Ita vt neque suffragetur consuetu-
do immemorabilis, & legitime præscripta optā-
di d. beneficia reseruata, quia licèt alias illa suffi-
ciat ad acquirendum etiam reseruata Principi
Abb. in cap. cum nobis. col. 1. de præscription. Ias. consil. 208.
videretur prima aduersione. colum. 2. li. 2. Nihiluminus
quia singuli Romani Pontifices renouant regu-
8 lam dę beneficiis reseruatis, † censetur per eum
interrupta illa immemorabilis. Quando enim
fuit inchoata interrumpitur, cum tempus vnius
Pontificis non possit coniungi cum tempore al-
terius stante interruptione Socin. in leg. mihi & tutio.
§. in legatu. post princ. de leg.1. Calder. cons.3. colum. fin. de
consuetud. vers. ad aliud vero. Cardin. Lancellot. ibidem,
qui licèt dicat Rotam nihil super hoc resoluisse,
tamen ibi in fine post relationem factam Sum-
mo Pontif. Greg. xiij. testatur ita fuisse per eum
additum; Et de consuetudine optandi non ob-
staote reseruatione plura Gonzal. de alternat. reg.33.
& 34. Germon. de indul. Cardin. §. etiam ex eo. num.15.
& 16.

Idem est in statuto, seu constitutione disponē-
te, vt debitum certo aliquo tempore præscriba-
9 tur, quod non valet stante mala fide † Bart. in l. o-
mnes populi. q.4. princ. n.24. de iust. & iur. Alex. cons.185.
lib.2. cum declarationibus, de quibus per Doct. in c.
x. de excep. in 6. Gabr. de præscrip. concl. 4. latè Hier. Gabr.
cons.8. lib.2. Gomes. instit. de action. in princ. n.67. Bous. de
statut. vrb. præscript. gloss. 3. n.34. vbi post Socin. & Corn.
quod statutum, vt creditor negligens in petendo
debitum per annos 16. post tempus illud exigere
non valeat, & præsumatur iuris præsumptione
10 facta solutio, † non habet locum in fœmina cre-
ditrice, & quid in Collegio, seu Ciuitate Bald. in l.
omnes populi. n.23. de iust. & iur. vbi quod compre-
henditur, quando statutum loqueretur imperso-
naliter, puta debitum non petitum infrà aliquod
tempus amplius peti non possit, secus quando
Ciuitas, vel Collegium fecisset illud statutum,
11 † quia non censeretur statuere contra se, neque e-
nim statuta ligant statuentes Alexand. in l.1. ff. quod
quisque iuris. Felin. in c.1. ampliat. 4. n.24. de constit. Put.
decis.363. lib.1.

Ideo quoad statutū, de quo in casu mihi pro-
posito, dū disponit, quod lapsis quindecim annis
continuis creditor amplius non audiatur, & ipso
iure, & facto statim sit exclusa omnis obligatio;
Dixi illud procedere cū ex parte præscribēris io-
12 teruenerit bona fides, † alias enim illius disposi-
tio non habebit locū Abb. cons.76. in præsenti consul-
tatione. in fi. n.3. li.1. Alex. cons.185. viso titulo quæstionis.
col. pen. n.27. vers. nec prædictu debet obstare. lib.2. & in
specie similis statuti est decisio Rotæ coram R. P. D.
Giptio. Anximana tutelæ. 23. Ianuarij. 1593. vbi quia
constabat de mala fide tutoris ex multis senten-
tiis, in quibus remanebit debitor, vnde non erat
credendum ignorasse se non teneri ad restitutio-
13 nem, † ex quo excluditur bona fides Rol. cons.21. n.
18. lib.2. Nam quod suum non erat, ad alium per-
tinere modis omnibus iure debebat Bart. in l. cel-
sus. n.17. de vsucap. stante pręsertim iuramento præ-
stito in susceptione tutelæ, ex quo non licet præ-
scriptionem allegare Marsil. singul. 141. Gab. de sta-
tut. concl.1. R.P.D. Giptius ibidem.

Quod etiam procedit in terminis iuris cōmu-
14 nis, secundum quod † tutor nō præscribit spatio
30. annorū actioni ad reddendum rationē. Quia
est speciale in minore, quod debitor illius sit re
ipsa in mora sine interpellatione l. in minorum. C. in
quib. caus. rest. in integ. non est necessar. Rom. sing.117. Vn-
de dicitur esse in mala fide, cum habeat in mani-
bus inuētarium, & libros rationum, ex quib. po-
test facilè colligere, quid prouenerit ex redditib.
pupilli, & in quo remaneat debitor. Quare in eo
dicitur scientia rei alienæ; ob quā de iure Cano-
nico numquā præscribit: Ita in specie per multa
15 concludit Surd. cons.296. per tot. † vbi dicit opinio-
nem veriorem, & magis æquam: Quidquid con-
trarium dicant Purpur. cons.339. & Boer. q.39. in prin.
qui volunt solū vsq. ad 30. annos posse molestari
tutorem ad reddendum rationem & dixi dec.46.

Et quod huiusmodi statutum, vt elapsis tot an-
16 nis creditor petens suum creditum, † vel non va-
leat, vel intelligatur, quando adest bona fides la-
tè concludit Idem Surd. decis.158. Quod procedit
quamuis idem statutū dirigat verba ad credito-
17 rem, quia neque operatur cum mala fide, † Quid-
quid contrarium cōcludat Castrens. in l. sequitur. 4.
§. si viam. circa fin. de vsucap. Gabr. de præscript. concl. 4.
n.4. Quia verior opinio est contra prædictos, pro-
ut sequitur Rot. coram R.P.D. Giptio Auximana tutela.
23. Ianuar. 1593. & coram R.P.D. Robuster. Recanaten.
pecuniaria. 27. Iunij 1579. & per Card. Seraph. in specie
eiusdem statuti Auximana dotis. 1582.

Verū esset quod intraret præsumptio solutio-
18 nis, de qua in statuto Vrbis cap.158. lib.1. † quando
per tempus 16. annorum creditor tacuisset, cū ex
huiusmodi taciturnitate præsumatur per statutū
solutio Cuman. cons.92. n.2. Soc. consi.40. nu.10. lib.1.
Quia pręscriptio statutaria succedit in illam iuris
communis, secundum quod creditor diu diffe-
rens creditum facit præsumi solutionem, & simi-
lis est ei, qui satisfecit l. si pupillus. §. vlt. de admin. tut.
Affl. dec.13. n.4. Præsertim vbi nec creditor, nec e-
jus heres iudicialiter conuenit debitorē viuentē,
nec

Digitized by Google

nec extraiudicialiter interpellauit *Menoc. præsump. 135. lib. 3. n. 19. & est decisio Rotæ Roman. redditionis ratio-nis. 27. Nouembr.* 1598. vbi allegatur etiam *decisio. R.*
19 *P. D. Corduben. in causa Bonon. computorum.* † & ibi etiã
ampliatur, quando fuisset actum contra hære-
dem negotiorum gestoris, qui licèt numquã præ-
scribat, quasi non habeat veram possessionem *l.
etiam. §. si quis absentis. de petit. hæred. l. malè agitur. de
præscript. 30. annorum. Bald.* in specie *cons. 12. quidam.
in fi. n. 9. lib. 1. Bon.* in terminis statuti Vrbis *de statu-
tar. præscrip. gloss. 10. n. 162. limit. 16.* Tamen quia sta-
tutum disponit contra creditorem cuiuscunque
20 generis contractus, † verius est quemcunq; com-
prehendi *Gab. cons. 8. n. 2. li. 2.* & sufficit quod per il-
lum non præscribatur debitum, sed actio ad illud
est acquisita debitori exceptio *Castrens. in l. 1. ad fi.
C. de seru. fugi. Rot. in d. causa Romana redditionis rationis.*

Prout etiam esset validum statutum si annul-
laret instrumentum creditoris, ita vt elapso tem-
21 pore agẽs ex illo non posset audiri, † cùm possint
statuentes disponere, quod sit credendũ instru-
mento per tantum temporis spatium, quo elapso
intelligatur nullius roboris, & momenti, quam-
uis alias non esset validum statutum excludens
totaliter creditorem à iure suo negligentem per
aliquod tempus illud petere: Nam instrumẽtum
licèt sit inualidum, tamen non intelligitur inua-
lidatus contractus contentus in instrumento,
dummodo aliter, quam per illud instrumentum
probetur veritas contractus *Alex.* loquens in de-
posito *cons. 160. visis statutis, per tot. lib. 7.*

Quemadmodum etiam valeret statutum lo-
quens de præscriptione iuris exequendi debitũ,
22 † quo casu præscriptio etiam cum mala fide pro-
cederet. Quoniam tunc non agitur de præscri-
bendo debito, tunc enim per Ius Canonicum
23 prohibetur præscriptio cum mala fide † *Cels. Vgo.
in verb. præscriptio. versi. 17. Ceual. q. 173. in fi.*

Et adeo requiritur bona fides, vt etiam non
24 excludatur mala fides præsumpta, † quæ ex cursu
30. annorum non videtur posse purgari *Aim. cons.
146. n. 6. & 7. vers. putarem tamen.* vbi de eo, qui in-
greditur possessionem vacantem, quam debebat
putare ad alium pertinere.

Hæres tamen illius, qui habuit malam fidem,
quãdo sumus in possessione temporis 30. vel 40.
annorum poterit præscribere si à se ipso incipiat
25 & non vtatur accessione auctoris, † & sic *tex. in l.
cum hæres. de diuers. & tempora. præscript.* vel non habet
locum in ista præscriptione 30. annorum, vel nõ
procedit de æquitate canonica *Dn. in c. possess. col. fi.
de reg. iur. in 6. Bart. in l. vitia. C. de acquir. poss. Gabr. de
præscript. conclus. 5. Vasq. controuers. lib. 2. c. 73.* & ista est
verior opinio, quod prędicta debeant intelligi in
præscriptione longissimi temporis, secus in præ-
scriptione decem, vel viginti annorum: Nam tũc
possessor debet vti accessione prędecessoris, cum
26 ex persona propria non possit præscribere, † & i-
ta concordat opiniones *Bald. in l. nihil. C. de vsuca-
pion. pro hærede.* & est communis, *vt per Soc. cons. 203.
capiendo primum. vers. quarto eadem. & vers. quinto con-
firmatur. lib. 2. Turret. cons. 63. n. 3.* & ita procedit *glos.
vlt. in l. fi. C. commun. de vsucap.* & hanc esse magis re-
ceptam sententiam testatur *Ceual. q. 25. in fin.*

Et quamuis Iura Canonica loquantur in pos-
sessoribus malæ fidei, vt in *c. possessor. de reg. iur. in 6.*
Vnde non videbantur procedere in iuribus in-
27 corporalibus, † quæ non possidẽtur, & ideo cum
in eis cesset ratio prohibitionis, non esset requi-
renda bona fides in actionibus personalibus *Soc.
in rubr. de caus. poss. & propriet. & cons. 40. in fin. lib. 1.
Corn. cons. 176. ad euidentiam. col. 2. versi. tamen his non
obstantibus. lib. 1. post Bart. in l. sequitur. §. si viam. de vsu-
28 capion.* Tamen contraria opinio est verior, † quod
etiam in istis actionibus personalibus requiratur
bona fides, vt sit locus præscriptioni, *vt per Couar.
Franc. Ceph. & alios in principio huius capituli allegatos,*
& testatur *Felin. in cap. fin. colum. 2. de præscription.* cum
aliis per *Ceual. quæst. 173. & quæst. 630.*

Ex istis poterat dici in causa Pauli, & consor-
tium, quod sciens se alteri debere centum actio-
ne personali, puta ex causa mutui, depositi, vel
simili semper habeat conscientiam læsam, quod
ea quantitas pecuniæ alteri debita sit, & sic nulla
præscriptio cuiuscunque temporis admittatur e-
tiam 30. annorum, vt per *Couar. & alios supra cita-
tos*, & in terminis in deposito ita concludit *Mat-
thesil. singu. 23. incip. nota quod omnes leges.* Prout etiam
videmus in statuto excludente creditorem intra
tale tempus, quod non comprehendit deposi-
tum propter scientiam rei alienę, ita vt nunquam
præscribat, vt latè consuluit, etiam in deposito
*Corn. cons. 328. incip. videtur in præsenti consultatione. lib.
1. per tot.*

In contrarium tamen obstabat, quod ex præ-
scriptione 30. annorum sit tutus debitor, etiam
30 ex causa depositi, † vel mutui, cum per tantum
tempus omnis actio sit sublata *l. sicut. & l. omnes. C.
de præscription. 30. vel 40. ann.* Nec dicatur illum es-
se in mala fide respectu pretij recepti, & non re-
stituti, quia antequam debitor sit in mora solué-
di, nõ potest dici, quod nolit soluere, & sic quod
habeat malam fidem; Ideo dicto tempore præ-
scribit, quia non est in mala fide, vt est ille, qui
non vult soluere, Immo præsumitur, quod sit ad
31 soluendum paratus † si fuerit requisitus *Corn.* lo-
quens in mutuo *cons. 277. ad euidentiam. col. 2. in fin.
& col. 4. versi. alia etiam solutio. lib. 4. Soc. Iun. cons. 145.
n. 64. & 65. lib. 1. Cephal. cons. 240. nu. 15. vsque ad nu.
22. lib. 2. cum aliis per Couarr.* licèt contrarium ipse
sequatur *in d. c. possessor. §. 11. versi. ceterum. nu. 5. de reg.
iur. in 6. Rimin. Iun. inst. per quas personas nob. acquir. in
princ. nu. 29.* qui loquitur in mutuo, & deposito,
32 † Et quod per tantum spatium temporis non sit
verisimile quem differre petitionem sui depositi
dicit *Rot. per R. P. D. Peniam.* licèt non firmet *Reatina
depositi. 18. Decembr. 1600. Paris. cons. 137. nu. 12. lib. 4.
Afflict. decis. 13. num. 21.* quod etiam videtur esse de
mente *Alex.* qui loquitur in deposito *cons. 170. visis
33 statutis. lib. 7. col. 1. ad med.* † Et quod non dicatur de-
bitor in mala fide, quando non fuit interpellatus
tenet *Bauer. sing. 53. n. 18. in verb. præscriptio. Addit. ad
Alex. cons. 99. videtur prima facie. lib. 4.* vbi dicit istam
34 esse verissimam sententiam, † & ita distinguit
concordando opiniones *Auffrer. ad decis. Cappel.
Tholos. 73. Socin. cons. 203. n. 4. col. fin. vers. sexto & vlti-
mo. lib. 2. Summa Angelica in ver. præscriptio. vers. qua-
dragesimoquarto. Alex. cons. 218. ponderatis narratis. in fi.
lib. 6. Dec. cons. 554. Cuman. cons. 67. statuta Ciuitatis. n.
5. col. 2. vers. mihi autem videtur.*

Et licèt multi Doctores teneant contrarium,
quod dicatur mala fides, quamuis debitor non
35 fuerit interpellatus, † ita vt neque possit currere
d. præscriptio 30. annorum ob solam scientiam
rei alienæ, *vt per Crot. Imol. Gomes. Bertrand. & alios de
quibus per Gabr. conclus. 3. n. 10. vers. tertio limita. de præ-*

Digitized by Google

script. Felin. in c. fin. col. 3. n. 3. vers. limita. eodem tit. Conar. d. §. vndecimo. d. cap. possessor. n. 3. in fi. ita vt ista opinio videatur tutior in conscientia. Tamen contraria
36 sententia supra firmata videtur verior, † & magis per Doctores approbata, tùm numero & aucto-ritate, tùm etiam ratione, *vt per Rimin. Iun. instit. per quas personas nobis acquiritur. in princ. n. 28.* & dixi decis. 4. num. 59. & 60. & dicam infra cap. 118.

EPITOME.

In conditione potestatiua, casuali, vel mixta, quando attendatur tempus euenientis conditionis. Hypotheca tacita in bonis tutoris, seu patris legitimi administratoris bonorũ filij à quo tempore incipiat. Donatio propter nuptias an habeat tacitam hypothecam cum priuilegio prælationis quemadmodum habet dos. Lucrum dotis, seu dos an dicantur ex causa lucratiua.

SVMMARIVM.

1 *Tempus aduenientis conditionis attenditur in conditione potestatiua, secus casuali, vel mixta, prout in restitutione dotis & conditione dissoluendi matrimonium. n. 2.*

3 *Hypotheca dotalis incipit à die contractus promissionis, non traditionis dotis; Idem in obligato soluere decimas. num. 4.*

5 *Hypotheca tacita incipit à die administrationis per patrem bonorum filij, non à die actus malè gesti. Idem in tutore. n. 6.*

7 *Obligatio pro dote censetur etiam pro fructibus dotalibus, & pro donatione propter nuptias. n. 8.*

9 *Donatio propter nuptias fit pro vtilitate, & securitate mulieris, & olim dicebatur ante nuptias, nec requirit solemnitates statutorum. n. 10.*

11 *Hypotheca tacita cum priuilegio prælationis datur solum doti, non autem donationi propter nuptias. Intellige vt num. 15.*

12 *Dos quando dicatur ex titulo lucratiuo, & quid in lucro dotis. n. 13.*

14 *Constitutio dotis propter ingratitudinem quando reuocetur.*

CAPVT LIII.

IN debito contracto sub conditione potestatiua attenditur tempus euenientis conditionis,
1 † quasi tunc deficiat æquitas, cum in sua potestate fuerit ante implere. Quamuis secus sit in stipulatione facta sub conditione casuali, vel mixta, tũc enim trahitur retro *Bart. in l. si is qui pro emptore. col. 15. in princ. n. 46. q. 5. ff. de vsucap. Ias. in l. si filiusfamilias. n. 2. vers. limita istam regulam. de verb. oblig.* Quare cum conditio dissoluendi matrimonij, & restituendæ
2 dotis pendeat à casu, † quamuis actio de dote nascatur tantum matrimonio soluto, tamen retrotrahitur ad tempus promissionis *Alexan. in l. si constante. nu. 4. solut. matrim. Bal. Nouel. de dot. p. 10. limit. 16. n. 37. vers. sed tunc insurgit notabile dubium.*

Vnde Dixi verius esse dicto tempore promis-
3 sionis dotis incipere hypothecam dotalem, † & sic à die contractus, non traditionis *Mohe. decis. 51. per l. balneum. & l. potior. qui pot. in pig. hab. Gome. in l. 50. Taur. num. 38. Cin. & alij per Bald. Nouel. d. limit. 16.* Quoniam in contractibus consideratur tempus
4 illius *l. filiusfamilias. 78. de verb. oblig.* † Prout dicimus de obligatione soluendi decimas, quæ incipit à die contractus, non solutionis *Cenal. q. 58. n. 33.*

Idem in obligatione patris legitimi administratoris bonorum filij, pro quorum administratione bona paterna sunt tacitè obligata *l. cum oportet. §. fi. C. de bon. quæ liber. Soc. cõs. 34. n. 13. lib. 1. Card. Seraph. Roman. vinea. 26. Iunij. 1598.* quæ tacita hypotheca inducta à lege in eius bonis nõ incipit à die actus
5 male gesti, † sed à die inchoatæ administrationis *Bald. in l. cum oportet. § fin. C. de bon. quæ liber. Salic. in l. pro officio. C. de administ. tut.* vbi idem in tutoris obli-
6 gatione, & actione tutelæ, † in qua datur hypotheca tacita, quæ licet non habeat effectum, nisi demum eueniente tempore finitæ tutelæ, vel ex quo tutor incipit male administrare *l. 1. de tut. & rat. distrah. l. hac edictali. § pen. C. de secun. nupt.* Tamen statim oritur à principio, & producit hypothecã *Soc. cons. 41. nu. 18. lib. 4. & cons. 62. in præsenti consultatione. col. 1. vers. circa secundã quæstionem. lib. 1.* vbi quod est magis communis opinio, vt bona sint obligata à tempore susceptę tutelæ, non à die, qua tutor cœpit malè administrare *Negus. de pig.* vbi de communi. *2. p. memb. 4. nu. 12.* Ita vt obligatio pro dote
7 † censeatur etiam esse pro vsuris dotalibus *Bursat. cons. 32. post Specul. de donat. int. vir. & vxor. §. formatis. vers. sed numquid bona. Negus. d. mem. 4. n. 47. ampliat. 6.* cum hypotheca constituta pro sorte includat etiam accessoria, & vsuras *l. lucius. qui pot. in pig. habeãt.*

Idem est in donatione propter nuptias, in qua
8 habet locum tacita hypotheca, † prout in dote, fienti etiam tacita stipulatio, quæ in vtroque casu procedit *Bald.* qui dicit esse menti tenendum *in l. 2. in vlt. not. C. de bon. quæ liber. Aim. cons. 185. n. 1. ad med.* Nam donatio propter nuptias verè, & propriè fit
6 mulieri pro eius vtilitate, & securitate † *§. est & aliud. vbi glos. in verb. exequentur. inst. de donat. Aim. consil. 85. n. 4.* Neque datur solum propter lucra nuptialia, sed pro securitate dotis *l. fi. §. sancimus. C. de don. ant. nupt. Negus. de pignor. p. 2. m. 4. n. 71.* Et dicitur hodie propter nuptias, quę olim dicebatur ante nu-
10 ptias *d. leg. fin.* † & est priuilegiata non requirens solemnitatem statutorum *Rom. cons. 280. & 394. Caputaq.* qui loquitur de statuto Vrbis *decis. 3. lib. 3. num. 3.*

Quæ autem dicta sunt de tacita hypotheca, quod habeat locum in donatione propter nuptias quemadmodum in dote Declaraui, cum de hoc disceptaretur esse intelligenda de tacita
11 hypotheca † sine priuilegio prælationis; Istud enim priuilegium datur soli doti, non donationi propter nuptias *Innocent. in c. ex literis. ad fin. de pignor. Aret. in §. fuerat, num. 18. post glos. in verb. cum ipsa. vers. in eadem. ibi. quia aliud. instit. de action.* Ratio est, quia si dos ammitteretur esset damnum, cum d. donatio sit lucrum *Bald. in l. assiduis. nu. 3. vers. nouercas. C. qui pot. in pign. habean.* Dos enim respectu filiæ quo ad patrem dotantem non est
12 ex titulo lucratiuo, † quamuis secus quo ad extraneos *Alexand. cons. 71. num. 1. lib. 4. Gomes. ad l. 22. tauri. num. 12. Cenal. quæst. 73. num. 3.* Quidquid contrarium sequatur *Pinel. in l. 1. p. 3. num. 62. C. de bon. matern. post Alexand. in l. fideicommissariam. ad trebell.* Prout etiam ex parte viri dicitur titulus onerosus, non lucratiuus *l. pro oneribus. de iur. dot. Lap. in c. per vestras. §. 22. not. 3. num. 7. Ruin. consil. 104. num. 2. colum. 4. post med. vers. hinc est quod apud maritum. lib. 1. Ias. in §. item si quis in fraudem. num. 30. instit. de action. Decian. consil. 259. quæritur breuiter. col.*
13 *1.* vbi ampliat ad lucrum dotis, † quod etiam dicerent ex causa onerosa *Idem Decian. consil. 67. circa propositum consultationis. colum. 2. in fin.* Licèt

quo

Digitized by Google

quo ad lucrum dotis contrarium sequatur *Cagnol. in l.in eo quod velis.33.n.4.de reg.iur. & Bal. Nouel. de dot. special.37.p.9.n.4.cum aliis per Addent.ad d.cons.Dec.67. in verb.onerosa.* Quamuis contra' eos dicat tenendum *Ceual.q.73.n.5.* vbi ex hoc infert non posse reuucari donationem dotis, si filia committat in-
14 gratitudinem,† cum esset in damnum mariti constante matrimonio, secus illo soluto *Boer.decis.27. Rip.in l.si.n.51.C.de reuoc.donat. Pinel.in l.1.p.3.nu.62.alias 32.C.de bon.matern.*

Et quidem inspecto initio contractus quamuis donatio videatur onerosa, tamen considerato euentu, qui in hoc casu debet attendi est lucratiua donatio propter nuptias, & lucrum quod debetur, prout in terminis statuti deferentis lucrum coniugi superuenienti est *decisio Rot. per R.P.D. Lutum Beneuent. bonorum. 17. aprilis 1595. & coram Card. Seraph. Portuen. bonorum. 18. octobris 1579.*

Quando tamen mulier ageret ad donationem propter nuptias tanquam specialiter obligatam pro dote, tunc est concedenda etiam tacita hypo-
15 theca cum priuilegio prælationis,† quia censetur potius agere pro dote, quàm pro donatione, secus, quando ageret ad donationem propter nuptias sub prætextu, quod quæreret illam lucrari; hoc enim casu procedunt; quæ supra dicta sunt, quod habeat hypothecam tacitam sine priuilegio prælationis, prout in specie concludit *Abb. in c. ex literis.n.9.col.vlt. vers. quod secundum. de pigno. Negus. eod.tit.p.2.mem.4.n.65.& 70.*

EPITOME.

Rebellionis crimen quando incurratur per resistentiam factam officialibus Principis. Et quibus pœnis puniantur rebelles, & an contra eos sit procedendum sine citatione. Administratio bonorum rebellis, seu alienatio, quando illis sit interdicta tam à die commissi, quàm cogitati criminis, ita vt reuocetur per Fiscum, etiam non restituto pretio.

SVMMARIVM.

1 *Rebellionis crimen vt incurratur non satis est rebellari contra Officiales Principis in concernentibus officium eis commissum, sed requiritur perturbatio status Imperij, & honoris Principis principaliter non secundario. & n. 2. Intellige vt n.3.5.6.8.9.10.& 11.*

4 *Seditiosi dicuntur qui faciunt ex proposito rumorem in populo pro mutatione publici status, non ob causam priuatam.*

7 *Offendens Consiliarium Principis non incurrit crimen læsæ Maiestatis si ex odio priuato offendit, secus si intuitu officij.*

12 *Securitas debet interpretari pro tranquillitate non pro saluo conducto.*

13 *Rebelles statim commisso delicto sunt infames, & incapaces bonorum, & aliis pœnis plectuntur.*

14 *Alienatio, & administratio bonorum interdicitur rebelli, etiam à die cogitati nedum commissi criminis, prout in heresi.n.15.*

16 *Alienatio facta per rebellem reuocatur à fisco, etiam sine restitutione pretij.n.17.*

18 *Retentio rei competit donec restituatur impensum pro illius vtilitate, quamuis nulla adsit hypotheca.*

19 *Litigiosa res non efficitur per alienationem necessariam.*

20 *Contra rebelles proceditur etiam sine citatione ob timorem perturbationis status, prout in rebellione notoria num. 21.& 22.*

CAPVT LIV.

OCcurrit sæpè fieri resistentiam officialibus Ministris iustitiæ, & aliis etiam eximendo carceratos ab eorum manibus: Vnde quæsitum fuit an possit contra eos procedi ad pœnam rebellionis, &, quidem omissis multis, quæ possent adduci, cum materia sit amplissima, breuiter Veriorem opinionem dixi non satis esse ad crimen rebellionis incurrendum, quod quis contra officiales Principis in iis, quæ ad commissum eis
1 officium pertinent, rebelletur resistendo,† vel nõ obediendo, sed vlterius requiri, quod talis resistentia fiat in concernentibus statum imperij, & prosperitatem, & honorem Principis, vt dicitur *in extrauag. Henrici V I I. Qui sint rebelles.* vbi *Bar in ver. rebellando.* declarat quod si quis non paret iudici in aliqua causa ciuili, vel criminali, aut est contumax, vel ei resistit, licèt largo modo dicatur rebellis, non tamen incidit in pœnas illius constitutionis, quia non rebellat principaliter contrà Principem, & non satis est obedire nolle officiali, sed requiritur quòd quis nolit obedire propter ipsum Principem, non propter ipsum officialem, vt declarat *Idem Bart.in l.hostes.nu.15.ff.de capt. & postlim.reuers.* Et hęc est communis doctrina, quam sequitur *Dec.in c.sane.il 2.n.3.col.2. vers. quarto nota. & ibi Gigas.in addit. Idem Decian.cons.604.in princ. Cur. Iun.cons.137.n.2. Ias.cons.86.col.2.vol.3. Gab. cons.179. n.3.& 4 vol.1. Dec. in pract.criminal.tom.2.lib.7.tit.32. de rebellib.n.5. Gig.in tract. de crimine læsæ maiestat. tit. de
2 rebellib.q.3.4.& 18.& 24.* † qui etiam voluit quod principaliter, & directè resistatur officialibus in contemptum Principis denegando eius potestatem, secus non principaliter, seu secundario, & occasionaliter, quia tunc non dicitur perturbare statum Principis *Ias.cons.86.n.4.lib.3.*

Prout statutum contra turbantes statum pacificum non includit actus, per quos tranquillitas status secundario cõmouetur; Dummodo statutũ
3 non dicat de actu, † ex quo turbari possit status, quia tunc siue principaliter, siue secundario sequi possit turbatio semper erit locus statuto, *Natt. cons.596.n.6.post Bal.in l.1.§.huius studij.de iust. & iur. Surd.cons.574.n.13.vers. quarto & ad hoc aduertatur.*

Idem dicimus de seditiosis, qui propriè dicuntur, quando ex proposito faciũt rumorem in po-
4 pulo pro mutatione Ciuitatis, † aut publici status *Bar.in l. Capitolium.§.solent.de pœnis. Bald. cons.59. licèt eleganter.p.1. Ias.cons.167.in princ.li.4.* Secus si rumor, aut tumultus priuatam causam respiciat *l.si quis ingenuam.§.in ciuilibus de captiu. Grant.vot.19.n.2.* ita vt neque pœna seditionis habeat locum, licet excitetur tumultus contra Principem, dummodo id fiat ex priuata inimicitia, vel causa: Nam attendimus id quod principaliter agimus *l.si quis nec causam.ff.si cert.petat. Sur.* in specie *cons.40.n.28.ad med. li.1.& voluit Bal.in l.1.§.huius studij.de iust. & iur.* vbi
5 quod non punitur pœna turbantis statum, † qui principaliter hoc non egit, sed in consequentiam vlterius delicti, quasi tunc secundario id eueniat, quod non est attendendũ *sequitur Felin.in rubrica de treug.& pac.n.6.col.4.vers.ceterum si ex dissentione priuatorum.fallen.5. Ruin.cons.145.n.20 & 21.lib.5.*

Quare si non fuit facta resistẽtia officialibus animo rebellandi in Principem, propter Principis contemptum, sed in odiũ officialiũ, non est quod de rebellione quæratur. Immo si officialis iniustè

processisset, atque vltra officium commissum fecisset, ex quo in huc casu ei poretat de facto tesisti, licitum esset coadunare consanguineos, amicos, & vicinos ad propulsandam iniuriam, nec tales confederationes sunt illicitæ, eum non fiant
6 ad flagitium committendum, † & ad malum, sed
ad propriam defensionem, etiam si fiant contra
officialem Principis quando iniustè procedit, vt
latè declarat *Ias. in d. cons. 86. col. 2. & seq.*

Quorum ratio est, quia debemus inspicere initium, ex quo enim principium delicti originē babuit ab exemptione carcerati pro debito ciuili è manibus familię, quemadmodum pœna eximētis non est sebellionis, nec læsæ maiestatis, vt pluribus comprobat *Dec. d. lib. 7. c. 11. de eximente carceratum n. 3.* Ita omnia quæ postea sequuta sunt ad eā causam referenda videntur, non ad animum offendendi maiestatem Principis, sine quo non potest incutti hoc crimen *Dec. cons. 604. in prin.* Prout dicimus de offendente consiliarium Principis,
7 qui licèt incurrat crimen læsæ maiestatis, † si in-
tuitu, & contemplatione officij, seu Principis il-
lum offendat, non tamen si ex odio particulari,
aut alia causa *Aym. cons. 6. n. 79. Rol. cons. 1. n. 32. lib. 3. post Bart. in l. hostes de capt. & postlim. reuers. Affl. Alcia. & alij per Farinac. q. 17. n. 40.*

Non obstat quod rebelles dicantur etiam, qui
machinantur contra personam officialium Prin-
8 cipis, † denegando illis obedientiam *Brun. cons. 28.
n. 1. Imo. & Anch. in clem. pastoralis col. 4. ad med. n. 35. vers. quaro in quibus committatur. de re iudic. Soc. Iun. cons. 68. n. 140. li. 3. post Bar. in extrauag. qui sint rebelles. in gl. tenore.* qui declarat quinque modis committi rebellionem. Connertendo scilicet se in hostes, Denegando obedientiam Principi, Non receptando eius gentem, exercendo opera hostilia in eum, eiúsque Ciuitates, & Castra, Machinando contra personam Principis, eiusque officiales.

Quia vltra prædicta requiritur quod rebellio
9 concernat statum Principis. † Vnde non solum
non poterit dici rebellis, qui non paruit mandatis officialium in concernentibus interesse priuatū, vel pecuniarium Principis, sed etiam si ipsi Principi non paruisset in præfatis causis *Natt. cons. 596. n. 6. vers. ex his deducitur. Bal. cons. 271. quaritur n. 1. vers. in contrarium videtur. lib. 2.* Ideò neque dicetur re-
10 bellis, † qui citatus corā Imperatore tenuit com-
parere *Vital. in cap. pastoralis. §. sanè. de re iudic. Pereg. de priu. l. fisci lib. 3. tit. 8. nu. 8.* Prout pœna quod possit
11 per Principem indici bellum Ciuitati, † quæ re-
sistit officialibus Principis denegando obedientiam, non habebit locum, quando Ciuitas resistit ob malos mores Officialiū malè tractando ipsos Ciues *Menoch. de arbitrar. cas. 598. n. 33. in fin.*

Ideo in *l. 1. ff. ad leg. iul. maiest.* dicitur illum esse reum huius criminis, qui lædit Principem, vel eius securitatem perturbant, Et ibi declarari debet
12 securitas, † id est tranquillitas reiecta *Accurs.* inter-
pretatione, dum ibi intelligit securitatem pro illis, quibus datus est saluus conductus à Republica, prout contra eum veriorem esse interpretationem docet. *Bud. ibid. in annotat. Duaren. lib. 2. disputat. anniuers. c. 22. sequitur Menoch. cons. 99. n. 27. lib. 1.*

Es quidem esset nimis dura dispositio d. extrauagantis, si extenderetur ad ea quæ passim fiunt pes subditos circa eximendos carceratos è manibus curiæ, & se defendendo, & fortificando, ne in illius vires peruenianc, cum statim rebelles com-
13 misso delicto efficiantur infames, † incapaces bo-
norum, perdant ea quæ sunt iuris ciuilis, amittant ciuitatem, patriam potestatem, actiuè & passiuè reddantur intestabiles; possint impunè in persona offendi; tanquam serui detineri; nec præscriptionem perficere, aut inchoare valeant, ammittant feuda, & iurisdictionalia, illis ius non reddatur, & aliis pœnis plectantur, quæ iustè fuerunt impositæ, ne perturbatio status Principis contingat; de quibus latè *Pereg. de priuil. fisc. tit. 8. lib. 3. n. 1. vsque ad nu. 8.*

Immò alienatio ipso iure interdicitur, & administratio rerum propriarum non solum à die cō-
14 missi criminis rebellionis, † sed etiam cogitati,
prout cum de hoc dubitaretur Dixi verius esse. Hoc enim est speciale propter criminum atrocitatem, cum alios cogitatio pœnam non mereatur, nec voluntas in mente retenta aliquid operetur *Bar. in l. imperator. ad med. de iur. fis. Imol. Socc. Pic. & alij per Surd. de alim. q. 32. tit. 9. n. 4.*

Ad exemplum hæresis in qua dominium à die
cōmissi delicti trāsit in fiscum recta via, & eo pri-
15 uatur hæreticus ante latam sententiam † *Doct. in c.
confiscationes. de haret. in 6. Menoch. cons. 185. n. 8.* Vnde
etiam priuatur administratione, & si fiat aliena-
tio reuocatur per fiscum sine pretij restitutione
16 † *c. cum secundum. de haret. in 6. Bursat. cons. 14. nu. 3.* In-
telligēdo quatenus alienatio nō fiat ex causa ne-
cessaria, quia poterit fieri pro soluendis creditori-
17 bus, † vel pro dotibus, seu alimentis, dummodo
non dentur bona magni valoris pro paruo debito *Becc. cons. 8. Pereg. de iur. fis. lib. 4. tit. 1. nu. 76. Cuman. Pic. & alij in l. post contractum. de donat. Gomes. de delict. c. 14. de confiscat. bonor. n. 4. in fi. vers. item adde quod talis reus. latè Surd. de alim. priuil. 35. tit. 8. n. 4. & tit. 9. q. 32. n. 20.* vbi etiam *n. 32.* ampliat ad alienationes factas post latam sententiam pro necessario debito, quamuis *n. 41.* dicat verius alienationem esse nullam, sed non admittendum fiscum ad reuocationem alienatorum, nisi refundat quantitatem erogatam. Cum enim sit versum in vtilitatem fisci † pro extinctione debiti ad fiscum pertinente datur retentio rei, quamuis nulla adsit hypotheca *l. cum prior. de distr. pignor. Bald. in l. cum ex causa. de remis. pign.* & retractans exequutionem tenetur debitum offerre *Rol. cons. 32. lib. 1. n. 16.*

Pendente autem appellatione an alienatio sustineatur ex causa necessaria *Sard. d. q. 32. nu. 62.* tenet quod sic, cum necessaria alienatio non affi-
19 ciat virium litigiosi † *Alex. ad Bart. in l. fin. C. de litig.*
Prout neque illa per viam attentatorum reuocatur *Surd. ibidem nu. 73.*

Amplius ob timorem perturbationis status,
posset etiam procedi contra istos rebelles absque
20 citatione † *Abb. in c. cum non ab homine. de iudic. Felin.
in c. rodulphus. col. pen. de rescript. Ferret. cons. 31. num. 1 t. lib. 1.* Ac si rebellio esset notoria notorio actus
permanentis, quo casu permittitur absque cita-
21 tione, & condemnatione punitio rebellium, † eo-
rúmque bonorum inuasio *Decian. cons. 18. n. 355. lib. 1. Isern. in c. 1. §. sancimus. quo temp. mil. Felin. in c. rodulphus. num. 37. col. 30. ad med. vers. limita primo. de rescript. cum alijs per Peregr. de iur. fisc. lib. 1. tit. 3. num. 60.* vbi *num. 61. in fi.* refert epistolam Pij II. de qua per *Soccin. cons. 87. visis inuestitura. lib. 3. num. 23.* vbi quod Principes in his, quæ perturbationem status spectant procedunt de facto, cum melius esset illos
22 citare, † quamuis adsit fama notoria rebellionis

Aret.

Digitized by Google

Aret. conf. 163. ficut. vbi quod faltem prius debet fieri probatio fuper notorietate facti, antequam procedatur, cum fatis difficilè videri debeat, vt fub prætextu notorij citatio omittatur.

EPITOME.

In quibus caufis attendatur difpofitio l. hæreditatum. ff. ad leg. falcid. quo ad æftimationē vitæ hominis. Iurifdictio ordinaria quando efficiatur delegata, & quid fi addita fit claufula fummariè, & non obftantibus ftatutis. Sportulæ an debeantur Iudici ordinario, feu arbitro, vel in caufis fummariis, & finitis per concordiam, aut pauperum. Aduocatus prohibitus aduocare, quando habeat falarium confulendo in camera. Procurator malè fe gerens pro quo tempore poffit priuari falario. Solutio facienda in auro, quando fiat in argento, & quid ftante difficultate reperiendi aurum extra Curiam. Pauperi per quem prouideatur de Aduocato. Alimenta & expenfæ litis, an dentur pauperi, & quando dicatur pro eo adeffe præfumptionem iuftitiæ.

SVMMARIVM.

1 *In caufis concernentibus præftationem alimentorum legati annui, & fimilium, an attendatur difpofitio l. hæreditatum. ad leg. falcid. num. 2. 3. 4. 5. & 7.*
6 *Donans in vita dicitur magis liberalis, quam ille qui donat in morte.*
8 *Expenfæ pro attentatis taxantur, prout in fententia caufæ principalis.*
9 *Sententia fuper attentatis habet vim diffinitiua, & non reuocatur per eundem Iudicem. & num. 10.*
11 *Caufa commiffa per modum excitandæ iurifdictionis remanet ordinaria, Fallit n. 12.*
13 *Per commiffionem caufæ cum claufula fummariè, & non obftantibus ftatutis iurifdictio efficitur delegata. n. 14.*
15 *Salarium & fportulæ debentur in caufa finita per concordiam n. 16.*
17 *Prohibitus aduocare an habeat falarium fi faciat allegationes in fcriptis, & confulat in camera, vel fupplicet Princip. & gratis aliquid impetret. n. 19. & 20.*
18 *Priuatus quando recuperet priorem locum fi fuerit reftitutus.*
21 *Procurator, Iudex, & Aduocatus malè fe gerentes, an habeant falarium, & pro quo tempore. num. 22. 23. & 24.*
25 *Aduocatus an veniat nomine Procuratoris.*
26 *Appellatione aureorum veniunt proprij aurei non ficti. num. 27.*
28 *In materia monetarum quando præftatio fiat de minima.*
29 *Confuetudo valet, vt vna moneta pro alia foluatur, nec requiritur præfcriptio. n. 31. & 36.*
30 *Pecunia à partibus foluta, etiam femel attenditur, & prævalebit ftatuto. n. 32.*
33 *Solutio eft facienda in loco vbi cœptum eft folui.*
34 *Difficultas reperiendi aurum extra curiam facit, vt foluatur in pecunia argentea.*
35 *Moneta vna, quando poffit folui pro alia.*
37 *Iudex non habens iuftum falarium poteft fportulas accipere.*
38 *Sportulæ debentur etiam Iudici ordinario, & ftatur confuetudini, quantum debeat accipere. nu. 39. & 40.*
41 *In caufis fummariis fportulæ an debeantur. n. 42.*
43 *Arbitris debentur fportulæ.*
44 *Petens confilium fapientis an totum falarium foluat.*
43 *Expenfæ foluuntur per eum, qui petit actum fieri.*
46 *Pauperes non tenentur ad fportulas, & falarium Aduocati, & quis de eo prouideat. num. 47. & 48.*
49 *Alimenta, & expenfæ litis, quando præftentur pauperi num. 50.*
51 *Præfumptio iuftitiæ quando dicatur, tam in prima, quàm in fecunda inftantia. n. 52.*
53 *Expenfæ litis debentur arbitrio Iudicis.*

CAPVT LV.

QVo ad fportulas debitas Iudicibus, tam in caufis ordinariis, quàm commiffariis apoftolicis feruantur ftatuta propria, quæ ferè femper adfunt in locis, vbi ius dicitur: Sed quoniam fæpè in illis non exprimitur, quid folui debeat in cafibus, in quibus non apparet de certa quantitate, ne contingat plus exigi, quam iuftum fit, tam refpectu Iudicum, quàm Aduocati, Procuratoris, Notarij, & fimilium. Cum de iftis dubitaretur Dixi annotanda, quæ fequuntur.

Primo in caufis concernentibus præftationem
1 alimentorum, legati annui, † vel fimilium erit
feruanda difpofitio *l. hæreditatum ff. ad leg. falcid.* quę
procedit in quocunque cafu, vbi agitur de æftimanda vita hominis *Gab. conf. 168. q. 7. num. 98. lib. 1. Bero. conf. 40. num. 17. lib. 1. Roland. conf. 29. num. 25. lib. 4. Peregr. conf. 94. in fin.* quicquid contrarium fentiant *Afflict. decif. 34. num. 2. Pinel. in l. 2. par. 3. num. 32. Cod. de refcind. vend. Cenal. q. 552. Guter. lib. 2. pract. q. 17. num. 3.* qui volunt prædicta procedere folum in cafu *l. falcidiæ.* Quia verior eft opinio contra eos, cum in quibufcunque controuerfiis, etiam in
2 contractibus, † & difpofitionibus inter viuos
feruetur *dict. l. hæreditatum.* vbi agitur de præfata æftimatione vitæ *Bald. in l. cum hi. §. nihil autem. in fin. de tranfact. Corduben. in l. fi quis à liberis. §. fed fi filius. num. 109. de liber. agnofcen. Couar. lib. 3. vari. num. 8. & 9. Lup. in rubr. de donation. int. vir. & vxor. §. 25. num. 4. &*
3 *5.* & etiam de operibus † æftimandis quo ad oc-
cifum *Surd. conf. 451. num. 37. lib. 3. & de alim. tit. 9. qu. 34. num. 28.* vbi quod procedit in omni cafu. *& qu. 11. num. 27. tit. 9. & q. 19 num. 14. tit. 9.* vbi de infi-
4 nuatione alicuius rei, † & quando dubitatur,
ne pater reliquerit plus fecundæ vxori, quam filiis primi matrimonij *Aym. conf. 194 num 5. verf. ideo æftimandum erit.*

Et generaliter in omnibus caufis, & in omni re, præter quam in æftimatione alicuius rei donatæ
5 † nam fi quid annuum fuerit donatum liberabi-
tur donans foluendo femel pro annis quindecim *l. fi quis argentum. §. fi autem donator. C. de donat.* ita vt poffit tradi fundus illius æftimationis, quam capiunt fructus quindecim annorum, quod procedit fpeciali fauore donantis, qui conuenitur ex fui liberalitate, ideo in aliquo debet compenfari *Iaf. in l. 2. §. mutui datio. limit. 17. ff. fi cert. peta. Tiraq. retract. confang. gl. 6. n. 20. §. 1.*

Neque obftat quod legatum fit donatio, ideo etiam in eo effet facienda æftimatio fecundum difpofitionem *d. l. hæreditatum.* Quia magis liberalis eft donans in vita, quam qui in morte, quare non debet præftari idem fauor hæredi legantis,
6 † quam ipfi donanti *Surd.* qui multa ad intelle-
ctum *d. l. fi quis argentum.* congerit *de alim. tit. 9. q. 41. n. 9. cum aliis per Cordub. in l. fi quis à liberis. §. fed fi filius. n. 111 de liber. agnof.*

Verum effet quod cōputatio de qua in *d. l. hæ-*

Digitized by Google

reditatum. fauore Ecclesiæ, & Ciuitatis legatariæ
fieret ad annos 30. in ratione legis falcidiæ tan-
tum, extra autem illam causam, vsusfructus lega-
7 tus annis centum perseuerat † vltra autem non
proferetur, ne perpetuò reddatur inutilis proprie-
tas absque vsufructu Peregr. art. 11. n. 64. vers. nec ob-
stat. de fideicom.

Prout etiam in legitima non deberet fieri com-
putatio iuxta d. l. hæreditatum. Quamuis enim Surd.
de alim. n. 9. q. 34. n. 28. concludat idem seruandum
etiam in legitima. Tamen de prædictis est dubi-
tandum per ea, quæ dicentur infra in capite par-
ticulari.

Secundo pro sententia attentatorum expensæ
tantum debent taxari, quantum pro sententia su-
8 per principali lata † Rot. decis. 37. alias 454. incip. nota
si fiat condemnatio. de re iudic. in antiq. & decis. 5. alias 99.
incip. si fiat condemnatio. de dol. & contum. in non. Lancell.
de attent. c. 31. de pen. attentat. n. 151. Ratio, nam habet
9 vim diffinitiuæ, † & quia talis sententia est ante
omnia executioni demandanda, prius quam de
principali cognoscatur c. bona de appellat. & sic per
consequens de expensis satisfaciendum Rot. d. de-
cis. 5. de dol. & contum. Ideò sententia super attenta-
tis quo ad Iudicem transit in iudicatum, Ita vt nõ
10 possit per eum reuocari †. Mand. form. 37. commis. in
verb. seu vim diffinitiua. Et idem est in causa restitu-
tionis in integrum, in qua taxantur expensæ, pro-
ut in sententia lata super negotio principali, ob
quod illa restitutio petitur.

Tertio in causis delegatis, & commentariis A-
postolicis, quia debentur maiores sportulę, quam
in ordinariis, vt in diuersis statutis disponitur hoc
non procedit, quando causę committerentur per
11 modum excitationis iurisdictionis, † cum per hoc
non alteretur iurisdictio ordinaria Bart. in l. quia.
de iurisd. omn. iud. Dec. cons. 404. viso eleganti col. 3. in fi.
vers. vnde considerandum est. n. 10. Secus si adsint ver-
12 ba augentia, vel minuentia iurisdictionem, † nam
tunc diceretur causa delegata, & quo ad expen-
sas esset iudicandum, prout de ea Anch. in c. licèt. in
fi. de offic. ordin. vbi Felin. col. 2. & Card. col. 1. Idem Felin. in
c. eam te. 7. col. 7. vers. quarta differentia. n. 11. de rescript..
latè Addit. ad Mathesi. sing. 89. nota quod vbicunque. n. 2
& 7. Boer. decis. 151. num. 5. Curt. in l. mandata. n. 5. de of-
fic. eius. Grauut. tractor. 21. n. 5. vbi multa quando ordi-
narius per commissionem efficiatur delegatus.

Ideo alias Dixi, quod commissa causa cum clau-
13 sula summatiè, non obstantibus statutis, † Iudex
non remanet ordinarius, sed efficitur delegatus,
ita vt detur appellatio ab illius sententia, à qua
secundum statutum non dabatur, si sententiasset,
vt ordinarius. Quoniam per d. clausulam non so-
lum excitatur iurisdictio, sed etiam immutatur,
14 † quod facit cessare iurisdictionem ordinariam
Ias. in l. 1. §. & post operis. n. 3. vbi de communi. de oper.
non. nunc. Bald. ad Specul. de legat. colum. fin. vers. ego dico.
Ang. cons. 139. visis ad fin. versic. si enim vt ordinario. Alex.
in l. more. num. 16. de iurisd. omn. quicquid dicat Rom.
in l. mulier. num. 84. solut. matrim. Quia contra eum
est verior, & magis communis opinio, prout de-
cisum fuit per Rotam in causa Bononien. fideicommissi.
1549. coram R. P. D. Fabio. & testatur Mandos. form. 4.
commis. in verb. quodcunque sint num. in fin.

Quarto in causis, in quibus deueniebant par-
tes ad concordiam in calculo ferendæ sententiæ
15 debentur etiam sportulæ, † vt per Fran. in c. statutum.
§. assessorem. in fi. de rescript. in 6. post Specul. de salario. §.
dicturi in fi. Ad exemplum Aduocati, cui debetur
patrocinium, etiam causa finita, per concordiam
16 † Cagnol. in l. diem functo. n. 156. de offi. assessor. Guid. Pap.
q. 120. licèt non fit. n. 7. post Ias. in § tripli. col. fi. n. 58. vers.
admitte etiam. insti. de action. Benincas. de pauper. q. 7. n. 6.
tom. 18. fol. 147.

An autem debeatur salarium petitum per Ad-
17 uocatum, qui in causa scripserat, † ex quo erat ei
interdicta aduocatio, cum de hoc dubitaretur
Dixi concludendum affirmatiuè; nam prohibitus
aduocare non dicitur prohibitus in camera con-
sulere, aut in scriptis allegare Ias. in l. 1. n. 11. in 3. not.
de verb. oblig. & in l. si mihi & tibi §. regula. col. 2. de leg. 1.
Bar. in l. 1. §. 1. de postul. Alberic. de statut. q. 161. p. 1. Addit.
ad Rom. sing. 264. Cepol. caut. 156. & 186. Aliud esset
in eo, qui fuit priuatus officio, & munere aduo-
cationis, & expulsus è collegio, ita vt talis priua-
18 tus quãuis postea restitutus admittatur, † tanquã
nouus homo non recuperando primum locum
in collegio, à quo fuerit expulsus Bart. in l. 2. de de-
curion. Menoch. cons. 186. nu. 3. lib. 2. cum declaration i-
bus de quibus per Rebuff. in l. plus est in restitutione. a 2.
col. 4. in fi. vers. quarto restitutio ff de verb. signif. Quam-
uis alia restitutus ad priorem statum omnia recu-
peret, quando interim non est tertio ius quæsi-
tum, cum restitutio reponat in pristinos termi-
nos, ac si quis ab illo nunquam decidisset l. filio
quem pater. de lib. & posthum. Bar. in l. 1. C. de sentent. pass.
Mandos. reg. 14. q. 2. n. 7. & 8. . In casu tamen in quo
non liceret aduocare pro delinquente, quasi illi
19 opem præstare videatur † vt per Bart. in l. post lega-
tum. §. sunt qui. ff. de his quib. vt indig. Non esset pu-
niendus, qui misericordiæ causa illi patrocinare-
tur, puta supplicando Principi arg. l. quidam. de reb.
dub. l. relegati. de pæn. Surd. de alim. priuil. 78. tit. 8. nu. 8.
20 Et de Doctore prohibito aduocare, † qui pote-
rit à Iudice aliquid gratis impetrare Bart. in l. 1. §.
aduocatos. n. 4. de var. & extraord. cognit. Cepol. caut. 156.
& 186. in multis casibus. & de prohibito aduocare,
quando prohibeatur consulere dictum est latius
supra c. 59.

Idem dicebatur esse in procuratore, qui malè
administrat, & excedit fines mandati, cui non de-
beretur salarium, nec repetitio expensarum, quas
21 fecit † Guid. Pap. q. 68. n. 5. ita vt etiam priuetur sa-
lario anteacti temporis, in quo benè administra-
uit l. iudices. C. de annon. & tribut. lib. 10.

Quamuis verior sit opinio, quod salarium de-
beatur pro parte temporis, quo benè se gessit,
22 prout in Præside sua culpa remoto ab officio, †
cui debetur stipendium pro tempore quo serui-
uit, quia labor, & tempus recipiunt diuisionem
Bart. in l. mauio. de annuis legat. & in l. diem functo. vbi A-
lex. & Ias. de offic. assessor. quidquid dicat Bal. in l. nesen-
nius. in fi. de excusat. tut. prout contra eum per multa
concludit Surd. de alim. q. 41. tit. 7. nu. 6. & ita etiam
disponitur in statuto, de quo fuit alias dubita-
23 tum, vbi solum debetur salarium pro tempore †
quo Iudex exercuit officium, ex quo tollitur o-
mnis quæstio, an illud debeatur hæredibus ad tex.
in l. diem functo. de offic. assessor.

Et idem in Aduocato, qui malè, & negligenter
24 postulauit, quia illi non debetur salarium, † cum
Procurator, & Aduocatus æquiparētur, & è cõtra:
Vnde salarium Aduocati quemadmodũ non ex-
cedit centum aureos, ita nec illud Procuratoris
Specul. de salar. §. 2. col. 2. nu. 3. vers. sed nunquid salarium.
Rumin. Iun. §. 1. num. 64. instit. per quas pers. nob. acquir.
† vbi

25 † vbi quod Procurator est Aduocatus. Idem vult
Alex. in l.3.§ si procurator. in fin. ff. quod quisq. iur. vbi
quod largo modo appellatione Procuratoris ve-
nit Aduocatus, licèt in omnibus non æquiparen-
tur *vt per Card. in c. sacerdes. § alterius, de postul.*

Quinto, quia in statuto de quo alias fuit quęsi-
tum mandantur solui pro sportulis scuta aurea,
26 † debet hoc intelligi de veris propriis aureis, non
de fictis, & à plebe excogitatis, vt latè concludi-
tur *in cons. Collegij Louaniensis. n. 60.* quod est inter
communes opiniones *Viuij in verb. moneta. opin. 516.*
Prout regulariter debitum contractum in mo-
neta aurea est in auro soluendum *Docto. in l. paulus.
ff. de solution. Brun. de augmen. & diminut. monet. in 2.
præsupposito. n. 7. fol. 209. tom* 12. vbi *sub n. 8.* dicit esse
sine vlla dubitatione, quando quis promisisset
27 quis soluere scuta auri in auro. † Immo cum mul-
tæ sint species aureorum, stante verisimilitudine,
& qualitate personæ, præstatio esset facienda de
28 aureis grauioribus, non leuioribus, † & sic de mu-
nera nobiliori *Corn.* in specie *cons. 244. col. 8. lib. 2.
Surd. decis. 298. n. 11.* Quamuis alias in materia mo-
netarum præstatio fiat de minima *l. nummus. de leg.
3. Soccin. cons. 247. col. 3. in 2. dub. lib. 2. n. 4. Tiraq. de re-
tract. lignag. § 1. gl. 18. n. 73.* cum in dubio sit fauen-
dum debitori *leg. semper in obscuris. de reg. iur.* & con-
tra fundantem se in verbis ambiguis est iudican-
dum *l. veteribus de pact.* Quando præsertim creditor
aureorum posset sentire aliquod damnum reci-
piendo argentum, quia tunc debetur in indiui-
duo aurum, neque potest cogi recipere argentū,
quamuis consuetudine receptum esset quod de-
bitor aureorum posset soluere argentum *Menoch.
cons. 138. n. 2. lib. 2.* qui etiam *n. 3.* subdit veriorem es-
se opinionem, quod inspecto iure communi cre-
ditor aureorum non potest cogi sumere argen-
tum, etiam si aliquod damnum non sentiret *Capr.
consi. 49. n. 9. Aym. cons. 47. n. 1. & 2.*

Verum si probaretur fuisse solutam monetam
argenteam pro aurea, ita esset seruandum, cum v-
29 na pecunia possit pro alia solui, † vbi viget con-
suetudo; Ita vt possit moneta argentea, etiam ære
contaminata solui pro aurea, vel ære contamina-
ta pro merè argentea *vt per gloss. Bal. & alios in l. si quis
argentum. in princ. C. de donat. & in l. paulus. ff. de solut. Io.
de Plat. in l. 1. C. de argen. pretio. lib. 10. Aret. cons. 11. col. 1.
Panorm. in cap. quanto in fin. de iur. iur.* & de communi
Brun. de augmen. & diminut. monet. in 2. præsupposit. nu. 4.
vbi *n. 18.* subdit attendi pecuniam à partibus solu-
30 tam etiam semel tantum, † vel pro parte solutio-
nis *secundum Bal. cons. 423. est dicendum. in fin. lib. 2.* Ista
enim particularis consuetudo soluendi præuale-
bit aliis coniecturis, & generali consuetudini, ac
statuto, cum talis præsumatur fuisse promissio,
qualis apparet subsecuta solutio *Bal. in l. si certis an-
nis. Cod. de pactis. Corn. cons. 181. visis nonnullis. volum. 2.
col. antepen. num. 73. cum aliis per Brun. de augmen. monet.
n. 17. in 2. præsup. Felin. in c. cum bertoldus. n. 28. col. pen. ad
31 fin.* † Ita vt ista obseruantia non requirat præscri-
ptionem *Aym. cons. 201. n. 12.* Prout in proposito so-
32 litum inducetur per vnum actum † *l. mela. § quid
ergo. de alim. & cibar. legat. Alex. cons. 5. col. fi. nu. 23. lib. 5.
Dec. in l. nemo alieno. § temporalis. nu. 2. de reg. iur. Surd. de
alim. tit. 4. q. 16. n. 26.* Vbi etiam infert ad locum, in
quo debet fieri solutio si fuerit ceptum in eo loco
33 solui † *gl. in l. quod legatur. de iudic.* quam glo. in pra-
ctica seruari dicit *Surd. ibid. d. q. 16. nu. 35.* licèt ipse
per multa contrarium sequatur.

Et faciebat quia stante difficultate reperiendi
rum in locis extra Curiam potest fieri solutio in
pecunia argentea, vt in pensione reseruata etiam
ad fauorem Cardinalis est *decisio Rot. coram R.P.D.
Litta Aretin. pensionis. 20. februarij* 1598. vbi quod ita
seruat Rota iuxta æstimationem auri in auro cur-
34 rentis in Curia, † quia Papa præsumitur ita reser-
uasse, & de illis intellexisse *Rot. coram R.P.D. Orano
Conchen. pensionis. 28 iunij* 1585. Et ratio prædicto-
rum est, quia tunc fit solutio de specie, de qua lo-
quitur obligatio, si illa reperiatur; Vnde propter
difficultatem succedit æstimatio *Sarn. in reg. de va-
lor. æstiman. q. 8. in fi.* vbi quod alias esset soluenda
pensio in auro, & in curia si ita est reseruata: Nam
licèt vna moneta de iure possit solui pro alia *Nat.
35 cons. 454. Cephal. cons. 31. n. 2.* † Tamen vbi adest pa-
ctum, istud ius, seu consuetudo non attenditur
Surd. cons. 242. n. 3. vbi de promissione aureorum à
sole, per quam excluditur solutio alterius mone-
tæ, & stante consensu vtriusque partis æquius est,
vt ille præualeat iuri, & statuto; Prout quoque in
specie monetarum *est decisio Rot. Romana præten.
36 census. 11. decembris* 1598. vbi etiam quod † sufficе-
ret obseruantia soluendi in auro, quæ etiam præ-
ualeret statuto, quamuis non esset præscripta;
cum illa non requirat præscriptionem *Aym. cons.
201. n. 12.* Et latè quod in eadem moneta fiat solu-
tio stante pacto concludit *Coler. de processib. executiu.
p. 1. c. 10. num. 14.*

Sextò Iudex ordinarius non habens iustum sa-
larium potest pro labore aliquid accipere, tum ob
37 illius compensationem, † tum vt honestè viuat
pro sua dignitate *c. cum ab omni. de vit. & honest. cleric.
c. statutum. 11. § insuper. de rescrip. in 6. Rebuf. in tract. de
salarii taxat. pro visitat. processi. art. 1. gl. vnic. n. 13. tom. 3.
Ang. in verb. concussio. in fi.* Quod magis esset si exta-
ret consuetudo, quæ in hoc erit seruanda, cum
præsertim etiam sportulæ debeantur Ordinario
38 † *authen. offeratur. C. de litis contestat. Ias. in § tripli. num.
46. col. antepen. in fin. instit. de action.* Et licèt non sit
cautum, quid, & quantum de iure debeatur, ta-
men standum est consuetudini ipsius loci *gl. in d.
auth. offeratur. in verb. præbitis. in fi. & in § ne autem. auth.
39 de iudicib.* † Quæ consuetudo est valida *Specul. de sa-
lario. § 1. versi. si vero ordinarius. Abb. in cap. cum ab omni.
col. 3. num. 10. in fin. vers. delegatus autem petit. de vit. &
40 honest. cleric.* vbi quod est valida de Iure Ciuili, † se-
cus de Iure Canonico *Rol. cons. 87. in princ. lib. 2.* v-
bi multa de obseruantia vniuscuiusque fori, quæ
secundum varietatem locorum variatur.

Septimo in causis summariis quamuis sportulæ
41 de iure non debeantur † *§ fit tibi. auth. de mandatis
principum. Bal. in auth. generaliter. col. 1. in princ. n. 2. C. de
episc. & cleric.* Tamen contrarium deberet seruari,
42 † quando talis esset consuetudo de illas soluen-
do in omnibus causis, tunc enim possunt exigi
Nat. cons. 154. nu. 2. Rol. cons. 87. n. 15. lib. 2. & ita etiam
disponunt multa statuta, in quibus conceduntur
sportulæ pro quolibet centenario in summa v-
nius scuti aurei, & tamen in causis non excedenti-
bus illam quantitatem proceditur summariè,
vt dicitur in eisdem statutis.

Idem seruandum esset in causis, in quibus fiunt
compromissa in Iudices in casibus illis permissis
43 † cum sportulæ debeantur etiam arbitris *l. quoties.
C. de priuil. schol. lib. 10.* Prout etiam arbitratori *Ias.
in § tripli. inst. de action. Nat. cons. 89. lib. 1.* vbi distin-
guit, quod si pronūciauerit de cōsilio iuris periti,

Digitized by Google

cui soluta sit merces pro d.consilio;Et facit quod
dicit *Specul.de assessore.§.salarium. vers.quod si alter liti-*
gatorum. vbi quod petens consilium sapientis to-
44 tum salarium soluit; † Aliud si Iudex motu pro-
prio petet et d.consilium, quia expensis commu-
nibus *Crot.de testib.num.402. Surd.de alimen.tit.1.q.*
63. Exemplo Iudicis, qui accedit ad aliquem lo-
cum pro negotio litis, cui vna cum Notario præ-
stantur expensæ *c.2 §.sed cum secundo. de iudic.in 6.*
45 Expensis eius,† qui petit actum fieri *l.prætor ait.§.*
1.de eden. Et quid si assessores discordantes assu-
mant tertium, an debeat participare de illorum
salario *Specul.§.salarium.de assessor. vers.quid si duobus.*
Et quod in simili dicitur de arbitratore, qui iuxta
consilium sapientis arbitratus est, an habeat æ-
quales sportulas *Natt.cons.89.num.2.lib.1.*

Octauo non debent exigi sportulæ in causis
46 pauperum,† prout de iure faciendum est *gl.in §.fit*
tibi.in verb.gratis.de mand.princ.Bald.in auth.generaliter.
in princ.num.2.in fi.C.de episc.& cleric. Ias.in §.tripli.col.
vlt.num.54.in fin.instit.de action. Roland.cons.87.num.
23.lib.2. Ang.in auth.iusiurandum. quod præst. ab his.&
cons.245.num.4.in fin.late Tiraq.de nobilit.c.29.num.
40. Quod etiam seruandum est respectu aliarum
expensarum,& salarij Procuratoris,& Aduocati.
Ideo secundum formam Statutorum diuersarum
Curiarum consuetum est extrahi vnum ex Pro-
curatoribus, & Aduocatis, qui pro huiusmodi
miserabilibus, & pauperibus personis teneatur
47 gratis postulare; † Immo etiam de publico sum-
ptu datur Aduocatus pauperi, vel expensis Iudi-
cum *Gud.Pap.q.561.* & in Gallia datur sumptibus
Regis *Bal.in l.magis puto. §.in primis.ad med.de reb.eor.*
qui sub tut. vel cur. Boer. decis.303.num.4. Afin.in praxi
48 *iudic.§.32.ampliat.31.* Prout in Fisco, † qui litigans
cum paupere tenetur illi de Aduocato prouidere
l.1.§.quod fiscus.de carbon.edict. Et pauperi litiganti
cum Potente Iudex dat Aduocatum expensis
potentis *Cin. & Bald.in d.l. magis puto. Lancell. & alij*
per Addit.ad decis.Gud.Pap.q.561.

Et regulariter litis expensæ,& alimenta præsta-
49 ri debent pauperibus,† dummodo tamen pauper
habeat præsumptionem iustitiæ *Specul.de inquis.§.*
fin.colum.1. Imol.in cap.ex parte.de accusat. Felin.in cap.si
quis testium. colum. vltim.de testib. Rimin.Iun.cons.377.
num.1.lib.4. Intelligendo in casu, in quo peteret
50 vniuersam hæreditatem, vel maiorem partem, †
secus si personali actione experitetur pro aliquo
suo credito, vel re singulari *Lup. in c. per vestras. §.*
39.ampliat.18.num.3. vers.immo quod plus est.fol.274.
not.t.de donat.int.vir. & vx.Surd.de alim.tit.1.qu.120.
num.14.

Præsumptio autem iustitiæ dicetur adesse ne-
51 dum lata sententia pro paupere, † sed etiam in
prima instantia, si subsit alia præsumptio pro eo
Bart. Ang.& alij in l.si instituta. 27.§.de inofficioso.ff.de
inoffic.test.Couar.pract.q.c.6. Ceph. cons.127.n.10.lib.1.
Rimin.Iun.cons.377.n.4.lib.4. Aym.cons.164. vbi am-
52 pliat deberi istas expensas,† etiam facta condem-
natione, quem teneri ad aliquid, non obstante
quod non sit facta liquidatio, quia pendente li-
quidatione debentur, & licèt simus in habente
maritum, & filios diuites, quia non per hoc ma-
ter,& vxor dicuntur diuites *Gud.Pap.q.56.*

Huiusmodi tamen expensæ litis non debentur
53 omnibus pari modo, † sed arbitrio Iudicis, secun-
dum facultates, conditionem personarum, du-
bium litis euentum,& valorem rei in iudicio de-
ductæ *l.fin.C.de ordin.iudic. Rebuf. de sent. prouisional.in præfat.n.30. Couar.pract.q.c.6.cum alijs per Mol.de primogen.hispan.lib.2.c.16. Menoch.præsump.35.lib.1.nu.35. Surd.de alim.tit.4.q.23.n.41.*

EPITOME.

Salarium Aduocati quando præstandum,& an possit augeri, seu minui per Iudicem licèt per statutum, seu pactum fuerit determinatum. Ratione expensarum Iudex alias incompetens, an efficiatur competens, & an Procuratores habeantur pro principalibus,& quæ actio contra eos detur. Probatio expensarum litis quomodo facienda, an pro eis, & salario concedatur retentio scripturarum,& an possit Procurator reuocari non soluto salario, & expensis. Aduocatus,& Fiscus, an iurent de calumnia. Promittens patrocinium in causa principali, quando teneatur in causa appellationis illud præstare. Clausula releuans &c. & satisdatio de iudicio sisti, an operetur quo ad causam appellationis, & omnes instantias. Acquisitum per filium familias Aduocatum, Medicum, Procuratorem,& Tabellionem, quando dicatur quasi castrense. In taxatione expensarum, an salarium Aduocati, & Procuratoris debeat taxari, & quando veniant damna appellatione expensarum. Iudices, & Aduocati an possint à sponte dantibus aliquid accipere.

SVMMARIVM.

1 *Salarium Aduocati, an præstandum in principio, seu fine litis.*

2 *Salarium præstandum Aduocato, quando dicatur honorarium, seu arbitrarium.*

3 *Ordinatio Neronis, an sit vera, quod Aduocati non percipiant mercedem.*

4 *Iudex potest moderari, & augere salarium aduocati, quamuis constitutio determinet quantum esse debeat.n.5.& 6.*

7 *Ratione salarij, & expensarum quæ fiunt per procuratores clientuli, dicuntur de iurisdictione illius Curiæ vbi factæ sunt.*

8 *Procuratores pro solutione registri,& expensarum habentur pro principalibus.& datur contra eos actio depositi.n.9.*

16 *Probatio expensarum, quæ fiunt in Curia est difficilis, & & quomodo illa probentur, & an detur iuramentum in supplementum.n.11.*

12 *Fideiussor soluens pro reo in officio maleficiorum potest eundem ibi conuenire quamuis aliàs non posset. Idem in soluente pro debitore fisci.n.13.*

14 *Retentio scripturarum an detur procuratori donec soluatur salarium.n.18.& quid pro expensis in lite.n.15.*

16 *Scriptor libri, an possit illum retinere pro mercede,& quid in eius herede.*

17 *Procurator non potest reuocari donec salarium,& expensæ ei soluantur.*

19 *Aduocatus an,& quando iuret de calumnia.n.20.& quid in Procuratore Fisci.n.21.*

22 *Aduocatus potest cogi præstare patrocinium,& si illud promisit in causa principali, an teneatur prosequi causam appellationis.n.23.24.25.& 26.*

27 *Procurator constitutus solum ad sententiam non tenetur prosequi appellationem. Fallit n.28.& 29.*

30 *Procurator dominus litis effectus potest prosequi litem, tam in secunda, quàm in alijs instantiis post obitum principalis stante clausula releuans &c.*

31 *Satis-*

Digitized by Google

31 *Satisdatio de indicio sisti, an comprehendat causam appellationis.*

32 *Recusans postulare, quando excusetur à pœna.*

33 *Acquisitum per filiumfamilias, Medicum, Procuratorem, & Tabellionem, quando dicatur quasi castrense. nu. 34. 36. 37. 38. & 39. & an ex eo debeantur Decimæ, & Alimenta. n. 35.*

40 *In taxatione expensarum an veniat salarium Aduocati, & Procuratoris. n. 41. 42. & 45.*

43 *Damna an veniant appellatione expensarum. n. 44.*

46 *Aduocatus, & Index quando prohibeantur aliquid accipere. n. 47. & 48.*

49 *Aduocati appellantur scholastici, & Milites scholares.*

CAPVT LVI.

QVo ad salaria Aduocati, & Procuratoris de quib. agebatur in casu mihi proposito Dixi seruandum statutum per quod datur certa quantitas iuxta valorem causæ præscribēdo tempus principij, finis, & medij litis, quo ad illius so-
1 lutionem; † licèt secundum ius commune sit pręstandum in fine litis *Iaſ. in l. diem functo. n. 11. de offic. assesso.* vbi de communi *post Io. Andr. Ant. & alios in cap. propter sterilitatem locat. & Bart. in l. archiatri. C. de professor. & medic. lib. 10. Cin. & Salic. in leg. vnic. colum. 3. num. 3. in fin. vers. aut est aduocatus in vna C. de suffrag.* quidquid contrarium ibi sequatur *Alber.* qui tenet deberi in principio. Et multa de huiusmodi salariis *Guter. de iuram. confirm. p. 1. cap. 53. num. 28. Seqiur. Danal. in direct. iudic. ecclesiast. cap. 13. p. 1. numer. 6.*
2 † Quod etiam vocatur honorarium, dummodò non promittatur à clientibus causa mercenarij quæstus, vel malis artibus extorqueatur *Mandoſ. form. 11. commiſ. in prin. in verb. salarij pro patrocinio.* vbi quod hodie potius arbitrarium debet vocari, nō autem honorarium, quasi statuatur arbitratu eorum, qui accipiunt, non eorum qui præbent *Bud. in aduocat. ad pand. in l. solet. §. quantum. ad xenia. ff. de offic. proconſ. fol. 309.* Et de ordinatione Neronis,
3 † quod aduocati adessent causis sine mercede, an sit vera *Tiraq. de nobilit. c. 29. n. 26. Zenod. collect. 28. nu. 53. Menoch. de arbitr. caſ. 369.* vbi multa quo ad salaria Aduocatorum, quæ etiam vocabantur sportulæ *Cecil. lib. 2. cum aliis per Marcell. Donat. ad Sueton. in Domitiano. c. 7. fol. 550.* Et de prouisione quod salarium significet secundum communem vsum loquendi *Rot. Ianuen. decis. 16. nu. 11. & decis. 30. nu. 2. Rot. coram R. P. D. Gipsio Placentina donationis, seu prouisionis. 20. Iunij. 1588.*

Quamuis autem per d. statutum determinatum fuerit certum salarium, tamen Dixi non per hoc tolli arbitriū Iudicis, quin possit illud moderari
4 † *l. 1. § in honorariis. de var. & extraord. cognitionib.*

Ad exemplum quando fuit actum à principio de salario certo soluēdo, quod Iudex moderatur ad petitionem partis *Sarment. lib. 1. select. c. 11. n. 9. Guter. & alij allegati per Ceual. qu. 288. in fi.* vbi idem concludit quo ad Medicos, Procuratores & Sollicitatores; Ita vt neque scriptura publica de salario cōfecto, aut guarantigia sit valida, vel exequi possit, nisi pro iusto salario, & per Iudicem taxato *Rip. Rebuff. Pinell. & alij per Flores. var. quæst. lib. 1. c. 8. n.*
5 *50.* Sicut è contra † labor Aduocati est satisfaciendus ratione litis longioris *Afflict. decis. 70. n. 2.* Prout etiam quando nihil conuentum est de salario, tamen iudex illud constituit *Guter. de iuram. confirm. c. 64. Io. Bott. conſ. 43. n. 6. Ceual. q. 288. n. 9.*

Idem etiam quando nullum salarium à lege diffinitum est, cum incerta sit varietas causarum,
6 arbitrio Iudicis relinquitur illius taxatio, † Dummodo non excedat centum aureos pro singulis causis *l. 1. §. in honorariis. de var. & extraord. cogn. l. properandum. § illo proculdubio. C. de iudic. latè Menoc. de arbit. caſ. 513. lib. 6. Couar. lib. 3. var. resol. c. 14. n. 1. ad med.* vbi etiam quod olim non erant constituta salaria contra *gloſ. 1. in c. 1. de offic. iudic.*

Item circa prædicta Declaraui, quòd ratione salarij in aliqua curia debiti, vel expensarū factarum in causa per procuratorē, Clientuli dicuntur
7 iurisdictionis illius curiæ, † etiam quod tales personæ quib. inseruitum est, non sint aliàs subiecti, maximè si de stilo ita seruaretur, qui stilus dat iurisdictionem *Abb. in cap. cum contingat. 11. col. 1. n. 4. & 5. de for. cōpet.* & ita in specie de huiusmodi salariis, & expensis concludit *Mandoſ. form. 11. commiſ. in verb. validitate iurisdictionis. Flores. var. quæst. lib. 1. q. 12. in fi. n. 50.* vbi etiam de priuilegio Auditoris Cameræ, qui potest concedere monitoria contra debentes salaria Officialibus, & Aduocatis Curiæ Romanæ, & ita practicatur in omnib. aliis Tribunalibus procedendo executiuè, prout testatur *Idē Flores. d. q. 12. in fi. & q. 8.* vbi multa de salariis Iudicum, & aliorū. Et isti Procuratores pro solutione
8 registri, & expēsarum causæ † habentur pro principalibus, & tanquam tales conueniuntur *Cassad. decis. 1. n. 2. de procur. Rot. decis. 23. eod. tit. in nou.* Et contra eos proceditur per eundē Iudicem causæ, siue ordinarium, siue delegatum. *Idem Mandoſ. de monitor. q. 18. & q. 20.* vbi in fine testatur de stilo Romanæ Curię ad fauorem notariorum, vt facilius illis soluantur mercedes; Ita vt pro solutionum fa-
9 ctarū recuperatione detur actio depositi; † quæ habet executionem paratam *Doct. in l. 1. Cod. depoſ.* cum alias soluens pro alio absque mandato habeat actionem negotiorum pro eo quod vtiliter exposuit *l. 1. de neg. geſt.*

Et quia difficilis est probatio expensarum, quę
10 fiunt in Curia † *Menoc. de arbit. caſ. 91.* ideo admittitur descriptio illarum in codicib. rationū fidelis mercatoris, quæ erit semiplena probatio *Bald. in l. 2. n. 11. C. de eden.* & est decisio *Rot. per R. P. D. Oranū. Romana pecuniarum. 26. Febr. 1597.* vbi quoque admittitur retentio partitarum missarum principali, quę facit verisimilitudinem *gloſ. in cap. 2. de poſtul.* Ita vt etiam deferretur iuramentū in supplemen-
11 tum † *iuxta conſ. Corn. 81. n. 8. li. 4.* quod sæpius per Rotam approbatum dicit *R. P. D. Oranus d. Romana pecuniarum.* vbi etiam quod creditur notario quo ad istas expēsas circa actum de præterito, de quo non fuit rogatus, tanquam si esset testis, cum aliàs non faceret fidem *Curt. conſ. 446. lib. 1.*

Neque obstat quod iste Iudex sit incompetēs, quia efficitur competens ratione solutionis factę per eum tanquam negotiorum gestorem pro vtiliter expensis, & pro releuatione suæ indemni-
12 tatis; Quemadmodum dicimus † de fideiussore soluente pro reo in officio maleficiorum, qui poterit eundē coram illo conuenire pro sui indemnitate, licèt aliàs non posset *Bal. in l. cum venderet. in prin. C. vbi cauſ. fiſc. & ibi Salic. q. 3. n. 2. poſt Bar. in l. cum eorum. 5. ad med. verſ. & si tu opponis. C. de sent.* Idem in soluente pro debitore principali fisci, seu emptore alieno nomine rei per fiscum venditæ, qui poterit conuenire debitores suos, & bonorum pos-
15 sessores coram Iudicibus Fiscalibus, † quemad-

modum poterat fiscus, quamuis aliàs non essent
Iudices cumpetentes l. in fraudem. §. qui pro alio. de
iur. fisc. Peregr. eod. tit. lib. 7. tit. 1. n. 4. & lib. 6. tit. 4. n. 41.
Intelligendo dummodo pars opponat, & petatur
remissio, alias valebit processus cotam Iudice or-
dinario Soc. conf. 46. col. 1. ad fin. versi. ex quib. concludo.
lib. 4. Morla. tit. 9. de contrahen. empt. & vend. in princ.
num. 98. in fi.

Ideo cum Procuratoris, Notarij, & Aduocati,
consulatur indemnitati per supradicta, nõ est ap-
probandum, quod per aliquos prætendebatur
14 de retentione scripturarum, † & instrumétorum
clientis, donec illis satisfactum esset de salario, &
mercede, cum hoc de iure non concedatur Ias. in
l. si non sortem. §. si centum. n. 10. post Alber. & Fulgos. de
condit. indeb. Ratio, quia non debet sibi ius dicere
l. 1. ff. ne quis in caus. prop. & quia non potest retineri
vna res pro alia l. fi. C. commod. cum distinctionibus
de quibus per Salic. in d. l. fi. vbi multa quando de-
tur retentio vnius rei pro alia Surd. de aliment. priui.
62. tit. 8. & quæst. 32. tit. 19. n. 53. Poterunt tamen re-
tinere dictas scripturas loco pignoris pro expen-
15 sis factis in lite, † Licèt non pro salario Boer. decis.
15. in princ. Granat. ad Vestr. lib. 3. c. 4. n. 8. in fi. licèt cõ-
trarium quod etiam pro salario acta possint reti-
neri concludat Gail. lib. 2. obseru. 12. n. 5. Coler. de pro-
cess. execut. cap. 2. p. 1. n. 247. & de retentione proces-
sus pro expensis litis Iacob. de S. Georg. in l. sumptus. n.
2. de pact. Farinac. quæst. 106. n. 61.

Prout etiam cõcedetur retentio scriptori libri
per eum scripti, donec sibi soluatur merces præ-
tensa, dummodo non sit exemplar, quod nõ po-
16 test retineri, † nisi esset scriptũ ab eo. Ita vt etiam
dicta retentio competat hæredi scriptoris, & sin-
gulari successori, prout est legatarius latè Surd.
decis. 50. quia istud beneficium transit ad eos Ce-
phal. cons. 155. num. 15. Idem Surd. consi. 182. n. 5. & mul-
ta similia adducit latè Coler. de processib. executiu. c. 2.
p. 1. num. 239. vsque ad 258.

Non dabitur tamen reuocatio Procuratoris, nisi
fuerit solutum omne illud, quod est ei debitum
17 pro expensis, † & salario Bald. in l. qua omnia. 25. §. itẽ
si retentione. de procur. quã interpretatur sub l. mutari.
24. eod. tit. Rot. per R. P. D. Litt. Placent. nullitat. reuocat.
18 manda. 23. Ianu. 1596. † vbi etiã vult dari retentionẽ
scripturarum pro salario de quo dictum est sup. n. 15.

Et quoniam sæpè petebatur aduocatum cogi
ad iurandum de calumnia, Dixi de iure hoc esse
19 faciendum, † l. rem non nouam. 12. §. patroni autem. C.
de iudic. vbi Castr. n. 1. intelligit, dummodo non sit
in principiu causæ, quia possunt prætẽdere igno-
rantiam, sed publicatis attestationib. consueue-
runt adstringi ad iurandum, & ita dicit vidisse
seruari, quod est multum vtile, nam si in cõscien-
tia credunt fouere causam iniustam, debent eam
relinquere, ita vt de dicta conscientia stetur eius
depositioni Bal. in d. §. patroni n. 4. Quamuis ibidem
Castrens. nu. 5. dicat multum in hoc esse aduerten-
dum per Iudicem, an debeat ei credi conside-
rando qualitatem, & conditionem Aduocati, &
causæ merita explorando, quia tractatur de ma-
gno præiudicio partis, relinquendo causam, cum
non posset ad alium Aduocatum accedere.

Hodie tamen attenta consuetudine nõ iurant
20 secundum communem, † de qua per Ias. in d. §. pa-
troni n. n. 3. licèt dicat talem consuetudinem non
valere. & multa per Syluestr. in ver. aduocatus. q. 9. vs-
21 qu. ad 13. Prout neque Procurator fisci, † qui de
consuetudine admittitur sine iuramento calum-
niæ, quidquid contrarium sit æquius, & ma-
gis verum latè Surd. decis. 18. per tot. vbi quod ita ob-
tinuit, cum esset Aduocatus fisci in Ducatu Man-
tuano Mysinger. obseruat. 74. cent. 1.

Item quia aduocationis officium publicum
est, qui illud suscepit poterit cogi præstare patro-
22 cinium litigantibus, † prout eum de hoc quere-
retur dixi seruandum esse c. 1. de offi. iudic. Bald. in l.
inuitus. in princ. n. 1. versi. nota secundum antiquos. Cod. de
procur. Ita vt non patenti munus aduocationis ad
tempus interdicatur l. prouidendum. C. de postul. l. 1. §.
cura carnis. de offic. præfect. vrb. Couar. lib. 3. var. c. 14. n. 1.
ad med. vers. cogunt eandem.

Magis esset in Procuratore, qui in causa prin-
23 cipali patrocinium promisit, † nam posset cogi il-
lud præstare in causa appellationis, quasi causa
primæ, & secundæ instantiæ dicatur eadem gl. in
l. inuitus. C. de procura. quam dicit communem Card.
Inn. in l. imperium. nu. 17. col. 27. post versi. circa vltimum
gradum mixti imperij. ff. de iurisd. omn. iud.

Contrarium tamen est verius, prout concludit
Bart. in l. qui proprio. §. item quæritur. n. 4. de procur. Salic.
in l. inuitus. in fi. n. 16. C. eod. tit. Nauar. in rub. de iud. n. 5.
24 Alex. cons. 96. viso processu. num. 2. lib. 2. Cenal. † qui de
cõmuni, & veriori opinione testatur q. 597. Rebuf.
de domicil. elect. art. vnic. n. 21. tom. 3. vbi quod contra-
ria opinio non potest sibi persuaderi Bald. in l. vnic.
in fi. C. de suffrag. licèt ibi distinguat inter eum, qui
simpliciter conuenit, vel in euentum palmarij.

Et quãuis apud Legistas huiusmodi opinio sit
25 dubia † vt dicit Rom. sing. 473. incip. procurator si sentẽ-
tia. prout etiã dubitat glos. in l. 1. C. vt causæ post puber.
tut. adsit. & Din. sing. 45. qui nihil firmat. Tamen ve-
rior est opinio, quod non teneatur prosequi per
tex. in cap. non iniustè in fi. de procurat. per quem Abb. ibi
n. 5. col. 2. versi. nota in verb. potuit. dicit apertè decidi
istum casum, & esse menti tenendum cum iura
ciuilia in hoc multum obscurè loquantur. Ratio
est, quia mandatum super certa lite quamuis non
extinguatur in totum per sentẽtiam, sed duret in
causa appellationis, si velit procurator, quasi
causa sit eadẽ cum principali, tamen non per hoc
26 est compellendus, † cum sæpius causa appella-
tionis ventiletur in alio loco, & iudicio, ideo non
videtur procurator se obligasse prosequi alibi. I-
dem sequitur Butr. in d. cap. cum iniustè. colum. 3. n. 21. ver-
sic. septimum dictum. vbi intelligit, nisi adesset clau-
sula ad appellandum, & nisi esset procurator ge-
neralis, secus si specialis, prout etiam concludit i-
bi Innoc. & Host. in §. potuit. post princ. & Anchar. colum.
fin. declarando, dummodo sua culpa nõ succum-
bat, quia tunc tenetur prosequi, quasi culpa sua
adstrinxerit se ad illam purgandam.

Prout idem esset in procuratore solum consti-
tuto ad sententiam, qui non teneretur prosequi
27 † Add. ad Abb. in c. ne iniustè, in verb. prosequi. Et alia ad
materiam per Bero. q. famil. 132. vtrum. nu. 8. Alex. in l.
inuitus. n. 12. C. de procur. Doct. in l. ita demum. C. eod. tit.
Firman. in verb. aduocatus qui conuertitur. Carpan. ad
constit. Medielani. c. 443. n. 10.

In Procuratore autẽ constituto ad defenden-
dum & appellandum. Aliud esset, nam teneretur
28 prosequi tam primam, † quàm secundã appella-
tionẽ Bal. in l. inuitus. in fi. C. de procurat. vbi dicit esse
notandum. Ratio est, quia indefinita compreh ẽ-
dit omnem actum, & sic omnem appellationem,
præsertim quando primus actus non cõsumit ef-
fectum

fectum secundum intentiooem loquentis, nam
intelligitur etiam de vlteriori actu *l. hac conditio fi-
lio. de cond. & demonst.* Vnde cum per primam ap-
pellationem non habeamus effectum secundum
intentionem mandatis, intelligendum est etiam
de secunda, & sic non habebit locum in hoc casu
29 dispositio *l. boues. §. hoc sermone. de verb. signif.* † Immo
dictus procurator teneretur prosequi causam ap-
pellationis, quamuis in appellatione protestatus
fuisset nolle prosecutioni adstringi *Vestr. in praxi.
lib. 4. c. 5. n. 16. in fi.*

Procurator autem dominus litis effectus pote
rit prosequi litem in secunda instantia post obi-
tum principalis, si mandatum comprehēdit cau-
30 sam appellationis, † quod habet locum in omni-
bus instantiis; Nam licèt dominus litis dicatur
potins dominus instantiæ, quam causæ, ideo non
potest prosequi causam appellationis *Achil. decis.
13. de procur.* Tameo non procedit vbi adest clau-
sula releuans &c. quę upetatur satisdationem iu-
dicio sisti, & iudicatum solui; Vnde facit, vt cen-
seatur effectus dominus totius litis, non solius
instantiæ, cum teneatur ad soluēdum iudicatum,
pront conclusum fuit *in Rot. per Card. Seraphin. 27.
Mart. 1596. in causa Toletana nullitatis professionis.* Ideo
etiam quando mandans satisdedit de iudicio sisti
non est amplius res integra, ita vt mandatū pro-
curatoris non finiatur morte *Doct. in l. defunctus. 15.
31 ff. de procur. Caputaq. decis. 188. lib. 2.* † Et satisdatiò de
iudicio sisti, si non est data simplicirer, sed quan-
ducunque tanquam comprehēsa in causa appel-
lationis porrigit effectum suum, vltra quam por-
rigeret litis contestatio in prima iostantia, quia
huiusmodi verba tanquam latè concepta exten-
dunt vim suam ad alias instantias neque expirant
per sententiam *Idem Caputaq. decis. 189. lib. 2.*

In recusante autem postulare pro paupere pro-
ceditur etiam ad alias pœnas, dūmodo non adsit
legitima causa *c. tria. q. 7. Guid. Pap. decis. 561. ad med.*
Et aliàs Dixi causam iustā visam fuisse in Docto-
32 re, † qui licèt incumberet muneri postulandi, ta-
men, quia in Gymnasio publico profitebatur,
magis debebat excusari, vt commodius muneri
publico satisfaceret, eum etiam talibus dentur
maiora priuilegia, vt latè *per M. Ant. Vallæ consil. 88.
inter consilia Siluani.* Ideo isti tanquam habentes
publica stipendia præferuntur aliis *Cassan. in catal.
glor. mund. consider. 43. p. 3.*

Ex quo dicebatur, quod acquisitū per filium-
familias ex publico stipendio, vel salario dicitur
33 quasi castrense peculium, † non autem si quęrere-
tur ex priuato honorario *l. fi. C. de inoffic. testam. gloss.
in l. cum oportet. C. de bon. qua liber.* Quamuis hoc non
sit tutum, cum verior sit opinio, quod etiam ac-
34 quisitum per Doctorem ex suo patrocinio † dica-
tur quasi castrense *Bar. in l. fori tui. C. de aduoc. diuers.
iudiciorum. Bal. in l. vlt. ad fi. n. 3. C. de inoffic. testam.* cum
priuatū honorarium succedat loco stipendij pu-
blici, ideo erit quasi castrense *Crot. in l. frater à fra-
tre. n. 2. vbi Corras. nu. 103. de condic. indeb. Surd. de alim.
35 tit. 4. q. 11. n. 14.* vbi *in fi.* quod etiam † de istis bonis
tenetur alere patrem; Et an debeat dare decimas
*gloss. in c. decima. 16. q. 1. Cald. de restit. in integ. in verb. la-
sis. n.* 100 vbi quod ita seruatur in praxi, quid quid
dicat *Nauar. in manual. c. 21. n. 142.* cuius opioio for-
tasse procederet attenta sola iuris dispositione, vt
ibi notat *Idem Caldes.* amplians ad professores
Grammaticæ contra *Alber. in l. duo. n. 2. pro socio.*

Prout etiā quasi castrense dicitur quod acqui-
36 runt Medici licet non de publico, † seu à priuatis,
ex quo successit in locum publici *gloss. in l. fori. C.
de aduoc. diuers. iudic. Bertaz. claus. 18. glos. 1. n. 2.*

Idem in lucro tabellionum *gl. in l. fi. C. de inoff. te-
37 stam. in verb. memorabilibus* † *Capell. Tholos. q. 10. Alex.
cons. 2. ad med. vers. modo sic patroni. lib. 6. Castr. in l. fin.
n. 2. C. qui testam. facer. poss. Bertaz. ibid. n. 2.*

Aliud esset in procuratore, qui dicitur habere
38 vilissimum officium † *Las. in rubr. C. de procur. in fi. A-
lex. cons. 133. stantib. n. 4. lib. 7.* Intelligendo secus in
39 Procuratore † de Collegio, in qno non admittū-
tur, nisi idonei moribos, & scientia *Bertaz.* qui ita
distinguit *ibid. n. 5. ad fin. latè Caldes. de restit. in integ. in
verb. lesis. nu. 101.* vbi quod in Regno Castellæ, &
Lusitaniæ babent Collegium probatum, & nu-
merum certum procuratorum, & censentur per-
sonæ publicæ & in istis dicit posse defendi *Rime-
nald. in §. 1. instit. per quas personas nobis acquir. n. 64.* &
voluit latè *Tiraq. de nobilitat. cap. 30. n. 4.* vbi loqui-
tur de Procuratoribus Curiæ Parlamenti, qui pro-
pter munus procurationis noo perdunt nobili-
tatem, prout dicimus de Procuratore Curiæ Re-
gis, vel Principis, in qua non licet infamib. com-
parere *l. sed & milites. 10. §. sed & ignominia. alias incip.
scribit. de excusat. tutor.* qui tex. licèt loquatur in Cu-
ria Romana, tamen trahendus est ad omnem lo-
cum, in quo Princeps est *Tiraq. ibid. n. 5.* vbi etiam
nu. 6. licet sub dubio, ampliat ad Procuratores Il-
lustrium personarum, & Episcoporum, qui di-
cuntur subire munus honorabile *Bald. in l. cassius.
col. 2. in fi. vers. & nota quod officium. n. 6. de senator.* Pro-
ut dicimus de Procuratore Principis, qui dicitur
habere dignitatem & honorem *Io. Fab. in §. vlt. in
fi. n. 4. instit. de exception.* Quemadmodum Notarius
Principis, qui dicitur babere dignitatem *Salic. in
l. 1. n. 2. in fi. C. de mand. princip.* quamuis aliàs huius-
modi officium sit vile. *l. vniuersos. C. de decurion. lib.
10. Oldrad. cons. 75. quis possit. nu. 2. Ang. cons. 284. pra-
misso. in princ.*

Consuetum est ètiam in taxatione expēsarum
connumerare, quod fuit solutum pro salariis Ad-
40 uocati, & Procuratoris, † & pro sportulis Iudi-
cum, & erogatis in eorum itineribus *ad text. in l.
eum qui temerè. de iudic.* Ita vt quamuis aliquis ha-
41 beat Aduocatum gratis in quæstione sua, † tamē
possit petere salarium Aduocati *Bar. in l. quod si do-
mus. ff. locat.* de quo plura *Ios. Ludou. decis. Peru. 111. in
princ. lib. 2.* Et in causa communi, an possit petere
salarium, quod ipse Aduocatus, & socius alteri
Aduocato dedissent *Boer. decis. 210. in fin.* Immo
42 Aduocatus amittens lucrum defendens † cau-
sam suam repetit illud ab aduersario facta con-
demnatione in expensis *Abb. in c. finem litibus. 5. nu.
30. col. antepen. de dol. & contum. Surd. de alim. tit. 9. qu.
39. n. 11.* Quia vbi lucrum est radicatum iudicamus
de eo, pruut de damno *Alex. cons. 89. viso puncto. nu.
13. col. penult. lib. 2.*

Non obstat damna nō venire appellatione ex-
43 pensarum, † ideo condemnatus in expensis non
dicitur condemnatus in damnis *gloss. in l. 1. §. fin. si
quis ius dic. non obtemp. & ibi Alex. nu. 7. col. 2. vers. & de
materia.* Prout absolutus ab expensis non dicitur
absolutus à damnis *latè Surd. decis. 261. per tot.* Quia
ista non procedunt in damnis, quæ contingunt
44 ratione personæ, vt in artifice, † qui pro defen-
sione litis desistit ab arte in qua lucrari consueuit
tantum in die, hoc enim venit appellatione ex-

Digitized by Google

pensarum; Idem in Aduocato, & similibus, qui damnificantur ob absentiam à suis negotijs *Bart. in l.a n.1. vers. vel aliter.de alien.iud.mut.causa.fact.* cum non sit propriè damnum, sed lucrum cessans *Rot. decis.52 n.6.* Alias non veniunt damna appellatione expensarum in sententia, quæ tanquam stricti iuris non extenditur vltra id, quod ex necessitate infertur *Dec. cons.43.nu.4.* quidquid sit in contractibus, vt distinguit *Archid.in cap.in primis.2.quæst.1. Rom.sing.346. Afin.in prax.§.32.cap.4.n.3.* Quamuis
45 ista non seruentur in Curia Romana, in qua † si taxarentur expensæ sportularum, procuratorum, & similium adeo crescerent, vt quiuis litigator licèt ditissimus amissa causa pauperrimus remaneret *Mandos.form.20.commiss.in verb.taxet.*

Adde quo ad Procuratores, & Aduocatos pauperum, vt non solum teneantur gratis postulare
46 sed etiam nihil possint accipere, † quamuis à sponte dantib *Bal.in l furiosi.n.3.C.de nupt.Felin.in c. t.de offic.iudic. Ias.in l.nec quicquam.n.2.vers.adde vltra omnes.de offic.procons. Tiraq de nobilit.c.29.n.39.*

Quod etiam generaliter seruandum est in Iudicibus, qui nihil accipiunt, etiã à sponte dantibus,
47 †*l.1. C.de salgam.hospit.non praeben.li.12.cap.romana.§.penul de censib.Late Tiraq. de nobil.ca.29.n.40.* vbi ampliat, neque debere accipere expensas, quando pro paupere peregrè proficiscuntur *Io. Andr. Domin. Archid.& alij in c.statutum.§.insuper.de rescrip.in 6.*

Immo etiam grauiter peccant mittentes dona
48 Iudicibus, vt iustè, vel iniustè faueant causæ† *Nauar.de dat.& promiss.not.11.n.27.* vbi *n.35.cum seq.* idem de precibus; Et ibi multa quoad dona solita dari in Natiuitate Domini, & de propinis maioribus iudio, & de adhibente Aduocatum amicum iudicis.*& not.17.n.28.* quod pœnæ de qua in Constitutione Gregorij XIII. de datis & promissis non extenduntur ad obtinendam iustitiam, vel gratiam apud Gubernatorem Vrbis, & alios, licèt secus quo ad Ministros Papæ, & Pœnitentiarium, & Auditores Rotæ, & alios, de quibus latius per eum. Et quo ad huiusmodi dona, quæ dantur Iudicibus multa notabilia adducit *Menoch. de arbitr. cas.517.per tot. cent.6.* Et licet Iudices possint accipere esculenta, & poculenta; quæ triduo consumuntur, quasi illa nõ comprehendantur muneris appellatione *c.insuper. §.statutum.de rescript.in 6.* Tamen melius esset, quod etiam ab huiusmodi xeniis se abstinerent, quia inter esculenta interdum iustitia comeditur, & inter ossa edulium iniustitia ipsa quiescit, adeo vt vix ab eis diuelli possit, prout declarat *Rebuf. in l.munus tribus modis. 18.col.3.in princ.vers.item muneralis.ff.de verb.signific.* Alia de Aduocatis dicam infra in cap. particulari,
49 †vbi etiam quod apud Iuristas appellabantur scholastici, & forensium causarum actores *l. 2. C.de lucr. aduocator.lib.12.cum alijs per Marcell. Donat. ad Ammian. Marcell. lib.26. fol.590.* vbi etiam quod Milites dicebantur scholares, *vt in tit. C.de priuileg. scholarum.lib.12.*

EPITOME.

Expensæ victus, & equorum quando solui debeant Iudicibus, Episcopis, & similibus visitantibus, & accedentibus ad loca suæ prouinciæ, & diœcesis, vel differentiæ. In optione eorum, qui visitantur an sit ministrare victualia, vel soluere in pecunia. Fragmenta quę in mensa Episcopi visitantis remanent, quib. sint distribuenda. Notarius in visitatione an aliquid possit accipere, & quid in Delegato, cui committitur dispensatio matrimonialis. Clerici, seu Monaci, quando possint aduocare, & quid in Curia Romana. Doctor pauper an possit ordinari siue titulo beneficij, aut patrimonij. Procuratores Curiæ Romanæ quibus præferantur.

EPITOME.

1 *Expensa victus, & equorum solui debent Iudici accedenti ad locum differentiæ. n.3. & victus qualis esse debeat. n.4.& 5. Idem in Aduocato.num.6.& in quocunque Doctore. n.7.*

2 *Petens consilium sapientis totum salarium soluit.*

8 *Delegatus Papæ an habeat expensas victus vbi exit domum, & quid in Legato. n.9. Iudice Ordinario. n.10. Conseruatore.n.15. Delegato ad vniuersitatẽ causarum. n.12. Præside.n.13. Barisello.nu.14. Episcopis.num.15. & 16.*

17 *In optione eorum, qui visitantur est ministrare victualia, vel quod erat consuetum in pecunia. n.18.*

19 *Fragmenta quæ remanent in mensa Episcoporum visitantium sunt eroganda pauperibus.*

20 *Delegatus cui commissa est dispensatio matrimonialis nihil potest percipere, etiam à sponte dantibus.*

21 *Notarius in visitatione, an aliquid accipiat.*

22 *Clericus an prohibeatur aduocare coram Iudice seculari. n.23.28.31.33.34.35.& 37.*

24 *Monacus quando possit fungi officio aduocationis. nu.25. & 26.*

27 *Clericus necessitate instante artes viliores potest exercere.*

29 *Clericus promotus sine titulo quamuis coram Episcopo possit agere, vt ei prouideat, non tamen prohibebitur sibi victum quærere aduocando.*

30 *Doctor pauper potest ordinari sine titulo patrimonij, aut beneficij.*

32 *Clericus quando cogatur suscipere tutelam.*

36 *Clericus non exigit salarium, sed accipit sponte oblatum quando licite potest aduocare.*

38 *Clericus quamuis non sit pauper in Curia Romana potest exercere procurationem, & aduocationem.*

39 *Procuratores Curiæ Romanæ præponuntur Aduocatis exteris.*

40 *Procuratores exteri nullam habent præeminentiam, & sunt minores Tabellionibus.*

41 *Priuilegia Doctorum an restringantur solum ad habiles, & idoneos.*

CAPVT LVII.

QVia pluries contigit aliquem ex Ius dicentibus se conferre ad locum differẽtiæ cum dubitaretur quid seruandum esset, Dixi debere solui expensas victus, & equorum, tam pro eo,
1 † quàm Notario, & famulis *gloss.in c.2.§.sed cum necessarium.in verb.producti. & in verb.accedat.de iudic.in 6.* Expensis eius, qui petit actum fieri *l.prætor ait. in fin.de eden. Felin. in c.1.num.8. col.vlt. vers. modo iunge generaliter. de libel.oblat. per gloss. in l.fin.in verb.agnoscere. C.de erogat. milit.annon.lib.12. Bald.in l.generaliter. §.hæ de præsentibus. C.de reb.credit. Specul.de assessor.§.salarium.ad fin. vers. quid si alter litigatorum.* vbi etiam
2 de petente consilium sapientis. † qui totum salarium soluit, aliud si Iudex motu proprio peteret, quia tunc esset expensis communibus *Crot. de testibus. numer.402. Surd.de alim. tit.1. qu.63. num. 4.* Et non solum soluenda est expensa accessus,

† sed

3 † sed etiam recessus , ita vt si iudex nolit redire
domum suã, sed alibi proficisci soluatur impẽsa,
dummodo longius non progrediatur Bar. in l.pe-
nul. C.de iur.fis.lib.10. Ias.in l.si non sortem.§.libertus.n.
29.col.pen.de condic. indeb. Curabit tamen iudex pe-
4 tere moderatos,†nõ delicatos sumptus c.1.in fi.de
sequestr.possess.& quales consueuit facere domi suæ
leg. sed & si hereditas. 11. §.1. ad exhib.vbi gloss. in verb.
pascit.l.sed & si lege.28.§.quod autem quis.ff.de petit.hær.
Salic.in l.quoniam liberi.n.2.ad fin.vers.itẽ dicit quod non
omnes.Cod.de testib. Et si ab vno recepit vnius diei
5 procurationem , †non potest, nec debet ab alio
recipere pro eadem die Vital. in clem. ad nostrum.in
13.not.n.48.de censib.Franc.in c.fœlicis.n.2.eod.tit.in 6.

Idem Dixi seruandum in Aduocato, qui vltra
conuentum honorarium habet expensas victus,
quando itineratur secundum qualitatem perso-
6 næ pro equo & famulo †Bald.in l.vnica.nu.10. C.de
suffrag. Felin.in c.1. in fi.versi. & adde quid conducens. de
libell.oblat. Ita vt huiusmodi sumptus qui dantur
Aduocato debeant solui antequam pedem mo-
ueat de domo; Ad exemplum testis, qui pro fe-
rendo testimonio extra patriam ducitur l.penul.C.
de testib.Salic.in l.quoniam.nu.2.ad fin.versi.item dicunt.
vbi Cin.in fi.C.eod.tit.Sur.de alim.tit.4.q.17.in fi.Pro-
ut regulariter est in personis, quæ debẽt salarium
recipere , quod illis soluitur ante calculum sen-
tentiæ Specul.de salar.§.1.in fi.n.13.vers.item nota.

Quod etiam est in quocumque Doctore, cui
7 datur famulus † Brun.de cessio.bonor. q.31. Ita vt in-
uitans Dominum etiam seruitorem recipiat;
Quemadmodum dicimus de obligato præstare
alicui alimenta , qui præstat etiam pedissequis
Surd. qui multis similibus comprobat de alimentis.
tit.4.q.18.n.17.cum seq.

Quare etiam Delegatus Papæ habet expensas
8 victus vbi exit domum † c.cum ab omni. 8.de vit. &
honest.cleric. Doctor.in c.statutum.§.insuper.de rescript.
in 6.siue Delegatus sit à Principe,siue ab Inferio-
re Abb.in d.c.cum ab omni.Specul. de salar.§.1.n.7.versi.
super hoc dicunt.Ias.in l.properandum.§.sin autem alteru-
tra.n.14.in fin.col.4.vers.adde etiam C.de indic.Et idem
9 in Legato l.fi.§.legati.de muner.& honor. Pedam.decis.
45.nu.16.Et in Nuntiis, & Visitatoribus Aposto-
licis,qui exigunt impensam itineris Abb.in cap.pro-
curationes. 23.n.4.de censibus.

Aliud est in Ordinario , qui accedens ad ali-
10 quem locum† suæ iurisdictionis nihil exigit Do-
ctor.in c.cum ab omni.de vit.& honest.cleric.gloss.in c.sta-
tutum §.insuper.in verb.consumi. vbi Fran.nu.10. de re-
11 script.in 6. Idem in Conseruatore , † qui est tan-
quam Ordinarius, vel Delegatus ad vniuersitatẽ
causarũ Idem Franc.in d.§.insuper.in fi.vers.idem dicit.

Prout in Delegato ad vniuersitatem causarum,
12 †qui facit idem consistorium cum Ordinario, i-
deo non exigit expensas à partibus, sed Ordina-
rius prouidet Specul.de salar.§.1.n.7.vbi ampliat e-
tiamsi deputaretur malitiosè ad vnam causam
tantum cap.pastoralis de offic.delegat. Abb.in c.cum ab o-
mni.8. n.13. col.vlt.vers.aut deputatur ad vniuersitatem.
de vit.& honest.cleric.

Quemadmodum in Præside, qui suis sumptib.
13 visitat prouinciam †Bald.in l.obseruare.in princ.de of-
fic. procons. licèt Canonistæ teneant contrarium in
c.cum venerabilis. de censib. Contra quos tamen dicit
esse tenendum post. Isern. & alios allegatos.Surd.de a-
lim. tit.1. quæst. 65. per tex.in §. iubemus.auth. de colla-
tor.& aliis capitul.

Similiter etiã in aliis qui vadũt ad munus suum
exercendum , vt in baricello, qui missus ad pur-
14 gandam †prouinciam malis hominib. seipsum a-
lit Bald.in l.obseruare.de offic.proconf.ita vt debeat di-
uertere ad hospitia publica, non domos priuatas;
ad exemplum militum qui mittuntur per comi-
tatum Ang.in §.nulli auth.vt iudic.sin.quoq.suffrag.

Quo vero ad Episcopos dum munus suum e-
15 xercent, non exigunt à diœcesanis impẽsam† Abb.
in c.cum sit.de simon. dummodo non eant ad conse-
crandum Ecclesiam Butr.in c.proposuisti.de consecrat.
eccles. Mandos.cons.8.in fi.n.13. Et latè de Episcopis
visitantibus , vel Archiepiscopis quando reci-
piant alimenta Abb.in c.procurationes. 23.nu.4.de cen-
sib.Doct.in c.cum nuper.& c.sopita.eod.tit. Surd.de alim.
q.64.tit.1. & q.21.tit.4.& q.25.& 26.eod.tit.

Iuxta tamen dispositionem Conc. Trid. sess. 24.
cap.3.de reformat. nec Episcopi, nec quisquam suo-
rũ possunt aliquid accipere Procurationis causa
16†pro visitatione etiam testamentorũ ad pios vsus,
præter id quod pro relictis piis iure debetur, nec
munus , aut pecuniam , aut aliud quodcumque
sit, etiam qualitercumque offeratur, non obstãte
consuetudine etiam immemorabili, exceptis vi-
ctualibus , quæ erunt ministranda frugaliter , &
moderatè pro tẽporis tantum necessitate, & non
vltra ; Ita vt sit in optione eorum qui visitantur
17 soluere, †vel quod erat cõsuetum in certa pecu-
nia taxata, vel ministrare victualia: Vnde quãuis
vno anno elegerint præstare in pecunia , non ta-
men poterunt cogi perseuerare singulis annis, cũ
in hoc permittatur variatio, ex quo enim exigitur
à volentib. dare pecuniam loco victualium, ergo
18 non poterunt compelli,† quod etiam erit in suc-
cessoribus , qui non ligantur facto prædecesso-
rum Io. Andr.Gemin.& alij in c.fœlicis.de censib.in 6. Ita
vt fragmenta , quæ remanent in mensa tam visi-
19 tantis , quam familiarium suorum sint † eroganda
pauperibus loci, qui visitantur Doctor.in clem.2.
de censibus. Socin. de visitat. lib.11. qu.6. nu.30.

Ita vt neque liceat recipere esculenta & pocu-
lenta ad domum portanda, sed tantum pro mẽsa
eiusdem loci Gemin.in c.1.§.procurationes. n.7.de cen-
sib.in 6. In illis autem locis vbi adest consuetudo,
quod neque victualia; neque pecunia, nec aliud
quidquam visitatoribus soluatur seruanda erit
sub pœnis de quibus in c.exigit. de censib. in 6. & in
Concil. Trid. sess.24.c.3. in fin. de reformat.

Quæ etiam procedunt in Delegato, cui cõmis-
20 sa est dispensatio matrimonialis, †qui nihil per-
cipit pro labore in capiẽda informatione, & aliis
actis dispensationis , prout ponitur in breuibus,
quodcumque munus sit, aut pręmium etiã spon-
tè oblatum, neque esculenta, aut poculenta Na-
uar.cons.21.de rescript. neque pro studendo proces-
su, prout censuit Sacra Congregatio, nec pro accessu
ad examinandum testes commorantes in aliis
locis , cum id tendat ad capiendum informatio-
nem , licèt notarius pro actis faciendis possit ali-
quid accipere, vt eadem Congregatio declarauit.

Nec Notarius in visitatione aliquid recipit etiã
21 pro pręsentatione bullarum per Ordinarium† de
cretis, & actis visitationis, quãdo habet salarium
de publico, nam alias pro labore accipit Franc.in
c.1.§.procurationis.de cẽsib.quia ibi prohibetur recipi
pro visitatione, nõ pro labore Soc.de visit.lib.11.q.4.
n.34.vers.& hoc verum. Nauar.cons.1.de censib. dũmo-
do consuetudo non sit in contrariũ Conc.Trid.c.3.

Digitized by Google

sess.24. de reform. vbi videtur verius esse, quod ne-
que pro visitatione, aut quouis nomine aliquid
soluatur.

Vlterius quia clericis in Sacris Ordinibus con-
stitutis, prohibitum est munus aduocationis co-
22 ram Iudicibus secularibus, † nisi in certis casibus,
de quib. *in c.1. de postul.* cum de hoc disceptaretur
Dixi illud non esse seruandum in clerico paupere
non habente patrimonium, aut beneficium, cum
illi absque aliqua dispensatione permittatur de
23 iure communi aduocare in curia seculari, † præ-
terquam in accusatione criminali *Host. Abb. & alij
in 1. de postul. Redoan. de spol. eccle. q.2. nu.23.* Ratio est,
quia si hoc ei permittitur pro pauperibus, & mi-
serabilib. personis *c.3. de postul.* multo magis est cō-
cedendum pro sustentatione sui ipsius, à quo pri-
ma charitas debet incipere *c.3. de supl. negli. prælat.*
24 † Immo etiam Monacho cōceditur munus aduo
cationis in ciuilib. etiam coram Iudicibus laicis
pro suo monasterio si egeat, cum licentia tamen
sui Prælati *Nauar. in cap. non dicatis. 12. q.1. n.99. Ignat.
Salsed. ad prax. Diaz. cap.63. gloss.1. limit.2.* Vel pro a-
25 lia vtilitate monasterij † *c.2. de postul. gloss. in cap. sti-
26 pendiis eod. tit.* siue ex alia iusta causa † quæ erit cum
miseria personæ, vel gratitudo ei debita, aut grā-
dis commoditas eiusdem, seu paruitas occupa-
tionis eam iustificauerit, non autem auaritia, vel
ambitio eam suaserit, quæ quando interueniant
arbitrarium est *Nauar de regular. comment.2. n.66.*

Præterea si necessitate instante, quæ legem non
27 habet, † possunt isti clerici alias artes viliores e-
xercendo suis indigentiis subuenire *Imol. in c. fin. de
vit. & honest. cleric.* dummodo non impediantur
diuina munera, quib. incumbere debent *c. clericus
victum. 91. dist. c. nunquam. de consecrat. dist.5. Ignat. ad
Diaz. c.57. col.1. vers. necessitatis tamen.* vbi ex hoc in-
fert. quod clerici possunt locare oues, boues, &
similia ad certū fructum, & rem emere, vt melio-
ratam carius vendant *gloss. in c. in summa. 14. q.3. in
fi. Alber. Trotius de vero & perfecto clerico lib.2. c.52. n.5.*

Multo magis licere eis debet munus aduoca-
28 tionis, † quod plus conuenit eorum dignitati, vt
contra *gloss. in cap.1. in verb. stipendiu. de postul.* tenet *ibi
Abb. n.4. Butr. n.3. Cardin. n.4. in fin. Hostiens. col.1. circa
prin. Imol. n.7. Butr. n.15. Egid. col.3. in verb. coram secula-
ri. Anan. n.7. Siluester in summa. in verb. aduocatus. q.5.*

Neque obstat quod si sunt promoti sine titu-
lo beneficij possunt agere coram Episcopo, vt eis
prouideat iuxta dispositionem Concilij Triden.
Quia ex tali aduocatione, si de facto egeant non
29 prohibentur sibi victum quærere, † quasi per a-
liam actionem non censeatur sibi derogatum in
huiusmodi priuilegio *Abb. in c.1. nu.4. de postul.* ad-
ducens in argumentum *c. clericus victum. 91. distinct.
c. consilium. §. vltim. de obseruat. ieiun. l.2. C. de patrib. qui
fil. distrax.*

Amplius non solū clericus poterit in casu pau-
30 pertatis aduocare, sed etiam doctor, † & persona
graduata, quamuis sit pauper, & non habeat pa-
trimonium, aut beneficiū poterit legitimè ordi-
nari non obstante *Conc. Trid. sess.21. c.2. de reformat.*
Ratio, quia verisimile est illum posse commodè
sustentari ob doctrinam, cum leges non permit-
tant illarū professores viuere in paupertate; Im-
mo iura illis spem præmiorum pollicentur *§. fin.
auth. de hæred. & falcid. §. summa. in prohem. institut. Re-
buf. priuil. scholar. 43.* & ita in specie de tali docto-
re, quod possit ordinari dicit *Rodrig. in summ. p.2.
c.15. de ordin. n.15.* quem sequitur *Gonzal. ad reg.8.
cancell. de alternat. gloss.4. n.36.*

Dantur tamen multi casus, in quib. clerici tam
in minoribus, quam etiam in Sacris Ordinibus
constituti, quamuis sint beneficiati, & sustenten-
tur redditibus, & stipendiis Ecclesiasticis possunt
31 fungi officio aduocationis, † non solum coram
Iudicibus Ecclesiasticis, sed etiam secularibus,
nempe in causa propria, vel suæ Ecclesiæ, seu mi-
serabilium personarum *d. c.1. de postul.*

Et facit quod dicimus de Sacerdote, qui etiam
volens non potest esse tutor, vbi agitur de testa-
32 mentaria tutela, † cum secus sit in tutela legitima
ad quam, licèt cogi non possit, tamen volens ad-
mittitur, dummodo tamen non simus in tutela
testamentaria miserabilium personarum, in qua
volens potest admitti, prout distinguit *Surd. decis.
207. in fi. n.23.* cum alias Sacerdos non possit dari
tutor in testamento *Castrens. in l. generaliter. C. de epi-
scop. & cleric. Aret. cons.26. n.3.*

Item clerici poterunt aduocare pro sanguine
33 coniunctis imminente tamen necessitate † *c. fin. de
postul. Abb. in c.1. n.23. eod. tit. Siluest. in verb. aduocatus.
34 n.2. q.2. & 4.* † In causa personarum Ecclesticarū
Boich. d. c.1. n.3. Pro personis, quæ enumerantur *in
l.1. §. fi. & l.5. cum seq. de postul. secundum Innoc. in d. c.1.*
In causa amici intimi, & charitate fraterna dilecti
Boich. d. nu.3. quamuis *Abb. ibi nu.4.* teneat contra-
rium. Item si gratis, amore Dei, & sine salario id
faciant *Boich. ibid. n.4. vers. fallit. in casu.*

Et vbicunque inuenitur, quod clerici non pos-
sunt esse procuratores, vel similia officia exerce-
35 re, intelligendum est generaliter, † nam vnum ne-
gotium clericorum, vel laicorum procurare, vel
administrare non prohibentur *Innoc. in c.1. in fi. de
obligat. ad ration. reddend. Trotius de perfecto clerico. c.54.
n.3.* Et in casibus, in quib. permittitur dictum e-
xercitium debet intelligi, dummodo diuinum
officium non omittatur *Siluester. in verb. aduocatus:*
Et quando licitè possunt esse aduocati non exi-
36 gunt salarium, † sed debet esse spontè oblatum
Abb. in d. c.1. n.5. quamuis hoc sit contraria consue-
tudine abrogatum *gloss. in cap. in summa. 15. qu.2. Sil-
uester in verb. aduocatus. q.4.*

Adde quod clericus potest postulare pro eo, qui
37 habet causam cōmunem cum Ecclesia, † quam-
uis alias pro extraneo non posset *Imol. in c. si. col.4.
de postul. Felin. in c.1. col.3. n.6. vers. & pro pleniori. de præ-
scrip.* Ad exemplum Religiosi, qui non potest esse
procurator pro alio, poterit tamen pro habente
rem communem cum monasterio *c. religiosus. de
procurat.* quod dicit ibi multum notandum *Anch.
per tex. in l. qui duos. de liber. legat. Ias. in l. si emancipati.
col.3. n.7. vers. facit etiam. C. de collat.* Et hoc ratione
communionis, ob quam multa concedūtur, quæ
sine ea non permitterentur *l. si communem fundum.
ff. quemadm. seruit. ammitt. Marsil. sing.180. plura.* vbi
multa similia adducit *post Alex. ad Bart. in l. præcipi-
mus. §. eod. obseruando. C. de appellat. Fel. in c.1. de præscri-
pt. n.6. Rebuf. priuil. schol. 106. Conar. pract. q.c.34. n.2.*

In Curia tamen Romana ex tollerantia Sum-
morum Pontificū Clerici exercent publica mu-
38 nera aduocationis, † & procurationis, quamuis
non sint pauperes *Vestr. in prax. c.4. lib.3. n.4.* cū in
eadē Curia officium procuratoris dicatur hono-
rabile, ita vt infamis non possit esse procurator
*Bal. in l. sed & si milites. §. sed & ignominia. de excus. tut.
Ang. in §. si. instit. de excep. Mandos. reg.4. cancell. quæst.8.
col. pen.*

Digitized by Google

col. pen. nu. 7. vbi etiam quod procuratores istius curiæ non sunt comparandi procuratoribus extern
39 tis, immo præponendi Aduocatis in partibus, † cũ alias Procuratores nullam habeant dignitatem, vel præeminentiam, & officium illorum sit vile *l. si quis procurationem. C. de decurio. lib.* 10 *Rom. sing.* 807. Et possunt esse infames *Bart. in extrauag. ad repri-*
40 *mendum. in verb. per nuncium.* † Et sunt minores tabellionibus, & illis inferiores *Mandos. ibid. num.* 5. Quod secus est in Aduocatis, quorum officium est laudabile, priuilegiatum, & honorabile, & hominem nobilitat, & ab eo arcentur infames *l. sancimus. C. de aduocat. diuers. iudic. l. laudabilem. C. eod. tit.* & eorum officium est vtile, necessarium, meritorium, & licitum, vt latè *per Cassan. in catalog. glor. mund. p.* 6. *c.* 28. *vsque ad c.* 32. An autem priuilegia
41 concessa Aduocatis, † & Doctoribus trahantur ad graduatos ignaros, & indoctos, vel potius debeant restringi ad habiles, & idoneos; plura *Mandos. reg.* 13. *q.* 13. *per tot.* Et de salariis Iudicum, & Aduocatorum, quod habeant priuilegia, inter omnes creditores, æquiparentur doti, & fisco, & habeant tacitam hypothecam à lege inductam cum priuilegio prælationis ponunt *Doctores in l. t. ff. solut. matrimon. Ias. in l. diem functo num.* 19. *de offic. assessor. Rebuff. priuil. scholar. c.* 18. *per tot.* & licet de iure hæc opinio sit dubitabilis, tamen ita seruari testatur *Flores. q.* 8. *lib.* 1. *var. q. n.* 70.

EPITOME.

Casus non factæ nominationis in emphyteusi, & similibus actibus quando æquiparetur cum eo, qui fit nulliter nominatus, seu præmoriatur antequam casus nominationis euenerit. Emphyteusis Ecclesiastica an transeat ad fœminas, & in ea masculinum concipiat fœmininum. Sequentia in quibus casibus declarent præcedentia. Præsentato cedente, vel decedente ante institutionem, quando dicatur consumptus turnus, & quid in habente aliquem occultum defectum, ob quem institui non deberet.

SVMMARIVM.

1 *Conditionem semel impletam sufficit quamuis non durauerit.*
2 *In conditionibus attenditur euentus, etiam sine effectu.*
3 *Per nominationem factam ab executore an extinguatur facultas amplius nominandi, quamuis malè eligatur, vel electus non consentiat electioni. & num.* 4. 5. 9. 10. 12. *&* 13.
6 *Dispositio quando restringatur ad primum actum.*
7 *Remoto effectu remouetur etiam nomen, & effectus rei.*
8 *Electio de eo qui decessit ante purificatum fideicommissum non valet, & potest de nouo fieri.*
11 *Præsentato cedente, vel decedente ante institutionem quando dicatur consumptus turnus.*
14 *Emphyteusis ecclesiastica an transeat ad fœminas. nu.* 23. *&* 24.
15 *Masculinum in contractibus non concipit fœmininum.*
16 *Contractus emphyteusis est stricti iuris, & in eo per masculinum non concipitur fœmininum. Amplia vt num.* 17. *&* 18.
19 *Facultas nominandi vnam personam comprehendit in emphyteusi etiam fœminam. n.* 20. *&* 22.
21 *Verba ad libitum importare voluntatem absolutam, & nullis legibus regulatam.*
25 *Sequentia an declarent præcedentia. n.* 27.
26 *Causa originalis est attendenda.*

CAPVT LVIII.

PEr Monasterium sanctissimæ Trinitatis fuit concessum prædium Francisco, & R. Eusebio fratribus ad secundam generationem cum facultate data Francisco, in casu, quo filius non haberet, nominandi personam sibi magis visam, ita vt nominatione per eum non facta Eusebius possit ad sui voluntatem nominare. Decedente Francisco sine filiis, & facta per eum nominatione eius, qui obiit ante Eusebium, Dubitatum fuit, an licitum sit Eusebio amplius nominare, Et quatenus possit, an nominatio debeat fieri de masculo, vel fœmina.

Quo ad primum dicebatur non esse locum nominationi, quia facultas solum fuit data in casu, in quo Franciscus nullum nominaret; Vnde cum
1 hoc factum sit, † sufficit conditionem semel adimpletam, quamuis non durauerit *l. si quis heredem. C. de institut. & substitut. vbi Ias. n.* 1. *Ruin. cons.* 89. *in fin. lib.* 4. *Rol. cons.* 56. *n.* 10. *lib.* 3. *Surd. cons.* 157. *nu.* 20. *lib.* 2. *Tiraq. in l. si vnquam. in verb. susceperit liberos. nu.* 187. *ad med. vers. & ideo omnes. C. de reuocand. donat. Gabriel. de fideicom. conclus.* 8. *nu.* 11. Ita vt in conditionibus at-
2 tendatur euentus, † qui de facto succedit, etiam sine effectu *Cin. in l.* 1. *in fi. C. de cond. insertis. Corn. cons.* 180. *col.* 3. *n.* 5. *in fi. li.* 4. *Crot. cons.* 11. vbi de facultate eligendi concessa executori, quod facta electione
3 non sit amplius facienda nominatio, † cum sit extincta facultas *l. apud aufidium. de opt. leg. l. statu liberum. §. sticbum. de leg.* 2. *& est tex. in c. si compromissarim. de elect. in* 6. vbi data potestate eligendi nomine al-
4 terius, si malè eligatur, † vel electus non consentiat electioni de se factæ, expirat facultas compromissarij, quasi illa potestas actum exercendi per vnicum actum expiret *leg. si vt proponis. Cod. quemod. & quand. iud.*

Contrarium dixi, quia æquiparatur casus non factæ nominationis cum eo, qui fit nominatus, & præmoriatur, antequam casus nominationis aduenerit; quasi intentio partium fuerit prouidere successioni, cui non est satisfactum per primum
5 actum: Vnde consequens est, † vt inter facultas Eusebij, quæ non dicetur consumpta, ac si nominatio prima esset nulliter facta *Beron. cons.* 106. *nu.* 10. *in fi. lib.* 1. & ita in specie nominationis est decis. *Rot. per Card. Seraphinum in causa Romana domus* 5. *nouemb.* 1582. Omnis enim dispositio licèt restringatur ad primum actum; tamen hoc non procedit,
6 † quando primus actus non sortitur effectum, cum non præstet impedimentum, quod de iure effectum non habet *c. non præstat. de reg. iur. in* 6. *latè Tiraq. in l. boues. §. hoc sermone. limit.* 1. *de verb. signif.* Neque enim potest dici electio, quæ non habuit ef-
7 fectum, † cum illo remoto remoueatur etiam nomen, & species rei *Bald. in rubr. de contrah. empt. q.* 11. *Ias. in l. seruus electione. in prin. n.* 3. *de le.* 1. *Bec. cons.* 14. *n.* 32.

Et facit quod dicimus de electo, qui decessit an-
8 te purificatum fideicommissum, † nã electio non valet, & potest de nouo fieri *Bar. in l. cum pater. §. à filia. de leg.* 2. *per tex. in l. filiusfamilias. §. diui. de leg.* 1. *Ruin. cons.* 24. *n.* 2. *vers. & tanto magis. li.* 2. & ita etiam in terminis nominationis concludit *Sur. cons.* 264. *n.* 29. *lib.* 2.

Ideo etiam videmus, quod si Episcopo competat ex cõsuetudine, vel priuilegio, vt possit nomi-

Digitized by Google

nate vnum Canonicum in Ecclesia sua recipien-
9 dum, † si nominatus non acceptat, poterit Epis-
copus iterum nominare *Rot. decis. 1. de priuil. in nou.*
Ex quo infert *Spec. de test. gl. 5. prin. n. 35. & 56.* magis
veram esse opinionem, quod in casibus in quibus
potest committi commissario facultas disponen-
di, vel faciendi testamentum pro alio, si testa-
10 mentum per eum factum est nullum † ob non
seruatam solemnitatem, vel quia hæres repudiat,
aut moriatur antequam adeat, vel ob aliam cau-
sam, poterit idem commissarius iterum testari.
Nam in actibus extraiudicialibus, vbicunque a-
licui est data potestas gerendi ea mente, vt omni-
no actus habeat effectum, si gerat actum nullum,
non expirat mandatum, quia per talem actum
malè gestum non est satisfactum intentioni con-
cedentis, vel committentis iuxta doctrinam *Innoc.*
communiter approbatã *in c. in literis. de offic. delegat.*

Et faciunt quæ dicuntur de præsentato, qui si
cedat vel decedat ante institutionem, non dice-
11 tur consumptus turnus præsentantis, † sed de no-
uo poterit præsentare *c. si electio. 26. de elect. Caputaq.
decis. 59. n. 2. lib. 2. Gonzal.* qui multis similibus com-
probat *ad reg. 8. cancellar. gl. 45. §. 3. n. 6.*

Idem si habuerit aliquem defectum occultum,
propter quem institui non deberet, dummodo
præsentans ignorasset vitium illius, nam si sciens
id fecisset, iterum non poterit eligere, cum ex ele-
ctione indigni indignitate iuris scienter facta eli-
gentes amittant ius eligendi pro illa vice *c. gratum.
de postul. prælat. c. cum in cunctis. §. vlt. de elect. Molin. de
hispan. primog. li. 2. c. 4. n. 39. cum seq.* vbi ampliat præ-
dicta ad res, & personas seculares *l. cum quidam. vbi
gl. in verb. qui offenderint. in prin. de leg. 2. Tiraq. in l. boues.
§. hoc sermone. limit. 1. n. 34. de verb. signif.* Ita vt in du-
bio præsumatur ignorantia vitiorum electi, prout
veriorem opinionem contra *Bart. & alios in l. si pa-
tronus. de confirm. tutor.* dicit *Idem Molin. d. c. 4. nu. 40.
lib. 2. post Peralt. in l. cum quidam n. 3. de leg. 2.*

Non obstant contraria, quia procedunt, vbi
12 non fuit consideratus certus effectus † *Bart. in l. 2.
§. 1. n. 5. de opt. leg. Doct. in l. serui electione. de legat. 1.* vbi
etiam intelligunt, quando actus, seu nominatio
traheret executionem iuris, tunc enim non esset
13 locus vlteriori electioni, † aliàs secus *Ias. Rip. Tiraq.
& alij per Surd. cons. 164. n. 34. lib. 2.*

Quo ad secundum an nominatio debeat esse
de masculo vel fœmina, dicebatur nos esse in em-
phyteusi Ecclesiastica, quæ regulariter non tran-
14 sit ad fœminas † *Bald. in c. 1. in fi. quib. mod. feud. const.
poss. Cephal. cons. 400. nu. 19. lib. 3. Surd. decis. 95. num. 1.*
Præsertim cum fuerit facta pro filiis, quo casu in
contractibus masculinum non concipit fœmini-
15 num: † Nam quando concipit fœmininum est ex
quadam interpretatione, seu extensione, non ex
proprietate sermonis *l. inter stipulantem. in fi. de verb.
signif. l. serui legatu. in princ. de leg. 3.* Quidquid dicat
Rebuf. in l. 1. de verb. signif. vers. ego vero. fol. 9. Quia lo-
quitur contra communem, de qua per *Gabr. eod. ti.
concl. 6. nu. 14. Gozad. cons. 20. num. 2. Rimin. Sen. cons.
121. nu. 4. lib. 1.* Vnde cum contractus emphyteusis
sit stricti iuris, masculinum non concipiet fœmi-
16 ninum † *Cuman. cons. 166. post princ. Rol. cons. 93. num.
17. lib. 2. Ias. in l. si quis id quod. num. 23. limit. 13. de iurisd.
omn. iud. Rip. in l. ex facto. §. si quis rogatus. n. 59. ad trebel.*
& est verior opinio, & magis communis *Rot. per
Card. Seraph. Cerunen. bonorum. 7. februarij 1583.* vbi
etiam ampliat, quamuis dictum sit filiis, & hære-
17 dibus, † cum secus esset, si solum pro hæredibus
stipulatio conciperetur, quia tunc terminus hæ-
res esset communis masculis, & fœminis *Bart.
in l. 1. de verb. signific. Dec. cons. 32. in fin. Socin. Iunior cons.
100. num. 9. lib. 3.* Prout etiam quando dictum est
18 de libens, † quia ista dictio ex sui proprietate tam
vnum, quam alium complectitur *Alex. cons. 80. visu
& opportunè. col. fi. in prin. n. 14. lib. 1.*

Prædictis tamen non obstantibus contrarium
declaraui, quia fuit concessa facultas nominandi
19 vnam personam, † quę dictio est communis ad v-
trumque sexum, & similis termino hominis; Vn-
de pariter vtrique conuenit *l. hominis appellatione. de
verb. signif.* Quod intelligitur ex proprietate ser-
20 monis, † non ex interpretatione *Bar. in l. 1. n. 2. vers.
vel dic. de verb. signif. Card. in clem. 1. qu. 3. num. 8. ad med.
de elect.* Stante præsertim dictione ad libitum, de
qua in casu nostro, per quam magis colligitur fa-
21 cultas nominandi etiam fœminam, † cum ista
verba importent voluntatem absolutam, & nul-
lis legibus regulatam *Bart. & Alex. in l. si fic. de leg. 1.
Abb. in c. 2. in 3. notab. de sequestr. possess. & fruct. Felin. in c.
1. num. 39. de constit. latè Surd. decis. 272. num. 15.* & ita
22 in specie stantibus huiusmodi verbis † latè con-
cludit *Rot. per R. P. D. Cantucc. Romana domorum. 14.
martij 1580. in impressis diuers. decis. p. 2.*

Maximè quia fœmina est etiam capax emphy-
23 theusis Ecclesiasticæ † *§. emphyteusim. auth. de non a-
lienand. Anchar. cons. 359. col. 2. Cephal. cons. 11. num. 10.
Couar. lib. 2. var. resolut. c. 18. nu. 1. latè Surd.* qui de ve-
riori opinione testatur *decis. 95. num. 12.* Ratio, quia
regulariter in successione veniunt fœminæ, sicut
masculi *l. maximum vitium. C. de liber. præter.* Et con-
tractus emphyteuticus non habet aliquam pro-
24 priam naturam, † quam illam, quæ data est à
contrahentibus *Nat. cons. 49. nu. 18.* Vnde cum ex
forma inuestituræ, de qua agimus non censeatur
exclusa fœmina, immo potius inclusa propter il-
lud verbum personas, & ad libitum, vt dictum
est, illa erit seruanda, cum ex ea possit dari certa
regula succedẽdi communis tam fœminis quam
masculis *Becc. cons. 101. n. 19. Surd. cons. 5. n. 13. & decis.
95. num. 16.*

Non obstat quod immo ex forma inuestituræ
appareat exclusio fœminarum, cum solum fuerit
concessa emphyteusis pro Francisco, & filiis, qui-
bus non extantibus datur facultas nominandi;
vnde cum appellatione filiorum non veniãt fœ-
minę ex communi sententia, de qua supra, quem-
admodum in prima dispositione censentur ex-
clusæ fœminæ, ita etiam in secunda, quando con-
25 tinget nominare, † cum sequentia declarentur à
præcedentibus *l. si seruus plurium. §. fi. de leg. 1. l. si fue-
rint. §. vlt. de reb. dub. l. ille. §. cum in verbis. de leg. 3.* & se-
cundus actus recipit declarationem à primo *Ang.
in l. pacta nouissima. de pact. Alex. cons. 94. li. 3. n. 2.* Quo-
26 niam semper debet attendi causa originalis †
Aym. cons. 144. num. 2. Surd. decis. 212. n. 15.

Quia respondetur clarum esse in casu nostro,
quod persona nominãda potest esse etiam fœmi-
na, cum istud verbũ sit illi quoque cõmune; Vn-
de non est dicendum quod ista sequẽs dispositio
tanquam certa debeat regulari à præcedente am-
bigua, & obscura, cum illud procederet quando
etiam sequẽtia essent dubia, tunc enim regulatẽ-
tur à præcedẽtibus: † secus vbi sunt clara, & deter-
minata, quia potius tũc declarant præcedẽtia *Bal.
in l. legatorum petitio. §. vlt. in fin. de leg. 2. Ias. in l. si seruus
plurium.*

Digitized by Google

plurium.§.fin.de leg.1.n.3.Card. Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.6.tit.13.n.4 Soc.conf.27.n.16.lib.4.Menoc.præsump.37.n.11.lib.6.Surd.decis.288.nu.35.

EPITOME.

Falcidia si prohibeatur per testatorem detrahi ex aliquo legato, an censeatur diminuta in præiudicium hæredis vel aliorum legatariorum. Immunitate concessa per Principem, quando onus exempti accrescat aliis, vel cedat incommodo concedentis. Consuetudo non conficiendi inuentarium an valeat, & quando hæres in locum illius teneatur patefacere bona hæreditaria. Iuramentum delatum quando possit referri. Remissio inuentarij facta per testatorem in quibus casibus permittatur.

SVMMARIVM.

1 *Falcidia non censetur diminuta in præiudicium hæredis, sed aliorum legatariorum si lex, aut testator prohibet illius detractionem ex aliquo legato n.2. Declara vt n.7.*
3 *Immunitate concessa per Principem onus exempti accrescit aliis, neque cedit incommodo concedentis. Intellige vt nu. 4. & 5.*
6 *Beneficia sunt interpretanda contra concedentem.*
8 *Solemnitates de iure requisita in inuentario non seruantur.*
9 *Consuetudo non conficiendi inuentarium valet.*
10 *Statutum quod hæres non gaudeat beneficio inuentarij est validum.*
11 *Hæres an teneatur ad inuentarium si habeat remissionem illius à testatore. n.12. & 13.*
14 *Hæres cogitur medio iuramento patefacere bona hæreditaria in locum deficientis inuentarij. Amplia vt n.15. Neque hoc iusiurandum poterit referri. n.19.*
16 *Vidua tenetur iurare quo ad patrimonium defuncti.*
17 *Iuramentum delatum quando possit referri. num.18.*

CAPVT LIX.

IN præiudicium legatariorum, non hæredum
dicebatur censeri diminutam falcidiam; Vnde
si testator illam prohibet detrahi ex aliquo legato,
non prohibebitur hæres detrahere super aliis
legatis eam falcidiæ portionem, quæ erat detra-
1 henda de legato, † ex quo fuit prohibita falcidia
Bar. in l. qui quadringenta. 87. in fin. ff. ad leg. falcid. vbi
Cast. n.3. dicit perpetuò notandum, cum prima facie
quilibet diceret cõtrarium, prout etiam commendat
Rim. conf. 246. col. 2. vers. quinimo. nu. 5. lib. 3. Card. Mant. de coniect. vlt. volunt. tit. 13. lib. 9. nu. 24.

Idem est quando hæres esset prohibitus à lege
detrahere falcidiam, nam tunc etiam hoc onus
2 accrescit legatariis, † quia valet argumentum de
testatore ad legem *l. seruus. de manumiss.* & in termi-
nis ita concludit *Surd. de alim. tit. 8. priuil. 18. n. 12.*

Ad exemplum immunitatis concessæ alicui
per Principem Superiorem, quo casu onus exem-
3 pti accrescit aliis, † neque cedit incõmodo Prin-
cipis, cum non fiat distinctio inter factum legis,
& Principis, maximè si immunitas concederetur
ob publicam vtilitatem *Fel. in c. antecedentes. col. antepen. conclus. 1. de præscript. Natt. conf. 397. nu. 12. Cephal. conf. 58. n. 62. cum seq. latè Surd. conf. 278. n. 13. lib. 2.*

Quæ magis procedunt in priuilegio exemptio-
4 nis indulto per eum, † ad quem non redit emolu-
mentum principaliter, & immediatè ex operibus,
collectis, aut contributione, vel ex alio facto Col-
legij, & Vniuersitatis, ad quam si spectaret solue-
re officiali certam pecuniæ summam pro stipen-
dio, vel simili causa, si eximatur à tali onere ali-
quis per Principem, alij non exempti subeunt o-
nus priuilegiati, & integrum salarium soluunt.
Quoniam non præsumitur Principem voluisse
per illud priuilegium auferre ius suum officiali à
publico deputato ad emolumentum Reipublicę,
prout in specie concludit *Iaf. in l. auus. n. 18. col. pen. in princip. vers. ego pro concordia. de pact.* vbi quod est ve-
rior opinio. *sequitur Coler. in c. accedentes. num. 7. vers. vnde si communitas. de præscript. post Bart. in l. ab omnibus. 104 per illum tex. nu. 1. de leg. 1. Alex. conf. 178. in occurrenti casu. col. pen. ad med. nu. 19 lib. 2.*

Aliud enim esset in priuilegio cõcesso per eum,
cui principaliter debetur onus ab aliqua commu-
5 nitate, † tunc enim illa immunitatis concessio nõ
grauat non exemptos, qui præstabunt pro rata
exempti pauciores operas, vel collectas ipsi exi-
menti. Nam priuilegium vni concessum non de-
bet redundare in alterius præiudicium *l. non debet.*
6 *21. de reg. iur.* † & quia beneficia sunt interpretanda
contra ipsum concedentem *Castr. in l. beneficium. n. 2. de constit. princ.* & ista est verior opinio, prout in
terminis docet *Iaf. in d. l. auus. de pact. post Bald. in l. si vnus. 27. §. sed si generaliter. num. 8. ff. eod. tit. cum aliis per Coler. in d. c. accedentes. nu. 8. 9. & 10. de præscript.*

Veriorem tamen Dixi distinctionem, quod in
legatis, seu fideicommissis, quæ non defalcantur
ex sui priuilegio, prout in relictis ad pias causas,
& similibus, præiudicium sit hæredis, & ideo il-
7 lud, quod ab istis non detrahitur, † non debet re-
flecti ad onus aliorum legatariorum, sed de illis
detrahitur trebellianica, & falcidia in quantitate,
prout detraheretur, si alia non essent priuilegiata.
In illis verò, quæ sunt indefalcabilia ex volunta-
te testatoris expressa prohibẽdo in eis falcidiam,
tunc neque hęres detrahet ex aliis falcidiam, cum
propter prohibitionem testatoris cesset in eis ius
detractionis: Secus verò quando testator manda-
uit integrè præstari, aut sine diminutione: Nam
tunc detrahitur falcidia ex aliis, ita vt integram
quartam hæres habeat, Et ista est distinctio com-
munis de qua *per Doct. in l. qui quadringenta. 88. & in l. si post missionem. 17. & in l. si miles. 92. ad leg. falcid. Peregr. de fideicom. art. 4. num. 31.*

Circa secundum verior est opinio, quod licèt
8 inuentarium requirat multas solemnitates, † ad
hoc vt valeat, & liberet hæredem, ne teneatur de
proprio creditoribus hæreditatis ad notata *per Doct. in l. fi. C. de iur. deliber. Specul. de instrum. edit. §. vlt. n. 21. Imol. in l. 1. §. quamuis. ff. si cui plus quam per leg. falc. Durand. de art. testandi. tit. 11. caut. 8.* Tamen de con-
suetudine illæ non requiruntur *Roland. conf. 73. nu. 91. lib. 2. Rim. iun. conf. 417. n. 50.* vbi etiam quomo-
do huiusmodi consuetudo probetur. *Decian. conf. 633. Cephal. conf. 327. lib. 3. Guid. Pap. de inuent. num. 9. Graff. eod. tit. nu. 1. cum seq.*

Amplius etiam valebit consuetudo non confi-
9 ciendi inuentarium, † cum enim illius confectio
sit iuris positiui, potest tolli contraria lege, siue
scripta, siue non scripta *Bart. in l. tutor qui repertorium. 7. nu. 18. de administr. tut. Ang. in l. 1. §. hac stipulatio. ff. si cui plusquam per leg. falcid. Mantic. de inuentar. in princ. num. 28. & in 3. in principal. nu. 11.* Et huiusmodi

Digitized by Google

confuetudinem, quod hætes oon faciat innenta-
rium, dicit tolerandam *Coler. de processib. executin. p.*
10 *2.c.3.n.400. post Vnesembecium. cons. 13. nu. 15.* † Prout
etiam è contra dicimus valere statutum, seu coo-
suetudinem, quod hæres non gaudeat beneficio
inuentarij *gl. & Bar. in l. fi. §. in computatione. C. de iur.*
deliber. Aym. cons. 174. nu. 6. vbi etiam *in 2. dub.* quod
11 valet prohibitio testatoris, † ne hæres conficiat
inuentarium contra *Guid. Pap. cons. 63. & Ang. in l. fi.*
C. de arbitr. tutel. Intelligendo in præiudicium le-
gatariorum, quibus restator potest obesse, cum
neque eis cogeretur aliquid relinquere *Alex. in l.*
nemo potest. col. 1. & ibi Ias. col. 10. vers. quarto adde in pri-
12 *ma lectur. ff. de legat. 1.* † Quicquid aliud sit respectu
creditorum, quibus non posset per defunctum
præiudicari *Aym. cons. 174. n. 11.* Et quidquid etiam
contrarium seruetur in libro rationum, quem tu-
tot debet conficere, quamuis non teneatur face-
re inuentarium, tanquam sibi remissum à testato-
13 re; † Nam alias iurabitur contra eum in litem,
cum de illo ad istud oon inferatur stante diuer-
sitate inter inuentarium, & librum rationum *Bal.*
in l. 1. §. officio de tut. prout in terminis declarat *Plat.*
de in lit. iurand. §. 5. nu. 33. vbi dicit perpetuò notan-
dum.

Quidquid autem sit de prædictis, In casu de
quo agebamus, omissis, quę possent dici circa hu-
iusmodi inuentarium non factum; Dixi hæredes
conuentos teneri, & obligatos esse patefacere
medio eorum iuramento bona hæreditaria se-
cundum formam petitionis, de qua in processu;
14 † Istud enim iusiurandum succedit in locum de-
ficientis inuentarij, quod non potest recusari *l. sci-*
mus. 22. § licentia. C. de iur. deliber. vbi *gl. in ver. illius.* di-
cit notandum, quia hæres in hoc casu de sua con-
scientia tenetur satisfacere per iuramentum, vt
vndique veritas exquiratur; Prout etiam in simi-
li est tex. *in l. vlt. in fin. & ibi gl. in verb. religionem. C. de*
iur. domin. impetr. l. si quis pro redemptione. 36. § eandem.
C. de donation. l. vlt. in fin. vers. apud quem. Cod. de bon. au-
ctor. iudic. possid. l. fin. § sin autem. C. de fid. instrum. Vbi
gl. in verb. sacramentum. quod reus hoc casu cogitur
15 se defendere per iuramentum, † quamuis actor
nihil probauerit; Ita vt illo non præstito contra
eum possit pronunciari; cum hoc non sit sacra-
mentum probationis, sed cuiusdam purgationis,
vt declarat *gl. in l. actor. 23. in verb. factum in fin. Cod. de*
probation.

Idem est in Vidua, quæ eodem modo tenetur
respondere hæredibus de patrimonio defuncti,
16 † quod habebat tempore mortis *l. 2. & ibi gl. in ver.*
iurata. C. quand. & quib. quart. pars debeat. lib. 10. Et in
aliis casibus, de quibus per *gl. in l. præsenti. 5. § sicubi.*
in verb. conscientia. C. de his qui ad eccles. confug. & in l. sci-
mus § licentia. in verb. illius. C. de iur. deliber.

Nec facit, quod huiusmodi iusiurandum dela-
tum reo fuerit relatum eidem referenti: Vnde hę-
res non tenebitur iurare quo ad bona hæredita-
17 ria, de quibus agimus; † Prout regulariter quis nõ
cogitur subire similia iuramenta, cum sufficiat il-
la ad partem referre *l. iusiurandum. vbi gl. in verb. non*
potest. ff. de iur. iurand. Doctor. in l. manifestæ turpitudinis.
eod. tit. Quia respondetur hoc iuramentum defer-
18 ri per legem, vt supra dictum est; † vnde tanquam
succedens in locum deficientis inuentarij debet
suscipi, etiam per inuitum, neque poterit referri
ei, qui detulit, quasi delatum sit ex iuris disposi-
tione, nisi per idem ius remittatur potestas refe-
rendi, *gl. in c. si. in verb. famosa. de iur. iurand. & in l. præ-*
senti. 6. § sicubi in verb. conscientia. in fi. C. de his qui ad ec-
19 *cles. confug.* vbi loquitur † in terminis de iuramen-
to in locum deficientis inuentarij, & sequitur tan-
quam singulare *Coler. de processib. executiu. p. 2. c. 3. nu.*
20 402. vbi quod ita fuit iudicatum. † Et idem est
in similibus casibus de quibus in *l. marcellus. § vlt.*
cum l. seq. ff. rer. amot. l. fi. & ibi gl. in verb. subire. C. de fi-
deicommiss. auth. sed nouo iure vers. sed si datum. C. de pœn.
iudic. qui mal. iudicau. l. 3. de reb. credit. l. eos. § fi. de vsur. l.
1. § 5. & suspicio de incend. ruin. & naufrag. l. prætor. § 2. de
edend. l. licet. C. de excus. tutor. l. is qui. de public. iud. l. reum.
C. de procurator.

EPITOME.

Citatio domi dimissa copia, quando sit legiti-
ma si non præcesserint diligentiæ, & quomodo
sit facienda, & an debeat continere locum exa-
minis. Notarius an teneatur facere fidem de iu-
ramento præstito tactis scripturis, vel sufficiat di-
cere enũciatiuè testis iuratus. In probatione tem-
poris an depositio vnius suppleat dictum alterius.
Alimenta quando præstanda sint ei, qui aliunde
habuit. Ex mutuo alicui facto, vt se alat, an com-
petat actio solum mutuanti contra debitorem a-
limentorum, vel etiam detur ei, qui debebat ali-
mentari. In causis alimentorum quis Iudex, &
Notarius sit competens. Commissio de exami-
nando testes, an concernat delegationem actus
cum exercitio iurisdictionis, & possit demanda-
ri laico, quamuis causa sit Ecclesiastica. Receptio
Iuramenti, an de stilo possit committi Notario.

SVMMARIVM.

1 *Citatio dimissa copia est legitima si præcesserint diligentiæ de reperiendo eum qui debet citari, etiam non facta affixione ad valuas n. 2.*

3 *Nuntio attestanti fecisse diligentias, & citasse de commissione Iudicis, an credatur n. 7. & 8.*

4 *Citatio valet quamuis non præcesserit perquisitio, si citatus postea comparuit.*

5 *Citatio vt sit legitima debet affigi valuis domus non poni sub angulo, aut rimula hostij, & esse debet hora opportuna, non nocturna n. 6. & continere locum examinis nu. 9. Intellige vt n. 10.*

11 *Notarius debet facere fidem de iuramento præstito tactis scripturis, non autem enunciare dicendo testis iuratus n. 14. 15. & 16.*

12 *Testes debent iurare illa hora, & die, pro qua fit citatio, licèt examen possit quandocunque fieri si in termino iurarunt.*

13 *In teste requiritur certa forma verborum.*

17 *Tempus quando probandum sit per duos testes, ita vt non suppleatur dictum vnius ex depositione alterius n. 18.*

19 *Alimenta non debentur ei, qui aliunde habuit.*

20 *Alimenta quæ petuntur officio Iudicis, an debeantur nisi in subsidium n. 21.*

22 *Mutuans pecuniam alicui pro se alendo habet actionem contra debitorem alimentorum pro pecuniæ restitutione, & an huiusmodi actio detur etiam ei, cui debent præstari alimenta n. 26. 28. & 29.*

23 *Mutuans pecuniam filio studenti quando repetat à patre. n. 24. & 25.*

27 *Actio datur contra eum, in cuius commodum cessit negotium gestum.*

30 *In causis alimentorum est Iudex competens tam Laicus, quàm Ecclesiasticus. Idem in Notario n. 32.*

31 *Spurio debentur alimenta tam de Iure Ciuili, quam in fo-
ro Ecclesiastico.*
33 *Commissiones quæ dantur illis, qui debent examinare testes
non concernunt delegationem actus cum exercitio iuris-
dictionis, & examen valet si fiat à laico quamuis causa
sit beneficialis, & ecclesiastica.*
34 *Commisso examine censetur data facultas recipiendi iu-
ramentum.*
35 *Receptio Iuramenti est iurisdictionis quæ non potest dele-
gari.*
36 *Examen & receptio iuramenti per notarium valet si de sti-
lo illi committeretur.*

CAPVT LX.

PRo validitate citationis Dixi concludendum
in causa Vincentij, & aliorum litis cõsortium
mihi commissa: Nam quamuis fuerit facta dimis-
1 sa copia, † tamen citatio est legitima, cum præces-
serint diligentiæ de reperiendo eum, qui debebat
citari, quod sufficit secundum opinionem *Abb. in
c. causam. n. 5. de dol. & contum. Rom. cons. 454. in re præ-
senti. n. 7.* & est decisio *Rotæ per Card. Seraph. Perusin.
executionis. 10. april. 1595.* vbi ampliat procedere et-
iam non facta affixione ad valuas in Ecclesiam,
2 † quia *clem. causam. de election.* habet locum solum
in beneficialibus *Bart. in l. 4. § prætor aut. de damn. in-
fec.* Affixio enim ad valuas, de qua ibi fit mentio
in citatione, est necessaria, si non pateat tutus ac-
cessus ad habitationem.
Nec facit non constare de diligentiis, quia suffi-
3 cit attestatio nuntij, † cui in hoc creditur *Put. decis.
187. lib. 3. Caputaq. decis. 266. lib. 2. & decis. 245. lib. 1.* v-
bi ampliat etiam credi referenti se citasse de com-
missione iudicis, quemadmodum notario atte-
stanti de sui ipsius deputatione, quidquid sit de
iure, vt per *Felin. in c. 1. n. 13. vers. quarta conclusio. de iu-
dic. Dec. in c. cum parati. n. 12. de appellat.*
Præterea quamuis non appareret de diligentiis,
4 tamen quia citatus aliàs comparuit in causa, † va-
luit citatio etiam non præcedente dicta perqui-
sitione *Alciat. in l. absentem. de verb. signif. Dec. in c. Eccle-
sia Sancta Mariæ. n. 20. de constit. Asin. in prax. § 6. c. 2. in
7. requis. Rot. Genuen. per* Carthar. *decis. 14. n. 2.*
Neque obstat quod dicta citatio non fuerit le-
gitimè executa tanquam nõ affixa valuis domus,
5 seu ipsi hostio *Ang. in § omnem. auth. de litigios. Bal. in
l. sed & si pupillus. § de quo palam. ff. de instit. action.* vbi
quod neque valet, si ponatur sub angulo hostij,
6 † vel per rimulam ipsius *Asin. in praxi. § 6. c. 6. in 4.
requisit. cum seq.* vbi etiam quod est facienda tem-
pore congruo, & hora debita, non nocturna, vt
dicatur fieri palàm, & patenter, prout requiritur.
Quia cum Nuntius de contrario faciat fidem
7 magis illi credendum est, quàm parti † secundum
communem opinionem, de qua per *Dec. in c. cum
parati. n. 10. de appellat. Felin. in c. quoniam contra. nu. 21.
de probation.* Quidquid contrarium dicat *Faber. in
§ fi. n. 6. instit. de pœn. tem. litig.* Cum loquatur contra
veriorem opinionẽ tam de Iure Ciuili quàm Ca-
nonico *Marsil. sing. 560. n. 7. Alc. Vasq. & alij allegati per
Cenal. qu. 381.* Licèt etiam secundum qualitatem
8 personarum esset in arbitrio iudicis, † cui sit ma-
gis credendum *Soccin. in rubr. de citat. art. 16. in fi. Me-
noch. de arbit. cas. 112. lib. 2. cent. 2. n. 14.*
Minus obstat citationem non valere, quia in ea
non continebatur locus, vbi testes debebant exa-
9 minari, † neque dies, & hora pro illo faciendo, id-
eò citatio tanquam nimis vaga erat nulla *Socc. de
citat. art. 18. n. 13. & art. 19. n. 17.* & quod locus sit ex-
primendus concludit *Alex. cons. 71. in princip. lib. 7.*
Quia contrariũ verificatum fuit ex relatione Nũ-
cij, Cum præsertim de stilo loci, vbi fuerunt testes
examinati, citatio sit benè facta, Neq; erat neces-
saria expressio loci, quia si est Iudex Ordinârius,
10 qui debet examinare † intelligitur ad locũ depu-
tatum suorum maiorum ad ius reddẽdum, & si est
Delegatus ad locum qui à principio fuit deputa-
tus *Bart. in l. si vt proponis. la 2. C. quom. & quand. iud.
Doct. in c. fi. de rescript.* quem stilum esse admitten-
dum quando est probatus dicit *Caputaq. decis. 274.
n. 4. p. 3.* Præsertim quia domus habitationis hu-
iusmodi Delegatorum solent esse omnibus no-
tæ, quę notitia facit, vt non sit describendus locus
in citatione, Prout etiam dicimus de Præside, seu
Iudice alicuius Prouincię, cuius domiciliũ est no-
tum; Et de Episcopo in quo etiam intelligitur ci-
tatio ad locum consuetum *Anch. V ant. & alij de qui-
bus per Menoch. cons. 100. n. 179. vsque ad n. 18.. lib. 1.* vbi
etiam requirit protestationem citati, quod igno-
rabat locum comparendi, & quod propter hanc
causam tanquam impeditus non potuit compa-
rere *arg. tex. in l. qui communatur. de re milit. Aym. cons.
151. n. 22. Idem Menoch. de arbit. cas. 118. in fi.*
Secundo quo ad validitatem examinis diceba-
tur de eius nullitate ob defectum iuramenti, de
quo non constabat, cum notarius non faciat fi-
11 dem de eo præstito tactis scripturis, † sed tantum
enunciatiuè dicendo testis iuratus, quod non suf-
ficit, vt dicatur examen, & iuramentũm benè
præstitum *Caputaq. decis. 123. & 246. p. 2. & decis. 295.
p. 3. post gl. in c. vt circa. de election. & Lanfranc. in cap. quo-
niam contra in verb. testium. n. 4. de probat.* & voluit *Ol-
drad. cons. 23. nu. 6. Bellam. decis. 61. in fi. cum alijs per Me-
noc. cons. 114. n. 3. lib. 2. post Alex. cons. 42. n. 9. lib. 4.* No-
tarius enim hoc casu non attestatur de iuramen-
to dispositiuè, sed enunciatiuè, & tabellioni e-
nuncianti non creditur: Immo ista assertio enun-
ciatiua magis dat præsumptionẽ. quod testis non
fuerit iuratus ea die, qua fuit pars citata, cum ta-
12 men de iure testes debeant iurare † ea die, & ho-
ra, pro quibus fit citatio ad illum actum, licèt e-
xamen possit quandocunque fieri, si testes in ter-
mino iurarunt *Bald. Brun. & alij allegati per Caputaq.
decis. 183. p. 3.* vbi etiam in fine ampliat neque credi
notario, si dicat talis testis iuratus super crucem
sui habitus deposuit, &c.
Præsertim, quia in teste requiritur certa forma
13 verborum † *gl. in l. iusiurandi. 8. C. de testib. in verb. ergo*
Et vbi requiritur ista expressio formæ, non suffi-
cit dicere iuratum, nisi etiam forma exprimatur
Doct. in c. vt circa. de elect. in 6.
Contrarium dixi, quia testes fuerunt examina-
ti coram Iudice, & tali tempore, quo potuerũt iu-
rare legitimè, & cum interrogatoriis partis ad-
uersæ, in quibus actum fuit, vt moneãtur testes de
periurio, prout fuerunt moniti; Vnde ex istis col-
ligitur præsumptio tales testes iurasse tactis scri-
14 pturis, † & solemniter, prout requiritur, quamuis
notarius de hoc non faciat mẽtionem; sed solum
dicat testis iuratus, vel medio eius iuramento de-
posuit. Quia tale iuramentum tunc potuit inter-
uenire; Ideo præsumuntur omnia solemniter a-
cta, quæ loco, & tempore instrumenti potuerunt
peragi, & sic testimonium valebit *Doctor. in leg. 1.
Cod. de fid. instrum. & iur. hast. fiscal. lib. 10. Innoc. in cap.*

quoniam contra falsam.de probat. & in cap. innotuit.de eo
qui furtiu.ordin.suscip.& ita in specie concludit *Bald.*
in l.iurisiurandi.col.1.nu.2. vers.sed pone quod reperitur.C.
de testib.& in auth.si quis in aliquo.nu.9.C.de eden. & est
decisio Rot.per Card. Blanchet. 21.iunij 1585.in causa To-
letan. decimarum, & coram Cardinali Millino. Bononien.
de Marano 20.nouemb.1595. quod etiam voluit *Al-*
ciat.in rub.ext.de iuretur.in fi. vers.primus est. sequitur
*Men.cons.114.n.17.li.2.*vbi etiam *n.18.*addit hodie in
iudicus obseruari, vt notarij scribentes attestatio-
nes testium solùm scribant eos suo iuramento de-
posuisse, & hoc sufficiet, si ita reperiatur scriptum
à notario, quasi tunc præsumātur seruata seruan-
da, prout huius stili meminit *Alciat.in d.rub.extr.de*
iur.iur.in fi.post Bald. in l.vlt.in fi. C.si ex fals.instrum.vel
test.iudicat.fit.

Quæ præsumptio magis iuuabatur, quia examē
15 fuit factum intra terminum citationis, † tūc enim
præsumitur testis iurasse tactis scripturis quam-
uis notarius solum dicat testis iuratus, prout fuit
decisum *per Rot.coram Card. Seraph. Ariminen.castro-*
rum.15.iunij 1598.& coram R.P.D.Penia.Veneta matri-
mony.8.iunij 1598.

Non obstant cōtraria, quia procedunt quando
examen fuit factum per notarium, in quo non est
eadem præsumptio, quæ pro Iudice, vt dictū est.
Maximè quia in teste non requiritur certa forma,
cum sufficiat, quod ille dicat iuro dicere veritatē,
16 † & quidquid aducitur supra, vel vltra, non est for-
ma, sed specificatio, & expressio illius formæ, quę
pręsumitur seruata ex interrogatoriis, & examine
facto per iudicem, prout in specie respondet *Bal.*
in l.iurisiurandi.num.2.in fi.C.de testib.

Tertio quo ad probationem testium, de qua in
præfato examine Dixi concludenter constare de
mutuo facto in tempore per actorem articulato,
cum per duos testes illud probetur, prout requi-
ritur, quia erramus in casu, in quo actor prætēde-
bat mutuum, & debitum contraxisse, facta prius
interpellatione reo, & illo constituto in mora,
17 † tunc enim præcisè debet tempus probari *Bar.in*
l.cum actum.de neg.gest.Felin.in c.auditis.n.33.vers.secun-
da conclusio.de probat. Ang. cons.297. visis actis n.3.latè
Mandos.reg.32.q.14.nu.8.Cott.in memor.in verb.proba-
tio sine tempore. Plot. in l.si quando.§.septimo principali-
ter.n.46. C.vnde vi. Quamuis aliàs dictum testis,
qui non deponit de tempore, & loco suppleatur
ex depositione alterius testis deponentis de tem-
pore, & loco, dummodo non sit de substantia,
18 quia tunc ab omnibus † debet tempus nomina-
ri, neque vnius depositio declaratur ex alio *Alex.*
cons.236.perspectis.n.4.lib.6. Rum.cons.35.nu.16.lib.4.
Gabr.de testib.conclus.6.n.11.&12.& fuit decisum per
Rot.coram Card. Seraph.19.februarij 1596. in causa Ro-
mana executionis instrumenti.

Quarto circa dubium alimentorum, an pro illis
esset locus petitioni actoris dicebatur negatiuè,
quod non possint peti, quia cum iam constaret
19 fuisse alimenta aliunde præstita, † sumus in his,
quæ debentur pro tempore pręterito, cuius ratio
non habetur, quasi tunc solum illa debeantur of-
ficio iudicis, quod non datur ei, qui aliunde ha-
buit *Bart.in l.libertis quos.§.manumissis.in fi.num.3. de*
alim. & cibar. legat. Alex.cons.71. viso processu & omni-
bus actis.col.3.post med.nu.9.versic.quarto principali.li.5.
vbi dicit notandum & sæpius de facto occurrisse
Doc.in l.de alimentis.8.in 1.notab.C.de transact. Felin.in
c.ex parte.in fi.de accusat.Rom.cons.459.proposita alias.
in princip. & ibi Mandos.in verb.in præsenti.Cephal.cons.
280.n.42.& 45.lib.2. Alimenta enim quæ petun-
20 tur † officio iudicis non debentur nisi in subsi-
dium, quando quis aliunde non habet; vnde si
deficit necessitas: quia aliunde habuit, cessat et-
iam debitum alendi *Bar.in l.si quis à liberis.§.sed si fi-*
lius.de liber.agnos.& in l.1.in fi.C.de mendic.valid.lib.10.
Abb.in c.2.de conuers.infid.col.2.n.5.

Declaraui tamen contrarium, quia cōstabat de
interpellatione facta per actorem, & de mutuo
exinde contracto pro se alimentando stante mo-
21 ra debitoris, † quo casu etiam pro alimentis præ-
teriti temporis dabitur actio, quamuis debeantur
non iure actionis, sed officio iudicis. Nam hoc
damnū accidit culpa debitoris morosi, ob quam
moram debet præseruari indemnis à debito eius
occasione facto, & sic est dāda actio pro eo quod
sua interest, prout concludit *Bart.in l.libertis. §.1.n.*
3.de alim.& cibar.legat. Alex.cons.48.viso statuto. col.1.
post med.versic.& vtrum ista.n.2.li.3. Castr. in l.diuortio.
col.2.in fi.n.6.vers.item in quantum dicit.ibi.& per istam.
ff.solut.matr. vbi quod est menti tenendum *Afflict.*
decis.10.in fi.n.4.Socci.Iun.cons.8.in fi.n.13.lib.3.

Neque obstat nō dari huiusmodi actionem ei,
22 cui debetur alimenta, † sed illis qui mutuo dede-
runt pecuniam, qui solum poterunt agere ad eius-
dem pecuniæ restitutionem *Bart. in d.l.libertis quos.*
§.1.nu.3.de alim. & cibar. legat.per tex.in l.fi.ff.de in rem
*vers.*quem sequitur *Berou.cons.178.n.19.lib.1. Alex.in*
l.vlt in fin.n.8.vers.item fallit in mutuante. C.de neg.gest.
23 vbi de eo qui mutuat filio studenti, † qui repetit
à patre, etiam si ille prohibuerit, ne mutuaret *post*
glos.in l. sed iulianus. 9.§. proinde.vers.quod dicitur.ff.ad
macedon.in verb.solebat.Bald.in l.omnimodo.§.imputari.
in fi.n.7.vers.sed numquid eo ipso.C.de inoffic.testam. vbi
24 loquitur de expensis factis in Decurionatu, † &
occasione studij, quæ sunt soluendæ de commu-
ni per fratres, etiam mortuo patre *Doct. in l.mace-*
doniani.Cod.ad macedon. Diaz. reg.370.filio studenti.in
princ. vbi ampliat idem in libris commodatis, pro
quorum restitutione pater tenetur, sicut in mu-
tuo *Io.de Anan.in c.1.de magistr. Rebuf.priuil.schol.58.n.*
25 2. Dummodo non sit mutuum † vltra quanti-
tatem necessariam, quia alias non daretur actio
mutuanti contra patrem, quod iudex arbitrabi-
tur *Alber. & alij in l.sed iulianus.§. quamquam.num.11.*
ff.ad macedon.

Nam respondetur verum esse, istam actionem
competere mutuanti. Non tamen ex hoc erit ex-
cludendus ille, qui debet alimentari, vt non pos-
26 sit agere contra debitorem alimentorum. † cum
tam vni, quàm alteri hoc ius possit, & debeat
competere. Etenim mutuanti ideo datur ista a-
ctio contra debitorem, nam in illius vtilitatem
mutuum fuit versum *l.fi.ff.de in rem vers.* Prout re-
27 gulariter idem est in quolibet contrahente, † et-
iam cum negotiorum gestore, quia actio datur
contra eum, in cuius commodum cessit *Ias.in l.si*
eum seruum,n.1.ff.si cert.pet. Bal.in l.ei qui.ff.quod cum eo
qui in alien.potest. Ex quo enim res mea tibi profuit
possum à te condicere, quamuis nullus contra-
ctus inter me, & non te interuenerit *l.si me & Ti-*
tium.ff.si cert.petat. gl.in l.his solu.de cond. indeb. latè Ce-
nal.q.727.nu.43.

Illi autem cui debentur alimenta ideo etiam i-
sta actio competit, quia debitor fuit in mora stāte
interpellatione, vnde æquū est, vt pręseruetur in-
28 demnis pro eo debito, † quod ob culpā debitoris
con-

contraxit,& sic sibi soluatur, quod aliis promisit,
& releuetur ab ea obligatione, quam contraxit
propter illius moram, ob quam datur regulariter
actio pro suo interesse *l. vnica, Cod. de sent. quæ pro eo
quod inter, l. quod te, ff. si cer. pet. Alex. conf. 141. viso themate,
nu. 3. col. 1. vers. aut petitur, lib. 5. Aym. conf. 189. nu. 7.
in fin.* & ita in terminis concludit *Surd. de alim. tit. 5.
q. 1. nu. 52. vsque ad nu. 59.* vbi dicit esse æquius, & ita
debere intelligi Doctores contrarium tenentes,
vt loquantur de actione danda mutuanti, non
29 tamen priuatiuè ad eum, † cui factum est mu-
tuum, cum vtrique diuersis respectibus hoc sit
concedendum, ex quo mutuãs sequutus est eius
fidem, vnde si noluerit agere contra eum, in cu-
ius vtilitatem mutuum versum est, sed contra il-
lum cui mutuauit, poterit hoc facere *gloss. in l. sed
Iulianus, § proinde, vers. quod dicitur, in verb. solebat, in fi.
ff. ad Macedon.* Nam sua interest habere pretium,
quod possit adueniente die soluere mutuanti
arg. l. si debitor, in fin. ff. de furt.

Ad vltimum quod dicebatur de incompeten-
tia Judicis laici, coram quo fuerunt petita ali-
menta, cum potius pro illis deberet adiri Judex
30 Ecclesiasticus, † Dixi non obstare, quia in huius-
modi causis vterque Judex est competens *c. signi-
ficantibus, de offic. deleg. Couarr. de sponsal. § 8. p. 2. nu. 6.
Imol. in c. relatum, de testam. Surd. de alim. tit. 8. priuil. 9.
nu. 2. & 8.* vbi etiam ampliat in spurio. Quoniam
hodie non solum in foro Ecclesiastico, sed etiam
31 Ciuili debentur alimenta filio spurio; Vnde co-
gnitio ad vtrumque iudicem spectabit *Cardin. Pa-
leott. de not. & spur. c. 47. num. 5. tom. 8. p. 2. fol. 66. Cor-
duben. in l. si quis à liberis, § idem rescripsit, nu. 78. de liber.
agnoscend. Rip. in rubr. de verb. oblig. in fin. nu. 58. Menoch.
conf. 461. nu. 22.* Quidquid contrarium sentiant. *A-
ret. conf. 48. reuocatur, nu. 5. col. 3. vers. exemplum de vtro-
que, & Bursatt. conf. 62. num. 11.* moti ex eo, quod per
legem ecclesiasticam inducatur propter pecca-
tum nouum remedium, ad quod excitatur Judex
Ecclesiasticus: Vnde quia datur certo iudici non
competit coram laico *Dec. in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ,
nu. 30. col. 14. in 4. conclus. vers. secundus casus est, de con-
stitut.* Quia vt dictum est hodie tum de Jure Ciui-
li, quam Canonico debentur spurio alimenta:
Vnde cognitio erit vtriusque fori Surd. qui de
veriori opinione testatur *d. priuil. 9. nu. 3. tit. 8.*

Ideo etiam nõ obstat, quod Notarius, qui exa-
32 minauit testes esset laicus, † & sic tanquã incapax
non admittatur, *c. decernimus, de iudic.* Nam quem-
admodum Judex laicus est competens, ita etiam
notarios. Maximè quia istæ commissiones, quæ
33 dantur iis, qui debent examinare testes, † quãuis
etiam esset causa beneficialis, seu ecclesiastica,
non concernunt delegationem actus cum exer-
citio iurisdictionis, sed sòlum continent nudum
ministerium, & sic sustinetur examen quamuis
laico concedatur *clem. 1. de offic. deleg. Guid. Bon. & alij
allegati per Gonzal. de alter. gloss. 9. § 1. in adnot. contra
nullit. & attent. num. 114. & 115.* Vbi etiam quod ha-
bebit facultatem recipiendi iuramẽtum, † quam-
uis commissum sit solitum examen. Quasi in ne-
cessarium antecedens videatur commissa facul-
tas recipiendi iuramentum, cum sine illo exa-
men non valeret *Put. decis. 258. nu. 1. p. 1. arg. text. in l.
2. de iurisd. omn. iud. Mohed. decis. 6. de testib.*

Quæ tamen intellige, dummodo non sit alteri
commissum iuramentum: Nam quamuis in de-
legatione data examinatori detur facultas sub-
delegandi, intelligitur tamen vt prius ipse execu-
tor recipiat iuramentum, & postea demandet
examen, non enim potest demandare iuramen-
35 tum, † cum sit iurisdictionis illius receptio *Capu-
taq. decis. 167. nu. 2. lib. 1.* Aliàs autem sine facultate
subdelegandi, tabellio, vel alius, cui est commis-
sa receptio testium, non posset alteri hoc com-
mittere, quasi censeatur electa industria perso-
næ, & si examen fieret non esset validum *Franc. in
c. cum causam, 62. col. 4. q. 7. nu. 16. de appellat.*

De stilo tamen, seu consuetudine valeret re-
ceptio iuramenti, & examen testium per nota-
36 rium, † si illi esset solitum committi *Caputaq. decis.
265. lib. 3.* vbi de stilo Hispaniæ *Couarr. lib. 2. var. re-
sol. c. 13. n. 10. vers. sic in quæstion. Gonzal. Suarez. in praxi
ecclesi. p. 1. tom. 1. tempore 8. nu. 135. Menoch. conf. 100. nu.
43. & 46. lib. 1. Rota per R. P. D. Penuam. Toletan. deci-
marum de Salzedou. 16. February 1590.*

EPITOME.

Quæ requirantur, vt non currant fatalia dum
disceptatur de desertione, aut similibus emer-
gentibus. Causa terminandæ intra aliquod tem-
pus quando possit post illud decidi, si pro exami-
nandis testibus de longinquo fuerit data dilatio
excedens dictum tempus. Conclusio in causa an
suppleat omissam citationem ad sententiam. Et
an per eam euitetur desertio, vel requiratur e-
tiam instantia pro sententia. Pendente cognitio-
ne nullitatis an conquiescat causa negotij princi-
palis. Lis quando dicatur extincta seu suscitata.

SVMMARIVM.

1 *Declaratoria debet præcedere, quando aliquid inducitur
ipso iure.*
2 *Fatalia an currant quando disputatur de emergentibus,
seu de similibus causis. nu. 8. & 9.*
3 *Instantia non currit dum appellans dicit causam deser-
tam.*
4 *Inhibitio Iudicis Ecclesiastici respectu vsurarum, aut simi-
lis causæ impedit cursum fatalium coram laico.*
5 *Causa terminanda infra aliquod tempus an possit post illud
decidi, si pro examinandis testibus de longinquo fuit da-
ta dilatio excedens d. tempus. nu. 6. & 7.*
10 *Pendente cognitione nullitatis quando conquiescat causa
negotij principalis.*
11 *Per conclusionem in causa dicitur finitum iudicium.*
12 *Conclusio in causa supplet omissam citationem ad senten-
tiam.*
13 *Stilus, vt possit omitti citatio ad sententiam stante conclu-
sione in causa, quomodo procedat.*
14 *Desertio non euitatur per conclusionem in causa.*
15 *Sententia lata post primum fatale est nulla non obtento se-
cundo fatali, quamuis fuisset conclusum in causa.*
16 *Lis non dicitur extincta per lapsum fatalium, neque per
executionem trium conformium. nu. 17.*
18 *Lis intelligitur suscitata per commissionem restitutionis in
integrum.*

CAPVT LXI.

PEr Constitutionem, de qua agebatur in casu
mihi proposito disponitur causam intelligi
desertam ipso iure lapso tempore, de quo ibi, ita
vt non requiratur aliqua Judicis pronunciatio.
Tamen quia eadẽ Cõstitutio requirit lapsum fa-
1 talium, Dixi necessariam esse declaratoriã, † quæ

modum poterat fiscus, quamuis aliàs non essent
Iudices competentes *l. in fraudem. §. qui pro alio. de*
iur. fisc. Peregr. eod. tit lib. 7. tit. 1. n. 4. & lib. 6. tit. 4. n. 41.
Intelligendo dummodo pars opponat, & petatur
remissio, alias valebit processus coram Iudice or-
dinario *Soc. cons. 46. col. 1. ad fin. versi. ex quib. concludo.*
lib. 4. Morla. tit. 9. de contrahen. empt. & vend. in princ.
num. 98. in fi.

Ideo cum Procuratoris, Notarij, & Aduocati,
consulatur indemnitati per supradicta, nō est ap-
probandum, quod per aliquos prætendebatur
14 de retentione scripturarum, † & instrumētorum
clientis, donec illis satisfactum esset de salario, &
mercede, cum hoc de iure non concedatur *Ias. in*
l. si non sortem. § si centum. n 10. post Alber. & Fulgos. de
condit. indeb. Ratio, quia non debet sibi ius dicere
l. 1. ff. ne quis in caus. prop. & quia non potest retineri
vna res pro alia *l. fi. C. commod.* cum distinctionibus
de quibus *per Salic. in d. l. fi.* vbi multa quando de-
tur retentio vnius rei pro alia *Surd. de aliment. priui.*
62. tit. 8. & quæst. 32. tit. 19. n. 53. Poterunt tamen re-
tinere dictas scripturas loco pignoris pro expen-
15 sis factis in lite, † Licèt non pro salario *Boer. decis.*
15. in princ. Grauat. ad Vestr. lib. 3. c. 4. n. 8. in fi. licèt cō-
trarium quod etiam pro salario acta possint reti-
neri concludat *Gail. lib. 2. obseru. 12. n. 5. Coler. de pro-*
cess execut. cap. 2. p. 1. n. 247. & de retentione proces-
sus pro expensis litis *Iacob. de S. Georg. in l. sumptus. n.*
2. de pact. Farinac. quæst. 106. n. 61.

Prout etiam cōcedetur retentio scriptori libri
per eum scripti, donec sibi soluatur merces præ-
tensa, dummodo non sit exemplar, quod nō po-
16 test retineri, † nisi esset scriptū ab eo. Ita vt etiam
dicta retentio competat hæredi scriptoris, & sin-
gulari successori, prout est legatarius *latè Surd.*
decis. 50. quia istud beneficium transit ad eos *Ce-*
phal. cons. 155. num. 15. Idem Surd. consi. 182. n. 5. & mul-
ta similia adducit latè *Coler. de processib. executiu. c. 2.*
p. 1. num. 239. vsque ad 258.

Non dabitur tamen reuocatio Procuratoris, nisi
fuerit solutum omne illud, quod est ei debitum
17 pro expensis, † & salario *Bald. in l. qua omnia. 25. § itē*
si retentione. de procur. quā interpretatur *sub l. mutari.*
24. eod. tit. Rot. per R. P. D. Litt. Placent. nullitat. reuocat.
18 *manda. 25. Ianu. 1596.* † vbi etiā vult dari retentionē
scripturarum pro salario de *quo dictum est sup. n. 15.*

Et quoniam sæpè petebatur aduocatum cogi
ad iurandum de calumnia, Dixi de iure hoc esse
19 faciendum, † *l. rem non nouam. 12. § patroni autem. C.*
de iudic. vbi *Castr. n. 1.* intelligit, dummodo non sit
in principio causæ, quia possunt prætēdere igno-
rantiam, sed publicatis attestationib. consueue-
runt adstringi ad iurandum, & ita dicit vidisse
seruari, quod est multum vtile, nam si in cōscien-
tia credunt fouere causam iniustam, debent eam
relinquere, ita vt de dicta conscientia stetur eius
depositioni *Bal. in d. § patronis. n. 4.* Quamuis *ibidem*
Castrens. nu. 5. dicat multum in hoc esse aduerten-
dum per Iudicem, an debeat ei credi conside-
rando qualitatem, & conditionem Aduocati, &
causæ merita explorando, quia tractatur de ma-
gno præiudicio partis, relinquendo causam, cum
non posset ad alium Aduocatum accedere.

Hodie tamen attenta consuetudine nō iurant
20 secundum communem, † de qua *per Ias. in d. § pa-*
tronum. n. 3. licèt dicat talem consuetudinem non
valere, & multa per *Siluestr. in ver. aduocatus. q. 9. vs-*
21 *que ad 13.* Prout neque Procurator fisci, † qui de
consuetudine admittitur sine iuramento calum-
niæ, quidquid contrarium sit æquius, & ma-
gis verum *latè Surd. decis. 18. per tot.* vbi quod ita ob-
tinuit, cum esset Aduocatus fisci in Ducatu Man-
tuano *Mysinger. obseruat. 74. cent. 1.*

Item quia aduocationis officium publicum
est, qui illud suscepit poterit cogi præstare patro-
22 cinium litigantibus, † prout cum de hoc quære-
retur dixi seruandum esse *c. 1. de offic. iudic. Bald. in l.*
inuitus. in princ. n. 1. versi. nota secundum antiquos. Cod. de
procur. Ita vt non parenti munus aduocationis ad
tempus interdicatur *l. prouidendum. C. de postul. l. 1. §.*
cura carnis. de offic. præfect. vrb. Couar. lib. 3. var. c. 14. n. 1.
ad med. vers. cogitur tandem.

Magis esset in Procuratore, qui in causa prin-
23 cipali patrocinium promisit, † nam posset cogi il-
lud præstare in causa appellationis, quasi causa
primæ, & secundæ instantiæ dicatur eadem *gl. in*
l. inuitus. C. de procura. quam dicit communem *Cur.*
Iun. in l. imperium. nu. 17. col. 27. post versi. circa vltimum
gradum mixti imperij. ff. de iurisd. omn. iud.

Contrarium tamen est verius, prout concludit
Bart. in l. qui proprio. § item quæritur. n. 4. de procur. Salic.
in l. inuitus. in fi. n. 16. C. eod. tit. Nauar. in rub. de iud. n. 5.
24 *Alex. cons. 96. viso processu. num. 2. lib. 2. Cenal.* † qui de
cōmuni, & veriori opinione testatur *q. 597. Rebuf.*
de domicil. elect. art. vnic. n. 21. tom. 3. vbi quod contra-
ria opinio non potest sibi persuaderi *Bald. in l. vnic.*
in fi. C. de suffrag. licèt ibi distinguat inter eum, qui
simpliciter conuenit, vel in euentum palmarij.

Et quāuis apud Legistas huiusmodi opinio sit
25 dubia † vt dicit *Rom. sing. 473. incip. procurator si sentē-*
tia. prout etiā dubitat *glos. in l. 1. C. vt causa post puber.*
tut. adsit. & Din. sing. 45. qui nihil firmat. Tamen ve-
rior est opinio, quod non teneatur prosequi per
tex. in cap non iniustè in fi. de procurat. per quem *Abb. ibi*
n. 5. col. 2. versi. nota. in verb. potuit. dicit apertè decidi
istum casum, & esse menti tenendum cum iura
ciuilia in hoc multum obscurè loquantur. Ratio
est, quia mandatum super certa lite quamuis non
extinguatur in totum per sentētiam, sed duret in
causa appellationis, si velit procurator, quasi
causa sit eadē cum principali, tamen non per hoc
26 est compellendus, † cum sæpius causa appella-
tionis ventiletur in alio loco, & iudicio, ideo non
videtur procurator se obligasse prosequi alibi. *I-*
dem sequitur Butr. in d. cap. cum iniustè. colum. 3. n. 21. ver-
sic. septimum dictum. vbi intelligit, nisi adesset clau-
sula ad appellandum, & nisi esset procurator ge-
neralis, secus si specialis, prout etiam concludit *i-*
bi Innoc. & Host. in § potuit. post princ. & Anchar. colum.
fin. declarando, dummodo sua culpa nō succum-
bat, quia tunc tenetur prosequi, quasi culpa sua
adstrinxerit se ad illam purgandam.

Prout idem esset in procuratore solum consti-
tuto ad sententiam, qui non teneretur prosequi
27 † *Add. ad Abb. in c. ne iniustè, in verb. prosequi.* Et alia ad
materiam *per Bero. q. famil. 132. vtrum. nu. 8. Alex. in l.*
inuitus. n. 12. C. de procur. Doct. in l. ita demum. C. eod. tit.
Firman. in verb. aduocatus qui conuertitur. Carpan. ad
constit. Mediolan. c. 443. n. 10.

In Procuratore autē constituto ad defenden-
dum & appellandum. Aliud esset, nam teneretur
28 prosequi tam primam, † quàm secundā appella-
tionē *Bal. in l. inuitus. in fi. C. de procurat.* vbi dicit esse
notandum. Ratio est, quia indefinita comprehē-
dit omnem actum, & sic omnem appellationem,
præsertim quando primus actus non cōsumit ef-
fectum

fectum secundum intentionem loquentis, nam
intelligitur etiam de vlteriori actu l. hac conditio fi-
lio. de cond. & demonst. Vnde cum per primam ap-
pellationem non habeamus effectum secundum
intentionem mandatis, intelligendum est etiam
de secunda, & sic non habebit locum in hoc casu
29 dispositio l. boues. §. hoc sermone. de verb. signif. † Immo
dictus procurator teneretur prosequi causam ap-
pellationis, quamuis in appellatione protestatus
fuisset nolle prosecutioni adstringi Vestr. in praxi.
lib. 4. c. 5. n. 16. in fi.

Procurator autem dominus litis effectus pote-
rit prosequi litem in secunda instantia post obi-
tum principalis, si mandatum comprehēdit cau-
30 sam appellationis, † quod habet locum in omni-
bus instantiis; Nam licèt dominus litis dicatur
potius dominus instantiæ, quam causæ, ideo non
potest prosequi causam appellationis Achil. decis.
13. de procur. Tamen non procedit vbi adest clau-
sula releuans &c. quę operatur satisdationem iu-
dicio sisti, & iudicatum solui; Vnde facit, vt cen-
seatur effectus dominus totius litis, non solius
instantiæ, cum teneatur ad soluēdum iudicatum,
prout conclusum fuit in Rot. per Card. Seraphin. 27.
Mart. 1596. in causa Toletana nullitatis professionis. Ideo
etiam quando mandans satisdedit de iudicio sisti
non est amplius res integra, ita vt mandatū pro-
curatoris non finiatur morte Doct. in l. defunctus. 15.
31 ff. de procur. Capiti aq. decis. 188. lib. 2. † Et satisdatio de
iudicio sisti, si non est data simpliciter, sed quan-
documque tanquam comprehēsa in causa appel-
lationis porrigit effectum suum, vltra quam por-
rigeret litis contestatio in prima instantia, quia
huiusmodi verba tanquam latè concepta exten-
dunt vim suam ad alias instantias neque expirant
per sententiam Idem Caput aq. decis. 189. lib. 2.

In recusante autem postulare pro paupere pro-
ceditur etiam ad alias pœnas, dūmodo non adsit
legitima causa c. tria. q. 7. Guid. Pap. decis. 561. ad med.
Et aliàs Dixi causam iustā visam fuisse in Docto-
32 re, † qui licèt incumberet muneri postulandi, ta-
men, quia in Gymnasio publico profitebatur,
magis debebat excusari, vt commodius muneri
publico satisfaceret, cum etiam talibus dentur
maiora priuilegia, vt latè per M. Ant. Valla. consil. 88.
inter consilia Siluani. Ideo isti tanquam habentes
publica stipendia præferuntur aliis Cassan. in catal.
glor. mund. consider. 43. p. 3.

Ex quo dicebatur, quod acquisitū per filium-
familias ex publico stipendio, vel salario dicitur
33 quasi castrense peculium, † non autem si quęrere-
tur ex priuato honorario l. fi. C. de inoffic. testam. gloss.
in l. cum oportet. C. de bon. quæ liber. Quamuis hoc non
sit tutum, cum verior sit opinio, quod etiam ac-
34 quisitum per Doctorem ex suo patrocinio † dica-
tur quasi castrense Bar. in l. fori tui. C. de aduoc. diuers.
iudiciorum. Bal. in l. vlt. ad fi. n. 5. C. de inoffic. testam. cum
priuatū honorarium succedat loco stipendij pu-
blici, ideo erit quasi castrense Cros. in l. frater à fra-
tre. n. 2. vbi Corras. nu. 103. de condic. indeb. Surd. de alim.
35 tit. 4. q. 11. n. 14. vbi in fi. quod etiam † de istis bonis
tenetur alere patrem; Et an debeat dare decimas
gloss. in c. decimæ. 16. q. 1. Cald. de restit. in integ. in verb. la-
sis. n. 100. vbi quod ita seruatur in praxi, quidquid
dicat Nauar. in manual. c. 21. n. 142. cuius opiniō for-
tasse procederet attenta sola iuris dispositione, vt
ibi notat Idem Caldes. amplians ad professores
Grammaticæ contra Alber. in l. duo. n. 2. pro socio.

Prout etiā quasi castrense dicitur quod acqui-
36 runt Medici licet non de publico, † seu à priuatis,
ex quo successit in locum publici gloss. in l. fori. C.
de aduoc. diuers. iudic. Bertaz. claus. 18. glos. 1. n. 2.

Idem in lucro tabellionum gl. in l. fi. C. de inoff. te-
37 stam. in verb. memorabilibus † Capell. Tholos. q. 10. Alex.
cons. 2. ad med. vers. modo sic patrons. lib. 6. Castr. in l. fin.
n. 2. C. qui testam. facer. poss. Bertaz. ibid. n. 2.

Aliud esset in procuratore, qui dicitur habere
38 vilissimum officium † Las. in rubr. C. de procur. in fi. A-
lex. cons. 133. flantib. n. 4. lib. 7. Intelligendo secus in
39 Procuratore † de Collegio, in quo non admittū-
tur, nisi idonei moribus, & scientia Bertaz. qui ita
distinguit ibid. n. 5. ad fin. latè Caldes. de restit. in integ. in
verb. lasis. nu. 101. vbi quod in Regno Castellæ, &
Lusitaniæ habent Collegium probatum, & nu-
merum certum procuratorum, & censentur per-
sonæ publicæ & in istis dicit posse defendi Romi-
nald. in §. 1. instit. per quas personas nobis acquir. n. 64. &
voluit latè Tiraq. de nobilitat. cap. 30. n. 4. vbi loqui-
tur de Procuratoribus Curiæ Parlamenti, qui pro-
pter munus procurationis non perdunt nobili-
tatem, prout dicimus de Procuratore Curiæ Re-
gis, vel Principis, in qua non licet infamib. com-
parere l. sed & milites. 10. §. sed & ignominia. alias incip.
scribit. de excusat. tutor. qui tex. licèt loquatur in Cu-
ria Romana, tamen trahendus est ad omnem lo-
cum, in quo Princeps est Tiraq. ibid. n. 5. vbi etiam
nu. 6. licet sub dubio, ampliat ad Procuratores Il-
lustrium personarum, & Episcoporum, qui di-
cuntur subire munus honorabile Bald. in l. cassius.
col. 2. in fi. vers. & nota quod officium. n. 6. de senator. Pro-
ut dicimus de Procuratore Principis, qui dicitur
habere dignitatem & honorem Io. Fab. in §. vlt. in
fi. n. 4. instit. de exception. Quemadmodum Notarius
Principis, qui dicitur habere dignitatem Salic. in
l. 1. n. 2. in fi. C. de mand. princip. quamuis aliàs huius-
modi officium sit vile. l. vniuersos. C. de decurion. lib.
10. Oldrad. cons. 75. qui possit. nu. 2. Ang. cons. 284. præ-
mitto. in princ.

Consuetum est etiam in taxatione expēsarum
connumerare, quod fuit solutum pro salariis Ad-
40 uocati, & Procuratoris, † & pro sportulis Iudi-
cum, & erogatis in eorum itineribus ad text. in l.
eum qui temerè. de iudic. Ita vt quamuis aliquis ha-
41 beat Aduocatum gratis in quæstione sua, † tamē
possit petere salarium Aduocati Bar. in l. quod si do-
mus. ff. locat. de quo plura Ios. Ludou. decis. Peru. 111. in
princ. lib. 2. Et in causa communi, an possit petere
salarium, quod ipse Aduocatus, & socius alteri
Aduocato dedissent Boer. decis. 210. in fin. Immo
42 Aduocatus amittens lucrum defendens † cau-
sam suam repetit illud ab aduersario facta con-
demnatione in expensis Abb. in c. finem litibus. 5. nu.
30. col. antepen. de dol. & contum. Surd. de alim. tit. 9. qu.
39. n. 11. Quia vbi lucrum est radicatum iudicamus
de eo, prout de damno Alex. cons. 89. viso puncto. nu.
13. col. penult. lib. 2.

Non obstat damna nō venire appellatione ex-
43 pensarum, † ideo condemnatus in expensis non
dicitur condemnatus in damnis gloss. in l. 1. §. fin. si
quis ius dic. non obtemp. & ibi Alex. nu. 7. col. 2. vers. & de
materia. Prout absolutus ab expensis non dicitur
absolutus à damnis latè Surd. decis. 261. per tot. Quia
ista non procedunt in damnis, quæ contingunt
44 ratione personæ, vt in artifice, † qui pro defen-
sione litis desistit ab arte in qua lucrari consueuit
tantum in die, hoc enim venit appellatione ex-

Digitized by Google

pensarum, Idem in Aduocato, & similibus, qui damnificantur ob absentiam à suis negotijs *Bart. in l.a n.1. vers. vel aliter. de alien iud. mut. causa. fact.* cum non sit propriè damnum, sed lucrum cessans *Boer. decis. 52 n. 6.* Alias non veniunt damna appellatione expensarum in sententia, quæ tanquam stricti iuris non extenditur vltra id, quod ex necessitate infertur *Dec. cons. 43. nu. 4.* quidquid sit in contractibus, vt distinguit *Archid. in cap. in primis. 2. quæst. 1. Rom. sing. 346. Asin. in prax. §. 32. cap. 4. n. 3.* Quamuis
45 ista non seruentur in Curia Romana, in qua † si taxarentur expensæ sportularum, procuratorum, & similium adeo crescerent, vt quiuis litigator licèt ditissimus amissa causa pauperrimus remaneret *Mandos. form. 20. commiss. in verb. taxet.*

Adde quo ad Procuratores, & Aduocatos pauperum, vt non solum teneantur gratis postulare
46 sed etiam nihil possint accipere, † quamuis à sponte dantib. *Bal. in l. furiosi. n. 3. C. de nupt. Felin. in c. 1. de offic. iudic. Ias. in l. nec quicquam. n. 2. vers. adde vltra omnes. de offic. procons. Tiraq. de nobilit. c. 29. n. 39.*

Quod etiam generaliter seruandum est in Iudicibus, qui nihil accipiunt, etiã à sponte dantibus,
47 † *l. 1. C. de salgam. hospit. non praeben. li. 12. cap. romana. §. penul. de censib.* Latè *Tiraq. de nobil. ca. 29. n. 40.* vbi ampliat, neque debere accipere expensas, quando pro paupere peregrè proficiscuntur *Io. Andr. Domin. Archid. & alij in c. statutum. §. insuper. de rescrip. in 6.*

Immo etiam grauiter peccant mittentes dona
48 Iudicibus, vt iustè, vel iniustè faueant causæ † *Nauar. de dat. & promiss. not. 11. n. 27.* vbi *n. 35. cum seq.* idem de precibus; Et ibi multa quo ad dona solita dari in Natiuitate Domini, & de propinis maioribus iusto, & de adhibente Aduocatum amicum iudicis. *& not. 17. n. 28.* quod pœnæ de qua in Constitutione Gregorij XIII. de datis & promissis non extenduntur ad obtinendam iustitiam, vel gratiam apud Gubernatorem Vrbis, & alios, licèt secus quo ad Ministros Papæ, & Pœnitentiarium, & Auditores Rotæ, & alios, de quibus latius per eum. Et quo ad huiusmodi dona, quæ dantur iudicibus multa notabilia adducit *Menoch. de arbitr. cas. 517. per tot. cent. 6.* Et licet Iudices possint accipere esculenta, & poculenta, quæ triduo consumuntur, quasi illa nõ comprehendantur muneris appellatione *c. insuper. §. statutum. de rescript. in 6.* Tamen melius esset, quod etiam ab huiusmodi xenijs se abstinerent, quia inter esculenta interdum iustitia comeditur, & inter ossa edulium iniustitia ipsa quiescit, adeo vt vix ab eis diuelli possit, prout declarat *Rebuf. in l. munus tribus modis. 18. col. 3. in princ. vers. item muneralia. ff. de verb. signific.* Alia de Aduocatis dicam infra in cap. particulari,
49 † vbi etiam quod apud Iuristas appellabantur scholastici, & forensium causarum actores *l. 2. C. de lucr. aduocator. lib. 12. cum alijs per Marcell. Donat. ad Amian. Marcell. lib. 16. fol. 590.* vbi etiam quod Milites dicebantur scholares, *vt in tit. C. de priuileg. scholarum. lib. 12.*

EPITOME.

Expensæ victus, & equorum quando solui debeant Iudicibus, Episcopis, & similibus visitantibus, & accedentibus ad loca suæ prouinciæ, & diœcesis, vel differentiæ. In optione eorum, qui visitantur an sit ministrare victualia, vel soluere in pecunia. Fragmenta quę in mensa Episcopi visitantis remanent, quibus sint distribuenda. Notarius in visitatione an aliquid possit accipere, & quid in Delegato, cui committitur dispensatio matrimonialis. Clerici, seu Monaci, quando possint aduocare, & quid in Curia Romana. Doctor pauper an possit ordinari sine titulo beneficij, aut patrimonij. Procuratores Curiæ Romanæ quibus præferantur.

EPITOME.

1 *Expensæ victus, & equorum solui debent Iudici accedenti ad locum differentiæ. n. 3. & victus qualis esse debeat. n. 4. & 5. Idem in Aduocato. num. 6. & in quocumque Doctore. n. 7.*

2 *Petens consilium sapientis totum salarium soluit.*

8 *Delegatus Papæ an habeat expensas victus vbi exit domum, & quid in Legato. n. 9. Iudice Ordinario. n. 10. Conseruatore. n. 11. Delegato ad vniuersitatẽ causarum. n. 12. Præside. n. 13. Barisello. nu. 14. Episcopis. num. 15. & 16.*

17 *In optione eorum, qui visitantur est ministrare victualia, vel quod erat consuetum in pecunia. n. 18.*

19 *Fragmenta quæ remanent in mensa Episcoporum visitantium sunt eroganda pauperibus.*

20 *Delegatus cui commissa est dispensatio matrimonialis nihil potest percipere, etiam à sponte dantibus.*

21 *Notarius in visitatione, an aliquid accipiat.*

22 *Clericus an prohibeatur aduocare coram Iudice seculari. n. 23. 28. 31. 33. 34. 35. & 37.*

24 *Monacus quando possit fungi officio aduocationis. nu. 25. & 26.*

27 *Clericus necessitate instante artes viliores potest exercere.*

29 *Clericus promotus sine titulo quamuis coram Episcopo possit agere, vt eis prouideat, non tamen prohibebitur sibi victum quærere aduocando.*

30 *Doctor pauper potest ordinari sine titulo patrimonij, aut beneficij.*

32 *Clericus quando cogatur suscipere tutelam.*

36 *Clericus non exigit salarium, sed accipit sponte oblatum quando licite potest aduocare.*

38 *Clericus quamuis non sit pauper in Curia Romana potest exercere procurationem, & aduocationem.*

39 *Procuratores Curiæ Romanæ præponuntur Aduocatis exteris.*

40 *Procuratores exteri nullam habent præeminentiam, & sunt minores Tabellionibus.*

41 *Priuilegia Doctorum an restringantur solum ad habiles, & idoneos.*

CAPVT LVII.

QVia pluries contigit aliquem ex Ius dicentibus se conferre ad locum differẽtiæ cum dubitaretur quid seruandum esset, Dixi debere solui expensas victus, & equorum, tam pro eo,
1 † quàm Notario, & famulis *gloss. in c. 2. §. sed cum necessarium. in verb. productis. & in verb. accedat. de iudic. in 6.* Expensis eius, qui petit actum fieri *l. prætor ait. in fin. de eden. Felin. in c. 1. num. 8. col. vlt. vers. modo iunge generaliter. de libel. oblat. per gloss. in l. fin. in verb. agnoscere. C. de erogat. milit. anno. lib. 12. Bald. in l. generaliter. § his de præsentibus. C. de reb. credit. Specul. de assessor. § salarium. ad fin. vers. quid si alter litigatorum.* vbi etiam
2 de petente consilium sapientis, † qui totum salarium soluit, aliud si Iudex motu proprio peteret, quia tunc esset expensis communibus *Crot. de testibus. numer. 402. Surd. de alim. tit. 1. qu. 63. num. 4.* Et non solum soluenda est expensa accessus, † sed

Digitized by Google

3 † sed etiam recessus, ita vt si iudex nolit redire
domum suã, sed alibi proficisci soluatur impẽsa,
dummodo longius non progrediatur *Bar. in l. pe-*
nul. C. de iur. fis. lib. 10. Ias. in l. si non fortem. §. libertus n.
29. col. pen. de condic. indeb. Curabit tamen iudex pe-
4 tere moderatos, † nõ delicatos sumptus *c. 1. in fi. de*
sequestr. possess. & quales coosueuit facere domi suæ
leg. sed & si hereditas. 11. §. 1. ad exhib. vbi gloss. in verb.
pascit. l. sed & si lege. 28. §. quod autem quin. ff. de petit. her.
Salic. in l. quoniam liberi. n. 2. ad fin. vers. itẽ dicit quod non
omnes. Cod. de testib. Et si ab vno recepit vnius diei
5 procurationem, † non potest, nec debet ab alio
recipere pro eadem die *Vital. in clem. ad nostrum. in*
23. not. n. 48. de censib. Franc. in c. fœlicis. n. 2. eod. tit. in 6.

Idem Dixi seruandum in Aduocato, qui vltra
conuentum honorarium habet expensas victus,
quando itineratur secundum qualitatem perso-
6 næ pro equo & famulo † *Bald. in l. vnica. nu. 10. C. de*
suffrag. Felin. in c. 1. in fi. versi. & adde quid conducens. de
libell. oblat. Ita vt huiusmodi sumptus qui dantur
Aduocato debeant solui antequam pedem mo-
ueat de domo; Ad exemplum testis, qoi pro fe-
rendo testimonio extra patriam ducitur *l. penul. C.*
de testib. Salic. in l. quoniam. nu. 2. ad fin. versi. item dicunt.
vbi Cin. in fi. C. eod. tit. Sur. de alim. tit. 4. q. 17. in fi. Pro-
ut regulariter est in personis, quæ debẽt salatium
recipere, quod illis soluitur ante calculum sco-
rentiæ *Specul. de salar. §. 1. in fi. n. 13. vers. item nota.*

Quod etiam est in quocunque Doctore, cui
7 datur famulus † *Brun. de cessio. bonor. q. 31.* Ita vt in-
uitans Dominum etiam seruitorem recipiat;
Quemadmodum dicimus de obligato præstare
alicui alimenta, qui præstat etiam pedissequis
Surd. qui multis similibus comprobat *de alimentis.*
tit. 4. q. 18. n. 27. cum seq.

Quare etiam Delegatus Papæ habet expensas
8 victus vbi exit domum † *c. cum ab omni. 8. de vit. &*
honest. cleric. Doctor. in c. statutum. §. insuper. de rescript.
in 6. siue Delegatus sit à Principe, siue ab Inferio-
re *Abb. in d. c. cum ab omni. Specul. de salar. §. 1. n. 7. versi.*
super hoc dicunt. Ias. in l. properandum. §. sin autem alteru-
tra. n. 14. in fin. col. 4. vers. adde etiam C. de iudic. Et idem
9 in Legato *l. fi. §. legati. de muner. & honor. Pedam. decis.*
45. nu. 16. Et in Nuntiis, & Visitatoribus Aposto-
licis, qui exigunt impensam itioeris *Abb. in cap. pro-*
curationes. 23. n. 4. de censibus.

Aliud est in Ordinario, qui accedens ad ali-
10 quem locum † suæ iurisdictionis nihil exigit *Do-*
ctor. in c. cum ab omni. de vit. & honest. cleric. gloss. in c. sta-
tutum §. insuper. in verb. consumi. vbi Fran. nu. 10. de re-
11 *script. in 6.* Idem in Conseruatore, † qui est tan-
quam Ordinarius, vel Delegatus ad vniuersitatẽ
causatõ *Idem Franc. in d. §. insuper. in fi. vers. idem dicat.*

Prout in Delegato ad vniuersitatem causarum,
12 † qui facit idem consistorium cum Ordinario, i-
deo non exigit expensas à partibus, sed Ordina-
rius prouidet *Specul. de salar. §. 1. n. 7.* vbi ampliat e-
tiamsi deputaretur maliriosè ad vnam causam
tantum *cap. pastoralis de offic. delegat. Abb. in c. cum ab o-*
mni. 8. n. 13. col. vlt. vers. aut deputatur ad vniuersitatem.
de vit. & honest. cleric.

Quemadmodum in Præside, qui suis sumptib.
13 visitat prouinciam † *Bald. in l. obseruare. in princ. de of-*
fic. procons. licèt Canonistæ teneant contrarium *in*
c. cum venerabilis. de censib. Contra quos tamen dicit
esse tenendum *post. Isern. & alios allegatos. Surd. de a-*
lim. tit. 1. quæst. 65. per tex. in §. iubemus. auth. de colla-
tor. & aliis capitul.

Similiter etiã in aliis qui vadũt ad munus suum
exercendum, vt in baricello, qui missus ad pur-
14 gandam † prouinciam malis hominib. seipsum a-
lit *Bald. in l. obseruare. de offic. procons.* ita vt debeat di-
uertere ad hospitia publica, non domos priuatas;
ad exemplum militum qui mittuntur per comi-
tatum *Ang. in §. nulli auth. vt iudic. sin. quoq. suffrag.*

Quo vero ad Episcopos dum munus suom e-
15 xercent, non exigunt à diœcesanis impẽsam † *Abb.*
in c. cum sit. de simon. dummodo non eant ad conse-
crandum Ecclesiam *Butr. in c. proposuisti. de consecrat.*
eccles. Mandos. cons. 8. in fi. n. 13. Et latè de Episcopis
visitantibus, vel Archiepiscopis quando reci-
piant alimenta *Abb. in c. procurationes. 23. nu. 4. de cen-*
sib. Doct. in c. cum nuper. & c. sopita. eod. tit. Surd. de alim.
q. 64. tit. 1. & q. 21. tit. 4. & q. 25. & 26. eod. tit.

Iuxta tamen dispositionem *Conc. Trid. sess. 24.*
cap. 3. de reformat. nec Episcopi, nec quisquam suo-
rũ possunt aliquid accipere Procurationis causa
16 † pro visitatione etiam testamentorũ ad pios vsus,
præter id quod pro relictis piis iure debetur, nec
munus, aut pecuniam, aut aliud quodcumque
sit, etiam qualitercumque offeratur, non obstãte
consuetudine etiam immemorabili, exceptis vi-
ctualibus, quæ erunt ministranda frugaliter, &
moderatè pro tẽporis tantum necessitate, & non
vltra; Ita vt sit in optione eorum qui visitantur
17 soluere, † vel quod erat cõsuetum in certa pecu-
nia taxata, vel ministrare victualia: Vnde quãuis
vno anno elegerint præstare in pecunia, non ta-
men poterunt cogi perseuerare singulis annis, cũ
in hoc permittatur variatio, ex quo enim exigitur
à volentib. dare pecuniam loco victualium, ergo
18 non poterunt compelli, † quod etiam erit in suc-
cessoribus, qui non ligantur facto prædecesso-
rum *Io. Andr. Gemin. & alij in c. fœlicis. de censib. in 6.* Ita
vt fragmenta, quæ remanent in mensa tam visi-
19 tantis, quam familiarium suorum sint † erogan-
da pauperibus loci, qui visitantur *Doctor. in clem. 2.*
de censibus. Socin. de visitat. lib. 11. qu. 6. nu. 30.

Ita vt neque liceat recipere esculenta & pocu-
lenta ad domum portanda, sed tantum pro mẽsa
eiusdem loci *Gemin. in c. 1. §. procurationes. n. 7. de cen-*
sib. in 6. In illis autem locis vbi adest consuetudo,
quod neque victualia; neque pecunia, nec aliud
quidquam visitatoribus soluatur seruanda erit
sub pœnis de quibus *in c. exigit. de censib. in 6. & in*
Concil. Trid. sess. 24. c. 3. in fin. de reformat.

Quæ etiam procedunt in Delegato, cui cõmis-
20 sa est dispensatio matrimonialis, † qui nihil per-
cipit pro labore in capiẽda informatione, & aliis
actis dispensationis, prout ponitur in breuibus,
quodcumque munus sit, aut præmium etiã spon-
tè oblatum, neque esculenta, aut poculenta *Na-*
uar. cons. 21. de rescript. neque pro studendo proces-
su, prout censuit *Sacra Congregatio*, nec pro accessu
ad examinandum testes commorantes in aliis
locis, cum id tendat ad capiendum informatio-
nem, licèt notarius pro actis faciendis possit ali-
quid accipere, *vt eadem Congregatio declarauit.*

Nec Notarius in visitatione aliquid recipit etiã
21 pro præsentatione bullarum per Ordinarium † de
cretis, & actis visitationis, quãdo habet salarium
de publico, nam alias pro labore accipit *Franc. in*
c. 1. §. procurationis. de censib. quia ibi prohibetur recipi
pro visitatione, nõ pro labore *Soc. de visit. lib. 11. q. 4.*
n. 34. vers. & hoc verum. Nauar. cons. 1. de censib. dũmo-
do consuetudo non sit in contrariũ *Conc. Trid. c. 3.*

seß.24. de reform. vbi videtur verius esse, quod neque pro visitatione, aut quouis nomine aliquid soluatur.

Vlterius quia clericis in Sacris Ordinibus constitutis, prohibitum est munus aduocationis co-
22 ram Iudicibus secularibus, † nisi in certis casibus, de quib. in c.1. de postul. cum de hoc disceptaretur Dixi istud non esse seruandum in clerico paupere non habente patrimonium, aut beneficium, cum illi absque aliqua dispensatione permittatur de
23 iure communi aduocare in curia seculari, † præterquam in accusatione criminali Host. Abb. & alij in 1. de postul. Redoan. de spol. eccle. q.2. nu.23. Ratio est, quia si hoc ei permittitur pro pauperibus, & miserabilib. personis c.3. de postul. multo magis est cõcedendum pro sustentatione sui ipsius, à quo prima charitas debet incipere c.3. de supl. negli. prælat.
24 † Immo etiam Monacho cõceditur munus aduocationis in ciuilib. etiam coram Iudicibus laicis pro suo monasterio si egeat, cui licentia tamen sui Prælati Nauar. in cap. non dicatis. 12. q.1. n.99. Ignat. Salsed. ad prax. Diaz. cap.63. gloss.1. limit.2. Vel pro a-
25 lia vtilitate monasterij † c.2. de postul. gloss. in cap. sti-
26 pendiis eod. tit. siue ex alia iusta causa † quæ erit cum miseria personæ, vel gratitudo ei debita, aut grãdis commoditas eiusdem, seu paruitas occupationis eam iustificauerit, non autem auaritia, vel ambitio eam suaserit, quæ quando interueniant arbitrarium est Nauar. d. regular. comment.2. n.66.

Præterea si necessitate instante, quæ legem non
27 habet, † possunt isti clerici alias artes viliores exercendo suis indigentiis subuenire Imol. in c. fin. de vit. & honest. cleric. dummodo non impediantur diuina munera, quib. incumbere debent c. clericus victum. 91. dist. c. nunquam. de consecrat. dist.5. Ignat. ad Diaz. c.57. col.1. vers. necessitatem tamen. vbi ex hoc infert. quod clerici possunt locare oues, boues, & similia ad certũ fructum, & rem emere, vt melioratam carius vendant gloss. in c. in summa. 14. q.3. in fi. Alber. Trotius de vero & perfecto clerico lib.2. c.52. n.5.

Multo magis licere eis debet munus aduoca-
28 tionis, † quod plus conuenit eorum dignitati, vt contra gloss. in cap.1. in verb. stipendiis. de postul. tenet ibi Abb. n.4. Butr. n.3. Cardin. n.4. in fin. Hostiens. col.1. circa prin. Imol. n.7. Butr. n.15. Egid. col.3. in verb. coram secnlari. Anan. n.7. Siluester in summa. in verb. aduocatus. q.5.

Neque obstat quod si sunt promoti sine titulo beneficij possunt agere coram Episcopo, vt eis prouideat iuxta dispositionem Concilij Triden. Quia ex tali aduocatione, si de facto egeant non
29 prohibentur sibi victum quærere, † quasi per aliam actionem non censeatur sibi derogatum in huiusmodi priuilegio Abb. in c.1. nu.4. de postul. adducens in argumentum c. clericus victum. 91. distinct. c. consilium. §. vltim. de obseruat. ieiunij l.2. C. de patrib. qui fil. distrax.

Amplius non solũ clericus poterit in casu pau-
30 pertatis aduocare, sed etiam doctor, † & persona graduata, quamuis sit pauper, & non habeat patrimonium, aut beneficiũ poterit legitimè ordinari non obstante Conc. Trid. seß.21. c.2. de reformat. Ratio, quia verisimile est illum posse commodè sustentari ob doctrinam, cum leges non permittant illarũ professores viuere in paupertate; Immò iura illis spem præmiorum pollicentur §. fin. auth. de hæred. & falcid. §. summa. in proœm. institut. Rebuf. priuil. scholar. 43. & ita in specie de tali doctore, quod possit ordinari dicit Rodrig. in summ. p.2. c.15. de ordin. n.15. quem sequitur Gonzal. ad reg.8. cancell. de alternat. gloss.4. n.36.

Dantur tamen multi casus, in quib. clerici tam in minoribus, quam etiam in Sacris Ordinibus constituti, quamuis sint beneficiati, & sustententur redditibus, & stipendiis Ecclesiasticis possunt
31 fungi officio aduocationis, † non solum coram Iudicibus Ecclesiasticis, sed etiam secularibus, nempe in causa propria, vel suæ Ecclesiæ, seu miserabilium personarum d. c.1. de postul.

Et facit quod dicimus de Sacerdote, qui etiam volens non potest esse tutor, vbi agitur de testa-
32 mentaria tutela, † cum secus sit in tutela legitima ad quam, licèt cogi non possit, tamen volens admittitur, dummodo tamen non simus in tutela testamentaria miserabilium personarum, in qua volens potest admitti, prout distinguit Surd. decis. 207. in fi. n.23. cum aliàs Sacerdos non possit dari tutor in testamento Castrens. in l. generaliter. C. de episcop. & cleric. Aret. cons.26. n.3.

Item clerici poterunt aduocare pro sanguine
33 coniunctis imminente tamen necessitate † c. fin. de postul. Abb. in c.1. n.23. eod. tit. Siluest. in verb. aduocatus.
34 n.2. q.2. & 4. † In causa personarum Ecclesticarũ Boich. d. c.1. n.3. Pro personis, quæ enumerantur in l.1. §. fi. & l.3. cum seq. de postul. secundum Innoc. in d. c.1. In causa amici intimi, & charitate fraterna dilecti Boich. d. nu.3. quamuis Abb. ibi nu.4. teneat contrarium. Item si gratis, amore Dei, & sine salario id faciant Boich. ibid. n.4. vers. fallit. in casu.

Et vbicunque inuenitur, quod clerici non possunt esse procuratores, vel similia officia exerce-
35 re, intelligendum est generaliter, † nam vnum negotium clericorum, vel laicorum procurare, vel administrare non prohibentur Innoc. in c.1. in fi. de obligat. ad ration. reddend. Trotius de perfecto clerico c.54. n.3. Et in casibus, in quib. permittitur dictum exercitium debet intelligi, dummodo diuinum officium non omittatur Siluester. in verb. aduocatus. Et quando licitè possunt esse aduocati non exi-
36 gunt salarium, † sed debet esse spontè oblatum Abb. in d. c.1. n.5. quamuis hoc sit contraria consuetudine abrogatum gloss. in cap. in summa. 15. qu.2. Siluester in verb. aduocatus. q.4.

Adde quod clericus potest postulare pro eo, qui
37 habet causam cõmunem cum Ecclesia, † quamuis alias pro extraneo non posset Imol. in c. fi. col.4. de postul. Felin. in c.1. col.3. n.6. vers. & pro pleniori. de præscrip. Ad exemplum Religiosi, qui non potest esse procurator pro alio, poterit tamen pro habente rem communem cum monasterio c. religiosus. de procurat. quod dicit ibi multum notandum Anch. per tex. in l. qui duos. de liber. legat. Ias. in l. si emancipati. col.3. n.7. vers. facit etiam. C. de collat. Et hoc ratione communionis, ob quam multa conceduntur, quæ sine ea non permitterentur l. si communem fundum. ff. quemadm. seruit. amitt. Marsil. sing.180. plura. vbi multa similia adducit post Alex. ad Bart. in l. præcipimus. §. eod. obseruando. C. de appellat. Fel. in c.1. de præscript. n.6. Rebuf. priuil. schol. 106. Couar. pract. q. c.34. n.2.

In Curia tamen Romana ex tollerantia Summorum Pontificũ Clerici exercent publica mu-
38 nera aduocationis, † & procurationis, quamuis non sint pauperes Vestr. in prax. c.4. lib.3. n.4. cũ in eadẽ Curia officium procuratoris dicatur honorabile, ita vt infamis non possit esse procurator Bal. in l. sed & si milites. §. sed & ignominia. de excus. tut. Ang. in §. fi. instit. de excep. Mandos. reg.4. cancell. quæst.8. col. pen.

col. pen. nu.7. vbi etiam quod procuratores istius curiæ non sunt comparandi procuratoribus exte-
39 ris, immo præponendi Aduocatis in partibus, † cũ alias Procuratores nullam habeant dignitatem, vel præeminentiam, & officium illorum sit vile *l. si quis procurationem. C. de decurio. lib.10. Rom. sing.807.* Et possunt esse infames *Bart. in extrauag. ad repri-*
40 *mendum. in verb. per nuncium.* † Et sunt minores tabellionibus, & illis inferiores *Mandos. ibid. num.5.* Quod secus est in Adoocatis, quorum officium est laudabile, priuilegiatum, & honorabile, & hominem nobilitat, & ab eo arcentur infames *l. sancimus. C. de aduocat. diuers. iudic. l. laudabilem. C. eod. tit.* & eorum officium est vtile, necessarium, meritorium, & licitum, vt latè *per Cassan. in catalog. glor. mund. p.6.c.28. vsque ad c.32.* An autem priuilegia
41 concessa Aduocatis † & Doctoribus trahantur ad graduatos ignatos, & indoctos, vel potius debeant restringi ad habiles, & idoneos; plura *Mandos. reg.13. q 13. per tot.* Et de salariis Iudicum, & Aduocatorum, quod habeant priuilegia inter omnes creditores, æquiparentur doti, & fisco, & habeant tacitam hypothecam à lege indnctam cum priuilegio prælationis ponunt *Doctores in l.1. ff. solut. matrimon. Ias. in l. dum functo num.19. de offic. assessor. Rebuff. priuil. scholar.118. per tot.* & licet de iure hæc opinio sit dubitabilis, tamen ita seruari testatur *Flores q.8. lib.1. var. q.n.70.*

EPITOME.

Casus non factæ oominationis in emphyteusi, & similibus actibus quando æquiparetur cum eo, qui fit nulliter oominatus, seu præmoriatur antequam casus nominationis euenerit. Emphyteusis Ecclesiastica an transeat ad fœminas, & in ea masculinum concipiat fœmininum. Sequentia in quibus casibus declarent præcedentia. Præsentato cedente, vel decedente ante institutionem, quando dicatur consumptus turnus, & quid in habente aliquem occultum defectum, ob quem instituí noo deberet.

SVMMARIVM.

1 *Conditionem semel impletam sufficit quamuis non durauerit.*
2 *In conditionibus attenditur euentus, etiam sine effectu.*
3 *Per nominationem factam ab executore an extinguatur facultas amplius nominandi, quamuis malè eligatur, vel electus non consentiat electioni. & num. 4. 5. 9. 10. 12. & 13.*
6 *Dispositio quando restringatur ad primum actum.*
7 *Remoto effectu remouetur etiam nomen, & effectus rei.*
8 *Electio de eo qui decessit ante purificatum fideicommissum non valet, & potest de nouo fieri.*
11 *Præsentato cedente, vel decedente ante institutionem quando dicatur consumptus turnus.*
14 *Emphyteusis ecclesiastica an transeat ad fœminas. nu. 23. & 24.*
15 *Masculinum in contractibus non concipit fœmininum.*
16 *Contractus emphyteusis est stricti iuris, & in eo per masculinum non concipitur fœmininum. Ampliа vt num. 17. & 18.*
19 *Facultas nominandi vnam personam comprehendit in emphyteusi etiam fœminam. n.20. & 22.*
21 *Verba ad libitum importani voluntatem absolutam, & nullis legibus regulatam.*
25 *Sequentia an declarent præcedentia. n.27.*
26 *Causa originalis est attendenda.*

CAPVT LVIII.

Per Monasterium sanctissimæ Trinitatis fuit concessum prædium Francisco, & R. Eusebio fratribus ad secundam generationem cum facultate data Francisco, in casu, quo filius non haberet, nominandi personam sibi magis visam, ita vt nominatione per eum non facta Eusebius possit ad sui voluntatem nomioare. Decedente Francisco sine filiis, & facta per eum nominatione eius, qui obiit ante Eusebium, Dubitatum fuit, an licitum sit Eusebio amplius nominare, Et quatenus possit, an nominatio debeat fieri de masculo, vel fœmina.

Quo ad primum dicebatur non esse locum nominationi, quia facultas solum fuit data in casu, in quo Franciscus nullum nominaret; Vnde cum
1 hoc factum sit, † sufficit conditionem semel adimpletam, quamuis non durauerit *l. si quis haeredem. C. de institut. & substitut. vbi Ias. n.1. Ruin. consil.89. in fin. lib.4. Rol. cons.56. n.10. lib.3. Surd. cons.157. nu.20 lib.2. Tiraq. in l. si vnquam. in verb. susceperit liberos. nu. 187. ad med. vers. & ideo omnes. C. de reuocand. donat. Gabriel. de fideicom. conclus.8. nu.11.* Ita vt in conditionibus at-
2 tendatur euentus, † qui de facto succedit, etiam sine effectu *Cin. in l.1. in fi. C. de cond. insertis. Corn. cons. 180. col.3. n.5. in fi. li.4. Crot. cons.11.* vbi de facultate eligendi concessa executori, quod facta electione
3 non sit amplius facienda nominatio, † cum sit extincta facultas *l. apud aufidium. de opt. leg. l. statu liberum. §. stichum. de leg.2. & est tex. in c. si compromissarius. de elect. in 6.* vbi data potestate eligendi nomine al-
4 terius, si malè eligatur, † vel electus non consentiat electioni de se factæ, expirat facultas compromissarij, quasi illa potestas actum exercendi per vnicum actum expiret *leg. si vt proponis. Cod. quomod. & quand. iud.*

Contrarium dixi, quia æquiparatur casus non factæ nominationis cum eo, qui fit nominatus, & præmoriatur, antequam casus nominationis adoeuerit, quasi intentio partium fuerit prouidere successioni, cui non est satisfactum per primum
5 actum: Vnde consequens est, † vt intret facultas Eusebij, quæ non dicetur consumpta, ac si nominatio prima esset nulliter facta *Beroи. cons. 106. nu. 20. in fi. lib.1.* & ita in specie nominationis est decis. *Rot. per Card. Seraphinum in causa Romana domus 5. nouemb.1582.* Omnis enim dispositio licèt restringatur ad primum actum; tamen hoc non procedit,
6 † quando primus actus non sortitur effectum, cum non præstet impedimentum, quod de iure effectum non habet *c. non præstat. de reg. iur. in 6. latè Tiraq. in l. boues. §. hoc sermone. limit. 1. de verb. signif.* Neque enim potest dici electio, quæ non habuit ef-
7 fectum, † cum illo remoto remouetur etiam nomen, & species rei *Bald. in rubr. de contrah. empt. q. 11. Ias. in l. seruus electione. in prin. n.3. de le.1. Bec. cons.14. n.32.*

Et facit quod dicimus de electo, qui decessit an-
8 te purificatum fideicommissum, † nã electio non valet, & potest de nouo fieri *Bar. in l. cum pater. §. à filia. de leg.2. per tex. in l. filiusfamilias. §. diui. de leg.1. Ruin. cons.24. n.2. vers. & tanto magis. li.2.* & ita etiam in terminis nominationis concludit *Sur. cons.264. n.29. lib.2.*

Ideo etiam videmus, quod si Episcopo competat ex cõsuetudine, vel priuilegio, vt possit nomi-

nate vnum Canonicum in Ecclesia sua recipien-
9 dum, † si nominatus non acceptat, poterit Epis-
copus iterum nomioare *Rot. decis.1. de priuil. in nou.*
Ex quo infert *Spin.de test.gl.5.prin.n.35.& 56.* magis
verani esse opinionem, quod in casibus in quibus
potest committi commissario facultas disponen-
di, vel faciendi testamentum pro alio, si testa-
10 mentum per eum factum est nullum † ob non
seruatam solemnitatem, vel quia hæres repudiat,
aut moriatur antequam adeat, vel ob aliam cau-
sam, poterit idem commissarius iterum testari.
Nam in actibus extraiudicialibus, vbicunque a-
licui est data potestas gerendi ea mente, vt omni-
no actus habeat effectum, si gerat actum nullum,
non expirat mandatum, quia per talem actum
malè gestum non est satisfactum intentioni con-
cedentis, vel committentis iuxta doctrinam *Innoc.*
communiter approbatā *in c.in literis.de offic.delegat.*

Et faciunt quæ dicuntur de præsentato, qui si
cedat vel decedat ante institutionem, non dice-
11 tur consumptus turnus præsentantis, † sed de no-
uo poterit præsentare *c.si electio.26.de elect. Caputaq.
decis.59.n.2.lib.2.Gonzal.* qui multis similibus com-
probat *ad reg 8.cancellar.gl.45.§.3.n.6.*

Idem si habuerit aliquem defectum occultum,
propter quem institui non deberet, dummodo
præsentans ignorasset vitium illius, nam si sciens
id fecisset, iterum non poterit eligere, cum ex ele-
ctione indigni indignitate iuris scienter facta eli-
gentes amittant ius eligendi pro illa vice *c.gratum.
de postul. prælat.c.cum in cunctis.§.vlt.de elect. Molin. de
hispan.primog.li.2.c.4.n.39.cum seq.* vbi ampliat præ-
dicta ad res, & personas seculares *l.cum quidam.vbi
gl.in verb.qui offenderint.in prin.de leg.2.Tiraq.in l.boues.
§.hoc sermone.limit.1.n.34 de verb.signif.* Ita vt in du-
bio præsumatur ignorantia vitiorum electi, prout
veriorem opinionem contra *Bart. & alios in l.si pa-
tronus.de confirm.tutor.* dicit *Idem Molin. d.c.4.nu.40.
lib.2.post Peralt. in l.cum quidam n.3.de leg.2.*

Non obstant contraria, quia procedunt, vbi
12 non fuit consideratus certus effectus † *Bart.in l.2.
§.1.n.5.de opt.leg. Doct.in l.serui electione. de legat.1.* vbi
etiam intelligunt, quando actus, seu nominatio
traheret executionem iuris, tunc enim non esset
13 locus vlteriori electioni, † aliàs secus *Ias.Rip.Tiraq.
& alij per Surd.cons.264.n.34.lib.2.*

Quo ad secundum an nominatio debeat esse
de masculo vel fœmina, dicebatur nos esse in em-
phyteusi Ecclesiastica, quæ regulariter non tran-
14 sit ad fœminas † *Bald.in c.1.in fi.quib. mod.feud.const.
poss.Cephal.cons.400.nu.19.lib.3.Surd.decis.95.num.1.*
Præsertim cum fuerit facta pro filiis, quo casu in
contractibus masculinum non concipit fœmini-
15 num: † Nam quando concipit fœmininum est ex
quadam interpretatione, seu extensione, non ex
proprietate sermonis *l. inter stipulantem. in fi.de verb.
signif.l.serui legatis.in princ.de leg.3.* Quidquid dicat
Rebuf.in l.1.de verb.signif.vers.ego vero.fol.9. Quia lo-
quitur contra communem, de qua per *Gabr.cod.ti.
concl.6.nu.14. Gozzad.cons.20.num.2.Rimin. Sen.cons.
121.nu.4.lib.1.* Vnde cum contractus emphyteusis
sit stricti iuris, masculinum non concipiet fœmi-
16 ninum † *Cuman.cons.166.post princ. Rol.cons.93.num.
17.lib.2.Ias.in l.si quis id quod.num.23.limit.13.de iurisd.
omn.iud.Rip.in l.eo facto.§.si quis rogatus.n.59.ad trebel.*
& est verior opinio, & magis communis *Rot.per
Card Seraph. Cesenien. bonorum.7.februarij 1583.* vbi
etiam ampliat, quamuis dictum sit filiis, & hære-
17 dibus, † cum secus esset, si solum pro hæredibus
stipulatio conciperetur, quia tunc terminus hæ-
res esset communis masculis, & fœminis *Bart.
in l.1.de verb.signific. Dec.cons.32.in fin. Socin.Iunior cons.
100.num.9.lib.3.* Prout etiam quando dictum est
18 de liberis, † quia ista dictio ex sui proprietate tam
vnum, quam alium complectitur *Alex.cons.80. viso
& opportunè.col.fi.in prin.n.14.lib.1.*

Prædictis tamen non obstantibus contrarium
declaraui, quia fuit concessa facultas nominandi
19 vnam personam, † quę dictio est communis ad v-
trumque sexum, & similis termino hominis; Vn-
de pariter vtrique conuenit *l. hominis appellatione.de
verb. signif.* Quod intelligitur ex proprietate ser-
20 monis, † non ex interpretatione *Bar. in l.1.n.2.vers.
vel dic.de verb.signif. Card.in clem.1.qu.3.num.8.ad med.
de elect.* Stante præsertim dictione ad libitum, de
qua in casu nostro, per quam magis colligitur fa-
21 cultas nominandi etiam fœminam, † cum ista
verba importent voluntatem absolutam, & nul-
lis legibus regulatam *Bart & Alex in l.si sic.de leg.1.
Abb.in c.2.in 3.notab.de sequestr.possess.& fruct. Felin.in c.
1.num.39.de constit.latè Surd.decis.272.num.15.* & ita
22 in specie stantibus huiusmodi verbis † latè con-
cludit *Rot. per R.P.D. Cauenic. Romana domorum.14.
martij 1580.in impressis.diuers.decis.p.2.*

Maximè quia fœmina est etiam capax emphy-
23 theusis Ecclesiasticæ † *§.emphyteusim.auth.de non a-
lienand. Anchar. cons.359.col.2. Cephal.cons.11.num.16.
Couar.lib.2.var.resolut.c.18.nu.1.late Surd.* qui de ve-
riori opinione testatur *decis.95.num.12.* Ratio, quia
regulariter in successione veniunt fœminæ, sicut
masculi *l.maximum vitium.C.de liber.præter.* Et con-
tractus emphyteuticus non habet aliquam pro-
24 priam naturam, † quam illam, quæ data est à
contrahentibus *Nat.cons.49.nu.18.* Vnde cum ex
forma inuestituræ, de qua agimus non censeatur
exclusa fœmina, immo potius inclusa propter il-
lud verbum personas, & ad libitum, vt dictum
est, illa erit seruanda, cum ex ea possit dari certa
regula succedēdi communis tam fœminis quam
masculis *Becc.cons.101.n.19.Surd.cons.5.n.13. & decis.
95.num.16.*

Non obstat quod immo ex forma inuestituræ
appareat exclusio fœminarum, cum solum fuerit
concessa emphyteusis pro Francisco, & filiis, qui-
bus non extantibus datur facultas nominandi;
vnde cum appellatione filiorum non veniāt fœ-
minę ex communi sententia, de qua supra, quem-
admodum in prima dispositione censentur ex-
clusæ fœminæ, ita etiam in secunda, quando con-
25 tinget nominare, † cum sequentia declarentur à
præcedentibus *l.si seruus plurium.§.fi. de leg.1.l.si fue-
rint.§.vlt.de reb.dub.l.ille.§.cum in verbis.de leg.3.* & se-
cundus actus recipit declarationem à primo *Ang.
in l.pacta nouissima.de pact.Alex.cons.94.li.3.n.2.* Quo-
26 niam semper debet attendi causa originalis †
Aym.cons.144.num.2.Surd.decis.212.n.15.

Quia respondetur clarum esse in casu nostro,
quod persona nominăda potest esse etiam fœmi-
na, cum istud verbū sit illi quoque cōmune; Vn-
de non est dicendum quod ista sequēs dispositio
tanquam certa debeat regulari à præcedente am-
bigua, & obscura, cum illud procederet quando
etiam sequētia essent dubia, tunc enim regularē-
tur à præcedētibus: † secus vbi sunt clara, & deter-
minata, quia potius tūc declarant præcedētia *Bal.
in l.legatorum petitio.§.vlt.in fin.de leg.2.Ias.in l.si seruus
plurium.*

Digitized by Google

plurium.§.fin.de leg.1.n.3.Card. Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.6.tit.13.n.4 Soc.conf.27.n.16.lib.4.Menoc.præsump.37.n.11.lib.6.Surd.decif.288.nu.35.

EPITOME.

Falcidia si prohibeatur per testatorem detrahi ex aliqoo legato, an censeatur diminuta in præiudicium hæredis vel aliorum legatariorum. Immunitate concessa per Principem, quando onus exempti accrescat aliis, vel cedat incommodo concedentis. Consuetudo non conficiendi inuentarium an valeat, & quando hæres in locum illius teneatur patefacere bona hæreditaria. Iuramentum delatum quando possit referri. Remissio inuentarij facta per testatorem in quibus casibus permittatur.

SVMMARIVM.

1 *Falcidia non censetur diminuta in præiudicium hæredis, sed aliorum legatariorum si lex, aut testator prohibet illius detractionem ex aliquo legato.n.2.Declara vt n.7.*
3 *Immunitate concessa per Principem onus exempti accrescit aliis, neque cedit incommodo concedentis.Intellige vt nu. 4.& 5.*
6 *Beneficia sunt interpretanda contra concedentem.*
8 *Solemnitates de iure requisita in inuentario non seruantur.*
9 *Consuetudo non conficiendi inuentarium valet.*
10 *Statutum quod hæres non gaudeat beneficio inuentarij est validum.*
11 *Hæres an teneatur ad inuentarium si habeat remissionem illius à testatore.n.12.& 13.*
14 *Hæres cogitur medio iuramento patefacere bona hæreditaria in locum deficientis inuentarij. Amplia vt n.15. Neque hoc iusiurandum poterit referri.n.19.*
16 *Vidua tenetur iurare quo ad patrimonium defuncti.*
17 *Iuramentum delatum quando possit referri.num.18.*

CAPVT LIX.

IN præiudicium legatariorum, non hæredum
dicebatur censeri diminutam falcidiam; Vnde
si testator illam prohibet detrahi ex aliquo lega-
to, non prohibebitur hæres detrahere super aliis
legatis eam falcidiæ portionem, quæ erat detra-
1 henda de legato, † ex quo fuit prohibita falcidia
Bar.in l.qui quadringenta.87. in fin.ff.ad leg.falcid. vbi
*Cast.n.3.*dicit perpetuò notandum, cum prima fa-
cie quilibet diceret cõtrarium, prout etiam com-
mendat *Rum.conf. 246. col.2.vers. quinimo.nu.5.lib.3.
Card.Mant.de coniect.vlt.volunt tit.13.lib.9.nu.24.*
Idem est quando hæres esset prohibitus à lege
detrahere falcidiam, nam tunc etiam hoc onus
2 accrescit legatariis, † quia valet argumentum de
testatore ad legem *l.seruus.de manumiss.* & in termi-
nis ita concludit *Surd.de alim.tit.8 priuil.18.n.12.*
Ad exemplum immunitatis concessæ alicui
per Principem Superiorem, quo casu onus exem-
3 pti accrescit aliis, † neque cedit incõmodo Prin-
cipis, cum non fiat distinctio inter factum legis,
& Principis, maximè si immunitas concederetur
ob publicam vtilitatem *Fel. in c.antecedentes.col. antepen.conclus.1.de præscript.Natt.conf.397.nu.12.Cephal.
conf.58.n.62.cum seq.latè Surd.conf.278.n.13.lib.2.*
Quæ magis procedunt in priuilegio exemptio-
4 nis indulto per eum, † ad quem non redit emolu-
mentum principaliter, & immediatè ex operibus,
collectis, aut contributione, vel ex alio facto Col-
legij, & Vniuersitatis, ad quam si spectaret solue-
re officiali certam pecuniæ summam pro stipen-
dio, vel simili causa, si eximatur à tali onere ali-
quis per Principem, alij non exempti subeunt o-
nus priuilegiati, & integrum salarium soluunt.
Quoniam non præsumitur Principem voluisse
per illud priuilegium auferre ius suum officiali à
publico deputato ad emolumentum Reipublicę,
prout in specie concludit *Ias.in l.auus.n.18.col.pen.in
princip.vers.ego pro concordia.de pact.* vbi quod est ve-
rior opinio. *sequitur Coler. in c.accedentes. num.7.vers.
vnde si communitas.de præscript.post Bart. in l.ab omnibus.
104.per illum tex.nu.1.de leg.1. Alex.conf.178.in occurrenti casu.col.pen.ad med.nu. 19 lib.2.*
Aliud enim esset in priuilegio cõcesso per eum,
cui principaliter debetur onus ab aliqua commu-
5 nitate, † tunc enim illa immunitatis concessio nõ
grauat non exemptos, qui præstabunt pro rata
exempti pauciores operas, vel collectas ipsi exi-
menti. Nam priuilegium vni concessum non de-
bet redundare in alterius præiudicium *l.non debet.
6 21.de reg.iur.* † & quia beneficia sunt interpretanda
contra ipsum concedentem *Castr.in l.beneficium.n.
2.de constit.princ.* & ista est verior opinio, prout in
terminis docet *Ias. in d. l.auus.de pact. post Bald.in l.si
vnus.27.§.sed si generaliter.num.8.ff.eod.tit.cum aliis per
Coler.in d.c.accedentes.nu.8.9.& 10. de præscript.*
Veriorem tamen Dixi distinctionem, quod in
legatis, seu fideicommissis, quæ non defalcantur
ex sui priuilegio, prout in relictis ad pias causas,
& similibus, præiudicium sit hæredis, & ideo il-
7 lud, quod ab istis non detrahitur, † non debet re-
flecti ad onus aliorum legatariorum, sed de istis
detrahitur trebellianica, & falcidia in quantitate,
prout detraheretur, si alia non essent priuilegiata.
In illis verò, quæ sunt indesalcabilia ex volunta-
te testatoris expressa prohibẽdo in eis falcidiam,
tunc neque hęres detrahet ex aliis falcidiam, cum
propter prohibitionem testatoris cesset in eis ius
detractionis: Secus verò quando testator manda-
uit integrè præstari, aut sine diminutione: Nam
tunc detrahitur falcidia ex aliis, ita vt integram
quartam hæres habeat, Et ista est distinctio com-
munis de qua *per Doct.in l.qui quadringenta. 88.& in
l.si post missionem.17.& in l.si miles.92.ad leg. falcid. Peregr.de fideicom.art.4.num.31.*
Circa secundum verior est opinio, quod licèt
8 inuentarium requirat multas solemnitates, † ad
hoc vt valeat, & liberet hæredem, ne teneatur de
proprio creditoribus hæreditariis ad notata *per
Doct.in l.fi.C.de iur.deliber. Specul. de instrum.edit.§.vlt.
n.21.Imol.in l.1.§.quamuis.ff.si cui plus quam per leg.falc.
Durand.de art.testandi.tit.11.caut.8.* Tamen de con-
suetudine illæ non requiruntur *Roland.conf. 73.nu.
91.lib.2.Rim.Iun.conf.417.n.50.* vbi etiam quomo-
do huiusmodi consuetudo probetur. *Decian.conf.
633. Cephal.conf.327.lib.3. Guid.Pap. de inuent.num.9.
Grass.eod.tit.nu.1.cum seq.*
Amplius etiam valebit consuetudo non confi-
9 ciendi inuentarium, † cum enim illius confectio
sit iuris positiui, potest tolli contraria lege, siue
scripta, siue non scripta *Bart. in l. tutor qui repertorium.7.nu.18.de administr.tut. Ang.in l.1.§. hæc stipulatio.ff.si cui plusquam per leg.falcid. Montic. de inuentar. in
princ.num.28.& in 3.in principal.nu.11.* Et huiusmodi

consuetudinem, quod hæres non faciat inuenta-
rium, dicit tolerandam *Coler. de processib. executiu. p.*
10 *2. c. 3. n. 400. post Vuesembecium. cons. 13. nu. 15.* † Prout
etiam è contra dicimus valere statutum, seu con-
suetudinem, quod hæres non gaudeat beneficio
inuentarij *gl. & Bar. in l. fi. §. in computatione. C. de iur.*
deliber. Aym. cons. 174. nu. 6. vbi etiam *in 2. dub.* quod
11 valet prohibitio testatoris, † ne hæres conficiat
inuentarium contra *Guid. Pap. cons. 63. & Ang. in l. fi.*
C. de arbitr. tutel. Intelligendo in præiudicium le-
gatariorum, quibus testator potest obesse, cum
neque eis cogeretur aliquid relinquere *Alex. in l.*
nemo potest. col. 1. & ibi Ias. col. 10. vers. quarto adde in pri-
12 *ma lectur. ff. de legat. 1.* † Quicquid aliud sit respectu
creditorum, quibus non posset per defunctum
præiudicari *Aym. cons. 174. n. 11.* Et quidquid etiam
contrarium seruetur in libro rationum, quem tu-
tor debet conficere, quamuis non teneatur face-
re inuentarium, tanquam sibi remissum à testato-
13 re; † Nam alias iurabitur contra eum in litem,
cum de illo ad istud non inferatur stante diuer-
sitate inter inuentarium, & librum rationum *Bal.*
in l. 1. §. officio de tut. prout in terminis declarat *Plot.*
de in lit. iurand. §. 5. nu. 33. vbi dicit perpetuò iuran-
dum.

Quidquid autem sit de prædictis, In casu de
quo agebamus, omissis, quę possent dici circa hu-
iusmodi inuentarium non factum; Dixi hæredes
conuentos teneri, & obligatos esse patefacere
medio eorum iuramento bona hæreditaria se-
cundum formam petitionis, de qua in processu;
14 † Istud enim iusiurandum succedit in locum de-
ficientis inuentarij, quod non potest recusari *l. sci-*
mus. 22. § licentia. C. de iur. deliber. vbi *gl. in ver. illius.* di-
cit notandum, quia hæres in hoc casu de sua con-
scientia tenetur satisfacere per iuramentum, vt
vndique veritas exquiratur; Prout etiam in simi-
li est tex. *in l. vlt. in fin. & ibi gl. in verb. religionem. C. de*
iur. domin. impetr. l. si quis pro redemptione. 36. §. eandem.
C. de donation. l. vlt. in fin. vers. apud quem. Cod. de bon. au-
ctor. iudic. possid. l. fin. § sin autem. C. de fid. instrum. Vbi
gl. in verb. sacramentum. quod reus hoc casu cogitur
15 se defendere per iuramentum, † quamuis actor
nihil probauerit; Ita vt illo non præstito contra
eum possit pronunciari; cum hoc non sit sacra-
mentum probationis, sed cuiusdam purgationis,
vt declarat *gl. in l. actor. 23. in verb. factum. in fin. Cod. de*
probation.

Idem est in Vidua, quæ eodem modo tenetur
respondere hæredibus de patrimonio defuncti,
16 † quod habebat tempore mortis *l. 2. & ibi gl. in ver.*
iurata. C. quand. & quib. quart. pars debeat. lib. 10. Et in
aliis casibus, de quibus per *gl. in l. præsenti. 5. § sicubi.*
in verb. conscientia. C. de his qui ad eccles. confug. & in l. sci-
mus §. licentia. in verb. illius. C. de iur. deliber.

Nec facit, quod huiusmodi iusiurandum dela-
tum reo fuerit relatum eidem referenti: Vnde hę-
res non tenebitur iurare quo ad bona hæredita-
17 ria, de quibus agimus; † Prout regulariter quis nõ
cogitur subire similia iuramenta, cum sufficiat il-
la ad partem referre *l. iusiurandum. vbi gl. in verb. non*
potest. ff. de iur. iurand. Doctor. in l. in confessa turpitudinis.
eod. tit. Quia respondetur hoc iuramentum defer-
18 ri per legem, vt supra dictum est; † vnde tanquam
succedens in locum deficientis inuentarij debet
suscipi, etiam per inuitum, neque poterit referri
ei, qui detulit, quasi delatum sit ex iuris disposi-
tione, nisi per idem ius remittatur potestas refe-
rendi *gl. in c. fi. in verb. famosa. de iur. iurand. & in l. præ-*
senti. 6. § sicubi in verb. conscientia. in fi. C. de his. qui ad ec-
19 *clesi. confug.* vbi loquitur † in terminis de iuramen-
to in locum deficientis inuẽtarij, & sequitur tan-
quam singulare *Coler. de processib. executiu. p. 2. c. 3. nu.*
20 *401.* vbi quod ita fuit iudicatum. † Et idem est
in similibus casibus de quibus in *l. marcellus. §. vlt.*
cum l. seq. ff. rer. amot. l. fi. & ibi gl. in verb. subire. C. de fi-
deicommiss. auth. sed nouo iure vers. sed si datum. C. de pœn.
iudic. qui mal. iudicau. l. 3. de reb. credit. l. eos. § fi. de vsur. l.
1. § 1. & suspicio de incend. ruin. & naufrag. l. prætor. § 2. de
edend. l. licet. C. de excus. tutor. l. is qui. de public. iud. l. reum.
C. de procurator.

EPITOME.

Citatio domi dimissa copia, quando sit legiti-
ma si non præcesserint diligentiæ, & quomodo
sit facienda, & an debeat continere locum exa-
minis. Notarius an teneatur facere fidem de iu-
ramento pręstito tactis scripturis, vel sufficiat di-
cere enũciatiuè testis iuratus. In probatione tem-
poris an depositio vnius suppleat dictum alterius.
Alimenta quando præstanda sint ei, qui aliunde
habuit. Ex mutuo alicui facto, vt se alat, an com-
petat actio solum mutuanti contra debitorem a-
limentorum, vel etiam detur ei, qui debebat ali-
mentari. In causis alimentorum quis Iudex, &
Notarius sit competens. Commissio de exami-
nando testes, an concernat delegationem actus
cum exercitio iurisdictionis, & possit demanda-
ri laico, quamuis causa sit Ecclesiastica. Receptio
Iuramenti, an de stilo possit committi Notario.

SVMMARIVM.

1 *Citatio dimissa copia est legitima si præcesserint diligentiæ de reperiendo eum qui debet citari, etiam non facta affixione ad valuas. n. 2.*

3 *Nuntio attestanti fecisse diligentias, & citasse de commissione Iudicis, an credatur. n. 7. & 8.*

4 *Citatio valet quamuis non præcesserit perquisitio, si citatus postea comparuit.*

5 *Citatio vt sit legitima debet affigi valuis domus non poni sub angulo, aut rimula hostij. & esse debet hora opportuna, non nocturna. n. 6. & continere locum examinis. nu. 9. Intellige vt n. 10.*

11 *Notarius debet facere fidem de iuramento præstito tactis scripturis, non autem enunciare dicendo testis iuratus. n. 14. 15. & 16.*

12 *Testes debent iurare illa hora. & die, pro qua fit citatio, licèt examen possit quandocunque fieri si in termino iurarunt.*

13 *In teste requiritur certa forma verborum.*

17 *Tempus quando probandum sit per duos testes, ita vt non suppleatur dictum vnius ex depositione alterius. n. 18.*

19 *Alimenta non debentur ei, qui aliunde habuit.*

20 *Alimenta quæ petuntur officio Iudicis, an debeantur nisi in subsidium. n. 21.*

22 *Mutuans pecuniam alicui pro se alendo habet actionem contra debitorem alimentorum pro pecuniæ restitutione, & an huiusmodi actio detur etiam ei, cui debent præstari alimenta. n. 26. 28. & 29.*

23 *Mutuans pecuniam filio studenti quando repetat à patre. n. 24. & 25.*

27 *Actio datur contra eum, in cuius commodum cessit negocium gestum.*

30 *In causis alimentorum est Iudex competens tam Laicus, quàm Ecclesiasticus. Idem in Notario n. 32.*

31 Spu-

51 *Spurio debentur alimenta tam de Iure Ciuili, quam in foro Ecclesiastico.*

53 *Commissiones quæ dantur illis, qui debent examinare testes non concernunt delegationem actus cum exercitio iurisdictionis, & examen valet si fiat à laico quamuis causa sit beneficialis, & ecclesiastica.*

54 *Commisso examine censetur data facultas recipiendi iuramentum.*

55 *Receptio Iuramenti est iurisdictionis quæ non potest delegari.*

56 *Examen & receptio iuramenti per notarium valet si de stilo illi committeretur.*

CAPVT LX.

PRo validitate citationis Dixi concludendum
in causa Vincentij, & aliorum litis cõsortium
mihi commissa: Nam quamuis fuerit facta dimis-
1 sa copia, † tamen citatio est legitima, eum præces-
serint diligentiæ de reperiendo eum, qui debebat
citari, quod sufficit secundum opinionem *Abb. in
c. causam. n. 5. de dol. & contum. Rom. cons. 454. in re præ-
sents. n. 7.* & est decisio *Rotæ per Card. Seraph. Perusin.
executionis. 10. april. 1595.* vbi ampliat procedere eti-
am non facta affixione ad valuas in Ecclesiam;
2 † quia *clem. causam. de election.* habet locum solum
in beneficialibus *Bart. in l. 4. §. prætor ait. de damn. in-
fec.* Affixio enim ad valuas, de qua ibi fit mentio
in citatione, est necessaria, si non pateat tutus ac-
cessus ad habitationem.

Nec facit non constare de diligentiis, quia suffi-
3 cit attestatio nuntij, † cui in hoc creditur *Put. decis.
187 lib. 3. Caputaq. decis. 266. lib. 2. & decis. 245. lib. 1.* v-
bi ampliat etiam credi referenti se citasse de com-
missione iudicis, quemadmodum notario atte-
stanti de sui ipsius deputatione, quidquid sit de
iure, vt per *Felin. in c. 1. n. 13. vers. quarta conclusio. de in-
dic. Dec. in c. cum parati. n. 12. de appellat.*

Prętereà quamuis non appareret de diligentiis,
4 tamen quia citatus aliàs comparuit in causa, † va-
luit citatio etiam non præcedente dicta perqui-
sitione *Alciat. in l. absentem. de verb signif. Dec in c. Eccle-
sia Sanctæ Mariæ. n. 20. de constit. Afin. in prax. §. 6. c. 2. in
7. requis. Rot. Genuen per* Caribar *decis. 14. n. 2.*

Neque obstat quod dicta citatio non fuerit le-
gitimè executa tanquam nõ affixa valuis domos,
5 seu ipsi hostio *Ang. in §. omnem. auth. de litigios. Bal. in
l. sed & si pupillus. §. de quo palam. ff. de instit. action.* vbi
quod neque valet, si ponatur sub angulo hostij,
6 † vel per rimulam ipsius *Afin. in praxi. §. 6. c. 6. in 4.
requisit. cum seq.* vbi etiam quod est facienda tem-
pore congruo, & hora debita, non nocturna, vt
dicatur fieri palàm, & patenter, prout requiritur.

Quia cum Nuntius de contrario faciat fidem
7 magis illi credendum est, quàm parti † secundum
communem opinionem, de qua per *Dec. in c. cum
parati. n. 10. de appellat. Felin. in c. quoniam contra. nu. 21.
de probation.* Quidquid contrarium dicat *Faber. in
§. fi. n. 6. instit. de pæn. tem. litig.* Cum loquatur contra
veriorem opinionẽ tam de Iure Ciuili quàm Ca-
nonico *Marsil sing. 560. n. 7. Alc. Vasq. & alij allegati per
Ceual. qu. 381.* Licèt etiam secundum qualitatem
8 personarum esset in arbitrio iudicis, † cui sit ma-
gis credendum *Soccin. in rubr. de citat. art. 16. in fi. Me-
noch. de arbit. cas. 112 lib. 2. cent. 2. n. 14.*

Minus obstat citationem non valere, quia in ea
non continebatur locus, vbi testes debebant exa-
9 minari, † neque dies, & hora pro illo faciendo, id-
eò citatio tanquam nimis vaga erat nulla *Socc. de
citat. art. 18. n. 13. & art. 19. n. 17.* & quod locus sit ex-
primendus concludit *Alex. cons. 71. in princip. lib. 7.*
Quia contrariũ verificatum fuit ex relatione Nũ-
cij, Cum prętertim de stilo loci, vbi fuerint testes
examinati, citatio sit benè facta, Neq; erat neces-
saria expressio loci, quia si est Iudex Ordinarius,
10 qui debet examinare † intelligitur ad locũ depu-
tatum suorum maiorum ad ius reddẽdum, & si est
Delegatus ad locum qui à principio fuit deputa-
tus *Bart. in l. si vt proponis. la 2. C. quom. & quand. iud.
Doct. in c. fi. de rescript.* quem stilum esse admitten-
dum quando est probatus dicit *Caputaq. decis. 274.
n. 4. p. 3.* Præsertim quia domus habitationis hu-
iusmodi Delegatorum solent esse omnibus no-
tæ, quę notitia facit, vt non sit describendus locus
in citatione, Prout etiam dicimus de Præside, seu
Iudice alicuius Prouincię, cuius domiciliũ est no-
tum; Et de Episcopo in quo etiam intelligitur ci-
tatio ad locum consuetum *Anch. Vant. & alij de qui-
bus per Menoch. cons. 100. n. 179. vsque ad n. 18. lib. 1.* vbi
etiam requirit protestationem citati, quod igno-
rabat locum comparendi, & quod propter hanc
causam tanquam impeditus non potuit compa-
rere *arg. tex. in l. quis comminatur. de re milit. Aym. cons.
151. n. 22. Idem Menoch. de arbit. cas. 118. in fi.*

Secundo quo ad validitatem examinis diceba-
tur de eius nullitate ob defectum iuramenti, de
quo non constabat, cum notarius non faciat fi-
11 dem de eo præstito tactis scripturis, † sed tantum
enunciatiuè dicendo testis iuratus, quod non suf-
ficit, vt dicatur examen, & iuramentũm benè
præstitum *Caputaq. decis. 123. & 246. p. 2. & decis. 195.
p. 3. post gl. in c. vt circa. de election. & Lanfranc. in cap. quo-
niam contra in verb. testimn. n. 4. de probat.* & voluit *Ol-
drad. cons. 23. nu. 6. Bellam. decis. 61. in fi. cum alijs per Me-
noc. cons. 114. n. 3. lib. 2. post Alex. cons. 42. n. 9. lib. 4.* No-
tarius enim hoc casu non attestatur de iuramen-
to dispositiuè, sed enunciatiuè, & tabellioni e-
nuncianti non creditur: Immo ista assertio enun-
ciatiua magis dat præsumptionẽ, quod testis non
fuerit iuratus ea die, qua fuit pars citata, cum ta-
12 men de iure testes debeant iurare † ea die, & ho-
ra, pro quibus fit citatio ad illum actum, licèt e-
xamen possit quandocunque fieri, si testes in ter-
mino iurarunt *Bald. Brun. & alij allegati per Caputaq.
decis. 183. p. 3.* vbi etiam in fine ampliat neque credi
notario, si dicat talis testis iuratus super crucem
sui habitus deposuit, &c.

Præsertim, quia in teste requiritur certa formæ
13 verborum † *gl. in l. iusiurandi. 8. C. de testib. in verb. ergo*
Et vbi requiritur ista expressio formæ, non suffi-
cit dicere iuratum, nisi etiam forma exprimatur
Doct. in c. vt circa de elect. in 6.

Contrarium dixi, quia testes fuerunt examina-
ti coram Iudice, & tali tempore, quo potuerũt iu-
rare legitimè, & cum interrogatoriis partis ad-
uersæ, in quibus actum fuit, vt moneãtur testes de
periurio, prout fuerunt moniti; Vnde ex istis col-
ligitur præsumptio tales testes iurasse tactis scri-
14 pturis, † & solemniter, prout requiritur, quamuis
notarius de hoc non faciat mẽtionem; sed solum
dicat testis iuratus; vel medio eius iuramento de-
posuit. Quia tale iuramentum tunc potuit inter-
uenire; Ideo præsumuntur omnia solemniter a-
cta, quæ loco, & tempore instrumenti potuerunt
peragi, & sic testimonium valebit *Doctor. in leg. 1.
Cod. de fid instrum. & iur. hast. fiscal. lib. 10. Innoc. in cap.*

contraxit,& sic sibi soluatur, quod aliis promisit, & releuetur ab ea obligatione, quam coortraxit propter illius moram, ob quam datur regulariter actio pro suo interesse *l. vnica, Cod. de sent. quæ pro eo quod inter. l. quod te, ff. si cer. pet. Alex. cons. 141. viso themate, nu. 9. col. 5. vers. aut petitur, lib. 5. Aym. cons. 189. nu. 7. in fin.* & ita io terminis concludit *Surd. de alim. tit. 5. q. 1. nu. 52. vsque ad nu. 59.* vbi dicit esse æquius, & ita debere iotelligi Doctores contrarium ienentes, vt loquantur de actione daoda mutuanti, non
29 tamen priuatiuè ad eom, † cui factum est mutuum, cum vtrique diuersis respectibus hoc sit concedendum, ex quo mutoãs sequutus est eius fidem, vnde si ooluerit agere cootra eum, in cuius vtilitatem mutuum versum est, sed contra illum cui mutuauit, poterit hoc facere *gloss. in l. sed Iulianus, § proinde, vers. quod dicitur, in verb. solebat, in fi. ff. ad Macedon*. Nam sua interest habere pretium, quod possit adueniente die soloere mutuanti *arg. l. si debitor, in fin. ff. de furt.*

Ad vltimum quod dicebatur de incompetentia Judicis laici, coram quo fuerunt petita alimenta, cum potius pro illis deberet adiri Judex
30 Ecclesiasticus, † Dixi non obstare, quia in huiusmodi causis vterque Judex est competens *c. significantibus, de offic. deleg. Couarr. de sponsal. § 8. p. 2. nu. 6. Imol. in c. relatum, de testam. Surd. de alim. tit. 8. priuil. 9. nu. 2. & 8.* vbi etiam ampliat in spurio. Quoniam hodie non solum in foro Ecclesiastico, sed etiam
31 Ciuili debentur alimenta filio spurio; Vnde cognitio ad vtrumque iudicem spectabit *Cardin. Paseott. de not. & spur. c. 47. num. 5. tom. 8. p. 2. fol. 66. Corduben. in l. si quis à liberis. § idem rescripsit, nu. 78. de liber. agnosc. Rip. in rubr. de verb. oblig. in fin. nu. 58. Menoch. cons. 461. nu. 22.* Quidquid contrarium sentiant *Aret. cons. 48. reuocatur, nu. 5. col. 3. vers. exemplum de vtroque, & Bursatt. cons. 62. num. 11.* moti ex eo, quod per legem ecclesiasticam ioducatur propter peccatum nouum remedium, ad quod excitatur Judex Ecclesiasticus: Vnde quia datur certo iudici non competit coram laico *Dec. in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, nu. 30. col. 14. in 4. conclus. vers. secundus casus est, de constitut.* Quia vt dictum est hodie tam de Jure Ciuili, quam Canonico debentur spurio alimenta: Vnde cogoitio erit vtriusque fori Surd. qui de veriori opinione testatur *d. priuil. 9. nu. 3. tit. 8.*

Ideo etiam nõ obstat, quod Notarius, qoi exa-
32 minauit testes esset laicus, † & sic tanquã incapax non admittatur, *c. decernimus, de iudic.* Nam quemadmodum Judex laicus est competens, ita etiam notarius. Maximè quia istæ commissiones, quæ
33 dantur iis, qui debent examinare testes, † quãuis etiam esset causa beneficialis, seu ecclesiastica, non concernunt delegationem actus cum exercitio iurisdictionis, sed solum continent nudum ministerium, & sic sustinetur examen quamuis laico cooceditur *clem. 1. de offic. deleg. Guid. Bon. & alij allegati per Gonzal. de alter. gloss. 9. § 1. in adnot. contra nullit. & attent. num. 114. & 115.* Vbi etiam quod habebit facultatem recipiendi iuramẽtum, † quamuis commissum sit solutum examen. Quasi in necessarium antecedens videatur commissa facultas recipiendi iuramentum, cum sine illo examen non valeret *Put. decis. 258. nu. 1. p. 1. arg. text. in l. 2. de iurisd. omn. iud. Mohed. decis. 6. de testib.*

Quæ tamen intellige, dummodo non sit alteri commissum iuramentum: Nam qoamuis in delegatione data examinatori detur facultas subdelegandi, intelligitur tamen vt prius ipse executor recipiat iuramentum, & postea demandet examen, non enim potest demandare iuramen-
35 tum, † cum sit iurisdictionis illius receptio *Caputaq. decis. 167. nu. 2. lib. 1.* Alias autem sine facultate subdelegandi, tabellio, vel alius, cui est commissa receptio testium, non posset alteri hoc committere, quasi censeatur electa industria personæ, & si examen fieret noo esset validum *Franc. in c. cum causam, 62. col. 4. q. 7. nu. 16. de appellat.*

De stilo tameo, seu consuetudine valeret receptio iuramenti, & examen testiom per oota-
36 rium, † si illi esset solitum committi *Caputaq. decis. 265. lib. 3.* vbi de stilo Hispaniæ *Couarr. lib. 2. var. resol. c. 13. n. 10. vers. sic in quæstion. Gonzal. Suarez. in praxi eccles. p. 1. tom. 1. tempore 8. nu. 135. Menoch. cons. 100. nu. 43. & 46. lib. 1. Rota per R. P. D. Penian. Toletan. decimarum de Salzedon. 16. February 1590.*

EPITOME.

Quæ requirantur, vt non curraot fatalia dum disceptatur de desertione, aut similibus emergentibus. Causa terminaodæ intra aliquod tempus quando possit post illud decidi, si pro examinandis testibus de longinquo fuerit data dilatio excedens dictum tempus. Conclusio in causa an suppleat omissam citationem ad sententiam. Et an per eam euitetur desertio, vel requiratur etiam instantia pro sententia. Pendente cognitione nullitatis an conquiescat causa negotij principalis. Lis quando dicatur extincta seu suscitata.

SVMMARIVM.

1 *Declaratoria debet præcedere, quando aliquid inducitur ipso iure.*
2 *Fatalia an currant quando disputatur de emergentibus, seu de similibus causis. nu. 8. & 9.*
3 *Instantia non currit dum appellans dicit causam desertam.*
4 *Inhibitio Iudicis Ecclesiastici respectu vsurarum, aut similis causæ impedit cursum fatalium coram laico.*
5 *Causa terminanda infra aliquod tempus an possit post illud decidi, si pro examinandis testibus de longinquo fuit data dilatio excedens d. tempus. nu. 6. & 7.*
10 *Pendente cognitione nullitatis quando conquiescat causa negocij principalis.*
11 *Per conclusionem in causa dicitur finitum iudicium.*
12 *Conclusio in causa supplet omissam citationem ad sententiam.*
13 *Stilus, vt possit omitti citatio ad sententiam stante conclusione in causa, quomodo procedat.*
14 *Desertio non euitatur per conclusionem in causa.*
15 *Sententia lata post primum fatale est nulla non obtento secundo fatali, quamuis fuisset conclusum in causa.*
16 *Lis non dicitur extincta per lapsum fatalium, neque per executionem trium conformium. nu. 17.*
18 *Lis intelligitur suscitata per commissionem restitutionis in integrum.*

CAPVT LXI.

PEr Constitutionem, de qua agebatur in casu mihi proposito disponitur causam intelligi desertam ipso iure lapso tempore, de quo ibi, ita vt non requiratur aliqoa Judicis pronunciatio. Tamen quia eadẽ Cõstitutio requirit lapsum fa-
1 talium, Dixi necessariam esse declaratoriã, † quæ

semper debet præcedere in his, quæ non trahunt
secum executionem, licèt non sit ferenda sen-
teotia diffinitiua, quando aliquid inducitur ipso
iure *Ias. in l. si quis maior, col. penul. not. 13. C. de transact. Aym. cons. 212. num. 2. Menoch. de arbitr. cas. 220. num. 7.*
Ideo debet prius constare, quod fatalia sint ela-
2 psa, cum ex multis causis dici possit, † quod non
effluxerint, vt propter paupertatem partis conse-
quentis, subterfugia aduersarij, impedimentum
iudicis, durante compromisso, caosa cepta agita-
ti coram arbitris, dum disputantur emergentia,
pendente iudicio attentatorum, & ex alijs, de
quibus *per Doctor. in c. ex ratione, 8. vbi Franc. num. 35. de appell. & in auth. si tamen, C. de tempor. appell. Vestr. in prax. c. vlt. lib. 7. nu. 19. Lancellott. de attent. appell. pend. c. 12. in præfat.*

Idem est dum appellãs dicit causam desertam,
3 seu impugnat appellationem, † quia tunc non
currit instantia *Dec. in c. ex ratione, nu. 10. de appell. Rot. decis. 79. nu. 1. eod. tit. in antiq.* Prout etiam pendente
lite coram laico, si Iudex Ecclesiasticus inhibet
respectu vsurarũ, aut alterius causæ, nam durãte
huiusmodi inhibitione oon currit instantia tam
4 iuris, † quam statuti *Abb. in c. cum venerabilis, nu. 10. de iudic. Mandos. de inhibition. q. 50.* Vnde si causa sit
terminanda infra tres menses, si pro examinãdis
5 testibus de longinquo detur dilatio, † quæ illud
tempus excedat, poterit postea decidi *Alex. ad Bar. in l. cum ipse, de excus. tut. vbi Bald. in princ. dicit notandum.* Intelligendo quando terminus prę figitur li-
ti, secus si iurisdictioni, quia tunc oon posset pro-
6 rogari per huiusmodi dilationes † *Innoc. in c. de causis, de offic. delegat.* Quod procedit, si vna pars con-
tradiceret, secus vtraq; consentiente, quia datur
tur prorogatio iurisdictionis de tempore ad tem-
7 pus † *l. 1. & 2. de iudic. Bald. in l. si cum ipse, de excus. tut.*

Noo obstantibus tamen prædictis Dixi nõ po-
tuisse euitari desertionem oppositam in causa Io.
Angeli q. Francisci mihi commissa, quamuis prę-
tenderetur fuisse disputata aliqua emergentia,
quo tempore oon erat æquum fatalia cucurrisse:
Nam in disputatione huiusmodi emergentium
pars succubuit, quo casu noo desinunt currere
8 fatalia, † cum requiratur, quod opponens in iudi-
cio attentatorum, seu in eo, de quo fuit dispota-
tum obtineat, vt desertio causæ possit euitari. Nã
tale impedimentum dicitur frustratorium *arg. l. accusaturus, de adulter. l. si pater, ne de stat. defunct. l. quod si nolit, 31. §. si mancipium, de adil. edict.* & ita in specie
concludit Franc. dicens esse menti tenendum *in c. ex ratione, num. 39. col. 8. ad med. de appellat.*

Maximè quia in casu nostro nulla probabilis
ratio potuit suadere, quare pars sustinuerit tale
9 indicium super emergentibus: † Nam si constaret
de aliqua iusta credulitate opponeodi de atten-
tatis, & disputandi de aliquo emergenti etiam
soccumbens excusaretur, & fatalia oon currerent
Bald. in terminis *in l. contra maiores, 6. in fi. C. de inoffi. testam. vers. ecce aliam quæstionem. & ibi Ias. in fin. nu. 8. Felin. in c. ex ratione, num. 5. col. 1. vers. limitant, de appell. Alexand. Mil. Bertrand. Ruin. Rota. & alij, de quibus per Mandos. form. 14. commiss. in verb. in primis & ante omnia, q. 3. per tot.*

Prout dicimus de nullitate, cuius cognitione
pendente conquiescit, ac dormit causa negotij
10 principalis, seu appellationis, † nec illarum fata-
lia labuntur *l. contra maiores, C. de inoff. testam. l. Papinianus, §. si quis & irritum, ff. eod. Bart. in l. si expressim, 19. col. 5. ff. de appellat. & relationib. & in l. 1. col. 2. vers. circa secundam, nu. 8. ibi. ista sua opinio. C. quand. prouoc. non est necess.* Quod procedit quando probabiliter dubi-
tari potest, nunquid actus, de quo disputatur sit
nullus, quia aliàs oon prodesset calumniosa pro-
positio nullitatis, nec retardareotur fatalia causæ
principalis *Bald. in auth. ei qui, in princ. nu. 2. vers. quero appellans, C. de appellat. Marsil.* qui dicit multum oo-
taodum *sing. 152. succumbens in causa, vers. scias tamen vnum. Mil. in verb. appellanti tempus, fol. 13. latè Vant. de nullit. tit. quoties & intra quod tempus, n. 13. & 14.* quod
etiam comprobat *Felin. in c. ex ratione, nu. 4. de appell.*
vbi loquitur tam quando fuit actum super atten-
tatis pendeore tempore appellationis, quam su-
per nullitate sententiæ, quia si super ea non suc-
cumbit potest appellari infra decem dies, & non
currit tempus, dummodo habeat iustam credu-
litatem, & quando seorsum fuit agitata causa ap-
pellationis *Bald. in l. qui testamento, in princ. de excusat. tutor. cum alijs in Reperto. Eiusdem Felin. vbi latè Additio in verb. tempus datum. fol. 128.*

Neque obstat prætensa conclusio in causa, per
quam videbatur posse euitari desertionem, quasi
11 per eam dicatur iudicium finitum, † cum à pari
procedat seotentiam esse latam, & in causa con-
clusum *Mandos. in tract. commiss. form. 9. in verb. pendeant indecisa, vers. contra vero.* Ita vt si post causæ dis-
cussionem adsit conclusio in causa vtrique parti
intimata, omissio citationis ad sententiam oon
12 grauaret, † cum illa conclusio suppleret citatio-
nis defectum tanquam fuerit discussa *Alex. consil. 225. n. 12. lib. 6. Affl. decis. 283. n. 6. Vant. de nullit. c. fin. nu. 107.* Immo de stilo aliquorum tribunalium, aut
locorum sufficit cooclusio io causa absq; aliqua
13 citatione ad sententiam, † prout ita seruari in
Hispania testatur *Gonzal. ad reg. 8. cancell. glo. 9. in adnotat. contra nullit. & attenta. nu. 155.* quem stilum ad-
mittit Rota quo ad sententias illatum partium,
vt in causa Burgen. residentia, 30. Maij 1586. coram Card. Plat. vbi tamen intelligit, quando causa esset for-
miter clausa, cum oun sufficeret Iudicem dun-
taxat mandasse concludi, quia tunc requireretur
citatio ad sententiam.

Quia respõdetur non sufficere cõclusionem in
14 causa, quo ad euitãdum desertionem, † cũ etiam
requiratur, quod fiat instaotia pro seotẽtia: Nam
clem. sicut, de appell. exposcit finem litis, quæ termi-
natur per sententiam, non autem per conclusio-
nem in causa *Bisign. decis. 1. de appell. Rot. decis. 38. eod. tit. in antiq. Card. Seraph. Giennen. prioratus. 20. Decembris 1582.* vbi ex hoc concludit senteotiam latam
15 post primum fatale esse nullam, † non obtento
secundo fatali, tanquam deserta appellatione,
quamuis cooclusum fuisset in causa, durante pri-
mo fatali, cum requiratur instantia pro senteo-
tia, per quam lis finitur, non per d. cõclusionem
Cassad. decis. 6. de appell. in fin. vers. alias habetur commissio. & decis. 9. n. 9. vers. non obstat, eod. tit. Rot. decis. 10. vt
16 *lit. pend. in nou.* † vbi quod per lapsum fatalium non
extinguitur lis, cum requiratur sententia super
desertione *Rot. per R. P. D. Littam Placentina parochialis de mal parada. 1. Iulij 1602. in fin.* vbi etiam quod
tunc dicitur lis extincta per executionem trium
17 conformium † *Put. decis. 311. lib. 2.* Quamuis lis di-
ceretur suscitata per commissionem restitutionis
18 in integrum in actis præsentatam, † licèt sit
commissa, prout de iure *Rot. per R. P. D. Pamphil. Pampilonen. parochialis de Echarim. 4. Martij 1591. cum*
alijs

aliis per R. P. D. Litt. in d. Placent. parochialis. 1. iulij. 1602. & latius in ead. causa. 6. nouemb. eiusdem anni.

EPITOME.

Legatum in subsidiũ studij in quo loco debeat præstari, & quando dicatur causa pia. Debitor an possit cogi perseuerare solutionem vbi cœpit soluere. Legatum fructuum ex prędio designato, an sit conditionale si fructus nascantur, & ut debitũ pro sequenti anno. Periculum deferendi rem legatam, an pertineat ad hæredẽ, seu legatarium. Genus quando habeatur pro specie. Pro legatis an detur via executiua, seu actio personalis, hypothecaria, rei vendicatio, officium iudicis, & Saluianum interdictum, & quomodo verba sententiæ sint concipienda in Saluiano. Legata pia an præstentur ante aditam hæreditatem. Legatarius quando agat contra hæredem, vt agat pro recuperatione legati. Et quomodo succurratur filio pro consequenda legitima, quando non adsunt bona hęreditaria, sed solum iura & actiones.

SVMMARIVM.

1 *Legatum in subsidium studij debet præstari vbi legatarius studet.*
2 *Ex conditione personarum colligitur quæ sit voluntas legantis.*
3 *Causa studij habet multa priuilegia, & dicitur causa pia, & æquiparatur causæ dotis, etiam in studio extra theologiam. nu. 4.*
5 *Debitor cogitur perseuerare solutionem vbi cœpit soluere.*
6 *Consuetudo attenditur vbi solutio sit facienda.*
7 *Legatum fructuum ex prædio designato est conditionale si fructus nascantur. Intellige vt num 8 & 11.*
9 *Genus habetur pro specie, quando est debitum habito respectu ad certam speciem.*
10 *Pecunia relicta cum legato frumenti ex certo prædio virtute coniunctionis eodem tempore debet præstari. quo frumentum.*
12 *Periculum deferendi rem legatam an pertineat ad hæredem seu legatarium.*
13 *Debitor si habet facultatem soluendi speciem etiam inuito creditore, illa species quantitatis videtur esse in obligatione.*
14 *Debitor quantitatis respectu certæ speciei æquiparatur debitori speciei.*
16 *Actio executiua an detur pro legatis. n. 17. 18. 19. 20. 21. & 22.*
23 *Legata pia, & quæ non requirunt dilationem præstantur etiam ante aditam hæreditatem. nu. 24. & non confecto inuentario. n. 26.*
25 *Bona quando addicantur causa seruandorum legatorum, & quis dicatur hæres anomalus.*
27 *Pro legatis detur actio personalis, rei vendicatio, & hypotheca. Intellige vt n. 28. 29. & 30.*
31 *Hypothecaria an detur in bonis testatoris, etiam pro legato quantitatis. num. 32.*
33 *Onus soluendi legata annua quando spectet ad vsufructuarium.*
34 *Rei vendicatio an competat pro legatis. num. 35.*
36 *Actio personalis & hypothecaria non datur pro legatis hæreditate non adita. n. 38. Dabitur tamen actio vtilis. n. 38.*
39 *Officium Iudicis quando imploretur pro legatis. num. 40.*
41 *Saluianum interdictum datur pro legatis, & fideicommissis, etiam contra tertium. n. 42. & quomodo hoc casu pronunciandum sit, Et an sint ponenda illa verba donec & quousque fuerit satisfactum. n. 43. & 44.*
45 *Legatarius potest agere contra hæredem vt agat pro recuperatione legati.*
46 *Hæres quando liberetur cedendo actionem legatario pro recuperando legato.*
47 *Habens actionem ad commodum alterius cogitur agere.*
48 *Ago vt agas est nouus modus agendi.*
49 *Filius quam actionem habeat pro consequenda legitima, si in hæreditate non adsint corpora hæreditaria, sed solum iura & actiones.*

CAPVT LXII.

Relictum in subsidiũ Studij dixi esse pręstan-
1 dum. † vbi legatarius Studio incumbit *Bald.*
in l. sed & si fuit. ere. §. si libertus. ff. de iudic. Duen.
reg. 161. n. 12 Peregr. de fideicom. art. 53 num. 6 ad med.
Sim. de pret. de interpret. vltim. volun. lib. 4. dubit. 11.
interpretat. 1. numer. 108 f l 432. Nam ex personarum conditione præsumendũ est talem fuisse vo-
2 luntatem legantis † *Bart. in l. item illa. col. fin. ad*
med. vers. quod semper intellige numer. 13. de constit.
pecun. per tex. in l. ad personas. de iureiur. & in d. §.
si libertus. in fin. in 2. notab. Stante præsertim fauore
3 causæ studij, † cui multa priuilegia conceduntur,
de quibus *per Doctor. in l. 1. ff. solut. matrim. Tiraq de*
priuil. piæ caus. in præfat. col. 5. ad med. in verb. vt relictum in causa studij vbi quod dicitur causa pia, &
æquiparatur causæ dotis *Rom. in l. donatio. §. pater.*
de donation. Alex. ad Bart. in l. Stichus liber esto. de
4 *leg. 3. & in l. si cui annum. de annu. legat.* † vbi intelligit in omnibus, qui studeni, quamuis alij restringant solum ad studium theologiæ secundum *Bald. in l. 1. col. 12. de leg. 2.*

Magis esset si aliquando in eo loco præstatum
fuisset, vbi enim cœptũ est solui, ibidem cogẽdus
5 est debitor † perseuarare in solutione *l. si fideicommissum. 50. §. fin. de iudic. glos. in l. quod legatur. 38.*
in verb. à legatario post medium. ff. eod. Ias. in l. 2.
ad fin. vers. in secunda parte. nu. 9. C. de fideicommiss.
Duen. reg. 161. limit. 4. n. 6. & ita in practica seruari
dicit *Surd. de alim. tit. 4. q 16. n. 35.* licet ipse in puncto iuris concludat contrarium esse verius. Maximè quando legatum esset annuum, seu relinqueretur donec, vel quãdiu vixerit, tunc enim plura
sunt legata, & incipiũt deberi singulo anno *Bart.*
in l. si in singulos. de an. lega. Vnde solutio vniusanni pro vno legato nõ præiudicabit pro sequentibus annis, cum legata sint diuersa *Nat. cons. 77. n. 6. lib. 1.* Ratio autem prædictorum est quia consuetudo attenditur, quãdo quęrimus, vbi solutio
6 sit facienda † *Bart. in l. suo victu. n. 1. de oper. libert.*
Vnde cum hæres ita consueuerit præstare videtur ex hoc quasi contrahere cum legatariis *l. ex maleficiis. §. hæres. de act. & oblig.* ita vt per vnicum actum inducatur solitum *l. mela. §. quid ergo. de alim. & cibar. leg. Alex. cons. 5. si vera sunt. nu. 23. col. fin. vers. non obstat etiam quod vltimo. lib. 5.*

Secundo quo ad tẽpus præstationis huiusmodi
7 legati declaraui esse soluendum tempore † recollectionis ipsorum fructuum. Quia fuit per testatorem relictum vinum, frumentum, & oleum ex prædio per eum designato, quo casu legatum est conditionale, si fructus nascatur, quasi eorum cõtẽplatione fuerit mandatũ pręstari, ita vt illis nõ

Digitized by Google

natis,non debetur legatum; Vnde erit expectáda
recollectio Castrens.in l. ex conducto. §. si vis tempe-
statis.num.4.col.1.ad med. vers. videatur enim. ff. lo-
cat. Abb.in c.propter sterilitatem.col. pen. eod. tit. per
tex.in l.si debitor.§.verisimile.de contrah.empt. Nat.
cons.86.n.1.Sim.de Pret.de interpret.vltim.volun. li.
8 5.dub.vlt.n.29.&30.fol.572.vbi intelligit,† quando
fructus sunt positi taxatiuè vnica oratione,secus
si demõstratiuè.Et in legato annuo,quod supple-
tio fiat satisfaciẽdo de sequẽtibus annis,si in vno
anno non nascantur est tex.in l.legatum.§.vini. de
leg.3.l.ex eo. de vin. trit. & oleo. legat. cum distin-
ctionibus,de quibus latè Surd.de alim.tit. 9.q.

Præsertim quia huiusmodi relictum est precisè
soluendum de fructibus d.prædij, vnde in alia re
non debet solui,quo casu genus habetur pro spe-
9 cie† quando illud genus est debitum habito res-
pectu ad certam speciem Bart.in l.quod te.ff si cert.
pet.& ex tacita mente testatoris, quæ colligitur
ex re legata, apparet solutionem ita esse facien-
dam Bald.in l.1.in §.vers.pone,quod testator.C.de fi-
deicom ita vt eatenus debeantur, quatenus se ex-
tendunt fructus ex eo fundo percepti Castr. in l.
imperator.50.in fi.n.8.ad Trebel.

Tertio idem Dixi de pecunia,quæ debet solui
eodem tempore,quo fructus præfati soluũtur;Ex
quo enim fuit relicta, vna cum legato frumenti,
10 vini,& olei,eodem modo erit soluenda;† Virtute
enim coniunctionis, tanquam in eodem legato
connexa,debet æqualiter determinari,& eodem
tempore præstari Bart.in specie in l.si legatarius.§.
1. de leg. 3. Felin.in c.1. col.21.n 38.ante fin.vers.fallit
quinta.vbi copula.de rescript. Socc.Iun.cons.160.col. 3.
n.11.lib.2.late Mand.s.reg.27.q.22.n.3.vers.& non so-
lum.& reg.32.q.17.n.4.& 11.Ias.in l.1.col.3.ad med. n.
4.vers.fallit quando legatur.de iust.& iur. vbi quod
alibi non legit nisi in Bart.supra allegato.

Aliud esset in legato simplici frumẽti & vini si-
11 ne designatione prædij,† tũc enim hæres tanquã
debitor generis,quod semper consistit,præstabit
legatum non expectato tempore recollectionis
Bar.in l.qui hoc anno.42.circa fin.verb fallit.secunda.
de verb.oblig.per tex.in l.firmio.26 §. pater annua.ff.
quand.dies leg.ced Quidquid glos.ibi in verb.initio.
cõtrarium sentiat,vbi indistinctè vult quod præ-
dicta procedant,siue relinquantur fructus ex cer-
to fundo,siue nulla facta mentione fructuum re-
linquerentur victus,& vestitus;Quia contra illam
glos. dicit esse veriorem opinionem Surd. de alim.
tit.4.q.17.num.13.

Quarto quo ad periculũ deferẽdi pecuniam,&
fructus legatos,an debeat esse legatarij, vel hęre-
12 dis.Declaraui spectare ad legatariũ, † ita vt si pe-
reat aliquo casu quod defertur, hæres sit libera-
tus; Quãuis enim ante solutionẽ periculũ sit de-
bitoris,cũ debitor generis nõ liberetur re perem-
pta l.incendium ff.si cert.petat l.in ratione. 30. §. in-
certæ.C.ad leg.falc.Tamẽ quia in casu,de quo agi-
mus fructus debentur ex certo & designato præ-
dio,sumus in genere, quod debetur tanquã spe-
cies,qua perempta debitor non tenetur amplius
l.si ex legati causa.ff.de verb.obli. Alex.in l.in ratione
§.diligenter.ff.ad leg.falcid.col.1. in fi.vers.nota quod
genus.n.2.per l.citra textum.§.fin.de leg.1.

Quod magis procedit in casu nostro,quia debi-
tor habebat facultatem soluendi speciem,etiãin-
13 uito creditore, † tunc enim videtur esse potius in
obligatione illa species quãtitatis, cum secus sit,
si dicta facultas non adesset Imol.in l.quidam, §. si
tibi.de leg.1. Alex.in l.quod te ff.si cert.pet. Laffr.cons.
2.num.46.Gabr. qui de communi conclus.1. n.3. de
reb.cred.Nã idẽ iudicamus de debitore quantita-
tis respectu certæ speciei, quod de debitore spe-
14 ciei† l.quesitum.ff.de pact.Ias.in l.1. n. 83. col. 16. post
vers.extra glossam quærunt.vbi de cõi Surd.de alim.
tit.4.q.16.n.19.vbi testatur de magis communi o-
pinione: Quantum ex voluntate disponẽtis con-
stat aliquo modo voluisse tolli obligationẽ in ge-
nere per peremptionem certæ pecuniæ, seu fru-
ctuum,& sic tacitè actum videtur, quod debitor
illius sit liberatus,cum fuerit facta debitor præ-
cisè pro illa re Socc.Iun cons.120. circa primam diffi-
cultatem.col.3.in fin.n.16.vers.& si dicatur,lib.1.post
Salic. in l.incendium.oppos.3 C.si cert.petar.

Intelligendo tamẽ prędicta solum, quo ad lega-
tum frumenti, vini, & olei, secus quo ad pecu-
niam, cum hæc non fuerit restricta ad aliquam
rem,puta ad eam, quæ debetur ex pensione talis
domus, prout est legatum fructuum ex prædio
designato; Vnde si pecunia peribit, non erit hæ-
15 res liberatus,† cum ante solutionem, periculum
spectet ad debitorem l.incendium. C.si cert. petat.

Quinto,quo ad actionem executiuã intentatã,
16 an illa cõpetat pro legatis† Verior est opinio af-
firmatiua,prout concludit Ang.in §.illud.de hered.
& falcid.post. glos. ibi.in §. non dubium.in fi.in verb.
decreto. Socc. cons. 103. in casu conuentionis. in princ.
lib.3.Natt.cons.625.n. 25. Ludou. decis. Perus. 23. n. 9.
vbi quod est verior,& magis æqua sententia Grass.
in §.legatum.q.77.vbi de cõmuni: Et ita etiam ser-
uatur in Signatura Iustitię & talem esse commu-
17 nem praxim,& stilum† testatur Spin de testam.glos.
35.num 37.& hanc opinionem tanquam veriorem,
& magis communem latè defendit Sim.de pret.de
interpret.vltim.volunt.lib.5.dub.3.n.144.vsque ad n.
18 168.Quamuis cõtrarium sequatur Rota Romana,†
prout in causa Vrbeuetana coram Card. Blanchet. 6.
martij.1595.& in alia Mediolanen.legati.30.octobris.
1585.coram Card.Pamphilio. iuxta opinionem Me-
noch.de adipisc.remed.4.n 694.quam latè sequitur
Felic. Solu. de censib.lib. 3.c. 1.n.6.& 7.Coler.de pro-
cess.executiu.c.2.p.3.n.32.

Quæ opinio de plano procedit,quãdo hæres nõ
19 negat testamentũ† Bald.in auth.hoc amplius.n.3. C.
de fideicom.Boer.decis.295.n.12.Rodtr. Suar. in l. post
rem iudicatam.notab.7.vers.sextus casus.n.6. de re iu-
dic.Becc.qui de cõi cons.17.n.6.& 7.Quamuis verius
20 possit dici illud tunc esse, † non quod testamen-
tum habeat executionem,sed quia mãdatur exe-
cutioni præceptũ iudicis tanquam executiuum,
ex quo enim hæres nõ negat,pręsupponitur lega-
tariũ petere,vt præcipiatur hęredi adimplere in-
tra aliquod tempus voluntatẽ testatoris, quo tẽ-
pore elapso præceptum aduersus eum mittetur
executioni, prout in specie concludit Felician. de
Solu de censib.lib.3.c.6.in fin.sequitur Spin.de testam.
glos.35.n.57.post med.vers.solet tamen in hoc articulo.
21 vbi quod tunc illud est non virtute testamenti, †
sed confessionis, & recognitionis hæredis, quæ
recognitio habet effectum publicæ scripturæ ex
sola confessione partis l.cum indebito. C.de probat.
Couar.lib.2. var.resolut.c.11.n.4.

Ideo pro legato quantitatis datur cautela; quod
vocetur hæres coram Iudice, & exhibitio testa-
mento

Digitized by Google

22 mento fiat interrogatio,† an sit hæres,& si falsus
fuerit, virtute illius confessionis consequetur le-
gatum via executiua,& sic habebit paratam exe-
cutionem præcedente mandato de soluendo in-
fra breue tempus,cum aliud sit in legato speciei,
pro quo non fit executio, sed statim datur missio
in possessionem ipsius rei ex præsumpta mente
defuncti, quæ sufficiens est ad recuperãdum rem
legatam propria auctoritate glos.in l.hac si res. 49.
de rei vendic.Perez.Gomes.Anstes. & alij allegati per
Cenall.q.103.in fin.n.39.cum seq.vbi testatur ita pra-
cticari in legato speciei quo ad d.missionem, &
executiuè quo ad legatum quantitatis.

Immo quãdo sumus in legatis piis,& in iis quę
23 non requirunt dilationem temporis, † vt pro se-
pultura testatoris,restitutione vsurarũ, pro infir-
mis,alimentis, & similibus illa præstantur etiam
ante aditam hæreditatem Bar. in l.1. col. pen.vers.
quarto quæro.C.de sacros.eccl.Soc.cons.116.non potest.
col.9.in prin.vers.secundo respondetur.n.25.lib.1.Cap.
Tholos.decis.89.Tiraq.priuil. piæ caus.33. & ista est
verior opinio:Quidquid dicant Ias.in l.eam quam.
n.19.col 8.in fi.vers.item considera.C.de fideicomm.&
Rom.in auth.similiter.C.ad leg.falcid. & cons.428.in
princ.& cons.493.in casu consultatio n.4. vbi Mar.
24 dos.de commun. Quia procedit in legatis piis, †
quæ recipiunt temporis dilationem.in illis enim
expectatur aditio,prout declarat Surd. de alimen.
priuil.12.tit.8.n.4.& 5.

Neque obstat quod si non adeatur hæreditas
totum ius testamenti corruit l.si nemo.ff.de reg.iu.
Quia bona addicuntur causa seruandorum lega-
25 torum† Bart.in l.1.C.de bon.vacant.lib.10. Conar.in
c.Rainaldus.§.3.n.11.vers secundus casus. de testam. &
is cui bona addicuntur dicetur hæres anomalus,
seu irregularis,cum non sit neque ex testamento,
neque ab intestato Bald. in l.pro hæreditarijs. C. de
heredit.action.Ias.in l.eam quam.n.19. C.de fideicom.
col.8.in fi.vers.item in quantum & tertio.

Amplius essent etiam soluenda ista legata, si
fuisset adita hæreditas, quamuis non sit confe-
26 ctum inuentarium† Cin.& alij in l.fin.§.donec.C.de
iur.delib.Rolan.de inuent.p.4.vtilit.4.n.7. Tiraq.pri-
uil. pia caus.24.quasi non sit differendum,cum de
salute animæ tractatur l.sancimus. C. de sacros.eccl.
Bald.in l.1.q.9.C.eod.tit.

Sexto prædictis adde pro legatis dari etiam
tres actiones, personalem scilicet ex testamento
27 contra hæredem ratione quasi contractus, † qui
celebratur in ipsa hæreditaris aditione:Secundo
rei vendicationem: Tertio hypothecariam con-
tra bona testatoris pro securitate legati l. 1. vbi
Bald.Ias.& alij.C.comm.de legat.Natt.cons.235.n.10.
Conar.in c.Rainutius.n.2.de testam §.10.

Intelligendo quo ad hypothecariam,vt illa non
28 competat pro ipsa re legata † cum in re propria,
quæ potest vendicari non cadat ista actio Rip. in
l.1.col.pen.in fi.n.65 de leg.1.Crass.in §. legatum. q.76.
vbi de magis communi.Ampliando quamuis le-
gatum esset specificè factum creditori, & ex te-
stamento adita hæreditas glos.in §. si quis.in verb.
amplius.instit.de lega. Quamuis Gabr.cons.46.n.20.
lib.1. dicat dari etiam ad ipsas res legatas hypo-
thecariam secundum magis communem.

Ista tamẽ actio hypothecaria dabitur pro lega-
29 tis indistinctè,& generaliter,† etiam quando hę-
res scriptus repudiat, & proximioribus defertur
hæreditas ab intestato, dũmodo adsit aditio co-
tum, cum illis in defectũ nominatorũ deferatur
hæreditas à lege ex præsumpta mente testatoris
qui semper videtur se conformare cũ dispositio-
ne legis Conar.in c.Rainaldus.§.3.nu.8.in princ.de te-
stam.vbi quod ista aditio est necessaria Ias. in l.eã
quam.col.5.n.13.vers.aduerte tamen.C.de fideicom.post
glos.quam dicunt singularẽ in l.qui filio.38.in verb.
liber.in fi.de hered.instituend.Cenal.q.103.n.13.&17.

Ideo datur cautela quo ad petitionem credi-
torum comparentium coram iudice præcipitur
30 hæredi, † vt acceptet, vel repudiet hæreditatem
intra breue tempus,quo transacto datur defensor
bonis, vt cum eo legatarij possint actiones exer-
cere Cenal.q.103.col.3.n.17.vbi testatur ita apud o-
mnes practicari.

Hypothecaria autem dabitur in bonis testa-
31 toris,etiam pro legato quantitatis † l.1.C.comm.de
legat.§.nostra.instit.eod.tit. Dummodo non simus
in legato quantitatis annuo,tunc enim hypothe-
32 ca nõ competit. † Legatum enim annuum debet
solui de fructibus glos.in l.fru.io. §. quand.dies leg.
ced.Bellon.cons.7.n.6.Bertrand.cons.191.in fi.lib.3.Vn-
de pro eo dabitur solum actio contra illum, qui
fructus percepit, nam si bona testatoris diceren-
tur obligata, esset contra mentem illius, qui vo-
luit hoc onus legati annui ponere fructibus non
bonis,& ita in specie concludit Surd. decis.28. per
tot. vbi etiam quod onus soluendi legata annua
33 pertinet ad vsufructuarium,† dummodo testator
non mandauerit illud solui de bonis suis,aut non
iniunxerit onus soluendi hæredi latè. Idem Surd.
decis.193.Expressum enim facit cessare tacitum,&
onus solutionis æris alieni spectat ad eum,qui ex
voluntate testatoris, etiam coniecturata graua-
tur Bellon.cons.7.Aim.cons.187.n.4.

Quo vero ad rei vendicationem intelligendum
34 est illam competere pro legatis, † quando esset
relicta res corporalis, secus in casu, cui repugna-
ret natura legati.prout in alimentis,in quib.non
datur huiusmodi rei vendicatio, cũ consistant in
iure,id est in actione,quæ est res incorporalis: &
idẽ in legato libertatis, pro quo sola actio ex te-
stamento datur,non rei vẽdicatio, aut hypothe-
caria l.1.§.1.C.comm.de lega.vbi Ias. & alij post Alex.
& Imol.in l.1.de leg.1.Surd.de alim.tit.3 q.4. n.30.

In casibus tamen, in quibus competeret rei
35 vendicatio,daretur ista actio pro legatis,† etiam
hæreditate non adita. Ratio est, quia non requi-
rit subiectum actionis,vel obligationis persona-
lis,sed dominium ex parte agentis, & possessionẽ
conuenti l.in rem.de rei vendicat.Cenall.q.103.n.27.
col.pen.ad med.vers.in actione vero.

Quantum vero ad actionem personalem illa
36 non datur quando hęreditas non est adita,† pro-
ut neque hypothecaria Spec. de testam.§.in primis.
vers.pone nullus.Tiraq.priuil.piæ caus.34.per tot. Sur.
de alim.tit.3.q.3.nu.10. Quoniam actio personalis
oritur ex quasi contractu inducto ex aditione
hæreditatis. §.hæres.instit. de obligat. quæ ex quasi.
contr.nasc.Bald.in l.fin.in princ.C.de testamen. milit.
Vnde deficiente aditione deficit etiam quasi
contractus, qui contrahitur inter hæredem, &
legatarium Tiraq.priuil.piæ caus.34.

Idem est in hypothecaria, quæ est accessoria
actionis personalis l.contrahitur.de pignor. Vnde
37 cessante actione† cessat etiam hypothecaria,cum
accessorium non stet sine principali c.accessorium.
de reg.iur.in 6.

Quamuis autem nō detur actio directa cessan-
38 te actione, dabitur tamen actio vtilis† *Cenal. q.*
103. nu. 24. Ideo in casibus, in quibus pro legatis
cessant istę tres actiones, dabitur pro eis officium
iudicis, quod in sola ęquitate consistit, cuius offi-
cio illa petentur mandari executioni *l. heredita-*
tu. de petit. hered. Lup. in rubr. de donat. int. vir. & v-
xor. §. 65. nu. 18. & 19. Rip. in l. 1. nu. 42. de leg. 1.

Prout dicimus de legato facto alicui Monaste-
rio Religioso, aut personæ incapaci, quibus non
datur actio, neque rei vendicatio, tamen per eos
39 imploratur officium Iudicis† *Nicol. de Vbal. de suc-*
ces. cleric. ab intest. p. 2. col. 2. n. 9. vers. restat iam vide-
re. Redoan. de spol. eccles. q. 8. §. deueniendo. n. 47. & 48.
eod. tit. de succes. cleric. ab intest. regul. & secul. Pe-
regr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 14. vers. duodecima conclusio.
dixi decis. 7. nu. 4.

Maximè quia etiam regulariter vltra illas tres
actiones pro quocumque legato datur officium
40 Iudicis† *Bar. in l. ciuitatibus. n. 2. de leg. 1. Alex. in l. 1.*
eod. tit. Niger. Rip. & alij, de quibus per Surd. de alim.
tit. 1. q. 3. n. 12. & q. 4. n. 11. eod. tit. Ita vt hypothecaria
electa possit adhuc ad officium Iudicis accedi
Zucar. in l. fin. nu. 136. C. de edict. diu. Adr. toll. Ludouis.
decis. Perusin. 23. nu. 15.

Septimo, & vltimo adde dari etiam pro legatis,
41 & fideicommissis saluianum interdictum,† quia
hoc remedium vtile competit cuicunque ex qua-
uis causa creditori *Bart. in l. 1. num. 2. de salu. interd.*
Alex. cons. 185. num. 4. lib. 6. Mandos. commis. 18. in glos.
per vtile saluianum. Eugen. qui de magis communi
cons. 65. n. 20. Et quemadmodum cōceditur reme-
dium executiuū fauore vltimę voluntatis pro ęq-
teri consecutione, & hypothecaria *Natt. cons. 626.*
n. 25. & 215. n. 10. cum alijs supra allegatis. Ita etiam
dabitur saluianū tanquā pinguius, & vtilius hy-
potheca *Aret. §. item seruiana. n. 6. instit. de action.*
& in specie concludit *Gabr. cons. 46. nu. 20. lib. 1.* &
est verior opinio *Rot. per Card. Paleott. 24. ianua-*
rij. 1560. Faroliuien. bonorum. Cardin. Pamphil. Fa-
uentin. legat. 24. nouembris. 1589. reprobato *Sarmiē.*
de reddit. eccles. par. 3. c. 2. num. 21. & Menoch. rem. 3. de
adipisc. cēd. n. 31. vt in decis. Cardin. Blanchetti 9. ia-
nuarij 158. Vrbeuetan. legati. Cardin. Plato. 20. iunij
1588. Arigoniē. legati. Ita vt procedat etiam contra
tertium *Rot. per Cardin. Pamphil. in d. Fauentin. le-*
42 *gati.* licèt *Surd. cons. 191. n. 8. li. 2.*† concludat solum
dari contra heredes, non contra tertios possesso-
res, sub dubio tamen, vt latius per eum, & etiam
cons. 51. num. 7.

In casu tamē, in quo ageretur saluiano pro le-
gato non esset pronūciandū immitti in possessio-
43 nē domus legatę, donec fuerit satisfactus. Etenim
satisfactio cōsistit in executione possessionis do-
mus, vnde nihil aliud hoc esset dicere, quā quod
legatarius sit immittendus in possessionē domus
retinendam, donec assequeretur d. domū, quæ vi-
deretur mera negatio; Vnde quādo agitur ad rē,
quæ est in obligatione datur solū præcisè ad hoc
44 vt ex illa re obligata sibi satisfiat.† Aliud si agere-
tur saluiano pro consequēda possessione rei, quę
non est in obligatione, sed in cautione; vt si de-
beantur centum, & pro cautione sit hypothecata
domus, tūc immissio fit, vt consequatur id, quod
est in obligatione, & propterea tūc ponitur clau-
sula, vt retineat illam rē, donec fuerit satisfactus,
quia illo satisfacto res amplius ad eū nō pertinet,
& ita secundū prædictā distinctionē dicit seruā-
dū *Rot. per R. P. D. Rubeum. Rom. fructuum. 4. Martij*
1577. & coram Sanctiss. Roman. de cambiis. 27. Maij
1581. & ab aliquo adnotatum non vidisse dicit
Surd. cons. 191. n. 15. in fin. vers. tertio quamuis lib. 2. &
consil. 51. nu. 6. lib. 2.

Prædictis addēdus est nouus modus agendi per
45 legatarium, qui cōpellit hęredem† vt agat ad re-
cuperandum res sibi legatas, & illi restituendum
iuxta doctrinam *Bart. in l. Iulianus. §. si vēditor. vbi*
Add. in verb. actionem. ff. de action. empt. Idem Bart.
in l. si fic. 78. nu. 3. & 4. de leg. 1. vbi ēt quod liberare-
46 tur hęres cedendo actionem legatario;† dummo-
do in exigendo non requiratur magna impensa,
quia ad hęredem spectat labor, & sumptus secun-
dum distinctionem de qua in *l. cum seruus de lega.*
1. cum aliis per Roman. cons. 220. pro declaratione. col.
47 *2. ad med. vers. quo ad tertium qua quaeritur.*† & Ra-
tio prædictorum est, quia habens actionem ad
commodum alterius cogitur agere *l. cum in plu-*
res. §. messem. ff. locat. l. 2. §. fin. ff. ad leg. rhod. de iact.
quod multum notandum tanquam nouum mo-
48 dum agendi,† videlicet ago vt agas dicit *Bart. in*
l. Iulianus. §. venditor. ff. de action. empt.

Quod etiā est in legitima, pro qua consequen-
49 da si in hęreditate nō sunt corpora hęreditaria,†
sed solū iura, & actiones potest filius agere cōtra
hæredem, vt sibi cedat actiones cōtra detinantes
bona, quatenus ad filium pertinēt pro supplemē-
to legitimæ, & hęres facta cessione liberatur, sicut
alius quilibet, qui tenetur ex eo solo, quod actio-
nem habeat, & si hæres cedere non possit, quia a-
ctiones remisit, obligatur ad interesse, prout o-
mnia supradicta latè deducit *Aym. cōs. 209. §. 7. & 8.*

EPITOME.

Tutori datiuo in quibus casibus sit locus exi-
stente in legitimo, & testamentario. Primo tuto-
re excusato quando admittatur sequens in gra-
du. Propter temporale impedimentum debiti,
aut alterius causæ tutela defertur datiuo, ita vt
impedimēto cessante admittatur legitimus post-
quam satisdederit, nō antea ob fauorem pupilli.

SVMMARIVM.

CAPVT LXIII.

NOn est locus tutori datiuo donec extat ali-
1 quis legitimus, aut testamentarius,† quibus
non excusatis datio non valet, & est nulla, prout
si datus fuisset, qui non deberet dari: Ideo debent
esse exuti legitimi, quia ad eos spectat pericu-
lum administrationis, ex quo pupillus tutore in-
diget,

Digitized by Google

2 diget, quamuis respectu matris,† & auiæ hoc nõ
procederet, cum illæ sint tutrices si velint & re-
quiraot; Vnde interim valebit tutela datiua *Are-
tin.* qui dicit multum notandum *insti. de attil. tu-
ter. in prin. verf. & aduertas quod adeo testamentaria.
& ibi Siluestr. col. 4. in glos. 1. nu. 14. per tex. in l. si foro-
ru. 9. C. qui dar. tut. poss.* Etenim per actum nullum
nõ desinit esse res integra, & cum non valuerit
3 tutela,† illa datio nihil operatur qooad exclusio-
ne legitimi *Alex.* in specie *consi. 161. super prime du-
bio. a. 8. col. 2. in fi. verf. & prædictis remanet. lib.* 5. vbi
amplius voluit *sub n. 3. verf. fortius.* quod ad hoc, vt
valeat datio tutoris dati à iudice in præiudicium
4 alterius legitimi, requiritur, † quod ille alius tu-
tor legitimus sciuerit alterũ petere se tutorẽ da-
ri, quia patientia & scientia sibi nocet *l. si fiae. C.
ad velleian. l. 1. C. de iur. domin. impetret.* Si enim i-
gnorauit sibi non præiudicat *leg. genera. de his qui
not. ant. infam. l. fi. de transact.* Immo etiam requiri-
5 tur, quod debeat liquere iudici; † quando proce-
dit ad constituẽdum tutorem datiuum, quod le-
gitimus tutor fuerit negligens in assumẽdo tute-
lam, vel faciendo prouideri de tutore, aliàs non
valeret datio *Ang. in aut. matri & auia. col. 1. in gl. in
verb. ergo si sibi. in fi. C. quand. mul. tut. offic. Alexan. d.
consi. 171. col. 2. ad med. verf. & plus etiam requiritur. n.
6. & col. fi. n. 9. & verf. & secundum etiam.*

Ex prædictis dicebatur de nullitate tutelæ in
causa Angeli mihi proposita; quasi deberet esse
6 locus legitimo, qui nõ erat postponẽdus datiuo;
Quẽadmodum enim proximiore repudiante ad-
mittitur sequens in gradu *l. 3. de acquir. hered. quã-
diu. 3. eod. tit. Bero. consi. 26. n. 1.* Ita etiã primo excu-
sato in tutela admittitur, qui proximè sequitur
7 †*Bar. in auth. matri & auia in vltimis verbis. verf. si
enim legitimus. C. quand. mul. tut. offic. & in auth. sa-
cramentum. n. 2. in fi. verf. ratio quia ista. C. eo. ti. Sur.
decis. 106. n. 6. & cons. 159. n. 4.* vbi quod est verior o-
pinio; Quicquid dixerit *Natt. cons. 334. n. 1.* dum vo-
8 luit sufficere proximiores citari, † quibus non cu-
rantibus tutelam assumere, tunc poterit dari ex-
traneus, quasi nõ sit necesse citare eũ, qui est pro-
ximus in successione, si primus fuerit excusatus;
Quod non est admittendũ, cum tutela deferatur
eo modo, quo hæreditas *Bar. in l. 1. C. de legit. tutel.*

Contrarium Declaraui, quia prædicta habent
locum, quando præcedẽs tutor legitimus erat in
totum inhabilis, tunc enim est locus sequenti le-
9 gitimo proximiori in gradu, † secus si primus est
temporaliter inhabilis, prout in casu de quo age-
bamus propter minorem ætatem. Nam tunc est
locus datiuo. Cum enim adsit spes, quod ille pri-
mus possit esse tutor, interim est prouidendum
de datiuo, quasi nõ sit factus locus legitimo sub-
sequenti, cum primus non fuerit penitus exclusus
*Sali. in auth. sicut nu. 2. C. de legit. tut. Bal. in l. non so-
lum §. si l. ... in fi. in execut. tut. & in l. 1. in fi. C. de
testam. tut.*

Quod magis erit dicendum, quia tutor legiti-
mus, cui tutela deferebatur ex iure successionis,
10 erat adeo minor, † vt esset spes quod efficeretur
prius maior, quàm impubes, de cuius tutela agi-
tur, quo casu semper est locus datiuo *Siluest. in §.
vlt. in fi. n. 7. instit. de fiduc. tutel.*

Et multo magis hoc habebat locum in casu no-
stro, quia inhabilitas fuit tempore debitę tutelę:
11 † Nam si ex postfacto superuenerit, distinguen-
dũ esset, an ex prima tutela remanserint reliquiæ
nec ne *l. si quis sub conditione. de testam. tut. Salic. in
auth. sicut n. 2. C. de legit. tut.*

Et regolare est, quod tẽporale impedimentum
12 non defert tutelam legitimo, sed datiuo, † sicut e-
tiam dicimus de ægritudine, quæ facit admitti
datiuum *l. non solum. §. si. de excut. tut. Siluest. in §.
vlt. in fi. inst. de fiduc. tut.* ita vt dicatur in spe illud,
quod est in potentia naturali *Bal. in d. §. si liber-
tus. in fin.*

Prout etiam dicimus de tutore legitimo, qui si
13 habet debitum cum pupillo, † non perpetuum,
sed tẽporale, quod possit solui, antequam minor
efficiatur pubes, erit locus interim datiuo, non
legitimo, cum debito dissoluto ille primus reas-
sumat tutelam *Bar. in auth. minoris. n. 17. C. qui tuto.
dar. poss. & ibi Salic. in fi. q. 24. Idem Bart. in l. si impu-
beris. in fi. verf. vltimo nota. de tutor. & curato. dat. ab
14 his.* vbi quod statim deficit tutela datiua, † cum
desiit esse debitor, aut creditor: ita tamen vt su-
perueniat legitima, statim quod legitimus satis-
dederit, non antea propter vtilitatem pupillorũ,
quod est generale in quolibet legitimo *l. si tutor
reipublicæ. §. 1. de tut. & ration. distrah. d. l. si impube-
ri*, quem tex. singularem, & aureum dicit *ibi Sali.*
propter fauorem pupillorum, quibus sic con-
gruit, vt illorum vtilitati prospiciatur, ne aliquod
damnum sentiant *glos. in §. neque tamen. in verb. ne
vllum. de auctor. tutor. l. 3. de damn. infec. l. minoribus.
15 25. annis. ff. de minor.* † Cum etiam tales connume-
rentur inter miserabiles personas *l. vnic. C. quand.
imperat. int. pupil. & vid. Alex. in l. 1. col. 3. ff. solut.
matrim.* Ex quibus non obstant contraria cum
procedant in perpetuo impedimento; non au-
tem temporali per rationes allegatas.

EPITOME.

Delegatio an dicatur stante pacto, vt delegans
debeat facere bonum nomen debitoris delegati.
Liberatio an sit inducta per literas directas mer-
catori vt soluat, & per eum acceptatas, si non se-
quatur solutio. Et quando mercator possit dici
constitutus debitor per d. acceptationem, ita vt
obstet exceptio implementi, discussionis, & non
numeratæ pecuniæ post decoctionem. Quæ re-
quirantur vt sit locus delegationi, ita vt post il-
lam debitor liberetur, & dicatur venditum no-
men debitoris, & cessio seu datio in solutum ha-
beatur loco solutionis. Verbum promitto, quan-
do importet stipulationem.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio non dicitur si adest pactum, vt delegans te-
neatur facere bonum nomen debitoris delegati. & (n. 3.*
2 *Per delegationem statim inducitur liberatio.*
4 *Solutio si mandatur sub conditione non inducitur no-
uatio illa pendente.*
5 *Liberatio non inducitur per literas missas campsori, vt
alicui soluat quamuis per eum acceptatur, & si se-
quatur decoctio ante solutionem cedit periculo de-
legantis. n. 6.*
7 *Mercator simpliciter acceptans literas censetur illas
ratificare faciendo se debitorem præsentantis. n. 8.
9. & 10.*
11 *Discussionis beneficio non gaudet mercator promittens
pro alio soluere.*
12 *In causis mercatorum non disputatur de apicibus iuris,
sed de mera veritate.*
13 *Litteræ cambij habent vim publici instrumenti, & e-*

Digitized by Google

Quamuis autem nõ detur actio directa cessan-
38 te aditione; dabitur tamen actio vtilis† *Cenal. q.
103. nu. 24.* Ideo in casibus, in quibus pro legatis
cessant istę tres actiones, dabitur pro eis officium
iudicis, quod in sola ęquitate consistit, cuius offi-
cio illa petentur mandari executioni *l. hereditatis-
rum de petit. hered. Lup. in rubr. de donat. int. vir. & v-
xor. §.65. nu. 18. & 19. Rip. in l. 1. nu. 42. de leg. 1.*

Prout dicimus de legato facto alicui Monaste-
rio Religioso, aut personæ incapaci, quibus non
datur actio, neque rei vendicatio, tamen per eos
39 imploratur officium Iudicis† *Nicol. de Vbal. de suc-
ces. cleric. ab intest. p. 2. col. 2. n. 9. vers. restat iam vide-
re. Redoan. de spol. eccles. q. 8. §. denemenda. n. 47. & 48.
eod. tit. de succes. cleric. ab intest. regul. & specul. Pe-
regr. de iur. fisc. lib 3. tit. 14. vers. duodecima conclusio.
dixi decis. 7. nu. 4.*

Maximè quia etiam regulariter vltra illas tres
actiones pro quocumque legato datur officium
40 Iudicis† *Bar. in l. ciuitatibus. n. 2. de leg. 1. Alex. in l. 1.
eod. tit. Niger. Rip. & alij, de quibus per Surd. de alim.
tit. 3. q. 3. n. 12. & q. 4. n. 11. eod. tit.* Ita vt hypothecaria
electa possit adhuc ad officium Iudicis accedi
*Zuccar. in l. fin. nu. 136. C. de edict. diu. Adr. toll. Ludouis.
decis. Perusin. 23. nu. 15.*

Septimo, & vltimo adde dari etiam pro legatis,
41 & fideicommissis saluianum interdictum, † quia
hoc remedium vtile competit cuicunque ex qua-
uis causa creditori *Bart. in l. 1. num. 2. de salu. interd.
Alex. cons. 185. num. 4. lib 6. Mandas. comm. tr. 18. in glos.
per vtile saluianum.* *Eugen.* qui de magis communi
cons. 65. n. 20. Et quemadmodum cõceditur reme-
dium executiuũ fauore vltimę voluntatis pro cę-
teri consecutione, & hypothecaria *Nate. cons. 626.
n. 25. & 215. n. 10. cum alijs supra allegatis.* Ita etiam
dabitur saluianũ tanquã pinguius, & vtilius hy-
potheca *Aret. §. item seruiana. n. 6. instit. de action.*
& in specie concludit *Gabr. cons. 46. nu. 20. lib. 1.* &
est verior opinio *Rot. per Card. Paleott. 24. ianua-
rij. 1560. Forolimen. bonorum. Cardin. Pamphil. Fa-
uentin. legati. 24. nouembris. 1589.* reprobato *Sarmiẽ.
de redit. eccles. par. 3. c. 2. num. 21. & Menoch. rem. 3. de
adipisc. d. n. 31. vt in decis. Cardin. Blanchetti 9. ia-
nuarij 158. Vrbeuetan. legati. Cardin. Plata. 20. iunij
1588. Arignanẽ. legati.* Ita vt procedat etiam contra
tertium *Rot. per Cardin. Pamphil. in d. Fauentin. le-
42 gati. licet Surd. cons. 191. n. 8. li. 2.* † concludat solum
dari contra heredes, non contra tertios possesso-
res, sub dubio tamen, vt latius per eum, & etiam
cons. 51. num. 7.

In casu tamẽ, in quo ageretur saluiano pro le-
gato non esset pronũciandũ immitti in possessio-
43 nẽ domus legatę, donec fuerit satisfactus. Etenim
satisfactio cõsistit in executione possessionis do-
mus, vnde nihil aliud hoc esset dicere, quã quod
legatarius sit immittendus in possessionẽ domus
retinendam, donec assequeretur d. domũ, quæ vi-
deretur mera negatio; Vnde quãdo agitur ad rẽ,
quæ est in obligatione datur solũ præcisè ad hoc
44 vt ex illa re obligata sibi satisfiat.† Aliud si agere-
tur saluiano pro consequẽda possessione rei, quę
non est in obligatione, sed in cautione; vt si de-
beantur centum, & pro cautione sit hypothecata
domus, tũc immissio fit, vt consequatur id, quod
est in obligatione, & propterea tũc ponitur clau-
sula, vt retineat illam rẽ, donec fuerit satisfactus,
quia illo satisfacto res amplius ad eũ nõ pertinet,
& ita secundũ prædictã distinctionẽ dicit seruã-
dũ *Rot. per R. P. D. Rubeum. Rom. fructuum. 4. Martij
1577. & coram Sanctiss. Roman. de contribu. 27. Maij*
1581. & ab aliquo adnotatum non vidisse dicit
*Surd. cons. 191. n. 15. in fin. vers. tertia quamuis lib. 2. &
consil. 51. nu. 6. lib. 2.*

Prædictis addẽdus est nouus modus agendi per
45 legatarium, qui cõpellit heredem† vt agat ad re-
cuperandum res sibi legatas; & illi restituendum
iuxta doctrinam *Bart. in l. Iulianus. §. si vẽditor. vbi
Add. in verb. actionem. ff. de action. empt. Idem Bart.
in l. si sic. 78. nu. 3. & 4. de leg. 1.* vbi ẽt quod liberate-
46 tur heres cedendo actionem legatario;† dummo-
do in exigendo non requiratur magna impensa,
quia ad heredem spectat labor, & sumptus secun-
dum distinctionem de qua *in l. cum seruus de lega.
1. cum alijs per Roman. cons. 220. pro declaratione. col.
47 2. ad med. vers. quo ad tertium quo quæritur.* † & Ra-
tio prædictorum est, quia habens actionem ad
commodum alterius cogitur agere *l. cum in plu-
res. §. messem. ff. locat. l. 2. §. fin. ff. ad leg. rhod. de iact.*
quod multum notandum tanquam nouum mo-
48 dum agendi,† videlicet ago vt agas dicit *Bart. in
l. Iulianus. §. venditor. ff. de action. empt.*

Quod etiã est in legitima, pro qua consequen-
49 da si in hereditate nõ sunt corpora hereditaria,†
sed solũ iura, & actiones potest filius agere cõtra
hæredem, vt sibi cedat actiones cõtra detinentes
bona, quatenus ad filium pertinẽt pro supplemẽ-
to legitimæ, & heres facta cessione liberatur, sicut
alius quilibet, qui tenetur ex eo solo, quod actio-
nem habeat, & si hæres cedere non possit, quia a-
ctiones remisit, obligatur ad interesse, prout o-
mnia supradicta latè deducit *Aym. cõs. 109. §. 7. & 8.*

EPITOME.

Tutori datiuo in quibus casibus sit locus exi-
stente in legitimo, & testamentario. Primo tuto-
re excusato quando admittatur sequens in gra-
du. Propter temporale impedimentum debiti,
aut alterius causæ tutela defertur datiuo, ita vt
impedimẽto cessante admittatur legitimus post-
quam satisdederit, nõ antea ob fauorem pupilli.

SVMMARIVM.

1 *Tutori datiuo non est locus existente legitimo aut te-
stamentario. Intellige vt nu. 2. & 9.*
3 *Tutela data nullitur non operatur quo ad exclusionem
legitimi tutoris.*
4 *Tutela data à Iudice in præiudicium legitimi, vt va-
leat qua requirantur. & nu. 5.*
6 *Proximiore repudiante admittitur sequens in gradu.*
7 *Tutore proximo excusato admittitur in tutela qui
proximè sequitur. n. 8. 10. & 11.*
12 *Temporale impedimentum debiti aut alterius causa
non defert tutelam legitimo sed datiuo. & num. 13.*
14 *Tutela datiua deficit cessante impedimento, aut debi-
to tutoris legitimi & postquam legitimus satisde-
derit non antea ob fauorem pupilli.*
15 *Pupilli connumerantur inter personas miserabiles.*

CAPVT LXIII.

NOn est locus tutori datiuo donec extat ali-
1 quis legitimus, aut testamentarius, † quibus
non excusatis datio non valet, & est nulla, proue
si datus fuisset, qui non deberet dari: Ideo debent
esse cauti legitimi, quia ad eos spectat pericu-
lum administrationis, ex quo pupillus tutore in-
diget,

Digitized by Google

2 digēt, quamuis respectu matris,† & auiæ hoc nō
procederet, cum illæ sint tutrices si velint & re-
quirant; Vnde interim valebit tutela datiua *Aret-
tin.* qui dicit multum notandum *insti. de atil. tu-
tor. in prin. vers. & aduertas quod adeo testamentaria.
& ibi Siluestr. col. 4. in glos. 1. nu. 14. per tex. in l. si foro-
ru. 9. C. qui dar. tut. poss.* Etenim per actum nullum
nō desinit esse res integra, & cum non valuerit
3 tutela,† illa datio nihil operatur quoad exclusio-
nē legitimi *Alex.* in specie *consi. 161. super primo du-
bio. n. 8. col. 2. in fi. vers. & prædictis remanet. lib. 5.* vbi
amplius voluit *sub n. 3. vers. fortius.* quod ad hoc, vt
valeat datio tutoris dati à iudice in præiudicium
4 alterius legitimi, requiritur, † quod ille alius tu-
tor legitimus sciuerit alterū petere se tutorē da-
ri, quia patientia & scientia sibi nocet *l. si sine. C.
ad vellean. l. 1. C. de tut. domin. impetret.* Si enim i-
gnorauit sibi non præiudicat *leg. genero. de his qui
not. ant. infam. l. fi. de transact.* Immo etiam requiri-
5 tur, quod debeat liquere iudici; † quando proce-
dit ad constituēdum tutorem datiuum, quod le-
gitimus tutor fuerit negligens in assumēdo tute-
lam, vel faciendo prouideri de tutore, aliàs non
valeret datio *Ang. in aut. matri & auiæ. col. 1. in gl. in
verb. ergo si sibi. in fi. C. quand. mul. tut. offic. Alexan. d.
cons. 171. col. 2. ad med. vers. & plus etiam requiritur. n.
6. & col. fi. n. 9. & vers. & secundum etiam.*

Ex prædictis dicebatur de nullitate tutelæ in
causa Angeli mihi proposita; quasi deberet esse
6 locus legitimo, qui nō erat postponēdus datiuo;
Quēadmodum enim proximiore repudiante ad-
mittitur sequens in gradu *l. 3. de acquir. hæred. quā-
diu. 3. eod. tit. Bero. cons. 26. n. 1.* Ita etiā primo excu-
sato in tutela admittitur, qui proximè sequitur
7 †*Bar. in auth. matri & auiæ. in vltimis verbis. vers. si
enim legitimus. C. quand. mul. tut. offic. & in auth. sa-
cramenta pub. n. 2. in fi. vers. ratio quia ista. C. eo. ti. Sur.
decis. 106. n. 6. & cons. 159. n. 4.* vbi quod est verior o-
pinio; Quicquid dixerit *Natt. cons. 334. n. 1.* dum vo-
8 luit sufficere proximiores citari,† quibus non cu-
rantibus tutelam assumere, tunc poterit dari ex-
traneus, quasi nō sit necesse citare eū, qui est pro-
ximus in successione, si primus fuerit excusatus;
Quod non est admittendū, cum tutela deferatur
eo modo, quo hæreditas *Bar. in l. 1. C. de legit. tutel.*

Contrarium Declaraui, quia prædicta habent
locum, quando præcedēs tutor legitimus erat in
totum inhabilis, tunc enim est locus sequenti le-
9 gitimo proximiori in gradu, † secus si primus est
temporaliter inhabilis, prout in casu de quo age-
bamus propter minorem ætatem. Nam tunc est
locus datiuo. Cum enim adsit spes, quod ille pri-
mus possit esse tutor, interim est prouidendum
de datiuo, quasi nō sit factus locus legitimo sub-
sequenti, cum primus non fuerit penitus exclusus
*Sali. in auth. sicut nu. 2. C. de legit. tut. Bal. in l. non so-
lum § si l. [illegible] in fi. in excus. tut. & in l. 1. in fi. C. de
testam. tut.*

Quod magis erit dicendum, quia tutor legiti-
mus, cui tutela deferebatur ex iure successionis,
10 erat adeo minor, † vt esset spes quod efficeretur
prius maior, quàm impubes, de cuius tutela agi-
tur, quo casu semper est locus datiuo *Siluest. in §.
vlt. in fi. n. 7. instit. de fiduc. tutel.*

Et multò magis hoc habebat locum in casu no-
stro, quia inhabilitas fuit tempore debitę tutelę:
11 †Nam si ex postfacto superuenerit, distinguen-
dū esset, an ex prima tutela remanserint reliquiæ
nec ne *l. si quis sub conditione. de testam. tut. Salic. in
auth. sicut n. 2. C. de legit. tut.*

Et regulare est, quod tēporale impedimentum
12 non deferat tutelam legitimo, sed datiuo,† sicut e-
tiam dicimus de ægritudine, quæ facit admitti
datiuum *l. non solum. §. si. de excus. tut. Siluest. in §.
vlt. in fi. inst. de fiduc. tut.* Itavt dicatur in spe illud,
quod est in potentia naturali *Bal. in d. §. si liber-
tus. in fin.*

Prout etiam dicimus de tutore legitimo, qui si
13 habet debitum cum pupillo, † non perpetuum,
sed tēporale, quod possit solui, antequam minor
efficiatur pubes, erit locus interim datiuo, non
legitimo, cum debito dissoluto ille primus reas-
sumat tutelam *Bar. in auth. minoris. n. 17. C. qui tuto.
dar. poss. & ibi Salic. in fi. q. 24. Idem Bart. in l. si impu-
beri. in fi. vers. vltimo nota. de tutor. & curato. dat. ab
14 his.* vbi quod statim deficit tutela datiua, † cum
desiit esse debitor, aut creditor: ita tamen vt su-
perueniat legitima, statim quod legitimus satis-
dederit, non antea propter vtilitatem pupillorū,
quod est generale in quolibet legitimo *l. si tutor
reipublicæ. §. 1. de tut. & ration. distrah. d. l. si impube-
ri.* quem tex. singularem, & aureum dicit *ibi Sali.*
propter fauorem pupillorum, quibus sic con-
gruit, vt illorum vtilitati prospiciatur, ne aliquod
damnum sentiant *glos. in §. neque tamen. in verb. ne
vllum. de auctor. tutor. l. 3. de damn. infec. l. minoribus.
15 25. annis. ff. de minor.* † Cum etiam tales connume-
rentur inter miserabiles personas *l. vnic. C. quand.
imperat. int. pupil. & vid. Alex. in l. 1. col. 3. ff. solut.
matrim.* Ex quibus non obstant contraria cum
procedant in perpetuo impedimento, non au-
tem temporali per rationes allegatas.

EPITOME.

Delegatio an dicatur stante pacto, vt delegans debeat facere bonum nomen debitoris delegati. Liberatio an sit inducta per literas directas mercatori vt soluat, & per eum acceptatas, si non sequatur solutio. Et quando mercator possit dici constitutus debitor per d. acceptationem, ita vt obstet exceptio implementi, discussionis, & non numeratæ pecuniæ post decoctionem. Quæ requirantur vt sit locus delegationi, ita vt post illam debitor liberetur, & dicatur venditum nomen debitoris, & cessio seu datio in solutum habeatur loco solutionis. Verbum promitto, quando importet stipulationem.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio non dicitur si adest pactum, vt delegans teneatur facere bonum nomen debitoris delegati. &*
2 *Per delegationem statim inducitur liberatio. (n. 3.*
4 *Solutio si mandatur sub conditione non inducitur nouatio illa pendente.*
5 *Liberatio non inducitur per litteras missas campsori, vt alicui soluat quamuis per eum acceptentur, & si sequatur decoctio ante solutionem cedit periculo delegantis. n. 6.*
7 *Mercator simpliciter acceptans literas censetur illas ratificare faciendo se debitorem præsentantis. n. 8. 9. & 10.*
11 *Discussionis beneficio non gaudet mercator promittens pro alio soluere.*
12 *In causis mercatorum non disputatur de apicibus iuris, sed de mera veritate.*
13 *Litteræ cambij habent vim publici instrumenti, & te-*

nate vnum Canonicum in Ecclesia sna recipien-
9 dum, † si nominatus non acceptat, poterit Epis-
copus iterum nominare *Rot. decis. 1. de praed. in nou.*
Ex quo infert *Spin. de test. gl. 5. prin. n. 35. & 56.* magis
veram esse opinionem, quod in casibus in quibus
potest committi commissario facultas disponen-
di, vel faciendi testamentum pro alio, si testa-
10 mentum per eum factum est nullum † ob non
seruatam solemnitatem, vel quia hæres repudiat,
aut moriatur antequam adeat, vel ob aliam cau-
sam, poterit idem commissarius iterum testari.
Nam in actibus extraiudicialibus, vbicunque a-
licui est data potestas gerendi ea mente, vt omni-
no actus habeat effectum, si gerat actum nullum,
non expirat mandatum, quia per talem actum
malè gestum non est satisfactum intentioni con-
cedentis, vel committentis iuxta doctrinam *Innoc.*
communiter approbatã *in c. in literis. de offic. delegat.*

Et faciunt quæ dicuntur de præsentato, qui si
cedat vel decedat ante institutionem, non dice-
11 tur consumptus turnus præsentantis, † sed de no-
uo poterit præsentare *c. si electio. 26. de elect. Caputaq.
decis. 59. n. 2. lib. 2. Gonz. al.* qui multis similibus com-
probat *ad reg. 8. cancellar. gl. 45. §. 3. n. 6.*

Idem si habuerit aliquem defectum occultum,
propter quem institui non deberet, dummodo
præsentans ignorasset vitium illius, nam si sciens
id fecisset, iterum non poterit eligere, cum ex ele-
ctione indigni indignitate iuris scienter facta eli-
gentes amittant ius eligendi pro illa vice *c. gratum.
de postul. prælat. c. cum in cunctis. §. vlt. de elect. Molin. de
hispan. primog. li. 2. c. 4. n. 39. cum seq.* vbi ampliat præ-
dicta ad res, & personas seculares *l. cum quidam. vbi
gl. in verb. qui offenderint in prin. de leg. 2. Tiraq. in l. bonei.
§. hoc sermone. limit. 1. n. 34. de verb. signif.* Ita vt in du-
bio præsumatur ignorantia vitiorum electi, prout
veriorem opinionem contra *Bart. & alios in l. si pa-
tronus. de confirm. tutor.* dicit *Idem Molin. d. c. 4. nu. 40.
lib. 2. post Peralt. in l. cum quidam n. 3. de leg. 2.*

Non obstant contraria, quia procedunt, vbi
12 non fuit consideratus certus effectus † *Bart. in l. a.
§. 1. n. 5. de opt. leg. Doct. in l. seruis electione. de legat. 1.* vbi
etiam intelligunt, quando actus, seu nominatio
traberet executionem iuris, tunc enim non esset
13 locus vlteriori electioni, † aliàs secus *Ias. Rep. Tiraq.
& alij per Surd. cons. 264. n. 34. lib. 2.*

Quo ad secundum an nominatio debeat esse
de masculo vel fœmina, dicebatur nos esse in em-
phyteusi Ecclesiastica, quæ regulariter non tran-
14 sit ad fœminas † *Bald. in c. 1. in fi. quib. mod. feud. const.
poss. Cephal. cons. 400. nu. 19. lib. 3. Surd. decis. 95. num. 1.*
Præsertim cum fuerit facta pro filiis, quo casu in
contractibus masculinum non concipit fœmini-
15 num: † Nam quando concipit fœmininum est ex
quadam interpretatione, seu extensione, non ex
proprietate sermonis *l. inter stipulantem. in fi. de verb.
signif. l. seruis legatis in princ. de leg. 3.* Quidquid dicat
Rebuf. in l. 1. de verb. signif. vers. ego vero. fol. 9. Quia lo-
quitur contra communem, de qua per *Gabr. eod. ti.
concl. 6. nu. 14. Gozzad. cons. 20. num. 2. Rimin. Sen. cons.
121. nu. 4. lib. 1.* Vnde cum contractus emphyteusis
sit stricti iuris, masculinum non concipiet fœmi-
16 ninum † *Cuman. cons. 166. post princ. Rol. cons. 93. num.
17. lib. 2. Ias. in l. si quis id quod. num. 23. limit. 13. de iurisd.
omn. iud. Rip. in l. ex facto. §. si quis rogatus. n. 59. ad trebel.*
& est verior opinio, & magis communis *Rot. per
Card. Seraph. Cerusen. bonorum. 7. februarij* 1583. vbi
etiam ampliat, quamuis dictum sit filius, & hære-
17 dibus, † cum secus esset, si solum pro hæredibus
stipulatio conciperetur, quia tunc terminus hæ-
res esset communis masculis, & fœminis *Bart.
in l. 1. de verb. signific. Dec. cons. 32. in fin. Socin. Iunior cons.
100. num. 9. lib. 3.* Prout etiam quando dictum est
18 de liberis, † quia ista dictio ex sui proprietate tam
vnum, quam alium complectitur *Alex. cons. 80. viso
& opportunè. col. fi. in prin. n. 14. lib. 1.*

Prædictis tamen non obstantibus contrarium
declaraui, quia fuit concessa facultas nominandi
19 vnam personam, † quę dictio est communis ad v-
trumque sexum, & similis termino hominis; Vn-
de pariter vtrique conuenit *l. hominis appellatione. de
verb. signif.* Quod intelligitur ex proprietate ser-
20 monis, † non ex interpretatione *Bar. in l. 1. n. 2. vers.
vel dic. de verb. signif. Card. in clem. 1. qu. 3. num. 8. ad med.
de elect.* Stante præsertim dictione ad libitum, de
qua in casu nostro, per quam magis colligitur fa-
21 cultas nominandi etiam fœminam, † cum ista
verba importent voluntatem absolutam, & nul-
lis legibus regulatam *Bart. & Alex. in l. si sic. de leg. 1.
Abb. in c. 2. in 3. notab. de sequestr. possess. & fruct. Felin. in c.
1. num. 39. de constit. latè Surd. decis. 272. num. 15.* & ita
22 in specie stantibus huiusmodi verbis † latè con-
cludit *Rot. per R. P. D. Cantucc. Romana domorum. 14.
martij 1580. in impressis. diuers. decis. p. 2.*

Maximè quia fœmina est etiam capax emphy-
23 teusis Ecclesiasticæ † *§. emphyteusim. auth. de non a-
lienand. Anchar. cons. 359. col. 2. Cephal. cons. 11. num. 10.
Couar. lib. 2. var. resolut. c. 18. nu. 1. latè Surd.* qui de ve-
riori opinione testatur *decis. 95. num. 12.* Ratio, quia
regulariter in successione veniunt fœminæ, sicut
masculi *l. maximum vitium. C. de liber. præter.* Et con-
tractus emphyteuticus non habet aliquam pro-
24 priam naturam, † quam illam, quæ data est à
contrahentibus *Nat. cons. 49. nu. 18.* Vnde cum ex
forma inuestituræ, de qua agimus non censeatur
exclusa fœmina, immo potius inclusa propter il-
lud verbum personas, & ad libitum, vt dictum
est, illa erit seruanda, cum ex ea possit dari certa
regula succedẽdi communis tam fœminis quam
masculis *Becc. cons. 101. n. 19. Surd. cons. 5. n. 13. & decis.
95. num. 16.*

Non obstat quod immo ex forma inuestituræ
appareat exclusio fœminarum, cum solum fuerit
concessa emphyteusis pro Francisco, & filiis, qui-
bus non extantibus datur facultas nominandi;
vnde cum appellatione filiorum non veniãt fœ-
minę ex communi sententia, de qua supra, quem-
admodum in prima dispositione censentur ex-
clusæ fœminæ, ita etiam in secunda, quando con-
25 tinget nominare, † cum sequentia declarentur à
præcedentibus *l. si seruum plurium. §. fi. de leg. 1. l. si fue-
rint. §. vlt. de reb. dub. l. ille. §. cum in verbis. de leg. 3.* & se-
cundus actus recipit declarationem à primo *Ang.
in l. pacta nouissima. de pact. Alex. cons. 94. li. 3. n. 2.* Quo-
26 niam semper debet attendi causa originalis †
Aym. cons. 144. num. 2. Surd. decis. 212. n. 15.

Quia respondetur clarum esse in casu nostro,
quod persona nominãda potest esse etiam fœmi-
na, cum istud verbũ sit illi quoque cõmune; Vn-
de non est dicendum quod ista sequẽs dispositio
tanquam certa debeat regulari à præcedente am-
bigua, & obscura, cum illud procederet quando
etiam sequẽtia essent dubia, tunc enim regularẽ-
tur à præcedẽtibus: † secus vbi sunt clara, & deter-
minata, quia potius tũc declarant præcedẽtia *Bal.
in l. legatorum petitio. §. vlt. in fin. de leg. 2. Ias. in l. si seruum
plurium.*

plurium.§.fin.de leg.1.n.3.Card. Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.6.tit.13.n.4 Soc.cons.27.n.16.lib.4.Menoc.præsump.37.n.11.lib.6.Surd.decis.288.nu.35.

EPITOME.

Falcidia si prohibeatur per testatorem detrahi ex aliquo legato, an censeatur diminuta in præiudicium hæredis vel aliorum legatariorum. Immunitate concessa per Principem, quando onus exempti accrescat aliis, vel cedat incommodo concedentis. Consuetudo non conficiendi inuentarium an valeat, & quando hæres in locum illius teneatur patefacere bona hæreditaria. Iuramentum delatum quando possit referri. Remissio inuentarij facta per testatorem in quibus casibus permittatur.

SVMMARIVM.

1 *Falcidia non censetur diminuta in præiudicium hæredis, sed aliorum legatariorum si lex, aut testator prohibet illius detractionem ex aliquo legato.n.2.Declara vt n.7.*

3 *Immunitate concessa per Principem onus exempti accrescit aliis, neque cedit incommodo concedentis. Intellige vt nu. 4. & 5.*

6 *Beneficia sunt interpretanda contra concedentem.*

8 *Solemnitates de iure requisita in inuentario non seruantur.*

9 *Consuetudo non conficiendi inuentarium valet.*

10 *Statutum quod hæres non gaudeat beneficio inuentarij est validum.*

11 *Hæres an teneatur ad inuentarium si habeat remissionem illius à testatore.n.12.& 13.*

14 *Hæres cogitur medio iuramento patefacere bona hæreditaria in locum deficientis inuentarij. Amplia vt n.15. Neque hoc iusiurandum poterit referri.n.19.*

16 *Vidua tenetur iurare quo ad patrimonium defuncti.*

17 *Iuramentum delatum quando possit referri.num.18.*

CAPVT LIX.

IN præiudicium legatariorum, non hæredum dicebatur censeri diminutam falcidiam; Vnde si testator illam prohibet detrahi ex aliquo legato, non prohibebitur hæres detrahere super aliis legatis eam falcidiæ portionem, quæ erat detra-
1 henda de legato, † ex quo fuit prohibita falcidia *Bar.in l.qui quadringenta.87. in fin.ff.ad leg.falcid.* vbi *Cast.n.3.*dicit perpetuò notandum, cum prima facie quilibet diceret cōtrarium, prout etiam commendat *Rum.cons.246.col.2.vers. quinimo.nu.5.lib.3. Card.Mant.de coniect.vlt.volunt.tit.13.lib.9.nu.24.*

Idem est quando hæres esset prohibitus à lege detrahere falcidiam, nam tunc etiam hoc onus
2 accrescit legatariis, † quia valet argumentum de testatore ad legem *l.seruus.de manumiss.* & in terminis ita concludit *Surd.de alim.tit.8.priuil.18.n.12.*

Ad exemplum immunitatis concessæ alicui per Principem Superiorem, quo casu onus exem-
3 pti accrescit aliis, † neque cedit incōmodo Principis, cum non fiat distinctio inter factum legis, & Principis, maximè si immunitas concederetur ob publicam vtilitatem *Fel. in c.antecedentes. col. antepen.conclus.1.de præscript.Natt.cons.397.nu.12.Cephal.cons.58.n.62.cum seq.latè Surd.cons.278.n.13.lib.2.*

Quæ magis procedunt in priuilegio exemptio-
4 nis indulto per eum, † ad quem non redit emolumentum principaliter, & immediatè ex operibus, collectis, aut contributione, vel ex alio facto Collegij, & Vniuersitatis, ad quam si spectaret soluere officiali certam pecuniæ summam pro stipendio, vel simili causa, si eximatur à tali onere aliquis per Principem, alij non exempti subeunt onus priuilegiati, & integrum salarium soluunt. Quoniam non præsumitur Principem voluisse per illud priuilegium auferre ius suum officiali à publico deputato ad emolumentum Reipublicę, prout in specie concludit *Ias.in l.auus.n.18.col.pen.in princip.vers.ego pro concordia de pact.* vbi quod est verior opinio. *sequitur Coler. in c.accedentes. num.7.vers. vnde si communitas.de præscript.post Bart. in l.ab omnibus. 104.per illum tex.nu.1.de leg.1. Alex.cons.178.in occurrenti casu.col.pen.ad med.nu.19 lib.2.*

Aliud enim esset in priuilegio cōcesso per eum, cui principaliter debetur onus ab aliqua commu-
5 nitate, † tunc enim illa immunitatis concessio nō grauat non exemptos, qui præstabunt pro rata exempti pauciores operas, vel collectas ipsi eximenti. Nam priuilegium vni concessum non debet redundare in alterius præiudicium *l.non debet.*
6 *21.de reg.iur.* † & quia beneficia sunt interpretanda contra ipsum concedentem *Castr. in l.beneficium.n.2.de constit.princ.* & ista est verior opinio, prout in terminis docet *Ias. in d. l. auus.de pact. post Bald.in l.si vnus.27.§.sed si generaliter.num.8.ff.eod.tit.cum aliis per Coler.in d.c.accedentes.nu.8.9.& 10. de præscript.*

Veriorem tamen Dixi distinctionem, quod in legatis, seu fideicommissis, quæ non defalcantur ex sui priuilegio, prout in relictis ad pias causas, & similibus, præiudicium sit hæredis, & ideo il-
7 lud, quod ab istis non detrahitur, † non debet reflecti ad onus aliorum legatariorum, sed de istis detrahitur trebellianica, & falcidia in quantitate, prout detraherentur, si alia non essent priuilegiata. In illis verò, quæ sunt indefalcabilia ex voluntate testatoris expressa prohibēdo in eis falcidiam, tunc neque heres detrahet ex aliis falcidiam, cum propter prohibitionem testatoris cesset in eis ius detractionis: Secus verò quando testator mandauit integrè præstari, aut sine diminutione: Nam tunc detrahitur falcidia ex aliis, ita vt integram quartam hæres habeat, Et ista est distinctio communis de qua *per Doct.in l.qui quadringenta. 88.& in l.si post missionem.17.& in l.si miles.92.ad leg.falcid. Peregr.de fideicom.art.4.num.31.*

Circa secundum verior est opinio, quod licèt
8 inuentarium requirat multas solemnitates, † ad hoc vt valeat, & liberet hæredem, ne teneatur de proprio creditoribus hæreditatis ad notata *per Doct.in l.fi.C.de iur.deliber. Specul. de instrum.edit.§.vlt.n.21.Imol.in l.1.§.quamuis.ff.si cui plus quam per leg.falc. Durand.de art.testandi.tit.11.caut.8.* Tamen de consuetudine illæ non requiruntur *Roland.cons.73.nu.91.lib.1.Rim.Iun.cons.417.n.50.* vbi etiam quomodo huiusmodi consuetudo probetur. *Decian.cons.633. Cephal.cons.327.lib.3. Guid.Pap. de inuent.num.9. Grass.eod.tit.nu.1.cum seq.*

Amplius etiam valebit consuetudo non confi-
9 ciendi inuentarium, † cum enim illius confectio sit iuris positiui, potest tolli contraria lege, siue scripta, siue non scripta *Bart. in l. tutor qui repertorium.7.nu.18 de administr.tut. Ang.in l.1.§. hac stipulatio.ff.si cui plusquam per leg.falcid. Montic. de inuentar. in princ.num.28.& in 3.in principal.nu.11.* Et huiusmodi

consuetudinem, quod hæres non faciat inuentarium, dicit tolerandam *Coler. de processib. executiu. p.*
10 *2. c. 3. n. 400. post Vuesembecium. cons. 13. nu. 15.* † Prout etiam è contradicimus valere statutum, seu consuetudinem, quod hæres non gaudeat beneficio inuentarij *gl. & Bar. in l. fi. §. in computatione. C. de iur. deliber. Aym. cons. 174. nu. 6.* vbi etiam *in a. dub.* quod
11 valet prohibitiu testatoris, † ne hæres conficiat inuentarium contra *Guid. Pap. cons. 63. & Ang. in l. fi. C. de arbitr. tutel.* Intelligendo in præiudicium legatariorum, quibus testator potest obesse, cum neque eis cogeretur aliquid relinquere *Alex. in l. nemo potest. col. 1. & ibi Ias. col. 10. vers. quarto adde in pri-*
12 *ma lectur. ff. de legat. 1.* † Quicquid aliud sit respectu creditorum, quibus nun posset per defunctum præiudicari *Aym. cons. 174. n. 11.* Et quidquid etiam contrarium sentiatur in libro rationum, quem tutor debet conficere, quamuis non teneatur facere inuentarium, tanquam sibi remissum à testato-
13 re; † Nam alias iurabitur contra eum in litem, cum de illo ad istud non inferatur stante diuersitate inter innentarium, & librum rationum *Bal. in l. 1. §. officio de tut.* prout in terminis declarat *Plot. de in lit. iurand. §. 5. nu. 33.* vbi dicit perpetuò notandum.

Quidquid autem sit de prædictis, In casu de quo agebamus, omissis, quę possent dici circa huiusmodi inuentarium non factum; Dixi hæredes conuentos teneri, & obligatos esse patefacere medio eorum iuramento bona hæreditaria secundum formam petitionis, de qua in processu;
14 † Istud enim iusiurandum succedit in locum deficientis inuentarij, quod non potest recusari *l. scimus. 22. §. licentia. C. de iur. deliber.* vbi *gl. in ver. illius.* dicit notandum, quia hæres in hoc casu de sua conscientia tenetur satisfacere per iuramentum, vt vndique veritas exquiratur; Prout etiam in simili est tex. *in l. vlt. in fin. & ibi gl. in verb. religionem. C. de iur. domin. impetr. l. si quis pro redemptione. 36. §. eandem. C. de donation. l. vlt. in fin. vers. apud quem. Cod. de bon. auctor. iudic. possid. l. fin. § sin autem. C. de fid. instrum.* Vbi *gl. in verb. sacramentum.* quod reus hoc casu cogitur
15 se defendere per iuramentum, † quamuis actor nihil probauerit; Ita vt illo non præstito contra eum possit pronunciari; cum hoc non sit sacramentum probationis, sed cuiusdam purgationis, vt declarat *gl. in l. actor. 23. in verb factum. in fin. Cod. de probation.*

Idem est in Vidua, quæ eodem modo tenetur respondere hæredibus de patrimonio defuncti,
16 † quod habebat tempore mortis *l. 2. & ibi gl. in ver. iurata. C. quand. & quib. quart. pars debeat. lib. 10.* Et in alijs casibus, de quibus per *gl. in l. præsenti. 5. § sicubi. in verb conscientia. C. de his qui ad eccles. confug. & in l. scimus §. licentia. in verb. illius. C. de iur. deliber.*

Nec facit, quod huiusmodi iusiurandum delatum reo fuerit relatum eidem referenti: Vnde hæres non tenebitur iurare quo ad bona hæredita-
17 ria, de quibus agimus; † Prout regulariter quis nō cogitur subire similia iuramenta, cum sufficiat illa ad partem referre *l. iusiurandum. vbi gl. in verb. non potest. ff. de iur. iurand. Doctor. in l. manifestæ turpitudinis. eod. tit.* Quia respondetur hoc iuramentum deferri
18 ti per legem, vt supra dictum est; † vnde tanquam succedens in locum deficientis inuentarij debet suscipi, etiam per inuitum, neque poterit referri ei, qui detulit, quasi delatum sit ex iuris dispositione, nisi per idem ius remittatur potestas refe-
rendi, *gl. in c. si. in verb. famosa. de iur. iurand. & in l. præsenti. 6. §. sicubi in verb. conscientia. in fi. C. de his qui ad ec-*
19 *cles. confug.* vbi loquitur † in terminis de iuramento in locum deficientis inuētarij, & sequitur tanquam singulare *Coler. de processib. executiu. p. 2. c. 3. nu.*
20 *402.* vbi quod ita fuit iudicatum. † Et idem est in similibus casibus de quibus in *l. marcellus. §. vlt. cum l. seq. ff. rer. amot. l. fi. & ibi gl. in verb. subire. C. de fideicommiss. auth. sed nouo iure vers. sed si datum. C. de pœn. iudic. qui mal. iudicau. l. 3. de reb. credit. l. eos. § fi. de vsur. l. 1. §. 1. & suspicio de incend. ruin. & naufrag. l. prætor. §. a. de edend. l. licet. C. de excus. tutor. l. is qui. de public. iud. l. reum. C. de procurator.*

EPITOME.

Citati o domi dimissa copia, quando sit legitima si non præcesserint diligentiæ, & quomodo sit facienda, & an debeat continere locum examinis. Notarius an teneatur facere fidem de iuramento pręstito tactis scripturis, vel sufficiat dicere enūciatiuè testis iuratus. In probatione temporis an depositio vnius suppleat dictum alterius. Alimenta quando præstanda sint ei, qui aliunde habuit. Ex mutuo alicui facto, vt se alat, an competat actio solum mutuanti contra debitorem alimentorum, vel etiam detur ei, qui debebat alimentari. In causis alimentorum quis Iudex, & Notarius sit competens. Commissio de examinando testes, an concernat delegationem actus cum exercitio iurisdictionis, & possit de mandari laico, quamuis causa sit Ecclesiastica. Receptio Iuramenti, an de stilo possit committi Notario.

SVMMARIVM.

1 *Citatio dimissa copia est legitima si præcesserint diligentiæ de reperiendo eum qui debet citari, etiam non facta affixione ad valuas. n. 2.*

3 *Nuncio attestanti fecisse diligentias, & citasse de commissione Iudicis, an credatur. n. 7. & 8.*

4 *Citatio valet quamuis non præcesserit perquisitio, si citatus postea comparuit.*

5 *Citatio vt sit legitima debet affigi valuis domus non poni sub angulo, aut rimula hostij, & esse debet hora opportuna, non nocturna. n. 6. & continere locum examinis. nu. 9. Intellige vt n. 10.*

11 *Notarius debet facere fidem de iuramento præstito tactis scripturis, non autem enunciare dicendo testis iuratus. n. 14. 15. & 16.*

12 *Testes debent iurare illa hora. & die, pro qua fit citatio, licet examen possit quandocunque fieri si in termino iurarunt.*

13 *In teste requiritur certa forma verborum.*

17 *Tempus quando probandum sit per duos testes, ita vt non suppleatur dictum vnius ex depositione alterius. n. 18.*

19 *Alimenta non debentur ei, qui aliunde habuit.*

20 *Alimenta quæ petuntur officio Iudicis, an debeantur nisi in subsidium. n. 21.*

22 *Mutuans pecuniam alicui pro se alendo habet actionem contra debitorem alimentorum pro pecuniæ restitutione, & an huiusmodi actio detur etiam ei, cui debent præstari alimenta. n. 26. 28. & 29.*

23 *Mutuans pecuniam filio studenti quando repetat à patre. n. 24. & 25.*

27 *Actio datur contra eum, in cuius commodum cessit negotium gestum.*

30 *In causis alimentorum est Iudex competens tam Laicus, quàm Ecclesiasticus. Idem in Notario n. 32.*

31 Spu-

32 Spurio debentur alimenta tam de Iure Ciuili, quam in foro Ecclesiastico.
33 Commissiones quæ dantur illis, qui debent examinare testes non concernunt delegationem actus cum exercitio iurisdictionis, & examen valet si fiat à laico quamuis causa sit beneficialis, & ecclesiastica.
34 Commisso examine censetur data facultas recipiendi iuramentum.
35 Receptio Iuramenti est iurisdictionis quæ non potest delegari.
36 Examen & receptio iuramenti per notarium valet si de stilo illi committeretur.

CAPVT LX.

PRo validitate citationis Dixi concludendum
in causa Vincentij, & aliorum litis cōsortium
mihi commissa: Nam quamuis fuerit facta dimis-
1 sa copia, † tamen citatio est legitima, cum præces-
serint diligentiæ de reperiendo eum, qui debebat
citari, quod sufficit secundum opinionem Abb. in
c. causam. n. 5. de dol. & contum. Rom. cons. 454. in re præ-
senti. n. 7. & est decisio Rotæ per Card. Seraph. Perusin.
executionis. 10. april. 1595. vbi ampliat procedere et-
iam non facta affixione ad valuas in Ecclesiam;
2 † quia clem. causam. de election. habet locum solum
in beneficialibus Bart. in l. 4. § prætor att. de damn. in-
fec. Affixio enim ad valuas, de qua ibi fit mentio
in citatione, est necessaria, si non pateat tutus ac-
cessus ad habitationem.
Nec facit non constare de diligentiis, quia suffi-
3 cit attestatio nuntij, † cui in hoc creditur Put. decis.
187. lib. 3. Caputaq. decis. 266. lib. 2. & decis. 245. lib. 1. v-
bi ampliat etiam credi referenti se citasse de com-
missione iudicis, quemadmodum notario atte-
stanti de sui ipsius deputatione, quidquid sit de
iure, vt per Felin. in c. 1. n. 13. vers. quarta conclusio. de iu-
dic. Dec. in c. cum parati. n. 12. de appellat.
Prçterea quamuis non appareret de diligentiis,
4 tamen quia citatus aliàs comparuit in causa, † va-
luit citatio etiam non præcedente dicta perqui-
sitione Alciat. in l. absentem. de verb. signif. Dec. in c. Eccle-
sia Sancta Maria. n. 20. de constit. Afin. in prax. § 6. c. 2. in
7. requis. Rot. Genuen. per Carlhar. decis. 14. n. 2.
Neque obstat quod dicta citatio non fuerit le-
gitimè executa tanquam nō affixa valuis domus,
5 seu ipsi hostio Ang. in § omnem. auth. de litigios. Bal. in
l. sed & si pupillus. § de quo palam. ff. de instit. action. vbi
quod neque valet, si ponatur sub angulo hostij,
6 † vel per rimulam ipsius Afin. in praxi. § 6. c. 6. in 4.
requisit. cum seq. vbi etiam quod est facienda tem-
pore congruo, & hora debita, non nocturna, vt
dicatur fieri palàm, & patenter, prout requiritur.
Quia cum Nuntius de contrario faciat fidem
7 magis illi credendum est, quàm parti † secundum
communem opinionem, de qua per Dec. in c. cum
parati. n. 10. de appellat. Felin. in c. quoniam contra. nu. 21.
de probation. Quidquid contrarium dicat Faber. in
§ fi. n. 6. instit. de pæn. tem. litig. Cum loquatur contra
veriorem opinionē tam de Iure Ciuili quàm Ca-
nonico Marsil. sing. 560. n. 7. Alc. Vasq. & alij allegati per
Ceual. qu. 381. Licèt etiam secundum qualitatem
8 personarum esset in arbitrio iudicis, † cui sit ma-
gis credendum Soccin. in rubr. de citat. art. 16. in fi. Me-
noch. de arbit. cas. 112. lib. 2. cent. 2. n. 14.
Minus obstat citationem non valere, quia in ea
non continebatur locus, vbi testes debebant exa-
9 minari, † neque dies, & hora pro illo faciendo, id-
eò citatio tanquam nimis vaga erat nulla Socc. de
citat. art. 18. n. 13. & art. 19. n. 17. & quod locus sit ex-
primendus concludit Alex. cons. 71. in princip. lib. 7.
Quia contrariū verificatum fuit ex relatione Nū-
cij, Cum prçsertim de stilo loci, vbi fuerunt testes
examinati, citatio sit benè facta, Neq; erat necés-
saria expressio loci, quia si est Iudex Ordinarius,
10 qui debet examinare † intelligitur ad locū depu-
tatum suorum maiorum ad ius reddēdum, & si est
Delegatus ad locum qui à principio fuit deputa-
tus Bart. in l. si vt proponis. la 2. C. quom. & quand. iud.
Doct. in c. fi. de rescript. quem stilum esse admitten-
dum quando est probatus dicit Caputaq. decis. 274.
n. 4. p. 3. Præsertim quia domus habitationis hu-
iusmodi Delegatorum solent esse omnibus no-
tæ, quç notitia facit, vt non sit describendus locus
in citatione, Prout etiam dicimus de Præside, seu
Iudice alicuius Prouinciç, cuius domiciliū est no-
tum; Et de Episcopo in quo etiam intelligitur ci-
tatio ad locum consuetum Anch. Vant. & alij de qui-
bus per Menoch. cons. 100. n. 179. vsque ad n. 18.. lib. 1. vbi
etiam requirit protestationem citati, quod igno-
rabat locum comparendi, & quod propter hanc
causam tanquam impeditus non potuit compa-
rere arg. tex. in l. qui comminatur. de re milit. Aym. cons.
151. n. 22. Idem Menoch. de arbit. cas. 118. in fi.
Secundo quo ad validitatem examinis diceba-
tur de eius nullitate ob defectum iuramenti, de
quo non constabat, cum notarius non faciat fi-
11 dem de eo præstito tactis scripturis, † sed tantum
enunciatiuè dicendo testis iuratus, quod non suf-
ficit, vt dicatur exameo, & iuramentūm benè
præstitum Caputaq. decis. 123. & 246. p. 2. & decis. 295.
p. 3. post gl. in c. vt circa. de election. & Lanfranc. in cap. quo-
niam contra in verb. testium. n. 4. de probat. & voluit Ol-
drad. cons. 23. nu. 6. Bellam. decis. 61. in fi. cum alijs per Me-
noc. cons. 114. n. 3. lib. 2. post Alex. cons. 42. n. 9. lib. 4. No-
tarius enim hoc casu non attestatur de iuramen-
to dispositiuè, sed enunciatiuè, & tabellioni e-
nuncianti non creditur: Immo ista assertio enun-
ciatiua magis dat præsumptionē. quod testis non
fuerit iuratus ea die, qua fuit pars citata, cum ta-
12 men de iure testes debeant iurare † ea die, & ho-
ra, pro quibus fit citatio ad illum actum, licèt e-
xamen possit quandocunque fieri, si testes in ter-
mino iurarunt Bald. Brun. & alij allegati per Caputaq.
decis. 183. p. 3. vbi etiam in fine ampliat neque credi
notario, si dicat talis testis iuratus super crucem
sui habitus deposuit, &c.
Præsertim, quia in teste requirimr certa formæ
13 verborum † gl. in l. iusiurandi. 8. C. de testib. in verb. ergo
Et vbi requiritur ista expressio formæ, non suffi-
cit dicere iuratum, nisi etiam forma exprimatur
Doct. in c. vt circa de elect. in 6.
Contrarium dixi, quia testes fuerunt examina-
ti coram Iudice, & tali tempore, quo potuerūt iu-
rare legitimè, & cum interrogatorijs partis ad-
uersæ, in quibus actum fuit, vt moneātur testes de
periurio, prout fuerunt moniti; Vnde ex istis col-
ligitur præsumptio tales testes iurasse tactis scri-
14 pturis, † & solemniter, prout requiritur, quamuis
notarius de hoc non faciat mētionem; sed solùm
dicat testis iuratus; vel medio eius iuramento de-
posuit. Quia tale iuramentum tunc potuit inter-
uenire; Ideo præsumuntur omnia solemniter a-
cta, quæ loco, & tempore instrumenti potuerunt
peragi, & sic testimonium valebit Doctor. in leg. 1.
Cod. de fid. instrum. & iur. hast. fiscal. lib. 10. Innoc. in cap.

contraxit,& sic sibi soluatur, quod aliis promisit,
& releuetur ab ea obligatione, quam contraxit
propter illius moram, ob quam datur regulariter
actio pro suo interesse *l.vnica, Cod.de sent. quæ pro eo quod inter, l. quod te, ff. si cer. pet. Alex cons. 141. viso themate, nu. 3. col. 1. vers. aut petitur, lib. 5. Aym. cons. 189. nu. 7. in fin.* & ita in terminis concludit *Surd. de alim. tit. 5. q. 1. nu. 52. vsque ad nu. 59.* vbi dicit esse æquius, & ita
debere intelligi Doctores contrarium tenentes,
vt loquantur de actione danda mutuanti, non
29 tamen priuatiuè ad eum, † cui factum est mu-
tuum, cum vtrique diuersis respectibus hoc sit
concedendum, ex quo mutuãs sequutus est eius
fidem, vnde si noluerit agere contra eum, in cu-
ius vtilitatem mutuum versum est, sed contra il-
lum cui mutuauit, poterit hoc facere *gloss. in l. sed Iulianus, §. proinde, vers. quod dicitur, in verb. solebat, in fi. ff. ad Macedon*. Nam sua interest habere pretium,
quod possit adueniente die soluere mutuanti
arg. l. si debitor, in fin. ff. de furt.

Ad vltimum quod dicebatur de incompeten-
tia Judicis laici, coram quo fuerunt petita ali-
menta, cum potius pro illis deberet adiri Judex
30 Ecclesiasticus, † Dixi non obstare, quia in huius-
modi causis vterque Judex est competens *c. significantibus de offic. deleg. Couarr. de sponsal. §. 8. p. 2. nu. 6. Imol. in c. relatum, de testam. Surd. de alim. tit. 8. priuil. 9. nu. 2. & 8.* vbi etiam ampliat in spurio. Quoniam
hodie non solum in foro Ecclesiastico, sed etiam
31 Ciuili debentur alimenta filio spurio; Vnde co-
gnitio ad vtrumque iudicem spectabit *Cardin. Paleott. de not. & spur. c. 47. num. 5. tom. 8. p. 2. fol. 66. Corduben. in l. si quis à liberis, §. idem rescripsit, nu. 78. de liber. agnoscend. Rip. in rubr. de verb. oblig. in fin. nu. 58. Menoch. cons. 461. nu. 22.* Quicquid contrarium sentiant *Aret. cons. 48. reuocatur, nu. 5. col. 3. vers. exemplum de vtroque, & Bursatt. cons. 62. num. 11.* moti ex eo, quod per
legem ecclesiasticam inducatur propter pecca-
tum nouum remedium, ad quod excitatur Judex
Ecclesiasticus: Vnde quia datur certo iudici non
competit coram laico *Dec. in c. Ecclesia Sancta Mariæ, nu. 30. col. 14. in 4. conclus. vers. secundus casus est, de constitut.* Quia vt dictum est hodie tam de Jure Ciui-
li, quam Canonico debentur spurio alimenta:
Vnde cognitio erit vtriusque fori Surd. qui de
veriori opinione testatur *d. priuil. 9. nu. 3. tit. 8.*

Ideo etiam nõ obstat, quod Notarius, qui exa-
32 minauit testes esset laicus, † & sic tanquã incapax
non admittatur, *c. decernimus, de iudic.* Nam quem-
admodum Judex laicus est competens, ita etiam
notarius. Maximè quia istæ commissiones, quæ
33 dantur iis, qui debent examinare testes, † quãuis
etiam esset causa beneficialis, seu ecclesiastica,
non concernunt delegationem actus cum exer-
citio iurisdictionis, sed solum continent nudum
ministerium, & sic sustinetur examen quamuis
laico concedatur *clem. 1. de offic. deleg. Guid. Bon. & alij allegati per Gonzal. de alter. gloss. 9. §. 1. in adnot. contra nullit. & attent. num. 114. & 115.* Vbi etiam quod ha-
bebit facultatem recipiendi iuramẽtum, † quam-
uis commissum sit solutum examen. Quasi in ne-
cessarium antecedens videatur commissa facul-
tas recipiendi iuramentum, cum sine illo exa-
men non valeret *Put. decis. 258. nu. 1. p. 1. arg. text. in l. 2. de iurisd. omn. iud. Mohed. decis. 6. de testib.*

Quæ tamen intellige, dummodo non sit alteri
commissum iuramentum: Nam quamuis in de-
legatione data examinatori detur facultas sub-
delegandi, intelligitur tamen vt prius ipse execu-
tor recipiat iuramentum, & postea demandet
examen, non enim potest demandare iuramen-
35 tum, † cum sit iurisdictionis illius receptio *Caputaq. decis. 167. nu. 2. lib. 1.* Aliàs autem sine facultate
subdelegandi, tabellio, vel alius, cui est commis-
sa receptio testium, non posset alteri hoc com-
mittere, quasi censeatur electa industria perso-
næ, & si examen fieret non esset validum *Franc. in c. cum causam, 62. col. 4. q. 7. nu. 16. de appellat.*

De stilo tamen, seu consuetudine valeret re-
ceptio iuramenti, & examen testium per nota-
36 rium, † si illi esset solitum committi *Caputaq. decis. 265. lib. 3.* vbi de stilo Hispaniæ *Couarr. lib. 2. var. resol. c. 13. n. 10. vers. su in quæstion. Gonzal. Suarez. in praxi eccles. p. 1. tom. 1. tempore 8. nu. 135. Menoch. cons. 100. nu. 43. & 46. lib. 1. Rota per R. P. D. Penniam. Toletan. decimarum de Salzedon. 16. Februarij 1590.*

EPITOME.

Quæ requirantur, vt non currant fatalia dum disceptatur de desertione, aut similibus emergentibus. Causa terminandæ intra aliquod tempus quando possit post illud decidi, si pro examinandis testibus de longinquo fuerit data dilatio excedens dictum tempus. Conclusio in causa an suppleat omissam citationem ad sententiam. Et an per eam euitetur desertio, vel requiratur etiam instantia pro sententia. Pendente cognitione nullitatis an conquiescat causa negotij principalis. Lis quando dicatur extincta seu suscitata.

SVMMARIVM.

1 *Declaratoria debet præcedere, quando aliquid inducitur ipso iure.*
2 *Fatalia an currant quando disputatur de emergentibus, seu de similibus causis. nu. 8. & 9.*
3 *Instantia non currit dum appellans dicit causam desertam.*
4 *Inhibitio Iudicis Ecclesiastici respectu vsurarum, aut similis causa impedit cursum fatalium coram laico.*
5 *Causa terminanda infra aliquod tempus an possit post illud decidi, si pro examinandis testibus de longinquo fuit data dilatio excedens d. tempus. nu. 6. & 7.*
10 *Pendente cognitione nullitatis quando conquiescat causa negocij principalis.*
11 *Per conclusionem in causa dicitur finitum iudicium.*
12 *Conclusio in causa supplet omissam citationem ad sententiam.*
13 *Stilus, vt possit omitti citatio ad sententiam stante conclusione in causa, quomodo procedat.*
14 *Desertio non euitatur per conclusionem in causa.*
15 *Sententia lata post primum fatale est nulla non obtento secundo fatali, quamuis fuisset conclusum in causa.*
16 *Lis non dicitur extincta per lapsum fatalium, neque per executionem trium conformium. nu. 17.*
18 *Lis intelligitur suscitata per commissionem restitutionis in integrum.*

CAPVT LXI.

PEr Constitutionem, de qua agebatur in casu
mihi proposito disponitur causam intelligi
desertam ipso iure lapso tempore, de quo ibi, ita
vt non requiratur aliqua Judicis pronunciatio.
Tamen quia eadẽ Cõstitutio requirit lapsum fa-
1 talium, Dixi necessariam esse declaratoriã, † quæ

Digitized by Google

ſemper debet præcedere in his, quæ non trahunt
ſecum executionem, licèt non ſit ferenda ſen-
tentia diffinitiua, quando aliquid inducitur ipſo
iure *Iaſ. in l. ſi quis maior, col. penul. not. 13. C. de tranſact.*
Aym. conſ. 212. num. 2. Menoch. de arbitr. caſ. 220. num. 7.
Ideo debet prius conſtare, quod fatalia ſint ela-
2 pſa, cum ex multis cauſis dici poſſit, † quod non
effluxerint, vt propter paupertatem partis conſe-
quentis, ſubterfugia aduerſarij, impedimentum
iudicis, durante compromiſſo, cauſa cepta agita-
ri coram arbitris, dum diſputantur emergentia,
pendente iudicio attentatorum, & ex alijs, de
quibus *per Doctor. in c. ex ratione, 8. vbi Franc. num. 35.*
de appell. & in auth. ſi tamen, C. de tempor. appell. Veſtr. in
prax. t. vlt. lib. 7. nu. 19. Lancellott. de attent. appell. pend. c.
12. in præfat.

Idem eſt dum appellãs dicit cauſam deſertam,
3 ſeu impugnat appellationem, † quia tunc non
currit inſtantia *Dec. in c. ex ratione, nu. 10. de appell. Rot.*
deciſ. 79. nu. 1. eod. tit. in antiq. Prout etiam pendente
lite coram laico, ſi Iudex Eccleſiaſticus inhibet
reſpectu vſurarũ, aut alterius cauſæ, nam durãte
huiuſmodi inhibitione non currit inſtantia tam
4 iuris, † quam ſtatuti *Abb. in c. cum venerabilis, nu. 10.*
de iudic. Mandoſ. de inhibition. q. 50. Vnde ſi cauſa ſit
terminanda infra tres menſes, ſi pro examinãdis
5 teſtibus de longinquo detur dilatio, † quæ illud
tempus excedat, poterit poſtea decidi *Alex. ad Bar.*
in l. cum ipſe, de excuſ. tut. vbi Bald. in princ. dicit notan-
dum. Intelligendo quando terminus præfigitur li-
ti, ſecus ſi iuriſdictioni, quia tunc non poſſet pro-
6 rogari per huiuſmodi dilationes † *Innoc. in c. de cau-*
ſis, de offic. delegat. Quod procedit, ſi vna pars con-
tradiceret, ſecus vtraq; conſentiente, quia dare-
tur prorogatio iuriſdictionis de tempore ad tem-
7 pus † *l. 1. & 2. de iudic. Bald. in l. ſi cum ipſe, de excuſ. tut.*

Non obſtantibus tamen prædictis Dixi nõ po-
tuiſſe euitari deſertionem oppoſitam in cauſa Io.
Angeli q. Franciſci mihi commiſſa, quamuis præ-
tenderetur fuiſſe diſputata aliqua emergentia,
quo tempore non erat æquum fatalia cucurriſſe:
Nam in diſputatione huiuſmodi emergentium
pars ſuccubuit, quo caſu non deſinunt currere
8 fatalia, † cum requiratur, quod opponens in iudi-
cio attentatorum, ſeu in eo, de quo fuit diſputa-
tum obtineat, vt deſertio cauſæ poſſit euitari. Nã
tale impedimentum dicitur fruſtratorium *arg. l.*
accuſaturus, de adulter. l. ſi pater, ne de ſtat. defunct. l. quod ſi
nolit, 31. §. ſi mancipium, de adil. edict. & ita in ſpecie
concludit Franc. dicens eſſe menti tenendum *in*
c. ex ratione, num. 39. col. 8. ad med. de appellat.

Maximè quia in caſu noſtro nulla probabilis
ratio potuit ſuadere, quare pars ſuſtinuerit tale
9 iudicium ſuper emergentibus: † Nam ſi conſtaret
de aliqua iuſta credulitate opponendi de atten-
tatis, & diſputandi de aliquo emergenti etiam
ſuccumbens excuſaretur, & fatalia non currerent
Bald. in terminis *in l. contra maiores, 6. in fi. C. de inoffi.*
teſtam. verſ. ecce aliam quæſtionem. & ibi Iaſ. in fin. nu. 8.
Felin. in c. ex ratione, num. 5. col. 1. verſ. limitant, de appell.
Alexand. Mil. Bertrand. Ruin. Rota. & alij, de quibus per
Mandoſ. form. 14. commiſſ. in verb. in primis & ante om-
nia, q. 3. per tot.

Prout dicimus de nullitate, cuius cognitione
pendente conquieſcit, ac dormit cauſa negotij
10 principalis, ſeu appellationis, † nec illarum fata-
lia labuntur *l. contra maiores, C. de inoff. teſtam. l. Papi-*
nianus, §. ſi quis & irritum, ff. eod. Bart. in l. ſi expreſſim, 19.
col. 5. ff. de appellat. & relationib. & in l. 1. col. 2. verſ. circa
ſecundam, nu. 8. ibi iſta ſua opinio. C. quand. prouoc. non eſt
neceſſ. Quod procedit quando probabiliter dubi-
tari poteſt, nunquid actus, de quo diſputatur ſit
nullus, quia aliàs non prodeſſet calumnioſa pro-
poſitio nullitatis, nec retardarentur fatalia cauſæ
principalis *Bald. in auth. ei qui, in princ. nu. 2. verſ. quæro*
appellans, C. de appellat. Marſil. qui dicit multum no-
tandum *ſing. 152. ſuccumbens in cauſa, verſ. ſcias tamen*
vnum. Mil. in verb. appellanti tempus, fol. 13. latè Vant. de
nullit. tit. quoties & intra quod tempus, n. 13. & 14. quod
etiam comprobat *Felin. in c. ex ratione, nu. 4. de appell.*
vbi loquitur tam quando fuit actum ſuper atten-
tatis pendente tempore appellationis, quam ſu-
per nullitate ſententiæ, quia ſi ſuper ea non ſuc-
cumbit poteſt appellari infra decem dies, & non
currit tempus, dummodo habeat iuſtam credu-
litatem, & quando ſeorſum fuit agitata cauſa ap-
pellationis *Bald. in l. qui teſtamento, in princ. de excuſat.*
tutor. cum alijs in Reperto. Eiuſdem Felin. vbi latè Additio
in verb. tempus datum, fol. 128.

Neque obſtat prætenſa concluſio in cauſa, per
quam videbatur poſſe euitari deſertionem, quaſi
11 per eam dicatur iudicium finitum, † cum à pari
procedat ſententiam eſſe latam, & in cauſa con-
cluſum *Mandoſ. in tract. commiſſ. form. 9. in verb. pen-*
deant indeciſa, verſ. contra vero. Ita vt ſi poſt cauſæ diſ-
cuſſionem adſit concluſio in cauſa vtrique parti
intimata, omiſſio citationis ad ſententiam non
12 grauaret, † cum illa concluſio ſuppleret citatio-
nis defectum tanquam fuerit diſcuſſa *Alex. conſil.*
225. n. 12. lib. 6. Affl. deciſ. 183. n. 6. Vant. de nullit. c. fin. nu.
107. Immo de ſtilo aliquorum tribunalium, aut
locorum ſufficit concluſio in cauſa abſq; aliqua
13 citatione ad ſententiam, † prout ita ſeruari in
Hiſpania teſtatur *Gonzal. ad reg. 8. cancell. glo. 9. in ad-*
notat. contra nullit. & attenta. nu. 155. quem ſtilum ad-
mittit Rota quo ad ſententias illarum partium,
vt in cauſa Burgen. reſidentiæ, 30. Maij 1586. coram Card.
Plat. vbi tamen intelligit, quando cauſa eſſet for-
miter clauſa, cum non ſufficeret Iudicem dun-
taxat mandaſſe concludi, quia tunc requireretur
citatio ad ſententiam.

Quia reſpõdetur non ſufficere cõcluſionem in
14 cauſa, quo ad euitãdum deſertionem, † cũ etiam
requiratur, quod fiat inſtantia pro ſentẽtia: Nam
clem. ſicut, de appell. expoſcit finem litis, quæ termi-
natur per ſententiam, non autem per concluſio-
nem in cauſa *Biſign. deciſ. 1. de appell. Rot. deciſ. 38. eod.*
tit. in antiq. Card. Seraph. Giennen. prioratus. 10. Decem-
bris 1582. vbi ex hoc concludit ſententiam latam
15 poſt primum fatale eſſe nullam, † non obtento
ſecundo fatali, tanquam deſerta appellatione,
quamuis concluſum fuiſſet in cauſa, durante pri-
mo fatali, cum requiratur inſtantia pro ſenten-
tia, per quam lis finitur, non per d. cõcluſionem
Caſſad. deciſ. 6. de appell. in fin. verſ. alias habetur commiſ-
ſio. & deciſ. 9. n. 9. verſ. non obſtat, eod. tit. Rot. deciſ. 10. vt
16 *lit. pend. in nou.* † vbi quod per lapſum fatalium non
extinguitur lis, cum requiratur ſententia ſuper
deſertione *Rot. per R. P. D. Littam Placentina parochia-*
lis de mal parada. 2. Iulij 1602. in fin. vbi etiam quod
tunc dicitur lis extincta per executionem trium
17 conformium † *Put. deciſ. 311. lib. 2.* Quamuis lis di-
ceretur ſuſcitata per commiſſionem reſtitutionis
18 in integrum in actis præſentatam, † licèt ſit
commiſſa, prout de iure *Rot. per R. P. D. Pamphil.*
Pampilonen. parochialis de Echarim. 4. Martij 1591. cum
alijs

alia per R. P. D. Litt. in d. Placent. parochialis. 1. iulij. 1602. & latius in ead. causa. 6. nouemb. eiusdem anni.

EPITOME.

Legatum in subsidiũ studij in quo loco debeat præstari, & quando dicatur causa pia. Debitor an possit cogi perseuerare solutionem vbi cæpit soluere. Legatum fructuum ex prędio designato, an sit conditionale si fructus nascantur, & sit debitũ pro sequenti anno. Periculum deferendi rem legatam, an pertineat ad hæredẽ, seu legatarium. Genus quando habeatur pro specie. Pro legatis an detur via executiua, seu actio personalis, hypothecaria, rei vendicatio, officium iudicis, & Saluianum interdictum, & quomodo verba sententiæ sint concipienda in Saluiano. Legata pia an præstentur ante aditam hæreditatem. Legatarius quando agat contra hæredem, vt agat pro recuperatione legati. Et quomodo succurratur filio pro consequenda legitima, quando non adsunt bona hęreditaria, sed solum iura & actiones.

SVMMARIVM.

1 *Legatum in subsidium studij debet præstari vbi legatarius studet.*

2 *Ex conditione personarum colligitur quæ sit voluntas legantis.*

3 *Causa studij habet multa priuilegia, & dicitur causa pia, & æquiparatur causæ dotis, etiam in studio extra theologiam. nu. 4.*

5 *Debitor cogitur perseuerare solutionem vbi cæpit soluere.*

6 *Consuetudo attenditur vbi solutio sit facienda.*

7 *Legatum fructuum ex prędio designato est conditionale si fructus nascantur. Intellige vt num. 8. & 11.*

9 *Genus habetur pro specie, quando est debitum habito respectu ad certam speciem.*

10 *Pecunia relicta cum legato frumenti ex certo prædio virtute commutationis eodem tempore debet præstari quo frumentum.*

12 *Periculum deferendi rem legatam an pertineat ad hæredem seu legatarium.*

13 *Debitor si habet facultatem soluendi speciem etiam inuito creditore, illa species quantitatis videtur esse in obligatione.*

14 *Debitor quantitatis respectu certæ speciei æquiparatur debitori speciei.*

16 *Actio executiua an detur pro legatis. n. 17. 18. 19. 20. 21. & 22.*

23 *Legata pia, & quæ non requirunt dilationem præstantur etiam ante aditam hæreditatem. nu. 24. & non confecto inuentario. n. 26.*

25 *Bona quando addicantur causa seruandorum legatorum, & quis dicatur hæres anomalus.*

27 *Pro legatis datur actio personalis, rei vendicatio, & hypotheca. Intellige vt n. 28. 29. & 30.*

31 *Hypothecaria an detur in bonis testatoris, etiam pro legato quantitatis. num. 32.*

33 *Onus soluendi legata annua quando spectet ad vsufructuarium.*

34 *Rei vendicatio an competat pro legatis. num. 35.*

36 *Actio personalis & hypothecaria non datur pro legatis hæreditate non adita. n. 38. Dabitur tamen actio vtilis. n. 38.*

39 *Officium Iudicis quando implorctur pro legatis. num. 40.*

41 *Saluianum interdictum datur pro legatis, & fideicommissis, etiam contra tertium. n. 42. & quomodo hoc casu pronunciandum sit; Et an sint ponenda illa verba donec & quousque fuerit satisfactum. n. 43. & 44.*

45 *Legatarius potest agere contra hæredem vt agat pro recuperatione legati.*

46 *Hæres quando liberetur cedendo actionem legatario pro recuperando legato.*

47 *Habens actionem ad commodum alterius cogitur agere.*

48 *Aga vt agas est nouus modus agendi.*

49 *Filius quam actionem habeat pro consequenda legitima, si in hæreditate non adsint corpora hæreditaria, sed solum iura & actiones.*

CAPVT LXII.

RElictum in subsidiũ Studij dixi esse pręstan-
1 dum † vbi legatarius Studio incumbit *Bald. in l. sed & si suscęperit. §. si libertus. ff. de iudic. Duen. reg. 161. n. 12. Peregr. de fideicom. art. 53. num. 6. ad med. Sim. de pret. de interpret. vltim. volun. lib. 4. dubit. 11. interpretat. 1. numer. 108. fol. 432.* Nam ex personarum conditione præsumendũ est talem fuisse vo-
2 luntatem legantis † *Bart. in l. item illa. col. fin. ad med. vers. quod semper intellige. numer. 13. de constit. pecun. per tex. in l. ad personas. de iureiur. & in d. §. si libertus. in fin. in 2. notab.* Stante præsertim fauore
3 causæ studij, † cui multa priuilegia conceduntur, de quibus *per Doctor. in l. 1. ff. solut. matrim. Tiraq. de priuil. piæ caus. in præfat. col. 5. ad med. in verb. itẽ relictum in causa studij* vbi quod dicitur causa pia, & æquiparatur causæ dotis *Rom. in l. donatie. §. pater. de donation. Alex. ad Bart. in l. Stichus liber esto. de*
4 *leg. 3. & in l. si cui annum. de annu. legat.* † vbi intelligit in omnibus, qui student, quamuis alij restringant solum ad studium theologiæ secundum *Bald. in l. 1. col. 12. de leg. 2.*

Magis esset si aliquando in eo loco præstatum fuisset, vbi enim cœptũ est solui, ibidem cogẽdus
5 est debitor † perseuarare in solutione *l. si fideicommissum. 50. §. fin. de iudic. glos. in l. quod legatur. 38. in verb. à legatario post medium. ff. eod. Ias. in l. 2. ad fin. vers. in secunda parte. nu. 9. C. de fideicomm. ist. Duen. reg. 161. limit. 4. n. 6.* & ita in practica seruari dicit *Surd. de alim. tit. 4. q. 16. n. 35.* licet ipse in puncto iuris concludat contrarium esse verius: Maximè quando legatum esset annuum, seu relinqueretur donec, vel quãdiu vixerit, tunc enim plura sunt legata, & incipiũt deberi singulo anno *Bart. in l. si in singulos. de an. lega.* Vnde solutio vnius anni pro vno legato nõ præiudicabit pro sequentibus annis, cum legata sint diuersa *N. et. cons. 77. n. 6. lib. 1.* Ratio autem prædictorum est quia consuetudo attenditur, quãdo quęcumque, vbi solutio
6 sit facienda † *Bart. in l. suo victu. n. 1. de oper. libert.* Vnde cum hæres ita consueuerit præstare videtur ex hoc quasi contrahere cum legatariis *l. ex maleficiis. §. hæres. de act. & oblig.* Ita vt per vnicum actum inducatur solitum *l. mela. §. quid ergo. de alim. & cibar. leg. Alex. cons. 5. si vera sunt. nu. 23. col. fin. vers. non obstat etiam quod vltimo. lib. 5.*

Secundo quo ad tẽpus præstationis huiusmodi
7 legati declaraui esse soluendum tempore † recollectionis ipsorum fructuum. Quia fuit per testatorem relictum vinum, frumentum, & oleum ex prædio per eum designato, quo casu legatum est conditionale, si fructus nascatur, quasi cotum cõtẽplatione fuerit mandatũ pręstari, ita vt illis nõ

natis,non debetur legatum; Vnde erit expectãda
recollectio *Castrens. in l. ex conducto. §. si vis tempe-*
statis. num. 4. col. 1. ad med. vers. videntur enim. ff. lo-
cat. Alb. suc. propter sterilitatem. col. pen. eod. tit. per
tex. in l. si debitor. §. verisimile. de contrah. empt. Nat.
cons. 86. n. 2. Sim. de Pret. de interpret. vltim. volun. li.
8 *5. dub. vlt. n. 29. & 30. fol. 572.* vbi intelligit,† quando
fructus sunt positi taxatiuè vnica oratione,secus
si demõstratiuè.Et in legato annuo,quod supple-
tio fiat satisfaciẽdo de sequẽtibus annis,si in vno
anno non nascantur est *tex. in l. legatum. §. vini. de*
leg. 3. l. ex eo. de vin. trit. & oleo. legat. cum distin-
ctionibus,de quibus latè *Surd. de alim. tit. 9. q.*

Præsertim quia huiusmodi relictum est precisè
soluendum de fructibus d. prædij, vnde in alia re
non debet solui,quo casu genus habetur pro spe-
9 cie† quando illud genus est debitum habito res-
pectu ad certam speciem *Bart. in l. quod te. ff. si cert.*
pet. & ex tacita mente testatoris, quæ colligitur
ex re legata, apparet solutionem ita esse facien-
dam *Bald. in l. 1. in §. vers. pone, quod testator. C. de fi-*
deicom. ita vt catenus debeantur, quatenus se ex-
tendunt fructus ex eo fundo percepti *Castr. in l.*
imperator. 50. in fi. n. 8. ad Trebel.

Tertio idem Dixi de pecunia, quæ debet solui
eodem tempore,quo fructus præfati soluũtur;Ex
quo enim fuit relicta , vna cum legato frumenti,
10 vini,& olei,eodem modo erit soluenda;† Virtute
enim coniunctionis, tanquam in eodem legato
connexa,debet æqualiter determinari,& eodem
tempore præstari *Bart. in specie in l. si legatarius. §.*
1. de leg. 3. Felin. in c. 2. col. 21. n. 38. ante fin. vers. fallit
quinto. vbi copula. de rescript. Socc. Iun. cons. 180. col. 3.
n. 12. lib. 2. late Mand. f. reg. 27. q. 22. n. 3. vers. & non so-
lum. & reg. 32. q. 17. n. 4. & 11. Ias. in l. 1. col. 3. ad med. n.
4. vers. fallit quando legatur. de iust. & iur. vbi quod
alibi non legit nisi in *Bart. supra allegato.*

Aliud esset in legato simplici frumẽti, & vini si-
11 ne designatione prædij,† tũc enim hæres tanquã
debitor generis,quod semper consistit,præstabit
legatum non expectato tempore recollectionis
Bar. in l. qui hoc anno 42. circa fin. verb. fallit. secundo.
de verb. oblig. per tex. in l. firmio. 26 §. pater annua. ff.
quand. dies leg. ced. Quidquid *glos. ibi in verb. initio.*
cõtrarium sentiat, vbi indistinctè vult quod præ-
dicta procedant,siue relinquantur fructus ex cer-
to fundo,siue nulla facta mentione fructuum re-
linqueretur victus,& vestitus;Quia contra illam
glos. dicit esse veriorem opinionem *Surd. de alim.*
tit. 4. q. 17. num. 13.

Quarto quo ad periculũ deferẽdi pecuniam,&
fructus legatos,an debeat esse legatarij, vel hære-
12 dis.Declaraui spectare ad legatariũ,† ita vt si pe-
reat aliquo casu quod defertur, hæres sit libera-
tus: Quãuis enim ante solutionẽ periculũ sit de-
bitoris,cũ debitor generis nõ liberetur re perem-
pta *l. incendium. ff. si cert. petat. l. in ratione. 30. §. in-*
certa. C. ad leg. falc. Tamẽ quia in casu,de quo agi-
mus fructus debentur ex certo & designato præ-
dio,sumus in genere, quod debetur tanquã spe-
cies,qua perempta debitor non tenetur amplius
l. si ex legati causa. ff. de verb. obli. Alex. in l. in ratione
§. diligenter. ff. ad leg. falcid. col. 1. in fi. vers. ueta quod
genus. n. 2. per l. sitia texteru. §. fin. de leg. 1.

Quod magis procedit in casu nostro,quia debi-
tor habebat facultatem soluendi speciem,etiã in-
13 uito creditore, † tunc enim videtur esse potius in
obligatione illa species quãtitatis, cum secus sit,
si dicta facultas non adesset *Imol. in l. quidam. §. si*
tibi. de leg. 1. Alex. in l. quod te ff. si cert. pet. Loffr. cons.
2. num. 46. Gabr. qui de communi *conclus. 1. n. 3. de*
reb. cred. Nã idẽ iudicamus de debitore quantita-
tis respectu certæ speciei , quod de debitore spe-
14 ciei† *l. quæsitum. ff. de pact. Ias. in l. 1. n. 83. col. 16. post*
vers. extra glossam quærunt. vbi de cõi *Surd. de alim.*
tit. 4. q. 16. n. 19. vbi testatur de magis communi o-
pinione: Quatenus ex voluntate disponẽtis con-
stat aliquo modo voluisse tolli obligationẽ in ge-
nere per peremptionem certæ pecuniæ , seu fru-
ctuum,& sic tacitè actum videtur,quod debitor
illius sit liberatus,cum fuerit factus debitor præ-
cisè pro illa re *Socc. Iun. cons. 120. circa primam diffi-*
cultatem. col. 3. in fin. n. 16. vers. & si dicatur, lib. 1. post
Salic. in l. incendium. oppos. 3. C. si cert. petat.

Intelligendo tamẽ prędicta solum,quo ad lega-
tum frumenti, vini, & olei, secus quo ad pecu-
niam , cum hæc non fuerit restricta ad aliquam
rem,puta ad eam, quæ debetur ex pensione talis
domus , prout est legatum fructuum ex prædio
designato; Vnde si pecunia peribit , non erit hæ-
15 res liberatus,† cum ante solutionem , periculum
spectet ad debitorem *l. incendium. C. si cert. petat.*

Quinto,quo ad actionem executiuã intentatã,
16 an illa cõpetat pro legatis† Verior est opinio af-
firmatiua,prout concludit *Ang. in §. illud. de hæred.*
& falcid. post. glos. ibi, in §. non dubium. in fi. in verb.
decreto. Socc. cons. 103. in casu conuentionis. in princ.
lib. 3. Natt. cons. 625. n. 25. Ludou. decis. Perus. 23. n. 9.
vbi quod est verior,& magis æqua sentẽtia *Graff.*
in §. legatum. q. 77. vbi de cõmuni: Et ita etiam ser-
uatur in Signatura Iustitię & talem esse commu-
17 nem praxim,& stilum† testatur *Spin. de testam. glos.*
35. num. 37. & hanc opinionem tanquam veriorem,
& magis communem latè defendit *Sim. de pret. de*
interpret. vltim. volunt. lib. 5. dub. 3. n. 144. vsque ad n.
18 *168.* Quamuis cõtrarium sequatur *Rota Romana,*†
prout *in causa Vrbeuetana coram Card. Blanchet. 6.*
martij. 1595. & in alia Mediolanen. legati. 30. octobris.
1585. coram Card. Pamphilio. iuxta opinionem *Me-*
noch. de adipisc. remed. 4. n. 694. quam latè sequitur
Felic. Solu. de censib. lib. 3. c. 1. n. 6. & 7. Coler. de pro-
cess. executiu. c. 2. p. 3. n. 32.

Quæ opinio de plano procedit, quãdo hæres nõ
19 negat testamentũ† *Bald. in auth. hoc amplius. n. 3. C.*
de fideicom. Boer. decis. 295. n. 12. Roder. Soar. in l. post
rem iudicatam. notab. 7. vers. sextus casus. n. 6. de re iu-
dic. Becc. qui de cõi *cons. 17. n. 6. & 7.* Quamuis verius
20 possit dici illud tunc esse, † non quod testamen-
tum habeat executionem,sed quia mãdatur exe-
cutioni præceptũ iudicis tanquam executiuum,
ex quo enim hæres nõ negat, pręsupponitur lega-
tariũ petere,vt præcipiatur hęredi adimplere in-
tra aliquod tempus voluntatẽ testatoris, quo tẽ-
pore elapso præceptum aduersus eum mittetur
executioni. prout in specie concludit *Felician. de*
Solu. de censib. lib. 3. c. 6. in fin. sequitur *Spin. de testam.*
glos. 35. n. 57. post med. vers. solet tamen in hoc articulo.
21 vbi quod tunc illud est non virtute testamenti,†
sed confessionis, & recognitionis hæredis , quæ
recognitio habet effectum publicæ scripturæ ex
sola confessione partis *l. cum indebito. C. de probat.*
Couar. lib. 2. var. resolut. c. 11. n. 4.

Ideo pro legato quantitatis datur cautela; quod
vocetur hæres coram iudice , & exhibitio testa-
mento

Google

22 mento fiat interrogatio,† an sit hæres,& si falsus
fuerit, virtute illius confessionis consequetur le-
gatum via executiua,& sic habebit paratam exe-
cutionem præcedente mandato de soluendo in-
fra breue tempus,cum aliud sit in legato speciei,
pro quo non fiet executio, sed statim datur missio
in possessionem ipsius rei ex præsumpta mente
defuncti, quæ sufficiens est ad recuperãdum rem
legatam propria auctoritate *glos.in l.hac si res. 49.
de rei vendic.Perez.Gomes.Aniles. & alij allegati per
Ceuall.q.103.in fin.n.39.cum seq.*vbi testatur ita pra-
cticari in legato speciei quo ad d.missionem, &
executiuè quo ad legatum quantitatis.

Immo quãdo sumus in legatis piis,& in iis quę
23 non requirunt dilationem temporis, † vt pro se-
pultura testatoris,restitutione vsurarũ, pro infir-
mis,alimentis, & similibus illa præstantur etiam
ante aditam hæreditatem *Bar. in l.1. col. pen. vers.
quarto quæra.C.de sacros.eccl.Soc.cons.116.non potest.
col.9.in prin.vers.secundo respondetur.n.25.lib.1.Cap.
Tholos.decis.89.Tiraq.priuil. pia caus.33.* & ista est
verior opinio:Quidquid dicant *Ias.in l.eam quam.
n.19.col.8.in fi.vers.item considera.C.de fideicomm.&
Rom.in auth.similiter. C.ad leg.falcid. & cons.428.in
princ.& cons.493.in casu consultationis. n.4. vbi Ma-
24 dos.de commun.* Quia procedit in legatis piis, †
quæ recipiunt temporis dilationem.in illis enim
expectatur aditio,prout declarat *Surd. de alimen.
priuil.12.tit.8.n.4.& 5.*

Neque obstat quod si non adeatur hæreditas
totum ius testamenti corruit *l.si nemo.ff.de reg.iu.*
Quia bona addicuntur causa seruandorum lega-
25 torum† *Bart.in l.1.C.de bon.vacant.lib.10. Couar.in
c.Rainaldus.§.3.n.11.vers.secundum casum. de testam.* &
is cui bona addicuntur dicetur hæres anomalus,
seu irregularis,cum non sit neque ex testamento,
neque ab intestato *Bald. in l.pro hæreditarijs. C. de
heredit.action.Ias.in l.eam quam.n.19. C.de fideicom.
col.8.in fi. vers.item in quantum & tertio.*

Amplius essent etiam soluenda ista legata, si
fuisset adita hæreditas, quamuis non sit confe-
26 ctum Inuentarium† *Cin.& alij in l.fin.§.donec.C.de
iur.delib.Rolan.de inuent.p.4. vtilit.4.n.7. Tiraq.pri-
uil. pia caus.24.*quasi non sit differendum,cum de
salute animæ tractatur *l.sancimus. C. de sacros.eccl.
Bald.in l.1.q.9.C.eod.tit.*

Sexto prædictis adde pro legatis dari etiam
tres actiones, personalem scilicet ex testamento
27 contra hæredem ratione quasi contractus, † qui
celebratur in ipsa hæreditatis aditione:Secundo
rei vendicationem: Tertio hypothecariam con-
tra bona testatoris pro securitate legati *l. 1. vbi*
Bald.*Ias.& alij.C.comm.de legat.Natt.cons.235.n.10.
Coaar.in c.Rainutius.n.2.de testam.§.10.*

Intelligendo quo ad hypothecariam,vt illa non
28 competat pro ipsa re legata † cum in re propria,
quæ potest vendicari non cadat ista actio *Rip.in
l.1.col.pen.in fi.n.65 de leg.1.Cress.in §. legatum. q.76.*
vbi de magis communi.Ampliando quamuis le-
gatum esset specificè factum creditori, & ex te-
stamento adita hæreditas *glos.in §. si quis.in verb.
amplius.instit.de lega.* Quamuis *Gabr.cons.46.n.22.
lib.1.* dicat dari etiam ad ipsas res legatas hypo-
thecariam secundum magis communem.

Ista tamẽ actio hypothecaria dabitur pro lega-
29 tis indistinctè.& generaliter,†etiam quando hę-
res scriptus repudiat, & proximioribus defertur
hæreditas ab intestato, dũmodo adsit aditio co-
rum, cum illis in defectũ nominatorũ deferatur
hæreditas à lege ex præsumpta mente testatoris,
qui semper videtur se conformare cũ dispositio-
ne legis *Coaar.in c.Rainaldus.§.3.n.8.in princ.de te-
stam.*vbi quod ista aditio est necessaria *Ias. in l.eã
quam.col.5.n.13.vers.aduerte tamen.C.de fideicom.post
glos.*quam dicunt singularẽ *in l.qui filio.38.in verb.
liber.in fi.de hered.instituend.Ceual.q.103.n.15.& 17.*

Ideo datur cautela quo ad petitionem credi-
torum compatentium coram Iudice præcipitur
30 hæredi, † vt acceptet, vel repudiet hæreditatem
intra breue tempus,quo transacto datur defensor
bonis, vt cum eo legatarij possint actiones exer-
cere *Ceual.q.103.col.3.n.17.*vbi testatur ita apud o-
mnes practicari.

Hypothecaria autem dabitur in bonis testa-
31 toris,etiam pro legato quantitatis † *l.1.C.comm.de
legat.§.nostra.instit.eod.tit.* Dummodo non simus
in legato quantitatis annuo,tunc enim hypothe-
32 ca nõ competit. † Legatum enim annuum debet
solui de fructibus *glos.in l.firmio. §. quand.dies leg.
ced.Bellon.cons.7.n.6.Bertrand.cons.191.in fi.lib.3.*Vn-
de pro eo dabitur solum actio contra illum, qui
fructus percepit, nam si bona testatoris diceren-
tur obligata, esset contra mentem illius, qui vo-
luit hoc onus legati annui ponere fructibus non
bonis,& ita in specie concludit *Surd. decis.28. per
tot.* vbi etiam quod onus soluendi legata annua
33 pertinet ad vsufructuarium,†dummodo testator
non mandauerit illud solui de bonis suis,aut non
iniunxerit onus soluendi hæredi latẽ. *Idem Surd.
decis.193.*Expressum enim facit cessare tacitum,&
onus solutionis æris alieni spectat ad eum,qui ex
volontate testatoris, etiam coniecturata grana-
tur *Bellon.cons.7.Aim.cons.187.n.4.*

Quo vero ad rei vendicationem intelligendum
34 est illam competere pro legatis, † quando esset
relicta res corporalis, secus in casu, cui repugna-
ret natura legati.prout in alimentis.in quib.non
datur huiusmodi rei vendicatio, cũ consistant in
iure,id est in actione,quæ est res incorporalis: &
idẽ in legato libertatis, pro quo sola actio ex te-
stamento datur,non rei vẽdicatio, aut hypothe-
caria,*l.1.§.1.C.comm.de lega.vbi Ias. & alij post Alex.
& Imol.in l.1.de leg.1.Surd.de alim.tit.3 q.4. n.30.*

In casibus tamen, in quibus competeret rei
35 vendicatio,daretur ista actio pro legatis,†etiam
hæreditate non adita.Ratio est, quia non requi-
rit subiectum actionis,vel obligationis persona-
lis,sed dominium ex parte agentis, & possessionẽ
conuenti *l.in rem.de rei vendicat.Ceuall.q.103.n.27.
col.pen.ad med.vers.in actione vero.*

Quantum vero ad actionem personalem illa
36 non datur quando hęreditas non est adita,† pro-
ut neque hypothecaria *Spec. de testam.§.in prunis.
vers.pone nullus.Tiraq.priuil.pia caus.34.per tot. Sur.
de alim.tit.3.q.3.nu.10.* Quoniam actio personalis
oritur ex quasi contractu inducto ex aditione
hæreditatis. *§.heres.instit. de obligat. quæ ex quas.
contr.nasc.Bald.in l.fin.in princ.C.de testamen. milit.*
Vnde deficiente aditione deficit etiam quasi
contractus, qui contrahitur inter hæredem, &
legatarium *Tiraq.priuil.pia caus.34.*

idem est in hypothecaria, quæ est accessoria
actionis personalis *l.contrahitur, de pignor.* Vnde
37 cessante actione † cessat etiam hypothecaria,cum
accessorium non stet sine principali *c.accessorium.
de reg.iur.in 6.*

Quamuis autem nō detur actio directa cessan-
38 te aditione; dabitur tamen actio vtilis † *Cenal. q.
103. nu. 24.* Ideo in casibus, in quibus pro legatis
cessant istę tres actiones, dabitur pro eis officium
iudicis, quod in sola ęquitate consistit, cuius offi-
cio illa petentur mandari executioni *l. hereditа-
tu. de petit. hered. Lup. in rubr. de donat. int. vir. & v-
xor. §. 65. nu. 18. & 19. Rip. in l. 1. nu. 42. de leg. 1.*

Prout dicimus de legato facto alicui Monaste-
rio Religioso, aut personæ incapaci, quibus non
datur actio, neque rei vendicatio, tamen per eos
39 imploratur officium Iudicis † *Nicol. de Vbal. de suc-
ces. cleric. ab intest. p. 2. col. 2. n. 9. vers. restat iam vide-
re. Redoan. de spol. eccles. q. 8. §. deueniendo. n. 47. & 48.
eod. tit. de succes. cleric. ab intest. eugul. & specul. Pe-
regr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 14. vers. duodecima conclusio.*
dixi *decis. 7. nu. 4.*

Maximè quia etiam regulariter vltra illas tres
actiones pro quocumque legato datur officium
40 Iudicis † *Bar. in l. ciuitatibus. n. 2. de leg. 1. Alex. in l. 1.
eod. tit. Niger. Rip. & alij, de quibus per Sard. de alim.
tit. 3. q. 3. n. 12. & q. 4. n. 11. eod. tit.* Ita vt hypotheca iniе-
cta possit adhuc ad officium Iudicis accedi
*Zucar. in l. fin. nu. 136. C. de edict. diu. Adr. toll. Ludouic.
decis. Perusin. 23. nu. 15.*

Septimo, & vltimo adde dari etiam pro legatis,
41 & fideicommissis saluianum interdictum, † quia
hoc remedium vtile competit cuicunque ex qua-
uis causa creditori *Bart. in l. 1. num. 2. de salu. interd.
Alex. cons. 185. num. 4. lib. 6. Mandos. commis. 18. in glos.
per vtile saluianum. Eugen.* qui de magis communi
cons. 65. n. 20. Et quemadmodum cōceditur reme-
dium executiuū fauore vltimę voluntatis pro cę-
teri consecutione, & hypothecaria *Natt. cons. 626.
n. 25. & 215. n. 10. cum alijs supra allegatis.* Ita etiam
dabitur saluianū tanquā pinguius, & vtilius hy-
potheca *Aret. §. item seruiana. n. 6. instit. de action.*
& in specie concludit *Gibe. cons. 46. nu. 20. lib. 1.* &
est verior opinio *Rot. per Card. Paleott. 24. ianua-
rij. 1560. Forolimen. bonorum. Cardin. Pamphil. Fa-
uentin. leg. 24. nouembris. 1589.* reprobato *Sarmiē.
de redit. eccles. par. 3. c. 2. num. 21. & Menoch. rem. 3. de
adipisc. n. 31. vt in decis. Cardin. Blanchetti 9. ia-
nuarij 158. Vrbeuetan. legati. Cardin. Plato. 20. iunij
1588. Arigoniē. legati.* Ita vt procedat etiam contra
tertium *Rot. per Cardin. Pamphil. in d. Fauentin. le-
42 gati.* licèt *Surd. cons. 191. n. 8. li. 2.* † concludat solum
dari contra heredes, non contra tertios possesso-
res, sub dubio tamen, vt latius per eum, & etiam
cons. 51. num. 7.

In casu tamē, in quo ageretur saluiano pro le-
gato non esset pronūciandū immitti in possessio-
43 nē domus legatę, donec fuerit satisfactus. Etenim
satisfactio cōsistit in executione possessionis do-
mus, vnde nihil aliud hoc esset dicere, quā quod
legatarius sit immittendus in possessionē domus
retinendam, donec assequeretur d. domū, quæ vi-
deretur mera negatio; Vnde quādo agitur ad rē,
quæ est in obligatione datur solū præcisè ad hoc
44 vt ex illa re obligata sibi satisfiat. † Aliud si agere-
tur saluiano pro consequēda possessione rei, quę
non est in obligatione, sed in cautione; vt si de-
beantur centum, & pro cautione sit hypothecata
domus, tūc immissio fit, vt consequatur id, quod
est in obligatione, & propterea tūc ponitur clau-
sula, vt retineas illam rē, donec fuerit satisfactus,
quia illo satisfacto res amplius ad eū nō pertinet,
& ita secundū prædictā distinctionē dicit seruā-
dū *Rot. per R. P. D. Rubeum. Rom. fructuum. 4. Martij
1577. & coram Sanctiss. Roman. de comitibus. 27. Maij
1581.* & ab aliquo adnotatum non vidisse dicit
*Surd. cons. 191. n. 15. in fin. vers. tertio quamuis lib. 2. &
consil. 51. nu. 6. lib. 2.*

Prædictis addēdus est nouus modus agendi per
45 legatarium, qui cōpellit hęredem † vt agat ad re-
cuperandum res sibi legatas; & illi restituendum
iuxta doctrinam *Bart. in l. Iulianus. §. si vēditor. vbi
Add. in verb. actionem. ff. de action. empt. Idem Bart.
in l. si sic. 78. nu. 3. & 4. de leg. 1.* vbi ēt quod liberare-
46 tur hęres cedendo actionem legatario; † dummo-
do in exigendo non requiratur magna impensa,
quia ad hęredem spectat labor, & sumptus secun-
dum distinctionem de qua *in l. cum seruus de lega.
1. cum alijs per Roman. cons. 220. pro declaratione. col.
47 2. ad med. vers. quo ad tertium quo quæritur.* † & Ra-
tio prædictorum est, quia habens actionem ad
commodum alterius cogitur agere *l. cum in plu-
res. §. messem. ff. locat. l. 2. §. fin. ff. ad leg. rhod. de iact.*
quod multum notandum tanquam nouum mo-
48 dum agendi, † videlicet ago vt agas dicit *Bart. in
l. iulianus. §. venditor. ff. de action. empt.*

Quod etiā est in legitima, pro qua consequen-
49 da in hereditate nō sunt corpora hereditaria, †
sed solū iura, & actiones potest filius agere cōtra
hæredem, vt sibi cedat actiones cōtra detinentes
bona, quatenus ad filium pertinēt pro supplemē-
to legitimæ, & hęres facta cessione liberatur, sicut
alius quilibet, qui tenetur ex eo solo, quod actio-
nem habeat, & si hæres cedere non possit, quia a-
ctiones remisit, obligatur ad interesse, prout o-
mnia supradicta latè deducit *Aym. cōs. 109. §. 7. & 8.*

EPITOME.

Tutori datiuo in quibus casibus sit locus exi-
stente in legitimo, & testamentario. Primo tuto-
re excusato quando admittatur sequens in gra-
du. Propter temporale impedimentum debiti,
aut alterius causæ tutela defertur datiuo, ita vt
impedimēto cessante admittatur legitimus post-
quam satisdederit, nō antea ob fauorem pupilli.

SVMMARIVM.

1 *Tutori datiuo non est locus existente legitimo aut te-
stamentario. Intellige vt nu. 2. & 9.*
3 *Tutela data nulliter non operatur quo ad exclusionem
legitimi tutorū.*
4 *Tutela data à Iudice in præiudicium legitimi, vt va-
leat quæ requirantur. & nu. 5.*
6 *Proximiore repudiante admittitur sequens in gradu.*
7 *Tutore proximo excusato admittitur in tutela qui
proximè sequitur. n. 8. 10. & 11.*
12 *Temporale impedimentum debiti aut alterius causa
non defert tutelam legitimo sed datiuo. & num. 13.*
14 *Tutela datiua deficit cessante impedimento, aut debi-
to tutoris legitimi & postquam legitimus satisde-
derit non antea ob fauorem pupilli.*
15 *Pupilli connumerantur inter personas miserabiles.*

CAPVT LXIII.

NOn est locus tutori datiuo donec extat ali-
1 quis legitimus, aut testamentarius, † quibus
non excusatis datio non valet, & est nulla, prout
si datus fuisset, qui non deberet dari: Ideo debent
esse cauti legitimi, quia ad eos spectat pericu-
lum administrationis, ex quo pupillus tutore in-
digeт.

2 digēt, quamuis respectu matris,† & aoiæ hoc nō
procederet, cum illæ sint tutrices si velint & re-
quirant; Vnde interim valebit tutela datiua *Are-*
tin. qui dicit multum notandum *insti. de attil. tu-*
tor. in prin. vers. & aduertas quod adeo testamentaria.
& ibi Siluestr. col. 4. in glos. 1. nu. 14. per tex. in l. si soro-
ris. 9. C. qui dar. tut. poss. Etenim per actum nullum
nō desinit esse res integra, & cum non valuerit
3 tutela,† illa datio nihil operatur quoad exclusio-
nē legitimi *Alex.* in specie *consi. 161. super primo du-*
bio. n. 8. col. 2. in fi. vers. & prædictis remanet. lib. 5. vbi
amplius voluit *sub n. 3. vers. fortius.* quod ad hoc, vt
valeat datio tutoris dati à iudice in præiudicium
4 alterius legitimi, requiritur, † quod ille alius tu-
tor legitimus sciuerit alterū petere se tutorē da-
ri, quia patientia & scientia sibi nocet *l. si fine. C.*
ad vellean. l. 1. C. de iur. domin. impetret. Si enim i-
gnorauit sibi non præiudicat *leg. genero. de his qui*
not. ant. infam. l. si. de transact. Immo etiam requiri-
5 tur, quod debeat liquere iudici; † quando proce-
dit ad constituēdum tutorem datiuum, quod le-
gitimus tutor fuerit negligens in assumēdo tute-
lam, vel faciendo prouideri de tutore, aliàs non
valeret datio *Ang. in aut. matri & auia. col. 1. in gl. in*
verb. ergo si sibi. in fi. C. quand. mul. tut. offic. Alexan. d.
cons. 171. col. 2. ad med. vers. & plus etiam requiritur. n.
6. & col. fi. n. 9. & vers. & secundum etiam.

Ex prædictis dicebatur de nullitate tutelæ in
causa Angeli mihi proposita; quasi deberet esse
6 locus legitimo, qui nō erat postponēdus datiuo;
Quēadmodum enim proximiore repudiante ad-
mittitur sequens in gradu *l. 3. de acquir. hæred. quā-*
diu. 3. eod. tit. Becc. cons. 26. n. 1. Ita etiā primo excu-
sato in tutela admittitur, qui proximè sequitur
7 †*Bar. in auth. matri & auia. in vltimis verbis. vers. si*
enim legitimus. C. quand. mul. tut. offic. & in auth. sa-
cramentum. n. 2. in fi. vers. ratio quia ista. C. eo. ti. Sur.
decis. 106. n. 6. & cons. 159. n. 4. vbi quod est verior o-
pinio; Quicquid dixerit *Natt. cons. 334. n. 1.* dum vo-
8 luit sufficere proximiores citari,† quibus non cu-
rantibus tutelam assumere, tunc poterit dari ex-
traneus, quasi nō sit necesse citare eū, qui est pro-
ximus in successione, si primus fuerit excusatus;
Quod non est admittendū, cum tutela deferatur
eo modo, quo hæreditas *Bar. in l. 1. C. de legit. tutel.*

Contrarium Declaraui, quia prædicta habent
locum, quando præcedēs tutor legitimus erat in
totum inhabilis, tunc enim est locus sequenti le-
9 gitimo proximiori in gradu, † secus si primus est
temporaliter inhabilis, prout in casu de quo age-
bamus propter minorem ætatem. Nam tunc est
locus datiuo. Cum enim adsit spes, quod ille pri-
mus possit esse tutor, interim est prouidendum
de datiuo, quasi nō sit factus locus legitimo sub-
sequenti, cum primus non fuerit penitus exclusus
Salic. in auth. sicut nu. 2. C. de legit. tut. Bal. in l. non so-
lum § si l. ... *in fi. in execut. tut. & in l. 2. in fi. C. de*
testam. tut.

Quod magis erit dicendum, quia tutor legiti-
mus, cui tutela deferebatur ex iure successionis,
10 erat adeo minor, † vt esset spes quod efficeretur
prius maior, quàm impubes, de cuius tutela agi-
tur, quo casu semper est locus datiuo *Siluest. in §.*
vlt. in fi. n. 7. instit. de fiduc. tutel.

Et multò magis hoc habebat locum in casu no-
stro, quia inhabilitas fuit tempore debitę tutelę:
11 † Nam si ex postfacto superuenerit, distinguen-
dū esset, an ex prima tutela remansetint reliquiæ
nec ne *l. si quis sub conditione. de testam. tut. Salic. in*
auth. sicut n. 2. C. de legit. tut.

Et regulare est, quod tēporale impedimentum
12 non defert tutelam legitimo, sed datiuo, † sicut e-
tiam dicimus de ægritudine, quæ facit admitti
datiuum *l. non solum. §. si. de excut. tut. Siluest. in §.*
vlt. in fi. inst. de fiduc. tut. Ita vt dicatur in spe illud,
quod est in potentia naturali *Bal. in d. §. si liber-*
tus. in fin.

Prout etiam dicimus de tutore legitimo, qui si
13 habet debitum cum pupillo, † non perpetuum,
sed tēporale, quod possit solui, antequam minor
efficiatur pubes, erit locus interim datiuo, non
legitimo, cum debito dissoluto ille primus reas-
sumat tutelam *Bar. in auth. minoris. n. 17. C. qui tuto.*
dar. poss. & ibi Salic. in fi. q. 24. Idem Bart. in l. si impu-
beri. in fi. vers. vltimo nota. de tutor. & curato. dat. ab
14 *his.* vbi quod statim deficit tutela datiua, † cum
desiit esse debitor, aut creditor: Ita tamen vt su-
perueniat legitima, statim quod legitimus satis-
dederit, non antea propter vtilitatem pupillorū,
quod est generale in quolibet legitimo *l. si tutor*
reipublica. §. 2. de tut. & ration. distrah. d. l. si impube-
ri. quem tex. singularem, & aureum dicit *ibi Sali.*
propter fauorem pupillorum, quibus sic con-
gruit, vt illorum vtilitati prospiciatur, ne aliquod
damnum sentiant *glos. in §. neque tamen. in verb. ne*
vllum. de auctor. tutor. l. 3. de damn. infec. l. minoribus.
15 *25. annis. ff. de minor.* † Cum etiam tales connume-
rentur inter miserabiles personas *l. vnic. C. quand.*
imperat. int. pupil. & vid. Alex. in l. 1. col. 3. ff. solut.
matrim. Ex quibus non obstant contraria cum
procedant in perpetuo impedimento; non au-
tem temporali per rationes allegatas.

EPITOME.

Delegatio an dicatur stante pacto, vt delegans
debeat facere bonum nomen debitoris delegati.
Liberatio an sit inducta per literas directas mer-
catori vt soluat, & per eum acceptatas, si non se-
quatur solutio. Et quando mercator possit dici
constitutus debitor per d. acceptationem, ita vt
obstet exceptio implementi, discussionis, & non
numeratæ pecuniæ post decoctionem. Quæ re-
quirantur vt sit locus delegationi, ita vt post il-
lam debitor liberetur, & dicatur venditum no-
men debitoris, & cessio seu datio in solutum ha-
beatur loco solutionis. Verbum promitto, quan-
do importet stipulationem.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio non dicitur si adest pactum, vt delegans te-*
neatur facere bonum nomen debitoris delegati. &
2 *Per delegationem statim inducitur liberatio. (n. 3.*
4 *Solutio si mandatur sub conditione non inducitur no-*
uatio illa pendente.
5 *Liberatio non inducitur per literas missas campsori, vt*
alicui soluat quamuis per eum acceptentur, & si se-
quatur decoctio ante solutionem cedit periculo de-
legantis. n. 6.
7 *Mercator simpliciter acceptans literas censetur illas*
ratificare faciendo se debitorem præsentanti. n. 8.
9. & 10.
11 *Discussionis beneficio non gaudet mercator promittens*
pro alio soluere.
12 *In causis mercatorum non disputatur de apicibus iuris,*
sed de mera veritate.
13 *Littera cambij habent vim publici instrumenti, & e-*

nate vnum Canonicum in Ecclesia sua recipien-
9 dum, † si nominatus non acceptat, poterit Epis-
copus iterum nominare Rot. decis.1. de prut. in nou.
Ex quo infert Spin. de test. gl.5. prin. n.35. & 56. magis
veram esse opinionem, quod in casibus in quibus
potest committi commissario facultas disponen-
di, vel faciendi testamentum pro alio, si testa-
10 mentum per eum factum est nullum † ob non
seruatam solemnitatem, vel quia hæres repudiat,
aut moriatur antequam adeat, vel ob aliam cau-
sam, poterit idem commissarius iterum testari.
Nam in actibus extraiudicialibus, vbicunque a-
licui est data potestas gerendi ea mente, vt omni-
no actus habeat effectum, si gerat actum nullum,
non expirat mandatum, quia per talem actum
malè gestum non est satisfactum intentioni con-
cedentis, vel committentis iuxta doctrinam Innoc.
communiter approbatā in c. in literis. de offic. delegat.

Et faciunt quæ dicuntur de præsentato, qui si
cedat vel decedat ante institutionem, non dice-
11 tur consumptus turnus præsentantis, † sed de no-
uo poterit præsentare c. si electio. 26. de elect. Caputaq.
decis.59. n.2. lib.2. Gonzal. qui multis similibus com-
probat ad reg. 8. cancellar. gl.45. §.3. a.6.

Idem si habuerit aliquem defectum occultum,
propter quem institui non deberet, dummodo
præsentans ignorasset vitium illius, nam si sciens
id fecisset, iterum non poterit eligere, cum ex ele-
ctione indigni indignitate iuris scienter facta eli-
gentes amittant ius eligendi pro illa vice c. gratum.
de postul. prælat. c. cum in cunctis. §. vlt. de elect. Molin. de
hispan. primog. li.2. c.4. n.39. cum seq. vbi ampliat præ-
dicta ad res, & personas seculares l. cum quidam. vbi
gl. in verb. qui offenderint in prin. de leg.2. Tiraq. in l. boues.
§. hoc sermone. limit.1. n.34. de verb. signif. Ita vt in du-
bio præsumatur ignorantia vitiorum electi, prout
veriorem opinionem contra Bart. & alios in l. si pa-
tronus. de confirm. tutor. dicit Idem Molin. d. c.4. nu.40.
lib.2. post Peralt. in l. cum quidam n.3. de leg.2.

Non obstant contraria, quia procedunt, vbi
12 non fuit consideratus certus effectus † Bart. in l.2.
§.1. n.5. de opt. leg. Doct. in l. serui electione. de legat.1. vbi
etiam intelligunt, quando actus, seu nominatio
traheret executionem iuris, tunc enim non esset
13 locus vlteriori electioni, † aliàs secus Ias. Rip. Tiraq.
& alij per Surd. cons.264. n.34. lib.2.

Quo ad secundum an nominatio debeat esse
de masculo vel fœmina, dicebatur nos esse in em-
phyteusi Ecclesiastica, quæ regulariter non tran-
14 sit ad fœminas † Bald. in c.1. in fi. quib. mod. feud. const.
poss. Cephal. cons.400. nu.19. lib.3. Surd. decis.95. num.1.
Præsertim cum fuerit facta pro filiis, quo casu in
contractibus masculinum non concipit fœmini-
15 num: † Nam quando concipit fœmininum est ex
quadam interpretatione, seu extensione, non ex
proprietate sermonis l. inter stipulantem. in fi. de verb.
signif. l. seruus legata. in princ. de leg.3. Quidquid dicat
Rebuf. in l.1. de verb. signif. vers. ego vero. fol.9. Quia lo-
quitur contra communem, de qua per Gabr. eod. ti.
concl.6. nu.14. Gozzad. cons.20. num.2. Rimin. Sen. cons.
121. nu.4. lib.1. Vnde cum contractus emphyteusis
sit stricti iuris, masculinum non concipiet fœmi-
16 ninum † Cuman. cons.166. post princ. Rol. cons.93. num.
17. lib.2. Ias. in l. si quis id quod. num.23. limit.13. de iurisd.
omn. iud. Rip. in l. ex facto. §. si quis rogatus. n.59. ad trebel.
& est verior opinio, & magis communis Rot. per
Card. Seraph. Cerueten. bonorum. 7. februarij 1583. vbi
etiam ampliat, quamuis dictum sit filiis, & hære-
17 dibus, † cum secus esset, si solum pro hæredibus
stipulatio conciperetur, quia tunc terminus hæ-
res esset communis masculis, & fœminis Bart.
in l.1. de verb. signific. Dec. cons.32. in fin. Socin. Iunior cons.
100. num.9. lib.3. Prout etiam quando dictum est
18 de liberis, † quia ista dictio ex sui proprietate tam
vnum, quam alium complectitur Alex. cons.80. viso
& opportunè. col. fi. in prin. n.14. lib.1.

Prædictis tamen non obstantibus contrarium
declaraui, quia fuit concessa facultas nominandi
19 vnam personam, † quę dictio est communis ad v-
trumque sexum, & similis termino hominis; Vn-
de pariter vtrique conuenit l. hominis appellatione. de
verb. signif. Quod intelligitur ex proprietate ser-
20 monis, † non ex interpretatione Bar. in l.1. n.2. vers.
vel dic. de verb. signif. Card. in clem.1. qu.3. num.8. ad med.
de elect. Stante præsertim dictione ad libitum, de
qua in casu nostro, per quam magis colligitur fa-
21 cultas nominandi etiam fœminam, † cum ista
verba importent voluntatem absolutam, & nul-
lis legibus regulatam Bart. & Alex. in l. si sic. de leg.1.
Abb. in c.2. in 3. notab. de sequestr. possess. & fruct. Felin. in c.
1. num.39. de constit. latè Surd. decis.272. num.15. & ita
22 in specie stantibus huiusmodi verbis † latè con-
cludit Rot. per R.P.D. Cantucc. Romana domorum. 14.
martij 1580. in impressis diuers. decis. p.2.

Maximè quia fœmina est etiam capax emphy-
23 theusis Ecclesiasticæ † §. emphyteusim. auth. de non a-
lienand. Anchar. cons.359. col.2. Cephal. cons.11. num.10.
Couar. lib.2. var. resolut. c.18. nu.1. latè Surd. qui de ve-
riori opinione testatur decis.95. num.12. Ratio, quia
regulariter in successione veniunt fœminæ, sicut
masculi l. maximum vitium. C. de liber. præter. Et con-
tractus emphyteuticus non habet aliquam pro-
24 priam naturam, † quam illam, quæ data est à
contrahentibus Nat. cons.49. nu.18. Vnde cum ex
forma inuestituræ, de qua agimus non censeatur
exclusa fœmina, immo potius inclusa propter il-
lud verbum personas, & ad libitum, vt dictum
est, illa erit seruanda, cum ex ea possit dari certa
regula succedēdi communis tam fœminis quam
masculis Becc. cons.101. n.19. Surd. cons.3. n.13. & decis.
95. num.16.

Non obstat quod immo ex forma inuestituræ
appareat exclusio fœminarum, cum solum fuerit
concessa emphyteusis pro Francisco, & filiis, qui-
bus non extantibus datur facultas nominandi;
vnde cum appellatione filiorum non veniāt fœ-
minę ex communi sententia, de qua supra, quem-
admodum in prima dispositione censentur ex-
clusæ fœminæ, ita etiam in secunda, quando con-
25 tinget nominare, † cum sequentia declarentur à
præcedentibus l. si seruum plurium. §. fi. de leg.1. l. si fue-
rint. §. vlt. de reb. dub. l. ille. §. cum in verbis. de leg.3. & se-
cundus actus recipit declarationem à primo Ang.
in l. pacta nouissima. de pact. Alex. cons.94. li.3. n.2. Quo-
26 niam semper debet attendi causa originalis †
Aym. cons.144. num.2. Surd. decis.212. n.15.

Quia respondetur clarum esse in casu nostro,
quod persona nomināda potest esse etiam fœmi-
na, cum istud verbū sit illi quoque cōmune; Vn-
de non est dicendum quod ista sequēs dispositio
tanquam certa debeat regulari à præcedente am-
bigua, & obscura, cum illud procederet quando
etiam sequētia essent dubia, tunc enim regularē-
tur à præcedētibus: † secus vbi sunt clara, & deter-
minata, quia potius tūc declarant præcedētia Bal.
in l. legatorum petitio. §. vlt. in fin. de leg.2. Ias. in l. si seruum
plurium.

plurium.§.fin.de leg.1.n.3.Card. Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.6.tit.13.n.4 Soc.conf.27.n.16.lib.4.Menoc.præsump.37.n.11.lib.6.Surd.decis.288.nu.35.

EPITOME.

Falcidia si prohibeatur per testatorem detrahi ex aliquo legato, an censeatur diminuta in præiudicium hæredis vel aliorum legatariorum. Immunitate concessa per Principem, quando onus exempti accrescat aliis, vel cedat incommodo concedentis. Consuetudo non conficiendi inuentarium an valeat, & quando hæres in locum illius teneatur patefacere bona hæreditaria. Iuramentum delatum quando possit referri. Remissio inuentarij facta per testatorem in quibus casibus permittatur.

SVMMARIVM.

1 *Falcidia non censetur diminuta in præiudicium hæredis, sed aliorum legatariorum si lex, aut testator prohibet illius detractionem ex aliquo legato.n.2.Declara vt n.7.*
3 *Immunitate concessa per Principem onus exempti accrescit aliis, neque cedit incommodo concedentis.Intellige vt nu. 4.& 5.*
6 *Beneficia sunt interpretanda contra concedentem.*
8 *Solemnitates de iure requisita in inuentario non seruantur.*
9 *Consuetudo non conficiendi inuentarium valet.*
10 *Statutum quod hæres non gaudeat beneficio inuentarij est validum.*
11 *Hæres an teneatur ad inuentarium si habeat remissionem illius à testatore.n.12.& 13.*
14 *Hæres cogitur medio iuramento patefacere bona hæreditaria in locum deficientis inuentarij. Amplia vt n.15. Neque hoc iusiurandum poterit referri.n.19.*
16 *Vidua tenetur iurare quo ad patrimonium defuncti.*
17 *Iuramentum delatum quando possit referri.num.18.*

CAPVT LIX.

IN præiudicium legatariorum, non hæredum
dicebatur censeri diminutam falcidiam; Vnde
si testator illam prohibet detrahi ex aliquo lega-
to, non prohibebitur hæres detrahere super aliis
legatis eam falcidiæ portionem, quæ erat detra-
1 henda de legato, † ex quo fuit prohibita falcidia
Bar.in l.qui quadringenta.87.in fin.ff.ad leg.falcid. vbi
Cast.n.3. dicit perpetuò notandum, cum prima fa-
cie quilibet diceret cõtrarium, prout etiam com-
mendat *Ruin.cons.246.col.2.vers.quinimo.nu.5.lib.3.*
Card.Mant.de coniect.vlt.volunt tit.13.lib.9.nu.24.

Idem est quando hæres esset prohibitus à lege
detrahere falcidiam, nam tunc etiam hoc onus
2 accrescit legatariis, † quia valet argumentum de
testatore ad legem *l.seruus.de manumiss.* & in termi-
nis ita concludit *Surd.de alim.tit.8.priuil.18.n.12.*

Ad exemplum immunitatis concessæ alicui
per Principem Superiorem, quo casu onus exem-
3 pti accrescit aliis, † neque cedit incõmodo Prin-
cipis, cum non fiat distinctio inter factum legis,
& Principis, maximè si immunitas concederetur
ob publicam vtilitatem *Fel.in c.antecedentes.col.an-*
tepen.conclus.1.de præscript.Natt.cons.397.nu.12.Cephal.
cons.58.n.62.cum seq.latè Surd.cons.278.n.13.lib.2.

Quæ magis procedunt in priuilegio exemptio-
4 nis indulto per eum, † ad quem non redit emolu-
mentum principaliter, & immediatè ex operibus,
collectis, aut contributione, vel ex alio facto Col-
legij, & Vniuersitatis, ad quam si spectaret solue-
re officiali certam pecuniæ summam pro stipen-
dio, vel simili causa, si eximatur à tali onere ali-
quis per Principem, alij non exempti subeunt o-
nus priuilegiati, & integrum salarium soluunt.
Quoniam non præsumitur Principem voluisse
per illud priuilegium auferre ius suum officiali à
publico deputato ad emolumentum Reipublicę,
prout in specie concludit *Ias.in l.auus.n.18.col.pen.in*
princip.vers.ego pro concordia.de pact. vbi quod est ve-
rior opinio. *sequitur Coler. in c.accedentes.num.7.vers.*
vnde si communitas.de præscript.post Bart.in l.ab omnibus.
104.per illum tex.nu 1.de leg.1. Alex.cons.178.in occur-
renti casu.col.pen.ad med.nu. 19 lib.2.

Aliud enim esset in priuilegio cõcesso per eum,
cui principaliter debetur onus ab aliqua commu-
5 nitate, † tunc enim illa immunitatis concessio nõ
grauat non exemptos, qui præstabunt pro rata
exempti pauciores operas, vel collectas ipsi exi-
menti. Nam priuilegium vni concessum non de-
bet redundare in alterius præiudicium *l.non debet.*
6 *21.de reg.iur.* † & quia beneficia sunt interpretanda
contra ipsum concedentem *Castr.in l.beneficium.n.*
2.de constit.princ. & ista est verior opinio, prout in
terminis docet *Ias.in d.l.auus.de pact. post Bald.in l.si*
vnus.27.§.sed si generaliter.num.8.ff.eod.tit.cum aliis per
Coler.in d.c.accedentes.nu.8.9.& 10.de præscript.

Veriorem tamen Dixi distinctionem, quod in
legatis, seu fideicommissis, quæ non defalcantur
ex sui priuilegio, prout in relictis ad pias causas,
& similibus, præiudicium sit hæredis, & ideo il-
7 lud, quod ab istis non detrahitur, † non debet re-
flecti ad onus aliorum legatariorum, sed de istis
detrahitur trebellianica, & falcidia in quantitate,
prout detraheretur, si alia non essent priuilegiata.
In illis verò, quæ sunt indefalcabilia ex volunta-
te testatoris expressa prohibẽdo in eis falcidiam,
tunc neque hęres detrahet ex aliis falcidiam, cum
propter prohibitionem testatoris cesset in eis ius
detractionis: Secus verò quando testator manda-
uit integrè præstari, aut sine diminutione: Nam
tunc detrahitur falcidia ex aliis, ita vt integram
quartam hæres habeat, Et ista est distinctio com-
munis de qua *per Doct.in l.qui quadringenta.88.& in*
l.si post missionem.17.& in l.si miles.92.ad leg.falcid. Pe-
regr.de fideicom.art.4.num.31.

Circa secundum verior est opinio, quod licèt
8 inuentarium requirat multas solemnitates, † ad
hoc vt valeat, & liberet hæredem, ne teneatur de
proprio creditoribus hæreditatis ad notata *per*
Doct.in l.fi.C.de iur.deliber. Specul. de instrum.edit.§.vlt.
n.21.Imol.in l.1.§.quamuis.ff.si cui plus quam per leg.falc.
Durand.de art.testandi.tit.11.cant.8. Tamen de con-
suetudine illæ non requiruntur *Roland.cons.73.nu.*
91.lib.2.Rim.Iun.cons.417.n.50. vbi etiam quomo-
do huiusmodi consuetudo probetur. *Decian.cons.*
633.Cephal.cons.327.lib.3. Guid.Pap. de inuent.num.9.
Grass.eod.tit.nu.1.cum seq.

Amplius etiam valebit consuetudo non confi-
9 ciendi inuentarium, † cum enim illius confectio
sit iuris positiui, potest tolli contraria lege, siue
scripta, siue non scripta *Bart.in l.tutor qui reperto-*
rium.7.nu.18.de administr.tut. Ang.in l.1.§.hac stipula-
tio.ff.si cui plusquam per leg.falcid. Montic. de inuentar.in
princ.num.28.& in 3.in principal.nu.11. Et huiusmodi

Digitized by Google

consuetudinem, quod hæres non faciat inuenta-
rium, dicit tolerandam *Coler. de processib. executiu. p.*
10 *2. c. 3. n. 400. post Vuesembecium. cons. 13. nu. 15.* † Prout
etiam è contra dicimus valere statutum, seu con-
suetudinem, quod hæres non gaudeat beneficio
inuentarij *gl. & Bar. in l. fi. §. in computatione. C. de iur.*
deliber. Aym. cons. 174. nu. 6. vbi etiam *in 2. dub.* quod
11 valet prohibitio testatoris, † ne hæres conficiat
inuentarium contra *Guid. Pap. cons. 63. & Ang. in l. fi.*
C. de arbitr. tutel. Intelligendo in præiudicium le-
gatariorum, quibus testator potest obesse, cum
neque eis cogeretur aliquid relinquere *Alex. in l.*
nemo potest. col. 1. & ibi Ias. col. 10. vers. quarto adde in pri-
12 *ma lectur. ff. de legat. 1.* † Quicquid aliud sit respectu
creditorum, quibus non posset per defunctum
præiudicari *Aym. cons. 174. n. 11.* Et quidquid etiam
contrarium seruetur in libro rationum, quem tu-
tor debet conficere, quamuis non teneatur face-
re inuentarium, tanquam sibi remissum à testato-
13 re; † Nam alias iurabitur contra eum in litem,
cum de illo ad istud non inferatur stante diuer-
sitate inter inuentarium, & librum rationum *Bal.*
in l. 1. §. officio de tut. prout in terminis declarat *Plot.*
de in lit. iurand. §. 5. nu. 33. vbi dicit perpetuò notan-
dum.

Quidquid autem sit de prædictis, In casu de
quo agebamus, omissis, quę possent dici circa hu-
iusmodi inuentarium non factum; Dixi hæredes
conuentos teneri, & obligatos esse patefacere
medio eorum iuramento bona hæreditaria se-
cundum formam petitionis, de qua in processu;
14 † Isto enim iusiurandum succedit in locum de-
ficientis inuentarij, quod non potest recusari *l. sci-*
mus. 22. §. licentia. C. de iur. deliber. vbi *gl. in ver. illius.* di-
cit notandum, quia hæres in hoc casu de sua con-
scientia tenetur satisfacere per iuramentum, vt
vndique veritas exquiratur; Prout etiam in simi-
li est tex. *in l. vlt. in fin. & ibi gl. in verb. religionem. C. de*
iur. domin. impetr. l. si quis pro redemptione. 36. §. eandem.
C. de donation. l. vlt. in fin. vers. apud quem. Cod. de bon. au-
ctor. iudic. possid. l. fin. § sin autem. C. de fid. instrum. Vbi
gl. in verb. sacramentum. quod reus hoc casu cogitur
15 se defendere per iuramentum, † quamuis actor
nihil probauerit; Ita vt illo non præstito contra
eum possit pronunciari; cum hoc non sit sacra-
mentum probationis, sed cuiusdam purgationis,
vt declarat *gl. in l. actor. 23. in verb. factum. in fin. Cod. de*
probation.

Idem est in Vidua, quæ eodem modo tenetur
respondere hæredibus de patrimonio defuncti,
16 † quod habebat tempore mortis *l. 2. & ibi gl. in ver.*
iurata. C. quand. & quib. quart. pars debeat. lib. 10. Et in
aliis casibus, de quibus per *gl. in l. præsenti. 5. §. ficubi.*
in verb. conscientia. C. de his qui ad eccles. confug. & in l. sci-
mus §. licentia. in verb. illius. C. de iur. deliber.

Nec facit, quod huiusmodi iusiurandum dela-
tum reo fuerit relatum eidem referenti: Vnde hę-
res non tenebitur iurare quo ad bona hæredita-
17 ria, de quibus agimus; † Prout regulariter quis nō
cogitur subire similia iuramenta, cum sufficiat il-
la ad partem referre *l. iusiurandum. vbi gl. in verb. non*
potest. ff. de iur. iurand. Doctor. in l. manifestæ turpitudinis.
eod. tit. Quia respondetur hoc iuramentum defer-
18 ri per legem, vt supra dictum est; † vnde tanquam
succedens in locum deficientis inuentarij debet
suscipi, etiam per inuitum, neque poterit referri
ei, qui detulit, quasi delatum sit ex iuris disposi-
tione, nisi per idem ius remittatur potestas refe-
reodi *gl. in c. si. in verb. famosa. de iur. iurand. & in l. præ-*
senti. 6. §. ficubi in verb. conscientia. in fi. C. de his qui ad ec-
19 *clef. confug.* vbi loquitur † in terminis de iuramen-
to in locum deficientis inuētarij, & sequitur tan-
quam singulare *Coler. de processib. executiu. p. 2. c. 3. nu.*
20 *402.* vbi quod ita fuit iudicatum. † Et idem est
in similibus casibus de quibus in *l. marcellus. §. vlt.*
cum l. seq. ff. rer. amot. l. fi. & ibi gl. in verb. subire. C. de fi-
deicommiss. auth. sed nouo iure vers. sed si datum. C. de pæn.
iudic. qui mal. iudicau. l. 3. de reb. credit. l. eos. §. fi. de vsur. l.
1. §. 1. & suspicio de incend. ruin. & naufrag. l. prætor. §. 2. de
edend. l. licet. C. de excus. tutor. l. is qui. de public. iud. l. reum.
C. de procurator.

EPITOME.

Citatio domi dimissa copia, quando sit legiti-
ma si non præcesserint diligentiæ, & quomodo
sit facienda, & an debeat continere locum exa-
minis. Notarius an teneatur facere fidem de iu-
ramento pręstito tactis scripturis, vel sufficiat di-
cere enūciatiuè testis iuratus. In probatione tem-
poris an depositio vnius suppleat dictum alterius.
Alimenta quando præstanda sint ei, qui aliunde
habuit. Ex mutuo alicui facto, vt se alat, an com-
petat actio solum mutuanti contra debitorem a-
limentorum, vel etiam detur ei, qui debebat ali-
mentari. In causis alimentorum quis Iudex, &
Notarius sit competens. Commissio de exami-
nando testes, an concernat delegationem actus
cum exercitio iurisdictionis, & possit demanda-
ri laico, quamuis causa sit Ecclesiastica. Receptio
Iuramenti, an de stilo possit committi Notario.

SVMMARIVM.

1 *Citatio dimissa copia est legitima si præcesserint diligentia de reperiendo eum qui debet citari, etiam non facta affixione ad valuas. n. 2.*

3 *Nuntio attestanti fecisse diligentias, & citasse de commissione Iudicis, an credatur. n. 7. & 8.*

4 *Citatio valet quamuis non præcesserit perquisitio, si citatus postea comparuit.*

5 *Citatio vt sit legitima debet affigi valuis domus non poni sub angulo, aut rimula hostij, & esse debet hora opportuna, non nocturna. n. 6. & continere locum examinis. nu. 9. Intellige vt n. 10.*

11 *Notarius debet facere fidem de iuramento præstito tactis scripturis, non autem enunciare dicendo testis iuratus. n. 14. 15. & 16.*

12 *Testes debent iurare illa hora, & die, pro qua fit citatio, licèt examen possit quandocunque fieri si in termino iurarunt.*

13 *In teste requiritur certa forma verborum.*

17 *Tempus quando probandum sit per duos testes, ita vt non suppleatur dictum vnius ex depositione alterius. n. 18.*

19 *Alimenta non debentur ei, qui aliunde habuit.*

20 *Alimenta quæ petuntur officio Iudicis, an debeantur nisi in subsidium. n. 21.*

22 *Mutuans pecuniam alicui pro se alendo habet actionem contra debitorem alimentorum pro pecuniæ restitutione, & an huiusmodi actio detur etiam ei, cui debent præstari alimenta. n. 26. 28. & 29.*

23 *Mutuans pecuniam filio studenti quando repetat à patre. n. 24. & 25.*

27 *Actio datur contra eum, in cuius commodum cessit negotium gestum.*

30 *In causis alimentorum est Iudex competens tam Laicus, quàm Ecclesiasticus. Idem in Notario n. 32.*

31 Spu-

Digitized by Google

31 *Spurio debentur alimenta tam de Iure Ciuili, quam in foro Ecclesiastico.*

33 *Commißiones quæ dantur illis, qui debent examinare testes non concernunt delegationem actus cum exercitio iurisdictionis, & examen valet si fiat à laico quamuis causa sit beneficialis, & ecclesiastica.*

34 *Commisso examine censetur data facultas recipiendi iuramentum.*

35 *Receptio Iuramenti est iurisdictionis quæ non potest delegari.*

36 *Examen & receptio iuramenti per notarium valet si de stilo illi committeretur.*

CAPVT LX.

PRo validitate citationis Dixi concludendum
in causa Vincentij, & aliorum litis cõsortium
mihi commissa: Nam quamuis fuerit facta dimis-
1 sa copia, † tamen citatio est legitima, cum præces-
serint diligentiæ de repetiendo eum, qui debebat
citari, quod sufficit secundum opinionem *Abb. in
c. causam. n. 5. de dol. & contum. Rom. cons. 454. in re præ-
sentis. n. 7.* & est decisio *Rotæ per Card. Seraph. Perusin.
executionis. 10. april. 1595.* vbi ampliat procedere et-
iam non facta affixione ad valuas in Ecclesiam,
2 † quia *clem. causam. de election.* habet locum solum
in beneficialibus *Bart. in l. 4. § prætor att. de damn. in-
fec.* Affixio enim ad valuas, de qua ibi fit mentio
in citatione, est necessaria, si non pateat tutus ac-
cessus ad habitationem.

Nec facit non constare de diligentiis, quia suffi-
3 cit attestatio nuntij, † cui in hoc creditur *Put. decis.
187 lib. 3. Caputaq. decis. 266. lib. 2. & decis. 245. lib. 1.* v-
bi ampliat etiam credi referenti se citasse de com-
missione iudicis, quemadmodum notario atte-
stanti de sui ipsius deputatione, quidquid sit de
iure, vt per *Felin. in c. 1. n. 13. vers. quarta conclusio. de iu-
dic. Dec. in c. cum parati. n. 12. de appellat.*

Preterea quamuis non appareret de diligentiis,
4 tamen quia citatus aliàs cumparuit in causa, † va-
luit citatio etiam non præcedente dicta perqui-
sitione *Alciat. in l. absentem. de verb. signif. Dec. in c. Eccle-
sia Sancta Maria. n. 20. de constit. Asin. in prax. § 6. c. 2. in
7. requis. Rot. Genuen. per Carthar. decis. 14. n. 1.*

Neque obstat quod dicta citatio non fuerit le-
gitimè executa tanquam nõ affixa valuis domus,
5 seu ipsi hostio *Ang. in § omnem. auth. de litigios. Bal. in
l. sed & si pupillus. §. de quo palam. ff. de instit. action.* vbi
quod neque valet, si ponatur sub angulo hostij,
6 † vel per timulam ipsius *Asin. in praxi. § 6. c. 6. in 4.
requisit. cum seq.* vbi etiam quod est facienda tem-
pore congruo, & hora debita, non nocturna, vt
dicatur fieri palàm, & patenter, prout requiritur.

Quia cum Nuntius de contrario faciat fidem
7 magis illi credendum est, quàm parti † secundum
communem opinionem, de qua per *Dec. in c. cum
parati. n. 10. de appellat. Felin. in c. quoniam contra. nu. 21.
de probation.* Quidquid contrarium dicat *Faber. in
§. fi. n. 6. instit. de pæn. tem. litig.* Cum loquatur contra
veriorem opinioné tam de Iure Ciuili quàm Ca-
nonico *Marsil. sing. 560. n. 7. Alc. Vasq. & alij allegati per
Couar. qu. 381.* Licèt etiam secundum qualitatem
8 personarum esset in arbitrio iudicis, † cui sit ma-
gis credendum *Soccin. in rubr. de citat. art. 16. in fi. Me-
noch. de arbit. cas. 112. lib. 2. cent. 2. n. 14.*

Minus obstat citationem non valere, quia in ea
non continebatur locus, vbi testes debebant exa-
9 minari, † neque dies, & hora pro illo faciendo, id-
cò citatio tanquam nimis vaga erat nulla *Socc. de
citat. art. 18. n. 13. & art. 19. n. 17.* & quod locus sit ex-
primendus concludit *Alex. cons. 71. in princip. lib. 7.*
Quia contrariũ verificatum fuit ex relatione Nũ-
tij, Cum præsertim de stilo loci, vbi fuerunt testes
examinati, citatio sit benè facta, Neq; erat neces-
saria expressio loci, quia si est Iudex Ordinarius,
10 qui debet examinare † intelligitur ad locũ depu-
tatum suorum maiorum ad ius reddẽdum, & si est
Delegatus ad locum qui à principio fuit deputa-
sus *Bart. in l. si vi proponis. la 2. C. quom. & quand. iud.
Doct. in c. fi. de rescript.* quem stilum esse admitten-
dum quando est probatus dicit *Caputaq. decis. 274.
n. 4. p. 3.* Præsertim quia domus habitationis hu-
iusmodi Delegatorum solent esse omnibus no-
tæ, quę notitia facit, vt non sit describendus locus
in citatione, Prout etiam dicimus de Præside, seu
Iudice alicuius Prouincię, cuius domiciliũ est no-
tum; Et de Episcopo in quo etiam intelligitur ci-
tatio ad locum consuetum *Anch. Vant. & alij de qui-
bus per Menoch. cons. 100. n. 179. vsque ad n. 18.. lib. 1.* vbi
etiam requirit protestationem citati, quod igno-
rabat locum comparendi, & quod propter hanc
causam tanquam impeditus non potuit compa-
rere *arg. tex. in l. qui comminatur. de re milit. Aym. cons.
351. n. 22. Idem Menoch. de arbit. cas. 118. in fi.*

Secundo quo ad validitatem examinis dicebā-
tur de eius nullitate ob defectum iuramenti, de
quo non constabat, cum notarius non faciat fi-
11 dem de eo præstito tactis scripturis, † sed tantum
enunciatiuè dicendo testis iuratus, quod non suf-
ficit, vt dicatur examen, & iuramentum benè
præstitum *Caputaq. decis. 123. & 246. p. 2. & decis. 295.
p. 3. post gl. in c. vt circa. de election. & Lanfranc. in cap. quo-
niam contra in verb. testium. n. 4. de probat.* & voluit *Ol-
drad. cons. 23. nu. 6. Bellam. decis. 61. in fi. cum aliis per Me-
noc. cons. 114. n. 3. lib. 2. post Alex. cons. 42. n. 9. lib. 4.* No-
tarius enim hoc casu non attestatur de iuramen-
to dispositiuè, sed enunciatiuè, & tabellioni e-
nuncianti non creditur: Immo ista assertio enun-
ciatiua magis dat præsumptioné. quod testis non
fuerit iuratus ea die, qua fuit pars citata, cum ta-
12 men de iure testes debeant iurare † ea die, & ho-
ra, pro quibus fit citatio ad illum actum, licèt e-
xamen possit quandocunque fieri, si testes in ter-
mino iurarunt *Bald. Brun. & alij allegati per Caputaq.
decis. 183. p. 3.* vbi etiam in fine ampliat neque credi
notario, si dicat talis testis iuratus super crucem
sui habitus deposuit, &c.

Præsertim, quia in teste requiritur certa forma
13 verborum † *gl. in l. iusiurandi. 8. C. de testib. in verb. ergo*
Et vbi requiritur ista expressio formæ, non suffi-
cit dicere iuratum, nisi etiam forma exprimatur
Doct. in c. vt circa. de elect. in 6.

Contrarium dixi, quia testes fuerunt examina-
ti coram Iudice, & tali tempore, quo potuerũt iu-
rare legitimè, & cum interrogatoriis partis ad-
uersæ, in quibus actum fuit, vt moneãtur testes de
periurio, prout fuerunt moniti; Vnde ex istis col-
ligitur præsumptio tales testes iurasse tactis scri-
14 pturis, † & solemniter, prout requiritur, quamuis
notarius de hoc non faciat mẽtionem, sed solum
dicat testis iuratus; vel medio eius iuramento de-
posuit. Quia tale iuramentum tunc potuit inter-
uenire; Ideo præsumuntur omnia solemniter a-
cta, quæ loco, & tempore instrumenti potuerunt
peragi, & sic testimonium valebit *Doctor. in leg. 1.
Cod. de fid. instrum. & iur. hast. fiscal. lib. 10. Innoc. in cap.*

Digitized by Google

quoniam contra falsam.de probat. & in cap. innotuit.de eo
qui furtiu.ordin.suscip. & ita in specie concludit *Bald.*
in l.iurisiurandi.col.1.nu.2.vers.sed pone quod reperitur.C.
de testib.& in auth.si quis in aliquo.nu.9.C.de eden. & est
decisio Rot.per Card. Blanchet. 21.iunij 1585.in causa To-
letan. decimarum, & coram Cardinali Millino. Bononien.
de Marano 20.nouemb.1595. quod etiam voluit *Al-*
ciat.in rub.ext.de iureiur.in fi.vers.primum est. sequitur
*Men.cons 114.n.17.li.2.*vbi etiam *n.18.*addit hodie in
iudiciis obseruari, vt notarij scribentes attestatio-
nes testium solùm scribant eos suo iuramento de-
posuisse,& hoc sufficiet,si ita reperiatur scriptum
à notario, quasi tunc præsumãtur seruata seruan-
da, prout huius stili meminit *Alciat.in d.rub.extr.de*
iur.iur.in fi.post Bald. in l.vlt.in fi. C.si ex fals.instrum.vel
test.iudicat.sit.

Quæ præsumptio magis iuuabatur,quia examẽ
15 fuit factum intra terminum citationis,† tũc enim
præsumitur testis iurasse tactis scripturis quam-
uis notarius solum dicat testis iuratus, prout fuit
decisum *per Rot.coram Card. Seraph. Ariminen.castro-*
rum.15.iunij 1598.& coram R.P.D.Penia.Veneta matri-
monij.8.iunij 1598.

Non obstant cõtraria, quia procedunt quando
examen fuit factum per notarium,in quo non est
eadem præsumptio, quæ pro Iudice, vt dictũ est.
Maximè quia in teste non requiritur certa forma,
cum sufficiat,quod ille dicat iuro dicere veritatẽ,
16 †& quid quid adijcitur supra,vel vltra,non est for-
ma,sed specificatio,& expressio illius formæ,quę
pręsumitur seruata ex interrogatoriis,& examine
facto per iudicem, prout in specie respondet *Bal.*
in l.iurisiurandi.num.2.in fi.C.de testib.

Tertio quo ad probationem testium, de qua in
præfato examine Dixi concludenter constare de
mutuo facto in tempore per actorem articulato,
cum per duos testes illud probetur, prout requi-
ritur,quia eramus in casu,in quo actor prætẽde-
bat mutuum, & debitum contraxisse, facta prius
interpellatione reo, & illo constituto in mora,
17 † tunc enim præcisè debet tempus probari *Bar.in*
l.cum actum.de neg.gest.Felin.in c.audito.n.33.vers.secun-
da conclusio.de probat. Ang.cons.297. visis actis.n.3.latè
Mandos.reg.32.q.14.nu.8.Cott.in memor.in verb.proba-
tio sine tempore. Plot. in l.si quando.§.septimo principali-
ter.n.46. C.vnde vi. Quamuis aliàs dictum testis,
qui non deponit de tempore, & loco suppleatur
ex depositione alterius testis deponentis de tem-
pore, & loco, dummodo non sit de substantia,
18 quia tunc ab omnibus † debet tempus nomina-
ri, neque vnius depositio declaratur ex alio *Alex.*
cons.136.perspectis.n.4.lib.6. Ruin.cons.35.nu.16.lib.4.
Gabr.de testib.conclus.6.n.11.&12.& fuit decisum per
Rot.coram Card. Seraph.19.februarij 1596. in causa Ro-
mana executionis instrumenti.

Quarto circa dubium alimentorum,an pro illis
esset locus petitioni actoris dicebatur negatiuè,
quod non possint peti, quia cum iam constaret
19 fuisse alimenta aliunde præstita, † sumus in his,
quæ debentur pro tempore pręterito,cuius ratio
non habetur,quasi tunc solum illa debeantur of-
ficio iudicis, quod non datur ei,qui aliunde ha-
buit *Bart.in l.libertis quos.§.manumissi.in fi.num.3. de*
alim. & cibar. legat. Alex.cons.71. viso processu & omni-
bus actis.col.3.post med.nu.9.versic.quarto principali.li.5.
vbi dicit notandum & sæpius de facto occurrisse
Dec.in l.de alimentis.8.in 1.notab.C.de transact. Felin.in
c.ex parte.in fi.de accusat.Rom.cons.459.proposita alias.
in princip. & ibi Mandos.in verb.in præsenti.Cephal.cons.
280.n.42.& 45.lib.2. Alimenta enim quæ petun-
20 tur † officio iudicis non debentur nisi in subsi-
dium, quando quis aliunde non habet; vnde si
deficit necessitas: quia aliunde habuit, cessat et-
iam debitum alendi *Bar.in l.si quis à liberis.§.sed si fi-*
lius.de liber.agnos.& in l.1.in fi.C.de mendic.valid.lib.10.
Abb.in c.2.de conuers.infid.col.2.n.5.

Declaraui tamen contrarium,quia cõstabat de
interpellatione facta per actorem, & de mutuo
exinde contracto pro se alimentando stante mo-
21 ra debitoris, † quo casu etiam pro alimentis præ-
teriti temporis dabitur actio,quamuis debeantur
non iure actionis, sed officio iudicis. Nam hoc
damnũ accidit culpa debitoris morosi, ob quam
moram debet præseruari indemnis à debito eius
occasione facto,& sic est dãda actio pro eo quod
sua interest, prout concludit *Bart.in l.libertis. §.1.n.*
3.de alim.& cibar.legat. Alex.cons.48.viso statuto. col.1.
post med.versic.& vtrum ista.n.2.li.3. Castr. in l.diuortio.
col.2.in fi.n.6.vers.item in quantum dicit.ibi.& per istam.
ff.solut.matr. vbi quod est menti tenendum *Afflict.*
decis.10.in fi.n.4.Socci.Iun.cons.8.in fi.n.13.lib.3.

Neque obstat nõ dari huiusmodi actionem ei,
22 cui debẽtur alimenta, † sed illis qui mutuo dede-
runt pecuniam,qui solum poterunt agere ad eius-
dem pecuniæ restitutionem *Bart. in d.l.libertis quos.*
§.1.nu.3.de alim. & cibar. legat.per tex.in l.fi.ff.de in rem
*vers.*quem sequitur *Beron.cons.178.n.19.lib.1. Alex.in*
l.vlt in fin.n. 8.vers.item fallit in mutuante. C.de neg.gest.
23 vbi de eo qui mutuat filio studenti, † qui repetit
à patre,etiam si ille prohibuerit, ne mutuaret *post*
glos. in l. sed iulianus.9.§.proinde.vers.quod dicitur.ff.ad
macedon.in verb.solebat.Bald.in l.omnimodo.§.imputari.
in fi.n.7.vers.sed numquid eo ipso.C.de inoffic.testam. vbi
24 loquitur de expensis factis in Decurionatu, † &
occasione studij, quæ sunt soluendæ de commu-
ni per fratres, etiam mortuo patre *Doct. in l.mace-*
doniani.Cod.ad macedon. Diaz. reg.370.filio studenti.in
princ. vbi ampliat idem in libris commodatis,pro
quorum restitutione pater tenetur, sicut in mu-
tuo *Io.de Anan.in c.1.de magistr. Rebuf.priuil.schol.58.n.*
25 2. Dummodo non sit mutuum † vltra quanti-
tatem necessariam, quia alias non daretur actio
mutuanti contra patrem, quod iudex arbitrabi-
tur *Alber. & alij in l.sed iulianus.§.quamquam.num.11.*
ff.ad macedon.

Nam respondetur verum esse, istam actionem
competere mutuanti. Non tamen ex hoc erit ex-
cludendus ille,qui debet alimentari, vt non pos-
26 sit agere contra debitorem alimentorum. † cum
tam vni, quàm alteri hoc ius possit, & debeat
competere. Etenim mutuanti ideo datur ista a-
ctio contra debitorem, nam in illius vtilitatem
mutuum fuit versum *l.fi.ff.de in rem vers.* Prout re-
27 gulariter idem est in quolibet contrahente, † et-
iam cum negotiorum gestore, quia actio datur
contra eum, in cuius commodum cessit *Ias.in l.si*
eum seruum,n.1.ff.si cert.pet. Bal.in l.ei qui.ff.quod cum eo
qui in alien.potest. Ex quo enim res mea tibi profuit
possum à te condicere, quamuis nullus contra-
ctus inter me, & non te interuenerit *l.si me & Ti-*
tium.ff.si cert.petat. gl.in l.hn solu.de cond. indeb. latè Ce-
nal.q.727.nu.43.

Illi autem cui debentur alimenta ideo etiam i-
sta actio competit, quia debitor fuit in mora stãte
interpellatione, vnde æquũ est, vt pręseruetur in-
28 demnis pro eo debito, † quod ob culpã debitoris
con-

contraxit, & sic sibi soluatur, quod aliis promisit, & releuetur ab ea obligatione, quam contraxit propter illius moram, ob quam datur regulariter actio pro suo interesse *l. vnica, Cod. de sent. quæ pro eo quod inter, l. quod te, ff. si cer. pet. Alex. cons. 141. viso themate, nu. 3. col. 1. vers. aut petitur, lib. 5. Aym. cons. 189. nu. 7. in fin.* & ita in terminis concludit *Surd. de alim. tit. 5. q. 1. nu. 52. vsque ad nu. 59.* vbi dicit esse æquius, & ita debere intelligi Doctores contrarium tenentes, vt loquantur de actione danda mutuanti, non
29 tamen priuatiuè ad eum, † cui factum est mutuum, cum vtrique diuersis respectibus hoc sit concedendum, ex quo mutuãs sequutus est eius fidem, vnde si noluerit agere contra eum, in cuius vtilitatem mutuum versum est, sed contra illum cui mutuauit, poterit hoc facere *gloss. in l. sed Iulianus, §. proinde, vers. quod dicitur, in verb. solebat, in fi. ff. ad Macedon.* Nam sua interest habere pretium, quod possit adueniente die soluere mutuanti *arg. l. si debitor, in fin. ff. de furt.*

Ad vltimum quod dicebatur de incompetentia Judicis laici, coram quo fuerunt petita alimenta, cum potius pro illis deberet adiri Judex
30 Ecclesiasticus, † Dixi non obstare, quia in huiusmodi causis vterque Judex est competens *c. significantibus, de offic. deleg. Couarr. de sponsal. §. 8. p. 2. nu. 6. Imol. in c. relatum, de testam. Surd. de alim. tit. 8. priuil. 9. nu. 2. & 8.* vbi etiam ampliat in spurio. Quoniam hodie non solum in foro Ecclesiastico, sed etiam
31 Ciuili debentur alimenta filio spurio; Vnde cognitio ad vtrumque iudicem spectabit *Cardin. Paleott. de not. & spur. c. 47. num. 5. tom. 8. p. 2. fol. 66. Corduben. in l. si quis à liberis. §. idem rescripsit. nu. 78. de liber. agnoscend. Rip. in rubr. de verb. oblig. in fin. nu. 58. Menoch. cons. 461. nu. 22.* Quidquid contrarium sentiant. *Aret. cons. 48. reuocatur, nu. 5. col. 3. vers. exemplum de vtroque. & Bursatt. cons. 62. num. 11.* moti ex eo, quod per legem ecclesiasticam inducatur propter peccatum nouum remedium, ad quod excitatur Judex Ecclesiasticus: Vnde quia datur certo iudici non competit coram laico *Dec. in c. Ecclesia Sancta Maria, nu. 30. col. 14. in 4. conclus. vers. secundus casus est, de constitut.* Quia vt dictum est hodie tam de Jure Ciuili, quam Canonico debentur spurio alimenta: Vnde cognitio erit vtriusque fori Surd. qui de veriori opinione testatur *d. priuil. 9. nu. 3. tit. 8.*

Ideo etiam nõ obstat, quod Notarius, qui exa-
32 minauit testes esset laicus, † & sic tanquã incapax non admittatur, *c. decernimus, de iudic.* Nam quemadmodum Judex laicus est competens, ita etiam notarius. Maximè quia istæ commissiones, quæ
33 dantur iis, qui debent examinare testes, † quãuis etiam esset causa beneficialis, seu ecclesiastica, non concernunt delegationem actus cum exercitio iurisdictionis, sed solum continent nudum ministerium, & sic sustinetur examen quamuis laico concedatur *clem. 1. de offic. deleg. Guid. Bon. & alij allegati per Gonzal. de alter. gloss. 9. §. 1. in adnot. contra nullit. & attent. num. 114. & 115.* Vbi etiam quod ha-
34 bebit facultatem recipiendi iuramẽtum, † quamuis commissum sit solutum examen. Quasi in necessarium antecedens videatur commissa facultas recipiendi iuramentum, cum sine illo examen non valeret *Put. decis. 258. nu. 1. p. 1. arg. text. in l. 2. de iurisd. omn. iud. Mohed. decis. 6. de testib.*

Quæ tamen intellige, dummodo non sit alteri commissum iuramentum: Nam quamuis in delegatione data examinatori detur facultas subdelegandi, intelligitur tamen vt prius ipse examinator recipiat iuramentum, & postea demandet examen, non enim potest demandare iuramen-
35 tum, † cum sit iurisdictionis illius receptio *Caputaq. decis. 167. nu. 2. lib. 1.* Aliàs autem sine facultate subdelegandi, tabellio, vel alius, cui est commissa receptio testium, non posset alteri hoc committere, quasi censeatur electa industria personæ, & si examen fieret non esset validum *Franc. in c. cum causam, 62. col. 4. q. 7. nu. 16. de appellat.*

De stilo tamen, seu consuetudine valeret receptio iuramenti, & examen testium per nota-
36 rium, † si illi esset solitum committi *Caputaq. decis. 265. lib. 3.* vbi de stilo Hispaniæ *Couarr. lib. 2. var. resol. c. 13. n. 10. vers. sic in quæstion. Gonzal. Suarez. in praxi eccles. p. 1. tom. 1. tempore 8. nu. 135. Menoch. cons. 100. nu. 43. & 46. lib. 1. Rota per R.P.D. Penniam. Toletan. decimarum de Salzedon. 16. Februarij 1590.*

EPITOME.

Quæ requirantur, vt non currant fatalia dum disceptatur de desertione, aut similibus emergentibus. Causa terminandæ intra aliquod tempus quando possit post illud decidi, si pro examinandis testibus de longinquo fuerit data dilatio excedens dictum tempus. Conclusio in causa an suppleat omissam citationem ad sententiam. Et an per eam euitetur desertio, vel requiratur etiam instantia pro sententia. Pendente cognitione nullitatis an conquiescat causa negotij principalis. Lis quando dicatur extincta seu suscitata.

SVMMARIVM.

1 *Declaratoria debet præcedere, quando aliquid inducitur ipso iure.*
2 *Fatalia an currant quando disputatur de emergentibus, seu de similibus causis. nu. 8. & 9.*
3 *Instantia non currit dum appellans dicit causam desertam.*
4 *Inhibitio Iudicis Ecclesiastici respectu vsurarum, aut similis causæ impedit cursum fatalium coram laico.*
5 *Causa terminanda infra aliquod tempus an possit post illud decidi, si pro examinandis testibus de longinquo fuit data dilatio excedens d. tempus. nu. 6. & 7.*
10 *Pendente cognitione nullitatis quando conquiescat causa negocij principalis.*
11 *Per conclusionem in causa dicitur finitum iudicium.*
12 *Conclusio in causa supplet omissam citationem ad sententiam.*
13 *Stilus, vt possit omitti citatio ad sententiam stante conclusione in causa, quomodo procedat.*
14 *Desertio non euitatur per conclusionem in causa.*
15 *Sententia lata post primum. fatale est nulla non obtento secundo fatali, quamuis fuisset conclusum in causa.*
16 *Lis non dicitur extincta per lapsum fatalium, neque per executionem trium conformium. nu. 17.*
18 *Lis intelligitur suscitata per commissionem restitutionis in integrum.*

CAPVT LXI.

PEr Constitutionem, de qua agebatur in casu mihi proposito disponitur causam intelligi desertam ipso iure lapso tempore, de quo ibi, ita vt non requiratur aliqua Judicis pronunciatio. Tamen quia eadẽ Cõstitutio requirit lapsum fa-
1 talium, Dixi necessariam esse declaratoriã, † quæ

ſemper debet præcedere in his, quæ non trahunt
ſecum executionem, licèt non ſit ferenda ſen-
tentia diffinitiua, quando aliquid inducitur ipſo
iure *Iaſ. in l. ſi quis maior, col. penul. not. 13. C. de tranſact.*
Aym. conſ. 212. num. 2. Menoch. de arbitr. caſ. 520. num. 7.
Ideo debet prius conſtare, quod fatalia ſint ela-
2 pſa, cum ex multis cauſis dici poſſit, † quod non
effluxerint, vt propter paupertatem partis conſe-
quentis, ſubterfugia aduerſarij, impedimentum
iudicis, durante compromiſſo, cauſa cepta agita-
ri coram arbitris, dum diſputantur emergentia,
pendente iudicio attentatorum, & ex alijs, de
quibus *per Doctor. in c. ex ratione, 8. vbi Franc. num. 35.*
de appell. & in auth. ſi tamen, C. de tempor. appell. Veſtr. in
prax. c. vlt. lib. 7. nu. 19. Lancellott. de attent. appell. pend. c.
12. in præfat.

Idem eſt dum appellãs dicit cauſam deſertam,
3 ſeu impugnat appellationem, † quia tunc non
currit inſtantia *Dec. in c. ex ratione, nu. 10. de appell. Rot.*
decis. 79. nu. 1. eod. tit. in antiq. Prout etiam pendente
lite coram laico, ſi Iudex Eccleſiaſticus inhibet
reſpectu vſurarũ, aut alterius cauſæ, nam durãte
huiuſmodi inhibitione non currit inſtantia tam
4 iuris, † quam ſtatuti *Abb. in c. cum venerabilis, nu. 10.*
de iudic. Mandoſ. de inhibition. q. 50. Vnde ſi cauſa ſit
terminanda infra tres menſes, ſi pro examinãdis
5 teſtibus de longinquo detur dilatio, † quæ illud
tempus excedat, potent poſtea decidi *Alex. ad Bar.*
in l. cum ipſe, de excuſ. tut. vbi Bald. in princ. dicit notan-
dum. Intelligendo quando terminus præfigitur li-
ti, ſecus ſi iuriſdictioni, quia tunc non poſſet pro-
6 rogari per huiuſmodi dilationes † *Innoc. in c. de cau-*
ſis, de offic. delegat. Quod procedit, ſi vna pars con-
tradiceret, ſecus vtraq; conſentiente, quia date-
tur prorogatio iuriſdictionis de tempore ad tem-
7 pus † *l. 1. & 2. de iudic. Bald. in l. ſi cum ipſe, de excuſ. tut.*

Non obſtantibus tamen prædictis Dixi nõ po-
tuiſſe euitari deſertionem oppoſitam in cauſa Io.
Angeli q. Franciſci mihi commiſſa, quamuis præ-
tenderetur fuiſſe diſputata aliqua emergentia,
quo tempore non erat æquum fatalia cucurriſſe:
Nam in diſputatione huiuſmodi emergentium
pars ſuccubuit, quo caſu non deſinunt currere
8 fatalia, † cum requiratur, quod opponens in iudi-
cio attentatorum, ſeu in eo, de quo fuit diſputa-
tum obtineat, vt deſertio cauſæ poſſit euitari. Nã
tale impedimentum dicitur fruſtratorium *arg. l.*
accuſaturus, de adulter. l. ſi pater, ne de ſtat. defunct. l. quod ſi
nolit, 31. § ſi mancipium, de adil. edict. & ita in ſpecie
concludit Franc. dicens eſſe menti tenendum *in*
c. ex ratione, num. 39. col. 8. ad med. de appellat.

Maximè quia in caſu noſtro nulla probabilis
ratio potuit ſuadere, quare pars ſuſtinuerit tale
9 iudicium ſuper emergentibus: † Nam ſi conſtaret
de aliqua iuſta credulitate opponendi de atten-
tatis, & diſputandi de aliquo emergenti etiam
ſuccumbens excuſaretur, & fatalia non currerent
Bald. in terminis *in l. contra maiores, 6. in fi. C. de inoff.*
teſtam. verſ. ecce aliam quæſtionem. & ibi Iaſ. in fin. nu. 8.
Felin. in c. ex ratione, num. 5. col. 1. verſ. limitant, de appell.
Alexand. Meli. Bertrand. Ruin. Rota. & alij, de quibus per
Mandoſ. form. 14. commiſſ. in verb. in primis & ante om-
nia, q. 3. per tot.

Prout dicimus de nullitate, cuius cognitione
pendente conquieſcit, ac dormit cauſa negotij
10 principalis, ſeu appellationis, † nec illarum fata-
lia labuntur *l. contra maiores, C. de inoff. teſtam. l. Papi-*
nianus, § ſi quis & irritum, ff. eod. Bart. in l. ſi expreſſim, 19.
col. 5. ff. de appellat. & relationib. & in l. 1. col. 2. verſ. circa
ſecundam, nu. 8. ibi. iſta ſua opinio. C. quand. prouoc. non eſt
neceſſ. Quod procedit quando probabiliter dubi-
tari poteſt, nunquid actus, de quo diſputatur ſit
nullus, quia aliàs non prodeſſet calumnioſa pro-
poſitio nullitatis, nec retardarentur fatalia cauſæ
principalis *Bald. in auth. ei qui, in princ. nu. 2. verſ. quaero*
appellans, C. de appellat. Marſil. qui dicit multum no-
tandum *ſing. 152. ſuccumbens in cauſa, verſ. ſcias tamen*
vnum. Mili. in verb. appellanti tempus, fol. 13. latè Vant. de
nullit. tit. quoties & intra quod tempus, n. 13. & 14. quod
etiam comprobat *Felin. in c. ex ratione, nu. 4. de appell.*
vbi loquitur tam quando fuit actum ſuper atten-
tatis pendente tempore appellationis, quam ſu-
per nullitate ſententiæ, quia ſi ſuper ea non ſuc-
cumbit poteſt appellari infra decem dies, & non
currit tempus, dummodo habeat iuſtam credu-
litatem, & quando ſeorſum fuit agitata cauſa ap-
pellationis *Bald. in l. qui teſtamento, in princ. de excuſat.*
tutor. cum alijs in Reperto. Eiuſdem Felin. vbi latè Additio
in verb. tempus datum. fol. 128.

Neque obſtat prætenſa concluſio in cauſa, per
quam videbatur poſſe euitari deſertionem, quaſi
11 per eam dicatur iudicium finitum, † cum à pari
procedat ſententiam eſſe latam, & in cauſa con-
cluſum *Mandoſ. in tract. commiſſ. form. 9. in verb. pen-*
deant indeciſa, verſ. contra vero. Ita vt ſi poſt cauſæ diſ-
cuſſionem adſit concluſio in cauſa vtrique parti
intimata, omiſſio citationis ad ſententiam non
12 grauaret, † cum illa concluſio ſuppleret citatio-
nis defectum tanquam fuerit diſcuſſa *Alex. conſil.*
225. n. 12. lib. 6. Affl. deciſ. 583. n. 6. Vant. de nullit. c. fin. nu.
107. Immo de ſtilo aliquorum tribunalium, aut
locorum ſufficit concluſio in cauſa abſq; aliqua
13 citatione ad ſententiam, † prout ita ſeruari in
Hiſpania teſtatur *Gonzal. ad reg. 8. cancell. glo. 9. in ad-*
notat. contra nullit. & attenta. nu. 155. quem ſtilum ad-
mittit Rota quoad ſententias illarum partium,
vt in cauſa Burgen. reſidentiæ, 30. May 1586. coram Card.
Plat. vbi tamen intelligit, quando cauſa eſſet for-
miter clauſa, cum non ſufficeret Iudicem dun-
taxat mandaſſe concludi, quia tunc requireretur
citatio ad ſententiam.

Quia reſpõderetur non ſufficere cõcluſionem in
14 cauſa, quoad euitãdum deſertionem, † cũ etiam
requiratur, quod fiat inſtantia pro ſentẽtia: Nam
clem. ſicut, de appell. expoſcit finem litis, quæ termi-
natur per ſententiam, non autem per concluſio-
nem in cauſa *Biſign. deciſ. 1. de appell. Rot. deciſ. 38. eod.*
tit. in antiq. Card. Seraph. Giennen. prioratus. 20. Decem-
bris 1581. vbi ex hoc concludit ſententiam latam
15 poſt primum fatale eſſe nullam, † non obtento
ſecundo fatali, tanquam deſerta appellatione,
quamuis concluſum fuiſſet in cauſa, durante pri-
mo fatali, cum requiratur inſtantia pro ſenten-
tia, per quam lis finitur, non per d. cõcluſionem
Caſſad. deciſ. 6. de appell. in fin. verſ. alias habetur commiſ-
ſio. & deciſ. 9. n. 9. verſ. non obſtat, eod. tit. Rot. deciſ. 10. vt
16 *lit. pend. in noa.* † vbi quod per lapſum fatalium non
extinguitur lis, cum requiratur ſententia ſuper
deſertione *Rot. per R. P. D. Lituan Placentina parochia-*
lis de mal parada. 1. Iuly 1602. in fin. vbi etiam quod
tunc dicitur lis extincta per executionem trium
17 conformium † *Put. deciſ. 311. lib. 2.* Quamuis lis di-
ceretur ſuſcitata per commiſſionem reſtitutionis
18 in integrum in actis præſentatam, † licèt ſit
commiſſa, prout de iure *Rot. per R. P. D. Pamphil.*
Pampilonen. parochialis de Echarim. 4. Martij 1591. cum
alijs

alia per R.P.D.Litt. in d. Placent. parochialis. 1. iulij. 1602. & latius in ead. causa.6.nouemb.eiusdem anni.

EPITOME.

Legatum in subsidiū studij in quo loco debeat præstari, & quando dicatur causa pia. Debitor an possit cogi perseuerare solutionem vbi cœpit soluere. Legatum fructuum ex prędio designato, an sit conditionale si fructus nascantur, & sit debitū pro sequenti anno. Periculum deferendi rem legatam, an pertineat ad hæredē, seu legatarium. Genus quando habeatur pro specie. Pro legatis an detur via executiua, seu actio personalis, hypothecaria, rei vendicatio, officium iudicis, & Salnianum interdictum, & quomodo verba sententiæ sint concipienda in Salniano. Legata pia an præstentur ante aditam hæreditatem. Legatarius quando agat contra hæredem, vt agat pro recuperatione legati. Et quomodo succurratur filio pro consequenda legitima, quando non adsunt bona hęreditaria, sed solum iura & actiones.

SVMMARIVM.

1 *Legatum in subsidium studij debet præstari vbi legatarius studet.*

2 *Ex conditione personarum colligitur quæ sit voluntas legantis.*

3 *Causa study habet multa priuilegia, & dicitur causa pia, & æquiparatur causæ dotis, etiam in studio extra theologiam. nu.4.*

5 *Debitor cogitur perseuerare solutionem vbi cœpit soluere.*

6 *Consuetudo attenditur vbi solutio sit facienda.*

7 *Legatum fructuum ex prędio designato est conditionale si fructus nascantur. Intellige vt num 8. & 11.*

9 *Genus habetur pro specie, quando est debitum habito respectu ad certam speciem.*

10 *Pecunia relicta cum legato frumenti ex certo prædio virtute coniunctionis eodem tempore debet præstari quo frumentum.*

12 *Periculum deferendi rem legatam an pertineat ad hæredem seu legatarium.*

13 *Debitor si habet facultatem soluendi speciem etiam inuito creditore, illa species quantitatis videtur esse in obligatione.*

14 *Debitor quantitatis respectu certæ speciei æquiparatur debitori speciei.*

16 *Actio executiua an detur pro legatis. n.17.18.19.20.21. & 22.*

23 *Legata pia, & quæ non requirunt dilationem præstantur etiam ante aditam hæreditatem. nu.24. & non confecto inuentaria. n.26.*

25 *Bona quando addicantur causa seruandorum legatorum, & quis dicatur hæres anomalus.*

27 *Pro legatis datur actio personalis, rei vendicatio, & hypotheca. Intellige vt n.28.29. & 30.*

31 *Hypothecaria an detur in bonis testatoris, etiam pro legato quantitatis. num.32.*

33 *Onus soluendi legata annua quando spectet ad vsufructuarium.*

34 *Rei vendicatio an competat pro legatis. num.35.*

36 *Actio personalis & hypothecaria an datur pro legatis hæreditate non adita. n.38. Debitur tamen actio vtilis. n.38.*

39 *Officium Iudicis quando implaretur pro legatis. num. 40.*

41 *Salnianum interdictum datur pro legatis, & fideicommissis, etiam contra tertium. n.42. & quomodo hoc casu pronunciandum sit, Et an sint ponenda illa verba donec & quousque fuerit satisfactum. n. 43. & 44.*

45 *Legatarius potest agere contra hæredem vt agat pro recuperatione legati.*

46 *Heres quando liberetur cedendo actionem legatario pro recuperando legato.*

47 *Habens actionem ad commodum alterius cogitur agere.*

48 *Aga vt agas est nouus modus agendi.*

49 *Filius quam actionem habeat pro consequenda legitima, si in hæreditate non adsint corpora hæreditaria, sed solum iura & actiones.*

CAPVT LXII.

RElictum in subsidiū Studij dixi esse pręstan-
1 dum. † vbi legatarius Studio incumbit *Bald. in l. sed & si susceperit. §. si libertis ff. de iudic. Duen. reg. 161. n.12 Peregr. de fideicom. art. 53. num.6. ad med. Sim. de pret. de interpret. vltim. volun. lib. 4. dubit. 11. interpretat. 1. numer. 108 fol 432.* Nam ex personarum condicione præsumendū est talem fuisse vo-
2 luntatem legantis † *Bart. in l. item illa. col. fin. ad med. vers. quod semper intellige. numer. 13. de constit. pecun. pie tex. in l. ad personas. de iureiur. & in d. §. si libertis in fin. in 2. notab.* Stante præsertim fauore
3 causæ studij, † cui multa priuilegia conceduntur, de quibus per *Doctor. in l. 1. ff. solut. matrim. Tiraq de priuil. piæ caus. in prefat. col. 5. ad med. in verb. sic relictum in causa study* vbi quod dicitur causa pia, & æquiparatur causæ dotis *Rom. in l. donatio. §. pater. de donation. Alex. ad Bart. in l. Stichus liber esto. de*
4 *leg. 3. & in l. si cui annuum. de annu. legat.* † vbi intelligit in omnibus, qui student, quamuis alij restringant solum ad studium theologiæ secundum *Bald. in l. 1. col. 12. de leg. 2.*

Magis esset si aliquando in eo loco præstatum fuisset, vbi enim cœptū est solui, ibidem cogēdus
5 est debitor † perseuarare in solutione *l. si fideicommissum. 50. § fin. de iudic. glos. in l. quod legatur. 38. in verb. à legatario post medium. ff. eod. Ias. in l. 2. ad fin. vers. in secunda parte. nu. 9. C. de fideicommiss. Duen. reg. 161. limit. 4. 2.6.* & ita in practica seruari dicit *Surd. de alim. tit. 4. q. 16. n. 35.* licet ipse in puncto iuris concludat contrarium esse verius. Maximè quando legatum esset annuum, seu relinqueretur donec, vel quādiu vixerit, tunc enim plura sunt legata, & incipiūt deberi singulo anno *Bart. in l. si in singulos. de an. lega.* Vnde solutio vnius anni pro vno legato nō præiudicabit pro sequentibus annis, cum legata sint diuersa *Natt. cons. 77. n. 6. lib. 1.* Ratio autem prædictorum est quia consuetudo attenditur, quādo quęrimus, vbi solutio
6 sit facienda † *Bart. in l. suo victu. a. 1. de oper. libert.* Vnde cum hæres ita consueuerit præstare videtur ex hoc quasi contrahere cum legatariis *l. ex maleficiis. §. hæres. de act. & oblig.* Ita vt per vnicum actum inducatur solitum *l. mela. §. quod ergo. de alim. & cibar. leg. Alex. cons. 5. si vera sunt. nu. 23. col. fin. vers. non obstat etiam quod vltimo. lib. 5.*

Secundo quo ad tēpus præstationis huiusmodi
7 legati declaraui esse soluendum tempore † recollectionis ipsorum fructuum. Quia fuit per testatorem relictum vinum, frumentum, & oleum ex prædio per eum designato, quo casu legatum est conditionale, si fructus nascātur, quasi eorum cōtemplatione fuerit mandatū pręstari, ita vt illis nō

natis,non debetur legatum; Vnde erit expectãda
recollectio *Castrens.in l. ex conducto. §. si vis tempe-
statis.num.4.col.1.ad med. vers. videntur enim. ff. lo-
cat. Alb.in c.propter sterilitatem.col. pen. eod. tit. per
tex.in l.si debitor.§.verisimile.de contrah.empt. Nat.
cons.86.n.2.Sim.de Pret.de interpret.vltim.volun.li.*
8 *5.dub.vlt.n.29.&30.fol.572.* vbi intelligit,† quando
fructus sunt positi taxatiuè vnica oratione,secus
si demõstratiuè.Et in legato annuo,quod supple-
tio fiat satisfaciẽdo de sequẽtibus annis,si in vno
anno non nascantur est *tex.in l.legatum.§.vini. de
leg.3.l.ex eo. de vin. trit. & oleo. legat.* cum distin-
ctionibus,de quibus latè *Surd.de alim.tit.9.q.*

Præsertim quia huiusmodi relictum est præcisè
soluendum de fructibus d.prædij, vnde in alia re
non debet solui,quo casu genus habetur pro spe-
9 cie† quando illud genus est debitum habito res-
pectu ad certam speciem *Bart.in l.quod te.ff.si cert.
pet.*& ex tacita mente testatoris, quæ colligitur
ex re legata, apparet solutionem ita esse facien-
dam *Bald.in l.1.nu.5.vers.pone,quod testator.C.de fi-
deicom.* ita vt eatenus debeantur, quatenus se ex-
tendunt fructus ex eo fundo percepti *Castr. in l.
imperator.50.in fi.n.8.ad Trebel.*

Tertio idem Dixi de pecunia,quæ debet solui
eodem tempore,quo fructus præfati soluũtur;Ex
quo enim fuit relicta, vna cum legato frumenti,
10 vini,& olei,eodem modo erit soluend.;† Virtute
enim coniunctionis, tanquam in eodem legato
connexa,debet æqualiter determinari,& eodem
tempore præstari *Bart.in speciein l.si legatarius.§.
1. de leg. 3. Felin.in c.1.col.11.n 38.ante fin.vers.fallit
quinto.vbi copula.de rescript.Socc.Iun.cons.160.col.3.
n.11.lib.2.late Mand.s.reg.27.q.22.n.3.vers.& non so-
lum.& reg.32.q.17.n.4.& 11.Ias.in l.1.col.3.ad med. n.
4.vers.fallit quando legatur.de inst.& iur.* vbi quod
alibi non legit nisi in *Bart.supra allegato.*

Aliud esset in legato simplici frumẽti.& vini si-
11 ne designatione prædij,†tũc enim hæres tanquã
debitor generis,quod semper consistit,præstabit
legatum non expectato tempore recollectionis
*Bar.in l.qui hoc anno 42.circa fin.verb.fallit.secundo.
de verb.oblig.per tex.in l.firmio.26.§. pater annua.ff.
quand.dies leg.ced.* Quidquid *glos.ibi in verb.initio.*
cõtrarium sentiat,vbi indistinctè vult quod præ-
dicta procedant,siue relinquantur fructus ex cer-
to fundo,siue nulla facta mentione fructuum re-
linqueretur victus,& vestitus;Quia contra illam
glos. dicit esse veriorem opinionem *Surd. de alim.
tit.4.q.17.num.23.*

Quarto quoad periculũ deferẽdi pecuniam,&
fructus legatos,an debeat esse legatarij, vel hære-
12 dis.Declaraui spectare ad legatariũ.† ita vt si pe-
reat aliquo casu quod defertur, hæres sit libera-
tus: Quãuis enim ante solutionẽ periculũ sit de-
bitoris,cũ debitor generis nõ liberetur re perem-
pta *l.incendium ff.si cert.petat.l.in ratione.30.§. in-
certa.C.ad leg.falc.* Tamẽ quia in casu,de quo agi-
mus fructus debentur ex certo & designato præ-
dio,sumus in genere, quod debetur tanquã spe-
cies,qua perempta debitor non tenetur amplius
*l.si ex legati causa.ff.de verb.obli.Alex.in l.in ratione
§.diligenter.ff.ad leg.falcid.col.1. in fi.vers.nota quod
genus.n.2.per l.titia textoru.§.fin.de leg.2.*

Quod magis procedit in casu nostro,quia debi-
tor habebat facultatem soluendi speciem,etiã in-
13 uito creditore,† tunc enim videtur esse potius in
obligatione illa species quãtitatis, cum secus sit,
si dicta facultas non adesset *Imol.in l.quidam. §. si
tibi.de leg.1. Alex.in l.quod te ff.si cert.pet. Loffr.cons.
2.num.46. Gabr.* qui de communi *conclus. 1. n. 3. de
reb.cred.* Nã idẽ iudicamus de debitore quantita-
tis respectu certæ speciei, quod de debitore spe-
14 ciei† *l.quesitum.ff.de pact.Ias.in l.1. n. 83. col. 16. post
vers.extra glossam quarum.* vbi de cõi *Surd.de alim.
tit.4.q.16.n.19.* vbi testatur de magis communi o-
pinione: Quantum ex voluntate disponẽtis con-
stat aliquo modo voluisse tolli obligationẽ in ge-
nere per peremptionem certæ pecuniæ, seu fru-
ctuum,& sic tacitè actum videtur,quod debitor
illius sit liberatus,cum fuerit factus debitor præ-
cisè pro illa re *Socc.Iun.cons.120. circa primam diffi-
cultatem.col.3.in fin.n.16.vers.& si dicatur,lib.1.post
Salic. in l.incendium.oppos.4.C.si cert.petat.*

Intelligendo tamẽ prædicta solum,quo ad lega-
tum frumenti, vini, & olei, secus quo ad pecu-
niam, cum hæc non fuerit restricta ad aliquam
rem,puta ad eam, quæ debetur ex pensione talis
domus, prout est legatum fructuum ex prædio
designato; Vnde si pecunia peribit, non erit hæ-
15 res liberatus,† cum ante solutionem, periculum
spectet ad debitorem *l.incendium. C. si cert. petat.*

Quinto,quo ad actionem executiuã intentatã,
16 an illa cõpetat pro legatis† Verior est opinio af-
firmatiua,prout concludit *Ang.in §.illud.de hared.
& falcid.post. glos. ibi.in §. non dabimus.in fi.in verb.
decreto. Socc. cons. 103. in casu conuentionu. in princ.
lib.3.Natt.cons.625.n. 25. Ludou. decis. Perus. 23. n. 9.*
vbi quod est verior,& magis æqua sentẽtia *Graff.
in §.legatum.q.77.* vbi de cõmuni:Et ita etiam ser-
uatur in Signatura Iustitię & talem esse commu-
17 nem praxim,& stilum† testatur *Spin.de testam.glos.
35.num.37.*& hanc opinionem tanquam veriorem,
& magis communem latè defendit *Sim.de pret.de
interpret.vltim.volunt.lib.5.dub.3.n.144.vsque ad n.*
18 *168.* Quamuis cõtrarium sequatur *Rota Romana,*†
prout *in causa Vrbeuetana coram Card. Blanchet. 6.
martij.1595. & in alia Mediolanen.legati.30.octobris.
1585.coram Card.Pamphilio.* iuxta opinionem *Mo-
noch.de adipisc.remed.4.n 694.* quam latè sequitur
*Felic. Solu. de censib.lib. 3.c. 1. n.6.& 7.Coler.de pro-
cess.executiu.c.2.p.3.n.32.*

Quæ opinio de plano procedit,quãdo hæres nõ
19 negat testamentũ† *Bald.in auth.hoc amplius.n.3. C.
de fideicom.Boer.decis.295.n.12.Roder. Soar. in l. post
rem iudicatam.notab.7.vers.sextus casus.n.6. de re iu-
dic.Becc.* qui de cõi *cons.17.n.6.& 7.* Quamuis verius
20 possit dici illud tunc esse, † non quod testamen-
tum habeat executionem,sed quia mãdatur exe-
cutioni præceptũ iudicis tanquam executiuum,
ex quo enim hæres nõ negat,præsupponitur lega-
tariũ petere,vt præcipiatur hæredi adimplere in-
tra aliquod tempus voluntatẽ testatoris, quo tẽ-
pore elapso præceptum aduersus eum mittetur
executioni. prout in specie concludit *Felician. de
Solu de censib.lib.3.c.6.in fin.*sequitur *Spin.de testam.
glos.35.n.57.post med.vers.solet tamen in hoc articulo.*
21 vbi quod tunc illud est non virtute testamenti,†
sed confessionis, & recognitionis hæredis, quæ
recognitio habet effectum publicæ scripturæ ex
sola confessione partis *l.cum indebito. C.de probat.
Couar.lib.2. var.resolut.c.11.n.4.*

Ideo pro legato quantitatis datur cautela;quod
vocetur hæres coram Iudice, & exhibito testa-
mento

Digitized by Google

22 mento fiat interrogatio,† an sit hæres,& si falsus
fuerit, virtute illius confessionis consequetur le-
gatum via executiua,& sic habebit paratam exe-
cutionem præcedente mandato de soluendo in-
fra breue tempus,cum aliud sit in legato speciei,
pro quo non fit executio, sed statim datur missio
in possessionem ipsius rei ex præsumpta mente
defuncti, quæ sufficiens est ad recuperãdum rem
legatam propria auctoritate *glos.in l.hac si res. 49.
de rei vendic. Perez.Gomes.Auiles. & alij allegati per
Cenall.q.103.in fin.n.39.cum seq.* vbi testatur ita pra-
cticari in legato speciei quo ad d.missionem, &
executiuè quo ad legatum quantitatis.

Immo quãdo sumus in legatis pijs,& in iis quę
23 non requirunt dilationem temporis, † vt pro se-
pultura testatoris,restitutione vsurarũ, pro infir-
mis,alimentis, & similibus illa præstantur etiam
ante aditam hæreditatem *Bar. in l.1. col. pen. vers.
quarto quæro. C. de sacros.eccl. Soc.cons.116.non potest.
col.9.in prin.vers.secundo respondetur.n.25.lib.1.Cap.
Thols.decis.89.Tiraq.priuil. pia caus.33.* & ista est
verior opinio: Quidquid dicant *Ias.in l.eam quam.
n.19.col.8.in fi. vers.item considera.C.de fideicomm.&
Rom.in auth. similiter. C.ad leg.falcid. & cons.428.in
princ.& cons.493.in casu consultationis. n.4. vbi Ma-
24 dos.de communi.* Quia procedit in legatis pijs, †
quæ recipiunt temporis dilationem.in illis enim
expectatur aditio,prout declarat *Surd. de alimen.
priuil.12.tit.8.n.4.& 5.*

Neque obstat quod si non adeatur hæreditas
totum ius testamenti corruit *l.si nemo.ff.de reg.iu.*
Quia bona addicuntur causa seruandorum lega-
25 torum† *Bart.in l.1. C.de bon.vacant.lib.10. Couar.in
c.Raynaldus.§.3.n.11.vers.secundus casus. de testam.* &
is cui bona addicuntur dicetur hæres anomalus,
seu irregularis,cum non sit neque ex testamento,
neque ab intestato *Bald. in l.pro hæreditarijs. C. de
hæredit. action. Ias.in l.eam quam.n.19. C.de fideicom.
col.8.in fi.vers.item in quantum & tertio.*

Amplius essent etiam soluenda ista legata, si
fuisset adita hæreditas, quamuis non sit confe-
26 ctum inuentarium† *Cin.& alij in l.fin.§.donec.C.de
iur.delib.Rolan.de inuent.p.4.vtilit.4.n.7. Tiraq.pri-
uil. pia caus.24.* quasi non sit differendum,cum de
salute animæ tractatur *l.sancimus. C. de sacros.eccl.
Bald.in l.1.q.9.C.eod.tit.*

Sexto prædictis adde pro legatis dari etiam
tres actiones, personalem scilicet ex testamento
27 contra hæredem ratione quasi contractus, † qui
celebratur in ipsa hæreditatis aditione: Secundo
rei vendicationem: Tertio hypothecariam con-
tra bona testatoris pro securitate legati *l. 1. vbi
Bald.Ias.& alij. C.comm.de legat.Natt.cons.235.n.10.
Couar.in c.Raynutius.n.2.de testam.§.10.*

Intelligendo quo ad hypothecariam,vt illa non
28 competat pro ipsa re legata † cum in re propria,
quæ potest vendicari non cadat ista actio *Rip. in
l.1.col.pen.in fi.n.65 de leg.1.Crass.in §. legatum. q.76.*
vbi de magis communi. Ampliando quamuis le-
gatum esset specificè factum creditori, & ex te-
stamento adita hæreditas *glos.in §. si quis in verb.
amplius.instit.de lega.* Quamuis *Gabr.cons.48.n.23.
lib.1.* dicat dari etiam ad ipsas res legatas hypo-
thecariam secundum magis communem.

Ista tamẽ actio hypothecaria dabitur pro lega-
29 tis indistinctè,& generaliter,† etiam quando hę-
res scriptus repudiat, & proximioribus defertur
hæreditas ab intestato, dũmodo adsit aditio eo-
rum, cum illis in defectũ nominatorũ deferatur
hæreditas à lege ex præsumpta mente testatoris
qui semper videtur se conformare cũ dispositio-
ne legis *Couar.in c.Raynaldus.§.3.nu.8.in princ.de te-
stam.* vbi quod ista aditio est necessaria *Ias. in l.eã
quam.col.5.n.13.vers.aduerte tamen.C.de fideicom.post
glos.* quam dicunt singularẽ *in l.qui filio.38.in verb.
liber.in fi.de hered.instituend.Cenal.q.103.n.15.& 17.*

Ideo datur cautela quo ad petitionem credi-
torum comparentium coram Iudice præcipitur
30 hæredi,† vt acceptet, vel repudiet hæreditatem
intra breue tempus,quo transacto datur defensor
bonis, vt cum eo legatarij possint actiones exer-
cere *Cenal.q.103.col.3.n.17.* vbi testatur ita apud o-
mnes practicari.

Hypothecaria autem dabitur in bonis testa-
31 toris,etiam pro legato quantitatis † *l.1.C.comm.de
legat.§.nostra.instit.eod.tit.* Dummodo non simus
in legato quantitatis annuo,tunc enim hypothe-
32 ca nõ competit. † Legatum enim annuum debet
solui de fructibus *glos.in l.firm.us. §. quand.dies leg.
ced.Bellon.cons.7.n.6.Bertrand.cons.191.in fi.lib.3.* Vn-
de pro eo dabitur solum actio contra illum, qui
fructus percepit, nam si bona testatoris diceren-
tur obligata, esset contra mentem illius, qui vo-
luit hoc onus legati annui ponere fructibus non
bonis,& ita in specie concludit *Surd. decis.28. per
tot.* vbi etiam quod onus soluendi legata annua
33 pertinet ad vsufructuarium,† dummodo testator
non mandauerit illud solui de bonis suis,aut non
iniunxerit onus soluendi hæredi latè. *Idem Surd.
decis.193.* Expressum enim facit cessare tacitum,&
onus solutionis æris alieni spectat ad eum,qui ex
voluntate testatoris, etiam coniecturata graua-
tur *Bellon.cons.7.Aim.cons.187.n.4.*

Quo vero ad rei vendicationem intelligendum
34 est illam competere pro legatis, † quando esset
relicta res corporalis, secus in casu, cui repugna-
ret natura legati.prout in alimentis.in quib.non
datur huiusmodi rei vendicatio, cũ consistant in
iure,id est in actione,quæ est res incorporalis: &
idẽ in legato libertatis, pro quo sola actio ex te-
stamento datur,non rei vẽdicatio, aut hypothe-
caria,*l.1.§.1.C.comm.de lega.vbi Ias. & alij post Alex.
& Imol.in l.1.de leg.1.Surd.de alim.tit.3 q.4. n.30.*

In casibus tamen, in quibus competeret rei
35 vendicatio,daretur ista actio pro legatis,† etiam
hæreditate non adita. Ratio est, quia non requi-
rit subiectum actionis,vel obligationis persona-
lis,sed dominium ex parte agentis, & possessionẽ
conuenti *l.in rem.de rei vendicat. Cenall.q.103.n.27.
col.pen.ad med.vers.in actione vers.*

Quantum vero ad actionem personalem illa
36 non datur quando hęreditas non est adita,† pro-
ut neque hypothecaria *Spec. de testam.§.in primis.
vers.pene nullus.Tiraq.priuil.pia caus.34.per tot. Sur.
de alim.tit.3.q.3.nu.10.* Quoniam actio personalis
oritur ex quasi contractu inducto ex aditione
hæreditatis. *§.hæres.instit. de obligat. quæ ex quasi.
contr.nasc.Bald.in l.fin.in princ.C.de testamen. milit.*
Vnde deficiente aditione deficit etiam quasi
contractus, qui contrahitur inter hæredem, &
legatarium *Tiraq.priuil.pia caus.34.*

Idem est in hypothecaria, quæ est accessoria
actionis personalis *l.contrahitur, de pignor.* Vnde
37 cessante actione† cessat etiam hypothecaria,cum
accessorium non stet sine principali *c.accessorium.
de reg.iur.in 6.*

Quamuis autem nõ detur actio directa cessan-
38 te aditione, dabitur tamen actio vtilis † Cenal. q.
103. nu. 24. Ideo in casibus, in quibus pro legatis
cessant istę tres actiones, dabitur pro eis officium
iudicis, quod in sola ęquitate consistit, cuius offi-
cio illa petentur mandari executioni l. hęredita-
tu. de petit. hęred. Lup. in rubr. de donat. int. vir. & v-
xor. §. 65. nu. 18. & 19. Rip. in l. 1. nu. 42. de leg. 1.

Prout diximus de legato facto alicui Monaste-
rio Religioso, aut personæ incapaci, quibus non
datur actio, neque rei vendicatio, tamen per eos
39 imploratur officium iudicis † Nicol. de Vbal. de suc-
ces. cleric. ab intest. p. 2. col. 2. n. 9. vers. restat iam vide-
re. Redoan. de spol. eccles. q. 8. §. deuenendo. n. 47. & 48.
ead. tit. de succes. cleric. ab intest. regul. & specul. Pe-
regr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 14. vers. duodecima conclusio.
dixi decis. 7. nu. 4.

Maximè quia etiam regulariter vltra illas tres
actiones pro quocumque legato datur officium
40 iudicis † Bar. in l. ciuitatibus. n. 2. de leg. 1. Alex. in l. 1.
eod. tit. Niger. Rip. & alij, de quibus per Surd. de alim.
tit. 3. q. 3. n. 12. & q. 4. n. 11. eod. tit. Ita vt hypothecaria
electa possit adhuc ad officium iudicis accedi
Zucar. in l. fin. nu. 136. C. de edict. diu. Adr. toll. Ludouic.
decis. Perusin. 23. nu. 15.

Septimo, & vltimo adde dari etiam pro legatis,
41 & fideicommissis saluianum interdictum, † quia
hoc remedium vtile competit cuicunque ex qua-
uis causa creditori Bart. in l. 1. num. 2. de salu. interd.
Alex. cons. 185. num. 4. lib. 6. Mandos. commis. 18. in glos.
per vtile saluianum. Eugen. qui de magis communi
cons. 65. n. 20. Et quemadmodum cõceditur reme-
dium executiuũ fauore vltimę voluntatis pro eg-
teri consecutione, & hypothecaria Natt. cons. 626.
n. 25. & 215. n. 10. cum alijs supra allegatis. Ita etiam
dabitur saluianũ tanquã pinguius, & vtilius hy-
potheca Aret. §. item seruiana. n. 6. instit. de action.
& in specie concludit Gabr. cons. 46. nu. 20. lib. 1. &
est verior opinio Rot. per Card. Paleott. 24. ianua-
rij. 1560. Foroliuien. bonorum. Cardin. Pamphil. Fa-
uentin. legati. 24. nouembris. 1589. reprobato Sarmiẽ.
de red. eccles. par. 3. q. 2. num. 21. & Menoch. rem. 3. de
adipisce. d. n. 31. vt in decis. Cardin. Blanchetti 9. ia-
nuarij 158 . Vrbeuetan. legati. Cardin. Plato. 20. iunij
1588. Arigonẽ. legati. Ita vt procedat etiam contra
tertium Rot. per Cardin. Pamphil. in d. Fauentin. le-
42 gati. licet Surd. cons. 191. n. 8. li. 2. † concludat solum
dari contra heredes, non contra tertios possesso-
res, sub dubio tamen, vt latius per eum, & etiam
cons. 51. num. 7.

In . alu tamẽ. in quo ageretur saluiano pro le-
gato non esset pronũciandũ immitti in possessio-
43 nẽ domus legatę, donec fuerit satisfactus. Etenim
satisfactio cõsistit in executione possessionis do-
mus, vnde nihil aliud hoc esset dicere, quã quod
legatarius sit immittendus in possessionẽ domus
retinendam, donec assequeretur d. domũ, quæ vi-
deretur metanegatio; Vnde quãdo agitur ad rẽ,
quæ est in obligatione datur solũ præcisè ad hoc
44 vt ex illa re obligata sibi satisfiat. † Aliud singere-
tur saluiano pro consequẽda possessione rei, quę
non est in obligatione, sed in cautione; vt si de-
beantur centum, & pro cautione sit hypothecata
domus, tũc immissio fit, vt consequatur id, quod
est in obligatione, & propterea tũc ponitur clau-
sula, vt retineat illam rẽ, donec fuerit satisfactus,
quia illo satisfacto res amplius ad eũ nõ pertinet,
& ita secundũ prædictã distinctionẽ dicit seruã-

dũ Rot. per R. P. D. Rubeum. Rom. fructuum. 4. M...
1577. & coram Sanctiss. Roman. de comitibus. 27. ...
1581. & ab aliquo adnotatum non vidisse d...
Surd. cons. 191. n. 15. in fin. vers. tertio quamuis lib. 2...
consil. 51. nu. 6. lib. 2.

Prædictis addẽdus est nouus modus agendi
45 legatarium, qui cõpellit hęredem † vt agat ne...
cuperandum res sibi legatas, & illi restituend...
iuxta doctrinam Bart. in l. Iulianus. §. si vẽditor...
Add. in verb. actionem. ff. de action. empt. Idem B...
in l. si sic. 78. nu. 3. & 4. de leg. 1. vbi ẽt quod libera...
46 tur heres cedendo actionem legatario; † dum...
do in exigendo non requiratur magna impe...
quia ad hęredem spectat labor, & sumptus sec...
dum distinctionem de qua in l. cum seruum de ...
1. cum alijs per Roman. cons. 220. pro declaratione...
47 2. ad med. vers. quo ad tertium quo quæritur. † & ...
tio prædictorum est, quia habens actionem...
commodum alterius cogitur agere l. cum in...
res. §. messem. ff. locat. l. 2. §. fin. ff. ad leg. rhod. de ...
quod multum notandum tanquam nouum ...
48 dum agendi, † videlicet ago vt agas dicit Bar...
l. Iulianus. §. venditor. ff. de action. empt.

Quod etiã est in legitima, pro qua consequ...
49 da in hęreditate nõ sunt corpora hęreditat...
sed solũ iura, & actiones potest filius agere c...
hæredem, vt sibi cedat actiones cõtra detinar...
bona, quatenus ad filium pertinẽt pro supple...
to legitimæ, & hęres facta cessione liberatur, ...
alius quilibet, qui tenetur ex eo solo, quod ac...
nem habeat, & si hæres cedere non possit, qui...
ctiones remisit, obligatur ad interesse, prou...
mnia supradicta latè deducit Aym. cõs. 109. §. 7...

EPITOME.

Tutori datiuo in quibus casibus sit locus
stente in legitimo, & testamentario. Primo t...
re excusato quando admittatur sequens in
du. Propter temporale impedimentum de...
aut alterius causæ tutela defertur datiuo, it...
impedimẽto cessante admittatur legitimus p...
quam satisdederit, nõ antea ob fauorem pup...

SVMMARIVM.

1 Tutori datiuo non est locus existente legitimo au...
stamentario. Intellige vt nu. 2. & 9.
3 Tutela data nulliter non operatur quo ad exclusio...
legitimi tutoris.
4 Tutela data à iudice in præiudicium legitimi, vt ...
leat qua requirantur. & nu. 5.
6 Proximiore repudiante admittitur sequens in gr...
7 Tutore proximo excusato admittitur in tutela...
proximè sequitur. n. 8. 10. & 11.
12 Temporale impedimentum debiti aut alterius ...
non defert tutelam legitimo sed datiuo. & nu...
14 Tutela datiua deficit cessante impedimento, aut ...
so tutoris legitimi & postquam legitimus sat...
derit non antea ob fauorem pupilli.
15 Pupilli commmunerantur inter personas miserabiles...

CAPVT LXIIII.

NOn est locus tutori datiuo donec extat...
1 quis legitimus, aut testamentarius, † qu...
non excusatis datio non valet, & est nulla, p...
si datus fuisset, qui non deberet dari: Ideo deb...
esse cauti legitimi, quia ad eos spectat per...
lum administrationis, ex quo pupillus tutor...
di...

Digitized by Google

2 digēt, quamuis respectu matris,† & auiæ hoc nō
procederet, cum illæ sint tutrices si velint & re-
quirant, Vnde interim valebit tutela datiua *Are-*
tin. qui dicit multum notandum *inst. de attil. tu-*
tor. in prin. vers. & aduertas quod adeu testamentaria.
& ibi Siluestr. col. 4. in glos. 1. nu. 14. per tex. in l. si foro-
ru. 9. C. qui dar. tut. poss. Etenim per actum nullum
nō desinit esse res integra, & cum non valuerit
3 tutela,† illa datio nihil operatur quoad exclusio-
nē legitimi *Alex.* in specie *consi. 161. super primo du-*
bio. n. 8. col. 2. in fi. vers. & prædictu remanet lib. 5. vbi
amplius voluit *sub n. 3. vers. fortius.* quod ad hoc, vt
valeat datio tutoris dati à iudice in præiudicium
4 alterius legitimi, requiritur, † quod ille alius tu-
tor legitimus sciuerit alterū petere se tutorē da-
ri, quia patientia, & scientia sibi nocet *l. si fine. C.*
ad vellean. l. 1. C. de iur. domu. impetret. Si enim i-
gnorauit sibi non præiudicat *leg. genero. de his qui*
not. ant. infam. l. fi. de transact. Immo etiam requiri-
5 tur, quod debeat liquere iudici; † quando proce-
dit ad constituēdum tutorem datiuum, quod le-
gitimus tutor fuerit negligens in assumēdo tute-
lam, vel faciendo prouideri de tutore, aliàs non
valeret datio *Ang. in aut. matri & auia. col. 3. in gl. in*
verb. ergo si sibi. in fi. C. quand. mul. tut. offic. Alexan. d.
consi. 171. col. 2. ad med. vers. & plus etiam requiritur. n.
6. & col. fi. n. 9. & vers. & secundum etiam.

Ex prædictis dicebatur de nullitate tutelæ in
causa Angeli mihi proposita; quasi deberet esse
6 locus legitimo, qui nō erat postponēdus datiuo;
Quēadmodum enim proximiore repudiante ad-
mittitur sequens in gradu *l. 3. de acquir. hæred. quā-*
do. 3. eod. tit. Bec. cons. 26. n. 1. Ita etiá primo excu-
sato in tutela admittitur, qui proximè sequitur
7 †*Bar. in auth. matri & auia. in vltimis verbis. vers. si*
enim legitimus. C. quand. mul. tut. offic. & in auth. sa-
cramentum. n. 2. in fi. vers. ratio quia ista. C. eo. ti. Sur.
decis. 106. n. 6. & cons. 159. n. 4. vbi quod est verior o-
pinio; Quicquid dixerit *Nat. cons. 334. n. 1.* dum vo-
8 luit sufficere proximiores citari,† quibus non cu-
rantibus tutelam assumere, tunc poterit dari ex-
traneus, quasi nō sit necesse citare eū, qui est pro-
ximus in successione, si primus fuerit excusatus;
Quod non est admittendū, cum tutela deferatur
eo modo, quo hæreditas *Bar. in l. 1. C. de legit. tutel.*

Contrarium Declaraui, quia prædicta habent
locum, quando præcedēs tutor legitimus erat in
totum inhabilis, tunc enim est locus sequenti le-
9 gitimo proximiori in gradu,† secus si primus est
temporaliter inhabilis, prout in casu de quo age-
bamus propter minorem ætatem. Nam tunc est
locus datiuo. Cum enim adsit spes, quod ille pri-
mus possit esse tutor, interim est prouidendum
de datiuo, quasi nō sit factus locus legitimo sub-
sequenti, cum primus non fuerit penitus exclusus
Sali. in auth. sicut nu. 2. C. de legit. tut. Bal. in l. non so-
lum § si l[illegible] in fi. in execut. tut. & in l. 1. in fi. C. de
testam. tut.

Quod magis erit dicendum, quia tutor legiti-
mus, cui tutela deferebatur ex iure successionis,
10 erat adeo minor,† vt esset spes quod efficeretur
prius maior, quàm impubes, de cuius tutela agi-
tur, quo casu semper est locus datiuo *Siluest. in §.*
vlt. in fi. n. 7. instit. de fiduc. tutel.

Et multo magis hoc habebat locum in casu no-
stro, quia inhabilitas fuit tempore debitę tutelę:
11 †Nam si ex postfacto superuenerit, distinguen-
dū esset, an ex prima tutela remanserint reliquiæ
nec ne *l. si quis sub conditione. de testam. tut. Salic. in*
auth. sicut n. 2. C. de legit. tut.

Et regulare est, quod tēporale impedimentum
12 non defert tutelam legitimo, sed datiuo,† sicut e-
tiam dicimus de ægritudine, quæ facit admitti
datiuum *l. non solum. §. fi. de excus. tut. Siluest. in §.*
vlt. in fi. inst. de fiduc. tut. Ita vt dicatur in spe illud,
quod est in potentia naturali *Bal. in d. §. si liber-*
tus. in fin.

Prout etiam dicimus de tutore legitimo, qui si
13 habet debitum cum pupillo,† non perpetuum,
sed tēporale, quod possit solui, antequam minor
efficiatur pubes, erit locus interim datiuo, non
legitimo, cum debito dissoluto ille primus reas-
sumat tutelam *Bar. in auth. minoris. n. 17. C. qui tut.*
dar. poss. & ibi Salic. in fi. q. 24. Idem Bart. in l. si impu-
beri. in fi. vers. vltimo nota. de tutor. & curato. dat. ab
14 *his.* vbi quod statim deficit tutela datiua,† cum
desiit esse debitor, aut creditor: Ita tamen vt su-
perueniat legitima, statim quod legitimus satis-
dederit, non antea propter vtilitatem pupillorū,
quod est generale in quolibet legitimo *l. si tutor*
reipublica. §. 1. de tut. & ration. distrah. d. l. si impube-
ri. quem tex. singularem, & aureum dicit *ibi Sali.*
propter fauorem pupillorum, quibus sic con-
gruit, vt illorum vtilitati prospiciatur, ne aliquod
damnum sentiant *glos. in §. neque tamen. in verb. ne*
vllum. de auctor. tutor. l. 3. de damn. infec. l. minoribus.
15 *25. annis. ff. de minor.* † Cum etiam tales connume-
rentur inter miserabiles personas *l. vnic. C. quand.*
imperat. int. pupil. & vid. Alex. in l. 1. col. 3. ff. solut.
matrim. Ex quibus non obstant contraria cum
procedant in perpetuo impedimento; non au-
tem temporali per rationes allegatas.

EPITOME.

Delegatio an dicatur stante pacto, vt delegans debeat facere bonum nomen debitoris delegati. Liberatio an sit inducta per literas directas mercatori vt soluat, & per eum acceptatas, si non sequatur solutio. Et quando mercator possit dici constitutus debitor per d. acceptationem, ita vt obstet exceptio implementi, discussionis, & non numeratæ pecuniæ post decoctionem. Quæ requirantur vt sit locus delegationi, ita vt post illam debitor liberetur, & dicatur venditum nomen debitoris, & cessio seu datio in solutum habeatur loco solutionis. Verbum promitto, quando importet stipulationem.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio non dicitur si adsit pactum, vt delegans teneatur facere bonum nomen debitoris delegati. & (n. 3.*
2 *Per delegationem statim inducitur liberatio.*
4 *Solutio si mandatur sub conditione non inducitur nouatio illa pendente.*
5 *Liberatio non inducitur per literas missas campsori, vt alicui soluat quamuis per eum acceptentur, & si sequatur decoctio ante solutionem cedit periculu delegantis. n. 6.*
7 *Mercator simpliciter acceptans literas censetur illas ratificare faciendo se debitorem præsentanti. n. 8. 9. & 10.*
11 *Discussionis beneficio non gaudet mercator promittens pro alio soluere.*
12 *In causis mercatorum non disputatur de apicibus iuris, sed de mera veritate.*
13 *Litteræ cambij habent vim publici instrumenti, & c-*

nate vnum Canonicum in Ecclesia sua recipien-
9 dum, † si nominatus non acceptat, poterit Epis-
copus iterum nominare *Rot. decis. 1. de priuil. in nou.*
Ex quo infert *Spec. de test. gl. 5. prin. n. 35. & 56.* magis
veram esse opinionem, quod in casibus in quibus
potest committi commissario facultas disponen-
di, vel faciendi testamentum pro alio, si testa-
10 mentum per eum factum est nullum † ob non
seruatam solemnitatem, vel quia hæres repudiat,
aut moriatur antequam adeat, vel ob aliam cau-
sam, poterit idem commissarius iterum testari.
Nam in actibus extraiudicialibus, vbicunque a-
licui est data potestas gerendi ea mente, vt omni-
no actus habeat effectum, si gerat actum nullum,
non expirat mandatum, quia per talem actum
malè gestum non est satisfactum intentioni con-
cedentis, vel committentis iuxta doctrinam *Innoc.*
communiter approbatã *in c. in literis. de offic. delegat.*

Et faciunt quæ dicuntur de præsentato, qui si
cedat vel decedat ante institutionem, non dice-
11 tur consumptus terminus præsentantis, † sed de no-
no poterit præsentare *c. si electio. 26. de elect. Caputaq.
decis. 59. n. 2. lib. 2. Gonzal.* qui multis similibus com-
probat *ad reg. 8. cancellar. gl. 45. §. 3. n. 6.*

Idem si habuerit aliquem defectum occultum,
propter quem institui non deberet, dummodo
præsentans ignorasset vitium illius; nam si sciens
id fecisset, iterum non poterit eligere, cum ex ele-
ctione indigni indignitate iuris scienter facta eli-
gentes amittant ius eligendi pro illa vice *c. gratum.
de postul. prælat. c. cum in cunctis. §. vlt. de elect. Molin. de
hispan. primog. li. 2. c. 4. n. 39. cum seq.* vbi ampliat præ-
dicta ad res, & personas seculares *l. cum quidam. vbi
gl. in verb. qui offenderunt in prin. de leg. 2. Tiraq. in l. boues.
§. hoc sermone. limit. 1. n. 34. de verb. signif.* Ita vt in du-
bio præsumatur ignorantia vitiorum electi, prout
veriorem opinionem contra *Bart. & alios in l. si pa-
tronus. de confirm. tutor.* dicit *Idem Molin. d. c. 4. nu. 40.
lib. 2. post Peralt. in l. cum quidam. n. 3. de leg. 2.*

Nun obstant contraria, quia procedunt, vbi
12 non fuit consideratus certus effectus † *Bart. in l. 2.
§. 1. n. 5. de opt. leg. Doct. in l. serui electione. de legat. 1.* vbi
etiam intelligunt, quando actus, seu nominatio
traheret executionem iuris, tunc enim non esset
13 locus vlteriori electioni, † aliàs secus *Ias. Rip. Tiraq.
& alij per Surd. cons. 264. n. 34. lib. 2.*

Quo ad secundum an nominatio debeat esse
de masculo vel fœmina, dicebatur nos esse in em-
phyteusi Ecclesiastica, quæ regulariter non tran-
14 sit ad fœminas † *Bald. in c. 1. in fi. quib. mod. feud. const.
poss. Cephal. cons. 400. nu. 19. lib. 3. Surd. decis. 95. num. 1.*
Præsertim cum fuerit facta pro filiis, quo casu in
contractibus masculinum non concipit fœmini-
15 num: † Nam quando concipit fœmininum est ex
quadam interpretatione, seu extensione, non ex
proprietate sermonis *l. inter stipulantem. in fi. de verb.
signif. l. seruo legato. in princ. de leg. 3.* Quidquid dicat
Rebuf. in l. 1. de verb. signif. vers. ego vero. fol. 9. Quia lo-
quitur contra communem, de qua per *Gabr. cod. ti.
concl. 6. nu. 14. Gozzad. cons. 20. num. 2. Roman. Sen. cons.
121. nu. 4. lib. 1.* Vnde cum contractua emphyteusis
sit stricti iuris, masculinum non concipiet fœmi-
16 ninum † *Cuman. cons. 166. post princ. Rol. cons. 93. num.
17. lib. 2. Ias. in l. si quis id quod. num. 23. limit. 13. de iurisd.
omn. iud. Rip. in l. ex facto. §. si quis rogatus. n. 59. ad trebel.*
& est verior opinio, & magis communis *Rot. per
Card. Seraph. Ceruien. bonorum. 7. februarij 1583.* vbi
etiam ampliat, quamuis dictum sit filiis, & hære-
17 dibus, † cum secus esset, si solum pro hæredibus
stipulatio conciperetur, quia tunc terminus hæ-
res esset communis masculis, & fœminis *Bart.
in l. 1. de verb. signific. Dec. cons. 32. in fin. Socin. Iunior cons.
100. num. 9. lib. 3.* Prout etiam quando dictum est
18 de liberis, † quia ista dictio ex sui proprietate tam
vnum, quam alium complectitur *Alex. cons. 80. viso
& opportunè. col. fi. in prin. n. 14. lib. 1.*

Prædictis tamen non obstantibus contrarium
declaraui, quia fuit concessa facultas nominandi
19 vnam personam, † quę dictio est communis ad v-
trumque sexum, & similis termino hominis; Vn-
de pariter vtrique conuenit *l. hominis appellatione. de
verb. signif.* Quod intelligitur ex proprietate ser-
20 monis, † non ex interpretatione *Bar. in l. 1. n. 2. vers.
vel dic. de verb. signif. Card. in clem. 1. qu. 3. num. 8. ad med.
de elect.* Stante præsertim dictione ad libitum, de
qua in casu nostro, per quam magis colligitur fa-
21 cultas nominandi etiam fœminam, † cum ista
verba importent voluntatem absolutam, & nul-
lis legibus regulatam *Bart. & Alex. in l. si sic. de leg. 1.
Abb. in c. 2. in 3. notab. de sequestr. possess. & fruct. Felin. in c.
1. num. 39. de constit. latè Surd. decis. 272. num. 15.* & ita
22 in specie stantibus huiusmodi verbis † latè con-
cludit *Rot. per R. P. D. Cantucc. Romana domorum. 14.
martij 1580. in impressis diuers. decis. p. 2.*

Maximè quia fœmina est etiam capax emphy-
23 theusis Ecclesiasticæ † *§. emphyteusim. auth. de non a-
lienand. Anchar. cons. 359. col. 2. Cephal. cons. 11. num. 10.
Couar. lib. 2. var. resolut. c. 18. nu. 1. latè Surd.* qui de ve-
riori opinione testatur *decis. 95. num. 12.* Ratio, quia
regulariter in successione veniunt fœminæ, sicut
masculi *l. maximum vitium. C. de liber. præter.* Et con-
tractus emphyteuticus non habet aliquam pro-
24 priam naturam, † quam illam, quæ data est à
contrahentibus *Nat. cons. 49. nu. 18.* Vnde cum ex
forma inuestituræ, de qua agimus non censeatur
exclusa fœmina, immo potius inclusa propter il-
lud verbum personas, & ad libitum, vt dictum
est, illa erit seruanda, cum ex ea possit dari certa
regula succedēdi communis tam fœminis quam
masculis *Bocc. cons. 101. n. 19. Surd. cons. 3. n. 13. & decis.
95. num. 16.*

Non obstat quod immo ex forma inuestituræ
appareat exclusio fœminarum, cum solum fuerit
concessa emphyteusis pro Francisco, & filiis, qui-
bus non extantibus datur facultas nominandi;
vnde cum appellatione filiorum non veniāt fœ-
minę ex communi sententia, de qua supra, quem-
admodum in prima dispositione censentur ex-
clusæ fœminæ, ita etiam in secunda, quando con-
25 tinget nominare, † cum sequentia declarentur à
præcedentibus *l. si seruus plurium. §. fi. de leg. 1. l. si fue-
rint. §. vlt. de reb. dub. l. ille. §. cum in verbis. de leg. 3.* & se-
cundus actus recipit declarationem à primo *Ang.
in l. pacta nouissima. de pact. Alex. cons. 94. li. 3. n. 2.* Quo-
26 niam semper debet attendi causa originalis †
Aym. cons. 144. num. 2. Surd. decis. 212. n. 15.

Quia respondetur clarum esse in casu nostro,
quod persona nominãda potest esse etiam fœmi-
na, cum istud verbũ sit illi quoque cõmune; Vn-
de non est dicendum quod ista sequẽs dispositio
tanquam certa debeat regulari à præcedente am-
bigua, & obscura, cum illud procederet quando
etiam sequẽtia essent dubia, tunc enim regularẽ-
tur à præcedẽtibus: † secus vbi sunt clara, & deter-
minata, quia potius tũc declarant præcedẽtia *Bal.
in l. legatorum petitio. §. vlt. in fin. de leg. 2. Ias. in l. si seruus
plurium.*

plurium.§.fin.de leg.1.n.3.Card. Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.6.tit.13.n.4 Soc.cons.27.n.16.lib.4.Menoc.præsump.37.n.11.lib.6.Surd.decis.288.nu.35.

EPITOME.

Falcidia si prohibeatur per testatorem detrahi ex aliquo legato, an censeatur diminuta in præiudicium hæredis vel aliorum legatariorum. Immunitate concessa per Principem, quando onus exempti accrescat aliis, vel cedat incommodo concedentis. Consuetudo non conficiendi inuentarium an valeat, & quando hæres in locum illius teneatur patefacere bona hæreditaria. Iuramentum delatum quando possit referri. Remissio inuentarij facta per testatorem in quibus casibus permittatur.

SVMMARIVM.

1 *Falcidia non censetur diminuta in præiudicium hæredis, sed aliorum legatariorum si lex, aut testator prohibet illius detractionem ex aliquo legato n.2. Declara vt n.7.*
3 *Immunitate concessa per Principem onus exempti accrescit aliis, neque cedit incommodo concedentis. Intellige vt nu. 4. & 5.*
6 *Beneficia sunt interpretanda contra concedentem.*
8 *Solemnitates de iure requisita in inuentario non seruantur.*
9 *Consuetudo non conficiendi inuentarium valet.*
10 *Statutum quod hæres non gaudeat beneficio inuentarij est validum.*
11 *Hæres an teneatur ad inuentarium si habeat remissionem illius à testatore.n.12.& 13.*
14 *Hæres cogitur medio iuramento patefacere bona hæreditaria in locum deficientis inuentarij. Amplia vt n.15. Neque hoc iusiurandum poterit referri.n.19.*
16 *Vidua tenetur iurare quo ad patrimonium defuncti.*
17 *Iuramentum delatum quando possit referri.num.18.*

CAPVT LIX.

IN præiudicium legatariorum, non hæredum dicebatur censeri diminutam falcidiam; Vnde si testator illam prohibet detrahi ex aliquo legato, non prohibebitur hæres detrahere super aliis legatis eam falcidiæ portionem, quæ erat detra-
1 henda de legato, † ex quo fuit prohibita falcidia *Bar. in l.qui quadringenta.87. in fin.ff.ad leg.falcid.* vbi *Cast.n.3.* dicit perpetuò notandum, cum prima facie quilibet diceret cõtrarium, prout etiam commendat *Ruin.cons. 246.col.2.vers. quinimo.nu.5.lib.3. Card.Mant.de coniect.vlt.volunt tit.13.lib.9.nu.24.*

Idem est quando hæres esset prohibitus à lege detrahere falcidiam, nam tunc etiam hoc onus
2 accrescit legatariis, † quia valet argumentum de testatore ad legem *l.seruus.de manumiss.* & in terminis ita concludit *Surd.de alim.tit.8.priuil.18.n.12.*

Ad exemplum immunitatis concessæ alicui per Principem Superiorem, quo casu onus exem-
3 pti accrescit aliis, † neque cedit incõmodo Principis, cum non fiat distinctio inter factum legis, & Principis, maximè si immunitas concederetur ob publicam vtilitatem *Fel. in c.antecedentes.col. antepen.conclus.1.de præscript. Natt.cons.397.nu.12.Cephal. cons.58.n.62.cum seq.laté Surd.cons.278.n.13.lib.2.*

Quæ magis procedunt in priuilegio exemptio-
4 nis indulto per eum, † ad quem non redit emolumentum principaliter, & immediatè ex operibus, collectis, aut contributione, vel ex alio facto Collegij, & Vniuersitatis, ad quam si spectaret soluere officiali certam pecuniæ summam pro stipendio, vel simili causa, si eximatur à tali onere aliquis per Principem, alij non exempti subeunt onus priuilegiati, & integrum salarium soluunt. Quoniam non præsumitur Principem voluisse per illud priuilegium auferre ius suum officiali à publico deputato ad emolumentum Reipublicę, prout in specie concludit *Ias.in l.cum.n.18.col.pen.in princip.vers.ego pro concordia.de pact.* vbi quod est verior opinio. *sequitur Coler. in c.accedentes.num.7.vers. vnde si communitas.de præscript.post Bart. in l.ab omnibus. 104.per illum tex.nu.1.de leg.1. Alex.cons.178.in occurrenti casu.col.pen.ad med.nu.19 lib.2.*

Aliud enim esset in priuilegio cõcesso per eum, cui principaliter debetur onus ab aliqua commu-
5 nitate, † tunc enim illa immunitatis concessio nõ grauat non exemptos, qui præstabunt pro rata exempti pauciores operas, vel collectas ipsi eximenti. Nam priuilegium vni concessum non debet redundare in alterius præiudicium *l.non debet.*
6 *21.de reg.iur.* † & quia beneficia sunt interpretanda contra ipsum concedentem *Castr. in l.beneficium.n. 2.de constit.princ.* & ista est verior opinio, prout in terminis docet *Ias. in d.l. cum.de pact. post Bald.in l.si vnus.27.§.sed si generaliter.num.8.ff.eod.tit.cum aliis per Coler.in d.c.accedentes.nu.8.9.& 10.de præscript.*

Veriorem tamen Dixi distinctionem, quod in legatis, seu fideicommissis, quæ non defalcantur ex sui priuilegio, prout in relictis ad pias causas, & similibus, præiudicium sit hæredis, & ideo il-
7 lud, quod ab istis non detrahitur, † non debet reflecti ad onus aliorum legatariorum, sed de istis detrahitur trebellianica, & falcidia in quantitate, prout detraheretur, si alia non essent priuilegiata. In illis verò, quæ sunt indefalcabilia ex voluntate testatoris expressa prohibẽdo in eis falcidiam, tunc neque hęres detrahet ex aliis falcidiam, cum propter prohibitionem testatoris cesset in eis ius detractionis: Secus verò quando testator mandauit integrè præstari, aut sine diminutione: Nam tunc detrahitur falcidia ex aliis, ita vt integram quartam hæres habeat, Et ista est distinctio communis de qua *per Doct.in l.qui quadringenta. 88.& in l.si post missionem.17.& in l.si miles.92. ad leg. falcid. Peregr.de fideicom.art.4.num.31.*

Circa secundum verior est opinio, quod licèt
8 inuentarium requirat multas solemnitates, † ad hoc vt valeat, & liberet hæredem, ne teneatur de proprio creditoribus hæreditariis ad notata *per Doct.in l.fi. C.de iur.deliber. Specul. de instrum.edit.§.vlt. n.21.Imol.in l.1.§.quamuis.ff.si cui plus quam per leg.falc. Durand.de art.testandi.tit.11.caut.8.* Tamen de consuetudine illæ non requiruntur *Roland.cons. 73.nu. 91.lib.2. Rim.Iun.cons.417.n.50.* vbi etiam quomodo huiusmodi consuetudo probetur. *Decian.cons. 633. Cephal.cons.327.lib.3. Guid.Pap. de inuent.num.9. Grass.eod.tit.nu.1.cum seq.*

Amplius etiam valebit consuetudo non confi-
9 ciendi inuentarium, † cum enim illius confectio sit iuris positiui, potest tolli contraria lege, siue scripta, siue non scripta *Bart. in l.tutor qui repertorium.7.nu.18 de administr.tut. Ang.in l.1.§. hac stipulatio.ff.si cui plusquam per leg.falcid. Mantic.de inuentar. in princ.num.28.& in 3.in principal.nu.11.* Et huiusmodi

Digitized by Google

consuetudinem, quod hæres non faciat inuentarium, dicit tolerandam *Coler. de processib. executiu. p.*
10 *2.c.3.n.400. post Viesembecum. cons. 13. nu. 15.* † Prout
etiam è contra dicimus valere statutum, seu con-
suetudinem, quod hæres non gaudeat beneficio
inuentarij *gl. & Bar. in l. fi. §. in computatione. C. de iur.*
deliber. Aym. cons. 174. nu. 6. vbi etiam *in 2. dub.* quod
11 valet prohibitio testatoris, † ne hæres conficiat
innentarium contra *Guid. Pap. cons. 63. & Ang. in l. fi.*
C. de arbitr. tutel. Intelligendo in præiudicium le-
gatariorum, quibus testator potest obesse, cum
neque eis cogeretur aliquid relinquere *Alex. in l.*
nemo potest. col. 1. & ibi Ias. col. 10. vers. quarto adde in pri-
12 *ma lectur. ff. de legat. 1.* † Quicquid aliud sit respectu
creditorum, quibus non posset per defunctum
præiudicari *Aym. cons. 174. n. 11.* Et quidquid etiam
contrarium seruetur in libro rationum, quem tu-
tor debet conficere, quamuis non teneatur face-
re innentarium, tanquam sibi remissum à testato-
13 re; † Nam alias iurabitur contra eum in litem,
cum de illo ad istud non inferatur stante diuer-
sitate inter inuentarium, & librum rationum *Bal.*
in l. 1. §. officio di tut. prout in terminis declarat *Plot.*
de in lit. iurand. §. 5. nu. 33. vbi dicit perpetuò notan-
dum.

Quidquid autem sit de prædictis, In casu de
quo agebamus, omissis, quæ possent dici circa hu-
iusmodi inuentarium non factum; Dixi hæredes
conuentos teneri, & obligatos esse patefacere
medio eorum iuramento bona hæreditaria se-
cundum formam petitionis, de qua in processu;
14 † Istud enim iusiurandum succedit in locum de-
ficientis inuentarij, quod non potest recusari *l. sci-*
mus. 22. §. licentia. C. de iur. deliber. vbi *gl. in ver. illius.* di-
cit notandum, quia hæres in hoc casu de sua con-
scientia tenetur satisfacere per iuramentum, vt
vndique veritas exquiratur; Prout etiam in simi-
li est tex. *in l. vlt. in fin. & ibi gl. in verb. religionem. C. de*
iur. domin. impetr. l. si quis pro redemptione. 36. §. eandem.
C. de donation. l. vlt. in fin. vers. apud quem. Cod. de bon. au-
ctor. iudic. possid. l. fin. § sin autem. C. de fid. instrum. Vbi
gl. in verb. sacramentum. quod reus hoc casu cogitur
15 se defendere per iuramentum, † quamuis actor
nihil probauerit; Ita vt illo non præstito contra
eum possit pronunciari; cum hoc non sit sacra-
mentum probationis, sed cuiusdam purgationis,
vt declarat *gl. in l. actor. 23. in verb. factum in fin. Cod. de*
probation.

Idem est in Vidua, quæ eodem modo tenetur
respondere hæredibus de patrimonio defuncti,
16 † quod habebat tempore mortis *l. 2. & ibi gl. in ver.*
iurata. C. quand. & quib. quart. pars debeat lib. 10. Et in
aliis casibus, de quibus per *gl. in l. præsenti. 5. §. sicubi*
in verb. conscientia. C. de his qui ad eccles. confug. & in l. sci-
mus §. licentia. in verb. illius. C. de iur. deliber.

Nec facit, quod huiusmodi iusiurandum dela-
tum reo fuerit relatum eidem referenti: Vnde hæ-
res non tenebitur iurare quo ad bona hæredita-
17 ria, de quibus agimus; † Prout regulariter quis nō
cogitur subire similia iuramenta, cum sufficiat il-
la ad partem referre *l. iusiurandum. vbi gl. in verb. non*
potest. ff. de iur. iurand. Doctor. in l. manifestæ turpitudinis.
eod. tit. Quia respondetur hoc iuramentum defer-
18 ri per legem, vt supra dictum est, † vnde tanquam
succedens in locum deficientis inuentarij debet
suscipi, etiam per inuitum, neque poterit referri
ei, qui detulit, quasi delatum sit ex iuris disposi-
tione, nisi per idem ius remittatur potestas refe-
rendi *gl. in c. fi. in verb. famosa. de iur. iurand. & in l. præ-*
senti. 6. §. sicubi in verb. conscientia. in fi. C. de his qui ad ec-
19 *cles. confug.* vbi loquitur † in terminis de iuramen-
to in locum deficientis inuētarij, & sequitur tan-
quam singulare *Coler. de processib. executiu. p. 2. c. 3. nu.*
20 *402.* vbi quod ita fuit iudicatum. † Et idem est
in similibus casibus de quibus in *l. marcellus. §. vlt.*
cum l. seq. ff. rer. amot. l. fi. & ibi gl. in verb. subire. C. de fi-
deicommiss. auth. sed nouo iure vers. sed si datum. C. de pœn.
iudic. qui mal. iudicau. l. 3. de reb. credit. l. eos. §. fi. de vsur. l.
1. §. 1. & suspicio de incend. ruin. & naufrag. l. prætor. §. 2. de
edend. l. licet. C. de excus. tutor. l. is qui. de public. iud. l. reum.
C. de procurator.

EPITOME.

Citatio domi dimissa copia, quando sit legitima si non præcesserint diligentiæ, & quomodo sit facienda, & an debeat continere locum examinis. Notarius an teneatur facere fidem de iuramento præstito tactis scripturis, vel sufficiat dicere enūciatiuè testis iuratus. In probatione temporis an depositio vnius suppleat dictum alterius. Alimenta quando præstanda sint ei, qui aliunde habuit. Ex mutuo alicui facto, vt se alat, an competat actio solum mutuanti contra debitorem alimentorum, vel etiam detur ei, qui debebat alimentari. In causis alimentorum quis Iudex, & Notarius sit competens. Commissio de examinando testes, an concernat delegationem actus cum exercitio iurisdictionis, & possit demandari laico, quamuis causa sit Ecclesiastica. Receptio iuramenti, an de stilo possit committi Notario.

SVMMARIVM.

1 *Citatio dimissa copia est legitima si præcesserint diligentiæ de reperiendo eum qui debet citari, etiam non facta affixione ad valuas. n. 2.*

3 *Nuntio attestanti fecisse diligentias, & citasse de commissione Iudicis, an credatur. n. 7. & 8.*

4 *Citatio valet quamuis non præcesserit perquisitio, si citatus postea comparuit.*

5 *Citatio vt sit legitima debet affigi valuis domus non poni sub angulo, aut rimula hostij, & esse debet hora opportuna, non nocturna. n. 6. & continere locum examinis. nu. 9. Intellige vt n. 10.*

11 *Notarius debet facere fidem de iuramento præstito tactis scripturis, non autem enunciare dicendo testis iuratus. n. 14. 15. & 16.*

12 *Testes debent iurare illa hora. & die, pro qua fit citatio, licèt examen possit quandocunque fieri si in termino iurarunt.*

13 *In teste requiritur certa forma verborum.*

17 *Tempus quando probandum sit per duos testes, ita vt non suppleatur dictum vnius ex depositione alterius. n. 18.*

19 *Alimenta non debentur ei, qui aliunde habuit.*

20 *Alimenta quæ petuntur officio Iudicis, an debeantur nisi in subsidium. n. 21.*

22 *Mutuans pecuniam alicui pro se alendo habet actionem contra debitorem alimentorum pro pecuniæ restitutione, & an huiusmodi actio detur etiam ei, cui debent præstari alimenta. n. 26. 28. & 29.*

23 *Mutuans pecuniam filio studenti quando repetat à patre. n. 24. & 25.*

27 *Actio datur contra eum, in cuius commodum cessit negotium gestum.*

30 *In causis alimentorum est Iudex competens tam Laicus, quàm Ecclesiasticus. Idem in Notario n. 32.*

31 *Spu-*

31 Spurio debentur alimenta tam de Iure Ciuili, quam in foro Ecclesiastico.

33 Commißiones quæ dantur illis, qui debent examinare testes non concernunt delegationem actum cum exercitio iurisdictionis, & examen valet si fiat à laico quamuis causa sit beneficialis, & ecclesiastica.

34 Commisso examine censetur data facultas recipiendi iuramentum.

35 Receptio Iuramenti est iurisdictionis quæ non potest delegari.

36 Examen & receptio iuramenti per notarium valet si de stilo illi committeretur.

CAPVT LX.

PRo validitate citationis Dixi concludendum
in causa Vincentij,& aliorum litis cōsortium
mihi commissa: Nam quamuis fuerit facta dimis-
1 sa copia,†tamen citatio est legitima, cum præces-
serint diligentiæ de reperiendo eum, qui debebat
citari, quod sufficit secundum opinionem *Abb. in
c. causam. n.5. de dol. & contum. Rom. cons. 454. in re præ-
sens. n.7.* & est decisio *Rotæ per Card. Seraph. Perusin.
executionis. 10. april. 1595.* vbi ampliat procedere et-
iam non facta affixione ad valuas in Ecclesiam,
2 † quia *clem. causam. de election.* habet locum solum
in beneficialibus *Bart. in l.4. § prætor ait. de damn. in-
fec.* Affixio enim ad valuas, de qua ibi fit mentio
in citatione, est necessaria, si non pateat tutus ac-
cessus ad habitationem.

Nec facit non constare de diligentiis, quia suffi-
3 cit attestatio nuntij, †cui in hoc creditur *Put. decis.
187. lib.3. Caputaq. decis. 266. lib.2. & decis. 245. lib.1.* v-
bi ampliat etiam credi referenti se citasse de com-
missione iudicis, quemadmodum notario atte-
stanti de sui ipsius deputatione, quidquid sit de
iure, vt per *Felin. in c.1. n.13. vers. quarta conclusio. de iu-
dic. Dec. in c. cum parati. n.12. de appellat.*

Præterea quamuis non appareret de diligentiis,
4 tamen quia citatus aliàs comparuit in causa,†va-
luit citatio etiam non præcedente dicta perqui-
sitione *Alciat. in l. absentem. de verb. signif. Dec. in c. Eccle-
sia Sanctæ Mariæ. n.20. de constit. Afin. in prax. §.6. c.2. in
7. requis. Rot. Genuen. per* Caribar *decis. 14. n.2.*

Neque obstat quod dicta citatio non fuerit le-
gitimè executa tanquam nō affixa valuis domus,
5 seu ipsi hostio *Ang. in §. omnem. auth. de litigios. Bal. in
l. sed & si pupillus. §. de quo palam. ff. de instit. action.* vbi
quod neque valet, si ponatur sub angulo hostij,
6 † vel per timulam ipsius *Afin. in praxi. §. 6. c.6. in 4.
requisit. cum seq.* vbi etiam quod est facienda tem-
pore congruo, & hora debita, non nocturna, vt
dicatur fieri palàm, & patenter, prout requiritur.

Quia cum Nuntius de contrario faciat fidem
7 magis illi credendum est, quàm parti † secundum
communem opinionem, de qua per *Dec. in c. cum
parati. n.10. de appellat. Felin. in c. quoniam contra. nu.21.
de probation.* Quidquid contrarium dicat *Faber. in
§. fi. n.6. instit. de pœn. tem. litig.* Cum loquatur contra
veriorem opinionē tam de Iure Ciuili quàm Ca-
nonico *Marsil sing. 560. n.7. Alc. Vasq. & alij allegati per
Caual. qu. 381.* Licèt etiam secundum qualitatem
8 personarum esset in arbitrio iudicis, † cui sit ma-
gis credendum *Soccin. in rubr. de citat. art. 16. in fi. Me-
noch. de arbit. cas. 112. lib.2. cent.2. n.14.*

Minus obstat citationem non valere, quia in ea
non continebatur locus, vbi testes debebant exa-
9 minari, † neque dies, & hora pro illo faciendo, id-
eò citatio tanquam nimis vaga erat nulla *Socc. de
citat. art. 18. n.13. & art. 19. n.17.* & quod locus sit ex-
primendus concludit *Alex. cons. 71. in princip. lib.7.*
Quia contrariū verificatum fuit ex relatione Nū-
tij, Cum præsertim de stilo loci, vbi fuerunt testes
examinati, citatio sit benè facta, Neq; erat neces-
saria expressio loci, quia si est Iudex Ordinarius,
10 qui debet examinare † intelligitur ad locū depu-
tatum suorum maiorum ad ius reddē dum, & si est
Delegatus ad locum qui à principio fuit deputa-
tus *Bart. in l. si vt proponis. la 2. C. quom. & quand. iud.
Doct. in c. fi. de rescript.* quem stilum esse admitten-
dum quando est probatus dicit *Caputaq. decis. 274.
n.4. p.3.* Præsertim quia domus habitationis hu-
iusmodi Delegatorum solent esse omnibus no-
tæ, quę notitia facit, vt non sit describendus locus
in citatione, Prout etiam dicimus de Præside, seu
Iudice alicuius Prouincię, cuius domicilium est no-
tum; Et de Episcopo in quo etiam intelligitur ci-
tatio ad locum consuetum *Anch. Vant. & alij de qui-
bus per Menoch. cons. 100. n.179. vsque ad n.18.. lib.1.* vbi
etiam requirit protestationem citati, quod igno-
rabat locum comparendi, & quod propter hanc
causam tanquam impeditus non potuit compa-
rere *arg. tex. in l. qui comminatur. de re milit. Aym. cons.
151. n.22. Idem Menoch. de arbit. cas. 118. in fi.*

Secundo quoad validitatem examinis diceba-
tur de eius nullitate ob defectum iuramenti, de
quo non constabat, cum notarius non faciat fi-
11 dem de eo præstito tactis scripturis, † sed tantum
enunciatiuè dicendo testis iuratus, quod non suf-
ficit, vt dicatur examen, & iuramentum benè
præstitum *Caputaq. decis. 123. & 246. p.2. & decis. 295.
p.3. post gl. in c. vt circa. de election. & Lanfranc. in cap. quo-
niam contra in verb. testium. n.4. de probat.* & voluit *Ol-
drad. cons. 23. nu.6. Bellam. decis. 61. in fi. cum alijs per Me-
noc. cons. 114. n.3. lib.2. post Alex. cons. 42. n.9. lib.4.* No-
tarius enim hoc casu non attestatur de iuramen-
to dispositiuè, sed enunciatiuè, & tabellioni e-
nuncianti non creditur: Immo ista assertio enun-
ciatiua magis dat præsumptionē quod testis non
fuerit iuratus ea die, qua fuit pars citata, cum ta-
12 men de iure testes debeant iurare † ea die, & ho-
ra, pro quibus fit citatio ad illum actum, licèt e-
xamen possit quandocunque fieri, si testes in ter-
mino iurarunt *Bald. Brun. & alij allegati per Caputaq.
decis. 183. p.3.* vbi etiam in fine ampliat neque credi
notario, si dicat talis testis iuratus super crucem
sui habitus deposuit, &c.

Præsertim, quia in teste requiritur certa forma
13 verborum † *gl. in l. iusiurandi. 8. C. de testib. in verb. ergo*
Et vbi requiritur ista expressio formæ, non suffi-
cit dicere iuratum, nisi etiam forma exprimatur
Doct. in c. vt circa. de elect. in 6.

Contrarium dixi, quia testes fuerunt examina-
ti coram Iudice, & tali tempore, quo potuerūt iu-
rare legitimè, & cum interrogatorijs partis ad-
uersæ, in quibus actum fuit, vt moneātur testes de
periurio, prout fuerunt moniti; Vnde ex istis col-
ligitur præsumptio tales testes iurasse tactis scri-
14 pturis, † & solemniter, prout requiritur, quamuis
notarius de hoc non faciat mētionem, sed solum
dicat testis iuratus; vel medio eius iuramento de-
posuit. Quia tale iuramentum tunc potuit inter-
uenire; Ideo præsumuntur omnia solemniter a-
cta, quæ loco, & tempore instrumenti potuerunt
peragi, & sic testimonium valebit *Doctor. in leg. 1.
Cod. de fid. instrum. & iur. hast. fiscal. lib.10. Innoc. in cap.*

Digitized by Google

contraxit,& sic sibi soluatur,quod aliis promisit,
& releuetur ab ea obligatione, quam contraxit
propter illius moram,ob quam datur regulariter
actio pro suo interesse *l.vnica. Cod.de sent.quæ pro eo quod inter.l.quod te,ff.si cer.pet. Alex.cons.141.viso themate,nu.3.col.1.vers.aut petitur,lib.5. Aym.cons.189.nu.7. in fin.* & ita in terminis concludit *Surd.de alim.tit.5. q.1.nu.52.vsque ad nu.59.* vbi dicit esse æquius,& ita
debere intelligi Doctores contrarium tenentes,
vt loquantur de actione danda mutuanti, non
29 tamen priuatiuè ad eum, † cui factum est mu-
tuum, cum vtrique diuersis respectibus hoc sit
concedendum, ex quo mutuãs sequutus est eius
fidem, vnde si noluerit agere contra eum, in cu-
ius vtilitatem mutuum versum est, sed contra il-
lum cui mutuauit, poterit hoc facere *gloss. in l.sed Iulianus,§.proinde,vers.quod dicitur,in verb.solebat,in fi. ff. ad Macedon.* Nam sua interest habere pretium,
quod possit adueniente die soluere mutuanti
arg.l.si debitor,in fin.ff.de furt.

Ad vltimum quod dicebatur de incompeten-
tia Judicis laici, coram quo fuerunt petita ali-
menta, cum potius pro illis deberet adiri Judex
30 Ecclesiasticus,† Dixi non obstare,quia in huius-
modi causis vterque Judex est competens *c.significantibus.de offic.deleg. Couarr.de sponsal.§.8.p.2.nu.6. Imol.in c.relatum,de testam. Surd.de alim.tit.8.priuil.9. nu.2.& 8.* vbi etiam ampliat in spurio. Quoniam
hodie non solum in foro Ecclesiastico,sed etiam
31 Ciuili debentur alimenta filio spurio; Vnde co-
gnitio ad vtrumque iudicem spectabit *Cardin.Paleott.de not. & spur.c.47.num.5.tom.8.p.2.fol.66. Corduben.in l.si quis à liberis.§.idem rescripsit.nu.78.de liber. agnoscend. Rip.in rubr.de verb.oblig.in fin.nu.58. Menoch. cons.461.nu.22.* Quidquid contrarium sentiant. *Aret.cons.48.reuocatur,nu.5.col.3.vers.exemplum de vtroque,& Bursatt.cons.62.num.11.* moti ex eo,quod per
legem ecclesiasticam inducatur propter pecca-
tum nouum remedium,ad quod excitatur Judex
Ecclesiasticus: Vnde quia datur certo iudici non
competit coram laico *Dec.in c.Ecclesia Sanctæ Mariæ, nu.30.col.14.in 4.conclus. vers.secundus casus est,de constitut.* Quia vt dictum est hodie tam de Jure Ciui-
li, quam Canonico debentur spurio alimenta:
Vnde cognitio erit vtriusque fori Surd. qui de
veriori opinione testatur *d.priuil.9.nu.3.tit.8.*

Ideo etiam nõ obstat,quod Notarius,qui exa-
32 minauit testes esset laicus,† & sic tanquã incapax
non admittatur, *c.decernimus,de iudic.* Nam quem-
admodum Judex laicus est competens, ita etiam
notarius. Maximè quia istæ commissiones, quæ
33 dantur iis,qui debent examinare testes,† quãuis
etiam esset causa beneficialis, seu ecclesiastica,
non concernunt delegationem actus cum exer-
citio iurisdictionis, sed sõlum continent nudum
ministerium, & sic sustinetur examen quamuis
laico concedatur *clem.1.de offic.deleg.Guid.Bon.& alÿ allegati per Gonzal.de alter.gloss.9.§.1.in adnot.contra nullit.& attent.num.114.& 115.* Vbi etiam quod ha-
bebit facultatem recipiendi iuramẽtum,† quam-
uis commissum sit solutum examen.Quasi in ne-
cessarium antecedens videatur commissa facul-
tas recipiendi iuramentum, cum sine illo exa-
men non valeret *Put.decis.258.nu.1.p.1.arg.text.in l. 2.de iurisd.omn.iud.Mohed.decis.6.de testib.*

Quæ tamen intellige,dummodo non sit alteri
commissum iuramentum: Nam quamuis in de-
legatione data examinatori detur facultas sub-
delegandi,intelligitur tamen vt prius ipse execu-
tor recipiat iuramentum, & postea demandet
examen, non enim potest demandare iuramen-
35 tum, † cum sit iurisdictionis illius receptio *Caputaq.decis.167.nu.2.lib.1.* Aliàs autem sine facultate
subdelegandi,tabellio, vel alius,cui est commis-
sa receptio testium, non posset alteri hoc com-
mittere, quasi censeatur electa industria perso-
næ,& si examen fieret non esset validum *Franc.in c.cum causam,62.col.4.q.7.nu.16.de appellat.*

De stilo tamen, seu consuetudine valeret re-
ceptio iuramenti, & examen testium per nota-
36 rium,† si illi esset solitum committi *Caputaq.decis. 265.lib.3.* vbi de stilo Hispaniæ *Couarr.lib.2.var.resol.c.13.n.10.vers.sic in quæstion.Gonzal.Suarez.in praxi eccles.p.1.tom.1.tempore 8.nu.135. Menoch.cons.100.nu. 43.& 46.lib.1. Rota per R.P.D. Penuam. Toletan. decimarum de Salzedon.16.Februarij 1590.*

EPITOME.

Quæ requirantur, vt non currant fatalia dum disceptatur de desertione, aut similibus emergentibus. Causa terminandæ intra aliquod tempus quando possit post illud decidi, si pro examinandis testibus de longinquo fuerit data dilatio excedens dictum tempus. Conclusio in causa an suppleat omissam citationem ad sententiam. Et an per eam euitetur desertio, vel requiratur etiam instantia pro sententia. Pendente cognitione nullitatis an conquiescat causa negotij principalis. Lis quando dicatur extincta seu suscitata.

SVMMARIVM.

1 *Declaratoria debet præcedere, quando aliquid inducitur ipso iure.*
2 *Fatalia an currant quando disputatur de emergentibus, seu de similibus causis.nu.8.& 9.*
3 *Instantia non currit dum appellans dicit causam desertam.*
4 *Inhibitio Iudicis Ecclesiastici respectu vsurarum, aut similis causæ impedit cursum fatalium coram laico.*
5 *Causa terminanda infra aliquod tempus an possit post illud decidi,si pro examinandis testibus de longinquo fuit data dilatio excedens d.tempus.nu.6.& 7.*
10 *Pendente cognitione nullitatis quando conquiescat causa negocij principalis.*
11 *Per conclusionem in causa dicitur finitum iudicium.*
12 *Conclusio in causa supplet omissam citationem ad sententiam.*
13 *Stilus,vt possit omitti citatio ad sententiam stante conclusione in causa.quomodo procedat.*
14 *Desertio non euitatur per conclusionem in causa.*
15 *Sententia lata post primum fatale est nulla non obtento secundo fatali,quamuis fuisset conclusum in causa.*
16 *Lis non dicitur extincta per lapsum fatalium, neque per executionem trium conformium.nu.17.*
18 *Lis intelligitur suscitata per commissionem restitutionis in integrum.*

CAPVT LXI.

PEr Constitutionem, de qua agebatur in casu
mihi proposito disponitur causam intelligi
desertam ipso iure lapso tempore, de quo ibi, ita
vt non requiratur aliqua Judicis pronunciatio.
Tamen quia eadẽ Cõstitutio requirit lapsum fa-
1 talium, Dixi necessariam esse declaratoriã, † quæ

ſemper debet præcedere in his, quæ non trahunt
ſecum executionem, licèt non ſit ferenda ſen-
tentia diffinitiua, quando aliquid inducitur ipſo
iure *Iaſ. in l. ſi quis maior, col. penul. not. 13. C. de tranſact.*
Aym. conſ. 212. num. 2. Menoch. de arbitr. caſ. 220. num. 7.
Ideo debet prius conſtare, quod fatalia ſint ela-
2 pſa, cum ex multis cauſis dici poſſit, † quod non
effluxerint, vt propter paupertatem partis conſe-
quentis, ſubterfugia aduerſarij, impedimentum
iudicis, durante compromiſſo, cauſa cepta agita-
ri coram arbitris, dum diſputantur emergentia,
pendente iudicio attentatorum, & ex alijs, de
quibus *per Doctor. in c. ex ratione, 8. vbi Franc. num. 35.*
de appell. & in auth. ſi tamen, C. de tempor. appell. Veſtr. in
prax. c. vlt. lib. 7. nu. 19. Lancellott. de attent. appell. pend. c.
12. in præfat.

Idem eſt dum appellãs dicit cauſam deſertam,
3 ſeu impugnat appellationem, † quia tunc non
currit inſtantia *Doc. in c. ex ratione, nu. 10. de appell. Rot.*
deciſ. 79. nu. 1. eod. tit. in antiq. Prout etiam pendente
lite coram laico, ſi Iudex Eccleſiaſticus inhibet
reſpectu vſurarũ, aut alterius cauſæ, nam durãte
huiuſmodi inhibitione non currit inſtantia tam
4 iuris, † quam ſtatuti *Abb. in c. cum venerabilis, nu. 10.*
de iudic. Mandoſ. de inhibition. q. 50. Vnde ſi cauſa ſit
terminanda infra tres menſes, ſi pro examinãdis
5 teſtibus de longinquo detur dilatio, † quæ illud
tempus excedat, poterit poſtea decidi *Alex. ad Bar.*
in l. cum ipſe, de excuſ. tut. vbi Bald. in princ. dicit notan-
dum. Intelligendo quando terminus præfigitur li-
ti, ſecus ſi iuriſdictioni, quia tunc non poſſet pro-
6 rogari per huiuſmodi dilationes † *Innoc. in c. de cau-*
ſis, de offic. delegat. Quod procedit, ſi vna pars con-
tradiceret, ſecus vtraq; conſentiente, quia dare-
tur prorogatio iuriſdictionis de tempore ad tem-
7 pus † *l. 1. & 2. de iudic. Bald. in l. ſi cum ipſe, de excuſ. tut.*

Non obſtantibus tamen prædictis Dixi nõ po-
tuiſſe euitari deſertionem oppoſitam in cauſa Io.
Angeli q. Franciſci mihi commiſſa, quamuis præ-
tenderetur fuiſſe diſputata aliqua emergentia,
quo tempore non erat æquum fatalia cucurriſſe:
Nam in diſputatione huiuſmodi emergentium
pars ſuccubuit, quo caſu non deſinunt currere
8 fatalia, † cum requiratur, quod opponens in iudi-
cio attentatorum, ſeu in eo, de quo fuit diſputa-
tum obtineat, vt deſertio cauſæ poſſit euitari. Nã
tale impedimentum dicitur fruſtratorium *arg. l.*
accuſatorius, de adulter. l. ſi pater, ne de ſtat. defunct. l. quod ſi
nolit, 31. § ſi mancipium, de ædil. edict. & ita in ſpecie
concludit Franc. dicens eſſe menti tenendum *in*
c. ex ratione, num. 39. col. 8. ad med. de appellat.

Maximè quia in caſu noſtro nulla probabilis
ratio potuit ſuadere, quare pars ſuſtinuerit tale
9 iudicium ſuper emergentibus; † Nam ſi conſtaret
de aliqua iuſta credulitate opponendi de atten-
tatis, & diſputandi de aliquo emergenti etiam
ſuccumbens excuſaretur, & fatalia non currerent
Bald. in terminis *in l. contra maiores, 6. in fi. C. de inoff.*
teſtam. verſ. ecce aliam quæſtionem. & ibi Iaſ. in fin. nu. 8.
Felin. in c. ex ratione, num. 5. col. 1. verſ. limitant, de appell.
Alexand. Mil. Bertrand. Ruin. Rota. & alij, de quibus per
Mandoſ. form. 14. commiſſ. in verb. in primis & ante om-
nia, q. 3. per tot.

Prout dicimus de nullitate, cuius cognitione
pendente conquieſcit, ac dormit cauſa negotij
10 principalis, ſeu appellationis, † nec illarum fata-
lia labuntur *l. contra maiores, C. de inoff. teſtam. l. Papi-*
nianus, § ſi quis & irritum, ff. eod. Bart. in l. ſi expreſſim, 19.
col. 5. ff. de appellat. & relationib. & in l. 1. col. 2. verſ. circa
ſecundam, nu. 8. vbi iſta ſua opinio. C. quand. prouoc. non eſt
neceſſ. Quod procedit quando probabiliter dubi-
tari poteſt, nunquid actus, de quo diſputatur ſit
nullus, quia aliàs non prodeſſet calumnioſa pro-
poſitio nullitatis, nec retardarentur fatalia cauſæ
principalis *Bald. in auth. ei qui, in princ. nu. 2. verſ. quæro*
appellans, C. de appellat. Marſil. qui dicit multum no-
tandum *ſing. 152. ſuccumbens in cauſa, verſ. ſcias tamen*
vnum. Mih. in verb. appellanti tempus, fol. 13. latè Vant. de
nullit. tit. quoties & intra quod tempus, n. 13. & 14. quod
etiam comprobat *Felin. in c. ex ratione, nu. 4. de appell.*
vbi loquitur tam quando fuit actum ſuper atten-
tatis pendente tempore appellationis, quam ſu-
per nullitate ſententiæ, quia ſi ſuper ea non ſuc-
cumbit poteſt appellari infra decem dies, & non
currit tempus, dummodo habeat iuſtam credu-
litatem, & quando ſeorſum fuit agitata cauſa ap-
pellationis *Bald. in l. qui teſtamento, in princ. de excuſat.*
tutor. cum alijs in Reperto. Eiuſdem Felin. vbi latè Additio
in verb. tempus datum, fol. 128.

Neque obſtat prætenſa concluſio in cauſa, per
quam videbatur poſſe euitari deſertionem, quaſi
11 per eam dicatur iudicium finitum, † cum à pari
procedat ſententiam eſſe latam, & in cauſa con-
cluſum *Mandoſ. in tract. commiſſ. form. 9. in verb. pen-*
deant indeciſæ, verſ. contra vero. Ita vt ſi poſt cauſæ diſ-
cuſſionem adſit concluſio in cauſa vtrique parti
intimata, omiſſio citationis ad ſententiam non
12 grauaret, † cum illa concluſio ſuppleret citatio-
nis defectum tanquam fuerit diſcuſſa *Alex. conſil.*
285. n. 12. lib. 6. Affl. deciſ. 283. n. 6. Vant. de nullit. c. fin. nu.
107. Immo de ſtilo aliquorum tribunalium, aut
locorum ſufficit concluſio in cauſa abſq; aliqua
13 citatione ad ſententiam, † prout ita ſeruari in
Hiſpania teſtatur *Gonzal. ad reg. 8. cancell. glo. 9. in ad-*
notat. contra nullit. & attenta. nu. 155. quem ſtilum ad-
mittit Rota quoad ſententias illarum partium,
vt in cauſa Burgen. reſidentiæ, 30. Maij 1586. coram Card.
Plat. vbi tamen intelligit, quando cauſa eſſet for-
miter clauſa, cum non ſufficeret Iudicem dun-
taxat mandaſſe concludi, quia tunc requireretur
citatio ad ſententiam.

Quia reſpõdetur non ſufficere cõcluſionem in
14 cauſa, quoad euitãdum deſertionem, † cũ etiam
requiratur, quod fiat inſtantia pro ſentẽtia: Nam
clem. ſicut, de appell. expoſcit finem litis, quæ termi-
natur per ſententiam, non autem per concluſio-
nem in cauſa *Biſign. deciſ. 1. de appell. Rot. deciſ. 38. eod.*
tit. in antiq. Card. Seraph. Giennen. prioratus, 20. Decem-
bris 1582. vbi ex hoc concludit ſententiam latam
15 poſt primum fatale eſſe nullam, † non obtento
ſecundo fatali, tanquam deſerta appellatione,
quamuis concluſum fuiſſet in cauſa, durante pri-
mo fatali, cum requiratur inſtantia pro ſenten-
tia, per quam lis finitur, non per d. cõcluſionem
Caſſad. deciſ. 6. de appell. in fin. verſ. alias habetur commiſ-
ſio. & deciſ. 9. n. 9. verſ. non obſtat, eod. tit. Rot. deciſ. 10. vt
16 *lit. pend. in nou.* † vbi quod per lapſum fatalium non
extinguitur lis, cum requiratur ſententia ſuper
deſertione *Rot. per R. P. D. Lttam Placentina parochia-*
lis de mal parada. 1. Iuly 1602. in fin. vbi etiam quod
tunc dicitur lis extincta per executionem trium
17 conformium † *Put. deciſ. 311. lib. 2.* Quamuis lis di-
ceretur ſuſcitata per commiſſionem reſtitutionis
18 in integrum in actis præſentatam, † licèt ſit
commiſſa, prout de iure *Rot. per R. P. D. Pamphil.*
Pampilonen. parochialis de Echarim. 4. Martij 1591. cum
alijs

alijs per R.P.D.Litt. in d. Placent. parochialis. 1. iulij. 1602. & latius in ead. causa.6.nouemb.eiusdem anni.

EPITOME.

Legatum in subsidiũ studij in quo loco debeat præstari,& quando dicatur causa pia. Debitor an possit cogi perseuerare solutionem vbi cæpit soluere. Legatum fructuum ex prædio designato,an sit conditionale si fructus nascantur,& sit debitũ pro sequenti anno. Periculum deferendi rem legatam, an pertineat ad hæredẽ, seu legatarium. Genus quando habeatur pro specie. Pro legatis an detur via executiua,seu actio personalis,hypothecaria,rei vendicatio, officium iudicis,& Saluianum interdictum, & quomodo verba sententiæ sint concipienda in Saluiano. Legata pia an præstentur ante aditam hæreditatem. Legatarius quando agat contra hæredem, vt agat pro recuperatione legati. Et quomodo succurratur filio pro consequenda legitima,quando non adsunt bona hęreditaria,sed solum iura &actiones.

SVMMARIVM.

1 *Legatum in subsidium studij debet præstari vbi legatarius studet.*

2 *Ex conditione personarum colligitur quæ sit voluntas legantis.*

3 *Causa study habet multa priuilegia, & dicitur causa pia, & æquiparatur causæ dotis, etiam in studio extra theologiam. nu.4.*

5 *Debitor cogitur perseuerare solutionem vbi cæpit soluere.*

6 *Consuetudo attenditur vbi solutio sit facienda.*

7 *Legatum fructuum ex prædio designato est conditionale si fructus nascantur. Intellige vt num 8. & 11.*

9 *Genus habetur pro specie, quando est debitum habito respectu ad certam speciem.*

10 *Pecunia relicta cum legato frumenti ex certo prædio virtute coniunctionis eodem tempore debet præstari quo frumentum.*

12 *Periculum deferendi rem legatam an pertineat ad hæredem seu legatarium.*

13 *Debitor si habet facultatem soluendi speciem etiam inuito creditore, illa species quantitatis videtur esse in obligatione.*

14 *Debitor quantitatis respectu certæ speciei æquiparatur debitori speciei.*

16 *Actio executiua an detur pro legatis. n.17.18.19.20.21. & 22.*

21 *Legata pia,& quæ non requirunt dilationem præstantur etiam ante aditam hæreditatem nu.24.& non confecto inuentario.n.26.*

25 *Bona quando addicantur causa seruandorum legatorum, & quis dicatur heres anomalus.*

27 *Pro legatis datur actio personalis, rei vendicatio, & hypotheca. Intellige vt n.28.29.& 30.*

31 *Hypothecaria an detur in bonis testatoris,etiam pro legato quantitatis. num.32.*

33 *Onus soluendi legata annua quando spectet ad vsufructuarium.*

34 *Rei vendicatio an competat pro legatis. num.35.*

36 *Actio personalis & hypothecaria non datur pro legatis hæreditate non adita.n.38. Dabitur tamen actio vtilis.n.38.*

39 *Officium Iudicis quando imploretur pro legatis. num. 40.*

41 *Saluianum interdictum datur pro legatis, & fideicommissis,etiam contra tertium. n.41. & quomodo hoc casu pronunciandum sit, Et an sint ponenda illa verba donec & quousque fuerit satisfactum. n. 43. & 44.*

45 *Legatarius potest agere contra hæredem vt agat pro recuperatione legati.*

46 *Heres quando liberetur cedendo actionem legatario pro recuperando legato.*

47 *Habens actionem ad commodum alterius cogitur agere.*

48 *Ago vt agas est nouus modus agendi.*

49 *Filius quam actionem habeat pro consequenda legitima, si in hæreditate non adsint corpora hæreditaria, sed solum iura & actiones.*

CAPVT LXII.

RElictum in subsidiũ Studij dixi esse pręstan-
1 dum † vbi legatarius Studio incumbit *Bald. in l.sed & si superest. §.si libertis. ff. de iudic. Duen. reg.161.n.12. Peregr.de fideicom.art.53 num.6 ad med. Sim.de pret.de interpret.vltim.volun.lib.4.dubit.11. interpretat.1.numer.108 fol 432.* Nam ex persona-
rum conditione præsumendũ est talem fuisse vo-
2 luntatem legantis † *Bart. in l. item illa. col.fin.ad med. vers. quod semper intellige. numer. 19. de const. pecun. per tex.in l. ad personas. de iureiur. & in d. §. si libertis. in fin.in 2.notab.* Stante præsertim fauore
3 causæ studij,† cui multa priuilegia conceduntur,
de quibus per *Doctor.in l.1.ff.solut.matrim.. Tiraq de priuil.pia causa. præfat.col.5.ad med. in verb. etiã relictum in causa study* vbi quod dicitur causa pia,&
æquiparatur causæ dotis *Rom.in l.donatio.§.pater. de donation. Alex. ad Bart. in l. Stichus liber esto. de*
4 *leg.3.& in l.si cui annuum.de annu.legat.* † vbi intel-
ligit in omnibus, qui student, quamuis alij re-
stringant solum ad studium theologiæ secun-
dum *Bald.in l.1.col.12.de leg.2.*

Magis esset si aliquando in eo loco præstatum
fuisset,vbi enim cœptũ est solui,ibidem cogẽdus
5 est debitor † perseuerare in solutione *l. si fideicommissum.50.§.fin. de iudic. glos in l. quod legatur. 38. in verb. à legatario post medium. ff. eod. Ias. in l. 2. ad fin. vers. in secunda parte. nu. 9. C. de fideicomm. iss. Duen.reg.161.limit.4.n.6.* & ita in practica seruari
dicit *Surd.de alim.tit.4.q.16.n.35.* licet ipse in pun-
cto iuris concludat contrarium esse verius. Maxi-
mè quando legatum esset annuum,seu relinque-
retur donec,vel quãdiu vixerit, tunc enim plura
sunt legata,& incipiũt deberi singulo anno *Bart. in l.si in singulos.de an.lega.* Vnde solutio vnius an-
ni pro vno legato nõ præiudicabit pro sequenti-
bus annis,cum legata sint diuersa *Nat.cons.77. n. 6.lib.1.* Ratio autem prædictorum est quia con-
suetudo attenditur,quãdo quęrimus,vbi solutio
6 sit facienda † *Bart.in l.suo victu. n. 1. de oper. libert.*
Vnde cum hæres ita consueuerit præstare vide-
tur ex hoc quasi contrahere cum legatariis *l. ex maleficiis.§.hæres. de act.& oblig.* ita vt per vnicum
actum inducatur solitum *l.mela.§. quid ergo. de alim.& cibar.leg. Alex.cons.5.si vera sunt. nu.23.col.fin. vers.non obstat etiam quod vltimo.lib.5.*

Secundo quo ad tẽpus præstationis huiusmodi
7 legati declaraui esse soluendum tempore † recol-
lectionis ipsorum fructuum. Quia fuit per testa-
torem relictum vinum,frumentum, & oleum ex
prædio per eum designato, quo casu legatum est
conditionale,si fructus nascãtur,quasi eorum cõ-
templatione fuerit mandatũ pręstari, ita vt illis nõ

natis,non debetur legatum; Vnde erit expectāda
recollectio *Castrens. in l. ex conducto. §. si vis tempe-
statis.num.4.col.1.ad med. vers. videntur enim. ff. lo-
cat. Abb. in c. propter sterilitatem. col. pen. eod. tit. per
tex. in l. si debitor. §. verisimile. de contrah. empt. Nat.
cons. 86. n. 2. Sim. de Pret. de interpret. vltim. volun. li.*
8 *5. dub. vlt. n. 29. & 30. fol. 572.* vbi intelligit,† quando
fructus sunt positi taxatiuè vnica oratione,secus
si demōstratiuè. Et in legato annuo,quod supple-
tio fiat satisfaciēdo de sequētibus annis,si in vno
anno non nascantur est *tex. in l. legatum. §. vini. de
leg. 3. l. ex eo. de vin. trit. & oleo. legat.* cum distin-
ctionibus,de quibus latè *Surd. de alim. tit. 9. q.*

Præsertim quia huiusmodi relictum est pręcisè
soluendum de fructibus d. prædij, vnde in alia re
non debet solui,quo casu genus habetur pro spe-
9 cie† quando illud genus est debitum habito re-
spectu ad certam speciem *Bart. in l. quod te. ff. si cert.
pet.* & ex tacita mente testatoris, quæ colligitur
ex re legata, apparet solutionem ita esse facien-
dam *Bald. in l. 1. in §. vers. pone, quod testator. C. de fi-
deicom.* ita vt eatenus debeantur, quatenus se ex-
tendunt fructus ex eo fundo percepti *Castr. in l.
imperator. 50. in fi. n. 8. ad Trebel.*

Tertio idem Dixi de pecunia,quæ debet solui
eodem tempore,quo fructus præfati soluūtur;Ex
quo enim fuit relicta, vna cum legato frumenti,
10 vini,& olei,eodem modo erit soluend.;† Virtute
enim coniunctionis, tanquam in eodem legato
connexa,debet æqualiter determinari,& eodem
tempore præstari *Bart. in specie in l. si legatarius. §.
1. de leg. 3. Felin. in c. 2. col. 21. n. 38. ante fin. vers. fallit
quinto. vbi copula. de rescript. Socc. Iun. cons. 160. col. 3.
n. 12. lib. 2. late Mand. in reg. 27. q. 22. n. 5. vers. & non so-
lum. & reg. 32. q. 17. n. 4. & 11. Ias. in l. 1. col. 3. ad med. n.
4. vers. fallit quando legatur. de inst. & iur.* vbi quod
alibi non legit nisi in *Bart. supra allegato.*

Aliud esset in legato simplici frumēti. & vini si-
11 ne designatione prædij,†tūc enim hæres tanquā
debitor generis,quod semper consistit,præstabit
legatum non expectato tempore recollectionis
*Bar. in l. qui hoc anno 42. circa fin. verb. fallit. secundo.
de verb. oblig. per tex. in l. firmio. 26. §. pater annua. ff.
quand. dies leg. ced.* Quidquid *glos. ibi in verb. initio.*
cōtrarium sentiat,vbi indistinctè vult quod præ-
dicta procedant,siue relinquantur fructus ex cer-
to fundo,siue nulla facta mentione fructuum re-
linqueretur victus,& vestitus;Quia contra illam
glos. dicit esse veriorem opinionem *Surd. de alim.
tit. 4. q. 17. num. 23.*

Quarto quoad periculū defetēdi pecuniam,&
fructus legatos,an debeat esse legatarij, vel hære-
12 dis. Declaraui spectare ad legatariū, † ita vt si pe-
reat aliquo casu quod defertur, hæres sit libera-
tus: Quāuis enim ante solutionē periculū sit de-
bitoris,cū debitor generis nō liberetur re perem-
pta *l. incendium. ff. si cert. petat. l. in ratione. 30. §. in-
certa. C. ad leg. falc.* Tamē quia in casu,de quo agi-
mus fructus debentur ex certo & designato præ-
dio,sumus in genere, quod debetur tanquā spe-
cies,qua perempta debitor non tenetur amplius
*l. si ex legati causa. ff. de verb. obli. Alex. in l. in ratione
§. diligenter. ff. ad leg. falcid. col. 1. in fi. vers. nota quod
genus. n. 2. per l. sitia textoru. §. fin. de leg. 1.*

Quod magis procedit in casu nostro,quia de-
bitor habebat facultatem soluendi speciem, etiā in-
13 uito creditore,† tunc enim videtur esse potius in
obligatione illa species quātitatis, cum secus sit,
si dicta facultas non adesset *Imol. in l. quidam. §. si
tibi. de lega. 1. Alex. in l. quod te ff. si cert. pet. Loffr. cons.
2. num. 46. Gabr.* qui de communi *conclus. 1. n. 3. de
reb. cred.* Nā idē iudicamus de debitore quantita-
tis respectu certæ speciei , quod de debitore spe-
14 ciei† *l. quesitum. ff. de pact. Ias. in l. 1. n. 83. col. 16. post
vers. extra glossam querunt.* vbi de cōi *Surd. de alim.
tit. 4. q. 16. n. 19.* vbi testatur de magis communi o-
pinione: Quantum ex voluntate disponētis con-
stat aliquo modo voluisse tolli obligationē in ge-
nere per peremptionem certæ pecuniæ , seu fru-
ctuum,& sic tacitè actum videtur,quod debitor
illius sit liberatus,cum fuerit factus debitor præ-
cisè pro illa re *Socc. Iun. cons. 120. circa primam diffi-
cultatem. col. 3. in fin. n. 16. vers. & si dicatur, lib. 1. post
Salic. in l. incendium. oppos. 3. C. si cert. petat.*

Intelligendo tamē pędicta solum,quo ad lega-
tum frumenti, vini , & olei , secus quo ad pecu-
niam , cum hæc non fuerit restricta ad aliquam
rem,puta ad eam, quæ debetur ex pensione talis
domus , prout est legatum fructuum ex prædio
designato; Vnde si pecunia peribit , non erit hæ-
15 res liberatus,† cum ante solutionem , periculum
spectet ad debitorem *l. incendium. C. si cert. petat.*

Quinto,quo ad actionem executiuā intentatā,
16 an illa cōpetat pro legatis † Verior est opinio af-
firmatiua,prout concludit *Ang. in §. illud. de hered.
& falcid. post. glos. ibi. in §. non dubitamus. in fi. in verb.
decreto. Socc. cons. 103. in casu conuentionis. in princ.
lib. 3. Natt. cons. 625. n. 25. Ludou. decis. Perus. 23. n. 9.*
vbi quod est verior,& magis æqua sentētia *Grass.
in §. legatum. q. 77.* vbi de cōmuni: Et ita etiam ser-
uatur in Signatura Iustitię & talem esse commu-
17 nem praxim,& stilum† testatur *Spin. de testam. glos.
35. num 37.* & hanc opinionem tanquam veriorem,
& magis communem latè defendit *Sim. de pret. de
interpret. vltim. volunt. lib. 5. dub. 3. n. 144. vsque ad n.*
18 *168.* Quamuis cōtrarium sequatur **Rota Romana**,†
prout *in causa Vrbeuetana coram Card. Blanchet. 6.
martij. 1595. & in alia Mediolanen. legati. 30. octobris.
1585. coram Card. Pamphilio.* iuxta opinionem *Me-
noch. de adipisc. remed. 4. n. 694.* quam latè sequitur
*Felic. Soln. de censib. lib. 3. c. 1. n. 6. & 7. Coler. de pro-
cess. executiu. c. 2. p. 3. n. 32.*

Quæ opinio de plano procedit, quādo hæres nō
19 negat testamentū† *Bald. in auth. hoc amplius. n. 3. C.
de fideicom. Boer. decis. 295. n. 12. Roder. Soar. in l. post
rem iudicatam. notab. 7. vers sextus casus. n. 6. de re iu-
dic. Becc.* qui de cōi *cons. 17. n. 6. & 7.* Quamuis verius
20 possit dici illud tunc esse, † non quod testamen-
tum habeat executionem,sed quia mādatur exe-
cutioni præceptū iudicis tanquam executiuum,
ex quo enim hæres nō negat,pręsupponitur lega-
tariū petere,vt præcipiatur hęredi adimplere in-
tra aliquod tempus voluntatē testatoris, quo tē-
pore elapso præceptum aduersus eum mittetur
executioni, prout in specie concludit *Felician. de
Soln. de censib. lib. 3. c. 6. in fin.* sequitur *Spin. de testam.
glos. 35 n. 57. post med. vers. solet tamen in hoc articulo.*
21 vbi quod tunc illud est non virtute testamenti,†
sed confessionis, & recognitionis hæredis, quæ
recognitio habet effectum publicæ scripturæ ex
sola confessione partis *l. cum indebito. C. de probat.
Couar. lib. 2. var. resolut. c. 11. n. 4.*

Ideo pro legato quantitatis datur cautela; quod
vocetur hæres coram Iudice , & exhibitio testa-
mento

Digitized by Google

22 mento fiat interrogatio,† an sit hæres,& si falsus
fuerit, virtute illius confessionis consequetur le-
gatum via executiua,& sic habebit paratam exe-
cutionem præcedente mandato de soluendo in-
fra breue tempus,cum aliud sit in legato speciei,
pro quo non fit executio, sed statim datur missio
in possessionem ipsius rei ex præsumpta mente
defuncti, quæ sufficiens est ad recuperādum rem
legatam propria auctoritate *glos.in l.hac si res. 49.*
de rei vendic.Perez.Gomes.Aatles. & aly allegati per
*Ceuall.q.103.in fin.n.39.cum seq.*vbi testatur ita pra-
cticari in legato speciei quo ad d.missionem, &
executiuè quo ad legatum quantitatis.

Immo quādo sumus in legatis piis,& in iis quę
23 non requirunt dilationem temporis, † vt pro se-
pultura testatoris,restitutione vsurarū, pro infir-
mis,alimentis, & similibus illa præstantur etiam
ante aditam hæreditatem *Bar. in l.1. col. pen.vers.*
quarto quaero. C.de sacros.eccl.Soc.cons.116.non potest.
col.9.in prin.vers.secundo respondetur.n.25.lib.1.Cap.
Tholos.decis.89.Tiraq.priuil. piæ caus.33. & ista est
verior opinio:Quidquid dicant *Ias.in l.eam quam.*
n.19.col.8.in fi.vers.item considera.C.de fideicomm.&
Rom.in auth.similiter.C.ad leg.falcid. & cons.428.in
princ.& cons.493.in casu consultationis.n.4. & in Ma-
24 *dos.de communi.* Quia procedit in legatis piis, †
quæ recipiunt temporis dilationem.in iis enim
expectatur aditio,prout declarat *Surd. de alimen.*
priuil.12.tit.8.n.4.& 5.

Neque obstat quod si non adeatur hæreditas
totum ius testamenti corruit *l.si nemo.ff.de reg.iu.*
Quia bona addicuntur causa seruandorum lega-
25 torum† *Bart.in l.3.C.de bon.vacant.lib.10. Couar.in*
c.Raynaldus.§.3.n.11.vers.secundus casus. de testam. &
is cui bona addicuntur dicetur hæres anomalus,
seu irregularis,cum non sit neque ex testamento,
neque ab intestato *Bald. in l.pro hereditarijs. C. de*
heredit. action.Ias.in l.eam quam.n.19. C.de fideicom.
col.8.in fi. vers.item in quantum & tertio.

Amplius essent etiam soluenda ista legata, si
fuisset adita hæreditas, quamuis non sit confe-
26 ctum inuentarium† *Cin.& aly in l.fin.§. donec.C.de*
iur.delib.Rolan.de inuent.p.4.vtilit.4.n.7. Tiraq.pri-
*uil. piæ caus.24.*quasi non sit differendum,cum de
salute animæ tractatur *l.sancimus. C. de sacros.eccl.*
Bald.in l.1.q.9.C.eod.tit.

Secato prædictis adde pro legatis dari etiam
tres actiones, personalem scilicet ex testamento
27 contra hæredem ratione quasi contractus, †qui
celebratur in ipsa hæreditatis aditione:Secundo
rei vendicationem: Tertio hypothecariam con-
tra bona testatoris pro securitate legati *l. 1. vbi*
Bald.Ias.& aly.C.comm.de legat.Natt.cons.235.n.10.
Conar.in c.Raynutius.n.2.de testam §.10.

Intelligendo quo ad hypothecariam,vt illa non
28 competat pro ipsa re legata† cum in re propria,
quæ potest vendicari non cadat ista actio *Rip. in*
l.1.col.pen.in fi.n.65 de leg.1.Cress.in §. legatum. q.76.
vbi de magis communi.Ampliando quamuis le-
gatum esset specificè factum creditori, & ex te-
stamento adita hæreditas *glos.in §. si quis.in verb.*
amplius.instit.de lega. Quamuis *Gabr.cons.46.n.20.*
lib.1. dicat dari etiam ad ipsas res legatas hypo-
thecariam secundum magis communem.

Ista tamē actio hypothecaria dabitur pro lega-
29 tis indistinctè.& generaliter,†etiam quando hę-
res scriptus repudiat, & proximioribus defertur
hæreditas ab intestato, dūmodo adsit aditio co-
rum, cum illis in defectū nominatorū deferatur
hæreditas à lege ex præsumpta mente testatoris
qui semper videtur se conformare cū dispositio-
ne legis *Couar.in c.Raynaldus.§.3.nu.8.in princ.de te-*
stam. vbi quod ista aditio est necessaria *Ias. in l.eā*
quam.col.5.n.13.vers.aduerte tamen.C.de fideicom.post
*glos.*quam dicunt singularē *in l.qui filio.38.in verb.*
liber.in fi.de hered.instituend.Cenal.q.103.n.13.& 17.

Ideo datur cautela quo ad petitionem credi-
torum comparentium coram iudice præcipitur
30 hæredi, † vt acceptet, vel repudiet hæreditatem
intra breue tempus,quo transacto datur defensor
bonis, vt cum eo legatarij possint actiones exer-
cere *Cenal.q.103.col.3.n.17.*vbi testatur ita apud o-
mnes practicari.

Hypothecaria autem dabitur in bonis testa-
31 toris,etiam pro legato quantitatis † *l.1.C.comm.de*
legat.§.nostra.instit.eod.tit. Dummodo non simus
in legato quantitatis annuo,tunc enim hypothe-
32 ca nō competit. † Legatum enim annuum debet
solui de fructibus *glos in l.firmio. §. quand.dies leg.*
ced.Bellon.cons.7.n.6.Bertrand.cons.191.in fi.lib.3. Vn-
de pro eo dabitur solum actio contra illum, qui
fructus percepit, nam si bona testatoris diceren-
tur obligata, esset contra mentem illius, qui vo-
luit hoc onus legati annui ponere fructibus non
bonis,& ita in specie concludit *Surd. decis.28. per*
tot. vbi etiam quod onus soluendi legata annua
33 pertinet ad vsufructuarium,†dummodo testator
non mandauerit illud solui de bonis suis,aut non
iniunxerit onus soluendi hæredi latè. *Idem Surd.*
*decis.193.*Expressum enim facit cessare tacitum,&
onus solutionis æris alieni spectat ad eum,qui ex
voluntate testatoris, etiam coniecturata grauā-
tur *Bellon.cons.7.Aim.cons.187.n.4.*

Quo vero ad rei vendicationem intelligendum
34 est illam competere pro legatis, † quando esset
relicta res corporalis, secus in casu, cui repugna-
ret natura legati.prout in alimentis,in quib.non
datur huiusmodi rei vendicatio, cū consistant in
iure,id est in actione,quæ est res incorporalis: &
idē in legato libertatis, pro quo sola actio ex te-
stamento datur,non rei vēdicatio, aut hypothe-
caria,*l.1.§.1.C.comm.de lega.vbi Ias. & aly post Alex.*
& Imol.in l.1.de leg.1.Surd.de alim.tit.3 q.4. n.30.

In casibus tamen, in quibus competeret rei
35 vendicatio,daretur ista actio pro legatis,†etiam
hæreditate non adita. Ratio est, quia non requi-
rit subiectum actionis,vel obligationis persona-
lis,sed dominium ex parte agentis, & possessionē
conuenti *l.in rem.de rei vendicat.Ceuall.q.103.n.27.*
col.pen.ad med.vers.in actione vero.

Quantum vero ad actionem personalem illa
36 non datur quando hęreditas non est adita,† pro-
inde neque hypothecaria *Spec. de testam.§.in primis.*
vers.pone nullus.Tiraq.priuil.piæ caus.34.per tot. Sur.
de alim.tit.3.q.3.nu.10. Quoniam actio personalis
oritur ex quasi contractu inducto ex aditione
hæreditatis. *§.heres.instit. de obligat. quæ ex quasi.*
contr.nasc.Bald.in l.fin.in princ.C.de testamen. milit.
Vnde deficiente aditione deficit etiam quasi
contractus, qui contrahitur inter hæredem, &
legatarium *Tiraq.priuil.piæ caus.34.*

Idem est in hypothecaria, quæ est accessoria
actionis personalis *l.contrahitur, de pignor.* Vnde
37 cessante actione† cessat etiam hypothecaria,cum
accessorium non stet sine principali *s.accessorium.*
de reg.iur.in 6.

Quamuis autem nõ detur actio directa cessan-
38 te aditione, dabitur tamen actio vtilis † *Cenal. q. 103. nu. 24.* Ideo in casibus, in quibus pro legatis cessant istę tres actiones, dabitur pro eis officium iudicis, quod in sola ęquitate consistit, cuius officio illa petentur mandari executioni *l. hæreditatu. de petit. hæred. Lup. in rubr. de donat. int. vir. & vxor. §. 65. nu. 18. & 19. Rip. in l. 1. nu. 42. de leg. 1.*

Prout dicimus de legato facto alicui Monasterio Religioso, aut personæ incapaci, quibus non datur actio, neque rei vendicatio, tamen per eos
39 imploratur officium Iudicis † *Nical. de Vbal. de succes. cleric. ab intest. p. 2. col. 2. n. 9. vers. restat iam videre. Redoan. de spol. eccles. q. 8. §. denenienda. n. 47. & 48. eod. tit. de succes. cleric. ab intest. regul. & specul. Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 14. vers. duodecima conclusio. dixi decis. 7. nu. 4.*

Maximè quia etiam regulariter vltra illas tres actiones pro quocumque legato datur officium
40 Iudicis † *Bar. in l. ciuitatibus. n. 2. de leg. 1. Alex. in l. 1. eod. tit. Niger. Rip. & aly, de quibus per Sard. de alim. tit. 3. q. 3. n. 12. & q. 4. n. 11. ead. tit.* Ita vt hypothecaria electa possit adhuc ad officium Iudicis accedi *Zucar. in l. fin. nu. 136. C. de edict. diu. Adr. toll. Ludouic. decis. Perusin. 23. nu. 15.*

Septimo, & vltimo adde dari etiam pro legatis,
41 & fideicommissis saluianum interdictum, † quia hoc remedium vtile competit cuicunque ex quauis causa creditori *Bart. in l. 1. num. 2. de salu. interd. Alex. cons. 185. num. 4. lib. 6. Mandas. comm. q. 18. in glos. per vtile saluianum. Eugen.* qui de magis communi *cons. 65. n. 20.* Et quemadmodum cõceditur remedium executiuũ fauore vltimę voluntatis pro ęteri consecutione, & hypothecaria *Natt. cons. 626. n. 25. & 215. n. 10. cum aliis supra allegatis.* Ita etiam dabitur saluianũ tanquã pinguius, & vtilius hypotheca *Aret. §. item seruiana. n. 6. instit. de action.* & in specie concludit *Gabr. cons. 46. nu. 20. lib. 1.* & est verior opinio *Rot. per Card. Paleott. 24. ianuarij. 1560. Forolinien. bauorum. Cardin. Pamphil. Fauentin. legati. 14. nouembris 1589.* reprobato *Sarmiẽ. de reddit. eccles. par. 3. c. 2. num. 21. & Menoch. rem. 3. de adipisc. id. n. 31. vt in decis. Cardin. Blanchetti 9. ianuarii 158. Vrbeuet. aa. legati. Cardin. Plaeo. 20. ianij 1588. Arigoniẽ. legati.* Ita vt procedat etiam contra tertium *Rot. per Cardin. Pamphil. in d. Fauentin. le-*
42 *gati.* licèt *Surd. cons. 191. n. 8. lib. 2.* † concludat solum dari contra heredes, non contra tertios possessores, sub dubio tamen, vt latius per eum, & etiam *cons. 51. num. 7.*

In casu tamẽ, in quo ageretur saluiano pro legato non esset pronũciandũ immitti in possessio-
43 nẽ domus legatę, donec fuerit satisfactus. Etenim satisfactio cõsistit in executione possessionis domus, vnde nihil aliud hoc esset dicere, quã quod legatarius sit immittendus in possessionẽ domus retinendam, donec assequeretur d. domũ, quæ videretur mera negatio; Vnde quãdo agitur ad rẽ, quæ est in obligatione datur solũ præcisè ad hoc
44 vt ex illa re obligata sibi satisfiat. † Aliud fingeretur saluiano pro consequẽda possessione rei, quę non est in obligatione, sed in cautione; vt si debeantur centum, & pro cautione sit hypothecata domus, tũc immissio fit, vt consequatur id, quod est in obligatione. & propterea tũc ponitur clausula, vt retineat illam rẽ, donec fuerit satisfactus, quia illo satisfacto res amplius ad eũ nõ pertinet, & ita secundũ prædictã distinctionẽ dicit seruãdũ *Rot. per R. P. D. Rubeum. Ram. fructuum. 4. Martij 1577. & coram Sanctiss. Roman. de comitibus. 27. Maij 1581.* & ab aliquo adnotatum non vidisse dicit *Sard. cons. 191. n. 15. in fin. vers. tertia quamuis lib. 2. & consil. 51. nu. 6. lib. 2.*

Prædictis addẽdus est nouus modus agendi per
45 legatarium, qui cõpellit hęredem † vt agat ad recuperandum res sibi legatas; & illi restituendum iuxta doctrinam *Bert. in l. Iulianus. §. si vẽditor. vbi Add. in verb. actionem. ff. de action. empt. Idem Bart. in l. si sic. 78. nu. 3. & 4. de leg. 1.* vbi ẽt quod libera-
46 tur hęres cedendo actionem legatario; † dummodo in exigendo non requiratur magna impensa, quia ad hęredem spectat labor, & sumptus secundum distinctionem de qua in *l. cum seruum de lega. 1. cum aliis per Roman. cons. 220. pro declaratione. col.*
47 *2. ad med. vers. quo ad tertium quo quaeritur.* † & Ratio prædictorum est, quia habens actionem ad commodum alterius cogitur agere *l. cum in plures. §. messem. ff. locat. l. 2. §. fin. ff. ad leg. rhod. de iact.* quod multum notandum tanquam nouum mo-
48 dum agendi, † videlicet ago vt agas dicit *Bart. in l. Iulianus. §. venditor. ff. de action. empt.*

Quod etiã est in legitima, pro qua consequen-
49 da si in hęreditate nõ sunt corpora hęreditaria, † sed solũ iura, & actiones potest filius agere cõtra hæredem, vt sibi cedat actiones cõtra detinentes bona, quatenus ad filium pertinẽt pro supplemẽto legitimæ, & hęres facta cessione liberatur, sicut alius quilibet, qui tenetur ex eo solo, quod actionem habeat, & si hæres cedere non possit, quia actiones remisit, obligatus ad interesse, prout omnia supradicta latè deducit *Aym. cõs. 109. §. 7. & 8.*

EPITOME.

Tutori datiuo in quibus casibus sit locus existente in legitimo, & testamentario. Primo tutore excusato quando admittatur sequens in gradu. Propter temporale impedimentum debiti, aut alterius causæ tutela defertur datiuo, ita vt impedimẽto cessante admittatur legitimus postquam satisdederit, nõ antea ob fauorem pupilli.

SVMMARIVM.

1 *Tutori datiuo non est locus existente legitimo aut testamentario. Intellige vt nu. 2. & 9.*

3 *Tutela data nulliter non operatur quo ad exclusionem legitimi tutoris.*

4 *Tutela data à Iudice in præiudicium legitimi, vt valeat quæ requirantur. & nu. 5.*

6 *Proximiore repudiante admittitur sequens in gradu.*

7 *Tutore proximo excusato admittitur in tutela qui proximè sequitur. n. 8. 10. & 11.*

12 *Temporale impedimentum debiti aut alterius causa non defert tutelam legitimo sed datiuo. & num. 13.*

14 *Tutela datiua deficit cessante impedimento, aut debito tutoris legitimi & postquam legitimus satisdederit non antea ob fauorem pupilli.*

15 *Pupilli connumerantur inter personas miserabiles.*

CAPVT LXIII.

1 NOn est locus tutori datiuo donec extat aliquis legitimus, aut testamentarius, † quibus non excusatis datio non valet, & est nulla, prout si datus fuisset, qui non deberet dari: Ideo debent esse cauti legitimi, quia ad eos spectat periculum administrationis, ex quo pupillus tutore indiget,

Digitized by Google

2 digēt, quamuis respectu matris, † & auiæ hoc nō
procederet, cum illæ sint tutrices si velint & re-
quiratur. Vnde interim valebit tutela datiua *Are-
tin.* qui dicit multum notandum *insti. de attil. tu-
tor. in prin. vers. & aduertas quod adeo testamentaria,
& ibi Siluestr. col. 4. in glos. 1. nu. 14. per tex. in l. si foro-
ru. 9. C. qui dar. tut. poss.* Etenim per actum nullum
nō desinit esse res integra, & cum non valuerit
3 tutela, † illa datio nihil operatur quoad exclusio-
nē legitimi *Alex.* in specie *consi. 161. super primo du-
bio. n. 8. col. 2. in fi. vers. & prædictu remanet. lib. 5.* vbi
amplius voluit *sub n. 3. vers. fortius.* quod ad hoc, vt
valeat datio tutoris dati à iudice in præiudicium
4 alterius legitimi, requiritur, † quod ille alius tu-
tor legitimus seluerit alterū petere se tutorē da-
ri, quia patientia, & scientia sibi nocet *l. si sine. C.
ad vellean. l. 1. C. de iur. domin. impetret.* Si enim i-
gnorauit sibi non præiudicat *leg. genero. de his qui
notant. infam. l. fi. de transact.* Immo etiam requiri-
5 tur, quod debeat liquere iudici; † quando proce-
dit ad constituēdum tutorem datiuum, quod le-
gitimus tutor fuerit negligens in assumēdo tute-
lam, vel faciendo prouideri de tutore, aliàs non
valeret datio *Ang. in aut. matri & auiæ. col. 1. in gl. in
verb. ergo si sibi. in fi. C. quand. mul. tut. offic. Alexan. d.
cons. 171. col. 2. ad med. vers. & plus etiam requiritur. n.
6. & col. fi. n. 9. & vers. & secundum etiam.*

Ex prædictis dicebatur de nullitate tutelæ in
causa Angeli mihi proposita; quasi deberet esse
6 locus legitimo, qui nō erat postponēdus datiuo;
Quēadmodum enim proximiore repudiante ad-
mittitur sequens in gradu *l. 3. de acquir. hæred. quā-
diu. 1. eod. tit. Becc. cons. 26. n. 1.* Ita etiā primo excu-
lato in tutela admittitur, qui proximè sequitur
7 † *Bar. in auth. matri & auiæ. in vltimis verbis. vers. si
enim legitimus. C. quand. mul. tut. offic. & in auth. sa-
cramentum. n. 2. in fi. vers. ratio quia ista. C. eo. ti. Sur.
decis. 106. n. 6. & cons. 159. n. 4.* vbi quod est verior o-
pinio; Q[illegible] q[illegible] dixerit *Natt. cons. 334. n. 1.* dumvo-
8 luit sufficere proximiores citari, † quibus non cu-
rantibus tutelam assumere, tunc poterit dari ex-
traneus, quasi nō sit necesse citare eū, qui est pro-
ximus in successione, si primus fuerit excusatus;
Q[illegible]od non est admittendū, cum tutela deferatur
eo modo, quo hæreditas *Bar. in l. 1. C. de legit. tutel.*

Contrarium Declaraui, quia prædicta habent
locum, quando præcedēs tutor legitimus erat in
totum inhabilis, tunc enim est locus sequenti le-
9 gitimo proximiori in gradu, † secus si primus est
temporaliter inhabilis, prout in casu de quo age-
bamus propter minorem ætatem. Nam tunc est
locus datiuo. Cum enim adsit spes, quod ille pri-
mus possit esse tutor, interim est prouidendum
de datiuo, quasi nō sit factus locus legitimo sub-
sequenti, cum primus non fuerit penitus exclusus
*Sali. in auth. sicut nu. 2. C. de legit. tut. Bal. in l. non so-
lum §. si t[illegible] tus in fi. in execut. tut. & in l. 1. in fi. C. de
testam. tut.*

Quod magis erit dicendum, quia tutor legiti-
mus, cui tutela deferebatur ex iure successionis,
10 erat adeo minor, † vt esset spes quod efficeretur
prius maior, quàm impubes, de cuius tutela agi-
tur, quo casu semper est locus datiuo *Siluest. in §.
vlt. in fi. n. 7. instit. de fiduc. tutel.*

Et multò magis hoc habebat locum in casu no-
stro, quia inhabilitas fuit tempore debitę tutelę:
11 † Nam si ex postfacto superuenerit, distingoen-
dū esset, an ex prima tutela remanserint reliquiæ
nec ne *l. si quis sub conditione. de testam. tut. Salic. in
auth. sicut n. 2. C. de legit. tut.*

Et regulare est, quod tēporale impedimentum
12 non defert tutelam legitimo, sed datiuo, † sicut e-
tiam dicimus de ægritudine, quæ facit admitti
datiuum *l. non solum. §. fi. de excut. tut. Siluest. in §.
vlt. in fi. inst. de fiduc. tut.* Ita vt dicatur in spe illud,
quod est in potentia naturali *Bal. in d. §. si liber-
tus. in fin.*

Prout etiam dicimus de tutore legitimo, qui si
13 habet debitum cum pupillo, † non perpetuum,
sed tēporale, quod possit solui, antequam minor
efficiatur pubes, erit locus interim datiuo, non
legitimo, cum debito dissoluto ille primus reas-
sumat tutelam *Bar. in auth. minoris. n. 17. C. qui tuto.
dar. poss. & ibi Salic. in fi. q. 24. Idem Bart. in l. si impu-
beri. in fi. vers. vltimo nota. de tutor. & curato. dat. ab
14 his.* vbi quod statim deficit tutela datiua, † cum
desiit esse debitor, aut creditor: Ita tamen vt su-
perueniat legitima, statim quod legitimus satis-
dederit, non antea propter vtilitatem pupillorū,
quod est generale in quolibet legitimo *l. si tutor
reipublicæ. §. 1. de tut. & ration. distrah. d. l. si impube-
ri.* quem tex. singularem, & aureum dicit *ibi Sali.*
propter fauorem pupillorum, quibus sic con-
gruit, vt illorum vtilitati prospiciatur, ne aliquod
damnum sentiant *glos. in §. neque tamen. in verb. ne
vllum. de auctor. tutor. l. 3. de damn. infec. l. minoribus.
15 25. annis. ff. de minor.* † Cum etiam tales connume-
rentur inter miserabiles personas *l. vnic. C. quand.
imperat. tut. pupil. & vid. Alex. in l. 1. col. 3. ff. solut.
matrim.* Ex quibus non obstant contraria cum
procedant in perpetuo impedimento, non au-
tem temporali per rationes allegatas.

EPITOME.

Delegatio an dicatur stante pacto, vt delegans debeat facere bonum nomen debitoris delegati. Liberatio an sit inducta per literas directas mercatori vt soluat, & per eum acceptatas, si non sequatur solutio. Et quando mercator possit dici constitutus debitor per d. acceptationem, ita vt obstet exceptio implementi, discussionis, & non numeratæ pecuniæ pòst decoctionem. Quæ requirantur vt sit locus delegationi, ita vt post illam debitor liberetur, & dicatur venditum nomen debitoris, & cessio seu datio in solutum habeatur loco solutionis. Verbum promitto, quando importet stipulationem.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio non dicitur si adest pactum, vt delegans teneatur facere bonum nomen debitoris delegati. & (n. 3.*
2 *Per delegationem statim inducitur liberatio.*
4 *Solutio si mandatur sub conditione non inducitur nouatio illa pendente.*
5 *Liberatio non inducitur per literas missas campsori, vt alicui soluat quamuis per eum acceptentur, & si sequatur decoctio ante solutionem cedit periculo delegantis. n. 6.*
7 *Mercator simpliciter acceptans literas censetur illas ratificare faciendo se debitorem præsentantis. n. 8. 9. & 10.*
11 *Discussionis beneficio non gaudet mercator promittens pro alio soluere.*
12 *In causis mercatorum non disputatur de apicibus iuris, sed de mera veritate.*
13 *Litteræ cambij habent vim publici instrumenti, & e-*

xecutionem paratam.

14 *Promissio soluendi per mandatarium facta habetur loco solutionis, & mandans liberatur. Intellige vt n.15.*

16 *Delegatio non fit, nisi delegatus sit debitor delegantis, & promittatur solus creditori per stipulationem mandante creditore. Fallit n.17. & 18.*

19 *Stipulatio præsumitur interuenisse si ex scriptura constat de promissione, etiam composita ab ignaro, & materno sermone. n.20.*

21 *Per delegationem debitor non liberatur si non fuit acquisita oblatio ei, cui delegatur, & in aliis casibus. vt n.22. 23. 25. 26. 27. & 28.*

24 *Non exigens post lapsum temporis videtur sequi voluisse fidem illius, & arguitur liberatio primi debitoris.*

29 *Datio in solutum, seu cessio, an habeatur loco solutionis. n.30. & 31.*

CAPVT LXIIII.

PEr delegationẽ, de qua agebatur in causa hæ-
redum q. Polidori Dixi non fuisse extinctam
obligationem, qua delegatus tenebatur delegãti,
quia ex instrumento apparet, quod non est vera
1 delegatio propter pactum,† vt teneatur delegans
facere bonum nomẽ debitoris delegati, non repugnat veræ delegationi, in qua delegans non tenetur, cũ cedat periculo ipsius creditoris, qui delegationẽ recepit; Facta enim delegatione duplex perimitur obligatio, & illa, qua delegãs tenebatur erga suum creditorẽ, & altera, qua erat adstrictus delegatus erga delegantẽ, cum dicatur facta nouatio *Castrens. in l. si vsusfructus. 4. in princ. de nouat. Paris. cons. 107. n.28. lib. 3. Dec. cons. 107. n.1. vers. & ita videtur. Alex. in l. qui vsumfructum. n.5. de verb. oblig. Becc. cons. 105. n.35. Bertaz. claus. 33. n.4. glos. 4.*

Vnde non possunt simul stare, vt delegans non
liberetur, nisi facta solutione per delegatum, pro
quo est promissũ, quod soluet, & quod sit vera de-
2 legatio, de cuius natura est,† vt statim inducatur
liberatio: Ita in specie cõcludit *Bal. in l. pro debito. 6. in fi. vbi Salic. n.4. vers. vbi autem ex his interuenisset. C. de bon. auctor. iudic. possid.* vbi si delegans promittit se facturum & curaturum, quod delegatus
3 soluet.† non inducitur nouatio eo non soluente,
& ille cui est facta delegatio connumeratur inter creditores delegantis non delegati, dummodo reddantur suæ litteræ *arg. l. dissoluta. C. de condi. ex leg.* sequitur *Barbat. inter cons. Alex. 94. viso puncto. in fi. vers. item tacitè facta. li.3.* Et ita multũ notandum dicit *Bertaz. claus. 33. gl. 18. n.3. vers. & idem est quando delegans.* Quasi tunc sit facta delegatio periculo delegantis, quo casu neque debitor liberatur *l. si mandato meo. §. si vbi Doct. ff. mand.* Videtur
4 enim esse demandata solutio sub conditione,†
qua pẽdente nõ inducitur, nouatio aut liberatio *l. quoties. in prin. de nouation. Socc. in l. singularia. n.20. vers. secundo limita. ff. si cert. pet. Dec. cons. 107. col. 2. ad med. vers. similiter non obstat. n.1. & 1 fi. latè Surd. decis. 23. n.7. vsque ad num. 11. Bertaz. claus. 33. glos. 13. num. 7.*

Ideo etiam cum de hoc quæreretur alias Dixi
per litteras acceptatas, in quibus mandatur cã-
psori, vt alicui soluat non induci liberationem,
5 nisi sequatur solutio.† Nam illa præsentatio fit, vt
adueniente tẽpore campsor sit paratus solutioni, & acceptatio operatur, vt creditor sequatur fidẽ campsoris eo modo, prout volunt mãdantes, scilicet sub cõditione, quatenus soluerit, & posuerit
o rationẽ prout hoc etiam solitum est apponi in
huiusmodi litteris: Vnde si non sequatur solutio,
& non sit posita ratio, non sunt adimpleti fines
mandati, neque est facta liberatio per promissio-
6 nẽ cũ fuerit demãdata solutio non promissio † &
si campsor efficiatur fugitiuus damnũ spectat ad delegantem *Castr. in l. delegare. n.4. de nouat. Soccin. in l. qui vsumfructum. 58. n.15. vers. quarta conclusio. de verb. oblig. & est decisio Rot. per Cardin. Lancelloe. Bononien. pecuniaria 13. ianuarij. 1581. latè Cagno. in l. singularia. in 1. lect. n.165. ff. si cert. pet. Bertaz. claus. 33. glos. 18.* vbi etiam quod huiusmodi mandatum re integra potest reuocari *Soccin. cons. 267. lib. 2. Add. ad Dec. cons. 107. in verb. reuocari.*

Verũ esset quod Mercator, si acceptauit simpli-
7 citer litteras sibi præsentatas,† cẽseretur illas ratificare, & fecisse se debitorem præsentantium literas, ad quorum fauorem fuerunt scriptæ *Bar. in l. si filius. ad maced. Bald. in l. si absentis. 4. n.6. q. 2. C. si cert. petat. Rot. diuers. decis. 811. n.10. p. 1.* vbi n.12. am-
8 pliat etiam quod scribẽtes postea essent decocti†
secundum distinctiones, de quibus per *Salic. in d. l. si filius. n.2. vers. sed dubitari potest. Rot. per Card. Arig. Rom. litterarum cambij. 11. decem. 1592.* vbi etiam quod neque poterit opponi exceptio non nume-
9 ratæ pecuniæ† secundum opinionem *Ang. in l. fideiussor. §. pater seq. nu.4. de pignor. Parpal. in l.1. §. creditum. n.16. vers. tertius casus si cert. pet. Ias. in l. singularia. n.39. col. 13. in fin. vers. ita limitatur etiam. ff. si cert. pet. Bal. in l. frustra. 6. C. de non num. pecun.*

Ita vt neque obstet exceptio implemẽti post de
10 coctionem† *Bald. cons. 400. num. 3. lib. 5. Card. Arigon. ibid.* cum acceptans litteras simpliciter non habeat actionem contra præsentantes literas, quasi videatur sequutus fidem scribentium, contra quos voluerunt habere actiones, & exceptiones, & interim censetur se obligasse simpliciter soluere iuxta tenorem litterarum *Rot. Genuens. per Carthar. decis. 168. num. 1.* vbi neque constabat pretium litterarum fuisse solutum.

Immo si isti campsores pro aliis promittant, ne-
11 que haberent beneficium excussionis † *Bald. in l. frustra. ad med. C. de nõ nu. pecun.* vbi dicit mirãdũ, & speciale propter præcipuam fidem quam homines habent in promissione campsorum *secundum glos. in §. fin. auth. de fideiussor.* quam dicit multum notandum *Ias. in l. singularia. n.39. col. 13. post med. vers. item attende si certum pet.* cum in illis causis
12 non cõueniat disputare de apicibus iuris,† sed de
mera veritate, & consuetudine mercaturæ *l. si fideiussor. §. quidam. ff. mand. Bald. cons. 400. in libris thesauraria. n.10. col. penul. ad med. lib. 5.*

Quare etiam literæ cãbij habẽt vim publici in-
13 strumenti† *Cardin. cons. 153. n.1.* & executionem paratam *Bald. cons. 348. n.3. lib. 1. Rot. coram R. P. D. Gipsio Romana litterarum cambij. in fin. 11. maij. & 2. iunij. 1595. & coram R. P. D. Rubeo Anconitana attentatorum. 12. febr. 1580.*

Non obstat quod facto mãdato soluendi de eo
quod quis debet, & sequuta promissione manda-
14 tarij, mandans liberatur, quasi illa promissio cedat loco solutionis *l. pupilli §. 1. de solution.* cum secus sit quando is cui mandatur nihil promisisset, quia tunc nõ est liberatus, & si cedat foro poterit recurri contra mandantem, cum in primo casu non possit stante liberatione, prout in specie concludit *Bar. in l. singularia. nu.19. col. 7. in princ. vers. ego dico. ff. si cert. pet.*

Quia

Quia cum in casu,de quo agimus non constet
de vera delegatione prædicta opinio Bart. non
habet locum,quę tantum procedit,& approba-
15 tur per Doctores,vbi esset facta delegatio *Alex.in*
l.qui vsufructum.n.5.& ibi Soc.n.10.versi.magis com-
munis,de verb.oblig.Dec.cons.107. in causa qua nomi-
ne.col.pen.in fi.nu.2. Purpur.in l.singularia.nu.81.ff.si
cert.pet.col.19.in fin.vers.& prima concludit. Gabr.de
nouatio.conclus.1.n.19.versi contrarium.Rot.per Card.
Lancellot.Benon.pecuniaria.13.ianuarij 1581. versic.so-
lum enim potest,& coram R.P. D. Gipsie Romana lite-
rarum cambij.3.iunij & 11.maij 1595.

Vt autem sit verus delegationi requiruntur illa
16 tria,† quod delegatus sit debitor delegãtis,quod
per stipulationem promittat creditori soluere
mandante creditore,& quod promittat tanquam
debitor *gl.magna.in l.quamuis.§.mulier.in 2.vbi Ca-*
stren.ad Vellelan.Bal.in l.2.n.4. C.de execut.rei iudic.
Surd.cons.145.n.4.lib.1.latè Dec.cons.107. col.1. Socin.
cons.267.præsens consultatio.col.2.in fi.n.3.lib.1.Docto.
in l.singularia.vbi Ias.n.36.si cert.pet.& ibi Dec.n.27.

Nisi ageretur in curia mercatorum, in qua de
17 æquitate proceditur;† ita vt delegatio,etiã pacto
nudo valeret *Dec.cons.107.col.2.Put.decis.126. die 4.*
iunij ad fi.lib.3.& 124.die 18.maij lib.3.Gabr.de nouat.
conclus.1.n.23.Soc.& alij per Bertaz.claus.33.n.7.glos.
5. vbi extendit etiamsi agatur causa inter nobi-
18 lem,† & mercatorem *Cagn.in l.singularia.in 1. lect.*
num.181.ff.si cert.pet. Immo sufficeret in scriptura
constare de promissione, quia tunc stipulatio
præsumeretur interuenisse *l.1.C.de contrah. stipul.*
siue simus in scriptura publica,siue priuata, cum
in vtraque verbum promisit importet stipulatio-
nem, etiam composita ab ignaro iuris,& mater-
no sermone *Castr.in l.delegare,n.3.de nouat.* Quid-
quid contrarium dicat *Soc.cons.167. præsens consul-*
tatio.col.1.lib.2.& Ias.in l.lata.col.4.si cert.pet. Quia
contra eos est verior opinio, & magis communis
Alex.cons.173.visis depositionibus,col.3.ad med.lib.7.n.
5.cum aliis per Bertaz.claus.33.gl.11.n.2.latè Surd.de-
cis.115.n.4.

Præterea quamuis esset facta delegatio,& con-
currerent supradicta requisita, tamen nõ semper
21 post delegationem liberatur debitor, † Quando
videlicet non fuit ex delegatione acquisita obli-
gatio ei,cui delegatur *Bart.in l.si mulier.§.1.de iur.*
dot.Bal.in l.quoties.in prin.de nouation. & in l.si pe-
cuniam.ff.si cert.pet. Item si delegatio fiat periculo
22 delegantis† *l.si mandato meo.§.fi.ff.mand.* Item stã-
te expressa protestatione creditoris, vt casu quo
debitor delegatus non solueret, non censeretur
delegans liberatus,licèt tunc non deberet esse in
23 mora exigendi † aliàs esset sibi imputandum, si
delegatus efficeretur non soluendo *Ruin. cons.45.*
n.4.& 5.lib.5.cons.273.in præsenti consultatione. col. 5.
versi.confirmatur ista conclusio.n.6.lib.2.per l.si extra-
24 *neus.de iur.dot.*† Quasi post lapsum temporis non
exigendo videatur voluisse sequi illius fidem:
Vnde ex hoc arguitur liberatio primi *Socin.consil.*
64.in causa qua vertitur.col.4.in fi.vers.secundo quia
à dec.lib.3.Put.decis.126.n.4.lib.3.

Idem si promissio est in diem,aut sub conditio-
25 ne,quia non est facta liberatio† *Bal.in l.pecuniam.*
ff.si cer.pet.Bertaz.claus.33.gl.13.n.5.Put.decis.124.&
126.lib.3. Idem si per pactum fiat reseruatio iu-
26 rium priorum,† quia tunc neq; erit facta nouatio
Cagne.in l.singularia.nu.188.ff.si cert.pet. nisi esset
datum in solutum nomen debitoris *Goz.ad consil.*
38.n.2.iuncto n.12.vers.non obstat secundum. Bertaz.
27 *claus.33.gl.18.n.3.*† vbi etiam ponit multos casus,in
quibus non liberatur debitor etiam facta dele-
gatione cum aliis per *Doct.in d.l.singularia.*

Prout etiam quando delegauit debitorẽ quem
28 sciebat de proximo foro cessurum† *Soc.in l.qui v-*
sumfructum.n.17.de verb.obl. Strac.de decoct.p.5.n.4.
Alex.cons.94.viso puncto & facti contingentia.n.3. in
fin.vers.idem dicit si primus campsor.lib.3.

Nec facit quod nomen debitoris videatur in
29 casu nostro datum in solutum, † Vnde ista cessio
debet esse loco solutionis *l.si pupilli.§.1. de solut. l.*
inter cos.§.obesse.ff.mandat. Quia procedit quando
fuisset facta delegatio dicti debitoris iuxta *l.dele-*
gare.de nouat.& l.1.C.eod.secus vbi simpliciter fuit
30 facta cessio. † per quam non dicitur quis soluere,
aut satisfacere; cum præsertim hoc casu non sit
periculo ipsius,vt supra dictum est,ergo non po-
test dici,quod nomẽ debitoris sit venditum, aut
delegatum,quia tunc eius periculo esset *l.si nomẽ*
de hered.vel act. vendit. & ita in specie concludit
Dec.cons.99.n.4.versi.secundo non obstat.col.2.in prin.
Quasi acceptans cessionem censeatur id facere
sub conditione, si creditor potuerit cõsequi cre-
ditum à debitore cesso. Ideo datur regressus pro
eo, quod non exegit aduersus debitorem princi-
palem cedentem, qui non dicitur liberatus *gla.*
magna,ad fi.in l.legati.de liberat.legat. Aliud tamẽ
esset quando daretur nomẽ in solutum cum ces-
31 sione,† tunc.n.statim liberatus,quidquid postea
sit de nominibus,& in hoc differt à cessione facta
solum causa solutionis,quia hoc casu expectatur
exactio *Imol.in l.facta,§.si hæres. col. 2. ff. ad trebell.*
Becc.consi.105.n.35.Surd.consi.145.nu 28. & 29. lib.1.
Goz.ad.cons.38.n.2.Bertaz.claus.33.glo.18.n.3.ad fi.

EPITOME.

Frater dotans sororem,quãdo præsumatur do-
tasse animo donandi,& quid in sorore vterina. Et
an pro ea dotãda possint alienari bona fideicom-
misso subiecta,vel materna,aut trãsuersalium,seu
redditum intuitu Ecclesię quęsitorum. Dos cõ-
stituta & perdita, an debeat conferri, & quando
iterum cõstituẽda per patrem, fratrem, aut alios
dotantes. Dote euicta,vel non soluta,an maritus
debeat præstare vxori alimenta,& quando ob di-
ctam causam possit vxor expelli de domo viri.

SVMMARIVM.

1 *Frater dotans sororem an præsumatur animo donandi*
dotasse.n.2.
3 *Frater potest stipulari,vt dos sibi restituatur soluto*
matrimonio morte vxoris.
4 *Soror vterina ex alio patre nata,an debeat dotari.n.*
5.6.& 7.
8 *Bona fideicommisso subiecta possunt alienari pro dotan-*
da sorore. Ampliа etiam in maternis bonis. nu.9. &
10.& quid in bonis transuersalium.n.11. & 12.& in
maioratu.n.13.
14 *Frater clericus tenetur dotare sororem ex bonis intui-*
tu Ecclesiæ acquisitis.
15 *Dos deperdita,seu diminuta,quando per patrem, fra-*
trem,aut alium dotantem debeat iterum dari. nu.
16.17.& 19.
18 *Necessitas præcisa dicitur in eo, qui tenetur ex legis*
dispositione dotare.
20 *Obligatio conuentionalis tollitur ex primo actu solu-*
tionis.

Digitized by Google

21 *Maritus non tenetur alere vxorem dote euicta. Ampliaut n.22.*
23 *Vxor an posit expelli per maritum ob non solutam dotem.nu.24.25.27.28 & 29.*
26 *Separatio thori non est facienda propria auctoritate.*

CAPVT LXV.

FRater dotans sororem non præsumitur dotasse animo donandi, si alia coniectura etiam
1 leuis capi potest, † per quam semper excluditur
donatio *l.cum de indebito.de probat. Ancha.cons.32.n.*
4.&ita in specie de fratre concludit *Socin.cons.121.*
col.pen.in fi.vers.& demum habuit.n.14.lib.1.post Bar.
in l.vxorem.39.§.pater naturalis de leg.3. cum aliis
quos adduxi *decis.19.n.39.vsque ad n.44.*
Cessante tamen coniectura,& quando non ex-
2 tarent bona patris,& vigeret inopia.† Dixi verius
esse, quod frater teneatur dotare sororem. Cum
enim debeat alere,multo plus dare dotem,ex quo
causa dotis est magis fauorabilis: Vnde si dotasset
præsumeretur animo donandi fecisse *Cin.in l.omni.in fi.C.de administ.tuto. Ias.in l.1.nu.29.col.7.vers.*
vltima quarit.ff.solut.matrim.Natt. cons.421.n.4.lib.
*2.Abb.*qui de communi in *c.peruenit.u.1.de arbitr.*
Immo quod magis est neque frater posset stipulari, vt dos sibi restitueretur soluto matrimo-
3 nio morte sororis † *Rip.in l.1.nu.84.col.16. in princ.*
vers.amplia secundo.ff.solut.matrim.post Ancha. cons.
434.ex narratis super in.col.2. vers. certum est enim.
sequitur *Peregr.de fideicommis.art.41. n.51.*
Quod etiam est in sorore vterina:nam *tex.in l.*
cum plures.§.cum tutor.in fin.de administr.tutor. disponens sororem ex alio patre natam non esse do-
4 tandam procedit de iure Digestorum,† secundum
quod cognati non succedebāt cum agnatis: Vnde cum nono iure admittantur *l.fi.§.sed nec frater.*
*C.de legit.heredib.*absq; distinctione erunt dotan-
5 dæ,† cum sint in eodem gradu,prout hāc opinionem dicit magis æquam *Campeg.de dot.q.23.p.1.Tiraq.de primog.q.62.n.3.* Quicquid contrarium senserint *Bal.in c.litteras.n.7.col.2.ad med. vers.item in*
sorore.de rescript.& Bar.post glos.ibi in d.§.cum tutor.
in verb.alio patre.& Ias.in l.1.n.29.col.7. vers.vltimo quæra.ff.solut.matr.post glos.in l.nam omni.in verb.
6 *nulla ratione.C.de administr.tut.*† Quia contra eos
est magis communis.& verior opinio,vt testatur
7 *Surd.de alim.q.25.tit.1.n.24.*vbi intelligit, † quando non extarent fratres vtrinque coniuncti, ampliādo etiam ad sororem naturalem,quam frater
tenetur dotare: Ita vt etiam pro dotanda sorore
8 possint alienari bona fideicommisso subiecta †
Bert.in auth.res quæ.n.4.C.commun.de leg. Boer. decis.29.n.9.Pereg.de fideicom.art.41 nu.50. Quamuis
simus in bonis maternis, quæ poterunt alienari,
9 tam pro constitutione,† quam restitutione dotis
Marzar.de fideicom.q.48.in fi.Peregr.eod.tit.art.41.
n.46.in fin. vbi quod ita practicatur licēt *Menoch.*
nihil resoluat *de præsumpt.q.190.in fi.lib.4.* & contrarium sequatur *Soc.Iun.cons.119.n.12.lib.1. Hippol.*
10 *Rimin.cons.23.nu.318.*† vbi quod in fideicommisso
relicto à matre non possunt alienari eius bona
pro dotis constitutione, quasi mater non teneatur ad dotem pro filia *l.mater. C.de iur.dot.* & de
prædictis latè *Petr.de fideicom.q.8.n.393.*
Idem in bonis transuersalium fideicōmisso sub-
11 iectis, quæ poterunt alienari fauore dotis † *Menoch.cons.33.n.41.Rimin.Iun.cons.324.n.12.* Quod tamen in practica non seruari dicit *Peregr. de fideicom.art.42.n.51.in fi.* Quasi transuersales non te-
12 neantur dotare† transuersalem,nisi essemus in casu in quo frater deberet constituere dotem sorori inopi *Thessaur. decis.192. nu.7.Spin.de testament.*
glos.10.num.41.vers.hinc fit. vbi quod etiam bona
maioratus, & vinculata possunt alienari pro do-
13 tanda sorore† quamuis expresse testator hoc prohibuerit,de quo tamen latè *Tiraq.de primog.qu.6.*
num.7.
Prout etiam idem esset in redditibus intuitu
Ecclesiæ quæsitis, ex quibus clericus frater tene-
14 tur dotare sororem† *Bald.Nouell.de dot. priuil.16.p.*
6.Lup.in c.per vestras.in 3.notab.§.27.n.4.Spin.de testam.glos.10. nu.41. Cum enim dotis causa sit pia,
quemadmodum tenetur ex eisdem bonis sororem
alere *Abb.in c.peruenit.de arbitr.* Ita etiam dotare,
& in causas iustas & pias eadem bona distribuere.*Prepos.Alexan.in c.1.44.distinct.*
Amplius si dos assignata periisset sine culpa mulieris, vel diminuta esset, teneretur qui dotauit
dare tantundem secundo viro,nisi conditio illius
15 esset facta deterior, † vel nisi stipulatus esset dotem reddi soli filiæ, vel nisi essent empta prædia
ex pecunia dotali,quæ succedūt loco dotis,vnde
vxor habet recursum ad illa in subsidium, licet si
esset fundus dotalis.*§.qui vera auth. de equal. dot.l.*
*vxor.marita.de donat.int.vir.& vxor.Alciat.*qui ita
distinguit loquens de patre *cons.35. lib.5.tom.2.*
Aliàs si filia cunsumeret dotē semel assignatam
à patre,non teneretur pater iterum assignare,si es-
16 set in culpa,† prout etiam si potuit exigere à marito,& non exegit,dum erat soluendo *Peregrin.de*
fideicom.art.42.n.11.Alex.in auth.quod locum.nu.9.C.
de collat. vbi se remittit ad id quod dixit in *l.si cum*
dotem §.1.n.6.in glos.in verb.superest.ff.solut.matrim.
per text.in l.etiam.§.1.eod.tit.& in dict.authent.quod
locum.
Constituendo tamen differentiam inter fratrem, & patrem mulieris, cum pater teneatur fi-
17 liam redotare , † si dos fuit consumpta sine culpa
filiæ *l.etiam.§.licet.solut.matrim.Bened. in c.Raynutius.in verb.dotem.n.9.de testam.* secus autem frater:qui sororem semel dotatam non cogitur amplius dotare *Spin.de testam.glos.10.n.42.*
In hoc tamen verior est distinctio, quod non
teneatur ad redotandum,qui tenebatur ex pacto,
18 cū secus sit in eo† qui tenetur ex legis dispositione quæ alias dicitur necessitas præcisa *Osasc.decis.*
167.n.4.Aym.cons.2.pro genero.n.4. quia tunc debet
mulier redotari,si sine dolo,& culpa fuit dos de-
19 perdita† *Boer.decis.131.& videtur. n.3.Rip.in l.2.§.itē*
si voluntate.n.7.solut.matri.Menoc.de arbitr.cas.182.
n.57.& hanc dicit approbatam opinionē *Surd. de*
alim.tit.7.q.5.num.5.post Socin. cons.291.visis literis.
col.5.in fi.nu.6.vers.sed huic considerationi.lib.2.Alex.
& alij in l.si cum dotem.§.1.solut. matrim. Tiraq.in l.
boues.§.hoc sermone.limit.9.n.4.de verb.signi. Etenim
20 obligatio conuentionalis tollitur,† & perimitur
ex primo actu solutionis *l.prout quisque. 80. de solution.* Non tamen legalis obligatio,quæ est contra patrem, ista enim durat quantum remanet
causa finalis inductiua ipsius obligationis, seu ipsa necessitas *Bald.in l.qui per s.lutem.33.de iureiu.*
Boer.decis.31.n.3. Et quamuis dotes, & donationes
propter nuptias debeant per filias conferri quādo admittuntur ad successionem cum fratribus
l. vt liberis 17. C.de collation. Tamen si filia dotem
amisit

Digitized by Google

amisit, satis erit, quod conferat illam actionem,
quam habet cootra maritum etiam inanem, eamque cedat fratribus, & aceruo booorum cootra
eundem virum inopem, & non soloendo, & sic
tantum habebit quantum quilibet ex aliis fratribus, cum non debeat dos deperdita sine culpa
sua computari, sed solum id quod ad eam potest
peruenire, hoc est, quod maritus facere potest *l.
1.§.cum dos.& ibi gl.in verb.potest, de colla.dot.auth.quod
locum, de collat. & ibi communiter Doctor.* & ita iudicatum dicit *Affl.decis.147.num.1.Guliel.Benedict.in c.
rainutius, in verb.dotem quam, num.20.de testament.Latè
Francisc. Mandos.de ratiocin.administr.comput.18.nu.6.*
vbi multa quando vxor dici possit in culpa propter amissam dotem, post *Bald.& alios in dict.auth.
quod locum, in fin.C.de collat.*

An autem dote enicta maritus teneatur alere v-
21 xorem, negatiuam sententiam † tenet *Bald.Nouel.
de dot.p.7.priuil.8.& 42.Cordub.in l.si quis à liberis, §.si
quis ex his, de liber.agnosc.* & hanc opinionem tanquam æquam dicit sequendam esse *Surd.de alim.
tit.7.quæst.20.nu.18.& q.17.eod.tit.* vbi etiam *nu.34.*
ampliat procedere, quando dos non fuisset pro-
22 missa ab vxore, † sed à patre, fratribus, vel extraneis, quicquid contrarium voluerit *Corn.consil.
145.col.4.lib.2.*

Addebatur non solum posse negari alimenta
ob non solotam dotem, sed etiam licere marito
23 vxorem expellere de domo † *Alex.consil.56.in præsenti, col.2.num.10.lib.4. Socin.reg.315.maritus vxorem.
Ias.in l.si donaturus, §.si quis indebitam, in princ.num.3.de
condict.causa dat.Castrens.in l.in insulam, §.vsuras, solut.
matrim.Neuiz.in silu.nuptial.lib.1.nu.45.Rom.cons.517.
in casu proposita, in princ.nu.2. vbi Mandos.in verb.potest.
cum alijs per Cordub.in l.si quis à liberis, §.si quis ex his,
nu.50.vsque ad nu.54.ff.de lib.agnosc.*

Quamuis hoc non sit tutum, cum vxor oon
24 possit expelli inspecto Jure Canonico, † quia
maritus tenetur præcisè cum ea habitare, & ad
istud potest cogi per Iudicem Ecclesiasticum *Bal.
Nouell.de dot.priuil.43.p.6.col.1.in fin. vers.posset tamen
expelli, sub nu.3.Add.ad Alex.cons.56.in præsenti consultatione, in verb.expellere, lib.4. Couarr.in epit.sponsal.p.2.c.
7.in princ.col.1. vers.verum ego non ita;* Et ista est ve-
25 rior opinio, † & magis conueniens Iuri Canonico, & fauens animæ, cuius saluti consulendum
est, vt dicit Surd.*de alim.q.17.nu.18.& 21.tit.7.* Neque enim separatio thori est faciēda propria au-
26 ctoritate, † sed expectandum est iudicium Ecclesiæ *Felin.in c.1.n.8.de sponsal.Doctor.in c.porro de diuort.
Abb.in cap.literas, de restit.spoliat.* Immo iudex debet
exactè curare, vt dos soluatur *Couarr.de sponsal.c.
27 7.num.2.p.2.* † & qood hoc sit honestius, vt non
expellat dicit *Mandos.ad Rom.cons.517.*

Non obstat *l.generaliter, C.ad Vellean.* Quia oon
permittitur ibi expulsio, sed tantom eoonciatur,
quod forsan posset accidere *Add.ad Alex.cons.56.
lib.4.* vbi quod de facto posset vir expellere vxo-
28 rem non soluentem dotem; † Et quidquid sit de
Jure Ciuili, quod de Jure Canonico non detur
ista expulsio vxoris latè concludit *Lap.in c.per vestras in 3.not.in princ.col.1.2.& 3. vers.subdit tamen. fol.
305.post Cardin.ibid.oppos.4.* Ita vt si fuit expulsa
compellendus sit maritus ad illam reducendum
Spin.de testam.gloss.11.nu.66.in fin.

EPITOME.

Judex Ordinarius, & Delegatus an possint eligi in arbitrum, seu arbitratorem, & quando illi concedatur executio sententię, & inuocatio brachij secularis. Appellatione Judicum, an veniant Arbitri. Lis an possit dici fioita per sententiam, & rem iudicatam absque eo quod executioni demandetur. Pro executione sententiæ an dandus sit libellus, vel sufficiat qualis qualis petitio. Quando dicatur lis pendere, vt Judex non possit esse Arbiter secundum formam statuti mandantis, vt pendente lite non possit in Judices de ea comptomitti. Et quid si citatio post commissionem causæ fuit executa, oon tamen reproducta.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ordinarius quando possit esse arbiter, & arbitrator, tam de Iure Ciuili, quàm Canonico nu.2.& 3.*
4 *Arbitri non exequuntur suam sententiam, prout neque Iudices prorogati. Intellige vt num.17.*
5 *Iurisdictio prorogata tanquam odiosa est restringenda.*
6 *Delegatus Principis, seu Inferioris an exequatur suam sententiam.nu.7.10.& 11.*
8 *Iudex Ordinarius, vel Delegatus potest inuocare brachium seculare.num.9.*
12 *Verba quacunque alia comprehendunt maiora expressis, etiam arbitros & arbitratores, & causas tam prophanas, quàm ecclesiasticas.num.13.*
14 *Arbitri veniunt appellatione Iudicum.*
15 *Arbitri Iuris sunt qui dantur à Papa, aut potestatem habente, & appellantur Iudices, prout qui eliguntur ex forma statuti.num.16.*
18 *Lis dicitur finita per sententiam in iudicatum transactam. Declara vt num.20.*
19 *Procurator ad lites non censetur habere mandatum ad impediendum sententiam.*
21 *Executio sententiæ post rem iudicatam potest peti vsque ad 30.annos actione in factum, vel officio Iudicis.*
22 *Libellus an requiratur pro executione sententiæ.nu.23.24.& 25.*
26 *Petitio non requiritur in summarijs & potest incipi ab articulis.*
27 *Lis dicitur pendere quo ad eum qui commisit causam, & obtinuit decretum citationis.num.30.*
28 *Per commissionem causæ, & decretum citationis desinit quis esse in pacifica possessione.*
29 *Lis pendere dicitur post contestationem.*
31 *Lis dicitur contestata si per reum stat ne contestetur.*
32 *Citandus habetur pro citato si facit, vt ad eum citatio non perueniat.*
33 *Lis dicitur introducta quamuis citatio non sit executa si citandus venit ad causam.*
34 *Citatio falsi procuratoris an faciat vt dicatur lis pendere. nu.35.& 37.*
36 *Mandatum ad causas motas, & mouendas comprehendit etiam causas spirituales.*
38 *Appellatio extraiudicialis an operetur litis pendentiam quamuis parti intimetur.nu.39.*
40 *Litis pendentia non inducitur si non reproducatur citatio, prout neque præscriptio.nu.41.& 44.*
42 *Relatio Nuncij est facienda Iudici, vel Notario.*
43 *Citatio personalis ad sententiam non valet si fuit circunducta per non comparitionem citantis.*

CAPVT LXVI.

DE Iure Ciuili, Judex ordinarius potest esse
1 arbitrator, † non arbiter *auth.si vero contigerit.& ibi gloss.in verb.compositionem, C.de iudic.Bald.in l.
si quis ex consensu, 8.in 1.notab. C.de episc.aud. Guid.Pap.
decis.69.licet fortè num.1.*

Digitized by Google

De iure autem Canonico poteſt compromitti
2 in iudices ordinarios,† etiam tãquam in arbitros
Bart. in l. ſed & ſi ſeruum, §. ſi quis iudex, de arbitr. Ang. in l. 1. §. & poſt opeгis, de nou. oper. nunc. Innoc. in c. ex parte, 10. ad fin. num. 6. in verb. cognoſcere de arbitr.

Idem eſt ſecundum ſtatutum de quo in caſu
mihi propoſito, dummodo tamen lis non fuerit
3 iudicialiter cœpta:† Nam in cauſis pendentibus,
vel lite mota non poteſt quoquo modo compro-
mitti, & ſi facto compromiſſo cauſa non termi-
netur, arbitri qui fuerunt electi, non poterunt
poſtea in eadem cauſa interuenire, aut aliquid
facere, prout latius in eodem ſtatuto continetur.

Iſti tamen Arbitri non exequuntur ſuam ſen-
4 tentiam, quamuis actio ex ea producũtur † *l. cum
antea, 5. C. de arbitr.* Prout neque iudex prorogatus
*l. epiſcopale, 9. in fin. C. de epiſc. audient. Curt. Iun. in l. cum
quadam puella, 19. in 5. notab. num. 17. de iuriſd. omn. iud.*
Quoniam iuriſdictio prorogata detrahit iuriſdi-
5 ctioni ordinariæ; vnde tanquam odioſa debet
ſtrictè interpretari, Quæ tamen declara, vt per
Dec. in d. l. cum quadam puella, in 3. not. Alex. in l. à diuo, §. ſententiam, col. 8. de re iudic.

Delegatus autem Principis exequitur ſuam
6 ſententiam *gloſſ. in l. ſi quis miſſus. ff. ne vis fiat ei, in
verſ. ſine poteſtatis Bart. & Ang. in l. fin. C. de iudic. Abb.* qui
de communi in *c. ſignificaſti, 7. num. 5. de offic. deleg.* vbi
Felin nu. 2. & de Iure Canonico non eſt dubium vt
7 in *d. c. ſignificaſti.* † vbi Innoc. & alij intelligunt non
poſſe exequi manu militari, quia in eo non habet
locum *l. qui reſtituere de rei vindic.*

Et poterit inuocare brachium ſeculare *gloſſ. in
c. 1. de offic. deleg. in 6. in verb. conſeruatores, in fin. Oldrad.
8 conſ. 89. nu. 7. Felin in d. c. ſignificaſti.* Prout † illud in-
uocant Judices Ordinarij Eccleſiaſtici *c. 1. de offic.
ordin. Menoch. de arbitr. caſ. 452. nu. 4. Aual. in direct. or.
iudic. eccleſiaſtic.* vbi multa de brachio ſeculari *Man-
doſ. reg. cancell. 14. q. 2. in fin.* vbi quod etiam delega-
9 tus poteſt decernere brachium ſeculare, † licèt il-
lud non ſit ſibi commiſſum poſt *Feder. de Sen. conſ.
163. ſuper inuocatione. Dec. in c. præterea, nu. 6. de offic. de-
leg.* Quamuis de ſtilo curiæ illud non inuocetur à
Delegato ſine mandato, latè *Roland. conſ. 37. per tot.
lib. 1.* & ideo ponuntur clauſulæ in reſcriptis, cum
poteſtate citandi inuocato brachio ſeculari, vt
per Mandoſ. ibid.

Idem eſt in Delegato ab inferiore, qui exequi-
tur ſuam ſententiam per modos congruentes ſuę
10 iuriſdictioni per mulctam, † & excommunica-
tionem *Innoc. in c. cum ab eccleſiarum, in fin. in verb. ob-
ſeruari, num. 7. de offic. ordin. Iaſ. in l. à diuo pio, §. ſenten-
tiam, num. 15. de re iudic.* Maximè de Jure Canonico
Felin. in c. ſignificaſti, n. 1. de offic. deleg. licet *Conal. q. 632.
num. 12.* dicat contrarium eſſe verius.

In caſu tamen de quo in facto mihi propoſito
Dixi de prędictis non eſſe dubitandum, cum ad-
11 ſit particulare ſtatutum diſponens, † vt Judices
cauſæ quaſcunque ſententias diffinitiuas, ſeu in-
terlocutorias latas per eos, vel alios, & per quem-
cunque etiam ſuperiorem Judicem exequi poſ-
ſint, & debeant.

Quibus ſtantibus verius eſt potuiſſe executioni
demandari quaſcunque ſententias, non facta di-
ſtinctione, an eſſent latæ vel per iudicẽ cauſæ, vel
12 per alios etiam arbitros quoſcũque. † Nam cum
adſint verba multum generalia, & adiecta termi-
no vniuerſali, per dictionem quicunque alij, non
ſimilia tantum deſignãtur, ſed diuerſa per gene-
ralitatem, ac vniuerſitatem, comprehendendu e-
tiam maiora expreſſis *clem. 1. de re iudic. in prin. vbi gl.
in verb. quauis.* Ita vt illa verba conueniant non ſo-
lum Iudicibus, ſed Arbitris, & Arbitratoribus, in-
cludendo etiam cauſas criminales, & ſpirituales
13 † *Alex. conſ. 30. ponderatis, num. 14. in 6. dub. ſed in dicta
conceſſione lib. 5. Barba. Felin. Rot. & alij allegati per Man-
doſ. reg. 27. q. 5. nu. 5. verſ. ſexto ponderando.*

Præterea quia appellatione Judicum ſaltem
14 lato ſumpto vocabulo veniunt etiam arbitri † *c. à
iudicibus, 2. q. 6. Abb. conſ. 13. quia quinque, col. 2. n. 5. verſ.
hinc eſt quod largo, lib. 2. Bald. in l. fin. num. 5. col. 1. ad med.
verſ. ſed nunquid arbiter. C. de except. rei iudic. Rom. ſing.
192. quaro in fin.*

Magis eſſet in arbitris iuris, prout ſint illi, qui
dantur à Papa, aut poteſtatem habentẽ cum fa-
15 cultate cognoſcendi, adiudicandi, &c. † quia iſti
ſunt Arbitri Iuris, & appellãtur Judices Delegati
*Sarn. de non iudic. iux. form. ſupplic. q. 8. Mandoſ. reg. 27. q.
5. col. 1. verſ. aut loquimur.* Idem in illis qui eliguntur
16 ex forma ſtatuti, † qui æquiparantur iudicibus *l.
cum ſpecialis, & l. apertiſſimi, C. de iudic. c. ab arbitris, de of-
fic. deleg. in 6. Butr. in c. ſuſpicionis, eod. tit.* Et habent iu-
riſdictionem *Blanc. de compromiſſ. quaſt. 6. principal. in
princ. Surd. de alim. priuil. 56. n. 8. nu. 34.*

Multo magis, ſi in cõpromiſſo poneretur clau-
ſula, & facultas omnino finiendi, & terminandi
litem, prout ſolet apponi, tunc enim poſſet etiam
ceſſantibus ſupradictis ſententia executioni de-
17 mandari per arbitrum, † quia prius non dicitur lis
finem accipere, ex quo illius reliquiæ remanent,
ſi non fuit deuentum ad executionem. *Bart. in l. ſi
fideiuſſor, §. ſi ſatiſdatum, in fin. & ibi Iaſ. nu. 24. col. penul.
in fin. verſ. tertio pondera, qui ſatiſd. cog. Bald. in l. vlt. in fi.
C. de ordin. cognit. Faber. in l. 2. C. de litig.*

Non obſtat quod etiã dicatur lis finita per ſen-
18 tentiam, quę tranſiuit in rem iudicatã † *l. cauſas, C.
de tranſact. gl. in c. 1. in verb. finita, de litis conteſt. in 6. Caſ-
ſad. deciſ. 6. ſuper regul. nu. 5. Pariſ. conſ. 30. in cauſa, nu. 35.
lib. 4.* Vnde non includitur executio, cum ſufficiat
19 finiri per rem iudicatam; Ita vt procurator ad li-
tes non cenſeatur habere mandatum ad impe-
diendum executionem ſententiæ *Gemin. in c. 1. §.
ſed ſi poſt rem, verſ. nota ex illo dicto, nu. 4. de except. in 6.*

Quia verum eſt litem finiri per ſentẽtiam, ſup-
plendo tamen executioni demandatã, & poſtquã
20 res datur ei, qui vicerit, † quia aliàs per ſententiã,
& rem iudicatam non dicitur lis finem accipere
*Mandoſ. reg. 33. q. 27. colum. 1. ad med. verſ. ad propoſitum
quęſitum.* vbi teſtatur ita in Rota ſæpe fuiſſe deci-
ſum, & declaratum intelligi omnia in cõtrarium
deducta, & ibi etiam, quod poſt rem iudicatam
vſque ad 30. annos poteſt peti executio actione
21 in factum, vel officio iudicis † *l. actois, C. de iure iur.
Bart. in l. tale pactum, §. qui prouocauit, de pact.*

An autem requiratur libellus pro dicta execu-
tione Doctores concludunt requiri ſi agatur a-
22 ctione iudicati pro executione ſententiæ, † cum
aliud ſit quando intentatur officium iudicis *Bart.
in l. intra dies, de re iudic.* vbi Jaſ. & Rip. teſtantur de
communi *Bald. in l. 2. in princ. nu. 2. C. de execut. rei iu-
dic. Iaſ. in l. 1. C. de iudic. Conal. q. 631.*

Idem etiam in ſententiis arbitrorum habentib.
23 per ſtatutum executionem paratam † in eis enim
requiritur libellus ad illarũ executionẽ petẽdam
Conal. q. 663. vbi dicit eſſe veriorem ſententiam,
& teſtatur ita practicari, de quibus tamen multa
Feli. in c. 1. de libel. oblat. Rip. & alij in l. intra dies, de iudic.

Verius

Verius tamen est sufficere qualem qoalem pe-
24 ritionem pro executione sententiæ †Felin.in ca.1.
de lit.contest.n.7.vbi Soc.n.41. Alex.in l.intra dies.ff.de e-
xecut.rei iudic. vbi Zas. quod de consuetudine ita
recipitur. Sapia.in l fi.n.64. C.de edict.diu.adr.tollen.
Afflin.in prax.§.4.c.3.n.1.Surd.de alim.q.9.tit.3.n.6.

Maximè si adessent clausulæ, quæ solēt apponi, quod possit procedi summariè, simpliciter, &c. quo casu non requiritur libellus formalis,
25 sed sufficit qualis qualis petitio, †ex qua pars, &
Iudex possint cognoscere, quid proponatur, & quid actor velit, ita vt debeat illud in scriptis deduci; Et ita concordantur opiniones eorum, qui volunt etiam in summariis libellum requiri, quia intelliguntur de quali quali petitione Menoch. de arbitr.li.1.q.18.in fi.& de acquir.possess.remed.4.n.471. & de recuper.rem.15.n.243 post Card.in clem.sæpe.n.3.de verb.signif. Surd.de alim. q.9.n.13.tit.3. & idem est in aliis causis, cum per statutum de qno agimus cōfirmatum per superiores omnes sint summariæ.

Immo vbi summariè, & de plano proceditur ab articulis incipi solet nulla præcedente peti-
26 tione †Oldr.ad.cons.244.ad obiectum.Mand.q 38.in fin.
de monitor.

Quando autem dicatur lis pendere, vt non possint Iudices esse arbitri secundum formam statuti de quo in actis, cum de hoc dubitaretur Dixi quod commissa causa, & obtento decreto citationis per actorem dicatur lis pendere quo ad
27 eum, †quasi per hue se habeat pro molestato
Rom.cons.33 n.circa primum.col.2.n.2.ad fi.vers.illud autem certum est.Felin.in c.super literis.col.9. ad med.n.13. vers.dicit autem. de rescript. Dec.in cap.1.n.13.eod.tit. & ista est verior opinio, vt concludit Mandos. reg. 34. qu 37. vbi etiam per hoc infert, quod per dictæ causæ commissionem, & decretum citationis
28 quis desinit esse possessor pacificus, †adeo vt nō
iuuetur regula de annali, cum lis verè dicatur pendere; Quicquid contrarium dixerit Paris.cons. 81. lib. 4. Cum verior sit opinio contra eum vt per Cassad. decis.6.super regul. Sarnen.q.56. de triennal.vers. prædictis tamen non obstantibus.

Diceretur autem magis lis verè pendere post-
29 quam fuerit contestata †l. placuit. C. de pedan. iudi-
cib.Bald.in auth.clericos.C.de episcop.& cleric. Cassad.decis.6.super regul.& decis.39. n.2. Abb.in c.super quæstionum.§.1.de offi.deleg.col.5.& ibi Felin.in glos.in verb.litis col.4.nu.6.

Item commissa causa, & parte citata dicitur lis
30 pendere †clem.2.vt lit.pend.Innoc.in cap.fi.vbi Hostien.
& Abb.eod.tit. Affl.decis.220.n.13. Rolan.cons.31.nu.18. lib.2.Mandos.reg.29.q.1.n.2.& q.32.reg.34.n.3.

Immo lis pro contestata habebitur, quando per
31 reum stat, †ne contestetur l.si cum. in fin.si quis cau-
tion. Bald.in l.more litis.n.2. vers. hic est quædam alia. de rei vendic. vbi quod ista mora litis contestandæ est multum notabilis: Idem Bald.in l.fi.in prin.col.1.vers. vnum est tamen notandum.de eo per quem factum erit.& ibi Las.n.14. Felin.in c.illud.col.7. in fi.nu.11.vers.prima conclusio. de præscript. Alex.cons.100. discussis his omnib. in prin.lib.5.Rom.cons.174.amplissime.col.pen.in prin.n. 5.vbi Maid.in verb.more. Tiraqu.de retract.lignag.§.15. gloss.2.nu.5.Mandos.reg.34.q.71.n.3. Ad exemplum
32 citādi, †qui habetur pro citato, si facit, vt ad eum
citatio non perueniat Cardin. in clem.2. oppos.8. col. penul. in prin.n.12.vt lit.pend.nihil innouet.

Amplius si citatio non esset executa, & reus habens notitiam illius venit ad causam diceretur
33 verè lis introducta †Cassad.decis.6.super regul. nu-
mer.4.Mandos.reg.34.n.2.q.38.

Non diceretur tamen lis pendere per citatio-
34 nem factam à falso procuratore, †quia talis non
facit iudicium, aut controuersiam Bald.in l.licèt.C. de procur. Quamuis esset coniuncta persona illius pro quo obtinuit decretum citationis, & causæ commissionem, etiam cum cautione de rato, quando sumus in beneficialibus, in quibus con-
35 iunctus non admittitur †Rom.sing.619. in audesti.
Felin.in c.coram de offic.deleg. Lap.alleg.70.n.6.Mandos. reg.34.q.38.n.4. Quasi huiusmodi causæ spirituales, & beneficiales requirant speciale mandatum secundum Fran. in c. qui ad agendum. 4. §.si procurator. col.penul.n.5.de procur.in 6. Licèt contrarium sequatur Mandos.reg.31.q.4.nu.18.col.pen. vers. ad illud quod causa. vbi quod ita seruatur in Rota. Idem Mandos.
36 ad Lap.alleg.70. in verb.beneficialis. †vbi quod man-
datum ad causas motas, & mouendas comprehendit de stilo Rotæ etiam causas spirituales, prout quoque testatur Papazzon.ad decis.Rot. 27.de procurat.in nou. in verb.in quantum.

Intellige dummodo reus non prosequutus fuerit causam cum tali procuratore, seu passus fuerit
37 causam ab eo instrui, †& in ea procedi, quia tunc
sibi præiudicauit, & non opponendo videtur approbasse, secus autē si præmisisset protestationē de non consentiendo, nisi si & quatenus, cum sit legitimè deuoluta, quia tunc non dicetur lis introducta, nisi post productionem mandati; Immo dato termino procuratori ad docendum de mandato, si non docuerit poterit condemnari in expensis, damnis, & interesse, & ita distinguit Mandos.reg.34.de annal.q.38.n.4.& 5.

Prout etiam neque dicetur lis pendere per appellationem extraiudicialem, etiam parti intima-
38 tam, †cum ista appellatio sit solum quædam pro-
uocatio ad causam, & ante commissam causam appellationis extraiudicialis nullus sit iudex, sine quo non adest iudicium, neque lis c.forus.de verb. signi.& appellatio extraiudicialis non est propriè citatio, cuius vigore quis teneatur comparere, quamuis habeat vim citationis Innoc.in c.dilecti. de maiorit. & obed. Doctor.in cap.cum sit romana.de appell. in 6.Sarnen.q.54.de trien.col.1.n.3. Licèt col. 4.in fi.dicat non procedere in beneficialibus; Et quod non inducat litis pendentiam est verior opinio Cassad.decis.1.n.6.de appell. latè Mandos.qu.15.reg.29.n. 4. & 5. Intelligens contraria, quo ad effectum
39 deuoluendi causam, †& reuocandi attentata cum
aliis, de quibus ibi per eum, & per Lancellott.de attent. lit. pend.tom.5.fol.300.vbi multa, quando, & ad quem effectum dicatur pendere lis Guid.Pap.q.337.& q. 488. Rota decis.9.& 13. vt lit.pend.in nou.& decis.62. col.2.vers.præterea.de appellat.in nou. Cassad.decis.1.& 5. vt lit.pend. Bisign.dec.2.de appell.

Adde tamen, quod licet commissa causa, obtenta citatione, & illa executa lis iam pendere dicatur c.propositis de for.compet.clem.3.vt lit.pend. Abb.
40 in c.causam.n.5.de testib. †Tamen si non fuerit re-
producta per citantem in termino citationis, non dicitur inchoatus processus, neque est inducta litis pendentia, prout alias, cum de hoc disceptaretur Dixi verius esse. Ratio est, quia illo non cōparente euanescit citatio, & habetur, ac si nunquam præcessisset, aut facta fuisset; Immo actor non comparendo videtur illi renunciare, cum præsertim huiusmodi citationes fiant sine decre-

to, aut mădato iudicis, quod requiritur ad robur,
& effectum illarum *l. consentaneum. C. quomod. & quand. iud. Soc. de citat. art. 11. Salic. in l. absentem. col. 5. C. de accusat.* Alias esset in potestate actoris, iudicem, aduersarium, & ius eludere retinĕdo citationem executam penès se, & reproducendo, quando sibi placuerit, & sic fierent multæ fraudes, quibus est obuiandum *l. in fundo. de rei vend.* & ita in specie, quod non subsecuta comparitione actoris ta-
41 lis citatio nŏ interrumpat præscriptionem, †non operetur litis pendĕtiam, nec alios effectus producat dicit *Bald. in l. 1. in 1. lect. in prin. de in ius vocand. Alex. & Ias. in rubr. eod. tit. Anchar. cons. 97. n. 4. Felin. in c. illud. col. 8. n. 11. de præscript. conclus. 1. in fin. vers. & è conuerso. Marsil. Innoc. & alij allegati per Mandos. reg. 34.*
42 *q. 35. n. 8.* vbi etiam addit aliam rationem, † quia relatio Nuncij debet fieri ipsi Iudici secundum opinionem *Bald. in auth. supplicatio. nu. 2. C. de precib. imper. offer.* vel Notario, adeo quod ad notitiam iudicis perueniat secundum aliam opinionem, de qua per *Bar. in l. fi. §. iulianus. n. 19. de damn. infect.*

Ideo dicimus quod non valet citatio persona-
43 lis facta ad sententiam, † si remansit circumducta per non comparitionem citatis *Alex. cons. 92. perspectn. col. pen. ad med. vers. pro hoc facit. n. 11. li. 5. Tiraq. de retract. lignag. §. 15. gl. 2. n. 9. ad fi. vers. & idem cum pars aduersa. Achil. decis. 13. de dol. & contum.*

Non semper tamen requireretur reproductio
44 citationis cum illius defectus suppleatur, † si pars citata comparuerit in actis, vel si constituisset procuratorem ad illam causam, vel fiat productio mandati, quæ æquipollet citationi factæ, & executæ, vel si citatio reproducatur verbaliter, & in aliis casibus de quibus per *Vestr. lib. 4. c. 3. n. 4. de execut. citat. dixi cap.*

EPITOME.

Tutor quando teneatur ad interesse si non posuerit pecunias pupillares ad honestū lucrum, & an debeat præcedere interpellatio, & quid in procuratore alienas pecunias exigente, an illas cum interesse restituat. Probatio interesse qualiter fiat, tam in lucro cessante, quàm damno emergente. Et quando in eo sit locus iuramento suppletorio. Quomodo debeat constare de necessitate capiendi pecunias sub vsuris, vt veniat interesse damni emergĕtis, & vt detur in illo conuentio ante moram data dilatione ad soluendum, & quid in coacto aliquid vendere, an sit habenda ratio damni, & fructuum non perceptorum.

SVMMARIVM.

1 *Tutor tenetur ad interesse si non posuerit pecunias pupillares ad honestum lucrum.*
2 *In obligato ad faciendum, seu dandum illo non facto oritur probatio moræ, & venit interesse, etiam absque interpellatione. nu. 3. secus in pœna. n. 4.*
5 *In minore non requiritur interpellatio, & sine ea venit interesse.*
6 *Procurator alienas pecunias exigens, an teneatur illas restituere cum interesse. n. 7. & 8.*
9 *Interesse lucri cessantis est probandum concludenter non præsumptinè. n. 10. 11. 13. 14. & 15.*
12 *Iuramentum in supplementum datur in probatione interesse.*
16 *Interesse damni emergentis magis debetur, quam lucri cessantis, & in eo non requiritur probatio ita concludens, prout ill lucro cessante. n. 22. & 23.*
17 *Pecunia non potest simpliciter accipi sub vsuris data mora, sed debet extare necessitas capiendi sine qua damnum esset affectatum. nu. 18. 19. 20. & 21.*
24 *In interesse damni an detur conuentio ante moram data dilatione ad soluendum.*

CAPVT LXVII.

PEr declarationem factam contra hæredes d. Francisci, quod teneantur reddere rationem pro administratis non obstante prætenso lapsu temporis. Declaraui etiam ad fauorem D. Vin-
1 centij eosdem tutores teneri ad interesse, † si non posuerint pecunias pupillares ad honestum lucrum, vel in emptionem prædiorum *l. si tutor. §. si post. de admin. tut. Bal. in l. 1. in fi. C. de condict. indeb. Bart. & alij in l. diui. ad leg. falcid. Gabr. cons. 26. in princ. lib. 1.*
2 † Etenim in obligato ad faciendum illo non facto oritur probatio moræ, & venit interesse *Aim. cons. 64. in princ. & cons. 191. n. 18.* vbi ampliat ad obligationem dandi, & soluendi *Anchar. cons. 331. visis diligenter actis. col. 1. in fi. vers. tertio aduertendum.*

Quidquid enim sit in pœna verius est quo ad interesse tanquam magis fauorabile, vt quis con-
3 stituatur in mora absque interpellatione, † cum quis promisit se facturum, aut curaturum, prout distinguit *Socin. cons. 133. profecto, ni fallor. col. 1. lib. 1.* quem sequitur *Aim. cons. 246. n. 1. & cons. 64. in prin.* subdens ita posse defendi *Bald. in c. domino guerram. §. ad hoc. in tit. hic finitur lex corradi.* ab impugnationibus *Dec. in l. quod te. si cert. pet. & cons. 2. col. pen. nu. 6.*
4 *vers. & ita ex omnibus suprascriptis.* † & hanc esse communem distinctionem dicit *Menoch. de arbit. cas. 120. n. 20. vers. decimus est casus. post Plaut. in l. quod te n. 34. lib. 4. si cert. pet. Goz. ad. cons. 27. col. 3. ad med. nu. 10. Masq. concl. 1066. n. 10.* Cum respectu pœnę, neque iuramentum constitueret in mora absque interpellatione *Goz. ad. d. cons. 27. Rot. per Card. Blanchet. Perusina pœnæ. 1577. Cardin. Pamphil. Beneuentan. deuolutionis. 14. Iunij 1585.*

Non obstat non constare de interpellatione:
5 Quia in minore non requiritur, † & sine ea venit interesse *l. tutia seia. §. vsuras. de leg. 2. Bar. in l. in minorum. ad med. C. in quib. caus. restitut. in integr. non est necessar. Soc. cons. 57. in causa restitutionis. n. 43. col. 10. in fi. vers. confirmatur ista conclusio. lib. 4. Menoch. de arbitrar. cas. 220. n. 17. & 19.*

Quod ampliatur ad quemcunque procurato-
6 rem alienas pecunias exigentem, † quas vna cum interesse tenetur restituere *l. si vero non remunerandi. §. si mihi. ff. mandat. Doctor. in l. 1. C. eod. Honded. consi. 38. num. 5. lib. 2.* Ita vt illius taxatio sit in arbitrio iudicis *Natt. cons. 370. num. 3.* Intelligendo tamen
7 hoc de procuratore concurrente mora, † & interpellatione *l. idemque. §. si procurator. ff. mandat.* Et quod sciat se esse debitorem ad id, de quo interpellatur *Bald. cons. 461. super primo puncto. dub. 4. lib. 2. Paul. de Mont. Pic. cons. 7. nu 6. Galles. ad form. cameral. obligat. p. 2. quæst. 2. num. 17.* Prout idem est in hærede debitoris. *Rip. in l. quod te. nu. 59. col. antepen. vers. tertia conclusio. si cert. pet. Menoch. de arbitr. cas. 220. numer. 51.*

Licèt etiam procurator nŏ restituens pecunias exactas, & conuertĕs illas in sui vtilitatem inscio domino teneretur ad vsuras ex quadam mora ir-
8 regulari, † quasi inter dominum, & procuratorem actum

Digitized by Google

actum intelligatur, vt pecuniam exactam statim
remittat *Lup.in l.curabit.n.62.§.3.Cod.de act.empt.
post Alber.in l. idemque. §. si procurator. ff. mandat.
Honded.cons.38.n.39.lib.2.*

Dummodo tamen probatio istius interesse non
9 sit verisimilis ac præsumptiua, † sed necessariò
concludens *Castr.in l.3 §.fin.de eo quod cert. loc. Rimin.Iun.cons.218.n.99.vsque ad n.104.lib.2.& cons.51.
n.42.lib.2.Put.decis.237.lib.1.*

Prout regulariter interesse lucri cessantis licitè
10 percipitur, quando certum est, † quod illud petens
fuisset lucratus, si pecuniã habuisset, puta si
probaretur, quod habuit præ manibus aliquam
mercaturam, de qua tantum lucratus fuisset, &
quia pecuniam non habuit non potuit emere, &
sic debet probari certũ, & indubitatum lucrum,
11 nec sufficit solitum fuisse † ex mercaturis lucrari
*Alex.cons. 200. perspectis narratis. n. 3. lib. 6. Afflict.
12 decis.20.n.2.latè Surd.de alim.tit.1.q.45.n.42.* † ita vt
etiam semiplenè probanti deferendum sit iuramentum
suppletorium super huiusmodi interesse,
ad quod si per iudicem non admittatur, aderit
iusta causa appellãdi. Dicitur enim difficilis probationis,
cum sit planè impossibile directè probare
interesse *Rip.in l.admonendi.n.31.& 69. de iur.
iur.*& est opinio magis æqua, communis, & iuri
conformis, prout latè testatur multa adducens
*Matth.Coler.de processib.execut.c.10.p.1. nu. 139. vsque
ad nu.147.*

Neque obstant Doctores allegati per *Surd. de
13 aliment.tit.1.quæst.45.nu.49.* † qui tenent sufficere,
quod probetur interesse probabiliter per coniecturas,
inducẽdo mercatores suę qualitatis communiter
esse solitos tantum lucrari ex tali genere
mercis, prout ipse quoque verisimiliter idem
lucrum fecisset; secus tamen in eo qui non est solitus
negociari, quia tunc procedere posset opinio
contraria, quod deberet probari lucrum certum,
& in materia propinqua, prout distinguit
Idem Surd.ibid.n.46.in fin.

Quia indistinctè prima opinio est verior, prout
14 latè defendit *Menoc.de arbitr.cas.119.in addit.nu.9.
vers.hanc primam.Put.decis.237.lib.1. post Castr. in l.
non vtique.3.§.nunc de officio.n.3.de eo quod cert.loc.&
in l.diuortio.in prin.n.6.col.4. in fi.vers.sed si peteret.
ff.solut.matrim.Rota per R.P.D.Accorambon.Romana
societatis.7.octobr.1555.Aym.cons.89.n.4.latè Coler.de
15 processib.execut.p.1.cap.10.n.133.vsque ad n. 139.* † Ratio
est, quia non rectè infertur, solitus est mercator
lucrari, ergo in posterum lucratus fuisset, si pecuniam
præ manibus habuisset, cum multa possint
accidere, quominus quis capiat; immò sæpè
mercatores non sunt in lucro, sed iacturam faciunt
*l.naturaliter.12.§.1. in fi. de acquir. poss. Aym.
cons.320.n.6.*

Quo vero ad interesse dãni emergentis magis
illud deberetur, puta quãdo ob retardatam solu-
16 tionem quis accepisset pecuniam sub vsuris, † vel
propter moram incurreret aliquam pœnam *Bal.
in l.2.in princ. C.de vsur. post gloss.& alios in l.nummis
de in lit.iur. Doctor.in l.liber homo.§.fi.de verb.oblig.
Alex.cons.141.visa themate.n.3.vers. aut petitur. col.
2.lib.5.Aym.cons.189.n.7.in fi.col.3.in 6. casu. vers. est
verum quod si mulier non habeat.*

Non tamen sufficeret simpliciter capi pecuniã
sub vsuris data mora, sed deberet extare necessitas
17 capiendi, † qua deficiente, † & non probato, quod
sua interetat ita sub vsuris accipere propter alliquod
periculum imminens, debitor non teneblitur
restituere illas vsuras, cum non dicatur pati
damnum accipiendo sub vsuris pecuniam nulla
impellẽte necessitate, & potius dicitur damnum
affectatum, quod non producit actionem contra
debitorem; ita notabiliter concludit *Bald. in l. etiam.nu.5.col.1.in
fin.versi.& modo dubitatur. C.de e-
18 xecut. rei iudic.* † vbi loquitur etiam stante promissione
debitoris concedentis creditori licentiam
capiendi sub vsuris *Lup.in c.per vestras.not.6.
§.sexto infertur.col.penul.versi.prædicta tamen intellige.*
Quod dicit notandum, nec alibi legisse *Surd.
de alim.tit.1.q.45.num.34.* Et voluit etiam *Anan.in
c.conquestus.col.2. post med. versi. adde etiam quod istud.
ibi.sed si prætenderet venditor.de vsur.* vbi dicit
notandum, & esse dictum subtile allegando *Iacob.
Butrig. in l. curabit. C.de action.empt.* Licet *Addit.
ad Bal.in d.l.etiam.in verb.& modo.* dicat proce-
19 dere, † quãdo creditor erat fœnerator publicus, alias,
secus, prout in istis terminis loquitur *Bal.* vbi
subdit rationẽ: ne detur materia fœneratoribus
fraudãdi Sacros Canones, & quia illud instrumẽ-
20 tũ erat suspectum: † Maximè si fuerit dictũ, quod
stetur assertiõi eiusdẽ fœneratoris: Et quod istud
21 damnum, & necessitas sit probanda † *latè Menoch.
de arbitr cas.119.in add.n.28.post.Dec.cõs.321.n.5.Rim.
Iun.cons.815.n.18.lib.7. Alex.cons.141.n.3.lib 5.*

Adde tamen, quod quãdo quis coactus esset a-
22 liquid alienare pro extinctione debiti † puta loca
montium aut quid simile, esset habenda ratio illius
damni, cũ ex illis bonis fructus perciperentur,
quibus ob alienationem caruit. Quoniã tũc
non agitur de lucro cessante, sed de damno emer-
23 gente, in quo non procedunt, † quæ de probatione
interesse dicit *Cast.in l. 3. de eo quod cert. loc. &
Mohed. decis. 1. & 2. de vsur.* Et sic sufficeret de tali
damno docere per dictam venditionem montiũ,
prout in specie *est decisio Rot.per Card. Seraph. Romana
de Mecinellis.29.maij 1598.Lup. in cap. per vestras.
not.6.§.sexto infer.col.pen. vers. ex istis aliàs in
contingentia.de donat.int.vir.& vxor.*

Amplius in interesse damni daretur etiam con-
24 uentio ante moram † data dilatione ad soluendũ
secundum opinionem *Lup.Sot.& aliorum.* de quibus
latè *Claud.ad Bertazzol.consi.crimin.164.* vbi
multa quãdo interesse, tam in genere, quam certum
possit deduci in pactum, tam lucri cessantis
quam damni emergentis: Quamuis secundum
Constitutionem sanctissimæ memoriæ *Pij Papa
V.* non liceret à principio aliquid taxare, de qua
per *Nauar.in manual.c.17.& per Lup.in l. curabit. §.
6.122.C.de action.empt.*

EPITOME.

Inuecta & illata in domum conductam quãdo
sint hypothecata pro pensione. Bona minoris an
sint tacitè obligata pro repetitione eorũ, quę tutor
expendit. Præsens & tacens an dicatur consẽtire
si deputetur procurator executor testamenti,
aut compromissarius. Pro pensionibus tacitæ recõductionis
an possit agi via executiua, & cẽseatur
facta repetitio obligationis cameralis, iuramenti
pignorum, & fideiussionis. Extensio obligationis
Cameralis an sit facienda vt processus
iudicetur validus. In repetitione testis quando
requiratur nouum iuramentum.

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca tacita datur in bonis inuectis, & il-*

latu in domum conductam, tam in prima, quam in tacita reconductione, ita vt impediatur alienatio. Intellige vt n.2.& quid in colono partiario. n. 3.

4 *Dominus prafertur pro pensione in inuectis, & illatis anterioribus creditoribus, quando fuerit in domo accepta pro conseruatione rei, secus in ea, qua conducitur ad habitandum.*

5 *Bona minoru sunt tacitè obligata pro pensione domus, & pro dote, & ita seruatur in praxi. num.7.*

6 *Decretum legis vbi interuenerit, facit, vt non requiratur decretum Iudicis.*

8 *Bona minoris an sint tacitè obligata pro repetitione eorũ, qua tutor expendit pro eo, sicut è contra minor habet tacitam hypothecam in bonis tutoris pro administratis, & redditione rationum n. 9. & 11.*

10 *In correlatiuis non procedit aequalis dispositio vbi sumus in actu diuerso.*

12 *Bona secundi conductoris quãdo censeantur tacitè hypothecata vero domino. n. 13. & quid in pradijs rusticis. num. 14.*

15 *Res aliena inuecta & illata in domo patiente domino sunt tacitè obligata pro pensione. n. 28. 29. 30. & 31.*

16 *Prasens, & tacens, quando dicatur consentire in his qua tendunt ad sui damnum. n. 17. & 18.*

19 *Prasens & tacens non videtur acceptare compromissum, neque mandatum. n. 20.*

21 *Testes examinati sine interrogatorijs non probant: poterunt tamen repeti. num. 22. Declara vt num. 23.*

24 *Iuramentum requiritur in repetitione testis, quidquid aliud sit, quãdo iterum examinantur pro declaranda eius dubia depositione. n. 25.*

26 *Declarans nihil de nouo inducit, ideo in declaratione neque requiritur citatio.*

27 *Iuramentum quando fuit praestitum super articulis, & tota causa, an iterum sit adhibendum in repetitione facienda, tam in eadem instantia, quàm in alia.*

32 *Actio executiua non competit quo ad pensiones debitas pro tempore tacita reconductionis. n. 33. secus in expressa relocatione. n. 35.*

34 *Visus requiritur vbi requiritur instrumentum.*

36 *Prorogatio quando extendatur quo ad omnia, etiam accessoria obligationis, & quid de fideiussore. n. 37. & 38.*

39 *Fideiussor an teneatur pro tacita reconductione. numer. 40.*

41 *Obligatio cameralis debet extendi in instrumento celebrato extra Curiam, & quando partes non consenserunt relaxationi mandati exequi vnica citatione pracedente, alias processus nihil operatur.*

CAPVT LXVIII.

QVo ad bona primi conductoris, de quibus agebatur in causa Marij, & Frãcisci dixi infirmandam esse sententiam D. Iudicis à quo, dũ declarauit illa nõ esset tacitè hypothecata pro pẽsione domus; Cũ enim cõstet fuisse inuecta, & illa in domum, seu fundum conductũ, datur illis
1 huiusmodi tacita hypotheca, non solum † in prima locatione, sed etiam in tacita reconductione
l. certi iuris. 5. & l. legem quidem. 16. C. loca. l. itẽ quia. de pact. Ita vt per eam impediatur alienatio; Intelligendo quando esset facta descriptio illorum;
2 quia quamuis sint tacitè hypothecata, † & alienẽtur, transeunt cũ suo onere *Ias. in §. item seruiana. col. 12 in fin. num. 78. versi. & aduerte quod est differentia instit. de action. Ang. in l. vtique. de damn. in*
fect. Rot. Genuens. decis. 80. n. 5. per tex. in l. est differen-
3 *tia. ff. in quib. caus. pign. tac. contrahi.* † Quæ procedunt quomodocunque fuerit facta conductio, siue in pecunia numerata, vel quauis alia specie, quia competit ista hypotheca, etiam in colono partiario *Roman. sing. 236. in fin quod inuecta.* Quidquid contrarium senserit *Specul. de locat. §. constat. n. 25.* Quia verior, & magis communis opinio est contra eum, vt testatur *Add. ad Rom. d. sing. 236. Socc. reg. 192. fall. vlt. alias 239. in verb. inuecta & illata. fol. 412.*

Quod magis erat dicendum, quia eramus in domo, quæ fuit accepta pro cõseruatione rei, prout
4 in horreo, & apotheca, † tunc enim præfertur dominus pro pensione in rebus inuectis creditoribus anterioribus, secus in domo conducta ad habitandum *Bart. in l. interdum. cum l. seq. ad fin. in 2. notab. qui pot. in pig. hab. Ias. in l. item. quia col. penul. num. 19. de pact. Ludouic. decis. Perusin. 84. p. 2. Vitalis. de claus. in verb. & specialiter obligauit. num. 4. in fi. tom. 18. fol. 378. Mat. c. 34. num. 6. super consuet. ud. Panorm. Caualcan. decis. 26. num. 23. p. 2. Ias. in §. item seruiana. instit. de actionib. Carpan. super Constit. Mediolan. c. 390.*

Neque obstat quod eramus in bonis minoris, in quibus non cadit obligatio sine solemnitatibus
5 *l. fi. C. de legit. tut.* † Quia etiam bona minoris sunt tacitè hypothecata pro pensione domus *Alber.* qui de communi *in l. 2. num. 2. de reb. cor. Tiraq. ad leg. 16. connubial. 8. numer. 189.* Quidquid dicat *Bart. in l. item quia de pact. & in l. si constante. in prin. q. 4. p. 3 solut. matri.* Quia contra eum est verior opinio *Curt. Iun. cons. 168. habita diligenti. col. 6. in fin. num. 20. Surd. decis. 287. num. 25. Merla. q. 4. tit. 10. de locat. & conduct.* Obligatio enim intelligitur prohibita per ipsos minores secus per legem per quã
6 censetur cõstituta huiusmodi hypotheca, † & cũ interueniat decretum legis non requiritur aliud decretum Iudicis *Bald. in l. certi iuris. quast. 8. num.*
7 *11. C. locat.* vbi per hoc subdit bona † minoris esse, etiam tacitè obligata pro dote *Ias. in l. constante. in prima lect. n. 201. ff. solut. matrim. Bald. Nouell. de dot. p. 6. priuil. 58. Negus. de pignor. p. 2. m. 4. n. 73.* & ita practicari testatur *Couar. q. 132. in fi. Sur. de alim. tit. 9. q. 44. n. 15.*

Ideo etiam dicimus bona pupilli & minoris es-
8 se tacitè obligata pro repetitione eorum, † quæ per tutorem fuerunt expensa pro eo, sicuti è contra pupillus habet hypothecam tacitam pro administratis, & redditione rationum in bonis tutoris. Ratio est, quia huic obligationi censetur interuenire decretũ legale, per quod probabiliter suppletur defectus ætatis minoris, qui non dicitur lædi, cum eius negotia prudẽter agantur per tutorem, qui ex hoc potius inuitatur ad promptius expendendum pro pupillo, & minore, cum sciat illorũ bona ex huiusmodi administratione esse eis obligata, prout in specie post *Nicol. Matar. Bal. & alios allegatos concludit Surd. de alim. tit. 9 q. 44. num. 14. vsque ad num. 17. & per totam quæstionem.* vbi *in fi.* dicit hanc esse æquiorem opinio-
9 nẽ: † licèt in iudicio difficilè esset obtinere propter auctoritatem *Alber. in l. pro officio. C. de administr. tutor. Rip. in l. ab omni. q. 3. §. si quis tamen tutor. col. vlt. ad med. n. 13. de priuil. credit.* qui contrarium sequuntur ob illam rationem, quia in tutoribus ita per ius disponitur, quod non est in minoribus: quamuis enim sint correlatiui non est ea-
dem

dem ratio in vno, prout in alio, & quando sumus
10 in actu diuerso, † etiam in correlatiuis non pro-
cedit æqualis dispositio *Soci.cons 74.difficultatem col.3.ad med.vers.quinimo dico.n.5.lib.3.* Idem sequi-
tur *Caldes.de restit.in integ.in verb. cum non absimi-*
11 *lis.nu.42.vers.tertio suffragatur.* † vbi quod verius
est bona minoris non esse tacitè obligata pro ex-
pensis, & administratis per tutores *per tex.in l.fin. C.de legit.tut.Ias.in l.item quia.n.10. ff.de pact. Gu-
ter.in tract.de tutel.c.16.n.20.lib.2.Francis.Munnoz. de ratiocin.c.39.n.16.in fin.*

Secundo quo ad alia bona, de quib. in eadem
sententia, Dixi etiam illam reuocandam non ob-
stante, quod præsupponeretur eos esse in bonis
12 secundi conductoris, † quo casu quãuis illa non
censeantur hypotheca tavero domino secundum
opinionem *Rom.sing.391. inuecta & illata per text. in l.si in lege.§ colonus.ff locat.* Tamen contrarium
est verius saltè pro ea parte, qua secundus inqui-
linus domum conduxit *Socin. reg.192. limit.6. per tex.in l.solutum.§.solutam.de pignor.act. Add.ad Rom.*
13 *d.sing.391.* † Intelligendo dummodo secundus in-
quilinus non haberet gratuito à primo condu-
ctore *l.si gratuitam.alià incip.Pomponius scribit. in princ.ff.quib.mod.pignor.vel hypothec. tacit. contrah.*

Præterea contraria opinio procedit in prædiis
rusticis, in quibus non ita facilè inducitur hypo-
14 theca, † prout in vrbanis. in istis enim fit tacita
reconductio, cum secus sit in rusticis *l.item quæri-
tur.§.qui impleto ff.locat.* Neque obstat *d.§.colonus.*
Nã ibi non obligantur tacitè bona secundi con-
ductoris domino, quia iam erãt expressè obliga-
ta primo conductori, vt dicit *Bart. in d.§. colonus. Gomes.in §.item seruiana.n.2.instit.de action. Negus.de pignor.p.2.m.4.n.135.cum aliis per Ceuall.q.202.n.1.*

Tertio quo ad res alienas inuectas in domo pa-
15 tiente domino † dixi esse obligatas pro pensione
*glo.in l.certi iuris.in verb.nam ea quoque ad fin.C.lo-
cat.Negus de pignor.p.2.in prin.m.4. n.152.* vbi testa-
tatur de magis communi, & vera opinione. Nam
licèt præsens, & tacens non videatur consentire
16 in his, quæ tendunt ad ipsius damnum *Alex.cons. 80. viso processu causæ,col.pen.ad med. vers.non obstat etiam.n.13.lib.4.* Tamen quia hic sumus in actu e-
ius qualitatis, quem possem prohibere prout est
pignus, & hypotheca, tunc videtur consentire
glos.per illum tex.in l.cum.de pignor.actio. l.Titia.& leg.Lucia.de leg.2.Cin. in l.inuitus. C. de procurator. Din.in reg.is qui tacet.de reg.iur. & secundum hanc
distinctionem comprobari huiusmodi senten-
tiam dicit *Ceuall.q.202.in fi.n.9.post Alex.cons.131.in causa vertente.nu.5.lib.2.col.2. vers.item quia extat.*
licèt contrarium indistinctè sequatur *Merla.q.4. tit.10.de locat.& conduct.n.8.in fin.*

Contrarium autem procedit in actu, celebrato
me præsente, & tacente illius qualitatis, qui pote-
17 rat fieri etiam me inuito. † tunc enim non videor
consentire, prout dicimus in executore testamẽ-
ti, quia etiam præsens, & tacens non videtur ac-
ceptare officium *Abb.in c.Ioannes,19.in glo.in verb. mandatum.n.3.de testam.& ibi Couar.n.4.vers.quin-
imò etiam per l.filiusfamilias.§.inuitus. C.de procura. l.si de meu.§ recepisse.de arbitr.Iacob.de Canib.de exe-
cutor.vlt.volunt.p.1.q.4.in fi.tract.lib.7.* Dummodo
18 non simus in coniuncto, qui præsens electus, † si
taceat teneatur acceptare *Bald. in l.inuitus. col.1.in fin.nu.3. C.de procurator.Rom.in l.serum communem.de donat.int.vir.& vxor.Ias.in l.quæ dotis.num.27.solut. mat.Grass.in §.exequutor.vlt.volunt.q.3.n.6.*

Idem est in compromissario, qui præsens, & ta-
19 cens non videtur acceptare cõpromissum † *Imol. in c.quintavallis.differ.19.de iur.iur.M.Anto. de com-
promis.p.1.q.1.n.36. Couar.in c.Ioannes.n.4.de testam.*

Prout etiam in constitutione procuratoris præ-
20 sentis, † qui habetur pro inuito, non consentien-
te, dummodo non sit coniunctus, vel multum a-
micus, vel esset constitutus apud ãcta, tunc enim
tacitè videtur consentire *Iacob. Rauen. & alij alle-
gati per Bal.in l.inuitus.nu.3 col.1.in fin.vers.& quære quidam.C.de procur.*

Verum quia in casu, de quo agebamus non fuit
concludenter probata ista qualitas præsentiæ, &
taciturnitatis Domini quo ad res alienas inue-
ctas, & illatas in domũ conductã, prout require-
batur tanquam fundamentum suæ intentionis *l. verius.de probat.glos.in l.cum actum.de neg. gest.Bar. in l.si potest.de acquir.hered.Paris.cons.13.nu.58. lib.1.*
Ideo quo ad huiusmodi bona confirmaui senten-
tiam D. Iudicis à quo declarando non esse com-
prehensa sub ista tacita hypotheca pro pensione
domus. Testes enim fuerunt examinati sine iura-
mento. ideo nõ probant *l.testiũ.C.de testib. l.iuris-
iurandi.C.eo.ti.Bart.in l.admonendi.n.34. de iur.iur.*

Nec facit quod in primo examine testes iura-
uerint. Quia cum non fuerint examinati super
21 interrogatoriis datis à parte † eorum depositio
non attenditur *Doct.in c.cum causam.37. de testibus. Mascard.de probat.conclus.684.n.3.*

Neque obstat, quod testes fuerint repetiti cum
22 interrogatoriis, quo casu probant † *Felin.in c.cum causam.col.10.notab 6.n.8.de testib.Ruin.cons.35. nu.4. lib.4.Gabr.cons.118.n.69.lib.2.Grauat. ad Vestr. lib.6. c.2.de testib.& eorum inductio.n.56.Rota diuersor.de-
cis.84.p.3.lib.1.* Quia stante protestatione, de quã
in actis, quod testes debeant examinari prius su-
per interrogatoriis, quam super capitulis, & de-
23 creto Iudicis mandantis ita examinari; † verior est
opinio, quod examen sit nullum, neque sit locus
repetitioni quamuis de æquitate, non existente
protestatione nullitatis, valeret examen, & testes
probarent, si repeterentur *Bursat.cons.358.n.10.lib. 4.* & ita in Rota sæpè decisum testatur *Farinac.q. 73.de opposit contra dicta test.n.6.*

Præterea quamuis testes, de quibus agitur pro-
24 barent stante prætensa repetitione: † Tamen non
constat, quod iurauerint, cum etiam iusiurãdum
requiratur quando testes repetuntur *c.fraternita-
tis 17.in fi.de testib.Bald.in l.fi.n.6.C.eo.tit. Alex.in l. qui bona.§.si quis stipulatus.in fi.nu.7.de damn. infect.*
Quoniam in primo iuramento non est cogita-
tum de ista noua dispositione, & quia fides testis
non est semper in eodem statu, prout neque est
eadem qualitas illius *l.3. §. duæ autem sunt causæ.*
25 *de carbon.edict.Bald.in l.fin.n.6 C de testib.* † Quic-
quid aliud sit in declaratione facienda per te-
stem, in qua non requiritur aliud iuramentum
*Castrens.in auth.hodie.C.de iuram. calum.Socin cons. 214.in causa honofrij.col.pen.in princ.vers.vnde vide-
mus quod si test.n.7.lib.2.Curt.Iun.in l. si quis inten-
tione ambigua.n.18.ff.de iudic.Salic.in l.vlt.in fi.vers. quæro.an isti testes.nu.6.C.de testib.* † quasi tunc de-
clarans nihil de nouo inducat *l.heredes palam.§.*
26 *sed & si notam.ff.de testam.* Ita vt neque requiratur
citatio pro facienda dicta declaratione *Roman. cons.482.in casu præmisso.col.2.in fin. vers. item vide-
mus.num.8.*

Digitized by Google

Præsertim quia iuramentum non fuit prius ge-
27 neraliter præstitum super tota causa, † quo casu
deberet denuo præstari, cũ illud primũ iusiuran-
dum non possit extendi ad ea, quorum gratia te-
stes repetũtur, quasi aliud sit quando testes iura-
runt dicere veritatẽ super articulis, & tota causa,
quia tunc comprehenduntur etiam interrogato-
ria: ideo non est adhibendum aliud iuramentum
tanquam non necessarium, & superfluum, quod
esse non debet *c. si Christus de iur. iur.* prout in ter-
minis de interrogatoriis latè concludit *Pistor. q.
iur Roman. & Saxon. c. 41. n. 4.* & ita loquitur *Abb. in
cap. fraternitatis. 17. n. 1. & ibi etiam Felin. in 2. notab.
col. 1. ad med. num. 2. de testib.* Quamuis etiam posset
defendi, quod testis licet iurauerit super tota
causa, debeat nihilominus etiam deponere cum
iuramento si cõtingat illum repeti propter tem-
poris interuallum *secundum Bald. in d. c. fraternita-
tis. nu. 1.* vbi loquitur de teste examinato in prima
instantia super certo articulo, qui si iterum exa-
minetur super inclusis in primo iuramento debet
iterum iurare, & sequitur ibidem *Imol. n. 4. vers. &
fortè etiam posset dici. & Paris. n. 5. Camp. de testi. reg.
170. fallen. 11. Gail. obseruat. 101. in fi. n. 16. lib. 1. Farina.
q. 74. de opposit. contra examen testium. n. 53.*

Eo magis, quia licèt esset probata d. scientia,
& taciturnitas Domini: tamen illa non sufficeret,
vt res aliena censeatur obligata pro pensione do-
mus, cum etiam sit necessarium probare fuisse
inuectam, vt deberet stare perpetuò, id est, toto
tempore conductionis in domo conducta *Castr.
in l. item quia, de pact. Afflic. decis. 184.* Ad exemplum
28 vestis datæ sartori, † quæ non est obligata pro
pensione domus, quia non fuit tradita animo, vt
ibi esset perpetuò, id est, durante locatione *Ioan.
29 Fab. in §. item seruiana. instit. de act.* † Dũmodo non
sint bona vxoris, quæ licèt sint inuecta in domũ
per maritũ conductam, vt ibi perpetuò maneant,
non sunt tacitè hypothecata *Bald. in l. si aduersa-
rius. C. ad Velleian. Vrsill. ad Afflict. decis. 184.* vbi quid
in casu, in quo esset facta locatio vtrique. Et dum-
modo cesset fraus, nam si fuerit commodata res
30 inquilino, † vt appareret ditior ad alliciendum
locatorem ad locandum daretur tunc tacita hy-
31 potheca, vt per *Afflict. ibid. in fi.* † Et dummodo ex
qualitate bonorum non cognoscatur illa fuisse
asportata, vt ibi perpetuò sint *Ias. in §. item seruia-
na, & ibi Aret. instit. de action.*

Quartò quo ad pensiones debitas tempore ta-
citæ reconductionis Declaraui non posse execu-
32 tiuè agi virtute obligationis cameralis, † quam-
uis conductor in instrumento locationis factæ
ad certum tempus obligauerit se in forma came-
ræ, cum ista obligatio solum intelligatur pro tẽ-
pore, quo durauit prima conductio, non pro eo,
in quo fuit perseueratum per modũ tacitæ recõ-
ductionis ad *tex. in l. item quaeritur. §. qui impleto. ff.
locat.* Ratio est, nam quamuis censeatur facta re-
conductio cum iisdem qualitatibus, ita vt elapso
termino per tacitum consensum renouetur: Ta-
33 mẽ hoc est verum quo ad ea, † quæ renouari pos-
sunt per solum hominis intellectum, secus si vltra
aliquid requiratur, ad quod non sufficit tacitus
intellectus, prout in specie concludit *Bald. in l. le-
gem. C. locat. Ias. cons. 49. videretur prima considera-
tione. col. vlt. in fin. versi. secundo dicitur. lib. 4.* vbi lo-
quitur in casu obligationis cameralis *Afflict. decis.
365. per instrumentum. in fi. n. 15. Canar. & alij allegati
per Galles. de oblig. camer. q. 5. de vi instrum. oblig. ca-
mer. fol. 113. nu. 14.* vbi testatur ita fuisse iudicatum.
34 Et idem est in instrumento Guarantigiæ; † Nam
vbi requiritur instrumentum requiritur visus *l. 1.
de his quæ in test. delent.* & ideo tacita reconductio
non est sub forma scripturæ, sicut est prima. & sic
renouatur tacitè, non scribitur tacitè, quia scri-
ptura debet oculis videri, & legi, & non sufficit
intellectus separatus sine corporalibus organis
Bal. in l. legem. in princ. C. locat.

Aliud esset si fieret expressa prorogatio locatio-
nis, tunc enim remaneret eadem obligatio etiam
35 cameralis, & executiua, † ita vt neq; censeretur
remissum vinculum iuramẽti, sed duraret, prout
dicimus in prorogatione solutionis *Bart. in l. 1. §.
& post operis. de nou. oper. nunc. Bald. in l. acceptam. nu.
17. C. de vsur. Felin. in c. 1. de iur. iur. col. 2. vers. sed con-
trariam partem.* Quia prorogatio extenditur quo
36 ad omnia etiam accessoria obligationis, † dum-
modo dependeant à voluntate partium, vt iura-
mentum, pignora, & similia, cum secus sit quo ad
extrinseca, & extranea, vt in fideiussore *Innoc. in c.
cum inter. de re iudic. Io. And. in c. præterea. de appell.
Cappell. Tholos. decis. 182. Dec. cons. 93. pro tenui. in prin.
n. 3. & 5. Mandos. reg. 34. de annal. q. 76. nu. 2.*

Intelligendo quod dictum est de fideiussore, vt
dicatur liberatus, si eius obligatio esset ad certum
37 tempus, † puta ad annum, prout cum de hoc du-
bitaretur. Dixi verius esse, ex quo enim facta est
prorogatio temporis, non est æquum illum tene-
ri in actu, in quo nõ interuenit, cum se obligaue-
rit solum pro præciso tempore; Aliud tamen est,
si eius obligatio fuit simplex, & puta, quamuis e-
nim differretur solutio ad tempus, vel in diem, es-
38 set nihilominus fideiussor obligatus, † neque li-
beraretur facta prorogatione sine eo; Quoniam
post tempus etiam teneretur, quamuis nulla ad-
esset prorogatio *Host. & alii in c. constitutus. de fide-
iussorib. Bart. in l. Labeo. §. 1. de arbitr. Aaffr. ad decis.
Cap. Thol. 182. Galles. de vi instru. oblig. camer. n. 22. f. 113.*

Non obstat *Marsil. in rubr. de fideiussor. q. 9. nu. 97.
col. 18.* vbi tenet fideiussorem teneri pro prima re-
39 conductione tacita, † si post finitum tempus ex-
pressum in locatione conductor perseuerauerit,
licèt non pro aliis reconductionibus, vt infinitas
euitetur per *l. boues. §. hoc sermone. de verb. sig.*

Quia contrarium est verius, vt dicit *Bart. in l.
item quaeritur. §. qui impleto. ff. locat. Bald. in l. si cum
40 hermes. C. eo. tit.* † Cum prorogatio solum opere-
tur quo ad prorogantes *Ias. in l. 1. num. 18. col. pen. ad
med. C. de iudic.* & obligatio fideiussoris strictè in-
telligatur *l. si pignori. de fideiussor.* & quia in proro-
gatione nullus extitit consensus fideiussoris, qui
requiritur, vt pro alio obligetur *l. blanditus. C. de fi-
deiussor. Rolan. cons. 58. nu. 10. lib. 1.* & hanc esse verio-
rem, & magis communem dicit latè *Rot. Genuens.
decis. 13. per tot.*

Quinto, & vltimo quamuis censeretur repetita
obligatio cameralis, tamen nihil operabatur ex
41 quo non apparet de illius extensione, † prout re-
quiritur in instrumento celebrato extra Curiam,
& quando partes non consenserunt relaxationi
mandari exequi vnica citatione præcedente *Gal-
les. ad form. oblig. camer. par. 3. de processu ipso. num. 4.
Rot. coram R. P. D. Penia. Romana palatii campi flo-
ra. 16. Nouembris 1588. post Rot. ibi allegatam. decis. 6. de
offic. deleg. in nou. Crescent. decis. 197. alias 13. de con-
cess. præbend.* & quod sit formaliter facienda ex-
tensio

tēnsiō allas procēssus nihil operetur *est decisio Rot. coram R.P.D. Robusterio. in causa Aquilana bonorum. 7. nouemb. 1576.*

EPITOME.

Per prohibitionem expressam de non alienando tam ratione temporis, quàm cōtractus requisiti per testatorē in alienatione faciēda. An mortuis illis, quorum consensus requirebatur possit institutus bona liberè alienare. Quando sit probandum bona petita fuisse in dominio testatoris qui fideicommissum reliquit.

SVMMARIVM.

1 *Institutus potest liberè alienare mortuis illi quorum consensus requirebatur in alienatione facienda. Fallit n. 3. 4. & 5.*
2 *Prohibitio temporalis inducit permissionem post tempus.*
6 *Exceptio dubia non releuat.*
7 *Temporis limitati natura non operatur ob impedimentum prohibitionis legalis.*
8 *Emptores bonorum alienatorum conueniri possunt per substitutum eueniente casu fideicommissi.*
9 *Probandum est bona fuisse in dominio testatoris, qui fideicommissum reliquit. Contrarium quod sufficiat probatio possessionis. num. 10. Declara vt num. 13.*
11 *Præsumitur quis possidere, vt dominus, & proprio nomine non alieno.*
12 *Tertius possessor habeas causam ab hærede grauato non potest refricare quæstionem dominij, prout ipse hæres.*
14 *Probatio quæ vincit auctorem debet etiam vincere successorem.*

CAPVT LXIX.

PEr prohibitionem expressam de non alienando, non ratione tēporis puta vsque ad 25. annum, sed ratione consensus aliquorum requisiti
per testatorem in alienatione facienda, an mortuis illis, quorum consensus requirebatur possit
institutus bona liberè alienare. Quod possit faciebat ratio,† quia cū in certo casu fuerit prouisum per prohibitionem alienationis limitatā ad
vitam alicuius, videtur post eius mortem data facultas liberè alienādi, cum prouidens nedum cēseatur velle, quod cesset prouisio in casu omisso,
sed etiam videtur voluisse in eo vendicare locum contrariam dispositionem *Alex. consi. 158. abunde. n. 9. vers. quinto. col. 5. in fi. lib. 6. Surd. cons. 294. n. 8. li. 2.* Vnde fideicommissum erit solum restrictum ad bona non alienata iuxta *l. citius ff. ad trebell. auth. nisi rogat in. C. eod. tit. Ruin. cons. 76. nu. 8. lib. 2. Paris. consi. 25. nu. 24. lib. 2.* & in specie est decisio *Rot. per Card. Plat. 2. maij 1588. & coram R. P. D. Rubeo. Perusina bonorum. 13. mart. 1587. Crot. consi. 61. Ruin. cons. 132. col. 1. lib. 2. Socc. Iun. consi. 188. n. 12. lib. 2.* qui omnes
2 mouentur per eandem rationem,† quod prohibitio tanquam temporalis post tempus inducat permissionem *l. imperator. §. fi. de leg. 2. Bar. in l. pater. §. filium. de leg. 3.*

Prædicta tamen Dixi procedere in casu simpli-
3 cis expressæ prohibitionis, † secus si adesset duplex prohibitio legis tacita, & hominis expressa;
4 Quia licèt ista cesset, nō tamē cessabit tacita per quā impeditur alienatio; Vnde, quia in fideicōmisso resultat tacita prohibitio alienationis ex *l. fi. §. sin autem sub conditione. C. cōmu. de legat.* procedet fideicōmissum, quamuis mortuo eo cessauerit expressa prohibitio testatoris, neque ideo censebitur filiis data facultas alienandi post mortem illius, cum remaneat tacita prohibitio legalis ad fauorem substitutorū: Ita in specie resoludit *Cast. consi. 263. circa primum. lib. 2. n. 3. versi. sed ad primum respondetur. Dec. consi. 384. licèt in controuersia. col. 1. in fi. & col. 3. versi. tertio & vltimo. Gabr. cons. 123. col. pen. lib. 1. n. 41. Pereg. de fideicom. art. 40. n. 63. & 65. in 5. difficultate. Socc. Iun. consi. 130. nu. 6. cum seq. lib. 1. Cephal. consi. 153. n. 42. lib. 2.*

Verum est quod *Surd. consi. 294. n. 5. & per tot. lib. 2* multa adducit cōtra huiusmodi opinionē pro-
4 bando, quod ista prohibitio tacita legalis quæ oritur ex fideicommisso non debeat obstare, quādo testator permisit alienationem, prout censetur permisisse propter præcisam naturā temporis limitati, quod post illud includit permissionē, ita vt tali casu perinde sit, ac si fuisset solum factum fideicommissum, si non sequatur alienatio; Vnde poterit liberè alienari ex voluntate testatoris, qui potest tollere istam tacitam prohibitionem legis resultantem ex fideicommisso, prout in specie concludit *Beron. cons. 86. n. 24. lib. 2 Ruin. cons. 76. li. 2.* cum aliis latè per *Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. li. 3. tit. 17. n. 11.* & ita sæpius iudicatum testatur idem *Surd. decis. 75. n. 7. latè Menoc. cons. 151. n. 35. vsque ad n. 50. lib. 2.* vbi intelligit *Cast. Socc. & alios allegatos* loqui in casu, in quo expressa prohibitio testatoris erat ad fauorem agnatorum. Et latius *Idem Menoch. consi. 152. n. 60. vsque ad n. 68.* vbi respondet omnibus *per Manfred. de attentat. lib. 1. p. 6. n. 5 cum seq.*

Non tamen esset tutum recedere à prima opinione, quod tacita legis prohibitio obstet aliena-
5 tioni,† cum sit magis communis, vt testatur idem *Surd. cons 294. in fi. n. 29.* & ita seruatur in Rota, vt per *Card. Serap. 17. nouembris 1597. Romana fideicommissi de Cerciis. Card. Pamphil. 10. nouembris 1602. Montis falisci fideicommissi R. P. D. Rubeo 14. martij 1586. Bononien. fideicommissi de Sancto Petro.* Etenim prohibitio alienandi est ordinata ad vtilitatem substitutorū, vt bona conseruentur; Vnde nō est capiēda coniectura, vt post tempus voluerit permittere alienationem in interitum fideicommissi *l. legata inutiliter. de leg. 1.* cū enim constet de claro fideicommisso, illa tacita permissio alienationis, quæ colligitur non est adeo aperta, vt possit elici efficax fundamentum contra res iam suppositas expressè fideicommisso, vnde tanquam du-
6 bia exceptio non releuat† *l. in exceptionibus de probat. Io. de Anan. inter consi. Castr. 261. visis & consideratis. col. 2. in pr. vers. & etiam si rectè. lib. 2. Aym. consi. 201. n. 29.* Et sic non obstat natura temporis limi-
7 tati,† quæ non operatur ob impedimentum prohibitionis legalis *Soccin. Iun. consi. 130. n. 8. lib. 1. per l. qui testamento. in princ. de testam. Dec. Gabr. & alij supra allegati*, qui respondent omnibus adductis in contrarium.

Ex quibus Dixi concludendū pro inualiditatē alienationis, de qua agebatur in causa filiorum, & hæredum q. Francisci mihi delegata. Ideo
8 rectè fuisse† conuentos emptores bonorum alienatorum per substitutum, cum euenerit casus fideicommissi *l. fi. §. sed quia nostra. C. comm. de legat. Peregr. de fideicom. art. 40. n. 1.*

Neque obstat non fuisse probatum quo bona
9 petita erant in dominio testatoris† qui fideicommissum reliquit, prout requirebatur *Alex. cons. 81. perspectis. col. fi. n. 19. lib. 2. Aym. cons. 316. col. vlt. dub. 9.*

n.5.Bald.consil.84 res probibita alienari.ad fin. lib. 1.
Quia cum constet de possessione tempore obitus
10 ipsius, † sufficit ista probatio *Aym.* in specie *consi.*
61.num. 6. in fin. post Bald. consi. 352. materia feudorum. in fin.lib.1.Decian.consi.76. num. 8. lib. 3. Paris. consi.45.n.20.lib. 2. Cardin. Mantic. Simon. de Pret. Roland. & alij per Surd.consi.568. nu. 14. lib. 4. Præsumitur enim ex ea rem fuisse in bonis testatoris,
nisi contrariũ probetur. Ratio, quia in dubio cre-
11 dendum est,† quod quis possideat vti dominus,&
pro suo nomine,nõ alieno *l.titia.de solution. Alex. cons.136.viso & examinato.n.2.versi.sed præmissis non obstantibus.col.2.lib.1. Doct.in l.2.C. de acquir. possess.*
Maxime quãdo tertius possessor haberet causam
12 ab hærede grauato; † qui nõ posset refricare quę-
stionem dominij,prout ipse hæres *Castran. consi. 94.clarum.in fi.lib.2.Aym.cons.316.col.vlt. in fi. vers. sed istud de probatione.Ruin.cons.40.nu.4.lib.4.Peregrin.art.44.de fideicomm num.6.14.&* 26.vbi quod
13 non est probandum dominium, † nisi actor se a-
sti inxerit ad iudicium rei vendicationis, & in a-
liis casibus de quibus per eum, cum non debeat
esse melioris conditionis successor, quam auctor.
14 *l.fi.§.vlt.ad vellea.* Probatio enim† quę vincit au-
ctorem debet vincere successorem *Alex.consi. 90. in causa & lite.n.20.in vlt.dub.col.fi.lib.6. Sac. consi. 46.n.1.ad med.lib.3.*

EPITOME.

Legatum quantitatis præstandum duobus an debeatur cuilibet insolidum. Copulatiua, &, quando diuidat pro medietate,&quid in dictionibus item,cum,amplius,verum,& similibus. In materia emphyteusis,aut feudi,seu aliarum institutionum,an quis censeatur vocatus ordine successiuo. Legatum in quibus casibus sit ampliandum. Electio in alternatiuis an spectet ad legatarium. Dictio necnon an habeat inclusam copulam. In vno copulatorum quando censeantur repetitæ qualitates,& conditiones. Legatum pluribus nomine collectiuo, vel distributiuo, an debeat intelligi pro æquis portionibus. Vxor an habeat solum alimenta quando ei fuit relictus vsusfructus cum filiis.

SVMMARIVM.

1 *Legatum quantitatis præstandum duobus non intelligitur cuilibet insolidum,sed pro æquis portionibus. & num.27.& 28. Amplia vt n.33.35.52.*
2 *Hæres in dubio censeri debet minus grauatus.*
3 *Legatum quando sit stricte interpretandum quamuis factum coniunctim,& n.4.5.6.7.& 8.*
9 *In alternatiuis quando electio sit hæredis,& num. 10. & 11.*
12 *Verba sunt interpretanda ad fauorem cuius apponuntur.*
13 *Actio an cadat in summa,& quantitate.*
14 *Copulatiua,&,diuidit pro dimidia,& n.61.*
15 *Iuspatronatus relictum Episcopo,& ciuibus intelligitur pro medietate.*
16 *Rector, & vniuersitas habentes facultatem eligendi notarium habebunt æqualem vocem.*
17 *Institutio de primo fratre, & filijs fratris intelligitur, vt primus habeat semissem,& filij tantumdem. Fallit.nu.19.& 20.*
18 *Testes deponentes plures institutos licet non recordentur de portionibus intelliguntur æqualiter.*
21 *Institutio copulatiua plurium inter quos cadit ordo charitatis intelligitur simul, non ordine successiuo, quidquid sit in institutione facta ex ordine necessitatis.& nu.22.& 23.& quid in feudo,& emphyteusi,n.24.& 25.*
26 *Dictio cum,magis copulat quam dictio,&,n.34.*
29 *In stipulationibus fit stricta interpretatio, & contra stipulantem,secus in testamentis.n.30.*
31 *Dictio necnon resoluitur in dictionem,&, ideo repetit omnes qualitates præcedentes.*
36 *In vno copulatorum cẽsentur repetitæ qualitates,quæ reperiuntur in altero.n.37.& 38.*
39 *Vna determinatio respiciens plura determinabilia debet pariformiter determinari.& n.40.*
41 *Si legatus fuerit fundus si nauis ex Asia venerit, & domus; censetur cum eadem conditione relicta domus, prout fundus. & n.47.*
42 *Conditiones duæ positæ coniunctiuè debent ambæ verificari,neque sufficit vnam impleri, secus in alternatiuis. Declara vt n.43 & 44.*
45 *Solemnitatis requisita in vnione beneficiorum faciendæ seminario iuxta Concilium erit necessaria in detractione fructuum ex alijs beneficijs.*
46 *Testator si relinquat fructus certi fundi & viginti, sicut præstantur fructus quando colliguntur, ita etiam viginti.*
48 *Legatum vsusfructus vxori restringitur ad alimenta extantibus liberis. Fallit si relinquuntur vsusfructus cum filio.nu.49. Amplia vt nu.50.& 51.*
53 *Legatum alimentorum factum Titio cum familia debetur etiam familiæ, ita vt Titius non possit in eiusdem familiæ præiudicium renunciare.*
54 *Legatum pluribus nomine collectiuo an intelligatur pro æquis portionibus.n.59.& 60.*
55 *Indefinita quando æquipolleat vniuersali collectiuæ, vel distributiuæ n.56.& 57.*
58 *Legatum filiabus nascituris intelligitur insolidum, & æquipollet vniuersali distributiuæ.*
62 *Dictiones item,amplius,verum,vltra,& similes, sunt repetitiuæ eiusdem conditionis.*

CAPVT LXX.

Legatum de scutis quingentis pręstandũ Ma-
rio, & Francisco Declaraui non censeri fa-
1 ctum cuilibet insolidum: † Nam cũ simus in ea-
dem oratione intelligitur coniunctim, & colle-
ctiuè,nõ distributiuè,ita vt fiat diuisio inter am-
2 bos benignè interpretando,† vt minus censeatur
grauatus hæres *l. cum qui ita. in princ. in 2. resp. de verb.oblig.l.si quis testamento.82. in princ. vbi Ias. de legat.1.l.mania.in prin.de leg.2. Alexan. in l. stipulatio ista habere.§.in stipulationib.de verb.oblig.* Card. *Mantic.de coniect.vltim.volunt.lib.7.tit.1.nu. 27. & lib.9.tit.3.n.28.*
Prout regulariter legatum debemus stricte in-
3 terpretari† *l.vnũ ex familia.§.si rem.de leg.2.l.*num-
mus.73.de leg.3.Dec.in l.in l.in testamentis.de reg. iur. Aym.cons.86.n.7.Ias.in l.manumissiones.in fi.de iust. & iur.Nat.consi.420.n.27. Ita vt neque affectionis,
4 † vel consanguinitatis ratione legatum sit am-
pliandum, nisi ad fauorem patris legatarij, cum
minor coniunctio non efficiat,vt recedatur à re-
gula,quæ vult minus grauandum esse hæredem,
Vnde videmus quod contra vxorem potius re-
stringitur ad fauorem heredis *l.qui concubinam.§. 1.de leg.2.* Quidquid dixerit *Roman.sing.643 per l. cum rem.C.de legat.* per quam licet coniunctio fa-
5 ciat valere legatum aliàs inualidum,†non tamen
per hoc facit, vt latius interpretemur,prout ita in
specie concludit *Gab.consi.98.in fi.lib. 1.* vbi etiam
quod quãdo aliquo modo apparet de volontate
testa-

testatoris, neque in fauorem patris debemus la-
tius interpretari legatum.

Quamuis hoc non sit tutum cum videatur ve-
rior opinio, quod ex charitate, & cōiunctione le-
6 gatarij † debeamus plenius interpretari legatum
*l. si seruus plurib. 53. §. vlt. de leg. 1. l. aurelim. 29. §. ti-
tum testamento. de liber. legat. Rolan. cons. 16. n. 38. lib.
3. Natt. cons. 296. in fi. n. 6. lib. 2. Card. Mantic. de con-
iect. vltim. volunt lib. 6. tit. 11. n. 23.* vbi quod prædi-
cta sunt intelligēda tam ad fauorem patris lega-
tarij, quàm aliorum coniunctorum *Fulg. cons. 40.
n. 2. in fi. Aym. cons. 297. nu. 1. vers. sed præmissis non ob-
stantibus.* Quidquid aliter dicant *Dec. cons. 92. nu. 1.
vers. tertio facit. & in fi. & Paris. cons. 58. n. 27. & 28.
lib. 3.* Qui a sunt sibi contrarij cum *Dec.* aliter sen-
serit *cons. 69. colum. 3. ad med. vers. & potius tolerare
possunt. & cons. 289. colum. 2. in fi. vers. octaua considu-*
7 *rantur.* prout etiam *Paris. cons. 80. n. 44. li. 2.* † Et ita
esse tenendum stante coniunctione legatarij di-
cit *Cephal. consi. 144. n. 24. Socci. consi. 167. a. 11. lib. 2.
Menoch. de arbitr. q. 99. n. 15. Surd. consi. 71. n. 16. lib. 1.
& de alim. tit. 9. q. 30. num. 9.* Ita vt huiusmodi am-
8 pliatio sit facienda ad fauorem legatarij, † quam-
uis plures res ei fuerint relictę; Quidquid contra-
rium sentiat *C●ual. consi. 14. nu. 21.* vbi solum intelli-
git in vnico legato, cum contrarium dicat esse
verius *Cardin. Mantic. de coniec. vlt. volunt lib. 6. tit.
11. num. 26. versi. sed ego subsisto per tex. in l. prædia. §.
affinis. de fund. instr.*

Idem Dixi si fuerint relicta quingenta, aut sex-
9 centa: nam perinde est, † ac si quingēta sola lega-
ta sint, quia hæres eligit *l. si ita relictam. 44. §. vlt.
de leg. 1. Cardin. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 9. tit.
3. n. 17.* Licet enim in *l. lucio. 23. eod. tit. de leg. 2.* di-
catur, quod electio in alternatiuis spectet ad le-
gatariū; Tamen ille tex. procedit, quia verba exe-
10 cutiua † non sunt directa ad hæredes, sed ad lega-
tarium, cum testator dixerit, vendicato, vel perci-
pito rem istam, aut illam, tunc enim in vendican-
do videtur dedisse electionem legatario *l. planè. §.
fin. de leg. 1. Sim. de Pret. de interpret. vl. volun. 1. dub.
3. solut. 4. fol. 14. num. 1.* Aliud si dictum fuerit hęres
dato, quia in dando videtur data electio hæredi,
11 † & ita loquitur *tex. in l. si ita. § de leg. 2.* prout ita
distinguit *glo. in d. lucio. in verb. vendicare. de leg.
2.* & ibi etiam notat *Florian. num. 5. versi. conclude
ergo.* vbi quod tam in contractibus, quàm in vlti-
mis voluntatibus attendendum est, quem ver-
ba executiua sint directa, vt illius sit electio *l. si
ita distrahatur. 25. & l. si in emptione. 34. §. si emptio.
de contrahen. empt. Spin. de testam. glo. 8. num. 34. vers.
sed non extra rem. erit.* Nam debemus verba inter-
12 pretari pro eo, † ad cuius fauorem apponuntur *l.
nec semel. 12. §. sed & si quotannis. quand. dies leg.
ced.* cum distinctionibus, de quibus per eundem
Florian. in l. si ita relictum, §. fin. de leg. 2. vbi quid in
alternatiua summarum, vel temporum, vel in
13 speciebus, inter quas potest cadere affectio, † cum
in summa & quantitate non cadat, nisi ratione
personæ, cui debet solui, vel loci in quo est fa-
cienda solutio, de quibus multa *Cin. in l. tam qui-
dem. num. 8. col. vlt. in fin. C. de verb. signi. late Sim. de
Pret. & interpret. vlt. vol. lib. 1. solut. 3. dub. 3. fol. 11. n.
3. cum seq.*

Amplia vt copulatiua. &, diuidat pro dimidia,
14 quāuis legatū, seu institutio fieret † puta Mæuio,
& filiis Titij *Dec. consi. 454. n. 3. Felin. in c. pastoralis.
col. pen. & vlt. n. 9. versi. & istis adde omnia. & vers.
circa prædicta tamen scias. de rescript. Crescent. decis.
4. de iure patr.* vbi de iure patronatus relicto Epi-
15 scopo alicuius Ciuitatis, & incolis, † quod pro
medietate erit Episcopi, & pro alia incolarum
Rot. diuers. decis. 770. p. 1. quia plures coniuncti co-
pulatiuè habentur loco vnius *Pet. in l. §. titia. nu.
31. de leg. Caualcan. de vsufr. n. 54.*

Prout dicimus de potestate eligendi Notarium
16 concessa Rectori, & Vniuersitati, † nam tantam
vocem habebit solus Rector, quantam tota Vni-
uersitas *Ang. in l. interdum. in prin. de hered. instit. &
in l. si liber homo. § sicuti. il 1. eod. tit.* vbi etiam de in-
stitutione facta de primo fratre, & filiis fratris,
17 † quod debeat intelligi, vt primus habeat semis-
sem, & filij fratris tantundem, nisi dictum sit æ-
què, vel ęqualibus portionibus *Castrens.* qui dicit
multum notandum *in l. interdum. 13. in pr. n. 2. vers.
ex hoc sequitur quod si ista. de hered. inst. Card. Man-
tic. de coniect. vlti. volunt. lib. 4. tit. 9. n. 6.* vbi etiam
n. 4. quod institutio censetur facta æquis portio-
18 nibus; † Vnde quamuis testes dicerent plures in-
stitutos, sed non recordari de portionibus, intelli-
gentur æqualiter *Bal. in l. si quis ita scripserit hære-
dem. 36. in fi. de hered. instit.* vbi dicit perpetuò no-
tandum *Dec. cons. 252. preponitur. col. 2. in fi. versi. &
sic reprobato. n. 3. Surd. cons. 178. n. 5. lib. 2.*

Item si testator dixerit fratres mei, & Titius hæ-
redes sunto, fratres enim quotquot sunt vnius
19 personę vicem sustinent, † & ex vno semisse insti-
tuti videntur, & ex alio Titius, nisi testator verbū
æqualiter expresserit, vel nisi vsus fuerit nomine
distributiuo, videlicet quilibet frater, & titius hę-
res esto, vel nisi aliter coniectura voluntatis elici
possit *Ias. in l. vlt. circa prin. & num. 9. C. de impub. &
alijs substit. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib.
4. tit. 9. n. 9.* vbi etiam *n. 10.* idem concludit quan-
do Titius, & eius liberi sunt instituti: nam ex di-
midia Titius & ex altera liberi habebūt hæredi-
tatem, ita vt ista dimidia liberorum inter eos æ-
qualiter distribuatur, admittendo primillos, qui
sunt in primo gradu *Dec. cons. 236. numer. 1. & col. 3.
versi. & secundum istam opinionem. & versi. ad secun-
dam dubium.*

Neque obstat *Bar. in l. gallus. §. quidam rectè. n. 4.*
20 *de liber. & posthum.* vbi cōcludit, † quod institutio
facta de fratre, & eius filiis nō intelligatur, vt filij
concurrant cum patre simul, & eodem tempore,
sed post obitum illius ordine successiuo. Quia
contra eum est verior opinio, quod immo simul
censeantur vocati, vt post *Imol. Ias. & alios in d. §.
quidam rectè. decis Gabr. consi. 130. col. 2. in fi. versicul.
secunda quæstio. num. 9. lib. 1. Cas. de Gras. decis. 2. de te-
stam. Sotin. consi. 13. suprascripti insignes. lib. 1. colum.
2. ad med. numero 4. versi sed his non obstantibus.* Et
21 est distinctio per Doctores approbata, † quod
quando plures, inter quos cadit ordo charitatis
fuerint instituti per dictionem copulatiuam, ad-
mittantur simul, non ordine successorio, puta si
dicatur instituo fratres, & eius filios, prout de
communi testatur *Card. Mantic. de coniect. vlt. vol.
lib. 4. tit. 7. n. 19. versi. sed contrariam sententiam.* vbi
quod *Bar.* qui aliud voluit communiter non ap-
probatur. Quidquid enim sit in institutione fa-
22 cta ex ordine cuiusdam necessitatis, † in qua cen-
sentur vocati ordine successiuo, ne alioquin vitio
prætetitionis corruat testamentum *Doct. in d. §.
quidam rectè. Idem Mantic. d. tit. 7. in prin. Corn. cons.
311. nu. 1. lib. 3.* Tamen cessante necessitate propter
solum ordinem charitatis nōn est recedendum à
23 proprietate sermonis, † secundum quam copula

&c, diuidit pro virilibus portionibus, & ista est verior opinio, quam etiam tenet *Couarr. in c. rainut. §. 2. n. 2. de testam.* & voluit *Dec. cons. 319. dum legerem n. 7. & 8 Boer. decis. 185 n. 16. Clar. in §. testamentum. q. 80. versi. prima conclusio.*

Licèt in materia emphyteusis, & feudi vnus
24 post alium censeretur vocatus, † & sic ordine successiuo *c. 1. §. quartia, in tit. Epis. vel Abbat. Put. decis. 289. lib. 2. Molin. de primogen. hispan. lib. 1. c. 6. n. 5.*

Quæ sunt intelligenda quando concessio esset per dictionẽ, &, secus autem in dictione, cũ, *Bal. in l. quoties. C. de sun & legit. Dec. cons. 207. ad clariorem. n. 2. vers. & quan. nu fit facta. Cremen. sing. 71. qui-*
25 *dam pater. in fi.* † vbi quod si esset concessum feudum pro masculis cum fœminis venient fœminę ad successionem eodem tempore cum masculis ob virtutẽ coniunctionis prędictæ, licèt quando concederetur pro masculis, & fœminis non venirent fœminæ nisi ordine successiuo in defectum
26 masculorum, † quasi strictius copulet dictio, cũ, quam dictio, &, *Paris. cons. 12. n. 17. lib. 1. Ias. Paris de Put. Crot. Roland. Clar. Zaf. & alij allegati per Surd. de alim. tit. 2. q. 7. n. 6. & q. 15. eod. tit. n. 208. & 209.*

Secundo amplia non solum si exprimatur quantitas semel, puta lego Titio, & Seio quingẽ-
27 ta, sed etiam † bis in eadem oratione, videlicet Titio quingenta, & Seio quingenta lego, cum enim sit vnica oratio, & vnum verbum, lego, debet intelligi de iisdem quingentis, Quamuis enim sit duplex expressio rerum, tamen est vnicus actus dispositiuus; Vnde intelligitur de eadem quantitate & summa, ita in specie concludit *Bart. in l. si qui testamento. 82. de leg. 1.* vbi dicit secus esse si in diuersis orationibus eadem quantitas exprimatur, videlicet si diceretur, Titio lego quingenta, & Seio lego quingenta, tunc enim intelligitur de diuersis quingentis propter diuersitatem orationum, & personarum, quo casu censeretur multiplicata quantitas, non solum quando sumus in diuersis personis, sed etiam in eadem persona, cui si legaretur eadem quantitas sub diuersis orationibus daretur multiplicatio quantitatis. Idem sequendo *Bar.* dicunt *Castr. & Salic. in d. l. si qui testamento. in princ. & ibi Floria. nu. 1. per tex. in l. planè §. sed si non corpus de leg. 1.*

Quidquid tamen dicant *Bar. & alij* qui eum sequuntur, contrarium est verius, quod siue simus
28 in eadem oratione, † siue in diuersa si fiat bis nominatio de quingentis nunquam intelligitur de iisdem quingentis; Vnde si dicatur Titio quingenta, & Seio quingenta lego vtrique debentur quingenta, prout concludit *Ias. in d. l. si qui testamento. in pr. n. 5. vers. sed aduerte. de leg. 1. & ibi Imol. versi. adde dictu.* Subdens ita etiam tenere Petr. &
29 Cin. † Nam quicquid sit in stipulationibus, in quibus fit stricta interpretatio, & contra stipulatorem *l. quicquid astringenda. de verb. obli. l. stipulatio ista. §. in stipulationib. eo. tit.* cum ei sit imputandum quare apertius legem non dixerit *l. veteribus de pact.* Tamen in testamentis bis expressa quantitate de quingẽtis intelligitur de diuersis quin-
30 gentis, † cum in eis fiat latior interpretatio *c. cum dilecti. de donat. l. in testamentis. 12. de reg. iur.*

Tertio amplia non solum si fuerit legatum cum
31 illa dictione, &, sed etiã si dicatur, necnon. † quia resoluitur in dictionem, &. *Cas. de Gras. decis. 1. n. 5. de reb. eccles. non alien.* Ideo debet repetere omnes conditiones, & qualitates præcedentes, prout dictio, &, cuius natura est illas copulare *Neuiz. cons. 72. n. 14. Bart. in l. Seio. §. Caio. de fund. instruct. Corn. cons. 192. videtur in hac consultatione. lib. 2.* Et de istis dictionibus necnon, & similibus quod de sui natu-
32 ra habeant inclusam copulam † *Bart. in l. sæpe. 53 n. 3. de verb. signif. per text. in l. si ita quis stipuletur. de verb. obligat. Butric. in l. 1 §. si quis ita. nu. 18. ff. eod. M. Ant. Bard. de tempor. vtil. vel contin. c. 19. n. 16. tom. 5. fol. 226. Paris. cons. 16. conuentiones. n. 9. li. 1.* vbi etiam quod aliquando est coniunctiua non copulatiua, & ponitur pro neq; *Bon. de statut. vrb. præscrip. glo. 16. n. 6. tom. 17. fol. 182.*

Quarto amplia, vt legatum intelligatur factum pro dimidia etiam quando esset per dictionem
33 cum, † puta lego Titio cum Mæuio: Nam idem est ac si dictum fuisset legato Titio, & Mæuio. In vtroque enim casu est æqualis diuisio *l. Titio textori. §. nihil differt. de leg. 1. l. si quis titia. in fi. de vsufruct. accres. l. illi. de vsufr. legat. Menoc. de adipisc. pos-*
34 *sess. rem. 4. nu. 18.* Immo magis coniungit copula, † cum, quam copula, &, *Surd. de alim. tit. 1. q. 7. n. 220. post Bald. in l. quoties. n. 4. C. de sun. & legit.*

Prout quando testator dixit Titius vna cum filiis suis & Sempronius mihi hæredes sunto, ex dimidia enim Titius cum filiis suis videtur insti-
35 tutus, † ex altera autem dimidia Sempronius *l. vlt. in fi. C. de impub. & aliis substit. Bal. in l. si mulieri, de vsufruct. accres. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 4. tit. 9. n. 8. & tit. 7. n. 29. 10. lib.*

Quinto amplia vt in vno copulatorum censeatur repetita qualitas, quæ reperitur in altero,
36 siue præcedenti, siue subsequenti † *glo. in l. si sic. quemad. seruit. amit. Ias. in l. fi. C. de success. edic.* Cum natura copulæ, &, sit coniungere vniformiter,
37 perfectè, æqualiter, & æquè principaliter, † etiam ampliando *Bar. in l. Seia. §. Caia. de fund. instruct. Aym. cons. 9. n. 25. Bal. cons. 243. visis. ad med. versi. item natura. li. 3. Ruin. cons. 53. 7. lib. 1.*

Ita vt eadẽ qualitas qualificet omnia copulata,
38 quæ sub eadem oratione sequũtur, † & ab eodem verbo reguntur *Soc. cons. 27. visis instrumentis. nu. 13. & 18. lib. 4. post Bar. in l. prætor §. est que. de vi bon. raptor. Card. cons. 61. ad primum dico. n. 2. Ces. de Gras. decis. 2. n. 4. de iur. iur. Mand. sreg. 32. q. 17. n. 4.* vbi dicit
39 esse veram, & approbatam conclusionem, † cum vna determinatio respiciens plura determinabilia debeat pariformiter determinari *l. iam hoc iure de vulg. & pupil. Dec. cons. 62. viso puncto. n. 2.* Dummodo propter diuersitatem rationis, & oratio-
40 nis, † & subiectæ materiæ alia interpretatio non sit facienda *Bar. in l. in repetendis. col. 2. de leg. 3. Rui. cons. 104. insi. nu. 21. lib. 5. Ias. in l. miles. §. decem. in 2. not. de re iudic. cum aliis per Mandos. reg. 32. q. 17. n. 11.*

Ideo si fuerit legatus fundus Titio cum conditione si nauis ex Asia venerit, & domus, censebitur illa domus legata cum eadem conditione, de
41 qua in legato fundi, † quando tamen est conceptum legatum sub eadem oratione, secus diuersa *Ias. in l. 1. n. 2. de iust. & iur. Soci. Iun. cons. 71. n. 4. li. 3. Ruin. cons. 15. nu. 8. lib. 1 Dec. cons. 480. in casu qui contingit. n. 4. latè Menoch præsum. 180. lib. 4. nu. 24. cum seq.* vbi multos casus distinguit.

Adeo quod si conditiones duæ requirãtur, vel duę qualitates in cõditione non sufficiat impleri
42 vnum, † sed ambæ debeant verificari quãdo sunt positæ coniunctiuè, secus alternatiuè; tunc enim sufficeret vna *l. si hæredes plures. de cond. & demonst. Socin. Iun. cons. 108. numer 35. lib. 2. Roman. consil.*
43 *173. clarum. in princ.* † Quod procedit non solum in alternatiua concepta verbis affirmatiuis,

sed

Digitized by Google

sed etiam negatiuis, quia sufficit alterum non esse
factum, vt in promissione cērum, si nauis hoc an-
no non venerit, vel filius non nascatur, nam obli-
gatus eto, si alterum istorum non eueniat, licet al-
terum acciderit, & si ambo eueniant non teneor.
Felin. in c. inter cæteras. de rescript. col. pen. nu. 16. cum aliis
44 per Mandos. reg. 27. q. 22. n. 3. vers. & non solum. † Et
quando copulatæ conditiones concurrere de-
beant, tam in dispositione legis, quam hominis,
& quid in rescriptis, an sufficiat vnum ex copula-
tis interuenire plura Simon. de Prat. de interpret. vltim.
volunt. lib. 2. fol. 3. num. 105. vsque ad 208. dub. 1. fol. 148.
& 149.
Item eadem solemnitas, quæ requiritur in vnio-
ne beneficiorum facienda Seminario iuxta Conc.
45 Trid. sess. 23. c. 18. † erit etiam necessaria in detractio-
ne fructuum ex aliis beneficiis, cum Concilium
loquatur per dictionem, necnon, quæ resoluitur
in copulatiuam, &c, Cas. de Gras. decis. 1. nu. 5. de reb. ec-
cles. non alien. Gonzal. de alternat. gl. 3. n. 3.
Idem si testator relinquat alicui partem fructuū
46 certi fundi, & viginti, † sicut pars fructuum debe-
tur, quando colliguntur, & non ante l. firmio. §. pa-
ter. quand. dies leg. ced. Ita etiam eodem tempore e-
runt præstanda viginti Ias. in l. qui hoc anno. col. fin. de
verb. obl. Soccin. Iun. cons. 160. col. 3. n. 12. li. 2. Sur. de alim.
tit. 4. q. 17. nu. 26.
Ideo dicimus, quod si testator legauerit fundos
47 instructos, & domum superiorem, † veniret do-
mus instructa, licèt illa qualitas in donatione do-
mus non sit repetita l. seia. §. 1. ato. de fund. instruc.
Simile est in vxore, cui quando fit legatum vsus-
fructus licèt restringatur ad alimenta stantibus
48 liberis secundum consuetudinem Bulgari, † de
qua per Bar. Bald. & alios in auth. hoc locum. C. si secund.
nupt. mul. & in l. titia. §. titia cum nuberet. de leg. 2. Tir. aq.
de legib. connub. l. 10. nu. 7. quam vbique seruari dicit
Boer. decis. 194. sed ex hac orta. n. 4. Gab. de vsufruct. con-
clus. 1. Card. Mant. de coniect. lib. 9. tit. 7.
Tamen si vxori fuit legatus vsusfructus cum fi-
49 lio, tunc non restringitur ad alimenta, † sed vxor
consequitur plenum vsumfructum dimidiæ Dec.
cons. 454. iuridicas. num. 3. Natt. cons. 297. lib. 2. n. 1. vbi
quod procedit etiam si filij sint plures, quia filij
50 habebunt dimidiam, † & vxor alteram dimi-
diam, cum plures coniuncti copulatiuè sint loco
vnius l. interdū. de hered. inst. Dec. cons. 319. dum legerem.
n. 6. col. pen. Caual. de vsufruct. n. 54. Nā paria sūt quod
legatum fiat vxori & filiis, vel vxori cū filiis, l. tutæ
testori. §. nihil differ. de leg. 1. Vnde cū sit idem legatū
factum duobus, non debet diuerso iure censeri,
sed sapere eandem naturam in vtroque propter
dictionem, &c, quæ æqualiter coniungit cum om-
nibus qualitatibus l. reos. §. cum in tabulis. de duob. reis.
cum aliis per Felin. in c. quanto. il 1. de iudic. Et ita etiam
dicit tenendum Surd. de alim. tit. 2. q. 15 n. 212. per a-
liam tamen rationem videlicet, quia in hoc lega-
to vxor habet dimidium vsusfructus; Vnde cessat
timor, quod filij cogantur mendicare, neque pa-
ter potest argui impietatis ob alteram dimidiam
vsusfructus relictam filio, quare cessat ratio con-
51 suetudinis, † qua cessante non restringitur lega-
tum vsusfructus in vxore ad alimenta Bertr. cons.
57. n. 2. lib. 1. Vnde si filij moriuntur etiam in casu,
in quo legatum restringeretur ad alimenta, ta-
men intelligendum esse de vsufructu omnium
bonorum Socc. Iun. cons. 94. nu. 2. lib. 1. Gab. qui de
magis communi de vsuf. conclus. 2. in fi.

Sexto amplia, vt ista coniunctio, & non solum
52 coniungat æqualiter, & operetur, † quo ad illum
qui fuit vocatus explicitè, sed etiam quo ad eum,
qui implicite continetur in dispositione; Vnde si
fuerint legata alimenta Titio cum familia, quod
idem est, ac si dictum fuisset Titio, & familiæ l. illi
cum illo. de vsufruct. legat. præstanda erunt alimenta
53 etiam familiæ † Bal. in l. si mulieri. in fi. de vsufruct. ac-
cres. Natt. cons. 660. n. 3. post Alex. cons. 178. videretur for-
san. nu. 2. lib. 6. vbi etiam ampliant quod Titius in
casu in quo non obstet dispositio l. cum hi. de transa.
non possit huiusmodi alimentis legatis renuncia-
re in præiudicium familiæ, quod sequitur Surd. de
alim. tit. 2. q. 7. n. 7. cum tot censeantur legata, quot
sunt personæ, quibus fuit relictum; Vnde renun-
ciatio vnius non tollit ius competens tertio, ne-
que pactio vnius debet nocere alteri l. transactione.
ff. de transact.
Septimo amplia, etiam si fuerint legata quingē-
ta pluribus nomine collectiuo, veluti filiabus, vel
54 attinentibus, † nam nō intelligentur legata quin-
genta singulis, sed pro æquis portionibus admit-
tentur, ita vt vna quantitas censeatur omnibus re-
licta Paris. cons. 49. nu. 1. lib. 2. per l. interdum. in princ. de
hered. instit. vbi quando plures vocantur nomine
collectiuo habentur pro vno Bal. in l. si pater filio. de
vulg. Decian. cons. 319. dum legerem. num. 6. Soc. cons. 108.
supra illa. num. 3. lib. 3.
Idem voluit Imol. in l. si ita scriptum sit 46. in fi. de
leg. 2. vbi quod illa indefinita filiabus potest æqui-
55 pollere vniuersali collectiuæ, † & vniuersali di-
stributiuæ: Vnde in dubio videtur, quod sit acci-
pienda, vt minus grauetur hæres, & sic quod in-
ter omnes habeant quingenta. l. si ita relictum. in fi.
de leg. 2. l. sempronius. eod. tit. Et Imol. sequitur Alex. in l.
qui filiabus. §. 1. de leg. 1. per tex. in l. vtrum. in ver. quartam
debebit. de reb. dub.
Neque obstat, quod indefinita æquipolleat vni-
56 uersali distributiuæ, Vnde illud † quod inducitur
per indefinitam debet competere cuilibet in soli-
dum, vt tenet Bar. in l. si pluribus. in fi. princ. de leg. 2. per
tex. in l. qui filiabus. §. 1. de leg. 1. Quia cum possit im-
57 portare, etiam vniuers[illegible] collectiuam, † in du-
bio potius interpretand[illegible]st, vt minus grauetur
hæres, vt per Imol. in d. l. si ita scriptum sit. in fi. de leg 1.
Dummodo non fuerit factum legatum filiabus
58 nascituris, tunc enim cuilibet deberentur, † quia
actus natiuitatis attribuitur cuilibet in solidū; Vnde
de militat ratio tex. ind. l. qui filiabus. §. 1. de leg. 1. quasi
tunc æquipolleat vniuersali distributiuæ, cum ha-
beat inclusum actum natiuitatis, prout declarat
Cuman. in l. vtrum. 8. vbi Socc. n. 4. in 5. notab. de reb. dub.
Adde quod si non vocarentur collectiuè sim-
pliciter, sed vltra nomen collectiuum essent vo-
59 cati attinentes distributiuè, † videlicet si dicatur
cuilibet suo attinenti, vel pro quolibet. Tunc de
natura istarum dictionum est attribuere vnicui-
que rem in solidum l. qui filiabus. §. 1. de leg. 1. Bart. in
l. si pluribus. de leg. 2. per l. non distinguemus. §. cum in plu-
res. de arbitr. Socc. cons. 50. in princ. lib. 1. Dec. in l. hoc ar-
ticulo. de hered. institut. Paris. cons. 49. num. 1. lib. 2. Corn.
cons. 82. lib. 1. vbi tamen in fine limitat quando es-
sent vocati collectiuo nomine cum dictione æ-
qualiter, quia intelligeretur distributiuè. Vnde si
testator dixerit fratres mei, & Titius sint hære-
60 des, † fratres erunt pro dimidia, & Titius pro a-
lia, nisi testator verbum æqualiter expresserit,
vel nisi fuerit vsus distributiuo nomine videli-

cet quilibet frater, & Titius hæres esto, vel nisi aliter ex coniectura voluntatis colligatur *Ias. in l. vlt.n.9.vers.prædicta etiã conferunt.col.pen.C.de impub.& alius substitut.post Bart.in l.quidam.§.si tibi.de reb.dub.& in l. qui cum plures. in princ.de vulg.& pupill.* Et multa quando plures intelligantur vocari ordine successiuo; & quid ordo charitatis in huiusmodi casibus operetur *Card. Mant.lib.4.tit.7.* Et de copu-
61 latiua, † &, vel cum, quando diuidat, siue ponatur inter res, seu personas, & conditio censeatur repetita, tam in vno, quam in alio copulatorum *Menoch.præsump.180.lib.4.nu.24.vsque ad nu.45.* vbi
62 quoque multa de dictione, † item, quæ est similis copulæ, &, ibique etiam de dictionibus amplius, verum, ac de relatino quod, vel seu, & similibus, & de dictione vltra quod sit repetitiua eiusdem conditionis, & qualitatis *Dec.cons.189.n.7.col.pen. in fi. Socc.Iun.cons.71.num.5.lib.3. Castr.cons.88.viso legato.n.1.lib.1.*& dicetur infra c.116.

EPITOME.

Administrator an teneatur ad custodiam librorum donec fuerit reddita ratio, & debeat admitti ad se purgandum ex capite amissionis. Editio librorum quando sit facienda. Stãte interesse tutoris an detur ei remedium spolij, & rei vendicatio. Obligatus ad custodiam quando liberetur si non fuerint res particulariter consignatæ. Tutoris potestas in causis cœptis an duret finita tutela, & quid in sociis an expiret mandatum per mortem vnius donec fuerit exactum.

SVMMARIVM.

1 *Administrator tenetur ad custodiam librorum neque admittitur ad iuramentum de se purgando ex capite amissionis. n.2.3.& 6.*
4 *Libri sunt exhibendi per administratorem stante interesse petentis.& n.5.*
7 *In inuentario non sufficit tutorem dicere talia bona esse in hæreditate, cum opus sit vt dicat se inuenisse. Declara vt num.9.*
8 *Scripta in inuentario [illegible] fidem contra tutorem ita vt præsumantur don[illegible]pillo.*
10 *Interesse tutoris probatur quia potest conueniri ad reddendam rationem, & ex hoc ei datur restitutio si spoliaretur, & rei vendicatio.*
11 *Habens custodiam non liberatur nisi restituat integrè quamuis non fuerint res sibi consignatæ.*
12 *Potestas tutoris quo ad causas cœptas non expirat finita tutela, & quid in actore.n.13.*
14 *Mandatum non finitur per mortem vnius socij quo ad negocia incepta.*

CAPVT LXXI.

QVo ad exhibitionem librorum administrationis, cum non fuerit reddita ratio, prout a-
1 gebatur in causa Vincentij mihi commissa; † Verius esse Dixi administratorem teneri ad custodiam librorum, donec illa reddatur; Ideo non admitti ad iuramentum de se purgando ex capite amissionis *Socci.cons.190.n.5.lib.2 & cons.159.in præsenti consultatione.col.2.in princ.lib.2. Anch.cons.316.in causa quæ vertitur.col.2.in prin.vers.nec obstat.si dicatur. Rol. cons.49.n.33.lib.1.Plot.in l.si quando.n.246.vers.nec ex-
2 cusantur tutores.C.vnde vi.* † Nisi post sententiam latam circa rationem administrationis, & transactam in iudicatum, ne lites fiant immortales *Cor. cons.62.lib.4. Caualcan.de tutor.nu.205.* cum distinctionibus, de quibus ibi per eum, & per *Rol.cons. 49.n.66.lib.1.* Quia tenetur ad custodiam, cum secus esset si ad eam non obligaretur; Vnde est præsumptio iuris contra ipsum, quod non perdiderit,
3 † sed malitiosè velit eos occultare per notata *in l. si quis ex argentariis. §. pen.de eden. l.cum ita legatur. §. species.de leg.2. Bal.in l.vlt.in fi.C.de fid.instr.* & fuit decisum *per Rot. coram Card. Seraph. 21.april.1597. Ari-
4 min.Castrorum.* † vbi etiam quod tenebitur ad exhibitionem stante interesse petentis. Nam quando constat actorem rationes confecisse, vel conficere debuisse tenetur ad petitionem rei illas edere *l.non iccirco.col.fi.C.de edend.* quem tex. ita esse intelligendum dicit *Rum.cons.69.col.fi.ad med.n.14. vers.secundo fit dubium. lib.4. Rom.cons.413. quo ad primum.nu.3.per l.fin.§.inter cætera.de liber leg. Soccin. cons. 190.memini.col.2.in fi.vers. quarto ostenditur.lib.2. Rot. decis.5.de probat.in nou. Caputaq. decis.294.lib.1.Rot.coram R.P.D. Oran.Rom.mercium.30.maij 1588.* & non
5 solum si libri extent penes se, † sed etiam apud illius officiales, aliàs secus *l.3.§.sciendum.ff.ad exhib.*

Neque obstat obitus pupilli; Quia etiam post
6 illius mortem tutor habet custodiam, † & interesse ratione administrationis *Bart. cons.239. proponitur.lib.1.Bald.in l.1.§.item solent.in 1.lect.nu.5.& in 2. lect.n.3.de offi.præfect.vrb.* Ideo propter istud interesse tenetur conficere inuentarium, in quo non suf-
7 ficiet dicere talia bona esse in hæreditate, † cum opus sit vt dicat se inuenisse *arg.l.si bar satorem.13.C. de fideiussor.* Ita vt scripta in inuentario faciant fidem contra tutorem, adeo quod non admittatur
8 probatio in contrarium † *l.fi.in princip.C.arbitr.tut. Bart.cons.239.proponitur quod archolus. aliàs incipit eccolus.* Immo præsumerentur donata per tutorem pupillo, nisi probaretur contrarium *Socc.cons.159. n.1.lib.1.Caualcan.de tutor.n.66.* Intelligendo quando dixit illas res inuenisse, & ad eius manus per-
9 uenisse; nam si dixit esse in hæreditate, † poterit intelligi sine possessione *l.ratio in bonis. de acquir. rer.dom.* Vnde sufficit quod tempore reddendæ rationis administrationis ostendat instrumenta, & iura, per quæ appareat dicta bona esse in hæreditate iure dominij, vel quasi, licèt non iure possessionis teneatur assignare possessionem vigore dicti inuentarij, cum non asseruerit illa ad se peruenisse, vel inuenisse in bonis inuentariatis *Bart. cons.239.lib.1.*

Constat autem de interesse tutoris, ex quo fi-
10 nita tutela potest conueniri † ad reddendam rationem *Bar.in l.tutor qui repertorium.num.12.de administ.tutor.* Adeo quod ratione huius custodiæ, & interesse danda sit ei restitutio si spoliaretur; & rei vendicatio *Salt. in l.iubemus.§.sanè.n.3.C.de sacro. eccle. Card.Seraph.Vrbeuetan.Castrorum.20.iunij 1569.* vbi etiam quod hæc custodia durat post obitum, quia tenetur reliqua restituere *leg.1.Cod.vt caus.post puberi.adsi.tut. Socc.cons.2.num.3.p.1.* Prout quilibet
11 habens custodiam non liberatur, † nisi restituat integrè, & sine aliqua deterioratione, aut diminutione *§. præterea & ib. instit. quib. mod.re contrah. oblig.l.1.Cod.depos.Paris.cons.74.num.1.lib.1.* Quamuis particulariter non fuerint consignatæ res custodiend; Quidquid dixerit *gloss. in l.1.§.fin.in verb.illata.ff.naut.caup.stabul.* Quia eius opinio non approbatur *Bald.in l.certi. in princip.num. 2.vers.& hæc faciunt ad quæstionem. Cod.locat.Ias.in leg.in actionibus. colum.fin. num.43. de in lit.iur.* Ita vt promittens

tens custodiam teneatur ad arctissimam diligen-
tiam, quamnis non de casu fortuito *Bart. in l. qui
mercedem ff. locat. Rom. cons. 7. nu. 7.* Dummodò cul-
pa malæ custodiæ non pręcesserit casum *l. si vt cer-
to, §. interdum, ff. commod. Nata. cons. 79. num. 5.*

Ratio omnium supradictorum est, quia pro-
pter reliquias non dicitur finita tutela, & propter
interesse tutoris *l. si tutor post pubertatem, C. arbitr. tut.*
Prout regulariter potestas tutorum, & curato-
12 rum, † quo ad causas cœptas finita tutela non
expirat *l. ita tamen, §. post completum, de administr. tut.
l. vnica, Cod. vt causæ post pubert.* quidquid secus sit in
13 actore † *Castrens. in l. si quis, §. si impubes, nu. 3. de instit-
tor. Franc. Marc. decis. 55. num. 1. p. 1.*

Idem est in similibus causis, vt de societate, cu-
ius effectus durat, donec fuerit exactum omne
14 illud, quod ad eam pertinet: † Vnde per mortem
vnius socij non expirat mandatum alterius quo
ad negotia iam cœpta, quæ etiam illo mortuo
possunt perfici *l. actione, §. mortuo, pro soc. Bald. in l. hæ-
res socij, ff. eod. Rot. per Card. Aamphil. Ancon. pecuniaria,
23. May* 1587. & in aliis casibus, de quibus per *Do-
ctor. in l. mandatum, 15. vbi Bald. oppos. 3. num. 3. col. 2. in
princ. C. mandat. Imol. in clem. fin. de procurat. Gabr. eod.
tit. conclus. 2. & 3.*

EPITOME.

Mater an teneatur petere curatorem ventri, quemadmodum filio nato sub pœna priuationis hæreditatis filij, & intra quantum tempus, & quando officium istius curatoris expiret. Nondum natus an sit homo vel animal. Quę sint probanda ad excludendam matrem à successione filij. Verba, data opera, defunctoriè, dicis gratia, & perfunctoriè quid significent, tam in petitione tutoris, quam in aliis casibus. Error dubius iuris an excuset. Quando pronunciandum sit causam non liquere, & quid significent huiusmodi verba. Rei ampliati qui dicantur, & quando Iudices in causa ambigua vtebantur verbo ampliare.

SVMMARIVM.

1 *Mater tenetur petere curatorem ventri quemadmodum tutorem filio nato sub pœna priuationis hæreditatis. & num. 2. 4. 13. Amplia vt num. 6. & 7. limita vt num. 8. 9. 10. 20. & 21.*
3 *Causa partus est fauorabilior, quam pueri nati.*
5 *Mater non habet annum ad petendum tutorem filio, qui tempore mortis patris est tredecim annorum, & vnius mensis.*
11 *Officium curatoris finitur nato posthumo, & tunc est locus datiui tutoris. num. 12.*
14 *Tutor ventri non est petendus per matrem, sed curator.*
15 *Tutor datur personæ, curator bonis.*
16 *Nondum natus non est persona, nec homo, nec animal. Intellige vt num. 17.*
18 *Curator datur ventri ex edicto Prætoris, non tutor.*
19 *Mater hodie habet annum ad petendum tutorem filijs iam natis, quicquid rigor antiquus aliud statueret.*
22 *Mater in dubio debet admitti ad luctuosam filij successionem. & num. 25.*
23 *Mater vt excludatur ab hæreditate filij debet probari mors impuberis & tutorem non petitum infra annum, & quod culpa non petierit. & num. 24.*
26 *Mater priuatur hæreditate filij non petendo curatorem ventri, quando creditores instant, vel adest aliqua causa petendi, vel si ex industria, & data opera omiserit petere. num. 27.*
28 *Verba data opera significant fraudem, quæ fraus est probanda.*
29 *Verbum perfunctoriè, seu defunctoriè significat culpam in non eligendo idoneos curatores, & quid propriè sit defunctoriè denunciare, & de mediatore ita se gerente, aut accipiente ordines, & dignitates ecclesiasticas, & de implente debitum defunctoriè, & similia. num. 30. 31. 32. 33. 34. & 35.*
36 *Verba dicis gratia significant idem, quod defunctoriè.*
37 *Mater excusatur ob non petitum curatorem ventri existente auo, & auia, & patruo, qui bonorum curam habuerunt. num. 38. & 39.*
40 *Error dubius iuris, & minus frequentatus excusat, & dicitur iustus ad lucrum consequendum nedum euitandum damnum.*
42 *Ignorantia iuris non toleratur in muliere, si potuit consulere peritiores. num. 43. & quis debeat hoc probare. numer. 44.*
45 *Opiniones contrariæ Doctorum faciunt rem dubiam, & excusant mulierem.*
46 *Iudex debet de singulis dubia probabilia edere, licèt sit facilius illa proponere, quam soluere.*
47 *Iudices pronunciant non liquere, cum causa est ambigua, & quid significent huiusmodi verba. nu. 49. & 50.*
48 *Ampliati rei dicuntur quorum damnatio differtur cum non liquet de causa.*

CAPVT LXXII.

IN causa vertente inter D. Autoram, & D. Eugeniam, & litis consortes distinctè procedendo, vt facilius veritas appareat Dixi firmandas infrascriptas conclusiones.

Prima sit conclusio. Mater tenetur petere cu-
ratorem ventri, quemadmodum infanti filio,
1 † & si hoc non fecerit æquè punitur, ac si non
petiisset tutorem filio iam nato *l. 2. §. quod si præ-
gnans, ff. ad Senatuscons. Tertull. Bart. consil. 22. bono ac-
cursoli. lib. 1. num. 5. col. fin. vers. restat modo videre. & cons.
30. vannutius, ad fin. eod. lib. Bald. cons. 297. visis & supra
consideratis, num. 4. vers. venio ad quartum, lib. 3. & cons.
288. lib. 2. & cons. 422. nu. 1. lib. 2. aliàs 432. iste casus, nu.
1. eod. lib. & cons. 96. hic plura occurrunt, in princ. lib. 4. &
& in l. matres, num. 3. vers. sed mirum est, ff. ad Tertull. &
in §. impuberes, nu. 5. instit. de attil. tutor. Tiraq. de retract.
lignag. §. 1. gloss. 9. num. 77. in fin. & in l. si vnquam, in
verb. susceperit liberos, nu. 144. in fin. C. de reuoc. donat. A-
ret. in §. sed quemadmodum, sub num. 3. instit. ad Tertull.
Odoffr. de curat. bonis dando, c. 2. num. 8. & 9. Mandos. de
ætat. minor. cap. 2. num. 37. vers. trigesimustertius, & c. 5.
vers. decimussextus, nu. 96. Io. Andr. ad Specul. de tutor. §.
nunc dicendum, num. 10. in fin. Clement. de patr. potest. c.
4. num. 38. Marant. in l. is potest, vers. octauo amplia, num.
227. D. de acquir. hæred. Io. de Monte Sperel. cons. 272. nu.
5. Nicol. de Vbald. de success. ab intest. p. 2. q. 5. num. 20. vers.
quarto fallit, Vincent. de Franc. decis. 364. nu. 2. lib. 2. Viu.
commun. opin. 553. num. 17. lib. 2. Bellam. cons. 12. num. 2.
Salic. in l. cunctos populos, C. de legit. hæred.*

Ratio est, quia ipsius negligentia principaliter
tendit in præiudicium pupilli: licèt etiam credi-
2 toribus præiudicare possit † secundum *Io. Andr. ad
Speculat. de tut. §. nunc dicendum, in fi. vers. est dicendum*,
quod dicit perpetuò, notandum *Bart. in l. 2. §. quod
si curatores, & §. consestim, ad Tertull.* Secunda est ra-
3 tio, quia fauorabilior dicitur causa partus, † quam
pueri *l. 1, §. generaliter, de ventr. in poss. mitt. Bald. in l.
matres, num. 3, vers. modo ego quæro, C. ad Tertull.* Vnde
maior cura, & diligentia est adhibenda illis, qui
in vtero matris adhuc adsunt, quam aliis iam na-
tis, & sic magis peccat non petendo curatorem

ventri, quàm ei qui in lucem editus est, quare
magis debet puniri, quamuis non sit lapsus an-
nus à die mortis secundum dispositionem *l.sciant*
C.ad Tertull. Tertia est ratio, quia tunc periculum
est in mora; Ideo non est mirum, quod mater na-
to puero habeat annum, quod secus est cum puer
est in vtero *Bald. in d.l.mater, num. 3. vers. sed mirum*
4 *est, C.ad Tertull.* Quarta est ratio, † vt non habeat
annum, quia non potest per annum integrum es-
se prægnans *Castr. cons.147. col.fin.lib.1. Ang.in §.a-*
ctionum,nu.44.q.25. instit.de action.per l.gallus,in princ.
D.de liber.& posthum. Et voluit *Bald.cons.432.lib.2.*
vbi etiam addit, quod licèt videatur hoc esse ini-
quum, tamen sustinetur fauore impuberum, ne
bona, quæ ad eos debent deuenire prius dilapi-
dentur, vel è custodia subtrahantur, prius quam
nati sint, cum præsertim quandoque ipsa veritas
faciat, vt mater non habeat integrum annum ad
5 petendum tutorem, vt puta † quando filius tem-
pore mortis patris habet tredecim annos, & v-
num mensem, si enim decedat penultima die pu-
pillaris ætatis mater non erit excusata, sed priua-
bitur hæreditate. *Idem Bald.d.cons.432. iste casus,ad*
fin.lib.2.

Amplius quamuis esset datus tutor filiis, qui
iam erant nati, tamen non sufficeret ista tutela,
6 si alius reperiretur in vtero, nam illi etiam esset
prouidendum non de tutore, sed curatore *l.inter*
bonorum.49. de administ. tutor. Specul.de curator. §.&
sciat. & ita in specie concludit *Surd. cons.159. in fin.*
num.23.lib.2.

Idem esset in matre rustica, quæ etiam incidit
7 in pœnam † *d.l.2, §.mater, ad Tertull.* non petendo
curatorem filio *Purpur. in rubr. de in ttm vocand. am-*
pliat.5.in fin.num.33.

Intellige tunc puniri matrem non petendo d.
8 curatorem, quando est maior viginti annis, † &
dummodo non allegemt iusta causa impedi-
menti ad text.*in d.l.2.§.confestim,ad Tertull.Bald.in l.*
matres,num.21. C.eod.Bart.d.cons.30.ad fin.lib.1. Rom.
cons.179.Mandos.de atat.min.c.5.num.96.Grat.cons.83.
in princ.lib.2.per l.2.C.si aduers.delict. Prout etiam se-
cundo non punietur mater, sed excusabitur non
9 petendo d.Curatorem † si peperit infra triginta
dies *Bart.in l.1.§.eleganter,de liber.agnosc.* Quemad-
modum, & tertio si filius habet alium tutorem
legitimum, qui ex dispositione statuti excluderet
10 matrem, † nam tunc non teneretur alium tuto-
rem petere *Bald.cons.4. factum sic se habet, nu.1.lib.2.*
Gabr.cons.27.num.11.lib.2.

Secunda sit conclusio, quod officium dicti
11 curatoris finitur nato posthumo † *l.1. §.tamdiu, de*
vent.in poss.mitten. Aret. in §.cum autem, in fin. instit.de
tutel. l.4.§.si curator, de suspect. tutor. Mandos. de atat.
min.c.1. num.1. cum aliis per Tiraq.de retract.lignag.§.1.
gloss.9.nu.78.vers.in autem curator. Ex quo colligitur
quod illa, quæ remansit prægnās tenetur statim,
cum primū potest petere curatorē bonis, quia si
aliud diceretur, posset datio ista curatoris esse in-
utilis, vt si differret vsq; ad diem partus, nā partu
12 nato desinet talis curator, † & esset locus in-
totis donationi *l.curator, de tutor. & curat.dat. ab his.*
Quod non est in iam nato, nam quamuis mater
differret petere tutorem, vel tutelam assumere,
non tamen esset datio, & assumptio inutilis, quia
durare debet vsque ad pubertatem, Et hæc est
13 differentia; † quod ad petendum tutorem iam
nato detur annus integer, qui non datur ad pe-
tendum curatorem ventris. Vltra quod non ha-
bet annum, quia non potest anno integro esse
prægnans, prout omnes istas rationes considerat
latè *Castr.consil.147.postpositis auctoritatibus,col.fin.ad*
med.vers.vnum aliud est,lib.1.

Tertia est conclusio, quod licèt mater teneatur
14 petere d.curatorem, † non tamen tenetur petere
tutorem ventri *Bald.in §.impuberes,n.5. instit.de attil.*
tut. Tiraq.de retract.lignag.gl.9.§.1.nu.78 in fi. Io. And.
post Odoffr.in addit.ad Specul.§.nunc dicendum,tit.de tu-
tor. in vlt.addit. Cacial.in l.matres, vers. in pradictis ad-
uerte,in lect.manuscript. & in l.sciant, C.de suis,& legit.
vbi Io.de Mont.Sperel. Gregor.Lopez. in gl leg.partit.p.6.
tit.16.l.12.in verb.piden guardador.in fin. Gasp.Betius,de
decim.tutor.iur.hispan.praestan.c.16. vbi *nu.38.* plura de
horum curatorum differentiis. Ideo aliquando
datur curator ventri, & bonis simul, interdum
ventri tantum, & bonis tātum *l.1.§.quoties,de ventr.*
in poss.mitt. Odoffr.de tut.bon.dan. §.cum autem,num.6.
15 *Gasp ibid.num.14.* † Quorum ratio est, quia tutor
principaliter datur personæ; Curator autem bo-
nis *§.certe,instit.qui testam.tut.dar.poss.* At is qui non-
dum natus est persona non est, nec homo, nec a-
16 nimal, vt ex multorum sententia † concludit *Ti-*
raq.de retract.lignag.gloss 9.§.1.num.78.in fin. & in l.si
vnquam,in verb.susceperit liberos,num.147.Cod.de reuoc.
17 *donat. Mandos.de atat.min.c.1.num.2.* † vbi intelligit
secus esse quo ad effectum homicidij, in cuius
pœnam incurrit percutiens data opera prægnan-
tem, si mortuus sit partus animatus, videlicet
masculus post 40.dies, fœmina post 60. *Signorol.*
cons.1.nu.15.Roma.in l.1.§.occisorum,nu.3. ad syllan post
gl.in c.sicut de homic.& Bart.in l.diuus,de extraord.crim.
Secunda est ratio, quia ventri datur curator ex e-
18 dicto Prætoris, non tutor, † quia nec Prætor tu-
torem facere potuit, vt docet *Cuiac.obseru.lib.17.c.*
15.in princ.

Quarta est conclusio, quod hodie mater habet
annum ad petendum tutorem filiis ex æquitate.
19 † *l.sciant, C.de legitim.hered.* qui tex. extenditur etiam
ad matrem cum loquatur in omnibus, qui vo-
cātur ad successionem pupilli mortui, vt de com-
muni testatur *Aret.in § sed quemadmodum,nu.3.instit.*
ad Tertull. Et licèt text.*in l.2.§.confestim,eod.tit.ad ter-*
tull. videatur loqui, quod statim debeat petere, vt
voluit *Bart.in d.l.sciant.* Tamē rigor antiquus miti-
gatur & corrigitur, quia rigor ille erat solū in ma-
trē, & auia, sed ille annus datur aliis, ergo fortius
Matri, & Auiæ tanquam magis coniunctis, quæ
non sic faciliter sunt priuandæ hæreditatibus fi-
liorum *Bald.cons.297.col.fi. lib.3. Salic.in d.l.sciant,nu.*
6. Corn. num.3. ad fin. vbi quod hæc opinio est te-
nenda, tanquam humanior *Castr.ibi.num.3.& Ang.*
num.2. dicens se pluries ita consuluisse, & practi-
cari per totam Tusciam, & esse magis commu-
nem testatur *Alexan.in l.si decesserit,in fin.ff.qui satisd.*
cog.Corn.cons.234.num.2.lib.4.

Et quamuis *Azo in summa C.qui pet.tut.nu.3.& C.*
ad senatusc.Tertull.nu.4. dicat quod confestim ma-
ter debeat petere, id est, quamprimum potuit ex-
tendens hoc ad Curatores furiosi, & ventris. Ta-
men non est recedendum à superiori opinione,
quod habeat annum cum sit magis communis,
dictum est, & ita debet intelligi *dict.l.2. §.si mater,*
prout declarat *Soc.Iun.cons.119.num.13.lib.1.*

Quinta est cōclusio quod licèt mater teneatur
petere Curatorem vētri intra nouem menses, ta-
men cōtrarium dicendū est, † quod habeat annū,
ex

Google

ex æquitate *d.l.sciant.* prout volnit *Bald.in l.precib.*
C.de impub.& aliis subst.n.22.col.4.vers.item dixi con-
festim. vbi postquam opposuit *de d.l.2.§.quod si cum*
pregnans. concludit mitigatum esse rigorem *d. §.*
confestim. & non excludi ex æquitate à successio-
ne, nisi per lapsum anni, ne sit deterioris condi-
tionis, quam alij coniuncti: Et id clarius voluit *I-*
dem Bal.cons.288.quidam decessit. ad fin.lib.2. quia in-
quit hoc habet ea beneficio nouæ legis, & etiam
quia fingitur esse retro tutrix etiam in vtero exi-
stente filio, prout concludit *Idem Bald.in l.3.que in-*
cip.matres.ad fin. nu.3. vers.modo ego quaero.C.ad tertal.
per text. in l. cum pater. 30. vers.quid si matus.ff.de negot.
21 *gest.* † Et quod mater non priuetur successione
neque in aliquam pœnã incidat ex eo quod non
petierit date curatorem ventri, nisi integro anno
fuerit negligens *per d.l.sciant* dicit *Alciat.cons.231.a-*
his 13.decedit casu prasens.n.7.li.9.tom.3.Azo.in summ.
C.qui pet.tut.n.3. vbi vult idem tempus dari ad pe-
tendum curatorem furiosi, & ventri, quod datur
ad petendum tutorem impuberibus *Ant. Rub. A-*
lex.cons.81.n.1.Iacob.Rimin. cons.468.n.10.lib.3. Gasp.
Bet.de decim.tutor.c.16.n.38. vbi transit cum *Bal.in d.*
l.matres.prout etiam Gregor.Lopez. l.12.partit.p.2.titul.
16.in fi. Alex.cons.185.nu.20.lib.6. Dec.in c.ex parte.col.
fin.de appellat. qui omnes sequuntur *Bald.in d.l.preci-*
bus. & in d.l.matres.Idem Bald. cons.289.in princ.lib.1.
vbi vult matrem priuari, si non petit curatorem
ventri, dummodo etiam intra annum non petiis-
set tutorem, sequitur *Paul.Montan. de iur. tut. & cu-*
rat.c.18.n.12.in fin.vers.amplius putat. Idem conclu-
dit *Capr.cons.55.n.3.& cons.95.num.5. & cons.109.&*
*cons.118.n.3.*iunctis casibus ibi præinsertis. *Imol.in*
c.ex parte. il 2.n.8. de appellat. vers. sed aduerte. Fulgos.
cons.48.nu.1. vbi allegant *d.§.quod si cum pregnans.* &
tenent satis esse petere curatorem in tempore le-
gitimo. Quod etiam voluit *Io.Andr.ad Speculat.tit.*
de tutor. §.aunc dicendum.in addit.fin. vbi quod teat.
in d. §. quid si cum pregnans. Loquitur de curatore
bonis dando, non autem de curatore dando vẽ-
tri: Vnde si mater mansit in bonis mariti, & eo
mortuo nõ petiit se immitti in possessionem no-
mine ventris, nec petiit curatorem ventri, non
tamen ex hoc perdit ius sneeedendi, Et opinionẽ
Io. Andrea sequendam tanquam veram concludit
Guter.de tutel.p.1.c.16.n.50. post med.vers.mihi videtur.
& vers.opinio ergo. dummodo mater petat curato-
rem bonis intra annum, licèt subdat cantius esse
ad effugiendas opiniones, quod mater prægnans
petat intra annum dari curatorem bonis, aut vẽ-
tri, quamuis hoc vltimum non teneatur petere
sub prædicta pœna priuationis successionis *vt per*
Io. Andr.ad Speculat.de tutel.d.§.autem dicendum.

Ex istis videbatur colligi D. Auroram non fuisse
priuatam successione filij, ex quo non petiit cu-
ratorem ventri, cum postea petierit tutorem filio
nato intra annum, cum in ea militent quæ dicta
sunt in 4. & 5. cõclusione, & ei sit deferenda suc-
22 cessio filiorum §.2. *sed nos.instit.ad tertul.* † cum æ-
quum sit, & rationabile illam admitti ad luctuo-
sam filij hæreditatem *l.si.C.de instit.& substit. Socin.*
Iun.cons.23.n 11.lib.1.Cephal.cons.433.n.12.lib.3. Ita vt
agens ad exclusionem matris à successione pu-
pilli debeat non solum probare filium impube-
23 rem mortuum, & tutorem non petitum, † sed e-
tiam, quod filius superuixit patri post annum, &
intra annum nõ fuisse petitum tutorẽ à die mor-
tis mariti *Alex.* qui de communi *cons.185. in causa*
24 *& his.nu.10.lib.6.Osasc.decis.57.n.8.* † Immo etiam
opus esset probare matrem sua culpa non petiisse
tutorem filio, vt illius hæreditate priuetur, à qua
tamen excusatur ex qualibet iusta causa *Bursatt.*
cons.8.n.40.lib.1. & etiam quod essemus in dubio,
25 † semper iudicandum est ad fauorem matris, ne
excludatur à d. successione *Ang. cons.281. col.vlt. in*
fi.vers.confirmatur etiam. Conrad.cons.59.nu.13. Cephal.
cons.210.n.38.lib.2.

Præterea tunc mater debet petere curatorem
ventri, qnando creditores, vel successuri instant,
26 † vel adest aliqua iusta causa petendi, puta ob æs
alienum, aut quid simile *l. 1. §. quoties de ventr. in*
poss.mitt. l.si quis instituatur. 23. §. item si conditioni.de
hered.instituend.

Secundo requiritur, quod scienter, & ex indu-
27 stria omiserit petere, & data opera † *l.2.§.non solũ.*
ff.ad tertul.l.edictum.de ventr.inspic. puta propter pręiudicium, & periculum bonorũ pupilli, vt consi-
derat *Bald.in l.precib.n.22. C.de impub.& in §.impube-*
res.instit.de attil.tut. post Io. Andr. ad Specul. de tutor.§.
28 *nunc dicendum. Bursat. cons.8.n.40.* † Et verba data
opera important fraudem, & culpam *l. 1. §. sciẽn-*
dum.de magist.conuen. Vnde ista qualitas fraudis erit
probanda *Bart.in l.1.ne quid in flum.publ. Corn.consil.*
87.n.2.lib 3.Rot.Lucens.per Magon.decis.49.n.8.

Ideo etiam subdit Iuris Consultus in *d.l.2.§.*
mater.vers.nõ solum.ad tertul. quod mater priuabitur
qnoq; in casu, quo petiit, sed perfunctoriè petiit,
seu defunctoriè, quasi semper lex requirat cul-
pam mulieris, quo ad effectum priuationis *Bal. in*
l.omnem. C.ad tertul.col.2.vers.caueas. Gabr.de tutel.con-
clus.1. n.38. Id enim significat illud verbũ perfun-
29 ctoriè, † non respectu temporis, sed intentionis,
& curæ non deligendo idoneos curatores, & ita
explicat *Alciat. verb.signif.lib.4. ad fin.* vbi quod ista
30 verba non intelliguntur post tempus facere, † sed
intra tempus leui cura, & aliud quodammodo a-
gendo, seu vtcumque rem sibi cõmissam expli-
cando, & languidè, & remissè, ac parcè more de-
libantis, ac transitoriè, non ex animo, ac vera in-
tentione, sed quouis modo, vel quasi præuaricã-
do, prout declarat *Bud. in pandect. in l. emptorem. de*
actio.emp. & in commentar. ling.graca fol.283. & sequi-
tur *Prateius.in Lexic.iuris.in verb.defunctoriè.* qui ita in
specie huius legis intelligũt d. verba respectu in-
tentionis quo ad eligendos idoneos tutores: Ideo
dicimus defunctoriè denunciare, idest obscurè
31 dicere, † & non omnia ad denunciationem neces-
saria explicare *l.aut qui aliter.quod vi aut clam.* quem
text. ita explicat *Rebuf.in l.rei appellatione.23. in fi. de*
verb.signific. vbi qnidquid alij dicant, docet quod
perfunctoriè accipitur pro summatim, quasi per
32 transennam, † omissis necessariis, & ibi multa de
verbis defunctoriè quo ad casum nostrum tute-
læ, quod significent languidè, & remissè, & ne-
gligenter. Cum etiam hoc significet verbum de-
33 fungor, † quando aliquid curamus non toto co-
natu, aut magnopere, sed tepidè, & instrenuè, vt
officio functi videamur, & quatenus satis sit ad e-
uitandam reprehensionem, aut ad emerendam
34 veniam, † prout de mediatorib. ita se gerentibus
dicit *Stracca de proxenet.in prin.n.10.vers.nam secundũ.*
tom.6.p.1.f.359.cum aliis per Albert.de Pergamo. de pro-
position.n.88. tom.18. fol.276. prout etiam explicat
35 *glos.in c.ante omnia.7.dist.40.* † vbi de perfunctoriè
gerẽtib. ordines, & ecclesiasticas dignitates, idest
negligenter, & remissè, & sequitur *Idem Rebuff. in*

Digitized by Google

d l. rei appellatione. in fi. de verb. signif. Ita etiã dicuntur
impleuisse defunctoriè debitum officium vindi-
candi defunctum, qui frigidè procurarunt apud
iudicẽ reos cædis condemnari non factis proba-
tionibus, ac debitis instantiis *l. propter. 21. §. fi. ad se-
nat. consult. syllan.* Quæ volui adnotare cũ per alios
intelligantur ista verba perfunctoriè petere, idest
lapso tempore tutorem petere, quæ interpretatio
ex supradictis non subsistit, Et quæ dicta sunt de
faciente aliquid defunctoriè, idem est in verbis
36 dicis gratia † de quib. *in l. 4. ff. commod.* quia etiã ista
verba ponuntur pro remissè, simulatè, & non ex
animi promptitudine, & perfunctoriè, & ita le-
gendum esse explosis aliorum interpretationib.
dicit *Carras. lib. 4. miscellaneor. Duaren. lib. 1. disputat.
anniuersarior. c. 47. August. lib. 2. emendat. c. 2. Couar. lib.
4. var. resolut. cap. 8. latè Gonzall. Mendez. Vasconcell. lib.
2. diuersor. iuris argumentor. c. 6. nu. 3. cum seq.*

Tertio quia in casu nostro aderat auus, & auia,
37 apud quos semper mansit ista mater, † vnde nihil
defuit ventri, vti custodito à parte, & matre præ-
gnantis, cuius causa datur curator ventri *l. inter
bonorum. de admin. tut. l. 1. §. quoties de ventr. in poss. mitt.
l. curator eod. tit.* Idem supererat auia materna, &
38 patruus, † qui bonorum curam habuerunt, quo-
rum causa datur curator bonis *d. §. quoties.* Vnde
nõ habet locum pœna priuationis, in quam ma-
ter incurrit, si plus fuit damni ob non petitionẽ,
quam lucri *l. 2. §. tractari. ad tertull.* & si interfit pu-
pillo tutorem peti, alias secus *Bal. cons. 189. p. 1. &
in l. 1. n. 1. vers. secundus casus. C. ad tertull.* Et quando
39 similes personæ adsunt, † quod mater excusetur
dicit *Soc. Iun. cons. 16. nu. 14. lib. 2. post Soc. Sen. cons. 153.
pulchra & subtiliss. colum. penult. & fin. lib. 2.*

Quarto ex supradictis constat de probabili du-
bio, an debeat petere, necne propter contraria
dicta doctorum, vnde dubius error iuris debet
40 excusare, † cum æquiparetur errori facti, & di-
citur iustus ad lucrum consequẽdum, nedum ad
euitandum damnum *Bal. in l. in venditione. de vsucap.
pro empt. n. 3. post Bar. in repet. l. nerua. n. 19. ff. deposi. Corn.
in l. iuris ignorantia. n. 7. vbi. Ias. n. 2. Dec. in 1. lect. n. 3. &
in 2. n. 9. C. qui adm. Felin. in c. de quarta. n. 27. col. 10. in
fi. vers. lonna vtiliter bana doctrina. de præscript. & in
prohem. Gregor. in gloss. primi libri col. 1. post med. Cardin.*
41 *in clem. 1. §. sanè oppos. 3. de vsur.* † Maximè quando
est ius, quod minus frequentatur *Anchar. in c. vbi
periculum in fi. de election. in 6. Io. And. in reg. ignorantia
in mercurialibus. Felin. in c. quoniam. nu. 12. vers. & adde
quod ignorantia col. vlt. in prin. de simon. Adden. ad Bar. in
l. non fatetur. nu. 11. vers. error iuris de confess. Mil. in verb.
ignorantia toleratur.*

Præsertim quia in muliere inscitia iuris permit-
42 titur † *l. 1. in fi. de edend.* cum præsumatur illud igno-
rare *Corn. cons. 126. n. 3. lib. 1.* & licèt non excusetur,
43 quando potuit consulere peritiores, † sat est eam
illos consuluisse, & cum per eosdem fuerit red-
ditum consilium, vt intra annum edito partu pe-
teret tutorem filio, prout postea fecit, debuit cre-
dere, non quærendo, an bonum fuerit cõsilium,
nec ne, maximè in personis, quæ non debent sci-
re ex semetipsis *Barto. in l. in bonorum. ad fin. de bon.
poss. ff. Bald. in l. iuris ignorantia. in fi. & ibi Ias. n. 9. C. qui
admit.* Ita vt per partem aduersam debeat probari
44 potuisse consuli peritiores, † qui rectius consiliũ
dedissent, *vt per Salic. in d. l. iuris ignorãtia. & ibi Corn.
in fin. n. 9. vers. & aduerte quia incumbit.* Et cum multi
Doctores teneant non esse petẽdum curatorem
ventri per matrem intra nouem menses, sed suf-
ficere quod petat infra annum, vt supra dictũ est
in quinta conclusione, Istæ auctoritates doctorũ
45 debent excusare mulierem, † cum faciant rem
dubiam, quæ dubitatio præbet iustam causam
excusationis *latè Surd. decis. 58. n. 6. vsque ad n. 10.*

Eo maximè quia per eam fuit seruata constitu-
tio petẽdo tutorem infra annum, quod sapit na-
turalitatem; vnde in eo quod respicit iuris ciui-
lis rigorem, vt statim teneretur petere, mater est
excusanda *Bald. in l. 3. n. 3. C. ad tertul. Castr. in l. venia.
n. 3. C. de in ius vocand. Aret. in l. Claudius. col. penul. vers.
item adde. ff. de acquir. hered. Soc. cons. 39. n. 15. & 17. lib. 1.
Bertr. cons. 129. n. 1. lib. 3. Boer. decis. 124. n. 20. Neuiz. in
Sil. nupt. in verb. non vidua nubendum. n. 53. limit. 5. Gabr.
de tutel. conclus. 1. n. 25. vsque ad n. 31. limit. 2.*

Ex quib. patet adesse probabiles difficultates
ob rationes supra allegatas, quas deduxi, vt super
eis possit consultari, & resolutio haberi prout fa-
ciendum esse docet *Aret. cons. 14. col. 11. ad fin.* cum
debeamus de singulis dubia probabilia edere, vt
Iudex certior de omnib. fiat, licèt facilius sit illa
46 proponere, † quam soluere *Aim. cons. 200. in fi.* In
huiusmodi facti specie mater obtinuit in partib.
sententiam fauorabilem, quæ tamen fuit statim
reuocata per D. Locumtenentem Auditoris Ca-
meræ. Quamuis postea per eandem matrẽ præuia
appellatione fuerit commissa causa in sacra Rota
Romana, in qua nunquam habita fuit præcisa re-
solutio, sed mandatum concordari, prout partes
deuenerunt ad concordiam, cum prius causa per
tres vices proposita dictum fuerit; Non liquere;
47 Qui modus pronũciandi, † vt hoc obiter adno-
tetur in gratiam amici hoc poscentis antiquitus
etiam obseruabatur; cũ enim causa esset obscura
Iudices differebant sententiam, & pronunciabãt
non liquere; vtebantur enim tribus tabellis, in
quib. aderat A. pro absoluo C. pro condemno,
N.L. pro non liquet. Prout etiam quando causa
48 erat ambigua amplius pronuntiabatur; † vnde
ampliati rei sunt, quorum damnatio differtur, aut
quia coram sistendi testes sunt, & cum illis com-
mittendi; aut quia nondum planè liquet, aut de
crimine, aut de pœnæ modo *Auctor ad Heren. lib. 4.*
Quid fuit iudices, quare istum hominem nefariũ
ampliaueritis. *Valer. lib. 8.* L. Scipio Æmilianus
Cottam apud populum accusauit, cuius causa
grauissimis testimoniis erat confossa, septies am-
pliata, & ad vltimũ octauo iudicio absoluta est.
49 † Et non liquere de causa dicebant veteres, quã-
do probationes, & argumenta non satis erant i-
donea ad diiudicandum causam *Cicer. pro Aulo
Cluentio.* Deinde homines sapientes ex vetere illa
disciplina iudiciorum, qui neque absoluere ho-
minem nocentissimum possent, neque eum, de
quo esset orta suspicio, pecunia oppugnatum, re
illa cognita primo condemnare vellent: non li-
quere dixerunt. *Ibidem 85.* Eorum verò qui sibi
non liquere dixerunt, sapientiam laudo, qui ab-
soluere eum, quem nocentissimum cognorant,
& quem ipsi bis iam antea condemnarant, nullo
modo poterant: quum tanta consilij infamia, &
tam atrocis rei suspicio esset iniecta paulo poste-
rius patefacta re condemnare maluerunt. Et de
huiusmodi modo pronunciandi quod non li-
quet de causa meminit Iurisconsultus *in l. pompo-
nius. 36. de re iudic. & in l. idem pomponius. 14. in fin.
& ibi gloss. in verb. nondum. ff. de arbitr. & post Bud.*

multa

Digitized by Google

multa *Marcell. Donat ad Liuium.li.* 43 *f.* 74. vbi etiam
de competendinatinne in qun differat ab am-
pliate.

EPITOME.

Hæres, seu executor testamentarius an possint
præuenire tempus à testatore præfixum qun ad
legatum relictum panperibus, & dotem consti-
tuendã. Missa celebranda in aliquo loco, an pos-
sit in alio celebrari, ita vt relictum debeatur Mo-
nasterio translato ad aliã Ecclesiam. Et de Capel-
la ædificanda in domn testatoris, an possit ædifi-
cari in ædib. permntatis. Annus ad exequendum
voluntates testatorum, an currat à die aditæ hæ-
reditatis, vel monitionis factæ per Iudicem, aut
fauore conscientiæ defuncti statim etiam impe-
ditis ignorantibus. Et quid si executio commit-
tatur voluntati, & beneplacito commissarij.

SVMMARIVM.

1 *Legatum relictum pauperibus, seu pro dote puellarum potest præueniri, & solui ante tempus à testatore præfixum. Intellige vt n.* 2. *&* 3.

4 *Missa si debet celebrari ex præcepto testatoris in aliquo altari an possit dici in alio loco. & n.* 5.

6 *Legatum relictum Monasterio cum onere celebrandi Missam in Ecclesia an debeatur si contingat illud transferri in aliam Ecclesiam. & n.* 7. *&* 9.

8 *Ecclesia ædificanda in domibus testatoris poterit ædificari in ædibus permutatis.*

10 *Beneficium dandum cum onere celebrandi Missam an debeat dari si celebretur per alium.*

11 *Annus ad exequendum voluntates defunctorum currit à die monitionis factæ per Iudicem, & an currat ignorantibus fauore conscientiæ defuncti. n.*13. *&* 14.

12 *Vicarius generalis prorogat huiusmodi tempus anni.*

15 *Executio vbi committitur voluntati, & beneplacito Commissarij non currit annus. & n.*16.

17 *Verba pro libito voluntatis non important arbitrium boni viri.*

CAPVT LXXIII.

HÆres, seu executor testamentarius an possit
præuenire tẽpus à testatore præfixum quo
ad legatum relictũ pauperibus, & dotem dãdam
1 pro maritandis puellis: † Verior est opinio affir-
matiua. Nam nullũ præiudicium potest conside-
rari qun ad futuros pauperes, cũ potius videatur
relictum pro salute animæ defuncti, cui expedit
celerius legatum solui ex tacita, & præsumpta vo-
luntate testatoris, quæ habetur pro expressa, ita
vt dilatio per eum apposita censeatur data ad fa-
uorem hæredis, qui potest illi renunciare, & cum
simus in incertis pauperibus, & puellis nulla ca-
dit affectio in futuris, qnin possit verificari in
præsẽtibus: Ita in specie per supradictas rationes,
& similes concludit *Bal. in l. post mortem.* 12. *ad fin. n.*
11. *vers. sed pone testator. C. de fideicomm. Dec. in l. cũ tem-
pus.* 17. *in princ. de reg. iur.* Quidquid dicant *Bart. in l.
cum pater.* 79. *§. à filia. de leg.* 2. *Ang. & Las. n.* 6. *in d. l. post
mortem.* Cum contra ens sit verior opinio, vt testa-
tur *Couar in c. tua. n.* 5. *de testam. Card. Mantic. de coniect.
vltim. volunt. li.* 8 *tit.* 5. *n.* 20. *Spin. de testam. glos.* 28 *nu.*
71. *Rot. Genuens. per Carthar decis.* 35. *Gonzal. de alternat.
glos.* 2 *nu.* 48. *vsq. ad n.* 53. & voluit *Anchar. cons.* 202.
circa primum. in 2. *dub.* vbi dicit veriorem. latè *Sim.
de Pret. de interpret. vltim. volunt. lib.* 5. *dub.* 2. *interpretat.*
1. *nu.* 74. licèt ipse contrarium teneat ob multas
rationes, præsertim defectu auctoritatis, & man-
dati, cum ante tempus illud non habeat, maximè
in executore, cum tamen in hærede facilius ad-
mitteret præuentionem, vt *ibid. n.* 76. *in fi.*

In causa tamen Francisci mihi delegata contra-
rium dixi, quia in testamento, de qun agebamus
apparet testatorẽ non respexisse commoditatem
hæredis, qui non fuit iussus pro vnica vice ad cer-
tum tempus bona distribuere inter pauperes, tũc
2 enim posset hæres præuenire, † cum solũ ipse pri-
uetur commoditate interusurij sine contrauen-
tione voluntati testatoris, prout loquuntur Do-
ctores allegati in contrarium, sed fuit mandatum
solui in perpetuum in die præcisa Sancti Ioannis
per testatorẽ nominata, quo casu præsumendum
est relictum fuisse in illa die propter deuotionẽ,
quam defunctus habebat ad eandem diem, vnde
non debet mutari huiusmodi voluntas, cum me-
moria illius magis conseruetur, & tempus videa-
tur appositũ pro forma, à qua non est recedeu-
dum, quemadmodum videmus quotidie seruari
in diuersis Ecclesiis, prout in specie permulta cõ-
cludit *Guter. Prac. q.* 79. *n.* 3. & 11. quem sequitur *Ce-
nal. q.* 186. *n.* 3. *&* 4. Stantibus enim coniecturis re-
3 ceditur ab opininne supra firmata, † quod non
sit præueniendum in huiusmodi distributionib.
faciendis pauperibus, vel dotibus virginib. dan-
dis, vt concludit *Couar. in c. tua nos. n.* 5. *in fi. de testam.
Card. Mantic. de coniect. lib.* 8. *tit.* 5. *n.* 20 *in fin.*

Ideo etiam dicimus, quod si testator mandet
celebrari missam in tali altari, seu capella, ad quã
cõstat habere deuotionẽ non erit licita loci mu-
4 tatio † *Nauar. in manual. c.* 25. *n.* 134. *ad fi. vers. sacellarij.
Sebast. Medic. in summ. de acquir. & conseru. rer. domin. p.* 3.
gl. 2. *n.* 75. *Spin. Gat. & alij allegati per Cenal. q.* 686. *n.* 6.

Licet aliàs cessante huiusmodi cõiectura posset
tam in vno loco, quàm in alio Missa celebrari, cũ
5 vtroque modo satisfiat animæ testatoris † *t. multi
4. distinct. Lap. alleg.* 35. *nu.* 4. *Duen. reg.* 234. & est deci-
sio *Rot. per Cardin. Seraph.* 9. *Octob.* 1595. *Bergomen. le-
gati.* vbi relictum monialib. dei fine, vt celebrari
faciant singulis diebus in d. Ecclesia Missam pro
remedio animæ ipsius testatoris, aliàs legatum
deuoluatur, si contingat illas transferri ad aliam
6 Ecclesiam, † non poterũt priuari legato, si in Ec-
clesia, ad quam sunt translatæ, Missa celebretur,
cum eodem modo succurratur testatoris animæ
in vno loco, quàm in alio. Maximè quia huius-
7 modi legata † præsumũtur fieri intuitu legatarij
l. patre filium. §. tusculanos. de leg. 3. *Couar. in c. requisi-
uisti. n.* 10. *de testam.* Et fauore Sacerdotis *Petr. de V-
bald. de canon. port. c.* 7. *n.* 57. *Card. Mantic. de coniect. vl-
tim. volunt. lib.* 12. *tit.* 17. *& vlt. nu.* 30. *Cephal. consi.* 216.
n. 17. *cum seq. lib.* 2. Et cum fuerit dictum in Eccle-
8 sia Monialium, talis dicitur ista † ad quam fue-
runt translatæ prout alia *Bart. cons.* 26. *n.* 3 *lib.* 1. vbi
de Ecclesia ædificanda in domib. testatoris, quæ
poterit ædificari in ædibus permutatis *Socin. Iun.*
9 162. *nu.* 21. *&* 26. *lib.* 2. † Et quia facta translatione
ab habente potestatem omnia iura pertinentia
ad Ecclesiam, ea translata, spectant ad illam, in
qua fuit translata *c. & hoc diximus.* 16. *q.* 7. *Io. Andr. in
c. cum persona. col.* 2. *de priuil. in* 6. *Lap. alleg.* 68. *cum alio
de quibus in d. decisione. Rot. per Card. Seraph.*

Prout etiã quando testator mandat dari benefi-
ciũ Sacerdoti, qui celebret Missã pro anima sua,
poterit enim celebrari per alium, cũ non sit veri-
simile, quod disponens se voluerit arctare magis

10 ad Missam vnius,† quā alterius *Lap.alleg.35.* Quasi
illa verba potius sint apposita ad denotandum
onus impositum celebrandi, non personam ce-
lebrantis *Rot.per R.P.D. Sacratum Tirasonen. capella.*
9.Iuny:603.& coram R.P.D.Giptio Lucan.capella.12.
Decemb.1593. Cardin. Pamphil.Romana capellania.23.
Ianuary.1589. & fuit resolutum per *Sacram Congre-*
gationem Concily, quod Episcopi non compellant
tales ad celebrandum per se ipsas cum declara-
tionibus.de quibus late infra *cap.133.* Validum e-
nim est argumentum de tempore ad locum, &
personas,vt per *Euerard.loco 90.& 91.*

Secundo in eadem causa Dixi,quod annus da-
tus executorib. ad exequendum vltimam volun-
tatem defunctorum, de quo in *l.nulli. C.de episcop.*
& cler.& in c.tua nos.de testam. currit non à die adi-
tæ hæreditatis secundum opinionem *Soc.in l.1.nu.*
11 *13.de leg 1.* † sed à die monitionis factæ per iudicē
Bald.in l.quod pauperibus. C.de episc.& cleric. Abb.consil.
59.dub.3.lib.1.Spin.de testam.gl.28.n.10.Cenal. qui de
communi *qu.374. nu.2.* Ita vt elapso anno Iudex
ecclesiasticus possit se intromittere, & exequi
voluntates defuncti, nisi dispositio sit talis natu-
ræ, vt statim exequi debeat, tunc enim non ex-
pectatur transcursus anni.

Vicarius tamen generalis protogat huiusmodi
tempus anni ad instantiam executorum etiam si-
12 ne causæ cognitione † quando testatoris volun-
tas non potest intra illud tempus exequi *Cenall.q.*
374. n.2.

An autem saunte conscientiæ defuncti annus
13 currat ignotātibus,& imperitis,† Conclusionem
affirmatiuam tenet *Bal.in l.captatorias.nu.12. C.de te-*
stam.mili. Verior tamen est opinio cōtraria,quam
latè defendit *Roman.consi.228.col.1.* vbi *Mandos. in*
verb.non cucurrisse. testatur de communi, & verio-
rem sententiam dicit *Crass.in §.executor vlt. volun.q.*
5.an si.post Bal.cons.171.præmittenda.in princ.lib.3. Abbas
in c.non quidem.de testam. Surd.de alim.tit.8.priuil.33.
14 *n.7.* † vbi limitat in legatis piis,& fauore alimen-
torum *Tiraq.priuil.piæ caus.97.* Quia non debet im-
pedimentum retardare pias causas *l.si quando.C.de*
testam.Bal.in l.vlt. §.sed & si quis.col.4. versi pone quod
infra annum. C.commun.de leg.

In casu tamen de quo agebamus Declaraui ho-
iusmodi tempus non currere, quia executio erat
per testatorem remissa voluntati, & beneplacito
15 Commissarij, † solutis prius,si voluerit,legatis,ad
tempus,de quo in testamento,& cum eadem au-
ctoritate data hæredib.eiusdem executoris; Quo
casu non poterit cogi ante tempus *Paris.cons.23.n.*
18.lib.3.Bald.cons.301.constitutio.col.1.li.2.Sim.de Prat.
de interpret.vlt.volunt.1.li.5.dubit.2.n.64.vsq. ad n.67.
fol 488.Florian.post Bal.ibi. in l.cum quidam.col.vlt. ad
fi.n.24.de legat.2.& in l.vnum ex familia. in prin.n.10.
versi in textu ibi debet.ff.eo.post Bar.ibid. vers.oppono dici-
16 *tur hic.& Bal. in oppos.2.* † Quasi tunc operetur di-
spositio testatoris, quæ non est alteranda etiam
respectu temporis *l.si mādauero tibi vt pro me.in prin.*
ff.mand.Bald.in l.post mortem.12.n.8.col.pen. vers.modo
quæro.C.de fideicom.latè Paris.d.consi.23.n.19.lib.3.

Ex quibus non obstant contraria, quæ habent
locum in dispositione simplici data executori-
bus, secus vbi adsunt verba pro libito voluntatis,
sicut voluerit, aut similia: Nam ista non impor-
17 tant arbitrium boni viri, † sed absolutam,& nul-
lis legibus regulatam voluntatem *Bart. in l. si sic.*
de leg.1. Felin. in c.1. fallen. 8. num.51. col.19. in fin. de
constit. Gabr. consil.143. in fin. num.10.lib.1.Surd. con-
sil.172. num.15.

EPITOME.

In possessorio ordinario, & summarijssimo quando prohibeatur appellatio,tam de Iure Ciuili,quam Canonico, & secundum constitutionem Ægidianam,quo ad effectum suspensiuum, & deuolutiuum, & quid in Interlocurotiis,& in minore.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio in possessorio prohibetur, tam de iure Ciuili, quam per constitutionem Ægidianam,prout etiam supplicatio.n.2.non autem erit prohibitum dici de nullitate. Intellige,vt n.3.& 4.*

5 *Appellatio non admittitur in possessoriis,quo ad effectum suspensiuum,secus deuolutiuum, n.6 & 7. Contrarium in Interlocutoriis quando grauamen irreparabile continerent. n.12. Amplia vt nu.13.*

8 *Obseruantia in sententiis attendenda.*

9 *Minor in possessorio non appellat.*

10 *Minor,& Ecclesia licèt admittantur in iudicio,tamen restituuntur. & n.11.*

14 *Appellatio est licita ab Interlocutoria continente grauamen,quamuis à Definitiua prohiberetur appellari.*

15 *Appellatio admittitur à pronunciatione competentiæ Iudicis,ab admissione articulorum,& similium casuum.*

16 *Executio non suspenditur per appellationem in possessorio summarijssimo tam de iure Ciuili,quam Canonico. nu. 17. & 20.*

18 *Executio iuris non continet iniuriam.*

19 *Iudicium celeritatem desiderans excludit appellationem.*

CAPVT LXXIV.

PEr constitutionem Ægidianam in iudiciis
possessoriis prohibetur appellatio, quod e-
1 tiam est de iure ciuili † iuxta *text.in l.1. C. si de mo-*
ment.possess.Bart.in l.2.col.1.ff de appell.et recipien. Abb.in
c.cum ad sedem.n.30.de restit.spoliator. Paris. consi 108.
2 *n.13.lib.1.* Ita vt neque supplicatio † admittatur se-
cundum *Cenal.q.17.n.1.in fi.* Quamuis possit agi de
nullitate, licèt de iure ciuili non appelletur *Ol-*
drad.cons.106.quod littera executoria.per tot. vbi intel-
3 ligit,quando probatio esset in promptu, † & al-
tiorem indaginem nō requireret *Curt.Iun.* qui de
communi *cons.163 in causa vertente inter nobiles.nu.9.*
col.2.in fi.versi.& dato quod essemus.Bal.in l.vnica.n.6.in
fi.col penul.versi.quæro nunquid sententia.C.si de momen.
4 *possess.* vbi declarat, † dummodo dicatur de nulli-
tate,non autem appelletur *Ang.consi.107.iacobellus.*
in prin.Alex.cons.2.consideratis.in fi.lib.3.

Prædicta tamen Dixi declaranda, vt non ad-
mittatur appellatio ad effectum suspensiuum,
5 † secus deuolutiuum *Abb.cons.55 in causa quæ ad præ-*
sens. in primo dub. lib.2. Rip.in c.sæpe.n.3.col.2.in princ.
versi.ex præmissis.de restit.spoliat. Ang.consi.107.post med.
vers.nec obstat. Tiraqu.in tract.le mort saisit le vif.declar.
6.p.6.n.6.Couar.pract.q.c.23.n.8. versi.secunda conclu-
sio. Quidquid dixerit *Dec. cons.28. pro tenui faculta-*
te.per tot. Gab. cons. 35. terentius.lib.1. Qui quāmuis
6 cōcludant indistinctè etiam in deuolutiuo: † ta-
men contra eos est verior opinio, & magis com-
munis *Cenal. qu.15. num.5.* Nam licèt in *d.l.vnica.*
mandetur huiusmodi sententias habere effe-
7 ctum, † tamen quia non differtur executio, satis
illud

illum habeat *Rip. in d. c. sæpe. nu. 3. in fi. vers. ad textum. de restit. spoliat. cum aliis supra allegatis.*

Et ita semper fuit obseruatum, cuius obseruan-
8 tiæ ratione † non esset recedendum ab ista sen-
tentia *Anch. cons. 178. visis & diligenter. col. 1. nu. 1. vers. quinto allegatur. Cephal. cons. 320. nu. 31. lib. 3. Alciat. præsumpt. 30. reg. 2. n. 3.* & ita in specie appellationis in possessorio concludit *Gab. cons. 35. n. 1. in fi. lib. 2.*

Amplius prædicta prohibitio habet locum in
9 minore, † qui etiam in possessorio non appellat, quamuis possit petere restitutionem in integrum *Ias. in l. sciendum. n. 33. col. 8. vers. sed aduerte. de verb. oblig. Boer. decis. 350. col. pen. num. 4. Socci. cons. 299. capto primum. col. 2. nu. 4. vers. circa tertiam difficultatem. lib. 2.* Minor enim licèt admittatur in aliquo actu iudicialiter, vel extraiudicialiter, non tamen ex hoc censetur exclusus à restitutione, si aliàs sibi competebat *Tiraq. de nobil. c. 20. n. 41. Couar. var. resol. lib. 1.*
10 *n. 8. c. 3.* † vbi confirmat exemplo Ecclesiæ, quæ potest agere in iudicio, tamen consequitur beneficium restitutionis *c. 1. & 2. de restit. in integr. Abb. in c. ex parte. n. 16. de restit. spoliat.*

Prout in beneficialibus minor admittitur in iudicio tanquam maior *c. vlt. de iudic. c. ex parte. de restit. spolia. Alex. and. cons. 80. in causa & lite inter bonds. in princ. lib. 7.* non tamen excluditur à restitutione, si
11 est læsus: † Quoniam censetur maior, quo ad hoc, vt possit agere in iudicio per se, vel per procuratorem, non autem ad excludendum restitutionem *Rom. cons. 90. viso themate. col. 1. in fi. versi. præterea. nu. 3. vbi Mandos. in verb. denegatam. Put. decis. 437. lib. 1. latè Paris. de resignat. lib. 3. q. 7. num. 12. Cenal. q. 13. n. 4. in fi.*

Quamuis autem in huiusmodi iudiciis possessoriis sit prohibita appellatio, vt supra dictum est, Tamen Dixi aliud seruandum quo ad interlocu-
12 torias, † in illis enim liceret appellare, quando grauamen irreparabile continerent, & talis appellatio ligaret Iudicem, vt non posset procedere in possessorio, & procedendo non excusaretur ab attentatis *Bal. in l. post sententiam. n. 4. versi. pone ergo. C. de sent. & interlocut. omn. iud. Ofasc. decis. 25. nu. 14. Surd. decis. 36. n. 17.* Quidquid contrarium sequantur allegati per *Menoc. de adipisc. remed. 4. q. 99. n. 813.* Quia verior est opinio supradicta; Nam cum non possit appellari à diffinitiua, meritò grauamen interlocutoriæ debet reparari ante diffinitiuam *Angel. cons. 46. statuto ciuitatis. in fin. post Innoc. in c. significauerunt. in verb. appellasse. de testi. & in c. fi. de nou. oper. nunc. Socc. cons. 300. in causa interpellationis. col. pen. n. 9. vers. circa quartam & vltimam quæst. lib. 2. Diaz. reg. 44. fall. 3. Natt. cons. 121. n. 4. li. 1. Ludouic. decis. Perusin. 39. n. 8. p. 3. latè Surd. decis. 36. per tot.* vbi ampliat procedere, quando grauamen potest reparari in definitiua
13 † sed non ex toto, quia tunc quoque datur appellatio *Fel. in c. cum super. col. pen. n. 17. vers. vnde tertium habens. de re iudic. Alex. cons. 17. requisitus. col. vlt. in princ. vers. nam etiam. n. 7. lib. 1.* Prout idem esset quando reparari posset, sed cum difficultate, quasi non dicatur posse fieri, quod fit cum magno labore *Ias. in l. Iulianus. §. constat. num. 7. de leg. 1.*

Immo quamuis etiam posset appellari à diffinitiua, tamen erit licita appellatio ab interlocu-
14 toria, † si contineret grauamen, vel absorberet ius partis, aut pararet præiudicium in negocio principali *c. fi. §. vbi vero. de appell. in 6. Lancell. de atient. appel. pend. c. 12. limit. 1. n. 92. tom. 5. fol. 360. Concil. Trid.*
15 *sess. 24. c. 20. de reform.* † Prout à pronunciatione Iudicis competentis. *Ruin. cons. 1. num. 4. lib. 4. Grauat. ad Vestr. c. 10. n. 6. li. 3. Ang. cons. 195. domina gulielmina. in fi.* Quemadmodum à non receptione vel ab admissione inmsta articulorum, & testium *Bal. in l. post sententiam. 9. n. 4. in fi. C. de sent. & interlocut. omn. iudic. vers. pone ergo quod est appellatum.* Et in aliis casibus de quibus per *Diaz. reg. 39. Dueň. reg. 52. Menoch. remed. 4. de adipisc. q. 99. n. 822. cum seq. Lancellot. de attent. appell. pend. c. 12. limit. 1.*

Ad vltimũ Dixi quod in summariissimo posses-
16 sorio non suspẽditur executio per appellationẽ, † ita vt hoc procedat non solum de iure ciuili *per l. vnic. C. si de moment. possess. & per Constitution. Aegidianam.* sed etiam de Iure Canonico, quod licèt permittat appellari in possessorio *Card. in clem. 1. nu. 10. col. 1. oppos. 1. de sequest. poss. & fruct. Afflict. decis. 269. n. 2.*
16 *Ludon dec. 10. n. 19.* † Tamen debet intelligi in possessorio ordinario, secus in summariissimo, & extraordinario. Tunc enim hoc decretum trahit se-
18 cum executionem, † & iuris executio non continet iniuriam *l. iniuriarum ff. de iniur. Neuiz. cons. 81. n. 4.* Et quia talia remedia extraordinaria sunt inducta ad euitandum scandala, quæ possent oriri inter partes occasione possessionis lite pendente *Cast. in l. ordinarij. col. vlt. in fi. C. de rei vendic. & cons. 3. in causa quæ vertitur. n. 1. lib. 2.* Ideo neque de Iure Canonico admittenda est appellatio quo ad effectũ suspensiuum, cum propter euitandas rixas recedatur à regulis iuris communis *Fel. in c. 2. de præscri.*
19 † Quasi tunc hoc iudiciũ celeritatem desideret, & si meritò excludat appellationem iuxta *l. quisquis. C. quor. appell. non recip.* & partium iura conseruet, neque auferat possessionem ab eo, qui illam habet, & sic non consideratur detrimentum irreparabile; Cum præsertim istæ sententiæ latæ in extraordinario iudicio sint interlocutoriæ *Aym. cons. 140. n. 4.* Neque contra hanc sententiã liceat impetrare restitutionem *Capic. dec. 13. & 33. n. 3. Gra-*
20 *uat. ad Vestr. in prax. c. vlt. li. 3. nu. 36.* Et ita in specie, † quod neque de Iure Canonico in istis possessoriis appelletur concludit *Rebuf. de mater. possessor. art. 1. gl. 1. n. 23. tom. 3. fol. 251. Menoc. de retin. poss. rem. vlt. n. 48. q. 17. Neuiz. cons. 81. n. 4. latè Benim. decis. 79. per tot.* quã benè loqui dicit *Rot. coram Card. Seraph. Valentina decimarum. 23. octobris 1598.* vbi quod ita perpetuò seruatur in Rota mirando de informantibus, qui contrarium opponebant, subdens quod istud decretum non facit vnquam transitum in iudicatũ quo ad Iudicem, ita vt retractari non possit, nam si pars aduersa melius doceret de sua possessione, idem Iudex reuocaret, & alterũ in possessionem mitteret, & manuteneret *Cagn. in l. in pari 172. n. 6. de reg. iur.* de quo tamen *Menoc. de reti. possess. rem. vlt. in fi.*

EPITOME.

Natus per transitum in loco vbi mater non erat mansura an sortiatur originem illius loci, & quid stante baptismo. Dignitas, & notariatus quando possit concedi infanti, & nondum nato. Parochus contrahentium matrimonium quis dicatur, & quid in muliere existente in loco causa inseruiendi, vel addiscendi.

SVMMARIVM.

1 *Natus per transitum in loco, vbi mater non erat mansura an sortiatur originem illius loci, & n. 3. 4. 5. 6. 8. & quid in exposito. n. 12.*

2 *Veritas attenditur in acquirenda origine, non destinatio, secus quo ad dispositionem legis numero 7.*

9 *Natus in Regno Lusitaniæ ex filio Hispani censendus est originarius Lusitaniæ quo ad priuilegia naturalibus indulta, etiam si ibi fuerint parentes cum Rege non animo mutandi domicilium, sed destinatione illico reuertendi.*
10 *Ciuilitati causatæ ab origine non potest renunciari.*
11 *Filius sequitur originem patris quo ad honores, munera, iudicia, & similia, non tamen amittit propriam originem loci vbi natus est.*
13 *Stante priuilegio, vt qui nascentur ab aliquo sint tabelliones statim natus erit tabellio, & valet hoc priuilegium n. 14.*
15 *Dignitas potest concedi infanti cum nascetur.*
16 *Per baptismum an quis efficiatur ciuis, & sit acquisita origo. & n. 17.*
18 *Parochus contrahentium dicitur qui est originarius, & quid in muliere, quæ stat in loco causa famulandi, vel addiscendi n. 19.*

CAPVT LXXV.

NAtus per transitũ in eo loco, vbi mater non erat mãsura, quod dicatur ibi sortiri originẽ
1 † verius esse Dixi secundum opinionem *Alex. in l. huiusmodi. 86. §. legatum. n. 4. de legat. 1.* vbi *Cuman.* testatur ita seruari *Cagnol. in rubr. de orig. iur. col. fin. vers. limita prædicta.* Licèt postea videatur sentire contrarium *Bott. cons. 28.* cum aliis latè *Masq. conclus. 1141. n. 6.* Ratio, quia in acquirenda origine atteo-
2 ditur veritas, † non patris destinatio *l. assumptio. ad municip.* Aliàs sequeretur absurdum, quod si quis conferret se Mediolanum, vel in aliam Ciuitatem, vt ibi habitaret, & in itinere vxor pareret es-
3 set Ciuis illius Ciuitatis, † vbi pater nũquam fuit *Crot. in l. si quis pro emptore. n. 204. vers. vltimum notandum. de vsucap. Cuman. in l. cætera. §. sed si quis. de leg. 1.*

Neque obstat, quod contrarium teneat *Bar. in l.*
4 *filios. n. 4.* † & ibi *Io. de Plat. vers. item intellige. C. de municip. & origin. li. 11. Fel. in c. rodulfus. nu. 13. col. 8. in fi. in 5. conclus. de rescript. Bald. Rebuff. Rip. & alij allegati per Cenal. q. 458. & per Fanut. in tract. de moment. tempor. c. 28. nu. 12. cum seq. & per Masquar. conclus. 1141. n. 5. 6. & 7.*
5 vbi concordat opiniones, † quod si filius est conceptus in loco domicilij, & alibi fortuitò natus, tunc dicatur eius originarius, vbi conceptus est, secus si alibi conceptus fuerit, vbi fortè mater diuerterat, tunc enim erit ciuis loci vbi natus est, & ita etiam distinguit *Rebuf. priuil. scholar. 65. in fi. tom. 18. fol. 45. post Rip. de priuil. contr. caus. post. priuil. 18. n. 183.*

Quia verior est opinio, quod simpliciter natus in
6 trãsitu sit ciuis originarius illius loci † quomodocunque ibi nascitur, etiam cessante animo parentum ibi permanẽdi: Quoniam attenditur veritas
7 non destinatio, vel animus, † qui solum consideratur quo ad regulandam suam dispositionẽ, non quo ad dispositionem legis, circa quam cessat destinatio *l. 3. C. de furt. l. proponebatur. de castrens. pecul.* Et facit *l. senatores 11. ff. de senat. & l. fi. C. de munic. & origin. lib. 10.* vbi in istis non mutatur causa originis per domicilium, & in vtroque loco munera, & fun-
8 ctiones publicas subeunt, † & hanc esse veriorem sententiam vltra *Castr. Crot. Cuman. & alios per eum allegatos* testatur latè. *Caldes. in suo responso reddito pro Ioanno Tasso, quod est in fin. tractat. de cessi. in integr. n. 13.* vbi respondet contrarius *post Boer. decis. 13 n. 53. & alios latè per eum adductos.*

Et per prædicta *Idem Caldes.* ibi. concludit, quod natus in regno Lusitaniæ ex filio Hispani censen-
9 dus est originarius Lusitaniæ † quo ad priuilegia naturalibus indulta, etiam si ibi parentes fuerint cum Rege non animo mutandi domicilium sed destinatione illico reuertendi in Hispaniam, cum in his casibus attendatur ciuilitas originis, & naturalis, quæ præfertur cuilibet ciuilitati *arg. l. 3. in princ. de tutel. Thom. Gram. cons. ciuil. 5. Alex. cons. 34. visis*
10 *& ponderatis. nu. 3. col. 2. lib. 5.* † vbi quod à ciuilitate causata ab origine non potest quis se liberare sua voluntate, & renunciare *post Imol. cons. 35. in casu præmisso. in princ. n. 2.* Ita vt quamuis filius sequatur
11 patris originem quo ad honores, munera, † iudicia, & similia, non tamen amittat propriam originem loci, vbi natus est, quæ non perditur, quamuis per mille annos steterit extra domicilium originis *Bar. in l. quæsitum. in princ. de leg. 3. Soccin. cons. 35. circa prædictam consultationem. col. 5. n. 9. in fi. vers. quinto. Crott. in l. si is qui pro emptore. n. 99. de vsucap.*

Et non solum iudicabitur municeps, & ciuis lo-
12 ci, in quo natus est, sed etiam loci, † in quo est expositus, cuius parentes ignorãtur. *Mand. de ætat. minor. c. 1. n. 22. vsque ad n. 25.* vbi etiam addit nasci notarium, puta si concedatur alicui priuilegium, vt
13 ipse, & qui nascẽtur ab eo sint tabelliõnes, † quia illico natus erit tabellio, quamuis nõ possit exercere officium propter lubricum ætatis *Dur. in l. impuberem. C. de adoption. Bar in l. 1. n. 2. C. de muner. & honor. lib. 10.* vbi *Alex. in addit.* notat valere huiusmodi
14 priuilegium, † quod quis possit nasci tabellio: Quoniam conceditur per Principem *auth. de tabell. in prin.* qui potest facere, vt tam ipse, quam nati ex eo habeant priuilegium tabellionatus, & quemadmodum conceditur dignitas infanti, ita
15 poterit dari cum nascetur, † licet talis non gauderet priuilegio militari *l. fi. C. de test. milit. Ang. & Alex. in d. l. 1. in fi. C. de muner. & honor.*

Quæ autem dicta sunt de nato per transitum magis procederent, si statim esset baptizatus in eo
16 loco, nam per baptismum quis efficitur ciuis, † & acquiritur origo, quam sicut habemus per natiuitatem temporalem tanquam magis propriam *l. ciues. C. de incolis. lib. 10.* ita per baptismum, qui dicitur natiuitas, & per eum homo de nouo nascitur *c. debitum de baptis.* siue loquamur quo ad spiritualia, & beneficialia, siue temporalia *Luc. de Pen. in l. ciues. C. de incol. li. 10. col. vlt. in prin. vers. nam præter causam originis. Rebuf. de pacific. poss. nu. 17.* Intelligendo
17 cessante fraude, † nam si quis in aliquo loco baptizaretur per aliquem, vt acquireret originem illius loci, reputabitur nihilominus pro extraneo, nec diceretur ciuis in præiudicium aliorum, cum malitiis occurrendum sit *l. in fundo. de rei vindi. c. fi. de renunt. in 6. Caputaq. decis. 10 1. nu. 2. p. 2.* & ita in specie concludit *Gonzal. ad reg. 8. cancell. gl. 9. §. 1. num. 108. iuncto n. 113.*

Adde quod in materia *Conc. Trid. sess. 24. c. 1. de reform. mat.* non solũ ille dicetur proprius parochus
18 contrahentiũ, † qui est originarius, id est, in cuius oppido parentes habent domiciliũ proprium, & originem, sed qui habitat in parochia, & intendit matrimoniũ contrahere, dummodo nõ sit aduena, vel alienigena statim recessurus, prout cõclusum fuisse per sacram Congregationem Concilij refert *Ignatius Lopez ad prax. Diaz c. 75. de clandest. nup. interesse. vers. decimo quarto. in fi. Caualcan. decis. 12. n. 22.*
19 *p. 2. Cenal. q. 458. n. 36. & q. 604. dub. 115. n. 144.* † vbi etiam in muliere quæ stat in monasterio, vel domo causa famulandi, vel addiscendi virtutes.

EPITOME.

Appellatio an admittatur ab interlocutoria, & à declaratione Iudicis competentis. Statuta pro-

prohibentia appellationem an restringantur ad decisoria, & incidentia. Iudex procedendo ad vlteriora quando videatur exceptionem reiicere, ita vt non sit locus appellationi, & an oppositio in quolibet actu sit facienda. Acta procuratoris de cuius mandato non constat quando valeant, si non fuit semper protestatum. Et quid si mandatum detegitur non sufficiens quamuis fuerit quis admissus. Litigans cum aliquo an censeatur personam illius approbare.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio admittitur à declaratione iudicis competentis tam expressa, quam tacita nu. 2. & quando habeat vim diffinitiua. n. 4. Amplia etiam stante statuto prohibente appellationem. n. 6. & 7.*

3 *Appellare licet à pronuncia legitimationis personarum.*

5 *Ab interlocutoria non appellatur de iure Communi. Declara, vt nu. 9. & 13.*

8 *Appellatione remota non remouetur illa, qua quis manifestè grauatur.*

10 *Superfluitas est potius toleranda, quam vt alius damnum patiatur.*

11 *Appellari potest à pronuncia reiectionis probationum non obstante statuto prohibente appellationem.*

12 *Probationes non sunt de substantia sententia.*

14 *Statuta prohibentia appellationem restringuntur ad decisoria litis non incidentia.*

15 *Appellatio licet non detur in possessorio, tamen datur in emergentibus.*

16 *Exceptione incompetentia non obstante Iudex procedens ad vlteriora tacitè videtur illam reiicere, & an sufficiat tacita pronunciatio. n. 17. & 18.*

19 *Post oppositionem mandati si Iudex procedat quando censeatur tacitè acquiescere reiectioni.*

20 *In Iudicialibus protestatio, & oppositio debent repeti in vnoquoque actu.*

21 *Acta procuratoris de cuius mandato non constat quando valeant si in quolibet actu protestatio non fuit opposita, & quid si litigatur cum minore. n. 22.*

23 *Acta corruunt quandocunque mandatum detegitur non esse sufficiens, etiam si procurator esset admissus. Intellige vt n. 24.*

25 *Litigans cum aliquo quando censeatur personam illius approbare. & n. 26.*

CAPVT LXXVII.

Admittunt passim Doctores dari appellationem ab interlocutoria, in qua Iudex de-
1 clarat se competentem † *Bal. in auth. habita n. 38. C. ne fil. pro patr. Nat. cons. 172. n. 1. Becc. cons. 31. nu. 6. Guid. Pap. q. 10. n. 1.* vbi non solumquando expresè pro-
2 nunciat super competentia, † sed etiam tacitè per processum ad vlteriora *Menoch. de adipisc. poss. rem. 4. n. 822. Grauat. ad Vestr. lib. 3. c. 10. nu. 6. Mising. obseru. 35. centur. 3.* Ratio est, quia hoc casu grauamen non non potest reparari per appellationem à diffinitiua, ideo non mirum si prius succurrendum est, quasi iurisdictionis defectus omnes alios excedat. Prout etiam dicimus de legitimatione perso-
3 narum, † quia à tali pronuncia appellatur, cum trahat secum executionē, & præiudicium, quod non potest reparari in appellatione à diffinitiua *Honded.* qui de vtroque casu loquitur *cons. 27. n. 20. & 21. lib. 2. post Bart. in l. ante sententiam. n. 13. de appellat. recip. Rol. cons. 33. n. 3. lib. 4.* Præsertim quia habet vim
4 diffinitiuæ † secundum distinctionem, de qua per *Auffr. ad decis. Cappel. Tholos. 48. nu. 3. & 4.* vbi intelligit quando profertur à Delegato, secus ab Ordinario, quo casu decretum super incompetentia non habet vim diffinitiuæ *Rom. cons. 338. in fin. vbi Mand. in verb. ordinario per l. si præses. quam desertam. C. quomod. & quand. iud. Bald. in c. significantibus. de offic. deleg. n. 1.*

In causa tamen hæredum q. Dominici Ludouici
5 dubitabatur de prædictis; † Tum quia iure communi non appellatur ab interlocutoria *l. ante sententiam. C. quor. appell. non recip.* Tum propter prohibitionem statuti mandantis, non appellari; Vnde ne redderetur superfluum, procedet etiā in casibus, in quibus de iure communi est permissa appella-
6 tio † *Aret.* in indiuiduo *cons. 10. col. 3. ad fi. vers. itē statutum dicit. ibi. & quia vt audio quidam consuluit. n. 5. ad med. Rol. Rim. Neguf. & alij per Surd. cons. 232. n. 25. lib. 2.*

Contrarium tamen dixi seruandum esse, etiam
7 stante statuto, † vt in puncto tenet *Federic. cons. 66. cum secundum. n. 1.* vbi quod huiusmodi statutū tanquam iniquum nō est attendēdum, quasi præstet Iudicibus occasionem perperam interluquēdi, sequitur *Dec. cons. 49. col. fi. ad med. vers. tertio facit.* vbi quod statutum generaliter prohibens appellationem non comprehendit sententiam declarationis competentiæ, quia alias omnes causę per Magistratus possent trahi, prout etiam cōcludit *Ang. cons. 193. domina Gulielma. in fi. Rol. cons. 33. nu. 6. lib. 4.*
8 Nam remota appellatione, † non remouetur illa, qua quis manifestè grauatur, prout in specie statuti concludit *Abb. cons. 44. in præsenti quæstione ad med. n. 3. in 2. dub. li. 1. & in c. pastoralis. col. pen. de re iudic. cum alijs per Dec. d. cons. 49. in fin. vers. quinto & vlt.*

Præterea vbi grauamē nō potest reparari in diffinitiua, prout est in casu de quo agimus, tunc etiam iure communi licitè appellatur ab interlo-
9 cutoria † *l. 1. §. quæsitum de appel. Bal. in l. 2. C. de episcop. audien.* quod etiam procedit quando potest reparari, sed non ex toto, vel cū difficultate *Fel. in c. cum super. n. 17. de re iud.* latè *Sur. dec. 36. n. 13. vsque ad n. 17. & disponitur in Concil. Trid. sess. 24. c. 20. de reform.*

Idem est in terminis statuti prohibentis appellationem, quia nihilominus intelligitur secundū ius commune in casibus scilicet, in quibus grauamē potest reparari in diffinitiua, alias secus, quia statuto non obstante erit locus appellationi, cum
10 potius superfluitas sit toleranda, † quàm alius dānum patiatur, & satis est, quod operetur nouū remedium. Ita in specie concludit *Corn. cons. 35. dub. 1. lib. 1. Grauat. ad Vestr. lib. 3. c. 10. n. 6. Natt. cons. 172. n. 1. Menoch. remed. 4. de adipisc. poss. n. 817. & 823. Ioseph. Ludouic. decis. Perusin. 38. n. 6. Bal. Duen. & alij per Sur. decis.*
11 *36. n. 18.* vbi de vera opinione testatur, † & ex hoc concludit posse appellari à pronuncia reiectionis probationum non obstante statuto prohibente appellationem, quia sine probationibus non po-
12 test reportari iusta sententia, quamuis † aliàs non sint de substantia, ita vt sine illis sententia sit valida *l. prolatam. C. de sentent. Alex. cons. 105. consideratis.*
13 *n. 4. col. 1. vers. accedit ad confirmationem. lib. 5.* † Ex quo enim non potest reparari grauamen in diffinitiua non obstat statutum *Angel. cons. 46. statuto ciuitatis. in fin. Osasc. decis. 25. nu. 14. vers. contrarium tamen.* qui loquitur quando Iudex noluit testes recipere, vel recepit eos, qui non erant admittendi *Bal. in l. post sententiam. nu. 4. C. de sent. & interloc. omn. iud. Auffr. ad Cappell. Tholos. decis. vlt. vers. idem si iudex. num. 8.*

Digitized by Google

Ideo etiam dicimus, quod statuta prohibentia
14 appellationem restringuntur ad decisiona litis, †
non incidentia, & emergentia, cum enim sint o-
diosa prohibendo appellare, debent restringi, ita
vt in materia odiosa accessorium non sequatur
naturam principalis *Dec. in l.pen.ad fi.n.35. vers. & si
statutum prohibeat.C.de pact.Contar d.in l.vnic.n.40.C.
si de moment.poss. latè Surd.dec.27.* vbi quamuis in iu-
dicio possessorio non detur appellatio, tamen da-
15 bitur in emergentibus, † & ex hoc concludit dari
appellationem ad vtrumque effectum à senten-
tia liquidationis, quamuis ex forma statuti pro-
hibeatur appellatio in executiuis ad effectum su-
spensiuum, quasi diuersa militet ratio in accesso-
rio, & principali, & executio detur instrumentis,
non probationibus.

Verùm esset quod quamuis iudex non haberet
iurisdictionem, & fuisset oppositum de incompe-
16 tẽtia, † si huiusmodi exceptione non obstãte pro-
cessisset ad vlteriora, videtur exceptio reiecta, &
perinde est ac si super competentia pronunciasset
*c.ex parte.il 2.de appell.Bart.in l.à procedente.ad fi.n.4.C.
de dilation. Bal.in l.1.col.fi. in princ. vers.in contrarium est
casus. C.de ordin.iudic.Doct.in c.suborta.de re iudic.*

Neque obstat, quod in exceptione incõpeten-
17 tiæ non sufficit talis tacita pronũciatio, † cum ex-
pressè requiratur, quod pronuncietur super com-
petentia, vt voluit *Innoc.in c.2.de dilat. Abb.in c.pasto-
ralis.col.4.in fi.nu.14.& 15.vers.iuxta prædicta quæro de
except.* Vnde sententia erit nulla tãquam lata à iu-
dice incompetente, de qua videtur, quod semper
poterit opponi *gl.in clem.1.de sequest.poss.& fruct.*

Quia prædicta procedũt, si de incompetẽtia non
fuisset oppositum: Nam stante oppositione nõ est
18 necesse, † quod pronuncietur, cum sufficiat pro-
cedi ad vlteriora; prout declarat *Ang.in l.2.in princ.
col.vlt.nu.10.vers.item an sit necesse. ff.si quis in ius vocat.*
vbi dicit notandum, quia vidit multos errare,
cum non percipiant dicta per *Innoc.* qui ita est in-
telligendus, prout etiam *Io. And. in clem. cum à repul-
sione.de appellation.* sequitur *Dec.cons.107.in princip.*

Idem est quando opponitur de mandato, nam
pars non appellãdo videtur tacitè acquiescere re-
19 iectioni † dũmodo non repetiisset semper d.pro-
testationẽ, ex qua apparet de eius volũtate, quod
non acquieuit reiectioni iudicis *Rot. diuers. decis.
105.n.5.p.1.* Ita vt processus sit nullus, quãuis enim
possit appellari, si iudex negligat oppositionẽ, ta-
men etiam nõ appellando illa oppositio facit, vt
tunc debeat mãdatum exhiberi, licèt aliàs quan-
docũque sufficeret illud producere *Gab.cons.25.ad
fi li.2.post Franc.in c.ex parte.il 2.col.3.in fi.de appellat.*

Et quod in iudicialibus ista oppositio, & prote-
statio, vt operetur, debeat repeti in vnoquoque
20 actu est decisio † *Mohed.44.* quam sequẽdam dicit
Card Seraph Parmen.statut.12.februarij 1596. & voluit
*Ias.in l.non solum.§ morte.n.13.cum seq.de non.oper.nun-
ciat.Fel.in c.cum in.ferrarien.n.68.* & ibi *Rip.n. 102.c l.
32. in fin. vers. vnde pro concordia.de constitution.Rot.per
Card. Plat. Siracusan. 4. iunij 1586. & Anconitan.affi-
ctus.9 februarij* 1588. vbi quod ita seruatur, vt va-
leant acta procuratoris, de cuius mandato non
constat, nisi in quolibet actu protestatio repeta-
21 tur: Intelligendo † tamen, an ille procurator ha-
beret mandatum ab initio legitimum, licèt non
produxerit ante sententiam, ne alioquin sit inpo-
testate principalis reddere iudicium elusorium
iuxta decisionẽ *Put.383.li.2.* secus quando essemus
22 in casu, quo posset iudicium claudicare, † prout
est quando litigatur cum minore; tunc enim de-
bet sibi imputare aduersarius, qui non curauit le-
gitimari personã procuratoris, sed potius appro-
bauit citãdo tanquam procuratorem verum iux-
ta tradita per *Anan. cons.93.viso processu agitato. col.2.*
Et non repetendo protestationem in quolibet a-
ctu, prout declarauit Rota omnes decisiones in
hac materia factas in causa *Verulan.legitima.18.mar-
tij* 1588. *coram Card.Blanchet.* anullando sententias
obtẽtas per falsum procuratorem, licèt non fuis-
set in quolibet actu cõtra eum protestatum, quia
verè ille procurator non habebat mandatũ, cum
esset constitutus simpliciter, & nõ in solidũ cum
alio: Vnde sine eo nõ poterat procedere, nec era-
mus in iudicio agitato cũ minore, vt posset clau-
dicare, vel persona falsi procuratoris approbari
per collitigantem, prout in casu dictæ decisionis
coram Card.Plat. Anconitan.afflictus.9.februarij 1588.

Ideo dicimus quod quandocunque detegitur
mandatũ non esse sufficiens corruunt acta etiam
23 si procurator esset admissus † *Bal.* qui dicit notan-
dum *in l.licèt.in princ.n.2.versi.tertio modo dicitur.C.de
procurat. Vant.de nullit. defect. mandat.n.122.vers.quan-
tumcunque igitur. per tex.in l.2.C.de eo qui pro tutor. Ar-
chid.in c. ad igendum.de procurator.in 6.Doct.in c.ex par-
te decani.de rescrip.* Quod est verum quando proba-
24 retur mandatum non esse legitimum, † secus si
admittens nõ probaret; vt declarat *Surd.decis.104.
nu.12.* vbi quod tenetur in se assumere onus pro-
bandi, quod non sit procurator: Nam litigando
cum illo censetur eius personam approbasse pro
25 tali † *Alex.in l.licèt.col.1.in verb.inueniatur.C.de procur.*
Quicquid contrarium voluerit *Bart.d.l.licèt.* Quia
contra eum est verior opinio, vt testatur *Natt.ad
Alex.cons.102.viso processu.in princ.in verb.repellere.lib.5.
Idem Natt.cons.262.n.7.post Fel.in c.quoniam contra.col.
pen.de probation.*

Idem est in similibus, qui litigant cũ aliquo tan-
26 quam hærede, vel tãquam curatore, † vel tutore,
vel ciue quod debeat probare se per errorem liti-
gasse demonstrando rem aliter se habere, *l.post di-
uisionem.4.vers.ostende igitur.C.de iur.& fact.ignor. Soc-
cin. cons.30.viso testamento.nu.5.col.2. in princ. versi.nam
probato.lib.4.Becc.cons.90 n.11.Aym.cons.188.n.9.Me-
noc.cons.91.n.11.Surd.decis.104.n.15.vsque ad n.19.li.1.*

EPITOME.

Cõputatio quomodo sit faciẽda an secundũ Ius
Canonicũ, vel Ius Ciuile quando agitur de pro-
ximitate, & quid in Beneficiis, & Cappellaniis col
latiuis, & quando causæ sunt decidẽdæ secũdum
Leges, vel Canones. De pœna cõtrahentium in-
cestas nuptias imposita per statutũ an intelligatur
secundũ dispositionẽ Iuris Ciuilis, vel Canonici.

SVMMARIVM.

2 *Ad cognoscendam proximitatem computatio est facienda
secundum Ius Canonicum in matrimonium, secus in reli-
quis dispositionibus, & successionibus, & retractibus n.
2.etiam in terris Ecclesiæ.n 4.& 9.Intellige vt n.6.*
3 *Computatio secundum ius ciuile est propria, & naturalis.*
5 *Statutum prohibens eligi in Rectorem propinquum vsque
ad talem gradum intelligitur secundum Ius Ciuile; I-
dem in statuto quod Iudex non interueniat in causa, in
qua coniunctus Doctor est Aduocatus n.7.& 8.*
10 *In beneficium, & Cappellaniis collatiuis non datur successio,
nec de iure intestato.*
11 *Capellania quæ debet conferri proximiori an
sit danda*

Digitized by Google

sit danda secundùm computationem Iuris Canonici, & quid in dubijs in eis occurrentibus. num. 12.

13 *Causæ sunt decidendæ secundum leges, si Canones non contradicunt.*

14 *Statutum imponens pœnam contrahentibus in quarto gradu intelligitur de computatione secundum Ius Canonicum. Idem de pœna contrahentium incestas nuptias. num. 15. Contrarium num. 16. 17. & 18.*

19 *Ad cognoscendum quis sit naturalis inspicitur Ius Ciuile.*

20 *Ius Ciuile attenditur vbi agitur de successione, non de matrimonio, eius effectu, & consecutiuis, prout etiam de obreptione, & subreptione legitimationis.*

CAPVT LXXVII.

FVit recessum ab appellatione in causa per me
aliàs diffinita, & mandatum appellantem co-
gi ad suscipiendum tutelam, cum non sit proba-
ta aliqua causa prætensi impedimenti, prout ne-
1 que illud quod adessent alij proximiores. † Ve-
rum quia dicebatur ad cognoscendum proximi-
tatem computationem faciendam esse secũdum
Ius Canonicum Dixi illud procedere quo ad ma-
trimonia tantum, non autem in reliquis disposi-
tionibus, & successionibus *Bald. consil. 469. statuto
cauetur, in fin. lib. 1. Bart. consil. 224. an fratres consobrini,
nu. 2. lib. 1. per text. in c. ad sedem, vers. denique & domini,
& vers. in legibus, & in fin. vers. nam si quis peruersa, 35. q.
1. Doctor. in fi. C. de succes. edict. gloss. in §. hactenus, in verb.
generata, instit. de gradib. cognat. Dec.* qui de communi
*in c. 2. num. 3. de testib. Couar. de sponsal. p. 2. §. 6. c. 6. nu. 8.
Mieres latè de maior. lib. 2. q. 7. n. 1.* vbi ampliat ad suc-
cessiones feudorum *Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gl. 9.*
2 *n. 23. ad med.* † vbi de proximiore retrahente, quod
computatio gradus sit secundum ius ciuile.

Etenim ista computatio est propria, & natu-
ralis, cum ius ciuile procedat per gradus; per
3 quos non vadit ius canonicum, † sed per saltus,
ideo cum sit inducta solum in casu nuptiarum, in
aliis standum est regulæ *Corn. cons. 248. videtur pri-
ma facie, num. 7. col. 2. ad med. vers. & profectò de iure, l. 3.
Socin. Iun. cons. 94. nu. 16. lib. 1.*

4 Quod procedit etiam in tertis Ecclesiæ † *Corn.
cons. 248. col. 2. in fi. vers. & idem in materia successionum,
lib. 3. Surd. cons. 568. nu. 13. ad med. lib. 4. Gozad. cons. 19.
dubitatur in princ. nu. 1. Bald. in l. 2. ad fin. vers. sed hic quæ-
ro, C. de success. edic.* vbi de statuto prohibente eligi
5 in rectorem ciuitatis eum, † qui habet propin-
quum vsque ad talem gradum, quod intelligitur
iuxta ius ciuile *latè Ceual. q. 398. nu. 9.* vbi in fine in-
6 telligit procedere in rebus secularibus, † & inter
personas seculares, & in statutis, quæ sunt partes
iuris ciuilis, & appellantur ius ciuile illius ciuita-
tis. *l. omnes populi, de inst. & iur. Bald. in l. 2. in fin. vers. è
contra mihi videtur, Cod. de success. edict.* vbi ampliat ad
contractus, & alias dispositiones.

Idem in statuto prohibente, quod iudex non
interueniat in causa, in qua cõiunctus doctor est
7 aduocatus, vsque ad quartum gradum, † nam in-
telligitur de gradu secundum ius ciuile *Rom. in l. si
auiæ, C. de success. edic. Anna sing. 597.* vbi de simili pra-
gmatica regni. sequitur *Vin. decis. 319. nu. 2.* Ita vt in
illa pragmatica non comprehendatur affinis,
8 † nam si doctor aduocatus erit in quarto gradu
affinitatis non prohibebitur iudex in illa causa
interuenire. *Anna. ibid.* qui dicit ita fuisse iudica-
tum; cum enim statutum sit pars iuris ciuilis, in-
telligi debet secũdum eiusdem iuris ciuilis com-
putationem *Paris. cons. 66. n. 6. lib. 2.* vbi dicit com-
munem, quamuis simus in foro Ecclesiastico.
9 † Quod etiã voluit *Surd. cons. 568. n. 13. ad med. lib. 4.*

Ideo infertur, quod si debet conferri cappella-
nia ex dispositione defuncti proximiori fiet cõ-
putatio secundum ius canonicum, non ciuile,
quia in beneficialibus, & cappellaniis collatiuis
10 nõ datur successio, nec delatio iure hæreditario
c. apostolica, 8. q. 1. neq; in foro ecclesiastico seruan-
tur decisiones iuris ciuilis, quando inuicem sunt
contrariæ, prout in specie concludit *Ceual. q. 598.
num. 29.* subdens tamen hoc procedere, quando
11 causa esset merè beneficialis, † & fundator cap-
pellaniæ esset clericus in sacris constitutus, quasi
tunc potius sit disponendum secundum regulas
iuris canonici, quam ciuilis, & dicit esse notan-
dum, & sic fuisse iudicatum, & alibi non reperiri.

Quare in cappellaniis, quæ fundantur sine au-
ctoritate Episcopi, & quæ non habent requisita
in Beneficiis Ecclesiasticis, si vocentur Clerici
consanguinei, dubia quo ad eos orta definientur
12 per leges, † & iura de maioricatu loquẽtia, prout
in causis hispaniæ *latè Gonzal. de alternat. gl. in princ.
num. 34. Rot. diuers. decis. 100. p. 2. nu. 6. vers. secundo non
obstat. Gomes. in l. 4. taur. nu. 65. in fin.*

Et regulare est quod causæ sunt decidendæ se-
13 cundũ leges, si canones non contradicunt, † cum
distinctionibus, de quibus per *gloss. in c. 2. de reg. iur.
in 6. Bart. in l. priuilegia, nu. 2. C. de sacros. eccles. Dec. in c.
clerici, de iudic. & in c. 2. in princ. num. 2. de testib.*

Quæ tamen sunt intelligenda, dummodo non
simus in materia spectante ad canones, quia tunc
verba statuti, quamuis laicorum intelliguntur
14 secundum canones, † prout in statuto imponen-
te pœnam cõtrahentibus in quarto gradu, intel-
ligitur enim de computatione secundum ius ca-
nonicũ, quia agitur de materia matrimonij spe-
ctante ad sacros canones *Dec. in c. clerici, de iudic. &
in c. 2. in princ. nu. 3. de testib. Io. Andr. ad Specul. de success.
ab intest. §. 1. vers. & quia de gradibus. Alex. in l. si auiæ, in
fi. n. 7. vers. limitat tamen prædicta, C. de success. edict.*

Prout de pœna contrahentiũ incestas nuptias
15 iuxta dispositionem † *auth. incestas, C. de incest. nupt.*
quæ est intelligenda de incestis secundum cano-
nes *Abb. in c. & si necesse, in fin. de donat. inter vir. & vxor.
post Card. ibid. in fin. & Prapos. in vlt. q. Didac. de sponsal.
2. p. c. 6. nu. 18. §. 8. de contrah. incest. nupt. fol. 193. Decian.
cons. 58. nu. 10. lib. 1. Rosell. de success. ab intest. nu. 105. Si-
gnor. cons. 25. factum sic proponitur. Dec. in c. 2. nu. 3. de te-
stib. & in l. fin. num. 3. col. 3. ad med. C. vnd. legit. & consil.
157. pro tenui.* & veriorem, & magis probabilem
dicit *Menoch. cas. 502. nu. 67. de arbitr.* vbi latè hinc
inde disputat, & alios allegat.

Quamuis prædicta non sint tuta, cum contra-
16 rium sentiat † *Calder. cons. 464. aliàs 2. de consangu. &
Bald. in l. 3. in fin. C. de furt.* vbi loquuntur de statutis
imponentibus pœnam sacrilegij, quæ debent in-
telligi secũdum quod sacrilegiũ accipitur de iure
ciuili, licèt per canones aliter accipiatur, cum ab
eo habeant auctoritatem, quod secus esset in sta-
tuto facto per Episcopum, quia tunc intelligere-
tur secundum ius canonicum à quo dependet *l.
2. de noxalib.* sequitur *Firman. de Episcop. p. 2. q. 25. vers.
quid si fallatur.* Et quod opinio Calder. sit verior,
57 † & magis communis concludit *Cephal. cons. 226.
per tot. lib. 2.* vbi consuluit, quod si quis mediante
matrimonio cognoscat infra quartum gradum

Digitized by Google

affinem vxoris suæ non punitur pœna *authent. incestas, Cod. de incest. nupt.* cum debeat intelligi de contrahente nuptias incestas de iure ciuili, non secundum protensionem iuris canonici, quia pœnalis constitutio de iure ciuili emanauit vsq; ad constitutos gradus, intra quos ratione consanguinitatis, & affinitatis eo iure matrimonium
18 prohibetur, † Quod etiam prius voluit *Anchar. cons. 391. videtur prima facie dicendum. Alciat. in cap. cum contingat, num. 53. de iur. iurand. cum alijs per Peregrin. de iur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 15.* vbi quod hæc opinio est magis æqua tanquam fauorabilis reo, cum pœnalia debeant restringi *c. in pœnis, de reg. iur. in 6. Ias. in auth. quas actiones, nu. 21. C. de sacros. eccles.* Ideo pœna, quæ iure ciuili imponitur pro incestu non extendenda, vt habeat locum pro incestu inducto de iure canonico; prout etiam concludit *Gemin. cons. 71. Titius, ad fin. nu. 5. vers. vnde licet istud. Dec. consil. 267. conclusio superius, in fin. num. 4. vers. ad hoc videtur decisio. Addit. ad eũdem Dec. cons. 157. pro tenui.* vbi quod est verior opinio, prout etiam testatur *Surd. consil. 303. nu. 28. lib. 3.* vbi addit simile de filio naturali,
19 † cui potest relinqui vncia fratribus legitimis, ita vt ad cognoscendum, quis sit naturalis, debeat inspici ius ciuile, nec sufficiat quod sit natus ex soluta & soluto, si non sit mulier detenta in concubinatu, cum alijs requisitis *Natt. consil. 421. nu. 4. Bertazzol. cons. ciuil. 91. & 92. nu. 8. lib. 1.* Et regulare est, vt in vniuerso vbi agimus non de matrimo-
20 nio, † vel eius effectu, & consequutiuis, sed de successione semper attendatur ius ciuile, prout etiam de obreptione, & subreptione legitimationis *latè idem Surd. cons. 303. nu. 30. post Card. Paleoth. de noth. & spur. c. 38. nu. 8.* Et ita debet intelligi *idem Paleott. in eod. tract. c. 12. n. 6. & 7.* dum voluit quod dubium in causa matrimonij occurrẽs quemadmodum est decidendum vbique locorum iuxta canones, ita etiam quo ad legitimationem filiorum tanquam de re accessoria ad matrimonium. Quia verius est quod ad iudicandum, an filij tanquam legitimi succedere debeant patri, non est inspiciendum ius canonicum, quasi hoc accessorium non habeat naturam sui principalis, nec sit inseparabile ab illo principali, cum etiam ex matrimoniis constituatur affinitas, & tamen quo ad successiones aliter dinumeratur affinitas de iure ciuili, quã de iure canonico; vnde sufficiet quod ad iudicandum matrimonium an sit iustum, vel iniustum obseruemus ius canonicum prout in specie declarat. *Menoch. cons. 16. nu. 25. vers. non etiam me in contrarium trahit, lib. 1.*

EPITOME.

Fundans se in vita an debeat illam probare. Interdictum quorum bonorum quãdo detur contra possidentem, & eum qui dolo desiit possidere. Iudex an possit declarare rem pertinere ad actorem, quamuis reus non possideat si constat de iure agentis, ita vt si cœperit possidere post sententiam licita sit executio contra eum sine nouo processu. Hæreditas non adita quando transmittatur, & an probetur aditio per testes singulares. Actus oblationis soluendi debita an possit fieri citra ius, & nomen hæredis. Publica vox, & fama quomodo probanda. Præscriptio cœpta in maiore quando currat contra minorem hæredem. Agens cum tutore hæredum an censeatur illos approbare vt minores. Et quando tutor citatus debeat comparere administratorio nomine.

SVMMARIVM.

1 *Proximiori defertur successio ex tacita voluntate defuncti.*
2 *Soror succedit sorori, & filij sororis prædefunctæ subintrant locum matris ad hæreditatem amitæ.*
3 *Vita est probanda per eum, qui se fundat in ea. & nu. 5.*
4 *An quis præsumatur viuere vsque ad centum annos.*
6 *Mortuus præsumitur, qui non reperitur.*
7 *Superfluum est probare, quod est in confesso apud omnes.*
8 *Si non fuit probatum quem decessisse sine filijs, potest Iudex hoc committere nuncijs, vt inquirant.*
9 *Interdictum quorum bonorum an detur contra eum qui possidet, vel dolo desiit possidere, Idem in re subiecta fideicommisso. num. 10.*
11 *Iudex debet declarare quod res spectet ad actorem quamuis reus non possideat, si constat de iure agentis, absoluendo reum, & cum cœperit possidere post sententiam poterit fieri executio contra eum absque nouo processu. num. 12.*
13 *Iudex potest condemnare reum ad restitutionem rei quandocunque illam recuperauerit.*
14 *Hæreditas non adita non transmittitur. Intellige vt num. 21. & quid in minore num. 22.*
15 *Hæreditas animo acquiritur, & probatur aditio per testes singulares. num. 16.*
17 *Idem est quod probetur aditio, vel quod quis se gesserit pro hærede.*
18 *Aditio præsumitur in hæreditate non onerata debitis, & stante lapsu longi temporis. num. 19. & proximioris. num. 20.*
23 *Præsumptiones simul iunctæ multum operantur.*
24 *Aditio hæreditatis an debeat probari per plures testes. numer. 27.*
25 *Probatio per vnum testem, tantum valet quantum per plures singulares.*
26 *Indicia licèt requirantur per legem, tamen sufficiet vnum bonum.*
28 *Testium dicta sunt reducenda ad concordiam.*
29 *Verba debemus interpretari secundum qualitatem proferentium, & morem regionis, & communem loquendi vsum.*
30 *Verba prolata in præterito denotant consummationem actus.*
31 *Actus oblationis soluendi debita non potest fieri citra ius, & nomen hæredis. num. 33.*
32 *Oblatio soluendi facta in iudicio inducit liberationem.*
34 *Agens non debet probare conuentum esse hæredem quando obtulit soluere de bonis hæreditarijs.*
35 *Fama & publica vox probat in factis antiquis centum annorum, secus in alijs. num. 36.*
37 *Publica vox & fama an sit probanda ante litem motam. num. 38.*
39 *Fama an probetur si testes non deponunt de origine ab honestis personis, & quod audierunt à maiori parte. numero 40.*
41 *Donatio inter coniuges est prohibita.*
42 *Donatio non dicitur si donans possideat.*
43 *Mentio mortis debet fieri vt dicatur donatio causa mortis.*
44 *Præscriptio nunquam currit stante mala fide.*
45 *Præscriptio incipit currere post pupillarem ætatem, & interim dormit.*
46 *Præscriptio omnis cœpta in maiore, currit contra minorem eius hæredem etiam pupillum excepta præscriptione triginta annorum.*
47 *Per litem, quam aliquis facit cum tutore hæredum orta est præsumptiua confessio, quod sint minores, & an requiratur quod tutor citatus comparauerit nomine administratorio. num. 48. & 49.*

CAPVT

CAPVT LXXVIII.

EXceptiones oppositæ per Antoniam vxorẽ
quondam Francisci Diai non esse releuantes
contra Lucam nepotem ex sorore d.Francisci, &
eius hæredem ab intestato; Ideo declaraui totam
hæreditatem ad eum spectare tanquã proximio-
1 rem, & successiuè ad illius filios, & hæredes, † cũ
ex tacita defuncti voluntate ad eos bona trãseant
*l.3.in princ.de iur.codicillor. Bart.in l.1. §.vel maximè,de
collat.bonor. Bart.in l.cunctos populos,num.17.vers.venio
ad secundum,C.de summ.trin.& consil.114.quadam mo-
malis,lib.1.*

Neque primo obstat probatio quod Frãciscus
habuit aliam sororẽ Magdalenam, quæ debebat
concurrere cum Luca filio alterius sororis Fran-
2 cisci in hæreditate, de qua agebatur, † cum soror
sorori succedat *auth.cessante,& auth.post fratres, C.de
legit.heredib.* & filij sororis prędefunctæ subintrent
in locum matris ad hæreditatem amitæ exclusis
aliis transuersalibus remotioribus *auth. vt fratrum
filij,§.1.de collat.9.Surd.cons.572.nu.16.lib.4.*

Quia non fuit probatum, quod tunc temporis
3 illa viueret, prout requirebatur, † cum in eius vi-
ta aduersaria fundet suam sententiam Bart.com-
muniter receptus *in l.si quidem, C.solut.matrim.& in
l.si inter,& l.qui duos.§.cum in bello,de reb.dub. Alex.in l.
sed & si de sua,nu.6.col.fi.de acquir.hæred.Corn.cons.119.
col.vlt.lib.1. Put.decis.85.martinus,lib.1. Rot.per R P.D.
Coit Roma.Capellania,& iurispatronatus,30.maij 1572.*

Nec facit quod quis præsumatur viuere vsque
4 ad centum annos: † Quia contrarium est verius,
cum omnia iura de hoc loquentia solum dicant,
quod meta centum annorum est terminus lon-
gissimæ vitæ hominis, & non est præsumendum
quenquã viuere vltra illum; Vnde non infertur,
quod quis præsumatur viuere vsque ad dictum
tempus *Corn. Dec. Ias. Paris. Ruin. & alij allegati per
Gabr.conclu.16.num.3.de præsumpt.* vbi de magis vera
opinione testatur.

Et in specie quod vbi quis se fundat in vita, vt
5 non sufficiat præsumptio illa vitæ † vsque ad cen-
tum annus concludit *Rot.per R.P.D.Robuster.Tiraso-
nen.decimarum, 6. octobris* 1576. quæ est decisio *Rot.
diuers.102.nu.6.p.1.Card.Seraph.19.februarij 1596.Pe-
rusin.executionis.* contra *Dec.in l.2.in fin.C.de eden.*

Vlterius ex quo hodie non repetitur præsu-
6 mitur mortua † *Bart.in l.& si certus, §.& si vna, ff.ad
senatusconf.syllan.Dec.cons.652.nu.3.* & cum sit noto-
rium illam non viuere, superfluum esset probare,
7 † quod est in confesso apud omnes *glo.in c.euiden-
tia.de accusat.& in clem.appellanti,de appellat.Bald.in l.1.
nu.7.C.qui & aduers.quos rest in integr.non postul.c.quo-
niam.de fil.presbyt.cap.manifesta,2.q.1.* Vnde tollitur
prædicta præsumptio, vt post alios concludit *Al-
ciat.de præsumpt.2.p.reg.1.num.16.*

Immo poterit committi nunciis, & aliis, vt in-
quirant per viciniam seu apud notos de morte,
seu vita, & tũc sufficeret relatio quod sit mortua,
8 quemadmodum in simili casu, † si nõ fuerit pro-
batum quem decessisse sine filiis, sicut debebat
probari, faciendum esse dicit *Alex.cons.20.in fi.lib.1.*

Secundo non obstat non constare de possessio-
9 ne bonorũ, quæ petuntur, prout opus erat, † cum
huiusmodi interdictũ detur contra eũ, qui possi-
det *l.1.quor.bon.§.adipiscendæ,instit.de interdict.* Quo-
niam cum dolo desierint possidere, datur etiam
contra eos, nam in iure parificantur *l.qui dolo, de
regul.iur.& pro possessore,eod.tit.in 6.* & est communis
opinio *vt per Bart. Ang.& Rip. in d.l.1. Menoch.de adi-
pisc.remed.1.q.15.n.63.* Prout dicimus de re subiecta
fideicommisso, quam quis dolo desiit possidere,
10 † nam pro possessore potest conueniri *Cagnol.in l.
qui dolo,nu.1.de reg.iur.Paris.cons.5.nu.26.lib.2.* Datur
enim huiusmodi interdictum, vt si ad eum ali-
quando res peruenerit, illam restituat, vel si nun-
quam possit possidere, soluat rei æstimationem
vna cum interesse quãtum iuratũ fuerit per acto-
ctorem *Rip.in l.1.n.4.in fi ff.quor bon.per l.qui restituere,
de rei vendic.Menoc.de adipisc.possess.remed.1.q.15.n.65.*

Ideo quamuis reus nõ possideat, tamen si con-
11 stat de iure agentis iudex debet declarare, † quod
res spectet ad actorem absoluendo reum *glo. in l.si
à te,9.§ si quis fundum,in 3.lectur.de except.rei iudic.* vbi
Bart. dicit illum text. esse aureis literis scribendũ,
subdens virtutem illius sententiæ esse, quod si
reus post sententiam cœperit possidere, poterit
contra eum absque nouo processu fieri executio
*Felin.in c.examinata,col.1.de iudic.late Roland.cons.56.n.
8.lib.2.* Ratio est, quia illa sententia absolutoria
12 † non iuuat reum, cum tamdio absolutus censea-
tur, quamdiu non possidet; Vnde possessione su-
perueniente virtus sententiæ eum afficit *Ias.in §.
omnium,nu.23.instit.de act.cum alijs per Surd.cons.227.
num.18.lib.2.vbi in vers fortius.* ampliat, quod etiam
poterit iudex condemnare reum ad restitutio-
13 nem bonorum † quandocunque illa recuperaue-
rit *Bald. in rubr.extr.de re iudic. num.6.* intelligendo
quando actor ignorabat reum non possidere,
quæ ignorantia in dubio præsumeretur *Surd.ibid.
num 18.in fin.*

Tertio non aduersatũr quod hæreditas non
spectet ad hæredes Lucæ, cum non appareat per
eum fuisse aditam hæreditatem Francisci; Vnde
14 non potuit ad illos transmitti, † tanquam non a-
gnita *l.ventre,de acquir.hæred l.1.§.in nouissimo,Cod.de
caduc.toll.* Quia verius est constare de aditione, vt
prũbat secundus testis super 8. articulo, qui de-
15 ponit de scientia, † & explicatione animi ipsius
Lucæ, quod sufficit *l pro hærede, de acq. hæred. §.item
extraneus,instit.de hæred.qualit. & diff.r. Dilect. de art.
testan tit.11.caut.2. num.1.* & cum simus in aditione
16 hæreditatis, quæ ex coniecturis, † & leuibus indi-
ciis probatur, testes singulares sufficiunt *Socin.
cons.295.in causa contra,nu.4.lib.2.Marant.in l.is potest,
nu.9.de acquir.hæred.Anchar.& alij allegati per Gabr.de
testib.concl.2.nu.21.* Et idem est quod testis probet
17 hæreditatis aditionem, † vel quod se gesserit pro
hærede *Montical.de inuent.post c.10. in interpretatione,
l.scimus quæ est fin.C.de iur. delib.n.260.in fi.tom.8.p.2.
fol.249.* Et ista animi declaratio sufficit qualiscun-
que sit siue actu, siue verbo *Bart.in l.gerit,n.5.de acq.
hæred.Rolan.cons.77.nu.29.lib.1.Dec.cons.652.nu.9.*

Præterea pręsumendum erat pro aditione, cum
hæreditas nõ esset onerata debitis, quo casu non
est dicendum, quod quis velit omittere lucrum
18 sibi delatum † *c.super hoc,de renunciat.Bald.in l.1.nu.2.
not.vlt.C.de edict.diui.adr.toll.Dec.cons.402.nu.3.* & in
specie aditionis *Aym.cons.33.nu.12.in fin. Corn.consil.
310.nu.4.in fi.lib.3. Bald.cons.298.nu.2.lib.5.Natt.cons.
448.nu.20.*

Accedat spatium longi temporis, quod facit
19 præsumere aditionem solemniter factam † *l.si fi-
lius,C.de petit.hæred.l.qui in alieno, §.1.de acquir.hæred.
Dec.cons.442.nu.21.Cephal.cons.48.nu.17.Felin.in cap.
sicut,de re iudic.*

Addebatur quia eramus in hæredibus proxi-

20 omiorum, † in quibus magis aditio præsumitur
Bald.in l.si matre,11.in princ.C.de suis & legitim. Ideo
quod dicitur hæreditaté non adiram, non trans-
21 mitti procedit † quo ad extraneos *Balb.de præscrip.*
2.p.3.p. quæst.13.nu.10. Dilect.de art.testand. tit.11.caut.
1.nu.1.tom.8.p.1.fol.141. Doctor.in l.si emancipati, C.qui
admitt. Io.Pirr.de suit.at.& hæredit.per fiction.transmitt.
*in princ.nu.16.*Sed hoc non faciebat, quia non era-
mus in hæreditate ascendentium, prout loquun-
tur supradicti Doctores; ita vt in ea sit speciale,
quod etiam hæreditas non adita transmittatur in
quoscunque etiam extraneos, & multo magis in
22 minore, † qui transmittit ius petendi restitutio-
nem in integrum aduersus omissam hæreditatis
aditionem, quamuis hæreditas ab extraneo per-
uenerit, & hæres sit extraneus *Surd.decis.138.nu.9.*
vbi etiam intelligit non solum de portione pa-
ternæ hæreditatis sibi iure communi delatæ, sed
etiam de ea, quam consequitur ex statuto sorore
exclusa *Alex.cons.20.lib.1.Socin.cons.153.lib.2.*

Quæ præsumptiones simul iunctę debēt mul-
23 tum operari † *l.3.§.1.de testib. Abb.in c.quia verisimile,*
*de præsumpt.Dec.cons.271.num.10.*Ita vt quamuis te-
stis tanquam singularis non probaret, debeat
cum illis iungi ad plenam probationem facien-
dam *Bart.in l.1.§ idem cornelia.de quæstion. Abb.in cap.*
cum causam, col.penult.vers.sed circa hoc,de probat. Gabr.
eod.tit.concl.5.nu.64.Aym.cons.35.nu.6. Bald.cons.136.
ad fin.vers.persuadentes,lib.2.

Nec facit aditionem fuisse probandam per plu-
24 res testes singulares, prout loquuntur † *Socin. &*
alij supra allegati; Vnde vnicus non sufficiet: Quia
vltra quod in casu nostro adsunt plures testes,
quando loquimur de probatione tantum valet
25 facta per vnum testem, † quantum per plures sin-
gulares *Bald.in l.iuris iurandi,nu.4.Cod.de testib. Alex.*
cons.13.ex his quæ in themate,in fin.nu.20.lib.1.& consil.
21.lib.4.nu.2.& cons.82.nu.4.eod.lib. Butr.in c.veniens,
26 *l.1.n.3.de testib.*Prout dicimus de indiciis, † in quib.
licèt leges loquātur requiri indicia in plurali; ta-
men sufficiet vnum bonum, vt in specie dicit *Bar.*
in l.3.C.ad leg.Iul.maiest. Immo cum aditio hæredi-
27 tatis probetur per coniecturas, † multo magis
sufficiet vnicus testis *Natt.cons.231.nu.2. Surd.decis.*
221.num.11.

Nec est consideranda contradictio testis de-
ponentis, quod vinea possidebatur ab vno, cum
postea in articulis dicat possideri ab alio; Quia
stante alienatione distinguendo tempora verum
28 est, quod ab vtroque fuit possessa, † cum testium
dicta sint reducenda ad concordiam *Alex. consil.*
177.nu.8.lib.7.Dec.cons.342.nu.5.

Minus obstat verba testis esse ambigua, ideo
non probare aditionem; Quia probatum fuit se-
cundum consuetudinem loci, & personarum
verba *adimandato*, intelligo pro *detto*, quod est at-
29 tendendum, † cum debeamus interpretari verba
secundum qualitatem proferentium, & morem
regionis, & communem vsum *l.plenum,§.equitij,de*
vsu & habit.l.ex militari.de test.milit.Roman.consil.16.in
princ.Bald.in c.licèt,de offic.deleg. Et testes loquuntur
præcisè de aditione acceptata, non acceptanda,
& sic excluditur, quod dicebatur voluisse adire,
non autem adiuisse, cum illa verba sint prolata in
30 præterito, † quod denotat consummationem a-
ctus *Bart.in l.hoc articulo,nu.2.de hered.instit. Marsill.*
cons.105.num.26.Bald.in l.fin.num.14.C.de sent.quæ sin.
cert.quant. Cassan.super consuet. Burg.rubr.1.des iustices,
*§.5.nu.123.*Immo quamuis aliquis dixerit se velle
adire hæreditatem, & deinde infra tres menses
non reuocauerit prædicta verba, tamen dicitur
verè adiuisse prout in specie concludit *Asin.in l.3.*
*§.1.n.44.ff.de relig.& sumpt.fun.*sequitur *Menoch.cons.*
*186.nu.26.lib.2.*vbi etiam *nu.27.*subdit quod licèt
dicta verba essent ambigua; Tamen dicendum
est adiuisse præsumptione iuris cum præsumen-
da sit aditio in hæreditate lucrosa, prout est ista,
de qua agimus, vt dictum est supra & voluit *Bart.*
in l.gerit,num.21.vers. nihil enim,de acquir.hæredit.Socin.
cons.61.nu.11.vers.præterea vt dicebat,lib.1.

Allegabatur etiam pro præsumenda aditione,
quod Franciscus obtulit pluries soluere quædam
31 debita de bonis hæreditariis, † qui actus oblatio-
nis de huiusmodi bonis non videtur posse fieri
citra ius, & nomen hæredis *Bart.in l.gerit,3.in princ.*
de acquir.hæredit. Huiusmodi enim oblatio habe-
tur pro solutione *l.acceptam,C.de vsur.* & tanquam
32 facta in iudicio est potentior, † & magis inducit
liberationem *Bart. in l.si rem alienam,mihi,9.§.vlt.in*
fin.de pignor.action. Vnde tanquam solutio debiti
hæreditarij inducit aditionem *l.2.C.de iur.deliber.*

Nec facit quod ex actu oblationis, seu solutio-
nis non videatur inferri aditio, cum quilibet pro
33 alio possit soluere *l.soluendo,de neg.gest.* † Quia ve-
rius est in dubio solutionem præsumi factam tan-
quam ab hærede, & nomine hæredis *Bald.in l.po-*
tuit, quæst.10. C de iur.delib. & in specie oblationis
Dec.cons.449.visis duobus,col.3. in princ.verb.non obstat,
34 *num.10.*vbi consuluit, † quod agens non debet
probare conuentum esse hæredem quando ob-
tulit soluere de bonis hæreditariis *Rot. Genuen. per*
Carthar.decis.32.num.8. Sed ista non sunt conside-
tanda, quia productio actorum quo ad huius-
modi prætensam oblationem non est in forma
probanti; Et stante oppositione partis nihil facit
cum aliàs subsisteret *Aym.consil.121.num.4. Ias.in §.*
curare,col.4 instit.de action. Alex.consil.185.in fin.nu.14.
lib.7.Bald.in l.si ex cautione,q.4. Cod.de non num.pecun.
Surd.decis.199.num.8.

Quarto non obstat donatio, quæ prætenditur
probata ad fauorem vxoris per publicam vocem
& famam; Quia nō sumus in factis antiquis cen-
35 tum annorum, † in quibus illa plenè probaret
Bald.in auth.quas actiones.col.vlt.in fi.vers.ego dico,n.16.
C.de sacros.eccles.Dec.in c.1.col.3.ad med.nu.18.vers.septi-
mus casus,de appellat.& consil.42.num.12.col.8.in princ.
36 † In aliis autem non probat *gloss.in l.3.§.eiusdem,in*
verb.confirmat,de testib.Bart.in l.de minore,§.plurimum,
*num.30.de quæstion.& ibi Marsill.num.251. Ias.*qui de
communi *in repet.l.admonendi,col.67.in fin.nu.249.*
*de iur iur.Dec.*qui dicit ita practicari *in c.1.num.11.in*
fin.col.3.in princ.vers.prima conclusio, de appellat. Alex.
cons.94.col.fin.num.11.lib.2.

Immo dicebatur neque probari publicam vo-
cem & famam, cum testes non deponant ante li-
37 tem motam, † prout requiritur *Abb.in cap.licèt ex*
quadam,de testib.n.3.Dec.cons.82.n.1.Rom.sing.753.om-
nis casus,Caputaq decis.9.p.2. Quod tamen non erat
tutum, quia debet constare, quod testis interro-
getur de tempore, ad hoc, vt excludatur à proba-
38 tione famæ, † nam cessante interrogatione, licèt
non deponat de tempore, tamen præsumitur an-
te litem motam, nisi ex depositione testis aliter
deprehendatur *Rot.per R.P.D Rube.toletan.portionis,*
*3.Decemb.1563.*sequitur *Masc.concl.749.nu.31.*

Dicebatur enim testes non probare, quia non
speci-

ſpecificant à quibus audierunt cũ aliis requiſitis
39 per *Bart.in l.de minore,§.tormenta de quæſtion.*† Fa-
ma enim debet habere originem ab honeſtis per-
ſonis, & fide dignis, & quod audierunt à maiori
parte,& recordari à quibus *Dec.conſ.419. in fin. n.*
18.& 19. Aym.conſi.41.nu.5. Ideo ſi aliquid dicant ſe
audiuiſſe publicè à ſuis maioribus non probant
famam,cum non conſtet, quod illi conſtituerent
maiorem partem populi, tum quia illud dictum
tãquam indefinitum verificatur, ſi à duobus ma-
ioribus audiuiſſet *Alex.conſi.101.ſuper primo dubio.*
col.6.in princ. verſi. venio ad quartum dubium. n. 16.
lib.7.Rota.per Card. Seraph. Fauent. bonorum. 5. de-
40 *cembr.1580.* Licèt neque hoc ſit tutum,† cum ſuf-
ficiat audiuiſſe publicè, quamuis teſtes non di-
cant à quibus,prout ita practicari teſtatur *Capu-*
taqu.deciſ.289.p.3. iuxta doctrinam *Bald.in c.prate-*
rea.col.1.in fin.de teſtib.& in c.litteras.num.2.de pra-
ſumpt. Caſſad.deciſ.3.de probation. n. 9. à qua obſer-
uantia Rotæ non eſſe recedendum, quidquid a-
libi aliud ſeruetur dicit latè *Maſq. concluſ. 749. in*
verb.fama igitur.n.5.

Amplius teſtes non deponunt de qualitate do-
41 nationis,quæ ſi fuiſſet inter viuos nõ valeret,† tã-
quam prohibita inter coniuges *l.1.de don.int. vir.*
& uxor. Immo cum probetur,quod ſemper præ-
tenſus donans poſſederit, arguitur quod non do-
42 nauerat,† quia repugnat donationi *l.1. in princ. de*
donat. Minus probatur, quod fuerit per vltimam
voluntatem, ſeu cauſam mortis, cum de ea nihil
teſtes deponant,prout tenebãtur *l.actor.C.de pro-*
bation. Dec.conſi.442.n.17. Debet enim fieri mentio
43 mortis,† vt dicatur donatio cauſa mortis *gl.in l.*
apud celſum.§.1.in verb.ſpopondiſſet.de dol.except.&
in leg.ſeia.in pr.in verb. videri. de donat. cauſ. mort.
& quod probetur quinque teſtes interueniſſe *l.fi.*
C.eod.tit. Dec.conſ.470.n.9.& conſi.304.n.5.

Quinto,& vltimo non aduerſatur præſcriptio
44 40.annorũ allegata;† Quia ſtante mala fide nul-
lo tempore currit de iure canonico *c.ſi diligẽti. de*
praſcription. quidquid dixerit *Bart.in l.ſequitur.§.ſi*
viam.n.2.de vſucapion. Quia contra cum eſt verior
opinio,& magis communis *Afflict.deciſ.13.n.6.*

Præterea deducta pupillari ætate hæredũ mi-
norum,quę eſt quatuordecim annorum comple-
torum. *inſtit.quib.mod.tut.fi.in prin.* nulla adeſt præ-
45 ſcriptio,† quę ſolum incipit poſt pupillarem ęta-
tem,& interim dormit *l.ſicut.C.de praſcri.30.ann.*
vbi Bald.n.16.Bart.in l.etiam.de minor.& in l.natu-
raliter.n.18.verſ.fallit.de vſucap. Alex.conſi.89.nu. 4.
lib.2.Guid.Pap.q.31.n.3.verſi.non autem.Abb. in c.con-
ſtitutus.verſ.idem dicẽdum.n.6.de reſtit.in integ.Bal.
in l.cum notiſſimi.in prin.n.1.C.de praſcrip.30.annor.
Aym.de antiq.temp.p.3.in princ. n. 4. Iacob. Nouell. de
iur.protomiſ.§.8.& 9.n.68.

Immo omnis præſcriptio,quæ eſt cœpta in ma-
iore currit contra minorem eius hæredem etiam
46 pupillum,† excepta præſcriptione 30.annorũ tã-
quam odioſa,quæ tunc in eo dormit *gloſſ. magna.*
ad fi.in l.vnic.C.ſi aduerſ.vſucap.& in l.ſicut.in verb.
ſeruanda.C.de praſcript.trigint. annor. Balb. qui de
communi *de praſcript.6.p.in princ.caſ.23.n. 34. Bon.*
de ſtatut.vrb.praſcript.gloſſ.19.n.184.Guid.Pap.q. 31.
n.3.in fin.

Neque obſtat non fuiſſe probatam minorem æ-
tatem; Quia cum aliàs,per eaſdẽ perſonas fuerit
47 litigatum cum curatore,& tutore hęredum† orta
eſt confeſſio præſumptiua illos eſſe minores *Bal.*
in l.2.§.quod obſeruari.C.de iuram.calum. Dec. conſi.
665.ad dubium.n.2.Neuiz.conſ.17.num. 8. Surd. deciſ.
104.n.10. vbi multis ſimilibus comprobat de eo,
qui litigat, ſeu contrahit cum vno tanquam hæ-
rede,ſeu procuratore,vel ciue, quod videatur cõ-
ſentire illos eſſe tales *Bal.& alij in l.licet.C. de pro-*
curat.Natt.conſ.126.in fi.n.8.verſi.nam ex quo aduer-
ſarius.Gozad.conſi.3.n.19.Surd.deciſ.108.n.11.

Nec mouet quod tutor citatus non comparue-
rit nomine adminiſtratorio,ſeu tutorio,prout re
48 quiritur† ſecundum *Bar.in l.1.C.de bon.matern.Fe-*
lin.in c.cum olim.34.col. penul.poſt med.verſi. & iſtu.
addo.n.4.de teſtib. Quia vltra quod etiam in mul-
49 tis actibus comparuit† tanquã talis;illud proce-
dit,ſi ſpontè vti actor comparuiſſet,& nõ prouo-
catus,tunc enim non eſt neceſſariũ hoc exprime-
re *gloſſ.in l.1.in verb.& legitimam.C.de bon.matern.*
& eſt verior opinio,vt dicit *Rot.per Card. Seraph.*
Interamnẽ.legitimitatu.10.maij 1596. vbi intelligit
quando citatio fit ſimpliciter,quia tunc cenſetur
approbata perſona citati, non autem ſi fieret
quatenus ſua putauerit intereſſe *Doct.in c.dilecta.*
de exception.Felin.in c.cum inter.5.col. 9. in princ. li-
mit.2.n.12.eod.tit.

EPITOME.

Teſtamentum filiifamilias, furioſi, minoris,& vſurarij quando reconualeſcat,& quid in donatione cauſa mortis & teſtamento ad pias cauſas. Conſuetudo exequendi teſtamenta, ſeu inſtrumenta inualida an admittatur, & quomodo ſit probanda, & an conſuetudo poſſit dare teſtamenti factionem filiifamilias. Vſurarius an poſſit teſtari,& donare cauſa mortis.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum filiifamilias quamuis cum conſenſu patris eſt nullum. Fallit ſi probetur conſuetudo. n. 2. & ad pias cauſas.n.18.*

3 *Conſuetudo exequendi inſtrumenta,& teſtamenta inualida an ſit admittenda.*

4 *Conſuetudo,vt probetur requiritur ſpatium 40.annorum,& tacitus populi conſenſus.n.5.cum alijs requiſitis de quibus.n.6.7.8.9.& 10.*

11 *Teſtamentum filijfamilias,& ſerui an conualidetur ſuperueniente habilitate ante mortem.& n.12.*

13 *Teſtamentum vſurarij non valet,ſi non præſtatur cautio de reſtituendo vſuras,reconualeſcit tamẽ ſi poſtea caueatur. Amplia vt n.14.*

15 *Teſtamentum furioſi, & minoris non reconualeſcit quamuis ætas ſuperueniat aut ſana mens.*

16 *Filiusfamilias non poteſt donare cauſa mortis etiam parte conſentiente.*

17 *Vſurarius prohibetur etiam donare cauſa mortis quemadmodum teſtari.*

19 *Filiusfamilias poteſt eligere ſepulturam ſine conſenſu patris.*

20 *Teſtamentum filijfamilias ſine conſenſu patris etiam ad pias cauſas non reconualeſcit,quamuis pater moriatur,& an contractus mulieris ſine conſenſu mariti reconualeſcat ſoluto matrimonio. n.21. & quid in filiofamilias vendente inſcio patre rem peculij aduentitij.n.22.*

CAPVT LXXIX.

TEſtamentum de quo agebatur in caſu mihi
1 propoſito Dixi eſſe nullum,† quamuis factũ
fuerit cum conſenſu patris *gloſ.in l.3.C.qui teſtam.*
facer.poſſ.Gabr.conſi.167.numero 21.lib.1. & non ob-
ſtante conſuetudine allegata,cum illa nõ probe-

Digitized by Google

2 tur,† licèt aliàs si de ea constaret posset consuetu-
do conferre filiofamilias ius testandi, & valeret
in omnibus, quæ sunt de iure positiuo, nõ tamen
in Monaco, quia regula non potest mutari, licèt
Constitutiones possint *Bal. in specie consuetudi-*
nis in auth. ingressi. in princ. C. de sacros. eccles. & in
Hispania *per l. 5. Tauri* posse filiumfamilias testari
dicit *Roias in Epitom. successiou. c. 29. n. 19. & 20. Spin.*
de testam. in glos. rubr. 4. p. n. 14.

Prout etiam dicimus valere consuetudinem, vt
mandentur executioni testaměta,† & instrumē-
3 ta inualida, & ad probandum insufficientia, cum
consuetudo possit illis plenam fidē tribuere, sal-
tem quo ad paratam executionem cōcedendam,
prout de instrumentis cōcludit in specie *Coler. de*
process. execut. c. 3. p. 1. n. 60. post Rocc. de Curt. in c. cum
tanto. sect. 1. n. 21. de consuetu. per tex. in c. cum dilectus.
9. §. 1. de fid. instrum. Et in testamentis est decisio *Ro-*
ta coram R. P. D. Litta. Monasterien. testamenti. 4. iu-
4 *nij* 1604. vbi tamen requiritur, quod probetur †
adesse legitimam præscriptionem 40. annorum
Docto. in d. c. cum in tanto. Aret. cons. 23. n. 11. Duen. reg.
5 *139. Feli. in c. statuimus de maiorit. & obed.* † Et quod
tacitus populi consensus interuenerit, seu Prin-
cipis approbatio *l. sed ea. de legib. Aym. cons. 96. nu. 6.*
6 Et sit rationi consentanea *c. mala autem consuetu-*
de. 8. distinct. cum irrationabilis non vincat legem
aut rationem *l. 2. C. quæ sit long. consuet. l. 3. §. diuus. de*
de sepulcr. violat. Coler. de process. execut. c. 3. p. 1. n. 173.
7 *& 174.* † Et testes reddant causam scientiæ *Alex.*
cons. 136. in causa. & lite. nu. 18. col. pen. in princ. lib. 2. &
cons. 45. visis attestationibus. eod. lib. Gail. obser. 31. nu.
15. lib. 2. Rot. coram Card. Seraphin. Oriolen. fructuum
8 *annata montis. 20. nouemb.* † Et quod constet de a-
ctuum frequentia, & pluralitate *Bart. in l. de qui-*
bus. nu. 21. de legib. Cin. in leg. 2. versi. sed quaro quid
deponant testes. C. quæ sit long. consuet. Alex. consi. 45.
n. 3. & 8. col. pen. in fi. versi. quartus testis. lib. 2. per tex.
in leg. 1. & 2. C. de adsf. priuat. Rot. per Card. Blanchet.
Calagurritan. beneficij 29. nouembr. 1592. & coram
Card. Millin. Burgen. parochialis dalatas. 10. Decemb.
9 1594. † ita vt actuum frequentia, reiteratio, &
continuatio debet esse conformis, cum etiam v-
nicus actus interueniens contra consuetudinem
interrumpat illius præscriptionem *Abb. in ca. cum*
in tanto. n. 19. & ibi Rocc. de Curt. sect. 4. n. 38. 66. & 71.
de consuetud. Math. Coler. de process. execut. c. 10. nu.
110. & c. 3. n. 33. p. 1. vbi multa quomodo sit probāda
10 consuetudo, † Cum etiam requiratur probatio
specialis, & in indiuiduo in casu, de quo agitur,
non autem generaliter *Alex. consi. 6. visa inuestitu-*
ra. n. 1. in fi. & ibi Natt. in addit. lib. 5. Ancha. consi. 339.
pro maiori intelligentia. col. 9. n. 8. versic. ad secundam
rationem. Curt. Iun. cons. 26. col. pen. vers. ex præmissis.
Aym. consi. 96. n. 4. vers. circa secundum. Rot. coram R.
P. D. Litta. Monasterien. testamenti. 4. iunij 1604.

Immo huiusmodi testamentum est adeo nul-
lum ex defectu potestatis, vt non conualidetur
11 superueniente habilitate ante mortem; † Prout
etiam dicimus de testamento serui, quidquid a-
liud sit in codicillis *glos. instit. quibus non est per-*
miss. facer. testam. in prin. & ibi Bauer. in fi. versi. capio
nunc secundam partem. & Ias. in addit. ad Portium i-
bid. n. 4. Bart. in l. 1. §. sed si filius. in prin. de leg. 3. Surd.
12 *de alim. tit. 7. q. 4. n. 21.* Cum† aliàs inspiciatur habi-
litas tempore mortis, vt de filiofamilias conden-
te testamentum de peculio castrensi; nam si effi-
ciatur postea sui iuris in testamento illo contine-
buntur omnia bona: Quamuis enim de illis non
potuisset testori tempore testamenti: Tamen in-
spicitur habilitas tempore mortis, nam testamen-
tum non erat omnino nullum, prout in alio casu
Bart. in l. filio praterito. col. fi. de iniust. rup. testam. Ce-
phal. consi. 406. nu. 22. cum seq. Alex. in l. posthumo. col.
antepen. C. de bonor. possess. contra tab. Felin. in c. cum
dilectus. col. 2. de accusat. Qui etiam loquutus in te-
stamento vsurarii, quod non valet si non præsta-
13 tur cautio de restituendo vsuras,† tamen si post-
ea caueat reconualescit: *Surd. de alim. tit. 7. q. 4. nu.*
20. Et hæc est verior opinio, quidquid alij con-
trarium senserint, vt testatur *Ceual. q. 11. n. 3.* Ita vt
etiam sufficiat relinquere procuratorem, qui
14 præstet cautionem post mortem vsurarii, † quia
tunc etiam conualescit testamentum illius *Card.*
in clem. 1. q. 23. de sepultur. & in c. significauerunt. col.
fi. de testib. & ibi Felin. in fi. num. 11. idem Felin. in c. ad
hac. col. 1. in princ. versi. item quia quando. de rescript.
Ias. in l. vniuersa. in fi. n. 14. C. de precib. imper. offerend.
Guald. de art. testam. tit. 1. caut. 7. num. 2. Ratio diffe-
rentiæ est, quia quamuis alia testamenta non re-
15 conualescant,† vt est illud furiosi, & minoris, li-
cèt ætas, & sana mens superueniat, *§. praterea in-*
stit. qui non est permis. facer. testam. Tamen illud est
propter defectum testantis, quod secus est quan-
do adesset defectus in testamento, prout est in v-
surario, qui non est intestabilis, sed solum prohi-
betur, ne in eius testamento interueniant testes
Bart. in leg. si filio praterito. in fi. de iniust. rup. testam.
Maior enim est defectus in persona testatoris,
quam in solemnitatibus necessariis in testa-
mento, vel in persona hæredis *Ias. in l. si arroga-*
tor. 22. nu. 36. in fi. col. 11. ante med. versi. non omitto et-
iam. de adoption.

Amplius adeò prohibetur filiusfamilias testa-
mentum condere, vt neque possit donare causa
16 mortis† etiam patre consentiente *Thesaur. decis.*
150. n. 14. ampliat. 5. licèt ibi *Addi.* dicat contrarium
esse verius post *Soc. in l. 2. n. 12. de leg. 2. Cras. in §. do-*
natio causa mortis. q. 3. n. 1. cum distinctionibus de
quibus in d. *Addit. ad Thesaur. Rolan. cons. 82. n. 27. li.*
1. Afflict. Clemen. de patr. potest. effect. 10. n. 7.

Prout etiam vsurarius, qui cum prohibeatur
testari censebitur etiam prohibitus donare cau-
17 sa mortis,† Ita vt dispositio *c. quanquam. de vsur. in*
6. comprehēdat quamlibet vltimam voluntatem
Imol. qui ita communiter dicit per Canonistas
teneri *in l. tam is. 25. in princ. num. 3. in fi. ff. de donat.*
caus. mort. Alex. in l. discretis. in princ. C. qui testam.
facere poss. Peguer. decis. crimin. cap. 31. numero 12. Ti-
raqu. de legib. connubial. gloss. 5. num. 77. cum sequen.
Quidquid contrarium sequantur *Bald. in l. execu-*
torem. 8. num. 11. col. 2. ad med. versi. modo vidi dubi-
tari. de execut. rei iudic. & Rip. in l. 2. nu. 7. de leg. 1. &
Couar in rubr. de testam. p. 3. n. 11. ad med. Quia con-
tra eos est verior opinio, & magis fauens animæ,
nam aliàs facilè elideretur dispositio *tex. in d. cap.*
quanquam. vt testatur *Ceual. q. 11. in fi. post Anan. in c.*
quia in omnibus. n. 14. col. 15. in fi. vers. tangitur etiam.
de vsur. vbi quod ista opinio est verior *Curt. in l. e-*
ius qui. n. 4. ff. si cert. petat. Lup. alleg. 125. factum super
quo iuris. col. 2. num. 2. versi. quo autem ad alias. vbi
Mandos. in verb. causa mortis. testatur de magis
communi, *sequitur Menoch. consi. 11. num. 14. versi.*
septimo me multum impellit. lib. 1. vbi ex hoc etiam
voluit, quod statutum prohibens virum aliquid
relinquere vxori comprehendet quoq; donatio-
nem causa mortis, quia aliàs depositio elusoria
redderetur, & fraus illi fieret, quod etiam voluit
Rip.

Rip.in l.2.n.14.col.penul.ad med. versi. crederem tamen.ff.de leg.1.

Valebit tamen testameotũ filiifamilias de con-
18 sensu patris ad pias causas † *Bald.in l.1. C. de sacros.*
eccles.& est communis opioio secundum *Dec.in l.*
senium.n.15.C.qui testam.facer.poss. Et facit tex. *in c.*
licet.de sepult.in 6. vbi filius sine patris assensu po-
19 test sibi eligere sepulturam, † pro anima tamen
sua præter illius assentum aliud relinquere non
potest, nisi habeat peculiom castrense, aut quasi
castrense, ergo colligitur quod cum patris con-
sensu poterit liberè filius disponere, & testari
Spin.in rubr.de testam.n.11.in fi.p.4. Et licèt de præ-
dictis dubitet *Vasq.de successiom.creation.lib.3.§.21.*
n.8. limit. 12. Tameo indistinctè tenenda est opi-
nio prædicta, prout de magis vera, & communi
seotentia testatur *Couar.in rubr.de testam.p.3. in fi.*
num.18.

Et si filiusfamilias fecerit testamentum etiam
20 ad pias causas sine consensu patris, † si pater mo-
riatur, noo tamen reconualescit nisi deouò testa-
mentum faciat *Bald.in l.1.col.7.versi. sexto inciden-*
ter quæro. Cod.de sacros.eccles.per.tex.in l.1.§ si filius.
de leg.3.Tiraq.ad l.16.connub.gloss.8.num.108.ad med.
21 *versi.nam & ita simili.* † vbi etiam ex prædictis tenet
mulierem soluto matrimonio non teneri stare
contractui, quem fecit constaote matrimonio nõ
obseruata solemoitate statuti requirentis con-
sensum mariti, cum ab initio non tenuerit defe-
ctu d. solemoitatis: Ideo non potest reconualesce-
re, nisi de nouo coosentiat, cum à principio inu-
tiliter fuerit gestus, prout etiam dicimus de filio,
22 qui si vendiderit ioscio † patre rem peculij aduen-
titij poterit patre mortuo rem ipsam ab emptore
reuocare *Signor.consi.136.Idem Tiraq.d.l.16. connub.*
n.108.in fi.glos.8.

EPITOME.

Prohibitio iuris pasculandi quando valeat, & admittatur pignoratio personarũ, rerum, & animalium noxam dantium tam pro expensa pabuli, quam pro damno dato, etiam per viatores in comedeodis vuis, & an valeat statutum interdicens illis huiusmodi facultatem. Ius pasculandi quando dicatur quęsitum in pręiudicium domini fundi. Per solam captionem pignorum an sit interrupta præscriptio seruitutis, vel debeat tradi pignus Iudici. Et quid in datione pignoris voluntaria, agnitione, debiti, & solutione vsurarum. Impetrans repręsalias an res apprehensas debeat præsentare Superiori, & de eis facere inuentarium. Differentia inter vim turbatiuam, & expulsiuam quo ad interrumpendam præscriptionem.

SVMMARIVM.

1 *Vicinus potest prohiberi, ne ingrediatur agrum vicini aut aliam seruitutem imponat.*
2 *Pignoratio aut detentio animalium damnum dantium an sit licita. n.3.8.9. & an credatur iuramento capientis animal damnum dans. n.10.*
4 *Domini animalium damnum dantium non possunt detineri.*
5 *Pignora capere est species iurisdictionis.*
6 *Damnum passus in agro habet actionem de pastu pecorũ, & lege aquilia.*
Animalia facilius pereunt quam aliæ res.
11 *Retentio animalis damnum danti concediter pro expensis pabuli. Amplia in pignoratitia actione. n.12.*
13 *Retentio datur in rebus, & persona illius, qui fuit hospitio receptus pro alimentis præstitis. numero 14. & 15.*
16 *Damnum quando detur si per viatores comedantur vuæ. num.17.18. & quid in herba pro equo. num.20.*
19 *Statutum interdicens viatoribus comedere vuas in alieno agro non valet.*
21 *Præscriptio noua quando inducatur quo ad ius pasculandi post prohibitionem.*
22 *Præscriptio pasculationis seu alterius iuris an interrumpatur per captionem pignorum. & nu.28. & 32.*
23 *Contradictio sufficit siue verbo siue facto fiat.*
24 *Existens in possessione iuris eligendi repellitur, si per contradictionem vnicam fuit interrupta præscriptio.*
25 *Interruptio præscriptionis perficitur eodem modo in incorporalibus, prout in corporalibus.*
26 *Possessio perditur solo animo, & multo magis interrumpitur.*
27 *Deiectus videtur, qui non vtitur eo, quo suspicatur se posse repelli.*
29 *Denunciatio extraiudicialis quando vitiet præscriptionem iam cœptam.*
30 *Turbatus per pignorationem non tenetur credere nisi ostensis iuribus aduersarij.*
31 *Impetrantes repręsalias non debent in sua custodia retinere res apprehensas, sed repræsentare Superiori vel facere inuentarium. n.33.*
34 *Possessio interrumpitur per vim expulsiuam, non turbatiuam. n.35.*
36 *Turbatus in sua possessione potest turbantem molestia afficere.*
37 *Prohibitus vti seruitute si acquiescat prohibitioni dicitur illam amisisse.*
38 *Datio pignoris voluntaria interrumpit præscriptionem. n.40.*
39 *Præscriptio interrumpitur si agnoscatur debitum, recipiatur secunda cautio, & soluantur vsura.*

CAPVT LXXX.

Licita est prohibitio oc vicinus cõtra domini
volũtatem agrũ illius inuadat, aut iogredia-
1 tur † *l.dium.pen.16.de seru. rustic. prædior.* prout e-
tiam ne exerceat ius pasculandi, aut aliam seruitu-
tem, cum quodlibet prędium intelligatur liberũ,
donec probetur contrarium *l.altius.8.C. de serui-*
tut. l.vlt.ff.eod.l.fi.§. vlt. quod vi aut clam. Cagnol.in
l.nullus videtur dolo.55.n.3.ff.de regul.iur.

Noo tamen de iure communi erit admittenda
pignoratio, seu detentio animalium noxam dan-
2 tium, † si de facto in agrum domini pasculatum a-
gant, siue segetes, aut gramina depascant, quãdo
adest notitia cuius sint animalia, quę damnũ de-
3 derunt; Nam aliàs possent retineri, vt cognosca-
tur dominus, ad effectum agendi cõtra eum pro
damno dato *l.quintus.ad leg.aquil. Bert. in leg. re-*
tis.de incend.ruin.& naufrag. Abb.in cap. si læsera. de
iniur. Bald.in l.2.ad med.versi.& prædicta sunt vera.
C.de seru.fugitiu. Alciat.præsumpt. 50. num. 3. reg. 1.
Doctor. in leg. hoc amplius. §. de his autem. de damni
infect. Surd. qui de communi *cons.561.numer.27.lib.*
4 *4.* vbi *num.17.* † concludit qood multo minus li-
cebit retinere personas, & dominos aoimalium
damnumdaotium, cum ista executio contra per-
sooas nunquam cõcedatur à lege, nisi post excus-
sionem mobilium, immobilium, & nomioum de-
bitorum *l. à diuo pio. §. in venditione. de re iudic.*

Primo, quia hoc esset auctoritate propria sibi ius
dicere, quod non permittitur *l.1.ff.ne quis in caus.*
prop. Secũdo, ne violetur iurisdictio ius dicentis,
5 † cum pignora capere sit species iurisdictionis ad
notata *per Ias. & alias in l.1.si quis ius dic.non obtem-*
per. & ita in specie concludit *Coler.in c.illud de pra-*
script.n.23.versi.circa quod tamen. Tertio, quia do-
mino prædij est consultum per aliam actionem,
quam per retentionem *Bart.in l.ratu. in fin. de in-*
cend.ruin.& naufrag. & in l. hoc amplius. §. de his au-
tem.in fi.de damn.infec. scilicet per actionem de pa-
6 stu pecoris, & legis aquiliæ † *l.qui seruandarum.14.*
§ fin.de praescripti.verb. Quarto, nam maius est pe-
riculum in retentione animalium quam in aliis
7 rebus, quia facilius pereunt † *Bart. & ibi Addent.in*
verb.maius.ind.§.de his autem. Cepol. de seruit. rust.
prædior.c.9.de seruitut.iur.pasc.n.30.in fi.

In causa tamen Vincentij, & aliorum litis con-
sortium contrarium Dixi propter statutũ & con-
8 suetudinem loci, † secundũ quam conceditur re-
tentio animalis inuenti damnum dare, donec se-
quatur satisfactio, prout valere huiusmodi statuta
dicit *Boss. de dam. dat.in fi.Coler.in c.illud.n.21. vers.*
9 *verum.de iure saxonica.de præscrip.* † cum præsertim
fuerit probatum damnum & animalia sint capta
in fundo damnificato, quasi nõ constito de dãno,
& non captis animalibus in prædio non sit licita
retentio extra illum locum *Bertr.cons.67 n.1.lib 2.*
Surd.cons.561.n.26 in fi.vers.quinimo vbi licet.lib. 4.

Quemadmodum etiam de consuetudine seruatur, quod si ego inueniam animal in meo fundo,
possum illud ducere ad iustitiam causa mulctæ,
10 † seu emendæ, Ita vt credatur iuramento capientis
animal, si illud adduxerit ad iudicem, nisi cõtra-
riũ probetur, vel nisi is, qui iurat, deberet habere
lucrum cõfiscationis animalium, vel aliquam par
tem *Guliem.Bened.Ferr.Mansuer.& alij per Rebuf in*
l.silua cedua.30.§.glans caduca.col.5.vers secunda non
procedit. & vers.item creditur.ff.de verb.signif.

Secundo. quia etiam de iure est licita retentio,
quando quis diu animal aluit illud retinendo in-
11 clusum, cum ignoraret dominum, † prout in casu
nostro pro expensa pabuli, non pro damno dato
Corras.in rubr.de seruitut.nu.38. cum sequent. Alciat.
præsumpt.50.reg.1.Surd.de alim.tit.8.n.5 priuil. 62.
vbi *nu.* 12. ampliat dari pignoratitiam actionem
12 ei, † qui fecit impensam, ita vt etiam præferatur
anterioribus creditoribus, quamuis non proba-
uerit alimenta præstitisse, cum hoc præsumatur,
ex quo animal penes se retinuit; Vnde stabitur
eorum dicto asserendo in eis expendisse, secus si
non constaret fuisse apud eos *Bart.in leg. cum ser-*
uus.n.4.de verb.oblig.Natt.consi.547.n.32. Masq. con-
clus.715.num.4.

Prout idem quoque est in rebus illius, qui fuit
hospitio receptus, quarum datur retẽtio pro ali-
13 mentis præstitis hospiti, † quasi res accessoriè ve-
niant ad personam, quæ cum sit libera non cadit
in obligatione *Surd.de alim.priuil.63.tit.8.num.18.*
14 Quamuis de consuetudine. † etiam persona possit
retineri pro cibariis *Guid.Pap.quæ.448.* qui loqui-
tur in custode, cui permittitur retinere carcera-
tum pro expensis eidem factis, & eiusdem relaxa-
tionem impedire *Sola.in constit. Pedem.gloss. 3. n. 5.*
super decreta de captur.debitor. dixi supra *c. 25.* vbi
etiam ampliatur prædicta habere locum quo ad
hypothecam super huiusmodi animalib. in loca-
15 tionibus pratorũ, † & pascuorum, ita vt præferan-
tur anterioribus creditoribus ob causam conser-
uationis rei, in qua si aliquid fuerit impẽsum da-
tur hypotheca, & retentio *l. in rebus. §. possunt. ff.*
commod.Negus.de pignor.p 5 m.3.n.8.

Quidquid autem seruetur circa damna data per
16 animalia; Aliud dicendum est quo ad ea, † quæ
dantur per Viatores, per quos si comeduntur spi-
cæ, seu vuæ in agro, & vinea aliena non dicitur
damnum dari, cum hoc sit licitum, etiam de iure
17 Diuino, † quamuis non vrgeat necessitas qua ex-
tãte licita quoque esset illarum asportatio *Rip.in*
l.damnum.col.3.de damn i fect.per c. 13 Deuteron. in
verb.ingressus.c.1.6. q. 3.c. discipulus distin. 5. de con-
secrat.Felin.in c.omnes.col. fin.nu.31 vers.adde alium
casum.dist.1 Cagnol.in l.qua propter.n.6. de reg. iur.
Cepoll.c.20.de seruit.rust.prædior.tit.de messe & vin-
dem.n.3. vbi testatur ita seruari de consuetudine;
18 † Et quod non attendatur necessitas in comeden-
te vuas in vinea alterius dicit *Couar.pract.q.c.37.n.*
3.vers.octauo. vbi quod est priuilegium viatoris *Al-*
ber.in l.vlt.C.ad l. aquil. Cepol.de seruit. rustic. præ-
diar.c.9.tit.de seruitut.iur.pascend.n.12.versi. quinto
acquiritur. Et in Regnõ Neapolitano adesse con-
19 stitutionem dicit *Aud.ad Roman.sing.234.* † immo
neque valeret statutum interdicens huiusmodi
facultatem viatoribus tanquam contra Ius Di-
uinum *Surd.de alim.tit.8.priuil 39.n.8* Prout idem
esset in herba, quam licet capere peregrinanti,
20 † & in via manenti pro equo *cap.1. §. fi. de pac. te-*
nend.& eius viol. tor.Rom.sing.234.in peregrinaru.

Stante igitur validitate retentionis animalium,
& pignoratione prædicta ob prætensum dam-
num nõ potuit allegari aliqua præscriptio, prout
prætendebatur circa ius pasculandi cum pecor-
ibus in fundo, de quo agebatur.

Neque obstat, quod licèt aliàs facta fuerit pro-
21 hibitio per dominum fundi; † tamen post istam
prohibitionem denuo est lapsum tãtum tempus
sciente, & patiente domino, quod sufficit ad no-
uam præscriptionem: Vnde dicendum est iterum
esse acquisitũ ius pasculandi: Nam cessauit impe-
dimentum hoc est, prohibitio domini, & accedit
causa confirmans, puta tacitus eius cõsensus, qui
præsumitur ex scientia, & patientia domini *gl. in*
c.non firmatur.de reg.iur.in 6. Et ita in specie con-
cludit *Balb de præs. 4.p.6 & vlt.p.pr.q.1.in pr.vers.*
dic quod in naturali n 41.f..619. Vbi quod hoc pro-
cedit tam in interruptione naturali, quam ciuili,
& tam de Iure Canonico, quam de Iure Ciuili. *Fe-*
lin. in cap.illud.col 5.& 6.de præscript.

Quia respondetur in casu nostro constare de pi-
gnoratione prædicta; Vnde ex ea non solum re-
sultat refectio æstimationis damni & interesse, vl-
22 tra pœnã, de qua in statuto, † sed etiam per eandẽ
captionem pignorum, interrumpitur præscriptio
prætẽsæ seruitutis, viæ, pasculationis, aut alterius
iuris, quod incoditur in alieno prædio. Ratio,
quia eo ipso probatur dispatientia domini con-
tra præscribere volentem, quasi contradicat, &
de facto se opponat aduersario tanquam in re
præsenti; ita vt interrumpatur talis præscriptio,
quandocunque dominus, cõtra quem præscribi-
tur, impedit eum, qui esse videtur in quasi posses-
sione alicuius iuris, aut seruitutis, videlicet pro-
pter dispatientiam domini expressam per pigno-
23 rationem facti, † cum sufficiat contradicei, siue
verbo, siue facto *arg.l. si ego. 11.ff. de publ. in rem a-*
ction.leg.fin.quemad.seruit.amitt. Et ita in terminis
pigno-

Digitized by Google

pignorationis cõcludit *Celer. in c. illud. n. 20. vsque ad n. 25. de præscripto.* & latius *de process. exequut. p. 1. c. 3. n. 90. cũ seq. post Ferr. Papien. in prax. in form. respons. rei conuent. in verb. præscrip. vers. tertio interrumpitur per pignorum datione.* & facit tex. *in c. auditis de præscrip. & c. cum ecclesia sutrina de caus. poss. & propriet.* † vbi qui fuerunt aliquandiu in possessione iuris eligẽdi Episcopũ per tres vices, admitti denuo cupientes repelluntur, si per vnã cõtradictionem Canonicorum fuerat interrupta præscriptio, & ad tempus legitimum non producta *Balb. de præscript. 3. p. 6. & vlt. part. n. 40. q. 1.*

Ita vt in huiusmodi iuribus incorporalibus, &
seruitutibus interruptio præscriptionis eodem
25 modo perficiatur, † sicut in corporalibus *Abb. in c. auditis. 15. n. 13. col. 3. in fin. vers. quæro qualiter fiat. de præscrip.* Vnde sufficiet quod aliquis per violentiam semel arceat ab vsu iurisdictionis illum, qui consueuit eandem iurisdictionem exercere, ita vt ob huiusmodi timorem amplius eam non exer-
26 ceat, cum sic dicatur interrupta possessio. † Nam si possessio solo animo perditur *l. possideri. 3. §. in amittenda. de acquir. pos.* Ergo multo magis interrũpitur *Bart. in l. naturaliter. §. de vsucap. col. vlt. n. 27.* quasi videatur deiectus, † qui non vtitur eo, quo suspicatur se posse repelli *l. si id quod 25. § fi. de acquir. poss. Coler. in d. c. illud. n. 16. de præscript.*

Quę sine difficultate procedũt, quia in casu nostro post pignorationem factam in inuitum fuit traditum pignus Iudici, si enim pignorãs hoc nõ faceret, aut aliter ius suum non prosequeretur,
28 præscriptio nõ esset interrupta, † quasi nuda partis pignoratio, super qua postea iudex non aditur nihil aliud sit, quam simplex denũciatio, vel protestatio extraiudicialis, per quam dominus fundi declarat dissensum super iure pasculationis, quod
29 aduersarius intẽdit habere in fundo vicini, † quæ denunciatio extraiudicialis non vitiat præscriptionem iam cœptam, nisi denunciator citet aduersarium, aut aliquid aliud contra eum exequatur *Bart. in l. alienam 23. n. 1. ff. pro empt. Innoc. in c. dilectis. n. 3. de maiorit. & obedient. Balb. de præscript. 3. p. 6. p. prin. n. 18. versi. nunc limitatur prædicta conclusio.*
30 *fol. 607.* † Quia turbatus per pignorationem non tenetur credere nudis allegationibus aduersarij, qui prætendit se esse dominum fundi per eum possessi, neq; debet habere fidem simplici assertioni pignorantis, cum ex hoc non constituatur quis in mala fide, nisi simul fuerint ostensa iura aduersarij, dummodo non simus in eo, cui omnino deberet credi *Felin. in c. nihil. n. 6. col. vlt. vers. fallit sexto. de præscript. Abb. in c. illud. n. 8. & in c. fi. col. antepen. in prin. n. 39. eod. tit. Tiraq. de retract. conuen. §. 4. glo. 6. n. 7.* & in specie latè id concludit *Celer.*
31 *de process. execut. c. 3. p. 1. nu. 102.* vsque *ad nu. 155.* † vbi quod est verior opinio, vt non sufficiat nuda pignoratio ad interrumpendam præscriptionem inchoatam, sed requiritur quod pignorans deducat ius libertatis sui prędij, & adeat Iudicem territorij, cui pignora capta consignet, aut aliter iura sua prosequatur, de illis certiorem reddendo turbatum, & pignoratum.

Prout dicimus de impetrantibus represalias, qui res apprehensas non debent in sua custodia
32 retinere, † sed illas repræsentare superiori, vel facere inuentarium de rebus ablatis in præsentia publicatum personarum, quia alias iurabitur in litem aduersus pignorantem, nisi adeatur Iudex *Bal. in auth. sed omnino. n. 3. col. 2. in fi. vers. ego dico. C. ne vxor pro marit. Iacob. de Beluis. in auth. vt non fiant pignorat. nu. 34. Roder. Soarez. alleg. 18. col. vlt. nu. 7.*
33 Et cautius esse; † vt talia pignora reponantur in manibus iustitiæ dicit *Bart. in l. hoc amplius. 9. §. de his. n. 13. ad med. de damn. infect. Cassan. super Consuetud. Burgund. §. 3. rub. 1. n. 2. Paris. ad Bart. in d. §. de his in verb. maius periculum.* & de communi testatur *Idem Coler. de proces. execut. c. 3. p. 1. n. 119.*

Contraria autem habent locum in vi expulsi-
34 ua, per quam interrumpitur possessio, † eo ipso quo quis in totum repellitur, & à possessione eiicitur, ita vt eiectus nõ amplius incumbat possessioni naturali, sed eiiciens *gl. in l. si quis. 10. in prin. in verb. ac si possideret. de acquir. possess. Balb. de præscrip. p. 3. 6. p. q. 1. n. 4. & 5. fol. 586.* Secus in vi turba-
35 tiua, † quando quis existens in possessione alicuius seruitutis, aut alterius iuris turbatur, cum ei liceat quoquomodo defendere possessionem, & tueri iura sua incontinenti. & cum moderamine inculpatæ tutelæ *l. vt vim, de iust. & iur. c. si si epi-*
36 *mus. de homicid.* Cum etiam † turbato in sua possessione liceat turbantem pro tollendo impedimẽto molestia afficere *Aym. cons. 4. n. 7. Castr. cons. 395. in causa quæ vertitur. col. 2. ad med. vers. bene ergo patet ex prædictis. n. 2. lib. Menoch. de retin. poss. remed. 3. q. 34. n. 252.* Vnde non est ęquum, quod interrumpatur præscriptio per contradictionem extraiudicialem vnius, vel alterius pignorationis, si turbatus redit ad eandem causam possessionis non patiendo se ab ea expelli *Soarez. alleg. 16. in fi. nu. 5.*
37 *vers. sed in proposito.* Quia aliàs pignoratus, † & turbatus, & prohibitus vti seruitute sua, si acquiesceret prohibitioni non reuertendo ad vsum iuris pascendi diceretur amisisse seruitutem *l. 3. §. in amittenda. de acquir. poss. l. si id quod. 25. §. quod autem solo animo. eod. tit.*

Amplius non solum per pignorationem factam
38 in inuitum dicetur interrupta præscriptio, † sed etiam per dationem pignoris volũtariam, quę fit cum consensu Domini, cum etiã ista datio sit modus interrumpendi præscriptionẽ *Ferrar. in form. respon. rei conuent. in verb. præscriptionum. num. 26. per tex. in l. cum notissimi. 7. §. immo & illud. C. de præscr. 30. annor. Celer. in c. illud. n. 20. de præscrip.* vbi etiam
39 recenset alios modos interruptionis, † prout si agnoscatur debitũ, recipiatur secunda cautio, soluantur vsuræ, & in similibus casibus, de quibus per *Bart. & alios. in l. naturaliter. de vsucap. l. si quis emptionis. §. fi. de præscrip. 30. annor. Abb. & alij in c. illud de præscriptio.*

In pignore autem voluntario ideo interrumpi-
40 tur præscriptio, † quia non est æquum illam currere etiam triginta, & plurium annorum, cum debitor det pignus sua spõte creditori pro eius maiori securitate; Vnde quamdiu creditor illud retinet non completur præscriptio ad eum finem, vt ipsi liceat dominium pignoris sibi vendicare, vel pro suo vti, cum ista dimissio pignoris apud creditorem arguat quasi assiduam interruptionem, per quam tam ab initio contractus, quam ex postfacto impeditur cursus præscriptionis, ita vt nulla culpa imputetur danti pignus, aut negligentia, ex quo possit ei præscriptio obiici *Celer. de process. exequut. p. 1. c. 3. n. 139.*

EPITOME.

De verbis mentitis, & dicis mendacium in quo

differant. Et si dicantur in iudicio, an agi possit actione iniuriarum. Excipientes crimina contra testes an teneantur d. actione si non probent, & quæ causa excuset. Et quid in Aduocato, & an requiratur protestatio.

SVMMARIVM.

1 *Actio iniuriarum datur contra eum, qui dixit aliquem mentiri saluo honore.*
2 *Verba tu mentiris differunt à verbis dicis mendacium.*
3 *Verba dicis mendacium non sunt iniuriosa.*
4 *Iniuria non infertur ex verbis tu dicis falsum.*
5 *Verba iniuriosa prolata in iudicio pro defensione iuris sui non faciunt quem teneri actione iniuriarum.*
6 *Veri criminis obiector quando teneatur actione iniuriarum.*
7 *Excipiens infamiam testi, vt eum repellat à testimonio non tenetur si probet infamiam.*
8 *Obijciens crimina contra testes quamuis protestationem adhibeat, an possit conueniri actione iniuriarum si non probat n. 9. & 10.*
11 *Obijciens crimina contra testes etiam omissa protestatione excusatur, si non probat aliqua causa impeditum. & n. 12.*
13 *Dolus requiritur, vt quis puniatur obijciendo crimen non verum in iudicio.*
14 *Causa qualibet quamuis iniusta excusat à pœna & dolo. Intellige vt nu. 15. 16. & 17.*
18 *Aduocatus faciens petitionem iniuriosam, an puniatur.*
19 *Aduocato licet conuicia dicere quantum poscit vtilitas causæ.*
20 *Dominus quando incurrat in pœnam per productionem falsorum testium factam à procuratore stante statuto puniente eum, qui illos producit.*
21 *Mandatum generale non sufficit ad faciendum incurrere dominum in pœnam, seu delictum.*

CAPVT LXXXI.

POsse agi actione iniuriarum dicebatur contra eum, qui dixit aliquem mentiri saluo ho-
1 nore † *Bar. in l. si quis extraneus. de acquir. hared. Alex. in l. turpia. de leg. 1.* Nam frustra protestatur, qui alteri dixit verba iniuriosa, neque enim iuuat dicere non habuit animum iniuriandi, si iam ille cui dictum est conuicium contraxit labem delicti, & notam famæ ex crimine obiecto *c. t. de præsumpt.* & declarat latè *Piaz. in epitom. delict. c. 1. n. 11. post Couar. lib. 1. var. resol. c. 11. in princ.*

In causa tamen de qua agebatur contrarium
2 Dixi verius esse, quia non fuit dictum † tu mentiris, sed tu dicis mendacium, cum inter huiusmodi verba sit differentia secundum *D. Thom. 2. 2. q. 110. art. 1. Aul. Gell. Bar. & alij allegati per Paris. cons. 30. n. 11. li. 1. per tex. in c. animaduertendum. & c. is autem. &*
3 *c. beatus. §. ille autem. 22. q. 2.* & ita in specie, † quod verba dicis mendacium non sint iniuriosa concludit *Cenal. q. 128. n. 6. post Corras. in l. tam angusti. n. 5. de seruit. Vin. lib. 9. comm. opin. nu. 137. tit. de iniur.* Quamuis contrarium sequatur *Bertaz. cons. crim. 151. n. 12. lib. 1. Farinac. q. 104. n. 329. in fin. Soc. Iun. cons. 103. n. 10. lib. 3.* qui tamen loquitur in Militibus & Nobilibus.

Ex quo dicebat *Salic. in l. de tutela. in pr. C. de in integ. restit. min.* quod nõ infertur iniuria, si alicui
4 dicatur † tu dicis falsum; Quia non intelligitur, quod dolosè, & ex certa scientia illud dicat, cum omne non verum sit falsum; subdens esse notandum contra istos elatos, qui huiusmodi verba accipiunt pro iniuria, quod sequitur *Ias. in l. 3. in pr. n. 6. de liber. & posthum. Ferret. cons. 375. pro resolutione. n. 3. lib. 1.* quod tamen remittendum iudicis arbitrio dicit *Baiar. ad Clar. in §. iniuria. n. 10.*

Secundo quia huiusmodi verba tu mentiris, vel similia iniuriosa fuerunt dicta in iudicio pro de-
5 fensione iuris proprij, † quo casu non faciunt quem teneri actione iniuriarum *Alber. in l. quæ omnia. §. 1. de procurat. Alex. in l. fin. nu. 2. quod quisque iur. & ibi Car. Iun. n. 1. Rom. cons. 96. nu. 2. vers. tertia vero fuit opinio. & vers. nobis vero in præsenti.* Etenim est speciale in iudicio, vt obiiciens verum crimen ad proprij iuris comprobationem, aut defensionem non teneatur actione iniuriarum, cum secus
6 sit extra iudicium, tunc enim † etiam veri criminis obiector tenetur illa actione *Felin. in c. cum te. in fi. vers. fallit quarto. de re iudic. Couar. lib. 1. varia. resol. c. 11. n. 6. & 7. Gomes. 3. tom. c. 3.* cum distinctionibus de quibus ibi per eum, & per *Clar. in §. iniuria. n. 15. Ausr. ad decis. Cappel. Thol. q. 127. n. 5.* latè *Cenal. q.*
7 *325. n. 4. & 5. post Abb. in c. vlt. in fi. n. 5. de iniur.* † vbi de excipiente infamiam testi, vt eum repellat à testimonio, quod non teneatur si probet *Coler. de process. exequut. c. 8. num. 86. in fi. p. 1.* vbi etiam quod cum taliter iniuriato non licet retorquere iniuriam dicendo, quod alter mentitur *Felin. in c. dilecti filij. n. 10. vers. primo dummodo. de except. Carrer. in prax. crim. vers. circa quartum de modo defendendi. n. 13.* Et de intellectu motus proprij Pij V. quod etiam vera exprimens in libello famoso teneatur actione iniuriarum *Farinac. cons. 30.* vbi adsunt diuersa responsa iurisconsultorum *n. 37. & 57.* & ibi latè *Add. in verb. iniuria* refert tredecim opiniones quando obiiciens vera crimina teneatur actione iniuriarum de quibus *Idem Farinac. in tit. de var. & extraordin. crimin. nondum impresso. q. 105. in spect. 5.*

Neque obstat, quod pro defensione sui iuris non erit licitũ dicere tu mentiris, & similia verba iniuriosa cõtra testes productos, prout in casu de
8 quo agebamus † absq; eo, quod teneatur actione iniuriarum, ita vt neque protestatio prosit si non probentur crimina *Prob. in c. vt circa. n. 21. vers. contrariam tamen vsque ad n. 24. Soc. cons. 118. visa narrati puncti. col. 4. vers. & confirmatur hac part. n. 6. li. 1. Corn. cons. 80. consaluit. n. 4. lib. 3. Rip. in c. cum m. nu. 90. post conclu. 3. col. 28. vers. ex quibus omnib. de con-*
9 *stitut. Boss. de iniur. nu. 21.* † Nam quamuis sit vtilis protestatio, tamen ne detur occasio calumniandi, & euadendi pœnam non excusat *Felin. in c. 1. in fi. de except. & in c. dilecti filij 8. col. antepen. vers. tertio restringe. n. 11. post Oldrad. cons. 53. consueuit dubitari. Aachar. Butr. & alios ibi per eum allegatos.*

Quia de consuetudine seruatur contrarium, vt non puniantur excipientes contra testes crimina præmissa protestatione, quamuis non probent:
10 Ideo † Aduocati ponunt in exceptionibus protestationem citra animũ iniuriandi *Clar. in §. fi. q. 53. n. 4.* vbi testatur de consuetudine Mediolani *post Boer. cons. 4. nu. 37. & 49.* vbi loquitur de consuetudine Franciæ, & quod protestatio excuset dicit *Idem Boer. decis. 245. incip. & præsuppono. in fin.* & sequitur *Addit. ad Clar. d. q. 53. n. 15. & Carauit. rit. 73. n. 10.* vbi dicit per aduocatos esse faciendas huiusmodi protestationes, aliter eorum clientuli tenentur *Salic. in l. si non conuicii, in fi. de iniur.*

Amplius etiam cessante protestatione excusabitur

11 tur obiiciens crimini contra testes,† si aliqua iu-
sta causa fuerit impeditus, quasi tūc dolo careat,
vt quia fuerit deceptus à testibus, vel impeditus
probare propter potentiam aduersarij *Felin.in c.1.
in fin.de exception. Auffr.ad decis.Cappell.Tholos.410.
item si citim.ad fi. vers. quod teneatur omni casu.* vbi
post Io.Andr.ad Specu.de accusat. in fi. §. sed pone. di-
12 stinguit quod aut fuit pertinax in probando,† &
probare non potuit, quia falsum erat, & tunc te-
nebitur, aut non fuit pertinax, vel apparet eū de-
ceptum promissione testiū, & non tenebitur, ma-
ximè si fuerit protestatus *Idem voluit Surd.decis.
89.n. 26. post Boss. de iniur. n. 4.* vbi quod debet se-
qui absolutio etiam nō probato crimine obiecto
in iudicio, si militent præsumptiones pro iniu-
riante, quod non fecit animo iniuriandi, quod se-
cus esset si ex coniecturis argueretur de contra-
rio subdens, iustam causam esse deceptionem te-
stium, qui promiserant deponere, & impedimen-
tum potentiæ aduersarij.

Et ratio est, quia requiritur dolus, vt quis pu-
niatur obiiciendo crimen non verum in iudicio,
13 † in quo etiam causa iusta excusat *Oldrad.cons.53.
n.10.vers.& hoc forte verius.Bertaz.cons.crim.212. n.
10.Surd.decis.89.n.28.& 31.* vbi quidquid sit in aliis
delictis, iniuria illa excusabit, prout vnus testis,
fama, vel publica vox, aut aliquid simile, & ita
declaratur *Bal.in l.qui non probasse.C.de calumn.*

Immo etiam quælibet causa quamuis iniusta
14 dolo,† & pœna excusaret *l.igitur.§.placet.de liber.
caus.Ias.in l.qui iurasse.in princ.de iur.iur. Rom. cons.
244.ista captura.n.4.* quidquid contrarium dicat
*Alber.in l.plagij.C.ad leg.iul.de plagiar.& Bald.in l.
cum bertoldm.col.2. de re iudic.* Quia contra eos est
verior opinio, prout testatur *Mandos. reg. cancell.*
15 *24.n.16.col.pen.*† Licèt prędicta non sint tuta, quia
in delicto commisso in iudicio causa iniusta non
excusaret *Bald. in l. 3. C. de calum.Socc.cons.118.visa
narrati puncti.col.5.n.7.vers.his tamen non obstan.ib.
li.1.*In casibus tamen in quibus excusatio admit-
teretur ob iniustam causam esset probandum,
16 † quod per illam fuit motus ad iniuriandum *Ang.
in l.ex consensu §.1.de appellat. Alex.cons.103.videtur
prima consideratione. col.6. in fin.versic.& dato quod
17 tames.li.1.*† & quod non simus in ea iniuria quę fit
cum armis, cum aliis declarationibus de quibus
latè per *Mandos.d.reg.24.col.fi.* qui etiam intelligit
non excusare à pœna stellionatus *Dec. in l. hoc edi-
cto.colum.fi.vers.in gloss.ibi tacita asseueratio.ff. quod
quisq.iur.*

Magis erat in casu nostro, nam quidquid sit re-
18 specto partium aliud est quo ad patronum,† seu
aduocatum, qui non punitur si fecit petitionem
iniuriosam: Quia officium suum nō debet ei esse
nociuum *l.fi de inof.testam.*cum protestatione ta-
men, quod non intendit iniuriare *Clar.in §.fin.q.
53.numer.4.per tex.in l.post legatum.§.aduocatum.ff.
quib.vt indign.Caual. quæst.32.in fi.* Cum aduoca-
19 to liceat cōuiria dicere† quantum poscit vtilitas
causæ *leg. quisquis.C.de postul.* Ideo statutum pu-
niens producentē falsos testes, ita vt cadat à cau-
sa, procedit in eo, qui facit induci testes per suum
procuratorem ob illam rationem, quia cum pro-
curator ex necessitate faciat, ipse dominus face-
20 re videtur;† Vnde dominus incurrit in pœnam,
non procurator, qui tenebatur illos actus facere
ratione officij *Bart.in l.si de vnim.§.1.colum.1.ff. de
fals.Caputaq.decis.196.lib.3.* vbi declarat quando
dominus sciens patitur testes per procuratorem
produci, quia illa scientia, & patientia habetur
pro mandato *Ias.in leg. 1. §. si procurator. colum. 2.
vers.limita instum.num.3. i fi. ff. si quis ius dic.non ob-
21 temp.*† Alias enim mandatum generale non suffi-
ceret ad faciendum incurrere dominum in pœ-
nam, & ad committendum delictum *l. si procura-
tor.6.*vbi *Ang.de condict.indeb.Felin.in c.1.col. 6. nu.
18.vers.circa secundum membrum.vt lite non contest.
Caputaq.decis.184.lib.2.*

EPITOME.

Bona assignata per patrem filiis an dicatur do-
nata, & sint conferenda, & veniant in restitutione
fideicommissi. Donatio quando cōfirmetur mor-
te patris, & an datum filio imputandum sit in le-
gitimam. Verba concedere, dare, & similia quan-
do transferant dominium. Cōstitutio loquens de
donatione an extendatur ad eas, quæ fiunt ob
causam, & inter patrem, & filium.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio bonorum facta per patrem inter eius filios non est donatio, sed intelligitur ad vsum, & regimen, & in peculium illorum, & erit conferenda. Intellige vt n.4.7.9.& 11.*

2 *Donatio non consistit inter patrem, & filium n.3.*

5 *Bona assignata per patrem filiis quando veniant in restitutione fideicommissi si postea fuerunt instituti, & grauati restituere.n.6.*

8 *Assignatio bonorum facta per patrem filijs fit fauore futuræ successionis.*

10 *Obligatio naturalis oritur inter patrem & filium, & redditur efficax per iuramentum.*

12 *Diuisio bonorum patris inter filios an transeat in donationem, si confirmetur in morte. & n.13.*

14 *Verbum dare seu concedere an importent donationem, & transferant dominium. n.15. 16. & 20.*

17 *Donata filio tā per patrem quam per matrem donatione valida inter viuos an imputētur in legitimam, quando adest verbum donauit, seu dedit. n.18.& 19.*

21 *Nullitas potest alligari si omittatur solemnitas statuti.*

22 *Diuisiones bonorum facta per patrem filiis non confirmantur morte, si non fuerit seruata forma statuti requisita in donationibus.n.23.*

24 *Assignatio bonorum facta per patrem filiis quando censeatur donatio ob causam.*

25 *Donatio ob causam non requirit insinuationem.*

26 *Donatio non debet deseruire respectu alicuius retributionis.*

27 *Statutum loquens de donationibus an extendatur ad improprias, & eas quæ fiunt ob aliquam causam. n. 28 & 29.*

30 *Statuta etiam odiosa extenduntur ex identitate rationis.*

31 *Donatio causa mortis venit in statuto loquente de donatione quando est eadem ratio.*

32 *Dictio quibuscunque comprehendit maiora expressis, & impropria.*

33 *Donans potest apponere reseruationes in principio albus ante quæsitum ius donatario.*

34 *Assignatio facta ad vtilitatem donatarij non donantis an dicatur ob causam, & excludat liberalitatem.*

CAPVT LXXXII.

ASsignatio, & diuisio bonorum facta per pa-
trē inter eius filios, de qua in casu mihi pro-
posito dicebatur esse potius vltima voluntas, quā

Digitized by Google

doozatio,ob illam rationem, quia pater censetur
hoc fecisse ad vsum, regimen, & administratio-
1 nem filiorum,& in peculium; † Ideo neq; perdit
dominium, quod apud se retinet, ita vt possit de
eisdem bonis disponere,& diuisionem reuocare,
prout etiam huiusmodi bona erunt conferenda,
quemadmodum conferũtur aliæ res hæreditariæ
*Bar. in l. si donatione.13.in fi.C.de collat. & ibi Ias.col.1.
in princ.versi.propter has difficultates. Bal.in authen.
quod sine.ad med.C.de testam.Doct.in l. si filia nupta.
§.si pater.ff.famil. hercis.Ruin.cons.130. numer.8.li.3.
Dec.cons.86.viso puncto & diligenter.col.fi.ad med.Ce-
phal.cons.495.n.10.lib.4.*

Præsertim,quia ista diuisio nõ potest habere vim
donationis,cum inter patrem,& filium non con-
2 sistat donatio † *l.donationes quas parentes.25. C.de
donat.int.vir.& vxor.Nat.cons.273.n.2.li.2.Alex.cõs.
181.in prin.lib.5.Soc.cons.4.nu.4.lib.1.* Nam cũ pater,
3 & filius censeantur vna, & eadem persona,† non
esset differentia inter dantem, & accipientem;
Vnde diceretur ipsimet facta donatio, cum filius
acquirat patri *l.1.in prin.ff.si à paren.quis fuer.man.
l.si quis pro ea.57.§.item si filius,vbi gla.in verb. tene-
tur.de fideiussor.And.Gail.obseruat.38.n.3.lib.2.*

Contrarium Dixi,quia vltra diuisionem factam
per patrem,de qua in instrumẽto fuit deuentum
4 ad actus,† qui habẽt aliquem effectũ de præsenti
consignãdo fructus,vel patiendo filios possidere,
quo casu huiusmodi dispositio iudicatur tanquã
donatio inter viuos *Paris.cons.34.n.43.lib.2.Put.de-
cis.84.num.2.Caputaq.decis.275.p.1.* vbi dicit magis
procedere, si promittatur non reuocari ex causa
ingratitudinis. *Idem Caputaq. decis.105.p.2.* Quia
cum filij percipiant fructus,& illos in eorum vti-
litatem conuertãt, dicerentur delinquere,si non
esset facta donatio; Vnde ad excludendum deli-
ctum illa potius præsumenda est,non alia dispo-
sitio.Ita in specie concludit *Put.decis.132.lib.2.*

Ideo dicimus,quod si post huiusmodi diuisio-
nem pater instituat filios hæredes, & grauet re-
5 stituere,† non venient in restitutione fideicom-
missi bona illis assignata. Quoniã non peruene-
runt ad eos iure hæreditario, cũ iam essent prius
facti domini *Corn.cons.218.n.11.lib.4.* quod dicit
notandum si est verum *Soc.Iun.cons.72.nu.67.lib.1.
Menoch.præsumpt.196.n.12.lib.4.*

Quod erit intelligendum,quando filij nollent
esse hæredes patris, nec vellent agnoscere fidei-
commissum paternum, prout etiam quando fi-
deicommissum fuisset factum post ius quæsitum
6 filiis, & separatim ob actu assignationis. † secus
si esset facta diuisio cum translatione dominii,&
irreuocabiliter.& in eodem ipso actu pater fecis-
set fideicommissum de d.bonis; Tunc enim illa
diuisio videtur facta tanquam ab arbitro familię
herciscundæ ad effectum præueniendi litigiis fi-
liorum,prout ita in terminis distinguit. *Peregr.de
fideicomm.art.6.nu.49.*

Secundo,quia dispositio, de qua agimus non
stat in terminis puræ diuisionis,& vltimæ volun-
tatis,cum contineat pacta,& cõditiones, de qui-
bus in instrumento, & fuerit subsecuta traditio,
ac reseruatum ius testandi, & adsit iuramentum,
7 quo casu transit in contractum,&donationem,†
quæ etiam inter patrem,& filium valet, & est ir-
reuocabilis *Ias.in l.frater à fratre. nu.40. de condict.
indeb.Soc.cons.107.lib.3.Ossc.decis.125.n.5.vers. secũ-
do pro hac opinione.* vbi testatur de magis commu-
ni *Ruin.cons.96.lib.5.n.8.col.vlt.in fi.vers.sed contra-
rium.Paris.cons.33.n.35.lib.3.Seraph.* qui de commu-
ni *priuil.iuram.112.n.3 Bologne.cons.64.in princ.A-
lex.cons.8.visis & consideratis.n.2. vers.hoc enim pri-
mo.lib.2.*

Neque obstat *Seraph.d.priuil.iuram.112.* vbi du-
bitat de huiusmodi opinione, quasi potius ista
8 assignatio sapiat speciẽ vltimę voluntatis,† & hoc
regulariter fauore futuræ successionis inter filios
de bonis patris *l.cogitationes.21. C.famil. hercisc.l.
9 si filia.20.§.si pater.ff.eod.* † Quia verior est opinio,
quod valeat propter iuramentum *Rimin.Iun.cons.
239.n.9.lib.3.late Andr.Gail.obseruat.38.nu.12. lib.2.*
Quia inter patrem, & filium oritur naturalis o-
10 bligatio,† quæ redditur efficax per iuramentum
*c.quamuis.de pactis in 6. Bar. in l. si quis pro eo, 57. in
prin.n.12.de fideiussor. Alex.cons.8.n.3.in fi.versi.& id-
eo secundum eos.lib.2.* Et licẽt videatur potius vlti-
ma voluntas, tamen illud procedit in terminis
11 puræ,& simplicis diuisionis; † secus vbi progres-
sum est vlterius ad traditionem cum iuramento,
& aliis,de quibus supra *Put.decis.132.lib.2. Roman.
cons.273.in prin.Dec.* qui de communi *cons.632. casus
de quo quæritur.n.5.col.1.in prin.vers. præterea etiam
multis.ibid.& licet.& cons.432.nu 15. & cons.86.col.7.
in prin.n.8.versi.& in ista conclusione.Cephal.cons.61.
nu.18.lib.1.*

Tertio,quia est confirmata huiusmodi dispo-
sitio morte patris,qui cum permanserit in eadem
12 voluntate. † facit donationem valere, quæ aliàs
esset inualida *l.filia cuius.18. C.fam.hercisciun. Corn.
consi.192.in prin.lib.3.num.4. Aym.consi.19.num 2.* In-
telligendo quando fuit facta traditio bonorum
donatorum verè, vel fictè per clausulam præca-
13 rii, prout in casu nostro. † tunc enim esset facta
confirmatio per mortem.aliàs secus *Bald.in auth.
ex testamento.col.3.nu.6.vers.vnum scias. C.de collat.
Dec.cons.201.vt præsens consultatio.col.pen.nu.7. vers.
tertio etiam fundamento. Aym.cons.141.in princ. vers.
respondetur.*

Quarto,addebatur censeri factam donationem
14 propter verbum dote, de quo in instrumento, †
cum illud importet donationem, & dominium
transferat *§.sic itaque.instit.de action. vbi Ias.num.2.
Menoch.præsump.30.n.39.lib.3.post Paris.cons.33.lib.3.
n.24.* Prout idem est propter verbum concedere,
de quo in eodem instrumento, cum illud etiam
15 significet translationem dominij. † & inducat
donationem *Bart.in l.vxori.§.fi.de leg.3.Ias.cons.27.
n.2.lib.1.Imol.in l.cum pater.79.§.pater pluribus.ver-
si.de verbo autem concedo.ff.de leg.2.*

Quamuis prædicta non sint tuta,quia quoties
aliquid datur per patrem filio ratione personæ
oritur præsumptio, vt dicatur potius datum in
16 computationẽ legitimæ,† quàm purè,& ex mera
liberalitate donatum, secus in aliis, quibus non
conueniret ista qualitas legitimæ; Ideo licet do-
17 nata filio donatione valida inter viuos † non im-
putentur in legitimam *l.si quando 35. §.& genera-
liter.C.de inoff.testam.Aym.cons.114.in fi.nu.17.Rip.in
l.in quartam.n.143.ad leg.falc.* Tamen procedit vbi
pater donans vsus est verbo donauit, ita vt non
18 possit dubitari de eius intentione,† secus in verbo
dedit non expresso titulo donationis *Bar. in l.1.§.
si parens. ff.si à paren. quis fuer. manumis. Ias.in l.si
quando.§.& generaliter.n.3.C.de inoffi.testam. Corn.
consi.64.n.8.lib.2. Alex.in l.illud.num.5. C.de collat. &
cons.142.circa primam dubitationem.col antepen.in fi.
versi.non tamen per prædicta num.22.lib.2.Imol.* qui
dicit singulare *in l.titio centum.§.titio genero.de cõ-
dit.&*

dit.& demonstr.col.fin.vers.vltimo adde,per text.in l.cum
quo,55.§.si ad leg.falcid. Rot.per Card. Seraph.Bononien.
compromissi.14.Martij 1582. Quidquid sit in matre,
19 † in qua præsumeretur donatio, si aliquid detur
filio, cum in ea non militet illa præsumptio con-
cessionis in peculium, prout in parte *Bald.in auth.*
ex testamento,col.3.nu.3.vers.tertium capitulum.vbi Bar-
bat.in verb.peculium, C.de collat.per text.in l.donationis,
§.species,de donat. Idem Bald.in l.cum virum,16.col.2.in
princ.nu.14.vers.sed quid in matre,C.de fideicommiss.

Amplius esset in verbo concedo, nam quid-
20 quid sit inspecto largo significatu † de proprie-
tate sermonis illud non importat translationem
dominij, prout hanc esse veriorem opinionem
dicit *Surd.decis.166.num.15.*

Ex quibus constat nos esse in casu donationis;
Vnde verius est debuisse seruari formam statuti
de quo in dictis, quod cum non fuerit seruatum
21 † benè potuit dici de eius nullitate *l.non dubium,5.*
de legib.Natt.cons.214.num.12.Felin.in c.cum dilecta,22.
num.10. col.16. ad med. vers.amplia decimo, de rescript.
Et ita in terminis donationis, & diuisionis, de
qua agimus concludit *Dec.cons.86.viso puncto & di-*
ligenter,in fin.vers.præterea dico quod in casu nostro. Vbi
quod similes diuisiones factę per patrem inter fi-
lios propter formam statuti non seruatam non
22 confirmantur morte, † cum etiam illud statutum
procedat in donatione inter patrem & filium, ex
quo enim à principio non valuit ob formam sta-
tuti omissam, non potest dari confirmatio per
mortem, nam illæ tantum confirmantur, quæ
solo impedimento patriæ potestatis, vel ratione
affectionis inter coniuges ab initio non value-
23 runt, † prout in specie idem concludit *Cuman.*
cons.28.de fundo dato,in princ.vers.nam si dixerimus. Ita
vt neque iuramentum operetur, cum illud per
idem statutum censeatur in totum ademptum,
& pro nullo iudicetur *Rot.diuers.decis.93 p.2.in fi.*

Non obstat quod assignatio, de qua agimus
fuerit facta cum onere imposito filiis soluendi
debita patris, & dandi pecuniam, triticum, vi-
num, & alia, de quibus in instrumento, quare po-
tius videtur esse contractus innominatus, & do-
24 natio ob causam, † vt in puncto concludit *Alex.*
cons.12.viso instrumento donationis,nu.5.lib.1. Ideo in ea
25 non requiritur insinuatio † *Bart. in l.aquelius,de do-*
nat.Oldr.cons.139.ad habendum,in fi.q.9. Quia vbi da-
26 tur, vt aliquid faciat non est donatio, † quæ non
debet deseruire prætextu alicuius retributionis
Imol.in l.1.in princ.de donat.Bart.in l.2.nu.8.& 9.C.de
donat.ob caus. Vnde non comprehendetur huius-
modi contractus sub statuto, quod cum loqua-
tur de donationibus, non debet extendi ad do-
27 nationes improprias, † & eas, quæ fiunt ob ali-
quam causam, & ad contractus innominatos
Natt.cons.609.num.15.lib.3.Alex.cons.76.col.1.ad med.
lib.5.Tiraq.in l.si vnquam,in verb.donatione largitus,nu.
11. C.de reuoc.donat. Surd.decis.290. num.20. & decis.
214.num.15.

Quia cum statutum loquatur generaliter com-
28 prehendit etiam eas, quæ largo modo, † & im-
propriè veniunt *Alex.cons.155.nu.3.lib.2.* & cum ad-
sit eadem ratio obuiandi fraudibus dispositio lo-
quens de donatione extenditur etiam ad impro-
29 prias donationes, † prout in specie concludit *I-*
mol in l.1.in fin.vers.vltimo dicit. de donat. & ibi Alex.in
addit.ad Bart.in fi.in verb.si statutum. Tiraq.l.15.†...
30 *gloss.5.nu.82.Rum.cons.52.nu.6.lib.1.* † Statuta enim
extenduntur ex identitate rationis *Bart. in l.omnes*
populi,nu.60.vers.aut quæris de alijs casibus,de iust.& iur.
Licèt materia esset odiosa ad exclusionem frau-
dis *l.1.§.pecunia,de calumn. Dec.cons.300.nu.5.col.2.in*
princ. Ideo etiam venirent donationes causa mor-
31 tis, quamuis † sint impropriæ donationes latè *Ti-*
raq.d.glo.5.nu.64. Præsertim cum statutum loqua-
tur per dictiones multum generales, prout est il-
la quibuscunque, quæ comprehendit etiam ma-
32 iora expressis, † & impropria *Imol. in clem.1.col.2.*
nu.8.de re iudic. Felin.in c.sedes,col.6.de rescript.Tiraq.de
retract.lignag.glo.7.§.1.num.20.Alex.cons.30.ponderatis,
nu.14.col.4. vers circa sextum dubium,lib.5. Mandos.
reg.cancell.25.q.5.nu.5.vers.sexto ponderando.

Præterea donatio de qua agimus, neque po-
test dici ob causam, sed potius simplex, cum pa-
cta, & conditiones appositæ in ea sint per mo-
dum reseruationis, quas potest apponere dona-
33 tor in principio contractus, † antequam sit quæ-
situm ius donatario *l.cum res, 22. C. de donat. l.quo-*
ties,3.C.de donat.quæ sub mod. Dec.in l.si tibi,20.nu.5.ff.
si cert.petat.col.1.in fin. vers.& quia ille qui donauit. Soc.
cons.100.super controuersia.col.fin.in princ.lib.3.num.2.
Cum præsertim ista assignatio fuerit facta prin-
cipaliter ad vtilitatem donatarij, non ad fauo-
34 rem donantis, † tunc enim diceretur ob causam,
& exclusa esset liberalitas *Ang. in l.sed hoc ita, de re*
iudic. Ias.in l.inter eos. in 2.notab.num.4. vers.sed ad hoc
respondet,ff.eod.tit. Alex.cons.142.vers.pro hoc facit quia
donatio,col.7.in princ.nu.18.lib.2.Aym.cons.85.nu.2.

EPITOME.

In matrimonio quando requiratur probatio, quod interuenerint denunciationes, & requisita de quibus in Concilio Tridentino, ita vt filij nati ex tali coniugio dicantur legitimi hæredes patris detecto aliquo impedimento. Denunciationes an sint de substantia matrimonij, & an possint remitti per Vicarium, & ob quas causas, & an reddant matrimonium clandestinum si omittantur. Propter bonam fidem parentum quando filij iudicentur legitimi.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas legitimitatis quando sit probanda, & nu.2.*
3 *Matrimonium, vt dicatur constare requiritur probatio, quod interuenerint denunciationes, & requisita per Conc.Trid.*
4 *Filij nati ex coniugio facto absque denunciationibus, an sint legitimi heredes patris si detegatur impedimentum, & an pater d. filijs succedat num.5.*
6 *Denunciationes matrimonij an sint de substantia, ita vt reddant illud nullum si omittantur. num.7.& 9.*
8 *Contrahentes matrimonium omissis denunciationibus peccant, & possunt puniri.*
10 *Ordinarius est Episcopus quo ad effectum remittendi denunciationes.*
11 *Vicarius an possit remittere denunciationes. & num.14. & quid in Abbate exempto. num.15.*
12 *Concilium nunquam excludit Vicarium dum loquitur de ordinario.*
13 *Vicarius sine speciali mandato Episcopi cognoscit de causis matrimonialibus.*
16 *Matrimonium redditur clandestinum propter omissas denunciationes.*
17 *Matrimonium sine parocho, & testibus est clandestinum & nullum.*

Digitized by Google

18 *Contrahentes matrimonium sine denunciationibus dant operam rei illicitæ.*

19 *Matrimonium de iure communi satis est, vt contrahatur in conspectu fidelium, & testium.*

20 *Matrimonium quando sit clandestinum tam ante, quàm post Concilium.*

21 *Ignorantia vnius coniugum an sufficiat, vt filij dicantur legitimi. & num. 23.*

22 *Nati ex coniugato sunt naturales, non spurij si alter parentum est in bona fide, & poterunt legitimari per subsequens matrimonium.*

24 *Licentia contrahendi matrimonium sine solemnitatibus facit, vt proles dicatur legitima stante ignorantia coniugum.*

25 *Causa iusta quæ sint ad remittendum denunciationes. & num. 26. & 27.*

28 *Ordinarius non potest facere, vt denunciationes fiant diebus feriatis.*

29 *Denunciationes an iterum sint faciendæ si illis factis contrahentes vadant ad aliam parochiam.*

CAPVT LXXXIII.

MAtrimonium non fuit probatũ neq; verè,
neq; præsumptiuè in causa Scipionis mihi
delegata, ita vt non potuerit dici, quod ille sit in
possessione legitimitatis, neq; adsit pro eo saltẽ
præsumptio aliqua, cuius vigore trãsferatur pro-
batio in aduersarium, quo casu non est dubium,
quod qualitas legitimitatis sit probãda per eum,
1 † qui se in illa fundat *Socin. cons. 39. nu. 1. lib. 1.* vbi de
communi. *Ceph. cons. 82. n. 53.* Maximè quando su-
2 mus in fictis de recenti † tunc enim lite contesta-
ta negatiuè debet constare de legitimitate per
matrimonium verum, aut præsumptum ex coha-
bitatione parentum in schemate matrimonij, cũ
hoc sit facilis probationis *Castr. in l. 1. C. de ordin. iu-
dic. Peregr. de fideicom. art. 43. n. 71. in fi.* dixi *decis. 89.*

In casibus tamen in quibus deberet constare
de matrimonio, cum de hoc quæreretur Dixi ve-
rius esse non sufficere, vt illud probetur simplici-
3 ter, cum etiam requiratur probatio, † quod in-
teruenerint denunciationes, & alia requisita *per
Concil. Trid. c. 1. sess. 24. de reform. matrim.* Nam si hu-
iusmodi publicationes non essent factæ, filij nati
ex tali coniugio non dicerentur legitimi heredes
4 patris, † si detegatur postea aliquod impedimen-
tum consanguinitatis, vel alterius causæ, quam-
uis illud non esset notum coniugibus, prout in
specie declarat *Abb. in c. ex tenore, 14. in fin. qui fil. sint
legit. & ibi Henric. Boic. col. 2. in princ. vers. aut contrahunt
ab initio clandestinè. Cephal. cons. 503. per tot. lib. 4. Couar.
in epit. de sponsal. p. 2. c. 6. in princ. nu. 12. Socin. Iun.* qui de
communi *cons. 86. nu. 53. lib. 2. & cons. 31. n. 49. eod. lib.
Peregr. de fideic. art. 24. nu. 74.* qui loquitur in termi-
nis d. Conc. Trid. prout etiam concludit *Ceuall. q.
605. in fin. nu. 149. & q. 697. nu. 7.* vbi etiam *num. 13.*
5 ampliat ad patrem, † quod neque hoc casu possit
succedere filio, cum istæ successiones sint reci-
procæ. post *Tell. Fernan. in l. 6. taur. nu. 13.*

Ratio dicebatur esse, quia istæ denunciationes
6 sunt de substantia, † et si omittãtur reddunt nul-
lum matrimonium secundum *Menoc. cons. 69. lib. 1.
Ceph. cons. 421. lib. 3. & cons. 503. nu. 14. lib. 4. Octau. Ca-
cheran. cons. 52. nu. 11. cum seq. Honded. cons. 87. n. 16.* Sed
ista non sunt tuta, quia neque de iure communi,
neque ex Concilio Tridentino sunt de substan-
7 tia. † Ideo matrimonium sine illis factum erit va-
lidum, prout declarauit *Sacra Congregatio Concilij,*
vt refert *Ign. Lop. ad Diaz. c. 75. addit. 2. in verb. suspen-
datur ab officio, vers. primo ante omnia, in fin.* & latè con-
suluit *Rimin. Iun. cons. 691. lib. 4. num. 17. Guter. de con-
tract. iurat. c. 51. num. 25. tom. 6. p. 2. fol. 98.* vbi testatur
verum sensum Concilij esse, quod solum sint de
solemnitate *post Rotam in epitom. success. c. 2. num. 25.*
8 Quia licèt partes mortaliter peccent, † & puniri
possint si omittantur *Molin. de primogen. hispan. c. 16.
lib. 2. Ignat. Lop. ad prax. Diaz. c. 75. addit. 2. vers. peccaret
tamen grauiter, & vers. quinto est etiam firmissimè.* Non
tamen Concilium præcipiendo illas fieri inuali-
9 dat matrimonium, † quod solum declaratur irri-
tum, & inane, quando non fit coram parocho, &
testibus nihil subiungens de denunciationibus
*Nauar. in manual. c. 22. nu. 70. vers. tertio aduertendum.
Plot. in l. si quando, nu. 34. vers. scias quod, C. vnde vi. Ca-
ualcan. decis. 29. de iudic. Spin. de testam. gl. 15. in princ. nu.
72. Ledesm. de matrim. q. 45. art. 5. Ceual. q. 604. nu. 183.
dubit. 97. & nu. 46. dubit. 27. & q. 697. nu. 12. Claud. ad
Bertaz. cons. crim. 283. vers. sed quæstio est vtilior, & vers.
si vero loquimur, & cons. 359. vers. verbum hoc, in fin.* cum
aliis latè *per Guter. de iuram. confirm. p. 1. c. 51. nu. 25.*

Ideo videmus huiusmodi denunciationes sæ-
10 pius remitti per Ordinarios, † qui in hoc casu e-
runt Episcopi *Menoch. de arbitr. lib. 2. cas. 453. num. 5.*
11 Prout etiam eius Vicarius generalis, † qui iure
proprio, & auctoritate sibi à Concilio concessa
potest illas remittere; Quia nunquam Conci-
lium excludit Vicarium, quando facit mentio-
12 nem de Ordinario, seu de Episcopo, † nisi expres-
sè excludat *c. 6. de reform. sess. 24. Paris. de resignat. be-
nef. lib. 3. q. 11. num. 19. vsque ad num. 23.* Et Vicarius est
Ordinarius *gloss. in c. 1. de offic. vicar. in 6.* & cognoscit
13 de causis matrimonialibus † sine speciali manda-
tu Episcopi *Præpos. in c. fin. in 1. notab. de cognat. spirit.
Brozz. de Vicar. Episcop. c. 44. lib. 2.* Vnde multo ma-
14 gis de præambulis, † & ita in specie esse moribus,
& vsu receptum, quod Vicarius possit remittere
testatur *Guter. canon. quæst. c. 19. n. 13. Brozz. ibid. quæst.
47.* vbi intelligit cũ causa, Quidquid contrarium
dicant *Cephal. cons. 421. lib. 3. nu. 72. & Spin. de testam.
gloss. 15. in princ. num. 28. cum seq. Menoch. Ledesm. Paz. &
alij allegati per Ceual. q. 604. num. 92.* Quia contra
eos est verior opinio, & in practica seruatur, pro-
ut latè dicit *Flores. pract. quæst. c. 24. lib. 3. num. 26.* vbi
15 etiam ampliat ad Abbates exemptos, † qui pos-
sunt remittere ex causa denunciationes, quem-
admodum Episcopi *Nauarr. cons. 1. de sponsal. lib. 4.*

Vera igitur ratio est, quia omissio istarum de-
nunciationum reddit matrimonium clandesti-
16 num, † ita vt non dicatur contractum in facie
Ecclesiæ *cap. cum inhibitio, § si quis verò, de clandest. de-
spons.* & licèt coram parocho, & testibus contra-
hatur validè matrimonium etiam omissis de-
nunciationibus, tamen iudicatur clandestinum,
17 prout si fieret sine testibus, & parocho, † quo ca-
su esset non solum clandestinum, sed etiam nul-
lum *Nauarr. in manual. cap. 22. num. 70. Menoch. consil.
69. num. 70. Spin. de testam. gloss. 15. num. 24. Cuc. Gu-
ter. Veracrux. Azeuedo, & alij allegati per Ceual. quæst. 5.
num. 8.* vbi dicit veriorem opinionem: Vnde i-
gnorantia non excusabit contrahentes, cum
18 dent operam rei illicitæ contrahendo † absque
publicationibus *cap. tua, de homicid. Cassador. decis. 1.
nu. in princ. de sponsalib.* Quamuis de iure communi
matrimonium non sit publicandum in Ecclesia,
19 neque edicta præcedere debeant, † sed satis sit,
quod in conspectu fidelium, & testium contra-
ctum

ctum fuerit *Abb.in c.2. de cland. desponf. Parif.conf.13.*
*n.12.lib.2.Caputaq.decif.*204.*n.2.lib.2.* Et multa quã-
20 do ante, † vel post concilium dicatur clandesti-
num fine denunciationibus *Ignat. Lop. ad Diaz. c.*
75.*Nauar.c.21.n.70.in manual. Couar.de sponfal.p.2.c.*
6.*in princ.n.10.Mafq.concl.297. Cuccus lib.5.instit. tit.*
11. *de facram.matr.Guter.pract.q.1.n.29.Spin.de testam.*
glof.15.nn.22.

Neque obstat quod filij ob bonam fidem pa-
21 rentum iudicentur legitimi, ita vt sufficiat † igno-
rantia vnius coniugis tantum *c.ex tenore.vbi glof.qui*
fil.fint legit. Caputaq.decif.203.n.4.lib.2. Caffad.decif.v-
nic.de sponfal.Bald.in l.qui contra.q.3.C.de incest.nupt.in
lectur.noua. Et quemadmodum filij funt legitimi
non obstante nullitate matrimonij propter bo-
nam fidem vtriusque, vel alterius coniugum: Ita
22 nati ex coniugato funt naturales, non spurij, † fi
vterque, vel alter parentum est in bona fide: Ideo
ficut spurij non legitimantur per fubfeqnẽs ma-
trimonium, fed folum naturales, ita fi quis accu-
buit ignoranter cum affine, aut coniugata putans
folutam, & filios ex tali coitu habeat, per fe-
quens matrimonium illos legitimabit, cum pro-
pter dictam ignorantiam nati ante illud matri-
monium dicantur naturales, non spurij. Latè *Sur.*
qui de magis vera, & communi opinione testa-
tur *conf.303.n.10.lib.2.*

Quia prædicta intelliguntur dummodò ma-
trimonium publicè fuerit contractum in facie
23 Ecclesiæ † *Butr.in c.2.not.5.qui fil.fint legit. Gabriel.de*
legitimation.conclus.4.nu.17.Anchar.conf.401.stipofitus.
col.1.Capr.conf.116.col.vlt.Curt.Iun.conf.64.col.2.verf.
tamen hoc etiam postpofito. n.2. Et contrahens in gra-
du prohibito propter periculum animæ præfu-
mitur fcire impedimentum coniunctionis, cùm
in his, quæ funt contra ius, præfumatur potius
mala fides, quam ignorantia *Anchar. in clem.1. de*
confanguin.& affin.& ibi.Vital.col.fi.verf.quinta conclu-
fio. n.61.Gabr.de reg.iur.concl.5.num.25.limit.10.Parif.
conf.57.n.14.lib.4.

Prædicta tamen Dixi intelligenda, dummodo
nõ fuerit contractum matrimonium fine publi-
24 cationib. ex caufa, de licentia Ordinarij. † Nam
fi illa interuenisset ignorantia coniugum excufa-
ret, & proles diceretur legitima tanquam matri-
monium fuerit ritè factum, & in facie Ecclefię, &
lege permitteore, cum ista caufa faciat recedere à
regulis iuris communis, prout in fpecie concilij
concludit *Couarr.q.697.n.9.& q.604.in fi.post Cer-*
uantem per eum allegatum in l.6. taur.nu.21.& 22. Ne-
que enim in aliquo peccant contrahentes præce-
dente iusta caufa illas remittendi, *Spin.de test.gloss.*
15.n.32.Menoch.conf.221. n.36.lib.3.

Caufæ autẽ iustæ, propter quas poterunt remit-
ti huiusmodi denunciationes funt multæ relatæ
per Henriq.de matrim.c.5.§.5. Videlicet propter di-
25 fparitatẽ conditionis, † ætatis, diuitiarum, & qua-
litatis *Nauar.in manual.c.22.nu.70.verf.aduertendum*
quinto.Spin. de testamen.glof.15.n.28.cum feq. Et quan-
26 do quis est in articulo mortis, † fi vult contrahe-
re cum concubina, vel alia *Sarm.lib.1.felect.interpre-*
tat.c.6.n.7.Cuccus lib.5.instit.tit.11.n.87. Vel fi aliqui
27 fuerunt dio habiti pro coniugibus, † & præ ve-
recundia nolunt contrahere *Guter.de contract.iurat.*
c.51.n.22.tom.8.p.2.fol.98. & in alijs fimilib. caufis,
de quibus *Ignat. Lop.in addit. ad Diaz. c.75. Couar.q.*
604.n.105.cum feq. vbi collegit dubia centũ vigin-
ti quo ad interpretationem *Conc.Trid.de matrim.*

Quibus adde quod licet Ordinarius possit re-
mittere denunciationes, non tamen posset face-
28 † re, vt illæ fierent diebus ferialibus, cum non di-
fpenfet contra canones *c.cum inferior. de maiorit. &*
obed. proot per facram Congregationem Conci-
lij fuit declaratum.

Item quòd fi factis tribus denunciationib. in
vna parochia antequam contrahatur matrimo-
29 nium, sponfi vadant ad habitandum in alia, † fo-
let fieri in ea vnica denunciatio, & elapfis duob.
menfibus à tempore denunciationum factarum,
feruatur de nouo fieri denunciationes, & debent
fieri de confenfu contrahentium.

EPITOME.

Nunciatio noui operis an gaudeat priuilegio attentatorum, & procedat tam contra reficientem quam contra alios. Ædificium in quibus cafibus dicatur nouum, vel refectum. Manutenere quid fignificet. Nuncians nouum opus quando dicatur renunciare iuri fibi competenti ad demoliendum ædificatum. Si constet de iustitia nunciationis an opus fit demoliendum, & quomodo probetur defectus iuris nunciantis.

SVMMARIVM.

1 *Nunciatio noui operis est quadam appellatio extraiudicialis.*
2 *Appellatio iudicialis differt ab appellatione extraiudicialis. Fallit quo ad negocium attentatorum.n.3.& 4.*
5 *Nunciatio noui operis habet vim inhibitionis inducens priuilegium attentatorum. & n.7.*
6 *Inhibitio iusta, feu iniusta est timenda.*
8 *Appellatio admittitur de Iure Canonico ab actibus extraiudicialibus, ex quibus dubitat quis grauari, aut est grauatus.*
9 *Nouum opus an possit nunciari in refectione, & nu.11.12.16.& 18.*
10 *Statutum prohibens ædificium non includit refectionem.*
13 *Contra reficientem non potest opponi de attentatis.*
14 *Idem vectigal foluitur de ponte refecto.*
15 *Pontis appellatione venit pons tam ligneus, quàm lapideus.*
17 *Res femel destructa fi reficiatur non dicitur eadem, fed noua.*
19 *Forma antiqua quando dicatur mutata.*
20 *Socius non potest turrim castri confectam ex lignis reficere, & lapidibus construere altero focio inuito.*
21 *Forenfes quando teneantur conferre Ecclefia nouiter constructa, fed ad illius refectionem; fi collecta fuit impofita pro impenfa vtili, & neceffaria.*
22 *Aliud est manutenere, aliud opus nouum facere.*
23 *Promiffio de manutenendo intelligitur de impenfis in refectione.*
24 *Pontis constructio inter vtramque domum non potest fieri fine licentia adminiftratoris ciuitatis.*
25 *Solum publicum debet effe liberum vfque ad cælum.*
26 *Scala, nec primus gradus fcalarum, neque merces, aut balla possunt poni in via publica, & n.27.& 29.*
28 *Præfcriptio in rebus mobilibus, quæ ponuntur ad impediendam viam quando procedat.*
30 *Nuncians nouum opus in loco publico, quamuis postea confentiat ædificio, tamen concessio non valeret respectu Communitatis, fecus in fui præiudicium.*
31 *Non potest agi ad demolitionem fi nuncians nouum opus patiatur cognofci de meritis caufæ. & n.32.*
33 *Edictum noui operis datur ante litis contestationem fuper caufa principali.*

34 *Si nuncianti non competit ius an sit locus demolitioni operis, si prohibitio præcesserit, & n. 35. & 36.*
37 *Nunciatus admittitur ad probandum notorium defectum iuris nunciantis. Fallit. n. 38.*

CAPVT LXXXIV.

NVnciatio noui operis est quædam appella-
1 tio extraiudicialis † *Bar. in l. 1. in princ. n. 8. q. 9.*
de non. oper. nunciat. & in l. fi. col. 1. ad med. n. 4. vers. quid
dicemus. de appellat. recip. Et quamuis sit differentia
2 inter appellationem iudicialem, † & extraiudi-
cialem *Doct. in c. bona de appellat.* Tamen quo ad ne-
3 gotium attentatorum nihil differunt, † nam da-
tur illorum reuocatio post inhibitionem iudicis
in appellatione extraiudiciali, sicut in iudiciali;
Vnde si nunciatus procedit in opere post præce-
ptum Iudicis nulliter agit, & omnia sunt reuo-
4 canda eodem priuilegio, † quo gaudent attenta-
ta pendente iudiciali appellatione *gloss. per illum*
tex. in c. non solum. 7. in verb. reducendum. post med. versi.
nisi prohibitio de appellat. in 6. Fran. in c. bone. 51. col. 5. n.
19. conclus. 7. eod. tit. Ruin. in l. 1. in prin. n. 14. & 15. col. 6.
in fi. versi. vel dic quod licet. de nou. oper. nunc. Ferrat. caut.
58. col. fi. Lancell. de atten. c. 18. tit. de sent. in causa atten-
5 *tat. ferend. nu. 63. & 64.* vbi quod ista † nunciatio
habet vim inhibitionis inducens priuilegium at-
tentatorum, quod etiam voluit *Bald. cons. 245. pro-*
ponitur. num. 2. versic. secundo præmisso. lib. 2. Ias. in l. 1. in
prin. nu. 1. & 3. versi. quarto limita. de nou. oper. nunciat.
Surd. cons. 154. n. 9. lib. 2.

Et ita dixi concludendum in casu mihi propo-
sito cum constaret fuisse ædificatum pontem su-
per via publica inter domos existentes, de quib.
in actis, non obstante nunciatione, & aliis in pro-
6 cessu deductis, à quibus erat abstinendum, † cum
inhibitio siue iusta, siue iniusta debeat timeri *c. si-*
gnificantib. de appellat. Rot. decis. 27. in fi. eo. tit. in antiq.
Lancell. de attentat. lit. pend. c. 4. num. 519. tot. 5. fol. 313.
& de attentat. post inhibit. c. 20. ampliat. 1. in prin.

Præsertim in nunciatione noui operis, in qua
est speciale, quod illa facta extraiudicium, si quid
contra attentetur debeat destrui solum ex hoc,
7 † quod attentatum est post nunciationem *l. 1. de*
nou. oper. nunciat. Bar. in l. fi. n. 4. vers. hoc præmisso. de ap-
pell. recipiend. vbi etiam quod de iure Canonico
non est dubium, vt possit appellari ab actibus ex-
8 traiudicialibus, ex quibus quis grauatur, † vel
dubitat grauari ex causis verisimilibus *cap. bone. v-*
bi Franc. in prin. in 4. notab. de appellat.

Non obstat in casu, de quo agimus nõ potuis-
se nunciari nouum opus, cum essemus in refe-
9 ctione pontis, † non autem in noua constructio-
ne; ita vt contra reficienté non detur huiusmodi
edictum; Quia illud est restrictiuum, & limitarũ
ad opus nouum, & sic per Prætorem considera-
tur originalis constructio *l. 1. §. 1. & l. prætor. in prin.*
de nou. oper. nunciat. Vnde aliud est reficere, aliud de
nouo facere *leg. 3. §. enim vero. & §. reficere. de itin. act.*
10 *priuat.* † Et statutum prohibens ædificium non
includit refectionem *Ias. in l. ius ciuile. colum. 2. ad*
med. n. 10. vers. tertio principaliter. de inst. & iur. Alex. cõs.
190. n. 7. lib. 2. & in rubr. ff. solut. matr. n. 21. Dec. in l. do-
11 *mum. 66. de reg. iur.* † Et quod non detur huiusmodi
edictum contra reficientem antiquum ędificium
est tex. *in leg. 1. § si quis ædificium. vbi Alex. n. 1. & 6. de*
nou. oper. nunc. late Bologn. in l. qui viam. n. 69. eod. tit. vbi
ampliat, siue ædificium sit penitus destructũ, siue
12 non, † quia vtroque casu non datur nunciatio,
cum domus refecta dicatur eadem res, non noua
l. fi. C. de iudicis. & celicol. cap. consuluit. eod. tit. Vnde
neque contra reficientem poterit opponi de at-
13 tentatis, † & innouatis *Alciat.* in specie *consi. 100.*
n. 8. tom. 2. lib. 5. Lancellot. de attentat. lit. pend. c. 4. limit.
1. nu. 39. fol. 322. tom. 5. Ideo in ponte refecto in eo-
14 dem loco debet solui idem vectigal, † cum non
amittat priora iura, & iudicetur pro eodem, pro-
ut in puncto dicit *Bald. in l. si plures. 6. n. 14. in fi. vers.*
vidi dubitari. colum. 2. C. de condit. insert. & in leg. 3. in fi.
15 *C. de priuil. fisc.* Ita vt nihil referat, † an pons sit li-
gneus, vel lapideus: Nam licèt propriè pons di-
catur de lignis, & arcus de lapidibus, tamen se-
cundum communem vsum loquendi, cui in hoc
standum est, tam vnus quam alter venit nomine
pontis, prout in indiuiduo dicit *Barto in l. supra i-*
ter. in prin. de aqua pluu. arc.

Quia respondetur hic non agi de vera refe-
ctione, sed de construendo nouum pontem la-
pideum, cum antiquus ligneus esset in totum de-
16 structus, quo casu reficienti † potest nouum opus
nunciari; Ita distinguendo contrarias opiniones
conciliat *Alexand in l. 1. §. si quis ædificium. in fin. ff. de*
nou. oper. nunciat. post Castr. ibid. in §. opus nouum facere.
num. 3. versi. item quando quis reficit. Ias. in l. quominus.
q. 32. & vlt. col. pen. nu. 183. ff. de fluminib. Ratio diuer-
17 sitatis est, † quia res semel destructa, si reficiatur,
non dicitur eadem; sed noua, & diuersa, prout
dicimus de superficie restitura, quæ dicitur noua,
non eadem cum prima *l. inter stipulantem. 83. §. sa-*
cram. de verb. obligat. vbi Alber. dicit ita fuisse iudicatum.
Castr. in l. 3. nu. 4. in verb. alia in superficie de seruitut. &
hanc esse veram, & approbatam distinctionem
dicit *Surd. cons. 121. nu. 8. & 23. lib. 1.* Quidquid con-
trarium voluerit *Bologn. in l. qui viam. nu. 69. de nou.*
18 *oper. nunc.* † Cum loquatur contra communem
Afflict. decis. 392. nu. 12. vbi Vrsil. nu. 3. latè Felin. in c. cum
accessissent. in fi. de constitut. Cagno. in l. domum. 62. de
reg. iur.

Præterea ex loci inspectione constirit mutatam
19 fuisse formam primi pontis † non solum de lignis
in lapides, vt dictum est, sed etiam in maiorem
altitudinem, latitudinem, & longitudinem, vnde
non sumus in casu refectionis propter antiquam
formam penitus mutatam *l. seia. 6. in fi. de aur. &*
arg. legat. l. 3. in fi. §. reficere. de itin. actuque priuat. Brun.
de refection. conclu. 5. nu. 54. tom. 17. fol. 388. Bero. consil.
144. nu. 15. lib. 3. Ideo vnus ex sociis non potest al-
tero inuito turrim castri ex lignis confectam refi-
20 cere, † & lapidibus construere, cum mutet for-
mam, quæ mutatio non permittitur, quamuis res
melioretur *Ias. in l. quominus. num. 109. de flumin. post*
Mart. Laud. in l. ius autem ciuile. de inst. & iur. Surd. cons.
387. n. 11. lib. 3. Nat. cons. 215. materia collectarum. nu. 7.
vbi ex hoc concludit non teneri forenses confer-
re ad fabricam Ecclesiæ nouiter constructæ in
21 loco opportuniori, † ex quo vetus Ecclesia suffi-
ciebat, Immo neque ad refectionem illius Ec-
clesiæ, si per eam forma antiqua immutaretur, si
collecta fuerit imposita pro impensa vtili, & ne-
cessaria, cum ista non dicatur talis, sed potius sit
voluntaria quasi nemo teneatur rem commu-
nem meliorem facere *l. parietem. de seruitut. vrban.*
prædior.

Neq; obstat mandatũ de manutenendo conces-
sum per Illustr. Aud. Cam. cũ inhibitione, ne quis
audeat molestare in possessione, & manutentio-

ne, &

Digitized by Google

ne, & refectione d. pontis. Quia non per hoc de-
bet esse exclusa nunciatio noui operis, per quam
succurritur aduersus futura, de quib. inhibitio nõ
loquitur *Castr. in l. 1. §. hoc autem edictum. n. 11. de oper.*
nou. nunciat. & mens ac verba inhibentis applican-
tur ad verã refectionem, non ad eam, quæ fit cir-
ca ædificium funditus demolitum; Interdictum
enim, per quod quis manutenetur in possessione,
est retinendæ, non adipiscendæ, vel restituendæ
toto tit. ff. vti possidet. & ff. quor. bon. Aliud enim est o-
pus factum conseruare, & manutenere, Aliud
22 nouum facere † *Rom. cons. 109. in 3. dub. post Bal. in l.*
licet. 8. q. 4. nu. 6. vers. sed quid si promiserit. vbi Barbat. in
addit. in verb. manutenere. C. locat. Quia manutenere
23 est tenere rem in eodem statu manentem, † ideo
qui ad hoc tenetur non potest cogi ad nouiter
faciendum re destructa, cum intelligatur promis-
sio de impensa in reficiendo, & non in rẽ nouam
construendo, *Bald. cons. 110. ponderatis rationibus. post*
med. vers. sed in casu. lib. 3. & cons. 245. casus talis est in
quodam, nu. 6. eod. lib. Surd. cons. 121. in fi. lib. 1.

Vlterius ista constructio pontis inter vtramque
24 domum non poterat fieri, † sine licentia admini-
stratoris ciuitatis potestatem habẽtis *l. 2. §. merito.*
& §. si quis à principe. ne quid in loc. public. Peregr. de iur.
fisc. lib. 1. tit. 1. n. 16. Quia solũ publicum debet esse
25 liberum vsque ad cœlum † *Bal. in l. item lapilli. n. 8.*
col. vlt. ad med. vers. viso de occupatione. de rer. diuis. Capol.
de seruit. vrban. prædior. c. 60. Surd. cons. 137. nu. 2. lib. 1.
quamuis nemini noceat: Ita vt neque scala, nec
26 primus gradus scalarum possit poni † in via pu-
blica, etiam non habente exitum *Ang. cons. 18. repe-*
ritur. n. 2. & 3. Boss. de via public. n. 3. Immo nec ballæ,
nec merces, nec Sbarræ, per quas impeditur liber
27 transitus per viam; † dummodo non simus in viis
villarum. latè *Idem Sur. decis. 42. n. 8. cum seq. Bertaz.*
cons. crim. 393. n. 3. & ibi Claud. in addit. in prin. post Ber-
trand. cons. 334. n. 3. lib. 1. Castrens. in l. vlt. in princ. n. 4. de
28 *vsucapion.* Et quando præscriptio procedat, † ma-
ximè in reb. mobilibus, quæ ponuntur ad impe-
diendam viam *Bald. cons. 44. contra. lib. 5. & cons. 206.*
præceptum lib. 1. Nisi per statutum, aut consuetudi-
29 nem hoc permittatur, † quia tunc liceret hæc fa-
cere supra viam publicam, ita vt si duo sint, vnus
ex altera parte viæ, alius ex altera, quilibet poterit
se extendere vsque ad medietatem, non vltra, si-
cut in alueo, & aqua *Bald. in l. item lapilli. in fi. vers. &*
quid si consuetudo. de rer. diuis. Vnde quamuis per nũ-
ciantem esset data facultas faciendi pontem in
loco publico, tamen concessio mero iure non
30 valeret, † prout etiam de hoc fuit in actis oppo-
situm per Communitatem: licèt concedens non
posset prohibere, nã qui ædificauit quo ad eum
tuendus est in illo vsu per vtilem actionem con-
tra illum prohibentem *Angel.* qui dicit multum
notandum *in l. 2. ff. commun. prædior. vbi Castrens. nu. 3.*
Surd. cons. 231. nu. 23. lib. 2.

Minus obstat nunciantem nouum opus passum
fuisse tractari super meritis deducendo sibi ius
competere: Quia de contrario constat in proces-
su, de quo si non appareret, vera esset conclusio,
31 † quod deberet expectari decisio causæ principa-
lis, neque posset agi ad demolitionẽ, ita vt suffi-
ciat litem contestari super negotio principali pa-
tiendo contrarias probationes fieri per prohibi-
tum *Bal.* in specie *cons. 245. proponitur. n. 2. vers. scien-*
dum li. 2. quam decisionem dicit notabilem *Ias. in*
l. 1. in prin. n. 3. limit. 4. de non. oper. nunciat. post Bart. ibid.
in §. sed & si is cui opus. n. 2. Ratio, quia nuncians no-
uum opus potest expressè, & tacitè renũciare iuri
sibi competẽti ad demoliendum id, quod fuerat
32 ædificatum spreta nunciatione, † quare patien-
do, quod nunciatus doceat de iure suo iam vide-
tur renunciare iuri demolitionis, & factum spre-
ta nunciatione reuocatur per viam attẽtatorum,
quorum reuocatio cessat quãdo lis est contestata
super causa principali *Ias. in l. 1. in princ. vers. quarto*
notabiliter. ff. de oper. nou. nunciat. Surd. cons. 154. n. 22.
& 28. lib. 2. vbi quod ista est verior opinio. Quid-
quid contrarium sequatur *Bero. quæst. 3. numer. 7.*
33 † Cum hoc edictum detur solum ante litis con-
testationem *Bald. d. cons. 245. lib. 2.*

Nec facit quod non competat ius nuncianti,
34 quo casu nõ est locus demolitioni operis, † quã-
uis prohibitio præcesserit *Bar. in l. 1. in princ. nu. 6. de*
nou. oper. nunciat. Quia constat potius de illius bo-
no iure, cum in domo nunciantis non licuerit
pontem nouum facere mutando in totum anti-
quam formam rei *Bart. in l. de pupillo. § si quis riuos. n.*
1. vers. videte domini. de nou. oper. nunciat. & in l. 1. § si quis
ædificium. & ibi Alex. in fi. ff. eod. tit. cum aliis supra allega-
tis. Et quamuis aduersarius ius foueret, nihilo-
35 minus opus destruitur, † cum nunciatio non sit
spreta *d. l. 1. in princ. Ias. in l. prætor ait. in princ. de*
non. oper. nunciat. Plot. de in lit. iur. § 3. numer. 49.
Rom. Bertr. & alij per Surd. cons. 121. nu. 10. lib. 1.

Verum esset quod si euidenter constaret de in-
iustitia nunciationis Prætor numquam habens æ-
quitatẽ ante oculos, non deberet pati quod opus
36 esset demoliendum, † quamuis prohibitio præ-
cesserit, *arg. tex. in l. æquissimum. 2. in princ. de bonor. poss.*
secund. tabul. & ita concludit in specie *Bal.* qui dicit
notandum *cons. 245. n. 1. lib. 2. Roan. in d. l. 1. in princ. n.*
24. & 29. de non. oper. nunciat. & ibi Ias. n. 2. & 7. infi.
post Bart. ibid. n. 6. col. 2. vers. vnde dicit Surd. cons. 134. n.
26. li. 2. vbi quod ab hac opinione non esset rece-
37 dendũ, subdens *n. 26.* sufficere † quod nunciatus
probet notorium defectum iuris nunciantis, cum
non requiratur, quod probatio iam esset facta tẽ-
pore ædificationis cõtra *Berou. q. 3. n. 7.* dummodo
tamen non vellet probare per testes examinan-
38 dos, † quia tunc non admitteretur *Card. in Clemen.*
vnic. q. 16. ver. oppono ad hoc de caus. poss. & propriet. quẽ
sequitur *Surd. d. cons. 154. n. 27. vers. bene verum lib. 2.*

EPITOME.

Committẽs causam iactationis an dicatur reus vel actor, & quid in petente se absolui, & aduersario perpetuum silentium imponi, & in præceptis tendentibus ad defensionem possessionis.

SVMMARIVM.

1 *Obtinens præceptum ad defensionem possessionis, & exceptiones tuendas, & remouendas in inquietationes dicitur reus non actor. Idem in committente causam iactationis. n. 8. 9. 10. 11. & 12.*

2 *Actor an dicatur qui prius prouocat ad iudicium. & n. 3.*

4 *Petens se absolui à petitis non efficitur actor neque grauatur onere probandi. & n. 13.*

5 *Agens remedio l. diffamari. C. de ing. & manumiss. potest petere editionem instrumentorum.*

6 *Iudex idem debet esse causæ præparantis, qui causæ præparatæ.*

7 *Non est facienda remissio super diffamatione coram Iudice certum eius qui conquinitur.*

14 *Diffamare est prouocare ad iudicium.*

CAPVT LXXXV.

PRæcepta tendentia ad defensionem posses-
sionis suæ, & exceptionem tuendam, & re-
mouendas inquietationes, quæ sæpè solent con-
cedi, cum de hoc disceptaretur Declaraui facere
reum, non actorem, exemplo eius qui commisit
causam iactationis *iuxta l. diffamari. Cod. de ingen. &*
1 *manumis.* qui non dicitur actor sed reus, † & per
consequens non debet illum conuenire corã suo
Iudice, neque debet sequi forum eius, qui diffa-
mauit, sed trahet diffamantem ad Iudicem ipsius
diffamati, quasi tunc adeat Iudicem, vt reus, non
vt agens *Bald. in l. acceptam. 19. nu. 24. q. 13. C. de vsur. Butr. in c. quintanallis in verb. venio ad quartum coram quo. de iur. iur.*

Ratio est, quia licèt actor dicatur ille, qui prius
2 prouocat ad Iudicium † *l. intra dies. de re iudic.* Ta-
men hoc fallit, quando obstat originalis natura
3 causæ. † quæ potius attenditur, quam accidenta-
lis, & sic tunc non debet inspici ratio, sed peti-
tio *Aim. cons. 182. n. 2. vers. secundo causa qua petebatur. Alex. cons. 103. consideratis lib. 5.* Prout dicimus de reo
4 petente se principaliter absolui à petitis, † qui per
hoc nõ efficitur actor, ita vt grauetur onere pro-
bandi, sed retinet commodum regulę disponen-
tis, quod actore non probante reus absoluitur, li-
cèt enim videatur agere, tamen in effectu & na-
turaliter dicitur reus *Dec.* qui dicit multum nota-
5 bile *cons. 3. nu. 9.* † Ideo etiam agens remedio *d. l. diffamari.* potest petere tanquam reus editionem
instrumentorum existentium penes conuentum
Gabr. de action. concl. 6. nu. 43. post Purpur. in l. fin. col. 6. C. de edend.

Secunda est ratio, quia idem debet esse iudex
6 causæ præparantis, † qui causæ præparatæ *Bald. in l. ordinary. C. de rei vendic. Alexand. cons. 58. circa primum quæsitum. in fi. lib. 1. cum alijs per Mandos. de inhibit. q. 123. n. 5. tom. 5. fol. 114. Surd. cons. 42. n. 18.* Istud autem iu-
dicium iuxta *l. diffamari. C. de ingen. & manumis.* est
præparatorium ad iudicem, quod quis propo-
nendo iura sua me habeat conuenire coram meo
7 iudice, † Vnde debet agi coram Iudice rei, neque
fiet remissio super ista diffamatione coram Iudi-
ce eius, qui conuenitur *Capic. decis. 18. in causa nobilis. Cagnol. in d. l. diffamari. n. 9.*

Non obstat decisio *Affl. 268.* vbi cõcludit quod
8 potius sit iudicandus actor, non reus, † prout etiã
illum refert, & sequitur *Dec. cõs. 686. in fi. Paris. Rip.*
9 *& alij allegati per Gabr. de action. concl. 6. in fin.* † Quia
contraria opinio est verior, vt latè testatur *Osas. decis. 151. n. 4.* & opinionem *Afflict.* non seruari di-
cit *Natt. ad Alex. cons. 103. in verb. debet adiri. lib. 5.* &
defendit *Soc. cons. 94. in causa vertente. col. 2. n. 4. versi. tertio mouetur. lib. 2. Cagnol. Capic. & alij per Vrsil. ad eund. Afflict. dec. 268. n. 2. versi. sed contrariam.* & ita e-
10 tiam seruat † *Rot. coram Card. Lancellotto Barchinonen. præceptoriarum. 17. februar. 1578. & coram Sanctissimo Romana à Burdesia. 18. April. 1575.* & in specie de hu-
iusmodi præceptis tendentibus ad defensionem
possessionis, & exceptiones tuendas, & inquieta-
11 tiones remouendas † *est decisio R. P. D. Lancellot. Villanen. bonorum 15. Martij 1599. & Placentin. præbendæ. 28. Februa. 1603. coram eadem.* vbi etiam ampliantur
12 prędicta procedere, † quamuis petitum fuerit ad-
uersario nullum ius competere, *vt in eadem decisione coram Sanctissimo Roman. à Burdesia. 18. Aprilis 1575.*
Petens enim se absolui, & aduersario perpetuum
13 silentium imponi, & nullũ ius competere, † non
desinit esse reus; Vnde non debet priuari benefi-
cio reis competente *Dec. cons. 3. in fi. n. 9. versi. licèt enim iste. & cons. 43. in prin. Natt. ad Alexand. cons. 103. in verb. debet adiri. lib. 5. Felin. in cap. si autem. 9. in fi. de rescript.* Nam sufficit, quod reus fuerit diffamatus,
14 † quia tunc dicitur prouocari ad causam, cum
diffamare sit ad iudicium prouocare, ideo non
potest dici actor, quamuis causam prius introdu-
xerit *Bald. in l. diffamari. in fi. n. 9. versi. item in lege nostra. C. de ingenu. & manum.*

EPITOME.

In promissione rem pupilli saluam fore an possit conueniri prius fideiussor, non excusso tutore. Ex pluribus tutoribus, & sindicis, an quilibet possit administrare, & an detur contra quemlibet actio insolidum, & quis eorum sit prius conueniendus. Tutor vnius prouinciæ quando teneatur de nõ exactis per tutorem alterius prouinciæ. Diuisio administrationis inter contutores quid operetur. Liberatio facta, vel legata per minorem vni contutori an prosit alijs. Dispositio loquens de tutore quando habeat locum in eo, qui de facto officium suscepit. Tutor testamentarius in quibus casibus teneatur satisdare.

SVMMARIVM.

1 *Minor non potest conuenire fideiussorem tutoris qui fideiussit non simpliciter, sed cum promissione rem pupilli saluam fore, sed debet prius agere contra tutorem. & numer. 2.*

3 *Promittens rem pupilli saluam fore non tenetur nisi ad id quod venit in actione tutelæ directa non vtili.*

4 *Fideiussor tutoris non obligatur pro eo, pro quo potest conueniri tutor, qui non administrauit. & n. 7.*

5 *Fideiubens pro alio censetur promisisse in causam debiti contracti proprio nomine, non eius quod contraxit propter socium.*

6 *Contrahens societatem pro præda capienda ab hostibus non censetur contraxisse de eo quod ab alio socio consecutus est.*

8 *Promittens indemnitatem non obligatur ad id quod principalis debebat ratione solidi tanquam vnus ex correis.*

9 *Potentius est ius competens ex persona propria quam alterius.*

10 *Pluribus tutoribus seu sindicis datis quilibet insolidum potest administrare. & n. 11.*

12 *In officijs publicis auctoritate, & vtilitate priuatis vnusquisque habet auctoritatem insolidum.*

13 *Quilibet tutor quando teneatur reddere insolidum rationem minori. & n. 14.*

15 *Gessisse dicitur qui modicum quid tangit per se, vel alium.*

16 *Administrans modicam rem videtur adire.*

17 *Tutor vnius prouinciæ quando teneatur de non exactis per tutorem alterius prouinciæ. n. 18.*

19 *Tutor vnus debet docere alium de eo quod pertinet circa administrationem. n. 20.*

21 *Pendente lite super reddenda ratione cum tutore tenentur alij contutores præstare alimenta pupillo. Intellige, vt num. 22.*

23 *Diuisio administrationis de bonis pupilli in diuersis territorijs ad quem finem censeatur facta.*

24 *Si vni tutori assignentur bona existentia Bononiæ, alteri bona Mutinæ si reperiatur debitor*

Bono-

Digitized by Google

Bononia respectu bonorum, qua existunt Mutina potestas conueniendi spectabit ad tutorem Bononia.

25 *Plures tutores an possint omnes administrare, vel cogantur conuenire, vt vnus administret. & numer. 26. 27.*

28 *Tutor testamentarius quando teneatur satisdare. & nu. 29. 30. & 32.*

31 *Iudex potest cogere ad inuentarium faciendum non obstante liberatione rationis quando esset damnosa pupillo.*

33 *Liberatio facta vni tutori per minorem, an prosit alijs contutoribus. & nu. 35. & 36. & quid in pluribus reis debendi. n. 34.*

37 *Beneficium cessionis facit, vt transactio cum vno contra quem erant cedenda actiones prosit alij tutori.*

38 *Liberatio quando legatur tutori potest agi, vt liberetur per acceptilationem, & datur exceptio & officium Iudicis, vt pronuncietur eum non debere, & ista acceptilatio proderit contutoribus obligatis insolidum. numer. 39. & 40.*

41 *Tutores omnes obligantur insolidum, debet tamen prius conueniri, qui administrauit antequam agatur contra alios. Amplia vt n. 42. Fallit, vt nu. 43. 44. & 45.*

46 *Valet renunciatio beneficij competentis ex epistola Diui Adriani, & similium.*

47 *In fideiussione tutoris cessat beneficium diuisionis ex epistola Diui Adriani cum aliud sit in contutore. numero 48.*

49 *Tutor, qui non gessit non potest conueniri pro gestis per contutorem finita tutela, sed tantum pro administratis illa durante. Intellige, vt n. 57. & 58.*

50 *Obligatio omnis restringitur ad tempus, in quo durat actus.*

51 *Datum rei vel nominis cessat extincto nomine.*

52 *Administratio de facto sequuta an noceat fideiussori.*

53 *Dispositio loquens de tutore non habet locum in eo, qui de facto tutelam vsurpat.*

54 *Bona mariti non sunt obligata pro tutela, quam vxor de facto gessit.*

55 *Mater qua de facto administrat tutelam an puniatur eisdem pœnis, quibus punitur quando legitimè illam suscepit. & n. 56.*

CAPVT LXXXVI.

PRo fideiussore cooclodendũ Dixi, quod oon
potuerit conueniri per adultum, nam fideiussio non fuit facta simpliciter, sed eum promissio-
1 ne rem pupilli saluam fore, † quo casu non est in
electione minoris prius conuenire fideiussorem, prout posset quando simpliciter fideiussisset, sed debet prius agi cootra tutorem, quia illa verba accipiuntur pro eo, quod non erit solotum à tutore *Cin. in l. 1. C. de fideiussor. tut. & curat.* vbi qood talis fideiussor incidit in obligationem, si nõ potest seruari à tutore, & sequitur *Salic. ibidem num. 1.*
2 † Nam in isto casu videtur obligatus in defectum tutoris. Vnde cum fideiossio sit conditionalis, non simplex, debet prius conditio verificari *Bald.* in specie *in l. 2. vbi Salic. n. 1. C. de fideiussor. tut.*

Amplius qui promisit rem pupilli saluam fore non tenetur nisi ad id, quod venit in actione tu-
3 telæ directa, † noo autem ad illud quod veniret
in actione vtili. Quæ enim sunt stricti iuris non recipiunt extensionem, neque in ea veniunt accessoria *l. si pragnans. 41. & l. vacca. 42. de euiction. l. non quocumque. §. Iulianus. de leg. 1. Bart.* in specie *in l. 3. §. illud. in princ. ff. rem pupil. salu. for.* vbi *n. 2.* subdit quod tutor cogitur gerere, quia etiam non gerens tenetur vtili actiooe *Ang. d. §. illud.* vbi quod protutor teoetur illa actione, in qua tameo venient solum quæ io directa: non vtili.

Ideo fideiussor tutoris oon tenetur pro eo, pro
4 quo potest conueniri tutor, † qui non admini-
strauit. Quia non est idem effectus, nam in casu, in quo tutor non administraoit, non tenetur ex propria obligatione, sed tanquam se obligauerit pro contutore *l. fi. C. si tut. non gesser.* Vnde qui fideiussit censetur promisisse io causam debiti con-
5 tracti proprio nomine, † non eius, quod contra-
xit propter socium, prout in terminis concludit *Alciat. in l. gallus. §. & quid si tantum. in 2. lectur. nu. 29. fol. 482. de lib. & posthum.* vbi infert ad militem, qui contraxit societatem de buttino, seu præda ab
6 hostibus capienda, † qui non censetur contraxis-
se de eo quod ipse miles ab alio socio consequutus est, quasi fuerit considerata acquisitio ex per-
7 sona propria: Et idem † in fideiussore tutoris se-
quitur *Surd. cons. 271. nu. 64. lib. 2.* Subdens quod qui promisit indemnitatem non videtur obligari ad id, quod principalis debebat ratione solidi tanquam vnus ex correis debendi, † quia obliga-
8 tio solidi nunquam intelligitur, vbi non est ex-
pressa *l. si fundus. 16. §. si duo. in fi. de pignor. glos. in l. 1. circa fi. §. si apud duos. in verb. peruenietur. ff. depos. Socin. Iun. cons. 52. num. 15. lib. 5.* & in puncto *Idem Surd. cons. 150. num. 56. lib. 1. & de alim. tit. 7. q. 27. n. 8. arg. l. 3. §. illud. ff. rem pupilli salu. for.* cum sit potentius ius,
9 quod competit ex persona propria, quam ex per-
sona alterius *l. quod principi. & l. augusta. de leg. 3. Rip. in l. si cum bonis. n. 7. ff. de verb. obligation. Bald. in l. fi. ff. si quid in fraud. patron.*

Quo verò ad contutorẽ Dixi verius esse, quod potuerit agi contra eum: Nam quamuis fuerint dati mille tutores, & nihil sit expressum quis eo-
10 rum administret: † Tamen quilibet insolidum
potest administrare *Bart. in l. 1. §. si plures. oppos. 2. vers. aut est administratio principalis. de exercitor. in rem actio. Aret. in §. actionum. n. 37. vers. decimo quarto eo ipso quod creatus. instit. de action. Doctor. in l. si pluribus. de procurat. Vant. de nullit. defect. mand. n. 80.* vbi ampliat ad
11 Sindicos, † quibus insolidum intelligitur data
potestas *Bald. in c. 1. § hoc quod nos. col. 2. in verb. mittit, in fi. n. 7. vers. etsi plures sunt creati. de pac. const. Dec. consi. 296. non patitur. col. 1.* vbi quod æquiparantur tutoribus *Alex. cons. 22. n. 9. li. 1.* Quia in officiis publicis auctoritate, & vtilitate priuatis, vt sunt tutores, &
22 cootutores † vnosquisque habet auctoritatem
insolidum *l. lucius titius curator. 47. §. 1. l. tutores. 40. §. curatores testamento. de adminis. tut. Dec.* qui de communi *cons. 296. nu. 1. in fi.*

Vnde cum administratio sit iodiuidua talis etiã
13 debet esse eorum obligatio, ita vt † quilibet te-
neatur insolidum ratiooem reddere minori, nisi fuerit diuisa à testatore, vel à Iudice *l. 2. C. de admin. tut. l. 3. ff. eod. tit. Cuman. cons. 24. col. 2. vers. & in hanc partem. Caualc. de tut. n. 15. Bald. in l. 1. n. 8. in fi. q. 2. vers. quadam est diuisio. C. de transact.* vbi quod tãtummodo est diuisum nudum ministerium: Ideo siue omnes administrauerint, siue non, aut vnus gesserit, nec ne, siue fecerit dolosè, vel sola culpa, siue fuerit inter eos diuisa administratio, siue non, semper mero iure tenentur insolidom, neque illa diuisio præiudicat pupillo *Ias. in dicta lege 1. n. 7. vers. secundus casus. column. 2. in princ. C. de transact. Fulgos. consil. 134. column. 2.*

Ita vt hæc procedant, qoamuis aliqui dolosè
administrauerint, aliqui sine dolo, quia carentes
dolo non poterunt exeipere, vt prius excutiãtur
14 dolosi, †cum inter eos non habeat locum bene-
ficium ordinis *Purp. in d.l.1.n.30. vsq. ad 34. col. 4. ad
med. vers. ampliatur hæc conclusio. C. de transact.* quod
dicit multum notabile *Siluest. in §.1.n.27. conclus.6.
instit. de satisd. tut.* Quidquid contrariũ dicat *Castr.
in d.l.1.* Et est decisio *Rot. coram R.P.D. Giptio. Rom. tu-
telæ de Masso. 8. Iunij* 1587. vbi quod tutor aliquid
tutelare gerens etiam minimum potest conueni-
ri iosolidum ex administratione contutorum *l. i-
ta autem. 5. §. gessisse. de administ. tut. l.1. C. si tut. non gess.*
15 *Salt. in l.2. in prin. C. eod. tit.* † Et gessisse dicitur, qui
modicum quid tangit per se, vel per alium *d. §. ges-
sisse. vbi Bart. in prin.* exemplo administrationis mo-
16 dicæ rei, per quam videtur quis adire †*Bart. ibid. &
in l. gerit. de acquir. hered.*

Immo etiam tutor vnius prouinciæ tenetur de
17 non exactis per tutorẽ alterius prouinciæ †Dum-
modo extent instrumenta, quorum vigore exigi
potuissent credita in tali prouincia existentia *Bar.
in l. titium & meuium. 48. §. tutores. in prin. de administ.*
18 *tut.* † Et dummodo propter ignorantiam eorun-
dem instrumentorum tutores alterius prouinciæ
non potuerint exigere illa credita *d. §. tutores. in fi.
& ibi glo. in verb. ad quos.* Quia vnus tenetur docere
19 alium de eo † quod pertinet ad administrationẽ
docti *l. tutores qui post. 40. §. heres. de administ. tut glo.
in d. §. tutores. Siluestr. in §.1. institut. de satisdat. tut. in fi.
versi. quintus casus.* Quasi neglexerit ea, quæ perti-
20 nent ad soũ officium, †tunc enim tenetur *l. quid-
quid. 7. C. arbit. tutel. R.P.D. Giptius. d. Roman. tutela de
Masso. 17. Maij* 1598. qui etiam *in eadem causa 13. No-*
21 *uemb.* 1587. cooeludit, †quod pendente lite super
reddenda ratione cogerentur isti cõtutores præ-
stare alimenta pupillo, dũmodo contra eum non
adesset aliqua iuris præsumptio, quando scilicet
ex productione iouentarij, aut similis insurgeret
aliqua coniectura caluoniæ contra minorem,
22 † tunc enim non tenerentur ad expensas litis, &
alimenta *l. imperatores. 17. de tutel. & ration. distrah.
Cephal. consil. 127. n.4. lib.1. Aret. in l. qui titium. nu. 14.
& 15. de testib. Vrsil. ad Afflict. decis. 10. n.7.*

Ideò ista diuisio administrationis, quæ fit de bo-
nis pupilli existentibus in diuersis prouinciis, seu
23 territoriis intelligitur, †vt illius bona cõmodius
administrentur, & sic dicetur commissa facilitas
administrationis, non autem ius, quia diuisio tu-
telæ non est iuris, sed iurisdictionis, id est, licèt
diuidatur sola admioistratio; Tamen ius tutelæ
remanet indiuiduum, & in solidum apud quem-
libet tutorem; Vnde si vnus tutor, qui habet ad-
ministrationem certi loci agat contra debitorem
illius loci poterit per eum opponi compensatio,
de eo, quod sibi debetur ex admioistratione cõ-
tutoris, qui habet curã administratioois alterius
loci. Nam quo ad effectum ioris nihil immutatur
per dictam diuisionem administrationis, maxi-
mè contra ius actionum passiuè, & actiuè, cum
sola diuisio respiciat facilitatem, & commodita-
tem administrationis *Salic. in l. cunctos populos. Cod. de
sacros. eccles. Alex. consil. 31. viso tenulo. in fin. lib. 1.* qui ita
declarat *tex. in l. tutores. §. heredes. de admin. tutor.* vbi
si vni tutori fuerunt assignata bona existentia
24 Bononiæ, alteri bona Mutinæ, † si reperia-
tur debitor Bononiæ respectu rerum existentium
Mutinæ potestas conueniendi spectabit ad tu-
torem Bononiæ, cum debitor ibi reperiretur.

Quare, vt consultum sit tutoribus fiet, quod
25 si vnus vult administrare † teneatur aliis contu-
torib. satisdare de indemnitate pupilli, & ipsorũ
contutorum, nisi à testatore fuerit adscriptus ad
administrandum *§. sed si ex testamento. instit. de satisd.
tutor. Caualcan. de tut. vers. tamen quando. n.14.* Dum-
modo omnes veliot per vnum administrari, quia
aliàs non compellerentur, sed omnes gerere pos-
sunt si velint *gl. in d. §. sed si ex testamento. in verb. ma-
ior pars. instit. de satisd. tut.* vbi *Ang. in prin.* cooeludit
quod qui vult solus administrare oon potest of-
ferre satisdationem, sed debet dare electionem
contutori, quod aut ipse solus gerat, & satisdet
de indemnitate pupilli, aut recipiat satisdationẽ
indemnitatis, & permittat contutori administra-
26 re; † Licèt secundum alios possit administratio
tutelæ diuidi, non solũ consentientib. tutoribus,
sed etiam inuitis *Bar. in l.3. §. fi. ff. de administ. tut.* vbi
si vnus vult diuidere, cum alij velint administra-
27 re, fiet diuisio officio iudicis cæteris inuitis, †dũ-
modo nullus offerat satisdationẽ *Ang. & Io. de Plat.
in d. §. sed si ex testamẽto. vbi Ias. ad Port. instit. de satisdat.
tut. Cuman. in l. tres. de administ. tut.* & ita iudicatum
fuisse dicit *Magon. decis. Rot. Florent. 74. n.2.* Quamuis
contrarium sequatur *Siluest. in d. §. sed si ex testamẽto.*
28 † Et sic huiusmodi satisdatio habebit locum e-
tiam in plurib. tutoribus datis in testamento *Ca-
ualc. de tutor. n.14. Rebuf. in l. satisdationis. 61. col. 4. post
medium. vers. datiuus. ff. de verb. signif.* Licèt isti testa-
mentarij aliàs non teneantur satisdare de reddẽ-
29 da ratione administrationis etiam † quando de-
bent confirmari cum inquisitione, vel sine *§.1. &
2. instit. de satisd. tut. Barto. in l.1. rem pupilli salu. for.*
Dummodo tamen noo fuerint dati per multum
tempus ante mortẽ testatoris, quia si esseot lapsi
facultatibus, aut moribus possent per Iudicem
30 cogi satisdare, †cum potius debeat attendi vtili-
tas pupillorum *Siluest. io specie in §.1.n.10. instit. de
satisd. tutor.* Et facit quod dicimos de liberatione
rationum legata tutori, quia illa non obstante
posset iudex cogere ad inuentarium faciendum,
31 † si videret liberationem esse damnosam pupillo
*Ias. in l. cum necessitate. n.1. in fi. vers. secundo principaliter.
C. de fideicommiss. Aim. cons. 193. n.10. col. antepenult. ad
med. versi. etsi iudex. Soc. consi. 193. circa primam. colum. 1.
in fi. versi. circa secundam quæstionem. lib. 2. per tex. in l. v-*
32 *tilitatem. vbi Bartol. de confirm. tut.* † Et dummodo
de consuetudine non requiratur satisdatio, se-
cundum quam etiam tutor testamentarius satis-
dat *Mansuer. in rubr. de fideiusso. in princ.* quem refert
Rebuff. in leg. satisdationis, 61. in princ. de verb. signif. licèt
ipse testetur de cootraria consuetudine existente
Parisiis, quod non satisdent.

Amplius neque liberatio facta vni tutori per
33 minorem prodesset aliis cootutoribus †*l. fi. §. ti-
tia. in fi. de liber. legat.* Ratio, quia sunt quasi plu-
res rei debendi *l. si pupillus. 46. de administ. tut. Bart.
in l. ex duobus. la 2. num. 22. qu. 6. ff. de duob. reis. Cu-
man. consi. 24. colum. 2.* Et liberatio facta vni ex plu-
34 ribus reis debendi, † qui non sunt socij omoium
bonorom, vel eiusdem negotij non prodest aliis
*l. si quis decedens. 4. § nunc de effectu. ff. de liberat. legat.
Cappel. Tholos. decis. 263. item an liberatio.* Nisi facta
35 sit tutori qui administrauit, † nam liberat eos
qui noo gesserunt *l. si pupillus. 46. vbi gl. in verb. hu-
ius nomine. ff. de administ. & peric. tutor. Cin. in l. 1. co-
lum. 2. in fin. versi. modo venio ad primam. & ibi Bart.*

C de

C.de transa. Quia tunc tutor, qui non administra-
uit poterit excipere, vt conueniatur is, qui gessit,
dicēdo minori, quod sibi imputet illum liberan-
do, cum enim fuerit transactum cum eo, qui erat
primo cōueniendus non potest ad alios deueniri;
36 † Ille enim, qui nō gessit non est prius conueniē-
dus nisi excusso eo, qui administrauit, sed qui ges-
sit non potest excuti, nec condemnari tanquam
trāsactione liberatus; Vnde minor repellitur ex-
ceptione excussionis *latè Surd. cons. 170. n. 20. 21. &*
per tot. vbi *n. 26.* ita declarat procedere *tex. in d. l. fi. §.*
tutia. de liber. leg. quia ambo tutores gesserunt, & sic
vnusquisq; beneficio diuisionis tenetur pro parte
sua, & liberatio vni relicta, non prodest alij, quo-
minus possit conueniri pro sua portione *Surd. d.*
37 *cons. 270. n. 26.* † vbi idē dicit in beneficio cessio-
nis, quod facit vt transactio cū vno, contra quem
erant cedendæ actiones, prosit alij tutori, quia cū
per pactum minor non possit cedere, neque alios
poterit molestare, & ideo transactio cum eo, con-
tra quem minor tenetur cedere actiones, alios li-
berat pro ea parte, pro qua debeat fieri cessio
contra illum *Castr. in l. 1. col. 3. C. de transact.*

Ideo datur cautela vt tutor, qui fuit liberatus a-
gat cōtra heredes minoris, vt virtute legati, seu li-
berationis sibi factæ eū liberent ab onere reddē-
38 dæ rationis: † Nā quando legatur liberatio potest
agi, vt liberetur per acceptilationē, & datur exce-
ptio, & officiū Iudicis, vt pronuncietur eum non
debere, & imponatur perpetuū silentium hæredi
l. aurelius. 29. § centum. & ibi gl. in verb. consequi in fin. de
39 *liberat. leg.* † Et huiusmodi liberatio per acceptila-
tionem proderit cōtutoribus obligatis insolidū,
quasi habeatur loco solutionis *Cin. in l. 1. in fi. C. de*
transf. Cum etiam æquum sit, vt tale legatum libe-
40 rationis factum vni prosit alij contutori, † ne a-
liàs sit legatum inutile ei, qui administrauit, cum
contra eum possent contutores agere ratione in-
demnitatis; Prout etiam dicimus de liberatione
facta correo, quæ prodest alij, si nō esset proficua
ei, qui fuit liberatus *latè Surd cons. 270. n. 19. & 25.*

Nonobstat quod in casu, de quo agebamus non
posset procedi contra cōtutorem, cum nunquam
administrauerit: Nā quamuis omnes tutores sint
41 obligati insolidum, † tamen primo debet cōueni-
ri, qui administrauit, neque agi potest cōtra alios
nisi illo excusso *l. tutores qui post. 40. § in eū. de admi-*
nist. tutor. Bal. in l. 1. n. 3. C. de transf. & ibi Salic. n. 5. col. vlt.
in princ. vers. concludamus ergo. vbi dicit procedere
42 quamuis vnus gesserit ex permissione, † & negli-
gentia aliorū *Aret. cons. 29. col. 3. in fi. vers. secunda con-*
clusio. n. 4. Ideo qui non gessit opponet exceptio-
nem ordinis, per quam remanet tutus, ne conue-
niatur, nisi in subsidium eius, qui gessit existentis
non soluendo *Ias. Alex. & alij in d. l. 1. C. de transact.*

Quia respōdetur cōstare, quod ille qui admini-
strauit gessit de mādato istius contutoris cōueniē;
43 † Vnde non obstat huiusmodi exceptio ordinis:
Quia mandās videtur gessisse per aliū, & sic quili-
bet tenetur insolidū *Bar. in d. l. 1. n. 4. C. de transf. Cor.*
cons. 325. col. 3. ad med. in 2. dub. vers. & hoc nisi tutor. li. 1.
per tex. in l. tres tutores. §. non solum ergo de admin. tutor.
44 † Ita vt etiam sufficeret mandatum tacitum iux-
ta *l. qui patitur. ff. mandat.* prout in specie concludit
Purpur. in d. l. 1. col. 6. ad fi. n. 49. vsque ad n. 52. vers. limi-
tatur ista conclusio. C. de transf. Barb. cons. 91. illud referam
in medium. in 3. dub. li. 3. Quamuis non sufficere mā-
datum tacitum concludat *Hartm. Pistoru. q. 6. n. 32.*

Præterea isti tutores in assumptione tutelæ re-
nūciarunt omnibus beneficiis sibi cōpetentibus
45 illius occasione. † Vnde nō possunt se iuuare hu-
iusmodi exceptionibus renunciatis *Sal. in d. l. 1. n. 5.*
& 6. Cor. d. cons. 325. col. 4. in prin. vers. quod quoties. li. 1.
& clarum est posse renunciari huiusmodi benefi-
46 ciis prout de eo, † quod competit, ex epistola diui
Adriani, & similibus dicit *Spec. de renunc. & conclusion.*
n. 10. col. 4. ad med. vers. & quoniā de renunciatione. Aret.
in §. si plures. n. 6. inst. de fideiussor. Marsil. in rubr. eod. tit. n.
47 *27. Bertaz. claus. 40. gl. 2. n. 15.* † vbi etiam *n. 13.* quod
in fideiussore tutoris cessat beneficium diuisionis
ex epistola diui Adriani *l. fi. ff. rē pupil. salu. for.* Quasi
48 fideiussor voluntariè obligetur, † cum secus sit
in contutoribus, qui coguntur huiusmodi mu-
nus suscipere. Vnde æquius est illis suffragari hoc
diuisionis priuilegium *l. 1. § nunc tractemus in princ.*
de tutel. & ration. distrah. Bart. in auth. hoc ita. num. 28. q.
6. col. 8. in fin. vers. & istorum exemplo. C. de duob. reis Ber-
taz. d. claus. 40. glos. 2. num. 13. & 15.

Ex quibus declaraui quod tutor teneatur pro
49 gestis per contutorem, † durante tamen tutela;
Nam pro administratis illa finita, qui non gessit
non potest conueniri *l. diui. 32. de admin. tutor. l. tuto-*
ri. 20. C. de neg. gest. Cor. cons. 255. præsens consultatio. lib. 1.
Purpur. in l. 1. C. de trāf. Silu. in §. 1. in fi. n. 35. vers. tertio li-
50 *mit. inst. de satisd. tutor.* † Quasi omnis obligatio de-
beat restringi ad tempus, quo durat actus *Fel. cons.*
25. n. 23. vbi de promissione alicuius facta sub no-
mine emphyteutæ, quæ restringitur ad tempus,
quo durat emphyteusis, non autem eo elapso,
cum datum rei, vel nomini cesset extincto nomi-
51 ne † *Salic. in l. fi. in 3. not. n. 2. C. de inoffic. test. Surd. cons.*
52 *106. nu. 34. & cons. 46. n. num. 64.* † vbi etiam quod
administratio, quæ de facto sequuta est tanquam
non conformis obligationi non nocet fideiusso-
ribus; Prout regulare est quod dispositio loquens
de tutore non habeat locum in eo, qui de facto,
53 & minus legitime officium vsurpauit *l. fi. C. de in-*
terd. matrim. Dec. cons. 591. nu. 4. vbi de bonis mariti,
54 † quæ non sunt obligata pro administratione tu-
telæ, quam de facto gessit, licèt secus sit quando
ritè eam suscepisset *l. pen. C. in quib. caus. pign. vel hy-*
pot. tac. contrah. Surd cons. 460. nu. 63. vsque ad 68. vbi
multis similibus cōprobat, *& cons. 175. nu. 19. & 37.*
li. 2. vbi multa *de cons. Castr. 154. col. 2. lib. 2. & de Brun.*
in tract. de forma. limit. 15. tit. de potent. & effectu forma.
55 qui contrarium sequuti sunt, † quod videlicèt iis-
dem pœnis puniatur mater, quæ de facto admi-
nistrat, quorum opinionem dicit non admitten-
dam iuxta doctrinam *Bald. in l. cum oportet. § vltim.*
ad fi. vers. modo ergo incidēter. C. de bon. quæ liber. Soc. Iun.
cons. 8. n. 10. li. 1. Gab. de secund. nup. conclus. 9. n. 27. limit.
56 4. † Quæ tamen sunt declaranda secundum di-
stinctionem, de quibus per *Addent. ad Dec. cons. 591.*
in verbo quæ imponitur marito.

Adde tamen, quod licèt contutor, & fideiussor
nō teneantur de gestis per tutorem post finitā tu-
telam *l. lucius. § paulus. de administ. tutor. cum aliis supra*
57 *allegatis.* † Nihilominus aliud est in dependenti-
& connexis, quæ idem tutor administrauit post
tempus pubertatis; Ad ista enim gerenda erat ob-
noxius præcisè ex necessitate sui officij prose-
quendo administrationem iam cœptam *l. 1. C. vt*
caus. post pubert. tut. ads. lege tutor. C. arbitr. tutel. Vnde
tam ipse, quam eius fideiussor tenebitur *l. si postea.*
58 *rem pupill. salu. for.* † Contraria autem procedunt,
quando tutor finita tutela nouū negotiū adulto,

contingens inehoatet nulla præuia officij sui necessitate, quo casu non est æquum teneri fideiussorem, qui videtur se voluisse solum obligare pro tempore quo tutela doraret *leg. fi. C. de pericul. tutor.* & ita in indiuidua declarat *Parlador. lib. 2. rer. quotidianar. c. fi. §. 12. p. 1. n. 57.* sequitur *Franc. Munnoz. de ratiocin. administrator. c. 34. n. 11.*

EPITOME.

Si instituatur hæres in omnibus aliis bonis, præterquam in legatis an sint illa inclusa in institutione, & debeant capi de manu hæredis, & debeatur falcidia. Dictiones præterquam, aliis, cætera, & similes quid significent.

SVMMARIVM.

1 *Post multa legata facta per testatorem si hæres instituatur in omnibus aliis bonis, præterquam in dictis legatis non sunt illa inclusa in institutione, neque debent capi de manu heredis, nec de eis detrahitur falcidia. nu. 2. Contrarium est verius. n. 3. 5. 9. 15. 16. 17. & 20. Fallit in fideicommisso. n. 11. & 12.*

4 *Nemo debet decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. Intellige vt n. 19.*

6 *Institutus in cæteris rebus an fiat etiam heres in exceptis. n. 7. & 8.*

10 *Legatarius quando capiat legatum de manu heredis.*

13 *Fideicommissum particulare an dicatur si testator mandet deductis legatis, & are alieno residuum bonorum ad aliquem peruenire. n. 14.*

18 *Verba institutionis præterquam, & aliis an censeantur apposita de mandato testatoris, ita vt immutent naturam illius, & faciant vt quis non censeatur institutus in omnibus bonis. & n. 21.*

22 *Verbum cætera, & totum significant idem quod omnes, licet aliquando ponantur pro aliis.*

CAPVT LXXXVII.

TEstator factis multis legatis si instituat hæredem in omnibus aliis bonis, præterquã in dictis legatis dicebatur illa nõ esse inclusa in institutione, sed tanquam excepta non debere capi
1 de manu hæredis, †neque de eis falcidiam detrahendam. Quia non censetur hæres institutus, nisi in eo quod supererat deductis legatis, quasi per illam reseruationem non velit hęredem instituere in illis, quæ sunt aliis relicta, sed solùm in his, quæ non sunt legata propter verbũ præterquam, & verbum aliis, argumento eorum, quæ notantur *per gl. in l. necesse. 11. de in diem addict. Bar. in l. pater filium 36. §. quindecim. de leg. 3. Dec. cons. 653. casus de quo quæri-*
2 *tur col. pen. in fi. n. 5. vers. secundo efficaciter.* † vbi quod per ista verba videntur separari bona expressa in institutione in legato comprehensis, quia si instituit in aliis, ergo in bonis legatis non videtur facta institutio *Cephal. cons. 625. num. 23. lib. 5. Paris. cons. 79. nu. 21. lib. 2.* sequitur *Rot. coram R.P.D. Coccin. Romana legati della Porta. 3. dec. 1601. in fin.*
3 Contrarium declaraui, †quod immò huiusmodi legata nõ sint excepta. Nam si illa repudiarentur debent venire ad hęredes, ne dicatur decessis-
4 se pro parte testatus, † & pro parte intestatus contra *l. ius nostrum. de reg. iur. l. 1. §. si ex fundo. de hæred. instituend.* Vnde dicendũ est quod hæres quoque censeatur in illis institutus, & quod ab eo sint capien-
5 da huiusmodi legata, †prout in specie concludit *Bal. in l. si quis ita hæres institutus. 74. in princ. de hæ-*
redibus instituendis. & est tex. in l. si certarum. 18. ff. de milit.
6 *test.* † vbi institutus in cæteris rebus fit etiam hæres in exceptis; *& ibi not. Bar. in princ.* quod ille erit
7 hæres vniuersalis, † & alij habentur loco legatarij *l. quoties. C. de hæred. inst.* Idem sequitur *Ruin. cons. 130.*
8 *n. 11. li. 3.* vbi quod dicitur etiam hæres in rebus legatis non cum effectu retentionis, quia solum remanebunt apud hæredem bona non relicta *Surd.*
9 *cons. 265. n. 28. lib. 2.* † & hanc opinionem etiam seruat *Rota per Cardin. Seraph. Romana legatorum. 10. febr. 1583. & coram R.P.D. Coccin. Romana legati della Porta 3 decembris 1601. in fin.* vbi dicit procedere, quia legatarius tenetur capere de manu hæredis, etsi est locus detractioni falcidiæ illam hæres detrahit,
10 † quod cessabit quando fuit data facultas capiendi legatum, prout in illo casu propria auctoritate, tunc enim nulla alterius licentia requireretur *Rip. in l. nemo potest. n. 62. de leg. 1. Socc. Iun. cons. 72. n. 7. lib. 2. & dictum est supra c. 47.*
Quæ magis procedũt, quia eramus in institutione, in qua ista exceptio nõ importat aliquod iuris ministerium, cum secus esset si fieret in fideicom-
11 misso, † vt quia testator grauaret hæredẽ institutum restituere alteri residuum, quod restabat deductis legatis, vel ęre alieno; Nam tunc nõ censetur esse fideicommissum vniuersale *Bar. in l. cogi. 16. in princ. n. 5. vers. nota tamen diligenter. & ibi Castr. vers. in textu ibi quia vi ipsa. n. 1. in fi.* vbi quod erit fidei-
12 commissarius particularis: † Quia potius certa res, vel quantitas sibi videtur relicta, quàm vniuersitas *Castr. ibi.* qui dicit perpetuò menti tenẽdum, & ita in specie distinguit *Imol. in l. si ita quis. 74. de hæred. inst.* & sequitur *Ias. in l. centurio. nu. 61. vers. item in quantum col. 23. de vulg. & pupil.* vbi quod si testator mandauit deductis iudiciis, legatis, & ære alieno residuum suorum bonorũ peruenire ad Titium
13 erit fideicommissum particulare, † quia per talia verba nõ potest importari vniuersitas & ita loquitur *Bar. in d. l. cogi.* secus autem si testator post facta certa talia legata dixerit ad residuũ bonorũ meo-
14 rũ perueniat talis, † tũc enim interpretamur vniuersitatẽ, cũ verbũ cõmune sit adiectũ vniuersitati, & ita procedit decisio *Bar. in l. centurio. q. 4. in fi. n. 42. vers. quæro quod si in institutione. de vulg. & pupill.*
Non obstat quod dicebatur de dictione præter-
15 quam, & de dictione aliis; Quia verius est † quod illa verba non immutant iuris dispositionem, sed potius videntur dici per imperitiã, non quod denotent iuris mysteriũ *arg. l. qui fructus prædiorum. 25.*
16 *vers. imperitia lapsus. de vsu & vsufruct. leg.* † Vnde illis non obstãtibus censebitur quis institutus in totã vniuersitate, cum onere tamen legatorum *gl. in l. si*
17 *hæredis seruus. 50 in verb. in factum in princ. de leg. 1.* † Et legatarij non nisi per manus hæredis capient legata *tot. tit. ff. quor. legator.* & ita in terminis respondet *Castr. cons. 177. viso suprascripto puncto. colum. 1. post princ. vers. etsi dicatur immo isti non censentur. lib. 1.*
Nec facit quod contrarium sequatur *Dec. cons. 653. col. pen. in fi. num. 5. vers. & ideo non consonat.* vbi in
18 specie reprobat *Castr. d. cons. 177.* † quasi ista verba posita per notarium non debeant improptiari, tanquam censeantur apposita de voluntate testatoris, & de eius mandato *Bal. in l. 1. C. de priuil. dot. & in l. errore. C. de testam.* & opinionem *Dec.* contra *Castrens.* defendit *Socci. Iun. cons. 107. num. 45. & 46.*
19 *libro tertio* ob rationem, † quia non dicitur quis pro parte intestatus decedere, quamuis legata non comprehendantur in institutione,
cum

cum etiam legatum aliquo modo dicatur pars testamenti *Soccin. Sen. & alijs in rub. de leg. 1.*

Quia verior est opinio contra *Dec.* prout notat *Add. ad eundem Dec. d. conf. 653. in verb. non importat.* Et *Socci. Iun.* nihil firmat, cum solum *num. 47.* dicat quamcunque opinionem tenens verum est quod in substitutione fideicommissaria per verbum alijs, censentur excludi bona superius legata, prout

20 etiam dictum est supra *vers. qua magis procedunt.* † Vnde cum simus in institutione debemus illam interpretari absolutam, & simplicem, quemadmodum debet esse de iure, quod etiam voluit *Fulg. conf. 99. quidam veniens in 2. dub. ad fin. n. 3. vers. & hoc verbum aliud.* Et vltra *Ruin. Bald. & alios supra allegatos* ita concludit *Bart. in l. centurio. q. 4. in fi. n. 42. vers. quaro quid si in institutione, de vulg. & pupill. Alex. in l. nam quod ad ius publicum. 14. §. non omnis, in fin. vers. & tamen intelligitur. ff. ad trebell. Ang. in l. si ita quis heres institutus. 47. & ibi Imol. in princ. ff. de hered. instituend. Bero. conf. 81. n. 30. lib. 2.* quod etiam voluit *Oldrad. conf. 158. factum tale est testatrix. per tot.* & ibi *in fi.* subdit

21 † quod iste est modus loquendi apud testatorem, vt velit cætera præter legata apud hæredem remanere irreuocabiliter, non autem quod non censeatur hæres institutus, cum de eius manu sint capienda, cum etiam verbum, cætera, totum

22 comprehendat † *l. cum optio. de opt. legat. l. caeterorum, 160. de verb. signif.* vbi *Rebuf. in princ.* notat quod istæ dictiones, cætera, aliquando accipiuntur pro alijs *l. verum. §. 1. pro soc.* quandoque significant idem quod omnes *l. si mobilem, de acquir. poss. gl. in c. vt constitueretur, 50. distinct.*

EPITOME.

Renouatio emphyteusis, & feudi quando habeat locum, & quid in hoc operetur consuetudo, seu pactum, quod illa finita liceat pro se retinere, vel cuicunque possit concedi. Statutum an sit potentius quam pactum. Prima generatio an incipiat à primo acquirente. Negligentia emphyteutæ non soluentis canonem an præiudicet creditoribus.

SVMMARIVM.

1 *Tenor inuestitura est inspiciendus, & n. 27.*

2 *Renouatio emphyteusis non conceditur, proximioribus stante pacto, quod illa finita liceat pro se retinere, vel cuicunque concedere.*

3 *Dictio libere importat remotionem cuiuscunque impedimenti, & n. 4.*

5 *Ecclesia non cogitur renocare emphyteusim proximioribus illa finita. & n. 7. Dummodo velit pro se retinere. n. 11. & 13. Idem in feudo num. 24. & an competat fæminis quando inuestitura loquatur de masculis. n. 25.*

6 *Opinio pro Ecclesia in dubio sequenda.*

8 *Rebus Ecclesia debemus vti quatenus illa expedire iudicauerit.*

9 *Renouatio emphyteusis si esset concedenda proximioribus nil differret ab alienatione.*

10 *Pactum obligans Prælatum ad renouationem emphyteusis non valet.*

11 *In re sua quis debet preferri.*

12 *Consuetudo quod Ecclesia sit solita reinuestire proximiores finita emphyteusi non valet. & n. 16. 17. 20.*

15 *Ea quæ sunt facultatis non inducunt consuetudinem restrictiuam libera potestatis.*

18 *Consuetudo non debet habere maiorem potentiam quam vsus et concesserit.*

19 *Consuetudo debet esse rationi consentanea.*

21 *Valet argumentum de pacto ad statutum. Intellige vt nu. 22. & 23.*

26 *Feudum quando competat fæminis.*

28 *Prima generatio non debet incipere à primo acquirente; sed à persona descendentis ad effectum, vt pronepotes censeantur comprehensi in inuestitura. n. 29. 30. & 31.*

32 *Renouatio emphyteusis an debeat peti infra annum. & nu. 33. & 34.*

35 *Proximior an audiatur si res non est integra tempore, quo renouatio petitur, & an sit facienda cum eisdem conditionibus, quæ ab extraneo reperiuntur. nu. 36. & an solis heredibus. n. 37.*

38 *Renouatio emphyteusis est concludenda propter generationem finitam, secus si ob culpam emphyteuta.*

39 *Emphyteuta non soluens canonem, ita vt illa priuetur quando præiudicet creditoribus. num. 41.*

40 *Magis considerandum est, quod est in natura actionis, quam quod est in facultate soluendi.*

41 *Emphyteusis debet renouari proximioribus, dummodo primus disponens non mandauerit alium renouari. n. 43.*

CAPVT LXXXVIII.

Stante conuentione, de qua instrumento emphyteusis producto in causa Reuerendissimi Domini Episcopi, quod illa finita liceat pro se itinere, vel cuicunque voluerit liberè concedere Dixi non habere locum petitam renouationem, ideo confirmandam esse sententiam D. Iudicis à

1 quo: † Nam tenor inuestituræ ante omnia est inspiciendus *Bal. in c. 1. de duob. fratrib. à capitan. inuestit. Las. conf. 114. ad obiecta. col. 3. in fi. vers. nam ad tenorem n. 4. li. 1. Dec. conf. 435. in causa mihi. col. 2. ad med. n. 4.* Vn-

2 de pacta in ea apposita sunt seruanda, † prout in specie huiusmodi conuentionis quod sit renunciatum prædicto iuri dicunt *Doctor. in l. 2. C. de iur. emphyt. Socc. Iun. conf. 9. n. 10. lib. 3. Rot. per Card. Seraph. Ceruien. bonorum. 23. martij. 1583.* Stante præsertim il-

3 la dictione liberè, † per quam remouetur omne impedimentum, aut contradictio *gloss. in cl. un. dudum. de sepultur. Nat. conf. 530. n. 10. Tira. in l. si vnquam, in verb. reuertatur. n. 135. C. de reuocand. donat. Surd. decis.*

4 *265. n. 3. & decis. 272. nu. 14.* † vbi quod nulli necessitati subiaceat *Bal. in c. qua in ecclesiarum. col. 2. in prin. num. 4. vers. ibi liberam. vbi Dec. col. 1. de constitut. & late Surd. conf. 143. n. 23.*

Amplius etiam cessante pacto idem erat dicendum: Nam ex quo D. Episcopus declarauit velle

5 pro se retinere † non potest cogi ad renouandum emphyteusim proximioribus secundum opinionem veriorem, magis æquam, & Ecclesiæ fauora-

6 bilem, † quę in dubio est sequenda *gl. in c. sciant. 12. de elect. in 6. in verb. alios lege sunt persona. 43. in fi. de re-*

7 *lig. & sumptibus fun.* † & in specie ita concludit *Abb. in c. bona. el 2. nu. 28. vers. hoc dictum de post prælat. Ruin. conf. 152. n. 3. lib. 1. Rip. in l. 1. n. 9. col. 2. in fi. vers. declara secundo. de priuil. credit. Caput. dec. 303. & 304. & 330. p. 1. decis. 61. p. 3.* vbi de magis communi *Rot. per Cardin. Mantic. Rauennaten. bonorum, 20. nouembris 1587.* Nam summa æquitas est, vt vnusquisque rebus Eccle-

8 siæ vtatur, quatenus ei placeat alicui tribuere, † & iudicauerit expedire *cap. 2. de feud. lege & habet 15. in principio de precar.* Alias non esset vtilitas euidens Ecclesiæ, si Prælatus ad renouandum cogeretur, cum sic posset dici emphyteusis perpe-

9 tua. † quæ non differret ab alienatione *c. nulli de*

rcb.eccles.non alien. §. *emphyteusim.auth.eod.tit.extrauag.*
10 *ambitiosa.eod.tit.* † Ita vt neque valeret pactum o-
bligans Prælatum ad huiusmodi renouationem
Goz.ad cons.39.n.20.vers.præterea & quarto.post Aretin.
in l.si mihi & titio.col.4.in fin.vers. hoc autem præcipuè est
verum. de verb. obligation. per tex. in authen.de non alie-
nand. vbi Angel.in §. *neque illud.Rip.in l.1.nu.6.col.2.in*
princ vers.& pro ista sententia.de priuil.credit.
Et ita declaratur opinio *Bart.in l.1.*§.*penul.incip.*
11 *permittitur.de aqua pluu.arcend.* † dum vult posse pe-
ti renouationem, vt procedat quando scilicet es-
set alius concedenda emphyteusis, non autem si
prætendatur retentio pro Ecclesia, quæ debet
12 præferri, † cum æquius sit, vt in re sua alius non
præualeat. *Socc. Iun. cons.9.num.21.vsque ad nu. 26.li.*
3.vbi ita intelligit *Anch.cons.*171. qui etiam sic lo-
quitur *in cons.*134. *Rom.cons.22. Goz.ad.cons.86.n.24.*
*& cons.39.num.*21.vbi etiam quod si per dominum
mutato consilio alteri fuerit concessa emphyteu-
13 sis, † dabitur proximioribus tepecino, quasi ex
hoc illis fraus detegatur, cui obuiandum est *Rip.*
in specie *in l.1.nu.10.de priuil.creditor.*
Immo neque consuetudo operaretur, quod
14 Ecclesia esset solita proximiores inuestire, † cum
ea quæ sunt facularis non inducant consuetudi-
15 nem restrictiuam liberæ potestatis † *Abb.in c.ex par-*
te astensis.10.num.7.in vlt. not.vers.secundo potest solui.de
conces.praben.Ias.in l.quominus. col.5.in princ.nu.28.vers.
breuiter veritas est. de flumin. post Bart. in l.cum de in rem
16 *verso.col.vlt.de vsu* .† & in terminis emphyteusis ita
concludit *Rot.per Card. Mantic. Rauennat. bonorum.*
20.*nouembris* 1587.*in fin.* vbi etiam quatenus con-
17 suetudo obstaret esset probādum in specie, † non
solum, quod sit solita rennuare, sed etiam quod
dum voluit pro se retinere non potuerit, alias illa
non diceretur probata *Aym.cons. 96.num.4.Castr.*
cons.340.quia supra in narratione.ad fin. vers.superest vi-
dere lib.2.Rot.per Cardin.Mellin.Terasonen.iurisdictionis.
9.*februarij* 1593. Ratio, quia sunt casus diuersi,
quod Ecclesia renouarit, & quod pro se non po-
tuerit retinere, vnde de vno non infertur ad aliū,
18 † cum consuetudo non debeat habere maiorem
potentiam, quam vsus ei concesserit *Soc. Iun.cons.*
101.*n.13.lib.2.post Bald.in c.1.in princip.col.vlt.in fi.vers.*
adde quod actus num.21.de his qui feud.dar.poss.
Vltra quod non est rationi consentanea talis
19 consuetudo, † prout requiritur pro eius validita-
te *c.mala autem consuetudo.8.distinct. latè Rot coram R.*
P.D. Litta Monasterien.testamenti.4.iunij 1604. vbi
multa quo ad huiusmodi consuetudines, *& di-*
20 *ctum est supr.à c.*79. † Induceretur enim alienatio,
& fieret emphyteusis perpetua, si posset cogi E-
piscopus ad rennuandum ob talem consuetudi-
nem, quemadmodum pactum non obligaret Prę-
latum *Goz.ad.cons.39.num.20.vers.præterea & quarto.*
Multo magis neque debet obligare consuetudo,
21 aut statutum; † cum valeat argumentum de vno
ad aliud *Ias.in l.non impossibile.50.in fi.n.7.vers.adde e-*
tiam.de pact. Et licèt in multis casibus potentius sit
statutum, quam pactum, cum affirmatiuè argua-
22 tur in huiusmodi casu, † non autem negatiuè, *vt*
per Alex.ad Bart.in rubr. de decret. decur.in fin.vers. addo
quod dici potest. Tamen potestas legis, & pacti à pari
procedunt, quando sumus in facto non rationa-
23 bili, † tunc enim quemadmodum non potest fieri
per pactum neque per legem, aut consuetudi-
nem *Bald. in l.vlt.in fin.vers. nota regulam. C.de fideiuss-*
sor.Cagnol.in l.nec ex pratorio.27.n.5.de reg.iur.

In casu tamen, in quo vellet dominus conce-
dere emphyteusim aliis extraneis, æquius esset
24 præferri proximiores iuxta doctrinam † *Bar.in d.l.*
1.§.*permittitur.de aq. quot.asti.* cuius opinio proce-
dit etiam in feudo *Rip.in l.1.nu.7.col.2.ante med.vers.*
quod tenendum.de priu.cred.Rot.per R.P.D.Bubal.Brixien.
feudi.16.maij 1588. vbi allegat concordantes deci-
siones ampliando ad fœminas, non obstante
25 quod inuestituræ sint factæ prò masculis, † cum e-
nim illæ non sint expressè exclusæ, sed potius
sub silentio præteritæ, debent admitti ad peten-
dam renouationem, quamuis in inuestitura non
sint comprehensæ *Castr. cons.159.punctus istius quæ-*
stionis. in fi.vers. nec obstat quod debuit lib.2. Fulg.cons.4.
& ita seruat *Rot.per Card.Seraph.Ceruien.bono[illegible]rtij.*
1583. *& per R.P.D. Robuster. Bonon.de Campegiis. 3.fe-*
bruarij 1583. cum aliis per d. R.P.D. Bubal. Brixen.feudi.
26 vbi quod fœminæ sunt capaces feudi, † non re-
quirentis aliquod seruitium personale, quod ne-
que semper facit illam incapacem feudi, sed illud
tantum, quod per eam non potest præstari, cum
non sit considerandus sexus, sed qualitas serui-
tiorum *Clar.in* §.*feudum.q.73.n.7.vers.vlterius quæro.*
Paris. cons.12.n.27.li.1. & voluit *Bald.in c.1.*§. *& quia*
vidimus.col.pen.post med.num.19.vers.quæro si fundum est
datum de his qui feud.dar.poss. & in l.quoties 12.col.1.n.3.
vers.aduerte tamen.C.de suis & legit.Dec.cons.32.pro tenuis
facultate mea.col.2.ad fi.n.4.Bertaz.cons.ciuil.82.n.11.
Quæ autem opponebantur de generatione
non finita, erant contra instrumentum inuestitu-
ræ, in qua prima generatio incipiebat à primo ac-
quirente: Ideo neque ex hoc poterat dici de in-
27 validitate sentētiæ ob tenorem inuestituræ, † qui
in primis attendi debet. *Socc.Iun. cons.9.in princ.li.3.*
Verum esset quod non existente huiusmodi pa-
cto, si fuerit facta concessio in emphyteusim ad
tertiam generationem finitam in linea masculina
28 duntaxat, † prima generatio non debet incipere
à primo acquirente, sed à persona descendenus
ad effectum, vt pronepotes censeantur compre-
hensi in inuestitura: Quoniam primus acquirens
est causa, & origo generationis: Vnde non potest
in ea connumerari *Bal.cons.448.lib.3.* quod est re-
petitum *cons.375. concessa est alicui.vers.in contrarium.*
n.1.lib.4.Idem Bal.in addit.ad Specul.tit.de locat.in fi. A-
lex.cons.125.attentis verbis.col.3.ad med.n.8.& ibi Addit.
in verbo distinguendum.lib.5. Socc. cons.25.dominus Fran-
ciscus.n.4.& 5.lib.1. Dec.cons.624. copiosè & eleganter.
in prin.lib.2.Rota coram R.P.D.Giptio Assisien.emphyteu-
sis.13.nouembris 1598. stante præsertim illa dictione
finita *Alex.cons.110.circa primum dubium.col vlt.ante*
med. vers.& prædicta tanto magis. num. 20.lib.3.Gabr.
concl.4.num.5 de emphyt. Rot. coram R.P.D. Penia.Far-
29 *feu. villa caprola.* 20.*maij* 1592. † Quidquid con-
trarium dixerit *Specul.de emphyt.* §.*nunc aliqua.q. 155.*
num.183.& Castr.cons.338.ad primum quæsitum respon-
30 *detur.num.1.lib.2.* † Quia eorum opinio non serua-
tur, vt per *R.P.D. Giptium in d.causa Assisien. emphy-*
teusis. vbi etiam quod non obstat *Caputaq. decis.18.*
31 *p.2.* † quia ibi non aderat dictio finita. Et vbi esset
solum dictum vsque in tertiam generationem
ipsius, plora *Alex.vbi Addit.cons.125.li.5.Clar.in* §.*em-*
phyteusis.qu.34.
Vltimo pro excludenda renouatione faciebat,
32 quia non fuit petita infra annum, † quo elapso
amplius quis non auditur *Ro.cons.22.col.fi.vers.illud*
tamen non omittendo.& cons.70.visa liberiate.col.3.n.3.
ad med.vers.non obstat. & magis communē opinionē
dicit

dicit *Socc.Iun.conf.9.nu.17.& 18.lib.3.* vbi declarat
Alexand.in l.si mihi & tibi.de verb.oblig. loqui in ea-
33 su, † in quo dominus directus concessisset alicui
extraneo rem emphyteoticam ad se reuersam,
tunc enim duraret actio spatio 30.annorum *Gab.*
qui de communi *conclus.1.nu.11.& 12.Mandos.ad Ro-*
man.cons.22.in verb.communis opinio.col.fin.ad med.in 8.
limitat.vers.in dic priorem sententiam Ruin.cons.113.n.9.
lib.1.Alex.cons.15.visis narratis.n.11.li.5.vbi Addit.in ver.
extraneum.Dec.cons.396.in fin. vbi etiam Add. in verb.
secus.Tiraq.de retract.lignag.§.1.nu.8.& 9.gl.10.Rot.per
34 *Card. Seraph.Cernien.bononum.23.marty 1583.vers.ter-*
tia limitatio † vbi etiam quod debet constare de
scientia,& notitia huius rei per annum ante peti-
tam renouationem.

An autem si tempore, quo petitur renouatio,
35 & non est res integra audiatur proximior † *plura*
Gozad. cons.39. Mandos.ad Roman. cons.22.Rimin.Iun.
cons. 144.num. 6. & 50.lib.4. Paris.cons.28.lib.1.Ce-
phal.cons.147.num.23.lib.1. Clar.in §.emphyteusis.q.43.
vers.sed pone Gabr.eod.tit.conclus.1.num.20.

Et quid si nulla negligentia potest imputari ve-
nienti post inuestituram an sit facienda renoua-
36 tio eum eisdem conditionibus, † quæ ab extra-
neo reperiuntur *Alex.cons.9.viso themate suprascripto.*
num.2.lib.3. vbi concludit affirmatiuè *Surd.cons.*
37 *181.nu.9.lib.2.Gabr.de emphyt.conclus.1.num.28.* † vbi
etiam an solis hæredibus hoc ius competat, & an
transuersalibus.*Dec.cons.131. Socci.Iun.cons.9.n.11.&*
20.lib.3.

Et quatenus renouatio deberet concedi intel-
ligendum esset de emphyteusi reuersa ob gene-
38 rationem finitam,† secus ob culpam non solutio-
nis canonis, aut similis, quasi fortius debeat ex-
cludere non comprehensos, cum excluserit eos
qui sunt inuestiti *Dec.cons.329.pro defensione.in fin.*
Rom.cons.212.in princ.Socc.Iun. cons.19.n.22.lib.3.Ias.in
l.2.in 5.notab.& q.7.in glos.fin. C.de iur.emphyt. Rip. A-
lex.& alij allegati per Surd.cons.181.n.29.lib.2.

Ita vt factum culpa, aut negligẽtia emphyteutæ
præiudicet etiam creditoribus cum distinctione;
an factum voluntarium emphyteutæ sit ordina-
39 tum ad priuationem,necne; † Nam quando non
soluit canonem præiudicat etiam tertio,cum hoc
non habeatur pro facto voluntario, quamuis e-
nim pendeat à voluntate debitoris soluere, non
tamen est directè ordinatum ad alienandum, &
faciendum, vt res redeat ad auctorem neque po-
test impedire emphyteuta, quo minus res domi-
no amplicetur,& hoc modo actus dicitur neces-
sarius, Vnde resoluitur omne pignus, quasi ma-
40 gis sit considerandum,† quod est in natura actio-
ctionis, quam quod est in facultate soluendi *l.lex*
vectigali.de pignor. Bart. in diem.nu. 2.de aqu.plu.arcen.
Bal.in l.2.n.17.post q. 13. vers. sed contra videtur quod re-
soluto.C.de rescind.vendit.Dec.cons.88.n.3. & 239 primo
41 *non videtur.n.11.* † & tanquam veram, & approba-
tam distinctionem multis rationibus prosequi-
tur.*Surd.dec.102.& 286.per tot.* vbi declarat *Bart. in*
leg.si res. quibus mod.pign.vel hypoth. solut. procedere
quando actus fieret in fraudem ad priuandum
creditorem iure suo *Corbul. de caus.priuat. ob non so-*
lut.canon.ampliat. 8.numer.10. & de priuation.ob dete-
rioration.num.15.

Adde tamen quod licèt renouandus sit in em-
phyteusim proximior emphyteutæ propter fa-
42 uorem, † qui præstatur melioranti rem emphy-
teoticam *l.congruit.& l.fin.C.de locat.prædior.ciuil. lib.*
*11.*Nihilominus quando primus de re condecen-
ter disposuit, & voluit alium renouari, tunc præ-
ferretur agnato,cum iniquum esset quod agnatus
amitteretur ad renouationem contra volunta-
43 tem defuncti, † cui voluit præferri institutum le-
gando illi eandem rem cum facultate petendi re-
nouationem; Vnde non debet tunc considerari
repræsentatio defuncti in agnatos, qui habent
voluntatem contrariam expressam defuncti *Fabr.*
in specie *cons.78.per tot.lib.2.* vbi dicit ita limitan-
dum doctr. *Bart. in l. 1. §. permittitur de aqu.pluu.*
arcend.

EPITOME.

In præiudicium antiquioris molendini quan-
do liceat aliud ædificare. Lucrum in quibus casi-
bus dicatur radicatum ita vt æquiparetur damno.
Consuetudine an possit induci, vt quis vadat ad
molendinum alicuius,& quid in hoc præscriptio
operetur. Collectas non soluens an constituatur
in quasi possessione libertatis.

SVMMARIVM.

1 *Molendinum nouum non licet ædificare in præiudicium an-*
tiquioris.
2 *Lucrum dependens ab alieno arbitrio an dicatur radicatum.*
num.9.
3 *Aedificans præferendus est in suo. Amplia vt n.4.*
5 *Non læditur ex consilio,qui non offenditur re.*
6 *Lucri radicati,& damni an sit par ratio.num.7.& 8.*
10 *Liberum accedere ad quodcunque molendinum, neque in*
hoc acquiritur aliqua seruitus.n.13.Intellige vt n.18.
11 *Consuetudine aut priuilegio potest induci,vt quis solus ha-*
beat molendinum,aut ad vnum tantum datur.n.12.
14 *Statutum valet cogens ire ad molendina communitatis.*
15 *Domini an possint facere,vt subditi non molant alibi quàm*
in molendinis ipsorum.n.16.& 17.
19 *In seruitutibus negatiuis quando acquiratur possessio.*
20 *Seruitutes negatiuæ non acquiruntur præscriptione, aut*
consuetudine.
21 *Collectas non soluens constituitur in quasi possessione liber-*
tatis,ita vt non requiratur interpellatio.

CAPVT LXXXIX.

IN præiudicium antiquioris molẽdini Dixi ve-
rius esse, quod nemo possit ædificare nouum,
1 † Intelligendo solùm, quando diminueretur a-
qua primi molendini, secus respectu frequentio-
ris concursus molentium, quia tale damnum
consistens in voluntate illorum non considera-
tur. Nam liberum est accedere ad alia molendi-
2 na. † Vnde huiusmodi lucrum primi non potest
dici radicatum tanquam dependens ab alieno ar-
bitrio *Bald.in l.vnica.oppos.13. C. de sent.quæ pro eo quod*
inter.per tex. in l.libertus negociatorius. 45.de oper.libert.
& l.proculus.26.de dam.infect. Alex.cons.194.n.7. lib.2.
Ias.in l.quominus.n.83.col.12.vers.tertio diligenter nota.&
ibi *Rip.*testatur de communi.*n.82.de fluminib.*

Prout regulare est, vt non sit in consideratio-
ne quod per nouum ædificium diminuatur lucrũ,
3 quod alius antea faciebat: † Quia in dubio præ-
ferendus est ædificans in suo tanquam præsuma-
tur facere pro vtilitate propria, non vt alij noceat
Bart.in l.fluminum.§.fin.de damn.infect.
Amplius si mixta ratione ędificaret, vt vicino no-

Digitized by Google

ceat,&sibi prosit ædificium est potius sustinendũ
4 ex causa † quę prodest: Etenim debemus iudica-
re ex effectu, non ex affectu, cum non lædatur ex
5 consilio, † qui non offendiut re *Bal. in specie in c. cum ecclesia vulterana 31. n. 5. col. pen. in fin. vers. sed quid si*
facie. de elect. quod multum notabile, & signandum
dicit Ias. in l. quominus. n. 34. col. 5. vers. quinto principaliter
suppleas. vbi Rip. n. 29. de flumin. Surd. cons. 153. n. 14. li. 2.
Non obstat parem esse rationem lucri radicati,
6 & damni † *gl. in l. 1. §. si quis propter. in verb. per in integrum. de min. actuq. priuat. Bal. in l. cum tt. in prin. C. de do-*
nat. ante nupt. Cassan. cons. 1. in 5. præsuppos. n. 89. Alex. cõs.
89. viso pũcto & instrumẽtis. n. 13. col. pen. li. 2. Sur. de alim.
7 *ti. 9. q. 39.* † cũ perdens lucrum quæsitũ dicatur pati
damnum *l. 2. §. merito. ne quid in loc. public. leg. non am-*
plius. §. fi. de leg. 1. Dummodo lucrum illud non re-
uertatur ad eum, à quo prius processerat, tunc e-
8 nim non diceretur pati aliquod damnum; † qui
illud lucrum amittit *gl. in l. si ita stipulatio facta fuerit.*
19. quam ibi *Ias. in fin.* dicit notandum *de verb. oblig.*
Tiraq. in l. si vnquam. in verb. donatione largitus. n. 192. in
fi. C. de reuoc. donat. Monter. decis. Aragon. 47. n. 55. Quia
responderetur in casu nostro non posse dici lucrum
9 radicatum, † tanquam dependens ab alterius ar-
bitrio *l. inde neratius. 23. §. 1. vers. quod si vno vbi gloss. in*
10 *verb. quia retrorsum ad leg. aquil.* † cum liberum sit
accedere ad quodcunque molendinum *Bal. in l. 1.*
col. 2. C. de seruit. & aqu.
Verum huiusmodi lucrum tunc esset conside-
rabile, quando quis ex consuetudine præscripta,
11 aut priuilegio obtinuisset, † vt ipse solus haberet
hospitium, aut molendinum, tunc enim posset de
iure procedere simulis prohibitio *l. venditor. 14. com-*
mun. prædior. Ias. in l. quominus. nu. 85. vbi Rip. nu. 82. q. 11.
vers. tertio intellige. de flumin. post Bald. cons. 463. quatuor
sunt. col. 1. ad med. vers. sed si tu haberes. lib. 4.
Ideo in casu Flaminij Maij, & aliorum litis
consortium Dixi licuisse prohiberi ædificium no-
ui molendini stante præsupposita consuetudine,
quod nullus pręter eum possit in illo loco huius-
12 modi molendina facere, † prout etiam per eandẽ
consuetudinem potest acquiri possessio, vt ciues
veniant ad meum molendinum, & non ad aliud
Bal. in c. significante. 69. in primo notab. n. 1. vers. nota quod
carnes. de appellat. & in l. de quibus. col. 9. in fi. n. 32. vers.
circa rationem. ibi. sed an valeat consuetudo. de legib.
Nec facit quod nulla possit in hoc induci pos-
sessio, aut consuetudo: nam ex quo consistit in li-
bertate eius, qui vadit ad molendinum on ac-
13 quiritur aliqua seruitus, † licèt per mille annos ita
fuerit seruatum *Cin. in l. 2. q. 3. C. quæ sit long. consuetu.*
Abb. in c. quod translationem. 4. col. 2. post med. nu. 4. vers.
14 *contra istum textum. de offi. leg.* † Prout etiam non va-
let statutum ciuitatis per quod directè, vel indi-
rectè ciues coguntur ire ad molẽdina communi-
tatis relictis illis particularium personarum *Anch.*
cons. 298. in territorio de thiani. col. pen. in fi. n. 5. vers. pri-
mo propter graue onus. Sicuti neque potest statui per
15 dominos, † vt subditi non possint alibi molere,
quam in molendinis ipsorum, quando ordinatio
respicit rem priuatam, id est, proprium eorum pa-
16 trimonium *l. ambitiosa. de decret. ab ordi. faciend.* † cum
secus esset, quando respiceret rem publicam, seu
fiscalem cameram, quia tunc valeret, quasi quæ-
stus inde redactus destinetur publicis necessitati-
bus, & sit munus publicum *Bald. cons. 410. quæritur*
vtrum dominus. col. vlt. in fin. vers. quid dicam finaliter lib.
17 *5.* Vel nisi simus in Principe superiore, qui † potest
subditos cogere *Idem Bal. in l. vnic. ad fi. n. 4. C. de mo-*
nopol. Rimin. Iun. cons. 570. n. 4. lib. 4.
Quia in casu nostro volentes ire ad molẽdinum
18 alterius fuerunt prohibiti, † & illi prohibitioni
acquieuerunt per longissimum tempus, quo casu
à tempore prohibitionis nascitur præscriptio, aut
consuetudo quæ facit, vt prohibitus tunc gerat
actum non gratuitum, sed meræ seruitutis, & ita
loquitur *Bald. in d. c. significante. 69. de appellat.* prout
ibi declarat *Abb. in primo notab.* & sequitur *Nat. cons.*
106. n. 9. ad fin. & cons. 107. lib. 1. Quia in huiusmodi
19 † seruitutibus negatiuis acquiritur possessio, dum
quis conatur aliquid facere, & alius vetuit, & pro-
hibitus destitit, cum in seruitutibus affirmatiuis
possessio acquiratur facto *l. 1. & 2. de seruit. & aqu.*
Bald. in l. 2. C. eo. tit. col. 9. in princ. n. 54. versi. sed quæritur
20 *an per obedientiam. ibi. & hoc verum,* † vbi quod acqui-
ritur possessio iurisdictionis per obedientiam,
quando subditus destitit, si fuit prohibitus per
Superiorem, dum aliquid facere conabatur, cum
aliàs sine prohibitione non possint acquiri istæ
seruitutes negatiuæ per præscriptionem, aut con-
suetudinem *l. sequitur. §. si viam. de vsucap. l. qui lumi-*
nibus. de seruit. vrban. prædior. Franc. in c. significante. 69.
in primo notab. nu. 2. 3. & 4. de appell. Ideo dicimus
quod si sunt impositæ collectæ, & à multis exa-
21 ctæ, † non soluentes constituuntur in quasi pos-
sessione libertatis *Aym. cons. 112. nu. 21.* contra *Alex.*
cons. 136. num. 18. lib. 2. dum requirit interpellatio-
nem communitatis, quia ista interpellatio debet
fieri in actibus merè voluntariis, in quibus non
acquiritur possessio, nisi postquam interpellatus
recusauit *Surd. cons. 133. n. 34. li. 1.*

EPITOME.

Inhibitiones, an possint impetrari sine mandato, & quando illud pręsumatur per expensam factam in aliquo actu. Productio scripturarum ad causam facientium, an legitimet personam producentis. Per traditionem instrumenti an inducta sit liberatio debitoris, & donatio actionis cõtra alium socium obligatum. Clausula, vt solutio fiat creditori, & ei qui affert instrumentum, an requirat probationem tituli. Inhibitio obtenta cum promissione de rato, & per Iudicem carentem iurisdictione an operetur attentata. Moderatio inhibitionis, an possit probari per Iudices.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum speciale, an requiratur ad obtinenda rescripta iustitia, vel sufficiat præsumptum. & n. 2. 3. 4. 5. & 6.*
7 *Impensa facta in actu, an faciat præsumi mandatum, num. 9. & 10.*
8 *Bulla Protonotariatus in personam absentis probat protonotoriatum.*
11 *Non oportet docere de mandato si impetretur priuilegiũ pro parte Titij procuratoris Seij ad conualidandã gratiam.*
12 *Per sententias Procuratori traditas videtur datum mandatum pro obtinenda commissione.*
13 *Mandatum præsumitur per productionem scripturarum, ex quibus legitimatur persona producens ad exigendum nomina debitorum, & executiuè agendum etiam sine cautione de rato, & num. 16.*
14 *Probata traditione instrumenti transfertur verum mandatum.*
15 *Receptus scripturas videtur suscipere mandatum.*

Digitized by Google

17 *Per traditionem instrumenti an inducta sit liberatio debitoris,& donatio actionis contra alium socium obligatum,& quando videatur facta cessio præsentis causæ. n. 18.21.& 29.*

22 *Solutio si facienda sit ex forma instrumenti creditori, & hæredibus bonæ fidei possessoribus eiusdem instrumenti, an si illud reperiatur in manibus alicuius sit probandus titulus. & n.23.24.26.& 27.*

25 *Qualitas requisita per statutum est probanda.*

28 *Traditio instrumenti, quando operetur vim actionis demandata directa & vtilis.*

30 *Falsus Procurator non potest mouere actionem & nulliter inhibet. Intellige, vt n.31.*

32 *Inhibitio obtenta per procuratorem, & commissa per Iudicem antequam sit certum de mandato, & iurisdictione operatur attentata. & n.33.*

34 *Citatio coram Iudice de cuius iurisdictione dubitatur interrumpit præscriptionem.*

35 *Moderatio inhibitionis an possit probari per Iudices, ad excusandum ab attentatis. n.36.*

37 *Iudex potest testificari super actu, ex quo non reportat laudem, seu infamiam. Declara, vt n.38.39.& 40.*

41 *In concursu magis creditur Iudicibus, quam aliis.*

CAPVT XC.

QVoad inhibitiones, quæ conceduntur per
Iudices in causis appellationum, & simili-
bus, cum de hoc disceptaretur Dixi non requiri
mandatum absentis, pro quo impetrabantur; Id-
eo nullitates allegatas ob defectum procurato-
1 ris non esse admittendas: † Nam quidquid sit de
iure communi, secundum quod requiritur man-
datum speciale circa rescripta iustitiæ *c. nonnullis. de*
2 *rescript.* † De stilo hoc non seruatur *Bellam. decis.*
729. in fi. versi. vltimo hoc fortiter. Felin. Sarnen. & alij
per Mand. reg. 34. q. 39. n. 2. Cassad. decis. 3. n. 4. de procu-
rat. Vant. de nullit. ex defect. iurisd. n. 87. Præsumitur
enim mandatum, quasi impetrans huiusmodi in-
hibitiones cum labore, & expensis hoc non fa-
3 ceret, † si illud non haberet *Saruens. de triennal. q. 38.*
Rot. diuers. decis. 8. n. 8. p. 2. & coram R. P. D. Giptio Auel-
lina vnionis. 28. Aprilis 1595. Surd. consi. 533. nu. 2. lib. 4.
4 & ista mandata præsumpta † sufficiunt in multis
actibus, *vt per Menoch. præsumpt. 23. lib. 2. Masq. concl.*
1104. cum seq.

Et quando commissio est fauorabilis, quod
5 præsumatur mandatum † voluit *Oldrad. consil. 136.*
quod ex productis n. 5. ad med. versi. non obstat quod aduer-
sarij. ibi. credendum est in dubio. R. P. D. Giptius. ibid. Rot.
per Cardin. Pamphil. Mutinen. Canonicatus. 23. Iun. 1803.
vbi quod valet commissio impetrata per assertũ
6 procuratorem, si sequatur approbatio eius, † cu-
ius nomine fuit obtenta *Ægid. decis. 582. licèt vsus*
palatij. Reiecta *decis. 61. de appellat. in nou.* vt dicit *Mo-*
hedan. decis. 4. de reserua. Felin. in cap. nonnulli. 28. § sunt
& alij. col. 16. in prin. su 4. limit. nu 13. versi. limita hanc
fallentiam. de rescript. Cardin. Pamphil. ibid.

Prou- regulariter impensa in actu facit præsu-
7 mi mandatum † *Crescent. decis. 1. alias 15. de præsumpt.*
vbi quod bulla Protonotariatus etiã motu pro-
8 prio, † & in personam absentis probat protono-
tariatum, licèt non constet, quod ratum habue-
rit propter impẽsam; Quod procedit non solum
9 in factis antiquis, † sed etiam recentibus absque
aliqua temporis diuturnitate *Aim. de antiquit. tem-*
por. p. 2. versi. ex præmissis. num. 65. Tiraqu. de præscript.
10 *§. 1. gloss. 4. versi. 31.* † Nisi præsumendo mandatum
induceretur probatio criminis *Grama. vot. vltim. in*
fi. Cassan. consi. 58. col. 5. in fi. n. 22. versi. non obstaret vlti-
mo. Masq. concl. 1004. n. 39. Ideo etiam non opus est
11 docere de mandato, † si impetretur priuilegium
in quo supplicatur pro parte Titij procuratoris
Seij ad validandum gratiam *Bal. in c. 1. § personam.*
per quos fiat inuestitur. Ann. sing. 405.

Quæ magis procedebant in casu, de quo agi-
mus, quia isti procuratores, vt possint impetrare
inhibitiones, debent producere sententias iudicis
12 à quo; † Vndè statim quod illæ mittuntur à parti-
bus satis ad hunc effectum videntur constituti
procuratores *Felin. in c. coram. num. 9. col. 3. in fi. versi.*
quando dicatur dubium de mandato. de offic. deleg. Ias. in l.
1. in fi. n. 13. C. de procurat. Caputaq. decis. 183. p. 2.

Quare aliàs Dixi quod per productionẽ scri-
pturarum, & instrumentorum ad causam facien-
13 tium adeo præsumitur mandatũ, † vt si huiusmo-
di instrumẽta concernant creditũ principalium,
legitiment personam producentem ad exigen-
dum nomina debitorum, & executiuè agendum
vigore statuti, quamuis ille, qui alterius nomine
petit executionem non caueat de rato, dũmodo
probetur saltem traditio instrumenti, quia aliàs
non probata traditione esset necessaria cautio, &
posset contra eum opponi exceptio, quod nõ sit
nominatus in instrumento *Bart. in l. 3. § causa. nu. 2.*
de carbon. edict. Bal. in l. mutia. 50. in princ. ff. solu. matr.
Rom. cons. 446. primus proposita. col. 3. in fi. num. 10. latè
Matth. Coler. de processib. executiu. c. 2. p. 2. n. 55. vsq. ad n.
59. Quia vbi probatur traditio transfertur verum
14 mandatum, † quo stante cautio non debet dari,
vt præsertim traditio aliquid operetur: Ideo so-
lùm cautio præstabitur in dubio, quia non con-
stat, quod fuerint scripturæ traditæ *Surd.* in specie
cons. 500. n. 22. versi. tertio loco non obstat. lib. 4. Ita vt
recipiens scripturas videatur mandatum suscipe-
15 re, † quamuis non consueuerit aliena negotia tra-
ctare secundũ veriorẽ opinionem, de qua testa-
tur *Idem Sur. cons. 540. n. 22. li. 4.* contra *Alex. in l. 4. C.*
de procur. quem reprehendit *Felin. in c. coram. col. pen.*
vers. tertio. limita. de offic. deleg. Masq. concl. 1009. in fi.

Immò etiam traditio instrumentorum proba-
ta non solùm operaretur nudum mandatum a-
gendi nomine principalis, sed etiam exercendi v-
16 tiles actiones nomine proprio, † dummodo ta-
men probaretur de titulo: quia alias non poterit
deueniri ad executionem, quamuis essemus in
causis summariis, & executiuis, in quibus licèt
excludantur exceptiones dilatoriæ, non tamen
repellitur exceptio de inhabilitate actoris, ne
reus bis soluere cogatur, scilicet agenti, & vero
creditori quasi instrumentum intelligatur sim-
pliciter traditum ad finem, vt solùm experiatur
actiones directas nomine creditoris, non autem
vtiles nomine proprio *latè Coler. de process. executiu.*
c. 2. p. 2. num. 71.

Neque obstat *Bart. in l. labeo. 2. § sed etiam tacito.*
17 *in fi. n. 5. de pact.* vbi concludit, † quod si quis mihi
tradat instrumentum, in quo ego, & alius simus
obligati per huiusmodi traditionem induceretur
liberatio ex parte mea, ex parte autẽ socij intelli-
gitur mihi donata per creditorem actio aduersus
ipsum debitorem *l. 1. C. de don. l. si is qui duos. 29. in fi.*
de liberat. legat. Quod est propter virtutẽ repræsen-
tatiuam instrumenti, quasi significet substantiam
18 debiti, Vnde per traditionẽ illius † videtur facta
cessio præsentis, & inhærẽtis causæ *Bald.* in specie

in l.vlt.in fin. C.quando fisc. vel priuat.debit.debitor.exig.
poss. Nisi essemus in solito exercere officium pro-
19 curationis, † tunc enim ob qualitatem personæ
videretur solùm traditum instrumentum ad fi-
nem, vt agat nomine eius *Imo.in l.meuia 50.in prin.*
solut. matrim.

Quia prædicta sunt intelligenda in eo credito-
re, de cuius animo cõstat, quod voluerit donare,
vel aliter transferre ius suum directũ in accipien-
20 tẽ illud à se penitus abdicando, † secus in dubio,
tunc enim ex sola traditione instrumentorũ non
præsumendum est aliud nisi mandatum exigendi
nomine creditoris, Ita in terminis respõdet *But.in*
c.ecclesia. il a.col. 1.in fi.versi.ex his deciditur.ibi.hoc dictũ
placet.n.9 vt lit.pend. Alex.in l.3.in prin.col.3.n.12.versi.
sed non fuit memor.de acq.poss. Menoc.præsump.140.n.6.
21 *li.3.* † licèt ibi distinguat in consueto negotia tra-
ctare, vel paupere, aut diuite, *post Ias.in l.2.n. 4.vers.*
secundo extende.de pact. sequitur *Matt. Coler. de process.*
exequut.c.2.p.2.nu.76.post med.versi.licet autem.

Ideo etiam dicimus quod si in instrumento ad-
22 sit clausula illa communis, † vt solutio fiat nõ so-
lùm creditori, sed etiam hæredib. bonę fidei pos-
sessoribus, & detentoribus eiusdem instrumenti,
quod si instrumentum reperiatur in manib. alicu-
ius tertij non erit per eum probandus aliquis ti-
tulus, videlicèt ex qua causa illud ad eum perue-
nerit, cum in eo non se fundet agens, & ex pos-
sessione præsumatur pro eo, quamuis teneatur
probare, quod bonæ fidei possessor existat, cum
huiusmodi, instrumentum possit esse apud eũ ex
causa depositi, aut ex alia causa: Ideo non pare-
ret aliquam actionem depositario *Bald. in l. meuia*
23 *50.n.1.& 2.ff.solut.matrim.* † Vnde salutem tali pos-
sessori incumbet probare traditionem, quod vi-
delicet illud instrumentum habeat ex voluntate
domini, & per hoc sit effectus bonæ fidei posses-
sor, & hanc opinionem tanquam veriorem mul-
tis rationibus defendit *Idem Matth. Coler.de process.*
*exequutiu.c.2.p.2.num.77.80.& 82.*contra *Rebuff.de*
litter.obligator.art.1.gloss.9.n.34.

Quamuis in casu per *Colerum* proposito illud
24 sit quia in instrumento aderat clausula illa, † vt
soluatur bonæ fidei possessoribus, & detentorib.
instrumenti; Vnde quia tũc exprimitur ista bona
fides, non mirum si illa qualitas bonæ fidei pos-
25 sessionis erit verificanda, † cum regulariter quan-
do statutum, aut dispositio requirit certam qua-
litatem, non sufficiat de ea constare per præsum-
ptionem iuris, sed est aliter probanda *Alber. in l. si*
vero.5.§.qui pro rei.nu.5.qui satid.cogant. Arm.cons.72.
n.2.Dec.cons.115.in causa spoliationis.col.2.in fi.n.6. A-
lex.cons.88.an dos debeat.n.2. li.4.& cons.172.visis &
opportunè.col.2.in prin.lib.2.Doctor.in leg.1.§.ait prætor.
ne quid in flum.public. latè *Tiraq.de retract. lign.§.8.gl.*
7.n.1. Ideo in casu *Rebuff.* quia non aderat ista qua-
26 litas, † sed solum quod solutio fiat exhibenti in-
strumentum, nõ videbatur necessaria alia proba-
tio traditionis, sed sufficiet exhibere originale
Iudici, aut debitori, vt habeat paratam executio-
27 nem, † & ita in specie concludit etiam *Boer.decis.*
154.& dicendum est.in fi.versi.& nota quod si obligationis
instrumentum. vbi quod debet fieri solutio isti pro-
curatori sine alia probatione, & ibi etiam allegat
Io.Gallum in suis decis.q.4.Idem Boer.decis.281.præsuppo-
no primo.col. 4.in fi.versi.quia in hoc regno franciæ.n.6.in
fin. vbi etiam adducit *Mansuer.* idem tenentem in
tit.de solut.versi.item etiam in partib.franciæ.& Guid.Pap.
q.13.appareat in fi. & latius de veritate huius quæ-
stionis dicetur infra in capite particulari.

Verum esset quod quando traditio instrumen-
torum haberet causam præcedentem aptam ad
28 iuris translationem, † tunc operaretur vim actio-
nis demandatæ non solum directę, sed etiam vti-
lis, cùm aliàs non procedente tali titulo, aut cau-
sa, sed alia, quæ sit apta nudæ administrationi,
traditio nihil importabit, quam simplex manda-
29 tum experiendi nomine principalis, † & si non
appareat de huiusmodi animo mandatæ admi-
nistrationis ista productio inducet solum præ-
sumptionem depositi, aut custodię instrumento-
rum in persona producentis *Bald. in l.meuia 50. in*
princ.& ibi Angel.ff.solut.matrim.

Quo ad secundum quęsitum an huiusmodi in-
hibitiones obtentæ per assertum procuratorem
cum promissione de rato afficiant, ita vt dicantur
attentata omnia, quæ facta sunt post dictas inhi-
bitiones: Dixi veriorem opinionem affirmati-
uam. Nam quamuis falsus procurator non faciat
30 controuersiam, † neque possit mouere actionem
l.cum non iusto.de collus.deteg.Bald.in l.falsus oppos.2.n.5.
C.de furt. Vnde nulliter inhibuit, & nullitas inhi-
bitionis non afficit inhibitum *gloss. in c. placitu. in*
verb.orationibusq.in fi.15.q.4.

Tamẽ quia iste procurator præsumitur habuis-
31 se mandatum ex his quę supra dicta sunt, † & acta
per eum possunt quandocumque ratificari, & ex
admissione huiusmodi procuratoris facta per Iu-
dicem erat bene fundatum iudicium, debebat
inhibitus obtemperare inhibitioni, prout in ter-
minis concludit *Mandos.* qui ita seruari testatur
commis.14.in fi.gloss vlt.q.3. & de inhibition.q.26.

Idem est in Iudice carente iurisdictione cuius
32 inhibitio operatur attentata, † antequam sit certũ
non habere iurisdictionem argumẽto *l. inter quos.*
§.alieno.de damn.infect.Ias.in l.licet.col.2. Cod.de procur.
Quod de magis procederet si esset dubium, an
33 Iudex sit competens, † quia tunc citatus arctatur,
ita vt ista citatio coram tali Iudice operetur, vt o-
nus probandi spectet ad citatum *Lap.allegat.10.col.*
fin.dub.4.& ibi Mandos.in verb.ad citatum. Ideo cita-
34 tio coram eo interrumpit præscriptionem † *l. si*
quis ex aliena.de iudic.Vitalin.in clem.2.n.53.col.5. versi.
tertia fit conclusio.vt lit.pend.Soc.de citat.art.31.in fi.ver-
si.decimus effectus.n.31.Mandos.reg.34.q.40.n.5.

Vlterius in materia huiusmodi inhibitionum
aliàs fuit quæsitum, an si non constaret de mode-
ratione inhibitionis per acta notarij possit pro-
35 bari illius moderatio, † per assertionem duorum
ex Iudicib. ad effectum excusandi ab attentatis,
36 Et veriorẽ Dixi opinionem affirmatiuam, † quod
illis credatur ob rationem excludendi pœnam,
& dolum, prout in specie concludit *Mandos de in-*
hibit.q.40.n.5. vbi testatur ita seruari: Nam Iudex
37 potest testificari, quando deponit super actu, † ex
quo non reportat laudem, aut infamiam *Felin.in c.*
cum à nobis.fallen.8.nu.12.de testib. Ruin.consi.16.n.4.
lib.5.Put.decis.185.n.2.lib.1. Doctor.in l.ne in arbitris.C.
de arbitr.

Ita vt in casibus in quib. creditur Iudici intelli-
38 gatur, dummodo † in specie quid exprimat *Aret.*
consi.68.col.penul.Aim.cons.48.n.2. vbi etiam *n. 1.* re-
39 quirit in eo iuramentum, † quia alias eius asser-
tioni non crederetur, quamuis essent plures Iu-
dices *Castr.cons.464.viso laudo & arbitramento.ad fi.*
col.2.versi.item non obstat quod dicti arbitri.lib.1.

Adeo

Google

Adeo quod si vnus Iudex tantum deponat de
40 huiusmodi actib. non creditur ei, † nisi semiplenè, & si duo plenè, cum illis non sit habenda fides, nisi prout testibus, licèt in consensu magis
41 crederetur Iudicibus, † quam aliis data in cæteris paritate *Specul. de testib. §. 1. n. 76. versi. sed dic quod vni iudici. & n. 77. Alex. cons. 21. consideratis col. 1. lib. 6. Farinac. de opposit. contr. test. q. 60. n. 149. & 151.*

EPITOME.

Tutor an possit deferre iuramentum, ita vt noceat pupillo, & quid si adessent aliæ probationes, & an hæc qualitas defectus sit probanda. Minor quando restituatur aduersus delationem iuramenti. Tutor in quo casu possit remittere debitum pupilli.

SVMMARIVM.

1 *Tutor & pupillus cum eius auctoritate possunt iuramentum deferre. Intellige vt n. 4. 5. & 12.*
2 *Iuramentum delatum per tutorem an noceat pupillo, vt non possit petere restitutionem in integrum. n. 3. & 10.*
6 *Tutor quando possit remittere debitum pupilli. & num. 13. & 16.*
7 *Qualitas quod non adsint aliæ probationes, quam delatio iuramenti, est probanda per tutorem.*
8 *Tutor est in culpa, si moueat iudicium antequam habeat probationes.*
9 *Paria sunt non fieri, vel ita fieri, quod non duret.*
11 *In delatione iuramenti minor dicitur læsus quando habet alias probationes.*
14 *Debitum quod non potest probari est alicuius æstimationis. & n. 15.*
17 *Tutor non potest remittere debitum pauperis.*
18 *Præsumendum est quod quis possit acquirere in futurum.*

CAPVT XCI.

TVtorem declarani potuisse iuramentum deferre; Ideo non esse admittendum aduersa-
1 rium ad illius recusationem † per tex. *in l. tutor. 35. in prin. de iureiur.* Immo etiam pupillus cum auctoritate tutoris illud deferret *l. iusiurandum quod ex conuentione. 17. §. pupillus. eod. tit.*

Non obstat quod iuramentum delatum per tutorem nō noceat pupillo etiam proximo puber-
2 tati, † cum possit petere restitutionem in integrum, si est læsus *Alex. cons. 21. viso compromisso, in fin. lib. 5.* siue simus in restitutione ex causa iuramenti
3 delati in iudicio, † siue in iuramento voluntario extraiudiciali, cum in vtroque militet eadem ratio *Seraph. priuil. iuram. 83. n. 78. limit. 36.*

Quia verius est quod per huiusmodi restitutionem non poterit recusari delatio iuramenti facta à tutore, nam tutor valide illud defert; Vnde nō debet considerari, quod possit restitui, cum multa debeant concurrere, vt restitutio concedatur; Aliud enim esset si mero iure delatio nō valeret,
4 puta si pupillus solus deferret, † ex quo enim non habet facultatem alienandi, nec administrationem; nihil ageret, & tunc posset recusari, quamuis haberet restitutionem *Castr. in l. iusiurandum quod ex conuentione § si pupillus. col. 1.* vbi *Ias. col. 1. versi. vltima pro complemento. n. 7.* dicit esse casum notabilem. *ff. de iur iurand.*

Prædicta tamen Dixi procedere quando om-
5 nes aliæ probationes deficerent † tunc enim valeret delatio iuramenti facta à tutore, aliàs secus prout loquitur tex. *in d. l. tutor. de iur. iur.* & nota *Paris. ad Bart. in l. pactum curatoris. 22. in verb. pactum in*
6 *fi. C. de pact.* † cum non possit tutor remittere debitum pupilli, neque illi præiudicare. *l. præses. C. de transact. Rom. cons. 28. visa facti serie. nu. 3. Dec. cons. 254. casus de quo quæritur in prin. Abb. cons. 97. visis instrumen-*
7 *tis. n. 3. lib. 1.* † Ita vt hæc qualitas sit probanda, scilicet quod non adsint aliæ probationes, neque aliter probari poterit, nisi constet tutorem vsum fuisse diligentia, vt alias probationes inueniret *Surd.* in specie *cons. 190. n. 8 ad med. versi. & hæc quali-*
8 *tas. lib. 2.* vbi quod tutor est in culpa, † qui mouit iudicium antequam haberet probationes *Bart. in leg. nam & postea. 9. § si minor. de iur. iur.* Vnde hoc casu idem esset ac si mero iure non valeret delatio iuramenti, & per consequens poterit recusari, cū
9 paria sint non fieri, † vel ita fieri, quod non duret *leg. qui sic de solution.* Idem concludit *Cald. cons. de restit. in integr. in verb. vel aduersarij dolo, n. 15.* vbi quod minor deferens iuramentum non restituitur, quia
10 cessat læsio, † quare si læsum se probauerit in illa delatione iuramenti restitueretur *l. nam & postea. § si minor. de iur. iur. versi. sed plerumque ipsum prætorem de-*
11 *bere cognoscere an captus sit.* † Poterit autem dici captus si habebit alias probationes *per d. l. tutor. pupili. 35. in princ. de iureiur.* vbi quando existunt pro-
12 bationes non est deferendū iuramentum † Vnde si illis existentibus detulerit restituendus est, & ita etiam debet intelligi *tex in l. iusiurandum quod ex conuentione. 17. de iur. iurand.* vbi datur facultas tutori deferendi non extante probatione.

Vnde etiam dicimus, quod tutor non poterit debitum remittere, quando illius probationes
13 non habet; † Quia erit consultum minori per delationem iuramenti, cum possint etiam in futurum probationes oriri, *l. sub prætextu. C. de transact. Alex.* in specie *consi. 22. viso instrumento. n. 7. col. penult.*
14 *versi. & idem videtur tenere lib. 1.* † Præsertim quia etiam debitum improbabile est alicuius æstimationis, vnde videtur remittendo donari, quod tutor facere prohibetur, & quia potest deferre iuramentum, quasi debitor memor salutis æternæ
15 non peierabit. † Idem sequitur *Imol. in l. ex duobus. 16. col. 6. versi. secundo quod debitum. de duob. reis.* & de veriori opinione testatur *Cald. cons. de restit. in integr. n. 16. versi. vnde cauendum est. in verb. vel aduersarij dolo.* Quidquid contrarium dicat *gloss. fi. in l. contra iuris. 29. §. vlt. de pact.* quam sequitur *Ias. in l. pactum cura-*
16 *toris. n. 3. & ibi Curt. Iun. n. 7. C. eod. tit.* † Quorum opinio saltem procedit, quando tutor remitteret debitum improbabile per transactionem aliquid recipiendo, quia tunc posset remittere, secus si gratuito, nam remissio non valeret, quasi diceretur tunc donare quod non potest *Cald.* qui ita distinguit *de restit. in integ. in verb. vel aduersarij dolo. num. 16. versi. potest tamen.* qui etiam *n. 17.* subiuit neque pos-
17 se per tutorem remitti debitum pauperis, † cum valeat ad pinguiorem fortunā venire *Dec. in l. pactum curatoris. n. 5. C. de pact.* quasi illa exactio, quæ impeditur propter paupertatem videatur tem-
18 poralis, † cum præsumendum sit quem posse acquirere in futurum *l. si defectus. 10. C. arbit. tut. l. aura. 4. §. deficientium. de muner. & honor.*

EPITOME.

Causa commissa Canonico, an possit expediri si tempore sententiæ fuit resignatus canonicatus,

Episcopus quando cognoscat de causa delegata Vicario. Causa quæ erat commissa Legatis, seu Vicarius, an eis remotis iterum sit deleganda. Ordinarius quando iudicet de his ad quæ alius fuit deputatus priuatiuè. Procurator semel recusans mandatum acceptare an possit denuo illud suscipere, & an sit præsumendum longo spatio temporis reuocatum. Quando dici possit satisfactum per dationem pignoris, & satisdationem.

SVMMARIVM.

1 *Causa commissa Canonico an possit expediri si tempore sententiæ fuit facta resignatio de canonicatu, vel sufficiat tempore commissionis, quod esset in dignitate de qua in delegatione & n. 4.*

2 *Delegatio personalis dicitur non realis si exprimatur nomen proprium, & dignitatis. n. 3.*

5. *In causa commissa Vicario an possit procedi per Episcopum. num. 6. & quid si committatur Episcopo, & Vicario & rescriptum fuit præsentatum Vicario. n. 7.*

8 *Delegatus Papæ subdelegando quando possit causam auocare.*

9 *Episcopus potest ad libitum reuocare Vicarium. Fallit. nu. 11.*

10 *Superior reuocat Inquisitorem, non potest tamen se ingerere in causa illi commissa.*

12 *Causa commissa Vicario illo remoto erit iterum deleganda. n. 13. Idem in Legato. nu. 14. Intellige vt n. 15. 16. 18. 19. 20. & 21.*

17 *Tribunal cui datur Vicarius dicitur perpetuum.*

22 *Multa facta tenent, quæ ab initio fieri prohibentur.*

23 *Causa delegata sub nomine dignitatis cognoscitur per successorem illo mortuo. Amplia vt n. 24.*

25 *In feudo concesso Caio, & hæredibus ab initio dicitur electa persona hæredum, ita vt non possit per hæredes alter eligi.*

26 *Ordinarius seu Legatus quando possit cognoscere de causis ad quas alius fuit deputatus priuatiuè. num. 27. 28. 29. 30. 31.*

32 *Procurator semel recusans mandatum acceptare non potest illud denuo suscipere. nu. 39. Intellige vt numer. 41. & 42.*

33 *Semel recusatum non potest acceptari. n. 35.*

34 *Consensus simultaneus requiritur ad perfectionem contractus.*

36 *Emptor non potest acceptare venditionem altera die si venditorem pœniteat.*

37 *Recusans iuramentum oblatum non admittitur amplius ad iurandum.*

38 *Dominus non potest approbare gesta per procuratorem, quem antea reuocauerat.*

40 *Quando post improbationem mutatur voluntas per eum, qui actum gerit subsequens ratificatio nihil operatur.*

43 *Mandatum non reuocatur per longum spatium temporis, sed durat.*

44 *Mutatio voluntatis quando detur in negotio perfecto, & non perfecto.*

45 *Verbum satisfactio latius extenditur quam solutio.*

46 *Promittens satisfacere cum iuramento potest compensationem obijcere, licèt secus sit in promittente soluere.*

47 *Condemnatus ad satisfaciendum potest dare pignora, secus si condemnetur ad soluendum.*

48 *Verba satisfacta parte quomodo intelligantur, tam in contractibus, quàm in aliis dispositionibus. & nu. 49. 50. 51. 52. 53. 54. & 55.*

CAPVT XCII.

NVllitatis exceptionem oppositam in causa Francisci, & Albertini Dixi reijciendam,
1 † quia constabat tempore commissionis Canonicũ fuisse in ea dignitate, de qua in delegatione, cum in quolibet actu principium sit spectãdum, & habilitas illius temporis sufficiat; Vnde licèt postea per resignationẽ canonicatus desierit esse in illa dignitate nihil obest, quasi non debeat vitiari actus legitimus perfectus, & consumatus, quamuis peruenerit ad casum, à quo non poterat
2 inchoari, † & cum expressum fuerit nomen proprium, & dignitatis, videtur delegatio personalis non realis *Cm. in l. more maiorum. q. 9. col. 6. nu. 22. de iurisd. omn. iudic. Alex. cons. 185. col. fi. n. 22. versi. quo ad a-*
3 *liud dubiũ. li. 7.* Maxime si ex aliis coniecturis † non appareat contemplatã solum dignitatem *Bellam. decis. 39. n. 2.* Et ista est verior, & magis communis
4 opinio, † prout in specie concludit *Cardin. in clem. & si principalis. q. 6. de rescript. Bald. in l. prædia. 6. col. fin. versi. extra quæro. C. de fideicommiss. post gloss. in cap. statutum. 11. in princ. in verb. canonicus in fi. de rescrip. in 6. vbi Anchar. n. 5. Franc. col. 3. nu. 8. Felin. in c. quoniam abbas. col. 3. in fi. n. 5. de offic. deleg.* vbi *Dec. col. 6. n. 6.* de communi, & secũdum hanc opinionẽ iudicauit *Sacra Cõgregatio Cõcilij. 21. Maij* 1587. prout testatur *Paris. de resign. benef. li. 2. q. 11. n. 14. in fi. Ceual. q. 667. n. 10. in fi.*

Ex quib. non poterat per D. Episcopum procedi in huiusmodi causa, cùm illa fuerit commissa tanquam canonico, qui licèt postea fuerit assumptus Vicarius eiusdem Episcopi, tamen non fuit ei delegata velut Vicario, prout non erat talis
5 tempore commissionis, † & licèt in causa commissa Vicario possit procedi per Episcopum *Abb. in c. eam te. n. 14. de rescript.* Tamen debet intelligi de ea, quæ fuit illi demandata tanquam Vicario *Gemin. in c. romana. in princ. n. 3. versi. nota idem esse auditorium. de appell. in 6. Franc. in c. dilecti. il 3. n. 40. col. 6. q. 5. de appellat.*

Immo etiam verior est opinio, quod nõ posset per Episcopũ cognosci causa demandata Vicario,
6 tanquam Vicario. † Quia in ea est maior ordinario, & est separatum auditorium Episcopi ab eius officiali, seu Vicario, prout concludit *Imol. in clem. 1. n. 14. in fi. col. 4. ad med. versi. ex his habes. de rescrip. post Cardin. ibid. nu. 10. q. 9. Dec. in c. quoniam abbas. col. 7. in fi. versi. & notandum est. n. 9. de offic. deleg. Rot. per Card. Seraph. Maceraten. dom. 10. Martij* 1581. & ita etiam concludit *Franc. in c. statutum. in princ. col. pen. versic. quarto aduerte. de rescript. in 6.* qui non tenuit cõtrarium *in d. c. dilecti. il 3* prout ab aliis allegatur, cum ibi nihil determinet, sed solùm se remittat ad Doctores *in d. c. statutum. & in d. c. quoniam abbas.*

Quod procedit etiam si causa commissa esset Episcopo, vel Vicario, nam cum literæ fuerint v-
7 ni eorum præsentatæ, † alter non potest se intromittere *c. cum plures. §. de offic. deleg. in 6.* latè *Sur. cons. 57. nu. 1. lib. 1.* Ita vt neque delegatus Papæ subde-
8 legando possit causam auocare, † quando subdelegatus incepit procedere, nisi adsit clausula auocandi in qualibet parte litis *c. quamuis 6. & c. si delegatus. 7. de offic. deleg. in 6.*

Neque obstat quod Episcopus potest ad libitũ reuocare Vicarium, cui annectitur delegatio fa-
9 cta, † non sub nomine proprio *Doctor. in clem. 2. de rescript. Bal. in l. solent. n. 6. de offic. procons. Panorm. in c. quoniam abbas. n. 2. de offic. deleg.* Vnde remouendo ab offi-

Digitized by Google

ab officio priuat illum iurisdictiooe; Ideo multò
magis poterit concedi cognitio.

Quia respondetur non propterea concedendum
esse, quod possit de causa illi delegata cognoscere,
Prout dicimus de Inquisitoribus, qui
10 remouentur per Superiores, †non tamē se ingerunt
in causa illis commissa *c.volētes.de haretic.clem.
volentes.§.notarij.eod.tit.* & in specie ita respondet
Card.in clem.1.q.9.de rescrip. Vbi etiam *Imol.nu.14.in*
11 *fi.*subdit procedere, †nisi remotio fieret in fraudē
iurisdictionis delegatæ, quia aliàs posset in eum
animaduerti tanquam illum turbantem in sua
iurisdictione *c.1.de offic.deleg.* Ideo Vicario remoto
12 †causa erit de nouo deleganda *Franc.* qui dicit
menti tenendum *in c.statutum.11.col.pen.versi.quinto
aduerte.n.11.in fi.de rescrip.in 6.*Et ratio est, quia causa
commissa Vicario illo remoto non transit in
successorem, cum eius dignitas sit personalis non
13 habens substantiam per se, †quod non est io Episcopo,
cuius dignitas eo mortuo, seu remoto subsistit;
Vnde titulus de officio Vicarij non dicit,
quod officium illius sit perpetuum, neque enim
14 Vicarius dicitur habere successorē: †Prout idem
est in Legato, cum non possit Episcopus cogi facere
alium Vicarium, neque Papa alium Legatum
*Abb.in cap.nouit.de offic.legat. Dec.in cap.quoniam
abbas col.7. in fin.vers.quarto quod dictum est.de offic.deleg.*
vbi *Felin.col.3.ad med. versi.verum ista decretalis. &
versi.vlterius quarunt hic.n.7.& 8.*

Verum esset quod si appareret de stilo, aut obseruantia
alicuius curiæ delegatio facta Vicario
15 transiret in successorem, † & illa consuetudo deberet
seruari *Achil.dicis.3.de offic. vicar.* vbi quod est
verior opinio, & de huiusmodi obseruantia testatur
*Petr. Andr.Gambar.de auctor.leg.à later. li.8.n.97.
& 98.tom.13.p.2.fol.212.*vbi quod procedit non solum
in Vicario, sed etiam in Legato, qui licèt nō
16 habeat successorem, prout neque Vicarius, † tameo
quando locus legatioois est certus, & consuetum
est in eo esse Legatos, prout Bononiæ, &
Perusij potest dici, quod tūc habeat successorem,
& ideo causa vni Legato cōmissa poterit cognosci
per successorem quemadmodum in Vicario,
17 †quasi tribunal, cui datur Vicarius, sit perpetuū
arg.tex.in l.meminisse.10.in prin.ibi.cum sit vnus proconsul.ttu.de offic.proconf. & legat. quod etiam reperit Idem
*Gambar.de auctor.legat.de later.q.35. lib.9.tom.13.
p.2.fol.221.*& de huiusmodi stilo & consuetudine
18 docet etiam † *Cardin.in clem.2.col.3.in princ. n.6.q.5.
in fi.de rescrip.*vbi etiam latius se remittit ad ea, quę
dixit *in c.quoniam abbas.de offic.dele.*Et de eadem ob-
19 seruantia † testatur etiam *Rot. per R.P.D. Cantucc.
Siracusana illegitimitatis.10.Decemb.1575.qua est decis.
Rotæ diuers.12.p.2.* vbi quod vtraque opinio potest
defendi, & quāuis cōmunis sententia sit, quod nō
cognoscat successor, tameo de stilo oon seruatur.

Prout etiam quando constaret, quod per delegātem
fuit habitus respectus ad tribunal Episco-
20 pi, tunc successor in Vicariatu cognosceret, † secus
si appareret esse electam industriam personæ
Vicarij *Panorm.in c.quoniam abbas.n.25. de offic.deleg.*
& est æqoior opinio, quam sequitur *Rot. diuers.decis.12.p.2.*
vt consulatur expeditioni causarum,
quarum retardatio non est vtilis, ne lites in loogum
protrahantur, & hanc opinionem sequendā
latè concludit *Gabr.cons.32.nu.25. & per tot.lib.2.* &
ibi etiam *n.27.*subdit magis prædicta procedere,
21 †post latā sententiam cum semper pro validitate
actus sit iudicandum, quasi multa facta teneant
22 † quæ ab initio fieri prohibentur *l.patre furioso. 8.
vbi gloss.in verb.retinere. de his qui sunt sui vel alien. iur.l.
1. §. casum. & ibi gloss. in verb. funguntur. de postuland.*
Quemadmodū regulariter quando causa est delegata
alicui personæ priuatæ sub titulo dignita-
23 tis, † eo mortuo successor in dignitate de eadem
causa cognoscit, cum in eum cōtinuetur delegatio,
ex quo cootinuat dignitas *latè Menoc. de arbitr.
iudic.q.68.n.21.*vbi *n.23.*ampliat idem esse, quāuis
fuerit mādatum negotium facti, per quod significaretur
esse electam industriam persooæ. Nam
24 ab initio omoes successores, †in dignitate dicuntur
approbati: Ideo hoc oon transit in eos tanquam
substitutos ab ipso primo electo, sed tanquam
in electos ab ipsomet delegante: Sicut di-
25 cimus de feudo concesso Caio, † & eius hæredibus,
tunc enim ab initio est electa, & approbata
iodustria hæredum ab ipso Domino concedente,
ideo isti successores non possuot eligere alterum,
qui tanquam substitutus seruiat Domino.
Idem Menoch. consil.54.num.43.& 44.

Nec aduersatur, quod etiam ordinarius possit
26 cognoscere de causis, † ad quas alius deputatur
priuatiuè *Bal.in l.2.n.6.C.quand.fisc.vel priuat per tex.*
quem dicit singularem *in §.& hoc peruenit.versi.primatibus
ciuitatis. auth. vt null. iudic.* Quia procedit
27 quando constaret de negligentia delegati, † de
qua hic non apparet & in eo qui acquisiuit iurisdictionem
contra Superiorem, qui non est casus
oster, tunc enim debet esse vigil in illa exercenda,
ita vt data illius negligētia, absentia, vel morte
possit superior exercere ex sua generali iurisdictione,
& potestate, dūmodo ordinarius sit aliàs
28 iudex maior, † & generalis loci, in quo ille est
minor cum aliis requisitis, de quibus *per Felin.in c.
pastoralis.n.5.col.3.versi.tempera istas limitationes.de offi.
ordin.Doctor.in c.caterum.de iudic. & in l.testamenta.C.
de testam.& in l.si vacantia.vbi Ange.in repet.n.59.C.de
bon.vac.lib.10 Surd.cons.56.n.23.vsq.ad 28.li.1.* Prout
29 † neque Legatus potest se intromittere in causis
delegatis *Fran.in c.dilectus.il 3.n.23.de appellat. Abb.in*
30 *c.studuisti.de offic.legat.* †oisi data negligentia Delegati,
& in aliis casibus, de quib.*per Gamba.de auctor.
legat.de later.li.8.nu.101. tom.13. p.2 fol.212.* & Iudex
31 secundus non potest adiri, †nisi constet de negligentia
primi *Rot.per Card. Blanchet. Vrbinaten. parochial.*
1588.& coram R.P.D.Gipsio Ariminen. canonicatus.29.Octobr.1593.cum aliis de quibus infr.c.154.

Quo ad secundā nullitatem respectu mandati
dicebatur illā afficere cum appareat ex actis procuratorem
semel recusasse mādatum acceptare;
32 † Vnde non licuit amplius illud suscipere *gloss.in*
specie *in c.licèt.is.7.in verb.quandiu.de procur. in 6.vbi
Franc.in princ.n.2.Monac.n.3.* Et est regula quod
33 semel recusatū non potest acceptari † *Castr.in l.bonorum.5.ff.rem. rat.hab.* Quia ad perfectionem cōtractus
requiritur cōsensus simultaneus *l.1. §.adeo*
34 *autem.de pact.* †Ita vt interuallum vnius diei vitiet
stipulationē *l.si ex duob.12.in prin.de duob.reis.Ias. in l.
1.§.qui prasens.n.9.de verb.oblig.Aim.cons.106.in fi post
Ang.consi.374.num.4.in princ.*vbi ex hoc concludit
35 †eum, qui semel contrahere recusauit non posse
postea pœnitentia ductū acceptare cōtractū, nisi
nouus cōsensus aduersarij adhibeatur; Quemadmodum
nec emptor poterit acceptare venditio-
36 nem altera die, †si venditorem pœniteat *Doct.in
d.§.qui prasens.* Prout etiam dicimus de recusante

Digitized by Google

37 subire iuramentum oblatum, †qui non admitti-
tur volens postea iurare, nisi denuo præstetur
consensus per eum, qui illud iuramentum obtu-
lit *l.non erit.5.§.fi.& l.seq.de iur.iur.*

Ideoneq; Dominus potest approbare gesta per
38 Procuratorem, quem antea reuocauerat, †nisi in
proprium præiudicium *Bal.in l.falsus.n.13.C.de furt.*
distinguendo circa reprobationem respectu ne-
gotij, vel personæ, *vt per Cast.in l.dispensatorem.62.in
fi.de solut.post Innoc.in c.ex parte decani.in fi.de rescrip.*

Minus esset dubitandum, si in mandato con-
stitnatur procurator, & eo recusante alius detur,
59 †statim enim quod primus recusat censetur mu-
tata voluntas, & applicatur secundo nominato;
Ita vt primus statim desinat esse procurator, neq;
possit pœnitendo acceptare mandatum. Quan-
do enim post improbationem mutatur voluntas
40 per eum, †qui actum gerit, tunc subsequens rati-
ficatio nihil releuat *gloss in c. licet. in verb.placebit. in
fi.vbi Anchar.n.3.de procur.in 6.*

Quæ adeo procedunt, vtsi duraret voluntas
mandantis post recusationem mandati non pos-
41 sit acceptari, † nisi in vim noui contractus cele-
brati inter mandantem, & mandatarium tempo-
re reassumptionis, non autem mandati *gloss fin.in
cap.si tibi absenti.17.& ibi Io. Andr.de prebend.in 6.*

Contrarium tamen declaraui, quia post recusa-
tionem mandans perstitit in eadem voluntate;
42 †Vnde non potest allegari ista nullitas; Et con-
traria procedunt inuito eo, qui actum gessit, tūc
enim semel recusatum nō potest acceptari, secus
illo durante in eadem voluntate *Alex. cons.189. in
fi. lib.7.* vbi etiam subdit, quod in dubio non præ-
sumitur mutata voluntas *l.cum hic status. §.1.in fi.de
donat.int.vir.& vxor.l.cum tacitum. de probation. Prob.
ad Monac.in c.licèt n. n.2.in fi.de procur.in 6.* vbi dicit
notandum contra eos, qui dicunt aliquo spatio
43 temporis reuocari mandatum, † cum institutio
procuratoris nō dicatur eius naturæ, quæ habeat
causam ad tempus, quod ipso iure ex tempore
perit *Anchar.cons.63.in fin.* & ita etiam loquitur *Ca-
strens.in leg.bonorum.n.5.ff.rem rat.hab.& gloss.in d.cap.
licèt in.in verb.quandiu.de procurat. in 6.*

Et facit distinctio eiusdem *Castrens.in l. dispensa-
torem. in fin.de solut.* vbi si negotium non est perfe-
ctum, quando scilicèt perfectio pendet ex volū-
tate gerentis, & eius, qui debet ratificare actum,
tunc absens non acceptās à principio potest mu-
tare propositum, quousque gerēs actum perma-
net in eadem voluntate, quia hoc casu repetitur
44 concursus eiusdem voluntatis in idem: †Quādo
verò negotium est perfectū, quia consistit ex vo-
luntate gerentis, & alterius, cum quo erat gestū, &
cōuenit voluntas vtriusque, erat tamē in pendēti
actio, seu acquisitio quo ad tertiū, cuius nomine
erat gestum, & tūc si ille tertius vult, quod nego-
tium efficiatur suū, necesse est, vt à principio rati-
ficet, aliàs eū semel abdicat à se reprobādo, non
potest amplius fieri suum *Surd. cons.157.n.12.lib.2.*

Ex quib. Dixi confirmandam esse sententiam,
cum nō obstent nullitates supradictæ; Et quo ad
merita causæ apparet esse satisfactum creditori,
cui licèt deberet fieri solutio in pecunia, tamen
constat de alia subsequenti cōuentione, per quā
voluerunt partes etiam alio modo posse satisfie-
45 ri, † & verbum satisfactio latius extenditur, quam
solutio, quomodocumque ergo extinguatur de-
bitum dicitur satisfactum creditori *l.si rem alienā.
9.§.omniū.de pignor.act. Natt.consi.426.nu.20.* Vnde
qui promisit satisfacere cum iuramento dicitur
adimplere, licèt cōpenset fructus pignoris, quā-
46 uis † aliud esset si promisisset soluere *Io. Andr.* in
specie *in cap.ad nostram.de iur.iur.* Vbi *Felin. col.3.in
princ.versi.dicit ergo.n.12.* adducit simile de sentētia,
quæ condemnat in amputatione membri, si non
fuerit infra decem dies satisfactum; liberabitur
47 enim dando pignora, †cū secus sit, si dicatur nisi
soluerit *Bar.in l.itē liberatur.§.1.n.3.quib.mod.pign.vel
hypot.soluit.Surd.* qui de cōmuni *cons.166. n.30.li.2.*

Simile est quod dicimus de verbis satisfacta
parte solitis inseri in literis gratię concessæ delin-
48 quēti, †qui liberabitur quocunq; modo partem
concordauerit, vel in pecunia, vel pignore, aut
expromissore dato *§.vendita.institut.de rer. diuis.leg.
quod vendidi.de contrah.empt.* & declarat in terminis
*Rebuff.in l.satisdationis.61.col.3.in prin.in verb.satisface-
re.de verb.signifi.* vbi addit idem esse in debitoribus
49 rerum publicatū ad honores inuitatis, †qui non
poterunt illis frui, nisi prius Reipublicę satisfece-
rint id quod debent, vice enim solutionis suffi-
ciet, vt cauerint aut fideiussoribus, aut pignorib.
l.rescripto.§.debitores.& ibi gloss.in verb.idonei.ff.de mu-
50 *ner.& honor.* †Et cauendo quis dicitur satisfacere
Abb.in cap fin. §.in alio.in 2.notab.vt lit.non contest. &
voluit *gloss.in leg.4. §.ait prætor.in verb.satisfacere.ff.de
re iudic.* vbi explicat satisfactionem pro satisdatio-
ne, licèt non debeamus hoc solùm ad illam re-
stringere, cum verbū satisfacere, vt supra dictum
est, accipiatur generaliter non tantum per mo-
dum cautionis, sed per pignus, & similia, ex qui-
bus impleatur desiderium creditoris *l. cum hic sta-
tus.§.si maritus.ff.de donat.int.vir.& vxor.*

Neque obstat quod sumus in contractibus, in
quib. verba satisfacere tanquam prolata ab ho-
55 mine, †non à lege denotant solutionem *Bart.in l.
1.ff.qui satisd.cogant.per tex.in auth.si quando. C.de con-
stit.pecun.* Quia illud procedit quando quis se con-
stituerit satisfacere in pecunia, tunc enim tene-
bitur soluere *§.ad hoc aliud. auth. vt cum de appell. co-
gnoscit.* Secus si promiserit simpliciter satisfacere,
52 prout in casu de quo agimus, † nam tunc sufficit
satisfieri per quemcunq; modum etiam in con-
tractibus *l.promissor stichi. 21.§.fi.ff.de constit.pecun.* &
de veriori opinione testatur *Rebuff in l.satisdationis.
65.col.3.in verb.satisfacere. versi.tertio fallit. & versi. nec
obest.ff.de verb.signifi.*

Et magis prædicta habent locum; Nam in cō-
53 uentione, †de qua agimus adest simplex promis-
sio de satisfaciendo absque verbo integrè, per
quod excluderetur cautio seu pignus *gloss.in c.pen.
in fi.in verb. satisfactum. de immunit.eccles.in 6.Rip.in c.
s.in gloss.donec.de iudic.Rebuff. in d.l.satisdationis.col.3.in*
54 *fi.versi.quarto nisi in lege.* †vbi etiam *versi. secundo fle-
ctitur.* addit idem esse quando materia solùm re-
spiceret solutionem, vt in re iudicata, ne in obli-
gationes oriantur ex obligationib. *l.4.§.ait prætor.
de re iudic. l.licitatio. §.debitores. de public. & vectigalib.*
55 † Vel quando vsus communis loquendi recipe-
ret satisfactionem pro solutione *l.librorum. § quod
tamen.de leg.3.* & in aliis casibus de quibus per *Doct.
in l.1.ff.qui satisd. cogantur. & per Rebuff. in d.l.satisda-
tionis. de regul. iur. & de sentent.executorialib.in 1.tom.
comment.in const.regn.gall.*

EPITOME.

Rogitus testium, an requiratur, vt valeat testa-
mentum

mentum secundumdispositionem e.eum esses de testam. Confiteus extra iudicium fecisse testamentum, an excludat suspicionem falsitatis. Instrumentum de scriptura notarij reperta in falsa quandopossit leuari, si illa non adsit in protocollo. Blasphemia, & peccatum mortale quomodo sit probandum, vt adimat fidem testi, & iudoeat infamiam. Verba quod puuiatur pro prima vice an intelligi debeant pro prima vice blasphemiæ, vel puuitionis.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum, vt valeat coram parocho, & duobus testibus requiritur rogitus testium saltem præsumptus, vel aliquid tale quod illi æquipolleat. n. 2. & 3.*
4 *In testamentis subest maior suspicio fraudis.*
5 *Rogitus testium ad quid requiratur in testamentis.*
6 *Testamentum non valet si adhibeantur testes inuiti.*
7 *Rogitus quando præsumatur, & probetur.*
8 *Rogitus testium, an debeat interuenire in testamento ad pias causas, & inter liberos. n. 9.*
10 *Suspicio falsitatis, & defectus rogitus testium excluditur si probetur, quod testator fassus est se fecisse testamentum extraiudicialiter. Amplia, vt num. 11.*
11 *Pluralitas actuum, personarum, aut instrumentorum non præsumitur quidquid sit in rebus.*
13 *Instrumentum de scriptura notarij existente in filsa quando possit leuari, si illa non reperiatur in protocollo. n. 14.*
15 *Cartula non conglutinata cum protocollis, sed de per se an faciat aliquam fidem.*
16 *Blasphemia reddit testes inhabiles.*
17 *Testes singulares super consuetudine blasphemandi an probent. & n. 18.*
19 *Qualitas testis blasphemi, est probanda de tempore depositionis. Idem in alio defectu. n. 20.*
21 *Condemnatio an requiratur contra blasphemum vt possit dici infamis. n. 24. 25.*
22 *Pœna contra blasphemos de qua in constitutione Pij V. qualis sit, & an verba illa pro prima vice intelligantur prima vice blasphemiæ, vel punitiones. n. 23.*
26 *Blasphemia per iracundiam non reddit quem inhabilem à testificando. Declara, vt n. 27. & 28.*
29 *Consuetudo peccandi attenditur ad cognoscendum, vt quis repellatur à testimonio.*
30 *Testis non communicatus quamuis confessus à testimonio reiicitur. Fallit n. 31.*

CAPVT XCIII.

ROgitum testium saltem præsumptum, vel aliquid tale, quod illi æquipolleat Dixi te-
1 quiri, † vt testamentum valeat secundum dispo-
sitionem *c. cum esses. de testam.* coram parocho, &
duobus testibus. Nam *in d. c. cum esses.* mandatur,
quod sint idonei testes, vnde intelligitur de idoneitate considerata à iure, cum enim ista solemnitas non reperiatur correcta à canone illi standum est *c. 1. de nou. oper. nunc l. præcipimus. C. de appellat.* & ita concludunt communiter *Doct. in d. cum esses.* & sequitur *Alex. cons. 70. viso cons. in fin. num. 21. lib. 2. Spin. de testam. gloss. 31. princ. num. 29.* vbi quod tam in foro ecclesiastico, quàm ciuili testes debent esse
2 rogati. † & ista est verior opinio, quam etiam seruat *Rot. coram R.P.D. Giptio Perusina bonorum. 7. februarij* 1583. vbi tamen restringit non procedere,
quando ex circunstantiis facti facilè præsumi po-
3 tuisset, † quod tales testes interuenerunt in huiusmodi testamento non transeuntes, & fortuitò.

Non obstant contrarium sequentes, de quibus *per Ludouic. concl. 63. limit. 2. vers. contrarium.* Quia loquuntur contra opinionem communem, & magis veram non solùm ob rationes supradictas, sed
4 etiam † quia in testamentis subest maior timor
falsitatis, fraudis, & suspicionis, ideo cautius est agendum adhibendo rogitum testium, per quem tollitur omnis suspicio *arg. l. pamphilo liberto. §. propositum. de leg. 1. Spin. de testam. gl. 31. n. 29.*

Maximè quia rogitus testium in testamentis requiritur, vt appareat verba proferri à testatore a-
5 nimo deliberato, † non perfunctoriè, aut blan-
diendo *l. diuus. 25. de milit. testam.* quæ deliberatio satis ostenditur per rogitum testium *Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 2. tit. 11. num. 14.* vbi etiam addit magis esse necessarium d. rogitum, quia si
6 inuiti adhiberentur, † non valeret testamentum
l. qui testamento. §. si. de testam. Abb. in c. 2. numero 16. de his quæ met. caus. Farinac. de oppos. contra person. test. num.
7 *136.* vbi multa † quando præsumatur adhibitus
rogitus & quo modo probetur *Masq. de probation. conclus. 1354.*

Amplius, etiam dicebatur, quod in testamen-
8 tis ad pias causas † esset necessaria ista solemni-
tas rogitus testium *Boer. decis. 34. nu. 5. Rom. in auth. similiter. special. 11. ad leg. falc.* Licèt hoc non sit tutum, cum verior sit opinio non requiri d. rogitum in huiusmodi testamentis *Couar. in c. relatum. il primo. n. 4. de testam. Cost. in c. si pater. in verb. in suo testamento. n. 9. eod. tit. Clar. in §. testamentum. q. 6. n. 3. vers. secundo infertur. Alexand. cons. 131. super themate. col. 1. vers. secundo præsuppono. nu. 2. li. 7.* Prout neque in testamento inter liberos, in quo quemadmodum non requi-
9 ritur numerus testium, † Ita neque rogitus *gl. in l.*
fi. §. vlt. C. de codicill. Bened. qui de commuoi *in c. raynutius. in verb. testamentum. il 2. num. 58. & 59. de testam. Spin. eod. tit. gl. 31. n. 47.*

In causa tamen de qua agebamus licèt de huius-
10 modi rogitu nõ appareret † nihilominus quia per
testes probatum fuit, quod testator extra iudiciũ fassus est se condidisse testamentum, & de suis bonis disposuisse, Dixi ex hac confessione colligi veritatem testamenti, ita vt excludatur omnis suspicio, aut coniectura, & præsumptio falsitatis, seu alterius causæ, quæ contra idem testamentum posset allegari, quasi illa confessio reddat Iudicem certum, quod ipse, & non alius rogauit testes, & testamentum condidit, prout in puncto concludit *Paris. cons. 33. in fi. vers. vltimo aduertendum est. lib. 2. Aym. cons. 65. n. 7. vers. quarto probatur.*

Quæ etiam procedunt quamuis in ista confes-
sione non fuerit expressum nomen notarij, diei,
11 aut loci, † in quo fuit factum testamentum, nam
illa semper debet trahi ad istud testamentum, &
nõ ad aliud, cum pluralitas actuum, personarum,
12 aut instrumentorum nõ præsumatur, † quidquid
sit in rebus *Bald. in l. neque natales. 10. num. 2. in fi. col. pen. in princ. vers. potest tamen dici. C. de probat. Natt. cons. 53. num. 4. Aym. cons. 198. num. 1. Becc. cons. 147. num. 7.* & in propriis terminis ita concludit *Neuiz. consil. 24. num. 14.* & latius *Surd. cons. 173. num. 42. & 43. lib. 2.* vbi etiam *num. 44.* ampliat prædicta non solum habere locum ad euitandum falsum, sed etiam ad inducendam probationem *Ruin. cons. 51. n. 20. lib. 5.*

Ideo etiam dicimus, quod si in libro protocolli

Digitized by Google

non adſit aliquod inſtrumentum, ſed inueniantur inſtrumenta præcedentis, & ſequentis diei nō poterit leuari inſtrumētum de ſcriptura eiuſdem
13 notarij reperta in filſa, † ſi non repertus in protocollo, quamuis notarius ſub na ſcriptura atteſtetur de rogitu *Anch. conſ. 431. præmiſſa ſine allegatio-*
14 *nib. in princ.* † Quod tamen non procedet, quando reperiretur alia ſcriptura authentica eiuſdem notarij, in qua faceret mentionem de illo inſtrumēto, tunc enim poterit leuari, quamuis non ſit in protocollo *Menoc. de arbit. caſ. 187. n. 33.* ſequitur *Sur. conſ. 163. n. 42. poſt med. verſ. facit quod voluit. lib. 2.*

Prout etiam videmus, quod licèt vna cartula non conglutinata cum aliis codicibus, vel pro-
15 rocollis, † ſed de per ſe, non faciat aliquam fidem *Corn. conſ. 94. n. 2. lib. 4.* Tamen ſi probetur tenor illius per teſtes, ſublata eſt omnis præſumptio, & macula, & probabit non ſecus, ac ſi eſſet reperta in protocollo *Boer. deciſ. 36. & videtur dicendum. in princ. nu. 2. verſ. & inde ſingulariter.* Quaſi non fuerit poſita in protocollo propter negligentiam, & imbecillitatem memoriæ tabellionis, quæ non debet nocere veritati, & partibus contrahentibus *Menoch. d. caſ. 187. n. 33. adſi.*

Non obſtat blaſphemia oppoſita contra teſtes
16 de huiuſmodi confeſſione deponētes, † quæ reddit illos inhabiles ad teſtificandum *Rol. conſ. 63. nu. 25. lib. 2. Io. de Anan. conſ. 78. nu. 8. per tex. in auth. vt non luxur. contr. natur. verſ. docemur enim.* Quia teſtes deponunt de conſuetudine blaſphemandi, & ſunt ſingulares, cum vnus dicat de vno actu, alter de alio, quo caſu non probatur iſta conſuetudo,
17 † quaſi ſinguli actus debeant probari per duos teſtes *Alex. conſ. 72. inſpecto diligenter. per tot. lib. 1. Dec. in pract. crimin. lib. 6. c. 4. n. 8. Maſq. concluſ. 194. n. 2.* licèt *Rimin. Iun. conſ. 7. n. 71. & 83.* contrarium ſequatur.
18 † Maximè quando ageretur de adimenda fide teſtium reſpectu probationis, non autem quo ad puniendum, quaſi tunc potius admittatur prima opinio, quod ſufficiant teſtes ſingulares *Clar. in § fi. q. 53. n. 18. & 19. verſ. dixi etiam contra.*

Præterea quidquid ſit de prædictis, non fuit probatum, quod teſtes ſint blaſphemi tempore
19 depoſitionis, † quod tamen requirebatur, quaſi non ſufficiat ſimplex probatio blaſphemiæ, cum qualitas teſtis ſit inſpicienda tempore, quo teſtificatur *Alex. conſ. 5. n. 9. lib. 1. Dec. conſ. 162. in cauſa matrimoniali. col. 9. n. 20. verſ. quarto non deponit. & col. 11. n. 24. verſ. quia reſpondetur Maſquar. concluſ. 995. n. 6. li.*
20 *2.* Prout regulare eſt, † vt excipiens de inhabilitate alicuius debeat probare tempus iuriſiurandi, & depoſitionis *l. 1. § dua cauſa de carbon. edict. l. teſtium § ad conditionem. ff. de teſt. Rol. conſ. 41. nu. 43. lib. 1. Maſq. conclu. 26. verſ. quarto hoc te velim.*

Addebatur non conſtare de condemnatione,
21 quę requiritur contra blaſphemum, † vt poſſit dici infamis *Couar. in c. quamuis p. 1. § 7. nu. 12. de pact. in 6. Caſt. in l. improbum fœnus. 20. in princ. & ibi Bal. n. 2. C. ex quib. cauſ. infam. irrog.* Ideo dum in conſtitutione Sāctiſſimæ memoriæ Pij Quinti de anno 1566.
22 p. 2. fol. 924. † diſponitur quod in laico puniatur blaſphemia pro prima vice in ſcutis 25. ſecunda vice in ſcutis quinquaginta, tertia vice in ſcutis centum iuncto exilio, & infamia, & quo ad plebeium, & exiſtētem non ſoluendo in aliis pœnis, de quibus in eadem conſtitutione, de qua *per Fa-*
23 *rinac. q. 20. n. 67.* † Illa verba prima vice intelliguntur pro prima vice punitionis, non autem blaſphemiæ *l. capitalium. 27. § ſolent. de pœnis. c. grauc. ibi poſt primam & ſecundam correctionem. de praben. Anendan. de exequen. mand. p. 2. c. 9.*

Quamuis hoc non ſit tutum, quia de Iure Ca-
24 nonico non requiritur, † quod teſtis ſit damnatus per ſententiam de crimine ad hoc vt repellatur, dummodo verè ſit crimino ſus *c. ſuper il 1. de teſtib. c. teſtimonium. 54. vbi Felin. n. 8. col. 3. verſ. ſecundo declara. eo. ti. Alex. conſ. 152. viſo proceſſu cauſa. n. 8. col. 3. ad*
25 *med. lib. 5. Matheſil. not. 49. nota quod omnes.* † licèt cōcordando opiniones poſſet dici quod blaſphemator publicus abſque condemnatione ſit infamis, cum in aliis hoc non procedat, ſed requiratur ſententia declaratoria, prout concludunt *Sal. & alij in d. l. improbum.* & declarat *Lamberteng. de contract. vnaliter. gl. 12. n. 10. verſ. quas diuerſas. Farin. q. 56. n. 420.*

Accedat quod blaſphemia prætenſa probatur fuiſſe per iracundiam, quæ nō facit aliquem blaſ-
26 phematorem, † aut punibilem, nec repellit à teſtificando ſecundum *Dec. conſ. 162. n. 20. col. 9. ad med. verſ. non obſtat illud.* Maximè quando iracundia nō
27 oritur ex cauſa ludi, † tunc enim tanquam proueniens ex facto illicito non poſſet excuſare *Feli. in c. ſicut. n. 30. de iureiur. Farin. q. 20. nu. 48. & 49.* vbi
28 etiam requirit, quod procedat ex iuſta cauſa, & ſit talis ira, quæ hominem alienet à ſuo ſenſu. Et in iſtis delictis requiritur cōſuetudo, & perſeueran-
29 tia † prout dicimus de exiſtente in peccato mortali, in quo attenditur dicta conſuetudo ad cognoſcendum an repellatur à teſtimonio *Fel. in c. teſtimonium. 54. de teſtib.* Vnde ſi ex dicto teſtis colligatur aliquid, quod ſonet in conſuetudinem blaſphemię repellitur, & diminuitur fides *Caſ. de Graſ. deciſ. 75. n. 8. & deciſ. 78. n. 2.* vbi quod teſtis qui non
30 fuit communicatus reiicitur à teſtimonio, † quaſi perſeuerans in peccato, nec Deo, nec hominibus poſſit eſſe fidelis *Pariſ. conſ. 58. n. 83. li. 4. Gramm. conſ. 38. n. 5.* Ita vt neque cauſa, ob quam non fuit teſtis communicatus excuſet, quamuis ſit confeſſus. Quidquid dicat *Soccin. Iun. conſ. 32. num. 26. lib. 2.*
31 † Quia intelligitur dummodo oſtendatur licentia, aut tollerantia ſui Ordinarij, vel Parochi, tunc enim excuſabit, aliàs non *Caſ. de Graſ. d. dec. 78. in fi.*

EPITOME.

Expenſæ funeris, & infirmitatis quib. creditoribus ſint præferendæ, & an procedat tàm in hærede quàm in illo, qui ei mutuauit ob dictā cauſam, & quomodo idem mutuum debeat probari, Funeraria quæ dicātur, & in eis quis Iudex ſit competens. Succeſſor in beneficio fideicommiſſo, & maioratu ad quæ debita prædeceſſoris teneatur. Salarium Vicarij an poſſit dici voluntarium debitum ſeu neceſſarium. Penſio an intelligatur aſſignata loco alimentorum, & vbi debeat ſolui, & in qua moneta, & quid in frumento, vino, oleo, & ſimilibus quando poſſit pro eis ſolui ęſtimatio, & intereſſe. Forenſes, & viatores vbi ſint ſepeliendi. Pro ſepultura quādo teneatur quis ſoluere quartam parochialem. Pater an poſſit eligere ſepulturam pro filio, & quid in amicis.

SVMMARIVM.

1 *Expenſa funeris an ſit præferenda quibuſcunque creditoribus anterioribus tacitam, & expreſſam hypothecam habentibus, tam ſi fiat per hæredem, quam per tertium. n. 2. 5. 6. 7. 8. 9. & 50.*

3 Di-

3 *Dictio, semper, significat perpetuitatem, & successionem temporis.*

4 *Fauor funeris concernit publicam vtilitatem.*

11 *Creditor mutuans heredi pecuniam pro impensa funeris præfertur expressæ hypothecæ. & n.12.*

12 *Mutuum factum viro, seu patri tempore caristiæ præsumitur conuersum in vtilitatem vxoris, & filiorum, ad quos in subsidium spectabit restitutio pecuniæ mutuatæ.*

14 *Expensa infirmitatis an gaudeant priuilegiis funeris, & præualeant expressæ hypothecæ. & num.16.*

15 *Reipublicæ interest non minus viuentes conseruari, quàm mortuos sepeliri.*

17 *Funeraria quæ sint. & num. 18. & quis in illis sit iudex: num.19.*

20 *Successor in beneficio an teneatur ad impensas funeris, & infirmitatis prædecessoris. n.21.22.*

23 *Consanguinei possunt repetere expensas factas in funeralibus à successore in beneficio, vel ab Ecclesia.*

24 *Episcopus potest eligere sepulturam, & expensa pro eo deferendo ad locum electum erit necessaria.*

25 *Consanguinei succedentes clerico quando teneantur ad impensas funeris. n. 26.27.28. & 29.*

30 *Successor in beneficio ad quæ debita defuncti teneatur, & quid in Camera Apostolica numero 31. In expensis litis, alimentis, impensis necessariis pro famulis, & ministris, & pro Ecclesia. numero 32. Pro sustentatione personæ, patrocinio Aduocati. 33. domo ruinosa, vinea inculta. numero 34. salariis non conuentis, & à successore immediato. numero 35. salario Vicarij. numero 36. & de similibus debitis, remuneratione famulorum. numero 40.41. & 42. & quid in administratore præbendæ, seu commendatario. n.43. & 44. & de aliis debitis etiam ex delicto descendentibus n. 45. & 50.*

37 *Debitum pro salario Vicarij an sit voluntarium ita vt successor in Episcopatu non teneatur, & quid in Dominis iurisdictionem habentibus, an possint cogi habere Iudices Delegatos. n.38. & 39.*

46 *Versio in vtilitatem Ecclesiæ quomodo sit probanda, vt successor teneatur pro antecessore, & nu.47.*

48 *Salaria famulorum quando soluantur per Cameram, & Constitutio Pauli I I I. extendatur. numero 49.*

51 *Pensionarius potest agere pro pensionibus decursis contra successorem in beneficio, vel aduersus heredes. & nu.56. & 57. Intellige vt nu.58. & 59.*

52 *Pensio quando assignetur pro alimentis, & detur pro eis hypotheca. nu.53. & 55. & quid in relictis pro anniuersariis. n.54.*

60 *Pensio soluenda est in loco, in quo fructus beneficij colliguntur. & n.61.*

62 *Alimenta an sint præstanda in loco domicilij, vel alimentarij n.63. & 64.*

65 *Pensio reseruata in auro an rectè soluatur in pecunia argentea. nu.66.67.68. & quid in hoc præscriptio operetur. nu.69.*

70 *Vna moneta quando possit solui pro alia.*

71 *Frumentum, vinum, oleum, & similia si non reperiantur in eadem bonitate quando creditor cogatur accipere æstimationem. n.72.*

73 *Forenses qui habent hospitium in ciuitate debent sepeliri in Ecclesia Parochiali habitationis. Idem in viatoribus. Declara vt n.77.*

74 *Ius sepulturæ pendet ab administratione Sacramentorum, electio potest fieri etiam tacitè.*

75 *Eligens sepulturam in alia Ecclesia tenetur soluere quartam Parochialem Parochiæ, in qua recipiebat Sacramenta, etiam secundum formam Concilij Tridentini. Intellige vt numero 76.*

78 *Consuetudo attenditur in iure sepulturæ, vt vna Ecclesia præiudicet alteri Ecclesiæ, & vt pater possit eligere sepulturam pro filio impubere. numero 79. Idem in amico. nu. 80.*

81 *Effectus multi amicitiæ.*

82 *Consuetudo laicorum non potest præiudicare Ecclesiæ.*

CAPVT XCIV.

QVoad dubia mihi transmissa videbatur circa primum verius esse, quod expensa funeris non sit præferenda quibuscunque creditis anterioribus expressam hypothecam habentibus,
1 bus, cum illa solum sit priuilegiata † respectu tacitæ hypothecæ; Vnde specialia non sunt multiplicanda *l.1. C. de dot. promiss.* Maximè quia huiusmodi impensa non est propriè debitum defuncti, sed quasi debitum *l. si quis sepulchrum. 12. §. fi. de relig. & sumpt. funer. Peregrin. de fideicom. art. 35. num. 4.* Ideo non est æquum, vt præferatur vero debito, pro quo bona sunt expressè obligata, prout in specie concludit *Franc. decis. 51. p. 1. per tot.* à quo non esse recedendum dicit *Io. Vinc. Ann. sing. 258. Boccac. ad Constit. March. vt minorum. gl. 9. n. 17. post Negus. de pign. p. 5. m. 2. nu. 28. vers. decimotertio fallit.* Et prius docuit *Petr. de Bell. pertic. in l. eo. in princ. C. qui pot. in pign. post gl. in l. impensa. quæ est penult. de relig. & sumpt. fun. Ang. in l. 2. in princ. vers. & conclud. de priuil. credit. & ibi Zas. colum. 1. ad fin. vers. secundo collige. num. 3. Vitalin. de claus. in verb. & specialiter obligauit. numero 4. vers. item habet priuilegium. & num. 7. vers. item rationi causæ. tom. 18. fol. 378. Guter. in l. nemo potest. num. 95. de leg. 1.*

Contrarium tamen Dixi verius esse, & magis æquum; Nam qui funeris impensam fecit non di-
2 citur creditor defuncti, † sed hæreditatis de qua semper prius illa debet deduci *l. penult. de relig. & sump. funer.* Vnde si habentes expressam hypothecam prius caperent, vtique semper non deduceretur, cum ista dictio, semper, debeat verificari in
3 omni casu, & tempore, † ita vt significet perpetuitatem, & successionem temporis *glo. in l. 1. in verb. semper. & in verb. vbique. ff. solut. matr. Ias. cons. 55. col. 1. vers. quarto facit. lib. 3.* † Stante præsertim pu-
4 blica vtilitate, quam concernit fauor funeris *Bald. in l. fi. col. vlt. ad med. vers. sed ponamus. C. de neg. gest.* propter quam vtilitatem debet cessare commodum priuatum; cum etiam militet eadem ratio præferendi impensam funeris expressæ hypothecæ, sicut tacitæ; Vnde in vtroque casu idem ius est
5 statuendum, prout per supradictas rationes, † & similes concludit in specie *Rol. cons. 14. num. 23. lib. 1. Ludouic. decis. Perus. 78. num. 22. p. 2. Gaballin. milleloq. 677. p. 2. Carpan. ad constit. Mediolan. c. 287. num. 10. vsque ad num. 17. Caualcan. decis. 3. de contract. latè Io. Garzias de expens. & meliorat. c. 8. num. 23. vsque ad num. 38. tom. 17. fol. 281.* Intelligendo tamen de expensa ne-
6 cessaria. † *sequitur Duen. reg. 397. vers. septimo creditur. nu. 7. Rebuf. de sent. præiudicial. seu prouisional. num. 63. Rip. de remed. præseruat. contr. pest. vers. secundo procedit. Afin. in l. & si quis §. hac actio. de religios. & sumpt. fun. Gregor. Lopez. in leg. 12. de la prima partida. titul. delas expensas. in gloss. in verb. deudan. titul. 13. p. 1. & in leg. 30. eodem titul. 13. p. 1. Gomes. in leg. 30. taur.*

n.2. *Flores pract. q. lib.1. q.6. nu.11.* vbi quod præfertur
non solum pro expensis funeris & infirmitatis,
7 † sed etiam inuentarij, testamenti, insinuationis,
etiam doti expressam hypothecam habenti; Et
passim admittunt omnes *in l.1. ff. solut. matrim.* qui
non distinguunt inter tacitam, & expressam hy-
pothecam; Vnde debent generaliter de vtraque
intelligi, cum certum sit istam impensam esse de-
ducendam, priusquam satisfiat creditoribus, &
legatariis *l. penul. de relig. & sumpt. funer. Aret. in § fi. n.
3. in gl. in verb. funeris. instit. ad leg. falcid. Cassan. in con-
suetud. Burgund. gl. 4. §.9. in verb. & faits funeraux. nu.
4. & rubr. 9. §.15. vers. licèt hic nihil dicatur.* Cum etiam
huiusmodi funerum impensæ habeant priuile-
gium, vt deducantur ante legitimam filiorum *A-
lex. cons. 5. consideratio. in prin. lib.6. Card. Tuschus concl.
536. in fi. num.15. in verb. funeralia.*

Non obstat decisio *Surd.112. n.4. in fi.* vbi distin-
guit, quod præferatur impensa funeris etiam ex-
pressam hypothecam habẽtibus, quando fuit fa-
8 cta per heredem, † qui adiuit cum beneficio legis,
& inuentarij, secus si ab alio ageretur ad repeten-
dum huiusmodi impensam, quia tunc præualeret
expressa hypotheca excludendo priuilegium fu-
neris. Quasi beneficium inuentarij præseruet hæ-
9 redem ab omni damno, † quod prouenit ex adi-
tione *l. fi. § in computatione. C. de iur. deliber. Goz. ad cons.
94. num.19.*

Quia verior est opinio non solum quo ad hære-
dem, sed indistinctè quo ad omnes. Nam quam-
uis in hærede sit minus dubium propter benefi-
cium inuentarij *Phanucc. de inuent. p.5. n.38. tom.8. p.
10 2. fol.287.* † Tamen non debet excludi tertius ab
huiusmodi priuilegio funeris, quod operabitur
etiam non existente inuentario; Quamuis enim
illud cesset, non debet tamen cessare dispositio,
cum remaneat alia causa priuilegiata funeris, pro-
ut magis æquam opinionem, & sequendam dicit
Surd. decis.155 in fi. & per tot. & decis.55. n.9.

Immo etiam dicendum esset, quod sicuti hæres
præfertur anterioribus pro impensa facta in fune-
11 re, † ita quoque creditor, qui mutuauit hæredi pe-
cuniam debet præferri alijs, si constat impensas
fuisse factas hærede statim mortuo post mutuum
receptum. Quia ob temporis breuitatem præsu-
mitur illas esse factas de pecunia mutuata *Rip. in l.
si ventri. §. fi. col. vlt. vers. secundus verissimus. n.10. de pri-
uil. creditor.* & concludit in specie *Surd. decis.55. nu.9.*
12 † In istis enim mutuis priuilegiatis sufficit præ-
sumptio, quod illud fuerit conuersum in talem
causam. Prout dicimus de pecunia mutuata tem-
pore caristiæ patri, aut marito, præsumitur enim
expensa pro alendo familiam, filios, & vxorem;
Vnde stante ista præsumptione non requireretur
alia probatio per mutuantes, ad hoc vt possint a-
13 gere contra eosdem filios, & vxorem, † qui ex di-
cta præsumptione tenebuntur ad restitutionem
eiusdem pecuniæ, quasi mutuum dicto tempore
fuerit conuersum in eorum vtilitatem *Bal. in l. vlt.
in fin. C. de pignor. Alex. cons.46. circa primum dubium in
fi. lib.5. Aym. cons.91. col.2. vers.3. facit. num.6. cum alijs de
quibus infra c.107. in fin. vers. secundo igitur respondetur.
& vers. prout est in scholari.*

Ideo etiam dicimus quod expensæ factę pro in-
14 firmitate gaudent eisdem priuilegiis funeris, † &
præualent etiam habẽtibus expressam hypothe-
cam *Bald. in l. ea restituenda. Cod. de petit. hæred. in fi. Bro-
gnin. decis.3. de tract. & in contract. de vsufruct. mul. re-
lict. n.66. in princ. per tex. in l. fin. § in computatione. C. de
iur. deliberan.* Quia non minus interest reipublicæ
15 viuentes homines conseruari, † quam mortuos
sepeliri *Bal. in l. fi. col. vlt. ad med. n.7. C. de neg. gest. Fel. in
c. contingit. il primo. 36. n.2. col.2. de sent. excommun.*

Intelligendo de impensa restricta ad infirmita-
16 tem, † ex qua decessit *Rol. cons.14. nu.27. lib.1. Surd.
decis.255. n.26. vbi n.27.* quod licèt non detur pro
istis actio funeraria, tamen competit petitio non
17 minus fauorabilis, quam sit illa funeris; † Et quæ
sint funeralia docet *Card. cons.95. num.3.* vbi quod
veniunt omnia delata cum funere *post gloss. in clem.
dudum. § per huiusmodi. in verb. funerabilibus. de sepultur.
Doctor. in l. si quis. § funeris. & l. funeris. de relig. & sumpt.
funer. Petr. de Vbald. de canon. parochial. c.4. num.16. tom.
15. p.2. fol.223. Menoch. de arbitrar. cas.173. nu.7. & 387.
Simon. de Prat. de interpret. vltim. volunt. solut. 4. num.2.
dubit.5. interpretat.3. fol.133. Carpan. ad const. Mediolan.
18 c.287. numer.16.* † Et multa quo ad huiusmodi
funeralia *Cassan. in consuet. Burgun. rub.9. §.15. vers. li-
cèt hic nihil dicatur. & in catal. glor. mund. 2. p. consid.5.
Petr. Gregor. Tholos. sintagm. iur. cap.16. lib.29. & cap.4.
19 lib.23. & cap.14. lib.2.* † Et quis sit iudex in causa fu-
neris laicus, an ecclesiasticus *Felin. in cap. quanto. 3. in
fi. de iud. Auff. de potest. secul. in eccles. regul. 4. fallen. 3.
fol.343.*

Quo ad secundum an successor in beneficio
teneatur ad impensas funeris, & infirmitatis præ-
20 decessoris: † Verior est opinio affirmatiua, vt latè
concludit *Rebuff. priuil. scholar. 26. num.3. & in enchi-
rid. iud. ecclesiast. num.159. Firman. de episc. quæst.54. Cal-
der. cons.1. & 2. de solution. Afin. in l. funeris impensa, nu-
mer.4. de relig. & sumpt. fun. Fuscus sing.58. clericus cum
moritur. Petr. de Perus. de canon. parochial. cap.13. tom.
15. p.2. fol.239. Cepol. cons.51. Benedict. Canophilus in
constit. Paulin.2. tract. iii. de sepultur. Panin. de offic. capit.
sed. vacan. 2. p. princ. quæst.8. ad fin. num.28. tom.13. p.2.
num.427.*

Intellige in expensis funeris concernentibus so-
latium animæ defuncti secus pompam viuorum,
21 † apparatum vestium, sepulcrum marmoreum, &
similia *Redoan. q.10. de spol. ecclesiast.* vbi ampliat et-
iam si prælatus in vita hoc disposuisset *Idem Re-
doan. de reb. eccle. non alien. qu.5. in verb. quo ad funeralia.
Dec. cons.156. quæritur. ad med.* vbi quod expensæ cir-
ca clericos confluentes ad sepulturam pertinent
ad ecclesiam, non ad hæredem, sed quæ tendunt
22 ad solatia amicorum, † vt apparatus funeris, ve-
stitus lugubres, & similia ad hæredem patrimonij
*Abb. in c. vt præterita de elect. vers. & ex prædictis. & in q.3.
incip. sempronius clericus. col.4. num.7. vers. sexto possunt
induci. Capic. decis.84. Auffr. ad decis. Cappel. Tholos.498.
item fuit quæsitum.*

Ita vt si fuerint expensæ factæ pro funerali-
23 bus per consanguineos † & nepotes detur repe-
titio contra successorem, & ecclesiam, dummodo
fuerit protestatum, quod fiunt animo repetendi
*Vbald. de canon. port. c.13. p.2. numero 8. in fi. vers. oportet
ergo tom.13. p.2. fol.240. Spec. de sepultur. col. fin.13. vers.
porrò qui fundus. Gemin. cons.1. nu.6.* Vbi etiam quod
27 potest Episcopus eligere sepulturam, † ita vt ex-
pensæ pro eo deferendo ad locum electum non
dicantur voluntariæ, quamuis in ecclesia sua po-
tuisset sine istis expensis sepeliri. Sequitur *Arnol.
Ferron. in consuetud. Burdigal. l.2. tit.5. de taillam. §.5. col.
2. in fin.*

Tenerentur tamen consanguinei, qui succedũt
25 clerico in bonis ad impensas funeris, † secus si
nihil

nihil haberent, quia tunc spectabit ad successo-
rem in beneficio *Rebuf. de sent. prouision. in praefat. nu.*
26 *57. vers. octauo.* † vbi subdit, quod haec actio non
datur contra illum, qui non succedit defuncto ex
sua dispositione, sed alterius, nisi in subsidium *per*
cons. Bertrand. 309. viso casq. col. 2. lib. 1. sequitur *Dueñ.*
reg. 397. funeraria actio. n. 8. Ludou. decis. Perus. 78. n. 21.
Et idem est in successore in feudo, fideicōmis-
27 so, & maioratu, † qui tenentur funerare priorem
possessorem *Pereg. de fideic. art. 40. n. 19.* vbi quod est
verior opinio, & magis aequa, contra *Molin. de pri-*
28 *mogen. hispan. lib. 1. c. 10. nu. 33.* cum † officium fune-
randi pertineat ad haeredem, impensa autem fu-
neris ad haereditatem, cuius est quasi debitum *I-*
29 *dem Pereg. art. 35. n. 4.* Intelligendo † quando de-
functus nulla bona reliquit, si enim haberet bo-
na libera, ex quibus possent fieri sumptus funeris,
non compelletur successor in maioratu aliquid
soluere pro funere praedecessoris, quemadmo-
dum ita conciliandas esse opiniones dicit *Spin. de*
test. gl. 19. princ. de maioricata num. 39. vers. at vero si de-
functus.
Prout idem est in aliis debitis contractis per de-
30 functum pro necessitaté, † vel vtilitate ecclesiae,
& ipsius necessariae sustentatione ad quae succes-
sor tenetur *c. 1. vbi Abb. nu. 2. de solut. Idem Abb. in rep. c.*
cum esses. vers. quarto principaliter. de test. gloss. & alij in c.
praesenti. de offic. ordin. in 6. Rot. decis. 856. alias 41. de pro-
31 *bat. in antiq. Bisignet. decis. 1. de solution.* † Et ad ea tene-
tur Camera Apostolica, quae succedit in bonis, &
spoliis Praelati defuncti ex speciali Papae reserua-
tione *Aegid. decis. 755. col. 3. ad fi. Rot. d. decis. 41. num. 2.*
de probat. in antiq. & latè. Redoan. de spol. eccl. q. 10. per tot.
32 *tom. 14. fol. 249.* vbi de expensis litis, † & pro ali-
mentis, & ex fructibus non exactis ad debita, &
legata ex dispositione Bullae Iul. III. & de impen-
sis necessariis factis pro ecclesiae ministris, & fa-
mulis *Franc. Marc. decis. 436. n. 2. lib. 1. Bonac. de famul. q.*
14. tom. 6. p. 1. fol. 123. Nouell. de tur. protbom. §. 7. nu. 66.
tom. 17. fol. 45. Redoan. de reb. eccle. non alien. q. 5. n. 3. tom.
33 *15. p. 1.* † vbi non solum de debitis pro vtilitate ec-
clesiae, sed etiam pro sustentatione personae, pa-
trocinio per aduocatum praestito, dum esset car-
ceratus, secus autem si contraxerit pro necessita-
te patrimonij conseruandi, puta domus ruinosae,
34 vineae incultae, & similium *Put. decis. 11. li. 3.* † vbi de
salario aduocati, quod etiam non conuentum de-
betur *l. 1. § aduocatus. de var. & extraord. cognit. Idem*
35 *Put. decis. 43. & 44. lib. 2.* † vbi de debitis necessariis,
non voluntariis, neque de salariis famulorum nō
conuentis *Idem Put. decis. 43. lib. 2.* vbi intelligit de
successore immediato, à quo petuntur istae ex-
pensae, secus à mediato, cum de primo sit intelli-
gendum, ne res procedat in infinitum; Et ibi et-
36 iam quod non tenebitur ad salarium Vicarij, † ni-
si probetur, quod Episcopus sit solitus conduce-
re, & Vicarius locare, cum non teneatur Episco-
pus de necessitate habere Vicarium, quasi tunc
37 debitum sit voluntarium. † Quod tamen de con-
suetudine non haberet locum, nisi in episcopati-
bus paruis, & vbi Episcopi non consueuerunt
habere Vicarios, cum in aliis numerosis contra-
rium sit verius; Quoniam in istis Episcopus non
posset commodè in omnibus causis peragere of-
ficium Iudicis Ordinarij, & Vicarij: Vnde tunc
salarium dicetur debitum necessarium, non vo-
luntarium, & ad illud tenebitur successor in epi-
scopatu, quasi tunc pro vtilitate ecclesiae illud de-
bitum fuerit contractum, & pro necessaria guber-
natione, ad quam successor tanquam fructus per-
cipiens est obligatus, prout in terminis declarat
38 *Flores Diaz. var. q. lib. 1. q. 8. n. 4.* vbi plura, † quod Do-
mini temporales, Episcopi, Praelati ecclesiastici, &
similes personae iurisdictionem habentes debent
habere Vicarios, & particulares Iudices Delega-
tos quando sumus in episcopatibus insignibus,
numerosis, & nimis distantibus, ita vt litigantes
non possint commodè accedere ad Episcopum,
nisi cum magno labore, & expensis *Fran. Marc. de-*
39 *cis. 341. num. 19. p. 1.* † & voluit etiam *Gabr. cons. 32. n.*
22. lib. 2. cum aliis per Brozz. de vicar. episcop. lib. 1. q. 46.
40 *n. 3.* † Et de similibus debitis persoluendis per suc-
cessores *Caccialup. de pension. q. 11. tom. 15. p. 1.* vbi de
debitis ecclesiae, dignitatis, vel mensae, non si in
malos vsus conuertisset, † vel pro satisfactione ae-
ris alieni priuati; vel commodo proximiorum
42 *Rebuff. priuil. schol. 26. tom. 18. fol. 39.* † vbi de salariis
famulorum defuncti *Ias. cons. 222. li. 2.* vbi extendit
43 etiam ad remunerationes seruorum, † dummodo
non simus in administratore praebendae, qui non
obligaret successorem cum sit loco vsuarij *glos. in c.*
possessores. de reb. eccl. non alien. Et quia nomine pro-
prio contrahit, & ideo non obligat successorem
44 rei, † Et idem in commendatario. *Bald. in c. 1. in fi.*
n. 12. qui successor. feud. dat. Rebuf. d. priuil. scholar. 26. I-
dem sequitur *Auff. ad decis. Cappel. Tholos. 70. in fi.* vbi
45 de debitis pro sustentatione personae, † & Eccle-
siae *Abb. in c. literis. col. 1. de raptor.* vbi etiam de debitis
46 descendentibus ex delicto, † vel quasi, quem se-
quitur *Redoan. de reb. eccles. non alien. q. 5. n. 2.* dummo-
dò tamen probetur versio in vtilitatem Ecclesiae;
licèt sufficeret, quod tunc immineret necessitas
47 recipiendi mutuum; aut se obligandi, † secun-
dum aequiorem opinioné, de qua *Idem Redoan. ibid.*
q. 4. n. 11. qui intelligit *auth. hoc ius porrectū. C. de sac. eccle.*
quando deueniretur ad distractionem bonorū, Et
quo ad salaria famulorum, quae distulerūt petere
non soluuntur per cameram de bonis defuncti
48 † propter Motum proprium Pauli III. vbi quod
non debentur, nisi pro biennio petantur, & infra
annum post mortem soluta praesumuntur *Redoan.*
49 *de spol. eccle. q. 10. n. 33.* † vbi quod d. constitutio tan-
quam exorbitans non debet extendi vltra perso-
nas expressas: Et passim admittunt Doctores te-
neri successorem ad debita defuncti necessaria *Io.*
And. in c. ex praesentium. de pign. quem ab omnibus se-
50 qui dicit *Surd. de alim. priuil. 54. nu. 8. tit. 8.* † Quasi
tunc non dicatur proprium debitum, sed eccle-
siae, & illi iniunctum *Abb. in c. si quorundam. n. 2. de*
donat. & in c. cum secundum. de praeben.
Quo ad tertium magis vera est opinio, quòd sit
in electione pensionarij agere contra successo-
51 rem in beneficio, † vel potius conuenire haeredes
pro pensionibus decursis, & non exactis. Quia istae
pensiones sunt impositae super fructibus; vnde
52 tanquam onus reale ligāt successorem, † Maximè
quia assignantur pro alimentis, pro quibus sicut
datur hypotheca, ita debet dari pro pensionibus
Fels. in c. ad audientiam. il 2. n. 6. conclu. 5. de rescript. Rom.
cons. 388. vbi quod res, ex qua mandatur praestari
pensio tanquam pro alimentis, est tacitè obligata;
53 quamuis secus esset, si pro alia causa, † quam ali-
mentorum, assignaretur redditus ex tali fundo
sequitur Surd. de alim. tit. 8. priuileg. 51. vbi extendit ad
pensiones relictas pro anniuersariis, quia conti-
54 nent alimenta eorum, † quibus relinquuntur

tereſſe ſubrogetur in locũ illius, quod quis facere
ſeu dare tenetur, ita vt ſit reputandum vnum, &
idem cum eo, quod venit in obligatione princi-
pali *Dec. in c. 1. in 1. lectur. col. 15. in prin. n. 22. in fi. de iu-
dic. Aretin. conſ. 83. quia multa n. 3. Surd. deciſ. 506. n. 7.*
cum aliis quos adduxi *ſupra cap. 41.* Quæ iſta pro-
cedunt quando ipſamet res debita non poſſet re-
periri in eadem bonitate, in qua tradita fuit, aliàs
ſecus prout in puncto concludit *Mexias in pragmat.
panis concl. 7. n. 14.* vbi quod eſt multum notandum
pro adminiſtratorib. annonæ frumentariæ: ſequi-
tur *Franciſ. Munnoz. de Eſcobar. de ratiocin. adminiſtra-
tor. cap. 17. nu. 5.* vbi dicit notabile etiam pro am-
pliatione text. *in l. fundi trebatiani. ff. de vſufruct. legat.*
ſubdens contra Adminiſtratores, Iudices, & Re-
ctores locorum, quod non debent triticum de
publico ſuſcipere, quia vltra pœnas eis impoſitas,
tenerentur ad totale intereſſe, & ad illud plus,
quod eſſet expendendum, ſi contingeret frumé-
tum deferri ex lõginquo in vſum, & victum pau-
perum: Quod etiam haberet locum inter priua-
tos, quando creditori magis intereſſet triticum
recipere pro ſuſtentatione ſuæ familiæ, vt latè
concludit *Bobadilla, in politic. prætor. lib. 3. c. 3. n. 73.*

Quoad quintum de forenſibus, qui habét ho-
ſpitium in Ciuitate, vbi ſunt ſepeliendi, verior eſt
73 concluſio, † quod debent ſepeliri in Eccleſia Pa-
rochiali habitationis prout concludit *Archid. in c.
1. nu. 3. de ſepultur. in 6. Boer. deciſ. 175. dico quod in princ.*
Quemadmodum dicimus de viatorib. tranſeun-
tibus, & hoſpitium non habentib. in ciuitate, ſunt
enim ſepeliendi in Parochiali, intra cuius fines
obierunt, non in Cathedrali: Maximè ſi concur-
rat, quod per Parochialem fuerint morienti ad-
miniſtrata Sacramenta *Abb. in c. 1. n. 4. de ſepult.* & i-
ſtam opinionem tam in forenſibus quàm viato-
ribus tanquam veriorem ſeruat Rota *per Card. Se-
raph. Iſpalen. iuris ſepeliendi, 9. Iunij* 1595. Quoniam ius
ſepulturæ pendet multum ab adminiſtratione
74 Sacramentorum † & illius electio poteſt fieri e-
tiam tacitè *Petr. de Vbald. de quart. paroch. c. 6. n. 18. &*
19. Vnde viatores, & aduenæ morientes viden-
tur tacitè elegiſſe ſepulturam per iſtam admini-
ſtrationem Sacramentorum *Butr. in c. 1. n. 9. & in c.
in noſtra. n. 3. de ſepultur. Gem. in c. 1. eod. ti. in 6.* Ita vt
licèt aliquis elegerit ſepulturam in alia Eccle-
75 ſia, ſeu Monaſterio teneatur ſoluere, † quartam
Parochialem cãnonicã Parochiæ, in qua recipie-
bat Sacramenta *clem. dudum. de ſepultur.* quod con-
76 firmatum eſt per *Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 13.* † licet in
Bulla confirmationis priuilegiorũ Ordinis Men-
dicantium Pius V. de anno 1560. cõceſſerit quod
Monaſteria, quæ fundata exiſtunt à quadraginta
annis citra non teneantur ſoluere quartam funę-
ralium, de qua *in d. Concil. Trid. c. 13. ſeſſ. 25.* & notat
Spin. de teſtamen. gloſ. 2. princip. de elect. ſepultur. n. 39.

Verum ſi probaretur aliqua conſuetudo, ſecun-
dum quam iſti forenſes habuerũt ſepulturam in
77 Cathedrali, † potius quam in parochia illa, eſſet
ſeruanda *Silueſt. in verb. ſepultura. qu. 8. verſ. ſecundum
peregrini & aduena.* & ſequitur *Rot. per Card. Seraph.*
78 *Iſpalen iuris ſepeliendi. 9. Iunij* 1595. † In iſtis enim ca-
ſibus attenduntur huiuſmodi conſuetudines, ita
vt poſſit vna Eccleſia præiudicare alteri Eccleſię,
cum etiam, quod magis eſt, admittatur conſue-
79 tudo, † vt pater eligat ſepulturam pro filio impu-
bere *c. licet. 4. de ſepultur. in 6 vbi Franch. in prin. nu. 2.
verſ. nec obſtat quod talis. Petr. de Vbald. de canonic. paroc.*
80 *c. 21. nu. 2. tom. 15. p. 2. fol. 138.* † Ita vt etiam amicis
conſuetudo tribuat poteſtatem eligendi ſepultu-
ram, *Idem Franc. in d. c. licet. in prin. n. 3.* Quaſi amicis
81 ſit multum deferendum, † prout plures effectus
amicitiæ congerit. *Tiraqu. de pœn. temperand. cauſ. 23.*
82 † Quamuis aliàs conſtitutio, vel conſuetudo lai-
corum non poſſit directè, vel indirectè præiudi-
care Eccleſiæ. *c. fin. de immunit. eccleſ.* Et quidquid a-
liàs ceſſante conſuetudine pater non poſſit elige-
re ſepulturam pro filiò *c. licet. 4. de ſepult. in 6.* quaſi
illius electio ſit quid ſpirituale *Nauar. conſ. 1. num.
1. eod. tit.*

EPITOME.

Ex duobus procuratoribus ſimul datis eadem
die an poſſit Iudex eligere quem velit, vel potius
illi mutuo ſe confundant, ita vt nullus eorum ſit
procurator. Et quid ſi vni datur maior poteſtas,
quam alteri. Per mandatum ſpeciale quando de-
rogetur generali.

SVMMARIVM.

1 *Coniuncti plures ſi petant ſimul admitti ad agendum iudex
eligit.*
2 *In paritate caſuum eſt locus gratificationi.*
3 *Ex duobus procuratorib. eadem die conſtitutis Iudex vnum
eligit, vel vterque admittitur. n. 4. Contrarium eſt ve-
rius. n. 5. & 6. Declara vt n. 7. & 10.*
8 *Mandatum in quo tribuitur maior poteſtas cedit ſtrictiori.*
9 *Mandatum ſpeciale detrahit generali. n. 11.*
12 *Per ſecundum mandatum cenſetur receſſum à primo. &
n. 13.*

CAPVT XCV.

QVando plures coniuncti eiuſdem gradus
ſimul peterent admitti ad agendum pro
1 coniuncto † iudex eligeret quem vellet *Alber. in l.
ſed & hæ. ff. de procur.* Prout in paritate caſuum debet
2 eſſe locus gratificationi † *Ceual.* qui multa ſimilia
congerit. *q. 248. n. 27. vſque ad n. 44. dixi ſup. c. 30.*

Idem dicebatur eſſe in procuratoribus, qui ſi
duo fuerint dati in diuerſis inſtrumentis eodem
3 die confectis † iudex vnum eligeret. qui ſibi magis
videretur idoneus argumento *l. in reficiendo. 41. de
dam. infect. l. ſi plures. 16. de accuſation.* vel ſecundum
4 aliam opinionem † vterque admitteretur, cum ſit
domino vtile *l. 1. de procur.*

Contrarium declaraui, quod immo iſti procu-
5 ratores mutuo ſe confundant, † & nemo illorum
ſit procurator. Quia neſcitur quis ex illis ſit reuo-
catus, & imputet ſibi dominus, qui ſic indiſcretè,
& dubiè conſtituit *gloſ. in c. ſi quis iuſto in verb. nomi-
natus. de elect. in 6. Oldrad. conſ. 1. n. 9 col. 2. verſ. vnde du-
bium eſt. Felin. in c. imputari. 13. in princ. de fid. inſtru.*
6 † & ita deciſum in Rota teſtatur *Mandoſ. reg. 4. can-
cel. q. 10. in fin. Rom. ſingul. 254. tu habes quod per conſti-
tutionem ſecundi in fi.* vbi quod ita fuit Romæ con-
cluſum per *gloſ.* quam dicit ſingularem *in d. c. ſi quis
iuſto. de elect. in 6. & Io. Andr. ad Specul. de procur. § . ora-
tio. col. pen. in verb. de hac.*

Quæ tamen dixi intelligenda dũmodo in vno
7 non detur minor poteſtas, † quam in alio, vel niſi
in aliquo illorum inſtrumentorum eſſet clauſula
non per hoc reuocando aliquem alium ſuũ pro-
curatorem *Boer. deciſ. 31. num. 2. cum aliis per Addit. ad
8 Roman. ſing. 254.* † Nam quando vnum mandatum
eſt latius, aliud vero ſtrictius, æquum eſt, vt illud,
ex quo maior & pinguior poteſtas tributa eſt,

cedat strictiori, & sic illi, ex quo minor facultas
concessa fuit *l. sempronius proculo. de leg. 2.* quasi in
minore omnes concordent *l. diem proferre. §. si plu-*
9 *res. de arbitr.* † & quia generali detrahitur per spe-
ciale mandatum *c. non iniustè. de procur. l. principalibus*
10 *ff. eod. c. 1. de rescrip.* † prout ita sensisse omnes Pa-
latij Auditores cum Clem. Papa IV. refert *Specul.
de procur. §. rationе autem forma. n. 14. versi. item pone ti-
tius exhibet. Bald. in l. falsus. 19. col. penult. versi. scias ta-
men desunt.* quem refert *Ias. in l. vlt. colum. fi. n. 33. C. de
edict. diu. adr. tol. Masquard. concl. 1015. n. 26. Monter. de-*
11 *cis. Arag. 39. n. 49.* † vbi etiam ex hoc concludit per
mandatum speciale censeri derogatum generali
l. studuisti. de offic. legat. quando in eadem persona
12 procuratoris sit mandatum, † cum per illud secũ-
dum præsumatur à primo recessum *Bald. in l. si quis
cum procuratorio. §. vlt. in fin. de procurat. Menoch. præ-
sump. 36. n. 6. lib. 2. Thesaur. decis. 107. nu. 5. versic. sed re-
plicari hic posset. Vin.* qui de magis communi *decis.*
13 *28. nu. 3.* † Intelligendo tamen in casu solum spe-
cialiter prouiso, in quo duntaxat per speciale
mandatum censetur derogatum primo generali,
non in aliis *Paris. cons. 88. nu. 23. lib. 4. Rum. cons. 108.
num. 3. lib. 4. Vant. de nullit. defect. mand. n. 164. in fi. Rot.
decis. 18. de procur. in nou. Menoc. præsump. 36. n. 6. versic.
idem quando constituisset lib. 2. cum aliis per Monter. d.
decis. 39. numer. 52.*

EPITOME.

Donatio pro ingressu Monasterij an sit simplex, vel ob causam si est facta etiam hæredibus, & ad habendum, & alienandum, cum promissione non reuocandi, & similibus clausulis. Et an intelligatur solum durare donec adest propositum religionis. Dictio pro, an significet causam finalem, & ex quibus illa præsumatur. Pactum non reuocandi donationem ex causa ingratitudinis an faciat illam irreuocabilem, si sequatur ingratitudo, & quid in hoc operetur dolus vetus aut præsumptus.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta occasione ingrediendi monasterium deficit, si non sequatur ingressus.*
2 *Clausula ad habendum, alienandum, & quidquid voluerit faciendum transfert dominium. Intellige, vt num. 3. & 33.*
4 *Per donationem factam filiis, & hæredibus infertur ad donationem inter viuos non causa mortis.*
5 *Donatio iudicatur inter viuos stante iuramento, & promissione non reuocandi ex quacunque causa.*
6 *Qualitas contra substantiam dispositionis, cui apponitur facit, vt dispositio transeat in aliam speciem.*
7 *Clausula omni meliori modo, non restringitur ad specificata.*
8 *Quando plura obstant vno sublato remanet alterum. numer. 16.*
9 *Ardor liciti amoris operatur idem quod coniunctio, & habet vim clausulæ codicillaris.*
10 *Donatio etiam sub commemoratione mortis ex coniecturis dicitur inter viuos, & fit irreuocabilis.*
11 *Pactum donantis, & stipulatio notarij ad commodum eius, cui donatur facit donationem irreuocabilem, quamuis factam sub commemoratione mortis.*
12 *Stipulatio confirmat, & auget primam conuentionem.*
13 *Verba pure, & liberè conuenunt donationi irreuocabili. Fallit. numer. 34.*
14 *Contractus non sumit robur à nominatione partium, sed ab effectu, & n. 13.*
17 *Clausula constituti precarij, & renunciationis omnis legum auxilio facit, vt sit renunciatum omnibus iuribus etiam municipalibus permittentibus facultatem reuocandi.*
18 *Donatio ob ingressum religionis cessat, si quis egrediatur de Monasterio, quando apparet de potestate egrediendi.*
19 *Potentia proxima actui an habeatur pro actu. num. 20. & 21.*
22 *Bona donata inter viuos recuperantur, si quis egreditur de religione.*
23 *Dispositio etiam iurata intelligitur rebus sic stantibus. & num. 34.*
24 *Datum pro dote monasterio restituitur exeunti. Idẽ in Monacho qui fecit professionem si licitè recedat. n. 25.*
26 *Dictio pro, inducit causam finalem. & n. 27.*
28 *Dispositio augetur, vel minuitur, quemadmodum augetur, & minuitur causa finalis.*
29 *Ex proœmio colligitur causa finalis.*
30 *Actus talis præsumitur, prout partes denominarunt. & num. 31.*
32 *Donatio omnium bonorum facta ab ingrediente monasterium præsumitur intuitu ingressus.*
35 *Promittens habere firmam donationem, & illam non reuocare, quamuis contingeret exire de religione, poterit tamen venire contra donationem si egrediatur.*
36 *Pactum non reuocandi donationem etiam ex causa ingratitudinis non tollit reuocationem illius si sequatur ingratitudo etiam stante iuramento. n. 37. Declara vt. n. 38. & 39.*
40 *Causa finalis quæ dicatur. & n. 41. & 42.*

CAPVT XCVI.

FActa fuit donatio, de qua in casu mihi pro-
posito per filiam eius patri occasione ingres-
1 sus monasterij, † Vnde licèt videretur esse ob cau-
sam, qua cessante, deficiet etiam ipsa dispositio
*Purpur. in l. fi. n. 149. C. de pact. Dec. consi. 86. num. 5. ad
med.* Tamen dicebatur colligi ex instrumento
donationis illam fuisse simplicem, putam, &
2 translatiuam dominij. † Primo, propter clausu-
lam ad habendum, alienandum, & quicquid vo-
luerit faciendum, quæ de sui natura importat do-
minij translationem *Roland. cons. 61. n. 48. li. 2. Alex.
cons. 189. num. 10. lib. 2. Menoch præsump. 33. n. 38. lib. 3.*
Maximè quando non est apposita in executiuis,
sed dispositiuis *Becc. consi. 88. n. 25. 26. 49. & 50. O-
fasc. decis. 164.*

Secundo, quia fuit donatum non solum patri,
3 sed eius filiis, & hæredibus, † ex quibus infertur
ad donationem irreuocabilem inter viuos, cum
de natura donationis causa mortis sit, vt præmo-
riente donatario euanescat donatio, nec transeat
ad eius filios, & hæredes, prout considerat in spe-
cie *Rebuf. in l. alienatum 67. §. donationis. col. 5. in fi. vers.
donatio etiam inter viuos. ff. de verb. sign. Aim. cons. 214.
col. fi. n. 18. vers. septimo considero. Rol. cons. 61. n. 28. lib. 2.
Corn. consi. 289. col. 9. ad fi. nu. 11. versi. in casu autem no-
stro plura concurrunt. lib. 4.*

Tertio, ob promissionem non reuocandi ex
quacumque causa, quæ facit, vt dicatur simplex
4 donatio, & inter viuos, † maximè accedẽte iura-
mẽto, quãdo præsertim facta est promissio expres-
sa de non reuocando, secus si diceretur de nõ ve-
niendo contra *Bart. in l. vbi donatur. de donationibus.
caus.*

Digitized by Google

caus.mort.Card. Mantic.de coniect.lib.1.tit.15.n.5.& 7.
Alex.conf.78.n.3.lib.4.Natt.conf.104 nu.6 Surd.conf.
6 *348.n.9.lib.3.* †Nam vbi qualitas est adiecta con-
tra substantiam dispositionis, cui apponitur, tunc
dispositio transit in aliam speciem quę possit ad-
mittere illam qualitatem *Cagnol. in l.contractus.nu.*
70 de regul.iur.Surd.conf.243.n.31.lib.2.

Quarto, propter clausulam omni meliori mo-
do, via, forma, quibus de iure potuit, & potest,
7 † quæ facit vt actus, qui non potest valere prout
fuit gestus valeat alio modo, cum non restringa-
tur ad specificata *Imol.in l.cum pater.79.§.filius ma-*
trem. de leg.2. Bald. in l. vinum.col.7.si cert.petat. Socin.
conf.173.aliàs.142.reuerende pater.n.5.lib.1. latè Sim.de
Pret.lib.2.interpret.2.dub.1.fol.14. & in specie con-
cludit *Aim.conf.214.col.fin.n.19.Rol.conf.8.n.24.lib.1.*

Quinto, nam fuit donatum patri expressa causa
amoris, quo eum prosequebatur: vnde licet adsit
etiam occasio ingressus monasterij, tamen non
est reuocabilis, cũ remaneat ista causa, licèt altera
cessaret *§.affinitatis. inst.de nupt.l.si non lex alia sentia.*
de hæred.instit. Cephal. conf.81.n.14. Quando enim
8 plura obstant vno sublato † remanet alterum *l.si*
quando. C.de inoffic.testam. Surd.conf.50.n.27. Vnde
cum ex alia causa, quàm ingressus fuerit facta do-
natio non debet considerari cessatio solius in-
gressus *Corn.conf.289.col.penult.in fi. vers. & insuper si*
9 *quid mereretur lib.4.* † Cum etiam sufficeret fuisse
factam magno amico, quia ardor liciti amoris i-
dem operatur quod sanguinis coniunctio, ita vt
habeat vim clausulæ codicillaris cum aliis priui-
legiis de quibus *per Tiraq.in l.si vnquam.in verb.liber-*
tis. nu.102.C.de reuoc.donat.& de pœnis temper.caus.23.
10 † Ita vt ex istis coniecturis coniunctionis sangui-
nis etiam donatio sub commemoratione mortis
dicatur inter viuos, & fiat irreuocabilis *Imol. in l.*
qua dotis.solut.matrim. Natt.104.n.11.Roland.conf.61.
n.49.vol.2.Sim.de Pret.interpret.2.lib.1.dub.2.solut.14.
num.18.

Sexto, propter pactum donantis, & stipulatio-
nem notarij factam ad commodum eius, cui do-
natur, quo casu tanquam adsit duplex vinculum
11 fit irreuocabilis donatio, † ita vt quãuis facta sub
commemoratione mortis transeat in actum in-
ter viuos *Bart. in l.quæ dotis.n.3.solut.matrim.* vbi *Ias.*
nu.38. dicit singulare. Maximè si etiam adest con-
12 iunctio sanguinis. † Quia stipulatio confirmat, &
auget primam conuentionem, & obligat effica-
cius *l.miles. §. decem.de re iudic. Ruin.conf.115.nu.15.&*
16.lib.1.Socin.conf.53.nu.4. vers. confirmantur prædicta.
lib.1.per l.cum maritus.§.fi.de pact.dotal. Menoch. præ-
sumpt.35.n.23.lib.3.

Septimo, quia donatũ fuit purè, liberè, & sim-
pliciter, quod cõuenit simplici, & irreuocabili do
13 nationi, † quælibet enim etiã leuis coniectura fa-
cit recedere à præsumptione, quod donatum sit
causa mortis, aut ingressus *Corn.* in specie *cõs.289.*
col.9.vers.item aliàs in ardua.lib.4. Aim.conf.214.col.fi.
Rol.conf.61.n.28.lib.2.Surd.conf.450.n.29.lib.3.

Octauo, nam considerãdo substantiã, & effe-
ctum donationis debemus illam iudicare potius
irreuocabilem, quamuis partes denominauerint
14 ob causam ingressus, † cum contractus nõ sumat
robur à nominatione partium, nec sit inspicien-
dum nomen illius, sed effectus, qui ex substantia
instrumenti colligitur *Rom. conf.509.circa propositã*
n.1.vsque ad n.7. Bald. in l.imperator col.3.de stat. homin.
& in l.2. num.2. C.commod.per l.insulam.de præscr.verb.

Maximè quando actus non potest valere eo mo-
15 do, quo nominatur, † debet enim sustineri alia
via, si disponens statuit, vt valuit omni meliori
modo, prout in casu, de quo agimus fuit expres-
sum *Aym.conf.66.n.1.*

Nono, propter clausulam, quia sic sibi facere
placuit, & placet: Vnde cum non sola ratione in-
gressus fuerit donatum, quãuis cesset ingressus,
16 non reuocatur donatio, † etiam ex alia causa fa-
cta *Corn.conf.289. col.pen.vers. & insuper si quid mere-*
retur lib.4.Surd.conf.450.n.36.lib.3.

Decimo, ob clausulas constituti, vel precarij,
& renunciationem omni, & cuicunque legum
17 auxilio, † per quas clausulas videtur renũciatum
omnibus iuribus etiam municipalibus permit-
tentib. reuocandi facultatem *Bart. in l.sub conditio-*
ne.n.17.de test. milit. Rom conf.251.clarissime.nu.5. Dec.
conf.452.n.19.Molin.de hispan.primog.lib.4.c.2.n.6. &
40.Fab. Ann.conf.134.n.2.vsq.ad 10.lib.2.

Prædicta videbantur sufficere ad declarãdum
non esse locum reuocationi donationis: Tamen
illis omissis tanquam non tutis ex aliis Dixi,
18 † quod huiusmodi donatio non possit reuocari,
quia videlicèt nõ constabat, quod cessauerit cau-
sa ingressus, cum solum fuerit deductum donan-
tem velle exire ex Monasterio, quæ voluntas non
potuit hucusque effectum sortiri, ideo non est
habenda in consideratione: cum vltra illam sit
necessaria etiam potestas ad validitatem actus *l.*
qua ætate. in princ. de testam. Bald. in l.cum te 9.C.de don.
19 *ant.nupt. Dec.conf.198.nu.3.* † & quamuis potentia
proxima actui habeatur pro actu *Bal. in l.penult.de*
test.milit. Marsil.in rubr.de fideiussor.n.216. Lup.in rubr.
de donat.inter vir.& vxor.nu.1. §.38. Tamen in casu
nostro ista potẽtia non potest perduci ad actum,
20 † donec sit cognitum per Superiores an fuerit fa-
cta professio, ob quam non licebit egredi ex mo-
nasterio: Ideo prius erat probandum cessare cau-
sam, ob quam fuit denotatum cum etiam si po-
tuisset fieri, aliud est, factum esse, aliud posse fieri,
cum potentia differat ab actu *Bart. in l.1. de iniust.*
rupt.testam. Natt.conf.504.n.2.Cephal.conf.725.nn.21.
21 † & potentia quæ ad actum non reducitur vana
est *c.pastoralis. §.quoniam.vbi Dec.in 2.notab.de rescript.*
Surd.conf.375.n.2.

Verum esset, quod si constaret de egressu reli-
gionis, quamuis fuerint donata bona etiam inter
22 viuos, & irreuocabiliter illa recuperaret, † dona-
tor ob mutationem status, quasi donatio intelli-
gatur durare firmo proposito religionis *Dec.conf.*
86.n.5.Soc.conf.183.n.3.vers.postremo dico lib.2.Purpur.
in l.fi.n.19.C.de pact.Bert.Curt.Iun.Natt.Cagnol.& alij
per Surd.conf.445.n.36.lib.3.Honded.conf.29.nu.71.lib.
2. Bocc.conf.74.n.11.

Prout regulare est, vt quælibet dispositio etiam
iurata contineat tacitam conditionem rebus sic
23 stantibus † *l.quod seruus. de condit.ob caus.c.breuij.de iur.*
iur.Tiraq.in præfat.l.si vnquam. n.166.cum seq. C.de re-
uocat.donat.Natt.conf.50.n.2. Ideo datum monaste-
24 rio pro dote, si donans non ingreditur, † vel inde
exeat, restituitur *Abb.in c.quod à te.n.5. & 6.de cleric.*
coniug.Nat.conf.180.n.3.Concil.Trid.sess.25.c.26.de re-
gular.Rot.coram R.P.D. Lancellot.neapolitan.pecuniaria.
27.Iunij 1601. & Romana donnotum seu spolij. 16.De-
cembr.1605. & coram R.P.D.Oran.Toletana nullitatis
professionis.22.Iun.1598.& 28.Maij 1599. Ita vt etiam
25 Monachus, † qui fecit professionem, si licitè re-
cedat à monasterio recuperet bona collata Ec-

clesiæ intuitu, & contemplatione ingressus, qua-
si dicatur quodam modo non professus religio-
nem *Natt. conf.* 180. *n.* 3. *lib.* 1. *Menoch conf.* 184. *nu.* 12.
lib. 2.

Neque est dubitandum, quod in casu de quo
agimus fuerit donatum ob causam finalem in-
gressus religionis stante dictione, pro, quæ indu-
26 cit causam finalem † *l. penul.* §. *fi. de alim. & cibar. le-*
gat. Bal. in l. 1. *C. per quas person. nob. acquir. col. pen. versic.*
venio ad secundam formam. & in c. 1. *in prin. de testib.* vbi
notabiliter, quod ista dictio, pro, idem significat,
ac si disponens dixisset, se aliàs non facturum
27 † *Dec. in l. vnic. n.* 15. *in glo.* 2. *C. de sent. quæ pro eo quod in-*
ter. Vnde cessante causa dispositionis cessat etiam
dispositio *Soc. conf.* 31. *col. penul. versic. quarto etiam pro-*
28 *batur. lib.* 1. Ita vt dispositio augeatur, † vel minua-
tur, prout augetur, vel minuitur causa finalis si-
gnificata per illam dictionem, pro, inspiciendo
originem dispositionis *Aim. conf.* 16. *nu.* 5. *Abb. consil.*
77. *n.* 28. *Surd. conf.* 445. *n.* 32. *lib.* 3.

Idque etiam colligitur ex prohemio ipsius do-
nationis, in quo donans narrat velle Deo famu-
lari in Monasterio Sanctę Claræ, & ibi perpetuò
vitam monachalem ducere abdicatis omnib. suis
29 bonis temporalibus, † ex cuius prohemij forma
colligitur causa finalis *Barto. in l. fi. de hered. instit.*
Natt. conf. 180. *Doctor. in l. fi. ad macedon. Odd. conf.* 53. *n.*
26. *Aim. consi.* 192. *n.* 21.

Et magis hoc patet ex ipsamet donatione, in
cuius dispositione donans exprimit se donare ob
dictam causam ingressus, Vnde actus talis præ-
30 sumendus est, † qualem partes denominarunt *c.*
illo vos vers. ex forma de pign. c. in ciuitate. de vsur. Socin.
conf. 248. *nunquid ex duabus. n.* 1. *lib.* 2. *Becc. conf.* 35. *n.* 9.
31 *Aim. conf.* 20. *num.* 1. † Quod procedit quamuis in
contrarium aliquæ sint coniecturæ, vel præsum-
ptiones *Artun. conf.* 55. *in causa mihi proposita. in fi. Sur.*
conf. 450. *n.* 3. *lib.* 3.

Magis esset in donante omnia sua bona, quan-
32 do ingreditur monasterium, † præsumitur etiam
donasse intuitu ingressus, quasi non sit verisimi-
le, quod voluisset donare, si credidisset ad secu-
lum redire *Abb. in c. quod à te. n.* 4. *versi. secunda solutio.*
& n. 6. *versi. vt professionem. de cleric. coniug. Soc. conf.* 183.
n. 3. *lib.* 2. *Natt. consi.* 180. *n.* 2. *&* 3.

Non obstant quæ supra dicta sunt ad proban-
dum donationem fuisse irreuocabilem, & non
propter causam ingressus; Quia clausulæ illæ ad
33 habendum, & aliæ similes, † de quibus in huius-
modi donatione sunt positę in executiuis, & non
dispositiuis, quo casu non alterant dispositionem
late Ossc. decis. 164. Et quatenus etiam essent in di-
34 spositiuis debent intelligi rebus sic stantibus, † &
dummodo non mutetur status donantis, sed re-
maneat firmum propositum religionis, ob quam
principaliter fuit intentio, & animus donandi
Surd. conf. 445. *n.* 36. *Natt. conf.* 50. *n.* 2.

Neque obstant verba liberè, purè, & simplici-
ter cum promissione non reuocandi, & aliis de
quibus supra; Quia ista non faciunt donationem
simplicem, quando fuit expressa causa, quę respi-
cit commodum donantis, prout in casu de quo
agimus *Dec. in l. si donatione.* 13. *col.* 6. *ad med. vers. sim-*
pliciter notandum est. nu. 24. *C. de collation. & conf.* 339.
Alex conf. 40. *n.* 14. *in* 3. *dub. lib.* 4. *Surd. conf.* 407. *n.* 30.
vbi quando præcessit causa, donatio non dicitur
simplex, quicquid partes dicant purè, simplici-
ter, & liberè *Becc. conf.* 20. *n.* 21.

Amplius licèt fuerit facta promissio de habēdo
semper ratam donationem, & illam non reuo-
35 cando, etiam si cōtingeret à religione exire; † Ta-
men erit locus reuocationi, cum hoc ideo dixerit
donans, quia firmiter credidit se non esse à reli-
gione egressurum, cum aliàs non sit præsumendū
velle in seculo remanere suis bonis spoliatū *Soc.*
conf. 183. *n.* 3. *lib.* 2. Vnde talis clausula non alterat
naturam donationis, prout in specie conclusum
fuit *per Rot. coram R. P. D. Lancell. Romana domorum seu*
36 *spoly.* 16 *Decemb.* 1605. † Exemplo pacti de non re-
uocando donationem etiam ex causa ingratitu-
dinis, quod non tollit reuocationem donationis,
si illa sequatur *Rip. in l. fi. q.* 54. *nu.* 181. *C. de reuocand.*
37 *donat.* † Etiam stante iuramēto *Tiraq. in l. si vnquam*
in præfat. nu. 155. *C. eod. tit.* Intelligendo quando in-
gratitudo committitur per dolum, quia tunc non
posset remitti, nec iuramētum aliquid operatur,
38 † cum verus dolus futurus non valeat remitti, a-
liàs si ingratitudo committeretur per dolū præ-
sumptum, aut latam culpam valebit remissio,
cum sit locus remissioni doli præsumpti, & latæ
culpæ de futuro, quia nō inuitatur quis ad delin-
quendum secundum opinionem, de qua per *Se-*
raph. priuil. iurament. 107. *n.* 10. *vers. secundo cogitabam.*
cum regulariter stante clausula non reuocandi
propter ingratitudinem non posset de ea opponi
Bertaz. conf. ciuil. 84. *n.* 39. Et multa quando reuo-
39 cetur donatio ob ingratitudinem, † quamuis ex
dicta causa promissum fuerit non reuocari etiam
stante iuramento *Claud. ad Bertazzol. conf. crimin.*
391. *vers. pro decisione.* Et quando dolus verus, &
præsumptus possit remitti latè *Rebuff. in l. bonis.*
89. §. *inter edere. colum.* 11. *versic. in contrarium est ve-*
rior opinio. ff. de verbor. signific.

Minus obstant aliæ causæ, ob quas præsuppo-
nitur fuisse donatum; Quia dilectio, & amor pa-
ternus fuit causa, vt potius ei, quam alij fuerit fa-
cta donatio; Tamen causa finalis, & vera fuit in-
40 gressus religionis; † Vnde illa tanquam princi-
palis debet regulare dispositionem *Aym. conf.* 192.
n. 21. *Afflict. decis.* 127. *n.* 2. Ita vt illa dicatur causa fi-
41 nalis, & vera, † quæ arctat ad faciendum, & sine
qua aliàs facturus non fuisset *Bart. in l. si cum te.* 52.
n. 3. *& ibi Castr. n.* 3. *ff. de pact. Soc. conf.* 183. *nu.* 3. *vers. po-*
stremo. lib. 2. *Aym. conf.* 142. *n.* 9. Immo quando causa
est talis, qua cessante quis non esset donaturus,
42 tunc semper dicitur finalis non impulsiua, † & si
esset impulsiua, ea qualitate adiecta, efficitur fi-
nalis *Bald. in l. falsam. nu.* 2. *C. si ex fals. instrum. Roland.*
consi. 44. *n.* 24. *lib.* 4. *Natt. conf.* 609. *n.* 10. *Bursat. consil.*
304. *n.* 10. *lib.* 3. *Fab. Ann. conf.* 134. *n.* 12. *lib.* 2.

EPITOME.

Coniunctus quandò admittatur pro coniun-
cto, & quid si adest procurator. Iuramentum an
possit deferri per coniunctum, & quando recu-
sari possit, si vnus ex pluribus creditoribus illud
deferat. Mandatum ad iurandum, & opponen-
dum crimina quale debeat esse.

SVMMARIVM.

1 *Coniunctus admittitur pro coniuncto tam descendens, quàm*
transuersalis vsque ad decimum gradum. Intellige, vt
nu. 2. *&* 3.

4 *Coniunctus non admittitur si adest procurator quamuis fi-*
mus in causa priuilegiata alimentorum. nu. 5. *Declara,*
vt n. 6. *&* 9.

Digitized by Google

7 *Praferendus est habens meliora iura.*
8 *Iudex non inquirit, nisi prius citetur offensus, an velit accusare.*
10 *Coniunctus non potest offerre iuramentum in causa coniuncti. n.11. Et quid in filio. n.12. & 13.*
14 *Mandatum generale ad iurandum an sufficiat, & nu. 15. 18. 20. & 21.*
16 *Dictio nominatim, seu expresse intelligitur pro specialiter. & n.17.*
19 *Habens mandatum cum libera potest deferre iuramentum.*
22 *Procurator an admittatur ad opponendum crimina sine speciali mandato. & n.23.*
24 *Vnus ex pluribus haredibus creditoribus non potest deferre iuramentum debitori. n.25.*
26 *Iuramentum non potest recusari, & quid quando est ius connexum, & dependens à iure alterius, & n.27.*
28 *Sententia lata pro coniuncto contra coniunctum non nocet domino.*

CAPVT XCVII.

REctè egisse dicebatur Antonium tanquam
1 coniunctum pro cõiuncto,† cum huiusmodi personæ de iure admittantur siue sint descendentes, siue transuersales vsque ad decimum gradum *Innoc. in c. nonnulli. in fin. de rescript.* Maxime
2 cum simus in causa recipiente æstimationem, † præcesserit cautio rati, quia si non esset talis non admitteretur *Ias. in l. exigendi. nu. 9. C. de procurat.*
3 †Præsertim, qui actum fuit contra non coniunctum; neque enim est probata prætensa paritas coniunctionis, quæ si adesset eum repelleret *argumento l. non solum. 67. §. de vno dubitari de rit. nup. Castrens. in l. sed & hu. in prin. C. de procurat. Marsil. in l. 1. §. eum qui latrones. in fi. n. 12. de quæstion.*

Contrarium Dial. Primo, quia aderat procu-
4 rator,† quo casu non admittitur coniunctus *Specul. de coniunct. person. vers. item qui agit. Angel. in l. cum prator. de iudic. Felin. in c. coram. colum. 1. ad med. vers. secundo fallit. n. 3. de offic. deleg.* Nã prouisio hominis facit cessare prouisionẽ legis, quãuis simus in causa priuilegiata, prout in alimentis, in quib. licet coniunctus admittatur etiam sine cautione
5 de rato,† tamen non poterit agere, quando extaret curator, cum regulariter illo existente non admittatur, quia mãdatum expressum facit cessare tacitum *Surd. de alim. tit. 3. q. 8. n. 21.* Dummodo iste
6 curator, † seu procurator non esset negligens, si enim non est in mora veniens iure communi, non admittitur, quia venit iure speciali *Bald. in l. senatusconsulto. in princ. vers. vel dic quod est speciale. C. qui accus. non poss. Imol. in c. ex parte decani. 33. col. pen. de rescript. per l. sepulchri violati actio. in princ.*
7 *ff. de sepulcr. violat.* † quasi præferendus sit, qui habet maiora iura, & melius fundamentum de iure communi *glos. in c. presbyter si à plebe. 2. q. 5. in verb.*
8 *suspendatur. vers. hic colligitur.* †, vbi de iudice qui non inquirit, nisi prius citetur offensus, an velit accusare *Idem Bald. in d. l. senatusconsulto. in princip. vers. simile dicit per tex. in l. 1. §. denunciari. de ventr. inspic. l. si tamen de leg. 2. l. quamuis adulterij. 30. C. ad leg. iul. de adulter.* & voluit etiam *Castr. in l. si lon-*
9 *ginq. de iudic.* † vbi stante negligentia procuratoris admittitur coniunctus, sequitur *Felin. in c. coram n. 3. in fi. de offic. deleg.*

Secundo, quia vltra actionem intentatam fuit
10 etiam præstitum iuramentum, † quod coniunctus non potest offerre in causa coniuncti. Requiritur enim mandatum speciale ad iurãdum, siue simus in iuramento calumniæ, siue in litis decisiuo *l. iusiurandum quod ex conuentione. 17. §. procurator. vbi Castr. de iur. iur. Ias. in l. exigendi. num. 9. vers. quarto*
11 *fallit. C. de procur. Surd. cons. 190. n. 2. in fi. lib. 2.* † vbi in iuramento decisiuo dicit esse textum notandum *in d. §. procurator.* Quamuis essemus in filio,
12 † qui non defert iuramentum in causa patris *l. nec*
13 *filius. vbi Bald. C. de reb. credit.* † Nisi ratificetur delatio *Ias. in d. l. exigendi. num. 9.* cum enim sit actus præiudicialis meritò mandatum in specie requiritur *Castr. in d. §. procurator. col. 1. in prin. vers. secundo loquitur.*

Amplius dicebatur neque sufficere mandatum ad iurandum in litem, vel quodlibet iuramẽtum
14 præstandum, † cum etiam requiratur in indiuiduo ad sic iurandum *Flor. de in lit. iur. §. 32. num. 5. Surd. cons. 190. n. 2. in fi. lib. 2. per tex. in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. procurator. de iur. iur. vers. si id ipsum nominatim mandatum sit.* prout declarat *Ias. in d. §. procurator.*

Hoc tamen non est tutum cum verior sit opi-
15 nio quod sufficiat mandatũ ad iurandum,† licèt non fuerit in indiuiduo: Quia sunt plures species iuramenti, vnde mãdatum non debet referri magis ad vnam speciem, quam ad aliã, & dictio illa,
16 nominatim,† de qua in d. §. *procurator.* intelligitur pro specialiter *l. 2. de liber. & posthum. l. hares seruus, cum glos. de euiction.* sicut dicimus de verbo expres-
17 sè, † quod accipitur pro specialiter *Dec. cons. 10. col. 4. ad fin. vers. nam cum agatur de corrigendo. post*
18 *Aug. in §. illud. auth. de trient. & semiss.* † & in terminis de veriori opinione testatur *Seraph. priuil. iuram. 111. n. 4. vers. sed ego respondeo.* Quare etiam habens mandatum cum libera potest deferre iura-
19 mentum, † cum possit omnia, quæ mandatum speciale requirunt *Aim. cons. 278. col. 1. ad med. vers. nam sindicus vniuersitatis. Idem Seraph. d. priuil. 111. n.*
20 *4. vers. concludo.* † Et quamuis *Couar. in c. quamuis p. 1. §. 5. in fi. de pact. in 6.* attestetur de magis communi, & veriori opinione, quod requiratur manda-
21 tum in indiuiduo ad sic iurandum: † Tamen in praxi contrarium seruatur, prout de huiusmodi obseruantia docet *Mathes. sing. 149. nota quod si dominus. Cappell. Tholos. dec. 132. & ibi in Add. n. 1.* Exem-
22 plo procuratoris, † qui non admittitur sine speciali mandato ad opponendum crimina, & defectus contra electum *c. super hu. de accusat.* Tamen
23 admittetur si habeat ad hoc procuratorium, † quamuis crimina non specificentur *Innoc. in c. 1. in fi. de elect. in 6. Cardin. in clem. non potest. q. 2. & 12.* vbi de veriori opinione testatur *de procurat.*

Tertio, quamuis iuramentũ etiam esset delatũ
24 ab habente facultatem deferendi: † Tamen quia aderant plures hæredes creditores, & fuit actum, & delatum iuramentum nomine vnius ex creditoribus potuit debitor iustè iuramentum recusare. Ratio, ne aliis postea agentibus detegatur periurium, quo casu, vt euitetur turpitudo admittitur ista recusatio, cum fama sit omnib. rebus anteponenda: ita in specie concludit notabiliter *Bart. in l. iusiurandum quod ex conuentione. 17. §. procurator. n. 4. col. 4. vers. primo quãdo quis probabiliter.*
25 *ff. de iur. iur.* † cuius opinio est verior, quidquid contrarium ibi dicat *Castr.* vt testatur *Ossasc. decis. 11. per tot. Purpu. in l. manifesta. n. 26. de iur. iur.* Licèt enim plerunq; possit esse suspicio, ne iurans detegatur in periurio: Tamen non ita facilè hoc potest occurrere, quando ius alterius est separatum, & disiunctum à iure deferendi iuramentum,

prout est probabilius, & magis spes de proximo, vbi ius alterius est connexũ, vt in plurib. hæredibus, ex quibus credendũ est, quod alij sint parati agere cõtra eundem debitorem *Alex. in specie in d. §. procurator. col. 2. in fin. vers. tamen illemet opinio.*
26 vbi quod conclusio illa, † vt non possit recusari iuramentum procedit, quando contingit alia causa mouenda cum persona non habente ius connexum, & depẽdens à iure istius, cui defertur iuramentum de eo, quod concerneret periurium iurantis: Quia tunc acta in vna causa non faciunt
27 præiudicium in alia. † secus autem quando sumus cum altera persona habente ius connexum, & dependens, quia in hoc casu erit licita recusatio secundum opinionem *Bart. in d. § procurator.* quasi tunc acta in vna causa noceant in alia, tanquam connexa, & dependente, & sequitur *Surd. consi. 190. n. 10. lib. 2.*

Ex quibus reuocaui sentẽtiam D. Iudicis à quo,
28 cum etiam † si feratur contra coniunctam personam pro coniuncto non noceat domino *Bald. in l. 1. in princ. C. quibus res. iudic. non noc.*

EPITOME.

Promissio tertiæ partis bonorum datorum in dotem post mortem donãtis an trahatur ad quæsita post factam donationem, & an operetur effectum dilatiuum, vel sit donatio causa mortis. Dictiones sua, ipsius, & similes quando restringant dispositionem ad bona præsentia. Legatum an sit intelligendum de bonis tempore testamenti, vel mortis testatoris. Et quid in obligatione, & donatione omnium bonorum. Dos an dicatur ex titulo lucratiuo, & quando sit priuilegiata, ita, vt veniant futura.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio qualibet intelligitur de præsentibus non de futuris.*
2 *In donatione solùm veniunt bona existentia tempore contractus.*
3 *Pater potest donare vnciam filio naturali.*
4 *Dictiones mea, sua, & similes restringunt dispositionem ad præsentia.*
5 *Fideiussor obligatus pro debito patris sui an restringat obligationem ad tempus præsens. n. 6.*
7 *Dictio ipsius importat dominium.*
8 *Legatum de omnibus bonis an restringatur ad bona existentia tempore testamenti. & n. 11. 12. 13. & 14.*
9 *Legatum pecuniæ. quæ superest solutis debitis talis hospitalis an intelligatur de debitis, quæ aderant tempore testamenti. n. 10.*
15 *Tempus præsens an extendatur ad futurum tam in contractibus, quam in vltimis voluntatibus, & verbis tam collectiuis, quam indefinitis, & quid primogenitura. n. 16.*
17 *In contractibus fit strictior interpretatio.*
18 *Obligatio omnium bonorum comprehendit futura. n. 19. & 20.*
21 *Donatio omnium bonorum valet.*
22 *Donans bona post mortem non intelligitur donare futura. & n. 23.*
24 *Verba post mortem an respiciant solùm dilationem, vel faciãt, vt dicatur donatio causa mortis. n. 25. & 26.*
27 *Donatio ob causam dotis dicitur mera liberalitas. & num. 28.*
29 *Bona futura non veniunt etiam in materia fauorabili vbi agitur de magno præiudicio.*
30 *Coniunctio sanguinis non est consideranda, ad hoc vt tempus futurum comprehendatur.*
31 *Legatum quando sit ampliandum ratione affectionis, seu consanguinitatis. n. 32.*

CAPVT XCVIII.

IVdicauit D. Iudex à quo promissionem tertiæ partis bonorum in dotem datorum post mortẽ donantis trahi ad futura, & quæsita post factã donationem, & cum dubitaretur an sententia esset cõfirmãda Dixi negatiuè: Nam sumus in actibus inter viuos, in quibus transfertur dominium, & tractatur de præiudicio illius, qui donauit: Vnde non est dicendum, quod fuerit cogitatum de futuro, Immo debemus sumere interpretationem,
1 vt donatio minus lædat donantem. † prout regulare est, vt quælibet dispositio intelligatur de præsentibus, vt non de futuris *l. si ita legatum. 8. de aur. & arg. legat. Rom. sing. 503. Socc. Iun. consi. 99. lib. 3. per tot. Put. decis. 154. n. 3. lib. 1. latè Menoch. præsumpt. 127. nu. 9. cum seq. lib. 4. Surd.* qui multis similibus comprobat *cons. 27. n. 5. & 6. lib. 1.*

Et in specie donationis, de qua agimus, quod
2 veniant solum bona tempore contractus † existentia concludit *Cin. in l. 1. n. 6. in fi. C. de pact.* vbi *Alex. n. 3.* dicit notandum. & sequitur *Dec. ibid. n. 19. Surd. cons. 216. n. 3. lib. 2.* vbi de donatione facta per patrem filio naturali de vncia, quod debeat intel-
3 ligi de bonis: quæ tunc extabant. † non autem de acquirendis, cum possit pater donare vnciam d. filio *§. ne igitur semper auth. quib. mod. nat. effic. sui. l. 2. C de natur. liber.*

Secundo, quia fuit donata tertia pars suorũ bonorum, quæ dictio sua, mea, & similia restringũt
4 dispositionẽ ad bona præsentia, † siue id sit ex significatione istorũ pronominũ, siue quia subintelligitur verbum existens tanquam sint nomina possessiua *l. si ita legatũ. 8. de aur. & arg. legat. Cast. cons. 132. n. 2. lib. 1. latè Menoc. cons. 106. n. 170. & 192. & præsumpt. 127. in fin. lib. 4. Simon. de Pret. de interpret. vltim. volunt. dub. 9. n. 35 lib. 4 fol. 403. Surd. decis. 213. n. 11. & 20. in fin. Cenal. q. 727. nu. 50. vsque ad*
5 *64.* † vbi ex hoc infert quod fideiussor obligatus non generaliter pro quocunque debito, sed specificè pro debito patris sui per istam distinctionem restringitur obligatio ad præsens tempus, & sic ad debitum liquidatum in vita patris, non in futurum pro tempore hæredum *per tex. in l. qui roma. 122. §. angerius. de verb. oblig. Soccin. cons. 24.*
6 *colum. vltim. n. 12. lib 3. Marsil. singul. 304.* † Quamuis in hoc contrarium sequatur *Conar. pract. q. c. 39. n. 5. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. c. 57. in fi. & c. 74.*

Tertio, propter genitiuum ipsius, de quo in eadem donatione, tunc enim non veniunt futura,
7 quia cum donatur tertia pars bonorũ ipsius, † ista dictio importat dominium *Alex. in specie consi. 171. in causa & lite. col. 1. n. 1. vsque ad n. 3. li. 6.* vbi loquitur in legato tertiæ partis bonorum ipsius testatoris, quod non comprehendit nisi ea, quę tũc temporis erant in suo dominio, sequitur *Surd. cons. 450. n. 43. lib. 3.* quia illud genitiuum hoc importat *l. 2. §. in locum. de relig. & sumpt. funer. Gozad. cons. 82. nu. 7. Nat. cons. 592. nu. 5.*

Quarto facit, quod dicimus de legato facto vxori de omnibus bonis. Nam testatore superuiuẽte per temporis spatiũ, † ob quo l acquisierit de nouo alia bona, illud legatũ non comprehendit nisi

nisi ea quæ reperiebantur tempore testamenti, quia verba etiam vniuersalia ad illud restringuntur *l.si.§.1.de leg.2.Alex.conf.171.in causa & late nu.1. & 2.lib.6.Socin.Iun.conf.99.n.5.lib.3.Mutæ.super consuetud.panormit.c.47.n.80.* Prout dicimus de legato pecuniæ, quæ superest solutis debitis talis ho-
9 spitalis,† nam si dum supersuerit augeantur debita super eiusdem hospitalis, non intelligetur relictum, nisi quod ad ea, quæ extant tempore testamenti *Ias.in l.cum stipulamur. nu.3.de verb.oblig. & in l.pater tuus. col.2. C.de hered.instit Bonif.Rog-*
10 *ger.conf.57.n.19.lib.1.*† Nisi testator dixisset, si supererit, aut restiterit *Idem Ias.in leg. si tibi homo. §. cum seruum.in fi.num.16.de leg.1.* Et de legato mobilium per verba præsentis temporis adiecto no-
11 mine possessiuo testatoris;† quod non includat nisi bona, quæ erant tempore testamenti, non obstat *est tex.in l.si ita de aur. & arg.legat. & in l.si ita scripsisset.de legat.2.l.Iulianus.§.si de leg 3.l.Aurelius.§ 2.de liber.leg.late Corn.conf.14.nu.5.lib.1.Capr.consi.45.n.5.cum alijs per Menoch.præsumpt.127. n.6.*
12 *vsque ad n.29.lib.4.*† Licet quando ista legata essent concepta per verba subiunctiui modi, siue sint præsentis temporis, siue imperfecti semper comprehenderent futura, *l.si ita qui. §. Seia. de verb.oblig.Bart.in l.1.num.11.vers.contrarium.q.7.de iur.codicil.Dec.conf.41.in casu proposito.n.3. col.pen.in fi.vers.sed respondetur breuiter.Peregrin.de fideicom. artic.46.nu.29.Surd.conf 362.num.27.lib.3.* Non ob-
13 stante pronomine possessiuo, quia etiam tunc, quando verba sonant in futurum, comprehenduntur acquisita post testamentum *Soci.Iun conf. 98.n.27.li.1.*& est decisio *Rotæ per R.P.D. Coccin.Romana legati della porta.30.martij 1601.& 3. decembris eiusdem anni.* vbi quod magis prædicta procedunt
14 stantibus coniecturis,† ex quibus recedit ut à dispositione *tex. in d.l.si ita.de aur.& arg.leg. & alijs supra deductis,vt late per Roland.conf.39.n.20. lib.4. Gabr.conf.120.col.penult.n.8. lib.1.Card.Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.3.tit.11.n.13. Aym.in l.1. n.19.vers. tertio limitatur. de leg. 1.* & multas coniecturas colligit R.P.D. Coccin. *ibid.& in causa spoletana legati.20.februarij 1587.coram Sanctissimo R.P.D.Penia Romana legati metallorum. 28. aprilis 1589. R.P.D. Bubal.Roman.legati.10. decembris 1587.cum alijs late per Menoch.conf.106.& præsumpt.127. n.20. vsque ad n.35.lib.4.Gabr.d.conf.120.n.8.vsque ad num.10.lib.1.*
15 *Cepha.conf.775.n.25.lib.5.*† Et quando tempus præsens extendatur ad futurum, ita vt veniant potius ea, quæ reperiuntur tempore mortis testatoris, quàm testamenti, tã in vltimis voluntatibus, quàm in contractibus, & tam in verbis collectiuis, quàm indefinitis, & quid in primogenitura, an
16 intelligatur de eo, qui primo natus est, † vel de illo, quem nemo præcedit tempore testamenti, quamuis sit postea genitus, & quid in multis similibus casibus *latissime Menoch.conf.97.nu.23.70. 119.141.& per tot.lib.1.*

Quod magis est in casu nostro, cũ simus in con-
17 tractibus, in quibus fit strictior interpretatio,† quasi agatur de grauiori præiudicio, quia cõtractus est irreuocabilis, quod non est in vltimis voluntatibus, quæ ad libitum reuocantur *Ias.conf.5. col.4.in fi.vers.quinto facit li.3.Surd.decis.233. n.17.& conf.27.n.5.* vbi de concessione seruitutis aquę ducendæ pro irrigandis suis prædiis, quod intelligatur de præsentibus, non de postea quæsitis.

Non obstat quod obligatio omnium bonorũ
18 comprehendat etiam futura † *l.fin.C.quæ res pign. oblig.Neguf.de pignor.membr.p.2.nu.2.* Quia illud
19 est† propter modicum præiudicium, de quo tractatur in obligatione, secus in bonis donatis in quib. agitur de maiori damno ob translationem domini; *Salic.in d.l.fin.in princ.oppos.1.Cappell.Tholos.decis.191.in fin.Surd.decis.233.n.23. post Iacobin. in l.fin.n.25.C.de pact.*

Maximè propter illam dictionẽ, omnium, quæ
20 tanquam vniuersalia facit, † vt obligatio etiam extendatur ad futura bona, quamuis aliàs dispositio simplex illa non comprehenderet. *Roland. conf 54.n.44.lib.3.Natt.conf.160.n.14.*

Amplius neq; in donationib. istæ fictiones vni-
21 uersales operãtur circa futura.† Vnde donatio omnium bonorum valebit tanquã restricta ad bona existentia tempore contractus secundũ veriorem opinionem *Doctor.in l.fi.C.de pact.Ale.in l.stipulatio hoc modo concepta.63.n.14 de verb.oblig.& ibi Soci.Iun.n.78.Boer.decis.353 n.14. col. pen. Ruin. conf. 178.num.3.lib.1.*& latè comprobat *Surd.decis.233. n. 8.& per tot.& conf.45.n.43.vsque ad n.48.*

Non obstant verba illa, post mortem, de quib. in
22 donatione, de qua agimus:† Quia nõ comprehẽdunt bona futura, sed intelliguntur, vt bona quæ nunc habeo, volo, vt acquiras post mortem: Ita in specie declarat *Ias.conf.5.col.4.in fin. vers. & ad illa verba.lib.3. Alex.in l.stipulatio.hoc modo.nu.14. col.5. ad med.vers. non obstat quod qualitas. de verb. oblig. & ibi Soccin.Iun.n.79. vers. ad primum.* vbi quod illa
23 verba respiciunt non bona, † sed effectum donationis in illud tempus mortis collatum, ad quod censetur facta dilatio acquisitionis.

Ex quo dicitur, quod illa mentio mortis tanquã producens effectum dilatiuum, seu per modũ di-
24 lationis† nõ facit illam donationem causa mortis, sed inter viuos *Dec.in l.fin.n.19. C.de pact. Alex. conf.14.nu.2. vers.insuper vero.col.1. in fi.lib 2.post Bal. in l.2.C.de iur.dot.* & in specie id etiam concludunt *Cun.in l.vlt.n.6.in fi.C.de pact.& ibi Alex.nu.3.*
25 *Surd.conf.450.n.45 lib.3.*† qui etiam loquuntur de donatione omnium bonorum, quæ per illam dictionem, post mortem, non ampliatur ad futura, ideo valebit tanquam restricta solùm ad præsentia, quasi post mortem respiciant solùm dilationem. *Idem Alex.in d.l.stipulatio hoc modo. n.14.de*
26 *verb.oblig.* † Aliud enim est, quod dicatur in dispositiuis donò post mortem, aliud si quis promittat tradere post mortem, quasi hoc casu sint verba executiua, quæ sunt adiecta causa demonstrationis, & non faciunt donationem causa mortis, cum in primo casu tanquam posita in dispositiuis denotent substantiam donationis, & censentur posita ob causam finalem, quæ mouet donantem ad donandum post mortem, Ideò meritò tunc erit dicenda donatio causa mortis, prout explicat *in l.alienatum 67.§.donationem col.3. in fin. vers.etiam dicitur. ff.de verb. signif. post Ias.consil.6. col.4.lib.3.*

Nec facit quod simus in donatione facta ob causam dotis, quæ tanquã fauorabilis debet am-
27 pliari et ad futura: †Quia nõ per hoc desinit esse donatio, etiã respectu eius, qui donat dicatur mera liberalitas *l.si.C.de dot.promiss.* prout etiã consi-
28 derata persona mulieris, est donatio,† & titulus lucratiuus *Bart.in leg.1.in princ.vers.sic.quod videtur esse. ff pro dot. & facit. leg. 1. §.lucratiua.C.de impo-nen.lucrat.describ.cũ alijs per Phaunt.de dot.glos.8.in verb.& vir.lucretur.*vbi multa quã fo dos dicatur ex titulo lucratiuo, tam ex parte vxoris, quã viri.

Maximè cum constet de mente donantis, qui voluit restringere donationem ad bona tunc temporis existentia, quo casu non est considerandum aliquod priuilegium, cum non simus in du-
29 bio; † immò etiam in materia fauorabili non veniunt futura, vbi agitur de magno præiudicio *Surd.dec.233.nu.15.*

Prout etiam dicimus non esse considerandam
30 coniunctionem sanguinis, † vt tempus futurum cõprehendatur in legato bonorum, seu alia simili dispositione secundum *Castren.in l.si cognatu.de reb.dub.Cagnol.in l.fin.n.234.C. de pact.* Quidquid dixerint *Soccin.in l.1.not.5.de reb. dub. & Neuizan. cons.71.n.3.* Quia contra eos est verior opinio, *vt testatur Menoch.præsumpt.127.n. 18.li.4.& latè Gab.*
31 *cons.18.in fi.li.1.* † vbi quod quoque consanguinitatis, aut affectionis ratione legatum est ampliandum, nisi ad fauorem partis legatarij, pro quo neque licebit latius interpretari, si aliquo modo apparet de voluntate testatoris eum coniunctio faciat valere legatum aliàs inualidũ, non quod am-
32 plici *l.cum rem. C. de legat.* † Vnde contra vxorem potius restringitur ad fauorem hæredis *l.qui cõcubinam §.1.de leg.2.* quicquid dicat *Roman.sing.643.* contra quem est tenendum dicit *Gabr. d.cons.98. in fin.lib.1.* de quo tamen dictum est supra *cap.70.*

EPITOME.

Arbiter an possit iudicare secundum statuta, & cõsuetudines si causa cõpromittatur decidenda secundum ius, vel leges, aut ius commune, & quando consuetudo præualeat iuri. Institutio de eo in quo de iure debent succedere filij, & filiæ an sit intelligenda ex æquis portionibus, si aliter vocentur à iure municipali.

SVMMARIVM.

1 *Iuris appellatione an contineantur statuta, & num.2.3. & 4.*
5 *Compromittens causam terminandam de iure, an videatur se remittere potius ad consuetudines, quàm ad leges. & n.9.& 16.*
7 *Consuetudo est ius.*
8 *Clausula de iure declaratur de iure municipali, si illud præualet; & de priuilegijs tanquam derogantibus omni alteri iuri.*
9 *Statuta, & consuetudines potius attenduntur tanquam corrigentes ius commune.*
10 *Institutio de filijs, & filiabus in eo in quo de iure succedere debent non est intelligenda ex æquis portionibus, prout vocantur de iure communi, sed secundum ius municipale.*
11 *Facultas disponendi secundum leges intelligitur de consuetudine.*
12 *Lex inducitur expreßè, sed consuetudo tacitè.*
13 *Appellatione iuris ciuilis venit statutum, & consuetudo.*
14 *Ius commune Romanorum venit appellatione iuris communis. & n.15.*
17 *Compromissa fiunt, vt causa citius expediantur.*

CAPVT XCIX.

ARbiter an potuerit procedere, & terminare causam, de qua in facto mihi proposito secundũ statuta & consuetudines, ex quo illi erat compromissum, & procederet secundum ius, Ve-
1 rius est potuisse. † Quia appellatione iuris statuta continentur, prout in specie concludit *Abb.in rubr.de consuetud.n.2.in fin. vers.sed contrarium reperi tenuisse.cum alijs per Lambertin.de iur.patronat art. 4.q.9.lib.1.n.34.fol.94.post Felin.in c.licet causam.in 2.notab.de probation.*

Non obstant Doctores contrarium tenentes,
2 prout † *Barbat.cons.66.lib.3.Socc.cons.14. circa dubia data col.2.n.4.vers.secundo etiam principaliter.lib.4. cum alijs per Dec.cons.685.in casu proposito.col.2.nu.4.*
3 *& 5.vers.sed tamen ad ista respondetur.* † Nam verior, & magis communis opinio est contra eos, quam tenet *Ias.in leg.de quibus.col.antepen.in fi.n.82.vers.item consuetudo de legib.& in l.præscriptione. col.3. n. 18.vers.circa vero quæstionem.vsque ad.22.C.si contra ius vel vtil.public.Socc.cons.9.col.6. in fi.vers. non ob-*
4 *stat secundum fundamentum.n.19.& col.7.lib.1.* † & de veriori opinione testatur *Dias.reg.202.compromissum si sit in aliquo. in princ.* prout etiam dicit *Siluest.in §.ex non scripto.n.6.col.3.in 2.notab. instit. de iur.natur.gent.& ciuil.*

Quibus confert, primò, nam compromittentes videntur potius se remisisse ad consuetudines,
5 quam ad leges † *Bart.& Alex.in l.hæredes mei.57.§. cum ita.ad trebellian.Ias.in l.si quis id quod.col.3.n.18. lim.18.de iur.omn.iud.* vbi quod tam in contractibus, † quàm in vltimis volũtatibus censetur facta
6 relatio secũdum formam statuti aut consuetudinis. *Idem Iason in l.omnes populi, in 2.lect col.4.in pr. nu.28.vers.immo fortius ne dum.ff. de iust. & iur. Alex.cons.25.viso testamento,nu.5.lib.4. vbi late Add. in verb.statuti,post Bart.in leg.vt iurisiurandi §.si liberti.col.2.in fin.de bon.lib.Anchar.cons.433.postquam ista domina à patre dotata.n.2.*

Secundò quia consuetudo est ius *§.ex nõ scripto.*
7 *instit.de iur.natur.gent.& ciuil.* † Vnde si de eo fit mentio in instrumento debet intelligi de valido, & de illo, quod tanquã posterius est in viridi obseruantia, & per quod derogatur iuri statutario *Siluest in § sed quoties instit.de iur.gent.& ciuil.& in*
8 *d.§.ex non scripto.n.7.* † vbi etiam quod clausula de iure intelligitur de municipali, quando illud præualet. & de priuilegiis tãquam derogantibus omni alij iuri *Abb.in c.1.in princ. nu. 5. vt lit. pend. Dec.in c.ex parte.in 1.notab. de rescript.*

Tertio quia statuta, & consuetudines sunt confir-
9 matæ à iure ciuili *l.de quibus de legib.* † Vnde intelligere debemus de iure statutario seu cõsuetudinario, quod potius est attendendum tanquam corrigens ius commune *Bald. in l. illa institutio 32. in princ.col.2.in fin.versic. sed pone quod sui compromissum.ibi ego credo.de hæred.instit.Bertazzol. de clausinstr.claus.4. glos.35.*

Quare etiã aliàs Dixi, quod institutio potius fa-
10 cta de filiis, & filiabus in eo, † in quo de iure succedere debet, nõ est intelligẽda ex æquis portionibus prout vocantur de iure communi *l. maximum vitium.4.C.de liber.præterit. l.inter filios.11.C. famil.herisc und.l. lege duodecim tabularum. 14. Cod. de legit.hæred.* Sed intelligitur eo modo, quo vocantur à iure municipali, secũdũ quod si disponatur, quod filiæ sint cõtẽtæ suis dotibus, ita præsumendum est testatorem disposuisse, & illas solum ad dotes vocasse, cum loquendo de iure debeamus sẽper potius intelligere de iure municipali, quo vtimur, quàm de iure cõmuni, prout in specie concludit *Ias.in l.omnes populi.in 2.lect. nu. 28.de iust.& iur.Socc.cons. 51. visa facti enarratione. col.9.ad med.vers.nec obstant allegata.n.33.lib.4.* vbi de magis communi; Quicquid contrarium dicat *Bald.in c.quicunque num.12.C.de seru.fugit.& Corn. consil. 83. numero 3. versicul. item ad hoc quod not at.*

cos,

col.2.ad med.lib.1. Quia contra eos est verior opi-
nio, vt latè defendit *Card. Mant. de coniect. vlt. volunt.*
lib.4.tit.9.num.13.vers. sed in secunda. & n.16. in fin. vers.
& ideo concludendum est.

Idem esset si daretur facultas procedendi secun-
dum leges: nam semper intelligitur de consuetu-
11 dine, † quæ venit appellatione legis *c. consuetudo. di-*
stinct.1. l. de quibus. de legib. Felin. in c.1. in prin. in 2. notab.
de sponsal. post gl. ibi in ver. lege & Abb. n.2. Quia cõsue-
tudo non differt à lege, nisi tanquam tacitum ab
12 expresso, vnde sicut lex indicitur † expresè sine
actu indiciario, ita consuetudo tacitè *Socc. cons.99.*
in causa eximy. col.1. in fin. lib.1.

Quod etiam ampliatur, si dictum fuerit secun-
dum ius ciuile, cuius appellatione venit statu-
13 tum, & consuetudo † *Bart. in l. stipulationum aliæ. 5. in*
fin. princ. de verb. oblig. Castrens. in l. non ambigitur. 8. in
princip. de legib. Bald. in l. fin. col.3. num.11. vers. super est
videre. Cod. vnd. legit. Ias. in l. de quibus. col. penult. num. 83.
vers. restat videre exempla. de legib. Cassan. in consuetud.
Burgund. in probem. n.15. Becc. qui de communi *cons.1.*
numero 15.

Aliud esset si causa deberet terminari secun-
14 dum ius commune, † quia tunc non posset defi-
niri secundum consuetudines locales: Nam ap-
pellatione iuris communis, venit ius commune
Romanorum, non commune municipale *Bald. in*
l. quicunque col.3. C. de seru. fugit. Socc. cons.271. in præsen-
ti consultatione. col.1. vers. quinto confirmatur. lib.2. Imol.
in l. illa institutio. de hered. instit. Dec. cons.686. num.5. &
6. Ceual. qui de veriori opinione testatur *qu.238. in*
fin. Quicquid dicat *Rom. cons.218. præsens casus. in fin.*
Quem non esse approbatum dicit *ibi Mandos. in*
verb. terminetur. sequitur *Bursat. cons.189. num. 44.*
Caualcan. de tutor. nu.98. in fin. Ex quibus inferunt,
15 † quod si dicatur esse recurrendum ad ius com-
mune deficientibus statutis propriis, deberet in-
telligi de iure communi Romanorum per Iusti-
nianum scripto, non de statutis ciuitatis domi-
nantis *Dec. cons.429. n.5. & 6.*

Si tamen causa posset celerius expediri secun-
16 dum ius commune, † quam ex forma statutorum,
tunc compromissum esset intelligendum, vt ter-
minetur secundum ius commune: Quia compro-
17 missa fiunt, † vt citius causæ expediantur *Ias.* in
specie *in l. præscriptione. col.4. nu.21. vers. istam commu-*
nem conclusionem. C. si contr. ius vel vtil. public.

EPITOME.

Iudices & Notarij quando, & ob quam suspi-
cionem in totum recusentur, vel illis detur ad-
iunctus: Et an oppositio sit necessaria. Recusatio-
ni quando videatur tacitè renunciatum. In causis
in quibus datur adiunctus quomodo sententiæ
verba sint concipienda. Instantia quando non
currat à die appellationis. Iudex an possit inter-
rogari de causis suspicionis, & ab illarum decla-
ratione appellari: & an requiratur speciale man-
datum. Adiuncti an sint ordinarij, vel delegati, &
an appelletur ad superiorem adiuncti, & quid in
causa commissa clerico an sit adeundus superior
ecclesiasticus, vel secularis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ordinarius, & delegatus an recusentur in totum pro-*
pter suspicionem, & n.2. & 3.

4 *Acta per Iudices recusatos an sint ipso iure nulla, vel requi-*
ratur oppositio, n.5.7.8. & 9.

6 *Actus quilibet tendens ad fauorem alicuius intelligitur par-*
te opponente.

10 *Recusatio Iudicis habet locum quando adest causa expres-*
sa in iure similis, aut maior, & est probanda de iure ca-
nonico. n.11. & quæ causa debeat esse. n.12. & 13.

14 *Causa iusta recusationis dicitur, si proueniat ex affinitate*
etiam illa dissoluta. Intellige vt n.15. & 16.

17 *Testis non repellitur ratione paris coniunctionis, & ami-*
citiæ.

18 *Paritas affectionis excludit omnem dolum.*

19 *Pater spiritualis potest recusari, ne iudicet aut testificetur*
causa filij spiritualis. n.21.

20 *In exhibitione reuerentiæ pater spiritualis præfertur car-*
nali.

22 *Iudex recusatur si est commensalis inimici, aut vnius ex*
litigantibus, vel aduocati. n.23.

24 *Filius aduocatus aut procurator vnius litigantium an*
præbeat occasionem iustam recusandi patrem iudicem.

25 *Iudex aduocatus partis potest recusari. n.26.*

27 *Recusans iudicem videtur tacitè renunciare recusationi*
comparendo postea coram eo. n.28. & 29.

30 *Exceptio recusationis debet proponi ante litem contestatam*
n.31. & 32.

33 *Adiunctus non datur post conclusum in causa.*

34 *Lite pendente potest peti adiunctus, & quomodo procedat:*
n.35.36.37. & 38.

39 *Iudex cui datur adiunctus nullam notam incurrit.*

40 *Adiunctus inhibet iudici, vt non procedat quamuis sit par*
iurisdictio.

41 *Coram adiuncto, & iudice cui datur adiunctus est facien-*
da citatio, & coram vtroque comparendum, num.42.
& 43.

44 *Mandatum speciale requiritur ad allegandum iudicem*
suspectum.

45 *Delegatio causæ facta ad petitionem vnius ex litigantibus*
est iusta causa suspitionis.

46 *Instantia causæ nunquam currit si non eligatur adiun-*
ctus, qui eligi debet.

47 *Iudex recusatus suspectus potest interrogari, etiam cum*
iuramento de causa suspicionis.

48 *Appellatio conceditur iudici remoto tanquam suspecto.*

49 *Adiunctus est delegatus non ordinarius, & solo iuramento*
allegatur suspectus.

50 *Si detur adiunctus iudici ordinario recurrendum est ad*
superiorem, qui dedit adiunctum.

51 *Iudex ecclesiasticus adeundus est, quando appellatur à sen-*
tentia lata per laicum & clericum. n.52.

53 *Notarius potest in totum recusari; neque illi datur adiun-*
ctus. n.54. & 60. & suspitio probatur solo iuramento.
num.58.

55 *Iudex & notarius reuelantes dicta testium ante publica-*
tionem tenentur pœna falsi.

56 *Aduocatus & procurator reuelans secreta causæ pu-*
nitur.

57 *Iudex propalans votum suum allegatur suspectus.*

59 *Subrogatus in locum notarij remoti tanquam suspecti re-*
stituit eidem omne emolumentum causæ.

61 *Stilus concernens ordinatoria iudicij est seruandus.*

62 *Sententiæ verba quomodo concipienda in causis, in quibus*
datur adiunctus, an nomine omnium, an vero sub no mi-
ne primi iudicis cum consensu adiuncti, & n.63.

64 *Episcopus habet iurisdictionem de iure in capitulum, &*
canonicos, & eorum consilium non requiritur in punien-
do excessus. n.66.

65 *In possessoriis vltimus status attenditur, & sufficit vnicus*
actus.

CAPVT C.

DE iure Canonico tàm Iudex Ordinarius,
quàm Delegatus potest in totum recusari
1 propter suspicionem † *c.si quis contra clericum.41.de
for.compet.Abb.in c.cum specialis.61.in 1.not.vers.est & a-
lia differentia.de appellat.Mandos. form.8.commis.in verb.*
2 *adiunctum.* Quamuis de iure Ciuili † Delegatus
possit remoueri in totum suspectus, cum secus sit
in Ordinario, cui datur Adiunctus *l.apertissimi.14.*
3 *C.de iudic.* † prout etiam in Delegato ad vniuersi-
tatem causarum, qui habet se ad instar Ordinarij
*gl.in l.fi.in verb.cum specialis.C.de iudic.Alex.cons.12.vi-
so processu.n.5.lib.6.Rum.cons.60.n.12.lib.5. Vant.in tit.
coram quo poss.& deb.null.propon.n.17.*
Vnde acta per huiusmodi iudices recusatos sunt
4 ipso iure nulla † *gl. in c.quoties episcopi.vers.appellant.
2.q.6.* Quod procedit de iure ciuili, cum de iure
5 canonico sint valida, si † non fuerit appellatum
*Gabr.de iudic.concl.5.nu.3.Osasc.decis.74.nu.5.vers.qua-
propter.* & est verior opinio, secundum quam fuit
sæpe iudicatum, quod oppositio sit necessaria,
6 † cum quilibet actus tendens ad fauorem cuius
sit intelligendus parte opponente *l.vniuersa rescri-
pta.4.vbi gl.in verb.præbeatur.& Ias.n.3. C.de precib.im-
per.offer.Menoch.præsumpt.46.lib.2.* Et de lege annul-
7 lante aliquid ad fauorem alicuius, † quod intelli-
gatur si ipse velit *Cassad. decis. 2. & 3.locat. Rot. per
Cardin.Seraphin.Cerruten.bonorum.16.decemb.1575.* &
multa similia adducit *Gonzal.de alternat.gl.36.n.48.
vsque ad nu.109. Mandos.form.17.commis.in verb.pront
8 quandocunque iurare.* † Et quamuis *Lancell.de attent.re-
cus.pendem.n.4.& 6.* dicat contrarium magis com-
mune tàm de Iure Ciuili quàm Canonico, quod
acta sint nulla licèt non fuerit appellatum, vbi
etiam *nu.48.* subdit aliquando fuisse in Rota Ro-
mana seruatum, quod requiratur appellatio, ali-
9 quando non: Tamen verior est opinio, † quod
passim in eadem Rota seruetur, vt valeat proces-
sus de iure Canonico post recusationem, si non
appelletur, prout latè testatur *Bursat.cons.21.nu.22.
in princ.vers.licèt dici posset.lib.1.*
Huiusmodi autem recusatio habebit locum,
10 quãdo adesset aliqua causa in iure expressa: † vel
similis, aut maior *Innoc.in c.cum specialis.61.nu.4.* vbi
*Franc.nu.7.in gl.in verb.iuste.de appellat. Prepos. in c.po-
stremo ante fin.vers.75.eod.tit.* Et ista causa legitima
11 suspitionis erit probanda, † quod procedit de Iu-
re Canonico, cum secundum Ius Ciuile iura-
mentum habeatur pro causa legitima *Alex. in l.qui
iurisdictioni.num.4.de iurisdict omn. iud. Abb.* qui de
communi *in c.si quis contra.n. 12.col.4. in fin.vers.ex his
collige.de for.compet.Couar.pract.q.c.26.nu.1. Iassr.decis.
236.Rol.cons.79.n.14.lib.3.* Ita vt recusatio Iudicis
facta ex iusta causa impediat processum ad vlte-
12 riora, & sufficiat causam allegatã esse talem † quæ
legitima reputaretur, si probata esset, & licèt fue-
rit consensum per recusantem in illum iudicem,
sat est si iurer causam suspitionis de nouo ad eius
notitiam deuenisse *Capmaq.decis.7.p.3.*
13 Causæ autem recusationis multæ allegantur †
*per Franc. & alios in c.postremo.de appellat. Lanfranc.in c.
quoniam contra.de probation.in verb.recusatione. Doct. in
l.apertissimi.C.de iudic.& in c.accedens.il 2.vt lit.non con-
test.Lancell.de attentat recus.pend.c.6.*
Et inter causas suspitionis aliàs, cũ de hoc quæ-
14 reretur Declaraui iustam illam, † quæ prouenit
ratione affinitatis, etiam ea dissoluta *c.absens.2.q.8.*
Neniz.cons.44.num.5.Bertr.cons.93.p.1.latè Berret.cons.
15 *138.* † Dummodo non simus in eo, qui esset pro-
batæ fidei *Alex. in l. qui iurisdictioni. num. 1. vers. sexto
fallit.de iurisdict.omn.iud. Ioan.de Amic.cons.120.nu.20.*
16 † Et dummodo non sit æqualiter coniunctus v-
trique parti *Franc.in c.postremo.n.18. de appell.* vbi *post
Bald.* limitat quando alia indicia disparitatis con-
17 currerent: † Prout etiam dicitur in teste, qui non
repellitur ratione paris coniunctionis, & amicitię
*Doctor. in c.cum oporteat.de accusat. Aret.cons.13.num.
10. Marsil. in l.1.§.cum quis latrones.in fi.nu.12.de quæst.*
18 † Quia paritas affectionis excludit omnem do-
lum *l.non solum §.1.de ritu nuptiar. Bald. in l.1. ad fin.
vers.ex quo nota.ff.vbi pupil.edu.deb.*
Et cum dubitaretur de patre spirituali Dixi eum
19 posse recusari, ne iudicet in causa filij spiritualis †
Tiraq.in l.si vnquam in verb suscepertt liberos.nu.28.C.de
20 *reuoc.donat.Surd.de alim.tit.1.q.11.nu.10.* † Ita vt in
exhibitione reuerentiæ pater spiritualis sit præfe-
rendus carnali *gloss.in c.pictauium.in verb. multo magis*
21 *30.q.3.* † Ideo neque etiam poterit esse testis, nec
vocari in iudicium sine venia, cum alijs priuile-
gijs, quæ debentur patri carnali *Tiraq. in dict. verb.
susceperit liberos.numero 28.* Quamuis Parochium
non prohiberi esse testem pro eo, quem baptiza-
uit dicat verius esse *Rot.coram R.P.D.Ludouisio. Ispa-
len.matrimonij de Alcala.28.ianuarij* 1608. Quasi edi-
ctum de testibus sit prohibitorium certarum per-
sonarum, ita vt quilibet admittatur, qui non re-
peritur expressè prohibitus *l.1. in princ.* vbi *Bald.ff.
de testib.Soccin.Iun.cons.32.num.27.lib.2.* & esse ma-
gis veram opinionem testatur *Farinac.q.54.de oppo-
sit.contra person.test. numero 198.& 199.in fin. vers.non
per hoc tamen.* Ita vt etiam compater spiritualis
dicatur omni exceptione maior secundum *Aym.
cons.169. num. 2.* licèt hoc esset potius remitten-
dum arbitrio Iudicis, vt per *Tiraq. in d.verb.suscepe-
rit liberos.numero 39. Plaz.in epit.delict.ca.40.num.17.
in fin.Menoch.de arbitr.cas.100.nu.4.Masq.conclus.332.
num.15.*
Prout etiam aliàs declaraui posse Iudicem re-
22 cusari esset † commensalis vnius ex litigantibus
*Abb.in c.accedens.4.col.1.num.2.vers. secunda causa prin-
cipalis.vt lit.non contest.* vbi quod remouetur iudex
commensalis inimici mei, qui meum non con-
tendit in lite. Vnde multo magis si est commen-
23 salis aduersarij mei in lite, seu iudicio. † Immo et-
iam aduocatus si esset commensalis Iudicis præ-
beret occasionem & causam illum recusandi,
dummodo tamen constaret quod illi nimis faue-
ret, quia aliàs aduocatus Iudicis, vel de eius fami-
24 lia non faceret, vt Iudex posset recusari, † cũ ne-
que filius aduocatus, seu procurator vnius liti-
gantium iustam suspitionem operaretur *Franc. in
c.postremo.num.19.col.4.in gl.in verb.aduocati. de appell.*
Licèt *Auffrer.de recusat.vers.24.in fi.* dicat vidisse re-
cusari Iudicem, quia gener erat aduocatus partis,
25 quandiu cum socero commemoratur. † Multo
magis esset locus recusationi, si ipse Iudex sit Ad-
uocatus partis *Ias.in l.solet.num.1. & 2. de iurisd.omn.
iud.post.Bart.in l.quisquis.C.de postul.* Dummodo sit
iudex in eadem causa, in qua fuit, vel est aduoca-
tus, secus si in alia, nisi vna haberet originem ab
26 illa, † vel ei esset connexa *Franc.in c.postremo.col.2.de
appell.Capic.decis.146.num.2.*
In iudicibus tamen de quibus in casu mihi pro-
posito, cum de prædictis dubitaretur Dixi non
procedere similes recusationes in totũ eum insti-
tuto

Digitized by Google

tuto, de quo in actis debeat dari adiunctus, qui sit eiusdem conditioois, ita vt sententia non possit ferri cum aliquo alio adiuncto sub pœna nullitatis ipso iure, de qua semper possit opponi noo obstaote quocunque longissimo temporis interuallo cum aliis pœnis, de quibus in eodem statuto, secundum quod in causa Fraucisci, & Marij petebatur adiuoctus; cum Iudex fuisset allegatus suspectus ob causas de quibus in actis, quas tamen declaraui noo esse releuantes.

Primo, nam qui recusauit iudicem videbatur
27 tacitè renuociasse recusationi † compareodo postea coram eo, & prosequendo litem *arg. c. gratum. de offic. deleg. Alex. cons. 183. viso processu num. 5. lib. 2. aliàs 12. n. 6. col. 2. in princ. lib. 6.*

Maximè, quia non fuit facta protestatio de noo
28 coosentiendo, † quæ si adesset reseruaret iris quo ad huiusmodi suspicionem suis loco, & tempore *Felin. in c. inter monasterium. nu. 8. de re iudic. Franc. in c. cum speciali in princ. nu. 47. col. pen. vers. secundo esset vera opinio. de appellat.* Cantiunc. *cons. 27. nu. 107. Burs. cons.*
29 *21. n. 30. Mohed. decis. 44.* † Ita vt requiratur in quolibet actu, nam licèt quis protestetur de non coosentiẽdo per quemcumque actum, Tamen si postea ad plures actus procedatur omissa noua protestatiooe, processus valebit, neque sufficiet illa prima generalis protestatio *Lancellot. de attent. recusat. pend. num. 30. c. 6.* vbi ita concordat opiniones Rotæ contrarias *post Put. decis. 41. & 43. de iudic.*

Secundo, quia non fuit huiusmodi exceptio proposita ante litem cõtestatam, † prout debebat
30 proponi *Doct. in c. inter monasterium. de re iudic.* † Maximè, quia non coostabat, quod causa recusationis noo fuisset cognita litiganti post litis contestationem, tunc enim posset præstito prius iuramento recusari, & peti adiunctus *Couar. pract. qu. c. 26. n. 2. post Doctor. in l. errore. C. de iur. & fact. ignor. Gab. de iudic. conclus. 9. in fin. num. 9. Mandos. in commiss. deputat. adiunct. in gl. in verb. adiunctum. Felin. in c. pastora-*
32 *lis, n. 17. col. 5. in fin. vers. recipiuntur. de except.* † vbi ampliat etiam post conclusum in causa, dummodo causa recusationis habuerit originem post conclusionem *Couar. pract. qu. c. 26. n. 2.* Cum aliàs post
33 conclusum † non detur adiunctus *Stafil. de commis. & liter. iustit. in verb. dantur literæ. n. 3. tom. 15. p. 1. fol. 298.*

Ex quibus patet, quod etiam lite pendente po-
34 test peti adiunctus † *Lap. alleg. 88. commune. col. vlt. n. 7.* Quamuis aliàs causa coram iudice cœpta ab eo debeat terminari *cap. ex tenore. de rescript. l. vbi cœptum. de iudic.* Ita vt debeat fieri mentio status cau-
35 sæ, & processus habiti coram primo † quando impetratur adiunctus: ex quo enim ab eo auocatur causa, & exercitium iurisdictionis de prædictis debet fieri mentio *Felin. in c. super literis, col. 7. vers. sexta regula, n. 11. de rescript. Bisign. decis. 4. eod. tit. in fin. Abb. in c. coram. 34. col. pen. in fin. num. 13. vers. nota bene. de offic. deleg.* † Et quamuis contrarium teoeat *Bald. in c. cum dilecta. col. fi. vers. in glosa magna. de rescript.* quia adiunctus intelligitur continuare in eodem statu, in quo causam inuenit *Barbat. in c. prudentiam. §. sexta. col. 8. de offic. deleg. Felin. in c. cæterum, nu. 3. de rescript.*
37 Tameo verior est prima opinio, † quod sit facienda mentio status causæ *Menoc. de arbitr. cas. 202. n. 6.* quem seqoendum dicit *Lancell. ad attent. lit. pend. c. 4. illat. 7. n. 649. tom. 5. fol. 318. post gl. & Butr. in c. coram.*
38 *de offic. delegat.* † Et ad remouendum prædictas difficultates de stylo Curiæ apponitur in commissiooibus clausula illa; statum & merita causæ, quæ supplet expressionem faciendaoi *Gemin. con. 120. n. 6. Mandos. form. 8. commis. in fin.*

Ad tollendum tamen omnes suspiciones datus
39 fui in eadem causa adiunctus, † maximè quia nullam notam incurrit, is cui datur adiunctus *l. tutor. de susp. tutor. Mandos. form. 8. commis. in verb. adiunctum, q. 5.* Ideo maodaui inhiberi, quia etiam in pari iu-
40 risdictione † adiunctus inhibet iudici, vt non procedat *Lancell. de attent. c. 20. nu. 98. tom. 5. fol. 404. Mandos. de inhibit. q. 6. Stafil. de liter. grat. & iust. p. 2. fol. 178. vers. pro commissionibus.* Vbi dicit ita practicari:
41 vnde coram vtroque erit facienda citatio, † & comparendum, cum adiuncto communicetur exercitium iurisdictionis *Rum. cons. 5. col. 4. ad med. nu. 5. vers. nihilominus quando cœptum est cognosci. lib. 5.* vbi quod censetur datus priuatiuè, quo ad hoc, vt primus iudex noo habeat solus iurisdictionis e-
42 xercitium: † Ita vt vnus sine altero non possit procedere, prout si omnes à priocipio dati fuissent *c. causam matrimonij. 16. de offic. deleg. l. duo ex tribus. de re iudic.* & si primus iudex sine adiuncto procederet nulliter faceret *Gemin. cons. 24. col. pen. n. 11. vers. super sexto dubio. Mandos. form. 8. commis. in glos. in verb. adiunctum. vers. horum iudicum.* Ideo sententia lata absque
43 voto adiuncti est nulla, † tanquam contra formam rescripti *Felin. in c. cum dilecta. 22. col. de rescript. Bart. in l. 1. §. cum plures. qu. 4. n. 12. de exercit. act. Soccin. Iun. cons. 80. n. 4. lib. 1. Rot. R. P. D. Litta. Foroliuien. pecuniaria. 20. maij. 1596.*

In huiusmodi tamen recusationibus Dixi infra-
44 scripta seruanda. Primo, † quod requiratur mandatum speciale ad allegandum iudicem suspectũ tanquam de re, quæ in animo consistit *Alex. cons. 26. col. 2. lib. 6 aliàs 78. nu. 14. col. 3. vers. sed ita est. lib. 5. Rol. cons. 19. n. 2. lib. 3.*

Secuodo, Delegatio causæ facta ad petitionem
45 vnius ex litigantibus † est iusta causa suspicioois iudicis *Dec. in c. cæterum, n. 13. de rescriptis. Franc. in c. postremo. caus. 22. de appellat. Rol. d. cons. 19. n. 15. li. 3.*

Tertio, Licet instantia currat à die interpositæ appellationis: tamen si disponatur eligendũ esse aliquem in locum illius, in quo partes non coosi-
46 dunt, † si electio differatur vsq; ad triginta annos non currit instantia causæ, cũ deficiat iudex *Marsil. sing. 51. instantia causæ. Asin. in prax. c. 1. §. 1. n. 7.* Prout idẽ est in notario recusato *Rot. Genuens. per Cathar. decis. 66. n. 6.* licet cootrarium ibi concludat stante statuto Genuæ quo ad causas executiuas.

Quarto, Iudex recusatus suspectus potest per
47 arbitros interrogari super casu suspicioois, † etiam cum iuramento, & extraiudicialiter, dummodo causa non sit criminosa, quia tunc non tenerentur se prodere *Thesaur. decis. 6.*

Quinto, Iudex per sententiam superioris remo-
48 tus tanquam suspectus vni partium † potest ab huiusmodi declaratione appellare *Mannell. Alb. cons. 92. n. 5.* vbi quod in specie non inuenit hunc casum, sequitur *Surd. cons. 271. n. 20. lib. 2.* vbi etiam quod appellat, qui non sentit damnum ex sententia, sed suspicatur in futurum, & voluit *Lancell. de attent. recus. pend. n. 54. vers. secundo declara.* vbi intelligit tunc posse appellare, qoando recusatus potest prætendere aliquod interesse.

Sexto, adiuncti iudices sunt Delegati, nõ Ordi-
49 narij, † ideo allegantur suspecti solo iuramento. *Bart. in l. duo iudices, 28. de re iudic. Ann. sing. 15. post Iacobin. in l. cum furiosus. numero 6. de iudic.* Ita vt si iudices

50 Ordinarius †cum Delegato ei adiuncto per Prin-
cipem recurrendũ sit ad superiorem, non secus ac
si essent duo Delegati. Quia delegatus vtitur iuris-
dictione delegantis *l.1.§.pen ff. de offic.eius.* vnde il-
lius iurisdictio tanquam potentior debet vincere
effectum iurisdictionis ordinariæ *l.si reus.de duob.
reu.l.quidquid.§.cum inter partes.de acquir.rer.domin.*&
ita in specie concludit *Bart. in l.duo iudices.nu.3.ff.de*
51 *re iudi.* † Prout dicimus de causa commissa clerico.
& laico, à quorum sententia si contingat appella-
ri adeundus erit iudex ecclesiasticus tanquam di-
gnior *Rom.cons.263.in casu proposito.num.2.col.1.in fin.*
52 *vers.si vero ecclesiastica.* vbi *Mandos.in verb.iudicem.* †di-
cit veram opinionem respectu appellationis, cũ
secus sit quo ad reductionem, quæ non debet pe-
ti coram superiore arbitratoris, sed coram eo, qui
iudex causæ fuisset, si de illa compromissum non
esset factum *Bart.in l.si societatem.§.arbitrorum.num.
19.ff.pro soc. Alex.cons.131.in causa vertente, in prin.lib.2.*
vbi *Addit.in verb.ordinarium.* dicit ita practicari *Soc.
cons.18.persequendo ordinem.col.12.in fi.n.13.lib.1. Ruin.
cons.7.visis.in princip.lib.4.* cum distinctionibus, de
quibus per *Vrsil. ad Afflict. decis.51. Couar.lib.2.var.
resol.c.12.*

Septimo quę dicta sunt de adiunctis quo ad Iu-
dices, cũ de hoc quæreretur Dixi non procedere
53 in notariis, qui in totum magis possunt recusari, †
ita vt examen, & acta per eos post recusationẽ sint
nulla *Fel.in c.quoniam contra.n.4.de probat. Caputa.de-
cis.320.p.2.& 292.p.3.Alex.cons.104.n.3.li.5.Boer.decis.
258.n.7.per tex.in l.1.C.si qua pradit.potest.* Ideo illis
non dabitur adiunctus, sed in totum sunt remo-
uendi. Quia in istis leuior causa sufficit, quam in
iudicibus, & per dationem adiuncti non proui-
54 detur indemnitati † partis recusantis, cum per
notarium recusatũ possint reuelari merita causæ,
& dicta testium, vnde nõ consulitur per adiectio-
55 nem alterius notarij *Rot.diuers.decis.604.n.1.p.1.* †Et
quemadmodum notarius, & iudex reuelantes di-
cta testium ante publicationẽ tenentur pœna fal-
si *l.1.§.qui instrumenta.de fals.* Exemplo Procurato-
56 ris, †& Aduocati reuelantium secreta clientis, *Ias.
de Beluis.con.91.n.4.* Ita multo magis poterit Nota-
57 rius recusari suspectus, †prout in Iudice, qui pro-
palauit votum suum *Ias.in l.apertissimi. n.9 col.penul.
in princ.vers.decima causa est.C.de iudic. Abb. in c.irrefra-
gabili.in princ.col. vlt.in fin. vers. oppono contra prædicta.
nu.4.de offic.ordin.* † Ideo etiam suspicio contra a-
ctuarium probatur solo iuramento *Alex.cons.104.
circa primum, col.2.lib.5.n.3.vers.& plus dicit.Boer.decis.
258.num.7.*& ita seruari *dicit Ann.sing.489.*

Neque obstat præiudicium notarij patientis di-
spendium amissionis lucrorum causæ, maximè in
illo, qui habet huiusmodi officia titulo oneroso
59 emptionis.† Quia subrogatur alius deducta quã-
titate pro eius laboribus, & restituto omni emo-
lumento principali notario causæ recusato, prout
etiam obseruatur in Curia Romana, de qua ob-
seruantia testatur *Gonzal.de alternat glos.9.§.1.in an-
not.contra nullit.& attent.n.103.*

In quibusdam tamen locis notarij non recusan-
60 tur in totum, sed etiam illis datur adiunctus, †
prout de ista consuetudine testatur *Io. de Plat. in l.
nulli.ad fin.Cod.de num. & actuar.lib.10.* & ita seruari
Hispania dicit *Gonz.d.gl.9.n.100.post Auendan.de e-
xequend.mandat.p.2.c.15.n.5.* Qui stilus esset seruan-
dus, ita vt non posset dici de nullitate examinis
61 † stante huiusmodi cõsuetudine, quam debet ap-
probare Iudex appellationis tanquã concernen-
tem ordinatoria iudicij *Rol.cons.48.in prin. lib.3 post
Doctor.in l.solent.de iurisd.omn.iud. Vant.de nullit.defect.
processus.nu.56.Fel.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,n.55.col.22.
vers.septima declaratio.de constitution. Bald. & alij in l.fi.
C.quæ sit longa consuetudo.*

Octauo in causis, in quibus datur adiũctus sen-
tentiæ verba erunt concipienda sub numero plu-
62 rali nomine omniũ, † nõ autem sub nomine pri-
mi Iudicis cum consensu adiuncti, ita vt in prola-
tione sententiæ dicendum sit N. iudex & N. adiũ-
ctus ita pronunciauimus, non autẽ N. iudex cum
consensu N. adiuncti: Nam inter Iudices eiusdem
ordinis, & auctoritatis seruari debet forma, de
qua *in c.pen.de sent. & re iudic.in 6.* vbi nomine om-
nium sententiæ concipi debent.

Quando tamen Iudices essent disparis condi-
tionis tam respectu iurisdictionis, quàm causæ,
propterquam plures adhiberentur, tunc conci-
63 pienda est sententia nomine eius, † penes quem
tanquam caput remanet iurisdictio, de consilio
tamen, & assensu aliorum, de quorum consilio, &
assensu proceditur in causa, prout videotur in-
nuere verba *Concilij Trid.c.6, de reform.sess.25.* & fuit
resolutũm *per sacram Congregationem eiusdem Concilij
in causa Gradien.iurisdictionis,* & tenuit *Rot.coram Card.
Seraph.Carthagin.iurisdictionis.16.decembris* 1596. vbi
ita fuit conclusum in controuersia Episcopi, &
Decani, & Capituli, quando deputatur adiun-
ctus Episcopo per Capitulum.

Ratio, quia de iure communi Episcopus habet
64 iurisdictionem in capitulũ, †& canonicos *c.perso-
nas.11.q.1.* & in procedendo cõtra capitulares de
iure requiritur solum cõsilium, licèt in arduis cõ-
sensus: Ideo maior iurisdictio est in Episcopo, quã
in capitulo: Quare siue sint Coniudices secũdum
Archid.in c.episcopus.15.q.7. siue non sint, nisi ex con-
suetudine appareret, quod essent iudices, cum ex
ea hoc possit induci *c.irrefragabile.13.§.excessus.de of-
fic.ordin.& notat Bellam.in d.c.episcopus.n.2.vers.secundo
quæritur.* Non est bona consequentia, Epicopus
debet iudicare cum eorum consilio, & præsentia.
Ergo sunt Iudices, quia idem esset de Assessori-
bus, qui est falsum *Bellam.in d.c.episcopus.nu.2.vers.&
sit illi non sunt* Tamen semper erit verum, quod
maior auctoritas, & iurisdictio sit in Episcopo:
vnde verba sententiæ erunt concipienda in eius
persona, prout latius *in eadem decisione Carthag.iuris-
dictionis.* Vbi magis dicitur prædicta procedere, si
in aliquibus causis fuerit ita sententiatum, nam
tunc Episcopus esset in quasi possessione, cui est
magis fauendum propter assistentiam iuris com-
munis; quidquid etiam aliàs fuerit aliter seruatũ.
65 †quia in iudicio possessorio vltimus status atten-
di debet, & sufficit vnicus actus *c.cũ ecclesia. de caus.
poss.& propriet. Oldr.cons.312.Ann.alleg.131.n.2.per tex.in
l.mela.14.§.sed si alimenta.de alim.& cibar.leg.* Maxi-
mè si actus allegati per capitulum essent ante
Concilium, per quod postea omnes istæ consue-
tudines sunt abrogatæ, *vt in eadem decisione Carthag.
iurisdictionis.* Et maior est communio inter Episco-
pum, & capitulum in collatione beneficiorum,
quàm in exercenda iurisdictione, quia Episco-
pus, & Capitulum de iure debent beneficia si-
mul cõferre iuxta distinctiones, de quibus *in c.cum
ecclesia vulterana.de election.* Iurisdictio autem perti-
net principaliter ad Episcopum solùm, licet de-
66 beat requirere consilium capituli, †& hodie Epi-
scopi

ſcopi præſcripſerunt contra capitula, vt abſque eorum conſilio poſſint punire exceſſus ſubditorum, & alia iuriſdictionalia exercere, nec talis conſuetudo, aut præſcriptio improbatur *cap.3.de conſuetu.in 6. Abb.in c.irrefragabili,13.in prin.in verb.ſed quilibet eſt centudex, verſ.& ratio diuerſitatis, col.fin. ad med.de offic.ordin.*

EPITOME.

Locupletior an præſumatur factus ille, ad quem res peruenit, & cui iocumbat onus probandi. Et an debeat probari etiam ſpecies locupletationis. Aſſenſus quod contractus habeatur pro iurato an habeat vim iuramenti.

SVMMARIVM.

1 *Locupletior an ſit præſumendus ille, ad quem aliqua res peruenit.& num.4.*
2 *Nemo præſumitur ſuum iactare.& num.5.*
3 *Præſumptio iuris transfert onus probandi in aduerſarium.*
6 *Standum eſt regula donec contrarium probetur.*
7 *Conſumptio pecuniæ in vſus neceſſarios requiritur, vt quis dicatur factus locupletior.*
8 *Species locupletationis eſt etiam probanda, quando abeſt dolus contrahentis.num.9.*
10 *Clauſula aſſenſus, ſi habet vim iuramenti ſecundum formam ſtatuti,aſſentiens ligatur ac ſi iuraſſet.*

CAPVT CI.

CVm dubitaretur an ſit præſumendum eſſe factum locupletiorem illum, ad quem res
1 peruenit; † allegabatur pro opinione affirmatiua *gloſſ.in l.vtrum,in verb.conſumpſiſſe, de petit.hæredit.* quam ſingularem, & multum notandam dicit *Rum.conſ.29.num.13.col.vlt.in fin lib.2.*& ibi teſtatur hanc eſſe veriorem opinionem, & ab ea non re-
2 cedendum in iudicando. † Quaſi non ſit præſumendum quem iactaſſe fructus, quos putauit
3 ſuos *l.cum de indebito, de probation.* † Et cum iſta ſit præſumptio iuris transfert onus probandi in aduerſarium, ſequitur *Alex.conſ.63. viſa facti narratione,nu.5.verſ.de naturalibus autem fructibus,lib.2. Purpur. in l.ſi cum ſeruum,& in l.ſi me & titium,col.2.ampliat.1. in fin.verſ.& addite, ff.ſi cert.petat. cum alijs per Cald.de reſtit.in integr.in verb.hunc contractum,nu.11.ad med.*

Contrarium Dixi quod immo non præſumatur quis factus locupletior, niſi hoc probetur.
4 †Quia non valet conſequentia fructus conſumpſit in proprios vſus,ergo fuit locupletatus, cum potuerit fortè viuere ſplendidior *Ang. conſ.160. domina Catherina,in fi. Fel.in c.de quarta,col.10.verſ.ſecunda reſtrictio, de præſcript. Curt.Iun. conſ.6. circa has quatuor dubitationes,col.vlt.num.27.in fi.lib.2.Rum.conſ.104.col.vlt.nu.15.verſ.eſt bene verum,lib.2.Menoch.* qui de magis communi opinione,teſtatur *præſumpt.27.num.6.verſ.tertius eſt caſus,lib.3.& de recuper.poſſeſſ.remed.15.n.586.& 587.*vbi quod ita eſt tenendum, Quidquid nihil concludant *Felin.in d.c.de quarta.* neque *Bero.in c.grauis,num.30.& 47.de reſtit.ſpoliat.nec Socc.in l.in pupillo,de re iudicat.*

Nec obſtat, quod non præſumatur iactatio,
5 Quia procedit, cum res extat,†ſecus in conſumpta, quam ſatis eſt eſſe conſumptam lautius expendendo *l.ſed & ſi lege,§.quod videtur,de petit.hæred.* Vnde dicendum eſt hanc præſumptionem non eſſe idoneam ad transferendum onus in poſſeſſorem,& reum,qui conuenitur; Quare actor probabit reum conuentum bene expendiſſe fructus, non autem debet hoc ſpectare reo, ſe malè con-
6 ſumpſiſſe,& inutiliter,† cum ſtandum ſit regulæ *l.2.de probat.* & ita in ſpecie reſpondet *Gabr. conſ.108.col.fi.nu.10.vſq.ad 14.lib.1.& eſt text.& in l.in pu-*
7 *pillo, 47.de ſolut.* † vbi requiritur conſumptio pecuniæ in vſus neceſſarios, vt dicatur quis factus locupletior, prout declarat *Menoch.præſumpt.27.num.9.lib.6.*

Amplius non ſolùm debet probari factus lo-
8 cupletior,† ſed etiam eſſet probanda ſpecies locupletationis *Curt.Sen.conſ.71.col.5.verſ.ſeptima concluſio, poſt Ang.d.conſ.160.in fin. Becc.conſ.96.num.26. Surd.conſ.290.num.50.ad fin.lib.2.Caſtr.Fel.Curt.Iun. Cagnol. & alij per Claud. ad Bertaz. conſ. crim. 478. in verb. locupletior, verſ.contraria tamen opinio, ad med.*
9 † vbi tamen *in fin.* declarat habere locum, quando non interueniſt dolus contrahentis,cum ſecus ſit, vbi mulier vel minor iuraſſent ſe maiorem, aut innuptam, vel aliud ſimile *idem Claud.ad Bertaz. conſ.crim.479.& 480.* vbi hoc ampliat; quamuis non iurauerit, ſed aſſenſerit contractum haberi
10 pro iurato,quando per ſtatutum,† talis clauſula aſſenſus habet vim iuramenti, tunc enim ligatur ac ſi iuraſſet,cum lex poſſit facere,vt quod fingitur habeat eundem iuris effectum, perinde ac ſi in veritate eſſet, prout de huiuſmodi ſtatuto multa *Pinell.in l.2.p.3.c.1.nu.11.C.de reſcind.vend.Burſat.conſ.78.nu.29.lib.1.Surd.deciſ.234.nu.7.& 9.& deciſ.154.nu.3.& deciſ.225.nu.3.& deciſ.159.nu.20.*

EPITOME.

Monaſterium an debeat dare legitimam, ſeu alimenta filiis ſtatim poſt ſecutam profeſſionem patris,& quid in marito ſi vxor de eius conſenſu ingreditur religionem. Mors naturalis quando expectanda, vt fideicommiſſum ſit debitum, & quid in bonis alienatis an poſſint vendicari donec durat vita naturalis monaci profeſſi,&quando finito iure auctoris expiret ius ſucceſſoris. Vir an poſſit tranſire ad Monaſterium,ſi mulier non intrat Religionem, & quid in committente adulterium.

SVMMARIVM.

1 *Monaſterium an debeat conſtituere legitimam filijs ſtatim poſt patris profeſſionem etiam non expectata morte illius.num.2.3.4.5.7.13.& 19.*
6 *Verbum ſucceſſio adaptatur propriè ad defunctum.*
8 *Grauatus per fideicommiſſum poſt eius mortem ſi ingrediatur monaſterium non capax bonorum ſtatim illud transfert non expectata morte naturali.Intellige vt numer.10.*
9 *Ingreſſus monaſterium incapax bonorum habetur pro mortuo.*
11 *Finito iure auctoris videtur finitum ius ſucceſſoris. & numer.12.*
14 *Monaſterium eſt loco hæredis vel filij.*
15 *In caſu quo pater tenetur alere patrem ingreſſi vel filios non debet præſtare minus quàm ſit vſusfructus legitimæ.*
16 *Monaſterium præſtabit alimenta marito ſi vxor illud ingrediatur cum conſenſu viri transferenda dotes,& bona ſua.Contrarium num.17.Amplia vt nu.18.& 20.*
21 *Vir non poteſt tranſire ad monaſterium niſi quoque vxor ingrediatur religionem.*
22 *Viro ingrediente religionem de licentia vxoris debet etiam*

Digitized by Google

vxor transire ad monasterium. & num. 23.
24 In casu adulterij viri seu vxoris alter innocens potest separari ab adultera, & illo inuito ingredi religionem etiam auctoritate propria quando adulterium est notorium. num. 25.
26 Post ingressum Religionis factum per vnum ex coniugibus innocentem ob adulterium coniugis non potest cogi adulter ingredi monasterium. & num. 27.

CAPVT CII.

MOnasterium dicebatur teneri constituere
legitimam portionẽ filiis statim post pa-
1 tris professionem, † etiam non expectata morte
naturali secundum æquiorem opinionem, quam
dicit seruandam Couar. in cap. 1. n. 2. de testam. Roland.
cons. 97. nu. 29. lib. 2. quod etiam voluit Abb. in cap. in
præsentia, n. 59. col. 26. vers. mihi satis placet conclusio prædicta, deprobat. post gloss in c. transmissa, in verb. mota, ad
med. ibi. dicunt quidam, qui fil. sint legitim.
Contrariam tamen sententiam tanquam ve-
2 riorem sequendam Dixi prout concludit † Ias. in
auth si qua mulier, nu. 51. col. 9 in glo. in verb. moriatur. C.
de sacros. eccles. Felin. in d. cap. in præsentia, nu. 56. col. 25. ad
med. q. 8. vers. sed contrarium & ibi Dec. nu. 67. col. 37. in
princ. vers. secundo fallit in legitima. Gmer. lib. 2. canonic.
quæst. c. 1. nu. 77. vbi de magis vera, & recepta sen-
tentia testatur Vasq. de success. creat. § 21. nu. 175. limit.
3 10. lib 3. † vbi dicit esse indubitatum in terminis
Juris Ciuilis, quod viuente patre non debeatur
legitima per monasterium; & de Jure Canonico
hoc etiam concludit, quidquid alij contrarium
sentiant idem Vasq. contro. illust. lib. 1. c. 3. n. 10. vers. quid
dicendum. cum alijs per Hieron. Ceuall. q. 342. & magis
communem opinionem dicit Surd. de alim. tit. 1. q.
29. nu. 7. vers. est verum.
Ratio est, quia pater in vita non tenetur assi-
gnare legitimam filio, cum in ea filius neque ha-
4 beat ius in spe; † Vnde Ecclesia debet vti Jure
Communi, & quia debentur alimenta filio per
5 monasterium donec pater in eo viuit, † Vnde in-
terim non debetur legitima, prout omnia dedu-
cit Ias. in auth si qua mulier, nu. 52. vsque ad nu. 56. C. de
sacros. eccles. vbi etiam num. 51. respondet, quod dis-
6 positio c. cum simus. 14. de regular. procedit, † quia e-
rat naturaliter mortuus, prout colligitur in illis
verbis ex successione, & concludit ibid. Abb. nu. 6.
in fin. vers. sed pro primo intellectu. Quasi verbum, suc-
cessio, adaptetur propriè ad defunctum, sequitur
Vasq. controu. illustr. c. 37. num. 11. col. penult. vers. tenendo
hanc partem. Spin de testam. gloss. 12. num. 32. vers. contra-
riam vero opinionem.
Prædicta tamen declaraui procedere in patre
ingrediente monasterium capax bonorum, secus
7 in Minoritis, † qui nihil proprium habere pos-
sunt, neque in communi, neque in particulari
clem. exiui, de verb. signific. In hoc enim casu filij sta-
tim habebunt legitimam, cum illa mors ciuilis
habeat in omnibus effectum naturalis Ias. in auth.
si qua mulier, col fin. num. 57. vers. secunda conclusio. C. de
sacros. eccles. Alexan. cons. 13. col. 2. lib. 3. & voluit Bart. in
tract. minoritar. cap. 2. lib. 4. vers. isti etiam hæredes. Socin.
cons. 92. circa primum, in princ. nu. 1. & 2. lib. 1. Ang. Dec.
& alij per Vasq. controu. illustr. c. 37. in fin. vbi testatur
de communi, licèt ipse contrarium sentiat.
Ideo dicimus quod si hæres grauatur per fidei-
commissum vniuersale post eius mortem ingre-
diendo monasterium non capax bonorum in
8 proprio, & communi, statim debetur fideicom-
missum non expectata morte naturali Bart. in l.
cum pater, 79. §. hæreditatem, de legat. 2. Dec. in c. in præ-
sentia, num. 68. col. 38. vers. septimo iuxta ordinem, de pro-
bat. & cons. 419. viso eleganti, num. 2. vers. circa primum.
Alex. cons. 13. circa primum dubium, nu. 1. lib. 3. & est ve-
rior opinio, quidquid Crot. & alij contrarium se-
quantur, vt testatur Surd. cons. 90 nu. 9. lib. 1. Honded.
cons. 62. nu. 18. lib. 1. Quoniam ingressus monaste-
rium incapax bonorũ habetur pro mortuo quo
ad bona perinde, ac si naturaliter decessisset,
9 † cum ipse non possideat, nec illa transferre pos-
sit in monasterium; Vnde merito transfert in
personas, quibus essent debitæ, si naturaliter ob-
iisset Socin. consil. 92. circa primum huius consultationis,
nu. 1. in fin. lib. 1. Honded. cons. 62. nu. 33. & 46. lib. 1.
Quæ procedunt quo ad bona, quæ ingrediens
possidebat tempore ingressus, nam secus esset in
10 illis quæ prius alienauerat: † Ita enim non pote-
runt per fideicommissarium vendicari, donec
durat vita naturalis monachi professi. Quia per
ingressum potuit se spoliare bonis per eum pos-
sessis, non tamen præiudicare valet emptori, qui
cum eo contraxit, & pretium exposuit, cum mu-
tatio status auctoris non noceat emptori, qui nec
cogitauit de ingressu religionis; Ideo emptor
possidebit donec viuit monachus arg. l. peto. §. præ-
dium, de leg 2. l. si parte. 19. § si per fundum, quemadm. ser-
uit. amit. Din. in l statius. 48. §. Cornelio de iur. fisc. & ita
in specie concludit Bald. cons. 280. factum sic se habet,
in fin. vers. mihi videtur quod ingressus ordinis. lib. 1. & ita
iudicatum dicit Peregrin. de iur. fisc. lib. 3. tit. 5. in fin.
Neque obstat quod finito iure auctoris per im-
possibilitatem iuris videatur finitum ius succes-
11 soris propter ingressum † l. vetus, de pignor. quia ibi
adhuc erat dominium penes actorem, vt idem
12 deprehendat ius alterius, † Vnde sublato prin-
cipali tollitur accessorium l. & post. 7. §. 1. de tran-
sact. & ita respondet Bald. dict. cons. 280 in fin. vers. in
contrarium facit. vbi etiam allegat pro hac senten-
tia text. in sui ratione in l. cum pater, 79. § ab institu-
to, & in §. hæreditas, de leg. 2. l. fi. C. qui ven. ætat. impetr.
Secundo Dixi supradicta non habere locum
13 in alimentis: † Nam monasterium tenebitur illa
præstare filio etiam spurio, si pater efficiatur mo-
nachus, prout è contra patri inopi, si filius ingre-
diatur monasterium: Quoniã onus alendi transit
ad hæredem, & monasterium est loco hæredis,
14 † vel saltem filij auth. nisi rogati, C. ad Trebell. Tiraq. in
l. si vnquam, n. 42. in verb. susceperit liberos, C de reuoc. do-
nat. Et omnia iura tam actiuè quàm passiuè mo-
nacho competentia transeunt in monasterium;
Vnde æquum est illum teneri ad onera ingressi,
maximè cum eum sequantur incommoda, cui
competunt commoda, prout latè concludit Surd.
de alim. tit. 1. quæst. 29. num. 5. & per tot. post Bart. in eod.
tract. num. 41.
Ita vt in casu in quo monasterium teneretur a-
lere patrem ingressi, vel filios nõ præstet minus,
15 quam sit vsusfructus legitimæ † Dec. cons. 180. Cor-
dubens. & alij per eundem Surd. de alim. tit. 4. q. 23. nu. 4.
& 6. vbi ampliat ad alios, quibus debentur ali-
menta, quæ non erunt minus legitima, quamuis
hoc non approbet Vasq. de success. creat. lib. 3. §. 21. nu.
137. limitat. vbi dicit verius esse quod possit assi-
gnari minor quantitas pro alimentis.
Amplius dicebatur idẽ esse in marito, cui mo-
16 nasterium præstabit alimenta, † si vxor illud in-
grediatur cum consensu viri transferendo dotes,
& bona

Digitized by Google

& bona sua, ad exemplum filij, & patris ingre-
dientium Religionem *Io. Andr. ad Specul. qui fil. sint legit. §. 1. num. 14.* sequitur *Cordub. in l. si quis à liberis, §. si quis ex his, num. 16. de liber. agnosc.*

Quamuis ista opinio non sit tuta, nam contra-
17 ria est verior; Quia vir sibi præiudicauit, † quasi
consenserit alienationi, & sic onus alendi non in-
cumbit vxori, vnde nec illud potuit in monaste-
rium transire, & consequenter non poterit mari-
tus conuenire monasterium, vt præstet alimenta
ex bonis vxoris, quæ consensit alienari, & in qui-
bus passus est sibi præiudicium inferri *l. nihil. 123. §. 1. de leg. 1. Aym. cons. 24. num. 9. Becc. cons. 57. num. 16.* Consentiendo enim quod vxor efficiatur mona-
cha censetur renunciare suo fauori, ita vt bona
ingredientis monasterium transferantur in il-
lud, & ei sint acquisita *auth. ingressi. vbi Ias. in princ. C. de sacros. eccles.*

Et prædicta procedunt non solum quando vir
18 erat egenus tempore ingressus, † sed multo ma-
gis, si egestas superuenit, cum enim essent bona
quæsita liberè sine onere alendi, non debet no-
cere, quod superuenit, & sibi imputet, dum con-
sensit, quando inopia laborabat, prout latè per
multas rationes concludit *Surd. de alim. tit. 1. q. 37. per tot.*

Neque obstat, quod dicitur de patre, & filio,
19 quibus per monasterium debentur alimenta †
Specul. qui fil. sint legit. §. 1. num. 14. per text. in l. si quis à liberis. § item rescriptum, de liber. agnosc. Bart. de alim. nu.
20 *41. col. 4.* † Quia adest diuersa ratio, cũ pater possit
filio inuito ingredi monasteriũ, sicut filius patre
contradicente, quod non est in vxore, & marito,
quorum consensus requiritur, ita vt alter possit
alium impedire *c. vxoratus, 8. de conuers. coniugat.*

Immo vir non potest transire ad monasterium,
21 nisi quoque mulier ingrediatur Religionem, †
quia cum sint vna caro effecti propter copulam
coniugalem, non potest vna pars cõuerti ad Do-
minum, & alia in sæculo remanere, & ideo non
est ad religionem assumendus vnus altero in sæ-
culo remanente, & propterea vnu intrante reli-
gionem, alter debet perpetuam continentiam
promittere, & vitam mutare ingrediendo reli-
gionem *c. cum sis, & c. ad apostolicam, 13. de conuers. coniugator. c. agathosa, 27. q. 2.*

Et si vir de licentia vxoris fuerit ingressus reli-
gionem, nisi etiam vxor transierit ad monaste-
rium, aut perpetuò promiserit seruare castitatem,
22 † vir debet de monasterio reuocari *c. 1. de conuers.*
23 *coniugat.* † Dummodò vxor non sit senex, & ste-
rilis, ita quod sine suspicione possit remanere in
sæculo promittendo tamen castitatem *d. c. cum sis, & d. c. ad apostolicam, c. 1. & ibi gloss. in verb. reuocari, & c. vxoratus, de conuers. coniugat.*

In casu tamen in quo vir, aut vxor commisissent
24 adulterium, alter qui est innocens † non solũ pos-
set ab adultera separari, sed etiam posset illo inui-
to ingredi religionem, & continentiam vouere,
& professionem facere, & sacros ordines suscipe-
re. Quia licèt maneat vinculum coniugale, tamẽ
neuter tenetur alteri, & quilibet cessit iuri suo
gl. in d. c. ex literis, in verb. reddere, ad fi. de diuort. & c. significasti, eod. tit. c. agathosa. vbi Aegid. 27. q. 2. Hostien. in c. ex parte, de conuers. coniug. Henric. Boic. in c. in vxoratus, col. 3. eod. tit. Summ. Anton. p. 3. tit. 1. c. 21. § 6. vers. effectus accusationis. Siluest. in verb. diuortium, n. 16. vers. decimotertio quæritur. & in verb. matrimonium, q. 12. vers. si vero ma-
trimonium. Petr. Ledesm. de magn. matrim. sacram. q. 61. fol. 583. Nauar. cons. 8. de regular. Philiar. in summ. p. 2. lib.
25 *2. c. 27. in fi.* † Ita vt quando adulterium est noto-
rium, & publicum, vt non sit locus inficiationi,
possit ingredi religionẽ auctoritate propria, cum
aliud sit in non manifesto, tunc enim requiritur
sententia declarans esse locum diuortio thori,
postquam poterit vxor profiteri *gloss. in c. fi. de adulter. Io. Andr. & alij de quibus per Natt. cons. 316. lib. 1.*

Post ingressum tamen religionis factum per v-
num ex coniugibus innocentem ob adulterium
26 coniugis, † non posset cogi adulter ingredi mo-
nasterium, sed ei licitum est remanere in sæculo
Innoc. Ioan. Andr. Hostien. Auan. Cardin. Anchar. Butr. & Abb. in c. cum sis. de conuers. coniug. vbi quod remanens
in sæculo quamuis non possit accipere vxorem
viuente alia, quæ fuit ingressa: Tamen illa mor-
tua solutus est, & potest aliam accipere, quod fa-
cere non posset si cogeretur ingredi. Nam quan-
do non est sequutum diuortium, ideò tenetur v-
27 terque ingredi, † quia cum sint vna caro, non po-
test vna pars conuerti ad Dominum, & alia re-
manere in sæculo *c. apostolicam, de conuers. coniug. c. agathosa, in fin. cum c. seq. 27. q. 2.* Quæ ratio cessat so-
luto matrimonio, cum iam sint coniuges separa-
ti, nec vnus habet amplius potestatem in alio,
neque tenetur reddere debitum; nec potest pe-
tere *Ledesm. de matrim. q. 61.* nec in possessorio aut
petitorio potest eum auocare perinde, ac si esset
mortuus *Nauarr. cons. 8. de regular.*

EPITOME.

Salnianum interdictum, an admittat appella-
tionem, & quid in spolio, aut si prima sententia
fuit absolutoria. Causa appellabilis quando du-
ret appellabilis. Executio in quibus casibus dica-
tur vulnerata per sententiam. Idem Iudex quan-
do possit iterum in eadem causa pronunciare.
Statutum tollens appellationem in possessorio
an sit decisiuum, seu ordinatorium. Sententia
continens errorem facti, vt dicatur notoriè nulla
an debeat esse expressus error in ipsa sententia.

SVMMARIVM.

1 *Causa facta appellabilis semper remanet talis. Fallit n. 6.*
2 *Aequalitas est seruanda inter actorem & reum.*
3 *Præsumptio secunda sententia reuocatoria eliditur à prima.*
4 *Lata sententia absolutoria si sequatur condemnatio non datur sequestrum.*
5 *In Saluiano interdicto non est locus appellationi.*
7 *Executio non dicitur vulnerata per sententiam nullam. & num. 8. 10. & 11.*
9 *Actus nulli habentur, ac si non essent facti.*
12 *Iudex potest ferre secundam sententiam etiam contrariam primæ, quando prima fuit nulla, aut notoriè iniusta.*
14 *Super spolio intentato si sequatur absolutoria quæ reuocatur in causa appellationis, an sit locus executioni.*
15 *Constitutio noua quando trahatur ad causas pendentes per appellationem.*
16 *Statutum tollens appellationem in possessorio est ordinatorium, non decisiuum.*
17 *Citatio debet peruenire ad notitiam citati, & quando scientia præsumatur.*
18 *Scientia continens errorem facti an dicatur notoriè nulla, & an debeat esse error expressus in ipsa sententia, vel sufficiat deprehendi errorem per relationem quam iudex facit ad acta, & an per modum causæ dispositionis, vel si enunciatiuè commemorentur acta. num. 19. & 23.*

20 *Verba visis actis, quid significent.*
21 *Relatio quando dicatur fieri ad acta per modum causæ.*
22 *Ad inualidandum actum non est pars virtus taciti, & expressi.*
24 *Nullitas non clara non habet effectum notoriæ nullitatis.*
25 *Si apparet de notoria iniustitia reuocatur sententia quamuis fuimus in tribus conformibus etiam executione sequuta.*
26 *Supremi Magistratus attendunt veritatem facti, non ordinem iudiciarium.*

CAPVT CIII.

CVm ageretur Saluiano interdicto in prima
instantia præcessit sententia absolutoria; In
causa tamen appellationis fuit concessum man-
datum de immittendo vigore eiusdem saluiani
rectè intentati; vnde prætendebatur esse locum
appellationi ab hac secunda sententia, prout e-
1 tiam à prima fuit concessa, † quasi causa facta ap-
pellabilis semper remaneat talis *Bart. in l. pater fi-
lium, 36. §. quindecim, de leg. 3. & in l. 1. Cod. de impon. lu-
crat. descript. lib. 10. Contard. in l. vnic. num. 107. in verb.
petitorium, quæst. 13. C. si de momentan. poss. ff. Achil. decis.*
2 8. *aliàs 234. de appellat.* † Vt seruetur æqualitas inter
reum, & actorem *cap. non licèt. de regul. iur. in sexto.* Et
quia præsumptio secundæ sententiæ reuocatoriæ
3 eliditur à prima *Cassad. decis. 1. de sequestr. possess. &
fruct.* vbi lata sententia absolutoria, si postea se-
quatur condemnatio, non datur sequestrum
propter præsumptionem primæ sententiæ elisæ
4 † per secundam *Put. decis. 480. nu. 9. lib. 2.*

Contrarium tamen Declaraui in causa Silue-
5 stri mihi delegata; quia eramus in Saluiano, †
quod tanquam merum possessorium non admit-
tit appellationem *Bar. in l. 1. in fi. n. 4. de salu. interd.
Alex. cons. 73. n. 11. lib. 5. Menoc. de adipisc. remed. 3. q. 33. n.*
186. Quia mens constitutionis ægidianæ est, vt
possessorium per vnicam sententiam possit ter-
minari *Put. decis. 480. n. 12. lib. 2.*

Nun obstat quod causa esset facta appellabilis;
Quia prima sententia fuit nulla ad fauorem rei
absoluti: vnde tanquam nullum effectum produ-
6 cens † non potest reddere causam appellabilem,
Quemadmodum dicimus de executione, quæ non
est vulnerata per sententiam nullam: Quare si
primus fuit iudicatum nulliter ad fauorem rei, non
7 propterea cessat processus summarius, † & execu-
tiuus in alia instantia ad fauorem actoris, prout
seruat *Rot. coram R. P. D. Rubeo Pampilonen. beneficij. 28.
maij* 1589 & fuit decisum *per R. P. D. Cordubam Elbo-
ren. pensionis 9. iunij* 1595. vbi Vicarius declarauerat
non posse prosequi virtute literarum apostolica-
rum, in quibus fuerat reseruata pensio sex millium
cruciatorum ad fauorem Collegij Societatis Iesu
Elboren. & causa appellationis pendente à dicto
decreto, fuit conclusum literas reseruatorias pen-
8 sionis esse exequendas, † cum illa sententia esset
nulla, per quam non fuit facta causa appellabilis:
vnde non erant vulneratæ literæ, quarum execu-
tio non debebat retardari per sententiam nul-
lam, quæ non poterat producere aliquem effe-
ctum *l. 4. § condemnatum. de re iudic. Roland. consi. 39. n.*
9 3. *lib. 1.* Et de actibus nullis, † quod habeantur, ac
si non essent facti, multa similia adducit *Vant. de
nullitat. tit. quoties. & intra quod tempus de nullit. agi*
10 *poss. nu. 10. vsque ad nu. 54.* † Intelligendo quod sit
vulnerata obligatio cameralis, puta quando iu-
dex absoluit à petitis, hoc enim casu erit locus
appellationi, secus quando iudex pronunciauit
super sola inualiditate decreti iam relaxati vigo-
11 re dictæ obligationis, † ista enim pronunciatio
non vulnerat obligationem, sed solum ipsum
decretum, & ideo tunc poterit agi executiuè *Rota
per R. P. D. Coccin. Anconitana assecurationis. 1. Iulij* 1602.
vbi quod ita sunt declarandæ decisiones *Cardin.
Blanchetti Romana societatis. 3. Iunij* 1577. *& R. P. D.
Cantuccij Romana census. 27. Iunij* 1580. *& R. P. D. Peni.
Reatina depositi. 18. Decembris* 1600.

Ideo si iudex primo nulliter sententiauit, po-
test secundum sententiam ferre etiam contra-
12 riam primæ, † ita vt si prius absoluit possit posteà
condemnare: Quia ex illo actu nullo non dicitur
aliquo modo impeditus Bald. qui dicit notan-
dum *in l. fin. num. 3. C. de sent. quæ sin. cert. quantit. Felin.
in c. inter monasterium, limit. 6. de re iudic.*

Idem si prima sententia esset manifestè iniqua,
13 tunc enim † posset validè ferri secunda contra
primam: Notoria enim iniustitia æquiparatur
nullitati *Innoc. in c. cum Bertoldus, de re iudic.* & ita in
specie concludit *Archid. in c. ei qui appellat. aliàs incip.
si qui, in §. de definitiua, in verb. item si sententia, 2. q. 6. &
ibi Dominic. nu. 12. Felin. in c. inter monasterium, num. 25.
limit. 10 de re iudic. Contard. in l. vnic. limit. 9. nu. 49. C.
si de moment. possess. Surd. cons. 160. nu. 50. lib. 2.*

Et facit etiam quòd dicimus de spolio inten-
tato, quamuis enim super eo sequatur absoluto-
14 ria, si tamen † in causa appellationis illa senten-
tia reuocetur, & fuerit mandatum restitui ad bo-
na de quibus actum fuit, tamen non obstante
prima sententia erit locus executioni, neque ap-
pellatio admittetur *Put. decis. 480. lib. 2.* vbi exten-
dit etiam ad casum, in quo confirmatio ægidianę
15 superuenerit pendente appellatione, † cum illa
constitutio non sit omnino noua, sed declarato-
ria, quo casu trahitur ad pendentia per appella-
tionem *Felin. in cap. fin. col. 5. vers. item intellige hanc li-
mitationem. de constitut.* Maximè quia statutum tol-
lens appellationem in possessorio est ordinato-
16 rium, non decisiuum, † nam grauamen per talem
sententiam illatum potest reparari in petitorio
Put. decis. 480. nu. 6. lib. 2. post Alex. cons. 167. in fin. lib. 2.
Cum aliàs esset decisorium *Gozzad. cons. 76. col. fi.
num. 15. vers. vel secundo respondeo. Dec. in c. Ecclesia sanctæ
Mariæ, col. 18. ad med. vers. ex præmissa conclusione. ibi secus
videtur si præcisè tollatur, nu. 43. de constitut. Socin. consil.
71. circa præsentem consultationem, ad fin. nu. 22. vers. pri-
mò quia statutum, lib. 4.*

De nullitate autem sententiæ constabat, quia
iudicium fuit factum cum procuratore, qui so-
lùm habebat mandatum ad exigendum, non au-
tem ad lites, vt requirebatur. Et prętensæ citatio-
nes factæ contra ipsummet principalem sunt
17 nullę, † quia non peruenerunt ad notitiam ipsius
citati, qui nec ipse, nec suorum aliquis in illa do-
mo habitabat, vbi dimissæ fuerunt, Immò iam
per multos menses antea tam de domo, quam è
ciuitate discesserat; vnde non potuit præsumi ali-
qua scientia *l. 1. §. domum, de liber. agnosc. Angel. in l. 1.
Cod. de fals. monet. Bart. in l. 4. §. prætor ait, col. 2. vers. sed
quid si maior, nu. 9. de damn. infect. & ibi Alex. n. 12. Gabr.
cons. 31. nu. 34. & 35. lib. 2.*

Addebatur notoria, & euidens iniustitia senten-
tiæ, quæ æquiparatur nullitati, cum ex dictis te-
stium, ad quę fuit facta per iudicem relatio, appa-
reat sententiam continere errorem facti, Tunc e-
18 nim dicitur notoriè iniusta, † quando sine aliqua
probatione extrinseca ex actorum inspectione

iunctis

sictis allegationibus iurium, & auctoritatum, ex quibus efficitur communis opinio, apparet talis *Ang. in l. sine pars. de inoffic. testam. Bald. consi. 274. quia solam nullitatem lib. 3. Felin. Butrig. Rot. & alij per Gabr. consi. 28. n. 5. lib. 2.* vbi dicit aliud esse, si iudex se ad acta non retulisset secundum *Alex. in l. præses de re iudic. Afflict. decis. 28. n. 3.*

Neque obstat prædicta non videri tuta, quia vt
29 vitietur sententia continens errorem facti, † necesse est, vt error sit expressus in ipsa sententia; Ita vt non sufficiat deprehendi errorem per relationem, quam iudex fecit ad acta, nisi fiat relatio per modum causæ dispositionis; non autem si enũciatiuè commemorentur acta: Quare si iudex condemnat dicens probatum esse per tales testes, ideo condemno, non est nulla sententia, licèt testes non probent; Prout etiam si dicatur visis actis, & depositionibus testiũ. Quia non dixit hoc
20 ad demonstrandum, † quod suã sententiam fundauerit super illis, sed solum, vt declaret se acta vidisse *Ias. in l. 1. num. 11. C. de error. calcul.* Nam alias omnes sententię essent nullę, cum in omnibus dicatur visis actis *Aret. consi. 156. visis diligenter. col. 2. num. 2. versi. ista enim verba.* & multum notandum dicit *Surd. consi. 223. n. 19. lib. 2.* vbi quod non dici-
21 tur relatio fieri ad acta per modum causæ, † dum iudex dicit talem excommunicatum ob propolationem non factam in tempore. Ideo ad inualiditatem sententiæ necesse est, vt error videri possit corporalibus oculis, nec sufficit, quod ex mente sententiæ valeat reduci ad intellectum erroneum, quia esset error subauditus, & interpretatiuus, neque enim satis est, quod ex coniecturis eliciatur, cum debeat apparere ex verbis sentẽtiæ
22 expressis; † Nam ad inualidandum actum non est par virtus expressi, & taciti, prout in specie concludunt *Doctor. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. oblig. Alex. consi. 59. attentis verbis. col. 5. versi. nec obstant 64. lib. 3. & cons. 79. perspectis verbis. in fi. li. 2. Nat. cons. 524. n. 18. Ad. ad Rom. sing. 46. Vãt. de nullit. defect. process. n. 122. cum alijs per Surd.* qui dicit notandum singulare, & necessarium scitu *cons. 223. n. 22. lib. 2.*

Nam quicquid dicant præfati Doctores verius est, quod notoria, & euidens iniustitia irritet sententiam, siue sit in ea expressa specialiter, siue ge-
23 neraliter relata: Quoniam notorium habet vim expressionis, & quia iudex censetur motus ex illis actis, non aliis, prout in specie concludit *Gabr. consi. 28. num. 5. lib. 2.* vbi quod ita seruatur in Rota; Nam est friuola allegatio, quod iudex potuerit moueri ex aliis *Rot. diuers. decis. 77. in fi. num. 8. p. 3. lib. 2. fol. 44.* Nisi qui hoc asserit, probet eundem iudicem motum fuisse ex aliis causis, ita vt velari
24 possit iniustitia, tunc enim erit nullitas turbida, † non clara; Vnde non habebit effectum notoriæ nullitatis *Corn. consi. [illegible] col. 2. lib. 4.* Et ita in terris Ecclesiæ iudicandum esse per supradictam Rotæ auctoritatem dicit *Surd. consi. 324. num. 6. lib. 3.* vbi etiam *nu. 7.* quod quando iudex mouetur ex his, quæ non sunt in actis debet de hoc facere mentionem *Ias. in l. si ad quem col. penul. de acquir. hered.* Vnde si sententia non se referret ad acta haberetur pro valida; Quandocunque tamen appareret de notoria iniustitia per Rotam reuocare-
25 tur, † quamuis essemus in tribus conformibus, & executione sequuta, si illæ non iustificantur ex actis probatoriis, & adsint talia, ex quib. iudex debuisset contrarium iudicare *Gabr. d. consi. 28. lib. 2.* *num. 6.* cum supremi Magistratus facti veritatem
26 attendant, † non ordinem iudiciarium *Idem Surd. consi. 324. lib. 3. num. 2. ins.*

EPITOME.

Legatum alimentorum relictum præstari ab infrascriptis hæredibus an sit extinctum per mortem dictorum hæredum, & quid si dictum fuerit donec d. hęredes vixerint. Hęres hęredis quando dicatur hæres testatoris. Verba infrascriptos, prędictos, ipsos, eosdem, meos, & similia quando extendãtur ad futuros. Legatum cum prohibitionẽ non alienandi quãdo sit personale. Fideiussor pro debito patris sui an teneatur ad debitum liquidatum post mortem patris. Si alimenta relinquãtur in domo hæredis an legatarius debeat stare in domo hęredis. Legatum alimentorum quaodo sit perpetuum. Fideicommissum quo ad certas personas, & tempus quando ex ratione generali extendatur. In relicto ab instituto an censeatur grauatus substitutus.

SVMMARIVM.

1 *Hæres heredis dicitur propriè hæres testatoris, & appellatione hæredum veniunt omnes in infinitum. Amplia vt n. 2. & 3.*

4 *Onus limitatè iniunctum hæredibus nominatim non comprehendit heredem heredis.*

5 *Dictio infrascriptos refertur ad eos, qui possunt legi oculis corporalibus. n. 6. & 10.*

7 *Hæres heredis an veniat appellatione heredis infrascripti. n. 9. & quid in verbis prædictis, & similibus. n. 11. 22. 41. & 42.*

12 *Appellatione filiorum veniunt nepotes*

13 *Dictio ipsos, & eisdem est ad oculum demonstratiua. n. 14.*

15 *Legatum cum prohibitione alienandi quando dicatur reale, vel personale.*

16 *Ratio tacita tunc procedit quando est expressa à testatore.*

17 *Expressio causæ an requiratur in re, quæ erat maiorum suorum.*

18 *Nomina possessiua meum, tuum, aut similia significant tempus præsens non futurum.*

19 *Fideiussor obligatus pro debito patris sui an restringat obligationem ad debitum liquidatum in vita patris. n. 21.*

20 *Implementum conditionis non transit ad heredes.*

23 *Legatum alimentorum, quod testator mandauit præstari ab infrascriptis heredibus expirat per mortem scriptorum. Contrarium. n. 30. 33. & 34.*

24 *Legatarius non tenetur habitare cum herede heredis si fuerint ei relicta alimenta in do[illegible] heredis.*

25 *Fideiussor promittens soluere calculum factum per arbitros non tenetur soluere calculum factum per arbitros secundo electos.*

26 *Verba infrascriptos heredes, aut similia an videantur posita ex consuetudine notariorum, & quid in verbis in omnibus alijs similibus. n. 28. & 29.*

27 *Testator videtur semper loqui ad heredem sub nomine appellatiuo.*

30 *Legatum alimentorum est perpetuum, & intelligitur relictum ad vitam legatarij. n. 31. 32. 60. 63. & 67.*

35 *Iudicandum est in dubio pro non extinctione legati. n. 62.*

26 *Legatum alimentorum quod testator iussit alicui præstari ad decennium, si legatarius ante illud tempus moriatur, extinguitur.*

37 *Relictum temporale habet tacitam conditionem cum vita legatarij.*
38 *Alimenta non transeunt ad hæredes, sed censentur relicta ad vitam. & n. 40.*
39 *Alimenta sunt alia in persona vnius, alia in persona alterius.*
43 *Fideicommissum relictum quo ad certas personas, seu tempus determinatũ an extendatur ad alias.*
44 *Probatio est fortior quando vltra eam additur ratio.*
45 *Proprium nomen non est alteri communicabile.*
46 *Relictum nominatim ab instituto an substitutum censeatur grauatum & quid in alimentis. num. 47. & in pensione. num. 48. & in legatis ad pias causas. num. 49.*
50 *Coniuncto repudiante, vel moriente ante aditam hæreditatem portio accrescit cohæredi cum eodem onere alendi.*
51 *Legatum alimentorum annuum est soluendum per hæredem hæredis. n. 52.*
52 *Verba adiecta causa demonstrationis referuntur ad alias personas, quibus conuenit dispositio. n. 64.*
54 *Legatum alimentorum quod testator mandauit præstari per hæredem infrascriptum durante vita eiusdem hæredis an sit præstandum per hæredem hæredis. n. 59.*
55 *Verba vita durante stant limitatiuè. n. 70. & exponuntur pro donec. n. 69.*
56 *Opinio Rotæ Romanæ præualet communi sententiæ doctorum.*
57 *Alimenta debita iure actionis non ex officio iudicis possunt peti per eum, qui de suo se alimentauit.*
58 *Omnis actio præscribitur spatio 30. annorum.*
61 *Testator præsumitur se conformare cum dispositione iuris.*
65 *In materia alimentorum potius admittitur superfluitas, quam quod quis priuetur alimentis.*
66 *Legatum alimentorum donec legatarius moretur cum hærede an duret mortuo hærede. n. 71.*
68 *Legatum alimentorum est perpetuum.*

CAPVT CIIII.

Legatum alimentorum, quod mandauit testator præstari ab infrascriptis hæredibus dicebatur extinctum per mortem scriptorum hæredum; Nam quamuis † hęres hęredis dicatur hęres
1 testatoris *l. fi. de hæred. inst.* & appellatione hæredis veniant omnes in infinitum *l. hæredis appellatione. 160. & l. sciendum. 70. de verb. signif.* Ita vt propriè dici possit, quod hæres hæredis sit etiam hæres testatoris *Alcia. in l. hæredis appellatio. 65. in prin. de verbor. signif. & ibi Rebuff. in fi. vers. continetur Ias. in l. si quis filius familias § fi. nu. 6. vsque ad n. 10. de acquir. hæred. Rot. diuers. deci. 47. dubitaui. n. 10. p.*
2 2. † Ideo testator grauans hęredem suum sub pœna priuationis, ne molestet vxorem suam vsufructuariam censetur etiam grauare hęredem hęredis *Soc. Iun. consi. 129. n. 7. lib. 3. Menoc. consi. 57. nu. 3.*
3 † Etiam in dispositione stricti iuris, prout in conditione in qua venit hæres hæredis late Idem *Menoch. consi. 89. n. 133. li. 1.*

Tamẽ quando onus est iniunctũ limitatiuè hæredibus nominatis nõ venit hæres hæredis: Quia
4 huiusmodi verba infrascriptos. † & similia referũtur solùm ad eos, qui corporalibus oculis possunt legi, non autem intelligi; vnde quod relinquitur nominatim ab vno, non est præstandũ ab eo, qui succedit in locum illius præter voluntatẽ, & dispositionem testatoris *l. 1. § fi. de leg. 3. l. si hæredes nominatis. n. 127 de leg. 1. Alex. consi. 140. viso dicto testamento col. 1. & 2. nu. 4 cum seq. lib. 6. & consi. 176. visis*
5 *narratis. in fi li. 7.* † vbi dicit hoc sine scrupulo procedere propter dictionem infrascriptos *Socc. Iun. cons. 131. col fi. n. 62. p. 1.* & Iutius *in l. cũ filiisfamilias. in 2. par. reper. col. 12. de lega. 1. post Bart. in l. 1. in pr. de his quæ in test. delen. & in leg. si quis liberis §. hæc verba in fi. de vulg. & pup. & cons. 124. andreas martini. lib. 1.*

Neque obstat, quod de hac opinione videatur
6 dubitare † *Ias. in l. si quis filiumfam. illas. §. in omni. col. vlt. vers. quarto amplia hanc regulam. nu. 15. de acquir. hæred. & Bertazzol. consi. ciuil. 83. in fi. n. 66.* Et contrarium sentiat *Ioss. in l. cum filio. in verb. scri-*
7 *ptos. de vulgar. & pupil.* † vbi exponit scriptos, idest institutos, cum etiam hęres hęredis veniat appellatione hæredis infrascripti *Bald. in l. vnic. ad med. n. 3 vers. ad istam similitudinem. C. quis. legator.* vbi infert ad statutum mandans instrumentum mitti executioni contra debitorem in eo descriptum,
8 quod habebit † locum etiam contra hæredem debitoris *Alex. cons. 8. attentis narratis. col. fin. ad med. n. 16. lib. 5. Surd. decis. 338. n. 3.*

Quia respondetur quod idem *Ias. in l. fi. col. 1. in*
9 *fi. n 6. vers. quarto. extende. C. de hæred. inst.* † reiicit illum intellectum tanquam contrarium litteræ, *& in l. quis liberis. § hæc verba in fi. de vulg. & pupi.* cõcludit quod consuleret & iudicaret pro opinione
10 *Bar.* quam dicit esse verissimum † *Rum. cons. 19. quia testator. col. 2. n. 4. lib. 2 post Aret. in d. l. si quis pluim. § fi.* prout etiam testatur *Surd. cons. 123. n. 11. lib. 1.*

Idem est si testator vsus fuisset verbis prędictis.
11 Nam per ista † censetur exclusus hæres hæredis *Aym. consi. 8. n. 8. Rum. cons. 181. n. 2. col. 1. ad fin. lib. 2.*
12 *Soccin. Iun. consi. 22. n. 30. lib. 3.* † Quemadmodum diximus, quod licet appellatione filiorum veniant nepotes ex generalitate sermonis: Tamen si nominatim facta mentione filiorum testator dicat prædictos filios, tunc sermo refertur solùm ad nominatos, non ad alios *Dec. consi. 465. nu. 8. Surd. cons 130. n. 24. lib. 1.*

Quod multo magis erit si dictum fuisset per i-
13 psos hęredes: † Quia illa dictio non est personalissima, & ad oculum demonstratiua *Roland. cons. 97. n. 12 lib 4. Rip. in l. filiusfamilias. §. diui. n. 111. de leg. 1. vbi Ias. in 2. lect. col. penul. vers. pro ampliatione. latè Decian. cons. 2. n. 31. lib. 2. Rim. Iun. cons. 50. n. 47. & 48 lib. 1.*

Idem si adest dictio eisdem, quæ est etiam re-
14 latiua ad nominatos † *Dec. consi 261. in causa magnifici. in princ. vers. secundo facit. Bursat. consi. 64. num. 20 lib. 1. Rum. consi. 101. n. 9. in fi. lib. 2. Surd. decis. 125. in princ.* vbi ex hoc concludit legatum aliquibus cum prohibitione eisdem facta non alienandi
15 † esse personale, quãuis ex qualitate rei posset dici realis, puta propter affectionem, aut quid simile. Licèt enim ista qualitas vestiat prohibitionẽ, tamen non extendit de personali ad realem, cum sit facta prohibitio nominatim, & satis est, quod illa affectio conualidet prohibitionem, non quod ex-
16 tẽdat; Præsertim quia tacita ratio, † vel causa tunc procedit, quando est expressa à testatore, secus si est omnino tacita *Cast. in l. filiusfamilias. §. diui. n. 4. de leg. 3.* vbi loquitur de re, quę erat maiorum suo-
17 rũ, quia in his requiritur causę expressio, † excepto exemplo de turri, quę consueuit esse pro tutela. & defensione familiæ *gl. in l. quoties. C. de fideicom.* vbi *Bald. n. 8. Rimin. Iun. consi 631. n. 110.*

Quæ

Quæ magis procederet, si adessent verba meos
hæredes, nam ista nomina possessiua meum, tuũ,
18 suum, † tempus præsens significant, ita vt non ex-
tendantur ad futurum *Bart. in l. si ita legatum. 8. de aur. & arg. leg. Ceual. q. 727. num. 64.* Ex quo infert
veriorem opinionem esse, quod fideiussor obli-
gatus non pro quocunque debito, sed specificè
19 pro debito patris sui, † per istam dictionem suum,
restringit obligationem ad præsens tempus, &
sic ad debitum liquidatum in vita patris princi-
palis debitoris, non in futurum pro tempore hæ-
redum, quia fuit consideratum per fideiussorem
debitum, quod in vita patris fuerit liquidatum
vna cum eius industria, non post eius mortem
constiterit debuisse, cum ille sit magis informa-
tus, quàm sui hęredes, ad quos non transit imple-
20 mentum conditionis, † quæ adhæret personę *l. fi. de condit. instit. l. si decem cum petiero. de verb. obligat.*
21 † De qua tamen quæstione videndus est *Bart. in l. qui romæ. 132. §. angerim ff. eod. & ibi Doctor. cum aliis per Couar. pract. q. c. 39. n. 5. Guter. de iur. am. confirm. p. 1. c. 37. in fin.* qui contrarium sequuntur *late Paris. consi. 121. lib. 4.* cum aliis per *Francisc. Munnoz. de ratiocin. administrat. c. 34. n. 8. versi. aduersus.*

Et regulariter idem esset non solum in prædi-
22 ctis casibus, sed etiam in similibus, † prout con-
cludit latè *Sim. de Pret. de interpret. vlt. volun. lib. 3. solut. 5. n. 27. interpret. 1. dub. 1. fol. 198. post Dec. consil. 513. in ciuitate nostra. n. 5. col. 2. in fi. vers. quarto aduertendum.* & multis similibus comprobat *Bertaz. consi. ciuil. 83. n. 15. vsque ad n. 21.*

Et ita in specie de alimentis, quod propter ista
verba infrascriptos non teneantur hæredes hęre-
23 dis † concludit *Crot. in l. 2. in prin. ff. solut. matr. Sur. de alim. tit. 5. q. 6. n. 26. & 27. & tit. 9. q. 13. n. 32. & 33.*

Ideò si testator reliquit alimenta in domo hæ-
redis non tenetur legatarius habitare cum hære-
24 de hæredis. † quia intelligitur de primo, non de
secundo *Bertran. consi. 67. n. 4. lib. 7.* vbi dicit indu-
bitatum, si fuit dictum, quod habitet in domo
hæredis infrascripti, quasi tunc censeatur se re-
strinxisse ad nominatum, & eum qui legitur cor-
poralibus oculis, sequitur *Idem Surd. de alim. tit.*
25 *4. q. 15. in fi.* † prout in fideiussore promittente sol-
uere calculum factum per arbitros, qui non te-
netur soluere calculum factum per arbitros se-
cundo electos *Ceual. q. 727. n. 59.*

Neque obstat huiusmodi verba infrascriptos, &
similia videri potius posita de stilo notariorum,
26 ideo non esse in consideratione † *Butr. cons. 68. quo ad ducentas libras, in fi.* vbi loquitur de verbis in o-
mnibus autem bonis. Maximè quia semper vide-
27 tur testator loqui ad hæredem † sub nomine ap-
pellatiuo *l. si seruum legatum. 111. §. qui margaritam. ff. de legat. 1.* Et ita in specie dicit *Bald. in l. eam quam. col. 5. n. 21. versi. quæro nunquid lex nostra. C. de fideic.*

Nam verius est, quod dicta verba siue sint solita
28 apponi per notarium, nec ne, † censentur potius
apposita de voluntate testatoris, ideo debent ac-
cipi cum effectu operandi quidquid de iure pos-
sunt operari *Alex. cons. 1. col. 7. in prin. n. 22. vers. quinimò vt dicit. li. 5. Grat. cons. 112. n. 27. lib. 2. Peregr. de fideicom. art. 7. nu. 45.* prout omnia in instrumentis
respicientia factum debent intelligi scripta de
29 voluntate. † & commissione partium *Bart. in l. qui filiab. de testam. tut. Dec. cons. 450. apertissimi iuris ad fi. n. 3. Cagno. in l. si librarius. q. 3. n. 7. ff. de reg. iur.*

Contrarium tamen cum de prædictis discepta-
retur declaraui in causa Thomæ, & illis consor-
tium coram me per compromissum vertente:
30 Quia de sui natura † legatum alimentorum est
perpetuum, & intelligitur relictum ad vitam le-
gatarij, quamuis simpliciter factum fuerit *glos. in l. 1. in verb. post mortem. ad med. C. de legat.* vbi *Ias. in fi. vers. in secunda parte.* dicit magis veram opinio-
nem fauore alimentorum *Bart. in l. mela. in prin. ff. de alim. & cibar. legat.*

Quod procedit siue debeantur alimenta in
31 testamento, siue ex promissione, cum valeat ar-
gumentum de contractibus ad vltimas volunta-
tes quicquid dicat *Grammat. decis. 102. num. 12.* vbi
restringit ad quindecim annos, *& Cordub. in l. si quis à liberis. §. non tantum. n. 62. de liber. agnosc.* qui
reducit ad terminos *l. hæreditatum. ff. ad leg. falcid.*
32 † Quia simpliciter verior est opinio, vt censean-
tur debita ad vitam, prout testatur *Surd. de alim. tit. 5. q. 1. n. 15.*

Quare cum alimenta censeantur relicta ad vi-
33 tam sunt præstanda tam per primum hęredem, †
quam per secundum, vt legatum sortiatur effe-
ctum, cum præsertim credendum sit, quod testa-
tor, si mandauit illud solui per hæredem institu-
tum, quem magis dilexit; multò plus voluerit sol-
34 uendum esse per hęredem hęredis. † quem igno-
rabat, prout in specie concludit *Corn. cons. 69. in hac consultatione. nu. 4. lib. 4.* & in dubio potius iu-
35 dicandum est legatum conseruari debere. † non
extingui *Dec. cons. 601. viso eleganti. col. vlt. in fi.*

Et adeo censentur alimenta relicta ad vitam, vt
neque obstet temporis pręfinitio apposita in hu-
iusmodi legato, puta si fuerit mandatum illa prę-
36 stari ad decennium. † Nam quamuis ante istud
tempus moriatur ille, qui debet alimẽtari, tamen
legatum extinguitur cum illius vita, neq; ad hæ-
redes eiusdem transmittitur *Bart. in l. si cum præfinitione,* per illum tex. quem dicit multum notan-
dũ, & menti tenendum, *ff. quand. dies leg. ced. Ias. in l. si stichum aut pamphilum §. stipulatio. n. 4. de verb. oblig.* Ratio prædictorum est, quia etiam relictũ
temporale habet tacitam cõditionem cum vita
37 legatarii, † & rebus sic stantibus, ita vt credẽdum
sit testatorem illud tempus apposuisse, quia pu-
tabat vitam legatarii longiorem futuram *Bertaz. consi. ciuil. 83. in fin. n. 67. Surd. de alim. tit. 5. q. 1. num. 3.*
Quod cum non extiterit, dicendũ est eius inten-
tionem talem fuisse, vt voluerit se conformare cũ
dispositione iuris communis, secundum quod a-
38 limenta censentur relicta ad vitam, † ita vt ad hę-
redes non transmittantur *Bald. in auth. cui relictum col. vlt. in fi. versi. quid enim si permittantur. C. de indict. viduit. tolland. & in l. fi. oppos. 6. C. de hæred. instituen. Alex. cons. 18. attento narratu. in fi. lib. 5. Cepha. cons. 158. n. 3. lib. 2. Tiraq. de primog. q. 74. n. 6* Quia a-
limenta cohærent personæ, vnde tanquam per-
39 sonalia non transeunt ad hæredem, † cum alia
sint in persona vnius, alia in persona alterius *Bar. in l. cum titio. n. 2. ad leg. falcid. Bald. in l. vnic. col. vlt. n. 7. vers. modo ego quæro. C. de priuil. dot.* cum præ-
40 sertim subiectum alimentorum sit anima, † &
corpus, quæ ad hæredem non transmittuntur *l. 1. §. ne autem. C. de cadut. tollend. Idem Bald. in auth. cui relictum. col. vlt. in fi. C. de ind. vid. tollen.*

Non obstat quod dicebatur de verbis infrascri-
41 ptis, † per quæ excluditur hæres hæredis *Rebuff. in l. hæredis appellatio. 65. col. pen. in princip. ff. de verb. signi. Rim. consi. 29. n. 24. lib. 2. Surd. cons. 12. n. 15. lib. 1.*

eum aliis supra allegatis. Quia illud non procedit
quãdo militat eadem ratio, prout in casu nostro,
in quo potius maior videtur esse, cum enim mandatum
fuerit solui per hæredem, quem plus dilexit,
multo magis per hæredem, in quo non cadit
42 huiusmodi affectio tãquam ignoto:† Vnde stãte
paritate rationis magis ex mẽte, & voluntate, quá
ex propria significatione vocabuli debent venire
hæredes hæredum, quamuis fuerit dictum de infrascriptis,
Ita in specie concordando opiniones
distinguit *Corn. consi. 69. in hac consultatione. nu. 4.
lib. 4. Alciat. in l. hæredis appellatio. 65. num. 4. vers.
quod ego non sufficere arbitror. de verb. sign. & ibi Rebuf. col. penu. vers. limitarem nisi materia. Dec. in l. qui
per successionem nu. 4. vers. secundo regula de reg. iur.*
vbi stante eadem ratione dicit omnia reduci ad
concordiam.

Prout etiam dicimus in fideicommissis, quæ licèt
fuerint relicta quo ad certas personas, seu tẽ-
43 pus,† Tamen si ex ratione generali posita cõpte-
henderẽtur plures personę, seu tempora extenderentur
quatenus ratio expressa iudicaret *Bar. in l.
pater filium. §. cum fundum. de leg. 3. Cast. cõs. 77. visis.
col. pen. post med. vers. contrariam dico n. 5. li. 1. Roman.
cons. 457. circa propositam. n. 2. vers. in vnum collogẽdo.*
44 † Quasi illa prohibitio sit fortior quando vltra
eam additur ratio *Dec. cons. 481. in casu de quo perusij. n. 3. vers. & ista conclusio. Ceph. cons. 134. n. 29. vsque
ad 36. lib. 1.* cum distinctionibus de quibus *per Peregr. de fideic. art. 11. n. 54. vsque ad 58. post Ias. & alios
in l. filiusfamilias. §. diui. in 2. lect. nu. 108. de leg. 2.*

Neque obstat, quod si nominatim aliquid sit
relictũ ab instituto grauando cum nomine proprio,
tunc substitutus nõ cẽsetur grauatus: Quasi
45 proprium nomen non† sit alteri communicabile
*l. celsus 29. §. quod autem. de leg. 2. Alex. post Bart. in
l. licet imperator. 77. de leg. 2. Docto. in l. in ratione. 11.
§. quod vulgo. ad leg. falcid. & in l. si plures. 96. in fi. de
legat. 3. cũ alijs per Tiraq. priuileg. pia caus. 36.* Quidquid
contrariũ sentiant *Cin. & Bald. in l. eam quã.
C. de fideicom. nu. 21. col. 5. versi. quæro nunquid lex no-
46 stra.* Quia verior est opinio cõtra eos, † vt testatur
Peregr. de fideicom. art. 16. n. 59. vbi intelligit nominatim
grauari non solum quando id fit proprio
nomine, sed etiam per verba, prædictum meum
hæredem; Nam tunc quoque onus restringitur
ad illam personam tantum *Aym. cons. 98. n. 8.*

Quia prædicta non procedunt in alimentis, in
quibus ob specialem illorum fauorem verius est,
47 † quod debeantur à substituto, quãuis institutus
fuerit grauatus per nomen proprium, & sic relictum
ab vno censebitur repetitum ab alio *l. 4. §.
lucius de alim. & cibar. leg. Bart. in l. mela. in pr. nu. 5.
vers. item quod relictum. opp. 3. eod. ti. Rom. cons. 388. in
casu propositi thematis. nu. 5. col. 1. in fi. vers. his tamen
48 non obstantib.* vbi ampliat ad pensionem, † cum illa
succedat loco alimentorum *Surd. de alim. tit. 8.
priuil. 15. Peregr. de fideicom. art. 16. n. 60 & 66.*

Quemadmodũ idem est in legatis ad pias causas
49 † *Ias. cons. 95. redemptoris nostri. nu. 2. vers. hoc non obstante.
li. 1. col. 1. Dec. cons. 181. in causa occurrente. col. 3.
ante med. & cons. 272. in casu proposito. col. 1. ad med.
vers. & hoc idẽ confirmatur. Rom. in auth. similiter special.
15. & 20. C. ad leg. falc. Tira. priuil. pia caus. 36.*

Idẽ in coniuncto, quo repudiãte, vel moriente
50 ante aditam hæreditatem, portio accrescit † cohæredi,
cũ eodem onere alendi, quãuis illud onus
fuisset commissum vni ex hæredibus nominatim
*gl. in l. 4. §. si. in verb. egant. vbi Bar. de alim. & cibar.
legat. Ias. in l. si duobus res. §. heres. in fi. de leg. 1. Surd.
de alim. priuil. 15. n. 3. tit. 8.*

Prætetea legatum, de quo agebamus erat annuum,
cum testator mandauerit solui alimenta
51 quolibet anno, † quo casu venit hæres hæredis
quamuis testator dixerit esse soluendũ per infrascriptum
eius hæredem, prout in specie cõcludit
Corn. cons. 69. lib. 4. per tot. quem sequitur *Peregr. de
52 fideicom. art. 32. n. 70. vers. secundo subiunxit.* † Quia
dicta verba sunt apposita solutioni, non dispositioni;
Vnde non debent mutare substãtiam legati
iam in esse deducti, & perfecti, & sui natura
perpetui, & in singulos annos debiti, & sic potius
stant causa demonstrationis, quàm restrictionis,
53 † quo casu referuntur etiã ad alias personas, quibus
conuenit illa solutio *Bart. in l. mela. in princ. ff.
de alim. & cibar. lega. Bertaz. cons. ciuil. 83. in fi. n. 66.*

Immo quod magis est non solum heres heredis
prę̨stabit alimẽta in casu, in quo heres fuit nominatim
grauatus illa præstare, sed etiam quando
vlterius testator mandauit alimẽta esse soluenda
per supradictum eius hæredem durãte vita eius-
54 dem hæredis, † quasi illa verba hæredis vita durante
non debeant mutare substantiã perpetuam
legati alimentorum, cum sint potius posita ad
denotandum solutionem; quando prę̨sertim sunt
in diuersa oratione. Ita in specie alimentorum
conclusum fuit per *Rot. corã Card. Lancell. 10. & 24.
marcij 1572. & 24. aprilis eiusdem anni.* vbi quod licèt
iste casus videretur habere dubitationem,
55 † cum illa verba, vita durante, stent limitatiuè
Paris. cons. 123. n. 15. lib. 3. & sic executio legati est restricta
ex voluntate testatoris, qui potuit illius
naturam mutare, & de perpetua facere temporalem,
prout sentiebant duo ex Dominis: Tamen
pro maiori parte placuit magis opinio ad fauorem
alimentorum ob rationes, de quibus in decisione,
cuius tenorem volui infra subiicere, vna
cum voto contrario dissentientium, cum sit casus
notabilis, & qui sæpè occurrit, & si contingeret
à Rotæ opinione non esset recedendum, cum
56 sit maioris auctoritatis, † quam opinio communis
Doctorum *Gomes. Felin. Grat. Menoch. & alij latè
allegati per Cenal. in Specul. comm. opin. in præfat.
nu. 25. vsque ad nu. 29.*

Romana alimentorum:

*Die lunæ 10. martij, & 24. eiusdem, & 21.
aprilis* 1572.

Quo ad primam partem dubij fuit conclusum
alimenta præterita de iure peti posse per D. Aloisium,
quia cum non sint debita iudicis officio, sed
57 iure actionis, † scilicet ex testamento, etiamsi legatarius
de suo se aluerit potest illa petere, vt *not.
Bar. in l. libertis quos. de alimen. & cibar. legat. & l. de
alimentis. C. de transact. vbi Ias. n. 6. & Dec. n. 5.* qui alios
adducit: Verũ quia pro parte Comitis, & litis
cõsortium sit fundamentũ in præscriptione, tam
58 de iure cõmuni, † scilicet, quod omnis actio præscribitur
spatio 30. vel 40. annorum *l. sicut. C. de
præscript. 30. vel 40. annor.* quàm etiam de statuto
vrbis, de negligentibus petere debitum, & pro
parte domini Aloisij allegatur ignorantia testamenti;
propterea hoc fuit circumscriptum, & cętera
omnia, quæ etiam adducuntur pro parte dictorum
consortium litis, quę in facto consistunt,
& sunt præter intellectum verborum legati.

Quo vero ad alimẽta futura post obitum hęredis

Digitized by Google

dis præſtāda, licèt verba legati ſint viſa Dominis
59 multum dubia, † & multa etiam adducātur fun-
damenta, propter quæ videatur dicendum illud
non debere extendi vltra mortem hæredis: Ta-
men placuit benignior interpretatio, vt legatum
intelligatur eſſe perpetuum, ſcilicet ad vitam D.
Aloyſij, quia de ſui natura legatum alimentorum
60 eſt perpetuum † ad vitam legatarij *l. alimenta. ff. de
alim. & cibar. leg. l. 1. C. de legat. & vtrobique notant Do-
61 ctor.* † Ideo cenſetur in dubio teſtator voluiſſe ſe
conformare cum iuris diſpoſitione *vt notatur in l.
hæredes mei, §. cum ita, ad Trebell.* & in dubio etiam fa-
cienda eſt interpretatio, vt legatum potius ſuſti-
62 neatur quam pereat † *Dec. conſ. 601. num. 31.*

Nec huic interpretationi videntur repugnare
verba illa durante vita ſupradicti hæredis, Quia
ſunt adiecta ſolutioni, non diſpoſitioni; nam pri-
mo loco teſtator legauit 150. atque ita perfectam
diſpoſitionem fecit de alimentis; Vnde oritur ſu-
pradicta iuris concluſio, quod ſit perpetuum le-
63 gatum, † & propterea ſit præſtandum per hære-
dem hæredis *vt notat Bart. in l. alimenta, de aliment. &
in l. libertis, §. lutius, ff. eod.* Poſtea idem teſtator diſ-
poſuit circa modum ſoluendi, ibi, ſoluenda per
ſupradictum ſuum hæredem durante eius vita,
64 † quæ verba tanquam appoſita ſolutioni non
mutant ſubſtantiam legati iam in eſſe deductam,
& perfectam, & ſui natura perpetuam, ſed ſtant
demonſtratiuè *l. qui teſtamento. & ibi notat Bart. de
leg. 2. Dec. conſi. 413. nu. 8. cum ſeq.* Et licèt hoc proce-
dat in diuerſa oratione, tamen hic videtur adeſſe
diuerſitas, tum conſideratis verbis anno quoli-
bet, tum etiam, quia verbum ſoluendos expo-
nitur, qui ſolui debent. Nec attenta hac inter-
pretatione verba illa ſunt ſuperflua ſtantibus ſu-
pradictis verbis per ſuprascriptum hæredem cō-
prehendentibus hęredem hęredis, vt dictum eſt:
65 † Quia placuit in hac materia alimentorum po-
tius admitti ſuperfluitatem, quàm vt quis priue-
tur alimentis, & quod fiat interpretatio contra
ius, Et ſimilis interpretatio fuit deducta *per l. 1. C.
de legat.* vbi legatum alimētorum factum ſub con-
66 ditione, † donec legatarius moratus fuerit cum
hærede, durat etiam mortuo hęrede, licèt ſecun-
dum Doctores dictiones huiuſmodi, donec, &
quouſque, ſint ex ſui natura limitatiuę temporis,
ita vt vltra tempus non ſubſiſtat legatum, vt ibi
not. Caſtrenſ. Corn. & cæteri. Hæc autem omnia Do-
mini intellexerunt ſuppoſita validitate legati,
nam eatenus legatum valet, quatenus alimenta
ſpurio debeantur; Verùm ſi Aloiſius tempore
mortis patris haberet vnde ſe aleret, vt prætendi-
tur pro parte litis conſortium legatum eſſet nul-
lum, vt hic per informātes, Propterea fuit etiam
hoc caput circumſcriptum, & ſtrictè ad verba le-
gati placuit Dominis hæc benignior interpreta-
tio, licèt multa vrgeant in contrarium.

Nota quod omnes fuerunt pro Aloiſio, pręter
D. Binarinum, & D. Lācellottum; ideò volui ap-
ponere votum D. Lancellotti qui ſequitur, vt in-
fra. Quo ad ſecundam partem, nam in prima de
præteritis erant concordes, quo ad futura placet
opinio, quod non debeantur vltra vitam hære-
67 dis, † nam licèt legatum alimentorum ex ſui na-
tura ſit perpetuum, ſcilicet ad vitam legatarij *l.
caio ſeio, §. imperator, de alim. gloſſ. in l. 1. verſ. poſt mortem,
C. de legat, vbi Doctor. notant. Rum. conſ. 38. num. 4. vol. 2.*
68 Tamen hoc procedit in dubio, † ſecus ſi aliud
conſtet de mente teſtatoris *l. cum onus, & l. a filio, in
prin. de alim. Ang. in ſumma de alim. nu. 4. Dec. conſ. 260.
num. 2. l. mela.* ibi quodiu debentur donec teſtator
voluerit. At de mente teſtatoris, quod ſit reſtri-
ctum ad vitam hæredis tantum conſtat propter
illa verba durante vita: Nam alias propter præce-
dentia verba, ſcilicet ſoluendos per ſupradictum
ſuum hæredem, comprehenditur etiam hæres
hæredis *l. libertis, § fin. & ibi not. Bart. & in l. alimenta,
ff. eod.* Propterea ſubſequentia verba, durante vi-
ta, reſtringunt, vt non comprehendant hęredem
hæredis, aliàs eſſent fruſtratoria, Et dicitur *in d. §.
fin.* quod debeatur ab hærede ſubſtituto nulla
conditione adiecta, at hic eſt addita conditio,
69 quia verbum † durante, exponitur, id eſt donec,
& quouſque, ſeu ſi. Pręſertim quia dicitur durāte
vita ſupradicti hæredis, quod eſt verbum deno-
tans perſonalitatem, ideo non comprehēdit hæ-
70 redem hæredis *Alex. conſ. 140. nu. 3. lib. 6.* † Et quod
dicta verba ſint limitatiua & reſtrictiua, notat,
ſed in alia materia *Pariſ. conſ. 123. num. 15. vol. 3.* Nec
obſtat quod ſint poſita in executione, nā reſpon-
detur quod executio eſt reſtricta propter dicta
verba, durante. Non obſtat *l. 1. C. de legat. & l. caio, §.
71 imperator, de aliment.* † vbi verba, donec legatarius
moratus fuerit cum hęrede, interpretantur, vt le-
gatum debeatur etiam poſt obitū hæredis. Nam
reſpondetur primo quod loquitur in dubio *Corn.
ibid. nu. 2.* at hic conſtat de mente reſtricta; ſecun-
do procedit in caſu, in quo aliquid eſt præſtandū
per legatarium, ſcilicet quia debet morari, nam ſi
impeditus non moratur nō habet legatum *Corn.
ibid. num. 3.* ſed quia ſtat per caſum ſcilicet mortem
hæredis, ideo lex interpretatur, quod ſit perpe-
tuum, propterea dicit *Alberic. ibid. in fi.* quod requi-
ritur, vt legatarius cum eo habitauerit. At ſecus
in hoc caſu, quia nullum onus apponitur legata-
rio, ſed tantum mandantur pręſtari alimenta du-
rante vita hæredis, & ſic non requiritur factum
legatarij: Non obſtat, quod verba magis ſtent
demonſtratiuè, quàm reſtrictiuè, item quod in
dubio fieri debet interpretatio pro validitate le-
gati, & quod in dubio iudicandum, quod lega-
tum alimentorum ſit perpetuum, Quia reſpon-
detur; quod hæc procedunt in dubio, at hic ſu-
mus in clara mente.

EPITOME.

Error quando præſumatur, & probandus ſit. Declaratio in quam cauſam pecuniæ fuerint ſolutæ an ſpectet ad debitorem, ſeu creditorem. Solutio an dicatur facta in cauſam debiti antiquioris, & an pro vſuris, vel pro ſorte. Mandatum generale ad omnes cauſas, & ad iurandum de calumnia an ſufficiat, ita vt non requiratur expreſſio ſpecialis cauſæ, ſuper qua eſt iurandum.

SVMMARIVM.

1 *Apocha debitoris per eum recognita inducit plenam probationem.*
2 *Verbis ſtandum eſt ſi de errore non apparet.*
3 *Error non præſumitur, niſi probetur. & num. 4.*
5 *Reſponſio per verbum, credo, probat, ac ſi de veritate facta fuiſſet.*
6 *Standum eſt declarationi facta per debitorem in quam cauſam ſoluerit. & num. 8. & 19.*
7 *Indeterminata ſolutio debet limitari ſecundum præcedentem petitionem.*
9 *Ficta ſolutio non operatur pluſquam vera. num. 11.*
10 *Compenſatio eſt ficta ſolutio.*

Digitized by Google

12 *Non refert solutionem fieri diuersis vicibus.*
13 *Solutio præsumitur facta in causam debiti magis antiqui, & petiti, & cuius dies cesserat. num. 14. & an pro vsuris, vel pro sorte. num. 20.*
15 *Soluens præsumitur soluere prout magis sibi est vtile.*
16 *Debitor eligit in quam causam soluerit si creditor scripserit, quod recepit non tanquam solutum animo dissoluendi obligationem, sed tanquam creditum soluentis. num. 17.*
18 *Solutio non censetur facta in causam non liquidam.*
21 *Mandatum ad iurandum de calumnia an sufficiat, si non exprimatur causa, super qua debeat iurari. n. 23. & 24.*
22 *Salus animæ pretiosior est cunctis rebus.*
25 *Mandatum speciale ad petendum generaliter restitutionem in integrum sufficit.*
26 *Procurator admittitur ad opponendum crimina contra electum, si habeat mandatum, quamuis crimina non specificentur.*

CAPVT CV.

NOn potuisse agi per D. Hieronymum contra D. Vincentiũ pro fructibus census trium
annorum decursis Dixverius esse, quia apparet
de solutione facta per Vincentium pro eodem
censu, vt in apocha receptionis Hieronymi per
1 eum recogniti in forma, † quæ inducit plenam
probationem *l. publia. depos. Castr. cons. 312. ad primum respondetur, in 2. dub. lib. 2. Aym. cons. 73. nu. 5. in fin.*

Non obstat error allegatus per Hieronymum,
cum verè debuisset scribere annum 1595. quamuis apocha sit de anno 1596. Nam de eo non ap-
2 paret, † vnde standum est verbis *l. si aliq. 19. de vsufr. leg.* quia talis præsumitur intentio, qualem verborum proprietas demonstrat *l. non aliter. 67. de le-*
3 *gat. 3. Cagnol. in l. si librarius. 93. nu. 6. de reg. iur.* † Neque enim error præsumitur, nisi eo ipso, quod veritas in contrarium reperitur; Vnde debet ostendi rem aliter se habere *Bald. in l. post diuisionem. nu. 2. & in l. error, nu. 12. C. de iur. & fact. ignor. Socin. consil. 25. prosequendo. nu. 3. lib. 4. Paris. cons. 89. n. 37. lib. 1. Mascar. conclus. 253. nu. 4.* Immo non solum est probandus
4 error, † sed etiam in specie est deducenda causa
erroris *Curt. Sen. cons. 56. col. 5. in fi. Aym. cons. 255. col. 2. in fin. Surd. decis. 104. nu. 18.*

Ex quibus censentur exclusi prætensi fructus
vnius anni: Quo vero ad alios sequentium annorum, neque poterat molestari Vincentius, nam
probatur solutio pecuniarum in duabus vicibus
facta Hieronymo, prout ipse fatetur responden-
5 do ad positiones per verbum credo, † quæ respõsio plenè probat, ac si de veritate facta fuisset *Bal. in l. fin. col. 1. ad med. vers. sed quid si tutor, Cod. arbitr. tut. Vestr. in prax lib. 5. c. 14. nu. 7. Seraph. priuil. iuram. 11. n. 1.*

Nec facit quod Hieronymus creditor, & pro
eo illius procurator declarauit recepisse solutionem præfatam pro fructibus alterius census sibi debitis à Vincentio verificando creditum per instrumẽtum exhibitũ in actis. Quia omisso quod huiusmodi declaratio non est facta ab habente mandatum. Respondetur quod Vincentius debitor prius declarauit soluisse easdem pecunias pro fructibus census, de quo agimus, vt in capitulis per eum productis die 8. Junij 1598. antequam fuerit facta declaratio per procuratorem
6 creditoris, quę est die 28 Junij 1598. † Vnde standum est primæ declarationi factæ per debitorem *Bart. in l. 1. nu. 7. in fin. de solut.* Quia ad eum prius electio pertinet *Castr. cons. 331. in causa Siluestri, in fin. lib. 1. Socin. Iun. cons. 85. num. 5. lib. 2. Corn. cons. 111. nu. 4. lib. 4. Io. de Amic. cons. 21. nu. 8. Masc. concl. 1319. nu. 4.*

Idem est de aliis pecuniis, quas Vincentius allegauit soluisse, quia etiam illas tacitè declarauit
fuisse solutas pro eodemmet censo, vt in eisdem
capitulis: Nam ad repellendum intentionem a-
7 ctoris allegauit dictam solutionem; † Vnde cum
præcesserit petitio limitata, & fuerit sequuta solutio indeterminata, debet limitari secundum
præcedentem petitionem, ita vt non sit amplius
facultas declarandi per creditorem post declarationem debitoris *Bart. in l. si ex pluribus. 89. §. lucius, il 1. de solut. per l. si defensor, 10. §. 1. de interrog. action. §. præterea. instit. de inutil. stipul.*

Minus obstat quod tunc sit electio debitoris,
8 quando partitæ solutæ æquiualent debito, † cum
quo vult compensare, & capiunt eandem quantitatem, vel maiorem, non autem quando est
9 minor, prout in casu nostro: † Ficta enim solutio
non debet operari plus quam vera *l. filius, si cert. petat.* Vnde quemadmodum creditor non cogitur recipere veram solutionem diminutam, &
non extinguentem totum debitum *l. tutor, §. Lu-*
10 *tius, de vsur.* † Ita neque fictam solutionem, prout
est compensatio *l. si debitor, qui pot. in pign. habeant.* &
ita in specie concludit *Imol. in l. 1. in fin. princ. vers. & quod dixi de compensatione, ff. de solut.*

Quia illud procedit, antequam creditor reci-
11 piat istas particulares solutiones, † nam postquam recepit cessat ratio prædicta; Maximè quia
omnes istæ summæ coaceruatæ excedunt debitum illud instrumentarium, quæ licèt fuerint solutę diuersis temporibus constituunt tamen vnicum debitum, cum non referat solutionem fieri
12 diuersis vicibus, † vel vnica numeratione *l. generali. 33. §. heredi. de vsu & vsufruct. legat. Rot. diuers. decis. 739. nu. 3. lib. 3.* & ita in specie respondet *Surd. decis. 186. num. 9.*

Præsertim quia etiam cessante declaratione fa-
13 cta per debitorem præsumendum est, † quod solutio fuerit in causam debiti magis antiqui *l. in his, 5. in princ. & l. cum ex pluribus, 97. ad fin. de solut. Socin. cons. 225. nu. 2. lib. 2. Corn. cons. 128. nu. 1. lib. 4. Rot. diuers.*
14 *decis. 113. num. 3. p. 1.* † Et pro eo debito, cuius dies
cesserat, & facta fuit petitio *l. 3. de solut. Angel. in l. 1.*
15 *eod. tit. Surd. decis. 186. nu. 6.* † Cum soluens etiam
præsumatur soluere, vt sibi vtilius est *Alex. cons. 55. col. 2. lib. 5. Aym. cons. 106. nu. 9. Menoch. cons. 121. nu. 43.*
Dummodo non obstet vrbanitas, aut æquitas,
tunc enim non habetur consideratio maioris vtilitatis debitoris, quando videlicet quis suscepisset duas summas pecuniarum ab amico, alteram mutuo, alteram sub vsuris: nam si contingat
simplex solutio vnius summæ, præsumitur potius
in causam extinctionis mutui, vt minus grauetur
amicus creditor, qui mutuauit *Ang. in l. 1. col. 2. vers. vel pone. & ibi Imol. col. 3. in fin. vers. item posset, de solut. Menoch. cons. 121. nu. 47. lib. 2.*

Quæ magis procedunt si creditor in suis libris
16 scripserit, quod recepit à debitore † non tãquam
solutum animo dissoluendi obligationẽ, sed simpliciter tanquam creditum soluentis; Tunc enim
est electio debitoris, in quã causam velit compẽsare, quod soluit, cũ in eo casu non habeat locum
titulus de solutionibus. Quia cum fuerit scriptus
debitor non cogitur cõpensare, nam compensatio fit parte opponente; vnde si velit compensare
faciet in illud debitũ, quod potius elegerit *Imol.*

in l.

Digitized by Google

*in l.1.in princ.col.fin.de folut. Alex.conf.85.col.1.nu.3.lib.
3.Dec.confi.307.in fin.Strac.de mercat.p.2.nu.57.in fin.*
17 vbi dicit esse notandum,† & magis vtile debito-
ribus, vt scribatur potius creditor pro partitis,
quas soluit, quàm si partitæ ponerentur pro so-
lutis in dissolutionem sui debiti; sequitur *Surd.
decis.186.in fin. & decis.117.num.10.* vbi quod in fo-
rensibus causis multum lucri potest afferre *post
Menoch.conf.121.num.43.* cum declarationibus de
quibus *per Mascard.conclus.1319.num.5.& 6.p.3.post
Alban.in l.1.ff.de solut.*
Prætereà cum hoc debitum fuerit liquidatum,
18 & alterum non sit tale, non censendum est † so-
lutionem factam in causam non liquidam *Corn.
conf.295.col.pen.lib.3. Rimin.Sen.conf.297.nu.13.lib.2.
19 Anu.alleg.112.num.7.lib.2.* †vbi multa quando ele-
ctio sit debitoris, in quá causam fuerit solutum,
20 & quod potius pro debito principali,† quam pro
vsuris est præsumenda solutio *Surd.conf.290.num.
61.lib.2.*
Non obstat quod opponebatur de iuramento
calumniæ, quasi non fuerit præstitum per procu-
ratorem habentem facultatem, cum mandatum
21 generale ad omnes causas,† & speciale ad iuran-
dum de calumnia, prout est hoc de quo agimus,
non sufficiat ob non expressionem causæ, super
qua iurandum sit *Couarr.in c. quamuis,p.1.§.5.in fi.de
pact.in 6. & lib.1.var.resolut.c.6.nu.2.* vbi testatur de
magis vera, & communi opinione: Quia nulla
colligitur certitudo, quod absit calumnia in de-
fensione illius litis, cuius dominus scientiam nõ
habet, quam si haberet forsan non vellet defen-
di; vnde cum procurator iuret in animam domi-
ni, non est æquum, vt possit illum obligare absq;
speciali consensu, præsertim vbi agitur de periu-
rio, quod grauius est propter periculum animæ,
22 †cuius salus pretiosior est omnibus rebus *l.sancti-
mus,C.de sacros.eccles.c.sedulò,28.distinct. Lup.in rubr.de
donat.inter vir.& vxor.§.65.nu.18.*
Quia prædicta procedunt de iure, quæ non ser-
uantur in praxi, secundum quam verior est opi-
23 nio, quod sufficiat † huiusmodi mandatum, licèt
non sit expressa in eo causa, in qua iurandum sit
Alex.in l.qui bona.§.qui alieno,nu.7.de damn.infect. vbi
de communi *Matthes.sing.149.nota quod si dominus.*
24 † vbi de huiusmodi obseruantia attestatur *Cap-
pell.Tholos.decis.132.& ibi Addit.nu.1.* Prout dicimus
sufficere mandatum speciale ad petendum gene-
25 raliter restitutionem in integrum, †quamuis nõ
exprimatur persona, vel causa, in qua peti debeat
*Bart.in l.filiusfamilias,nu.10.de donat. Cassad.decis.1.ad
fin.vers.& mandatum generale,de procurator. Aegid.decis.
32.per text.in c.fin.de except.* Exemplo procuratoris,
26 †qui non admittitur sine speciali mãdato ad op-
ponendum crimina, & defectus contra electum
c.super his, de accusat. Tamen admittetur si habeat
ad hoc procuratorium, quamuis crimina non
specificentur *Innoc.in c.1.in vltimis verbis, de elect.in
6. Card.in clem.non potest, de procurator.q.2.& 12.* vbi
de veriori opinione testatur.

EPITOME.

Episcopi, vel Vicarij Canonici quomodo se-
deant in capitulo, seu studio. Subrogatus quãdo
gaudeat priuilegio principali concesso in hono-
re, & præeminentia. Coadiutor cum futura suc-
cessione an in absentia coadiuti canonici debeat
sedere in loco antiquo coadiuti. Vicarius an sit
honorandus prout Episcopus. Vicariatus an sit
dignitas. Locus manus dextræ, an inducat præ-
sumptionem maioritatis. Imago B.Petri quare
pingatur à sinistris, Paulus autem à dextris.

SVMMARIVM.

1 *Canonicus Vicarius Episcopi non debet præcedere alios Canonicos in capitulo. Idem in Episcopo, & alijs Prælatis, & consiliarijs.nu.6. Fallit num.7.*
2 *Dignitas non pertinens ad collegium non debet causare mutationem loci.*
3 *Maior dignitas quando debeat præcedere.*
4 *Episcopus existens in studio non præcedit Rectorem.*
5 *Papa scribens ad scholares, inter quos sunt Episcopi non vocat eos fratres, sed filios.*
8 *In prælationibus attenditur consuetudo.*
9 *Episcopus canonicus in capitulo habebit primum locum post Decanum. & num. 11. & 12. & quid in Vicario. num.13.*
10 *Episcopus debet honorari propter dignitatem, quæ est inseparabilis à persona.*
14 *Subrogatus an sapiat naturam subrogati etiam in honore, & præeminentia.num.15.34.35.& 36.*
16 *Vicarius Principis potest ea omnia, quæ Princeps. & n.33.*
17 *Resignans canonicatum reseruato sibi regressu cum loco in choro, & capitulo mortuo resignatario debet sedere in loco antiquiori.*
18 *Coadiutor cum futura successione in absentia coadiuti canonici an sedere debeat in loco antiquo, in quo coadiutus poterat.num.39.*
19 *Potentius est ius, quod habet quis iure proprio quam alieno.*
20 *Episcopus magis debet honorari, quam eius Vicarius.*
21 *Archipresbyteri rurales præferuntur Vicarijs parochialium, & eorum clero.num.23.*
22 *Vicarius non possidet dignitatem nomine proprio.*
24 *Episcopi, & Vicarij an sint idem auditorium. & nu.25.*
26 *Dignitas ecclesiastica debet esse perpetua.*
27 *Vicarius Episcopi est ad libitum illius, & expirat per eius mortem.*
28 *Præheminentia Vicarij largè dicitur dignitas ad hoc, vt ei possint delegari causæ apostolicæ.*
29 *Vicarius Episcopi deputatus à Summo Pontifice consequitur omnes prærogatiuas, quas habet episcopus, & cognoscit causas delegatas episcopo.*
30 *Vicarius à Papa creatus magis repræsentat episcopum, quam si ab episcopo constituatur.*
31 *Vicarij apostolici concedunt litteras dimissorias nu.32.*
37 *Delegatus ab episcopo ad aliquem actum debet in illo actu præferri etiam in sedendo in loco delegantis. Idem in Inquisitore quo ad negocia fidei.num.38.*
40 *Locus manus dextræ an inducat præsumptionem maioritatis. & nu. 41. Et an possit dari de consuetudine etiam minori.num.42.*
43 *Apud Romanos locus manus sinistræ erat dignior, & quid apud Hebræos.num.44.*
45 *Petrus quare pingatur à sinistris, Paulus autem à dextris. & num.46.48.& 49.*

CAPVT CVI.

CAnonicus Vicarius Episcopi cum dubitare-
tur an in capitulo debeat præcedere alios
1 canonicos † Dixi seruandam resolutionem sacræ
Congregationis Rituum, per quam in similibus
causis fuit decisum contra Vicarios ad fauorẽ ca-
nonicorum. Ratio, quia in capitulo nõ cõsidera-

Digitized by Google

tur vt vicarius, sed vt canonicus, neque enim est
dignitas pertinens ad capitulum, seu collegium;
2 † vnde non debet causare mutationem loci *Felin. in c. ex literis, in princ. in 1. notab. ad med. de probat. post Roman. in l. si vero, §. de viro, ff. solut. matrim.*

Non obstat quod maior dignitas debeat præ-
3 cedere c. *statuimus, 15. de maiorit. & obed.* † Quia in-
telligitur quando dignitas est ordinata ad illum
actum, pro quo tractabitur de præcedendo *Pur-
pur. in l. 1. num. 195. de offic. eius.* vbi dicit idem esse in
Episcopo, qui existens in studio non præcedit
4 Rectorem † in actibus scholasticis, cum non sit
ibi, vt Episcopus. Ideo Papa scribens ad schola-
res, inter quos sunt Episcopi non vocat eos fra-
5 tres, † sed filios *vt in proœm. Gregor. & ibi Felin. in
princ.* Et regulare est non solùm in Vicario, sed e-
tiam in Episcopo, & alijs Prælatis, & Consiliarijs,
qui in capitulo, seu collegio debent sedere, &
6 subscribere † post alios Præsidentes capitulo *Do-
min. in c. à collatione. col. vlt. n. 6. & 7. vers. nota tamen ex
ista, de appellat. in 6. vbi Fran. n. 4. Dec. cons. 160. pro do-
mino præposito in princ. Boer. de author. magn. cons. nu. 66.
Fran. decis. 138. nu. 3. p. 1. Bologn. in auth. habita, C. ne fil.
pro patre, nu. 363 latè Menoch. cons. 51. nu. 43. lib. 1. & cons.
902. nu. 72. vsque ad nu. 75. & de arbitr. cas. 68. nu. 23.*

Verùm si probaretur consuetudo esset dero-
7 gatum prædictis † *Nauarr. cons. 2. de maiorit. & obed.*
dummodo constaret, quod sit præscripta spatio
40. annorum *Purpur. in l. 1. num. 200. de offic. eius. post
8 Andr. Sicul. cons. 5. lib. 2.* † Cum in huiusmodi præla-
tionibus attendatur consuetudo *Bald. in cap. cum o-
lim, de consu. 1. & in l. obseruare, §. antequam vero, de offic.
procons. Nat. cons. 62. num. 7 Rot. decis. 4. in fin. de elect. in
nou. Menoch. cons. 51. nu. 50. lib. 1. & cons. 126. nu. 3 lib. 2.
& cons. 257. nu. 36. lib. 3. & cons. 902. nu. 4. vers. septimo
accedit. lib. 10.*

Quamuis tamen Episcopus canonicus debeat
sedere in loco Canonicorum quando sumus in
9 actibus capitularibus, vt dictum est; † Tamen ha-
bebit primum locum post Decanum, seu Præsi-
dentem Collegij, vel capituli *Abb. in c. postulasti, 15.
nu. 8 & 9 col. 2. vers. sed quæro pro declaratione, de conc. ss.
10 præbend.* Debet enim magis honorari † propter suā
dignitatem, quæ est inseparabilis à persona *l. 1. C.
de consulib. & non spargend. ab his pecun. lib. 12.* & est ve-
rior opinio, quicquid alij contrarium sentiant,
11 † vt concludit *Felin. in rubr. de maior. & obed. col. 2. ad
med. vers. rector study. Boer. de auctor. magn. cons. num. 65.
Purpur. in l. 1. nu. 19. de offic. eius. Aym. cons. 122. nu. 22. lib.
12 2. Fran. de Pont. cons. 14. num. 50. & 65.* † & ita seruari
dicit *Vincent. d. Fran. decis. 138. col. 2. Mandos. cons. 99.
num. 13.* vbi restatur ita per Rotam *decisum in causa
Milenten. præeminentiarum, 27. februarij 1548. coram
Card. S. Crucis Menoch. cons. 902. nu. 75. lib. 10.*

An autem hoc idem concedendum sit Vicario
13 Episcopi tanquam gerenti vices illius † dicebā-
tur verius videri, quod quemadmodum Episco-
pus canonicus sedit post Præsidentem in capitu-
lo, ita etiam Vicarius canonicus, quia subrogatus
sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur
14 cum omnibus qualitatibus primordialibus, † &
accidentalibus *l. si eum. 10. §. qui iniuriarum, ff. si quis
caut. Alex. cons. 193. col. 3. in princ. num. 7. lib. 2. Dec. cons.
50 num. 2.*

Quod etiam procedit in honore, & præemi-
15 nentia, quæ debetur subrogato, † prout princi-
pal. *glos. in c. qua de causa. in verb. quicquid, 2. q. 4. Abb. in
c. mandata, 6. col. 1. ad med. vers. fatendum tamen, de præ-
sumpt. Ang. in l. si prior, § à Titio. in princ. qui pot. in pign.
habeant. Ambar. in c. grandi, in 5. notab. de supplend. neglig.
prælator. in 6.* Cum etiam Vicarius Principis ea o-
16 mnia possit, † quæ Princeps *Isern. in c. imperialem, de
prohib. feud. alien. per federic. Surd. cons. 281. nu. 1. vsque ad
nu. 4. & cons. 540. nu. 18. lib. 4.*

Ideò resignans canonicatum reseruato sibi re-
gressu cum loco in choro, & capitulo, mortuo
17 resignatario, † debet sedere in priori, & antiquio-
ri loco *vt in decisione Rotæ Legionen. canonicatus coram
Maceraten de qua per Papazzon. in addit. ad Rot. decis. 1.
in fin. num. 17. de renunciat. in nou. Gonzal. de alternat.
gloss. 5 §. 9. nu. 101.*

Idem est in Coadiutore cum futura successio-
18 ne, qui in absentia coadiuti canonici † debet se-
dere, & incedere in eodem loco antiquo, in quo
poterat coadiutus, si præsens fuisset præcedendo
alios cannnicos, tanquam subrogatus coadiuti
*iuxta cons. Nauarr. 2. nu. 5. vers. sexto quod ex prædictis, de
cleric. ægrotant.*

Contrarium tamen Dixi verius esse, quia non
19 est par ratio, Episcopi, & Vicarij, † cum potentius
sit ius, quod quis habet iure proprio, quam alie-
no *l. si filius, 33. §. erit. vbi gloss. magna. de fideicommiss. li-
bertat. l. si augustæ, 59. iuncta l. quod princi. 58. de leg. 2. Ias.
in l. cum specialis, col. penult. C. de induc. Bald. in l. more, in
20 princ. in 3. notab. de iurisd. omn. iud.* † Et cum Episco-
pus fulgeat propriæ auctoritatis lumine debet
magis honorari, quam gerens vices illius, tan-
quam aliena luce coruscans *Purpur. in l. 1. num. 632.
de offic. eius, vers. quo ad cæteros. Rot. diuers. decis. 326. p. 2.*
21 † vbi ex hoc concludit, quod Archipresbyteri
rurales sunt præferendi Vicarijs ecclesiarum pa-
rochialium, & earum clero, qui Archipresbyte-
ratus de iure communi sonat in dignitatem *Rot.
decis. 9. de præbend. in nou.* Vicarius vero non dicitur
22 possidere nomine proprio, † sed eius, à quo de-
putatur *Vital. in clem. vnic. num. 25. in 3. notab. de offic.
23 vicar. Gabr. cons. 32. num. 4. lib. 2* † Quod procedit e-
tiam si ipsi Vicarij in aliquibus habeant stallum
in choro cathedralis *Gonzal. de alternat. gloss. 5. §. 9.
num. 104.*

Nec facit quod Vicarius debeat eodem mo-
24 do honorari, † prout Episcopus, cum idem sit
auditorium vtriusque *c. 2. de consuet. in 6. c. romana,
3. in princ. de appellat. eod. lib. 6.* Quia non per hoc se-
quitur esse eandem dignitatem, immo nec per o-
25 mnia est idem auditorium † *c. 2. & 3. de offic. vicar.
in 6. Card. in c. quoniam abbas, col. 5. in fi. oppos. 12. de offic.
deleg.* vbi etiam quod neque Vicarius est propriè
26 dignitas; cum natura dignitatis Ecclesiasticæ sit,
vt esse debeat perpetua *c. præcepta, distinct. 55. c. pasto-
ralis, 7. q. 1.* Vicarius autem episcopi non est perpe-
tuus, sed ad libitum illius, & per obitum Episco-
27 pi expirat † *gloss. in clem. vlt. de procur. Doctor. in c. 1. de
offic. vicar. in 6. & in c. penult. vbi latè Cardin. q. 4. extra
eod. tit.* Erit ergo Vicarius quædam præeminentia
Ecclesiastica, quæ largè dicitur dignitas quo ad
28 hoc, † vt illi possint delegari causæ per Sedem
Apostolicam *clem. 2. de rescript.* quæ præeminen-
tia erit per quandam connexionem, quam habet
cum Episcopo participando actiuè cum eo, non
passiuè, vt Augusta cum Principe agendo ea, quę
spectant ad Episcopum ratione officij, quod ha-
bet *idem Cardin. in c. quoniam abbas, col. 6. oppos. 12. de
offic. deleg.*

Præsertim quando Vicarius esset ab Episcopo
constitutus, cum secus sit, si à Summo Pontifice,
† quia

Digitized by Google

29 † quia tunc omnes prærogatiuas Episcopi conse-
quitur; Ideo etiam causas delegatas Episcopo po-
terit cognoscere *Dec. in c. quoniam abbas. nu. 15. in fin. col. pen. in princ. vers. secundus casus est. de offic. deleg. post Bart. in l. filius. de legat.* Quasi Vicarius à Papa crea-
30 tus † videatur magis repræsentare Episcopū, quā
eo casu, quo constituitur ab Episcopo *Ruin. cons. 148. n. 5. lib. 4. Brozz. de vicar. episc. quæst. 135. n. 7. lib. 2.*
Prout etiam dicimus, quod isti Vicarij Apostoli-
31 ci possunt concedere literas dimissorias, † & simi-
lia facere, immo etiam maiora *Mandos. reg. 24. q. 6. nu. 13. limit. 2. post Cass. ad decis. 4. de constit. lib. 1.* Quid-
32 quid aliàs Vicarius generalis Episcopi † prohi-
beatur dare literas dimissorias sine speciali man-
dato *c. cum nullus. §. episcopo. de tempor. ordin. lib. 6.* vbi
35 *Franc. in 4. notab.* & de Vicario † Principis quod
possit omnia quæ Princeps, latè *Surd. cons. 281. n. 1. vsque ad n. 4. & cons. 540. n. 18. lib. 4.*

Non obstat illud de subrogato, quia procedit
34 quando esset subrogatus à Principe, † tunc enim
est honorandus etiam in pręheminentia, sicut is,
in cuius locum subrogatur, secus in subrogato ab
ipsomet principali *Felin. in c. cum olim. el. 2. in princ. de offic. deleg. Dec. in c. sanè. el. 2. col. 1. in princ. vers. & ad hoc bene facit. eod. tit. Purpur. in l. 1. n. 631. vers. non tamen videtur. de offic. eius Card. in clem. 1. num. 2. col. 2. oppos. 6. de offic. vicar.* Et quod non debeat honorari Vicarius sicut Episcopus dicit *Bald. in l. sed si hac. in addit. §. semper. in fin. de in ius voc.*

Maximè quia idem honor debetur subrogato,
35 sicut principali in actibus, † in quibus illum re-
præsentat, secus in aliis *Fel. in d. c. cum olim nu. 1. vers. sed vera solutio. Gabr. de reg. iur. conclus. 2. n. 45. vers. secundo limita.* vbi etiam *nu. 76.* quod non recipit illum
36 honorem subrogatus, † quando est honor tan-
tummodo debitus illi personæ, prout est in casu
nostro *Barbat. in c. sanè. col. 1. de offic. delegat.* Ideo pro-
curator Abbatis nō habet eundem locum in sy-
nodo inter alios Abbates, quem haberet princi-
palis *Nauar. cons. 8. de maior. & obedient. Gonzal. de alternat. gl. 5. §. 9. n. 105.*

Ideo dicimus quod delegatus ab Episcopo ad
37 aliquem actum puta celebrandi synodum, † aut
quid simile propter aliquā iustam causam, siue sit
Vicarius, siue alius omnibus debet præferri etiā
in sedendo in loco Episcopi delegantis, quasi in
illo actu specialiter illū repræsentet non in aliis
38 *c. præcipimus. 93. distinct. Roman. sing. 340.* † Exemplo
Inquisitoris, qui concurrēs cum Episcopo in ne-
gociis fidei illi præfertur, quasi Inquisitores in
huiusmodi actu repræsentent Summum Pōtifi-
cem tanquā ipsius delegati *Emericus in direct. 3. p. q. 50. n. 3. Carrer. in prax. crim. de hæretic. nu. 7. R. P. D. Penna ad direct. quæst. 5. num. 4.* & de veriori opinione,
quicquid alij cōtradicant, testatur *Gonzalum Mēdoz. de Vasconcellis. lib. 1. diuers. iur. arg. c. 1. nu. 1. ad med.*

Neque obstat simile de Coadiutore: Quia cō-
39 trarium est verius, quod Coadiutor † cum futura
successione in absentia coadiuti canonici debeat
sedere in vltimo loco post canonicos: Quoniam
est Canonicus fictus, neque debet præferri veris
canonicis, Et quia non debet tantum honorari
quantū coadiutus, quasi nō fulgeat sua, sed alie-
na auctoritate, & ob alias rationes, de quibus la-
tè *Gonzal. de alternat. glos. 5. §. 9. n. 301. vsque ad nu. 117.* vbi quod est verior opinio contra *Nauar. cons. 2. n. 5. de cleric. ægrotant.* & ita seruat *Rota coram R. P. D. Penna. Salamantin. coadiutoria. 15. Iunij 1593.*

Quo ad vltimū dicebatur locum manus dex-
40 teræ inducere præsumptionē maioritatis † *Bald. in l. decernimus in pr. in 2. notab. C. de sacros. eccles. Rest. in. de imperat. q. 22. n. 3. & q. 88. nu. 7. tom. 16. f. 67* latè *Tiraq. de primogen. in præfat. n. 13. vsque ad n. 17.* vbi mul-
ta, quod honor consistit in sedendo ante alios, &
dignior sedere debet à dextris, & inferior à sini-
stris, tanquam dextera pars sit validior, præstan-
tior, religiosior, felicior, augustior, nobilior, &
honoratior *Doctor. in rubr. de maior. & obed.*

Verius tamē dixi nō esse incompatibile, quod
41 maior, & dignior sit in manu sinistra, † & inferior
in dextera *Rot. decis. 4. de elect. in nou.* vbi Præpositus
Ecclesiæ collegiatæ sedebat supra Decanum, &
in manu dextera: non per hoc tamen erat haben-
dus maior Decano, qui habebat alias maiorita-
tes, & præeminentias: Ideo fuit declaratum De-
canum esse dignitatem principalem eiusdem Ec-
clesiæ, cum possit Præpositus habere dexterā ex
42 consuetudine, † seu aliquo iure speciali, quod nō
officit Decano *Gonzal. de alternat. glos. 51. nu. 56.* vbi
testatur in prædictis obtinuisse in Rota, quod in
recipienda pace, incensu, & aliis casibus præe-
minētiarum inter Ecclesiam collegiatam, & pa-
rochialem erat seruanda æqualitas per turnos, &
alternas vices, non obstante laudo, quod illa ec-
clesia collegiata deberet habere manum dexte-
ram in processionibus, & aliis publicis congre-
gationibus, & ecclesia parochialis manum sini-
stram *vt in decis. R. P. D. Iusti Calaguritana præheminentiarum. 2. Decembris 1602. & in decreto Sacræ Congregationis Rituum. 6 Iulij 1603.*

Prout etiam apud Romanos dignior erat sini-
43 stra tanquam melioris auspicij *Plutar. q. Roma. 78. Cicer. de diuinat. lib. 2. Varr. de ling. lat. c. 6. in verb. scena:*
Quamuis apud Hæbreos dextera potior esset,
44 † licèt diuino consilio per Patriarcam Iacob pro-
palato in benedictionibus Effraim, & Manasse
Genes. 48. mutatæ sint vices rerum, & ordo, vt si-
nistra dextræ præferretur, de quo *Cardin. Baron. ann. Christi 213. in princ. versic. cur autem viri fol. 301.*

Et facit quod dicitur de B. Petro, qui licèt pin-
45 gatur à sinistris Christi, † Paulus autem à dextris,
prout in bullis Papalibus, non tamen est minor
Paulo, sed maior, vt latè per *Cassan. in catalog. glor. mund. consid. 31. p. 3.* vbi etiam de rationibus quare
ita pingatur: Inter quas, vt obiter hoc annotetur,
est illa, quia Paulus virginitatem cōseruabat, Pe-
46 trus autem tāquam coniugatus illa carebat; † Vel
propter ministerium temporum ante, & post pas-
sionem Christi: Nam sinistra est pars mortis, quā
Christus habebat tempore, quo Petrus ad eum
venit ante passionem; Dextera autem denotat
immortalitatem Christi, quam habuit post re-
surrectionē tempore, quo Paulus venit ad eum
Cardin. Alex. in c. quamuis, 21. distinct. Dec. in c. translato. in 2. lectur. col. vlt. ad med. de constit. Gonzal. de alternat. gl. 2. n. 37. Siluest. de benef. p. 1. quæst. 5. Petr. Damian. in epist. ad Desider. Innoc. III. in serm. de euangelist. Cassan. in catalog. glor. mund. p. 3. cons. 31. Et multa de Christo
quare sedeat ad dexteram patris *Idem Cassan. in d. p. 3. consid. 2.*

Quibus adde rationem, quia Petrus, Iacobus,
47 Ioannes dexteram dederunt Paulo, † vt testatur
ipse ad *Galat. c. 2.* in illius verbis, cum cognouissēt
gratiam, quæ data est mihi, Iacobus, Cephas, &
Ioānes, qui videbātur columnæ esse dexteras de-

derunt mihi, & Barnabæ societatis, vt nos in gentes.

Alia est ratio, quia eum semper Ecclesia patifi-
48 cet Petrum, & Paulum in omnibus, † ita vt non
sit festum de vno, nisi de alio fiat cummemoratio, quia semper primo loco nominatur Petrus, è contra pingitur in primo loco Paulus, vt fiat inter eos æquatio, cum etiam qui aliquando præcedit, prout in sermone, in alio actu non præferatur, vt seruetur æqualitas.

Accedat, quia D. Paulus plus profuit Ecclesiæ plures conuertendo, cū etiam doctior, & sapientior extiterit, quam D. Petrus, & plura scripsit, &
49 docuit, † Quasi eadem Ecclesia nō tam respicere
soleat gradum honoris, quem quis habuit in terris, quàm vtilitatem posteris allatam. Hinc Stephanus, & Laurentius licèt Diaconi, & Ministri, hic Sixti, ille Jacobi Episcopi; Tamen ab Ecclesia magis honorati, cum eorum martyria toti Orbi mirabiliter præluxerint *Card. Bellarmin. de Summ. Pontif. tom. 1. lib. 1. cap. 27.* Vbi etiam addit Petrum fuisse Doctorem Judæorū. Paulum autem Gentium, Ideo illum Petro antelatum, vt significetur in ecclesia gentiles fuisse Judæis præpositos.

Præterea Paulus ponitur pro Beniamin non solùm, quia fuit de eius familia, sed quoniam
50 prolata de Beniamin verificantur in Paulo: † Ja-
cob enim dicebat, Beniamin Lupus rapax, manè rapiet prædam, de sero diuidet escam; Raptor in primordio ætatis fuit Paulus persequendo Ecclesiam; vesperè senescens adeò diuisit escas, vt diceret, omnia omnibus factus sum, vt Christo lucrifaciam, prout explicat *D. August. in psalm. 67. & serm. de Sanct.* Beniamin etiam priùs dictus Benoni, id est filius doloris, quasi à matre editus cū extremo dolore, posteà Beniamin vocatus, hoc est filius dextræ. Ita Paulus primo filius doloris persequens ecclesiam, sed posteà mutatus dexteræ filius effectus, dum Christum, qui ad dexteram Dei sedet vocantem adeò suscepit, vt non vltra sibi viueret, sed in eo viueret Christus; Ideo sicut Beniamin licèt postremus tamen à patre dexter est appellatus, & à Joseph cunctis fratrib. antepositus, Ita etiam Paulus dextræ filius Petro licèt maiori iure merito præfertur *Auctor armoniaci voluminis, cant. 2. tomo 7. c. 21.*

Ex quibus non est admittenda ratio allata per *Io. Ludouic. Vmald. in suo oper. regul. partis sensitiua, in 3.*
51 *notab.* dum voluit Paulum sublimiorem Petro,
ideo à dextris pingi; cum etiam per antonomasiam dicatur Apostolus *gloss. in c. form. de verb. signif. D. August. lib. 4. ad Bonifac. cap. 3.* Quia verius est Petrum esse maiorem Paulo *D. Gregor. homil. 18 in Ezechiel. Theodoret. in epist. ad Leon. Cardin. Bellarmin. de*
52 *Summ. Pontif. tom. 1. lib. 1. c. 27.* † Vocatur enim Apo-
stolus nō quod sit maior, sed quia plura scripsit, & pluribus in locis plantauit fidem, cum cæteri Apostoli ad certas Prouincias missi fuerint, Paulus ad omnes gentes, & quia ad Apostolum vt Apostolum pertinet fidem plantare; Ideo dicitur Apostolus, quia excelluit in eo, quod est proprium Apostoli *D. August. lib. 4. ad Bonifac. c. 3. Card. Bellarm. de Summ. Pontif. lib. 1. c. 27. tom. 1.*

An autem approbandum sit, quod antiquitus
53 sinistra esset dignior; † Ideo Petrus in hoc loco
ponitur. multa adducit *Anton. Nebrissens. q. 53. adnot. 39.* cum alijs per *Cassan. in catalog. glor. mund. p. 3. cons. 2. & 31.* vbi declarat quid sit sedere à dextris; de quo etiam *Io. de Terr. Rub. in tract. vin. eccles. argum. 2. prima tractat. conclus. 4.*

EPITOME.

Debitum contractum per patrem quando dicatur versum in vtilitatem familiæ, ita vt filij, & vxor teneantur ad illius solutionem, & an sit attendenda secunda versio, vel prima. Venditio aduentitiorum filij, & paraphernalium vxoris quando permittatur. Maritus an debeat restituere fructus bonorum extra dotem datorum. Frumentum fuisse erogatum in vsum familiæ quomodo probetur. Pater quando possit conueniri pro mutuo facto filio existenti in studio.

SVMMARIVM.

1 *Executio an possit fieri per creditores patris in bonis filij in quibus non habet vsumfructum. nu. 2. 3. & 7.*

4 *Vxor tenetur pro debito facto per maritum pro alenda familia. num. 8.*

5 *Actio datur contra eum, in cuius vtilitatem negocium versum est. num. 6.*

9 *Pater, vxor. & similes habent priuilegium, ne conueniantur, nisi in quantum facere possunt.*

10 *Alienatio fundi dotalis sustinetur pro alenda familia.*

11 *Bona aduentitia possunt alienari per patrem etiam sine decreto in casu necessitatis, & quando intelligatur necessitas. num. 12.*

13 *Vxor quando teneatur alere virum de bonis paraphernalibus.*

14 *Maritus an debeat restituere fructus & bona, quæ obuenerunt extra dotem. & num. 15. & 16.*

17 *Probandum est rem mutuatam fuisse conuersam in vsum familiæ, & vxor, & filij teneantur ex debito patris, nu. 18. & 19. Fallit in mutuo tempore penuriæ. num. 20. & 21.*

22 *Filiusfamilias mercator accipiens mutuum de consensu patris præsumitur accepisse causa mercaturæ.*

23 *Scholaris præsumitur expendisse pro necessitatibus scholasticis pecunias mutuo acceptas.*

24 *Soluens aliquid pro redimendo captiuo inuito repetit. Idem expensa facta pro infirmo etiam contradicente.*

25 *Mutuum factum filiæ in emptionem ornamentorum pertinet ad gloriam puellæ, & decus patris.*

26 *Si merces fuerint venditæ alicui qui illas reuendidit, & ex pretio, & lucro illarum aluit familiam an possit ille cogi ad soluendum tanquam perceperit vtilitatem ex dictis mercibus, & an attendatur secunda versio, vel prima.*

CAPVT CVII.

PAter non habet administrationem illorum bonorum filij, in quibus non acquirit vsum-
1 fructum, † Ideo in eis non potest fieri executio
per creditores patris, prout dixi *decis. 76. in 2. concl.* cum nemo teneatur pro facto alterius, nec vxor, aut filius possit conueniri pro debito contracto per maritum, vel per patrem *l. 1. Cod. ne fil. pro patr. Bald. in l. cum fundo. 36. de seruit. rustic. præd.*

Si tamen probaretur debitum contractum per
2 patrem versum fuisse in vtilitatem filiorum, † illo
non existente soluendo, rectè posset agi per creditores contra filios, & eorum bona, & executio tanquam legitimè facta deberet cōfirmari, prout aliàs seruari in causa Vincentij de comitato Perusij, qui tempore caristiæ mutuauit frumentum, &

pecuniam

pecuniam pro illo emendo patri, vt subleuaret
3 familiam, † Nam æquum est, vt filij, & vxor te-
neantur de debito, quod fuit conuersum in vtili-
tatem, & commodũ ipsorum; Ita in specie de filio
concludit *Roman. sing. 213. pater pauper.* vbi dicit no-
tandum *Cepol. caut. 246. quid si pater. Ang. & Ias. post*
glos. ibi. in verb. proficiat. in l. his solu. 49. de condict. indeb.
Cremens. sing. 37. tu mutuasti. Addit. ad Mars. sing. 224.
filius non tenetur. & post Purpur. Zas. & alios per eum alle-
gatos dicit hanc opinionem veriorem, & magis re-
ceptam *Cordubens. in l. si quis à liberis. §. si quis ex his.*
n. 83. vsq. ad n. 115. de liber. agnos. Quidquid contra-
rium senserint *Dec. & Alciat. in l. cum seruum. 23. in*
princ. ff. si cert. petat. Et quidquid relinquat cogitan-
dum *Bart. in l. his solu. de condic. indeb.*

Idem est in vxore, prout in specie concludit *Io.*
de Plat. in l. vxorem in fi. C. de decur. lib. 10. Lup. in rubr.
de donat. inter vir. & vxor. §. 66. n. 6. & ita tenendum
4 esse † tanquam verius, quicquid alij contrarium
sentiant dicit *Ceual. q. 727. n. 41. vsque ad n. 49.*

Et regulariter idem est in quolibet contrahen-
5 te, etiam cum negotiorum gestore, † quia actio
datur contra dominum, in cuius vtilitatem ver-
sum est *Ias. in l. si cum seruum. n. 1. ff. si cert. petat. per text.*
in l. ei qui. vbi *Bald.* dicit singulare *C. quod cum eo qui*
6 *in alien. potest. & in l. si. ff. de eo per quem fact. erit.* Cum
enim res mea tibi vtilitatem attulerit ex causa lu-
cratiua in subsidium possum à te condicere, de-
6 bitore † non existente soluendo *glos. in l. his solu. de*
condict. indeb. Quamuis inter me & te nullus con-
tractus interuenisset *l. si me & titium. & ibi Ias. n. 3. ff.*
si cert. petat.

Quæ magis procedebant in casu, de quo agi-
mus, quia constitit patrem non fuisse soluendo
7 tempore, † quo pecuniam, & frumentum habuit
pro familia alenda, aliàs enim non censerentur
filij & vxor facti locupletiores, neque vllum cõ-
modum sensisse pro illo debito, & mutuo con-
8 tracto, † quo etiam cessante pater, & maritus te-
nebantur eos alere, ita in specie concludit *Surd. de*
alim. tit. 8. priuil. 48. nu. 6. ad med. vers. sed sanè prima o-
pinio. Nam obligatio mariti, & patris de alendis
9 filiis, & vxore † intelligitur si habeant bona, cum
non teneantur, nisi in quantum facere possunt *l.*
maritum. 15. & l. maritus. 55. ff. solut. matrim. Ias. in l. non
tantum. in princ. de re iudic. Aret. in §. sunt præterea. nu. 2.
instit. de act. latè Surd. de alim. tit. 1. q. 78. nu. 13. cum seq.
vbi multa de similib. personis, quando habeant
huiusmodi priuilegium, ne teneãtur vltra quam
de iure non tenentur accipiendo pecuniam mu-
tuo, vel contrahendo debitum pro habitatione,
& domo conducta, cum enim sit cõtractum pro
vtilitate vxoris, & filiorum debent teneri ad so-
lutionem de propriis bonis, & de dote, cum aliàs
tantundem de suo debuissent consumere pro se
alendo, vnde non debet redundare in damnum
creditoris, qui ex suo mutuo illos fecit locuple-
tiores *l. si me & titium. si cert. petat. Ceual. q. 727. n. 43.*

Immo si vxor vendat fundum dotalem pro a-
lenda se & familia, & ob famis necessitatem susti-
10 nebitur alienatio † *Natt. cons. 547. n. 19. cum aliis per*
Surd. de alim. priuil. 56. tit. 8. n. 5.

Prout etiam in casu necessitatis permittuntur
alienari per patrem bona aduentitia filiorum e-
11 tiam absque decreto, † si filij sint minores *Azo. in*
summ. C. de bon. quæ liber. Tiraq. in l. si vnquam. n. 28. in
præfat. C. de reuoc. donat. Aim. cons. 74. n. 1. Bald. Salic. &
Castrens. in l. præses. C. de transact. Conar. Marsil. & alij per
Surd. de alim. priuil. 37. n. 6. tit. 8. vbi intelligit neces-
12 sitatem non solum, † quæ respicit personam filij,
sed etiam eam, quæ concernit patrem, nam ista
quoque dicetur necessaria inspecta persona filij,
cuius debitum est alere patrem, pro quo, exsoluẽ-
do poterit alienare, sicut pro necessitate ipsius fi-
lij, cum eorum sit vnica causa, & pro eadem per-
sona reputentur *l. si. C. de impub. & aliis substit. Socin.*
cons. 252. visis. n. 13. col. 9. in prin. li. 2. Bocc. cons. 16. n. 5.

Idem est in bonis paraphernalibus, de quibus,
13 in casu necessitatis † tenetur vxor alere virum *Soc.*
cons. 82. in causa vertente. colum. 6. ante med. vers. hoc ta-
men sane. n. 10. lib. 4. Guid. Pap. q. 439. n. 2. Cordub. in l. si
quis à liberis. §. si quis ex his. n. 14. de liber. agnosc. Campeg.
de dot. p. 3. q. 25. Quicquid contrarium dicant *glos. in*
l. vbi adhuc. C. de iur. dot. & Bald. in l. quod in vxorem. 13.
num. 2. & 5. C. de negot. gest. Quia eorum opinio non
admittitur, vt testatur *Surd. de alim. tit. 1. q. 45. n. 7. in*
fi. & q. 36. n. 8. cum seq. eod. titul.

Aliàs cessante causa necessitatis quãdo maritus
14 teneatur ad restitutionem fructuum, † & bono-
rum, quæ obuenerunt extra dotem distinguendũ
est secundum opinionem *Bart. Bald. & aliorum in l.*
fi. C. de pact. conuent. & in l. si vna matre. Cod. de bon. ma-
tern. Alex cons. 42. super præmisso. n. 1. lib. 1. & cons. 65. su-
15 *per primo dubio. nu. 7. lib. 2.* † vbi quod maritus tene-
tur sortem restituere hæredibus mulieris, prout
etiam fructus extantes, secus consumptos, & per-
ceptos de voluntate illius, si sunt industriales, nã
naturales tenetur restituere, vel eorum æstima-
tionem in quantum est factus locupletior, & di-
cetur factus talis, quando ex eis aluit familiam,
& vxorem, cum huiusmodi onus spectet ad vi-
rum, qui ex fructib. bonorum vxoris non debet
suos alere *Campeg.* qui dicit multum notandum *de*
16 *dot. p. 1. q. 7. & 9.* † & multa quando maritus tenea-
tur ad restitutionem fructuum, & bonorum pa-
raphernalium *Aym. cons. 193. in fi. Surd. decis. 192. &*
cons. 290.

Non obstat quod deberet probari frumẽtum
17 mutuo acceptum, & pecuniam, † de qua agimus
fuisse erogatam in vsum familiæ, vt filij, & vxor
teneantur, quod non fuit probatum in casu no-
stro *Bald. in l. quamuis. de pignor. Negus. eod. tit. 2. m. p. 5.*
18 *n. 5.* † Quia dicebatur in ipsomet instrumento mu-
tui tam pecuniæ, quàm frumenti dati per credi-
torem expresè apparere illum fieri in causam a-
lendi familiam, quæ cautela iuuat creditores, vt
possint agere contra filios, & vxorem, vt dicit
Cepol. caut. 246. sequitur *Lup. in rubr. de donat. int. vir.*
& vxor. §. 66. n. 6. Ceual. q. 727. n. 47.

Ista tamen responsio nõ est tuta, prout in specie
huiusmodi cautelam reprobat *Surd. de alim. titul. 8.*
19 *priuil. 48. vers. addo etiam. n. 6.* † Quia aliunde debet
constare de vera erogatione pecuniæ, & frumen-
ti in expẽsam alendi filios, & familiam, nam aliàs
fierent multæ fraudes, si staretur assertioni ipso-
rummet principalium contra tertium, cui regu-
lariter standum non est *l. scia in princ. ad trebell. Affl.*
decis. 245. n. 11. Surd. cons. 82. n. 22. Tiraq. de retract. con-
uent. §. 4. glos. 6. n. 9. Roland. cons. 58. n. 12. lib. 2.

Secundo igitur respondetur constare mutuum
fuisse factum de anno 1591. tempore generalis pe-
20 nuriæ, † quo casu non requiritur alia probatio, cũ
adsit præsumptio, quod verè fuerit conuersum in
alimenta familiæ *Socin. cons. 16. in causa quæ vertitur.*
21 *nu. 10. col. 2. in princ. lib. 3.* † qui in specie loquitur in
pecunia mutuata tempore caristiæ patri, qui præ-

ſumitur illam expendiſſe in emendo victum pro
familia, ſequitur *Aim. conſ. 91. col. 2. verſi. tertio facit.
n. 6. poſt Bart. in l. fi. C. ad macedon. n. 3. & 7. Bal. in l. vl-
tim. in fi. C. de pignor. Alex. conſ. 46. circa primum dubium
in fi. lib. 5. & ibi Natt. in addit. in verb. habetur. Ann. ſing.
686. Menoch. præſumpt. 58. n. 6. lib. 3.* vbi etiam *nu. 12.*
22 †de filiofamilias mercatore, qui de conſenſu pa-
tris accipit pecuniam mutuo, nam præſumitur
accepiſſe cauſa mercaturæ, & negotiationis *Bald.
in l. macedoniani. C. ad macedon.* Ita tamen quod iſta
præſumptio non ſit iuris, & de iure, cum lex non
reijciat contrariam probationem, quæ facilè fieri
poſſet probando pecuniam fuiſſe verſam in a-
liam cauſam *Menoch. præſumpt. 58. nu. 10. & 11. lib. 3.*
contra *Speculat.* qui voluit eſſe iuris, & de iure *de
præſump. §. ſpecies. n. 5.*

Prout eſt in ſcholari recipiente pecunias mu-
tuo, qui præſumitur illas expendiſſe pro neceſſi-
23 tatib. ſcholaſticis †*Bart. in d. l. fi. Aim. conſ. 91. num. 6.*
Ita vt mutuans filio exiſtenti in ſtudio inuito pa-
tre repetat ab eodem patre *Bald. Nouel. de dot. priuil.
46. n. 2. p. 6. Menoch. præſump. 58. n. 9. lib. 3. Fab. Ann. in
24 addit. ad Vinc. de Ann. ſing. 184.* † vbi etiam de ſol-
uente pro redimendo captiuum inuito eo, &
contradicente. Quemadmodum de expēſa facta
infirmo etiam illo inuito, quæ poteſt repeti *Alex.
in l. quamuis. nu. 13. ſolut. matrim. Roman. ſingul. 124. tu
habes quod ille. vbi latè Add. in verb. idem tenet. Dec. conſil.
691. n. 6. & 7. latè Tiraq. de nobil. c. 6. num. 37. cum ſeq.*
25 †Et de pecunia mutuata filiæ cōuerſa in emptio-
nem ornamentorum, quæ pertinet ad gloriam
puellæ, & decus patris *l. ſed & ſi pater. §. hoc ſenatuſ-
conſulto. ad macedon. Bald. in l. macedonianus. C. eod. tit.*

Amplius ſi merces venditæ ſint alicui, qui illas
reuendidit, & tam ex lucro inde facto, quàm ex
26 ſorte, †ſeu pretio mercium aluit familiam, pote-
rit cogi ad ſoluendum, qui percepit vtilitatem ex
illis mercibus: Quaſi non attendatur ſecunda
verſio ſed prima *Surd.* qui dicit in ſpecie hunc ca-
ſum non inueniſſe *conſ. 420. lib. 3.*

EPITOME.

Vxori quando liceat alienare fundum dotalem pro redimendo viro carcerato, ſeu impediendo ne vadat ad carceres, vel pro alia cauſa concernente pietatem, & an maritus hoc poſſit facere etiam vxore inuita. Et quid in bonis ſubiectis fideicōmiſſo tam pro debito, quàm delicto etiam commiſſo contra legem coniugij. Et an æquiparetur caſus redemptionis captiuorum cum liberatione è carceribus. Renunciatio, & contractus filiorum, & vxoris an reſcindatur ex ſola reuerentia, & metu præſumpto. Solutio an debeat accelerari, itá vt filius non excuſetur, ſi ſtatim patrem non liberauit è carceribus. Fideiuſſio filij minoris pro liberando patre quando ſit valida, & illi competat reſtitutio, etiam ſtante iuramento, cum ſolemnitatibus ſtatutariis.

SVMMARIVM.

1 *Liberatio carceratorum eſt cauſa piiſſima.*
2 *Vxor an poſſit alienare fundum dotalem aut ſe obligare pro redimendo viro è carceribus. n. 8. 11. 13. & 15. ſeu impediendo ne carceretur. n. 16. etiam pro delicto. n. 34.*
3 *Prohibitio alienationis non extenditur ad alienationem neceſſariam.*
4 *Redemptio captiuorum, & liberatio è carceribus æquiparantur. n. 5.*
6 *Filius poteſt exheredari ſi non redemit patrem è captiuitate, vel è carceribus. n. 42.*
7 *Bona poſſunt vendi, etiam inuitis filiis pro redimendo patrem captiuum.*
9 *Contractus contra publicam vtilitatem non firmatur iuramento.*
10 *Iuramentum non obſtat propter læſionem enormiſſimam.*
12 *Ex enormi læſione dolus præſumitur.*
14 *Contractus vxoris cum marito non ſuſtinetur ex ſola reuerentia, & metu præſumpto, quidquid aliud ſit in contractibus filiorum. n. 52.*
17 *Parata executio facit, vt quis habeatur pro condemnato.*
18 *Alienatio bonorum ſubiectorum fideicommiſſo, an permittatur pro liberando carceratum. nu. 30. etiam pro delicto. n. 33. 37. 39. & 40.*
19 *Solutio non debet accelerari. n. 21.*
20 *Filius an poſſit exheredari ſi non liberauit ſtatim patrem è carceribus. n. 22.*
23 *Non ſuccurritur mulieri per velleianum quando ſe obligauit pro cauſa concernente pietatem. n. 24. & 25.*
26 *Maritus poteſt impendere de bonis dotalibus pro ſe excarcerando, quamuis vxor reclamet.*
27 *Iuramentum vxoris, & filij facit magis efficacem obligationem factam pro liberando virum & patrem è carceribus. nu. 28.*
29 *Vxor tenetur in ſubſidium pro debito facto occaſione alendi familiam.*
31 *Vxor poteſt ſoluere pro liberando viro non autem ſe obligare. Contrarium eſt verius. n. 32.*
35 *Maritus legum contemptor debet ali ab vxore, prout pater à filio. n. 36.*
38 *Cauſa carceris eſt iuſta ad habendum reſtitutionem, quamuis ex ſua culpa quis carceretur.*
41 *Fideiuſſio filijfamilias pro liberando patrem carceratum, ſeu ne vadat ad carceres valet ſine ſpe reſtitutionis. nu. 42. 43. 44. 45. 46. & 47.*
48 *Statutum quando poſſit tollere reſtitutionem in integrum.*
49 *Minor an poſſit dici læſus ſi fideiuſſit, & an dicatur fideiuſſio ob metum reuerentialem. n. 50.*
51 *Reuerentia ſola, quæ debetur perſonæ non probat metum.*
52 *In renunciationibus ſufficit metus reuerentialis accedentibus minis, vel probata læſione ad effectum ſuccedendi pro annullanda donatione, etiam ad fauorem monaſterij, quidquid aliud ſit in diſſoluenda profeſſione num. 53. & 54.*
55 *Dignitas patris eſt gloria, & laus filij, & è contra.*

CAPVT CVIII.

Liberatio carceratorum eſt cauſa piiſſima *l. ſi
quis pro redemptione. 36. verſi. piiſſimam adminiſtra-
tionem. C. de donat. Bald. in l. illud. n. 1. C. de ſacroſ. eccleſ.*
1 † *Tiraq. de pia cauſ. in præfat. col. 4. verſ. item relictum pro
redemptione. & leg. 16. connub. gl. 8. in fi. n. 186. cum ſeq.
verſ. nec prætermittendum.* Quare cum ſæpius oc-
curreret quæſtio an vxori ſit concedenda facul-
tas alienandi partem fundi dotalis; aut ſe obli-
2 gandi pro redimendo viro è carceribus, † Dixi
veriorem opinionem affirmatiuam, nam in hoc
caſu exercet officium pietatis *Aret. in l. 1. in 2. notab.
C. de fil. famil. minor.* & eſt vna, & eadem caro cum
viro, vnde tenetur illi in neceſſitate poſito ſub-
uenire, & eundē alere, ergo eodē modo è carce-

ribus

Digitized by Google

ribus liberare, cum ista æquiparentur. Præsertim,
3 quia prohibitio alienãdi fundum dotalem,† non
extenditur ad alienationem necessariam, prout
omnia latè prosequitur, & de veriori opinione
testatur *Surd.decis.86.per tot.post Natt.cons.547.nu.*
19.Cephal.cons.51.n.21.Thesaur.decis.223.n.7.Lamber-
tong.de contract.glos.10.n.27.Tiraq. l.connub.16.glos.
8n.285.Rimin.instit.de donation.§.1.n.378.

Et quamuis aliqui ex istis Doctoribus loquantur
in casu redemptionis captiuorum; Tamen idẽ est
4 in liberatione,† è carcerib. pro viro, cum militet
eadem ratio necessitatis alendi, ad quam tenetur
vxor pro marito *Ang.in l.si cum dotem.§.si maritus.*
in fi.in tex.ibi secundũ dotis quantitatem.vers.& adde
quod sicut.ff.solut.matrim.Surd.Thesaur.& alij supra
5 *allegati.*† Et ratio est, quia iura de redimendis ca-
ptiuis apud hostes procedunt etiam in carceratis
siue ex delicto, siue ex maleficio, cum semper sit
causa pia *Imol. in l.quamuis. in 2.not.solut.matrim.*
Lup.in rubr.de donat.int.vir.& vxor.§.78.n.30.in fi.
& est verior opinio quidquid alii contrarium se-
quantur, vt tenet *Rot.diuers.decis.63.p.2.n.5.* vbi ex
6 hoc concludit posse filium exhæredari,† si non
liberauerit patrem è carceribus, prout si ex ca-
ptiuitate non redemisset *glos. in c. quintauallu. in*
verb.exhæredaret.prope fin. vers.si parentem captum.
de iur.iur. cum qua transeunt ibi *Doctor. Gulielm.*
Bened.in cap.raynutius. in verb. & vxorem nomine a-
7 *delasiam.n.268. vers.preterea.*† Ita vt etiam inuitis
filiis possint vendi bona pro redimendo patre
captiuo *§.si quis de prædictis.auth.vt cum de appella.*
cognos.Franc.decis.190. per tot. Mut.super consuetud.
panormit.c.56.n.24.

Prædicta tamen sunt intelligenda, dummodo
vxor non remaneat penitus indotata, nam hoc
8 casu esset inualida fideiussio,† & obligatio, quam-
uis cum iuramento, & pro liberando viro. Tunc
enim tractatur de obligatione contra publicam
9 vtilitatem,† quo casu cõtractus non firmatur iu-
ramento *Abb.cons.8.n.6.lib 2. Lup.in rubr.de donat.*
int.vir.& vx.§.17.n.16.vers.intellige tamen prædicta.
Et propter enormissimam læsionem non obstat
10 iuramentum† *Paris.cons.75.n.18.& 19.lib.3.Soci.Iun.*
cons.47.n.12.lib.4.Cossad.decis.vnic.de empt.& vend.
Spin.§Gomes. Alciat. & alij latè per Ceual. quæstion.
727.num.8.& 26. Rot.per Cardin. Arigonium.5. iulii
11 *1593.in causa roman.fideiußionis.*† vbi fuit annullata
fideiussio vxoris de repræsentando maritum sub
pœna debiti, non obstante iuramento, decreto
visitæ, & pro liberatione viri è carceribus, cum
remaneret penitus indotata, & voluit *Thesaur.de-*
cis.223.n.13.vers.senatus post multas disputationes. Be-
12 *ro.cons.48.num.13.*† Quia ex enormi læsione dolus
præsumitur, qui neque per iuramentum debet
sustineri etiam donec petatur absolutio, & paria
sunt dolum interuenire re ipsa, aut ex proposito
l.2.de dol.mal.& met.exceptio.Doctor.in l.si quis cum
aliter.36.de verb.oblig. Dec. cons.179. visa renuncia-
tione.n.7.& cons.180.n.2.Gail.obseruat.77.n.11. lib.2.
Licèt quando remaneret dimidia pars dotis,
13 †tunc esset valida obligatio iurata pro medietate
Ceual.q.727.nu.30.& per tot. vbi etiam quod ma-
gis ex metu reuerentiali quam ex animi delibe-
ratione spontanea præsumitur factum: Quicqoid
enim sit in renunciationibus, & contractibus fi-
14 liorum,† tamen in contractu vxoris cum marito
non potest sustineri ex sola reuerentia, & metu
præsumpto, maximè quando concurrit læsio e-
normis cũ præsumatur adhibitus metus, & quæ-
dam oppressio reuerentialis *Castr. cons.174.contra*
superius consulta.col.1.lib.1. Aim.cons.11.n.12. latè *Sua-*
rez. allegat.24.per tot.Io.Lopez.ad Diaz. regul. 532.
limit.1. Licèt quando maritus esset constitutus in
magna famis necessitate, quamuis non adessent
15 alia bona,† ex quib. possit consuli mulieri de do-
te sua valebit alienatio, obligatio, & renunciatio
pignoris per vxorem facta iuxta tradita per *Lup.*
in rub.de don.int.vir.& vx.§.17.n.16.col.9.vers.quod
procedit.

An autem in casibus; in quibus posset vxor se
16 obligare pro liberando viro è carceribus † idẽ sit
dicendum, quando fideiubet ob causam eximẽdi
eum ab executionibus, & periculo, ne vadat ad
carceres: Verius est in vtroq; casu eandem ratio-
nem militare, ideo esse locum parificationi, cũ tã
exerceatur officium pietatis pro impediendo, ne
quis carceretur, quàm pro excarcerando. Quare
tam in vno quàm in alio ius idem statuendũ est,
cum æquiparetur aliquid esse factum, vel statim
17 faciendũ, & habeatur pro condemnato,† quando
contra aliquẽ est parata executio, & satis est peri-
culum imminere, vt in specie concludit *Rim.Sen.*
cõs.37.n.16. quem sequitur multis similibus com-
18 probando *Surd.cons.367.n.18.vsque ad n.26.*† Propt
dicimus de bonis fideicõmisso subiectis, quorum
alienatio permittitur tam pro redimendo carce-
rato, quàm ne quis eat ad carceres *Bald.cons.20.*
quid importent.aliàs est 186.in fi.vers.nec ergo.lib.2.

Non obstat, quod non debeat solutio accelera-
ri *Bal.in auth.si captiui.in princ.vers.secundus carcer.*
19 *C.de episc.& cleric.*† vbi quod filius non potest ex-
hæredari, si non liberauit statim patrem, quia de-
20 bet expectare sententiam, † & quod illa transeat
in iudicatum, & si carceratus interim moritur
tam ab intestato, quàm ex testamento succeditur
l.ex iudiciorum.20.de accusat.l.si quis filio. 6. quod si
quis fuerit.ff.de iniust.testam. prout etiam dicimus
21 de fideiussore, cui† non imputatur, quare non fe-
stinauerit soluere *c.2.de fideiussor.*

Quia *Bald.* loquitur quo ad excusandum filium
ob nõ acceleratam solutionem, seu liberationem
22 patris, † quæ excusatio est iusta, neque sequitur,
quod non valeat obligatio, si antequam carcere-
tur fuerit facta, & ita prædicta intelligit & decla-
rat *Rot.diuers.decis.63.n.20.& 21.lib.2.*

Prædictis adde regulare esse, quod nõ succurra-
tur mulieri per Velleianum, quando se obligauit
23 pro causa concernente pietatem† *Rom.in auth. si-*
militer.in 3.speciali contractuum.C.ad leg.Falci.per l.
dotale.& l.pen.& vlt. C.ad Velleia. Calca.cons.13. pro
parte negatiua.col.2.vers.primo quia videtur. Tiraq.
priuil.caus.pia 113. & in specie pro liberando viro,
qood non iuuetur Velleiano latè *Rim.Sen.cons.77.*
n.16.lib.1. Et facit *l.quamuis 21.ff.soluto matrim.* vbi
24 valet obligatio† mulieris pro redimendo ex vin-
culis aliquem ex suis necessariis, ergo multò ma-
gis pro viro, qui dicitur vna caro cum vxore.

Idem esset in qualibet alia causa iusta & honesta,
25 quia quod dicitur in *l.quãuis.solut.matri.*† de car-
cere & alimẽtis est pro exẽplo, quod nõ restringit
regulã, neq; excluduntur casus similes *Bald.in d.l.*
quamuis.in fi. Ideo vbi agitur de honore, aut deco-
re mariti, tanquã pro causa necessaria valebit o-
bligatio mulieris *Cuman.in d.l.quamuis.solut.mat.*

Amplius etiam maritus hoc posset ex semetipso
facere impẽdẽdo de bonis dotalib. vxoris illa re-

26 clamante. † Nam agitur de causa vtriusque pro-
pter vtilitatem, & necessitatem viri, cum sit dede-
cus vxoris illum stare in carceribus ob vnitatem
carnis, & obligationem, qua tenetur ei subuenire
Bald. cons. 478. quadam sunt res. n. 2. versi. sed si tamen
de facto lib. 5. & ita in specie concludit Surd. consil.
367. nu. 14. post Cuman. in d. l. quamuis per doctrinam
Bal. in l. fi. n. 7. col. vlt. vers. sed ponamus. C. de neg. gest.
Et stante iuramento vxoris efficacius obligare-
27 tur, neq; posset dici de nullitate obligationis † fa-
ctæ pro viro excarcerando Bald. cons. 5. considerata
lib. 5. Ita vt non obstet solemnitas statuti non ser-
uati Tiraq. in l. 16. connub. gl. 8. nu. 285. Lamberteng. de
contract. gl. 10. n. 15. Cephal. cons. 51. n. 21. Surd. cons. 367.
n. 27. lib. 3. de quo tamen dicam latius infra in ca-
28 pite particulari. † Prout dicimus de filiofamilias
cuius obligatio valet de redimendo patre quam-
uis non interuenerit solemnitas statuti Bald. cons.
29 213. occurrit dubium. lib. 2. † Et magis valeret obliga-
tio vxoris, quando debitum fuisset contractum
pro sustentatione familiæ, quia in subsidium te-
netur mulier Lup. in rub. de don. int. vir. & vxo. §. 66.
cum declarationibus de quib. latè supra c. 107.
Idem est in bonis fideicommisso subiectis, quæ
30 pro redimendis captiuis possunt alienari † Bald.
in auth. res qua, C. comm. de leg. Alex. in l. quamuis nu.
11. solu. matr. Tiraq. in l. 16. connub. gl. 8. n. 283. Rim. Sen.
cons. 77 n. 16. lib. 1. Bald cons. 20. alias 186. quid impor-
tant. lib. 2. vbi intelligit, dummodo non fiat ani-
mo subuertendi fideicommissum.
Neque obstat distinctio illa, quod permittatur
mulieri soluere pro liberando viro, non autem se
31 obligare, † quasi iuuetur mulier Velleiano pro-
mittẽdo, nõ soluẽdo. Et licèt pro cõiunctis possit
eius obligatio subsistere, tamen aliud debet esse
pro viro, in quo præsumitur donatio, & cogitur
mulier alere virum, non autem soluere eius debi-
ta, prout in terminis distinguit Cepol. cons. ciuil. 27.
Quia ista differentia inter solutionem, & obli-
gationem non potest sustineri, cum magis sit sol-
32 uere, quàm promittere † Rip. in l. filiusfamilias. §. di-
ui. n. 85. de leg. 1. Et sustinetur donatio etiam in vi-
ro, quando fit pro decore mariti, & ob pietatem,
& honorem ipsius Lup. in rubr. de donat. int. vir. &
vxor. §. 50. n. 34. Neque iuuatur Velleiano mulier
promittendo pro excarceratione viri Rimin. Sen.
cons. 77. lib. 1. Prout neque pro causa concernente
pietatem Tiraq. priuileg. pia causa 113. Et ita esse te-
nendum reiecta præfata distinctione multis
comprobat Surd. consi. 367. n. 33. lib. 3.
Minus obstat alia distinctio, quod mulier non
possit se obligare pro excarcerando viro, qui de-
33 liquit, † secus ob causam debiti, Prout dicimus de
bonis fideicommisso subiectis, quæ non alienan-
34 tur pro redimendo carceratum ex delicto † Ias. in
auth. res qua. q. 6. n. 20. & n. 33. col. pen. vers. tertio limi-
ta, C. commun. de leg. Aim. pro genero. in corollar. n. 39.
& in specie de vxore ita distinguit Cepol. cons. ciuil.
27. per tot.
Quia verior est opinio, quod indistinctè tã pro
debito, quàm maleficio valeat obligatio, cũ sem-
per in vtroque casu dicatur causa pia Imol. in leg.
quamuis solut. mat. & veriorem opinionem dixit
latè Rot. per R. P. D. Cantuc. Romana exheredationis
de Vitellis 14. maij 1578. quæ est in impressis diuers.
decis. 63. p. 2. n. 5. & ita esse tenẽdum quicquid con-
trarium sequatur Cepol. dicit Surd. cons. 367. nu. 42.
Cum etiam maritus legum contemptor sit alen-
35 dus à muliere, † quæ tenetur ei ad obsequium, &
reuerentiam; Prout dicimus de filio erga patrem
§. si vero contigerit, auth. de incest. nupt. l. liberto. & fi-
lio. 9. vbi gl. in verb. honesta. de obseq. libert. præstan.
Quidquid contrarium dicat Tiraq. in l. si vnquam
in verb. bona. n. 5. C. de reuocan. donat. post Bald. consil.
178. quædam sunt res. ad fi. nu. 2. versic. sed si tamen de
facto lib. 5. Aim. cons. 2. pro genera. n. 39. vers. in eandem
sententiam. Quia contraria opinio est verior, vt
latè testatur, & comprobat Surd. cons. 367. n. 42. cum
seq. & de alim. tit. 1. qu. 36. per tot. vbi etiam quod
prædicta magis procedunt, quando delictum
36 non est commissum contra legem coniugii, † tũc
enim maritus non est priuandus eo matrimonij
commodo, per quod alendus est per vxorem, cum
cum secus esset, quando delictum fuit patratum
contra matrimonium, quasi tunc non debeat cõ-
sequi vtilitatem ex actu quem impugnauit l. isti
quidem. 8. quod met. caus. c. quia frustra. 14. de vsur. &
in specie ita distinguit post Bald. & alias quos al-
legat Osas. decis. Pedem. 124. nu. 11. & 12. Lup. in rub. de
don. int. vir. & vx. §. 64. n. 12. vers. facit quod in simili.
Nec facit quod dictum est de fideicommisso,
Quia verior opinio est in contrarium, vt etiam
37 bona prohibita alienari † possint distrahi pro re-
dimendo carcerato etiam ex causa delicti Alex. in
l. marcellus. §. res qua. ad Trebel. Surd. cons. 367. n. 41. li.
3. Quemadmodum dicimus de bonis ecclesiæ
Boer. decis. 128. n. 3. Cum etiam causa carceris sit in-
38 sta ad habendum restitutionem, † quamuis ex sua
culpa quis carceratus fuerit, prout contra Odd.
testatur esse veriorem opinionem Surd. cons. 567. n.
19. lib. 4. Præsertim si agatur de liberando carce-
ratum ex causa delicti, pro quo sequeretur mors,
vel mutilatio membri Marian. in rubr. de caus. poss.
39 & prop. Peregr. de fideic. art. 42. nu. 92. † vbi dicit mi-
nus dubij esse in maleficiis non cogitatis, sed for-
tuitis Menoc. de arbitr. cas. 182. n. 64. Petr. de fideicom.
40 q. 8. n. 484. Licèt etiam in fideicommisso † posset
dici, quod agitur de iure tertii, ac de illius præiu-
dicio. Ideo non mirum si hoc difficilius conce-
deretur Tiraq. leg. connub. 16. gl. 8. n. 290.
Ex prædicta ratione exercendi officium pieta-
tis Dixi valere fideiussionem filiifamilias minoris
41 pro liberando patre è carceribus sine vlla spe re-
stitutionis, quæ licèt detur filio fideiubenti pro
patre l. 1. C. de filiofamil. min. Tamen in hoc casu de-
negatur, cum fecerit actum laudabilem. Quia di-
citur fideiubere, prout quilibet diligens fideius-
sisset Bald. in l. 1. ad fi. C. ad leg. falcid. Odd. de restit. q.
23. vtitur enim iure communi, quod mandat præ-
stari per filium assistentiam, defensionem, & au-
42 xilium pro liberando patre è carceribus † sub pœ-
na exheredationis Bald. in auth. captiui. in prin. C. de
episc. & cleric. Guiliel. Bened. in c. raynutius. in verb. &
vxorem nomine adelasiam. decis. 5. nu. 168. de testam.
43 Rot. diuers. decis. 63. n. 13. & per tot † Vnde non resti-
tuitur minor aduersus fideiussionem per ipsum
præstitam, quando agitur de patris defensione
Salic. in l. exigendi. num. 14. C. de procur. Et in specie
quod non restituatur cum fideiussit pro liberãdo
patre è carceribus concludit Aretin. in l. 1. in 2. no-
tab. C. de filiofam. min. & ibi Salic. in fi. dicit notan-
dum. post Cin. ibid. in prin. & Castr. nu. 2. Idem Castr.
consi. 52. tria sunt lib. 2. ad fi. Afflict. super constit. regn.
rub. 38. n. 18. lib. 1. versic. vel pone aliud. & ita seruat
Rot. per R. P. D. Ludouis. Bononien. pecuniaria. 9. iunij
1603. vbi ampliatur ad fideiussionem liberandi

patrem

44 pātrem ab executionibus,† & per leolo,oc iret in
catceres,cum eadem ratio exereendi pietatem,&
patrē defendendi militet si fideiusserit pro excar-
ceratione,quę pro impediendo,ne pater carcere-
tur *Rim.Son.cons.77.n.19.cum aliis supra allegatis.*

Quę magis procederent stante iuramento *Bal.*
in specie fideiussionis in *auth.sacramenta puberum.*
45 *n.13.vers.vlterius quæritur.C.si aduer.vendi.*† *Rot.per*
R.P.D. Ortomberg. Bononien. dotis. 11. decembr. 1602.
præsertim accedente renunciatione minoris ęta-
46 tis,† & restitutionis *Felin.in c.si diligenti.12.n.15.in*
2.corol.de for.compet.

Minus esset dubitādum,& magis prædicta pro-
cederent,si fideiussit cum solemnitate statuti per
47 quod tolleretur restitutio in integrū,† cuius re-
medium potest tolli per statutum,nisi fingeretur
48 lis,† ad hoc vt læsus non habeat restitutionem †
Bart.in l.cum iij.§.si cum lis.in fi.& ibi Ias.n.2.de tran-
sact.Rot.per R.P.D.Ortemberg.& Ludouisium vbi su-
pra; qui etiam concludit, quod non est læsio e-
normis & enormissima, quamuis aliàs dicatur
49 minor læsus eo ipso,quo fideiussit,† & ex hoc so-
lo restituatur *l. si titius & seia. de fideiuss. Socc. Iun.*
cons.47.n.7.lib.4. Ita vt non præsumatur fideiussio
facta ob metum reuerentialem ad fauorem patris
*Bal.*in specie *in l.filiusfamilias.8.C.de fideius.& mā-*
dator. Maximè ob præsentiam Iudicis,& consan-
50 guineorum,si interuenissent;† per quam excludi-
tur metus *Bart.in l.frater à fratre.n.51.de condict.in-*
deb.& in l.1.n.4.C.de prad.decur.Curt.Iun.cons.67.n.
4.Aym.cons.114.n.2. Quia sola reuerentia, quæ de-
51 betur personę† non sufficit ad probandū metum
Felin.in c.causam.il 2.n.3.vers.tamen. istis non obstan-
tibus.de offic. deleg. Ideo metus reuerentialis esset
probandus *Bald.cons.62.facta super quibus.n.1.lib.1.*
Aym.cons.115.n.13.

Præsertim in contractibus,& renunciationibus
filiorū,quicquid sit in vxore contrahente ad vti-
52 litatem maritisque habet facultatem rescindendi
ex sola reuerentia,& metu præsumpto, cum de-
clarationibus de quibus latè *Roderic.Soarez.alleg.*
24.n. 2. Andr. Sicul. in c. causam matrimony. de offic.
deleg. post glos.& Doctor. in l.1. §. quæ oneranda. ff.
quar.rer.act.non dat.cum aliis per Ceual.q.727.nu. 21.
53 *cum seq.* Licèt in renunciationibus † per puellam
factis sufficeret metus reuerentialis accedentibus
minis,vel probata læsione ad effectum succedēdi
pro annullanda donatione etiam ad fauorē mo-
nasterij *Socci.cons.263.n.3.lib.2.*quem sequitur *Rot.*
per Cardin. Seraphin. Toloeana professionis. 22. maij
54 1595. † vbi quod secus esset quando ageretur de
dissoluenda professione,cum in primo caso suffi-
ciat leuior probatio, præsertim in puella *Card.*
Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.2.tit.7.nu.7. Quæ
sunt notanda, cum sæpè occurrat peti rescissio-
nes contractuum ob fideiussiones factas pro li-
berandis patribus per filios, & viris per vxores:
quod tamen Dixi esse denegandum ex supra al-
55 legatis: †cū .n. pater & filius sint vna persona,&
vxor & maritus vna caro *l. fi.C.de impub.* dignitas
patris est gloria & laus filij,prout è contra dede-
cus & iniuria vnius est etiam alterius *l 3. de liber.*
caus.l.sed si vnius.§.ait prator.& §.filiosfamilias.de in-
iur.glo.in §.generaliter.in fi.in verb.occasionem.auth.
constitutio qua de dignitat.

EPITOME.

Conuictus de mendacio quo ad vnam partem positionū an sibi præiudicēt quo ad reliquas, vt præsumantur verę. Debitor minoris summę contentus pro maiori quando possit negare totum. Negans in prima instantia,& confitens in secunda an gaudeat beneficio confessionis. Pœnę contra negantes,& mendaces in quibus casibus procedant, & quando in illis sit locus pœnitentiæ. Minor an restituatur aduersus mendacium, damnum, & furtum commissum ex sua confessione. Statuta minuentia pœnam ad fauorem confitentium,& illam augentia contra negantes quomodo sint intelligenda.

SVMMARIVM.

1 *Pœna contra mendaces remissiuè.*
2 *Mendacium dicens Papa potest accusari tanquam sacrilegus.*
3 *Conuictus de mendacio quo ad vnam partem positionum præiudicat sibi quo ad reliquas,quæ præsumuntur veræ,& quid stante clausula non credit,vt ponitur n.15.& 17.*
4 *Mendacium in vno facit præsumi idem quo ad alia.*
5 *Contra conuictum de mendacio potest iurari in litem.*
6 *Periurium potest obiici contra respondentem positionibus etiam per verbum credo.& n.7.*
8 *Dispositio testis per verbum credo quando valeat.*
9 *Pœna mendacij non habet locum contra negantem narrata cum clausula prout narrantur.& n.10.11.& 13.*
12 *Negans narrata prout narrantur non amittit possessionem etiam si verè possideat.*
14 *Verba non credit vt ponitur æquiparantur verbis narrata prout narrantur, neque sunt simpliciter negatiua.n.16.*
18 *Priuatio iuramenti in litem est pœna.*
19 *Sufficit aliquam ex demonstrationibus non esse veram, ad hoc vt negans excusetur à pœna.*
20 *Debitor minoris summæ conuentus pro maiori potest simpliciter totum negare.n.21.& 22. Amplia vt n. 23 Declara,vt n.24.*
25 *Conuictus de mendacio an incurrat pœnas si eum pœniteat ante vel post litis cōtestationē.& n.26.& 27.*
28 *Negans in prima instantia, & confitens in causa appellationis an gaudeat beneficio confessionis.n.29.*
30 *Confessio non admittitur post litis contestationem.*
31 *In his quæ emergunt disputanda ante contestationem litis si reus conuincatur de mendacio non sibi præiudicat.*
32 *Negans factum auctoris non incurrit pœnam si conuincatur de mendacio.*
33 *Pœna imposita neganti non habet locum in negatione facta super libello inepto.*
34 *Pœna contra negantem intelligitur in negatione dolosa.n.35.& 58.& an subueniatur rustico.n.36.*
37 *Arbitrarium est Iudici considerare sagacitatem negantis,& dolum.*
38 *Pœna mendacij habet locum contra eum, qui negat coram Iudice.*
39 *Iusta causa negandi non obest,quamuis sit facta coram Iudice.*
40 *Responsio dubia quando possit declarari à respondente ad euitandam pœnam mendacij.*
41 *Responsio quando referatur ad interrogationem.*
42 *Pœna contra mendacem habet locum circa rem indiuiduam, secus diuisibilem.*
43 *Confessio seu negatio in parte est licita quando sunt facta separata.*
44 *Negatio debet esse facti non iuris,vt quis puniatur de mendacio.*

45 *Iudex admittens responsionem rei dicentis se non esse culpabilem facit, vt processus valeat.*
46 *Responsio iuris in criminalibus non sufficit.*
47 *Statuta minuentia pœnam ad fauorem confitentium, & augentia illam contra negantes quomodo sint intelligenda.*
48 *Pœna mendacij contra minorem negantem non procedit.*
49 *Negans propriè non delinquit, si conuincatur.*
50 *Dolus propriè & verè quando dicatur. & n. 51.*
52 *Minor an debeat restitui aduersus damnum, & furtum commissum & mendacium, & suam confessionem. n. 53. 54. & 56.*
55 *Mendacium non committitur sine dolo.*
57 *Negans se possidere in pœnam mendacij quando priuetur iure suo.*
59 *Si probetur substantia debiti dolosè negata poterit probari quantitas per iuramentum, quamuis substantia ipsa non posset probari per iusiurandum.*

CAPVT CIX.

QVàplures pœnæ in diuersis casibus contra
1 mendaces enumerantur† per *Doctor. in auth.*
contra qui propriam. C. de non num. pecun. Bald. & Salic. in l. contra mentem. C. ad leg. aquil. Marsil. in rubr. C. de fideiussor. n. 322. vsque ad n. 342. Gabr. de acquir. poss. conclus. 5. Dec. & Cagnol. in l. nemo. ex his 43. ff. de reg. iur. latè M. Anto. Cuccus in tract. de mentient. cir-
2 *ca possess.* Et in dicente mendacium Papæ, † quod
possit accusari tanquam sacrilegus ponit *Felin. in c. canonum statuta. 1. col. 2. ad med. n. 6. in fi. de constit.*
Et inter alias pœnas loquendo in negante positiones dicebatur, quod conuictus de mendacio
quo ad vnã partem positionum præiudicat sibi
quo ad reliquas, quæ præsumẽtur veræ, & habẽ-
3 dæ erunt pro confessis, † vt in terminis concludit
Natt. cons. 59. circa præsentem. n. 16. vsque ad n. 20. col. fin. Aym. cons. 281. col. vlt. vers. quarto dico quod vbi es-
4 *semus. n. 9.* Quasi dicens mendacium in vno, † præ-
sumatur idem dixisse quo ad alia *arg. l. vlt. C. de rei vendic. Paris. cons. 90. n. 26. & 29. lib. 1. Masquard. de probation. conclus. 1039. num. 7.*

Immo in casibus in quibus respondens positionibus esset conuictus de mẽdacio, patitur etiam
5 pœnam† vt contra eum possit iurari in litem *Ancharan. cons. 306. in causa quæ vertitur. col. 1. ad fi. vers. ex quo infertur. Granat. ad Vestr. in prax. lib. 5. c. 14. n. 25. Surd. decis. 58. num. 1.*

Et poterit obijci periurium cõtra respondentẽ
positionibus, quamuis responsio sit per verbum
6 credo, † quod in eo dicitur veritatis expressiuum;
Ideo committitur periurium *Felin. in c. 1. in fi. n. 21. vers. licet veritas. q. 6. in fin. de lit. contest.* Quidquid
contrarium dicant *Bald. cons. 299. proponitur quod super quibusdam. num. 2. lib. 5. & Feder. cons. 23. in fin.*
7 *vers. nõ obstat quod notat.* † Quia contra eus est verior opinio, vt testatur *Surd. decis. 58. nu. 14. & decis. 17. nu. 11. Seraphin. priuileg. iuram. 11. nu. 1. Masquard. conclu. 348. n. 18.* Quamuis secus sit in teste *Bal. in l.*
8 *fi. in pr. col. 1. vers. sed quid si tutor. C. arbit. tut.* † Licet
etiam in eo aliquando attenderetur depositio
per verbum credo, vt in casibus de quibus per *Bal. in l. septimo mense. de stat. hom. Aym. cons. 201. n. 7. Hond. cons. 79. n. 61. lib. 1. Becc. cons. 78. n. 42. Felin. in c. quoties. numero 10. de testib. Gabr. conclusion. 1. eodem. tit.*

Verum quia sæpè negationes fiunt generaliter,
non autem in specie, videlicet cum clausula illa,
narrata prout narrantur. † Quæsitum fuit an hoc
casu habeat locum pœna mendacij, quamuis postea probetur illud negatum; Et veriorem Dixi opinionem negatiuam: Quia negatio debet esse
absoluta, vt negans perdat beneficium, & priuilegium, quod descendit ab illa qualitate negata *Surd. de alim. tit. 1. q. 78. n. 29.* & ita in terminis concludit *Ias. in §. omnium autem nu. 98. col. 18. ad med. vers. item & vltimo intelligas. instit. de action.* vbi
10 dicit perpetuò notandum: † Quidquid contrarium dicat *Felin. in c. cæterum. col. penul. vers. limita tertio. nu. 19. de iudic. & in c. 1. col. penul. n. 20. vers. ad tertiam quæstionem. de lit. contest.* quasi negatio generalis referatur ad omnia petita *Bald. in l. 1. num.*
11 *19. C. de adil. actio.* † Quia contra eum est verior opinio vt testatur *Idem Ias. in l. sicut autem. §. quod autem nu. 10. vsque ad n. 13. de re iudic. Paris. cons. 100. n. 9. lib. 3. dixi decis. 227. nu. 11. Claud. ad Berea. z. cons. crimin. 470. vers. & hoc procedit. lib. 2.*

Ideo dicimus quod negans narrata prout narrantur non amittit possessionem etiam si verè
12 possideret, † quasi tunc reus videatur potius negare substantiam libelli, quàm qualitatem *Alex. cons. 91. in causa inter. n. 7. col. 2. post med. vers. alia ratione. lib. 6. & cons. 37. viso & opportunè. col. 3. in fin. vers. & licèt perdatur. n. 11. lib. 2. Dec. in c. cæterum. num. 19. col. penul. ad fi. vers. secundo limita. de iudic. Ias. in l. sicut autem. § quod autem. in 4. notab. n. 10. de re iudic. Padill. in l. quæstionem n. 10. C. de fideicom.*
13 † Et de negante cum clausula narrata, prout narrãtur, quod non amittat priuilegium multa *Hercul. in dict. l. sicut autem. §. 1. de re iudic. Ann. singul. 319.*

Secundo idem esse Declaraui in respondẽte positionib. per illa verba non credo vt opponitur,
quæ æquiparantur illis verbis, narrata prout nar-
14 rantur † *Speculat. de position. §. septimo. col. 5. n. 23. vers. responsio refertur. Masquard. conclus. 1147. numero 44. dixi decis. 227. numero 12.* Et in terminis de respondente cum dicta clausula non credit vt ponitur, quod non incurrat pœnam mendacij con-
15 cludit † *Butticel. in l. 1. §. si stipulanti. n. 15. vers. vnum tamen aduerte. de verbor. obligationib.* quem refert, & sequitur *Surd. decis. 58. numero 5. in fin.* Ratio est,
quia verba non credo, vt ponitur, non sunt sim-
16 pliciter negatiua, † Ita vt respondens argui possit de mendacio, cum ex illis quæ ponuntur, aliquid credere videatur *Papiens. in form. excipiend. contr. position. in verb. primo quod publica vox. numer. 6. Alex. ad Bartol. in l. si dubitetur. §. ita demum. in*
17 *verb. amiserit. de fideiuss.* † idem etiam sequitur *Rota per R. P. D. Gipsium. Romana tutela de masso. 20. iunij. 1588.* vbi quod respõdens cum dicta clausula
non incurrit pœnam aliquã mendacij, aut periurij, ideo ex hoc neque amittit beneficium petẽdi
iuramentũ in litem, quamuis conuincatur de po-
18 sitionibus negatis, † cum priuatio dicti iuramenti
sit pœna *Ias. in l. qui iurasse. de iur. iurand.* Et quælibet causa excusat à pœna *Doct. in l. si quis maior. C. de transact.* Ita vt sufficiat, quod aliqua ex demon-
19 strationibus adiectis non reperiatur vera, † ad
hoc vt ille, à quo petitur pœna, possit dicere se nõ
putasse illam esse rem, de qua agebatur, eo quia
aliqua ex demonstrationibus adiectis non conueniebat *l. in testament o quia scripserat. 27. de condi. & demonst. Alex. cons. 35. in causa & lite. n. 2. & 3. vers. secundo præsuppono. lib. 5.*

Quinimu

Quinimo absqne dicta clausula etiam debitor
minoris summæ, si conueniatur pro maiori, non
20 teoeretur fateri minorem, † sed simpliciter pos-
set totam negare, quasi non teneatur quis diuide-
re positionem *Bald.in c.dudum.il 2.n 28.col.9.in fin.
vers.quaro pono quod tu promisisti.de electio.* & ita pra-
cticari dicit *Abb.in c.1.n.15.de mut.petition.Couar.lib.1.
21 var.resolut.c.2.nu.5.* † Licèt contraria sententia sit
magis tuta in foro animæ secundum *Guter.pract.
q.lib.1.q.61.Sarmient.de redditib.eccl.siast.c.6.n.10 p.4.*
Prout idem est io monito per Iudicem, vt soluat
mille, qui potest citra calumniam totum negare,
22 † quamnis sit debitor in centum *Dec.in l.non potest
videri improbus 99.num.4.de reg.iur.* Et ita practicari
testatur *Mandos.de Monitor.q.29.* quidquid cootra-
rinm sequantur *Cin. Bart. Ias. & alij in leg.1. §.si quis
stipulanti de verb.oblig.*

Quæ etiam habent locum, quamuis adiecta es-
set à ponente clausula, quod si non credit de tan-
23 ta quantitate, † dicat de qnanta, quia non sufficit,
nisi etiam fuerit expressum, quod dicat de quan-
ta descendendo vsqoe ad minimam. Etenim po-
nens tenetur prius affirmare quod ponit antequã
aduersarius cogitur respondere, quidquid aliud
sit io interrogatione, cum inter ista sit magna dif-
ferentia; Nam ponens de centum eum iuramen-
to censetur ponere complexiuè, cum iusiurandũ
sit indiuiduum, prout in terminis concludit latè
Surd.decis.58.n.10.& 11. Quamnis contrarium se-
quatur *Cagnol.in l.non potest videri improbus.100.nu.5.
in fi.vers.sed ad euitandum.de reg.iur.post Felin.in c.nam
concupiscentiam.4.in fi.de constitution.*

Intelligentur tamen prædicta quando agitur de
24 interpreranda responsione iam data, † secus si
tractaretur de danda; Quia ante responsum da-
tum semper debemus eligere illam opinionem,
quæ est turior pro anima, quamuis per eam indu-
catur delictum, sed post responsionem datam fa-
cienda est interpretatio exclusiua delicti, & per-
iurij *Cagnol.* in specie *in l.non potest videri nu.5.vers.vel
distingui.de regul.iur.* sequitur *Surd. decis. 58.num.3.in
fin.vers.qua sententia.*

Tertio, prędicta Declarani habere locum in ne-
gante, & conuicto de mendacio, qoi persenera-
25 uit in negatione, † vsque ad litis contestationem.
Nam si eum pœniteret, antequam lis contestare-
tur, non obesset negatio: Pront dicimus de eo qui
negat se esse talem; licèt enim efficiatur indignus
beneficio, quod descendit à qualitate negata, vi-
delicet in marito, & similibus, ne conueniantur
nisi in qnantum facere possnnt, Tamen procedit
si seqoatur perseuerantia vsque ad litis contesta-
tionem *Rol.cons.88.n.16.vsque ad n.19.lib.4.* vbi am-
pliat etiam ad pœnitentem post litis contesta-
tionem, antequam tamen contrarium proba-
26 retur † *per tex.in l.de atate.§.fi.de interrogat.act. Cuccus
de mentient.circa possess.n.99.Surd.de aliment.tit.1.q.78.
n.30.* vbi dicit notandnm pro intelligentia eorũ,
quæ adducit *Bart.in l.etiam.§1.n.3.ff.solut.matrimon.*
27 † Prnnt idem etiam est in negante rem emphy-
teoticam, & pœnitente ante litis contestatiooem,
qni pœnam non incurrit *Affl.in c.1.§. vassallus. il 1.si
de feud.fuer.controuers.*

Amplius negans in prima instantia, & confitens
in causa appellationis gaudet beneficio cõfessio-
28 nis, † neqne illnd amittit, cum non perseuerauerit
in negatione *Ang.de malefic.in verb.prasente caio & ap
pellante,nu.31.vers.quid autem si non obstante.* quod et-
iam voluit *Bald.in c.1.§.porro.ad fi.vers.quaro virum in
causa appellationis.numero 14. qua fuit prim.caus.benefic.
amittend.*

Quod tamèn non esset tutum, vt aduertit *Ang.de
29 Arimin.in addit.ad Ang in d. verb.prasente caio.* † Ideo
esset tenenda contraria senteotia; pront etiam de
veriori opinione testatur *Caball.resolut.criminal.cen-
tur.1.cas.56.numero 87.* Nam post litis contestatio-
nem non admittitur amplius confessio, cum so-
30 lum ante illam sit licita pœnitentia † *Bald.in l.1.ad
fin.vers. quintus vbi.C.de furt.Rol cons.88.num.18.lib.4.*
Et noo licet variare post contestationem litis,
quasi actor susceperit onusprobandi cum magno
eius incommodo *Bald.in l.electio.§. neque de noxal.a-
ction. & in l.quidam astimauerunt. num.5.ff si cert.petat.
Ias.in §.ex maleficiis,num.28.col.8. vers. & an post nega-
tionem instit.de action.*

Verùm esset quod in illis, quæ emergunt dispu-
tanda ante litis contestationem, puta in fori de-
clinatoria, seu iurisdictione iudicis, aut similibus,
31 si rens, † in positionibus conuinceretur, negando
videlicèt locum esse de territorio, vel dicendo se
clericum, & conuictus fuerit de mendacio non
sibi præiudicaret, cum possit postea in contesta-
tione litis fateri, & consequi beneficium confes-
sionis, Quia causa inrisdictionis est separata à
causa principali, & negatio ad vnum finem non
debet extendi ad aliom, & diuersum prout con-
cludit in puncto *Bal.in l.ea qua 4.nu.13.& 14.post q.
10.vers.tu aduerte circa hoc.C.de condict.indebit. Angel.de
malefic.in verb.comparent dicti inquisiti & partim negant.
n.7.post vers.sed aduertas. Caball.resolut.criminal.centur.
1.cas.56.num.9.*

Quarto, dixi pœnam mendacij habere locum
in negante factnm proprinm, secus autem in eo
32 qui negat factũ auctoris; † prout dicimus de ne-
gante hypothecam, aut aliquid deberi agenti, nõ
enim perdit beneficium cedendæ hypothecæ ra-
tione mendacij *Bald.cons.189. dominus Lanfrancus. in
fin.n.5.lib.3.* vbi dicit ita esse intelligendum tex. *in
auth.contra qui propriam.C.de non num.pecun.*

Quinto, limita non procedere in negatione fa-
cta super libello inepto, quo casu pœna imposita
33 neganti noo habet locum † *Fel.in c.ex tenore.16.col.
3.in fi.n.3.vers.& dicit.de rescript. Alex.in l.1.n.2.C.de his
qui potent.nomin. Cott.in memorab.in verb. actus nullus.
& in verb.mendax.*

Sexto, intellige in negatione ex certa scientia,
34 & dolo malo *Dec.in c.caterum. n.18.de iudic.* nisi esset
ignorantia crassa, & supina *Rip.in l.cum te n.2.de re
iudic. Zas.de feud.p.10.n.53.Bald.Prapos. & alij in c.1.§.
vassallus.il 1.si de feud.fuer.cont.int.domin.& agnat.*

Quare licèt in odinm negaotis mittatur actor in
possessionẽ saluo iure cuiuscunque tertij, qno ca-
su is qui negauit nihil potest opponere, ex quo
sua non interest, cum non possideat *Ang.in l.si.de rei
35 vendic.Rol.cons.88.n.8.lib.4.* Tamen negans † per i-
gnorantiam, seu errorem excusatur *Ias.in l.sed hoc.
§.quod autem.n.5.de re iudic.Grat.cons.37.col.1.n.3. li.2.*
latè *Surd.decis.157.n.2.* vbi disputat † an suboenia-
tur rustico, tamquam simplici viro, & non versa-
to in curia, & in iudiciis, & cooeludit negatiuè,
quando potuit consulere peritiores, & quando
respoodit non inopinatò, sed cum deliberatione,
& ex qualitate facti aut personarum potest colli-
gi, quod dolus interuenerit: cum sit in arbitrio
37 Iudicis † considerare sagacitatem negantis, & si-
milia, de quibus per *Menoch. de arbitrar.cas.194.n.2.
Odd.de restitut.in integr.quast.9.art.7.num.57.*

Septimo, prædicta sunt declarãda, quãdo nega-

Googl

tio fit iudici, secus si quis negaret interrogatus à
38 parte, † nam tunc non habet locum pœna men-
dacij gl. in l. si. in verb. non possidere. de rei vendic. per tex. in
l. officium. 9. & ibi etiam glos. in verb. inspiciat. & in l. qui
petitorio. 37. ff. eod. tit. Immo etiam si esset facta ne-
39 gatio iudici non afficeret, † si negans habuisset
causam iustam negandi *Bal. in l. 1. in princ. vers. sed hic
quaritur. C. qui bon. ceder. poss.* vbi de volente cedere
bonis. qui non perdit beneficium cessionis stante
causa iusta negandi *Afflict. decis. 379. num. 2.* & quid
quando negatio non est expressa, sed tacita, vt
quia neque negat, nec confitetur *Carroc. de excus-
sion. p. 2. q. 69.*

Octauo, dubia responsio ad positiones, an possit
declarari à respondente, ita vt contra eum non
habeat locum pœna prædicta contra mendacem
40 † Dixi verius esse, quod possit *Ruin. cons. 50. n. 8. li. 1.*
vbi loquitur etiam postquam fuit acceptata re-
sponsio ad positiones late *Sur. decis. 291. n. 27.* Non
enim semper intelligitur responsio secundum in-
41 terrogationem, † cum sæpe illam restringit *l. 1. in
princ. de verb. oblig.* licet quando responsio esset du-
bia, deberet intelligi secundum interrogationem
certam *Bart. in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudic.*

Nono, declara pœnam mendacij habere locum
circa rem indiuiduam, secus diuisibilem, in qua si
42 delinquatur † pœna non egreditur delictũ, prout
in his, quæ diuisionem patiuntur, non admittitur
huiusmodi pœna *l. rescriptum. de his quib. vt indign.* &
ita in specie concludit *Bal. in c. 1. si de feud. fuer. cont.
int. domin. & agnat. §. vassallus. n. 3. & 4. vers. & in sum-
ma. & dixi decis. 227. n. 14.*

Quemadmodũ dicimus, quod licita est negatio,
& confessio in parte, quando sunt plura facta se-
43 parata, † ita vt pro parte, quam aliquis confessus
est habeat beneficium, quod per statutum datur
confitenti, & pro parte, quã negauit incurrat pœ-
nam maiorẽ, quasi vnumquodque per se discer-
natur *Bart. disput. 8. per italiam communiter. col. 4. in
princ. vers. quarto sic quando quis eodem facto. Bald. in l.
quidam astimauerunt. ad med. vers. extra noto quod quis
potest. ff. si cert. petat.*

Decimo, intellige dummodo negatio, seu respõ-
sio sit facti, nõ iuris; Vnde imputatus de pluribus
44 maleficiis separatis, si vnum fateatur, † & de aliis
dicat se non esse culpabilem, nõ habetur pro ne-
gatiuo, sed obtinebit beneficium statuti, si posteà
confiteatur. Quia illa prima respõsio non habetur
pro responsione tanquam extra rem, cum non sit
cõformis interrogationi; ideo meritò poterit reus
denuò affirmare, quasi ista sit prima responsio su-
per imputatione delictorum *Bart. cons. 115. super eo
quod quaritur. n. 2. li. 1. Bal. in auth. contra qui propriam. ad
fi. n. 11. vers. item si reus. C. de non n. pecun.* vbi tamen de-
45 clarat, quod si Iudex admiserit huiusmodi respõ-
sionẽ, quamuis nõ deberet admittere, valebit pro-
cessus, & litis contestatio tanquã generalis, neque
diceretur reus cõtumax in respõdendo post *Gandin.*
46 quẽ allegat *de defension. à reo facien.* † Et facit, quia in
criminalibus nõ sufficit respõsio iuris, oportet e-
nim reũ respondere, an cõmiserit delictũ nec ne,
cum pertineat ad Iudicẽ cognoscere an sit culpa-
bilis *Fel. in c. vnic. q. 3. nu. 20. in fi. de lit. contest. Petr. Ca-
ball. resol. crim. cent. 1. cas. 56. n. 19. & 29.* vbi latissimè
multa colligit, & declarat quo ad statuta minuẽ-
tia pœnas delinquenti propter confessionẽ, & eã
angentibus propter negationem, & ibi etiam quę
47 negatio requiratur, † vt locus sit prædictis pœnis,
& 47 und in eo qui negat, & postea fatetur in tortu-
ra, & in confitente fa ctũ, & negante qualitatem,
quando pœna qualitatis non imponitur per se,
sed respectiuè ad pœnã delicti, vel si pœna princi-
paliter per se imponatur super delicto qualifica-
to, & in aliis casibus, de quibus *ibi n. 8. vsq; ad n. 156.*

Vndecimo, cum de hoc disceptaretur Declaraui
non procedere prædictam pœnam negationis in
48 minore, † cui quandocunq; ante sententiã etiam
factis probationibus per actorem succurritur ad
euitandam pœnam negationis per eum factę ope
restitutionis in integrũ, prout est *tex. in l. si ex causa.
10. §. nunc videndum. de minor.* & concludunt *Doctor.
in l. eum qui. de iur. iur. Caldes. de restitut. in integr. in verb.*
49 *vel aduersarij dolo. n. 47. vers. constat enim.* † Quoniam
negans proprie non delinquit, neque tanquam
delinquens de iure punitur *l. eum qui. 30. in princ. de
iur. iurand.* vbi qui negauit damnum dedisse non
condemnatur in duplum, si deferat iuramentum
aduersario, nec ille aliter probet damnum, quàm
per iusiurandum, quasi dicatur satis esse, quod e-
xonerauit agentem onere probandi, quod non
concederetur, si verè negans deliquisset; quod ta-
men an sit verum multa adducit *Ruin. in l. 1. §. nun-
ciatio. num. 78. ff. de non. oper. nunc.*

Secũdò, nam ille dicitur propriè dolus, qui inest
in delicto commisso contra aliquam legem diui-
50 nam, aut naturalẽ, † prout in furto, homicidio, &
similibus, aduersus quem dolum minor non resti-
51 tuitur *l. auxilium. 38. §. in delictis. ff. de minor.* † Secus
est quando quis offendit ius ciuile, ex cuius præ-
ceptis non licet in iudicio negare veritatem, tunc
enim dicitur committi dolus non verus, sed præ-
sumptus, aduersus quem debet restitutio conce-
di, & ita procedit *tex. in l. ex causa. §. nunc videndum.*
52 *de minor.* † vbi minor non fuit restitutus aduersus
damnũ & furtum cõmissum, sed magis aduersus
pœnam dupli ex inficiatione contingentem, & ita
in specie declarat *Ias. in l. 1. §. nunciatio. col. fi. vers. tu sol-
ue melius. n. 10. de non. oper. nunciat.* De cuius veritate
multa *Ruin. ibi col. antepen. n. 79.* vbi dat alias respon-
siones, quas approbat *Caldes. de restit. in verb. vel ad-*
53 *uersarij dolo. n. 49. in fi.* † Et quando minori sit con-
cedẽda restitutio in integrũ aduersus suam con-
fessionẽ plura adducit *Soc. in c. qualiter & quando. il
2. n. 97. de accu.* vbi quod restituitur aduersus læsio-
nem contingentẽ ex facilitate ætatis ex respon-
sionibus factis in processu; prout dicitur in resti-
tutione concedenda aduersus negationem factã
à minore, per quã veniret puniendus, ergo multò
54 magis aduersus confessionẽ: † Et de restitutione
minoris tam aduersus confessionem, quàm nega-
tionem, & quid in dolo vero vel presumpto, & in
similibus casibus multa etiam ponit *Farin. q. 81. n.
358. vsque ad n. 390. & q. 92. num. 174. cum seq.*

Neque obstat minorem non esse restituendum,
cùm enim sit in mẽdacio arguitur dolus, sine quo
55 mendacium non committitur † *c. beatus. 22. q. 2. gl.
in l. de atate. §. si cum essem. in verb. mendacij. de interroga-
tor. action.* Quia verius est, quod minor restituitur
non tam aduersus mendacium, quàm contra du-
pli condemnationem immediatè ex eo menda-
cio factam ob id, quod aduersarius grauatur one-
56 re probandi; † vnde indirectè minor restituitur
aduersus mendacium, non autem directè, quo
casu non esset audiendus *Caldes. de restitut. in integr.
in verb. vel aduersarij dolo. num. 41. in fin. vers. in materia
autem pradicta.* licèt aliter respondeant *Bald. Fulgos.
& alij in l. si ex causa. 10. §. nunc videndum. de mi-
nor. Matthes. sing. 165. nota quod si minor. Ias. Crot. &*

cæteri

*cateri in l.1. §.nunciatio de nou.oper. nunc. Maurit. de re-
stit.in integr.c.252.Boer.decis.350.nu.4.*

Doodecimo quamuis negans se possidere sit
priuandus iure suo in pœnam mendacij, *l.vlt.ff.de*
57 *rei vendic. Afl.decis.*18.† Tamẽ hoc procedit, quan-
do aduersarius fuisset grauatus onere probandi
ob prædictam negationem *Roman.cons.59. col.pen.
vers.quo ad vltimum. Gomes.in §.ex maleficijs, nu.47. in
fin.instit.de act. Menoch.cons.2.in fi.578.* vbi etiam ad-
58 dit, † prædictam pœnam negationis non habere
locum quando adesset iusta causa ignorantiæ *Ro-
man.cons.70.col.5.vers.circa huius intellectum.*

Decimotertio reus, qui substantiam actus do-
losè negauit conuictus de mendacio probata
59 postea per actorem dicta substantia debiti, † po-
terit probare quantitatem per iusiurandum,
quamuis substantia ipsa non posset probari iura-
mento *Menoch.cons.81.nu.19.lib.1.*

Alios casus in quibus non habent locum pœnæ contra negantes ponunt Doctores in locis supra citatis in principio huius capituli; Ideo ne aliorum scripta reiterentur omittendi sunt, cum satis sit hæc dixisse tanquam magis notanda, & in praxi sæpius occurrentia.

EPITOME.

Locus religiosus quando efficiatur per illationem mortui. Sepulchra, & Cappellæ, & alia annexa spiritualibus, an possint vendi, & competat restitutio si fuerit facta venditio minori pretio, quàm alij obtulissent. Præheminentia in Ecclesia, & locus honorabilior in sedendo an acquiratur per laicum, & pretio æstimetur. Actio iniuriarum, & officium iudicis an competat contra eum, qui non patitur honorem alicui decerni.

SVMMARIVM.

1 *Locus religiosus efficitur per illationem mortui, fallit n.2.*
3 *Sepulchrum in quo mortuus fuit illatus sine auctoritate Episcopi an possit alienari, & in eo seruitus imponi. & n.4.*
5 *Cessante ratione legis deficit etiam eius dispositio.*
6 *Sepulchra etiam auctoritate Episcopi constructa possunt vendi de consuetudine, & an detur restitutio Ecclesiæ, si vendatur minus quam alij dedissent.*
7 *Simonia committitur per venditionem cappellæ, sepulchri, seu hospitalis nu.9. Declara vt nu.10.*
8 *Per concessionem sepulturæ fit quadam translatio iurium ecclesiæ.*
11 *Præheminentia in ecclesia, & locus honorabilior potest pretio æstimari.*
12 *Annexa spiritualibus quando possint vendi.*
13 *Laici possunt acquirere ius sepeliendi in ecclesia retinendi arma, & insignia domus, sedendi, & præstandi offertum sacerdoti.*
14 *Actio iniuriarum datur contra amouentem scamnum de loco in quo laicus habebat ius sedendi.*
15 *Ius sedendi, prout ius patronatus in ecclesia transit ad hæredes, & dignior præfertur.*
16 *Existens in quasi possessione sedendi in superiori loco potest armata manu resistere ei, qui vult illum amouere, Ita vt non puniatur pœna ordinaria, si mors sequatur num. 20.*
17 *Quasi possessio sedendi acquiritur vnico actu, & facit, vt in dubio pronuncietur pro possessorib. num.18.*
19 *Laici non acquirunt ius in sedibus in ecclesia, nisi ex tolerantia Episcopi.*
21 *Causa honoris & vitæ æquiparantur.nu.23.*
22 *Actio iniuriarum non est danda contra eum, qui non patitur honorem alicui decerni. Intellige vt n.24.25. & 27.*
26 *Prohibitus ab honore altius sedendi habet interdictum vti possidetis.*

CAPVT CX.

SEcundum dispositionem Iuris Ciuilis efficie-
1 batur locus religiosus eo ipso, † quod quis in-
ferebat mortuum in sepulchrum *l.2. C. de relig. &
sumpt.fun.* Hoc autem non procedit de Jure Ca-
nonico, per quod corriguntur Iura Ciuilia; Ita vt
non sufficiat illatio mortui ad faciendum locum
2 religiosum, † cum etiam requiratur auctoritas E-
piscopi *cap.ad hæc de relig.domib. Innoc.in c.abolendæ, de
sepultur. Cardin.in clem.1.q.7.in fin.eod.tit.*

An autem tale sepulchrum factum non inter-
ueniente auctoritate Episcopi possit vendi, & a-
lienari, & in eo seruitus imponi videbatur con-
3 cludẽdum negatiuè, † quasi in hoc non sint cor-
recta Iura Ciuilia per Ius Canonicum, prout in
specie defendit *Io.Fab.in §.religiosum. & ibi etiam Ang.
instit.de rer.diuis.* & sequitur *Dec.in cap.quanto, col.fin.
vers.est notandum, num.9.de iudic.post Abb.in c.abolendæ,
num.4.de sepultur.*

Contrarium tamen cum de hoc disceptaretur,
in casu mihi proposito Dixi verius esse, quod im-
mo debeat permitti venditio, & alienatio sepul-
4 chri facti sine auctoritate Episcopi, † quidquid
Jure Ciuili considerato hoc sit prohibitum. Ces-
sat enim causa finalis, quare sepulchrum non po-
terat vendi, postquã in eo corpus humanum fuit
illatum; Nam eo ipso quod ibi ponebatur fiebat
locus religiosus, & sic nõ erat in commercio ho-
minum; Quod cùm modò cesset, quia nõ fit am-
plius religiosus sine auctoritate Episcopi *c.ad hæc,
5 de relig.domib.* † Consequens est, vt cessante ratio-
ne legis corruat etiam legis dispositio *l.adigere, §.
quamuis, de iur.patro.* Ita vt satis sit fuisse correctam
rationem legis ad hoc, vt etiam ipsa lex corriga-
tur *c.miramur, de seru.ordin. Bart.in l.1.de legitim.tutor.*
Quãdo præsertim illa ratio legis est finalis, prout
in casu nostro, & vbicunque ea illa correctione
reuertimur ad ius antiquum, seu quando sumus
in correcta ratione legis scripta in ipsa lege, vel
habita pro expressa, & scripta *Aym.consil.88.nu.11.
Menoch.cons.187.nu.16.lib.2.* & ita in terminis quod
huiusmodi sepulchrum possit vendi concludit
Felin.in c.quanto, col.vlt.ver.circa glossam, de iudic. sequi-
tur *Paris.cons.34.nu.14.lib.4.* Quidquid dicant *Fab.
& alij superius allegati.* Quia contra eos est verior o-
pinio, vt testatur *Molin.de hispan.primogenit.lib.1.cap.
24.num.39.*

Quod magis erat dicendũ stante consuetudine,
secundum quã valet alienatio, & venditio huius-
modi sepulchrorum; Ita vt ista cõsuetudo etiam
6 operetur, † vt quamuis sepulchrum esset cõstru-
ctum auctoritate Episcopi, tamen possit vendi,
pignorari, & aliquid accipi *Abb.in c.abolendæ, de se-
pult. Castr.consil.369.circa primum quæsitum. aliàs 363.
lib.1. & cons.401.viso processu, eod.lib. dixi decis.26.nu.
14. & 15. Rota per Card. Lancellot. Tirasonen. sepultura, 17.
maij 1572.* vbi quod valet consuetudo aliquid exi-
gendi pro vẽditione sepulturæ *post Io.de Turr. Cre-
mat.in c.dictum est, 1.q.1.* Ita vt non solum possit ali-
quid percipi, vel etiam detur restitutio Ecclesiæ,
vel capitulo, si possit cõsiderari læsio propter ob-
lationem ab alijs factã, ex eo quod plura corpora
potuissent sepeliri in sepulchro alteri concesso,
quasi Ecclesia consequuta fuisset maiorẽ summã
pecuniarum. Quod tamen nõ est tutum; quasi in
istis spiritualibus nõ cadat læsio *Cagn.in l.2.nu.57.*

q.3. vers. sed maius dubium. C. de rescind. vend. & in specie ita resoluit Rota per Cardin. Lancellot. Tirasonen. sepulturæ. 17. maij 1572.

Neque obstat esse simoniacas huiusmodi pa-
ctiones, quæ solent fieri cũ clericis, & religiosis,
vt pro cappella, seu sepultura detnt pretiũ, aut a-
7 liquid annuum præstetur, † cum enim hæc loca
sint religiosa, nõ debent admittere, quod pro eis
sit dãdum aliquod temporale c. postquam pretio. 13.
q. 2. dixi decis. 26. n. 1 vsque ad nu. 13. vbi quod simonia
committitur per venditionem cappellæ, sepul-
turæ, & similis loci religiosi, quasi ista sint anne-
8 xa spiritualitati c. quanto de iudic. † cum per talem
concessionem fiat quædam translatio iuriũ Ec-
clesiæ Nauar. cons. 1. de sepultur. Vnde neque de illis
erit licita dispositio tãquam de annexis spiritua-
libus Abb. in c. cum laicis. nu. 5. de reb. eccles. non alienand.
& ita esse tenendum, quicquid male seruetur, &
palleari solitum sit ducet Molin. de hispa. primogenit.
lib. 1. c. 24. nu. 40. Prout etiam dicimus de hospita-
li fundato auctoritate Episcopi, quod neque po-
9 test vendi sine labe simoniæ † Bellam. de permutat.
beneficior. p. 3. q. 4. nu. 2. Feder. de Sen. eod. tract. q. 1. nu. 22.
tom. 15. p. 1. f. 188. Paris. de resignat. benefic. lib. 2. q. 14. n. 7.

Quia ista non admittuntur de consuetudine,
secundũ quam licita est receptio pretij pro cap-
pella, seu sepultura ratione situs, vel dignioris lo-
ci, quasi hoc non videatur cõcernere spiritualia,
vnde tanquam non necessarium ad sepulturam,
10 † permitti debet huiusmodi venditio prout cõ-
cludit Sotus de iust. & iur. lib. 9 q. 7. art. 1. Petr. de Ara-
gon. super D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 4. sequitur Spin. de
testam. gl. 2. princ. nt. de elect. sepultur. n. 43. vbi quod se-
pultura in loco sacro est debita Christianis, &
necessaria, neque pro ea potest peti pecunia, aut
aliquid dari c. abolendæ de sepultur. Tamen si aliquis
eligit honorabiliorem locum in Ecclesia, pro-
11 pter huiusmodi præheminẽtiam † potest ille ho-
nor pretio æstimari, & vendi, cum hoc casu non
vendatur sepultura, quæ gratia est præstanda de-
functis per eorum parochos: quasi illa quæ sunt
annexa spiritualibus à parte ante vendi possint;
cum remota illa annexione nihil spiritualitatis
12 remaneat; Quod secus est in annexis, † & coniũ-
ctis à parte post, quę nullo modo possunt separa-
ri à spiritualibus Spin. de testam. glos. 2. n. 42. in fi. vers.
sed pro explicatione.

Et quod laici possint acquirere in aliqua ec-
13 clesia ius sepeliendi in eminentiori loco † cõclu-
dit Paris. cons. 149. n. 2. lib. 4 quem sequitur Rota per
Card. Pamphil. Calaguritana Cappellæ 28. maij 1586. v-
bi ampliat ad ius retinendi arma, & insignia do-
mus, quæ benefactor potest acquirere in aliqua
ecclesia Anchar. cons. 113. circa quæ loquuntur. nu. 4. A-
nan. cons. 86. pro expeditione. in fin. Port. in §. apum. insti.
de rer. diuis. vbi loquitur tam de iure sedendi in e-
minentiori loco, quàm de præstando offertum
sacerdoti Cordub. in l. si quis à liberis. in prin. nu. 32. ff. de
liber. agnoscend. Quamuis destructa Ecclesia post
reædificationem amitteretur ius patronatus, &
omne illud ius, quod quis habebat in priori Ec-
clesia gl. in c. 3. in verb. fundatores. in fin. de iur. patronat.
Rocc. eod. tit. in verb. construxit. n. 14.

Amplius dabitur actio iniuriarum contra a-
mouentem scamnum de loco, in quo laicus ha-
bebat ius sedendi in digniori parte Ecclesiæ.
14 † Quia est ius honorificum, quod acquiritur per
successionem, succedendo ei, qui illud ius quæsi-
15 uit, quamuis sit extraneus, † ita vt si adsint plures
hæredes preferatur dignior & magis idoneus Pa-
ris. cons. 149. lib. 4. Et de iure, quod habet institutor
maioratus in sedilibus, & banchis, quod transeat
ad successores, quemadmodum ius patronatus
concludit Molin. de hispan. primogen. lib. 1. c. 23. n. 35.

Adeo quod existens in huiusmodi quasi pos-
sessione sedendi in superiori loco, & precedendi
16 possit etiam armata manu resistere ei, † qui vult
illum amouere Bald. in l. obseruare. § antequam in fin.
ff. de offic. procons. Menoch. cons. 257. n. 55. lib. 3. & cõs. 902.
n. 77. lib. 10. Quæ quidem possessio acquiritur v-
17 nico actu † prout in specie concludit Marzar. cons.
vlt. lib. 1. Idem Menoch. cons. 126. n. 6. lib. 2. Et ista quasi
18 possessio operabitur, † vt in dubio sit pronun-
tiandum pro istis quasi possessoribus Cardin. cons.
62. Corn. cons. 193. n. 14. lib. 2. Menoch. cons. 51. n. 40. lib.
1. Licet aliàs inuito Episcopo laici non acquirãt
19 hoc ius in banchis, seu sedib. in Ecclesia, † sed so-
lum ex tolerãtia, & ex gratia, sicut in iure patro-
natus Abb. in c. abolendæ. nu. 13. col. 2. in princ. vers. quic-
quid tamen dicatur. nu. 6. de sepultur. Molin. de hispan. pri-
mogenit. lib. 1. c. 23. n. 34. in fin. Rot. diuers. decis. 222. nu. 1.
p. 1. Prout etiam tolerantia Episcopi satis esset ad
acquirendum ius sepulturæ in ecclesia, dummo-
do sequatur illatio mortui, quia aliàs non suffi-
ceret ad prohibendum, ne alij ibi sepeliantur
Rot. diuers. decis. 787. p. 1.

Immo dum quis prohibetur in loco solito se-
dere, si defendendo se, ne ab illo loco deiiciatur,
20 aduersarium † prohibentem occiderit, non pote-
rit puniri pœna ordinaria, si ad arma prouocatus
21 sit, † quia causa honoris, & vitæ æquiparantur gl.
in §. suspectus instit. de suspect. tutor. & ita in specie cõ-
cludit Rebuff. in l. vnicam. 354. gl. 1. C. de sentent. quæ pro
eo quod inter. Cordub. in l. si quis à liberis. in princ. n. 33. &
34. de liber. agnoscend.

Non obstat quod non detur actio iniuriarum
aduersus eum, qui non patitur alicui honorem
22 decerni † l. iniuriarum actio. 12 §. si quis de honoribus. ff.
de iniur. Quamuis possit implorari officium iudi-
cis Io. Fab. in §. altam. instit. de bonor. poss. ff. vbi de no-
bilibus matronis, quę non agunt actione iniuria-
rum, sed implorant officium iudicis aduersus a-
lias non tam inclitæ nobilitatis, vt defendantur
in vsu sedendi in Ecclesia, aut offerendi Ias. in l. si
non sortem. § libertus. de condict. indeb.

Quia contrarium est verius, quod etiam detur
actio iniuriarum aduersus prohibentem decerni
honorem, cum nemo tenetur pati, quod honor
23 suus paruipendatur † l. 1. in prin. ff. de postul. prout in
specie concludit Bald. in l. obseruare. § antequam. n. 3.
ff. de offi. procons. cum aliis per Gerard. sing. 53. & ibi Ad-
dit. Cassan. in catalog. glor. mundi p. 1. consid. 2. Intelligẽ-
24 du respectu honoris, † qui alicui præstatur ratio-
ne ordinis, & gradus, hic enim est necessariò tri-
buendus l. potioris 5. C. de offic. rector. prouinc. Cum a-
liud sit in honore, qui defertur ob virtutis præ-
mium nullo iure cogente, sed sola voluntate de-
ferentis, prout in viro benemerito, in cuius me-
moriam statua in foro collocatur, hoc enim casu
non datur actio iniuriarũ aduersus eum, qui non
est passus honorem illum decerni, quia hic ho-
nor non petitur, sed præstari solet l. 2. § penult. de
orig. iur. Bart. in l. barbarius. n. 2. ff. de offic. prætor. Et ita
loquitur text. ex aduerso allegatus in dict. l. iniu-
riarum actio. 12. § si de honoribus. ff. de iniur. prout ita
in specie latè distinguit, & declarat Corduben. in l.
si quis

si quis à liberis.in princ.n.30.vsque ad 32.ff.de liber agnoscend.

Prætetea Iudicis officium datur aduersus eū, qui prohibet honorem decerni, quando hic ho-
25 nor nunquam fuit delatus, † & ita loquuntur *Io. Fab.& aly* in contrarium allegati; Aliud est quando quis prohibet honorem præstari ei, qui est in quasi possessione illius; Tunc enim etiam datur actio iniuriarum aduersus prohibentem, prout distinguit concordando opiniones *Purpur. in l. 1.*
26 *n.93.ff.de iurisd.omn.iudic.* Ideo etiā isti, † qui prohibentur ab huiusmodi honore habent interdictum vti possidetis, vel vnde vi *c.licèt causam.19.& ibi Bald. n.6.& Fels.n.1.de probat.* cum aliis *per Rebuff. in l.omnia.n.355 gloss.1.C.de sentent. quæ pro eo quod inter. profer.* vbi etiam adducit aliam distinctionem,
27 † quando detur actio iniuriarum, vel officium Iudicis in huiusmodi honoribus quæ deferri prohibentur.

EPITOME.

Vicarius Episcopi an sit præferendus Capitulo, & Canonicis in processionibus, sinodo, conuiuio, & aliis similibus actibus, & quando habeat iurisdictionem in suffraganeos. Abbas an præferatur Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, & Archidiaconus Archipresbytero, Miles Doctori, & Delegatus Papæ Ordinario. Vna, & eadem persona quando possit diuerso iure censeri. Prærogatiua, & immunitas, quæ debetur principali quando sit debita locumtenenti. Libertus an præstet eandem reuerentiam tutori patroni, quā ipsi patrono. Differentia inter Vicarium constitutum ab Episcopo, & creatum à Papa. Maioritas iurisdictionis quando arguat superioritatem præeminentiæ.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius Episcopi an sit præferendus Capitulo, & Canonicis in processionibus, sinodo, & similibus. n.5.16.17.18. 24.& 47.*
2 *Canonici sunt membra Episcopi, sicut Cardinales Papæ. num.4.*
3 *Membra non debet disiungi à capite.*
6 *Reges quando præcedant Cardinales.*
7 *Liber cæremonialis attenditur in decisinis.*
8 *Collegium & vniuersitas est honorabilior qualibet persona singulari.*
9 *Abbas præfertur Canonicis Ecclesiæ Cathedralis. Intellige, vt num.10.*
11 *Capitulum Ecclesiæ cathedralis præfertur capitulo collegiatæ.*
12 *Vicarius est eadem persona cum Episcopo, & quando possit diuerso iure censeri.n.13.*
14 *Archiepiscopus canonicus non præcedit in capitulo.*
15 *Archidiaconus quando sit maior, aut minor Archipresbytero.& n.83.*
19 *Vicarius Archiepiscopi non habet iurisdictionem in Episcopos suffraganeos.n.20.*
21 *Senator præsente Principe non potest condere statuta.*
22 *Vicarius Episcopi an præferatur Archidiacono, Archipresbytero, & Canonicis tam in actu, in quo est Vicarius, quàm in aliis actibus necessariò antecedentibus, & consequentibus actus iurisdictionales, & promiscuis, & indifferentibus, vt in conuiuio, & similibus, & nu.24.25. 42.43.44.48. & 50.*
23 *Occultans alienam laudem comparatur furi, & eadem pœna est plectendus.*
27 *Diaconus debet sedere ante presbyterum quando obtinet locum sui Patriarchæ, vel Metropolitani.n.30.& 31.*
28 *Vicarius Episcopi gerit vices illius, non proprias.num.29.*
32 *Administratori est exhibendus honor, sicut ipsi domino.*
33 *Prærogatiua & honor, qui debetur principali est debitus eius Locumtenenti. Intellige, vt n.51.*
34 *Vicerector scholarium est honorandus sicut Rector: Declara, vt n.53.55.& 56.*
35 *Maior honor debetur Episcopo, quàm eius Vicario.nu.38. 39.& 40.*
36 *Libertus an debeat eandem reuerentiam tutori patroni, quam debet ipsi patrono.n.37.& 52.*
41 *Vicarius Episcopi non præfertur Archidiacono in actibus pertinentibus ad officium Archidiaconi.*
45 *Præsentia principalis an diminuat iurisdictionem officialis, sicut absentia auget.n.46.*
49 *Extensio admittitur in his, quæ veniunt per modum antecedentis, vel consequentis necessarij.*
54 *Vicerector study, & Locumtenens an habeat eandem immunitatem, quam habet Rector.num.55.& 56.*
57 *Vicarius constitutus à Papa magis est honorandus quàm creatus ab Episcopo.n.61.62.& 63.*
58 *Dignitas competens ex persona propria est maior illa, quæ debetur ex iure alterius.& n.59.*
60 *Vicarius ad libitum Episcopi reuocatur, & eius morte extinguitur.*
64 *Vicesgerens constitutus à Principe repræsentat locum, & Magistratum vacantem non personam Principis.*
65 *Delegatus Papæ an sit dignior ordinario.n.66.& quando delinquens, seu vocatus in iudicio habeatur vt priuatus. n.67.71.72.& 73.*
68 *Maior quis dicitur etiam respectu honoris, & prælationis.*
69 *Vicarius Episcopi in quo differat à Delegato.*
70 *Honor & prælatio non prouenit ex iurisdictione, sed ex repræsentatione.*
74 *Communis æstimatio in præcedentia, & dignitate loci multum operatur.n.75.*
76 *Maior iurisdictio an arguat maiorem præeminentiam. nu 79.80.81.& 82.*
77 *Dignitas ecclesiastica cognoscitur per administrationem rerum ecclesiæ cum iurisdictione.*
78 *Vicarius Episcopi habet maiorem iurisdictionem, quàm Archidiaconus.*
84 *Doctor an præferatur militi.n.85.*

CAPVT CXI.

QVando Archipresbyter, & Canonici sunt vti Collegium, vel dum synodus celebratur, aut in processionibus, seu similibus actibus, an Vicarius Episcopi sit præferendus Capitulo, & Canonicis, cū de hoc disceptaretur, quidquid
1 concludat pro Vicario † *Franc.Sarment. selectar. interpretat.c.17.lib.7.* Dixi veriorem opinionem affirmatiuam, quod Canonici, & Capitulum debeat sedere iuxta suum Episcopum, & præferri Vicario. Ratio, quia Episcopus facit vnum corpus cum capitulo, cuius corporis ipse est caput,
2 & Canonici membra *cap. nouit.4. de his quæ fiunt à prælat. fin.consensu capit.gl. in cap. irrefragabili, in verb. per capitulum.de offic.ordin. Io.Monach.in cap. à collatione.de appell. in 6.* Vnde esset inconueniens, & contra
3 ordinem naturalem, † quod membra disiungantur à capite *cap.1.dist.12.* Ideo nec Vicarius, neque alius inter caput, & membra inseri poterit nec ordine legali, nec naturali, cum sint vnum, & idem corpus *Io.Monach.in cap.romana.num.9 de sent.*

excommu. Ita vt Canonici dicantur pars corporis
4 Episcopi, sicut Cardinales Papæ † Abb. in cap. nouat.
de his quæ fiunt à prælat. sin. cons. capit. Et ita in specie
contra Vicarium latissimè concludit Gonzal. Mē-
dez. de Vasconcellu. lib. 1. diuers. iur. argumentor. cap. 1. per
5 tot. vbi respondet omnibus adductis per † Sar-
mient. contrarium sequentem d. cap. 17. Quod etiam
voluit Io. Picard. inter cons. Menoch. 52. nu. 135. vsque ad
num. 156. lib. 1. Prout dicimus de Rege, qui tam in
suo Regno, quàm extra præcedit Cardinales vti
6 singulos, † quod tamen ei denegantur in Consi-
storio, & Capella, illi enim assignatur locus sub
primo Episcopo, vel post antiquiorem Cardina-
lem presbyterum; Et idem de Imperatore ante
coronationem vt in Pontificali, seu Cremoniali. rub. de
receptiou. Regis & rub. de ingress. Imperator. Menoch. consi.
902. n. 71. versi. ita quoque lib. 10. post. Picard. d. cons. 52.
7 n. 145. † vbi etiam quod dictus liber tanquam au-
thenticus attenditur in decisiuis Io. Andr. & Host.
in c. consuluit. de seru. ordin. Botte. de synod. p. 3. num. 6.
& 43.

Et facit quia Collegium, & quælibet Vniuer-
sitas, vel Congregatio est dignior, quàm persona
8 singularis † c. statutum. de elect. in 6. & multis com-
probat Cassan. in catal. glor. mund. consider. 32. col. ante-
penult. versi. octauo facit. p. 4. Ideo dicimus, quod li-
cet Abbas præferatur Canonicis Ecclesiæ cathe-
9 dralis † Bal. in c. pastoralis. in verb. extra de offi. deleg. Dec.
cons. 162. col. 1. Botte. de synod. p. 3. nu. 15. Picard. d. cons. 52.
num. 131. Tamen intelligitur, nisi Canonici Col-
10 legialiter procederent, † quia tunc repræsentant
EcclesiamCathedralem, quę plus aliis debet ho-
norari, quare sunt præferendi videlicet in Pro-
cessionibus, & similibus actibus prout conclu-
dit Domin. in c. quamuis. 4. §. quanquam in prin. num. 3.
versi. nota. quod ecclesia cathedralis. & ibi Franc in vltim.
not. n. 3. de præbend. in 6. Rip. resp. 23. lib. 1. nn. 3. Io. Silu. de
benefic. p. 1. quæst. 1. n. 81. vsque ad n. 87. Cassan. in catalog.
glor. mund. consid. 32. in princ. vers. sed intellige prædicta. &
col. 11. in fi. vers. quinto pro hac parte facit. p. 4. Felin. in ca.
meminimus. 17. colum. 2. in princ. versi. ex quo infertur. n.
11 6. de accusation. † Ita vt capitulum quoque Eccle-
siæ Cathedralis præferatur Capitulo Ecclesiæ
Collegiatę etiam in propria EcclesiaCollegiata,
quasi Episcopus sit pręferendus Capitulo Eccle-
siæ Collegiatæ etiam in d. propria Ecclesia Col-
legiata. Vide etiam Capitulum Ecclesiæ Cathe-
dralis tanquam membrum Episcopi, prout in
specie concludit Gonzal. Mendez. de Vasconcell. lib. 1.
diuersor. iur. argumentor. c. 1.

Neque obstat quod Vicarius non debeat cō-
siderari tanquam diuersa persona, cum sit vna,
12 & eadem, quæ non potest diuerso iuri censeri † l.
cum qui ædes ff. de vsucapion. latè Menoc. de recuper. possess.
remed. 1. nu. 35. Quia ob diuersos respectus hoc cō-
13 ceditur, † & admittitur consideratio duplicis iu-
ris etiam in eadem persona, cum vno casu possit
esse maior, & dignior, & in alio minor, & minus
digna gloss. in c. quarituř. in verb. non æquamus. 2. q. 6.
Purpur. in l. 1. nu. 187. de offic. eius. Dec. in ca. sanè. in 3. no-
tab. de offic. deleg. Tiraq. de nobilit. c. 1. n. 11. & c. 28. n. 15.
14 Sic Archiepiscopus habens Canonicatum est
minor in Capitulo, hoc est Canonicus, & tan-
quam talis debet sedere in loco, neque potest
præcedere Præsidentem Capitulo gloss. in c. à colla-
tione. 11. in verb. prælatus. de appellat. in 6. Menoc. de arbor.
cas. 68. n. 23. dixi latè sup. c. 106. Extra capitulum au-
tem est maior, hoc est Archiepiscopus, & alios
anteeellit c. postulasti. & c. penult. vbi Abb. in 4. notab. de
concess. præb. Ita Archidiaconus est maior Archi-
15 presbytero † respectu administrationis iurisdi-
ctionis, est tamen minor in ministerio altari c. 1.
& c. officium. de offic. archidiacon. Intelligendo tamen
vt infra n. 83. Quemadmodum etiam Abbas est
dignior Canonicis quando considerantur vt sin-
guli, est tamen minor quando sunt collegialiter
congregati c. quamuis. il 1. §. quamquam. vbi Geminian.
n. 3. de præbend. in 6. Prout omnes supradictos casus
latè prosequitur Menoc. cons. 902. n. 71. vsque ad num.
75. lib. 10.

In prædictis tamen est adhibenda distinctio
absentiæ, seu præsentiæ Episcopi; si enim est præ-
16 sens, tunc procedet opinio supra firmata, † quod
Vicarius non debeat honorari, nec præferri Ar-
chidiacono, & Canonicis non consideratis vt
singulis, sed vniuersis veluti Collegio, seu Capi-
tulo, & corpori cōgregato in choro, funeralibus,
& similibus actibus, quasi tunc faciant vnū cor-
17 pus cum Episcopo. † Secus autem quando Epi-
scopus esset absens, tunc enim Vicarius tanquam
vices gerens illius, & tanquam caput debet ho-
norari, & præferri, quia tunc cessat ratio illa dis-
iunctionis capitis, & membrorum, vnde etiam
debet cessare effectus, & sic idem honor debebi-
tur prout Episcopo, cuius locum tunc Vicarius
gerit cap. præcipimus. distinct. 93. c. grandi de suppl. neglig.
prælator. Ang. in l. si prior. §. à initio. n. 1. ff. qui potior. in pi-
18 gnor. habeant. Fel. in c. cum olim. il 2. n. 1. de offic. deleg. † Et
ita in terminis inter Episcopum præsentem, &
absentem distinguit R. P. D. Cantuc. Episc. Lauretan.
in voto per eum dato in causa Florentin. prælationis, seu
præcedentiæ inter Archidiaconum, Canonicos, & Vicarium
eiusdem Ecclesiæ Florentinæ in 5. difficultate.

Et facit quod dicitur de Vicario Archiepisco-
pi, qui non habet iurisdictionem in Episcopos
19 suffraganeos † c. romana. §. officiales autem. de offic. or-
din. in 6. Abb. in c. si quis contra. in 1. & 2. lectur. n. 29. &
34. de for. compet. Nisi quando Archiepiscopus es-
20 set absens, † tunc enim Vicarius habebit in d. suf-
fraganeos iurisdictionem cum facultate proferē-
di sententias excommunicationis, interdicti, &
suspensionis Franc. Mar. q. 483. nu. 2. p. 1. Foller. Rebuf.
Lancell. & alij, de quibus per Sbrozz. de vicar. episcop. lib.
21 2. q. 58. nu. 3. † Exemplo senatorum, qui præsente
Principe non possunt condere statuta, nisi ab eo
confirmentur Bald. in l. humanum. n. 2. C. de legib. Auff.
ad decis. Cappell. Tholos. 48.

In aliis tamen casibus indistinctè Vicarius erit
præferendus Archidiacono, seu Archipresbyte-
ro, & Canonicis; Quidquid enim pro Archidia-
22 cono concludant † Menoch. cons. 51. & ibi Picard. cons.
52. lib. 1. Verior est opinio ad fauorem Vicarij, quā
latè defendit Abb. cons. 21. lib. 1. sequitur Fel. in c. sta-
tuimus. de maior. & obedient. Cassan. in catalog. glor. mūd.
consid. 46. p. 4. Ant. de Prat. de iurisd. episcop. c. 6. n. 41. Et
licet isti Doctores loquantur in Vicario Episco-
pi existente in actu, in quo est tanquam Vicarius:
Tamen idem erit in aliis actibus non solum ne-
cessariò antecedentibus, & consequētibus actus
iurisdictionales, sed etiam in illis, qui non sunt
neque iurisdictionales, nec necessario antecedē-
tes, & consequentes ad illos, neque capitulares,
aut collegiales, quando Episcopus est absens, ne-
que tales, in quibus Vicarius repræsentet perso-
nam Episcopi, sed sunt actus promiscui, & indif-
ferentes, ita vt in eis nullatenus repræsentetur
à Vi-

à Vicatio persona Episcopi, videlicet in actu cō-
uiuij, ad quod Vicarius, & Archidiaconus à com-
muni amico fuerunt inuitati, quia semper Vica-
rius erit præferendus, Prout etiam in actibus iu-
risdictionalib. indistinctè tam in absentia, quàm
in presentia Episcopi debet præferri, preterquam
in casibus, & actibus pertinentibus ad officium
Archidiaconi, quasi in illis tunc Archidiaconus
dicatur Vicarius Episcopi, prout omnes supradi-
ctos casus latè prosequitur, & de veriori, & magis
communi opinione ad fauorem Vicarij testatur
R.P.D. Cantuccius Episcopus Lauretan in dicto suo voto in
causa Florentina prælationis inter Archidiaconum, Digni-
tates, & Canonicos Ecclesiæ Florentinæ ex vna, & Vica-
rium Archiepiscopi Florentini ex altera: cuius voti tenō-
rem volui hic subiicere requisitus propter casus,
qui sæpè occurrunt, vt habeatur illorum plena
cognitio, & vt debitus honor auctoribus tribua-
23 tur, † cum alienam laudem occultans furi com-
paretur, & eadem pœna dignus sit *arg. l. hæredita-*
tum, in fin. ff. ad leg. falcid. & notat. Ias. in tit. instit. de a-
ction. in fin.

In causa Florentina prælationis siue præceden-
tiæ inter Archidiaconum, Dignitates, & Canoni-
cos Ecclesiæ Florentinæ ex vna, & Vicarium Re-
uerendissimi Archiepiscopi Florentini partibus
ex altera plures considerari possunt difficultates.

Prima difficultas est an opinio *Abbatis consil. 21.*
nu. 1. & 3. lib. 1. volentis Vicarium Episcopi preferri
24 Archidiacono sit cōmuniter recepta. † Et in hac
difficultate pro affirmatiua indubitata videtur,
cum pro hac opinione sint longe plures, & gra-
uiores auctores, quàm pro contraria: Nam Abba-
tem referunt, & sequuntur *Felin. ad rubr. de maior. &*
obed. nu. 10. ad fin. vers. & quod de iure debeat & in c. sta-
tuimus, col. 2. vers. & dicit abbas, eod. tit. Ias. in l. de quibus,
num. 69. & 77. in fin. ff. de legib. Ioannes de Arno sing. 28.
Cassan. de glor. mund. p. 4. consid. 46. Rocc. Curt. in c. fi. de
consuetud. nu. 110. aliàs num. 30. ante med. fol. mihi 19. se-
cundum primam impreßionem. Petrus Rauen. eod. tit. de
consuet. sect. 2. nu. 42. Boer. de auctor. magn. consil. nu. 75.
in fin. & latius, num. 147. Staphil. de liter. grat. tit. de mod.
& form. impetr. §. transeo, num. 14. fol. mihi 162. Rebuff.
in sua praxi benef. tit. de vicar. episc. num. 7. Lancellot. Cor-
rad. in suo templo omn. iud. lib. 2. c. 6. §. 2. nu. 14. & 15. fol.
578. Henric. Bott. de synod. episc. p. 3. nu. 20. Ant. Gabr. lib.
5. de præsumpt. conclus. 1. nu. 37. Papazzo. in suis addit. de
offic vicar. decis. 1. nu. 5. Gambar. de legat. de later. lib. 3. nu.
109. Rum. consil. 155. nu. 11. lib. 4. Bertrand. cons. 73. nu. 8.
25 *lib. 2. p. 1. latè Bero. cons. 22. nu. 20. 21. & 22. lib. 1.* † & in
terminis Vicarij Archiepiscopi Florentini secu-
tus *Abbatem. d. cons. 21.* copiosè firmat, & concludit
Anton. de Pret. in tract. de iurisd. episc. cap. 6. nu. 38. in fin.
cum alijs numeris seqq. vbi etiam pro hac opinione
allegit *Card. Iacobat. de concil. fol. 67. col. 1. littera B.*

In contraria autem opinione non alios esse
reperi, quàm *Menoch. cons. 51. & Ioan. Picardum consil.*
26 *52. inter consilia eiusdem Menoch.* cui consilio † se sub-
scripserunt M. Mantua, & Gaspar Fabianus: Vn-
de nulla est prorsus dubitatio quin Abbatis sit
magis communis.

Secunda difficultas est an prædicta Abbatis
opinio sit de iure vera, & attendenda, Et hic af-
firmatiuè concludendum est, & omissis funda-
mentis Abbatis, quę forte non transeunt sine du-
bitatione, & quibus sigillatim respondent *Me-*
noch. d. cons. 51. nu. 55. & 56. & Picard. d. cons. 52. nu. 60.
27 *cum plur. seqq.* † Mouet me in primis *text. in c. præci-*
pimus, 93. distinct. vbi diàconus debet sedere ante
presbyterum, quando locum sui Patriarchæ, vel
Metropolitani obtinet, tunc enim vt inquit ibi
text. sicut illius locumtenens honorabitur, ex
quo textu generalis iudicio meo colligi potest
cōclusio, quod quis vices alienas gerens, eo ipso
quod vices alterius gerit, debet honorari, & alijs
28 præferri. † Atqui negari non potest, quin Vica-
rius, Episcopi vices ipsius gerat, cum ideo voce-
tur Vicarius, quia alterius vicem gerit *l. vicarius. ff.*
de legation. & tradunt communiter *Doctor. ad rubr.*
ff. de offic. eius. Nec Vicarius Episcopi ex eo quod
propriam habet iurisdictionem potest dici pro-
prias vices gerere, quia licèt Ordinariam iurisdi-
ctionem habens iure proprio vtatur *l. 1. §. qui*
mandatum, ff. de offic. eius, l. solet, ff. de iurisd. omn. iud.
Non tamen sequitur, ergo vices proprias gerit,
29 † quia quo ad exercitium iurisdictionis bene v-
titur iure proprio, quo vero ad personam secus
est, quia potest vti iure alieno, qualis est Vicarius
Episcopi: stant enim simul ista, quem habere iu-
risdictionem ordinariam, & tamen alienas vices
gerere *l. 2. & ibi Bart. C. de offic. eius qui vic. alien. gerit, l.*
vnic. Cod. de offic. vic. cap. sua nobis, eod. tit. Bero. ad rubr. de
offic. deleg. num. 6.

Nec quicquam est quod, pro responsione hu-
ius fundamenti dicunt *Menoch. d. cons. 51. num 57. &*
Piccard. d. cons. 52. nu. 61. in fi. & num. 62. & 63. & 167.
cum duob. sequent. quod scilicet *text. in d. c. præcipimus*
30 † loquatur in Legato Sedis Apostolicæ, vt ibi
sentit *Turrecrem.* Quia pro replicatione dicitur
falsum esse text. specialiter loqui in Legato Sedis
Apostolicæ cum expresè loquatur in Diacono
obtinente locum proprij Patriarchæ, aut Metro-
politani; Nec *Turrecrem.* ibi se restringit ad lega-
tum Papæ, sed loquitur exemplificatè dicendo,
nisi sit Legatus Papæ, vel Patriarchæ, vel Archie-
31 piscopi. † Præterea decisio illius text. Diaconus
debeat honorari, & sedere ante Presbyterum in
ea sola ratione fundatur, quod sit locumtenens
alterius, vt patet ex illis verbis, *tunc enim sicut illius*
Locumtenens honorabitur. Quæ ratio cum sit expres-
sa, & generalis debet extendi vbicunque quis lo-
cum alterius tenet, cum solùm illa qualitas lo-
cumtenentiæ operetur effectum honoris, & præ-
lationis. Et hoc est qđ voluit dicere *Dec. in d. c. sanè,*
num. 2. post med. vers. & resolnendo. vbi concludit ge-
neraliter Delegatum, Vicarium, vel Locumte-
nentem debere honorari tanquam repræsentan-
tes personam principalis, & propter talem præ-
rogatiuam cæteris suis paribus præferri.

Secundò pro hac opinione adducitur *text in c.*
grandi, de supplen. negl. prælat. lib. 6. iuncto. c. in nona. 16.
32 *q. 7.* Nam *in d. c. grandi* cauetur † Administratori
honorem exhibendum sicut ipsi domino, vt pa-
tet ex illis verbis *debitum eis exhibentes honorem.* &
not. ibi *Anchar. in 5. not. & Barbat. in c. sanè, il 2. nu. 3. de*
offic. deleg. in d. vero. c. in nona. clarè disponitur Vica-
rium Episcopi eius administratorem esse.

Tertiò facit quod scribit *Ang. in l. si prior, §. à Ti-*
tio, n. 1. per illum tex. ff. qui pot. in pign. hab. vbi vult præ-
33 rogatiuā, † quæ est in principali esse in eius Lo-
cumtenente, sequitur *Felin. in c. cum olim, il 2. sub nu.*
1. vers. item, de offic. deleg. Rimin. ad rubr. ff. de offic. eius nu.
3. Hoc idem voluit *Pran. in d. c. grandi, num. 5.* dicens
gerenti vices alterius eundem deberi honorem,
qui debetur ei, cuius vicem gerit, & huc etiam
pertinet, quod not. *Abb. in d. c. sanè, num. 2. post med.*

34 vers. & facit. vbi per illum text. vult † Vicerecto-
rem scholarium esse hoootandum sicut Recto-
rem, quia Rectoris vices gerit, idem Abb. in d. c. cum
olim, in 1. not. & ibi Felin. num. 1. & Rom. singul. 367.

Nec videtur obstare vnum, qood tradit Bald. in
l. sed si hac lege. §. fi. D. de in ius voc. dicẽs per illum tex.
35 † maiorem honorem deberi Episcopo, quã eius
Vicario, & Bald. sequitur ibi Alex. nu. 1. Iacob. de sancto
Georgio pariter, n. 1. Ias. nu. 6 Barbat. in d. c. sanè, nu. 7. &
ibi Dec. n. 2. Alciat. ad rubr. de offic. ordin. sub n. 27. & ple-
riqoe recentiores in d. rubr. D. de offic. eius. Siquidem
pro respõsione potest dici in primis hoc dictum
Baldi quatenus fundatur in d. §. fi. noo transire
sioe difficultate, ex quo ille text. varios habet in-
tellectus; Nam secuodum Rimin. ibi ante nu. 2. & in
d. rubr. D. de offic. eius, nu. 6. cum seq. vers. ad primum re-
sponde. intelligitur ille text. vt ideò ibi libertus tu-
tori, vel curatori patroni non debeat eaodem re-
36 uerentiam, quam debet ipsi patrono; † quia id
contingit propter pœoam, quam libertus cõtra-
faciens incurrit, Vel intelligitur ille text. secundũ
Barbat. in d. c. sanè, nu. 8. & Iacob. de sancto Georg. de feud.
in verb. vicarius perpetuus, num. 11. vers. non obstat. quod
verba edicti de in ius vocando diriguntur in per-
37 sonam patroni; † ideo non mirum si edicti dis-
positio non extenditur ad personam alterius, &
per consequens ad tutorem, vel curatorem pa-
troni, cum indultum personale non egrediatur
terminos ipsius personæ. Vel potest etiam & ter-
tio text. ille intelligi secundum Felin. in d. c. cum o-
lim, num. 1. in fi. vers. sed vera solutio. quod ibi non liti-
gatur cum tutore, vel curatore patroni, tanquam
eum totore, vel euratore, quia ibi non agitur de
rebus, & negotijs ipsius patroni.

Præterea potest responderi, quod licèt dictum
Baldi possit esse verum ratione maioris iurisdi-
38 ctionis, † quia multa competunt Episcopo, quæ
non competunt eius Vicario & propterea respe-
ctu amplioris, & firmioris iurisdictionis magis
honorãdus est Episcopus, quàm eius Vicarius, vt
latè deducit Ias. in d. §. fi. nu. 6. & Alciat. in d. rubr. de of-
39 fic. ordin. nu. 28. in fi. & nu. 29. in princ. † Nihilominus
nõ sequitur quin Vicarius in illis actibus, in qui-
bus iurisdictionem habet cum Episcopo sit pari
honore afficiẽdus, sicut enim Episcopi, & Vicarij
est vnum, & idem tribunal c. 2. de consuet. lib. 6. ita
etiam debet esse vnos & idem honor, & reueren-
tia, & sic in summa videtur concludẽdum, quod
habita ratione personæ Episcopi, vel comparati-
uè loqueodo comparando personam Episcopi
cum persona Vicarij non idem honor, sed maior
40 debeatur Episeopo, quàm Vicario, † sed loqnẽ-
do specialiter de actib. iurisdictionalibus, & alijs
actibus in quibus Vicarius repræsentat personam
Episcopi gaudeat virtute repræsentationis eodẽ
honore, qui debetur personæ Episcopi repræsen-
tatæ, & ita hanc materiam videtur resoluere Dec.
in d. c. sanè, nu. 2. post med. vers. & resoluendo omnia supra-
dicta. & Alciat. in d. rubr. de offic. ordin. nu. 28.

Tertia difficultas est an Vicarius Episcopi de-
beat præferri Archidiacono in casibus, & actibus
pertinentib. ad officium ipsius Archidiaconi, de
quibus in cap. ad hac vbi Abb. sigillatim enumerat. de
41 offic. archid. † Et hic oegatiuè concluderem, Tum
quia Archidiacooos in illis dicitur Vicarius Epi-
scopi c. 1. eod. tit. de offic. archid. & d. cap. ad hac. Dec. cons.
420. n. 1. Vnde si Archidiaconus gerit vicem Epi-
scopi, ergo ei debetur honor, & prælatio per ea,
quæ supra diximus. Tum quia Vicarius Episcopi
in concernentibus officium Archidiaconi non
gerit vicem Episcopi, sed ipse Archidiaconus:
Merito nõ potest honorem & prælationem præ-
tendere, eum ob solam locumtenentiam, & re-
præsentatiooem alterius debeatur honor & pre-
latio, vt supra diximus, ergo vbi qois non est lo-
cumtenens alterius, neq; illum repræsentans non
potest prætendere honorem, & prælationem.

Quarta difficultas est, an Vicarius Episcopi in
actibus iurisdictionalibus præferatur Archidia-
42 cono, † & Canonicus indistinctè tam in præsen-
tia, quàm in absentia Episcopi: Et hic indistinctè
concludẽdum arbitror, quia cum Vicarius possit
suam exercere iurisdictionem non solùm absen-
te, sed etiam præsente Episcopo, & sic non minus
dicatur gerere vices Episcopi eo præsente, quàm
absente, consequens fit vtroq; casu Vicarium es-
se honorandum, & preferendum, quia negari nõ
potest, quin eadem ratio honoris, & prælationis
vigeat in casu præsentiæ Episcopi, sicut in casu
absentiæ, cum vtroque casu, vt dixi, Vicarius re-
præsentet personam Episcopi, & eius locum te-
neat. Et Abb. d. cons. 21. loquitur etiam in casu præ-
sentiæ Episcopi, vt patet nu. 3. propè fi. vers. non obstat
tertium argumentum. ibi, vt habeat potestatem in præsen-
tia Episcopi dumtaxat. vbi videtur confundere præ-
sentiam, & absentiam Episcopi volens vtroque
casu Vicarium eandem habere potestatem.

Non obstant adducta in contrarium per Puard.
d. cons. 52. nu. 69. vers. & dato quod aliqua. cum alijs num.
43 seqq. † Et in primis non obstat quod Canones lo-
quãtur de Legatis, & Vicegerentib. Dominorum
in totum, & verè absentium, & dicta Doctorum
debent intelligi secundum iura per eos allegata
Bart. in l. non solum. § liberationes. D. de liber. legat. ergo
Vicarius debet honorari absente Episcopo, vt illi
suffectus, non autem eo præsente. Quia respõde-
44 tur † quod iura loquuntur in casu absentiæ nar-
ratiuæ, quia accidit in facto, non autem disposi-
tiuè, quasi in casu præsentiæ secus sit. Immo cum
debeat attendi ratio locumtenentiæ, qua sola ni-
titur text. in d. c. præcipimus. cumq; illa militet etiam
in casu præsentiæ Episcopi, vt supra deduximus;
Merito idem ius est statuendum.

Secundo non obstat text. in c. 1. §. fi. de offic. ordin.
lib. 6. vbi Gemin. & Franc. notant præsentiam prin-
cipalis diminuere iurisdictionem, & potestatem
45 officialis, † & è contra absentiam augere arg. cap.
cum nullus. de temp. ordin. lib. 6. Quia respondetur tex.
in d. §. fin. procedere particulariter in casibus suis,
nempe vt officiales Archiepiscoporum existen-
tium io sua prouincia, vel circa illam non possint
in suffraganeos censuras ecclesiasticas exercere,
46 † & quod ille text. procedat specialiter io illo
casu trad. Gemin. ibi in 1. notab. notans officialem in
quibusdam casibus habere minorem iurisdictio-
nem præsente eo, qui illum constituit, quam eo
absente.

Quinta difficultas est. Nunqnid Vicarius Epi-
scopi præferatur Archidiacono, & Canonicis nõ
47 cõsideratis, vt singulis † sed vt vniuersis, & vti Col
legio, siue Capitulo, siue corpori cõgregato ve-
luti in choro, processionibus, funeralibus, & si-
milibus. Et hic putarem distinguẽdum, quod aut
Episcopus est præsens, & tũc Vicarius non debeat
honorari, nec præferri, quia cum Episcopus sit
caput, Archidiaconus verò & Canonici sint mẽ-
bra, & sic vnum corpus constituant, vt est tex. in c.
nouit. de his quæ fiunt à prælat. sine consensu capituli. vtiq;
incon-

inconueniens videtur, vt membra à suo capite
disiungantur, vt inquit *tex. in c. 1. 12. dist.* quæ quidé
disiunctio fieret si Vicarius inter Episcopum, &
Canonicos insereretur, & commisceretur, & ita
procedunt tradita per *Picard. d. cons. 52. nu. 139. cum
seq.* Si verò Episcopus est absens, & Vicarius ge-
rat vicem illius tanquam caput debet honorari,
& præferri.

Sexta difficultas est; Nunquid Vicarius Episco-
pi præferatur Archidiacono & Canonicis in acti
bus necessario antecedentibus, & cõsequentibus
48 actus iurisdictionales: † exépli gratia, Episcopus
vult visitare suam diœcesim, & partẽ visitationis
cõmittit eius Vicario, nunquid in itinere, in mẽ-
sa, in sessionibus, & aliis actib. necessario præce-
dentibus, vel subsequentibus actum visitationis
Vicarius præcedat Archidiaconum, & alias Di-
gnitates, siue Canonicos Episcopum in visitatio-
ne concomitantes, & associantes. Et in hac diffi-
cultate pars affirmatiua de iure verior videtur;
quia ille honor & prælatio, quę iure debetur Vi-
cario, dum exercet actũ iurisdictionalẽ visitatio-
nis, & sic dum repræsentat personã Episcopi ex-
tẽditur ad alios actus necessario antecedẽtes, vel
49 subseqnẽtes actum illum visitationis, † quia ad-
mittitur extensio in iis, quæ veniunt per modum
antecedentis, vel consequentis necessarij, vt plu-
ribus Iuris exemplis; & decisionibus firmat *Am.
de antiq. temp. p. 4. sect. 1. n. 63. 64. 65. & 66. cum seq.*

Septima & vltima difficultas est an Vicarius
Episcopi pręferatur Archidiacono, & Canonicis
in actibus, qui non sunt neque iurisdictionales,
neque necessariò antecedentes, vel consequẽtes
ad illos, neque capitulares, siue collegiales, quã-
du Episcopus est absens, neq; tales, vt in eis Vi-
50 carius repræsentet personam Episcopi, † sed sunt
actus promiscui, & indifferentes, in quibus per-
sona Episcopi nullatenus à Vicario repræsenta-
tur, vt puta in actu conuiuij, ad quod Vicarius, &
Archidiaconus à cõmuni amico fuerint inuitati:
Et in hac difficultate, in qua diu multumq; an-
ceps fui, cum illam à nemine in specie tactam in-
uenerim Tandem negatiuam opinionem tan-
quam de iure veriorem amplectendam Censui
motus ex pluribus.

In primis ex cessatione rationis honoris, & prę-
lationis Vicarij, quæ ratio, sicut deduximus supe-
rius in secunda difficultate in primo fundamẽto,
tota cõsistit in illa vicegerentia, siue repræsenta-
tione personę Episcopi. Vicarius enim habet prę-
eminentiam, & honorem ex persona Episcopi ex
eo solum, quod eius locum obtinet, & illum re-
præsentat; vnde consequens fit, vt in casibus, &
actibus, in quibus Vicarius nõ sustinet vices Epi-
scopi, neque eum repræsentat non debeat tan-
quam Vicarius honorari, & præferri, sed potius
vt priuatus sit censendus.

Secundò videtur in terminis decisio *Felin. in cap.
cum olim. il 2. nu. 1. in fi. vers. sed vera solutio de offic. deleg.*
51 † vbi firmat eundem honorem deberi Vicegerẽti
in actibus, in quibus repræsentat principalem, in
actibus verò, in quibus repræsentat secus esse per
tex. in l. sed si hac lege. §. semper. ff. de in ius voc. vbi ideo
libertus nũ debet in illo casu eundem honorem
exhibere tutori, vel curatori patroni, quia ibi nõ
agitur de rebus, siue negotiis ipsius patroni, & sic
52 nõ sumus in casu, † siue actu, in quo persona pa-
troni repræsentetur, & *Felinum* refert, & sequitur
Ant. Gabr. lib. 6. de reg. iur. concl. 2. nu. 63. & hoc idem
licèt de *Felino* mentionẽ non faciat voluit *Sebast.
Sap. ad rubr. ff. de offic. eius. n. 6. vers. vnde ad istas difficul-
tates.* Et istud idem sentit *Cagn. ibid. n. 77. vers. ideirco
53 respectu honoris.* dicẽs Vicerectorẽ honorari, † sicut
Rectorẽ, quãdo illũ repræsentat, puta quãdo in-
cedit cũ capuccio, in aliis autẽ actibus secus esse.

Tertiò multum facit theorica *Bart.* cõmuniter
recepta *in l. filius. in prin. ff. de legatis.* vbi in illa quæ-
stione: An Vicerector studij eandem habeat im-
54 munitatem, quã habet Rector distinguit † quod
aut Vicerector cõstituitur à Rectore, & tunc ipse
Rector videtur agere per eum, & nullã Vicere-
ctor immunitatem habet *per tex. ibi. & in l. vicarius.
eo. tit.* Aut Vicerector propter discessũ, seu mortẽ
Rectoris ab vniuersitate creatur, & tũc eandẽ ha-
bet immunitatem, quam haberet si principaliter
ipsemet Rector constitutus esset per *l. vlt. in fin. C.
vt dignit. ord. seruet.* & hãc Bart. distinct. refert & se-
quitur *Card. in clem. 1. in 6. oppos. in fi. de offic. vicar. laté
Ang. Aret. ad rubr. inst. de except. n. 7. Abb. in c. cum olim. il
2. in primo notab. & ibi Feli. n. 1. de offic. deleg. Barbat. in c.
sanè. il 2. n. 6. & ibi Dec. n. 2. vers. similiter videtur. eod. tit.
de offic. deleg. Roman. sing. 367. Feli. in c. mandata. sub. n. 1.
de except. Ias. in l. 1. n 74 ff. de offic. eius. Caccialup. in l. diẽ
functo. n. 61. ff. de offic. asses. Gomes. in § fuerat. n. 13. Inst. de
action. Boer. de auctor. magn. cons. n. 67. Alex. ad rubr. ff. de
offic. eius. n. 14. & ibi Cagn. n. 75. vsq; ad 80.* vbi de cõ-
55 muni *Bellon. nu. 100.* vbi pariter de communi. † Et
hęc Bart. distinctio habet locum nõ solùm in Vi-
cerectore, sed generaliter in quocunq; Vicege-
rente, vt per *Feli. in d. c. mandata. sub n. 1.* Item nõ so-
lùm procedit quo ad immunitatẽ, & priuilegiũ,
56 sed etiam quo ad prærogatiuã, & honorem, † vt
per *Roman. d. sing. 367. Feli. in d. c. cum olim. n. 1. Cagnol.
in d. rubr. de offic. eius. n. 75. & 79.* Vndè in proposito
dicendum videtur, quod Vicarius Episcopi si est
auctoritate Papę constitutus tunc habeat omnes
57 qualitates quæ ipsi Episcopo insunt, † & propte-
rea sit æqualiter honorandus ita *Alciat. ad rubr. de
offic. ordin. n. 29. vers. vbi autem vicarius.* Si verò Vica-
rius est creatus ab Episcopo, à quo de iure regu-
lariter constituitur *c. 2. de offic. vicar. lib. 6.* Tunc Vi-
carius nõ potest vti qualitatibus, præeminentia,
& honore competentibus Episcopo, nisi in casi-
bus, & actibus, in quibus personam Episcopi re-
præsentat. Et ratio differẽtiæ potest esse duplex;
58 Prima, quod maior sit dignitas, quã quis habet
ex persona propria, quã dignitas, quæ cõpetit ex
persona alterius, vt inquit *Bart. in l. quod principi in
fi. ff. de leg. 2. Dec. in d. c. sanè. sub n. 2. vers. & ad hoc. Alciat.
d. rubr. de offic. ordin. n. 29.* & hoc idem voluit *Cagn. in
d. rubr. de offic. eius. nu. 79. vers. placet tamen.* inquiens,
quod repræsentãs personam alienã, dignitatem
59 quam habet, alieno iure habet, † persona verò re-
præsentata ex iure in se radicato dignitatẽ habet;
& propterea hæc dignitas illi præferenda est *arg.
l. si quid bello. cum ibi not. per gl. & Doct. ff. de capt. & post-
lim. reuers.* Quocirca si Vicarius Episcopi haberet
dignitatem, & pręeminentiã ex persona propria,
quod quidem contingeret quando auctoritate
Papæ creatus fuisset, tunc vbique reperiretur, &
quemcunque actum exercet etiam extra iurisdi-
ctionem suam deberet semper, & indistinctè ho-
norari, & pręferri, quia honor, & prælatio inhæ-
reret ipsi personæ, & ab ea separari nõ posset. Sed
cum Vicarius à persona episcopi in totum pen-
deat, † cum ab eo creetur; ad eius libitum reuoce-

tur, & eius morte extinguatur illius iurisdictio *d. c. 2. de offi. vicar. lib. 6. clem. fi. & ibi Doctor. de procurat. Scriben. ad rubr. ff. de offic. eius. & in c. quoniam abbas. de offic. deleg.* Idcirco habet præeminétiam, & honorem non ex persona propria, sed ex persona episcopi, & sic honor, & prælatio sibi cōpetit dontaxat in casibus, in quibus personam episcopi repræsentat.

Secūda potest esse diuersitatis ratio, quia quādo Vicarius creatur ab episcopo tunc nō agit pro
61 se † sed pro episcopo ad instar Vicerectoris cōstituti à Rectore; qui dicitur gerere officiū Rectoris per ipsum Vicerectoré, vt inquit *Bart.* cōmuniter receptus, & probatur *in d. l. filius. in fin.* ibi quia per filium legatione functus videtur, & bené declarat *Cagnol. in d. rubr. de offic. eius. n. 79. vers. tertio prædi-*
62 *cta distinctio.* † Et propterea est conueniens, vt Vicarius ab episcopo creatus, & agens non pro se, sed pro illo debeat solum honorari, & præferri, quando vices episcopi obtinet, si verò Vicarius esset constitutus auctoritate Papæ, tunc non pro episcopo, sed pro se ageret, & omnis prærogatiua
63 & prælatio debita episcopo sibi semper, † & indistinctè competeret ad instar Vicerectoris ab vniuersitate constituti, qui non pro Rectore, sed pro se officium Vicerectoris gerit, & ideò gaudet omnibus priuilegiis & prærogatiuis ipsius Rectoris, vt rectè declarat *Cagn. in d. rubr. de offic. eius. ante n. 80. per tex. in l. 2. C. de offic. eius qui vic. alterius iud. obt.*
64 † qui tex. *secundum Bellou. lib. 1. supputat. c. 12. n. 3.* videtur probare Viceg erentem à Principe constitutū repræsentare non personam eius, cuius vices gerit, sed locum, siue Magistratum vacantem, vt colligitur ex illis verbis tueri loco Rectorum.

Quarto, & vltimo præmissa confirmātur ex illa communi declaratione tradita per Doctores in locis infra allegandis, dum communem illā cō-
65 clusionem, † quod Delegatus Papæ sit maior, & dignior Ordinario declarant nō procedere simpliciter, sed secundum quid, hoc est, quo ad causam sibi delegatam, non autem extra illam, cum alibi non vt Delegatus, sed vt priuatus censeatur *Barbat. ad rubr. de offi. deleg. n. 17. 18. & 19. Bald. in l. si vt proponis. la prima. n. 9. vers. in autē. C. quomodo & quād. iud. Alex. cons. 79. n. 2. circa med. vers. delegatus enim. lib. 1. Idem Alex. in rubr. ff. de offic. eius nu. 6. prope fi. vers. & in causa sibi delegata. & ibi Riminald. n. 6. Curt. Iun. n. 12. in fi. Purpur. n. 30. in fi. & n. 36. vers. sed quidquid sit. Cagn. n. 47. cum trib. seq. Orian. n. 25. vers. idcirco teneo. Bellon. n. 50. Fran. Masij. decis. 72. n. 3. & 4. lib. 1.* & hāc esse cōmunem opinionem inquit *Cagnol. vbi supra nu. 48. vers. ea propter.* & magis communē dixit *Bero. ad rub.*
66 *de offi. deleg. n. 36. circa med.* † & in terminis honoris tradit *Anchar. in d. c. sanè in 1. not.* dicens delegato Principis eundem honorem exhiberi, qui ipsi Principi tribuitur, idq; verum esse quo ad illam
67 causam, † in qua est delegatus subditos, quod si extra illā vocaretur in iudicio, vel delinqueret, vel aliqua sibi iniuria irrogaretur, nō censeretur in hoc maior, sed esset, vt priuatus, *& Anchar.* refert & sequitur *Barbat. in d. c. sanè. num. 2. Rimin. ad d. rubr. de offic. eius. n. 3. & 6. Purpur. n. 36. & 37. Cagnol. n. 49. Rimin. iun. n. 52. & 53.* Et probatur hæc communis declaratio secundum omnes *in d. cap. sanè* ibi *in causa illa maior, & superior est & in cap. pastoralis. §. præ-*
68 *terea. ibi quantum ad illud fit maior. de offic. ordin.* † Etenim maior dicitur etiā respectu honoris, & prælationis *c. 1. & cap. statuimus. & ibi Abb. in 2. notab. de maiorit. & obedien. Rimin. in d. rubr. de offic. eius. n. 2. vers. hoc comprobatur. Bero. d. rubr. de offi. deleg. n. 43. vers. maior etiam sumitur.* pulchrè *Bald. cons. 387. col. 1. circa fi. vers. maior ab honore & excellentia dicitur. li. 1. Boer. dec. 286. n. 8.* Vnde quemadmodum Delegatus Papæ dicitur maior, & superior non absolutè, sed secūdum quid, hoc est, quo ad illam causam tantum, quæ est sibi commissa, & non extra illam, ita etiā Vicarius Episcopi dicetur maior, & superior Archidiacono solum, quo ad actus iurisdictionem
99 suam concernentes, & non extra illos, † licèt enim Delegatus, & Vicarius Episcopi differant quo ad iurisdictionem, cum ille delegatam, hic ordinariam, ille particularem, hic vniuersalem habeat: tamen quo ad repræsentationem nulla est differentia, vterque enim aliū repræsentat, ille delegatum, hic Episcopum, & maioritas, & superioritas, & per consequens honor, & prælatio nō
70 prouenit † ex iurisdictione, neq; ex qualitate, & quantitate ipsius, sed ex repræsentatione: Ideo enim Delegatus Papæ in causa sibi commissa est maior, & superior ordinario, quia vices Papæ gerit *vt in d. c. sane.* expressè cauetur, & sic maioritas, & superioritas tota tribuitur repræsentationi, alioquin si ad iurisdictionem esset referenda sequeretur Ordinarium, qui ampliorem, & firmiorem habet iurisdictionem *Doctor. communiter in d. rubr. ff. de offi. eius.* fore maiorem, & digniorem Delegato Principis.

Non obstat quod voluit *Dec. ad d. rub. de offi. deleg. nu. 2. circa med. vers. & concludendum est. & ad rubr. ff. de*
71 *offic. eius. n. 4. ante med. versi. sed ista resolutio.* † vbi firmat Delegatum Papæ non dici maiorem Ordinario solum respectu illius causæ; quia hoc indubitatum est, sed dici maiorem absolutè propter repræsentationem Summi Pontificis, quę in Ordinario non reperitur. Quippe pro responsione animaduertendum est repræsentationem Papæ, quæ in eius Delegato existit non esse absolutam, & generalem, sed specialiter solum restrictam ad causam delegatam *d. cap. sane. ibi in causa illa maior, & superior est. & d. §. præterea. ibi. quantum ad illud fit maior.* si igitur illa vicegerentia siue repręsentatio esset generalis & absoluta, frustra & perperā maioritas, & superioritas Delegati fuisset restricta
72 ad illam causam, † Et opinionē *Decij* in specie reprobant *Bero ad d. rubr. de offi. deleg. nu. 42. Orian. ad d. rubr. de offic. eius. n. 25. & vers. & licet. Goz. ad. n. 29. circa med. Purpur. n. 36. vers. sed in hac. Cagnol. nu. 49. vers. & ratio Decij debilis est. Bellon. n. 50. vers. contra hoc vltimū. & nu. seq.* vbi etiam respondet ad obiectum *Decij*, quod in causa delegata, & exempta à iurisdictione Ordinarij non cadit comparatio inter Delegatum Principis, & Ordinarium, quod immo cadit, quia exercitium iurisdictionis in causa delegata est penes Delegatum, habitus verò remanet penes Ordinarium, & sic exemptio intelligitur quo ad exercitium, non quo ad habitum.

Secondo nō obstat si cū *Bero in ead. rubr. n. 39. vers. secundo non refragatur.* dicatur *tex. in d. c. sane* loqui in Delegato Papæ maiore, & superiore illis, quorū causam terminandam suscepit, h. e. litigatoribus, cū illorū causam susciplat terminandā, & sic ille tex. nō videtur dignus allegari ad id, ad quod cō-
73 muniter inducitur. † Quoniā respōdetur tex. intelligendū esse nō de litigātibus, sed de Ordinariis, tū quia aliàs esset de indubitabili, nā cui dubiū iudicē delegatū esse maiorē, & superiorē in

causa

causa sibi commissa ipsis litigantibus. Tum quia
frustra tex. vim faceret in illa vicegerentia, siue
repræsentatione Principis, quia quilibet Delega-
tus etiam alterius quã Principis in causa sibi de-
legata est maior, & superior litigantibus in illa
causa. Ideo autem tex. fundat se in repręsentatio-
ne Principis, quia intelligit eius Delegatum esse
maiorem, & superiorem in causa sibi commissa
quocunque Ordinario, quod certè non esset si
Principem non repræsentaret. Et non obstãt illa
verba, quorum causam susceperit terminandam,
quia ille genitiuus, quorũ, debet intelligi respe-
ctu iurisdictionis, non respectu proprietatis, vt
sit sensus, maior illis quorum causam &c. hoc est
maior illis iudicibus ordinariis, quorum est cau-
sa, quia ad eorum iurisdictionem spectat, vt bene
deducit *Beron. ad d. rubr. n. 40 circa med. vers. ita proce-
dant*.

Tertio etiam non obstat si cum eodem *Bero. in
d. rubr. n. 4.* diceretur *tex. in d. c. sane.* restringendum
esse ad Delegatum, qui aliàs etiam iurisdictioné
ordinariam habebat, & sic ad eum in quo cõcur-
rit duplex qualitas ordinaria, & delegata; Quia
respondetur tex. loqui simpliciter de Delegato
Principis, meliro de quocunque delegato debet
intelligi: Præterea tex. totam vim cõstituit in eo,
quod Delegatus Papę gerit vices illius, quę ratio
vicegerentiæ militat etiam in Delegato, qui aliàs
iurisdictionem ordinariám non habebat, & sic
ille tex. iudicio meo remanet clarus, & indubita-
tus pro hac conclusione, quod qui alium repræ-
sentat dicatur maior, & superior solum in eo, in
quo illum repræsentat.

Cæterum præmissis nõ obstantibus; quod im-
mo Vicarius Episcopi, etiam in actibus indifferé-
tibus debeat Archidiaconũ Dignitates, & Cano-
nicos præcedere multum facit communis existi-
matio hominum existimantiũ Vicarium Episco-
pi generaliter in actibus indifferẽtibus honorã-
74 dum, & præferẽdum esse. † Quia communis ho-
minum reputatio in materia præcedentiæ multũ
operatur, vt in terminis tradit *Bald. cons. 387. col. 2.
in pr. vers. item illa. lib. 1. per tex. in l. athletas. ff. de his qui
not. infa. sequitur Boer. decis. 286. n. 8. vers. itẽ illa est ma-
ior.* Idq; comprobatur exẽplo nobilitatis, digni-
75 tatis, & insignitatis loci, † quæ ex communi om-
nium opinione dignoscuntur, & determinantur,
vt plenè deduxi *in decisione facta in vna Mediolan. præ-
positura corã me die veneris 4. maij 1576.* Præterea cõ-
probatur hęc opinio ex eo, quod maioritas iuris-
dictionis arguit maioritatem dignitatis, & præ-
76 minentiæ, † vt per *Hostien. in summa de maiorit. & o-
bed. §. 1. circa fi. vers. dispensationis siue potestatis. Rot. decis.
4. circa med. vers. quamobrem per omnes dominos. de elect.
in nou. Dec. cons. 161. ante fin. vers. septimo ista conclusio.
Gundisalu. de Villadiego. de legat. parte 1. q. 9. n. 59. Afflict.
in c. 1. sub n. 8. quis dicatur dux, comes, vel marchio.* Nam
inter alios modos dignoscendi dignitaté eccle-
siasticam est quando quis habet administrationé
77 rerum ecclesiæ, † cum iurisdictione vt tradit *Ar-
chid. in c. 1. col. 1. vers. dic quod dignitas. de consuet. lib. 6. per
cap. volumus, cum duobus seq. dist. 89. & Archid.* sequũ-
tur ibi *Io. Andr. Gemin. & Anchar. Io. Andr. Card. Butr.
Anchar. & Abb. in c. de multa. de praben. Aret. cons. 23. n. 1.
Boer. decis. 286. n. 2.* † Sed Vicarius Episcopi maioré
habet iurisdictionem, quàm Archidiaconus, vt
bene deducit *Abb. d. cons. 21. sub n. 1. lib. 1.* quia, vt ipse
inquit, Archidiaconus in Vicariũ Episcopi nul-
lam potestatem habet, & si aliquam in suę eccle-
siæ clericos exercere possit *iuxta c. ad hæc. de offic. ar-
chid. in §. in quadam.* E contra vero vicarius episco-
pi in Archidiaconum ius dicere potest: Ergo vi-
carius est dignior, & præferri debet Archidiaco-
no.

Nec obstant duæ respõsiones traditæ per *Me-
9 noc. d. cons. 51. n. 55. & 56.* † quarum altera est, quod
maioritas iurisdictionis non arguit absolutè ma-
ioritatem dignitatis, vt patet exemplo Delegati
Principis, qui non habet maiorem iurisdictioné,
quàm Ordinarius, & tamen eo est dignior, vt su-
pra deductum fuit. Altera respõsio est, quod ma-
ioritas iurisdictionis arguit maioritaté præemi-
80 nentiæ in ipso actu iurisdictionis, † nõ in cæteris
actibus, vt ostẽditur exemplo Archidiaconi, qui
in actibus concernentibus suum officiũ, & sic in
actibus iurisdictionalibus præfertur Archipres-
bytero, licèt in diuinis Archipresbyter præfera-
tur Archidiacono *Doctor. in c. 1. de offic. Archid. Felin.
in rubr. de maiorit. & obed. in pr. vers. ex hac ratione. Rot.
decis. 4. col. 1. vers. & propter. a dicimus de elect. in nou. Pur-
pur. in l. 1. n. 200. ff. de offic. eius. Rip. lib. 1. respons. cap. 23.
n. 14. Boer. de auctor. magn. cons. nu. 72. in fi. & nu. 73. &
81 74 & 75.* † Siquidem quo ad primam responsio-
nem replicatur, Ideo Delegatũ Principis dignio-
rem esse Ordinario, licèt minorem habeat iuris-
dictionem, quia repręsentat personam Principis,
vt expresè cauetur in *cap. sane. il 2. de offic. deleg.* &
propterea sicut persona repræsentata est dignior
ordinario, ita & persona repręsentans. Sed circũ-
scripta huiusmodi repræsentatione non est du-
bium ordinarium propter maiorem iurisdictio-
82 nem digniorem esse delegato. † Quo vero ad se-
cundam responsionem potest replicari negando
maioritatem iurisdictionis arguere maioritatem
dignitatis in ipso actu iurisdictionis, & nõ in aliis
actibus, quia Archidiaconus non in ipso actu iu-
83 risdictionis tantum † sed simpliciter, & absolutè
est maior, & præfertur Archipresbytero, vt col-
ligitur ex *c. perlectis. §. archipresbyter. 25. dist. & ex cap.
1. de offic. Archipresbyt.* Nec *Felin. Rot. Rip. Purpur. Boer.
& alij* restringunt maioritatem, & prælationem
Archidiaconi respectu Archipresbyteri ad actus
tantum cõcernentes officium Archidiaconatus,
sed simpliciter, & generaliter loquuntur.

Postremo pro hac eadem sententia adest au-
ctoritas *Abb. d. cons. 21. lib. 1.* cum quo tot Doctores
supra relati communiter pertranseunt: qui *Abb.*
loquitur generaliter, & indistinctè, & eius ratio-
nes, & fundamenta militant etiam in actibus nõ
iurisdictionalibus. Quinimo verisimiliter credé-
dum est *Abbatem* voluisse intelligere de actib. in-
differentibus, quia de iurisdictionalibus nulla e-
rat difficultas. Nam cui dubium quod Vicarius
Episcopi in actibus suam iurisdictionem concer-
nẽtibus præfertur Archidiacono; Sicut è contra
Archidiaconus in actibus respicientibus suum
officiũ pręfertur Vicario. Et multũ facit in simili,
84 † quod licèt simpliciter loquendo communis sit
conclusio Doctorem præferendum esse Militi, vt
post gl. voluit *Bald. in l. quod constitutum. ff. de milit.
test. idem Bald. in proœm. ff. in fin. prin. Ang. Aret. in proœm.
instit. in princ. num. 5. Alex. in l. centurio. num. 10. & ibi.
Galeaul. num. 22. ff. de vulgar. & pupil. Abb. in c. quanto. n.
2. & ib. Io. de Anan. sub num. 3. & num. 7. de magistr. Fe-
lin. in rubr. de maiorit. & obed. num. 4. Ias. in l. penultim.
num. 4. C. de pact. Boer. de ord. grad. vtr. fori. p. 1. col. penul.*

Digitized by Google

Pet. Cenan. de doct. p. 3. q. 6. latè Cõrad. in templ. omn. iud. fol. 8. n. 31. & 32. Nihilominus hæc communis cõ-
85 clusio declaratur, † vt in actibus doctoreis Doctor præferatur Militi, in actibus promiscuis, & iodifferentibus Doctor pręferatur Militi, in actibus militaribus Miles pręferatur Doctori, vt post *Signorol. de Homod. tradit Io. de Plat. in §. pen. n. 18. instit. de test. milit. Ang. Aret. in §. fi. nu. 6. instit. eod. tit. Alex. in d. l. centurio. n. 14. & ibi Addit. Feli. d. rubr. de maiorit. & obed. sub n. 4. & d. c. quãto. n. 3. Martin. Lauden de dignit. q. 17. Boer. de ord grad. viri. fori. p. 1. col. pen. Afflict. in d. c. 1. n. 14. quis dicatur dux vel marchio.* Vnde sicut communis illa opinio, quod Doctor præfertur Militi intelligitur nedum in actibus Doctoreis, sed etiã in promiscuis, & indifferentibus. Ita etiam communis illa cõclusio, quod Vicarius Episcopi præfertur Archidiacono, debet intelligi, non solum quo ad actus concernentes iurisdictionem ipsius Vicarij, sed etiam quo ad actus indifferentes.

Et prædicta procedunt indistinctè tam præsente quam absente Episcopo; cum vtroque casu Vicarius suam semper retineat iurisdictionem; quæ cum sit maior iurisdictione Archidiaconi, ideo non mirum si Vicarius illi præfertur, cum, vt supra deduximus, maioritas iurisdictionis arguat maiorem præeminentiam, & honorem.

EPITOME.

Præstatio alimentorum an sit facienda secundum dignitatem, seu necessitatem eius, qui debet ali, & quid in spurio, & in seruis, & quando in illis stetur arbitrio iudicis, & quomodo dignitas sit interpretanda. Inter seruos an quidam sint digniores aliis, & de illorum ætate, & funeribus.

SVMMARIVM.

1 *Præstatio alimentorum est facienda secundum qualitatem, & dignitatem personæ, cui debentur, & an ista dignitas sit consideranda in spurio, vel sufficiat ali secundum necessitatem. nu. 2. 4. 6 8. 9 & 10. & quid id alimentis præstandis causa miserationis. n. 5. 20. & 21.*

3 *Spurij sunt deterioris conditionis, quam legitimi.*

7 *Ius naturale considerat solum alimenta quatenus vitæ sufficiunt, secus ius humanum.*

11 *Obligatus præstare alimenta quando possit alere in hospitali.*

12 *Alimenta necessaria dicuntur quæ respiciunt dignitatem.*

13 *Arbitrio iudicis an standum sit in alimentis spurio debitis, n. 14. 15. & 17.*

16 *Arbitrium boni viri intelligitur pro mandato iudicis, & de eo, quod paterfamilias declararet quo ad alimenta. num. 18.*

19 *Iudex recedit à voluntate testatoris, si cognoscat alimenta relicta fuisse infra condecentem gradum.*

22 *In seruis etiam consideranda est dignitas quo ad alimenta.*

23 *Dignitas in seruis intelligitur pro meliori statu, & opinione, non pro publico honore, cuius est incapax.*

24 *Dignitas ponitur pro conditione.*

25 *Alimenta, & vestes debentur famulis conductis sine salario secundum conditionem personarum.*

26 *In seruis etiam quidam sunt magis digni, & nobiliores aliis.*

27 *Serui atrienses, seu atriarij. & atrij qui sint.*

28 *Differentia inter seruos veteratores, & nouitios.*

29 *Serui an habuerint sepulchra.*

CAPVT CXII.

PRæstationem alimentorum faciendã esse secundum qualitatem & dignitatem personæ
1 cui debentur † concludunt *Doctor. in l. si cui. ff. de ann. leg. & in l. mela. de alim. & cibar. legat. Abb. & Felin. in c. cum omnes. col. 18. de constit. Lambertin. de iur. patron. q. 3. lib. 3. art. 11. fol. 17. Tiraq. de nobilit. c. 20. n. 143.* latè *Surd.* qui multis similibus comprobat *de alim. tit. 4. q. 18. per tot.*

An autem ista dignitas sit consideranda etiam in spurio Dicebatur veriorem opinionẽ esse negatiuã, cum sufficiat illum ali secundum necessitatem, & educationem de iure ciuili requisitam,
2 † prout est *tex. in ca. cum haberet. 10 in fi. de eo qui dux. in matrim. quam poll.* vbi Summus Pontifex mandat subministrari spuriis necessaria, & sic cõsideratur solùm illorum necessitas, cum præsertim isti sint deterioris conditionis; quàm legitimi
3 † *auth. licèt. C. de natural. liber. c. si gens anglorum. 56. distinct.* Vnde etiam debent illis prouideri alimenta
4 tenuiora, & ita in specie de spurio † concludit *Aim. cons. 210. col. vlt. in prin. n. 8. versi. non tamen debentur. Cassan. cons. 39. pro decisione primi dubij. col. 8. nu. 55. Roland. de lucr. dot. q. 94. n. 3. tom. 9 fol. 396. & cons. 74. n. 41. lib. 1. Benint. decis. 22. n. 6. Lup. in c. per vestras. not. 3. §. 24. n. 3. fol. 359. Card. Paleot. de noth. & spur. c. 47. in fin. & c. 49. etiam in fi. tom. 8. p. 2. fol. 67. Caccus de legitim. § potest præterea. q. penult.* cum aliis latè *per Barbos. in l. 1. p. 4. nu. 63. cum seq. ff. solut. matr. Lancellot. Gall. de statut. de non legand. vxor. vltra cert. summ. q. 6. nu. 104. vers. tametsi ipsemet. iuncto num. 136. tom. 2. fol. 335.* vbi quod ita seruatur in praxi *Corduben. in l. si quis à liberis. §. idem rescripsit. n. 54. versi. hac tamen vix defendere poteris. ff. de liber. agnosc. Calcan. cons. 60. col. 5. vers. tertio.*

Quibus adde quod ista alimenta dãtur spurio ex causa miserationis, quo casu non consideratur
5 dignitas, sed solùm necessitas † *Bald. in l. si maritus. ff. solu. matr.* Prout istam causam miserationis considerat in specie de spurio *Rolan. cons. 74. nu. 41. lib. 1. Lup. in d. c. per vestras. not. 3. §. 24. n. 3.*

Contrarium tamen prædictis non obstantibus veriùs esse Dixi, quod scilicèt etiam in spuriis sit consideranda dignitas, & nõ sola necessitas, cùm absurdum sit, vt eodem modo debeantur alimẽ-
6 ta spurio nobili, quemadmodum priuato; † licèt enim ius naturale consideret solùm quatenus vitæ subueniatur *c. pasce. 86. distinct. l. necare. ff. de liber.*
7 *agnoscend.* † Tamen ius humanum addidit alimẽta præstari debere etiam secundum statum, & dignitatem illius, cui sunt præstanda, † vnde hoc quoque in spurio est admittendum, prout in specie concludit *Couarr. de sponsalib. c. 8. §. 6. nn. 7. & 8. p. 2 fol. 247. Corset. sing. 2. aliàs 330. in verb spurius. Molin. de hispan. primogenit. lib. 2. c. 15. nu. 55.* vbi quod ita
9 seruatur in practica, *Peregr. de iur. fisc.* † *tit. 17. lib. 3. n. 72. versic. contra tamen. fol. 166. Spin. de testam. gloss. 16. princ. nu. 105. vers. contrariam tamen sententiam. Imol. in leg. Nesennius. 41. §. vlt. ad fin. vers. nam dubium est. de re iudic. Alciat. in l. nepos proculo. 125. in fi. de verb. sig. Bonacost. de aquit. canonic. conclus. 2. circ. med. Bermond. de public. concubinar. §. qui etiam filios n. 49. in fin. vers. sequitur vt videamus. Surd. de alim. tit. 4. quest. 18. n. 51. versic. sed etiam spuriis. Tell. Ferdin. ad leg. 10. Tauri. nu. 2. Gabr.*
10 *de alim. conclus. 1. num. 31. vers. contrarium sumitur:* † Et ista est verior opinio, vt concludunt omnes *in c. cum haberet. 10. de eo qui dux. in matrim. quam poll.* dum dicunt alimenta constituenda esse spuriis secundum

dum facultates patrimonij, vt ibi notat *Host.in fi. Abb.col.2.ad fin. vers.vltimò tenebis perpetuò. Anchar.col. 1.ad med.num.4.not.7.*& latius *Prepos.num.1.vers.nota ex textu in fine quod mater,& num.4.vers.& nota vltimo.* vbi infert ad eum, qui tenetur ad præstan-
11 dum alicui alimenta,† vt sufficiat, quod illum faciat recipi in hospitali; Dummodò talis alimentandus possit morari in illo loco sine dedecore, aliàs secus iuxta doctrinam *Bald.in l.vnica,§.sed sciemus, ad med. num.* 2. vbi dicit notandum tanquam mirabile *C.de latin.libert.toll.* sequitur *Peregrin.de iur. fisci,tit.17.lib.3.num.73.* & voluit *Io.de Anan.in cap.vnic.col.3.ad med.vers.colligit.etiam,num.14.de iusiur.exposit. Lup.in d.cap.per vestras, §.23.not.3.num.9.fol.355. Ant. Burg. in c.1.col.penult.de empt.& vendit. Couarr.de sponsalib.p.2.c.8.§.6.num.9.fol.248.*

Non obstat *text.in c.cum haberet,in fi.de eo qui dux. in matrim.quam polluit.* Quia non dicitur ibi, quod solùm præstentur alimenta secundum necessitatem naturalem, sed etiam adduntur illa verba, secundum quod eis suppetit; & licèt ibid. fiat men-
12 tio necessitatis; † Tamen etiam dicuntur necessaria, quæ respiciunt dignitatem eius, qui debet ali, prout in terminis declarat *gloss. in c. episcopus, 4. in verb.necessaria. & ibi Franc.& Anchar.num.5.de præbend.*

Nec facit quod in præstandis alimentis spuriis sit standum arbitrio boni viri secundum *gloss in c. consideremus, in verb.legitima, in fin.auth.de trient.& se-*
13 *mis.* † *per text.in §.si quis igitur, ad fi.auth.quib.mod.natur.efficiant.sui.Igu in repet.l necessarios, §.non alias, nu. 146.ad Syllan.Paris.cons.14.num.27.lib.2.* Quia non
14 per hoc excluditur,† vt bonus vir non debeat in taxandis alimentis considerare etiam statum, & dignitatem spurij *Bald.in l.2. in princ. C.quod cum eo qui in alien.potest.* vbi quod competēs victus debet iudicari secundum discretionem Iudicis considerata tamen qualitate personæ *Aret. cons. 17. col.*
15 *pen.n.20.dub.6.* vbi quod arbitrium boni viri† semper debet præstare quid pro facultatibus, aut dignitate alicui cōueniat, & hoc multò magis præstabitur per officium Iudicis tanquam fundatum super æquitate *l.quod si ephesi,in fi.ff.de eo quod cert.lo-*
16 *co.* † Et boni viri arbitrium intelligitur etiam pro mandato Iudicis *l.continuum,§.cum ita,ff.de verb.oblig. l.hoc autem, §.rectè, ex quib. caus. in poss.eat.* cum con-
17 cordantibus,† de quibus per *gloss.in l.penult.in verb. arbitratu, D.de procurator. & in l.sed & si vnius permissu, 17.§.prætor ait,in verb.quasi,D.de iniur. Tiraq.de retract. lignag.§.30.gl.2.nu.1.in fin.* Et in specie casus nostri ita declarat *Spin.de testam.glo.16. in princ.nu.101.vers.*
18 *boni viri arbitrio.* † vbi etiam quod huiusmodi arbitrium debemus intelligere eo modo, quo posset declarare diligens paterfamilias, qui nullum interesse haberet *l.quod nisi,20.ad fin.vers.dummodo patronus,de oper.libert.* Ita vt etiam Judex possit rece-
19 dere à voluntate testatoris,† si cognoscat alimenta fuisse relicta infra condecentem statum *l.at si quis,§.quid ergo,D.de religios.& sumpt.fun.Surd.de alim. tit.4.q.13.nu.7.& privil.85.nu.3.tit.8.*

Neq; aduersatur quod ista alimenta tanquam ex causa miserationis non debeant excedere ne-
20 cessitatem † *Bald.in l.si maritus, D.solut.matrim.* vbi de viro vergente ad inopiam, cui dantur solùm necessaria ad vitæ sustentationem, cum dentur ex causa miserationis, non ex aliqua obligatione
21 *Ias.in §.item si de dote,nu.8.instit.de action.* † *Rolan.cons. 74.num.41.lib.1.* Quia non per hoc dicendum est variari modum alimentorum, siue ex vna, seu ex alia causa debeantur, cum semper sit habenda ratio æstimationis non minus, quam necessitatis, prout hanc opinionem etiam in marito vergente ad inopiam veriorem dicit *Surd.de alim. tit.4.q. 18.num.45.vers.contra tamen,& nu.46.vers.& ideo stabit.* Et voluit *gl.in l.nepos proculo,125.in fi.in verb.dignitate.de verb.signific.Alex.in l.si maritus,in fin.vers.successiuè quærebat, D.solut.matrim. Aret.cons.17.col.penult.in princ.num.16.in 5.dub. Tiraq.de nobilit.c.20.num.142. vers.nobilis sanè.*

Minus obstat quod spurij sint deterioris conditionis, quàm legitimi, ideò non est illis ita fauendum quo ad alimenta. Quia serui sunt dete-
22 rioris conditionis, quàm spurij,† & tamen etiam in illis debet seruari dignitas, & status respectu alimentorum, & non sola necessitas; vnde multò magis idem erit dicendum in spurijs; prout de seruis est *text.in l.sed & si quid inædificauerit, §.mancipiorum,in fin. D.de vsufr.* vbi Vlpianus mandat seruum ali, & vestiri sufficienter secundum ordi-
23 nem, & dignitatem mancipiorum; † Intelligendo istam dignitatem pro meliori statu, & opinione, non autem pro publico honore, cum seruus illo non possit vti *l.generali,C.de tabul.lib.10.* prout ita explicat *glo.in d.§.mancipiorum,in verb.dignitatem.*
24 Cum dignitas ponatur † etiam pro statu & conditione *Rebuff.in l.nepos proculo,125.col.vlt.post princ.in verb.dignitas,D.de verb.signif.* vbi ita exponit *d.l.sed &*
25 *si quid inædificauerit.* † quo ad vestes, & alimenta seruis danda secūdum eorum dignitatem. Prout etiam declarat *Florian.in dict.§.mancipiorum.* vbi ex hoc infert ad famulos conductos sine conuentione salarij, vel mercedis, quibus debentur alimenta, & vestes secundum conditionem personarum, quasi inconueniens sit vti veste non decenti *l.quidam cum filium, de verb.oblig.l.plenum, §.&*
26 *quid si, de vsu. & habitat.* † Cum etiam aliqui serui dicantur digniores, & magis nobiles alijs, prout Atrienses, seu Atriarij, id est atrij seruitio destinati, de quibus *in l.1.§.caupones,vers.cæterum,D.naut. caupon.stabul. & in l.instrumenta,8. in fin. D. de fund.instruct.& instrum.legat. l.in lege censoria,203. §.nemque de seruis,vers.atrienses,D.de verb.signific.signif.* vbi *Rebuff.*
27 *in vers. verum quia* † dicit hos seruos esse nobiliores, & in magnis domibus alijs seruis, & familiæ præpositos, de quibus etiam *Cicer. in paradox. Columel. lib.12. cap. 3. Plin. epist. 19. lib. 3.* cum alijs *per Marcell. Donat.ad Sueton. Tranquill. in Cæsare Augusto, cap.29.fol.231.*

Hinc etiam dicimus, vt obiter hoc adnotetur seruos nouitios esse longè digniores, ac pretiosiores veteratoribus, quasi mancipia rudia sint simpliciora, & ad ministerium magis apta, & do-
28 ciliora,† cum trita & veterana reformare, ac nouis motibus assuescere difficillimum sit, vt latè explicat *Rodulph. Fornerius rer. quotid.lib.4.cap.1.& est text.in l.præcipimus,37.D.de ædilit.edict.* Et Julius Cæsar recentiora & politiora seruitia immenso pretio comparabat *Sueton. in eius vita, cap.47.* quasi isti nouitij sint fideliores Dominis, cum è contra veteratores longa seruitutis experientia callidi viliores censeantur; Cum etiam specialiter deberet exprimi ætas seruorum, qui deferebantur in censum *l.4. §.in seruis, D.de censib.* Eo quod nouitiorum dignitas longè maior esset, quàm veteranorum *Forner. lib. 4. rer.quotid. c.25. in fi.* Dummodò tamen non sint decennio minores

Digitized by Google

tunc enim tanto pretio æstimabuntur *l.1.§.ne autem, C.de commun. seru.manum.* Et dummodò non præsint operi rustico faciendo, quos oportet esse maiores, operarios verò minores, vt illi ad agriculturam sint magis dociles, & illorum monitis
29 æquiore animo pareatur. *Varr. de re rustic.c.17.*† Et adeò dignitas in seruis spectatur, vt etiam illi nun caruerint honore funeris; Ideò locum, in quo seruus sepultus est religiosum dicimus *l.2.in princ. de relig.& sumpt.funer.* Et de impensis in funere seruorum factis meminit Iurisconsultus *in l.Iulianus, 14.§.præterea,ff.de act.empt.* Quod non est mirum, cum etiam Corui funus celebratum fuerit magnifico sumptu, & innumeris exequijs *Plin.lib.10.c.43.* Licèt enim serui non habeant priuata sepulchra, tamen hoc à dominis consequebantur tanquam priuilegium singulare, vt liberorum hominum more sepulchrum haberent *Rodulphus Forner.lib.6.rer.quotidian.c.3.*

Nec obstant contrarium sequentes, quia ex supra allegatis rationibus & auctoritatibus eorum, qui hanc opinionem tuentur, apparet contrariam sententiam non esse tutam, neque in praxi sequendam; Ideò non esse recedendum ab ea, quæ supra fuit firmata.

EPITOME.

In possessorijs quando satis sit allegare factum sine causa obligatoria. Possessio translata in hæredes vigore statuti an sit vera, & naturalis. Manutentio possessionis in quibus casibus possit impediri, & quæ requirantur, vt illi sit locus. Soluens nomine alterius quando censeatur soluere de mandato illius, & an solutio per manus alicuius sit intelligenda tanquam ab eius ministro. Dolus in venditione rei alienæ an præbeat causam rescissionis contractus. Pensio translata an dicatur noua seu antiqua. Obligatio ad fauorem nominati in pensione an debeat extendi ad translatarios. Census an sit extinctus si fuit translatus ad alia bona, & an fideiussores liberentur.

SVMMARIVM.

1 *Præstatio vnica an sufficiat ad constituendum possessorem. & nu.2.3.& 4.*

5 *In pluribus possessoribus quando vnus præiudicet alteri.*

6 *In possessorijs satis est allegare factum sine causa obligatoria. Amplia vt num.7.& 9. Fallit in petitorio.n.8.*

10 *Solutio metu censurarum operatur quasi possessionem, si non fuit protestatum. Intellige vt num.11.& 12.*

13 *Præstatio annua debita respectu rei an faciat, vt competat huiusmodi possessorium.nu.14.& 15.*

16 *Successor non potest excipere à se non exactum, nec successori potest obijci, quod non exegerit ad effectum constituendi possessorem.*

17 *Ius auctoris non variatur per mutationem.*

18 *Possessio quando censeatur translata in hæredes stante statuto, & an sit vera, & naturalis.num.19.*

20 *Manutentio quasi possessionis militat etiam in actu conditionali.*

21 *Non prohibetur manutentio in quasi possessione, quamuis non fuerit exactum per multos annos. num.22. & 24.*

23 *Possessio non præsumitur in dubio interuersa.*

25 *Contra negantem solutionem potest agi remedio spolij. & num.26.*

27 *In incorporalibus sufficit adipisci possessionem vnius rei pro tota.*

28 *Pensionarius manutenendus est pendente nullitate pensionis, & iniustitia possessionis.num.29.& 30. Neque requiritur cautio.num.31.*

32 *Possessio iurispatronatus an acquiratur per vnicam præsentationem.num.33.& 34.*

35 *Habens censura an debeat manuteneri in quasi possessione, quamuis prætendatur nullus, aut solutus quo ad sortem principalem.nu.36.& 37.*

38 *Exceptio non adimplementi non retardat manutentionem quasi possessionis.*

39 *Sufficit adimpleri per æquipollens, & quomodo hoc intelligatur, & an sufficiat cautio diuitis cum hypotheca bonorum, & susceptio litis.num.40.& 41.*

43 *In promissione dolosa, & præiudiciali quis repellitur exceptione periurij.*

44 *Emptor quando possit agere ad faciendum consentire omnem personam interesse habentem.*

45 *Dolus in venditione rei alienæ an præbeat causam rescissionis contractus.num.46.& 47.*

48 *Conductor impeditus facto locantis eligit an velit recedere à locatione, vel agere ad interesse.*

49 *Confessio solutionis facta ab antecessore non præiudicat ad effectum acquirendi quasi possessionem.*

50 *Confessio procuratoris erronea potest reuocari.*

51 *Præstatio facta ab illis, qui possessionem conferre non potuissent non sufficit ad manutenendum.& num.52.*

53 *Commissio de soluendo si non sit effectuata non valet pro constituenda quasi possessione.& num.54.*

55 *Libri mercatorum an probent contra tertium. & numero 56.*

57 *Soluens nomine alieno videtur soluisse de mandato.*

58 *Solutio facta per manus alicuius an intelligatur tanquam ab eius ministro.*

59 *Confessio prælati an præiudicet Ecclesiæ.*

60 *Interdictum possessorium quando cesset constito de causa non obligatoria.num.61.*

62 *In relictis annuis perpetuis est locus interdictis possessorijs, secus temporalibus.*

63 *Vltra exercitium iuris incorporalis requiritur vt exercens intendat vti iure suo ad effectum manutenendi in quasi possessione.*

64 *Patientia domini quæ requiritur ad quasi possessionem non debet esse precaria.*

65 *Intentans petitorium, seu remedium recuperandæ non potest obtinere manutentionem in iudicio summario lite pendente. Declara vt num.66.*

67 *Quasi possessio non fundatur per actus generales, & æquiuocos.*

68 *Petens se manuteneri in quasi possessione contra minorem an sit audiendus.num.69.& 70.*

71 *Constitutum an faciat, vt non detur mandatum de manutenendo contra illum, cuius nomine quis se constituit possidere.*

72 *Clausula sublata operatur, vt non possit dici de subreptione, ita neque detur mandatum de manutenendo.*

73 *Solutio facta per antecessorem ante purificatam conditionem non præiudicat successori respectu quasi possessionis.*

74 *Non potest procedi executiuè nisi verificatis conditionibus.*

75 *Possessio transferentis pensionem non suffragatur successori translatario ad effectum, vt illi debeat concedi mandatum de manutenendo.*

76 *Actus apprehensiuus etiam est necessarius in incorporalibus ad effectum manutentionis.*

77 *Per translationem pensionis extinguitur pensio antiqua.*

tiqua. Declara vt nu. 78. & 79.
80 *Obligatio ad fauorem nominati in pensione extenditur ad translatarios.*
81 *Censim non dicitur extinctus neque hypotheca si fuerit translatus ad alia bona quamuis bona prim censuata fuerint liberata, & remanet eadem obligatio tum fideiussoribus. Idem in translatione pensionis de vno beneficio ad aliud. n. 82.*

CAPVT CXIIII.

VNica præstatio an sufficiat ad constituendũ
possessorem; Dicebatur binam solutionem
1 † requiri secundum opinionem *Ant. & Imol. in c.*
querelam. de elect. Bened. in cap. raynutius. in verb. vxorem
nomine adelasiam. decis. 5. n. 438. Foller. in prax. censual. in
verb. huiusmodi census super rebus. n. 101. Surd. decis. 10.
n. 10. Flores pract. quæst. lib. 1. q. 2. num. 25.
Contrarium tamen Dixi verius esse, quod vbi
2 annua præstatio apparet facta † ex causa obliga-
tionis sufficiat vnicus actus solutionis ad acqui-
rendum quasi possessionem, tam in causa census,
quam liuelli, feudi, decimæ, iurisdictionalium, v-
sus, vsusfructus, aut alterius seruitutis, & perce-
ptionis *Rom. cons. 311. in vlt. dub. Rip. in c. cum ecclesia su-*
trina. n. 53. de caus. possess. & propriet. post Bart. in l. 1. §. hoc
interdicto. de itin. act. priuat. Socc. Ang. Alciat. Rebuf. & a-
lij per Pereg. de fideicomm. art. 46. n. 19. Alex. cons. 74. vi-
so puncto. n. 18. lib. 4. vbi Add. in verb. vnicam Dec. consil.
117. pro tenus. col. 2. ad med. vbi Add. in verb. vnica. & cons.
215. n. 5. Aim. cons. 124. nu. 7. Rot. per Card. Lancellot. Lu-
can. pension. 4. iunij 1577. & coram Card. Seraph gerun-
den. pensionis. 18. decembris 1579. Mand. ad Rom. cons. 70.
in fi. Bertaz. cons. ciuil. 123. n. 40. Balb. de præscript. 1. p. 5.
3 *p. q. 8. n. 11.* Licèt etiam hoc esset † in arbitrio Iudi-
cis, qui consideratis circumstantiis posset vel v-
nam, vel plures præstationes admittere secundũ
Rip. in l. fi. ff. quor. bonor. n. 6. col. vlt. vers. vnde stat. dubi-
tatio. Pereg. d. art. 46. n. 19. vers. sed contra. Menoch. de ar-
bitr. cas. 160. n. 21. Solo. de censib. lib. 3. c. 1. n. 9. ad med.
Maximè quando actus est vltimus, qui sufficit
4 ad manutenendũ in possessione † *Oldrad. cons. 312.*
thema quæstionis. Abb. cons. 54. lib. 1. Federic. cons. 234.
dub. 2. Calder. cons. 12. de iur. patr. Masquar. concl. 1194. n.
22. Ann. alleg. 131. num. 2. per tex. in l. mela. 14. § sed si ali-
menta. de alim. & cibar. legat. Andr. de Isern. in c. 1. col. 2.
de his qui feud. dar. poss. Ita tamen quod quando sunt
plures in possessione, vnus non præiudicet alteri,
5 † si non appatet vnum exercuisse actum posses-
sionis animo spoliandi alterum *Abb. d. cons. 54. col.*
fi. n. 4. lib. 1. Calder. cons. 15. de iur. patr.
Amplius etiam in possessoriis sufficeret allega-
6 re factum sine causa obligatoria. † Quia possesso-
ria consistunt in facto, vnde ad illa fundanda sa-
tis est probare præteritas præstationes *Abb. in c. qua-*
relam. in 3. not. & n. 12. de elect. vbi Bald. in gl. fi. Idem Bal.
in l. solent. in t. lectur. §. vlt. quæst. 10. in pr. de offi. procons.
& legat. Peregr. de fideicommiss. articul. 46. n. 21. vbi am-
7 pliat, quamuis fuerit allegata causa, † & illa non
probata, dummodo factum possessionis consti-
terit *Dec. cons. 136. col. 2. vers. pro resolutione eorum. Rip.*
in l. 2. num. 3. quor. bonor. post Ang. in l. fi. col. 1. C. de ann.
except. Quidquid sit in petitorio, in quo est alle-
8 gandum ius, & causa, † pro qua sufficiet genera-
lis stipulatio, quæ potest allegari in omni debi-
to, nec oportet deducere causam causæ, scili-
cet causam stipulationis, cum sufficiat longa
temporis præstatio, quia præsumitur, quod non
sit absque iusta causa factum, licèt de ea specificè
non appareat *Bald. in l. solent. §. vlt. in fi. de offic. pro-*
cons. & legat.
Quod etiam habet locum quamuis fuerit ca-
pta possessio ex falsa causa, puta ab hærede tan-
quam ab intestato, cũ alius adesset ex testamẽto;
9 Quia falsitas causæ in acquirenda possessione, li-
cet impediat effectum iuris scilicet, vt talis pos-
sessio non producat iuris effectum; Tamen non
debet impedire effectum ipsius facti, quominus
ingressus possessionem ex ista falsa causa dicatur
possidere, & detinere, quod sufficit pro manda-
to de manutenendo, prout concludit *Rot. per Car.*
Plat. Mediolan. bonorum. 1. Februarij 1591. & latè per
Card. Pamphil. Maceraten. bonorum. 4. iulij 1590.
Immo etiam huiusmodi solutiones sufficerẽt,
quamuis viderentur factæ metu censurarum, nã
si nõ apparet de protestatione in actu solutionis
10 operantur quasi possessionem † *Aim. cons. 114. n. 5.*
& 6. Rot. per Card. Lancell. Lucan. pensionis. 4. iunij 1577.
Tunc enim constat abfuisse animum se in obli-
gatione constituendi ita protestando *Alex. cons.*
190. mature. ad fi. lib. 2. post Bald. in l. vlt. C. ne de stat. de-
funct. Innoc. in c. cum olim. de restit. spoliat. Rot. per Card.
Pamph. pacten. pensionis. 5. Octobris 1594. Caputaq. decis.
330. lib. 2. Quamuis *Put. decis. 281. lib. 2.* concludat,
11 quod soluens metu censurarum non animo obe-
diendi, non constituat aduersarium in quasi pos-
sessione iuris incorporalis *Innoc. in c. olim. in verb. ab-*
12 *stinuit. de restit. spoliat.* Quod tamẽ intelligitur, † dũ-
modo constet de metu, nam ex omissa protesta-
tione inducitur præsumptio, quod spontè solue-
rit, & si aliàs posset probari metus, neque requi-
reretur de eo protestatio *Alex. in l. qui in aliena. §. fi.*
de acqu. hæred. cum aliis per *Aim. cons. 114. nu. 6. versi.*
non tamen dico.
Idem est in præstationibus annuis debitis etiã
13 non respectu rei, † super qua sit constituta præ-
statio, puta in eo, qui per plures annos aliquid
soluit ex obligatione vera, vel præsumpta, nullo
habito respectu ad aliquam rem, quia competũt
huiusmodi possessoria *Abb. in c. querelam. nu. 3. in 3.*
not. de elect. Afflict. decis. 395. Creditor enim, cum sit
in huiusmodi statu præstationis, æquum est illum
14 tueri, & defendere, † licet aliud esset, quando
non fuisset in huiusmodi statu exactionis *Aret. in*
§. 1. col. vlt. instit. de interdict. Bald. cons. 325. visis actis. lib.
3. Cepha. cons. 301. nu. 34. Quidquid dicat *Ang. in l. re-*
gulariter. de petit. hæred. cum aliis per *Menoch. de recu-*
per. q. 8. n. 87. remed. 1. & de adipiscen. q. 22. rem. 1. n. 87.
15 † Quia contraria opinio est verior, & magis ap-
probata, prout latè concludit *Peregr. de fideicomm.*
art. 46. n. 18.
Adde quod huiusmodi possessorium insurgens
ex similibus actibus solutionum actiuè, & passi-
16 uè transit in successores, † ita vt non possit suc-
cessor excipere à se non exactum, nec successori
possit obiici, quod non exegerit: Quia successor
æstimatur pro persona prædecessoris, cuius mu-
17 tatione † non variatur ius auctoris *c. quoniam abbas.*
§. 1. de offic. deleg. l. 2. § ex his. de verb. oblig. Rot. in specie
de restit. spoliat. decis. 1. in nou. Guid. Pap. quæst. 629. Hier.
Laurent. decis. 82. num. 1. Vrsil. ad Affl. decis. 395. num. 2.
Cassand. super consuet. Burgund. tit. 11. §. 2. num. 28. &
29. rubr. de cens. & est decisio *Rotæ per R. P. D. Cordub.*
18 *Romana census. 17. maij 1596.* † Vbi etiam quod hu-
iusmodi possessio censeretur translata in hære-
dem statim *ex statuto vrbis. c. 147. lib. 1. Tiraquell. Gomes.*
& alij per Molin. de hispan. primogenit. lib. 3. cap. 12. num.

29 19. *vsque ad n. 23.* † vbi quod ista possessio ciuilis, & naturalis, quæ transfertur ex ministerio legis est vera, plenissima, & illicò continuatur in sequentem successorem, neque etiam per momentum vacans, non diuersa, sed eadem cum illa, quã habebat vltimus possessor, & defunctus, nõ quo ad substantiam, & actualem effectum ipsius possessionis, quia in hoc est diuersa, sed solum quo ad qualitatem habitualẽ, vt scilicet successor habeatur pro possessore, nõ aliter quàm haberetur defunctus, si viueret, in hoc enim est eadem *Bald. in c. 1. de controuers. int. mascul. & fœm. n. 1. Zas. in epit. feud. p. 6. f. 5. Tiraq. in tract. le mort saisit le vif. p. 5. decla. 5. n. 1.*

Item prædicta de manutentione quasi possessionis militant etiam si essemus in actu conditio-
20 nali, † prout dicimus de pensione reseruata postquã fuerit quis insignitus caractere clericali; quia ista conditio non obstat, quod non sit manutenendus in quasi possessione exigendi *Rot. coram R. P. D. Penia Foroliuien. pensionis. 24. aprilis* 1592.

Vlterius istæ manutentiones procedunt quã-
21 nis non fuerit exactum per multos annos, † non enim ex hoc quis prohibetur perseuerare in eius possessione, vel quasi exigendi, si solutio nõ fuerit denegata, & eius quasi possessio interuersa *Innoc. in c. quæ clam. n. 3. & ibi Abb n. 2. de elect. Bald. in l. 2. col. 7. in fi. vers. tertio quæritur an per negligentiam. n. 44.*
22 *C de seruit. & aqua.* † Et in exactione decimarum ita concludit *Ruin. cons. 165. nu. 4. lib. 5.* Et in pensione quamuis per triginta annos non petita *Ber-*
23 *tazzol. cons. ciuil. 47. n. 21.* † Vbi etiam quod in dubio non præsumitur interuersa possessio *Aret. in l.*
24 *quemadmodum. ante fi. de acquir. possess.* † Prout etiam dominus præsumitur esse in quasi possessione continua seruitiorum sibi per vassallum debitorum, nisi interpellatus negauerit *Balb. de præscript.*
25 *4. part. prin. quæst. 11. n. 3. 4. & 5. tom. 18.* † Ita vt stante negatione quis censeretur spoliatus, & posset agere remedio reintegrandæ *cap. querelam. de elect.*
26 *Menoc. de recup. poss. rem. 1. q. 8. nu. 81.* † vbi etiam ampliat, quando successur negaret soluere *Bertazz. cons. ciuil. 47. in fi. num 23.*

Adeo quod in istis incorporalibus sufficiat adipisci possessionem vnius rei pro tota, ita vt ille
27 dicatur possedisse, † & præscripsisse noualia, qui possedit, & præscripsit decimas, etiã vnius prędij, quia ob vnitatem subiecti dicitur acquisiuisse totum *Abb. cons. 71. lib. 2. Rebuff. Ann. & alij* de quibus *per Menoch. cons. 36. n. 32. vsque ad n. 35. lib. 1.*

Ampliatur prædicta, vt neq; obstet nullitas pensionis, quia interim est manutenendus pensiona-
28 nus donec de ea cognoscatur † *Rot. per R. P. D. Gipsium Cesaraugustana pensionis. 30. ianuarij & 25. maij* 1589. Quemadmodum regulariter conceduntur
29 huiusmodi mandata, † quamuis prætendantur iniusti possessores *c. in litteris. 5. de restitut. spoliator. l. qui cætu. 5. §. si de vi. ff. ad l. iul. de vi publ. Rot. per R. P. D Penam Romana palatij. 16 decemb. 1588. & Romana pre-*
30 *tij Fiani. 4. febr. 1602.* † Quia si non daretur huiusmodi manutentio per viam indirectã possessor amitteret commodum possessionis, quod fieri non debet *c. conquerentes. 7. de restit. spoliat.* Ita vt ne-
31 que cautio sit danda, † quamuis prætẽdatur nullitas pensionis, debet enim fieri solutio, & manuteneri pensionarius in sua quasi possessione exigendi simpliciter nulla præstita cautione de restituendo in casu succumbentię, & declarationis nullitatis pensionis; Quod quando habeat locũ dicam infra in capite particulari.

Idẽ est in quasi possessione iurispatronatus, quę
32 acquiritur per vnicã præsentationem, † dummodo institutio subsecuta habuerit effectum *Dec. cons. 124. col. 1. Roland cons. 47. n. 18. lib. 1. Menoch. cõs. 90. nu. 117. lib. 1.* & in illa quasi possessione est danda manutentio, ita vt præsentatus ab eo, qui erat in quasi possessione iuris præsentãdi eum bona nõ
33 debeat amoueri; † quãuis postea cõstiterit eundẽ non esse patronũ *Ann. cons. 321. n. 5. Alex. cons. 75. nu. 46. lib. 4.* latè *Menoch. cons. 90 n. 125.* vbi etiã *nu. 133.* ampliat, quãuis esset lis cũ existente in possessio-
34 ne, dummodo lis sit super proprietate, † nõ super quasi possessione secundum declarationem, de qua per *Abb. in c. ex litteris. n. 8. de iur. patronat. Henric. Boic. in c. 2. col. 2. vers. aut nõ est proprietarius. de rest. in int.*

Idq; etiam procedet in similibus nullitatibus, quæ opponuntur contra aliquem contractum,
35 prout aliàs dixi de cẽsu, † qui prętẽdebatur nullus tanquã impositus super bonis subiectis fideicommisso; Nam donec de hoc fuerit iudicatum nõ debet quis impediri in manutentione exigẽdi *Caputaq. decis. 221. p. 1. Rot. coram R. P. D. Lancelloto Bononien. census. 21. ianuarij* 1600. vbi loquitur tam de pensione, quàm de censu, subdens, quod neq;
36 impedietur ista manutentio, † quamuis census prętenderetur solutus quo ad sortem principalẽ, quando videlicet fuisset relaxatum mandatum pro dicta sorte, ad effectum tamen deponendi, donec fuerit doctũ bona esse libera, & nõ subie-
37 cta fideicõmisso, † cum hoc casu non sit in facultate emptoris census consequi sortem principalem, quasi contrarium esset statuendum, quãdo fuisset relaxatũ mandatum cõcedendo liberam potestatem emptori recuperãdi d. sortẽ, Ex quo enim tunc est in eius facultate illam ad sui libitũ recuperare, non possunt peti aliqui fructus citra vitiũ vsurarum; & ita procedit decisio eiusdem *Rot. per Cardin. Pamphilum Romana census, de qua per R. P. D. Lancellottũ in d. Bononien. census. 21. ianua.* 1600.

Prout etiã neq; posset retardari ista manuten-
38 tio per exceptionem non adimplementi, † quę nõ impedit, vt quis nõ valeat exigere fructus sibi debitos occasione census, vel similis causę, quando videlicet fuit facta diligentia; quemadmodũ in casu mihi aliàs proposito Dixi verius esse, cum sufficiat adimpleri per æquipollẽs *Afflict. dec. 295. Eugen. cons. 12. Ruin. cons. 67. in fi. num. 10. lib. 4. Rot. per R. P. D. Bubalum Romana palatij. 7. maij.* 1590. Eoque maximè ista exceptio non adimplementi nõ obstabat, cum in casu nostro non ageretur de non adimplemento ad effectum resolutionis contra-
39 ctus, † sed vt emptor esset securus, vt non possit molestari occasione censuum, quibus res vendita erat onerata, cum sufficiat ad hunc effectum
40 adimpleri per æquipollens *Rot. per Card. Seraphinũ Romana non adimplementi. 17. nouembr.* 1597. † Vbi etiam quod sufficiet cautio diuins cum hypotheca omnium bonorum *Bald. in l. quicunque C. de fund.*
41 *patrimonialib. lib. 11.* † Ita vt satis sit susceptio litis, quæ habetur pro fideiussione *Afflict. decis. 171. nu. 3. Surd. decis. 183. n. 10.* Cum enim sit cautum emptori, vt securus reddatur, non est aliud quærendum
42 *Alex. cons. 65. omissis argumentis. num. 5. lib. 5.* † Dummodo tamen lis moueatur pro iure competente sub conditione, secus vbi lis est mota, & in ea deducitur obligatio pura, & actio competit de præsenti, nam tunc requiritur fide-
iussio;

Digitized by Google

iussio: nec sufficiet obligatio bonorum, quamuis
venditor esset diues, & soluendo *Surd. decis. 295. n.*
15. & 16.

Quæ adeo vera sunt vt neque obstet assertio
iurata de bonis liberis, tunc enim quis repellitur
43 exceptione periurij, † quādo promissio est dolo-
sa, & alteri præiudicialis, aliàs secus *Cassad. dec. 2. n.*
7. de iur. iur. Rot. coram Card. Seraph. Romana non adim-
plementi. 17. Nouemb. 1597. vbi ita concordat alias
44 decisiones in *causa Romana census.* † subdēs etiam,
quod tunc emptor potest agere ad faciendū con-
sentire omnem personam ad liberationem rei
venditæ, dummodo eius intersit, nam si hoc cesr-
saret per prouisionem similem præstando fide-
iussorem, aut suscipiendo litem sufficeret *Bal. in l.*
qui rem. n. 1. C. de euiction. & in l. ex his prædiis. C. eod. tit.
Rot. coram R. P. D. Lancellot. romana bonorum. de Lenn.
23. Nouembr. 1598.

Et quod magis est quamuis dolus interuenerit
45 in venditione facta de re aliena, † etiam sciente,
non præberet causam rescissionis contractus, si
fuerit tradita, licet detur actio ad interesse, vel
pro euictione *l. seruum quem. §. si sciens. & l. quæro. ff. de*
action. empt. Ruin. cons. 141. n. 5. lib. 1. Osasc. decis. 24. n. 2.
46 *cum seq.* † Qui intelligunt *glos. in l. si rem. de euiction.*
procedere, vbi res non fuit tradita latè *Surd. decis.*
47 *253. per tot.* Quamuis ipse † *ibid. n. 10.* defendat cō-
trarium, quod scilicet sit locus rescisioni contra-
ctus propter dolum, cum sit in facultate empto-
ris agere ad interesse, vel discedere à contractu,
48 prout loquitur *tex. in d. §. sciens.* † Exemplo con-
ductoris impediti facto iniusto locatoris, in cuius
electione est resilire à locatione, vel agere ad in-
teresse *Roland. cons. 69. n. 22. lib. 4. Becc. cons. 45. nu. 20.*
per tex. in l. si fundus. vers. nam & si colonus. ff. locat.

Quæ autē dicta sunt de manutentione posses-
sionis licèt habeant locum in casib. supra enume-
ratis, & in aliis similibus, quos prętereo ne lōgior
sim, cum sufficiat annotasse ea, quę mihi proposi-
ta sunt, recipiunt tamen nōnullas declarationes.
Quarum prima est quando sumus in confessione
49 solutionis facta ab antecessore, † quia confessio
non præiudicat, sicut vera solutio ad effectum
acquirendi quasi possessionem *Fel. in c. vlt. n. 11. col.*
fi. vers. generaliter autem. de præscrip. Rot. coram Card. Pā-
phil. pacten. pensionis. 5. Octob. 1594. *& per Card. Seraph.*
gerunden. pensionis. 18. *Octobr.* 1579. Et quamuis con-
fessiones essent factæ per procuratorē legitimum
50 tanquam erroneæ possent reuocari *Rot. decis. 2. de*
confess. in antiq. Caputaq. decis. 330. in fin. lib. 2.

Secundo intellige in exactionib. factis per prin-
cipales, aut eorum legitimos procuratores, quia
51 non sufficerent præstationes factæ ab illis, † qui
possessionem conferre non potuissent. Nemo e-
nim plus iuris in alium transferre potest, quā ipse
habeat *l. traditio. de acquir. rer. domin. Corn.* in specie
cons. 16. n. 6. lib. 2. Rot. coram Card. Lancell. 21. Nouembris
1575. Cremonen. pensionis. vbi quod solutio pēsionis
52 facta per curiam regiam sede vacante non opera-
tur effectū quasi possessionis, quia cum cesset Ti-
tularis, non potest contra Ecclesiam acquiri quasi
possessio, cuius substantia in istis incorporalibus
consistit in scientia & patientia domini *Bar. in l. 1.*
§. huius autem interdicti. in fin. vers. secundo modo. ff. vti
possid. Bald. in l. 2. nu. 10. colum. 3. vers. quæro qualiter ac-
quiratur. C. de seruit. Menoch. de retin. poss. rem. 3. n. 147.
Et idem etiam fuit decisum *per Rot. coram Card. Se-*
raph. gerunden. pensionis. 10. *Decembr.* 1579. *& per Car-*
dinal. Pamphil. pacten. pensionis. 5. *Octobris* 1594.

Amplius neque valeret commissio data de sol-
uendo, si non sit effectuata ad effectum consti-
53 tuendi d. quasi possessionē. † Nam aliud est man-
datum de soluendo, aliud solutio: quemadmodū
54 dicimus de venditione, quæ est diuersa † à man-
dato de vendendo, prout in specie concludit *Rot.*
per Card. Pamphil. d. pacten. pensionis. Sicut neque ista
quasi possessio probaretur per libros mercato-
55 rum, per quos fuisset facta solutio. Quia † isti libri
non probant contra tertium. *Ias. in l. admonendi. n.*
133. de iur. iur. Felin. in c. 2. nu. 3. de fid. instrum. Rot. coram
R. P. D. Cantucci. Romana montium. 14. Decembr. 1579.
Caputaq. in specie *decis. 331. p. 1.* Dummodo d. libri
56 mercatorum non † reciperent adminiculum ex
aliis, de quib. per *Rot. coram Card. Seraphin. gerunden.*
pensionis. 18. *Decembr.* 1579 & latè *Surd. decis.* 199. *&*
decis. 312. Prout neque esset credendum testibus
dicentibus se soluisse pensionem, ex quo depo-
nunt ad eorum exonerationem, quod tunc dice-
tur esse, quando si non soluissent, ipsi tenerentur
Alexand. cons. 71. n. 4. & 8. lib. 7. Rota coram R. P. D. Pe-
nia foroliuien. pensionis. 24. Aprilis 1592.

Non obstat quod soluens pensionem nomine
57 alieno, censeatur soluisse ex eius mādato, † Quia
non est verisimile, quod soluens voluerit pecu-
nias suas iactare: maximè quando soluta est pen-
sio sciente illo, cui est debita, quia tunc videtur
solutionem ratificare, & mādatum dare, & sic est
præsumendum fuisse in quasi possessione, in qua
debet manuteneri, vt in specie est *decis. Rot. 2. aliàs*
13. de caus. possession. & propr. in antiq. Ann. sing. 96. colla-
tio vnica. ad med. Ideo operari debet solutio facta
58 per manus alicuius, cum intelligatur † tanquam
ab eius ministro *Bertrand. cons. 282. n. 2. lib. 2.* vbi al-
legat *Salicet. in l. omnes. in fin. C. de test.* sequitur *Rota*
per Cardin. Millin. romana expeditionis bullarum. 21. *A-*
prilis 1606. Quamuis *Zabar. in clem. 1. §. nos autem. no-*
tab. 21. de iur. iur. velit quod ista clausula per manus
intelligatur per alium, scilicet nomine nostro in
non præiudicialibus, cum aliàs non sufficiat fieri
per alium. Ideò stantib. coniecturis recederetur
ab illa pręsumptione, quod fuerit solutum de pe-
cuniis debitoris, quamuis creditor dixerit ha-
buisse per manus soluentis *Rot. coram R. P. D. Lan-*
cellotto romana pecuniaria. 1. Decemb. 1606.

Quia procedit, quando vltra prædicta concur-
runt alia adminicula, & coniecturæ, & vbi pręce-
dit obligatio Cameralis de soluendo pensionem
Rot. coram Card. Lancell. Lucan. pensionis. 4. Iunij 1577.
& Laurentina pensionis. 6. Iunij 1571. *& per Card. Seraph.*
Gerunden. pensionis. 18. *Decemb.* 1579. vbi quod admi-
nicula debent percurrere tempus; Exemplo con-
59 fessionis factæ per Prælatum, † quæ non nocet
Ecclesiæ, nisi quando concurrunt adminicula
Bald. in auth. hoc ius porrectum. n. 8. C. de sacrosanct. eccl.
quæ tamen percutiant illud idem, quod percutit
confessio, alioquin non posset agi de coniungen-
dis probationibus *Ann. cons. 281. n. 6. vers. secundo re-*
spondeo quod hic tractari.

Tertiò, declara dummodo non constet de cau-
sa non obligatoria in futurum, puta ex causa do-
nationis veræ siue præsumptæ, aut ratione patro-
60 cinij, quia tunc † nullus acquireretur status pos-
sessionis, & interdicta possessoria cessarent *Bar. in*
l. cum de in rem verso. col. penult. vers. quæro rustuu. de v-
sur. Ias. in l. quominus. n. 28. de flumin. Bald. in l. fin. C. ne
de stat. defunct.

Digitized by Google

Quatto intellige quatenus non possit colligi
ea circunstantiis facti, rerum, aut personarum so-
61 lutum suisse ex causa liberali † *Felin. in c. rodulphus. n.
35. de rescript. post Bald. in l. solent. § non vero. vers. octauo.
de offic. procons. Abb. in c. fi. col. 2. de caus. possess. & propriet.*

Quinto prędicta procedunt in redditib. annuis
perpetuis, in quib. est locus remediis possessoriis,
62 † secus temporalib. *Bald. in l. vnic. ad fi. vers. respondeo
ad primum. C. vti possid.* quem refert, & dicit notan-
dum *Pereg. de fideicom. art. 46. n. 18. vers. reperi etiã.* vbi
ex hoc cõcludit dari possessoria remedia pro ob-
lationib. solitis præstari iuata *decis. Osasc. 99. per tot.*

Seatò vltra exercitium illius iuris incorporalis
63 requintur etiã, quod exercens intendat † vti iure
suo, & non tanquam alieno, & sibi concesso; Ita
vt in dubio an quis pręsumatur vti iure suo sit re-
mittendum iudicis arbitrio *Abb. in c. cum ecclesia su-
trina. n. 25. de caus. possess. & propr. Afflict. decis. 67. n. 2. & 3.*
64 vbi etiã quod scientia domini, & patientia, † quę
requiritur ad quasi possessionem non debet esse
precaria ad alicuius preces, vel violenta, quia tũc
nihil releuat, & in dubio an patiẽtia præsumatur
etiam iudex arbitrabitur ex qualitatibus facti, &
multiplicitate actuum; Nam vnus sufficiet in his,
quæ non ita facilè solent concedi, vt in electio-
ne, & in similibus, cum secus sit in his, quæ cõce-
duntur ratione familiaritatis, & amicitiæ, prout
latius distinguit *Abb. ibid. n. 22. cum seq.* cum aliis *per
Afflict. decis. 67. n. 1. Menoch. de arbitr. cas. 160. per tot.*

Septimo intellige dommodò quis non inten-
tet iudicium possessorium recuperandæ, tunc e-
nim non potest obtinere manutentionem in iu-
63 dicio summario lite pendente, † ea quo præsup-
ponit possessionem apud conuentum, vnde non
potest prætendere manuteneri, prout neque ille,
qui intentat petitorium, qui videtur renunciasse
possessioni, com præsupponat illam ea parte
conuenti *l. qui restituere. de rei vend. Ant.* in specie *al-
legat. 131. n. 4. lib. 2.*

Quod tamen secus est in iurib. incorporalibus,
vt in præcedentia, & in similibus, in quib. potest
agi petitorio, & non præsumitur renunciatum
66 possessioni, † Quia potius intelligitur intentata
actio confessoria, aut negatoria, quæ præsuppo-
nit dominium, & possessionem, seu quasi apud
eundem agentem *l. sicut. § sed si quæratur. ff. si seruit.
vend. Bald. in l. 2. C. de seruit. & aqua. Rip. lib. 2. respons. c.
7. n. 2. vers. tamen hæc conclusio.*

Octauo declara modò actus non sint genera-
les, & æquiuoci, quia per illos nõ fundatur quasi
67 possessio † *Butr. in c. fi. de caus. possess. & propriet. Socin.
cons. 187. in controuersia. nu. 20. col. 8. vers. tertio conside-
randum. lib. 2. Bald. in l. 2. n. 15. C. de seruit. & aqua. Ant.
alleg. 131. nu. 11.*

Nono intellige prædicta non procedere in mi-
nore, ob cuius priuilegium non habet locũ præ-
sumptio de qua *in l. cum de in rem verso. ff. de vsur.* tam
68 in iudicio proprietatis, quàm possessionis; † Ideò
non esset audiendus petẽs se manuteneri in pos-
sessione exigendi annuas præstationes cõtra mi-
norem, quasi per eum non possit transferri pos-
sessio *l. si pupillus. de acquir. rer. domin. l. possessionem. de
acquir. possess. Bart. in l. 1. § si vir vxori. ff. eod. tit.*

Quamuis ista non sint tuta, cum præfata iura
loquantur in pupillo, qui non trãsfert possessio-
69 nem; † Vnde verior est opinio, quod contra mi-
norem detur manutentio possessionis. Quia ex-
ceptio minoris ætatis, & restitutionis concernit
iudicium petitorium *Lancellot. de attent. p. 2. c. 18. nu-
mer. 131.* cum etiam occupans rem minoris acqui-
rat saltem nudam detentationem *l. si pupillus. de ac-
quir. rer. dom.* pro qua detentatione competunt re-
media ex officio Iudicis, & in ea non debet quis
turbari, nisi iuris ordine seruato. *c. querelam. de ele-
70 ction.* † Et ita in specie quod etiam contra mino-
rem detur huiusmodi manutentio cõcludit *Gar-
zias. de nobilit. gloss. 12. n. 81.* Et quidquid alij contra-
rium sentiant, de veriori opinione testatur. *Flores
pract. quæst. lib. 1. q. 2. n. 27.*

Decimo adde quod constitutum operatur, vt
non detur mandatum de manutenendo contra
illum, cuius nomine quis constituit se possidere;
71 † Quod tamen est intelligendum, dummodo va-
liditas, seu inualiditas constituti non pendeat à
validitate, seu inualiditate contractus, quia si ab
illa penderet, esset suspensa interim vis consti-
tuti, donec fuerit lis terminata; Vnde etiam in-
terim deberet concedi mandatum de manute-
nendo, prout est decisio *Rota per Card. Millin. Pla-
centina castri. 4. Iunij* 1600. Et voluit *Bald. in l. 2. q. 10.
C. de seruit. & aqua. Dec. consi. 400. viso eleganti consilio.
col. pen. post med. vers. quarto respondetur. n. 9.*

Vndecimo notandum est, quod clausula sub-
lata operatur, vt non possit dici de subreptione,
72 cum tollat audientiam si non aperiatur os † *Bart.
in l. fi. C. de canon frument. vrb. rom. lib. 11. Corn. in c. quia
diligentia. q. 3. vers. nam etiam si expressè. de election.* Ita
vt neque possit dari mandatum de manutenen-
do *Rot. coram R. P. D. Iusto Cæsaraugustan. fructuum. 9.
Decembr.* 1595. *& vlixbonen. declarationis concordia 5.
Maij de anno* 1599.

Duodecimo quæ dicta sunt de huiusmodi pos-
sessoriis, quod trãseant actiuè, & passiuè in succes-
sores debent intelligi, dũmodò non fuerit solutũ
per antecessorem ante purificatam cõditionem,
73 † si enim solutio ita fuisset facta nõ præiudicaret
successori respectu quasi possessionis *Rot. coram R.
P. D. Penia. Foroliuien. pensionis. 24. April.* 1592. Cum e-
74 tiam in istis pensionibus, † quæ continẽt aliquas
qualitates, seu conditiones non possit procedi e-
xecutiuè, nisi verificatis dictis conditionib. *Gomes.
& alij per Flores var. quæstion. lib. 1. q. 12. n. 42.*

Quæ etiam intellige dummodo non simus in
successore translatario, cui non suffragatur pos-
sessio transferentis pensionem ad hũc effectum,
75 † vt debeat illi concedi mandatum de manute-
nendo, prout cum de hoc quæreretur Dixi verius
esse. Quia possessio est quid facti, sine quo non
acquiritur, neque transfertur *l. quemadmodum. de
acqu. possess.* Vnde si translatarius nunquam exegit
non iuuatur possessione transferentis *Cepha. consi.
479. n. 31. lib. 4.* Et est *decis. Rot. per R. P. D. Cordub. Ca-
lagurritana pensionis. 2. Martij* 1598. *& coram R. P. D.
Litta. Neritonen. pensionis. 5. Nouembr.* 1601. *& per Car-
din. Millin. Brixien. pensionis. 23. Maij* 1594. Vbi etiam
76 † quod non approbatur per Rotam illa differen-
tia inter quasi possessionem incorporalium, &
corporalium; cum etiam in incorporalib. sit ne-
cessarius actus apprehensiuus *Alex. in l. cum hæredes.
in prin. n. 9. in gl. super verb. non pertinet. de acqu. possess. &
in l. in suis. col. 2. in fi. n. 8. in gl. quæ incipit. & etiam posses-
sio. de liber. & posth. Caputaq. decis. 135. 152. & 420. li. 2.*

Et facit etiam ratio, quia per translationem ex-
77 tinguitur pensio antiqua † *Ferret. consi. 53. in præsen-
ti controuersia. col. 3. ad med. num. 10. Gig. de pension. qu.
88. nu. 8. tom. 15. p. 1. fol. 361.* Ideo non debet iuuare

quasi

quasi possessio pēsionis extinctæ, cum pet trans-
lationem dicatur pensio noua quo ad effectum
tamen viæ executiuæ, quasi possessionis, & simi-
78 lium; †Nam respectu substantiæ pensionis oon
dicitur noua, quamuis transferatur, sed antiqua,
prout latè declarat *Rot. cor.:m R.P.D.Lancell.Carpen-*
toraten.pensionis. 29.May 1602. vbi ita dicit intelli-
gendam esse supradictam decisionem *Cardin.Mel-*
79 *lin.in causa Brixien.pensionis.* †Etenim illa extinctio
pensionis translatæ tanquam momentanea non
debet esse in consideratione, cum fiat ad effectū,
vt statim, & incontinenti reseruetur alia similis
pensio, Prout dicimus de momentanea acqui-
sitione, quæ fit ad effectum renunciandi, quæ
non attenditur, neque tequirit solemnitates, quę
debent interuenire in tenunciationibus *Soc. cons.*
53. Viso instrumento donationis. col. penult. lib. 4. & di-
cam latius infra *c.132.*

Alias declarationes in casibus, in quib. non dan-
tur huiusmodi mandata de manutenendo ponūt
Doctores in c.querelam. de election. & in l. 2. C.de seruit.
& aqua. & in aliis locis supra allegatis, quas non
opus est recensere, cum ea quæ diximus sufficiāt
tanquam magis in ptaxi occurrentia. Quibus ad-
80 de † quod obligatio ad fauotem nominati in
pensione extenditur ad translatarios; quia trans-
latio pensionis debita vni personæ, si in alium
transferatur non dicitur nouum grauamen quo
ad debentem soluere, sed est quædam delegatio
solutionis alteri facienda *Paris. cons.5.nu.86. lib.4.*
Rot.per R.P.D.Cordub.Segobien.pensionis.20.May 1598.
81 † Prout idem esset quando mutaretur res, super
qua fuit census, & hypotheca imposita, nō enim
dicitur census extinctus, si fuerit translatus ad a-
lia bona, quamuis bona prius censuata fuerint li-
berata: Ideò perinde est ac si à principio fuisset
factus census in bonis subrogatis: Vnde remanet
firma prima obligatio, & per consequens non
sunt liberati fideiussores, quia solū fuit facta mu-
tatio rei *Rot.coram R.P.D.Ludouis.Romana census. 10.*
82 *Iunij 1603.* † Idemque esset in translatione pen-
sionis de vno beneficio ad aliud, nam respectu
pensionarij nihil fuit immutatum, sed tantum
respectu beneficij, ex quo pensio soluebatur, Ita
vt nullum fiat præiudicium pensionario per hu-
iusmodi translationem, cum non agatur de noua
obligatione inducenda, sed de veteri conseruan-
da, ideo obligatio remanet in eodem statu *Rot.*
coram R.P.D. Ludouis. in d.romana census, & per Card.
Pamphil. Asculana pensionis.1.Febr.1593.

SVMMARIVM.

Descriptio, & sequestrum pendente appella-
tione quando sit concedēdum ex officio iudicis,
seu ad instantiam partis, & an possit ab eo appel-
lari. Reuocatio sequestri an debeat fieri in fine li-
tis, & duret etiam in causa appellationis. Remis-
soria si fuit concessa in causa beneficiali an pro-
missio de stando vnicæ sententiæ intelligatur, si
post remissoriam fuerit lata sententia pro pro-
missore, & secunda contra eum.

EPITOME.

1 *Sequestratio conceditur appellatione pendente non solum si depopulentur fructus, sed etiam si in vsus suos conuertantur. nu.2. Intellige vt nu.3. & 4.*

5 *In casu in quo permittitur sequestrum deducendum est de fructibus sequestratis quantum ipsi sufficiet pro quotidiana exhibitione, & pro sumptibus litis.*

9 *Sequestrum est concedendum si adest timor difficilis recuperationis fructuum etiam cessante dilapidatione. n.7.*

8 *Possessio beneficij capta lite pendente est attentata.*

9 *Iudex ex officio concedit sequestrum etiam in casib. in quibus non permittitur ad instantiam partis.*

10 *Arbitrium est iudicis aliquid facere vbi non agitur de magno præiudicio.*

11 *Mandatum de manutenendo conceditur facta semiplena probatione.*

12 *Sequestrum de ordine iudicis non priuat aliquem sua possessione, quidquid aliud sit in voluntario. n.13. & 14.*

13 *Sequestrum datur lata sententia prima contra possessorem, secus si ad fauorem ipsius fuerit primo iudicatum, & secundo contra eum. n.16. & 18.*

17 *Sequestratio est materia prohibitoria.*

19 *Præsumptio vnius sententiæ tollitur per aliam contrariam; quo casu non datur sequestrum. & n.20.*

21 *Remissoria non conceditur in prima instantia in causa beneficiali, nisi facta obligatione de stando vnicæ sententiæ, & huiusmodi promissio quomodo intelligatur. n.22.*

23 *Arbitrium iudicis quid operetur in remissoria.*

24 *Descriptio conceditur in quocunque casu pro interesse, quod vertitur ex parte petentis, non tollit tamen alienationem rerum descriptarum. n.25.*

26 *Controuersia pendente quando non possit fieri descriptio. n.27. 28. & 29.*

30 *Reuocatio sequestri non est facienda nisi in fine litis. Intellige vt n. 31. Et durat etiam in causa appellationis. nu. 34. Declara vt n.36. 38. 40. & 41.*

32 *Pignora data arbitratori an durent in causa reductionis ad arbitrium boni viri. n.33.*

33 *Lis non dicitur finita nisi facta executione.*

37 *Sequestrum reuocatur si fuerit appellatum à decreto sequestrationis. Amplia vt n. 38. Et quando concedatur appellatio à sequestro. n.39.*

CAPVT CXIV.

COntendendum esse sequestrum dicebatur
in causa Martini, & litis consortium, cum
appellatione pendente licita sit sequestratio non
1 solum, † si depopulentur fructus ab aduersario
glos. in c. quoties. 2.q.6. Bald. in l. si fideiussor. §. vlt. in fi. ff.
qui satisd. cog. sed etiam si in vsum suum conuer-
tantur *Ang. in l. imperatores. 21. §. idem. nu.: ff. de appell.*
Curt. de sequestr. in princ. n.9. dixi decis.63. Et est ratio,
quia siue dilapidentur, siue in vsum possidentis
2 consumantur, † in vtroque casu desinunt esse in
rerum natura *Bald. in l. si seruum quis alien. nu 70. §.*
prætor ait. in fi. de acqu. hæred. & in c. vlt. nu. 1. vers. extra
quæro. vbi dicit notandum *de sequestrat. poss.* Quam-
uis hoc de conuersione in vsum suum non ad-
3 mittat †*Coler. de proces. executiu. p.1. c.2. n.150. vsq. ad*
num. 153. quasi possessor non sit prohibendus ius
suum prosequi, & rebus suis frui, sicut prius. *glos.*
in c. non solum. de appellat. in 6. Gail. obseruat. 144. n.10.
lib. 1. & obseruat. 146. n.14. eod. lib. Rot. decis. 44. nu. 2. de
4 *appellat. in nou.* †Nisi concurrat quod omnes fru-
ctus possessor consumat, & quod nihil faciat
reliquum, & quod non habeat alia bona, de qui-
bus appellato integrè possit satisfieri super petitis
in libello principali, ad quem dirigebatur con-
demnatio in re iudicata *Abb. Curt. & alij* de quibus
5 per *Coler. in d. cap. 2. n.151. & 152.* † Subdens quod
etiam in casu, in quo permitteretur sequestrum

deducendum eſt de fructibus ſequeſtratis, quantum ipſi ſufficiet pro quotidiana exhibitione ſi aliunde non habeat, & pro ſumptibus litis ſecundæ inſtantiæ *l.fi.§.quod ſi ei. verſ.nam ſi tales. C. de ordin.cognit. Oldrad.conſ.27.n.3. Boer.deciſ.303.nu.4.Iaſ. in l.ſi ſideiuſſor. 7.§.fi.n.30.qui ſatiſd.cogant.*

Quod magis procederet, quando adeſſet timor difficilis exactionis, & recuperationis fructuum,
6 † quaſi tunc etiam ceſſante fructuum dilapidatione maior ratio militet apponendi ſequeſtrum *Put.deciſ.150.n.3.lib.2.& deciſ.249.n.3.li.3.Rot.diuerſ. deciſ.13.p.2.* Prout quando ratione beneficij, de quo litigatur poſſeſſor recurrit ad iudices ſecula-
7 res pro defendenda ſua poſſeſſione, † quam iniuſtè abſtulit eccleſiaſticus ordinarius, & de mandato illorum iudicum ſecularium fuit reintegratus *Rot.per R.P.D.Coccin. Calagurritana beneficij.10.Decemb.1601.* Idem quando poſſeſſio beneficij eſſet
8 capta lite pendente, quo caſu eſt atteotata † *Caſſad.deciſ.3.de ſequeſt.poſſ.& fruct. & deciſ.3.n.6.de reſtit. ſpoliat. Caputaq.deciſ.151.p.3. Caſ.de Graſ.deciſ.2.nu.1.de appellat.*

Prout regulariter Iudex ex officio, ſi iuſtum ſibi videbitur, poteſt ſequeſtrare in omnibus cau-
9 ſis, † in quibus non ſuler concedi ſequeſtrum ad inſtantiam partis *Lancell.de attent.p.2.c.12. nu.26.& p.3.c.29. n.148.poſt Barto.in l.imperatores.§.fi.de appellation.* Maximè quando adeſſet timor ſcandali, dummodo non ſit dubium, ſed certum *Ruin.conſ. 37.n.3.verſi.nec etiam obſtat.lib.4.* Quod tamen totum erit in arbitrio iudicis *Menoch.de recuperan. poſſeſſ.remed.1. nu.323.* Præcedente tamen cognitione ſuper prædictis *Idem Menoch. de adipiſcend. remed.6. n.12.vſque ad n.16.* Cum enim non agatur de magno præiudicio eſt arbitrium Iudicis, ita vt etiam ſufficiat leuior probatio, & aliqua cauſæ cogni-
10 tio † *Abb.in c.2.n.28.de ſequeſt.poſſ. Alex.in l.ſi ſideiuſſor. 7.§.ſi ſatiſdatum.in prin. qui ſatiſd.cogan. & ibi Iaſ.nu. 14. col.2. ante med.verſi.tertio facit. Io. de Plat. in l.per hanc.aliàs incip.iubemus.§.ſi qua tamen.verſ. & attende quod volens.C.de erogat.milit.annon.lib.12.Bald.in leg.1. ante fi. n.4.verſ.ſed nunquid poteſt reuocari. C.de prohib.*
11 *ſequeſt.pecun. Maſquar.concluſ.1298.n.3.* † Ad exemplum mandati de maouteoendo, quod conceditur facta ſemiplena probatione *Menoc. de retin poſſeſſ.remed.vlt.n.34.poſt Aym.conſ.158.n.12.Abb.in c.cum eccleſia ſutrina.n.23. vbi Rip.nu.51.de cauſ.poſſ. & propr. Rot. per Cardin. Seraph. Ortocen.penſionis. 5.Iulij 1599.*
12 *Natt.conſi.121. nu.2.* † Cum etiam huiuſmodi ſequeſtra de ordine Iudicis appoſita non prioent quemquam ſua poſſeſſione *Caſt. in l. intereſſe.de acquir.poſſeſſ. Rot. per R P.D. Oran.Parmen.prioratus. 16. Ianuarij 1598.& coram R.P.D. Lancell. Placentina præbendæ.28. Februarij 1603.* Quaſi hoc ſequeſtrum ſit
13 neceſſarium, † quidquid ſecus ſit in voluntario, prout latè diſtinguit *Menoch.de retinen. poſſeſſ. remed. 3.num.86.vſque ad nu.93.Coler.de proceſ.execut.c.2.p.1.*
14 *n.76.& 77.Granat.* † qui de communi *ad Veſtr.c.2. lib.7.num 17. Gail.obſeruat.5.num.10.& obſeruat.149. nu. 9.p.1.*

Contrarium tamen prædictis non obſtantib. Declaraui, quia licèt lata vna ſententia ſoleat concedi ſequeſtrum; tamen hoc eſt intelligen-
15 dum, † quando prima ſenteotia fertur cõtra poſſeſſorem, ſecus ſi prima fuiſſet ad fauorem illius, prout in caſu, de qno agimus, & ſecunda contra eum, tunc enim oon eſt admittenda ſequeſtratio, prout in ſpecie concludit *Cardin.* dicens eſſe notabilem limitationem *in clem. vnic.q.4.nu.13.col. 4.ad med.de ſequeſtrat.poſſeſſ.* ſequitur *Mandoſ.form.19. commiſ.in verb.in tertia inſtantia.verſ.ſecundo quia ſupra*
16 *dixi.* † Etenim in hoc caſu vterque tam appellãs, qoàm appellatus habet præſumptionem ſententiæ pro ſe: Vnde in hac paritate debet eſſe melior
17 conditio poſſidentis *c.in pari.de reg.iur.in 6.* † Maximè in materia prohibitoria, quemadmodum eſt ſeqoeſtratio *l.1.& 2.C.de execut.rei iudic.l.ſi cum nulla.58.de re iudic. l.vnic.C.de prohibit.ſequeſtr. pecun.* latè
18 *Coler.de proceſ.execut. cap.2.p.1. n.102.* † Et hoc etiam inouit *tex.in d.clem.vnic.* in illis verbis, vna contra poſſeſſorem diffinitiua promulgata, ex quibus apparet ſignificati nondum aliam ſententiam fuiſſe latam ad eius fauorem, vel contra. prout notat *Cardin.ibid. nu.13. verſ. & ſecundum hoc quod hic dicit.qu.4.Caſſad.deciſ.1.n.2.de ſequeſtr.poſſeſſ.Put.deciſ. 77.n.1. lib.1.* Cum etiam præſumptio vnius ſen-
19 tentiæ ſit ſublata per aliam, † ideo noo debet eſſe locus ſequeſtro, ſicut etiam in ſpecie concludit *Veſtr. in prax.cap.2.lib.7.n. 7.ad fin.* vbi qooque ampliat, quando illa prima ſententia feciſſet tranſi-
20 tum in iudicatum, † & iſte qui modo obtinuit fuiſſet auditus per viam reſtitutionis in integrum *Caſſad.deciſ.2.de ſequeſtr.poſſeſſ.& fruct.*

Idem dicimus in remiſſoria, quæ non concedi-
21 tur in prima inſtantia in cauſa beneficiali, † niſi facta obligatione de ſtaodo vnicæ ſententiæ *Paſum.de poteſt.capit.ſede vacan.q.19.p.1.n.10.&11.tom.13. p.2. fol.420.* Vode ſi fuerit conceſſa cum dicta obligatione, erit intelligenda promiſſio de ſtando
22 vnicæ ſententiæ, † ſi poſt remiſſoriam prima feratur contra ipſum, ſecus ſi prima fuerit pro eo, & ſecunda contra illam ad fauorem aduerſatij *Put. Tholom.& alij allegati per Mandoſ.form.19. commiſſion. q.2.in fi.& regul.8.cancellar.q.7.n.2.* Et multa de re-
23 miſſoria concedeoda, † tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, & quid in hoc operetur arbitrium iudicis *Menoch.de arbitr.caſ.250. in addit.n.2.vſque ad num.28.*

Quo ad ſecundum de deſcriptione rerum ſiue mobilium, ſeu immobilium Verius eſt poſſe ad illam deueniri in quocunque caſu ratione inter-
24 eſſe, † quod vertitur ex parte petitoris redigendo in aliquod inoentarium, vt ſciatur illorum quãtitas *l.ſi quis intra.7.in princ. C.de bon.proſcriptor.Imol. in l imperatores. 21. §. idem reſcripſerunt. in princ.verſ. adde quod licèt.ff.de appell.Bald.in l.vnic.n.6.C.de prohibit.ſequeſtr.pecun.Lancellot.de attentat.appell.pend. limit. 12.n.25.& 26.tom.5.fol.368.* Et facit *tex.in l.cum domini horreorum.58.ff.locat.* Quaſi hęc deſcriptio non aoferat poſſeſſori liberam poteſtatem diſponen-
25 di rebus, † & fructibus deſcriptis, cum etiam illorum alienatio permittatur, fit enim ſolum, vt ſciatur quid extiterit tempore litis motæ, & quid collectum fuerit pro faciliori illorum probatione, & liquidatione *Bart.in l.poſt contractum.15. de donat.numer.19.Butr.in c.fi.n.6.verſ.dicit tamen. de ſequeſtrat.poſſeſſ. Iaſ. in l.ſi fideiuſſor. 7. §.fin. numer.28. qui ſatiſd.cog.*

Neque obſtat *tex. in l. defenſionis facultas. C.de iur. fiſc. lib.10.* vbi controuerſia pendente fas non eſt
26 deſcribi facultates poſſeſſoris, † aut inquietari: Quia intelligitur de tali deſcriptione, per quam res incorporantur fiſco, non autem de ſimplici
27 inuentione † *Bart.in l.1. §.eligitur. num.1.ff.de ventr. in poſſeſſ. mit. Curt. de ſequeſtr. in princ.numer.15. verſic. prædictam tamen. Coler. de proceſſ. execut. cap. 2. p. 1. n.180.*

Digitized by Google

n.180.*insi.vers.sed respondet.* Et voluit *Bald.in l.vnic.*
in fin. nu.6. vers.extra quaro. C.de prohib.sequestr.pecun.
vbi distinguit descriptionem ad probandum, &
ad incorporandum, cum ista non admittatur,
quod non est in alia, quæ tanquam non præiudi-
cialis concedenda est, etiam in casu,in quo nō fit
28 sequestratio, † quando præsertim fieret descri-
ptio sine penuria rei, vt in fructibus agrorum, in
quo iudex debet esse discretus *Bald. in d.l.vnica. in*
fi.per tex.in l. 2. C.quando & quib.quart. pars debeat.lib.
29 *12.*† & istam distinctionem descriptionis sequitur
etiam *Martin.Landen.de fisco.q.142.tom.12.fol.4.Imol.*
in l.imperatores. §.iidem rescripserunt. colum.1.post med.
vers. & hoc quando descriptio fit.ff.de appellat.Menoch. de
arbitrar.cas.457.n.2.

Circa vltimum de quo dubitabatur,an seque-
strum appositum non debeat renocari, nisi in fi-
ne litis; Verior est opinio non esse locum illius
30 reuocationi, †nisi causa finita per sententiam in
iudicatum transactam, & donec durat causa ap-
pellationis; siue sit primæ, siue secundæ instantiæ
Bald.in d.l.si fideiussor. §.fi.nu.2. vers.adde hic vtrum.per
tex.in l.litibus.19.§.sin autem fideiussiones. C.de agricol.
& censit.lib.11. Put.decis.77.lib.1. & decis.256.lib.2. &
veriori opinione quidquid alij contrarium sen-
tiant testatur *Angel.de Aret.l.imperatores. 21. §. iidem*
rescripserunt.col.penult.ante fin.vers.fortius dico quod ta-
31 *lis sequestratio.ff.de appellat.* vbi limitat, † nisi stet per
actorem procrastinantem, quo minus lis debito
tempore finiatur,tunc enim res sequestrata resti-
tuitur reo,& sequestrum renocatur *l.si oleum.10.in*
fi.princ.ff.de dol. mal. sequitur *Curt. de sequestr.cap.2.*
q.18. n.65.tom.3.p.2.f.147.

Neque obstat quod non debeat durare seque-
32 strum in causa appellationis, † quemadmodum
dicimus de pignoribus datis arbitratori,quę non
durant in causa reductionis ad arbitriū boni viri
Bart.in l societatem mecum.77. §.arbitrorum enim.n.6.
ante q.1.ff.pro socio. cum tamen reductio habeat se
ad instar appellationis *l. non distinguemus. §. cum*
33 *quidem de arbitr.* †

Quia prædicta opinio non est tuta, cum con-
trarium sequatur *Innoc.in c.quintauallis.in glos.magna*
vers. quidam dicunt. ibi. nisi cessauerit soluere rem.de iur.
iur. Bald.in l.fi.col.penult.in fin.qu.10. C.de contrahend.
34 *empt.* † Et quidquid sit de ea cum habeamus cla-
ram dispositionem *d.leg.litibus.* per quam requiri-
tur terminatio litis. Verius est, vt etiam in causa
appellationis sequestrum duret, cum aliàs non
dicatur lis finem accipere, nisi per sententiam in
iudicatum transactam *l.causas. C. de transact.glos in*
c.1.in verb.finita.de lit.contest.in 6.Paris.cons.30.in cau-
sa. num.36. lib.4. Ita vt etiam requiratur executio,
35 † vt possit dici lis finita *Mandos.reg.33.q.27.colum.1.*
ad med.vers.ad propositum quæsitum. & dictum est so-
pra *cap.66.num.20.* & ita in specie casus nostri re-
spondet *Curt. de sequestr.c.2. qu.18.num.66. vers.ego*
sequor.

Prædicta tamen de sequestro non reuocando
36 nisi in fine litis debent intelligi, † quando agitur
de sequestro apposito vigore *clem.ad compescendum*
de sequestr.poss. quod non apponitur, nisi post ob-
tentam sententiam: Ideo dummodo non sit nul-
liter appositum non renocatur,nisi reuocata sen-
tentia propter præsumptionem resultantem ex
sententia: Vnde dicimus quod sequestrum fa-
ctum ex officio iudicis contra ius de facto etiam
reuocatur *Curt.de sequestr.c.2.n.59.*

Secundo si fuit appellatum & reclamatum à
37 decreto sequestrationis poterit renocari † *Put.de-*
cis.256.lib.2. Rot.coram Card.Serap.Apulen.Capellania.
38 *17.Decemb.1599.* Ita vt hoc casu, † quamuis exstite-
ret consensus procuratoris, non posset tamen
præiudicari domino *Pereg.157. lib.2.* Et quando
39 detur appellatio † in materia sequestri *Cassad. de-*
cis.5.de sequestr.poss. Vestr.in prax.lib.7.cap.2. n.5.Lan-
cell de attent.p.2.c.12.limit.12.n.2.

Tertio, aliud est in sequestro apposito propter
præsumptionem resultantē ex sententia definiti-
40 ua in petitorio, vel possessorio: † Aliud in eo,
quod fit ex officio iudicis: Nā hoc casu propter
illius offensam non intrat rigor *d. clem. ad compes-*
cendum. de sequestr.poss.§. neque enim de vno ad a-
liud infertur, quamuis simus in eo, qui dicitur ta-
le sequestrum violasse *Mohed. decis.329.aliàs 1.de se-*
questr.possess. & fruct. cum alijs *per Rot. coram Cardin.*
41 *Seraph. Abulen.capellania.17. Decemb.1599.* † Prout e-
tiam violans sequestrum appositum per iudicem
post latam sententiam in causa attentatorum non
incurrit pœnas, de quibus *in eadem clem.Lancellot.de*
attent.c.28 de sentent.in causa attentat.ferenda.n.140.

EPITOME.

Sententia, appellatio, rescriptum, & fideiossio
vnius quando prosit aliis. Et quid operetur com-
munio in beneficiis reseruatis, alternatiua succes-
sione, priuilegiis, & similibus. Promittens se obli-
gaturum ad aliquam summam infra certum tem-
pus an possit conueniri adueniente tempore pro
dicta summa, ac si de præsenti se obligasset. Pro
enunciatis in instrumento quando agatur execu-
tiuè.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio vnius prodest aliis, ita vt non possit fieri executio sententia contra non appellantem, donec prouocatio pendet. Intellige vt nu.13.32.36.37.*
2 *Rescriptum impetratum ab vno ratione communionis causa iuuat alios.*
3 *Fideiussio ad fauorem Vniuersitatis trahitur etiam ad singulos in causa communi.*
4 *Prorogatio instantia obtenta per vnum ex correis iuuat etiam consortem ad excusandum à desertione. Idem in restauratione instantia. n.5.*
6 *Commissio operatur vt priuilegium vnius suffragetur alteri in indiuiduis.*
7 *Maior non amittit seruitutem via per non vsum, si habeat socium minorem.*
8 *Causa tractanda est coram ecclesiastico quo ad omnes socios, si vnus ex eis habeat priuilegium fori.*
9 *Successio mutua quando detur inter consortes, collegas, & commilitones.*
10 *Reseruatis beneficiis ad collationem cuiuscunque, præterquam Episcopi, si collatio spectet ad Episcopum, & capitulum, non censentur illa reseruata.*
11 *Alternatiua concessa Episcopo prodest Capitulo in beneficiis spectantibus ad collationem vtriusque.*
12 *In possidēte cum titulo non requiritur patientia, & scientia ad effectum acquirendi possessionem, & sufficit scientia vnius ex his, qui habent interesse commune.*
14 *Sententia contra duos tutores reseruata facultate probandi remissionem debiti, si vnus suscepit probationem, & alter appellauit, & obtinuit, an prosit alteri tutori.*
15 *Verba futuri temporis non obligant in præsens. Intellige vt num.20.*

16 *Promissio nudo pacto nixa non producit actionem.*
17 *Venditio differt à promissione vendendi. Idem in mutuo, & in similibus. n.18. Declara vt n.25.*
19 *Nominatio si possit probari per duos testes intelligitur de omni exceptione maioribus, & quod deponant de libera voluntate, nec sufficit dicere se nominaturum.*
21 *Promissio liberandi an pariat exceptionem aduersus agentem, ac si liberatio facta fuisset. n.22. & 23.*
24 *Promittens se obligaturum ad aliquam summam infra certum tempus potest conueniri adueniente tempore, ac si de præsenti se obligasset.*
26 *Iurans dedisse fundum pro decem potest pro illis conueniri.*
27 *Potest procedi executiuè pro restitutione dotis contra eum, qui confitetur recepisse centum pro dote vigore statuti dantis executionem instrumentis.*
28 *Omne quod præsumptiuè continetur in instrumento habetur pro scripto. nu.29.*
30 *Clausula, omnia, & singula, refertur ad enunciata.*
31 *Pro dote enunciata potest agi executiuè.*
33 *Multa tractantur quæ non fiunt.*
34 *Verba emptoris non obligant dicentis se restituturum prædium emptum si reddatur sibi pecunia soluta.*
35 *Locans non obligatur dicens semper quod conductor claues redderet, ipse domum & claues accepisset.*
38 *In fundo communi ratione indiuidui victoria vnius prodest alijs.*
39 *Probatio scientiæ requiritur præsumptiuè ad effectum, vt quis gaudeat appellatione alterius, & sufficiet scientia procuratoris. nu.40.*
41 *Sola scientia quod consors appellauerit non est sufficiens ad effectum, vt vnus gaudeat appellatione alterius, cum etiam requiratur quod ipse non appellet.*

CAPVT CXV.

APpellationē vnius dicebatur debere pro-
desse aliis, ita vt neque possit fieri executio
sententiæ contra non appellantem huiusmodi
1 prouocatione pendente, † quasi istius victoria
possit iuuare eum, qui non appellauit *Franc. in c. vna sententia. n.5. de appellat. Imol. in l. si quis separatim. §. quod est rescriptum. in fi. eod. tit. dixi decis. 143. Rot. coram R.P.D. Manzaned. Bergomen. præeminentiæ. 16. Iunij* 1606.

Idem est in rescripto impetrato ab vno, quod
2 ratione communionis causæ aliis etiam prodest *l. 1. C. de diuers. rescript. Ias. in l. Lucius. col.6. in fi. de vulg. & pupill. Aym. cons. 45. num* 2. vbi ex hoc concludit,
quod fideiussio præstita ad fauorem syndicorum
3 vnius loci, † debet trahi ad commodum etiam
singulorum, quando causa, pro qua facta fuit fideiussio erat communis tam vniuersitatis, quàm
singulorum, pro quorum interesse vniuersitas agebar.

Ita etiam dicimus quod protogatio instantiæ
obtenta per vnum ex correis, & consortibus eius-
4 dem litis iuuat consortem, † quamuis non fuerit
nominatus ad excusandum illum à desertione
Thom. de Tan. decis.22. quem refert, & sequitur
Lancellot. de attentat. p. 2. c. 12. ampliat. 11. numero 13.

Ideo etiam moto iudicio excussionis contra
tertium possessorem, & debitorem, instauratio instantiæ desertæ obtenta per creditorem,
5 † nominato solum tertio possessore, prodest
quoque debitori, quamuis de eo nulla sit facta mentio, vt in specie latè concludit *Rot. Genuen. per Carthar. decis. 65. per tot.*

Et faciunt quæ dicuntur de causis cōmunibus,
6 in quib. communitas operatur, † vt priuilegium
vnius suffragetur alteri, quando sumus in indiuiduis *l. si commune fundum. 10. ff. quemadmodum. seruit. amit.* vbi licèt maior non vtendo via amittat seruitutem, tamen si habeat socium minorem, contra quem non currit præscriptio, iuuabitur ex il-
7 lius priuilegio, vt seruitutem retineat, † quam ex
se ipso non poterat *l. si ii qui duos. 30. de liber. legat. Marsil. singul.* 180. *plura & plura iam dedi. nu.1. Corset. sing. 71. in verb. communitas. Tiraquel. Cagnol. Alciat. & alij allegati ibidem in Addit. in verb. idem tenet. latè Ias. in l. si emancipati. colum. 2. in fi. vers. notate diligenter. num. 5. vsque ad num. 14. C. de collation. post Alexand. ad Bart. in l. præcipimus. 32. §. eo obseruando. C. de appellat.* Quidquid aliud sit in seruitute acquirenda, in qua sententia lata ad fauorem vnius ex sociis non prodest aliis *l. pro parte. 11. ff. de seruitut. Alex. in l. 2. § ex his. de verb. obligat. Surd cons. 231. num. 5. lib. 2.* Et quomodo hoc intelligatur dicam infra in capite particulari.

Quemadmodum dicimus de socio habente priuilegium fori, quia eius causa erit tractanda coram Ecclesiastico, etiam quo ad alios socios non
8 habentes illud priuilegium, † quando est communis, & indiuidua *Bald. in l. præcipimus. 32. in fin. C. de appellat. Socin. cons. 82. super quæstionibus. col. vltim. in princ. num. 10. vers. nona conclusio. lib. 3. Aret. consi. 25. viso themate ad me transmisso. col. fin. vers. circa secundum est dicendum. Couar. pract. quæst. c. 34. col. 2. nu. 2. vers. quod si contingat.*

Et adeo habetur respectus societatis, vt hoc obiter adnotetur, vt etiam inter Consortes, Colle-
9 gas, Commilitones, † & similes sit locus mutuæ
successioni *l. 1. cum seq. C. de hered. decurion. nauicular. cohortal. milit. & fabricens.* & multis comprobat *Radulph. Forner. c. 7. rer. quotidianar. lib. 4.* Quare quod duobus à Principe donatum est, id altero sine legitimis, aut honorariis hæredibus mortuo, pertinet ad consortem *l. vnic. & ibi glos. in verb. herede. C. si liberalit. imperial. soc. fin. hered. decesser. lib.* 10. Etiam excluso fisco *l. 1. & ibi glos. in verb. legitimo. C. de bon. vacant. eod. lib.* Quasi lex æmula naturæ, & communem hominum sensum imitata soleat intestatorum hæreditates iis addicere, quibus credibile est defunctum relicturum, si testari licuisset *l. 3. & l. conficiuntur 8. ff. de iur. codicillor.* Ea enim affectio, quæ inter contubernales intercedit plerumque cognatorum amore certior, atque constantior, efficit, vt ipsi inter se propè cognati videantur, sicut de Afris ait *Cassiod. lib. 12. var.* vniuersam nationem, quantum ad successionis beneficium attinet; vnam esse familiam. Quasi peregrinationis labor sociatus eius commilitoni, & obeundorum munerum coosortium affectioni fraternæ non nihil addat, quinimmo vice mutua chariores inuicem sibi reddidisse credendum sit *l. cum allegas. 4. Cod. de castrens. pecul. milit. lib. 12.*

Et multa similia quo ad causas communes, vt vnus iuuetur altero adducit latè *Felin. in c. 1. col. 4. n.6. vers. & pro pleniori. de præscript. Rebuf priuil. scholar. 106. Gonzal. ad reg 8. cancell. de alternat. glos. 24. nu. 47. vsque ad num.* 60. vbi etiam ex prædictis conclu-
10 dit, † quod reseruatis beneficiis ad collationem
cuiuscunque præterquam Episcopi, si beneficia

spe-

ſpectent ad collationem Epiſcopi, & Capituli,
non cenſerentur reſeruata ob illam communio-
nem *Calderin.conſ.22.de praeben. Simonet. de reſeruat.q.*
11 *71.n.1.* † Quemadmodum alteruatiua conceſſa E-
piſcopo prodeſt etiam Capitulo in beneficiis ſpe-
ctantibus ad collationem vtriuſque *Pariſ.conſ.144.*
ſcripſeram praediſ. num. 13. col.2.verſ.quibus ſuppoſitis, lib.
4.Put.deciſ.88.lib.3.

Prout quando poſſidens habet titulum, quo
caſu non requiritur ſcientia, & patientia ad effe-
ctum acquirendi poſſeſſionem *Cepol.de ſeruit.ruſtic.*
12 *praedior.c.20.n.5.* † & ſufficeret ſcientia vnius ex his,
qui habent intereſſe commune *Rip. in c.cum eccleſia*
ſutrina.n.66.de cauſ.poſſeſ.& propr. Rot. coram Card.Se-
raph.Carthaginen.iuriſdictionis.16.decembr.1596.

In caſu tamen mihi propoſito prędictis non ob-
ſtantibus contrarium Declaraui, quia conſtabat
de approbatione ſententiæ facta per non appel-
13 tes, quo caſu tranſit in iudicatum, † quaſi neceſſe
ſit, quod non appellans tacuerit, ad hoc vt appel-
latio vnius conſortis proſit alteri *Franc.in c.vna ſen-*
tentia.verſ. ſeptimo requiritur.de appellat. Lanfranc.deciſ.
460. vbi loquitur tam de expreſſa, quàm tacita
approbatione *Imol. in leg. ſi quis ſeparatim. §. quod eſt*
reſcriptum.col 1.in fi.verſ.ſi autem alter tantum.de appell.
Hartma.Piſtoris.q.47.nu.21. vbi ex hoc concludit,
quod condemnatis duobus tutoribus reſeruata
facultate probandi remiſſionem debiti, ſi vnus
ſuſcepit probationem, & alter appellauit, & obti-
14 nuit, † iſta ſententia non proderit alteri tutori.
Ratio, quia ſuſcipiendo onus probationis vide-
tur renunciare beneficio competenti ex alterius
appellatione, quaſi hanc viam eligendo voluerit
potius ſibi eſſe cōſultum hoc remedio, quàm ex-
pectare euentum appellationis à contutore in-
terpoſitæ, & quia hoc ipſo ſententiam prius latā
expreſsè comprobauit, ita vt per hanc approba-
tionem non poſſit amplius ſe tueri ex appellatio-
ne alterius *l ſi quis.§.vlt.in fi.de appellat.*

Neque obſtabat nō probari prætēſam accepta-
tionem ſententiæ, cum teſtes loquantur per ver-
ba futuri temporis, dum deponunt dixiſſe quod
acceptaſſent ſententiam, vel quod volebant illā
15 approbare; Vnde non eſt dicendum, † quod iſta
verba in præſens obligent *Caſtr. in l. titia cum teſta-*
mento.35 in princ.n.2.ff.de leg. Alex. conſ.77. in cauſa ac-
cuſationis.col.2.n.3 verſ.item dictus.lib.1. Dec.conſ.55.nu.
14.lib.2.Rom.ſing.154. quod ſi dixerit. Auffr. ad Cappel.
16 *Tholoſ deciſ.212.n.2.* † Et ſic promiſſio tanquam nu-
do pacto nixa non producit actionem *l. iuris gen-*
tium.§.igitur de pact.Maſq concluſ.628. Aliud enim eſt
17 approbatio, aliud promiſſio approbationis, † pro-
ut venditio, quæ differt à promiſſione vendendi
l.in bonæ fidei.8.verſ.ſi tamen ff.de eo quod certo loco.Ang.
in l.1.poſt med.C.de pact.pign. latè *Tiraq de retract.con-*
uent.ad fin.tit.n.42.verſ.quarto quia aliud. vbi *n.43.cum*
ſeq. ampliat ad mutuum commodatum, depoſi-
18 tum, † & ſimilia, quæ diuerſa ſunt à promiſſione
Bart. Caſtr. Alex. & alij in l.ſi pupillus. 21.in fin.princ.ff.
ad leg falcid. Prout dicimus de nominatione quæ
19 licèt poſſit probari duobus teſtibus, † tamen de-
bent eſſe omni exceptione maiores deponendo
de libera, & deliberata voluntate, ita vt non ſuffi-
ciat dicere ſe nominaturum *Gama. deciſ. luſitan.*
287.Flores pract q.lib.3.q.22.nu.34.

Quia cum ſimus in verbis futuri temporis pro-
latis in actu depēdente à voluntate, ſeu conſenſu
20 illius, qui dicebat velle probare, verius eſt, †

quod verba etiam in futurum prolata reſoluan-
tur in tempus præſens, & inducant perfectionem
actus, niſi altera pars diſſentiat *gl.in l.ſtipulationum.*
5.§.ſtipulatio.in verb.daturum.de verb. oblig. Bald. in l.in
vendentis.13.num.14.col.3. in fin.verſ.quinto quaero. C. de
contrahen.empt. Burſat.conſ.100.num.9.lib.1. latè *Rot.*
21 *Genuenſ.per Carthar.deciſ.29.n.9.* † Cum etiam pro-
miſſio faciendi, aut liberandi pariat exceptionem
aduerſus agentem, ac ſi liberatio ipſa facta fuiſ-
ſet *Bart.in l.ſi cum tra.in fi.n.4.* vbi dicit perpetuo no-
tandum *ff.de pact. Bald. in l.ſi creditoris in princ.C.de fi-*
deicom. Caſtr. conſ.342.in cauſa fratalea domus.in princ.
22 *lib.2.Tiraq.de retract.conuent.ad fi.tit.n.28.* † Ita vt ex
obligatione de faciendo inducatur obligatio
perſonalis, ex qua promittens tenetur ad intereſ-
ſe *Ang.conſ.184.ex forma & ſerie dictorum: ad fi.verſ.&*
illa verba ad renouandum. Alex.conſ. 165.viſis duobus ele-
gantiſſimis.in fi.n.7.verſ.praedicta etiam patet. lib.2.Rolan.
23 *conſ.69.n.19.lib.3.Ruin.conſ.167.nu.13.lib.1.* † Licet in
caſu renouationis emphyteuſis dicat veteriorem o-
pinionem quod teneatur præciſè nedum ad in-
tereſſe *Hippol.Rimin.conſ.94.n.29 cum ſeq.* vbi tenet
contra *Angel.d.conſ.184.* cum aliis *per Corbul. de canſ.*
priu.ob temp.ſinit.n.15.

Ideo aliàs cum de hoc dubitaretur Dixi, quod
promittens ſe obligaturum ad aliquam ſummam
24 intra certum tempus, † poteſt adueniente tem-
pore conueniri ad ſoluendum illam ſummam, ac
ſi de præſenti ſe obligaſſet, quia eo ipſo quod
promittit, præſumitur ſe obligare, vt circuitus e-
uitetur. *Ioan. And.ad Speculat.in rub.de oblig.& ſolution.*
poſt princ. verſ. in quaeſtione de illo qui ſe obligauit. Bart.in
l.1.n.3.verſ.contra hoc facit.ff.de pignor.action. Rum.conſ.
19. numero 14. lib. 4. Roman. ſing.186. obligo me.& ibi
late *Nic. Peg. in addit. Grammat. deciſ.103.num.187.*
cum ſeq. Et quicquid alii contrarium ſentiant, iſta
opinio eſt verior *vt per Doctor. in l. cum fundus §.ſer-*
uum euum imprudens. ſi cert. petat. cum aliis *per Tiraq.*
de retract.conuent. ad fin.tit.numero 26 & multis com-
25 probat *Surd.conſ.457.num.13.& 38.lib.4.* † vbi et-
iam quod promiſſio de vendendo, & venditio eſt
eadem, quando præſertim adeſſet iuramentum
Seraph. priuil. iuram. 23. num. 15. & 27. verſ praeterea
quamuis.Idem Surd.conſ.101.num.13.& 14. vbi etiam
26 de eo, † qui iurauit fundū dediſſe pignori pro de-
cē, quod pro illis poterit cōueniri *l.ſi duo patroni.13.*
§.marcellus.de iureiur. quaſi virtualiter hoc continea-
tur. Quemadmodū de cōfitente ſe recepiſſe cen-
27 tum pro dote, † poterit enim procedi contra
eum executiuè pro reſtitutione dotis, quamuis
non promiſerit reſtituere, ſi ex forma ſtatuti in-
ſtrumentum haberet executionem paratam *Bart.*
in l.1.ff.de his quae in teſtam. delent. & ibi Bald. poſt med.
Alexand. conſ.126. repetitus in cauſa. lib. 6. dixi ſuprà
cap.37. Iaſ. in dict.l.ſi duo patroni §.marcellus.de iur.iur.
quem tex. multum notandum tanquam ſingula-
rem dicit *Roder. Soarez. in leg poſt rem iudicatam.*
28 *in 2. extenſione. de re iudic.* † quaſi habeatur pro
ſcripto quidquid continetur in inſtrumento *le-*
ge ſi ita ſcripſero. 36. de conditionib. & demonſtratio-
nib. Et quod in inſtrumento conuincitur; vel
29 præſumitur dicitur tenor inſtrumenti *lege iuris-*
gentium. §. quod frè. de pact. Felin. in cap. translato.
3. colum. 3. numero 3. verſ. adde etiam. de conſtitution.
30 Stante præſertim clauſula omnia, & ſingula, † quę
referetur etiam ad enunciata *Alex. conſ. 17. numero*
2. libro 3. Rot. coram R.P.D. Cantuccio. Romana do-
tis. 11. februar. 1585. vbi ex hoc concludit, quod

Digitized by Google

31 pro dote enũciata † poterit agi via executiua, puta
si dicatur in omnem casum, & euentum restitu-
tionis dotis, & ibi etiam multa, quando pro non
expressis detur executio instrumenti *iuxt. cons. Cor.
141. n. 6. lib. 3.*

Quæ magis babebãt locum in casu nostro, quia
testes probant pluries fuisse prolata verba, de qui-
32 bus agimus; Vnde cũ simus in verbis geminatis †
debent parere obligationem, quamuis sint in fu-
turum, prout dicimus de promissione facta pacto
nudo *Ias. in rub. de verb. oblig. num.* 10. *Socc. Iun. cons. 31.
num. 6. lib. 1. Hippolit. Rimin. cons. 9. num. 54. lib. 1.*

Præsertim cum testes deponant, quod ita fuit
per partes conclusum, neque enim loquuntur de
verbis prolatis in tractatu, quia tunc illa non at-
tenderentur, neque ex eis aliqua actio, aut exce-
33 ptio oriretur, † cum multa tractentur, quæ non
fiunt *Bal. in l. si voluntate. 8. C. de rescind. vendit. Dec. cons.
133. viso processu & sententia. col. 4. vers. sexta testis. & con.*
34 *18. n. 4. col. 4. vers. secundo ex prædictis.* † vbi quod non
obligant verba prolata per emptorem dicentem,
quod quando Sempronius restitueret sibi pecu-
niam suam, ipse redderet vẽditori prædium, quia
per illa verba non probatur conclusio, sequitur
Rot. Genuen. per Carthar. decis. 29. vbi quod non o-
bligatur locans si dixit, quod semper, quod con-
ductor claues redderet, ipse illas, & domum acce-
35 pisset, † cum ex hoc non fuerit probata aliqua cõ-
clusio, quæ solum attenditur, tanquam in ea con-
tractus consistat, & ab ea recipiat formam essen-
tialem, & perfectionem *l. si dominus. de præscript. ver.
Bal. in l. multum. col. 2. C. si quis alter. vel sib. Alex. cons. 28.
visis & accurate. num. 3. col. 2. vers. ad quod respondendum.
lib. 1. & cons. 13. ex tu qua in themate. col. pen. n. 17. eod. lib.
Dec. con. 11. n. 1. Boer. decis. 183. n. 4.* latè *Tiraq. de retract.
conuention. ad fi. tit. n. 24. Surd. cons. 202. n. 5. & 6. lib. 2.*

Prætetea quid quid sit de prædictis non consta-
36 bat in casu nostro, † quod illi qui non appellarũt
habuerint scientiam de appellatione interposita
per consocium, tunc enim hoc nõ probato verior
est opinio, quod appellatio vnius non prodest al-
teri. Quia non videtur, quod quis possit gaudere
appellatione, quam ignorauit fuisse interpositam
*Fel. in c. cum super. 17. col. 1. vers. septimo quando illud. n. 9.
de re iudic.* Maximè in re diuisibili, cum secus esset
37 in indiuidua, quasi † tunc aliud euenire non pos-
sit, nisi quod sententia prosit alteri *arg. tex. in l. loci
38 corpus. §. si fundus. ff. si seruit. vendic.* † vbi si prædium
est commune victoria vnius prodest aliis ratione
indiuiduitatis, & ita declarat *Fel. in d. c. cum super. 17.
n. 9. in fi. post Sal. in l. 1. C. si vnus ex plurib.* Et regulari-
ter in dubio præsumitur ignorantia, nisi probetur
39 scientia, † cuius probatio requirebatur saltem
præsumptiuè, cum ad hunc effectum talis suffi-
ciat *Soccin. cons. 132. col. 2. in fi. vers. quod etiam confirma-
tur lib. 1. Rot. coram Card. Pamphil. Bononien. bonorum. de
40 feto. 27. aprilis 1587. in fi.* † vbi etiam, quod sufficit
scientia procuratoris, quæ probabitur per conie-
cturas *Rum. cons. 42. proponitur. n. 21. lib. 1. post Bart. in l.
qui romæ. §. duo fratres. q. 3. de verb. oblig. Dec. in l. eius qui
in prouincia. §. quod stipulatus. n. 9. ff. eod.*

Immò neque sufficeret sola scientia, quod con-
41 sors appellauerit, cum etiã requiratur, † quod ipse
non appellet; Nã si appellauit nõ videtur voluis-
se iuuari appellatione alterius socij, cum potius ex
hoc declaret, quod non vult appellationem suam
ab illa pẽdere, & sic tacitè videtur renũciasse be-
neficio *l. 1. & 2. C. si plur. vna sentent.* Vnde si non est
prosequutus suam appellationem non iuuabitur
ex prosequutione alterius, prout in terminis con-
cludit *Fel. in c. cum super. 17. n. 6. col. 2. in prin. vers. fallit
breuiter. ibi. secundo si omnes appellauerint. de re iudic. Ca-
put aq. decis. 37. p. 1.*

EPITOME.

Hæres cum beneficio legis, & inuentarij quan-do habeat priuilegium, vt possit offerre de bonis ad iustum pretium. Onus soluendi aliquid super fundo an inducat prohibitionem alienationis. Dictiones in, de, super, vltra, plus, amplius, & similia, quid significent. Legatum scutorum centum vltra dotem scutorum mille an comprehendat etiam dotem. Confessio facta in testamento quando probet verum debitum, & reuocato testamento censeatur reuocata. Legans cẽtum cum adiectione plus, vel vltra reliquissem, si pater tuus soluisset quod mihi debebat, an includat liberationem debiti. Promissio soluẽdi de bonis quando excludat solutionem in pecunia.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia dicitur de bonis testatoris.*

2 *Debitor non cogitur soluere aliud pro alio, neque creditor accipere.*

3 *In contractibus electio est debitoris, quidquid aliud sit in vltimis voluntatibus.*

4 *Hæres cum beneficio legis, & inuentarij habet priuilegium, vt possit offerre de bonis ad iustum pretium, si illud ab aliis non inuenitur. Amplia etiam in causa dotis. n. 14. 15. & 19. Et quid in hæreditate opulenta. n. 18. & 19.*

5 *Testator si mandet dari redditus fundi poterit solus valor & æstimatio, & fundus dimitti legatario. nu. 6. & alternari. n. 7. & 8.*

9 *Onus soluendi aliquid impositum super fundo quando inducat fideicommissum.*

10 *Prædium legatum quando possit cedi non obstante acceptatione.*

11 *Debitor eligit rem meliorem si cogatur accipere bona loco pecuniæ. Intellige vt n. 12. & quando euitetur carcer offerendo bona. n. 13.*

17 *Inuentarium iuuat hæredem, ne soluat de proprio, & eum liberat à vexationibus factis.*

20 *Promissio soluendi de bonis intelligitur in bonis non in pecunia. Declara vt n. 21. 26. & 27.*

22 *Dictiones, in, de, & super bonis quando faciant, vt hæres non soluat de proprio, etiam si non fecerit inuentarium. & n. 23. & 25.*

24 *Notarius præsumitur omnia scripsisse de mandato partium, non ex stilo tabellionum.*

28 *Testator si mandat dari vxori scuta tria millia de bonis suis vltra dotem duorum millium erit præstandum legatum in pecunia, prout erat dos. Amplia, vt n. 32.*

29 *Dictio vltra implicat præcedentes qualitates, & modos. Intellige, vt n. 35. 36. 37. 38. & 39.*

30 *Dictio hæc amplius est repetitiua præcedentium & n. 31.*

33 *Quantitas potest solui si venit principaliter in obligatione.*

34 *Legatum cum clausula plus, vel vltra reliquissem, si pater tuus soluisset, quod mihi debebat, includit liberationem debiti, ita vt filius hæres patris debitoris non possit pro illo molestari.*

40 *Per dictionem vltra fit etiam confirmatio eorum, quæ fuerunt inutiliter disposita.*

41 *Legatum de scutis centum vltra dotem scutorum ducentum est duplex relictum, & comprehendit*

dotem

dotem inducendo de nouo legatum.

42 *Confeßio dotis facta in testamento quando probet verum debitum dotis n.* 43.44.45.47.48.49.*&* 50.

46 *Confeßio facta inter viuos obligat confitentem, quamuis nihil promiserit.*

51 *Confeßio etiam parte absente an plene probet, & illi teneatur hæres stare n.* 52.

53 *Reuocato testamento, in quo adest confeßio ad fauorem alicuius etiam præsentis reuocabitur quoque confeßio. & num.* 57.

54 *Testamentum primum habet tacitam conditionem, vt valeat, si secundum non fiat, quidquid aliud sit in fideicommisso. Intellige vt n.* 55.

56 *Confeßio iurata, & acceptata transit in contractum, neque potest reuocari.*

CAPVT CXVI.

SOlutionem dotis quæ petebatur in casu mihi
proposito Dixi faciendam esse in bonis hæreditariis, ideo reum conuentum non debere cogi
1 ad illam præstandam in pecunia; † Nam licèt pecunia dicatur de bonis testatoris *Aym. cons.* 187. *nu.*
6. *vers. sed pro primo.* Tamen electio spectat ad debi-
2 torem, † qui inuitus non potest cogi soluere aliud
pro alio *l. domini prædiorum. C. de agric. & censit. lib.* 11.
prout dicimus de creditore *l.* 2. *§. mutui datio. ff. si cert. pet. Alex. in l.* 1. *qui satisd. cogant. Becc. cons.* 27. *nu.* 6.
3 Maximè in contractibus, † cum in vltimis voluntatibus electio sit creditoris legatarij, non hæredis obligati ad præstandum legatum, quasi in illis fiat plenior interpretatio; dummodò verba executiua non dirigantur ad hæredem, quia tunc electio ad eum spectabit *l. si ita relictum. §. fi. de leg.* 2.
Spin. de testam. glos. prin. 8. *n.* 34.

Præterea quia sumus in hærede cum beneficio legis & inuentarij, est particulare priuilegium ipsius, vt possit offerre de bonis ad iustũ pretium,
4 quando aliàs illud † non inueniretur *Bart. in l. fin. §. etsi præfatam. C. de iur. deliber. Anch. q.* 64. *n.* 7. *p.* 2. *Beninc. de paupert. q.* 9. *special.* 10. *n.* 50. Reperitur enim in hoc priuilegiatus hæres, vt aliud pro alio soluat stante d. inuentario *Bursatt. cons.* 9. *num.* 30.

Prout etiam, cũ de hoc aliàs disceptaretur Dixi idem esse quando testator mandat dari alicui red-
5 ditus fundi; nam poterit hæres † inuito legatario soluere æstimationem, & valorem reddituum, nõ autem ipsos redditus *leg. fundi trebatiani.* 37. *& ibi gl. in verb. posse. ff. de vsu & vsufr. leg. l. nihil proponi. de leg.* 1. *Rom. sing.* 434. *lego titio.* Neque concedetur legatario cultura fundi, si hoc facit ad acquirendam possessionem, quamuis possit colere pro eiusdem fundi conseruatione *Bal. in l. vnica. § excepto. in prin.*
6 *vers. extra quæro. C. de caduc. tollend.* Immò etiam † hæres poterit fundum dimittere legatario ad eius libitum, cui non licebit recusare curam illius prædij *Bald. in l. si quis argentum.* 35. *in princ. n.* 6. *col. vlt. vers. si vero. C. de donat.* cum declarationibus, de quibus per *Bar. in d. l. fundi trebatiani. Rom. sing.* 388. *in casu propositi thematis n.* 1. latè *Surd. de alim. tit.* 8. *priuil.* 82. *n.* 4.
7 † Ita vt etiam sit licita alienatio eiusdem pretij cũ dicto onere relicti, quasi non sit perpetuum onus, neque adiectum super ipsa re, nec ipsa res affecta, sed solũ grauatus hæres dare redditus fundi contra quem erit solũ orta actio personalis, non rea-
8 lis, † & sic onus poterit impleri in pecunia, vel alio modo *l. fi. §. vlt. vbi gl. in verb. non esse. ff. de contrah. empt. l. cum filius.* 12. *de annuis leg.* 10. *Garz. de expensis. &*
9 *meliorat. c.* 4. *n.* 9. vbi multa quando † huiusmodi onus inducat fideicommissum, & prohibitionẽ alienationis ad intellectum *d. l. fundi trebatiani. & d. l. fi. Guid. Pap. decis.* 576. *Rip. in l.* 1. *§. si hæres percepto vsufruct. col.* 2. *n.* 14. *ad trebell. Valasc. consultat.* 82. *Gama dec.* 224. *n.* 9. *& dec.* 30. *&* 38. *& ibi Flores in addi.* & latè idẽ *Flores pract. q. lib.* 1. *q.* 17. *nu.* 2. *vsque ad* 48. Et de legato
10 prædij valoris centum cum onere, † vt soluantur Titio centum & viginti quod licitum sit cedere fundum quamuis legatum fuerit acceptatum *Cast. in l. filiusfamilias. §.* 1. *de leg.* 1. *Anna sing.* 301.

In casu tamen, in quo creditor teneretur accipere rem debitoris, non pecuniam sibi debitam erit in eius facultate eligere etiam meliorem: Et-
11 enim † grauatur accipiendo aliud pro alio, vnde debet in hoc releuari *Bal. in auth. hoc nisi debitor. n.* 1. *& ibi Salic. in princ. C. de solut. Auffr. ad decis. Cappel. Tholos.* 67. *n.* 2. *vers. in his casibus.* vbi limitat fauore eccle-
12 siæ, † vel quando debitum esset ex causa donationis, tunc enim non deberet assignari melior fundus ad electionem creditoris, sed mediocris speciali priuilegio donantis, cum quo non est rigorosè agendum tanquam conuento ex sua liberalitate *l. si quis argentum.* 35. *§. si autem donator. C. de donation. Surd. de alim. tit.* 9. *q.* 41. *n.* 26. vbi multa de intellectu *d. l. si quis argentum.* Quinimmo etiam euitatur carcer offerẽdo bona de melioribus, quamuis per pactum, vel statutum quis astringatur car-
13 ceri † per non solutionem factam in tempore *Fel. in c. quo ad consultationem. n.* 11. *de re iudic. Matth. Coler. de process. execut. in c.* 6. *p.* 2. *num.* 114. *&* 127.

Nec facit quod simus in creditore ex causa dotis, quæ tanquam fauorabilis debet obtinere, vt solutio fiat in pecunia, non in bonis. Quia cum
14 dos nõ reperiatur in specie priuilegiata, † non est discedendum à regula, quæ mãdat, vt hæres cum beneficio legis, & inuentarij possit soluere de re-
15 bus hæreditarijs, vel de earum pretio, † ita vt electio ad eum pertineat *l. fin. §. & si præfatam. C. de iur. delib. l. plerunque, in fi. de iur. dot. Bald. in l. si quis seruum C. de condict. indebit. Afflict. decis.* 397. *n.* 4. *Surd. cons.* 225. *n.*
16 6. *vers. secundo est aduertendum. lib.* 2. † & in specie de dote *post Alex.* per eum adductum concludit *Phannuc. de inuentar. p.* 5. *nu.* 149. *tom.* 8. *p.* 2. *fol.* 293. sequitur *Sur. decis.* 318. *n.* 10. *& per tot.* vbi quod etiam ex causa dotis, si non possint vendi bona iusto pretio, sunt accipienda in solutum facta æqua æstimatio-
17 ne: † Quia inuentarium non solum iuuat hæredẽ, vt non soluat de proprio, sed etiam illum liberat à vexationibus facti *Bald. in l. fi. §. & si præfatam. col. vlt. ad med. num.* 5. *vers. vltimo nota. vbi Ias. num.* 1. *vers. quarta vtilitas in fi. C. de iur. deliber.*

Neque obstat quod alij contrarium senserint in hæreditate opulenta, in qua hæres etiam cum
18 beneficio Inuentarij cogitur soluere in pecunia † *Alex. cons.* 30. *visis dubitationibus col.* 2. *nu.* 6. *vers. accedit quia translatio li.* 6. *Fulg. cons.* 67. *paterfamilias. col.* 3. *vers. quod tamen ita verum intelligo. nu.* 3. *ad med. Gozad. cons.* 25. *in hac causa ex ciuitate, n.* 20. *vers. decimo etiam si nullo in fi. Socc. Iun. cons.* 107. *in fi. num.* 59. *lib.* 3. *Phannuc. de inuentar. p.* 6. *in princ. numero secundo.*

Quia omisso, quod in casu nostro non constat de huiusmodi opulentia hæreditatis, cum neque hoc fuerit allegatum. Verior etiam est opinio, quod beneficium inuentarij suffragetur in-
19 distinctè hæredi, † vt possit aliud pro alio soluere, & offerre de bonis, quando non inuenitur iustum pretium, neque hæres est in culpa, quod em-

Digitized by Google

ptor non reperiatur Bursat.cons.9.n.30.lib.1.Anch.q.
64.n.1.p 2. & ita in terminis concludit Surd.decis.
318.n.9.in fin.vers.nec quemquam moueant. vbi quod
non est admittenda huiusmodi distinctio hære-
ditatis opulentæ post Marcobrun.cons.3.per tot.

Quod magis erat dicendum in casu, de quo age-
bamus propter obligationem rei conuenti, qui
20 promisit soluere de bonis, † quæ dictio denotat
causam proximam, & materialem, ideo importat
solutionem faciendam de substantia bonorum,
non in pecunia Ruin.cons.65.nu.3.vers.sed his non ob-
stantibus, & nu.8.post med.col.3.vers.& ideo infero.lib.2.
Corn.cons.48.de pluribus.n.20.& 21.col.4.lib.2.& cons.
26.n.9.col.3.vers.accedat.lib.3.dixi decis.141.n.7. & la-
tè prosequitur Sim.de Prat.de interpret.vlt.volunt.lib.
21 3.dub.vlt.n.22.fol.572. † vbi quidquid sit in legatis;
quoad contractus electio est debitoris Cor.cons.
215.videtur in hac consultatione.col.1.ad med.nu.2.lib.4.
Surd.cons.572.n.21.lib.4.Aldobrand. qui multis simi-
libus comprobat cons.115.n.2.vsque ad n.16.

Immò etiam istæ dictiones, in, de, vel super bo-
nis adiectæ conceptioni, & dispositioni legatorũ
22 designant, & important, quod hæres, † vel alius
grauatus nõ soluat de bonis propriis gl.in l.nomen.
33.§.nis ex hæredibus.in verb.non de proprio.de leg.3.Cast.
cons.405.primo quæro.in 2.dub.n.2.vers.secundo quia te-
stator.lib.1.Ajm.cons.187.n.4.Simon.de Prat.cons.98.in
fi.li.1. Quod procedit quamuis non fecerit inuen-
23 tarium, † cum etiam hoc casu catenus hæres obli-
getur, quatenus habeat de bonis testatoris, quasi
tunc idem testator videatur remisisse onus confi-
ciendi inuentarium Alciat.cons.38.facti præsens species.
n.31.col.3.in fi.vers.confirmatur hæc conclusio.tom.3.li.9.
Corn.cons.180.multitudo quæsitorum.col.7.in princ.vers.
sic & alias.q.6.in fi.nu.9.lib.4. & cons.127.quamuis.col.
vlt.post med.nu.5.vers.& quod alias dixit.lib.3. Cassan. in
consuet.Burgund.rub.7.§.13.in tex.ibi Par benefice d'in-
uentaire.n.5.vers.adde aliam quando testator. & de ma-
gis communi opinione docet Phannuc.de inuentar.
p.7.n.51.tom.8.p.2.fol.312.qui licèt n.52.dicat aduer-
tendum esse, an huiusmodi verba, de bonis, sint
posita de stilo notariorum, quasi tunc nihil ope-
rarentur; Tamen ista differentia verborum testa-
24 toris, vel notarij nõ est admittẽda, † cum semper
præsumatur tabellionem scripsisse de voluntate
partium, ita vt quidquid scriptum sit censentur
ab ipsis prolatum Bald.in l.1.ad fin. C.de priuileg. dot.
Cagnol.in l.si librarius.93.nu.7.de reg.iur. Dec.cons.410.
25 apertissimum.n.2. & cons.123.n.9. † & in specie de
hærede grauato soluere de bonis ita concludit
Sim.de Prat.de interpret vlt.volunt.dub.vlt.n.25.fol.572.

Prædicta tamen Dixi esse intelligenda, dummo-
dò non constaret ex coniecturis testatorem vo-
luisse solui dotẽ in pecunia, quamuis enim man-
26 dasset solutionem illius fieri de bonis, † nihilo-
minus deberet dari in pecunia; Et ratio est, nam
licèt aliàs ista dictio, de, significet causam imme-
diatam, & respiciat substantiam legati l.1.§.nunc
videamus, in si ff.de coniug.cum emancip.liber.eius. quod
facit, vt tunc hæres nõ cogatur soluere in pecunia
27 Ruin.cons.65.n.3.lib.2. Tamen etiam dictio, de, † re-
gulatur secundũ subiectam materiam, ita vt quã-
do potest perpendi aliqua intentio loquentium
significet potius causam remotam, & mediatam,
quam proximam, & immediatã, etiam illã impro-
priando, prout in huiusmodi dictionibus, de, ex,
& similibus concludit Alex. in l.si finita. §.deinde ait.
in princ.num.2.ff.de dam.infect.Socc.cons.14.sequendo or-
dinem.col.2.ad med.vers.tertio probatur.lib.1. Corn. cons.
1.n.22.col.3.in fi.vers.quia respondetur primo.lib.4. Dec.
cons.69.col.2.in fi.vers non obstat quod latè Aldobrand.
28 cons.115.n.31.vsque ad nu.34. † & in specie est decisio
Rotæ per R. P. D. Gypsium Auximana legati. 26. ianuarij
1596. vbi testator vltra dotem duorum millium
scutorum mandauit dari vxori de bonis suis alia
scuta ter mille, & cum dubitaretur an esset facien-
da solutio de substantia bonorum. verius visum
fuit, quod legatum sit præstandum in quantitate
seu pecunia, non in bonis, quemadmodum etiam
dos debebat solui in pecunia non obstantibus
verbis de bonis, à quorum proprietate debebat
29 recedi † propter dictionem illam, vltra, quæ im-
plicat præcedentes qualitates, conditiones, &
modos Ang.cons.294.quoniam in vltimis.in fin.num.8.
Paris.cons.2.n.65.& 66.lib.2.Bertazzol.cons.ciuil.59.n.
2.multa Sim.de Prat.de interpret.vlt.volunt. lib. 2.fol. 4.
dub.2.interpret.3.n.9.fol.157. & solut.2.d.dub.2.nu.138.
fol.169.Neuis.cons.72.num.27.vers.item si fiat. Dec. in l.
actione.4.n.9.col.4.in prin.vers.alia est dictio.C. de trans.
& cons.189.circa primum dubium.col.pen.in fi.n.7.Fulg.
cons.40.col.2.in fi.vers. nam conditio illa. Surd. qui et-
iam ampliat ad promissionem factam inter viuos
cons.471.n.1.& 2.li.4.

Prout dicimus de dictione, hoc amplius, quæ
30 etiam est repetitiua præcedentium; † l.si tibi purè.
32.de leg.3.l. qui ita.4.vbi gl.in verb.tot.ff. de dote prele-
31 gat.Ias.in l.legata inutiliter.19.in princ.n.2.de leg.1. † Et
multa de huiusmodi dictionibus, quæ inducunt
repetitionem Bart. in l.in repetendis.61.de leg.3.Aretin.
cons.67.diligenter & maturè.col.2.vers. ex quo responde-
tur.Bertr.cons.359.ponitur in facto.lib. 2. Castr. cons.88.
viso legato.in princ.lib. latè Pereg. de fideicomm.art.16.n.
16.vsque ad n.25.

Et præter istam coniecturã, quę colligitur ex di-
ctione vltra, idem esset si aliter constaret de volũ-
32 tate disponentis: † prout si mandaretur solui lega-
tum diuersis vicibus, & durãte dilatione testator
vellet, quod vxor haberet aliquã partem fructuũ,
quasi tunc cogitauerit magis expedire hęredi sol-
uere in pecunia, quàm vendere bona, & si tunc
pecunia diceretur esse in solutione, nec conside-
rando, quia fuerit mandatũ solui de bonis, Quia
illa bona sunt posita veluti adiecta, & accessio l.
obligationum fere,43.§.accessio,de act.& obligat. Vnde
cum legatum sit in antiquitate, quamuis postea
dicatur de bonis, & substantia bonorum: Tamen
quantitas est in obligatione, ad quam testator ha-
buit respectum, licèt postea bona sint in faculta-
te soluendi Bart. in l. si quis stipulatus fuerit decem in
33 mille,77.in princ.de solut.& liberat. † Vnde si quanti-
tas venit principaliter in obligatione, illa poterit
solui per hæredem, & ad eum spectabit electio
Corn.cons.183.quamuis videatur.col.1.in fin.vers.& præ-
supponendum est,lib.1. Aldobr.cons.115.num.23.& 30.Rot.
coram R.P.D.Gypsio auximana legati.26.Ianuar.1596.

Amplius huiusmodi dictiones, vltra, plus, & si-
miles nõ solum repetunt qualitates, & modos, vt
34 dictũ est, † sed etiam inducũt liberationẽ: vnde si
aliquid fuerit legatum hoc adiecto plus, vel vltra
reliquisse, si pater tuus soluisset, quod mihi debe-
bat, tale relictum includit istud debitum, ita vt fi-
lius hæres patris debitoris sit liberatus, nec pro ta-
li debito possit amplius molestari ab hæredibus
creditoris l.pater.quæ est fi.§.annis.de dol.except. quem
tex. dicit singularem, & multũ notandum Guliel.
Benedict. in cap. raynutius. in verb. alterocha filia in prin-
cip.

Digitized by Google

tis. de test. vbi idem concludit de dictionibus, hoc
amplius, & similibus, & esse casum singularem di-
cit etiam *Vrsill. ad Afflict. decis. 285. n. 2.* vbi quoque
allegat *Rom. sing. 585. legatum factum.* Et tanquam
pulchrum casum refert etiam *Surd. decis. 285. n. 12.*

Quæ tamen superius dicta sunt de dictione vl-
tra, & similibus, debent intelligi dummodo non
35 fiat repetitio eius, † à quo recessum est per testato-
tem, vel in casu, in quo non vitiaretur legatū no-
uiter factum *Ang. conf. 94. quoniam. in fi.* Et quando
illud quod debet repeti est certum per se, vel per
36 relationem ad aliud † *Sim. de Pret. de interpret. vlt. vo-
lunt. lib. 2. solut. 4. dub. 2. interpr. 3. n. 9. fol. 157.* Vel nisi
37 in ordine dispositorum † resultaret aliquod ab-
furdum, seu incōpatibile *Cuman. conf. 112. cum qui-*
38 *dam. Pereg. de fideic. art. 16. n. 18. in fi.* † Et in aliis casi-
bus, de quibus *ibi per eum, & per Menoc. præsumpt. 180.
n. 2. vsque ad n. 54. lib. 5. & per Surd. conf. 471. n. 37. vsque
ad n. 43.* Et quando appareret, quod esset apposita
39 per modum cumulationis, nō dispositionis † *Dec.
in l. actione. 4. n. 9. col. 4. C. de transact. Ludouic. Bolognin.
in addit. ad Io. de Anan. conf. 37. in fin. vers. & ita non pos-
sunt illa verba. num. 7.*

Quibus adde quod propter illam dictionem, vl-
tra, non solùm fit repetitio, inclusio, & extensio,
sed etiam confirmatio eorum, quæ fuerunt initi-
40 ò liter data, † & disposita *Doct. in l. legata inutiliter. de
leg. 1. Paris. conf. 2. num. 67. lib. 3. Benedict. in c. raynutius. in
verb. alterocha filia. in princ. de test.* & multum notan-
dum dicit *Surd. decis. 285. nu. 12.*

Ideo cum alias dubitaretur an legatum relictum
vxori de scutis centum vltra dotem scutorum
41 ducentum comprehenderet etiam dotem, † Di-
xi concludendum affirmatiuè, quod etiam dos
censeatur inclusa in huiusmodi legato propter il-
lam dictionem vltra, quæ est repetitiua præcedē-
tium; ita vt expressè de nouo indicatur legatum,
quasi duplex sit relictum siue sit per dictionem
præter, seu hoc amplius, vel vltra, seu post, plus,
cum similibus *Bal. in l. si vltra. 22. ad med. C. de fideius-
for. & mandator. Paris. conf. 95. n. 8. & 9. lib. 2. Cor. conf.
13. quamuis videatur. col. 1. n. 1. ad med. lib. 1.* Et est tex. in
l. cum filius. 78. §. pater cum filia. de legat. 2. quem dicit
notabilem in huiusmodi casu *Soccin. conf. 92. circa
primum huius consultationis. col. 8. post med. vers. sed perfe-
mo. n. 8. in fi. lib. 1. Peregr. de fideicommiss. art. 16. nu. 18. &
19. Socc. Iun. conf. 107. n. 8. lib. 3.*

Neque obstat quod ista confessio dotium facta
in testamento non probet verum debitum dotis,
42 vnde aliter debet apparere de constitutione, † &
solutione eiusdē dotis, quàm ea dicta confessio-
ne, quæ tūc solùm probabit, quando non tantum
testator confitetur factum, sed etiam vlterius dis-
ponendo legat; Vnde si remaneat in terminis pu-
ræ confessionis, dos non poterit peti, quasi tūc te-
stator nihil disponat, cum aliud sit legare, aliud
confiteri, prout in specie concludit *Ang. in l. genera-
liter. col. vlt. in prin. n. 9. vers. an tamen illa confessio teneat.
C. de non nu. pecu.* & tanquam veriorem opinionem
sequitur *Phanucc. de inuentar. p. 7. nu. 119. & 120. vers.
primus casus. tom. 8. p. 2. fol. 314.* vbi ex hoc dicit con-
43 fuluisse, † quod testator simpliciter declarans,
& confiteos dotem vxoris esse in scutis mille,
non censetur dotem legare, neque illa probabi-
tur ex hac confessione, nisi aliunde probetur cō-
stitutio, & solutio dotis; Ideò quia in casu suo
productum fuit instrumētum solùm de scutis o-
ctingentis, illa tātum debētur, cum ad hoc, vt sint
debita mille, requiratur, quod vltra confessionē
44 testator disponat legando; † & sequitur *Lancell.
Gallus ad statutum seu consuetud. alexandrin. in verb. lega-
re. q. 7. n. 40. tom. 2. fol. 318. Capr. conf. 10. col. 3. in fi. vers.
sed his non obstantibus. n. 10.* & prius voluit *Castrens. in
l. lucius titius testamento. 90. quisquis mihi hæres. il 2. vers.
item vltima pars summary. de leg. 2.*

Quia verior est opinio contraria, quod immò
sustineatur confessio facta in testamento etiam in
vim legati, & fideicommissi, quamuis non cōstet
45 de vero debito, † neque testator vltra confessionē
aliquid vlterius disposuerit. Ratio est, quia confi-
tendo se debitorem, vel declarādo, quod recepit
pecuniā, videtur eo ipso mandare hæredi, vt satis-
faciat, & creditori soluat; Ad exemplū confessio-
46 nis factæ † inter viuos, ea qua cōfitens obligatur,
& potest conueniri, quamuis nihil promiserit, cū
confessio sit quidam quasi contractus, prout in
terminis ita concludit *Cin. in l. generaliter. q. 8. in fi. n.
11. col. 3. in prin. vers. si vero emuitur. C. de non n. pecu.* † v-
47 bi quod inducit obligationem, & probationem;
quamuis enim non habeat annexam dispositio-
nē expressè, tamē habet tacitè; vt intelligatur ta-
cita dispositio, non secus ac si testator disisset, &
ideò dari volo *l. vnum ex familia. 69. §. vlt. de leg. 2.* Et
quidquid *Cast. & alij* contrarium sentiant; hanc o-
48 pinionem dicit veriorem † *Gomes. de test. c. 12. tit. de
leg. n. 81. vers. sed ista opinio non est vera.* cum aliis per *E-
manuel. Cost. in l. si ex cautione. n. 6. fallent. 12. C. de non nu.
pecun.* prout etiam latè concludit *Sur. decis. 285. n. 4.
49 cum seq.* † vbi sustinet confessionē in vim legati, si
testatur solùm confessus fuerit doē vxoris esse in
tali summa, quamuis aliter non probet mulier e-
ius creditū, & testator nō disposuerit vlterius, sed
simpliciter remanserit in terminis puræ cōfessio-
nis, neque mandauerit illam solui *Idem Surd. conf.
50 169. n. 5. ad med. vers. est verū lib. 2.* † Quod magis pro-
cederet stante iuramento, etiam sine spe reuoca-
tionis, quamuis testamentum posset reuocari *Se-
raph. priuil. iur. 93. n. 5.* Subdens magis hoc esse de æ-
quitate canonica *Grat. conf. 2. n. 12. lib. 2. Fel. & alij in c.
51 si cautio de fid. instrum.* Ita vt talis confessio † etiam
facta parte absente inducat plenam probationē,
& hæres teneatur illi stare, quando agitur in foro,
in quo tantum æquitas omisso rigore iuris *l. si ego
§. 1. de iur. dot. Bal. in l. generaliter. q. 10. C. de non nu. pecu.*
52 † Quando præsertim emanaoit talis confessio in
extremis, quasi tunc testator nō præsumatur mē-
tiri, sed eam confessionē facere pro exoneratione
suæ conscientiæ ad notata *Doct. in c. parochiani. de se-
pult.* & in terminis concludit *Rot. coram R. P. D. Luca.
maceraten. assistu. 19. decembris 1596.* & voluit *Fel. in c.
si cautio. n. 25. vers. quintus casus. & n. 17. de fid. instrum.*

Ideò cum sit legatum, & in vim illius valeat,
cum aliàs de hoc disceptaretur Dixi, quod si re-
uocetur testamentum, in quo adest huiusmodi
53 confessio, † censebitur etiam reuocata ipsa con-
fessio, cum per secundum testamentum reuo-
cētur omnia in primo disposita, & legata, quam-
uis in secundo nihil fuerit dictum de reuocatio-
ne primi, cum sibi n relligatur illa clausola, cas-
54 sans, & irritans. † Quasi primum habeat taci-
tam conditionem, vt valeat, si secundum non
fiat, quidquid aliud sit in tacito fideicommisso
*glos. in lege tertia §. item si ipse. in verb. scriptus. ff. si
cui plusquam per legem falcid. per text. in lege si tibi
certam. 28. de alim. legat. Surd. conf. 169. numero sexto.*
Ita vt si testator etiam in præsentia patris di-

cat, quod si testamentū non valet iure testamen-
ti, valeat vti donatio inter viuos; Tamen si cōtin-
gat reuocari testamētum, censebitur etiam reuo-
cata d. donatio *Bal. in l. haredes palam. §. in testamentis. in fi. vers. ex prædictis apparet. de test.* vbi dicit esse mul-
tum notandum *Card. Mant. de conectur. vlt. volunt. li.*
55 *12. ti. 1. n. 36.* †Dummodò talis confessio nō fuerit
acceptata per partem, tunc enim poterit ex ea agi,
quamuis reuocetur testamentum; & licèt non sit
specificata causa causæ, cum sufficiat confiteri,
quia dixit se obligatum esse *Bald. cons. 488. in quo-
dam testamento. li. 4. Oldrad. cons. 114. factum est tale. n. 1.*
qui loquitur in confessione iurata, & acceptata,
quæ cum transeat in contractum non considera-
56 tur, vt legatum, †ideò expressè non poterit reuo-
cari, ne dum tacitè *Surd. cons. 169. nu. 9. lib. 2. Seraph. priuil. iuram. 93. n. 5.* Et multa de confessione facta
57 in testamento, quando possit reuocari † *Tiraq. ad leg. 16. connub. gl. 5. n. 102. & 103.* Vbi de Caio Visel-
lio Varrone qui Octaciliæ legauit trecenta millia
nummûm, cum qua commercium libidinis ha-
buerat tanquam sibi deberentur, & de iudicio
Caij Aquilij in haere *Valer. Max. lib. 8. c. 2.* Et quan-
do censeatur facta reuocatio primi testamenti, &
codicilli latè *Surd. cons. 231. lib. 2.*

EPITOME.

In bonis inuectis, & illatis quando competat via executiua, & hypotheca tam pro pensione, quàm deterioratione domus. Beneficium prælationis in emptione fructuum, expellendi colonum pro vsu suo, & percipiendi vsuras dotis an competat successori, & cessionario. Redimens rem alteri obligatam quando possit illam retinere, donec sibi reddatur quod expendit. Soluens pensionem domus pro alio an succedat in eius locum quo ad hypothecam.

SVMMARIVM.

1 *Via executiua competit pro pensione, & deterioratione domus in bonis inuectis, & illatis. n. 4. & de cautela describendi bona. n. 2.*
3 *Consuetudo seruatur in locationibus.*
5 *Fideiussor tenetur pro deterioratione domus, quamuis solum sit datus pro pensione.*
6 *Fideiussor simpliciter acceptus obligatur etiam pro vsuris, & accessionibus. Intellige vt n. 7.*
8 *Hypotheca seu via executiua an cesset quando fuit datus fideiussor, seu pignus pro pensione domus. n. 9. 10. & 11.*
12 *Hypotheca non competit in bonis inuectis, quæ ad tertium peruenerunt. Declara vt n. 13. 14. & 15.*
16 *Beneficium hypotheca in bonis inuectis non competit cessionario.*
17 *Extraneus soluens pro alio an succedat in ius creditoris ratione hypotheca.*
18 *Priuilegium domini vt præferatur in emptione fructuum coloni an competat cessionario.*
19 *Facultas expellendi conductorem pro vsu suo non transit ad successorem.*
20 *Priuilegium mariti vt habeat vsuras dotis an sit personale, & competat cessionario.*
21 *Redimens rem alij obligatam potest illam retinere donec reddatur sibi pecunia expensa. Intellige vt num. 22. 23. & 25.*
24 *Soluens pensionem pro alio non succedit in eius locum quo ad hypothecam.*
26 *Faciens impensam in beneficio an possit illud retinere donec melioramenta soluantur.*

CAPVT CXVII.

Via executiua competit in bonis inuectis, &
illatis pro pensione domus *Rebuff. de litter. obli-*
2 *gator. art. 6. gl. 3. n. 39. & art. 4. gl. 2. n. 10.* † vbi quod
est priuilegium locationis *Afin. de execution. c. 21. §. 1. n. 1.* Ideo datur practica, & cautela per *Bal. in l. cum
2 domini. ff. loc.* † quod locator adeat suam domum
conductam, & ducat secum tabellionem, qui de-
scribat res conductoris ibi repertas, ita vt si factâ
descriptione pensio non soluatur, possint prædi-
cta capi, tanquam post descriptionem possessa *l. inquilino. 33. de damn. infect. Ias. in l. item quia. nu. 2. vers. item aduerte quod ista tacita. ff. de pact.* licèt in hoc esset
3 seruanda consuetudo, †quę in locationibus solet
obtinere secundum morem regionis *l. ex conducto. 16. in fi. ff. locat.* cum pensione sine mora sit soluen-
da, tanquam in contractu bonæ fidei, ita vt vsuræ
à tempore moræ veniant *lege praes. 1. 17. C. locat.*

Idem esset pro deterioratione domus condu-
ctæ *l. 2. ff. quib. caus. pign. tacit. contrah. Menoc. de adipisc.*
4 *possess. rem. 3. q. 12. n. 102.* †vbi ampliat tam pro dete-
rioratione prædij vrbani, quàm rustici, tam con-
tra primum, quàm secundum cōductorem etiam
si gratuitò conduxisset *gl. in l. pomponius. la 2. in verbo non esse. ff. quib. caus. pign. tacit. contrah. Neguf. de pignor. 2. m. p. 4. n. 137. & 138.*

Amplius fideiussor quoque datus pro pensio-
5 ne domus teneretur etiam pro deterioratione †*l. amissi. 53. § fideiussores. ff. de fideiussor. Carpan. ad Constit. Mediolanen. c. 390. n. 100. Mma. super consuetud. panormit. c. 34. n. 4. Addit. ad Rom. sing. 550. an fideiussor. Marsil. in rubr. de fideiussor. q. 8. ad fi. Surd. de alim. tit. 9. q. 31. nu. 75.* vbi de fideiubente pro scholari conductore
domus, qui obligatur etiam pro suppellectilibus
Rom. sing. 550.

Prout regulare est, vt fideiussor etiam obligetur
pro vsuris, & accessionibus, quādo simpliciter, &
6 sine determinatione quantitatis intercedit, † ex
quo enim est simpliciter acceptus intelligitur ob-
ligatus in omnem causam, quæ oriri potest ex na-
tura negotij *l. quaero. 56. in prin. ff. locat. Aym. cons. 45. n.*
7 *6. Boer. decis. 314. num. 4.* Cum aliud esset, †quando
quis fideiussisset respectu certæ quantitatis sortis,
puta centū *Surd. de alim. ti. 9. q. 31. n. 37.* vbi ita intel-
ligit *tex in l. fideiussores magistratuū. 69. in princ. & § 1. ff. de fideiussor. post Negusan. de pignor. p. 2. m. 4. n. 48. & 55.*

In causa tamen Aurelij & Fabri mihi commissa
Declaraui non procedere prædictam hypothecā
in bonis inuectis, & illatis. Primu, quia fuit datus
8 fideiussor, †pro soluēda pensione, quo casu cessat
hypotheca secundum opinionem *Socc. reg. 192. inuecta & illata. nu. 4. Carpan. ad Constitut. Mediolanen. c. 390. n. 57. p. 2 Mut. super consuetud. panormit. c. 34. n. 18. & est tex. in l. cum colono. quæ est pen. ff. quib. mod. pign. vel*
9 *hypothec. soluitur.* † Intelligendo, quod quamuis
cesset hypotheca, non tamen ex hoc debeat ces-
sare executio, quæ durat quamuis sit datus fide-
iussor; Quia vtilius est exequi, quàm contra fide-
iussorem agere: Prout dicimus melius esse pigno-
ri incumbere, quàm actionem contra personam
intentare *§. furti autem actio. insti. de oblig. quæ ex delict. nascunt.* & ita in terminis concludit *Rebuff. de liter. obligator. art. 4. gl. 2. num. 27.*

Ideo etiā dicimus quod quando locator prouidit si

Digitized by Google

dit sibi de certo pignore expresso in aliqua re cō-
ductoris, aliæ res inuectæ non sunt hypothecatę,
10 † quasi prouisio hominis faciat cessare prouisio-
nem legis *l. fi. & ibi Bald. in princ. C. de pact. conuent.* &
in puncto ita concludit *Salic. in l. certi iuris. q. 5. n. 6.*
post Cin. & Ang. ibid. C. locat. Cum sit speciale in mu-
liere, vt per expressam conuentionalē hypothe-
cam pro dote non sibi præiudicet in tacita legali
Neguſ. de pign. p. 2. m. 4. n. 83. Surd. conſ. 495. nu. 4. lib. 4.
Nam paciscendo mulier non potest facere dete-
rius ius suæ dotis *l. attilicinus. 17. ff. de pact. dotal.*

Quamuis illud de locatione non sit tutū, cum
verior sit opinio, quod non cesset hypotheca ta-
cita in bonis inuectis, quamuis locator sibi pro-
11 uiderit de certo pignore, † quasi prouisio hominis
tollat prouisionem legis extraordinariam non
autem ordinariam, prout concludit *Iaſ. in § item.*
Seruiana. n. 68. vſque ad n. 70. verſi. vltimo dubitatur. &
in l. item quia. in 2. notab. ff. de pact. & voluit *Bald. in l.*
certi iuris. q. 10. & vlt. C. locat. & hanc opinionem
esse tenendam tanquam magis veram docet *Me-*
noch. de adipiſcend. remed. 3. q. 25. n. 154. Carpan. ad Conſt.
Mediolan. c. 390. n. 54.

Secundo, quia eramus in bonis extra domum
penes tertium existentibus, quo casu non possunt
12 illa includi per dominum domus, † ergo nec
capi pro executione, cum huiusmodi mobilia nō
habeant sequelam, neque possit creditor prose-
qui apud alium, quam apud debitorem *leg. ſi cre-*
ditor. 28. de pignor. action. leg. fi. C. de distraction. pignor. l.
2. ff. quib. mod. pign. vel hypotheca ſoluunt. & ita in specie
concludit *Rebuff. de liter. obligator. art. 4. gloſſ. 2. nu. 38.*
13 vbi *n. 39.* † limitat nisi illa bona venissent ad de-
tentorem iure hæreditario, vel alio titulo lucra-
tiuo in fraudem *Boer. in § fin. de conſuetud. hypotheca.*
ſuper conſuetud. Biturr. licet tunc etiam posset agi sal-
uiano interdicto *Rebuff. d. gloſſ. 2. art. 4. n. 37. in fi.* & i-
bi etiam in vltima ampliatione. *nu. 29.* docet pra-
cticam, quod si conductor detulerit bona sua
14 clanculo extra domum, † potest agi contra eum,
vt illa reportet, quæ praxis fundatur *in l. 1. ff. de ſal-*
uia. interd. Cepo. caut. 81. quando quis vult. Quamuis e-
15 nim fuerint amota bona, † non tamen præiudica-
tur domino, cum semel inciderint in obligatio-
nem *Bald. in l. certi iuris. 5. qu. 6. verſi quid ſi inquilinus.*
n. 9. C. locat. Aretin. in § item Seruiana. col. 1. inſtit. de a-
ction. Muta. ſuper conſuetud. panormit. cap. 34. n. 12. vbi ē-
tiam tenet, quod solum ius executiuum compe-
tit quando bona inuecta sunt intra domum, post
Roder. Soarez. in l. post rem iudicatam. n. 4. notab. 9. de re
iudicat.

Tertio, nam eramus in cessionario, cui non cō-
petit hoc beneficium hypothecæ tanquam per-
16 sonale † *Carpan. ſuper Conſtit. mediolan. c. 389. in prin.*
n. 4. in verb. vel conductor. & c. 390. in fi. n. 103. li. 2. Ex-
traneus enim soluens creditori non succedit in
ius illius, nisi specialiter hoc actum sit, præsertim
quando non soluit proprio nomine, sed debito-
ris *gloſſ. in leg. ariſto. 3. in verb. pignus. in princ. ff. quæ res pi-*
gnor. oblig. poſſ. vbi Bart. q. 2. n. 2. Surd. conſ. 183. n. 17. p. 2.
17 † vbi quod extraneus soluens tanquam negotio-
rum gestor debitoris non succedit in ius credito-
ris ratione hypothecę, vel personalis actionis, sed
tantum habet actionem negotiorum gestorum
contra debitorem, pro quo soluit; licet aliud sit
quando emisset à creditore, quia tunc succederet
quo ad personalē, & hypothecariā *l. ſi cum pecuniā.*
3. C. de priu. fiſc. Neguſ. de pig. 3. m. p. 5. n. 43. vſq. ad n. 46.

Et facit quod dicimus de priuilegio domini, vt
præferatur in emptione fructuum per colonum
perceptorum; nam illud non competit cessiona-
18 rio † *Surd. conſ. 205. n. 22.* Prout neque facultas ex-
pellendi conductorē pro vsu suo, quæ non tran-
19 sit ad successorem † *Idem Surd. conſ. 103. nu. 12.* cum
succedens in ius alterius non assequatur illa, quæ
competebant suo auctori ex priuilegio *Bald. in l. ſi*
filius. n. 1. C. de bon. proſcrip. Fels. in c. verum in prin. de for.
20 *compet. & dicam infra cap. 143.* † Et de priuilegio,
quod maritus habeat vsuras dotis an sit persona-
le, vt non suffragetur cessionario *Surd. conſ. 269. nu.*
9. lib. 2. prout etiam dicetur *infra cap. 136.*

Neque obstat quod fuerit soluta pensio per
conductorem ei, qui locauit, ideo soluens debet
succedere in eius locum, prout dicimus de redi-
mente cum sua pecunia rem alteri obligatam, qui
21 potest illā retinere, † donec ei reddatur pecunia,
quam erogauit pro liberatione eiusdem rei *l. cum*
ex causa. 9. C. de remiſ. pignor. Quemadmodum etiam
videmus in soluente conductori pretium melio-
ramentorum ab eo factorum, qui habet ius re-
tentionis, sicut haberet conductor *arg. l. 1. in princ.*
ff. quib. mod. pign. vel hypoth. ſoluit.

Quia prædicta habent locum, dummodo redi-
mens sua pecunia rem alteri obligatam & soluēs
22 habeat illud pignus penes se, † nam si dederit
debitori, seu alteri non repetit; quasi tunc obli-
gatio semel extincta non reuiuiscat *gloſſ. in l. cum*
ex cauſa, in verb. hac mente. & ibi Salic. verſi. quærit. C. de
remiſſ. pignor. Surd. conſ. 183. n. 27. & 18. vbi etiam in-
telligit solum procedere, quando titulo dationis
23 in solutum, † vel pignorationis res peruenit ad
eum; extraneus enim qui soluit non succedit in
ius hypothecæ: Et ita in terminis de pensione so-
luta locatori pro habitatione, quod ille, qui eam
soluit non succedat in ius eiusdem locantis resol-
24 uit *Rot. coram Cardin. Lancellot. Romana pecuniaria. 16.*
Ianuary 1580. Etenim priuilegium creditoris non
transit ad eum, qui pro illo soluit, nisi quo ad ef-
fectum retentionis *Bart. in l. 1. C. qui potior. in pignor.*
25 *habeant.* † cum etiam hoc ius retentionis transeat
nulla quoque habita cessione *Rom. ſing. 277. in ſcio*
quod faciens. vbi dicit esse perpetuò notandum *So-*
cin. conſi. 158. viſis. n. 28. col. pen. lib. 2. Dummodo ta-
men singularis successor habeat titulum *Sur. conſ.*
183. n. 5. & 16. lib. 2.

Quæ etiam procedunt in beneficialibus, in qui-
bus est licita retentio, nam faciens impensam in
26 beneficio potest illud retinere, † donec meliora-
menta restituantur; Ideo hæres clerici repetit ex-
pensas factas per clericum in beneficio de suo
patrimonio *Abb.* qui dicit notandum *in c. de multa.*
col. 4. nu. 14. de præben. & in c. 2. de pecul. clericor. Boer. de-
ciſ. 44. n. 14. post med. verſi. & idem in eo qui fecit expenſas
de ſuo. Quamuis hoc non sit tutum, cum in Eccle-
sia meliorata non detur retentio per laicum co-
lonum, vel alium ex rationibus, de quibus latè
Surd. conſ. 183. n. 15. lib. 2.

EPITOME.

Restitutio in integrum an detur aduersus præ-
scriptionē 30. & 40. annorum. Et quando rescin-
datur res iudicata post tres conformes. Ex acqui-
sitione vnius legati quādo sit præsumenda scien-
tia alterius. Hæres an præscribat legatum, & le-
gitimam spatio 30. vel 40. annorum. Potestas ali-
quid faciendi an dicatur potius ius, vel facultas,

& an possit præscribi. Bona ingredientis monasterium quando censeantur translata ipso iure in monasterium. Per electionem de exequendo personaliter an præiudicetur, vt non possit exequi in bonis. Exceptio litis pendentiæ, seu vsurarum, & nullitatis quando obstet executioni instrumenti. Actori in quibus casibus licitum sit variare, & diuersos Iudices adire.

SVMMARIVM.

1 *Res iudicata ex nouis instrumentis etiam post tres conformes quando rescindatur tam in priuato, quàm in fisco, & tam in reo, quàm actore. nu. 2.3. & 4.*

5 *Restitutio in integrum an sit concedenda aduersus præscriptionem 30. annorum tam in Ecclesia, quàm priuato stante probabili ignorantia. & n.6.7.8. & 9.*

20 *Filius debet explorare testamentum patris.*

21 *Ex acquisitione vnius legati præsumitur scientia alterius. Intellige, vt n.22.*

23 *Scientia & ignorantia probantur coniecturis. & numero 25.*

24 *Scire dicitur verè qui scit per coniecturas.*

26 *Hæres, & hæres hæredis an possint præscribere legatum & fideicommissum. n.17.18.19.20.24. & 29. & an detur restitutio legatario. nu. 21. & quid in legato relicto pauperibus. n.22. & non acceptato per delinquentem in fisci præiudicium. n.23.*

25 *Feudum quando præscribatur aduersus dominum qui petere neglexit.*

26 *Potestas aliquid faciendi dicitur facultas non ius quæ nunquam præscribitur. Intellige vt n.27. & 28.*

30 *Legatum subrogatum loco legitimæ debetur ipso iure. Declara, vt nu.36.*

31 *In quæsitis obstat mala fides, secus in quærendis. numero 35.*

32 *De bonis quæ ipso iure transeunt habetur ratio, prout de quæsitis.*

33 *Bona ingredientis religionem quando ipso iure transeant in monasterium.*

34 *Prælatus an possit præiudicare monasterio in bonis ingredientis religionem.*

37 *Transmissio legitima in quo differat à petitione hæreditatis.*

40 *Per electionem de exequendo personaliter an præiudicetur, vt quis non possit exequi in bonis, & numero 41.*

42 *Executor merus non admittit aliquas exceptiones.*

43 *Cessionarius an possit petere executionem instrumenti cessi non obstante pendentia nullitatis. & numero 46.*

44 *Exceptio litis pendentiæ non habet locum in executiuis.*

45 *Per exceptionem litis pendentiæ in vno tribunali quando impediatur reconuentio in alio super eadem re.*

47 *Exceptio trium conformium impeditur per exceptionem nullitatis notoriæ.*

48 *Executio instrumenti quando retardetur per exceptionem vsurarum.*

49 *Actor non potest agere executiuè relicta via ordinaria. Intellige, vt n.51.53. & 54.*

50 *Via quam quis elegit sibi pateat.*

52 *Renunciatio litis permittitur inuito aduersario.*

55 *Dolus non patrocinatur ei, qui forum declinat.*

56 *Stante obligatione camerali potest omitti primus iudex, & adiri Auditor Cameræ.*

57 *In executiuis an reus possit variare, & diuersos Iudices adire. nu.58.*

59 *De iurisdictione Auditoris cameræ circa auocationem causarum de partibus, & quando illi sit derogatum ex decreto Concilij Tridentini.*

CAPVT CXVIII.

RES iudicata rescinditur ex nouis instrumentis ex clausula generali intra quadriennium
2 petita restitutione ex capite ignorantiæ † etiam
post tres sententias conformes, etiam in priuato, dummodo probet, quod in primo iudicio non habuit facultatem producēdi talia instrumenta, cum in Republica, & Fisco sufficeret solùm allegare instrumenta esse de nouo reperta *Boer. decis. 308. & videtur. in princ. & colum. fin. versi. quod intellige post Bart. in l. vnic. num. 4. colum. vlt. in fi. versi. item illud quod. dicit. C. de sent. aduers. fisc. lat. lib. 10. Alex. consil. 84. in causa vertente inter cameram. colum. 3. nu. 4. versi. præterea etiam aduersus. lib. 1. Castren. cons. 257. in causa quæ vertitur parmæ. num. 1. col. 1. ad med. versi. & sic ex*
2 *clausula. lib. 2.* † vbi intelligit de probatione in promptu manifesta, & notoria, & in reo, non in actore *Curt. Iun. cons. 18. memoria repeto. col. 3. n. 3. versi. secundo principaliter. lib. 1.* vbi non solum requirit in priuato probationem diligentiæ adhibitæ, sed etiam quod solum vtatur instrumentis nouiter repertis, non aliis probationibus *Imol. cons. 37. visis & consideratis. in princ. Salic. in l. sub prætextu. col. 1. nu. 3.*
3 *C. de transact.* † Et ita secundum prædictas distinctiones, & requisita communiter seruari in priuato dicit *Peregrin. de iur. fisc. tit. 4. lib. 7. num. 4. post Ang. & alios in l. imperatores. de re iud. Socin. Guter. Garz. & alij allegati per Ceuall. qu. 542. numer. 5.* vbi quod est opinio æquissima, nec veritas occulte-
4 tur, & quod ita practicatur. † Quamuis illud de actore, & reo non approbetur per *Boer. decis. 307. in fin.* cum eadem æquitas sit in vtroque *Garz. de nobil. glos. 6. §. n. num. 5. Guter. de iuram. confirm. p. 3. c. 7. num. 5.*

Ad exemplum prædictorum, ne veritas occultetur dicebatur esse concedendam restitutionem in integrum aduersus præscriptionem quadra-
5 ginta annorum stante probabili ignorātia, † quæ debet præbere iustam causam restitutionis iis, qui temporis lapsu fuerunt læsi secundum magis receptam, & veram opinionem, de qua per *Alex. consi. 71. videretur. col. 2. lib. 1. Becc. consi. 12. nu 64. Ceuall. q. 542. n. 5.* vbi quod est opinio plenissima æquitate *Rol. consi. 68. nu. 10. lib. 3. Rot. diuers. decisi. 42.*
6 *par. 3. lib. 1.* vbi quod est magis communis † tam in priuato, quàm in Ecclesia. *Surd.* qui de magis vera opinione testatur *cons. 520. num. 7. lib. 4.* Vndè quamuis in casu mihi proposito lapsi essent quadraginta anni, tamen videbatur æquius stante probabili ignorantia allegata esse concedendam petitam restitutionem.

Contrarium tamen prædictis non obstantibus Declaraui. Primo quia supradicta opinio non est
7 ita firma, † vt nō possit iure defendi, altera negatiua, quod sit deneganda huiusmodi restitutio, prout veriorē dicit *Vasq. lib. 2. controuersi. illustr. c. 75. per tot. Ceuall. q 48. n. 11.* vbi quod ista est magis iuridica opinio & verior, ne rerum dominia sint in suspenso, & vt sit litium finis *Thesaur. decis. 134. in fi.* vbi *Add.* ampliat quamuis ageretur inter priuilegiatos, ita vt post quadraginta annos neque amplios attendatur cursus quadriennij concessi ad restitutionem petendam *Menoch. de recuper. poss.*

remed.

Digitized by Google

remed.15.n.429.& consi.147.n.46. cum aliis relatis
per *Pinell.in auth.nisi tricennale.n.58.versi.maior varie-*
tas est.C.de bon. mater.
Secundò, quia etiam in casu in quo esset conce-
denda restitutio secundum aliam opinionem,
quam sequitur velut magis communem *Rot. corã*
R.P.D. Mancaned. tudertin fideicommissi. 3.Iulij 1606.
Verius est restitutionem prędictam non dari, nisi
8 vbi ignorantia est probabilis & iusta † & talis cui
nulla omnino negligentia possit imputari *Imol.in*
c.fi.nu.31. de præscrip. Rom.cons.127.in fi. Alex. cons.163.
n.6. col.vlt. in prin.lib.2.Surd.decis.4.n.7.& cons.489.
nu.37. col.fi.lib.4.Rota coram Sanctissimo Florentina iu-
rispatronatus.14.May 1576.Menoch. præsumpt.71.in fi.
lib.1.Bertaz.vol.consi.ciuil.11.n.33.vsque ad n.38. Rot.co-
ram Cardin.Pamphil.Floren.bonorum.17.Nouemb 1595.
9 Ita vt etiam † requiratur probatio non solũ, quod
ignorauit rem ab alio possideri; sed etiam quod
ad se pertineret *Feli.in c.vigilanti.col 4.ante med.n.5.*
versi.secundo contra dictum. de præscription. Surd.consil.
520.n.3.in fi.versi.& probandum est.lib.4.
Ista autem probabilis ignorãtia in casu, de quo
10 agimus non aderat, cum essemus in filio, † qui
debet explorare testamentum patris, maximè
quia agebatur de lucro captando, & legatum ac-
quirendo, prout in specie præscriptionis dicit *Pa-*
ris.consi.16.n.139.versi.nec consideratur.lib. 2.Dec.consil.
29.n.2.col.2.in prin.& col.vlt in fi.n.8. cum aliis quos
adduxi *decis.4 n.38.*
Immò constabat de scientia, nam eramus in fi-
lio qui habuit aliud legatum sibi in eodem testa-
11 mento relictum, † ex quo præsumitur scientia al-
terius legati, quod prætenditur præscriptum. *Bal.*
in terminis *consi.484.casus talis est quidam.in fi.lib.4.*
Mannel. Alb. consi. 18.in princ. versi. vnde videtur quod
nullo modo. Nam post immixtionem præsumitur
scientia, & excluditur ignorantia, præsertim in
12 testamento; † cum in codicillis tanquam separa-
tis ab eo posset præsumi ignorantia etiam post a-
ditionem, ita vt per scientiam vnius non infera-
tur ad notitiam alterius *l.3.§.1.de transact. Aim.cons.*
257.in princ.Surd.consi.7.n.36. & de aliment.tit.9.qu.
26.nu. 103. vbi quod est opinio applaudens sen-
sui, & rationi naturali, & sequenda; quicquid alij
contrarium teneant, cum contra eos sit verior
sententia *Decian.consi.57.n.10.lib.3. Card. Mantic. de*
coniect.vlt.volunt.lib.6.tit.4.n.12.
Amplius, quia versamur in probatione scien-
tię sufficeret illam probari ex coniecturis, cum sit
13 difficilis probationis † *Bar.in l.qui roma.§.duo fratres.*
n.3.de verb.oblig.Ruin.cons.42.proponitur.n.21.lib.1. A-
lex.cons.187.in hac causa & lite.col.3.in fi.nu.8.vers.im-
mo talis cõscientia.lib.2.Abb.cons.81.n.2.lib.1.Natt.cons.
231.n.2.lib.2.Rimin.Iun.cons.1.n.12.Rot.per Card. Sera-
ph.Romana de valle. 9.Decembr.1579. Cephal.cons.314.
n.15.lib.3. Non enim refert vtrum scientia probe-
14 tur verè, vel præsumptiuè. † Nam pro certo scire
dicitur, qui scit per coniecturas, & præsumptio-
nes *Bald.consi.437.titius habebat.in prin.lib.5.aliàs 74.*
lib.1.Rimin.Iun.cons.1.n.13. Menoch.de arbitrar.cas.89.
n.17. Prout etiam è contra ignorantia probatur
15 indiciis & coniecturis † *Seraph.priuil. iur.4.nu.153.*
Flores pract.q.lib.1.q.3.n.13.
Neque obstant alia quæ allegabantur ad remo-
uendam præscriptionem, quasi stante notitia te-
16 stamenti hæres † non sit tutus præscribere lega-
tum etiam lapsis quadraginta annis *Mannell. consi.*
58.per tot. Castr.Fulgos. Dec. & alij quos adduxi decis.4.
n.3. Caldes.de restit.in integr.in verb.sua facilitate.n.75.
in fi.versi.cum etiã illa. vbi quod opinio *Anchar.* con-
trarium sentientis nõ est tuta, & solùm procedet
17 † quando legatum esset relictum sub conditione
potestatiua si volet *iux.l.si ita legatum sit.68.§.illi si*
volet.ff.de leg.1. Quo casu illa conditio explicãda est
si declarauerit velle, quia tunc ante declarationẽ
nec actio legatario competit, nec legatum ei de-
betur, cùm aliàs statim actio competat legatario
à die mortis testatoris *l.cum pater.79.§.surdo.de leg.*
2. prout etiam in specie distinguit *Dec. in c. ecclesiã*
Sanctæ Mariæ.n.26.col.2.ante med. vers.sed tamen illud.
dictum periculosum. de constitut. cum aliis de quibus
latè *Cordub.in l.si quis à liberis.§.vtrum.n. 46. cum seq.*
18 *ff.de liber agnoscen.* † Ita vt non solùm prędicta pro-
cedant in hærede, sed etiam in hærede hæredis,
qui neque poterit præscribere legatum alicui re-
lictum ex transcursu cuiuscumque temporis, nec
tollere ius illud petendi à legatario *Imol. Felin. Al-*
ciat.& alij allegati per Spin de testam gloss 8 num.67 &
68. vbi quod est verior opinio, quidquid aliud se-
quatur *Castr.cons.289. aliàs 19. hæreditas dicta puella.*
lib.3.& in l si quis sub conditione.7.in fi.de cond.instit. dũ
voluit, quod si à morte hæredis, qui tenebatur
pręstare legatũ sint lapsi decẽ anni, hæres hęredis
sit liber à præstatione prædicta & pręscribat, tan-
quam bonæ fidei possessor, sequitur *Ruin.cons.34.*
n.11.lib.2. Quia cõtrarium seruari in vtroque foro
tam Ecclesiastico quàm Seculari docet *Cordub. in*
l si quis à liberis.§.vtrum.n. 44.in fi.de liber.agnoscen.
Quia cum non appareat de acceptatione legati
non potest dici in mala fide is, contra quem da-
19 tur actio, quamuis sciat se debitorem, † cum aga-
tur de iure quęrẽdo, quod facilius tollitur, quàm
ius quæsitum iuxta doctrinam *Anchar. in c.sine pos-*
sessione.col.11.in fi.versi.item intelligas.nu.7.de reg.iur. in
6. quæ opinio verior est, & magis communis siue
in legato, siue in aliis dispositionibus, vt dixi la-
tius *decis.4.n.15. vsq.ad n.30.* & voluit *Surd.decis.25.*
n.4.& n.25. vbi sequitur *Anchar in d.c. sine possessione.*
& loquitur in fideicommisso, & legato *Idem Surd.*
de alim.q.6.tit.9.n.20. subdens quod eo modo erit
20 locus statutariæ præscriptioni, † quæ subrogatur
præscriptioni iuris communis *Cordub. in l. si quis à*
liberis.§.vtrum.n.40.& 45. vbi de magis communi;
quicquid ipse *n.60.* contrarium sequatur *de liber.a-*
gnosc. & non esse recedendum ab hac opinione
dicit *Lambert. de contract eorum qui sunt solemnit.glos.3.*
n.69.versi.in practica tamen. Vasq.controuers.illust.c.55.
n.26.Rot.per Card. Pamphil. Perusina bonorum de Barto-
lum.4.Febr.1585.& 19.Nouembr.1584. in eadem causa.
21 *Bertazz.consi.ciuil.11.n.16.& 17.* † vbi etiam *n.32.* in
specie concludit neque dari restitutionẽ legata-
rio, qui sciuit legatum sibi factum, & non petiit
per triginta annos post *Maurit. de restit. in integr. c.*
74. Quæ etiam procedunt quãuis agatur de præ-
scribendo legato facto pauperibus, non enim est
22 imputandum hæredi, † quod sit in mala fide, sed
potius legatario non agnoscendo legatum, nam
illud non acceptando, & negligendo petere, vi-
detur abiecisse, prout in puncto concludit *Claud.*
Bertazz. in addit.ad Bartholom. Bertazzol.cons.crimin.
110.in fi. vbi etiã latè plures adducit, qui testantur
de veriori, & magis communi opinione, loquens
etiam in legato non acceptato, vel agnito per de-
linquentem in fisci præiudicium, sine tamen ali-
23 qua fraude; † cum etiam sine agnitione illius
fiscus ius non habeat, vt in acquisitione hære-

Digitized by Google

ditatis, & similibus dicit *Rimi. conf.*100.*n.*28.*lib.*1.
*crimin. & Ludouic. Cato.consi.*103.*in* 1.*tom.crim.* Qui-
bus adde *Menoc.consi.*201.*n.*74. *iuncto n.*111.*cum seq.*
*li.*3.*Rim. Iun.consi.*659.*n.*12.*vsq.ad nu.*10.*lib.*5. vbi lo-
quitur in supplemento legitimę, quod pręscriba-
tur per hæredem proprietarium spatio 30. anno-
rum etiam nulla facta deductione temporis, per
quod possedit vsufructuarius, cui debebatur d.
supplementum, cum ex sola ciuili possessione,
quā habet hæres proprietarius possit præscribere
*Bar. & alij in l.*3.*§.ex contrario.ff.de acq.possess.* & voluit
etiam *Pereg.de fideicomm.art.*41.*n.*10.*vsq.ad n.*14. vbi
concludit veriorem opinionem esse in legatario,
& fideicommissario, & similib. quod præscriba-
tur contra eos ante agnitionem legati, & fideicō-
24 missi: † Intelligendo Doctores contrarium se-
quentes, vt procedant data culpa hæredis in oc-
cultando testamentum, vel non monendo lega-
tarium de legato, quia tunc hæres peccat, & facit
contra conscientiā, ideo nō potest pręscribere, &
25 ita in terminis loquitur *Cuman cōs.*147.*n.*3. † Idem
est in feudo quo aperto vero domino veluti per
alienationem, aut mortē vassalli possessor longis-
simo tempore præscribit aduersus dominum, qui
petere neglexit *c.*1.*§.si quis per triginta si de feud. fuer.*
*controu. Affl decis.*254. *Peregr.de fideicomm. art.*41.*n.*13.

Nec facit quod potestas petendi legatum non
sit ius, sed facultas, sicut quando quis debet ali-
quid facere præcepto legis, vt quæsitum ius tuea-
26 tur, † quia potestas hæc faciendi dicitur facultas
non ius *Bart.in l.vnic.n.*4.*de condic.ex leg.* Vnde cum
legatarius habeat ius in re legata, antequam le-
gatum agnoscat *l. cum pater. §. surdo de leg.*2. vt hoc
ius tueatur, & irreuocabile efficiat nullo tempo-
re debet excludi, prout regulare est, vt ea quæ
sunt facultatis possit quis facere, dum voluerit *l.*
2.*de via publica.* & in specie legati propter istam ra-
tionem ita concludit *Cordub. in l. si quis à liberis. §.*
*vltim.n.*58.*& *59. *de liber. agnoscen.*

Quia distinguendum est inter ea, quæ sunt fa-
cultatis; Aliqua enim dicuntur, quorum libertas
à iure publico permissa est, ex qua nulla datur a-
ctio, aut exceptio contra aliquem, nec alteri cō-
tra nos, atque ita non parit ius deducibile in iu-
27 dicio, † Et in hoc casu nullo tempore, nulloque
modo, nec nos contra alios, nec alij contra nos
pręscribere possunt; quemadmodum dicimus de
facultate eundi per viam publicā, & de facultate
priuata, quæ nullam habet antecedētem causam
obligandi, prout in iis, qui aliquid statis tempo-
ribus deferunt, & de hac mera facultate non est
28 nostra disputatio. † Aliqua vero dicuntur esse fa-
cultatis, quæ tendunt ad acquirendū nouum ius,
nouamque actionem, vel exceptionē, vel etiam
ad eam consetuandam, atque ita parat ius dedu-
cibile in iudicium, & hæc non appellatur propriè
facultas, sed ius, & hoc ius, seu facultas est in libe-
ra potestate acquirere volentis, & causam habet,
ob quam potest compellere aduersarium, vt pa-
tiatur acquirere, & hæc facultas non solū tollitur
præscriptione quadragenaria, sed etiam triginta
annorum, quemadmodum est facultas, seu ius
offerendi, & luendi pignus, & recuperandi rem
suam à creditore, vel emptore, & legatum acce-
ptandi, & similia, quę dicto tēpore præscribūtur,
prout ita in terminis inter huiusmodi facultates
latè distinguit *Menoch.conf.*201.*n.*61.*vsq.ad* 76.*lib.*3.
Quod magis est in casu nostro, cum sit vnicum
legatum, & vnica præstatio, secus si esset factum
29 sub dinumeratione temporum, † tūc enim con-
tineret plura legata, & cursus triginta annorum
non perimeret in totum, sed pro singulo anno v-
na requireretur pręscriptio, tot enim sunt legata,
quot anni, & tot pręscriptiones debent esse, quot
anni *Cephal.cons.*98.*n.*43.*lib.*1.*post Bart. in l.si.de ann.*
*legat. Rum.cons.*34.*n.*5. *lib.*2.*Surd.de alim.q.*6.*n.*22.*tit.*
9. vbi de communi, post *Balb. de præscription.*4.*par.*
4. *p.princip.Corn.cons.*181.*n.*72 *col.*32.*lib.*2.

Minus obstat huiusmodi legatum videri subro-
gatum loco legitimæ, vel illius supplementi,
30 † quod debetur ipso iure, quamuis non petatur
*Salic.in l.scimus.in princ.n.*4.*C.de inoffic.testam.Cardin.*
*Mantic.lib.*7.*de coniect.vltim.volunt.tit.*8.*n.*10.*Grass.in*
31 *§.legitima.q.*36.*in fi.* † Ideo tanquam simus in quæ-
sitis obstat mala fides, quę de Iure Canonico im-
pedit præscriptionem, quasi filius non sit in mo-
ra in non petendo, sed hæres in non assignando,
qui interpellatur per aditionem hæreditatis *Fa-*
*bian.in auth nouissima.n.*113.*col.*29.*versi.septimo quæri-*
*tur.C.de inoffic.testam.Natt.cons.*156.*n.*7. Et idem est
regulariter in bonis, quæ ipso iure transeunt ab-
sque aliqua apprehensione, quia de illis habetur
32 tario, † prout de quæsitis, non de acquirendis.
Quemadmodum dicimus de bonis ingressi mo-
nasterium, quorum dominium, & possessio est
penes ingredientem religionem, & vti accessoria
ad personam ipso iure, & absque aliqua appre-
hensione per ingressum transeunt in monaste-
rium, tam quo ad proprietatem, quàm quo ad
33 possessionem, † dummodo in ingressu antequam
in monasterium transirent actū non fuerit, quod
illi non acquirantur *l. si adoptauero.* 16. *de procurat.*
*Bart.in auth. ingressi.nu.*28. *vbi Bald.opp.*3.*n.*5.*C.de sa-*
*crosf.eccles. Idem Bald.in auth.si qua mulier.in fi.nu.*15.*C.*
*eod. Alex.cons.*88.*extimæ.col.*2.*versi.non insisto.n.*4.*lib.*2.
34 † Ideo Prælatus in eis nec tacitè nec expressè po-
terit præiudicare monasterio sine solemnita-
tibus, quæ de iure requiruntur, cum non simus
in quærendis, sed in acquisitis, quamuis mona-
sterium egisset ad dicta bona tanquam sibi dela-
ta ex successione, non autem ex ingressu *Bald. in*
*auth.si qua mulier.n.*15.*C de sacros.eccles. Alex.d.cons.*88.
*n.*1. & fuit decisum per *Rotam coram Card. Pamphil.*
19. *Nouembr.* 1584. *perusina bonorum de bartolinis.* vbi
ex hoc etiam concludit, quod in huiusmodi bo-
nis tanquam in quæsitis ipso iure requiritur bo-
na fides ad hoc, vt intret præscriptio *cap.fi. de præ-*
35 *script.* † cum alias in quærendis non requireretur
*Soc.cons.*64.*in causa vertente col.*4 *num.*7.*versi.præterea*
*hanc partem lib.*1. *Tiraq.in l.si vnquam. in verb.reuerta-*
*tur.n.*391.*C.de reuoc.donat.*

Quia respondetur prędicta procedere quo ad
effectum trāsmissionis ad hæredes, ad quos illud
ius petendi legitimam, seu supplementum trans-
36 mittitur, † quamuis non fuerit petitum, non au-
tem quo ad effectum præscriptionis, quia requi-
ritur declaratio, & petitio, sine qua non potest
quæri realiter, & sic fit ipso iure repletio quo ad
reiectionem grauaminis, non quo ad effectum
realis acquisitionis; ideo rectè præscriptio proce-
dit *Gomes.de testam.tit.*11. *de success.contr.testam.nu.*23.
Roderic.Soarez.& alij, quos latè adduxi *decis.*4 *n.*21.
*vsque ad n.*30. Ratio est quia transmissio legitimæ
habet quandam specialem naturam diuersam à
37 pentione † hæreditatis, cum sit quota bonorum
non hæreditatis *l. papinianus.* 8. *§. quarta. de inoffic.*
testam.

testam. Afflict. decis. 162. n. 20. in fi. & pro allequenda
illico competit actio in iudicium deducibilis,
quæ transit ad hæredes, ad exemplum aliarum a-
ctionum; Quod non est in hæreditate, quæ ante-
quam adeatur nullam tribuit actionem, quę pos-
sit deduci in iudicium, sed solum hæredi compe-
tit ius adeundi consistens in mera voluntate ad-
euntis, ideo facilius legitima transmittitur etiam
ad extraneos *Salic. in l. scimus. in princ. q. 1. C. de inoff.
testam. Alex. consi. 150. viso themate suprascripto. col. fi.
versi. idem videmus. lib. 2. Aim. cons. 312. nu. 5. Bald. in l. si
arrogator. 22. ff. de adoption.* & latè conclusum fuit
coram Sanctissimo in causa Romana supplementi legiti-
38 *mæ de Vitellis. 9. iunij 1578.* † vbi quod non solum
procedit in legitima descendentium, sed ascen-
dentium; quia in vtraque fit transmissio. Nam o-
mnes, quibus debetur legitima sunt pares, non at-
tento iure potestatis, sed speciali natura transmis-
39 sionis legitimæ, † ita vt ascendentes aliquomodo
dicantur sui, quando agitur de materia, in qua
tractatur de debito inter personas naturales *Io.
Rainald. de fuit. n. 19. per text. in l. 1. C. de impon. lucra.
descrip. lib. 10. Aret. in l. ventre. col. antepen. vers. quar-
ta & vltima quæst. de acquir. hæred. Bald. in l. si arro-
gator. in 2. opposit. in fi. de adopt.*

Vltimum de quo quęrebatur an per electionem
factam de exequendo personaliter fuerit pręiudi-
catum, ita vt eligens nõ possit exequi sententiam
40 in bonis; † verior est opinio negatiua; pront vo-
luit *Natt. cons. 496. n. 18. lib. 3. Becc. cons. 17. nu. 4. Surd.
cons. 365. n. 31. lib. 3. dixi decis. 4. in fi. Afin. de execut. § 4.
c. 69. n. 3.* Etiam si coram alio iudice esset agitatum
per actorem, & oppositum per reum, nam hoc nõ
41 obstante, † potest creditor coram alio iudice pe-
tere executionem, & secundus iudex non admit-
tet istam exceptionem *Ang. in l. qui restituere. 68. nu.
5. de rei vendic. Ias. in l. 1. in princ. nu. 13. ff. si quis in ius. voc.
non obtemper. Abb. consil. 5. in 1. dub. lib. 2. Coler. de pro-
cess. executi. p. 1. c. 8. n. 38. cum seq. Seraphin. priuileg. iu-*
42 *ram. 77. num. 11.* † Quia merus executor non debet
admittere aliquas exceptiones, aut probationes,
nec pariter iudicare *Innoc. in ca. de cætero in princ. in
glos. in verb. negocia. n. 1. & 2. de sent. & re iudic.*

Ita vt etiam cessionatius possit vti instrumento
cesso, & petere illius executionem non obstante
pendentia nullitatis cessionis principaliter inten-
43 tatæ coram iudice ordinario † *Sic. in l. pecuniam.
nu. 11. ff. si cert. pet. Franc. Marc. decis. 44. p. 1. Rota Ge-
nuen. decis. 113.* Quod etiam procedit quamuis age-
retur coram Episcopo de vsuraria prauitate ipsius
contractus, quia non retardatur ex hoc executio
instrumenti habentis executionem paratam *Bald.
in l. 1. in fin. C. de diuers. rescript. Alex. cons. 83. interro-
gatus sum. col. vlt. in fi. n. 10. lib. 5. Anchar. consi. 234. ca-
sus talis est in prin. Afflict. decis. 30. Lancell. de attentat.
p. 2. c. 20. in præfatio. q. 3. n. 79. tom. 5. fol. 406.* latè *Rota
Genuens. per Chartar. decis. 2. nu. 9.* contra *Galles. de o-
bligat. camer. par. 3. q. 2. tit. de vi instrum. cameral. obli.*
44 *nu. 1.* † Nam in executiuis non habet locum exce-
ptio litis pendentiæ *Gemin. in rubr. de eo qui mitt.
in poss. caus. rei seruan. ad mod. lib. 6. Nauar. cons. 4. in fi.
Gabriel. de iudic. conclus. 1. n. 31.*

Et ita etiam disponitur per statutum de quo in
actis præstita tamen fideiussione per exequi volē-
tem iuxta formam Litterarum Apostolicarum fel.
rec. Iulij Papæ II. vt in eodem statuto latius conti-
netur. Quæ cautio etiam solet dari in aliis curiis,
nam si opponatur exceptio litis pendentiæ in v-
45 no tribunali, † non impeditur reconuentio in a-
lio super eadem re, pręstita cautione de restituen-
do, si reconueniens condemnaretur *Pastol. dub. 39.
Couar. pract. quæst. c. 25. n. 2. ad fi. Lancell. de attent. p. 2.
c. 17. n. 87. tom. 5. fol. 397. Guid. Pap. decis. 50.* qui loqui-
tur de stylo curiæ Hispaniæ, & Delphinatus.

Obstaret tamen exceptio litis pendentiæ quã-
do coram alio iudice penderet lis super validita-
te instrumenti, vel pacti executiui super eo appo-
46 siti; † tunc enim non posset creditor illud exequi,
narrans tamen talibus, quæ ex inspectione instru-
menti illud omnino nullum redderent, & dum-
modo executio cepta non sit *Mandos. in specie de
inhibic. quæst. 49. nu. 2. versi. hanc opinionem. & num. 5.*
47 *versi. & in terminis.* † Ad exemplum executionis
trium conformium, quæ impeditur per exceptio-
nem nullitatis notoriæ *Alex. in l. 4. §. condemnatum.*
48 *de re iudic.* † Quod etiam voluit *Menoch. cons. 109.
in fi. n. 40. lib. 2.* vbi ita intelligit *Ang. in d. §. condem-
natum. ad fin.* dum concludit quod executio in-
strumenti guarentigiati non impeditur per exce-
ptionem, quod contractus sit vsurarius; Nam
procedit eius dictum, quando nulla est præsum-
ptio, & coniectura commissi fœnoris, quasi tunc
præsumendum sit, quod illa exceptio opponatur
per calumniam causa retardandi executionem;
quod secus est, si ex aliqua coniectura, & præsum-
ptione constet de vsura; Et ita etiam intelligitur
*Anchar. cons. 98. & Bero. consi. 211. in fi. lib. 3. & consi. 85.
n. 6. cum seq. eod. lib.*

Peont etiam alias eum de hoc dubitaretur Dixi
præfatam exceptionem obstare quando actor ce-
49 pisset agere via ordinaria, † quam non posset re-
linquere agendo executiuè *Marant. in prax. art. 5.
num. 31. Gramat. cons. 91. nu. 19.* Quemadmodum re-
gulare est, vt semel ingressus viam iudicii ordina-
rii non possit ab eo recedere, & ad summariam
cognitionem redire, vel propria auctoritate ca-
pere bona debitoris *Bald. in l. 2. num. 29. col. 5. in fin.
quæst. 10. C. de seruit. & acq. Menoch. de adipisc. remed.*
50 *5. num. 157. Tiraq. de constit. p. 1. n. 39.* † Quoniam co-
gitur perseuerare quod semel assumpsit, cum via
quam elegit sibi pateat *l. si mulier. 21. §. fin. ff. quod
m. et. caus. Bald. in l. 1. num. 1. in fi. C. de execut. rei iu lic.*
Quasi non debeat esse in potestate creditoris iu-
dicium semel cęptum eludere, quod tanquam or-
dinariè inchoatum etiam ordinariè, & solemni-
ter finiendum est *glos. in l. proinde si occisus 25. §.
notandum. in verb. sed æstimanda. in fin. ff. ad leg. a-
quil. Bald. in l. diffamari. 5. num. 3. C. de ingen. & ma-
numiss.*

Quę tamen sunt intelligenda, quando processus
principalis factus est cum consensu vtriusque par-
51 tis, † ab eo enim modo agendi non potest recedi
altera parte non simul annuente, non minus atq;
à contractu bona fide perfecto *Roman. consil. 133. in
præsupposita casu. n. 2. Coler. de process. executiu. c. 5. p. 3.
num. 40. versi. idque innuit Rebuff. de lit. obligat. artic.*
52 *6. glos. 3. num. 7.* † Cum aliàs renunciatio litis sit
permissa etiam inuito aduersario *l. postquam liti. n.
4. C. de pact. Bald. in l. 3. nu. 2. ff. de milit. testam.* refe-
ctis tamen expensis prioris instantiæ *Doctor. in cap.
examinata de iudic. Bald. in auth. contra qui propriam
num. 2. C. de non num. pec. Rebuff. d. art. 6. num. 7.* Prout
etiam quando non esset consultum creditori
53 consequi satisfactionem † per electionem re-
medii ordinarii, tunc enim esset præclusa
via agendi executiuè, & summariè *Coler. de*

Digitized by Google

process. executiu.p.1.c.8.n.47.vsque ad n.56.& c.5.pa.
*3.n.45.*vbi etiam *nu.46.*addit casum contumaciæ:
54 †Si enim reus in iudicio vocatus non facit sui co-
piam erit licita variatio actoris recedēdo ad iudi-
cium executiuum,quasi frustra allegetur litis pē-
dentia ab eo,qui fuit contumax,& semper in iu-
dicio comparere recusauit,cum sit in causa,quod
nouus processus contra eum instituatur, & dolo
55 suo ansam dederit variationi.†qui dolus non pa-
trocinatur ei,qui forum declinat *l.de rebus.48.ff.*
de arbitr. quem tex. in terminis casus nostri dicit
singularem *Bald.in l.fi.§.sed & si quis.n.24.col.vlt.*
*versi.super secundo puncto.C.commun. de legat.*vbi e-
tiam adducit tex.notabilem *in l.1.in fi.C.de asser-*
tio.tollen.Idem Bald.in l.vnic.n.2.in fi.vers.hoc tamen
differ.C.de prohib.sequest.pecun.& in l.1.col.vlt.vers.
quaritur ad euitandum.n.33.C.commun.de legat.Gra-
mat.cons.95.in causa præsentationum.nu.28.Gail.obser-
uat.60.n.4.lib.1.& est decis.Rota coram R.P.D. Penia
56 *Romana Palatij campi flora.16.decembris 1588.*† vbi
quod stante obligatione camerali potest omitti
primus iudex,& adiri Auditor Cameræ,qui habet
priuatiuam iurisdictionem quo ad alios quacum-
que inhibitione non obstante,cum in executiuis
57 possit actor variare, & iudices diuersos adire, †
quando reus conuentus est contumax,aliàs secus
Gallef.de oblig.cam.p.3.q.1.n.2.vers.nolo tamen omit-
tere Dec.in l.fi n.7.C.de edict.diu.hadri.tollen. Color.
de process.executiu.c.8.p.1.n.48.versi.sic si reus.& cap.
6.p.3.nu.50. vbi quod maximè verum ast lite non
58 contestata†*arg.l.si conuenerit.18.de iurisd.omn.iud.*
cum postea desinat amplius res esse integra *leg.si*
quis postea quam.17.de iudic. Butr. in cap. postulasti.
num.13.versi. totum pendet de foro competen. Gail. ob-
59 *seruat.60.n.4.lib.1.*†Et multa de iurisdictione Au-
dit.Cameræ quod causas obligatione camerali fir-
matas in partibus existentes auocet,etiamsi extra
curiam contraxerint, & licet pendeant corā Or-
dinariis.*Lancell.de attent.lite pend.limit.15.n.8.& c.*
20.limit.26.Mass.Vestr.Mandos.& alij per Flor.pract.
quæst.lib 1.q.12.nu.48.& ibi latè nu.1.vsque ad n.50.
quando illius iurisdictioni sit derogatum decre-
to *Concil. Trid.sess.24.c.10.de reformat.*

EPITOME.

Per insordescentiam in excommunicatione an quis habeatur pro cōfesso,& possit priuari beneficiis. Sententia lata propter contumaciam, vel delictum quādo sit definitiua,vel interlocutoria, & possit quandocunq; reuocari. Motus proprius Pij V.denegans audientiā an intelligatur de sententiis tam super crimine,quàm super contumacia,& in quibus casibus procedat.Bannum quando resoluatur in simplicem citationem. Et an habitus pro confesso, & conuicto non comparens secundum formam statuti possit docere de sua innocentia per contrarias probationes.

SVMMARIVM.

1 *Per insordescentiam in excommunicatione quando quis habeatur pro confesso,& debeat censeri ipso iure priuatus beneficio.*
2 *Decretum Concil. Trid. c.3.sess.25. quomodo intelligatur.*
3 *Excommunicatus ob non solutionem debiti non incurrit pœnam priuationis beneficij propter insordescentiam.*
4 *Persistentia in excommunicatione an operetur suspicionem hæresis,ita vt habeatur pro cōfesso,& non possit elapso anno probare innocentiam.& num.5.*
6 *Ex causa insordescentia elapso anno requiritur noua citatio,vt subsistat priuatio beneficij.*
7 *Post declarationem insordescentiæ quando quis stetit per alium annum,vel per triennium in contumacia priuatur beneficio etiam si excommunicatio sit ex causa ciuili, & ad hunc effectum an coniungantur tempora, vel annus debeat esse continuatus. & n.8.*
9 *Sententia lata propter contumaciam non propter delictum non est definitiua,sed interlocutoria,& quandocunque potest reuocari sublata contumacia.*
10 *Priuatus beneficio ob contumaciam recuperat illud etiam quod alteri sit collatum quandocunque compareat.*
11 *Motus proprius Pij V. denegans defensionem & audientiam intelligitur de sententijs super crimine,& non propter contumaciam,& quando procedat.n.19.*
12 *Bannum quando resoluatur in simplicem citationem.*
13 *Appellatio iusta nec directè,nec indirectè potest tolli per statutum.*
14 *Habitus pro conuicto,& confesso per statutum propter contumaciam, quando possit docere de sua innocentia per contrarias probationes. & num.15.16.17.& 20.*
18 *Iudex quando possit inconsulto Principe sententiam à se latam retractare.n.19.*

CAPVT CXIX.

EXcommunicatio quando est lata propter crimen, quod ipso iure priuat clericum benefi-
1 cio,† facit vt per insordescentiam quis habeatur
pro confesso,& quod debeat censeri ipso iure pri-
uatus: Aut est lata ob crimen, per quod non est
priuatus ipso iure beneficiis,sed venit priuandus
per sententiam, & tunc poterit priuari post con-
tractam insordescentiam: Aut crimen est tale,per
quod nullo pacto potest imponi pœna priuatio-
nis,& tunc per insordescentiam nunquam est im-
ponēda huiusmodi pœna priuationis;sed alia iu-
dicis arbitrio; Quia satis est,vt ex tali insordescē-
tia oriatur confessio delicti, absque eo,quod alia
2 pœna pro illo imponatur.†Et ita secundum pre-
fatā distinctionem est intelligendum decretum
Concil. Trident. sess.25. cap.3.& resoluit *Rota coram*
Card. Seraphino Secobricen. insordescentiæ. 5. iunij
1598.& voluit *Fran. in ca.cum contumacia.7.nu.2.de*
hæretic.in 6.Abb.in c.1.n.24.de iudic.Felin.in c.postu-
lasti.de homic.Couar in c.alma mater.p.1.§.7.num.10.
versi. primum hinc apparet.& versi.secundo eadem
ratione.de sent.excommunic.in 6.Roman.sing.307.de
hoc heri fui interrogatus.

Ex quibus aliàs cum de hoc disceptaretur Dixi,
quod si quis fuerit excommunicatus propter de-
bitum ciuile ob non solutionem alicuius rei,non
3 habebit locum huiusmodi priuatio † propter in-
sordescentiam;†Quicquid dicant *Menoch.de arbi-*
trar.cas.4.num.55.cum seq.& Ignat. Lopez.ad Diaz.
c.116.n.9.versi.tertia assertio.& n.13.in fin.versic qua
quidem assertio. Quia contra eos est verior opinio,
& magis communis,prout concludit *gloss.in c.con-*
tingit in verb.nō potest.de del.& contum.& multum
notandum dicit *Rom.sing.307.Lup.in c.per vestras.*
in tex.in prin.§.18.n.24.versi.sic etiam debet intelligi.
de donation.int.vir.& uxor.fol.245.Auffr.ad decis.
Capp.

Capp. Tholos. 366. item anno domini. in fi. vers. & vide. Rot. corã Card. Serap. Secobricen. insordescentia. 5. ianij 1598. vbi quod ita seruatur in praxi Gonz. d. ad reg. 8. cancell. de alternat. glo. 15. in pr. n. 103. usq; ad n. 109.

Nec facit quod iudex Ecclesiasticus potest cõminari pœnam excommunicationis contra contumacem c. 1. de iudic. c. querenti. 20. & ibi gloss. fin. de verb. sign. & si clericus contumax persistat per annum in contumacia, & excommunicatione debebit etiam priuari beneficiis tanquam suspectus de hæresi c. rursus. & c. quicunque. 11. q. 3. Duen. reg. 153. ampliat. 4. Quia si pœna priuationis beneficiorum veniat in consequentiam excommunicationis comminatæ in præcepto, seu monitorio; nõ principaliter Farinac. de delict. & pœn. q. 18. n. 39. vers. & si contumax clericus. in fi. Quia prædicta sunt intelligenda in casu excommunicationis latæ pro crimine, pro quo posset imponi pœna priuationis, aliàs secus, vt dictum est Fran. in c. cum contumacia. 7. n. 2. de heret. in 6. cum cæteris supra allegatis.

Verùm esset quod persistentia in excommuni-
4 catione operaretur suspicionem hæresis, † ita vt quis habeatur pro confesso Couar. in c. alma mater. §. 7. n. 10. p. 1. de sent. excommunic. in 6. Lup. in d. c. per vestras. § 18. n. 25. Diaz. in praxi. c. 116. nu. 9. Non tamen
5 præcludit viam excommunicatio, † quod non possit ostendere elapso anno suam innocentiam, & allegare legitimum impedimentum Rip. in c. 1. n. 78. col. 1. ad med. vers. tertiò restringe vt habeatur. de iudic. Immò vt quis possit priuari beneficiis tanquam suspectus de hæresi ex causa insordescen-
6 tiæ, † debet iterum transacto anno citari ad diluendam hanc suspicionem, tunc enim si est contumax poterit priuari c. cum contumacia. de heretic. in 6.

Post declarationem autem ratione insordescentiæ quando quis stetit post alium annum in
7 pertinaci contumacia † tunc priuatur beneficio; licèt secundum alios ad hunc effectum requiratur triennium Rip. in d. c. 1. col. 31. in fin. vers. rot enea conclusione. nu. 78. de iudic. vbi quod procedit etiam in excommunicato ex causa ciuili perseuerante per triennium Couar. in d. c. alma mater. §. 7. num. 10. vers. tertio si quis vltra annum. ad fin. de sent. excommunicat. in 6.

Et ad hunc effectum non coniunguntur tem-
8 pora prout resoluit Sacra Congregatio Concilij; † & est verior opinio, quidquid alij contrarium sentiant, vt testatur Rot. coram Card. Seraph. Secobricen. insordescentia. 5. iunij 1598. & voluit Franc. in c. cum contumacia. 7. de heretic. in 6. vbi quod annus debet esse continuus, cum tex. loquatur per verba, quæ de sui natura denotant continuationem temporis, & actum perfectum l. vrbana. §. pernoctare. ff. de verb. signif.

Quo ad secundum verior est opinio, quod sententia, de qua agebamus tanquã lata non propter
9 delictum, † sed propter contumaciam non sit definitiua, sed interlocutoria, & ideo possit quandocunque reuocari purgata contumacia Alex. in l. 1. §. hoc iudicium. ff. si quis ius dicent. non obtemperau. Prout dicimus de priuatione beneficij ob contumaciam, seu ob non paritionem monitorij, huiusmodi enim sententia non priuat, quia est reuocabilis, cum recuperetur beneficium etiam alteri
10 latum, † quandocunque quis comparceat Achill. de absolut. decis. vnic. Rot. coram Card. Seraphin. romana canonicatus S. Angeli. vltim. februar. 1576.

Aliud esset quando quis condẽnaretur propter delictum in contumaciam, tũc enim dicitur sententia definitiua, & priuat irreuocabiliter, quod secus est in mulcta, quæ durat durante contumacia; Et Motus proprius Sãctissimi Pij V. dum prohibet absolutionem à crimine, & audientiam, &
11 appellationem † intelligitur in dispositionibus, & sententiis super crimine, nõ super contumacia, cũ in odiosis fiat restrictio; & licèt Motus proprius loquatur generaliter denegando audientiã, aliud est quod quis audiatur super crimine, aliud super contumacia, & ita in terminis distinguit Rot. per Card. Seraph. romana canonicatus S. Angeli. 17. Martij 1577. vbi etiã quod non obstat Bald. in l. ita demum. 13. ante fin. vers. restat vnum quærere. C. de procurator. quia non loquitur in eo, qui non habetur simpliciter pro confesso, sed ob causam irreuocabilem ex sola comparitione; Ideò ibi bannum non re-
12 soluitur in simplicem citationem, † quia bannitus secundum formam statuti habetur pro confesso, & conuicto non comparens infra terminum præfixum ab eodem statuto, per quod licet non possit induci fictio, ex qua tollatur appellatio ad superiorem, cum illa non possit tolli neque directè, nec indirectè, quando est iusta † c. venientes. de iur. iuran. Feli. in c. causam quæ. col. 14. vers. similiter dicit. de rescript. Cols. Vga. in claus. appellatione remota. Tamen in hoc appellatio sibi patrocinabitur, quia
14 poterit probare innocentiam, † & vincet in appellatione l. fi. C. de error. aduoc. l. creditor. §. iussu. de appellation. l. generaliter. §. 1. C. de reb. credit. Quamuis enim habeatur pro confesso, & conuicto, tamen ista verba non operantur nisi fictam confessionem, quasi hoc ex sola contumacia descendat Bald. in l. ita demum. 13. in fi. vers. respondeo. C. de procu-
15 rator. † Et ita intelligendus est Bart. in l. diuus. de cust. reor. dum voluit quod sententia lata contra aliquem tanquam fictè confessum vigore statuti sit mandãda executioni sine nouo processu, cum ista contumacia operetur, vt sit habendus pro confesso, & non audiatur amplius super crimine, quasi illa ficta confessio resultans ex contumacia cadat super certo, quo casu non admittitur aliqua probatio in contrarium glos. in l. sine possideri. in prin. C. de probatio. Clar. in pract. quæst. 40. vers. quæro nunc.
16 † Quia hæc opinio procedit, dummodò cõtumax non velit docere de sua innocentia per contrarias probatoriales; hæc enim defensio, & cõtraria probatio est exceptio priuilegiata, quæ nunquam censetur à statuto exclusa, prout in terminis concludunt Castr. Alex. & alij in l. 2. C. qui testam. facer. poss. Aretin. consi. 147. visa consultatione. in 1. dub. Dec. in cap. 2. in prin. de probat. & de magis vera opinione testatur latè Farinac. de inquis. q. 11. n. 6. & 12. am-
17 plians etiam ad tertium, † qui admittetur ad docendum de innocentia huiusmodi contumacis banniti Andr. Gail. in tract. de pac. public. lib. 2. c. 8. nu. 6. Et quamuis iudex non possit inconsulto Prin-
18 cipe sententiam à se latam retractare, † etiam in casu, in quo constaret de innocentia rei Bart. in l. 1. §. si quis vltra. ff. de quæstion. Tamen procedit in sententia lata ex veris probationibus, & in ea quę transiuit in iudicatum, secus si ex præsumptis, & priuilegiatis, prout est illa, quæ fertur ex ficta cõfessione à statuto vigore contumaciæ, quæ nunquam transit in iudicatum, & potest retractari ab ipsomet iudice, etiam inconsulto Principe Feli. in c. later. declar. 7. de re iudic. Natt. consil. 445. n. 5. Bai. &

alij in l. si quis adulterij. C. de adulter. Rot. coram Card. Seraph. Imol. Castrorum. 22. aprilis 1575. *Gemin. Marsi. Dec & alij* de quibus latè *Farinac. de inquisit. q.* 11. *n.* 8. & 13. vbi etiam *nu.* 14. quod contrarium seruandum esset in casibus Constitutionum Sanctissimi
19 Pij V. † cum in illis vlterius disponatur mandando post sententiam aliquas probationes non recipi, nisi cum requisitis, de quibus latius ibid. quo casu adimitur facultas iudicibus, & per consequens
20 † neque contumax ex ficta confessione potest admitti ad docendum de sua innocentia per contrarias probationes *Bald. in l. error.* 7. *in fi. num.* 14. *vers. vtrum confessio ficta. C. de iur. & facti ignor. Menoch. de arbitr. cas.* 416. *n.* 41.

EPITOME.

Vxor inops in quibus casibus habeat quartam partē bonorū mariti diuitis, & quid in viro paupere, matrimonio putatiuo, & dote parua, & quod tempus sit inspiciendum, & in quibus bonis debeatur, & commensuretur alimentis, & post taxationem recipiat augmentum, & quando amittatur, & debeat attendi dos constituta per virum in articulo mortis, seu legatum illi factum etiam à tertio, & an illud possit vxor repudiare, & an accipiat tanquam hæres, vel vt quotam bonorum, & teneatur ad onus æris alieni. Donatio omniū bonorum, seu vsusfructus an valeat si nihil aut parum reseruetur. Alimenta an debeantur filio, qui ex industria potest sibi victum quærere.

SVMMARIVM.

1 *Vxor vt habeat quartam in bonis viri defuncti quæ requirantur.*
2 *Dos parua habetur pro nulla dote ad effectum, vt vxor succedat in quarta. Intellige, vt n.* 6. & 8.
3 *Parum & nihil æquiparantur.*
4 *Donatio omnium bonorum non valet si nihil aut parum reseruetur. Idem in vsufructu eorum. num.* 5.
7 *Dotis redditus nunquam suppetunt ad alendum vxorem cum requisitis quæ conueniunt dignitati viri.*
9 *Paupertas quæ sit remittitur arbitrio iudicis. num.* 15. & 80.
10 *Alimenta an dentur filio, qui potest ex sua industria viuere. & nu.* 12. & 16.
11 *Alimenta debentur de iure naturæ.*
13 *Vxor seruans viduitatem dicitur esse in eodem matrimonio.*
14 *Senex dicitur quinquegenarius.*
17 *Dispositum in vxore intelligitur etiam in viro quo ad quartam.*
18 *Quarta quomodo debeatur coniugibus existentibus filijs, nu.* 19. 20. 25. & 27. *Nepotibus, nu.* 21. *Ascendentibus mariti, nu.* 23. *Transuersalibus, num.* 24.
22 *Appellatione filiorum veniunt nepotes etiam in statutis.*
26 *Liberorum appellatio comprehendit fœminas & masculos.*
28 *Fœmina exclusa per statutum à successione patris non matris an admittatur ad quartam.*
29 *Quod restituitur substituto est de bonis testatoris non restituentis.*
30 *Quarta debita vxori pauperi an commensurentur cum alimentis.*
31 *Legatum factum à marito vxori an imputetur in quartam. & n.* 32.
3
3 *Matrimonium sine dote dicitur, quando debet restitui dos post mortem viri, & quarta tunc debetur.*
35 *Vxor admittitur ad quartam etiam condito testamento contra voluntatem viri.*
35 *Confiscatis bonis mariti an sit confiscanda quarta debita vxori. & n.* 36. 37. & 38.
39 *Maritus non potest tollere nec diminuere quartam vxoris per legatum ei factum de alimentis. & n.* 42. *nec tacitè, aut expressè illi præiudicare etiam legando aliis. n.* 41.
40 *Promissio hominis non tollit pensionem legis iam factam.*
41 *Legatum ob repudiationem fingitur retro nunquam acquisitum.*
44 *Vxor à se ipsa accipit quartam tanquam hæres.*
45 *Maritus potest danda vxorem in articulo mortis eam à quarta excludere.*
46 *Quarta debetur vxori inopi quamuis statutum prohiberet relinqui coniugi nisi certam pecuniæ quantitatem.*
47 *Legatum factum vxori à tertio an faciat illam excludi à quarta, & possit repudiari. n.* 48. & 49.
50 *Vxor indotata excluditur à quarta habens aliundè bona vnde se alat, & patrem, aut fratrem diuitem. n.* 51. & 52. & *quid si potest consequi quartam in bonis priu. i viri. n.* 53. 54. & 56.
55 *Actionem habens ad diuitias consequendas habetur pro diuite.*
57 *Vxor inops non habet quartam si est apta ad operandum.*
58 *Vxor nobilis non tenetur operari marito.*
59 *Vxor admittitur ad quartam si est pauper tempore mortis viri, quamuis posteà non egeat nubendo diuiti. Intellige, vt n.* 62. *Prout è contra excluditur si d. tempore sit diues, & postea egeat. nu.* 61. *Declara, vt n.* 63.
60 *Causa quamuis cessauerit non impedit si adfuerit certo tempore.*
64 *Vxor competenter dotata quando nupsit excluditur à quarta licèt postea dos non sit congrua.*
65 *Quarta taxata an possit augeri si postea non sufficiat ad alimenta.*
66 *Eleemosyna certa danda pauperibus facit vt non possit dari plus vni, quam alteri.*
67 *Vxor, & eius filij an habeant quartam tanquam hæredes, vel vt quotam bonorum, & an teneantur ad æs alienum pro sua rata. n.* 68. & 69.
70 *Appellatione bonorum an veniat quod alteri debetur.*
71 *Vidua impudicè viuens post mortem mariti amittit quartam. Idem in condemnata de aliquo delicto. n.* 72. *Intellige vt n.* 73.
74 *Præbens causam separationis thori non succedit in quarta.*
75 *Matrimonium debet esse legitimum non putatiuum, vt succedatur in quarta.*
76 *Extra causam dotis non fit extensio de matrimonio vero ad putatiuum.*
77 *Concubina inops non succedit in quarta.*
78 *Maritus verus non putatiuus habet priuilegium ne teneatur nisi in quantum facere potest.*
79 *Priuilegia matrimonij veri quando competant putatiuo.*
81 *Donatio Neronis facta Valeria Messale pro subleuanda eius inopia.*
82 *In quarta an computetur dos parua vxoris cum alijs bonis etiam donatis à marito inter viuos. n.* 83. & 84.
85 *Quarta debita vxori intelligitur de omnibus bonis existentibus etiam extra domicilium viri.*

86 Bona

86 *Bona extra territorium an veniant in successione delata ex statuto. & n.87.*
88 *Marito an liceat pacisci cum vxore ne teneatur eã alere.*
89 *Vxor quomodo succedat in quarta si tempore mortis extent liberi, qui deinde moriantur.*
90 *In bonis feudalibus. & emphyteoticis an debeatur quarta vxori inopi. & n.91.*
92 *Mulier habens dotem cum qua potest secundò nubere an excludatur à quarta.*

CAPVT CXX.

AD fauorem vxoris fuerunt latæ duæ sententię conformes declarantes eidem competere remedium intentatũ ex dispositione *auth. praterea. C. vnd. vir. & vxor.* & cum in huiusmodi causa mihi delegata dubitaretur an essent cõfirmandæ Dixi concludendum pro illarum confirmatione. Quia in actis constabat de paupertate vxoris quinquagenariæ, facultatibus viri in bonis ascendentib. ad summam scutorum 3600. Matrimonio cõtracto sine dote, & quod mulier aliunde non potest habere alimenta, cum sit absque patre, & fratribus diuitibus, à quibus potius de-
1 beret illa consequi; † quæ omnia requiruntur secundum *Doctor. in d. auth. praterea. vbi Dec. n. 20. ad fi. Rol. consi. 14. num. 19. & 53. lib. 3. Rimin. Iun. consi. 658. num. 3. lib. 6. Gabr. consi. 142. n. 1. lib. 1. Honded. consi. 93. num. 18. lib. 1. Sim. de Pret. consi. 9. n. 2. lib. 1.*

Neque obstat non probari matrimonium fuisse contractũ sine dote, quasi potiùs constet de contrario ex depositionib. testium, de quib. in actis. Quia cum dos non excedat florenos centum, est adeò exigua, vt ex ea non possit mulier alimentari, quo casu dispositio *auth. praterea.* extenditur etiã
2 ad paruam dotem, † ac si nulla dos fuisset constituta, vt cõcludit *Salic. ibid. q. 2. Cepha. consi. 288. n. 29. vers. & facit quod in simili lib. 2. Bursat. cons. 92. n. 22. lib. 1. Tiraq. de iudic. in reb. exig. ferend. col. 8. vers. nono ex hoc infert.* & de magis communi testatur *Ludouic. conclus. 35. ampliat. 1.* Etenim parum & nihil æquiparã-
3 tur † *l. illud. 7. §. minus. de tributor. action. l. si oleum. 10. §. vlt. de dolo. l. 2. ff. quod cum eo. Soc. cons. 108. n. 4. lib. 1.* & multis similib. comprobat *Dec. in c. de appellationib. in 2. notab. de appellat. Tiraq. de iudic. in reb. exig. ferend. in*
4 *prin. col. 1. cum seq.* † Et facit quod aliàs cum de hoc disceptaretur in simili dixi de donatione omniũ bonorum, quæ nõ valet si nihil, aut parum reseruetur *Purpur. in l. fi. col. antepen. n. 251. & 252. C. de pact. Gabr. cons. 70. n. 3. in fi. versi. nec potest infringi. li. 1.* quidquid contrarium sequatur *Alex. cons. 59. viso themate. n. 3. lib. 5.* vbi loquitur de libris 60. quẽ sequitur *Curt. Iun. cons. 1. n. 16. col. 7. in fi. vers. & ita in terminis.* Quia contra eos est verior opinio, vt testatur *Menoch. cons. 184. n. 4. lib. 2.* vbi de reseruatione vigintiquinq; florenorum. ibique *n. 8. & 9.* ampliat ad donationem omnium bonorũ reseruato vsufru-
5 ctu, † quæ non valet, quando vsusfructus est tenuis non sufficiens ad alimẽta. *Natt. cons. 146. n. 12. ad med. versi. nisi fortè essent ita tenues. lib. 1. Couar. lib. 3. var. resolut. cap. 12. n. 3. vers. sed tertio eadem ratione. Gabr. cons. 139. n. 2. versi. secundo quia verius etiam est. lib. 1.* & volunt *Purpur. in l. fi. col. antepen. n. 151. & 252. C. de pact.*

Quæ magis procedunt in casu, de quo agimus, quia ista dos non solùm dicitur modica, & incongrua respectu alimentorum, quæ debentur iuxtà honorificẽtiam, quam vxor seruabat viuente vi-
6 ro; sed est minima † ita vt mendicare cogeretur, cum aliàs non posset suę indigentię subuenire; & sic dicitur nouissima, vltima, & extrema inopia, quæ facit, vt talis dos habeatur perinde, ac si nulla extaret. Nam aliàs si de suis bonis viuere quidẽ posset, sed non ita honorificè, prout viuebat cum viro iuxtà condecentem gradum, & cõditionem illius, quarta non deberetur; Ratio enim vera, & finalis fuit inopia, & quia remedium est subsidiarium, & miserationis gratia concessum, ideò non est dandum subsidium, nisi quatenus viget necessitas, prout multis comprobat *Surd. decis. 61. nu.*
7 *15. & per tot.* Quia aliàs rarò, aut nunquam † dotis redditus sufficiunt ad alendum vxorem cum requisitis, quæ durante vita mariti aderant *Purpur. cons. 330. col. vlt. in prin. n. 7. vers. ex cuius dictis. lib. 1. per text. in §. quoniam verò. auth. de exhib. rein.* vbi dicitur nouissima vinentis inopia. *Corn. cons. 249. n. 3. col. 2. in fi. lib. 3. Soc. cons. 30. n. 14. lib. 4. Gab. cons. 142. nu. 25.*
8 *lib. 1.* † Et quod dos debeat esse minima, & parua in notabili quantitate, non simpliciter multa adducit *Rot. per R. P. D. Grass. Roman. portionis hereditatis. 5. Maij 1574. ante med. vers. placuit dominis. post Matthes. Aret. Fab. de Pet. Bald. Curt. Iun. & alios ibi allegatos.* & late sequitur *Surd. de alim. tit. 9. q. 47. nu. 7. vers. contra verò. vsque ad num. 23.* vbi quod ita resoluit Senatus Mantuanus tanquam sit opinio verior, declarãdo non posse agi per mulierem ad huiusmodi quartam stante dote scutorum mille, quamuis maritus esset nobilis, & ditissimus, cum ex illis haberet redditum scutorum octuaginta; licèt ex benignitate ampliati fuerint dicti redditus ad scuta centum. Ita vt ex bonis mariti dum vixeris haberet scuta viginti vltra octuaginta suæ dotis.

Nec facit quod probetur dictam vxorem hàbere florenos quinquaginta, qui iuncti cum dote præfata, & suis operib. faciunt illam aptam ad se sustinendum sine mendicitate; neque enim dicitur pauper, vt intret dispositio *d. auth.* cum pau-
9 pertas sit remissa arbitrio iudicis † secũdum conditionem personarum, quæ non est in similibus personis de quibus loquimur, cum possint ex suis laboribus sibi victum quærere *Corn. cons. 249. viso suprascripto. lib. 3. Soc. cons. 121. præmittendo. col. pen. in prin. n. 46. lib. 4. Purpur. cons. 336. n. 5. lib. 1. cum aliis latè in d. decis. Romana portionis hereditatis, in princ.* Prout
10 dicimus de filio inope, † quem pater non alit, quando potest ex sua industria viuere *l. si quis à liberis. in prin. iuncto. §. sed si filius. ff. de liber. agnosc. vbi Bar. n. 1. vers. nota quod qui potest se alere. Roland. cons. 4. nu. 16. lib. 3. R. P. D. Grass. d. decis. Roman. portionis* Qui ex-
11 sus est in fortioribus terminis, † cum alimenta debeantur de iure naturali *Dec. cons. 576. in prin.* vbi quod non potest pater relinquere alimenta filio
12 spurio, qui victum quærit ex industria, † quamuis in futurum possit deuenire ad paupertatem, & statum non aptum labori *Bald. consi. 116. lib. 2. Alexand. consi. 74. num. 4. lib. 2. Gabr. de aliment. conclus. 1. nu. 2. limita. 1.* vbi de magis communi *Soc. cons. 121. præmittendo est. col. 11. ad med. versi. confirmo etiam. num. 47. lib. 4.*

Quia respondetur non fuisse probatũ huiusmodi lucrũ, & operas posse fieri per istam mulierem; Immò de contrario apparet per testes deponentes vxores ciuium loci, de quo erat maritus nõ esse solitas exercere officia vilia, & victum ex operib. quærere, cum vxor nõ debeat ad viliores operas descendere, quã ad eas, quas præstare solebat viuente viro salua dignitate, & honorifice-

Digitized by Google

13 tia illius, † quàsi viduitatem seruans videatur esse
in eodem matrimonio *l. filij. §. vidua. ad municip. l.*
mulieres. C. de dignitat. lib. 12. & ita in terminis con-
cludit *Rimin. Iun. cons. 657. n. 55. & 56. lib. 6.* cum alijs
per *Honded. cons. 93. n. 13. lib. 1. Surd. decis. 61. nu. 12. Dec.*
cons. 111. n. 19. vers. non obstat quartum. lib. 3. Gulielm. Be-
nedict. in cap. raynutius. in verb. & vxorem nomine adela-
siam. n. 244. & 245. de testam.

Præterea sumus in muliere quinquagenaria,
quæ non potest dici apta ad quęrendum victum,
14 & seruiendum, † cum dicatur senex, quæ perue-
nit ad huiusmodi ætatem; ideò non debet exclu-
di à beneficio *d. auth.* cum magis indigeat seruiri,
quàm alijs seruire *Rol.* in specie *cons. 14. nu. 55. lib. 3.*
15 *Rimin. Iun. cons. 657. n. 57. li. 6.* † Ita vt sit committen-
dum Iudicis arbitrio quis dicatur pauper *Ruin.*
consi. 55. n. 5. lib. 1. Menoch. de arbitr. cas. 65. nu. 7. Surd. de
alim. tit. 9. q. 37. n. 1.

Et exemplum de filio inope non obstat, quia
procedit in eo, cui non esset dedecus victum sibi
16 quęrere ex operib. suis, † Immò etiam indistinctè
verior est opinio quod non consideretur huius-
modi industria in filio, cū nihilominus teneatur
pater filio spurio relinquere alimenta *Ann. cons.*
199. vbi quod est æquior sententia. *Card. Paleott. de*
noth. & spur. c. 48. nu. 6. Addit. ad Dec. cons. 576. in verb.
quando. vbi quod ita practicatur, & sequitur *latè*
Surd. de alim. q. 9. tit. 11. nu. 7. licèt per alias rationes,
quàm per adductas ab *Ann.* quas refellit tanquam
non veras, *vt ibid. n. 12. vsque ad nu. 24.*

Et hæc satis sint quo ad merita causæ circa du-
bium propositum; Nam alia, quæ opponebantur
contra testes, quasi non fuerint probatæ diuitiæ
viri cum alijs requisitis ad prosequendum reme-
dium, de quo agimus fuerunt sublata in alia dis-
ceptatione in hac eadem causa facta, de qua infra
in capite particulari.

Quo verò ad materiam huiusmodi *auth. preterea.*
quia de pluribus casibus sæpè in praxi occurren-
tibus vidi dubitatum, & à me etiam fuit quæsi-
tum Duxi infrascripta esse notanda.

Primo quemadmodum præmortuo viro, vxor
inops illi locupleti succedit in quarta parte, Ita è
contra Maritus pauper habet quartam bonorum
17 vxoris diuitis, † quia dispositum in vno censetur
dispositum in alio tanquam correlatiuis, & quia
in vtroque militat eadem ratio *§. quoniam verò. au-*
th. de exhib. reis. Guilhelm. Benedict. in c. raynutius. in verb.
& vxorem nomine adelasiam. decis. 5. n. 241. & n. 251. con-
clus. 9. Paul. de Monte Pico. in auth. preterea. nu. 7. versi.
cogita. vbi latè de hoc disputat. *Cod. vnd. vir. & vx.*
Ludouic. conclus. 35. amplíat. 5.

Secundò huiusmodi quarta debetur vxori et-
iam superstitib. filiis primi matrimonij; tam quo
ad vsumfructum, quàm etiam quo ad proprieta-
18 tem; † licèt secus esset quando extarent filij com-
munis matrimonij, tunc enim habebit solùm v-
sumfructum reseruata proprietate eisdem filiis
communibus *§. quia vero. d. l. 2. vbi Ang. auth. vt liceat*
matr. & auiæ. Cephal. cons. 671. n. 31. Sur. cons. 196. n. 34.

Tertiò quando supersunt liberi marito præ-
defuncto ex alia vxore, si sunt tres, vel pauciores,
vxor pauper ei succedit in quarta parte bonorū.
19 † Si autem essent plures succederetur ei pro nu-
mero personarum in virili portione, ita vt quan-
do sunt quinque vxor succedat in sexta parte *§.*
quia vero. auth. vt liceat matr. & aui. Nisi portio illa
excederet valorem centum librarum auri, quo

casu agere solùm posset ad illas centū libras, quia
in hoc non est correctus *§. quoniam verò auth. de ex-*
hib. reis. per §. quia verò religionem auth. vt liceat matri
& auiæ. qui hanc successionem exorbitantem
potius restringit, quàm velit ampliare secundum
Ang. in §. hoc loco. colum. penult. vers. & hac vera nisi de-
functus. inst. de succession. cognator. & sequitur *Benedict.*
in c. rainutius. in verb. & vxorem nomine adelasiam. concl.
7. n. 249. de testam.

Quartò si filij superstites sunt communes ex eā-
dē vxore, quæ prætendit succedere in huiusmodi
20 quarta, † tunc vxor non admittitur ad successio-
nem illius, sed solum potest agere ad vsumfructū
quartæ partis bonorum mariti prędefuncti, si tres
sunt filij, vel pauciores: Nam quando sunt plures
habebit vsumfructum pro virili: *§. quia verò. auth.*
vt liceat matr. & auiæ; dummodo vsusfructus non
excedat valorem centum librarum auri, vel eius
æstimationem *Benedict. in c. rainutius. in verb. & vxo-*
rem nomine adelasiam. concl. 8. n. 250. de testam.

Quintò idem esset si vxor concurreret cum ne-
pote ex filio communi præmortuo, vel cū ascen-
21 dentibus parentibus mariti quondam sui † *Gloss.*
& Doctor. in auth. preterea. C. vnd. vir & vxor. Bened. in
d. c. rainutius. in verb. & vxorem nomine adelasiam. con-
clus. 8. n. 250. in fi. Roland. de lucro dotis. q. 56. nu. 13. vers.
22 *pro cuius confirmatione.* † vbi etiam multis similibus
comprobat, quod appellatione filiorum ve-
niunt nepotes etiam in dispositionibus statuta-
rijs loquentibus de filiis *Socin. Iun. consil. 19. colum.*
1. lib. 1.

Sextò quemadmodum vxor non succederet in
dominio quartæ partis stantibus filiis viri, & ne-
potibus, vt dictum est: Ita neque succedet si exta-
23 rent ascendentes mariti, † cum sint paris rationis
l. nam & si parentibus. de inoff. testam. & concludit in
specie *gl. in auth. preterea. C. vnd. vir. & vxor. Steph. Fe-*
deri. de interpretat. iur. p. vltim. nu. 22. tom. 1. fol. 223. Mi-
chael Graff. de success. ab intest. q. 40. Vbi etiam, quod
quando ascendentes sunt plures, quam tres, mu-
lier habebit virilem, quia idem est quod in de-
24 scendentibus, † Et quid quando adessent solùm
transuersales an tunc succedat coniux in quar-
tam *Idem Graff. ibid. q. 41.*

Septimò idem etiā esset quando extarent filiæ,
quibus est reseruanda proprietas quartæ partis
25 bonorum, quam vxor acquirit, † quemadmodū
reseruatur masculis *Pic. in d. auth. preterea. nu. 48. &*
ibi Curt. n. 30. Quicquid dicat *Ang. de testam. in glos.*
nolens testatus decedere. col. 12. Quia contra eum est
verior opinio, & magis communis, vt per *Surd.*
26 *decis. 8. n. 1.* † cum dictio liberorū tam fœminam,
quàm masculum includat *l. non est sine liberis. ff. de*
27 *verbor. signific.* † Intelligendo dummodo fœminæ
non sint exclusæ à statuto; tunc enim non admit-
tentur ad huiusmodi successionem *Surd. decis. 8. n.*
18. versi. hanc partem tenendo. vbi ex hoc concludit
fœminam exclusam per statutum à successione
28 paterna, licèt non à materna, non admitti † ad
proprietatem istius quartæ debitæ vxori, cum
huiusmodi proprietas non censeatur materna,
quasi illam habeat tanquam de bonis viri *§. quo-*
niam vero. auth. de exhib. reis. Ergo eodem modo di-
cendum est in filiis; vnde si proprietas cense-
tur paterna non transit ad filiam exclusam à bo-
29 nis paternis; † prout dicimus de substituto, qui
non habet illud quod est ei restituendum à gra-
uato tanquam de bonis ipsius, sed tanquam de
bonis

Digitized by Google

bonis testatoris *Am. consil.* 144.

Octauo ista quarta debita vxori non commen-
suratur cum alimentis, sed conceditur quamuis
excedat necessitatem alimentorum, dummodo
tamen non sit maior quàm centum libræ auri;
30 †quia si bona mariti excederent quadringentas
libras auri; tunc mulier nõ succederet in quarta,
sed cõditione ex lege solum aget ad dictas libras
centum auri *Bald. in c.quamuis in fi.n.2. de inuestit.de
re alien.fact.per tex.in §.quia vero legem.il 2. auth.vt li-
ceat matr.& auia. Aretin.in §.fi.nu.6.instit.de success.co-
gnator.Corn.in auth.præterea. nu.4. C.vnde vir.& vxor.
Gabr.cons.142.n.17.lib.11. Guliel.Bened.in c.rainutius.
in verb.& vxorem nomine adelasiam.decis.5. nu.248.per
tex.in §.quoniam vero.auth.de exhib.reis.*

Nonn vxor inops non imputat legatum factum
sibi à viro in quartam, quando fuit grauata illud
31 alteri restituere; †Quia non videtur vxori relictũ,
quod alteri debet restitui *Ang.in l.si cum dotem.§.si
pater.circa fin. versi.sed cum esset legata.ff.solut. matrim.*
Ideo lucro eius non dicitur cedere *l.vlt.in fin.C.de
32 bon. quæ liber.* †Quod tamen est intelligendum,
quando quis grauaretur statim restituere, *ita vt*
nihil sit sibi permansurum, secus vbi remanet ali-
quod emolumentum *Aret.in auth.præterea.colum.fi.
versi.secundo limitatur. C. vnd.vir.& vxor. Imol.in l.in
tempus.62.colum.2.post prin.n.5.vers. dicit etiam hic. &
vers.videtur tamen posse dici.ff. de hæred.instituend. Surd.
cons.251. n.29.lib.2.*

Decimo si vxor præmoriens dotata fuisset, dos
tamẽ veniret alteri restituenda per eius mortem,
tunc maritus inops succedit vxori, ac si dotata nõ
33 fuisset; †cum dicatur hoc casu matrimonium sine
dote, prout singulariter notat *glo.in l.licet.27. C.de
iure dot.* per illum tex.à contrario sensu. *& ibi Cin.
& Salic.* & multum notandum dicit *Gulielm. Bene-
dict. in c. rainutius. in verb.& vxorem nomine adela-
siam. num.244. in princ.decis.5.vers.& idem foret.de te-
stamente.*

Vndecimo vxor vocata ad successionem mari-
ti diuitis pro quarta parte admittitur etiam con-
34 dito testamento † contra voluntatem eiusdem
viri; Quia verbum succedit includit successio-
nem tam testati, quàm intestati, prout in terminis
concludit *Soc.cons.108. in hac consultatione. in princ.
lib.1. Becc.cons.76. num.8.versi. secundo ponderatur. Sur.
cons.81.n.15. Cephal. cons.183. n.14.lib.2.* & de magis
communi testatur *Ioseph.Ludouic.conclus.35 ampl.4.*

Ex quo sequitur quod confiscatis bonis viri
35 non censetur cõfiscata quarta pars; †quæ debetur
vxori inopi ex dispositione *auth.præterea.* Etenim
maritus non potest testando priuare vxorem hu-
iusmodi quarta, vnde neque etiam poterit hoc
facere delinquendo *Soc.consi.121.nu.7. & 16.lib.4.
Michael.Grass.de successio.ab intestato.qu.43. & vltim.*
36 †Nisi contraria fori consuetudo extaret *Peregrin.
de iur.fisc.tit.1.lib.5.nu.81.in fi.* Quòd procedit quã-
uis confiscatio fieret vigore alicuius particularis
statuti, cum debeatur ista quarta ex causa mise-
37 rationis, †ideo constitutio etiam generalis non
tollet illam dispositionem priuilegiatam, nisi fiat
specialis mentio, cum etiam statutum confi-
scans bona intelligatur secundum ius commune,
38 † Ita vt hoc quoque procedat, quamuis simus in
crimine læsæ maiestatis *Plot.consi. crimin.130. n. 41.
& 45. Farinac. q.45.de delic.& pœn. nu. 123.vsque ad n.
127.* licèt contrarium concludat *Peregrin.de iur.fisc.
tit.1.lib.5.n.46.*

Duodecimo vxori pauperi debetur quarta in
bonis viri diuitis, qui ei reliquit alimenta, vel æ-
quiualens legatum, ex quo possit se alere; Ista e-
nim quarta debetur vxori etiam contra volunta-
tem mariti, & eo inuito tanquam debitum ne-
39 cessarium; Vnde sicut non potest maritus illam
in totum auferre, *ita* neque diminuere, quamuis
prohibeat, quod plus non possit peti. Ideo illud
legatum imputabitur in quartam, & quod deest
ad supplementum peti poterit *Corn. cons.4.n.5.lib.
4.Dec.cons.24.colum.vlt.in prin.vers.& ideo non est me-
rum si in casu.n.5.* Quidquid dixerint *Rimin.Sen.cons.
114.omissis non necessariis.& Cephal.cons.244.per tot.&
Gabr.consi.142.col.penult.in fi.n.28.lib.1.* Quia contra
eos est verior opinio, vt latè defendit *Surd.de alim.
tit.9.q.35.* Ratio est, quia licèt inopia cessaret, tamẽ
desinit ex prouisione mariti, quæ non attenditur,
cum lex considerauerit, an mulier possit cõsequi
alimenta, & an sit pauper tempore, quo moritur
maritus, non autem habuit respectum ad illud,
quod ei posset relinqui ex testamento viri, cum
40 prouisio hominis †non tollat prouisionem legis
iam factam, seu natam, sed tantum faciendam, &
nascituram *Bald.in l.fi.in 3.notab. C. de pact.conuent.*
Ideo poterit mulier repudiare huiusmodi lega-
tum sibi à marito factum; quia etiam in casibus,
in quibus legatum transit recta via in legatarium,
41 †ob repudiationem fingitur retro nũquam quæ-
situm *Bart. in l. pomponius.la 2.num.10. ff. de neg.gest.*
Hanc eandem quæstionem latius disputat *Idem
Sur.de alim. q.29.tit.6.* Vbi *n.23.* dicit esse difficile
42 obtinere contra huiusmodi opinionem, †quod
per legatum factum à viro cẽseatur exclusa vxor
à quarta, cum sit verior sententia, & magis com-
munis, quod non excludatur, licèt si rationibus
43 esset disceptãdum aliud potuisset defendi: †Cõ-
cludendum est igitur semper dictam quartam es-
se debitam vxori, neque posse impediri per testa-
torem tacitè, aut expressè, neque in totum neque
in parte, siue legetur vxori, seu aliis extraneis,
quamuis falcidiam prohibeat; quia etiam de bo-
nis aliis relictis detrahetur ista quarta, siue sint
iure institutionis, siue legati, quia aliàs posset te-
stator totam quartam prohibere distribuendo
legatariis vniuersum suum patrimonium, quod
non est permittendum in præiudicium vxoris,
44 cum à se ipsa illam partem consequatur, †& ac-
cipiat tanquam hæres non expectata aditione
hæreditatis facienda per institutos, seu ascenden-
tes ab intestato prout latè concludit *Corn.consi.4.
vltra punctum mihi præsuppositum.n.5.lib.4.*

Verum esset quod quamuis hoc non habeat
locum in legato. Tamen posset maritus vxorem
à quarta excludere dotando eam in articulo
45 mortis per viam contractus † *Alex.in auth.præterea.
col.2.C.vnd.vir.& vx.Gabr.cons.142. col.penult.nu.29.
lib.1.*

Decimotertio vxori est debita quarta etiam
stante statuto, quod maritus non relinquat con-
46 iugi nisi certam quantitatem; †Huiusmodi enim
statutum non comprehendit illud, quod est de-
bitum ex dispositione legali, prout in terminis
concludit *Hondod.consi.93.n.9.li.1.Plot.inter.cons.vlt.
volunt.diuersorum.168.n.45.*

Decimoquarto si legatum sufficiens ad alimen-
ta relinquatur vxori ab aliquo tertio, non autem
47 à marito, †non posset tunc vxor consequi quar-
tam in bonis viri; Nam quando per acquisitio-

nem quis excluditur ab aliquo priuilegio, seu be-
neficio, nō potest non acquirere ille, qui ad idem
beneficium aspirat, cum secus sit, quando per ac-
quisitionem quis non excluderetur à beneficio;
48 quia tunc potest non acquirere; † Ideo si ante
mortem mariti deferatur aliquod ius vxori suffi-
ciens ad alimenta tam ex testamēto alicuius ter-
tij, quàm ex dispositione inter viuos, non posset
vxor illud repudiare post mortem mariti ad effe-
ctum consequendi quartam in bonis illius; quo-
niam non potest dici pauper, qui habet actionem
ad consequendum illud, ex quo se potest alere.
Inopia enim nouissima requisita per *auth. præterea.*
tunc dicitur, quando non solum deficit substan-
tia, sed etiam actio, & officium iudicis *Barto. in l. si
quis à libern. §. item rescriptum. de liber. agnos.* & ita in
terminis concludit *Surd. de alim. tit. 9. qu. 35. nu. 34.*
49 † Intelligendo de ea vxore, cui actio competebat
tempore mortis mariti; Nam si illo iam mortuo
superuenerit facultas, seu actio ad consequenda
alimenta, non per hoc vxor excluderetur à peti-
tione quartæ *Dec. cons. 24. & pro virili. column. 1. ad
med. Cephal. consi. 244. n. 4. Surd. d. q. 35. n. 44.*

Decimoquinto. Mulier indotata non succedit
in quarta, si habeat aliunde bona, ex quibus se
50 possit alere *Cephal. cons. 671. n. 16.* † Ideo si habet
patrem diuitem sufficit, vt excludatur à quarta,
cum ab eo possit alimentari *Cuman. in l. in fin. de li-
ber. & posthum. Ias. in auth præterea. nu. 6. C. vnde vir &
51 vxor.* † Quæ opinio est verior, quidquid ibi *Dec.
& Fab. de Pepis* contrarium sequantur, vt docet *Soc.
cons. 30. n. 4. & 8. lib. 4. Honded. consi. 93. n. 26. lib. 1.* latè
*Cordub. in l. si quis à liberis. in prin. n. 76. vsque ad n. 80.
ff. de liber. agnosc.*

Idem si haberet fratrem diuitem, à quo vxor
posset ali *Gabr. cons. 142. n. 30. li. 1.* & de veriori opi-
52 nione tam in patre, quam in fratre testatur † *Io-
seph. Ludouic. concl. 35. limit. 2. versi. sed prior opinio.* licet
contrarium sentiat *Menoch. cons. 433. n. 16. li. 5. Rimin.
Iun. cons. 657. n. 60. lib. 6.* cum aliis allegatis *per Graf.
de succession. ab intest. q. 39. n. 5.*

Decimosexto Cōiux si potest habere quartam
primi viri non succedit in illa respectu bonorum
53 secundi mariti, † cum enim possit sibi prouidere
de alimentis aliūde, non datur huiusmodi reme-
dium, quod tāquam subsidiarium cessat propter
alimenta, quæ ab aliis sunt præstanda, prout in
terminis concludit *Soc. cons. 121. n. 36. colum. 7. in fi.
54 lib. 4. Cephal. cons. 244. nu. 23. lib. 2.* † Ideo si vxor à
primo viro neglexerit huiusmodi quartam pete-
re imputet sibi, cum à secundo non possit illam
consequi, nisi in defectum primi *Michael. Graff. de
success. ab intest. q. 9. n. 42.* Ratio supradictorum est,
55 † quia habetur pro diuite ille, cui competit actio
ad diuitias acquirendas *l. qui potest facere de reg. iur.*
& mulier dicitur habere aliunde, quando potest
56 exigere; † Dummodo tamen primus maritus de-
bitor sit soluēdo, cum aliàs esset inanis actio *Soc.
cons. 121. n. 30. & 31. colum. 6. in fi. lib. 4.* vbi quod de-
bet esse exigibilis de iure, & de facto; Ita vt vxori
incumbat onus probandi, quod primus vir debi-
tor non sit soluendo *Nate. cons. 648. n. 13.*

Decimoseptimo, si vxor est apta ad operādum,
& quęrendum victum absq; eo, vt cogatur men-
dicare non consequitur huiusmodi quartam li-
57 cet nihil habeat in bonis, † cum possit exercere
officia suæ qualitatis, & cōditionis *Purp. cons. 330.
n. 4. lib. 1. Honded. cons. 93. n. 35. lib. 1.* vbi quod *Rol. Ri-
min. Decian. Menoc. & alij* contrarium sequentes lo-
quuntur de muliere nobili, cui viro defuncto es-
set dedecus seruire, vel industria sua victum quę-
rere, cum neque etiam vxor nobilis teneatur o-
58 perari marito, † dum viuit *Bart. in l. diuortio. 7. n. 4.
ff sol. matrim. Alex. cons. 133. n. 13. lib. 4. Coler. de process. e-
xecutiu. cap. 2. p. 1. n. 226. in fi.* Quidquid sit in aliis v-
xoribus, quæ tenētur texturas, & manualia exer-
cere in domo mariti adhuc superstitis, cui ista ac-
quiruntur, neque cedunt lucro mulieris *Bald. in l.
assidua. 12. n. 4. ff. qui potior. in pignor. habeant.*

Decimooctauo sufficit, quod cōiux sit pauper
tempore mortis mariti, vt illi succedat in quarta;
59 † Quamuis enim postea non egeat nubendo vi-
delicet alteri diuiti post annum, non tamen ex-
cluditur à dicta successione *Dec. cons. 24. posito pro
constanti. per tot.* quod esse notandum tāquam sin-
gulare dicit *Guliel. Benedic. in c. raynutius. in verb. & v-
xorem nomine adelasiam. decis. 5. nu. 244. vers. secundo re-
quiritur. de testam. Tiraq. in tract. cessante causa. limit. 4.
p. 1. n. 2. vers. & tx eo dicit ipse. Cepha. cons. 244. n. 4. lib. 2.
Ioseph. Ludouic. concl. 35. ampliat. 2.* Quando enim re-
60 quiritur, † vt aliqua causa adsit certo, & limita-
to tempore, sufficit illam tunc adesse, licèt postea
cessauerit *l. quatumque § si. ff nt public. in rem. act.* cum
aliis de quibus *per Bald. in l. generaliter. 40. col. 3. in fi.
versi. requiritur tertia causa successiua. sb. sed ego dico sic
ad declarationem. n. 5. C. de episcop. & cleric.*

Quemadmodum etiam è cōtra si vxor esset di-
ues tempore mortis, non posset quartam petere,
61 cum requiratur inopia; † Et quamuis progressu
temporis peruenisset ad egestatem, non tamen
huiusmodi quartā consequeretur: Quia non de-
bet attendi præsens paupertas, cum per legem
consideretur inopia tempore mortis mariti, pro-
ut concludit in terminis *Dec. cons. 24. n. 5. vers. octa-
uo & vltimo ista conclusio.* Vbi quod talis inhabilitas
superueniens nihil nocet quamuis acciderit e-
tiam antequam fuerit petita quarta.

Intellige si incontinenti post obitum viri casu
62 fortuito, vel alio accidenti, † quàm cōtemplatio-
ne iuris *dicta auth. præterea.* diues fieret, tunc enim
cessaret prouisio eiusdem auth. quæ est fundata
63 in gratia, & misericordia; † Prout etiam è contra
si tempore mortis viri vxor erat diues, & mox re-
pentè sine aliqua eius culpa, puta incēdio, aut ex
simili causa pauper fieret, erit locus successioni ad
fauorem mulieris in huiusmodi quarta, cum se-
cus sit, quando hoc contingeret ex interuallo,
tunc enim ab ea excluderetur; prout in specie di-
stinguit *Addi. ad Dec. cons. 24. in verb. possit.*

Decimonono. Ad excludendum vxorem à suc-
cessione huiusmodi quartæ sufficit quod fuerit
competenter dotata, quādo nupsit, licet dos non
64 sit congrua, † quando maritus decessit *Soc. cons.
30. in causa domini. col. pen. in prin. n. 10. lib. 4. Menoc. de
arbit. cas. 149. n. 16.* Quidquid dicant *Rol. cons. 15. li. 3.
& Ludouic. concl. 35. ampliat. 3.* Quia contra eos est
verior opinio, vt testatur *Surd. cons. 216. n. 4. lib. 2.* v-
bi multis similibus comprobat *Gabr. cons. 142. n. 9.
& 20. & per tot. lib. 1.* vbi respondet *Barbat. & aliis*
contrarium sequentibus.

Vigesimo, postquā fuit taxata quarta mulieri
65 non debet augeri ob rationem, † quod non suffi-
ciat ad alimenta, puta quia requiratur maior im-
pēsa propter morbum mulieri superuenientem,
vel ex alia simili causa: Nam quando taxatio est
facta ad certam quantitatem, tunc adiectio causę
sicut

Digitized by Google

ſicut non reſtringit taxationem, ita neque debee
eam alterare *l.creditor.60.quæ eſt antepen. §.ſi inter.ff.*
mand. & ita in terminis declarat *Corn.conſ.4.in fin.*
verſ.& licèt quando vxor.n.7.lib.4. Pic. in auth.præterea
n.60.C.vnd.vir.& vx.Sur.de alim.tit.9.q.55.n.14.& q.
29.n.3.eod.tit. & eſt *tex.in l. ſi partem. ff.de ſeruit.ruſtic.*
66 *prædior.* vbi etiam *Bald.& Angel.* notant, † quod de-
putati ad diſtribuendum eleemoſynam pauperi-
bus, & dandum vnicuique duas buccellas, non
poterunt plus dare viro robuſto, nec minus pue-
ro aut paruulo, ex quo tūc eſt facta certa taxatio.

Vigeſimoprimo. Vxor conſequitur quartam in
bonis mariti titulo hæreditario, & in ea dicitur
67 eſſe hæres † *§.quoniam vero.in verb ſi vero auth. de ex-*
hibend.rei. Bal.in auth.præterea.n.1.& 2.& ibi Salic.q.6.
C.vnd.vir. & vxor. Ideo mulier tenebitur ad onus
æris alieni pro ſua rata *Corn.in d.auth.præterea.n.20.*
Quidquid dicat *Graſſ.ſucceſſ.ab inteſt.q.39.n.7.* Quia
contra eum eſt verior opinio, vt teſtatur *Surd.deciſ.*
8.num.11. Vbi etiam ampliat ad filios, † qui eo-
dem iure, & modo vocantur à lege ad iſtam quar-
tam, quemadmodum vocatur mater: vnde habe-
bunt quoque titulo hæreditario. Et poſito etiam
quod mulier ſecundum aliam opinionem non
69 habeat iſtam, quartam tanquam hæres, † ſed illam
conſequatur, vt quotam bonorum: Tamen quo-
cunque modo capiat tenetur reſpondere credi-
toribus, quia filij dabūt mulieri huiuſmodi quar-
tam deducto ære alieno, & ſic minus vxori conſe-
quetur, & reſultabit idem effectus *Natt. conſ.605.*
n.11. Et quamuis appellatione bonorum non ve-
70 niat illud, quod alteri debetur: † nihilominus
hoc procedit in contractibus, cum ſecus ſit quan-
do transferuntur bona ad alterum ex diſpoſitio-
ne legis ſub nomine vniuerſitatis, ſeu quotæ,
Tunc enim intelliguntur bona transferri cum
ſuo onere *gl.in l.1.de bonor.poſſeſſ. Bart. in l.mulier bona*
de iur.dot. Salic.in l.tutore.C.ad leg.iul.de vi public.

Vigeſimoſecundo. Vidua impudicè viuens poſt
mortem mariti, & caſtè non ſeruans eius thorum
71 amittit huiuſmodi quartam † *Lup in rubr.de donat.*
int. vir. & vxor.§.67.num.15.Surd.deciſ. 61.in fin.num.
18. Quia ſtante infamia non eſt curandum, quod
viuere non poſſit ſecundum dignitatem mariti,
cum proprij honoris oblita etiam viri dignitatem
dehoneſtauerit, & tanquam odioſa legi propter
delictum non debeat illius priuilegio gaudere
Bald.in l.auxilium.in fin.de minor. Soccin.conſ.121.nu.52.
lib.4.

Quod etiam haberet locum, ſi vxor fuiſſet con-
72 demnata de alio delicto *Sur.deciſ.61.num.16.* † vbi
loquitur de vxore condemnata ob crimen expi-
latæ hæreditatis, quæ debet excludi ab huiuſmo-
73 di quarta: † Dummodo non fuerit reſtituta per
gratiam Principis, quo caſu tantum illi redditue
quantum ſententia abſtulerat *l. 1. C.de ſentent.poſſ.*
Bart.in l.3.C.eod.tit. Intelligendo de remiſſione ge-
nerali, non pœnæ ſolum, & quatenus non fuerit
quæſitum ius alteri *Boſſ. de remed. ex ſol.clement.nu.2.*
cum alijs declarationibus, de quibus per *Surd.conſ.*
203.num.9.lib.2.

Quare etiam iſta ſucceſſio viri, & vxoris in
quarta non habebit locum, ſi tempore mortis fa-
74 cta eſt ſeparatio inter coniuges: † Ita tamen vt is,
qui tribuit cauſam ſeparationis nō ſuccedat, ſed ei
ſuccedatur *Cin.in l.1.C.vnde vir.& vxor.* Dummodo
tamen ſeparatio fuerit facta auctoritate Iudicis
Graſſ.de ſucceſſ.ab inteſt.quæſt.38.num.5.

Vigeſimotertio. Vt iſta quarta debeatur requiri-
tur matrimonium fuiſſe legitimè contractum, nō
75 putatiuum, † Ita vt neque ſufficiat bona fides cō-
iugum *Purpurat.conſ.330.n.1.lib.2.* Quia extra cau-
76 ſam dotis, † non fit extenſio de matrimonio vero
ad putatiuū non legitimè contractum etiam inter
ignorantes *Bart.in l.ſi concubina.in princ ff. rer.amotar.*
quod tanquam ſingulare dicit ſeruandum *Bal.No-*
uell.de dot p.11.in fi.n.40.& 48.different.17.& 22. Id-
77 eo neque iſta quarta debetur concubinæ, †
Honded conſ.93.n.14.lib.1. Quia non eſt vxor: Immo
multum differt ab ea ſaltem quo ad dignitatem,
& honorem; neque poteſt dici ſocia diuinæ do-
mus, quamuis ſit humanę, cum omnis coitus prę-
ter coniugalem ſit reprobatus; Vnde inter eos
non datur ſucceſſio, neque competit actio ad hu-
iuſmodi quartam *Gulel. Bened in c.raynutius. in verb.*
& vxorem nomine adelaſiam.deciſ.5.n. 51.de teſtam.

Et facit quod dicimus de matrimonio vero, qui habet
priuilegium, ne conueniatur, niſi in quantum fa-
78 cere poteſt † *l.ſi maritus.ff ſolut.matrim.* Cum ſecus
ſit in putatiuo *Io. Andr. in c.1.de donationib.int.vir. &*
vxor.& dot.poſt diuort.reſtituend. Quæ opinio eſt ve-
rior quidquid ibi *gl.* contrarium ſequatur, vt con-
cludit *Imol. in l. diuortio.8.§.impenſa. ad med.verſ. &*
adde quod in alio eſt differentia.ff.ſolut.matrim.Surd.de a-
79 *lim.q.78.tit.1.n.47.* † Et multa de priuilegijs ma-
trimonij veri quando competant putatiuis *Tiraq.*
in l.16.connub.gl.1.n.234.vſque ad n.277.

Vigeſimoquarto. In quibus caſibus vxor dica-
tur inops ad effectum ſuccedendi iuxta *auth.præ-*
terea. relinquatur arbitrio iudicis, qui conſiderabit
80 qualitatem perſonarum, † prout regulariter in
paupertate inſpicienda ſolitum eſt fieri *Bart. in*
repet. legis ſi conſtante. 2. quæſt. primæ quæſtionis princi-
palis.ff ſolut.matrim.Dec.con.163.in cauſa matrimoniali.
col. 4. verſ. ſecundò principaliter. Menoch.de arbitrar.caſ.
65.nu.7. Et in ſpecie de vxore in caſu huiuſmodi
quartæ, ita concludit, *Bal.in auth.præterea.col.4. verſ.*
in gloſa ſecunda.Tiraq.de nobilit.c.20.n.158. Vbi etiam
quod nobilis qui nequit operari dicitue pauper,
quamuis haberet illud, quod faceret diuitem ru-
ſticum, & artificem, Exemplo Valerij Meſſalæ
Conſulis pronepotis Coruini Oratoris, cui Nero
81 obtulit in ſingulos annos quingenta ſextertia, †
quibus paupertatem, & inopiam ſuſtētaret: Quæ
ſumma noſtræ pecuniæ eſt duodecim milliū, &
quingentorum aureorum ex computatione *Bud.*
de aſſe & Tiraq.d.c.20.n.158. Quam pecuniam ſi a-
liqui hodie haberent ditiſſimi exiſtimantur, & ta-
men tunc temporis Meſſala credebatur pauper-
tate laborare pro ratione ſcilicet ſuæ dignitatis, &
nobilitatis *Cornel.Tacit.annal.lib.1.*

Vigeſimoquinto. In huiuſmodi quarta cōpu-
putanda eſt dos patria vxoris cum alijs bonis ſuis
82 *Caſtr.in d.auth.* † *præterea.in fin. vbi Dec.numero 5.verſ.*
& ad prædicta. & de magis communi teſtatur *Gab.*
conſ.142.in fin.num.33. lib.2. Honded.conſ.93.in fi.lib.1.
Ita vt vxori ſit imputandum in præfatam quar-
83 tam † omne id, quod maritus illi dedit inter viuos
Soccin.Iun.in l.in quartam. nu.136.in fin.ff. ad leg.falcid.
Intelligēdo quod res donata, aut legata non ſim-
pliciter imputetue, aut minuat quartam vigore
iſtius imputationis, ſed quia vxor tanto minus
84 dicitur egere, quanto plura habet bona: † Ideò
minuitur quarta alia ratione, quàm imputatio-
nis. Vnde ſi vxor ante mortem mariti conſum-
pſiſſet, & dilapidaſſet quidquid ſibi ab eo fuit

Digitized by Google

donatum, non tamen eo casu quarta diminueretur *Rip.in l.quartam.n.*88.*ff.ad l.falc.* Prout etiam diminueretur quarta quatenus ipsa mulier haberet aliunde, quàm à marito, licèt illud nullo iure teneretur imputare, & ita in terminis latè declarat *Surd.decis.*119.*n.*30. vbi etiam *n.*32.*in fi.* concludit, quod circumscripto casu *auth præterea.* in quo propter donationem dicitur extingui paupertas vxoris, in alijs casibus donata donatione valida, & simplici non imputantur in lucrum statuti.

Vigesimo sexto, Quod dictum est de successione vxoris viduæ in quarta parte bonorum mariti, si tres filij sunt, aut pauciores, cùm aliàs in virilem
85 portionem: † Intelligendum est de omnibus bonis mobilibus, & immobilibus, siue sitis in domicilio viri, seu in alio territorio ob illam rationem, quia ista quarta defertur à iure communi *Ias. in l. cunctos populos. in 2.repetit.col.vlt.n.*94.*&* 96.*C.de sum. trinit. Coler. de process.exequtiu.p.*1.*c.*3.*n.*241. Cum aliàs statutis loquentibus de successione superstitis coniugis in bonis prædefuncti siue quo ad
86 medietatem, seu tertiam bonorum partem, † non veniant nisi bona, quæ sunt sita in territorio statuentium, cum cætera bona regulētur secundum statuta propriorum locorum, in quibus reperiuntur *Bart. in d.l.cunctos populos.nu.* 42. *& ibi Ias.nu.*90. Dummodo non simus in bonis mobilibus, quia in illis dabitur successio in quocunque loco exi-
87 stant: † Ista enim mobilia intelliguntur adhęrere quasi ossibus domini, & reputantur de eo loco, in quo defunctus habuit domicilium, quasi immobilia concernant territorium, vbi sita sunt, bona autem se mouentia concernant personam vbicūque illa sit *Coler.de process.exequut.p.*1.*c.*3.*n.*144. *Bald. Affl.& alij* de quibus per *Farin.cons.*71.*n.*1.*&*7.

Alia ad materiam huius auth. spectantia dicam infra in capite particulari, vbi etiam quando, & in quibus casibus mulier possit renūciare huiusmodi quartæ tam ante, quàm post contractum matrimonium, & quando possint remitti alimenta,
88 tam quęsita, quàm acquirenda, † & an sit licitum marito pacisci cum vxore, ne teneatur eam alere, de quo etiam *Surd.de alim.tit.*7.*q.*18.*per tot.* Et si tēpore mortis extent liberi deinde contingat eos decedere, an vxor tunc succedat in vsufructu tan-
89 tum istius quartæ, † vel etiam in proprietate, de quo *Nat.cons.*605.*in* 1.*dub.n.*1.*vsque ad n.*8. vbi concludit quod solum vsufructu: licèt de hac sententia dubitet *Ioseph. Ludouic.concl.*35.*col.*2.*vers. verùm de hac decisione.* † Et an vxor ratione dictæ quartæ succedat in bonis feudalibus *Idem Natt.cons.*605.*in* 2.*dub.nu.*8. vbi concludit negatiuè post *Rom. & Alex. in auth.præterea. C. vnd.vir. & vxor. And.in c.*1.*in fin.in verb.ideirco quia fundat arim.n.*20.*de inuestitu de re alien.*
91 *fact.* † Prout idem esset in bonis emphyteoticis, quæ de sui natura non transeunt ad fœminas, & æquiparantur bonis feudalibus, quidquid aliud sit in fructibus bonorum emphyteoticorum, seu feudalium *Ios.Ludo.concl.*35.*in fi.lim.*3. † Et quando
29 mulier haberet talem dotem, cum qua posset secundo nubere an excludatur à quarta affirmatiuè concludit *Gab.cons.*142.*numero* 19.*lib.*1.

EPITOME.

Appellans quando teneatur secūdùm formam iuris communis, & Concilij Tridentini suis expensis transferre omnia acta ad iudicem appellationis. Pro sententia sine actis an sit præsumendum. Et quando vis illius sit suspensa, seu extincta per appellationem. Causa quando dici possit iustificata ad euitandum desertionem, si vna tantum pars produxerit acta prioris instantiæ stante statum præfigente terminum vtrique parti ad iustificandum, & impugnandum. Quæ ponuntur ratione frequentioris vsus quando restringant dispositionem.

SVMMARIVM.

.1 *Appellanti an satis sit exhibere sententiam, ita vt victori incumbat onus producendi acta, & probandi se iustam sententiam reportasse. & n.*3. *& quid interlocutoria. nu.* 6. *& quando solum appellans prosequitur. nu.*7. *& quid si vtraque pars instat pro sententia. nu.*8. *& quæ opinio seruetur in praxi. num.*10.

2 *Actor in causa principali remanet talis in causa appellationis.*

4 *Præsumitur pro sententia in causa hæresis etiam non producto processu. Idem in ea, quæ confirmatur per Papam cum claus. sublata.*

9 *Nullitatem allegans tenetur exhibere omnia acta, & n.*19.

11 *Cautela ne deseratur instantia.*

52 *Præsumptio sententiæ an sit extincta, vel suspensa pendente appellatione. & n.*13. *&* 14.

15 *Appellans quando teneatur transferre omnia acta ad iudicem appellationis suis expensis secundum formam Concilij Tridentini. & num.*16.17. *&* 18.21. *&* 22.

x0 *Posita ratione frequentioris vsus non excludunt casus similes.*

23 *Concilium non respicit fauorem Episcopi circa transportationem actorum, sed iudicis ad quem.*

24 *Non est audiendus aliquis non transportato processu, quamuis eo nolit vti.*

25 *Clausula quam & quas quomodo intelligatur post Concilium.*

20 *Exercitium iurisdictionis impeditur per non exhibitionem actorum, & an sanetur huiusmodi nullitas per signaturam. nu.*27.

x8 *Productio actorum debet esse integra, & an præsumatur talis. num.*29. *& an sufficiat productio verbalis. num.* 32. *&* 33. *& quid si acta sint non releuantia. num.*35. *&* 36.

30 *In productione actorum an sit pars citanda. num.*31.

34 *In causa spolij, mandati de manutenendo, in summarijs, & possessorijs etiam suspenso petitorio requiritur productio actorum.*

37 *Productio actorum magis est facienda stante statuto præfigente terminum partibus ad impugnandum, & probandum.*

38 *Statutum quamuis imponat vtrique parti terminum ad iustificandum an dicatur causa iustificata ad euitandum desertionem si vna pars tantum produxerit acta.*

39 *Potest quis se fundare super iuribus productis ab aduersario.*

40 *Appellatus potest vti appellatione interposita per appellantem petendo reformari sententiam non secus ac si ipse appellasset.*

CAPVT XXI.

CONtra appellantem dicebatur nō posse declarari allegatam desertionē, de qua in causa mihi commissa: Nam quamuis idem appellans non produxerit acta prioris instantiæ. Tamen sa-

tis

satis illi fuit exhibuisse sentētiam, cum victori in-
cūbat onus probādi se iustitiam fouere, quasi ap-
pellatione pendente omnia sint in statu, ac si non
esset lata sententia; vnde appellans tenetur tantū
1 probare †sic fuisse iudicatū, & cōsequenter se gra-
uatū, cum ex hoc solo fundetur eius appellatio, &
iurisdictio Iudicis; Appellatus autem debet ostē-
dere, quod sentētia pro se lata fuerit iusta, nō dā-
do nouas probationes, si nō vult, sed producēdo
acta iam gesta. Hæc est communis distinctio Do-
ctorum *in l. his qui ad ciuilia. C. de appell. vbi Cin. in fin. vers. quarto opponitur. Petr. Iacob. de Rauen. Bal. & alij* de
quibus per *Surd.* qui de communi *decis. 327. n. 3.* †v-
bi quod ille, qui est originaliter actor in causa
principali remanet actor in causa appellationis,
per quam nihil immutatur *l. 3. C. de appell.* & suffi-
cit appellanti docere se ex iusta causa appellasse,
& infra legitima tempora *c. romana. 3. §. si verò. eod. tit. in 6.* Ita vt de prædictis dicatur constare per
productionem sententiæ *Cin. in l. per hanc. q. 5. in fi. vers. aut quærimus cui incumbat. C. de tempor. appell.* & est
3 decisio Rotæ per *Caputaq. 128. p. 1.* † vbi quod pe-
tens reuocari sententiam sufficit, vt producat ap-
pellationem, sed qui instat pro confirmatione de-
bet producere processum, & acta, sine quibus ni-
hil sententia probat; Appellans enim potest dice-
4 re se non citatum, ideò sentētiam nullam, †Dum-
modo non simus in sententia lata super absolu-
tione inquisiti de hæresi, pro qua præsumitur e-
tiam non producto processu, quia in eo crimine
non datur copia illius per inquisitores *Cassad. dec. 1. n. 1. de præsumption. Caputaq. decis. 134. p. 3.* vbi addit
5 idem in sententia confirmata per Papam † cum
clausula sublata aliis iudicandi facultate, per
quam clauditur os, ita vt aliquid non possit dici
Paris. cons. 38. n. 7. lib. 4.

Quæ magis erant admittenda, quia sumus in
sententia definitiua, cum in interlocutoria appel-
6 lans siue sit originaliter actor, siue reus † semper
debeat producere acta in causa ad iustificandam
suam appellationem *Guid. Pap. q. 20. nu. 1. & q. 436. concl. 7. n. 9. in fi. vers. & ita seruatur.* Prout etiā quan-
do solùm appellans prosequeretur appellationē,
7 † altera enim parte existente contumace, is qui
prosequitur teneretur ad exhibitionem actorum
Bart. in authen. de his qui ingrediunt. ad appellation. in prin. num. 19. col. 3. Gab. de appellat. conclus. 5. n. 16. qui ita di-
stinguit post *Aret. in c. quoniam contra. col. 9. vers. pro intellectu. de probation.*

Prædictis tamen non obstantibus contrarium
declarauit: Nam eramus in probatione, quę fit per
modum abnegatiuū, †cum dictum fuerit senten-
8 tiam latam esse non præcedēte causæ cognitione,
& iniustam ex eisdem actis, tanquam non conti-
nentem causam, & solemnitatem, propter quam
debuerit condemnari etiam nulla præuia citatio-
ne, quo casu licèt vtraque pars prosequatur appel-
lationem, incumbit appellanti onus producendi
acta prioris instantiæ, cum illa sint per iudicem
inspicienda *Bart. in auth. de his qui ingrediunt. ad appellat. in princ. n. 19. col. 3. & in leg. his qui ad ciuilia. sub n. 4. C. de appellat. & in l. 1. ff. si tut. vel curat. appellau. Cappell. Thol. decis. 341. ad med. vers. aut vtraque pars prosequitur. Guid. Pap. q. 436. n. 9. concl. 7. vers. quandoque. Papiens. in form. appellationis. in verb. & in quantum. nu. 6. Masq. de probation. concl. 115. n. 5.* & est decisio *Rot. per Card. Se-*
9 *raph. Imolen. castrorum. 16. martij 1576. in fi.* †vbi quod
allegās nullitatem tenetur exhibere omnia acta,
vt possit argui contra sententiam, quasi tunc ap-
pellans, seu dicēs de nullitate suscipiat onus pro-
bandi sententiā iniquam, & nullam: Ideò si velit
obtinere probabit suam intentionē exhibendo
processum, & omnia acta *Vant. in tit. à quo & à quib.*
10 *nullit. deducat. n. 20.* †& ita seruari in omnibus curiis
siue simus in sententiis definitiuis, siue interlocu-
toriis testatur *Ranchinus in addit. ad Guid. Pap. q. 20.*

Ideò datur cautela, ne instātia effugiat, aut cau-
sa non deferatur, vt acta exhibeantur coram Iudi-
11 ce appellationis, quibus exhibitis † idem iudex
per appellantem interpelletur pro expeditione
causæ, tunc enim quasi negligens constituitur in
mora, & in præiudicium partis tempus non cur-
rit *Vant. de nullit. defect. iurisd. num. 17.*

Non obstat quod appellatione pēdente nihil sit
immutatū, cum immò præsumptio sentētiæ fue-
12 rit per eam suspensa †*Fel. in rub. de appellat. n. 1. Couar. pract. q. c. 23. n. 1. vers. his accedit quod sententia.* Quia so-
lùm intelligitur suspensio quo ad impediendum
effectum sententiæ, non quo ad alia, cum etiam
pro Iudice præsumatur non obstante appellatio-
13 ne, †quamuis ista præsumptio non sit ita vrgens,
prout est, quando nō fuit appellatum *Dec. in c. quoniam contra. n. 33. in gl. fi. col. 16. ad med. vers. & licet sit ista communis opinio. de probat.* cum aliis *per Surd. de alim. q. 120. tit. 1. n. 11.* Et quamuis de iure ciuili appellatio
extinguat in totum iudicatum, ac eius effectum,
14 †ac si non fuisset lata sentētia, tamen secus est de
iure canonico *Ias. in l. 1. nu. 9. col. 3. in princ. de re iudic. Mandos. form. 20. commiss. q. 4. in princip.*

Neque hodie amplius est dubitandum stante
dispositione *Sacri Concilij Trident. c. 20. sess. 24.* vbi si
15 quis appellauerit † in casibus à iure permissis te-
netur suis expensis transferre acta omnia coram
Episcopo gesta ad Iudicem appellationis, & si ap-
pellatus compareat cogitur subire expensas pro
sua portione quo ad acta, quæ sunt translata, si il-
lis vti voluerit, nisi aliter seruetur ex loci consue-
tudine, vt scilicet ad appellantem hoc onus per-
tineat: prout huiusmodi stilum in aliquibus cu-
riis extare dicit *Guid. Pap. q. 20.*

Maximè quia sumus in actis factis in causa prin-
16 cipali, de cuius appellatione cognoscitur, † cum
secus esset in actis aliarum causarum *Rot. per Card. Seraph. Toletana pensionis. 22. maij 1592.* Prout etiam
quando causæ sunt diuersæ. Licèt enim vna de-
pendeat ab altera non habet locum huiusmodi
17 productio actorum, † vt est iudicium euictionis
cum causa principali, in qua fuit facta euictio. *Rot. diuers. decis. 445. p. 1. & per Card. Seraph. burgen. S. Sepulchri bonorum. 2. decemb. 1594.*

Accedat quod præfata dispositiō Concilij ha-
bet locum etiam in actis factis in partibus coram
18 Iudice delegato: †Nam de iure cōmuni, qui vult
prosequi appellationē debet producere acta pri-
mæ instantię, vt de iniquitate sentētię possit dice-
19 re † iuxtà *l. eos. 6. §. super his. C. de appell. c. cupientes. 16. vers. cum omnib. actis iurib. de elect. in 6.* & in terminis
de iudice delegato est *decis. Rot. coram R. P. D. Gipsio. Piacentina administrationis sacramenti. 1. decembris 1567.*

Non obstat Concilium loqui duntaxat de Epi-
scopis. Quia illud nomen solum respicit effe-
ctum prosecutionis appellationis, & non exclu-
20 dit alios, †& fuit appositum ratione frequentio-
ris vsus, quod non restringit dispositionem *gl. in l. 1. in princ. Cod. de his qui ad eccles. confug. & in clem. 1. in verb. præsidentes. in fin. de rescript. & in l. 2. in princip.*

in verb. filio præcedente. ff. de vulg. & pupill. vbi Ias. col. 2. &
Rip. nu. 10. Maxime quando adest eadem ratio
tam in casu minus frequenti, quàm frequentiori,
tunc enim est apta continere vtranque disposi-
tionem, & tam vnum casum quàm alium respi-
cere, vt declarat latè Menoch. cons. 106. num. 249. vs-
que ad num. 253. lib. 2. Tiraq. de retract. lignag. §. 20. nu. 4.
gl. 2. prout in simili dicit Surd. decis. 19. num. 2. in fin.
21 vers. ordo autem. † Et in specie est decisio Rot. per R. P.
D. Orantum. Vlixbon. parochialis. 23. iunij 1586. licèt co-
ram R. P. D. Penia Imolen. affictus 30. aprilis 1604. di-
22 catur, † quod dispositio Concilij circa transporta-
tionem actorum solum procedat in causa fori
Ecclesiastici, non autem profana.

Minus obstat quod Concilium consideret fa-
uorem Episcoporum; Quia ille fauor, est quoad
cognitionem causarum; Nam circa transporta-
tionem actorum consideratur iudex ad quem, vt
23 possit instrui de meritis causæ, † quod fieri non
potest, nisi producantur acta, prout resoluit Rot.
coram R. P. D. Gipto in causa placentina administrationis
sacramenti 1. decembris 1597.

Amplius adeo requiritur transportatio proces-
sus primæ instantiæ, vt non possit quis audiri illo
non producto, quamuis nolit vti; cum obster Con-
24 cil. d. c. 20. sess. 24. † Quia de facili fraus fieri posset,
si quis succubuerit in prima instantia sub ipe al-
terius iudicij, & vellet procedere prout in prima
in dependentibus ab eodem negotio, & ad cau-
sam iam commissam, quę sine dicto processu non
potest expediri non obstante clausula quam &
25 quas: † Quia post Concilium Rota, & Signatura
intelligunt, vt ista clausula non operetur, nisi
transportato processu in causis appellationum,
aut dependentibus ab eisdem; Neque enim po-
test statuian sit idem iudicium, vel diuersum, ni-
si viso primo processu, vel adeatur Signatura, quæ
mandet, vt procedatur prout in prima; Vnde non
obstat, quod quis nolit vti, vel intendat prose-
qui nouum iudicium, & ita in terminis resoluit
Rot. coram Card. Blanchetto. valentina parochialis. 13. ia-
nuarij 1580.

Immò etiam ob non transportationem acto-
rum impeditur exercitium iurisdictionis; licèt
26 gesta non possint dici omnino nulla, † si non de-
ficit fundamentum iurisdictionis radicatum in
commissione ad notata per Bart. in l. multum interest.
a 1. n. 2. vers. & hæc sunt vtilia ad quæstionem de cond. & de-
mon. Achill. decis. 7. de sent. & re iudic. & resoluit Rot co-
ram R. P. D. Penia panormitana archidiaconatus. 26. fe-
bruarij 1590. vbi etiam non fuit reuocatum, sed so-
lum suspensum mandatum concessum de manu-
tenendo, suspendendo executionem, donec tran-
sportatis actis cognosceretur de illius iniustitia:
27 † Et huiusmodi nullitas ob non transportatio-
nem actorum non solet sanari à Signatura Vant.
de nullitat. ex defect. iurisd. & mand. nu. 6. Staffil. de litter.
iustit. vers. in primis igitur. Neque sufficiet productio
28 actorum, nisi integrè facta fuerit † c. sapientes. 16.
de elect. in 6. Vant. de nullitat. in tit à quo & quib. mod. n.
21. Rot coram Card. Mellin. placentina castri. 4. iulij 1601.
29 Quamuis in dubio præsumetentur integra: † Vn-
de alleganti contrarium incumberet onus pro-
bandi Rot. per R. P. D. Ludouisium. Mediolanen. bonorum.
emphyteot. 16. ianuarij 1602. Immò etiam requiritur
citatio partis, quia aliàs productio actorum non
30 suffragaretur † Rota decis. 1. num. 3. de fid. instrum. in
nou. Ang. in leg. properandum. §. sin autem reus num. 2. C. de
iudic. Cæsar. de Graff. decis. 9. aliàs. 37. de caus. possess. &
31 propriet. † Dummodo non fuerit perseueratum in
actis, & pars postea fuerit in iudicio citata, quia
tunc sufficiet, & dicuntur de actis Bald. in l. si quan-
do in fin. q. 14. C. de testib. Idem Graff. decis. 16. num. 5. de
32 probation. † Ita vt neque sufficiat productio verba-
lis Bart. in extrauag. ad reprimendum num. 3. vers. per hoc
dico quod relationes nunciorum. Roman. cons. 519. in casu
proposita consultationis nu. 3. ad med. vers. & ita punctua-
liter. Rot. diuers. decis. 445. dubitatum fuit n. 1. p. 1. Dum-
33 do non adsit clausula tenoris &c. † quæ habet
vim veræ productionis Rot. per Card. Blanchett. Fer-
rarien. bonorum 9. maij 1594. Quamuis simus in sim-
34 plici possessorio mandati de manutenendo, †
quia etiam requiritur productio actorum Rota
coram R. P. D. Cordub. casalen. beneficij. 17. nouembris
1595. Prout idem in causa spolij, seu nullitatis, &
alijs possessoriis etiam suspenso petitorio Vant. de
nullitat. quot. à & quib. nu. 127. Rot. per Card. Pamphil.
35 lucen. abbatiæ. 19. decembris 1593. † etiam quod acta
sint non releuantia Rot. coram Card. Blanchett. maio-
ricen. officij. 21. iunij 1591. licèt contrarium voluerit
Rot. coram R. P. D. Pena. Imol. affictus. 20. aprilis 1604.
36 Et quamuis factum sit summarium: † quia etiam
sunt producenda acta Idem Card. Blanchett. in d. cau-
sa maioricen. officij.

Fuit postea exhibitum rescriptum S. D. N. in
quo committebatur cognitio causæ in negotio
principali non obstante desertione: Vnde quò ad
prætensam rem iudicatam nihil declaraui: licèt si-
ne prædictis esset clara desertio contra appellan-
37 tem ex supra allegatis: † Quæ magis procedebant
propter statutum, de quo in actis, præfigens ter-
minum partibus ad impugnandum, probandum,
seu iustificandum, ne causæ appellationum in
longum protrahantur Alex. cons. 19. viso processu cau-
sa. col. 3. vers. vnde puto. nu. 3. lib. 1. & notat Surd. decis.
327. nu. 5. vers. ad tollendas. lib. 2. Vbi etiam concludit
38 sufficere ad euitandum desertionem, † quod vna
tantum pars produxerit acta, cum ex hoc dicatur
causa iustificata, quamuis statutum imponat vtri-
que parti terminum ad iustificandum, cum ap-
pellans fecerit id quod appellatus facere debe-
bat, & fuerit præuentus in productione actorum,
ideo excusatur ad not. per Bart. in l. durus. & in l. fi. col.
pen. vers. quod si talis denunciator. de custod. reor. & in l. so-
rorem. ff. de his quib. vt indig. Rol. de lucr. dot. q. 67. num. 2.
Peregr. de iur. fisc. lib. 12. tit. 5. nu. 18. & quia potest quis
se fundare super iuribus productis ab aduersario
39 † gloss. in l. 1. §. editiones. in verb. die. in fi. vers. item quod si
sponte. & ibi Ias. num. 11. col. 2. vers. venio ad quintam par-
tem ff. de edend. Cum etiam quod magis est possit
appellatus vti appellatione interposita per appel-
lantem, & ostendere se grauatum à primo iudice
40 petendo reformari sententiam, † non secus ac si
ipse appellasset l. fi. C. quand. prouoc. non est necess. Rot.
decis. 7. de appellat. in nou. Gomes. de annal. qu. 65. in fi. &
vers. præterea. Caputaq. decis. 36. num. 4. lib. 1. Surd. decis.
143. p. 1. & decis. 327. num. 8. p. 2. cum declarationibus
quas adduxi decis. 83. & ibid. etiam in addit. & supr.
capite 1.

EPITOME.

Fideiussor an obligetur quando lex resistit obli-
gationi principalis. Exceptio falsæ causæ decreti iu-
dicis in contractu mulieris, & minorũ quando an-
nullet obligationem ipso iure, & intret spolium. Et
quid

quid si decretum fuerit interpositum partim ex
vera, partim ex falsa causa.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor non obligatur nec ciuiliter, neque naturaliter si lex resistit obligationi. Intellige vt n. 22.*

2 *Obligatio fideiussoris pro minore, & muliere non subsistit in contractu celebrato contra formam statuti. & n.4. Declara vt n.10. & 12.*

3 *Fideiussor an obligetur in plus quàm principalis. & num. 11.*

5 *Nullitas decreti non excluditur quamuis sit interpositum partim ex vera, partim ex falsa causa, & est nullum ipso iure. num. 8.*

7 *Subhastatio vigore decreti non ritè interpositi est nulla cum oneribus inde secutis, & intrat spolium.*

9 *Falsa causa vitiat priuilegium, vnionem, iuramentum, & similia.*

13 *Venditor non cogitur præcisè transferre dominium in emptorem, sed solum tenetur ad interesse.*

14 *Sublata obligatione principalis an & quando tollatur accessoria fideiussoris. & nu. 16.17.18.21.23.25. 26.27. & 28.*

15 *Contractus nullus ob non seruatas solemnitates fauore alicuius an sit omnino nullus.*

19 *Seruus & filiusfamilias si non obligantur ex suo contractu an obligentur pro eo pater, dominus, & fideiussores.*

20 *Substantialia, naturalia, & accidentalia contractus quæ sint.*

24 *Fideiussoris obligatio vt valeat an requiratur notitia nullitatis contractus principalis.*

CAPVT CXXII.

QVoties lex resistit obligationi fideiussor nõ
obligatur *l. cum lex. vbi Bart. col. vlt. in fin. de*
1 *fideiussor.* † Ita vt eo casu nulla oriatur obligatio
nec ciuilis, neque naturalis *Bald. in l. non dubium*
col. fi. vers. secundo quæro. n. 29. C. de legib. Roman. cons.
437. in 1. dub. & multa adducit *Bertazzol. clausul. 7.*
n. 2. & 3. glos. 19. vbi quod neque tunc poterit fide-
iussor obligari *l. si seruum. 9. in prin. ff. si quis caution.*
Castr. in l. 1. §. si quis ita. col. 2. in fin. n. 6. vers. item no-
ta. ff. de verbor. obligation.

Ex istis dicebatur nõ posse agi contra fideiusso-
2 rem, qui accessit pro minore, † seu muliere in cõ-
tractu celebrato contra formam statuti, de quo
in processu, quasi obligatio accessoria ad actum
nullum debeat etiam nulla iudicari *l. fideiussor*
obligari. 17. in princ. vbi glos. in verb. nõ est. de fideius-
sor. Bald. cons. 261. primo quæritur. n. 7. lib. 1. Gabr. con-
3 *clus. 10. n. 3. de clausul.* † Cum non debeat fideius-
sor obligari in plus, quàm principalis *l. græce. §. il-*
lud. & l. sicut. de fideiussor. Marsil. in rubr. eod. tit. nu.
4 *291. Surd. decis. 118. n. 9.* † Et ita in specie concludit
Ias. in l. si non sortem. in princ. nu. 2. vers. quarto nota.
de condic. indeb. Roman. cons. 437. column. 1. Anchar.
cons. 330. visis facti narratione copiis. colum. 5. in princ.
vers. sed his non obstantibus. Soccin. cons. 273. in præ-
senti consultatione. colum. 1. lib. 2.

Quod magis erat dicẽdum in caso, de quo age-
bamus stante nullitate decreti tanquam ex falsa
causa interpositi *l. tutor si petitus. 10. de tutor. &*
5 *curator. dat. ab his. l. seia egressa. 26. ff. eod. tit.* † Ita vt
neque excludatur nullitas decreti, quamuis ad-
hibiti partim pro vera, partim pro falsa causa
Castr. in l. si non sortem. §. si centum. n. 2. de condic. in-
deb. Rot. per R. P. D. Oran. Assisien. subhastationis. 15.
nouembris 1596. & coram R. P. D. Babal. Salamantin.
pensionis. 9. maii 1583. licet excedatur in minimos
6 † cum etiam tunc decretum sit nullum *Ias. in d.*
§. si centum. n. 1. ad med. Rot. coram R. P. D. Iusto roma-
na spolii bonorum. 11. februar. 1600. vbi quod subha-
7 statio vigore huius decreti, † cum omnibus inde
sequutis est nulla, & intrat spolium ampliando
ad quemcunque accipientem possessionem præ-
textu decreti nulli, cum iudicis auctoritas non
eximat à pœna iuris ciuilis *Felin. in c. cum causam*
8 *3. in fi. de offic. deleg.* † Ita vt data falsitate causæ de-
cretum sit nullum ipso iure *l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis*
fiat ei, qui in possess. miss. est. Corn. cons. 132. n. 12. col. vlt.
post med. vers. & decretum. lib. 2. Rot. coram. R. P. D. Pe-
nia romana societatis officii 13. iunii 1602. vbi de obli-
gatione vxoris narrantis se indigere pecunia pro
colẽdo prædio, quod cum esset datum in dotem
marito non debebat per vxorem coli, sed per eius
virum; Vnde pecuniæ non poterant dici acceptæ
in vtilitatem vxoris, & sic huiusmodi decretum
tanquam ex falsa causa erit iudicandum nullum,
9 prout etiã obligatio iudicabitur nulla. † Quem-
admodum etiam dicimus falsam causam vitiare
priuilegium, vnionem Ecclesiarum, dispensatio-
nem, iuramentum, dationem in solutum, hære-
dis institutionem, laudum, transactionem, diui-
sionem, & alia similia, de quibus per *Menocch. cons.*
91. n. 40. vsque ad n. 51. lib. 1.

Quibus tamen non obstantibus contrariũ De-
claraui, quod immo fideiussores non sint liberati;
10 † Nam illorum obligatio erat tanquam princi-
palium, vnde stabat de per se, & separata ab obli-
gatione contractus, pro quo fuit facta fideiussio:
Quod etiam haberet locum, quamuis non adef-
sent huiusmodi verba tãquã principales propter
iuramẽtũ, de quo in casu nostro & propter clau-
sulam omni meliori modo, cum obligatione Ca-
merali, quæ omnia æquipollẽt obligationi prin-
cipalis *Natt. cons. 26. n. 14. Gabr. conclus. 5. de minor.*
Seraphin. priuil. iuram. 88. n. 5. Mohedan. decis. 2. alias.
213. de fideiussor. Cenall. qui de communi *qu. 382. n. 4.*
11 † Ratio est quia iuramẽtum facit, vt quis tenea-
tur in plus, quàm principalis teneretur, vnde si
nõ obligabitur, vt fideiussor, tenebitur vt princi-
palis, prout de veriori opinione testatur *Berta-*
zol. claus. 7. glos. 19. n. 4. Rot. per R. P. D. Oranũ sen Car-
din. Seraphin. romana euictionis domus. 5. ianii 1599.
12 † vbi ex hoc concludit, quod vendita domo per
matrẽ tanquã propria cũ promissione de rato pro
filia, quæ ratificauit cum cõsensu asserti tutoris,
decreto iudicis, & interuẽtu proximiorum, si filia
maior facta vindicauit eandem domum tãquam
paternã, cum etiam assertus tutor non esset verus
tutor, nõ per hoc excluditur emptor agere cõtra
fideiussores, qui se obligarunt cum iuramento, &
obligatione camerali, & omni meliori modo; nã
respectu illorum nõ est nulla venditio, quamuis
sit facta ex falsa causa, erronea, & cum interuẽtu
falsi tutoris, cum præsertim actus à principio nõ
13 fuerit in totũ nullus, licèt de re aliena, † quia vẽ-
ditor non tenetur præcisè transferre dominiũ in
emptorẽ, cũ teneatur ad interesse *l. contractus. 16.*
C. de fid. instrum. latè Surd. decis. 253. num. 5. & per tot.
Dominiũ enim transfertur per traditionem, non
per venditionem *l. qui tibi. 3. C. de his qui à non do-*
min. manumis. Vnde huic obligationi personali
poterat validè fideiussor accidere.

Præterea obligatio minoris est magis fauorabi-

lis, vnde si ob eius priuilegium annullatur obli-
14 gatio,† non ideo debet corruere illa fideiussoris,
quæ nō est ita priuilegiata *Paris.cons.10.v.16.lib.2.*
Quia prohibitio alienationis concernit solùm
commodū minoris, non alterius, ideò fideiussor,
& tutor tenētur de euictione *Bart. in l.nō dubium.*
C.de legib. Alex.cons.66.viso themate.col.fi.n.7.lib.4.
Rot.per Card.Seraph.romana salarani interdicti.1 iu-
nij 1587. & romana euictionis domus.5.iunij 1599. &
coram R.P.D.Oran.romana census de proauus.8.apri-
lis 1598. in fi.

Ideò videmus quod contractus nullus ob non
seruatas solemnitates fauore certæ personæ non
15 est omnino nullus, sed ipso volēte;† Vnde habet
interim implicitū actum validitatis, ita vt alteri
parti nō liceat dissentire *Castr.cons.91. in causa ap-*
pellationa.col.3.versi.secundo dicitur.n.5.lib.1.Rot.per
Card. Millin. romana censuum de romulis.23. ianuar.
1600.& corā R.P.D.Litta.romana hæreditatis.14.maii
1603.& multis cōprobat *Sard.dec.69.n.22.& 23.*

Aliud esset quādo cōtractus prohiberetur sim-
pliciter, tūc enim neq; obligatio accessoria sub-
16 sisteret,† secus vbi respectiuè, quo casu quia solū
prohibetur obligatio respectu alicuius, valebit
accessorium, & tenebunt pignora, & fideiussores
l.& si is quem.9.§. pignora.C. de præd.minor. Alciat.
de præsumpt.reg.2 q.5.n.2.in fi. latè *Aim. de indemnit.*
mulier.v.19. tom.6.p.2.fol.282. cum aliis *per Simon-*
cell. de decret.minor.lib.1.tit.5.n.29. vbi de commu-
ni dixi *decis.182.n.13. Bertazzol. claus.7. glo.19.n.3.*
vers.in contrarium. vbi de statuto loquente de mi-
nore, qui contraxit sine solemnitatibus in eo re-
17 quisitis,† quod fideiussores obligentur & voluit
Castr.consi.433.cum statutum.col.fi.num.3.lib.1. Corn.
cons.249.col.4.ad fi.versi itaque dato.lib.3. Marsil. in
rubr.de fideiussor.n.292. Paris.cons.16.n. 110. lib.2. se-
quitur *Menoch.consi.58.n.70.post Aim.d.quæst.de in-*
demnit.mulier.n.40.vers. quarto respondeo. & bene
declarat *Cin.in l.dominum. col.3.versi.scire debes.C.*
quod cum eo qui in alien. potest. vbi quod quando
18 principalis obligatio, & actus redditur nullus
defectu substātialium, videlicèt defectu consen-
sus, tunc neque obligatur alter, qui illi obliga-
tioni consensit, nempè fideiussor; secus quando
ex alio capite deficeret, tunc enim valebit acces-
sorium, licèt principale deficiat; Prout dicimus
de seruo, † qui non obligatur ex suo contractu,
tanquam impeditus à lege, tamen obligabitur
dominus, qui illius obligationi accessit; Exem-
plo filijfamilias, cuius obligatio est inefficax, li-
cèt validè pro eo obligetur fideiussor, quasi non
sit par ratio in vtroque *Alex. ad Bart.in l.marcellus.*
in prin.de fideiussor.Bald.in l.1.ff.eod. latè *Aim. de in-*
demnit.mulier.n.40.& 47. vbi ita declarat *l. & si*
is.C.de præd.minor. cum aliis *per Menoch. consi.58.n.*
20 *70.vsque ad n.74.*† Et ad cognoscendum quę sint
substantialia, & accidentalia, & naturalia con-
tractus multa *Idem Menoch.consi.37.col.1.lib.1.*

Amplius etiam valeret obligatio fideiussoris, si
ipse principaliter, & insolidum vēderet vna cum
muliere, vel minore; † Quia in isto casu non ha-
bent locum iura loquentia de fideiussoribus *Dec.*
consi.7.n.6. quasi tunc non promittat pro negotio
ad alium pertinente, sed pro suo, pro quo non di-
citur fideiussor, sed principalis *Bald. in l.in perso-*
nam.§.qui pecuniam. ad med.versi. opponitur dicitur
hic.de pact. post Bart.in l.si qua pro eo in prin.col. fin.
n.15.de fideiussor. Paris. in specie *cons.16.n.113.lib.2.*
Castr.& alii de quibus per Bertazzol. claus.7.glos.
19.num.3.in fin.vers.sed ego propter huiusmodi.

Non obstant contraria, quia non habent locū
stante iuramento, & nullitate contractus respe-
ctiua, & obligatione facta à fideiussore tanquam
principali, vt supra dictum est. Et ita etiam pro-
cedit opinio *Abb in c.cum contingat.col.1.de iur.iur.*
22 † dum voluit, quod fideiussor mulieris vendētis
rem dotalem non obligetur, quasi lex resistat hu-
iusmodi vēditioni. Prout etiam intelligitur *Con-*
stant.Harmenopol.in Epitom.iur.ciuil.lib.1.tit.12. post
princ.vers.fideiussor. dum concludit propter nul-
litatem alienationis principalis non consistere
23 accessorium. Quia non sumus † in prohibitione
contractus simpliciter, sed fauore minoris, quo
casu valet accessorium, & fideiussor obligatur
Bart.in l.non dubium.in fin.C. de legib. Alex. cons.4.
circa primum.nu.9.col.antepenult.in fin.vers. nec mi-
rum quod hoc casu.lib.1. cum alia supra allegatis.

Nec facit quod non adsit consensus fideiusso-
ris ex capite ignorantiæ, cum non habuerit no-
titiam nullitatis contractus prout requirebatur,
24 vt eius obligatio valeret.† Quia stante obliga-
tione camerali hoc non potest allegari *Paris.cons.*
16.n.111.lib.2.Rot.coram R.P.D.Oran. seu Cardin. Se-
raphin.romana euictionis domus.5.iunii 1599.

Ex prędictis igitur patet veram esse conclusio-
nem, & in praxi seruandam, quod neque falsitas
causæ in decreto iudicis in obligatione minoris
25 interposito† operatur liberationem fideiussorū,
qui se obligarunt tanquā principales, & cum iu-
ramento, quod habet vim clausulę omni meliori
modo *Bart.in l.si qua pro eo.nu.15.de fideiussor. Natt.*
cons.162.n.19.Couar.in c.quamuis.p.2.§.6.n.6.de pact.
26 *Alex.cons.29.n.35.lib.7.* † quasi tunc non simus in
simplici fideiussore, sed in principalibus, & duo-
bus reis debendi *Decian. cons.32. n.5.lib.2.* Quod
magis esset si fideiussores in instrumento, prout
passim solitum est fieri, se obligassent non allega-
re nullitatem contractus, sed ea nō obstante sol-
27 uere, & adimplere; † Nam istius pacti vigore nō
poterit allegari nullitas *Aug.cons.183. Alex.cons.32.*
n.4. lib.2. Rota per R.P.D. Oranum. romana census de
prouanis 8.aprilis 1598. vbi quod Doctores contra-
rium tenentes loquuntur, quando obligatio mi-
28 noris fuit à principio nulla, † quia natiuitati o-
bligationis statutum resistebat *Cephal. cons. 437.*
n.29. tunc enim annullatur etiam obligatio fide-
iussoris, cum nullitas sit ob defectum formæ, quę
facit contractū à principio nō valere, quasi eo ca-
su nihil adsit, in quo consistat obligatio accesso-
ria *Rot. per R.P.D. Iustum.tudertina census. 26. maii*
1600. vbi quod ita declaratur opinio *Bart.in l.cū*
lex.ff.de fideiussor.

EPITOME.

Monachus an possit esse elector pauperū, con-
siliarius, iudex compulsorialis, & executor testa-
menti. Laicus an sit capax beneficij ecclesiastici
quamuis reputetur clericus. Beneficia quomodo
dicantur continere spiritualitatem, & tempora-
litatem. Monachus an sit habilis ad obtinēdum
beneficia sęcularia curata sine dispensatione, &
quid in Canonico Regulari. Clericus in quibus
casibus sit præsumendus in forma solemni.

SVMMARIVM.

1 *Monachi an possint esse executores testamentorum*
sine licentia superioris, & executio an sit nul-
la, si

la, si non apponatur, & quid in sententia, & aliis per eum gestis. n.2.3. & 6.
4 Negatiua pracedens verbum potest, inducit necessitatem, & reddit actum impossibilem.
6 Multa facta tenẽt qua à principio fieri prohibentur.
7 Dispositio & administratio pecuniarum est penitus interdicta monachis.
8 Miles non potest esse procurator, valebunt tamen gesta per eum. Idem in clerico.
9 Monachus non potest esse iudex compulsorialis.
10 Monachus non est habilis ad beneficia secularia sine dispensatione.
11 Beneficia secularia sunt conferenda secularibus, & regularia regularibus.
12 Verba Concil. Trid. c.21. sess.25. an sint praceptiua, seu consultiua.
13 Monachus moritur mundo, & non habet proprium.
14 Beneficia omnia continent spiritualitatem, & temporalitatem. Intellige, vt n 15.
16 Regimen animarum est pretiosius omnibus rebus, & corporibus.
17 Laicus non est capax beneficij ecclesiastici quamuis reputetur clericus. Intellige, vt n.18. & 19.
20 Clericatus in quibus casibus debeat prasumi. & n.21.
22 Canonico regulari an possit prouideri de beneficio curato seculari. & quid in translato ad alium ordinem. num.23. & an requiratur dispensatio Episcopi. num. 24.
25 Monachus potest esse elector pauperum, quibus testator mandauit aliquid distribui.
26 Monachus potest esse consultor quando testator mandat, vt testamentum exequi debeat cum consilio illius, non tamen erit sequendum consilium. n.27.
28 Actus est nullus non petito, & expectato consilio alterius, qui illud debeat prastare.

CAPVT CXXIII.

LAudum seu sententiam latam per Monachũ, de qua in casu mihi proposito dicebatur validam esse, nam licèt ille non possit arbitrari, neque cũ Superioris licẽtia Dec. cons.494. n.4. cũ aliis quos adduxi decis.64. n.10. Tamen cum fuerit iudicatum, succedit regula illa, quod multa facta tenent, quæ à principio fieri prohibentur l. à patre furioso. de his qui sunt sui vel alien. iur. Exemplo eius, quod dicimus de Monachis, qui non pos-
1 sunt esse executores testamentorum † nisi impetrata licentia Superioris, nõ tamen executio per eosdem facta erit nulla si non opponatur Rom. consi.409. quo ad primum. nu.6. in 2. dub. Felin. Feder. & alij de quibus per Couarr. in c. tua nobis. 17. n.1. in fin. vers. quid autem erit dicendum. de testam. cum aliis per Duen. reg.381. n.6. ad med.

Contrarium tamen Declaraui, quod immo sim-
2 pliciter non valeant gesta per Monachũ, † prout concludit Franc. in c.2. in princ. n.2. vers. secundo casu ne menti. de testam. in 6. Soccin. cons.17. supradicta causa. in fin. lib.1. vbi quod neque de licentia sui Superioris potest esse exequutor Dec. consi. 499. in causa. col.1. n.2. vbi ampliat etiam quòd laudũ fuerit sequutum. Riminal. Iun. consi.402. per tot. Mandos. ad Rom. consi.284. Ratio autem est, quia verba tex.
3 in c. 2. quod incipit. religiosus. de testam. in 6. † prohibentia, quod Monachus nõ possit esse executor, inducũt nullitatẽ actus, quasi negatiua præcedat verbum potest. quæ tunc reddit de iure actum
4 impossibilem, † & importat necessitatem, formã, & solemnitatem glos. in c.1. in verb. non potest, de reg. iur. in 6. Bart. in l. vlt. col.2. n.7. vers. sed quaro quid si iudex. ff. de feriis. Tiraq. ad l.16. connub. glos.4. nu.1. vers. etiam si illi iungatur. Ceuall. q.104. n.5.

Maximè quia isti Monachi, & fratres minores exequendo voluntates testantium veniunt contra
5 eorum regulam, & votum solemne † ad tex. in clem. exiui. de verb. significat. Ideò executio est nulla cap. meminimus. qui cleric. vel vouent. Vnde regula illa multa facta tenent, quæ à principio fieri prohibentur, non habet locum, quando essemus in persona
6 habente votum solemne, † sed solùm procedit in voto non solemni, vt declarat Mandos. ad Roman. cõs. 409. Neque enim decens est Monachum se immiscere vbi agitur de administrandis pecuniis, & illarum dispositione, quæ illi est penitus interdicta
7 † tanquam eius regulæ contradicens Bald. cons.399. de principali instrumento. in princ. num. 2. & in fi. num. 7. lib. 5. vbi etiam allegat Cin. in l. si quis ex consensu. C. de episcop. audient. & in l. quidam decedens. de administr. tutor. Aliàs de facili posset hoc officium trahi ad quæstum pecuniarium, & faceret illum non abstractum à temporalibus contra mentem regulę, quod non est permittendum Bald. in auth. ingressi. in fin. C. de sacros. eccles.

Nec facit quod valeant gesta per Militem quam-
8 uis ipse non possit esse procurator † l. filiusfamilias. §. veterani. ff. de procurat. Prout etiam dicimus de Clerico, cuius instrumenta valebunt licèt non possit esse tabellio Io. Andr. in c. sicut ne cleric. vel monach.

Quia in Monachis prohibitio est magis stricta Abb. in c. in nostra. col. fin. de procurat. vnde non est par ratio; & ita seruandum esse docet Couar. in cap. tua nobis. 17. num.2. in fin. vers. uoc procedit argumentatio. de testam. Ceuall. q.404. num.4. & 5. Ideò neque Mo-
9 nachus potest esse iudex compulsorialis, † & si compulset facit acta nulla, & non legitimè extracta, quamuis pars fuisset præsens nihil opponẽdo, cum religiosus non possit se intromittere in iudicialibus Caputaq. decis.174. lib.1.

Ob prædictam rationem quod Monachi habent regulam magis arctam, cùm aliàs dubitaretur, an illi sint habiles ad beneficia secularia sine dispen-
10 satione † Dixi concludendum negatiuè, ita vt collatio non teneat, quamuis sit motu proprio Cardin. in clem.1. q.27. col fi. num. 23. de electlon. Alex. consi. 70. in causa inter dominum. col. vlt. in princ. num.13. vers. secundo principaliter. lib. 3. Couar. in c.2. num.3. in fin. de testam. Aret. consi. 7. procedendum est. num. 4. Doct. in c. quod. dei. de stat. regular. & in cap. in nostra de re-
11 script. Et facit Concil. Trid. cap 10. sess. 14. † vbi beneficia regularia sunt conferenda regularibus; vnde è contra idem videtur dicendum, vt secularia sint danda secularibus Ceual. q.281. numer.3. vbi dicit non esse dubitandum stante d. decreto Concilij, & ibi etiam allegat capit. 21. sess. 25. de regular. eius-
12 dem Concilij. † In illis verbis; non nisi regularibus, quæ verba videntur esse præceptiua; Quamuis contrarium sit verius, quod immo sint consultiua, prout declarauit Sacra Congregatio Concilij, de qua per Paris. de resignat. quæst. 5. lib. 4.

Ratio est quia monachus sequuta professione moritur mundo, nec amplius habet velle, aut nol-
13 le c. placuit. 16. q.1. c. si religiosus. de elect. in 6. † & prohibetur habere proprium c. cum ad monasterium. §. vlt. in fin. de stat. monach. Ergo neque etiam obtinebit

beneficiū, cum possessor illius faciat fructus suos *c. si tibi absenti.2. de præb. in 6.* Omnia enim beneficia
14 continēt spiritualitatem, † & temporalitatem quo
ad introitus super rebus, seu possessionibus prophanis *c. sanctorum.§. si qua tamen.70. distinct. Anchar. in c.1. n.4. vers. qua ad tertium. de regul. iur. in 6. Mandos.*
15 *reg.22. q.4. n.2.* † Quamuis sit potior pars spiritualis ratione dignitatis *Oldrad. cons. 166. thema ordinarium. n. 2. Calder. consi.6. ad med. vers. item cum nulla de præbend.* Cum regimen animarum sit pretiosius om-
16 nibus aliis rebus, & corporibus † *c. præcipimus. 12. q. 2. c. cum sit ars.14. vbi gl. in verb. cum de ætat. & qual.*

Et propter huiusmodi spiritualitatem tanquam magis principalem laicus velut incapax spiritualiū,
17 neq; erit incapax beneficij Ecclesiastici † *c. cū adeo. de rescript. Nauar. cons.1. de præbend. Menoch. de arbitrar. cas.201. n.33.* Prout aliàs cum de hoc quæreretur Dixi verius esse licet reputatus fuisset clericus, quia si adhuc constaret de veritate nō teneret collatio beneficij *Gomes. de expectatiu. nu.88. Siln. de benefic. p.3. q.*
18 *6. n.1.* † Quidquid contrarium sentiat *Rot. decis.13. nota quod clericus. de probat. in antiq. post glos. fin. in c.2. de instit.* Quia eorum opinio non admittitur, vt testatur *Mandos. reg.24. q.4. col. penul. n.11. & 12. vers. nec est indistincte. Peregrin. Gomes. Paris. & alij* de quibus *per*
19 *Gonzal. ad reg.8. cancell. glos.2. n.65.* † Quando tamen verè cōstaret illum fuisse laicum tempore collationis, cum in dubio tanquam existens in possessione beneficij esset præsumendus clericus *Bellam. decis. 611. actor admissus. in fi.* cum declarationibus de quibus *per Boer. decis.171. n.13. Gemin. cons.91. Masquard. de probation. conclus.302. n.16. & per tot.* latè *Flores pract.*
20 *quæst. cap.23. n.75. vsque ad n.79.* † vbi quod clericatus præsumitur in forma solemni ex eo, quod quis se gessit tanquam clericus per decennium gestando habitum clericalem, & alia publicè faciendo, quæ non solent facere nisi clerici *Bald. in l. non ignorat. n.*
21 *4. C. de his qui accus. non poss. Aim. cons.134. n.42.* † Intelligendo solum quo ad ea, quæ suaptè natura parū præiudicant, & sunt de præparatoriis iudicij; scilicet in declinatoria fori, & lite pendente super clericatu, & vt non possit, pignorari pro collectis, & in similibus casibus, quæ solum desectulūt ad communem æstimationem, & possessionem momētaneam, quasi ista parum obstent, donec de contrario appareat; secus autem in his, quæ sunt grauis præiudicij, in quibus esset docendum de titulo *Ignat. Lopez. ad Diaz. in prax. crimin. cap. 64. numer. 18. Menoch. præsumpt. 76. 77. lib. 6. Couar. pract. quæst. c. 33. nu. 3. Flores. d. q. 23. num. 76.*

Quidquid tamen sit in Monachis tanquam inha-
22 bilibus beneficiorū secularium, vt dictum est; † Aliud cum de hoc disceptaretur Dixi seruandum esse in Canonicis Regularibus, quibus poterit prouideri de beneficio seculari curato, cum licētia superioris *c. quod dei timorem. vbi Abb. de stat. monachor.* & facit *Consil. Trident. c.11. sess.14.* vbi Canonicus Regularis translatos ad alium ordinem non est capax benefi-
23 cij; Vnde tacitè videtur concedi, vt non translatus sit capax: isti enim habent regulam laxiorem, cum monachi habeant magis arctam *Rot. decis.5. n.2. vers. quod ego credo verissimum. de iur. patronat. in nou.* & ita fuit decisum *per Rot. coram Cardin. Seraphin. Papien. iurispatronatus. 6. martij* 1598. Quidquid contrarium dicant *Caputaq. decis.85. p.1. Paris. de resignat. lib.2. q.1.*
24 *n.111.* † vbi volunt requiri dispensationem Episcopi Cum *Caputaq.* alleget *Guid. Bon.* qui tamen *decis.96.* contrarium concludit; & illi magis credendum est tanquam Iudici eiusdem causæ, vt notat *Idem Cardinal. Seraphin. in dict. decis. Papien. iurispatronatus.*

Vltimo quo ad Monachos quamuis ex supra allegatis non possit illis committi executio testamenti: Contrarium cum de hoc dubitaretur Dixi seruādum esse quo ad electionem, ista enim poterit eis relinqui, licet sit pars executionis testamēti, quando videlicet assignantur electores pauperum, quibus testator mandaret aliquid distribui, secundum opinionē magis veram, de qua
25 per † *Bald. in auth. ingressi. post princ. nu.3. vers. super hoc dicit. & col. vlt. in fin. num.20. C. de sacros. eccles. Roman. cons.409. col.2. in fin. vers. secundo circa idem dico.* & voluit *Bart. in tract. minorit. q.3. & 4. Gualdens. de art. testand. cant.7. tit.7.* Quidquid contrarium sequātur *Domin. & Franc. in c.2. n.4. de testam. in 6.* Quia contra eos est verior opinio, prout testatur *Couar. in c. tua. num.1. ad med. de testam.* & ita practicari dicit *Ceuall. q.88. in fin.*

Idem declaraui quando testator mādauit, quod executor testamēti exequatur cum consilio Mo-
26 nachi, vel Guardiani, nam ista adiectio valet, † licet enim ille non possit esse exequutor, tamē poterit adhiberi, vt cōsultor, & cōsiliarius; Etenim Monachus ex hoc nihil habet officij, & iuris, & quia consulere est de iure naturali, & de pertinētibus ad vitam, cum habere officium sit de iure ciuili, quod non cadit in mortuum, prout sunt fratres minores, & ita in specie de Guardiano concludit *Bald. in auth. ingressi. in fi. nu.20. C. de sacros. eccles.* & de veriori opinione testatur *Gonzal. ad reg.8. cancellar. glos.46. n.20. post Auendan. de exequend. mand. p.1. c.19. num. 24.*

Neque obstat quod contrarium sequatur *Felin. in c. ex parte. in fin. nu.7. de constitut.* vbi etiam allegat *Bald.* idem tenentem *in rubr. C. de institor. & exercitor. action. num.6.* Quia *Bald.* non dicit illud,
27 ad quod allegatur, cum solum ibi concludat, † quod executor qui debet exequi, cum consilio Guardiani non tenetur sequi consilium illius; quod est verissimum, quamuis teneatur illum requirere *Butr. in c. cum olim. n.7. in 6. notab. de arbitr. Abb. in c. cum in veteri. 62. nu.12. de election.* Prout regulariter in actibus, qui debent expediri cum consilio alicuius, illud est requirendum, & debito tempore expectandum, ita vt actus sit nullus
28 eodem consilio non petito † *glos. in l.1. §. si plures. in verb. imputabit. de exercitor. action.* cum distinctionibus, de quibus ibi *per Bart. & Castr. & per Felin. in c. ex parte. in princ. de constitut. Tiraq. de retract. lignag. §.1. glos.9. n.159.* vbi etiam quando cōsilium habeatur pro consensu *Abb. in c. dilecti filij. col.3. n.9. vers. episcopus erga de arbitr. Soccin. cons.291. visis literis. col.10. ad med. vers. sed ad hoc primum respondeo. num.13. lib. secundo. Roman. in l. qua dotis. ff. solut. matrimon.*

EPITOME.

Statutum mandans prius relinqui certis personis antequam concedat alicui bonorum suorum dispositionem quando censeatur interdicere donationem inter viuos. Verbum relinquo an debeat intelligi solum de actu vltimæ voluntatis. In quibus personis & casibus sit attendendus locus actus celebrari quo ad solemnitates. Actus nullus an ratihabitione cōfirmetur. Mulier quando possit

possit ratificare sine solemnitatibus contractum celebratum in loco, vbi solemnitates requirebantur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum mandans prius relinqui certis personis censetur etiam interdicere donationem inter viuos, & quomodò fraus consideretur. num. 2.*
3 *Vxor prohibita relinquere marito an intelligatur tam de donatione in vltima voluntate, quàm inter viuos. num. 4. & 9.*
5 *Verbum relinquo trahitur ad actum inter viuos. nu. 6. 7. & 8.*
10 *Modus est implendus per viam compulsionis, conditio autem per viam resolutionis.*
11 *Receptus in ciuem dummodo aliquid faciat non desinit esse talis, si illud non adimpleat. num. 12.*
13 *Facultas si concedatur alicui disponendi de bonis suis dummodo aliquid relinquat titio, si non fuerit relictum sustinetur dispositio num. 14.*
15 *Locus actus gesti an attendatur in forense quo ad solemnitates, & quid in clerico. numero 16. aut loco exempto numero 17.*
18 *Testamentum factum Mediolani non seruata forma illius statuti an valeat, si fiat in monasterio exempto. num. 19. & 20.*
21 *Donatio facta per exterum in Vrbe debet insinuari.*
22 *Ratificatio quando retrotrahatur ad tempus actus gesti.*
23 *Actus nullus non potest confirmari ratihabitione, si peccatur in substantialibus.*
24 *Ratificatio tacita inducta à lege per lapsum quinquennij conualidat contractum minoris.*
25 *Lex potest confirmare actum nullum, quod non permittitur homini.*
26 *Actus omnino nullus non confirmatur ratihabitione.*
27 *Iudicium inchoatum per falsum procuratorem an ratificetur per dominum.*
28 *Ratihabitio patris an conualidet mutuum factum per filium.*
29 *Ratificatio parte absente quando fieri possit.*
30 *Mulier potest ratificare sine solemnitatibus requisitis per statutum loci, in quo fuit actus celebratus. & de ratione. n. 31. & 32. Intellige vt n. 33.*
34 *Locus contractus inspicitur quo ad obseruantiam solemnitatum.*
35 *Statutum inhabilitans ad contrahendum an operetur extra territorium.*

CAPVT CXXIV.

PRo nullitate donationis de qua agebatur vltra alia adducta Dixi concludendum esse propter statutum, quod grauabat prius relinqui cer-
1 tis personis, & non alijs, † quo casu etiam donatio inter viuos censetur interdicta, & poterit reuocari tanquam facta in fraudem illius, cui bona sunt relinquenda *Alex. cons. 55. consideratis lib. 1. Cast. cons. 441. pro declaratione. col. 1. nu. 2. lib. 1. Aym. cons. 118.*
2 vbi *n. 14.* magis fraudem considerat, † si donatio esset facta cum retentione vsusfructus, quasi hoc fecerit non in sui damnum, sed in præiudicium vocati *Affl. decis. 370. n. 14.*

Non obstat statutum non debere intelligi de actu inter viuos, sed per vltimam voluntatem, vt concludit *Alex. cons. 54 in casu de quo quæritur. numero*
3 *4. lib. 7.* † vbi de vxore prohibita relinquere marito, quod nõ intelligatur per statutum relinquere titulo donationis inter viuos, sed vltima voluntate: Quia hoc propriè significat illud verbum relinquere *l. 1. §. fi. de tab. exhib. gl. in l. iubemus nulli. 14. §. vlt. in verbo derelinquat. C. de sacrosanct. eccles. & in c. requisisti. 11. in verbo nec est. de test.* cum concordantibus per *Cephal. cons. 274. n. 13. lib. 2. Peregr. de fideicom. art. 45. num. 6.*

Quia verius est in casu nostro comprehendi etiam actum inter viuos, cum dispositio referatur ad disponentem respectu certæ personæ *gl. in l. 1.*
4 *in verb. testamento. C. de secund. nupt.* † vbi mulier prohibita relinquere viro ex testamento etiam dicitur prohibita dare inter viuos; quod communiter approbari dicit *ibi Io. de Garon. nu. 110.* cum verbum relinquere trahatur etiam ad actus inter vi-
5 uos † *Ias. in l. qui roma. §. cohæredes. col. 5. ante med. num. 17. in fi. vers. responde quod verbum. ff. de verb. obligat. post gloss. in clem. fin. in verbo relicti. de iur. patron. & Bened. de plumb. in l. hoc sermone. ff. si lib. ingen. esse dicat.* vbi de condemnato relinquere quicquid habebat de
6 bonis Titij, † quod intelligitur statim inter viuos non expectato tempore vltimæ voluntatis *Barb. in c. requisisti col. 4. de test. & in c. vnusquisque in c. notab. de pecul. clericor.* vbi de relictis ad pias causas si ali-
7 quid est soluendum debet intelligi, † vt comprehendat etiam donationes inter viuos, & ita secundum opinionem *Barbat.* dicit se obtinuisse in Ecclesia Sancti Petronij *Firman. in verbo relinquo iure institutionis. vers. item verbum relinquo adaptari.* quod multum notandum dicit *Ias. in l. qui roma. §. cohæredes. nu. 18. de verb. oblig.* subdens ideo *in l. 1. C. de sacros. eccles.* postquam dictum est relinquere, addi verbum decedens, vt intelligatur solum de vlti-
8 ma voluntate, † cùm alias veniret actus etiam inter viuos *l. si ante. C. de donat. ante nupt. l. cum oportet. §. sin autem res. C. de bonis quæ lib.* Quasi hoc verbum relinquere sit generale ad omnem titulum *Guliel. Bened. in c. raynutius. in verb. in eodem testamento reliquit. in princ. num. 2. & in fi. nu. 274. Surd. cons. 258. num. 13. lib. 2.*

Maximè stante dictione quonismodo, de qua in statuto, quo casu magis comprehenditur do-
9 natio inter viuos, † quando quis prohibetur alicui relinquere *Pereg. in specie de iur. fisci lib. 3. tit. 9. n. 14.* contra *Mant. cons. 57. casus talis est. n. 13. lib. 1.*

Verum esset, quod donatio non reuocaretur, si concedatur facultas illam faciẽdi, dummodo aliquid relinquatur alteri personæ, si enim contingat illam fieri, non relinquendo, quod disponit statutum, sustineretur actus detrahendo id, quod
10 erat relinquendum. † Tunc enim sumus in modo, qui est implendus per viam compulsionis, quamuis conditio debeat impleri per viam resolutionis *Bald. in c. dudum. il 2. n. 6. de elect.* vbi de recepto in ciuem, dummodo datia soluat, qui non soluendo
11 non desinit esse ciuis, † sed agitur vt soluat, latè *Menoch. cons. 131. n. 10. & cons. 132. n. 19. lib. 2.* vbi etiam de admisso ad ciuilitatem, dummodo emat, vel ædificet domum, qui non ædificando, vel non emendo, non desinit esse ciuis, ita vt prius requira-
12 tur interpellatio, † & terminos ad præstandum prædicta *Idem Menoch. cons. 134. & 133. n. 36. & per tot. lib. 2.* contra *Anch. cons. 96. col. 2.* & contra *Dec. cons.*
13 *661. n. 12.* Et ita in specie † quod dispositio sustineatur concludit *Surd. de alim. tit. 9. q. 25. num. 21. post Cuman. in l. 1. ff. ad leg falcid.* dicens esse perpetuò notandum *Molin. de hispan. primog. lib. 2. q. 15. nu. 26.* Prout etiam dicimus in filia dotata exclusa per sta-

Digitized by Google

tutum, quæ non dicit testamentum nullum, si ei
14 non fuit relicta dos, † de qua in statuto disponi-
tur *Dec.cons.105.in princ. Ruin.cons.40. nu.2.12.& 15.*
lib.3. Crot.in l.stipulatio hoc modo concepta. num. 44. de
verb.oblig.Becc.cons.103.num.19. vbi de communi, &
quod non est recedendum ab hac opinione post
Brun.de stat.exclud.fœm.art.10.q.4.

Accedat, quia neque fuit seruata solemnitas re-
quisita per statutum, vbi fuit celebrata donatio,
15 prout requirebatur cum etiam in forense † debeat
attendi locus, vbi actus conficitur quo ad solem-
nitates requisitas *Bart.in l.1.C.de sacrosan.eccles. Gozad.*
cons.49.nu.14.Caput.decis.283.p.1. Quamuis sit cle-
ricus, quia statuta confirmata à Papa illos etiam
16 ligant † *Rot.coram Card.Seraph.Romana donationis.12.*
februar.1596.& coram Sanctissimo romana de Comitibus.
15.iunij 1577. Licèt enim clerici non sint subditi
laicis, non tamen dicuntur forenses *Cagnol.in leg.si*
librarius.93.num.69.in fi.ff.de reg.iur.

Amplius prædicta procedunt non solùm quan-
do actus esset conditus in loco, vbi statutum liga-
17 ret, † sed etiam in loco exempto à iurisdictione
statuentium, quia tunc quoque esset seruanda so-
lemnitas per statutum requisita *Cagnol. in d.l.si li-*
brarius.n.68.de reg.iur.

Neque obstat *Rol.cons.33.nu.23.lib.3.* vbi contra-
rium concludit loquens de eo, qui fecerat testa-
18 mentum † in ciuitate Mediolani non seruata solē-
nitate illius statuti, quod valebit tanquam factū
in monasterio Monachorum Sancti Hieronymi,
quod tanquam exemptum non ligabatur dicto
statuto; Quia dominium est separatum, vnde nō
dicitur de illo regno & diœcesi *Abb.in c.nimis.de iur.*
iur. Gom.in c.1a c.2.§.statuto. n.85.de const. in 6. Et idē in
specie huiusmodi testamenti voluit *Ang.cons.233.*
punctus est quædam domina margarita num.2.vers.primo
quia statutum. Et *Rol.* sequitur *Natt.cons.643.per tot.*
Aym.cons.918.num.6.

Quia contraria opinio est verior, quod etiam in
loco exempto sit seruāda solemnitas statuti; cum
19 semper † esset locus fraudibus, si contrarium ser-
uaretur, prout contra *Rol.& Natt.* fuisse iudicatum
dicit *Sur.decis.129.n.18.* Neque *Ang.d.cons.233.* hoc
firmat: Immo *sub n.2.* dicit non posse transire sine
20 magno periculo, & difficultate, † quicquid dicat
Natt.cons.643.num.1.in fi. vbi intelligit *Ang.* loqui in
persona subdita, secus in non subdita, cum verius
sit vtrunque ligari statuto, quando actus confici-
tur in loco, vbi statutum principaliter habilitat,
vel inhabilitat dispositionem quo ad solemnita-
tes, quasi semper sit attendendus locus, in quo
huiusmodi dispositio celebratur *Gozad.cons.49.n.*
21 *14.col 3.Caput.aq.decis.283.p.1.* † vbi quod donatio fa-
cta per mercatorem exterum in Vrbe debet insi-
nuari stante statuto Vrbis, quod donationes insi-
nuentur, quia illud statutum prouidet circa so-
lemnitates actuum, non circa habilitatem perso-
narum contrahentium, ideò attenditur locus
contractus *Abb. cons. 52. in quæstione rainery.col.1.ad*
quod vers.sed his non obstantibus.lib.2.

Alterum de ratificatione neque obstabat, quia
etiam in ea non fuit adhibita solemnitas requisita
22 in statuto, & quatenus esset valida ratificatio, † ne
que censeretur facta respectu actus gesti, quia ad
illud tempus non retrotrahitur, sed solùm valida-
tur vt nunc iuxta tempus ratificationis; Quod est
notandum ratione damnorum, interesse, hypo-
thecæ, & aliorum medio tempore quæsitorum

Bart.in l.obseruare.opposi.num.4.de offic.procons.Dec.cons.
367.viso puncto.n.4. vers.quia respondetur. Quicquid cō-
trarium sequatur *Alex cons.117.viso processu n.2.lib.5.*
Quia eius opinio non approbatur, vt per *Surd dec.*
246.n.5.&13. Non enim adest principium conser-
uabile, & legitimum, vnde ratihabitio non potest
ad illud retrohahi, cum actus ab initio esset in to-
tum nullus ob non seruatas solemnitates statuti,
ergo sequens ratificatio ab illo tempore non di-
citur ratificare primum actum, cum potius nouū
inducat *Bart.in l.ab emptione.59.n.14.de pact.Bald.in l.*
fi.in princ.C.ad macedon.Ruin.cons.72.n.10.cum seq.lib.
3.Mat.cons.262.n.10. vbi quod si peccatur in essen-
23 tialibus, † aut substantialibus actus nullus non
potest confirmari ratihabitione, cum in illis par-
tes nihil possint disponere, secus vbi actus peccat
solùm in consensu, tunc enim si superueniat con-
sensus conualidatur actus *Fel. in c.nonnulli. 28.col.3.*
post Ampliat.3.vers.sed aduerte.de rescript.

Quod magis est, quia sumus in expressa ratifica-
tione, quasi secus sit in tacita inducta à lege per la-
24 psum quinquēnij, aut taciturnitatem, † illa enim
conualidat contractum minoris, quasi ab initio
factus esset cum decreto *l.fi.§.1.C.si maior fact alie-*
nat.rat.habuer. Alex.cons.117.viso processu & sententia.n.
2.vers.nam contractus.lib.5.Gab.de minor.concl. 4.nu.2.
Quoniam lex potest confirmare actum nullum,
quod non est in homine, ad quem non spectat
25 fingere validum illud, quod erat nullum † *Aret.*
cons.128. eximiè.nu.4.col.3.vers.non obstat id quod dixit
cum aliis *per Surd.decis.246.n.10.*

Præsertim quia in casu nostro actus fuit omninò
26 nullus, nā aliud esset vbi aliquo modo valeret, †
quia tunc confirmaretur ratihabitione in præiu-
dicium eius, qui illum gerit *Dec.in leg. quod ab initio.*
29.in fi.ff.de reg.iur.Natt.cons.262.nu.11.post Alex.cons.
78.col.pen.in princ.n.24.vers.quarto respondeo.lib.5. qui
exemplificat in casu *l.licèt.ff.de iudic.* vbi retrotrahi-
tur ratihabitio, quando iudicium inchoatum per
27 falsum procuratorē ratificatur à domino, † quia
valebat à principio quo ad ipsum procuratorem
gl.in l.si expressim.19.in verb.præscriptione.de appell. Pro-
ut etiam in mutuo, quod conualidatur sumptum
à filio ratum habendo; nam licèt quo ad patrem
illud non teneat, tamen tenebat quo ad filium,
qui sumpserat, quamuis esset tutus exceptione
28 macedoniani, † vnde non mirum si ratihabitio
patris trahitur retro *Sal.in l.fi n.2.vers.sed hoc non ob-*
stante.C.ad macedon. sequitur *Surd.decis.69.aliàs 70.*
duo proponebantur n.22. vbi etiam multa quando ra-
29 tificatio fieri possit parte absente, † quæ valebit, si
actus non fuit omninò nullus, quasi tunc ex eo
nulla partium sit obligata, secus quando potest
pro patre valere, vt in Ecclesia, & Minore, in qui-
bus contractus claudicat, cum sit in eorum ele-
ctione illi stare, vel de nullitate dicere *Bart.in l.in-*
tianus.§.si quis à pupillo.de action empt.Caualc. de tutor.
n.170.Tiraq.ad l.16.connub.gl.8.cum seq.nu.91.

Vltimum de loco, quis debeat attendi in cōtra-
ctu facto per procuratorem mulieris; Verius est
quod attendatur locus ratihabitionis, nō autē lo-
cus, in quo gestus est nomine eiusdem mulieris;
Vnde quāuis in diuersis ciuitatibus & prouinciis
extent statuta requirētia solemnitatem in cōtra-
ctibus mulierū, & nomine mulieris in illis fuerit
30 cōtractus celebratus; † tamē poterit ratificari per
eā sine solēnitatibus, si vbi degit non extet huius-
modi statutū. Ratio est quia actus meo nomine sine
mandato

Digitized by Google

mandato gestus fingitur eo loci, quo celebrata est
31 ratihabitio, quasi tunc recipiat perfectionem, †
cum antequam ratificetur non teneret. *l. qui absenti. de acquir. poss. ff. l. quoties. C. de rei vendic.* & voluit *Alber. in l. dummodo. quæ est. 2. in fi princ. de procur.* & notat *gl. in clem. si duobus in verb. collatio post med. vers. & illa fictio.* vbi *Anch. & alij. vt lit. pend.* quam dicit singularẽ *Tiraq. de retr. lign. §. 1. gl. 10. n. 68.* & eum simpliciter refert *Lamberteng. de contract. mulier ad fi. tit. q. 68. nu. 216.* quem sequitur *Rota coram R. P. D. Litta Romana hæreditatis. 14. maij 1603.* quem dicit melius omniũ
32 loqui, † vbi ex hoc infert, quod quia Venetiis nõ exstat statutum requirens solemnitatem, prout in Vrbe, valebit ibi ratificatio mulieris sine solemnitatibus, quamuis contractus fuerit Romę celebratus nomine ipsius sine solemnitatibus Vrbis, cum mulier contrahens Venetiis non ligetur illo statuto *Rot. per R. P. D Cantucc. prænestina hæreditatis 27. nouemb. 1581. & coram R. P. D. Oran. Romana donationis de Magdalenis. 29. martij 1599.* Et voluit *Aret. cons. 73. diligenter & maturè consideratis. col. 3. ad fi. vers. his ergo præmissis.* vbi intelligit in statuto non inhabilitante personam contrahentis, sed in eo, quod
33 dat formam, † aut certam solemnitatem requirit; Quando enim statutum est prohibitiuum nõ absolutè, sed ratione certæ solemnitatis requisitæ non interuenientis, tunc nunquã dispositio talis
34 statuti extẽditur extra territoriũ, † quia respectu solemnitatis seruandæ inspicitur locus contractus, non autem locus, ex quo est persona contrahens *Bart. in l. cunctos populos. q. 6. princ. nu. 33. vers. sexto videndum est. C. de sacros. eccles.* Et multa quando statutum inhabilitans aliquem ad contrahendum operetur in contrahẽnte extra territorium *Amb. in c. canonum statuta de const. Gab. conclus. 8. de stat. & concl. 2. de consuet.* latè *Bertazz. claus. 7. gl. 19. q. 9. n. 17.*

EPITOME.

Administrator quando in exigendis nominibus debitorum teneatur de culpa leui, lata, & dolo, & an per pupillum sit probanda, & per eum d. nomina sint agnoscenda. Præsumptio vnius temporis quando trahatur ad aliud quo ad paupertatẽ, mores, diuitias, & similia. Magistratus an probet fideiussorem, & tutorem susceptum fuisse idoneum. Quæ mora noceat tutori in non exigendo, & quando ei imputetur, si nomina debitorum efficiantur non soluendo. Pupillus an tutor debeat probare quod nomina debitorum essent idonea tempore susceptæ tutelæ.

SVMMARIVM.

1 *Tutor tenetur de leui culpa. Fallit in exigendis nominibus debitorum, in quibus solum de dolo, & lata culpa conuenitur.*

2 *Tutores administratores Ciuitatum subeunt munus ex necessitate.*

3 *Procurator non adhibet operam gratuitam, & tenetur de leui.*

4 *Culpa est probanda contra tutorem, & maritum vt teneatur de nominibus debitorũ non exactis. n. 6. 7. 8. 9. & 11.*

10 *Culpa quando præsumatur in administratore.*

12 *Pupillo non tutori incumbit onus probandi quod nomina debitorum essent idonea tempore suscepta tutela. nu. 13. 18. 19. & 23. & quomodo hoc probetur. n. 14. 17. & 51. Idem in quocunque administratore etiam priuato. n. 16. & in nominibus tam paternis, quàm susceptis à successore in tutela contractis per antecessorem. nu. 21. Fallit in nominibus contractis per tutorem. n. 33. 35. 36. & 40.*

15 *Lata culpa est non adhibere eandem diligentiam in alienis rebus, quæ in propriis adhibetur.*

20 *Pupillus quando teneatur agnoscere nomina debitorum non exacta. & n. 45. & 47. & actio vtilis ei competat finita tutela.*

22 *Successor in tutela tenetur suscipere sed non agnoscere nomina debitorum non exacta.*

24 *Præsumptio vnius temporis quando trahatur ad aliud quo ad paupertatem, diuitias, mores, & similia. n. 31.*

25 *Negans seu excipiens aliquem non esse soluendo an debeat hoc probare. n. 29.*

26 *Idoneus facultatibus, & moribus an quis præsumatur. num. 28.*

27 *Diligentia est probanda per eum, qui ex officio aliquid facere tenetur.*

30 *Negatiua præsumitur vera, nisi probetur affirmatiua, & si est vera tempore probationis semper talis postea præsumetur. num. 32.*

34 *Dicens aliquem esse soluendo debet probare.*

37 *Magistratus & alius qui debet prouidere pupillo probat fideiussorem de eius ordine susceptũ fuisse idoneum. n. 38.*

39 *Nomina debitorum dicuntur cautiones, actiones, & obligationes.*

41 *Tutorem sufficit adhibuisse diligentiam, quam paterfamilias adhiberet in nominibus à se contractis, & excusatur si publicè, & palam habebantur pro idoneis. nu. 42. 43. & 44.*

48 *Tutori quando imputetur si nomina debitorum sint facta non soluendo.*

49 *Quæ mora noceat tutori in non exigendo nomina debitorum, vt ad eum pertineat periculum decoctionis. numero 50.*

CAPVT CXXV.

PLuries dubitatũ vidi, & à me etiam fuit quęsitum an pupillus, seu tutor debeat probare, quod nomina debitorum non exacta essent idonea tempore susceptæ tutelæ: In qua disceptatione quia alij ad fauorem pupilli, alij pro tutore cõcludunt pro distincta, & vera resolutione Dixi firmandas esse infrascriptas conclusiones.

Prima sit conclusio. Tutor quamuis teneatur de leui culpa *l. 1. C. de hæredib. tutor. l. curatoribus. & l. tutori. de neg. gest.* Tamen in exigendis nominibus
1 debitorum non sufficit leuis, † sed requiritur lata culpa, & dolus, qui solum attenderetur, si huiusmodi nomina minus idonea esse cœperunt per negligentiam tutoris *l. 2. C. de arbit. tutel. Alex. cons. 104. n. 3. lib. 4. Soccin. cons. 2. lib. 1. & cons. 122. & 132. lib. 2.*
2 *Montan. de tut. tutor. & curat. c. 39. n. 56.* † Tutores enim, curatores, & administratores ciuitatum subeunt hoc munus ex necessitate *l. fin. §. defensores. de munerib. & honor.* Ideò quamuis aliàs teneãtur probare diligentiam *l. quidquid. & l. magistratus de admin. rer. ad ciuitat. pertinent.* Tamen in exactione nominum mitius est cum eis agendum *l. si fid*[illegible] *ff. qui satisd. cogant.* cum secus sit in procur[illegible]
3 aliis, qui non adhibent operam gratuitam, [illegible]nim præstant etiam leuem culpam *l. contract*[illegible] *reg. iur.* quasi huiusmodi leuis culpa, id est ciu[illegible]s quędã inaduertentia sit præstanda in his, quę celebrantur causa vtriusque contrahentis prout omnia supradicta declarat *Alc. in l. periculum. n. 3. & 4. si cert. petat.* vbi etiam *Zas. n. 4. & 5.* ampliat non so-

Google

lum in administratore, sed ad subordinatũ in ad-
ministratiune quamuis per Rempublicam subro-
gaterur *Bart. in l. ex facto. ff. de negot. gest.*

Secunda est conclusio, quod ista culpa non est
4 præsumenda in tutore, † vnde ad hoc vt teneatur
de periculo nominum debitorum non exacto-
rum debet probari illum esse culpabilem *Bart. in
l. periculum. 34. in prin. si cert. petat. & ibi Bal. n. 1. Zas. n.
4. & 5. Francis. Aret. num. 1. post Cast. ibid.* qui etiam lo-
quitur in administratore ciuitatis: quod etiam
voluit *Corn. ibi.* subdens quod in hac nominum
exactione culpa est probanda per allegantem:
5 quia quid illa præsumatur in administratore, † vt
in casu *l. ad commentariensem. C. de custod. reor.* & in a-
liis casibus relatis *per Luc. de Penn. in leg. quemadmo-
dum. 7. C. de agricol. & censit. lib. 10.* vbi enumerat ca-
6 sus 213. in quib. fraus & dolus præsumitur: † Idem
etiam in tutore firmat *Rimin. Sen. cons. 366. n. 18. li. 2.
per tex. in l. cum quæritur. & l. cum nominib. de administr.
tutor. Ang. cons. 312. n. 1. in fi. vers. & per consequens. col. 1.
ad med.* vbi requirit dissolutam negligentiam, vt
7 tutor teneatur de non exactis, † & ita etiam in-
telligitur *tex. in l. si tutor constitutus. 16. de administ. tu-
tor.* prout explicat *gl. ibi. in verb. idonei.* Quemadmo-
8 dum etiam dicimus in curatore adulti, † qui non
tenetur pro tutoribus præcedentibus, nisi possit
ei imputari negligentia *Salic. in l. 2. in princ. C. de ad-
9 min. tut.* † Et idem in nominibus debitorũ datis in
dotem marito, qui non tenebitur, si efficiantur
non soluendo si non præcessit eius culpa *l. mauia.
50. vbi Bart. in princ. solut. matrim. Campeg. de dote. q. 79.
n. 1. tom. 9. fol. 301.*

Tertia est conclusio quod negligentia, & lata
10 culpa regulariter est probanda per allegantem † *l.
quoties. §. qui dolo. de probation. Bart. cons. 102. carissime.
lib. 1. Dec. cons. 433. quæritur in effectu & in l. periculum. ff.
si cert. petatur. Menoc. de recup. possess. rem. 7. num. 18. Mas-
11 quar. conclus. 1088. in verb. negligentia. p. 2.* † Et in spe-
cie in pupillo quod debeat probare latam cul-
pam in non exigendo nomina debitorum *est tex.
in l. chirographis. 58. in fin. de administr. tutor. iuncta gl. ibi.
in verb. probatum.* Prout dicimus de creditore, qui
non tenetur de pignore amisso si non deprehen-
datur culpæ reus *l. si creditor. 4. vbi gl. in verb. se perdi-
disse. ante med. C. de pignorat. action.*

Ex quibus sequitur quod non exactis debito-
ribus pupilli factis minus idoneis non sufficit ad
probationem doli dictos debitores non esse ido-
12 neos, † sed debet constare tẽpore susceptæ tutelæ
fuisse idoneos, & facilè exigi potuisse, Ita vt hoc
sit probandũ per pupillum, prout in terminis cõ-
cludit *gl. in l. 2. in verb. suscepta. C. arbitr. tutel.* quam
sequitur *Imol. cons. 75. circa primum dubium. n. 2. in fin.
vers. videtur etiam quod onus. Fulgos. cons. 25. spectabilis mi-
les. in fi. vers. super eo vero. n. 6.* vbi etiam quod quam-
uis probetur negligentia tutoris in non exigen-
do; Tamen illa potius imputabitur culpæ, quàm
13 dolo, † nisi appareat quod tutor non exegerit lu-
cri sui gratia *arg. l. si procuratorem. §. sed dolo. ff. mandat.
[illegible] si lege. §. 2. de petit. hæreditat.* † Idem voluit *Dec.
14 cons. [illegible] n. 27. lib. 2.* † vbi etiam quod hæc lata culpa
[illegible]abitur, si tutor non est vsus illa diligentia in
exigendis nominibus debitorum, quibus fuit v-
sus in suorum exactione *l. mauia. ff. depos. l. mulier. §.
15 cum autem ad trebellian.* † cum lata culpa sit non adhi-
bere eam diligentiam in alienis, quæ adhibetur
in propriis *Bar. in l. quod nerua. ff. deposit.* Quod etiam
concludit *Iaf. in l. periculum. vers. ego autem considero. ff.
si cert. petat.* † vbi hoc tenet indistinctè tam in tu-
tore, quàm in alio quocunque administratore,
17 seu procuratore etiam priuati; † subdens quod
huiusmodi culpa eo ipso dicetur constare, si pro-
batum fuerit, quod tunc debitor erat soluendo.
18 † Idem latius voluit *Barbat. cons. 92. quod est vltimum.
n. 17. col. 2. in fin. vers. capio quintam in qua quæritur. libro
tertio.* sequitur *Hartman. Pistoris in suis quæst. tam iur.
19 roman. quam saxon. cap. penul. libro primo:* † prout et-
iam firmat *Guter. in tract. de tutel. p. 3. cap. 1. num. 98.* v-
bi etiam quod si pupillus prædicta non probaue-
rit periculum istorum nominum pertinebit ad
eum, non ad tutorem, per quem idem pupillus
cogetur ad illa nomina agnoscenda iuxta dispo-
20 sitionem † *text. in lege tutores qui. 40. in princip. & l.
cum post. 44. de pericul. & administr. tutor. Roman. cons.
413. Iacob. Rimmald. cons. 356. numero 18. libro secundo.*
Et latè etiam comprobat *Francisc. Munnoz. de ra-
tiocin. administrat. cap. 19. numero* 22. & 25. vbi loqui-
tur tam de Minore, quàm Prælato, Marito, Ma-
gistro domus, & generaliter in quolibet alio Ad-
ministratore post *Aior.* per eum allegatum *de par-
tition. c. 4. nu. 31. p. 1. & Baeza. de decim. tutor. c. 2. nu. 148.
& decis. Genuen. 76. num. 8. & 9.*

Quæ quidem sunt intelligenda non solum in
nominibus debitorum paternis, prout loquitur
21 *text. in l. 2. C. de administr. tutor.* † sed etiam in no-
minibus susceptis à successore in tutela iam con-
tractis per antecessorem *l. debitorib. Cod. de administr.
tutor. glos. in l. qui nominibus. ff. eod. tit.* Cogitur enim
successor suscipere nomina contracta ab antecesf-
22 soribus, non tamen agnoscere, † nec periculum
in se transferre *lege tutor fine. 36. de administ. tutor.* nisi
sponte id fecerit *l. qui nominibus. 45. ff. eod.* Quod ex
sola assignatione non est præsumendum, vt ibi
notat *Bart. nu. 2.*

Ratio autem omnium supradictorum est;
Nam vltra id, quod dolus, & lata culpa non præ-
sumitur, nisi probetur † *l. quoties. §. dolo. de proba-
23 tion.* cum hodie debitores sint non soluendo, &
reperiantur non idonei tempore rationis admi-
nistrationis tutelæ, & depositi officij, præsumen-
dum est eos fuisse tales tempore quo durauit tu-
24 tela, † quasi præsumptio vnius temporis traba-
tur ad aliud, prout explicat *glos. in leg. non est necesse.
11. in verb. caueretur. ad med. ff. de probation. & in l. 2. in fi.
vers. sed illud propter præsentem. ff. eod.* Quod etiam vo-
luit *Salicet. in d. l. non est necesse & in rub. ff. de probat. in
fin. vers. quandoque ex præterito. & in leg. ex persona. Cod.
eodem.* vbi quod qui non est hodie soluendo, ne-
que præsumitur olim fuisse; sequitur *Euerard. in lo-
co à tempore ad tempus. num. 19.* & multa de præsenti
paupertate quando præsumatur in præteritum,
seu futurum *Menoch. præsumpt. 25. numero 9. libro
sexto. Masquard. de probationibus. conclus. 1154. libro
tertio.*

Neque obstat quod potius tutori incumbat
probare, quod debitores non erant soluendo,
quasi ista sit negatiua qualitatis, quæ est proban-
25 da ab eo, qui illam proponit, prout in puncto, † de
negante aliquem non esse soluendo concludit
*glos. in l. 2. in verbo ei incumbit. in fin. vers. negatiua quali-
tatis. ff. de probation. per tex. in l. seruus. 20. ff. de manumis.
test. & in l. fin. ff. de lib. agnoscend.* Etenim præsumitur
26 quis idoneus, & habilis facultatibus, † vt per *glos.
in dict. lege 2. in verb. ei incumbit. in fin. Felin. in capit. vl-
tim. numero 2. vers. sed non taceo. de præsumptionibus,*
vbi quod præsumitur habilitas extrinseca cle-
ricatus.

ricatus. Et in dubio quod quis præsumatur ido-
neus, nisi contrariũ probetur est *tex. in l. cum quidã. de leg. 2. Bald. in l. 2. nu. 7. C. quand. prouoc. non est necesse.*
27 † Præsertim quia ille, qui tenetur ex officio ali-
quid facere debet probare se diligentiam fecisse *Bald. in l. 1. §. si magistratus. in tex. ibi sed magistratus. ff. de magistrat. conuenien.* Quia respondetur verius esse
habilitatem quo ad diuitias, & actus extrinsecus
28 non præsumi, † cum contraria procedant inhabi-
litate intrinseca respectu morum, sobrietatis, ca-
stitatis, & similium, quæ præsumuntur inesse, cum
in aliis secus sit; Ideo meritò qui se in illis fundat
debet probare, quasi istæ qualitates diuitiarum,
doctrinæ, scientiæ. & similium non insint à natu-
ra hominibus *gloss. in c. si forte. in verb. euidenter. de electiõ. in 6. & in l. si vero. §. qui pro rei ff. qui satisd. cogant. Masq.* qui de communi *conclus. 878. n. 4. lit. 2. M. noc.*
29 *præsumpt. 91. n. 18. vsq; ad n. 22. lib. 6.* † Quare etiã ex-
cipiens aliquem esse idoneum tenetur probare *Alex. cons. 149. n. 10. lib. 5. Dec. cons. 682. n. 14. Surd. cons.*
30 *486 nu. 9.* † Præsumitur enim vera negatiua, nisi
affirmatiua probetur *Bald. in l. 1. §. si magistratus post med. vers. aut præsens status. de magistr. conuenien.* vbi e-
tiam quod quando præsens status, aut conuersa-
tio habet contra se necessariam temporis præte-
31 riti veritatem, † tunc præsumptio admittitur ex
præsẽti in præterito, vt qui hodie est pauper, p̃-
sumatur fuisse semper pauper *l. ex persona. C. de probat.* Ita vt etiam negatiua quando est vera tẽpore
32 probationis præsumatur etiã vera postea, † cum
non sit præsumendum, quod deinde superueniat
aliquid eneruans negatiuam iam probatam, vn-
de si quis probauerit semel nõ esse soluendo, nõ
potest postea alio tempore dici, tu es nunc sol-
uendo, quamuis tempore probationis non esses,
quasi semper præsumatur durare veritas, & effe-
ctus probationum, prout latè explicat *Bald. in l. 3. n. 1. C. si vendit. pign. agatur.*

Quarta est conclusio quidquid sit in nomini-
bus debitorũ paternis, seu susceptis in tutela iam
contractis ab antecessore, in quibus tenetur pu-
pillus probare illos esse idoneos tempore admi-
nistrationis, & suscepti officij, vt supra dictũ est.
33 † Aliud debet statui in nominibus debitorum,
quę ipsemet tutor contraxit, Periculũ enim isto-
rum nominũ ad eum spectat *l. titia. §. si pecunia. de negot. gest.* Vnde in eo requiritur diligentia tam in
illis contrahendis, quàm in eis postea exigendis,
qua non præstita per leuem. seu latam culpã ipse
tenebitur *l. quidquid. C. arbit. tut.* & in istis nominib.
à se contractis tutor debet probare nomen tunc
contractum fuisse idoneum, & in contrahendo
diligentiã adhibuisse *l. si res pupillaris. 51. vers. cum celeberrimus. de administ. tut. l. 1. § si magistratus. vers. probatio autem. de magist. conueniend. Barbat. cons. 92. nu. 13. li. 3.* Prout regulariter dicẽs aliquem esse idoneũ,
34 & soluendo tenetur hoc probare † *l. non est necesse. de probat. l. si contendat fideiussor. de fideiuss. Boer. decis. 59. Roncagall. in l. eandem. n. 223. de duob. reis.* & ita in spe-
cie est tex. notabilis in *l. qui sub conditione. qua est an-*
35 *tepenult. de cond. & dem.* † vbi tutor non est cogẽdus
præstare idoneos fideiussores & debitores, cum
quib. ipse contraxit vsque in diem mortis domi-
ni, cum sufficiat eo tempore quo illis creditum
est eius conditionis fuisse, vt diligens paterfami-
lias eis crediturus fuisset, & ibi hoc notat *Imol. in prin.* sequitur *Roland. cons. 49 n. 36. lib. 2. post Socc. cons. 92. col. 2. n. 7. lib. 4.* quia aliàs si de prædictis nõ do-
cear ipse tenebitur *Guter. de tutel. 1. nu. 9 p. 3.* vbi e-
tiam citat *Castell. in tract. de excutas. q. 9. col. 1. fol. 29.*
Et voluit latè *Rebuff. in l. bones. 89. §. inter edere. col. 5. vers. sexto rationem reddens. ff. de verb. signif. fol. 547.* Vbi
etiam quod condemnatus ad rationes redden-
das debet codices edere, calculum ponere, reli-
qua reddere, & purgare moram solutionis eius,
quod debetur *l. cum seruus. 81. de cond. & demonst. Ias. cons. 100. in iudiciis. col. 2 lib. 4.* Et quod ostendat de-
bitores, cum quibus contraxit eo tempore fuisse
idoneos, quod sufficiet, quamuis postea desierint
esse soluendo *d. l. qui sub conditione. in fin. Bertach. de episcop. p. 6 lib. 4. q. 29.*

Et ratio differentiæ est, quia non videtur par
36 causa nominum paternorum, † quæ fuerunt re-
perta in hæreditate, & eorũ cum quibus ipsemet
contraxit, quasi in istis maiorem diligentiam de-
beat adhibere, tam in contrahendo, quàm in e-
xigendo, cum in paternis non teneatur tutor, nisi
fuerint idonea tempore susceptæ tutelæ; Ideò
tunc pupillus debet docere, vt dictum est, illos
esse idoneos, quasi fundamentum sit intentionis
suæ; cum secus sit in nominibus per tutorem cõ-
tractis, in quibus tutor hoc probabit, cum etiam
37 ipse se fundet in illorum habilitate: † Prout dici-
mus de Magistratu, cui incumbit onus probandi
fideiussorem tutoris de eius mandato susceptum
fuisse idoneum, quasi ipse tunc contraxerit, vndè
in hoc nõ est grauandus pupillus *l. 1. §. si magistratum. & ibi gloss. in verb. fuisse. vers. sed & si satis. ff. de magi-*
38 *strat. conueniend.* † Quemadmodum generaliter est
in quibuscumque quorum officium fuit proui-
dere pupillo, vt idoneè caueretur, à quibus ista
probatio exigenda est, non autem à pupillo, qui
nõ habet necesse probare fideiussores pro admi-
nistratione datos cum accipiebantur idoneos nõ
fuisse *l. non est necesse. 11 ff. de probation. Paul. Montan. de iur. tut. & cur. cap 32. reg. 7. n. 41.* Et ita intelligendus
est *Azo. in l. 1. n. 1. C. arbitr. tut.* vbi quod ista nomina
39 debitorum, quæ aliàs dicũtur cautiones, † actio-
nes, & obligationes *l. nominibus. C. de act.* debẽt esse
idonea, & probandum est illa fuisse talia, prout
dicitur, de tutore non idoneo, nam ille qui dedit
tenetur probare eum idoneum *per tex. in d. l. non est*
40 *necesse. de probat.* † Et ita etiam inter nomina pater-
na, & constituta ab ipso tutore distinguit *Barbat. cons. 92. quod est vltimum. num. 13. col. 12. in fin. in 5. dub. lib. 3.* vbi quod in illis probabit pupillus, cum in
istis spectet probatio tutori, & sequitur *Hartman. Pistoris. in suis quæstionib. iur. roman. & saxon. cap. penultim. p. t.* & ita etiam procedit *text. in leg. antepenultim. in fin. de condiction. & demonstrat* qui licet
loquatur in seruo, tamen idem est in alio libe-
ro homine, prout est casus *in l. 1. §. si magistratus ff. de magist. conueniend.* & notat *Barbat. d. cons. 92. num. 13. lib. 3.*

Quinta est conclusio quod tutor, vt non tenea-
tur in nominibus à se contractis, sufficiet quod
41 adhibuerit diligentiam, † quam paterfamilias in
rebus suis adhibuisset, quæ si prætermittatur di-
citur leuis culpa *l. tutorib. de administ. tut. & l. quicquid.*
42 *C. arbit. tut.* † & sufficit, quod publicè & palàm
fuissent idonei *Alber. in l. 2. C. arbit. tut.* Et est *tex. in l. si res pupillaris. vers. celeberrimus. de administrat. tut. Angel. in l. pignus Cod. de pignorat. action. Caualcan. de tutor. numer. 114. & 118. Vbald. de duob. fratr. p. 8. quæst. 3.*
43 *num. 4.* † Prout dicimus de tutore deponente pe-
cuniam penes mercatorem, qui communiter

reputabatur idoneus, per cuius decoctionem si
perdatur pecunia, non imputabitur administra-
44 tori *Castr. in l. antepen. n. 2. ff. de cond. & demonstr.* † Et
quod sufficiat ista diligentia, neque aliter tenea-
tur tutor quàm si commiserit culpam in contra-
hendo nomina, & non exigendo est *gl. in auth. no-
uissima, in verb. periculum C. de administr. tut. & in l. litis.
ff. si pecuniæ. ff. de neg. gest. Ang. in §. quoniam. auth. qui se
obligat haber. perhi.* Ideò non tenebitur de casu for-
tuito *l. si res pupillaris. de administr. tut. l. 3. & 4. C. de pe-
ricul. tutor.*

Sexta sit conclusio quod pupillus habet facul-
tatem eligendi, an velit agnoscere nomina con-
45 tracta à tutore necne † *l. cum quæreretur. de admin. tut.*
Intelligendo in nominibus non idoneis, quia in
illis, qui sunt soluendo, verius est vt teneatur illa
agnoscere, si sunt idonea tempore finitæ tutelæ *l.
cum post mortem. de administr. tutor. Iac. Riminald. cons.*
46 *336. nu. 18. lib. 2.* Et facit *l. 2. ff. quand. ex facto. tut.* † vbi
quod adeò ista nomina pertinent ad pupillum,
vt etiam vtilis actio ei competat finita tutela,
quamuis stipulatio non sit in eum cõcepta; prout
ad idem est *tex. in l. tutores. & leg. si tutela. de administr.
tutor.* & ita procedit *l. cum quæreretur. eod. tit.* quæ lo-
quitur in nominibus non idoneis, & in quibus
culpa tutoris præcessit tẽpore administrationis.
47 † Ideò si ob negligentiam in nõ exigendo effecti
sunt non soluendo tempore tutelæ, tenetur tu-
tor respectu temporis, quo assumsit tutelam *l. 2.
C. arbit. tut.* Si autem nulla negligentia præceden-
te statim post assumptam tutelam, vel casu for-
tuito effecti sunt non soluendo, non ascribitur
tutori *l. etiam cum tutores. de administ. tut. l. litis. §. si pe-*
48 *cunia. de neg. gest.* † Si post finitam tutelam desierint
esse soluendo debitores, quos tutor non exegit
durante tutela, tunc tutor eximitur *l. cum post mor-
tem. d. administ. tut.* prout omnes prædictos casus
prosequitur *Roma. cons. 413. n. 18. Socc. cons. 2. lib. 1.*

Quibus adde, quod licèt periculum decoctio-
49 nis debitorum † spectet ad tutorem differentem
exigere ab eis credita pupilli dum sunt soluendo
*gl. in l. debitoribus. 18. in verbo pertinentes. C. de administr.
tutor.* Tamen requiritur dissoluta negligentia ca-
dens in culpam latam *l. si tutor. constitutus. 16. de ad-
minist. tutor. l. 2. Cod. arbitr. tut. cum aliis supra allegatis.*
50 Ita vt non omnis mora imputanda sit tutori, vn-
de semestralis dilatio non dicetur negligentia, &
culpa lata, quãdo actio non est peritura tempo-
re, cum etiam tempus semestre dicatur modica
mora, quasi reprobetur creditor vorax, & infe-
stus, requiritur enim curialitas in exigendo, vnde
cautius faciet tutor, si probabit amicitiam debi-
toris, & similia, licèt etiam obtineret sine huius-
modi probatione, prout concludit *Ang. cons. 312.
nu. 3. & 4.* quamuis de prædictis dubitet *Alciat. in l.
periculum ff. si cert. pet.* Et quomodo hæc intelligan-
51 tur dicam infra in capite particulari; † vbi etiam
qualiter, & quibus modis probetur huiusmodi
negligentia administratoris per Minorem, Eccle-
siam, vel Dominum, & quomodo testes debeant
super ea deponere iuxta *cons. Bart. 102. num. 1. Ang.
cons. 70. ad fi. Masq. conclus. 1039. nu. 8. Francisc. Mun-
noz. de ratiocin. administrator. c. 19 nu. 28.*

EPITOME.

In legato apothecæ quando veniat domus de-
stinata ad vsum illius. Appellatione vineæ an ve-
niat arundinetum. Destinatio habetur pro facto,
& an possit reuocari. Frumentum repositum ad
vsum fundi an veniat in legato fundi instructi.
Prædium quando dici possit separatum ab alio.
In legato palatij an veniat domus empta, ne per-
ueniendo ad manus alterius altius tollatur in
præiudicium luminum palatij.

SVMMARIVM.

1 *Domus ad vsum apothecæ an veniat in legato apothecæ.*
2 *Destinata & annexa ad vsum domus veniunt in legato domus. & n. 20.*
3 *Frumentum repositum causa serendi ad vsum fundi an contineatur in instrumento fundi, & legato facto de eo. n. 4. & 5.*
6 *Destinatio semel facta potest tacitè reuocari.*
7 *In legato domus quando veniat camera solita locari.*
8 *Vltima consuetudo attenditur.*
9 *Domus destinata ad vsum palatij non venit in legato palatij si empta sit, ne perueniendo ad alterius manus altius tollatur in præiudicium palatij.*
10 *Res ipsa non seruitus consideranda est, vt cognoscatur an sit ad vsum parata.*
11 *Res contiuncta domui quando veniat in concessione domus.*
12 *Argumentum de domo ad apothecam an valeat. num. 13. & 14.*
15 *Appellatione vineæ an comprehendatur arundinetum. nu. 17. & 18.*
16 *Proprium vineæ est habere arbores, & vites, non arundines.*
19 *Hortus an veniat appellatione domus.*
Pratum quando comprehendatur sub nomine fundi.
21 *Separatio partis fundi non perpetua, sed propter vberiorem culturam non facit fundum diuersum.*
22 *Possessio apprehensa in vna parte fundi quando intelligatur capta de prædio distincto.*
23 *Destinatio quando habeatur pro facto. & n. 24.*

CAPVT CXXVI.

DOmum comparatam ad vsum apothecę di-
cebatur venire in legato apothecæ propter
1 destinationem, † prout regulariter quæ sunt ad
vsum parata comprehenduntur *l. prædiis. 89. in fin.
versic. qui domum. de leg. 3. l. olimpico. quæ est fi. de seruit.
vrb. præd. Bald. in l. quod conclaue. 47. in fi. de damn. in-*
2 *fect.* † quasi censeantur illi annexa, quæ veniunt
in dispositione facta de domo *l. creditor. §. fi. de act.
empt. l. 2. C. de bon. vacant. lib. 10. Alex. cons. 54. considera-
tis verbis. n. 4. col. 2. versic. præterea in legato. lib. 3 & cons.
204. perspectis verbis. n. 3. & 4. lib. 6.* Et facit *l. quæsitum
3 12. in princ. versic. item nonnullis de fund. instruct.* † vbi
frumentum serendi causa repositum, & ad vsum
fundi paratum continetur in instrumento fundi,
ita vt legatum fundi instructi comprehendat se-
minarium; dummodò tamen illud fuisset domi-
4 ni legantis, † non autem si esset mutuatum per
eundem dominum colono pro semine, quia tũc
legato fundo cum iuribus, & pertinentiis qui-
buscunque illud non esset legatarij, sed spectaret
ad hæredem *Natt. cons. 243. per tot. lib. 2.* Quia pro-
pter mutuum factum à domino, frumentum est
5 coloni; † quod per eum est eidem restituendum,
& legato fundo instructo non veniunt instrumẽ-
ta agri, quæ sunt ipsius coloni, neque reliqua co-
lonorum *l. fundus qui locatus 24. de fund. instruct. l.
quæsitum. 76. §. peto. de legat. 3.*

Con-

Contrarium Dixi verius esse in casu mihi pro-
posito; Nam constabat de mutatione voluntatis
testatoris, vnde posterior actus primo contrarius
6 debet tollere primum, † ita vt etiam destinatio
semel facta possit tacitè reuocari, ideò etiam atten-
denda destinatio tempore testamenti, non quæ
antea fuit, vt domus empta ad vsum apothecæ
possit dici venire in legato illius. Ratio est quia
ad dignoscendum, an vna res veniat in legato al-
terius, iura non tam respiciunt intentioné testa-
toris quando rem emit, quàm vsum, in quo fre-
quenter testator eam habuit: Prout dicimus è
conuerso, quod si testator consueuit quandã ca-
meram locare, si tempore testamenti illa vteba-
7 tur pro se & familia, † tunc veniret in legato do-
mus *Alex.* in specie *cons.223. visis verbis dicti testamen-
ti col.2. ad med. nu.3. in fi. vers. sed bene pono pro constanti.
lib.2. per tex. in l. mela. 14. vers. sed si alimenta. ff. de alim.
& cib. legat.* vbi quando contingit dubitatio circa
rem legatam attenditur tempus mortis testato-
ris, seu qualitas vsus testatoris tempore obitus il-
8 lius; † Ita vt si diuersimodè vteretur, attendatur
vltima consuetudo *Aret. in l. si seruus plurium. §. vlt.
post princ. vers. & quando fit mentio. de legat. 1.* quem se-
quitur *Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib.3. tit.
9. n.5.* & voluit *Alex. cons.5. si vera sunt ea. col. penult. ad
med. vers. non obstat etiam quod vltima. num.22. lib.5.* &
ibi latè *Natt. in addit. in verb. vltima. Surd. de aliment.
9 tit.4. q.18 n.3. & cons. 95. n.15. & 16. lib.2.* † vbi etiam
concludit non intelligi domum destinatam ad
vsum palatij si fuerit empta, ne perueniendo ad
alterius manus alius tolleretur in præiudicium
palatij, vnde illa domus non veniret in legato
palatij. Tunc enim dicitur res destinatæ ad vsum
quando eodem modo habitando palatium illis
10 vtebatur *l. prædiu. §. balnea. & §. fi. de leg.3.* † Et in co-
gnoscendo an res sit parata ad vsum alterius de-
bet considerari res ipsa non secundus, cum area,
vel solum sit pars principalis *Bart. in l. periculum.
11 67. §. quadrigæ. vers. hoc non placet. de legat.* † Immo vt
res domui coniuncta veniat in concessione do-
mus requiritur non solùm, quod sit destinata ad
vsum illius, sed vt etiam habeat aditum ad do-
mum, & consueuerit cum illa locari, & eodem
pretio fuerit empta cum ipsa domo *l. prædiu. 89. §.
balnea. de leg.3.* plura *Surd. cons.207. n.6. & per tot. lib.
lib.2. Bertaz. cons. ciuil. 87. n.13.*

Secundò quia semper apparet diuersis nomini-
bus per testatorem vocatas fuisse domũ, & apo-
12 thecam, † quo casu non licet arguere de vno ad
aliud *l. si idem. 7. C. de codicill. Aim. cons.6. n.1. & 2. Soc-
cin. Inn. cons.23. num.6. lib.4.* dixi *decis.66.* vbi etiam
quod appellatione domus non venit apotheca,
nisi quando apparet ex coniecturis, quod partes
13 voluerunt illam esse de pertinentiis domus, † cũ
aliàs non dicatur esse accessoria ad domum, ne-
que illius appellatione veniat *Dec. cons.109. Aim.
14 cons.234. nu.2. versi. secundo in casu nostro esse.* Præser-
tim quando non est sub ipsa domu, sed separata
à reliqua parte illius *Gabr. cons.94. nu.12. lib.2.* per
doctrinam *Bart. in l. olimpico. de seruit. vrban. præd. Pa-
ris. cons.80. num 21. lib.2. Corn. cons.203. col. fin. lib.1.
Claud. Bertaz. clausf.8. gloss.7. nu.3. in fi.* cum aliis *per
Bart. Bertaz. cons. ciuil. 87. nu.12. vsque ad n.21.* Immò
ista nominis diuersitas operatur etiam in his,
quæ sunt ad vsum alicuius rei parata, prout dici-
15 mus de vinea, † cuius appellatione non venit a-
rundinetum, quamuis sit ad vsum vineæ *l. Titian. si
fundi. 10. ad fi. versi. instrumenti. de vsufr. & quemad. quis
vtat.* vbi arundinetum ponitur tanquam diuer-
sum à fundo: & ita per *Rot. Roman.* decisum fuisse
testatur *Mendos. form.3. commission. in gloss. in verb. vi-
16 neæ. in fin.* † Proprium enim vineæ est habere vi-
tes, non arbores, arundines, & alia *l. forma. de cen-
sib.* Veniret autem arundinetum appellatione vi-
neæ, si esset contiguum, vel emptum pro vsu vi-
17 neæ † *Caputaq. decis.233. n.10. lib.1.* vbi excusatur le-
gatarius à contrauentione præcepti testatoris pe-
tendo arundinetum, cum illi esset legata vinea,
quasi non sit in dolo propter probabilem cau-
sam petendi ab hærede arundinetum veluti cõ-
prehensum in legato vineæ; Si vero esset separa-
18 tum distans à vinea, † neque adesset aditus ab ea
ad arundinetum, non veniret appellatione vi-
neæ; prout in legato domus, in quo non venit a-
potheca separata, secus in contigua, & existente
aditu, vel quando arundinetum esset emptum,
aut possessum tãquam pars vineæ, quia tunc ve-
19 niret, † prout hortus appellatione domus *Idem
Caputaq. decis.341. p.3. post Alex. cons.223. in prin. lib.2.
Surd. cons.195. nu.3. lib.2.* Quemadmodum etiã pra-
tum veniret appellatione fundi, quando esset
coniunctum fundo, & vno nomine vocaretur, a-
liàs secus *Rebuff. in l. pratum. 31. col.1. vers. & an veniat.
ff. de verb. sign. per tex. in l. cia. §. stramina. ff. de fund. instr.*

Tertiò & vltimo, quia probatum fuit domum
de qua agitur non fuisse destinatam, seu vnitam
vt perpetuò duraret, sed solùm tẽporaliter, quo
20 casu ista vnio nihil debet operari, † prout è con-
uerso dicimus quod prædia semel destinata ad v-
sum vnius agri, & ad illum incorporata, & vnita,
si dominus posteà aliis illa locauerit colenda cũ
obligatione plantandi vites, quam obligationẽ
non etiam acceptare coloni, d. agri non debent
21 ex hoc censeri separata ab illo † agro. Cum mens
locantis fuerit separare, & distinguere non per-
petuò, sed propter commodiorem culturã *Ruin.
cons.72. n.12. & 13. lib.2.* & facit *tex. in l. cum. 88. §. fi.
de leg.2. Sur. cons.195. n.5. lib.2. post Bart. in l.1. n.3. vers.
sed si poneremus de reb. dub.*

Ideo dicimus quod per possessionem appre-
hensam vnius partis fundi est quæsita possessio
totius fundi, non autẽ prædiorum distinctorum,
22 dummodò non fuerint distincta gratia vberioris
culturæ per sepem, & fossata, quia tunc etiam de
illis intelligeretur capta possessio, prout in spe-
cie concludit *Bald. in l. possessio 4. ad med. vers. vltimo
attende. n.4. & ibid. Ang. ad med. num.5. vers. vltimo circa
istum articulum. C. de acquirend. possess.*

Ex quibus non obstant quæ supra dicebantur
de destinatione, & de his quæ sunt ad vsum para-
ta, quod veniant in legato; cum constet de muta-
tione voluntatis, quo casu prædicta destinatio
non attenditur, vt dictum est in primo fundamé-
to; nunc enim destinatum habetur pro facto, seu
23 pro tali, † quando non fuit recessum per destinã-
tem, vel habentem arbitrij potestatem à propo-
sito, sed durauit dispositio destinantis in re desti-
nata *Albert. Brun. de mutat. & transformat. conclus.6.
num.12. & 13. vers. item limitantur tract. tom.17. fol.391.
per text. in leg. si quid earum. 45. §. inter emptum. de leg.3.
leg. & si non sunt. 23. §. insectis autem. ff. de aur. & argent.
legat. Ias. in leg. cetera. 43. §. sed si paruerit. in princ. vers.
hinc etiam sequitur. & coinm. 2. ad med. vers. in adde
primo in quantum. num.15. de legat.1.* Et multos ca-
24 sus, † in quibus destinatio non habetur pro fa-

ctò cumulat ibi *Bart.* & latè *Alber. de Rosat. de statut. p. 2. q. 205. item quarite duas pulchras quaestiones. tom. 2. fol. 53. Felin. in c. cum adeò. 27. n. 4. col. 2. vers. contrariam partem. de rescript. Staffil. de grat. expectatiu. vers. circa tertiam partem regulae. n. 27. tom. 15. p. 1. fol. 288. Paris. cons. 80. num. 40. lib. 2. Menoch. de arbitr. cas. 290. num. 19. vsque ad num. 23. Alex. cons. 97. alias de facto consultus lib. 3. Tiraqu. de retr. lignag. §. 1. gloss. 7. num. 110. & gloss. 8. nu. 25.*

EPITOME.

Collatio beneficiorum, & concessio dimissorialium quando possit fieri extra dioecesim, & in Curia Romana. Et quid in iure visitandi, & iurisdictione contentiosa, & post mortem Episcopi, & reuocationem Vicarij, & admissam resignationem in Curia. Abdicatio iuris eligendi, & admissio aliorum ad participandum, & visitatio quando habeantur pro leui, vel magno praeiudicio. Vicario an liceat conferre beneficia reseruata vigore alternatiuae. Mādatum an expiret per translationem Episcopi sicut per mortem. Vacatio Sedis Episcopalis an duret donec fuerint praesentatae litterae Capitulo. Mutatio opinionum an sit permissa in eadem facti specie.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus, & Vicarius habent facultatem faciendi actus voluntariae iurisdictionis extra territorium.*
2 *Vicarius dicitur Ordinarius.*
3 *Beneficiorum collatio est actus iurisdictionis voluntariae.*
4 *Ordinarius an possit conferre beneficia in curia Romana tam praesente, quam absente Papa, & n. 5.*
6 *Episcopus, & Vicarius quando concedant dimissorias extra dioecesim. n. 7.*
8 *Episcopus quando exerceat iurisdictionem contentiosam extra dioecesim, & excommunicet, & quid de consensu induci illius territorij. n. 9. & 10.*
11 *Delegatus apostolicus an trahat partem inuitam extra locum delegationis.*
12 *Consuetudo citandi extra territorium an valeat.*
13 *Ius visitandi an exerceatur in aliena dioecesi, & sit grauis, vel modici praeiudicij. n. 14.*
15 *Abdicatio iuris eligendi est grauis praeiudicij. Intellige vt num. 16.*
17 *Collatio beneficij quando possit fieri per Vicarium, seu Nuntium. num. 18.*
19 *Vicarius quando possit conferre beneficia reseruata vigore alternatiua.*
20 *Voluntaria iurisdictio competens iure speciali an exerceatur extra territorium. & n. 21.*
22 *Collatio beneficij potest fieri per Vicarium post Episcopi mortem, quam ignorauit. Amplia vt n. 23.*
24 *Dimissoria an possint concedi à Vicario post obitum Episcopi.*
25 *Vicarius ignorans reuocationem sui officij an possit conferre beneficia. n. 26. 27. & 28.*
29 *Notorium inducitur per sententiam certam non generalem.*
30 *Sententia per iudicem reuocatum valet ante scientiam reuocationis.*
31 *Iurisdictio non aufertur ante praesentatas literas quo ad exercitium.*
32 *Iurisdictio an detur ante commissionem visam aliunde notam.*
33 *Sententia contra mortuum valet non habita scientia obitus. Idem in resignatione, & similibus.*
Solutio anticipate facta procuratori reuocato an liberet debitorem.
34 *Episcopus dando mandatum ad resignandum Episcopatum in Curia an possit conferre beneficia post resignationem admissam ante notitiam admissionis. num. 35. & 36.*
37 *Episcopus post resignationem incumbens detentationi Episcopatus an faciat fructus suos.*
38 *Possessio amittitur cum iure conferendi facta resignatione.*
39 *Vicarius potest conferre beneficia post translationem Episcopi ad alium Episcopatum, seu renunciationem.*
40 *Mandatum finitur per mortem Episcopi, sicut per translationem ad alium Episcopatum. & n. 41.*
42 *Reseruatio Episcopi dicentis nolle teneri de affectu in casu mortem verificatur in translatione ad alium Episcopatum.*
43 *Vacatio per mortem, seu translationem an differant.*
44 *Expressa vacatione per obitum quando veniat alius modus vacationis.*
45 *Vacatio sedis Episcopalis, & alia qualibet an duret donec fuerint literae expeditae, & praesentatae capitulo, vel sufficiat prouisio facta à Sede Apostolica, ita vt statim acquiratur iurisdictio, & ius conferendi beneficia nu. 46. 47. & 48.*
49 *Mutatio sententiarum quando permittatur in eadem facti specie.*
50 *Exemplis quando sit iudicandum.*
51 *Non debemus spectare quid actum fuerit, sed quid agi debeat.*

CAPVT CXXVII.

QVemadmodum Episcopo, ita etiā eius Vicario Dixi competere facultatem faciendi
ea, quae sunt voluntariae iurisdictionis extra ter-
1 ritorium, † prout concludit *Gemin. in cap. vlt. in fi. de*
offi. vicar. in 6. vbi exemplificat de vicario habente
speciale mandatum ad cōferenda beneficia, qui
poterit illa conferre extra suā dioecesim *Bisignet.*
decis. 5. de offic. vicar. post gloss. in cap. statutum. 4. in verb.
in remotis. de praeben. in 6. Boer. decis. 30. n. 6. vers. sed con-
trarium Pauin. de potest. capit. sed. vacan. part. 2. quaest. 1. &
7. vers. & adde ad praemissa. tom. 13. p. 2. fol. 421. Sicut
posset Episcopus *cap. post electionem. 7. de concess. prae-*
2 *ben. Sylu. de benefic. q. 40. & q. 63. part. 3.* † Ratio est
quia Vicarius dicitur ordinarius *c. penult. de offi. vic.*
in 6. Et quia conferre est voluntariae iurisdictio-
3 nis: ergo extra territorium poterit fieri † *l. 2. de off.*
procons. quam legem ita intelligendam esse dicit
Gemin. in cap. vlt. in fi. de offic. vicar. in 6. dixi decis. 98. v-
bi quae dicuntur de collatione beneficiorum ex-
4 tra dioecesim fuerunt declarata procedere, † prae-
terquam in Curia praesente Papa, & hoc de stilo,
licet secus sit de iure *Gomes. de non iudic. inx. form.*
supplication. q. 3. Aeneas de falconib. de reseruat. q. 4. pr. q.
10. Paul. in pract. cancell. q. 82. Pauin. de potest. capit. sed.
vac. q. 1. p. 2. col. 3. n. 6. vers. quintumo. Quamuis etiam
6 posset defendi † quod Ordinario non prohibea-
tur collatio beneficiorum in Curia Romana si-
ue praesente Papa, siue absente, prout concludit
Mandos. reg. 27. q. 2. in fi. vbi testatur se vidisse plu-
res collationes fieri in Vrbe, & illas pro validis
reputari, & ita fuisse per Rotam iudicatum.
Idem dicimus de concessione literarū dimis-
sorialium, quae poterit fieri tam per Episcopum
6 † quām per Vicarium extra dioecesim tanquā a-
ctus volūtariae iurisdictionis, seu delegatio, quasi

per

per has litteras officium suum aliis Episcopis cō-
cedatur, quod potest in alieno territorio exerce-
ri, vt *dixi decis. 98.* cum declarationibus de quibus
ibidem n. 15. cum sequen. & latè per *Mandos. reg. 54.*
7 *q. 6. n. 9. vsque ad n. 17.* † vbi quando, & in quibus
casibus possit Vicarius concedere litteras dimis-
sorias. Et regulare est, quod tam Episcopi, quàm
Legati, Patroni, Parochi, Sacerdotes, & similes
possunt exercere suam iurisdictionem volunta-
riam extra diœcesim, prouinciam, & territorium
Ias. in l. fi. nu. 6. versi. limitat regulam. de iurisd. omn.
iud. Fran. in c. vltim. de elect. in 6.

Immò etiam Episcopus posset iurisdictionem
contentiosam exercere extra suā diœcesim quan-
do causæ cognitio nō vertitur, & effectus cōfer-
8 tur in suam diœcesim † *Vital. & aly. per Gonzal. de*
alternat. gloss. 62. n. 11. vnde & poterit excommuni-
care, cum distinctione, an fiat causa cognita, nec
ne *Gomes. in c. vt animarum. §. statuto. n. 60. de consti.*
in 6. Et ita limitatur *l. fi. de iurisd. omn. iud.* cuius di-
spositio non procedit in Iudice Ecclesiastico, qui
potest excommunicare nō obstante, quod sit ex-
tra suum territoriū, & valeret sententia *Borgas. de*
irregul. & dispēsat. in tit. de sent. excōmun. §. vbi præ-
latus possit ligare. Mut. super consuet. Panorm. c. 3. n. 23.

Prout etiam cōcederetur Episcopo exercitium
iurisdictionis contentiosæ in aliena diœcesi de
9 consensu Iudicis illius territorij † *Abb. in c. nouit.*
7. col. 1. in fi. n. 4. versi. quid autem si extra. de offic. le-
gat. Ita tamen, vt ista licētia non præiudicet sub-
ditis Episcopi petentis, qui nisi consentiant non
poterunt iudicari in aliena diœcesi, & citati non
tenentur comparere, quamuis citās exprimeret
10 in citatione, † quod potestas citandi ad alienum
territorium esset cōcessa à Iudice illius territorij
Soccin. de citat. art. 18. q. 2. per tot. vbi dicit ita tenē-
dum, præterquā in causa speciali *clem. vnic. de for.*
compet. post Io. Andr. ad Specul. de citat. §. contra cita-
tionem. versi. itē quod index. quicquid contrarium
11 ibi dicat *Specul.* † Nā si Delegato Apostolico nō
conceditur trahere partem inuitam extra locum
delegationis *c. statutū. §. nullo que q; de rescript. in 6.*
Multo magis non est concedendū Episcopo, &
alteri Ordinario *Soccin. d. art. 18.* vbi latè respōdet
12 omnibus per *Specul.* in contrarium allegatis, † Et
de consuetudine citandi extra territorium, quod
valeat, & possit dare iurisdictionem *Florian. in l.*
testium fides. 3. §. fi. n. 1. de testib. Felin. in c. cum contin-
gat. 13. col. 1. de for. compet. Surd. consi. 465. n. 6. lib. 4.

Et quod magis est habetur pro leui, & non ma-
gno præiudicio Episcopi diœcesani, quādo alter
13 Episcopus in illius diœcesi † vellet exercere nu-
dū ius visitandi absque procuratione, vel iurisdi-
ctione, & sine aliquo incommodo quærere *Butr.*
in c. pen. col. 12. ad med. n. 17. de censib. Intelligendo nō
quod simpliciter sit modicū præiudicium, † sed
14 quod dicatur leuius siue modicū, respectu, & cō-
paratione omnimodæ priuationis *Gonzal. de al-*
tern. in proem. §. 4. n. 65. Prout dicitur de iure eli-
gendi, cuius totalis abdicatio est graue præiudi-
15 cium, † Tamen est modicum, quando admittun-
tur aliqui ad participationem eligendi *Butr. in c.*
pen. n. 17. de censib. Milim. in verb. præscribi an possit
ius eligendi. fol. 357. ad fi. Declarando respectiuè, nō
simpliciter, cū aliàs valde intersit admissio alio-
16 rum ad eligendum. † Quia per talē participatio-
nem diminuitur potestas eorum, qui debent eli-
gere *Felin. in c. cum omnes. n. 18. fallēt. 3. de consuetud.*
Put. decisi. 6. lib. 3. vbi quod est magni præiudicij
creare nouos præbendatos viuentibus antiquis,
quasi pars dominij perdatur.

Ex istis patet non potuisse iudicari inualidam
collationem beneficij factā per Vicarium extra
17 diœcesim, † tanquam actum voluntariæ iurisdi-
ctionis; cum præsertim constet de mandato Epi-
scopi *Rebuff. de vicar. episcop. n. 87.* Neque adsit ali-
qua restrictio in facultatibus Vicario concessis;
quę si extaret non valeret collatio; prout solet fie-
ri in Nuntiis, quibus datur potestas conferendi
beneficia intra propriam prouinciam existenti-
18 bus, † quo casu collatio extra eam factam non
erit valida *Put. decisi. 477. lib. 2.*

Amplius quia facultas Vicarij erat generaliter
concessa ab Episcopo conferendi beneficia quæ-
cunque censebitur etiam data potestas conferē-
19 di beneficia reseruata vigore alternatiuę; † Nam
licèt in generali concessione non veniant ea, quę
spectant ad Episcopum vigore priuilegij *Rot. de-*
cisi. 9. de offic. vicar. in antiqu. Felin. in cap. pastoralis.
§. quoniam. n. 1. de rescript. Tamen in hoc casu non
est priuilegium Episcopi, cum solū remoueatur
impedimentum per dictam alternatiuam, prout
in specie concludit *Put. decisi. 488. libr. 2. Germon.*
de indult. cardinal. §. tibi quo ad vixeris. n. 40. Gōzal.
ad regul. 8. cancellar. glo. 42. n. 6. vsque ad n. 14.

Non obstat quod volūtaria iurisdictio compe-
20 tens iure speciali, vel priuilegio, † nō possit exer-
ceri extra territorium *Roman. sing. 49. tu habes quod*
ea. per tex. in c. statutum. de præbend. in 6. Curt. Iun. in
l. vlt. col. 1. de iurisd. omn. iudic. Lambert. in. de iur. pa-
tronat. art. 6. q. 5. lib. 2. p. 5. n. 2. fol. 137. Quia contrariū
21 est verius, † vt latè concludit *Couar. var. resolut.*
lib. 3. cap. 20. n. 9. versi. cæterum vt quæstionem proposi-
tam. Et quod dicitur in *d. cap. statutum.* est specia-
le in beneficiis vacantibus in Curia *Bisign. decisi.*
5. in fin. de offic. vicar. Beer. decisi. 30. n. 6. vers. & respō-
det. Vnde in aliis casibus ius cōmune permittet
collationem beneficiorum intra alienam diœce-
sim *Couarr. d. c. 20. nu. 9. in fi. versi. quarta idem dixi*
decisi. 97. in fi. Addit. ad Roman sing. 49.

Nec aduersatur, quod collatio fuerit facta post
mortem Episcopi; Vnde est iudicanda nulla, tan-
quam per eius obitum iurisdictio, & facultas Vi-
carij expirauerit. † Quia cum simus ante scientiā
obitus, potest Vicarius beneficia conferre, si po-
testatem habuerit illa conferendi *Put. decisi. 370.*
lib. 2. vbi ampliat idem esse in Legato *Calderin.*
consi. 4. de offic. leg. Rot. decis. 1. n. 4. de offic. vicar. in nou.
Lancellot. de attentat. p. 2. c. 10. n. 59. Quidquid dicat
Mohedan. decisi. 519. in fi. aliàs 29. de renunciat. Cum
23 contra eum sit verior opinio, † etiam si Vicarius
potuerit scire obitum Episcopi, dummodo con-
stet non sciuisse *Paris. de resignat. beneficior. lib. 7. q.*
24. n. 37. dixi *sup. cap. 18.*

Prout idem est in similibus casibus, vt de dimis-
sorlis concessis à Vicario etiam mortuo Episco-
po agente in remotis, quorum concessio valet, si
24 non constabat de eius obitu, † cū potestas Vica-
rij sit ordinaria, & fauorabilis *Enriq. in summ. lib.*
10. de ordinat. sacram. c. 22. in fi. vers. literas reuerēdas.
Cardin. Nauar. Rebuff. & alij quos adduxi *decis. 89.*
num. 20.

Idem si Vicarius esset reuocatus per Episcopū;
si enim ignoraretur reuocatio à Vicario, valebit
25 collatio † *Beer. decisi. 347. num. 12. cum seq. Put. decis.*
370. lib. 2. Roman. sing. 58. fuit quæstio roma. Rebuff.

Digitized by Google

in peax. benefic. tit. de simon. in resignat. nu. 34. Dummodo reuocatio non esset facta per delictum,
26 † quia ignorantia tunc non prodesset, sed statim
ipso iure potestas Vicarij expiraret Conar. pract.
quest. c. 9. n. 7. in fi. versi. igitur ex prædictis. Addit. ad
Roman. sing. 58. in verb. collationē. & est decisio Rot.
coram R.P.D. Oeano. Segunt. in. beneficiorum. 1. iunij
1592. vbi quod Episcopus depositus à Papa in Cōsistorio non potest cōferre beneficia à die depo-
27 sitionis, † quamuis illam ignoret & habeatur pro
vero Episcopo; Et est tex. in cap. 1. vers. adiiciebatur.
insuper. de concess. prabend. in 6. Franc. in cap. cum qui.
18. n. 9. & ibi Gemin. nu. 5. de prabend. eod. lib. Felin. in
cap. ex parte decani. n. 21. col. 13. in fin. versi. fallit deci-
28 mo. ad med. de rescript. † vbi intelligit, quando sententia depositionis est specialis, & certa, secus si
est lata in genere; videlicet si aliquis hoc non fecerit sit priuatus, quia ista non afficit contrauenientem, qui illam sententiam ignorabat. Notorium enim inducitur per sententiam certam, &
specialem, & contra personam certam, & nomi-
29 natam; † non autem per incertam, & generalem;
prout in terminis declarat Albeeic. de statut. p. 2.
quest. 199. ad fi. n. 5. versi. nec obstat. tom. 2. fol. 53.

Et facit quod dicitur de sententia, quæ de iure
30 Canonico iudicatur valida, † si fuerit lata à Iudice reuocato ante sciētiā reuocationis, siue simus
in Legato, siue in Delegato Innoc. in c. audita. de restit. spoliator. Felin. in c. cæterum. col. 8. in fi. versi. valet processus. de resc ript. Alber. de Rosat. in l. barbarius.
de offic. præsid. dixi supra cap. 18. Dec. consi. 294. in causa istorum. col. 2. n. 5. versi. secundo respondetur. quod
cōsilium fuit canonizatum per Rotam, vt testatur Lancellot. de attentat. post auocat. tract. c. 10. nu. 23.
31 tom. 5. fol. 344. † Quia non aufertur iurisdictio saltem in exercitio ante præsentatas litteras Innoc.
in c. audita. 4. de restit. spoliator. Bald. in l. ea quæ. 5. in
3. notab. in fi. vers. est etiam notandum quod auctoritate. C. de tempor. in integ. restitut. & in l. 1. versi. adde
hic quod notat. C. vt lit. pendent. & in leg. mandatum.
32 15. col. penul. n. 19. versi. & nota quod. C. mandat. † Et
quid ante commissionem visam aliunde notā an
detur iurisdictio habitu vel actu docet Bart. in l.
multum. de condit. & demonstr. Felin. & alij in c. ecclesia. de constitut. Milim. in verb. iudex. delegatus.

Quibus conferunt similia de sententia lata cōtra mortuum, quæ valet, si non probetur scientia
33 obitus, † prout etiam de ea, quæ promulgatur
contra infirmum; & de reuocatione mādati, quę
neque annullat iudicium stante ignorātia reuocationis, & de resignatione recepta per Vicariū
post reuocationem, quæ valet si illam ignoranit,
prout post eius obitum, cum aliis multis similibus quos adduxi supra cap. 18. Idem in solutione
facta per debitorem procuratori reuocato, quæ
illum liberat ante scientiam reuocationis leg. qui
hominem. 34. §. si initium. ff. de solut. Quamuis solutū
fuerit anticipatè ante aduentum diei, ita vt procuratore effecto non soluendo debitor amplius
non possit conueniri l. quod in diem. 70. de solution.
l. 1. C. de condict. ex leg. l. quod in diem de acceptilation.
Gomes. de qualit. contract. n. 22. dixi supra cap. 8. Maximè si solutum sit procuratori habenti liberam,
& generalem administrationem, quo casu omnia
posset sicut dominus, vnde etiam debita ante
diem recipere; quidquid in simplici procuratore ad exigendum, & quietandum posset dubitari
secundum distinctionē, de qua latè Francisc. Mun-
noz. de ratiocin. administrat. c. 23. n. 49. vsque ad n. 58.
de quorū veritate dicam infra in cap. particulari.

Quare etiam, cum de hoc aliàs disceptaretur
Dixi, quod Episcopus dando mandatum ad resignandum Episcopatum in curia potest conferre
34 † post resignationē admissam beneficia interim
vacātia ante notitiam admissionis Rebuff. in prax.
p. 3. tit. de simon. in resignat. n. 27. & de nominatienib.
35 q. 14. nu. 92. † Intelligendo tamen in resignatione
conditionali ad fauorē alicuius, in ista enim non
abdicatur ius à resignante post admissionem resignationis, donec sit acquisitum ius resignatario; Vnde non mirum si resignans remaneat ti-
36 tularis, † quousque sibi constet de purificata cōditione; Quod secus esset in resignatione simplici, per quam amittitur statim possessio, & titulus,
ita vt per eā dicatur Episcopus in Ecclesia mortuus ciuiliter, quod æquiparatur morti naturali
clem. fin. de procurator. Roman. consi. 374. in fin. & ibi
37 Mandes. in verb. mortuus. † Quare si post istam resignationem incumbit detē[illegible] Episcopatus
non facit fructus suos Sarnens. in reg. de annal. q. 57.
versi. ergo si ad hoc ille qui renunciauit col. 2. in fin. Et
tenebitur ad restitutionem, quamuis nō habeat
38 notitiam admissionis; † Et quemadmodum facta renunciatione amittitur possessio Rot. decisi.
3. de renunciat. in nou. Cassador. decisi. 2. eod. tit. Ita
quoque fuit amissū ius conferendi, quod dicitur
fructus Episcopatus Abb. in cap. cum olim. 7. n. 4. col.
2. in fi. notab. 3. de caus. possess. & propriet. Et ita etiam
inter renunciationem simplicem, & conditionalem distinguit Rot. coram R.P.D. Oeano Seguntina
beneficiorum. 1. iunij 1592. latè Cruell. q. 561. n. 58.

Idem etiam cum de hoc alias dubitaretur Dixi
concludendum, si Episcopus renūciasset Episcopatui, vel translatus fuisset ad aliam Ecclesiam, si
enim translatio nō peruenit ad notitiam Vicarij
39 valebit collatio, † & actus per eum gestus Peregrin. decisi. 157. alias 33. lib. 2. Paris. de resignat. qu. 24.
lib. 7. n. 38. & 40. Æquiparatur enim casus mortis,
40 & translationis ad alium Episcopatum; † Ideo
procurator per Episcopum constitutus ita cessat
per mortem ipsius, quemadmodum per translationem Cardin. in clem. vltim. ad fi. q. 14. numer. 13. de
procurator. Rot. decisi. 376. elias. 28. fuit dubitatum.
eod. tit. in antiq. Felin. in c. licet vndique. 30. col. vlti.
in prin. versi. amplia conclusionem. nu. 2. de offic. delegat. Auffree. ad decisi. Capp. Tholos. 265. num. 3. Quidquid contrarium sequantur Guid Pap. qu. 547. an
clementina. n. 1. versi. primo quia. & n. 5. versi. conclusionè ergo. & Bertrand. cons. 250. lib. 2. Quia contra eos
41 est verior opinio, † vt testatur Gomes. in reg. de annal. quæst. 62. in prin. vers. hinc videmus. cum aliis latè per Anton. Mar. Papazzon. in addit. ad decisi. Rot.
28 de procurator. in nou. Mandos. reg. 30. num. 13. Asin.
in leg. 4. §. sed tunc. numer. 53. de relig. & sumpt. funer.
Paris. de resignat. beneficior. lib. 3. quæst. 5. nu. 32. & lib.
42 9. quæst. 32. num. 4. & 5. latè Anna. allegat. 92. † vbi ex
hoc concludit, quod exceptio, seu reseruatio
Episcopi dicentis se nolle teneri ad interesse de
afflictu in casu mortis verificatur in casu translationis ad alium Episcopatum, cum isti casus æquiparentur.

Neque obstat Bald. in c. ex parte. il 1. ad med. vers.
43 nota quod nomine. de offic. deleg. † vbi voluit, quod
differat vacatio p mortē. & per trāslationē. Quia
loquitur quo ad expressionē faciēdam de beneficio, in quo verus modus vacationis debet exprimi;

nis cum aliàs nomine vacationis simpliciter in-
telligatur vacatio cuiuslibet speciei *l. si quis stipu-*
latus. ff. solut. matrim. cum declarationibus tamen,
44 † de quibus per *Mandos. reg. 30. num. 14.* vbi multa
quãdo expreſſa vacatione per obitũ veniat alius
modus, & quando mors ciuilis æquiparetur na-
turali, & dicatur resultare idem effectus quo ad
illud, de quo quæritur, non quo ad alium casum
Bald. in l. Deo nobis. C. de episc. & cleric. Paris. cons. 65.
n. 9. lib. 2. Doctor. in l. gallus. §. & quid si tantum. de li-
ber. & posthum.

Quibus adde quod neque sufficeret Episcopum
fuiſſe promotum ad aliã Ecclesiam, si literæ non
45 essent expeditæ; † cum hodie duret vacatio sedis
Episcopalis, vel alia quælibet, donec literæ Apo-
stolicæ fuerint expeditæ, & præsentatæ Capitu-
lo, cuius Prælati sedes vacabat *extrauag. iniuncta.*
de election. inter communes. Rebuff. in prax. tit. de
simon. in resignat. n. 11.

Nec aduersatur quod de iure communi sedes
Episcopalis desinat vacare per prouisionem fa-
46 ctam à Sede Apostolica, † ita vt prælatus statim
acquirat iurisdictionis exercitiũ per dictam pro-
uisionẽ antequã sit capta poſſeſſio, ita vt sit etiã
licita collatio beneficiorum *Abb. in cap. transmissa.*
55. n. 3. de election. Felin. in c. ne Dei. n. 2. de simon. Silu.
de benefic. q. 40. p. 3. Rot. diuers. decis. 182. nu. 3. p. 2.

Quia hodie non solum requiritur prouisio, sed
etiam expeditio literarum, & transportatio, ostē-
47 sio, & præsentatio † per d. *extrauag. iniũcti. de ele-*
ction. & est decisio *Rot. corã Cardin. Lãcellot Burgen.*
canonicatus. 3. iunij 1583. vbi declaratur valida col-
latio facta per Capitulũ non vocato Episcopo iã
promoto, non tamen præsentante literas expedi-
tionis, cum adhuc dicatur vacatio, quamuis si nõ
vacaret, opus esset Episcopum requirere pro hu-
iusmodi collatione facienda.

Nec faciunt, quę dicuntur per *Paris. de resignat.*
lib. 7. q. 23. vbi tenet cessare vacationem per proui-
48 sionem, antequam capiatur poſſeſſio, † prout te-
statur ita fuiſſe resolutum *per Rot. in causa burgen.*
canonicatus. 28. ianuarij 1583. Quia à dicta decisione
fuit receſſum *3. iunij eiusdem anni 1583. in eadem cau-*
sa. quemadmodum etiam notat *Gonzal. ad regul.*
8. cancellar. gl. 15. §. 1. n. 88.

Quæ diuersitas, & mutatio opinionum, & sen-
tentiarum in eadem facti specie permittitur su-
49 premis Magistratibus, † prout est Ruta Roma-
na, Senatus, aut similis iudex eiusdẽ auctoritatis,
vt latè concludit *Menoch. consi. 59. per tot. lib. 1. per*
tex. in l. nam & si parentibus. § filius. de inoffic. testam.
& l. circa. ff. eod. titu. l. denunciasse. §. vlt. ff. ad leg. iul.
de adulter. & voluit etiam *Bald. consi. 334. præmit-*
tendum est ad euidentiam. in fi. lib. 2. Aim. consi. 232.
n. 2. Zas. in rubr. de exception. n. 6. Et ita intelligenda
est regula illa, quod iudicandũ est exemplis sum-
50 mi Iudicis † *glo. in l. nemo. C. de sent. & interlocut.*
omn. iudic. Afflict. decis. 383. nu. 8. Quia procedit quo
ad inferiores Iudices, nõ quo ad eundem Supre-
mum Magistratum, vel alterum eiusdem aucto-
ritatis, cum par in parem non habeat imperium
leg. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad senat. consult. tre-
bellian. & vnius error non debeat alteri occasio-
51 nem errandi præstare; nec spectandum sic, †
quod actum fuerit, sed quid agi, vel fieri debeat
l. sed licet. de offic. præsid. Menoch. consi. 75. numer. 94.
& ita in specie declarat *Idem Menoch. consi. 59.*
num. 10. lib. 1.

EPITOME.

Debitum quando sit deferendum ad domum
creditoris. Vsufructuarius seu proprietarius an
teneatur ad collectas. Solutio in vno loco quan-
do præiudicet, vt sic continuanda in eodem. Fi-
delitas quando iuretur per Vassallum genuflex-
um. Testes examinati extra terminum in quibus
casibus probent.

SVMMARIVM.

1 *Debitor an teneatur soluere debitum in suo domici-*
lio, quando nõ est expressus locus in obligatione, vel
debeat ire ad domum creditoris. & num. 14. & 15.
2 *Legatum quando sit soluendũ in domo hæredis. & n. 3.*
4 *Vsufructuarius, seu proprietarius an teneatur ad col-*
lectas.
5 *Solutio in vno loco quando obsit, vt continuanda sit*
in eodem. & n. 9. 10. 11. 12. & 13.
6 *In speciale facilius tollitur quàm in commune.*
7 *Soluens legatum inualidum, vel ante tempus an sibi*
præiudicet quo ad alia.
8 *Argumentum valet de tempore ad locum.*
16 *Fidelitas quando debeat iurari per vassallum flexis*
genibus.
17 *Periculum est debitoris ante solutionem.*
18 *Obligatus aliquid deferre ad domum creditoris suo*
periculo debet portare.
19 *Debitor quando liberetur specie perempta.*
20 *Testes examinati extra terminum non probant. In-*
tellige vt n. 21. & 22.
23 *Examinatio est quid facti, & potest expediri extra*
iudicium.
24 *Examen testium, & iuramentum quando debeat re-*
cipi ante dilationem.

CAPVT CXXVIII.

NOn eſſe ferendum debitum ad domum crẽ-
ditoris dicebatur in causa Angeli & fratrũ
mihi commiſſa, quasi sufficiat debitorem eſſe pa-
1 ratum soluere in suo domicilio, † quando locus
non est expreſſus in obligatione, atque debitor,
& creditor sunt diuersi fori *Bald. in l. acceptam. 19.*
n. 22. q. 12. C. de vsur. Fulgos. in l. item illa. 18. ff. de con-
stit. pecun. Roland. consi. 87. n. 14. lib. 1.
Maximè quia non constabat de mente testato-
2 ris, quod debitor ad hoc teneretur, † cum isto ca-
su sufficeret etiam tacita volũtas *l. cum res. 49. in*
prin. de leg. 1. Sim. de Prat. de interpretat. vlti. volun-
3 *tat. lib. 4. dub. 11. n. 104. & 105 fol. 432.* † Neque lega-
tum poterat dici inutile, quamuis res legata non
portaretur ad domum creditoris; tunc enim si eſ-
ſet tale, incumberet illi hoc onus, quasi ob huius-
modi inutilitatẽ æquitas id suadeat *Alex. ad Bart.*
in l. 1. in fi. in verb. potest intelligi. de alim. & cibar. le-
gat. per tex. in l. sed & si susceperit. 52. §. 1. cum seq. de
4 *iudic.* † Prout dicimus de vsufructuario, qui non
tenetur ad collectas, quando vsusfructus eſſet in-
utilis, si illas solueret, sed spectabit ad proprieta-
rium, quamuis aliàs non teneretur *glo. in l. qui con-*
cubinam. 29. §. qui hortos. in verb. præstaturum. de leg.
3. Roman. sing. 157. in fin. quod vsufructuarius. Alex. Las.
Natt. Affl. & alij, de quibus per *Surd. de alim. tit. 4.*
quæst. 16. num. 15.

Contrarium tamen prædictis non obstantibus
Declaraui propter consuetudinẽ in actis proba-
tam, quòd aliàs solutio fuit facta in domo credi-
5 toris, † ad cuius fauorẽ tenetur debitor perseue-
rare solutionem in loco, in quo cœpit soluere; Ita

vt attendatur etiam consuetudo hæredis, qui vi-
detur quasi contrahere cum legatariis *l. fideicom-
missum.50. vbi gloss. in verb. præscriptione. & l. quam-
uis.51. ff. de iudic. glos. in leg. quod legatur.38. in verb. à
legatario. in fin. vers. itē hæc vera sunt. ff. eod. tit. Ang.
in leg.1. in fi. num.5. vers. vltima situs. C. de fideicomm.
Duen. reg.161. creditor tenetur. n.6. limit.4. in fin.*

Neque obstat quod hæres soluens legatum in
vno loco sibi præiudicet, vt etiam cætera legata
ibidem soluere debeat, quando haberet exceptio-
nem non soluendi in certo loco ex priuilegio, &
6 iure singulari; † tunc enim facilius tollitur illud
ius speciale, quàm ius cōmune *l. cum militia. §. mi-
litia missum. ff. de testam. milit.* sed quādo hæres es-
set exemptus de iure cōmuni, prout in casu de quo
agimus, tunc nō præiudicaret ista solutio facta in
7 vno loco; † Prout dicimus in tempore, & in re; si
enim soluit vnum legatum inutile, non sibi præ-
iudicat quo ad alia legata *gl. in l. non dubium.16. in
verb. agnouerit. in fi. C. de testam.* & si vnū præstat
ante tempus, non tamen tenetur aliud ante tem-
pus præstare *gloss. in l. lucius titius testamento.90. §.
8 testator. ff. de leg.2.* † Quasi valeat argumentum de
tempore ad locum *Bart. in l. vinum. in prin. n.2. ff.
si cert. petat. Euerard. loco argumentor.40. Stracc. de
adiect. p.3. n.132. tom.6. p.1. f.395.* Et de re ad locum,
& ad tempus, & è cōtra *l. si quis ita legauerit.32. ff.
de aur. & arg. leg. Alber. de statut. p.1. q.56. n.3. Ias. in
l. vinum. n.6. in fi. vers. redeundo ad notabile. ff. si cert.
9 petat.* † Et ita in terminis distinguit *Idem Ias. in l.
2. in fi. n.9. vers. in secūda parte habes. C. de fideicomm.*
sequitur *Guliel. Bened. in c. raynutius. in verb. absque
liberis moreretur. il 2. in tract. fideicommissaria substi-
10 tutionis. n.176. de testam.* † Ita vt neque in casu fa-
uorabili alimentorum per solutionem factam in
vno loco, debeat quis cogi ad perseuerandum
soluere in eodem loco, prout latè prosequitur
Surd. de alim. tit.4. q.16. n.27. vsque ad n.35.

Quia respondetur, quod quidquid sit respectu
agnitionis aliorum legatorum, aut temporis, de
quibus modo non agitur; quando sumus in eodē
11 legato, verior est opinio, † quod sit perseuerandū
in solutione respectu loci, in quo fuit cœptū sol-
uere, prout concludit *Peregr. de fideicomm. artic.53.
nu.3.* Neque *Surd.* ex aduerso allegatus. *d. q.16.* ali-
quid firmat, cum loquatur per modum disputa-
12 tionis; † Immò subdit, quod in practica esset dif-
ficilè obtinere contra auctoritatem *gl. in d. l. quod
legatur. de iudic.* secundam quam opinionem di-
cit fuisse sæpè iudicatum.

Quæ magis procedunt in casu, de quo agimus;
Nam iste debitor sortitur forū illius loci, in quo
cœpit soluere, tunc enim debet ibidem perseue-
13 rare solutionē; † Aliàs enim ex eo solo, quod præ-
stitisset legatum vni ex legatariis, vbi quis forum
non sortitur, nō esset inducta obligatio fori, nam
requiritur, quod aliqua ratione ibi sortiatur fo-
rū, videlicèt cōmunis patriç, originis propriç, aut
paternç, de quibus *in l. heres absens 19. de iudic.* Ra-
tio, quia cōceditur facilius prorogare quod est,
quàm de nouo aliquid inducere ad *tex. in leg. sed
si manente.5. ff. de precar.* & ita in specie concludit
*Castr. in l. si fideicommissum.50. §. fi. in prin. vers. sed
si in loco illo. ff. de iudic. Peregr. de fideicomm. art.53.
num.3. in fi.*

Amplius in casu nostro stante conditione per-
sonarum idem erat dicendum, cum esset faciēda
14 solutio Doctori, tunc enim etiā † debitor diuersi
fori tenetur deferre debitum ad domū credito-
ris, cui reuerentia est debita, prout in vassallo, &
domino, & de humili debitore doctoris, & simi-
lium concludit *Imol. in cap. significante. colum. fi. post
med. vers. quid erit si debitor. n.25 de pignor. Natt. cōs.
513. n.4. Duen. reg.161. limit.12.* Et de filio debitore
15 patris † *glo. in §. si verò contigerit. in verb. alia neces-
saria. in fi. auth. de incest. nupt.* Et de vassallis, cēsua-
libus, & victualibus, qui sunt quodammodo sub-
diti *Bald. in l. fi. ad med. n.8. vers. modo quæro genera-
liter. C. de cōdit. infert. Surd. cons.172. n.12.* vbi ex hoc
concludit, quod quemadmodum debitor tene-
tur portare debitum ad domum creditoris nobi-
16 lis; † Ita etiam est iuranda fidelitas per vassallum
humiliter, deuotè, genuflexū, non stantem *Siluan.
de feud. recognit. cap.107.* Dummodò conditio per-
sonæ, aut qualitas iurantis aliud nō suadeat, cum
semper hoc sit inspiciendū, licèt si aliter de con-
suetudine seruaretur, illa esset attendenda; & ita
debet intelligi *Aim. cons.517. per tot. Iacob. de hom. g.
n.15. Menoch. de arbitr. cas.577.*

Quibus stantibus videbatur dicendum fuisse
liberatum debitorem quamuis res missa casu pe-
rierit in itinere, cum simus in solutione facienda
17 in domo creditoris; † vnde antequam fiat solutio
periculum debet esse debitoris *l. incendium.11. C.
si cert. petat.* & genus debitum nō perit re perem-
pta *l. in ratione. la 2.30. §. incerta. & ibi gl. in verb. ni-
18 hil debebitur. ff. ad leg. falc.* Prout regulariter † obli-
gatus portare aliquid ad domum creditoris de-
bet suo periculo deferre *l. vlt. vbi Bald. in fin. nu.9.
vers. nota quod debitor. C. de condit. infert. Doctor. in l.
vsuras. C. de solution.*

Verius tamē Dixi concludendū ad fauorē pau-
peris debitoris, Nā eramus in genere, quod debe-
batur tāquā species, videlicèt in frumēto, & oleo
dando ex particulari prædio, quo casu specie per-
19 empta † debitor est liberatus. Quia tunc idē iudi-
camus de debitore quātitatis respectu certæ spe-
ciei, quod de debitore speciei *l. electio.26. §. fi. n quē.
de noxal. l. titia textores.26. §. fi. ff. de leg.1. Bart. in l.
quod te in prin. vers. vnde in debitore. nu.4. ff. si cert.
pet. Ang. in l. cum hi. §. vult igitur. in fi. vers. in glossa
quæ incipit. n.5. ff. de transact.*

Neque obstabat quod pro creditore allegaba-
tur de nō probatione facta per debitorē amissio-
20 nis rerū gestarū, † quasi testes nō probēt tanquā
examinati extra terminū *Io. Andr. in c. pia de exce-
ption. in 6. Bald. in rubr. C. si ex fals. instru. ad fi. nu.10.
vers. & nota quod in termino. & in l. obseruari. §. post
hac in prin. vers. itē nota quod nō sufficit. ff. de offic. pro-
cons. & legat.* † Quia cum simus in dilatione data
per iudicem, & ex illius arbitrio, non requiritur,
quod examen testiū fiat in termino, nā secus esset
in ea, quç datur à iure, seu statuto, per quod si de-
tur terminus ad probādum, & examinādū testes,
non satis est illos iurasse in termino, nisi etiā in il-
lo deposuerint *Felin. in c. licèt causam. 9. col.12. in fi.
vers. limita tertio. n.16. de probat. Rimin. Iun. cons.115.
n.24. lib.2.* cum aliis *per Carthar. decis. genuens. 2. n.
11. & decis.150. n.7.* Vnde standū est regulæ, † secū-
dum quā testes qui iurauerūt in termino possunt
post illū examinari *Bart. & alij in leg. damni. §. sa-
bini. ff. de dam. infect.* Quoniā eorū depositio retro-
trahitur ad tēpus præstiti iuramēti, † Et quia exa-
minatio est quid facti, quç etiā extra iudiciū po-
test expediri *Vestr. in prax. cap.3. & vlt. lib.6. n.8.* vbi
testatur ita seruari; Dummodo simpliciter fue-

si

rit concessus terminus probatorius, secus si iudex dederit dilationem ad probandum, & probatum
24 habendum, † seu examinari faciendum, quia tūc dicta dilatio habet vim conclusionis, vnde ante illam iuramentum, & examen debet recipi *Io. de Amic. cons. 108. n. 5. Alex. cons. 101. viso processu causa. nu. 4. lib. 2.* Quatenus non simus in testibus de longinquis partibus patribus, ad quos terminus ad probatum habendum non porrigitur *Grauat. ad Vest. in prax. lib. 6. c. 2. in verb. dum tamen n. 61.* cum aliis declarationibus, de quibus *per eum. ibid. Marsil. in prax. §. sequens. num. 2. Felin. in cap. cum clamor. de testib.*

EPITOME.

Pro rebus & pecuniis descriptis in inuentario an competat actio contra tutorem antequā reddatur ratio administrationis. Tutor quando possit conueniri ad factum, seu ad certum quid reddendum. Compensatio in quibus casibus admittatur de liquido ad non liquidum. Mater, & quilibet administrator an debeat sibi soluere dotē, & suum creditum, ita vt non soluens perdat interesse Matri an & quando competat petitio dotium suarum ante redditam rationem administrationis.

SVMMARIVM.

1 *Executio non competit pro debito tutelæ respectu bonorum descriptorum in inuentario, nisi reddita ratione administrationis. & n. 2. & 3. Amplia in herede tutoris. n. 4. Intellige in pecuniis, secus in aliis bonis. num. 7. & 8. & quando agitur via executiua, non ordinaria. n. 9. & in promissione facta vnico contextu de reddendo rationem, & restituendo bona, non ex interuallo. nu 15. & quid in debito tam liquido, quàm statim liquidando. n. 18.*

5 *Contra tutorem agitur ad factum, non ad certum quid reddendum. Dulara, vt n. 12. & 13.*

6 *De specie ad quantitatem non fit compensatio.*

10 *Minor non prohibetur agere pro eo quod est certum ratione eius quod est incertum.*

11 *Compensatio non opponitur de debito liquidando contra liquidatum.*

14 *Copulata debent concurrere vniformiter, & æquè principaliter.*

16 *Liquidum dicitur quod potest infra modicum tempus liquidari, & est arbitrarium iudici. n. 17.*

19 *Compensatio quando admittatur in obligatione camerali.*

20 *Compensatio quando sit facienda de quantitate ad quantitatem quamuis promissio sit mixta.*

21 *Matri an competat petitio dotium suarum ante redditam rationem administrationis, & n. 33. 35. 36. 37. 38. 40. 41. & 42.*

22 *Mater tutrix quando possit sibi soluere dotem suam, & aliud creditum, prout creditoribus. nu. 23. 24.*

25 *Creditor succedens debitori, & grauatus restituere fructus an possit illos detrahere pro rata sui crediti, & habeat ex alio titulo, quàm hereditario. n. 26.*

27 *Mater tutrix est in culpa non soluens sibi suum creditum dotis, & non poterit petere alimenta, & fructus etiam stante statuto, quod illi præstantur vsura dotis. n. 28. 29. Intellige, vt n. 30.*

31 *Administrator bonorum sui debitoris non consequitur interesse si sibi non soluit, & fideiussor liberatur debitore facto non soluendo. Dulara, vt n. 32.*

34 *Retentio facilius datur quam actio.*

36 *Ex diuersis nominibus non habet locum retentio.*

CAPVT CXXIX.

DEbitum tutelæ quando non est liquidum, sed incertum Verius est nullam pro eo cō-
1 petere executionem, † donec fuerit reddita ratio eiusdem tutelę, prout in terminis concludit *Alex. cons. 192. visis narratis. lib. 7.* cum aliis quos adduxi *decis. 179. in prin.* Vnde in casu mihi proposito Declaraui tutorem non potuisse grauari ad restitutionem eorum, quę sibi fuerunt consignata, & de quibus constat in instrumento inuentarij, nisi prius contra eum agatur, vt reddat rationem administrationis, cum possit contingere, quod tutor ostēdat plus impendisse in rem pupilli, quàm ipse habuerit *l. 1. §. præterea si tut. da de contrar. iudic.*
2 *tutel.* Et est ratio, † quia aliás sententia contineret contradictionem, per quam condemnaretur tutor ad reddendam rationem, & computandum soluta, & data pro pupillo, pro quo si plus expēdisset tanquam creditor posset repetere, & sic condemnabitur, qui non erat condemnandus, maximè cum officium suū sibi esset damnosum, quod non est admittendum *l. cum quidam. 26. C. de*
3 *administr. tut.* Et ita in specie concludit † latè *Aim. cons. 255. n. 13. & cons. 231 n. 16. in fi.* & voluit *Anchar. cons. 255. col. 2. vers. præterea propter lucrum. Ias. cōs. 100. lib. 4. Alex. d. cons. 192. lib. 7. Neguz. de pignor. 2. 5. m. 1. nu. 37. Cepha cons. 768. n. 14. & cons. 769 nu. 11. lib. 5. Caualca. de tutor. nu. 214. vers. tamen magis mihi placet.* vbi
4 dicit verissimam opinionem, † & ampliat etiam ad hæredem tutoris *Castr. cons. 370. iste qui formauit. n. 1. lib. 1. Dec cons. 110. nu. 7.* Præsertim quia contra tutorem agitur ad factum, non ad certum quid;
5 † vnde æquius est, vt præcedat ratio administrationis, non vt prius agatur ad certam rem reddēdam, prout etiam in specie concludit *Purpur. cons. 339. n. 2. lib. 2.*

Quod multo magis habet locum in casu nostro: quia fuit solum petita restitutio pecuniarū,
6 † quasi aliter esset concludendum, si peterentur reliqua bona mobilia, & suppellectilia descripta in inuentario. Ratio differentię est, quia pecunię recipiunt functionem in genere suo; vnde cum ex causa tutelæ prætendat tutor se creditorem in pecuniis, facilius potest dari in eis retentio; Ad exemplum compensationis, quę datur de quantitate ad quantitatem, quod nō est in rebus mo-
7 bilibus, & aliis speciebus, † quarum non fit retētio, aut compensatio tanquam de specie ad quātitatem *l. si conuenerit. 18. in pr. & ibi glo. in verb. loco. de pignorat. act. l. si non fortem. 26. §. 1. de cond. indeb. l. si cōstat. 4. C. de compensat. l. grege. 12. §. cum pignori. de pignor.* Immò quāuis tutor remaneret creditor reddita ratione administrationis, non tamē impediretur
8 restitutio huiusmodi bonorum. † Ita in specie dicit distinguendum *Surd. decis. 184. per tot.* vbi etiam testatur de magis communi, & quod pluries ita iudicatum fuit per *Roland. & Bocc. Idem Surd. cons. 296. n. 23. & 24. lib. 2.* Prout etiam hanc esse veriorem opinionem dicit *Rot. Bononien. per Beniuen. dec. 90. in fi. post Socc. cons. 24. n. 36. lib. 1.*

Minus erat dubitādum in casu de quo agebamus, quia actum fuit contra tutorem via conue-
9 ni, & ordinaria, † cum contrarium dicendum esset, quando tutor conueniretur via executiua vigore instrumenti, in quo promisit rationē redde-

re, & reliqua restituere, quasi tunc magis possit agi contra tutorem ad certam rem ante generalē rationem totius administrationis *Bart. in l. 1. Cod. si aduers. rem iudic. Alex. cons. 192. in fi. n. 3. vers. & per hęc*
10 *patet lib. 7.* † Vnde ratione eius quod est incertum non impeditur minor agere pro eo, quod est certum *Soc. cons. 24. visis ac diligenter col. 13. in pr. vers. non obstat argumentum nu. 35. lib. 1.* cum etiam non possit opponi compensatio debiti liquidandi contra
11 debitum liquidatum per sententiam, † seu instrumentum *Alex cons. 93. quaeritur vtrum sit commiss. lib. 4.* etenim potius dicitur mixta obligatio, per quam tutor tenetur, non autem simplex, quasi versetur non solum circa factum, sed etiam circa
12 dationem, † cum incipiat à faciendo, & terminetur in dando *l. cum seruum. 81. ad med. de cond. & dem.* Vbi *Castr. vers. item nota ex secunda parte. nu. 4.* ex hoc concludit quod quando datio est finis facti videtur inesse obligationi datio potius quàm fa-
13 ctum, † & sequitur latius *Surd. cons. 196. num. 23. & 24. lib. 2.* vbi ita declarat intelligendum esse *Purpur. cons. 339. n. 2. lib. 2.*

Quę magis debent procedere, quia promissio tutoris, de qua in inuentario, & instrumento tutelę fuit facta vnico contextu de restituendo bona inuentariata, & de reddendo rationem;
14 Vnde ista tanquam copulata debebant concurrere vniformiter, ęqualiter, & ęque principaliter *Bart. in l. Seia ex parte. 20. §. caio. num. 6. de fund. instruct. Rom cons. 53. n. 7. lib. 1. Aym. cons. 9. n. 25. Bald cons. 243. visis ad med. vers. item natura lib. 3. Mand. ſ. reg. 32.*
15 *q. 17. n. 4.* † Quare non poterit ex hac promissione tutor condemnari ad restitutionem eorum, de quibus in inuentario, nisi reddita ratione tanquam sit copulata promissio, prout in specie cōcludit *Caualcan. de tutor. n. 214. vers. & etiam quia.*

Pręterea quando tutor possit infra tempus instantię executionis petitę reddere rationem,
16 & sic creditum suum liquidare, † quasi tunc habeatur pro liquido illud, quod infra breue tempus potest liquidari *l. si C. de compensat. Capic. decis. 48. n. 2. Lancellot. de attentat. p. 3. c. 24. de reo & exceptio. contra attentat. rompet. q. 29. in fi. tom. 5. fol. 437. post Gallef. de oblig. cameral. p. 4. q. 2. nu. 7. vers. dicta regula-*
17 *riter.* vbi quod hoc est in arbitrio iudicis, † Et de similibus probationibus, quę fiunt in continenti *Dec. in l. vlt. n. 45. in fi. col. 21. vers. in secunda conclusione. C. de edict. diu. adr. toll. & in t prudentiam. §. fixta in 3. not. de offic. deleg. Menoch. de arbitr. cas. 14. nu. 5. & cas.*
18 *18. num. 4.* & in specie † veriorem sententiam dicit *Caualca de tutor. nu. 215.* contra *Mysinger. obseru. 6. centur. 2.* Maximè quia licet non admittatur compensatio contra executionem Cameralis obligationis *Aret. cons. 99. col. 2. Doctor. in c. veniens. de iur.*
19 *iur.* † Tamen subsistente ęquitate esset in arbitrio iudicis compensationem admittere, etiam in debito liquido, quando pręsertim debitum petitum compensari esset factum post tempus obligationis Cameralis *Socc. in l. tutianus. col. penult. de condit. & demonst. Gallef. d. q. 2. n. 8. & 9. Tindar. de compensat. q. 7. col. 4. Afflict. decis. 381. n. 3. Capic. decis. 167. n. 4. ad medium vers. mihi visum est in hac materia.*

Prout dicimus, quod est facienda compensatio in liquidis de quantitate ad quantitatem,
20 quamuis fuerit promissio iurata, † & licet sit renunciatum compensationi respectu debiti futuri superuenientis post promissionem iuratam, & sic quando ius compensandi superuenit, cum secus sit quo ad debita pręterita, quasi tunc non admittatur propter iuramentum, prout in vtroque casu de communi opinione testatur latè *Anchar. q. 2. n. 3. & 4. lib. 1.*

Ex quibus etiam sequitur quo ad secundā dubitationem veriorem esse sententiam, quod matri non competat actio, seu petitio dotium suarū,
21 † nisi reddita ratione administrationis, cum interim filij possint illas retinere, Nam constat durante administratione multas pecunias ad pupillos spectantes fuisse per eam exactas, Vnde intrat pręsumptio, quod sibi de suo credito satisfecerit, quod potest facere mulier sibi ipsi soluendo,
22 † quemadmodum si solueret alijs creditoribus *l. peculium. la 2. §. pręterea. vers. sanam vt eleganter. ff. de pecul. Aym. cons. 129. n. 5. Affl. decis. 13. num. 16. Caualcan. de tutor. n. 181.* Cum pręsertim non simus in administratione rerum immobilium, in quibus cessat
23 pręsumptio satisfactionis, † sicut est census, nisi ille esset extinctus, quia tunc potuit, vel nisi ex sufficienti ratione aliud appareat, quasi tunc ex euidentia facti excludatur dicta pręsump io, prout in vtroque casu est decisio *Rot. coram R. P. D. Penia. Roman. administrationis tutelę. 2. april. 1590.* Quando enim solutio esset facienda in pecunia
24 possit tutor sibi soluere, † cum secus sit in rebus immobilibus, in quibus requiruntur solemnitates *Ducn. reg. 32. administratores seu officiales. conclus. 2. fall. 3.*

Et adeo pręsumitur creditor succedens creditori sibi soluere, vt fructus quos habuit ex hęre-
25 ditate, † seu ex alia causa, pro qua illi successit, dicatur habuisse ex alio titulo, quàm iure hęreditario; Ideo si fuerit grauatus restituere fructus hęreditatis, prius poterit detrahere illos tanquā ad se spectantes pro rata sui crediti *Castr. in l. peculiū. la 2. ff. de pecul. Soc. Iun. cons. 170. n. 9. lib. 2. Menoch. cons. 133. nu. 35. & 36. lib. 2.* Quid quid distinguat *Sur. de Prat. de interpret. vltim. volunt. solut. 4. dub. 4. interpretat.*
26 *3. nu. 21.* † vbi concludit aliud esse inter grauatum restituere fructus, & illum qui grauatur restituere bona. Quę simpliciter est verior in vtroq; casu opinio prędicta, vt testatur *Surd. decis. 70. nu. 1. vers. quę conclusio.* vbi quod sępe Senatus iudicauit contra dictam distinctionem, cum nō possit cōsiderati aliqua ratio diuersitatis, immò tam in onere restitutionis proprietatis, quàm fructuum eadem fictio solutionis consideratur, vnde idem ius est statuendum *l. à titio in pr. ff. de verb. oblig. Bald. in l. de quibus. n. 35. C. de legib. Tiraq. in tract. cessant. caus. p. 1. n. 150. Surd. decis. 276. n. 8. & 9.*

Immo mulier dicitur esse in culpa si stantibus
27 prędictis sibi suum creditum non soluit † *Aret. in § actionum. q. 27. num 46. inst. de action. Bald. cons. 86. panctus angelus petri. in fi. vers. hic autem aduertendum. lib. 2. Plot. de in lit. iur. §. 11. n. 34. Surd. de alim. tit. 3. q. 7. n. 17.* Ita vt neque possit consequi alimenta, & vsuras dotis, si mulier tutrix eorum, qui tenentur
28 dotem soluere, † non curauit durante tempore administrationis tutelę illam exigere *l. quoties. 10. § sicut autem. de administr. & pericul. tutor. gloss. in l. diuortio. 37. § illum autem. in verb. petsit. in fi. ff. de negot. gest. Socc. cons. 126. diligenter. colum. 3. post med. in 1. dub. num. 5. lib. 1.* vbi num. 6. ampliat, quamuis adsit statutum, quod viduę pręstentur vsurę, & fructus
29 dotis, † quia illud intelligitur, quando non differtur exactio restitutionis dotis culpa ipsius, cum sibi imputandum sit non exigendo à se ipsa,

prout

prout poterat de iure communi, secundũ quod
etiam debemus interpretari statutum *l. si seruus. 2.*
30 *C. de noxalib. action.* † Niti essemus in pecunia de-
stinata ad vsum prædiorum, quia in illa non po-
test sibi soluere nisi in subsidium *Roman. sing. 104.*
tu habes quod pecunia. Caualcan de tutor. num. 179. in fi.
31 † Et idem est in aliis gerentibus negotia alterius,
qui administrantes bona suorum debitorum nõ
consequuntur interesse, si non exigunt suom cre-
ditum; ita vt debitore facto non soluendo; neq;
fideiussores sint obligati *Rom. cons. 45. nu. 5. lib. 5. Ro-*
32 *man. Iun. cons. 52. nu. 64. lib. 1.* † Dummodo admini-
stratori soluatur per debitorem illud lucrũ, qood
fuisset diminutum ex bonis ipsius debitoris, si
statim ipse administrator sibi soluisset, ne locu-
pletetur cum illius iactura, prout in terminis de-
clarat *Surd. de alim. tit. 1. q. 45. num. 74.* & est tex. *in l.*
quoties. 10. § sicut auem. vers. si vsura fuerint grauiores. ff.
de administr. & pericul. tutor.

Secuodo, quia propter expressam hypothecam
33 factam per matrem de suis dotibus † in assum-
ptione tutelæ cum solemnitatibus requisitis, &
seruatis seruandis filij habent ius in re, & possunt
dotem retinere *l. quamuis. C. de distract. pignor. l. 1. C. e-*
34 *tiam ob chirographar. pecun.* † Nam si datur actio hy-
pothecaria ad auocandum possessionem *§. item*
seruiana. instit. de actionibus. Ergo multo magis dabi-
tur retentio tanquam fauorabilior *l. per retentio-*
nem. C de vsur. l. creditor in pr. ff. qui potior. in pignor. Ce-
35 *phal. cons. 299. nu. 34. lib. 2.* † Et ita in terminis con-
cludit *Socin. cons. 180. aliàs. 126. diligenter puncti nar-*
ratione. col. 2. in princ. vers. ex qua conclusione. nu. 2. lib. 1.
Roland. cons. 17. n. 8. lib. 4. Dec. cons. 349. col. fi. n. 10. vers.
adeo quod etiam dos. cum aliis quos adduxi *dec. 179.*
num. 7.

Neque obstat quod solutio dotis non retar-
detur propter non redditam rationem admini-
36 strationis † *Negus. de pignor. p. 5. m. 1 n. 36. & 37. q. 10.*
vers. istis tamen non obstantibus. Put. decis. 146. nu. 5 lib. 1.
Rot. per R P D. Accoramboн. Vicentina dotis. 26. may
1546. Sarnens. decis. 64. in manuscript. de iur. dot. Rot.
coram R.P.D. Lancellot. romana saluiani interdicti. 19.
nouemb. 1599. & coram Cardin. Seraphin. romana tute-
tele. 17. februar. 1603. vbi quod est verior & magis
communis opinio, reprobato *Socin. d. cons. 180.*
37 *lib. 2.* † Quod magis dicit procedere stante obli-
gatione Camerali, contra quam non admittitur
exceptio requirens altiorem indaginem *Afflict. de-*
cis. 381. Capic. decis. 167. post. Aretin. cons. 99. col. 2.

Quia prædicta procedunt quando non exta-
tet hypotheca expressa dotium facta per tutricẽ,
38 si enim de ea appareat, † prout in casu nostro, æ-
qoius est dari retentionem per superius allegata:
Nam quando non adest hypotheca, non debet
impediri mater agens via executiua propter non
redditam rationem administrationis, quia debi-
tum, & creditum sunt ex diuersa causa, scilicet
39 dotium, & tutelæ, † vnde tanquam ex diuersis
nominibus non habet locum retentio, & com-
pensatio *Bald. in l. eius. 9. n. 3. C. de compensat. Afflict. de-*
cis. 192. num. 1. & ita in specie distinguit *Caualcan.*
de tutor. nu. 219

Et quidquid sit de prædictis, qoia forsan hæc
distinctio non esset tuta ex supra allegatis deci-
sionibus, in casu nostro tollitur omnis difficul-
tas, quia licèt exceptio compeosationis non pos-
sit opponi contra mulierem repetentem dotem,
40 tamen intelligitur, † quando opponeretur com-
pensatio non liquida, cum illa non detur de li-
quido ad noo liquidum, secus quando apparet,
prout in casu, de quo agebamus, quod ad tutri-
cem peruenerunt pecuniæ, & bona, ex quibus
potuit sibi satisfacere, tunc enim dabitur com-
pensatio, maximè quando noo petitur compen-
sari species, quæ in quaotitate non admitteretur
41 *l. conuenerit. de pignor. action.* † Et ita procedunt de-
cisiones Rotæ contrariæ *in causa Romana de beuila-*
qua. coram R.P.D. Orano. & Romana tutela coram R.P.
D. Pena, quia constabat ibi tot pecunias peruenis-
se ad maous administratoruoi, ex quibus præsu-
menda erat satisfactio *Ant. cons. 129. n. 5. Surd. de a-*
lim. tit. 3. q. 7. n. 17. & ita in terminis concordando
decisiones Rotę Romanę distinguit *Card. Seraph.*
Romana tutela. 17. februarij 1603.

EPITOME.

Legatarius an teneatur ad onus legato iniun-
ctum. Solui ao possit aote tempus, & aliud pro a-
lio. Confessio qualificata an possit diuidi. Vsus-
fructus quomodo constituatur in rebus mobili-
bus, & earum restitutio qualiter sit faciẽda. Pro-
missio indemnitatis an reqoirat excussionem.
Fideiussio quando extendatur ad fructus. Mari-
tos accipiendo dotem an præiudicet sibi quo ad
interusuria.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius quando teneatur ad onus legato iniunctum nu. 2. 4. & 6.*
3 *Ignorantia præsumitur in onere iniuncto in codicillis, secus in testamento, in quo scientia vnius non est sine altero.*
5 *Legans centum pro construenda cappella an censeatur grauare, vt expendatur plus quàm sit relictum.*
7 *Solui non potest aliud pro alio quamuis melior conditio offeratur.*
8 *Creditor non cogitur recipere creditum ante tempus. Intellige vt n. 9. & 10.*
11 *Verbum restituere significat idem quod soluere, & an importet semper traditionem. n. 12.*
13 *Pecunia legata ad alimenta an debeat stare penes heredem, vel sit deponenda.*
14 *Verbum satisfactio latius patet quàm solutio & compensando dicitur quis satisfacere, prout etiam dando pignora. n. 15.*
16 *Confessio qualificata quando possit diuidi, vel debeat acceptari, cum sua qualitate. n. 18. & 19.*
20 *Capitula an sint diuersa si contineant multa facta, quæ variis temporibus contigerunt. & n. 21.*
22 *Vsusfructus quomodo constituatur in rebus mobilibus, & an debeant restitui bona æstimata secundum valorem vsusfructus incohati, vel finiti. & n. 23.*
24 *Fideiussor debet conseruari indemnis etiam indemnitate non promissa.*
25 *Soluens pro alio quam actionem habeat.*
26 *Promissio indemnitatis operatur, vt prius constet de damno, & requirit excussionem. Declara vt numero 27.*
28 *Fideiussor quando censeatur obligatus pro fructibus, & in omnem causam, & n. 29. Et quid in dote, & aliis iudiciis bonæ fidei. n. 31.*
30 *Obligatio fideiussoris non est amplianda.*
32 *Maritus recipiendo dotem, an prohibeatur petere alimenta, & vsuras dotis. & n. 33. 34. & 35.*

Digitized by Google

CAPVT CXXX.

LEgatū de quo in casu mihi proposito fuit ac-
ceptatum per legatarinm, quæ acceptatio
1 cum sit facta simpliciter, †Dixi verius esse illum
teneri ad onus ei iniunctum per testatorem *l.im-
perator.vers.enimuero.de leg.2.Cast.in l.si cum dotem.§.si
pater.ff.solut.matr.Dec.cons.425.col.pen.nu.8.Aim.cons.
174.num.9.*

Quod magis erat in casu nostro,cū onus iniun-
ctū non excederet valorē legati, Licèt etiam ac-
2 ceptatio operaretur, vt esset validum; † quando
illud excederet,dummodo tamen nō adsit igno-
rantia oneris iniuncti *Ruin.cons.79.nu.1.& 2.lib.2.
Natt.cons.186.n.1.Soc.Iun.cons.18 n.8.lib.4. Surd.cons.
7.n.36.in si vers.stante igitur tali.& de aliment.q.26.tit.*
3 *9.nu.101.*†vbi quod ignorantia præsumeretur in
onere iniuncto in codicillis, quamuis non in te-
stamento, cum præsumatur tunc scientia quasi in-
spexerit tabulas testamenti,non codicillorū, vn-
de poterit esse scientia vnius sine altero *Aim.cons.
237.nu.3.Card.Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.6. tit.4.
n.12 post Bart.in l.catera.43.§ fi. n.1. de leg.1. & in l.qui
roma.§.duo fratres.q.3.n.13.de verb.oblig.* Et dummo-
dò onus maius legato apponatur per viam actio-
4 nis, † secus si per viam modi *Socc.in l.plautius.in 6.
notab.de cond.& demonst* Ratio est quia modus im-
pletur post actum, & sic post ius quæsitū, & post
illud commodum, vnde non videtur, quod lega-
tarius qui iam consequutus est vtilitatem possit
grauari ad onus maius, quàm est ipsum commo-
5 dum *Aun.cons.174.n.9.vers.sed tamen sustinendo.*†vbi
de legante Titio centum si de illis faciat cōstrui
cappellam, nam in constructione non tenebitur
Titius plus expendere, quàm sit relictum *Castr.in
l.si huiusmodi.86.in pr.nu.4.vers.sed oppono contra sum-*
6 *marium ibi.quod esset inconuenien.ff.de leg.1.* †secus au-
tem quando onus apponitur conditionaliter, &
illud debet impleri ante quæsitum ius, quia tunc
opus est,quod conditio ad integrum impleatur,
cum ante adimpletam conditionem ius nun cō-
petat *Rip.in l.cum filiofamilias.11.col.4.ad med.num.15.
ampliat.2.de legat.1.*

Quibus stantibus Declaraui legatarium teneri
ad restitutionē pecuniarū exactarum iuxtà for-
mam testamenti nō admittendo solutionem ob-
latam de censibus,cū illi non debeantur, sed pe-
cunia numerata,ideò aliud pro alio inuito credi-
7 tore solui non potest, † quamuis melior cōditio
offeratur *l.eum à quo.19.& l.manifesti iuris.17.Cod.de
solut.Becc.cons.27.n.6.Thesaur.decis.153.n.1.* Ita vt ne-
que creditor cogatur inuitus ante tēpus recipere
8 †*gl in l.qui roma.122.in pr.in verb.obtulerit.de verb.obli.
Iason in l.post mortem.C.de fideicomm.Dec.in l.cum tempus
17.n.5.& 6.de reg.iur.* vbi intelligunt,quando pos-
set considerari aliquod interesse creditoris, aliàs
9 secus, †cum declarationibus de quibus per *Surd.
de alim.q.41.tit 9.nu.29.* Et dummodò non simus
in donāte,in quo est speciale, vt aliud soluat pro
10 alio propter liberalitatem, † quam exercuit *l.si
quis argentum.§.fin vero redditus.C.de donat.Tiraq.de re-
tract.ligna.§.1.gl.6.n.20.*

Maximè quia iste legatarius tenetur restituere,
& reddere pecunias exactas,quę verba idem im-
11 portant, †quod soluere, ita vt requiratur solutio
pecuniaria, neq; satisfiat per alium modum sol-
uēdi *Soc.* in specie *cons.90.n.21.col.vlt.in fi.vers.item
promisit.lib.4.Nigus.de pign.p.5.memb.1.in prin. vers.&
quod dictum est.n.5.dixi.decis.147.n.5.*

Neque obstat quod aliquādo verbū restitue-
re applicetur ei, quod nunquam fuit receptū. &
12 non semper importet traditionem † *l. quoties sub
conditione 22. de cond.& demonst.* Quia illud est im-
propriè,cum secundum verum sensum significet
13 solutionē; †Prout dicimus de pecunia legata ad
alimēta,quæ debet stare penes hæredem, vel de-
poni apud tertium, dummodo testator nō man-
det, quod legatarius illam restituat post mortē,
tunc enim erit illi cum effectu soluenda. nec po-
terit hæres retinere *l.cum hi.8.§.si integra. vbi Ang.
ad med.vers.non obstat hæc littera.de transact. Surd.de a-
lim.tit.9.n.13.q.40.*

Nec facit quod dicitur de verbo satisfactionis,
Quia illud latius extēditur, quàm verbum solu-
14 tionis,†quomodocunque enim extinguatur de-
bitum dicitur satisfactum creditori *l.si rem.9.§.o-
mnis de pignor.actio.Natt.cons.496.nu.20.* Vndè qui
promisit satisfacere etiam cum iuramēto dicitur
adimplere, quamuis compēset fructus pignoris,
licèt aliud esset in promittente soluere *Felin. in c.
ad nostram.n.12.col 3.in pr.vers.dicit ergo.de iureiur.* vbi
adducit simile de sententia quæ cōdemnat in am-
putatione membri, si nō fuerit satisfactum infra
15 decem dies, †liberabitur enim dādo pignora, cū
secus sit, si dicatur si soluerit *Bart.in l.item liberatur.
§.qui paratus.n.3. vers.& ista faciunt.ff.quib.mod.pig.&
hypoth.soluit.Surd.cons.166.n.30.* vbi de cōmuni *k.a.*

Nec aduersatur quod cōfessio legatarij de pe-
cuniis exactis, & spectātibus ad vxorem testato-
16 ris fuerit qualificata, †asserendo illas habuisse, &
exposuisse in emptionem censuum, de quibus a-
gimus de ordine ipsius vxoris, vnde non potuit
diuidi, ita vt nō probādo mandatum possit con-
demnari ad illorū restitutionem *Bart. in l.aurelius.*
17 *29.§.idem quæsiuit.in pr.de liber.legat.* †Quia ista cō-
fessio cōtinet duo facta diuersa, & separata, quod
scilicet exegerit pecunias, & quod ex ordine il-
lius emit census, vnde condemnatio rectè proce-
dit *Iason.in l.manif.sta.ad fi.n.8.vers.circa ista modo.de iu-
reiur.Bald.in l.siquidem.24.n.2.C.de transact.Felin.in c.
cum dilecta.10.n.8.col.antepen.in pr.de accusat.Boer.de-*
18 *cis.245.n.5.* † Maximè quia dicta qualitas nō red-
dit nullū actum, cui adiicitur, tunc enim confes-
sio deberet acceptari cū sua qualitate, prout cō-
clusum fuit *per Rotam coram Sanctissimo. Asturicen.ar-
chidiaconatus.27.aprilis 1577.& per Card. Pamphilium
Narnien.pecuniaria.28.ianuar.1585.* Siue enim istæ
pecuniæ fuerint conuersæ in emptionem cen-
suum de ordine vxoris, nec ne, semper verum est
legatarium illas habuisse, ideò ad illarum resti-
tutionem tenebitur.

Præsertim quia factum in huiusmodi cōfessio-
ne adiectum non erat contemporaneum, tūc e-
19 nim esset in totū approbanda confessio, †vel re-
probanda; prout in eo, qui cōfitetur promisisse,
sed sub cōditione, & scripsisse, sed vti famulū, &
nomine alterius *Purpur.cons.124.n.4.lib.1.latè Surd.*
qui moltis similibus comprobat *decis.258.n.2.vsq;
ad n.6.* Nam quando cōtinentur multa facta, quę
diuerso tempore, contigerunt sunt diuersa capi-
20 tula, †secus si eodem tempore, cum sit vnicū, &
connexum caput *gl.in l.si quidem.9.in fi. C.de except.*
Licèt ista distinctio temporis non sit tuta, prout
eam non esse approbandam dicit *Menoch. de arbit.
cas.93.num.21.& 22. Rimi.Iun.cons 127.num.25.lib.2.*
21 †Quia sufficit fuisse ex eadem causa, & ad eundē
effectum, quo casu dicuntur connexa, non sepa-

rata

tata, sequitur *Surd.decis.258.nu.9.* diuersitas enim
temporis non impedit connexionem *l.cum actum,*
18.*de neg.gest.Natt.cons.133.nu.6.*

Non obstat quod vxor testatoris, cui est faciē-
da solutio pecuniarum sit vsufructuaria, vnde sa-
tis videtur adimpletum legatum, si dantur cēsus,
& sic vsusfructus illarum. Quia liberè huiusmodi
pecuniæ sunt consignandæ vsufructuariæ iuxta
dispositionem testatoris: quod etiam est de iure
22 communi, secundum quod † vsusfructus consti-
tuitur in rebus mobilibus, vt pecunia, vino, oleo,
frumento, & similibus, in quibus licèt non cadat
propriè vsusfructus, cum consumetur, & aliene-
tur proprietas, tamen fit æstimatio rerum, & præ-
statur cautio de restituendo quantitatem, in qua
fuit æstimata *l.1.de vsufr.ear.rer.qua vsu consum.Go-
mes.var.resolut.c.15.de contract.tit.de seruit.nu.3.* Ita vt
facta æstimatione caueatur de ea reddenda fini-
23 to vsufructu habito respectu ad valorem, † qui
est tempore inchoati vsusfructus: Intelligendo
de his, quæ breui tempore atteruntur, cum aliud
sit in illis, quorum fit consumptio vsu longissimi
temporis, ista enim restituentur in eo statu, quo
erunt finito vsufructu *Azo.in rubr.de vsufr.num.10.
Anchar.in c.fi.nu.16.de pignor. Alex.cons.58.nu.7.lib.3.
Paris.cons.96.in princ.lib.2.Roland.cons.92.nu.23.lib.1.*
Et secundum præfatam distinctionem tanquam
magis communem iudicatum fuisse dicit *Surd.
decis.67.per tot.*

Vltimò quo ad releuationem indemnitatis fa-
ciendam per vxorem testatoris: Verius est illam
teneri, cum enim legatarius pro eo fideiusserit,
24 quamuis non fuerit promissum, † tamen fideius-
sor debet seruari indemnis, quasi hoc tacitè insit,
ita vt non requiratur expressio *c.peruenit,de fideiuss.*
quem text. dicit singularem *Bald. in l.constitutioni-
bus,20.in princ.C.de vsur. Paris.cons.104.num.12.lib.3.*
25 *Bertaz.claus.43.glos.1.nu.1.* † Cum enim soluat pro
reo, habet actionem mandati cōtra eum *§.si quid
autem,instit.de fideiuss.* quod procedit quamuis sine
mandato illius fideiusserit, eo tamen præsente *l.
qui fide.ff.mand.* nam eo absente haberet actionem
negociorum gestorum *l.ex mandato,ff.eod.tit.*

Ista autem promissio simplex indemnitatis o-
perabitur, vt prius constet de damno, & quod
nō possit satisfieri per debitorem principali cre-
26 ditori, ideò prius requiritur excussio † *Bart.in l.1.
C.de conuenien.fisc.debitor.lib.10. Rom.cons.101.allega-
tiones,nu.2.* Quod tamen non haberet locū, quan-
do huiusmodi promissio indemnitatis esset mul-
tum prægnans, puta si fuerit dictum indemnes
releuare, & penitus sine damno conseruare; tunc
27 enim † tanquam excedens terminos simplicis fi-
deiussionis de indemnitate obtinebit defensio-
nis promissionem, susceptionem litis, & libera-
tionem à molestiis sine excussione *Bart. in l.pater,
nu.1.ff.de dot.praleg.Ruin.cons.187.nu.2.lib.1.* & est de-
cis. *Rota per Cardin.Millinum Rom.consu.18.iunij* 1601.

Et quoniam fideiussio fuit respectu certæ quā-
titatis Dixi illam non esse extendendam ad fru-
28 ctus, † prout neque pro illis censebitur releuatio
indemnitatis; Nam quamuis fideiussor simplici-
ter acceptus dicatur obligatus in omnem casum,
qui posset oriri ex natura illius negocij, & sic e-
tiam pro eo, quod accessit obligationi *l.quæro,56.
ff.locat. Castr.cons.i..23.folct.aromatorum,col.3.post med.
vers.contrarium dico,nu.4.lib.1.Aym.cons.45.nu.6.* Ta-
men quando fideiussio est facta habito respectu
ad certam quantitatem sortis, obligatio non tra-
29 hitur ad vsuras, & fructus, † secus vbi simpliciter
intercedit, & sine determinatione quantitatis, &
ita loquitur *text. in l.fideiussores magistratuum, in princ.
& §.1.de fideiussor.& gloss in l.quæro,ff.locat.* prout de-
clarat *Neguf.de pignor.p.2.membr.4.col.8.post med.vers.
sed ista responsio non est,nu.48.* Etenim cum fideiussor
suscipiat alienam obligationem, eius intercessio
non est amplianda, sed strictè debet intelligi
30 † *l.blanditus,C.de fideiuss.Nat.consil.202.nu.5.Roland.
cons.58.nu.20.lib.1.* & ita etiam sequendo *Neguf.* di-
stinguit *Surd.de aliment.tit.8.priuil.50.nu.2.& tit.9.
q.31.nu.73.* cum aliis *per Bocr.decis.314.& quo ad pri-
mam quæstionem,col.2.post princ.n.4.* Quicquid aliud
sit in iudiciis bonæ fidei, prout in dote, & simili-
31 bus, † in quibus fideiussor acceptus pro princi-
pali obligatur etiam pro accessionibus *Neguf.de
pign.p.2.memb.4.n.56.col.11.ante med.vers.vera est ergo
conclusio,per text.in l.centum capua.vbi glo.Bart.& alij ff.
de eo quod certo loco.Surd.de alim.tit.8.priuil.50.nu.85.*

Ideò dicimus quod bona vxoris sunt tacitè
obligata marito, & è contra tam pro dote, quàm
32 pro vsuris dotalibus, & alimentis, † ita vt maritus
recipiendo dotem simpliciter non prohibeatur
petere alimenta, & vsuras dotis *Bart.in l.si marito,
§.si fundum,in fin.& ibi Rom.ff.solut.matr.Bald.Nouell.
Lup.& alij* de quibus *per Surd.de alim.tit.6.q.3.nu.12.
vsque ad nu.21.*

Quamuis prædicta non sint tuta, prout alias cū
de hoc disceptaretur Dixi verius esse, quia pro i-
stis accessionib. ciuilibus, vt sunt vsuræ, alimenta,
& interesse, datur officium iudicis nobile, nō au-
33 tem actio, † quæ solum cōpetit pro accessionib.
naturalibus, vt in fructib. prædiorum, & fœtibus
animalium, quæ petuntur actione de dote *latè
Surd.de aliment.tit.3.q.2.nu.11.& 12.* Vnde sequitur
quod soluta sorte non possunt peti *Bald. in l.4.C.
depos.Paris.cons.5.nu.203.lib.4.* Et hanc opinionem
sequendam tanquam veriorem dicit *idem Surd.de
alim.tit.1.q.43.nu.12.in fin.vers.hanc partem si teneas.*

Ita vt etiam prædicta procedant, quamuis ma-
ritus in receptione sortis reseruasset sibi ius pe-
tendi vsuras, quia neque dicta protestatio facit,
34 vt illas possit petere, † Ista enim remissio induci-
tur iuris necessitate, vnde nihil operatur, dum-
modò soluens sortem non contradicat protesta-
tioni, quasi tunc videatur tacitè illam acceptare
conseruando ius protestantis, ita vt eo casu resul-
tet quidam contractus super interesse *Ias.in l.fin.
col.penult.in fin.vers.quod tenendum post Castr.ibi.in fi.de
eo quod certo loco.per text. in l.si debitor, §.1.ff.quib.mod.*
35 *pign.vel hypoth.solut.Becc.cons.45.n.4.* † Et dummo-
dò non simul in interusurus, quæ petuntur vel
tanquam conuenta, vel tanquam debita vigore
alicuius consuetudinis, nam tunc quo ad ista e-
tiam soluta sorte, & nulla quoque facta reserua-
tione de illis, remaneret semper saluum ius quo
ad interesse *Socin.cons.45.nu.12.lib.4.* latè *Claud. ad
Bertazz.cons.262.col.fin vers.quarta & vltima.* cum a-
liis de quibus *infra cap.136.*

EPITOME.

Legatum Ecclesiæ, vel Ciuitati relictū quando
præscribatur spatio centum annorum. Et an ex-
piret illa destructa. Alimenta relicta dignitati an
transeant ad successorem. Qualitas requisita an
debeat esse successiua. In actu in quo supponitur
nomen vnius vice alterius cuius contemplatio-

ne negotium geritot an debeat attendi simulatio,& quid in pensione ad vtilitatem alicuius an fideiussio spectet ad eum, vel ad commodum illius, in cuius persona etat pensio.

SVMMARIVM.

1 *Legatum Ecclesiæ relictum non præscribitur spatio centum annorum.*

2 *Pro Ecclesia in dubio iudicandum est.*

3 *Alimenta relicta Dignitati puta Episcopo, seu Rectori transeunt ad successorem etiam post centum annos. Intellige vt num.4.& 6.*

5 *Hæres hæredis non venit appellatione hæredis infrascripti. Declara vt num.9.*

7 *Legatum alimentorum est perpetuum, quamuis fuerit simpliciter relictum,& est præstandum etiam per secundum hæredem.& num.8.10.& 11.*

12 *Alimenta relicta Dignitati an transeant ad successorem quando mandantur præstari de fructibus fundi.*

13 *Alimenta præstantur ex redditibus non ex venditione proprietatis.*

14 *Dictio in perpetuum intelligitur in infinitum, etiam post centum annos.*

15 *Legatum relictum Ecclesiæ non expirat illa destructa, sed transit ad Pontificem. Intellige vt num.21.& quid in ciuitate.num.22.*

16 *Legatum Ecclesiæ præsumitur factum contemplatione Christi.*

17 *Actio non competit nominato, sed ei cuius contemplatione actus geritur.*

18 *Minister nudus,& nullum habens commodum potest agere fauore Ecclesiæ.*

19 *In actu in quo supponitur nomen vnius vice alterius, pro quo negotium geritur, non obest simulatio, sed ius acquiritur veræ personæ.*

20 *In pensione ad vtilitatem alterius fideiussio spectat ad commodum illius. non ad eum, in cuius persona erat pensio.*

23 *Perpetuum respectu ciuitatis dicitur donec illa durat.*

24 *Promissio soluendi centum ciuitati resoluitur illa diruta.*

25 *Qualitas requisita per modum causæ existentis debet esse successiua, ita vt deficiat tutela, si cessauerit qualitas agnationis.*

CAPVT CXXXI.

NOn præscribi spatio centum annorum legatum annuum Ecclesiæ relictum Dixi con-
1 cludendum † secundum veriorem opinionem
Doctor.in l.in annalibus,Cod.de legat. Socc.in l.3.§.item si
republica,ff.ad leg.falcid. Rimin.Iun cons.219.lib.2. cum
aliis quos adduxi *decis.22.nu.4.*& ita practicari te-
statur *Mut.super consuet. Panorm.c.76.nu.59.*& hanc
sententiam tanquam magis veram dicit sequen-
dam latè *Peregr.de fideicomm.art.30.nu.11.* vbi etiam
quod ita seruatur in praxi, & est æquior opinio
2 tanquam magis fauens Ecclesiæ,† pro qua in du-
bio est iudicandum *Bald.in cap.in præsentia,col.pen.de*
probat.Tiraq.de pia caus.priuil.98.in fin. Et hoc potius
debemus attendere, quàm coniecturam illam, vt
minus grauetur hęres, quàm fieri possit, ob quam
alij tenebant contrarium, de quibus per Surd.*de*
alim.tit.5.q.6.num.18. post Cott. in memorabil. in verb.
perpetuum,vers.proinde singulariter.

Idem dicimus in legato alimentorum relicto
Dignitati, puta Episcopo, Rectori,& similibus,
3 † quod transit ad successorem, nec finitur morte
eius, cui relictum est, sed continet perpetuam
præstationem, etiam post centum annos secun-
dum opinionem *Roger. Alber. & aliorum* de quibus
per *Surd.de alim.tit.3.q.6.nu.16.cum seq.*

Prædicta tamen declataui non habere locum
in casu mihi proposito; Quia testator reliquit ali-
menta Dignitati præstanda ab infrascriptis eius
hæredibus, quo casu non transit huiusmodi le-
4 gatum ad successorẽ, † sed extinguitur per mor-
tem hæredum descriptorum, quibus fuit iniun-
ctum onus præstandi legatum prædictum. Quia
istæ dictiones infrascripti, prædicti,& similes re-
feruntur ad eos, qui corporalibus oculis legi pos-
sunt, neque comprehendunt hæredes hæredis,
quorum nomina non leguntur, licèt aliàs ex te-
5 stamento comprehenderentur,† cum scripti di-
cantur, qui possunt legi, non qui possunt intelligi
l.1.in princ.ff.de his quæ in testam. delent. & ibi gloss. in
verb.si extrinsecus. & voluit *Oldrad.cons.21. thema tale*
est.in fine vers.illa enim verba.Imol.in l.si quis filiumfami-
lias,§.in omni,in fin.de acquir.hæredit. Doct.in l.vlt. C.de
hæred.instit. Alex.cons.173.visa facti narratione,col.2.ad
med.vers.tamen præmissis non obstantibus,nu.5.& 6.lib.5.
post Bart.in l.qui liberis,8.§.hæc verba,in fin.num.7.vers.
quæro quid si testator,de vulg.& pupill. Crot.in l.2.in prin.
6 *nu.4.ff.sol.matr.* qui in specie loquitur † de alimen-
tis relictis Dignitati præstandis per infrascriptos
suos hæredes, sequitur *Surd.de alim.tit.5.q.6.nu.26.*
& 27.& tit.9.quæst.13.

Ista tamen non sunt tuta, quia de sui natura le-
7 gatum alimentorum est perpetuum, † & intelli-
gitur ad vitam legatarij, quamuis simpliciter fue-
rit relictum,& hoc fauore alimentorum *Bart.in l.*
mela.in princ.ff.de alim.& cib.leg. Ias.in l.1.in fin.vers.in
secunda parte,C.de legat. Ideo erit præstandum tam
per primum, quàm per secundum hæredem, do-
nec viuit legatarius; cum præsertim credendum
sit quod testator si mandauit illud solui per hæ-
8 redem institutum sibi magis dilectum, † multo
magis voluerit soluendum esse per hęredem hæ-
redis sibi non cognitum. *Corn.in specie consi.69.*
9 *in hac consultatione,n.4.lib.4.*† Et vbi militat eadem
ratio venit etiam hæres hæredis quamuis fuerit
dictum de infrascriptis Alciat.in terminis *in l.hæ-*
redis appellatio,65.nu.4.vers.quod ego non sufficere arbi-
tror. & ibi Rebuff.col.penult.vers.limitarem nisi materia,
ff.de verb.signif. Dec.in l.qui per successionem, nu.4. vers.
secundo regula.ff.de reg.iur.

Præsertim vbi legatum esset annuum, quo casu
venit hæres hæredis quamuis testator mandaue-
10 rit solui per infrascriptum hæredem,† quasi tunc
dicta verba stent causa demonstrationis, non re-
strictionis, vnde non debent mutare substantiam
legati iam perfecti,& in esse deducti,& sui natu-
ra, perpetui, prout in puncto concludit *Corn.cons.*
69.lib.4.Peregrin.de fideicommiss.art.32.nu.70.vers.se-
11 *cundo sublimita.*& latè dixi supra *c.104.*† vbi etiam
præfata ampliantur procedere, quamuis fuerit
mandatum solui huiusmodi legatum durante
vita infrascripti sui hæredis, quasi ob fauorem a-
limentorum non debeat per illa verba mutari
substantia legati,& sic comprehenderet etiam a-
lias personas, quibus conuenit illa solutio *Bertaz.*
cons.ciuil.83.in fin.nu.66.post Bart.in l.mela, in fin. ff.de
alim.& cib.legat.

Verius igitur dicendum est non transire huius-
modi legatum ad successorem, quia alimenta
fuerunt mandata pręstari de fructibus fundi par-
12 ticularis, de quo in actis, † quo casu finitur lega-
tum spatio centum annorum ob illam rationem,
ne proprietas semper sit inutilis *Peregr.de fideicom-*
miss.art.11.num.64.vers.nec obstat. Dummodo onus
æquaret

Digitized by Google

æquaret fructus fundi relicti, secus quando pars
fructuum fundi sufficeret pro præstando onere
alimentorum, quia tunc cessaret ratio, quod pro-
prietas nunquam afferret vtilitatem *Surd. de alim.*
tit. 5. q. 6. nu. 30. vbi ita declarat *Crot. in l. 2. in princ.*
13 *nu. 3. ff solut. matr.* † Prout regulariter alimenta re-
licta siue ex testamento, siue ex alia causa sunt
præstanda ex redditibus, accessionibus, & fructi-
bus patrimonij, non ex venditione proprietatis
Bart. in l. penult. in princ. ff de alim. & cibar. legat. Roland.
cons. 22. nu. 21. lib. 1. Alex. cons. 100. super primo casu, in fi.
lib. 1. Salic. in l. 1. in princ. num. 3. vers. item nota quod lega-
tum, C. de fideicomm. Aym. cons. 199. nu. 11. col. fi. in princ.
vers. nec puto quod aequitas. Menoch. de arbitr. cas. 169. nu.
3. Cordub. in l. si quis à liberis. §. sed si filium, nu. 6. de lib. a-
gnoscend. cum declarationibus de quibus per *Surd.*
de alim. tit. 4 q. 9. per tot.

Non obstant contraria; Quia habent locum,
quando simpliciter esset relictum annuum lega-
tum, non enim dicetur præscriptum spatio cen-
14 tum annorum, quod magis esset, si addita fuisset
dictio in perpetuum, tunc enim intelligitur in
infinitum secundum proprietatem illius verbi
Rumin. Iun. cons. 219 nu. 32. lib. 2. quasi infinitas sit to-
leranda, vbi verba sunt apta ad illam inducen-
dam *Bero. cons. 155. in princ. lib. 1.*

Quia adeo verum est, vt etiam si destruatur Ec-
15 clesia ante cursum centum annorum, † tamen le-
gatum non expiret, sed transeat ad superiorem
puta ad Pontificem, exemplo aliorum redditnum
Ecclesiæ *Bart. in l fin. col. vlt. nu. 22. vers. quæro quid fiet*
de rebus, ff. de colleg. illic. Castr. Bald. Alex. & alij per Peregr.
de fideicomm. art. 11. num. 64. Etenim superest Chri-
stus, cuius contemplatione præsumitur factum
16 legatum, † & remanet Ecclesia Romana, à qua
cæteræ Ecclesiæ emanarunt *Felin. in cap. cum dilecta,*
22. col. vlt. in princ. nu. 22. vers. ad quod vltimum vide om-
nino. de rescript. Cott. in verb. perpetuum, vers. tamen in
practica, & in verb. absens potest acquiri, in fin. vers. quod
est bene notandum. & voluit *Bald. in l. hereditas, q. vlt. de*
hered. instit. Vnde legatum sustinebitur, quo ad
eam tanquam caput aliarum Ecclesiarum.

Et faciunt quæ dicuntur de actione competen-
17 te non nominato, † sed ei, cuius contemplatione
actus geritur *l. si cui legetur, 51. §. titio. vbi Ias. num. 3. de*
leg. 1. Imol. in l. filiofamilias, 42. num. 2. in vlt. not. de condit.
& demonst. latè *Menter.* qui multos casus distinguit
18 *decis. 36. num. 3. 4. & 59. vsque ad nu. 64.* † Ita vt fauore
piæ causæ, & alimentorum etiam nudus mini-
ster, & nullum habens commodum possit agere,
quamuis solius nominati intersit, licèt executio
ad alium spectet *Bald. in l. nulli, nu 2. C. de episc. & cler.*
Surd. de alim. tit. 8. priuil. 32. nu. 1. Io. de Canib. de execut.
vltim. volunt. p. 2. § consulen, num. 16. & 17. tom. 8. par. 1.
fol. 190.

Idem est in similibus casibus, prout in actu in
quo supponitur nomen vnius vice alterius, cuius
contemplatione negotium fuit gestum, & ad
19 quem spectat commodum illius, † tūc enim cum
simulatio sit tantum respectu personæ, valet a-
ctus, & ex eo acquiritur ius veræ personæ con-
templatæ, & non fictæ Bald. notabiliter *in l. cum*
precibus, in fin. vers quando simulatio. & ibi Salicet. nu. 1.
C. de probat. Franc. Marc. decis. 46. p. 1. & est decisio *Ro-*
ta per R. P. D. Decanum placentina bonorum, 13. April.
1584. & Romana societatis. 24. Nouembris 1596. & co-
ram R. P. D. Cordub. Segobien. pensionis. 20. Maij 1598.
20 vbi ex hoc concludit, † quod pensio, quando est
ad vtilitatem Titij, obligationes, fideiussiones, &
earum vis, & efficacia rendebunt ad illius com-
modum, non ad vtilitatem Hispani in cuius erat
pensio.

Adde tamen prędictis quod quando redditus
legatus Ecclesię esset certus, tunc transit ad supe-
riorem etiam destructa Ecclesia, secus autem in
21 alimentis, † quæ licèt contemplatione Ecclesiæ
relinquantur, nihilominus debentur iis, qui ser-
uiunt Ecclesiæ, vnde cessante seruitute cessaret
relictum *Surd.* in terminis *de alim. tit. 5. q. 6 nu. 25.*

Et quicquid fit in Ecclesia, qua destructa non
22 expirat legatum, sed debetur superiori. † Aliud
est in ciuitate, quæ si destruatur, facit vt legatum
sit quoque extinctum *Rip. in l. 2. in princ. nu. 4. vers.*
bene fateor, ff. solut. matr. Menoch. cons. 106. nu. 98. lib. 2.
23 † Cum perpetuum respectu ciuitatis dicatur, do-
nec illa durat *Barbat. cons. 20. col. 4. Rom. cons. 417. in*
casu proposito. vbi ex hoc concludit, quod promis-
sio census facta castro, aut ciuitati, illis dirutis
censeatur soluta. Quia cessat causa defensionis,
ob quam videntur promittentes illam fecisse;
Vnde cum deficiat onus præstandi auxilium,
24 † debet etiam deficere commodum ex onere in-
ductum *l. cætus, in princ. de ann. legat. l. qui sub prætextu,*
C. de sacros. eccles. & Roman. sequitur *Ias. in l. 1. col. 12. ad*
med. vers. vltimo adde nu. 61. ff. de offic. eius. prout etiam
Felin. in c. quam ecclesiarum, col. 10 ad med. vers. secunda
declaratio, nu. 29, de constit. Marsil. in rubr. de fideiussor,
col. 44. ad med. vers. & facit nouum consilium, num. 122.
25 † Quando enim requiritur qualitas per modum
causæ existentis, id est perseuerantis debet esse
successiua; Quemadmodum in tutela, in qua si
qualitas agnationis consideratur debet esse exi-
stens, & successiua, vnde illa cessante deficit e-
tiam tutela; ideo cum tutela defertur agnato, si is
desinat esse agnatus, non potest illam admini-
strare *Bald. in l. tutelas §. 1. ff. de capit. diminut.* latè *Me-*
noch. qui multos casus distinguit circa istas quali-
tates deficientes *cons. 106. num. 96. cum seq. lib. 2.*

EPITOME.

Debitor quando possit repudiare, sibi relicta in præiudicium fisci & creditorum. Renunciatio bonorum eius, qui ingreditur religionem an validè fiat per monasterium sine consensu ingressi. Vxor an possit remittere ius alimentorum ad fauorem mariti. Spes iuris quærendi an requirat insinuationem. Acquisitio momentanea an sit considerabilis, ita vt in illius renunciatione requiratur solemnitas Constitutionis Paulioæ. Pensio translata an sit noua, vel antiqua. Prohibitus ab emendo quando possit emere pro capacibus quos nominabit.

SVMMARIVM.

1 *Debitor an possit repudiare legatum, hereditatem, aut quid simile sibi delatum. num. 2. 3. 4. 41. & 45. & quid seruetur in francia. num. 44.*
5 *Ius adeundi non est in bonis nostris, nec transmittitur ad creditores, & illorum renunciatio valet.*
6 *Monasterium potest in quærendis præiudicare etiam sine consensu eorum, qui illud ingrediuntur non facta, neque professione tempore renunciationis. num. 7. & 8.*
9 *Vxor potest ante matrimonium remittere marito ius alimentorum. Intellige vt num. 10.*

11 *Pactum contra substantiam, naturam, & accidentalia contractus quando valeat.*
12 *Fraudem faciens fisco in quarendis punitur in duplum, in quasitis in quadruplum. num. 13.*
14 *Reus statim condemnatus dicitur debitor fisci, & quando possit non acquirere, & repudiare sibi delata. nu. 18.*
15 *Maritus an possit remittere lucrum dotale in praeiudicium creditoris. num. 16. & 17.*
19 *Renunciatio iuris querendi non dicitur propriè donatio.*
20 *Spes iuris querendi quando requirat insinuationem si renuncietur. num. 21. 22. 23. & 24.*
25 *Acquisitio seu aditio momentanea insurgens ex donatione an sit considerabilis. num. 27. 28. 29. & 30.*
26 *Solemnitas requisita per Constitutionem Paulinam quando debeat interuenire in renunciatione hereditatis.*
31 *Emptio pro capacibus valet non obstante statuto prohibente illum emere.*
32 *Emens pro nominando statim transfert dominium in eum, qui fuit nominatus, & non transit ad heredes facultas nominandi.*
33 *Cassatio pensionis ad effectum transferendi in alium non est considerabilis tanquam momentanea, & an sit eadem pensio. num. 34.*
35 *Donatio omnium bonorum non valet non reseruato pro facultate testandi, etiam quod non sequatur traditio. num. 36.*
37 *Vxor non imputat legatum in quartam, quando statim debet restituere. Intellige vt num. 38.*
39 *Patronus quando vendicet partem sibi debitam non obstante renunciatione liberti. num. 43.*
40 *Repudiatio in alterius praeiudicium quando valeat.*
42 *Fraus non praesumitur in faciente actum ad sui vtilitatem quamuis afferat damnum tertio.*
46 *Inopia nouissima dicitur quando non solum deficit substantia, sed actio, & officium iudicis.*

CAPVT CXXXII.

DEbitor non tenetur acquirere, sed potest repudiare legatum, vel haereditatem sibi delatam, ita vt ex hoc non dicatur fraudare creditorem, quia in quaerendis licitum est obesse
1 †quibus aliàs non possemus *l. vlt. C. de acquir. possess. Couarr.* in specie *in c. rainaldus §. 3. num. 12. vers. addit praeterea, de testam. Gomes. de restit. minor. nu. 14. vers. tertio extende.* Et cum de hoc in casu mihi proposito dubitaretur Dixi in priuato hanc esse veriorem opinionem non faciendo differentiam actionis hypothecariae, seu personalis, cum text. *in l. qui autem, §. 1. quae in fraud. credit.* loquatur generaliter in omnibus creditorib. *Soci. Iun. cons. 124. lib. 3.* Quidquid contrarium sequatur *Anchar. cons. 101. ex praedicto themate, ad fin. nu. 8.* Quia contra eum est com-
2 munis sententia, vt testatur †*Franc. decis. 101. nu. 21. dixi decis. 17.* & ita etiam seruat Rota per *Cardin. Blanchettum in causa Romana de fabijs. 30. Maij 1580.* cum aliis *per Peregrin. de iur. fisc. lib. 6. tit. 7. num. 38. ad fin.* licet *nu. 39.* dicat tutiorem opinionem *Anchar.*
3 quando adesset expressa obligatio iurium, † & actionum praesentium, & futurorum, vel in iuribus delatis, quae ex lege ipso iure acquiruntur, prout in legitima, quae per filium non poterit repudiari in praeiudicium creditoris hypothecarij iuxta *cons. Menoch. 77.* & in supplemento legitimae, vt per *Fab. in auth. nouissima, col. 15. C. de inoff. testam.* & in legato cuius dominium ipso iure transit in legatarium *l. à Titio, ff. de furt.* prout in specie concludit *Alciat. in l. alienationis verbum, 28. ff. de verb. signif.* quamuis contrarium ibi sequatur *Rebuff. col. 7. vers. qui occasione.* vbi requirit acceptationem le-
4 gati, † quia aliàs non diceretur alienatum *per d. l. qui autem, §. sed illud, ff. quae in fraud. credit.* ne sequatur absurdum quod legatum non possit repudiari contra *text. in l. proinde, ff. si cert. petat.*

Ratio praedictorum est quia ius adeundi non
5 est in bonis nostris *l. pretia rerum, ad leg. falcid.* † & in obligatione bonorum praesentium, & futurorum non veniunt bona, in quibus debitor habet spem de praesenti, nisi illud exprimatur *Bald. in l. fi. num. 3. C. de pact. Paris. cons. 127. nu. 26. lib. 1.* Ideo non potest transmitti ad creditores, cum sit potius quaedam facultas, aut potentia adeundi, quàm merum ius, quod creditor non exercet, nisi prius sit plenè quaesitum debitori per aditionem, & est quid mere personale, & consequenter non datur actio ad bona obligata pro eo iure, & illius occasione, neque saluianum interdictum, cum hoc ius non veniat in generali obligatione, vt latè omnia prosequitur *Surd. decis. 140. nu. 4. vsque ad n. 9.*

Et regulare est quod in quaerendis licitum est obesse, quibus aliàs non permitteretur; Vnde vi-
6 demus, † quod monasterium potest in istis sibi praeiudicare *Abb. in c. dudum, in verb. aliquando, de conuers. coniugat. Roma. cons. 184. visis quae narrantur, nu. 1.*
7 Ita vt huiusmodi renunciatio sit valida, † etiam sine consensu eorum, qui sunt ingressuri monasterium *Bald. in auth. si qua mulier, in fin. num. 15. C. de sacros. eccles.* Nam sola auctoritas monasterij sufficit, cum statim illi quaerantur bona si voluerit *Ias. in auth. ingressi, nu. 1. C. de sacros. eccles.* Maximè stante iuramento *Paris. cons. 69. nu. 104. lib. 3. per text. in cap.*
8 *quamuis, de pact. in 6.* † Quod procedit licèt non esset facta professio tempore renunciationis; Nam renunciatio trahitur ad illud tempus, & est conditionalis, neque hoc impedit, quominus valeat adueniente conditione, cum possit renunciari tam iuri de praesenti, quàm competituro *Bart. in l. 1. C. de pact.* Et renunciationis validitas quoad ingressuros non facit, quamuis non adsit consensus illorum, cum monasterium sine eis hoc possit facere, prout resoluit *Rot. coram Card. Seraph. Vlixbonen. bonorum. 26. Iunij 1596.*

Amplius etiam in materia priuilegiata, & fauorabili, prout in alimentis, & similibus esset licita renunciatio ante ius quaesitum. Vnde dicimus,
9 †quod vxor ante matrimonium potest remittere marito ius alimentorum, & pacisci vt non teneatur eam alere; cum hoc ius consequendi alimenta nō sit quaesitum vxori ante matrimonium, sed dicatur ius, quaerendum: vnde potest non acquirere: Quod procedit quáuis dotem dederit, quia non est ratio vniuersalis, vt dos debeat deseruire oneribus matrimonij, cum etiam sine dote maritus teneatur ad huiusmodi onera: Et licèt de natura contractus dotis vxor debeat se ipsam alere: Tamen valet pactum in contrarium, prout la-
10 tè concludit *Surd. de alim. tit. 7. q. 18. n. 10. & 11.* † Intelligēdo dummodo mulier habeat aliunde bona, ex quib. possit se alere, aliàs esset contra substantiam matrimonij, quod non posset durare, si vxor non haberet vnde viueret, quo casu huiusmodi pactum non valeret tanquam contra substantiam contractus *Bart. in l. 2. in princ. ff. si cert. peta.*
11 *Natt. cons. 114. nu. 8. Bero. cons. 38. num. 4. lib. 1.* † Cum aliud sit in pacto contra naturam, & accidentalia contractus, quo casu non vitiaretur *Bald. in l. si pater, in*

ter in 2.lectur. de adoption. & in c.1.§.nullam.n.7.versi-
culo vltimo potest per quos fiat inuestitur.

Non obstat *l.in fraudem.de iure fisc.* Quia illius di-
spositio procedit fauore fisci, non hypothecæ,
12 † cum etiam puniatur in duplum, qui fraudem
facit fisco in quærendis *Io.de Plat.in l.qui in contra-*
ctibus. C.de iur.fisc.lib.10. Franc.Lucan.de fisco & eius
priuileg.par.1.cas.75.tom.12.fol.8. & voluit *glos.in l.de-*
fensionis facultas. C.de iur. fisc.lib.10. Doct.in l.aufertur.
13 *§.1.ff.eod.& in l.si multi.de publican.& vectigal.* † cum
in quæsitis puniatur in quadruplum *glos.in l.qui in*
contractibus.8. C.de iur.fisc. & in l.1.C.de his qui ex pu-
blic.ration.lib.10. ita vt in dubio in duplo, & triplo
insit simplum *l. hoc edicto. §.quærentibus.de public. &*
vectigal. Bart.in l. interpretatione.42.de pœn. Salic.in l.
mulctarum.ad fin.vers.si vero per nomina. C.de mod.mul-
ctar.Peregrin.de iur.fisc.tit.7 lib.4.n.19.

Neque est mirum, quia lex magis fauet fisco,
quàm priuato creditori; Vnde dicimus quod sta-
tim condemnatione lata reus incipit esse debitor
14 fisci, † neque potest sibi non acquirere, & si remit-
tit reuocatur repudiatio per fiscum; Immo etiam
hoc procedit ante condemnationem, quãdo su-
mus in crimine commisso per reum, cui interdi-
citur administratio bonorum, aut bona ipso iure
publicantur; tunc enim reus non potest repudia-
re sibi delata, cum alias posset, quia ante cõdem-
nationem non est nata obligatio pro fisco, nec fi-
scus potest ab eo petere *Bart. in l. fi.de iniur. & in l.*
vnic. C. de pœn.fiscal.lib.10. Ang.in l. rescriptum.de pact.
Vnde ante sententiam confiscatoriam poterit
repudiare hęreditatem *Iacob Riminald.cons.136.præ-*
sens casus.lib.1. cum aliis per *Peregrin. de iur.fisc. tit.1.*
lib.5.n.191.

Et quod magis est non solum est speciale in fi-
sco, vt lucra non possint repudiari, quando sunt
purè delata, sed etiam si sint conditionalia: prout
in lucro dotali ex statuto præmoriente vxore si-
15 ne filiis: † Quamuis enim maritus possit illud re-
mittere in præiudicium creditoris priuati tã post
mortem vxoris, quàm ea viuente *Paris.cons.127.li.*
1. cum aliis supra allegatis. Tamen speciali iure fisci
16 hoc non poterit fieri etiam in vita vxoris, † quia
ex statuto ius quoque conditionale acquiritur
marito, prout ita iudicatum fuisse testatur *Peregr.*
17 *de iure fisc. lib.6. tit.7.n.40.* † vbi tamen limitat in
priuato, qui potest remittere ius conditionale à
lege delatum, secus si ex pacto, quia tunc non
posset, cum ex pactu conditionali ius efficax ac-
quiratur *§.ex conuentionali. instit.de verb.oblig.* Et de
18 legatis, † aut de hæreditate relicta delinquentib.
quando in præiudicium fisci possint repudiari la-
tè *Ludouic. Cato. cons. 503. lib.1. crimin. cum aliis per*
Claud. ad cons. Bertazz. 510. in verb. immo potest de-
linquens.lib.2.Rebuff in l. alienationis verbum.28. col.7.
vers.item in fisco.de verb.signif.

Minus obstat quod in huiusmodi renuncia-
tione non interuenerit solemnitas requisita secũ-
dum dispositionem statuti, quę saltem erat adhi-
benda ratione læsionis: Quia in quærendis non
19 potest considerari læsio: † ita vt ista renunciatio
iuris quærendi non dicatur propriè donatio *Aim.*
cons.114. n.13.col.fin. vers.tertio respondeo. vbi etiam *n.*
14. concludit in specie quod prohibitus ex forma
statuti renunciare iura sua non prohibetur renũ-
ciare ius quærendum, quasi istud facilius tolla-
tur, quàm quæsitum *post Castrens.* qui idem con-
suluit *cons.171. in causa prætensi visis omnibus de quibus*
supra lib.2. quem refert, & sequitur *Felin in c. 2.col.*
4.in fin. vers.pro ista limitatione adduci potest.ibi.ad idem
quod notat. de constit. Curt.Iun.cons.120.n.7.in fi.col.3.
ad fin. vers.ergo in proposito.lib.2.

Nec aduertatur quod quãdo illa spes iuris quę-
rendi potest communi æstimatione valere plus-
quam aureis 500. prout est in casu nostro, requi-
20 ratur insinuatio † *Gabr.de donat.concl.1.n.84.* Quia
contrarium est verius, Nam cuiuscunque valoris
sit illa spes iuris quærendi satis est, quod de præ-
senti non est, sed agitur de incerto euentu, vnde
nõ est necessaria insinuatio, prout in specie con-
cludit *Riminal.Iun.in §.1.concl.4.limitat.3.nu.320.in-*
stit.de donat.Fab. Ann.cons.112.num.10.& 11 lib.2. vbi
etiam de hærede, qui potest renunciare quartis
sine insinuatione *Bald.cons.113. quedam domina bro-*
21 *lia.n.2.lib.1.* † Et quod non sit necessaria insinua-
tio in renunciatione iuris quærendi voluit *Idem*
Bald.in l.illud.16 nu.6.quæstion.2.vers.quid ergo dicemus.
22 *C.de sacros.eccles.* † qui licet loquatur in filia re-
nunciante ad fauorem partis, tamen est per mo-
dum exempli, quod non restringit regulam, pro-
ut notat *Idem Riminal.d.§.1.nu.320.* & est verior o-
pinio. *vt per Aldobran. cons.26.nu.131. Tiraq.in l.si vn-*
quam in verb.donatione largitus.n.186.C.de reuoc.donat.
Duen.reg.224.limit.14. Ias.cons.154.col.6.in fi.n.5.vers.
nono principaliter.lib.2.Cur.Iun.cons.47.col.3.vers.quia
puto.& vers.ex præmissis.n.7.& 8.lib.1.

Quod magis procedit in casu, de quo agimus,
cum ista spes non sit nata, si enim esset talis, re-
nunciatio iuris futuri non valeret sine solemnita-
tibus statuti, quasi tunc possit ius quærendum si-
23 ne † illis renonciari, quando non competit, neq;
re, neque spe, latè *Gabr.cons.4.per tot.li.2.* Prout di-
cimus quod quando ex aliqua causa præcedente
oritur spes firma de certo effectu consequente ad
ipsam causam, habetur perinde, ac si tẽpore cau-
24 sæ effectus fuisset productus, † quasi sit conside-
rabilis spes habens originem ex causa de prærteri-
to, sicut ius quæsitum re ipsa *Arct. cons. 7. proceden-*
dum est. column. vltim. in princ. vers.sic dicendum est v-
num verbum ex superabundanti. sub num.4. Ferret. con-
sil.112. dominus carolus renim.numer.8. ver.secundo mo-
uetur. lib.1.

Nec dicatur solemnitatem statuti debuisse re-
quiri, quia cum fuerit facta renunciatio farendũ
est prius acquisitionem, & aditionem præcessisse,
sine qua nihil cessio contineret, vnde videbatur
esse alienatio iuris quæsiti, quæ sine solemnitate
prædicta non erit valida *Rum.* in specie *cons.170.*
n.9.col.2.in fi.lib.1. Surd.decis.70.n.11.& cons.244.n.
19.lib.2. Quia verius est, quod ista acquisitio mo-
25 mentanea non sit considerabilis, † quasi non di-
catur factum, quod non durat, prout in puncto
concludit *Soc.cons.53.viso instrumento.col.pen.in fi.nu.*
27.& 28.vers.sed ad hoc responderem.lib.4.dixi.decis.17.
n.28. vbi etiam de solemnitate requisita per Con-
stitutionem Paolinam, quę non erit necessaria in
renunciatione facta per monasterium de iuribus
hæreditatis, quando ex actu, qui fit ad renũcian-
26 dum, non resultat acquisitio † secus si essent duo
actus separati, licèt incontinenti vnus post alium
facti fuissent: puta si monasterium prius adiuisset
hæreditatem, deinde in eodem instrumento ces-
sisset, & renunciasset, prout declarat *Phanuc. de lu-*
cro dot.glos.8.n.18. vers.quæ conclusio. vbi restatur ita
in Rota decisum *per Vestan.decis.66.* quæ est in im-
press. *Rot.diuers.decis.30 lib.2.part.3.*

Nec est attendendum quod contrarium sequa-
tur Surd.consi.501.n.12. vers.nec dicatur.ibi. quando-
27 quidem respondeo.lib.4. †vbi quod aditio momen-
tanea. quæ insurgit ex donatione, & cessione est
considerabilis,ut per Castr.consi.135.col.2.vol.1.ideo
huiusmodi contractus requirit solemnitatem,
prout in specie etiam concludit Corn cons.11.col.1.
& n.20.& 21.li.3.Ruin.cons.107.n.10. cum sequen li.1.
& cons.98.n.16.& 17.lib.1.vbi in puncto tenet con-
tra Soc.supra allegatum d.cons. 53. quem etiam non
esse approbandum dicit Rip.in d.l.si vnquam. num.
28 21.Berret.cons.70.nu.3. †Cum etiam momentanea
aditio sit considerabilis ex traditis per Tiraquell.
in d.l.si vnquam verb.susceperit liberos.num.188. cum
sequentibus.

Quia ex rationibus supra allegatis, & propter
Rotæ auctoritatem non esset discedendum à su-
29 pradicta opinione,†quam etiam tenet Bursat.cõs.
55.nu.21.vbi quoque ita testatur in Rota decisum
per Peregr.decis.72.in causa Bonon.hereditatis.24.iu-
nij 1547.& refert Put.decis.519.lib.2.& voluit Rolan.
cons.15.n.34.li.1.Natt.cons.441.n.19.Dec.cons.474.Ti-
raq.in l.si vnquam in verb.donatione largitus.nu.186.
30 in fi.C.de reuoc.donat. †Et quod dicitur de momē-
tanea acquisitione,quod sit considerabilis proce
dit,quando verisimiliter potest afferre vtilitatem
& producere aliquem effectum;nam aliàs, prout
in casu nostro,actus momentaneus non attendi-
tur,quemadmodum distinguunt Doct. in l.filius
familias §.diui.vbi Rip.nu.143. de leg.1.Cagnol.in l.cū
prator.170.in pri.& in l. non videtur.51. de reg. iur.
latè Fenn.in tract.de moment. tempor.c.31.nu.13.vbi
quod tacita approbatio, quæ præsupponitur in
renunciatione nihil operatur tanquam facta ad
finem renunciandi,non acquirendi. & ibi.n.4.vs-
que ad nu.28. multa similia congerit,cum aliis per
Tiraquell.de iudic.in reb.exig.feren.p.1 q.16.cum sequ.
Menoch.de recuper.possess.remed.13.nu.89.

Et facit quod dicimus de emente pro subditis,
& capacibus,quia tenet emptio, & illius obliga-
tio non obstante statuto prohibente illum eme-
31 re;†cum enim creditor non intendat empta ac-
quirere ad finem ea tenendi, sed alienādi in capa-
ces,talis acquisitio momentanea nō videtur pos-
se prohiberi,quasi de tali actu non sit credendum
statutum intellexisse tanquam non permansuro
Calcan.cons.25.quantum ad primum.col.pen.Plot.cons.
19.n.20.vers.tertio n.6.& vers.trigesimoseptimo.n.81.
inter cons.crimin.Claud.ad Bertaz. cons.crimin 399.
vers.secundò idem arbitror.in fi.p.2.Ideò dicitur vni-
cus contractus,cū facta nominatione dominium
32 transeat in nominatum,†Ita vt nec aliquo tempo
re dicatur fuisse penes nominantem,perinde ac si
fuisset celebratus per nominatum, Vnde vnica
gabella soluitur,quasi nominatio fiat pro execu-
tione primi contractus ,neque nominandi facul-
tas transeat ad hæredem latè Rimin. Iun.cons.163.li.
2.& 591.li.5.Surd.decis.226.in prin.& decis.182.in fin.

Ita etiam dicimus quod licèt per translationē
pensionis videatur cassari, & extingui pensio an-
33 tiqua,& noua creari, † tamen ista cassatio,& ex-
tinctio tamquam momentanea non est in consi-
deratione,quasi fiat ad effectum,vt statim, & in-
continēti alia similis reseruetur,ideo quo ad sub-
stantiā iudicabitur pensio antiqua Rot. per R.P.D.
34 Lancell.Carpentor.pēsionis 29.maij 1602.†Licèt quo
ad effectum viæ executiuæ , & quasi possessionis
dicatur pensio noua Rot.coram Card.Millin.Brixiē.
pensionis.23.maij 1594.& ita distinguendum dicit R.
D.P.Lancellottus ibidem concordando decisionem
Cardin.Millin.& dictum est supra cap.39.

Idem videmus in donatione omnium bonorū
præsentium,& futurorum, quæ non valet si nihil
35 reseruetur pro facultate testandi, †vt per Doct.in
l.stipulatio hoc modo concepta. de verb. oblig. Menoch.
cons.184.n.1.li.2.ita vt hoc procedat etiam quando
donator non tradidisset res donatas,quia tunc nō
remanet dominus,& ideò testari nō potest,& mi-
litat ratio Doctorum,quod donans nō inueniet
hæredem: illud enim dominium momentaneum
non debet esse in consideratione tanquā sine effe
ctu,cum debeat donator tradere bona donata,&
adimplere promissa,& sic non remanet nisi domi
nus momentaneus,quod nihil operatur l.vlt.§.fi.
C.de bon.qua lib. prout in terminis concludit Dec.
cons.311.col.vlt.vers.praeterea: Quicquid contrariū
sequantur Rom.Alex.& Ang.in d.l.stipulatio hoc mo-
do concepta.de verb.obl. Quia contra ens est verior
36 opinio†vt testatur Cagnol.in l.vlt.n.258.vers.quar-
tò limita quando donator.C.de pact.

Quemadmodum etiam dicimus de vxore,quæ
non imputat legatum factum sibi à viro in quar-
tā ex dispositione auth.praeterea. C. vnde vir.& v-
37 xor.†quando erat grauata alii restituere , quasi il-
lud dominium tanquā momentaneum, & nullū
fructū afferens non sit cōsiderabile, ideò lucro il-
lius non dicitur cedere,prout in puncto cōcludit
Angel.in l.si cum dotem.§.si pater.circa fin.vers.sed cū
esset rogata.ff.solut.matr.intelligendo quando gra-
38 naretur statim restituere, †Ita vt nihil sit ei per-
mansurum. secus vbi aliquod emolumentum re-
maneret Imol.in l.in tempus.62.col.2.post princ.nu.5.
vers.dicit etiam hic.& vers.videtur tamen posse dici.
de hæred.inst. Surd. cons.251.n.29.lib.2.Tiraq.in l.si
vnquam.in verb.susceperit liberos.n.173. ad med.vers.
id quod intelligunt omnes.C.de reuoc.donat. vbi mul-
tis similibus comprobat non esse considerandam
translationem dominii , quæ momento durat l.
fin.§.vlt.in fin. C.de bon.quæ lib.Bart. in l.vlt. de con-
dit.instit.

Non obstat l. liberto octuaginta.de oper.liber. vbi
non obstante repudiatione hæredis patronus vē-
39 dicat partem sibi debitā.†Quia ibi agitur de hæ-
rede liberti,qui non potuit repudiare legatum fa
ctum liberto in præiudiciū patroni:quasi lex præ-
sumat quod libertus voluerit agnoscere legatum,
cum decesserit non facta declaratione,quod non
esset in ipsomet liberto,qui potuisset præiudica-
re patrono nō acquirendo Soccin.Iun.in specie cōs.
109.in fi.li.3.quem sequitur Peregrin.de iur.fisc.li.6.
tit.7.n.41.cum aliis quos adduxi decis.17.n.32. qui
declarāt d.l.liberto.octuaginta.de qua etiā per Surd.
cons.300.a.20.li.2. vbi intelligit dispositionem il-
40 lius legis procedere,†quando quis vult repudia-
re in alterius præiudicium sine proprio commo-
do,tunc enim non admittitur, secus quando re-
pudiat ad propriam vtilitatem , nam id poterit
facere, quamuis cum damno alterius Bart.in l.si
mihi & tibi.12.in princ.n.3.de leg.1.

Ideò si fuit legatus fundus vxori , & institutus
hæres filius, si postea vxor instituerit eundē filiū,
41 †antequam agnosceret legatum,poterit filius re-
pudiare illud legatum factum matri etiā in præ-
iudicium creditorum Alex. cons. 113.pro decisione.
col.2.post med.vers.comprobantur optime.n.5. li 1.Soc-
cin.Iun.cons.150.num.4.lib.2. Quia non potest præ-
sumi

42 sumi fraus in eo,† qui facit actũ ad sui vtilitatem,
quamuis in cõsequẽntiam afferat damnum tertio
l. proculus. de dam. infect. Ruin cons. 213. n. 10. li. 2. Immò
neque dicitur facere in fraudem, qui principaliter
facit vt noceat, si in consequentiam sibi prodest
Bald. in c. cum ecclesia vulterana. de electio. Surd. cons.
300. *n. 22. lib. 2.* Licèt magis tuta sit opinio, quod
dispositio *d. legis liberto octuaginta.* habeat locum,
quia sumus in hærede ipsius instituti, vel legata-
43 rij, in quo non procedit repudiatio quamuis i-
psemet legatarius possit renunciare in præiudi-
cium alterius *l. qui autem. §. 1. quæ in fraud. credit l. 1.*
§. verum. si quid in fraud. patron. prout superius di-
ctum est & declarat *Add. Alex. cons. 113. in verb. inuti-
le lib. 5.* cum aliis quos adduxi *decis. 17. nu. 32.*

Adde tamen quod in Curia Franciæ impetran-
tur litteræ Regiæ, in quibus exprimitur hæredita-
tem esse obuentam Titio debitori, & illum nolle
44 acquirere, ne suis soluat creditoribus,† vnde Rex
concedit curatorem dari, qui hæreditatem adeat,
& creditoribus soluat, quas litteras tanquã æquas
comprobandas dicit *Rebuf. in l. alienationis verbum.*
28. *col. 8. vers. aliquando vidi. de verb. sig.* Nam quam-
uis omittens hæreditatem non comprehendatur
in edicto, *quæ in fraud. credit.* quasi nihil fecerit, sed
solùm omiserit, tamen quia malitiis hominum
obuiandum est, potest illi Princeps obuiare, & cõ-
cedere d. prouisionem, quod in omnibus Curiis
esset obseruãdum iuxta dispositionem *l. 1. ff. de cu-
rat. bon. dand.*

Item adde quod quidquid sit in repudiatione le-
gati, quæ valet in præiudicium creditorũ ex supra
45 deductis;† Tamen aliud seruandum esset, quando
per acquisitionẽ quis excluderetur ab aliquo pri-
uilegio, seu beneficio, tunc enim non habebit lo-
cum repudiatio legati, sed tenebitur legatarius ac-
quirere; Et sic contraria debent intelligi, vbi per
acquisitionem non excluderetur aliquis à benefi-
cio, nam eo casu poterit non acquirere, prout aliàs
Dixi de vxore cui si ante mortem mariti fuerit re-
lictum ab aliquo tertio legatum, seu aliquod ius
tam ex testamento, quàm inter viuos sufficiens ad
alimenta, non posset vxor illud repudiare post
mortem mariti ad effectũ consequendi quartam
in bonis illius ex dispositione *auth. preterea. C. vn-
de vir. & vxor.* Ideò tenebitur acquirere, quia per
istam acquisitionẽ excluditur à beneficio sibi cõ-
petenti vigore *dicta auth. preterea.* cum non possit
dici pauper, qui habet actionẽ ad cõsequẽdum il-
46 lud ex quo se potest alere, † & inopia dicitur no-
uissima quãdo non solùm deficit substãtia, sed et-
iam actio, & officiũ iudicis *Bar. in l. si. quis à liberis.
§. item rescriptum. de liber. agn. osc.* Intelligendo de il-
la vxore, cui competebat actio tempore mortis
mariti; nam si illo defuncto superuenit facultas,
seu actio ad consequenda alimenta ex legato sibi
facto, nõ per hoc excluderetur à petitione quartę
*Dec. cons. 24. & pro virili. col. 1. ad med. Ceph. cons. 244.
n. 4.* & ita in specie de vxore distinguit & conclu-
dit *Surd. de alim. tit. 9. q. 35. n. 34. cum seq.*

EPITOME.

Beneficium quod debet dari Sacerdoti. vt cele-
bret missas an possit cõferri ei, qui nõ est actu Sa-
cerdos. Et an possit cogi. vt per se ipsum celebret.
Quando dicatur beneficium sub eodem tecto ad
inducendum incompatibilitatẽ. Beneficiũ requi-
rẽs personalem residentiam in quibus casibus va-
cet ipso iure per assecutionẽ secũdi etiã requirẽtis
dictam residentiam. Cura fori iurisdictionalis an
possit exerceri per alium. Et an de ea sit facienda
mẽtio in impetratione beneficij. Et quãdo indu
cat incompatibilitatem, prout cura pœnitẽtialis.

SVMMARIVM.

1 *Industria persona nõ est electa per onus celebrandi missas.*
2 *Beneficium dandum Sacerdoti cum onere celebrandi missas quando possit dari ei, qui non est actu Sacerdos. n. 3. 4. 5. & 7. & quando per alium licitè exerceatur. n. 10. 11. 12. 13. 14. & 15.*
6 *Sacerdotium in habitu sufficit, quando non respicitur actus fundationis, sed illius prosequutio.*
8 *Missa est sacrificium quod potest per alium offerri.*
9 *Satisfactum est animæ defuncti si missa dicitur tam in vna, quàm in alia ecclesia.*
16 *Beneficium cum onere celebrandi missas non est incompatibile cum alio curato. & n. 24.*
17 *Consuetudo quando valeat, vt quis possit in eadem ecclesia obtinere duo beneficia simplicia, vel dignitatem cum canonicatu, seu canonicatum cum personatu, & capellania. & n. 18. & 19.*
20 *Beneficium sub eodem tecto quando dicatur ad inducendum incompatibilitatem. & n. 21. 22. & 23.*
25 *Beneficium requirens personalem residentiam quando vacet ipso iure per assecutionem secundi. & n. 26. 27. & 28.*
29 *Beneficium quod quis habet cum cura iurisdictionali an vacet per assecutionem alterius incompatibilis, & an cõprehendatur in c. licèt canon. de ele. in 6. & n. 33.*
30 *Beneficium Archipresbyteratus habens aliquam iurisdictionem dicitur simplex.*
31 *Cura propriè dicitur in foro pœnitentiali, & ista inducit incompatibilitatem. & n. 32.*
34 *In beneficijs cum cura iurisdictionali non habet locum regula de idiomate.*
35 *In prioratibus attenditur consuetudo an cura exerceatur per se, vel per alium.*
36 *Prioratus potest esse cum cura, quæ per alium exercetur.*
37 *Impetratio non vitiatur per non expressionem curæ in foro contentioso.*

CAPVT CXXXIII.

PEt onus celebrandi missas, & diuina officia
non dicitur electa industria personæ, ita vt te-
neatur quis residere, cum sufficiat quod per aliũ
1 hoc possit fieri,† quasi vtroque modo satisfiat mẽ-
ti, & animæ testoris *Lapus. alleg. 35. Felin. in c. cum
omnes. col. 18. n. 32. circa fi. de constit. Card. in c. de multa.
a8. ad fi. de præbend.* dixi *decis. 155. n. 4.*

Amplius cum de hoc quæreretur Dixi huiusmo-
di beneficium potuisse conferri ei, qui nõ est actu
Sacerdos, quamuis ex fundatione illud esset dãdũ
2 Sacerdoti, † vt celebret missas, dũmodò intra an-
num possit promoueri, & dummodò verba nõ sine
concepta negatiuè, dicẽdo nõ admittatur nisi Sa-
cerdos; Quia in dubio annexio sacerdotij ad bene
ficium intelligitur facta per modum aptitudinis
non actualiter *Ferret. cons. 305. incip. aliàs reueren-
dissimus. lib. 2. Abb. in c. cum cunctis. §. inferiora. de
election. Imol. in c. fin. de rescription. Spin. de testam.*
3 *gloss. 4. princ. de patron. numer. 66. & 67.* † Quidquid
contrarium dicant *Mandos. in annal. casib. num. 80.
tom. 17. fol. 213. & Guter. cons. 1. num. 11. & cons. 2. num.*
19. qui requirunt, quod sit actu Sacerdos, cum a-
liàs non possit missas celebrare. Quia verior est o-
4 pinio contra eos, † prout testatur *Rot. per Cardin.*

Pamphil. Romana cappellania. 19. martii 1586. vbi in-
5 telligit contraria procedere,† quando verba fun-
dationis respicerent ipsam præsentationem, si vi-
delicet testator dixerit capellaniam conferri pres-
bytero, in quibus terminis procedit decisio eius-
dē *Rot. per Card. Blanc. Parm. iurispat. 26. nouem.* 1581.

Ratio est, quia quando verba fundationis non
respiciunt actū fundationis, sed illius prosecutio-
6 nem sufficit sacerdotium in habitu† *Vitalin. in cle-
men. 2. §. illa vero. n. 16. q. 1. de etat. & qualitat.* prout
regulare est in huiusmodi beneficiis sufficere ha-
7 bilitatem ad sacerdotiū † *c. si pro clericu. vbi Franc.
de præbend. in 6. Dec. conf. 171. in causa venerabilis. in fi.
vers. nec huic concinsioni. Roman. conf. 125 in princ. Ro-
land. conf. 47. n. 59. & 60. li. 1.*

Secunda ratio est, quia non est verisimile, quod
testator se voluerit arctare ad missā vnius potius
quàm alterius, cum missa sit sacrificium, quod po-
8 test per alium Deo offerri, † ex qua verisimilitudi-
ne est interpretanda mens disponentis *l. 3. C. de in-
offic. testam glos. in l. tale pactum. §. fin. de pact.* cum
vtroque modo satisfiat animæ testatoris. Prout di-
cimus de loco, seu Ecclesia cum valeat argumen-
tum de hoc ad personas, quia idem est si pro il-
9 lius anima in vna vel altera Ecclesia celebretur †
c. multi. 4. distinct. Et facit decis. *Rota per Card. Se-
raph. Bergomen. legati. 9. octobr.* 1595. vbi de legato
relicto monialibus, vt celebrari faciant in tali Ec-
clesia missas pro testatore, aliàs deuoluatur, nō e-
nim priuabuntur eodem legato si contingat illas
transferri ad alium locum vt dictum est supra *c. 7.*

Et quod per onus celebrandi missas cappellania
nō dicatur sacerdotalis, nec requiratur, quod præ-
sentādus sit actu Sacerdos tempore præsentatio-
10 nis, neque in ea ætate, † quod infra annum possit
promoueri ad sacerdotium, vltra prædicta est etiā
decisio *Rota per R. P. D. Sacratum Tirasonen. cappel-
lania. 9. iunij* 1603. quia illa verba potius, sunt posi-
ta ad denotandum onus celebrandi, non personā
11 celebrantis, † prout idē quoque prius conclusum
fuit per eandem Rotam *coram R. P. D. Gipsio. Luca-
na cappell. 12. decemb.* 1593. *& per Card. Pamphil. Rom.
cappel. 23. ianua.* 1589. non obstantibus decisionibus
aliàs in contrarium factis, à quibus fuit recessum:
12 † Immò etiam declaratum *per Sacram congregatio-
nem Concilij*, quod Episcopi nō possint istos com-
pellere ad celebrandum per se ipsos, cū per substi-
tutos satisfiat etiam si vltra onus celebrandi testa-
tor dixerit, quod capellanus diu noctuque cele-
bret diuina officia, sicut cæteri capellani: quia
nō per hoc colligitur quod debeat esse presbyter.

Dummodo per consuetudinē nō seruetur con-
trariū, quod debeat per se ipsum celebrare, & re-
13 sidere, † quia talis consuetudo esset seruanda: Vel
dummodo non simus in cappellaniis existentib.
14 in Ecclesiis Cathedralibus, † quarum redditus cō-
sisterent in distributionibus quotidianis, nā tunc
non posset deseruiri per substitutum in celebran-
do, neque residendo, vt *per eandem Congregationem
resolutum fuit*: Vel dummodo qualitas sacerdotii
non sit annexa beneficio actualiter ad ipsam præ-
sentationem, nam tali casu oporteret, † quod tem-
15 pore præsētationis sit sacerdos, veluti si in funda-
tione adsit clausula, quod nō presētetur, nisi pres-
byter, quasi tunc qualitas adiecta verbo debeat
intelligi secundum tempus verbi *l. in delictis. §. si
extraneo. de noxalib.* prout in specie vltra superius
allegata concludit etiam *Spin. de testam. glo. 4. prin-
cipal. de patron. n. 65.* vbi etiam *n. 67.* quod semper
in dubio annexio Sacerdotii ad beneficium intel-
ligitur per modum aptitudinis non actualiter, nisi
contrarium probetur *Ferr. cons. 305. n. 4. lib. 1.*

Quibus stātibus verius est huiusmodi beneficiū
cum prædicto onere celebrandi non esse incom-
16 patibile cum alio curato † *Cardin. in c. de multa. ad
fi. de præbend. Hoied. de incompatib. benefi. p. 2. cap. 1. n. 2.
Lapus. alleg. 15.* Quod magis erat in casu nostro ob
consuetudinem probatam, secundum quam sem-
per prouisus de canonicatu habuit aliud benefi-
ciū cum onere celebrādi missas, quod procedit e-
17 tiam in eadem ecclesia, † in qua valebit consuetu-
do, quod quis possit obtinere duo beneficia, sim-
plicia, vel vnam dignitatē cū canonicatu, seu ca-
nonicatum cum personatu, & multò magis cum
capellania *Gemin. in c. 1. num. 5. de consuetud. in 6. Na-
uar. consi. 32. de præben.* Licèt ad validitatē talis con-
18 suetudinis requiratur beneficia esse difformia, †
cum vniformia quamuis simplicia sint incompa-
tibilia, & dūmodo nō sit triplex beneficiū; intelli-
gēdo quādo essent talia beneficia magni redditus,
nam in exiguis quoque saluari posset dicta con-
19 suetudo, † cum tenuitas etiam in curatis excuset
ab incompatibilitate, prout dixi *decis. 155. n. 12.*

Immo vt dicatur beneficium sub eodem tecto ad
inducendum incompatibilitatem est necessarium
vtrumque beneficium requirere idem ministeriū,
20 † & exercitium in eodem loco, & capella, ita vt be-
neficiati, & capellani conuenire debeāt in vnum,
& faciant eadē munera, secus si capellaniæ essent
intra eandem Ecclesiam institutæ ad diuersas ca-
pellas, & fines diuersos, & ad faciendam separatā
21 congregationem; † Ita vt vltra prædicta etiam re-
quiratur beneficium esse conforme, seu vniforme
ac eiusdem nominis, latè *Nauar. consi. 16. num. 2. de
præbend.* Quidquid contrarium sequantur *Hoied.
de incompatibilit. beneficior. p. 2. c. 20. n. 25. & Mand.
de signat. grat. tit. de dispensat. ad benefic. sub eodem
22 tecto:* † qui tenent induci incōpatibilitatē ratione
eiusdem tecti, etiam si beneficia sint difformia.
Quia contra eos est magis vera, & communis o-
23 pinio, † vt testatur *Gonzal. ad regul. 8. cancellar. de
alternat. gl. 10. n. 41.* Dummodò non sint talia, vt v-
trumque vel omnia requirant præcisam residētiā
ratione tituli *Felin in 1. ex part. il 2. n. 3. de rescript.*

Ex quibus etiam patet, quod impetratio de se-
24 cundo beneficio curato, & requirente personalem
residentiā fuit valida, neque priuatio potuit fieri
de primo, cum non sit incompatibile per supradi-
cta, & possit simul retineri, non obstante onere
celebrandi, cum in istis non militent pœnæ, de
quibus *in c. de multa. 28. de præbend. & in extrauag. e-
xecrabilis. eod. tit.*

Immo quamuis primum beneficium, quod quis
obtinet, qui requireret personalē residentiā, non
tamen vacabit ipso iure per assecutionem secun-
25 di, † etiam requirentis residentiam nisi quando
quis ad illam teneretur simpliciter, præcisè, con-
tinuè, & sub priuatione tituli, secus si ad tempus,
& causatiuè, quando videlicet non residendo pri-
uaretur fructibus, non titulo, quia tunc non dici-
tur incōpatibile, nec vacat primum per adeptio-
nem secundi, poterit tamen priuari per ordinariū,
26 † & ita procedit *dispositio Concilij Trident. sess. 24. de
reformat. cap. 17.* prout concludit *Nauar. consi. 4.
numero 1. de cleric. non residen. & cons. 10. numero 13. de
præbend.* & ita practicari, & communem esse ob-
seruan-

27 seruantiam testatur † *Gonzal.ad regul.8.cancell.de al-*
ternat.gloss.15.in princ.num.26. Et est decisio *Rot.per*
Cardin.Seraph.Calagurritana beneficij,25.Octobris 1577.
& in alia calagurritana beneficij de subiana. 30. *Octobris*
1577. & voluit *Anchar.cons.17.num.2.* latè *Capr.reg.*
90.num.102.vsque ad 113.Imol.& alij in c.fin. de cleric.
non residend.Guier.cons.10.num.3.

Et secundum prædictam distinctionem bene-
ficia, quæ requirunt personalem, & præcisam re-
sidentiam, quamois sint simplicia, & non curata,
28 † vt Canonicatus, & similia de quibus *in Concil.*
Trid.sess.24.de reform.c.12. vacant ipso iure per ade-
ptionem secundi per decretum *d.Concil.sess.7.c.4.*
iuxta dispositionem *cap.de multa,de præbend.* prout
declarauit *Sacra Congregatio eiusdem Concilij, & Rot.*
per R. P. D.Oranum Salamantina dimidiæ portionis. 11.
Decembris 1585.

An autem quæ dicta sunt de beneficiis curatis
incõpatibilibus intelligantur de cura animarum
in foro contentioso, vel solum in pœnitentiali,
29 † ita vt babens beneficinm cum potestate, & cura
iurisdictionali qoo ad excommunicandum, ab-
soluendum, visitandum, & corrigendom dicatur
habere beneficium curatum ad effectum, vt va-
cet per assecutionem alterius beneficij incompa-
tibilis, cum de hoc quæreretur, Dixi opinionem
negatiuam veriorem, quod non dicatur incom-
patibile, prout concludit *Mil.in verb.curatum bene-*
ficium obtinens.in fi.vers.item talis cura non facit.Rebuff.in
prax.in form.signatur.par.3.vers.etiam situationis. & ita
seruari per Rotam testatur *Gonzal. ad reg.8.cancell.*
gloss.6.num.63. Quemadmodum etiam per *Sacram*
30 *Congregationem Concilij* † fuit declaratum esse sim-
plex beneficium Archipresbyteratum habens a-
liquam iurisdictionem, dummodo residentia in
eo non sit necessaria, & voluit *Rot.per R. P. D. Pe-*
niam Conchen.Archipresbyteratus.28.Ianuarij 1594.

Etenim cura propriè, & strictè dicitur illa, quæ
31 est in foro pœnitentiali † *Innoc.in c.cum satis,de offic.*
ordin.Card.cons.48.nu.1.Abb.in c.dudum,il 2.nu.7.in 9.
artic.de elect. & in c.aures,nu.6.vers.tertio adde, de rescr.
Sarnens.in reg.de idiom. q.11. Rebuff. in tit.de dispens. ra-
tion.ætat.vers.etiam si curam habeant.Staffil.de liter.gra-
tia,in tit.de qualit.& stat.benef.nu.20. Mascard.conclus.
469.nu.2.in fin. Rota in causa Recanaten.parochialis co-
32 *ram R.P.D.Cantucc.20.Maij* 1577. † Vnde non om-
nis cura deber inducere incompatibilitatem, sed
solom illa, quæ propriè, & strictè appellatur,
prout semper verba in huiusmodi significatn sũt
intelligenda *l.1.§.si is qui nauem. & ibi glo.in verb.edi-*
cti,ff.de exercit.in rem act. Bart.in l.omnes populi,nu.59.
33 *de iust. & iur.* † Ideo cum beneficia habentia cu-
ram iurisdictiooalem sint impropriè, & largè cu-
rata, non compreheoduntur sub dispositione c.
licet canon. de elect. in 6. cum secus sit in cura pœni-
tentiali *Cardin.in clem.vnica,num.20.de offic.vicar.Re-*
34 *buff.de non promou.infra annum,num.33.* † Neque io
beneficiis curatis cura iorisdictionali habet lo-
cum regula de idiomate *Sarn.in ead.reg.q.11.vers.&*
ideo pro vero. Vnde præsuppooont Doctores, quod
Prioratus, qni babet curam fori contentiosi non
definit esse curatus, cum huiusmodi cura possit
exerceri per alium *Felin.in c.pastoralis,in princ.& in c.*
in nostra,in 10. corol.de rescript. Vital.in clem.si dignita-
tem,nu.13.de præbend. Silu.de benef.q.11.p.3. Et in istis
35 prioratibus attenditor consuetudo, † an cura per
se, vel per alium exerceatur *Abb.in c.super inordina-*
ta,nu.9.de præbend.& in clem.ne in agris,§.cæterum,num.
30.*de stat.regul.* Et datur etiam Prioratus curatus
non annexus, in quo cura potest per alium exer-
36 ceri † *c.cum singula,32.de preb.in 6. clem.vnic. in fin.de*
suppl.neglig.prælati.Vital. in clem.1.nu.55.col.fi.vers.octa-
uo quæro,de offic.deleg. Neque enim ita videtur ele-
cta industria personæ in cura fori contentiosi,
prout in pœnitentiali, quæ est grauior, & magis
periculosa *Anchar. in clem.si dignitatem,col.1.vers.san-*
gu hic. & ibi Imol.num.7. vers. quæro quæ sit dignior, de
præbend. Et istam curam contentiosam possunt
habere Archidiaconi, & alij inferiores Prælati *c.*
1.de offic.archid.Doctor.in c.cum contingat,de for.compet.
37 † Et quamuis debeat exprimi beneficium esse
curatum *c.cum in illis,de præbend.in 6.* tamen non vi-
tiatur impetratio Archidiaconatus ob non ex-
pressionem curæ iurisdictionalis *Felin. in cap.super*
litteris,col.5.num.8.reg.2.de præscript.Rebuff.in 3.part.si-
gnatur.in verbo etiam situationis,num.4.fol.136.

EPITOME.

Legatum vsusfructus an censeatur factum animo compensandi, cum dote. Prohibitus exigere quando accipiat à spoote soluente. Maritus an sit debitor dotis ex causa voluntaria, seu necessaria. Per legatum factum vxori si dotes non petierit an sit dilata solutio, seu extinctum debitnm dotis. Liberatio generalis an sit extendeoda ad incognita, & ad ea pro quibus datur rei vendicatio.

SVMMARIVM.

1 *Vxor relicta vsufructuaria potest petere legatum vsusfructus, & dotem. & num.2.*
3 *Mulier cui fuit legatum vsusfructus quamuis prohibeatur petere dotem an possit illam recipere ab hærede sponte soluente.num.4.6.7.& 8.*
5 *Prohibitus exigere non capit à sponte soluente.*
9 *Testator legando vsumfructum an censeatur legare animo compensandi cum dote.*[illegible]*m.11.*
10 *Lucrum dotis, legitima, & quarta debita patrono compensantur cum legato.*
12 *Compensatio non fit de quantitate ad speciem, neque de specie ad speciem.num.13.Intellige vt num.14.& 15.*
16 *Maritus vt illius hæres est debitor dotis ex causa voluntaria, non necessaria.num.17.& 18.*
19 *Debitor voluntarius non præsumitur reliquisse animo compensandi.*
20 *Vsufructuarius an teneatur ad onus æris alieni. & nu.21.& 22.*
23 *Dos in calculanda legitima filiorum quomodo sit detrahenda.*
24 *In calculatione legitimæ inspiciuntur facultates, quæ sunt tempore mortis testatoris.*
25 *Per legatum factum vxori si dotes non petierit an dicatur dilata exactio dotis, vel extinctum debitum illius.num.26.27.& 28.*
29 *Vsufructu legato vxori pro omni & toto, quod posset prætendere in bonis testatoris an debeatur dos.nu.30.& 32.*
31 *Quando fit mentio de bonis vniuersaliter idem iudicatur de eis, quod de hæreditate.*
33 *Liberatio generalis quando excludat liberantem à petitione eius, pro quo datur vendicatio. num.34.35.& 36.*
37 *Liberatio generalis an extendatur ad incognita.*

CAPVT CXXXIV.

VXor relicta vsufructuaria non prohibetur dotem petere, & legatũ vsusfructus *l.prima,*

Digitized by Google

§.primum itaque, C.de rei vxor.act. Dec.conf.536.nu.13.
Castrens.conf.224.legatum prædictum,lib.2. Capr.consil.
72.num.18.Bellon.consil.31.nu.4.Cephal.conf.184.lib.2.
1 †Et est magis vera opinio, quidquid alij contra-
rium sentiant, vt per Caualcan.de vsufr.nu.112.Surd.
conf.112.nu.44.post Alex.conf.99.in fin.lib.7.& conf.19.
in fin.num.15. & ibi Nati.in verb.non videtur,lib.6.latè
Bertazz.conf.cimil.59.in 1.dub. Peregr.de fideicomm.art.
33.num.41. Ratio est,quia cum testator iure legati
reliquerit vsumfructum vxori, videtur voluisse
liberalitatem exercere, non autem debitum do-
tium extinguere, prout est de proprietate legati,
2 quod dicitur donatio l.legatum,de leg.2. † Stanti-
bus præsertim verbis in huiusmodi legato appo-
sitis,videlicet quod legat pro amore,quo prose-
quitur vxorem,& pro bonis,& gratuitis seruitiis,
quæ causa adiecta legato declarat animum le-
gantis, ita vt ex illis verbis non præsumatur reli-
ctum animo compensandi, prout in specie con-
cludit Aym.conf.149.nu.4.

Quod adeo verum est,vt quamuis vxor relicta
vsufructuaria prohibeatur petere dotes, tamen
3 non perdet legatum† si ab hęrede sponte easdem
dotes soluente recipiat: Quia satis est,quod non
petat, cum non petendo adimpleat præceptum
testatoris; quasi hæres possit remittere conditio-
nem non petendi dotem Bald.in l.1.num.10.col.2.
vers.extra quæritur.& ibi Ias.nu.8. C.de legat.Castr.in l.
amplius non peti.ff.rem rat.hab.Roland.conf.74.nu.28.in
fin.lib.2.vbi dicit hanc opinionem veriorem Pic.in
l.Titia,§ titia cum nuberet,nu.112.132.& 134.de leg.2. A-
retin de testam.glos.47.in glos.dotes suas.

Non obstat Surd.de alim.tit.9.q.16.n.16. vsque ad
4 n.26.cum seq.† vbi dubitat de prædicta opinione,
declarando Bart.in d.l.amplius non peti.quasi mulier
eligendo dotē videatur legato renunciare,& pro
soluēte dotem potest capi coniectura, quod sol-
uerit animo cōsequendi remissionē legati, quod
præsumendum est,vt donatio excludatur, intel-
ligendo potius actum fieri ad fauorem facientis
5 Aym.conf.149.n.9.& 12.† cum præsertim non pos-
sit capere à sponte soluente, qui non potest exi-
gere Rimin.iun.conf.42.nu.109.in fin.vers.adducit do-
ctrinam. Et hanc sententiam sequendam dicit in
specie Spec.de testam.glos.11.nu.71.

Quia verior est prima opinio,vt possit vxor si-
ne incursu pœnæ recipere à sponte soluente,cum
6 hæres non prohibeatur remittere,†quod proue-
nit ad eius vtilitatem ex facto testatoris l.quoties,
C. de fideicomm. & de veriori opinione testatur Ro-
land.conf.74.nu.28.lib.2.Canale.de vsufr.nu.112 Quod
etiam voluit Castr. in d.l.non amplius non peti, nu.2. ff.
7 rem rat. hab. † Vbi distinguit, quod aut præcessit
petitio vxoris etiam extraiudicialis,& tunc si hæ-
redes soluunt sponte, vxor amittit legatum, &
8 ita procedit opinio Bart.† Aut nulla præcessit pe-
titio mulieris, tunc non perdit legatum, sed v-
trumque retinet mulier,sequitur Menoch.conf.201.
nu.46.lib.3.

Nec facit quod testator legādo vsumfructum
censeatur legisse animo compensandi cum dote,
9 †quasi in necessitatibus nemo liberalis existat l.
rem legatam,in fi.de adim.legat. Vnde non est præsu-
mendum testatorem voluisse exercere liberalita-
rem cum ea,cui tenebatur dotem restituere Imol.
in l.si cum dotem, §.si pater, ff.sol.matr. Ias. in auth.præ-
10 terea,nu.19.C.vnde vir.& vxor. † Prout dicimus de
lucro dotis, legitima, & quarta debita patrono,
quæ compensatur cum legato,& in similibus ca-
sibus relatis per Surd.conf.112.in princ.lib.1.

Quia verius est nō esse locum huiusmodi com-
pensationi Alex.conf.12.viso themate ante scripto,col.2.
ad med.n.5.lib.2.& conf.7.viso instrumento donationis,in
11 fi.lib.6.†Quia vsusfructus omnium bonorum est
quid diuersum à quātitate dotis restituendę, quo
12 casu non fit compēsatio † veluti de quantitate ad
speciem l.si conuenerit,de pignor.act. Card. Mant.de con-
iect.vlt.volunt.lib.10. tit.2.nu. 8. vers.& primo vt proce-
13 dat.† Prout neq; de specie ad speciem l.ex pecunia,
C.de rei vindic. Nam quantitas cum specie,vel spe-
cies cum specie non recipiunt inuicem functio-
nem,ideo præstās aliud, quàm id, quod debebat
non videtur habere animum compensandi,secus
autem,si ex præsumpta disponentis mente posset
14 aliud colligi, † vel quando lex ita præsumeret,
cum dicatur expressum,quod ex mēte disponen-
tis colligitur Dec.& Ias.in auth.præterea.C vnde vir.&
vxor. cum aliis per Surd.de alim.tit.6.q.16. num.15.&
15 conf.112.nu.100.& 101. † vbi quod est verior opi-
nio siue simus in contractibus,siue in vltimis vo-
luntatibus, in quib. neque de specie ad speciem,
neque de quantitate ad speciem fit compensatio,
dummodo ex voluntate testantis aliter non ap-
pareat Socin.Iun.conf.173.num.7.lib.2.Natt.conf.109.
num.12.Corn.conf.291.col.2.in fin.lib.1.

Præsertim quia maritus dicitur debitor dotis
16 ex causa voluntaria,nō necessaria† Bart.in l.huius-
modi,§.cum pater,de leg.1.Rol.conf.65.nu.18.lib.2.Quia
vbicunque aliquis est debitor ex contractu,& ex
causa à principio voluntaria non dicitur debitor
necessarius,prout est maritus,qui inuitus non te-
nebatur ducere vxorem, & per consequens neq;
promittere restitutionem dotis, cuius debitum
dicetur voluntariè contractum Aym.conf.149.n.2.
col.1.vers.secundo facere videtur. post Alex.conf.7.viso in-
strumento donationis,col.fi.nu.16.vers.restat super vltimo,
lib.6.Signor.conf.176.nu.5.Surd.conf.112.nu.64.ad med.
17 vers.& subdit.lib.1.†vbi etiam nu.67.ampliat ad hę-
redem mariti,cuius respectu dotis restitutio dici-
tur debitum voluntarium,non necessarium:Ete-
nim non est considerabilis aditio hæredis, vt co-
gnoscatur an debitum sit compēsandum,necne,
debet enim spectari initium obligationis ex per-
18 sona defuncti,†vt sit voluntarium,quando pro-
prio cōtractu se testator obligauit, vnde nō con-
sideratur persona hæredis voluntariè adeuntis,
sed persona defuncti,à quo sumpsit initium Bart.
in l. de eo,de iudic. Cuman.conf.176.col.1.in fi. vers.etiam
forsan dixerit. Bero.conf.134.nu.10.lib.2. & veriorem
opinionem dicit Surd.conf.112.num.71. Quidquid
contrarium sequatur Corn.conf.292.lib.1. Cum igi-
19 tur simus in debitore voluntario,†nūquam præ-
sumitur talis debitor reliquisse animo compen-
sandi l.si cum dotem,§.si pater,ff.sol.matr.l.1.§.sciendum,
C.de rei vx.act.l.creditor, C.de legat.l.creditorem,ff.de leg.
2.Cuman.conf.20.col.1.ad med.vers.his non obstantibus.

Nec facit opinio Guid.Pap.quæst.541.vbi tenuit,
quod durante vsufructu vxor non possit petere
20 dotem,†cum vsufructuarius teneatur ad onus æ-
ris alieni Bart.in l.si q.penult.de vsufruct.leg.Ergo ipsa
debet sibi soluere, & à se ipsa exigere: Quia con-
21 tra Bart.est communis opinio, † quod immo v-
sufructuarius non teneatur ad onus prædictum
Rol.conf.8.nu.13.& 15.lib.2. vbi latè concludit non
esse recedendum ab hac opinione in iudicando
22 Couarr.var.resolut.cap.6.lib.2.num.3. Aym.conf.187.in
princ.

princ. Aret.conf.116.Alex.in l.vsumfructum,ad leg falcid.
22 *Franc.Marc.decis.385.&* 842.*p.*1. & in specie contra
Guiel.Pap.dicit tenendum per multa *Surd.de alim.*
*tit.9.q.16.nu.*10.*Bertaz.conf.ciuil.59.nu* 8.

Ex quibus apparet in casu mihi proposito po-
tuisse peti legatum vsusfructus, & dotem, quæ
dos in calculando legitimam filiorum, cum de
23 hoc quæreretur Dixi verius esse, † quod debeat
detrahi de hæreditate ad diminutionem illius,
cum detrahatur tãquam æs alienum; Quod pro-
cedit, quãuis testator legasset aliquid vxori cum
prohibitione, ne dotem peteret, tunc enim etiam
esset detrahenda dos ad diminutionem legitimæ
Alex.conf.57.ponderatis,nu.3.lib.3.Surd.de alim.tit.9.q.
*16.nu.*14. Quia in calculanda legitima inspicimus
24 facultates, † quæ sunt tempore mortis testatoris
Cephal.conf.165.nu.20.lib.2. Rot.per R.P.D. Penian. V-
lixbonen.legitim.1595.dicam infra c.142.late Peregrin.de
*fideicom.art.36.nu.*19. Et per huiusmodi legatum si
dotes non petierit dicitur dilata exactio dotis,
25 † non in totum extinctum debitum illius, ita vt
hæredes vxoris non excludantur in totum à do-
te ab hæredibus viri *Alberic.in authent.hoc locum.col.*
6.C.si mul secund.nup. Angel.de testam gloss.47.in verb.
& dotes suas, ad fin. vers.nec placet quod dicit. tom.8.p.1.
*fol.51.Bald.& alij per Rimin.Iun conf.42.nu.*110 *lib* 1.

Non obstat *Bart.in l.amplius non peti, nu.7.in fi.ff.*
rem rat.hab. vbi contrarium tenet, quod immo
hæredes vxoris in totum excludantur, subdens,
26 † quod vxor tenetur denunciare se esse paratam
liberare hæredem acceptilatione, vel cauere de
non petendo *l.mulieri,in princ.ff.de condit.& demonst.*
l.mutiane,eod.tit.

Quia ista opinio procedit, quãdo ex coniectu-
ris posset colligi animus testatoris, nam si dos es-
set magna, & legatum paruum nõ censebitur vo-
luisse extinguere debitum dotium, sed differre
27 exactionem † *Surd.de alim.tit.9.q.16.n.44.& tit.5.*
q.3.n.24.vsque ad n.46. vbi idem concludit cessan-
tibus circumstantiis, vt interpretemur legatum
afferre vtilitatem legatario *l.si seruum plurium,§ fi.ff.*
de liber.leg. Et contraria procedunt, quando lega-
28 tus esset vsusfructus cum onere, † ne dotes petat,
tunc enim acceptando legatum videtur dotibus
renunciare *Dec.conf.299.in fi.num.13.vers.decima con-*
clusio. prout distinguit *Surd.conf.112.nu.30.*

Amplius etiam legato vsufructu vxori pro om-
ni & toto, quod ipsa posset prætendere in bonis
testatoris, nihilominus dicendum est illi deberi
29 legatum vsusfructus, & dotem, † quæ tanquam
æs alienum non dicitur esse in bonis, sed extra
bona *Alex.in l.si cum dotem,§.si pater,n.6.ff solut.matr.*
& ita in specie concludit *Signor.consil.176.quaestio*
*proponitur,num.*10.

Istud tamen non est tutum, quia verior est opi-
nio contra *Signor.* quam defendit *Natt.consil.*410.
totum controuersia,nu.12.in fin. quem sequitur *Surd.*
de alim.q.16.nu.36.tit.9. Idem enim est, quod non
30 petat in bonis, † vel in hæreditate; vnde æs alie-
num, & sic dos dicitur esse in hæreditate conti-
nens iura actiua, & passiua, ergo etiam in bonis
Bart. in l.3.in princ.de bon.possess. Dec. consil.425.in casu
proposito,col.penult.in princ.vers.secundò facit,n.12.Nenz.
*conf.62.num.*32. Nam quando fit mentio de bonis
alicuius vniuersaliter idem iudicatur de bonis,
31 † quod de hæreditate, & è contra de hæreditate,
quod de bonis *l.cogi,16.in princ.ad Trebell. Cuman.*
conf.51.in princ.num.3. & ita etiam concludit *Surd.*
conf.112.nu 8. vbi dicit quod contraria opinio non
est tuta, non faciendo differentiam, an dictum
fuerit super bonis, & super hæreditate, vel in bo-
nis & in hæreditate.

Quamuis in vxore posset defendi, vt non vi-
deatur exclusa à testatore petere dotẽ, licèt fue-
rit iussa plus non petere in bonis, & hæreditate,
32 † cum illa habeat dominium, & possessionem,
quã retinuit ministerio mariti, donec vixit, quo
casu potest dici hęc bona neque esse in bonis, ne-
que in hæreditate *iuxta conf.Rum.25.nu.17.lib.1.* vbi
liberatio generalis de omnib. quæ qualitercunq;
quis petere posset in bonis, & hæreditate, non
33 excludit liberantem à petitione eius, † pro quo
datur vendicatio, & voluit *Alex.conf.46.ad med.col.*
2.lib.1. vbi concludit quietationem comprehen-
sam in laudo per verba pro omni, & toto quod
ex prædictis, vel aliqua ipsarum, & pro omni alio
quod petere, aut prætendere posset directè, vel
indirectè, aut quacunque ratione, vel causa tam
34 expressa, † quàm non expressa non includeret
ius, quod competebat ad vendicandũ dimidiam
possessionis, quam insolidum possidebat, & est
text.in l.aurelius,§.mania,& l.aurelio,§.fi.vers.res testa-
toris.de liber.leg. Bald.in l.pactum quod dotali,3. col.2.in
fi.nu.8.q.12.C.de collat.& in l.cum necessitate,C.de fideic.
Alex. conf.170. circa 1.dub. col.2.ad med. vers.sed ita est
quod testator,num.6.lib.2. sequitur *Ias.conf.171.col.3 in*
fi.vers.& quod transactio seu arbitramentum,lib.1. Quid-
quid contrarium dicat *Alciat. in l.pecunia,178.§.hoc*
35 *verbum,num.2.de verb.signif.* † Quia contra eum est
verior opinio, vt testatur *Add.ad Alex.conf.46.visis*
& accuratè consideratis,in verb.vendicari,lib.1.Surd.dec.
36 174.*nu.*2. † Dummodò non simus in liberatione
per verba vniuersalia, & generalissima; & gemi-
nata, prout latè concludit *Corn.conf.29. videtur,col.*
2. & per tot. lib.1. cum declarationibus, de quibus
37 per *Surd.decis.217.per tot.* † vbi multa an liberatio
generalis extendatur ad incognita etiam quando
causa certa est expressa, & vbi ratione recti ser-
monis debet restringi ad vnum negocium post
Castr.in l.si de certa,C.de transact.Doct.in l.si sub prætex-
tu,C.eod.tit. Menoch.conf.496.nu.58.Rimin.Iun.consil.
343.num.19.lib.3.

EPITOME.

Pœna conuẽta inter fratres iuratos de tractan-
do se vt fratres quando possit exigi, & detur que-
la inofficiosi. Meretrix quæ dicatur. Bona patris
an possint confiscari stantibus pluribus filiis. Te-
stamentum fratris instituentis turpem personam
an rumpatur in totum, seu quo ad legitimã tan-
tum. Spurius an sit infamis infamia facti. Expositi
an habeantur pro legitimis. Fraternitas an pro-
betur per tractatum, seu nominationem; & quid
in compatre, commatre, & similibus.

SVMMARIVM.

1 *Querela inofficiosi testamenti, & exactio pœnæ conuentæ an competat fratri iurato exhæredato, seu præterito. & num.2.& 3.*

4 *Meretrix dicitur persona turpis, & non potest institui excluso fratre. Intellige vt num.17.& 18.*

5 *Meretrix quæ dicatur. & num.8.& 9.*

6 *Filia an possit exhæredari si vni tantum se subiecerit.*

7 *Vnicus actus quando sufficiat, vt quis dicatur leno, homicida, calumniator, & similis.*

10 *Dictio plures, & multi an verificetur in tribus & duobus. & num.11.*

Digitized by Google

CAPVT CXXXV.

FRatres iurati possunt agere querelâ inofficiosi testamenti, quemadmodum potest ve-
1 rus frater prætetitus instituta turpi persona. † *Ias. in l. quidam cum filium, num. 5. de verb. oblig. Thesaur. decis. 113. n. 4.* Nam fraternitas etiam inter extraneos contrahitur cum possint partes conuenire de se tractando vti fratres. *Imol. in l. tamen, col. 2. de hæredib. instituend.* dixi *decis. 216.*

Amplius si fuerit conuenta pœna de tractando aliquem vti fratrem illa committitur, si sit exhæ-
2 redatus, aut præteritus instituta turpi persona† *Alex. in l. nec apud* qui hanc legem reperit. *in l. si pater tuus, in fin. nu. 5. vers. istu etiam adde, C. de hæredib. instit.* Quia non facit illud, ad quod tenebatur, videlicèt ad dandum legitimam instituta turpi persona, prout est in vero fratre præterito, qui ob similem institutionem agit ad querelam inofficiosi testamenti *Afflict. decis. 125. in princ. & decis. 204. per tot.*

Licèt hoc de pœna non sit tutum, cum contrarium sit verius. Nam per illud pactum non effi-
3 ciuntur veri fratres, † sed tantum socij bonorum *l. licèt, 19. C. de pact.* Vnde debet dari querela inofficiosi, non autem pœna committi, prout quando fuit conuentum tractare aliquem in filium, quo casu non committitur pœna, si promissor illum exhæredauit, cum nō efficiatur verus filius, ideò sufficit dari querelā inofficiosi *Menoch.* in specie *de arbitr. cas. 501. n. 34. cum seq.* Cum etiā ista fraternitas iurata nihil iuris tribuat; ideo neq; in ea cadit incestus quasi nullum existat impedimētum matrimonij, prout dicimus de istis patribus vulgaribus, qui recipiunt aliquem filium in sanctis *Foller. in pract. crimin. canonic. c. 4. n. 89. & 90.* quem refert, & sequitur *Petr. Caball. resolut. crimin. cas. 200. nu. 62. in princ. vers. & notandum est.*

Ex istis videbatur concludendum pro fratre iurato in causa mihi delegata, quod potuerit agi querela inofficiosi, quasi fuerit instituta mere-
4 trix, tanquam turpis persona, † quæ non poterat institui illo excluso, prout dicunt *Doct. in l. fratres, Cod. de inoff. testam. Ias. in l. quidam cum filium, num. 3. de verb. oblig.*

Contrarium tamē declaraui, Primo quia non fuit probatum institutam esse turpem personam, & meretricem, sicut ex testibus in facto contrarijs apparet, cum etiam neque possit dici mere-
5 trix, † nisi quę plures admisit, & sui corporis quæstum facit *l. palam, 43. de rit. nuptiar. Abb. in c. cum decorem, 12. in fin. de vit. & honest. cleric. Doct. in c. vidua, 34. distinct. Vasq.* qui de communi *de success. creat. lib. 1. §. 10. nu. 610. vers. primo in filia, & lib. 2. part. 3. §. 20. requis. 29. nu. 152. decl. 3. fol. 94.* vbi ex hoc infert ad filiam, quæ non poterit exhæredari, si vni tantum
6 se subiecerit, † licèr secus esset, quando pluribus se prostitueret, & ex suo corpore quæstum faceret, de quo latiùs per *Surd. de alim. tit. 7. q. 4. nu. 32. vsque ad num. 38.*

Et facit distinctio, de qua per *Rip. in c. 1. col. penul. vers. item nota, de iud.* Vbi in his, quæ denominantur
7 ab actu, verius est, quod sufficiat vnicus actus, † vt homicida, calumniator, & similia, secus in illis, quę denominantur ab effectu resultante ex actu, vt meretrix, quæ dicitur à merendo stipendia libidinis, quemadmodum etiam in fœneratore, & in verbis, quæ denominantur ab exercitio, vt in aleatore, & lenone, in quo neque sufficit vnicus actus, cum sit prout adiungitur meretricibus. Quamuis respectu vxoris, vt vir puniatur de lenocinio, sufficeret vnicus actus. *l. mariti, 29. §. qui quæstum, ff. ad leg. Iul. de adulter. Couarr. de sponsal. p. 2. c. 8. §. 11. col. 2. vers. hinc etiam deducitur, nu. 5. in fi. Vincent. de Franch. decis. 68. num. 7. p. 1.*

Et quidquid alij dicant ista est verior, & magis communis opinio, quod solùm meretrix illa di-
8 catur, quæ passim, & palàm omnibus patet, † & cuius turpitudo est publicè venalis, siue in lupanari, siue in alio loco, siue cum quæstu, vel sine quæstu pudori suo non parcens palàm se prostituat; Ideò non est tuta eorum opinio, qui vnum, seu duos ad coitum causa quæstus admittunt, vt
9 dicatur meretrix, † cum ex hoc non debeat dici mulier palàm sui corporis quæstum facere *Couar. de sponsal. p. 2. c. 8. §. 11. nu. 5. vers. meretrix autem. Claud. ad Bertazz. cons. crimin. 134. Petr. Caball. resolut. crimin. cas. 123. nu. 6. vsque ad nu. 11.*

Ista autem admissio plurium verificabitur in tribus, prout dicit *Bal. in c. vnic. in princ. §. quod autem pares, in fi. de nat. feudor. Abb. in c. ad nostram, 11. ad med. nu. 5. vers. & nota extra, de reb. eccles. non alien. Rebuff. in l.*
10 *palàm est, 21. in verb. pluribus, ff. de verb. sign.* † Vbi etiam quod aliquando verificatur in duobus, licet dictio plurium, ad minus requirat tres *Alex. in l. & si post tres, in princ. nu. 4. & 5. vers. in eadem vel dic duo, ff. si quis caut. & in l. sæpe, col. 2. ad med. nu. 4. vers. dictio autem sæpißime, ff. de re iudic. & in l. si gemina, post Bart. ibi in fin. in verb. quid si accusator, ff. arbor. furt. cæsar.* prout di-
11 ctio multa, † quæ verificatur in tribus *Ias. in l. 1. nu. 6. col. penult. ad med. vers. secundo nota, C. de fideicommiss.* Et de huiusmodi dictionibus latè *Glo. in §. & quod sæpe, in verb. & filiorum. & ibi Angel. in auth. de trien. & semis. Barbat. in prohe. clem. §. sane. Bald. in l. fideicommissa, §. si quis decem, de leg. 3. Aret. de malefic. in verb. pluribus. Doctor. in l. cogi, §. item mercatum, ad Trebell. & in cap. pluralis, de reg. iur. in 6. Gomes. in c. in multis, n. 4. de rescr. in 6. Roman. cons. 490. aliàs 301. in proposita, nu. 12.*

Et facit quod voluit *gloss. in l. cum ratio, quæ est*

fin. §.

Digitized by Google

fin. §. *si plures. ff. de bon. damnat.* vbi quod non confi-
scaritur bona patris nec quo ad legitimam, neque
respectu patrimonij, si adsint plures filij, puta si
12 essent tres. † Quæ dispositio quo ad confiscatio-
nem, vt obiter hoc adnotetur licet dicatur dubia
in practica, vt per *Boss. de honor. public. n. 10. Cassan.*
Clar. & alij de quibus *per Honded. cons. 110. lib. 1.* Ta-
men cum de hoc aliàs dubitaretur Dixi veriorem
esse sententiam, quod etiam de cõsuetudine de-
13 beat seruari, prout latè cooncludit † *Thobias cons 95.*
n. 2. cui se subscripserunt *Galles.* & alij de quibus i-
bi *Roland. cons. 97. n. 31. lib. 2. Honded. cons. 10. lib. 1.* Vbi
etiam ampliant ad plures filios adoptiuos, si in
fraudem non sunt adoptati latè *Thesaur. decis. 104.*
per tot. Vbi *Add.* quod ne amplius contingat dubi-
14 tari, † Dux Sabaudiæ decreuit, vt legitima sit
triens, seu dimidia, prout de iure, nisi in casibus i-
bi expressis *Peregrin. de iur. fisci. tit. 1. lib. 5. n. 38. Add. ad*
Clar. §. fin. q. 38. n. 19. Farinac. q. 24. nu. 37. vbi etiam
num. 170. ampliat procedere stante statuto, quod
15 pater teneatur soluere legitimam pro filio; † Et
quamuis *Salic. in l. fi. C. de bon. damnat. & Boss. de alim.*
vxor. præstan. distinguat an facultates sint exiguæ,
vel magnæ, si enim erit amplum patrimonium
dabitur dimidia filiis, quamuis sint plures, Ta-
men hoc non esse admittendum testatur *Thesaur.*
d. decis. 104. n. 2. vers. & quamuis, cum tex. *in d. l. fi.* alle-
16 gatus *per Salicet.* hoc non probet: † ideo non est
discedendum à communi sententia Doctorum,
& dispositione *d. l. cum ratio. §. si plures. de bon. damnat.*
quæ simpliciter disponit ad fauorem filiorum.

Secundo quia eramus in muliere matrimonio
coniuncta, quæ licet fuisset meretrix, tamen po-
17 terat institui hæres excluso fratre † *Angel.* in specie
in auth. quibus mod. natur. effic. legit. §. 1. circa medium.
Marsil. Anchar. & alij quos adduxi *decis. 216. num. 5.*
Cardin. Tuschus conclus. 454. nu. 17. in verb. frater. Nam
attenditur vltima consuetudo, vt quis dicatur
habilis ad succedendum; Vnde infamis, & tur-
pis persona, quæ deuenit ad meliorem frugem
ducẽdo honestam vitam desinit esse talis, & per-
inde habetur, ac si non deliquisset, ex quo nec
poterit exhæredari, nec ab alimentis excludi,
nec priuari dote, quæ illi erit per patrem consti-
tuenda, quamuis aliàs quæ meretricatur non
debeat ali, aut dotari *Surd.* qui multis similibus
comprobat *de alim. tit. 7. q. 5. num. 13. vsque ad 29. &*
18 *tit. 7. quæst. 1. num. 34.* † Vbi quod sustinetur testa-
mentum fratris instituentis turpem personam,
quæ pœnitentiam egit honestè viuendo *Fab. in*
§. soror. instit. de inoffic. testam. Ias. in l. fratres. col. penult.
in fi. vers. quinto limita C. eod. tit. Gabr. cons. 30. num. 11.
lib. 2. Immò etiam indulgentiam consequitur, &
opus bonum facit, qui cum meretrice matrimo-
nium contrahit *Couar. de sponsal. p. 2. c. 8. §. 11. num. 4.*
Quamuis nupsisset stupratori, non tamen aliàs
19 indigno † *Surd. de aliment. tit. 7. qu. 24. numer. 27.*
post med. Intelligendo cum credit, atque existimat
eam à turpitudine meretricij reuocare, vt decla-
rat *Menoch. cons. 18. n. 12. post Io. de Turr. Cremat. c. 2. nu.*
3. 32. qu. 1.

Adde quod licet meretrix possit expelli è vici-
nia *Castren. in l. nullus. n. 5. C. de sum. trin. & fid. cathol.*
Plaz. in epit. delict. c. 34. n. 10. vers. illud constitutissimum.
20 *Vincent. de Franc. decis. 316.* † Tamen procedit in so-
luta, non in ea, quæ sit nupta, & cum viro habi-
tet, quæ quamuis sit meretrix expelli non potest
ob fauorem matrimonij *Rubr. in c. per vestras. §. 2.*
nu. 21. vers. adde etiam de donat. inter vir. & vxor. Daen.
21 *reg. 312. limit. 1. Capic. decis. 44. num. 2.* † Dummodo
non faciat publicum quæstum, nec habeat mari-
tum lenonem, & infamem, quo casu coniugium
non esset considerabile, & tanquam soluta debe-
ret tractari *Marsil. in l. vnic. nu. 45. vers. sed tamen. C. de*
rapt. virg. Couar. Neuizan. & alij de quibus per
Caball. resolut. crim. cas. 185. num. 9. & cas. 184. nu. 4.
21 † Prout etiam meretrix nupta, quæ de consensu
viri meretricatur poterit carcerari, quidquid aliàs
non posset latè *Farinac. de carcerib. qu. 27. num. 56.*
& 58.

Tertio, nam quamuis frater destruat testamen-
tum fratris instituentis turpem personam, Tamẽ
23 non intelligitur, vt illud rumpat in totum, † sed
tantummodo vsque ad legitimam, & non vltra
Angel. in l. 1. de inoff. testam. cum aliis *per Surd. de alim.*
tit. 8. priuil. 95. n. 10. Affl. decis. 204 per tot. Ita vt si fra-
tri esset relictum minus legitima, prout in casu
nostro, ageretur solum ad supplementum legiti-
24 mæ; † Quemadmodum dicimus de filio, qui non
querelat testamentum patris, quando aliquid ei
fuit relictum, sed agit ad supplementum; ergo
25 multo magis in fratre, qui est remotior filio. † Et
quamuis multi teneant contrarium, vt in odium
infamis, & fauorem fratris testamentum corruat
in totum, etiam quando aliquid esset relictum
fratri, vt per *Dec. cons. 530. n. 13.* cum aliis per *Clar. in*
26 *§. testamentum. q. 50. n. 3.* † Tamen verior est prima
opinio; Quia illud odium non debet plus opera-
ri, quàm fauor filij, prout concludit *Sard. de alim.*
tit. 8. priuil 96. num. 19. & voluit *Cagnol. in l. 1. col. 2.*
vers. breuiter communis opinio. num. 11. in fin. ff. de inoffic.
testam.

Neque obstat oppositio de spuria. Quia non
probatur quod esset talis; Vltra quod frater non
impugnat testamentum fratris instituentis hære-
27 dem spurium, † qui non dicitur turpis persona,
quando est vitæ honestæ non imitando vitia pa-
rentum *l. crimen. de pœn. l. legem. Cod. de natural. lib. c.*
nasci. dist. 56. Spurij enim non excluduntur à suc-
28 cessione extraneorum, sed parentum † *auth. ex*
complexu. C. de incest. nupt. prout in specie conclu-
dit *Cagnol. in l. 1. num. 14. vers. & hæc pars in proposito.*
ff. de inoff. testam. Roland. consi. 87. num. 18. lib. 1. The-
saur. decis. 127. in princ. Facchin. lib. 4. controuers. c. 93.
in fin. vers. ego igitur existimarem. Cardin. Paleot. de
not. & spur. c. 55. numer 5. vers. qua tamen vereor. tom.
29 *8. par. 2. fol. 69.* † Dummodo non relinquatur
spurio contemplatione patris, vel aui *Natt. con-*
sil. 432. numer. 50. Rot. Vrbeuetana castrorum. 4. Mar-
tij 1580.

Prout etiam inter fratres spurios datur mutua
successio tam ab intestato, quàm ex testamen-
30 to *Afflict. decis. 96. num. 5. Curt. Iun. consi. 123* † Quid-
quid contrarium senserit *Dec. consi. 311 post Alexand.*
consi. 74. lib. 5. Cagnol. in l. si qua illustris. col. penult. C. ad
orphician. cum aliis *per Aim. consi. 138. num. 6.* Cum
contra eos seruetur prima opinio, prout testa-
tur *Guter. pract. quæst. 103. lib. 2. Franc. decis. 238.*
in fin. lib. 2. Peregrin. de iur. fisci. lib. 3. titul. 18. nume-
ro 43.

Quod minorem dubitationem haberet in ex-
positis, prout cum de hoc quæreretur Dixi hanc
esse veriorem opinionem, nam tales sunt capaces
31 successionum, † ordinum, & dignitatum, &
pro legitimis habentur *Felin. in c. cum deputati. de iu-*
dic. num. 13. Cardin. Paleott. de noth. & spur. c. 63. nu. 3.

& 7.tom.8.part.2.fol.73. † licet enim quoad ordi-
nes in expositis requiratur dispensatio secundum
Couarr.in clem.si furiosus.de homicid.p.1.in princ.num.9.
cum aliis per Ignat.in addi.ad Diaz.c.17.in fi. Tamen
33 contrariam sententiam simpliciter, † tanquam
magis veram tenet Bermond. de public. concubinar. in
verb. qui etiam filios ex tali concubinatu procreator. num.
90.tom.11.p.1.fol 187. Menoch. de arbitr. cas.396.in fin.
Quia in spurio est certa illius origo, quæ in expo-
34 sito non est talis, cum sit dubia, † qua dubitatio-
ne stante potius iudicandum est pro legitimitate
Anan.in c.1.de infant.exposit. Put.decis.2.lib.3. Peregr. de
fideicom.art.43.nu.71.

Quamuis prædicta de spurio non sint tuta, cum
quilibet illegitimè natus sit turpis persona, & in-
famis infamia facti quo ad omnes effectus, ita vt
35 si instituatur, † competat fratri testatoris querela
inofficiosi Azo.in sum. ex quibus caus. infam. irrog.
Quam opinionem esse per Rotam approbatam
contra Card. Paleott. & alios supra adductos testatur
Gab.cons.30. n.2.lib.2. vbi ampliat ad legitimatos
36 legitimatione non plena, † quia neque isti pote-
runt institui, cum non sint restituti ad iura pri-
mæuæ naturæ, sed remaneat aliquis effectus ex il-
lis, quos de iure huiusmodi infamia producit; Et
quod opinio Azonis sit magis communis, & vera
37 saltem quo ad inducendam leuem notam † late
Rot.coram Sanctiss. Bononien.de Scaraou.2.iunij 1572. in
eius voto.post Alex.cons.172 nu.3.lib 7.cum aliis ibi al-
legatis, vbi respondetur Card. Paleot. Tiraq. & cæte-
ris contrarium sentientibus; Quamuis opinio-
38 nem Azonis, † non admittendam late defendat
Hartman.Pistoris.q.30.per tot.Farinac.de accusat.q.13.n.
70.& 71. de cuius quæstionis veritate dicam in-
fra in capite particulari. Et est constitutio Py.V.
152 fol.1159. Vbi illegitimis non possunt relinqui
acquisita ex bonis ecclesiasticis, seu aliis rebus
39 proprio labore, † vel patrimonio patris, quicun-
que illegitimi sint, siue sui, siue extranei, etiam in
statu seculari procreati, & quacumque auctorita-
te legitimati Idem Pius constitut.120.fol.1102. quæ
quando habeant locum dicetur etiam infra in
capite particulari.

Quarto non debebat esse locus successioni ad
fauorem fratris iurati, quia plenè non fuit proba-
40 ta fraternitas, prout requirebatur; † Nam agens
ad hæreditatem alicuius debet probare se talem
Butr.in c.peruenit.col.2.qui fil.sint legit. Dec.cons. 54.col.
1.in prin. Rol.cons.32.n.19.lib.3.Ceph.cons.82.n.10. Odd.
cons.83.n.9. Quod procedit etiam parte non op-
41 ponente, † quasi hoc sit principium extrinsecum,
ex quo oritur actio sua Card.cons.72.singulatim.vers.
dubio.Becc.cons.75 n.6. Rim.Iun.cons. 494.nu.20.lib.5.
Rot.Genuens.per.Carthar.decis.33.n.8.Hond.Cagnol.Bal.
& alij quos adduxi decis.89.n.13.

Non obstant nominationes factæ de fratre, quę
præiudicant, prout de filio. Quia illæ non cōclu-
42 dunt probationem fraternitatis † l.nemo.de hered.
instituend. Nam maius incōmodum est, si quis no-
minetur filius, cum illum teneatur pater alere,
quod non est in fratre Tiraq.de retract.lignag.gl.16.§.
43 1.n.2.Masq.conclus.411.nu.9. † Prout etiam quando
quis tractatur vti frater, non enim ex hoc dicitur
probata fraternitas, aut possessio fraternitatis,
cuius probatio est difficilis, ita vt testes deponen-
tes absolutè aliquos esse fratres non probent,
quasi potius disponant super eo, quod consistat
in iure, cum non sequatur, tractant se vti fratres,
ergo sunt tales Anch.cons.52.pro clariori.col.vlt.n.7.&
44 8. † Quidquid contrarium sentiat Nat.cons.59.n.
15.post Cast.cons.151.viso puncto in facto.col.1.lib.1. cum
aliis per Menoch.præsumpt.53.num.25.lib.6. Cum ve-
45 rior sit opinio † quod huiusmodi genus proba-
tionis tractatus non habeat locum in fratre, sed
solum in filio & vxore Dec.cons.524.visis his.num.5.
& cons.521.accuratè.num.4.& cons.595.pro resolutione.
Aym.cons.249.num. 2.Tiraq.de retract.lignag. §.1.glos.
16.in prin.Muta.super consuetud.Panormit.c.56.num.33.
46 Masq.conclus.789.num.16. † Quemadmodum et-
iam nominatio compatris, aut commatris non
probat compaternitatem, cum sæpe hoc fiat pro-
pter suspicionem sinistræ opinionis: Et idem in
vxore, quæ si talis nominetur, non probatur ta-
men, quod sit vxor, quasi ita vocetur plerumque
ad regendum peccatum Abb. in c. ex parte.de restit.
spoliator. Muta. super consuetud. Panormit.c.76.num.15.
vbi quod neque ita nominatio facit præsum-
ptionem, quæ transferat onus probandi in aduer-
sarium Cast.in l.non epistolis.13.num.4.vers.& dicit. &
in l.non nudis.14 C.de probat.Aym.cons.249.num.2.

Quibus adde, quod ista nomina etiam impo-
nimus siue ætatis, aut scientiæ, siue honoris, &
obseruantiæ causa secundum glos. in l.ex dim. 4. in
verb. parentem. Cod. locat. dum ibi Imperator Ale-
xander vocat parentem suum Vlpianum, & ex-
plicat Radulph.Forner.lib.5.rer.quotid.c.27. ex Athena-
gora.in apolog.pro Christianis. & Horat.in epist. frater,
pater, adde, vt cuique est ætas, ita quemque face-
tus adopta. & Ouid.10.metamorph. Forsitan ætatis
quoque nomine filia dixit; Dixit & illa pater, sce-
leri ne nomina desint, Et incognitarum agnatio-
num pudenda nomina, & ridicula commenta re-
centium ac præpotentium affinitatum ista nomi-
na vocat Saluian.lib.3.ad eccles.cathol.& Quint.declam.
321. Certè inquit, quoties blandiri volumus his,
qui esse amici videntur, nulla adulatio procedere
vltra hoc nomen potest, quàm vt fratres voce-
mus, adeo inane etiam nomen, & vmbra quæ-
dam naturæ videtur simile amicitiæ nomen im-
ponere. Et multa exempla de his qui vocantur
fratres ob rationem affectionis sunt apud Sym-
mach.lib.2.epist.20.& 45.cum sequent. Ideo istis no-
minationibus, aut epistolis non est habenda fides
l.nemo dubitat.58.§.qui fratre.ff de hered.instit. Quid-
quid in seruis aliud sit, cum his modis illi fiant li-
beri §.vlt.instit.de adoption.l. vnica.§.simili. C. de latin.
libert.toll.

Ideo in l.eum qui probabilem.19. C.de episc. & cleric.
prohibetur Sacerdotibus consortium sororum,
quod est intelligendum non de veris sororibus,
sed de illis, quas Clerici sub pietatis nominibus
sorores, matres, aut filias appellabant, vt facilius
propudia sua obtegerent Cuiac. obseruat. lib. 2.c.29.
vbi quod sensus d. l. eum qui probabilem. est obscu-
rus, nisi ita intelligatur, quod prius voluit glos.
ibid.in verb.sororia. & text. ipse hoc declarat, dum
inquit sororiæ appellationis consortio, quasi
per Clericum sororium vocaretur, quod non e-
rat tale.

Licet in filiatione secus esset, cum illa probe-
tur per tractatum Felin. in c. per tuas. num.13. de pro-
bat. Dec.cons. 54. in causa domini.colum.2.& 3.Menoch.
47 de arbitr.cas.89.numer.6. † Intelligendo non de
plena probatione Bald.in l.non ignorat.Cod.de his qui
accus.non poss. Alciat. qui de communi præsumpt.38.
reg.3.n.8. Masquard.conclus. 786. vsque ad conclus.795.
vbi

48 vbi multa tam quo adconiecturas, † quàm alia,
ex quibus possit dici probata filiatio, & fraterni-
tas *Aim.cons.*249.vbi quomodo debent deponere
testes super fraternitate, vnde alimentatio quia
49 probat tractatum, † magis infert ad filiatio-
nem, quàm nominatio *Bald. in l. non ignorat.* 9.*n.*4.
*C.de his qui accus.non poss. Aim.cons.*958.*num.*36. Ideò
ex hoc datur possessio filiationis, ita vt onus pro-
bandi contrarium transferatur in partem aduer-
50 sam † *Alex.cons.*88.*omissis tribus.n.*9.*col.*3.*ad fin.lib.*7.
*Butr.in c.transmissa.qui filij sint legit. Surd.cons.*1.*n.*46.
*& de alim tit.*9.*q.*7 *nu.*11. cum aliis de quibus infra
*cap.*157. Et de nominatione quod constituat no-
minatum in possessione filiationis respectu filij
naturalis, non Spurij *Idem Surd.cons.*552.*n.*24 *lib.*4.

EPITOME.

Dominium, & fructus rei legatæ quando sta-
tim transeant in legatarium. Transmissio legati
quando fiat, & an impediatur per adiectionem
diei incertæ solutioni, executioni, & substantiæ
legati, & quid si illius petitio differtur in tempus
ætatis, seu mortis. Legatum conceptum per ver-
ba si, vel cum talis morietur, aut post mortem a-
licuius an dicatur conditionale, & possit trans-
mitti. Prohibitio generalis molestiarum de qua
molestia intelligatur.

SVMMARIVM.

1 *Dominium rei legata statim transfertur in legatarium. Intellige vt nu.*4.
2 *Fructus legatorum an acquirantur legatario hæreditate iacente. & n.*3.
5 *Habens actionem rem ipsam habere dicitur.*
6 *Ante acceptationem non acquiritur ius legatario cum effectu, ideo poterit repudiare legatum, ita vt nunquam censeatur retro quæsitum.*
7 *Dies legatorum cedit à morte testatoris ad effectum transmissionis.*
8 *Qui potest transmittere potest etiam legare, cedere, & obligare.*
9 *Proprietatis transmissio, & alienatio non impeditur firmo remanente vsufructu. Intellige vt n.*11.
10 *Vasallus vendens sine assensu domini, & non tradens non cadit à feudo.*
12 *Legatum conditionale non transmittitur, nisi impleta conditione. Declara vt n.*20.
13 *Dispositio de sui natura non est conditionalis.*
14 *Modus in dubio potius iudicatur, quam conditio. Intellige vt nu.*15.
16 *Modus non impedit actum perfici.*
17 *Modo non impleto an quis priuetur relicto.*
18 *Conditio, vel modus quomodo cognoscatur. & n.*57.
19 *Legatum modale quamuis non possit peti transmittitur. & num.*58.
21 *Legatum vxori si staret cum filiabus donec nuberent, si legatarius antea decedat, transmittit ad hæredes.*
22 *Legatum quando extinguatur si deficiat conditio mixta, vel casualis.*
23 *Defectus modi non vitiat dispositionem.*
24 *Modus importat causam impulsiuam.*
25 *Transmissio an impediatur quando dies certa, vel incerta est adiecta solutioni, & executioni, seu substantiæ, & dispositioni legati. & num.*26.27.28.29.30.41.42.*&* 43.
31 *Legatum conceptum per verba si, vel cum talis morietur, vel post mortem alicuius an sit conditionale, & possit transmitti. & n.*32.33.34.36.37.*&* 38.
35 *Dictio nisi habet naturam aduersatiua.*
39 *Dispositio si moriar, aut cum moriar an differat, & dicatur conditionalis.*
40 *Tempus adiectum legato per dictiones si, nisi, vel similia verba facit conditionem.*
44 *Dispositio non dicitur conditionalis, si conditio apponatur executioni, non dispositioni, prout quando non apponitur actui, sed illius resolutioni. & n.*45.
46 *Legatario an hæredi sit magis fauendum; & quid stante coniunctione sanguinis, & in filio hærede. & num.*47.48.*&* 49.
50 *Acquisitio aut substantia legati quando dicatur suspensa.*
51 *Molestia non dicitur inferri, si non sequatur traditio.*
52 *Prohibitio generalis molestiarum de qua molestia intelligatur. & n.*54. *&* 55.
53 *Verba hominis & legis generalia, & geminata an recipiant restrictionem.*
56 *Legatum factum post mortem testatoris dicitur purum, & transmittitur.*
59 *Dies incerta apposita legato, seu præstationi facit conditionem. Intellige vt n.*60.61. *&* 62.

CAPVT CXXXVI.

TRansmissioni legati fuisse locum declaraui
*decis.*153. ad fauorem Collegij RR. PP. Ie-
suitarum, ciuitatis Maceratensis, quam quidem
sententiam, cum de ea iterum disceptaretur Dixi
veriorem, quia legatum est purum post mortem
1 ipsius testatoris, † Vnde dominium statim fuit
translatum in legatarium *Bart. in l. si tibi homo. §.*
*cum seruum.de leg.*1. *Conarr. in c. raynaldus.§.*1.*in princ.*
de testam. Ita vt huiusmodi dominium, quod in
eum transit à morte testatoris hæreditate iacente
sit tanti effectus, vt fructus rei legatæ acquiran-
2 tur legatario, non hæreditati iacenti, † quādo su-
mus in re propria per testatorem legata, prout est
casus noster, Quidquid alij contrarium sentiant,
quod illud intelligatur post aditam hæredita-
tem, cum verius sit hoc procedere à tempore
mortis: *gloss. in l. quod seruus.* 89. *de leg.*2. *Corn. cons.*
200.*ad euidentiam.col.penult. ad med.num.*7.*lib.*4. *So-*
*cin.Iun.consi.*182. *num.*22.*lib.*2. *Gomes.* qui de com-
muni *tom.*1.*c.*12.*tit.de legat. num.*22. *Guald.Guter. &*
*alij per Ceuall.quæst.*79.*n.*7. cum secus sit in re alie-
3 na, † in qua debentur fructus à tempore moræ,
quasi tunc non transeat statim dominium *l.si. v-*
bi gloss.in verb.contestationem. Cod.de vsur.& fruct.legat.
*Gomes.d.c.*12. *vers.si verò consistat.* vbi etiam alios ca-
sus distinguit,

Eo magis quia sumus in legato speciei, quod
transit recta via in legatarium, cum secus sit in re
4 generica, seu legato quantitatis † *Bart.in l.*1. *num.*
12. *de leg.*1. *& in l.*2.*C.commun.de legat. Ruin.cons.*155.
*circa casum. num.*4.*lib.*5. *Paris.consi.*77. *num.*4. *lib.*1.
Quamuis tamen in eo non transeat dominium,
nihilominus transit ius petendi ipsum legatum,
5 † vnde habendo actionem rem ipsam habere vi-
detur *l.qui actionem.*15.*de reg.iur. Surd.de alim. tit.*9.*q.*
29.*num.*19.

Stante præsertim acceptatione legati, de qua
constat in casu nostro, nam ante non acquiritur
6 ius cum effectu † *l.si tibi homo.§.cum seruus.de leg.*1.*li-*
cet enim legatū acquiratur ignoranti, non tamen
perfectè, & incommutabiliter; ideò poterit repu-

…ed by Google

diari, & facta repudiatione fingitur rettò nunquam quæsitum *Bart.in l.pomponius.col.3. verf.quandoque a:lio eſt in pendenti,n.3.de neg.geſt. Caſtr.in l. ſi ita legatum. §.illi ſi volet.de legat 2. Nati.conſ.408.nu.16. Soc.conſ.78.viſis actis & actitatis. n. 6.col.penul.ad med. verſ.intelligitur.lib.4.*

Et ad effectum transſmiſſionis dies legatorum cedit à tempore mortis teſtatoris, etiam morien-
7 te legatario ante ſolutionem, †ſeu reſtitutionem factam per hæredem de legato, aut fideicommiſſo, immò quoque ante aditam hæreditatem *Bart. in l.cum filiusfamilias. vbi Iaſ.n.118.col.17.ante med.verſ. ſucceſ.ne iuxta hanc partem.de legat.1. Couarr.in c.raynaldus.§.1.n.3.de teſtam.Dec.conſ.490.viſis & circũſpectis n.11.Guid.Pap.conſ.132.ſempronius condidit.n.2.*

Cum igitur conſtet de tranſmiſſione rectè potuit D. Manentes legatarius de legato diſponere
8 & Collegio, de quo egimus † legare, cedere, & obligare *Bart.in l.ex pluribus.de adminiſtr. tut.& in l.ſi mulier. 60.§.ex aſſe.in ſi.de iur.dot.* Prout dicimus quando legata fuit proprietas, quod non impe-
9 ditur tranſmiſſio,ceſſio, & obligatio † firmo remanente vſufructu *l.2.C de vſufruct.* Vnde neque prohibetur iſte legatarius relinquere quod ſibi fuit legatum firmo remanente pacto per teſtatorem appoſito de non moleſtando hæredẽ,donec vixerit,cum per huiuſmodi diſpoſitionem nulla inferatur moleſtia hæredi nõ ſequuta traditione;
10 † Quemadmodum dicimus de vaſſallo vẽdente ſine aſſenſu domini, & non tradente rem venditam,prout de emphyteuta, & ſimilibus *Specul. de locat.§.nunc aliqua.verſ.95. Corbul.de cauſ.priuation.ob alienationem.limit.*38.Et in ſpecie de vſufructuario,
11 †quod non obiiciat proprietario alienationẽ, ex qua non ſentit damnum, puta ſi non fuerit tradita poſſeſſio multa *Surd.de alim.tit.9.qu.26.nu.59. vſque ad n.70.*

Non obſtat fuiſſe legatum prædium, de quo agimus cum conditione, pacto, & prohibitione expreſſa,vt legatarius non poſſit moleſtare hęredem,neque in proprietate, neque vſufructu du-
12 rante vita illius, †quæ per verba videtur legatum fuiſſe conditionale, quod non potuit tranſmitti niſi fuerit purificata conditio per legatarium eo viuente *l.vnic.§.ſin autem.C.de caduc.toll.*

Quia verius eſt huiuſmodi verba non inducere cõditionem, ſed modum,cum diſpoſitio de ſui
13 natura non ſit conditionalis † *l.2. §.fin.de donation. Bart.in l.quibus dieb.§.termilius. de condit. & demonſtr.* Ita vt in dubio potius interpretemur modum,
14 quàm conditionem† *Bart.in l.cum mota.C.de tranſact.*& ibi *Dec.*de communi.*n.6.Ruin.conſ.26.n.9.lib. 2.Rot.diuerſ.decíſ.39.p.1.n.5.* vbi de recepta opinione teſtatur *Franciſc.Aret.conſ.151.in princ.* Et non recedendum eſſe ab hac ſententia, Quidquid *Pariſ. Alciat.& alij* contrarium dicant, docet *Card.Mant. de coniect.vltim.volunt.lib.10.tit.5.n.12. Franc.Curt. in addit.ad Alex.in l.cum mota.de tranſact. Thob. conſ.38. Maſq.concl.34.in princ.Manuel.Albenſ.conſ.4.n.34.Mã-*
15 *doſ.ad Lap.alleg.87.in ſi.* †Maximè vbi non apparet, quod cauſa requiratur ad originem, tunc enim importaret conditionem, ſecus ſi quo ad effectũ *Caſtr. in l.cum tale.§.1.de cond.& demonſtr. Alex.in d.l. cum mota.n.8.in ſi.* Vnde tanquam modus non de-
16 bet impedire actum perfici,†cum debeat impleri poſt diſpoſitionem perfectam *l.demonſtratio.§.ſi. de condit.& demonſtr.Bart.conſ.4.nu.2.& 3. lib.1.& in d.§.termilius.num.1.in fin.*Ita vt modo non impleto quis non priuetur relicto, niſi ſit cauſa finalis il-
17 lius,†quo caſu erit etiam monitio neceſſaria *Iacob. Aim.conſ.59.nu.4.& 7.*

Ratio eſt quia legato puro fuit adiecta per teſtatorem moderatio grauando eum, qui fuerat legato honoratus in tempus diſpoſitionis perfe-
18 ctæ,†quo caſu non poteſt dici conditio,ſed modus *gloſſ.in rub.de cond.& demonſtr. Doct.in l.1.C.de his qui ſub mod. Gomeſ. c.12.n.70.tom.1.tit.de legat.* Vn-
19 de legatũ modale quamuis peti nequeat, †tranſmittitur tamen ad ſuos hæredes, vel alios, cum conditio,non modus impediat tranſmiſſionem *l. à teſtatore.108.de cond & demonſt.gloſ.in l.ſi poſt diem.5. in verb.hæredi.ff.quand.dies legat.ced. Gomeſ. d.c.12. nu. 71.Phannuc.de inuẽtar.p.6.n.86.Gabr.conſ.4.n.11.li.2.*

Amplius etiam ſi teſtator conditionaliter diſpoſuiſſet (quod non fecit) non debet impediri
20 tranſmiſſio,† quia non eſt conditio momentanea,quæ vna vice impleatur, ſed ſucceſſiua,eo enim ipſo quo eſt incepta habetur pro impleta, neque dicitur eſſe in pendenti quo ad effectum tranſmiſſionis *Cardin.Mantic.de coniect.vltim.volunt. lib.11.tit.20.n.6. Sim.de Pret. interpret.1.lib.3.dub 5.ſo-*
21 *lut.4.n.55.Io. de Anan.conſ.8.* †vbi de legato facto vxori,ſi ſtaret cum filiabus teſtatoris donec nuberent, monacharẽtur, aut obirent,ſi legataria deceſſerit antequam iſtorum aliquid ſequatur, fit tranſmiſſio legati ad ſuos hęredes. Et multa quãdo extinguatur legatum, ſi deficiat per mortem
22 conditio mixta † dependens à facto implere debentis, vel alterius, vel caſu *Surd.de aliment.tit.8. priuil.24.poſt Bart. & alios in l.in teſtamento.de cond. & demonſtr.Vaſq.Controuerſ.Illuſt.c.93.*vbi etiam de relicto ſub modo, cuius defectus non vitiat lega-
23 tum †tam in contractibus, quàm vltimis voluntatibus *Alexan.in l.1.C. de inſtit.& ſubſtit. Cephal.conſ. 429.n.104.lib.3.* Quaſi modus ſit loco diſpoſitionis,& de ea participet *Ruin. conſ.20. nu.3. verſi.ſicut*
24 *ergo.lib.2.* †Vel quia importat cauſam impulſiuam *Corn.conſi.311.quoniam præſens.nu.4.col.3.in princ.lib.1. Cephal. ibid.n.104.in ſi.*

Nec facit quod in caſu noſtro fuerit dies incerta adiecta ſolutioni,& executioni, quaſi tunc impediatur tranſmiſſio, non ſecus ac ſi eſſet ap-
25 poſita ſubſtantiæ, & diſpoſitioni legati, † prout quando petitio,& executio legati differtur in diẽ omnino incertum,tunc enim etiam legatum redditur conditionale,& non poteſt tranſmitti,cum ſecus ſit,quando non eſſet dies omnino incertus, vt tempus ætatis, vel ſi apponeretur dies reſpectu honorati, vt ſingulariter concludit *gloſ. in l. ſeius ſaturninus. in verb. in diem.ad ſenat.conſ trebell.Caſtr. in l.ex his verbis.nu.2.& 4.C.quando dies leg.ced. Alex.in l.ſi cui legetur. §. hoc autem. ad med. nu. 2.de leg.1.*
26 † vbi quando eſt adiectum tempus incertum in perſona grauati ſemper fit conditio,quamuis adiiciatur præſtationi, non ſubſtantiæ legati, quod voluit *Cuman. conſ.128. in princ. poſt Bart. in d.§.hoc autem.* vbi quod tempus incertum adiectum executioni facit conditionem *Bald. in l.cum teſtator.*
27 *poſt gloſſ.ibi Cod. de manum. teſtam.* † vbi appoſitio temporis incerti, quod habet ſe ad eſſe, vel non eſſe, vt nuptiarum facit conditionem *Cardin. Mantic. de coniect. vltim.volunt. lib.11. titul.20. numer.*
28 *3. Peregrin. de fideicommiſſ. art.31. numer.19.* † Cum ſecus ſit quando dies appoſita commenſuratur tempori præfiniendo diem poſt certum tempus, tunc enim non fit conditio, cum ſimus in

die

Digitized by Google

die certa *Doct. in l. ex his verbis. C. quando dies legat. ced.*
vbi *Castr. n. 2. ad fi. Bart. in l. quibus diebus. §. quidam ti-*
tio. de condit. & demonstr.

Quia prædicta habent locum quando adsunt
dictiones suspensiuæ executionis in diem incer-
tum, ita vt appareat, quod testator non voluent
præstari legatum prius purè factum, nisi in casu
29 euentus dici, aut conditionis purificatæ; † Vnde
stantib. verbis suspeosiuis cõstat de mente dispo-
nentis, quæ est seruanda, cum aliàs dies incertus
non importet conditionem, si testator non vult,
quod illam faciat, prout huiusmodi dictiones su-
spensiuas colligit *Bald. in l. ex his verbis. n. 2. C. quand.*
30 *dies leg. ced.* & ibi declarat *Castr. n. 2. in fi.* † vbi intel-
ligit in casu, in quo est verè conditio, videlicet si
dictum sit, cum Titius morietur *Couar.* qui ponit
intellectum *ad d. §. quidam titio. de sponsal. 2. p. c. 4. §. 1.*
n. 10. Quia licet legatum ab initio purum redda-
tur conditionale per verba sequentia, puta si ma-
ter morietur dato centum Titio; Tamen ad hunc
31 effectum requiritur, † vt dies incerta apponatur
præstationi per viam conditionis, quod nun est
in casu nostro, cum non adsint aliqua verba, quę
denotent conditionem, vnde legatum purũ non
potest transfundi in conditionale, prout in specie
declarat *Imol. in l. si cui legetur. §. hoc autem. col. 1. in fin.*
vers. nam si grauatur heres. iuncto vers. item nota quod nõ
32 *videatur. de leg. 1. post Iac. de Aren. per eum allegatum,* † v-
bi quod grauatus date Titio decem cum morie-
tur, si interim legatarius decedat, nõ transmittit,
quando apparet, quod testator voluerit facere
conditionem, & declarat *Bald.* dicens multum
notandum *in l. ambiguitatem. 12. vers. ex quo valde no-*
ta. C. de vsufruct. & habit. Vbi quod dies incertus nõ
inducit conditionem, si testator non vult, quod
33 illam faciat; † Vnde si post legatum perfectum
apponitur dies incertus præstationi legati, nulla
sit conditio, quando non adsunt dictiones ad-
uersatiuæ *l. ex his verbis. Cod. quando dies leg. ced.* secus
quando ponuntur dictiones aduersatiuæ, seu ha-
bẽtes naturam aduersatiuæ, tunc enim facit con-
34 ditionem; † Nam tunc videtur derogatum puri-
tati relicti ex natura aduersationis. *l. quibus diebus.*
§. quidam titio. de cond. & demonstrat. vbi adest dictio
nisi, quæ habet naturam dictionis aduersatiuæ, &
contrariatiuæ, & sequitur *Cremens. sing. 112. quid si*
testator. vbi quod legatum transmittitur, si man-
datur præstari post mortem vxoris *d. l. ex his verbis.*
quia ibi non adest aduersatiua, secus si adesset,
puta si diceretur, sed volo quod præstetur post
mortem vxoris, quia tunc est conditionale & non
fit transmissio, & ita procedit *text. in l. quibus diebus.*
§. quidam titio. de condit. & demonstrat. vbi adest di-
35 ctio nisi, † quæ habet naturam aduersatiuæ *Bart.*
in l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus. Alex.
cons. 83. in causa & lite vertente. num. 3. col. pen. vers. pon-
dero illam. lib. 1. Dec. in l. actione. 4. num. 5. col. 2. vers. sex-
tò & vltimò nota. C. de transact. Gerard. sing. 46. de di-
ctione. num. 1. Iacob. Nouell. de iur. prothom. §. 1. numer.
261. tom. 17. fol. 29. Corn. cons. 184. licèt prima facie.
n. 1. lib. 1.

Neque obstat quod contrarium sequatur *Ad-*
dit. ad Cremens. d. sing. 112. vbi quando dies est incer-
tus, id est prolatus sine commensurata designa-
tione temporis, vt dies mortis grauati, vel tertij,
36 † tunc semper facit conditionẽ, & non transmit-
titur, Ideò si testator legat centum, quæ velit prę-
stari post mortem vxori suæ, legatarius interim
decedens non transmittit, quia dies mortis habe-
tur pro conditione, si inseratur soli præstationi:
37 Quod etiam in specie † prius voluit *Bald. in l. si cui*
legetur. 51. in princ. col. vltim. in fin. vers. secundo casu prin-
cipali. de leg. 1. & ibi Florian. n. 14. col. 2. ad fin. versic. &
ideò consulut. & sequitur *Ias. in l. quodcunque. §. fin. col.*
vltim. versic. secundo in quantum. de verb. oblig. vbi dicit
notandum tanquam quotidianum, & voluit *Ca-*
38 *str. in d. l. si cui legetur. §. hoc autem. in princ.* † vbi indi-
stinctè dicit non referre, quod apponatur ad sub-
stantiam, an ad executionem, cum vtroque casu
sit conditionale, siue mãdetur præstari legatum,
cum Titius morietur, vel simpliciter dicatur sol-
ui cum moreretur, quasi paria sint apponere cõ-
ditionem ad substantiam legati, vel ad eius præ-
stationem, aut solutionem etiam si hoc fiat in di-
uersis orationibus *l. quibus diebus. §. quidam titio. de*
condit. & demonstrat. & nulla est differentia inter
39 dispositionem † si moriar, aut cum moriar, vbi-
que enim est conditio propter incertitudinem
diei *l. quodcumque. §. non solùm. de verbor. obligat. Cost.*
lib. 1. select. c. 17. latè Gundisal. Mendez. Vasconcell. lib. 1.
diuersor. iur. argumentor. c. 14. n. 3. vbi multa de intel-
lectu *l. si cum heres morietur. 4. ff. quand. dies legat. ced.*
& l. heres meus. de cond. & demonstr. Licèt de prædi-
ctis dubitent *glos. & Bart. in l. nam si cum moriar. de*
condict. indebit.

Quia in casu nostro non adsunt verba aliqua
denotantia conditionem prout loquuntur con-
traria, in quibus apparet tempus esse adiectum
40 per dictiones, † quę important conditionẽ prin-
cipaliter, vel secundario puta per si, vel nisi, seu
per similia verba, prout declarat *Rum. consi. 65. nu.*
14. col. penult. in fi. vers. nec prædictis obstat. lib. 2. vbi ita
intelligit *Bart. in l. quibus diebus. §. quidam titio. de con-*
dition. & demonstrat. & in l. quodcumque. §. fin. col. penul.
41 *de verbor. obligation.* † quod voluit etiam *Cin. in l. ex*
his verbis. C. quand. dies legat. ced. post medium. versi aut
dubitabatur. Vbi quando sumus in dubio, an dies
apposita commensuretur tempori, si adiicitur
præstationi post legatum simpliciter relictum,
42 tunc non est conditio, sed dies, † & ita inquit
procedere *tex. in d. l. ex his verbis. & in l. firmio heliodo-*
ro. §. 1. ff. quand. dies legat. ced. secus si adiiciatur sub-
stantiæ legati, quia tunc facit conditionem *l. si cui*
de leg. 1. l. titio. quand. dies legat. ced. & declarat etiam
Castr. in d. l. ex his verbis. num. 2. vbi intelligit in illa,
quæ est vera conditio *Bald. in dict. l. ambiguitatem. I-*
mol. & alij supra allegati. & latiùs *Capr. consi. 79.* vbi
constabat, quod testator nolebat acquiri lega-
43 tum legatario ante mortem hæredis, † & sic ad-
iecta erat dies nedum præstationi, sed substan-
tiæ legati per viam conditionis, prout declarat
Idem Capr. ibid. in 3. solution. Quod non est in ca-
su nostro, in quo non prohibetur legatarius pe-
tere legatum, seu illud acquirere, sed solum
adest grauamen appositum restitutioni; vt con-
siderat *glos. in l. in causa. la 2. §. pomponius. in verb. con-*
44 *ditio. de minor.* † Quando enim conditio non
apponitur dispositioni, sed executioni, tunc non
dicitur dispositio conditionalis *Bar. in l. ita demum.*
§. sed si quidem. de arbitr. Bald. in l. 3. numer. 1. Cod. eod.
Natt. consi. 452. in fin. Dec. in c. 2. numer. 5. in 2. notab.
colum. 3. versic. ista enim conditio videtur respicere. de re-
script. Prout quando conditio non apponitur a-
45 ctui, † sed illius resolutioni, neque dispositio ef-
ficitur conditionalis, sed est pura resoluenda sub
conditione *gloss. in l. 2. in verb. conditionalis. in*

princ.de in diem ad.lict.Tiraq.de retract.convent.§.2.glos.
1.n.74.Cephal.cons.52.nu.6.lib.1.

Præsertim quia in re legata magis dicitur di-
lectus legatarius, quàm hæres l.publius.de condit. &
demonstrat. Ideo magis fauendum est legatario,
46 † quàm hæredi quo ad acquisitionem legati, &
illius substantiam l.si quis titio.de leg.2.Bald.in l.si quis
omn. de condit.& demonst.Io.de M.Sperel.cons.105.nu.7.
47 Surd.de alim.tit.9.qu.40.n.31. † Stante præsertim
coniunctione sanguinis, quæ aderat inter D.Ma-
nentem legatarium, & testatricem, quæ operatur
latam interpretationem legati, quidquid aliàs il-
lud strictè accipiendum sit l.si seruus plurium §.fi.de
leg.1.Natt.cons.296.in fi.num.6.etiam contra filium
48 hæredem, † interpretando ad fauorem legatarij
Card.Mant.de coniect.vlt.volunt.lib.6.tit.11.n.23.Surd.
49 cons.72.n.16.& de alim.tit.9.q.30.n.9.in fi. † Licèt
quando hæres quoque esset coniuncta persona
dubitet Dec.cons.46.viso puncto n.2.Aim.cons.297.n.2.
Sur.d.q.30.n.47.Cephal.cons.14.n.21.latè Gabr. consi.
98.in fi.lib.1.de quo tamẽ dictum est supra cap.70.

Vltimo prædicta confirmantur, quia ex verbis
legati apparet, quod testator solũ voluit grauare
legatarium, vt sinat suum hæredem re legata, do-
nec vixerit, & in ea interim ipsum non molestet,
50 † vnde ex hoc dicitur suspensa aliqua acquisitio,
aut substantia legati, sed potius constat proprie-
tatem, & vsumfructum esse apud legatarium, qui
postea teneretur illum concedere hæredi Ruin.
cons.77.n.2.lib.2. vbi etiam considerat talia verba
prohibitionis molestiarum non esse posita in di-
spositione, & substantia legati l.quæ sub conditione.
ff.de condit.instit. Minus obstat contrauenire mẽti
testatoris, dum alteri legatur, seu conceditur per
legatarium, quod sibi fuit relictum, quasi in hoc
51 molestetur hæres, † Quia cum nulla fuerit sequu-
ta traditio, non potest dici aliqua molestia inferri
ei, quem testator iussit non molestari, prout di-
ctum est supra, & in specie concludit Surd.de alim.
tit.9.q.26.n.59.cum seq. Verum si aliunde cõstaret
de molestia, aliud esset dicendum, cum enim te-
stator illam prohibuerit per verba amplissima in-
52 telligi debeant, † de omnib. molestiis tam de iu-
re, quàm de facto, siue in iudicio, siue extra agen-
do, vel resistendo glos. in l.lucius 78.§.tres hæredes. in
verb.moueris.ad senat.consult.trebell.Ruin.cons.77.nu.8.
lib.2. Dec.cons.61. domina catherina.nu.1. & hanc esse
veriorem sententiam, quidquid alij contrarium
sequantur dicit Surd. de alim.tit.9.q.26.n.27.31.&
53 32. Quia verba hominis generalia, † & geminata
nullam recipiunt restrictionem de habilitate,
quidquid sit in verbis legis, ita vt intelligantur
de omni molestia, Bald.in l.fi.n.1.C.sin.cens.vel reliq.
Nat.cons.159.nu.7. Vnde debet intelligi de mole-
stia, tam iuris, quàm facti, tam iudiciali, quàm ex-
traiudiciali, si talis sit molestia, quã testator posset
54 prohibere, † siue prohibitio sit in testamento, si-
ue inter viuos, tam iusta, quàm iniusta, cum desi-
nat esse iusta, quando est prohibita; intelligendo
de molestia, quæ potest includi in verbis prohi-
bitionis, non de illa, quæ venit ex natura actus,
55 † & ita debent concordari opiniones contrariæ
latè Surd. de alim. tit.9.q.26. nu.34.in fi.vers.ego circa
principale dubium.

Post huiusmodi sententiam per me firmatam
tam decis.153. quàm hic, quia videbatur habere
multas difficultates, neque in causa hac aliquis
scripsit, cum solum votum meum fuerit petitum;
Partes hinc inde, cum diuersis patronis causarum
celeberrimis, tam in Vrbe, quàm extra omnia
communicarunt, & cum pro vtraque sententia
fuerint multæ allegationes factę, tandem plures
causa proposita in sacra Rota Romana, præualuit
opinio supra firmata, quod fuerit locus transmis-
sioni ad fauorem Collegij Iesuitarum, contra
Monasterium Sancti Dominici de Macerata Or-
dinis Prædicatorum, vt in decisione, quam infra
subiciam, quamuis Lader. Imol.Menoc.& complures.
alij in suis allegationibus contrarium senserint.

Maceraten. Legati.
R.P.D. Coccino. Lunæ 27.Februarij 1606.

Fuit resolutum legatum deberi Collegio Ma-
ceraten. quia cum fuisset factum Manenti per
56 verba legauit post mortem ipsius testatoris, † fuit
purum, & potuit propterea transmitti per Ma-
nentem in Collegium, cum obierit ante hære-
dem l.vnic. §.cum igitur. & §.in nouissimo.C.de caduc.
toll.l.si post diem.ff.quand.dies leg.ced.latè Conar.in c.ray-
naldus, §.1.n.3.de testam.

Neque obstant verba sequentia, cum condi-
tione, & pacto, & prohibitione expressa, quod
non possit molestare hæredem, neque in pro-
prietate, neque in vsufructu durante vita sua;
57 † Quia hęc verba non inducunt cõditionem, sed
modum, cum dispositio de sui natura non sit
conditionalis l.2.in fi.ff.de donat.l.mæuia ff.de manum.
test.Bart.in l.quibus diebus.§.terminus. n.5. ff.de cond.&
demonst.& cons.4.n.1.& 2.lib.1. Alex.cons.102.num.2.
lib.1. Anan.cons.75.n.1.circa princ.Castr.cons.5.nu.2.lib.
1. Cuman.cons.99.ante nu.3.vers.nec extat.quia etiam
58 modus non impedit transmissionem † Gabr.consi.
4.num.10.& 11.vol.2.& cons.5.nu.13. & 22.vol.1. A-
nan.d.cons.75.n.1.

Nec dicta verba ex eo videntur inducere con-
ditionem, cum dies incerta apposita, vel legato,
vel præstationi faciat conditionem, & non diem
59 † vt in l. huiusmodi.in fi.D.quand.dies leg.ced. & in l.hæ-
res meus.in secundo dicto. ff.de cond. & demonstrat.& in l.
60 quibus diebus.§ quidam titio. D.eod titul. † licèt secus
sit quando dies commensurantur tempore, scili-
cet quando præfinitur dies post certum tempus,
quæ tunc cum sit certa non facit conditionem,
sed diem vt in l.ex his.C.quand.dies leg ced.l firmo elio-
doro ff eod.& bene distinguit Iacob de Aren.in tit. Cod.
quand.dies leg ced.Io.Fab.in d.l.ex his.vbi etiam Cin.Bar.
in d.§.quidam titio.

Nam responderunt domini, quod hic dies in-
certa non fuit apposita substãtiæ legati, prout lo-
61 quitur tex.in d.l.huiusmodi.& in l.hæres meus † vbi le-
gatum relictum per hæc verba hæres meus, cum
ipse morietur cẽtum Titio dato, dicitur relictum
sub conditione, & quamuis dies incerta in hoc
casu videatur apposita pręstationi vt in d.§ quidam
titio. vbi legatum ab initio purum redditur con-
ditionale per verba sequentia, si mater mea mo-
62 rietur dato; † Tamen necesse est ad hunc effe-
ctum, quod dies incerta apponatur præstationi
per viam conditionis, quod secus est in casu isto,
cum præstatio modo, non conditione suspenda-
tur, ex quo non adsunt verba cõditionem deno-
tantia, & ideo legatum purum non potest trans-
fundi in conditionale, vt bene declarat Bald. in l.
ambiguitatem.n.4.C.de vsufr. qui ita intellig.t text.in
d. §. quidam titio. & eius dictum literis aureis scri-
bendum dicit Crem.sing.312.Ruin.cons.65 n.14.vol.2.

EPITO-

EPITOME.

Relictum mulicri eum conditiooe si Titio nupserit an sit debitum si intetpellata recuset illi nubere, quamuis postea pœniteat. Et an huiusmodi conditio sit adimplenda infra trieonium post pubertatem. Conditio si continentet vixerit an intelligi debeat de abstinentia perpetua à nuptiis. Non præstans fideiussores promissos an lucretur pecunias per obitum illius, supet cuius vita fuit facta societas, si mora non præcessit. Legatum sub cooditione si viduus erit an debeatur, si in viduitate non perseoerauerit.

SVMMARIVM.

1 *Conditio qua semel defecit non potest amplius adimpleri.*
2 *Mulier priuatur legato sibi facto sub conditione si Titio nupserit, cum primum interpellata recusat illi nubere quamuis postea pæniteat.*
3 *In conditionibus adimplendis non datur purgatio moræ etiam in continenti.*
4 *Mora non purgatur in acquirendis ad fauorem actoris.*
5 *Legato statim priuatur mulier adulterando si illud fuit relictum donec castè vixerit, quamuis postea ingrediatur monasterium.*
6 *In conditionibus non requiritur quod implementum, aut defectus duret.*
7 *Legatum sub conditione, si viduus erit debetur cum quis peruenit ad viduitatem, licet in illa non persistat.*
8 *Non præstans fideiussores promissos non lucratur pecunias per obitum illius, super cuius vita fuit facta societas, quamuis non sit in mora illos præstandi.*
9 *Conditio si nupserit alicui est adimplenda infra triennium post pubertatem. & numer. 10. Fallit in conditione si continenter vixerit, in qua non requiritur continentia per triennium, sed perpetua nuptiarum abstinentia. nu. 11. & 14.*
12 *Bonum publicum magis consistit in nuptiis, quam in continentia.*
13 *Conditio quamprimum debet adimpleri.*

CAPVT CXXXVII.

Conditio quæ semel defecit non potest amplius adimpleri, cum enim euanuerit non
1 reuiuiscit † *l. cum vxori 4. C. quand. dies leg. ced. Socin. Iun. cons. 57. num. 3. lib. 4.* Ideò cum de hoc disceptatetur verius esse dixi, quod mulier, cui relictum fuit aliquid sub conditione, si Titio nupserit, priuetur legato, cum primum interpellata recusat
2 illi nubere, † quamuis postea pœnitentia ducta offerat se paratam nuptias cum eo contrahere *Castrens.* qui dicit notandum *in l. 1. numer. 4. col. 2. in verb. si non per casum. C. de institut. & substitut.* Ra-
3 tio est, quia in conditionibus adimplendis † non est licita purgatio moræ etiam in continenti *Dec. in d. l. 1. numer. 7. & 8. col. 4. in princ. vers. concludendo quid tenendum.* Implementum enim conditionis
4 reodit ad acquirendam actionem, † & in fauorem actoris mora non purgatur *Bart. in l. si insulam. col. penult. vbi Ias. num. 39. col. vlt. qu. 9. Rip. nu. 115. col. fin. de verb. obligation. Cardin. Mantic. de Coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 18. num. 42.* & voluit *Bald. in l. si super possessione. in fin. C. de transaction. & in l. Titius.*
5 *ff. de excusat. tutor.* † vbi de muliere, cui fuit relictum donec castè vixerit, quæ statim semel committendo adulterium amittit legatum, ita vt amplius illud nō recuperet, quamuis posteà pœnitēdo ingrediatur monasterium: Quia sicut suf-
6 ficit semel conditionem impletam. † licet implementum non duret *l. si quis heredem vbi Ias. n. 1. C. de institut. & substit. Rum. cons. 89. nu. 9. lib. 4. Surd. cons. 157. n. 19. lib. 2. & de aliment. tit. 5. q. 3. n. 30. dixi in addit. ad decis. 168. n. 6.* Ita satis est, quod conditio deficiat, licèt defectus non duret, & purgetur pœnitentia, vt idem operetur oppositum in opposito, quod propositum in proposito *l. fin. C. de sent. pass. Aim. cons. 195. n. 6.*

Neque aduersatur, quod in istis conditionib. debeat esse perseuerantia; Quia contrarium est verius prout est text. *in l. fi. C. de indict. viduit. tollend.*
7 vbi relictum mulieri, si vidua erit, vel viro si ad cœlibatum peruenerit, debetur statim cum vir erit viduus, vel mulier, quamuis non persistant in viduitate, quod est multum notandum secūdum *Castr. in dict. l. fi.* vbi etiam quod huiusmodi text. dispositiooem admirati sunt Veneti, dum in casu sibi proposito eum allegauit, cum prius decreuissent contrarium, moti ex intentione testatoris, quasi potius videtetur voluisse viduitatem durare, licèt posteà ex prædictis mutauerint sententiam; prout etiam refert *Tiraq. in l. si vnquam. in verb. susceperit liberos. n. 189. C. de reuocād. donation.* subdens aliud esse si diceretur donec, vel quousque vidua erit *Bald. in l. Titius. in princ. ff. de excusat. tutor.* Dixi in addit. ad *decis. 168. num. 9.* & late declarat *Fenut. de moment. tempor. c. 29. nu. 7. & 12.*

Quibus adde quod sicut oon est licita purgatio moræ quando tendimus ad acquirendam actionem *Bald. in l. si super possessione. in fi. C. de transact. cum aliis supra allegatis*; Ita etiam è contra, neque est necessaria mora respectu acquisitionis, & lucri ca-
8 ptandi; prout dicimus † de eo, qui tenetur ad præstandum fideiossores, qui non lucratur pecunias per obitum illius, super cuius vita fuit facta societas, quamuis non probetur illum esse in mora præstandi fideiussores, cū respectu lucri captandi non sit necessaria mora, vt in terminis concludit *Rota per Cardin. Seraphin. Romana societatis 2000. 19. Martij 1574. dixi supra cap. 136. in fin.*

Quæ magis habebant locum in casu, de quo agimus propter lapsum triennij; Nam quando fit legatum mulieri cum conditione, si nupserit tali,
9 † huiusmodi conditio est adimplenda post pubertatem infra tempus trium annorum, quibus transactis non debet mulier amplius admitti *l. 2. § ad filiorum. C. quand. & quib. quart. pars debeatur. lib. 10.* vbi *Bart.* dicit multum notandum, *& ibi etiam*
10 *Io. de Platea. in princip. vers. & nota singulariter.* † subdens quod si pater acquireret emphyteusim pro se, & filiis masculis, & fœminis nubentibus intra territorium concedentis, mortuo patre, istæ filiæ fœminæ puberes debēt nubere infra triennium; aliàs oon admittentur ad emphyteusim; sequitur *Ias. in l. conditioni. col. 2. in princip. vers. vltimò circa hanc. C. de institut. & substitut.*

Neque obstat quod contrarium sequatur *Castri in d. l. conditioni*; vbi requirit interpellationem illius, cui mulier debet nubere, vel quod Iudex limitet tempus ad instantiam creditorum, vel substituti, seu quod mortuus sit ille, cui debebat nubere, antequam ipsa procuratet matrimonium, quasi extra istos tres casus possit mulier quandocunque conditionem implere, & semper admitti

Digitized by Google

ad legatum. Qoia simpliciter veriot est opinio, quod cooditin, si nupserit, habeat limitatū tempus triennij *Muta. super consuetud. Panormitan. c. 47. nu. 95. Cardin. Mantic de Conectur. vltim volunt. lib. 11. tit. 18. num. 23. vers. sed quaret aliquis. & vers. ego autem puto.* vbi qund prnpter auctoritatem Doctorum qui hanc opinionem sequuntur ita deberet in foro nbtineri, quamuis in puncto iuris videatur adesse dubitatin; prnut etiam notat *Socin. in l. hac conditio. n. 2. de condit. & demonstr. per text. in l. conditionem qua in futurum. in fi. ff eodem.*

Nec facit qund in cnnditione si continenter vixerit non consideratur istud tempus triennij, sed necesse est, vt debeat seruare continentiam

11 perpetuò, † omnibus diebus vitæ suæ *authent. cui relictum. & l. fi. C. de indict. vidut. toll. Card. Mantic. de Conectur. vltim. volunt. lib. 11. tit. 19. n. 29.* Cum tamen contrarium deberet esse, ne inducatur perpetua abstinentia nuptiarum tanquam contra publicam vtilitatem, cuius interest quam plures ciues

12 habere *l. 1. ff solut. matrim.* † quasi publicum bonum magis consistat in nuptiis, quā in continentia *Bald. in c. 1. in fi. de summ. trinit. & fid. cathol.* vbi etiam quod festum videtur pati, cum videt filios *glos. in §. fi. authent. de nupt. in verb. festiuum.* Vnde idem est dicendum in cooditione si nupserit.

Quia respnndetur quod aliud est quærere intra quantum tempus conditin debeat adimpleri, Aliud an in adimplemento reqniratur perseuerantia; In primn enim casu requiritur triennium,

13 † cum æquius sit conditionem quamprimum esse adimplendam *l. hac conditio si in capitolium. de cond. & demonstrat.* & ita prncedit *tex. in l. 2. § ad filiorum. C. quand. & quib. quart. pars debeat. lib. 10.* In secundo vero casu oon sufficiet triennium, sed requiritur

14 perseuerantia, & perpetuitas † tanquam finius in conditinne, quæ habet tractum successiuum, & ita loquitur *text. cum materia in l. si quis haeredem. C. de institut. & substitut.* & in terminis ita declarat *Ias. in l. conditions. colum. 2. ad med. vers. secus autem est in conditione. Cod. eod. tit.*

EPITOME.

Legatum ad vsum & vsumfructum quandn transmittatur ad hæredes. Institutin de spurio cum capax erit an sit valida. Snecietas an subsistat super nfficin alieno. Legitimatio qualis esse debeat, vt quis æquipareretur legitimn & naturali. Matrimonium inter prohibitos si Papa dispensabit an valeat adueniente dispensatinne sine nouo consensu. Gratia ad validandum matrimonium, & prnlem legitimandam si non sequatur matrimonium an sit valida quo ad legitimationem prolis. Coadiutnria cum futura successinne non habens effectum prnpter mortem coadiuti quando maneat firma qun ad gratiā successinnis. Beneficium eum reseruatinne pensionis nullum quoad prnuisum an præiudicet pensionario si impetretur per alium. Pluribus narratis in commissione quando sufficiat vnum verificari.

SVMMARIVM.

1 *Legato pradio ad vsum. & vsufructum censetur relicta proprietas, & fit transmissio ad heredes.*

2 *Legatum pradij pro alimentis, vel ad alimenta transit ad heredes, secus si relinquantur ad alimenta ex pradio. Fallit in spurio, & persona incapaci. numer. 18. & 19.*

3 *Pecunia relicta ad alimenta intelligitur quo ad proprietatem. Declara, vt n. 4. 5. & 6.*

7 *Concessio ad vtendum & fruendum continet proprietatem tam in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus. & num. 8.*

9 *Vsus & vsusfructus finitur morte. Intellige vt num. 10. 11. 12. & 13.*

14 *Venditio rei aliena valet, non tamen facit prasumi vendentem dominum, & quomodo procedat. numero 15.*

16 *Societas validè contrahitur super officio eorum, quib. fuit resignatum cum decreto, vt non possint alienare, fructus exigere, aut quouis modo se intromittere in eo durante vita resignantis.*

17 *Legatum pradij ad vsum & vsufructum factum spurio & incapaci restringitur ad vitam quamuis alias transeat ad heredes. & num. 20. Amplia etiam si relinquatur nepoti legitimo contemplatione patris spurij. num. 26. Limita in spuriis capacibus proprietatis. numer. 29. cum seq.*

21 *Fundus relictus vxori ad vsufructum restringitur solùm ad vsufructum si prohibeatur illi relinqui proprietas. & num. 22.*

23 *Lectus vxori legatus non intelligitur de serico. Intellige, vt nu. 24. & 25.*

27 *Legatum valet si relinquatur nepoti legitimo ex filio spurio. Intellige, vt n. 28.*

30 *Institutio de spurio cum capax erit, vel si legitimabitur est valida. & num. 33. & 34. Et interim datur curator bonis, ita vt etiam ipse spurius possit esse. num. 31. & 32.*

35 *Bannito an possit relinqui quando peruenerit ad gratiam Principis.*

36 *Emptio pro nominando valet si nominatus sit ciuis tempore nominationis, quamuis esset forensis tempore emptionis, cui per statutum prohibebatur vendi. & numer. 37.*

38 *Legitimatio facit vt spurius non differat à legitimo & debetur ei legitima, & rumpitur testamentum per eius legitimationem. num. 39. & 40. Intellige, vt num. 41. & 44.*

42 *Legitimatio vt quis non succedat nisi in portione illi per patrem assignanda valet, & dicitur potius dispensatio. & n. 43.*

45 *Inter ascendentes & naturales filios an sit vicissitudinarium ius succedendi.*

46 *Matrimonium inter prohibitos si Papa dispensabit valet, ita tamen, vt adueniente dispensatione requiratur nouus consensus n. 47.*

48 *Dispensatio obtenta ad validandum matrimonium, & prolem legitimandam si propter mortem non sequatur matrimonium, valebit quo ad legitimationem prolis.*

49 *Coadiuto moriente antequam habuerit effectum coadiutoria cum futura successione, gratia successionis remanet firma ad fauorem coadiutoris.*

50 *Beneficium si conferatur alicui cum reseruatione pensionis pro alio, & gratia sit nulla quo ad prouisum, non tamen redditur inualida pensio, qua erit soluenda ab altero impetrante beneficium.*

51 *Beneficium simplex impetratum cum parochiali non habens effectum quo ad vnum, non praiudicat quo ad alterum.*

52 *Pluribus narratis in commissione sufficit vnum verificari, quamuis aliud sit falsum.*

53 *Rescriptum auocatorium propter rem iudicatam, & pau-*

& paupertatem valet, quamuis verificetur solùm res iudicata. Intellige vt nu. 54.

CAPVT CXXXVIII.

FVit concessum prædium, de quo in casu mihi
propolito ad vsum, & vsufructum, & cum
1 dubitaretur an esset relicta proprietas, † ita vt
transiret ad hæredes, Dixi concludendum affir-
matiuè; Nam quando in primis est facta conces-
sio rei, dicitur translatum dominium, quod tan-
quam inductum ad fauorem illius non operatur
restrictionem, sed ampliat dispositionem, ita vt
pleno iure dominij illud habeat, & nõ per solum
vsum, & vsufructum, & sic transmittat etiam ad
hæredes Bald. in l. si mulier. n. 2. C. de iur. dot. per tex. in l.
donationes. §. species. ff. de donat. Ias. l. cum hi. §. si vni. de
transact. Alex. cons. 150. in princip. lib. 7. Menoc. præsump.
133. n. 11. lib. 4. Bertaz. cons. ciuil. 4. n. 10. & cons. 51. n. 11.
Paris. cons. 21. n. 37. lib. 1. Card. Mant. de coniect. vltim. vo-
lunt. lib. 9. tit. 2. n. 29. Cephal. cons. 158. num. 4. lib. 2. Soc.
cons. 102. visis. n. 10. col. penul. lib. 3.

Prout dicimus quando legatur prædium pro
alimentis, vel ad alimenta, secus si essent relicta
2 alimenta † ex prædio, vel obligatum prædiũ pro
illis; primo enim casu esset etiam data proprietas,
quamuis in secundo solùm diceretur legatum a-
limentorum Bar. in l. 4. de alim. legat. Alex. in. cons. 214.
ponderatis verbis. n. 12. lib. 6. Gualden. de art. testand. tit. de
legat. caut. 23. tom. 8. part. 1. f. 130. Curt. Iun. cons. 38. n. 4.
Capic. decis. 188. n. 4. Natt. cons. 211. n. 17.

Idem de pecunia relicta ad alimenta, quæ in-
telligitur quo ad proprietatem, vt post Fulgos.
3 concludit Sim. de Pret. de interpret. vltim. volunt. lib. 4.
dub. 11. n. 2. Quamuis dubitet Surd. de alim. tit. 9. q. 11.
num. 1. & 6. & tit. 4. q. 9. n. 13. per text. in l. diui. 88. aliàs
diuus seuerinus. ff. ad leg. falcid. vbi Imol. ad medium di-
cit præsumendum esse testatoris volũtatem fuis-
4 se, vt alimenta præstentur † ex redditibus pecu-
niæ, non autem ex ipsa pecunia: Vnde erit ponẽ-
da ad honestum lucrum, vel in emptionem præ-
diorum Rota diuers. decis. 742. part. 1. nu. 2. Vel pecu-
5 nia stabit penes hæredem, † qui soluet redditum
ordinarium ex ea Ias. post Angel. ibi in l. cum hi. §. si in-
tegra. D. de transact. Soc. Iun. cons. 60. n. 34. lib. 4. quos
dicit sequendos Surd. d. tit. 9. q. 11. n. 11. quidquid a-
6 lij contrarium senserint; Vel tradetur † legatario
cum fideiussione de restituendo finita causa ali-
mentorum Castr. in l. cum q. 8. in princ. nu. 9. col. 1. in fi.
vers. vlterius nota. de transact.

Non obstat prædicta procedere in vltima vo-
luntate, non autem in contractibus, prout in ca-
su de quo agimus, tunc enim concessio facta in
7 contractu non facit intelligi relictam esse † pro-
prietatem, & transire ad hæredes, quasi in testa-
mentis fiat plenior interpretatio, & sic concessio
extinguetur morte veluti facta in proprios vsus,
prout si fuisset pro alimentis Bald. in proœm. feud. n.
51. col. antepen. vers. quid si verba. Paris. de Put. de feud. re-
integrat. c. 103. nu. 6.

Quia contrarium est verius, vt indistinctè, &
8 generaliter etiam † in contractibus concessio ad
vtendum, & fruendum contineat proprietatem,
cum sint verba demonstratiua, non taxatiua, &
eadem ratio militet in illis, quæ in vltima volun-
tate Bald. in l. 2. n. 10. col. vlt. in fi. vers. ex hoc habes. C. de
inoffic. donat. Cremen. singul. 34. lego vxori. vers. sed quid
diceres. Afflict. decis. 401. n. 6. & 7. Capic. decis. 188. nu. 8.
Curt. Iun. cons. 38. n. 6.

Neque obstat quod vsus, & vsusfructus morte
finiatur, Vnde concessio non debet operari vltra
9 vitam illius † l. titia. §. si. de leg. 2. §. finitur. instit. de vsu-
fru. l. si vsufructus. de iur. dot. Tiraq. de retr. lign. §. 26. gloss.
1. n. 46. Ias. in l. commodum. de reiudic.

Quia procedit quando vna cum illis verbis es-
set adiecta aliqua præfinitio temporis, puta si di-
10 ctum fuisset † eius vita durante, donec vixerit, vel
similis clausola adijceretur, de qua latè per Ber-
taz. cons. ciuil. 4. n. 15. cum seq. Cephal cons. 158. n. 5. lib. 2.
post Bald. in l. 1. col. pen. C. de fruct. & lit. expens.

Aliàs verba simpliciter prolata ad vtendum, &
11 fruendum non minuunt concessionem † l. cum hi.
§. si tibi. de transact. Bald. in l. 1. C. de fruct. & lit. expens.
Angel. cons. 334. col. vlt. Menoch. præsumpt. 133. n. 12. lib. 4.
Caualcan. de vsufruct. mulier. relict. n. 79. Card. Mantic.
de coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 2. nu 29. Vbi etiam am-
12 pliant, si hæres † institutus præmoriatur legata-
rio, nam nihilominus legatum ad vitam cum
prędicta taxatione temporis transiret ad hęredes
hæredis instituti, non autem hæredes legatarij A-
lex. & Ias. in l. fi. C. de legat. Soc. cons. 102. num. 10. lib. 3.
13 qui tamen declarant † quando simpliciter esset
relictum legatum ad vitam cũ præfinitione tem-
poris, secus si per testatorem additum fuisset
quod transiret ad hæredem institutum mortuo
legatario, nam tunc censeretur testator respexisse
personam hæredis, & eius causa diem posuisse
legato, non autem considerasse ius hæredita-
rium; Vnde tunc non transiret ad hæredem
hæredis Ruin. cons. 19. num. 5. lib. 2. Rub. cons. 23. nu.
3. Caualcan. de vsufruct. num. 81. Surd. cons. 123. num.
11. lib. 2.

Ex quibus declaraui validam venditionẽ prę-
dij factam per hæredes, cum ex prædictis appa-
reat pertinere ad eas prędium, etiam quo ad pro-
prietatem non obstãte exceptione nullitatis op-
14 posita, quasi venditio † non valeret tanquam fa-
cta de re aliena, & ad eos non spectante. Quam-
uis etiam si essemus in re aliena liceret illam ven-
dere l. rem alienam. C. de contrah. empt. Alex. cons. 157. n.
9. lib. 6. Licèt venditor per huiusmodi venditio-
15 nem † non præsumatur dominus Bald. in l. fin. C. de
assert. toll. Neque emens censetur fateri illum esse
venditoris Bertran. cons. 45. in princ. lib. 3. Negus. de pi-
gnor. 2. p. 3. m. nu. 63. Et quandò vendens rem alie-
nam teneatur ad restituendum pretium, rescin-
dendum contractum, præstandum fideiussorem,
& ad alias pœnas Bertazz. cons. criminal. 277. & ibi.
Claud. in addit. in verbo vendere.

Et facit quod dicimus de societate, quæ valet
super re aliena, quemadmodum emptio, & ven-
ditio, prout aliàs cum de hoc quæreretur Dixi ita
seruari in Vrbe, in qua tã de consuetudine, quàm
16 de iure † validè contrahitur societas super officio
eorum, quibus illud fuit resignatum cum decre-
to, vt non possint alienare, fructus exigere, aut
quouis modo se in eo intromittere durante vita
resignãtis. Quamuis enim prohibeantur in dicto
officio aliquid facere, vnde neque videbatur cõ-
sistere societas Bald. in l. cum oportet. n. 9. C. de bon. quæ
liber. Rom. cons. 471. n. 10. Tamen dicta prohibitio
restringitur, vt non possit hoc fieri in præiudi-
cium eius, qui resignauit, secus vbi ille non pati-
tur damnum; Cum præsertim isti officiales so-
lùm nudum nomen imponant, & alij recogno-
scant bonam fidem, neque enim cõsideratur, an
officialis sit idoneus, nec ne, quasi tota vis socie-

taris consistat in fideiussoribus, & principalibus;
Quemadmodum etiam dicimus de impositione
census super re subiecta fideicommisso, qui susti-
netur in præiudicium eius, qui censum imposuit,
quidquid respectu aliorum sit nullius roboris,
prout tam de cēsu, quàm de societate est decisio
Rot. per R.P.D. Gypsium roman. societatis. 9. May 1588.

In alio tamen casu etiam mihi proposito non
obstantib. supra adductis contrarium Dixi, quia
eramus in spurio, cui quamuis factum fuerit lega-
tum ad vsum, & vsufructum, oon tamen intelli-
gitur relicta proprietas, sed solum vsus vita eius
17 durante: † Nam ex quo sumus in illis, qui sunt
incapaces proprietatis, verba testatoris debent
intelligi secundum conditionē personę, cui dirri-
guntur, quasi ex coniecturata mente defuncti fiat
huiusmodi restrictio, præsumendo, quod volue-
rit facere actum validum *Angel.* in specie *in l. cum
hi. §. si vni. ad fin. vers. sed in duc in casu vno. de transact.*
18 † vbi loquitur in damnato ad metallum, aut fra-
tribus minoribus, qui sunt incapaces proprietatis
clem. exiui. de verb signif. l. seruus. de alim. leg. sequitur
*Boer. decis. 66. n. 4. Menoch. præsumpt. 134. in princip. lib.
4. Addit. ad Cremens. singul. 34. Surd. de alim. tit. 2. q. 1. nu.*
19 *36 & tit. 5 q. 7. n. 19.* † vbi de legato fundi relicto
ad alimenta, quod licet includat proprietatem,
tamen nō in spurio, cui etiam si fuerit datus fun-
dus potest repeti post mortem ipsius, neque tran-
20 sit ad hæredes; † Ita vt etiam cogi possit viuens
spurius præstare cautionem de restituendo fun-
dum post eius obitum, cum ista fideiussio debeat
dari, quando restitutio ordinatur à lege *Bald. cons.
175. ad med n. 2. vers. in contrarium. lib. 3.*

Et faciunt quæ dicit *Menoc. cons. 352. nu. 10. lib. 4.*
vbi stante statuto prohibente relinqui vxori prę-
21 ter vsufructum, † etiam si maritus reliquisset v-
xori fundum ad vsufructum, ex quib. verbis cen-
seretur relicta proprietas, tamen fiet interpreta-
tio solum de vsufructu, cum hoc tantum conce-
22 datur per statutum, † & semper præsumēdum sit
legatum fuisse secundum conditionem personæ,
cui relinquitur, ne præsertim illud dicatur esse
inutile *Idem Menoch. præsumpt. 134. n. 2. lib. 4.* vbi sub-
23 dit alios casus similes, † puta de lecto vxori lega-
to, quod non intelligitur de serico, cum non cō-
ueniat viduæ *Surd. de aliment. tit. 9. q. 30. num. 22. post
Felin. c. causam quæ. n. 17. col. rr. vers. declaratio. de rescrip.*
vbi multa similia adducit de seruanda conditio-
ne personarum *Afflict. in cap. 1. num. 18. ex quibus caus.
feud. amitt. Bald post Iacob. de Aret. in l. 1. nu. 12. C. de le-*
24 *gat.* † Quamuis aliàs lecto legato veniant orna-
menta omnia etiam de serico, & quæ dieb. festiuis
solent apponi *Florian. in l. sed & si quid. §. proprietatis.
in fin. de vsufruct.* Quæ etiam deberentur viduæ,
25 † quando simpliciter esset legatus lectus testato-
ris secundum *Bart. in l. librorum. §. fin. de leg. 3. & in l.
vlt. §. 1. ff. de aur. & argent. leg. Card. Mant. de coniect. lib.
6. tit. rr. n. 17. Surd. de alim. tit. 4. q. 7. n. 5.*

Quæ etiam ampliantur ad legatum ad vsum, &
vsufructum factum nepoti legitimo, ex filio spu-
26 rio, † quando esset relictum contemplatione pa-
tris, quo casu non valeret quo ad proprietatem
Cin. & Bart. in l. fi. C. de natur. lib.

Verum esset quod cessante d. contemplatione
etiam intelligeretur relicta proprietas, cum sit
27 magis communis opinio, † quod possit relinqui
nepoti legitimo ex filio spurio per dispositionem
text. in d. l fin. qui etiam lt loquatur io oepote ex
filio naturali, Tamen extenditur ad nepotem ex
filio spurio *Corn. cons. 25. col. a. vers. his tamen non ob-
stantibus. nu. 2. lib. 1. Bero.* qui de communi *qu. 127. in
princ. Cardin. Paleott. de noth. & spur. q. 53. n. 3.* cum de-
clarationibus, de quibus per *Surd. de aliment. tit. 5.*
28 *q. 7. n. 25. cum seq.* † vbi multa quando valeat reli-
ctum nepoti legitimo ex spurio, & incestuoso
tam quo ad alimenta, quàm quo ad dotem, & si-
milia cum aliis per *Peregrin. de priuileg. fisc. lib. 3. tit.
18. n. 45. vsque ad 54.*

Prout etiam esset in aliis casibus, in quibus
potest relinqui spuriis, nam legatum illis factum
ad vsum, & vsufructum comprehenderet etiam
29 proprietatem, † vt in spuriis Principum, in spu-
riis, quibus fuit relictum ab hærede patris, & in
aliis de quibus latè *Peregrin. d. tit. 18. nu. 83. vsque ad
num. 110.*

Idem Dixi cum de hoc quæreretur in illis, qui-
bus relinquitur, quando capere poterunt, quia
habilitate superueniente quandocunque in vita,
vel post mortem patris valebit concessio, prout
30 institutio de spurio facta, † cum capax erit, vel si
legitimabitur, quæ est valida sequuta legitima-
tione quādocunque in vita, vel post patris mor-
tem *Ang. & Alber. in l. libertas. de manum. testam. Bal. in
l. si quis ita heres instituatur. de hered. instituend. Natt.
cons. 246. n. 7. Cepoll. caut. 11. Rol. cons. 22. nu. 19 lib. 3.* &
de cōmuni testatur *Pereg. de iur. fisc. lib. 3. n. 88. tit. 18.*

Et interim pendente conditione dabitur cura-
31 tor, qui bona administret, † quamuis ipse spurius
oon poterit esse curator secundum *Imol. in l. gallus.
§. instituens. n. 63. vers. vltimo nota de liber. & posth. Cac-
cialup. inter cons. Corn. 217. in princ. vers. quidquid autem*
32 *sit de validitate lib. 3.* † licèt secundum aliam opinio-
nem etiam ipse spurius possit deputari in curato-
rem *Angel. in l. si quis ita heres instituatur. de hered. inst.
Alex. in d. §. instituens. Surd. cons. 268. n. 54. lib. 1.*

Non obstant *Innoc. Cardin. Abb. & in cap. super eo.
de condit. apposit.* vbi distinguit valere relictum si di-
33 catur, cum capax erit, † secus si dictum sit, cum
legitimabitur: Quia eorum opinio non serua-
tur, & contrarium in vtroque casu sequuntur i-
bi *Butr. & Calder. Duen. reg. 366. limit. 1. Aret. Cott.
Gualdens. & alij per Couarr. lib. 4. decretal. p. 2. cap. 8. §.
5. num. 12. Claud. ad Bertazol. cons. crim. 437. in verb.*
34 *sed potest.* † Et hanc esse veriorem opinionem &
in iudiciis seruandam dicit *Cauall. quæst. 47. & qu.
391. num. 1.*

Et quod similes institutiones valeant, multa
adducit *Sim. de Prat. interpretat. 2. vltim. volunt. lib. 2.
dubitat. 1. solut. 1. num. 32. fol. 125. Cepol. caut. 38. in fin.*
35 † vbi de bannitis institutis, quando peruenerint
ad gratiam Principis *Cephal. cons. 324. n. 29. lib. 3. Fa-
rinac. q. 101. num. 107. Claud. ad Bertazol. cons. crimin.
399. lib. 2.* Vbi etiam de emptione facta pro nomi-
36 nando, quæ erit valida, † si nominatus tempore
nominationis sit ciuis, licèt tempore contractus
emptionis esset forensis, pro quo vigore statuti
non poterat emi, cum sufficiat esse capacem,
quando res, seu possessio traditur, quamuis adsit
37 clausula constituti, † cum etiam requiratur præ-
sentia, & acceptatio nominati *Auchar. cons. 127. ad
dubia elicita. Socin. cons. 61. nu. 12. lib. 4. Surd. decis. 325.
nu. 1. & 4.*

Neque obstat quod in casu nostro prætende-
batur adesse legitimationem, per quā spurius in
nullo debet differre à legitimo; Vnde etiam di-
cendum quo ad eum per huiusmodi legatum ad
vsum

38 vsum censeri relictam plenam proprietatem, †
non solom vsumfructũ; Ideo illis debetur legiti-
ma in bonis patris prout filio legitimo Bald. in c.de
causis.col.fin.nu.34.de offic.deleg.Ias.in rub.de lib.&posth.
nu.11. Et competit actio pro supplemento legiti-
mæ Bald.in l.si quando.§.fi.C.de inoffic.test.num.1.Bart.
in l.si Papinianus.§.si conditioni.in fi.ff.eod.Dec.cons.666.
39 in princ. Habentur enim pro legitimis, † & nihil
differunt ab eis §. reliqui.auth. quib.mod. nat.effic.sui
Affl.decis.195.nu.1.Ias.in l.qui se patris.nu.12. C.vnd.lib.
Et per legitimationem spurij rumpitur testa-
40 mentum, † ac si legitimus post illud natus fuisset
Alex. qui de recepta seotentia testatur cons.139.nu.
2.lib.1.Dec.cons.576.nu.6.& cons.343.nu.2.vers.nec ob-
stat.si dicatur.col.fi.Martin.Laudens.de legitim.num.137.
Abb. cons.86.lib.1.Clar. qui de commuoi in §.testa-
mentum.q.84.

Quia respondetor, quod legitimatio est facta
cum modificatione, vt legitimetur ad succeden-
41 dum solum † quo ad certam portiooem per pa-
trem relictam, quo casu non est vera, & propria
legitimatio, eum noo sit legitimatus simpliciter
quo ad omoia, sed est quædam dispensatio, quæ
non facit eum legitimum, neque priuilegiatum
quo ad prædictas actiones querelæ, nullitatis te-
stamenti paterni, supplementi legitimæ, & alia
competentia filiis legitimis, & naturalibus Alex.in
rub.de lib.& posthum.nu.3.in fin.post Butr.in c.per venera-
bilem.in fi.col.30.vers.sed est dubium. qui fil. sint legit.Ias.
in l.pactum dotali.C.de colla.n.3.vers.in tertia parte glosa.
Dec.cons.577.nu.6.ad med.

Et valet ista legitimatio facta sub prædicta for-
42 ma, quod nõ succedat oisi in ea portione, † quam
pater sibi assignauerit cap. 1. de filiis nat. ex matr. ad
morgan. contr. c. filij nati. si de feud. fuer.content.int.dom.
& agnat.Castr.in l.pactum dotali.nu.9. C.de collat. vbi
testatur paucas legitimationes reperiri, in quibus
43 non adsit ista clausula, † & præsertim in illis, quæ
fiuot per Summum Pootificem Alex.cons.25. circa
primum dubium.num.5.lib.1. & cons.vlt.lib.5. Io.And.ad
Specul.de success.ab intest.§.fin.nu.31.in verb.vbi hoc dixe-
rit. Cast.in rub. C.de iur.aur.annul.n.5. Rom.in l.qui su-
perstiti.de acquir.hered.

Aliud tamen esset in legitimatione spurij facta
per rescriptum cum potestate succedendi ab in-
testato, patri, matri, ac eorum coniunctis, quem-
44 admodum si esset legitimus, † quo casu succedet
patri, & aliis, Licèt è conuerso pater illi non suc-
cederet; Nam quamuis ius capiendi, & succeden-
di sit vicissitudinarium, cum ascendentes paterni,
& materni pro eadem mensura capiant à natura-
45 libus, † prout naturales ab eis § in quibus.& § de ne-
potibus. quib.mod. natur.effic.sui.Bart.in l.si quis sub con-
ditione.11.col.4.de testam.tutel. Aym.cons.138.nu.3.Dec.
46 cons.310.col.1. † Tamen hoc est verum in legali
successione, seu dispensatiua, & gratiosa Fulgos.con.
82.Nicolaus col.2.vers.nec dicat quis. Capr. cons.1.col.3.
num.11.vers.& cum sit stricte. Peregr. de iur.fisc. lib.3.tit.
18.nu.30.

Quo ad aliud dubium an matrimonium con-
tractum inter prohibitos si Papa dispeosabit va-
47 leat, † ita vt adueniente dispensatione non sit ne-
cessarius nouus consensus dicebatur esse vali-
dum, prout concludit Butr.in c.super eo.de condit.ap-
posit.Boer.decis.264.col.17.nu.17.ad fin.

Coontrarium tameo Dixi verius esse, qood im-
mò requiratur nouus consensus, nec valeat ma-
trimonium in vim sponsalium, quamuis fuerit
probata promissio ducendi in vxorem, si Papa
dispensabit. Eteoim summus Pontifex dispensan-
do dat solum facultatem contrahendi, non ap-
probandi, quod illicitè factum est Card. in c. super
eo.de coad.apposit. Archid. Sot. & alij per Cenall.q.391.nu.
2.vers.sed contrarium. vbi quod est verior opinio, &
per Theologos approbata, quam etiam seruat
Rota per Card.Seraph.Valentina matrimonij.10.Decem-
bris 1595.Guter.de iuram.confirm.p.1.c.51.nu.32.& 33.

Vltimo io materia legitimationis quæsitum est,
si aliqui fuerint dispeosati ad validandum matri-
monium nulliter contractum infra quartum gra-
58 dum, † & ad prolem legitimandam, si gratia quo
ad matrimonium nõ possit habere effectum pro-
pter superuenientem mortem alicuius ex pareo-
tibus, an dicta gratia valebit quo ad legitimatio-
nem prolis, & circa ea demandabitur executiooi
etiam in præiudicium venieotium ab intestato.
Et quidem Dixi veriorem opinionem affirmati-
oam, ob illam rationem, quia istud priuilegium
duo continet, vnum quod qui nulliter contraxe-
runt maneant in matrimonio, alterum quod pro-
les legitimetur; Vnde quamuis deficiat vna, non
tolletur altera Anch. in specie cons.409. Rot. diuers.
decis.207.p.1.

Quemadmodum dicimus de gratia coadiuto-
riæ, oam si quis fuerit de ea prouisus cum futura
59 successione, † quamuis coadiutus moriatur, ante-
quam coadiotoria habeat effectum, tamen altera
gratia futuræ successionis remaoet ad fauorem
coadiotoris Put.decis.98.lib.2.Gonzal.de alternat.gl.5.
§.9.n.56.vbi multis similibus comprobat, & n.60.
50 de beneficio collato per Papam alicui † cum re-
seruatione pensionis annuæ pro alio, si gratia est
nulla quo ad prouisum de beneficio, oon idem
erit in pensione, quæ debebitur, si postea denuo
impetretur per alterum nulla reseruata pensione
in noua gratia collationis, cum in eadem gratia
possint esse plures, & voa possit esse valida, & alia
nulla Fel.in c.sedes.n.2.de rescript.

Idem est si in vna, & eadem supplicatione im-
51 petretur parochialis, & beneficium simplex, † si
enim gratia quo ad parochialem non habet effe-
ctum, non per hoc præiudicabit alteri gratiæ de
simplici beneficio, quæ erit valida Mandos. reg. 20.
q.9 nu.5.vers.pro parte negatiua.col.2.

Etenim exclusio vnius partis non facit exclu-
sionem alterius in separabilibus, & diuiduis l.1.§.
Trebatius.de aqu.quotid.ast.l.fin.C.famil.hercisc. Bart.in
l.græce.§.illud.nu.3.de fideiuss. Et quia sunt plures gra-
tiæ, quamuis sub vnico contextu; Vnde si non
habet locum voa, non inferri debet ad aliam, vel
quatenus sit vna gratia continet plura, & diuersa
io quibus potest diuersus effectus considerari l.
scire oportet.de verb.oblig.

Et faciunt quæ dicuntur de pluribus narratis
in commissione, ad cuius validitatem sufficit v-
52 num verificari, † quamuis aliud non sit verum Fel.
in cap.ex parte. il 1. in verbo copula. de rescript.Bellam.
decis. 280.licet. numero 1. Exemplo narrantis plu-
ra in libello, qui non tenetur omnia iustificare
Lap alleg.55.quidam coram.numer.5.in fin.vers.item non
expedit.

Prout etiam dicimus de rescripto auocatorio,
53 in quo narratur paupertas, & res iudicata, † nam
valebit si iustificetur sola paupertas, quamuis
non sit verum adesse rem iudicatam, prout con-
cludit io specie Mand.commiss.7.in fin.q.6. vbi quod

ita fuit in Rota resolutum in causa Colonien.
matrimonij, Licet ibi hoc fuerit conclusum, quia
ex sola illa causa paupertatis Papa remisisset cau-
54 sam ad partes, †cum semper considerandum sit,
super quibus se fundet Princeps, vel præsumatur
se fundasse, quando plures causæ narrantur in
rescripto, quarum aliquæ sunt veræ, aliquę surre-
ptitiæ *Lap. alleg. 24. incip. limitat. ad fin.*

EPITOME.

Edictum ne quis ingrediatur fundum alienum
etiam venandi causa quando valeat, ita vt trans-
gressor non faciat prædam suam. Ingressus terri-
torij, & expulsio habitantium an concedatur ha-
benti iurisdictionem. Venatio, aucupium, & pi-
scatio an possint prohiberi. Clericus venator an
sit puniendus per Iudices Seculares in amissione
armorum, canum, & prædæ per eum captæ.

SVMMARIVM.

1 *Edictum ne quis ingrediatur fundum alienum etiam venandi causa valet, & an transgressor faciat suam prædam, quam cepit. n. 2. 3. & 18.*

4 *Dominus fundi potest de facto prohibere volentem ingredi.*

5 *Iurisdictionem habens an possit impedire ingressum sui territorij habitare volentibus, vel dare formam habitandi, seu iam receptos expellere. n. 6. 7. & 8.*

9 *Habitatores etiam alibi nati dicuntur de populo loci, quem inhabitant.*

10 *Incolatus contrahitur per coniecturas. n. 11.*

12 *Venatio, aucupium, & piscatio quando licitè prohibeatur per dominos temporales. n. 13. 14. 15. 16. & 17.*

19 *Prohibitio tam priuata, quàm iudicialis non impedit acquisitionem dominij.*

20 *Cautela retinendi venatorem in fundo donec restituat prædam non est admittenda.*

21 *Retentio liberi hominis non permittitur nisi pro alimentis ei præstitis.*

22 *Fructus fundi consistens in venatione an operetur, vt quis venando non faciat prædam suam domino prohibente.*

23 *Clericus venator priuatur canibus, & alijs instrumentis aptis ad venandum, non tamen amittit prædam. numer. 24.*

25 *Clericus portans arma contra edictum non potest puniri per Iudicem Secularem, sed est remittendus Ecclesiastico; quidquid respectu armorum possint illa ab eo auferri per birruarios iudicis secularis.*

CAPVT CXXXIX.

PRædiorum domini sæpius à iudicibus impe-
trant edicta, seu prohibitiones, ne quis illo-
1 rum fundum ingrediatur, †etiam venandi causa,
& cum disceptaretur, an qui nō paret huiusmodi
edictis faciat suam prædam, quam venando ca-
pit, pro negatiua opinione allegabatur *glos. in §.
fera. in verb. ingrediatur. instit. de rer. diuis. & ibi Faber.
ad med. vers. sed quid si fecit inhiberi.* vbi quod stante e-
dicto Iudicis prohibentis venatum impeditur
translatio dominij animalium, quæ capiuntur,
2 †cum secus esset si prohiberetur solum ingressus;
& ita etiam testatur *Idem Faber. ibid.* seruari de con-
suetudine, cum multo magis hoc possit fieri per
3 legem consuetudinariam, † quàm per præceptū
iudicis, & sequitur *Cassan. super consuetudin. Burgund.
rub. 13. §. 7. col. 2. vers. & quæ dicta sunt superius. f. 1477.*

Immò circa ingressum potest dominus etiam
de facto resistere volenti ingredi fundum suum
4 †*l. quemadmodum. in princ. ad leg. aquil. glos. in l. 3. § pla-
nè. de acquir. rer. dom. Bald. in § fera. in fin. instit. de rer. di-
uision. Sebastian. Medic. de venatio. q. 26.*

Magis esset in habentibus iurisdictionem, qui
possent impedire ingressum sui territorij habita-
5 re volentib. †*Rum. cons. 28. nu. 15. ad fin. lib. 1.* Quem-
admodum etiam dare formam ingredientibus,
puta quod fideiubeant de habitando in loco per
decennium, vel antequam habitent ad se præsen-
6 tandum coram domino †*Surd. cons. 174. n. 6. lib. 2.*
Ita vt possint etiam expelli; qui iam fuerunt rece-
pti, prout cum de hoc aliàs dubitaretur Dixi ve-
rius esse intelligendo tamen cum causa, nam sine
ea non esset concedenda expulsio receptorum,
7 †cum aliud sit interdicere ne quis ingrediatur,
aliud expellere, Ratio est nam postquam foren-
ses venerunt ad habitandum sunt sicut reliquus
8 populus, † & si expellantur fit contra publicum
bonum, & naturalem æquitatem, & nomine po-
pularium includuntur etiam aduenæ *Bald. in cap.
1. vers. dominus vero. n. 1. de form. fidelitat.* vbi dicit mul-
tum notandum per text. *in auth. de quæstorib. in princ.
Abb. in cap. quoniam. 14. in 1. notab. vers. si ergo interdicere-
tur. de offic. ordin. Surd. cons. 174. n. 10.* †vbi quod est
9 singulare, quia tales habitatores dicuntur de po-
pulo, licèt habeant diuersitatem linguarum, &
alibi nati sint, subdens *num. 11.* quod contrahitur
incolatus quouis tempore, si per coniecturas,
aut expressam declarationem constat, quod cœ-
10 perit quis habitare in loco, †vt ibi perpetuò mo-
retur *Rum. cons. 100. num. 8. lib. 5.* Quod intelligi-
tur dummodo voluntas producatur ad factum
transferendo scilicet se ad locum, & ibi habi-
tando in propria domo, vel conductitia, seu gra-
11 tuita † *Menoch. de arbitrar. cas. 86. num. 2. Rot. per
R. P. D. Oranum. Cæsaraugustana pensionis. 9. Martij
1598.*

Et facit quia venatio, aucupium, & piscatio
potest prohiberi etiam per dominos temporales
12 †*Mandos. de inhibit. qu. 67. vers. & quia hoc iure vtimur.
num. 7. in fin. tom. 5. tract. fol. 97.* vbi quod ita de
consuetudine seruatur; & est permissa venatio
in alterius territorio, nisi illius dominus prohi-
13 buerit † *l. diuus. de seruit. rustic. prædior. l. naturali-
ter. §. illud. de acquir. rer. domin. Franc. Marc. de-
cis. 303. lib. 1.* Et multa quo ad venationes *Cassan.
in catalog. glor. mund. consid. 49. & 50. pag. 11. f. 278.
Tiraquell. de nobilit. cap. 37. numer. 138. vsque ad nume-
rum 152.*

Quæ magis procederent, quando agri non re-
manerent inculti, nam aliàs si tales redderentur
14 non esset licita venatio † *Claud. ad Bertazzol. cons.
crimin. 285. in fin.* Prout quando subditi sunt in lo-
cis montuosis, & saltibus, & soliti lucrari ex ve-
15 natione, & aucupio, † præsertim si venatio fiat
cum canibus, & auibus *Purpur. cons. 392. num. 2. lib.
2. Natt. consil. 604. num. 1. Claud. ad Bertazz. cons. cri-
min. 418.* vbi ampliat, etiam si fiat cum archibu-
16 siis, & tormentis † *Aym. consi. 518. num. 18.* Ita vt si
superiores fecerint proclamata prohibentia hu-
iusmodi venationes, subditi non ligentur, si per-
seuerauerint in libertate possessionis venandi
17 † *Rip. in l. quominus. nu. 133. de flumin. Bertrand. consil.
125. nu. 3. lib. 2. Aim. cons. 658. num. 6. Menoch. cons. 298.
nu. 18. lib. 3.*

Contrarium tamen prædictis non obstantibus

Dixi

Dixi verius esse, quia potest quidem agi actione
iniuriatum, & ad pœnam aduersus eum, qui in-
uito domino, & contra illius prohibitionem fū-
18 dum ingreditur, †non autem quod præda nō fit
facta capientis per venationem *glos. in l. 3. vbi Bart.*
ff. de acquir. rer. dom. Anan. in c. 2. de cleric. venator. Ete-
nim priuata prohibitio non impedit acquisitio-
19 nem dominij †*l. ea lege. C. de condict. ob caus.* & cum
feræ nullius sint, debent fieri occupantis, quam-
uis prohibeatur ingressus; quod procedit etiam
in prohibitione iudicis, qui nō debet impedire,
quæ sunt à lege permissa *Natt. cons. 375. nu. 6. vers.*
nam respondetur. Quidquid contrarium sentiant
glos. in d. §. fera. & alij supra allegati, Quia contra eos
est verior opinio, vt testatur *Surd. cons. 161. nu. 7. in*
fi. lib. 2. Couar. in c. peccatum. §. 8. p. 2. n. 4. vers. tertio ex
hoc falsum.

Ideò non est approbandum quod per aliquos
seruatur, vt retineant venatorem in fūdo, donec
20 restituat quod cepit, †cum ista retentio, aut vio-
lentia sit contra ius, quod permittit feras, & simi-
lia animalia fieri occupantis, prout in terminis
concludit *glos. in l. diuus pius. 16. in verb. aucupibus. ad*
med. ff. de seruitut. rustic. prædior. & ibi *Ang* dicit mul-
tum notandum. *Cin. Bart. & alij, de quib. per Cepoll.*
eod. tit. de seruitut. rustic prædio. c. 21. de aucupat. n. 3. vers.
sed insurgit. fol. 388. vbi testatur de veriori opinio-
ne. Cum etiam, quamuis venator non faceret præ-
dam suam, non esset licita retentio liberi homi-
21 nis, †nisi occasione alimentorum ei præstitorum,
aut similis causæ fauorabilis, & priuilegiatæ, vt
per *Surd. de alim. tit. 18. priuil. 62. & q. 32. nu. 53. tit. 19.*
& dixi supra c. 25. cum aliàs retentio personarum
etiam damnū dantium nullibi concedatur, im-
mò pro ea daretur actio iniuriarū *Idem Surd. cons.*
561. n. 27. & 28. li. 4. cū captura personæ iniuriam
inferat *Bald. in l. per diuersas. n. 14. C. mandat. Roland.*
cons. 20. n. 10. lib. 1.

Amplius idem esset quando fructus fundi, ad
quem fuit prohibitus ingressus consisteret in ve-
natione, nam tūc etiam si quis ibi venetur domi-
22 no prohibente facit suum, quod capit †secundū
Couar. in d. c. peccatum. §. 8 p. 2. n. 9. vers. quinto ab eadē.
in fi. vbi dicit hoc maximè procedere in conscien
tia; Quamuis contrarium in foro iudiciali volue
rit *Florian. in l. diuus pius. in fi vers. vnde dic secundò. de*
seruitut. rustic. prædior. per tex. in l. venationem. & l. vsu-
fructuarium venari. de vsufruct. Cepoll. de seruitut. rustic.
prædior. cap. 21. de aucupat. n. 2. post med.

Idem est in clerico venatore, qui quamuis pu-
niatur propter venationem, non tamen tenetur
23 capta restituere, verè enim sibi illa acquisiuit †*Me-*
noc. de arbitr. cas. 413. n. 19. Priuabitur tamen cleri-
cus canibus, & aliis instrumentis aptis ad vena-
tionem, si contra edictū fuerit repertus venari,
24 †prout in specie concludit *Ignat. Lopez. ad Diaz. in*
prax. c. 69. in fi. vers. illud autem. Exemplo clerici ar-
ma vetita portantis, qui licèt non possit puniri
per Iudicem secularem, priuabitur tamen armis à
birruariis secularibus, & remittetur puniendus
25 iudici ecclesiastico †*Couarr. pract. quæstion. cap. 37. in*
fin. Io. de Plat. in §. item iulia. instit. de public. iudic. Furi-
nac. q. 8. nu. 96. & q. 108. n. 23. & 24. Lup. in c. per ve-
stras. §. 1. n. 13. de donat. int. vir. & vxor. Ex quibus non
obstant contraria, cū ex supradictis rationibus,
& auctoritatibus appareat veriorem opinionem
esse, quod præda sit facta capientis, quamuis in-
curratur pœna ob ingressum in fundum alterius
contra præceptum iudicis.

EPITOME.

Per transitum ad secunda vota Mater quando, & quibus bonis filij priuetur. Pœnæ secundò nubentium an cessent stante tacito consensu filij, seu nepotis, & tutoris. Exhęredatio filij an censeatur sublata per habitationem cum patre. Plena probatio an dici possit si notarius post extensam depositionem primi testis scripserit alios deposuisse, prout primus deposuit.

SVMMARIVM.

1 *Mater per transitum ad secunda vota non priuatur substantia bonorum, nisi quo ad ea quæ prouenerunt à patre, in quibus solum succedit in vsufructu: Idem in patre secundò nubente, etiam respectu legitimæ. n. 2.*

3 *Pœna secundò nubentis cessat in nuptiis celebratis de filiorum, seu nepotum consensu tacito, vel expresso. & nu. 11. Immo requiritur declaratio. n. 7.*

4 *Testis vnicus non facit fidem.*

5 *Habitatio, & conuictus cum matre inducit tacitum consensum nuptiarum.*

8 *Pater post exhæredationem factam de filiis simul habitando, & cōuiuendo censetur illam reuocasse, & an succurratur filiis per viam querelæ, seu nullitatis stante tacita reconciliatione. n. 9. & 10.*

12 *Minor cohabitando cum matre censetur consentire secundis nuptiis, neque restituitur quo ad effectum pœnarum contra secundò nubentes. Intellige vt num. 13. & 14. Et quid in tutore consentiente an detur restitutio minori. n. 15. 16. & 17.*

18 *Taciturnitas in præiudicialibus quando indicat consensum.*

19 *Consensus præstandus per modum auctoritatis debet interuenire in ipso actu, secus quando interponitur ratione sui præiudicij, qui sufficit præstari post actum.*

20 *Probatio plena non dicitur si notarius post extensam depositionem primi testis scripserit alios dixisse, prout primus. Contrarium seruatur n. 21. & 22.*

23 *Pœnæ secundò nubentium non sunt sublata concernentes fauorem filiorum, qui ex illo matrimonio supersunt, quibus deficientibus cessat ratio legis, & illius dispositio.*

CAPVT CXL.

MAter per transitum ad secunda vota non
priuatur proprietate bonorū filij, nisi quo
ad bona, quæ prouenerunt ex substantia pater-
na, in his enim succedit filio solùm in vsufructu,
siue nubat ante mortem illius, siue post; In bonis
1 autem quæsitis †per filiū succedit tam in proprie
tate, quàm in vsufructu, vnà cum fratribus *Bald.*
in auth. ex testamento. C. de secund. nupt. Castr. in leg. ma-
ter. C. ad tertull. Rom. cons. 405. in fi. dub. 4. Socc. cons. 34.
prosequendo ordinem. col. 3. in fi. n. 7. lib. 1. Afflic. decis. 75.
nu. 4. Aim. cons. 37. n. 3. vbi dicit idem esse in patre
2 transeunte ad secūdas nuptias †*Thob. cons. 74. colū.*
1. vbi ampliat etiam respectu legitimæ, in qua so-
lùm habebit vsufructum *Fab. de Mont. in auth. no-*
uissima. §. 12. in fi. n. 163. C. de inoff. test. Ex quibus vi-
debatur matrem in casu mihi proposito fuisse
priuatam proprietate bonorum filij, cum secun-
do nupserit, neq. de illis potuisse disponere tāquā
de bonis, quæ obuenerunt ex substantia patris.

Contrarium Dixi, quia de voluntate filij secū-

do nupsit, quo casu mater nullam pœnam mere-
3 tur. Nam per secundas nuptias † fit iniuria filiis
primi matrimonij, quę cessat, si de consensu illo-
rum nupsit *Ange. in l. mater. C. ad tertull. Rom. sing. 251.*
tu scis quod si mulier. ad fi. post glo. quam dicit singula-
rem *in auth. de non elig. secund. nuben. in verb. copulantur.*
Bertr. cons. 52. num. 2. lib. 2. Roland. cons. 81. num. 10. li. 3.
Bur. cons. 12. n. 43. lib. 1. Ias. in l. 1. col fi. in prin. C. de in-
dict. vid. tollen.

Non obstat quod per testes non probetur cō-
cludenter consensus filij expressus, cum vnus tan
4 tum de eo deponat, † Vnde tanquam singularis
non facit fidem *c. in nomine domini. de testib. c. admo-*
nere. 33. q. 2. Ias. in l. si quando. n. 11. C. vnde vi. Etiā quod
esset iudicandum sola facti veritate inspecta *Rim.*
Iun. cons. 327. n. 62. lib. 3.

Quia per alios testes probatur plenè habitatio
filij, & conuictus cum matre, & vitrico post secū
5 das nuptias † ex quibus arguitur tacitus consen-
sus illius *Aun. cons. 661. n. 5. Roland. cons. 81. n. 18. lib 3.*
Menoch. cons. 115. n 16. Paris. cons. 29. nu. 34 lib. 3 Panci-
rol. cons. 99. num 3. Mich. l. patroc. 29. num. 10. Qui ta-
citus consensus filij non conquerentis de secun-
6 dis nuptiis sufficit, † vt mater non priuetur, cum
per illam taciturnitatem inducatur voluntas, &
ratificatio nuptiarum *Bald. in l. mater. vers quæro v-*
trum. C. ad Tertull. Rimin. Iun consi. 295. num. 16. lib. 3.
Menoch. de adipiscend. poss. §. rem. 2. nu. 35. Rol. d. cons. 81.
num. 14. vbi *nu. 5.* etiam voluit requiri quod filius
7 declaret † velle matrem esse priuatam proprieta-
te bonorum per transitum ad secundas nuptias,
comprobando per multas rationes, & per aucto-
ritatem *Dec. cons. 206 col. 3.*

Idem dicimus in patre, qui post exhæredatio-
nem factam de filio per ea de quibus *in §. causas.*
8 *auth. vt cum de appell. cognos.* dicitur remisisse † iniuriā
recipiendo illum in domum simul habitandu, &
conuiuendo *Bald. in auth. si testis. alias incip. si dicatur.*
n. 4. C. de testib. & in l. in ipsum. C. fam. hercis. Alex. consi.
159. n. 11. li. 7. Surd. consi. 94. n. 80. Ita vt exhęredatio
videatur adempta per istam reconciliationem
9 † *Bart. in leg. 3. §. fi. ff. de alim. legat. Vasq. de success. lib. 3. §.*
30. n. 191. Et quamuis exhæredatio tāquam actus
solemnis, sicuti est facta in testamento, ita neque
videtur, quod posset tolli nisi in testamento, vt
concludit *Aret. in l. filius quem pater ff. de lib. & posth.*
Couar. in c. raynutius. in prin. de testam. Tamen nō obe
10 rit filio exhæredatio stante recōciliatione, † siue
illi succurratur per viam querelæ, vt tenet *Castr.*
in l. fi. col pen. C. de pact. Siue per viam nullitatis *Cost.*
in l. gallus. § & quid si tantum. n. 180 de lib. & posth. cū
aliis latè *per Surd. de alim. tit. 7. q. 1. n. 49. cum seq.*

Nec facit decis. *Boer 190. cum duabus sequentibus.*
& decisi. 185. n. 10. & n. 23. vbi dubitat de consensu
tacito filiorum, quod non sufficiat, vt mater non
11 priuetur, † prout etiam apertè concludit *Surd. de-*
cisi. 100. n. 7. & latè comprobat *Franc Sarment. se-*
lect. interpr. c. 4. lib. 1. n. 1. 2 & 3. vbi etiam dicit non
præiudicare expressum consensum filij, ne dum
tacitum. Quia contraria opinio est magis recepta
& verior, quod immò tacitus cōsensus sufficiat,
vt testatur *Menoch. cons. 155 n. 16. vsque ad n. 22. li. 2.* v-
bi etiam ampliat ad nepotes, quibus consentien
tibus cessat dispositio *l. fœmina. C. de secund. nupt.* cū
sit par ratio neputum, & filiorum post *Rip. in d. l.*
fœmina. n. 10. & Io. de Garron. in l. 2. n. 117. C. eo. tit. de
secund. nupt. Et quod sufficiat tacitus consensus fi-
liorum restatur esse magis cōmunem opinionem
Surd. decisi. 99. n. 12. versi. quinimmò, & d. decisi. 100. n. 1.
& 7. vbi quod non est recedendum ab hac sen-
12 tentia, † & ibi ampliat etiam ad minorem, cui ne-
que competeret restitutio in integrum quæ non
datur minori agenti ad executionem pænæ, pro-
ut hæc priuatio est inducta in pænam contra mu
lierem secundò nubentem.

Maximè cum hæc dicatur iniuria, quæ fit filiis
primi matrimonij, quæ videtur remissa per habi-
tationem, & conuictum, quo casu minor non di-
13 citur læsus, † neque restituitur *leg. auxilium. de mi-*
nor. Bald. in l. 1. in fi. C. de restitut. in integr. Pancir. consi.
99. n. 11. Surd decisi. 99. n. 19. Intelligendo in mino-
14 re vigintiquinq; annorū, † secus quatuordecim,
qui nō posset sine tutore remittere expressè; Vn-
de multo magis neque tacitè *Menoch.* in specie *cōs.*
469. n. 19. Boer. decisi. 185 n. 23. Surd. decisi. 100. n. 9. v-
bi quod per taciturnitatem secundarum nuptia-
rum matris minor quatuordecim annorum non
sibi præiudicat *Idem Menoc. cons. 237. nu. 16. Rota per*
R. P. D. Littam beneuentana hæreditatis & bonorum. 20.
ianuarij 1594.

Amplius etiam tutor consentiens matri secun-
15 dò nubenti posset remittere pœnā d. legis. † Tu-
tor enim potest impedire, ne pœna committatur,
& quia in quærendis præiudicat pupillo, sicut
Prælatus Ecclesiæ *Bertr.* in specie *cons. 58. n. 10. li. 1.*
Gabr. conclusi. 1. n. 40. de secund nupt. Quamuis hoc nō
16 sit tutum † cum contrarium dicat verius *Io. de Gar-*
ron. in rubr. C. de secund nupt post Bald. in l. hac edictali.
C. eod. tit. Surd. qui respondet argumentis contra-
17 riis *cons. 164. n. 50.* vbi etiam *n. 55.* † quod daretur
in istis restitutio tam pupillo, quàm eidemmet
tutori, qui consensit, non obstante, quod ipse il-
lum actum fecerit, quamuis adsit iuramentū *Be-*
ro. cons. 32. n. 41. li. 2. & q. 27. per tot. quia iuramentū
est illicitum, & contra primum iusiurandum prę
stitum in assumptione tutelæ. ita vt neque etiam
requiratur absolutio *Surd. d. cons. 164. n. 57. in fi. Be-*
ro. q. 58.

Nec aduersatur, quod ista taciturnitas non de-
18 beat operari huiusmodi cōsensum, † cū simus in
præiudicialibus, in quibus tacens nō videtur cō-
sentire, sed contradicere: maximè vbi actus non
potest impediri *gloss. in l. caius. de pignor. act. Ias. in l.*
qua dotu. solu. matrim. & in specie in secundo nubē
te quo ad voluntatem tacitam filiorum conclu-
dit *Io. de Garron. in rub. C. de secund nupt. n. 108.*

Quia prædicta habent locum quando cum ta-
citurnitate, & præsentia nō adesset aliquis actus
positiuus, qui concurrat, prout in casu nostro, in
quo interuenit habitatio, & conuictus, tūc enim
habetur pro cōsēsu, & pręiudicat *Feli. in c. nōne. n.*
10. de praesu. Soc. cō. 291. n. 13. li. 2. Surd. cō. 164. n. 9. li. 2.

Neque obstat quod testes non probent huius-
modi habitationem & conuictum fuisse à prin-
cipio tempore contracti matrimonij, prout eo tē
pore iste consensus debebat interuenire. Quia
19 procedit quādo consensus esset præstandus † per
modum auctoritatis, secus vbi ratione sui præiu-
dicii, prout hic, tunc enim sufficit, vt interueniat
post actum, ita vt ad illum retrotrahatur *Ias. in l. si*
quis mihi bona. § iussu. n. 41. de acquir. hered. Natt. consi.
126. n. 6. Aim. cons. 11. n. 4. Socc. cons. 87. n. 3. li. 2. Tiraq.
de legib. connub. glo. 6. n. 1. leg. 16. Put. decis. 153. n. 1. li. 2. &
decis. 268. li. 3. Cap. decis. 221. p. 1. Gabr. cons. 2. li. 1.

Minus obstat non probari habitationem, & cō
uictum filii cum matre, & vitrico in eadem do-
mo,

Digitized by Google

mo, cum notarius post extensam depositionem
20 primi testis, † scripserit alios testes idem dixisse, prout primus, quo casu non dicitur facta plena probatio *Abb. in c. nihil in fi. de verb. signific. Feli. in c. in eua. n. 5. de testib.* Quia contraria opinio est verior
21 † *Alberic. per illum tex. in l. si rem. de cond. indeb. Ias.* qui de communi *in l. si pœna causa §. si puteum. nu. 1. ff. eod.*
22 *Cepoll. in l. idem. orsilius. in pr. n. 7. ff. de aedil. edict.* † & ita practicari testatur *Ceual. q. 223. in fi.*

Vltimo in casu de quo agebamus non supererant alij filij fratres alterius filij præmortui, quibus non extantibus mater non priuatur per transitum ad secūda vota successione filij prædefuncti, immo illi succedit pleno iure tam in vsufructu, quàm in proprietate. Quoniam pœnę secun-
23 dò nubentium non sunt sublatæ † in concernentibus fauorem filiorum, qui ex illo matrimonio supersunt. Vnde si illi non extent cessat ratio legis [illegible] s dispositio *Alex. cons. 66. nu. 7. lib. 3. & cons. 63. n. 1. col. lib. Aim. cons. 36. Rip. in l. fœmina n. 4. C. de secund. nup. Bald. cons. 42. n. 3. lib. 3. & cons. 153. lib. 5. Anan. cons. 101. Fabian. in auth. nouissima. q. 12. C. de inoffic. testam. Boer. decis. 185. n. 17.* & hanc esse veriorem opinionem, quidquid alij contrarium tenuerint dicit *Ceual. q. 671. in fi.*

EPITOME.

Census quando possit constitui super omnibus bonis, vel supra domo non declaratis certis confinibus. Et an possessores teneantur in totum. Pactum vsurarium in censu qoando vitiet contractum. Pretium annui redditus quale sit, & an valeat ad rationem septem, si ex bonis non percipiantur nisi quinque. Solutio anticipata an sit valida, ita vt propter huiusmodi pactum possit census declarari.

SVMMARIVM.

1 *Census debet constitui super vnica re certis finibus designata. Intellige vt nu. 2. & quid si imponatur super omnibus bonis. nu. 10.*
3 *Census impositus super pluribus prædiis transit ad possessores, qui tenebuntur in totum, non pro rata etiam in clerico, & pro fructibus præteritis, & non præcedente discussione. n. 4. & 5.*
6 *Executio facta à iudice seculari quando valeat contra clericum succedentem laico in re hypothecata. n. 7. 8. & 9*
11 *Vtile per inutile non vitiatur in separatis.*
12 *Verba ex abundanti posita non vitiant.*
13 *Pactum vsurarium in censu an vitiet in totum contractū, vel solum in illa parte vsurarum. & nu. 19.*
14 *Census quando possit constitui super domo non declaratis certis confinibus.*
15 *Solutio anticipata in censu quando prohibeatur. & n. 17.*
16 *Mutuans pecuniam potest sine animo consequendi aliquid percipere.*
18 *Protestatio contrahendi iuxta formam Bullæ validat censum.*
20 *Census est validus quamuis contineat pactum reuendendi solum infra decem annos, & quod non teneatur ad remissionem, si fuit reseruata protestatio iuxta formam bullæ, & quid in pactis contra substantiam contractus. num. 21.*
22 *Protestatio contraria facto quando iuuet.*
23 *Census non potest impugnari propter pactum anticipatæ solutionis, & quomodo intelligatur clausula, de qua in bulla, quod census facti contra illius dispositionem sint feneratitij.*
24 *Pretium iustum annui redditus quale sit. num. 25. & an possit esse ad septem, quamuis non percipiantur nisi quinque. n. 26. 28. & 29.*
27 *Consuetudo attenditur quo ad iustitiam pretij census. & n. 30. & 31.*
32 *Consuetudo est seruanda quo ad fructus annui redditus, & stante difformitate percipitur quod minus est. n. 33.*
34 *Testes debent esse omni exceptione maiores in reprobatione instrumenti, & ista qualitas erit probanda.*
35 *Census declaratus nullus non præiudicat exactioni fructuum, in qua est manutenendus emptor non obstante appellatione.*

CAPVT CXLI.

Constitutionem census, de qua in casu mihi proposito, Dixi declarandam validam, etiā quod sit super diuersis bonis separatis, expressis tamē finibus eorum; Licèt enim Bulla exprimat
1 constituendum esse censum super vna re, † vnde impositio illius deberet fieri etiam super vnica re certis finibus designata, vt concludit *Boccac. de interd. vti possid. c. 18. n. 26. tom. 3. p. 2. fol. 319.* Tamen cōtrarium est magis verum, quia constitutio non
2 excludit pluralitatem rerum immobilium, † sed tantum res mobiles, prout per hanc rationem, & aliàs per eum allegatas firmat *Nauar. de vsuris. q. 15. n. 113. Gabr. cons. 47. in pr. lib. 2.*

Et adeo valebit impositio cēsus super pluribus prædiis, vt si cōtingat illa ad diuersos possessores deuenire, qui neque contraxerunt cum emptore census, nec sunt hæredes eius, qui censum vendi-
3 dit, † emptor possit exigere annuum redditum à quolibet possessore, nec teneatur pro rata illos conuenire secundum communem opinionem, quam dicit frequētiorē *Couar. lib. 3. var. resol. c. 7. nu. 8.* Quidquid cōtrarium ipse sentiat *post Guid. Pap.*
4 *q. 432.* † Cum enim sit res affecta transit cum onere contra possessorem, quamuis Clericum, vel Ecclesiam *Aim. cons. 217. n. 5. Gabr. cons. 47. n. 7. lib. 1.* Non solum pro futuro redditu, sed etiam præte-
5 rito, † ita vt neque excussio principalis vēditoris sit necessaria *Surd. cons. 162. n. 11. Affl. decis. 95. Soarez. in l. post rem iudicatam. limit. 1. n. 5. ff. de re iudi. Guter. q. 131. n. 9. lib. 2.*

Ita vt executio rectè procedat, si fiat à iudice laico in re specialiter hypothecata etiā possessa à clerico succedente laico in re censuaria *Gulel. de*
6 *Cun. in l. de his. C. de episc. & cleric. Ceual. q. 36. n. 19.* † vbi quod ratione census clericus potest conueniri coram Iudice Seculari, cum succedat in re cū suo onere, & teneatur ad tributa, pensiones, & decimas, & hoc ratione hypothecæ *Guyd. Pap. q. 79. Abb. in c. cum homine. n. 6. de decim. Gig. de pens. q. 44. 44. Tiraq. de retract. lignag. §. 29. gl. 2. nu. 7.*

Dummodo Iudex laicus exequatur cōtra bona, nō personam, cum pro talibus onerib. possint
7 conueniri clerici † solū in rebus per laicos *Bald. in auth. sed & si periculum. C. fin. cens. vel reliq. & in l. de his. C. de episc. & cleric. Guter. d. q. 131. n. 2.* Cum enim hy-
8 potheca sit indiuidua, † quilibet possessor rei hypothecatæ potest in solidum conueniri pro censu, quia est onus reale concomitatiuum rem, & actio in rem scripta competens contra singularem successorem tam quo ad iudicium possessorium quàm petitorium; licet simul ia iudi-

cia non deotur pro personalibus iuribus *Gab consil.47.n.6.lib.1.& cons.141.n.4.lib.2.* latè *Surd. decis. 204.n.9.*

Quamuis illud de clerico, quod tatione census
possit conueniri coram secolari noo sit verum,
9 †cum opinio *Guliel. de Cun.* reprobetut per *Abb.in
c.qualiter & quando n.8.de iud.Socc.in c.sanè. nu.10.col.
8.de for.compet.Bald.in c.2.in fi.de iudic. dixi supra c.16.*

Nec aduersatur noo esse satisfactum dictæ cō-
stitutioni, cum census sit impositus etiam super
10 omnibus bonis; †Quia cum appareat ex actis de
impositiooe super rebus particularibus certis fi-
nibus designatis, vt loquitur cōstitutio, licet po-
stea dictum sit, etiam super omoibus, & quibus-
11 cunque bonis, †satis est quod certa corpora sint
expressa, neque vtile debet vitiari per inutile,
quando non sumus in indiuiduis *l.pedius.de arbitr.
l.1.§.trebatius de aqua quot.æsti.c.cum super de offi.deleg.
Bart.in l.grege.§.illud.nu.3.de fideiuss.Imol.cons.96.visis
& ponderatis post med. Alex.cons.143.nu.3.lib.7.* Et po-
tius dicta verba debemus interpretari esse posita
ex abundanti, & pro faciliori census exactione,
12 †quod non debet præiudicare *l.non solent. de regul.
iur.l.non solet.in fi.de fund.instruct. l.fi.C.de nouat. Doct.
in l.testamentum non ideo in fi.C.de testam. Feli.in c.cum
ordinem.col.1.de rescript.l.si pupills. §.1. vers.quid tamen.
de neg.nest.Dec.in l.quæ dubitationis.82.de reg iur.*

Immo quamois in instrumeoto censuali adès-
set aliquod pactum, quod saperet vsurariam pra-
13 uitatem, †vt quia census anouos excederet deci-
mam partem iosti pretij, vel quid simile, tuoc in-
strumentum non vitiatur in totum, sed tātum in
illa parte *Gail.obseru.4.lib.2.Surd.cons.327.n.18.lib.3.
Honded.cons.17.n.25.lib.2.*& in specie Bullæ census
Nicolai V.testatur ita seruari *Petr.Greg.super eadem
bulla. primil.10. vers.septimo quaro. & ibi Phil. Hieron.
Fimia.Federic.& alij* quos refert *Carol.Graf.de except.
c.28.n.62.*Dummodo creditor in totum non vsus
fuisset, vel vellet vti instromento, & contractu,
quia tunc etiam in totum esset inualidus *Caualca.
decis.13.n.37.lib.2.Idem Graff.de except.c.28.n.65.*

Amplius etiam valeret census impositus super
domo alicuius noo declaratis certis confinibus,
quidquid Bulla requirat expressam illorum mē-
14 tionem, †quando constaret, quod venditor cen-
sus non habebat nisi vnam domum: Ista enim ex
pressio generalis super vna domo habet vim spe-
cialis, & indiuiduæ designationis confiniū *Bart.
in l.2.n.1.& ibi Ias.n.14.de lib.& posth.* Et in terminis
de censu est decisio *Rota coram Cardin.Mellin.ciuita-
tis castelli census.10.maij* 1599.vbi etiam quod est sa-
tisfactum menti Bullę, quamuis constaret impo-
nentem censum habere alias domos extra ciui-
tatem, in qua fuit celebratos census, quia in du-
bio intelligitur impositus super domo existente
in loco contractus *Bart.in l.si cum dies.§.si arbiter.ff.
de recept.arbitr.*

Neque obstant aliæ conuentiones, quæ dicebā-
tur contrariæ bullæ, ex quibus videbatur nulla
huiusmodi census coostitutio, prout illa de sol-
uendo fructus in principio cuiuslibet semestris,
15 quæ solutiones † anticipatæ prohibentur, si fiant
ex cōuentione præcedenti, licèt si fierent spontè
post contractum census nō obessent, cum bulla
non loquatur in spontanea solutione anticipata,
prout distinguit in specie *Io.Baptist leonel. ad d.bul-
lam gloss. 9.* Ad exemplum mutuantis pecuniam
16 † qui potest absque animo consequendi āliquid
percipere ab eo, cui fuit mutuatū sponte soluen-
te *Diu.Thom.2.2.q.78.Sot.de iust.& iur.li.6.q.1 art.2.
Din.& Io.Andr.in c.peccatum.de reg.iur.in 6.Bald.in l.1.
q.10.C.pro soc.Natt.cons.498.n.28* Licèt *Honded.*cō-
17 trarium sequatur *cōs.35.n.40.li.2.*†vbi concludit
d.opinionem esse dubitabilem, & ideò istas an-
ticipatas solutiones obesse, siue fiant spontè, siue
ex conueotione.

Quia cum in instrumento census adsit prote-
statio expressa quod contrahentes intendunt nō
18 recedere à dispositione bullæ, nec aliàs, aut †alio
modo cōtrahere, quàm in ea sit expressum, quod
cunque pactum fuerit appositum contra illius te
norem, perinde habetur, ac si nō esset scriptum,
cum per illa verba inducatur forma *l.qui hæredi.§.
vlt.de cond.& demonstr.* & d. protestatio conseruet
ius protestaotis, & illum iuuet *Alex. cons.130. vol.
4.col.pen .n.13.& n.17.Neguss.de pign.4.par.n.39.concl.
13.vers.intellige tamen prædicta.*

Maximè quando contractus est de iure permis-
sus, tunc enim si reperitur aliquod pactum inua-
19 lidum, vitiatur illa conuentio, †& noo vitiat, cū
possit pro vna parte valere, & pro alia non *Surd.
cons.313.nu.18.& lib.3.Barz.de Guarant.p.3.q.7.Hon-
ded.Gail.& alij supra allegati*. Et io terminis fuit de
cisum per *Rotam coram R.P.D.Oran.Foroliuiē.census.
13.nouembr.*1589.vbi quod valet constitutio cen-
20 sus, quamuis adsit pactum, † vt liceat solùm re-
trouendi infra decem annos, & duos menses, &
quod ad remissiouem census non vult teneri, ni-
si damnum, aut deterioratio sit in quarta parte,
cum alijs similibus pactis, quæ remouentur, neq;
per hoc faciunt contractum vsurarium *l.cum pre-
cario.de precar.*cum simus in separabilibus. Nam in
constitutione Pij Quinti adest claosula noo ob-
stantibus aliquibus pactis directè, vel indirectè
talem facultatem auferentibus; vnde colligitur
intentiooem Papæ fuisse confirmare actus in
contrarium factos *Ang.in l.qui autem. num.2. si quis
omiss.caus.testam.*

Et ideo ista pacta non faciunt, vt non possint
exigi fructus, cum secus esset in pacto apposito
21 contra substantiam contractus, †puta quod vē-
ditor oon posset redimere nisi arbitrio emptoris,
tunc enim census esset ipso iure nullus *Rot.per
Card.Seraph.Vrbeuetana census.18.decembris* 1592. vbi
ex hoc cōcluditur resolui in mutuum, & fructus
computandos in sortem *Paris.cons.54. nu.79.lib.1.
Rol.cons.40.nu.37.lib* 2. Ita vt non sufficiat booa fi-
des pro acquirendis fructibus, oeque excusetur
mulier, si est in loco, in quo potuit consulere pe-
ritiores, qoando sumus in contractibus à iure re-
probatis, cum secus sit in casibus, in quibus oulla
labes vsurarū potest considerari, in talibus eoim,
si abest mala fides, fructus possunt percipi *l.sed si
lege §.scire. de petit.hæred. Rot.decis.4. de restit.spoliat.in
nou.Card.Seraph ibidem.* Et de censu facto, vt tantū
duraret debeat per sex annos, quod in totum sit
nullus *Gabr.cons.152. n.4.lib.1. Rot.coram Card.Blan-
chett.roman.census.15.iunij* 1594.vbi etiam quod ne-
que consensus partium, obseruaotia, aut confir-
matio Papæ potest conualidare. Et quod ista pa-
cta reprobentur tanquam contra substantiam
contractus *Rot.per Card.Seraph. Roman. census 3. no-
uembr.& Vrbeuetana census.13.nouembr.1592.*

Neque hoc casu cōsideratur, quod protestatio
22 sit contraria facto. †Quia cum ambę partes con-
sentiāt pactum limitatur secundum protestatio-
nem;

Digitized by Google

nem; quod procedit ſine dubio, quãdo proteſta-
tio non eſt ſuper pactis perſpicuè prohibitis, ſed
aut permiſſis, aut dubiis; Ideò declaratio opera-
tur effectum ſuum, & facit, vt pacta debeant in-
terpretari licita, & redigi, remota dubitatione, ad
formam conſtitutionis, Ita vt huiuſmodi prote-
ſtatio declaratoria in dubiis excludat etiam deli-
ctum *latè Gabr.conſ.47.n.8.cum ſeq.lib.2.*

Quibus adde quod etiam ita in terminis pacti
anticipatæ ſolutionis, vt nõ poſſit impugnari cẽ-
23 ſus † ſeruat *Rota per Card.Pamphil.Bononien.cenſus.26.*
iunij 1600. Quia iſtud vitium eſt commiſſum cir-
ca ea, quæ non ſunt de forma ſubſtantiali cõtra-
ctus emptionis, & venditionis cenſus, vnde illa
expreſſio, & omiſſio non remouet cõſenſum cõ-
trahentiũ à contractu cenſus, nec facit illum cõ-
tractum tranſire in aliam ſpeciẽ diuerſam iuxta
diſtinctionem *Doctor.inc.fi.de cond.appoſ.* quam ſe-
quitur *Rota coram R.P.D.Decano Romana caſalis turris*
*bubalariæ 2.nouembr.*1575. latè *Surd.conſ.243.nu.26.*
Quare iſta anticipata ſolutio vitiabitur, & nõ vi-
tiabit tanquam quid accidentale, quod poteſt a-
deſſe, & abeſſe ab ipſo contractu cenſuali *gl. in l.*
pacta conuenta.de contrahend.empt.Gemi.in c.vt circa.§.
1.n.13.de electiõ.in 6.

Neque obſtat quod ſecundum formam Bullæ
contractus celebrari contra illius diſpoſitionem
cenſeantur fœneratitij. Quia illa clauſula nõ re-
fertur ad omnia ſupradicta, ſed ſolùm ad ea, quę
reſpiciunt formam ſubſtantialem cõtractus iux-
ta diſtinctionem Doctorum *in d.c.fi.de cond.appoſi.*
& in ſpecie cenſus ita concludit *Rot.in d.Bonon cen-*
ſus coram Card.Pamphilio. vbi inter alias rationes e-
tiam additur, quia in bulla iudicantur fœnerati-
tij contractus contra illius formam facti, quod
non poteſt adaptari ſolutioni fructuũ, cum illo-
rum ſolutio non ſit propriè cõtractus, quaſi po-
tiùs ſonet in diſtractum, hoc eſt, in ſatisfactionẽ,
& extinctionem contractus iam facti, & ſic ſaltẽ
extra ordinem naturæ præſupponit contractum
præcedentem, & ideò non poteſt comprehendi
ſub hac clauſula generali annullatiua, quę ſolùm
loquitur de contractu arg. *l.labeo.de verb.ſign. Aret.in*
§.1.n.11.inſtit.de obligat.

Nec facit quod non videatur iuſtum pretium
annui redditus, de quo agimus, tanqoam impoſi-
24 tus, † cum reſponſione decem pro centum, quod
pretium noo eſt conforme, neq; reſpondet æſti-
mationi rei, ſuper qoa fuit cõſtitutus, oec fructi-
bus, qui ex ea percipiuntur, qoo caſu non dicitur
iuſtum pretium *Lup.in l.2.comment.2.§.2.n.79. C.de*
pact.inter empt.& vend.Menoch.conſ.445.num.12.lib.5.
Qoia non per hoc cenſus eſt iudicandus, nullus,
cum poſſit peti reductio. Immò verior eſt opinio
25 qood etiam in cenſu iuſtum pretium dicatur † il-
lud quod excedit æſtimationem rei, & fructus
ſolitos ex ea percipi, Nam cum cenſus ſemper
poſſit redimi, neque dominus amittat dominiũ,
& poſſeſſionem prædij cenſuati *Nauar.de vſur.nu.*
110.dixi deciſ.20.n.8. iſtud pactum reluendi dimi-
nuit iuſtam æſtimationem rei venditæ *Rolan.conſ.*
96.n.38.lib.2.Aim.conſ.145.nu.9.Couar.lib.3.var.reſol.
26 *cap.*10. Vnde ſi ex re † non percipiantur niſi quio-
que, tamen licitè poſſent ſeptem recipi, prout iu-
dicatum fuiſſe à ſanctiſſ.mem. Gregor.xiij. dicit
Facchin.lib.2.controu.cap.43.in fi. Eo magis quia ad
cognoſcendum iuſtũ pretium attenditur cõſue-
tudo regionis, & cum paſſim fiant cenſus ad de-
cem pro centum, † iſta conſuetudo eſt attenden-
da, ad exemplum interuſurij æſtimationis dotis
Bart.in l.lege falcidia 45.ff.ad leg.falcid.Dec in l.2. n.17.
C.de eden.per tex.in l.quæ ſit fugitiuus.§.idem apud labeo-
nem.de edili.edict. Et in ſpecie de cenſu dicit ita ſer-
uandum *Theſaur.deciſ.154.in pr.Surd.conſ.162.n.34.*
lib.2. & fuit deciſum *per Rot.coram R.P.D. Orano fo-*
*roliuien.cenſus.13.nouembr.*1589.

Nec tepugnat opinio aliorum cõtrarium ſen-
tientium, de quibus per *Tiraq.de retract.conſang.§.*
1.gl.6.nu.17. vbi refert opiniones multorum, qui
28 cõcludunt, † quod iuſtum pretium annui reddi-
tus ſit vel quinque, vel ſex pro centum *Pariſ.conſ.*
60.n.29.lib.1. vel quod in viginti annis non exce-
dit ſortem *Rom.conſ.42.in pr.Guid.Pap.conſ.180.in 1.*
29 *dub.verſ.& his ſic præſuppoſitis.* † Vel quantum aſcen-
dit cumulus penſionum quindecim annorum *l.*
ſi quis argentum.§.ſin autẽ donator.C.de donat. qui tex.
tamen nõ facit, cum loquatur in paupere dona-
tore, vt dicit *Couar.lib.3.var.reſol.c.9.n.6.* Quia ve-
rior eſt opinio, vt dictum eſt, quod ſecundũ mo-
rem regionis etiam poſſint capi decem pro ceo-
tum, vt per *Surd.d.conſ.162.* vbi dicit ita permitti,
30 per conſtitutiones Nicolai, & Calixti, † quę licèt
loquantur in locis particularibus, vnde non ſunt
extendendæ ad alios *Nat.conſ.498.nu.4.* Tamen
contrariũ eſt verius, prout ita fuiſſe iudicatũ per
Rotam dicit *Pariſ.conſ.75.n.30.lib.4. & Surd.ibid.n.*
31 *34.* † & quod ſolitum ſit accipi decem pro ceotũ
dicit *Tiraq. de retract.conſang.§.1.gl.6 nu.17.& 19.* &
quod ſeruandus ſit mos regionis dicit etiam *Co-*
*uar d.cap.9.nu.5.& Nauar.de vſur.nu.*104.*&* 140. In
32 materia enim vſurarum attenditur † iſta conſue-
tudo *l.1.de vſur.l.apud iulianum.§ in vſurarum.de leg.1.*
Card.Mantic.lib.6.tit.9.de coniect.vlt.volunt. Ita vt ſi
33 in regione diuerſi ſint redditus pecuniæ, † perci-
piatur quod minus eſt *Rom.ſing.179. in fin. & conſ.*
139 col.vlt.verſ quinimmo. Rota diuerſ.deciſ.742. n.3.p.
1.Surd.de alim.tit.9.q.40.in fin.

Vltimum quod cenſus oon fuerit in pecunia,
non probatur, & quatenus conſtaret, nõ eſt arti-
culatum teſtes eſſe omni exceptione maiores,
34 † prout requiritur, cũ ſimus in reprobatione in-
ſtrumenti *Bero.conſ.147.n.36* Maximè quia teſtes
ſunt extra inſtrumentum, cum in inſtrumentariis
non requireretur iſta qualitas, quaſi ex rogatione
partium, & notarij ſint habiliati *Aim.conſ.56. n.9.*
Bertaz.de clauſ inſtrum.clauſ.2.nu.27.& 32.gl.2. & in
ſpecie cenſus eſt deciſio *Rota coram R.P.D.Oran.fo-*
*roliuien.cenſus 13.nouembr.*1589. vbi etiam quod re-
pelluntur fideiuſſores teſtificari, licèt ſecundum
Ang. conſ.296. viſis atteſtationibus remittatur arbi-
trio Iudicis.

Amplius quamuis cenſus eſſet declaratus nul-
lus ob pecuniam, quæ non interuenit, tamen nõ
35 ſuſpenderetur executio, † ſed in ea eſſet manute-
nendus creditor, & eius hæres *§. retinendæ inſtit.de*
interd. Quia ſententia eſt ſuſpenſa per appellatio-
dem *l.1.ad turpil.* & quia iſta probatio nullitatis,
ex quo non interuenit pecunia numerata, poteſt
recipere probationem in contrarium, & ſic vna
aliam excludet, prout in terminis fuit deciſum
per *Rot.coram R.P.D.Cordub.beneuentana cenſus 13.iu-*
nij 1594.

EPITOME.

Spoliatus quando non ſit reſtituendus ſi per
confeſſionem conſtat de notorio iuris defectu.
Exceptio rei iudicatæ an impediat reſtitutionem
ſpoliati. Cõfeſſio vt inducat notorium an debeat

cia non dentur pro personalibus iuribus *Gab consil. 47. n. 6. lib. 1. & cons. 141. n. 4. lib. 2.* latè *Surd. decis. 204. n. 9.*

Quamuis illud de clerico, quod ratione census
posit conueniri coram secnlari non sit verum,
9 †cum opinio *Guliel. de Cun.* reprobetur per *Abb. in c. qualiter & quando n. 8. de iud. Socc. in c. sanè. nu. 10. sol. 8. de for. compet. Bald. in c. 2. in fi. de iudic. dixi supra c. 16.*

Nec aduersatur non esse satisfactum dictæ cō-
stitutioni, cum census sit impositus etiam super
10 omnibus bonis; †Quia cum appareat ex actis de
impositione super rebus particularibus certis fi-
nibus designatis, vt loquitur cōstitutio, licet po-
stea dictum sit, etiam super omnibus, & quibus-
11 cunque bonis, †satis est quod certa corpora sint
expressa, neque vtile debet vitiari per inutile,
quando non sumus in indiuiduis *l. pedius. de arbitr. l. 1. §. trebatius. de aqua quot. æsti. c. cum super. de offi. deleg. Bart. in l. grege. §. illud. nu. 3. de fideiuss. Imol. cons. 96. visis & ponderatis. post med. Alex. cons. 143. nu. 3. lib. 7.* Et po-
tius dicta verba debemus interpretari esse posita
ex abundanti, & pro faciliori census exactione,
12 †quod non debet præiudicare *l. non solent. de regul. iur. l. non solet. in fi. de fund. instruct. l. fi. C. de nouat. Doct. in l. testamentum non ideo in fi. C. de testam. Fel. in c. cum ordinem. col. 1. de rescript. l. si pupilli. §. 1. vers. quid tamen. de neg. gest. Dec. in l. quæ dubitationis. 82. de reg. iur.*

Immo quamuis in instrumento censuali ades-
set aliquod pactum, quod saperet vsurariam pra-
13 uitatem, †vt quia census annuus excederet deci-
mam partem iusti pretij, vel quid simile, tunc in-
strumentum non vitiatur in totum, sed tātum in
illa parte *Gail. obseru. 4. lib. 2. Surd. cons. 327. n. 18. lib. 3. Honded. cons. 17. n. 25. lib. 2.* & in specie Bullæ census
Nicolai V. testatur ita seruari *Petr. Greg. super eadem bulla. primil. 10. vers. septimo quæro. & ibi Phil. Hieron. Fimia. Federic. & alij* quos refert *Carol. Graf. de excepe. c. 28. n. 62.* Dummodo creditor in totum non vsus
fuisset, vel vellet vti instrumento, & contractu,
quia tunc etiam in totum esset inualidus *Caualca. decis. 13. n. 37. lib. 2. Idem Graff. de excepe. c. 28. n. 65.*

Amplius etiam valeret census impositus super
domo alicuius non declaratis certis confinibus,
quidquid Bulla requirat expressam illarum mē-
14 tionem, †quando constaret, quod venditor cen-
sus non habebat nisi vnam domum: Ista enim ex-
pressio generalis super vna domu habet vim spe-
cialis, & indiuiduæ designationis confiniū *Bart. in l. 2. n. 1. & ibi Ias. n. 14. de lib. & posth.* Et in terminis
de censu est decisio *Rota coram Cardin. Mellin. ciuitatis castelli census. 10. maij 1599.* vbi etiam quod est sa-
tisfactum menti Bullę, quamuis constaret impo-
nentem censum habere alias domos extra ciui-
tatem, in qua fuit celebratus census, quia in du-
bio intelligitur impositus super domo existente
in loco contractus *Bart. in l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de recept. arbitr.*

Neque obstant aliæ conuentiones, quæ dicebā-
tur contrariæ bullæ, ex quibus videbatur nulla
huiusmodi census constitutio, prout illa de sol-
uendo fructus in principio cuiuslibet semestris,
15 quæ solutiones † anticipatæ prohibentur, si fiant
ex cōuentione præcedenti, licèt si fierent spontè
post contractum census nō obessent, cum bulla
non loquatur in spontanea solutione anticipata,
prout distinguit in specie *Io. Baptist. leonel. ad d. bullam gloss. 9.* Ad exemplum mutuantis pecuniam
16 † qui potest absque animo consequendi aliquid
percipere ab eo, cui fuit mutuatū sponte soluen-
te *Diu. Thom. 2. 2. q. 78. Sot. de iust. & iur. li. 6. q. 1. art. 2. Din. & Io. Andr. in c. peccatum. de reg. iur. in 6. Bald. in l. 1. q. 10. C. pro soc. Natt. cons. 498. n. 28.* Licèt *Honded.* cō-
17 trarium sequatur *cōs. 35. n. 40. li. 2.* †vbi concludit
d. opinionem esse dubitabilem, & ideò istas an-
ticipatas solutiones obesse, siue fiant spontè, siue
ex conuentione.

Quia cum in instrumento census adsit prote-
statio expressa quod contrahentes intendunt nō
18 recedere à dispositione bullæ, nec aliàs, aut †alio
modo cōtrahere, quàm in ea sit expressum, quod-
cunque pactum fuerit appositum contra illius te-
norem, perinde habetur, ac si nō esset scriptum,
cum per illa verba inducatur forma *l. qui hæreds. §. vlt. de cond. & demonstr.* & d. protestatio conseruet
ius protestantis, & illum iuuet *Alex. cons. 130. vol. 4. col. pen. n. 13. & n. 17. Neguf. de pign. 4. par. n. 39. concl. 13. vers. intellige tamen prædicta.*

Maximè quando contractus est de iure permis-
sus, tunc enim si reperitur aliquod pactum inua-
19 lidum, vitiatur illa conuentio, †& non vitiat, cū
possit pro vna parte valere, & pro alia non *Surd. cons. 323. nu. 18. & lib. 3. Barz. de Guarant. p. 3. q. 7. Honded. Gail. & alij supra allegati.* Et in terminis fuit de-
cisum per *Rotam coram R. P. D. Oran. Foroliuiē. census. 13. nouembr. 1589.* vbi quod valet constitutio cen-
20 sus, quamuis adsit pactum, † vt liceat solùm re-
trouendi infra decem annos, & duos menses, &
quod ad remissionem census non vult teneri, ni-
si damnum, aut deterioratio sit in quarta parte,
cum aliis similibus pactis, quæ remouentur, neq;
per hoc faciunt contractum vsurarium *l. cum precario. de precar.* cum simus in separabilibus. Nam in
constitutione Pij Quinti adest clausula non ob-
stantibus aliquibus pactis directè, vel indirectè
talem facultatem auferentibus; vnde colligitur
intentionem Papæ fuisse confirmare actus in
contrarium factos *Aug. in l. qui autem. num. 2. si quis omiss. caus. testam.*

Et ideo ista pacta non faciunt, vt non possint
exigi fructus, cum secus esset in pacto apposito
21 contra substantiam contractus, †puta quod vē-
ditor non posset redimere nisi arbitrio emptoris,
tunc enim census esset ipso iure nullus *Rot. per Card. Seraph. Vrbeuetana census. 18. decembris 1592.* vbi
ex hoc cōcluditur resolui in mutuum, & fructus
computandos in sortem *Paris. cons. 54. nu. 79. lib. 1. Rol. cons. 40. nu. 37. lib. 2.* Ita vt non sufficiat bona fi-
des pro acquirendis fructibus, neque excusetur
mulier, si est in loco, in quo potuit consulere pe-
ritiores, quando sumus in contractibus à iure re-
probatis, cum secus sit in casibus, in quibus nulla
labes vsurarū potest considerari, in talibus enim,
si abest mala fides, fructus possunt percipi *l. sed si lege §. scire. de petit. hæred. Rot. decis. 4. de restit. spoliat. in nou. Card. Seraph. ibidem.* Et de censu facto, vt tantū
durare debeat per sex annos, quod in totum sit
nullus *Gabr. cons. 152. n. 4. lib. 1. Rot. coram Card. Blanchett. roman. census. 15. iunij 1594.* vbi etiam quod ne-
que consensus partium, obseruantia, aut confir-
matio Papæ potest conualidare. Et quod ista pa-
cta reprobentur tanquam contra substantiam
contractus *Rot. per Card. Seraph. Roman. census 3. nouembr. & Vrbeuetana census. 13. nouembr. 1592.*

Neque hoc casu cōsideratur, quod protestatio
22 sit contraria facto. †Quia cum ambę partes con-
sentiāt pactum limitatur secundum protestatio-

nem;

Digitized by Google

nem; quod procedit sine dubio, quãdo protestatio noo est super pactis perspicuè prohibitis, sed aut permistis, aut dubijs; Ideò declaratio operatur effectum foum, & facit, vt pacta debeant interpretari licita, & redigi, remota dubitatione, ad formam constitutionis, Ita vt huiusmodi protestatio declaratoria in dubiis excludat etiam delictum *latè Gabr. conf. 47. n. 8. cum seq. lib. 2.*

Quibus adde quod etiam ita in terminis pacti anticipatæ solutionis, vt nõ possit impugnari cé-
23 sus † seruat *Rota per Card. Pamphil. Bononien. censu. 26. iunij* 1600. Quia istud vitium est commissum circa ea, quæ non sunt de forma substantiali cõtractus emptionis, & venditionis census, vnde illa expressio, & omissio non remouet cõsensum cõtrahentiũ à contractu census, nec facit illum cõtractum transire in aliam speciẽ diuersam iuxta distinctionem *Doctor. in c. fi. de cond. appos.* quam sequitur *Rota coram R. P. D. Decano Romana casalis turris bubalaria 2. nouembr. 1575.* latè *Surd. conf. 243. nu. 26.* Quare ista anticipata solutio vitiabitur, & nõ vitiabit tanquam quid accidentale, quod potest adesse, & abesse ab ipso contractu censuali *gl. in l. pacta conuenta. de contrahend. empt. Gem. in c. vt circa. §. 1. n. 13. de election. in 6.*

Neque obstat quod secundum formam Bullę contractus celebrati contra illius dispositionem censeantur fœneratitij. Quia illa clausula nõ refertur ad omnia supradicta, sed solùm ad ea, quę respiciunt formam substantialem cõtractus iuxta distinctionem Doctorum *in d. c. fi. de cond. appos.* & in specie census ita concludit *Rot. in d. Bonon. census coram Card. Pamphilio.* vbi inter alias rationes etiam additur, quia in bulla iudicantur fœneratitij contractus contra illius formam facti, quod non potest adaptari solutioni fructuũ, cum illorum solutio non sit propriè cõtractus, quasi potiùs sonet in distractum, hoc est, in satisfactionẽ, & extinctionem contractus iam facti, & sic saltẽ extra ordinem naturæ præsupponit contractum præcedentem, & ideò non potest comprehendi sub hac clausula generali annullatiua, quę solùm loquitur de contractu *arg. l. labeo. de verb. sign. Aret. in §. 1. n. 11. instit. de obligat.*

Nec facit quod non videatur iustum pretium annui redditus, de quo agimus, tanquam imposi-
24 tus, † cum responsione decem pro centum, quod pretium non est conforme, neq; respondet æstimationi rei, super qua fuit cõstitutus, nec fructibus, qui ex ea percipiuntur, quo casu non dicitur iustum pretium *Lup. in l. 2. comment. 2. §. 2. n. 79. C. de pact. inter empt. & vend. Menoch. conf. 445. num. 12. lib. 5.* Quia non per hoc census est iudicandus, nullus, cum possit peti reductio. Immò verior est opinio
25 quod etiam in censu iustum pretium dicatur † illud quod excedit æstimationem rei, & fructus solitos ex ea percipi, Nam cum census semper possit redimi, neque dominus amittat dominiũ, & possessionem prædij censuati *Nauar. de vsur. nu. 110. dixi decis. 20. n. 8.* istud pactum reluendi diminuit iustam æstimationem rei venditæ *Rolan. consi. 96. n. 38. lib. 2. Aim. conf. 145. nu. 9. Couar. lib. 3. var. resol.*
26 *cap. 10.* Vnde si ex re † non percipiantur nisi quinque, tamen licitè possent septem recipi, prout iudicatum fuisse à sanctiss. mem. Gregor. xiij. dicit *Facchin. lib. 2. controu. cap. 43. in fi.* Eo magis quia ad cognoscendum iustũ pretium attenditur cõsuetudo regionis, & cum passim fiant census ad decem pro centum, † ista consuetudo est attendenda, ad exemplum interusurij æstimationis dotis *Bart. in l. lege falcidia 45. ff. ad leg. falcid. Dec. in l. 2. n. 17. C. de eden. per tex. in l. quis sit fugitiuus. § idem apud labeonem. de adil. edict.* Et in specie de censu dicit ita seruandum *Thesaur. decis. 154. in pr. Surd. conf. 162. n. 34. lib. 2.* & fuit decisum *per Rot. coram R. P. D. Orano foroliuien. censu. 13. nouembr. 1589.*

Nec repugnat opinio aliorum cõtrarium sententium, de quibus per *Tiraq. de retract. consang. §. 1. gl. 6. nu. 17.* vbi refert opiniones multorum, qui
28 cõcludunt, † quod iustum pretium annui redditus sit vel quinque, vel sex pro centum *Paris. conf. 60. n. 29. lib. 1.* vel quod in viginti annis non excedit sortem *Rom. conf. 42. in pr. Guid. Pap. conf. 180. in 1.*
29 *dub. vers. & hoc sic præsupposito.* † Vel quantum ascendit cumulus pensionum quindecim annorum *l. si quis argentum. § sin autẽ donator. C. de donat.* qui tex. tamen nõ facit, cum loquatur in paupere donatore, vt dicit *Couar. lib. 3. var. resol. c. 9. n. 6.* Quia verior est opinio, vt dictum est, quod secundũ morem regionis etiam possint capi decem pro centum, vt per *Surd. d. conf. 162.* vbi dicit ita permitti,
30 per constitutiones Nicolai, & Calixti, † quę licèt loquantur in locis particularibus, vnde non sunt extendendæ ad alios *Natt. conf. 498. nu. 4.* Tamen contrariũ est verius, prout ita fuisse iudicatũ per Rotam dicit *Paris. conf. 75. n. 30. lib. 4. & Surd. ibid. n.*
31 *34.* † & quod solitum sit accipi decem pro centũ dicit *Tiraq. de retract. consang. § 1. gl. 6 nu. 17. & 19.* & quod seruandus sit mos regionis dicit etiam *Couar. d. cap. 9. nu. 5. & Nauar. de vsur. nu. 104. & 140.* In
32 materia enim vsurarum attenditur † ista consuetudo *l. 1. de vsur. l. apud iulianum. § in vsurarum. de leg. 1. Card. Mantic. lib. 6. tit. 9. de coniect. vlt. volunt.* Ita vt si
33 in regione diuersi sint redditus pecuniæ, † percipiatur quod minus est *Rom. sing. 179. in fin. & conf. 139 col. vlt. vers. quinimmo. Rota diuers. decis. 742. n. 3. p. 1. Surd. de alim. tit. 9. q. 40. in fin.*

Vltimum quod census non fuerit in pecunia, non probatur, & quatenus constaret, nõ est articulatum testes esse omni exceptione maiores,
34 † prout requiritur, cũ simus in reprobatione instrumenti *Bero. conf. 147. n. 36* Maximè quia testes sunt extra instrumentum, cum in instrumentarijs non requireretur ista qualitas, quasi ex rogatione partium, & notarij sint habilitati *Aim. conf. 56. n. 9. Bertaz. de claus. instrum. claus. 2. nu. 27. & 32. gl. 2.* & in specie census est decisũ *Rota coram R. P. D. Oran. foroliuien. census 13 nouembr. 1589.* vbi etiam quod repelluntur fideiussores testificati, licèt secundum *Ang. conf. 296. visis attestationibus* remittatur arbitrio iudicis.

Amplius quamuis census esset declaratus nullus ob pecuniam, quæ non interuenit, tamen nõ
35 suspenderetur executio, † sed in ea esset manutenendus creditor, & eius hæres *§. retinendæ instit. de interd.* Quia sententia est suspensa per appellationem *l. 1. ad turpil.* & quia ista probatio nullitatis, ex quo non interuenit pecunia numerata, potest recipere probationem in contrarium, & sic vna aliam excludet, prout in terminis fuit decisum per *Rot. coram R. P. D. Cordub. beneuentana census 13. iunij 1594.*

EPITOME.

Spoliatus quando non sit restituendus si per confessionem constat de notorio iuris defectu. Exceptio rei iudicatæ an impediat restitutionem spoliati. Cõfessio vt inducat notorium an debeat

esse post conclusum in causa. Spoliator allegãdo dominium an impediat causam spolij. Attentata si concurrunt cum spolio an tertius impediat, ne possessio restituatur.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus non restituitur si per confessionem constat de notorio iuris defectu. Intellige vt n. 3.*
2 *Hæres non venit contra confessionem auctoris.*
4 *Exceptio rei iudicatæ impedit restitutionem spoliati. Declara vt n. 5.*
6 *Confessio ex aliqua parte dubia non operatur notorium non ius.*
7 *Confessio vt inducat notorium an debeat esse iudicialis, & post conclusum in causa. & nu. 9. & 12.*
8 *Extraiudicialis confessio non probat nisi semiplenè.*
10 *Acta faciunt notorium. Intellige, vt n. 11.*
13 *Spoliator non potest impedire causam spolij allegando dominium ante spolium commissum, secus si deducat illud, quod postea quæsiuit. Amplia vt num. 15.*
14 *Cessionarius succedit in locum cedentis.*
16 *Contra factum proprium non licet venire. Declara vt num. 17.*
18 *Attentata sunt in primis purganda si agatur inter attentantem, & eum, qui illa passus est, secus respectu tertij, qui potest impedire ne possessio restituatur. Contrarium. num. 19.*

CAPVT CXLII.

SPoliatus non est reintegrandus, quando constet per confessionẽ de notorio iuris defectu
1 † *Innoc. in c. constitutus de fil. presbit. Iaffre. decis. 498. Menoch. de recup. possess. rem. 1. n. 216. q. 15.* Vbi *n. 222. in fi.* ampliat non esse faciendam differentiam, vt dicamus constare per confessionem de dominio spoliatoris, vel de non iure spoliati; Quia si fateatur spoliatus spoliantem dominum, fatetur in consequentiam se nõ esse talem, cum duo domini non sint in solidum *l. 3. §. de contrario. de acquir. possess.*

Illud tamen Declaraui procedere in confessione ipsius spoliati, non autem in confessione alte-
2 rius sui auctoris; † Nam quamuis confessio illius noceat successori, ita vt hæres non veniat contra confessionem sui auctoris *Bart. & Bald. in l. seruus. in pr. de condict. furt. Roland. cons. 82. n. 40. lib. 2. Ruin. cons. 50. n. 13. lib. 1.* vbi quod etiam dicitur confessio hęredis *Aim. cons. 29. n. 1.* Tamẽ hoc habet locum in-
3 specto statu, † quo res erat tempore cõfessionis, post illam enim potest aliquod ius superuenire successori, & hæredi; Vnde non est ęquum, quod confessio auctoris probet notorium iuris defectum in hærede spoliato *Surd. cons. 188. n. 3. lib. 2.*

Prout dicimus de exceptione rei iudicatæ, quæ
4 licèt impediat restitutionem spoliati † *Lancellot. de attent. c. 24. q. 1. n. 64. vsque ad num. 68. tom. 5. fol. 429.* Tamen si quis fuerit spoliatus post rem iudicatã in petitorio erit restituẽdus; quia post latam sententiam potuit spoliatus acquisiuisse dominium, cum sententia antea lata nõ includat causam spo-
5 liationis, † quæ tunc non erat orta *Rip. in l. naturaliter. §. nihil commune. n. 44. vers. secundo intellige. col. 7.*
6 *de acquir. possess.* † ex quo enim confessio potest esse aliqua ex parte dubitabilis nõ operatur notoriũ non ius *Felin. in c. inter cæteras. col. pen. vers. secũda declaratio. de re iudic. Alb. cons. 14. n. 3. Lancell. d. c. 24. nu. 64. cum seq.*

Confessio autem vt inducat notorium dicebã illam debere esse iudicialem, nõ extraiudicialẽ, & post conclusum in causa, si sumus in ciuilibus;
7 † Ita quod actus iam gestus non possit offuscari alia probatione, & in causa criminali, nisi post factas defensiones, neque sufficit, quod emanauerit coram iudice, cum etiam requiratur illam esse in forma iudicij, aliàs notorium non inducetur, dummodo iudex non acceptet pro absente *Fran. in c. cum specialis. 61. § porrò in princip. de appell. in 1. & 2. not. post. glo. in l. cum scimus. in prin. in verb. confessionibus. C. de agric. & censit. lib. 11.* vbi *Io. de Plat. ad med. vers. item nota hic.* dicit esse multum notandum, sequitur *Preposit. in d. § porro num. 2. Afflict. decis. 176. num. 3. Surd. cons. 188. n. 8. post Felin. in cap. 2. in 2. notab. de probat.* Etenim confessio extraiudicialis non probat
8 nisi semiplenè † *l. cum de indebito. §. fin. de probat. Cephal. cons. 225. n. 29. vsque ad nu. 32. Natt. cons. 18. nu. 18. Gabr. de confess. conclus. 1.* Immo neque confessio in
9 causa ciuili inducit notorium, † nisi facta cõclusione in causa *Felin. in cap. insinuatione. de appellat. Affl. decis. 176. n. 3.* Et in iudicio valido *Surd. cons. 221. nu. 32. lib. 3.*

Et ita debet declarari conclusio illa, quod acta
10 faciunt notorium, † de qua per Doctores *in c. cum olim. de verb. sign. Menoch. de recup. possess. remed. 1. n. 232. Aim. cons. 302. num. 6.* vt procedat post conclusionem in causa, quia ante non inducitur notorium:
11 † Cum enim acta, & probata possint impugnari ante conclusionem, vacillat fides notorij, quasi potentia impugnandi faciat illud commutabile *Felin. in c. significauerunt. post glo. ibi in verb. liquere. de testib.* Quidquid contrarium dicant *Soccin. cons. 96. considerata. col. 4. in princ. nu. 15. lib. 4. & Aim. cons. 299. num. 8. col. pen. in fi.* Quia contra eos est verior opinio, vt testatur *Masq. conclus. 1102. num. 24. & nu. 25. vers. sed tamen. Put. decis. 284. lib. 2.* vbi de restitutione possessionis, quę non impeditur per probationes factas in actis, nisi post conclusum in causa *Cassa. decis. 1. de restit. spoliat. Capr. de notor. membr. 1. num. 48.* Quamuis contrarium sequatur *Farinac. de delict. & pœn. q. 21. n. 15. ad fi.* vbi admittit notorium ex actis
12 resultans, si non sit impugnatum, † etiam ante conclusionem post *Contard. in l. vnic. C. si de moment. possess. limit. 9. num. 25. & 29. vers. tamen id intelligitur.* Quasi illa qualitas dicatur notoria, quæ prima facie, & inspecto iure est talis, licèt possit reddi falsa ex aliquo *Bart. in l. quoties. ff. si quis caut. Surd. cons. 324. n. 8. lib. 3.*

Circa secundum, de quo in eadem causa discep-
13 ptabatur Dixi, † quod licèt spoliator non possit impedire restitutionem spolij allegando dominium; Tamen hoc intelligitur de dominio ante spolium commissum, secus de eo quod postea acquisiuit *Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. fall. 9. num. 26. de acquir. possess. Butr. in cap. sollicite. de rest. spoliat. Gabr. conclus. 1. num. 161. eod. tit. Soccin. cons. 59. in causa nobilium. col. 1. ad med. vers. præterea licèt agnati. lib. 3.* Spoliator enim, cum habeat iura cessa à ter-
rio, tanquam cessionarius succedit in locum ce-
14 dentis, † & censetur eadem persona *l. si donatæ § 1. de donat. inter vir. & vxor. Becc. cons. 105. nu. 17. Rimin. Iun. cons. 65. nu. 12.* Vnde non debet ei nocere spolium, quemadmodum neque obesset illi tertio, in quo cessat causa spolij, & odij, ideo etiam cessare debet exceptio, quæ producitur ex odio *Rip. in dict. §. nihil commune. num. 79. Marant. in praxim. p. 4. dist. 6. num. 48.* vbi dicit notabilem, & opti-

optimam decisionem *Lancellot.de priuil.attent.c.30.n.241.tom.5.fol.455.*

Quod procedit indistinctè siue ius tertij sit separatum à iure spoliantis, siue sit coonexum cum
15 iure spoliatoris, †nam ista connexitas, & cōmunitas oon attendirur, & vtroque casu tertius non excluditur huiusmodi exceptione spolij. Quia odium spoliatotis non debet nocere tertio, & potius tolerandum est, quod spolians sentiat emolumentum ex persona tertij, quàm vt ei fiat iniuria ob vitiū spoliatoris, cum alteri per alium non sit iniqua conditio inferenda, prout in specie cōcludit *Surd.cons.166.n.1.& 12.lib.2.* Quamuis contrarium sequatur *Lancell.de attent.c.24.q.10.nu.18.post Rip.in d.§.nihil commune.n.79.*

Neqne obstat quod spoliator nō possit venire
16 contta factum proptium; † Quia cum veoiat ex persona alterius sustinetur *Rip.in l.si constante.n.99.sol.matr.* Quando enim concurrunt iura plurium in eadem persona, omnia retinent pristinam naturam, & datur electio, quo iure quis magis velit
17 experiri †*l.si mihi & tibi.de leg.1. Socc. in l.cum filiosfamilias.11.n.28.col.13. vers.secunda ratio etiam non procedit.eod.tit.*

Addebatur simile de attentatis, quæ sunt purgaoda in primis, & ante omnia, si agatur inter at-
18 teotanrem, & eum, qui illa passus est, †secus autē respectu tertij, per quem potest impediri; ne restituatur possessio purgando atteotata, quasi nō debeat egredi personas, quas concernit articulus attentatorum *Ruin.cons.75.n.9.lib.5.* Quamuis hoc non sit tutum, cum tertius in spolio impediat re-
19 stitutionem, †dummodo cum eo non concurrāt attentata, quia tunc non posset impedire ex pluribus rationibus adductis per *Lancell.c.30.de priuil.attentat.n.256.* vbi quod ita fuit resolutum *in Rota coram Card.Blanchetto.Calagurritana translationis 3.Iulij 1573.*

EPITOME.

Vsusfructus dotis quando sit debitus tam primo, quàm secundo viro. Mulier an censeatur dare marito dotem, eiusq; augmentum, & omnia sua booa. Fructus pignoris an sint computandi in sortem, tam respectu mariti, quàm aliorum creditorum. Priuilegia dotis, & interusuria an possint cedi, & debeantur mutata persona mariti, & quando non fuit adimpletum. Non præstans fideiussores promissos ao possit lucrari pecunias per obitnm illius, super cnius vita fuit facta societas. Casus soluti matrimonij ao extendatur ad nuptias non-sequutas; Ita vt saluianum interdictum competens pro vno possit intentari etiam pro alio.

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus dotis debetur stante mora etiam de iure Canonico.num.2.& 14.& quamuis simus in extraneo.n.3.4.& 5.*
6 *Taxatio fructuum dotis quomodo fiat.*
7 *Pactum, statutum, seu consuetudo valet, vt possit aliquid accipi ob retardatam solutionem dotis, & nu.8.9.10.11.& 12.*
13 *Dilatio data ad soluendum dotem non impedit, vt quis non possit stipulari vsuras dotis.*
15 *Fructus dotis debentur, quamuis dos promittatur solui ad omnem petitionem generi, & infra terminum ab Arbitris declarandum, & etiam lapso decennio.n.16.*
17 *Vsura dotis sunt debita etiam recepta sorte à Genero, & n.19. Maximè stante iuramento.n.18.& 21.*
20 *Fructus dotis quando debeantur sine interpellatione per lapsum diei.*
22 *Secundus vir an possit consequi alimenta, & fructus dotis à non soluente. nu.23. & 37. & an super eis iuretur in litem.n.24.*
25 *Secundus maritus lucratur fructus pignoris dati vxori pro dotis restitutione, quantum non esset ei datum in dotem nomen debitoris, sed sola quantitas exigenda.nu.30.*
26 *Dos data primo viro censetur repetita secundo & quid in augmento dotis.n.27.*
28 *Mulier nubens sine dote an præsumatur dedisse omnia sua bona in dotem.& n.29.*
31 *Fructus rei pignorata acquiruntur marito etiam quando dos consistit in pecunia. Fallit in heredibus viri.n.32.*
33 *Fructus pignoris quando extenuent sortem; & an statutum de non computando illos sit validum.n.34.*
35 *Conditio obligationis an varietur mutata persona.n.36.*
38 *Hæres fideiussoris admittitur ad vendicandum prædium, quod fideiussor non poterat vendicare.*
39 *Fructus dotis quando debeantur mutata persona mariti.*
40 *Montalibus non debentur interusuria dotis.*
41 *Vir accipiens mutuum, & ponens mutuantem in locum suum in dote non facit, vt illi sint debiti fructus dotis.*
42 *Vsura dotis an possint percipi per cessionarium.*
43 *Priuilegia dotis quo ad hypothecam, & similia an transeant ad successores, & heredes tam suos, quàm extraneos.n.44.*
45 *Promissio restituendi dotem in casu soluti matrimonij an extendatur ad nuptias nō sequutas, & saluianum competat tam pro vno, quàm pro alio.n.46.& 47.*
48 *Interusuria non debentur, si non fuerit adimpletum ex parte petentis.*
49 *Non præstans fideiussores promissos non potest lucrari pecunias per obitum illius, super cuius vita fuit facta societas.*
50 *Mora non est necessaria quo ad lucrum captandum.*

CAPVT CXLIIII.

STante mora dati vsufructum dotis non est dubitandum, pront voluit *Alex.cons.74.viso titulo questionis.col.1.nu.2.lib.5.Afflict.decis.284.n.4. Ias.*
1 *in §.fuerat.n.24.instit.de action.* †Præsertim quando vir sustinuit onera matrimonij *Grat.* qui de communi *cons.56.visis elegantissimis.n.3.& cons.58.visa.nu.4.lib.1.* Ita vt istæ vsuræ ob dotem non solutam ex
2 mora debeantur etiam de Iure Canonico † *Bart. in l.in insulam.43.§.vsuras.ad med.num.3.ff.solut.matrim.*

An autem prędicta procedant in extraneo dotāte Dixi veriorem opinioοem affirmatiuam; Licèt enim extraneus nō cogatur alere sicur pater;
3 †tamen stante mora tenetur ad fructus *Alex.cons.147.n.4.lib.5.Couarr.lib.3.var.resolut.c.1.nu.3.* Quidquid dixerit *Imol.in l.in insulam.43.§.vsuras.n.8.solut.matr.* vbi quod extraneus non tenetur ad fructus dotis; quia debet intelligi, si absque mora, &
4 interpellatione peterentur, †prout decisum fuit per *Rot.coram R.P.D. Gipsio. interamnen.fructuum dotis.26.februarij 1597.* vbi quod fructus legati per extraneum pro aliqua nubeoda debentur viro à

die moræ litis propter moram incursam c.salubri-
ter.de vsur.Grat.cons.56 n.3.lib.1. Non obstãte quod
prò pecunia non debeantur fructus: Cum enim
agatur de damno vitando propter onera matri-
5 monij, † aliud est statuendum,& quatenus esset
lucrum,etiam deberetur Bologni.cons.19.n.4.col.2.
ad fi.vers.nec obstat si dicatur.R.P.D.Gipsius. d.dec.inter-
amnen.fructuum. vbi etiam quod taxatio fiet, vel
ad quinque pro centenario, vel arbitrio iudicis
6 † Ant.cons.189.n.10. Et si taxatio fuisset excessiua,
puta ad decem pro centenario,non annullaretur
obligatio,sed solùm quantitas, illam reducendo
ad æquiorem taxam puta ad septem pro cente-
nario,prout in Vrbe fieri dicit Rot.per R.P.D. Instũ
romana dotis 5.iulij 1599. quæ est inter decis.Farinac.
129.n 8.non admissa opinione Bald.in l.præterea.§.
fi.C.de iur.dot. dum tenuit validam esse taxationé
vsque ad decem;contra quem tenendum esse di-
cit etiam Gaballin.de vsur.n.527.

Quod magis erat admittẽdum in casu, de quo
agebamus, quia aderat stipulatio certæ pecuniæ
singulis annis erogandæ ob retardatam solutio-
nem dotis, potest enim maritus hoc licitè in pa-
7 ctum deducere †cum eo qui dotem promisit, &
non soluit,ita vt pro subsidio onerum matrimo-
nij detur tantum, quantum capere possit aliquis
mediocriter industrius ex dote ipsa salua; Prout
etiam hoc licitè potest induci per statutum, ad
exemplum pacti non solùm in eo,qui tenetur ad
dotem constituẽdam, sed etiam in illo qui tene-
8 tur restituere.† Nam sicut promittens visus est in
dubio obligari ad id,donec solueret,sic etiam ta-
citè,qui eam recipit,videtur se ad idem obligas-
se donec restituat,cum correlatiuorum sit eadem
disciplina; prout omnia in specie deducit Nauar.
dicens esse multum notandum in manual.c.17.nu.
213.vers.secundum posse.& in tract.de vsur.num.67.dixi
decis.126.n.4.

Non obstat quod maritus non possit stipulari
certam pecuniam singulis annis pro centum ob
9 retardatam solutionem dotis †secũdum opinio-
nem Purpur.in l.rogasti.§ si tibi col.8.ad med.num.46.
vers.& accedat ad præmissa ampliat.3.ff.si cert.pet. Cagn.
in l.curabit.col.3.in fi.n.15. vers.infertur pariter quidquid
dicat.C.de action.empt.Soc.cons.88.n.2.lib.4.Alex.cons.
220.super titulo quæstionis.col.2.post med.nu.7. vers.nec
prædictis habet obstare.lib 2.

Quia verior est opinio contraria affirmatiua,
quàm latè defendit Lup.in c.per vestr.in notab.6. §.8.
vers.octano infertur.col.1.& 2.n.3.cum seq.de donat.inter
vir.& vxor.fol.403.Ange.in verb.vsura.il 1.n.25.Felicia.
10 solu de censib lib.2.c.1.nu.9.† & ita practicari in iudi-
cando,& consulendo testatur Cenall.q.394.in fin.
vbi etiam quod ab hac opinione non est recedẽ-
dum Surd.de alim.tit.1.q.43.nu.26.& 27. vbi quod
prædicta procedunt tam quo ad pactum, quàm
11 quo ad statutum, † & consuetudinem,quidquid
alij contrarium sequantur, cum hæc opinio sit
magis vera, & recepta sine suspicione vsurarum.
Et est ratio,quia non solùm interesse est debitũ,
sed certum; licèt quantitas sit ambigua vnde pa-
ctum,quod fit super huiusmodi interesse est va-
lidum tanquam conforme dispositioni iuris cõ-
munis c.cum dilectus.8.de consuet.Feli.in c.causam q.18.
col.14.nu.17.de rescript.Rot.per R.P.D. Instum romana
dotis 5.iulij 1599. vbi quod contraria procedunt,
12 quando fit taxatio fructuum †pro interusurio pe-
cuniæ, secus ratione onerum, & interesse Corrad.
de contract.q.35.vers.septima conclusio.Cæsar.de Graff.de-
cis.1.n.9.de vsur.

Ita vt prædicta procedant non solùm,quando
13 est conuentum simpliciter aliquid dare, †donec
dos soluatur,sed etiã in casu,in quo est facta dila-
tio ad soluendum dotem, prout veriorẽ opinio-
nem in vtroq; casu dicit Bertaz.cons.crimin.262. v-
bi latissimè multis auctoritatibus, & rationibus
comprobat Claud.Bertazo.in addit.in verb. vt absolu-
14 tam.col.1.2.& 3.† Amplians,vt ista interusuria do-
talia sint debita marito in vtroque foro ob retar-
datam solutionem dotis; ita vt cõstituatur debi-
tor dotis in mora re ipsa, sine interpellatione,sta-
15 tim quod sustinet onera matrimonij. †Quamuis
dos fuerit promissa solui ad omnem petitionem,
& voluntatem Generi, quasi illa verba non sint
posita,vt faciant conditionem,ideò non debent
suspendere Rum.cons.132.n.2.lib.1. Et quamuis dos
promissa sit solui infra terminum ab arbitris de-
16 clarandum† Natt.cons.495.n.2.vers.amplius est dicen-
dum. Vbi etiam si labatur decennium antequam
maritus petat Corn.cons.145.col.4 in fi.n.16.in 4.dub.
vers.tamen his non obstantibus.lib.2. Mandos.ad Roman.
cons.517.in verb.consilium.vers.contrarium tenet.vbi te-
statur de magis communi Osas.decis.132.n.18.& 19.
17 †Licèt etiam à genero sors recipiatur nulla facta
reseruatione de interusuriis, modo illa petantur
vel tanquã cõuenta, vel tanquã debita vigore a-
licuius consuetudinis, nam tunc etiã soluta sorte
remanet saluũ ius quo ad interesse Soccin.cons.45.
n.12.lib.4.Ias.in l.si post moram quæ est fi.col.6.in fin.ff.de
eo quod cert.loc.latè Claud ad Bertaz. d.cons.262.col.fi.
18 vers.quarta & vltima. † Subdens magis procedere
si in instrumẽto promissionis dotis adsit iuramẽ-
tum,quod habet effectum clausulæ rato manẽte
pacto, cuius vigore quis per receptionem sortis
non videtur renunciasse facultati agendi ad in-
teresse Bart.in l.cum proponas.in pr.C.de transact.Alex.
cons.206.viso & examinato puncto.n.1.lib.7.post Imol.in
l.si insulam.col.pen vers.restat.de verbor.oblig.Soccin.Iun.
19 cons.23.n.9.lib.2. †Et multa quando debeatur fru-
ctus recepta sorte Surd de alim.tit.1.q.43.num.12.&
22.& tit.6.q.3.n.19.& 38.cum alijs de quibus supra
cap.131.in fin.

Quæ indistinctè procedũt siue simus in Soce-
ro,siue extraneo promittente doté,qui licèt non
cõstituatur in mora nisi lapso biẽnio ad effectũ,
20 vt reuocatur ad fructus dotis, † tamen quãdo dos
est promissa ad certã diem per lapsum illius diei
inducitur mora irregularis l.magnam.ff.de contrah.
empt. Et quod dicitur requiri petitionem in quo-
libet actu, procedit vbi nõ est præfixus terminus
rei faciendæ Felin.in c.si antem.9.n.4 col.4.in fin.vers.
non sic in actibus extraiudicialibus.de rescript. Quoties
tamen deberentur fructus iure actionis ex con-
uentione,nõ autẽ ex officio Iudicis gl.in l.ad diem.
de verb.oblig.Etiam absque interpellatione Alex.cõs.
148.nu.5.lib.7.per l.traiectitiæ.de act.& oblig.latè Rot.
per R.P.D. Orannm qui de veriori opinione testa-
tur romana fructuum dotis de Cesis.19.octobris 1594. v-
21 bi etiam†quod magis procederet stante iuramẽ-
to, per quod remittitur onus interpellandi c.bre-
ui.de iur.iur.Ias.in l.quod te.col.6.ad med.n.23.vers.iux-
ta prædicta quæro ff.si cert.pet.

Minus obstat quod simus in secũdo viro, quo
casu ille non poterit à non soluente cõsequi ali-
menta,seu interusurium, cum ei non fuerit facta
22 obligatio † Alex.in specie cons.122.viso processu causæ
col.

col fi.num.18.lib.7. Socci.& alij de quibus ibi in addit. in
verb.tamen.

Quia prædicta procedunt, quãdo secundus vir
petiisset interesse pro vxore, & tanquã procura-
tor illius, tunc enim illi non deberentur vsuræ,
23 †secus si petiit tanquam principalis, & sustinens
onera matrimonij, prout in casu, de quo agimus;
Tunc enim debetur interusurium dotis secundũ
distinctionem, de qua per *Bart.cons.128. franciscus.*
ad fi.lib.1.& ista est verior opinio, quod possit etiã
secundus vir pro tempore secundi matrimonij
consequi fructus dotis ab heredibus primi mari-
ti, vel aliis debitoribus in mora cõstitutis per in-
terpellationem *Grat.* qui de communi *cons.56.vi-*
24 *sis.n.3.lib.1.Plot.de in lit iur.§.11.num.26.*†vbi etiam,
quod poterit secundus vir super dicto interesse
cum eius vxore iurare in litem contra huiusmo-
di debitores morosos per *tex.in l.: filiofamilias.26.*
§.maritum.solut.matr.l.nũmis.3.de in lit.iur. Tunc e-
nim videtur tale interesse damni emergẽtis pro-
pter onera, quæ sustinet secundus maritus, vnde
eidem debetur, sicut primo viro per rationem *c.*
*salubriter.de vsur.*Et contra *Alex.*esse veriorem opi-
nionem testatur *Addit.ad Eund.d.cons.122 in verb.ta-*
men.vers.sed contrarium verum est.& cons.27.viso the-
mate.in verb.concludo.vers sed hæc sententia.lib.4.

Amplius secundus vir lucratur fructus pignoris
dati vxori pro dotis restitutione per hęredes pri-
25 mi viri, † quamuis vxor non dedisset expresse in
dotem secũdo viro nomẽ debitoris, id est, dictos
hæredes primi viri *Ruin.cons.53.ad fi.n.29.vers si verò*
*non constat.lib.2.Surd.de alim.tit.1.q.45.nu.51.*Etenim
dos data primo viro censetur repetita secundo
26 †*l.post diuortium 65.de iur.dot.Cin.l.quamuis.n.9.C.de*
rei vxor.act.latè Menoch cons.5.in pr.lib.1. Prout etiam
augmentum dotis, quod censetur datum secũdo
viro, dummodo non simus in eo augmẽto, quod
27 fit per maritum, † quia illud est donatio propter
nuptias, neque venit appellatione dotis *latè Surd.*
*cons.397.*Quemadmodum etiam dicimus de mu-
liere nubente sine dote, quę cẽsetur tacitè dare
bona sua in dotem secũdum opinionem, de qua
28 per *Bart.q.7.mulier habens.*† Licet hoc non sit tutũ,
cum contrarium dicat verius esse *Curt.Iun in auth.*
præterea.n.12.C.vnde vir.& vxor.Alex.cons.122.col.2.in
fi.n.8 lib.7.& sequitur *Rota per Card. Lancell. Roman.*
seu sabinen.dotis.13.ianuar.1576. Quamuis d.bona
non excederent congruam mensuram dotis, &
maritus illa possedisset ex eis fructus accipiendo
patiente, & consentiente vxore, quia neque per
29 huiusmodi patientiam esset inductus titulus do-
tis, † dummodò non probaretur, quod maritus
publicè, & palã dicebat se huiusmodi bona pos-
sidere tanquam dotalia sciente vxore, & non cõ-
tradicente, Tunc enim censeretur dos constituta
& per mortem vxoris non priuabitur maritus lu-
cro dotis, de quo statutum disponit *latè Roland.de*
lucro dot.q.74.n.8.12.& in fi.post Bald. Nouell de dot.p.
6.prin.special.14.col.fin.

Immò quod magis est prædicta habent locum,
etiam quando ipsum nomen debitoris nõ intel-
ligeretur datum in dotem, sed sola quantitas exi-
30 genda. † Ratio est, nam ex quo eandẽ dotẽ pro-
misisset, vel promisisse intelligitur, omnia bona
vxoris censentur obligata pro quantitate dotis
tacitè promissa, vnde venit quoque nomẽ debi-
toris in illa obligatione, prout cõcludit in specie
Ruin.cons.53.in fi.nu.30. vers.quinimo vbi dictum.lib.2.
Propter quam hypothecam poterit maritus cre-
ditor vxoris agere vtili actione personali contra
eius debitores, & sic contra hæredes primi viri *l.*
nomen ff.quando res pignor.oblig.pos.Surd.de alim.tit.1.q.
*45.num.52.*vbi quod ista decisio *Ruin.*est multum
31 notanda licet de ea dubitet: † Itavt etiam fructus
rei pignoratæ acquirat maritus quando nedum
in fructibus, sed in pecunia quoque consisterẽt,
cum in dote hoc admittatur, licèt secus sit in aliis
Rub.Alex.cons.108.in causa & lite.in fi.n.3.vers.& si di-
*catur.post Alex.cõs.31.& cons.200.lib.6.*Fauore enim
dotis non imputantur fructus in sortem, Intelli-
gendo respectu mariti, in quo militat ratio one-
rum matrimonij, cum in aliis diuersum ius sta-
tuatur, quasi in illis cessent priuilegia matrimo-
32 nij. † itavt neque etiam transeant ad hæredes viri
latè *Surd.cons.194.nu.11.& 15 lib.2.*vbi multa quod
fructus pignoris tam conuentionalis, quàm iudi-
cialis extenuant sortem, tam in pensione domus,
33 quàm similium † *Bald.in l.si is qui.§.1.de pignorib.A-*
lex.cons.141.viso themate cum dubiis.n.7.9.& 12.lib.5.
Licèt per statutum, aut consuetudinem posset
fieri, vt fructus pignoris non computarentur in
sortem *Menoch.* qui de communi *de retin.possess.re-*
34 *med.3.nu.177.vsque ad n.185.* † Et de pignore æqui-
ualente debito, quod creditor faciat fructus suos
Doct.in l.1.§.per seruum.de acquir.possess.Negus.de pigno.
m.1.p.3.n 30. Quamuis de hoc nihil Rot.resolue-
rit, vt per *Card.Blanchet.roman.vineæ de Brunis.24.ia-*
nuarij 1586.per tex.in l.fin.C.de iur.domin.impetr. cui
inquit nullus doctorum hactenus respondit, &
latius dicetur infra in capite particulari.

Neque obstat quod quemadmodum vxori nõ
debentur fructus dotis, ita neq; dicendũ est esse
debitos secundo viro, cum mutatione personæ
35 non varietur conditio obligationis † *Bart.in l.2.§.*
*ex his igitur.de verb.oblig.Gabr.cons.106.n.3.lib.1.*Nam
ex quo dos fuit cessa viro per vxorem creditricẽ
dotis; non fit præiudicium debitori, vt in plus te-
neatur secundo creditori, quàm primo, cui si non
tenebatur, neque æquum est teneri habenti cau-
sam ab eo *l.debitorum.25.C.de pact.*

Quia verius est quemcunque dotis debitorem
teneri marito cessionario ad interesse, ac si dos
fuisset illi promissa; Quia tunc incipit deberi ex
36 persona propria, † quæ debet attẽdi, quamuis re-
spectu cedẽtis nõ deberetur, cũ enim sit mutata
actio, dicitur creditũ mariti, ita vt nõ sit amplius
eadem cõditio obligationis, quasi adsit in marito
diuersa ratio propter onera matrimonij, quæ su-
stinet, vnde militat dispositio *c.salubriter.de vsur.*
37 prout cõcludit in terminis *Ruin.cons.221.lib.1.* † v-
bi quando dos esset promissa vxori, non marito,
non datur petitio interesse respectu mariti, quia
illi non fit mora in soluendo, cum ei nõ sit obli-
gatus, secus autem, si per vxorem datũ fuisset il-
lud nomen debitoris marito, quo casu incipit in-
teresse ex persona ipsius, cui non debet afferre o-
nus mora debitoris non soluentis, prout hanc o-
pinionem veriorem esse testatur *Surd.de alim.tit.1.*
38 *q.42.nu.70.* † Exemplo hæredis fideiussoris, qui
admittitur ad vendicãdum fundum, quem fide-
iussor non poterat vendicare, quasi tunc veniat
ex persona propria *l.si.* vbi *Bart.& Bald.* dicũt no-
tandum *C.de euiction.Ias.in l.2.§.ex his igitur.n.2.ff.de*
verb.oblig.

Aliàs autem isti fructus nõ deberentur mutata
persona, cum enim sint præstãdi ratione onerum

39 matrimonij, hoc priuilegium est personale, † &
mutata persona tollitur, Ideo illud non compe-
tit hæredi, neq; cessionario mariti *Abb. in c. salubri-
ter. n. 4. C. de vsur. Negus. de pig. 5. p. m. 5. n. 16. vers. ista ta-
men limitatio, & vers. secundo restringitur. Rot. per Card.*
40 *Seraphin. romana fructuum. 10. maij* 1581. † Vbi etiam
quod neque debentur Monialibus, quidquid a-
liàs matrimonium spirituale gaudeat priuilegio
competenti coniugio carnali, cum illis non fue-
rit facta promissio, & quia per mutationem per-
sonæ tollitur d. priuilegium quoties persona est
immediata causa priuilegij *l. 1. C. de imponend. lu-
crat. descript. lib. 10. l. licitatio. §. fin de publican. l. paulus.
de acquir. hæred. Bald. in rub. C. de vsur. in fin. n. 5. q. 4. vers.*
41 *dic contrarium.* † vbi ex hoc concludit, quod si vir
mutuo accepit ab aliquo pecuniam, & ponit il-
lum in locum suum in dote, talis cessionarius nõ
potest vsuras dotis exigere, Licèt enim beneficio
auctoris sui videretur quod posset hoc facere *l.
emptor nominis. ff. de hæred. vel act. vend.* Tamen ista e-
xactio vsurarum permittitur marito propter o-
nera matrimonij, vnde cessat illarum petitio, cũ
habuerit pecuniam pro ferendis dictis oneribus
vndequaque pecuniæ prouenerint, & quia id
conceditur marito in priuilegium, quod muta-
tione personæ extinguitur, & multis comprobat
42 *Surd. cons. 269. nu. 9. 10. & 11.* † Intelligendo in vsu-
ris futuris, cum secus sit in præteritis, quæ potè-
runt cedi, & percipi per cessionarium *Dec. cons.
561. socer promisit. post med. num. 5. vers. primo ergo non
obstat.* Et faciunt similia de priuilegio hypothecæ,
43 & cæteris beneficiis personalibus, † quæ non
transeunt ad successores, & cessionarios, prout
dixi supra cap. 117. cum aliis de quibus *infra ca. 143.
Surd. cons. 205. n. 22. & cons. 103. n. 12. post Felin in cap.
verum. in pr. de for. compet.*

Magis negarentur huiusmodi priuilegia dotis,
quando essemus in hęredibus extraneis, ad quos
illa non transeunt, quidquid secus sit in suis hæ-
redibus, qui gaudent priuilegiis dotalibus; Quã-
44 uis enim mulier non habeat suos hæredes; † Ta-
men fit transmissio iure sanguinis, ex potentia
suitatis ad notata per *Doct. in l. infanti. C. de iur. delib.*
Et ita inter hæredes suos, & extraneos distinguit
*glo. fi. in auth. siue à me. C. ad velleian. & in l. vnic. in verb.
ad hæredem. C. de priuileg. dot.* vbi quod transit ad fi-
lios non iure hæreditario, sed filiationis *Ias. in l. 2.
num. 16 ff. solut. matr. post Bart. in d. l. vnic. num. 1.*

Et ob istam rationem, vt non concedatur pri-
uilegium dotis extraneo Dixi aliàs verius esse,
quod non competat saluianum interdictum fra-
tri danti dotem pro sorore eius viro, si nõ sequa-
45 tur matrimonium, † quamuis idem vir promise-
rit illam restituere in omnem casum, & euentum
dotis restituendæ non expectato anno, & die so-
luti matrimonij, Etenim priuilegium hypothecę
concessum tam soluto, quàm non sequuto ma-
trimonio non datur sponsæ, quæ solum habet
personalem actionem; Et quatenus etiam sponsa
illud priuilegium haberet, non tamen extende-
retur ad extraneum dotantem; quia conceditur
sponsæ, vt possit alij nubere; quæ ratio cessat in
extraneo, cui non debet concedi priuilegium ta-
citæ hypothecæ non solum non sequuto matri-
monio, sed neque dissoluto secundum veriorem
opinionem, de qua latè testatur *Surd. cons. 131. nu.*
46 *27. lib. 1.* † Præsertim quia obligatio supradicta ad
fauorem fratris porrigitur solum ad casum soluti
matrimonij; vnde non debet extendi ad matri-
monium non sequutum *l. si extraneus. 6. ff. de condict.
caus. dat. non secut.* vbi *gloss. in verb. in hunc. in fin.* quod
non agitur ex stipulatione, sed condictione ob
causam, ac si nulla stipulatio esset facta, cum e-
nim pactus sit de his, quæ possent contingere so-
luto matrimonio non potest dici pepigisse de ca-
su, qui posset occurrere nuptiis non sequutis *l. si*
47 *cum dotem. in 1. resp. ff. solut. matr.* † Ideo esset vtile
paciscí in omnem casum contingentem post se-
quutas nuptias *arg. l. contra maiores. 16. C. de inoffic. te-
stam. l. vl. in fin. & ibi glo. in verb. præscriptio. post med. C.
de iis qui à non domin. manumiss. glo. in leg. si extraneus.
in verb. in hunc. in fin. ff. de condict. caus. dat.*

Adde quod neque etiam deberentur interu-
suria dotis, si non fuit adimpletum ex parte eius,
48 qui illa petit, † puta si debebat renunciare aliis
bonis propter dotem habitam, quæ exceptio nõ
adimplementi etiam habet locum, quamuis non
interfuit eorũ, quibus versa vice aliquid fuit pro-
missum *Rot. per R. P. D Oranum Vrbeuetana castrorum.
12. iunij 1571. & coram R. P. D. Pena Perusina executio-
nis. 3. decembris* 1599. Quia exceptio non adimple-
menti est fundata non tantum in interesse, quan-
tum in violatione fidei *Bart. in l. cum proponas. C. de
pact.* quamuis in minimo non fuerit adimpletum
Put. decis. 340. lib. 1.

Ideo etiam dicimus quod non præstans fide-
iussores promissos non potest lucrari pecunias
per obitum illius super cuius vita fuit facta socie-
49 tas. † Neque enim debet iuuari ex instrumento
qui pro parte sua non obseruauit, prout conclu-
dit in specie *Rot. per Card. Seraph. Romana societatis
duorum millium. 19. martij* 1574. vbi etiam quod nõ
requiritur, vt probetur quem esse in mora præ-
standi fideiussorem; quia quantum ad lucrum
50 captandum non est necessaria mora, † quę solum
procedit ad euitandam pœnam *Dec. in l. cum pro-
ponas. C. de pact.* Et in acquirendis in fauorem acto-
ris mora non purgatur *Bart. in l. si insulam. col. pen. &
ibi Ias. n. 39. q. 9. col. fi. de verb. oblig. Card. Mantic. de con-
iect. vlt. volunt lib. 11 tit. 18 n. 42. Surd. cons. 157. nu. 19.
lib. 2. cum aliis de quibus infra c. 151.*

EPITOME.

De vxore, famulo, & aliis deponentibus in cau-
sa in qua habent interesse, & pro marito, & do-
mino. De testibus non Confessis, vel non Com-
municatis, Singularibus, Domesticis, Inhabili-
bus, & examinatis in causa criminali quãdo pro-
bent in ciuili. Iuramento suppletorio vt sit locus
quæ requirantur; & an sufficiat confessio proba-
ta per testes singulares, vt illud possit deferri Ab-
solutus in causa criminali an possit ciuiliter con-
demnari, & de cautela reseruante ius ciuiliter a-
gendi. Condemnatio ad restitutionem rerum,
quæ veniunt accessoriè in querela an subsistat ex
sola contumacia. Iudex criminalis an possit o-
mittere condemnationem criminalem, & reum
ciuiliter condemnare.

SVMMARIVM.

1 *Actore non probante reus absoluitur. nu. 2. & 3.*
4 *Testis in causa propria, & in qua habet interesse quando probet. nu. 5. & 6.*
7 *Vxor non potest esse testis pro marito. n. 8. & 9.*
10 *Testis vnicus non probat confessionem extraiudicialem.*

11 Fa-

Digitized by Google

11 *Famulus an admittatur in testem pro domino.& n.12.*
13 *Testis examinatus in causa criminali quando repellatur in ciuili.n.38.& 39.*
14 *Iuramentum non defertur non probata plenè substantia debiti.n.45.*
15 *Paupertas facit diminuere fidem testis.*
16 *Testis non confessus non probat.n.17.18.& 19.& quid in confesso non communicato.n.20.*
21 *Probatio non concludens non releuat.& n.23.*
22 *Interpretatio debet fieri contra probantem.*
24 *Testis singularis quando probet.*
25 *Testis deponens uerum percussum in auricula an possit reduci ad concordiam cum eo, qui deposuit de percussione in pede,& quid in illo qui dixit de vulnere in fronte, cum alter in manu deposuerit.n.26.& 27.*
28 *Testes domestici, & aliàs inhabiles quando probent gesta in domo.n.29.30.31.& 32.*
33 *Probatio an requiratur, quod alij testes non potuerint interuenire n.34.& 37.*
35 *Iuramentum quando deferatur an sit probandum causam esse magnam, vel paruam.n.43.& 44.*
36 *Iudex ex officio se informat an testis sit idoneus.*
40 *Testis qualis debeat esse, vt probet in casibus priuilegiatis.*
41 *Iuramentum suppletorium quando deferatur.n.42.*
46 *Iusiurandum in supplement non defertur nō informato,n.47.& 48.& quid in coniuncta persona, nu. 49.*
50 *Adstringens se ad probandum per multos testes quando possit petere iuramentum suppletorium.*
51 *Confessio an possit probari per testes singulares.n.52.53.54.& 55. Et quid in debito resultante ex confessione n.58. & de iure canonico.n.59.*
56 *Testes singulares tendentes ad eundem finem, quando coniungantur & n.57.*
60 *Confessio absente parte quando probet.*
61 *Iuramentum suppletorium an possit deferri probata confessione per testes singulares tam præsente, quam absente parte n.62.*
63 *Absolutus in causa criminali quando possit ciuiliter condemnari.*
64 *Interesse, damna, & expensa veniunt accessoriè ad causam principalem.*
65 *Iudex criminalis iudicans eodem die in causa criminali, & reseruans ius agendi quo ad interesse ciuile nulliter procedit.*
66 *Reus an possit condemnari ad restitutionem rerum, quæ veniunt accessoriè in querela ex contumacia, vel requiratur, vt constet de delicto per confessionem. n.67.68. & 69.*
70 *Iudex criminalis potest reum ciuiliter condemnare omissa condemnatione criminali. Declara vt num.71. & 72.*

CAPVT CXLIIII.

Absoluendum Dixi Rodulphum Corbum à petitis per D.Baptistam Seuerum reuocando sententiam D.Iudicis à quo, cum idē Seuerus non probauerit consignasse Corbo prætēsos florenos quingentos, vt vulgò dicitur in caetocci,& diuersis alijs monetis ad effectum eantsportandi ad D.Franciscum Nerum, †vnde deficiente probatione actoris reus est absoluendus *l.qui accusare 4.C.de edēd.* quamuis nihil præstiterit, cū nō curemus de iure possessoris, sed petitoris, †& ius metiamur ex persona actoris, cuius intētio fundari debet in iure residente in eo, non in exclusione Rei, cui sat est si dubiam reddat intētionem actoris *Bald.cons.79.n.7.lc.2. Aim. cons.6.in fi.n.127.latè Surd.cons.1.n.71.* †Quamuis etiam probationes actoris aliqua ratione excedere ent probationes Rei *Dec.in c.ex litteris.n.7. de probat. & cōs. 564.in causa magnificorum.n.1.vers. & ista conclu. e ampliatur. Menoch.de arbitr.cas.98.n.4.latè Masc.conclus.36.n.29.*

Non obstat depositio Alexandræ, quæ licet probet consignationem huiusmodi pecuniarū; Tamen est principalis, cum ipsamet agat, tanquā consignauerit prætensas pecunias, petendo Corbum condemnari, prout in petitione, de qua in processu; Quod etiam idemmet Seuerus fatetur, dicens illas non fuisse per eum traditas Corbo, sed præfatam Alexandram, †vnde nullam fidem facit tanquam in causa propria, *l.omnibus. C.de testib.& insuper.6.in fi.eod.tit. Aim. cons.99.num.2.* Et tāquam habens interesse, & tractans de se exonerando non probat *Castr.cons.301.ad bene examinandum in fi.dub.8 lib.* vbi in specie loquitur de his qui deponunt consignasse pecunias sibi datas, sequitur *Rumin. Iun.cons.315.num.6.lib.3.Ces. de Graff. decis.72.aliàs.3.de testib.* †Ita vt ratione d.interesse dicatur testificari in causa propria *Bald. in leg. dictantibus.22.ad fi.num.4.vers.quatuor enim modis. C.de testam.Bertaz.c.consi.crimin.124. num.3.lib.1.* Maximè quia commodum, seu interesse eiusdem testis est certum, seu necessarium, quo casu †quamuis in consequentiam illum repelleret à testificando, licet quando esset mediator solum diminueretur de fide *Felin in cap.insuper. 6. in fi.nu. 17. versic. vlterius vide. de testib. cum alijs per Farinac. de opposit. contra person.& test.q.60.num.9.vsque ad num.12.*

Secundò quia est vxor Seueri, quæ non probat pro marito, quamuis sit nobilis, & optimæ vitæ,& famæ, tanquam subdita viro, †& eadem cato cum ipso,& eiusdem voluntatis, & deponens etiam de suo,& filiorum suorum interesse *glo.in l.2.in verb.etiam iure ciuili.& ibi Bart. in addit.n. 3.vers.quid in viro. & Bald. in fi.n.4.vers. & adde.C. de testib.Felin.in c.in litteris.col.3.in prin. versi.fallit quarto n. 7.eo.tit.Socc.consi.17.supradicta causa.num.11.lib.1.* †Et in specie de nobili & optimæ vitæ *Gabr. consi.40. n.1.& 4.lib.2.post Gram. decis.34.n.17.& decis.73.nu. 19.* †Quamuis sit virago, ita vt non timeat virum, quia iadistinctè repellitur, quidquid alij dicant, vt de veriori opinione testatur *Farinac.q.54.de oppos.contr.person. test.n.224.*

Minus obstat testis deponens vidisse Corbum transeuntem cum quodam canistro, vt vulgò dicitur de cattoeci, & ab eo audiuisse illos portare D. Francisco Nerio. †Quia cum sit vnicus non probat confessionem extraiudicialem, quæ debet probari per duos testes concordes in loco,& tempore *Alex cons.39. veritur lis.col.vlt.in prin.nu.8. versi.præterea iste testis lib.5. Marant.in prax.p.6. act.5. in verb. & producuntur confessiones. num. 14. limit.2.* †Vltrà quod est famulus Seueri, qui non probat pro domino, quando testificatur tempore, quo erat famulus, prout in casu de quo agimus *Alex. consi.5.in causa inquisitionis.col.pen. ante med.num.9 li. 1.& consi.100.visa inquisitione.in 2.dub.n.6.lib.6. Roland.consi.41.num.25.lib.1. Paris.consi.67.num.85.lib. 3.* †Cum præsertim sit salariatus, quasi cessante salario non prohibeatur *Rom.cons.420.in proposita quæstione n.4.vers.sed familiaris. Put.decis.4.num.6.*

Digitized by Google

lib.1.Masquard.cssclus.758.num. 7.
Item talis testis deposuit contra Corbum in eadem caosa criminali, vnde in ciuili repellitur; Ita
vt in omnem casum non possit dici omni exce-
13 ptione maior, † quamuis coactè deposuerit *Clar. in §.fi.q.24.n.7.vers.sed nunquid ille.Farin.de sppofit.contra person.test.q.53 §.n.48.&49.* Vltra quod nō probat certam quantitatem pecuniarum, ita vt non
14 sit locus delationi iuramenti † non probata substantia debiti legitimè, & sufficienter *Plot. de in lit. iurand.§.36.n.9.* præter aliàs exceptiones paupertatis, & similes in facto deductas, quæ diminuunt
15 eius fidem † *l.3.in princ.de testib.Bal.in l.si quis testimon. n.5.co.ti. Aim.cons.249.n.11.Masquar.csnclus.1155.n.2.*
. Adde quod neque erat confessus in illo anno, quod facit vt tanquam existens in peccato mor-
16 tali repellatur † *c.testimonium.de testib. Paris. cons.58. in fi.n.83.lib.4.Rol.consi.24.n.73.lib.1.Bursatt. cons.20. n.49.& 50.lib.1.*
Nec mouet, quod in ciuilibus causis huiusmo-
17 di exceptio non repellat testem. † *Rum.cons.106.n. 15.lib.5.Rol.csns.24 n.76.lib.1. Socc.Iun. cons.32.col.pen. n.28.vsque ad n.31.lib.2.* Præsertim si ob talem causam non fuerit declaratus excommunicatus tan-
18 quam sit solùm infamis infamia facti, † non iuris cum secus esset post declarationem excommunicationis, prout distinguit *Masquard.csnclus.1356.nu. 27.post Soccin. & alios de quibus per Farinac. de opposit. contra personas testium.q.56.n.263. & 264.*
Quia de Iure Canonico sufficit constare testem esse in peccato mortali, quod est seruādum,
19 quidquid contrarium sit de Iure Ciuili, † cum simus in Statu Ecclesiastico. Ideo testis non faciet aliquam fidem, nisi posteà confessus, & communicatus reperiatur, prout tam in Rota, quàm in alijs Vrbis tribunalibus ita seruari testatur *Gab.cons.*
20 *40.n.8.lib.2.Cæsar de Graff.decis.78.n.3.* † vbi quod etiam confessus non communicatus repellitur à testimonio; Intelligendo *Soc.Iun.csns.32.n.28.lib.2.* procedere ostensa tolerantia Parochi, ad hoc vt excusetur, qui ob aliquam causam non sumpsit Eucharistiam, prout etiam debet intelligi *Ceph. cons.272.nu.105.vsque ad nu.109.lib.2.* Licèt in hoc non sit facienda vis cum fuerit postea producta fides confessionis, & Sanctissimæ Eucharistiæ.
Similiter depositio eiusdem testis non concludit, quia constat in actis, quod aliàs Corbus asportauit de domo Seueri quasdam pecunias in canistro, & in cartocci, vt vulgò dicitur, habitis à Bancherio, quas de commissione Domini Seueri in eius domum latas posteà attulit D. Francisco Nerio, cui verè fuerunt traditæ; Vnde dum testis deponit vidisse Corbum cum dicto canistro pecuniarum non distinguēs tempus, & quando hoc
21 factum fuerit; † probatio non est clara, & concludens, quæ non releuat *l. neque natales.C.de probat.l. non hoc.C.vnd.legitim.* Ita vt non dicatur probatio, nec faciat rem dubiam de iure, vel de facto *Bal.in l.matrem.17.in prin.C.de probat.& in l.2.col vlt.n.5.vers.*
21 *modo aduerte.C.de bon.possess.secund.tabul.* † Etiam sumendo interpretationem contra probantem *Alex.cons.54.viso processu.n.8.lib.5.* Et probatio debet
23 concludere per necesse, non per possibile † *Dec.in c.in præsentia.col.8.ad med.n.16. vers. decimotertio nota. vsque ad n.25.de probat.Ias.in l.non hoc.nu.7. C. vnde legitim.Masquar.conclus.670.n.11.*
Nec repugnat depositio alterius testis, quia patitur omnes supradictas exceptiones examinius in causa criminali, ad quod se refert, est famulus Seueri, singularis in eo, quod deposuit, adeo vt nullā fidem faciat *c.licèt causam.de prob. l. vt iurisiurandi. C.*
24 *de testib.Anch.cons.246.n.2.* † Ita vt etiam sufficiat, quod testes possint esse singulares ad excludendū probationem, quando videlicet eorū depositio posset intelligi de actibus diuersis, prout in casu nostro, cū simus in actu reiterabili, qui fieri potuit diuerso tempore, & loco, quam probās debeat cōcludenter, non dubiè probare *Bal. in l.fi.C.de edict. diu.adrian.tollen.& in l.testium.n.15.col.pen.vers. & adde quod locus.C.de testib.*
25 † vbi de eo qui dixit ceruum percussum à sagitta in auricula; si alter dicat in pede posteriori, testes erunt singulares, quamuis possibile sit, quod vnico ictu perforauerit pedē, & auriculam, puta dum ceruus eodem pede per-
26 fricaret auriculam. † Prout in duobus testibus, quorum vnus deponit de vulnere in fronte, alter in manu, nam sunt singulares, quamuis vnico ictu potuerit fieri vtrumque vulnus, dum manum posuit ad frontem; Ideo eorum probatio nihil concludit, quamuis quoad falsitatē excusentur *Cor. cons.130.col.2.in prin.vers.& propterea videtur.lib.1.* Li-
27 cèt de huiusmodi opinione dubitet † *Aym.cons.151. n.14.* cū in dubio debeant præsumi contestes, quāuis possint esse singulares: Dummodò tamen nō sint in aliquo discordes, quia tunc procedet opinio illa, quod non probent quando possunt esse singulares; & sequitur *Surd.cons.16.n.42.in fi.lib.2.*
Nec aduersatur, quod sumus in gestis in domo, in quibus ob difficultatem probationis admittūtur domestici, & familiares, & qui aliàs nō admit-
28 terentur † *Alex.consi.64.viso themate & dubiis. col.2.in prin.n.5.lib.1.* & in specie in vxore *Bald. in l.parentes. ad med.vers.idem in vxore.C.de testib.Gab.eo.tit.concl.16. n.7.Masquar.conclus.1420.n.13.* Quia in casu nostro vxor prætendit consignasse pecunias agēdo tanquam principalis ad condemnationem, cui non licet testificari in causa propria *l.omnibus. C.de test.*
Et quamuis etiam non esset talis deberet excludi
29 ob interesse *Fel.in c.insuper.6.in fi.n.17.de testib.* † Cū etiam non simus in negotio tali, in quo de eius natura alij non poterant interuenire, nisi domestici. Tunc enim inhabiles admittuntur, quando aliter veritas haberi non potest, si sumus in actu meræ necessitatis, ex cuius natura alij non poterant interesse, nec potentia, nec habitu, prout dicimus in gestis in Capitulo, ad quorum probationem admittuntur illi de capitulo, quamuis inhabiles, & licèt alij potuissent interuenire, cum non sit attendendum, quod accidit, sed solùm quod consueuit esse *gl. in c. tertio loco.in verb. iurati.de probat.per tex.in c.veniens.il 2.in fi.de testib.* & multis similibus comprobat *Boss. de indic. & consideration. ante tortur.n.261.Fel.in c.veniens.il 2.38.col.pen.in fi.vers.nec obstant iura prallegata.nu.21.in fi. de testib. Rol.consi. 27. num.8.lib.3.*
Et quatenus essemus in casu, in quo aliter veritas haberi nō posset; Non tamē huiusmodi testes inducerent plenam probationem, cum nō sint o-
30 mni exceptione maiores, prout debent esse, † vt domestici admittantur *Mars.consi.109.n.15.lib.2.cū aliis per Farin.de opposit.contra personas test.q.55. nu.44. 53.& 62.* Ita vt etiam debeāt esse probatæ vitæ, & opinionis, secus si sint aliter non idonei, & habeāt
31 alias exceptiones, prout in casu nostro, † quia tunc non admittuntur *Rom. consi. 158. colum.vltim. num.27.in fi.versi. nec eo prætextu quod agatur. lib. 5.* &
facit

facit tex. in c. in litteris 24. in fi. vbi Felin n. 6. ad med. fallent. 3. vers. & ideo dico primo col. 3. de testib. Gabr. eod. tit.
32 conclus. 10. n. 43. vers. secundo sublimita. † Quidquid contrarium sequantur Bald. & alij; Quia contra eos est verior opinio vt testatur Farinac. q. 55. n. 69. Ita vt etiam debeat constare, quod alij testes non potuerint interuenire, cum huiusmodi probatio requiratur per eum, qui se fundat in testibus non idoneis, cum aliàs semper quis produceret testes non habiles sub prætextu, quod alij non inter-
33 fuerint † Butr. cons. 24. quæstio hæc dubia in fi. vers. non obstant iura quæ dicunt. Alex. cons. 64. viso themate & dubia in fi. n. 6. vers. secundò respondeo lib. 1. Rol. cons. 7. n. 16. lib. 1. Rimin. Iun. cons. 120. n. 24. lib. 2. Menoch. de arbitrar. cas. 106. n. 2. in fin. vers. qua quidem in re obseruandum.
34 † Licèt sine alia probatione hoc remitteodum potius esset arbitrio Iudicis, qui vel ex officio, vel ad partis instantiam poterit se informare, an veritas aliter haberi potuerit inspecta qualitate
35 personarum, loci, & temporis. † Prout dicimus de iuramento, quod deferendum est in causa, in qua licèt non sit probatum, an sit causa magna, vel parua, tamen non requiritur ista probatio, cum hoc possit Iudex arbitrari c. fi. de iur. iur. Soccin. qui multis similibus comprobat cons. 136. præstantissime doctor. & iustissime. col. 1. ad med. vers. sed tamen prædictis
36 non obstantibus n. 3. & 4. lib. 1. † vbi etiam de conditione testis, de qua ex officio sit Iudex informat, an sit idoneus, nec ne, ad finem inualidandi illius depositionem, & fidem, quamuis nihil pars probet, aut deducat Innoc. in c. inquisitionis. 21. in verb. si asserunt. num. 2. vers. sed etiam si nihil obiiciatur. de accusation. Bald. in l. quos prohibet. in princip. vers. item vide de postinland. Alex. cons. 152. viso processu causa. col. pen. ad med. num. 15. vers. secundo respondeo. lib. 5. & cons. 122. viso processu vtriusque. col. 2. in fi n. 8. vbi Add. in verb. approbari.
37 lib. 2. † Et in specie de veritate an aliter haberi possit, quod sine alia probatione Iudex arbitretur concludit Masquar. conclus. 403. in fi. vers. allegans autem probabit. num. 2.

Nec dicatur, quod testes debent reiici, quamuis fuerint examinati in causa criminali, cum non deposuerint sponte, sed citati per Iudicem, quo
38 casu admittuntur, † quasi propter bonum obedientiæ omnem suspicionem, & calumniam euitent c. ad aures 5. de tempor. ordinat. c. quid culpatur 23. q. 1. & in specie ita distinguit Butr. in c. meminimus 13. in fi. vers. quæro an eo quod quis fit testis. de accus. Alber. de Malet. de testib. c. 2. p. 1. nu. 16. tom. 4. fol. 163. Dec. in prax. criminal. lib. 3. c. 25. nu. 66.

Quia omisso, quod secundum alios tales te-
39 stes non sunt omni exceptione maiores † Clar. in §. fin. q. 24 num. 7. vers. sed numquid ille qui semel. in fin. Farinac. q. 53. de opposit. contra person. test. vers. vbi tamen num. 50. Respondetur quod testes, de quibus agimus excluduntur ob alias exceptiones, quæ cum sint plures, faciunt, vt in totum reiiciantur etiam in casibus priuilegiatis, & in quibus aliter
40 veritas haberi non posset † Dec. cons. 133. viso processu & sententia col. penult. in fin. nu. 6. vers. vltimo non obstat si dicatur. Grammat. consil. 35. num. 34. vers. nec sufragatur dicere. Roland. cons. 3. num. 48. lib. 3. Cephal. cons. 65. num. 28. lib. 1. cum aliis quos adduxi decis. 240. nu. 13.

Vlteriùs dicebatur pro Seuero esse locum iuramento suppletorio, quasi fuerit, si non plenè probatum, vt supra dictum est, saltem plus quàm se-
41 miplenè, † quo casu iusiurandum defertur, quamuis essemus in causa magna Aym. cons. 198. num. 10. Cephal. cons. 227. num. 27. lib. 2. latè Masquard. conclus.
42 954. n. 33. † Dummodo is, cui defertur sit viræ honestæ, prout in casu nostro Alex. cons. 122. viso processu vtriusque causæ. col. 2. ad med. nu 7. vers. & licet dictum iuramentum lib. 2. Rot. per Card. Mant. Roman. prætensa
43 pensionis domus 22. Iunij 1597. † Quæ magnitudo causæ erit probanda deducendo paupertatem, & qualitatem personæ, cum aliàs ista exceptio non obstaret Alex. cons. 66. viso processu causa vertentis. col. 2. in princ. vers. si ergo accusator. lib. 1. Masquard. concl. 954.
44 num. 36. Quamuis etiam sine probatione posset id Iudex ex officio arbitrari, vt in specie concludit Socin. cons. 136. nu. 3. & n. 5. col. 2. in fin vers. sed potius credo. lib. 1. cum eius arbitrio remittatur quando causa sit magna, vel parua Ias. in repetit. l. admonendi. num. 272. col. 74. in princ. vers. quæ autem dicatur. ff. de iur. iur.

Contrarium tamen Dixi, quia non fuit probata causa debiti, neque quantitas, vnde essent duo specialia, quod daretur iuramentum ad vtrum-
45 que probandum, † solum enim datur iusiurandum in supplementum circa probationē quantitatis, quando prius constaret de substantia debiti Aym. cons. 198. n. 9. in fi. post Purpur. in l. admonendi. 44. quæ est antepen. n. 265. de iur. iur. Dec. con. 146. pro tenui facultate mea. col. 7. in fi. n. 14. ver. & hoc in proposito omnino verum. & ibi Add. in verb. iuramentum. Masq. concl. 954. num. 12. & 13. Marsil. sing. 322. iuramentum. nu. vers. fallit tamen.

Præterea in actis prætenditur consignationem fuisse factam ab vxore, non à Seuero eius viro, vnde illi non est dandum huiusmodi iuramentum
46 † tanquam non informato, & non habenti notitiam negotij, de quo agitur, cum anceps non debeat se committere periculo periurij propter detrimentum animæ glos. in c. fi. in verb. iuramento. C. de iur. domin. impetr. Rom. consi. 291 numero 5. in fi. Affl. dec. 169. num. 8. & decis. 36. n. 6. requisito. Abb. in c. fi. §. sané col. 4. de iur. iur. Gab. cons. 146. n. 1. lib. 2. Rot. coram Sanctissimo Romana administrationis tutelæ 2. Decembris 1580. & voluit Alex. consi. 71. clarissime domine iudex.
47 col. ult. post princ. num. 13. lib. 3. vbi quod illud iuramentum debet deferri ei, qui interfuit facto, non autem illi, qui dixit aliunde habere notitiam facti post glo. in l. in bona fidei. 3. in verb. decidi ante fi. vers. sed quid si non interfuit. Cod. de reb. credit. Ideo dicimus quod quando hoc iuramentum datur hæredi debet esse bene informatus, vt quia gesserit nego-
48 cia † Natt. ad Alex. 71. in verb. qui non interfuerunt. lib. 3. Ias. in l. si quando. ad fi. n. 13. vers. limita tamen singulariter. C. vnde vi. Licèt coniuncta persona præsumetur illam informatam ad effectum d. iuramenti
49 † Soc. cons. 264. nu. 9 lib. 2. Rot. coram R. P. D. Bubalo Romana legatorum de vitellis. 1. Iulij 1587. quæ est inter decis. Farinac. 50. nu. 2.

Accedat quod Seuerus se adstrinxit ad probandum per multos testes, quo casu denegatur iuramentum suppletorium Alex. consi. 189. viso processu inter col. pen. in fi. nn. 16 lib. 4. Rol. consi. 50. nu. 24. lib. 2. Seraph. priuil. iuram. 33. n. 23. & n. 199. Eugen. consi. 8. n.
50 2. † vbi quod ex hoc datur cautela, vt volens admitti ad huiusmodi iuramentum non examinet, nisi vnum testem, cum secus sit, quando plores producuntur, & sunt singulares Dec. consi. 309. visis diligenter. in fi. & consi. 463. in causa quæ nomine. col. 3. ad med. n. 11. Peronen. cant. 152 sis cautus, cum declarationibus quas adduxi decis. 36.

Digitized by Google

Vlterius in casu, de quo agebamus, non pote-
rat dici fuisse plusquam semiplenè probatū. Nam
quamuis testes non haberent exceptiones supra
relatas, tamen deponunt solum de confessione
Corbi dicentis habuisse pecunias à Seuero, ad ef-
fectum illas consignādi Nerio, in qua depositio-
ne sunt singulares, & non contestes ex diuersitate
51 locorum, & actuum, vt in processu apparet, † quo
casu tanquam singulares non probant confessio-
nem; Nam si singulares de visu, qui deponunt di-
rectè de ipso facto, non coniunguntur, cum tan-
tum probet vnus, quanto magis mille testes singula-
res *Bal. in l. iurisiurandi. 8. col. 1. in fi. n. 4. vers. deinde nota*
rationem. C. de testib. Multo minus debent coniun-
gi ad probationem, per quam factum indirectè
probatur, vt est confessio; licèt enim sint conte-
52 stes in dicto, † tamen hoc est verum, quando te-
stificantur de proprio sensu, & de eodem ipso fa-
cto, de quo agitur, & tendunt ad eundem finem,
secus quando probatio non insurgit ex dicto te-
stium immediatè, sed per indirectum ex facto, de
quo deponunt, puta ex confessione, tunc enim
non possunt coniungi, quia probatio emanat non
ex dicto testium, sed ex confessione, & confes-
siones sunt ex factis diuersis, ideo testes depo-
nentes de diuersis confessionibus non possunt
iungi, quia sunt actus diuersi, prout concludit
Butr. in c. licet ex quadam. il 2. quod est 27. nu. 8. col. pen. in
fi. vers. quæro glosa quid si audiuerunt. de testib. quem se-
53 quitur latè *Gab. cons. 40. n. 13. & 16. lib. 2.* † vbi testa-
tur hanc esse veriorem opinionem, quod testes
singulares etiam integri deponentes de confes-
sione non probent, neque possint coniungi;
54 Quidquid alij contrarium sequantur, † Cum eo-
rum opinio non seruetur in Rota Romana *vt ibi-*
dem n. 19. & voluit *Alex. cons. 68. viso processu inter An-*
tonium col. vlt. post princ. vers. quia respondeo n. 8. lib. 3. Pa-
ris. cons. 153. col. 5. in prin. n. 27. lib. 4. & cons. 75. n. 13. lib.
1. Dec. cons. 309. visis diligenter attestationibus. in fi. nu. 6.
vers. secundo, quia est confessio. Afflict. decis. 364. nu. 4. Eugen.
cons. 27. n. 50. Bertazzol. cons. 70. n. 8. Put. decis. 476. in
fi. n. 4. lib. 2. Rota coram R. P. D. Pena. Romana pecuniaria.
3. Martij 1595. Quod procedit etiam si vnus depo-
55 nat de confessione præsente parte, † & alter de
confessione absente parte attento Iure Canoni-
co, vel duo attento Iure Ciuili, quia adhuc spe-
cies probationis est eadem, & propterea testes
tanquam singulares inter se singularitate diuersi-
ficatiua non coniunguntur *Ruin. cons. 72. n. 6. lib. 4.*
Gab. cons. 40. n. 19. lib. 2. Flor. var. q. lib. 3. q. 22. n. 46.

Neque obstat quod immò debeant coniungi
testes singulares, vt plenè probent, quando ten-
56 dunt ad eundem finem; † prout in casu nostro, li-
cèt per diuersa media *Aym. cons. 267. col. 3. ad med.*
num. 5. vers. in ista igitur. Roland. qui de magis com-
muni, & veriori opinione testatur *cons. 82. n. 42. lib.*
2. Menoch. præsumpt. 41. num. 6. lib. 1. Masq. conclus. 379.
n. 14. cum alijs relatis per *Rim. Iun. cons. 7. num. 109.*
lib. 1.

Quia prædicta procedunt, quando testes dé-
ponerent de pluribus confessionibus factis parte
57 præsente, licèt diuerso loco, & tempore, † tunc e-
nim inducitur plena probatio, secus absente par-
te, prout in casu de quo agimus *Farin.* qui ita de-
clarat decisionem Rotæ supra allegatam coram
R. P. D Pena. q. 64. n. 134. vsque ad n. 138. Menoch. d. præ-
sumpt. 41. n. 7. Neuis. cons. 78. n. 24.

Nec facit quod testes deponentes de diuersis
confessionibus factis etiam parte absente plenè
probent confessionem, licèt non probent debi-
58 tum resultans ex illa confessione, † cuius debiti
respectu erit facta solum probatio semiplena *Fa-*
rinac. d. q. 64. n. 138. Vnde erit locus iuramento sup-
pletorio, cum de Iure Canonico tantum probet
59 confessio facta absente parte, quàm præsente † *A-*
lex. cons. 245. ponderatis his quæ in themate. in fi. n. 6. vers.
plus dicit. lib. 6. Butr. & alij. in c. si cautio. de fide instrum.
Ruin. cons. 70. n. 5. li. 4. Gab. de confess. concl. 1. n. 46. Vnde
idem debet esse quo ad probationem semiple-
nam, quia quod per duos testes probatur plenè,
60 per vnum semiplenè, † Quare de æquitate cano-
nica sicut confessio facta absente parte probat
plenè, si est plenè probata; Ita etiam probabit se-
miplenè in absentia partis, si de ea constat semi-
plenè *Curt. Iun. con. 168. col. 3. in fi. n. 23.* Quidquid di-
cat *Prob. in c. 1 de confess. n. 53. in fin.* Quia contra eum
est verior opinio, vt testatur *Gab. cons. 40. n. 65. lib. 2.*

Nam prædicta non habent locum quo ad effe-
ctum dandi iuramentum in supplementum, Non
enim sufficit cōfessio quamuis probata semiple-
61 nè tam præsente, † quàm absente parte. Ratio,
quia in casu huiusmodi iuramenti non omnis se-
miplena probatio admittitur, sed requiritur,
quod sit vnus testis omni exceptione maior, &
cum diligentia examinatus, cum multæ semiple-
næ probationes faciant plenam, quæ seiunctæ nō
sunt tantæ potentiæ, vt detur iuramentū supple-
torium *Rom. cons. 91. nu. 10. col. 4. in fi. & ibi Mandos. in*
62 *verb. præsumptiuè. Grat. consi. 110. n. 19. lib. 2.* † Quid-
quid dicat *Costa in l. si ex cautione. §. quæro in materia.*
col. 5. in princ. C. de non nu. pec. vbi vult quod probata
confessione per testes singulares facta parte præ-
sente possit deferri huiusmodi iuramētum. Quia
contra eum est verior opinio, & magis commu-
nis, prout docet *Gab. consi. 40. in fi. n. 67. & 68. lib. 2.*
post Ias. in repet. l. admonendi. col. 56. ad med. versi. septimo
dicta regula. n. 186. ad fi. ff. de iur. iur. & ibi Caccial. n. 93.
Dec. in l. 1. in 2. lectur. n. 19. col. 6. in prin. ff. si cer. pet. Mars.
sing. 83. in ore vulgi. n. 4. vers. teste etiam mente. Add. ad A-
lex. cons. 53. in causa vertente. in verb. sed etiam lib. 1.

Quibus adde quod Corbus in causa criminali
fuit absolutus, cum contra eum ageretur ad pœ-
nam per Seuerum ob subtractionem huiusmodi
63 pecuniarum, qua absolutione stante, † non po-
test ciuiliter condemnari. Absolutoria enim lata
in criminali præiudicat in ciuili, & absolutus à
crimine non potest condēnari ad restitutionem
rerum, quæ veniebant accessoriè in illo iudicio;
Nam sublato principali per sententiam tollitur
etiam accessorium, quod est interesse partis *l. fide-*
iussor ante. ff. de fideiussor. l. cum principalis. de reg. iur. Ang.
64 *in l. 1. in fi. nu. 6. C. quando ciuil. act. præiud. crimin.* † vbi
quod istæ expensæ, damna, & interesse veniunt
accessoriè *Salic. in l. si quis ad se fundum. colum. penult.*
in princ. versi. ad hunc textum respondet. C. ad leg. Iul. de vi
publ. vel priuat. Aym. cons. 24. numer. 1. vers. circa primum
dubium. Et ita in specie concludit *Nati. cons. 407.*
in fin. num. 15. lib. 2. Rimin. Iun. Crescent. Baiard. & alij
de quibus per Farinac. de inquisit. quæst. 1. num. 65. Carroc.
decis. 54. in princip. & latè concludit *Bertazz. cons. cri-*
min. 232. num. 2. 4. & 5. lib. 1. Ita vt si eodem die
65 Iudex ordinarius † proferat sententiam in cau-
sa criminali inter partes reseruando vni partium
ius agendi quo ad interesse ciuile, super quo eo-
dem die pronunciat, nulliter procedat, cum re-
quiratur noua citatio *Caputaq. decis. 146. part. 3.*
Immò

Immò tunc solùm reus posset condemnari ad
restitutionem rerum, quæ veniunt accessoriè in
querela, quando ex sua tantum confessione con-
66 stat de delicto, † secus si ex contumacia, vel aliter;
Quasi ex alia probatione, quàm per cõfessionem
non oriatur officium iudicis, prout in terminis
declarat *Bald. in l. qui crimen. 3. col. vlt. in princ. vers. si e-
nim agit. nu. 23. C. de his qui accus. non poss.* sequitur *Rol.*
qui de communi *consi. 30. n. 18. lib. 2. Claud. ad Bertaz-
zol. cons. crimin. 232. in verb. eandem sententiam. lib. 1.*
67 † vbi intelligit quando talis condemnatiu rei
furtiuæ non venit ex eadem lege, vel statuto pœ-
nam criminalem imponente, secus si eadem lex
imponeret pœnam, & mandaret rem restitui,
68 quia tunc etiam contumacia sufficeret † *Clar. in §.
fi. q. 2. num. 2. in fi. vers. & hac quidem conclusio. ibi. illam
tamen intellige.* Licèt ibid. *Baiard. in add. num. 10. & 11.
vers. item adde quod ista differentia.* teneat contrarium
69 simpliciter, & sine vlla distinctione. † Vnde di-
cendum est quod multò minus poterit quis con-
demnari, si de delictu non constet, & de quo est
absoluendus, aut fuit absolutus, Et ita arguit in
specie *Bertazzol. consi. crimin. 232. in fi. num. 7. lib. 1.* vbi
quod ita debet intelligi *Aym. cons. 14. col. 1. & 2.*

Neque est admittendum, quod etiam non con-
stito de delicto possit quis ciuiliter condemnari,
prout dicimus quod Iudex criminalis potest cõ-
demnationem criminalem omittere, & reum ci-
70 uiliter condemnare † *Cresc. dec. 5. num. 5. in fin. de iu-
dic. Rot. coram R. P. D. Robusterio Bononiens. nullitatis le-
gitimationis de sancto Petro. 28. Aprilis 1587.* vbi de Iu-
dice criminali, qui potest declarare fidem non es-
se adhibendam scripturæ, licèt non condemnet
criminaliter *post Boss. de decret. Mediolanen. num. 28. in
71 fin.* † Nam quidquid sit quando omittitur con-
demnatio criminalis, verius est in casu, in quo
non constat de delicto nunquam posse aliquem
condemnari ciuiliter ad interesse, quando præser-
tim præcessit absolutio, prout in iudicando non
esse recedendum ab hac opinione testatur *Fari-
nac. de inquisit. qu. 1. num. 65. ad med. vers. tu tamen ab ea.*
72 † vbi etiam *in vers. verum ad hoc vltimum.* dicit quod
Iudex non benefacit, si reum ciuiliter condem-
net, quando crimen falsi fuit intentatum crimi-
naliter, si de eo non constet concludenter, quam-
uis reseruetur Fisco ius criminaliter agendi, cum
sententia debeat esse conformis libello, præser-
tim quando ciuilis, & criminalis actio æquè prin-
cipaliter proponitur, cum secus esset quando so-
la actio ciuilis ex crimine descendens coram Iu-
dice criminali intentaretur *Boss. in tit. de pluribus vio-
lentis. numero 113. vers. & notabilis quæstio. & de Decret.
Mediolan. numero 31.* & latius declarat *Farinac. cons.
69. num. 4. & per tot.*

EPITOME.

Iudicium in quibus causis debeat incipere à principali, seu procuratore: & quæ causæ dicantur graues. Post constitutionem procuratoris, an sit citandus principalis. Mandatum, Cura adlites; & facultas concessa ad dispensandum, Transactio, Priuilegium, & similia quando comprehendant futura. Personalis perquisitio an sit necessaria vt valeat citatio ad domum. Pactum, & Donatio quando possit sustineri ad fauorem infantis, & nondum concepti. Vxor donans communibus liberis an intelligatur donasse nepotibus, si non extent filij.

SVMMARIVM.

1 *Citatio, nunciatio, & similia non fiunt procuratori, nisi in subsidium.*
2 *Partis appellatione an veniat procurator.*
3 *Iudicium quando sit inchoandum à principali. & nu. 6. & 35. Et quid stante statuto mandante citari nominatim debitorem. n. 4.*
5 *Dictio ipsa est personalissima.*
7 *Post constitutionem Procuratoris an possit citari principalis. num. 8.*
9 *Citatio ad domum non sufficit in causa graui.*
10 *Persona an sit prius requirenda, vt valeat citatio ad domum. & n. 11. & 2.*
13 *Mandatum quando comprehendat causas futuras. nu. 22. 29. 31. 32. & 33.*
14 *Curator ad lites intelligitur de litibus præsentibus.*
15 *Decretum Iudicis non se extendit ad futura.*
16 *Facultas dispensandi in omnibus causis non comprehendit causas delegandas.*
17 *Episcopus quando habeat potestatem in causis committendis. & n. 18.*
19 *Iudex Delegatus an cognoscat de causis mouendis. Et quid in procuratore. n. 34.*
20 *Futura non veniunt in transactione, priuilegio, & similibus. num. 23.*
21 *Vnio facta futuro seminario an valeat.*
24 *Pactum est validum, vt primus masculus nasciturus succedat.*
25 *Stipulatio valet ad fauorem infantis, & non concepti. numero 27.*
26 *Donatio facta per vxorem communibus filiis intelligitur de nepotibus si non adsunt filij.*
28 *Tempus stipulationis quando sit inspiciendum.*
30 *Constitutio procuratoris non debet esse inutilis.*
36 *Causa grauis qua dicatur. n. 37. 38. & 39.*

CAPVT CXLV.

NOn esse licitum incipere iudicium à procu-
ratore in his, quæ sunt grauis præiudicij Ve-
tior est opinio secundum *Bar. in l. quamuis. de damn.
inf. Abb. in c. causam. nu. 11. de dol. & contum. Ias. in l. 3. n.
1 1. C. de procurat. dixi decis. 154. n. 2. & 3.* † Et quod pri-
ma citatio, intimatio, protestatio, seu nunciatio
nunquam fiat procuratori, nisi in subsidium est
*tex. in l. aut qui aliter. 5. in princ. vers. & si forte. vbi gl. in
ver. ad domum. ff. quod vi aut clam. l. si dictum. 55. §. si præ-
sente. de euict. & l. qui matrim. accus. poss. Alberic. Cin. Cast.
Zenzellin. & alij de quibus per Mandos. reg. 34. q. 69. n. 5.
vsque ad num. 9.* vbi per dicta iura dicit tolli omnia
fundamenta contraria, dum volunt posse incipe-
2 re citationem à procuratore. † quasi partis appel-
latione veniat, tam principalis, quàm procurator
Doct. in c. suborta. de re iud. Cassador. dec. 3. n. 3. de rescript.
Cũ prędicta loquãtur in subsidium absente prin-
cipali *Bart. in l. 1. n. 3. C. de iur. reipub. lib. 11. Mandos. ibi-
3 dem. nu. 8.* † Et quod ante litis contestationem iu-
dicium sit inchoandum à principali, non à procu-
ratore maximè si principalis est præsens est com-
munis opinio; vt per *Tiraquell. de retract. lignag.
tit. 1. §. 9. gloss. 3. & vltim. numero 8. Menoch. de recuper.
remed. 8. num. 74. quæst. 3. Aym. cons. 182. numero 11. ad
med. vers. quinimmo etiam si citatus. Claud. ad Bertaz-
zol. cons. crimin. 400. versicul. secus autem ante*: vbi
4 de communi: † subdens magis procedere, si
statutum mandaret fieri citationem de nomina-
to debitore, quia tunc non potest comprehen-
di procurator, sicut non comprehenditur
hæres, qui non fuit nominatus in instrumento

quando in personam verba concipiantur *Alex. in l.*
postulante in princ. ad Trebell. Soccin. cons. 120. cum in præ-
senti col. 10. in fi. num. 17. vers. quarto principaliter, & vers.
secus si statutum loquitur. lib. 1. Prout etiam quando
per constiturionem, seu statutum deberet ipse ci-
5 tari, † cum ista dictio tanquam personalissima o-
peretur, vt non veniat xlius præter nominatos *l.*
restituta. §. pupillus. ad Trebell. Roland. cons. 97. num. 22.
lib. 4. Dec. cons. 2. num. 32. lib. 2. Rimin. Iun. cons. 50. num.
47. & 48. lib. 1. Doct. in l. filiusfamilias. §. diui. vbi Ias. in
2. lect. nu. 151. Rip. num. 111. de leg. 1. & in specie citxtio-
nis ita concludit *Mandos. reg. 34. q. 69. num. 8.*

Amplius si citationes fuerunt factæ de princi-
pali, si sint nullæ, ita vt iterum incboetur proces-
sus, denuò est incipiendum à principali, quamuis
6 ab initio fuerit constitutus procurator. † Rxtio,
quia non possunt simul iungi ista acta, ex quo illa
priora non ligauerunt principales, & quamuis
procurator comparuerit occasione citationis oul-
læ ad petendum copiam, non txmeo ex hoc se-
quitur, qood in iudicio de nouo cœpto noo de-
beant iterum eitari principales, prout in specie ita
indicatum fuisse dicit *Claud. ad Bertazz. cons. crimin.*
7 *400. in fi. vers. hinc notandum est.* † Cum secus sit
quando citatio de priocipali fuit valida *Laffred. de-*
cis. 43. vbi si legitimè citetur prioeipalis in princi-
pio causæ, & per eum constituatur procurxtor,
non valet postea citatio de eodemmet principa-
li, cum noo teneatur comparere, ex quo per con-
stitutionem procuratoris videtur declarasse velle
litigare mediante persona ipsius *arg. l. 1. circa fin. de*
procurat. Bart. in l. procuratoribus. in 1. lect. in princ. C. eod.
8 *tit.* latè *Sur. cons. 99. n. 33. vsque ad n. 37. lib. 1.* † Dum-
modò procurxtor non defenderet dominum, vel
principalis citaretur txnquam melius instructus
de aliquo emergenti, quo casu valeret citxtio de
principali *Bart. in l quamuis. col. vlt. in princ. q. 5. num.*
6. de damn. infect. Abb. in c. dilectus. 11. col. fi. ad med. nu. 4.
vers. quid autem si dominus. de procurat.

Immò neque in causa graui sufficeret citatio xd
domum, aut per edictum, cum debeat fieri perso-
9 naliter ante litis contestationem † *l. ignorare. C. de*
restit. in integr. Rom. cons. 452. in re præsenti. col. 2. in princ.
num. 4. vers. quod autem illegitima. Socc. reg. 3. in verb. ab-
sens. num. 1. Vrsill. ad Affl. dec. 289. num. 6. Claud ad Ber-
tazz. cons crimin. 354. vers. & si causa. vbi monet nun-
tios, quod debeant inquirere diligenter citan-
dum, xntequam relaxent citationes domi *Vant. de*
10 *nullit. defect. citat. num. 94. & 96.* † Dummodò per
statutum non concedatur alternxtiuè fieri cita-
tionem personaliter, vel ad domum, tunc enim
non esset requirenda personx *Asin. in prax. c. 3. §. 6.*
vers. his tamen non obstantibus. num. 2. vbi de magis
communi *Fxlgos. cons. 76. in primo dubio. col. 1. in fi. vers.*
11 *in oppositam partem.* Licèt in causa grxui † secundum
alios vidextur verior opinio, quod ista alternxti-
ux non operetur, vt sit omittenda prius citxtio
personalis, *vt per Doct. in l. 4. § prætor ait. vbi Rom. &*
Imol. col. 2. ad med. num. 34. vers. potest dicere. de damn. in-
fect. Et dummodò non simus post litis contesta-
12 tionem, † vel postquam semel citatus comparuit,
vel in causis extraordinariis, quæ celeritxtem de-
siderant, aut in similibus casibus de quibus per
Tiraq. de retract. lign. §. 9. gl. 2. numero 44. vsque ad num.
49. Asin. in prax. §. 6. c. 2. limit. 1. vsque ad limit. 10.

Quibus stantibus Dixi acta io casu mihi propo-
sito esse declarandx nulla. Maximè quia prętensæ
citationes de procuratore neque erant validæ,
13 cum mandatum non esset, † nisi ad causas præ-
sentes, prout in dubio non intelligitur quis con-
stitutus, nisi xd eas *Bart. in l. damni. §. si ii qui vicinas æ-*
des. numer. 2. vers. sed credo contra. de damn. infect. vbi
quod non trahitur xd futuras non conuexas, vel
dependentes *Idem Bart. in l. qui habet. 3. §. si pupillus. de*
tutel. & in l. omnium autem. in prin. de procurat. Rot. decis.
30. aliàs 563. eod. tit. in antiq. vbi quod procurato-
rium generale non extenditur nisi xd causas præ-
sentes *Mandos. reg. 3. q. 7. nu. 8.* licèt postea se referat
ad *decis. Rot. 413.* Prout dicimus de curatore, seu a-
14 ctore † ad lites qui duntaxat intelligitur de liti-
bus, quæ tunc existunt *l. qui habet. §. fi. de tutel. l. item*
eorum. §. sed ita ff. quod quisque vniuers. nomin. Alex. in d.
§. si ii qui vicinas ædes. in verb. futuras. de damn. infect.
Quamuis hoc in actore ideo sit, quia debet inter-
15 uenire iudicis decretum, † quod non trahitur xd
futura *l. fi. de decret. ab ordin. facien.* sequitur *Add. ad*
Rom. sing. 156. constituo Titium. vers. sed in actore.

Idem est in mandato amplissimo concesso per
Episcopum eius Vicario ad dispensandum in o-
mnibus casibus, in quibus posset ipse Episcopus
xuctoritate Ordinaria, seu Delegata, etiam Apo-
16 stolica commissx vel committenda, † quod non
se extendit ad causas nouiter de iure speciali com-
perituras, nec ad causas in futurum delegandas
Rot. decis. 9. aliàs 847. num. 2. & 3. vers. alij verò dicebant
contra. qu. 1. de offic. vicar. in antiq. Bisignet. decis. 3. eod. tit.
Mandos. reg. 3. q. 7. nu. 18. quasi in cxusis committen-
dis Episcopus nullam potestatem inclusam ha-
17 beat, nec exercitium actu, vel habitu, † vnde ne-
que antea potuisset committere, quamuis etiam
commisisset præsentes, & futuras *Rot. decis. 2. de off.*
18 *deleg. in antiq.* † Quæ quando procedant latè *Felin.*
in c. pastoralis. §. quoniam. col. 1. & 2. de rescrip. Alex. in l.
& quia. de iurisd. omn. iud. Dec. in c. quoniam abbas. de off.
deleg.

Ita etiam in Iudice delegato ad causas motas,
& mouendas, qui non potest cognoscere de mo-
19 uendis ex iure nouiter orto ex rescripto † *Imol. in*
cap. fin. col. pen. in fin. vers. vlterius tangit. de rescript. Felin.
in c. relatum. 19. nu. 8. vers. sexta delegatus ad causas. de off.
deleg.

Prout in quolibet negocio regulariter non ve-
niunt futura, cum prius semper debext esse in re-
20 rum naturx id quod agendum est † *l. quidam refe-*
runt. §. 1. de iur. codicill. gl. in c. si. in verb. ad futura. de re-
script. latè Surd. cons. 313. n. 2. 24. & 25. lib. 3. vbi etiam
quando in priuilegio veniant ciues futuri, & de
sententia, pacto, transactione, decreto, legato,
priuilegio, rescripto, & similibus casibus multa
Menoch. cons. 97. num. 64. & præsumpt. 127. lib. 4. plura
Mandos. reg. 3. q. 7. nu. 2. vsque ad nu. 23. Gonzal. ad reg. 8.
cancell. gl. 9. §. 5. n. 3. vsque ad n. 43.

Ex quibus infertur non valere vnionem, de qua
in *Conc. Trident. c. 18. sess. 23.* si fiat futuro collegio,
seu seminario, cum qualitas non possit esse sine
21 subiecto, † prout dictum fuit per *Sacram Congre-*
gationem eiusdem Conc. & dixit *Rota per Card. Blanchet-*
tum Giennen. præstimonij. 15. Februarij 1593. cum decla-
rationibus, de quibus latè *Idem Gonz. ad reg. 8. Can-*
cell. gl 5. §. 7. n. 68. vsque ad nu. 111.

Nec facit quod videatur verior opinio, vt in hu-
iusmodi mxndato veniant etix lites futuræ secū-
22 dum *Caput. decis. 393. p. 2.* † vbi procurator habens
mādatum generale in omnibus, & singulis causis
contra quascunque personas, & coram quibus-
cūque iudicib. admittitur etiā ad causas nōdum
ortas,

ottas, & futuras; Et hanc opinionem contra *Bart.*
dicit veriorem esse *Alex. in l. damni. §. si is qui vici-*
nas ades. in verb. futuras. in fin. ff. de dann. infect. Add.
23 *ad Rom. sing. 156. constituo Titium.* † Prout videmus,
quod in similibus dispositionibus veniunt quo-
que negocia futura *Bald. in l. item & ad litem. n. 1.*
de procurat. cum etiam futura sint in consideratio-
ne, & super non ente possit disponi *l. si seruum. §.*
futuro. de seruit. vrba. prad. l. seruos. vbi Bart. de alim.
24 *& cib. legat. Mandos. reg. 3. q. 7. n. 23.* Ideo alias cum
de hoc quæreretur Dixi non posse opponi de va-
liditate pacti, quod fit in contractu matrimonij,
vt primus masculus nasciturus succedat in tali
domo, vel prædio, cum etiam non concepto do-
netur *Dec. cons. 244. in causa qua iamdiu. n. 3. Mandos.*
de atat. minor. c. 2. n. 31. vbi ampliant ad stipulatio-
nem, quæ valet in fauorem non concepti, quæ est
25 irreuocabilis, † & non requirit acceptationem,
prout illa, quæ fit infanti *Molin. de hispan. progenit.*
lib. 4. c. 2. n. 75. & voluit *Guid. Pap. decis. 167. pactum*
factum. numer. 1. & 2. Auffrer. ad decis. Cappell. Tho-
los. 453. Boer. decis. 204. col. 1. n. 3. cum seq. & decis. 172. n.
3. & 4. ita vt donatio facta per vxorem communi-
26 bus filiis, † qui tempore eius mortis extabunt in-
telligatur facta nepotibus, si non adsunt filij, latè
Surd. decis. 73. per tot. Et de stipulatione notarii,
seu patris, quod valeat ne dum viuis, & extanti-
27 bus sed etiam nascituris dicit † *Natt. cons. 531. n. 31.*
per tex. in l. Paulus. §. Paulus respondit. nepotem. de o-
per. liber. post Bart. in l. item si prator. de fun & legit.
Aim. cons. 19. n. 10. Et est text. *in l. si quis operas. vers. e-*
tiam ad posthum. de oper. libert. Becc. cons. 56. n. 6. Nam
licet in stipulationibus sit inspiciendum tem-
28 pus stipulationis † *l. si filiusfamilias sub conditione.*
78. ff. de verbor. obligat. Tamen quia filii sperantur,
quod sint in rerum natura, ea spes sustinet stipula-
tionem intelligendo non solum de spe respectu
rei deductæ in stipulatione, sed etiam de spe, quæ
versatur circa personam, quæ interuenit in stipu-
latione *Purpur. cons. 402. nu. 108. lib. 2.* cum aliis per
Surd. decis. 322. num. 3. & 4. lib. 3.

Quia respondetur, quod quando mandatum, de
quo agimus fuit factum, aderant aliæ lites, quo
casu non trahitur ad futura: cum secus sit, quando
29 non adessent de præsenti, † tunc enim constitutio
procuratoris ad illa referretur, prout concordan-
do opiniones distinguit *Paris. cons. 43. n. 14. lib. 4.* &
voluit *Alex. in l. damni §. si is qui vicinas ades. in verb.*
futuras. in fi. ff. de dam. infect. Vbi ita declarat proce-
dere opinionem *Bart.* Et sequitur *Vant. de nullit.*
defect. mandat. n. 97. in fi. vers. Gulielmus autem post
Rot. per eum relatam decis. 29. fuit dubitatum vtrum
cum procurator. in non. Ob illam rationem, vt scili-
cet constitutio procuratoris aliquid operetur,
30 † & non sit inutilis argum. *l. fundus qui locatus. de*
fund. instruct. & l. si quando. de leg. 1. quod etiam vo-
luit *Gulielm. de Cun. in l. item & ad litem. ff. de procu-*
rat. quem ibi sequuntur *Iacob. Butrig. & Angel. in*
princip. vers. salno nisi tempore.

Nec aduersatur *decis. Put. 57. libr. 3. qua est pla-*
centina bonorum 13. Martii 1547. vbi voluit contra-
rium, quod scilicet mandatum generale ad om-
31 nes, & singulas comprehendat futuras, † licet
constituens haberet causas de præsenti tempore
constitutionis *argum. l. fi. C. qua res pign. oblig. poss.*
vbi obligans bona licèt habeat de præsenti, ta-
men censetur obligare futura, cum tractetur de
modico præiudicio. Quia prædicta sunt intelli-
genda, quando constaret de mente mandantis,
propter vniuersalem conceptionem verborum,
32 † Nam tunc æquius est, vt mandatum vniuersale
futura comprehendat argumento *l. Lucius, cum*
glos. 1. de fun. instruct. Mandatum enim respicit gra-
tiam mandantis non præiudicium principaliter,
quo casu veniunt futura, prout declarat *Bald. in l.*
item & ad litem. nu. 1. vers. sed quod vniuersale, de pro-
33 *curat.* † Cum aliàs si de huiusmodi mente non con-
staret, posset esse præiudicium tam respectu pro-
curatoris, quàm respectu constituentis, quasi non
in omnibus causis illius mens sit confidere de vno
procuratore, quemadmodum dicit *Bart. in l. dam-*
ni, §. si is qui vicinas ades, nu. 2. de dam. infect. vbi ita
34 respondet ad *d. l. fin. C. qua res pign. oblig. poss.* † Ideo
dicimus quod procurator datus ad lites motas, &
mouendas potest agere super mouendis etiam ex
iure nouo, quidquid secus sit in Iudice Delegato
ad causas motas, & mouendas, qui non potest co-
gnoscere de mouendis ex iure nouiter orto *Felin.*
in c. relatum, 19. n. 8. vers. ff. xiò delegatus ad causas. de
off. deleg. & ita seruari per Rotam dicit *Achil. de Grass.*
decis. 11. de procurat.

Neque obstat quod tanquam de humilioribus
negotiis tractetur possit citatio haberi pro vali-
da, quasi causa debeat esse grauis, & magni præiu-
dicii, ad hoc vt nō liceat incipere iudicium à pro
35 curatore † *Abb. in c. causam. nu 11. de dol. & contumac.*
Et de iure dicuntur humiliora negocia vsque ad
36 300. solidos *§. & iudicare, auth. de defens. ciuit.* † vbi
datur cognitio defensoribus ciuitatum, & peda-
neis iudicibus vsque ad dictam summam tan-
quam de causis humilioribus *glos. in l. fin. C. de pe-*
dan. iudic. Alex. in l. 1. n. 15. de offi. eius.

Quia vltra quod citatio est facta de procurato-
re non habēte mandatum in huiusmodi causa, vt
supra deductum est, secundum constitutionem
seu statutum, ista summa restringitur ad scuta cē-
tum, vltra quam summam causę dicuntur magnę,
37 † & debent tractari, cum aliorum voto. Vnde
quamuis respectu illarum, quæ tractantur in Cu-
ria Romana dicerētur paruæ, cum in ea, vt causa
dicatur magna, debeat esse valoris scutorū quin-
gentorum. Tamen in partibus aliud est, cum et-
iam causa magna, & parua dicatur respectu per-
38 sonarum, † inter quas litigatur, & vnius, vel alte-
rius tribunalis *Lap. alleg. 48. licet materia. nu. 8. col.*
pen. ad fin. vers. & causa dicuntur magna. Felin. in ca.
edoceri. 21. col. 2. in fi. vers. prima declaratio. n. 3. de re-
script. Mandos. form. 3. commiss. in verb. attenta graui-
39 *tate, & form. 11. in verb. grauitatem summa.* † In qui-
busetiam statur arbitrio iudicis *Tiraq. in l. si vn-*
quam in verb. omnia vel partem. n. 31. col. 2. vers. qua in
fine causa. C. de reuoc. donat. post Bart. & alios in auth.
nisi breuiores. C. de sent. ex breuic. recit. latè *Menoch.*
de arbitr. cas. 72. per tot. post Dec. de appellationibus. 10.
n. 6. de appell.

EPITOME.

Iudex requisitus per iuris subsidiū quādo possit
cogi ad exequendū sententiā: Ita vt recusando ad-
mittatur appellatio. Verbū oportet, debet, possit,
aut similia an inducāt necessitatē. Appellatio an
sit licita ab eo, qui habet potestatē iudicādi arbi-
trio suo, & à Iudice nō supplente ex officio, seu nō
relaxāte carceratū sub fideiussorib. quādo esset so-
lit⁹ hoc facere: vel à nō minuēte pœnā minori de-
linquēti, vel denegāti impartiri officiū suū, seu ab

excedente modum in exequendo. Iudex aditus pro executione an debeat seruare statuta sua, vel iudicii illam committentis. Cautela vt vbiq. locorum possit peti executio alicuius instrumenti.

SVMMARIVM.

1 *Iudex requisitus per iuris subsidium tenetur exequi sententiam, & recusando cogitur per superiorem, & obligatur ad interesse. partis. n. 2. & quid in sententia notoriè nulla. n. 3. 4 & 7. Et quando appellatio concedatur. n. 9. & 11.*

5 *Euidentia facti debet praualere.*

6 *Sententia notoriè nulla non est sententia.*

8 *Exceptio semel discussa non debet amplius reuideri.*

10 *Verbum oportet an inducat necessitatem. numere 18. & 20.*

12 *Appellatio an concedatur à Iudice non supplente ex officio.*

13 *Grauamen requiritur vt sit locus appellationi.*

14 *Animo vis non infertur.*

15 *Verbum potest est facultatis, & arbitrij.*

16 *Appellatio non datur à iudice non relaxante reum sub fideiussoribus in casibus, in quibus est solitus relaxare.*

17 *Dispensatio quandoque dicitur gratia, aliquando debita.*

19 *Verbum debet non importat necessitatem.*

21 *Iudex potest minuere pœnam delinquentis, & an sit locus appellationi, si hoc non faciat. n. 22.*

23 *Appellatio an sit licita ab eo, qui habet potestatem iudicandi arbitrio suo. n. 25. & 27.*

24 *Iudex in arbitrarijs potest dolum committere.*

26 *Arbitrium collatum iudici quando illum æquipparet Principi. n. 29.*

28 *Iniuria an dicatur commissa ex denegatione officij iudicis, ita vt possit appellari.*

30 *Statutum loci iudicis, à quo petitur executio est seruandum, non loci iudicis mandantis executionem fieri. nu. 34. 35. 36. 38. 40. & 46. Et quid in contractu celebrato in loco, vbi nulla exceptio potest opponi contra instrumentum, si illud alibi producatur. nu. 31.*

32 *Appellatio an valeat ab excessu in executione. n. 33.*

37 *Requisitus gerit imaginem requirentis.*

39 *Sententia lata contra Gallum quando in Vrbe possit exequi.*

41 *Executio quomodo sit facienda stante simili statuto loci iudicis exequentis, & eius qui protulit sententiam. nu. 42. & 43.*

44 *Instrumenta de iure communi non habent executionem.*

45 *Statutum dans executionem apocæ in vna Ciuitate non habet locum in alia.*

47 *Cautela vt seruentur statuta loci contractus, & vbique locorum possit peti executio.*

48 *Actio personalis sequitur obligatum quocunque vadat.*

49 *Conductio ex lege statuti transit cum priuilegio paratæ executionis.*

CAPVT CXLVI.

Executionem de qua agebatur in casu Polidori mihi proposito Dixi fuisse validam, quia eramus in Iudice requisito per iuris subsidium, qui tenebatur ad executionem sententiæ, & recusando

1 poterat cogi per superiorem, † ita vt obligatus etiam esset parti ad interesse iuxta doctrinam *Bart. in l. à diuo Pio. 15. §. sententiam. num. 15. col. vlt. in princip. vers. sed quæro quid si index. ff. de re iud. per text. in l. properandum. §. sin autem reus. vers. siue per relationem. C. de iudic. l. cum vnus. 12. §. is qui possidere, & ibi glos. in verb. is qui. ff. de bon. auct. iud. possid.*

2 † Ita vt non possit inquirere, an sententia sit iusta, vel iniusta *Innoc. in cap. 1. n. 2. post med. vers. nec est eius. de offic. ordin. Couar. lib. 1. variar. resolut. cap. 1. in fi. n. 10. vers. sed & si index ordinarius. Card. in clem. 1. §. eorundem. in fin. n. 5. quæst. 5. vers. nec cognoscere. de for. competen.*

Non obstat prætensa nullitas sententiæ, quæ tanquam euidens, & notoria debebat impedire Iudicem, ne exequeretur, cum posset remittere

3 partes ad eum, qui requisiuit de executione † *Federic. cons. 163. super inuocatione in fin. vers. ad vltimum quod dicitur Natt. cons. 529. numero 5. libr. 3. Roland. cons. 37. num. 14. lib. 1. Purpur. in l. magistratibus. in fin. numero 36. vers. quinimo nec papa. ff. de iurisd. omn. iudic. Roman. cons. 51.* vbi etiam in fin. ampliat hoc posse fieri officio iudicis, quamuis pars

4 non opponeret † *Idem Rom. cons. 41. num. 4. & cons. 67. in fin. vbi Mandos. in verb. repellet. Alexan. cons. 77. visis in dubitationibus. num. 20. col. pen. ad fin. vers. secundo respondeo lib. 3.* Quasi euidentia facti de-

5 beat præualere † *c. veritate. 8. distinct. c. euidentia. de accusat. Anchar. cons. 383. retento ordine. col. penult. in fin. vers. ad propositum. num. 9.* Licet enim talis executor non habeat iurisdictionem, tamen abstinebit se ab executione, cum non mereatur dici

6 sententia illa, † quæ est notoriè nulla *l. 4. §. cõdemnatus. de re iudic.* & ita puncto declarat *Abb. in c. de cætero. col. 5. in princ. n. 5. vers. aut nulla sententia lata fuit. eod. tit.*

Quia respondetur quod de hoc articulo executionis fuit cognitum coram iudice, qui mandauit illam fieri, quo casu quamuis sententia esset notoriè iniusta non posset executor cognoscere de hu-

7 iusmodi euidenti nullitate, aut iniustitia, † sed deberet exequi, cum sit merus facti executor, qui nihil omnino quærit præter nudam facti executionem, citra quam nullã habet iurisdictionem, aut cognitionem. Cum enim semel fuerit exceptum de huiusmodi nullitate, non debet amplius excipi, & sibi imputet pars, quæ tunc non appellauit;

8 † ita in specie declarat *Felin. in c. pastoralis. §. quia vero. num. 17. vers. executor merito. de offic. deleg. post Abb. in c. de cætero. 5. col. 4. in fin. nu. 5. vers. posset tamen sic distingui. de re iudic. Afflict. in constit. regni. in prohem. post præludia. nu. 52.*

Præterea quamuis essemus in casu sententię notoriè nullæ, & iniustæ, de quo etiam non constabat. Tamen in arbitrio iudicis executoris, an

9 velit, seu nolit exequi sententiam iniustam; † ita vt exequendo nõ possit pars grauari ad effectum, vt deberet ei concedi appellatio pro retardanda executione, Etenim grauamẽ non consideratur in executore, sed dumtaxat in mandante, cum solum sit per modum meri arbitrij, & consilij, vt executor videns sentẽtiam notoriè nullam possit recusare executionem, & partes remittere ad primum Iudicem; vnde non adest grauamen de eo, quod est in suo arbitrio exequi, & per consequens non debet dari appellatio, quę solum conceditur constito ne grauamine per iudicem illato, ita in terminis concludit *Butr. in cap. quo ad consultationem. col. 3. post med. num. 16. vers. quas autem exceptiones. de re iud. & in cap. pastoralis. §. quia vero. colum. 3. post princip. numero 11. vers. vbi autem admittere possunt.*

de offic.

de offic. deleg. vbi quod est in facultate executoris
hoc facere, ideo non datur appellatio ad effe-
ctum retardandi executionem quamuis detur ad
finem deuoluendi ad superiorem.

Néc facit quod de prædictis dubitet Imol. in d.
§. quia vero. col. 4. post med. vers. in eadem glos. ibi. nisi
excedat modum, n. 27. in fi. quasi tunc nõ habeat fa-
cultatem simpliciter referendi ad superiorem, sed
debeat referre cum tex. in c. de cætero 5. de re iudic.
10 loquatur per verbum oportet, † quod differt à
facultate, & importat necessitatem l. cum ij quib.
8 §. si vni pluribus. in fi. vers. arbitratu. de transact. l.
l. 2. in fi. vers. in omnibus autem causis. ff. de iudic. l. 2 in
11 fi. de priuil. veteranor. † Quia contraria opinio est
verior, vt latè concludit Surd. cons. 405. n. 26. vers. 5.
respondetur. vsque ad n. 31. lib. 3. Nam executio est fa-
cienda arbitrio iudicis requisiti, qui potest absti-
nere ab executione, quando sententia est notoriè
nulla, neque illam tenetur exequi Innoc. in c. cùm in
iure. 31. col. 1. de offic. deleg. Couarr. in c. 1. n. 10. in princ.
lib. 1. var. resolut. Vnde cum omnes Doctores lo-
quantur, quod non tenetur exequi, vel quod po-
test abstinere ab executiona, ista verba non
inducunt necessitatem, quia aliud est, quod quis
possit, & aliud quod cogatur Bald. in l. non quid-
12 quid in fi. de iudic. † vbi ex hoc concludit, quod v-
bicunque Iudex potest supplere ex officio, & non
supplet non facit litem suam, quia licet possit
non tamen de necessitate incumbit Specul. de offic.
omn. ind. §. impedit. ad med. vers. quid si iudex non re-
pellit. vbi quod neque hoc casu licita erit appella-
tio. Quia licet ipse male facit. tamen non infert
13 grauamen, quod requiritur, † vt possit appellari
c. vt debitus. de appell. & c. dilecto eod. tit. non enim
potest hoc casu superior conscientiam inferioris
14 mutare, cum animo vis inferri nequeat † Bald. in
l. 2. in fi. n. 11. vers. item scias quod quædam committun-
tur. C. de sent. ex breuic. recit. Et quando aliquis
potest actum facere, quod non compellatur, cum
verbum possit sit facultatis, arbitrij, & potestatis
15 dicit † glos. in l. sæpè audiui. 8. in verb. necessitatem. in
princ. ff. de offic. præsid. quando scilicet est prolatum
affirmatiuè Doct. in l. gallus. in pr. de lib. & post. Ruin.
cons. 69. n. 12. lib. 1. & multis similibus latè compro-
bat tam in legibus quàm contractib. & rescriptis
Surd. cons. 98. lib. 1. Monter. decis. Aragon. 7. per tot. vbi
16 ex hoc concludit quòd stante obseruantia, † vt
Iudex possit sub fideiussionibus relaxare debito-
rem captum, si hoc facere detractet, non poterit
appellari, cùm enim hoc sit in eius potestate, si
illa non vtitur, non potest interponi querela Feli.
in c. super his. 16. col. 7. vers. 6. limita. nu. 13. de accusat.
Cùm de hac potestate, aut arbitrio dici possit,
17 quod dicitur de dispensatione, † vt quandoque
permissa sit, & dicatur gratia, quandoque debita,
& hoc casu sit ius, tanquam executio iustitiæ
Abb. in c. at si clerici. 4. §. de adulterijs. col. pen. ad med.
n. 20. vers. non enim quicquid. de iudic.

Ideò non obstat quod aliqui Doctores dicant
oportere Iudicem remittere ad mandantem,
quando adest notoria nullitas, vnde cùm non lo-
quantur, quod hoc possit facere, sed quod opor-
teat remittere, istud verbum oportet, inducere
debet necessitatem l. 2. in fin. de priuil. veteran. cum
alijs sup. allegat. Quia secundum subiectam mate-
riam huiusmodi verba oportet, & similia signifi-
18 cant † etiam decentiam & honestatem, non ne-
cessitatem Socin. in c. 1. in princ. col. 2. ad med. in 6. not.
n. 6. de libell. oblat. Fel. in c. si qui testium. 8. col. 2. in pr.
n. 3. vers. sed contrarium quod dicta. ibi. nisi aliud. de te-
stib. vbi latè Addit. in verb. oportet. quod illud ver-
bum ratione subiectæ materiæ resoluitur in vo-
luntatem gl. in l. 1. in verb. necessarium. ff. sol. matr. &
19 in l. 1. in pr. in verb. prius. de iust. & iur. † Prout ver-
bum debet, quod neque semper importat neces-
sitatem, quamuis illi addatur dictio omnino Abb.
in c. 4. in fi. n. 7. in gl. vlt. de desponsat impub. Felin. in c.
nam concupiscentiam. 4. col. 2. ante fi. n. 6. vers. & limi-
ta nisi iungatur. de constit. Ideo etiam verbum, o-
portet, ponitur pro consentaneo, & opportuno
20 † Rebuff. in l. verbum oportere. 37. col. 2. vers. idem di-
cerem. in fi. de verb. sign.

Quare etiam dicimus quod minor si delin-
quat poterit Iudex minuere pœnam ob mino-
rem ætatem, quod tamen erit in arbitrio iudi-
cantis, ita vt si hoc non faciat, nec partem cen-
21 seatur grauare, † nec damnum irrogare, neque
ad aliud tenebitur in syndicatu, nec erit locus ap-
pellationi l. auxilium. 38. §. in delictis. de minor. Bald.
in l. quicunque. 4. col. pen. vers. 4. casu. nu. 17. in fin. C. de
seru. fugit. & ibi Salic. in prin. q. 2. nu. 7. vers. tamen in
materia latius sic distinguo. arg. text. in l. si quis post-
humo. in fin. ff. ad syllan. Idem Bald. in l. quid ergo. §.
pœna grauior. in 2. lect. col. antepen. ad med. vers. iuxta
hoc reuoco in dubium. oppos. 4. in fi. num. 11. ff. de his quĩ
nat. infam. Anan. in cap. sicut. 9. in fin. vers. exemplum
22 statutum disponit. num. 18. in fin. de iudeu. † Quam-
uis contrarium sentiat Plaz. in Epitom. delict. libr. 1.
c. 32. nu. 10. in fin. vers. quam vltimam sententiam. vbi
intelligit secus esse, quando à minore, seu eius no-
mine petitum esset, de quo tamen latius dicetur
infra in capite particulari, cum alijs per Alex in l.
& si seuerior. in fin. num. 8. Cod. ex quibus caus. infam.
irrogat.

Neque obstat quod à Iudice, qui habet pote-
statem iudicandi arbitrio suo possit appellari, &
23 ad superiorem recurri † gl. in l. si qua pœna. 244. in
verb. de pœna. ante fin. de verb. sig. Franc. in c. cum spe-
ciali. 61. n. 9. col. 2. ante fi. vers. intellige quòd ipse iudex
cognoscat. de appell. post gl. in c. super his. 16. in verb. ar-
bitrium. de accusat. Tiraq. in l. si vnquam. in verb. om-
24 nia vel partem. num. 32. C. de reuoc. donat. † Quasi in
huiusmodi arbitrarijs Iudex possit etiam dolum
committere c. 1. de re iud. in 6. Bal. in l. si fugitiui. 3. in
fi. vers. & sic patet quod iudex. nu. 7. C. de seru. fugit. &
dixi. dec. 86 n. 6. cum seq.

Quia respondetur primo, quod secundum o-
pinionem aliorum non licet hoc casu appellare,
25 prout concludit † Aym. cons. 78. an. 8. Couarr. libr. 2.
var. resolut. c. 12. n. 3. vers. at ab eo cui vt bono viro. post
Innoc. in c. præsenti. de testib. cum alijs per Menoch. de
arbitr. q. 70. lib. 1. num. 7. vsque ad num. 12. Vbi in fine
dicit constituendam esse regulam negatiuam,
quod in istis arbitrarijs non sit licita appellatio,
quasi ob collatum sibi arbitrium iudex æquipa-
26 retur Principi, qui non potest reprehendi † l. 1. C.
de offic. præfect. prætor. l. 1. ff. à quib. appell. non lic. De-
cian. consil. 47. in princ. lib. 1. Idem Menoch. consil. 818. n.
51. lib. 9. & de arbitrar. in addit. q. 70. in prin. in verb.
locus foret.

Secundo respõdetur prędicta procedere quan-
do simpliciter aliquid esset remissum arbitrio ali-
cuius, tunc enim est intelligendum arbitrio boni
27 viri, ideo permittitur appellatio, † secus si libe-
ro arbitrio, & potestati Iudicis committatur,
prout est casus noster, tunc enim non potest ap-

pellari, quia lex non dat remedium patti pro quo
possit implorari officium iudicis, l. d est positum
in mero eius officio, vnde siue motu proprio id
noluerit facere, siue petitus denegauerit nō dici-
tur pars grauata, cum nō semper debeatur, quod
per partem petitur, Et licet, quandoque sit iniu-
28 ria, † si officium d coegetur à cuius officij denega-
tione etiam est licita appellatio; Tamen intelligi-
tur de officio iudicis nobili, quod subrogatur lo-
co actionis. & vicem illius obtinet, secus illo offi-
cio, quod iudex motu proprio potest exercere à
quo non appellatur, prout latè omnia ista decla-
rat *Fel. in c. exceptionem. 11. col. 2. & 3. vers. vnde subdit
quod isti male dicunt. vsque ad vers. quartus casus. n. 3.
vsque ad n. 6. de exceptiou. Rum. cons. 149. col. 2. in fi. nu.
9. vers. & ideo si inique arbitretur. lib. 4. Couarr. lib. 2.
var. resolut. c. 11. nu. 5. Iaf. in l. 1. in princ. nu. 5. & 6. vers.
secundo probat. ff. si quis ius dicent. non obtempt. Mon-
ter decis. 7. n. 8. & 9.*

Cum præsertim in casu nostro non possit consi-
derari magna læsio per huiusmodi executionem,
quæ semper poterit retractari, quasi tunc iudex
29 debeat argui in arbitrariis, † cum nimis partem
lædit, & quando agitur de magno præiudicio
*Bald. in c. 1. col. antepen. n. 15. vers. & scias quod si ista ar-
bitraria. de milit. vassall. qui contumax est. & in l. 1. col.
1. ante med. vers. sed pene quod per statutum. n. 3. C. de
reb. cred. Alex. cons. 106. viso themate ante posito. col. 2.
in fi. vers. cum his consonant. nu. 14. lib. 3. Beer. decis. 184.
& dic. secundum. col. antepen. in princ. nu. 18. ad med. Ti-
raquell. de retract. consang. §. 4. gl. 1. n. 11. Menoc. de ar-
bit. q. 70. n. 16. vers. declaratur primo.*

Nec faciebat quod fuerit excessum in executio-
ne quasi iudex requisitus pro illa facienda non ser-
uauerit dilationes, & alia requisita per statutum
vigens in loco eius, qui mādauit talem executio-
30 nem fieri, † cum illud potius deberet attendi per
quemcunque Magistratum, seu Iudicem, coram
quo petitur huiusmodi executio *Iaf. in l. cunctos
populos. in 1. lectur. col. 4. in fi. vers. tertium principale
31 membrum. n. 22. C. de sacros. eccl.* † vbi ex hoc conclu-
dit, quod si contractus fuerit celebratus in loco
vbi contra instrumentum nulla possit opponi ex-
ceptio, iudex debebit seruare illud statutum quā-
uis instrumentum ibi factum alibi producatur
32 *Bal. in l. 1. q. 5. n. 5. C. ne fil. pro patr.* † Vnde licita erit
appellatio, quando modus executionis excedere-
tur *Fel. in c. quo ad consultationem. 15. col. 11. n. 16. & 17.
de re iudic. Franc. in c. nouit. 43. in princ. nu. 1. de appell.
Dueu. reg. 41. lim. 1. Cor. cons. 71. col. pen. in prin. n. 5. li. 1.*

Quia licet daretur appellatio quādo exceditur
modus in executione, tamen intelligitur quo ad
33 effectum deuolutiuum, non suspensiuum. † nam
illius respectu non retardatur executio *Cauall.* qui
ita practicari testatur *q. 190. n. 6.* post *Gurer. in l. ne-
mo potest n. 447. de leg. 1.* Et ratio est, nam via execu-
tiua efficeretur longior via ordinaria, & lites ni-
mis protraherentur contra *l. properandum. C. de iu-
dic. l. iurgantium. de senten. & re iudic.*

Vlterius hic non agebatur de decisione causæ,
sed de modo, & forma executionis, quo casu iu-
dex alterius territorii requisitus debet in exequē-
34 do sequi suam iurisdictionem. † non alterius loci,
& statuta, & consuetudines sui tribunalis, non a-
liena, siue loquamur de ordine processus, siue de
ordine executionis; Vbi enim postulatur execu-
tio, ibi seruetur consuetudo illius curiæ, in qua
reus conuenitur *Alex. in l. à diuo pio. §. sententiam. n.
6. col. 4. ad med. vers. secundo limita dictam conclusio-
35 nem. de re iudic.* † vbi quod si iudex pronunciauit
secundum statuta sui fori, tunc per iudicem alte-
rius territorii non mandabitur executioni talis
sententia, cum non teneatur quis exequi litteras
iudicantis, nisi seruet leges, & statuta sui loci.
36 † Quod etiam prius voluit *Bald. in l. vnic. in fin. n.
47. vers. scias vnum. C. de confess.* vbi quod quando e-
xecutio non sumeret vim de iure communi, sed
per formam statuti municipalis, tunc talis execu-
tio non posset fieri per iudicem alterius territorij,
etiam per litteras remissas ad illum, cum in exe-
quendo debeat sequi suam, non alterius iurisdi-
ctionem *l. missi opinatores. C. de exactor. tributor. lib.
10.* sequitur *Marsil. sing. 138. iudex vnius territory. ad
med. vers. tene tamen menti. n. 2. Asin. de execution. §. 1.
c. 74. n. 2. fol 24.*

Neque obstat prædicta procedere, quando pe-
titur executio ex vi iudicati, aut iuris communis
iuxta *l. creditores. 3. C. de pignorib.* Cum secus sit in
executione ad litteras rogatorias iudicis alicuius
37 loci, † quasi tunc talis iudex requisitus gerat ima-
ginem requirentis *Menoch. de adipisc. possess. in princ.
n. 404.* Ideo tanquam in eius locum subrogatus
non debet discedere à consuetudine loci subro-
gantis, cum hoc faciat requisitus, quia aliàs non
38 posset se intromittere de alieno processu † *l. cum
quadam puella. de iurisd. omn. iudic.* & ita in puncto
concludit *Butr. in c. fi. col. 6. post med. in 3. effectu vers.
hac vera nisi fiat executio. n. 16. de confess.* quem refert
*Alex. in l. à diuo pio. §. sententiam. nu. 6. col. 4. ad med.
vers. secundo limita. in fi. ff. de re iud.* Ideo licet Gallus
condemnatus in pœna capitis non possit in vrbe
39 decapitari, † quamuis producantur bāna, & con-
dēnationes in Gallia factæ; Tamen ad litteras Re-
gis petētis executionē per Iudicem Vrbis poterūt
illæ sententiæ exequi, prout ita iudicatum, & de-
capitationem sequutam dicit *Farin. de inquisit. q.
11. n. 61. in princ. vers. quam cum nunquam habere.*

Quia siue simus in executione parata ex vi iu-
dicati, aut iuris communis, siue ad litteras roga-
torias iudicis loci, qui vigore statuti executiui in
40 eodem loco existentis interlocutus est, † semper
consuetudo est adeo localis, vt Iudex requisitus
non teneatur facere executionem in bonis ibi-
dem sitis, nisi secundum statuta, & consuetudi-
nem suæ Curiæ, nulla habita consideratione sta-
tutorum loci Iudicis requirentis *Iaf. in l. properan-
dum. §. sin autem reus. numero 4. vers. intellige etiam.
C. de iudic. & in l. cum quadam. in fin. num. 20. vers. li-
mita etiam conclusionem. & ibi Purpur. in addit. in
verb. loci.* vbi dicit multum notandum *de iurisd.
omn. iudic. Boss. de senten. ad fin. num. 115. vers. ideo con-
cludendum ex omnium dictu. Idem Iaf. in l. à diuo pio.
§. sententiam. in fin. numero 24. vers. secundo in contra-
rium. de re iudic.* & multis comprobat testando et-
iam de communi opinione *Coler. de processibus e-
xecutiu. p. 1. cap. 3. numer. 214. vers. immo quod plus est.*
41 † Dummodo in loco Iudicis exequentis, in quo
reus reperitur non vigeret idem, aut simile statu-
tum, super quo est fundata sententia iudicis, qui
eam protulit, tunc enim facienda esset executio,
prout si communi Iure Romanorum attento fuis-
set sententia lata *Boss. de sentent. ad fin. num. 115. vers.
sed si est lata conformis dispositioni. Petr. Caball. resolu.
criminal. cas. 161. num. 13.* vbi, quod est notandum,
cum Moderniores Criminalistæ non ponant di-
ctam decisionem *Bald. in l. vnic. C. de confess.* & vo-
luit

Digitized by Google

luit etiam *Iaſ.in l.à diuo pio.§.ſententiam in ſi. verſicul.*
42 *tertio in executiuis.ff.de re iudic.* † vbi quando in lo-
co, in quo petitur executio inſtrumenti vigebat
ſimile ſtatutum, quod aderat in loco contractus
poterit fieri executio, cum aliàs non exiſtente hoc
ſtatuto non daretur iſta via executiua, quia de iu-
re communi inſtrumenta non merentur execu-
tionem *l. minor.25.annorum cui fideicommiſſum.in prin.
verſi.initium nouæ petitionis.ff.de minorib.*

Ideo etiam dicimus, quod ſi quis cum inſtru-
mento liquido facto in loco, vbi illi datur parata
executio veniat ad iudicem in foro, in quo ſerua-
43 tur ius commune, † petendo paratam executio-
nem eiuſdem inſtrumenti tanquam liquidi, & re-
cogniti, poterit ei replicari, vt prius ſeruet iuris
ordinem dirigendo actionem aduerſus reum, &
cauſa cognita ſententiam accipiat, & pignora ca-
44 piat poſt rem iudicatam iuxta formam † *l.1.& 2.C.
de execution.rei iudic.* cum de iure communi inſtru-
menta non habeant executionem paratam *l. mi-
nor.25.annis.40.de minor.l.tale pactum.40.§.qui pro-
45 uocant.de pact.* † Nam ſtatutum dans executionem
apocæ in vna ciuitate non habet locum in alia
*Iaſ.in l.cum quadam puella.in fin.verſi. confirmo illud.nu.
21.de iuriſd.omn.iudic.* Maximè ſi ſtatutum eſſet or-
dinatorium *Bald.in l.1.nu.8.in fi.verſ.item dicit.C.quæ
ſit long.conſuetud.* & eſt deciſio *Rot.coram R.P.D.Pena
Anconitan.pecuniarum.23.iunij 1603.* vbi de ſtatuto
Anconæ dante executionem apocis, quod non
ſeruatur in Vrbe.

Quod adeo verum eſt, vt etiam habeat locum
quantumuis vterque litigator tempore contra-
ctus domicilium ſuum habuerit in dicto loco, vbi
46 fuit actus celebratus, †, & nunc reus illud muta-
uerit, quia ſemper eſt verum, quod iudex aditus
pro facienda executione debeat ſeruare leges ſuę
regionis, non autem ſequi ſtatuta alterius Pro-
uinciæ *Curt.in c.cum tanto.ſect. 9.num 5.de conſuetud.
Matth.Coler.de proceſſib.executiu.p.1.c.3.num. 225. ad ſi.*
vbi etiam *nu. 226.* docet pro creditoribus caute-
47 lam, † qua mediante poſſint petere executionem
paratam alibi ex ſtatuto loci, in quo negotium
geſtum eſt: vt videlicet ponatur in inſtrumento,
quod etiam alibi experiatur condictione ex lege
loci contractus cum ſuo priuilegio, tunc enim v-
bique locorum executio poterit intentari *Imol. in
l.à diuo pio §.ſententiam.ad med.verſ.ſed non inuenitur.de
48 re iudic.& ibi Iaſ.in ſi.nu.24.* † Quemadmodum e-
nim ſemel obligatum ſequitur actio perſonalis
quocunque vadat *gl.in l.3.ff.pro ſoc.* Ita etiam debet
ſequi reum cum priuilegio paratæ executionis, ſi
49 intentetur condictio ex lege ſtatuti † *Imol.in d.§.
ſententiam. ad med. verſ. quid poteſt via executiua. Coler.
de proceſſib.executiu.p.1.c.3.n.227.in ſi.* & eſt *tex.in l.cum
in longi.quæ eſt vlt.ad ſi.verſ.quid enim prodeſt. C. de præ-
ſcription.long.tempor.decem vel vigint.annor.*

EPITOME.

Iudici ſeu Arbitro quando permittatur decla-
ratio laudi, & ſententiæ etiam definitiuæ. Inferior
an poſſit cogi reuocare, & interpretari ſuam ſen-
tentiam, & an delegans illam interpretetur ex
mente Delegati. Copula, &, quando coniungat,
cum omnibus qualitatibus. Obligatus ad cauen-
dum an debeat dare fideiuſſores. Interlocutoria
quoties poſſit reuocari. Declaratio an aliquid de
nouo inducat, & quandocunque concedatur.

SVMMARIVM.

1 *Declaratio retrotrahitur ad declarandum, & nihil noui inducit, & an poſſit fieri quocunque tempore. nu.2. & an ſit eadem cum ipſa diſpoſitione.nu.3.*
4 *Arbitri, & Iudices an poſſint declarare laudum, & ſententiam etiam interlocutoriam.n.6.7.9.& 10.*
5 *Declarati admittitur vbi adeſt dubium.*
8 *Interpretatio ſententiæ eſt meri imperij.*
11 *Interlocutoria etiam millies poteſt reuocari.*
12 *Inferior an poſſit cogi ad reuocandum ſeu interpretandum ſuam interlocutoriam.nu.13.*
14 *Delegans an poſſit interpretari ſententiam ex mente ipſius Delegati.*
15 *Tertius eligendus in caſu diſcordiæ non admittitur, niſi de illa conſtet.*
16 *Copula, &, coniungit, cum omnibus qualitatibus. Declara vt num. 17.*
18 *Dictio nec non reſoluitur in copulatiuam.*
19 *Obligatus ad ſimplicem cautionem debet hypothecare bona, & quando ſufficiat cautio iuratoria cum fideiuſſoribus.n.20.& 21.*
22 *Cautio ſufficiens dicitur cum pignore, & fideiuſſoribus. Intellige vt num.23.*
24 *Idoneus non cogitur ad fideiubendum.*
25 *Iudici vel arbitro quando permittatur executio ſuæ ſententiæ, ſeu laudi.*

CAPVT CXLVII.

DEclaratio nihil de nouo inducit, & non im-
mutat ſenſum declarati, & ad illud retro-
1 trahitur † *l.heredes palam.21.§.ſi quis poſt factum.vbi gl.
in verb.ſignificat.de teſt. l.ſi donata.37.in fin. de donation.
int.vir.& vxor.Dec.conſ.8.num.211.lib.1.* Et poteſt fie-
ri quocunque tempore. Ita vt ſi ſtatutus fuerit
2 terminus ad aliquid faciendum, † liceat illud de-
clarari lapſo termino, quamuis tunc non poſſet
fieri, cum excluſus à iure aliquid faciendi, non
excludatur à iure declarandi *Surd.* qui mul-
tis ſimilibus comprobat *deciſ.29.per tot.* Vbi etiam
3 quod declaratio adeò inhæret diſpoſitioni; † vt
cenſeatur emanaſſe cum illa eodem tempore; ita
vt inſit ipſimet diſpoſitioni *Aret. in l. gallus. §. & ſi
parente.col.1.de liber.& poſth.Rimin.Iun.conſ.149.nu.5
lib.3.& conſi.495.n.7.lib.5. Tiraq.in l.ſi vnquam.in verb.
libertis.num.13.cum ſeq.C.de reuocand. donatio.*

Ex quibus dicebatur potuiſſe per arbitros de-
clarari laudum per eos latum in cauſa D.Guerre-
rij, & litis conſortium coram me vertente; quaſi
4 hoc permittatur, † cum nihil de nouo faciat *Bald.
in l.ne arbitri.col.vlt.in ſi.nu.11.verſ.finaliter ex dictis.C.
de arbitr.Felin.in c.qualiter & quando.17.num.28.in fin.
col.15.in princ.verſ.tertio nota quod arbiter.de accuſat.*

Contrarium tamen Dixi verius eſſe, quia con-
ſtabat de totali mutatione laudi dati, quo caſu
non admittitur declaratio, quæ habet locum
5 quando verba ſunt dubia, † ſecus ſi eſſent clara
*Bal.in l.voluntatis.7.col.ſi.verſ.quæro ſi ſtatutum.n.9.C.
de fideicommiſſ.Caſtrenſ.conſ.338.quia exceptiones.colum.
1.ad ſi.nu.2.verſi.pro declaratione.lib.1.dixi deciſ.175.nu.
12.cum ſeq.* vbi etiam de ratione iſtius totalis mu-
6 tationis: Maximè quia declaratio, † ſeu corre-
ctio non fuit facta incontinenti, antequam a-
ctus habitus ſit pro perfecto, ſed poſt multos
dies, & poſt oppoſitionem partium huiuſmodi
contrarietatem allegantium, quo caſu non per-

Digitized by Google

mittitur declaratio *Felin.in c. qualiter & quando.nu.*
29.col.15.verſ.fallit ſecundo.de accuſation.

Immò neque Iudici permittitur declarare, aut
interpretari ſuam ſententiam, niſi eſſet de maiori-
bus Iudicibus habẽtibus merum imperium; Cum
7 ſecus ſit in minoribus † *Bar.in l.2.nu. 4.ad med.verſ.*
ſi vero quæro C.de ſentent.ex breuic.recitand. Quia pro
interpretatione competit officium iudicis nobi-
le, quod eſt de mero imperio, vt notatur *in l impe-*
8 *rium.ff.de iuriſdict.omn.iudic.* † Ideo nemo poteſt ſen-
tentiam interpretari, qui non habet merum im-
perium *Caſtr.in l.ab executore 4.col. 2.poſt med.n. 6.de*
appell. vbi infert, quod Magiſtratus municipales,
qui de iure communi non habent imperium, li-
cet ex forma ſtatuti aliquando habeant ea, quæ
ſunt de mero imperio, non poſſunt ſententiam
9 interpretari † *Surd.conſil.288.nu.2.lib.2.* vbi ampliat
ad interlocutoriam habentem vim definitiuæ,
quæ ſicut non poteſt per iudicem reuocari *Bald.*
in l.arbitro.col.2.ad fin. in gloſa magna.ff. qui ſatiſdar.co-
gant. Ita neque interpretari, cum interpretatio nõ
fiat, niſi per eum, qui poteſt reuocare, vel conde-
re actum *Surd.ibid.nu.2.* Licet in ſententia interlo-
10 cutoria aliud ſit, † quia etiam inferior poteſt illam
declarare, & interpretari, immo quoque reuoca-
re; Iudex enim pronunciandu definitiue functus
eſt officio ſuo; vnde nihil aliud debet agere, cum
ſecus ſit in interlocutoria, poſt quam etiã rema-
net Iudex; ideo poteſt ſe in ea intromittere reuo-
cando, & interpretando, etiam quod millies vel-
11 let hoc facere † *Ang.in l.quidquid aſtringenda.in fin.ff.*
de verb.oblig. Non obſtantibus adductis per *Iaffred.*
deciſ.194. vbi voluit ſemel tantum, aut bis poſſe
reuocari: Quia contra eum eſt verior opinio, pro-
ut teſtatur *Mandoſ.form.9.commiſsion.in verb. admit-*
tet.in fi. latè *Montr.dec.Aragon.3.per tot.* cum aliis, de
12 quibus infra c.149. † Ita vt etiam inferior poſſit
cogi præciſe ne dum interpretari, ſed etiam reuo-
care ſuam interlocutoriam, quando conſtaret eſ-
ſe erroneam, & iniuſtam; Cum enim appareat e-
uidenter de actus iniquitate, non poteſt præten-
dere, quod bene fecerit *Bart. in l.ſi tutor. in fi.de au-*
ctorit.tutor. Rip. in l.quod iuſsit. num.36.qu. 6.col.6.poſt
13 *med.ff.de re iudic.* † Nam aliàs ad id iudex non poſſet
cogi, quaſi tunc prætendat ſe bene iudicaſſe, &
lex conferat reuocationem in eius arbitrium *Bar.*
14 *in d.l.quod iuſsit.n.13.* † Poſſet tamen Delegans in-
terpretari ſententiam Delegati ex mente ipſius
Delegati *c.ex parte.el 3.de verb.ſign.Menoch.de arbitr.q.*
67.n.26. Vnde etiam poterit committere inter-
pretationem ipſi Delegato *Sur.conſ.288.n.16.lib.2.*

Stante igitur voto contrario vtriuſque arbitri
conſtat de diſcordia, ob quam potuit per tertium
15 ſententiari, tanquam electum in caſu diſcordiæ †
Alex.conſi.124.in cauſa & lite.n 9.lib.2.& conſ.48.n.12.
lib.7.Dec.conſ.475.n.39.& 40.col.vlt.in fi. Pariſ.conſi.
24.num.145.lib.2. Ideo dixi bene declaratum fuiſ-
ſe promiſſionem euictionis extendendam tam
pro florenis. 800.reſpectu hæreditatis Deſiderij,
quàm pro altera medietate hæreditatis Peræ: Ita
vt teneantur de euictione tanquam principales,
non ſimpliciter velut creditores ex rationibus,
16 quas adduxi *deciſ.175.* † Stante præſertim copula,
&, quæ coniungit præcedentia cum ſequentibus,
eiuſque natura eſt reperere omnes conditiones
præcedentis ſermonis copulando cum omnibus
qualitatibus *Bart. in l.ſeia.§.caio.de fund. inſtruct. A-*
lex.conſi.100.viſa inquiſitione.num.2.lib.6. etiam am-
pliando, non reſtringendo *Corn.conſi.104.licet in*
hac conſultatione.col.fi.in princ.num.5.verſ.attento.lib.1.

Præſertim quia diſpoſitio eſt ſub eadem ora-
17 tione concepta, na ſecus eſſet ſi ſub diuerſa † *Aret.*
conſi.1.num.18.col.4.ad med.verſ.venio nunc ad tertium.
Iaſ.in l.1.in princip.ff.de iuſt.& iur. Soccin. conſ.71.nu.4.
18 *lib.3.* † Prout idem eſſet in dictione, nec non, quæ
reſoluitur in copulatiuam, &, *Ceſar de Graſſ.deciſ.1.*
nu.5.de reb.eccleſ.non alienand. cum aliis de quibus ſu-
pra *cap.70.*

An autem pro iſta promiſſione teneantur Rei
conuenti dari fideiuſſores, vel ſufficiat ſimplex
cautio; Verius eſſe Dixi, quod qui tenetur ad ſim-
plicem cautionem de iure non debet obligare
19 bona, † cum ſufficiat ſimpliciter verbotenus pro-
mittere *gl.in l.2.§ ſed ſi agant.in verb.ſola promiſsione.de*
iudic. Quamuis de conſuetudine requiratur hy-
potheca, & bonorum obligatio *Bart. in l. prætoriæ.*
nu.2.ff.de prætor.ſtipulation. Soccin.conſ.120.cum in præ-
ſenti conſultatione.in 2.dub.col.3.nu.4.verſ. ſexto quia de-
mum.lib.2. Et iſtam opinionem tanquam magis
communem ſeruandam eſſe dicit *Iaſ. in l.1.nu.20.*
col.pen. ad med.verſ.circa dictas quinque fallentias. ff. qui
ſatiſdar.cogant.& in l.ſi prius.numero 52.de non.oper.nun-
20 *ciat.* † Ita vt ſufficiat iuratoria cautio abſque fide-
iuſſoribus, Dummodo ex forma legis, vel ſtatuti
non requiratur plena, & ſufficiens cautio *gloſ.in c.*
quoniam frequenter.§.in aliis.in verb.cautiones. vt lit. non
conteſt.Soccin.reg.43.verſ.fallit quarto.Ceuall.q.66.nu.2.
21 Vel niſi fuerit dictum, † quod idoneè caueatur,
quia tunc intelligitur cum fideiuſſore: prout
quando adderetur dictio plenè, vel rectè, aut
competenter, vel eſſemus in perſona ſuſpecta, &
forenſi, aut ſi cautio inſtrumentalis eſſet ſuper-
flua, vt quia aliàs promiſſor erat obligatus per in-
ſtrumentum latè *Bertaz.* qui omnes ſupradictos
22 caſus recenſet *clauſ.42.gl.8.num.2.* † Quorum ra-
tio eſt, quia cautio ſufficiens dicitur, ſi pignora, &
fideiuſſores dentur *gl.in c.ex tranſmiſſa.8.in verb.ſuf-*
ficienti.de reſtitut.ſpoliat. vbi de marito condemnato
ob ſæuitiam ad cautionem fauore vxoris, qui de-
bet fideiubere, vt dicatur præſtitiſſe ſufficientem
cautionem: de qua quæſtione *Rol.conſ.27.lib.3. Gu-*
23 *ter.in l.nemo poteſt..num.247.de leg.1.Ceuall.q.66.* † Li-
cet hoc etiam eſſet arbitrarium iudici *Menoc.de ar-*
bitrar.caſ.142. Ita vt in caſu, in quo eſſet præſtanda
fideiuſſio, non adimpleretur dando pignora,
quando expreſsè de fideiuſſoribus dictum fuiſſet
Alex. ad Bart. in l.1.ff. qui ſatiſd.cogant. Marſil.in rub.de
fideiuſſor.num.297. Cum aliud ſit in promittente
ſimpliciter ſatiſdare latè *Rot. Genuenſ. per Carthar.*
deciſ.98.per tot.

Ex quibus patet non eſſe admittendam in caſu
noſtro petitam fideiuſſionem, cum non adſit ali-
qua clauſula, quæ importet ſufficientem, ſeu re-
ctam, aut plenam cautionem: Ideò ſatis erit ſim-
plex bonorum obligatio, cum præſertim ſimus in
24 perſonis idoneis, † qui minus debent cogi ad fi-
deiubendum *Bar.in l.quicunque.la 2.C. de fund.patri-*
monial.lib.10.Fel.in c.ad hæc.in fin.de ſentent.excommu-
nicat. Roman. conſ.67. colum.2.in fin.verſ. tertio hoc
ipſum probatur. & ibi *Mandoſ.* teſtatur de commu-
ni *in verb. poſſidere in fin.* cum diſtinctionibus quas
adduxi *ſupra cap.13.* & ita declaraui concedendo
executionẽm pro omnibus contentis in ſenten-
25 tia. Quidquid enim ſit de iure, an arbiter e-
xequatur laudum: Secundum formam conſtitu-
tionis, de qua in actis, conceditur facultas exe-
quendi

Google

quendi quaſcunque ſententias cum verbis generalibus, & ampliſſimis, quæ faciunt, vt comprehendantur omnes cauſæ tam ciuiles, quàm criminales, & ſpirituales tam per Iudices, quàm per arbitros diſcuſſas, prout latius dixi *ſupra c.66.*

EPITOME.

Ad cognoſcendum congruam dotem an attendatur tempus contractus, vel mortis patris, & auctarum facultatum. Et quid in legitima, ſeu renunciatione. Statutum diſponens filias eſſe contentas dote probibendo, ne quid vltra petant an ſit fauorabile, vel odioſum, & an excludat eas à petitione ſupplementi, ſi conſtat de læſione, & dos fuit minor legitima. Enormis læſio quæ dicatur, & an enormiſſima ſit conſideranda reſpectu rei, de qua agitur, vel totius ſubſtantiæ patrimonij, & per quas clauſulas excludatur, & infra quantum tempus competat reſtitutio.

SVMMARIVM.

1 *Statutum diſponens filias eſſe contentas dote probibendo, ne quid vltra petere poßint intelligitur excludere à ſupplemento quamuis dos ſit congrua, & minor legitima. Declara, vt num. 7. & 13.*
2 *Pater capit melius conſilium pro filia quam alius.*
3 *De amore parentum erga liberos.*
4 *Diſpoſitio excluſionis fœminarum propter maſculos an ſit fauorabilis, & amplianda.*
5 *Statutum prohibens dari in dotem vltra ſummam ſcutorum bis mille eſt fauorabile.*
6 *Denominatio fit à potentiori.*
8 *Dos congrua an dicatur reſpectu temporis contractus, vel auctarum facultatum. numero 9. & quid in legitima. num. 10.*
11 *Læſio in renunciatione an conſideretur tempore mortis patris.*
12 *Dos quando augeatur auctis facultatibus.*
14 *Verba generalia recipiunt interpretationem legalem.*
15 *Læſio enormiſſima non excluditur per clauſulas generales, & iuratas.*
16 *Conditio ſi æque fuerit iudicatum ſemper intelligitur.*
17 *Iudex arbitratur quando læſio interuenerit.*
19 *Reſtitutio competit poſt quadriennium ſtante enormiſſima læſione.*
20 *Deceptus vltra dimidiam ſi vigore ſtatuti debeat infra quadriennium vti remedio l.2. C. de reſcind. vendit. auditur tamen infra triginta annos ſtante læſione enormiſſima.*
21 *Læſio enormiſſima an dicatur reſpectu rei, de qua agitur, vel totius ſubſtantiæ patrimonij. n.22.23. & 24.*

CAPVT CXLVIII.

STatuta quæ paſſim extant in diuerſis prouinciis, & locis, dum diſponunt filias eſſe contentas dote aſſignata prohibendo, ne quid vltra poſ-
1 ſint petere, † Dixi verius eſſe, quod intelligantur
illas excludere à petitione ſupplementi, quamuis dos non fuerit congrua, ſed minor legitima ſecũdum opinionem *Bald. in auth. res quæ. num. 16. col. vlt. in princ. verſ. modo quæro de duobus. & ibi add. in verb. modo. Cod. commun. de legat. & in l. fin. C. de dot. promiſ. Ruin. conſ. 62. num. 5. lib. 3. Ceph. conſ. 291. numer. 7. lib. 2. Natt. conſ. 201. in fi. lib. 1. Menoch. de arbitrar. caſ. 149. num. 2.* Etenim prædicta ſtatuta fundant ſe in prouidentia paterna, vnde non poteſt dici de incom-
2 petentia dotis, † quaſi nullus capere poſſit melius
conſilium, quàm pater de filia, ita vt quod illi viſum fuit competens non debeat alteri contrariũ videri *l. nec in ea. 22. in fi. & ibi gl. in verb. pietas. de adult. l. fi. in princ. verſ. quis enim talis affectus. & ibi gloſ. in verb. paternum. C. de curat. furioſ. Dec. conſ. 505. copioſè & eleganter. nu. 5. verſ. ſecundo concurrit. col. 2. Doct. in l. ſi is quidem 8. in fi. poſt gl. ibi. in verb. magis. ff. de eo quod met. cauſ. Tiraq. in l. ſi vnquam. in præfat. num. 36. C. de reuoc. donat.*
3 † vbi latiſſimè de amore & affectu parentum erga liberos *n. 7. vſque ad n. 37.*

Præſertim quia ex intentione ſtatuentium excluduntur fœminæ propter maſculos, vnde non ſolùm huiuſmodi diſpoſitio valet, ſed eſt amplian-
4 da tanquam fauorabilis, † quamuis alio reſpectu
quo ad fœminas ſit odioſa *Bald. in l. 2. ad fi. verſ. & per hoc arguitur. num. 4. & ibi Iaſ. col. 1. ad med. num. 4. ex iſta doctrina. C. de in ius vocand. Gab. conſ. 197. num. 4. lib. 1. Rot. diuerſ. deciſ. 457. nu. 6. p. 1.* vbi de ſtatuto Vrbis prohibente dari in dotem vltra ſummam ſcu-
5 torum bis mille quod ſit fauorabile † *latè Molin. de primogen. hiſpan. lib. 1. c. 18. nu. 4. Menoch. de recup. poſſeſſ. remed. 1. nu. 37.* Et cum præponderet fauor filiorum erit potius fauorabile, quia à potentiori eſt
6 facienda denominatio † *c. ad quæſtiones. de rer. permut. Alex. conſ. 119. viſo proceſſu cauſæ. col. 2. in fi. num. 6. verſ. & illud quod eſt magis. lib. 5. Tiraq. de retract. lignag. §. 30. n. 9. & 10. gl. 1. Put. deciſ. 374. num. 6. lib. 1.*

Neque obſtat in caſu de quo agebamus adeſſe læſionem, ob quam tollitur præſumptio orta ad fauorem patris, quod competenter filiam dota-
7 uerit † vnde erit locus ſupplemento legitimæ, &
congruæ doti quamuis ſtatutum prohiberet amplius peti *Caſt. conſ. 275. ſuper primo quæſito col. 3. in fi. verſi. & hanc partem puto veram. num. 6. lib. 1. Alex. conſ. 33. videtur ſuper dicto. in fi. n. 4. lib. 4. Dec. conſ. 180. ſatis nota eſt quæſtio. nu. 3. col. 2. in fi. cum aliis quos adduxi deciſ. 27. num. 3.*

Quia non conſtabat de læſione, cum dos aſſignata poſſit dici congrua tam reſpectu persona-
8 rum, quàm loci, & temporis † *Ruin. conſi. 56. nu. 10.*
lib. 3. Dec. conſi. 275. proponitur. col. 2. in princ. verſi. ſed tamen his & ſimilibus. Ludouic. deciſ. peruſin. 21. num. 57. Quamuis enim facultates patris auctæ fuerint, ita
9 vt illarum reſpectu poſſet conſtare de læſione. †
Tamen ad illam conſiderandam attenditur tempus contractus, & dotationis, non quod poſtea euenit *latè Surd. conſi. 488. nu. 36. lib. 4.* Quidquid aliud ſit in legitima quæ auctis facultatibus auge-
10 tur † *Cephal. conſi. 165. nu. 20. lib. 2. latè Rot. per R. P. D.*
Penian. vlixbonen. legitimæ. 27. nouembris 1595. vbi quod verior eſt opinio in legitima conſiderari tempus mortis, ſecus in dote, quæ refertur ad diem contractus, & ibi etiam quando filia renunciat patre
11 viuente hæreditati paternæ † an tunc ſit atten-
denda læſio tempore renunciationis, vel mortis patris: de qua quæſtione *Rom. & Imol. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. de verb. obligation. Guliel. Benedict. in cap. raynutius. in verbo duas habens filias. num. 266. de teſtam. Pariſ. conſi. 26. num. 89. col. penult. poſt med. lib. 3.* vbi de magis communi quod attendatur tempus renunciationis *Couar. in c. quamuis. p. 3. §. 1. n. 2. ad fin. verſi. attamen ipſe. de pact. in 6. Molin. de hiſpan. primogen. lib. 12. c. 5. n. 29.*

Neque obſtat quod augeatur etiam dos auctis facultatibus *Soccin. conſi. 100. ſuper controuerſ. colum. 3. in fin. verſic. quinimmo etiam dicta additio. numer. 9.*

Digitized by Google

12 *lib.3.* † Quia intelligitur, quando dos esset com-
mensuranda cum legitima, itavt deberetur vsque
ad eiu, quantitatem; Secus in casu statuti, in quo
uulla est habenda ratio legitimæ, quæ debeat cō-
mensurari ad dotem, & dummodò dos sit coo-
grua erit satisfactum statuto, neque augebitur
auctus facultatibus *Dec.cons.275.col.2.in fin. vers. & ista conclusio.Handed.* in specie *cons.10.nu.37. vers præterea qui tenent.lib.1.post Gramm. decis.101.nu.72. vers. & licet dubium sit.*

Verùm si probaretur magnus excessus, & læsio
enormissima, tunc esset locus supplemento legi-
13 timæ † *Ruin.cons.98.num.4.vers.& quamuis etiam statutum.lib.2. Menoc.de arbitrar.cas.149. num.15.post Dec. cons.202.vt vera resolutio.num.7.col.3.in fi.vers.si tamen excessiue. Bald.Nouel.de dot.priuil.17.nu. 6.p.6.cum aliis*
14 *supra allegatis.* † Quamuis statutum generaliter
prohiberet aliquid peti vltra dotem, quia etiam
verba generalia recipiunt interpretationem le-
galem *Bald.cons.67.quia ex facto oritur.col.1. in fi. vers. nec obstat si dicatur.lib.3.Ias.in l.fideiussor. §.prætor au.in fin.n.7.ff.qui satisd cog.Tiraq.de retr.conuent. gl.2.§.1.n.*
15 *9.in fi.vers.nam & hac dictio.* † Prout est in compro-
missis in quibus nec clausulæ generales, & amplæ
excludunt lęsioοem enormissimam, quamuis ad-
sit iuramentum; quod neque impediret redu-
ctionem petere. Quia semper intelligitur condi-
16 tio, si æque fuerit iudicatum † *c.2.de arbitr.l.si libertus.30.de oper.lib.Anan.cons.3.n.2.Dec.cons.39.n.6. Soc. cons.220.visis compromissis.col.5.in princ.n.6.li.2.* Quasi tunc præsumatur dolus qui ex d. læsiooe colli-
gitur *l.suprema cum ratione.21.de pecul. Auffr.ad dec.capp. tholos.168.*

Amplius etiam sufficeret lęsio enormis secun-
dum opinionem, de qua per *Cagnol. in l. si quis maior.n.38.C.de transact.* Et *post Zas.Corn.& alios per eum allegatos.* dicit hanc opinionem esse verissimam
17 *Cenall.q.92.in fi.* † vbi etiam quod læsio debet as-
cendere ad quantitatem sextæ partis illius rei,
quæ io arbitrio deducitur, vt sit locus præfatæ re-
ductioni *Bart.in l.societatem.77.§.arbitrorum. nu.25. vers.& videtur quod quando sit excessus.ff.pro soc. Cuman. cons.50 stante statuto.col.2.in fi.vers.ad autem.nu.3.*

Licet secundum aliam opinionem esset hoc
18 committeodum arbitrio iudicis † *Dec. cons. 38.in fin. vers. alij volunt. Tiraq. in l.si vnquam. in verb.omnia vel partem.numero 31. C.de reuocand. donat. Couar.lib.1. var.resolut.c.3.num.11. Menoch. de arbitr. cent.1. cas.74. n.4.lib.2.*

Ita vt stante enormissima læsione competat
19 restitutio etiam post quadriennium † *glos. in c.1.in verb.admittenda. de restitut.in integ.in 6. Cassador.decis. vnic.num.5.de empt.& vendit.* Prout dicitur io dece-
pto vltra dimidiam iusti pretij, qui licet per statu-
tum debeat infra quadriennium vti remedio *l.2.*
20 *C.de rescind vend.2.* † Tamen quando læsio est e-
normissima posset agere infra triginta annos *Gonzal.ad reg.8.Cancell gl.21.n.28. Felician. de Solu de censib.lib.2.c.1.n.40. Pasiador. lib.2.rer.quotidian.c.fin.p.5. numero 14.*

Eoormissima autem læsio cum dubitaretur, quę
sit dicenda Dixi verius esse, quod non habeatur
21 respectus ad rem, de qua agitur, † sed ad totam
substātiam patrimonij, Nam si quis esset lęsus per
sententiam, seu præscriptionem io re, quæ con-
trouertitur valoris bis mille lapso quadriennio
debet docere de enormissima lęsione pro haben-
da restitutiooe io integrum, oō respectu illius rei,
ioqua fuit lęsus, sed respectu totius patrimonij, in
quo si remanerent octo millia, non posset dici
enormissimè lęsus, nec quod et paruum remaoeret
in bonis, ita in specie cōcludit *Socc cons.266.in causa que vertitur.n.24.col.12.in fi.vers.ad quam difficultatem lib.2. Doct.in l sed si susceperit. 32 §.1.de iudic. Natt.*
22 *con.515.in fi.n.50.vers.ad aliud quod dicitur.lib.3.* † & ita
seruari per Rotam dicit *Achill decis.84.aliàs 6.de rest.in integr.* cum aliis per *Gonzal. ad reg. 8. cancell.gl. 21.n.22.* Quidquid contrarium dicant *Conarr.lib.1. var.resol.c.3.nu.11. & Odd.de rest.in integr.q.9.cum aliis*
23 *per Menoch.de arbitr.cent.1.cas.74.* † qui remittunt iu-
dicis arbitrio quando dicatur enormissima læsio,
ad hoc vt posiit coιopetere restitutio post quadri
24 ennium: † quia eorum opinio non seruatur, vt per
Achill.d.dec.6.de rest.in integ. Caputaq.dec.131.p.2. Rot. diuers.decis.428.nu.3.p.1. Et est decisio eiusdem *Rot. per R.P.D. Bubalam Bargen. de Carranza. 23.Februar.* 1590.

EPITOME.

Dominus quando sit præferendus in emptione fructuum per colonum perceptorum: Et quid in Vassallo, Proprietario, Emphyteuta, Vsufructuario, Conductore, Cessionario, & similibus. In quibus casibus possit quis cogi ad vendendum: & an attendatur pretium, quod ab aliis offertur, quamuis iustum excedat Stante penuria a n debeant contribuere victualia etiam personæ Ecclesiasticæ, & per quos Iudices compellantur. Consuetudo an valeat quod Iudices seculares cognoscant de causis syndicatus, & aliis pertinentibus ad annonam in præiudicium Episcoporum. Beneficium tacitæ hypothecæ in rebus inuectis, & illatis an competat cessionario, qui soluit pensionem locanti, & de similibus priuilegiis quando transeant ad successores.

SVMMARIVM.

1 *Colonus, vassallus, & emphyteuta debent præferre dominum in emptione fructuum ex prædio perceptorum. nu.5.7. & 8.*
2 *Colonus habet societatem cum domino, & potest retinere portionem fructuum aduersus successorem.n.3.& 9.*
4 *Socius est præferendus aliis.*
6 *Proprietarius debet præferre vsufructuarium in venditione.*
10 *Conductor prædij habens cessionem à domino non potest cogere colonum ad sibi vendendum fructus.*
11 *Cedens quando dicatur eadem persona cum cedente.*
12 *Ius prælationis an possit cedi.*
13 *Succedens in ius alterius an consequatur priuilegium sui auctoris.*
14 *Beneficium tacite hypotheca in rebus inuectis, & illatis an competat cessionario soluenti pensionem locatori. numero 15.*
16 *Priuilegium expellendi conductorem pro vsu suo an transeat in successorem n 17.*
18 *Colonus iurans velle frumentum pro vsu suo non cogitur ad vendendum.*
19 *Exponens rem venalem an possit pœnitere.*
21 *Res venales exposita domino per colonum possunt aliis vendi si ille differat emere: & quod tempus requiratur.n.23. & 24.*
22 *Pretia rerum mutantur tempore.*
25 *Vendere quis non cogitur nisi oblata pecunia in contanti: & num.26.*

27 In

Digitized by Google

27 *In venditionibus coactis pretium iustum quod dicatur. nu. 28. 29. & 34.*
30 *Facultas prælationis quomodo intelligatur. nu. 31. & 32.*
33 *Fiscus an cogat ad emendum res subhastatas.*
35 *Pretium iustum quale debeat esse in rebus commestilibus tempore penuriæ. num. 36. & 37.*
38 *Appellatio est licita à statuto non communi, sed contra certas personas tantum.*
39 *Frumentum alijs venditum tempore caristiæ debet distribui inter ciues loci, in quo recollectum est.*
40 *Penuria facit vt omnes etiam Ecclesiastici contribuant sua victualia pretio non iusto. num. 41. & 42. & per quem Iudicem sint compellendi. num. 43. & 44.*
45 *Edicta ob publicam vtilitatem ligant clericos, qui compelluntur per iudices ecclesiasticos. & quid in eorum colonis. num. 46.*
47 *Iudices laici vel ecclesiastici an cogant vendere victualia stante penuria. num. 48. & 53.*
49 *Iurisdictio competens Episcopis an possit tolli per consuetudinem contrariam.*
50 *Iudex secundus potest adiri si constat de negligentia primi.*
51 *Causa syndicatus spectans ad Episcopos. Fallit de consuetudine. num. 52.*

CAPVT CXLIX.

QVo ad dominum prædij locati Francisco
Serræ videbatur illum præferendum in em-
ptione frumenti, & fructuum ex eodem prædio
per colonum perceptorum, iuxta opinionem
1 *Bart. in l. 1. in fin. num. 3. vers. vltimo nota, C. de metallar.*
lib. 11. Rip. de remed. præseruatiu. contr. pest. nu. 260. Castr.
cons. 4. in fi. num. 6. lib. 1. Boer. decis. 107. nu. 2. Ias. in l. qui
romæ, §. coheredes, col. vlt. ad med. vers. n. 26. de verb. oblig.
2 *Socin. reg. 425. vendere rem suam, limit. 2.* † Nam colo-
nus partiarius dicitur habere societatem cum
domino *l. si merces, 28. §. vis maior, in fi. ff. locat. Cephal.*
cons. 181. nu. 4. lib. 2. Osasc. decis. 8. num. 5. Ita vt ob hu-
3 iusmodi societatem colonus possit, † etiam reti-
nere suam portionem fructuum aduersus succes-
sorem *Bald. in l. emptorem, 9. num. 7. vers. sed pone colo-*
nus, C. locat. Quare tanquam socius debet aliis præ-
4 ferri. † *Idem Bald. in l. 2. num. 2. vers. æquum tamen puto,*
C. commun. rer. alienat. Cum præsertim colonus ra-
tione fructuum habeat causam à domino; Vnde
5 æquum est, vt illum aliis præferat, † Proot etiam
dicimus de vassallo, qui tenetur dominum præ-
ferre in fructibus feudi vendendis *Afflict. in c. 1. §.*
post natale, de pac. tenend. Et in proprietario, qui præ-
6 fert vsufructuarium † *Caualc. in. de vsufruct. nu. 173.*
quasi habeat in reuendita ius coniunctionis pro-
pter commoditatem, & vtilitatem *Bald. in l. ad pro-*
bationem, 23. in fin. vers. quid si vsufructuarius, nu. 10. C.
7 *locat.* † etiam stante statuto quod agnati præfe-
rantur, quia illud debet intelligi, ne præiudice-
tur domino *Alex. cons. 27. num. 6. lib. 6.* de quo latè
Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloss. 7. num. 62. Et idem in
similibus casibus, de quibus *per Ias. in l fin. num. 10.*
Cod. de iur. emphyt. Paris. Put. de re integr. feud. cap. 126.
8 † Quamuis in emphyteuta contrarium esset, quia
ille poterit vendere fructus rei emphyteuticæ
cuicunque voluerit ex regula generali *l. dudum, C.*
de contrah. empt. prout concludit *Rutger. Rulandt in*
in thesaur. iur. emphyt. q. 24. num. 3. ad med. in 25. differ.
9 Vbi etiam tenet idem esse in locatore, † & sim-
plici colono quasi *in l. 1. C. de metall.* in qua se fun-
dant Doctores contrarium tenentes hoc dispo-
situm sit speciali fauore Fisci, vnde illius disposi-
tio non est amplianda ad alios contractus, qui e-
tiam in fructibus neminem recognoscunt, quod
etiam voluit *M. Mantua de cur. prothom. pag. 172. vers.*
vndecimo dubitare contingit. Quamuis ex supradictis
non esset recedendum à communi opinione *Bar.*
& aliorum in d. l. 1. C. de metall. lib. 10.

Quibus tamen non obstantibus contrarium
Declaraui, quod non sit locus huiusmodi præla-
tioni emendi fructus, quia non eramus in domi-
no prædij, sed conductore, qui non potest coge-
10 re colonum † ad vendendum, quamuis habeat
cessionem omnium iurium; Nam licet sit eadem
persona cum cedente *l. si donata, 37. in princ. & ibi*
gloss. in verb. de euictione, de donat. inter vir. & vxor. Crot.
cons. 73. num. 10. Bertazzol. cons. ciuil. 42. num. 9. Surd.
11 *cons. 532. num. 6.* † Tamen non gaudet huiusmodi
priuilegio prælationis tanquam personali, quod
non debet egredi personam domini *Castrens. in l.*
ad officium, in fin. C. commod. Tiraq. de retract. lignag.
§. 26. gloss. 1. nu. 1. Maxime quia hoc ius prælationis
12 vendendi est inductum ex æquitate, † quod non
potest cedi *Rom. cons. 484. hoc quod vicinus, num. 2. &*
per tot. Frectia. in specie *de subfeud. tit. de auctor. baron.*
in auctor. nu. 38. quem sequitur *Surd cons. 205. nu. 22.*

Prout regulare est quod succedens in ius alte-
rius non assequatur, quæ competebant suo au-
13 thori ex priuilegio † *Bald. in l. si filius, num. 1. vers. in-*
ducit, Cod. de bon. proscript. Anan. qui dicit notandum
in c. 2. num. 7. col. 4. in fin. vers. & est ratio, de delict. puer or.
Felin. in c. verum, in princ. de for. compet.

Ideo dicimus in cessionario, cui non compe-
tit beneficium tacitæ hypothecæ in rebus inue-
14 ctis, & illatis in domum conductam † *Carpan. su-*
per constit. Mediolan. c. 389. in princ. nu. 4. in verb. vel con-
ductor. & c. 390. in fin. nu. 103. lib. 2. cum aliis de qui-
bus supra *cap. 117.* Quæ etiam procedunt quamuis
soluerit pensionem locanti pro habitatione, quia
15 talis soluens non succedit in eius locum, † quasi
priuilegium creditoris non transeat ad eum, qui
pro eo soluit, nisi quo ad effectum retentionis
Bart. in l. 1. C. qui pot. in pign. habeant. Et in specie pen-
sionis solutæ locatori est *decis. Rot. per Card. Lancell.*
Roman. pecuniaria. 16. Ianuarij 1580. dixi supra *cap.*
117.

Et facit quod dicitur de facultate, quam ha-
bet locator expellendi conductorem pro vsu
suo; quæ non transit in donatarium emptorem,
16 seu singularem successorem, † cum sit personale
priuilegium, quasi non sit eadem necessitas lo-
cantis, & ementis *Surd. cons. 103. num. 12. vsque ad nu.*
26. vbi amplius idem dicit posse sustineri, quod
neque huiusmodi facultas, aut vsus transeat ad
17 successorem vniuersalem, quasi extinguatur
morte testatoris, quamuis in hoc contrarium se-
quatur *Couarr. lib. 2. var. resolut. cap. 15. nu. 4. ante med.*
vers. verum est.

Secundo stante iuramento coloni, quod fru-
mentum vult pro se retinere, non poterat cogi
ad aliam venditionem, cum standum sit eius as-
18 sertioni iuratæ † *Alex. in l. cætera § sed & si quis opus,*
de leg. 1. vbi Ias. num. 10. col. 2. vers. adde etiam quod proba-
tur. Surd. cons. 205. nu. 12 vsque ad nu. 17. Ita vt sit lo-
cus pœnitentiæ, quamuis prius exposuerit rem
venalem etiam pertinentem ad victum, si iusta
19 causa adsit mutandi propositum † *Salic. in l. 1. ad fi.*
nu. 2. vers. & est ratio quia ab initio, C. de episcop. audient.
Quamuis in aliis rebus extra victum, qui rem ve-
20 nalem exposuit possit simpliciter pœnitere † *Ias.*
in l. nec emere, limit. 6. in fin. vers. tamen non puto verum,

C.de iur.delib.post Bald in l.1.not.2.C.de episc.aud.

Quæ procedunt non solum, quando dominus
recusauit emere, sed etiam si distulerit, postquam
21 fuerunt illi expositi venales fructus prædij † *l.qui
rome.122.§.coheredes. de verb.oblig. Bart. in l.codicillis.
91.§.instituto.in fi.num.6.de legat.2.* Quia debet esse
promptus in emendo, ex quo rerum pretia mu-
22 tantur tempore *l.pretia rerum. ad l.falcid.* † prout in
specie concludit *Freccia.de subfeud.tit.de auctorit.ba-
ron.in auctor.nu.38.col.1. vers.tertio intellige.* vbi quod
mora committitur per lapsum vnius hebdom-
23 dæ, immo aliquando vnius diei † *Odofr.Iacob.& a-
lij per Surd.cons.205.nu.19.lib.2.post Rebuff.in l.1. C.de
metallar.lib.11.* Et quãdo stante recusatione emere
debentis tam expressa, quàm tacita possit aliis
24 vendi, † & quotuplex denunciatio requiratur la-
tè *Tiraq.de retract.lignag.§.1.gloss.9.num.114.vsque ad
num.120.*

Tertio quia non fuit oblatum soluere in pecu-
nia numerata, quo casu non est cogendus quis
25 vendere † *Fabian.de Mont.de empt.& vendi.q.3.n.40.
tom.6.p.1.fol.43.* Nam regulariter statutum, seu di-
spositio cogens ad vendendum non intelligitur,
vt quis debeat habere fidem de pretio *glo.in l.1.in
verb.necessitatem.C.commun.seru.manum.Bertaz.claus.*
26 *38.gl.1.in fi.* † Cum pretium non sit nisi in pecunia
numerata, ad quam propriè illud refertur *Bald.
cons.98.Bertonus.col.1.ad med.nu.3. vers.nam statutum
dicit.lib.1.Tiraq.de retract.lignag.§.1.gl.14.n.44.*

Quarto. Nam quo ad pretium dominus, & co-
lonus non erant concordes, cum in huiusmodi
venditionibus coactis non debeat cõsiderari iu-
27 stum pretium, † prout dominus prętendebat, sed
illud ent, quod ab aliis reperiebatur, quemad-
modum colonus instabat, secundum veriorem
opinionem, de qua per *Couarr.lib.3.var.resol.c.14.
sub n.6.dixi decis.77.n.3.*

Neque obstat quod quando quis cogitur vẽ-
28 dere potius debeat intelligi pro iusto pretio, † &
nõ aliter *l.si fideiussor.52.§.meminisse.& ibi gl. in verb.
vero.ff.de leg.1.l.alienus.61.ad l.falcid. gl.in l.si heres.5.in
verb.ex testamento.de act.empt.Surd.cons.52.n.48.lib.1.*
Quia aut sumus in illo, cui lex mandat, vt vni po-
tius, quam alteri vendatur, prout est casus no-
ster, & tunc est dandum pretium ab aliis iam o-
29 blatum, † Aut sumus in eo, qui simpliciter tene-
tur vendere, & tunc sufficit dari iustum pretium.
Ita distinguit *Cuman in l.qui rome.§.coheredes. & ibi
Ias.in fin.num.30. de verb.oblig. Tiraquell. de retract. li-
gnag.§.1.glo.18.num.10. post Rip.in l.1.in fi. ff. de priui-
leg.cred.* & voluit *Bald.in leg.2.num.2. in princ. vers.tu
autem nota quod fiscus.C.commun.rer.alienat.* Quia ista
facultas prælationis debet intelligi sine damno
30 eius, † qui cogitur vendere *l.2.§.si quis à principe.ff.
ne quid in loc.public.* Neque enim multiplicanda
sunt specialia in damnum coloni *l.1. C.de dot.pro-
miss.l.nauis.6.§.cum autem.ad l.rhod.de iact.* Et quod
iustum pretium non debeat esse commune, sed
quod ab aliis fuit oblatum est decisio *Rota Vigle-
ualen.locationis.30.octobr.& 27.nouemb.1600.* Nam
satis est quem cogi ad vendendum absque eo,
31 quod perdat pretium oblatum ab aliis, † quasi oi-
mis inhumanum videatur quemquam ad huius-
modi venditiones compelli *l. quamuis. 6. ad med.
vers.inuitum enim. & ibi gloss. in verb. inhumanum. de*
32 *pign.action.* † cum in omni contractu debeat esse
libera voluntas vniuscuiusque *l.ficus.5. C de action.
& obligat.l.dudum.14. C.de contrahend.emption.* Ita vt
neque fiscus cogat priuatos emere res confisca-
33 tas per eum subhastandas † *l.licitatio.9. §.ad condu-
cendum.de publican.& vectigalib. Natt. cons.500.nu.7.
Peregr.de iur.fisc.lib 6.tit 4.n.44.*

Ideo dicimus, quod si emphiteuta cogitur vẽ-
dere potius domino, quàm alteri rem emphiteo-
ticam, tamen dominus debet numerare idem
34 pretium, † quod alter numeraret, si ei vendere-
tur; Prout in agnato, qui volens præferri cæteris
in emptione feudi debet dare pretium ab aliis
oblatum, & in similibus casibus de quibus per
35 *Menoch.cons.137.n.3.vsque ad n.7.lib.2.* Quidquid sit
in rebus commestibilibus tempore belli, & pe-
nutiæ, quo casu seruandum est pretium per pu-
blicum cõmuniter ordinatum, prout distinguit
Idem Menoch.d.cons.137.n.18.& 22.lib.2.

Maximè nulla cogente necessitate, qua extan-
36 te non liceret excedere pretium taxatum, † quã-
uis non iustum *Bald.in l.si pendentes. §.si quid cloacarij
de vsufructu & quemad.quis vtat. Auffrer. ad decis.capell.
Tholos.447.nu.3. vers.si verò non exposuit.Surd.de alim.*
37 *tit.8.priuileg.94.n.5.vbi n.7.& 8.* † ampliat ad mer-
catores, quibus licèt regulariter non taxetur cer-
tum pretium, tamen stante necessitate, & in vi-
ctualibus hoc permittitur, dummodò tamen hoc
fiat generaliter contra exuberantes, & non com-
pellatur vnus solus, quia super hoc debet esse or-
dinatio generalis comprehendendo omnes *Auff.
ad d.decis.443.n.3.in fin.Menoch.cons.137.nu.22.lib.2.*
Prout regulariter statutum debet esse commu-
38 ne, † neque etiam potest concedi in odium certa-
rum personarum, ita vt liceat ab huiusmodi ini-
quitate appellare, licèt non existente appellatio-
ne, quamuis iniquum esset obseruandum *Bart.in
l.ambitiosa.col.pen. C.de decret. ab ordin.faciend. latè Ro-
land.cons.99.num.11.& per tot.lib.2.* Cum etiam hoc
casu frumentum aliis venditum possit auocari à
39 ciuibus, † quasi potius illud debeat distribui in-
ter ciues illius loci, vbi frumẽtum collectum est,
quàm exteris *l.1.C.de metallar.lib.11. Rip.de remed.ad
conseruand.libert.n.153.col.15. ante med. vers.quod si red-
dituum tenuitas.per tex.in l.fin.vbi Bart.nu.1.in 2.intel-
lectu.C.de annon.ciuilib.lib.11.*

Immò quando est penuria omnes contribuunt
sua victualia, vt populus alatur etiam non iusto
40 pretio † *l.2.§.cum in eadem.in fin. vbi glos.in verb.con-
ferret.ff.ad l.rhod. de iact.Bart.in l.1. §.cura carnis. num.
1.de off.præfect.vrb.* Ita vt si vltra taxam pretij super
huc demandati quis aliquid accipiat, puniatur
41 arbitrio Iudicis † *Menoch. de arbitr.cas.384. num.4.*
Dummodò tamen quis habeat frumentum vl-
tra vsum suum, cum aliàs non cogeretur vendere
42 *l.præses.6.Cod.de seruit. & aqua. Felin.in terminis in c.
t.num 2. in vlt.notab. vers.idem in habente.de iudæis.per
tex. in l. si pendentes. §. si quis.de vsufruct. & quemadm.*
43 *quis vtat.* † Adeò quod nullus, licèt immunis, ex-
cusetur quamuis de domo Principis compre-
hendendo in huiusmodi taxa, & moderatione
victualium etiam frumenta, & alias fruges eccle-
siæ, & personarum ecclesiasticarum *Bart. in l.vnic.
in fin. num.6. Cod. vt nemin.liceat in empt.spec.se excus.
lib.10.per text.in l.fin.Cod.de exact.tribut.eod.lib. Luc.de
Pen. in l.2.in verb. ecclesias. column.1. ante med. & in
fin. vers. quibus omnibus matura circumspectione. Cod.
quibus muner. vel præstation. nemini liceat se excus.
libr.10.* Vbi tamen *column.3.in fin. vers.igitur ex
his manifesta ratione.* intelligit, † dummodo isti reli-
giosi non compellantur per iudices seculares ad
venden-

vendeñ dum,& obſeruandum taxam,ſed per Ec-
cleſiaſticos *Petr.Caball.reſolut.crimin.caſ.9. num.11.*
Quemadmodum regulariter quãdo edicta Prin-
cipum ſecularium concernentia publicam vtili-
45 tatem ligant clericos,†non proceditur cõtra eos
per iudices laicos, ſed eccleſiaſticos ad eorũ ob-
ſeruãtiam,prout in edicto delationis armorum,
venationis, & ſimilium de quibus ſupra *c.156.* cũ
aliis per *Clar.in §.fi.q.36.nu.26.ad med. verſ. vlterius*
46 *quæro nunquid clerici.*†Quamuis in colonis Eccle-
ſiarum aliud ſit cum iſti non obedientes edictis
Principum ſecularium factis ob publicam vtili-
tatem poſſint puniri per Iudices laicos iuxta *conſ.*
Menoch.1000.n.44.verſ.tertia eſt concluſio.lib.10.Ca-
ball.reſol.crimin.caſ.12.in fin.verſ. & diffuſius, de quo
tamen latius dicetur infra in cap.particulari.

In prædictis tamen caſibus non ſolùm iudex
ſecularis, ſed etiã Epiſcopus cogient vendere iſta
47 victualia†vt eſt *tex.in l.fin.poſt prin.verſ. item epiſcopi*
qui præſunt pan.ff.de muner.& honor.gloſſ.in l.1. in verb.
negociatores.C.de epiſcop.aud.per tex.in l.1.§.cura carnis.
48 *de off.præfect.vrb.c.1.de empt.& vend.*† Quamuis va-
leret conſuetudo generalis,quę curam iſtam de-
ferret tantum ſecularibus, prout in Regno Frã-
ciæ reſtatur *Boer.deciſ.69.nu.21.* & in Hiſpania *Co-*
uarr.lib.3.var.reſolut.c.14.num 5.ad fin. verſ.immo con-
ſuetudo vtrumque ſit. vbi dicit hanc opinionem ve-
49 riſſimam, †cum hæc iuriſdictio quæ Epiſcopis
iure humano competebat poſſit tolli contraria
lege humana, & ſic conſuetudine; Dummodò
tamen ſeculares huic curæ diligenter incumbant
non faciendo differentiam inter vnum, & alte-
rum,vt declarat *Couar.ibid.nu.5.in fin.* Cum ſecun-
50 dus iudex poſſit adiri,†quando conſtat de negli-
gentia primi *Rot.coram Card.Blanchet.Vrbeuetana pa-*
rochialis.1588.& per R.P.D. Gipſium Ariminen. canoni-
catus.29.octobris 1593.Menoch.de arbitrar.iudic.caſ.69.
in add.num.39.verſ.immo & pœnam.Gramm.vot.34.n.
51 *6.*†Prout dicimus in cauſis ſyndicatus, & ſimili-
bus quarum cognitio licèt ſpectet ad Epiſcopos
l.1.in fin.C.vt omnes iudic.tam ciuil.quam milit.§.neceſ-
ſitatem.auth.vt iudic.ſin.quoque ſuffrag. Tamen de ge-
nerali,& rationabili conſuetudine iuriſdictio E-
52 piſcopi receſſit ab aula †*Bald.in l.obſeruare.col.1.ad*
med. verſ. primo quæro qui ſint eorum iudices. de offic.pro-
conſ.& legat. Quamuis ſecundum *Doctor.in c.1. de*
empt.& vend.vbi Card.in fin.oppoſ.4. non valeat con-
53 ſuetudo contra Epiſcopos,† quando habent iu-
riſdictionem à lege, prout in victualibus, & an-
nona iuxta diſpoſitionem *l.1.C.de epiſc.aud.* Quæ
tamen conſuetudo, quando non debeat impro-
bari, & in quibus caſibus declarabitur infra in
cap.particulari.

EPITOME.

Executio inſtrumenti quando ſit concedenda
contra non nominatum,& ſucceſſorem. Aduer-
ſus hęredes an agatur inſolidum pro re cenſuali;
& emphiteotica. Oblatio ſoluendi,& ſolutio de
rebus hæreditariis an inducat aditionem. Cõtra
poſſeſſorem pignoris quando poſſit agi via exe-
cutiua,etiam non facta liquidatione. An probã-
dum ſit aliquem eſſe hæredem non extante op-
poſitione;aut quando quis ſuſcipit iudicium.

SVMMARIVM.

1 *Executio non conceditur contra non nominatum in inſtru-*
mento.Declara vt num.9.
2 *Inſtrumentum non probat niſi pro,& contra rogantes.*
3 *Statutum concedens executionem inſtrumentis non ſe ex-*
tendit vſque ad bona,& perſonas contrahentium. Idem
in iuramento.n.4.Fallit.n.5.6.& 7.
8 *Hæres quando poſſit capi perſonaliter.*
10 *Contra poſſeſſorem pignoris agi poteſt via executiua ſtan-*
te clauſula de non alienando,precario, & conſtituto.&
num.11.
12 *Actio non datur contra heredes,niſi pro portionibus hære-*
ditariis.num.13.& quid in re cenſuali, & emphiteoti-
ca n.15.16.& 17.
14 *Hypotheca eſt indiuidua.*
18 *Agens contra hæredem debet probare illum eſſe talem.Am-*
plia vt n.19.20.& 21.
22 *Offerens ſoluere de bonis hæreditariis videtur ſe facere hæ-*
redem.
23 *Solutio debiti hæreditarij inducit aditionem.*
24 *Quilibet admittitur ad ſoluendum pro alio inuito credi-*
tore.
25 *Solutio præſumitur facta potius nomine proprio, quàm a-*
lieno.

CAPVT CL.

NOn rectè dicebatur actũ fuiſſe in caſu mihi
propoſito ad executionem inſtrumenti, de
quo in actis, tanquam contra non nominatos in
1 eo†*Alex conſ.83.viſo themate ſupraſcripto. n.11.col.vlt.*
verſ.non obſtat.lib.3.Rum.conſ.209.nu.21.lib.1.Menoch.
de adipiſcen.poſſeſſ.rem.4.nu.848. Quia inſtrumenta
non probant in eo contenta,niſi pro, vel contra
2 rogantes†*Bald.in rub.C.de fid.inſtrum.col.2.in fi.nu.6.*
verſ.ſequitur videre de ſcriptura. Dec.in c.1.n.24.col.vlt.
in princ. verſ.ſed aduertendum.eod.tit. Et pactum,ſta-
tutum, ſeu reſcriptum tribuens executionem in-
ſtromentis non ſe extendit, niſi ad perſonas. &
bona contrahentium, inter quas illud eſt cele-
3 bratum,non contra tertium † *Bart.in l.1.§.inter-*
dum.n.4.ff.à quib.appell.non lic.Bald.in l.1.in prin.nu.6.
verſ. & facit ad quæſtionem.C.com.de legat. Alex.in l.1.§.
ſi hæres.in princ.ad trebell.Aſin.in prax.§.31.c.2.limit.25.
4 *n.3.*† Et ſic iuramentum in contractu appoſitum
habebit ſolum executionem cõtra perſonas no-
minatas *Bald.in l.ſi pro tc.Cod.de dot.promiſſ. Gozadin.*
conſ.28.num.27.col.4.in fin.verſ.duodecimo renunciatio.
5 † Licet contra hæredem etiam in inſtrumento
non nominatum eadem executio competeret
Afflict.deciſ.381.num.8. Rimin.Iun. conſ.814.num.62.
*lib.7.*Cum effectus iuramenti pręter reatum per-
iurij actiuè, & paſſiuè tranſeat ad hæredem *Bald.*
in auth.ſacramenta puberum.Cod.ſi aduerſus vend. Pariſ.
6 *conſ.54. num.13.lib.1.* † Dummodò contractus nõ
ſit nullus, quo caſu vis iuramenti eſſet extincta,
ita vt per hæredem poſſint contraueniri, & peti
reſciſſio contractus, etiam nulla petita abſolu-
tione iuramenti *Bald in l.3.col.1.verſ quæris num.1.C.*
*plus val.quod agit.*cum aliis,de quibus ſupra *cap.14.*
7 *in fin.* † Et dummodò hæres non conueniatur
perſonaliter, cum nõ poſſit hæres carcerari *Surd.*
conſ.425.num.33.lib.3. vbi limitat non procedere
8 ſtante ſtatuto mandante capi debitorem, † quia
tunc etiam hæres poſſet perſonaliter detineri,
quaſi hæres debitoris dicatur debitor *Soccin. conſ.*
120.cum in præſenti col.10.in fin.nu.18.lib.1. Et quan-
do hæres poſſit capi ex debito defuncti latè *Beat.*
de inop.debit.c.6.tom.3.p.2 fol.218.

Contrarium tamen non obſtantibus prędictis

Digitized by Google

declaraui, quòd immo rectè in casu de quo agebamus fuerit coocessa executio instrumenti con-
9 tra non nominatos in eo;† Nam bona, de quibus
in processu, fuerunt prohibita alienari, quo casu
verior est conclusio, quod instrumētum, vel sen-
tentia contra priocipalem mittitur exequutioni
etiā aduersus singularem successorem habentem
causam à cōdemnato, & nominato, quamuis ius
executiuum non fuerit productum in esse tēpo-
re alienatioois sequutæ, siue simus io re prohibi-
ta alienari à lege, siue ab homine, ex quo enim
fuit nulliter alienatum à debitore, non impedit,
quo minus capi possit in executione iudicati,
prout in specie concludit *Roder. Soarez.* dicens esse
singulare *in l. post rem iudicatam. ampliat.* 8. *n.* 5. *&* 13.
ff. de re iud. quem sequitur *Surd. cons.* 405. *nu.* 9. *lib.* 3.
amplians etiam si nulla præcesserit discussio
principalis debitoris.

Potest enim agi via executiua cōtra possesso-
rem pignoris, vel hypothecæ quando in instru-
10 mento guarantigię adest clausula † de nō alienā-
do, rescindendo cōtractum, si contrarium fiat, cū
alias generalis hypotheca noo sufficeret; Ideò in
illo casu erit in potestate creditoris exercere a-
ctionem, vel cōtra possessorem rei hypothecaię,
vel aduersus constituētem, & eius hæredes omis-
so tertio possessore *Couar. lib.* 3. *var. resolut. c.* 7. *nu.* 6.
vers. hinc etiam post Bart. in l. si ita quis ea lege. & ibi Imo.
de verb. oblig. Neguſ. de pignor. p. 2. *memb* 1. *n.* 5. *per tex. in l.*
si creditor. § *fi. de distra. pignor. Guter. lib.* 2. *prac. q. c.* 177.
n. 4. *Valasc. de iur. emphyt. q.* 32. *n.* 14. *Felician. solu de cen-*
sib lib. 1. *c.* 10. *nu.* 3. & ita practicari testatur *Cenall q.*
76. *n.* 29. *&* q 36. *n.* 16. Et hanc opinionem esse ma-
gis tutam testatur *Matth. Coler. de process. execut p.* 2. *c.*
11 3. *n.* 460. *&* 461. Vbi etiam *n.* 481. † ampliat idem
esse stante clausula constituti, vel precarij, etiam
non præmissa liquidatione *Sal. in l. creditores.* 3. *nu.*
25. *C. de pignor. Tiraq. de iur. constit. p.* 1. *n.* 43.

Ex quo etiā infertur, quod quamuis ex instru-
mento habente paratam executionem nō sit pe-
tenda executio à creditoribus hæreditatis inso-
lidum cōtra omnes hæredes, sed solum aduersus
12 singulos pro portionibus hæreditariis, † cū quo
ad eos diuidatur obligatio etiam inuitis credito-
ribus *Gomes. de indiuid. tom.* 2. *c.* 10. *n.* 4. *per tex. in l. in e-*
xecutione. di verb. oblig. l. si vxor. C. de bon. auct. iud. possid.
Tamen quādo agitur per creditores actione hy-
pothecaria contra vnū ex hæredibus possidentē
13 pignus, vel hypothecam † non cōsideratur, quòd
hæredes cōueniātur pro portionib. hæreditariis,
sed cōtra vnū potest actio exerceri, qui possideat
dictam rem obligatam cum illa tamen clausula
de nō alienādo, vt supra dictū est, quia hypothe-
14 ca est indiuidua, † & non pro portionibus hære-
ditariis *Bart. Soarez. Neguſ. & alij allegati per Ceuall. q.*
76 *n.* 16. *& nu.* 29. subdens id magis esse in posses-
sore rei emphyteoticæ, & censualis, quia tunc
contra vnum ex hæredibus possessorem insoli-
15 dum fiet executio † pro annuis redditibus, siue
possideat totum prædium, siue partem, cum sit
onus reale, & illud afficiat *Iaſ. in* § *. item si quis in*
fraudem. col. fin. n. 128. *instit. de action.* Quidquid con-
trarium voluerint *Fab. in d.* § *. item si quis. num.* 26. *&*
Guid. Pap. q. 432. *n.* 4 *Franc. decis.* 5. *p.* 1. vbi dicit, quod
per Ferdinandum Regem fuit factum decretum,
vt pro rata teneantur possessores ex æquitate.
16 † Nam contra eos est verior opinio, vt latè testa-
tur *Felic. solu de censib. lib.* 3. *c.* 4. *nu.* 11. *col.* 4. vbi etiam
quod possessor prædij censualis cōuenietur nul-
la facta excussione, † cum sit speciale in eo, quā-
uis in aliis hypothecis tertius possessor conuētus
hypothecaria possit opponere exceptionem ex-
cussionis *auth. hoc si debitor. C. de pignor. Gabr. de fide-*
iuss. conclus. 1. *n.* 21.

Ex quibus non obstant contraria, quæ proce-
dunt, quando in instrumento nō adest prohibi-
tio alienationis bonorum cum clausula, quod re-
scindatur contractus, si contrarium fiat, sed sim-
plex generalis hypotheca, quæ non sufficeret ad
concedendum executionem contra nominatos
ex supra allegatis.

Item in eadem causa quo ad aliam executionē
factam contra filium tanquā hęredem dicebatur
de eius inualiditate, quasi non fuerit liquidatum
18 per actores in summaria cognitione, † quod rei
conuenti essent hæredes, & haberent causam ab
eo, qui prætendebatur obligatus, prout erat ne-
cessarium *Felin. in c. quia.* 3. *col.* 4. *in princ. n.* 4. *vers. dicit*
hic. de iudic. Franc. in c. ex ratione. col. antepenult. post med.
numer. 93. *de appellat.* cum aliis quos adduxi *de-*
cis. 138.

19 † Ita vt neque sufficiat, quod cōuenti suscepe-
rint iudicium, quando ab eis tanquam ab hære-
dibus fuit aliquid petitum, cum etiam hoc casu
requiratur huiusmodi probatio *Alex. cons.* 72. *col.* 2.
in pr. vers. ad hoc facit. lib. 5. Quidquid contrariū di-
cat *Bald. in l.* 1. *in fi. C. commun. de leg.* dum vult suffi-
20 cere istam susceptionem iudicij. † Quia contra eū
est verior opinio prout concludit *Roland. cons.* 20.
n. 20. *lib.* 1. *post Bart. in l. necessarius. in pr. de acquir. hered.*
cum aliis per Rot. Genuens. per Carthar. decis. 32. *n.* 12. Et
21 quod etiam parte non opponente † requiratur
huiusmodi probatio dicit *Nat. cons.* 140. *nu.* 3. *Dec.*
cons. 6 *col.* 1. *in princ. vers. & tenetur hoc probare. dixi de-*
cis. 138. *num.* 3.

Pro validitate tamen executionis prædictis
non obstantibus Dixi concludendum; quia in a-
ctis constabat per reum conuentum tāquam hę-
redem fuisse oblatum soluere de bonis hęredita-
riis, quasi huiusmodi actus oblationis nō videa-
22 tur, † quod possit fieri citra ius, & nomē hæredis,
maximè, cum sit facta in iudicio, quæ est maioris
virtutis, quàm si fieret extra iudicium, cum libe-
rationē inducat, & habeat vim solutionis, prout
in terminis concludit *Dec. cons.* 449. *visis duobus. col*
2 *in fi. n.* 9. *vers. & ista conclusio vlterius confirmatur. &*
est tex. in l. qui decem debet. 71 *in prin. de solution. Bart. in*
l. acceptam. 19. *in prin. C. de vsur. & in l. inuicem,* 12. *C. de*
compensation. post Bart. in l. si rem alienam mihi. 9. § *. vlt.*
23 *in fin. ff. de pignorat. action.* † Cum enim solutio de-
biti hæreditarij inducat aditionem hæreditatis
l. 2. *C. di iur. delib Masquard. conclus.* 45. *n.* 4. *Doctor. in l.*
qui in aliena. § *. fin. de acquir. hered.*

Non obstat quod quilibet possit non solum
24 offerre, sed etiam soluere pro alio † *l. soluendo. de*
negot. gest. l. solutionem. de solutionib. Ita vt creditor te-
neatur etiam inuitus recipere solutionem à quo-
cunque tertio nomine debitoris, quasi non in-
tersit an ab eo, vel ab alio satisfiat *Roland. cons.*
14 *nu.* 10. *lib.* 1. Quia in dubio est præsumendum,
quod potius fuerit solutum ab hærede tanquam
hærede, & nomine proprio, non autem alieno,
25 † quasi homines non libenter soluant pro alio *l.*
& magis. de solutionib. Bald. in l. potuit. 5. *colum. fin. qu.*
10. *num.* 15. *vers. exemplum vero. C. de iur. deliber. Dec.*
cons. 449. *colum.* 3. *in princ. num.* 10.

EPI-

EPITOME.

Appellationi an sit renunciatum per approbationem sententiæ tacitam, & expressam. Resolutio contractus quando censeatur remissa. Ex confessione incidenter facta an possit sequi condemnatio. Persona testis inducti an sit approbata per producentem, tam respectu futuri, quàm præteriti examinis. Iuramentũ in litem quãdo sit deodum heredi. Testis per verbum credo an probet. Sententia an possit fieri pro fructibus decurrendis. Iudici quando permittatur cognoscere de futura obligatione.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatum dicitur appellationi per approbationem tacitam, & expressam. Declara vt n.8.11. & 12.*

2 *Habens facultatem recedendi à contractu quando censeatur remisisse illius resolutionem. nu.4.*

3 *Petens dilationem, vel offerens soluere approbat condemnationem.*

5 *Vtens contractu videtur recedere à pœna, & rescissione illius.*

6 *Petens terminum ad soluendum quando excludatur ab appellatione. num.7.*

9 *Ratificatio tacita non potest intelligi ex actu impugnato. & nu.10.*

13 *Confessio in iudicio habet vim sententiæ, & rei iudicatæ.*

14 *Condemnatio non potest sequi ex confessione facta incidenter. num.16. & 21.*

15 *Confessio per verbum credit plenè probat.*

17 *Confessio extraiudicialis incidẽter facta non obligat.*

18 *Requisitus ad mutuandum si dicat non posse, cum potius acceperit à Titio præsente mutuum, an possit ex hac confessione conueniri. & num.20.*

19 *Legatum non valet si fiat per verba incidenter emissa.*

21 *Confitens in descriptione bonorum se debitorem alicuius non potest molestari ex illa confessione.*

23 *Testis productus facit fidem contra producẽtem quamuis producens illo non vtatur. num. 24. & quid in productione verbali. num.29.*

2 *Persona testis inducti intelligitur approbata tam respectu futuri, quàm præteriti examinis. numer.26. 27. & 28.*

30 *Testis per verbum credo an probet.*

31 *Iuramentum in litem non datur nisi adsit dolus, Fallit. num.32.*

33 *Heredi an competat iuramentum in litem.*

34 *Sententia an possit ferri pro fructibus decurrendis in causa census, legati, debiti annui, & contractum. n.35. 37.38. & 40. & quid in alimentis. n.41.*

36 *Iudex quando iudicet de futura obligatione.*

39 *Exceptio apposita in primo termino, & reiecta an possit iterũ opponi ad debita sequentium annorum.*

CAPVT CLI.

Constare de approbatione sententiæ Dixi in
causa Troili Tiburtij, & aliorum litis con-
sortium. Ideo nõ esse amplius locũ prosequutio-
1 ni prætensæ appellationis,† cum non requiratur
specialis renũciatio, sed sufficiat, quod quis pro-
mittat stare sententiæ, per quod videtur renun-
ciare appellationi *Aym. cons.103.nu.12. & 13 Socin. cons.45. col. penult. in fin. vers. secundo concludendum arbitror. num.15. lib.1. Dec. cons.22. col.1. in princ. vers. immo de consensu. num.1.*

Prout è contra dicimus de eo, qui habet facul-
tatem recedendi à contractu, ex quo non fuit sibi
2 solutum in tempore,† Nam si protestetur, quod
non vult tradere rem, nisi ei obseruentur promis-
sa, videtur renũciasse pactis pœnalibus, & remi-
sisse resolutionem contractus *Angel. cons.373. viso instrumento initu. col.1. post med. vers. tertio quia solutio.*
3 † Quemadmodum enim dicitur approbare,
qui petit dilationem, vel offert se soluturum id,
in quo est condemnatus *l. ad solutionem. C. de re ind. Bald. in c. cum venisset. nu.8. de eo qui mittit. in possess.* Ita concedens dilationem ad adimplen-
4 dum videtur concedere,† quod perseueret in
contractu, & offerens recepturum implementum
approbat contractum, pro quo est implendum,
& videtur in eo perseuerare, & remittere contra-
uentionem *Glos. & Bart. in l. emtilius. 39. in primo nu.2. vers. ex quo nota quod per nouam de minor. Ruin. cons.150. in causa & lite. col.2. in fin. n.5. lib.3. Rom. cons. 27. viso themate. col. fi. dub.4. Aym. cons.151. num.8.*

Immo etiam sufficeret tacita approbatio vten-
5 do sententia, exemplo illius,† qui vtitur contra-
ctu, nam videtur à pacto rescissorio recessisse, &
illum tacitè approbasse etiam pœnam remitten-
do *Lancell. Dec. in l. cum proponas. limit.5. C. de pact. Roland. consi.69. num.46. lib.4. Surd. de alim. tit.9. quæst.26. num.132. in fin.*

Idem est in eo, qui tacitè acceptat terminum
ad soluẽdum à lege, vel iudice definitum, qui ex-
cluditur à potestate appellandi, cum in omnibus
6 actibus,† qui tendunt in præiudiciũ partis præ-
sentis requiratur expressa illius cõtradictio, aliàs
per taciturnitatem inducitur à lege cõsensus sal-
tem præsumptus *Glos. in l. quidã ex parte. 12. in verb. asseruerũt. ad med. de euict. Bart. in l. caius. 39. de pignor. action.* & latè in specie multis comprobat *Coler. de process. execut. in. p.1.c.2.* Contra opinionem illo-
7 rum, qui distinguunt inter eum,† qui sua sponte,
& expressè terminum petit ad soluendum, & in-
ter illum, qui tacitè acceptat terminum à lege,
vel à iudice definitum, vt in primo casu post de-
cendium excludatur condemnatus à beneficio
appellandi, secundo autem casu non, quasi per
expressam approbationem termini præfixi ad sol-
uendum quis sibi magis præiudicet, quàm per
silentium, prout distinguit *Innoc. in c. quo ad consultationem. 15. & ibi Felin. nu.5. col.4. in fin. vers. propter difficultatem. de re ind. Mand. ad Rom. cons.9. in fin. in verb. beneficium.*

Quæ magis procedũt in casu nostro, cum simus
in approbatione facta sponte, secus si esset metu
executionis, nam tunc poterit opponi ista exce-
8 ptio taciti cõsensus,† & ratificationis, neque per
hoc impeditur prosequutio appellationis *Bald. in c. vlt. in fi. n.12. de appellat. Abb.* qui ita concordat
opiniones *in c. quo ad consultationem. col.3. n.13. de re*
9 *ind.* & ita practicari dicit *Cenall. q.732. in fin.*† Non
potest enim intelligi tacita ratificatio ex actu ex-
pressè impugnato *Bart. in l. procurator. la 2. §.1. opposit. 1. ff. rem rat. haber.* vbi de recipiente pecuniã,
qui nõ dicitur approbare contractũ expressè im-
10 pugnatum † *Natt. cons.101. n.12. Surd. decis.262. n.9.*

Præsertim cum nulla hic adsit protestatio, quæ
si facta fuisset reseruaret ius protestantis; ita vt
11 non censeretur approbata sententia,† neque re-
missa contrauentio contractus *Oldrad. cons. 257. periculis. in fin. Castr. cons.311. circa id quod primo. in 3. quæsito. lib.1. Rimin. Iun. cons.676. num.76. lib.6. Surd. de alim. q.26. tit.9. num.135.*

Ideo dicimus, quod datio fideiussorum de sol-

12 uendo iuxta formam sententiæ† non facit, vt di-
catur renũciatũ appellationi, stante protestatio-
ne, quod ab ea non intendebant partes recedere,
per quam conseruatur ius illius, ita vt non possit
dici approbata executio *Put. decis. 281. lib. 2. Add. ad
Affl. decis. 78 n. 8. Rot. coram Card. Seraphin. Turritan.
tertiaria. 18. decemb. 1595.*

Amplius in caso nostro, quamuis non constaret
de prætensa approbatione, debebat etiam cõfir-
mari sententia tanquam fundata in confessione
Tiburtij, quo ad quantitatem petitam in actis,
13 cui standum est tãquam factæ in iudicio,† quæ
in ciuilibus habet vim sententiæ, & rei iudicatæ
non expectans aliud nisi præceptum de exequen-
do *l. vnic. C. de confess. Ceru. cons. 43. deueniendo. col.
1. lib. 4.*

Neque obstat nos esse in cõfessione incidenter
facta, quæ tãquam emissa ad alium finem impe-
14 dit,† vt ex ea non possit sequi cõdemnatio *Mars.
in rub. C. de probat. n. 88. col. 16. in fi. vers. limita tamẽ
hoc videlicet. Tiraq. res inter alios act. limit. 1. in fin.
vers. postremo ex confessione. & vers. & id quidem vs-
que adeo.* Quia in facto constat de cõtrario, quod
confessio est iudicialis præcedente interrogatio-
ne, & per verbum credit,† quæ plenè probat, ac
si de veritate responsum fuisset *Bald. in leg. fin in
prin. col. 1. vers. sed quid si tutor. C. arbitr. tutel. Sera-
phin. priuil. iuram. 11. n. 1. Surd. decis. 17. n. 11.*

Verum esset quod si probaretur confessio facta
incidenter in iudicio ciuili non sufficeret ad cõ-
16 demnandum,† quãuis tangeret causam, aut cri-
men, quod principaliter intentatur *Felin. in c. 1. n.
16. col. penult. in prin. vers. limita tamẽ primo cõclusio-
nem. de exception. Farinac. q. 81. n. 264.* cum declara-
tionibus, de quib. per *Salic. in l. vbi. ad fi. n. 4. vers.
aut crimen est probatum in causa & iudicio criminali.
ff. ad leg. Corn. de fals. Boss. quomod. procedat. per exce-
ption. n. 8. vers. qua tamen conclusio.*

Quæ magis procederent in cõfessione extraiu-
diciali, illa enim multo minus obligaret, si esset
17 incidenter facta † *Salic. in l. 1. nu. 24. col. antepen. in
prin. vers. est enim confessio. C. de confess.* Vbi in *vers.
tertio quia multi per locum d. n. 24.* exẽplificat in eo,
qui fuit requisitus ad mutuandũ, qui si dixerit nõ
18 habere pecunias,† immo quia egebat accepit
mutuo à Titio præsente certam pecuniarũ sum-
mam, non tamen poterit per eundẽ Titium mo-
lestari in vim illius cõfessionis *Tiraq. res inter alios
act. limit. 1. in fi. vers. & id quidẽ vsque.* Quasi nõ fue-
rit intentio sua se obligandi Titio, sed excusandi
se, ne pecuniam petitam mutuo cõcederet; quod
19 dicit multum notandum *Surd. decis. 250. n. 6.*† vbi
ampliat ad legatum, quod licet fiat quibuscunq;
verbis, tamen intelligitur de dispositiuis, non in-
cidenter emissis, & ad aliũ finem; & ibi etiam am-
20 pliat in cõfessione iurata,† per doctrinam *Albtr.
de statut. p. 2. q. 148. tom. 2. fol. 44.* vbi loquitur in de-
scriptione facienda pro æstimo, tam de debitis,
quàm de bonis; Nam si quis etiam cũ iuramento
confiteatur in illa descriptione se esse debitorem
21 alicuius,† non poterit ex hoc conueniri, quasi
non ageret illud, vt se ei obligaret, sed vt in æsti-
mo minus grauaretur *Marsil. in rub. C. de probation.
col. 17. in prin. vers. & facit singulare verbum. n. 88.*

Præterea, quia eramus in alio iudicio poterat
sequi cõdemnatio ex cõfessione etiam inciden-
ter facta, quasi nõ prohibeatur nouum iudicium
22 formari,† in quo dicta confessio plenè probabit
præiudicãdo cõfitenti, siue emanauerit in iudicio
criminali, siue ciuili, quãuis facta fuerit super ali-
qua exceptione, seu iudicio etiã summario, quasi
tunc cesset illa ratio, quod non agebatur de ea in
primo processu, & debeat sentẽtia esse cõformis
libello *Innoc. in c. super eo. n. 3. in fi. de confess. Salic. in
l. vbi, nu. 6. col. 2. vers. in latius dic. C. de fals. Bald. in l.
mercalem. 5. in fin. vers. ego dico. C. de condict. ob turp.
caus.* vbi quod ista confessio valet ad iudicem in-
struendum, vt possit formare inquisitionem, &
& eam probare per hãc confessionem, non vt ex
ea sola condemnetur, cum super hoc non sit fun-
data instantia, sequitur *Afflict. decis. 176. numer. 5.
Felin. in c. 1. numer. 5. & 6. vers. prima conclusio. colum.
2. ad med. de exception.* latè *Farinac. quæstion. 81.
numer. 272.*

Vlterius aderat probatio facta per testes in actis
productos, qui faciunt fidem contra producentẽ
23 † *Bart. in l. lucius. in fi. de fideiussor. Paris. cons. 88. n. 12.
lib. 3. Neuizan. cons. 97. n. 3. Menoch. cons. 60. n. 17. lib. 1.
post Alex. cons. 191. visis nouis dubitationibus. n. 4. lib.
7.* vbi etiam quod procedit, non solùm quando
quis est vsus testibus iam productis, & receptis,
24 † verum etiam si post productionem eis non
vtatur, quasi satis sit, quod vti potuerit, quia in
vtroque casu est eadem ratio, ad hoc vt videatur
approbata persona *Salic. in l. si quis testib. q. 2. nu. 6.
colum. 2. ant. med. C. de testib. per tex. in l. 3. in princ. ff.
quod quisq; iur. l. si post mortem. §. fi. de bon. possess. cont.
25 tab.*† Ita vt censeatur approbata persona testis in-
ducti iuxta dispositionem *l. si quis testibus. C. de te-
stibus.* nedum respectu futuri examinis, sed etiam
præteriti, adeo quod contra eum non possint da-
ri obiectiones personales, quamuis contra illius
26 dicta possit opponi. † Ratio est quia nulla pro-
babilis differentia videtur esse inter casum *d. l. si
quis testib.* respectu futuri examinis, vel præteriti,
immò magis censendus est approbatus testis re-
spectu præteriti, quàm futuri temporis, quia præ-
terita sunt magis nota, & futura incerta, & quia
iuri de futuro facilius renũciatur, quàm iuri præ-
terito, maximè quia fides testis est indiuidua, ita
vt semel approbatus nõ possit amplius reproba-
ri, nisi ex causa superueniente, vel de nouo dete-
cta, prout in specie, quod censeatur approbatus
testis, quod ad vtrumque tempus tam futurum,
quàm præteritũ est decis. *Rot. per Card. Seraphin. 4.
27 maij 1576.*† vbi quod ita fuit cõclusum postquam
causa fuit per tres vices proposita. Intelligẽdo in
expressa approbatione, quæ resultat ex produ-
ctione, secus in tacita proueniente per nõ oppo-
28 sitionem,† quia in hac non procedit dispositio *d.
l. si quis testib.* respectu facti examinis, prout con-
cludit *Salic. ibid. n. 9. vers. quæro nũc sexto.* Et quan-
do etiam sufficiat productio testium verbalis, vt
29 censeatur approbata persona testis† sicut realis
*Alex. cons. 191. ad fin. n. 4. vers. hoc ratio videtur mili-
tare in proposito. lib. 7.* Et multa quo ad testium ap-
probationem *Farinac. q. 62. limit. 10. n. 211. cum seq.
de opposit. cont. person. testium.*

Neque obstat testes non probare, quasi illis nõ
credatur tanquam deponentibus per verbũ cre-
30 do † *Bald. in l. fin. in princ. col. 1. vers. sed quid si tutor.
C. arbitr. tut.* Quia etiam testes probẽt per verbũ
credo, quando deponunt contra producentem
*Rom. cons. 104. pater reuerende. in fi. Soccin. cons. 69. nu.
12. lib. 1. Aim. cons. 201. n. 7. Ceph. cons. 435. nu. 70.* Etiam
in præiudicium Fisci *Houded. cons. 79. num. 63. lib. 1.*

Proue

Prout in aliis casibus, de quibus per *Gabr. de testib.*
conclus. 1. Campeg. eod. tit. reg. 209. Felin. in c. quoties.
n. 10. de testib. Bald. in l. septimo mense. de stat. homin.
vide de petitis in arte, quibus statur quamuis de-
ponant per verbum credo *Io. de Amic. cons. 102. n. 8.*
Ias. in l. non solum. §. sciendum. nu. 8. de nou. oper. nun-
ciat. vbi idem dicit de testibus ad defensum *Bec.*
cons. 78. n. 42.

Vltimo quia bona non fuerunt administrata
seruatis seruandis cōstabat esse locum iuramen-
to in litem, quod licèt non detur nisi adsit dolus
31 † *Bart. in l. in actionibus. col. penult. n. 22. de in lit. iur.*
Alex. consi. 214. quando dolus committitur. in princ. lib.
7. Tamen speciale est in actione tutelæ, & curæ,
32 † vt etiam iuretur propter culpam latam, & le-
uem *l. alio iure. de in lit. iurand. Anchar. consi. 316.* in
causa quæ vertitur. *col. 1. in fin. vers. ex quo infertur*
Soccin. cons. 2. sequendo col. 2. in fin. lib. 2.

Ita vt facultas iurandi in litem transeat ad hæ-
redes *gloss. fin. l. si per alium. quæ est penult. §. hoc iudi-*
cium. vbi Castr. Alex. & Ias. in fin. num. 7. ff. de qui eum
qui in ius vocat. est vi exim. Tiraq. de retract. lignag.
33 *§. 2. glos. 2. n. 3.* † Dummodò simus in hęrede infor-
mato de veritate facti, super quo est iurandum;
Quasi anceps non debeat se committere pericu-
lo periurij propter detrimentum animæ *Bald. in*
c. 1. si de inuestit. int. domin. & vassal. lu oriat. in princ.
in verb. successoribus. post glos. in l. fi. in verb. iuramen-
to. C. de iur. domin. impetr. Paris. cons. 75. in fi. n. 37. lib.
1. Rom. cons. 291. in casu proposita consultationis. col. 2.
n. 5. in fi. & ibi Mandos. in verb. notitiam. Afflict. decis.
169. nu 8. Rot. coram Sanctiss. roman. administrationis
tutelæ. 2. decembris 1580.

Nec faciebat obiectum cōtra sententiam, quod
videlicet in capite concernente fructus, de qui-
bus agimus, illa fuerit lata pro fructibus decur-
34 rendis. † quasi nō possit agi ante tēpus *c. 1. de plus*
petit. Bart. in l. exceptionem. in addit. in fin. n. 12. vers.
sed si fuisset opposita. Cagn. in l. in omnibus obligationi-
bus. 14. n. 17. & 18. ff. de reg. iur. Quia quādo debitum
35 est annuum, vel de semestri in semestre, † prout
in casu de quo agimus pro fructibus census, vel
similis contractus licitum est agere contra debi-
torem, vt cōdemnetur ad præstandū fructus pro
omnibus annis, seu semestribus futuris debitis
temporibus, neque semper erit necesse litem in-
stituere adueniente anno, vel die *Bart. in l. libertis.*
§. manumissis. in fi. de alim. & cibar. legat. Bald. in l. 1.
36 *C. de sentent. quæ sin. cert. quantit. col. 2.* † vbi multa
notabilia, quādo Iudex de obligatione futura iu-
dicet *Alex. cons. 95. in causa & lite. col. 1. in fi. vers. sed*
respōdeo. lib. 1. Surd. de alim. tit. 3. q. 9. in fi. & tit. 8. pri-
uil. 25. num. 7. vbi de legato annuo, pro quo datur
37 actio pro futuro tempore durāte legato, † ne co-
gatur actio singulo anno de iure suo experiri *lege*
malè agitur. C. de prescription. 30. annor. Bart. in l. de
38 *pupillo. § si in pluribus. de nou. oper. nūciat.* † Quę pro-
cedunt, quamuis ex contractu sit causatum debi-
tum *Simon. de Pret. interpret. 2. vltim. voluntat. lib. 4.*
nu. 95. dub. 4. fol. 532. vbi de exceptione opposita in
39 debito primi anni, seu primæ pagæ, † & reiecta
per Iudicem, an possit opponi iterum ad debita
sequentium annorum non obstante exceptione
rei iudicatæ, de qua per *Rip. in l. ita stipulatus. 115.*
nu. 93. col. penult. in princ. vers. sed quid si creditor. de
verb. oblig. Imol. cons. 130. in casu præmisso. col. fi. n. 7.

Quę magis habēt locū in casu, de quo agimus,
quia actū fuit pro eo, quod debetur de præsenti,
& accessoriè pro futuro, tunc enim potest sequi
40 cōdemnatio † tam pro fructibus decursis, quàm
decurrēdis, quasi ratione adiuncti sequutur hoc
cōmodum, cum secus sit quando ageretur solum
pro futuris; quo casu non potest concedi aliqua
executio, quia nihil est in actione, vel obligatio-
ne, super quo possit quiescere petitio *Bart. in l. 2.*
in fi. vers. tamen singulariter. C de fideicommiss. Osasc.
decis. 130. in fi. n. 14. vers. nec obstabit etiā. Asin. de exe-
cutio. §. 7. c. 126. in fi. n. 27. vers. & ideo nō obstat illud.
fol. 203. Quāuis in legato alimentorū speciale sit,
41 † quod etiam possit peti pro futuro, licèt nihil
de præsenti fuerit debitū *Bald. in l. 1. in princ. vers.*
nota speciale in alimētis. C. de fideicomm. quod mul-
tum notandum, cum cōmuniter non aduertatur
dicit *Surd. decis. 120. in fi. n. 15. vers. aduertendū tamē.*
vbi etiā subdit quod omisit ponere hoc priuile-
giū *in tract. de alimentis* cum sit impossibile nē dū
difficile omnia cōplecti. Et quomodo petitio, &
sententia sit formanda ponit *Ludou. Pegu. decis. 54.*

EPITOME.

Emphyteuta, & habens ius coloniæ, quādo dicatur malè versari, vt possit expelli ob deteriorationem, seu omissam denunciationē temporis recollectionis. Defectus in minimo an cōsideretur in non soluente canonem. Per electionem vnius pœnæ quando tollatur altera. Agens ad canonē, seu illum recipiēs an sibi præiudicet, vt non possit expellere emphyteutam; & quid in beneficiato nō soluente pensionē, & marito expellēte vxorem. Probatio deteriorationis, & non solutionis canonis ad quem pertineat, & an possit super ea pronunciari, si non procedat monitio desistendi ab eo, ex quo fundus sit deterior.

SVMMARIVM.

1 *Deterioratio qualis esse debeat ad inducendam caducitatem.*
2 *Habens ius colonia non dicitur malè versari, vt possit expelli nisi propter deteriorationē in proprietate.*
3 *Damnum magnum in proprietate quando dicatur.*
4 *Non dicitur mala versatio si non fuerit notificatum tempus recollectionis.*
5 *Alienatio quando praiudicet habenti ius colonia.*
6 *Ius colonia an prascribatur.*
7 *Non soluens canonem priuatur, etiam si deficiat in vno nummo. num. 9. & 11.*
8 *Defectus in minimo quando consideretur.*
10 *In concessione rei aliena in emphyteusim non incidit in commissum res tota maioris valoris, nisi pro valore pecunia tradita.*
12 *Agens ad solutionem canonis, seu illū recipiens quando possit etiam expellere emphyteutam. n. 13. 14. 15. 17. 18. 24. & 25.*
16 *Colonus potest expelli quamuis ab eo petatur pensio. num. 22.*
19 *Priuatus beneficio ob non solutionem pensionum non potest conueniri pro pensionibus prateritis.*
20 *Per electionem vnius pœna quando tollatur altera. num. 21.*
23 *Maritus consequitur dotem quāuis expellat vxorem.*
26 *Probatio deteriorationis, seu non solutionis canonis an pertineat ad dominum, vel ad emphyteutam. num. 27.*
28 *Non pronunciatur super priuatione, si non appareat quod sit monitus possessor, vt desistat ab eo, ex quo fundus potest fieri deterior.*

CAPVT CLII.

EXcuſandum Diſi Auguſtinũ emphyteutam
à prætenſa caducitate, quia teſtes nõ proba-
runt deteriorationem fuiſſe magnam, cum dolo,
1 lata culpa, vel leui, † & ad perpetuum detrimen-
tum fundi, prout requirebatur *Iaſ. conſ. 17. n. 2. lib. 1. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 2. caſ. 78. n. 6.* ſubdẽs etiã
in hoc ſtandum eſſe iudicis arbitrio *Bald. in l. ede. 3. ante fin. verſ. quæro qualiter hoc intelligitur. nu. 14. C. locat. Tiraq. in l. ſi vnquam. in verb. omnia. nu. 31. C. de reuocand. donat.* Prout dicimus in habẽtibus ius
coloniæ, qui non dicũtur malè verſari ad effectũ,
2 vt poſſint expelli, † niſi deterioratio ſit cum dolo,
ex culpa ſaltem leui, & ſit in proprietate, & non
modica; Vnde ſufficiet, quod coloni colant iuxta
conſuetudinem loci non habita conſideratione,
quod recollectio ſit in minori, vel maiori quan-
titate fructuum, quaſi hoc non ſit damnũ in pro-
prietate, & magis afficiat ipſos, quàm dominos
Rot. per Card. Seraph. clauſura terrarum. 10. maij 1596.
†Cum aliud eſſet, quãdo cultura in totum, & pe-
3 nitus negligeretur *auth. qui rem. C. de ſacroſ. eccleſ. Cepoll. conſ. 25.* cum declarationibus de quibus per
Corbul. de sanſ. priuat. ob rem iacult. relict. n. 2. vſque ad n. 7. Quemadmodũ etiam neq; eſſet cõſidera-
4 bilis mala verſatio. † ſi domino nõ notificetur tẽ-
pus recollectionis fructuũ, cum ex hoc nõ indu-
catur priuatio, & expulſio, ſed ſufficiat illos ad-
moneri, vt in poſterum denũcient; Neque etiam
attẽderetur alienatio ſi per longiſſimum tempus
coloni ſint ſoliti publicè, & palã de bonis diſpo-
5 nere † *Rot. per Card. Seraph. ibid. & per Card. Mantic. clauſura terrarũ 12. februarij. 1588.* Quãuis colo-
nus, ſeu conductor nõ poſſit prætẽdere ius in re,
ex eo, quod dominus, ſeu locator permiſit eum
manere in conductione longo tẽpore, cum non
6 cõſideretur poſſeſſio in actibus volũtatis; † Præ-
ſcribet tamẽ ius coloniæ, vt non poſſit expelli ab
ipſo iure coloniæ, in qua ſtetiſſet ſpatio longiſſi-
mi temporis ſoluendo ſingulis annis eandẽ pen-
ſionẽ vniformiter *Bal. in l. malè agitur. colu. 3. C. de præſcript. trig. vel quadrag. annor. Aim. conſ. 107. in fi.*

Neque obſtat modicã deteriorationem etiam
ſufficere ad excludendum aliquẽ ab emphyteuſi,
exemplo nõ ſoluentis canonem, qui priuatur nõ
ſolum, quando totus canon conſiſtit in re modi-
7 ca, † puta in vno nummo *Bald. in l. cum allegas. 15. n. 13. col. 3. oppoſ. 7. C. de vſur. Soccin. conſi. 167. nõ inutilis quæſt. n. 7. in fi. col. 3. ad med. verſ. cõcludatur ergo. lib. 2.*
Sed etiam ſi ex maiori canone deficiat ſolutio v-
nius nũmi *Bald. conſi. 290. vulgare eſt. ad med. verſ. nã iſta materia. lib. 2. Oldrad. conſ. 29. de rigore. nu. 2. Roland.* qui de cõmuni *conſ. 17. n. 14. lib. 2. Tiraq.* qui
multis ſimilibus cõprobat *de retract. conuent. §. 4. gloſ. 6. n. 26. vſque ad nu. 31.* Præſertim vbi non con-
8 ſtaret de errore. † prout in caſu noſtro, quia tunc
non habet locũ, quod dicitur, nõ eſſe conſiderã-
dum defectum in minimo *Bald. in l. 2. col. 1. in fi. n. 5. verſi. vndecimo ex natura conditionis. C. de heredit. action. Alex. conſi 105. col. 6. ad med. n. 19. verſ. præterea illud quod dicit lib. 5.* Vbi quod ita debet intelligi
Bald. in l. ede. C. locat. dum videbatur ſequi cõtra-
rium. Et eſt *tex. in l. quamuis de condit. & demõſtrat.*
quem ad hoc dicit notabilẽ *Dec. in c. de appellationibus. n. col. penult. poſt med. n. 6. in fi. in 4. caſu verſ. & iſta omnia locũ habent. de appellationib.*
9 † Quod ma-
gis procederet, ſi extaret pactũ, quo caſu facilius
cadit ob modicum defectum ſolutionis *Bald. in rub. C. de contr. & hen. empt. col. 3. num. 10. q. 10.* Maximè
quia in caſu noſtro fuit data res propria in em-
phyteuſim, cum ſecus eſſet, vbi ſuſciperetur res
10 aliena, † quàm alter ſibi ſubmittit pro pecunia
in emphyteuſim ad rationẽ quinque pro centũ,
tunc enim res tota maioris valoris nõ incidet in
cõmiſſum. ſed pro valore pecuniæ traditæ *Affl. deciſ. 80. n. 3. verſ. ſed in contrariũ.* quod multũ notan-
dum, & alibi nõ reperiri dicit *Natt. ad Alex. conſi. 105. magnificæ prætor. col. 6. in verb. vno denario. lib. 3.*
cũ ſimilibus de quibus per *Dec. conſi. 163. non fuiſſet propoſiti mei. col. 2. poſt med. verſ. & hoc cõfirmatur.*

Quia quidquid ſit in ſolutione canonis, aliud
eſt in modica deterioratione, ob quam verius eſt
emphyteutã non cadere in commiſſum ex ſupra
11 allegatis. † Ratio differentiæ eſt, nã quando fun-
dus deterioratur pœna reſpicit rẽ, non autẽ con-
temptum, qui cõſideratur in non ſoluente, quaſi
non obtemperet legi contractus, & qui malè vti-
tur ipſam rem deteriorando non impugnat con-
tractum, ſicut qui non ſoluit promiſſum, cum nõ
minus dicatur inobediens, qui deficit in modi-
co, quàm qui in multo, ita in ſpecie diſtinguit
Surd. de alim. tit. 8. priuileg. 61. n. 27.

Præterea cum actũ fuerit ad ſolutionem cano-
nis non poteſt emphyteuta expelli, quaſi electa
12 vna via cenſeatur alteri renũciatum † *l. poſt diem. 7. de leg. commiſ.* Neque enim æquum eſt vtrumq;
facere, & penſionẽ petere, & expellere, niſi quan-
do adeſſet pactum, vt liceret vtrumque fieri *gloſ. in l. 2. in verb. repellere. vbi Iaſ. n. 139. col. 41. poſt med. verſ. fundamentum. C. de iur. emphyt.*

Et iſti duo caſus receptionis canonum, & peti-
tionis illorum æquiparantur ad effectum, quod
13 cẽſeatur remiſſa caducitas, † Paria enim ſunt pe-
tere, & recipere *l. ad ſolutionem. C. de re iud. Salicet.*
in ſpecie *in l. commiſſoria. verſ. & faciunt hæc quod ſi dominus. C. de pact. int. empt. & vendit. Ruin. conſ. 119. num. 4. lib. 5. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gloſ. 2. n. 64.*
14 † Quamuis ſecundũ alios hoc intelligatur ſi pe-
tierit, cũ effectu ita ſcilicet, vt conſecutus fuerit,
prout intelligit *Petr. de Bellapert. in d. l. commiſſoria. in fin. per tex. in l. nihil. §. cum filius. de inoffic. teſtam.*

Amplius idem eſſet in petitione canonis pro tẽ-
pore præterito, nedũ pro futuro, quia etiam tũc
15 dicitur remiſſa caducitas. † Nã Dominus nõ po-
teſt expellere, & canonẽ recipere, ſeu petere, quaſi
per ſolutionem factam ab emphyteuta videatur
illius mora purgata, & per dominũ admiſſa pur-
gatio *Beer. q. 309. nu. 5 Corbul. de priuat. ob non ſolut. canon. ampliat. 9. n. 10. & 11. & limit. 21. n. 11.* & eſt ve-
rior opinio, quidquid alij contrarium ſentiant,
vt teſtatur *Surd. deciſ. 317. nu. 14.*

Nec facit quod immo per emphyteutam poſſit
vtrumque fieri ad exemplum coloni, à quo poteſt
16 peti penſio per dominum, † quamuis expellatur
l. colonus. 62. in princ. ff. locat. prout in ſpecie emphy-
teuſis cõcludit *Cephal. cõſ. 18. in fin. n. 44. lib. 1. Ludouic. deciſ. peruſ. 54. nu. 2. lib. 1.* Quia prædicta proce-
17 dũt in emphyteuſi eccleſiaſtica, † in qua ſpeciale
eſt fauore Eccleſiæ, vt conſequatur vtrumq; *Dec. in auth. qui rem. C. de ſacroſanct. eccleſ. Clar. in §. emphyteuſis q. 10. verſ. quæro nunc. num. 2. in fin. Menoch. præſumpt. 112. numero 26. libro tertio.* Cum aliud
18 ſit in priuatis, prout eſt caſus noſter, † tunc
enim verior eſt opinio, quod ſolùm alterum
duorum poſſit fieri, vel deiicere, vel penſionem
petere

petere *gl. in l.2.§.repellere. vers.item si triennio, & vers. sed tamen vtrumque C. de iur.emphyt. Clar. in §.emphyteosis.quaest.8.vers.vlterius quaero pone. Gig. de pension.q. 76.n.6.vers.quarto dum adducebatur.tom.15.p.1.fol.357.*
19 Vbi etiam ex hoc cócludit,† quod pensionarius, qui obtinuit priuari Rectorem beneficij ecclesiastici ob non solutionem pensionis, quod non possit exigere pensiones praeteritas, Licèt enim
20 quando poenae veniunt nó ex vna causa, †sed ex diuersis per electionem vnius non tollatur altera *l.nunquam plura.de priuat.delict.* Tamé hoc procedit quando poenae proueniunt ex causis omnino di-
21 uersis, vt ex furto, & homicidio, †secus si ex causis, quarum vna venit quasi in consequentiam alterius, prout in casu nostro, in quo priuatio venit in consequentiam nó solutionis, Immo illa proceduot non solum quando poenę proueniunt ex diuersis causis, sed etiam ex diuersis factis, vt puta, quia surripuit hominem, & eum occidit; In casu autem oostro licèt videantur causae diuersę, sunt tamen ex voa factae, videlicet ob non solutionem pensionis, & ita in specie distinguit *Ias. in l.2.n.125.col.36. in fin. vers. non obstat quartum & vltimum.C de iur.emphyt.*

Nec aduersatur illud de colono, à quo potest peti pensio, quamuis expellatur *l.colonus.62.ff.loc.* Quia adest diuersa ratio, cum in simplici colono,
22 †non cadat multiplicitas poenarum, prout est in emphyteuta, qui expulsus perdit meliuramenta, & vtile dominium, vnde esset absurdum, quod ad pensioné quoque teneretur, & dominus duplex lucrũ acquireret *Ias. in l.2.n.124.cum seq.C.de iur.em-*
23 *phyt. Surd.de alim.tit.7.q.18.n.46.* † Ampliando ad maritum qui cósequitur dotem, quamuis expellat vxorem, cum etiam io eo non possit considerari ista multiplicatio poenarum. Posset tamé dominus expellendo emphyteutam reseruare ius
24 petendi pésionem, †quo casu etiam illa deberetur *Clar. in §.emphyteusis.q.10.n.2. Surd.d.q.18.nu.43.* Et quamuis *Idem Surd.decis.317.n.18.&19.* pluribus argumentis probet cótrariam opinionem, quod etiam priuatus possit vtrumque facere, & expellere, & canonem petere. Tamen quidquid sit de subtilitate iuris *ibidem n.30.* dicit in practica non esse recedendum à communi opinione, pro qua
25 fuit iudicatum, †cum per receptionem canonis, videatur recessum à poena expulsionis, quae censetur remissa etiam per petitionem canonis, quasi tũnc soluendo videatur emphyteuta purgare moram *Corbul.de priuation.ob non solut.canon.ampliat. 9.n.10.& 11.*

Quando autem ageretur aduersus emphyteutã ob fundum redditum deteriorem cótra pactum de illo colendo, & nó reddendo peiorem, cui in-
26 cumbat probatio, †quod promissa fuerint obseruata dicam infra in cap.particulari; Et quod pertineat ad emphyteutam, non autem ad dominũ concludit *Alex.cons.129.lib.2.* Licet *ibi Add.* contrarium sequatur *Hartman. Pistoris q.28.in fin.* Vbi etiã adducit simile de emphyteuta non soluente ca-
27 nonem, † ad quem pertinet probatio solutionis *gl. & alij communiter in l.2.C.de iur.emphyt.* Et quidé culpa emphyteutae ex eo potissimum argueretur circa deterioraoonem fundi, quando admonitus fuisset, vt desisteret ab eo, ex quo fundus potuisset fieri deterior, nec tamen destitisset *Alex. in l.diuortio. §.si fundum. col.2.vers.saluari tamen potest.solut.*
28 *matrim. Pistoris q.28.n.5.* vbi dicit notãdum, †quod non deberet pronunciari super priuatione, si nó appareret, an admonitus fuisset possessor, & an deterioratio esset culpa, vel dolo emphyteutae, Exemplo denunciationis, factae operariis, de qua per *Doctor. in l. de pupillo §. nunciationem ff.de nou.oper. nunc. Dec. in l.velle.non creditur.de reg.iur.*

EPITOME.

Sententia quãdo iudicetur nulla ob temporis breuitatem. Decretum Iudicis an valeat si nó fuerit interpositum in scriptura separata. Statutum requirens decretum interponi per duos dies ante, quando excludat, vt non possit prius adhiberi. Assertio Iudicis an requiratur quod fuerint adhibitae solemnitates, & quę verba ęquipolleãt causae cognitioni. Pro Magistratu quando pręsumendum. Consuetudo quomodu probetur de non adhibendo solemnitates de iure requisitas in inuentario, & cognitionem causae in decreto iudicis. Et quid in consuetudine interpretatiua.

SVMMARIVM.

1 *Decretum Iudicis quomodo interponendum, vt sit validum. n.4.5.& 6.*
2 *Sententia etiam interlocutoria est nulla si feratur infra breue tempus.n.3. Declara vt n.7.& 8.*
9 *Nullitas sententiae ob temporis breuitatem non potest opponi per eum, cuius non interest.*
10 *Auditor quando possit subscribere sententiam latam per Coauditorem.*
11 *Statutum requirens decretum interponi per duos dies ante non excludit, vt prius non possit adhiberi.*
12 *Lex praesumit pro Magistratu.*
13 *Consuetudo vt decretum interponatur sine scriptura causae cognitionis valet.n.15.& quomodo procedat.nn.16.17.& 22.*
14 *Consuetudo tollit quodcunque ius positiuum.*
18 *Causae cognitio per quae verba significetur.*
19 *Decretum Iudicis quando habeat praesumptionem iustitiae. nu.20.& 21.*
23 *Stilus qualis debeat esse, vt sit validus.*
24 *Inuentarium requirit multas solemnitates, quae non seruantur de consuetudine.n.25.& qualiter illa probetur. num.26.*
27 *Instrumenta confecta aliter quàm ius disponit debent habere effectum, & quot debeant esse, & quid requiratur, vt illis sit habenda fides.n.28.& 30.*
29 *Consuetudo interpretatiua qualiter probetur.*

CAPVT CLIIII.

Decreta in caussis minorum, & mulierũ, quae passim interponuntur in multis prouinciis & ciuitatibus dicebãtur inualida, quasi saepè sint interposita nó probatis, & excussis relatis causis,
1 †neq; in scriptura separata, prout de iure requiritur *l.minorum.6.C.de praed.minor. l.magis puto. §.ne passim.de reb.eor. Roland.cons.33.nu.10.lib.1. Castr.cons.38. super eo quod quaeritur.col.vlt.lib.2. Corn.cons.71.n.2.lib.3.& cons.98.n.2.col.2.ad med.vers.secundo videtur.lib.1. Menoch.de recuper.possess.remed.15.n.148. Mandos.form. 9.commis.in verb.in statu & terminis.* Vbi ex hoc infert decreta, quae in vrbe interponuntur facilè subuerti posse, cum sint nulla ob temporis bre-
2 uitatem. †Ad exemplum séntẽtiae latae infra breuissimum tempus *Bart. in l.prolatam. num.10.C. de sentent. Dec. cons.479. in controuersia. num.7. Anchar. cons.83. visis diligenter.numero tertio.* † Quamuis simus in interlocutoria *Alexand.cons.33. viso themate*

Digitized by Google

super quo copiosè nu.6.col.2.ad fin.lib.1. Etiam in arbitrariis, & sententia Principis *Aim.cons.153. nu.2.& cons.132.n.17.Rimin.Iun.cons.424.in prin.lib.4.*

Contrarium est verius, quia regulariter in huiusmodi cootractibus interuenit præsentia consaoguineorum, de quorum consilio fiunt aliena-
4 tiones, † quo casu videtur causa cognita decretū
interpositum per Iudicem, quasi ab eis dicatur se informasse præuio eorum iuramento, quo ad vtilitatem, & necessitatem venditionum *Imol.cons. 99.nu.6.dub.6. Alex.cons.80.viso themate suprascripto.*
5 *col.2.n.10.& 11.lib.5.* † Et ita saluari huiusmodi decreta ex dicta relatione consanguineorum dicit *Gabr.de sentent.conclus.5.n.34. vers.contrarium quod de-*
6 *cretum.* † Prout etiam ita de consuetudine seruari dicit *Put.decis.34.lib.1. Alber. & alij* quos adduxi *decis.130.Rum.cons.91.in fin.lib.5.*

Et facit quod dicitur de sententia, quę non vi-
7 tiatur ob breuitatem temporis, † quādo iudex in
tempore breui potest esse instructus de negotio *Alex.cons.213.col.1.in fin.lib.7.Bald.cons.204.col.1.& 2. n.3.& 5.lib.3.Aim.cons.179.nu.1.Put.Tolom.* & alij de quibus per *Mandos.form 9.commis.in verb. in statu &*
8 *terminis.* † vbi exemplificat de causa, quæ erat instructa coram alio iudice, & postea fuit commissa in eodem statu, & terminis, quia valet quamuis lata infra breuissimum tempus, prout etiam si feratur partibus præsentibus, quia ista breuitas nō obest *Lanfranc.de probat.in fin.num.44. tom.4.fol.36.*
9 Ita vt ista nullitas breuitatis temporis, † non possit opponi per eum, cuius non interest *Castr.cons. 160. ad primum quesitum. in fin. vers. super vltimo non expedit.lib.1.* cum aliis per *Aim.cons.170.n.5.* Quemadmodum etiam dicimus, quod in Sacra Rota Romana quilibet Auditorum in vim commissionis generalis subrogatus potest subscribere sententiam Coauditoris absentis, vel defuncti latā,
10 noodum subscriptam, † dummodo videat acta
ab integro iuxta doctrinam *Vitalin. in clem.1.n.73. de probat.* Quod tamen non habebit locum, quādo causa in qua Prædecessor pronuntiauit de recenti fuisset discussa cum adnotatione omnium votorum, tunc enim noo requireretur tanta diligentia nouæ visionis processus, & statim subscriptio facta valeret non obstante temporis breuitate, vt declarat *Mandos. in commiss.13. feriis non obstantibus.in princ.*

Ex quibus Dixi non obstare huiusmodi decretis dispositionem, statuti Maceratensis, dū requi-
11 rit decretum interponi per duos dies ante. † Nam
si ex natura negocij sufficeret spatiū minoris tēporis, non per hoc diceretur cōtrahentum illius dispositioni, prout in specie dicti statuti fuit decisum per Sacr. *Rot.Rom.coram R.P.D Cordubens.8.april.1598.in causa Macerat.nullitatis cessionis.* vbi quod dictum statutum nō debet arctare iudicē, vt per se ipsum per duos dies ante decretū debeat adhibere causæ cognitionem, sed voluit quod sit adhibita huiusmodi cognitio per dictū tempus ante, ne pręcipitanter in damnum minorum decretū interponatur. Vnde sufficeret, quod iudex asserat illam esse adhibitam, tam extraiudicialiter, quàm ex relatione peritorum per eum deputatorum, aut similium; ita vt ex natura negotij minus tempus, quàm duorum dietū interuenire potuerit pro verificanda causa, de qua agebatur, cum mater, & vnus ex filiis asseruerint fuisse deputatos peritos per iudicē, cui etiā est credendum; ita
12 vt transferatur onus probandi in aduersariū, † cū
lex pro suo Magistratu cōfidat quasi non sit præsumēdum, quod decretum interposuerit omissis solemnitatibus legem fallendo, & contrahentes decipiendo *l.& si præses.C.de præd.minor.l.3.C.de offic. ciuil.iudic.Menoch.præsumpt.75.n.13.& 16.lib.2.*

Quibus accedat consuetudo, & stilus tam illius ciuitatis quàm totius Prouinciæ Marchiæ, secūdum quem etiam in contractibus, in quibus maxima causæ cognitio requiritur, vno & eodē tempore examinatur negocium, an sit vtile, vel damnosum, & minori, ac mulieri datur curator, cele-
13 bratur actus, & decretum ioterponitur † quæ cō-
suetudo valet, quamuis nō redigatur in scriptura causæ cognitio, ita quod in futurū possit apparere quid fuerit cōsideratum in illius decreti interpositione, cum, vt supradictū est, huiusmodi scriptura non sit amplius io vsu, & ex consuetudine recessent ab aula *Castr. in l.actus. C. de fer. Put.decis. 364.n.2.lib.1.cum aliis supra allegatis;* Quasi noo debeat obstare decreto ista breuitas temporis, cum iudex præsumatur se informasse de veritate causæ, licèt in scriptis illam non redegerit ob cōsuetudinem, quæ magis erat seruanda, quàm ius positiuum, seu statutū, cuius auctoritas fuit sublata,
4 † cum nullū sit ius positiuum, quod cōsuetudine
tolli non possit *l.de quibus.§.fi.de legib.Bald.in c.imperialem.§.præterea ducatus.n.3.de prohibit.feud.alienat.per Federic.Socci.Iun.col.65.n.29.lib.1.Hippo.Rimin.cons.51.*
15 *n.3.lib.1.* † Et in specie de cōsuetudine quæ seruatur in huiusmodi decretis quod valeat, licèt causæ cognitio non fuerit in scripturam redacta, ita vt non obstet breuitas temporis quodcunq; negocium sit quamuis graue : latissimè *Surd.decis. 334.n.3.vsque ad n.23.lib.2.*

Verùm esset, quod requireretur in decreto aliqua mentio causæ cognitionis, cum, vt dictū est, Iudex debeat se informare in ipso actu instrumē-
16 ti contractū cedere in vtilitatē minorū, † & suffi-
ciet si in decreto adsit clausula omni meliori modo, aut similis, nā per eam habemus eundē effectū, ac si dictū fuisset cum causæ cognitione *Alex. cons.80.viso themate.n.6.lib.5. Anchar.q.16.n.6.p.2.* cū sufficiat quod causæ cognitio enuncietur indire-
17 ctè, aut per æquipollēs; † Ideò verba iudicis asse-
rentis se decretum adhibuisse super omnibus, & singulis tanquam legitimè factis æquipollent at-
18 testationi de adhibita causæ cognitiooe. † *Rota co-*
ram Sanctissimo catanien.illegitimitatis.10.ianuar.1583. & per R.P.D. PenIam romana donationis 16. Febr.1601. post Alex.d.cons.80.n.6.lib.5.Gabr.cons.23.n.5.lib.1.Alciat.de præsumpt.reg.3.præsumpt.10.n.5. vers.in practica tamen. cū aliis per *Bertaz.clausul.10.gl.16.n.1. dixi de-*
19 *cis.237.n.28.* Nam licèt decretum Iudicis † habeat
præsumptionē pro se, ita vt censeatur interpositū ex iusta, & rationabili causa, & cum ioteruētu omnium solemnitatū requisitarū *Alex.in l.sciendum. n.26.de verb.obl.Soccin.cons.15.col.11.ad med.vers.octauo*
20 *probatur.lib.1.*latè *Bertazol clauf.10.n.16.gl.2.* † Tamē
procedit quando in instrumento huiusmodi solemnitates fuerunt enunciatæ, tunc enim præsumuntur interuenisse *gl.in l.1.C.de fid.instrum.& iur. hast.fiscal.lib.10.Bald.in l.ex his.col.2.C.de testam.milit. Rum.cons.63.n.17.lib.1.*latè *Menoch.præsumpt.75.n.12. vsque ad n.22.lib 2.Bertazol d.claus.10 n.17.gl.2.* † vbi intelligit siue simus in Magistratu Maiore, siue Minore Iuris tamen perito, cum in vtroq; sit pręsumendum pro eius decreto enunciatione facta

solemni-

ſolemnitatum *Aret.conſ.69.viſo puncto.col.1.in fi.verſ.*
præterea dato. Quamuis ſolū in Maiore Magiſtra-
tu velit prædicta procedere *Bald.in l.tutores.de con-*
firm.tutor.Marſ.ſing.438.lex multum confidit. cum a-
liis per *Pariſ.conſi.98.n.21.lib.1.*

Quæ tamen non procederent, quando de con-
ſuetudine fierent huiuſmodi inſtrumenta nulla
facta mentione in decreto ſolemnitatū, & cauſæ
cognitionis, † quaſi iſte ſtilus ſit ſeruandus, & trāſ
22 eat in vim cōſuetudinis, dūmodò ſit pręſcriptus,
& venerit in notitiam populi, aut maioris partis
23 iuxta declarationes, de quibus † per *Aim. de antiq.*
tempor.4.p.in princ.n.36.tom.17.fol.152. Alex.conſ.36.in
fi.li.2.Rebuff.de conſuet art.2.gloſ.13.n.11.tom.3.

Et ad probandum huiuſmodi ſtilum aliàs fue-
rūt producta plura inſtrumenta, in quibus ſolùm
aderat decretum Iudicis ſine aliqua ſolemnitatū
enunciatione, quæ dicebantur valida, quaſi eſſet
iſta conſuetudo ſeruanda *Aim.conſ.201.n.21.* Quæ
tamen dixi non eſſe tuta, quia non ſufficiūt pro-
ductiones inſtrumentorum, cum etiam requira-
24 tur probatio, quod illis fuerit data fides; † Prout
dicimus de inuentario, quod licèt ſit nullū, ſi fiat
ſine præſentia iudicis, & ſubſcriptione hæredis,
& ſi res non ſint declaratè ſcriptæ, puta latera,
confinia, pōdera, ſigna, & alia de quibus per *Bal.*
in l.ſi quis intra.7.ad med. verſ.adde & nota. C. de bon.
proſcriptor. Rol.conſi.73.n.36.cum ſeq.lib.2. Tamen de
conſuetudine tot ſolemnitates non requiruntur,
25 vnde valebit inuentarium, † quamuis deficiat a-
liquod ex iſtis requiſitis *Iaſ.in l.ſi.in princ. col. vlt.ad*
ad med.verſ.ſed licèt prædicta.C.de iure delib. Guid.Pap.de
inuent.n.8.tom.8 p.2.fol.324. Dummodò probetur
iſta conſuetudo; ita vt non ſufficiat producere in
26 uentaria, † & illorū inſtrumenta abſque ſubſcri-
ptione, & ſolemnitatibus de iure requiſitis, cum
etiam ſit probandum, quod illis fuerit data fides
in iudicio tanquam ſolemniter factis *Abb.* in ſpe-
cie *conſ.73.circa primum dubium.col.4.poſt med.verſ.&*
quanquam proponatur ex parte hæredis.li.2. Rom. In. cōſ.
417.in fi.n.50.li.4. Neque enim valet conſequen-
tia, fuit obſeruatū diuerſimodè quàm per ius di-
ſponitur, & plures inueniūtur cōtractus ſine hu-
iuſmodi ſolemnitatibus, ergo conſtat de contra-
27 rio vſu. † Nam ad hoc, vt per inſtrumenta probe-
tur ius non fuiſſe receptū duo copulatiuè requi-
runtur, ſcilicet quod talis obſeruantia deuenerit
ad notitiam maioris partis populi *Aim.conſi.134.*
n.18. Et quod illa inſtrumenta habuerint effectū,
& fuerit data fides in iudicio *Natt.conſ.575.n.10.*
& 11.li.3. Et ita eſſe tenendum dicit *Rot.per Card.Se*
raph.Narnien. legati. 30. octobris 1580. & 16.ianuarij
28 1572. † vbi quod inſtrumenta debent eſſe tot quę
comprehendant maiorem partem populi, quod
conſtet de eorum effectuatione, quod in iudicio
obtinuerint, & in contrarium non adſint alia in-
ſtrumenta, quæ licèt eſſent in minori numero, ta
29 men ſaltem turbarent iſtum vſum contrariū, † cū
ſecus eſſet in cōſuetudine interpretatiua, in qua
iſta non requirerentur iuxta *conſ. Dec. te n.12. verſ.*
& ideo. Et quod non ſufficiat iſta productio octo,
aut ſex inſtrumentorum ad probandam conſue-
tudinē, quando ſumus in loco propinquo, prout
30 in caſu de quo agimus, † quidquid ſit in inſtru-
mentis celebratis in longinquis partibus, latè cō-
cludit *Bertazol.clauſ.1.gloſ.2.n.3.vſque ad n.8.* Quam-
uis ad probandū diuerſum morem, & conſuetu-
dinem variam ſufficeret productio paucorū in-
31 ſtrumentorum † ad not.per *Bart.in l.ſemper in ſti-*
pulationibus.de regu.iur. Bartaz.ibid.n.9.

EPITOME.

Iuriſdictio quando poſſit prorogari, & cenſea-
tur potius conceſſa cumulatiuè, quàm priuatiuè.
Pro turbata iuriſdictione an poſſit agi criminali-
ter. De pœna litigantis corā incōpetente. Data fa
cultate intentandi remediū particulare corā vno
iudice, quando alius pro eo poſſit adiri. In cauſa
alimentorū quis Iudex ſit competens. Per verba
taxatiua quando excludātur caſus ſimiles, & de-
rogetur iuriſdictioni. Laicus ratione peccati quā
do poſſit per Epiſcopū puniri, & Iudex incōpe-
tens efficiatur competens ratione ſalarij, & ex-
penſarum in cauſa. Habens iuriſdictionem pri-
uatiuam an excludat ordinarium, vt data negli-
gentia non poſſit illam exercere.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio non poteſt prorogari ſi cauſa ſit cognoſcenda dūtaxat per iudicem deputatum. Declara, vt n.17.*

2 *Iudex an puniatur citando eum, qui eſt alterius iuriſdictionis.n.3.*

4 *Pro turbata iuriſdictione poteſt agi criminaliter.*

5 *Error an ſit præſumendus quando litigatur coram incompetente, & an valeat proceſſus.n.6.*

7 *Procedi quando poſſit coram vno ex pluribus iudicibus legatis.*

8 *Delegatus procedens vt ordinarius, & è contra an faciat actus nullos, & noceat partibus.*

9 *Iudicis incompetentia ſemper poteſt opponi quamuis prohibeatur appellatio.*

10 *Iudex alius non poteſt adiri ſi detur facultas intentandi certum remedium iudici particulari.n.13.*

11 *Laicus, & eccleſiaſticus eſt iudex in cauſa alimentorum. num.12.& 14.*

15 *Alimenta debentur ſpurio etiam in terris Imperij. nu.16.*

18 *Stilus dat iuriſdictionem.*

19 *Verba taxatiua quod ſolus iudex procedat an derogent iuriſdictioni competenti ex lege, vel conſuetudine.nu.20. 29.& 30.*

21 *Fideiuſſor ſoluens in officio maleficiorum pro reo poteſt eūdem ibi conuenire pro ſua indemnitate.*

22 *Soluens pro debitore fiſcali agit executiuè prout Fiſcus. num.23.*

24 *Iudex incompetens ratione ſalarij & expenſarum efficitur competens.*

25 *Laicus quando efficiatur de foro Epiſcopi occaſione peccati.n.26.& qua pœna poſſit puniri.n.27.& 28.*

31 *Dictio taxatiua non excludit caſus ſimiles.*

32 *Vaſſalus priuatur feudo ob cauſas ſimiles expreſſis.*

33 *Filius poteſt exhæredari ex cauſis ſimilibus expreſſis.*

34 *Permiſſio egrediendi monaſterium in tribus caſibus permiſſis in Bulla an extendatur ad ſimiles.*

35 *Iuriſdictio an cenſeatur conceſſa priuatiuè, vel cumulatiuè.n.37.& 39.*

36 *Si vinco vincentem te multò magis vinco te.*

38 *Inferior quando habeat iuriſdictionem priuatiuè reſpectu Epiſcopi.*

40 *Iuriſdictio viſitandi conceſſa Epiſcopis intelligitur cumulatiuè ad Abbates & Decanos.*

41 *Iuriſdictio ex priuilegio cenſetur data priuatiuè.*

42 *Ordinarius non poteſt exercere iuriſdictionem in exemptum negligentem.n.43.& 44.*

CAPVT CLIV.

DE nullitate actorũ dicebatur in causa Mer-
curij, & aliorum litis cõsortium mihi com-
missa, quasi fuerit litigatum coram iudice incom-
petente, coram quo non poterat prorogari iuris-
1 dictio, † cum adesset iudex particularis, qui solus
debebat procedere, propter quam clausulam tã-
quam taxatiuam alius prohibetur iurisdictio-
nem exercere *Felin. in c. pastoralis, 11. in princ. col. 3. li-
mit. 3. in fin. nu. 2. de offic. ordin. post Angel. in l. 1. C. vbi &
apud quem cognit. in integr. restit. Bald. in l. si quis ex con-
sensu, 8. col. 1. nu. 2. vers. nota secundo quod compromissum,
C. de episcop. audient.*

Amplius etiam iudex punitur, si citauit coram
se compariturum eum, qui erat sub alterius iuris-
2 dictione, † quamuis iurisdictio cum effectu non
fuerit impedita *l. in criminali, 5. vbi Bald. in princ. nu. 1.
& Castr. nu. 2. C. de iurisd. omn. iud. Surd. de alim. tit. 9. q.
26. num. 94.* Dummodò reus comparuerit coram
3 Iudice incompetente, † cum delictum consu-
metur comparitione, & litis contestatione *Gabr.
cons. 167. num. 22. 23. 24. & 67. lib. 2.*

Prout etiam agi potest pro turbata iurisdictio-
ne criminaliter, quemadmodũ pro turbata pos-
4 sessione † *Bart. & Alex. in l. iniuriarum, §. si quis, ff. de
iniur.* Cum fiat iniuria iudici competenti, si ali-
quis ab eius iurisdictione eximitur; Ideò vltrà in-
teresse partis etiam habet locum pœna turbatæ
iurisdictionis non solum contra litigantes, sed e-
tiam contra extraneos, qui illius iurisdictionem
turbant, cum declarationibus tamen, seu requi-
sitis, vt prætendat ius super re turbata, & turbatio
fiat cum impedimento cum aliis de quibus latè
Farin. cons. 49. nu. 3.

Et licèt in dubio quando litigatur coram in-
5 competenti præsumatur error † *Specul. de compet. iu-
dic. adit. col. 2. num. 7. vers. sed nunquid præsumitur scire,
arg. l. verius, 21. de probat.* Nisi liriganti sit nota iuris-
dictio ex vicinitate, vel fama *Bart. in l. si cui, §. iisdem,
nu. 2. in fi. vers. quaro dicit ipse se ignorasse, de accusat. Iaffr.*
in specie *decis. 113. error in substantia, in fin. vers. poterit
tamen. & decis. 162. licèt in dubio, in fin.* Tamen iste er-
6 ror in substantia, vsu, † & exercitio iurisdictio-
nis vitiat processum *l. si per errorem, 15. de iurisd. omn.
iudic.* Vnde si plures sint iudices simul delegati, &
coram vno litigatur, processus non valet *Doct. in
c. prudentiam, 21. vbi Card. in princ. de offic. deleg. Iaffred.
decis. 113. in prin.* Et ita practicatur, si non adsit clau-
7 sula, quod si non omnes, † vt per *Ceuall. q. 61. in fin.*
Et si ordinarius procedat vt delegatus per erro-
rem, vel è contra, & pars pariter errer credendo
eum delegatũ, cum sit ordinarius, vel è conuerso
processus est nullus; Secus si solùm iudex erraret
procedens, vt delegatus, cum esset ordinarius;
8 † quia tunc valeret processus, cum error iudi-
cantis non noceat, si partes bene senserint *Bald. in
l. secunda in princ. Cod. si à non compet. iud. fuer. iud. & in l.
falsum, 19. col. 5. nu. 15. vers. ad primum redeo, C. de furt. & in
l. 1. in fin. vers. non enim debet quæri, Cod. eod. tit. Felin. in c.
cum ex officijs, 16. col. 14. in princ. num. 28. vers. quarto li-
mita. Iaffred. decis. 106. si ordinarius, ad med.*

Ideò neque iudici incompetenti reus arctatur
obedire, quasi priuati loco habeatur, ita vt exce-
ptio incompetentiæ quandocunq; opponi pos-
9 sit, † etiam post sententiam ad executionem im-
pediendam, siue ea procedat ex vi iudicati, siue
statuti, vel pacti inter partes initi, tam in actibus
iudicialibus, quàm voluntariæ iurisdictionis, ita
vt aliter faciẽs cadat à causa, ac iure suo priuetur,
& processus sit ipso iure nullus, quamuis prohi-
beatur appellatio, quia non censetur prohibita
illa, quæ interponitur à iudice incompetente,
prout prædicta omnia latè deducit *Coler. de process.
execut. c. 1. p. 2. num. 7. vsque ad num. 16. & c. 2. p. 4. num.
54. vsque ad num. 66.*

Quæ magis procederent, quando per statutum
daretur certo iudici remedium aliquod intenta-
tum, tunc enim alius iudex esset incompetens,
10 ita vt pro dicto remedio nõ possit agi nisi coram
illo speciali iudice *Rip. in rubr. ff. de verb. oblig. in fi. nu.
58.* Prout dicimus in causa alimentorum in qua
licèt sit competẽs tam iudex ecclesiasticus, quàm
11 sæcularis † *Bart. in l. solent, 3. ad med. nu. 14. vers. quæro
coram quibus iudicibus, de alim. & cib. legat. Imol. in c. re-
latum, 15. il 1. post princ. num. 4. vers. an autem censeatur,
de testam. Bald. in l. hæreditas, in 1. lectur. §. fin. not. 3. de pe-
tit. hæredit.* Tamen quando spurius peteret alimen-
12 ta, cogeretur adire ecclesiasticum, † nec posset
pro illis agere coram laico; Licèt ista exceptio sit
potius declinatoria, vel peremptoria quàm in-
competentia, cum dicatur tibi non competit ius,
vel actio in foro seculari. Ita in specie concludit
*Aret. cons. 48. reuocatur, col. 2. nu. 4. vers. secundo princi-
paliter dico.* Lex enim ecclesiastica cum propter
peccatum inducat nouum remedium, ad quod
13 excitat iudicem ecclesiasticum, † illud non po-
test competere in foro seculari, & Aret. simplici-
ter refert *Dec. in c. clerici, num. 3. col. 1. vers. & debent pe-
ti talia alimenta, de iudic. & in cap. ecclesia sanctæ Mariæ,
num. 30. col. 14. in princ. vers. secundus casus, de constitut.*
cum aliis per *Bursat. cons. 62. num. 11. lib. 1.*

Quamuis illud exemplum de spurio non sit
tutum, cum magis vera, & receptior opinio sit,
quod etiam coram laico possint peti alimẽta per
24 spurium, † prout contra Aretin. concludendum
esse dicit *Rip. in rubr. de verb. obligat. in fin. num. 58. vers.
ista solutio non placet. Menoch. cons. 461. nu. 22. latè Surd.
de aliment. priuil. 9. tit. 8. num. 7.* vbi de communi.
Nam hodie non solum in foro ecclesiastico, sed
15 etiam ciuili debentur spurio alimenta, † vnde co-
gnitio spectat ad vtrumque iudicem, cum æqui-
tas canonica quo ad spurios sit seruanda etiam in
terris Imperij *Dec. in c. cleric. col. 1. de iudic. & cons. 310.
col. 2. num. 3. vers. similiter non obstat. Rum. cons. 124. col.
3. num. 12. lib. 1. Gabr.* qui de magis communi *de alim.
conclus. 1. num. 2. vers. contrarium. Lup. in cap. per vestras,
not. 3. §. 10. in fin. num. 14. vers. quinimmo de iure ciuili,
fol. 328. de donat. inter vir. & vxor.* vbi de communi;
Quidquid dicant *Bald. in authem. ex complexu, C. de
incest. nupt. & Alex. cons. 74. col. 1. ad med. num. 3. vers. sed
ita est quod auus, & col. vlt. ad fin. vers. non obstat etiam
16 id quod habetur, lib. 3.* † Quia contra eos est verior
opinio, vt per *Mars. sing. 458. prout de iure ciuili, num.
2. Ias. consil. 26. num. 4. col. 3. post princ. vbi fortius conclu-
dit, lib. 1.* latè *Add. ad Alexand. dict. cons. 74. in verb. im-
perij. Couarr. de sponsalib. 2. p. cap. 8. §. 6. num. 6. vers. cæte-
rum illa. Cardin. Paleott. de noth. & spur. cap. 47. num. 5.
vers. ex quibus omnibus sentio, tom. 8. par. 2. fol. 66. Cor-
dubens. in l. si quis à liberis, §. idem rescripsit, de lib. agno-
scend.*

Contrarium pro validitate actorũ Declaraui.
Primo quia semper fuit seruatum, vt alij iudices
17 possent de huiusmodi causis cognoscere, † non
obstante decreto, seu statuto dante iurisdictionẽ
iudici particulari, quo casu nõ adest incõpetẽtia,
cũ enim exter contrarius vsus, sunt manutenendi
alij

alij in quasi possessione procedendi in similibus
18 causis Magon. in specie decisi. Lucens. 49. in fi. † Et ratio est, quia etiam stilus ita seruatus dat iurisdictionem glo in l. 1. in verb. duumuiris. C. de emancip. liber. Alex. ad Barb. in l. viros in 2. not. Cod. de diuersis offic. Abb. in cap. cum contingat. de for. compet. Mandos. reg. 31. n. 19. q. 4. & in tract. de commiss. form. 11. in verb. validitate
19 iurisdictionis. in fi. † Ita vt per verba etiam taxatiua, quod solus iudex procedat, non sit derogatũ iurisdictioni, quam alijs consuetudo tribuit, cum prædicta verba intelligantur de alijs iudicib. ha-
20 bentibus iurisdictionem à lege, † secus si per cõsuetudinem Fel. in terminis in cap. pastoralis. 11. col. 3. in prin. versi. intelligit. limit. 3. n. 2. de offic. ordin. per not. in cap. 1. de constit. in 6. & in leg. militu. § militia. de milit. testam. Et voluit Bart. in l. viros 8. in prin. nu. 1. C. de diuers. offic. & apparitor. iud. lib. 10. cum alijs per Menoc. præsumpt. 28. n. 15. versi. declaratur hic casus lib. 2.

Secundo, quia quamuis Iudex deputatus ad certam speciem causarum faciat, vt coram alijs nõ detur prorogatio, ita vt alter iudex fit incom-
21 petens; † Tamẽ quia sumus in solutione facta per fideiussorem, coram eo posset fieri competens Castr. in l. cum vendente. 4. ad med. C. vbi caus. fiscal. vbi concludit quod fideiussor soluens in officio maleficiorum pro reo poterit eundem coram illo iudice maleficiorum conuenire pro sui indemnitate, quasi hoc depẽdeat à causa fiscali; licet alias non posset Bart. in l. cum eorum. ad med. versi. & si in oppositis. C. de sentent. & interlocutor. omn. iudic. Peregr. de
22 priuileg. fisc. lib. 7. tit. 1. num. 4. † Vbi etiam quod soluens pro debito principali fisci, seu emptor alieno nomine rei per fiscum venditæ potest conuenire debitores suos, & bonorum possessores coram iudicibus fiscalibus quemadmodum poterat fiscus leg. in fraudem. 45. § qui pro alio. ff. de iur. fisc. quamuis aliàs non essent iudices competentes.
23 † Ita vt soluens fisco pro eo, qui illi est obligatus in forma Cameræ possit etiam à principali debitore repetere executiuè solutum, cum ea facultate, qua poterat fiscus, incipiendo à captura, cum hoc personale priuilegium, & ius executiuum cedi possit, prout in puncto latè concludit Sur. cons.
24 444. per tot. lib. 4. † Sicut etiam ratione salarij expensarum, & contractus in causa initi, & similium, in quibus aliàs incompetentes fiunt iudices competentes, vt per Mand. form. 11. commiss. in verb. validitati iurisdictionis.

Quemadmodum etiam ratione, & causa peccati laicus efficitur de foro Episcopi, quamuis a-
25 liàs esset quo ad eum incompetens † prout de histrionibus, mimis, & similibus latè Menoch. de arbitrar. cas. 69. n. 39. in add. vbi quod procedit, quando non extat via, qua posset laicus conueniri co-
26 ram iudice seculari † secundum Belling. in Specul. princip. rub. 12. § quadam. nu. 99. & rub. 17. § finaliter. num. 18. Et dummodo per Episcopum non infli-
27 gatur pœn... pecuniaria, † quasi crimen mixti fori puniatur pœna temporali à iudice seculari, spirituali verò ab ecclesiastico Francis. Marc. decis. 123. num 8. p. 2. cum alijs per Doct. in l. licet. de pœn. Menoc.
28 ibid. num. 59. versi. verum existimo. † Vel saltem non conuertere pœnam pecuniariam in proprios vsus, vt latè per Fel. in cap. irrefragabili. col. penult. nu. 10. & 11. versi. limita secundo. & versi. quarta conclusio. de offic. ordinar.

Non obstat quod propter dictionẽ taxatiuam, solus, prohibeantur alij iurisdictionem exerce-
29 re † Bald. in l. ex consensu. n. 2. C. de episcop. audient. cum alijs supra allegatis. Quia etiam per verba taxatiua non est derogatum iurisdictioni, quam alijs tri-
30 buit consuetudo quasi ista intelligatur † de iudicibus habentibus iurisdictionem à lege Bart. in l. viros. C. de diuers. offic. lib. 10. Fel. Menoc. & alij de quibus supra, vltra quod sumus in fideiussore, per cuius solutionem potest fieri competens, qui erat incompetens, vt dictum est.

Quibus adde quod istæ dictiones taxatiuæ in iurisdictionib. non excludunt casus similes quã-
31 uis non expressos † c. 1. § prædictis. vers. sed quia natura, quæ fuit prim. caus. benefi. amitt. vbi vassallus priuatur feudo non solum ex causis expressis sed si-
32 milibus, † Et est glo. in l. ob æs. 12. in verb. alienum. C. de præd. minor. Prout in filio qui potest exhæredari ob similes causas, quamuis in § aliud quoque capitulum. auth. vt cum de appellat. cognosc. adsint dictiones taxa-
33 tiuæ pro illis tantum, † quæ ibi sunt expressæ Alex. in auth. non licet. colum. 1. in fi. versi. dicit etiam aliud singulare. nu. 4. C. de lib. præter. vbi quod non est discedendum ab hac opinione in iudicando, & consulendo Felin. in cap. pastoralis. 14. post princ. n. 2. versic. tertio facit. de rescript. Couarr. in cap. raynutius. in princ. n. 16. versi. alias vero causas. de testam. & ita seruari in practica dicit Surd. de alim. tit. 7. q. 1. num. 5. Nauar. in tract. de regular. comment. 4. nu 48. not. 4. in interpreta-
34 tione cap. statuimus. 19. q. 3. † vbi ex hoc infert, quod permissio egrediendi monasterium in illis tribus casibus, de quibus in Constitutione Sanctiss. Pij V. extenditur ad casus similes, quamuis Constitutio loquatur taxatiue; licèt contrarium in hoc sequatur Ceuall. q. 109. in fi. dicens ita practicari post Guter. canonic. quæstion. p. 1. cap. 13. nu. 7. Zened. in collect. ad sext. & extrauagant. collect. 31. n. 2.

Vltimò notandum est, quod semper censetur concessa iurisdictio cumulatiuè non priuatiuè
35 † Bald. in l. vnica. § vbi autem. col. 2. versi. item nota argumentum. nu. 6. C. de caduc. tollend. Ias. in l. quod in rerum. 24. § si quis post. num. 8. de legat. 1. Put. decisi. 213. num. 4. lib. 3. multa Menoch. præsumpt. 18. lib. 2. Adeo vt eadem potestas, & iurisdictio competat superiori
36 aduersus suos subditos, prout prius, † ex regula si vinco vincentem cumulatio magis vinco te, cap. auctoritate. de concess. præbend. in 6. leg. de accessione. 14. § itaque versi. nam qui me potior. de diuers. & temp. præscrip. Dummodo iurisdictio non fuerit præuenta per inferiorem, vel non constet de contraria mente
37 concedentis; † Vel non simus in iurisdictione perpetua omnimodo concessa vassallo per superiorem, quæ intelligitur acquisita priuatiuè, prout illa quæ acquiritur per præscriptionem, cum aliud sit in iurisdictione temporali delegata ratione officij demandati inferioribus à superiore quatenus, & quandiu illa durat, quæ intelligitur cumulatiuè, prout latè omnia deducit Coler. de process. execut. cap. 1. p. 2. num. 149. vsque ad nu. 165. vbi quod ita est intelligendus Roman. consi. 193. cum alijs per Doctor. in cap. pastoralis. de offic. ordin.
38 Ita tamen quod in casibus, in quibus aliquis haberet iurisdictionem priuatiuè, veluti inferior Episcopo contra Episcopum, nunquam sit talis, quod saltem apud eundem Episcopum non remaneat iurisdictio in habitu, & data negligentia inferioris non exerceatur per superiorem Oldrad. consi. 172. num. 3. Filin. in cap. irrefragabili. 13. in princ. de offic. ordinar. Rot. diuers. decision. 259. dubitaui de validitate. numer. 2. p. 2. Et adeo

39 intelligitur cumulatiuè,†vt non sit amplior,quā
illa,quæ à iure conceditur *Put. decis.95. lib.1.* vbi
quod potestas concessa fratribus in mari magoo
non est amplior; quàm illa quæ est concessa à
iure parochis,& curatis sacerdotibus. Ex quibus
etiam colligitur verius esse quod sæpè contingit
de Episcopis visitantibus, vt dispositio *Conc.Trid.*
40 *cap.4.sess.6. & c.6.sess.25. de reformat.* † per quam
conceditur Episcopis visitatio capitulorum,)&
personarum,sit intelligenda cumulatiuè, nō pri-
uatiuè ad Abbates,& Decanos,& alios,quib.an-
te Coocilium competebat ius visitandi seorsum
tamen Episcopis *Put.decisi.213.nu.4.lib.3.*& fuit re-
solutuio *in Sacra Congregatione eiusdem Conc.Trident.*
Quibus adde quod iurisdictio si detur per pri-
uilegium alicui in gratiam illius, cui conceditur
41 censetur priuatiuè coocessa † *Bald. in auth. habita. col.7.n.32.versi.& aduerte in casu visitatorum.C.ne filius pro patr.& in l.1.§.vbi autem. nu.7.col.2.in fi. versi.vidi dubitari.C.de caduc.toll. Aret.cons.102.nu.2.Rot. Burgen.*
42 *iurisdict.S.Ioannis.29.Decemb.1596.*† Vbi etiā quod
quando quis est exemptus non potest per ordi-
narium exerceri aliqua iurisdictio in eū, & suam
ecclesiam *glo.in c.graue.19.in verb.corrigere.de offic.ordin.* Quud procedit,quamuis etiam Abbas exem-
43 ptus esset negligens, †nam eius negligentiam E-
piscopus non posset corrigere, vt per *glo. & Doct. in d.c.graue.* Cumulatiua enim iurisdictio solum
habet locum in Abbate, seu Prælato subiecto E-
piscopo *Abb.in c.pastoralis.11. n.6.de offic. ordinar.* &
est decisio *Rota per R.P.D.Decanum salamantina iuris-*
44 *dictionis.1596.* † Quasi potestas corrigendi non
debeat transire ad illum, qui non est ordinarius
exempti negligentis, & in quem nullam habet
iurisdictionem,ideo subiectio requiritur *arg. cap. sicut.de suppl.neglig.prælat.c.quando. & cap.irrefragabili. de offic.ordin. cap.cum simus.19.quæst.3. cap.nulla de concess.prabend.& ca.1. de appellat.*

EPITOME.

Minor ætas quando probetur per dationem tutoris. De antiquo more scribendi diem natiuitatis, & obitus, & an ista probentur per librum Curati,& quid in excommunicatiooe. Interlocutoria quando possit pluries reuocari, tam per iudicem,qui eam tulit, quàm per successorem. Declaratio an semel tantum permittatur. Hæres an declaret voluntatem defuncti. Sententiæ in causa matrimoniali interdicti, & excommunicationis quando transeant in iudicatum. Appellatio an sit deserta si non expediatur causa in termino præfixo procuratori per Iudicem à quo.

SVMMARIVM.

1 *Tutoris datio probat minorem ætatem, tam quo ad partes, quàm quo ad alios. n.2.5.6.7.& 8.*
3 *Præsumitur pro decreto Iudicis.*
4 *Decretum facit ius quo ad omnes.*
9 *Minor ætas probata de vno tempore non concludit de alio. n.11. secus in ætate perfecta.& nu.10.*
12 *Sententia lata super ætate fidem facit in alio iudicio respectu ætatis illius temporis.*
13 *Liber Curati an probet ætatem minorem,obitum,& excommunicationem. n.14.*
15 *De antiquo more scribendi diem natiuitatis,& mortis,& de cænis,& festis in die natali,& de libidinariis.*
16 *Interlocutoria potest pluries reuocari. Amplia vt numer.18.21.22.23.24.& 26. Fallit. numer. 31.33.& 34.*
17 *Verbum potest est extensiuum in futurum.*
19 *Habens facultatem destruendi actum potest millies reuocare suam voluntatem.*
20 *Sententia definitiua semel tantum potest declarari.*
25 *Iudex non cogitur reuocare suam interlocutoriam.*
27 *Apostoli quando vnica vice petantur.*
28 *Successor non reuocat interlocutoriam iudicis antecessoris. num.30.*
29 *Hæres non declarat libellum à defuncto productum.*
32 *Reuocatio debet fieri per eum qui habet iurisdictionem;*
35 *Interlocutoria post decem dies quo ad partes efficitur irreuocabilis.*
36 *Sententia in causa excommunicationis,interdicti,& matrimonij an possint quandocunque reuocari, & transeant in iudicatum. nu.37.& 38.*
39 *Appellatio est deserta ob non prosequutionem in termino per Iudicem præfixo domino,non procuratori primæ instantiæ. nu.40.42.44.& 45.*
41 *Iudex à quo potest exercere post admissam appellationem omnia, quæ tendunt ad faciliorem exitum causæ.*
43 *Procurator tenetur appellare non prosequi appellationem.*
46 *Promittens patrocinium in causa principali an possit cogi illud præstare in causa appellationis. num.47.*

CAPVT CLV.

PEr dationem tutoris probatur minor ætas
Bald. in l.cum te.Cod.de probation. Ann.singul.650.
1 † An autem hoc procedat indistinctè tam quo
ad partes, inter quas fuit datus curator, quàm
contra tertium, donec aliud probetur, in dubio
mihi proposito Dixi in vtroque casu probari mi-
2 norem ætatem † secundum veriorem opinio-
nem, de qua per *Anchar.quæst.35. num.4.lib.1.Rum. consil.99.numer. 6. lib. 4.col.2. in princ.* Vbi quod
hæc sententia præualet in practica, cum alijs
per *Surd.* qui de communi *decision.100.nu. 9. Mandos. reg. 18. qu.6. in fin. Caualcan. de tutor.c.1. num. 294. Castellan.Cott. in memorab. in verb. decretum iudicis interpositum.* Nam huiusmodi declaratio fit
per Iudicem, vnde præsumendum est pro eius
3 decreto, quod fuerit interpositum ex iusta cau-
sa, prout lex præsumit *Alex. in l. sciendum. num.26. de verb.oblıgat. Socin. consil.15. col 9.num.27.lib.1.Ia-*
4 *tè Bertazol. clauf. 10. glos.2. num.16.* † Ideo debet
facere ius quo ad omnes *Doctor. in l. ingenuum. de stat. homin. l. si præses. Cod. de præd. minor. Salic. in l. cum te. in fin. versi. exemplum. pone. Cod. de probat. Rum. consil. 99. numer. 6.colum. 2. ad med. lib. 4.*
Neque obstat *Salic. in leg. si minorem.col.vltim. in fin.versi. quæro quidam petit. quæst.penult. C.de in integr.*
5 *restit. minor.* vbi concludit, † quod immò datio
curatoris solùm probet in præiudicium illius, ad
cuius instantiam fuit datus curator, sequitur *Dec. consi.149. nu.4. in fi. versi. sed propter hoc.post Alexand. cons.21.viso processu.in princ.lib.1.Bou.de statut.vrb.præscript.glo.19.num.39.& 41.Benintend.decis.82. num.2.*
6 † Et ita etiam seruat *Rot. Romana coram Sanctissimo sarsinaten.28. Ianuarij 1583. & per Cardinalem Seraphinum Parmen. status. 10.Nouembris 1595. & 12. Fe-*
7 *bruarij 1596.* † Et minus ista sola iudicis assertio
suffi-

sufficeret secundum prædictam opinionem, si nō extarent adminicula. Cum aliàs illis existentibus probaretur minor ætas, vt per *Rotam coram Cardin. Plata Strigonien. legati. 23. ianuary 1589.* & voluit *Caldes. de restit in integr. in verb. minoribus. n. 34. in fin.*

Quia prædicta intelligitur, quando datus esset curator minori respectu certæ causæ, & certæ personæ, tunc enim ista donatio nō sufficeret cō-
8 tra alios, † nec faceret coniecturam, ex quo est restricta ad illam causam, & illam personam, cum limitata causa producat effectum limitatum *l. in agro. de acquir. rer. domin.* Secus vbi curator fuisset datus absolutè, & simpliciter, prout in casu nostro, tunc enim probatur minor ætas, quo ad omnes, & quoscunque, prout declarat *Menoc. præsumpt. 50. n. 41. & 42. lib. 2.*

In casibus tamen in quibus probaretur minor ætas per dationem curatoris de vno tempore, &
9 anno † non concluderet fuisse minorem de alio, cum simus in iis, quæ tractu temporis mutantur *l. spadonem. 17. §. qui solatus. de excusat. tutor.* Ratio est, quia minor ætas dicitur mobilis, cum moueatur ad maiorem, sicut naturaliter omne imperfectū mouetur ad suam perfectionem naturalē, & iste motus est ens necessariū in natura, quod non est in ætate immobili, quando scilicet aliquis est
10 perfectæ ætatis immutabiliter, † quo casu semper est vera propositio, quod quis sit ætatis legitimæ, & ideò non posset à suo esse remoueri, cū necesse sit veritatem continuari, prout distinguit *Bald. in l. ex persona. 3. in fi. n. 6. vers. sequitur vnum aliud de prædicamento quando. C. de probat. Socci. cons. 89. in causa agitata n. 10. col. 6. in prin. vers. vel dicamus. lib.*
11 *1.* † Et in specie de ætate probata per dationē curatoris concludit etiam *Imol. cons. 23. in casu præmisso est ante omnia numer. 2. Rot. per Cardin. Seraph. par-*
12 *men. statu. 10. nouēbris 1595.* † Prout etiam dicimus, quod sententia lata super ætate fidem facit in alio iudicio respectu ætatis illius temporis quo lata fuit, secus alterius *Bart. in l. de ætate, 44. in fi. n. 17. vers. sed quæro si in vno iudicio. ibi. aut ex illo actu. ff. de minorib. Menoch. præsumpt. 50. in fin. n. 42. lib. 2.*

Addebatur in casu nostro Liber baptismi, per quem probatur minor ætas *Aim. de antiq. tempor. p. 1. n. 264. vers. vidimus abaadè. Cardin. Seraphia. bellunē canonicatus. 19. iunij 1595.* Quidquid dicāt *Capr. cons. 57. nu. 3. & Dec. cons. 126. pro tenui facultate. nu. 1.*
13 † Quia contra eos est verior opinio, cum ipsi loquantur in actu, in quo notarius requiritur, secus in aliis terminis, in quibus absque notario potest fieri probatio etiam per quamcunque scripturam priuatam cōcurrente verisimilitudine, quæ adest in parocho baptizante paruulos, cuius liber face-
14 ceret fidem non solum quo ad ætem, † sed quo ad mortem, excommunicationem, & similia de quibus latè *Mandos. reg. 18. q. 10. n. 4. Dec. cons. 596. ad dubia. nu. 4. Federic. cons. 119. nalli dubium. ad fi. vers. sed nunc restat respōdere.* latè *Caldes. de restitut. in integr. in verb. minoribus. n. 38. vers. sed obstare videtur.*

Quāuis prædicta in casu nostro non essent tuta, quia liber, de quo agebamus non erat custoditus, neque stabat penes successorem in plebania, prout requiritur, ad hoc, vt probetur ætas per librum baptismi *Caput. decis. 314. num. 1. lib. 1. Rot. per Card. Seraphia. Bellunen. canonicatus. 1. aprilis 1596.* Quemadmodū dicimus de libris Episcoporum, Ecclesiarum, Ciuitatum, aut similium, qui non probāt exactiones redditnum, vel locationes, aut æstimationes, nisi quando sunt bene custoditi penes officiales publicos ad hoc deputatos, cū aliis requisitis, de quibus *per Alex. cōs. 187. visa copia scripturæ. ad med. n. 2. vers. confirmantur prædicta. Boer. decis. 105. nu 11. vsque ad nu. 14. col. 2. in fi. vers. ideo libri ex quo reperiuntur. Felin. in cap. ad audientiam. n. conclus. 5. n. 15. de præscription. Dec. in ca. cū causam. col. 3. num. 7. de probatio. Aim. cons. 158. nu. 6. & 7.*

Et de antiquo more scribendi diem natiuitatis,
15 & mortis, † ac de cœnis, & festis in die natali, & à cæde abstinendi plura *Marcel. Donat. ad Suet. in Tiber. c. 5. fol. 392. & in Nerone c. 39. fol. 515.* vbi quod tam morientium, quàm nascentium nomina in actis publicis referebantur, & inter Libitinarios numerabantur etiam Præficæ, quæ mercede conducebantur in funeribus, vt flerent & fortia facta defuncti laudarent *Cat. de vit. popul. Roma. Lucilius lib. 22. Plaut. in Friaolar. & in Truc.*

Et de patribus, qui olim solebant natos sibi liberos apud acta profiteri, vt ex natali professione, quoties vsus exigerent ætatis probatio peteretur multa adducit *Radulph. Forner. lib. 4. rer. quotidianar. c. 15.* Et ita ex factis, actisque publicis ætatem Tiberij colligit *Sueton. in eius vita cap. 5.* eiusq; moris meminit *Apulei. apolog. 2. & Iuuen. satir. 9.* & refert *Capitolin. in Antonino, & in Gordiano* M. Antoninū Philosophū, instituisse, vt vnusquisq; ciuiū liberos sibi natos profiteretur apud Præfectos ærarij Saturni, vel in prouinciis apud publicos tabularios: immò etiam ætatis probatio ducebatur ex censualibus tabulis, quando non solùm facultates, sed ætatem quoque ciuium in censum referri quondam oportuit, eo quod ætas quibusdā prodesset ad exonerationem tributi *l. 3. ff. de censib.* Cum etiam ad hunc effectum adessent vasaria publica, idest, archiuia, momētanea, & censualia tabulæ, quæ publicè summa cura cura, studioque asseruabantur, quo sensu accipitur *in l. loca. 12. C. Theod. de censit. peræquat. & inspect.* quidquid d. vasaria in aliis casibus aliud significent prout explicat *Forner. c. 25. rer. quotidian. lib. 4.* subdens antiquitus debuisse etiam specialiter exprimi ætatem seruorum, qui in censum deferebantur, prout docet Vlpianus *in l. 4. §. in seruis. ff. de censib.* eo quod nouitiorum, dignitas longe maior esset, quàm veteranorum, *vt dixi supra cap. 112.*

Secundo quo ad interlocutoriam dum quærebatur, an possit pluries illam iudex reuocare, Dixi
16 veriorem opinionē affirmatiuam, † vt iudici licitum sit idem grauamē reuocare admittēdo & ab admissione reponendo, & à repositione recedendo, cum permittatur ei pluries reponere vicissim appellātea & procedere in causa donec verum grauamē detegatur, vel terminetur Causa *in l. quod iussit. n. 4. vers. item quærit. de re iudicat.* Quidquid contrariū sequatur *Ioffred. decis. 194. post Decan. cum cessante de appellat.* vbi quod non potest iudex reuocare idem grauamen nisi semel aut bis. Quia contraria sententia est verior, vt testatur *Mandos. form. 9. commiss. inver. admittat. in fi. per tex. in l. vbi-*
17 *cūque quæ est pen. ff. de interrog. action.* † & dictū verbū potest, de quo in *l. quod iussit. ff. de re iud.* est extensiuum in futurum *l. si ita quis testamento. 53. vbi glo. in verb. quandoque. de leg. 2. l. quod seruus. 8. in fin. vbi etiā glo. in verb. potest. ad med. de condit. caus. dat. §. 1. instit. de quib. mod. testam. infirm.* † Idem quoq; voluit *Angel. in leg. quidquid astringendi. 99. in fin. de*

verb.obligat. vbi quod iudex etiam millies potest
suam interlocutoriam reuocare, interpretari, &
reformare, subdēs esse perpetuò meum tenendū;
Cum generalis sit cōclusio, quod ille, ad quē spe-
ctat destructio volūtatis millies potest interpre-
19 tari suam voluntatem, licèt † secus sit in eo, qui
nō habet facultatem destruendi actum, iste enim
nō potest amplius declarare postquam semel de-
clarauit *glo. in l. quidquid astringendæ. 99. in verb. se-
cundum de verb. obligation. Alex.* qui dicit singulare
conf. 55. quoniam conf. circa n. 15. col. 3 in fin. vers. non
20 *obstat quod libellus. lib* 5. † Et in hoc differt interlo-
cutoria à definitiua, quia istá semel tantū iudex
declarat, licèt illam quoties vult *Surd. cōf. 288. n. 15.
lib.* 2. Quod procedit tam in Iudice Ordinario,
quàm Delegato, qui potest interlocutoriá reuo-
21 care † etiam in ipso calculo ferendę sententiæ de-
finitiuę *Rip. in leg. quod iussit. n. 9. de re iud. Surd. cōf.
167. nu. 2. lib. 2.* vbi etiam *nu. 14. & 19.* ampliat con-
cedi reuocationem, quamuis fuerit interlocuto-
22 ria acceptata ab vtraque parte; Intelligendo † ad
effectum, ne faciat litem suam, cum hoc possit
facere etiam inuitis partibus, ne illis obligetur ad
interesse, non autē quod pars possit vti cōmodo
reuocationis, cum hoc casu tanquam acceptata
à colitigantibus transiuerit in vim contractus,
quem non poterit iudex reuocare *Surd. d. cons. 167.
numer. 19. lib. 2.*

Amplius permittitur Iudici reuocatio interlo-
cutoriæ non solùm pluries, sed etiam post decem
23 dies datos ad appellandum, † & vsque ad senten-
tiam definitiuam. nā quo ad eū nunquam transit
in iudicatum, licèt secus quo ad partes; ita ut e-
tiam interlocutoriam executam iudex possit re-
uocare, quando non fuit quæsitum parti ius irre-
24 uocabile, † sed tātum ius reuocabile, præsertim
quādo ante executionē interlocutoriæ fuit insta-
tum per partem, vt per eundem iudicē reuocare-
tur, & pendente cognitione reuocationis fuit fa-
cta executio, quia tunc sit nulla tamquā festinan-
ter executa prout latè cōcludit *Monter. decis. Arag.
3. nu. 5. 6. 11. & per tot.* Ita tamen quod non cogatur
25 Iudex suam † interlocutoriam reuocare *l. nō quid-
quid. de iudic. Surd. conf. 288. nu. 17. lib. 2.* cum declara-
tionibus de quibus supra *cap. 147.*

Non tamen cōcederetur reuocatio interlocu-
26 toriæ, si fuit bis cōfirmata † *glo. in clem. fin. in verb.
super ea de appellat. Fran.* qui dicit notandū tāquā
singulare in *c. directæ 39. col. 2. in fi. vers. quarto con-
clusio. num. 6. ead. tit.* Prout quando pars fecit ma-
gnam instantiam reuocandi, & omnem conatum
adhibuit pro illius reuocatione, quia ista maxi-
ma cōtradictio operatur, ac si fuisset bis appella-
tum, & sententia confirmata, quemadmodū dici-
27 mus de apostolis, qui sæpius sunt petendi, † tamē
sufficit vnica petitio instātissima *Vestr. in prax. lib.
7. c. 3. n. 36. & ibi Grauat. n. 64* Et in specie de interlo-
cutoria ita concludit *Surd. conf. 167. nu. 12. lib. 2.*

Idē est in successore, quia solus Iudex, qui pro-
nunciauit reuocat suam interlocutoriam, & Do-
ctores sequentes cōtrariam sententiam solum lo-
28 quuntur † de alio Iudice specialiter de legato ad
reuocandum, non de successore *Rip. in l. quod ius-
sit. col. 7. in fi. n. 40. quæst. 10. de iudic.* Illa enim decla-
ratio est personalis, quæ non transit ad successo-
rem, ideo non potest corrigere errorē primi iudi-
cis. Quamuis enim habeatur pro eodem iudice
quo ad tribunal & instantiam, tamen nō habetur
pro eodē quo ad alia personalia, & cohęrētia per-
29 sonæ prædecessoris, † Prout dicimus de hærede,
qui licèt sit eadem persona cum defuncto nō po-
test tamen declarare libellum productum ab eo,
cum declaratio sit personalis, Quemadmodum re-
gulariter dubia volūtas defuncti non declaratur
per hæredem, quando posset talis declaratio no-
cere aduersario, cum aliàs esset permissa *Bart. in
l. si quis à filio. 32. §. si quis plures, in fi. nu. 2. de legat. 1.
Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. n. 52. col. 21. in
prin. de acquir. poss. Curt. Iun. in l. si quis intentione am-
bigua. n. 6. in fi. de iud. Mōter. decis. 35. n. 35.* & in specie
30 de interlocutoria, † quod nō possit declarari per
successorē dicit verꝰ esse *Sur. cōf. 162. in fi. n. 20. l. 2.*

Prout etiam aliàs dum de hoc quæreretur Dixi
non esse locum reuocationi interlocutoriæ, cum
31 fuisset appellatum, & appellatio admissa, † quo
casu non datur repositio *Gemin. in c. cum de appella-
tionibus. §. si vero. col. 2. in prin. vers. sed pene quod iu-
dex. n. 6. de appellat. in 6.* vbi quod est verior opinio,
quidquid alij contrarium senserint, & cōprobat
*Lancell de attentat. appellat. pendēt. limit. 1. n. 80. tom.
5. fol.* 359. Quia iudex abdicauit à se iurisdictionē,
cuius defectu non potest amplius se in causa in-
32 tromittere. † cum reuocatio sit facienda per eum,
qui habet iurisdictionem *c. si à iudice. de appellat. in
6.* Vnde dispositio *l. quod iussit. de re iudic.* non ha-
bet locum in reuocatione interlocutoriæ, indu-
cente reuocationem iurisdictionis *c. significantibus. de offic. deleg. Gemin. in d. § si vero. n. 6. in fi. vers. i-*
33 *tem facit.* † Quod procedit quāuis appellatio fue-
rit admissa cum clausula si & in quantū, per quā,
licèt dicatur perseuerare iudex in iurisdictione,
quando appellatio de iure non erat admittenda
Natt. conf. 566. n. 5. ad med. vers. sed istud fundamentū,
Tamen hoc non procedit in interlocutoria *Benint.
34 decis. 1. n. 1. in fi. vers. si vera sunt.* † vbi subdit caute-
lam, vt respōdeatur appellationi ab interlocuto-
ria mera cum clausula non admisit, nisi si & in
quantum, quasi tunc talis admissio non habeat
vim delationis *Cardin.* qui dicit notandum *in cle.
quamuis. §. quod si iudex. in fi. q. 3. n. 4. de appellation.*

Ita etiam Dixi in interlocutoria, quæ lapsis de-
cem diebus quo ad partes transit in iudicatū, ita
vt quis amplius nō audiatur per viā appellatio-
35 nis, † sed solùm per viam querelæ; Ideò non po-
terit adiri Metropolitanus tanquam non habens
iurisdictionem, nisi causa ad eam deuoluatur per
appellationem *Abb. in cap. ad reprimendum. 8. num.
6. colum. 2. versi. audietur ergo excommunicatus. in 2.
not. de offic. ordin.* Prout dicimus in sententia ex-
communicationis, censura interdicti, seu suspen-
36 sionis, † quæ licèt possit per mille annos retracta-
ri, quasi dirigatur in animam, quæ non potest in
hac vita separari à gratia Dei. Tamen quoad a-
lios effectus transit in iudicatum, Quemadmodū
sententia in causa matrimonij, quæ semper retra-
ctari potest cum non transeat in rem iudicatam.
Nihilominus non auditur cōdemnatus per viam
appellationis, nisi infra decem dies appellauerit,
37 † tunc enim nocebit res iudicata, nec post illud
tempus audietur appellans, & demandatur sen-
tentia executioni, quia aliàs semper iudicium il-
lud esset ludibrio, prout concludit *Castr. conf. 354.
videretur dicendum non valere. ante med. versi. item
non obstat quod in matrimonialibus. num. 2. lib. 1. Feli.
in cap. lator. 8. col. 4. vers. tertio declaratio. num. 4. &
col. 5. versi. sexto declaratio. nu. 7. de re iudi. Fran. in c.
directæ.*

directè.39.num.8.col.vlt.versi.sexta conclusio.post glo.
quā dicit singularem,& nntādam *in cap.ad repri-*
mendum.8.in verb.suspēdatur. de offi.ordin.Natt.cōs.
38 *444.n.12.*† Cum satis sit,quod istæ sententię oon
trāseaot in iudicatum in his,quæ tespiciunt ani-
mam , aut interesse publicum , secus quo ad alia
spectantia priuatum commodum; Vnde senten-
tia excōmunicationis in contumaciam cum cō-
demnatione expensarum transibit in iudicatum,
si non appelletur oon qun ad vinculum excōmu-
nicationis,sed quo ad cōtumaciam,& expensas;
Nam ecclesia ounquam claudit gremium pœni-
tenti,vode quo ad hoc non attenditur res iudica-
ta,seçus in pecuniario effectu , in quo ista ratio
non militat *Abb.in cap.ad reprimendum.8.n.7.col.2.*
versi.item sequitur quod super eo.de offi.ordinar.Fels.
in cap.consanguinei 11.in prin.versi.fallit prima. de re
iudic. Surd.consi.223.in fi.n.32.lib.2.

Quo ad vltimum an constatet causam esse de-
sertam dicebatur affirmatiuè concludendum es-
se,quia non apparet,quod pars fuerit appellatio-
nē ptosequuta in termioo sibi per iudicem pręfi-
39 xo,† cui hoc permittitur *c.cum causa.de re iudic.c.*
cum sit romana.5.de appellat. Vnde quemadmodū
per lapsū termini iuris appellatio est deserta *clem.*
sicut de appellat. Ita per lapsū termini hominis tā-
quam in eius locum subrogati sentētia firma re-
manet,& potest mandari executioni *c.liter.14. de*
sentent.excōmun.Fran.ca.personas.in prin.de appellat.

Quod adeo verom est, vt etiam assignatio hu-
ius modi termini valeat, quāuis non sit facta vni-
co contextu,sed post aliquot dies ab actu admis-
40 sæ appellationis,† cum nō requiratur, quod de-
tur in continenti,& vnico cootextu,sed sufficiat
ex interuallo *Card.in clem.1.q.29.nu.15. de appellat.*
Gemin.in cap.1.§.post hec.eod.tit.in 6. Lancell.de at-
tentat.appell.pend.nu.86.limit.1.tom.5.fol.359. Et est
verior opinio quidquid alij contrarium sentiant,
41 vt latè *dixi decisi. a. per tot.* † Quasi iudex à quo
possit exercere post admissam appellationē om-
nes actus teodentes ad faciliorem exitum causæ,
quia in his non intelligitur suspensa eios iurisdi-
ctio,dummodo nō cognoscat de articulo appel-
lationis *Fran.in c.cum teneamur.17.in 2.notab.de ap-*
pellat.Feder.de Sen.cōsi.98.incol.vlt.in.ad fi.Duon.reg.
42.n.17.limit.17.Bero.cōsi.45.n.2.lib.3. Surd.de alim.
q.32.tit.9.n.69. Iudex enim appellationis in hoc
non offenditur,sed potius coadiuuatur *Io. Andr.*
in c.cum appellationibus.n.2.de appellat.in 6.

Contrarium prædictis non obstātibus declara-
ui,qood immo non constet de prętensa desertio-
42 ne;† Nam terminus datus per iudicē ad prose-
quendum causam appellationis fuit assignatus
procuratori, qui solùm habebat mandatum in
prima instantia ad audiendum sententiam, non
autem ad appellandum, & prosequendū appel-
lationem,vnde huiusmodi termini præfixio non
potuit arctare procuratorem in prędudicium do-
mini.Ratio est, nam quamuis per procoratorem
43 fuerit appellatum,† qoi potest,& debet appella-
re,licet non prosequi *ca.cum nō iniustè.14.§.potuit.*
*de procurat.*Tamen pręfixio termini prosequendi
appellationem est actus secūdæ instantiæ,ad quā
procurator non habebat mandatom,vnde finita
causa desinit esse procurator,& solum ei cōcedi-
tur appellatio, non prosequutio,quæ non est de
appendiciis primæ causę *Rot.decisi.2.aliàs.21.si do-*
minus principalis.de procur.in nou. Vestr. in prax.t.5.
44 *n.16.lib 4.*† Ideo cum principalis esset absens il-
la termini præfixio non debet ei præiudicare tā-
quam res inter alios acta,& contra absentem, &
non citatum.

Vnde dispositio tex.*in c.cum sit romana.de appel-*
lat.cū aliis supra ex aduerso allegatis procedit quā-
do terminus esset assignatus appellāti,qui habe-
ret legitimam persooam prosequēdi appellatio-
nem,nō autem procuratori,qui non potest illam
45 prosequi defectu mandati.† Ita in specie cōclu-
dit *Mandos.form.17.commiss.in prin.col.2.versi. est in*
quo supra tetigi. vbi testatur sic per *Rotā* fuisse de-
cisum *in causa Bononien.parochialis de monte maiori,*
prout in decis.Mohed.5.alias.96.vel 126. de procurat.
Neque obstat quod causa primæ,& secundę in-
46 stantiæ dicatur eadē,vnde procurator,† qui pro
misit in causa principali præstare patrocinium
poterit cogi etiam illud præstare in causa appel-
lationis *glo.in leg.inuitus.C.de procurat. Curt. Iun.*
in leg.imperium.n.17. vbi de communi *col.2.versi.*
circa vltimum grandum.ff.de iurisdict.omn.iudic.
Quia vltra quod in caso oostro mandatum pro-
curatoris solum erat restrictum ad primam in-
stantiam, vnde apparet terminum esse constitu-
47 tum personæ non legitimæ. † Verior est etiam
opinio contraria, quod neque procurator possit
cogi prosequi appellationem quāuis promiserit
patrocinium in causa principali præstara , licèt
enim non fuerit extincta lis in totum per senten-
tiam,tamen non est præsumendum,quod se obli-
gauerit ad aliam causam,quàm primæ instantię,
non vlterioris *Abb.in cap.cum non iniuste. n.5.col.2.*
versi.nota.in verb. potuit. de procurator. Alex. consi.
96.viso processu.n.2.lib.2. Ceuall.q.597. & dictum est
supra cap.56.

EPITOME.

Citationis defectus quando sanetur per com-
paritionem citati,productionem mandati,& cō-
stitutionē procuratoris.Opinio vehemens,quod
fœmina sit in vtero , an operetur certitudinem,
ita vt faciat cōditionem haberi pro impleta stāte
substitutione,si masculus nascatur. Citatio quā-
do inducat præuentionem iurisdictionis.Produ-
ctio verbalis an operetur idem quod realis. Sen-
tentia parte non instante quando valeat,& quid
si fiat citatio ad sententiam pro prima die,& po-
stea quandocunque. Per admissionem nouorum
iurium an reuocetur citatio ad sententiam. Pro-
ductio instrumenti quando sufficiat si non detur
copia parti.

SVMMARIVM.

1 *Citationis defectus suppletur , si pars comparuit in actis. & n.2. Declara vt n.3.*
4 *Constitutio procuratoris facit præsumi citationem præcessisse.*
5 *Productio mandati æquipollet citationi.*
6 *Opinio vehemens, & certitudo æquiparantur , numera 8.*
7 *Vehemens opinio quod fœmina sit in vtero facit conditionem haberi pro impleta , si adsit substitutio in casu, quo masculus nascatur.*
9 *Citatio qualis esse debeat , vt inducat præuentionem num. 10. & 12.*
11 *Citatio perpetuat iurisdictionem. num.13.*
14 *Vtilitas verbalis productionis.*
15 *Productio verbalis in termino quando fariat valere*

actum realiter factã extra terminum. n.16.& 18.
17 *Legeia imponimus rebus, non verbis.*
19 *Verba non sufficiunt vbi opus est facto.*
20 *Factum dicitur eodem tempore, quod fit ad confirmationem.*
21 *Exemplum instrumenti potest produci in termino, quamuis originale extra illum producatur.*
22 *Oppositio requisita per statutum infra aliquem terminum intelligitur de reali, non verbali. n.23.& 24.*
25 *Productio instrumentorum an sufficiat non data copia parti. & n.26.*
27 *Sententia lata parte non petente quando sit nulla. num. 28. & 29.*
30 *Sententia præsumitur lata ad instantiam partis.*
31 *Sententia est nulla si fiat citatio ad illam pro prima die, & postea quandocunque, & quid in citatione ad videndum iurare testes pro tali die, & postea singulis horis. n.36.*
32 *Citatio ad sententiam est necessaria.*
33 *Sententia si non fuit lata in ea die, ad quam fuit pars citata an possit deferri die sequenti. n.34. & 35.*
37 *Per admissionem nouorum iurium quando renocetur citatio ad sententiam. n.38. & 39.*

CAPVT CLVI.

REproductionem citationis Dixi non fuisse
necessariam in causa Achillis nisi commis-
1 sa; † Nam ex quo pars citata comparuit in actis
defectus citationis suppletur *glo. in l.1. in verb. sententia valebit. ad fi. de feriis & dilationib. Alex. consi. 123. viso processu causæ. col.2. num.3. in fi. versi. & posito quod ista citatio. lib.2. Ruin. consi.117. n.5. lib.5. Felin. in cap. ex tenore.16. col.3. ad med. versi. secunda regula nõ præstat. ibi. & alij multi volentes. n.5. de rescript. Dec. cons.449. visis duobus. n.8. col.2 post med. vers. prateræa dato. Tiraq de retract. lignag. §.9. glo.2. n.17. & 18.*
2 *Caputaq. decisi.97. p.1.* † Quasi tunc citatus præsumatur notitiã citationis habuisse, quæ ita ligat,
sicut legitimè reproducta, seu executa fuisset *Roman. consi.410. vt clarior. n.2. versi. secundo, quod quãuis. & ibi Mãdos. in verb. emanãs. per tex. in clem. causam. ad fi. de elect.* cũ declarationibus, de quib. per
eundem Mandos. ad Rom. consi.360. in verb. sufficiens.

Ideo etiã dicimus, quod defectus citationis ad
vidẽdum iurare testes coram Iudice remissoriali
3 † sanatur per cõparitionem partis, quando tamẽ
ex comparitione demõstraretur, quod comparẽs
vidit testes iurare, cum non sufficerent verba generalia comparitionis, ex quibus non posset probari aliqua scientia visus receptionis testium, debet enim esse specialis comparitio fatendo horis
statutis comparuisse, probãdo quod etiam testes
in dictis horis iurarunt, cum generalitas non cõprehendat ea, quæ sunt speciali nota digna *glo. in l. sciendum. ff. qui satid. cogant.* Et in specie remissoriæ ita concludit. & distinguit *Boccac. de liter. remissorial. n.17. & 18.*

Secundo quia citatus constituit procuratorem
post citationẽ factã in causa, de qua agebamus,
4 vnde ex hoc colligitur citatio præsumpta † *Rot. decisi.17. si actor. in fi. versi. præterea etiam in hoc dubio. de dol. & contum. in nou. arg. tex. in ca. bona memoria. de elect. Ægid. decisi.364. qui per se vel per procuratorem. & decisi.538. licet citatio originalis. Achil. decis.7.*
5 *n.1. & 3. de dol. & contum.* † Prout etiam si fiat productio mandati, quæ æquipollet citationi factæ,
& executę *Mandos. reg.34. q.73. n.1.* Colligitur enim
coniectura citationis, quæ videtur sufficere, licẽt
de ea non appareat, cum sit vehemẽs opinio quę
6 idem operatur, † quod certitudo *Innoc. in c. cum in causa. de iuram. calum. Anchar. consi.354. visis diligenter. n.4* vbi multa de vehementi opinione, quod
7 fœmina sit in vtero, quæ operabitur, † vt cõditio
habeatur pro impleta, si fuerit facta substitutio
in casu quo masculus non nascatur; Et illud cõs.
Anchar. multum commendat *Mand. s. d. q.73. in fin.*
8 dicens supra hominem ibi loquutum post *Ias. in l. certum. n.9 ff. si cert. petat.* † Et de vehementi opinione quod habeatur pro certitudine, & scientia
latè *Felin. in c.1. n.2. versi. item. quod. de sum. trinit.* vbi
etiã appellat stupendũ prędictum *consi. Anchar.354.*

Ideo etiam dicimus quod quamuis citatio de-
9 beat esse legitima, vt induceat præuentionem † *Butr. in. cap. proposuisti. nu.10. de for. competen. Io. Andr. Archid. Rom. & alij per Mandos. form.10. commiss. in fi.*
Tamen sufficeret notitia citationis, quam si citatus habuerit, non esset consideranda executio
non legitima, quia causa esset deuoluta, si videlicet fuisset missus procurator ad tuẽdam causam
10 † *Rom. consi.410. & 360. Caputaq decis.110. & 251. p.1.*
Intelligendo vbi qualis qualis præcessisset executio, secus vbi fuit in totũ omissa *Vestr. in prax. lib.4. cap.3. num. 8. in fin.* Vnde ista citatio perpetuaret iurisdictionem; prout regulariter sola citatio illam perpetuat siue ordinariam, siue dele-
11 gatam † *cap. gratum. de offic. delegat. Feder. consi.97. in princ. nu.2. versi. venio ad quartum. Mandos form. 10 commis. versi. tertio pro intellectu.* Vbi ex hoc infert, quod Iudex primo citans dicatur præuenisse, licet sit secundus quo ad rescripti præsenta-
12 tionem † *Roma. consi.412. n.4.* Nam per solam citationem res desinit esse integra *Bald. in l. si pluribus ad med. de leg.1. Afflict. decisi.219. numer.3. Iaffred. decisi. 60.*

Immo iurisdictio delegati adeo perpetuatur
per solum decretum citationis factum viuente
13 Papa delegante. † vt procedat quamuis executio
fuerit facta post mortẽ ipsius Papę maximè de Iure Canonico *Caputaq. decis.124. p.2. & decis.115. p.1.*

Tertio quia præsupponitur adfuisse verbalem
productionem citationis, prout quidem vtilius
14 est illam non reproducere de facto † sed solùm
verbo, donec pars compareat, vel constituat procuratorem; Tunc enim tolleretur omnis defectus citationis forsan non legitimè executæ. Nã
si realiter esset reproducta citatio, pars & eius
procurator comparens haberet notitiam defectus citationis, & à comparitione abstineret, &
sic processus factus vigore illius citationis esset
nullus, quod non contingeret, si solo verbo citatio reproduceretur, Vltra quod euitatur etiam
expensa registri, cum illud non fiat, nisi quando
realiter citatio reproducitur, & sic non erit registranda citatio, executio, & reproductio *Vestr. in prax. lib.4. c.4. n.6. & 7.*

Et adeo istæ verbales productiones iuuant, vt si
fiant in termino, in quo aliquid est faciẽdum fa-
15 ciant valere actum, † quãuis illud fiat postea scilicet extra terminum *Castr. consi.247. post prin. versi. item probauit pars actoris. lib.1.* vbi de examinatione testium, quę potest fieri realiter post terminũ,
dummodo verbalis productio sit facta in termino præuia iuramenti prędictione *Bart. in l. damni. §. sabini. in fi. n.9. de damn. infect.*

Quamuis in statuto dante terminum ad producendũ instrumenta, cum de hoc dubitaretur Di-
xi non

xi non satis esse, quod intra terminum fieret pro-
16 ductio verbalis, & post terminũ realis † cum cõ-
stitutio tanquam stricta sit intelligẽda de produ-
ctione cum effectu, & illa prim · ptu ductio ver-
balis nõ dicetur producta, sed solùm allegata, de
qua statutum non loquitur *Bald.cons.110.in fi.lib.1.*
Quasi mens constitutionis sit non disputare ver-
17 baliter, sed terminare realiter, † cum legem im-
ponamus rebus, non verbis *l.2. in fi.C. comman. de
legat.Bald.in rub.ff.de rer.diuis.in fin.vers. ita pudor
& mens legum est.* & ita in specie concludit *Aim.
de antiq.temp.p.1.§. quaritur etiam in hac materia.
n.7.vsque ad n.19.*

Nec faciunt cõtraria de quibus per *Castr.d.cons.*
18 *247.lib.1.* † Quia illa procedunt, ex quo testes iu-
ratũt in termino, vnde licèt deponãt post termi-
num, tamen examinatio, & depositio testium re-
fertur ad tẽpus iuramenti, ideo meritò censendũ
est factam fuisse in termino, quæ ratio cessat in
productione reali facta post terminũ, quia illa nõ
potest referri ad tẽpus productionis verbalis, cũ
talis productio verbalis nihil operetur, nã vbi fa-
19 cto opus est, † verba nõ sufficiunt *l.domicilũ.ff.ad
municip.l.acceptam.C.de vsur.* Et vbi testes iurant
in termino, tũc interuenit factũ. Maximè quia il-
lud accedit ad confirmationẽ alterius actus, vn-
20 de videtur gestũ eodem tempore † *l.si donãte.§.si
spõsus.de donatio.inter vir.& vxor.Bald.in c.1.in prin.
de fid.instrum.* Vbi de exẽplo instrumẽti producto
21 in termino, † quod sufficit, quãuis originale pro-
ducatur post terminũ *Felin.in c.licèt causam.9.col.
14.post med.vers.limita quinto.n.18.de probation.* vbi
quod est notandũ *Vestr.in prax.c.4.lib.4.n.7.vers.
nisi forte diceremus.* Quod nõ est in casu nostro, in
quo nõ fit aliquis actus ad confirmationem alte-
rius, cum solùm per statutũ requiratur effectualis
productio, vt dictũ est, & latè cõprobat *Aim.de an
tiquit.tẽpor.p.1.§. quaritur etiã in hac materia. n.10.*

Idẽ etiam voluit *Rom.consi.76.in causa nobilis viri.
col.fi.vers.praterea non obstat.* vbi quod statutũ di-
22 sponẽs, v debeat opponi † contra instrumẽtum
guarãtigiatũ intra quindecim dies est intelligẽ-
dum de oppositione reali, & effectuali, quod pro-
betur infra dictũ terminũ, non de verbali, quæ li-
cet sit facta in termino, tamẽ nõ iuuat, vt proba-
23 tio possit fieri post terminum, † & sequitur etiam
latè *Afin.in prax.§.22.c.5.n.3.& 4.* licet *n.6.in fin.* vi-
deatur dubitare, quasi opinio *Castr.* sit æqua, &
rationabilis. Idẽ quoque cõcludit *Rot.Genuens.per
Carthar.decis.31.n.3.vers.contrarium tamen videtur.*
vbi de appellatione quæ debebat produci infra
24 aliquos dies, † non enim sufficeret extra dictum
terminũ productio realis, licèt antea verbaliter
fuerit producta appellatio; Quamuis magis sit in
instrumentis, quæ debent produci ad probatio-
nem, Ideo non satis est illa producere in iudicio,
25 † nisi etiam parti exhibeãtur, & illorũ copia de-
tur cum termino ad opponendũ *l.fi.C.de fid.instr.
Osas.decis.1.n.47.* vbi de cõmuni. Dummodò non
simus in productione simplici, non ad effectum
26 probationis, sed pro informãdo iudice, † in qua
non requiritur vt detur copia parti, prout quan-
do fit productio, ne transeat tẽpus à statuto præ-
fixum ad producendũ, cum ista possit fieri etiam
parte nõ citata, vt per *Aim.de antiq.temp.1.in verb.
quaritur etiam in hac materia.n.12.vers.premissa ta-
men non procedunt.*

Non obstat alia nullitas sentẽtiæ tanquam latę
parte nõ obstante cum non possit iudex in cau-
27 sis ciuilibus officium suum impartiri, † quia gra-
uaret, adeò vt sententia parte nõ petente sit ipso
iure nulla *Rip.in l.4.§.hoc autem iudicium.nu.75. de
damn.infect.Ias.in l.properandum.§.& si quidem.n.5.
vers.secundo infertur.C.de iud.Cas.de Graff decis.9.n.*
28 *4.de caus.poss.& propriet.* † Nisi in causa fiscali, vel
reipublicæ *Vant.de nullit.ex defect.process.n.98.in fi.
vers prout etiam supplere.Rom.sing.570. nõ potest pro
reo.* Cum sit ob fauorem Fisci de cuius priuilegiis
Bald.in leg.1.C.de hared.vel act.vendit. ita vt neque
assertioni iudicis in hoc sit standũ, cum simus in
illis quæ non pertinent ad eum, sed ad tabellio-
nes, qui debent de huiusmodi instantia fidem fa-
cere *Afin.de execut.§ 3.c.11.fol.37.n.1.*

Quia cõstat in exceptionibus fuisse petitũ per
reum ferri sententiã, vnde præsumitur fuisse pro-
29 nũciata ad eius instantiã, † quasi sufficiat petitio
rei excipientis, qui in suis exceptionibus dicitur
actor, ita vt talis petitio censeatur repetita, & cõ-
tinuata tempore ferẽdæ sententiæ: Quemadmo-
dum etiam dicimus è contra in actore, qui in li-
bello petiit pro se pronunciari, in quo sufficiet
hoc petere præsumendo continuationem huius-
modi instantiæ tempore ferendæ sentẽtiæ, prout
distinguit *Alex.in l.1.col.pen.in prin.n.11. & 12.vers.
quaris etiam circa predicta.C.vt qua des. aduocat.* se-
30 quitur *Menoch.prasump.72. lib.2.* † Cum etiam in
dubio censeatur prolata ad instãtiam partis dũ-
modò non sit contra reum *Bart. in l.furiosus.in fi.n.
9.vers.si vero de tali monitione.de re iudic.* Nam ta-
lia negocia communiter sine partis instantia ex-
pediri non solent, prout etiam in specie conclu-
dit *Rot.diuers.decis.516.n.2.lib.1.*

Si tamen non constaret sententiam fuisse latam
ad instãtiam partis posset dici de eius nullitate,
31 prout alias Dixi † verius esse quãdo fiunt citatio-
nes pro die prima ad sententiam, & quatenus illa
die non feratur pro die sequenti, & postea quan-
docũque prout passim fit; si enim in d. die prima
non feratur, sed in sequentibus, quãdo nulla pars
comparuit sententia est nulla tãquam lata nullo
instante *Rot.coram R.P.D.Penia.Comen.cappellania.
28.ianuarij 1591.* quasi citatio ad sententiã sit ne-
32 cessaria, † quamuis adesset clausula simpliciter,
& sola facti veritate inspecta *Doct.in clem.sape.de
re iudic.Parn.de pur.de findicat. in verb. sentẽtia.c.2.
n.12.tom.7.fol.308.Bart.in extrauag. ad reprimẽdum.
in verb.& figura.col. vlt.ad med. nu.20.vers. item an
debeãt partes.& in verb.super dicto crimine. ad med.
vers.sed contra. n.1.in fi.*

Magis posset dici de nullitate, si citatio fieret ad
certum diem, & intra illum sententia nõ feratur,
33 † nam postea nõ posset proferri ex defectu cita-
tionis *Alex.consi.79.in causa & lite.col.1.vers.nec ob-
stat etiã si diceretur.n.3.lib.7.Felin.in c.1.n.22.col.vlt.
vers.nota etiã quod citatio.de iudic.Vãt.de nullitat.ex*
34 *defect.citat.n.73.* † Quãuis posset sustineri, si in die
immediatè sequẽti feratur secundũ *Gabr.de citat.
conclus.1.n. 447.limitat.69.* Dũmodo iudex proro-
35 gasset prolationem sentẽtię in alteram diẽ † cum
aliàs requireretur noua citatio *Ruin. consi.136.n.6.
col.2.in fi.vers.& insuper dici potest. lib 5.post Ang. in
l.de vno quoque.de re iud.Dec.in c.consuluit.n.3. in fin.
col.3.ad med.in 3.not.vers.itẽ limitatur.de offi.deleg.*

Aliud tamen esset in citatione ad videndum iu-
rare testes pro tali die, & hora, & postea singulis
36 diebus, & horis, † quia talis citatio valeret *Bald.*

in l.1.in fi.q.3 n.5.ff.si quis caution. Caput aq.decis.113.in verb.citatio.p.1. Quamuis in Vrbe non sustineatur per Rotam Romanam nisi per duos solos dies *Rot.diuers.decis.311.n.3 lib.1.*

Ad vltimum verius est quod per admissionem nouorum iurium fuerit reuocata citatio ad sen-
37 tentiam,† & terminus inde seruatus *Abb.in c.quoniam contra.11.col.10.in prin.n.17. in verb.productiones instrumentorum. de probat. Paris.consi.107.n.102.lib.3. Afflict.decis.115.n.3. Alex.in l.admonendi.n.22.col.5.in fin.vers. vbi autem non fecisset diligentiam. ff. de iur.iurand.* Licèt in casu, de quo agebamus, aliud sit dicendum, cum iura fuerint admissa sine pre-
38 iudicio citationis, & conclusionis,† per quam reseruationem illi non censetur derogatum *Gōzal. de alternat.in aduotat.de nullitat.& attētat.in caus. benefic.n.128.* Vltra quod etiā prędicta procedunt, quando iudex sciret esse conclusum in causa, tūc
39 enim censetur facta reuocatio,† secus si ignorarei; quando videlicet essemus in successore in officio, aut conclusio fuerit multum antiqua, quia tunc non censetur reuocasse, quamuis non fuerit facta reseruatio *Marsil.in prax.§. sequens.in fin. num.52.vers.vltra prædicta in hac materia.* & voluit *Alex.consi.72.videtur prima consideratione.n.7.col.2.in fi.vers.præsumitur tamen fuisse.lib.3.* Licèt non esset verisimile quod procedatur ad huiusmodi admissionem nō viso registro; ideò talis præsumptio ignorantiæ non videretur admittenda, tanquam non tuta *arg.c.litteras.de præsumption.* & in specie ita concludit *Rot.decis.1.de testib.in nou.*

EPITOME.

Institutio & communis reputatio quando probet filiationem. Testator an præsumatur potius se cōformare cum dispositione statuti, quàm iuris communis. Regula si vinco vincētem te, multò magis vinco te, quādo procedat. Cippi, & Generis nomine qui veniant. Oblatio dotis an sufficiat ad excludendam filiam dotatam ex forma statuti, & an illius constitutio sit facienda viro, vel vxori. Verba spectare, pertinere, Ius competere, & teneri, ac obligatum esse, quid significēt, & an faciant causam appellabilē. De pœna exequētis sine mandato. Prę conia vt creditores familiarium Potestatis doceant coram eo de eorum credito, an illos ligent, & eis præiudicent quamuis in termino præfixo non comparuerint. Dispositio statuti excludentis fœminas quando trahatur ad sorores ante statutum dotatas.

SVMMARIVM.

1 *Statutum excludens fœminam propter dotem magis excludet habentem causam ab ea.*
2 *Si vinco vincentem te, multo magis vinco te. n.3.*
4 *Dubitatio non cadit quando adest casus statuti.*
5 *Statutum potest derogare iuri commuum.*
6 *Testator potius videtur velle sequi ius statutarium, quàm commune. n.7.*
8 *Institutio & legatum an probent filiationem.*
9 *Filiatio an probetur per communem reputationem. n.10.11. & 12.*
13 *Cippi & Generis nomine qui veniant. n.14.*
15 *Instrumentum facit plenam probationem.*
16 *Oblatio dotis facta per fratres an sufficiat ad excludendam filiam dotatam ex forma statuti.n.17.*
18 *Constitutio dotis an sit facienda viro, vel vxori, vt possit dici dotata stante statuto exclusiuo filiarum.*
19 *Exceptio exclusionis quando trahatur ad sorores ante statutum dotatas.*
20 *Verba spectare, & pertinere an significent possessionem & proprietatem.*
21 *Propter verba ius competere dicitur intentatum petitorium, & fit causa appellabilis. n.22.*
23 *Verba teneri & obligatum esse an faciant iudicium executiuum, & habeat locum vulgatum illud solue, & repete.*
24 *Cognitio summaria non debet derogare veritati.*
25 *Executio retractande si exceptio doceatur vera.*
26 *Executori exequendi sine mandato impunè resistitur.*
27 *Trahens aliquem coram iudice incompetente amittit causam.*
28 *Potestates facientes præconia, vt creditores suorum familiarium compareant coram eo in termino, quo elapso non audiantur illis non præiudicant.*

CAPVT CLVII.

EXtat in terra Gualdi statutum mandās masculos de Cippo domus præferri fœminis etiam in gradu anterioribus, tam per lineam ascēdentium, quàm descendētium, & transuersalium vsque in tertium gradum secūdum. Ius Canonicum computādum, dotatis tamen ipsis fœminis; Cuius statuti vigore D.Restaotus, & Angelus de Fabris tanquā coniuncti Andreæ in tertio gradu consanguinitatis secūdum Iuris Canonici computationem per lineā masculinam q. Marci prætendebant successionē in bonis eiusdem Andreę defuncti ab intestato, quod tamen denegabatur per Dominos de Raneriis, quasi ipsi haberent
1 causam ab Vrsolina filia Andreę;† Et cum dubitaretur, quibus ipsorū huiusmodi successio esset deferenda, causa mihi per rescriptum Sanctissimi delegata Dixi successionem spectare ad dictos Fabros exclusis Raneriis tanquam habentibus causam ab Vrsolina, quæ cum per statutum fuerit exclusa velut dotata, facit vt multo magis ex-
2 cludantur Ranerij,† ex regula si vinco vincētem te, multò magis vinco te *cap. auctoritate. de concess.prabend in 6. leg.de accessione.14. §. itaque vers. nam qui me potior.de diuers.& tempor. præscrip. Me-
3 noch.consi.126.n.25.lib 2.*† Quod procedit sine dubitatione quando, prout in casu nostro, vincens subrogatur, & succedit formaliter in locum, & gradum victi, quasi victum repræsentans *Soccin. consi.28.n.4.& 29.lib.4. Menoch.consi.172.nu.11.lib.2.* Quasi tunc cōsideretur eadem ratio, tam in vno, quàm in alio, quo casu huiusmodi regula procedit *Felin.in cap.pastoralis.in princ.de offic.delegat.* cū aliis latè per *Soccin.consi.202.circa secūdam quæstionem. in princ. lib.2.* Ideo cum adsit casus statuti,
4 † non cadit aliqua dubitatio *leg.illam. vers.de modo.C.de collation. Corn. consi. 109. in fin. vers. vltimo reddit rem claram.lib.1.* Statutum enim potest de-
5 rogare legi, & iuri communi † *Bald. in l.1.nu.8. quæst. 3. C. de inoffic. dotibus. Paris. consi. 92. numer. 10.lib.3.Rot.coram R.P.D.Cordubea Romana præteriti lucri dotis. 21. decembris 1594. Rimin. iun. consi. 333.
6 numer.2.lib.3.* † Ita vt testator censeatur conformare voluntatem suam potius, secundum dispositionem statuti, quàm Iuris Communis *Bart. & alij in l. hæredes mei. §.cum ita. ad trebell. Put. decis.143.lib. 2.* Quando sumus in dubio, cum aliàs verisimilitudo præualeret *Ruin. consi 90.numer.2.
7 lib.2.Gabr.cons.7.num.13.lib.2.* † Quæ etiam procedunt quamuis mandatum fuerit per testatorem aliquid

aliquid fieri de iure, quia potius intelligitur de
iure municipali, quo vtimur, quàm de iure Com-
muni *Socc.cons. 51. col. 9. ad med. nu. 33. lib. 4. Car. Man-
tic. de coniect. vlt. voluntat. lib. 4. tit. 9. n. 13. & 16. in fi.*
cum aliis de quibus supra *c. 99.*

Neque est dubitandum quod Restauros, & An-
gelus sint coniuncti Andreæ in tertio consangui-
nitatis gradu, cum cōstet Marium de Fabriis ha-
buisse duos filios Manciam, & Angelum, qui tā-
quam tales fuerunt ab eodem Mario instituti hę-
redes vniuersales in testamento: Quidquid enim
8 aliud sit in legatis verior est opinio, † quod ex hu-
iusmodi institutione probetur filiatio. quasi pater
instituendo dicatur illos tractare, vti filios legi-
timos, & naturales, cum actus institutionis, tan-
quam de filio conueniat solum legitimo, & natu-
rali, & non alteri filio, qui potest præteriri tan-
quam in eo non sit necessaria institutio, cum et-
iam appellatione filii veniat in dubio legitimus,
& naturalis *Aret. in c. per tuas de probat. & ibi Dec. n.
7. in gl. 1. col. 4. ante med. vers. & recenseta ista cōclusione
& vers. & pro commun. Ruin. cons. 109. n. 38. col. pen. in
fi. vers. & probatur ex testamento. lib. 3 Gozad. cons. 13.
n. 52. col. 10. ad med vers. secundo respondeo. Ias. in l. ne-
que professio. col. 1. num. 3. vers. inue no tamen istam. &
vers. tamen pro opinione. C de testam. Rot. per Cardin.
Pamphil. Romana de Stocbu. 29. ianuary 1593.* cum a-
liis per *Masquar. de probat. conclus. 798. num. 11. &
14. & conclu. 793. num. 5. & 6. p. 2. Menoch. de arbitr.
cons. 89. num. 78. & de præsumption. lib. 6. præsumpt.
53. num. 39.*

Secundo quia vltra diuisionem factam inter
præfatos Manciam, & Angelum fratres fuit etiam
9 per testes probata communis reputatio, † & quod
pro talibus habebantur, quæ sufficit ad effectum
prædictum *Castr. cons. 151. viso puncto in facto. n. 1. col.
1. ad med. vers. quarto videtur dictas attestationes. lib.
1. Ruin. cons. 51. col. 8. in fi. vers. & ad minus istorum pro-
batio. n. 17. & 18. lib. 5. post Bart. in l. 1. §. idem per contra-
rium. in fi. n. 4. vers. & istud feci tibi notare. ff. de liber.
agnosc. Alex. cōs. 74. n. 1. in fi. vers. sed quod, eius est. lib.
2. & cons. 25. num. 10. lib. 4. Masq. conclus. 797. num. 14. p.
2. Rot. per R. P. D. Oranum Romana de cancellarys. 9.
marty. 1599.*

Immo non solum testes deponunt de commu-
ni reputatione, sed etiam de certa notitia & co-
10 gnitione eorum, quod magis est † *Abb. in c. licet ex
quadam. 47. n. 10. vers. primam opinionem tenuit. q. 2.
de testib.* Quamuis sufficeret communis reputatio,
11 & tractatus. † qui iunctis aliis adminiculis proba-
ret filiationem etiam quando agitur, prout in casu
nostro; ad effectum successionis *Rot. per R. P. D.
Bubalum Cæsaraugustana statuti de matara & per R.
P. D. Oranum Colonien. statuti. & voluit Dec. cons. 54.
col. vlt. ad med. vers. non obstat quod quasi possessio. n. 3.
Paris. cons. 10. n. 109. & 110. lib. 2. Menoch. de arbitrar.
cas. 89. nu. 70. & 74. & præsumpt. 53. nu. 28 lib. 6. Aym.*
qui de communi *consi. 249. col. 2. ad med. vers. repe-
rio tamen quod idem. n. 2. post Alex. cons. 51. viso & dis-
cusso. num. 2. vers. ad ostendendum. & vers. & sufficeret
probare. & ibi Add. in verb. transfertur. lib. 1.* Et licet
Ias. cons. 106. in fi. lib. 1. tenuerit contrarium, Tamen
12 non loquitur, † quando alia adminicula concur-
rerent, illis enim existentibus ista quasi possessio
sufficeret pro obtinendo in petitorio *Masq. con-
clus. 789. n. 9. iuncto. n. 19.*

Reliqua verificantur in facto. Quia omnes te-
stes, probant, quod ex Mancia natus est Andreas,
de cuius hæreditate agitur, ex Angelo orti sunt
Sufferentes, & Hyppolitus, ex quib. Sufferente,
& Hyppolito, nati sunt Angelus, & Restaurus,
qui modo agunt ad huiusmodi hæreditatē iuxta
formam statuti, per quod isti vocantur tanquam
de cippo domus, cuius appellatione etiam si de
illis non esset facta mentio venirent, tanquā illi,
qui succedunt per lineam masculinam exclusis
fœminis, per quas non conseruantur bona in cip-
13 po, cum transeant ad alienas familias, † vnde non
debent venire nomine cippi, quod significat par-
tem arboris, in qua sustentatur tota arbor, ideo
non sunt in consideratione palmites, & fructus,
& frondes, sed solum illi, per quos perpetuatur
familia, prout multa de huiusmodi verbis *Corn.
consi. 26. n. 5. 6. & 7. lib. 4. & cons. 41. n. 8. eod. lib. Paris.
cons. 53 n. 29 vsq. ad n. 37. lib. 3.* cum aliis per *Peregr. de
fideicomm. art. 22. n. 29. Ias. in l. fi. n. 4. C. de verb. signif. &
in l. 1. col 7. n. 6. C. vnd. vir & vxor.* Quemadmodum
etiam appellatione generis continentur solum
illi, qui per lineam masculinam descendunt
14 † quando materia subiecta repugnat *Franc. in c. si
pater. n. 112. col. antepen. in prin. vers. decimotertio qui con-
tineantur. de testam. in 6.* licèt aliàs veniant etiam
fœminæ latè *Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. num.
239. vsque ad num. 242.*

Vltimum de dotatione Vrsolinæ filiæ Andreę
constat non solum per testes, sed etiam per in-
15 strumētum dotis, † quod fecit probationem cla-
ram, & euidentem *Bald. in l. imperator. la 1. col. 2. ff. de
stat. homin. Roland. cons. 46. n. 12. lib. 4. Tiraq. de retract.
lignag. §. 2. glo. 1. n. 20. vsq ad n. 24.* Qua dotatione fa-
cta intrat statutum prædictum, per quod exclu-
16 dantur fœminę, † ita vt sufficiat offerri doté, quæ
habebitur pro data, si non stetit per fratres, quo-
minus fuerit soluta, sed per mulierem, si dotes
oblatas recusauit recipere: stante enim ista mora
sufficiet fratribus oblatio dotis *Castr. in l. si tittio cen-
tum. 70. §. tittio genero. in fi. vers. quod si patri simpliciter.
17 n. 9. de cond. & demonstr.* † Intelligendo quando sta-
tutum excludit simpliciter, & mandat filiam do-
tari, secus si disponeret, quod filia dotata nō suc-
cedit, tunc enim non habebit locum, si non re-
periretur dotata tēpore, quo successio defertur,
quamuis masculus dotem offerat *Alex. cons. 83. viso
themate suprascripto. colum. vlt. n. 10 lib. 3.* cum aliis de
18 quibus latè supra *cap. 15.* † Vbi etiam an sufficiat
constitutio dotium facta viro, vel potius requi-
ratur illam fieri vxori per fratres ad hoc, vt possit
dici dotata stante statuto exclusionis filiarum, de
qua quæstione *Surd. cons. 45. num. 44. lib. 1. & consil.
519. num. 3 lib. 4.*

Amplius sufficeret quod dos fuerit promissa
antequam esset cōditum, aut promulgatum hu-
19 iusmodi statutum exclusiuum fœminarū. † Nam
quando exceptio exclusionis causatur post statu-
tum propter mortem fratris trahitur illa disposi-
tio ad sorores, quæ ante statutum fuerunt do-
tatæ *Bald. in l. illam. 33. ad fin. vers. ex hoc arguitur.
Cod. de donation. & in l. omnes populi. num. 14. colum. 6.
in fi. vers. sed pone statutum. de iust. & iur.* vbi quod li-
cet ratio exclusiua sit ex causa de præterito, ta-
men casus deferendæ hæreditatis est de futuro,
ideo dotata ante statutum excluditur, ex quo ca-
sus successionis contingit post statutum *Soc. Iun.
consi. 21. numer. 10. lib. 1. Gabr. consi 16 num. 8. & 9.
lib. 1. Felin. in c. fi. numer. 10. col. 13. ad med. fall. 5 vers. si-
mile est quod notat. de constit.* Et veriorem opinionem

quidquid alii contrarium sentiant dicit *Surd. cons.*
553. n. 1. vsque ad n. 7 lib. 4.

Ex prædictis declaraui successionem spectare
ad dominos de Fabris. contra dominus de Rane-
tiis, per quos, cum fuisset appellatum ad Sanctissi-
mum, & causa commissa in Sacra Rota Romana
fuit huiusmodi sententia confirmata, prout in de-
cisione *coram R.P.D. Litta Nucerin. hæreditatis. 25. fe-
bruar.* 1600. Licèt priùs per eandem Rotam fue-
rint reuocata omnia attentata, prout de iure de-
bebant reuocari, cum nõ potuissent Fabri exequi
sententiam latam ad eorum fauorẽ stante appel-
latione interposita per Ranetios, & illius admissio
20 ne, quæ quidem appellatio erat admittẽda † pro-
pter verba spectare, & pertinere de quibus in sẽ-
tentia, quæ concernunt causam proprietatis, non
possessionis secundum proprietatem sermonis *l. si
super. C. de transact. Felin in rub. de præscript. col. pen.
Rebuff. in l. verbum illud 181. in pr. ff. de verb. sig.* Quid-
quid aliàs significent etiam possessionem *gl. in l. si
quis intentione. de iudic. Menoch. cons. 21. n. 4. & 25. in fi.*
21 *& de recuper. possess. in prælud. n. 13.* † Et propter verba
ius competere, ex quibus dicitur actum, & pro-
nunciatum in petitorio *Fulgos. consi. 162. ad fi. versi.
super eo vero. Cassan. cons. 45. n. 12. Contard. in l. vnic.*
22 *quæst. 13. n. 73. & 75. C. si de moment. poss.* † Quæ omnia
per consequens faciebant causa appellabilem, ita
vt non esset locus executioni *Dec. cons. 97. in casu
proposito. num. 1. Alex. consi. 99. visis processibus. num. 3.
lib. 5.*

Accedunt verba eiusdem sententiæ teneri, & ob-
ligatum esse, quæ adeo admittunt appellationem,
23 † vt ea condemnatus non audiatur amplius su-
per repetitione soluti, nec intret vulgatũ dictum
solue, & repete, cum illa in perpetuum obsit con-
demnato: Ideo non facit iudicium executiuum,
prout declarat *Rot. per R.P.D. Peregr. Cesenaten. de*
24 *Caccianemu. 9. martij* 1598. Et ratio est, † quia co-
gnitio summaria non debet derogare veritati *l. à
diuo pio. §. si super rebus. de re iudic. l. penul. de his qui
sunt sui vel alien. iur.* Cum secus sit quo modo fieret
solutio virtute sententiæ definitiuæ, quæ trãsisset
in iudicatum præcedente causæ cognitione per
notat. *in l. 1. Cod. de condict. indeb.* Et in terminis ita
distinguit *Imol. in l. fin. colum. penul. ad med. vers. &
etiam quia cognitio. num. 5. ff. à quib. appell. non lic.* V-
bi etiam addit, quod quando Iudex dat executio-
nem instrumenti guarantigiæ reiecta exceptione
non facit hoc, quasi illa exceptio sit falsa, sed quia
25 recipit altiorem indaginem, † vnde merito est re-
tractanda executio, si exceptio vera doceatur *leg.
1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. cap. 2. de purgat. vulgar.
c. debitores. de iur. iur.* & ita in specie concludit *Bal.
in add. ad Speculat. de appell. vers. sed quid si iudex.*

Et multo magis erat locus reuocationi attenta-
torum, cum pro huiusmodi executione nullus Iu-
dex fuerit aditus, sed solum fuit facta executio ad
instantiam Fabrorum per executores, seu officia-
les, aut apparitores, quibus de iure prohibetur fa-
cere aliquam executionẽ, aut detentionem contra
debitorem, tam in rebus, quàm in persona quan-
tumcunque instet creditor sine litteris, aut cõmis-
26 sione iudicis, etiam in scriptis, † cũ aliàs non præ-
cedente illorum mandato impunè posset illis resisti,
solum enim nuncius publicus tanquã merus exe-
cutor perducit ad effectum rem iudicatam, aut a-
liud instrumentum executiuum, de præcepto iu-
dicis *l. executore. 8. C. de execut. rei iud. l. prohibitum.
5. C. de iur. fisc. l. fin. C. de bon. vacant. lib. 10. Bart. in l.
palatinos. 2. n. 2. vers. vel dic quod quando. C. de cohort.
fund. fiscal. lib. 11. Bald. in l. si quãdo. 15. in fi. q. 12. n. 12. C.
de testibus. & in l. pen. n. 2. ff. de condict. caus. dat. caus.
non seq.* latè *Matth. Coler. de process. execut. p. 2. c. 1. n. 1.
vsque ad n. 5.*

Idem esset si peteretur executio sentẽtiæ seu in-
strumenti coram iudice prorsus vetito, ad quem
non pertineret executio, ita vt etiam hoc casu a-
27 mittatur causa, † ne dum fiat reuocatio attẽtato-
rum, prout est casus singularis *in l. in criminali. 5. C.
de iurisd. omn. iud. vers. aut executionẽ poposcerit mi-
litarem.* vbi ex hoc infert *Bald.* quod si habeo sen-
tentiam, cuius executio pertineat ad Potestatem,
non ad Capitaneum, si petatur coram Capitaneo
est locus priuationi ab isto causa executionis, se-
quitur *Roder. Soarez.* qui dicit multum notandum
pro aduocatis *in l. post rem iudicatã. in declarat. leg.
regni. ad fi. vers. circa iudicem videndum breuiter re-
stat. n. 32. fol. 584 ff. de re iudic.* cum declarationibus
tamen de quibus supra *c. 154.*

Ex quibus est notandum non valere ista præco-
nia quæ passim fiunt, & seruantur licèt malè, & si-
ne ratione per officiales, & Potestates, vt omnes
debẽtes recipere aliquid à familiaribus suis com-
28 pareãt coram eis infra certum tempus, † quo cla-
pso amplius non audiantur, non enim ex hoc præ-
iudicetur creditoribus quàuis infra dictum tem-
pus non petentibus, quia etiam postea venientes
debent audiri: Nam Potestas non erat iudex cõ-
petens dictarum causarum tanquam ipsius fami-
liaris, vnde neque poterat facere huiusmodi assi-
gnationem termini, ideo citati coram eo non te-
nebantur comparere, prout in terminis concludit
*Ang. in l. pars litterarum. 48. & ibi Cast. in pr. de iu-
dic.* sequitur *Roder. Soar. in d. l. post rem iudicatam. vbi
sup. n. 31. vers. ex quo inferebat. ff. de re iudicat.*

EPITOME

In causa appellationis an liceat examinare testes
super articulis productis in prima instãtia, vel di-
recto contrariis, & quid in Minore: Ecclesia, vel
Respublica, Castra, & Villæ an gaudeãt beneficio
restitutionis in integrũ, siue sint magnæ, siue par-
uæ, vel minimæ: Et an illis competat d. restitutio
ex clausula generali, siue iure minoris.

SVMMARIVM.

1 *Testes an possint examinari in causa appellationis super articulis productis in causa principali, vel directo contrarijs. n. 9. 10. & 13.*
2 *Appellatio præstat maiori idem quod restitutio minori.*
3 *Minor restitutus ad probandum potest publicatis attestationibus idem probare.*
4 *Variata instantia variatur modus agendi.*
5 *In causa appellationis cessat timor subornationis testium.*
6 *Appellatio definitiua est fauorabilis, secus interlocutoria.*
7 *Leges imitantur Sacros Canones.*
8 *Secunda instantia dicitur eadem cum prima.*
11 *In dubio recurrendum est ad consuetudinem, & Sacros Canones. n. 12.*
14 *Opinio vsu recepta attenditur quãuis sit cõtraria communi. n. 15. & 19.*
17 *Præscriptio quando requiratur in consuetudine, & obseruantia probanda. n. 18. & 19.*
29 *Publicatio non impedit produci nouos testes super*

per capitulis, sed requiritur didicisse fuisse testificata.

21 *Petitio publicationis inducit renunciationem producendi alios testes.*

22 *Testium dicta præsumuntur quis didicisse, & probandum est, quod non didicerit.*

23 *Minor, Respublica, & Ecclesia restituuntur ad producendum testes post didicita testificata. Amplia in Villa, seu Castro, tam paruo, quàm magno nu. 24. & 30. Et in aliis casibus. vt n. 25. 26. & 27. Fallit in villis minimis. num. 28.*

29 *Mulieres, & Rustici non restituuntur in re iudicata, & aliis inductis ad rigorem iuris conseruandum.*

31 *Legatus Municipij restituitur.*

32 *Restitutio competens Villis, & Castris an sit ex clausula generali, vel iure minoris.*

CAPVT CLVIII.

QVo ad dubium in causa appellationis mihi propositum, An liceat examinare testes super articulis productis in principali causa, vel directò cõtrariis, videbatur verior opinio affirmatiua propter statutum disponens prius attendendum esse ius ciuile, quàm canonicum, quod facit
1 vt præualeat sententia legistarum, † secundum quam possint testes recipi non obstante publicatione in causa appellationis *Bart.* qui de communi *in l. per hanc. 4. in fi. nu. 5. versi. quæro vtrum ista noua probationes. C. de tempor. appellat. & ibi Bal. col. 6. ad med. versi. & modo venio. n. 14. & col. 7. in prin. vers. ex quo sequitur talis conclusio. Castr. in auth. at qui semel. col. 3. in prin. vers. in glosa ibi in causa appellationis n. 10. C. de probation. Guid. Pap. q. 586. quæritur vtrum sententia. nu. 1.*
2 Nam quantum præstat minoribus † restitutio in integrum, tantum maiorib. appellatio *l. præfecti. 18. de minor.* Vnde quemadmodum minor restitutus ad probandum potest publicatis attestationibus idem probare per testes digniores, & melius in-
3 formatos † *Card. in c. auditis col. fin. vers. oppono ad hoc. q. 11. de restit. in integr. Affl. decis. 216. n. 2. Gabr. de testib. concl. 21. n. 47. & 48. limit. 12.* Ita etiam hoc erit cõcedendum maiorib. in causa appellationis. Maximè, quia variata instantia variatur modus agẽdi,
4 † vnde diuersitas iudiciorum debet operari effectum, vt testes possint examinari super capitulis antiquis, & in priori instantia productis *c. veniens. de testib.* Cum præsertim in causa appellationis interueniat iudex magis grauis, qui subtilius exa-
5 minabit, ita vt cesset timor subornationis, † quæ poterat cadere in prima instantia *Bald. in l. eos. 6. §. si quid autem. in prin. n. 2. vers. sed ad hoc potest responderi. C. de appellat.* vbi etiam quod lex non vult veritatem perire, sine qua vera iustitia administrari non potest; Appellatio enim à definitiua est fauorabilis, ideò magis iuuanda per quascũque proba-
6 tiones † *clem. appellanti. 5. de appellat.* Cum secus sit in appellatione ab interlocutoria, quæ semper est odiosa, tanquam derogans iurisdictioni ordinariæ, quare dicitur habere oculos retrò *l. ait prætor. §. permittitur. de minor.* cum appellatio à definitiua habeat oculos in supremum finem *Bald. in d. §. si quid autem. in fi.*

Prædictis tamen non obstantib. Dixi sequendam contrariam opinionem tanquam veriorem, & magis communem, siue loquamur de iure ciuili in foro Cæsaris, siue de iure Canonico per tex. *in clem. 2. de testibus.* qui licèt loquatur secundũ æquitatẽ iuris canonici, vnde non videbatur habere locũ in foro seculari, & vbi esset seruandum ius ciuile. Tamen cum hoc non sit expressum de iure ciuili, immo hinc inde adsint contrariæ sen-
7 tentiæ in dubio illius decisioni stãdum est. † cum leges non dedignentur imitari Sacros Canones *c. 1. de non. oper. nũciat.* Maximè quia in causa appellationis agitur de maiori præiudicio; Vnde si in prima instantia non potest fieri alia productio *auth. at qui semel. C. de probation.* Nec poterit in secũ-
8 da, † quæ dicitur eadem cum prima, tanquam in eius locum subrogata *l. si cum. 10. §. qui iniuriarum. & ibi glo. in verb. danda. ad med. ff. si quis caution.* Et fa-
9 cit. *§. quia verò. auth. de testib.* † vbi qui produxit testes, & eorum dicta didicit non potest nouã productionem facere, quare cum generaliter loquatur non debet restringi, sed intelligi, tam in prima, quàm in secunda instantia, quasi in vtraque vigeat eadem ratio suspicionis, prout concludit *Aret. in c. fraternitatis. n. 9. & ibi Felin. & alij de testibus. Castr. in l. per hanc in fi. vers. in glosa sunt plures. n. 4. C. de tempor. appell. Salic. in auth. at qui semel. n. 5. in fi. q. 4. C. de probation.* & veriorem opinionem dicit *Rol. consil. 14. n. 9. & 14. lib. 2. Ioan. de Amic. cons. 111. nu. 7. Mysing. obseru. 41. cent. 1.* cũ aliis per *Ceuall. q. 350. n. 18. cũ seq.*

Neque obstat statutum disponens prius atten-
10 dendum esse ius ciuile, quàm canonicum, † Quia non ex hoc debet permitti ista productio in causa appellationis, cum verior sit opinio quòd non possint recipi testes, vt dictum est etiam si tractetur in loco, vbi debet seruari ius ciuile. Nam si in
11 dubio recurrimus ad consuetudinem † *l. si de interpretatione. 37. de legib.* multò magis in varietate opinionum esset recurrendum ad Sacros Canones
12 † *Abb. in c. cum tempore. 5. n. 6. vers. sed ex quo habemus. in fi. de arbitr.* Prout etiam vltra *Felin. Ceuall. & alios supra allegatos* concludit *Surd. conf. 8. n. 10. lib. 1.*

Quæ magis procedunt, cum præsupponatur alias, in similib. causis ita seruatum fuisse, vt testes in secunda instantia non examinentur post publicationem; quæ obseruantia est attendenda, quemadmodum è contra deberet seruari illa cõ-
13 suetudo, † quæ permitteret examen testium, prout in specie concludit *Curt. Iun. in l. 2. column. fi. ad med. versi. quintam habetis conclusionẽ. n. 111. C. de edend.*
14 *Farin. de opposit. cõtra exam. test. q. 75. 4. 6. n. 313.* † Quasi in varietate opinionum debeat præualere illa, quam vsus recepit, non obstante iuris communis dispositione *Anchar. conf. 178. visis & diligenter. col. 1. vers. quinto allegatur. nu. 2. Bald. in l. illud vsitatissimum. 22. ff. de excus. tutor. Cepha. consi. 320. num. 31. lib. 3.*
15 † Ita vt iudex illius fori non possit discedere ab opinione approbata per consuetudinem, quamuis communis sit in contrarium *Alciat. præsump. 30. reg. 2. nu. 3. Ceuall. in specul. com. opinion. in præfation.*
16 † Quamuis etiam statum disponeret, quod non attendatur consuetudo contra ius scriptum, quia etiam ista obseruatio subsecuta est admittenda
17 *Dec. conf. 11. n. 10. Surd. decis. 129. n. 19.* † Nulla habita consideratione præscriptionis quadraginta annorum, cum ista interpretatio non requirat istud spatium temporis, nam aliud est, quod tractetur de vsu introducente præscriptionem, seu cõsuetudinem, prout est iuris, in qua dictum tempus requiritur, aliud si tractetur de vsu, prout est obseruantia de facto introducente interpretationem, quæ in solo facto consistit, quia tunc ista non attenduntur, & sufficit in aliquibus actibus ita fuisse in curia seruatũ, quod relinquitur iodi-

dantis arbitrio *Butr. in fi. col. 18. post. prin. vers. item in declarando an hac sit scriptura ibi. ex his decit. num. 47. de consuetud. & ibi Roc. in prin. nu. 25. Rot. per R. P. D. Oradin. Romana bonorum de Matthaus 14. Martij 1572. &*
18 *coram Card. Scrap. auximana dotis 10. Ianuar. 1575.* †Et regulariter in huiusmodi consuetudine interpretatiua iudex potest æstimare illam esse stabilitam paruo tempore, cum diuturnitas in his nõ requiritur *Aim. consi. 201. nu. 12. & cons. 294 colum. 13. ante fin. vers. amplius dico.* dummodò non sit interpreta-
19 tiua† contra iuris communis dispositionem *Menoch. de arbitr. cas. 83. in fi. n. 10.*

Amplius quamuis sola publicatio testium non impediret nouos testes produci super antiquis
20 capitulis, †cum requiratur fuisse didicita testificata *Marian. in c. fraternitatis. n. 44. vers. ad quod faciũt. de testibr. Gabr. eod. tit. conclus. 21. n. 27. in fi.* Tamẽ cum in casu nostro fuerit facta publicatio de consensu partis, tunc inducitur renunciatio ob illam rationem, nam si vellet alios producere non pete-
21 ret publicare †*Bart. in auth. at qui semel. nu. 17. in fin. vers. & illa publicatio. de probation. Surd.* qui de communi, & veriori opinione testatur *cons. 176. lib. 2.* Maximè quando est dubium, an quis didicerit testificata, necne, tunc enim sola publicatio impedit alios testes produci, Quia in dubio præsumitur didicisse, vnde requireretur probatio,
22 quod non didicerit. † Ideò semper in hac materia Doctores loquuntur, quando certum est non didicisse, Quare de hoc debet aliqualiter constare iudici, ita vt etiam ei possit dari iuramentum, postquam aliquid deduxit pro huiusmodi probatione *Idem Surd. consi. 176. n. 8. lib. 2.* sequitur *Farinac. de opposition. cont. exam. test. q. 75. c. 8. n. 340. & 341.*

Nec facit quod eramus in Castro, seu Villa, quæ beneficio restitutionis in integrum admittitur ad producendum testes etiam post publicationem obtentam, & didicita testificata ponendo idem,
23 & contraria articulis alterius partis; † Exemplo Minoris, Reipublicæ, & Ecclesiæ *Card. in c. auditis. col. fi. vers. oppono. ad hoc. qu. 11. de rest. in integr. Auffre. ad decis. Capp. Tholos. 249. Affl. decis. 216. nu. 2.* Prout in
24 villis, seu castris tã paruis, †quàm magnis, quod detur restitutio concludit *Bald. in l. respublica. Cod. quib. ex caus. maior. Rom. consi. 423. pro pleniori. col. 1. ad med. vers. secundo videndum est. n. 1.* Ita vt istis detur restitutio aduersus sententiam propter instrumen-
25 ta †de nouo reperta *Dec. cons. 42. ante fi. dub. vlt. vers. secundo quia etiam. Bertaz. consi. ciuil 124. n. 20.* Vbi
26 etiam *n. 21.* †quod læsio probatur, si non fuerint producta instrumenta, vel de nouo reperta *Bald. in l. vnica. nu. 4. C. de sentent. aduer. fisc. lat. lib. 10. Castr. cons. 257. in causa n. 3. col. 2. ad med. vers. tertio videtur ob-*
27 *stare. lib. 2.* †Vbi quod in istis sufficit simpliciter illa fuisse noniter reperta, cum in priuatis requiratur probatio, quod in primo iudicio non habuerint facultatem producendi *Boer. decis. 308. in prin. Alex. cons. 84. n. 4. lib. 1.* cum aliis de quib. *sup. c. 118.*

Quia licet prædicta procedant in castris, & vil-
28 lis tam magnis, quàm paruis, † Tamen non habẽt locum in minimis, puta sex, aut decem hominibus, prout in casu, de quo agebamus; Isti enim tractant negocia communitatis tãquam propria, & quilibet scit omnia, quæ geruntur, Vnde non est æquum, vt gaudeant priuilegio concesso vniuersitati *Bart. in l. respublica. nu. 3. in fi. vers. sunt & castra quædam. & ibi Add. in verb. quid in castro, vers. sentit etiam. C. quib. ex caus. maior.* Habẽtur enim loco priuatorum, cum in eis militet eadem ratio; Quare non sunt restituendi ad productionem testium, quãuis sint mulieres, aut rustici; quasi in his quæ sunt inducta ad rigorem iuris conseruandum,
29 †vt re iudicata, iudicialibus, aut simlib. illis non debeat succurri *Bart. in l. 1. §. nunciatio. col. 5. vers. sed quid in muliere. n. 35. de non. oper. nun. ciat.* quidquid dicat *Affl. decis. 216. nu. 2.* Cum contra cum sit verior opinio, vt per *Osasc. decis. 87. & dixi decis. 219.*

Aliàs verum esset, quod restitutio in integrum non solùm concederetur Reipublicæ, Minori, & Ecclesiæ, sed etiam villis, & castris. Et licèt secundum sententiam *Iacob. Butrig.* requiratur villas es-
30 se magnas. † Tamen verior est opinio idem esse etiam in paruis, prout contra eum dicit concludendum *Bald. in l. respublica post med. C. quib. ex caus. maior. in integ. restit. Alex. in l. si finita. §. si de vectigalibus. n. 6. de damn. infect. Soc. cons. 299. col. 1. lib. 2. Bertaz. ciuil. cons. ciuil. 41. n. 38. vsq. ad n. 40. & cõs. 124. n. 19. post Roman. cons. 423. pro pleniori. col. 1. ad med. n. 3. vers. secundo videndum est.* vbi de communi & vsitata opinione testatur *Gomes. in § rursus. nu. 18. instit. de action. Dec. cons. 42. pro facultate. in fi. vers. secundo quia etiam. n. 15.* Etenim siue sint parua, seu magna non est ibi reperire verum consensum, nec veram negligentiã, sed fictam; Multi enim sunt in vniuersitate, qui non possunt verè cõsentire vltra minores, & pupillos, ex quorum priuilegio castrum mereretur
31 beneficium restitutionis, †cum etiam restituatur Legatus municipij, ergo multò magis municipium, prout ita omnia declarat *Bal. in d. l. respublica. in fi. C. quib. ex caus. maior.* Intelligẽdo de restitutione, quę competit ex clausula generali, secus ex iure minoris *Soc.* qui de communi *cons. 194. subtiliter.*
32 *col. 4. in fi. vers. sed secundo. li. 2.* †Quamuis secundum aliam opinionem etiam castris, & villis competat restitutio, quæ minoribus conceditur, prout latè concludit *Bertaz. cons. ciuil. 45. n. 42. & 43.* vbi quod vniuersitates restituuntur sicut minores doctos solùm de læsione, absque eo quod doceatur de iusta causa restitutionis, prout in priuatis exigitur, quasi illæ vniuersitates per administratores regantur, & per alios sua negocia expediant *Roland. cons. 90. n. 27. lib. 1.*

EPITOME.

Clericus an possit alienare, & permutare bona, ad quorum titulum fuit ordinatus, & quando incurrat pœnam suspẽsionis, & simoniæ ob dictam causam. Appellatione Sacrorum Ordinum an veniant Minores. Cõstitutio Pij V. circa resignationes in manibus Ordinarij an habeat locum in beneficijs quæ resignantur ad effectum vniendi fabricæ Ecclesiæ. Collatio noua an requiratur si resignatio fuit nulla, & sine effectu. Episcopus post mandatum ad resignandum, & resignationem admissam quando possit conferre beneficia. Patrimonium ad cuius titulum quis fuit ordinatus an habeat priuilegia Ecclesijs concessa. Resignans an amittat statim possessionem, & fructus. Donatio facta filio ob causam clericatus, seu matrimonij an possit reuocari, & sit imputanda in legitimam.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non potest alienare bona, ad quorum titulum fuit ordinatus. n. 2. Intellige, vt 9.*
3 *Concilium Tridentinum prohibens alienari bona clerico-*

Digitized by Google

clericorum habet locum in permutatione beneficij.
4 *Permutatio est vera resignatio. Fallit n.5.*
6 *Constitutio dans formam resignandi non habet locum quando resignatur beneficium pro vnione fabricæ Ecclesiæ.n.7.*
8 *Episcopus an cogatur vnire beneficia fabricæ Ecclesiæ.*
10 *Clericus in minoribus potest sine peccato contrahere matrimonium, & beneficia ipso iure vacabunt, & filij antea concepti per subsequens matrimonium fient legitimi.*
11 *Ordines minores non veniunt appellatione sacrorum ordinum.n.12.*
13 *Renunciatio beneficij, ad cuius titulum quis fuit promotus non valet neque coram Papa. Intellige, vt nu.14.*
15 *Iudex arbitratur qua sit congrua sustentatio.*
16 *Alienans bona.ad quæ fuit ordinatus, an incurrat pœnam suspensionis, & simoniæ.n.17.19.& 20.*
18 *Dictio nullatenus inducit nullitatem, non aliam pœnam.*
20 *Collatio noua an requiratur quando resignatio est nulla, & non habuit effectum.n.21.22.& 23.*
24 *Episcopus constituens procuratorem ad resignandum quando possit conferre beneficia vacantia post admissam resignationem, cuius notitiam non habuit.n.25.*
26 *Possessio & titulus statim amittitur per simplicem resignationem secus conditionalem.*
27 *Bona ad quorum titulum clericus fuit ordinatus an habeant priuilegia ecclesiarum.n 28.*
29 *Donatio facta filio ob causam clericatus an possit reuocari num.30.& an sit imputanda in legitimam.num.31.32.& 33.*
34 *Donata per patrem filio ob causam matrimonij non conferuntur.n.35.& 36.*

CAPVT CLIX.

ALienationem bonorum, de qua agebatur
in casu mihi proposito Dixi nõ subsistere,
quia eramus in eo, qui fuit ordinatus ad titulum
patrimonij, cui non permittitur alienare, seu re-
nunciare illa bona sine licentia Episcopi. Cum
enim subrogentur loco beneficij, & assumant il-
1 lius naturam, † non poterunt distrahi, ne in op-
probrium clericatus cogatur quis mendicare
Card.in c.tuis quæstionibus.23.nu.3.q.7.de præbend.Na-
uar.cons.14.nu.2.in fin.vers.& ideo non potest.de tempor.
ordination.Paris.de resignat.lib.2.q.6.in princ.Ceuall.q.
527.nu.2.

Idque etiam confirmatur ex dispositione *Con-*
2 *cilij Tridentini session.21.c.2.* † vbi huiusmodi bene-
ficia, pensiones, aut patrimonia, ad quæ clerici
seculares fuerunt ordinati nullatenus possunt a-
lienari, extingui, vel remitti sine licentia Episco-
pi, donec beneficium ecclesiasticum sint adepti,
vel aliunde habeant, vnde viuere possint, inno-
uando super his pœnas antiquorũ canonum, de
quibus in *c.episcopus.de præbend.c.cum secundum.eod.tit.*
*in 6.c neminem.70.distinct.c.fin.de rescript.in 6.*cum a-
lus per *Diaz.in prax.crim.c.18.in princ.*

Immò quod magis est dispositio eiusdẽ Con-
cilij. *d.c.2.sess.21.* habet etiam locum in permuta-
3 tione beneficij † Quia potest dari casus, quod per-
mutans beneficium, ad cuius titulum erat ordi-
natus, non possit consequi beneficiũ cessum, &
quod etiam fiat permutatio cum beneficio inæ-
quali, prout declarauit *sacra Congregatio eiusdem*
Concilij die iouis 18.iulij 1602. Per quam etiam dictũ
fuit, quod permutans tacendo ordinationem ad
titulum est tutus in foro cõscientiæ, si illud quod
habuit ex causa permutationis erat æquiualens,
secus autem in foro fori.

Et pro prædictis facit, quia dispositio loquens
in resignatione includit in se resignãtem ex causa
4 permutationis ex eo, † quod permutatio est vera
resignatio *Gomes. de publicand.resignat.q.3.col.2. in pr.*
vers.primo quia regula ista. Et multis similibus com-
probat *Gonzal. ad reg.8. de alternat.gloss.14.num.40.*
vsque ad n.50.

Quamuis quo ad effectum admittendi permu-
tationes non sit idem, quia istæ permittuntur fie-
5 ri coram Ordinariis, † licet resignationes prohi-
beantur per constitutionem *Pij Quinti*, prout te-
statur ita practicari *Idem Gonzal.d.gloss.14.n.36.*

Quæ constitutio *Pij Quinti* de modo, & forma
resignandi in manibus Ordinariorum, vt obiter
hoc adnotetur cum de eo dubitatum esset, non
habet locum in resignatione beneficij facta ad
effectum illud vniendi fabricæ ecclesiæ. Quia
bulla loquitur de beneficiis resignatis ad effectũ
transferendi illorum titulos in alienam personã
per viam prouisionis faciendæ per ipsum Ordi-
narium, & sic de illis beneficiis resignatis, quibus
dantur successores, vt patet ex lectura eiusdem
constitutionis, sed quando vnitur beneficium
non solùm transfertur titulus, sed penitus extin-
6 guitur, ita vt perdat nomen beneficij † *Rot.decis.*
11. de reb.eccles. non alienand. in antiq. Sarnen. de trien.
quæst.8. in princ. vers tota difficultas. Mandos.reg.19.qu.
10.num.2. & reg.22. quæst.13. num.19.& 20. Vnde
cum deficiat persona cessionarij, non intrat con-
stitutio, prout in specie fuit decisum *per Rot. coram*
R.P.D.Cantuccio 24.octobris 1580.segobien.patrimonij.
& per Cardin. Lancellot. in eadem causa. 28. iunij 1581.
Cum præsertim d.constitutio concedat ordina-
7 riis, † vt admittant permutationes permissas à
sacris sanctionibus, & apostolicis constitutioni-
bus; Ideo etiam extenditur ad istas vniones be-
neficiorum, quæ admittuntur pro fabrica eccle-
siæ *Imol.in c.cum accessissent.8.colum.3. in princ. nu.14.*
ad med.vers.& intellige quod dixi de iuramento.de consti-
8 *tut.* † Ita vt etiam Episcopus cogatur vnire causa
subsistente *Archidiac. in cap.& temporn. 16. quæst.1.*
Mandos.regul.12.num.3.& 4.q.6. Et de aliis causis
admittendi istas vniones *Idem Mandos.reg.22.qu.4.*
num.4.

Minus erat dubitandum de inualiditate alie-
nationis, de qua agebamus tanquam facta per
eum, qui erat constitutus in ordine Diaconatus,
cum secus esset si fieret per illum, qui haberet so-
9 lùm ordines minores, † hic enim posset alienare
bona, ad quæ fuit ordinatus, quamuis nihil ha-
beat, ex quo aliunde viuere possit, cum in eo, ces-
set ratio dedecoris ordinis, ita vt etiam iste possit
tacitè renunciare contrahendo matrimonium
10 licitè, & sine peccato, † per quod beneficia quæ
obtinet ipso iure vacabunt *Couar. de sponsalib.2.p.c.*
6.§.3.nu.4.vers.sed & ii qui in minoribus. Vnde multò
magis valebit alienatio, & renunciatio expressa
*Ceuall.*qui de communi *q.561.n.26.Paris.de resignat.*
lib.5.q.6.& vlt.n.178. Ideò si clericus beneficiatus
nondum tamen sacris ordinibus insignitus ex
concubina filios susceperit, quam deinde in vxo-
rem duxerit, filij antea suscepti erunt legitimi;
Quamuis enim videretur honestè non potuisse
contrahi matrimonium tempore, quo filios ha-
buit, cum frueretur beneficiis secundum *Bart.in l.*
in concubinatu. ff.de concubin. Ant.de Rossell.de legitimat.

§.de causa materiali.nu.3.Cephal.cons.376.numero 20. Tamen verior est opinio contra eos, quod immo filij sint legitimi, quasi solum spectandum sit, an matrimonium tenuerit, vel valere potuit tempore susceptæ prolis, quod cum possit validè contrahi per dictum clericum, & illo contracto beneficia vacent ex supra allegatis, consequens etiam est, vt non possit dubitari de legitimitate; prout concludit *Io. Andr. in c.sine culpa. de regul. iur. in 6.Couarr.in epit.de sponsal.lib.2.c.8.n.5. vers.tertio est idem intelligendum.* & de veriori opinione testatur *M. Anton.Caccus.de legitim.in prin.n.5.vers.hinc dubitari contingit.* vbi declarat non procedere quando beneficium detineretur per clericum ratione cuiusdam ordinis sacri arg.eorum quæ dicit *Bart.in l.iusiurandum. §.procurator.de iur.iur. Abb.in c.cum super.de concess.prabend.Doct.in c.inter dilectos.de donat.& in c.tertio loco.de præsumpt.* Prout regulare est quod constitutiones loquentes de sacris ordinibus nō comprehendant ordines minores *Mandos. regul.*
11 *24.de malè promotis q.5.n.8.in fin.col.pen.* † Vbi etiam quod isti clerici minorum ordinum sunt diuersi à promotis ad sacros ordines, quorum appellatione non veniunt quatuor ordines minores *c.erubescant.32.distinct.c.à multis. de ætat.& qualitat. glos. in c.1.in verb.clericum in fi.de tempor.ordinat.lib.6.* quæ licet allegetur pro contraria opinione, tamen, quia hanc vltimò retulit, videtur istam, non aliam approbare *Bart.in l.bona fides.nu.2.ff.depos.Rom. cons.327.num.8. col.penult. ad med.vers.primo quod ipse idem. & cons.84.nu.2.Ias.in §.sed ista col.10.ad med.in*
12 *glos.in verb.directam.nu.55. instit.de action.* † Et quod minores ordines non sint sacri, sed solùm ministerium ad sacros, quidquid Canonistæ contrarium senserint, est verior opinio, de qua testatur *Diaz.in prax.crim.c.18.n.5.vers.minores quidem ordines post Nauar.in manual.c.22.n.17. Maiol.de irregularitat. lib.3.c.21.n.7.*

Et adeo est nulla renunciatio prædicta, vt neque excuset, quāuis facta sit coram Summo Pon-
13 tifice, † nisi constet coram Ordinario, quod resignans potest commodè viuere, prout censuit *Sacra Congregatio Concilij*, vt testatur *Ceuall.q.561.num. 24.Paris.de resignat.q vlt.nu.174.lib.5.* vbi quod tam in renunciatione extra Curiam, quàm in Curia non valet renūciatio eius, ad cuius titulum quis fuit promotus, nisi aliunde habeat aliquid, ex quo se alat, ne clerici cogantur mendicare in opprobrium ordinis; Et est decisio *Rota per R.P.D. Oranum Lucana beneficij.5.decemb.*1586. † Aliàs enim si clericus haberet aliunde congruam sustentationem, permitteretur alienatio, quasi cesset ratio Concilij, prout latè declarat *Ceual.quæst.527.n. 8.vers.quæ tamen opinio.* Ita vt remittatur arbitrio
15 Ordinarij, † quæ dicatur congrua sustentatio pro non inualidanda alienatione *Menoch. de arbitrar. cas.216.n.12.& 13.*

Amplius talis alienans bona, ad quæ fuit ordi-
16 natus inconsulto Episcopo, † vltra actus nullitatem, incurrit etiam pœnam ei infligendam arbitrio iudicis, quasi cōtra legem commiserit *Diaz. in prax.crim.c.18.n.13.vers.sed nec est omittendum.in fin.* Immo etiam sustinebit pœnam suspensionis *Medin.in summ.§.8.cir.de suspension.* † Quamuis hoc nō sit tutum: Nam verior est opinio, quod sufficiat alienationem esse nullam, cum per Concilium alia pœna non imponatur. Ideo si post alienationem clericus celebret, non remanebit suspensus *Nauar.in manual c.27.num.158 Ceuall. quæst.527. nu.*
18 *9.latè Guter.pract.quæst.2.p.quæst.65.num.10.* † Et ratio est, quia Concilium disponit quod alienatio nullatenus valeat, quæ dictio inducit nullitatem actus, non aliam pœnam *Ias.in l.in pecuniariis.num. 25.col.3.in fin. vers.primo quia dictio. de ferijs. post glos.in auth. si qua mulier. C. ad Velleian. Tiraq.in l.si vnquam.*
19 *in verb reuertatur.num.95. C. de reuocan.donat.* † Verum esset quod pœna suspensionis haberet locum contra clericos, qui sine titulo dolosè, & cum fraude reciperent ordinem, cum pacto tacito, vel expresso de restituēdo rem, ad quam fuerūt ordinati post susceptos ordines *Nauar. in manual c.27.num.158.Diaz. d.c.18.num.12.vers.illud vero circa nostrum institutum.* cum alijs per *Spin.de testam.*
20 *glos.18.princ.num.72.& 73.* † Vbi etiam quod per huiusmodi pactum de restituendo rem donatam ad effectum suscipiendi ordines, siue de remittendo fructus illius committitur simonia *Maiol. de irregularitat.lib.4.c.15.num.2. Borgas.eod.tit. p.1.q.5.n.23.*

Ideo etiam quando resignatio est nulla de beneficio, ad cuius titulum quis fuit ordinatus nō retenta congrua portione non requiritur noua collatio, cum prædictum beneficium non vacauerit, prout dicimus de cappellania iurispatronatus laicorum, quæ non potest resignari sine consensu patroni, & ideo non requiritur nouus titulus, quando fuit facta resignatio sine dicto consensu, cum remaneat ius integrū apud ipsum resignantem; Quod procedit etiam in similibus renunciationibus quomodocumq; nullis, prout in renunciante per simoniam in manibus non habentis facultatem recipiendi resignationem, & in alijs casibus, de quibus latè *Paris. de resignat. lib.2.q.3.nu.95. vsque ad num.117.* Quamuis talis renuncians abdicet à se possessionem, neque ei cōpetat restitutio *Nauar.in c.acceptam.opposit.7. nu.23. & 33.de restitut.spoliat.*

Idem dicimus in permutatione, quæ non ha-
21 buit effectum, † tunc enim poterunt permutātes redire ad beneficium sine noua collatione *Ioan. Monac. in c.1. de rer. permutat. in 6.* Et ita seruari de stilo, quidquid contrarium sit de iure testatur *Petr.Gregor.sintagm.iur.lib.17.c.17.nu.33. Rebuff. de pacif. possess.nu 166.* Beneficium enim resignatum causa
22 permutationis non vacat simpliciter, † sed ita demum, si sequatur consensus superioris, & conferatur permutanti, in cuius dispositionem saltem virtualiter fuit collata resignatio, & sic ius quod alteri non quæritur à me non abdicatur *L. nec vtilem.20. ff. ex quib.caus.minor.25.ann. in integ.restituant.*

Quod tamen erit intelligendum in renunciatione facta ob aliquam causam, conditionem, aut
23 modum, † quia ista tanquam conditionalis non abdicat ius nisi conditione impleta, vnde non requiritur nouus titulus, aut collatio; Secus si fuerit facta simpliciter, tunc enim, cum non sit correspectiua, statim facta renunciatione solemniter admittitur possessio beneficij, & sic requiritur noua collatio, cum primus titulus sit extinctus *Ceuall.q.561.n.11.*

Et ita declaratur *Rebuff. de nominat.quæst.14.num. 92. & in prax. beneficial.p.3. titul. de simon. in resignat.*
24 *numer.23. & cons. 22. numer. 19.* † vbi voluit quod Episcopus dando mandatum ad resignandum Episcopatum in curia potest post resignationem

admissam

admiſſam conferre interim beneficia vacãtia an-
te notitiam admiſſionis. Quia intelligitur in reſi-
gnatione conditionali ad fauorem alicuius, ſeu
in forma dignum, donec enim fuerint litteræ in-
timatæ, & reſignatarius iudicetur idoneus, reſi-
gnans non perdit titulum, nec poſſeſſionem be-
neficij, & vſque ad illud tempus dicitur proprius
25 parochus: † Ideo vſque ad diem notificationis
admiſſæ poterit percipere fructus, cũ poſſit præ-
ſumere, quod pars non curauerit, vel ſuperior nõ
admiſerit, vel quod procurator non reſignauerit
26 *Prob. ad Monac. in c. 2. nu. 30. de renunciat. in 6.* † Secus
in reſignatione ſimplici, & gratioſa, per quam a-
mittitur ſtatim poſſeſſio, & titulus, ita vt Epiſco-
pus dicatur in Eccleſia mortuus ciuiliter, & non
faciat fructus ſuos, & ſi percipiat tenetur ad illo-
rum reſtitutionem, quamuis non habeat notitiã
admiſſionis, & quemadmodum amittitur poſſeſ-
ſio, ita etiam ius conferendi, quod eſt in fructu
Epiſcopatus, prout latè diſtinguit *Rot. per R. P. D.
Oranum. Seguntina beneficiorum. 1. iunij* 1592. cum aliis
de quibus infra *cap.*

Quibus adde quod iſta bona ſeu patrimoniũ,
ad cuius titulum quis fuit ordinatus habent pri-
27 uilegia; † quę conceduntur à iure bonis Eccleſia-
rum *Bald. de pac. conſtant. in verb. imperialis clementia.
col. 6. ad med. verſ. ex his apparet quod collecta eſt munus. n.
17. Dec in c. eccleſia Sancta Maria. col 9. in pr. verſ. in gloſa
ſecunda. in fi. n. 18 de conſtit. Menoch. de recuper. poſſeſſ re-*
28 *med. 13. n. 21.* † Quamuis contrarium ſequatur *Co-
nar lib. 1. var. reſolut. c. 4. nu. 4. verſ. contendet forſan ali-
quis.* cum alis per *Diaz. in prax. crim. c. 18. nu. 14. verſ.
hoc vero patrimonium.*

Ita etiam dicimus donationem factam filio per
patrem ob cauſam clericatus, ad cuius titulum
poſtea fuit factus clericus, non poſſe per patrem
29 amplius reuocari. † Quia ex tali donatione obli-
gatus pater Epiſcopo, qui eum nõ ordinaſſet, niſi
ſub ſpe irreuocabilis donationis facta fuiſſet do-
natio, & quia filius debet habere illa bona, ex
quibus ſe poſſit cõmodè ſuſtẽtare, ne in oppro-
brium clericatus cogatur mendicare, vnde reſpi-
cit non ſolum oneroſam cauſam matrimonij ſpi-
ritualis, ſed etiam intereſſe tertij, qui non debet
decipi per iſtam reuocationem, ita vt ſuccedat in
locum alimẽtorum, aut ſaltem æquitatis impul-
ſu facta cenſeatur *Conar. in c. rainaldus. §. 2. n. 7. verſ.
ipſe tamen opinor hanc donationem. de teſtam.* Et ita in
ſpecie quod non poſſit reuocari concludit *Diaz.
in prax. crim. c. 18. n. 15. poſt Tell. ad l. 13. Tauri. col. 2. n. 82.
Auendan. reſp.* 17. Quando præſertim poſt donatio-
nem factam filio, vt ordinaretur ad titulum pa-
30 trimonij interuenit traditio vera, † vel ficta tra-
dendo ſcripturam vel ipſam rem donatam, & e-
ius poſſeſſionem; Aliàs ceſſãtibus prædictis eſſet
locus reuocationi; Licet enim pater ſit in culpa
fraudãdo Epiſcopum propter ſimulationem rei
donatæ; Tamen ſatis eſt, quod teneatur actione
de dolo ob dictam reuocationem; Ita vt Epiſco-
pus poſſit petere contra patrem, qui ipſum frau-
dauit omnia damna, & intereſſe, cum ſpectet ad
Ordinantem inquirere, an titulus ſit verus, vel fi-
ctus; Ideo interim tenebitur præſtare alimenta
ordinato, vſque dum illi conferat congruum be-
neficium, ex quo cõmodè poſſit ſuſtentari, prout
in puncto ita declarat *Spin. de teſtam. gloſ. princ. 18.
num. 74.*

Et ob prædictam rationem, quod huiuſmodi
bona non poſſint alienari; Concluditur etiam,
31 † quod donatio facta filio in titulum patrimonij
ad ſuſcipiendos ordines ſacros non ſit imputãda
in legitimam, prout regulariter data filio ratione
dignitatis in illam non computantur; Cũ enim
pater non cogeretur talem donationem facere,
non poteſt dici ob cauſam neceſſariam; tanquam
ſimplex donatio, quæ ſtatim valida eſt nõ expe-
ctato tempore mortis patris; Ideo non eſt confe-
renda, aut imputanda in legitimam filij, tanquã
ſimus in proprijs bonis ipſius, prout per prædi-
ctas, & alias rationes concludit *Fab. in l. ſi emanci-
pati. verſ ideo credo. C. de collat. & in §. fin. inſtit. de inoffic.
teſtam. Aim. conſ. 136. per tot.* Et quamuis contrarium
32 ſequatur † *Conar in c. rainaldus. §. 2. num. 7. de teſtam.
Diaz. in prax. crim. c. 18. nu. 16. verſ. ego tamen vt meum.*
33 *Vaſq. de ſucceſſ creat. p. 1. lib. 3. §. 22. nu. 44.* † latiſſime
*M. Ant. Cuccus de legitim. verſ. rurſus hac verba ex ſub-
ſtantia deficiente nu. 30. cum ſeq. fol. 188. Claud. de Bat-
tandier. eod. tract. de legit. artic. 11. n. 39. fol. 695.* Tamen
primam opinionem magis veram, & ſequẽdam
dicit *Tell. Ferdin. in l. 26. Taur. Gomeſ. Ignem.* & alij, de
quibus per *Spin. de teſtam. gl. 18. princ. num. 65. & 69.
Claud. Chifletius de portion. legitim. c. 14. ad fin. verſ. ha-
rum militarum exemplo. fol.* 831. Prout dicimus de
donatione facta per patrem filio contemplatio-
34 ne matrimonij, † quæ tanquam ſimplex, non ob
cauſam non confertur, & per conſequens nõ im-
putatur in legitimam: Etenim non quęlibet cau-
ſa inducit effectum collationis, ſed ſolum illa,
quæ ſecum habet iuris neceſſitatem, vt eſt dos,
aut donatio propter nuptias, quam pater facere
compellitur, cum facilius lex ſuccurrat patri,
quando donat ex iuris neceſſitate, quàm vbi dat
ex voluntario affectu, prout eſt in donatione ob
cauſam matrimonij, quæ licet moueat patrem ad
donandum, nõ tamen habet iuris neceſſitatem,
ita vt non ſufficiat, quod habeat fomentum na-
turalis affectionis ad effectum, vt debeat confer-
ri, quia ſemper eſſet conferenda donatio, cum
potius præſumatur patrem donare filio ob natu-
ralem affectionem, quæ licet habeat maiorem
impulſum propter matrimonium, tamen ille nõ
attenditur, quaſi potius ſit conſideranda princi-
palis intentio patris donantis, quàm cauſa im-
pulſiua; Et ita in ſpecie, quod ſimiles donationes
ſint ſimplices, & non conferendæ concludit
*Aim. conſ. 114. n. 17. & conſ. 85. nu. 6. poſt Oldrad. conſ. 5.
titius dedit. Soccin. conſ. 53. n. 1. in fin. verſ. optime prædicta
confirmantur. lib. 1. Roder. Soarez in l. quoniam in priori-
bus. in declarat. l. regni. quæſt. 5. in fin. C. de inoffic. teſtam.
Coraſ. in l filium quem habentem num. 237. C. famil. her-*
35 *ciſcund.* † Quidquid contrarium ſequatur *Bertrand.
conſ. 97. col. 1. lib. 6. Roland. conſ. 44. lib. 4. cum alijs per
Becc. conſ. 20. n. 19. Menoch. conſ. 92.* Quia contraria
opinio eſt verior, & melioribus rationibus &
36 grauioribus auctoribus fundata, † prout latè te-
ſtatur *Surd. conſ. 143. nu. 17. 45. & 51. lib. 1. Claud. Chi-
flet. de portion. legitim. c. 14. col. 4. verſ. ergo donatio. fol.
823. Gabr. conſ. 57. n. 13. vſque ad nu. 19. lib* 2. vbi etiam
concludit huiuſmodi donationes indigere inſi-
nuatione *Pariſ. conſ. 16 n. 26. 27. & 28. lib. 2.*

EPITOME.

Procurator conſtitutus ad emendum fundum
an ſi emat teneatur præſtare mandanti etiam
portionem, quam habebat in eodem fundo.

Emptio,seu societas de pecuniis alterius, cui acquiratur,& competat ius disdicendi,& per cuius obitum vacet. Emens pro alio an liberetur præstando interesse. Expensæ factæ per vnum ex fratribus socialiter viuentibus quando possint repeti. Diuisio inter fratres quomodo sit facienda, & quando Minor eligat,& maior faciat partes.

SVMMARIVM.

1 *Emens pro alio tenetur rem emptam tradere, & non liberatur præstando interesse n.2.*

3 *Mandatum suscipiens debet illud exequi.*

4 *Acceptans mandatum ad emendum fundum tenetur præstare etiam portionem suam, quam habebat in dicto fundo.*

5 *Emptio de pecuniis ementa nomine alterius cui acquiratur n.6.& 9.*

7 *Notarius emens pro alio, qui non vult ratificare non acquirit sibi.*

8 *Gesta per administrationem censentur ratificata per petitionem administrationis.*

10 *Societas facta de pecuniis alterius acquiritur stipulanti neque amittitur per obitum domini pecuniæ.*

11 *Emptio facta per administratorem quando censeatur ad commodum domini pecuniæ n. 12.13.& 14.*

15 *Repetitio non datur eius, quod vnus ex fratribus socialiter posuit in domo. Declara vt num.16.& 17.*

18 *Diuisio inter fratres quomodo sit facienda; & quando Maior natu faciat partes,& Minor eligat. Et quid seruetur in Vrbe num.22. & in aliis locis n.23.& 24.& in fiscu.nu.25.*

19 *In diuisione fratrum proceditur summariè.*

20 *Ab electione partium non licet fratribus recedere.*

21 *Minor natu non eligit partes factas ab arbitris, & ex officio.*

26 *In re communi quilibet partem habet.*

27 *Diuisio quando facienda per partitum, seu per partem.*

28 *Aqua an sit diuidenda pro mensura fundi.*

29 *Pascua quomodo sint diuidenda.& n.30.*

CAPVT CLX.

EMens pro alio tenetur actione mandati, vel negociorum gestorum rem emptam trade- 1 re,& in illum transferre dominium, † sicut venditor *l.res ex mandato.59.de acquir.rer.domin. Castr.in l.si ita quis promiserit.134. §.seia caut.in princ.num.2.de verb.obligat.* Vnde in casu mihi proposito, cum de hoc dubitaretur; Dixi non esse attendendum interesse, cum illud præstando non sit liberatus; Quia in obligatione rem tradi quando traditio 2 non est nuda cum translatione dominij, † & vbi tradens est dominus;& concurrit, quod ille, qui tenetur tradere, habet facultatem rei tradendæ obligatus potest cogi præcisè ad factum *Bart.in l. stipulationes non diuiduntur. la 2. de verb.obligat. Soccin. cons.228.col.vlt.in fin.n.9. vers.sed contrarium lib.2. dixi decis.190.n.11.*

Præterea qui mandatum suscipit debet illud exequi, aliàs tenetur ad omnia damna,& interes- 3 se † *l.idemque.10. §.si procurator.ff.mand.* & tenetur præstare non solùm dolum, sed etiam latam culpam, & leuem *l.contractus de regul.iur.* Vnde cum emens habeat rem emptam debet eam tradere pro interesse; Immo frustra ageretur ad id, quod loco rei deberetur, quãdo adest facultas tradendi ipsam rem, prout in terminis concludit latè *Surd.decis.304.per tot.*

Amplius si mandaui tibi, vt emeres fundum, quod erat pro parte tuum, si emas portionem aliorum, teneris mihi præstare etiam partem tuã; 4 † Nam acceptando mandatum, videris etiã in tua portione consensisse, quod fundus ille in totum efficiatur meus, & mihi sit emptus quo ad portiones omnium *l.si fundum.cum l.seq.ff.mand.Bald.in l.vnica.num.16.C.si seruus exter.* vbi dicit non reperiri hunc casum alibi in iure *Menoch.de arbit.iudic. cas.143.num.4.* cum concordantibus quos adduxi *decis.32.in fin.* Vnde multò magis emendo totum fundum alienum pro mandante tenebitur emens præcisè tradere, quasi tunc maior ratio tradendi militet, prout considerat *Surd.dec.304.n.10.* vbi respondet omnib. contrarium tenentibus.

Præsertim quia quando etiam empta est res 5 de propriis pecuniis ementis nomine alterius, † si emptio est ratificata, dicitur acquisitum dominium ei, pro quo est empta *l.Iulianus.14. §.si procuratorem.de act.empt.Bald.in l.multum interest.6.a.3.col. 2.ad med.vers.nunc venio ad tertium dictum. ibi. item per nuntium.& col.4.in fin.num.3. vers.& hoc est argumentum ad quæstiones. Cod. si quis alter. vel sibi.* vbi quod aliàs non sequuta ratificatione, si contrahatur 6 nomine vnius acquiritur ipsi contrahenti † cum iisdem qualitatibus,& conditionibus, prout personæ nominatæ quæsitum esset *l.si pupilli.6. §.item quæritur.de neg.gest. Bart.in l.fundum.de action.empt.* Et est decisio *Rot. per Cardin. Seraph. roman. extinctionis census.7.septembris 1584.& coram R.P.D. Iusto roman.* 7 *censuum de Luraghis.21.aprilis 1600.* † Quidquid aliud sit in notario, qui stipulando tanquam publica persona pro alio non habente ratum non potest agere, quia negociatio non potest ad eum suo nomine pertinere, nec posset sibi ascribere *Bald.in l.si absenti. 4.q.1.in fin.n.5. vers.aut non potest ad me spectare.C.si cert.petat.* Vbi etiam multa de intentione stipulantis tam primaria, quàm secundaria, cum aliis per *Dec.in l.non omnis.n.5.col.1.in fin. ff.si cert.petat.*

De ratificatione autem constat ex multis, & præsertim per petitionem, quæ exigitur de admi- 8 nistratis, † ex qua censentur approbari gesta per eum, qui administrauit *Castr.cons.1.si iste nerius.au. 3.colum.1. vers.præterea posito quod ea. lib.1. Aim. cons. 204.colum.2.in fin.num.14. vers.ad idem facit.* Ita vt talis consensus, qui ex facto colligitur dicatur expressus *Soccin cons.80.præsens consultatio. num.21. col.4.post med.vers.sed ad hoc respondetur.lib.4.* Cum aliàs si requireretur consensus pro forma deberet esse expressus, prout distinguit *Aim.d.cons.204.n. 15.& 16.*

Neque obstat, quod res empta ex pecunia al- 9 terius fiat eius, qui suo nomine emit, † ita vt quidquam non acquiratur domino pecuniæ *l.1. & l.penultim. C.si quis alter.vel sib. Roman.cons.291.nu. 6.& cons.274.* vbi etiam *num 1.* quod in dubio, quando non constat, an emerit suo nomine, vel alieno præsumitur gessisse negotium potius sibi, quam alteri *l.magis de solut.* Neque enim attenditur, cuius sit pecunia, sed solùm per- 10 sona stipulantis; † Prout dicimus de societate, quæ licet sit cum pecuniis Titij, tamen si in contractu ille non interuenit, sed Seius tantum, qui sibi stipulatus est, omnis actio est quæsita Seio, non autem Titio *Bald. in l.si pater marito.*

marito.n.4.C.de dot.promiss. Affli.7. decis.135.n.23. Ita
vt omne Ius continuandi, & dissidendi societaté
sit penes Seium, non apud Titium, qui solum po-
terit agere ad recuperationem pecuniarum con-
tra ipsum Seium *l.si quis aliena. C.si quis alt.vel sib.*
Vnde poterit societas dissolui per Seium, neque
morte Titij erit extincta, nec lucrata *Rot.per Card.*
Seraphin.Romana societatis officij.29.nouembr.1595.

Quia respondetur nos esse in administratore,
quo casu verius est, vt non censeatur facta emptio
11 in commodum illius, † sed potius in vtilitatem
domini, cuius erant pecuniæ, quæ administrabá-
tur *Paris.consi.80.n.18.vol.1. Aim.cons.286.* Prout di-
cimus de tutore, qui aliquid emens suo nomine
de pecunia pupilli præsumitur voluisse acquirere
12 pupillo, † & ad commodum, & vtilitatem illius
Bald.in l.si vt proponis 8.C.de rei vendic Rom.sing.166.
latè Hartman.Pistoris q.7.n.3.vsque ad n.8. vbi *nu.15.*
intelligit in administratoribus, & tutoribus, qui
non possunt licitè celebrare illum actum, nisi a-
lieno nomine. Nam quando tutor potest celebra-
13 re actum ita licitè proprio nomine. † prout nomi-
ne pupilli, tunc censetur potius sibi emisse, non
alteri *Bart.in l.titiam meniam.§.tutor qui tutelam.*
& §.altero.de administr.tutor. Et in parente legiti-
14 mo administratore filiorum, † quod præsumatur
potius emisse in proprium vsum ipsius, & cōmu-
nium liberorum, quàm in vtilitatem filiorum, ad
quos pecunia pertinebat concludit latè *Pistoris*
quest.7.n.14.vers.verum hisce non attentis. Quasi præ-
sumendum sit illis æqualiter prospicere voluisse
l.cum pater.§.dulcissimi.de leg.2.Aim.cons.34.n.3.

Quo ad secundum verius est non potuisse repe-
ti, quod vnus ex fratribus de fructibus sui patri-
monij posuit in domo socialiter, & simul viuēdo,
15 † Quoniam iure societatis intelliguntur consum-
pti *Angel.cōs.85.col.vlt.in fi.& in l.ex duobus.in prin.*
de neg.gest.Bald.in l.fi.C.de collation.Anchar.cons.302.
col.fi.Rom.cons.172.col.vlt.ad fin.Natt.cons.264.nu.4.
Menoch.de arbitr.cas.127.n.9. Quidquid dixerint
Bald.in l.si paterno.15.C. de neg.gest. & Roland.consi.
91.num.6.lib.1. Quia contra eos est verior opinio
vt testatur *Surd.de alim.tit.6.q.14.n.2.* vbi existen-
16 te societate dicit esse indubitatum, † Dummodò
tamen probetur habitatio in eadem domo, & cla
ui, & quod simul viuant, monendo in hoc aduo-
catum: cum non sequatur, quod sint in eadem do
mo, & quod communis sit victus, prout declarat
ibid. *Surd num.18.* & est *tex.in l.quis sit fugitiuus.17.*
9.apud celsum.ff.de adilit.edict. quem ibi *Angel.* dicit
singularem, & notandum *Barbat.ad Bald. in l.fi.in*
verb.si duo fratres C.de collation.

Immò neque extra causam societatis frater re-
peteret à fratre, quod expendit pro alendo eo, &
eius familia, cum videatur donasse, & intuitu pie-
17 tatis, & ratione naturalis obsequii. † Dummodò
frater non esset administrator, aut debitor fratris,
seu non fuisset protestatus aut alia coniectura mi
litaret, quæ excluderet donationem, neque esse-
mus in magna impensa, vel in ea quæ respiceret
rem cōmunem, aut communes lites, quia in istis
casibus esset locus repetitioni: ná donatio solùm
præsumitur circa impensam factam quoad per-
sonam, & eius familiam *l.sed an vltro.§ 1. de negot.*
gest.l.si pupilli.§.sed & si quis eodem tit. Peregr. de fi-
deicommiss.art.50.n.58.in fi.dixi decis.272. & latè di-
stinguit *Surd.de alim.tit.6.q.13.per tot.*

Circa vltimum quo ad diuisionem faciendam
18 de rebus communibus partes fuerunt cōcordes. †
vt maiori spectet ministerium diuisionis, & mi-
nori electio, quod est secundum cōmunem sente-
tiam Canonistarum *in c. 1. de paroch.* Quamuis se-
cundum Legistas aliter esset facienda diuisio *Ias.*
in § quadam.n.67 instit.de action.& in l.3.n.39. col. 5.
post med.vers.dicam communiter.ff.si cert.pet. vbi et-
iam *n.40.* testatur esse magis communem opinio-
nem, quod de Iure Canonico maior tenetur face-
re partes; Declarando maiorem non natu simpli-
citer, sed eum, qui diu administrauit. Quod etiam
sequitur *Andr.Gail.obseruat.116.n.12.lib.4.* vbi testa-
tur de consuetudine Germaniæ *Menoch. de arbitr.*
cas.123. vbi quod maior debet facere partes, licet
non admittat, quod detur electio minori, sed sor-
te eligantur: Et quando deueniendum sit ad sor-
tes in diuisione rerum communium, an spectet ad
officium iudicis, & quid seruetur in praxi latè *Co-*
nar.pract.quæst.c.40.n.3.Tiraq.de retract.liga.§.14.
gl.1.n.3.& de primogen.quæst.60.n.10. Boer. quæst.46.
n.3. Rom. cons.471.in fi. qui omnes concludunt ser-
uandam esse consuetudinem, qua non extante,
præualeret opinio Canonistarum propter aucto-
ritatem Sanctorum, & alias rationes, de quibus e-
tiam *Gail.d.obseruat.116.n.14.lib.2. Mota super Con-*
suetud.Panormit.c.56.n.12. vbi *num.27.* limitat in ad-
uentitiis, in quibus fit diuisio per sortes inter co-
19 hæredes † & *num.33.* quod quando agitur inter
fratres ad diuisionem proceditur summariè, & si-
ne strepitu, & figura iudicij, cum etiam stetur
Iuramento super cōmunione bonorum; Ita vt fa-
cta electione per fratres non possint amplius con-
20 tra eam venire, neque illam impugnare, † dum-
modo non adesset magna læsio *Corn cons.134.lib.*
1.Tiraq.de retract.lignag.§ 24.glos.vnic.n.3. Mota i-
bid.num.17.

In casibus tamen, in quibus minor deberet eli-
gere, intelligendum est quo ad partes factas à ma-
iore, secus si fiant ab arbitris, vel ex officio iudi-
21 cis, † tunc enim vel sorte eligitur, seu iudex assi-
gnat *Crescent.decis.3.de arbitr.* vbi magis dicit hoc
procedere in Vrbe, in qua extat statutum, quod
inter Romanos seruetur Ius Ciuile, vnde quo ad
istas diuisiones obtinebit opinio Legistarum,
non Canonistarum, quod scilicet iudex faciat
22 partes, † vel sorti committatur *l.2.C.quand.& quib.*
quart. pars debeat. lib.11. Florian. in l. arbitrium
familia.44.nu.4. vers. quando autem ad istam diui-
sionem. ff. famil. herciscund. Mandos.ad Roman. consi.
471.in fin.cum alijs supra allegatis.

Quibus adde æquissimā esse, & multorum po-
pulorum vsu, ad variorum auctorum testimonio
comprobatam dictam rationem rerum partien-
23 darum, † vt alteri quidem diuisio, alteri electio
concedatur *l.2. C.de metat. & epidemetic. lib.12.*
Quemadmodum è cōtra iniquissima lex diuisio-
nis, & leonina conuētio, si vnus idemque distri-
buendi simul, & optandi potestatem sibi vendi-
cet, prout multis comprobat *Rodolph. Fornér.*
lib.5.rer. quotid.c.12. vbi testatur ita seruari mo-
ribus Saxonum, Burdegalensium, Aruernorum,
Senensium, & aliorum post *Landiresch. lib.1. diffe-*
rent. iur. ciuil. & saxonic. cap.31. quod etiam com-
probat *ex Cic. de orator lib.2. ad fin. Cornel. Tacit.*
lib.1.annal.Senec. lib.5. de benefic. capit.16. & voluit
etiam *D.Ambros.lib.1. de Abraham. c.3.* Firmior in-
quit diuidat, infirmior eligat, ne habeat, quod
24 conqueratur; † electionis enim suæ partem non

bertas. 41. de manumiss. testam. l. si cui legetur. 51. in princ.
vers. post biennium. de lega. 1. Salic. in l. si pacto quo pœnam.
n. 11. col. 5. post med. vers. hanc opinionem. ibi. sed dominus
meus dicebat. C. de pactis. Tiraq. in l. si vnquam. in verb. &
7 postea. n. 21. C. de reuocand. donation. † Quare dicimus
secundum locum à Regib. obtinebat, id est, post
Reges l. 2. §. quod ad magistratus attinet. de orig. iur. Cicer. 1. acad. 66. qui quartus ab Archesila fuit. Idem de
Senect. 17. cuius à morte hic tertius, & trigesimus
est annus, hoc est, post cuius mortem Liuius 3. ab
Vrbe condit. neq; hostium à tergo incursum vidit,
cum similibus, de quibus per Tiraq. in d. verb. & postea. n. 21. & de retract. lign. §. 1. glos. 11. n. 53.

Quare etiam aliàs cum de hoc dubitaretur Declaraui, quod præceptum ad reluendum tenutã,
& bona infra terminum quindecim dierum à die
8 executionis computandum, † facit vt non possit
deueniri ad deliberationem, nisi tota die decimaquinta immediatè sequenti transacta post diem
illam, in qua fuit facta executio; Vnde cum fuerit exequutum die prima Septembris, tempus incipiet currere die secunda eiusdem propter illam
dictionem, à, quæ est separatiua glos. in c. statutum.
in verb. numerandum. ante fin. de præbend. in 6. cum alijs supra allegatis. Et in terminis de executione est
decisio Rotæ per R. P. D. Gipsium anximana tutelæ.
24. Nouembr. 1595. vbi etiam quod dictio intra,
includit sua extrema comprehendendo terminum cui apponitur l. 1. §. si intra. de success. edict.
Bart. in l. 1. in princ. numer. 2. vers. de natura. de offic.
præf. vrb.

Addebatur hoc magis procedere, si dictum
9 fuerit infra quindecim dies proximos, † quasi illud verbum proximus excludat diem actus celebrati, quæ nõ potest dici proxima illius diei, cum
sit ipsamet dies l. eum qui calendis. 41. de verb. obligat. Imol. cons. 11. in casu præmisso. col. 1. post med. vers. in contrarium videtur veritas.

Quamuis hoc de proximo non sit tutum. quia
illud aduerbium proximè designat extremitatem
10 principij temporis; † Et proximũ dicimus, quod
à nemine præceditur, & quod nullum admittit
medium inter duo discreta Bald. cons. 246. proponitur quod dictum. lib. 5. Vbi de compromisso facto
infra terminum triginta dierum proximè sequẽ-
11 tium, † quod tempus est computandum, non secundum dies artificiales, sed de momento ad
momentum Soc. cons. 88. pensatis his quæ in facto. Vbi etiam de compromisso duraturo hinc ad quatuor dies proximè sequentes, quod tempus quatuor dierum statim incipit currere Bec. cons. 99. nu.
17. ad med. vers. secundo quia in instrumento. Vbi de simili compromisso cum aduerbio proximè, quod
12 statim currit: † Præsertim quia si dies compromissi non statim inciperet, neque in termino esset computandus, sequeretur absurdum, quod in
die facti compromissi non posset fieri laudum,
quod tamen est falsum Bald. d. cons. 246. ad med. vers.
prima quando nihil apparet. lib. 5. Prout idem si dice-
13 retur infra tot dies immediatè sequunturos † Rimin. Iun. cons. 629. num. 8. lib. 6. latè Surd. qui testatur
de veriori opinione decis. 203. num. 8. vsque ad num.
12. vbi subdit, quod cum adsint istæ decisiones in
terminis, non est recurrendum ad tradita per
Menoch. de arbitrar. cas. 57. n. 30. iuncto n. 44. dum voluit istas dictiones proximè, propè, circa, & circiter, & similes ex subiecta materia referri ad mo-
14 dicum tempus arbitrio iudicis; Cum verius sit
proximum dici, quod à nullo præceditur, non
admittendo aliquod medium inter duo discreta
l. 2. §. hæreditas. de suis & legit. l. proximum. 92. de verb. signif. Io. Francisc. Farc. de essentia infantis. c. 22. n. 5. tom. 8.
p. 2. f. 399. Tiraq. de retract. lignag. §. 11. glos. 1. n. 1.

Quidquid autem sit prima opinio, quod verba
illa infra dies proximos excludant diem actus ce-
15 lebrati, seruatur de consuetudine, † prout dicit Alex. in l. 1. n. 12. col. 2. vers. in textu ibi præter eum. & n. 13.
vers. nos autem loquimur. ff. si quis caution. & sequitur
Rot. per R. P. D. Lancellottum romana societatis. 27. Iunij
1597. Vbi ex hoc concludit, quod societate contracta die 14. Octobris super periculo vitæ personæ nominãdę infra quindecim dies proximos,
16 † & interim super vita contrahentis, si fiat nominatio, die 29. eiusdẽ mensis, erit facta intra quindecim dies, ita vt non possit dici vacasse, quamuis contrahens decesserit, propter illud verbum
proximos, quod excludit diem contractus, quasi
non possit dici proxima illius diei, cum sit ipsamet dies Imol. cons. 11. vers. contrarium.

Quod magis in illo casu erat dicendum, quia
regulariter dies termini non computatur in ter-
17 mino † Cagn. in l. vbi lex. 192. in fi. de reg. iur. Mysinger.
obseruat. 1. centur. 5. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 11.
num. 18. iunct. nu. 22. Et quidquid alij sequantur ista
est verior, & magis communis opinio, & in praxi
recepta, vt testatur Bertazzol. cons. ciuil. 20. num. 18.
Vant. de nullitat. ex defect. iurisdict. ordinar. numer. 160.
Maximè in materia odiosa Corn. consi. 279. num. 5.
18 lib. 4. † prout est talis societas, cum agatur de amissione pecuniarum, ita vt in dubio sit magis
fauendum repetenti pecuniam, quàm ei, qui tractat de illam lucrando Ias. in l. sufficit. n. 1. de condict.
indeb. Rot. coram Sanctissimo. romana societatis. 27. Iunij.
cum alijs per R. P. D. Iustum romana societatis. 16. Februarij 1596.

Præsertim quia terminus fuit præfixus ad fa-
19 uorem dãtis pecunias, † vnde dies termini computatur, vel non computatur, prout magis expedit ei, ad cuius fauorem statuitur Bald. in l. à caligato. n. 4. C. de nupt. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 11. nu.
30. Rot. diuers. decis. 75. lib. 2. nu. 11. Ex quo non obstat
20 † quod tempus currat de momento ad momentum Bart. in l. 3. §. minore de minor. Angel. consi. 404. in
fi. Quia procedit, quando incipit currere, & non
ante Mysinger. obseruat. 15. in fi. cent. 5. Vnde in hoc casu dies incipiet media nocte, & finem habebit
media nocte sequentis diei l. more romano. de fer. Felin. in c. consuluit. nu. 6. de offic. deleg. Quod procedit
tam in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus, vt in eadem decis. R. P. D. Lancell. romana societatis. 27. Iunij 1598.

Ex quibus colligitur, quod istæ dictiones, à,
vel ab, aut similes habent naturam separationis,
21 dummodò materia subiecta, fauor, odium, aut
mens disponentium aliter non suaderet, quia
tunc stant inclusiuè Oldrad. cons. 49. consueuit dubitare in princ. num. 1. vers. non à subdiacono Bald. in l. à cali-
22 gato. 21. qu. 2. n. 2. vers. & circa hoc dic. C. de nupt. † vbi idem dicit de dictione vsque glos. in l. id est vsque. 11.
ff. de dol. Dec. consi. 511. viso testamento. num. 3. vers. & in
materia. Cum istæ dictiones, à, & vsque, æquipatentur, de quibus latè Bapt. in l. patronus. 36. §.
Sempronio. colum. 1. & 2. ff. de leg. 3. Pract. Papiens. in
form. capit. quando testes producuntur ad æternam rei memoriam. in verb. vsque ad calendas. num. 2. cum pluribus
sequent.

Digitized by Google

ideò cum aliàs quæsitum fuisset quomodo sit
intelligendum statutum prohibens delationem
23 armorum à pulsu campanæ de sero, † Dixi debe-
re intelligi exclusiuè post pulsum campanæ, quia
est odiosum ob pœnam, quæ infligitur, quod se-
cus esset in statuto cōcedēte deferri arma à pulsu
campanæ de mane, tunc enim stabit inclusiue cū
sit concessio fauorabilis, prout in specie conclu-
dit *Polidor. Rip. de nocturn. tempor. cap. 63. n. 46. post
Firman. in repertor. in littera o, vers. bene scias secun-*
24 *dum.* † Et multa, quod stante odio interpretatio
fiat pro exclusione *Mand. s. regul. 19. qu. 18. in fi. vers.
quarto contraria non procedunt.* Vbi ex hoc conclu-
dit quod dies in qua fit resignatio, vel præstatur
consensus infirmi debet computari in termino vi-
ginti dierum, quamuis regula loquatur per di-
ctionem, à, quia fauor est, quod computetur in
termino, & odium esset non computare, Maximè
quia ibi actus iungitur cum initio proprii tempo-
ris, quo casu dictio, à, vel ab, relinquit naturam
suam exclusionis, & includit illud tempus de mo-
25 mento ad momentum; † Vt de institutione nepo-
tis, qui nascetur infra decem menses, à die mortis
filii mei, tunc enim dies mortis computatur in de-
cem mensibus, cum iungatur actus in principio
diei *Bald. cons. 457. reuerendus pater n. 3. vers. aut se-
queretur absurdum. lib. 1. Tiraq. de retract. lignag. §. 1.
glos. 11. n. 36. Mand. s. reg. 19. q. 18. n. 6. Rot. diuers. decis.*
26 *75. n. 4. lib. 2. Magon. decis. florent. 8. nu. 26.* † Et quan-
do dies resignationis computetur in termino vi-
ginti dierum latè *Paris. de resignat. lib. 12. q. 2. nu. 8.
vsque ad num. 19.* vbi testatur resolutum in Rota,
quod computetur, prout etiam ita seruari de stilo
curiæ Franciæ dicit *Boer. decis. 348. n. 3. col. 2. ad med.
vers. & idem habetur in regula.*

Neque obstat quod dies cœptus habeatur pro
completo *glos. in l. si ita fuerit libertas. 41. in verb. in
principio. ff. de manumiss. testam. & in l. 1. in verb.
preter. ff. si quis caution. Doctor. & in l. qua ætate. de te-*
27 *stam.* † Quia non procedit in odiosis *Bart. in l. 3. §.
minorem. nu. 2. vers. oppono quod dies. ff. de minorib.
Siluestr. in §. eadem lege col. 4. in glos. in verb. mino-
ri. nu. 10. instit. quib. ex causis manum. non licet Bald.
Alexand. Aret. Imol. & alij, de quibus latè Rot. per
R. P. D. Cantuc. Imolen. canonicatus. 21. Aprilis 1578.
que est decis. Rot. diuers. 75. qu. 28. lib. 2.* vbi testatur
hanc distinctionem communiter esse receptam
sequitur R. P. D. *Gipsim auximana tutela.* 24. No-
28 *uembris 1595.* † vbi magis dicit procedere quando
terminus est positus in accusatiuo, puta in annos,
vel dies decem, tūc enim requiritur tempus com-
pletum *Ias. in l. si cui legetur. in princ. n. 13. col. 2. ante
med. vers. circa secundam conclusionem. de leg. 1. per
text. in l. si in annos. 48. & ibi Bald. in princ. ff. de con-
dit. & demonstrat.*

EPITOME.

Folium album subscriptum, & traditum Arbi-
tratori an operetur approbationem laudi postea
lati. In societatibus officiorum an sit præsumen-
da scientia nominationis per subscriptionem in
carta vacua. Arbitrator quando iudicet de nō cō-
prehensis in compromisso. Sententia, Decretum,
Executio Datio in solutum, Electio, Locatio, Do-
natio, Obligatio fideiussoris, & similia nulliter
gesta an sustineatur in parte verè debita, & per-
missa. Vtile per inutile quando vitietur.

SVMMARIVM.

1 *Subscribens seu signum apponens approbat omnia in scriptura contenta. Fallit in carta vacua subscripta. nu. 2. 4. & 5.*
3 *Ratificatio non præsumitur nisi de cognitis, & lectis.*
6 *In laudo arbitratoris requiritur citatio.*
7 *Beneplacitum non potest declarari absente parte.*
8 *Folium album subscriptum videtur datum Arbitratori, vt possit ferre laudum sine citatione, non quod operetur illius approbationem.*
9 *Scientia nominationis præsumitur in societatibus officij, quamuis subscriptio fiat in carta vacua.*
10 *Laudum est nullum si iudicetur super non comprehensis in compromisso. Fallit n. 11.*
12 *Sententia valet respectu præsentis, licet sit nulla quo ad absentem.*
13 *Fideiussor an obligetur pro minori summa verè debita, quamuis obligatio fuerit pro maiori. num 28.*
14 *Datio in solutum sustinetur pro rata debiti reuocato excessu. Intellige vt n. 33. & 34.*
15 *Donatio excedens quingentos solidos non insinuata est nulla solum in excessu.*
16 *Vtile non vitiatur per inutile.*
17 *Sententia, Decretum, & Executio inualida an pro parte possit sustineri. num. 18 19. 20. 21. 24. & 25.*
22 *Locatio rerum ecclesiæ vltra tempus permissum non valet pro tempore habili.*
23 *Electio concessa ad vnum annum si fiat pro tribus an vitietur in totum.*
26 *Indiuiduum potest fieri ex voluntate contrahentium. nu. 27. & 30.*
29 *Obligatio tanquam in se est, indiuidua.*
32 *Fideiussor an obligetur in plus quàm principalis. numero 32.*

CAPVT CLXII.

Approbatio per subscriptionem in carta va-
cua antequam daretur laudum, verius est,
1 quod non præiudicet, † Nam quamuis subscri-
bens dicatur approbare omnia in scriptura con-
tenta *l. pluribus. de verb. obligat. Alex. cons. 147. pon-
deratis col. penult. lib. 2. Natt. cons. 187. num. 4. Roland.
cons. 44. num. 30. libr. 1.* latè *Menoch. præsumpt. 66.
lib. 3.* Tamen secus est in subscribente in sceduia
2 vacua. † Ratio est, quia non præsumitur quis velle
ius suum iactare *l. cum de indebito. in princ. de pro-
bation.* Et quia ignorans subscripsit, quo casu non
potest dici quod consentiat *l. si per errorem. ff. de
iurisd. omn. iudic Corn. cons. 165. col. 6. ad fi. lib. 2.* † E-
3 xemplo ratificationis, quæ non præsumitur facta,
nisi de his, quæ lecta, cognita, & rectè percepta
sunt *Oldrad. cons. 329. has allegationes. col. vlt. Aym.
cons. 197. num. 14.* Et ita in terminis, quod ista sub-
scriptio in carta vacua ante laudum latū nō præ-
4 iudicet concludit † *Felin. in c. quoniam contra. num.
48. col. 22. in fin. vers. limita quinto. de probation. post
Bald. in l. fi. in princ. C. plus valer. quod agit. & in c.
2. col. penult. n. 15. vers. quaro notarius. & col. fi. nu.
18. vers. & nota ex prædictis. de fid. instrum. Rebuff.
de chirograph. & scedul. recognit. in præfat. tom. 1.
fol. 197. Gabr. de præsumpt. conclus. 3. num. 27. Masq. de*
5 *probation. conclus. 1341. num. 17. & 18.* † Vbi ampliat
ad sigilli appositionem in huiusmodi cartis va-
cuis *Bald. in l. 2. per illum textum in princ. C. de reb.
alien. non alien. Pupur. in l. admonendi. num. 177. vs-
que ad num. 180. de iur. iur. Menoch. de arbitr. cas.*

113.num.4.& 5.Masqnard.conclus.130 2.num.49.
Quibus adde, quod in laudo arbitratoris re-
6 quiritur citario partis† Bart. in l.si quis arbitratu.43.
n.7.vers credo.de verb.oblig.post Cin in l.fin.C.de contra-
hend.empt.Rot.per R.P.D.Cordubam.Florentina nullita-
tis laudi.28.Nouembris 1597.& coram R.P.D.Pena ro-
7 mana laudi 3.Decembris 1599.† Etenim suum placi-
tum quis nō potest declarare absente parte l.quod
si nolit.§.si quid ita. de adilit. edict. Et idem importat
placuerit, quod si arbitratus fuerit l.Thais. §.fore-
rem.C.de fideic.libert. Folium autem album subscri-
ptum,& traditum arbitratori videtur solum da-
8 re potestatem laudandi sine citatione, † non au-
tem tollit,quod illa subscriptio non habeat con-
ditionem, si laudum fuerit iustum, & validum
Ruin.cons.16.n.27.lib.2.Socin.cons.24.nu.3.lib.1. Ideo
non operatur approbationem laudi postea lati
Fel.in c.quoniam contra.n.48.vers.limita quinto. de pro-
bat.Et oon obstante subscriptione poterit dici de
nullitate laudi ad arbitrium boni viri, cum suffi-
ciat, quod operetur, vt laudum possit ferti sine
citatione. Rot.per R.P.D.Penam Romana laudi 3.De-
9 cembris 1599. † Quidquid aliud sit in soeietatibus
officiorum, in quibus censeretur quis ratificasse
nominationem, & notitiam de ea habuisse Alex.
cons.182 n.4.lib.2.Ias.in l.si ita stipulatus. §. Grisogonus.
n.12.de verb.oblig. Quamuis in illis subscriptiones
soleant fieri in cattis albis,& vacuis,quia nihilo-
minus scientia præsumitur Paris.cons.88.n.34.lib.1.
Rot.coram R.P.D. Orano.Rom.societatis officij 30.Octo-
bris 1598.
Ex quibus Dixi bene fuisse actum de nullitate
laudi nō obstante subscriptione, & aliis supra al-
10 legatis.† Nullitas autem constabat, quia cōpro-
missum erat restrictum ad tertiā partem domus,
de qua agebatur, vnde oon poterat prononciari
super tota domo, cum laudum sit nullū defectu
iurisdictionis Bart.in l.cum Aquiliana.num.4.vers.&
quod prædicta. de transact. Ruin.cons.16.num.24.lib.2.
Rom.cons.115.viso compromisso.in fin. vers.vltimo posito.
cum aliis per Mandos.ad eund.Roman.cons.155.præmissū
laudum.in verb. validitatem. Quidquid sit in pecu-
nia, pro qua potest iuberi per arbitratorem dari
11 res,† vel pecunia pro re,cum per eam omnes aliæ
res æstimentur l.si ita.de fideiussor.Felin. in specie in
c.licet hely.31.limit.13.de simon.
Neque obstat quod sententia saltem deberet
sustineri pro illa parte, pro qua erat iudex cōpe-
tens,quemadmodum dicimus de sententia con-
12 tra plures lata,† quæ valet cōtra præsentes,& le-
gitimè citatos, licet sit nulla contra absentes, &
nō legitimè vocatos,prout testatur ita obtinuisse
in Rota Mandos.ad Lap.alleg 80. in verb.libro sexto.in
causa Romana bonorum de Zambeccariis. coram R.P.D.
13 Oradino. Et idem est in similibus casibus; † Vt in
fideiussore obligato pro maiori summa, cuius o-
bligatio valebit respectu summæ minoris, pro
qua reoebatur Bald.in l.si vltra.22.in pr. C.de fideius-
sor.Dec.in l.in eo quod plus.n.11.& 12.de reg.iur. Alciat.li.
5.parerg.cap.17.Gomes.Guter.& alij per Ceuall. q.60.n.
14 1.vers.sed contrariam.† Idem in datione in solutum,
quæ sustinetur pro rata debiti, licet reuocetur,
quateous illud excedit Bart. in l.post contractum.in
fin.vers.hoc est verum nisi rem.n.17.de donat. Et in do-
natione excedente quingentos solidos facta sine
insinuatione,quæ non censetur vitiata nisi in ex-
15 cessu, † & valida est, & efficax in summa a iure
16 permissa l.sancimus omnem.34.C.de donation. † Qua-
si in illis quæ separari possunt vtile non vitietur
per inutile l.1. §. sed & mihi. de verb.obligat. Et in
terminis de sententia, quod non dicatur in to-
17 tum inualida,† si pro parte potest subsistere con-
cludit Io.Andr.in c.quæ fiunt.de reg.iur.in 6. quem re-
fert.Roman.cons.66.ad med. vers.secundo eiusdem Albe-
ric.& alij in l.1. C.si à non competent.iud.fu.iud.
Quia contraria opinio est verior, quod immo
tatione excessus sententia sit in totum nulla,
18 prout voluit glos. vltim. in l.fin. de iurisd. omn. iud.
quam ibi sequitur Alex.num.11. in glos.fin. subdens
rationem quia iudicium est indiuiduum l.si idem
§.fin.de iurisd.omn.iud. l.in hoc iudicio. famil.bercisc und.
Cum secus sit in illis contractibus, qui diuisio-
19 nem recipiunt l.1.§.stipulanti.de verb.oblig. † Exem-
plo decreti interpositi partim ex falsa causa, par-
tim ex vera, quod vitiat contractum in totum,
neque valet respectu partis veræ l.si pupillorum.§ si
prætor.ff.de reb.eor.Natt.cons.631.n.37. Quasi decre-
tum sit indiuiduum Alexan. in l.iustè possidet.col.6.de
20 acquir.poss.ff.† Et quod sententia respectu summæ
sit indiuidua,vnde nec in parte verè debita susti-
neatur est decisio Rotæ per R.P D.Gipsium Ariminen.
seu Romana pecuniaria. 25 iunij 1593.post Puc. decis.323.
lib.1.& coram R.P D.Orano. Romana pecuniaria de Pe-
21 nellis.8. Aprilis 1598.† vbi de executione pro maio-
ri summa quàm sit creditum, quod neque susti-
neatur pro vera parte crediti.
Idem dicimus in locatione rerum Ecclesiæ fa-
cta ad longum tempus, vel vltra, quàm ius per-
mittit,quia non sustinetur,neque in tempore, in
22 quo poterat fieri, † sed in totum est nulla Ias in
auth.qui rem.col.fin. num.23. C. de sacrosanct.eccles. post
Alex.cons.17.viso instrumento locationis.col.2. in fi.vers.
nec obstat.si diceretur.num.10.lib.4. & voluit Lap.
alleg.80.num.4.colum.2. in princ. vers.pro parte altera.
Ruin.cons.86.num 8.lib.1. Afflict. decis.107. numer.4.
Rodoan.de reb.eccles.non alien.quæst.6. de locat.rer eccle-
siar.§.item ex præmissis.in fin.num.27. vers.sic sanè in lo-
catione fol.394. Vbi etiam n.26.de electione Con-
siliatiorum facienda vigore statuti ad vnum an-
23 num,† si fiat ad tres annos, quod neque valebit,
in tempore permisso Roman.cons.66.per tot.Et in si-
milibus casibus,de quibus per Seraph priuil.iuram.
107.n.21.cum.seq.
Quod magis est in casu nostro, in quo erat v-
24 num solum caput sententiæ,† quasi quando sunt
plura capita separabilia verior videatur opinio,
vt valeat in eo,quod non excedit Bart.in l.1.C.si à
non compet.iud.fuer.iud.Salic.in l.2.C.de re iudic. cum
aliis per Ceuall.qu.60.nu.2. vbi de communi Doct.
in l.1.C.si aduers.rem iudic.Cardin.cons.29.colum.1.antè
25 med.vers.secundo sic quando. † Nisi simus in articulo,
qui omnia comprehenderet,vel nisi essent plura
capitula, quæ concernerent, vel se referrent ad
vnum fundamentum falsum, & error esset ex-
pressus,tunc enim non cōsideraretur, quod sint
diuersæ sententiæ, tanquam concernant plura
capita, sed omnia corruunt, quia est tale vitium,
quod cuncta concernit;prout concludit Nicell.in
Concordant. Glosar. num.384.glos.55.tom.18.fol.213.
Licèt enim summa sit diuisibilis, † tamen pro-
pter vnicam petitionem, & vnicam sententiam
videtur indiuiduum ex voluntate disponen-
tium Put.decis.323.in fin.num.7.lib.1. Seraphin. priui-
27 leg.iuram.167.nu.23.† vbi quod indiuiduū dicitur

quidquid alii contrarium sentiant dicit *Surd. cons.*
553. n. 1. vsque ad n. 7 lib. 4.

Ex prædictis declaraui successionem spectare
ad dominos de Fabris. contra dominos de Rane-
tiis, per quos, cum fuisset appellatum ad Sanctissi-
mum, & causa commissa in Sacra Rota Romana
fuit huiusmodi sententia confirmata, prout in de-
cisione *coram R.P.D. Lutia Nucerin. hæreditatis 23. fe-*
bruar. 1600. Licèt priùs per eandem Rotam fue-
rint reuocata omnia attentata, prout de iure de-
bebant reuocari, cum nō potuissent Fabri exequi
sententiam latam ad eorum fauorē stante appel-
latione interposita per Ranetios, & illius admissio
20 ne, quæ quidem appellatio erat admittēda † pro-
pter verba spectare, & pertinere de quibus in sē-
tentia, quæ concernunt causam proprietatis, non
possessionis secundum proprietatem sermonis *l. si*
super. C. de transact. Felin in rub. de præscript. col. per.
Rebuff. in l. verbum illud 181 in pr. ff. de verb. sig. Quid-
quid aliàs significent etiam possessionem *gl. in l. si*
quis intentione. de iudic. Menoch. cons. 21. n. 4. & 25. in fi.
21 *& de recuper. possess. in prælud. n. 13.* † Et propter verba
ius competere, ex quibus dicitur actum, & pro-
nunciatum in petitorio *Fulgos. cons. 162. ad fi. vers.*
super eo vero. Cassan. cons. 45. n. 22. Contard. in l. vnic.
22 *quæst. 13. n. 73. & 75. C. si de moment. poss.* † Quæ omnia
per consequens faciebant causā appellabilem, ita
vt non esset locus executioni *Dec. cons. 97. in casu*
proposito. num. 1. Alex. cons. 99. visis processibus. num. 3.
lib. 5.

Accedant verba eiusdem sententiæ teneri, & ob-
ligatum esse, quæ adeo admittunt appellationem,
23 † vt ea condemnatus non audiatur amplius su-
per repetitione soluti, nec intret vulgatū dictum
solue, & repete, cum illa in perpetuum obsit con-
demnato: Ideo non facit iudicium executiuum,
prout declarat *Rot. per R.P.D. Peregr. Cesenaten. de*
24 *Cacciaguerra. 9. martij* 1598. Et ratio est, † quia co-
gnitio summaria non debet derogare veritati *l. à*
diuo pio. §. si super rebus. de re iudic. l. penul. de his qui
sunt sui vel alien. iur. Cum secus sit quando fieret
solutio virtute sententiæ definitiuæ, quæ trāsisset
in iudicatum præcedente causæ cognitione per
notat. *in l. 1. Cod. de condict. indeb.* Et in terminis ita
distinguit *Imol. in l. fin. colum. penul. ad med. vers. &*
etiam quia cognitio. num. 5. ff. à quib. appell. non lic. V-
bi etiam addit, quod quando Iudex dat executio-
nem instrumenti guarantigiæ reiecta exceptione
non facit hoc, quasi illa exceptio sit falsa, sed quia
25 recipit altiorem indaginem, † vnde merito est re-
tractanda executio, si exceptio vera doceatur *leg.*
1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. cap. 2. de purgat. vulgar.
c. debitores. de iur. iur. & ita in specie concludit *Bal.*
in add. ad Specul. tit. de appell. vers. sed quid si iudex.

Et multo magis erat locus reuocationi attenta-
torum, cum pro huiusmodi executione nullus Iu-
dex fuerit aditus, sed solum fuit facta executio ad
instantiam Fabrorum per executores, seu officia-
les, aut apparitores, quibus de iure prohibetur fa-
cere aliquam executionē, aut detentionem contra
debitorem, tam in rebus, quàm in persona quan-
tumcunque instet creditor sine litteris, aut cōmis-
26 sione iudicis, etiam in scriptis, † cū aliàs non præ-
cedente illius mandato impunè posset illis resisti,
solum enim nuncius publicus tanquā merus exe-
cutor perducit ad effectum rem iudicatam, aut a-
liud instrumentum executiuum, de præcepto iu-
dicis *l. executore. 8. C. de execut. rei iud. l. prohibitum.*
5. C. de iur. fisc. l. fin. C. de bon. vacant. lib. 10. Bart. in l.
palatinos. 2. n. 2. vers. vel dic. quod quando. C. de collat.
fund. fiscal. lib. 11. Bald. in l. si quādo. 15. in fi. q. 12. n. 12. C.
de testibus. & in l. pen. n. 2. ff. de condict. caus. dat. caus.
non seq. latè *Matth. Coler. de process. execut. p. 2. c. 1. n. 1.*
vsque ad n. 6.

Idem esset si peteretur executio sentētiæ seu in-
strumenti coram iudice protius vetito, ad quem
non pertineret executio, ita vt etiam hoc casu a-
27 mittatur causa, † ne dum fiat reuocatio attētato-
rum, prout est casus singularis *in l. in criminali. 5. C.*
de iurisd. omn. iud. vers. aut executionē poposcerit mi-
litarem. vbi ex hoc infert *Bald.* quod si habeo sen-
tentiam, cuius executio pertineat ad Potestatem,
non ad Capitaneum, si petatur coram Capitaneo
est locus priuationi ab ista causa executionis, se-
quitur *Roder. Soarez.* qui dicit multum notandum
pro aduocatis *in l. post rem iudicatā. in declarat. leg.*
regni. ad fi. vers. circa iudicem videndum breuiter re-
stat. n. 32. fol. 584 ff. de re iudic. cum declarationibus
tamen de quibus supra *c. 154.*

Ex quibus est notandum non valere ista præco-
nia quæ passim fiunt, & seruantur licèt malè, & si-
ne ratione per officiales, & Potestates, vt omnes
debētes recipere aliquid à familiaribus suis com-
28 pareāt coram eis infra certum tempus, † quo ela-
pso amplius non audiantur, non enim ex hoc præ-
iudicatur creditoribus quàuis infra dictum tem-
pus non petentibus, quia etiam postea venientes
debent audiri: Nam Potestas non erat iudex cō-
petens dictarum causarum tanquam ipsius fami-
liaris, vnde neque poterat facere huiusmodi assi-
gnationem termini, ideo citati coram eo non te-
nebantur comparere, prout in terminis concludit
Ang. in l. pars litterarum. 48. & ibi Cast. in pr. de iu-
dic. sequitur *Roder. Soar. in d. l. post rem iudicatam. vbi*
sup. n. 31. vers. ex quo inferebat. ff. de re iudicat.

EPITOME

In causa appellationis an liceat examinare testes
super articulis productis in prima instātia, vel di-
recto contrariis, & quid in Minore: Ecclesia, vel
Respublica, Castra, & Villæ an gaudeāt beneficio
restitutionis in integrū, siue sint magnæ, siue par-
uæ, vel minimæ: Et an illis competat d. restitutio
ex clausula generali, siue iure minoris,

SVMMARIVM.

1 *Testes an possint examinari in causa appellationis super articulis productis in causa principali, vel directo contrarijs. n. 9. 10. & 13.*
2 *Appellatio præstat maiori idem quod restitutio minori.*
3 *Minor restitutus ad probandum potest publicatis attestationibus idem probare.*
4 *Variata instantia variatur modus agendi.*
5 *In causa appellationis cessat timor subornationis testium.*
6 *Appellatio definitiua est fauorabilis, secus interlocutoria.*
7 *Leges imitantur Sacros Canones.*
8 *Secunda instantia dicitur eadem cum prima.*
11 *In dubio recurrendum est ad consuetudinem, & Sacros Canones. n. 12.*
14 *Opinio vsu recepta attenditur quāuis sit cōtraria communi. n. 15. & 19.*
17 *Præscriptio quando requiratur in consuetudine, & obseruantia probanda. n. 18. & 19.*
29 *Publicatio non impedit produci nouos testes super*

per capitulis, sed requiritur didicisse fuisse testificata.
21 *Petitio publicationis inducit renunciationem producendi alios testes.*
22 *Testium dicta præsumitur quis didicisse, & probandum est, quod non didicerit.*
23 *Minor, Respublica, & Ecclesia restituuntur ad producendum testes post didicita testificata. Amplia in Villa, seu Castro, tam paruo, quàm magno nu.24.& 30. Et in alijs casibus. vt n.25.26.& 27. Fallit in villis minimis. num.28.*
29 *Mulieres, & Rustici non restituuntur in re iudicata, & alijs inductis ad rigorem iuris conseruandum.*
31 *Legatus Municipij restituitur.*
32 *Restitutio competens Villis, & Castris an sit ex clausula generali, vel tute minoris.*

CAPVT CLVIII.

QVo ad dubium in causa appellationis mihi
propositum, An liceat examinare testes su-
per articulis productis in principali causa, vel di-
rectò cõtrariis, videbatur verior opinio affirma-
tiua propter statutum disponens prius attenden-
dum esse ius ciuile, quàm canonicum, quod facit
1 vt præualeat sententia legistarum, † secundum
quam possunt testes recipi non obstante publica-
tione in causa appellationis *Bart.* qui de communi
ni *in l.per hanc. 4. in fi. nu.5. versi. quæro vtrum ista noua
probationes. C.de tempor.appellat. & ibi Bal.col.6.ad med.
versi. & modo venio.n.14.& col.7.in prin.vers.ex quo se-
quitur talis conclusio. Castr. in auth.at qui semel.col 3. in
prin.vers.in glosa ibi in causa appellationis.n.10.C.de pro-
bation.Guid.Pap.q.586.quæritur vtrum sententia. nu.1.*
2 Nam quantum præstat minoribus † restitutio in
integrum, tantum maiorib. appellatio *l.præfecti.18.
de minor.* Vnde quemadmodum minor restitutus
ad probandum potest publicatis attestationibus
idem probare per testes digniores, & melius in-
3 formatos † *Card.in c. auditis.col.fin.vers.oppono ad hoc.
q.11.de restit.in integr. Affl.decis.216.n.2. Gabr.de testib.
concl.21.n.47.& 48.limit.12.* Ita etiam hoc erit cõ-
cedendum maiorib. in causa appellationis. Maxi-
mè, quia variata instantia variatur modus agẽdi,
4 † vnde diuersitas iudiciorum debet operari effe-
ctum, vt testes possint examinari super capitulis
antiquis, & in priori instantia productis *c.veniens.
de testib.* Cum præsertim in causa appellationis in-
terueniat iudex magis grauis, qui subtilius exa-
5 minabit, ita vt cesset timor subornationis, † quæ
poterat cadere in prima instantia *Bald.in l.eos.6.§.
si quid autem.in prin.n.2.vers.sed ad hoc potest responderi.
C.de appellat.* vbi etiam quod lex non vult verita-
tem perire, sine qua vera iustitia administrari non
potest; Appellatio enim à definitiua est fauora-
bilis, ideò magis iuuanda per quascũque proba-
6 tiones † *clem.appellanti.5.de appellat.* Cum secus sit in
appellatione ab interlocutoria, quæ semper est
odiosa, tanquam derogans iurisdictioni ordina-
riæ. quare dicitur habere oculos retrò *l. ait prætor.
§.permittitur. de minor.* cum appellatio à definitiua
habeat oculos in supremum finem *Bald. in d.§. si
quid autem.in fi.*

Prædictis tamen non obstantib. Dixi sequen-
dam contrariam opinionem tanquam veriorem,
& magis communem, siue loquamur de iure ci-
uili in foro Cæsaris, siue de iure Canonico per
tex. *in clem.2. de testibus.* qui licèt loquatur secundũ
æquitatẽ iuris canonici, vnde non videbatur ha-
bere locũ in foro seculari, & vbi esset seruandum
ius ciuile. Tamen cum hoc non sit expressum de
iure ciuili, immo hinc inde adsint contrariæ sen-
7 tentiæ in dubio illius decisioni stãdum est, † cum
leges non dedignentur imitari Sacros Canones
c.1.de non.oper.nũciat. Maximè quia in causa appel-
lationis agitur de maiori præiudicio; Vnde si in
prima instantia non potest fieri alia productio
auth.at qui semel.C.de probation. Nec poterit in secũ-
8 da, † quæ dicitur eadem cum prima, tanquam in
eius locum subrogata *l.si eum.10. §. qui iniuriarum.
& ibi glo.in verb.danda. ad med.ff.si quis caution.* Et fa-
9 cit. *§.quia verò.auth. de testib.* † vbi qui produxit te-
stes, & eorum dicta didicit non potest nouã pro-
ductionem facere, quare cum generaliter loqua-
tur non debet restringi, sed intelligi, tam in pri-
ma, quàm in secunda instantia, quasi in vtraque
vigeat eadem ratio suspicionis, prout concludũt
*Aret.in c.fraternitatis.n.9. & ibi Felin.& alij de testibus.
Castr.in l.per hanc in fi.vers.in glosa sunt plures.n.4. C.de
tempor.appell. Salic.in auth.at qui semel. n.5. in fi.q.4.C.
de probation.* & veriorem opinionem dicit *Rol. cons.
14.n.9. & 14.lib.2. Ioan.de Amic.cons.111.nu.7. Mising.
obseru.41.cent.1.* cũ alijs per *Cenall.q.350.n.18.cũ seq.*

Neque obstat statutum disponens prius atten-
10 dendum esse ius ciuile, quàm canonicum, † Quia
non ex hoc debet permitti ista productio in cau-
sa appellationis, cum verior sit opinio quòd non
possint recipi testes, vt dictum est etiam si tracte-
tur in loco, vbi debet seruari ius ciuile. Nam si in
11 dubio recurrimus ad consuetudinem † *l. si de inter-
pretatione.35.de legib.* multò magis in varietate opi-
nionum esset recurrendum ad Sacros Canones
12 † *Abb.in c.cum tempore.5.n.6.vers.sed ex quo habemus.in
fi.de arbitr.* Prout etiam vltra *Felin.Cenall.& alios su-
pra allegatos* concludit *Surd.cons.8.n.10.lib.1.*

Quæ magis procedunt, cum præsupponatur a-
liàs, in similib. causis ita seruatum fuisse, vt testes
in secunda instantia non examinentur post pu-
blicationem; quæ obseruantia est attendenda,
quemadmodum è contra deberet seruari illa cõ-
13 suetudo, † quæ permitteret examen testium, pro-
ut in specie concludit *Curt. Iun. in l.2. colum.fi.ad
med.versi.quintam habetis conclusionẽ. n.111. C.de edend.*
14 *Farin.de opposit.cõtra exam.test.q.75.c.6.n.313.* † Quasi
in varietate opinionum debeat præualere illa,
quam vsus recepit, non obstante iuris commu-
nis dispositione *Anchar. cons.178. visis & diligenter.
col.1.vers.quinto allegatur.nu.2. Bald. in l.illud vsitatissi-
mum.22. ff.de excus.tutor. Cepha.consi.320.num.31.lib.3.*
15 † Ita vt iudex illius fori non possit discedere ab
opinione approbata per consuetudinem, quam-
uis communis sit in contrarium *Alciat.præsump.30.
reg.2.nu.3. Cenall. in specul. com.opinion. in præfation.*
16 † Quamuis etiam statum disponeret, quod non
attendatur consuetudo contra ius scriptum, quia
etiam ista obseruatio subsecuta est admittenda
17 *Dec.cons.11.n.10. Surd.decis.129.n.19.* † Nulla habita
consideratione præscriptionis quadraginta an-
norum, cum ista interpretatio non requirat istud
spatium temporis, nam aliud est, quod tractetur
de vsu introducente præscriptionem, seu cõsue-
tudinem, prout est iuris, in qua dictum tempus
requiritur, aliud si tractetur de vsu, prout est ob-
seruantia de facto introducente interpretatio-
nem, quæ in solo facto consistit, quia tunc ista
non attenduntur, & sufficit in aliquibus actibus
ita fuisse in curia seruatũ, quod relinquitur iudi-

dantis arbitrio *Butr. in fi. col. 18. post. prin. vers. item in decla.* an hæc sit scriptura. *ibi. ex his dicit. num. 47. de consuetud. & ibi Rocc. in prin. nu. 25. Rot. per R. P. D. Oradin. Romana bonorum de Matthæis 14. Martij 1572. &*
18 *coram Card. Serap. auximana dotis 10. Iannar. 1575.* †Et regulariter in huiusmodi consuetudine interpretatiua iudex potest æstimare illam esse stabilitam paruo tempore, cum diuturnitas in his nõ requiratur *Aim. consi. 201. nu. 12. & cons. 294 colum. 13. ante fin. vers. amplius dico.* dummodò non sit interpretata-
19 tiua† contra iuris communis dispositionem *Menoch. de arbitr. cas. 83. in fi. n. 10.*

Amplius quamuis sola publicatio testium non impediret nouos testes produci super antiquis
20 capitulis, †cum requiratur fuisse didicita testificata *Martan. in c. fraternitatis. n. 44. vers. ad quod faciũt. de testibr. Gabr. eod. tit. conclus. 21. n. 27. in fi.* Tamẽ cum in casu nostro fuerit facta publicatio de consensu partis, tunc inducitur renunciatio ob illam rationem, nam si vellet alios producere non pete-
21 ret publicare †*Bart. in auth. at qui semel. nu. 17. in fin. vers. & illa publicatio. de probation. Surd.* qui de communi, & veriori opinione testatur *cons. 176. lib. 2.* Maximè quando est dubium, an quis didicerit testificata, necne, tunc enim sola publicatio impedit alios testes produci, Quia in dubio præsumitur didicisse, vnde requireretur probatio,
22 quod non didicerit. † Ideò semper in hac materia Doctores loquuntur, quando certum est non didicisse, Quare de hoc debet aliqualiter constare iudici, ita vt etiam ei possit dari iuramentum, postquam aliquid deduxit pro huiusmodi probatione *Idem Surd. consi. 176. n. 8. lib. 2.* sequitur *Farinac. de opposition. cont. exam. test. q. 75. c. 8. n. 340. & 341.*

Nec facit quod eramus in Castro, seu Villa, quæ beneficio restitutionis in integrum admittitur ad producendum testes etiam post publicationem obtentam, & didicita testificata ponendo idem,
23 & contraria articulis alterius partis; † Exemplo Minoris, Reipublicæ, & Ecclesiæ *Card. in c. auditis. col. fi. vers. oppono. ad hoc. qu. 11. de rest. in integr. Auffre. ad decis. Capp. Tholos. 249. Affl. decis. 216. nu. 2.* Prout in
24 villis, seu castris tã paruis, †quàm magnis, quod detur restitutio concludit *Bald. in l. respublica. Cod. quib. ex caus. maior. Rom. consi. 423. pro pleniori. col. 1. ad med. vers. secundo videndum est. n. 1.* Ita vt istis detur restitutio aduersus sententiam propter instrumen-
25 ta †de nouo reperta *Dec. cons. 42. ante fi. dub. vlt. vers. secundo quia etiam. Bertazz. cons. ciuil 124. n. 20.* Vbi
26 etiam *n. 21.* †quod læsio probatur, si non fuerint producta instrumenta, vel de nouo reperta *Bald. in l. vnica. nu. 4. C. de sentent. aduer. fisc. lat. lib. 10. Castr. cons. 257. in causa n. 3. col. 2. ad med. vers. tertio videtur ob-*
27 *stare. lib. 2.* †Vbi quod in istis sufficit simpliciter illa fuisse noniter reperta, cum in priuatis requiratur probatio, quod in primo iudicio non habuerint facultatem producendi *Boer. decis. 308. in prin. Alex. cons. 84. n. 4. lib. 1.* cum aliis de quib. sup. c. 118.

Quia licet prædicta procedant in castris, & vil-
28 lis tam magnis, quàm paruis, † Tamen non habẽt locum in minimis, puta sex, aut decem hominibus, prout in casu, de quo agebamus; Isti enim tractant negocia communitatis tãquam propria, & quilibet scit omnia, quæ geruntur, Vnde non est æquum, vt gaudeant priuilegio concesso vniuersitati *Bart. in l. respublica. nu. 3. in fi. vers. sunt & castra quædam. & ibi Add. in verb. quid in castro, vers. sentit etiam. C. quib. ex caus. maior.* Habẽtur enim loco pri-

uatorum, cum in eis militet eadem ratio; Quare non sunt restituendi ad productionem testium, quãuis sint mulieres, aut rustici; quasi in his quæ sunt inducta ad rigorem iuris conseruandum,
29 †vt re iudicata, iudicialibus, aut similib. illis non debeat succurri *Bart. in l. 1. § nunciatio. col. 5. vers. sed quid in muliere. n. 35. de non. oper. nunciat.* quidquid dicat *Affl. decis. 216. nu. 2.* Cum contra cum sit verior opinio, vt per *Ossasc. decis. 87. & dixi decis. 219.*

Aliàs verum esset, quod restitutio in integrum non solùm concederetur Reipublicæ, Minori, & Ecclesiæ, sed etiam villis, & castris. Et licèt secundum sententiam *Iacob. Butrig.* requiratur villas es-
30 se magnas. † Tamen verior est opinio idem esse etiam in paruis, prout contra eum dicit concludendum *Bald. in l. respublica post med. C. quib. ex caus. maior. in integ. restit. Alex. in l. si finita. § si de vectigalibus. n. 6. de damn. infect. Soc. cons. 299. col. 1. lib. 2. Bertazzol. cons. ciuil. 41. n. 38. vsq. ad n. 41. & cõs. 124. n. 19. post Roman. cons. 423. pro pleniori. col. 1. ad med. n. 3. vers. secundo videndum est.* vbi de communi & vsitata opinione restatur *Gomes. in § rursus. num. 18. instit. de action. Dec. cons. 42. pro facultate. in fi. vers. secundo quia etiam. n. 15.* Etenim siue sint parua, seu magna non est ibi reperire verum consensum, nec veram negligentiã, sed fictam; Multi enim sunt in vniuersitate, qui non possunt verè cõsentire vltra minores, & pupillos, ex quorum priuilegio castrum mereretur
31 beneficium restitutionis, †cum etiam restituatur Legatus municipij, ergo multò magis municipium, prout ita omnia declarat *Bal. in d. l. respublica. in fi. C. quib. ex caus. maior.* Intelligẽdo de restitutione, quæ competit ex clausula generali, secus ex iure minoris *Soc.* qui de communi *cons. 194. subtiliter.*
32 *col. 4. in fi. versi. sed secundo. li. 2.* †Quamuis secundum aliam opinionem etiam castris, & villis competat restitutio, quæ minoribus conceditur, prout latè concludit *Bertaz. cons. ciuil. 45. n. 42. & 43.* vbi quod vniuersitates restituuntur sicut minores docto solùm de læsione, absque eo quod doceatur de iusta causa restitutionis, prout in priuatis exigitur, quasi istæ vniuersitates per administratores regantur, & per alios sua negocia expediant *Roland. cons. 90. n. 27. lib. 1.*

EPITOME.

Clericus an possit alienare, & permutare bona, ad quorum titulum fuit ordinatus, & quando incurrat pœnam suspẽsionis, & simoniæ ob dictam causam. Appellatione Sacrorum Ordinum an veniant Minores. Cõstitutio Pij V. circa resignationes in manibus Ordinarij an habeat locum in beneficijs quæ resignantur ad effectum vniendi fabricæ Ecclesiæ. Collatio noua an requiratur si resignatio fuit nulla, & sine effectu. Episcopus post mandatum ad resignandum, & resignationem admissam quando possit conferre beneficia. Patrimonium ad cuius titulum quis fuit ordinatus an habeat priuilegia Ecclesiis concessa. Resignans an amittat statim possessionem, & fructus. Donatio facta filio ob causam clericatus, seu matrimonij an possit reuocari, & an imputanda in legitimam.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non potest alienare bona, ad quorum titulum fuit ordinatus. n. 1. Intellige, vt 9.*

3 *Concilium Tridentinum prohibens alienari bona clerico-*

clericorum habet locum in permutatione beneficij.

4 *Permutatio est vera resignatio. Fallit n.5.*

6 *Constitutio dans formam resignandi non habet locum quando resignatur beneficium pro vnione fabricæ Ecclesiæ.n.7.*

8 *Episcopus an cogatur vnire beneficia fabricæ Ecclesiæ.*

10 *Clericus in minoribus potest sine peccato contrahere matrimonium, & beneficia ipso iure vacabunt, & filij antea concepti per subsequens matrimonium fient legitimi.*

11 *Ordines minores non veniunt appellatione sacrorum ordinum.n.12.*

13 *Renunciatio beneficij, ad cuius titulum quis fuit promotus non valet neque coram Papa. Intellige, vt nu.14.*

25 *Iudex arbitratur quæ sit congrua sustentatio.*

26 *Alienans bona ad quæ fuit ordinatus, an incurrat pœnam suspensionis, & simoniæ.n.17.19.& 20.*

18 *Dictio nullatenus inducit nullitatem, non aliam pœnam.*

20 *Collatio noua an requiratur quando resignatio est nulla, & non habuit effectum.n.21.22. & 23.*

24 *Episcopus constituens procuratorem ad resignandum quando possit conferre beneficia vacantia post admissam resignationem, cum notitiam non habuit.n.25.*

26 *Possessio & titulus statim amittitur per simplicem resignationem secus conditionalem.*

27 *Bona ad quorum titulum clericus fuit ordinatus an habeant priuilegia ecclesiarum.n.28.*

29 *Donatio facta filio ob causam clericatus an possit reuocari num.30. & an sit imputanda in legitimam.num.31. 32.& 33.*

34 *Donata per patrem filio ob causam matrimonij non conferuntur.n.35.& 36.*

CAPVT CLIX.

ALienationem bonorum, de qua agebatur in casu mihi proposito Dixi nõ subsistere, quia eramus in eo, qui fuit ordinatus ad titulum patrimonij, cui non permittitur alienare, seu renunciare illa bona sine licentia Episcopi. Cum enim subrogentur loco beneficij, & assumant il-
1 lius naturam, † non poterunt distrahi, ne in opprobrium clericatus cogatur quis mendicare *Card. in c. tuis quæstionibus.23.nu.3. q.7. de præbend. Nauar. cons.14.nu.2. in fin. vers. & ideo non potest. de tempor. ordination. Paris. de resignat. lib.2.q.6. in princ. Ceuall. q. 527.nu.2.*

Idque etiam confirmatur ex dispositione *Con-*
2 *cilij Tridentini sess.21.c.2.* † vbi huiusmodi beneficia, pensiones, aut patrimonia, ad quæ clerici seculares fuerunt ordinati nullatenus possunt alienari, extingui, vel remitti sine licentia Episcopi, donec beneficium ecclesiasticum sint adepti, vel aliunde habeant, vnde viuere possint, innouando super his pœnas antiquorũ canonum, de quibus in *c. episcopus. de præbend. c. cum secundum. eod. tit. in 6. c. neminem. 70. distinct. c. fin. de rescript. in 6.* cum aliis per *Diaz. in prax. crim. c.18. in princ.*

Immò quod magis est dispositio eiusdẽ Concilij. *d.c.2. sess.21.* habet etiam locum in permuta-
3 tione beneficij † Quia potest dari casus, quod permutans beneficium, ad cuius titulum erat ordinatus, non possit consequi beneficiũ cessum, & quod etiam fiat permutatio cum beneficio inæquali, prout declarauit *sacra Congregatio eiusdem Concilij die tonii 18. iulij 1602.* Per quam etiam dictũ fuit, quod permutans tacendo ordinationem ad titulum est tutus in foro cõscientiæ, si illud quod habuit ex causa permutationis erat æquiualens, secus autem in foro fori.

Et pro prædictis facit, quia dispositio loquens in resignatione includit in se resignãtem ex causa
4 permutationis ea eo, † quod permutatio est vera resignatio *Gomes. de publicand. resignat. q.3. col.2. in pr. vers. primo quia regula ista.* Et multis similibus comprobat *Gonzal. ad reg.8. de alternat. gloss.14. num.40. vsque ad n.50.*

Quamuis quo ad effectum admittendi permutationes non sit idem, quia istæ permittuntur fie-
5 ri coram Ordinariis, † licet resignationes prohibeantur per constitutionem *Pij Quinti*, prout testatur ita practicari *Idem Gonzal. d. gloss.14. n.56.*

Quæ constitutio *Pij Quinti* de modo, & forma resignandi in manibus Ordinariorum, vt obiter hoc adnotetur cum de eo dubitatum esset, non habet locum in resignatione beneficij facta ad effectum illud vniendi fabricæ ecclesiæ. Quia bulla loquitur de beneficiis resignatis ad effectũ transferendi illorum titulos in alienam personã per viam prouisionis faciendæ per ipsum Ordinarium, & sic de illis beneficiis resignatis, quibus dantur successores, vt patet ea lectura eiusdem constitutionis, sed quando vnitur beneficium non solùm transfertur titulus, sed penitus extin-
6 guitur, ita vt perdat nomen beneficij † *Rot. decis. 11. de reb. eccles. non alienand. in antiq. Sarnen. de trien. quæst.8. in princ. vers. tota difficultas. Mandos. reg.19. qu. 10. num.2. & reg.22. quæst.13. num.19. & 20.* Vnde cum deficiat persona cessionarij, non intrat constitutio, prout in specie fuit decisum *per Rot. coram R.P.D. Cantuccio 24. octobris 1580. segobien. patrimonij. & per Cardin. Lancellot. in eadem causa. 28. maij 1581.* Cum præsertim d. constitutio concedat ordina-
7 riis, † vt admittant permutationes permissas à sacris sanctionibus, & apostolicis constitutionibus; Ideo etiam extenditur ad istas vniones beneficiorum, quæ admittuntur pro fabrica ecclesiæ *Imol. in c. cum accessissent. 8. colum.3. in princ. nu.14. ad med. vers. & intellige quod dixi de iuramento. de consti-*
8 *tut.* † Ita vt etiam Episcopus cogatur vnire causa subsistente *Archidiac. in cap. & temporis. 16. quæst.1. Mandos. regul.12. num.3. & 4. q.6.* Et de aliis causis admittendi istas vniones *Idem Mandos. reg.22. qu.4. num.4.*

Minus erat dubitandum de inualiditate alienationis, de qua agebamus tanquam facta per eum, qui erat constitutus in ordine Diaconatus, cum secus esset si fieret per illum, qui haberet so-
9 lùm ordines minores, † hic enim posset alienare bona, ad quæ fuit ordinatus, quamuis nihil habeat, ex quo aliunde viuere possit, cum in eo cessat ratio dedecoris ordinis, ita vt etiam iste possit tacitè renunciare contrahendo matrimonium
10 licitè, & sine peccato, † per quod beneficia quæ obtinet ipso iure vacabunt *Couar. de sponsal. lib.2.p.c. 6. §.3. nu.4. vers. sed & ii qui in minoribus.* Vnde multò magis valebit alienatio, & renunciatio expressa *Ceuall.* qui de communi *q.561. n.26. Paris. de resignat. lib.5. q.6. & vlt. n.178.* Ideò si clericus beneficiatus nondum tamen sacris ordinibus insignitus ex concubina filios susceperit, quam deinde in vxorem duxerit, filij antea suscepti erunt legitimi; Quamuis enim videretur honestè non potuisse contrahi matrimonium tempore, quo filios habuit, cum frueretur beneficiis secundum *Bart. in l. in concubinatu. ff. de concubin. Ant. de Rossell. de legitimat.*

§.*de causa materiali.nu.3.Cephal.cons.376.numero* 20. Tamen verior est opinio contra eos, quod immo filij sint legitimi, quasi solum spectandum sit, an matrimonium tenuerit, vel valere potuit tempore susceptæ prolis, quod cum possit validè contrahi per dictum clericum, & illo contracto beneficia vacent ex supra allegatis, consequens etiam est, vt non possit dubitari de legitimitate; prout concludit *Io. Andr. in c. sine culpa. de regul. iur. in 6. Couarr. in epit. de sponsal. lib. 2. c. 8. n. 5. vers. tertio est idem intelligendum.* & de veriori opinione testatur *M. Anton. Caccus de legitim. in prin. n. 5. vers. hinc dubitari contingit.* vbi declarat non procedere quando beneficium detineretur per clericum ratione eiusdam ordinis sacri arg. eorum quæ dicit *Bart. in l. iusiurandum. §. procurator. de iur. iur. Abb. in c. cum super. de concess. prabend. Doct. in c. inter dilectos. de donat. & in c. tertio loco. de præsumpt.* Prout regulare est quod constitutiones loquentes de sacris ordinibus nõ comprehendant ordines minores *Mandos. regul.*
11 *24. de malè promotis q. 5. n. 8. in fin. col. pen.* † Vbi etiam quod isti clerici minorum ordinum sunt diuersi à promotis ad sacros ordines, quorum appellatione non veniunt quatuor ordines minores *c. erubescant. 32. distinct. c. à multis. de ætat. & qualitat. glos. in c. 1. in verb. clericum. in fi. de tempor. ordinat. lib. 6.* quæ licet allegetur pro contraria opinione, tamen, quia hanc vltimò retulit, videtur istam, non aliam approbare *Bart. in l. bona fidei. nu. 2. ff. depos. Rom. cons. 327. num. 8. col. penult. ad med. vers. primo quod ipse idem. & cons. 84. nu. 2. Ias. in §. sed ista col. 10. ad med. in*
12 *glos. in verb. directam. nu. 55. instit. de action.* † Et quod minores ordines non sint sacri, sed solùm ministerium ad sacros, quidquid Canonistæ contrarium senserint, est verior opinio, de qua testatur *Diaz. in prax. crim. c. 18. n. 5. vers. minores quidem ordines post Nauar. in manual. c. 22. n. 17. Maiol. de irregularitat. lib. 3. c. 21. n. 7.*

Et adeo est nulla renunciatio prædicta, vt neque excuset, quãuis facta sit coram Summo Pon-
13 tifice, † nisi constet coram Ordinario, quod resignans potest commodè viuere, prout censuit *Sacra Congregatio Concilij*, vt testatur *Ceuall. q. 561. num. 24. Paris. de resignat. q. vlt. nu. 174. lib. 5.* vbi quod tam in renunciatione extra Curiam, quàm in Curia non valet renũciatio eius, ad cuius titulum quis fuit promotus, nisi aliunde habeat aliquid, ex quo se alat, ne clerici cogantur mendicare in opprobrium ordinis; Et est decisio *Rotæ per R.P.D. Oranum Lucana beneficij. 5. decemb.* 1586. † Aliàs enim si clericus haberet aliunde congruam sustentationem, permitteretur alienatio, quasi cesset ratio Concilij, prout latè declarat *Ceual. quæst. 527. n. 8. vers. quæ tamen opinio.* Ita vt remittatur arbitrio
15 Ordinarij, † quæ dicatur congrua sustentatio pro non inualidanda alienatione *Menoch. de arbitrar. cas. 216. n. 12. & 13.*

Amplius talis alienans bona, ad quæ fuit ordi-
16 natus inconsulto Episcopo, † vltra actus nullitatem, incurrit etiam pœnam ei infligendam arbitrio iudicis, quasi cõtra legem commiserit *Diaz. in prax. crim. c. 18. n. 13. vers. sed nec est omittendum. in fin.* Immo etiam sustinebit pœnam suspensionis *Medin. in summ. §. 8. tit. de suspension.* † Quamuis hoc nõ sit tutum: Nam verior est opinio, quod sufficiat alienationem esse nullam, cum per Concilium alia pœna non imponatur. Ideo si post alienationem clericus celebret, non remanebit suspensus *Nauar. in manual. c. 27. num. 158 Ceuall. quæst. 527. nu.*
18 *9. latè Guter. pract. quæst. 2. p. quæst. 65. num. 10.* † Et ratio est, quia Concilium disponit quod alienatio nullatenus valeat, quæ dictio inducit nullitatem actus, non aliam pœnam *Ias. in l. in pecuniariis. num. 25. col. 3. in fin. vers. primo quia dictio. de feriis post glos. in auth. si qua mulier. C. ad Velleian. Tiraq. in l. si vnquam.*
19 *in verb. reuertatur. num. 95. C. de reuocan. donat.* † Verum esset quod pœna suspensionis haberet locum contra clericos, qui sine titulo dolosè, & cum fraude reciperent ordinem, cum pacto tacito, vel expresso de restituẽdo rem, ad quam fuerũt ordinati post susceptos ordines *Nauar. in manual. c. 27. num. 158. Diaz. d. c. 18. num. 12. vers. illud vero circa nostrum institutum.* cum aliis per *Spin. de testam.*
20 *glos. 18. princ. num. 72. & 73.* † Vbi etiam quod per huiusmodi pactum de restituendo rem donatam ad effectum suscipiendi ordines, siue de remittendo fructus illius committitur simonia *Maiol. de irregularitat. lib. 4. c. 15. num. 2. Borgas. eod. tit. p. 1. q. 5. n. 23.*

Ideo etiam quando resignatio est nulla de beneficio, ad cuius titulum quis fuit ordinatus nõ retenta congrua portione non requiritur noua collatio, cum prædictum beneficium non vacauerit, prout dicimus de cappellania iurispatronatus laicorum, quæ non potest resignari sine consensu patroni, & ideo non requiritur nouus titulus, quando fuit facta resignatio sine dicto consensu, cum remaneat ius integrũ apud ipsum resignantem; Quod procedit etiam in similibus renunciationibus quomodocumq; nullis, prout in renunciante per simoniam in manibus non habentis facultatem recipiendi resignationem, & in aliis casibus, de quibus latè *Paris. de resignat. lib. 1. q. 3. nu. 95. vsque ad num. 117.* Quamuis talis renuncians abdicet à se possessionem, neque ei cõpetat restitutio *Nauar. in c. acceptam. opposi. 7. nu. 23. & 33. de restitut. spoliat.*

Idem dicimus in permutatione, quæ non ha-
21 buit effectum, † tunc enim poterunt permutãtes redire ad beneficium sine noua collatione *Ioan. Monac. in c. 1. de rer. permutat. in 6.* Et ita seruari de stilo, quidquid contrarium sit de iure testatur *Petr. Gregor. syntagm. iur. lib. 17. c. 17. nu. 33. Rebuff. de pacif. possess. nu. 166.* Beneficium enim resignatum causa
22 permutationis non vacat simpliciter, † sed ita demum, si sequatur consensus superioris, & conferatur permutanti, in cuius dispositionem saltem virtualiter fuit collata resignatio, & sic ius quod alteri non quæritur à me non abdicatur *l. nec vtilem. 20. ff. ex quib. caus. minor. 25. ann. in integ. restituunt.*

Quod tamen erit intelligendum in renunciatione facta ob aliquam causam, conditionem, aut
23 modum, † quia ista tanquam conditionalis non abdicat ius nisi conditione impleta, vnde non requiritur nouus titulus, aut collatio; Secus si fuerit facta simpliciter, tunc enim, cum non sit correspectiua, statim facta renunciatione solemniter admittitur possessio beneficij, & sic requiritur noua collatio, cum primus titulus sit extinctus *Ceuall. q. 561. n. 11.*

Et ita declaratur *Rebuff. de nominat. quæst. 14. num. 92. & in prax. beneficial. p. 3. titul. de simon. in resignat.*
24 *numer. 23. & cons. 22. numer. 19.* † vbi voluit quod Episcopus dando mandatum ad resignandum Episcopatum in curia potest post resignationem admissam

admissam conferre interim beneficia vacãtia ante
notitiam admissionis. Quia intelligitur in resi-
gnatione conditionali ad fauorem alicuius, seu
in forma dignum, donec enim fuerint litteræ in-
timatæ, & resignatarius iudicetur idoneus, resi-
gnans non perdit titulum, nec possessionem be-
neficij, & vsque ad illud tempus dicitur proprius
25 parochus: † Ideo vsque ad diem notificationis
admissæ poterit percipere fructus, cũ possit præ-
sumere, quod pars non curauerit, vel superior nõ
admiserit, vel quod procurator non resignauerit
26 *Prob. ad Monac. in c. 2. nu. 30. de renunciat. in 6.* † Secus
in resignatione simplici, & gratiosa, per quam a-
mittitur statim possessio, & titulus, ita vt Episco-
pus dicatur in Ecclesia mortuus ciuiliter, & non
faciat fructus suos, & si percipiat tenetur ad illo-
rum restitutionem, quamuis non habeat notitiã
admissionis, & quemadmodum amittitur posses-
sio, ita etiam ius conferendi, quod est in fructu
Episcopatus, prout latè distinguit *Rot. per R. P. D.
Orانum. Seguntina beneficiorum. 1. iunij* 1592. cum alijs
de quibus infra *cap.*

Quibus adde quod ista bona seu patrimoniũ,
ad cuius titulum quis fuit ordinatus habent pri-
27 uilegia; † quę conceduntur à iure bonis Ecclesia-
rum *Bald. de pac. constant. in verb. imperialis clementia.
col. 6. ad med. vers. ex his apparet quod collecta est munus. n.
17. Dec. in c. ecclesia Sancta Mariæ col. 9. in pr. vers. in glosa
secunda. in fi. n. 18. de constit. Menoch. de recuper. possess. re-*
28 *med. 13. n. 21.* † Quamuis contrarium sequatur *Co-
uar. lib. 1. var. resolut. c. 4. nu. 4. vers. contendet forsan ali-
quis.* cum alijs per *Diaz. in prax. crim. c. 18. nu. 14. vers.
hoc vero patrimonium.*

Ita etiam dicimus donationem factam filio per
patrem ob causam clericatus, ad cuius titulum
postea fuit factus clericus, non posse per patrem
29 amplius reuocari. † Quia ex tali donatione obli-
gatur pater Episcopo, qui eum nõ ordinasset, nisi
sub spe irreuocabilis donationis facta fuisset do-
natio, & quia filius debet habere illa bona, ex
quibus se possit cõmodè sustẽtare, ne in oppro-
brium clericatus cogatur mendicare, vnde respi-
cit non solum onerosam causam matrimonij spi-
ritualis, sed etiam interesse tertij, qui non debet
decipi per istam reuocationem, ita vt succedat in
locum alimẽtorum, aut saltem æquitatis impul-
su facta censeatur *Couar. in c. rainaldus. § 2. n. 7. vers.
ipse tamen opinor hanc donationem. de testam.* Et ita in
specie quod non possit reuocari concludit *Diaz.
in prax. crim. c. 18. n. 15. post Tell. ad l. 13. Tauri. col. 2. n. 82.
Auendan. resp. 17.* Quando præsertim post donatio-
nem factam filio, vt ordinaretur ad titulum pa-
30 trimonij interuenit traditio vera, † vel ficta tra-
dendo scripturam vel ipsam rem donatam, & e-
ius possessionem; Aliàs cessãtibus prædictis esset
locus reuocationi; Licet enim pater sit in culpa
fraudãdo Episcopum propter simulationem rei
donatæ; Tamen satis est, quod teneatur actione
de dolo ob dictam reuocationem; Ita vt Episco-
pus possit petere contra patrem, qui ipsum frau-
dauit omnia damna, & interesse, cum spectet ad
Ordinantem inquirere, an titulus sit verus, vel fi-
ctus; Ideo interim tenebitur præstare alimenta
ordinato, vsque dum illi conferat congruum be-
neficium, ex quo cõmodè possit sustentari, prout
in puncto ita declarat *Spin. de testam. gloß. princ. 18.
num. 74.*

Et ob prædictam rationem, quod huiusmodi
bona non possint alienari; Concluditur etiam,
31 † quod donatio facta filio in titulum patrimonij
ad suscipiendos ordines sacros non sit imputãda
in legitimam, prout regulariter data filio ratione
dignitatis in illam non computantur; Cũ enim
pater non cogeretur talem donationem facere,
non potest dici ob causam necessariam; tanquam
simplex donatio, quæ statim valida est nõ expe-
ctato tempore mortis patris; Ideo non est confe-
renda, aut imputanda in legitimam filij, tanquã
simus in proprijs bonis ipsius, prout per prædi-
ctas, & alias rationes concludit *Fab. in l. si emanci-
pati. vers. ideo credo. C. de collat. & in § fin. instit. de inoffic.
testam. Aim. cons. 136. per tot.* Et quamuis contrarium
32 sequatur † *Couar. in c. rainaldus. § 2. num. 7. de testam.
Diaz. in prax. crim. c. 18. nu. 16. vers. ego tamen vt meum.*
33 *Vasq. de success. creat. p. 1. lib. 3. § 22. nu. 44.* † latissime
*M. Ant. Cuccus de legitim. vers. rursus hac verba ex sub-
stantia deficientis nu. 30. cum seq. fol. 188. Claud. de Bat-
tandier. eod. tract. de legit. artic. 11. n. 39. fol. 695.* Tamen
primam opinionem magis veram, & sequẽdam
dicit *Tell. Ferdin. in l. 26. Taur. Gomes. Ignem.* & alij, de
quibus per *Spin. de testam. gl. 18. princ. num. 65. & 69.
Claud. Chiffletius de portion. legitim. c. 14. ad fin. vers. ha-
rum militarum exemplo. fol. 831.* Prout dicimus de
donatione facta per patrem filio contemplatio-
34 ne matrimonij, † quæ tanquam simplex, non ob
causam non confertur, & per consequens nõ im-
putatur in legitimam: Etenim non quęlibet cau-
sa inducit effectum collationis, sed solum illa,
quæ secum habet iuris necessitatem, vt est dos,
aut donatio propter nuptias, quam pater facere
compellitur, cum facilius lex succurrat patri,
quando donat ex iuris necessitate, quàm vbi dat
ex voluntario affectu, prout est in donatione ob
causam matrimonij, quæ licet moueat patrem ad
donandum, nõ tamen habet iuris necessitatem,
ita vt non sufficiat, quod habeat fomentum na-
turalis affectionis ad effectum, vt debeat confer-
ri, quia semper esset conferenda donatio, cum
potius præsumatur patrem donare filio ob natu-
ralem affectionem, quæ licet habeat maiorem
impulsum propter matrimonium, tamen ille nõ
attenditur, quasi potius sit consideranda princi-
palis intentio patris donantis, quàm causa im-
pulsiua; Et ita in specie, quod similes donationes
sint simplices, & non conferendæ concludit
*Aim. cons. 114. n. 17. & cons. 85. nu. 6. post Oldrad. cons. 5.
titius dedit. Soccin. cons. 53. n. 1. in fin. vers. optime prædicta
confirmantur. lib. 1. Roder. Soarez in l. quoniam in priori-
bus. in declarat. l. regni. quæst. 5. in fin. C. de inoffic. testam.
Coras. in l. filium quem habentem num. 237. C. famil. her-*
35 *ciscund.* † Quidquid contrarium sequatur *Bertrand.
cons. 97. col. 1. lib. 6. Roland. cons. 44. lib. 4. cum alijs per
Becc. cons. 20. n. 19. Menoch. cons. 92.* Quia contraria
opinio est verior, & melioribus rationibus &
36 grauioribus auctoribus fundata, † prout latè te-
statur *Surd. cons. 143. nu. 17. 45. & 51. lib. 1. Claud. Chi-
flet. de portion. legitim. c. 14. col. 4. vers. ergo donatio fol.
823. Gabr. cons. 57. n. 13. vsque ad nu. 19. lib. 2.* vbi etiam
concludit huiusmodi donationes indigere insi-
nuatione *Paris. cons. 16. n. 26. 27. & 28. lib. 2.*

EPITOME.

Procurator constitutus ad emendum fundum
an si emat teneatur præstare mandanti etiam
portionem, quam habebat in eodem fundo.

Emptio,seu societas de pecuniis alterius, cui acquiratur,& competat ius disdicendi,& per cuius obitum vacet. Emens pro alio an liberetur præstando interesse. Expensæ factæ per vnum ex fratribus socialiter viuentibus quando possint repeti. Diuisio inter fratres quomodo sit facienda, & quando Minor eligat,& maior faciat partes.

SVMMARIVM.

1 *Emens pro alio tenetur rem emptam tradere, & non liberatur præstando interesse.n.2.*
3 *Mandatum suscipiens debet illud exequi.*
4 *Acceptans mandatum ad emendum fundum tenetur præstare etiam portionem suam, quam habebat in dicto fundo.*
5 *Emptio de pecuniis ementis nomine alterius cui acquiratur.n.6.& 9.*
7 *Notarius emens pro alio,qui non vult ratificare non acquirit sibi.*
8 *Gesta per administrationem censentur ratificata per petitionem administrationis.*
10 *Societas facta de pecuniis alterius acquiritur stipulanti neque amittitur per obitum domini pecuniæ.*
11 *Emptio facta per administratorem quando censeatur ad commodum domini pecuniæ.n.12.13.& 14.*
15 *Repetitio non datur eius, quod vnus ex fratribus socialiter posuit in domo. Declara vt num.16.& 17.*
18 *Diuisio inter fratres quomodo sit facienda; & quando Maior natu faciat partes,& Minor eligat. Et quid seruetur in Vrbe.num.22. & in aliis locis.n.23.& 24.& in fisco.nu.25.*
19 *In diuisione fratrum proceditur summariè.*
20 *Ab electione partium non licet fratribus recedere.*
21 *Minor natu non eligit partes factas ab arbitris, & ex officio.*
26 *In re communi quilibet partem habet.*
27 *Diuisio quando facienda per partitum, seu per partem.*
28 *Aqua an sit diuidenda pro mensura fundi.*
29 *Pascua quomodo sint diuidenda.& n.30.*

CAPVT CLX.

EMens pro alio tenetur actione mandati, vel negociorum gestorum rem emptam trade-
1 re,& in illum transferre dominium, † sicut venditor *l.res ex mandato.59.de acquir.rer.domin.Castr.in l.si ita quis promiserit.134. §.seia cauit in princ.num.2.de verb.obligat.* Vnde in casu mihi proposito,cum de hoc dubitaretur;Dixi non esse attendendum interesse, cum illud præstando non sit liberatus; Quia in obligatione rem tradi quando traditio
2 non est noda cum translatione dominij, † & vbi tradens est dominus;& concurrit, quod ille,qui tenetur tradere, habet facultatem rei tradendæ obligatus potest cogi præcisè ad factum *Bart.in l. stipulationes non diuiduntur. la 2. de verb.obligat. Soccin. cons.228.col.vlt.in fin.n.9. vers.sed contrarium lib.2.dixi decis.190.n.11.*

Præterea qui mandatum suscipit debet illud exequi,aliàs tenetur ad omnia damna,& interes-
3 se† *l.idemque.10. §.si procurator.ff.mand.* & tenetur præstare non solùm dolum,sed etiam latam culpam, & leuem *l.contractus de regul.iur.* Vnde cum emens habeat rem emptam debet eam tradere pro interesse;Immo frustra ageretur ad id, quod loco rei deberetur, quãdo adest facultas tradendi ipsam rem, prout in terminis concludit latè *Surd.decis.304.per tot.*

Amplius si mandaui tibi, vt emeres fundum, quod erat pro patre tuum, si emas portionem aliorum, teneris mihi præstare etiam partem tuã;
4 †Nam acceptando mandatum,videris etiã in tua portione consensisse, quod fundus ille in totum efficiatur meus, & mihi sit emptus quo ad portiones omnium *l.si fundum.cum l.seq.ff.mand.Bald.in l.vnica.num.16.C.si seruus exter.* vbi dicit non reperiri hunc casum alibi in iure *Menoch.de arbit.iudic. cas.143.num.4* cum concordantibus quos addoxi *decis.32.in fin.* Vnde multò magis,emendo totum fundum alienum pro mandante tenebitur emens præcisè tradere, quasi tunc maior ratio tradendi militet,prout considerat *Surd.dec.304.n. 10.*vbi respondet omnib.contrarium tenentibus.

Præsertim quia quando etiam empta est res
5 de propriis pecuniis ementis nomine alterius,†si emptio est ratificata, dicitur acquisitum dominium ei,pro quo est empta *l.Iulianus.14. §.si procuratorem.de act.empt.Bald.in l.multum interest.6.n.3.col. 2.ad med.vers.nunc venio ad tertium dictum.ibi. item per nuntium.& col.4.in fin.num.5. vers.& hoc est argumentum ad quæstiones. Cod.si quis alter. vel sibi.* vbi quod aliàs non sequuta ratificatione, si contrahatur
6 nomine vnius acquiritur ipsi contrahenti † cum iisdem qualitatibus,& conditionibus,prout personæ nominatæ quæsitum esset *l.si pupilli.6. §.item quæritur.de neg.gest. Bart.in l.fundum.de action.empt.* Et est decisio *Rot.per Cardin. Seraph.roman.extinctionis census.7.septembris 1584.& coram R.P.D. Iusto roman.*
7 *censuum de Luraghis.21.aprilis 1600.* † Quidquid aliud sit in notario, qui stipulando tanquam publica persona pro alio non habente ratum non potest agere,quia negociatio non potest ad eum suo nomine pertinere, nec posset sibi ascribere *Bald.in l.si absenti.4.q.1.in fin.n.5. vers.aut non potest ad me spectare.C.si cert.petat.* Vbi etiam multa de intentione stipulantis tam primaria, quàm secundaria,cum aliis per *Dec.in l.non omnis.n.5.col.1.in fin. ff.si cert.petat.*

De ratificatione autem constat ex multis, & præsertim per petitionem,quæ exigitur de admi-
8 nistratis, † ex qua censentur approbari gesta per eum,qui administrauit *Castr.cons.1.si iste nerius.nu. 3.colum.1. vers.præterea posito quod ea. lib.1. Aim. cons. 204.colum.2.in fin.num.14. vers.ad idem facit.* Ita vt talis consensus, qui ex facto colligitur dicatur expressus *Soccin. cons.80.præsenti consultatio. num.21. col.4.post med.vers.sed ad hoc respondetur.lib.4.* Cum aliàs si requireretur consensus pro forma deberet esse expressus,prout distinguit *Aim.d.cons.204.n. 15.& 16.*

Neque obstat, quod res empta ex pecunia al-
9 terius fiat eius, qui suo nomine emit, † ita vt quidquam non acquiratur domino pecuniæ *l.1. & l.penultim. C.si quis alter.vel sib. Roman.cons.291.nu. 6.& cons.274.* vbi etiam *num 1.* quod in dubio, quando non constat, an emerit suo nomine, vel alieno præsumitur gessisse negotium potius sibi, quam alteri *l.magis de solut.* Neque enim attenditur, cuius sit pecunia, sed solùm per-
10 sona stipulantis; † Prout dicimus de societate, quæ licet sit cum pecuniis Titij, tamen si in contractu ille non interuenit, sed Seius tantum, qui sibi stipulatus est, omnis actio est quæsita Seio, non autem Titio *Bald.in l.si pater marito.*

marito.n.4.C.de dot.promiss. Afflict. decis.135.n.13. Ita vt omne ius continuandi, & disdicendi societate sit penes Seium, non apud Titium, qui solum poterit agere ad recuperationem pecuniarum contra ipsum Seium *l.si quis aliena. C.si quis alt.vel sib.* Vnde poterit societas disdici per Seium, neque morte Titij erit extincta, nec lucrata *Rot.per Card. Seraphin.Romana societatis officij.29.nouembr.1595.*

Quia respondetur nos esse in administratore, quo casu verius est, vt non censeatur facta emptio
11 in commodum illius, † sed potius in vtilitatem domini, cuius erant pecuniæ, quæ administrabantur *Paris.consi.80.n.18.vol.1. Aim.consil.86.* Prout dicimus de tutore, qui aliquid emens suo nomine de pecunia pupilli præsumitur voluisse acquirere
12 pupillo, † & ad commodum, & vtilitatem illius *Bald.in l.si vt proponis 8.C.de rei vendit. Rom.sing.166. latè Hartman.Pistorn q.7.n.3.vsque ad n.8.* vbi *nu.15.* intelligit in administratoribus, & tutoribus, qui non possunt licitè celebrare illum actum, nisi alieno nomine. Nam quando tutor potest celebra-
13 re actum ita licitè proprio nomine, † prout nomine pupilli, tunc censetur potius sibi emisse, non alteri *Bart.in l.sicut in mutuum.§.tutor qui tutelam. & §.altero.de administr.tutor.* Et in patente legiti-
14 mo administratore filiorum, † quod præsumatur potius emisse in proprium vsum ipsius, & communiom liberorum, quàm in vtilitatem filiorum, ad quos pecunia pertinebat concludit latè *Pistoris quest.7.n.14.vers.verum hisce non attentis.* Quasi præsumendum sit illis æqualiter prospicere voluisse *l.cum pater.§.dulcissimi.de leg.2.Aim.consil.34.n.3.*

Quoad secundum verius est non potuisse repeti, quod vnus ex fratribus de fructibus sui patrimonij posuit in domo socialiter, & simul viuēdo,
15 † Quoniam iure societatis intelliguntur consumpti *Angel.cōs.85.col.vlt.in fi.& in l.ex duobus in prin. de neg.gest. Bald.in l.fi.C.de collation. Anchar.consil.302. col.fi. Rom.consil.172.col.vlt.ad fin. Natt.consil.264.nu.4. Menoch.de arbitr.cas.127.n.9.* Quidquid dixerint *Bald.in l.si paterno.15. C. de neg.gest. & Roland.consil.91.num.6.lib.1.* Quia contra eos est verior opinio vt testatur *Surd.de alim.tit.6.q.14.n.2.* vbi existen-
16 te societate dicit esse indubitatum, † Dummodò tamen probetur habitatio in eadem domo, & clarè, & quod simul viuant, monendo in hoc aduocatum: cum non sequatur, quod sint in eadem domo, & quod communis sit victus, prout declarat ibid. *Surd num.18.* & est *tex.in l.quia sit fugitiuus.17. 9.apud celsum.ff.de adilit.edict.* quem ibi *Angel.* dicit singularem, & notandum *Barbat.ad Bald. in l.fi.in verb.si duo fratres C.de collation.*

Immò neque extra causam societatis frater repeteret à fratre, quod expendit pro alendo eo, & eius familia, cum videatur donasse, & intuitu pie-
17 tatis, & ratione naturalis obsequii. † Dummodò frater non esset administrator, aut debitor fratris, seu non fuisset protestatus aut alia coniectura militaret, quæ excluderet donationem, neque essemos in magna impensa, vel in ea quæ respiceret rem cōmunem, aut communes lites, quia in istis casibus esset locus repetitioni: nā donatio solùm præsumitur circa impensam factam quoad personam, & eius familiam *l.sed an vltro.§ 1.de negot. gest.l.si pupilli.§.sed & si quis eodem tit. Peregr. de fideicommiss.art.50.n.58.in fi.dixi decis.272.* & latè distinguit *Surd.de alim.tit.6.q.13.per tot.*

Circa vltimum quoad diuisionem faciendam
18 de rebus communibus partes fuerunt cōcordes, † vt maiori spectet ministerium diuisionis, & minori electio, quod est secundum cōmunem sententiam Canonistarum *in c.1.de paroch.* Quamuis secundum Legistas aliter esset facienda diuisio *Ias. in § quadam.n.67 instit.de action.& in l.1.n.39.col.5. post med.vers.dicunt communiter.ff.si cert.pet.* vbi etiam *n.40.* testatur esse magis communem opinionem, quod de Iure Canonico maior tenetur facere partes; Declarando maiorem non natu simpliciter, sed eum, qui diu administrauit. Quod etiam sequitur *Andr.Gail.obseruat.116.n.12.lib.4.* vbi testatur de consuetudine Germaniæ *Menoch. de arbitr. cas.123* vbi quod maior debet facere partes, licet non admittat, quod detur electio minori, sed sorte eligantur: Et quando deueniendum sit ad sortes in diuisione rerum communium, an spectet ad officium iudicis, & quid seruetur in praxi latè *Couar.pract.quæst.c.40.n.3. Tiraq.de retract.lign.§.24. gl.1.n.3.& de primogen.quæst.60.n.10. Boer. quæst.46. n.3. Rom.consil.471.in fi.* qui omnes concludunt seruandam esse consuetudinem, qua non extante, præualeret opinio Canonistarum propter auctoritatem Sanctorum, & alias rationes, de quibus etiam *Gail.d.obseruat.116.n.14. lib.2. Muta super Consuetud.Panormit.c.56.n.12.* vbi *num.27.* limitat in aduentitiis, in quibus fit diuisio per sortes inter co-
19 hæredes † & *num.33.* quod quando agitur inter fratres ad diuisionem proceditur summariè, & sine strepitu, & figura iudicij, cum etiam stetur iuramento super cōmunione bonorum; Ita vt facta electione per fratres non possint amplius con-
20 tra eam venire, neque illam impugnare, † dummodo non adesset magna læsio *Corn consil.234. lib.1. Tiraq.de retract.lignag.§ 24.glos.vnic.n.3. Muta ibid.num.17.*

In casibus tamen, in quibus minor deberet eligere, intelligendum est quoad partes factas à maiore, secus si fiant ad arbitris, vel ex officio iudi-
21 cis, † tunc enim vel sorte eligitur, seu iudex assignat *Crescent.decis.3.de arbitr.* vbi magis dicit hoc procedere in Vrbe, in qua extat statutum, quod inter Romanos seruetur Ius Ciuile, vnde quoad istas diuisiones obtinebit opinio Legistarum, non Canonistarum, quod scilicet iudex faciat
22 partes, † vel sorti committatur *l.2.C.quand.& quib. quart. pars debeat. lib.11. Florian. in l. arbitrium familia.44.nu.4.vers. quando autem ad istam diuisionem. ff.famil. herciscund. Mandos.ad Roman.consi.471.in fin.cum alijs supra allegatis.*

Quibus adde æquissimā esse, & multorum populorum vsu, ad variorum auctorum testimonio comprobatam dictam rationem rerum partien-
23 darum, † vt alteri quidem diuisio, alteri electio concedatur *l.2.C.de n et at. & epidemetic. lib.12.* Quemadmodum è cōtra iniquissima lex diuisionis, & leonina conuentio, si vnus idemque distribuendi simul, & optandi potestatem sibi vendicet, prout multis comprobat *Radulph. Fornet. lib.5.rer.quotid.c.22.* vbi testatur ita seruari moribus Saxonum, Burdegalensium, Aruernorum, Senensium, & aliorum post *Landirech.lib.1. different. int. ciuil.& saxonic. cap.31.* quod etiam comprobat *ex Cic. de orator lib.2. ad fin. Cornel. Tacit. lib.1.annal. Senec. lib.5.de benefic.capit.16* & voluit etiam D. *Ambros.lib.1.de Abrahamo c.3.* Firmior inquit diuidat, infirmior eligat, ne habeat, quod
24 conqueratur; † electionis enim suæ partem non

bertas. 41.de manumiss.testam. l.si cui legetur.51.in princ.
vers.post biennium.de lega.1.Salic.in l.si pacta quo pœnam.
n.11.col.5.post med. vers.hanc opinionem. ibi.sed dominus
meus ducebat.C.de pactis.Tiraq.in l.si vnquam.in verb. &
7 postea.n.21.C.de reuocand.donation. †Quare dicimus
secundum locum à Regib. obtinebat,id est, post
Reges l.2.§.quod ad magistratus attinet.de orig.iur. Cicer.1.acad.66.qui quartus ab Archesila fuit.Idem de
Senect.17. cuius à morte hic tertius, & trigesimus
est annus, hoc est, post cuius mortem Liuius 3.ab
Vrbe condit. neq; hostium à tergo incursum vidit,
cum similibus, de quibus per Tiraq.in d.verb.& postea.n.21.& de retract.lign.§.1.glos.11.n.53.

Quare etiam aliàs cum de hoc dubitaretur Declaraui, quod præceptum ad relaxandum tenutã,
&bona infra terminum quindecim dierum à die
8 executionis computandum, †facit vt non possit
deueniri ad deliberationem,nisi tota die decimaquinta immediatè sequenti transacta post diem
illam, in qua fuit facta executio; Vnde cum fuerit exequutum die prima Septembris,tempus incipiet currere die secunda eiusdem propter illam
dictionem,à, quæ est separatiua glos. in c.statutum.
in verb. numerandum. ante fin.de prabend. in 6.cum alius supra allegatis. Et in terminis de executione est
decisio Rota per R. P. D. Gipsium auximana tutela.
24. Nouembr. 1595. vbi etiam quod dictio intra,
includit sua extrema comprehendendo terminum cui apponitur l.1. §.si intra. de success. edict.
Bart. in l.1.in princ. numer. 2. vers. de natura. de offic.
pref. vrb.

Addebatur hoc magis procedere, si dictum
9 fuerit infra quindecim dies proximos, † quasi illud verbum proximus excludat diem actus celebrati,quæ nõ potest dici proxima illius diei, cum
sit ipsamet dies Lecum qui calendis.41.de verb.obligat.Imol. conf.11. in casu præmisso. col.1. post med.vers.in contrarium videtur veritas.

Quamuis hoc de proximo non sit tutum,quia
illud aduerbium proximè designat extremitatem
10 principij temporis; †Et proximũ dicimus, quod
à nemine præceditur, & quod nullum admittit
medium inter duo discreta Bald.cons.246.proponitur quod dictum. lib.5. Vbi de compromisso facto
infra terminum triginta dierum proximè sequẽ-
11 tium, † quod tempus est computandum, non secundum dies artificiales, sed de momento ad
momentum Soc. cons.88. pensatis his qua in facto. Vbi etiam de compromisso duraturo hinc ad quatuor dies proximè sequentes, quod tempus quatuor dierum statim incipit currere Bec.cons.99.nu.
17.ad med.vers.secundo quia in instrumento. Vbi de simili compromisso cum aduerbio proximè,quod
12 statim currit: † Præsertim quia si dies compromissi non statim inciperet, neque in termino esset computandus,sequeretur absurdum,quod io
die facti compromissi non posset ferri laudum,
quod tamen est falsum Bald.d.cons.246.ad med.vers.
prima quando nihil apparet. lib.5. Prout idem si dice-
13 retur infra tot dies immediatè sequuturos † Rimin.Iun.cons.629.num.8.lib.6.latè Surd. qui testatur
de veriori opinione decis.203.num.8.vsque ad num.
12. vbi subdit,quod cum adsint istæ decisiones in
terminis, non est recurrendum ad tradita per
Menoch.de arbitrar.cas.57.n.30.iuncto n.44. dum voluit istas dictiones proximè, propè,circa, & circiter, & similes ex subiecta materia referri ad mo-
14 dicum tempus arbitrio iudicis; Cum verius sit
proximum dici, quod à nullo præceditur, non
admittendo aliquod medium inter duo discreta
l.2.§.hereditas.de suis & legit.l.proximus.92.de verb.signif.Io.Francis.Fare.de essentia infantis.c.22.n.5.tom.8.
p.2.f.399.Tiraq.de retract.lignag.§.11.glos.1.n.r.

Quidquid autem sit prima opinio, quod verba
illa infra dies proximos excludant diem actus ce-
15 lebrati,seruatur de consuetudine,†prout dicit Alex in l.1.n.12.col.2. vers.in textu ibi præter eum.& n.13.
vers.nos autem loquimur. ff.si quis cantion. & sequitur
Rot.per R.P.D.Lancellottum romana societatis. 27. Iunij
1597. Vbi ex hoc concludit, quod societate contracta die 14. Octobris super periculo vitæ personæ nominãdę infra quindecim dies proximos,
16 †& interim super vita contrahentis, si fiat nominatio,die 29.eiusdẽ mensis, erit facta intra quindecim dies, ita vt non possit dici vacasse, quamnis contrahens decesserit, propter illud verbum
proximos,quod excludit diem contractus, quasi
non possit dici proxima illius diei, cum sit ipsamet dies Imol.cons.11.vers.contrarium.

Quod magis in illo casu erat dicendum, quia
regulariter dies termini non computatur in ter-
17 mino † Cagn.in l.vbi lex.192.in fi.de reg.iur. Misinger.
obseruat.1..centur.5.Tiraq. de retract.lignag.§.1.glos.11.
num.18.iunct.nu.22.Et quidquid alij sequantur ista
est verior,& magis communis opinio, & in praxi
recepta,vt testatur Bertazzol.cons.ciuil.20. num.18.
Vant.de nullitat.ex defect.iurisdict ordinar. numer.160.
Maximè in materia odiosa Corn. consi.279. num.5.
18 lib.4. †prout est talis societas, cum agatur de amissione pecuniarum, ita vt in dubio sit magis
fauendum repetenti pecuniam, quàm ei,qui tractat de illam lucrando Ias.in l.sufficit.n.1. de condict.
indeb.Rot.coram Sanctissima. romana societatis. 27.Iunij.
cum aliis per R. P. D. Iustum romana societatis.16. Februarij 1596.

Præsertim quia terminus fuit præfixus ad fa-
19 uorem dãtis pecunias, †vnde dies termini computatur,vel non computatur, prout magis expedit ei,ad cuius fauorem statuitur Bald.in l.à caligato.n.4.C.de nupt. Tiraq.de retract.lign.g.§.1. glos.11.nu.
30. Rot.diuers.decis.75.lib.2.nu.11.Ex quo non obstat
20 †quod tempus currat de momento ad momentum Bart. in l.3.§.minori de minor. Angel.consi.404. in
fi. Quia procedit,quando incipit currere, & non
ante Misinger.obseruat.15.in fi.cent.5. Vnde in hoc casu dies incipiet media nocte, & finem habebit
media nocte sequentis diei l.more romano.de fer. Felin. in c.consuluit. nu.6.de offic.deleg. Quod procedit
tam in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus,vt in eadem decis.R.P.D. Lancell. romana societatis.27.Iunij 1598.

Ex quibus colligitur, quod istæ dictiones, à,
vel ab, aut similes habent naturam separationis,
21 dummodò materia subiecta, fauor, odium, aut
mens disponentium aliter non suaderet, quia
tunc stant inclusiuè Oldrad.cons.49.consueuit dubitare in princ. num.1.vers.non à subdiacono.Bald.in l à cali-
22 gato.21.qu.2.n.2.vers & circa hoc dic.C.de nupt. † vbi idem dicit de dictione vsque glos.in l.id est vsque.11.
ff.de dol. Dec. consi.511.viso testamento.num.3. vers. & in
materia. Cum istæ dictiones, à, & vsque, æquiparentur, de quibus latè Bapt. in l.patronus. 36.§.
Sempronio. colum.1. & 2. ff.de leg.3. Pract. Papiens. in
form. capit.quando testes producuntur ad æternam rei memoriam. in verb. vsque ad calendas. num.2. cum pluribus
sequent.

113.*num.*4.*&* 5.*Masquard.conclus.*1302.*num.*49.
Quibus adde, quod in laudo arbitratoris re-
6 quiritur citatio partis† *Bart. in l.si quis arbitratn.* 43.
*n.*7.*vers credo.de verb.oblig.post Cin.in l.fin.C.de contra-
hend.empt.Rot.per R.P.D.Cordubam.Florentina nullita-
tis laudi.*28.*Nouembris* 1597.*& coram R.P.D.Pena ro-*
7 *mana laudi* 3.*Decembris* 1599. † Etenim suum placi-
tum quis nō potest declarare absente parte *l.quod
si nolit.§.si quid ita. de adilit. edict.* Et idem importat
placuerit, quod si arbitratus fuerit *l.Thais.* §.*foro-
rem.C.de fideic.libert.* Folium autem album subscri-
ptum,& traditum arbitratori videtur solum da-
8 re potestatem laudandi sine citatione, † non au-
tem tollit,quod illa subscriptio non habeat con-
ditionem, si laudum fuerit iustum, & validum
*Ruin.cons.*16.*n.*27.*lib.*2.*Socin.cons.*24.*nu.*3.*lib.*1. Ideo
non operatur approbationem laudi postea lati
*Fel.in c.quoniam contra.n.*48.*vers.limita quinto. de pro-
bat.*Et non obstante subscriptione poterit dici de
nullitate laudi ad arbitrium boni viri, cum suffi-
ciat, quod operetur, vt laudum possit ferri sine
citatione. *Rot. per R.P.D. Peniam Romana laudi* 3.*De-*
9 *cembris* 1599. † Quidquid aliud sit in societatibus
officiorum, in quibus censeretur quis ratificasse
nominationem, & notitiam de ea habuisse *Alex.
cons.*182 *n.*4.*lib.*2.*Ias.in l.si ita stipulatus.* §. *Grisogonus.
n.*12.*de verb.oblig.* Quamuis in illis subscriptiones
soleant fieri in cartis albis,& vacuis,quia nihilo-
minus scientia præsumitur *Paris.cons.*88.*n.*34.*lib.*1.
Rot.coram R P.D. Orano. Rom.societatis officij 30.*Octo-
bris*1598.
Ex quibus Dixi bene fuisse actum de nullitate
laudi nō obstante subscriptione, & aliis supra al-
10 legatis.† Nullitas autem constabat, quia cōpro-
missum erat restrictum ad tertiā partem domus,
de qua agebatur, vnde non poterat pronunciari
super tota domo, cum laudum sit nullū defectu
iurisdictionis *Bart.in l.cum Aquiliana.num.*4.*vers.&
quod prædicta. de transact. Ruin. cons.*16. *num.*24.*lib.*2.
*Rom.cons.*115.*viso compromisso. in fin. vers.vltimo posito.*
cum aliis *per Mandos.ad eund.Roman.cons.*155.*præmissū
laudum.in verb. validitatem.* Quidquid sit in pecu-
nia, pro qua potest iuberi per arbitratorem dari
11 res,† vel pecunia pro re,cum per eam omnes aliæ
res æstimentur *l.si ita. de fideiussor. Felin.* in specie *in
c.licet hely.*31.*limit.*13.*de simon.*
Neque obstat quod sententia saltem deberet
sustineri pro illa parte, pro qua erat iudex cōpe-
tens,quemadmodum dicimus de sententia con-
12 tra plures lata,† quæ valet cōtra præsentes,& le-
gitimè citatos, licet sit nulla contra absentes, &
nō legitimè vocatos,prout testatur ita obtinuisse
in Rota *Mandos.ad Lap.alleg.*80. *in verb.libro sexto.in
causa Romana bonorum de Zambeccariis. coram R.P.D.*
13 *Oradino.* Et idem est in similibus casibus; † Vt in
fideiussore obligato pro maiori summa, cuius o-
bligatio valebit respectu summæ minoris, pro
qua tenebatur *Bald.in l.si vltra.*22. *in pr. C.de fideius-
sor.Dec.in l.in eo quod plus.n.*11.*&* 12.*de reg.iur. Alciat.li.*
5.*parerg.cap.*17.*Gomes.Guter.& alij per Ceuall. q.*60.*n.*
14 1.*vers.sed contrariam.*† Idem in datione in solutum,
quæ sustinetur pro rata debiti, licet reuocetur,
quatenus illud excedit *Bart. in l. post contractum.in
fin.vers.hoc est verum nisi rem.n.*17.*de donat.* Et in do-
natione excedente quingentos solidos facta sine
insinuatione,quæ non censetur vitiata nisi in ex-
15 cessu, † & valida est, & efficax in summa à iure
16 permissa *l.sancimus omnem.*34.*C.de donation.* † Qua-
si in illis quæ separari possunt vtile non vitietur
per inutile *l.*1. §. *sed & mihi. de verb.obligat.* Et in
terminis de sententia, quod non dicatur in to-
17 tum inualida,† si pro parte potest subsistere con-
cludit *Io.Andr.in c.quæ fiunt.de reg.iur.in* 6. quem re-
fert.*Roman.cons.*66. *ad med. vers.secundo eiusdem Albe-
ric.& alij in l.*1. *C.si à non competent.iud.fu.iud.*
Quia contraria opinio est verior, quod immo
ratione excessus sententia sit in totum nulla,
18 prout voluit *glos. vltim. in l. fin. de iurisd. omn. iud.*
quam ibi sequitur *Alex. num.*11. *in glos.fin.* subdens
rationem quia iudicium est indiuiduum *l.si idem
§.fin.de iurisd.omn.iud. l.in hoc iudicio. famil.hercisciund.*
Cum secus sit in illis contractibus, qui diuisio-
19 nem recipiunt *l.*1.§.*stipulantis.de verb.oblig.* † Exem-
plo decreti interpositi partim ex falsa causa, par-
tim ex vera, quod vitiat contractum in totum,
neque valet respectu partis veræ *l.si pupillorum.§.si
prætor.ff.de reb.eor.Natt.cons.*631.*n.*37. Quasi decre-
tum sit indiuiduum *Alexan. in l.iustè possidet col.*6.*de*
20 *acquir.poss.ff.*† Et quod sententia respectu summæ
sit indiuidua, vnde nec in parte verè debita susti-
neatur est decisio *Rota per R.P D.Gipsium Ariminen.
seu Romana pecuniaria.* 25.*iunij* 1593.*post Put. decis.*323.
*lib.*1.*& coram R.P D.Orano. Romana pecuniaria de Pi-*
21 *nellis.*8.*Aprilis* 1598.† vbi de executione pro maio-
ri summa quàm sit creditum, quod neque susti-
neatur pro vera parte crediti.
Idem dicimus in locatione rerum Ecclesiæ fa-
cta ad longum tempus, vel vltra, quàm ius per-
mittit,quia non sustinetur,neque in tempore, in
22 quo poterat fieri, † sed in totum est nulla *Ias.in
auth.qui rem. col.fin. num.*23. *C. de sacrosanct.eccles. post
Alex.cons.*17.*viso instrumento locationis.col.*2. *in fi.vers.
nec obstat.si dicerentur. num.*10. *lib.*4. & voluit *Lap.
alleg.*80.*num.*4. *colum.*2. *in princ. vers.pro parte altera.
Ruin.cons.*86.*num* 8.*lib.*1. *Afflict. decis.*107. *numer.*4.
Redoan.de reb.eccles.non alien.quæst. 6. *de locat.rer eccle-
siar.§.item ex præmissis.in fin.num.*27. *vers.sic sanè in lo-
catione.fol.*394. Vbi etiam *n.*26.de electione Con-
siliariorum facienda vigore statuti ad vnum an-
23 num,† si fiat ad tres annos, quod neque valebit,
in tempore permisso *Roman.cons.*66.*per tot.* Et in si-
milibus casibus,de quibus per *Seraph.priuil.iuram.*
107.*n.*21.*cum.seq.*
Quod magis est in casu nostro, in quo erat v-
24 num solum caput sententiæ,† quasi quando sunt
plura capita separabilia verior videatur opinio,
vt valeat in eo,quod non excedit *Bart.in l.*1.*C.si à
non compet.iud.fuer.iud.Salic.in l.*2.*C.de re iudic.* cum
aliis per *Ceuall.qu.*60.*nu.*2. vbi de communi *Doct.
in l.*1.*C.si aduers.rem iudic.Cardin.cons.*29.*colum.*1.*ante*
25 *med.vers.secundo sic quando.* † Nisi simus in articulo,
qui omnia comprehenderet,vel nisi essent plura
capitula, quæ concernerent, vel se referrent ad
vnum fundamentum falsum, & error esset ex-
pressus,tunc enim non cōsideraretur, quod sint
diuersæ sententiæ, tanquam concernant plura
capita, sed omnia corruunt, quia est tale vitium;
quod cuncta concernit;prout concludit *Niccll.in
Concordant. Glosar. num.*384.*glos.*55.*tom.*18.*fol.*213.
Licèt enim summa sit diuisibilis, † tamen pro-
pter vnicam petitionem, & vnicam sententiam
videtur indiuiduum ex voluntate disponen-
tium *Put.decis.*323.*in fin.num.*7. *lib.*1. *Seraphin. priui-*
27 *leg.iuram.*167.*nu.*23.† vbi quod indiuiduū dicitur

Digitized by Google

etiam respectu voluntatis Grat.conf.81.n.22.lib.2.
Natt.conf.480.n.5.post Doctor.in l.Pedius.de arbitr.
Et quod dictum est de fideiussore obligato pro
28 maiori summa, Verior est opinio, † quod neque
valeat pro minori, ad quam tenebatur secũdum
gl.in §.fideiussores.instit.de fideiussor. Bart. in l.grege.§.il-
lud.n.2.& 3.vbi testatur de vera opinione.ff.eod.tit.
Gomes.tom.2.c.17.tit.de fideiussor.n.2.vbi de commu-
ni. Quidquid ipse contrarium ibi sequatur Serap.
priuil.iuram.107.n.20.vbi aliis similibus compro-
bat Iaf.in l.1.§.sed & si mihi.col.3.in princ. vers.secundo
in quantum.nu.6 de verb.obligat. Et hanc esse magis
verum, & in praxi receptam sententiam testatur
Ceuall.q.382 in fin.nu.6. vers.sed contrariam opinionem
29 in quæstione principali. † Quasi hic tractetur de obli-
gatione, quæ est ius, quod est indiuiduum, cum
sit quid incorporale l.seruus.§.incorporales.de acquir.
rer.domin. Vnde hoc casu vtile vitiabitur per inu-
30 tile, † cum ex forma, & voluntate contrahentium
non separetur vtile ab inutili, & in totum vitie-
tur, quamuis aliter ex sui natura recipiat separa-
tionem l.Pedius.de arbitr.Io.Faber.in §.fideiussores. il 2.
31 n.5.vers.vnde quando instit.de fideiussor. † Vltra quod
etiam datur pro forma à lege, vt fideiussor non
obligetur in plus, quàm principalis l.Græce.§.illud.
de fideiussor. Quidquid sit in accessoriis, & respectu
32 pœnæ, † & similium, in quibus valet obligatio fi-
deiussoris in plusquam principalis, vt per Bart.in
l.centum capua.n.6.& ibi Iaf.n.5.ff.de eo quod certo loco.
Idem Iaf.in l.2.§.fin.nu.6 ff.qui satisd.cogant.
Prout etiam illud de donatione in solutum,
quę reuocatur in totum, si fuerit erratum in quã-
33 titate debiti, † quando videlicèt debitum erat in
quinquaginta, & debitor credidit esse in cẽtum,
siue sit iudicialis, siue conuentionalis l.si non for-
tem.§.si centum.de condic.indebit.latè Tiraq. de retract.
consanguinitat.§.23.gl.1.nu.25.fol.355.Dec. conf.585.co-
ram magnificu.col.2. vers.& ista conclusio.n.5. Cum se-
cus sit, quando non esset erratum, sed fuit data
res pro quinquaginta, cum plus valeret; Nã tunc
reuocatur datio solùm pro summa transcenden-
34 te debitum Ruin.conf.136.nu.5.lib.1. † Intelligendo
quando tertio posset inferri præiudicium, vel
fraus adesset, tunc enim reuocatur in excessu, se-
cus si ageretur solùm de præiudicio ipsiusmet
debitoris, quia tunc in nullo reuocaretur, nisi
læsio esset vltra dimidiam Doct.in l.fin. §.1.C.de iur.
domin.impetr.Bald.Castr. & aly per Surd.de alim. q.32.
in fin.tit.9.

EPITOME.

Denuntiatio maleficij quomodo sit facienda,
& quando excusetur Syndicus obligatus ad de-
nunciandum. Scientia præsumpta an sufficiat ad
imponendum pœnam corporalem. Dictio alias
an intelligatur de similibus, & maioribus. Statu-
tum imponens aliquam pœnam, & aliam arbi-
trio iudicis de qua debeat intelligi.

SVMMARIVM.

1 Denunciatio maleficij est loco libelli, & quomodo sit fa-
cienda per eum, qui tenetur denunciare.
2 Delatores qui sint, & quando reficiant expensas.n.3.
4 Minor non potest constitui Syndicus, & si constituatur, non
denuncians non punitur.
5 Tutoris datio an probet minorem ætatem, & de quo tem-
poremum.6.
7 Minor ætas probatur per librum baptismi.
8 Denuntiatio non requiritur si offensus preuenit in accu-
sando maleficium, seu Iudex in inquirendo.n.9.
10 Nomina forensium si debeant consignari quando quis ex-
cusetur à non consignatione.
11 Denuntiatio non necessaria facta per priuatum subroga-
tur in eam, ad quam quis tenetur, vt Syndicus n.12.
13 Dolus requiritur an puniendum non denunciantem.
14 Scientia præsumpta non sufficit ad incurrendam pœnam
corporalem.n.15.
16 Vassallus an excusetur à caducitate ob scientiam præsum-
ptam.
17 Statutum imponens aliquam pœnam, seu aliam intelligi-
tur de simili expressa, & n.18.
19 Dictio alias denotat similia. Intellige, vt n.21.& 22.
20 Mandatum ad certas lites cum Titio, & ad alias intelli-
gitur de litibus cum eodem.

CAPVT CLXIII.

AGebatur contra Syndicum ad pœnam sta-
tuti propter omissam denunciationẽ præ-
tensi maleficij, ad quam tenebatur cum descri-
1 ptione qualitatum, † & per verba specialia etiam
in scriptis, cum sit loco libelli iuxta opinionem
Bald.in l.fin.C.de negot.gest. Ita vt neque excusetur,
quamuis vnum denunciauerit, & non omnes Idẽ
Bald.in l.minoribus.6.in fin.n.11. C. de his quib.vt indig.
Tiraq.de indic.in reb. exiguis ferend.fol.penult. vers.trige-
simo idem scriptum. Non obstante, quod delictum
præsupponatur factum in vltimo die sui officij,
& adsit terminus octo dierum ad denunciandũ,
Licèt enim dilatio statuti incidat in tempus suc-
cessoris, tamen potius pertinet ad priorem Syn-
dicum, quàm ad successorem Bald.in l.vlt. ad fin.de
2 iurisd.omn.iud. dixi decis.109. † Et de istis delatori-
bus, qui ex eorum munere tenentur deferre latè
Menoc.de arbitr.cas.198.in addit.n.65. vbi multa no-
tabilia tam quo ad delatores coactos, quàm vo-
luntarios, tam aliorum, quàm sui ipsius; & ibi nu.
3 71. † quod coacti non tenentur reficere expensas
non probato crimine, dummodò non constaret
de manifesta calumnia Idem Menoch. de arbitr.cas.
321.n.23.Farinac.q.16.de accusat.nu.16.23.& 25. Vbi
idem de Fisco, Iudice, & similibus, qui licèt excu-
sentur ab expensis ob præsumptam calumniam,
non tamen expressam, propter quam etiam pos-
sent puniri Bald.in rubr. C. de pedan.iudicib. Doct. in l.
seueriter.C.de excusat.tutor.
Verius tamen Dixi excusandum esse Syndicũ
4 à prædicta pœna, de qua in statuto, † quia era-
mus in minore, qui neque potest constitui Syn-
dicus, & si cessauerit in denunciando non puni-
tur Bald.in l.1.in prin. C.in quib.caus.in integr.restit.non
est necess. Ratio est, quia huiusmodi delictum con-
sistit in omittendo, quo casu succurritur minori,
ne propter ætatem puniatur l.si ea.& l.minoribus.C.
de his quibus vt indign.Peregrin. de priuil fisci.tit.5. lib.2.
num.15. vbi de non deferente necem defuncti,
prout tenetur hæres, vt illius vindictam prose-
quatur via iuris, & quid in rusticis Alex.in l.1.in fi.n.
10. vers. vltimo per istum textum. C. de his quibus vt in-
dign. Vel fœminis, quas non excusat iuris igno-
rantia, nisi in casibus à iure permissis l.fin. C.de iur.
& fact.ignor.
Hoc tamen non erat tutum, quia non fuit pro-
bata

bata minor ætas; Nam quidquid sit an illa per
5 dationem tutoris probetur, †tam quo ad partes,
quàm contra tertium, de qua per *Salicet. in l. si minorem.col.vlt.in fin. vers.quæro quidam petit.q.penult.C. de in integr.restit.minor.* cum aliis de quibus latè supra *cap.*149. Tamen ista probatio per dationem
curatoris de vno tempore, & anno non conclu-
6 dit fuisse minorem de alio, cũ simus in iis, † quæ
tractu temporis mutantur *l.spadonem.*17.*§.qui solutus.de excusat.tutor.* Et in specie concludit *Imol.cons.*
7 23.*in casu præmisso.n.*2.*& dixi supra d.c.*149. †Et liber
baptismi, de quo agebatur non erat custoditus
neq; stabat penes successorem in plebania, prout
requiritur ad hoc, vt probetur per illum minor
ætas *Caput.decis.*314.*n.*1.*lib.*1.cum similibus de quibus etiam supra *c.*149.

Secundò igitur melius dicendum est locũ esse
excusationi huiusmodi pœnæ, cũ Syndicus fue-
8 rit præuentus ab offenso principali, †quia ad Cu-
riam detulit maleficium prætensum in eius per-
sonam commissum, quod facit, vt non teneatur
propter omissam denunciationem *Bart.in l.sororẽ. de his quib.vt indign. Peregr.de priuileg.fisc.lib.*2. *tit.*5.*nu.*
9 58.*Roland.de lucr.dot.q.*67.*n.*2. Vbi ampliat, †quan-
do iudex inquirendo præuenit per *text. in l.edicto §.*2.*ff.de iur.fisc.* & voluit latè *Surd.cons.*272.*n.*13.*lib.*
2. Vbi extendit, quamuis sciẽtia requireretur pro
forma, cum sufficiat aliunde haberi; Ex quo latè
ibi concludit non incidere in pœnã edicti, quod
debeant consignari nomina forensium officiali
10 ad id deputato, † si fuit facta distributio hospitũ
iussu Domini in domos priuatorum, prout solet
fieri in aduentu alicuius Magnatis; cum præsu-
matur tunc scientia qualitatum personarum re-
ceptarum, ita vt non sit necessaria vlterior certi-
ficatio, quasi esset ratio edicti *l.*1.*in fin.de act.empt. glos.in c.cum inter vniuersas.in verb.cognouerunt.de elect. Paris.cons.*101.*n.*129.*lib.*1. Licèt quod dictum est de
denunciatione requisita pro forma non videatur
tutum, Quasi tunc etiam scienti sit facienda cer-
tioratio *Socin.in l.*2.*§.voluntatem.ff.solu.matr. Couar. lib.*3.*var.resol.c.*17.*n.*6. & dicam infra in cap.parti-
culari.

Quæ procedunt non solùm, quando alius de-
nuntiauit, & Curiam certam reddidit de delicto,
11 †sed etiã multò magis, si ipsemet, qui tenetur de-
nunciare, detulit, quamuis nõ in tempore, in quo
erat obligatus hoc facere, cum denuntiatio non
necessaria intret in locũ illius, quæ postea de ne-
cessitate est facienda, ita vt satisfactũ dicatur sta-
tuto requirenti denunciationem, prout est *tex.in l.si quis heres. ff. de inust.rupt.& irrit.fact.testam.* vbi
Bald. in specie cõcludit, quod si quis denuntiauit
12 delictum tanquam priuatus tempore, †quo non
arctabatur illud deferre, si postea efficitur Syn-
dicus, ita vt ex forma statuti debeat denunciare
delicta sub pœna in eo contenta, non est obliga-
tus ad aliam denunciationem, & sufficit prima
ad euitandam pœnam *Ias.in l.sororem.not.*1. *vers.& alibi decidit. C. de his quib.vt indign. Aretin.de malefic.in verb.necnon ad denunciationem.vers.quid si Syndicus. col.*
15.*Bertaz.cons.crimin.*385.*nu.*1.*lib.*2.

Maximè quia huiusmodi statutum loquitur in
personam, quod videlicet talis teneatur denun-
13 ciare, quo casu illud non procedit, †nisi probetur
dolus cõtra facientis, vt in pœnam incidat *Bart. in l.*1.*§.non autem.nu.*2. *vers.quadam sunt vocabula. ff. si quis testam.lib. esse iuss.fuer. Bertazzol. cons.crim.*385.
*nu.*5. Vnde stante credulitate, quod sufficiet de-
nunciatio offensi, tãquam fiscus sit certus de de-
licto per alium, qui illum certiorauit, dolus ex-
cluditur *Idem Bertaz.ibid.nu.*5.

Tertiò nam idem statutũ propter omissas hu-
iusmodi denũciationes imponit pœnam corpo-
ralem, quo casu communis est distinctio Docto-
14 rum, †quod in pœna corporali committenda nõ
sufficiat scientia præsumpta, prout talis scientia
aderat in facto, de quo agebatur, cum secus sit in
pœna pecuniaria *Aim.cons.*193.*n.*8. vbi quod sciẽ-
tia probatur ex eo, quod aliquid sit notum in lo-
co, talis tamen scientia tanquam præsumpta non
sufficeret, quando quis deberet puniri corpora-
liter, secus si in pecunia, sequitur *Mandos. ad Rom. cons.*127.*posito. in verb.famam. Corbul. de priuat.ob non solut.canon.limit.*20.*n.*13. & voluit *Bald.in l.*1.*n.*2.*C.*
15 *de his qui latron.vel alios crimin.reos occult.* †Vbi de sta-
tuto, vt quilibet teneatur capere malefactorem,
quod tunc demum arctabit, quando cõstaret de
plena scientia maleficij, si imponatur pœna cor-
poralis, cum aliàs sufficeret scientia per famam,
aut suspicionem, vt quia malefactor fugiebar, &
rumor erat post eum, ex hoc enim inducitur su-
spicio, & præsumptio. Idem concludit *Surd decis.*
16 221.*n.*14. vbi ex hoc firmat† Vassallos, Emphyteu-
tas, & alios non excusari à caducitate, quãdo cõ-
tra eos adest aliqua præsumptio scientiæ, cum a-
gatur de pœna pecuniaria *Alex.cõs.*187.*n.*7. *vsq; ad n.*13.*lib.*2.*Ruin.cons.*50.*n.*17.*vsque ad n.*22.*lib.*1. & vo-
luit *Bald.in c.*1.*in pr.col.penul.ad med.vers.quæro quid de eo qui ignoranter.n.*21.*quib.mod.feud.amittat.*

Et licet quo ad pœnam in huiusmodi casũ im-
ponendam statutum illam remittat arbitrio iudi-
cis, ex quo videbatur, esse locus pœnæ pecunia-
17 riç, †Tamen quia idem statutũ punit delinquen-
tem pœna corporali, seu alia, dicẽdum est, quod
debet intelligi de simili pœna corporali, nõ pe-
cuniaria *Bald.in l.conuenticulam.col.*5. *C. de episcop. & cleric. Socin.in l.*1.*num.*4.*de reb.dub.Farinac.de delict.&*
18 *pœn.q.*17.*n.*52. †Prout è conuerso, quando per sta-
tutum imponitur pœna pecuniaria, seu alia arbi-
trio iudicis, istud arbitrium non potest excedere
pœnam pecuniariam *Felin. in c.sedes.*15.*nu.*6.*col.vlt. vers & dicit pulchrè. de rescript. Menoch.de arbitr. lib.*2.
19 *cas.*80.*nu.*121.*& lib.*1.*q.*95.*n.*3. † Dictio enim alias,
denotat similia, & paria eiusdem naturæ, & qua-
litatis *Rom.cons.*92.*n.*2.*& in l.damni. §. is qui vicinus.*
20 *n.*2.*de damn.infect.* †vbi de procuratore constituto
ad certam litem, cum Titio, & ad alias, quod in-
telligitur de litibus, quas habet cum eodem Ti-
tio, & latè comprobat *Bald.in l.si fugitiuus. C. de seru. fugit.*

Verum esset, quod dictio alias, ratione subiectç
materiæ intelligeretur etiã de maioribus, & dis-
21 similibus, †maximè si adesset dictio vniuersalis,
puta quauis alia, vel quibuscunque aliis *gl.in clem.*1.*de re iud. Dec.in c.sedes de rescript. Alex.cons.*30. *ponderatis narratis.n.*14.*col.penult. in fin.lib.*5. *Mandos. regul.*
22 12.*q.*6.*n.*8. *Caputaq.decis.*296.*n.*6.*p.*2. †Prout idem
esset ad euitandum absurdum *gloss.in auth.ex testamento. C. de collat. Abb.in c.accedens.n.*6.*de præbend.* & in
aliis casibus, de quibus per *Mandos.d q.*6.*& per Gõzal.ad reg.*8.*cancellar.de mensib.& alternat.gl.*4.*nu.*22.
*vsque ad num.*44.

EPITOME.

Arbores quando veniant in locatione prati,
Forẽses, & Clerici an ligentur statutis tam in or-

dinatoriis iudiciorumquàm decisiuis. In promissione de soluendo infra aliquod tempus, vel dãdo pignora electio an pertineat ad promittentẽ, seu creditorem. Obligans se quod alius soluet an possit conueniri sine excussione.

SVMMARIVM.

CAPVT CLXIIII.

IN locatione prati de quo in casu mihi proposito Dixi etiam comprehensas fuisse arbores,
1 † quæ non faciunt corpus separatum à prato, sed sunt vna, & eadem res, hoc est vnum pratum *l. quintus. 41. ff. de actio. empt. l. fin. §. fructus. ff. quæ in fraud. patr.* Cum etiam arbores sint accessoriæ ad pratum *l. quæsitum. 12. §. ea vero. ff. de fund. instruct.* Et tan-
2 quam fructus prati, † seu fundi dicuntur pars rei *l. fructus pendentes. 46. ff. de rei vend. l. si seruus communis. 63. §. locaui. ff. de furt. & ibi glos. in verb. cohereant. l. cum filius. §. dominus. de leg. 2. l. Iulianus. §. si fructibus. de action. empt.* latè *Tiraqu. de retract. lignag. §. 1. glos. 7. nu.*
3 *37.* † vbi multa quando fructus sint computandi inter mobilia, seu immobilia; Et ita in specie concludit *Alber. in l. pratum. 31. ff. de verb. sign.*

Quod magis erat dicendum in casu, de quo a-
4 gebamus, quia fuerũt locati fructus prati, † quasi aliud deberet concludi, quando esset locata herba prati, tunc enim arbores non censerentur venire in locationem, quia fructus sunt arborum, herbę autem spectant ad pratum, prout in terminis declarat *Rebuff. in l. pratum. in prin. vers. notandum est si quispiam. in fin. ff. de verb. signif.* vbi quod sæpius ita obseruatum vidit, ideo esset exprimendum in huiusmodi locationibus, & arborum fructibus.

Hinc dicimus quod dans damnum arboribus in prato existentibus censetur ipsi prato damnũ
5 dedisse † *l. diuortio. 8. §. si fundum. ff. solut. matrim.* Quasi terram, & solum ipsum quodammodo corrumpat *l. si alius. 7. §. notandum. ff. quod vi aut clam. vbi glos. in verb. manus infert. l. nam & si ramos. 10. & l. si in maturam. 19 ff. eod. tit.* Quamuis enim ex vi verborum non videatur dedisse damnum prato, qui arbores inciderit secundum *Alciat. in l. pratum. 31. in fin. ff. de verbor. signific.* Tamen sufficit, quod ratione accessionis hoc veniat argumento *l. ad te-*
6 *stium. 22. in fin. ff. de testam.* Vbi signatas tabulas † dicimus vestigium illud quod in eis adhæret; Et cum arbores sint pars prati *l. quæsitum. §. ea vero. de fund. instruct. cum alin supra adductis.* Idem iudicandum est de parte, quod de toto, prout concludit *Rebuff. in dict. l. pratum. in princip. vers. & sic dans damnum, per tex. in l. si duorum. 43. ff. de action. empt.* Et voluit prius *Alberic. in diction. in verb. prati appellatione. vers. in contrarium.* vbi quod fructus pendentes dicuntur pars fundi, vnde multo magis arbores, ideo pœna contra dantem damnum in fundo, seu prato debet extendi ad damnum datum in arboribus ex supra allegatis.

Immo etiam maior pœna esset imponenda ei, qui damnum dat in arboribus, † quam prato cum arbores maiorem impensam requirant, & sint excellentiores, & magis honorabiles, prout de illorum laude multa *Plin. libr. 16. cap. 40. & lib. 17. cap. 1. Textor. in officin. in verb. arbores diuersa. Cassan. in catalog. glor. mund. pag. 12. consid. 89. colum. 1.* Cum è contra pratum nulla, aut minima admodum impensa indigeat, cum paruo labore seruetur tanquam nullis tempestatibus obnoxium, singulis annis pabulo, & fœno fructum reddens,
8 † sic dictum quasi paratum ad fructum capiendum *l. pratum. ff. de verbor. significat.* latè *Francisc. Patrit. de institut. republic. libro 7. cap. 5. Cassan. in catalog. glor. mund. consider. 84. colum. penultim. vers. sed quæreres. p. 12.*

Quibus stantibus non potuit denegari executio petita vigore statuti loquentis de huius-
9 modi damnis; † Quamuis enim essemus in forensibus, & clericis qui non ligantur statutis tanquam non subditi statuentium; Tamen in actibus voluntariæ iurisdictionis consuetudo loci fauorabilis prodest etiam alienigenis, & ad illos extenditur, vnde parata executio, quæ datur per statutum competit etiam creditori, qui non est ciuis illius loci *Alexand. cons. 111. videretur prima consideratione. column. 1. ad fin. vers. tamen præmissis non obstantibus. num. 5. libro 7.* latè *Matth. Coler. de processibus execut. cap. 3. p. 1. num. 200.* vbi etiam concludit, quod competit clericis contra laicos,
10 & laico contra clericum, † Præsertim cum agatur de ordinatiuis iudiciorum, videlicet in qua forma processus sit instituendus, quo casu semper attenditur locus fori, vbi agitur, siue loquamur de ordine processus, siue de facienda executione, seu petatur executio per ciuem, seu per forensem *Bald. in l. vnica. column. 1. in fin. vers. quarto iuxta hoc dubitari. num. 4. Cod. ne fil. pro patr. Roman. cons. 367. circa primum consultationis. num. 11. per text. in l. 3. in fin. de testament. l. 2. quemadm. testam. aper. l. missi opinatores. Cod. de exactor. tribut. lib. 10. Coler. de process. execut. cap. 3. p. 1. numer. 210.*
11 † Quidquid aliud sit in decisoriis litis, in quibus clerici non ligantur consuetudine loci, nisi statutum loquatur in rem, quo casu afficit bona sita in loco statuentium à quocunque possideantur *Ruin. cons. 49. num. 7. lib. 3. Rom. cons.*
12 *161. visis quæstionibus.* † Prout etiam dicimus de legibus positis *in tit. C. de sacrosanct. eccles. & de episc. & cleric.* quæ non valent quoad clericos, cum non possint de illis disponere, neque de rebus Ecclesiasticis, quamuis sint illis fauorabiles *Dec. in l. seruum.*

Digitized by Google

l.fenium.num.14.Col. qui test.facer.poss. Intelligendo,
23 † quod non valeant, vt lex, & constitutio, vale-
bunt tamen, vt priuilegium, si illis sit fauorabile
Bald.in c. cum venisset.num.6. de eo qui mittit.in poss.& consi.300.n.4.lib.1.Surd.cons.259.n.20.lib.3.

Neque obstat non competere executionem in
bonis petitis stante promissione, de qua in actis;
24 cum electio pertincat ad debitorem † *l.plerumque
11.ad fin.ff.de iur. dot.l.quod autem.§.si maritus.de donat. inter vir. & vxor.l.et apud quem. 5.§. in sequestrum.vers. quid si de pluribus. & ibi gl.in verb. in arbitrio. ff. deposit.*
15 † Ita vt neque beneficium electionis perdatur fa-
cta solutione, cum solués vtrumque cligat, quod velit repetere, sicuti habebat electionem ante quã solueret *l.si quis seruum.10.C.de condic.indeb.* quando vtrunque extat *l.cum is qui pamphilum. 32. in princ.ff.*
16 *eod.tit.* † Quia cum promissio fuerit de soluendo
infra aliquid tempus, vel dando pignus, electio est creditoris. Ista enim dictio alternatiua ponitur inter duo, quorum vnum est in obligatione, alterum verò ad cautelam creditoris; Vnde non est retorquendum in eius odium, quare poterit debitor iustè stante lapsu temporis præcisè cogi ad soluendum, neque habebit locum oblatio pignoris *Bart.in l.quamuis. 6.nu.2. vers. & hoc inducit.de*
17 *pign.action.* † Et contraria procedunt in alternati-
ua rerum, quarum quælibet est in obligatione, & solutione *Ias.in l.4.§.si ex conuentione.num.5.de re iud.* Vbi quidquid ipse dubitet testatur quod opinio *Bart.* est communiter approbata, & nemo ab ea discrepat, & sequuntur *Alber. Castr.Fulgos.Salic.Alex.& alij per eum allegat.Tiraquell.de retract.lignag.glos. 3.§.3.num.16.& 17 per tex.in l.promissor.§.vlt.de constit. pecun.gl.in l.fi.§.1. in verb. cogendum. versicul. sed si sim-*
18 *pliciter ff.si cert.pet.* † Quod adeo verum est, vt possit
etiam creditor post electionem pignorum mutare consilium, & executiuè agere, quasi per electionem vnius remedij non censeatur præclusa via aliis, quando per primum non est satisfactum *Bald.in c.contingit.9.quod est pen.nu.19.col.6.in fi. vers. quaro reus positus est in carcere.* & late declarat *Matth. Coler.de processib.execut.c.8.p.1.nu.35. vsque ad num.39.* Quidquid aliàs creditor debeat esse contentus alterutro *l.quod in hæredem.§.eligere.ff.de tributor.actio.*

Non obstat quod dicebatur de excussione facienda contra principalem prius, quàm deueniatur contra promissorem *auth.præsente.C.de fideiussor.*
19 † Quia cum promissor se obligauerit, quod prin-
cipalis non deficiet in solutione in tempore, de quo in instrumento, non est necessaria excussio, sed statim facta interpellatione contra principalem potest fideiussor conueniri *l.fideiussor obligari. 16.§.fin.ff.de fideiussor. Dec.in l.fi.num.5.C.si cert.petat. Rot.coram R.P.D. Bubal. Camerinen. pecuniaria. 28. fe-*
20 *bruarij* 1586. † Ex quo enim quis constituit se de-
bitorem pro alio non gaudet beneficio excussionis, quasi censeatur nouata obligatio principalis, & transfusa in personam constituentis se debitorem *Alex.cons.29.num.35.lib.7.Mars.in rub.de fideius-*
21 *sor.nu.62.vsque ad nu 70.Gail.obseru.28.n.6.lib.2.* † Et
quidquid alij contrarium sentiant hanc esse magis communem, & in practica seruandam, & æquiorem opinionem latè docet *Coler.de processib.execut.p.1.c.10.numero 299.vsque ad num. 307.fol.336. Flor.pract.q.lib.1.q.11.n.48.*

Nec facit quod debeat expresè, & specificè renunciari beneficio d *auth.* & non tacitè *Aym.cons.*
22 *263.num.6.Thesaur.decis.166.n.4.* Quia satis dicitur
expressa renunciatio; cum euidenter colligatur ex verbis promissionis, quod fideiussor substituit se in locum debitoris, ita vt solus voluerit exigi, vnde idem est, ac si in specie renunciatum fuisset,
23 † cum expressum etiam dicatur, quod apparet ex
claris, & euidentibus coniecturis *l.gallus.§.quidam rectè.de lib.& posth.Molin.de hispan.primog.c.8.n.5.lib.3.* & in specie ita concludit *Flores pract.q.lib.1.qu.11.in fi.nu.55.* Et voluit *Bald.in l.in personam.30.§.fi.n.2.de pact.& in l.antiqua.23.§.sed si minus.n.2. C.ad senat.consult. velleian.* vbi quod hoc casu non opus est expressa renunciatione *Coler.de processib.execu.p.1.c.10. n.302.ad med.*

EPITOME.

Diminutio, seu augmentum patrimonij an cedat incommodo hæredis, & fideicommissarij, vel legatariorum. Et quid in nominibus debitorum effectis ditioribus, vel non soluendo, & in rebus relictis filio pro legitima. Per inuentarium quando conseruetur hæres indemnis.

SVMMARIVM.

1 *Diminutio, & augmentum hereditatis, an noceat heredi, seu legatariis.n.2.4.8.& 9.*
3 *Aditio hereditatis retrotrahitur ad tempus mortis.*
5 *Diminutio rerum assignatarum pro legitima an cedat incommodo filij.n.7.*
6 *Peremptio rei debitæ pertinet ad eum, cui res debetur.*
10 *Euictio, & diminutio patrimonij habens originem ex causa de præterito grauat fideicommissarium vniuersalem.*
11 *In falcidia quando sit imputandum, quod fuit ablatum: numero 12.*
13 *Nomina debitorum effecta non soluendo cadunt periculo heredis, si autem meliora proderunt legatariis. Et quid in dubio.n.14.& illo finito.n.15.*
16 *Diminutio contingens post mortem testatoris pertinet ad heredem quamuis fecerit inuentarium.num.18.*
17 *Falcidia erat permissa de iure authenticorum.*
19 *Heres respectu cuius temporis conseruetur indemnis per inuentarium.*

CAPVT CLXV.

QVo ad diminutionem patrimonij, de qua dobitabatur in casu mihi proposito, An no-
1 ceat legatariis † Dixi veriorem sentẽtiam esse ne-
gatiuam. Nam in ineunda ratione falcidiæ spectãdum est tempus mortis testatoris *l.in quãtitate. 73. in princ.ad l.falc.§.quantitas.inst.eod.tit.* Vnde quemadmodum augmentum accedens hæreditati post mortem cedit commodo hæredis, non legatarij
2 quantitatis; † Ita è contra diminutio etiam, citra
dolum, & culpam hæredis, cedit damno ipsius *l.in ratione.la 2.in princ. & l.cum quo.56.ad leg.falcid. Pereg. de fideicommis.art.4.n.56.* Etenim aditio hæreditatis retrotrahitur ad tempus mortis *l.hæredes quandoque de acquir.hæred.* Quare ex tunc contrahitur obliga-
5 tio † de præstandis legatis *l.ex maleficiis.§.hæres.de a-
ction.& oblig.* Et per consequens quantitas hæreditatis in hærede falcidio debet considerari tempore mortis testatoris; Ideò diminutio cedit eius damno, prout est in quolibet hærede quantitatis *l.incendium.C.si cert.petat.* Nisi in vno casu res & testator perijsset *l.sed & in illo.in fi.de reb.dub.*

Aliud esset in legatariis certæ speciei, vel quãti-

4 tatis alicuius generis subalterni, † aut quantitatis
respectu certæ speciei, tunc enim remoto dolo, &
culpa hæredis, diminutio pertinet ad legatarios,
quia res perit domino & ei cui debetur *l. si ex lega-*
ti causa de verb. oblig. l. in ratione. la 2.30. in princ. & §. di-
ligenter. vers. certis vero corporib. ff. ad leg. falcid. Bart. in l.
in ratione. la prima. 11. §. quod vulgo. col. 2. in fi. vers. venio
ad tertiam partem. ff. eod. Dec. cons. 581. viso puncto contro-
uersiæ. in fi. n. 12. ad med. vers. tertio principaliter quæritur.

Idem est in legitima, pro qua si relinquatur a-
5 liqua res particularis, quæ potuerit relinqui, † di-
minutio enim post patris mortẽ cedit damno fi-
lij *l. si patronum § si patronus. ff. de bon. libert. Bal. in l. sci-*
mus. q. 3. C. de inoff. test. Imol. in l. suum quoque. 4. de hered.
inst. M. Ant. Cucc. de legit. vers. ex substantia deficienti. in
quæst. legit. an augeat. auct. patr. patrim. n. 3. fol. 210. Nam
ex hoc relicto transfertur dominium in filium, ad
exemplum legatarij *Ruin. cons. 55. col. 3. vers. & idem*
lib. 2. Et quia peremptio rei particulariter debitæ
6 pertinet ad eum, † cui res debetur, quamuis non
sit translatum dominium *l. in ratione. §. diligenter. ad*
l. falc. Doct. in l. vtua textores. §. fi. & in l. quidam testamen-
7 *to. §. si fibi. ff. de leg. 1.* † Quidquid aliud sit in re assi-
gnata filio per Iudicem pro legitima, quæ si euin-
catur ex iusta causa suppleri debet filio re illa de
calculo subducta *l. scimus. in princ. C. de inoff. test. l. si*
vero. de bon. liber. Et quidquid aliud sit quando filius
legitim. dominium non fuerit assequutus *Cucc. vbi*
sup. n. 3. in fi. Et in aliis casibus, de quibus *per Peregr.*
de fideicomm. art. 36. n. 31. vsque ad num. 35.

Prout etiam idem esset in diminutione, quæ
prouenit ex causa præexistente ante obitum te-
8 statoris; † Cum enim sit causa de præterito, &
originem habeat in vita eius, qui fecit testamen-
tum, est attendenda tam ad præiudicium, quàm
ad fauorem legatarij, Ita vt augmentum illi pro-
sit, & diminutio præiudicet in computatione fal-
cidiæ; Quemadmodum de diminutione est tex.
in l. in ratione. la 1. §. 1. & §. imperator. ff. ad leg. falc. & no-
9 tat *Alex. in l. pœnales. 32. n. 4. ff. eo. tit.* † Et de augmento
est tex. *in l. seruus qui. 42. ff. ad leg. falc.* vbi de seruis re-
uersis ab hostibus *l. cum quo. 56. in prim. ff. eo.* vbi de
debitore tempore mortis non soluendo, qui
posteà ditior factus est *l. pœnales. 32. in prin. vers. nam*
& si ita. ff. ad leg. falcid. vbi de conditione debiti pu-
rificata post mortem testatoris.

Et facit quod dicimus de diminutione patri-
monij habente originem ex causa de præterito
10 in vita testatoris, † veluti euictionibus bonorum,
& similibus, quæ spectant ad incommodum fi-
deicommissarij vniuersalis, & hæreditatem di-
minuunt, quasi origo, & causa cuiusque rei sit spe-
ctanda *l. nam origo. ff. quod vi aut clam.* & in terminis
ita concludit *Castr. in l. in ratione. la 2. in princip. ff. ad*
leg. falc. Ruin. cons. 109. nu. 2. lib. 2. Pereg. de fideicommiss.
art. 10. num. 46.

Quæ tamen sunt intelligenda, vt procedant ad
11 effectũ, vt hæres possit detrahere falcidiá, † qua-
tenus ei locus sit, neque enim illud quod est ab eo
ablatum debet in eam computari *Bar. in l. in ratio-*
ne. la 1. §. imperator. ff. ad leg. falcid. Et declarat *Rot. co-*
ram Card. Seraph. Roman. diminutionis legatorum. 5. iulij.
12 1596. † vbi intelligit, nisi ex coniecturis appareret
testatorem aliud voluisse *Rot. coram R. P. D. Oran.*
Ariminen. legati. 14. octobris 1585.

Secundò prædicta sunt declaranda non habere
13 locum in nominibus debitorum, † quæ si efficiã-
tur deteriora cedunt periculo hæredis *l. in ratione.*
la 2. ff. ad leg. falc. cum secus sit quando fierent me-
liora, quia tũc prodetunt legatariis *l. cum quo. ff. eo.*
Ratio differẽtiæ est: nam quando certum est no-
men debitoris esse soluendo, æstimatio dicitur
certa, cum res tanti valeat: Ideo subsequens peri-
culum spectat ad hæredem, Quando autem non
est soluendo, non ponitur in calculo *l. nesennius. §.*
14 *ad leg. falc.* † Si verò non apparet an debitor sit sol-
uendo, nec ne, tũc æstimatur dubius euentus, pro
quanto nomen illud potuisset vendi *l. quærebatur.*
ad leg. falc. Vel quantum ab eo fuisset exactum de-
15 ductis expensis *l. quantitas. ff. ad leg. falc.* † Dubio au-
tem finito æstimatur, quãtum in veritate est *l. cum*
titio. ff. eo. tit. Et ita declarant *Bart. & alij in l. cum quo.*
ff. ad leg. falc. Ideo si postquam esset calculata falci-
dia eueniret casus, vt nomen efficeretur bonum,
non prodesset legatariis, quasi tunc res sit finita,
vnde non amplius tractanda *Cast. & Alex. in d. l. cum*
quo. ad leg. falcid.

Quibus adde, quod ista diminutio patrimonij
post mortem testatoris adeò pertinebit ad hære-
16 dem, non autem ad legatariũ ex supra allegatis: †
vt etiam habeat locum, quando hæres fecisset in-
uentarium: Tunc enim quoque peremptiones,
quãuis casu contingentes, non debent nocere le-
gatariis cuiuscũque generis sint, siue quantitatũ,
siue aliis, sed obeunt hæredi, qui neque propter
inuentariũ potest conseruari indemnis. Nã iura,
quæ loquuntur de falcidia, & disponunt de hære-
dibus, & legatariis confecto inuentario non sunt
17 correcta, † cum etiam falcidia de iure authentico-
rum permittatur *vt in auth. de hered. & falc.* & ita in
terminis concludit *Cast. in l. fi. § & si præfatam. C. de*
iur. deliber. & in l. in ratione. §. quod vulgo. ad leg. falc. Rol.
de inuentar. 4. p. vtilit. 6. Rip. in l. 2. §. is qui. ff. ad Senatusc.
18 *Trebell.* † Quamuis *Bart. & Raph. Comens.* sequantur
contrarium *in d. § et si præfatam* de quibus per *Peneg.*
de fideicomm. art. 49. n. 75. & 76. Quorum opinionẽ
plurimum valere ob magnã auctoritatem, quam
habent dicit *Idem Peregr. eod. tract. de fideicommiss. art.*
10. *num. 36. in fi. vers. iure autem nouo.*

Neque oberit quod hæres conseruetur indem-
19 nis per inuentarium: † Quia hoc procedit habito
respectu ad tempus mortis testatoris, vt pro bonis
illius temporis teneatur legatariis: Non autem se-
quitur, vt damna, & lucra, quę posteà contingunt
non debeant spectare ad hæredem, quia potius
ad illum pertinent, quasi in hoc hæres non gra-
uetur, qui è contra releuabitur in augmentis, quæ
cedunt commodo illius, non legatarij, cuius le-
gata non augentur *l. cum quo. 56. ad leg. falcid. l. in ra-*
tione. la 2. §. quantitas. ff. eod. tit.

EPITOME.

Absentes in quibus casibus habeantur pro præ-
sentibus, ita vt lucrentur fructus, & distributio-
nes quotidianas, & quando Capitulum possit il-
las absentibus concedere. Nouitius egrediens de
monasterio intra annum probationis, & posteà
reuersus an coniungat primum tempus cum se-
quenti. Episcopus absens quando gaudeat alter-
natiua. Sententia condemnans in fructibus an
comprehendat distributiones quotidianas, & in
quibus differant.

SVMMARIVM.

1 *Absens cum licentia superioris habetur pro præsente.*

2 *Viti-*

2 Vicelegatus habet eandem auctoritatem, quam Legatus,& potest subdelegare causas.
3 Delegatus Cardinalis Delegati habet facultatem subdelegandi.
4 Legati,& Vicelegati æquiparantur Proconsulibus.
5 Vicelegatus non potest remoueri à Vicelegato.
6 Clericus absens cum licentia non perdit præbendam.
7 Monachus obligat Monasterium pro expensis studij.
8 Ecclesia percipit vtilitatem ex doctoratu Monachi.
9 Pater obligatur pro expensis per filium in studio.
10 Absens causa studij habetur pro præsente.
11 Causa militiæ est magis iusta, quam illa studiorum.
12 C[illegible] tempore absentia lucretur fructus.
13 Episcopus absens causa Reipublicæ an gaudeat alternatiua.
14 Nouitius egrediens è Monasterio intra annum probationis quando post reditum coniungat tempus primum cum sequenti.& n.15.
16 Licentia debet dari ab habente potestatem.
17 Absens quando habeat distributiones quotidianas.& n.18. 19.& 28. Et quid in Canonicis seruientibus Episcopo.n. 20.& 30.
21 Indultum ad lucrandum fructus in absentia an comprehendat distributiones quotidianas.
22 Distributiones quotidianæ dantur prouisis de beneficio, quamuis non intrauerint, secus in fructibus.
23 Sententia condemnans in fructibus quando comprehendat distributiones quotidianas, & de cautela circa hoc.nu. 24.& 25.
26 Fructus in quo differant à distributionibus quotidianis,& quando veniant illorum appellatione.num.29.
27 Pensio constituta super fructibus quando censeatur constituta super distributionibus quotidianis.
31 Capitulum an possit concedere, quod absens lucretur distributiones quotidianas.n.33.34.35.& 36.
32 Dolus quando possit remitti.

CAPVT CLXVI.

Milites & Doctores absentes de licentia sui Superioris habent salarium pro tempore
1 absentiæ, † quasi tunc dicantur seruire,& habeantur pro præsentibus, cum absint licito commeatu *hoc in l. hac lege. 14. in verb. deductione. C. de proxim. sacror. scrin lib.12.& in l. desertorem.2. in princ. in verb. si ad diem. de re milit. Bald. in l. si ea in fin. Cod. de condit. insert. Surd. cons. 42. lib.1 dixi decis.200.* Vbi quod ita fuit seruatum in Iudicibus Rotæ Marchiæ: Ita vt non sit facienda differentia, an Legatus; seu Vicelegatus licentiam concesserit, quia per Constitutionem eiusdem Rotæ etiam illi datur huiusmo-
2 di facultas, quæ licèt ei non concederetur; † Tamen ad illum quoque spectaret, cum habeat eandem auctoritatem, & sit tanquam Legatus *Caputaq. decis 341.p.3.* vbi ex hoc infert posse subdelegare causas à Principe commissas *iuxta t. super quæstionem.27. de off. deleg.* etiam omissa forma *auth. ad hac. C. de iudic.* quæ de Iure Canonico non seruatur, vt ibi notat *Bald. in princ. post vers. tertia autem*
3 *pars loquitur.* † Ideo etiam Delegati Cardinalium delegatorum possunt subdelegare, quia ipsi sunt Proconsules *c.2. de offic. leg. in 6. Bald. in l. à iudice.5. in princip. versicul. oppono contra regulam. C. de iudic.* & ibi *Ias. column.1. in fin. numero 7. vers. subdit per ista.* Et quemadmodum Legati æquiparantur Procon-
4 sulibus, † qui in prouinciis sunt ordinarij *l.1. de offic. procons.* Ita eorum Vicelegati sunt tales *Caputaq. decis.341. in fin. p.3.* Prout etiam Vicelegatus tanquam à Papa substitutus non poterit reuocari à
5 Legato † *Bald. in l. aliquando. q.9. numero 6. de offic. procons. & legat. post Bart. in l.1. §. hi quibus ad med. de leg.3. & in l. suggerente. cap. de offic. eius qui vic. alt. ger. Franc. Marc. decis. 421. queritur an Vicarius. num.5. lib. 5. Nicol. Moron. de fid. treug. & pac. q.53. num. 4. tom. 11. p.1. fol. 426.*

Non solum autem Doctores in casibus supradictis habebunt salarium, sed etiam quicunque alij absentes de licentia Superioris, prout dicimus
6 de Clerico, † qui pro toto tempore absentiæ consequitur præbendam, cum aliàs sine licentia illam perderet *glos. in l. hac lege. in verb. deductione. C. de prox sacror. scrin. lib.12. Surd. cons. 42. num. 1. lib.1.& de alim. titul. 8. priuil. 97. num. 7.* Et idem est in Monacho, qui etiam poterit obligare Monaste-
7 rium pro expensis factis in Studio, † ad quod se contulit de licentia Abbatis *glos. in c. non dicatis. in verb. possidere. in princ. 12. quæstio.1.* Etiam quo ad expensas Doctoratus *Calder. cons. 2. de magistr. Anchar. cons. 441. oritur dubium. Felin. in c. ex parte. 11. col. penult. in fin. vers. quod successor. monachi. numero 3. de accusation.* Etenim dando licentiam videtur Abbas omnia concedere, sine quibus non posset monachus abesse *l. sed iulianus. 9. §. quod dicitur ad macedon.*
8 † Nam eum efficiatur peritus est vtilis, non solum suæ, sed etiam vniuersali Ecclesiæ, quæ ad regimen,& gubernium indiget iuris litteratis; vnde eum cedat in vtilitatem suæ Ecclesiæ, non est deneganda expensa *Abb. in c. de multa. 28. num.5. col.2. vers. circa sublimes. de præb. Calder. d. cons. 2. de magistr. col.1. vers. item istud.* Quemadmodum etiam dicitur
9 de patre, † qui obligatur pro expensis necessariis, quas alius fecit pro filio existente in Studio *l. sed iulianus. § quod dicitur. ad macedon.* Quasi hoc cesserit in illius vtilitatem, cum scientia filij sit lætitia patris,& dignitas vnius gloria,& laus alterius *§. generaliter. in fin. vbi glos. in verb. occasionem. auth. constit. quæ de dignitat. glos. in dict. §. quod dicitur. in verb. solebat. in fine.*

Idem est in absentibus causa studiorum, qui
10 habentur pro præsentibus, † & gaudent priuilegiis,& commodis eorum, qui adsunt *Felin. in c. vlt. col.1. de magist. Menoch. consi. 182. num. 8. lib.2.* Vbi ampliat procedere etiam quo ad euitandam pœnam, quæ per statutum imponitur non habitanti, quia dicitur habitare, cum absit causa studiorum *Soc. cons. 35. n.8.& 9. lib.1.* Quod magis esset in
11 Milite absente, † qui etiam euitabit dictam pœnam, cum causa militiæ sit iustior, quàm illa propter studia tanquam probabilis, & necessaria, quasi causa studiorum sit tantum probabilis, *Bart. in l. vltim. num.3. de restit. in integr. Ias. in §. rursus. n.3.& ibi Gomes. n.8. inst. de act. Menoc. con. 182. n.9. li.2.*

Simile est in Coadiutore absente, qui lucratur
12 fructus in tribus mensibus absentiæ, † qui dantur pro quiete,& recreatione à Concilio Tridentino *c.12. §. præterea. sess 24. Nauar. cons. 2. in fin. vers. octauo quod ex hu infertur. num.6. de cleric. ægrot.* Dummodo isti tres menses non sint diuersi inter coadiutorem, & proprietarium, nam vnus non debet habere tres menses, & alius etiam tres, sed vtrique connumerabitur dicta dilatio trium mensium *Rot. per R.P.D. Peniam Salamantin. coadiutoriæ. 25. iunij 1593. Gonzal. de alternat. ad reg. 8. cancell. gloss. 5. §.9. numer.13.* vbi etiam *numero 15.* ampliat ad aliud

legitimum impedimentum infirmitatis, carceris,
& similis, quia cum habeatur pro præsente facit
fructus suos *Nauar.cons.2.de cler.ægrotante.*

Hinc dicitur Episcopum absentem causa Rei-
13 publicę gaudere beneficio alternatiuę,† cum ha-
beatur pro præsente *Mandos.cons.18.nu.11.* & decla-
rauit *Sacra Congregatio Concil. Trid.* prout refert *Pa-*
ris.de resig.benef.lib.1.q.10.n.58. Licet hodie secus sit,
cum in *reg.8.cancellar.* addita sint illa verba veram
residentiam, per quę debet excludi ficta, vnde re-
quiritur vera, & præcisa, prout resoluit eadem *Con-*
gregatio Concilij, & notat *Gonzal.ad d.regulam 8.glos.*
43.num.85.

Et adeo ista licentia operatur præsentiam, vt
quamuis nouitius exiēs de Monasterio intra annū
14 probationis,† postea ad illud reuersus non possit
adimplere annum coniungendo primum tempus
cum sequenti, quasi annus debeat esse continuus
Abb.& Anchar.in cap.ad apostolicam.de regular. Siluest.in
verb. religio.5.q.4.nu.4. Tamen quando de licentia
Superiorum exiuit propter malam valetudinem,
& postea reuertitur habetur pro præsente, ac si
nunquam fuisset egressus, & potest coniungere
primum tempus cum sequenti, cum non stet per
eum, ad quem pertinet, quominus cōditio adim-
pleatur, ita vt sit habēda pro impleta, prout ita re-
solutum per *Illustrissimos Card. Congregationis Concilij*
testatur *Gonz. Mendez. Vasconcell.li.2.var.iur.arg.c.15.*
vbi limitat in Nouitia, quæ ob curandā valetudi-
nem exiuit de monasterio cū licentia Abbatissæ,
15 † quæ reuersa non potest annum adimplere, qua-
si habuerit licentiam ab ea, quæ non potest con-
cedere, vt nouitia exeat à monasterio. Ideo requi-
16 ritur, vt licentia detur ab habente potestatem,†
quia aliàs non suffragaretur *Bal.in auth.habita.n.12.*
col.4.vers.sed quid de doctore.C.ne fil.pro patr. Alex.Cagn.
Surd.& alij quos adduxit decis.200.num.2.

Quamuis relata per *Vasconcellum* non sint tuta,
Nam labente anno probationis debet Nouitius
permanere cōtinuò intra claustra Monasterij, Ita
vt non possit istud tempus frangi, nec discōtinua-
ri sub quouis prætextu, prout concludit *Rot.coram*
R.P.D.Marcomontio.Granaten.professionis.9.Feb 1609.
vbi nō fuit admissa causa infirmitatis, aut licentia
superioris, Quia in illis, quæ sunt de forma serua-
tur rigor *Ruin.in rubr.de nou.oper.nunciat.nu.9.* Et ri-
gor iure optimo in hac materia inductus est, Nam
cum annus probationis detur in subsidium hu-
manæ fragilitatis, & in fauorem tam Nouitij, quā
Monasterij, vt & ille experiatur Religionis auste-
ritates, & cum illis vires suas metiatur, & Mona-
sterium eiusdem Nouitij animū, & mores inspi-
cere, & cognoscere possit *c.ad apostolicam.de regular.*
c.cum non solum.eod.tit.in 6. Manifestum est non sa-
tisfieri dispositioni iuris, quandiu procul à regu-
lari disciplina, & à Prælati oculis Nouitius in do-
mo paterna blandè, & beneuole habetur; Et for-
san in illis diebus, & noctibus, in quibus extra
Monasterium degit, occurreret in Religione ali-
qua asperitas, quam nollet ferre, vel non posset,
propter quam decerneret non profiteri. Et quod
tempora non coniungantur in hoc casu conclu-
dit *Bart.in l.fi.§.quoties.n.2.ff.de publican.& vectig. Lap.*
alleg.46.n.2.& ibi Mandos.in ver.tempore. Alex.cons.34.
n.1.lib.5.Soc.Sen.cons.118.n.6.lib.4. Ias.in l.admonendi.
in repetit nu.266.col.23.de iur.iur. Quamuis contra-
rium sequatur *Specul.de stat.monac.§.1.n.43.q.37. Ar-*
chidiacon.in c.non solùm in ver.institutus. de regular. in 6.
Rot. decis.5.nota quod ingrediens.alià 286.de regular.&
transla. ad religion.in antiq. licèt ibi non firmet, & ar-
guat in contrarium per tex.*in l.sanctimus.§.si quis au-*
tem.ff.de donation.l.si libertus in fi.de iur. patronat.

Quamuis autem dictis absentibus concedatur
17 perceptio fructuum beneficiorum, non tamen,†
cum de hoc dubitaretur, Dixi concedendas esse
distributiones quotidianas, quamuis absint de li-
centia Papæ *gl.in c.licet.32.in verb.distributiones.de præ-*
bend.Couar.lib.3.var.resolut.c.13.n.2. Et quamuis ab-
sentia esset ex causa studiorum, prout censuit *Sa-*
cra Congregatio Concilij, quæ ita declarauit *c.3.de re-*
for.sess.21.eiusd.Concil. extendendo etiam ad Cano-
nicos, Lectores Sacrę Scripturę *iuxta c.1.sess.5.eiusd.*
Concil.Trid. licèt ex gratia cōcessa per *Sanctiss. mem.*
Greg. XIII. fuerit quo ad eos limitata dicta dispo-
18 sitio,† ita vt tanquam præsentes in choro habeāt
distributiones quotidianas non modo pro illis
horis, quibus legunt, sed etiā pro tota die. Quem-
admodum etiam absentes causa studij haberent
19 dictas distributiones;† si ita consuetum esset in il-
la Ecclesia *Dec. Exea.& alij per Couar.lib.3.var.resolut.*
c.13.n.5.in fi.vers.tertio eadem ratione infertur. Et de Ca-
nonicis inseruientibus Episcopo, quod neque ha-
20 beant distributiones quotidianas,† latè *Gonzal.*
Mendez.Vasconcell.lib.1.var.iur.argument.c.10.n.19.&
20. Et quamuis possit Episcopus duos Canonicos
eligere, qui pro præsentibus habentur, dum in e-
ius seruitio commorantur *c.ad audientiam.& cap.de*
cætero.de cler.non resident. Tamen dictis iuribus ho-
die non erit locus inspecta vbertate redituum E-
piscopatus, & multitudine peritorum, quibus
possunt commodè vti Episcopi in suo seruitio
Rebuff.in prax.benef.de vicar.episcop.n.5.

Et regulare est, quod etiam indultum conces-
21 sum alicui ad lucrandum fructus in absentia† non
comprehendit distributiones quotidianas *gl.in c.*
vnic.in ver.adfuerint.de cleric.non resident.in 6.Cassador.
decis.1.eod.tit. quamuis auctoritate dispensationis,
& priuilegij specialis seruiat Ecclesiæ per Vica-
rium, nam neque istæ distributiones dantur ab-
senti, quia personale ministerium non exhibet
Ecclesiæ, nec Vicario, cum non sit Canonicus
Calder.cons.1.de cleric.non resident. Couarr.lib.3. var.re-
solut.c.13.n.2.vers.etiam si dispensationis.

Ideo huiusmodi distributiones dantur prouisis
22 de beneficio,† quamuis non iurauerint, licèt quo
ad fructus aliud sit, nam illos non acquirunt, nisi
prius præstito iuramento fidei per se ipsos, & non
per procuratorem *Concil. Trid.c.14.de reformat.sess.*
24. cum distributiones prædictæ non veniant ap-
pellatione fructuum, neque comprehendantur
sub verbis *d.c.12.* prout declarauit *Sacra Congrega-*
tio eiusdem Concilij.

Quod magis esset in materia stricta, in qua mi-
23 nus venirent distributiones quotidianæ,† prout
in sententia, quę condemnans in fructibus bene-
ficij non includit distributiones, quasi nō sint de
corpore beneficij, sed percipiātur ratione seruitij
personalis latè *Boer.dec.340.& videtur tale statutum.*
col.fi.nu.4. Quamuis de stilo Curiæ Romanæ, si lis
est super canonicatu, & præbēda, & possessor cō-
demnatur in fructibus, tenetur etiam ad distribu-
tiones quotidianas, dūmodò is, qui obtinuit sen-
tentiā fuerit protestatus apud acta contra posses-
24 sorem beneficij,† quod possidens resideat, & sic
participet de distributionib. interessendo diuinis,
aut possessionē canonicatus dimittat; Ita vt ista pro-
testa-

testatio fiat principali, cum nõ sufficeret, si fieret
procuratori etiã speciali, quasi fiat ad effectũ, vt
principalis amittat possessionem; immò quoque
debet exprimi in protestatione facta etiam legi-
timæ personæ, quod protestãs erat paratus ire ad
residendũ, & insuper ad inseruiẽdum, & interes-
sendum diuinis, protestando non simpliciter de
fructibus, sed etiã de distributionibus, cum aliàs
sine istis requisitis condemnatio in fructibus nõ
comprehẽderet distributiones, prout est decisio
Rot. coram R.P.D. Oradino Ilerden. fructuum. 24. ia-
nuarij 1556. & per *Card. Lancellot. Tarsonen. beneficij*
17. *ianuarij* 1577. & voluit amplè omnia prosequẽ-
do *Lancellot. de attent. c. fi. p. 3. & vlt. n. 23. vsque ad n.*
26 *34. tom. 5. fol. 451.* † Et multas differẽtias quo ad fru-
ctus, & distributiones adducit *Prob. ad Monac. in*
c. vnic. de cleric. non resident. in 6. Gomes. in reg. de va-
lor. q. 8. Gemin. cons. 85. n. 20. Et quando esset dictum
pro quibuscunq; redditibus quod cõprehendan-
tur etiam distributiones ponit *Mandos. cons. 15. n. 7.*
Ita enim constituta pẽsione super fructibus per
Summum Pontificem non censetur imposita su-
27 per distributionibus quotidianis, † cum istæ ha-
beant diuersam naturam à fructibus, & illorũ ap-
pellatione non veniãt, prout in specie concludit
Couar. lib. 3. var. resolut. c. 13. n. 1. Gonsal. Mendez Vas-
concel. lib. 2. diuer. iur. argum. c. 14. nu. 31. Dummodò
emolumẽtum totum beneficij non consistat in
distributionibus quotidianis, tũc enim censebi-
tur pensio constituta super distributionibus, ne
actus sit elusorius, prout in Ecclesiis Cathedrali-
bus Lusitaniç seruari dicit *Vasconcell. ibid. n. 31. in fi.*
vbi etiã *n. 37.* quod pensio constituta super fructi-
bus, & distributionibus quotidianis non est sol-
uenda per Canonicos pro tempore, quo vacauit
beneficium: *Nauar. cons. 47. lib. 4. Garer. canonic. qu.*
c. 1. num. 129.
Immò quamuis etiã absens haberet priuilegiũ
28 habendi dictas distributiones quotidianas, † ta-
mẽ intelligeretur quo ad eas quç cõsistunt in pe-
cunia, nõ in aliis puris victualibus *Archid. in c. sa-*
cerdos. n. 31. q. 2. Dummodò partim sint in pecunia,
partim in victualibus, quia si omnes essent in vi-
ctualibus venirẽt in huiusmodi priuilegio ob illã
rationẽ, ne aliàs esset elusoriũ *Mohed. dec. 16. de preb.*
Et quod dictum est distributiones istas nõ ve-
nire appellatione fructuum intellige de illis, quç
29 singulis diebus distribuũtur, † secus si in fine an-
ni, quia tunc magis accedũt ad fructus, quàm ad
distributiones quotidianas *Caputaq. decis. 29. in fi.*
30 *p. 2.* Aliç enim magis debẽtur inseruiẽtibus, † ideo
nõ dãtur Canonicis associãtibus Episcopum ce-
lebrantem in alia Ecclesia, neque illis, qui dicũt
missas priuatas, quando cantãtur horæ in choro;
prout declarauit *Sacra Cõgregatio Cõcilij,* Nisi fue-
rint iussi ab Episcopo tunc dicere dictas missas,
quãuis à talibus iussionibus debeãt abstinere, vt
per *eandem Congregationem* mandatum fuit.
Amplius neq; capitulũ posset concedere, quod
31 absens lucretur distributiones quotidianas, †
prout resoluit *Sacra Cõgregatio Cõcilij,* & testatur
Rot. corã R.P.D. Coccin. hispalen. distributionũ 2. maij
1603. vbi declarat *glos. in c. 1. in verb. suas de cler. non*
resid. in 6. per quam non concluditur, quod valeat
conuentio, vt distributiones perdendæ remittã-
tur in absentia, prout à multis allegatur, sed so-
lũm, quod is, cui iam accreuerant ipso iure possit
eas remittere, idest consentire, ne ille, qui iam di-
stributiones perdidit teneatur ei restituere, quæ
longè sunt diuersa à pactione, per quã quis pacis-
citur, vt nõ perdat distributiones in absentia: Ra-
tio est quia dolus præteritus potest remitti, non
32 autem futurus, † ne quis inuitetur ad delinquen-
dum *Ias. in l. si vnus. §. illud. in princ. ff. de pact. Soccin.*
cons. 201. abunde & subtiliter. n. 2. col. vlt. ad med. lib.
2. Doct. in l. conuenire. de pact. Corn. cons. 240. col. vlt.
lib. 4. cũ declarationibus, de quibus per *Seraphin.*
priuil. iurament. 108. n. 4. iuncto n. 11. cũ seq. Et ita in spe-
33 cie distributionũ † declarat *Nauar. de hor. canon.*
& orat. post c. 21. miscell. 59. n. 3. vers. pro concordia horũ
arbitror. Et voluit *Frãc. in c. vnic. §. qui vero. n. 4. post*
med. vers. licèt illi possent. de cleric. non resident. in 6.
vbi quod valet donatio de bonis, quç clericis ac-
quirũtur ex nõ interessentia per augmentũ, quã-
do accrescũt sociis, cũ secus esset si applicarẽtur
ecclesiæ, quia tunc nullo modo donatio valeret,
Nã debẽt cõuerti in vtilitatẽ Ecclesiç *glos. in clem.*
2. de vit. & honest. cleric. iuxta notata *in c. fin. de re-*
script. in 6. Vnde nõ poterunt canonici retinere,
aut remittere, cum lex prohibeat eis receptionẽ;
prout declarat *Gemin. in d. c. vnic. § qui vero. col. fi. in*
glos. in verb. suas. n. 10. vers. possent cõcordari. de cleric.
34 *nõ resident. in 6.* † Et quod consensus clericorum
non possit facere, vt qui nõ interfuit diuinis ha-
beat distributiones quotidianas cõcludit quoq;
35 *Menoch. de arbitrar. cas. 429. n. 6. in addit.* † vbi etiã
quod neque statuto, aut lege hoc potest cõstitui
Nauar. de hor. canonic. & orat. c. 5. n. 20. & c. 21. n. 63. Ia-
tè *Gonzal. Mendez. Vasconcell. lib. 1. diuersor. iur. ar-*
gument. c. 9. vbi quod nulla via possunt Canonici
donare distributiones quotidianas, nec de illis
gratiam facere absentibus, quasi tunc dolus prç-
36 sumatur *c. ex tenore. de rescript.* † Quamuis cessãte
dolo ex rationabili causa valebit donatio, vt de
Canonico in exilium misso per viã eleemosynæ,
si aliàs canonicus non posset sibi victum quçrere
Prob. in c. vnic. n. 27. de cleric. non resident. in 6. Et de
carcerato sine iusta causa, & in similibus de qui-
bus *Vasconcell. ibid. n. 16. 17. & 19.*

EPITOME.

Officia quando possint concedi vltra vitã con-
cedẽtis, & an in illorum resignatione requiratur
superuiuentia iuxta regulam de viginti. Procura-
tores, Vicarij, Habentes beneficia amouibilia, &
similes semel approbati an possint remoueri sine
causa. Feuda, & officia quãdo trãseant ad fœmi-
nas. Notarius an possit exercere extra iurisdictio-
nem eius, qui illum creauit, & scribere in causis
delegatis, & appellationum.

SVMMARIVM.

1 *Officia quando possint concedi post vitam concedentis. num. 5. 6. & 7. Et quid stante consuetudine, num. 8. & 9.*
2 *Par in parem non habet imperium.*
3 *Dispositio non potest conferri in tempus, in quo non valeret actus.*
10 *Notariatus concessus ab Episcopo quando vacet per illius obitum. & n. 11.*
12 *Resignans officium, an debeat superuenire iuxta regulam de viginti. n. 13. & 14.*
15 *Officialis deputatus ad beneplacitum an possit remoueri sine causa. n. 17. & 18.*
16 *Precarium an possit statim reuocari.*
19 *Ex duobus notariis electus si vnus cœpit scribere, alter non potest intromittere.*

20 *Iudex an poßit eligere Nuntios, & Notarios, & ab illis aliquid percipere. n.21.*

22 *Beneficia manualia quando non sint amouibilia, ita vt remoto competat officium iudicis. & n.27.*

23 *Locumtenens, & Vicarius an poßit amoueri sine causa. n.24. & 25.*

26 *Procurator an sine causa reuocetur.*

28 *Sequestratarius est loco depositarij, & non remouetur sine causa, neque ipse potest sequestrum susceptum deponere. n.29.*

30 *Officium concessum per contractum non potest tolli per Principem. & n.31.*

32 *Officium datum pro filiis, & descendentibus quando transeat ad filias. n.33. & 35.*

34 *Filia contrahens matrimonium est finis familiæ.*

36 *Feudũ descẽdit ad fœminas. & n.39. Intellige, vt n.37.*

38 *Priuilegium concessum masculis, & fœminis an comprehendat nuptas.*

40 *Officium ex gratia concessum quando poßit reuocari. & num. 41.*

42 *Approbatus an poßit reprobari. & n.43.*

44 *Medicus spiritualis & corporalis quando post electionem poßit remoueri.*

45 *Doctor an post doctoratum poßit reprobari.*

46 *Officium ad beneplacitum durat post mortem concedentis, & non remouetur sine causa.*

47 *Beneplacitum facit concessionem perpetuam, & significat arbitrium boni viri. n.48.*

49 *Causa motiua quando sufficiat ad remouendum.*

50 *Princeps an tollat alium ius suum.*

51 *Princeps debet tueri iura alterius.*

52 *Spoliatus auctoritate Principis ante omnia restituitur.*

53 *Causa iusta qua dicatur ad remouendum officialem.*

54 *Examinatus semel quando sit denuo examinandus.*

55 *Notarius quando poßit vti officio extra metas iurisdictionis eius, qui illum creauit.*

56 *Notarius Episcopi an debeat actitare causas delegatas. & num.58.*

57 *Factum per delegatum dicitur fieri à Delegante.*

59 *Notarius causæ principalis an poßit scribere acta appellationis.*

60 *Dictio alius adiuncta termino vniuersali denotat etiam causas maiores.*

CAPVT CLXVII.

QVo ad officia tabellionum, vel aliorum officialium, quæ debent prouideri per Episcopos, seu alios, cum dubitaretur an possint per
1 eos concedi vltra illorum vitam † Dixi seruandã
opinionẽ negatiuam; Episcopus enim aut similis officialis nõ potest grauare successorem *Bart. in l. ambitiosa. col.2. in prin. vers. & ex his potest colligi. n.5. de decret. ab ordin. faciend. Bald. in c. vnic. col.1. vers. nota quod prælatus. n.3. & vers. & adde. nu.5. qui successor. feud. dar. teneat. Gabr. de iur. quæsit. non tollen. conclus.5. n.6. vers. tertio limita.*

Præsertim quia par in parem non habet impe-
2 rium † *l. nam & magistratus. 4. de arbitr. Bald. in l. digna vox. 4. in fi. n.3. in vlt. notab. C. de legib.* Et quia non licẽt alicui conferre suam dispositionem in
3 tempus, in quo non potest facere actum † *l. quod sponsæ. C. de donat. ant. nupt. Doct. in l. eum qui. §. iudicare debere. de iurisd. omn. iudic.* Et ita in specie de
4 notario † concludit *Afflict. decis.101. in prin.* & est decisio *Rot. coram Card. Lãcell. Roman. officij æstimatoriatus. 24. aprilis* 1570. vbi de Conseruatoribus Vrbis, qui non possint conferre officia in præiudicium successorum; Ideò fuit declarata nulla
Coadiutoria data habenti officium ęstimatoria-
5 tus, † quamuis interuenerit consensus coadiuti, qui talis consensus operatur solùm, vt illi præiudicetur, & excludatur votum captãdæ mortis, nõ autem, vt per eum occurratur pręiudicio successorum, quibus non potest præiudicari per antecessorem *Soccin.* loquens de Prioribus Ciuitatum *cons.53. lib.3. aliàs.288. miror. n.4. lib.2.*

Quę quidẽ procedunt siue notarius, aut officia-
6 lis creatus ab Episcopo esset anteà notarius, † siue
nouiter factus fuisset ab eo tabellio, cũ antea esset priuata persona; Quia nulla ratio differentiæ adest in vno, quàm in alio quo ad pręiudiciũ successorum, qui potius per hã vitã possent facilius fraudari nominationibus officialium, quę ad eos spectãt, cum antecessores nominarent priuatum, qui nõ esset notarius *Felin. Gabr. & alij allegati per Gonzal. ad reg.8. cancell. de alternat. glos.5. §.11. n.22. in fi.* vbi dicit hanc opinionem indistinctè esse ve-
7 riorem, † quidquid distinguat *Molin. de primog. hispan. lib.1. c.25. nu.17.* vbi ita concordat sententiam *Afflict. d. decis.101.* cum opinione contraria *Alber. in l. digna vox. n.1. C. de legib. & Bald. in c.1. nu.4. qui success. feud. dar. poss.*

Verũ si probaretur cõsuetudo esset valida prouisio vltra tẽpus officialis, & post finitũ eius offi-
8 cium, † vel obitum *Gonzal. de alternat. glos.5. §.11. n.18.* & est decisio *Rot. per Card. Paleott. Barchinonen. Castellaniæ* quæ est in impressis *diuers. 612. p.3. lib.3. n.10.* vbi approbatur huiusmodi cõsuetudo in officiis, in quibus nõ habet locum Paulina, cũ aliquãdo vacẽt, quod secus est in bonis immobi-
9 libus, & aliis, quæ nũquam vacant, † Dummodò
tamen cõstaret de consuetudine pręscripta *c. fi. de cõsuetud. Rot. decis.6. eod. tit. in nou.* Et cum cõtradictione aliorũ officialiũ successorũ, quibus pręiudicatur *Afflict. decis.388. nu.2.* & in terminis de officiis, de quibus loquimur est decis. *Rot. coram Card. Lancell. Roman. officij æstimatoriatus. 9. octobris* 1570.

Idẽ esset si prouisio fieret per Episcopum de notariatu, aut similibus officiis cum consensu Ca-
10 pituli † quia tunc Ecclesia videretur consentire,
quę nõ moritur, ideo valebit per totã vitam prouisi *Afflict.* in specie *decis.101. n.3. Gõzal. de alternat. glos.5. §.11. n.18. & 21.* vbi addit etiã casum, quando prouisio esset confirmata ex certa scientia à Sede Apostolica *Rot. diuers. decis.622. n.10. & 14. lib.3. p.3.*
11 † Durabit tamen officium prouisum per Capitu-
lum durante vita officialis, ita vt illo decedente non possint filij tanquam patris hæredes pretendere quod Capitulum teneatur seruare contractum cum patre gęstum, quasi officia ad hæredes non transeant *l. tutela. 16. de tutel. l.1. de fideiussor. & nominator. & hæred. tutor. Bald. in l.3. §. sed & si quis. n.8. C. commun. de legat.* & ita in officio exactoris, quod vulgò dicitur prio strado Ecclesię Eborensis concludit *Gundizal. Mendoz. Vasconcell. lib.2. diuers. iur. argum. c.13. per tot.*

An autem habẽs huiusmodi officia notariatus, & similia in casibus, in quibus durat prouisio per totam vitã prouisi, & vbi possent resignari ex aliquo priuilegio speciali, aut consuetudine, vel sta-
12 tuto, † Resignãs debeat superuenire per viginti
dies iuxta regulã de viginti; cũ de hoc dubitaretur Dixi verius esse, vt nõ requiratur ista superuinentia, quia dicta regula procedit in solis beneficiis, nõ autẽ in officiis secularib⁹, quidquid sit in spiritualib. *Gomes. in e. d. reg. de infirm. resignãt. q.12.*
† Domi-

13 † Dummodo non constaret de consuetudine in
contrarium, aut non adesset statutum particula-
re, quod tunc deberet seruari, prout in Gallia, vbi
quo ad resignationes officiorū requiritur super-
uiuentia quadraginta dierū *Petr. Gregor. sint agm.*
iur. c. 18. n. 8. o. 2. Rebuff. de infir. resign. gl. 5. p. 3. in prax.
benef. Paris. de resignat. lib. 12. q. 1. in fi. n. 35. Gonzal. ad
regal. 8 cancell. §. 11. n. 23. & 24. in fi. Vbi etiam addit
14 casum,† quando resignatio fieret in fraudē emi-
nentis vacationis, quia resignans erat infirmus
Franc. in c. 2. in princ. de renunc. in 6. Conar. in c. ad hac.
8. de testam Et ob huiusmodi suspicionem fraudis
posset Episcopus negare admissionē resignatio-
nis, & si fuisset admissa vacaret officiū per obitū
illius, neq; transmitteretur ad hæredes vt *per Rot.*
in *causa Conchen. officij notariatus. 22. martij.* 1604.

Quo verò ad notarios deputatos ad libitum, seu
beneplacitum, cum dubitaretur an possent reuo-
15 cari sine causa. † Veriorem opinionem Dixi ne-
gatiuā, si appareret de malitia, aut dolo remouē-
tis *Guter. lib. 3. pract. q. 11. n. 2. Gonzal.* qui ita seruari
testatur *de alternat. glos. 5. §. 6. n. 41.* Beneplacitum
enim intelligitur de voluntate iustificata *Corn.*
cons. 92. num. 11. lib. 2.

Quare etiā precarium licèt possit reuocari quā-
16 documq; & ad beneplacitum,† non tamē potest
fieri, vt omni cōmodo priuet illum, cui fuit con-
cessum, & damno eum afficiat *l. in cōmodato. 17. §.*
sicut autem. vers. atque intempestiuè ff. commod. Vnde
Iudex arbitrabitur tēpus vtendi, & reddēdi rem
precario concessam *Abb. in c. vlt. in fi. n. 13. de precar.*
Alex. in l. si pœnam. de verb. obligat. Menoch. de arbitr.
cas. 23. n. 4. Conar. c. 15. variar. resolut. lib. 3. n. 6.

Idem voluit *Felin. in c. quoniam contra. not. 2. nu. 4.*
17 *de probat.* † Vbi quod Iudex non potest mutare
notarium semel electum sine causa vsque ad finē
causę *Castrens. in l. testamenta omnia. 18. C. de testam.*
Bald. in l. 1. in fi. vers. idem in tabellione. n. 9. C. quō. &
quand. iud. & in auth. sed iudex. C. de sacros. eccles. vbi
18 de notario actorum, *& in l. 1. C. de sportul.* † Et idē
in similibus officialibus *Roman. cons. 467. vt clara.*
vbi de Rectore Hospitalis, qui non amouetur
sine causa per deputatos, quamuis habeant fa-
cultatem prouidendi, proue eis videbitur, Et de
non remouendis suis officialibus per Episcopos
sine causa *Boer. decis. 149. nu. 24.*

Immo duobus tabellionibus electis si vnus cœ-
perit acta scribere, alius nō poterit se intromit-
19 tere, nisi impedito primo † *Bald. in l. 1. ad fin. vers.*
quid ergo. C. de sport. Alex. cons. 137. in causa & lite. in
fin. vers. non omitto quod iudex. lib. 2. Ita vt neq; con-
sensu partium possit mutari scriba, qui cœpit in
causa scribere, licèt enim concedatur mutatio
personæ de consensu partium, Tamen sine causa
in eius præiudicium non est facienda *Boer. decis.*
20 *258. nu. 2. in fi.* † Et quādo Iudex possit eligere no-
tarios, & nūtios *Afin. in prax. c. 10. §. 14. n. 2.* vbi etiā
n. 4. quod partes illum eligūt cōmunibus expēsis,
prout Consultorem, qui neque sine causa potest
amoueri. Ita vt sit prohibitum iudici participa-
re, cum ministris causæ, & aliquid ab ipsis reci-
21 pere † *Franc. in c. statutum. §. notariā. in princ. n. 2. de*
rescript. in 6. quod dicit notandum contra multos
Iudices qui à tabellionibus recipiunt salarium.

Prout dicimus de beneficiis manualibus, quæ
22 de sui natura licèt sint amouibilia † *Doctor. in c.*
præsenti. de offic. deleg. in 6. Mandos. reg. 33. de annal. q.
31. n. 3. Tamen non daretur amotio ex sola malitia
animo vindicādi propter accusationē datam, aut
quid simile. Ita vt remoto cōpeteret officium Su-
perioris *Rebuff. de pacif. possession. n. 331. vers. secūdo in-*
tellige. Dec. in c. ad nostram. i. fi. n. 7. de cōfirmat. vtil.
vel inutil. post Innoc. in c. lustinaam e. n. 2. vers. si occur-
reret casus. qui dicit, vel venens. Rot. diuers. decis. 778.
num. 3. & 4. p. 1.

Quod etiam est in locumtenente alicuius, vel
Vicariis Episcopi, qui nō poterunt amoueri sine
23 causa, † sed habebūt officium Iudicis de manute-
nendo *Gulielm. Benedict. in c. raynutius. in verb. duas*
habēs filias. n. 37. de testam. Auiles. in c. pratorū. in verb.
fielmente. n. 4. Frāc. decis. 409. p. 2. Licèt in praxi hoc
24 non admitteretur, † vt testatur *Flores pract. quæst.*
lib. 1. q. 10. n. 35. in fi. vbi tamen concludit, quod isti
Vicarij ad nutum amouibiles nō possent saltem
amoueri nisi finito anno seruitij secundū *Rebuff.*
in prax. beneficial. lib. 2. tit. de dispensat. de non resid.
n. 18. & de mater. possessor. in præfat. & art. 9. glos. vnic.
tom. 3. Quod etiā voluit *Guter. de iuram. confirmat.*
25 *p. 1. c. 58. n. 19.* † vbi quod Vicarius constitutus pro
certo tēpore non est reuocandus ante tēpus sine
iusta causa, & quod ita in cōsilio regali fuit iudi-
26 catū restituēdo illū in suo officio; † Exēplo pro-
curatoris, qui post litis contestationem efficitur
dominus litis, & nō potest sine iusta causa remo-
ueri *l. procurator. & l. post litem. de procurat.* Quasi
magis grauet reuocatio Vicarij, quàm procura-
toris, cū sit officiū honorabilius propter iurisdi-
ctionē, quę nō est in procuratore, ideo difficilius
erit concedēda remotio *Guter. d. c. 58. n. 19. ad med.*

Aliàs autem cessante dolo tā in istis beneficiis
manualibus, quàm in supradictis, & similibus
27 casibus admitteretur reuocatio, † cum remouens
vtatur iure suo, prout ita seruari dicit *Io. Andr. in*
c. cum singula. 32. in princ. de præbend. in 6. vbi Gemin.
num. 10. Rot. decis. 6. de restit. spoliat. in nou. & decis. 1.
eod. tit. in antiq.

Prædictis adde hoc generale esse; vt officiū ali-
28 cui concessum non possit tolli sine causa, † prout
aliàs Dixi de sequestratario, qui est loco deposi-
tarij, & semel electus nō potest mutari sine noua
causa latè *Surd. cons. 411. in fin.* vbi etiā multa, quod
possit alteri rē custodiendam tradere, nec tenea-
tur rem depositam restituere ante finitum iudi-
29 cium. † Quemadmodum neq; ipse sequester, aut
depositarius non posset deponere munus seque-
stri susceptum sine iussu, aut interlocutione iudi-
cis, vel nisi alia iusta causa superuenerit *Ias. in l. si*
fideiussor. 7. §. fi. nu. 4. & 5. ff. qui satisd. cogant. per tex.
in leg. et apud quem. 5. §. fin. ff. deposit. iuncta. lege vlt. §.
sin autem. vers. per suam interlocutionem. C. de bonis
auctoritate iudic. possidend. Matth. Coler. de processi-
bus executiu. cap. 11. p. 3. num. 9.

Magis esset in officio cōcesso ex cōtractu, quod
nō potest per Principem tolli officiali sine causa
30 † *Bald. in l. qui se patris. 3. col. penult. nu. 10. vers. hoc*
scias. C. vnd. liber. Bellug. in specul. princip. rub. 26. de
priuat. offic. §. princeps. Cum etiam ille ligetur ex
contractu *l. digna vox. C. de legib.*

Quod procedit quāuis etiam in cōcessione ad-
31 dita sint verba indulgemus, aut gratiā facimus †
Bald. in d. l. qui se patris. num. 10. Menoch. de arbitr.
quæst. 55. in addit. numero 4. Quia non cessat,
quod non fuerit ex contractu, vnde ex eo de-
bet Princeps obligari, Ita vt etiam eius successor
teneatur *Bald. in l. digna vox. 4. in fin. nu. 3. in vlt. no-*
tab. C. de legib. & in c. 1. in princ. num. 2. de natur. feud.

Ias.cons.1.n.1.lib.1.Dec.in c.1.n.1.& 2.de probat.
Ita vt in huiusmodi cõcessionibus officiorũ,quę
fiunt per habentem potestatem comprehẽdarur
32 etiam filia succedens officiali,† si concessio fuerit
facta pro se,filiis, & descendentibus,quasi priui-
legium Principis debeat latissimè interpretari,&
extendi etiam ad fœminas, ne dum ad masculos
c.priuilegiũ.de reg.iur.in 6.Puell.in rub.C.de rescind.
33 *vendit.p.1.c.2.n.10.*† Dummodo non simus in of-
ficio eius conditionis,& naturæ, quod non con-
ueniat mulieri, neque per illá possit exerceri, tali
enim casu ex verisimili intentione concedentis
verba priuilegij cõcepta pro suis descẽdentibus
non possent verificari in fœmina tanquã incapa-
ci illius officij,maximè si ista filia cõtraheret ma-
34 trimonium,quasi tunc familia inea cessct.† cum
non sit de genere, sed finis familiæ suæ *L.pronun-
ciatio.196.§.fi.de verb.signific.* Vnde nõ debet vti il-
lo priuilegio,cum in ea non verificetur *Bart.in l.
quoties.n.2.C.de priuileg.scholar.lib.12. Dec.cons.222.*
35 *n.3.Rinas.de success.c.3.nu.21.& 22.*† Et ita in specie
officij Secretariæ concludit *Spin.de testa.glos.19.
prin.n.95.* vbi quod est notandum,quia fuit mul-
tum litigatum , & secundum istam opinionem
obtentum.

Quibus conferũt quæ dicũtur de feudo,in quo
non est cõsiderandus sexus,sed qualitas seruitio-
36 rum;† ita vt in casu, in quo deberet cõcedi feu-
dum, æquius esset præferri proximiores etiá fœ-
minas, quę admitterentur ad petendam renoua-
tionem iuxta doctrinam *Bart.in l.1.§.permittitur.
de aqu.quotid.estiu.* Quando videlicet feudum nõ
requireret aliquod seruitiũ personale , quod ne-
37 que faceret ipsam semper incapacem ,† sed illud
tantum, quod per eam non posset præstari *Bald.
in c.1.§ & quia vidimus.col.penult.post med.n.19.vers.
quæro si feudum est datũ.de his qui feud.dar.poss. Dec.
cons.31.col.2.ad fi.n.4.Castr.Paris.Rot.& alij.* de qui-
38 bus sup.*cap.88.n.25.& 26.*† Et de priuilegio con-
cesso masculis,& fœminis an extendatur ad filias
nuptas latè *Tiraq.ad L.1.connubial.glos.1.p.1.n.34.vs-
que ad n.38.Rebuff.in l.pronunciatio.196 §.mulier.au-
tem.vers.vnde infertur.de verb.significat. Alex.cons.
125.viso processu.n.6.lib.7.Felin.in c.nouit.3.n.2.col.2.*
39 *de iudic.*† Et de feudo censuali,improprio,seu cõ-
ditionato etiam requirente iuramẽtum fidelita-
tis quod fœminæ sint capaces multa adducit
Menoch.cons.65.n.16.& per tot.lib.1. vbi testatur de
veriori opinione contra *Alex.cons.9.lib.5.*

Ampliantur prædicta ad officia etiam ex mera
gratia concessa cum temporis pręfinitione,vide-
40 licet vsque ad tale tempus,† ista enim neq; pos-
sent sine causa per Principẽ reuocari *Roman. cons.
467.n.2.Menoch.de arbitrar.q.55.in addit.n.10.* Quá-
uis aliud seruaretur,si fuissent ex mera gratia cõ-
cessa sine d.pręfinitione tẽporis *Idẽ Menoch.ibi.n.5.*

Minus esset dubitandum in Inferiore à Princi-
41 pe,qui etiam habens facultatem eligẽdi,† prout
sibi videbitur non posset sine causa remouere of-
ficiales per eum deputatos;Verbũ enim videtur,
significat arbitrium boni viri, cui nũquam pote-
rit placere ista mutatio sine causa *Roman.cons.467.
n 4.Menoch.de arbitrar.q.55.in addit.nu.5.* Et facit
42 quod dicimus de semel approbato,† qui nõ po-
test amplius reprobari *Dec. in c.cum venerabilis.n.
38 col.vlt.ad fin.vers.in tertia oppositione. de except.*
Nisi superueniente causa , quia tunc admittitur
43 reprobatio *Boer.decis.149.n.16.*† Exemplo Colla-
teralis Potestatis,qui inuentus imperitus poterit
reprobari *Bald.in l.sed & reprobari. 7. in princ.ff. de
excusat.tutor.* Quod tamen erit propter fauorem
publicæ vtilitatis,ob quã istud permittitur,quã-
44 uis sit illi ius quæsitũ,† Prout est in Medico, cu-
ius reprobatio admittitur quidquid aliàs fuerit
approbatus propter sanitatem,& vtilitatẽ homi-
nũ *d.l.sed & reprobari.Oldrad.cons.18. circa primum
articulũ.in princ.vers.sed contrariũ.* Vbi multo ma-
gis extendit ad Medicũ Spiritualem, in quo ma-
ius pręiudicium,& periculum vertitur circa im-
peritiam respectu animarum, quàm in illiteratu-
ra Medici corporum *c. cum sit ars artium. de etat.
& qualit.*& est tex.*in l.2.C. de professorib. & medic.
lib.10.& l.vt gradatim.§.reprobari.de muneribus.&
honor.* quę leges loquuntur in Oratoribus,& Grã-
45 maticis *& ibi lo.de Plat.* extendit ad Doctores,†
qui possunt reprobari,quamuis insignia Docto-
ratus receperint , cum expediat habere Docto-
res vtiles , non formosos , & rudes *cap. sedulo. 38.
distinct.*

Extendentur quoq; pędicta ad eos,qui fuerũt
deputati ad beneplacitum,quorũ reuocatio non
46 erit licita sine causa;† Cum etiam officium datũ
ad beneplacitum duret post mortem concedẽtis
*Gemin.in c.si gratiosè.col.2.in fi.n.13. de rescript. in 6.
Ruin.cons.104.n.2.& 11.vers.secundo non obstat. lib.5.*
47 *Menoch.de arbitr.quæst.55.in addit. nu.21.*† Etenim
concessio ab beneplacitũ dicitur perpetua *Bart.
in l.de pupillo.§.si quis ipsi.q.3.vbi Ias.col.5.ad med.nu.
5.de nou.oper. nunciat. Bald. in l.quisquis.17.n.1.vers.
si autem est dubium.C.si cert. petar. Alex.in l.princi-*
48 *palibus.in fin.ff.eod.tit.*† Et beneplacitum signifi-
cat arbitrium boni viri , qui sine iusta causa non
aufert concessionem *Abb.in c. verum 7. in vlt. no-
tab. num.6.de for.compet. Capic.decis.116.n.4.* & no-
tat *Bald.in l.pecuniam. 10. vers. quæro hic de statute.
C.de condict.ob caus.Rebuff.in auth. habita. num.262.
C.ne fil.pro patr.* Prout etiam idem esset si officia-
lis poneretur quandiu placuerit *Boer. decis. 149.
num. 11. per tex.in l. iuris peritos. in princ.ff. de excu-
sat. tutor.*

In habẽte verò potestatem supremam satis esset
49 ad remouendum causa motiua† *Bald.in l. fi.col.
vlt.C.de precib.imper.offerend.Ruin.cõs.230.n.9. lib.1.*
In quo tamẽ multum Princeps animaduertet, ne
absq; legitima causa aliquem rebus suis spoliet,
vel cum alterius detrimento quidquã alteri con-
cedat *l.2.§.merito. §. si quis à principe. ff. ne quid in
loc.public.l.sed cum hærede.12.ad senat.cons. trebell.l.3.
C.vnd.vi.l.4.C.de emancip.liber.* Quod semper an-
te oculos habuerunt etiam pessimi illi Imperato-
res,vt de Adriano refert *Zonara.tom.2.annal.&Xi-
philinus in Adriano* & de Augusto *Sueton.in eius vi-*
50 *ta.c.56.* cum multis similibus.† Et quamuis secũ-
dum aliquos ista intelligantur in grauioribus in-
commodis;Nihilominus etiam in leuioribus illa
procedere multis ostẽdit *Radulph.Forner.rer. quo-
tidian.lib.5.c.26.* vbi etiam adducit verum intelle-
ctum ad *d.l.2.§.si quis à principe. vers. nisi forte quis
hoc impetrauerit.ff.ne quid in loc.public.* Et ibi etiam
docet non esse admittẽdum quod vulgo dicitur
permitti hoc Principi absque causa , quando il-
lud nominatim quoque testatur, quasi possit ab
51 ipso iuris fonte iniuria procedere;† Cum non sit
credendum Principes, quorum officio magis in-
cũbit iura tueri, ea suo imperio velle subuertere
l.si quando.35.in princ.C.de inoff.testam.l.g. memino-

Digitized by Google

rint.6.C.vnd.vi.Et etiam damni cuiuscunque licèt
minimi ratio haberi solet l. si proprietarius. 22. de
damn.infec.lege in maioribus.20.C.de appell.Quod etiã
procedit in factis per antecessores, quibus succes-
sur debet fidem adhibere, illa obseruando Soarez.
alleg.8.n.21. si enim Princeps sua cupit obseruari,
Prædecessorum mandatis venerationem præstet
velut custodiam c.iustitia.35.q.1. Nam illa non ser-
uans dat materiam dissolue odi sua gesta per suc-
cessores constit.25.q.2. Ita vt contrauenieus factis
prędecessoris sibi dicatur contrauenire, quia sem-
per est vnicum imperium Bald.cons.326.col.3.lib.1.
Mat.in prohem.consuet.panorm.n.60.& 61.& c.4.n.34.
Cum etiam spoliatus auctoritate Principis sit an-
52 te omnia restituendus, † quando causa non co-
gnita spoliatio procedit Salic.in l.auctoritate.C.vnd.
vi.Barb.cons.41.col.5.lib.1.Capic.decis.69.n.14. Menoch.
consi.104.n.74.lib.1. & de recuper.possess.remed. 8.n.72.
Quidquid aliàs secus sit pręcedente causæ cogni-
tione Bald.cons.295.ad euidentiam. Affl.decis.361.n.12.
Paris.cons.99.n.18 lib.4.Rip.in c.sępe.n.87.de rest spolia-
53 tor.† Quæ autem causę debeant esse, & quales suf-
ficiant multa Idem Menoch.de arbit.q.55.in addit.lib.1.
vbi de negligentia in officio, pręuaricatione, con-
temptu, & insufficientia, & ibi etiam de Lectore
conducto cum clausula si non placebit, quando
dicatur inducere arbitrium boni viri, ita vt possit
esse locus remotioni, Cum in huiusmodi casibus
etiam post approbationem, & examen esset lici-
ta reuocatio, quasi propter publicam vtilitatem
non habeat locum regula illa, quod semel appro-
batus non posit amplius reprobari, si inueniatur
impetitus l.2.C.de profess.& medic.lib.10. cum aliis
54 supra allegatis: † Prout neque attendetur alia re-
gula, quod semel eaaminatus non sit amplius e-
xaminandus c.accepimus.de etat. & qualitat. Card.Pa-
leott.decis.83.Caput.decis.367.li.2.Quæ etiam proce-
derent, quando acquireretur nouus titulus, quia
tunc deberet denuò examen fieri Oldr.cons.18.Rot.
corã Car.Serap.Calguritt.iuris ascendendi. 28.iuny.1599.
Insuper quo ad huiusmodi notarios creatos ab
Episcopis cum de hoc disceptaretur Diai posse il-
los officio suo vti tantummodò intra metas iuris-
55 dictionis eorũ, † qui illos constituerunt, non au-
tem vltra Spec.de instrum.edit.§.restat.n.25. Prout di-
cimus de creatis ab vna Ciuitate, qui in ea solùm
recipiuor instrumenta, licèt illa deinde vbique
probent Bart.in l.1.in fin.de offic.proconf. & leg.Bellam.
cons.42.col.1.n 3.& 4.Et in hoc isti differunt ab eis,
qui creantur à SummoPontifice, seu Imperatore,
quibus permittitur in quacunque parte Orbis of-
ficium suum exercere Rol.cons.91.nu.18.lib.3. Cum
hoc sit speciale in Papa, & Imperatore, quasi a-
liud seruandum sit in ordinatis à Regibus, & aliis
inferioribus Vital.in clem.dudum. §.ad honorem. num.
72.de sepultur.& multis comprobat Boer.dec.242.se-
quitur Surd.cons.257.nu.11.lib.2.
Vltimò quoad eosdem notarios Episcopi cum
quęsitum esset an debeant actitare causas delega-
56 tas per eundem Episcopum † Diai veriorem opi-
nionem affirmatiuã ob illam rationem, quia De-
legatus repręsentat delegantem; prout in termi-
nis concludit Bald. in l.fin.in princ.C.vbi & apud quem
cognit.in integr.restit. vbi quod notarius deputatus
ad scribendum acta Ordinariorum debet scribe-
re acta Delegatorum, & sequitur ibid.Castr.col.vlt.
vers.item nota.in verb.& videatur. vbi dicit esse men-
ti tenendum, quod tabellio electus ad scriben-
dum in omnibus causis Potestatis, si contingat
delegari causam alicui doctori nõ poterit assumi
alius præter notarium delegantis, cum vtatur iu-
re illius qui delegauit, & notat etiam Ann.sing.4.
vbi quod Magistri curiarũ debẽt actitare omnia
corã suis Capitaneis ne dum quando cognoscit,
vt Capitaneus, & Ordinarius, sed etiam, vt Com-
missarius alterius Curiæ, & voluit quoque Boer.
57 decis.258.n.1. † quasi quidquid facit Delegatus di-
catur fieri à delegante l. solet. vbi Alex. in 1.notab.de
iurisd.omn iud. Idem est in causis delegatis Episco-
po per Papam quãdo sunt excitatiuæ iurisdictio-
58 nis, † aliàs non, cum in illis delegatus repræsentet
Papam iuxta c.licèt de offic. ordin. Quemadmodum
etiam in Iudice appellationum, qui non potest
adhibere alium notarium l.præcipimus.C.de appellat.
Licèt in Curiis secularibus alius adhibeatur corã
59 indice à quo, † & alter corã Iudice ad quem, prout
ita seruari dicit Boer.dec.258.n.1.vers.& in causis. Vbi
etiam nu.16.col.fin.ad med. distinguit, quod si com-
mittitur causa alicui Iudici Ordinario, tunc Dele-
gatus non mutat notarium; Aliud si illa commit-
teretur alicui in dignitate constituto non haben-
ti iurisdictionem, quia tunc posset deputare scri-
bam, & ita procedit text.in c.statutum. §.notarium. de
rescript.in 6. Quamuis istis Iudicibus non spectaret
electio notarij, quando iidem tabelliones habe-
rent priuilegiũ cũ facultate scribendi in quibus-
cunque causis, & controuersiis coram d. Iudici-
bus actitandis, quia per huiusmodi verborum ge-
neralitatem censerentur comprehensæ omnes
causæ etiam delegatæ; Præsertim si in eorum fa-
cultate adessent dictiones aliis, quibus quando
60 adiungitur terminus vniuersalis designantur † nõ
solùm similes causæ, sed diuersæ includendo cri-
minales, spirituales, Iudices tam arbitros, quàm
arbitratores, ordinarios, & Delegatos Mandos.reg.
27.q.4.nu.58.& per tot.dixi supra c.

EPITOME.

In reuocando actum quando sit adhibenda
eadem solemnitas, quæ in illius concessione fuit
adhibita. Scriptura requisita ad probationem, si
non potest adhiberi an admittat testes. Conciliũ
Tridentinum requirens scripturas authenticas
quo ad iuspatronatus vniuersitatum an excludat
testes deponentes amissionem scripturarum, &
tenorem illarum.

SVMMARIVM.

1 *Solemnitas, & modus adhibitus in concedendo actum debet adhiberi in illius reuocatione, & num.3. Intellige, vt num.8.10.& 12.*
2 *Decretum interpositum in contractu est interponendum in distractu.*
4 *Resolutio actus est eiusdem naturæ, cuius contractus.*
5 *Qualitas testium requisita in testamento requiritur in illo reuocando.*
6 *Forum idem debet esse in distractu, qui in contractu.*
7 *Solutio est probanda per scripturam, si creditum illam requirebat.*
9 *Abbas constituens Syndicum cum capitulo reuocat illum sine consensu Capituli.*
11 *Pœnitentia non habet locum re non integra.*
13 *Beneplaciti Apostolici defectus obstat transactioni, si ex pacto fuerit reseruatum, quamuis illud non requireretur,*

14 *Scriptura requisita ad probationem si non potest adhiberi an admittat testes.nu.17.& 20.*
15 *Interpretatio debet fieri secundum possibile.& nu.16.*
18 *Damnorum probatio potest fieri per testes quamuis debitum principale requirat scripturam intellige, vt nu.19.*
21 *Probatio requisita per Concilium Tridentinum in iure patronatus Communitatum per scripturas authenticas an excludat testes probantes amissiones scripturarum. & nu. 22.*
23 *Iuspatronatus Dominorum, & vniuersitatum an probetur per subditos, & testes de vniuersitate.*

CAPVT CLXVIII.

IN reuocatione actus dicebatur adhibendã esse eandem solemnitatem, quæ requiritur in illo
1 concedendo † ad tradita per *Rom.consi.65.nu.2.* vbi loquitur de Prioribus, quorum remotio ab officio erit inualida, si facta fuerit sine consilio generali, à quo illud officium habuerunt: Ideò si in
2 contractu requiritur decretum † ita etiam in distractu *Bald.in l.præses.num.5.col.1.ad med.vers venio ad quæstionem.C.de transf.* Cum etiam modus obserua-
3 tus in concedendo † debeat quoque obseruari in tollendo *Bar.in l.2.§.1.in fi.de opt.leg. Alex.cons.47.in causa inter assertas in princ.lib.7. dixi decis.93.num.16.* Quarum ratio est, quia omnis res dissoluitur per
4 eas causas, per quas nascitur, † & actus resolutio est eiusdem naturæ, cuius constructio *c.omnis res.27.q.2.Ias.in l.omnium.num.9. vers. item dum in secundo membro.col.2.in fi.C.de test.& cons.141.num.2.lib.4.Doctor.in l.nihil tam naturale.de reg.iur.Alex.cons.209.statutis accuratè.col.vlt.lib.2.*

Quod etiam procedit in qualitate testium, nedum in quantitate, vnde si in testamento requiruntur ex dispositione statuti testes, qui debeant
5 esse de iurisdictione loci, † vbi testamentum conditur, ista qualitas requiretur etiam in illius reuocatione latè *Surd.decis.129.n.4.vsque ad n.16.* Vbi etiam prædicta ampliat respectu fori, vt scilicet pro
6 distractu quis debeat conueniri in loco, † vbi esset conueniendus pro contractu *Idem Surd. consi.136.num.17.lib.1.*

Ideò etiam dicimus, quod si ex forma statuti
7 creditum debeat probari per scripturam, † solutio etiam illius erit probanda per scripturam *Bal.cons.220.proponitur.lib.1. Dec.in c.2.col.12. vers.postremo. de probation.Ancb.cons.350.in quæstione prædicta. per tot.Afin.de execution.c.42.§.5.num.12.*

In causa tamen Vincentij, & litis consortium mibi commissa contrarium Dixi, nam constabat, quod partes voluerunt celebrare instrumentum in præsentia Iudicis ex eorum voluntate, vnde ista solemnitas voluntaria non debebat eos arctare, vt esset adhibẽda in dissolutione eiusdem actus,
8 † Cum contraria procedant, quando ex dispositione legis, vel statuti illa solemnitas requireretur in celebrando actu, secus si ex voluntate partium fuisset adhibita *Bart.in l.Actor.n.9.col.3. vers. sed iuxta prædicta formo vnum dubium.ff.rem rat.haber.* vbi de Abbate constituente Syndicum vna cum Capi-
9 tulo, † qui poterit solus illum reuocare sine requisitione capituli, sequitur *Castr.in l.tria prædia.31.ad fi.num.5.vers.nota etiam quod ea. de seruit. rustic. prædior. Osasc.decis.52.num.10.Afin.de execution.§.5.c.42.num.7.vers.at secus si vltro.*

Quæ magis habebant locum, quia in casu nostro erat res integra, tunc enim sufficit simplex vniuscuiusque partis cõsensus, secus autem vbi non
10 esset integra, † nam tunc debet interuenire actus tertio similis; Etenim resolutio contractus fit per quandam pœnitentiam *Bal.in l.1.n.3.in fi. C.quand.lic.ab empt.disced.post Bart.in l.ab emptione.nu.12.de pact.*
11 † Et quando sumus in re nõ integra non est locus pœnitentiæ *gl.in l.quod seruum.8. in verb. potest.in fi.de cond.caus.dat.Bar.in l.3.in princ.ff.eo.tit.* Vnde vt sit locus pœnitentiæ re non integra, omnia sunt reducenda ad primum statum, quamuis simus in solẽ-
12 nitate † ex voluntate partium adhibita, prout in specie declarat *Surd.cons.136.n.26.lib.1.* Vbi ex hoc concludit, quod si in locatione interuenit instrumentum, constitutum, precarium; stipulatio, aut quid simile non poterit ab ea discedi nudo partiũ cõsensu, quamuis simultaneè interuenisset, quasi tunc non sit res integra, quando subsequuta est traditio rei, & pretij solutio, aut accessit stipulatio, vel fuit deuẽtum ad executionem contractus *Bart.in l.ab emptione.nu.11.col.3. vers. quæro qua facuunt contractum.ff.de pact.Bal.in l.1.n.5.C.quand. lic.ab empt.disced.* Et facit quia solemnitas etiam ex voluntate partium adhibita potest operari, vt non possit fie-
13 ri actus, nisi cum illa solemnitate; † Quemadmodum dicimus de Beneplacito Apostolico, cuius defectus obstat transactioni, si ex conuentione partium fuerit in ea illud reseruatum, præsertim cum clausula nec aliàs, nec alio modo, Quamuis idem beneplacitum aliàs non requireretur *Rot.coram Card.Pamph.Comen.locationis.10.maij 1600.& per R.P.D.Ludouis.Camerin.transactionis.19.nou.1604.*

Quo ad secundum de scriptura requisita ad
14 probationem, si illa non potest adhiberi † an admittatur probatio per testes Dixi veriorem opinionem affirmatiuam: Nam semper debemus sumere interpretationem secundum possibile &
15 prout actus fieri potest † *l.stipulatio ista.§.hi.ad fin.de verb. oblig. l.regula.§.& licet. ff.de iur. & fact. ignorant.* Quasi lex, seu statutum debeat semper intelligi in
16 casibus, & capitulis, quæ possunt adaptari † *l.1.§.lex falcidia.ff.ad leg.falcid. Alex.con.81.visa consultatione.col.3.in princ.versicul.confirmo.nam dispositio.n.11.lib.6.*
17 † & ita in terminis concludit *Cast.in l.testium.14.n.9.col.3.in prin.in ver.sin verò facta.C.de testib.* vbi quod poterit probari amissio, & tenor scripturæ *Oldrad.con.154.quia tota.n.24.col.pen.post med.vers.præterea ad illud obiectum quo dicitur Aym.cons.213.nu.18. Masq. de probation.concl.32.n.46.& concl.1318.num.15.* siue scriptura sit de necessitate probationis, seu de substantia actus, probatis tamen illis tribus, scilicet facto, scriptura, & casu secundum opinionem *Bart.in d.l.testium.& in l.sicut iniquum.C.de fid.instrum. Marsil.in rubr.de probat.n.39.333.& 334.* cum aliis per *Rutger.Rulandt.in thesaur.iur.emphyt.q.7.n 36.* vbi latissimè declarat quando per testes eadem fides adhibeatur, quæ ipsi instrumento, ita vt, si illud tanquam deperditum reformetur ex depositione legitima testium, habeat executionẽ paratam in locis, vbi adsunt similia statuta, per quæ datur illis eadem executio *Ang.* qui de communi *in l.fin.col.2.C.de edict.diu.hadrian.tollend. & ibi Alex.n.21.Roder. Soarez. in l.post rem iudicatam. in decl vt at.leg.regn.versi.tertio & principaliter limito.num.3.de re iudic.*

Minus esset dubitandũ quando ageretur de dãnis & interesse, & sic de circunstantiis, & qualita-
18 tibus, † in quibus admittitur probatio per testes, quãuis debitũ, aut quid simile nõ posset probari, nisi per scripturã: Etenim debemus intelligere istã dispo-

dispositionem circa factum principale, non quo ad cohærentia, & circunstantias pro illius liquidatione, prout in terminis concludit *Ang.conf. 200.in ciuitate lucana.col.vlt.in 2.dub.verf.præterea prout dixi.nu.5.Iaf.in l.certi condictio.§.quoniam. nu.10.col. 3.in fi.verf.vide etiam propter istum.ff.si cert.pet. Alex.conf. 58.in præsenti causa magnifice prætor.n.7 col.2.versi.præterea dato etiam lib.4. Caffad.decis.20.nu.2. de præbend.* latè *Rot.Genuens.per Carthar.decis. 9.per tot.*

Intelligendo dummodò prius ipsum factum principale probetur per scripturam, †si enim hoc
19 non præcedat, non poterunt probari accessoria, & circunstantiæ per testes *Mandos.reg.27.q.4.in fin.* vbi quod est cogitandum, quia est magna limitatio, subdens ad scientiam Papæ, quæ poterit probari per testes, quamuis gratia Apostolica sit probanda per scripturam, seu literas; Quod etiam est admittendum, dummodò prius factum principale probetur per literas *Rot.decis.332.aliàs 27.licèt romana.de rescript.in nou.* de qua multa *ibi Addi. per Papazzon.in verb.certa scientia.*

Verum esset quod si in aliquo casu lex non cõ-
20 fideret de probatione testium, † sed solius scripturæ, tunc neque sufficiet probatio testium, qui deponerent scripturas esse deperditas, licèt probarent illarum tenorem *Gonzal. de alternat.gl.18.n. 82.* qui loquitur in casu *Concil.Trid.sess.25.c.9.de reform.* vbi in Communitatibus ad docendum verum titulum iurispatronatus non suffragatur probatio tẽporis immemorabilis, quàm si præter reliqua ad eam necessaria, pręsentationes etiam cõtinuatæ non minori saltem, quam quinquaginta annorum spatiũ, quę omnes effectũ fuerint sorti-
21 tę, authenticis scripturis probentur: †Nam neque esset satisfactum mẽti Concilij, si probaretur per testes amissio scripturarum, quamuis deponerent de illarum tenore, & quod in eis continebantur præsentationes continuatæ. Cum enim Conciliũ non cõfidat de testibus debet esse exclusus huiusmodi modus probationis, ne detur occasio eludẽdi dispositionẽ eiusdem Concilij: prout in terminis est decisio *Rot.coram Sanctissimo Sabinen. iurispatronatus.15.nouembris 1582. & per Card. Pamph. Forosempronien.seu nullius.15.decembris 1593.* ex cuius Rotæ auctoritate non esse discedendũ ab huiusmodi opinione, quicquid alij contrariũ sentiãt, vt multis comprobat *Gonzal.ad reg.8.cancell.gl.18.nu.82.*

Neque obstabit quod in casibus, in quibus de actus necessitate requiritur scriptura, est admittẽda probatio per testes illa deperdita *Bald. in l. testium.C.de testib. Aym.conf.203. nu.18.* cum aliis supra
22 allegatis. †Quia in casu Concilij est magis tuta supradicta opinio propter vsurpationes, quæ præsumuntur in personis, de quibus idem Conciliũ loquitur: vnde non mirum, si plenior, & magis exacta probatio requiratur, & per consequens meritò non sit fidendum testibus *Rot.diuers.decis.199.*
23 *nu.4.p.2.* †Vnde neque erunt testes legitimi illi de vniuersitate ad probandum iuspatronatus ipsius, prout neque subditi dominorum pro domino, cum simus in casu speciali exigente insolitas probationes, quidquid aliàs de iure communi istæ sufficerent *Caputaq. decis.136.p.2.Paris.de confident.q. 28.n.251.* Valet enim lex, seu statutum scripturam requirens tanquam se fundans in timore corruptionis testium *Fel.* qui de communi *in c.2.nu.12.de probat.Marsil.in rubr.eod.tit.nu.32.Iaf.in l.certi condictio. §.quoniam.n.14.& ibi Alciat.in fi.ff.si cert.pet.* Maximè in factis antiquis, & excedentibus memoriam hominum, in quibus magis admittitur probatio per instrumenta, quàm per testes *Bal.in c.cum causam nu.3.de probat.Paris.conf.104.n.46.lib.1.Aym.conf. 54.num.15.Rot.coram R.P.D.Marcomonio Spoletan.bonorum.13.iunij 1608.Rol.conf.2.num.59.lib.2.*

EPITOME.

Archiepiscopi, & eorum Vicarij quando possint punire Suffraganeos, & cogere illorum subditos ad perhibendum testimonium, suscipiendum delegationẽ, & illis dare licentiam contrahendi matrimonium. Accessoria an deuoluantur per appellationem in causa principali. Iurisdictio an sit vbi est coactio, & quomodo intelligatur.

SVMMARIVM.

1 *Subditi Episcopi non possunt compelli per Archiepiscopum ad perhibendum testimonium in causa appellationis, quamuis ad id cogatur Episcopus.nu.12.idem in alio Iudice.num.2.Declara vt num.4.5.& 13.*
3 *Homo hominis mei quando sit homo meus.*
6 *Iurisdictio deuoluitur ad Archiepiscopum per negligentiam Episcopi.*
7 *Cautela vt Episcopus non possit negare monitionem Archiepiscopi.*
8 *Archiepiscopus non potest dare licentiam contrahendi matrimonium subditis Suffraganei. Fallit.num.9.*
16 *Archiepiscopus non compellit subditos sui Suffraganei ad accipiendum delegationem.*
11 *Verbum mandare an significet coactionem.*
14 *Archiepiscopus an possit punire Vicarios sui Suffraganei.*
15 *Causa Episcoporum quando pertineant solùm ad Papam.*
16 *Vicarius Archiepiscopi an habeat iurisdictionem in Episcopos Suffraganeos.*
17 *Iurisdictio est vbi coactio. Intellige, vt n.18.*
19 *Per appellationem, quando deuoluantur etiam accessoria.*

CAPVT CLXIX.

ARchiepiscopus nõ potest compellere subditos Episcopi ad perhibendum testimo-
1 nium in causa appellationis †*c.1.§.neque.vbi gl.in verb.suscipere.ad med.de for.comp.in 6.* Nam per appellationem deuoluitur iurisdictio ad Archiepiscopum quo ad partes, non quo ad alios: Ideo in cõpulsione aliorum subditorum recurrendum est ad Episcopum *Abb.in c.pastoralis.11. in princ.col. vlt.in fin.verf.vel dic secundum.n.12.de offic.ordin.*

Idem est in quolibet Iudice, nam si de alia ciuitate petantur testes, Iudex causæ mittit ad Iudicẽ
2 loci, † vt testes recipiat, & ad Iudicem attestationes remittat *l.iudices.17.C.de fid.instrum.glof. in c.1.in verb. suscipere. de for.compet. in 6.* vbi ex hoc notat, quod Iudex non habet eandem potestatem in accessorio, sicut in principali, cum in tales subditos non habeat iurisdictionem *c.pastoralis.9.in fi.de offic. ordin.c.nullus primas.9.q.3.* vbi Archiepiscopus non habet aliquam potestatem in subditos Episcopi
3 sibi subiecti *Menoch.conf.604.n.2.lib.7.* †Cum homo hominis mei non sit homo meus *glof. vlt.in.in cap. legitur. 81. distinct. Iaf. in cap. 1. num. 35. qui feud. dar.poss.* Sicut libertus liberti mei non est meus libertus *l. modestinus. de verb. signif. leg.si quis à liberis. §. libertis. ff. de liber. agnoscen.* Nec vassallus

vassalli mei est meus vassallus, cum distinctioni-
bus, de quibus per *Bar. in l. claudim. ad fi. ff. qui pot. in
pignor. hab. Bald. in l. 1. C. comm. de legat. Brun. consi. 32.
col. 1. Menoch. 604. num. & lib. 7.*

Prædicta tamen Dixi non procedere, quando
4 extaret consuetudo in contrarium, † secundum
quam non solùm posset Iudex citare in alterius
territorio, sed etiam capere malefactorem, quasi
consuetudo possit derogare iurisdictioni de loco
ad locum, prout concludit *Bal. in l. 3. in fi. § sed & di-
ui fratres. in 2. lectura antiqua. ff. de testib.* & in specie de
Archiepiscopo, quod cõpellat testes ad testificã-
dum, etiam non subditos suæ iurisdictioni stante
consuetudine dicit *Franc. in c. 1. § neque. in princip. per
illum tex. de for. compet. in 6. post gl. ibi in verb. de consue-
tudine.*

Secundò Dixi prædicta non habere locũ, quan-
do Episcopus Suffraganeus esset negligẽs in coa-
ctione testium; Nam Archiepiscopus potest co-
gere Suffraganeũ ad compellendũ subditos pro
perhibẽdo testimonio, & si Suffraganeus negligit
5 hoc facere, † per talem negligentiam deuoluitur
iurisdictio ad Archiepiscopum cõtra subditos, in
quos hoc casu habebit iurisdictionem, quamuis
aliàs non haberet, prout concludit *Host. in c. pastora-
lis. de offic. ordin.* Vbi quod Archiepiscopus præfiget
terminum Episcopo, vt subditum cogat, quo ela-
6 pso poterit vtrumque compellere. † Quia genera-
liter negligente Episcopo succedit Archiepisco-
pus *Gem. in c. 1. § neque. in fi. vers. decisio huius. de for. com-
pet. in 6. Fel. in c. pastoralis. de offi. ord. col. 5. ante medium n.
6.* vbi quod vniuersus mundus tenet, vt per negli-
gentiã Episcopi deuoluatur iurisdictio ad Archie-
piscopum *per tex. in c. cum simus. 9. q. 3.* sequitur *Franc.
in c. 1. n. 3. in gl. in verb. culpis. de suppl. neglig. prælator. & ibi
etiam Gemin. col. penul. in fi. vers. & istam opinionem credo
7 veram.* † vbi quoque dant cautelam, vt Episcopus
non possit negare monitionem, quod cõsignatio
litterarum Archiepiscopi fiat coram testibus, &
notario ad hoc, vt possit confici instrumentum,
cum aliis cautelis, de quibus ibidem per eos.

Prout videmus, quod non permittitur Archie-
piscopo præstare licentiã contrahendi matrimo-
nium Subditis sui Suffraganei, vel Sacerdotibus
8 Suffraganeorum, † cum non sit superior illorum,
neque in eos habeat iurisdictionem *c. venerabilis. de
senten. excom. in 6. Dec. in c. dilecti. n. 5. de appellat.* cum
aliis supra allegatis; Præterquam in casu, in quo
Ordinarius sine iusta causa illam licentiam dene-
9 garet suis subditis, † tunc enim recurritur ad Me-
tropolitanum, hoc est Archiepiscopum, qui tunc
cognita veritate licentiã præstabit subditis suffra-
ganeorum ad illud matrimonium celebrandum
iuxta formam Concilij, prout de communi docet
*Spin. de test. gl. 15. princ. nu. 40. post Abb. in c. si quis contra
clericum. de for. compet. & in c. licet de suppl. neglig. prælator.
arg. gl. in c. 1. in verb. culpis. eod. tit. lib. 6.*

Quemadmodum dicimus de Archiepiscopo,
qui non potest compellere subditos sui Suffraga-
10 nei ad suscipiendum delegationem, † si noluerint
*c. pastoralis. in princ. de offic. ordin. c. 1. § neque. de for.
comp. in 6.* cum in eos non habeat iurisdictionem,
quæ requiritur, vt possit cogere *l. eum qui. de iurisd.
omn. iud.* Quod secus est in Suffraganeo, quẽ pos-
set cogere, quia est immediatè subditus Archiepi-
scopi *gl. in d. § neque. in ver. suscipere.* vbi quod in istis
casibus mandabitur Suffraganeo, vt subditum
11 compellat, † & ibi intelligitur verbum mandare
de coactione *Abb. in c. pastoralis. n. 12. de offic. ordin.* &
de prædictis omnibus est *decisio Rotæ per Card. Seraph.
Valentina iurisdictionis. 3. decembris 1596.*

Neque obstat, quod licèt possit compellere
Suffraganeum, tamen non poterit cogere subdi-
12 tum illius, prout concludit † *Abb. in c. pastoralis. col.
vlt. in fi. n. 12. de offic. ordin.* Vbi quod solum debet
compellere Episcopum, vt exequatur officium
suum, sicut idem est in aliis casibus, in quibus E-
piscopus Suffraganeus esset negligens, quod et-
iam voluit *Io. And. post Archid. in d. c. 1. § neque. de for.
compet. in 6.* contra *Host. in c. 1. de suppl. neglig. prælator.
eo. lib. 6.* & sequitur etiam *Idem Abb. in c. si quis contra
clericum. de for. comp.* cum aliis *per Fel. in c. pastoralis. col.
6. in princ. vers. est verum. de offic. ordin.*

Quia quicquid præfati Doctores sentiant, ve-
rior est opinio contraria, quod quamuis Archie-
piscopus possit compellere Episcopum per cen-
suras, non tamen est inconueniens, quod plura
13 competant remedia in casu istius negligentiæ, †
qua extante poterit etiam cogere subditos ipsius
Episcopi secundum opinionem *Host.* quam dicũt
veriorem *Imol. & alij, de quibus per Franc. in c. 1. § neque
in fi. in gl. in verb. suscipere. de for. compet. in 6.* & sequitur
*Rot. per Card. Seraph. Valentina seu Oriolan. iurisdictionis
18. aprilis. 1597.*

Quæ magis procederent contra Vicarios, seu
Officiales Episcopi Suffraganei, quos Archiepi-
14 scopus poterit cogere, † quemadmodum Episco-
pos, cum faciant idem tribunal cum ipsis; prout
in specie concludit *Archid. in c. 1. § nec etiam. vbi quo-
que Ioan. de for. compet. in 6.* Intelligendo in ciuilibus
causis Episcoporum, de quibus Archiepiscopi co-
gnoscunt, & vbi Vicarius peccaret in his, quæ sunt
iurisdictionis, in istis enim poterit illum Archie-
piscopus punire, & in eundem ecclesiasticam e-
xercere censuram *c. 1. vbi gl. in verb. rationabilis. de offic.
vicar. in 6.* Secus quando Vicarius aliquid faceret,
aut possideret tanquam priuatus, quia nullam in
eum haberet iurisdictionem, sicut in subditos
Suffraganeorum, quemadmodum neque in deli-
ctis, prout latè declarat *Iacob. Brozz. de offic. vicar. q.
59. lib. 2. n. 1. & 2.* ex decreto *Concil. Trid. c. 6. sess. 13. de
15 reformat.* † Vbi Episcopi non citantur, aut monen-
tur, nisi ob causam, propter quam essent deponẽ-
di, aut priuandi; cuius causæ cognitio à solo Papa
terminatur *c. 2. de transl. episcop. c. vt debitæ. de appellat.
c. maiores. de baptism. Clar. in § fi. q. 35. vers. vlterius quæ-
ro. Concil. Trid. sess. 13. c. 7. de reformat.*

Amplius non solum Archiepiscopus in prædi-
ctis casibus poterit exercere iurisdictionẽ in Suf-
16 fraganeos Episcopos, † sed etiã Vicarius Archie-
piscopi illam habebit cõtra eosdẽ Suffraganeos,
quando tamen Archiepiscopus esset absens, quo
casu etiam poterit proferre sentẽtiam interdicti,
suspensionis, & excõmunicationis *c. romana. § offi-
ciales. de offic. ordin. in 6. Franc. Marc. decis. 483. num. 1.
lib. 1.* cum declarationibus, de quibus latè *Iacob.
Brozz. de vicar. episcop. q. 58. per tot.*

Quibus tamen adde, quod non ex hoc amplia-
bitur iurisdictio Archiepiscopi ex qualitate loci;
17 Nam eadem illi competeret vtrobique; † Licet
enim vbi est coactio, ibi sit iurisdictio *lege cum
qui. 13. de iurisdiction. omn. iudic.* & vbi causa co-
gnoscitur ibi veniunt omnia accessoria *lege eod.
titul.* Tamen hoc procedit respectu partium liti-
gantium coram Archiepiscopo, non autem sub-
18 ditorum, prout in examine testium, † qui non
sunt

ſunt de territorio iudicantium, contra quos proceditur per viam literarum executorialium. Ideo dicimus quod per appellationem cauſa deuoluitur ad Archiepiſcopum, non tameo deuoluta erit
19 iuriſdictio in perſonis, † Quamuis enim hoc deberet eſſe ratione acceſſionis, quaſi propter deuolutionem vendicet ſibi ius in cauſa principali, vnde etiam in omnibus acceſſoriis, ſine quibus cauſa non poteſt expedire *c. prudentiam. §. penult. & vlt. de offic. deleg.* Tamen illud procedit in Delegato Papæ, qui non habet diſtinctum territorium, quemadmodum nec Delegans. Delegatus enim iudicat auctoritate Delegantis non propria, ſicut Ordinarius, Et ſi Delegans non haberet in aliquos iuriſdictionem, neque haberet Delegatus, prout in ſpecie diſtinguit, & declarat *Anchar. in ca. 1. in prin. in 4. notab. de for. compet. in 6.*

EPITOME.

Exceptiones requirentes altiorem indaginem quando poſſint reſeruari in ſententia definitiua, & an detur appellatio à decreto reſeruationis. Proceſſus an valeat ſi fiat per Delegatum ante præſentationem reſcripti, & quid ſi partes non opponant, & in Iudice Conſeruatore, Affines, Amici, & Serui an poſſint agere remedio recuperandæ, acquirendæ, & retinendæ poſſeſſionis pro domino abſente.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio requirens altiorem indaginem reſeruatur in definitiua.*
2 *Statutum reſeruans exceptiones in fine litis de quibus intelligatur. & n. 3.*
4 *Appellatio an ſit admittenda à reſeruatione exceptionum. nu. 12. & 13.*
5 *Iudex arbitratur qua probatio ſit incontinenti.*
6 *Appellatio non datur in arbitrariis.*
7 *Reſeruatio exceptionum operatur nullitatem actus & refectionem expenſarum, ſi poſtea probentur. n. 8. & 9. Intellige vt n. 10.*
11 *Appellatio ſolum conceditur conſtito de grauamine.*
14 *Iudex arbitratur an interſit exceptiones reſeruare.*
15 *Sententia eſt nulla ſi feratur abſque præſentatione reſcripti, licèt poſtea præſentetur. Intellige, vt nu. 16. & quid ſi partes non opponant. n. 24. 25. & 27.*
17 *Notario non creditur, ſi faciat fidem, quod vidit reſcriptum, niſi illius tenorem regiſtret.*
18 *Citatus per Delegatum non inſerta copia delegationis non tenetur comparere. Amplia. vt n. 19.*
20 *Delegatus non recipit exercitium iuriſdictionis ante præſentatum reſcriptum.*
21 *Procurator an habeat poteſtatem ante præſentationem mandati. & n. 23.*
22 *Mandata in quo differant, & ſint ſimilia reſcriptis.*
26 *Priuatus non poteſt conferre iuriſdictionem.*
28 *Conſeruator dicitur Iudex Delegatus.*
29 *Iuriſdictio delegati eſt odioſa.*
30 *Iuriſdictio Conſeruatoris eſt fauorabilis.*
31 *Conſeruator non tenetur in citatione inſerere copiam reſcripti. n. 32.*
33 *Poſſeſſio abſentis poteſt recuperari per affines, amicos, & ſeruos etiam non expulſos, non autem acquiri. n. 35. nec agi pro poſſeſſione turbata. n. 36.*
34 *Ratio generalis ampliat regulam, & dictum.*

CAPVT CLXX.

Statutum mandans exceptiones requirentes altiorem indaginem poſſe, & debere reſeruari cum definitiua eſt conforme iuri Communi
1 † iuxta diſpoſitionem *l. 3. §. ibid. ff. ad exhib. Marſil. ſing. 365. exceptio requirens. n. 1. Menoch. de arbitr. caſ. 20. in fi.* Huiuſmodi tamen ſtatutum reſeruans exceptiones in fine litis non debet intelligi de illis, quibus omiſſis peruerteretur ordo iudicij; videlicet, quod quis non ſit Iudex; aut procurator;
2 † Iſtæ enim indiſtinctè ſunt prius diſcutiendæ *Ares. conſ. 7. col. 1. Felin. in cap. exceptionem. n. 24. de except.* Prout neque idem Statutum intelligetur de exceptionib. claris, & de quibus incontinenti po-
3 teſt conſtare Iudici, † quia iſtæ non cenſentur à Statuto reſeruatæ, quemadmodum exceptiones iuris quamuis dubij, prout latè concludit *Menoc. de arbitrar. q. 53. n. 5. lib. 1.* & latius *conſ. 125. nu. 3. lib. 2.* Licèt de exceptionibus iuris dubij contrarium, quod poſſint reſeruari firmet *Aretin. in §. in bonæ fidei. n. 2. inſt. de action. Capic. deciſ. 10. n. 19. & 20.*

An autem poſſit appellari ab iſto Iudicis decreto reſeruante exceptiones ad merita cauſæ,
4 vel poſt publicationem, cum de hoc quæreretur Dixi in caſu mihi propoſito veriorē opinionem negatiuam, quod non detur appellatio ob illam rationem, quia ſtatur dicto Iudicis reſeruantis, quando exceptio dicatur intricata, & reſpicere altiorem indaginem, & eſt poſitum in eius arbitrio, prout concludit *Bald. in l. ſi ex falſis. 22. col. penul. verſi. vel melius dic ſecundum. ibi. & intelligitur liquidabile. n. 11. ad med. C. de tranſact. Felin. in c. exceptionem. 12. col. 7. in prin. verſi. vel hoc eſt arbitrarium. n. 24. de exception. Tiraq. in l. ſi vnquam. in verb. omnia vel partem. nu. 31. C. de reuocand. donation. Menoc. de arbitr. caſ. 20. n. 3.*
5 *& de recuperand. poſſ. ff. remed. 1. n. 260.* † vbi etiam de probatione in continenti, quę remittitur arbitrio Iudicis, quando dicatur talis, & latè proſequitur *Matth. Coler. in c. cum venerabilis. nu. 72. vſque ad nu. 78. de except. & in tract. de proceſſib. execut. p. 4. c. 2. num. 5. cum ſequent.*

Vnde cum hoc ſit arbitrarium Iudici, non erit
6 licita appellatio † *Ann. conſ. 78. nu. 8. Couarr. cap. 12. var. reſolut. n. 3. Menoc. de arbit. q. 70. lib. 1. n. 7. vſq. ad n. 12.* quaſi ob collatum ſibi arbitrium Iudex æquiparetur Principi, qui non poteſt reprehendi *l. 1. C. de offic. præfect. prætor. Dec. conſ. 47. in prin. lib. 1.*

Præſertim quia in caſu, de quo agimus non cōſideratur læſio per huiuſmodi reſeruationem;
7 † quaſi iſta reſeruatio operetur, vt probata poſteà exceptione geſta ſint nulla *Bart. in l. ill. à quo. §. 1. ad trebellia. Marſil. ſing. 365. num. 2. & ſing. 698. teſtis qui non debet. n. 3. verſi. & ideò dixit.* Intelligēdo quando
8 exceptio reſeruata opponebatur proceſſui, † ſecus ſi ſubſtantiæ ipſius negotij, ſuper quo agitur, quia ad hoc, vt dicatur nullum, quod antea factum eſt, requiritur ſententia declarans, quod illud pro irrito debet haberi, prout declarat *Felin. in c. exceptionem. n. 24. in fi. de exception* vbi etiam allegat *Ludouic. in leg. 1. col. penult. de re iudic. Alex. in d. leg.*
9 *ille à quo. ad trebellian.* † Ita vt etiam reficiantur expenſæ, ſi obſiſter d. exceptio *clem. appell. cui. de appellat. Ann. ſing. 605.* Vnde non poterit appellari, quia nō intereſt parti, nec reſeruatio nocet, qua-
10 ſi tunc Iudex debeat argui in arbitrariis, † cum nimis partem lædit, & agitur de magno præiudi-

cio *Bald.in c.1.col.antepen.versi. & scias.nu.15. de milit.*
vassal.qui est contumax. Alex.cons.106. viso themate an-
tepositc.col.3.in fi.versi.cum his consonant.nu.14. Boer.de-
11 *cisi.284.col.antepen.in prin.n.18.ad med.* †Cum appel-
latio solùm coocedatur constito de grauamine
per Iudicem illato *Butr. in c. quo ad consultationem.*
col.3.post med.versi.quas autem exceptiones.n.16.de rt iu-
dic.dixi latius sup.c.139.Surd.cons.405.n.26.lib.3.

Neque obstat quod appellari enam possit ab
ista reseroatione, quasi Iudex noo debeat mutare
12 ordinem datum à iure, †ideo neqoe exceptiones
reseruare, vt in specie notat *Bald.in l.1.col.pen.in fin.*
n.51.C.de his qui accus.non poss. Add.ad Bart. in l. nam &
13 *posteà.in prin.col.2.in fi.in verb.altiorē.de iur.iur.* †Quia
intelligitur, quando exceptio requirit altiorem
indaginem, quo casu erit licita appellatio, secus
vbi illam non requireret, tūc enim reseruatio est
iusta, & non potest appellari, prout declarat *Fel.in*
c.exceptionem.12.col.6. in fi.versi.fallit quarto.nu.24. de
excep. vbi quod ita intelligendus est *Domin. in c. si*
quis episcoporum. §.except.3.q.6. Ann.sing.605. vbi am-
pliat etiam ad Iudicem inferiorem, ne dum ad
Superiorem, & Præfectum prætorio; Et est *tex.in*
l.3. §.ibidem.ff.ad exhib. & notat. *Bart.in l nam & po-*
stea.in prin.col.2.in fi.versi. & hoc verum. n.8.de iur.iur.
14 *Host.& aly.in c.cum contingat.de offi.deleg.* †Vnde cum
sit arbitrarium Iudici, an ista exceptio requirat
altiorem indaginē, & an intersit *Bal.in l.si ex falsis.*
n.11.de transact. sequitur, quod neque detur appel-
latio ex supra allegatis, cum ipse solos in iudiciis
sit bonus vir *l.thau.§.sororem.de fideicomm.libertat.*

Quo ad secundum de validitate processus, de
qua dubitabitur Dixi regulariter esse inserendam
copiam commissionis in citatiooe, ita vt sentētia
sit nulla si feratur absque præsentatione commis-
15 sionis, †licèt posteà præseotetur *Bal.in l.eum qui.de*
iurisd.omn.iudic.& ibi.Purpur.col.3.n.16. Fels. in c.cum
ex officiis.16.col.18.versi.octaua conclusio n.35.de præscri-
ption. Et ita in Rota seruari testatur *Guid.Pap.q.286.*
prout etiam dicit *Ann. alleg.143. &* esse multum
notandum *Idem Ann.alleg.24. Rot. per Card. Millin.*
Corimbrien.decanatus.19.Nouemb.1593. quæ est ioter
16 decisiones recollectas per *Farin.dec.95.n.2.* †quic-
quid aliud sit, quādo de stilo alicuius Curiæ non
esset consuetum inseri huiusmodi rescripta in ci-
tationibus, vel quando essemus in Viris io maxi-
ma dignitate positis, quasi illis credēdum sit, non
facta fide delegationis, & in aliis casibus, de qui-
bus per *Menoch.cons.100.n.71.vsq.ad n.79.lib.1. De-*
cian.cons.18.n.156. & latè *per Farin.de testib.q.63.n.55.*
17 *cum seq.* †Cum aliàs non stetur assertioni Iudicis,
nisi expressus sit tenor rescripti; Ita vt neque cre-
dendum sit notario, nisi illud registrauerit in a-
ctis, quamuis attestetur se vidisse mensem, diem,
& tenorem commissionis *Rot. coram. R.P.D. Man-*
zaned. Chartagin. translationis pensionis. 19.Iunij 1606.
Quidquid dixerit *Rot.decis.9.de concess.preb.in antiq.*
dum concludit, quod sine copiæ præsentatione
valeat processus, dummodò posteà quaodocuo-
que literæ producantur, & de illis coostet, cum
ab illa decisione fuerit recessum, vt testatur *Rot.*
coram R.P.D. Penia.Tuden.beneficij de rosal. 12.Decembr.
1599.post Fels. in c.suscitatum.n.13.de rescript. Crescent.
decis.198.Rom.cons.573.n.6.

Amplius citatus per Delegatum non inserta
18 commissiooe † non teneretur comparere *Bart. in*
leg.si quis ex alieno.de iurisd.omn.iudic.Host.in c.præterea.
de dilation.Guid.Pap.q.286.iudex delegatus in fi.n.4. &
declarat *Archid.in c.si episcopus.3.q.2. vers.præterea ad-*
de ad hec. n.3. vbi quod rescriptum debet inseri in
citatoriis, vt appareat de iurisdictione, & vt etiam
reus deliberet, & instructus veniat, quia aliàs oon
19 tenetur comparere; †Immò etiam quod com-
missio inseratur noo sufficiet ad procedendum
vlterius, nisi de ipso authentico fides fiat citato,
quia transmissio copiæ sufficit, vt reus debeat ve-
nire, non tamē operatur, vt post comparitiooem
arctetur ad respondendum, nisi facta fide de re-
scripto originali *Archid.d.num.3.* cum distinctione
tamen, de qua *per Abb.* qui coocordat coorrarias
sententias *in c.2. nu.5.col.2. in fi. versi.ego concordanda*
opiniones. de dilation.

Ratio prædictorum est, quia Delegatus non
recipit exercitium iurisdictionis, nisi à tempore
20 præsentatæ, †& receptæ commissionis *ca.pastora-*
lis.in fi.de rescrip. Rot.decis.6.n.2.de offic.deleg.in nou. Vbi
quod nisi ante omoia fiat præsentatio rescripti
processus est nullus etiam si sciat se Delegatum,
cum istud non sit ratione ignorantię, sed quia sua
iurisdictio pendet ex productiooe rescripti *Bald.*
in l.falsus. C.de furt.

Simile est in procuratore, qui recipit potestatē
executiuam sui officij à tempore præsentationis,
21 † & executionis mādati, & non ante, & si aliquid
facit ante literas mandati acceptatas noo valet,
quia non est procurator actu, nec Dominus tene-
tur habere ratum *Archid.in ca.is qui.de proc.in 6. Rot.*
decis.7.& ibi latè Add.in verb.acceptasse.de procur.in non.
post Specul.de elect.§.1.vers.quid si procurator. Bart.consi.
incip.an procurator constitutus in absentia; Cum etiam
in huc sint multum similia mādata procuratoria,
22 †& rescripta delegationis *l.& quia.de iurisdict.omn.*
iudic. Abb.in c.cum olim.de offic.deleg.Rot.decis.32.de pro-
cur.in non. Quicquid differant in aliis, de quib.per
Fels.in c. relatū.de offic.deleg. Licèt Rota seruet, quod
23 actus gesti per procuratorem, † antequam reci-
piat procurationem, valeant; ita sufficiat manda-
tum produci ante sententiam *Add.ad Rot.decis.7.de*
procurat.in nou.in verb.acceptasse, & dixi latius.cap.

Quicquid tamen sit de prædictis in casu mihi
proposito Dixi non obstare prætensam nullitatē,
quia cum partes litigauerint coram Delegato an-
te pręsentationem rescripti valet processus, quasi
24 tunc partes cōsentiant, †vt possit procedi etiam
non ostenso rescripto, quod tunc erit pręsentan-
dum ante omnia, nisi litigantes aliud velint, aut
sub silentio pertranseant, prout in specie conclu-
dit *Bal.in l.nec.quidquam. §.vbi decretum. in fin. de offic.*
proconsul. Purpur. in l.eum qui iubet. col. 2.in fi.versic.se-
cunda est conclusio.de iurisd.omn.iudic.

Neque obstat quod contrarium sequatur *Feli.*
in cap. castrum.3.col.11. in verb. valet processus. versic.&
procedunt hec etiam. nu.11. de rescript. Vbi quod non
25 aufertur, † neque confertur iurisdictio saltem e-
xercitio aote præsentatas literas, etiam si partes
consentiant, quod Iudex Delegatus procederet
ante præsentationem, sequitur *Franc. in cap. super*
eo. il 2. quod est 12.col.3. versi.sed limita omnia præceden-
tia.nu.13.de appell. vbi qood consensus priuatorum
26 hoc non potest conualidare, † Ideò licèt par-
tes nooopponant oon valebit processus, cum
priuatus oon possit conferre iurisdictionem *l.pri-*
uatorum. C.de iurisd.omn.iudic. Quod etiam firmat
Dec. in d.c.super eo.il 2.n.12.col.3. versi. prædicta conclusio
limitatur. de appell. Vbi quod intentio Delegan-
tis suspenditur, donec fiat præsentatio littera-
rum;

by Google

rum; Ideò quamuis partes consentiant non vali-
datur iurisdictio Delegati.

Quia verior videtur prima opinio, quod immo
consensus partium sufficiat, nam hic nō agitur de
27 conferendo iurisdictionem, † quam priuati non
possunt conferre, sed solum tractatur de remo-
uendo impedimentum iurisdictionis iam quæsi-
tæ; quod partes possunt facere, cum non inferatur
ex hoc concessio iurisdictionis, prout concludit
*Dec. in c. prudentiam. §. adiicimus, col. 2. in fi. vers. & ideo
iudex delegatus. de offi. delegat.* Vbi quod licèt *in c. super
eo. el 2. de appellat.* secutus fuerit *Fran.* qui tenuit con-
trarium, tamen etiam hoc dicit verius esse, de quo
dicam latius in cap. particulari. Quæ magis pro-
cederent si ageretur de exequendo mandatum
relaxatum per Iudicem, de cuius deputatione
non constaret; Non enim posset illius executio
retardari, si partes coram eo comparuerunt nihil
opponendo, & notarius coram eodem terminos
seruasset, cum etiam non sit præsumendum, quod
se gessisset pro iudice, nisi haberet facultatem
prout in terminis concludit *Rot. per Card. Mellin. Ro-
man. pecuniaria. 23. iunij 1603. & coram R. P. D. Decano.
Roma. restitutionis dotis. 10. martij 1599.* Quod fortius
haberet locum stante susceptione termini, quasi
post illam quis magis prohibeatur dicere de nul-
litate mandati, cum sit exceptio turbida, quę non
impedit executionem *Card. Mellin. ibidem.* Prout re-
gulariter debent esse liquidæ, & notoriæ exce-
ptiones ad illam retardandam, neque requirant
altiorem indaginem, cum fiat executio, reseruatis
debitori suis iuribus post executionem denuo
proponendis *Bart. in l. creditores. 3. nu. 28. C. de pignor.
Coler. de process. execut. p. 1. cap. 10. num. 242. & c. 1. p. 4.
per tot.*

Præterea in casu, de quo agimus eramus in Cō-
seruatore, vnde in citatione non debebat aliquis
28 tenor inseri rescripti conseruatorij, † nam licèt
Conseruator sit Delegatus *gl. in c. 1. in verb. conser-
uatores. in prin. de offic. deleg. in 6. Nauar. cons. 3. n. 3. eod. ti.
29 p. 1. lib. 1.* † Tamen in Delegato ideo requiritur, cum
non præsumatur pro iurisdictione delegata, quæ
est odiosa *Bald. in leg. vnica. C. de mandat. princ.* quod
30 non est in iurisdictione Conseruatoris, † quæ est
fauorabilis *Gemin. in c. cum in illis. §. 1. ad fi. de prabend.
in 6.* & ita in specie de Conseruatore quod non
requiratur copia, & tenor rescripti concludit *Ias.
31 consi. 145. per tot.* † Vbi *n. 2. vers. tertio respondetur.* addit
rationem, quia quando citatus est in loco citātis,
vel modicum distat, non est necesse mittere co-
piam delegationis, sed satis est se asserere delega-
tum, & citatus tenetur comparere, cum sit modi-
cum præiudicium *Butr. in c. præterea. & ibi Abb. col. 5.
32 de dilation.* † Præsertim si verba conseruatoriæ ex-
primerent, quod iurisdictio intelligeretur ad eos
perpetuata à tempore datæ *Ias. d. cons. 145. vers. quar-
to accedat.*

Quo ad vltimum Dixi affines, & amicos posse
iura absentis tueri, & protegere, & possessionem
33 ablatam recuperare, † iuxta dispositionem *tex. in
l. 1. C. si per vim vel alio modo.* Vbi *Bald.* dicit multum
notandum, & alibi non reperiri, Quare magis
admittitur ad illam recuperandam non solum
seruus, vel colonus, qui fuit eiectus dum posside-
ret nomine Domini; sed etiam alter seruorum,
vel procuratorū eiusdē Domini, qui poterunt re-
cuperare possessionem, qua fuit spoliatus ille ser-
uus, vel procurator relictus in specie possessor à
Domino; Etenim cōstitutio est generalis, & cōti-
net rationem generalem, vt consultum sit absenti
in sua possessionē recuperanda, vnde quamuis ea-
dem constitutio loquatur exempli gratia in seruo
34 eiecto, tamen est amplianda ad aliū seruum, † Cū
ratio generalis ampliet regulam, & dictum *Aym.
cons. 236. n. 10.* Et ita in specie concludit *gl. in l. 1. C. si
per vim vel alio modo. & ibi Bart. & Bald.* & hanc opi-
nionem sequendam tanquam veriorem dicit
Menoch. de recup. possess. remed. 6. numero 19. & 20.

In casu tamen, de quo agebatur aliud Declara-
ni, quia non fuit actum remedio recuperādæ, sed
35 adipiscendæ: † Non enim valet consequentia po-
terit colonus, vel seruus recuperare, ergo etiam
acquirere, quia non est par ratio, quasi in recupe-
ratione possessionis concurrat animus absentis,
qui semper retinet ciuiliter possessionem, secus in
acquisitione, in qua nō interuenit animus, prout
concludit *Surd. cons. 160. n. 47. lib. 2.* Ideo quę supe-
rius dicta sunt debent intelligi, quando absens
erat spoliatus sua possessione, tunc enim est licita
recuperatio affinibus, & colonis, Vnde dispositio
26 *d. l. 1. C. si per vim vel alio modo*, † neque procederet
quando absens solum turbaretur in possessione
absque eo, quod fuisset eiectus, tunc enim si alio
remedio d. seruus, vel alter nomine absentis vel-
let agere non admitteretur *Bald. in d. l. 1. Menoch. de
recuperand. possess. remed. 6. nu. 40.* vbi quod non agit
remedio *l. si quis in tantam. C. vnd. vi.* quasi ibi tracte-
tur non de sola causa possessionis, sed etiam pro-
prietatis, cum tamen hoc tantum sit concessum
ob causam solius possessionis, tanquam momen-
taneæ, & modici præiudicij *Doct. in l. 1. C. qui legitim.
person. stand. in iud. hab.* Cum præsertim seruus ad-
mittatur ad remedium *d. l. 1. C. si per vim vel alio mo-
do.* ne per absentiam Domini possessor perdat pos-
sessionem, cum tamen in remedio *leg. si quis in tan-
tam.* caperet lucrum, si pœnam consequeretur, id-
eo ad illud non est admittēdus ex supra allegatis.

EPITOME.

Consuetudo an valeat, vt libri Mercatorum
habeant vim instrumenti, cum hypotheca, &
quando, & inter quos probent, & an intelligan-
tur solum de pertinentibus ad eorum officium;
& de summis de quibus non soleant confici in-
strumenta. Partitæ aliquæ verificatæ an faciant
præsumi alias veras. Statutum mandans probari
per iuramētum salarium vnius anni quando non
constat de conuentione an debeant tantum in-
telligi de famulis, qui conducuntur oretenus si-
ne scriptura, & de salario plurium annorum.

SVMMARIVM.

1 *Libri Mercatorum quando probent, & inter quas personas, num. 4.*
2 *Consuetudo valet vt libri Mercatorum habeant vim instrumenti cum hypotheca & n. 3. Intellige vt n. 6.*
5 *Dispositio collectiua ex parte aliquorum contra alios non habet locum inter ipsos.*
7 *Consuetudo debet esse rationabilis.*
8 *Libri Mercatorum probant merces consignatas non solum principalibus, sed etiam aliis de ipsorum mandato.*
9 *Consuetudo quod stetur libris mercatorum intelligitur de pertinentibus ad mercaturam. Declara, vt num. 10.*
11 *Partita aliqua verificata an faciant præsumi alias*

Digitized by Google

veras etiam non connexas. & n.12. & 13.
14 *Libri Mercatorum probant de summis, de quibus non conficiuntur instrumenta.*
15 *Salarium quando est probandum per iuramentum si non constat de mercede famulorum intelligitur quo ad illos, qui conducuntur sine scriptura, & de domesticis; non alijs, quorum opera vtimur extra domum. n 16.*
17 *Statutum mandans stari iuramento quo ad salarium vnius anni an comprehendat plures annos.*
18 *Statutum disponens sufficere iuramentum ad probandum salarium, seu damnum datum intelligitur dummodo prius constet de seruitute, & damno aliter quàm per iusiurandum. & n.19.*
20 *Statuta an valeant quod villa teneatur resarcire damnum.*

CAPVT CLXXI.

Libris de quibus agebatur Dixi præstandam
esse plenam fidem, cum enim habeant admi-
1 nicula qualitatis personæ, † & contineant multas
partitas verificatas, data, & recepta, & alia, de qui-
bus in processu, probant pro scribente *Aim. consi.*
275. n. 8. Castren. cons. 301. ad bene examinandum. col. 1.
in fi. n. 4. lib. 1. Roland. cons. 92. nu. 6. lib. 3. Rot. per R. P. D.
Lancell. Roman. pecuniaria. 16. Febr. 1601. vbi allegan-
tur concordantes decisiones, latè *Surd. decisi. 105.*
n. 5. & decis. 199. n. 11. & consi. 543. per tot. lib. 4.

Quod magis erat in casu nostro, quia fuit pro-
bata consuetudo, per quam semper fuit habita
2 fides libris similium personarum, † ita vt etiam
habeant vim publici instrumenti, quę consuetu-
do, sicut statutum valet in hoc casu *cap. cum dile-*
ctus. de fid. instrum. Soc. cons. 240. in princ. lib. 2. Aim. de
antiq. tempor. p. 1. §. vidimus & abunde. n. 7. versi. limita-
3 *tur præmissa conclusio.* latè *Surd. decis. 312. nu. 3.* † vbi e-
tiam quod ista consuetudo, & statutum potest
tribuere hypothecam, & executionem huiusmo-
di libris; Ita vt eximat mercatorē ab onere, quod
ei incumbebat, probandi scilicet illa sex requisita
contra singulos debitores quandocunque con-
ueniantur, sed vnica generali contra omnes sta-
tutum mandat exinde credēdum esse istis libris,
Et voluit etiam *Bald. in leg. cunctos populos. colum. 10.*
in prin. versi. & ideo statuta quæ habent. num. 16. C. de sa-
4 *crosanct. eccles.* † Quidquid aliud sit inter ipsos
mercatores socios, inter quos non obtinebit sta-
tutum mandans, quod eorum libris stetur contra
debitores *Alexand. consi. 139. in fi. lib. 5. Surd.* qui
multis similibus comprobat *cons. 551. nu. 30. libr. 4.*
5 † quasi disposita collectiuè ex parte aliquorum
contra alios non habeant locum inter ipsos *l. qui*
duos. 47. cum leg. seq. de procurat. l. si quis ingenuam. §. in
similibus. ff. de captiu. & postlim. reuers.

Præsertim quia probatum fuit, quod non om-
nibus libris est credendum, sed tantum illis, qui
habent requisita, de quibus loquuntur testes, &
quæ adsunt in casu, de quo agimus; Nam aliàs
6 non valeret consuetudo indiscreta, † quod cre-
deretur omni scripturæ mercatoris pro se, tan-
quam prona ad malum, & falsum committen-
dum, cum sit contra esse cōsuetudinis, cuius for-
7 ma medullaris est vt sit rationabilis † *c. erit autem.*
3. distinct. prout in terminis concludit *Bald. in l. vnic.*
col. 4. in princip. num. 6. ad med. versi. nam si consuetudo
loci est. C. de confess. & ibi Add. in verb. si autem consuetu-
do. sequitur *Abb. in c. bonæ memoriæ. il 2. quod est 4. col.*
penult. in fi. versi. vide tamen notabilem limitationem. nu-
mer. 30. de postulat. prælator. Aretin. licèt non firmet
cons. 45. visis articulis. in fi latè *Alex cons. 217. viso quo-*
dam satis inordinato. col. 3. ad med. versi. fortius dixit si-
gnanter. n. 7. lib. 7. Aim. de antiq. tempor. §. vidimus & a-
bunde. nu. 7. ad fi. versi. dummodo tale statutum.

Amplius non solum isti libri probarent quan-
8 do merces fuerunt datæ ipsimet principali; † sed
etiam si alijs sint consignatæ de mandato illius,
quia licèt non videatur posse colligi fides ex hu-
iusmodi libris respectu mandati secundum *Pur-*
pur. in l. admonendi. n. 208. versi. ex quo infero. de iur. iur.
Tamen hoc intelligitur quando mercator non
attestaretur de mādato, eo enim casu si is, qui ha-
buit merces diceret se accipere nomine talis, non
probaret, quasi illi sic asserenti non sit standum,
secus vbi scribens dicit se tradidisse tali de man-
dato alterius, quia eadem adhibetur fides quo ad
mandatum, prout si diceret domino consignas-
se, prout in specie concludit, & distinguit *Surd.*
cons. 543. n. 9. vers. ad primum. lib. 4. de quo tamen di-
cam latius infra in cap. particulari.

Immo quamuis cōsuetudo, aut statutum quod
credatur libris mercatorum debeat restringi ad
9 ea, † quæ pertinent ad causam mercaturæ tantum
Aret. cons. 45. in fi. Aim. de antiq. tempor. p. 1. §. vidimus &
abunde n. 8. versi. rursus talis consuetudo. Tamen hoc
procedit quando fides datur libris ex dispositio-
ne statuti, quia tunc non aliter est ei credendum,
quàm cum istis qualitatibus; Vnde cum statutū
loquatur de mercatore debet intelligi secundum
subiectam materiam de concernentibus causam
10 mercaturæ; † Secus autem quando fides libri
pendet à dispositione iuris communis, quia tunc
in omnibus creditur siue de mercatura, siue de
mutuo, vel de deposito, concurrentibus tamen
adminiculis, prout declarat *Surd. cons. 543. in fi. nu.*
9. versi. ad secundum dictum fuit. lib. 4. post Cephal. consi.
374. n. 53. lib. 3.

Magis daretur fides huiusmodi libris quando
multæ partitæ essent verificatæ, prout in casu, de
11 quo agimus, † quia hoc facit præsumi aliàs fuisse
veras, & legales *Castrens. cons. 301. col. 1. in fi. n. 4. lib. 1.*
Et quamuis iustificatio nonnullarum partitarum
non sufficiat, nisi in connexis secundum *Rip. in leg.*
12 *admonendi. n. 125. de iur. iur. & ibi Purpur. n. 205.* † Ta-
men hoc procedit quando nihil aliud adesset, se-
cus vbi extarent alia adminicula, de quib. in casu
nostro, prout declarat *Sur. decis. 199. n. 12.* vbi etiam
tenet veriorem opinionem esse, quod siue simus
in connexis, siue non, semper præsumantur veræ
13 aliæ partitæ, † quando aliquæ sunt verificatæ; prę-
sertim si mercator est legalis, & fide dignus, cum
satis dicantur connexæ partitæ, dum continent
data, & recepta, & respiciunt eandem negotia-
tionem *Idem Surd. cons. 543. n. 5. lib. 4. post Menoc. de ar-*
bitr. cas. 93. nu. 10.

Verum esset, quod in casibus in quibus liber
mercatoris confirmatus iuramento probaret pro
14 ipso deberet intelligi in illis tantum summis, † de
quibus non solerent confici instrumenta, se-
cus enim esset in alijs, prout concludit *Abb. consi.*
36. col. vltim. ad fi. versi. vnde in his de quibus. lib. 2. se-
quitur *Aim. de antiq. tempor. p. 1. §. quarto limitatur. nu.*
8. in fi.

Prout dicimus de salario, nam si illud sit pro-
bandum per iuramentum iuxta dispositionē sta-
15 tuti, † quando non constat de mercede ministro-
rum, debet hoc statutum intelligi de ministris,
qui

qui solent conduci verbotenus sine scriptura,
prout cum de hoc quæreretur Dixi verius esse,
quia in aliis qui conducuntur, cum conuentioni-
bus, de quibus solent confici instrumenta, non
stabitur hoc iuramento, quemadmodum in mi-
nistro mercatoris, cuius opera Dominus vtitur
pro institore, qui petens salarium debebit pro-
bare aliter, quàm per iuramentum, Ita in puncto
concludit *Hartman. Pistoris quæst. Iuris Roman. & Sa-*
16 *xon q.8.n.11.* † Vbi etiam intelligit de famulis do-
mesticis, non autem Aduocatis, & similibus, quo-
rum opera vtimur extra domum, quando statu-
tum respiceret hæredes defuncti, & loqueretur
per verba, quæ non conuenirent nisi famulis do-
mesticis; Quemadmodum etiam dictum statutũ
17 intelligeretur de salariis plurium annorũ, † quã-
nis dicatur, quod stetur iuramento de mercede
vnius, vel dimidij anni, cum illa verba videantur
potius posita exempli gratia, non vt restringant
18 dispositionem *l. regula. 9. ff. de iur. & fact. ignor.* † Pro-
ut etiam deberet constare aliter, quàm per iura-
mentum, quod quis inseruiuerit, sicut dicimus de
damno, de quo debet apparere aliter, quàm per
19 iusiurandum, licèt statutum dicat † quod stetur
iuramento damnum passi *Bart. in leg. diuus traianus.*
n.2. versi. item sunt statuta. ff. de testam. milit. per text. in
leg. si cum exceptione. 13. §. in hac. de eo quod met. caus. Plot.
20 *in leg. si quando. nu. 758. C. vnde vi.* † Et quando va-
leant huiusmodi statuta quod villa teneatur re-
stituere damnum ei, qui furtum passus est *Bald. in*
d. l. si quando. C. vnde vi. Ias. in l. de quibus. n. 56. col. 12. ad
med. versi. & quod valeat. ff. de legib.

EPITOME.

Legatum, & Donatio causa mortis quando cẽseatur reuocari per alienationem, & hypothecam rerum donatarum, & legatarum, & quid si sequatur sententia capitalis contra donantem, tam si fuerit facta vxori, quàm extraneo, & an debeat præcedere traditio, vel sufficiat constitutum. Augmentum dotis an habeat priuilegia dotis, & reputetur ipsa dos tam si fiat ab vxore, & tertio; quàm ab ipsomet viro, & quando debeat conseruari filiis primi matrimonij.

SVMMARIVM.

1 *Donatio causa mortis reuocatur per alienationem rei donatæ. Declara vt n.5. & 6.*
2 *Donatio causa mortis accedit vltimæ voluntati, non contractibus.*
3 *Legatum an reuocetur per alienationẽ, & pignus rei legatæ.*
4 *Reuocatio legati probatur signis, & coniecturis.*
7 *Actiones descendentes ex maleficio non veniunt ex consensu.*
8 *Donatio causa mortis facta ante delictum euanescit sequuta sententia capitali. Intellige vt n.10. & 13.*
9 *Donatio causa mortis confirmatur per mortem naturalem, non ciuilem.*
11 *Fiscus quomodo fraudetur bonis delinquentium per donationem causa mortis ab eis factam ad fauorem vxorum.*
12 *Donatio causa mortis inter filios æquiparatur donationi inter coniuges.*
14 *Donatio causa mortis an valeat inter virum, & vxorem.*
15 *Donatio causa mortis facta vxori confirmatur per mortem ciuilem mariti si præcessit traditio quidquid aliud sit in morte naturali, & n.16.*
17 *Constitutum finitur morte constituentis, licet constitutarius non perdat possessionem, & quomodo illam recuperet ab hærede. nu.18.*
19 *Augmentum dotis habet priuilegia dotis.*
20 *Augmentum dotis non confiscatur per delictum viri, prout si esset ipsa dos. & n.24.*
21 *Augmentum dotis dicitur ipsa dos quando fit à muliere, seu tertio, secus si fiat à marito.*
22 *Mulier præsumitur dare secundo viro dotem datam primo, & augmentum dotis, dummodo non sit factum ab eodem viro.*
23 *Augmentum dotis factum à marito dicitur donatio propter nuptias, & debet conseruari filijs primi matrimonij etiam sine transitu ad secundas nuptias.*

CAPVT CLXXII.

Donatio causa mortis cum disceptaretur an
possit dici reuocata per alienationem bo-
1 norum donatorum † Dixi veriorem opinionem
affirmatiuam, quam tenet *Bald. in l. si is cum qui meus*
erit. 6. in fi. ff. de leg. 1. vbi dicit esse casum vnicum, &
singularem, sequitur *Alex. in leg. non omnis. in princ.*
num. 3. versi. item etiam si donans. vbi quod est mul-
tum notandum *ff. si cert. pet.* Donatio enim causa
2 mortis accedit vltimæ voluntati † potius, quàm
contractui, & habet se ad instar legati *Lup. in ru-*
br. de donat. inter vir. & vxor. §. 77. numer. 2. ad med.
versi. quia hæc donatio. Roman. in l. si donatione. nu. 19.
Cod. de collation. glo. in l. 2. in verb. capiuntur. ff. de publ. in
rem actio. Ideò reuocatur per voluntariam aliena-
3 tionem. † Ad exemplum legati *l. rem legatam. de a-*
dimen. legat. Ita vt etiam sufficiat pignoratio rei
legatæ ad hoc, vt dicatur facta illius reuocatio,
quando est pignorata ob tantam summam, quæ
vel excedit, vel æquiualet pretio ipsius rei, cum
aliud sit in re hypothecata pro minori summa
Ias. in l. 3. num. 3. C. de legat. Menoch. loquens tam de
legato, quàm de donatione *præsumpt. 24. nu. 7. &*
4 *8. lib. 3.* † Quasi istæ reuocationes probentur si-
gnis, & coniecturis *l. cum hic status. §. pœnitentiam. de*
donat. inter vir. & vxor. Gabriel. consi. 102. num. 8. ad
fi. lib. 1.

Quæ quidem procedunt quando alienatio
continet in specie rem donatam, quia generalis
5 dispositio, † vt institutio omnium bonorum ob-
ligatio, aut donatio non sufficeret *Aret. consi. 74.*
diligenter & maturè. col pen. dub. 4. n. 11. Aim. consi. 144.
n. 10. Couar. in rubr. de testam. p. 3. n. 19. post prin. versi. sed
tamen indistinctè vera est sententia. & est *tex. in l. quoties.*
C. famil. hercisc. de quo *per Lup. in rubr. de donat. inter*
vir. & vxor. §. 69. n. 20. versi. ex quibus omnibus. Menoch.
præsump. 24. in fi. n. 12. lib. 3.

In casu tamen Dianoræ mihi proposito præ-
dictis non obstantib. Dixi contrarium verius esse
6 † quod immò non censeatur reuocata donatio,
de qua agebatur. Nam quicquid sit in alienatio-
ne voluntaria, de qua loquuntur Doctores supra
allegati, aliud est in necessaria, prout in casu no-
stro, quæ cum fuerit propter delictum neque ve-
rè, neque præsumptiuè videtur consentire delin-
7 quens, † quasi actiones descendentes ex malefi-
cio non causentur ex cõsensu, cum ista alienatio
procedat à lege, non ab homine *Bald. in c. 1. §. feu-*
dum quod est penul. opposit. 1 si de feud. fuer. contr. inter do-
min. & agnat. Tiraq. ad l. 16. connubial. glo. 5. n. 158.

Neque obstat, quod etiam sequuta sententia
8 capitali euanescat donatio causa mortis, † Licèt
sit facta ante cõmissum delictum *l. si aliquis. de do-*

nat.cauſ.mort. Quia eſt ſimilis vltimæ voluntati gl. in l.2. in verb. capiuntur. ff. de public. in rem. act. Quę per delictum capitale reuocatur, & non ſortitur effectum, ita vt ſufficiat crimen eſſe capitale, quamuis bona non ſint confiſcata, dummodo ſit tale crimen, quod inferat pœnam confiſcationis, quãuis enim mors ciuilis æquiparetur naturali, tamẽ
9 hoc non procedit, niſi in caſib. expreſſis. † Vnde licèt donatio cauſa mortis confirmetur per mortem naturalem, non tamen per ciuilem, cum hoc non ſit expreſſum, prout latè declarat Surd. conſil. 171. n. 4. in fi. lib. 2. poſt Couarr. de teſtam. p. 3. nu. 4. verſi. cum tamen. Natt. conſi. 549. n. 12. Peregr. de iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. n. 147. vbi ampliat etiam non ſequuta publicatione bonorum, & quãuis reus capitaliter non obierit, ſi bona donatoris per delictum fuerint confiſcata Caſtr. in l. ſi aliquis. de donat. cauſ. mort.

Quia quicquid ſit in bonis donatis extraneis,
10 de quib. loquuntur Doctores ſupra allegati, † Aliud eſt in donatione cauſa mortis facta vxori; prout in caſu, de quo agimus, tunc enim, illa cõfirmatur morte ciuili mariti, qui per condemnationem capitalem efficitur mortuus, & ideò vxor poterit aduerſus fiſcum tueri bona donata, prout concludit in ſpecie Bald. in l. executorem. nu. 30. C. de execut. rei iud. per tex. quem dicit ſingularem in leg. ſed ſi mors. 14. de donat. int. vir. & vxor. & in l. res vxoris. 24. C. eod. & ſequitur Caſtr. dicens valdè notandum in leg. poſt contractum. 15. in fi. de donat. & multum extollit Iaſ. in auth. ſi qua mulier. n. 30. C. de ſacroſ. eccleſ. vbi ex hoc colligit cautelam, quam dicit nunquã
11 vidiſſe, aut legiſſe, † per quam fraudatur Fiſcus bonis delinquentium, cum poſſit præcogitans delictum donare multũ ante crimen vxori cauſa mortis. Nam maritus bannitus poterit reuocare donationem, quæ remanebit penes eum, neque applicabitur fiſco, cum tanquam bona quæſita de nouo non veniant in confiſcatione Surd. conſi. 171. n. 11. & 14. lib. 2. vbi quod eſt ſpecialiſſimum in donatione facta vxori Tiraqu. ad l. 16. connubial. gl. 5. num. 159. Roma. Natt. & alij per Menoch. præſumpt. 124. in fi. num. 70. & 71. lib. 3. Farinac. q. 25. n. 130. & 131. Quicquid aliud ſit, quando appareret facta donatio in fraudem fiſci vt ibidem. num. 133. & per Boſſ. de publicat. bonor. num. 52. verſi. ſecundo limitatur hæc concluſio. Et latè etiam declarat Peregr. de iure fiſc. lib. 5. cap. 1. n. 148. Vbi in fi. verſi. hæc autem diſtinctio. am-
12 pliat ad donationes † cauſa mortis collatas à parentibus in filios, quæ ab initio ſunt inualidæ, & procedunt à pari cum donationibus coniugum leg. penul. C. de donat. int. vir. & vxor. glo. in leg. ſi quis poſt. §. 1. C. de bon. proſcript. Loffred. conſ. 9. n. 6. Salic. & alij in l. poſt contractum. de donat.

Quæ ſine controuerſia habent locum quando, prout in caſu noſtro, memoria defuncti non damnatur, cùm aliàs ſi viri donantis, & delinquentis memoria damnaretur non eſſet quęrenduim de confirmatione donationis,
13 dum de confirmatione donationis, † cum illa eſſet reuocata, quamuis facta vxori l. cum hic ſtatus. §. ſi maritus vxori. ff. de donat. int. vir. & vxor. Salic. in l. ſi quis poſthac. col. 7. C. de bon. proſcr. Farinac. q. 25. nu. 135. Vbi in fi. ampliat. quamuis facta eſſet per modum augmenti dotis Boſſ. de public. bonor. n. 36. poſt princ. & n. 52. ante med. verſi limitatur tamen hæc concluſio. Peregrin. de iur. fiſc. c. 1. lib. 5. nu. 148. in princ. verſi. ſecundus caſus conſider abilis.

Non obſtat quod donatio cauſa mortis non valeat inter virum & vxorem; Quia verior eſt opinio contraria, cum æquiparetur vltimæ volun-
14 tati † quaſi conferatur in tempus licitum poſt mortem, & quia eſt modici præiudicij, cum poſſit pro libito reuocari Caſtr. in l. ſi ſocer. §. Iulius. nu. 3. ſolut. matrim. Rip. in l. 2. n. 3. verſi. tu aduerte. de leg. 1. Lup. in rubr. de donat. int. vir. & vxor. §. 77. n. 2. in prin. verſi. idem dicas. Gòmeſ. de contract. ca. 4. tit. de donat. num. 18. verſi. nono quia ſicut inſtitutio.

Quibus adde magìs dari confirmationem donationis, de qua agimus per ciuilem mortem mariti, quia præceſſit traditio bonorum, quæ fuerũt donata cauſa mortis, hoc enim eſt ſpeciale in
15 morte ciuili, † vt traditio requiratur Bald. in l. executorem. 8. n. 30. verſi. quaro quidam tenent. C. de execut. rei iudic. Iaſ. in auth. quas actiones. col. 7. ad med. n. 30. C. de ſacroſ. eccleſ. Surd. conſi. 171. nu. 17. verſi. & hoc quidem verum eſt. lib. 2. Cum aliud ſit in donatione cauſa
16 mortis facta vxori, † in qua non requiritur traditio, quando confirmatur morte naturali, cum ſtatim à die mortis tranſeat dominiũ in donatarium ſine vlla traditione, quaſi ſe habeat ad inſtar legati Bal. in l ſi mortu. in prin. C. ad l falcid. Couar. in rub. de teſta. p. 3. n. 16. verſi. primum dominium. Lup. in rubr. de donat. int. vir. & vxor. §. 77. verſi. idem dicas ſi maritus. n. 2. cum alijs per Surd. conſ. 171. nu. 17. lib. 2. Aret. conſi. 74. col. pen. verſi. venio ad quartum. n. 10. in fi.

Et adeò prædicta ſunt vera, vt etiam ſufficiat conſtitutum, licèt enim illud finiatur morte con-
17 ſtituentis † Grat. conſ. 63. col. 4. n. 34. in fi. lib. 2. Tamẽ conſtitutarius retinet ciuilem poſſeſſionem, cum illud procedat, ne videatur cõceſſa licentia poſſidendi per conſtitutarium hæredi illius conſtituentis Aim. conſ. 107. nu. 2. Menoch. de recuper. remed. 14. n. 67. vbi quod licèt cõſtitutum finiatur morte, tamen conſtitutarius non perdit poſſeſſionem, immò illam recuperat ab hærede, & ſucceſſore conſtituentis, cum non amittat actionem, ſed illam habeat contra hęredem Gozzad. conſ. 42. num. 18. & ita in puncto quod ſufficiat conſtitutum in donatione, de qua agimus concludit Sur. conſ. 171. nu. 18. lib. 2.

Nec facit quod conſtitutum ſit collatum poſt mortem, quo tempore conſtituens non poſſidet,
18 † ideo nihil operatur Iaſ. in §. item ſi quis in fraudem. nu. 77. in fi col. 20. in princ. poſt glo. in verb. poſſeſſu. inſt. 3. inſt. de action. Roma. conſ. 189. ſtante primo quæſito. in fin. Natt. conſ. 189. num. 1. Quia quando conſtituens ſe cõſtituit poſſidere ex nunc, prout ex tunc diſpoſitio retrotrahitur ad tempus actus Angel. in l. 1. C. de codicill. Natt. conſ. 453. n. 6. Guid. Pap. qu. 268. quidam donauit. n. 1. Dec. conſ. 246. in cauſa magnifici. n. 3. ſequitor Surd. conſ. 171. n. 22. lib. 2. cum alijs per Tiraqu. de iure conſtit. limit. 2. p. 3. n. 15. qui licèt n. 17. adducat alios contrarium ſequentes, Tamen prima opinio eſt verior ex ſupra allegatis.

Amplius in caſu de quo agimus fuit facta do-
19 natio vxori ex cauſa augmẽti dotis, † quod habet vim dotis, & omnia priuilegia conceſſa doti, ita vt dicatur ipſamet dos Roland. de lucr. dot. q. 100. per tot. Vnde quemadmodum dos non confiſcatur propter delictum mariti quamuis eſſet crimẽ læſæ maieſtatis l. quiſquis. §. vxores. C. ad l. iul. maieſt. Soc. conſ. 121. præmittenda. n. 6. verſi. quarto & vltimo reſpon-
20 deo. lib. 4. Ita neque dotis augmentum † Boſſ. de bonor. public. n. 49. Farinac. q. 25. n. 129.

In quo tamen aduertendum eſt non eſſe tutum quod dicũt Doctores iſtud augmentũ dotis non poſſe cõfiſcari ob eã rationem, quia illud dicitur pro-

21 propriè dos.†Nam qoando augmeutum dotis fit à muliere, seu ab alio pro ea, tunc illud augmentum appellatur propriè dos, & de eo est iudicandum, prout de dote l. inter socerum. §. cum inter. de pact. Cephal. cons. 156. n. 25. Secus autem quando fit à marito; tunc enim datum ab eodem viro tẽpore matrimonij, seu sponsaliorum dicitur donatio propter nuptias, quamuis dederit nomine dotis, seu augmenti. Nam quo ad maritum idem est quod donetur propter nuptias, vel augeat dotẽ vxoris, quasi mulier non det, sed suscipiat. Ita in specie concludit Natt. cons. 253. n. 7. & cons. 571. n. 9.

22 vbi ex hoc infert, †quod quamuis mulier præsumatur dare secundo viro dotem primo datam, & illius augmentum, Tamen non censetur dare augmẽtum sibi factum à primo viro, quia illud habet speciale nomen donationis propter nuptias, sequitur Iacob. Mannell. Albens. cons. 22. n. 5. in fi. & cons. 68. in prin. Aim. cons. 185. n. 1. latè Surd. cons. 196. nu. 19. vsq. ad nu. 24. vbi dicit notandum, quia fuit super hoc sibi oppositum, quod ignorabat terminos iuris, cum potius contrarium tenentes illos ignorent. Erratio est, quia titulus dotis transferr dominium in maritum; Vnde quæ iam erat mariti non potest dici amplius effici sua, ideò nõ potest constitui dos à viro, Ita vt hoc procedat, quamuis maritus donauerit extraneo aliquid, vt postea illud daret nomine dotis suæ vxori Surd. ibid. n. 24.

23 †Vbi infert nu. 33. & 54. Quod istud augmentum mariti tanquam donatio propter nuptias debet conseruari filiis primi matrimonij etiam sine trãsitu ad secunda vota, & quamuis filij sint heredes eius, qui auxit dotem, idem erit dicendum, quasi hæres non censeatur approbare facta à testatore contra legis prohibitionem. Ex quibus potius dicendum est, quod quemadmodum donata vxori non confiscantur propter delictum viri l. res quæ legata. & l. res vxoris. C. de don. int. vir. & vxor. Duen. reg. 226. in fi. limit. 9. Ita neque confiscabitur augmen-

24 tum dotis factum† à marito vxori sequuta confiscatione propter ipsius delictum, non quod istud augmentum sit dos, sed quia est donatio propter nuptias, quamuis datum fuerit nomine augmenti dotis Natt. cons. 253. n. 7. cum aliis supra allegatis.

EPITOME.

Remedium spolij quando competat hæredi, seu Prælato successori ex persona defũcti quamuis oon probauerint possessionem, & quanto tempore præscribatur, & an debeat probari violẽtia, & possit cumulari cum remedio adipiscendæ. Libellus dicentis se spoliatum, & reintegrandum, & manutenendum in possessione an sit admittendus. Solemnitates instrumenti quando suppleantur ex alijs. Cumulatio remedij contrarij an debeat admitti stante clausula ius, & iustitiam, non se adstringens, & omni meliori modo.

SVMMARIVM.

1 *Remedium reintegrandæ possessionis præscribitur spatio triginta annorum. Fallit stante mala fide. n. 2.*

3 *Remedium spolij non datur, nisi probata possessione. Declara vt num. 4.*

5 *Remedium spolij transit ad heredem. Intellige vt numero 6. & 7.*

8 *Remedium spolij est in rem scriptum & perpetuum. n. 9.*

10 *Prælatus quamuis non possederit an restituatur ad possessionem, qua antecessor suus spoliatus. num. 11. & quid in pensione. n. 12.*

13 *Probatio violentiæ non requiritur in remedio reintegrandæ. & n. 14.*

15 *Clausula non se adstringens, & omni meliori modo quid operetur in remedio spolij intentati.*

16 *Interdictum recuperandæ, & adipiscendæ possessionis non possunt in eodem libello cumulari.*

17 *Hæres quando possit eodem tempore agere remedio recuperandæ, & adipiscendæ.*

28 *Cumulatio remedij contrarij non admittitur in eadem persona etiam stante clausula ius & iustitiam, & omni meliori modo.*

19 *Libellus dicentis se spoliatum, & reintegrandum, & manutenendum debet admitti.*

20 *Solemnitas instrumenti quando suppleatur ex alijs positis in eadem filsia, & protocollo.*

CAPVT CLXXIII.

NOn adesse aliquam præscriptionem Dixi in causa Dominici hæredis Montini, cum non effluxerint triginta anni, qui requirũtur ad hoc, vt dicatur præscriptum remedium reintegrandæ

1 possessionis †secundum veriorem opinionem, de qua per Glo. Abb. Butr. & alios in c. sollicita. de restit. spoliat. Alex. cons. 6. col. 5. in fi. n. 16. li. 3. Aim. cons. 124. n. 14. Rol. cons. 72. n. 19. lib. 2. vbi de communi latè Bertaz. cons. ciuil. 123. n. 13. vbi quod ista est verior sentẽtia, quamuis simus in priuato, Quicquid contrarium dicat Soc. in l. rem quæ nobis. n. 8. de acq. poss. & cõs. 266. col. 8. lib. 2. dum voluit propter negligentiam non curantis infra decenniũ excludi ab hoc remedio. Quia eius opinio non approbatur, vt per Grat. cons. 70. n. 18. lib. 2. Menoc. de recuper. poss. ff. remed. 15. nu. 418. vers. secundus est casus. & ita etiam seruat Rot. per Card. Seraph. Nullius seu Maceraten. remed. reintegr. 17. Maij 1600. cuius decisionis tenorem ponit Cost. in tract. de fact. scien. & ignor. cent. 2. distinct. 60. nu. 25. vbi latè defendit istam opinionẽ ponens multas allegationes subscriptas per varios Iuriscõsultos tam Vrbis, quàm aliorũ locorũ, vt dixi latius sup. c. 2.

Amplius ex facti serie colligitur mala fides spoliantis, quo casu etiam vltra triginta annos datur

2 remedium reintegrandæ, †cum in eo requiratur bona fides, quasi possessor malæ fidei nullo vnquam tempore præscribat c. fi. de præscrip. quicquid statutum in contrarium allegatũ disponat, quod actio realis, personalis, vel mixta tollatur spatio triginta annorum, quia huiusmodi statutum non debet intelligi, quando præscribens esset in mala fide Castr. cons. 98. in causa appellationis vertẽtis. in fi. n. 4. li. 2. & in specie statuti loquẽtis de reintegratione ita concludit Alex. cons. 185. viso titulo quæstionis. col. pen. in prin. vers. nec prædictis habet obstare. n. 27. lib. 2.

Non obstat quod Dominicus nunquam possederit, qood erat probandum ad hoc, vt detur re-

3 medium spolij †c. consultationib. 10. & ibi glo. in verb. possessionem. de offic. deleg. l. 1. §. interdictum autem. de vi, & vi armat. Dec. cons. 37. n. 25. lib. 3. Menoch. de recuper. remed. 15. q. 31. n. 383. Quia omisso quod posset colligi ex testib. examinatis ista probatio possessionis,

4 †Respondetur nos esse in hærede, cui datur huiusmodi remediũ ex persona sui auctoris spoliati. Natt. cons. 439. n. 4. Grat. cons. 70. n. 12. vsq. ad 17. lib. 2. Bertaz. cons. ciuil. 123. n. 15. quasi ius fundatũ in persona auctoris, nõ alteretur ex mutatione alterius Pontan. de spol. lib. 2. c. 15. nu. 138. tom. 14. f. 188. Gigas de

Digitized by Google

pēsion.q.47.n.9.verſ.quarto ſciendū eſt.tom.15.p.1.f.346.
Quod ſine dubio admittendum eſt in caſu, de
quo agimus, cum teſtes probent defunctum, ex
5 cuius perſona agitur fuiſſe in vita ſpoliatū, †tunc
enim tale ius cum cæteris ſimilib. tranſit ad hęre-
dem *Soc. in l. rem quæ nobis.q.2.in fi.n.10. de acq.poſſeſſ.*
Ratio, nam ſi defunctus dum viueret non fuiſſet
ſpoliatus iure recuperādi poſſeſſionem non eſſet
formatum in perſona defuncti, & per conſequēs
non tranſmitteretur ad ſucceſſores *Cagno. in l. hæ-
redem.59.col.pen.in fi.n.17.de reg.iur. Gabr.de reſtit.ſpo-
liat.cōcl.5.n.20.Vrſil.ad Affl.deciſ.118.aliàs 119.in prin.
Grat.conſ.70.n.14.verſ.& maxime cum remedium.li.2.*
Nec facit quod contrarium ſequatur *Bald. in
auth.defuncto.ad tertullia.* vbi concludit hoc reme-
dium non competere hæredi, ſequitur *Alex. conſi.
37.in cauſa mota. n.5.col.pen.in prin. verſ.ſed alia inſuper
6 rationt.lib.1.* † Quia non loquuntur quando pro-
pter ſpolium defuncti iam iſtud remedium erat
in eſſe deductū, prout eſt in caſu, de quo agimus,
ſed ſolum debent intelligi quando incipiebat ab
hærede, qui fictè poſſidebat, vt puta mediante
7 ſtatuto, quod continuat poſſeſſionē, †tunc enim
ficta poſſeſſio hæredis non parit remedium rein-
tegrandæ, prout dicunt *Alex.& Bald. ex aduerſo alle-
gati*, cū aliud ſit, quod non pariat, aliud quod non
competat, quando productum eſt, tunc enim ve-
rius eſt competere, cum adſit ratio diuerſitatis
inter iſtos caſus, quaſi multa in eſſe deducta te-
neant, quæ ab initio non deducuntur *l. à patre fu-
rioſo.de his qui ſunt ſui vel alien.iur.* & ita in ſpecie di-
cit diſtinguendū *Grat.conſ.70.n.17.lib.2.* vbi quod
multum eſt notanda huiuſmodi concordia. Et
8 ratio eſt, †quia hoc remedium eſt in rem ſcriptū
c.reintegranda.3.q.1. & remedia in rem ſcripta tran-
ſeunt ad hęredes *l.ſi tertius §.ſi priuſquam.de aqu.plu.
arcen.Soc.in l.rem quæ nobis.n.10.q.2. in fi.ff. de acquir.
9 poſſeſſ.* † Cum præſertim iſtud remedium ſit per-
petuum. *Alex.conſ.6.col.3.lib.3.* Ideo debet tranſire
ad hæredes, prout remedia perpetua tranſeunt
inſtit.de perpet.& tempor.action.in princ. Et cum detur
reintegratio eiectis, & ſpoliatis, non debet exclu-
di hæres, qui eſt eiuſdem iuris cum defuncto *l.hæ-
10 redem. de reg.iur.* †Prout dicimus de Prælato, qui
vult agere nomine eccleſiæ, vt illa reſtituatur ad
poſſeſſionem, qua anteceſſor iam ſpoliatus fue-
rat. Quamuis enim ſucceſſor nunquā poſſederit,
tamen quia eccleſia poſſedit, poterit experiri hoc
interdicto *Inno.in c.cum ſuper.col.1. & ibi Bellam.n.7.
de cauſ.poſſeſ.& proprietat.* Dummodo non proprio
11 nomine, ſed eccleſiæ agat, †quia aliàs huiuſmodi
reintegratio non competeret, cum ipſe non poſ-
ſederit, prout declarat *Menoch. de recuper.poſſeſſ.re-
12 med.1. num.411.* †Et de penſione, quam quis nun-
quam exegit, quod ad illam reintegretur, quan-
do anteceſſor exegerat, ex cuius perſona actum
eſt dicit *Gig.de penſion.q.47.n.9.*
Neque obſtat non fuiſſe probatam ſpoliationē,
ſeu violentiam; Quia iſta probatio nō requiritur,
13 quando agitur remedio reintegrandæ, †cum ſatis
ſit probare antiquiorē poſſeſſionem, quaſi tunc
noua pręſumatur vitioſa, & clandeſtina, & ex hoc
ſolo inſurgit probatio ſpoliationis *Bal. in l.pen.col.
pen.C.ſi à non compet.iud.per tex.in l.ſi coloni.C.de agric.
& cenſit.lib.10.Affl.ſuper conſtit. regni.lib.1.rubr.24.de
violent.circa poſſeſſ.n.20.* & voluit *Alex.conſ.6.col.3.poſt
14 med.verſ.quinimmò poſito.n.6.lib.3.* Vbi ampliat †ne-
que neceſſarium eſſe probare iſtam violentiam,
quāuis in libello fuerit de ea facta mentio, quan-
do adeſt clauſula non ſe aſtringens, prout in caſu
noſtro, cum illa clauſula operetur, vt ſufficiat
probare quantum eſt neceſſarium pro victoria
detrahendo dictam qualitatem deductam, ſicut
15 etiam clauſula omni meliori modo, †quę ſuſtinet
libellum, vt interpretemur eo modo, quo fauo-
rabilius poteſt iuuari intentio actoris *Butr. in cap.
litera.de delat.& in cap.examinata.de iudic. Bald.in leg.
vinum.ff.ſi cert.pet.Docto.in cap.2.de ordin.cognit.* quod
etiam voluit *Soc.in l.rem quæ nobis. n.16.de acq.poſſeſſ.*
vbi quod nō eſt probanda aliqua violentia, quā-
uis in libello fuerit deducta, dummodo actor nō
ſe adſtrinxerit ad illius probationē ſequitur *Me-
noc.de recupe.remed.15.n.397.verſ.amplia ſecundo. q.31.*
Nec aduerſatur quod in libello fuerint inten-
tatæ diuerſæ actiones videlicet adipiſcendæ, &
16 recuperandæ, †quæ duo remedia tanquam con-
traria non poſſunt cumulari *Bald.in l.incerti.3.q.11.
n.17.C.de interdict. Affl.deciſ.155.n.5. Doct.in l.naturali-
ter.§.nihil commune.vbi Bart.n.20.ff.de acq.poſſeſſ.* Quia
cum fuerit actum per hęredem ad poſſeſſionem,
quam defunctus habebat tempore mortis ſuæ,
tale poſſeſſorium habet ſymbolum cū poſſeſſo-
rio recuperandæ quaſi hæreditas videatur quo-
dammodo ſpoliata *Bar.in l.fi.n.20.C.de edict.diu.adr.
toll.* Ideo tunc dabitur cumulatio iuxta *deciſ. Affl.
17 118.* † Quod magis procedit in caſu, de quo agi-
mus, quia actor deduxit poſſeſſorium recuperā-
dæ ex perſona defuncti, qui à poſſeſſione cecide-
rat, poſſeſſorium vero adipiſcendæ intentauit ex
perſona propria, tūc enim admittitur cumulatio,
quaſi vtroque modo hæres adipiſcatur poſſeſſio-
nem. Licèt enim inſpecta perſona defūcti videa-
tur recuperari poſſeſſio ſemel amiſſa, Tamē con-
ſiderato hærede dicitur de nouo illa acquiri, ſiue
obtineat in remedio recuperandæ, ſiue acquirē-
dæ *Menoch.de adipiſc.remed.1.n.91.* latè *Surd.conſ.273.
n.31.lib.2.* vbi ita declarat *deciſ. Affl.118.* Quaſi ſecus
ſit dicendum, quando ex perſona propria inten-
taretur vtrumque remedium recuperandæ, & a-
dipiſcēdæ, tunc enim in eadem perſona hæc ſunt
origine contraria, quod ceſſat quando ſumus in
hærede, cum vnum ſit indiciū in perſona defun-
cti, aliud in perſona hæredis; Ita vt ſtante huiuſ-
18 modi contrarietate †in eādem perſona, neque iu-
uent clauſulæ, ius & iuſtitiam, omni meliori mo-
do, & ſimilia. Ratio, quia tunc eſt intentata certa
actio, quo caſu illa non trahitur ad remedium
difforme, quaſi expreſſus ſenſus pręualeat tacito,
& in claris non ſit opus coniecturis *l.contractus.§.
cum ita.de verb.oblig.l.precib. C. de impub.& alijs ſubſtit.*
& ita in ſpecie concludit *Soc.conſ.39. viſis & inſpe-
ctis.col.8. poſt princ. verſ.verum licet iſte articulus.nu.19.
lib.1.Pariſ.conſ.131.n.12.lib.1.Surd.conſ.273.n.24.li.2.*
Idem eſt in libello eius, qui dicit ſe ſpoliatum,
& petit ſe manuteneri, quia tunc quoque datur
19 cumulatio, †quaſi diuerſis reſpectib. hoc ſit cō-
cedendum etiam in eadem perſona videlicet re-
cuperandæ ratione naturalis poſſeſſionis clam
occupatæ, retinendæ ratione ciuilis; Ita vt etiam
valeat libellus, in quo petitur manutentio, licèt
in narratiua dicatur ſemper poſſediſſe, præterquā
ab anno tali, quaſi debeat intelligi quod ante di-
ctum annum poſſedit naturaliter, & ciuiliter,
poſtea vero ſolum ciuiliter *Caſtr. conſi.234. in cau-
ſa appellationis.nu.1.lib.2. Natt.conſ.572.num.21.& 22.
Ruin.conſi.5.nu.11.lib.4.* latè *Surd.conſi.160.num.72.
lib.2.*

lib.2.post Menoch.de adipisc. remed.2.n.109.

Vltimum non obstat de nullitate instrumento-
rum productorum, quasi in illis deficiat solemni-
tas diei, cum alijs requisitis ad illorum validitatẽ
de quibus per *Specul.de instrum.edit.§.2.qui incip.bre-*
20 *uiter.in prin.* † Quia ista omnia supplentur ex aliis
instrumentis positis in eadem filsia, vel libro *Ang.
in l.si quis ex argentarin. §.initium de eden.* Quamuis
folium non sit ligatum *Curt.Iun. cons.161.n.1.in fin.
vers.cum igitur in proposito nostro. li.1.* Præsertim quia
sumus in instrumentis redactis in libro proto-
colli, cum secus esset, vbi sunt instrumenta sepa-
rata, & distincta folia, tunc enim nulla dareture
probabilis consequentia de vno ad aliud *Castr.
cons.195.visis bis quæ narrantur.col.2.in prin.n.1.ad fin.
lib.2. Surd.cons.187.n.35.lib.2.*

EPITOME.

Mutuum, an Depositum sit præsumendum quando pecuniæ ponuntur penes mercatorem, tam per principalem, quàm per officiales banchi, seu alios, qui eas exegerunt nomine illius. Creditor an possideat pignus conuentionale, & prætorium ad sui commodum, vel ad vtilitatem debitoris, & an ei dentur interdicta possessoria, & quid si non fuerit traditum an sufficiat constitutum, seu precarium. Et an dicta remedia possessoria competat colonis, & inquilinis. Lucrum quando possit percipi ex deposito.

SVMMARIVM.

1 *Pecuniæ posita penes mercatorem præsumuntur depositata. & n.5. Declara vt n.9.11.& 12.*
2 *Actio depositi est priuilegiata.*
3 *Factum præsumitur quod consuetum est fieri.*
4 *Verbum custodire, & commendare conueniunt deposito.*
6 *Lucrum an possit percipi ex deposito.*
7 *Numeratio pecuniæ an faciat præsumi mutuum, vel depositum. & n.8.*
10 *Contractus nouus quando præsumatur, seu confirmatio veteris.*
13 *Subiecta talia sunt, qualia prædicata demonstrant.*
14 *Creditor an possideat pignus nomine debitoris. n.19.*
15 *Interdicta possessoria an dentur creditori pro pignore ei dato à debitore. & n.18. & quid si pignus non fuit traditum, & adest constitutum n.30.33.& 34.*
16 *Priuilegium exceptionis spolij est odiosum, & restringendum.*
17 *Inquilinus an possideat nomine proprio, & agat remedio vnde vi. n.23. & 25.*
20 *Dictio omnino est præcisa.*
22 *Creditor an teneatur ad descriptionem pignoris si bona debeant describi in æstimo per possessorem.*
24 *Possessio debitoris quo ad pignus datum creditori est ficta.*
26 *Conductor potest agere contra locatorem vt agat aduersus eum, qui spoliauit re conducta.*
27 *Conuentus vt agat an liberetur cedendo actionem.*
28 *Labor & sumptus recuperandi rem legatam spectat hæredis.*
29 *Dominus expellens inquilinum pro vsu suo tenetur ad interesse, & ad pœnam stellionatus, vel ad reponendum in pristinum conductorem, si postea non habitet.*
31 *Constitutum an operetur post mortem constituentis per clausulam ex nunc prout ex tunc in eo appositam.*
32 *Precarium quando transferat possessionem.*

CAPVT CLXXIV.

PEcunias positas penes mercatorem Dixi præ-
sumi depositatas secundum opinionem *Bald.
in l.incendium.11.n.3.vers.extra quæritur. & nu.4. in fi.*
1 *vers.ideo tamen præsumitur. Cod.si cert.pet.* † vbi dicit
menti tenendum, quia expedit magis creditori
habere actionem bonæ fidei, scilicet depositi,
quàm stricti iuris, id est, certi condictionem ex
2 mutuo, † & quia actio depositi est priuilegiata
l.fi. C. deposit. & habet paratam executionem *Alex.
in l.ait prætor.5.§.1.num.4.de reb vendit. Felin. in c.sicut.
nu.3.eod.tit.* quod quando procedat latè per *Coler.
de process. execut. c.2.p.3.num.20. & c.3.num.21.vsque
ad 26.p.3.* Ita vt in dubio præsumatur dominium
translatum, cum consuetudo adsit quod istæ
pecuniæ ad numerum dentur mercatori, & ad
numerum reddantur, quasi præsumendum sit
3 factum esse, † quod solitum est fieri *l. quod si
nolit. §. quia assidua. ff. de ædilit. edict.* & notat in
specie *Bald. in d.l. incendium. in fin.vers.breuiter ego di-
co.Gabr.de reb. credit.concl.2.num.10. & 11. vers.secun-
do facit.*

Et magis præsumeretur depositum, quando
tradens pecuniam dixisset recipienti, quod eam
4 custodiret, † cum proprie custodia conueniat ipsi
deposito *l.1.in prin. ff.depos. Ruin.consi.108.nu.1.lib.1.
Menoc.præsump.69.lib.3.n.2.* quamuis fuerit dictum
commendare, cum idem sit quod deponere *l.lu-
cius titius sempronio.24.vers.quid est enim aliud. ff.depo-
sit. l.commendare.186.ff de verb. signifi. c. ne quis. 22.
q.2.* quidquid in aliis casibus dicta verba aliud si-
gnificent latè *Rebuff. in d.l.commendare.in prin.de ver-*
5 *bor. signif.* † Ita vt ad præsumendum depositum
sufficiat, quod pecuniæ afferantur ad banchum
non à principali, sed ab alio eius nomine, prout
loquitur *tex.in l.lucius titius sempronius.24. ff. deposit.*
quasi actus tribuatur mandanti, non exequen-
ti *l. item eorum.6.§.si decuriones. & ibi gl.in verb. nego-
tium. ff.quod cuiusque vniuers. nomin.l.apertissimi. & i-
bi glos. vltim. in verb. delegati. Cod. de iudic. Aym. con-
sil.122. column.1. in princ. num. 3. vers. quia quando no-
minatio.*

Amplius in huiusmodi depositis licitum erit
6 aliquid reddi de lucro saluo capitali, † nõ solum
quando pecunia est dotalis *Lap.in c.per vestras.§.11.
in prin.f.413.de donat.int.vir.& vxor.Franc.Marc.decis.
489.n.18.lib.1.* Sed etiam in aliis casibus, cum non
sit speciale in dote, maximè quando tale deposi-
tum non habuisset ortum à parte, sed à iudice iu-
bente, intelligendo absque pacto, & principali
intentione deponentis, quãuis depositarius illud
lucrum daret sperans, quod per huiusmodi largi-
tionem deponens non auferret illam pecuniam
ab eius bancho, & etiam quod deponens liben-
tius habeat pecuniam suam depositã penes hunc
gratum, quàm apud alium, dummodo mercator
non det illud lucrum tanquam obligatus ad id
ob pretium, atque vsum pecuniæ, & dummodo
dominus non acciperet ob eandem rationem
aut speraret, vel principaliter ob hoc deponeret,
prout explicat *Nauar.in summ.c.17.n.242.* & dicam
latius infra in cap. particulari.

Neque obstat quod potius præsumatur mu-
tuum, quàm depositum, quando interuenit nu-
7 meratio pecuniæ † *Cin.in l.incendium. C.si cert.petat.
Angel.in l.cum quid. ff.eod.tit.* quasi tunc fiat in quan-

tirate *Franc. Mar. decis. 489. col. 1. in fi. n. 5. p. 1.* & quasi
tunc concedatur vsus illius pecuniæ, ex quo ex-
cluditur depositum *Ruin. cons. 108. lib. 5. Menoch. præ-
sumpt. 69. in fin. lib. 3.* Quia illud procedit vbicun-
que numeraretur pecunia personæ indigenti,
8 non autem mercatori, † vel aliàs diuiti, aut opu-
lento, quem non est verisimile pecuniam mutuo
accepturum *Dec. in l. cum quid. & ibi Purpurat. n. 136.
ff. si cert. petat. Gab. de reb. credit. concl. 2. nu. 2.* Cum præ-
sertim in huiusmodi mercatoribus præsumantur
pecuniæ, quæ illis dantur depositæ gratia dantis,
non recipientis, ideo quamuis sint datæ ad nu-
merum tamen dicuntur datæ ex causa depositi,
quasi ex mutuo non accepissent *Bald. cons. 355. lib. 3.*
Cum præsertim numeratio fiat, vt sciatur quan-
titas, non vt transeat in potestatem recipientis
depositum, ideo quamuis pecunia numeretur
simpliciter, non per hoc perdit nomen depositi,
neque admittet compensationem *Surd. consi. 246.
lib. 2.*

Quidquid tamen sit de prędictis, in casu Angeli
mihi proposito contrarium Dixi statuendum,
quod scilicet non simus in deposito, cum enim
per mercatorem fuerint pecuniæ exactæ, & in e-
ius banco depositatæ debet esse differentia inter
depositarium, & deponentem, vnde nulla com-
9 petit actio depositi *l. 1. § quod si rem. ff. depos.* † vbi si
ex mandato procurator exigat pecunias, & reti-
neat penes se, datur actio mandati, non depositi,
cum contractus mandati sit principalis, & custo-
dia veniat in accessorium, Ratio, quia semper cen-
setur aliquid actum ex causa magis principali *gl. in
l. non vete. & ibi Bal. in fi. ff. ex quib. caus. maior. in integr.
Dec. in c. dilecti. in 3. notab. de appell. Aym. cons. 202. col. 4.
10 ad fi. vers. tertio in iudicanda causa. n. 8.* † cum præser-
tim quando præcedit cõtractus perfectus, & ad-
hibetur conuentio, quæ potest cadere in nouum
contractum, ex tali conuentione magis inducci-
tur informatio prioris contractus, quàm consti-
tuatur contractus nouus, prout in specie deposi-
ti notat *Bal. in l. 1. § quod si rem. in prin. ff. depos.*

Quod est verum quamuis alius pro mercatore
deposuisset, dummodo quando fuit constitutus
11 procurator eius persona fuisset contemplata, † vti
mercatoris *arg. l. pen. vbi Bart. in fi. vers. vltimo. n. 3. C. de
iur. delib. l. si proponas. § 1. de inoff. test. Abb. cons. 115. Vide-
tur primo attingendum. col. 2. in prin. vers. præterea. vbicun-
que sit mentio. lib. 2. Aym. cons. 284. num. 4. ad med. vers.
12 similiter cum in collatione.* † puta si fuerint pecuniæ e-
xactæ per officiales banchi, prout fuit in casu, de
quo agimus, cum gestum semper debeat tribui
causæ præcedenti *l. quadam mulier. 76. & ibi gloss. in
verb. sufficiebat. in fi. de rei vendic. l. si procuratorem dedero.
8. in princip. ff. mand. l. si id quod. § si filius. ff. pro soc.* quasi
à primordio tituli posteriori firmetur euentus *leg.
13 1. ad fi. C. de imponend. lucrat. descript. lib. 10.* † cum talia
sint subiecta, qualia prædicata demonstrant *l. si
defensor. de interrog. actio. Bart. in leg. 3. in princip. de fund.
instruct. cap. inter dilectos. vers. cæterum. de fid. instrum.*

Quo ad secundum dicebatur creditorem non
possidere pignus ad proprium commodum, sed
14 ad vtilitatem debitoris, † & illius nomine *l. pigno-
ris. 13. in princ. ff. de vsucap. Bart. in l. celsus. num. 15. vers.
tamen quia illa possessio. ff. eod. & in l. 1. in princip. col. 3. in
fin. vers. oppono vlterius de creditore. num. 8. in fi. de acquir.
poss. Cephal. consi. 63. nu. 21.* Vnde cum non possideat
ad proprium commodum, non sunt ei danda in-
terdicta possessoria, sicut remedium vnde vi,
15 † quod solum datur possessori, vel ei qui possidet
nomine proprio, non autem alieno, prout in spe-
cie latè concludit *Surd. cons. 166. num. 22. & 23. lib. 2.*
quia hoc interdictum est odiosum *Affl. decis. 19. nu.
4. ad med. vers. & pro hoc facit.* vbi quod priuilegium
opponendi exceptionem spolij est restringẽdum
16 tanquam odiosum, † neque debet trahi ad casus
non expressos *Menoch. de recuper. remed. 1. nu. 18. Aym.
in respons. pro genero num. 241.*

Prout idem dicimus in colono, seu inquilino,
quibus non datur interdictum vnde vi *l. 1. § deii-
17 citur. in fin. de vi & vi armat.* † quasi isti nullo modo
possidere dicãtur, nisi quãdo interuertissent pos-
sessionem domini *Bar. in d. § deiicitur. in prin. vers. de-
iicitur hic. & nu. 3. vers. sed hoc est falsum.* & est tex. in *l. 1.
C. commun. de vsucap.* vbi quod coloni non sibi, sed
domino possident & ibi *glos. in verb. domino. in prin.*
notat, quod tales nullam omnino habent posses-
sionem *leg. non solum. § 1. & l. fin. ff. de vsucapion.* Nam
apud eos est sola detentio, quæ est nuda facti in-
sistentia *leg. 3. § ex contrario. de acquir. possess. Rip. in l. 1.
nu. 44. ff. eod. tit.* siue spolietur à domino, siue à ter-
tio possessore, prout declarat *Menoch. de recuper. poss.
remed. 1. nu. 62. vsque ad n. 66.*

Contrarium tamen prędictis non obstantibus
concludendum Dixi, quia quando sumus in pi-
gnore tradito crediturі, verius est, quod ei dentur
18 remedia possessoria: † Nam creditor dicitur verè
possidere pignus naturaliter, & ciuiliter, prout
concludit *Ias. in l. 1. § per seruum corporaliter. il 2. in fi.
vers. vltimo nota ex isto. numer. 5. & 6. ff. de acquir. possess.
& ibi Soccin. num. 4. vers. infertur & secundo. & col. 1. in
fi. vers. prima conclusio. vbi Menoch. in addit. in verb. extra
causam.* vbi quod creditor dicitur possidere rem
pignori traditam, vnde in iudicio possessorio ad-
mittendus est ipse, non debitor *glos. in l. si duo. 3. ad
19 fin. § creditores. in verb. non posse. ff. vti possidet.* † Vbi
quidquid aliud sit in pignore prętorio, verius est,
quod in conuentionali creditor sibi possideat; &
est tex. in *leg. qui pignoris. 35. in fin. ff. de acquir. possess.*
vbi quod debitor omnino non possidet, & signi-
20 ficat quod totaliter non possidet verè, † cum illa
dictio omnino, sit præcisa *Soccin. cons. 249. materiæ
præsentis consultationis. colum. 12. in fin. vers. patet etiam
ex hoc. numero 17. lib. 2. post glos. in clem. 1. in verb. omni-
no de vit. & honestat. clericor. Bartol. in l. 1. ff. iudic.
solui. & lege cum exceptione. § quatenus. de eo quod
met. caus. Bald. consil. 389. numero 6. lib. 5. Tiraquell. in
l. si vnquam. in verb. reuertatur. numero 89. Cod. de re-
uoc. donat.*

Non obstant contraria, quia procedunt quo ad
effectus concernẽtes dominium, acquisitionem
21 fructuum, vsucapionem, † & euitandam satisda-
tionem, in istis enim casibus debitor dicitur pos-
sidere: Secus autem quo ad possessionem auo-
candam, & quo ad alios effectus, nam in cæteris
creditor possidet verè, naturaliter, & ciuiliter *gl. in
l. qui pignoris. 35. in verb. intelligitur. ff. de acquirend. possess.
Soccin. cons. 20. in facto præsupposito. colum. 4. in princip.
vers. & quia creditor fructus non lucratur. num. 4. ad med.
lib. 3. Rip. in cap. sæpè. num. 84. de restitut. spoliat. post
Bartol. in l. cum notissimi. num. 3. Cod. de præscript. 30. vel
40. annor.* & latè explicat *glos. in l. sciendum. quæ est pe-
nult. § creditor. in verb. possessor. ff. quid satisd. cog. Ias. in
in l. 1. § per seruum corporaliter. il 2. in fin. vers. vltimo
nota. & ibi Soccin. & Alexand. ff. de acqui. possess. Negus. &
alij per Coler. de process. execut. p. 5. cap. 12. num. 87. Natt.
cons. 535. quoniam adhuc. num. 5. vers. pro hoc etiam facit.
lib. 3.*

22 *lib.3.* vbi ex hoc etiam infert, † quod si ex forma
statuti possessor teneatur describere bona in æ-
stimo debitor tenetur ad istam descriptionem fa-
ciendã, non creditor cui fuit res pignorata, Quia
est onus cõcernens effectũ dominij, vel fructuũ,
quorum ratione describuntur bona in æstimo *l.*
quero de vsufr. legat. & ita in specie concludit *Angel.*
in l. cum notißimi in princ. C. de præscript. 30. vel 40. ann.
Vnde neque obstat simile de colono, seruo, in-
quilino, procuratore, & similibus, Quia isti non
ad sui commodum, sed ad domini vtilitatẽ possi-
23 dent, † cum respectu sui nullam habeãt possessio-
nem, neque naturalem, neque ciuilem *l. male agit.*
la 2. C. de præscript. 30. annor. l. quod meo. 18. de acq. poss.
gl in l. 1. in verb. domino. Cod. commun. de vsucap. Coler. de
process. execu. p. 1. c. 5. n. 25. cum alijs supra allegatis. quod
non est in creditore, qui nõ dicitur absolutè pos-
sidere ad commodum debitoris, sed solum quo
ad effectus prædictos satisdationis & vsucapio-
nis, cum alijs supra adductis; prout declarat *Me-*
noch. de recuper. possess. remed. 14. n. 36. & 37. & remed. 9.
24 *q. 26. nu. 197.* † vbi etiam quod possessio debitoris
est ficta possessio, cum dicatur possidere quo ad
quid *Rip. in c. sæpe. n. 84. de restit. spoliat.*
Quamuis etiam inquilinis, & conductorib. in
certis casib. ex æquitate iudicis officio succurra-
tur ad recuperandam possessionem, qua fuerint
25 spoliati, † vt per *Bald. in l. ade. 3. col. 1. ad fi. n. 2. & col. fi.*
in prin. vers. sed quid si dominus falso prætextu. n. 13. C. lo-
cat. Ita vt possint conductores agere contra lo-
26 cantem, † vt agat contra eum, qui spoliauit *Bart.*
in l. Iulianus. § si vẽditor. ff. de action. empt. vbi dicit esse
notandum tanquam nouum modum agendi, vi-
delicet ago, vt agas, quasi habens actionem ad
commodum alterius agere cogatur *L. cum plures. §.*
27 *messem. ff. locat. l. 2. § fi. ff. ad l. rhod. de iact.* † Quamuis
ille qui conuenitur, vt agat liberetur cedendo a-
ctionem *l. 2. § idem labeo. ff. ne quid in loc. publ. Bart. in*
d. § si venditor. Vbi *Addit. in verb. actionem.* extendit
ad legatarium qui compellit hæredem, vt agat ad
recuperandas res sibi legatas, & illi restituendas
Alex. cons. 4. col. 6. li. 2. post Bart. in l. si fu. 78. n. 3. & 4. de
legat. 1. vbi quod liberatur cedendo actionẽ, dum-
modo in exigendo non requiratur magna impẽ-
28 sa † quia ad hæredem spectat labor, & sumptus
secundum distinctionem, de qua in *l. cum seruus. de*
leg. 1. cum alijs per *Rom. cons. 229. pro declaratione pro-*
posita. col. 2. ad med. vers. quo ad tertium quo quæritur.
Prout etiam si dominus expellit inquilinum sub
prætextu, quod velit domum locatam pro sui ha-
bitatione, teneretur eidem inquilino ad interes-
29 se, si postea illam alteri locaret, ita vt si iudici ob-
repserit puniatur crimine stellionatus cum facul-
tate danda inquilino, si velit, petendi se restitui
ad habitationem *l. 1. § & hoc edictum. ff. si mul. ventr.*
nom. in possess. calumn. l. 1. § necessario. ff. si ventr. nom.
mulier in poss. missa. cum superuacuum sit credere
quod voluerit pro habitatione is, qui postea non
habitat *leg. sicut. 8. § superuacuum. ff. quib. mod. pign. vel*
hypoth. solu. cum frustra credatur, quod per effe-
ctum videmus, prout in specie de inquilino con-
cludit *Bald. in l. ade. 3. col. fi. in prin. vers. sed quid si domi-*
nus falso prætextu. n. 13. C. locat.
Quæ adeò vera sunt, vt etiam procedant quam-
uis pignus non fuerit traditum realiter creditori,
sed debitor constituit se possidere in instrumẽto
30 obligationis bonorum, † nam per istud constitu-
tum dominium in eundem creditorem transla-
tum est, ita vt si nõ sit in actuali possessione con-
tra detinentẽ agere possit *Rol. cons. 53. n. 4. li. 1. Meno.*
de recuper. possess. remed. 14. n. 37. in fi. vers. si præsertim. V-
bi tamen. *nu. 38.* declarat non procedere mortuo
cõstituente *Rom. cons. 189. in primo dub.* Dummodò
31 non adsit clausula ex nunc, prout ex tunc, † quasi
per eam censeatur facta traditio etiam post mor-
tem constituentis, & dispositio retrotrahatur ad
tempus actus *Natt. cons. 453. n. 6. Guid. Pap. q. 268. qui-*
dam donauit. n. 1. Sur. cons. 171. n. 22. li. 2. licet in specie
de creditore dubitet *Idem Sur cons. 166. n. 25. eod. lib.*
Idemque est in precario quando debitor rogat
precario nomine possidere à creditore bona, de
32 quib. agitur, † tunc enim ex parte precario rogan-
tis habetur quidem naturalis possessio propter
insistentiam, ciuili tamen possessione translata in
creditorem *Bart. in l. interdum. 1. n. 2. ff. de acqu. possess.*
Alex. cons. 81. perspectis. nu. 8. lib. 2. Et tam in precario
quàm in constituto multa adducit *Coler. de process.*
execut. p. 3. c. 12. n. 88. & 89.
Verùm si pignus conuentionale non fuisset tra-
ditum creditori, non darentur illi remedia pos-
33 sessoria, † tunc enim dicitur creditor propriè pos-
sidere pignus, quando illud ad eum transit, nam
hypotheca dicitur, cum non transit possessio ad
creditorem, prout est *tex. in l. si rem alienam. 9. § pro-*
priè. ff. de pign. action. Vbi *glo. in verb. non transit.* decla-
rat magis procedere quando pignus est mobile,
quasi dicatur à pugno *l. pleb. n. § pignus. de verb. signif.*
cum quantum ad actionem hypothecariam nul-
la sit differentia *l. res hypothecæ. § penul. de pign. § item*
seruiana. inst. de action. & ita quod requiratur tradi-
tio declarat *Rip. in c. sæpe. n. 84. vers. secundò intellige. de*
34 *restitu. spoliat. Surd. consi. 166. n. 25. lib. 2.* † Prout etiam
idem erit in pignore prætorio, & quando actum
fuisset inter ipsum creditorem, & debitorẽ, quod
apud eundẽ creditorem esset sola detentio iuxta
doctrinam *Bald. in l. si seruus. ff. quod cum eo.* Quia in
istis casibus denegarentur creditori remedia pos-
sessoria, prout declarat *Ias. in l. 1. § per seruum corpo-*
raliter. il 2. n. 6. & 7. vers. in vltimo notabili, & Soc. ibid.
nu. 7. ff. de acquir. possess.

EPITOME.

Census impositus super re tradita emptori per
clausulam constituti an sit nullus, si in contractu
posteà fuit reseruatum dominium ad fauorem
venditoris: & an sit potius locatio, seu venditio
stante dicta reseruatione, & possit aliquid perci-
pi, donec pretium soluatur. Fructus an sint debiti
ex censu imposito super re non libera, & quando
possit agi ad pretij restitutionem etiam contra fi-
deiussores, & via executiua, & ante euictionem,
& detur rescissio cõtractus illa non sequuta. De-
nunciatio litis motæ quando sit facienda. Igno-
rantia an excuset venditorem ab interesse, & pœ-
na. Reseruatio dominij, & hypothecæ an prosit
domino, ita vt sit præferendus quamuis pro resi-
duo pretij fuerit facta societas in eodem contra-
ctu venditionis.

SVMMARIVM.

1 *Census impositus super re vendita cum reseruatione dominij est nullus.*
2 *Constituens se alieno nomine possidere mutat causam suæ possessionis.*
3 *Per constitutum an fiat traditio dominij, & possessionis, & acquiratur ius ementi, & anterioribus creditoribus il-*

lius, ita vt nihil operetur reseruatio dominij postea facta. n. 4. 6. & 8.

5 *In re sua licet conditiones, & modos apponere.*

7 *In eodem contractu non datur prius & posterius.*

9 *Reseruatio dominij in re vendita an faciat contractum locationis, seu venditionis. n. 11.*

10 *Locatio rei venditæ valet si fiat ipsi ementi donec pretium soluat.*

12 *Reseruatio dominij, & hypothecæ an prosit domino, ita vt sit præferendus alijs creditoribus, quamuis pro residuo pretij fuerit in eodem contractu inita societas.*

13 *Debitum ex causa venditionis transmissum in debitum ex causa societatis an inducat nouationem hypothecæ.*

14 *Census super re prohibita alienari est nullus, & quando fructus computentur in sortem. n. 15. & 17.*

16 *Emptor census super re non libera potest agere ad pretij restitutionem, etiam contra fideiussores. numer. 18. & 19.*

20 *Rescissio contractus quando possit peti ante euictionem. n. 21. 23. 24. & 25. Et an competat via executiua. n. 26.*

22 *Census valet si imponatur super fundo non capaci propter alium censum ibi prius impositum.*

27 *Vendens rem non liberam an possit molestari si adsint fideiussores, & n. 28.*

29 *Prohibitio alienationis facta à testatore impedit transferri dominium.*

30 *Denunciatio litis motæ non requiritur stante iuramento. n. 31. & scientia non bona litis. n. 32. & in minore, & fisco. n. 33.*

34 *Casus in quo agitur ad interesse ante euictionem. nu. 35. & 36.*

37 *Ignorantia an excuset venditorem ab interesse, & pœna.*

CAPVT CLXXV.

CONstitutionem census, de qua in casu Marij
de Francis mihi proposito videbatur prima
facie non potuisse iudicari nullam. Etenim quã-
uis propter reseruationem dominij videretur cẽ-
1 sus impositus super re non libera, † quo casu im-
positio non valet *Bald. in l. ea lege. n. 4. in fi. col. 1. C. de
condict. ob caus. cum alijs quos adduxi decis. 13.* Tamen
huiusmodi reseruatio non poterat fieri propter
constitutum appositum in eodem instrumento
census, cuius constituti vigore iam erat facta tra-
ditio rei, tam quo ad possessionem, quã respectu
2 proprietatis, seu dominij, † quasi constituens se
alterius nomine possidere sibi ipse mutet causam
possessionis *gl. in l. quedã mulier. vbi Bart. n. 1. vers. nota
quod per eum. de rei vendic. Alex. conf. 92. perspectu his. col.
2. n. 4. versi. quod autem in possessorio. lib. 1. Tiraqu. de iur.
constit. in prin. n. 2. versi. igitur per huiusmodi constitutum.*
Vnde ista reseruatio dominij debebat fieri ante
traditionem, vel in ipsa traditione, quod in casu
nostro factum non fuit, cum aliàs nihil possit o-
3 perari. † Et ratio est, quia statim facta traditione
est acquisitum ius ementi, & anterioribus credito-
ribus illius, quod non potest tolli ex subsequenti
reseruatione, neque impediri propter constitutũ
prius appositum in instrumento, per quod iam e-
rat facta traditio dominij, & possessionis *l. 1. §. fi.
4 cum l. seq. ff. de reb. eor. qui sub tutel.* † Et ita in terminis
concludit *Neguf. de pignor. p. 4. prin. q. 4. n. 35. vers. sed
insurgit in prædictis vna difficultas.* & multa similia
adducit *Gozad. consi. 15. & 16. per tot.* Stante igitur
nullitate reseruationis dominij census non po-
tuit iudicari nullus, cum non simus in impositio-
ne facta super re prohibita alienari, Immò po-
tius valebit tanquam super re libera, & pertinen-
5 te ad eum, qui censum imposuit, † cui licitum est
in re sua pacta, & conditiones non prohibitas
apponere *l. leg. m. 10. C. de pact. Soc. cons. 75. primo aspe-
ctu. nu. 2. lib. 4.*

Quibus tamen non obstantibus contrarium
Dixi verius esse. Nam huiusmodi traditio cense-
6 tur facta in executionem tituli præambuli, † qui
fuit concessus tanquam reseruatus: Vnde etiam
tale erit constitutum, velut accessorium ipsius
contractus, cum non debeamus præsumere cor-
rectionem in continenti, vt videlicet venditor
reseruauerit sibi dominium, & quod postea vo-
luerit istud liberum trãsferre: Maximè quia non
potest dici, quod traditio præcedat, siue subse-
quatur reseruationem tãquam factam in eodem
7 contractu, † in quo nõ datur prius, aut posterius,
sed intelligitur vnicus actus *Bald. in l. pen. §. mulier.
in fi. ff. sol. matrim. Affl. decis. 306. vir & vxor. in fi. n. 10.*
Et ita in puncto concludit *Curt. Iun. cons. 146. præ-
8 supponitur in facto. & cons. 147. contra ea. lib. 1.* † Et æ-
quiorem sententiam, ac sequendam dicit *Stracc.
de decoctor. p. 7. & vlt. rubr. qui potior. in bon. decoctor. ha-
beant. nu. 6. vers. num tale pactum quod res vẽdita. tom. 6.
p. 1. f. 327.* post *Ruin.* per eum allegatum *cons. 214. nu.
10. lib. 1.* sequitur *Bertaz. clausul. 42. glo. 1. in fi.* latè *Sur.
decis. 157. per tot.* vbi testatur opinionem *Neguf.* ex-
9 aduersu adductam non esse approbatam † Sub-
dens, quod traditio censebitur facta in executio-
nem locationis, non autem venditionis, cum po-
tius sit locatio, quando reseruatur dominium, &
contractus conditionalis, vnde etiam constitutũ
erit conditionale, quasi permittatur vẽditori lo-
care ementi rem venditam pro certa pensione
10 singulis annis † donec pretium soluatur *l. sicut em-
ptio. 23. ff. locat.* quem *tex.* multum notandum dicũt
Doctor. in l. curabit. C. de action. empt. & est verior opi-
nio, quod sine labe vsurarum possit locari huius-
modi res vendita, quidquid alij contrarium sen-
tiant prout latè concludit *Claud. ad Bertaz. cons. cri-
min. 540. lib. 2.* Quamuis secundum *Couar. lib. 3. var.
11 resolut. cap. 11. nu. 6. in prin.* † huiusmodi contractus
cum reseruatione dominij sit venditio vera, &
pura, non conditionalis, cum sit proprium natu-
ræ istius contractus, vt soluatur pretium *§. vendi-
ta. instit. de rer. diuis. Bal. in rubr. C. de contrah. empt. q. 13.*
Vnde neque illud pactum faciet conditionem *l.
continuus. 137. § cum ita. de verb. obligat.*

Et facit decisio *Rot. corã R. P. D. Orano. in causa Ro-
12 mana pecuniaria. 4. Maij 1587.* † Vbi reseruatio domi-
nij, & hypotheca pro residuo pretij fuit declara-
ta, quod prosit domino, ita vt sit præferẽdus alijs
creditoribus etiam anterioribus iuxta dispositionẽ
leg. licèt. C. qui potior. in pign. habeant. quamuis pro di-
cto residuo pretij fuerit in eodem contractu vẽ-
ditionis inita societas; Licèt enim per eandem so-
cietatẽ videretur extincta hypotheca, quasi con-
trahentes videantur egisse, vt per illum contra-
ctum societatis non remaneret amplius debitum
ex causa pretij domus, sed ex causa societatis *ad
not. per Doct. in l. singularia. ff. si cert. pet.* & sic illa spe-
cialis reseruatio hypothecę iam expirauerat, cum
solùm competeret ratione dicti pretij. Tamen
quia omnia fuerunt gesta vnico contextu, &
contractu ipsius venditionis, & traditionis, &
ne detur correctio in continenti, quidquid aliàs
pretium possit dici solutum, censebitur quo-
que

que in ipsa societate reseruata eadem specialis hy-
potheca, cum possit venditor etiam in ipsu con-
tractu inite societatem, & in ea reseruate specia-
lem hypothecam, tam ad fauorem sui, quàm ter-
tij creditoris, ita vt is præferatur cæteris, quasi in
venditione, & traditione sit permissum vendito-
ri apponere pacta non prohibita *l. in traditionibus.*
13 *49. ff. de pact.* † Neque debitum ex causa pretij trás-
missum in debitum ex causa societatis inducet
nouationem specialis hypothecæ, cum in ipsa so-
cietate fuerit reseruata; Exemplo obligationis
nouatæ, in qua si est repetita specialis hypotheca,
censetur apposita cum omnibus priuilegiis præ-
lationis *l. si prior. 13. in prin. ff. qui potior. in pign. habeant.*
Rip. in l. priuilegia. col. pen. in princ. vers. 25. fallit. n. 49. de
priuil. creditor. Ita etiam in casu, de quo agimus
quamuis fuerit facta traditio censebitur cum ea-
dem reseruatione dominij, & hypothecæ, prout
est titulus venditionis cum eadẽ reseruatione cõ-
cessus, vt dictum est ex *Surd. Berta z.z. & aliis allegatis.*

Rectè igitur fuit iudicata nulla huiusmodi cẽ-
sus impositio tanquam super re prohibita aliena-
14 ti: Ita vt sit ipso iure nulla, † & debeat fieri fructuũ
imputatio in sortem *Bart. in l. codicillis. 91. §. instituto.*
n. 4. de legat. 2. Redoan. de reb. eccles. non alienan. rubr. 16.
de constitut. ann. cens. nu. 23. 26. & 35. fol. 101. & q. 22. fol.
459. Caput. decis. 17. p. 1. Rot. diuer. decis. 121. nu. 5. p. 2. &
15 *decis. 480. p. 1.* † Intelligendo postquam fuit dictũ
de nullitate census, nam fructus antea percepti
non debent imputari: Licèt enim cõstitutio cen-
sus sit ipso iure nulla: Tamen intelligitur volente
eo, ad cuius fauorem actus est nullus; vnde dum
tacet, & non opponit de nullitate, sed fructus e-
xigit, videtur habuisse actum pro valido, neque
nullitas posteà declarata ad hunc effectum potest
retrotrahi, & sic actus sustinebitur, donec fuerit
dictum de nullitate *Abb. & alij in c. si quis presbytero-*
rum. de reb. eccles. non alienand. Crescent. decis. 1. de locat.
Rebuff. super concordat. rubr. de collation. §. si quis verò. in
gl. in verb. ipso iure. Et in terminis de censu est deci-
sio *Rot. per Card. Millin. Rom. census. 23. iunij 1600.*

Amplius quando bona, super quibus fuit im-
positus census non sunt libera, sed fideicommis-
so subiecta, & perpetuæ prohibitioni alienatio-
16 nis, est adeò inualidus contractus, † vt possit em-
ptor rescindere venditionem census, & compel-
lere venditorem ad pretium restituendum *Rot. co-*
ram Cardin. Seraphin. Roman. census. de Cuppis. 17. martij
1577. & per Cardin. Millin. Spoletan. terrarum. 1596. &
11. & 6. martij 1600. & coram R. P. D. Penia. Bononien.
census. 20. martij 1600. & voluit latè *Nauarr. in tract.*
17 *de vsur. quæst. 27. nu. 116. in fi.* † Ita vt etiam prohi-
beatur emptor census percipere fructus, post-
quam habuit scientiam impositionis super re
non libera, quamuis pro tempore, quo ignorauit
potuerit illos iustè exigere, cum ignorans debeat
excusari à damno *cap. 2. de constit.* & ita distinguit
Idem Nauarr. de vsur. quæst. 26. numero 116. & quæst. 29.
numero 114. Cum enim bona non possint dari li-
berè, perinde est, ac si fuissent euicta, & conse-
quenter locus est restitutioni pretij, & sortis prin-
palis *leg. si in venditione. 59. ff. de euiction. leg. super empti.*
16. C. eod. tit. Alex. cons. 63. diligenter inspectis. col. pen. ad
med. vers. ex quibus concludo. & vers. fortificatur. num. 10.
& 11. lib. 6. Et possunt compelli fideiussores obli-
gati ex causa inualiditatis, & rescissionis contra-
ctus, cum censeantur se obligasse in omnem cau-
18 sam, † & casum, qui ex natura negotij procedit *l. si*
seruum. §. nunc videamus. & leg. mora rei. ff. de verb. obli-
gation. Cast. cons. 23. solet aromatum. col. 3 in fi. lib. 1. Aym.
cons. 45. nu. 6. & cons. 272. col. 2. in princ. num. 2. 3. & 5.
Maximè quando fideiussores se obligauerunt de
19 euictione, & legitima defensione, † quia ex hoc
tenebuntur promissa adimplere, & manutenere
ita esse, quæ asseruerunt *l. 1. C. credit. euiction. pignor.*
non deber. Corn. cons. 226. colum. 2. post med. lib. 2. Aym.
20 *cons. 143. colum. penult. in princip.* † Cum etiam hoc
casu ante euictionem agi possit, quando fuit pro-
missum rem esse liberam. *Osasc. decis. 24. Rot. per Car-*
din. Seraphin. d. romana census. & coram R. P. D. Penia. di
Bononien. census. 20. martij 1600. latè *Surd. decis. 253.*
num. 10.

Neque obstat non dari rescissionem contractus
cum sufficiat, quod emptor agat, vt res à vendito-
21 re liberetur † *Alex. cons. 65. n. 3. lib. 5.* Prout dicimus
de censu imposito super fundo non capaci pro-
pter alium censum prius impositum, qui va-
22 let si non constat de scientia emptoris, † cum cõ-
petat actio contra venditorem, vt liberet, vel fa-
ciat consentire habentem interesse *Osasc. decis. 24.*
nu. 4. Rot. coram R. P. D. Penia Romana Census de Cauale-
riis. 26. Iunij 1596. Quia stante assertione, quod res
23 erat libera, † verius est competere rescissionem
contractus *Marzar. cons. 57. num. 14.* cum aliis quos
adduxi *decis. 13. num. 18. cum seq.* Quemadmodum
dicimus de eo, qui vendit bona, cum expressione,
quod ad eum spectant pleno iure; si enim fuerit
detectum fideicommissum; tanquam periurus est
in dolo dante causam contractui efficaci ad illũ
annullandum *l. & eleg. anter. 7. in princip. de dol. l. si quis*
maior. C. de transact. Vel saltem est locus redhibito-
riæ, cum aliàs non fuisset empturus *l. si is qui heres.*
25. in princ. vers. est in potestate. de except. rei iudicat. Rot.
coram Card. Seraphin. Camerinen. Castri orbis. 24. aprilis
24 *1598.* † Dummodo non fuerit scienter empta res
subiecta fideicommisso, quia tunc huiusmodi ex-
ceptio non competeret *Bald. in l. si familia. 14. C. fa-*
mil. herciscund. in 2. notab. num. 7. Alex. cons. 21. viso com-
25 *promisso. col. 2. ad med. num. 6. lib. 5.* † Et dummodo
non competat aliquod ius venditori, puta detra-
ctionis legitimæ; aut Trebellianicæ, Tunc enim
excluderetur dolus qui ad effectum *l. si quis maior.*
C. de transact. debet esse manifestissimus *Alex. cons.*
92. nu. 13. lib. 1. Et competeret actio ex empto rem
liberam tradi *Bald. in l. ex his prædiis. C. de euiction. Osasc.*
decis. 24. numero 4. dixi decis. 54.

Quæ etiam procedunt, vt possit in hoc casu agi
via executiua, cum enim fuerit assertum rem es-
se liberam, & de ea nullum contractum celebra-
26 tum fuisse, † nec quasi contractum, ista obligatio
tanquam apposita super contractu emptionis
debet sortiri eius effectũ *lege si stipulatus fuero. 111. ff.*
de verb. obligation. Doctor. in rubr. eod. tit. Quare si po-
test agi ex empto ad primeuam obligationem de
tradendo, poterit etiam agi executiuè vigore ob-
ligationis cameralis super d. contractu apposi-
tæ, prout in terminis conclusum fuit *per Rot. co-*
ram Cardin. Seraphin. Roman. census. 15. martij
27 *1577.* Vbi etiam ampliat † quando esset cautum
de euictione, & fuissent dati fideiussores, per
quorum præstationem, licet quis sit liberatus à
primæua obligatione *Bartol. in leg. cum quis sibi aut*
titio. 38. §. qui hominem. ff. de solution. & in leg. si quis
28 *aliam. 46. numero 2. eod. tit.* † Tamen illud intelligi-
tur, quando non appareret, quod res esset obli-
gata, secus verò si de obligatione constaret: Nam

tunc non liberaretur venditor ab obligatione de
contrahendo *Cuman. in d. §. qui hominem. Alex. in l. iulianus. 13. §. qui cum fundum. col. 2. in prin. vers. tamen vno modo potest limitari. nu. 2. in fi. ff. de verb. oblig. per tex. in leg. 1. § si hares. ad trebellian. & leg. ex iis pradiis. 5. C. de euiction. Rot. coram R. P. D. Peregrino. Roman. domus de aliconis. 2. martij 1598.*

Quod magis habet locum in casu nostro, cum
non potuerit transferri dominium in emptorem
ob non solutionem factam de pretio, vt supra di-
29 ctum est; † Exemplo prohibitionis alienationis
factæ à testatore, per quam non potuit transferri
dominium *Doctor. in l. filiusfamilias. §. diui. de legat. 2. Rot. coram Card. Seraph. Roma. census. de Cuppis. 15. martij 1577.*

Nec aduersatur non constare de denunciatio-
ne litis motæ, qua omissa emptor non habet re-
gressum contra venditorem *l. si parentes. 20. § empto*
30 *sane. C. de euiction.* † Quia verius est non requiri de-
nunciationem, cum venditor iurauerit defendere
emptorem in causa euictionis *Gomes. in §. item si quis postulante. vbi de communi nu. 10. instit. de actio. Purpur. in l. quod te. col. antepen. vers. septimo exemplificatur. n. 97. ff. si cert. pet. Rub. Alex. in l. non solum. §. morte. num. 688. ff. de nou. oper. nunciat.* Quidquid enim sit,
quando simpliciter est iuratum, quo casu iura-
mentum non operatur remissionem denuncia-
31 tionis; † Tamen si promissum fuit iureiurando
defendere, seu obseruare, & attendere, tunc de-
nunciatio non est necessaria, prout latè hanc esse
veriorem distinctionem docet *Menoch. cons. 128. in*
32 *fi. n. 15. lib. 2.* † Stante præsertim scientia non bonæ
litis, quo casu neque requiritur denunciatio *Dec. cons. 74. col. penult. in fi. n. 4. Fulgos. in l. si ideo de euiction.* cum declarationibus, de quibus per *Soccin. in l. 2. §. voluntatem. ff. solut. matrim. Couar. lib. 3. var. resolut. cap. 17. num. 6.*

Maximè cum simus in minore, in quo est spe-
ciale, sicut in Fisco, vt non teneatur denunciare,
33 † sed sequuta euictione possit agere contra suum
auctorem *Ruth. Alex. in l. non solum. §. morte. nu. 704. col. 105. ff. de nou. oper. nunciat. Peregr. de iur. fisci. tit. 4. nu. 39. lib. 6.*

Minus obstat ante euictionem sequutam non
posse agi *l. qui rem. 3. C. de euiction. l. si plus. §. mora. eod.*
34 *tit.* † Quia secus est quando venditor sciens rem
alteri obligatam vendidit, tunc enim potest agi
ad interesse etiam ante euictionem *leg. seruus quem à me 31. §. fin. de action. empt. leg. si hominem. de solution. Bart. in leg. atqui natura. §. cum me absente. in fi. vers. vltimo aduerte. de negot. gest. Bal. in leg. libera. 8. in fi. n. 9. vers. quæro actor. C. de sentent. & interlocutor. omn. iudic. Surd. decis. 253. n. 10.* Quando præsertim specialiter ali-
35 quid promittitur, † prout in casu nostro, rem esse
liberam, cũ aliis clausulis de quibus supra; Tunc
enim ex tali narratiua, & promissione videtur in-
ductus emptor ad emendum, aliàs non emptu-
rus, quasi ista expressa conuentio augeat obliga-
tionem *leg. cum eiusdem. 34. §. interdum. de ædil. edict. Corn. cons. 226. num. 3. lib. 2. Cagnol. in leg. vnic. colum. 19. num. 71. & 72. vers. secundus casus consideratus. C. de sent. quæ pro eo quod inter. Surd. decis. 165. num. 11. Rot. coram Cardin. Seraph. Roma. census de Cuppis. 15. martij*
36 *1577.* † Vbi etiam quod datur actio quanti mino-
ris *Osas. decis. 24. nu. 3.* latè *Surd. decis. 165. num. 10.* vbi
intelligit in venditore ignorante, quæ ignorantia
37 excusat ab interesse extrinseco, † quamuis tenea-
tur quanti minoris emptor esset empturus *Cin. in leg. 1. in prin. C. de ædilit. edict. Abb. in c. iniustum, nu. 6. de rer. permutat. & in c. Ecclesia S. Maria. n. 11. vt lit. pendent.* Licèt prædicta de ignorantia non sint tuta, cum
verior sit opinio illam non excusare ab interesse,
Quia *Abb.* loquitur in pœna, in qua succurritur i-
gnoranti, quidquid aliud sit in interesse *c. vassallus fundum. vbi Afflict. si de feud. fuer. cont. int. domin. & agnat. Doctor. in leg. cum lex. C. fideiuss. omn. Fabian. de emption. q. 4. princ. num. 5. vers. tertio quæro.* & de veriori opinio-
ne testatur *Rot. coram Card. Seraph. Rom. Saluian. interdict. 1. iunij 1587.* quæ decisio est inter impressas per
Farinac. decis. 44.

EPITOME.

Alimentorum subtractio an permittatur pro insigni viro, per quem Respublica, & Ecclesia sustentatur. Et quando debeat dari eleemosyna de necessariis ad vitam, & conditionem status etiam futuri magis eminentis. Et an licitum sit exponere se periculo mortis pro alio, & illam oppetere. Et de consuetudine precandi diminutionem annorum ad augẽdam vitam Imperatoribus triumphantibus, & iis qui maximè diliguntur.

SVMMARIVM.

1 *Eleemosyna non est danda etiam locis piis de necessariis ad vitam, & conditionem status futuri, qui speratur magis eminens. n. 5. 6. & 7.*
2 *Prima charitas incipit à se ipso. & n. 17.*
8 *Alimentorum subtractio, & eorum quæ pertinent ad statum an sit licita vt dentur alicui insigni viro. & nu. 9. 10. & 16.*
11 *Laudabile dicitur quod non est illicitum.*
12 *Eleemosyna quando sit danda laboranti in necessitate de necessariis ad statum. n. 13. 14. & 15.*
18 *Pro amico an liceat pati detrimentum corporale, & vita priuari. & nu. 19.*
20 *Mortem oppetere an licitum sit ob difficultatem viuendi.*
21 *Expositio periculo mortis permittitur pro insigni viro.*
22 *Ex duobus naufragis an vnus debeat cedere tabulam alteri. num. 23.*
24 *Amoris maxima vis exprimebatur precando dari proprios annos ei, qui diligitur, & num. 25.*
26 *Triumphantibus Imperatoribus occinebatur, d. nostris annis tibi Iuppiter augeat annos.*
27 *Mortem aut detrimentum pati an quis possit pro Republica, Ecclesia, Parentibus, Dominis, & similibus remissiuè. & num. 28.*

CAPVT CLXXVI.

CVm tractatur de necessitate illa, sine qua a-
liquid esse non potest concludunt passim
1 Doctores non esse dandam eleemosynam; † Si
enim quis constitutus in articulo necessitatis ha-
beret solùm, vnde possit alere, & sustentare se, ac
filios suos, vel alios ad eum pertinentes debet
prius istis prospicere, cum aliàs diceretur subtra-
here victum sibi, & suis, quod non esset permis-
2 sum, quia prima charitas incipit à se ipso, † & ante
omnia quis debet habere rationem sui *præses. Cod. de seruis. & aqua. c. qui vult ordinare. 19. de pœnis. distinct. 3. & ibi gl. in verb. se ipso. D. Paul. 2. ad Corint. 5. S. Thom. 2. 2. q. 32. art. 6.*
3 † Cum neque etiam quis teneatur
subtrahere suis necessitatibus, vt in causam piam
eroget *Archid. in c. non satis. nu. 4. distinct. 86.*

Am;

Amplius idem erit in illa necessitate, sine qua vi-
ta non potest conuenienter transigi secundum
4 conditionem, † & statum personæ propriæ, & a-
liorum, quorum cura ei incumbit; Huiusmodi e-
nim necessarij terminus non est constitutus in in-
diuisibili, sed multis additis non potest diiudicari
esse vltra tale necessarium, & multis subtractis ad-
huc remanet, vnde aliquis possit conuenieter vi-
tam transigere secundum proprium statum, & de
huiusmodi rebus dare eleemosynam est bonum,
non tamen cadit sub præcepto, sed sub consilio.
Inordinatum enim esset, si tantũ sibi quis subtra-
heret de bonis propriis vt alijs largiatur, quod de
residuo non sufficeret ad viuendum condecenter
& secundum statum, & negotia occurrentia, pro-
ut concludit, *D.Thom.2.2.q.32.art.6.Siluest.in verb.e-
leemosyna.n.2.Nauarr.in manual.c.24.n.6.*

Quinimmò non solùm est habenda ratio solius
necessitatis præsentis, sed etiam probabiliter fu-
5 turæ; † secundum ea, quæ solent accidere æstimã-
do rem moraliter, cum etiam sit habenda ratio
personæ ipsius, non eo modo, quo eget his aut il-
lis bonis ad præsentem statum suum, sed etiã pro-
ut est, aut esse potest prudens dispẽsator status sui,
& rerum suarũ, atque adeo, vt se habet ius ad pro-
6 curandum statum magis eminentem, † quem si a-
liquis speret probabiliter assequi, non sunt ei iu-
dicanda superflua, quæ nunc reseruat ad acquirẽ-
dum illum altiorem statum, eumque postea de-
centius tuendum, ac conseruandum, prout docet
Caietan.de præcept.eleemosyn.artic.3.c.6. sequitur *Greg.
de Valent.de eleemosyn.disput.3.q.9.punct. 4. vers. quæ in
re iudicanda. & vers. quo fit vt si quis. fol.652.in fi.tom.3.*

Ex quibus sequitur, quod cum necessaria ad
decentiã status, tam latè pateãt: Verum est, quod
non debet quispiam, nec licitè potest eleemosy-
7 nam facere de necessariis ad decẽtiam status, † &
suorum citra extremam proximi necessitatem.
Intelligendo de his, quæ sunt adeo necessaria ad
decentiam status, vt illis detractis non possit am-
plius censeri, quod remaneant necessaria secun-
dum latitudinem supradictam, sed appaitura sit
indecentia notabilis in præsenti quidem statu,
prout declarat *Idem Gregor.de Valent.d.q.9.de eleemo-
sy.punct.4.vers.quapropter.*

Quidquid tamẽ sit de prædictis, In casu de quo
8 aliàs disceptatum vidi; † Dixi licitam esse subtra-
ctionem alimentorum sibi, vt dentur alicui viro
insigni, per quẽ Respublica, & Ecclesia sustenta-
retur, Commune enim bonum tanquam præstã-
tius est præferendũ vtilitati propriæ. Nam quem-
admodum pars naturalis exponit se manifestò
discrimini pro incolumitate totius naturalis se-
cũdum inclinationẽ naturæ; Ita etiam debet hoc
9 facere pars politica pro toto politico, † cum eodẽ
modo se habeat pars naturalis ad totum natura-
le, sicut pars politica ad totum politicum *D.Thom.
2.2.art.3.q.32.* Vnde hoc casu dicetur quis lauda-
biliter se ipsum perdere, vt alium iuuet alimentis,
cum pro liberatione istius personæ licitum sit se
ipsum, & suos periculo mortis exponere *D.Thom.
2.2.q.32.art.6.* & latè declarat *Præposit.in c. non satis.
col.3.in fi.vers est autem hic notandum. n.12.distinct.86.*
Vbi etiam de Vidua illa laudata *2.Reg.c.17.* cum
aliis *per Nauar.de restit.lib.2.c.3.n.40.63.& 74.*

Minus erit dubitandum de necessariis ad decẽ-
tiam status, ex illis enim multo magis deberet
quis eleemosynam facere in extrema necessitatẽ
10 eius, † ea cuius vita penderet salus Reipublicæ, &
Ecclesiæ, si enim decentia vitæ suæ, & suorum in
hoc casu non consideratur, multo minus erit at-
tendenda decentia status *Caietan. de præcept. eleemo-
syn.art.6.Greg.de Valent.d.q.9.punct.4.vers.quarto cer-
tum est.* Vbi declarat *D.Thom.* dum ait esse lauda-
bile in tali casu facere eleemosynam de necessa-
11 riis ad statũ: † Appellatur enim ibi laudabile pro
eo, quod non est illicitum, non illud quod non
est debitum etiam ex præcepto. *Medin.de eleemosyn.
q.3.§.verum.* Cum etiam de necessariis ad statum
ex præcepto sit danda eleemosyna laboranti in
12 extrema necessitate, † prout est communis, & ma-
gis vera opinio, de qua per *Medin.& Greg.de Valent.
vbi supr.* contra *Rossell.in summ.in verb.eleemosyna.* Et
contra *Anton.in 2.part.theolog.tit.1.c.25.* Intelligen-
do de erogatione eleemosynæ sufficiẽtis ad sub-
13 leuandam necessitatem proximi † non autem ad
superfluitatem *D.Thom.2.2.q.32.art.10.gl.interlinea-
ris ad D.Paul.1.ad Corint.13.D.Ambros.li.1.de offic.c.20.*
Immo etiam de necessariis ad statum erit facien-
da eleemosyna extra necessitatem proximi extre-
14 mam, † quando quis scilicet potest minori suo in-
commodo auertere incommoditatem proximi
notabiliter grauem, puta captiuitatem, diutur-
num carcerem, vel quid simile *Palud.in 4. dist.15.q.
3.Adrian.quolib.12.art.2.conclusio.2.* Declarando de
15 eleemosyna rei, † vel mutui iuxta distinctionem,
de qua per *Gregor. de Valent.de eleemosyn.q.9.punct.4.
vers.atque ego etiam puto.*

Prædicta tamen sunt intelligenda, quando salus
Patriæ, vel Ecclesiæ penderet à vita illius Insignis
16 viri: † Nam aliàs durum videretur, quod quis pos-
set se necare, vt subueniat saluti alterius: Quando
enim vita illius est salus Patriæ, & Ecclesiæ, tunc
in pari necessitate debet quis potius subuenire
Patriæ, quàm sibi patri, aut filiis, cum non minus
quis nascatur Patriæ, quàm sibi, & parentibus: Ita
in terminis declarat *Surd.de alim.tit.7.q.40.*

Nec facit quod nunquam liceat vitam propriã
ponere, & mortem oppetere pro vita alterius
17 cum vnusquisque potiùs sibi, † quàm alij debeat
prouidere *Palud.in 4.distinct.15.artic. 2.quæst.3. Du-
rand.in 4.dist.17.qu.6.ad 1. D. Augustin.de mendac.c.6.*
vbi quod excedit regulam doctrinæ, si quis ex-
ponit vitam propriam pro vita corporali alterius.
Quia illud procedit quando propriè ex amore
vitæ alterius quis mortem oppeteret pro seruan-
18 da vita illius, † hoc enim non licet, secus autem si
amore virtutis, & ad aliorum exemplum: Tunc e-
nim si huiusmodi circumstantiæ concurrunt me-
ritò propter dignitatem virtutis id poterit fieri.
Ratio est, quia si ex duobus arctissima, & hone-
stissima amicitia coniunctis vnus eorum debeat
mori, tunc spectat ad præclarum exemplum vir-
tutis amicitiæ, quod alter pro altero velit obire:
Vnde, qui mortem oppeter non magis amabit a-
lienam vitam corporalem, quàm propriam: Im-
mò magis diliget se ipsum, quàm alterum secun-
dum bonum illud spirituale, quod cõsistit in ipsa
dignitate virtutis amicitiæ, in qua ex hoc facto ex-
19 celleret: † Et ita procedit doctrina eorum, qui tenẽt
licitũ esse pati detrimẽtum corporale propter a-
micum, & pro eo vita priuari, prout concludit *D.
Thom.in 3.dist. 29.quæst vnic. art 5.ad 3.Sot.de iust.&
iur.lib.5.quæst.1.art.6.Victor.in relect.de homicid.art.4 &
post D. Hieronym. Ambros. August.& alios.* ita declarat
Gregor. de Valentin. de ordin. charit. quæstion. 4.punct.3.

Google

*vers.atque isto sensu,tom.3.fol.*600.Vbi etiam addit a-
lium modum licitè mortem oppetendi pro vita
alterius,quando videlicet hoc fit non propriè ex
amore,quo quis anteponit vitam alienã vitę suæ,
20 †sed quia nolit cum tanta difficultate conseruare
vitam propriam, tunc enim licitè faciet, si potius
velit mortem oppetere, quàm vt alter moriatur.
Prout etiam quis potest licitè negligere vitam
propriam, quando non posset eam conseruare,
nisi cum tanta difficultate, & molestia doloris,
quanta debet subiri in abscissione alicuius mem-
bri, cuius abscissio iudicatur per peritos necessa-
ria pro eiusdem vitæ conseruatione *Greg.de Valent.
d.q.4.punct.*3.

Ex prædictis etiam sequitur, quod si permittitur
pro salute insignis viri subtractio alimentorum
21 ex supra allegatis; † Multò magis erit permitten-
da expositio periculo mortis pro eadem causa
Caietan. 2.2.*q.*32.*art.*4. Exemplo eorum quæ di-
cuntur de naufragis,cum vna tabula tantũ adest;
22 poterit enim alter, qui illam habet, † vel capere
potest,alij cedere,cui magis intersit Reipublicæ
causa viuere, quasi non sit adeò certũ, vt cessa ta-
bella pereũdum sit,cum alias spes supersit quam-
uis minima euadendi,licèt adsit maximũ, & præ-
sentaneum mortis periculum; & quamuis etiam
certum esset naufragium, erit tamen permissum
ob finem bonum, propter quem non videtur se
occidere,vt supra dictũ est,& in terminis de nau-
fragis concludit *Aragon.2.2.art.4.qu.26.dub.3.arg.3.
Michael Salon.2.2.q 65.art.5.controuersi.1.arg.5.Nauar.
de rest.lib.2.c.3.n.*74. Quidquid aliter distinguant
Sot.de iust. & iur.lib.5.q.1.art.6.ad 3. & Greg.Lopez.in
23 *prolog.tit.9.p.5.* †Quod etiam explicat *Cicer.lib.3.of-
ficior.* Quod si,inquit,vna tabula sit,duo naufragi,
hique sapientes, sibi-ne vterque rapiat? an alter
cedat alteri? Cedat verò, sed ei, cui magis inter-
sit sua, vel Reipublicæ causa viuere. Quid si hæc
paria in vtroque? Nullum erit certamen,sed qua-
si sorte,aut dimicando victus alteri cedat alter.

Quibus adde quod ad exprimẽdam mirificam
quandam vim amoris veteres vtebantur illo ge-
24 nere loquendi,†quo significabant cupere se cõ-
ferre, & contribuere annos sibi ad viuendũ con-
stitutos cum eo quem diligerẽt, si quo modo hoc
fieri posset: Ita vt quod ipsis superesset vitæ,eius
pars aliqua ad vitam illius adderetur,vnde inquit
Tibull. Viue diu,mihi dulcis anus; proprios ego
tecum sit,modo fas,annos contribuisse velim. Et
Plaut. cum quidam amico dixisset. Cur tu obse-
cro,immerito meo me morti dedere optas? Hoc
ab eo responsum fert. Ego te? quem si intelligam
deficere, vitam meam tibi largiar, & de mea ad
25 tuam addam. † Et hinc in consuetudine positum
fuisse ostendit *Senec.de breuit.vita.*dum inquit, Di-
cere solent eis,quos validissimè diligunt paratos
se partem annorum suorum dare. Prout ex hac
consuetudine Triumphantibus Imperatoribus
26 occinebatur.†De nostris annis tibi Iupiter augeat
annos. Quod ex *Tertullian.* docet *Muret.var.lect.lib.
9.c.1.*vbi etiam,quod *D.Greg.Nazianzen.*ita loqu-
tus est *in oratione in Basilium*,dum inquit. Et addere
aliquam vitæ suæ partem vnusquisque illi, si quo
modo id fieri posset, paratus erat. Locus autem
*Tertulliani est in apologetica aduersus gentes.c.35.de solem-
nibus Cæsarum.* Vbi quod in congiario diuidendo
hoc acclamabatur: Congiarium autem erat Im-
peratorum munus, quod populo dabatur, cum
donatiuum esset,quod solitum erat dari militibus
ad conciliandum fauorem, cum quis inibat Ma-
gistratum,aut imperium, vt notat *Rinat. Laurent.
ad Tertull.d.c.35.in verb.in congiario.Senec.lib.4.de benef.
Plin.in paneg.Sueton.in Aug.c.41.Budeus.*

Et hæc satis sint,omissis multis quæ possent ad-
duci,vt detur alius locus scribendi, cum solùm de
prædictis mentionem fecerim in gratiam amici
27 hoc poscentis. † Quando autem licitum sit pro
Republica,Patria,Regibus,Parẽtibus,Filiis,Ma-
ritis, vxoribus, Propinquis, Amicis,& similibus
mortem oppetere, & manifesto periculo se sub-
mittere,& detrimentum aliquod pati in persona,
& in bonis latissimè explicat multa exempla tam
Ethnicorum, quàm Sanctorum adducens *Bal-
thassar.Gomesius in tract.de potest.in se ipsum. lib. 2.c. 2.3.*
28 *& 6.cum seq.* †Et de Vassallis quando debeant po-
nere vitam pro Dominis *Doct.in l.1.§.hoc autem.ff.ad
senat.consul.syllanian. & in c.1.quib. mod.feud. amittat.
Rip.de pest.tit.de remed.ad conseruan.vbertat.n.254.Surd.
decis.3.n.21.Vasq.controuersi.illustr.c.12.*

EPITOME.

Iuspatronatus quando acquiratur per augmen-
tum dotis,& an illud reseruans pro se,filiis,& de-
scendentibus possit variare,& in alium transferre
omnia iura sibi competentia etiam respectu ali-
mentorum, & quando facultas nominandi Re-
ctorem alicui concessa possit ab illo adimi,& al-
teri concedi, & per istam nominationem quis ef-
ficiatur verus patronus quamuis non dotauerit,
non construxerit,neque fundauerit. Dotans al-
tare, ad quod debeat præsentari Sacerdos per se
& Titium, vel alios quos ad sui libitum duxerit
eligendos,si prius præsentauit cum Titio,an in a-
liis præsentationibus valeat illum excludere,& a-
lium eligere,qui cum eo præsentet.

SVMMARIVM.

1 *Facultas alicui concessa nominandi Rectorem in Ecclesia iurispatronatus,an possit per Patronum concedentem ab illo adimi.n.2.4.& 5.*
3 *Iuspatronatus potest legari,fideicommitti,& donari.*
6 *Iuspatronatus quando possit acquiri per eum, qui nec dotauit,nec construxit,nec fundauit,nec aliquod priuilegium habuit.& num.7.*
8 *Consensus Episcopi requiritur in acquisitione iuris patronatus,& illius translatione.*
9 *Transferens iuspatronatum an censeatur transtulisse omnia iura etiam alimentorum.& n.10.*
11 *Ius alimentorũ an sit cessibile,& veniat in generali cessione.*
12 *Patronus an possit alienare ius percipiendi alimenta retento iure patronatus.*
13 *Reseruans iuspatronatus pro se, filiis, & descendentibus an possit in illorum præiudicium alios nominare. nu.14.15.16.& 18.*
17 *Fructus iurispatronatus est ius eligendi, & præsentandi.*
19 *Dotans altare, in quo debeat præsentari Sacerdos per se, & Titium, aut alios quos duxerit eligendos, si præsentauit cum Titio,an possit postea in aliis præsentationibus illum excludere, & alium eligere, qui cum eo præsentet. & num.20.*
21 *Ius aliis quæsitum in iurepatronatus non potest per Episcopum tolli.*
22 *Notarius stipulans pro omnibus quorum interest acquirit actionem sine cessione.*

23 Clau-

23 *Clausula omnia & singula, &c. in obligatione camerali refertur ad enunciata.*
24 *Per augmentum dotis non potest acquiri ius patronatus. Et quidem egregia dotatione. n. 25. 26. 27. & 28.*

CAPVT CLXXVII.

IN fũdatione beneficij iurispatronatus, de qua
in casu mihi proposito fuit nominatus primus
Rector, quem Reuerendissimus D. Episcopus in-
stituit die 21. Decembris 1605. & die 4. Ianuarij
1607. sed quoniam idem Patronus in d. fundatio-
ne, voluit quod omnes aliæ nominationes futu-
rorum Rectorum post mortem primi Rectoris
semper, & perpetuò debeant spectare ad Fratres
Ecclesiæ S. Francisci ordinis Minorum Conuen-
tualium: Dubitatum fuit an huiusmodi facultas
nominandi possit adimi eisdem Fratribus, prout
idem fundator ademit die 26. Ianuarij 1607. illam
concedẽdo hæredibus, & successoribus eiusdem
primi Rectoris; & omissis rationibus dubitandi
1 Dixi veriorem esse opinionem negatiuam, † vt
non possit amplius reuocari, quod factum est ad
fauorem Fratrum, quibus fuit reseruatum ius nõ-
minandi, seu præsentandi. Quidquid enim sit in
aliis casibus, in quibus permittitur mutatio vo-
luntatis testatoris tanquam deambulatoriæ vs-
que ad mortem *l. 4. de alim. legat.* In casu de quo
2 agimus non est locus variationi, † Quia licèt Fra-
tres non fundauerint, seu dotauerint Ecclesiam;
Tamen acquisiuerunt istud iuspatronatus ex vo-
luntate primi fundatoris, qui gratuito illud in
eos transtulit cum consensu, & auctoritate Epi-
scopi; Prout regulariter iuspatronatus potest ce-
di, legari, fideicommitti, & donari loco Pio etiam
3 absque licentia Episcopi, † & etiam Laico cum
consensu eiusdem Episcopi *ca. quod aut ẽ. & c. illud.
de iur. patron.* cum declarationibus, de quibus per
*Rocc. eod. tit. in verb. ipse vel u. q. 16. & 17. n. 28. vsq. ad
n. 32. f. 39. Ludouic. Molina. de hispanor. primogenitur.
4 lib. 1. c. 23. nu. 13.* † Vnde quia trãslatio fuit perfecta,
non poterit amplius fundator illã ad se auocare,
& aliis cõcedere, sed erit illius tertij, quem voluit
esse Patronũ, & in quem transtulit iuspatronatus
vnico acto creãdo, & transferendo; Cũ secus esset
5 si nõ interuenisset cõsensus Diœcesani; † Stante
enim illius auctoritate sequuta est perfectio be-
neficij, & pollicitatio est facta Deo, Ordinario,
& illi tertio, cui acquisitũ est ius; Ideò in eius præ-
iudiciũ non cõceditur variatio: Ita in pũcto cõ-
cludit *Lambert. de iur. patron. p. 1. lib. 1. quæst. 4. prin.
art. 7. in fi. & art. 10. n. 2. versi. ex quibus omnibus infe-
ro. & n. 4. versi. & ex hoc colligitur aliud mirabilius.*
Vbi quod est multum notãdum, quia ex hoc po-
test acquiri iuspatronatus per eum, qui nec dota-
6 uit, † nec cõstruxit, nec fundauit, neque aliquod
priuilegium summi Pontificis habuit, cum hoc
solùm admittatur ex mera permissione fundato-
ris, qui potest trãsferre iuspatronatus in penitus
extraneum, siue in partem illum admittendo se-
cum, vel cum eius hæredibus, & communicando
cum eo ius suum, siue in totum absque sua, vel hæ-
redum cõmunicatione, quod quidẽ permittitur,
vt scilicet acquiratur, & trãferatur cooperãte in
hoc consensu Diœcesani, quasi tunc fundator vi-
deatur fundasse iuspatronatus nomine illius ter-
tij, cui vel cõmunicauit, vel concessit ius præsen-
tandi, prout concludit *Calder. consi. vlt. de iur. pa-
tronat. Rocc. eod. tit. in verb. pre eo quod cum diœcesani
consensu in fi. q. 16. n. 34. versi. limita tamen præmissam*
7 *conclusionem. f. 30.* † Vbi quod licèt Episcopus non
possit de nouo creare iuspatronatus sine funda-
tione, constructione, vel dotatione; Tamen secus
est, quando vellet transferre in alium iuspatro-
natus iam creatum, vel cõsentire transferẽti, hoc
enim casu posset quis fieri patronus sine funda-
tione, & donationẽ *c. illud. de iur. patron. Rocc. eod.
tit. in verb. ipse, vel à quo causam habuit. f. 37. Menoch.
consi. 90. n. 11. lib. 1.* Quasi consensus Ordinarij effi-
ciat, quod fundator acquirat iuspatronatus &
transferat *c. nemo de consecrat. distinct. 1. cap. nobis. de
8 iur. patron.* † Qui consensus requiritur in creatio-
ne beneficij, & acquisitione iurispatronatus,
prout etiam in eiusdem translatione titulo gra-
tuito, de quo in *cap. nullus. cap. illud. ca. quod autem
& c. suggestum. de iur. patron.* Vnde præstando cõ-
sensum ex vnica præstatione creabitur, & trans-
feretur iuspatronatus, quẽadmodũ, quando Epi-
scopus iure deuoluto cõfert vnico actu, eligit, &
confirmat, seu præsentat, & instituit *Doctor. in c. 2.
de concess. præbend. Lambertin. de iur. patronat. lib. 1. p.
1. q. 4. art. 10. n. 1. in fi. versi. sicut diximus f. 31.*

Et adeò per istam trãslationem fiet quis patro-
nus, vt censeantur in eum translata omnia iura,
quæ competebant transferenti etiã respectu cau-
9 sæ alimẽtorum, † quæ erunt ei præstanda per Ec-
clesiam, si casus necessitatis euenerit *Lambertin.
de iur. patr. art. 12. q. 3. lib. 3. versi. concluderẽ in præsen-
ti. n. 2.* Quod tamẽ nõ videtur admittendum, cum
hoc ius sit personalissimum, & ita annexum iuri-
patronatus, vt ab eo separari non possit; Ideò ne-
que erit permissum illud transferre, cedere, aut
10 donare. † & per consequẽs non præstabuntur ali-
mẽta ei, qui ex hoc titulo habet causam à Patro-
no, quasi iura personalia cedi nõ possint; Cũ præ-
sertim sit remissio futurorum alimentorum quæ
neque admittit cessionẽ, & diuersa sunt alimen-
ta in persona vnius, vel alterius; Maximè quia de-
bentur ob reuerentiam Patroni, quæ non potest
separari à persona illius, prout in terminis ita cõ-
cludit *Surd. de aliment. tit. 7. q. 32. n. 13. vsque ad n. 20.*
11 † Vbi etiam, quod istud ius alimentorum quam-
uis esset cessibile: Tamen neque veniret in gene-
rali translatione, nisi de eo esset facta specialis
mentio: quasi istud ius sit coniunctum cum per-
sona Patroni per ea quæ ponit in simili *Oldrad.
consi. 139.* cũ aliis per *Felin. in c. sedes. col. 3. de rescript.*
12 † Exemplo etiam eius quod dicimus de Patrono,
qui nõ potest alienare ius, quod habet percipiẽ-
di alimenta ab Ecclesia retento iurepatronatus,
cum illud ius tãquam personale non possit cedi,
quamuis illius remissio permitteretur ad fauorẽ
Ecclesiæ, vt non teneatur alimentare, cum aliud
sit quod non possit transferri in tertium, aliud
quod non possit extingui: prout latè explicat
Surd. de alim. tit. 9. q. 22. per tot.

Non obstat quod immò ista facultas præsentã-
di possit adimi dictis Fratribus, & aliis concedi,
13 Exẽplo illius, † qui reseruauit iuspatronatus pro
se, filiis masculis, seu descendentibus, aut de parẽ-
tela, quibus nullum ius acquiritur fũdatore ipso
viuente: Ideò poterit in quoscunque alios trans-
ferri etiam illis non requisitis, nec aliquo modo
consideratis *Calder.* in terminis *consi. 19. cõcessum de
iur. patronat.* Præsertim quando sumus in eo, qui
fundauit Ecclesiam, & acquisiuit pro se, & hære-
dibus iuxta declarationẽ, de qua per *Rocc. de iur.
patron. in verb. ipse vel u à quo causam habuit. q. 33. n.*

72.versi.& ad comprobationem præmissa.& vers.mihi videtur quod in eo.fol.43.

Quia respõdetur prædicta procedere, nam filij descẽdentes, & de parẽtela fuerũt admissi per fũdatorem non tãquam donatarij, sed vt successo-
14 res; Ideò nullũ ius est eis quæsitũ, nisi quod gradatim successio sit de patre in filium; Adeò quod stãte primo gradu cessat secundus, & existẽte secũdo deficit tertius *l.cum pater. §. penult. de leg.2. leg.peto.§ fratre.ff.eod.tit.Doctor.in leg.gallu. §. quidam rectè.de liber.& posthum.* Quare cũ volũtas testatoris sit deãbulatoria vsque ad mortem, filius, vel successor ipso viuẽte nullã potestatem habet in iurepatronatus, vnde nõ erit prohibẽdus pater illud alteri donare in præiudicium successorum.
15 † Et ratio est, quia fundator non transtulit tunc iuspatronatus in filios, seu parentelam, sed solùm posuit eos in succedendi spe regulata ab eius voluntate; Et licèt adsit confirmatio Episcopi, tamẽ hoc casu illius cõsensus habet solùm duplicẽ effectũ, videlicet licentiæ fundandi Ecclesiam iuxta dispositionem *c.nemo.de consecrat. distinct.1.* & effectum creãdi iuspatronatus iuxta *cap. nobis. de*
16 *iur.patronat.* Aliud est in casu, de quo agimus, † in quo fundator admisit extrãneum ad ius præsentationis tanquam donatariũ ex tũc; vnde cum ei sit ius quæsitũ, non est amplius locus variationi, cum consensus Episcopi vltra illos duos effectus licentiæ fundandi ecclesiam, & creandi iuspatronatus, operetur etiam tertium effectum translationis eiusdẽ iurispatronatus iuxta dispositionẽ *cap.illud.& cap.nullus.de iur.patron.* Ita in pũcto distinguit *Lambertin.eod.tit. de iur. patron. art.6.q.2. princ.p.2.lib.1.n.9.& 10.versi.sed contra primũ membrum.& versi.licet apparet.fol.133.* vbi dicit notandum, quia nunquam tactum, neque explanatum.
17 † Quasi ex ista trãslatione iurispatronatus facta in tertiũ sit ei acquisitus fructus illius, prout est ius præsentandi, seu eligendi, quod est fructus iurispatronatus *glo.fi.in cap.cum bertoldus.de re iudic. Felin.in cap.cum olim.n.5.de maiorit.& obedient. Ludouic.Molin.de hispan.primogen.c.23.in prin.n.2.lib.1.* Vbi etiam *n.30.& 31.* loquitur de iurepatronatus delato filiis, & nepotibus etiam non hæredibus ex antiqua institutione, quod non poterit assignari per patrem vni ex filiis in aliorum præiudi-
18 cium, neque cum cõsensu Episcopi; † Quidquid aliud sit in antiquo, & hæreditario, quod vni ex filiis poterit prælegari interueniẽte cõsensu Episcopi *Couarr.lib.2.var.resol.c.18.n.9.& 10.Alex.cõs. 53.n.10.lib.5.& cons.18.col.5.eod.lib.Paris.cons.48.li.4.*

Amplius construens, & dotans altare in Eccle-
19 sia cum auctoritate Episcopi adiiciendo, † quod præsentetur Sacerdos per se, vel per Titium, aut per alios, quos ipse ædificans duxerit eligendos pro libito suæ voluntatis: si dictus ædificans præsentauit vna cum Titio Sacerdotem, qui posteà fuit institutus, non poterit deinceps in alia præsentatione excludere Titium, & aliũ eligere, qui vna cum eo præsentet: Cum enim in Titio fuerit cõsummatus cõsensus Episcopi, nõ erit amplius admittẽda alia variatio, aut electio sine eiusdem Episcopi auctoritate; quasi Ordinarius non debeat in omni præsentatione videre qualitates, cũ in principio actus sit de hoc disceptandũ, non in alio tẽpore, ne detur processus in infinitũ: Ita in terminis concludit *Aachar.inter cons.Calder.20.de iur.patron.* sequitur *Lambert.eod.tit.lib.2.art.16.q.1.*
20 *q.1.princ.fol.13.* † vbi quod ista est verior opinio, nõ obstãtibus illis verbis, vel per alios, quos ipse ædificans duxerit pro libito voluntatis eligẽdos: Quia cũ in creatione beneficij f…it nominatus Titius, & Episcopus consenserit, videtur acquisitum ius præsentandi Titio, & non alteri non nominato, quem neque Episcopus potuit considerare, an expediret Ecclesiæ illum esse patronum. Quod etiam voluit *Rocc.de iur.patron. in verb. ipse vel n à quo causam habuit.q.17.versi.suboritur etiam alia quæstio in ista materia. n.33.fol.40.*

Quæ magis erãt admittẽda in casu, de quo agebamus, quia huiusmodi iuspatronatus fuit fundatũ in contractu inter viuos: Vnde talis ordinatio est facta irreuocabilis, stante præsertim cõsensu Episcopi, qui expressè illud reseruauit ad fauorẽ Fratrũ S. Francisci, vt in instrumẽto sub die 4. Ian. 1607. Quod operabitur, vt nec donans pos-
21 sit alio modo disponere, † neq. Episcopus postea cõsentire in præiudiciũ eorũ, quibus iam fuit ius quæsitũ *Rot. decisi. vlt.de iur.patron. in antiq. Rocc. eod.tit.in verb.ipse vel is à quo causam habuit.q.19 n. 35.& 36.f.40.* Cum etiã vltra prædicta adsit stipulatio notarij pro omnibus, & singulis, quorũ in-
22 terest, &c. † per quam fuit acquisitũ ius, & actio istis Fratribus sine aliqua cessione per eum faciẽda, quidquid aliud sit in priuata persona, maximè in instrumẽto guarantigiæ, quod minus requirit cessionẽ *Roman.cons.67.in causa nobilis.in princ.Soccin.cõs.125.in fi.Dec.cons.407. visis ac diligẽter.col.6. vers.3.respõdetur.n.14.* cum aliis de quib. *supra c.49.*

Nec facit quod consensus Episcopi non fuerit petitus per fundatorem. Quia cum fuerit facta cõfirmatio iurispatronatus ab Episcopo instante procuratore fundantis Ecclesiam idem resultat effectus. Prout etiã dicitur de mandato, quod quamuis nõ comprehenderet huiusmodi casum; Tamen sequuta est approbatio facta per princi-
23 palem de gestis per eundem procuratorẽ, † cum obligatione camerali pro omnibus, & singulis, quæ refertur etiam ad enunciata, ne dum ad dispositiua *Alex.cõs.17.n.2.lib.3.Ruin.cons.137.n.6.lib.1. Paris.consi.97.nu.91.lib.1.Rot. coram R.P.D. Cantuc. Romana seu Cornetan.dotis.11. febr.1583.& per Card. Pamphil.Romana palatij.25.mart.1604.*

Neque obstat vltimũ de augmento dotis, quasi per illud fundator fuerit effectus nouus patro-
24 nus, † cum idem priuilegiũ detur augmento dotis, quod ipsi doti *l.si proprietate.de iur.dot.* & ita specie concludit *Abb. consi.28.in causa communitatis.lib.1.* Quia verior ẽst opinio, quod ex augmẽto dotis non acquiratur iuspatronatus; Tunc enim dicitur ditari potius, quàm dotari Ecclesia, quæ tanquam libera non est redigenda in seruitutem ex solo augmento dotis *glo.in cap. pia mentis. 16.q. 7.in verb.pia ad med.versi.si quis autem post consecra-*
25 *tionem.* † Ideo ad effectũ prædictum necesse erit Ecclesiam totam suam dotem amisisse, & eidem nouam dotẽ dari *Rocc.de iur.patron. in verb. & dotauit.q.3.n.5.f.24.* vbi quod ita est tenẽdum, quidquid *Abb.& Host.* contrarium sequantur *Bero.cõsi. 4.n.26.lib.1. Rot.corã Card.Millin.Lunen. Sarzanen. beneficij.5.iulij 1599.& per R. P. D. Littan. Campsen. iurispatronatus.3.decembris 1604.* Et quod noua re-
26 quiratur dotis constitutio, † vel totalis restauratio ipsius Ecclesiæ funditus dirutæ fuit decisum per eandem *Rot.coram Sanctiss. in causa Lucan. Decanatus.22.martij 1577.& per Card.Blanchett. Perusina*

27 *fina de confinie.* 3. *decembris* 1576. † ita vt Ecclesia
egeat noua consecratione, vel noua dote *Rot.de
iur.patronat.in verb.construxit.n.12.q.8.f.32. Rot.per
R.P.D.Litt.in d.causa Campsen.iurispatronatus.3. de-
cemb.*1604. Quidquid aliàs ex causa ditationis e-
gregiæ possit constitui iuspatronatus in Ecclesia
28 inope,& modici redditus † iuxta *consi. Abb.28.lib.
2.* de quo per *Menoch.cons.90.n.28.libr.1.* Ex quibus
non erit cõsiderandum, quod fundator voluerit
alios nominare in constitutione augméti dotis,
cum ex eo non fuerit illi acquisitum aliud ius,
quàm id,quod in prima dotatione habuit, ita vt
non possit dari mutatio voluntatis in præiudiciũ
eorum,quos prius nominauit ex supra allegatis.

EPITOME.

Legitima matris an sit triens totius hæreditatis in casu,in quo fratres sunt præteriti,& quãdo tales habeantur pro exhæredatis,& faciãt partem. In legitima,& in legatis quando habeat locũ ius accrescendi. Per statutum in quo fratres tantum ex parte coniuncti vocantur ad successionem exclusa matre an præseruetur, vel minuatur legitima ei debita de iure communi.

SVMMARIVM.

Legitima matris est tertia totius hæreditatis nõ portionis sibi debita ab intestato in casu,in quo fratres, vel sorores sunt præterita. & n.16.

2 *Frater omnino præteritus instituta non turpi persona habetur pro exhæredato,& non facit partem, secus si aliquid etiam minimum illi relinquatur. nu.8. 9. 10. 12. & 13.*

3 *In legitima an sit locus iuri accrescendi. & n.4.*

5 *Ius accrescendi an competat in legatis. & n.7.*

6 *Pro legitima datur petitio hæreditatis, & iudicium familiæ herciscundæ.*

11 *Ius accrescendi non habet locum nisi portione omnino defecta.*

14 *Statutum excludens à successione excludit etiam à legitima.*

15 *Per statutum,in quo fratres ex parte tantum coniuncti vocantur ad successionem exclusa matre præterquam à legitima præseruatur, non minuitur legitima ei debita de iure communi,& quid in statuto Vrbis. n.17.*

18 *Statutum potest minuere,non tollere legitimam.*

CAPVT CLXXVIII.

IN casu,in quo Fratres, vel Sorores sunt præte-
ritæ an legitima matris sit triens totius hære-
1 ditatis, † Dixi veriorem opinionem esse affirma-
tiuam, quod videlicet quando fuit instituta non
turpis persona,frater præteritus non debet face-
re partem matri in legitima; ideo legitima eius-
dem erit tertia totius hæreditatis,non autem ter-
tia portionis,quam deberet consequi ab intesta-
to,prout concludit *Bald.in repet.l.pater filium.n.7.
col.6.versi.nunc venio ad priuationem.ibi. in ista dif-
ficili quæstione.ff.de inoffi.testam.* post *Iacob.Butrigar.
q.6.Idem Bald.in l.unic.§. in primo.col.2.n.11. vers.v-
num tene menti.C.de caduc.tollend.Soccin.consi.75.vi-
so testamento.col.3.in fi.vers. ista conclusio etiã proba-
tur.lib.3. Alex.Fulgos. Cuman.* & *alij* de quibus latè
Thesaur.decis.172.n.2. vbi testatur de magis cõmu-
ni opinione *Peregrin.de fideicomm.art.38.nu.13. An-
na.allegat.100.in fi.* & ita seruat *Rot.per R.P.D.Vice-
comitem.Roman. Legitima de Menichellis.23. ianuar.*
1578. vbi quod est æquior, magis cõmunis, & ve-
ra opinio, & ita practicari testatur *Mantua. consi.
147.n.42.vsque ad n 46.lib.2.Gabr.cons.64. num.19.
lib.* 1.

Quorum ratio est,quia frater nõ admittitur ad
2 partem,neque admitti spectatur;† Ex quo enim est
præteritus instituta non turpi persona habetur
pro exhæredato, qui partem non facit, quasi exi-
stimetur mortuus *§.exhæredato.auth.de hæredib.&
falcid.Thob.cons.20.n.15.in prin.post Bald.in auth.no-
uissima.q.6.n.8.C.de inoff.testam.* vbi quod nume-
rus filiorum cõsideratur in hac materia ciuiliter
respectu successionis; ideo exhæredatus,qui non
succedit ponitur pro non ente, & eo sublato ius
legitimæ residet in aliis,sicut dicitur de omnino
incapacibus,nõobstãte quod exhæredatio ordi-
netur ad cõmodum hæredis,& hæreditatis, quia
principaliter ordinatur ad exclusionem exhære-
dati,quo remoto integrũ ius legitimæ in aliis re-
manet,non secus, ac si alij naturaliter non essent
in medio *Bald.in l.pater filium.col.penul.de inoff.te-
stam.* Et quidquid alij contrariũ sequantur,de ve-
riori & magis recepta sententia testatur *Peregrin.
de fideicomm.art.38.n.11.in fi.vers.sed prior opinio.*

Neque obstat quod in legitima non sit locus
3 iuri accrescendi,† secundum *Bart.in l.pater.filiũ.
de inoff.testam.& in l.re coniuncti.q.3.prin.ff.de legat.
3. Ang.in l.papinianus.§.vnde si quis.vers.tertius casus.
de inoff.testam.*

Quia contraria opinio est verior: Nam si ex
causa legitimę,quę debet relinqui honorabili ti-
tulo institutionis, tota hæreditas accrescit repu-
diante,aut nõ volẽte adire hærede scripto,multo
magis portio legitimæ accrescet portioni,quasi
4 in habentibus symbolum facilior sit trãsitus,† &
ita in specie concludit *Bald. in l.planè.§.si duobus.de
legat. 1. & in l.vnic. §. in primo. n.11. C.de caduc.tol-
lend.Cephal. cons.245.n.18.Eugun.cons.33.nu.68.* Quid-
quid aliud sit in legato rei particulariter relictæ
5 pluribus coniunctis coniunctione legali,† prout
loquitur tex. in *l.& proculo.de legat.1.* Cum diuer-
sum sit in legitima,quasi ea habeat vim successio-
nis vniuersalis quo ad omnia corpora, & iura a-
6 ctiua hæreditaria, licet nõ quo ad iura passiua †
ita vt pro ea detur petitio hæreditatis, & iudiciũ
familiæ herciscundæ *l.2.ff.famil.hercisc.* Et ita inter
legatum rei particularis, & legitimæ distinguit
*Bald.in repet.leg.pater filium.colum.7.post med.vers.
7 quaro tunc si mater.ff.de inoffic.testamen.* † Et quod
etiam in legatarijs coniunctis re,& verbis habeat
locum ius accrescendi,quidquid secus sit in lega-
to annuo tanquam limitato respectu temporis,
quemadmodum dicimus de limitato respectu rei
concludit latè *Surd.cons.123.19.& 23.lib.3.*

Quę magis habebant locum in casu, de quo a-
gimus, qui frater fuit per testatorem omnino
8 præteritus, & nihil ei relictum;† Nam si aliquid
etiam minimum illi relinqueretur respectu eius,
quod recipit, facit partem,quamuis diuerso iure
recipiat,quasi tunc aliquo modo dicatur agnitus
*Bald.in l.huiusmodi.86.§. si tertio.il 1.in prin. de legat.
1.& in auth.nouissima.in fin.vers.nunc quæritur. C. de
inoffic. testam.* sequitur *Rot. coram R. P. D. Viceco-
mite. Roman. legitima. de Menichellis. 23. ianuar.*
9 1578. † Vbi quod faciet partem hoc pacto,
quod tanto minus dicetur esse in patrimonio te-
statoris,quantum importat illud,quod fuit fratri,
vel sorori relictum; idque etiam voluit *Soccin.*

co ịſi.75 viſo teſt.an.ẽte.col.3.in fin.verſ.iſta concl.etiã
probatur.lib.3.Gabr.conſ.94.nu.10.lib.1.Burſat.conſi.
115.n.6.& 7.Io.Franciſ.de Pont conſ.66.n.2.& cõſi.68.

Nec aduerſatur quod quãuis aliquid fuerit reli-
ctum fratribus;Tamen ſunt inſtituti tãquam ex-
tranei,nõ vt illi,quibus defertur legitima; Vnde
cum nõ poſſint concurrere in ſucceſſione,nec fa-
ciunt partem,nec minuunt legitimam, quaſi ſo-
lùm debeat attendi,quod ſint à lege excluſi,& il-
lis per eandem legem non debeatur legitima;fra-
ter enim excluditur ex eo,quod eſt factum teſta-
10 mẽtũ,& nõ eſt inſtituta turpis perſona; † Quare
nõ eſt curandũ,quod fuerint inſtituti, nec ne,cũ
ſubſit eadẽ ratio excluſionis legalis; Quamuis e-
nim Doctores loquãtur, quando fratres fuerunt
exhæredati; Tamẽ id faciunt propter caſus con-
tingentiam,ideo debet attẽdi ratio, quæ conue-
nit etiam quando ſunt inſtituti,prout in puncto
declarat latè *Surd.conſ.404.col.vlt.n.9.verſ. maior*
eſt difficultas.lib.3. Vbi etiã reſpondet non obſtare
auctoritatẽ *Bald.in auth.nouiſsima.in fin.C. de inof-*
fic.teſt. cum nihil firmet, ſed relinquat indeciſum
tanquã ſit quæſtio reſpiciens altiorẽ indaginem.

Quia licèt iſti fratres diuerſo iure acquirãt à te-
ſtatore: Tamen verior eſt opinio ſupra firmata,
quod faciant ſibi partem, ad quam faciẽdam re-
11 putantur habere partem legitimæ; † Etenim ius
accreſcẽdi non habet locũ, niſi in portione om-
nino defecta,cũ ſit indiuiſibile, ita vt non ceſſet
in parte,& in alia admittatur,cũ ſolùm procedat
re tota vacãte *Bald.in l.huiuſmodi. §. ſi ex io. il 1. in*
prin.& ibi Imol.in fi.de leg.1. Aliàs multũ præiudi-
cium inferretur hæredi inſtituto, ſi fratres habe-
rent legatum, & mater obtineret integram por-
tionem: Vnde æquius eſt, vt hoc caſu frater ob-
ſtet matri, & faciat partem, ne voluntas teſta-
toris reddatur inanis,& fruſtatoria,prout cõclu-
dit *Theſaur.deciſ.172.n.4.in prin.verſ atque hoc qui-*
12 *dem.* † Neque eſt attendendum quod *Bald.* nihil
firmet in *dict.auth. nouiſsima. in fi.C.de inoff.teſtam.*
cum vltra eum iſtam opinionem ſequantur *Cern.*
Soccin.& aly allegati per Gabr.conſi.94.num.21. vbi
quod non eſt dubitãdum hãc eſſe cõmunem ſen-
tentiam, & ibi declarat,quomodo ſint intelligẽ-
da adducta per *Bald.in d.auth.nouiſsima.* Idq.etiam
multis cõprobat *Burſat.conſ.115.n.7.lib.1.* vbi quod
13 contrarium ſequentes,† dum volunt,vt iſta legi-
tima ſit tertia hæreditatis,mouentur propter re-
motionẽ obſtaculi fratris: Quæ ratio ceſſat,quã-
do aliqualiter fuit inſtitutus, tũc enim obeſt fra-
tris obſtaculum, quia ſi ab inteſtato non fuiſſet
excluſus,legitima eſſet tertia ſuæ partis, non au-
tem totius hęreditatis,nulla habita cõſideratio-
ne,quod frater alio iure capiat,quàm mater,nam
ſufficit,vt quoquomodo capiat ad hoc,vt faciat
partem ad diminuendam legitimam matris *leg.*
planè.§.ſi duobus.de legat.1. ſequitur *Fulgoſ.conſ.26.*
ſtante ſtatuto.col.vlt. Aret.conſi.49.col. penult. & in
d.§.ſi duobus.col.4. verſ.ſecundo principaliter. Soccin.
conſi.76.n.7.lib.1. cũ aliis de quibus latè *Peregrin.de*
fideicommiſ.art.38.nu.10. verſ.ampliatur regula hac.
Guid.Pap.deciſ.599.

Nec facit ſtatutum, per quod videbatur mater
14 excluſa à ſucceſſione.† ergo etiã à legitima *Alex.*
conſi.3.circa præmiſſam.n.10. lib.7. Dec.conſi. 275. pro-
ponitur quod dominus.nu.2.col.2.in fi. Aim. qol de cõ-
muni *conſi.11.n.13.col.3.poſt med.verſ.nõ eſt abſcurum.*
15 *Becc.conſi.103.n.21.* † Quia verius eſt, quod per ſta-
tutum,in quo fratres ex parte tantum coniuncti
vocantur ad ſucceſſionem excluſa matre,pręter-
quam à legitima,pręſeruetur,non minuatur ipſa
legitima debita matri de iure communi: prout
16 reſoluit *Rat.corã Card.Blãchett.Roman.legitima.20.*
aprilis 1584.† Vbi etiã quod erit tertia totius hęre-
ditatis,non tertia eius portionis, quam eſſet ha-
bitura ab inteſtato: & ibi quoque infert ad *Sta-*
17 *tutum Vrbis.lib.1.c.146.* quod debet intelligi. † vt
pręſeruet,non minuat legitimam debitam matri
de iure communi *Idem Card. Blanchet. Romana le-*
gitima.23.maij 1584.& latè declarat *Soccin. Iun.con-*
ſi.67.col.vlt.quæſt.3.n.61.vſque ad nu.65.lib.2. vbi re-
ſpondet ad *conſi.Alex. 197.lib 6.* Quaſi ibi conſtet
per ſtatutum habeũ reſpectum ad legitimam de-
bitam de iure communi,quia ſi ad illud non reſ-
piceret, eſſet inſpiciendum ius municipale, per
18 quod poteſt minui,† non in totum tolli legitima
Din.in cap.indultum.de reg.iur. in 6. Cardin. in cap.
raynutius.de teſtam.Bald.in l.fin.§.ipſum autem.C.de
bon. quæ liber. latè *Roderic.Suarez.in l. quoniam in*
prioribus.in declarat. leg.regni. verſ.ſecundo limita-
bis,col.10.n.6.vſque ad n 15. vbi etiam qotd in Prin-
cipe,Rege,Marchione,& ſimilibus *C. de inoffic.te-*
19 *ſtam.* Quidquid aliud ſit exiſtente cauſa, † per
quam permittitur in totum tolli à ſtatuto legiti-
mam *Dec.conſi.19. & præ tenui f. cultate.col.penult.*
in prin. num.6. verſ. & hoc in caſu iſto clarum. Aim.
conſ.236. extat duplex.num.2.

EPITOME.

Demolitio domorum,& ciuitatum delinquentium,& conuerſio in vſus inhoneſtos,& inſperſeminatio ſalis ob quam cauſam fiat, & an poſſit impediri per creditores,& ſuper eis iterum ędificari,& exẽpla multorũ quibus huiuſmodi pœna fuit irrogata.Sal quare reddat terrã ſterilem, dicatur diuinum, ſignificet perpetuitatem ſiue in bonum,ſiue in malum,adhibeatur in connubiis,in cõuiuiis,& in quolibet ſacrificio, pinguedinẽ cõtineat,& fœcunditatem pariat. Eſus carnium quare ante diluuiũ denegatus, & poſt illud permiſſus. Et de vita abbreuiata poſt idem diluuiũ. Pactum ſalis quid ſignificet,& de prouerbio ſalẽ ferere.Pręlati cur dicantur ſal terrę,& vxor Loth quare in ſtatuam ſalis conuerſa cum aliis effectibus ſalis. Merita delinquẽtium, & anteceſſorum quando operetur abſolutionem criminum;& an poſſint legari, & competat actio pro eorum remuneratione.

SVMMARIVM.

1 *Pœna demolitionis domorum delinquentium an ſit noua. n.7. & 8.*
2 *Blaſphemi puniebantur pœna demolitionis domorum. Idem in occidentibus Cardinales.n.3.& pacem frangentibus.n.4.*
5 *In criminibus proceditur de ſimilibus ad ſimilia.*
6 *Demolitiones domorũ an poſsint impediri per vxorem ex cauſa dotis,& alios creditores.*
9 *Vniuerſitates rebelles puniuntur pœna aratri,& varia exempla. n.10.& 11.*
12 *Facta demolitione ob crimen non conceditur amplius readificatio.*
13 *Perſeuerantia requiritur in habentibus cauſam ſucceſsiuam.*
16 *Domus M. Vaccæ publicata,& deſtructa. Idem in M. Mullio. numer.17. & Marco Flacco. numer. 18. &*

Mell:a

Digitized by Google

Mellio Frumentario.num.19.

20 *Substructio super aquæductum quomodo debeat intelligi.*

21 *Vsus damnandæ memoriæ vnde habuerit originem.*

22 *Merita delinquentium, seu parentum quando operentur absolutionem criminum.& num.23.*

24 *Beneficia collata in magnum virum an possint legari, & competat actio pro eorum remuneratione.*

25 *Bona delinquentium conuertebantur in vsum carceris, macelli, & alios vsus inhonestos.nu.26.& 27.*

28 *Exempla euersionis bonorum ob scelera, & alias causas.n. 29.30.& 31.*

32 *Aratrum inducebatur in euertendis vrbibus, sicut in condendis.*

33 *De More superseminandi salem in bonis delinquentium solo æquatis. numero 34. & 35. & de ratione. num.36. 54.& 55.*

37 *Post diluuium quare Deum prædixit mensuram futura ætatis.& n.42.*

38 *Sal reddit terram sterilem, & nihil germinat.*

39 *Terra sal habens opponitur terra fructifera.*

40 *Terra quomodo dicatur deleta post diluuium.*

41 *Esus carnium quare ante diluuium non permissus, & post illud concessus.*

43 *Prælati cur dicantur sal terræ.*

44 *Sal siue in bonum, siue in malum significat perpetuitatem.*

45 *Sal apponebatur in quocunque sacrificio. Et in conuiuiis, & ante reliquas dapes, & de ratione. numero 50.51. & 52.*

46 *Pactum salis quare denotet perpetuitatem. & num.47.*

48 *Vxor Loth conuersa in statuam salis, & de ratione.*

49 *Salem diuinum quare antiqui dicebant: prout fulmen, & animam.*

53 *Salem serere prouerbium vnde dictum.*

56 *Lucernæ sale iniecto melius ardent.*

57 *Salis acrimonia an fœcunditatem operetur, & de pinguedine, & aliis effectibus salis.nu.58.& 59.& 61.*

60 *Pulchritudo salsa dicitur; & Venus è mari orta, tanquam è sale nata.*

62 *Pisces quare fœcundi dicantur.*

CAPVT CLXXIX.

PEr Superiores Magistratus sæpè mandantur
solo æquare Villæ, & Domus delinquentium,
& cum horum occasione de huiusmodi pœnis
1 dubitaretur † Dixi consuetum esse hoc fieri in
criminibus atrocissimis, in quibus bona publi-
cantur, vnde etiam permittuntur dirui, quasi hoc
sit æquissimum in detestationem tanti criminis,
prout concludit *Luc. de Penn. in l.1. C.de petit. bonor.
sublat. colum. 2.vers.vtrum autem in tali crimine.* Vbi
subdit non esse hoc expressum in iure, sed posse
2 fieri exemplo Blasphemi, † qui punitur simili pœ-
na *c.quando.vers.Nabuchodonosor.23.q.4.* Quemad-
3 modum etiam in occidente Cardinalem † *cap.fœ-
licis.de pœn.in 6. Rum.cons.4.lib.5. Ancharan.cons.277.
Franc. Plat. de excommunic. cap.33. numero 2.Bart. Soc-
cin.inter cons.Curt.Senior.cons.20.& ibi. Doctor.Floren-
tin. cons.21. Hieron. de Tort. in fin. cons. Ant.de Butr.Gig.
de crimin.læsæ maiest.quæst.5.num. 14.Clar. eodem titulo.
vers.penultim. & in prax. quæst. 77.vers. offendentes per-
4 cutiendo.& vers.percutientes iniuriosè.* † Idem in eo,
qui pacem tenere, & curare noluit *§. conuenticulas.
in fin.vers.præterea bona.de pac.iuram.firm.* Cum in hu-
5 iusmodi criminibus procedatur † de similibus ad
similia *l.famosi.in fin.ad leg.iul.maiestat.*

Idem voluit *Decian.de pœn.crimin.læs.maiestat.cap.
40.num.37.lib.7.tom.2.fol.173.* Vbi ampliat aduer-
sus creditores, qui non poterunt impedire demo-
6 litionem domorum rebellium, † & similium de-
linquentium, cum fiscus teneatur illis satisfacere
post domum demolitam *Capic.decis.130.in fi.nu.33.*
Vbi etiam de vxore an possit impedire deuasta-
tionem domus mariti rebellis, & quando præfe-
rantur creditores in istis demolitionibus *Tiraq. de
nobilitat.c.37.num.87.& 88.* Quod etiam sequitur
*Afflict.in c.1.§. & bona committentium. col. 4. special.19.
num. 37. quæ sint regal.* vbi de occisoribus Siciliæ,
7 quorum domus fuerunt destructæ, † & quod est
noua pœna imposita iuxta dispositionem *c.fœlicis.
de pœn.in 6.*

Verum est quod secundum alios non esset no-
8 ua pœna, † prout concludit *Gig.de pœn.crimin.læs.
maiestat.quæst.35.num.5.tom.11.p.1.fol. 73.* vbi quod
istæ demolitiones antiquitus per Romanos fie-
bant in pœnam delinquentium, & Regnum af-
fectantium tanquam reos criminis læsæ maiesta-
tis, iuxta illud Affectasse ferunt Regnum Cœle-
ste Gigantes.

Quod etiam est in Vniuersitatibus rebellibus,
quæ puniuntur pœna aratri, vt Carthago, deso-
9 lantur enim muri, † & aratro effodiuntur *l.si vsus-
fructus ciuitatis.quib.mod.vsusfruct.amit.* In quo re-
quireretur sententia *Bart. in extrauag.qui sint rebell.
num.23.& 24.in verb.rebellando. Boss. de crimin.læs.ma-
iest.nu.132.Dec.eod.tit.lib.7.c.40.n.48.tom.2.f.174.* V-
10 bi † *n.49.* Subd[illegible]thenienses recuperata Mytile-
ne, quæ defecerat, decreuisse omnibus interfectis
illam funditus delere, licèt postea eos pœnituerit
mitius agendo, nam ciuitatem seruarunt paucos
11 plectendo auctores defectionis *Auctor. Pind.* † Et
Henricus VII. Imperator Brixiam vrbem Tyran-
nis fauentem fame, ferro, flammis domuit. Sexa-
ginta millia aureorum nummum Cæsari depen-
derunt, sexagintaque Ciues nobiliores obsides,
qui Romam vsque officij gratia Regem prose-
querentur: Cæsar muros subrui, & ad solum æ-
quari iussit, ac demolita porta vrbem post sextum
diem ingressus est. *Cuspinianus.*

Ista autem domorum destructio adeò fiet, vt
12 amplius non sit locus reædificationi † *Fran.in c.
fœlicis.in prin.n.4.de pœn in 6.* Vbi de Ciuitate con-
demnata à Summo Pontifice ad destructionem
murorum, vt post illam non possit reparari sine
eiusdem Pontificis licentia *Cin. in l.fiscus.in fin.C.
de pœn Bart.in l.si quis adulterium.§.1.de adulter.* sequi-
tur *Ancha.in d.c.fœlicis.col 3.in 7. notab. Ang. in l.in nu-
merationibus. 44.de solut.* Quod non est sine ratio-
13 ne, † quia in habentibus causam successiuam, non
sufficit ab initio factum, nisi perseuerantia duret
*Imol.in l.si fideiussor.§.meminisse.de leg.1. & ibi Ias. col.2.
14 in fi.n.12.vers.secundo inducitur.* † Et voluit *Bart.in leg.
inter castellianum.de arbitr.* vbi quod non obstat tex.
in cap.ex literis.de constitut. Quia ibi fuit imposita
pœna ob contumaciam, qua cessante, debet et-
iam pœna cessare, secus si ob aliam causam impo-
natur, quia tunc intelligitur perpetuò durare.
15 † Et quod semper muri debeant manere destru-
cti, vt dicatur satisfactum sententiæ est verior o-
pinio, vt multis comprobat *Tiraq.in l.si vnquam.in
verb.susceperit liberos.n.181. C.de reuoc.donat.* Quid-
quid contrarium sequatur *Domin. in cap. fœlicis de
pœn.in 6.*

Et quidem Romæ commune iudicium hoc fuit

in eos, qui Regnum appetiisse dicerentur, eorum domus publicari, & euerti tanquam reos criminis
16 læsæ maiestatis, † prout inter alia exempla adest, & illud M. Vacci, cuius domus publicata, & euersa est in Vacci prata, quo facilius illius memoria, & nomine loci notaretur *M. Varro lib. 4. de ling. latin. Cicer. in orat. pro domo sua. Menoch. cons. 99. num. 54. li. 1.*
17 Idem in Marco Manlio, † qui cum repulisset impetum Gallorum ab ascensu Capitolij, ideoque Capitolinus, & Patronus à suis omnibus ciuibus appellatus, ac fratre donatus esset, non fuit contentus beneficij sua gloria, cum primum argueretur sumpsisse Gallicos thesauros, & addictos propria manu liberare regni affectati suspicione in carcerem coniectus Populi cõsensu liberatus est, sed rursus cum in eadem culpa, & grauius perseuerasset regnum appetiisse iudicatus est, & damnatus de saxo Tarpeio præcipitatus, Domus eius euersa, duobúsque lucis conuestita visa est, quondam bona publicata sunt: Gentilitas eius Manlij cognomine iurauit, ne quis postea Capitolinus vocaretur *Plin. Iun. de vir. illustrib.* dum Q. Cincinnati Dictatoris gesta recenset *Liu. lib. 6. Val. Max. li. 6. c. 3. Menoch. consil. 99. n. 54. lib. 1.*

Prout etiam in M. Flacco, qui cum Caio Gracco
18 contra salutem Reipublicæ fecerat, † & senatus sententia interfectus, & eius domus diruta, & publicata est, in qua porticum fecit aliquanto post Q. Catulus de manubiis cimbricis, sed & macellum à macello dictum est, cuius quæ illic esset antea domus publicè diruta. H[illegible] omnia *P. Aerodius ex M. Varrone lib. 4. de ling. latin. Cicero pro domo sua. Plut. de vir. illustrib. & Plut. in Camillo.*

Et de Melio Frumentario diuite equestris ordinis, quia in annonæ caritate frumẽtum plebi elar-
19 gitus Regnum affectauit, † ob idque à Dictatore Quinctio Cincinnato Q. Minucio deferẽte in ius vocatus reluctans ab Achala Seruilio obtruncatus, eiusque bona publicata, atque eiusdẽ domus diruta, vt monumento area esset oppressæ nefariæ spei, quam Æquimelium vocatam scribit *Liuius lib. 4. anno ab Vrb. cond. 317.* Quæ quidẽ area Aequimelij in eodem statu permãsit vsq; ad annum 561. & sic per annos 244. Quo tempore Cẽsores auertentes eam deformitatem in Capitolio, eo in loco denuò ædificandum decreuerunt *Liuius. lib. 37.*
20 † Substructionẽ, inquit, super æquimeliũ in Capitolio locauerunt, quæ verba nil aliud significat, quàm ædificiũ à fundamentis extruendũ in area Æquimelio dicta locauisse, prout huiusmodi verba ita declaranda esse ex *Cic. Columel. Cæsar. & aliis* latè concludit *Marcell. Donat. ad Liuium li. 38.* Quidquid *Glarean. ibi.* dicat locũ illũ vix intelligi posse.

Et apud Venetos idem quoq; seruatum fuit, vt de Marino Phaletto illorum Duce, qui cum conspirasset Tyrannus euadere fuit iussus à Senatu capite mulctari, & eius ædes solo æquari, vt eius
21 memoria damnaretur; † Et vnde originem habuerit huiusmodi vsus damnandæ memoriæ docet *Corrad. Brun. lib. 5. de hæretic. c. 17.* quem latè sequitur *Menoch. cons. 99. n. 55. & 56. lib. 1.*

Ita vt in istis personis committentibus hęc grauissima crimina in Rempublicam nulla sit habẽ-
22 da consideratio meritorum, † & beneficiorũ, quæ illos nõ debent vendicare à pœna tam scelesti facinoris *Tiraq. in l. si vnquam. in verb. donatione largitus. n. 41. C. de reuocand. donat.* vbi refert plura exempla, & de eodem Manlio Capitolino meminit, & de Gracco, Saturnino, Spurio, Melio, & aliis, de quibus etiam latius *Idem Tiraq. de pœn. temperand. caus.*
23 *49. n. 13. vsque ad n. 16.* † Quidquid aliàs tam merita delinquentium, quàm parentum, patruorum, & similium opetentur absolutionem criminis *l. 2. §. postea cum appius. ff. de orig. iur. l. non omnes. §. vlt. de re milit. Tiraq. d. caus. 49. n. 1. vsque ad n. 13. & in l. si vnquam. in verb. donatione largitus num. 36. cum seq.* vbi recenset multa exempla eorum, quibus mors, & pœna fuit
24 remissa ob merita tam sua, quàm suorum; † Cum etiam ista seruitia, & merita collata in aliquẽ magnum virum possint legari, ita vt legatario competat actio aduersus eundem, qui tenebitur ad illorum remunerationem; prout multis comprobat *Gonzal. Mendez Vasconsell. lib. 3. var. iur. argum. c. 8.* de quo tamen dicam latius *in capite particulari.*

Amplius domus, de quibus agimus non solum
25 euersæ, exustæ, & publicatæ iudicabantur, † sed in alios vsus etiam inhonestus conuertebantur, vt de Astyli domo in publici carceris vsum conuersa à Crotoniatis ignominiæ causa *Pausan. lib. 6.* Et de Ouidio Pollione crudelissimo, cuius domum Augustus Cæsar funditus euertit, atque in eo loco Liuiæ porticum ædificauit *Dion. Nicæus in Augusto.*
26 Et de Boemundo † Teupulo Veneto tyrannidem affectante, cuius domus in macellum fuit cõuersa, addito decreto, vt nemo Venetiis, aut in albo, aut quouis alio loco nomen ipsius Boemundi retineret *Egnat. lib. 6. c. 8.* Et de Cassio, cui plus no-
27 cuit suspicio cõcupitæ dominationis, † quam tres magnifici consulatus, & duo speciosissimi triũphi profuerunt; Nam Senatus Populusque Romanus non contentus eum capitali supplicio afficere, interempto domum superiecit, vt pœnarum quoque strage puniretur, in solo autem ædem telluris fecit: Itaque quod prius domicilium viri potentissimi fuerat, nunc religiosæ seueritatis monumentum est *Valer. Maxim. lib. 4. c. 4.*

Et multa de huiusmodi bonis, vrbibus, domib. & ædificiis dirutis, & solo æquatis possent adduci, cum sæpissimè occurrerint, & infinita adsint exẽ-
28 pla, † tam de euersionibus ob causam scelerum, vt dictũ est, quàm sæuitiæ bellicæ erga hostes, vt de domo L. Sillæ à C. Mario euersa *Sabell. ex Plut.* quã ob alias causas, vt de domo Ciceronis à Clodio diruta, & villis eius incẽsis, & æde libertatis areæ ædificatæ, reliquis bonis hasta subiectis, licèt nemo ad hastã accesserit, quamuis quotidie procla-
29 maretur *Plut. in Cic.* † Et de prædiis per Leonẽ IV. Pontificẽ in singulis ciuitatũ tentoriis extructis, quæ Romani disputerunt, & igne immisso cremarunt *Ayms. lib. 4. c. 40. 1. de Francis.* Et de villis amœnissimis illius vrbis ornamentis Iacobi Saluiati, & Mediceorũ, quas Fraciscus Carduccius odij causa incendiis absumẽdas dedit turbidæ, & intemperantis inuẽtutis impetui, quamquã id non imperasse fateretur, sed dissimulãter delendas obiecisset, vt tam horribili maleficio nunquã diffideret veniam impetrari posse, quando id scelus promiscuæ iuuentutis ad omnes ferè ciuitatis fami-
30 lias pertineret *Iou. lib. 27. histor.* † Et de domo regia Tarquinij diruta *Plut. in Poplicol.* Et de Samaria vrbe solo æquata per Hircanũ. 3. Simonis F. Iudæorum Ducem, & Pontificem inductis illo torrentibus, quorum eluuie ita cuncta fœdata sunt, vt ne vestigiũ quidem superesset oppidi, aut templi Garizimi viginti annis post illius extructionẽ *Ios.*
31 *li. 13. c. 18. antiquit.* † Prout de aliis, de quibus Idem Plutar.

Digitized by Google

Plutar. & Probus in Timoleonte. Ioseph.d.c.18. & debell.
iudaic.lib.3.c.11.13,& 15.& lib.7.c.18.Iosua.c.6.8.10.&
11.Euseb.lib.6.de prapar.euang.Herodot.lib.6.Aemil.lib.8.
Pausan.in Corinthiacis,& in Achaicis.Strab.lib.7.& 10.
Diod.lib.19.Sabellic.lib.4. & 6.aneid.8.& lib.9.anead.5.
Nicol.olacus.in Attila.Guicciardin.hist.li.10.& Iou.lib.3.
Et in euertendis vrbibus olim aratrum inducebatur, sicut in condendis idem adhiberi consue-
32 uerat; † Quare oppida, quæ prius circumducta erant aratro ab orbe,&vruo vrbas,& coloniæRomanæ omnes in literis antiquis scribuntur vrbes, quod ita conditæ, vt Roma *Cel.Rhodigin.lib.26.c.5.*
Notandum est etiam, quod io euersionibus huiusmodi domorum solitum erat salem soperse-
33 minare; † Vnde Federicus Barbarossa Imperator Romanus deuastatis Mediolani omnibus,ac ruina deformatis, tum pluribus etiam incendio fumantibus tectis aratrum induxit, & salem superseminauit *Arnun.histor.Mediolan.sect.1.* Prout etiam
34 Abimalech, † qui Sichem vrbem oppugnatam cepit interfectis eius habitatoribus, ipsaque destructa, ita vt sal in ea dispergeret *Iud.9.vers.45.* Quod fuit ab antiquo vsitatum, ex quo cœperunt esse Reges, & Magni Domini super terram propter proditiones eis factas, cum Abimalech non fuerit
35 auctor † spargendi salis, sed vt fuit ab aliis Regibus vsitatum *Tostat.c.9.iudic.q.45.*
Cum autem quæreretur causa, ob quam fieret ista salis seminatio inter multas, quæ posseot af-
36 ferri illam præcipuam † Dixi, quia sal reddit terram sterilem, & ideò funditus destructa ciuitate sal spargebatur in signum perfectæ victoriæ, & maledictionem scelerum *Nicol.de Lir.iudic.c.9.in fi. in verb.quam cepit interfectis.Genebrard. Psalm. 106.nu. 34.vers.terram fructiferam.* vbi quod salsugo affert sterilitatem, dum terræ viscus pinguedinam, & succum exedit.
Ideo dicimus quod Deus inducturus diluuium super terram prædixit hominibus mensuram fu-
37 turæ ætatis, † quia ex hoc sequebatur abbreuiatio vitæ humanæ; Nam superficies terræ, in qua erat bona vis germinatiua abrasa fuit propter aquas, & discooperta pars inferior, quæ non erat ita efficax ad germinandum; Cum præsertim, quod grauius fuit, aquę salsę oceani intrauerint in terras, &
38 corruperint eas, † quia sal reddit terram sterilem, & nihil germinat. Quamuis enim fiat de aqua, tamen est naturæ igneæ, & quia mari permixtæ sunt partes asperæ atque terrestres inde ei salsugo *Plutarc.lib.1.symposiacon.q.9.* Ita vt terra sal habens op-
39 ponatur terræ fructiferæ † iuxta illud *Psalm.106.* terram fructiferam in salsuginem à malitia inhabitantium in ea. Idem ergo in diluuio propter malitiam hominum operta fuit terra aqua salis, vim germinatiuam corrumpens, ex quo factum est, vt fructus terræ essent pauciores, & minus salubres, & quia ex alimentis de terra natis viuimus, necesse est, vt illis deterioratis, vita quoque nostra minueretur *Tostat. in c. 6. super Genes. col.4.in fin.fol.36. & Iudic.9.q.45.*
Quare dixit Deus disperdam eos cũ terra, id est, nō solùm disperdam eos, sed etiam terram, quasi
40 illa fuerit deleta, † cũ eius virtus germinatiua valde fuerit diminuta propter aquas oceaoi, quę salsedine sua illam vitiarunt *Idem Tostat. d.c. 6. Genes. col.2 in fi. fol.37.* Et terrã, quæ nec seritur, nec quidquam gignit tanqoam hominibus inuisam Gentiles quasi pro religione tellurem vocauerunt, quod est nomen Deæ, de qua *D. August.7.de ciuit. Dei.& Cicer.de natur.Deor.* & dictum est supra de Cassio, in cuius bonis euersis ob crimen læsæ maiestatis ædem telluris Romani ædificauerunt.
Et inter multas rationes, quare ante Diluuium
41 noluit Deus indulgere esum Carnium, † cum post illud cōcesserit, illa præcipua est propter indigētiam hominis post diluuium vberiori, & validiori cibo, Quæ iodigentia ex tribus accidit; Nam aspectus cœlestium astrorũ, & defluxus minus fuit propitius humanæ vitæ, ac beneficus, quàm erat ante diluuiũ: Et ipsa tellus aquis salsis oceani per vnum annum tota perfusa, & obruta multò sterilior, ac deterior facta est, quocirca nō potuit subministrare alimentum sufficiẽs homini, vt antea, earum rerum, quas ex se generabat: Fragilior denique fuit post diluuium valetudo hominum, & pluribus incommodis, ac morbis obnoxia, ideo ad eam sustinendam, firmãdamque opus fuit validioribus adminiculis, & quasi fulturis, quod satis indicat vita hominum adeo contracta, & recisa post diluuium *Pier.lib.14.in Genes.vers.tertio, in illis verbis, Omne quod mouetur & viuit erit vobis in cibum; quasi olera virentia tradidi vobis omnia.nu. 10.Idem Pier.*
42 *lib.8.Genes.q.3.vers.tertia causa.* † Vbi subdit ideò esse tam longam vitam ante diluuium propter pręstantiam alimentorum ob nimiam terræ feracitatem „quæ sterilis facta est ob aquas salsas oceani. Quamuis *Philo in lib.de mund.opifi.* dicat: Quidquid erat tunc aquæ salsum futurum fertilitati terræ noxium confluxisse tertio die in vnum locum relicto dulci humore in terra, tum quo ad coagmētationem terræ, velut glutinæ, ne dissiparetur in puluerem, tum ad vtilitatem plantarum, & animalium: Verùm cum ante diem tertiũ totum illud corpus aquæ esset vnius rationis & præditum omni ex parte similibus qualitatibus non potuit habere alias partes salsas, alias dulces *Pier. lib.1.in Genes.vers.nono in opere tertij diei.col. 1.in fin.*
Prælati quoque dicebantur sal terræ, quia sal nullum habet vsum directè, nisi cōdire, habet ta-
43 men virtutẽ desiccandi. † & conseruandi, quæ cōsequuntur ad condire: & quandiu manserint discretio, & virtutes in eis, manet vis cōdiendi, cum autem illæ defecerint omnes perierunt: vnde sal potest etiam esse vtile ad desiccandum pinguedinem, & humorem carnalium operum, & putredinem malæ conuersationis, & libidinosas cogitationes *Tostat.c.5.in Matth.q.89.in fi.& q.90.*
Et pactum salis dicimus dũ volumus significare
44 perpetuitatẽ: † Nam sal siue in bonũ, siue in malum semper est perpetuũ. Prout de bono affertur
45 ratio, † quia in ceremoniis legis nihil erat certius, & regularius, quã sal, qui semper debebat apponi in quocunque sacrificio, & cunctis oblationibus *Leuit.2.* quidquid obtuleris sacrificij sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui: De sacrificio tuo in omni oblatione offeras sal: Vnde Abdias volens significare datum esse Regnum in Perpetuum domui Dauid, & illud pactum tanquam æ-
46 ternum † præstare securitatem Regni mansuri quo ad posteros, dixit esse datum Regnũ Dauid in pactum salis. Ita etiam è contra Sal de malo dicebatur, quia eius seminatio faciebat in æternum locum inhabilem tollendo fertilitatem, & reddendo illum in perpetuum sterilem *Tostat. Parali-*
47 *pom.2.q.14.* Prout etiam *Numer.18.* † pactum salis dictum est sempiternum coram Domino tibi ac

Digitized by Google

filiis tuis, id est, Deus obseruabit istod pactum de
dandis iuribus Aaroo, & filiis suis in æternum, si-
cut sal facit res perpetuæ durationis, quasi illa io-
ta nunquam sit Deus ablaturus *Idem Tostat. d.c.18.
num.9.q.19.col.fi.*

Vxorem etiam Loth dicimus conoersam in
statuam salis ad significandam perpetuitatem,
48 quasi esset æternum posteris monumentum, † ne
qui serio viam Domini elegerunt retro vsquam
aspiciant, ac redire concupiscant, sed si salui esse
velint perpetuò vlterius procedentes ad extremũ
vsque pertendant, & huius facti perenni recorda-
tiooe ita saperent, vt à pristinis vitiu ad melioris
vitæ cultum transgressi non repetant amplius se-
mel reprobata *D. August.13.de ciuitat.Dei.c.30. Perer.
c.19.in Genes.disput.3.n.27.& 28.super illu verbu. Salua
animam tuam.vers 17.& 26.*

Diuinum quoque salem dicebant antiqui; Nam
quemadmodũ ignis fulminis appellabatur sacer,
49 & diuinus, † quud corpora de cœlo tactorum per
multum temporis putredini resistere videmus; sic
& salem diuinum suspicati sunt, quasi eiusdem sit
naturæ cũ dicto igne, sal enim cadauera putredi-
nis secura, & duratura adseruat, nec patitur quod
mortuum est penitus aboleri, animam imitando,
quæ non sinit molem animalis diffluere, ideò et-
iam diuina dicitur *Plutarc. lib.5. sympofiacon. q.10. ad
med.& lib 4.q.4.*

Et olim apud oonnullos orientis populos ferũt
50 religiosè obseruatum, † vt in ipso connubij arti-
culo sal tam viro, quàm vxori daretur gustandus,
vt ambos hortaretur ad mutuum amorem seruã-
duio, cum duæ naturæ saliu aquea, & terrena in v-
num saporem coalescant, quo condiente esculen-
ta rectè sapiunt; sic duæ, ac diuersæ hominũ seo-
teutiæ in vnum cõsensum coospirantes, & mutuã
gratiam ineant, & semel initam adhibito pruden-
51 tiæ sale conseruent. Tum etiam, † vt ex inhonesto
diuortio terror incutiatur; Sal enim sicot designat
perpetuum amicitiæ vinculum permansurũ sua-
uitate sua obinutuam fidem, & continentiam ser-
uaram; Ita è contra sua acrimonia pœnas oboun-
tiat atrocissimas iræ, & vindictæ iis, qui fidem nõ
seruant, ne minutem fructum, aut gloriã promit-
rat ex cuntinentia seruata, quàm pœnas, & igno-
miniam minitetur ob ingrati animi dissidium *Go-
mes.de sale.lib.4.n.9.fol.284.* Et de ouptiis, quæ cele-
brabantur igne, & aqua *gl.in l pen.in ver.aqua.de don.
int.vir.& vxor.* cum aliis per *Cuiac.obseru.lib.11.c.2.* Et
de tedis, seu facibus, quæ in nuptiu semper præi-
bant, quasi non nisi per noctem nubentes duce-
rentur à sponsis, vt inquit *Varro.* Licèt putius hoc
esset, vt coniuges in amore accenderentur secun-
dum *gl.in d.l.pen.de donat.int.vir.& vxor.*

Simile erat Græcis vsitatum, qui ante reliquas
52 dapes apponebãt hospitibus sal, † veluti perpetuę
amicitiæ signum, cum etiam vino madentes oleo
perungerẽt, & sale, quod aduersus ebrietatem re-
medium esse putabant *Alex.lib.5.c.21.* & Romani
veteres vtebantur sale vice pulmentarij, editarũt
enim salem, cum caseo, vt in prouerbio apparet,
de quo *Plin.lib.31.c.7 ex Varrone.*

Et de more appoocndi salem ante alios cibos
hospitibus meminit etiam *Cel.Rhodic.lect.antiq.lib.
12.c.1.col.3.in prin.* vbi quod non solùm propter re-
petitam in alimoniis gratiam hoc fiebat, sed am-
plius, quia sit amicitiæ symbolum, quasi per sa-
lem innuatur firmitas amicitiæ, Etenim durátio-
nis causa corporum plerisque pernoscitur sal: Aut
quia velut ex aquis sal multis, & fusil ib. coit soli-
dum quiddã, & vnũ, sic ex diuerso cõueniẽtes co-
lescãt animo. *Rhod.d.c.1.lib.12.* Quamuis etiã initio
apponeretur sal ob aliã rationẽ, vt videlicet, qui
hospitali iũgerẽtur iure, sic expurgarẽtur, Ideo di-
cebãt lustralẽ salẽ, Mos enim erat veterib. in mare
sordes reiicere, & illic expiare pollutos, quasi cũ-
cta mortaliũ mala ablueret mare, vt ex *Homer. Plat.
& aliis* docet *Cel.Rhodigin.lect.antiq.c.22.lib.11.* & de
Mẽsa, quã prophanam esse sine salino, aut Deorũ
imaginibus Veterum opinio fuit *Arnob.& alij,* de
quib *per Iust.Lips.Saturnal.Sermon.lib.1.c.2.in princ.*

Subinanu quoque spei adagio antiquitus vsur-
53 pari solitum erat, † salem serere, ob illã rationem,
quia vana sit illius satio, ex qua nullus omnino
fructus est oriturus: Cum præsertim superuacuũ
sit illum serere, quando tam frequẽs, & perampla
copia à natura suggeritur terra, marique salis
spontè nascentiu *Gomes.de sale.lib.2.n.37.f.108.*

Adde istas aspersiooes salis fieri ædificiis dirutis
non solùm, vt illa fiant perpetuò sterilia, vt supra
54 dictum est, † sed etiam, vt huiusmodi impij, & sa-
crilegi homines, eorumq. conatus in sterilitatem,
hoc est, in nihilũ redigantur, Vel vt alij abstineãt
à loco, & noua in ea ædificatiooe timẽtes simile,
ac ærumnosum prioris ædificij omẽ se subituros:
55 † Vel ne herbæ, aut arundines ibi enascantur, quę
perfricare possint memoriam vllo vnquam tem-
pore tam scelesti facinoris, perinde ac de prælon-
gis auriculis Midæ Regis fistulæ illæ è tõsoris vo-
cibus natæ, prout est in fabula, prodierunt *Idem
Gomes.de sale, lib.2.fol.96.*

Et de salibus, vt etiã hoc obiter adnotetur, sciẽ-
56 dum est illu quoq. inesse pingue quippiã, † vnde
lucernæ melius ardẽt sale iniecto, & aqua marina
in flammam iniecta vna exardescit, neque est vlla
alia aqua, quæ perinde incẽdatur, ideoq. etiã cali-
dissima, & nõ bene eluit, quare aqua potabili po-
tius vestes eluũtur, quã marina propter eius pin-
guedinem *Plutarh.sympofiacon.lib.1.q.9.post med.&
q.natur.1.* Et solitum est salem pecorib. propone-
57 re, vt eo amplius alantur, & crassescant: † Nam sa-
lis acrimonia acuit appetitum cibi, & meatus re-
serando cibum facilius deducit ad digestionem,
& graciles vtũtur salsamentis: vel quia oues ęgro-
tant pinguedine nimia cõtracta, & eam sales col-
58 liquant, & diffundunt: † Vel qoia fit magis fœcũ-
dum inde pecus, & ad coitũ pronius: Nam canes
quoque salsamento eso celerius concipiũt, Et na-
ues, quibus sal vehitur plures alunt mures ob fre-
quentiorem coitum, vt salsugine mures ad illum
inuitentur *Idem Plut.d.q.nat.3.& lib.5.sympos.q.10.*
59 vbi etiam quod salibus solebant abstinere, † qui
se castirati dederant, quasi ij ob calorem inui-
tent ad rem veneream, Prout etiam sale absti-
nere soliti erant Isiaci, quod cibi, potusque co-
piosioris appetentiam faciat, & ex aliis rationi-
bus, de quibus *Cel.Rhodig.lect.antiq.lib.5.cap.13.col.
3.in princip.* Et salibus gratiarum nomen impone-
batur, videlicet sale necessitatem cibi in suauita-
tem conuertente. Quare etiam pulchritudinem
salsam, & acrem vocabant, tanquam non otio-
sam, & inuenustam, sed gratiosam, & ad per-
60 mouendum aptam: † Ideo à Poetis Venus
quoque fingitur è mari orta, velut è sale nata, vt
sub hoc inuolucro salis vis genitalis propone-
retur, Et Deos marinos omnino fœcun-
dos, & multorum liberorum pareotes faci-
61 mus, † Et de terrestribus, & volucribus nullum
planè

plauè inuenios animalibus, quod fœcunditatis
gratia, vel cum quouis marinorum comparare li-
62 ceat, † Vnde illud *Empedoclis*, Fœcūdos pisces in-
scitam ducere gentem. Quod etiam est ob salu-
berrima, & elaborata alimenta, quæ mare gignit,
& aëris tenuitatem, & puritatem, quæ ab illo o-
ritur, cū etiam marina obsonia præterquam sua-
uissima, maximè sint innoxia, non enim vt carnes
grauant, sed facilè digeruntur, & concoquuntur,
Vnde *Zeno, & Crato* ægrotantes ante omnes alios
cibos ad piscem, vt leuissimum inuitabant *Plutar.
lib.4.sympos.q.4.& lib.5.q.10.*

EPITOME.

Pretium laudemij quale sit, & in quibus casib. debeatur, & quid in retrouenditione, & donatione facta de re emphyteotica in comprehēsos, non tamen proximiores, & in pacto, vt emptor teneatur præferre venditorem si contingat rem emptam vendi, & in resolutione contractus, & ex noua causa, & in similibus. Caducitas an incurratur si res emphyteotica retrouenditur vigore conuentionis de retrouendendo sine noua licentia domini.

SVMMARIVM.

1 *Laudemium dicitur etiam laudatiuum, & quid significet.*
2 *Laudemium est quinquagesima pars pretij, & potest esse plus, & minus secundum morem regionis.*
3 *Laudemiū debetur domino directo ratione noua inuestiture.*
4 *Pro feudo an debeatur laudemium, & de emphyteusi data in dotem, datione in solutum, diuisione inter fratres, donatione, venditione nulla, & an censeatur remissum per concessionem alienandi. n.5.& 23.*
26 *Non est soluendum laudemium in retrouenditione, si fuit solutum in venditione. n.11.12.& 16.*
7 *Pro resolutione cōtractus non debetur laudemium, & quid in pacto legis commissoriæ, & adiectionis in diem. n.8.*
9 *Gabella non resoluitur pro executione, & accessoriis contractus. & n.17.*
10 *Argumentum valet de gabella ad laudemium.*
13 *Pro retractu non debetur laudemium.*
14 *Laudemium non est soluendum pro retrodatione facta vigore dominij reseruati.*
15 *In pacto, vt emptor teneatur præferre venditorem non debetur laudemium. n.18.& 19.*
20 *Licentia noua non requiritur quando emphyteusis retrouenditur vigore pacti de retrouendendo, neque incurritur caducitas. Intellige, vt n.21.*
22 *Laudemium debetur si pater donat inter viuos rem emphyteoticam etiam comprehensis, non tamen proximioribus. & n.24.*
25 *Emens feudum dicitur nouus vassallus, quamuis comprehensus in inuestitura.*

CAPVT CLXXX.

LAudemium, vel secundum *Alciat.lib.1.parerg.*
1 *c.45.* laudariuum dictū est ab eo, † quia do-
minus contractū laudat, & approbat præstando
suum assensum *Affl. in c.1.§.illud quoque. de prohibit.
feud.alienat.per federic.* Et est quinquagesima pretij,
2 vel æstimationis rei emphyteoticæ, † videlicet
duo pro centenario *Ias.in l.vlt.n.39.C.de iur.emphyt.*
Quamuis de consuetudine, & secundum morem
regionis possit esse plus, vel minus, & illud tunc
erit soluendum *Aret.cons.41.in fi.vers.quod tamē dixi.
post Hostiens.in summ.tit.de locat.§.quid si natura.vers.&
dominus. Alex.cons.5.n.8.col.2.in fi.& cons.123.in princ.
lib.5.Cassan.super consuet.burgund. tit.des censes.§.1.n.1.
f.1368.Rodoan de reb.eccles.non alienand.tit.de laudem.q.
11.tom.15.p.2.f.489. Amod.de laudem.q.4.tom.10.p.2.
f.180.* vbi multa adducit loquens etiam de sexde-
3 cim pro cētenario. † Et debetur domino directo
ratione nouæ inuestituræ, & inductionis in pos-
sessionē, quam dominus facit pro omni aliena-
tione rei emphyteoticę *Aim.cons.215.n.2.* Non au-
tem rei feudalis, nisi aliud de cōsuetudine serue-
4 tur † *Guid.Pap. qu.415.& cons.213.Franc.Marc.decis.
368.n.16.p.1.* latè *Becc.cons.2.nu.6.* Et multa de lau-
demio quādo debeatur de fundo emphyteotico
5 dato in dotem † *Aim.cons.215.* Et an de datione in
solutum facta à Iudice *Cephal.cons.255.n.6.lib.2.* Et
quid in diuisione fratrū *Idem Cephal. cons.195.n.19.*
& quod non censeatur remissum per concessio-
nem alienandi *Surd.decis.200.n.4.* Et quid in ven-
ditione inutili, aut nulla *Tiraq. de retr.lign.glos.2.§.
1.n.7.* Et quid in donatione *Rodoan. de reb.eccles.non
alienand. q.11.de laudem. vers.ista autem quinquagesima.
n.3.tom.15.p.2.f.383. Cappell Tholos.q.279.* cum aliis
per *Amod.de laudem.q.30.* vbi etiam multa ad mate-
riam pertinentia, & per *Clar. de emphyteus.q.23.*

Quidquid autē sit in prędictis casibus, quo ad
dubium mihi propositum videbatur prima facie
non esse persoluendum laudemium, quia cū fue-
6 rit prius solutum in venditione, † de qua ageba-
tur, non est amplius soluendū in retrouenditio-
ne, quasi emens rem emphyteoticam cum domi-
ni consensu, & illam promittens reuendere non
teneatur amplius requirere eundem consensum,
sed possit liberè retrouenditionem facere, cum
cōsensus à principio præstitus trahatur ad omnia
executiua, vel consecutiua eiusdem contractus;
Vassallus enim retrouēdens nihil de nouo facit,
7 sed iam factum, & promissum adimplet; † Ideò
neque erit soluendum laudemium, cum illud nō
debeatur pro executione contractus *Ang.in l.si ho-
minem.de vsucapion. Bertr.cons.45.in fi.lib.1. Bal.in l.ab
emptione in 1.lect.colum.vlt.vers.quæro hic.ff.de pact.* vbi
quod fingitur non contractū, quando resoluitur
actus per conuentionem appositam à principio;
Ideò si emphyteota vendit rem emphyteoticam
irrequisito domino apposito pacto legis cōmis-
8 soriæ, † vel adiectionis in diem, per quod resolui-
tur contractus, fingitur emphyteuta nō cecidisse
à iure suo, quia nullum ius quæritur domino, se-
quitur *Dec.cons.88.pro tenuitate facultate mea col.3.in prin.
9 vers.& ad hoc facit.* † Prout neque gabella soluitur
pro executione, & accessorius contractus *Ann.in
rub.de leg 1.n.20.* Quidquid dicat *Castr.cons.266.n.
3.col.1.in fi.vers.breuiter his non obstantib.li.1.* Quia cō-
tra eum est verior opinio, vt testatur *Burat. consil.
408.n.2 post Ang in l.cum eiusdem.de adil.edict.* cū aliis
per *Surd.decis.305.n.24.in fi.& n.38.* vbi etiam *n.32.*
10 † quod valet argumētum de laudemio ad gabel-
lam, & è contra, cum in illis nulla adsit ratio dif-
11 ferentiæ, & de vno ad aliud inferatur, Et ita † in
pacto retrouenditionis concludit *Tiraq.de retract.
conuent.glos.2.§.6.n.20.vers.si autem.* vbi quod non
est soluendum denuò laudemium ex retrouen-
ditione, quæ fit ex pacto inserto venditioni, quā-
uis aliud sit in apposito ex interuallo, cū sufficiat
illud fuisse solutum in prima venditione, Quid-
quid contrarium sequantur *Neuiz.cons.88.n.18.&
Cagnol.in l.2.num.237. vers. aliud etiam scias C.quand.
12 lic. ab empt.disced.* † vbi distinguunt inter pactum
de restituendo, & de reuendendo; Cum simph-

Digitized by Google

citer sit verior opinio, quod laudemium non de-
beatur in prędicta retrouenditione *Mut. super con-
suetud. panormit. c. 26. n. 24. vers. argumento quando* post
Solam. super consuetud. Pedemont. tit. de pact. int. empt. &
13 *vendit. glo. vnic. p. 4.* † Quasi actus fiat ex necessitate;
Quemadmodum retractus, qui etiam fit inuito
emptore, ideò non potest ex eo prætendi laude-
mium, prout contra *Boer.* veriorem opinionē esse
dicit *Tiraq. de retr. ligu. §. 29. glo. 1. n. 4.* latè *Mar. Mut.*
14 *super consuetud. panormit. cap. 26. n. 124. & 125.* † Sicut
etiam dicimus in retrodatione facta vigore reser-
uationis dominij appositæ in venditione, in qua
neque gabella, aut laudemium debet solui, quasi
veniat ex necessitate primi contractus amplè *Sur.
decis. 305. per tot.*

Prædictis tamen non obstantib. contrariū con-
15 cludendum Dixi, quia in casu, † de quo agimus
fuit solùm conuentum, quod volen vendere te-
neatur præferre eum, à quo fuit emptū prędium,
quæ conuentio non obligat ad retrouēdendum,
sed solùm ad præferendum; Ideo ista venditio
non dicitur necessariò descendere ex causa inser-
ta primæ venditioni, sed est in se libera, & volun-
taria; Quasi tunc solùm non debeat solui laude-
mium, quando resolutio fit ex causa ad hoc obli-
gante, videlicet, si à principio fuerit conuentum,
quod emptor teneatur retrouendere, tunc enim
retrouenditio fit vigore præcedentis conuentio-
16 nis, † Ideò tanquam à principio ordinata non re-
quirit vlteriorem solutionem gabellę, seu laude-
mij *arg. l. si pro fundo. C. de transact. Alber. in l. ab emptio-
ne. ff. de pact. Ludouic. conclu. 15. vers. infertur quarto. Tira-
qu. de retract. conuent. §. 6. glo. 2. n. 20.*

Non obstant contraria; Quia habent locum,
quando contractus resolutio est accessoria em-
17 ptioni, † & venit in executionem illius tanquam
à principio ordinata; vnde non dicitur nouus cō-
tractus, sed executio eius, quod antea gestum est,
prout loquitur *Dec. cons. 88. cum aliis supra allegatis, &*
18 declarat *Sur. decis. 305. n. 2. vsq. ad n. 25.* † Aliud est in
casu nostro, in quo licet adsit conuentio de præ-
ferendo vēditorem, tamen est contractus nouus,
& separatus, vnde duplex gabella erit soluenda
Cast. in l. iurisgentium. §. adeò n. 2. & ibi Ias. n. 6. ff. de pac.

Quod magis erat dicendum, nam facultas, de
qua agebatur in præferendo venditorem non
19 fuit conuenta in ipsamet venditione, † cui domi-
nus directus consensum præstitit, sed fuit data ex
interuallo ab eodem emptore; Vnde non debet
præiudicare ei, cui debetur laudemium, quasi ni-
hil consenserit quo ad facultatem prælationis,
sed solùm quo ad principalem contractum ven-
ditionis: Prout dicimus, quod non est opus noua
20 licentia domini, † quando emphyteusis retro-
uenditur vigore pacti de retrouendendo, neque
incurreretur caducitas, cum redimitur ex causa
necessaria, & bona redeant ad primam naturam,
& dicantur non translata, sed reddita; Intelli-
gendo quando fuit concessa licentia per domi-
num, vt res venderetur cum isto pacto de retro-
uendendo, quasi tunc dominus consenserit huic
21 oneri, & licentiam redimendi dederit, † cum
secus sit in consensu simpliciter præstito de ven-
dendo absque dicta conuentione, tunc enim
potest esse, quod dominus dederit licentiam,
quia potius habuit affectum ad vnam perso-
nam, quàm ad aliam, prout latè concludit *Cor-
bul. de priuat. ob alienat. ampliat. 27. numer. 9. versic.
cæterum ego in hac varietate.* post *Affl.* qui loquitur in
feudo *de prohibit. alienat. per federic. in princ. n. 39.*

Cum igitur sit nouus contractus, non mirum, si
in casu de quo agimus sit soluēdum laudemium,
22 quasi illud tunc debeatur ex noua causa, † Prout
etiam dicimus illud solui debere, quando pater
inter viuos donat rem emphyteoticā filio, quasi
tunc non capiat tanquā comprehensus in inue-
stitura, sed ex noua causa, & noua acquisitione:
Quemadmodum etiam de diuisione facta inter
23 fratres, † per quam vni assignatur tota res emphy-
teotica *Zuccard. in l. fi. n. 38. C. de edict. diu. adrian. tol-
lend. Sur. cons. 538. n. 5. lib. 4.* vbi etiam quod donatio
facta cōprehensis in inuestitura, nun tamen pro-
24 ximioribus inducit caducitatem, † quia illi non
sunt vocati in eum casum, & non videntur inclu-
si, & res deuenit ad eos non per inuestituram, sed
per alienationem *Sola. in constit. pedemont. tit. de iur.*
25 *emphyt. p. 1. glos. 1. n. 19. in fi.* † Ideo etiam emens feu-
dum dicitur nouus vassallus, licèt esse inclusus in
inuestitura *Surd. d. cons. 538. n. 5. lib. 4.* Et facit quod
dicimus de retractu, in quo debetur laudemium,
quando terminus elapsus prorogaretur ad retra-
hendum, quasi tunc de consensu partium dicatur
noua actio competere volenti retrahere, vnde e-
rit iudicāda alienatio voluntaria, non necessaria,
& ita declarandus est *Franc. decis. 277.* dum voluit
in materia iuris congrui deberi laudemium, prout
concludit *Mut. super consuet. panorm. cap. 26. n. 127.*

EPITOME.

Ad contrahendum domicilium, & incolatum quæ requirantur, & quod tempus sufficiat. Pensio collata per Episcopum filio fratris, qui cum eodem filio accessit ad eius Episcopatum declarando velle ibi habitare an sit valida. Situatio bonorum, & assidua in loco conuersatio an inducat competentiam fori. Electio ad quem pertineat quando quis potest conueniri coram pluribus Iudicibus. Iudex an possit excommunicare subditum existentem extra territorium.

SVMMARIVM.

1 *Requisita ad contrahendum domicilium.*
2 *Pater conferens se cum eius filio ad Ciuitatem Episcopi sui fratris, & ibi habitans per decennium declarando ibi velle permanere an contraxerit domicilium, ita vt pensio collata d. filio sit valida. & n. 11.*
3 *Animus incolæ facit vt contrahatur domicilium.*
4 *Castellanus & existens in studio non contrahit domicilium loci, in quo longo tempore habitauit. nu. 5. Intellige vt n. 6. 7. & 8.*
9 *Potentior est voluntas, quæ declaratur factis, quàm verbis.*
10 *Domicilium contrahitur momento.*
12 *Pupillus traductus ad educandum extra domicilium originale, an contrahat accidentale.*
14 *Emptio bonorum in loco, & illorum possessio constituit domicilium.*
15 *Domicilium accidentale patris an sit filij.*
16 *Incolatus an contrahatur per decennalem habitationem, & quando minus sufficiat, vt quis habeatur pro ciue. n. 17. & 18.*
19 *Onerum cognitio facit quem gaudere priuilegio ciuium.*
20 *Statutum loquens de habitantibus non includit incolas munera non subeuntes.*
21 *Originarius non sustinens munera habetur pro forensi.*

22 *Potest*

22 *Potest quis licitè conueniri in loco, in quo habet larem, vel maiorem partem bonorum. Intellige in realibus, non personalibus nu. 30. 31. & 32.*

23 *Assidua commoratio in loco inducit competentiam etiam de alibi gestis. numer. 25. & 28. Amplia vt num. 26. & 27.*

26 *Domicilium acquisitum ex contractu non tollit aliud.*

33 *Iudex tam ratione domicilij, quàm ex accidenti an possit excommunicare subditum existentem extra territorium.*

34 *Reus conuentus eligit vnum ex pluribus iudicibus. Declara. vt n. 35.*

CAPVT CLXXXI.

AD conttahendum domicilium multa re-
1 quituntur; de quibus per Doctores † *in c. fi.*
de paroch. Soc. in c. vlt. col. 10. qu. 6. un. 24. de for. compet.
Alciat. in l. pupillus. §. incola. de verb. significat. Roman.
cons. 197. & 264. Masq. de probat. conclus. 34. Menoch. de
arbitrar. cas. 86. & de præsumption. lib. 6. præsumpt. 42.
vbi mulra de triplici domicilio naturali, communi, & accidentali *Doctor. in l. ciues. de incol. & in l. assumptio. C. ad municipal. Gail. lib. 2. obseru. c. 36. Bertaz. cons. ciuil. 56. n. 33. & cons. 103. n. 20.*

Omissis tamen generalibus deueniendo ad casum mihi propositum Dixi non potuisse colligi
ex his quæ fuerunt deducta ad aliquam proba-
2 tionem prætensi acquisiti domicilij; † Quamuis
enim pater se contulerit ad ciuitatem, in qua morabantur eius consanguinei, & in illorum domo
etiam per decennium habitauerit vna cum eius
filio, non tamen ex hoc potuit dici aliquod domicilium contraxisse, cum semper declarauerit
animum suum esse recedendi ex eo loco sedata
discordia, de qua in actis; Vnde cum habitatio
non fuerit animo permanendi, oon potuit con-
3 trahi domicilium, † quod requirit animum incolæ *l. eius qui manumisit. 27. §. celsus. ad municip. glos. in l.*
ciues. 7. in verb. larem. C. de incol. lib. 10. Bald. cons. 314.
præfati lib. 4. Roman. cons. 264. Matth. Coler. de process.
executiu. p. 2. c. 1. n. 35. vers. vnde inferunt.

Prout dicimus de Castellano, qui in loco sui
officij non conttahit domicilium ex longa habi-
4 tatiune, † eum semper ibi habitet animo recedē-
di *Alciat. resp. 55. n. 9. per tex. in l. quæsitum. 76. in prin. de*
leg. 3. l. nihil. 25. de captiu. & postlim. reuers. l. ex facto. la 2.
§. rerum D. de heredib. instituend. Menoch. de arbitrar. cas.
86. n. 8. Intelligendo tamen prout infra *cap. 184.*
n. 51. Et idem in eo, qui studiorum gratia se con-
5 tulit ad habitandum in aliquo loco, † non vt ibi
perpetuò commoretur, qui neque domicilium
contraxisse dicitur, cum habeat animum recedē-
di finito studio *Bart. in l. lex cornelia. 5. §. si tamen. ff.*
de iniur. Soc. in c. vlt. column. 10. vers. si vero signa sunt. de
for. compet. Cephal. cons. 451. n. 172. Rot. coram Cardin.
Millin. Roman. cambiorum. 4. Decemb. Ruin cons. 18. num.
6 *12. lib. 1.* † Licèt in scholaribus posset dici, quod
elapso decennio cōtrahant in loco domicilium,
cum amplius non videantur ibi morari occasione studij, sed animo figendæ habitationis, quasi
sola commoratio per decennium sufficiat *Felin. in*
c. dilectus filius. il 2. 29. n. 9. & 12. colum. 9. in 2. declarat.
vers. tertius casus est. & vers. limita dupliciter. de rescript.
7 Et ita in terminis de scholari est tex. *in l. 2. & ibi*
glos. in verb. constituerint. C. de incol. lib. 10. Abb. in prohem. decretal. num. 18. Grammat. decis. 87. num. 2. Matth.
8 *Coler. de process. executiu. p. 2. c. 7. nu. 40.* † cum decla-
rationibus de quib. latè *Menoch. de arbitrar. cas. 86.*
n. 24. vsq. ad n. 27. & per Soc. in c. vlt. num. 26. col. 14. in
princ. vers. si vero signa sunt in contrarium. de for. compet.

Amplius neque declaratio sufficeret, quod
qnis velit habitare in aliquo loco, si facta non
9 respondent, † nam potentior est volūtas, quæ declaratur factis, quàm verbis *Castr. in l. si procuratori*
falso. n. 3. de condict. caus. dat. cum sapius contra intētionem aliquid dicatur, quod non contingit in
10 facto *Aim. cons. 204. n. 11.* † Ideo quod dicitur momento contrahi domicilium, cum quis declarat
perpetuo velle manere in aliquo loco, procedit,
quando voluntas perducitur ad factum, transferendo scilicet se ad locum, ibique habitando in
propria domo, vel conductitia, seu gratuita *glos.*
in l. non vtique. 4. in verb. constituerit. ad municipal. Menoch. de arbitrar. cas. 86. nu. 2. & resoluit *Rot. coram R.*
P. D. Oran. Cæsaraugustana pensionis. 11. Martij 1598. vbi fuit declarata inualida pensio propter nullita-
11 tem tonsuræ, † quam contulit Episcopus filio fratris sui, qui non erat ei subditus nec ratione beneficij, nec originis; nec domicilij *c. cum nullus. 3. de*
temporib. ordinat. in 6. Gabriel. cons. 189. in princ. n. 4. lib.
2. Quamuis pater se contulisset ad ciuitatem, vt
ibi permaneret cum Episcopo illius loci suo fratre declarando velle ibidem habitare, cum enim
filius esset puer non poterat habere animum cōtrahendi ibidem domicilium. Licèt enim in eadem ætate possit habere domicilium facto, vbi
maior pars fortunarum suatum adesset, non tamen poterat habere animo *Bart. in l. placet. qu. 2. ad*
municip. Petr. Vbald. de canon. port. epis. p. 2. c. 7. num. 75.
12 † vbi pupillus traductus ad educandum extra domicilium originale non contrahit domicilium
accidentale, cum non habeat animum intellectualem *Gabr. cons. 189. n. 18. & 19. lib. 2. post Bart. in*
13 *l. 1. col. fin. C. de tut. & curat. dat. ab hu.* † Ita vt neque
admittatur, quamuis pater stetisset in eadem ciuitate per decennium, si fuit in domo Episcopi,
& sit in aliena, in qua permansit nō animo contrahendi domicilium, ad cuius constitutionem,
& translationem requiritur factum, & animus,
& quod habeat domum, in qua perpetuò manere constituat, licat ex aliqua causa quandoque
contingat abesse *Bald. in rub. C. si à non compet. iudic.*
ad med. Castrens. in l. 2. n. 1. C. vbi senator. vel clariss. Gabr.
d. cons. 189. n. 10. vsq. ad nu. 24. Rot. per R. P. D. Oran. d.
Cæsaraugustana pensionis. 11. Martij 1598.

Immo neque sola emptio bonorum in loco
constitueret domicilium, † nec etiam illorum
14 possessio *l. libertus. in fi. D. ad municip.* † cum ad constituendum domicilium extra locum originis requiratur translatio maioris partis fortunarum
suarum cum familia, & animo ibi perpetuò manendi *l. vnic. vbi glos. in verb. facultates. C. vbi petant. tut.*
l. 2. C. vbi senat. vel clariss. Bart. in l. de iure. 37. in 2. opposi.
D. ad municip. Rom. cons. 197. num. 2. & cons. 264. num.
1. cum seq. Tiraq. de retract. lign. §. 36. glos. 3. numer. 7.
cum aliis de quibus latè *Soc. in c. vlt. post quæst. 6. col.*
15 *14. vers. nam primum exemplum de for. compet.* † Ita vt
domicilium accidentale patris non sit domicilium filij *l. assumptio. 6. §. filius ciuitatem. vbi glos. in*
verb. domicilium. in prin. ff. ad municipal. cum ipse filius
sua voluntate sibi illud possit constituere, vbi velit *l. placet. 3. cum l. seq. ff. eod. tit.*

Quibus adde quod quamuis incolatus non
contrahatur nisi per decennalem habitationem
16 † *glos. in l. 2. in verb. constituerint. & ibi Bart. numer. 1. C.*

*de incol.lib.*10. Tamen quodcunque tempus suffi-
ciet, si constaret per expressam declarationem,
vel per coniecturas, quod cœperit quis in loco
habitare, vt ibi perpetuò moretur, tunc enim sta-
tim incolatus acquiritur *Abb. in c.fi. de paroch. Soc.*
in c.vltim.de for.compet. Alciat.in l.pupillus. §.*incola. de*
verbor.significat. Lancellot.Gall.in consuetud. Alexandr.in
*præfat.n.*50. Licèt huiusmodi incolatus non suffi-
17 ciet, † neque operabitur, vt quis habendus sit pro
ciue, & gaudeat priuilegio statuti, nam quo ad i-
stum effectum erit reputandus pro forense iuxta
*cons.Ruin.*100.*li.*5. vbi quod nihil operatur incola-
tus, quando extat statutum, vt forenses non pos-
sint exercere artem, nisi prius satisdederint; Intel-
18 ligendo in incola, † qui non sustinet onera in lo-
co, iste enim habetur pro forense, & non gaudet
priuilegio statutorũ, quasi tunc sit incolatus sim-
plex, qui non debet prodesse *Castr.in l.omnes popul.*
in fi.ff. de iust. & iur. nisi etiam onera subeat *Roland.*
*consi.*79.*nu.*34.*lib.*3. vbi etiam testatur ita consu-
19 luisse *Ang. & Rom.consi.*223. † Ratio est, quia prin-
cipaliter consideratur onerũ cognitio, quasi non
debeat quis sentire commodum non sustinendo
incommodum, Ideo quamuis etiam statutum
expresè loqueretur de habitatorib. non include-
20 ret incolas non subeuntes munera † *Ruin.cons.*112.
*nu.*11.*lib.*5. latè *Surd. consi.*174.*nu.*12. *vsque ad nu.*15.
21 *lib.*2. Prout dicimus de originatio, † qui habe-
tur pro forense, si non sustinet onera *Castr. consi.*
89. *n.*3.*lib.*2. *Cephal.consi.*246 *n.*22. *Roland. consi.*79.
*n.*29.& 30.*lib* 3.

Secundo adde quod quidquid sit in casib. præ-
dictis, vt requiratur ad contrahendum domici-
lium habitatio in loco, cum translatione maioris
partis bonorum, & familiæ *Rom.consi.*264.*n.*1. *cum*
22 *aliis supra allegatis.* † Aliud est quando sumus in ca-
su, vt quis conueniri, vel exigi possit, tunc enim
alterum sufficit, neque requiritur copulatiuè,
quod, & larem habeat, & maiorem partem bono-
rum *glo.in c.dilectus filius. il 2.*29. *in verb. domicilium.*
*post med. & ibi Inno.n.*1.*de rescript. Imol.in c.ex parte.*25.
de for.compet. Cum in tribus locis alternatiuè quis
possit ciuiliter conueniri, vel in loco domicilij, v-
bi quis forum suum erexit, vel vbi habet maio-
rem partem suorum bonorum, vel vbi assiduè
23 degit, † & commoratur saltem per decennium
*Bald.in l.senatores. num.*1.*post Cin.ibid.C.vbi senator. vel*
clariss. Licèt etiam ibi *Bart.* admittat assiduam
conuersationem minorem decennio. Et quod
sufficiat ad effectum sortiendi forum, vt quis ha-
24 beat in loco maiorem partem bonorum, † est
tex. *in l.*1.*C.vbi petat.tutor. & ibi glo.in verb. facultates.*
*l.assumptio.*6.§. *filium.ff.ad municip. Host. Alber. & alij*
per Tiraq de retract.lignag §.36.*glo.*3.*n.*7.& de verio-
ri opinione testatur *Matth. Coler. de process. execut.p.*
2.*c.*1.*n.*37.*cum seq.*

Quæ adeo vera sunt, vt procedant quãuis non
possideantur bona in loco, vbi quis conuenitur,
25 † cum sufficiat sola commoratio, aut conuersatio
per decennium *glo. in l.nec ipsi.in verb.constituerint.in*
*fi.C.de incol.lib.*10. *Aret.in c.quod clericis. n.*1.*post Abb.de*
26 *for.compet.* vbi de magis communi, † amplians etiã
ad contractus alibi celebratos *Paris.cons.*12.*nu.*30.
lib. 4. Quamuis etiam non assiduam; sed interual-
latam habitationem teneat, ita vt ab vno loco
27 subinde ad alium accedat, & recedat † *Soc.in cap.*
*ex parte.n.*4. *in* 3.*notab.de for.compet.* Et iura, quæ vi-
dentur contrarium suadere, procedunt in eo, qui
in loco conuersationis nondum impleuit decen-
nium, vt explicat *gl.in l.*2.*in verb.constituerint.in fi.C.*
*de incol.lib.*10. Et sufficere assiduam conuersatio-
nem, vt quis possit ibi conueniri etiam de gestis
28 in alio loco, † multis comprobat *Soc.in c.fin colum.*
12.& 13.*num.*26.*vers.primo per assiduam.vsque ad vers.*
nam primum exemplum. Quasi absurdum videatur,
quod moretur quis in loco, & ibi nolit responde-
re arg.*l.*2. *C.vbi senat.vel clariss. & l.*2. *C.vbi de crimi-*
nib.ag.oportet. Vbi de crimine alibi commisso po-
test quis conueniri in loco, in quo degit, id est
conuersatur, prout scholaris in loco studij, vt
explicat *glos.in d.l.*2.*in verb.degit.* & sequitur *Socin.*
*in d.c.fi. num.*16.*column.*13.*in fin.* per tex. *in l.quisquis.*
17. *& ibi glos. in verb. conuersatus. Cod. si cert. petat.*
29 † Neque enim domicilium acquisitum ex con-
tractu tollit aliud, cum potius forum foro ac-
cumulet *Bart. in l.quod si ephesi. num.* 4. *ff. de eo quod*
cert.loc. Et respectu plurium specierum, quidquid
aliud sit in domicilio originis, potest quis habe-
re plura domicilia, prout latissimè docet *Socin. in*
*c.fin. num.*22.*col.*8. *&* 9. *vers.circa secundum membrum.*
de for. compet.post glos. in c.statutum. §. *cum vero. de re-*
script.in 6. *Doct. in l.assumptio. ff.ad municip. & in l.*1.
C. de munic. & origin. lib. 10. *& in c.*4.*de maior. & o-*
bedient.

Prædicta tamen de situatione bonorum, vt
inducant competentiam fori sunt intelligenda
30 in realibus, † non autem personalibus, in iis e-
nim non poterit declinari Iudex loci bonorum,
vbi de dominio rei petitæ ageretur *c.fin.de for.com-*
pet. Vbi *Butr.* notat quod non repertus in loco
gesti negotij ratione contractus non potest con-
demnari quo ad effectus concernẽtes personam
tanquam contumax in pœnam excommunica-
31 tionis arg.*c.*1.*de iudic.* † poterit tamen citari, quo
ad effectus respiciẽtes bona situata in loco con-
tractus, & patietur missionem bonorum, si per
contumaciam se absentet *Abb. in d.c.fi.n.*36.*colum.*
17.*in fi.vers. venio ad secundum principale. ibi.si vero non*
*reperirit.& ibi Felin.colum.*2.*post med.fall.*1.*vers.nec esset*
aliquid speciale in edicto. de for. compet. per text. in c.ro-
mana.§.*contrahentes. vbi Io. Andr.eod.tit.in* 6. siue lo-
quamur quando realiter agitur, siue simus in a-
32 ctione personali descẽdente ex contractu, † quã-
do tamen in loco situationis bonorum concurrit
locus contractus, aliàs secus *Matth. Coler.de proces-*
*sib.executiu.p.*2.*c.*1.*num.* 47.*in princ.& nu.*58.*in fi.vers.*
quam sententiam verissimam. Et quando Iudex tam
ratione domicilij, quàm ex accidenti, videlicet
inre contractus possit excommunicare subditum
33 existentem extra territorium, † & excommuni-
catio trahat secum executionem multa adducit
*Soc.in c.dilecti filij.colum.*18.*&* 19.*n.*25. *vers. & ita po-*
tes intelligere rationem.& vers.sed tu aduerte quod quam-
uis ista videantur. de for. compet. vbi declarat *tex. in c.*
romana.§.*contrahentes.eod.tit.in* 6.*& Butr.in c.fi.etiam*
eod.tit.de for.compet. & ibi etiam quomodo D.Pau-
lus excommunicauit Corinthium absentem, de
quo in *c.romana de appellat*

Neque obstat, quod quamuis licitè quis possit
conueniri coram pluribus iudicibus, seu in di-
34 uersis locis, † Tamen electio debeat competere
reo conuento, cum regulariter in alternatiuis i-
pse eligat *l.plerumque.* 10.*in fin.de iur.dot.l.illud.*25. *de*
constitut.pecun. & ita in terminis est *text. in auth.*
habita. §. *veruntamen. C.ne fil.pro patr.* vbi scholaris,
qui tres iudices sortitur potest eligere eum, co-
ram

Digitized by Google

ram quo velit conueniri, adeo vt conuentus per
actorem coram vno declinet forum coram alio,
prout concludūt communiter *Doct. in d. auth. ha-*
35 *bita. vbi Salic. n. 21.* † Quia prædicta procedunt in
casu priuilegiato ob fauorem scholarium studē-
tium, cum in aliis casibus actor eligat coram quo
iudice velit reum conuenire *Bald. in l. cum clericum.*
25. C. de episcop. & cleric. Franc. in c. romana. §. contra-
hentes. n. 12. de for. compet. in 6. In alternatiua enim
rerum electio est debitoris, prout loquitur *tex.*
in d. l. plerumque. de iur. dot. secus autem in alter-
natiua exigendi *Castr. in l. cum proponas. 17. n. 4. C.*
de transact. Felin. in c. inter cæteras. 4. col. 2. n. 4. fall. 2.
de rescript. Quidquid aliud sit ante petitionem
creditoris, id est, antequam debitor incurrat mo-
ram, tunc enim est in arbitrio rei, in quo loco
velit soluere *Batt. in l. fin. C. vbi in rem actio.*

EPITOME.

Priuilegium l. vnic. C. quando imperat. int. pu-
pill. & vid. quando habeat locum, & an illi sit de-
rogatum per facultates Auditoris Cameræ, ita vt
pupillus possit coram eo conueniri stante obli-
gatione camerali. Priuilegium primum quando
dicatur sublatum per concessionem secundi, &
quid stante clausula motu proprio, quorum te-
nores, & aliis derogatoriis etiā ad futura. Pactū,
vel statutum an valeat, vt detur parata executio
creditoribus contra bona pupillorum. Et quan-
do solutio illis facta sine tutoris auctoritate libe-
ret soluentem.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus siue pauper, siue diues dicitur persona mise-*
rabilis, & gaudet priuilegio l. vnic. C. quand. imper.
int. pupil. & vid. nu. 2. Et quid in causa obligationis
cameralis an possit conueniri coram Auditore Ca-
meræ non obstante d. priuilegio. num. 6. 7. 8. & 28.

3 *Vidua etiam diues habet priuilegium d. l. vnic.*

4 *Priuilegium vt quis trahat, & non trahatur compe-*
tit negotiorum gestori.

5 *Dispositio d. l. vnic. habet locum in causa criminali.*

9 *Priuilegium secūdum tollit primum notorium quam-*
uis de eo non fiat mentio.

10 *Priuilegium concessum personis miserabilibus non tol-*
litur per secundum continēs clausulas derogatorias
generales, cum requirantur speciales. n. 12. Intellige
vt num. 13.

14 *Iurisdictio generalis concessa laica an comprehendat*
priuilegiatos.

15 *Dispositio dans certos iudices scholaribus extenditur*
ad clericos.

16 *Iurisdictio concessa domino feudi intelligitur quo ad*
clericos. Declara vt num. 17.

18 *Clausula quorum tenores, motu proprio, & similes*
operantur expressam mentionem derogando priui-
legiis habentibus derogatoriam ad futura.

19 *Facultates Auditoris Cameræ comprehendunt vni-*
uersitates, & pupillos tanquam illis similes.

20 *Pupillus conuentus ab alia persona miserabili vigore*
obligationis cameralis coram Auditore Cameræ non
potest declinare forum.

21 *Vtens priuilegio conformi iuri communi præfertur.*

22 *Pupillus non potest renunciare priuilegio d. l. vnic.*

23 *Statutum aut pactum pupilli non valet, vt detur pa-*
rata executio in illius bonis, quidquid aliud sit in
permissione nudi ingressus. n. 24. & 41. F. illis in pu-
pillo herede. n. 25. 32. 35. 36. & 42.

26 *Defunctus non potest donare, ne dum obligare bona*
heredum.

27 *Pupillus non habet priuilegium d. l. vnic. quando lis*
erat cœpta cum defuncto.

28 *Limitatio priuilegij minus præiudicat, quàm dero-*
gatio.

30 *Statutum laicorum limitans tempus instantiæ, &*
appellationis ligat clericum.

31 *Per secundum priuilegium si derogatur primo in ali-*
qua parte, dicitur facta derogatio illius quamuis de
primo non fiat mentio.

33 *Conditio obligationis nō mutatur ex persona heredis.*

34 *Ætas debitoris hereditarij non debet infringere ius*
creditoris.

37 *Conditio defuncti an sit consideranda in executione,*
vel qualitas pupilli. n. 40.

38 *Fiscus succedens priuato quo iure vtatur.*

39 *Successor fisci non est immunis à pedagio.*

43 *Debitor soluens pupillo absque tutore non liberatur.*
Intellige. vt n. 44.

CAPVT CLXXXII.

INter personas miserabiles, quæ per Legem tales
iudicantur, quidquid sit in aliis per Iudicem ar-
1 bitrandis, adest pupillus, † qui gaudet priuilegio
fori iuxta dispositionem *l. vnic. C. quand. imper. int.*
pupill. & vid. Siue sit sine patre, & matre, quo ca-
su dicitur Orphanus *Rebuff. de sentent. prouisional.*
gl. vlt. col. 2. vers. secūdo orphani. Siue solum sit sine
patre, qui tūc dicitur pupillus *l. pupillus. ff. de verb.*
signific. Couar. pract. quæst. c. 6. nu. 2. Siue sit pauper,
2 vel diues, † nam semper dicitur miserabilis quo
ad fori priuilegium, quod fuit concessum non
ratione paupertatis, sed miserationis gratia, qua-
si tales gubernentur à tutoribus, qui plerumque
in eorum officio delinquūt latè *Menoch. de arbitr.*
3 *cas. 66. in addit. n. 9.* † Exemplo viduæ, quę licèt sit
diues gaudet etiam eodem priuilegio, non secus
ac si esset pauper *Abb. in c. ex parte. 15. num. 14. de*
for. compet. Felin. in c. significantibus. num. 6. de off. de-
leg. Natt. cons. 590. num. 3. Quidquid *Innoc. Imol.*
Bero. & alij contrarium sentiant: Cum contra eos
sit verior opinio, vt multis comprobat *Menoch. d.*
4 † *cas. 66. in addit. n. 17. vsque ad num. 19.* Ita vt huius-
modi priuilegium, vt quis trahat, & nō trahatur
competat etiam negotiorum gestori *Castrens. in*
l. hæres absens. §. apud Labeonē. de iudic. Rom. sing. 240.
Ann. sing. 401. Et etiam in causa criminali in qua
dispositio *d. l. vnic.* habebit locum secundum opi-
nionem *Mat. super consuet. Panorm. rep. 13. n. 19.* Vbi
etiā *n. 2. vsque ad nu. 18.* latissimè de miserabilibus
personis, & eorum priuilegiis.

Quidquid tamē sit de prædictis in casu obliga-
tionis cameralis, de qua sępius disceptatum vidi,
6 † cum pretenderetur pupillum non posse conue-
niri extra suam prouinciam coram Illustrissimo
Auditore Cameræ ob priuilegium *d. l. vnic.* Dixi
contrariam opinionē affirmatiuam veriorem es-
se non obstante dicto priuilegio; Nam facultates
eidem Auditori Cameræ per Summos Pontifices
concessę se extendunt ad omnes obligationes ca-
merales vbicūq; & à quibuscumq; fuerint factæ,
& illarū est perpetuus ordinarius, & executor, &
7 potest procedere contra tales obligatos, † licèt in
partibus existant, & extra Vrbem contraxerint.
Mandos. Vestr. Gallef. & alij, de quibus latè *Flores*
pract. quæst. c. 12. n. 48. & per tot. Vbi etiā, quod po-

terit causas super dictis obligationibus pendentes coram Ordinariis ad se auocare *Lancell. de attent. lit. pend. limit. 15. n. 8. tom. 5. fol. 330. & c. 20. limit. 16. fol. 418.* cum aliis de quibus latè in facultatibus dicti Auditoris Cameræ, quæ etiā continent
8 derogationes † omniū priuilegiorū cum clausulis amplissimis, vnde dicendum est per eas quoq; fuisse derogatum priuilegio *d. l. vnic.* cuius notitiam præsumitur Princeps habuisse tanquam sit
9 priuilegiū vulgare, & notorium, † Ideo illius derogatio censebitur facta per secundū priuilegiū, quāuis de primo nulla fuerit facta mentio *Rip. in c. 1. n. 57. de rescript.* & sequitur multa similia adducēs *Menoch. præsūpt. 40. lib. 6. n. 16. vers. declaratur 4.*

Non obstat quod per concessioné secundi pri-
10 uilegij non censeatur sublatū illud, † quod competebat personis miserabilibus *Alex. conf. 122. visa punctè & accuratè col. 4. n. 16. & ibi Nat. in verb. in fauorem. lib. 4. Ruin. consi. 226. li. 1. Dec. cons. 165.* Vnde quāuis Princeps cōcesserit Ciuitati, quod omnes causæ nō possint tractari in prima instātia in alio loco, quàm in eius foro, Tamē adhuc poterit persona miserabilis vti priuilegio sibi competenti *Thesaur. decis. 177. n. 9. & ibi Add.* testatur ita fuisse iudicatū *Vincēt. de Frāc. decis. 192. n. 2. Menoch. de ar-*
11 *bitr. cas. 66. in addit. n. 40. vers. extenditur 5.* † Quod procedit etiā si in secūdo priuilegio adsint derogationes generales, quæ nō sufficiūt ad tollendū illud priuilegiū *l. vnic.* prout ibi concludūt *Bald. Castr. & alij* cōmuniter. *Alex. d. consi. 122. n. 16. lib. 4. post Castr. cons. 278. lib. 1. Feder. consi. 230.* Stāte enim qualitate personarum nō præsumitur reuocatio,
12 nisi specialiter fiat mentio illius primi priuilegij cū clausula nō obstante dicto priuilegio cōcesso piæ causæ, vel miserabili personæ *Rom. in l. si vero. §. de viro. fall. 24. ff. solut. matrim. Felin. in c. nōnulli. 28. col. 11. in fi. vers. prima cōclusio. n. 19. de rescript.* per tex. quem dicit notādum *in c. si propter. vers. intentionis nostræ. de rescript. in 6. & l. libertis. §. posthumis. de alim. & cibar. leg. Crot. in c. 1. n. 48. & 49. de constit. in 6. Menoch. præsumpt. 40. n. 6. lib. 6.*

Quia prędicta procedūt in dubio, secus autem
13 vbi cōstaret de mēte Principis, † tunc enim sufficiunt dictę clausulę generales etiam ad tollendum priuilegium miserabilibus personis concessum *Rip. in c. 1. de rescr. n. 54. Gabr. de regul. iur. concl. 9. n. 6. & 7.* Quod autem appareat de mente Summi Pontificis in casu, de quo agimus patet; Quia Auditor Cameræ habet facultatē priuatiuā quo ad omnes in huiusmodi obligationibus cameralibus, vnde etiā debent cōprehendi personæ pri-
14 uilegiatæ: † Quemadmodū dicimus de vniuersali iurisdictione concessa per Papam laico in reliqua specie causarum; In illis enim causis comprehenduntur priuilegiati etiam de iure diuino, & cōmuni, prout sunt personæ ecclesiasticæ *Abb. in c. cæterum. 5. col. 2. post med. vers. vltimo induce. n. 6. de iudic.* vbi quod est multum notandum; subdēs idē esse in dispositione dāta certos iudices scho-
15 laribus, de qua in *auth. habita. C. ne fil. pro patr.* quę etiam habebit locū in scholaribus clericis, cū distinctionibus de quibus per eundē *Abb. in c. si dili. genti. 12. col. 14. n. 26. & 27. vers. & primo videtur dispositiuè. de for. compet.* Et de testamētis insinuandis coram iudice laico, & similibus *Alex. & alij in l. testamēto omnia. & in l. cōsulta diualia. C. de testam.*
16 † Exemplo etiā iurisdictionis concessæ Domino feudi, cuius respectu veniūt quoq; clerici tā actiuè, quàm passiuè. vnde si laicus est dominus feudi exercet iurisdictionem etiā in personas ecclesiasticas, & dignitate fulgentes remoto Episcopo loci *d. c. cæterū. & ibi Abb. col. 2. in fi. vers. si enim laicus. de iudic. c. verum. de for. compet. Ias. in prælud. feudor. col. 3. q. 2. n. 5. & 6.* Etenim duę causę pertinēt ad legē feudi etiā contra clericum, illius cōstitutio, & priuatio *Innoc. in d. c. verum. n. 1. de for. cōpet. Soc-*
17 *cin. conf. 12. n. 21. lib. 2.* † Dummodo nō agatur principaliter contra clericū ad priuationem feudi ex delicto, tunc enim siue criminaliter, siue ciuiliter semper Ecclesiasticus cognoscit, nō antē Dominus, vel alius iudex laicus, Cū de crimine clericorū nullus laicus cognitioné habere possit *Soccin. in terminis in c. ex transmissa. col. 10. in princ. vers. 5. limitatur. n. 32. de for. compet.* quod tanquam multū notandum commendat *Surd. cons. 193. n. 15. lib. 2.*

Et magis est dicendum constare de mēte Sum-
18 mi Pontificis propter clausulas † quorum tenores, motuproprio, & similes, de quibus facultatibus eiusdem Auditoris Cameræ, quæ operantur indiuiduam, & expressam mentionem derogando quibuscunque priuilegiis in contrarium facientibus, etiam habentibus clausulam derogatoriam ad futura priuilegia *Abb. in c. cum instantia. 17. nu. 5. de censib. Gambar. de legat. lib. 8. tit. de potest. legat. in legib. & statut. condend. n. 38. tom. 13. p. 2. f. 214. Rot. diuers. decis. 137. lib. 1. Par. decis. 109. nu. 3. lib. 1.* vbi quod ita seruatur per *Rotam* cum aliis per *Menoch. præsump. 40. lib. 6. nu. 22. Aim. cons. 126. num. 6. & cons. 241. num. 10. vers. secundo posset respondere* dixi supra *cap. 18.*

Amplius etiam huiusmodi facultates Auditori Cameræ concessæ, vidētur loqui in specie de pu-
19 pillis: † Cum enim se extendant ad Communitates, & Vniuersitates, de quibus in indiuiduo fuit facta mentio, debent quoque comprehēdere pupillos, viduas, pauperes, & alias personas miserabiles existentes in eisdem Vniuersitatibus, quæ etiam æquiparantur pupillis, & per administrationes gubernantur *l. respublica. 4. C. ex quib. caus. maior. in integr. restit. Rol. cons. 68. n. 20. lib. 3. Aim. cōs. 132. n. 9. Cephal. cons. 40. n. 54.*

Minus esset dubitandum, quando alia persona miserabilis cōueniret pupillum coram Auditore
20 Cameræ, † tunc enim pupillus non posset declinare forum, & petere se remitti ad Principem secundum dispositionem *d. l. vnic.* Cum enim iste actor priuilegiatus vtatur priuilegio conformi iuri communi quoad istas obligationes Came-
21 rales, † aut saltem magis consono regulis iuris debet præferri *Bald. in l. si quis in graui. §. vlt. & l. seq. ff. ad senat. cōs. syllan. Dec. in c. in præsentia. n. 51. de probation.* & in terminis ita concludit *Couar. pract. q. c. 7. col. penult. in fin. vers. quintum deducitur ad hanc controuersia. Menoch. de arbitrar. cas. 66. in addit. nu. 47. in fin. vers. & ex hoc sequitur.*

Neq; obstat quod pupillus sit hæres patris, qui contraxit cum huiusmodi obligatione camerali; vnde contra eum non habebit locū ista facultas,
22 † cum pupillus nō possit renūciare priuilegio *d. l. vnic.* Immò neq; valeret expressa cōuentio pupilli cum suis creditoribus, quod post moram eis liceat apprehendere bonorum suorum possessionem per viam priuatæ, vel publicæ executionis,
23 † prout neque obesset statutum generaliter disponēs, quod pro debito liquido detur parata executio creditoribus, nā neutro casu posset procedi

execu-

executiuè contra pupillum, & eius bona *Bart. in l.creditores.3.num.5. & ibi Salic.nu.26.C. de pignor.*
24 † Quidquid aliud sit in permissione nudi ingres-
sus,& custodiæ bonorum,quę esset licita contra
pupillũ,cum distractio, & vẽditio tũc differatur
vsq; ad tempus pubertatis *leg. apud Iulianum.3. in princ.§ contractum cum pupillo.& ibi glos.in verb pos-
sideri.& in verb.seruandum.ff.ex quib.caus.in possess.
eat.Neguf.de pignor.p.4.princ.num 18.col.6. in princ.
vers. aut creditor vult vti pacto ad executionem.
Matth.Coler.de process.executiu.p.2.c.3.num 204.*

Quia quando defunctus expressè obligauit, &
submisit se,& sua bona, ac suorum hæredum, &
25 suos hæredes dictæ obligationi,† tunc non cõsi-
deratur persona pupilli,ideò neq; poterit se tue-
ri priuilegio *d.l.vnic.Cagnol.in l.1.num.43.de iurisd.
omn.iudic.Galles.de obligat.camer.p.2.q.2.nu.5. in fin.*
26 *fol.54.* † Nam defunctus potest donare, ne dum
obligare bona hæredum *Alex.cons.173.n.4.lib.2.&
in l.si haredes seruum.de leg.1.* Prout etiam auctorita-
te legis pupillus amittit priuilegiũ *d.l.vnic.* quã-
27 do videlicet lis esset cœpta cum defuncto† *Castr.
in l.si heres absens.& in l.qui roma. de iudic.* Quid-
quid aliud sit, quando ante litem cœptam perso-
na miserabilis tãquã hæres nõ priuilegiati vellet
frui priuilegio fori, quasi tũc ei hoc permittatur
*Caraait.rit.234.n.2 & 3.Menoch.de arbitrar. cas.66.
28 in addit.n.44.vers.extẽditur nono.*† præsertim quia
in hoc casu non tollitur priuilegiũ pupillo in to-
tũ,sed limitatur, & minuitur tantũ in causa exe-
cutionis,& obligationis cameralis,quod est per-
29 mittẽdũ,† cũ limitatio minus præiudicet,quàm
derogatio *Franc in c.si duobus.7.§.denuq; n.5.vers.&*
30 *aduerte.de appell.* vbi etiã cõcludit,† quod statutũ
laicorũ limitãs tẽpus ad appellãdum ligabit cle-
ricũ litigãtem corã iudice seculari, quẽadmodũ
si limitaret tẽpus instantiæ *Butr. in c.quod clericus.
col 8.& ibi Imol.col.1.in fi.de for.compet.* Et quando
per secundũ priuilegium derogatur primo in ali-
31 qua parte, † non in totum,cẽsetur facta deroga-
tio,quamuis in secundo nulla mentio fiat de pri-
mo *Menoch.præsumpt.40.num.21.lib.6.*

Quæ autem exaduerso dicta sunt de nõ proce-
32 dendo executiuè cõtra pupillum habẽt locum,†
quando idem pupillus conueniretur ex proprio
cõtractu,secus autem ex paterno,vel alterius an-
tecessoris *l.ex contractib.49.de action. & obligat.l.1.
C.vt act.ab hared.& cõtr.hared.* Quãdocunq; enim
versamur in terminis obligationis, vt contractus
iam antea cõclusi cũ persona antecessoris, & eu-
ius forma est absoluta,nec amplius est in pẽden-
33 ti,† tunc ex persona hęredis nõ debet mutari cõ-
ditio eiusdẽ obligationis *l.2.§.ex his.& ibi glos. in
verb.immutatur.de verb.oblig.l. pratoria.2 §. incer-
tam.& ibi glos.in verb.diuersam.de prator.stipulat.l.
cui fundus.de condit.& demõstrat.l.amilius.§.largia-
nus.ff.de minor.* Nõ enim eo minus ex cõtractu pa-
tris tenẽtur,quia pupilli sunt,cum eorũ pater,nõ
34 ipsi cõtraxerint,† ideò ætas debitoris hæreditta-
rij nõ debet infringere ius creditoris *l.sub pratex-
tu.4.C.de heredit ar. action.* & ita in specie est *tex.
in l.si intra.8.in fi.& ibi glos.in verb.etiamsi. C.de nõ
num.pecun.l.si tibi.8. vbi etiam glos. in verb.pupillus,
C.mand.* & concludit quoque *Neguf.de pignor.p.4.
princ.col.5.in fi.vers.sexta co clusio est quod executio.
n.17.* Vbi quod ex contractu auctoris non est pro-
35 hibita executio parata in bonis pupillorũ,† siue
illa descendat ex vi statuti,siue ex cõuentione, &
pacto executiuo,cũ priuilegiũ hæredis succedẽ-
tis debitori non impediat ius pacti executiui in
36 bonis acceptis à defuncto † *Salic. in l. creditores.
3.q.5.& 7.n.22.& 24.C.de pignor. Aug. in l.cum filius-
familias.14.§.in hac.& ibi Ias.n.5.* qui de communi.
*ff.de verb.obligation.Coler.de process.executiu.p.2.c.3.
num.217.& 218.*

Minus obstat quod quamuis possit institui pro-
cessus executiuus ex contractu defuncti in bonis
debitoris,tamen ille cessabit in bonis pupilli tan-
quam personæ priuilegiatę,ad quã est habendus
respectus,cum enim versemur in causa executio-
nis,& sic in actu de futuro contingẽte post mor-
37 tem debitoris principalis, † non est consideranda
conditio defuncti tãquam de præterito, sed solũ
qualitas pupilli,prout est de præsẽti *Bald.in auth.
quas actiones.n.11.C. de sacrosf. eccles. Archid.in c. pla-
cuit.16.q.3.*† Exemplo eius quod dicimus de Fisco
succedente priuato qui pro anterioribus tẽpori-
bus vtitur iure priuati, postquã autem successit
gaudet suo priuilegio *l.fiscus.6. & ibi glos. in verb.
vtitur.ff.de iur.fisc.l.cum quidam.17.§.fiscus.& §.si de-
bitores.de vsur.l.1.C.credit.euict.pignor.nõ debet.l.2.*
39 *C.de fiscalib.vsur.lib.10.*† Prout etiã è contra vide-
mus, quod quãuis Fiscus sit immunis à pedagiis,
tamẽ successor illius non est immunis, sed vtitur
iure suo,nõ autẽ priuilegio Fisci auctoris sui *l.li-
citatio.9.§.fi.de publ.& vectig.* Et facit etiã *tex.in l.
cũ filiusf.50.§. in hac.ff.de verb.oblig.* vbi promissio
patris nõ cõmittitur aduersus hęredẽ pupillũ,quã-
tumuis obligatio descẽdat ex cõtractu defuncti.

Quia contrarium est verius,quod etiam execu-
40 tio quãuis sit actus de futuro, † tamen nõ possit
impediri per priuilegiũ pupilli, quod in hoc ca-
su non erit considerãdum propter originem de-
biti paterni,quod per filium non debet irritari *l.
successores.10.C.de solution.l.ea qua à patre.7. & ibi
glos.in verb.disciplina.C.de testit. milit.l.2. C.si ad-
uers.venditioa.pignor.Rain.cons.152.n.6.col.3. ad med.
vers.& quod etiã exercere potuit.lib.4.* Et ita est in-
telligendus *tex.in allegata.l.cũ filiusfam.50.§.in hac
ff.de verb.oblig.* Quia ibi nõ tenetur pupillus ex
obligatione descẽdente ex cõtractu defuncti, nã
principaliter etiã ex suo facto pupillus conuenie-
batur ad interesse cõmissæ stipulationis propter
41 impedimentũ † per eundẽ pupillũ datũ, quod ei
nõ poterat obesse stante imbecillitate suę ętatis,
sine iussu,& mãdato tutoris;Ideò non mirũ si de-
bet gaudere priuilegio pupillis cõcesso: Quãuis
enim teneretur,tamẽ esset ei subueniendũ,ne te-
neatur;prout explicat *Glos.in d.§.in hac.in verb.ste-
42 tisse.ad med.*† Cum secus sit in casu nostro,in quo
solùm tenetur ex cõtractu defuncti,ipso nihil fa-
ciẽte,& sic exigitur pupillus in illis tantũ,in qui-
bus nõ solùm obligatio sũpsit initiũ ab antecest-
sore,sed etiã habuit totã perfectionẽ *glos.in leg. si
cũ militaribus.6.in verb.distraxerunt.C.de restic.mi-
lit.Salic.in auth.quas actiones.n.9. C.de sacrosf. eccles.*
43 † Quemadmodum idem est in aliis cõtractibus,
& solutionibus factis per debitorem ipsi pupillo,
non enim debitor cõsequitur plenam liberatio-
nem absque tutoris auctoritate *l.cum quidam. §.si
44 pupillo.de vsur. l. sancimus.25. de administr.tutor.* †
Cum aliud sit in solutionibus factis per pupillũ
creditoribus auctoris sui,tũc enim liberat suam,
& defuncti fidẽ sine assensu tutoris *leg.magis puto.
5. §. si pupillus. C. quand. decret. opus non est.* latẽ
Coler. de processibus. executiu.p.2.cap.3.n.211.& 212.

EPITOME.

Pro computis recognitis per principalem, seu per Iudicem in illius contumaciam an sit danda executio etiam in præiudicium anteriorum creditorũ. Et quæ requirãtur vt scriptura possit dici recognita. Appellatio an detur à calculatione. Promittens certá quantitatem,& plus,& minus, quod facto calculo debitum apparebit an possit conueniri executiuè ante liquidationem. Condemnatio ad soluendum quod per calculatorem liquidabitur an valeat,& mereatur executionem sine noua sententia. Instrumentum an debeat pronunciari esse liquidum, vt pro eo competat executio.

SVMMARIVM.

1 *Executio datur pro computatione. Intellige vt num. 2.3. & 4.*

5 *Computa recognita coram tebellione non habent executionem, nisi etiam apud acta fiat approbatio. num. 6.*

7 *In omni contractu iudiciali proceditur executiuè. num. 8. & 9.*

10 *Scriptura recognita habet vim confeßionis,& pro ea conceditur executio. Declara vt n.11.& 12.*

13 *Executio datur pro calculo facto per nominatum à Iudice in contumaciam partis non eligentis. nu. 15. Intellige vt n.21.*

14 *Fraudibus est obuiandum.*

16 *Executio an detur facta recognitione sigilli.*

17 *Calculus factus manu alterius quando habeat executionem. & n.18.*

19 *Quæ non prosunt singula multa iuuant.*

20 *Testes duo requiruntur ad probandum scripturam factam manu alterius.*

22 *Recognitio calculi an habeat executionem contra nõ habentem causam à debitore, & in præiudicium anteriorum creditorum. n.23.& 24.& quid in scriptura recognita per maritum de re dotali. num.25. 26. & 27.*

28 *Appellatio suspendit executionem sententiæ.*

29 *Appellatio admittitur à calculatione. Intellige vt num. 30.*

31 *Executio conceditur ante liquidationem contra eum, qui promisit certam quantitatem, & plus, & minus, quod facto calculo debitum apparebit, & num. 32.*

33 *Condemnatio ad soluendum quod per calculatorem liquidabitur an valeat, & admittat appellationem,& possit exequi sine noua sentẽtia.n.35.& 42.*

34 *Appellatio detur à quolibet grauamine.*

36 *Executio an competat pro instrumento antequam pronuncietur illud esse liquidum, & n.48.*

37 *Articulus liquidationis habet se vt incidens in executionem.*

38 *Statutum vt stetur de damno iuramento damnum passa habet locum etiam in emergentibus.*

39 *Verè & propriè dicitur quod habetur per relationem ad aliud.*

40 *Liquidandum de proxima habetur pro liquido.*

41 *Circuitus sunt euitandi.*

43 *Sententia incerta valet super petitione incerta.*

44 *Executio sententiæ non liquidæ peti potest si liquidatio fieri intenditur in executione.*

45 *Petitio incerta valet super interesse.*

46 *Sententia debet esse conformis libello.*

47 *Sententia dicitur indiuidua.*

49 *Cautela pro debitore,vt soluat liquidum, & offerat soluere quod liquidabitur ad euitandam executionem.*

CAPVT CLXXXIII.

COmputationes factæ inter partes,quas cõputum,seu saldum finale vocant non solùm
1 continẽt probationem,† sed etiam executionẽ,
postquam rationes fuerunt dispunctæ,id est examinatæ, & diligenter, & in summa conclusæ *Rebuff.in tract.de liter.obligator. art.6.glos.3.n.37.vers. actauus casus est.tom.1.fol.*142. vbi quod in Francia visis rationibus, eisque dispunctis fit executio in
2 eo,quod superest,nisi error allegetur,† qui quando impediat executionem computationis,& infra quantum tempus latè docet *Idem Rebuff. in l. cognoscere.56.§.dispungere.col.1.& 2.ff.de verb.significat.fol.* 400.

Ista tamen sunt intelligenda in computo recognito,quãdo videlicet debitor fateretur compu-
3 tationem factam, † & scripturam residui, prout
declarat *Boer.decis.295.& prima presuppono. col.7.in princ.vers.non tamen reperi aliquem.n.16.* vbi quod requiritur recognitio in iudicio,vel probatio per testes,vt sit locus paratæ executioni computorũ, quod etiam voluit *Bald.consi. 134.lib.3. Parlad.rer. quotid.lib.2.c.fi p.1.§.6.n.1. Auil.in cap.prætor.cap. 30. in glos.in verb.saga pagar.* quem refert, & sequitur *Francis.Munnoz.de ratiocin. administrat.c.31. num.1.* prout etiam concludit *Matth. Coler.de process.exe-*
4 *cutiu.p.3.cap.2.n .34. & 35.* † Etenim ista computa antequam recognoscantur pertinent solùm ad probationem, quæ regulariter non habet executionem paratam *glos. in l.sed & si possessori. 11.§. si cum de hæreditate. in verb.probatum. ff. de iureiurando. Angel. ad Bar. in leg. 2. numer. 11. Cod. de iur. fisc.*

Neque sufficiet huiusmodi computa fuisse approbata extra iudicium etiam præsente tabellio-
5 ne,† Quasi tunc habeant solùm vim instrumenti,cui non datur fides,nec executio,donec fuerit recognitum in iudicio *l.minor vigintiquinque annis.41.ff.de minor.Bald.in l.1 in princ.C.de execut.rei iudic. Alex.cons.92.visis narratis.in princ.lib.7.Ies.in l.2.n.9.de iurisd.omn.iud.Ruin.cons.144.n.7.li.4.* Nisi cõtractus computationis esset gestus apud acta,
6 † tunc enim æquipararetur cõfessioni, quasi habeat fomentum caloris iudicij,vnde etiam obtinebit executionem paratam,nõ solùm si pactum sit de futuro iudicato soluẽdo,sed etiam de præterito *Surd.* qui dicit notandum tanquam singulare *cons.171.n.45.lib.2.& est glos. in auth. generaliter.in verb.conscribat.C.de episc. & cleric. Curt. Iun.* qui de communi *in l.tale pactum. 40.§. qui prouocauit.n.27.ff. de pact. Alex. in l.eũ pro quo.17.de in ius vocand. Affl.decis.387.n.1.Colet.de proces.execut in.p.3.*
7 *cap.2.n.23.vsque ad n.29.* † vbi quod ex omni contractu iudiciali oritur officium iudicis, super quo proceditur executiuè, quando sumus in iudice ordinario *Bald.in l.qui crimen.3. num.14. C.qui accus.poss.Ies.in l.à diuo pio.in prin.ff. de iudic. Dec in*
8 *c.si quando.col.3.de off. deleg.* † vbi etiam *Felin. nu.4.* ampliat ad acta coram Delegato, vt saltem habeant executionem coram Ordinario. Et quando detur parata executio per stipulationẽ apud
9 acta,vel coram Iudice,† latè declarat *Roder. Suarez. in declarat.leg.2.for.t it.de cumperendinationib. vers.sed pone quæstionem.num.13.cum seq.fol.*184.

Quibus

Quibus adde idem esse non solùm in cõputis
recognitis, vt habeant executionem paratam, sed
etiam in alia qualibet scriptura priuata, nam fa-
cta recognitione, seu habita pro recognita per
10 iudicem, fit executio, † non secus ac si adesset cõ-
fessio debitoris *l. plures. 18. C. de fid. instrum. l. cum de
indebito. 25. §. fi. de probation. Rebuff. in ordinat. reg. gall. de
chirograph recognit. n. 17. Andr. Gail. obserua 80. n. 6. lib.
1. Mansuer. in prax. de dilation. n. 9. Corn. cons. 296. nu. 9.
& 10. li. 3. Matth. Coler. de process. executiu. p. 3. c. 1. n. 98.*
11 *vsq. ad n. 103.* † Dummodo tamen recognitio fiat
in iudicio etiam extra locum sessionis, & tribuna-
lis, cum in summariis non requiratur ista solem-
nitas, sicut in ordinatoriis iudicij *Ias. in l. fi. n. 4. C.*
12 *de edict. diu. adrian. tollen.* † Et dummodo simus in re-
cognitione facta bona fide, & interueniant alia
requisita, de quibus latè *Coler. de process. executiu. p. 3.
c. 1. n. 123. 127. 129. & 132. cum seq.*

Idem quoque esset in calculis factis per nomi-
natum à Iudice in contumaciam partis non eli-
gentis, pro quibus etiam dabitur executio,
13 † nõ secus, ac si idem principalis calculasset, quasi
factum iudicis dicatur factum partis *Bald. in l. si ob
causam. C. de euict. Doctor. in l. properandum. §. & si qui-
dem. C. de iudic.* Quia aliàs sequeretur absurdum,
quod nunquam calculationes debitum exitum
haberent; cum semper partes existerent contu-
maces in nominando peritum, & sic protraherẽt
debitum in creditorum præiudicium, quod non
14 est permittendum, vt fraudibus † occurratur *l. in
fundo. 39. & ibi glos. in verb. indulgendum. de rei vendit. l.
2. in princ. ff. solut. matrim. l. si cui. 9. ad med. & ibi glos. in
verb. detrimento. D. de seruit.* Quare dicendum est ni-
hil referre, vt calculus recognoscatur per princi-
palem, vel habeatur pro recognito in contuma-
15 ciam ipsius, † cum vtroque casu detur illius exe-
cutio *Coler. de process. executiu. p. 3. c. 1. n. 101. & 102.* v-
bi etiam ampliat in sigillo recognito, quando de-
bitor instrumentum, seu apocham fortè nõ sub-
16 scribẽs sigillauit, † cum sigilli recognitio plenam
fidem faciat contra sigillantem *glos. in l. 2. in verb.
non accommodasti. Cod. de reb. alien. non alienand. Roman.
cons. 303. n. 2. Gabr. de præsumpt. conclus. 4. Doct. in l. sub-
signatum. 39. de verb. significat.*

Quæ etiam procederent, quando calculus, &
computatio non esset scripta manu ipsiusmet de-
17 bitoris, sed per alium: † tũc enim daretur quoque
executio, facta tamen prius probatione, quod
calculus fuisset factus de consensu eius, qui repe-
ritur obligatus, & sufficiet recognitio à solis testi-
bus ad faciendum plenam fidem *glos. in c. 2. in
verb. authentica. de fid. instrument.* Dummodo sint
18 duo testes in contractibus, † & per eos recogno-
scatur scriptura, & fiat comparatio literarũ eius,
qui talem apocham pro alio fecit *§. si igitur. auth. de
instrum. caut. & fid. Bart. in l. nuda. 26. n. 6. in fi. de dona-
tion. Soc. cons. 274. n. 4. lib. 2. Coler. de process. executiu. p.
3. c. 1. nu. 142. cum seq.* vbi quod in scriptura priuata
non merebitur fidem scriptio, aut recognitio sine
comparatione literarum, neque comparatio suf-
ficiet absque subscriptione, & recognitione, sed
19 vnum indigebit alterius adminiculo, † vt quæ
non prosint singula, multa iuuent *l. 2. & ibi glos. in
verb. legitimn. de excus. tut. l. rationes. C. de probation. l. in-
strumenta. 5. l. non epistolis. 13. cum seq. C. eod. tit. c. præter-*
20 *ea de testib.* † Et quod non credatur soli testi dicẽti
se de mandato alicuius scripsisse, cum duo re qui-
rantur concludit *Imol. cons. 91. n. 1. vers. & sic respectu
institutionis. Dec. cons. 510. Menoch. cons. 98. nu. 17. lib. 1.
Ann. sing. 41.* cum aliis per *Marsil. in prax. §. diligenter
n. 39. Corn. cons. 58. n. 4. lib. 3.*

Ex istis patet bene fuisse actũ pro executione
computorũ, de quib. in casu mihi proposito, neq;
esse locum illius reuocationi, cum executio fuerit
commissa seruatis seruandis, præuia probatione,
quod computa sunt scripta de mandato eius, qui
se in illis fecit debitorem, & præcedente decreto
Iudicis interloquẽtis scripturas haberi pro reco-
gnitis in contumaciam partis, cum aliis requisitis
21 supra allegatis, † Vltra confirmationẽ calculi fa-
ctam à Iudice, quæ etiam erat necessaria, cũ ante
illam debitor non efficiatur reliquatus *Bar.* per il-
lũ text. *in l. instar. n. 10. C. de iur. fisc. Sur. deci. 216. n. 6.
Francisc. Munnoz. de ratiocin. administ. c. 31. nu. 9.* Cum
præsertim etiam fuerit probatum reos conuẽtos
esse hæredes, & successores eius, qui se scripsit de-
22 bitorem pro reliquo, † quasi nõ sufficiat recogni-
tio calculi, nisi etiã probetur illos habere causam
à debitore *Bar. in l. per diuersas. q. 10. C. mandat. Alex.
cons. 95. li. 1. Boer. decis. 10. cessionarius.* Et in specie cal-
culi ita declarat *Idẽ Boer. decis. 295. col. 7. in princ. n. 16.*

Magis autem prædicta habent locum in casu,
de quo agimus, nam ista computa quæ Iudex in
contumaciam mandauit haberi pro recognitis
concernunt habentes causam ab eo, qui teneba-
tur recognoscere, tanquam illius hæredes, quo
23 casu probant & merentur executionem, † Quod
secus esset si recognoscerentur contra tertium,
tunc enim talis recognitio nullam fidem faceret,
cũ per plenas probationes deberet constare, quo
tempore fuerint computa facta, & quomodo in
illis remanserit debitor, Nam quemadmodũ non
posset idem debitor facere per suam confessionẽ
vnum ex suis creditorib. aliis anteriorem, ita ne-
que posset apocham recognoscere, in eorum præ-
iudicium, aliàs enim daretur locus fraudib. pro-
24 pter diem anticipatum, † & repræsentationem
temporis iam elapsi, quod posset poni in huius-
modi apochis, & computis in præiudicium ante-
riorum creditorum, Ideò in illorum concursu es-
set iudicandum contra eos creditores, qui de suo
credito solùm fidem facerent per confessionem
debitoris factam pẽdente iudicio per recogni-
tionem apocharum, vel respõdendo positionib.
seu quando scripturæ priuatæ, vel positiones ha-
bentur pro confessatis, & recognitis in contu-
maciam debitoris, tali enim casu isti deberent
non solùm postponi habentib. hypothecam, sed
etiam illis, qui haberent solam personalem, & ad
præiudicium tantum debitoris, non autem alio-
rum; prout in terminis concludit *Surd. cons. 547. n.
7. vsque ad n. 10. lib. 4.* & voluit *Castr. cons. 134. in prin.
lib. 1. Ant. de antiq. tempor. p. 1. §. viso de verbis enunciati-
uis. n. 16. Rip. in l. admonendi. num. 163. de iur. iur.* cum
aliis per *Masq. conclus. 102. nu. 4.* † Prout idem esset
25 in marito recognoscente scripturam priuatam
super re dotali, cuius recognitio, siue fiat ab eo-
dem viro, siue per iudicem in illius cõtumaciam,
non tamen haberet aliquam executionem, ne-
que obesset creditoribus, quidquid aliud sit in
eius præiudicium *Bart. in l. post contractum. 15. ff. de
donation. Soc. cons. 78. visis actis. num. 2. lib. 4.* † Dum-
26 modo non simus in statuto, aut consuetudine,
quæ post recognitionem, seu alio certo casu tri-
bueret creditori ius hypothecæ; † Vel nisi
scriptura priuata debitoris esset roborata trium

Digitized by Google

testium subscriptione, secundum dispositionem
l. scripturas. C. qui potior. in pigno. habeant. In istis enim
casibus ista recognitio haberet etiam paratam e-
xecutionem contra creditores, nedum aduersus
ipsummet debitorem, & habentes causam ab eo;
prout multis comprobat Coler. de process. executiu. p.
3. c. 1. n. 123. vsq. ad num 127.

Non obstat appellatio interposita per hæredes
eius, qui fuit declaratus debitor in prætensis cō-
28 putis † per quā debebat retardari executio, quasi
illa interposita siue admissa, siue nō recepta nihil
sit innouandum l. vnic. ff. nihil nouar. appellat. interpos.
Franc. in c. constitutus. 45. n. 19. de appell. Lancel. de attent.
appell. pend. in præf. n. 110. Cum præsertim de iure de-
beat admitti appellatio eius, qui se grauatū dicit
29 in rationibus, & calculis, † & interim retardetur
executio, quando nō sumus in casib. specialibus,
& priuilegiatis, in quib. tantum mandaretur exe-
cutioni sententia, prius quā cognoscatur de cau-
sa appellationis, cū in aliis casibus; prout est no-
ster, de quo agimus etiam ad vtrumq; effectum
tam deuolutiuum quàm suspensiuum sit deferē-
dū appellationi, prout in terminis cōcludit Gl. in
§. æconomos. in verb. repetitionem. auth. de sanctissim. epis.

Quia prædicta procedunt quando grauatus ap-
30 pellauit quo ad omnes partitas, † secus autem, si
solùm quo ad aliquas tantū quis grauamen præ-
tendat; prout est in casu, de quo agimus, tūc enim
non impedietur executio quo ad alias partitas,
appellatio enim admittetur tantum in illis, quasi
executio liquidi non debeat impediri propter il-
liquidum, maximè si reus acquieuit respectu ali-
cuius quātitatis Soc. cons. 24. col. 11. vers. & primo. li. 1.
31 & cons. 256. col. 3. vers. aliquando li. 3. † Prout dicimus
de promittente certam pecuniæ, vel tritici quan-
titatem, & plus & minus, quod facto calculo de-
bitum apparebit, executio enim dabitur pro illa
quantitate expressa instrumento tanquam liqui-
da, non obstante, quod possit alterari, aut minui,
facto calculo, cum sufficiat illam esse certam se-
cundum præsentem statum, vnde merebitur exe-
cutionem, donec apparuerit rem aliter se habere
Glos. in lege 2. in verbo conditionalis. vers. quod enim. D. de
in diem adiectio. Soc. in l. pecuniam. num. 9. ff. si cert. petat.
32 Dec. cons. 618. Surd. cons. 38. nu. 25. † Et est tex. in l. hac
venditio. 7. §. fin. D. de contrah. empt. Bald. in rub. C. de-
pos. nu. 6. Lancell. de attentat. p. 2. c. 4. limit. 28. nu. 1. &
de magis vera, & communi opinione, quidquid
alij contrarium sentiant testatur Francisc. Munnoz.
de ratiocin. administr. cap. 35. num. 28.

Nec facit prætensa nullitas condemnationis,
tanquam factæ ad soluēdum, quod liquidabitur
33 per calculatorem, † quo casu non erit locus exe-
cutioni quasi sententia sit incerta, neque enim il-
la liquidatio postea facta debet retrahi ad tēpus
condemnationis, Immo erit opus noua sentētia,
vt habeat executionem illud, quod fuit liquida-
tum, & debet appellatio admitti, quia per decla-
rationem eius, qui liquidauit, & dixit tanta esse
reliqua infertur nouum grauamen Felin. in cap. quod
ad consultationem. 15. n. 3. de re iudic. vnde cum à quo-
34 libet grauamine possit appellari † l. si ab arbitro. 10.
ff. qui satisd. cogant. Erit etiam deferendum appella-
tioni, quando per calculatores liquidatur Vrsill. ad
Affl. decis. 35. n. 2. & decis. 175. n. 1. Galles. ad formul. obli-
gat. cameral. tit. de liquidat. nu. 18. Menoch. de adipiscend.
possess. remed. 5. q. 10. Quod etiam voluit Ang. in l. si cū
35 exceptione. §. hac actio. D. quod met. caus. vbi quod talis
liquidatio sine noua sententia non potest exe-
qui, & debet appellatio admitti. Idque etiam in
simili concludit Bald. in l. 2. n. 11. C. de execut. rei iudic.
vbi quod prius pronunciandum est à Iudice in-
strumentum esse liquidum antequam mandetur
36 executioni, † vt sciatur an bene, vel malè fuerit
liquidatum, sequitur Soc. cons. 51. col. 5. lib. 1.

Quia verior est contraria opinio, quod immò
condemnatio ad soluendum, quod liquidabitur
per peritum, seu calculatorem electum à Iudice
37 valeat, † quamuis sit incerta, facto enim calculo
mandabitur executioni, quod liquidum videbi-
tur calculatori: Et ratio est, nam articulus liqui-
dationis habet se vt incidens in executionē sen-
tentiæ, quod assumit naturam principalis clem. di-
spendiosam. de iudic. Bart. in l. solet. col. fin. de alim. & ci-
38 bar. legat. vbi quod stante statuto, † vt de damno
dato stetur iuramento damnum passi, stabitur e-
tiam dicto iuramento super quæstionibus emer-
gentibus, & incidentibus Rip. in l. damnum. col. 2. D.
de damn. infect. vnde liquidatum per calculatorem
mandabitur executioni non secus, ac si in ipsa
sententia liquidatio expressè, ac virtualiter con-
39 tineretur, † quasi etiam illud verè, & propriè in-
telligatur quod per relationem ad aliud habetur
l. ait prætor. §. si iudex. de re iudic. l. certum est. & ibi Ias. in
princ. ff. si cert. petat. & satis liquidum potest appel-
40 lari quod de proximo venit liquidandum † arg.
l. penult. de milit. testam. Marsil. sing. 106. & est tex. in l.
aufertur. 46. §. qui compensationem. & ibi Bart. de iur. fi-
sci. Alex. cons. 93. lib. 4. Felin. in c. saborte. col. 2. de re iudic.
Caballin. Milleloq. 614. p. 2. num. 2. Quod æquum est
ne super quolibet articulo partes vexentur nouo
iudicio, sed causa terminetur per appellationem
41 super principali grauamine, † vt circuitus eui-
tentur l. dominus. de condict. indebit. l. in arbitris. in fin. C.
de arbitr. clem. auditor. de rescript. Et ita in terminis li-
42 quidationis, de qua agimus, latè concludit † Osa-
sc. d. xis. 129. per tot. & de veriori opinione testatur
Franc. Munnoz. de ratiocin. administr. cap. 33. n. 22.

Ex quibus apparet non obstare incertitudi-
nem sententiæ; Nam quando petitur incertum,
43 valet etiam sententia incerta, † cuius effectus e-
rit habere paratam executionem facta liquida-
tione; prout in specie declarat Bart. in l. 2. Cod. de
sent. quæ sin. cert. quant. & multis comprobat Roder.
Soarez. in l. post rem iudicatam. in declarat. leg. regn. li-
mit. 4. num. 5. 6. & 7. de re iudic. f. 542. Et passim ad-
44 mittunt Doctores executionem sententiæ † non
liquidæ peti posse, vbicunque liquidatio fieri in-
tenditur in executione Bart. & alij in l. 1. ff. de edend.
Roman. consi. 76. num. c. vers. secundo est præmittendum.
Comens. consi. 102. in fin. Cagnol. in l. quatenus. in fin.
de reg. iur. Nam quemadmodum admittitur pe-
45 titio incerta super interesse, † cum in potestate
iudicis sit taxare l. vnic. C. de sent. quæ pro eo quod in-
ter. Ias. in §. curare. nu. 54. institut. de action. Ita etiam
erit valida sententia incerta, quasi debeat esse
46 conformis libello † l. vt fundus. ff. comm. diuid. Felin.
in c. licèt heli. de simon. Cum igitur valeat sententia
respectu incerti interesse, valebit etiam executio
eiusdem interesse, super quo fuit lata sententia,
quæ non potest iudicari, vt pro parte valeat, &
47 pro parte irritetur, † cum sit indiuidua l. in hoc
iudicio. 28. & ibi glos. in verb. non valere. D. famil. her-
cisc. l. si cum dies. 26. §. penultim. in fin. de recept. arbi-
tr. l. præses. 3. & ibi glos. in verb. non habere. C. de sent. &
interlocut. omn. iudic.

Prout

Digitized by Google

Prout neque obstat requiri sententiam Iudicis
declarantis rectè fuisse liquidatum ex Bald. in l. 2.
48 n. 11. C. de exec. rei iudic. cum aliis supra allegatis. † Quia
verius est hanc pronunciationem non requiri,
immo nocere expeditioni executionis, nam si ap-
pellaretur iudicium summarium, & executiuum,
fieret ordinarium, quod non est permittendum
prout in terminis ita concludendum esse, quid-
quid alij contrarium sentiant, docet Couar. lib. 2.
var. resolut. c. 11. col. 4. in princ. vers. primum ex his con-
stat. post Roder. Soarez. in l. post rem iudicatam. limit. 4. ad
49 leg. reg. de re iudic. Ideo datur cautela, † quod si ali-
quid fuerit liquidum, vt debitor illud soluat of-
ferēs se residuum soluturum facta liquidatione,
tunc enim euitabit executionem, & expensas l.
statu liberorum rationem. 4. ff. de statulıber. Sec. cons. 80.
in quæstione lib. 3. Bald. Ang. Veron. & alij, de quibus
latè Ias. in l. quod te. in 5. notab. ff. si cert. pet. Gaball. mil-
leloq. 624. num. 3. p. 2. Vincent. Hercul. in l. 4. § aut prater.
in vlt. notab. de re iudic.

EPITOME.

Continuatio magistratuum in officio an permittenda sit vltra biennium, & an sufficiat maior pars consilij, non obstante vnius reclamatione, & quid de consuetudine seruetur. Leges annales, seu annariæ quid contineant. Aduocatorum munus an esset olim perpetuum. Officialis an contrahat domicilium in loco officij, & an ibi possit conueniri, & de honore illi debito in salutando, & præcedendo tanquam sit caput Ciuium, & de pœna præuaricantis in officio, & præmio bene se gerentis.

SVMMARIVM.

1 Magistratus non sunt continuandi, & de pœna procurantium continuationem. nu. 2. 3. & 31. & quid in Cancellario. nu. 4. & stante consuetudine. num. 21. 24. 27. 38. & 43.
5 Sacerdotalis dignitas debet esse perpetua.
6 Officiales an possint confirmari vltra biennium. nu. 7. 26. 29. 30. & 32.
8 Pactum quod quis sit perpetuus Potestas non valet.
9 Leges Romanorum prohibebant eundem magistratum capi intra decem annos.
10 Magistratum eundem accipere semel licebat.
11 Tiberius iurisdictionem, & imperia continuabat.
12 Leges annaria circa tempus permanendi in magistratu, & n. 13. & circa ætatem promouendorum. n. 14.
15 Potestas prætorum erat annua, & de eorum annuis edictis.
16 Vnus de vniuersitate potest impedire, ne quis magistratum continuet.
17 Factum à maiori parte dicitur ab omnibus fieri.
18 Aduocatorum certus erat numerus non perpetuus.
19 Feruor studiorum sub alterum perpetuitate succedentium euanescit.
20 Priuilegia aduocatorum quæ sint.
22 Consuetudo præsumitur ex iusta causa præcessisse, & esse rationabilis si à iure non reprobetur. n. 23.
25 Consuetudo dat iurisdictionem.
28 Consiliarij possunt plures ijdem eligi.
33 Antoninus Pius nunquam dedit successorem bono Iudici.
34 Iudices se bene gerentes habent præmium gratiarum actionis.
35 Iudex malè officium exercens qua pœna puniatur. numero 37.
36 In officio quando dicatur quis delinquere.
39 In ecclesiis vnitis magis principalis est illa, quæ retinet denominationem.
40 Ecclesia vnita alteri accessoriè vtitur eius priuilegio.
41 Annexum sequitur statum rei, cui annectitur.
42 Iudex perpetuus potest quis esse loci, de quo fuit inuestitus cum mero, & mixto imperio.
44 Officialis cogitur idem officium suscipere, si non adsunt idonei.
45 Officia duo possunt exerceri in eodem loco si sint modici redditus.
46 Officialis finito officio habet administrationem donec nouus ceperit possessionem. Intellige, vt n. 47.
48 Immunis compellitur officium gerere, si non adsunt idonei.
49 Inhabiles, & viles admittuntur ad officia stante hominum penuria.
50 Officialis dicitur caput ciuium.
51 Officialis an cōtrahat domicilium in loco officij, & quando ibi conueniri possit. nu. 52. & 54.
53 Scholares, & similes, qui ex statuto sunt Ciues quomodo dicantur habere ciuilitatem.
55 Officialis debet honorari in salutando, & præcedendo. nu. 59. & de pœna contrauenientium. n. 56.
57 Exemptus tenetur præstare reuerentiam ei, à quo eximitur.
58 Princeps honorat suos officiales illis assurgendo.
60 Officiali in syndicatu debetur idem honor, qui debebatur in officio.

CAPVT CLXXXIV.

IN gerendis honoribus non promiscua facul-
tas est, sed ordo certus adhibetur; Nam neque
prius maiorem magistratum quisque, nisi minorē
susceperit, gerere potest, neque omni ætati per-
1 mittitur, † neque honorum continuatio datur l.
vt gradatim. 11. in princ. l. honor municipalis. 13. §. geren-
dorum. D. de muner. & honor. Et quo ad continuan-
dos Magistratus, de quib. modo agitur ratio illa
est, ne ordinatione, frequentia, & continuatione
curæ, & per quādam machinationem illud sem-
per renouando fiat aliquibus infinita prædicta
gubernatio §. fin. vers. si verò nondum biennium. auth. de
defensor. ciuitat. Vbi glos. in verb. frequentia. explicat de
bino actu l. nemo deinceps. 3. in fi. & ibi glos. in verb. con-
suetudine. C. de episcop. audient. Et cum publicæ disci-
plinæ semel gesta sufficiant, si quis iam promoto-
rum denuò ad munus etiam per sacras literas ir-
2 repserit, † & cætera officia repetere ausus fuerit,
in legem ambitus incidit, & pœnam legitimam
subit, de qua in l. 1. C. ad leg. iul. de ambit. glos. in l.
honor. §. gerendorum. in verb. honores. ff. de muner. &
honoribus.

Et passim antiquitus interdicebatur, ne quis
honorem, magistratum, aut officium continuet,
3 vel repetat † l. æstimationem. 15. in fin. ff. de muner. &
honor. vbi defensionē Reipublicę nemo amplius,
quàm semel cogitur suscipere, nisi id fieri neces-
sitas postulet l. libertus. 17. § præscriptio. & l. diuus. 18.
ff. ad municipal. l. 2. Cod. de muner. & honorib. non conti-
nuand. lib. 10. vbi etiam ponuntur interualla tēpo-
4 rum l. nemo in prouinciis. 5. C. de assessorib. † vbi de offi-
cio, & ministerio Cancellarij l. nemo de domesticis. 6.
C. eod. tit. l. legatæ. de vacat. muner. l. paulus. ff. de lega-
tion. Quidquid aliud sit in dignitate Sacerdotali,

Digitized by Google

5 quæ speciali fauore potest esse perpetua †*glos. in l.*
sponte. ff. de muner. & honor. cum aliàs officia secula-
ria debeant esse ad tempus; Ità vt neque genera-
lis ordo Ciuitatum posset vltra biennium confir-
6 mare officialem †*l. neminem. 4. C. de susceptor. praeposit.*
& Arcar. lib. 10. Martin. laudens. in tract. de offic. princip.
§. 92. & 104. cum alijs per *Boer. decis. 149. nu. 4. Mar.*
7 *Mar. super consuetud. panormit. c. 10. n. 68.* † Ne dum in
locis immediatè Principi subiectis, sed etiam in-
feudatis *Sole. in constit. pedemont. super. 1. decret. glos. 3.*
n. 3. Quasi permissa officij continuatio det occa-
sionem peccandi *Abb. in c. fi. nu. 9. de iudic. Surd. consi.*
8 *261. n. 5. lib. 2.* † Immo neque valeret pactum, quod
quis sit perpetuus Potestas; Cū enim Ciuitas non
habeat merum imperium, non potest illud alteri
dare, maximè præiudicando Principi; Nam so-
lùm conceditur Ciuitati, vt possit eligere Recto-
rem confirmando vsque ad annum, vel vsque ad
secundum annum, vt in terminis de pacto con-
cludit *Bald. in c. quoties. in fi. de pact.*

Et olim apud Romanos ex lege non licebat
9 eundem Magistratum † intra decē annos capere
Liu. lib. 7. & 10. ab vrb. condit. Flor. in epitom. lib. 50. &
56. Cicer. lib. 3. de legib. Appian. lib. 1. bellor. ciuil. & mul-
tis exemplis comprobat *Tiraq. in l. si vnquam, in prae-*
fat. n. 24. C. de reuoc. donation. Vbi quoque de legib.
Thuriorum, & Lacedæmoniorum quo ad ista
munerum interualla, & officia non continuan-
da, Cum etiam *Arist. lib. 6. polit.* inter multa popu-
larium gubernationum documēta illud adiiciat,
10 † non nisi semel eundem Magistratum ab aliquo
gerendum esse, vel perraro, & paucis: Et *Demosthe-*
nes scribit lege sancitum Athenis, ne cui iterum
syndicum fieri, crearique à Populo liceret, ne id
munus ob publicam vtilitatem inuentū in quæ-
stum, compendiumque priuatū verteretur. quod
etiam Tiberio obiectum scribit *Tacit. annal. lib. 1. in*
fi. dum inquit: Id quoque morum Tiberio fuit
continuare imperia, ac plerosque ad finem vitæ
in iisdem exercitibus, aut iurisdictionib. habere:
11 Causæ variæ traduntur. † Alij tædio nouæ curę
semel placita pro æternis seruauisse; Quidam in-
uidia, ne plures fruerentur: Sunt qui existiment,
vt callidum eius ingenium, ita anxium iudicium,
neque enim eminētes virtutes sectabatur, & rur-
sum vitia oderat. ex optimis periculum sibi, à pes-
simis dedecus publicū metuebat, Qua hæsitatio-
ne postremo euectus est, vt mandauerit quibusdā
prouincias, quos egredi Vrbe non erat passurus.

Quemadmodū etiam erant leges annariæ, quæ
versabātur circa Magistratuum susceptorum du-
12 rationem: † Iulius nāque Cæsar lege annaria san-
xit, ne Prætoriæ prouinciæ vltra annum, neue
Consulares plus biennio obtinerentur *Plutar. in*
eius vita. & explicat *Marcell. Donat. ad AEl. Lamprid. in*
Alexandro Seuero. Vbi etiam ex *Liu. Plutarc. Polyb. &*
13 *aliis* subdit inter leges annales esse illam, † per quā
nulli liceret Magistratum Vrbanum petere, nisi
per decem annos militasset, & ne quis ad eūdem
Magistratum intra decennium aspiraret, ne duos
Magistratus vno anno gereret, ne eni petere Prę-
turam liceret, qui quæstor non fuisset, neque
consulatum, qui Prætor non extitisset, necessa-
rioque inter Curules Magistratus biennium in-
terstitij adfuisset, cum etiam illi petendi esset
ordine, quasi per honorum gradus documen-
tum sui dare tenerentur.

Licèt vt obiter hoc annotetur, Altera erat lex
14 annalis, † seu annaria sic dicta, quia versabatur
circa ætatē promouendorum ad Magistratus Pu-
blicos, qua præfiniebantur anni Magistratus ca-
piendi, de qua *Fest. Pomp. lib. 1. Cicer. in Anton. 5. & 2.*
de orator. & 3. de legib. Et de Scipione meminit *Liu.*
lib. 25. in hæc verba, Huic petenti ædilitatem, cum
obsisterent Tribuni Plebis negantes rationem
eius habendam esse; Si me inquit omnes Quiri-
tes Ædilem esse volunt, satis annorum habeo;
Tanto deinde fauore ad suffragium ferendum in
tribus discursum est, vt Tribuni repente incepto
destiterint. Neque enim ætas in legibus annali-
bus præscripta semper obseruabatur, vt ex multis
docet *Cuiac. obseruat. lib. 17. c. 34.*

Et de lege Annua, prout Annua erat Prætorum
potestas, & de Annuis eorum Edictis, quib. calē-
15 dæ Ianuariæ finem afferebant, † & quare postea
perpetua dicta fuerint latè *Radulph. Fornet. lib. 5. rer.*
quotidian. c. 10. f. 88. Vbi etiam de ratione, ob quā
statim Prætores à principio edicerent, quo iure
deinceps essent vsuri, nec post ab eo recederent
iuxta *l. 1. §. eodē tempore. ff. de origin. iur.* de qua etiam
Dio Cassius lib. 36. & Ascon. Pedian. in oratio. Cicero pro
Corn. Theoph. in §. praetorū. insti. de iur. natur. gēt. & ciuil.

Quibus adde istā continuationem officiorum
adeo interdictam, vt vnus tātum de vniuersitate
possit impedire, ne quis eundem Magistratum
16 continuet, † quamuis cæteri omnes consentiant,
id enim fieri non potest, nisi cuncta Ciuitas eum
elegerit nullo reluctante, prout est tex. singularis
in §. vlt. auth. de defensor. ciuitat. Bart. in l. omnes populi.
q. 2. princ. ff. de iust. & iur. & in l. quod maior. post med. ff.
ad municip. Bald. in c. quoties. in fi. de pact. Ang. Ias. & alij
in l. & fumm. §. hodie. ff. eod. tit. Roman. sing. 95. & 665.
Felin. in c. cum omnes. col. 12. vers. quarto fallit. de constit.
Quod est specialiter inductum in odium perpe-
17 tuæ gubernationis; † Quidquid aliàs dicatur fieri
ab omnibus, quod fit per maiorem partē *l. plane.*
ff. quod cuiusque vniuersit. nomin. Doctor. in c. 1. de his quae
fiunt à maior. part. capit. Lap. alleg. 85. Affl. decis. 1. n. 4. Ita
vt quāuis requiratur consensus omnium, tamen
sufficiat maior pars *Bal. in l. vbi rescriptum. ff. de pact.*
Alex. ad Bart. in l. quicunq. C. de omn. agr. desert. in fin. lib.
11. cum aliis quos adduxi *decis. 169. & 183.*

Idem seruabatur in Aduocatis, quorū olim erat
certus numerus, & qui ex eo erant numero tēpo-
18 rarij, † non perpetui *l. cū aduocatio 8. C. de aduoc. di-*
uers. iudic. Licèt deinde penuria, & paucitas iuris-
peritorum fecerit, vt perpetuarentur *Cuiac. obseru.*
lib. 16. c. 22. vbi ex Nouell. Theodosij, & aliorū ha-
ctenus nō impressis id probat, subdens postea ius
antiquum fuisse restitutum, vt Veteres Aduocati
cederent nouis in gratiam multorū adolescentiū
iurisperitorum, ne cohiberentur studia iuris, si
19 perpetuò causisagēdis insiderent Veterani, † Nā
sub aliorum perpetuitate succedentium studio-
rum feruor euanescit, Ita vt interdicentib. studiis
ipsa pariter officia conquiescant. Dabatur tamen
Veteranis eorū officiu magno, sancto, necessario
certo tempore functis ascēsus ad maiores hono-
res, vt intelligerent finem quidem esse eis, quē
quisq; sibi aduocatus fecerit, sed non finem, quē
20 sequantur priuilegia, & dignitates, † vt etiā tem-
pore quietis fructum præteritorū laborum cōse-
querētur; Eorum enim fide atque industria erga
clientes suos comprobata à priuatæ conditionis
hominū multitudine segregati inter Clarissimos
connumerabantur *l. 1. C. de aduocat. diuers. iudicum.*

Quid-

Quidquid tamē sit de prædictis, in casu de quo
agebamus Dixi verius esse, quod nō potuerit al-
legari nullitas confirmationis factæ per Ciuitatē
de Officiali, seu Prætore, quem aliàs pluries con-
21 firmauit: † Etenim fuit probata consuetudo, se-
cundum quā sæpè, & diuersis vicibus huiusmodi
officia per eandem Communitatem fuerūt pro-
rogata, quæ consuetudo est obseruanda *l. minime.*
22 *ff. de legib. l. fin. C. quæ sit long. consuetud.* † cum præsu-
matur ex iusta causa præcessisse *Bald. in l. de quibus.*
vers. ex prædictis apparet. ff. de legib. per tex. in l. cum de in
32 *rem verso. de vsur. c. illud. 12. distinct.* † Ita vt si non re-
probetur à iure censeatur rationabilis *gl. in c. fin. in*
verb. rationabilis. in princ. de consuetud. Et in terminis,
quod valeat consuetudo prorogandi Officiales,
vt possint exercere iurisdictionem vltra bienniū,
& aliud tempus à lege, vel statuto determinatū,
24 concludit † *Purpur. cons. 137. n. 3. Natt. cons. 58. num. 2.*
Surd. cons. 261. n. 14. & 15. lib. 2. Et est tex. *in l. neminem*
4. in fi. C. de susceptor. præposit. & archar. li. 10. vbi quod
Officiales non debent esse perpetui, sed annales,
aut biennales, dummodo aliter consuetudo ci-
uitatis non disponat, & explicat etiam *ibid. glos. in*
25 *verb. consuetudo. per tex. in l. 1. C. de emancip. liber.* † vbi
quod consuetudo potest etiam dare iurisdictio-
nem *l. item in pr. & ibi gl. in verb. vel perpetua. ff. quod cu-*
iusque vniuersitat. nom. Vnde multo magis poterit
concessam prorogare, quando quis prius habe-
bat facultatem concedendi.

Et facit *tex. in § fin. auth. de defensor. ciuitat.* vbi di-
sponitur quod non licet vltra biennium eligere
26 eum, qui defendat ciuitatem, † dummodo eadē
ciuitas nullo reluctante aliter non statuat, tunc
enim poterit etiam vltra biennium confirmare
Felin. in c. cum omnes. n. 59. vers. quarto fallit. de constitut.
Non poterit igitur inualida iudicari electio, &
prorogatio, de qua agimus, cum ritè fuerit facta,
& de omnium consensu iuxta dispositionem *d.*
auth. vt notat *Surd cons. 262. nu. 13. lib. 2.* Et prius vo-
luit *Glos. in l. diuus. 18. in verb. continuet. vers. alius in de-*
fensore. ff. ad municip.

Neque obstat *glos. in l. neminem. 4. in verb. per bien-*
27 *nium. C. de susceptor. & archar. lib. 10.* † vbi admittit
consuetudinem confirmandi per biennium, non
vltra quamuis ordo velit. Quia est contra *tex. in d.*
§. fin. auth. de defensor. ciuitat. vbi quando omnes cō-
sentiunt admittitur prorogatio etiam post bien-
nium, vt dictum est, & explicat *Glos. in l. diuus. in*
verb. continuet. ff. ad municip. Maximè quia hoc etiā
est iuxta dispositionem iuris communis, secundū
quod qui rectè cognitus est, non debet ob hoc
28 solùm, quod iā approbatus est improbari; † Ideò
Iudices possunt consiliarios sibi eosdem, secun-
dò, & tertiò, ac sæpiùs adiungere, prout in termi-
nis est *tex. in l. liceat. 12. C. de assessorib. & in l. ex agenti-*
29 *bus. 4. C. de princip. agent. in reb. lib.* 10. † vbi permitti-
tur habere eos, quorum fidem, industriamq; pro-
batam sibi existimant, etiam si sæpè eodem offi-
cio fuerint antea perfuncti, ita vt si in d. officio
per triginta annos seruite non possint corporis
valetudine impediti iisdem priuilegiis, & benefi-
ciis potiantur, prout notat *Bart. in d. l. ex agentibus.*
30 Et contraria procedunt, † quando Officialis in
primo anno malè administrauit, vt declarat *Glos.*
in l. liceat. 12. in verb. & sæpius. C. de assessoribus. Vel vbi
esset magnus honor *Glos. in l. diuus. 18. in verb. continuet. ad municipal.* Vel quādo is, qui dignitate fun-
ctus est per ambitum ad eandem dignitatem a-
31 spirat, † quo casu non solùm prohibetur confir-
matio officialis, sed etiam procedendum est ad
pœnas, de quibus *in l. 1. C. ad l. Iul. de ambit.* Ideò
quando essemus in officialibus eminentis scien-
tiæ, & industriæ, ac bonitatis singularis, multò
32 magis daretur confirmatio, † cum ex hac causa
possit recedi à iuris, seu statuti dispositione *Paris.*
de Put. Bonorn. & alij, de quibus per *Mar. Mut. super*
consuetud. panormit. c. 68. n. 10. Cum etiam sint dan-
da præmia iis, qui se bene in officio gesserunt
33 quorum præcipuum est cōfirmatio. † Quare lau-
datus Antoninus Pius, qui successorem viuenti
bono Iudici nulli dedit *Iul. Capitolin. in eius vita.*
Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 55. n. 12. in addit. Et antiqui-
tus aderat præmium gratiarum actionis, quod si-
gnificabatur per literas, vel Legatos in testimo-
34 nium administrationis bene gestæ † vt per *Mar-*
cell. Donat. ad Tacit. lib. 15. in illis verbis, Vun vox eius v[s]-
que ad contumeliam Senatus penetrauerat. Quemad-
modum è contra delinquentibus in Magistratu
35 aderat pœna peculatus, † repetundarum, alterius
criminis, confiscationis bonorum, priuationis
officij cum aliis, de quibus per *Io. de Plat. in l. ordi-*
nariorum. C. de cohortalib. lib. 12. & in l. iudices. C. de di-
gnitat. eod. lib. Dec. in c. vt nostrum. nu. 4. de appellat. latè
Farinac. q. 19. de delict. & pœn. n. 42. vsque ad nu. 49. vbi
etiam quando quis dicatur in officio delinquere
36 † *Bald. in l. 2. in fin. C. vbi de ratiocin. ag. oport.* Et quo-
modo puniantur Iudices non rectè fungentes iu-
dicandi munere, & peculiari in quosdam odio,
vel gratia moti pleraque gerentes adest sententia
37 Leonis, & Alexandri Imperatorum, † qui volue-
runt illos subiacere incorporeis potestatibus
Dæmonum, incommodis affici perpetuis, ita vt
ipsorum ædium fundamenta ignis deuoret, & il-
lorum posteritas eo redigatur inopiæ, vt panem
hostiatim quæritet, cum aliis per *Menoch. de arbitr.*
iudic. lib. 1. ante initium operis.

Magis prædicta procederent, quando essemus
in officio, quod principaliter non haberet iuris-
38 dictionem, † sed accessoriè, prout est in Castella-
nis, & similibus habentibus curam castrorum, &
terrarum, qui licèt exerceant officium ius dicen-
tis, nihilominus illud venit tanquam annexum,
& consequutiuum, quod non attenditur. Quare
facilius in talibus admitteretur prorogatio Natt. in
39 specie *cons. 58 n. 4. vers. denique ad aduertēdum.* † Exē-
plo duarum Ecclesiarum, quæ vniuntur, quarum
illa dicitur magis principalis, quæ retinet deno-
minationem *Gloss. in clem. per literas. in verb. ecclesias.*
de præb. Anchar cons 114. pro impetrante. in fin. Ideò Ec-
39 clesia, quæ accessoriè alteri vnitur, debet vti pri-
uilegiis ecclesiæ, † ad quam fuit facta vnio *Gl. in c.*
1. ne sed. vac. Quod etiam est in qualibet dispositio-
41 ne, in qua annexum sequitur statū eius rei, † cui
principaliter annectitur *l. peculium. in princ. de leg. 2.*
Bald. in l. etiam. C. de iure dot.

Quæ multò fortius haberent locum in ipso-
42 met principali, qui fuit inuestitus cum mero † &
mixto imperio, gladii potestate, & omnimoda iu-
risdictione. Nam censebitur cōstitutus Iudex or-
dinarius locorū, de quibus fuit facta inuestitura
l. 1. de iurisd. omn. iud. Abb. in c. cæterum. de iud. Ofasc. deci.
101. *n. 5.* Ideò poterit perpetuò ius dicere in eisdē
locis per se ipsum *Alciat. Sola. & alij,* de quibus per
Surd. cons. 261. n. 8. & 9. Vbi *n. 10.* subdit idem ma-
gis esse quādo officia sunt parui redditus, & mo-
43 dici emolumenti, † quo casu licitum est per plura

tempora in eis continuare Glos. in l.vnic.C.ad l.iul.
de ambit.& in l 1.C.de muner.& honorib. nõ continuand.
lib.10.Natt .cons 58.n.3.Ita vt possint cogi, qui iam
munere functi sunt iterũ suscipere idem officiũ,
44 si alij oõ inueniãtur †l.honor.13.in fi.& ibi gl.in verb.
creentur.ff.de munerib.& honor.l.vt gradatim.11.§.quoties.
& ibi gl.in verb.infringitur.ff.eo.tit. gl.in l.diuus.18.
in verb.continuet.in pr.ff.ad municip.Prout etiam stãte
huiusmodi tenuitate esset permissum duplex of-
45 ficium exercere eodem tempore, † & in eadem
Curia actuarium, & Iudicem gerere Luc.de Penn.
in l.1.C.de primicer.lib.12.

Amplius ne dum permitteretur huiusmodi expressa
cõfirmatio, sed sufficiet tacita prorogatio,
cum officialis finito anno, seu biẽnio suę electionis
habeat administrationẽ, & eius gesta valeant,
donec nouus fuerit non solum electus, sed cepe-
46 rit possessionẽ sui officij. †quasi apud eum remaneat
administratio cum titulo l.1. §. administrationem.
C.vt omn.iudic.tam ciuil.quam milit.& in terminis
ita concludit Guid Pap.decis.501. vacante. & cons.
568. sequitur Mar.Mut. super consuetud.panorm. c 68.
47 n.11.Intelligẽdo de Iudice ordinario, †quidquid
secus sit in Delegato cum temporis præfinitione
Bal.in l.meminisse.col.2.vers.extra quæro.ff.de offi.procõs.

Et cum Reipublicæ gubernacula sicut nauis
credenda sint tantũ personis idoneis l.vt gradatim
11.ff de muner.& honorib. si non inuenirentur tales,
magis continuatio officiorum deberet permitti;
48 † Ita vt qui iam munere functi sunt, quãuis essent
ab illis iterum obeundis immunes, tamẽ possent
compelli denuò eodem officio fungi, cum talis
immunitas infringatur ob eandem causam defe-
ctus idoneorũ l.honor.13. §.fi.vbi gl.in verb creentur.
de muner & honorib.l.vt gradatim.§.quoties.& l.æstimationem.
16.in fi.ff.eo.tit.gl.in l.liceat.12.in verb. & sapius.
49 C.de assessoribus †Cum etiã, quod magis est, ob penuriam
hominũ idoneorum minus habiles quãdoque
muneribus obeundis admoueantur, quasi
vtilius sit illos honoribus præfici, quàm omnino
nullos l.3.§.spurios.de decurion. Et de vilibus hominibus,
minoribus 25.annorum, & senibus immunibus,
& aliis similibus non arcendis à dignitatibus
in defectum idoneorum multa adducit
Radulph.Forner.lib.5.rer.quotidianar.c.10.fol.90.

Ex quibus sequitur Prætorem, vt supra cõfirmatũ
habendũ esse pro Ciue, & debere frui priuilegiis,
& beneficiis statutorum loci, cui præest,
cũ immo officialis donec in officio moratur nũ
50 solùm dicatur ciuis, † sed etiã caput ciuiũ Bart.in
l.municeps.§.fi.ff.ad municipal.Io.de Plat. in l.ciues.C.de
incol.lib.10.Surd.dec.330.n.24.vers.& videmus.Quidquid
dixerit Alciat.cons.45.n.9.dum consuluit Castellanum
nullo tempore etiam mille annorum
contrahere domicilium in loco, in quo ratione
51 officij commoratur, †Cum contra eum sit verior
opinio, vt testatur Lancell.Gall.super consuetud. Alex.
in verb.maritus.q.6.n.1 tom.2 fol.300.Menoch.de arbit.
cas.86.Surd.cons.106.nu.6.Intelligendo tamẽ quo
52 ad multa, nõ quo ad omnia: † Nam in loco officij
non poterit conueniri, nisi pro his, quæ gessit
ratione eiusdem officij, dummodo ex alio non
esset factus illius fori, quia videlicet ibi contraxisset
l.2.§.legatis.& §.omnes.de iudic. Bart.de represal.
q.5.pr.n.12. Vbi etiàm, quod sicut sunt limitatè ciues,
ita etiã habent limitatum ius petendi repre-
53 salias; †Quod etiam est in stipendiariis, scholaribus,
& aliis, qui ex statuto, vel lege habentur pro
ciuibus; nõ enim sunt in omnibus ciues, sed quo
ad quid Surd.cons.206.in fi.n.39. Vbi etiam ea hoc
54 concludit, †quod isti Gubernatores nõ possunt
compelli coram Prætore pro his, quæ non gesserunt
in ea ciuitate, & quod proinde Prætor non
dicitur Ordinarius Iudex illorum, & consequenter
coram Prætore non posset peti reductio.

Quemadmodum etiam ex prædictis sequitur
honorandũ esse talem Officialem tã in præcedẽ-
55 do, †quàm in salutando, & in aliis actibus publicis,
& priuatis prout antea, cum fuerit rite cõfirmatus
ex superius adductis. Ideò non esse excusandos
illos, qui solitum ei honorẽ denegabant;
& de salutatione debita officialibus est tex. in l.ex
agentibus.4.C de princip.agent.in reb.lib.12. Card. Alex.
in c.duo sunt.distinct.96.c.certum.dist.10 cum aliis per
56 Mut.super consuetud.panormit.c.8.n.13. †Vbi etiam n.
15. quod pœnam quasi sacrilegij incurrunt cõtra
facientes Io.de Plat.in l.1.C.de domestic.& protector.lib.
10.& in l.1.C.vt dignit.ord.seruet.Ita vt etiam exem-
57 pti teneantur præstare reuerẽntiam ei, †à quo eximuntur
Cassan.in catal glor.mund.consid.27.p.4.fol.
510.Cum enim ipsemet Princeps officiales suos,
58 †& cõsiliarios honoret, & etiam illis assurgat Glo.
in l.1.C.de sentent.pass Felin.in rubr.de maior.& obedien.
Barbat.de præstan.Cardin.quæst.1.col.2. Multò magis
59 hoc faciendum est à subditis, † qui debent eos
honorare tanquam Principem repræsentãtes Io.
de Plat.in l.primicerium.Cod.de fabricens.lib.10. Luc. de
Penn.in l.emictionum. vers veneratione. C de curs.publ.&
l.duos.C.de susceptor. & archar.eod.lib. Signorol. de Homod.
cõs.108.col.1.vers.redeo ad primũ. Cum etiã officiali
finito officio tempore syndicatus idẽ honor
60 sit debitus † qui antea præstabatur propter reliquias
præcedentis dignitatis Bald. in l nec quidquã.
§.proficisci.ff.de offic.procons Las.in l.1.n.7. C. vt omn iudic.
tam ciuil. & tanqoam notandum refert, & sequitur
Surd.de alim.tit.1.q.127.in fin.num.8.

EPITOME.

In locatione quando habeat locum remediũ
l.2.C.de rescind.vend.& pactum de mutuãdo an
illam reddat illicitam. Locans operas tam fabriles,
quàm obsequiales etiam in perpetuum quãdo
possit cogi ad illas præcisè præstandas, an trãseant
ad hæredes; & valeat illorum cessio, & delegatio,
& in eis læsio admittatur, & an valeat cõuentio
seruiendi in triremibus, & pactum operãdi,
donec debitum soluatur creditori. Artifices,
& Tribuni voluptatum qui dicantur, & an eis
debeatur merces non conuenta. Exceptio cessionis
bonarum operarum an possit opponi.

SVMMARIVM.

1 Remedium l.2.C.de rescind.vend.an habeat locum in locatione etiam illa finita.
2 Non enim nullæ sunt qualitates.
3 Pactũ de mutuando in locatione an reddat illam inualidã.
4 In locatione non cadit vsura.
5 Locatio officij cum onere, vt conductor illud expediat suis sumptibus valet.
6 Societas mercium æstimatarum, an valeat vt lucrum certum ex eis debeatur. & n.7.
8 Læsio non habet locum in locatione operarum. & n.10.
9 Operarum causa non est vniformis.
11 Locatio operarum, an valeat, vt quis præcisè cogi possit

Digitized by Google

poßit ad illas præstandas. num.12.13.14.24. & 29.

15 *Promißio præcisa operarum quomodo intelligatur. num. 16. & 17.*

18 *Opera in perpetuum an poßint locari. Et quid in paupere. n.19. Fauore religionis. n.20. & pro Republica. num.21.*

22 *Conuentio seruiendi in triremibus valet.*

23 *Pactum standi in perpetua carceribus an sit nullum.*

25 *Operæ obsequiales an poßint in stipulationem deduci. num. 26. & 27.*

28 *Obligatus semper stare cum aliquo satisfacit, quamuis interuallum temporis adsit.*

30 *Operæ fabriles transeunt ad hæredes, & poßunt delegari. n.31. Intellige n.32. & 38.*

3 *Ciuium & castri alienatio quando permittatur domino.*

34 *Debitor an poßit se obligare de operando creditori, donec satisfaciat, & an Iudex poßit ad hoc condemnare non existente aliquo facto. num 35. & 36.*

37 *Operæ sunt præstandæ, prout conueniunt artificio vniuscuiusque.*

39 *Operæ quæ exhibentur ad exhilarationem per cantores, & similes poßunt locari.*

40 *Artifices, & Tribuni voluptatum vocantur Musici, cantores, ioculatores, & similes, & an poßint prætendere mercedem non conuentam. & n.43.*

41 *Histriones domestici qui dicantur.*

42 *Voluptatum nulla æstimatio datur.*

44 *Iniuria facta infamibus vmbra viri debet emendari.*

45 *Iudicium contra Tabernarium petentem pecuniam ab egeno, qui panem suauius comedit ad odorem culinæ, & Mulieris exigentis aurum ab adolescente, qui in somnis imaginatus est rem cum ea habere.*

Auaritia in quolibet præsumitur, & non est probanda.

46 *Histriones, & similes non referunt infamiam ad iniuriam.*

47 *Nero prohibuit conuicia sibi facta puniri.*

48 *Exceptio cessionis operarum an poßit opponi.*

CAPVT CLXXXV.

IN contractu locationis dicebatur esse locum
remedio *l. 2. C. de rescind. vendit.* † secūdum opi-
nionem, de qua per *Gabr. conclus. 1. n. 30. de empt. &*
vendit. Et quādo locatio fuisset finita, vt istè cō-
cludit *Pinell. in d. l. 2. p. 1.* aduersus *Dec. cons. 573. n. 8.*
qui voluit contrarium, quasi tunc effectus fuerit
2 consummatus, † cum non entis nullæ sint quali-
tates *l. eius qui in prouincia. ff. si cert. petat.* Et ob istā
rationē, quod conductor læsus habeat remedium
rescissorium concludunt Doctores esse validum
3 pactum de mutuando in locatione appositum, †
neque eam reddere illicitam *Abb. cons. 12. lib. 1.* &
est decisio *Rot. coram Cardin. Millin. Romana vineæ.*
16. nouembris 1597. quæ est inter impressas per *Fa-*
rinac. decis. 119. Vbi *Add.* ampliat quamuis pensio
non sit iusta *Aim. cons. 145. n. 10.* Cum etiam in lo-
4 catione non cadat vsura, † quasi locans domum
det vsum illius, & quodammodo videatur muta-
re lucrum cum lucro *c. eiiciens. in fi. vers. primo qui-*
dem. 88. dist. latè *Graff. decis. cas. conscient. p. 3. lib. 2. de*
vsur. c. 24. n. 29. & 30. sequitur *Farinac. cons. 91. in fi.*
5 *n. 30.* † Vbi de locatione officij facta cursori, vt
ipse expediat idem officium suis expensis, ex qui-
bus licèt constituatur maior pensio, non tamen
6 erit vsura. Et de societate aromatariæ, † in qua
dantur merces æstimatæ, & lucrum certum taxa-
tum an sit vsuraria est decisio *Rot. per Cardin. Mil-*
lin. Ferrarien. societatis. 20. decembr. 1599. quæ est
inter impressas per *Farinac. decis. 130.* Et de pretio
mercium non soluto, vt aliquid certum debeatur
7 † an sit vsura *Rimin. Iun. cons. 277. Ladercb. Imol.*
cons. 189.

In casu tamen de quo agebatur Dixi prædicta
non habere locum, etenim eramus in locatione
8 operarum, † in qua non est consideranda læsio,
vt possit competere remediū *l. 2. C. de rescind. ven-*
dit. cum illarum æstimatio emanet ab illis, qui
locant operas, quarum non est vniformis valor:
Nam plerumque robur hominis, ætas, temporis-
que opportunitas naturalem causam operarum
9 mutat † *l. si non sortem. 26. §. libertus. ad med. & ibi*
glos. in verb. robur. de condict. indeb. auth. de instrum.
caut. & fid. in princ. vers. non ita enim l. penult. & ibi
glos. in verbo fabriles. ff. de præscript. verb. l. nemo est
qui nesciat. 5. & ibi glos. in verb. easdem. de duob. reis.
10 *Corn. cons. 257. n. 6. lib. 4.* † Et in terminis ita con-
cludit *Rota coram R. P. D. Oran. romana mercedis. 23.*
ianuarij 1591.

Rectè igitur fuit actum ad operas præcisè ex-
hibendas, cum valeat promissio, & locatio ope-
11 rarum ad tempus, † ita vt quis possit ad factum
præcisè compelli, neque sit locus solutioni inter-
esse, cum videatur electa industria personæ *l. in-*
ter artifices. de solution. & concludit *glos. in l. si q. q.*
22. in verb. seruari. C. locat. vbi quod actor eligit, an
velit factum, vel interesse, & in cōtumaciam par-
tis, cum præcisè agitur ad factum, iuratur in li-
tem *l. si cui. in fin. & ibi glos. in verb. iuratum. ff. locat.*
vbi quod est bonæ fidei, quare permittitur iurari
l. in actionibus ff. de in lit. iurand.

Neque obstat *glos. in l. post certi temporis. 36. in*
12 *verb. vbi. in fin. C. de liber. caus.* † vbi quod non po-
test cogi præcisè ad exhibendas operas, qui illas
locauit, cum simus in facto, ad quod nemo præ-
cisè tenetur *l. si fundum. l. cum stipulatus sum mihi. §.*
vlt. l. stipulationes non diuiduntur. §. celsus. ff. de verb.
obligat. l. si quis ab alio. 13. §. fi. & ibi glos. in verb. obli-
gationibus. & Bart. in princ. ff. de re iudic. l. si tertius. §.
13 *officium. de aqu. pluu. arcend.* † Quia contrarium est
verius, quod non sufficiat præstatio interesse ob
industriam personæ, quæ videtur electa, & cum
non sit vniformis valor operarum, vt dictum est,
& concludit *Florian. in l. 3. §. constituitur. ff. de vsufr.*
Henric. Boic. in c. rescripto. n. 14. de iur. iur. post Azo. in
summ. C. locat. n. 7. Gail. lib. 2. de pac. public. c. 2. n. 23. in
fin. & est tex. *in l. stipulatio quæ est antepenult. §. ha-*
bet autem. in fi. vbi glos. in verb. placuerit. ff. de non.
oper. nunciat. l. sed & hi. §. prætor. & §. vltim. & ibi
glos. in verb. defendere. in princ. de procurat. l. rescri-
14 *ptum. §. 1. ff. de pact.* † Contraria autem proce-
dunt quando non adesset facultas faciendi, illa
enim existente obligatus cogi potest præcisè ad
factum *Bart. in l. stipulationes non diuiduntur. la 2.*
de verb. obligation. Soccin. cons. 228. col. vlt. in fi. n. 9.
vers. sed contrarium. lib. 2. Surd. decis. 304. per tot.
dixi supra *c. 160.*

Verum esset quod non cogeretur promittens
15 operas præcisè per supplicia, † & tormenta ad
operandum, quia amplius exigeretur quàm esset
debitum *l. in seruorum. § fin. de pignor.* Sed intelligi
debet præcisè, idest, captis pignoribus, mulcta in-
dicta, Et tunc aut æquitas præcisè dictat cogi,
quia alius nesciret, vel non posset tales operas fa-
16 cere, vt quando esset solemnis scriptor, † & tunc
præcisè cogitur, ex natura enim rei promissæ re-

iata ad personam promissoris tacitè videtur hoc
actum *glos. in l. stipulat. §. fi. de nou. oper. nunciat.* Aut
non interest de persona, sed solùm de opere, quia
à multis fieri æquè bene, & æquè vtiliter potest,
17 & tunc satis est præstari interesse,† vel pœnam, si
pœna fuit promissa, quia tacitè hoc videtur actũ
l. stipulationes non diuiduntur. §. celsus. de verbor. obligation. & ita in terminis distinguit *Bald. in l. si ij. 22. C. locat.*

Amplius valebit etiam locatio operarum in
18 perpetuum, intelligẽdo tamen,† vt tunc non cogatur
præcisè operari, sed possit vel per substitutum
seruire, vel soluere interesse *glo. in §. vsusfructus. in verb. absc̃edẽte. ad med. instit. de vsufr.* per tex.
in *l. ad similitudinem. & l. quisquis. C. de episc. & cleric. l. vnic. §. ne autem. C. de cadac. tollend. l. nemo est. de duob. reu.* & voluit etiam *glo. in l. cum antiquitas. 14. in verb. nunquam. ad med. C. de vsufr.* per tex. in *l. 3. de vsufr. legat.* & notat *Bald. in d. l. cũ antiquitas.* vbi
quod tenebitur præcisè si velit, sin minus causatiuè
soluendo interesse *l. stipulationes non diuiduntur. §. celsus & l. in operu. ff. de verbor. obligation.* sequitur *Anchar. in c. lator. n. 7. de pignor. Bart. Imol. & alij in l. titio centum. §. titia centum. il 2. de condit. & demõstrat. Roman. sing. 365. an si quis obligauerit. Bursat.* qui de cõmuni *consi. 204. n. 21 lib. 2 Doctor. in l.*
19 *omnes. §. constituitur. de vsufruct.* †Quamuis in paupere
posset defendi, vt præcisè sit compellendus,
quando paupertate oppressus operas suas in perpetuũ
locauit pro alenda eius familia secundum
Castr. in l. cum antiquitas. C. de vsufr. Florian. in l. 3. §. constituitur. n. 3. eod. tit. licèt contrarium sequatur
Reat. de inop. debitor. c. 1. n. 3. & Coler. de process. executiu. c. 6. p. 1. n. 18. Prout etiã fauore religionis vale-
20 bit locatio operarũ in perpetuũ,† & cõpelletur
locans ad illas præcisè præstandas *Abb. in cap. inter dilectos. n. 11. de donation. Roman. sing. 365. Bursat. cons. 204. n. 22. & 23. lib. 2.* vbi ampliat in Republica,
ad cuius fauorem si quis se obligauerit non li-
21 berabitur præstando interesse † *l. fideicõmissa. §. fi. de leg. 3.* Cum Ecclesia, & Respublica æquiparentur
l. vlt. C. de sacrosanct. eccles. Et valebit quoque conuentio
delinquentis de seruiendo in triremibus
ad tempus in pœnã delicti, de quo est accusatus,
22 prout promissio de exulando,† & si exilium fregerit
de remigando per tot annos; Quemadmodum
etiã obligaretur qui accepta pecunia operas
locaret ad remigãdum, ita vt si hæc cõuentio
fiat cũ Principe habente potestatẽ legis condendæ,
valeat etiam in perpetuũ *Bart. in leg. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact.* & declarat *Balthas. Go-*
23 *mes. de potest. in se ipsum. c. 19. lib. 11. n. 12.*† Quidquid
aliàs nõ valeat pactum, per quod quis se obligat
ad carceres perpetuos *Henr. Boic. in c. ex rescripto. n. 16. de iur. iur. Couar. lib. 2. var. resolut. c. 1. n. 7.* Prout
etiam interdicitur pœna perpetui carceris, quasi
illius sit improprius vsus, qui non pœnæ sed diligentiori
custodiç causa haberi debet *l. si quis filio. 6. §. eius. de iniust. rup. testam.* & explicat *Cuiac. lib. 14. obseruat. cap. 34.* & est tex. in *l. aut damnum. 8. §. solent. ff. de pœn.*

Non obstat quod operum promissio siue perpetua,
siue temporalis facta ab ingenuo non valeat,
& nullam producat actionem, quamuis ad-
24 sit stipulatio, & iuramentum, † quidquid aliud
sit in liberto, qui tenetur illas præstare patrono
leg. penal. & ibi gl. in verb. de filio. ff. si quis à parent. fuer. manum. l. nullum. & ibi glos. in verb. patrono. de obseq. à liberis. & libert. parentib. & patron. præstand. glos. in l. vt iurisiurand. in verb. libertum. ff. de oper. li-
25 *bertor.* † Quia prædicta habent locum in operis
obsequialibus *Luc. de Penn. in l. cũ scimus. C. de agricol. & censib. lib. 10. Couar. in c. quamuis. p. 1. §. 2. n. 5. de pact. in 6.* Qui enim artificium non tenet non debet
exhibere operas, quæ sint contra eius dignitatem,
videlicet, quod cum Domino moretur,
simul peregrè proficiscatur, illum comitetur aut
negotium eius exerceat, vel obedientiam præstet
26 in his, quæ iubentur.† & officio eius competũt,
quæ sunt exẽpla operæ inhonestæ eius, qui in dignitate
existit *glos. in l. hæ demum. 36. in verb. moretur. de oper. libert. & in l. penult. C. eod. tit. c. in summa. & c. si inimicus. dist. 83.* Nisi essemus in persona vili,
27 † cuius quidem operis ad omnia etiam seruilia
ministeria vti possumus *Vdalric. Zas. singular. respons. lib. 1. capit. 3. num. 19. per l. vlt. in fin. ff. de stipulat. seruor. l. huic. §. 1. ad fin. ff. vsufruct. quemadm. cau. l. 2. §. 1. ad leg. aquil.* sequitur *Coler. de processib.*
28 *executiu. p. 1. c. 9. n. 5.* † Quamuis etiam in istis non
esset intelligendum, vt deberent stare omni momento,
licèt se obligassent stare cum aliquo semper
quotidie, & omni tempore, cum ista verba,
& similia debeãt accipi ciuiliter, quamuis enim
interuallum ponatur potest diei quotidie *Felin. in prohem. Gregor. in verb. rex pacificus. colum. 1. in fin.*
29 *num. 3.* Aliud est in operis fabrilibus, & † artificialibus
de quibus loquimur, quarum stipulatio
valet ex superius allegatis, ita vt etiam ad hære-
30 des transeant † *l. fabriles. 6. de oper. libert. l. 3. & ibi glos. in verb. hominu. de vsufruct. legat. Cuiac. obseru. lib. 17. c. 14. in fin.* & possint quoque cui-
31 cunque delegari † *Bart. in l. si vna fortem. 26. §. libertus. num. 30. de condic. indeb. Bald. in lib. 1. num. 5. C. de oper. libert. Zas. in suis singular. respons. lib. 1. cap. 3. num. 50.* Cum operarum merces dicatur
fructus laboris hominis *l. cum duobus. §. in coeunda.*
32 *ff. pro soc. Bald. in l. 2. num. 1. C. locat.* † Dummodo
talis operarum delegatio nihil noceat promissori
ob sæuitiam eius, cui delegarentur, aut ob aliquam
similem causam *Idem Bald. in l. liberti. 10. num. 14. de oper. libertor. Coler. de processibus. execu-*
33 *tiu. p. 1. cap. 9. num. 421. fol. 246.* † Exemplo ciuium,
& castri, seu ciuitatis, in quibus licèt nõ permittatur
alienatio *Rimin. Iun. cons. 601. per tot. Aim. cons. 241. Franc. Marc. decis. 437. lib. 1.* Tamen sustinetur
quando alienatio fit in æquè idoneum, & non
inferiorem, & paratum facere easdem conditiones
vassallis, & in aliis casibus, de quibus per *Gabriel. de iur. quæsit. non toll. concl. 8. n. 13. vsque ad n. 19.*

Quibus adde etiam debitorem posse per pactum
se obligare in casu non factæ solutionis ad
34 præstandas operas tãdiu,† donec satisfactum sit
creditori, cum operari, vel ministeria liberalia
subire non sit species seruitutis, sed quidam modus
exoluendi debitum, adhibita tamen misericordia,
& moderamine, ne plus iusto laboribus
grauetur debitor, prout in specie concludit *Aug. in auth. immo. n. 2. C. de act. & obligat. Bald. in l. 1. n. 9. C. qui bon. ceder. poss. Peccius. Ziricam. de iur. sistend. cap. 4. num. 4. Aret. in §. vsusfructus. num. 1. instit. de vsufruct. Couar. de sponsalibus. p. 2. c. 7. nu. 5.* & de communi
post *Emã. Soarez. Port. & alios*, quos allegat,
docet *Matth. Coler. de process. executiu. c. 9. p. 1. nu. 28.*
35 † vbi ampliat ad obligationem operarum perpetuam,
& ad casum, in quo nõ adesset pactum,
quia etiam tunc creditor poterit instare apud
iudicem,

Iudicem, vt compellat debitorem non soluentem
ad præstandum operas, donec ei satisfaciat *glos. in*
l. pro harede. 22. §. si quid tamen. in verb. maximè. in fi.
& ibi Aug. n. 4. de acq. hared. Bal. *in l. vlt. in fi. C. de ca-*
ptiu. & postlim. reuers. & in l. 1. n. 5. C. de oper. libert.
36 *Firm. in verb. debitor pauper. n. 18.* † Dummodo tamen
semper licitum sit debitori etiam adiudicato per
Iudicem creditori ad præstandum operas, donec
soluerit, offerre pecuniam, per quam poterit se
quandocunque à dictis operis liberare *Zas. in l. si*
insulam. 84. n. 15. de verb. oblig. Coler. d. c. 9. n. 36. per l. si
seruum. 91. §. sequitur. vers. posse emendare moram. ff. de
verb. obligat.

In prædictis tamen aduertendum est edendas es-
37 se operas artificio vniuscuiusque conuenientes; †
Ita vt si promissor vacaret vno tẽpore pluribus o-
peris artificialibus, & diuersi generis, iudicandum
sit de eo secundum artem, in qua plurimum versa-
batur *Bart. in l. si non sortem. 26. §. liberrus. de condict.*
indebit. Vnde Pictor pinget, Scriptor scribet,
Sutor & Sartor vestes parabit, & calceor, &
sic de similibus *l. eius artificij. 16. l. nec audiendus*
38 *17. de oper. libert.* † Adeo vt si creditor huiusmo-
di operis non indigeat possit illas alteri locare,
cedere aut delegare pro certa mercede *l. 3. de v-*
sufr. leg. l. si libertus artem. 27. l. operum. 9. in fi. de oper.
libert. Dummodo non præiudicetur debitori per
talem mutationem, vt supra dictum est *Bal. in l. li-*
berti. 10. n. 14. ff. eod. tit.

Ista autem non solum procedent in operis con-
cernentibus commodum personale Domini, &
39 rerum, & patrimonij ipsius, † vt in Scribis, Cal-
culatoribus, Fabris, Pictoribus, & similibus, vt
dictum fuit: Sed etiam in operis, quæ exhibentur
ad exhilarationem Dominorũ, vt in Cantoribus,
Citharedis, Parabolanis, Athletis, Musicis, Gla-
diatoribus, Mimis, Saltatoribus, & Histrionibus;
Ii enim dicuntur quoque exhibere operas artifi-
ciales *Ias. in l. si non sortem. 26. §. liberrus n. 24. de con-*
dict. indeb. Coler. de processib. executiu. p. 1. c. 9. numer. 8.
40 † Et quoniam tales iocando, canendo & saltando
demulciunt, & deuinciunt sibi aures Superiorum,
appellantur artifices voluptatum *l. vt iurisiurandi,*
7. §. dabitur. de oper libert. Vel tribuni voluptatum,
qui non solùm publicè quondam habiti sunt, sed
etiam domi alebantur, & domestici histriones vo-
cabantur † *l. quisquis, 5. & l. vltim. C. theodos. de sce-*
nic. Cassiodor. lib. 5. var. epist. 25. & lib. 6. in formula Co-
mitis Archiatrorum. & lib. 7. in formula tribuni vo-
luptatum. D. Augustin. lib. 2. aduers. academic. ca. 2. La-
ctant. Firmian. lib. 6. cap. 21. cum aliis per *Radulph.*
Forner. lib. 5. rer. quotidian. ca. 29.

Ex quibus sequitur, quod talibus nulla debetur
merces, nisi fuerit in stipulatione deducta, cũ suffi-
ciat illos frui poculis, mensa, & vestitu domino-
42 rum, quasi nulla sit voluptatis æstimatio † *l. si. de o-*
per. seruor. l. voluptaria. 7. & l. in voluptarijs. 11. ff. de
impens. in reb. dotal. fact. Zas. respons. sing. li. 1. c. 3. n. 44.
Ideo capiant quid possunt, dum gratia Principis
durat, à qua si cadant, vel Princeps moriatur, nihil
poterunt exigere ab hæredibus Dominorum,
quamuis in eorum seruitio se collocauerint ex-
43 pectatione futuræ liberalitatis, † vt concludit in
terminis *Coler. de processib. executiu. p. 1. c. 9. n. 12.*

Vbi etiam subdit illud notandum circa iniurias
illatas istis iaculatoribus, & histrionibus, vt suffi-
ciat eas emẽdari vmbra viri, cum sint infames, &
habeantur pro mortuis, & vmbris, Ideò vmbra æ-
44 rit æquiualens satisfactio. † Exemplo illius Taber-
narij petentis pecuniã ab egeno, qui panem sua-
uius comederat ad culinæ suæ fumũ, & nidorem.
45 † Iudicatum enim fuit satisfaciendum esse taber-
nario ex sono denarij, Quod quidem iudicium li-
cèt à fatuo datum, nõ potuit esse iustius, ita vt ne-
que Cato magis sapienter iudicasset, vt referũt *Io.*
Andr. Abb. & alij in c. ad audientiam nostram 3. de con-
suet. ud. Ias. cons. 178 in causa matrimoniali, col. 2. vers.
confirmatur per illud. lib. 2. Tiraq. de legib. connubial.
l. 11. in priu. glo. 1. n. 5. vers. non tenetur igitur, ad med.

Prout etiam simile iudicium fuit Boechoris,
Cum enim quidam in Ægypto meretricem Tho-
nidem deperiret magnam auri quantitatẽ exigen-
tem, deniq; tandem eam concupiscere imaginatus
in somnis se cum illa rem habere. Quare mulier
mercedem apud iudices poposcit: Bocchoris Iu-
dex causa cognita iussit quantum auri postulaba-
tur in vase numeratum hinc inde manu agitari, &
eam vmbram ab ea apprehendi, iudicás imagina-
tionẽ veritatis vmbram esse *Plutarc. in Demetrio.*
col. 15. f. 91. Licèt ibi subdat hoc iudicium non vn-
dequaque iustũ Lamiæ habitum, Quamuis enim
iuueni amor per insomnium fuerit ademptus, non
tamen vmbra mulieri cupiditatem auri ademit,
& rectè quidem, Nunquam enim pecuniæ sitis ex-
tinguitur, in mulieribus præsertim, quarum genus
auarissimum est, præcisè talium inhoneste viuen-
tium: Cum etiam hoc auiditatis vitium prauitati
naturæ hominis adcò insideat, vt omnium possit
dici proprium, vnde nõ immeritò dicatur omnes
præsumi auaros, ita vt hæc probatio non sit requi-
rẽda *Bertr. cons. 59. vol. 3. p. 2.* quem sequitur *Coler. de*
processib. execut. c. 10. p. 1. n. 14 8. vers. septimo ista sen-
tentia. Idem legimus accidisse alteri mulieri,
quæ similiter poscebat pecuniam ab adolescente,
qui ea, quæ vigilãs voluisset, somniauerat, Iudex e-
nim iussit pecuniã petitam numerari, & poni ante
speculum, eiusque speciem, & imaginem in eo in-
spectam à muliere apprehẽdi. Hinc meritò specu-
culo elusa est, quæ ex illusione mercedem petebat.

Quibus adde magis esse satisfactum per supradi-
ctum modum quo ad iniurias illic irrogatas, cum
tales non refērant infamiam ad aliquam contu-
meliam, immò illam magnopere concupiscant:
46 Vnde *Tacit. annal. lib. 11.* † Apud istos inquit, no-
uissima voluptas est infamia & *Iuuen. satir. 6.* Fa-
mam cõtempserat olim, cuius apud molles mini-
ma est iactura, sequitur *Tiraq. de pœn. minuend. in*
47 *præfat. n. 19.* vbi etiam de Nerone, † qui conuicia in
eum facta prohibuit pœna affici, & id quidem
contempto omnino infamiæ.

Vltimò adnotandum quod neque poterit oppo-
ni exceptio cessionis bonorum contra huiusmodi
48 exactionem operarum, † eum illud beneficium ha-
beat locum in obligatione dandi, secus faciẽdi, seu
operãdi; Quare ad operas præstandas semper præ-
sumeretur debitor sufficiens. & habilis ad soluen-
dum, ita vt per dictam cessionem non possit se li-
berare à præstatione seruitii promissi *Salic. in l. 1. n.*
6. vers. quaro quinto obligat. C. qui bon. cedere poss.
Mansuer. in prax. forens. tit. de obligat. & renunciat. n.
6. vers. tertio si est obligatus ad factum. Et dicam, Deo
dante, infra in capite particulari.

EPITOME.

Priuilegia Doctorum an competant Aduocatis,
& Procuratoribus, sicut actu legẽtibus, & quid in
ignaris, & Doctoribus ex rescripto, & non exercẽ.

tibus, aut operam daotibus, Mercatura, & similibusqui malè in eorum munere se gerunt. Milites non militantes, sed parati ad militiam an gaudeat priuilegiis Militum. De lege Titia, & Cincia prohibente munera Aduocatis. Et quomodo intelligantur versus Ausonij de ea loquentes contra Iurisconsultum imperitum. Et de variis nominibus quibus appellabātur tam Doctores ignari, quàm malè se gerentes. Indoctus an possit esse Iudex. Ciues ex priuilegio an sint propriè ciues. Impedientes studia à quibus possint expelli.

SVMMARIVM.

1 *Doctorum priuilegia multa de consuetudine non seruantur. & n.2.*
3 *Priuilegia Doctorum competunt aduocatis, eorum socijs fratribus, vxoribus, & filijs. n.4.*
5 *Patrocinium Doctoru filijfamilias dicitur peculium quasi castrense.*
6 *Aduocatus docet iura, & appellatur preceptor. n. 7. & scholasticus. nu.8. & 9.*
10 *Facultas expellendi obstrepentes, & dantes similia impedimenta quando competat Doctoribus. n.11.18. & 19.*
11 *Scientia non est propter se, sed propter operari.*
13 *Studiorum causa est ad publicam vtilitatem.*
15 *Appellatio non datur à sententia in causa studij.*
16 *Contra impedientes studia proceditur die feriato.*
20 *Procuratores quando gaudeant priuilegijs Doctorum. n.21.*
21 *Lucrum procuratoris filijfamilias an sit quasi castrense.*
23 *Doctores qui non exercent & incumbunt mercaturæ non habent priuilegia. & n.24.*
25 *Mercatura quando deroget nobilitati.*
26 *Milites ob vitam inhonestam perdunt priuilegia.*
27 *Milites non militantes, sed parati ad militiam an habeant priuilegia militum. n.28.*
29 *Ignari Doctores non gaudent priuilegijs doctorum, nec nobilium. n.30.*
31 *Approbatus an possit reprobari. n.32.*
33 *Reprobatus an iterum approbetur.*
34 *Bartolus laudatus à Baldo pro Doctore substantiali.*
35 *Baldi subscriptio contra imperitos.*
36 *Seruius Sulpitius ob ignorantiam obiurgatus multum postea profecit.*
38 *Saturnini dicuntur doctores absurdas sententias proponentes.*
38 *Prouerbium, indoctior Philonide Melitensi.*
39 *Ciceronis dictum contra imperitum Doctorem.*
40 *Carmina contra iurisconsultum ignarum.*
41 *Doctor necessitatis, id est sine lege.*
42 *Doctor moneta tonsa, id est sine literis.*
43 *Declaratio carminum Ausonij contra Iurisconsultum imperitum. n.45.*
44 *Lex Titia, & Cincia contra Doctores accipientes munera.*
46 *Scatinia lex quid contineat.*
47 *Imperitus an possit esse Iudex, Medicus, & Chirurgus. n.49. & 52.*
48 *Illiteratus qui debeat dici.*
50 *Indignum promouens an peccet.*
51 *Insufficientia an sit causa remouendi officialem.*
53 *Peritorum penuria facit admitti minus idoneos.*
54 *Doctores bene se gerentes habent priuilegia.*
55 *Priuilegio abutens priuatur priuilegio.*
56 *Præuaricator in officio perdit officium.*
57 *Priuilegiatus non habet priuilegium cessante causa studij.*
58 *D. Bernardi exclamatio contra prauos Doctores.*
59 *Concinnatores & redemptores litium, rabulæ moratores, latratores, & veteratores qui sint. n.61.62. & 63*
60 *Causina facundia de quibus dicatur.*
64 *Nulla causa mala, quam peritus non faciat bonam, an debeat admitti hoc dictum. n.65.*
66 *Munus aduocatorum dicebatur causidicina.*
67 *Aduocati qui inter clarissimos ponebantur.*
68 *Doctores ex rescripto, seu bulla an gaudeant priuilegijs Doctorum n.70.73.74.79.80. & 82.*
69 *Requisita ad doctorandum.*
71 *Gradus doctoratus non est dandus per saltum.*
72 *Priuilegia Militum S. Petri quo ad Doctores creandos.*
75 *Doctoratus à Principe gaudet priuilegiis Doctorum. nu.77.*
76 *Maius dicitur damnum à maiore datum.*
78 *Legatum cum doctorabitur an habeant doctoratus à Principe.*
81 *Priuilegia Doctorum an dentur dignitati, vel scientiæ. nu.83.*
84 *Ciues ex priuilegio an sint propriè ciues. n.85.*
86 *Filius arrogatus an veniat sub statuto prohibente filium familias obligari.*
87 *Promotus corruptis doctoribus non gaudet priuilegiis.*
88 *Emens officium eius priuilegio non gaudet.*
89 *Doctor non habent libros non habet priuilegia.*
90 *Doctor indiget multis libris.*

CAPVT CLXXXVI.

Multa priuilegia Doctorum tam quo ad immunitates, quā quo ad alia referuntur† per *Bart. & Castr. in l. medicos. 6. C. de professor. & medic. lib. 10. Bald. in l. 1. in princ. column. fin. de iust. & iur. Cardinalis in clemen. 2. de magistr. Cassan. in catalog. glor. mund. consid. 12. p. 8. & consid. 24. & 41. par. 10. Dec. in l. 1. C. de dignitatib. lib. 12.* Verùm quia de cō-
2 suetudine aliqua priuilegia Doctoribus concessa non admittuntur, † quæ consuetudo valet secundum *Gasp. Beat. de inop. debitor. cap. 16. numer. 152.* Quo ad ea quæ adhuc sunt in obseruantia, cum contigisset de nonnullis dubitari Dixi infrascripta esse annotanda.

Primo, Quamuis *Bart. in d. l. medicos.* concludat priuilegia Doctoribus concessa solùm compre-
3 hendere actu legentes † *Idem Bart. in l. vnic. C. de mulierib. & in quo loc. lib. 10. cum aliis per Ias. in l. ad egregias. column. fin. de iur. iur.* Tamen verior est opinio etiam quo ad non legentes, dummodo exerceant officium aduocationis: Cum cōtraria procedat in his, qui nihil agunt, & otiis vacant, vt declarat *Alex. in l. centurio. nume. 17. ff. de vulgar. subst. in l. 1. C. de dignitat. lib. 12. Roland. conf. 66. nume. 36. cum seq. lib. 2. Francisc. Marc. decis. 638. p. 1. Felin. & Anan. in cap. 1. de magistr. Guidon. Pap. quæstion. 388. Rip. libro 2. resp. 20. incip. ciues & incolæ. Natt.* qui
4 de communi *consilio 65. per tot.* † vbi etiam in fine ampliat ad fratres, & socios bonorum, quī gaudebūt immunitate doctoribus aduocatis concessa, & latius *Idem Natt. cons. 1. nume. 10. & 11. post Bald. in addit. ad Specul. in titul. de magistr. in fin.* Et idem in vxoribus Aduocatorum, filiis, & eorum bonis concludit *Guid. Pap. decis. 389. & ibi Petr. Matth. in addit. Mar. Mut. super consuetud. panormit. c. 30. numer. 14. vsque ad numer. 19. Franc. Marc. decis. 639. p. 1.* Quidquid aliud sit in casu, de quo per *Mandos. cons. 100.* vbi consuluit quod lex de soluendia taxis per Doctores status Florentini non compre-

comprehendat Doctores legentes.

Et facit quod dicimus de acquisitis per filium-
5 familias Doctorem ex suo patrocinio, † quę ha-
bentur pro peculio castrensi, nō secus ac illa, quæ
acquiruntur per lectorē ex suo publico stipēdio,
& salario, *Bart. in l. fori tui. 4. C. de aduocat. diuer-
sor. iudicior. Bald. in l. vlt. ad fin. nu. 3. C. de inoffic. testā.*
contra *Glos. in l. cum oportet. C. de bon. quæ liber.* quā
non esse approbatam ex *Cret. Surd. Corras. & aliis*
6 *dixi supra c. 16. nu. 33.* † Præsertim cum Aduocati
possint etiam dici docere iura instituendo clien-
tulos, & de iure respondendo. Nam vt inquit *Ci-
cer. 1. de orat.* Domus vniuscuiusque Iurisconsulti o-
raculum est ciuitatis, quia ciues de rebus incerti
per eos certi dimittuntur. Et *Bald. in l. 1. in princ. col.
fin. de iust. & iur.* appellat quemlibet Iurisconsultum
7 præceptorem, † sequitur *Natt. cons. 1. n. 1.* Vbi etiam,
quod magis debēt dari ista priuilegia Aduocatis
cum iura loquantur de professoribus, quasi tales
etiam dicantur consulentes *l. 2. §. iuris ciuilis. de o-
rig. iur.* & dicit *Cassiodor.* nil dignius aduocationis
officio, quod peregrinum negotium ad suas tra-
8 hit molestias, vt laboribus subueniat alienis. † I-
deo etiam scholastici pro aduocatis apud iuristas
accipiūtur, & forensiū causarū actoribus *Marcell.
Donat. ad Ammiā. Marcellin. lib. 26. f. 590. per tex. in l.
9 2. C. de lucr. aduocator. lib. 12.* † Et scholasticus pro
declamatore *Plin. epist. 3. lib. 1.* Scholasticus tantum
est, quo genere hominum nihil, aut simplicius,
aut melius; nos enim qui in foro verisque litibus
terimur, multum malitiæ, quamuis nolentes, ad-
discimus.

Secundo cum Doctores, & Aduocati non dif-
ferant in priuilegiis consequendis, vt dictū est, se-
quitur vtrisque cōcedendam esse facultatem ex-
10 pellendi artifices, † & alios eorū studia impediē-
tes, ad quorum fauorē hoc priuilegium inductū
est, cum magis se exerceat practicās, quàm legens
theoricas, quasi finis Doctorum sit, vt adsint, qui
iura exerceant, & Rempublicam regant, vt in *pro-
hem. instit. in fin.* quasi scire in legali scientia nō sit
11 propter scire, † sed propter operari *Bald. in l. 1. col.
1. de iust. & iur.* Et rem ad praxim reducere nihil a-
liud est, quàm de arbore fructū colligere, vt post
eundem Bald. dicit *Natt. cons. 1. n. 2. vers. propterea.*

Et quamuis *Vascon. lib. 1. declarat. iur. ciuil. c. 11.*
defendat, quod non possint artifices expelli per
12 Doctorem, quasi ille non sit pars ciuitatis, † sicut
est artifex, cuius causa est vtilior; Tamen cōtraria
opinio est verior, quam latè cōprobat respōdens
rationib. *per Vascon.* adductis *Iacob. Benin. de priuil.
iurisc. priuileg. 69. n. 3. vsque ad nu. 9.* & voluit *Fe-
lin. in c. vlt. in fin. de iudic. Io. de Anic. cons. 104. Horat.
Luc. de priuileg. scholar. priuil. 46. tom. 17. fol. 87. Io. de
Plat. & Luc. de Pēn. in l. vnic. in fin. C. de stud. liber.
13 vrb. lib. 12. Franc. Marc. decis. 365. p. 1.* † Ne per tales
strepitus distrahātur Doctores ab eorum studiis,
in quibus vertitur publica vtilitas *Alex. ad Bart. in
d. l. vnic. § ita vt vnicuique nu. 3. C. de stud. liberalib.
14 vrb. lib. 10.* † Prout etiam dicimus de infirmis, qui
habent huiusmodi priuilegium *Rip. in l. dot. n. n. 119.
ff. solut. matrim.* Et de Ecclesia *Felin. in c. vlt. in fin. de
iudic.* vbi etiā, quod in huiusmodi causis ob fauo-
15 rem studij non dabitur appellatio, † cum studiū
non patiatur dilationē *l. si. de appellat. recipiend.* &
voluit *Bald. in l. vnic. C. si de momen. possess.* cū aliis
16 per *Mut. super consuetud. panormit. ca. 70. n. 27.* † vbi
etiam quod contra tales strepitū facientes, & mal-
leantes procedi tur tempore feriarum *Franc. Marc.
decis. 368. n. 7. p. 1.* Quod etiam est in similibus im-
pedimentis, vt in malis odoribus, importuno so-
17 no campanæ, sibilationibus & vocibus infestis †
*Abb. in c. cum inter. in vlt. not. de consuet. Rip. in l. 1. n. 172.
& ibi Alciat. in fi. ff. solut. matrim. Idem Alciat. Pereg. lib. 1.
c. 11. Beni. de priuil. iurisc. p. 3. priuil. 69. num. 12. & 13.*

Quæ tamen sunt intelligenda, quando Doctor
18 præuenit eum, quem vult expellere de vicinia, † a-
lias secus, cum causa præuentionis tanquam po-
tissima in iure sit consideranda *Abb. in c. vlt. ad fin.
de iudic. Menoch. de arbitr. cas. 237. n. 7. & 17. per tex. in l.
2. § si quis nemo. ff. ne quid in loc. publ. l. qui balneum. 9.
& l. qui potior. 11. ff. qui potior. in pign. habeant.* & ita prā-
cticari dicit *Coler. de process. executiu. p. 1. c. 4. n. 8. in fin.
vers. quam theoricam. Mar. Mut. super consuetud. panor-
mit. c. 33. n. 53. post Rip. in l. 1. ff. soluc. matrimon.* Exemplo
personæ honestæ, quæ domum conduxit in loco,
in quo non aderant nisi infames, cui non dabitur
facultas illos expellendi ratione eorum præuen-
19 tionis, vt per *Mut. ibid. n. 52.* † Quamuis in casu, in
quo Doctor alibi commodè habitare non posset,
expelleretur etiam faber, qui eundem Doctorem
præuenisset, vt per *Menoch. de arbitr. cas. 237. num. 24.*
vbi etiam multos alios casus distinguit circa hu-
iusmodi expulsiones.

Tertio idem esse in Procuratoribus de Colle-
20 gio. Quamuis enim † *Roland. consi. 66. nu. 36. lib. 2.*
velit non dari priuilegia Doctorum illis, qui exer-
cent officium procurationis, tanquam illud sit vi-
le, & concedatur etiam infamibus *Ias. in rub. C. de
procurator. l. vniuersas. C. de decurion. lib. 10.* Tamen a-
liud est dicendum in Doctoribus procuratoribus
21 approbatis, † & admissis in Collegio requirente
numerum certum personarum, vt in Curia Parla-
menti, in Regno Castellæ & Lusitaniæ, & in Cu-
ria Romana, Principis, & Regis, tales enim pro-
pter huiusmodi munus non perdunt nobilitatem
22 & censentur idonei moribus, & scientia: † Ideo e-
tiam eorum lucrum, & salarium dicitur pecu-
lium Castrense, quemadmodum est illud Aduo-
cati filiifamilias, quidquid aliud sit in ceteris pro-
curatoribus non de collegio, vt ex *Romin. Tiraq.
Calder. Bertazol. & aliis dixi supr. c. 56. num. 38. & 39* v-
bi etiam de procuratoribus, & notariis Principis
& Illustrium personarum, cum aliis *per Vestr. in
prax. lib. 2. ti. de procur. causar. sacr. palat. Iacob. Ben. de pri-
uil. iurisconsult. p. 2. in princip. num. 12.*

Quarto prædicta non habent locum in Docto-
ribus, qui nec actu legunt, nec munus aduocatio-
23 nis exercent. † sed sua vocatione relicta alie-
nis negotiis, & rebus ad sui gradus dignitatem nō
pertinentibus se immiscent, vt in specie conclu-
dit *Matth. Coler. de process. executiu. p. 1. c. 66. n. 151.* Ideo
si mercaturam exercerent non essent eis d. priui-
legia concedenda, quasi dignitas hoc non com-
24 patiatur † *l. ne quis ex corpore. C. de aduocat. diuersor. iu-
dictor. l. 3. Cod. de commerc. & mercator.* Sicut etiam
milites negotiatores priuilegiis militaribus spo-
liantur *leg. vnic. Cod. negotiator. ne militent. lib.
12.* Siue per se ipsos huiusmodi exercitio vacent
Alber. in leg. humilem. Cod. de incest. nupt. siue per
alios *Strac. de mercat. p. 1. numero 66. Iacob. Bentut.
de priuil. iurisconsf. p. 2. in princip. numero 14. versicul.
25 declaratur sexto.* † Et quando mercatura de-
roget nobilitati multa *Tiraquell. de nobilit. Aym. cons.
163. numero 2.* vbi quod non perditur in nego-
tiatione proprij frumenti, vini, & olei *Abb. cons.*

6.in 2.dub.lib.1. Dec. in *c. Ecclesia S. Maria. col. pen. de*
constit. Dummodo tamen ad vlteriora non pro-
cedatur ministrando victũ: & alia, de quibus per
Aimd.d.cons.163.num.3. Isti enim æquiparantur illis
militibus, & nobilibus, qui degenerãdo à virtuti-
bus suorum progenitorum pro Republica nõ oc-
cupantur, sed tantum sua, & aliena dissipãdo per
26 plateas ambulant tumultuãdo,† & alia inhonesta
committẽdo, qui ideo merito non gaudent pri-
uilegiis militum *Cin.sul.1.q.6.a.11.C. de iur.& fact.*
ignor.Castr.in l.saucimus.8.nu.2.C.de restitution. mi-
lit. Alber.in l.militem.7.nu.1.C.de procurat. Quasi
ob turpitudinem vitæ, quam elegerunt hoc eis
sit denegandum *arg.l. quoties. 17. C. de dignitatib.*
lib.12.l.si qua.2.C.de secund.nupt. Bald.*in l.senatoru fi-*
27 *lia.47.de rit.nuptiar.*† Quamuis si vitam honestã
traherent, licẽt non essent actu militantes mere-
rentur priuilegia militibus concessa, dummodo
pro seruitiis militibus obeundis, quandocũque
requirantur, sint parati; isti enim, & si non sem-
per actu militent tamen potentia, & habitu mili-
tes sunt, ac omnibus momentis, quibus seruitia e-
xiguntur, Domino militare coguntur, & ita quasi
in perpetuo sedent procinctu, & apparatu cũ ar-
mis, equis, & famulis ad seruiendũ Domino, prout
declarat *Baldus in lege prima, Codice de his qui bon.*
ceder.poss. cuius opinio est seruanda tanquam ma-
gis æqua, vt testatur *Coler. de process. executiu. p.1.*
c.6.numer.152. contra *Bart. in l.ex eo. 42. de militar.*
testam. & Brun. de cession. bonor. 11. q. 4. q. princip.
28 cum non videatur esse differentia inter actu mili-
tãtem, aut eũ, qui paratus est ad defensionem Re-
gis quoties necessitas poposcerit *Salic. in l.1.nu.9.*
C.de iur.& fact.ignorant. Quæ an habeant locum
in Doctoribus actu non exercentibus, paratis ta-
mẽ exercere, dicã infra, Deo dante, in capite par-
ticulari, vbi etiam de veritate dictæ opinionis
quo ad milites potentia, & habitu militantes.

Quinto idẽ in esset Doctoribus ignaris, & qui
nomine tantũ sunt Doctores vulgò appellari doc-
29 torelli,† illis enim etiã denegantur supradicta pri-
uilegia *Doctor.in cap. clerici.de iudic.Alciat.de verb.*
signific.lib.1.fol.6.Roland.cons.66.n.40. lib. 2. Ancbar.
in c.1.de paroch Felin.in rub.de magistr.in fin.Menoch.
de arbitr.cas.379.nu.12. cum aliis per *Iacob. Benin.de*
priuil.iurisconsult.p.2.in princ. nu. 2. Rebuff. de nomi-
nat.q.21.n.12.vers.& talis doctor indoctus. Cum tales
30 neque gaudeãt priuilegio nobilium† *Nat cons.65.*
ad med.vers.& ad decisionem. cum requiratur in il-
lis peritia, & sufficientia, nam Reipublicæ guber-
nacula personis tantum idoneis sunt credenda *l.*
vt gradatim.n.§.1.ff.de muner.& honor. Cum etiam
tales, quãuis sint approbati, ex superueniente cau-
31 sa reperti indocti possint reprobari† *Bald.in l.sed &*
si reprobari. 7.in princ. de excusat, tutor. Rebuff.de no-
minat.q.21.n.12.ad med.Boer.decis. 149.n. 16. propter
publicã vtilitatem, ob cuius fauorẽ hoc permit-
titur, quamuis sit illis ius quæsitum, exemplo Me-
dici, & aliorum de quibus dictum est *sup.c.167.* Et
refert *Nicol. de Neapol. in d. l. sed & reprobari.* cuius
lectura habetur post *Bart. ibid.* quod in Regno
Archiepiscopus Capuanus redeũtes Doctores ad
32 patriam iterum faciebat examinari,† & inhabi-
les repertos reprobabat, quod etiã notat *Petr. Le-*
nauderius de priuileg. doctor. p.1.q. 9. num. 35. com. 18.f.
5.Mar.Mut. super consuetud. panorm.c.68.nu.22. Pro-
ut etiam sunt isti Doctores ex rescripto seu bulla
vulgo dicti de camera, qui neque gaudent priui-
legiis Doctorũ *Alex. in l. centurio.15.n. 10. 20.& 21.*
de vulg.& pupill. subst.Coler. de processib.execut iu. p.
2.c.3.n.135. quod quando, & quibus casibus proce-
dat dicam latius infra in hoc eodem capite in o-
33 ctaua conclusione. † Poterunt tamen isti Docto-
res ob insufficientiam reprobati iterũ approbari
cessante ignorantia, quidquid aliud sit in priuatis
ex delicto *Fel.in c.ex literis.n.19.de constitut.Ias.in l.*
barbarius.n.60.de off.prator.Dec.in c.vt nostrum. n. 4.
de appellat. cũ aliis per *Iacob. Benian de priuilegiis*
iurisconsult.p.2.in prin.nu.4.

Curare igitur multum debent, qui huiusmodi
Doctoratus gradum suscipiunt, vt incumbãt stu-
diis, & proficiant, ne de tali imperitia notentur, †
prout cõtra istos doctorellos multũ inuehit *Bald.*
cons.42.mirati sunt aliqui.& cons.44.iste dominus.lib.
2. Vbi etiam quod debemus sequi *Bart.* qui non e-
rat Doctor phantasma, sed substantialis, Et ibi est
annotanda eius subscriptio *ad d.cons.* dũ dicit Bal-
34 dus de Perusio ignorantiæ inimicus,† alienæ ini-
micissimus, suæ paratus corrigi à quocunque, &
correctiones patiẽs libẽti, ac humili animo, quia
ignorare nõ est vitiũ, sed natura *l.stichum.de lega.3.*

Et Seruius Sulpitius obiurgatus à Quinto Mu-
35 tio tanquam ignorans ius,† in quo versabatur, &
cum pluries eundem de iure respondentem non
intelligeret tactus ea cõtumelia dedit operã iuri
ciuili, & plurimum instructus euasit, ita vt in cau-
sis orandis primum locum post Marcum Tullium
obtinuerit *l.2.§.seruius.ff.de orig.iur.*

Vnde *Vulpianus in l. 1. ff.de senator.* notat Satur-
ninũ quendam tãquam auctorem nusquam rela-
36 tæ, nec receptæ sententiæ,† Quare *Bald in l.1.C.de*
sacros.eccles. eos qui opiniones absurdas cõsectãtur
Saturninos vocat. Et *Paulus in leg.1.ff. ex quib.caus.*
pign.tacit.contrah. Neruam iuriscõsultum derisum
37 ait, quod imperitè de iure responderit. † Et no-
tum est illud prouerbiũ, indoctior Philonide Me-
litensi. Is enim, cum magnus erat, tum indoctus,
& porci instar *Suidas* Et tales Doctores vocantur
fontes sine aqua, nebulæ turbinibus exagitatæ,
quibus caligo tenebrarũ reseruatur, & asinę Balaã
cõparantur, doloresque dicuntur, vel doctores in
culina secundum *Rebuff.de nominat.q.21.nu.12.*

Et C.Pupilius stupidus, & ignarus, cum tamen
iuris peritus videri vellet, citatus in quadam con-
38 trouersia tãquã testis, respõdit, se nihil scire,† Cui
tunc Cicero. Putas fortassis te de iure interrogari.
Plutar.in Rom.apoph. Alij tamen hoc P. Consæ
responsum à Cicerone putant.

Quare Poëta ille in quendam Iurisconsultum
39 imperitum sic ludit.†

Quod voco te iuris doctorem vtriusque superbis?
At de sorbilibus iuribus ipse loquor.

Idem de eodem mutatis numeris.

Quod iuris vtriusque te vocauerim
Peritum, honorem ne tibi dari puta,
Vnde insolescas, atque sumas cornua,
Peritiorem censeo meam coquam,
Et iusculorum, & plurimorum iurium,
Sint illa siue carnium, seu piscium;
Vorare tu tantum, illa, & apparare scit.

Vulgatum est etiam illud adagium, Doctor ne-
40 cessitatis; id est, sine lege,† cum necessitas non ha-
beat legem, neque illi subiiciatur *c.2.* & ibi *glossa*
verb. puniendos. & in verb. necessitas. de obseruat. ie-
iun. cap. quod non est. 4. de regul. iur. cap. quanto ad
41 *fin. de consuetud.* † Et aliud simile prouerbium,

Doctor

Doctor moneta tonsa, idest, sine literis, cum tales
monetæ literas non habeant.
Et ad rem faciunt versus illi Ausonij contra si-
43 milem Doctorem imperitum, † In quorum ex-
planatione, quia multi varia, & diuersa scripse-
runt, requisitum volui verum sensum annotare.
Iurisconsulto cui nubit adultera coniux
Papia lex placuit, Iulia displicuit;
Quæritis vnde sit hæc distantia; semiuir ipse
Scatiniam metuens, non metuit Titiam.
Ludit autem Iurisconsultum Poëta; Nam cum
lege Papia proposita essent præmia iis, qui vxo-
res duxissent, placuit hęc lex Doctori iuxta illius
voluntatē nubēti; Sed è cōtra lex Iulia displicuit
tanquam pœnam adulteris imponens, quasi ipse
delectaretur vxoris adulteriis; Insuper cum parũ
pudicè viueret erat obnoxius pœna legis Scati-
nię prosequētis eos, qui muliebria patiũtur, ideo
eam timebat; Verum cum propter eius imperitiá
nemo eo patrono vti vellet, nō erat, quod metue-
ret legē Titiam, quasi eum nullus muneribus. &
donis coleret, nā per eandem legem Titiā prohi-
bebātur Aduocati munera accipere, & ita huius-
modi carmina exponit *Vlricus Zasius Brigantinus*
in catalogo legũ antiquar. ad leg. Cinciam de donis &
44 *muneribus. f.* 255. † Et quāuis aliqui existimēt legē-
dũ esse Cinciam, nō Titiā, cum per legem Cinciā
caueretur, ne ob causam orā-dā Patroni pecuniā,
seu donũ acciperēt *Liu. lib.* 34. *Tacit. lib.* 15. *Cicer. de*
senect. & 2. de orat. & 1. ad Attic. Tamen verius est
vtrāq; fuisse latā ob eandē causam, cũ verba Au-
sonij non possint ex Titia, in Cinciam mutari ob
carminis rationē; Tum etiam quia de ea meminit
Tacit. lib. 11. Consurgunt, inquit, Patres, legéq; Ti-
tiam flagitāt, qua cauetur antiquitus, ne quis ob
causam orādam pecuniā, donũve accipiat, & se-
quitur *Zas. in d. catalog. leg. antiq. ad d. leg. Cinciam.*
& ibi etiā hoc notat *Ludouic. Charond. in addit.* &
cōprobat *Alciat. lib.* 10. *Parerg. c.* 6. *& in annotat. ad*
Tacit. lib. 11. *Marcell. Donat. ad Sueton. Trāquill. in Ne-*
45 *rone c.* 17. † Vbi etiā eosdē versus Ausonij inter-
pretatur, quos paucis mutatis similiter exponit
Theatr. vit. human. n. 2171. *post tit. prostitutores, & le-*
nones. de maritis qui proprias vxores prostituerũt. vol.
7. lib. 3. Alciat. lib. 10. Parerg. c. 6. & in annot. ad Tacit.
li. 11. & subtilius explicat etiā *P. Pithaus. lib. 2. aduer*
46 *sar.* † Et de lege Scatinia, quę alias Scātinia voca-
batur *Quintil. lib. 4. & 7. orator. instit. Sueton. in Do-*
mit. Iuuen. satyr. 6. Cic. in Epist. Zas. in catalog. leg. an-
tiq. ad leg. Scatiniam. tom. 1. fol. 265. vbi quod antea
imponebatur pœna pecuniaria, cum postea ob
magnitudinem sceleris à Christianis Imperatori-
bus ad vltimum supplicium fuerit ampliata, cum
aliis de quibus *in l. cum vir. C. ad leg. Iul. de adulter.*
De iisdem carminibus Ausonij meminit *Cuiac.*
lib. 6. obseru. 18. *n.* 25. vbi tenet non fuisse aliam legē
Titiam, quæ idem interdiceret oratoribus, quod
ex lege Cincia, cum Ausonij locus sit de Iuriscō-
sulto, non de oratore. de quo Titia non loquitur,
subdens etiam apud *Tacit. lib.* 11. non rectè legi Ti-
tiam, cum sit respondendum Cinciam. Sed quo-
niam nihil aliud adducit, non esset à supra firma-
tis discedendum.
Sexto ex prædictis sequitur veriorē esse opinio-
47 nem quod imperitos, & illiteratus nō possit ob-
tinere munus iudicandi *auth. de iudicib. in princ.*
vers. non enim existimauimus. Vbi *Glos. in verb. habe-*
re. intelligit tam in Ordinario, quàm in Delega-
to; Quidquid aliud sit inter milites, quibus tamẽ
hoc permittitur, nō inter alios *l. magisterie. 6. C. de*
iurisd. omn. iudic. Et licet postquam fuit multũ an-
ceps & dubius contrarium sequatur *Menoch. cōs.*
100. n. 243. lib. 1. Tamen non est discedendum à su-
pradicta sententia tāquam veriori secundũ *Bald.*
in l. vlt. q. 26. C. de heredib. instit. Io. Fab. in §. similiter.
instit. de excus. tutor. Natt. cons. 144. n. 4. latè Corras.
miscell. in iur. lib. 5. c. 29. Doctor. in l. certi iuris. C. de iu-
48 *dic. & in c. si scitatus. de rescript.* † Omissa illa inter-
pretatione, quod illiteratus debeat intelligi de
eo, qui omninò literas ignorat, neque scit legere,
aut scribere, cum verius sit in specie nostra impe-
ritũ illũ dici, qui leges nō didicit, & in eis nō est
versatus *Menoch. cons. 100. n. 244. vers. secundo admis-*
so. & probat *tex. in auth. de iudicib. in princ. vers. non*
49 *enim.* & ibi *glos. in verb. qui ex se.* † vbi ampliat ad
Medicum, Chirurgũ, Aduocatũ, & similes *l. 2. de*
postul. l. illicitas. §. sicut. de offic. prator. §. 1. auth. de sā-
ctiss. episc. l. si quis ex argentariis. §. prator. ff. de edend.
Cum etiā non habēa peritiā, quę in eo exigitur sit
50 in culpa *l. 2. ff. quod quisq; iur.* † ita vt etiam peccet,
qui indignũ promouet *D. Thom. 2. 2 q. 63. Tiraq. de*
nobilit. c. 6. n. 25. ad med. vers. dicunt tamen. Et de in-
dignis nō eligēdis, sed sapiētibus, & industriis, &
de illorũ qualitatibus, & quando minus idoneus
postponatur magis digno, & peccēt eligentes eũ
similibus latissimè *Alex. Raudens. decis. Pisan. 13. vsq;*
51 *ad decis. 40. n. 1. vsq; ad n. 392.* † Et quod insufficien-
tia præbeat iustā causam remouendi officialē ab
exercitio sui officij est *tex. in c. quamuis triste. 7. q. 1.*
Boer. Alciat. Bellug. & alij per Menoch. prasumpt. 86.
lib. 2. & de arbitr. in addit. q. 55. lib. 1. n. 29. Et de Do-
ctore semel approbato, qui repertus inhabilis po-
test reprobari propter publicam vtilitatē, multa
adducit *Petrus Lenauder. de priuileg. doctor. p. 1. q. 9.*
n. 35. tom. 18. fol. 5. post Abb. & alios in c. 1. de magistr.
Et faciunt quæ dicuntur de Episcopis, & simili-
bus, qui possunt cogi renũciare ob defectũ scien-
tię, quidquid aliis prohibeatur *Innoc. Host. & Butr.*
in c. nisi de renũc. Abb. in c. vlt. in princ. de atat. & qua-
lit. Felin. in c. si quando. nu. 15. de rescript. latè Paris. de
resignat. benefic. lib. 5. c. 3. n. 83. cum seq. cum imperi-
tia sit maior cunctorum malorũ *c. ignorantia. dist.*
38. & ideo est vitanda *Dec. in c. cum in cunctis. n. 11. de*
elect. Bald. in c. congregato. col. vlt. eod. tit. Illiterati
enim æquiparantur cæcis, animalibus, corpore
diminutis, mortuis, & ob id non possunt ordina-
ri & monstrum, & opprobrium in Ecclesia Dei
reputantur, sunt incapaces beneficiorum, & col-
latio eis facta est nulla ipso iure, Ideo sunt exosi
magis, quàm homicidæ, & sunt irregulares, & nō
tolerandi: Ita vt indignè promoti merentur de-
capitari, vt omnia prædicta multis comprobat
Paris. de resignat. benefic. lib. 5. c 3. n. 68. vsque ad n. 101.
sequitur *Hieren. Gonzal. ad reg. 8. cancellar. glos. 4. n.*
37. vsque ad n. 60.
Excipietur tamen à prædictis casus electionis
52 factæ per Principem de indigno, & imperito; †
sua enim iudicia Principes improbari nolunt, im-
mo sacrilegij instar existimant in dubium reuo-
care, an is dignus sit, quem Imperator elegerit
lege sacrilegij instar. §. Cod. de diuers. rescript. lege 2.
Cod. de crimin. sacrileg. Vnde tales ex certa Princi-
pis scientia poterũt subire munus iudicādi quasi
Princeps de eorum legalitate confidat, pote-
runt enim consulere imperitos, si in causa iudi-
care nescierint, & sic tanquam habiles, & ido-

nei sunt reputandi l.quidam cōsulebant.de re indic.
glos.in auth.de iudicib.in princ.in verb.habere. & in
d.l.in verb.elegerit.C.de crimin.sacrileg.l.vniuersis.
6. C. de precib. imper. offer.l.imperialn.23.C.de nupt.
Ias.in l.certi iurn.n.5.C.de indic.Menoch.cons.100.nu.
254.& 255.lib.1.Tiraq.de nobilit.c.6.n.24.Cephal.cōs.
103.n.165.Vldaric.Ias.in suu intell.sing.ad l. quidā con-
sulebant.de re iudic.vers.quod nō minor.lib.1.fol.190.
Idem quoties Respublica, vel Ecclesia idoneo-
rum hominum penuria laborat, tunce enim etiam
53 minus idonei muneribus obeūdis admouēntur.†
Necessitas enim multa fieri sinit, quæ alioquin
crimine nō vacatēt c.4.de reg.iur. Cum melius sit
præfici minus idoneos, quā omniuo nullos l.3.§.
spurios.de decurion. ideo quāuis minores propter
rerū imperitiā à Reipublicę gubernaculis arceā-
tur l.2.in princ.de vacat.& excus.mun. Arist.3.ethic.
c.3.Tamē hoc remittitur ob penuriā ciuium ido-
neorū l.2.& ibi gl.in verb.nō est.C.qui at at.vel pro-
fess.se excus.lib.10.l.vt grad.itim.11.& ibi gl.in verb.
infringitur.ff.de muner.& honor.Dummodo nō sint
impuberes, quibus non tantū tribuitur, vt ad ho-
nores Reipublicę possint admitti l.2.in fi.ff.de iur.
immunit.& multis similibus comprobat.Radulph.
forner.lib.5.rer.quotid.c.10.f.89.vbi etiā de vilibus
personis, & qui negotiātur vtēsilia, quos inhone-
stū est eligi in ordinē Decurionū, nisi penuria a-
liorū hoc suadeat l.eos.12.& ibi gl.in verb.petere.ff.
de decur. Cum etiam in locis paruis, & minimis
pręponantur nō satis idonei, ita vt quamuis aliàs
pro decreto Iudicis pręsumatur, nō tamē sit præ-
sumendū pro eo, quod interponunt pedanei Iu-
dices, & Magistratus minores, vt notat Bald.in l.
tutores.ff.de confirm.tuter.Marsil.sing.418.Et referūt
multi Iasonem destinatum fuisse à Duce Medio-
lani ad gubernium cuiusdam pagi, quem ægre-
ferentem, & admirantem talem iussionem, idem
Dux per iocum monuit, vt quādoque imperitos
approbaret, quos similibus locis posset prępone-
re. Iason enim tunc temporis reprobauerat quen-
dam ignarum fauore Ducis potius, quàm literis,
& præceptis iuris ciuilis imbutum.
Septimò requiritur, vt Doctores vtiliter, & be-
54 ne se gerant,† alioquin non esset locus huiusmo-
di priuilegiis Bart. in l.2.n.1. & 2. C. de professor.&
medic lib.10.Felin.in c.1.n.5. de maior.tt. & obedient.
Matth.Coler.de processib.execut.c.3.p.2.nu.136. in fin.
vers.& illud. Cū ista officia debeāt exerceri ad di-
lucidationē iustitiæ, nō ad subuersionem verita-
55 tis Mut.super consuet.panorm.c.68.n.19.† Idē in his
qui priuilegio abutūtur, illo enim priuātur c.pla-
cuit.c.plerūq.c.priuilegiū.11.q.3.saltē pro ea parte, cir
ca quā contra priuilegiū peccant Felin. in c.cū ac-
cessissent.n.19.de cōstit.per l.volūtaria.12.C. de excus.
tutor.l.1.§.trebatius.de aqu quotid.æstiu.Tiraq.de no-
56 bilit.c.33.n.4.† Dū etiā præuaricatio in officio sit
causa, vt quis ab illo remoueatur Roman.cons.467.
in fi.Menoch.de arbitr.lib.1.q.55.in addit.nu.28. Ideò
meminerint omnes priuilegiati se cōtinere intra
57 metas suæ vocationis,† ne cōtraueniēdo suis of-
ficiis, & studiis veniāt deinceps aduersus eorum
priuilegia, quæ cessant deficiente causa studij, &
officij Coler.de processib.execut.in.p.2.c.3.n.162. Qua-
re D.Bernard.in lib.de considerat.multū contra ta-
les exclamat, dū inquit, Miror quęadmodum au-
res diuinę possunt huiusmodi disputationes Ad-
58 uocatorū, & pugnas verborum audire; † Corrige
Deus prauū morē, pręcide linguas vaniloquas, &
labia dolosa claude; Hi sunt qui linguas suas do-
cuerūt loqui mēdaciū, discreti aduersus iustitiā,
eruditi pro falsitate, sapiētes vt faciant malū, elo-
quentes vt impugnent verū, hi sunt qui instruūt
à quibus fuerant instruēdi, astruūt non cōperta,
sed suas struunt calumnias innocētiæ, destruunt
veritatis simplicitatem, & obstruunt iudicis vias.
Et multa de Iurisconsultorum erroribus, & aliorū
Tiraq de nobilit.cap.31.n.531.vsque ad n.541.
Et de istis cōcinnatoribus, & redemptoribus li-
59 tium † est tex.in l.nec quidquā.9.§. circa.de off. pre-
cons.Qui etiam olim vocabātur rabulæ, & mora-
tores Cuiac.obseruat.lib.4.c.40.Vbi etiam post As-
con.obturbatores interpretatur sordidos causidi-
cos, & Aduocatos, qui adhibebantur ad morā fa-
ciendam, ideo Moratores dicti, quorum caninam
60 facundiam appellabant † Prudent.in Hamartige-
nia.Salust.Iul.Firmi.Lactan.& alij per Cuiac.d.c.40.
Et Gregem tabularum dixit, Varro, auctore Nonio
61 Marcello, vel quod sint parati † ad radēdum quid
auferendumque secundum Festum, vel à radēdis
auribus, quod radant, & offendāt aures, & vt ait
Quintil. nimia verbositate feriant. Ideò Cicer. in
orat. Quasi rabulæ, inquit, qui sibi diserti non vi-
dentur, nisi omnia tumultu, & vociferatione cō-
cusserint. Et ibid. Non enim Causidicum nescio
quem, neq; proclamatorem, aut rabulam hoc ser-
62 mone nostro cōquirimus. Et latratorem,† & ra-
bulam vocat etiā Quintil. lib. 12. c.9. super omnia
perit illa, quę plurimū oratori, & authoritatis, &
fidei affert modestia, si à viro bono in rabulā, la-
tratoremque conuertitur. Hinc etiam Cicer. de o-
rat. monet non quærēdum esse declamatorem a-
liquē de ludo, aut rabulā de foro, sed doctissimū,
63 & perfectissimum,† Et veteratores etiā diceban-
tur propriè secūdum Bud. Aduocati illi, qui pro-
fitentur eā se artem scire, atque exercere, qua in-
ferior superior euadere, vel reclamāte æquo, bo-
64 noque possit; Vnde vulgatum illud dictū:† Nul-
la causa adeo mala, quam peritus Aduocatus nō
possit bonam facere. Glos.in l.quod si nolit.§.si man-
cipium.de adil.edict. Quod multum redarguēdum
esse dicit Claud.ad Beutar. cons.crimin.406.ver.sed
65 quid dicemus.lib.2.† Cum nō detur in iure ista pe-
ritia, qua patronus hoc possit facere. Hinc Apule-
ius tales Aduocatos, & Causidicos, ac Oratores
Forēses vocat Vulturios Togatos, vt quibus prę-
uaricari, reos prodere, vēdere aduocationem, &
sāguinaria rapacitate homines excarnificare fre-
quētissimi sit moris, ita vt cōcessum eis sit in me-
dio foro latrociniū, vt Columell. dixit, sicut Cicer.
pro Sextio Vulturios paludatos vocauit Gabiniū,
& Pisonē Imperatores, qui pretio nundinarētur
omnia, quę etiā notat Cel. Rhodigin.lect.antiq.c.18.
lib.8. vbi subdit, quod Captatores quoq; dicūtur
Vulturij secundum Senec. Et pro talis dixit Plaut.
Vulturios, quasi ex toto dispolient aleatorem, tā-
quam Vultures viuentes ex raptu, & carniuori.
Meritò igitur denegāda sunt istis priuilegia Do-
ctorum; eam neque debeāt appellari Aduocati,
seu Causidici, Patroni, vel Oratores, & Togati,
quasi ea appellatione abutātur. Hęc enim nomi-
66 na solū conueniūt probè disertis,† quorū munus
etiā causidicina dicebatur ab Ammiano. lib.30. &
Theod.l.188. C.the.de decur. Ea forma, qua Tertull.li.
de pallio. dixit iuridicinā, & Apul.li.7.iuridicinā. Cu-
iac.li.4.obser.c.40. Ideo cōprobata fide Aduocato-
67 rū dabatur illis ascēsus ad maiores honores,† cō-

nume-

numerando eos inter clarissimos l.1.C. de aduocat.
diuers.iudicior. dixi supr.c.184.n.18.cum seq.

Octauo, & vltimo quæ de priuilegiis Doctorũ
dicuntur accipiẽda sunt de promotis,& receptis
68 legitimo modo,† secus in illis,qui nõ sunt inscri-
pti in matriculam alicuius facultatis in Acade-
mia publica, vel habent gradum Doctoratus ex
rescripto,seu bulla Alex.in l.centurio 16.n.10.20.&
21.de vulg. & pupill. Mat.Coler.de processib.executiu c.3.
p.2.n.135.fol.483. vbi quoque ponit multa requi-
69 sita ad creandum Doctorem,† de quibus etiã per
Mar.Mut.super consuetud.panorm.c.68.n.23.vsque ad n.
26.latè Petr.Lenauder.de priuileg.doctor.p.1.q.5.tom.18.
fol.4. Et quod isti Doctores ex rescripto non gau-
70 dent huiusmodi priuilegiis concludit † Guid Pap.
decis.88.sed quæro an domini.in fin.nu.3. vers.sed an præ-
missa.& decis.388.quo vero.nu.10. vers.sed an recipiens.
per tex.in l.si ita quis. §. fin ff.de leg.1.& voluit etiã Io.
71 Fab.in §.responsa.instit.de iur natur.gent.& ciuil. † Do-
ctor enim debet gradatim,& non satyrice,id est,
per saltus promoueri, aliàs nõ gaudet priuilegio
gl.in l.nemo.8.in verb.monstrantur. C.de aduocat.diuers.
iudiciorum. Add.ad Guid.Pap.decis.388.in verb.Ioannes.
Idem etiam sequitur Rebuff.de nomination.q.10.nu.
4.vers ex quo infertur quod graduatus. vbi quod asini
qui non possunt sumere gradum ratione ignorã-
tiæ in vniuersitatibus famosis, illum recipiunt à
Comitibus Palatinis; Ideò tales bullati non sunt
maioris momenti, quàm bulla, neque habentur
pro Doctoribus,& tanquam cæci à cæcis ducun-
tur,cum sint ignari litterarum, & sæpe nesciant
72 scribere,aut legere, † prout sunt Milites multi S.
Petri,& S.Pauli,qui habent etiam huiusmodi fa-
cultatem per priuilegia,quæ continentur in offi-
ciis per eos emptis, vt per Mandos.reg.13.q.7.nu.8.
73 Quod etiam † voluit Thom.Parpal. in repet.l.placet.
col.20. C. de sacros.eccles. Ias.in l.si quis maior.in fin.C.de
transact.Dec.in c.clerici.de iudic.Rom.in repet. l.si vero.§.
de viro.col.9.fall 9.ff.solut.matr. Iacob. Ben. de priuileg.
iurisconsult.p.2.in pr.n.6.vers.declaratur tertio.vbi etiã
allegat constitutionem fel.rec.Pij V.super promouend.
ad doctor. per quam tales nulla gradus prærogati-
ua frui possunt,aut debent quo ad dignitates,cę-
teraque beneficia ecclesiastica, quasi dicãtur per
abrupta ascensum petere c.sint. 48. dist. c.legimus.
74 92.dist. † & in Hispania prædictos nõ haberi pro
graduatis, prout neque in Regno Franciæ docet
Rebuff.d.q.10.n.4.de nominat.

Verum in illis,qui recipiunt gradum Doctora-
tos à Papa, seu Principe aliud esset statuendum,
75 † cum isti gaudeant priuilegiis Doctorũ, & præ-
cedant etiam alios in quibuscunq; collegiis gra-
duatos Martin.Laudens.de dignit. §.20. Socc.in c.qua-
liter & quando.not.3.de accus.Boer.de auctor.m agn.cons.
n.88.& 92.Mut.super consuetud.panormit.c.68.nu.26.
Nam ad Principem spectat dare gradus,& digni-
tates,ac erigere,& reprimere Bart.in l.magistros.C.
de professor.& medic.lib.10.Bald.in c.1.quis dicat.dux vel
march.Io.Fab.in §.responsa.nu.2.inst.de iur.nat.gent.&
ciuil. Dec.cons.563. in casu.n.1.Ang in l.1.C.de seut.pass.
76 † Maior enim istis debetur honor ratione ele-
ctionis tanquam factæ à maiore, cum etiam ma-
ius sit donum,& efficacius à maiore datum glos in
l.restituenda.6. in verb. iudicati. C. de aduocat. diuersor.
iudiciorũ. & in l.2.in verb.consecuti.& ibi Franc.Tigrin.
& Alex.de alb.scrib. Dummodo cum rigore exami-
77 nis lauream fuerint adepti, † secus si simplici
Principis verbo Cassan. in catalog.glor.mund.p.10.
consider.37. Soccin.in c.qualiter. il 2.in 3.notab. de accu-
sat. Exemplo legati facti alicui cum doctorabi-
tor,quod non debetur ei,qui solo Principis ver-
78 bo Doctor crearetur, † cum intelligatur præce-
dente congruo examine Ias.in l.si quis maior. n.30.
C.de transact. Quæ tamen quando habeant locũ
declarat Rebuff.de nomin.q.21.n.17.vers.duodecimo etiã
procedit. Felin.in c.clerici.de iudic.cum aliis per Benium de
priuileg.iuriscons.p.3.in pr.n.17.vsque ad n.20.

Quemadmodum etiam quando quis propter
paupertatem non posset gradum Doctoratus su-
79 scipere in Collegiis,† & vniuersitatibus tanquã
non valens sustinere graues expensas,quæ in illis
fiunt,non enim talis esset excludendus ab huius-
modi priuilegiis, quasi tunc esset causa illa in-
sufficientiæ,& potius in dubio præsumendum sit
hoc fieri,vt euitentur sumptus,quam ob causam
fugiendi examen,vt latè distinguit Mandos.reg.16.
qu.10.n.5. Vbi etiam,quod hodie ea est temporũ
nequitia,vt non desint,qui perueniant ad gradũ
Doctoratus etiã in studiis famosis, qui adeo sunt
ignari,vt neque sciant prima legum elemẽta,nec
80 rubricas Iuris Canonici, & Ciuilis. † Quamuis
ista non sint multum consideranda, quia etiam
pauperes possunt admitti ad gradum Doctora-
tus in publicis studiis sine vlla expensa,cum gra-
tis hæc dignitas etiam detur constito de paupert-
tate,vt passim hoc fieri in vniuersitatibus omnes
sciunt exemplo Iudicum, & aliorum, qui à pau-
peribus nihil exigunt.

Neque obstat quod Idem Mandos.d.q 20.nu.5.ad
med. concludat etiam Doctores ex rescripto im-
peritos gaudere priuilegiis Doctoribus cõcessis;
81 † quasi illa dentur dignitati Dec.in c.clerici.nu.13. de
iudic. Petr. Lenauder de priuil.doctor.p.1.q.13. nu.51.vers.
sed videtur.tom.18 fol.5. Bald.in l.qui sub prætextu. C. de
sacros.eccles.Cag.in l.si quis maior.nu.169.C.de transact.
Quia procedit præsuppositis terminis habilibus,
dummodo scilicet fuerint promoti præcedente
examine,neque enim Princeps concedendo ali-
cui facultatem doctorandi censetur voluisse cõ-
cedere admissiones per vias insolitas,& abusiuas,
82 † sed secundum consuetudinem, quæ seruatur in
huiusmodi gradibus, & ita distinguit Mandos.d.q.
20.in fin.& voluit Iasan d.l si quis maior.num.31. C.de
transact.Barbat.in prohem.clem.col.14.Cassan.in catalo.
glor.mund.p.10.consid.37.Iacob.Ben.de priuil.iurisconsul.
83 p.3.in pr.n.19. † Cum etiam istæ prærogatiuæ non
soleant concedi ob dignitatem tantum,sed prin-
cipaliter propter scientiam Bald. in l.1.in pr. col fin.
de iust.& iur. Natt.cons.537.& declarat Felin.in c.cleri-
ci.de iudic. Quidquid aliud sit in priuilegiis respi-
cientibus solùm ordinem, & dignitatem, quæ
competunt etiam imperitis Bart. in l.maximarum.
in fin. C.de excusat.mun.lib.10.Felin.in rub.de maior.&
obed.n.4.Rip.in l.centurio.n.17.ff.de vulg.& pupill.

Minus obstat quod debeãt competere priuile-
gia etiã Doctoribus ex rescripto, sicut aliis exem-
plo ciuium per litteras, qui æquiparãtur origina-
riis,& gaudent prærogatiuis eorum,qui nati sunt
84 in ciuitate,† quasi propriè dicantur ciues Bart. in
l.si maritus.§.1.de adulter.Paris.cons.71.n.9.lib.1. Ceph.
cons.451 lib.4.Dec.cons.252.viso puncto.nu.3. Mut.super
consuetud.panormit.c.30. num.20. Boer.decis.13.nu.20.
Quia supradicta intelligũtur,dummodo in crea-
tione Doctoris ex rescripto interueniat examen
cum aliis requisitis in huiusmodi gradibus con-
cedendis, vt dictum est. † Vltra quod strictè

sumpto vocabulo illi propriè appellantur ciues,
qui origine sunt ciues,& ex natiuitate, nõ autem
ex priuilegio *Aret.cons.77. Bald.in l.ciues. C.de appel-*
lat. Mut.super consuet.panorm.c.86.n.32. late *Surd.cons.*
317.lib.3. Quasi naturalis causa sit magis propria,
86 quæ in materia stricta solum veoit †prout latius,
Deo dãte,dicam infra in capite particulati, dum
agetur de filio arrogato , qui noo continebitur
sub statuto prohibente filiumfamilias non posse
obligari , vt *per Rot.coram Cardin. Seraphino romana*
pecuniaria.5.iunij 1598. vbi loqoitur de statuto vr-
bis *lib.1.c.152.* licèt nihil tesolutum ptoptet varie-
tatem opinionnm.

Et hæc sufficiaot pro declaratione eorum, quæ
mihi proposita sunt , omissis aliis, quibus dicta
87 priuilegia non competunt,†prout est in illis,qui
corruptis Doctoribus ad gradũ doctoratus pro-
mouentur *Abb.in c.proposuisti.de probatio. Rebuf.de no-*
88 *minat.q.5.nu.10.* †Exemplo ementis officium,qui
eius priuilegio oon gaudet *l.vniuersis. C.de legat.lib.*
10. Io.de Plat.in l.eam. C.de excusat.mun.ciuil.eod.lib. Et
89 in iis qui libros necessatios non habent † *Alex.ad*
Bart. in l.grammaticos.la 2.in fi. C.de professor. & medic.
lib.10. Gemin.in cap. quæ ipsis.38. dist. Cum Doctor
multis libris indigeat , vt ex illis veriora eligat
90 †*Oldrad.cons.84.* Et io cæteris casibus,de quibus
latius per Doctotes *in c.clerici.de iudic.& in aliis locis*
supra allegatis. Quamuis non satis esset multos li-
bros habete cum in comparandis sapientiæ in-
strumentis non numerus, sed vsus spectandus sit
Plut.de educat.liberor. Vbi etiam soadet non pluri-
mos , sed optimos comparandos *Senec.in epist. & c.*
9.de Tranquill.vit. Quintil c.1.lib.10. & multa nota-
bilia adducit *Lucian.in serm. aduersus indoctum libro-*
rum longa supellectile tumentem.

EPITOME.

In promissione dandi qnod ab aliis soluetur
quę summa debeat attendi,si diuersimodè fuerit
solutum,& quãdo sit facienda coaceruatio sum-
matnm discordantiom , & illis diuisis media eli-
genda. Instrumentum an præsumatur falsum nõ
repetto originali.Et quando illius inspectioni sit
locus productis duobus exemplis contrariis, seu
diuersis.

SVMMARIVM.

1 *Minor summa debet attendi in promissione dandi, quod ab aliis soluetur, si diuersimode fuerit solutum. n.4.& 5.*
2 *Coaceruatio summarum quando fiat, & illis diuisis media eligatur. num.3.& 10.*
6 *Sententia Arbitrorum discordans in quantitate valet in minori summa.*
7 *Minor summa quando ad minorem redigatur.*
8 *Dispositio ambigua est declaranda contra eos , qui se in ea fundant.*
9 *Liquidatio debet fieri secundum minorem taxam probatam à tempore sequutæ euictionis.*
11 *Instrumentum quando præsumatur falsum, si non reperitur originale.n.15.16.& 17.*
12 *Exemplar non subsistit, si deficit exemplatum.*
13 *Exemplatio quando fiat sine citatione , & sufficiat ad acquirendum possessionem , ex l.fin. C.de edict.diu.hadr. toll.& nu 14.*
18 *Producens duo exempla contraria , seu diuersa an audiatur petendo inspici originale.n.19.21.& 23.*
20 *Scripturæ pleniori standum est.*
22 *Supplendum est ex originali quod vacillat.*
24 *Intellectus l.sempronius.de leg.2.*

CAPVT CLXXXVII.

PEr Instrumentum , de quo in casu mihi pro-
posito apparet fuisse conuentam mercedem
incertam,ſtãte promissione dandi, quod ab aliis
1 soluetur;†Vnde cum diuersimodè fuerit solutũ,
quia alij octuaginta , alij centum, alij centum &
viginti dederunt , Dubitatum fuit, quæ summa
esset attendenda, Et quidem secundum opinio-
nem nonnullorum Doctorum videbatur esse
locus coaceruationi,& diuisioni summarũ, quæ
omnes simul coaceruatæ asceodunt in torum ad
scuta terceotum , Vode diuidendo illas in tres
partes, pretium verum, quod debebitur erit scu-
2 torum ceotum;†Istam practicam docuit *Salic.in l.*
hac edictali.§.hu illud.n.10. C.de sec.nupt.& in l.si fundũ.
ff.mand. vbi ampliat ad quatuor summas,tunc e-
nim fiet quoq; diuisio in quarnor, & quarta pars
pto iusto pretio habebitur. Et quamuis contra
Salic. concludat *Alciat.in l.1.§ si stipulanti.nu.22. ff.de*
verb.obligat. & de eiosdem *Salic.* opinione dubitet
Gerard. sing.25. post Alex. ad Bart. in d. l. si fundum.ff.
mand. Tamen non est discedendum ab illius sen-
tentia, quam vti veriorem defendunt *Rimin.Iun.*
Cott.Stracc.Firman.& alij quos adduxi *decis.32.n.11.*
vsque ad n.14. & sequitur *Francis.Munnoz.de ratiocin.*
3 *administrat.c.24.* † Vbi etiam in specie cuncludit
debere attendi istam coacetuationem io casu pa-
cti , de qdo agimus, amplians illam quoque esse
faciendam, quando testes variè deponũt de pre-
tio, & valore alicuius rei venditæ, si agatur de il-
lius rescissione *Petr.Sanz.de diuis.bonor.lib.1.c.4.nu.*
23.post Azor.de parit.c.5.p.1.n.5.

Veriorem tamen Dixi aliam opinionem, quod
immo solùm debeantur octuaginta secundũ mi-
4 norem summam, †quam in terminis comptobat
Din.in l.qui concubinam.29.§.cum ita legatum il t. ff.de
leg.3. sequitur *Guid.Pap.decis.252.promisi dare.Natt.*
cons.229.nu.2.Mut.super consuetud.panorm.c.69.nu.16.
5 †Cũ enim in minori summa omnes concordent,
illa attendi deber , quasi in maiori adsit minor
quando sumus in quantitate,ptout est casus no-
ster,quidquid aliud sit in specie iuxta *l.1.§.si stipu-*
lati.ff.de verb.oblig. Exemplo eius qnod dicimus de
6 arbitris , † quorum sententia valebit in minori,si
tres in summa discotdauerint *l.diem proferre.32.§ si*
plures.de arbit.c.1.eod.tit.in 6. Præsertim quando nõ
sequitur inęqualitas,aut aliud inconueniens,tũc
7 enim non esset æquum , †vt maior summa redu-
ceretur ad minorem *Bald.in l.1.in pr. C.de senten.quæ*
sin.cert.quant.& in l.si decem.ff.locat.Franc.Salic. & alij
quos adduxi *decis.32.n.17.*

Quæ procedunt non solùm in diuersis summis,
in quibus minimum spectatur,vt dictum est *l.in-*
ter.ff.de re iudic. Sed etiam si iudices diuersis pœnis
condemnent , quia semper in dubiis humanitas
inclinat in leuiorem *l.si pars de inoff.testam.* Et non
tantũ si sint diuersæ sentẽtiæ,duæ pœnæ, & duæ
summæ,sed etiam si fuerint tres iudices,quorum
alter pœnam capitis pronunciet,alius exilij,alius
pecuniariam,quia semper minor pręualebit,idẽ-
que multo magis si ex septem duo capite, duo e-
xilio,tres pecunia mulctẽt,vt omnes supradictos
casus prosequitur *Cuiac.obseru.lib.12.c.16.*

Confirmãtur prædicta,quia cũ agatur ex pro-
missione ambigua , & obscura propter varietatẽ
solutionũ semper est facienda interpretatio con-

tra

8 tra eos, qui se in illa fundant, & sic vt minus eis debeatur *l. veteribus. de pact. l. stipulatio. § in stipulationibus de verb. oblig. Natt. cons. 229. in fi.* Cùm etiam in dubio sequamur quod minimum est *leg. semper in obscuris. de reg. iur. in c. in obscuris. & ibi Io. And. in mercurial. eo. tit. in 6.*
9 † Prout etiam liquidatio fit iuxta minorem taxam probatam per testes à tempore sequutæ euictionis, à quo incipit interesse partis *Bal. in l. si traditio. q. 4. C. de action. empt. Rot. coram Card. Seraph. Burgi S. Sepulchri. vlt. ianuar. 1597.*

Vnde cum habeamus præcisas Doctrinas in terminis, non est attendenda opinio supra allegata de coaceruatione summarum, quæ procedit
10 in Peritis discordantibus, † quando videlicet duo prius electi, & postea tertius assumptus essent discordes, prout loquitur *Salic. in l. hac edictali. § his illud. n. 10. C. de secund. nupt.* Quod non applicatur ad casum nostrum, in quo propter solutionem diuersimodè obseruatam æquius est standum esse summæ minori contra eum, qui se in illa fundat, cum potuisset clarius legem dicere ex superius allegatis.

Nec facit non esse attendendam conuentionem, de qua in instrumento, cum illud non pro-
11 bet, immo falsum præsumatur, † ex quo originale non reperitur *§ si. auth. de tabellion. Bal. in l. cassius. col. 2. circa princ. vers. item est instrumentum. ff. de senator. Natt. cons. 633. n. 19. Conar. pract. quæst. c. 19. num. 3. vers. quarto erit obseruandum. Masquard. de probat. in verb. exemplar. lib. 2. Menoch. de arbitr. cas. 187. nu. 31. & de adi-*
12 *pisc. possess. rem. 4. n. 735. q. 86.* † Cum enim deficiat exemplar deficit etiam exemplatum *Bald. in auth. si quis in aliquo. C. de edend. per tex. in l. ex testamento. la 1. ff. de cond. & demonst.*

Quia cum simus in instrumento authentico eiusdem notarij continente solemnitates requisitas illud habetur pro originali: & probat non se-
13 cus ac si probaret idem originale, † cum talis exemplatio possit fieri etiam sine citatione, quasi vtrumque instrumentum dicatur originale *Bart. in leg. si quis ex argentariis. § prætor aut. ff. de edend. Bal. in rub. C. de fid. instrum. Rot. decis. 1. eod. tit. in non. Rom. cons. 105. viso themate. in fi. Card. cons. 7. singulatim ad singula.*
14 *in 3. dub. Aret. in § nihil autem. n. 3. inst. de test.* † Ideo etiam huiusmodi exempla extracta ab eodem notario rogato sufficiunt ad acquirendam possessionem ex *l. fi. C. de edict. diu. adr. toll. Caputa decis. 351. lib. 2.* Quod etiam esset in sumpto ex registro notarij mortui per habentem licentiam transumptandi illius instrumenta, quasi habens huiusmodi facultatem videatur subrogatus in locum notarij mortui, quo casu non requiritur aliqua citatio *Idem Caputaq. d. decis. 351.*

Neque obstat prædicta procedere quando re-
15 periretur originale, † aliàs secus *Gram. decis. 206. in fi. Iacob. de S. Georgio, & alij per Menoch. de adipisc. poss. remed. 4. q. 74. n. 655.* Quia etiam si non reperiatur o-
16 riginale, † non tamen est detrahenda fides instrumento authentico eiusdem notarij, cum solemnitatibus requisitis, quando tabellio esset legalis, vt in casu, de quo agimus, quasi tunc illud sit æque originale quemadmodum protocollum, prout in terminis concludit *Bald. cons. 264. lib. 4. & in rub. C. de fid. instrum. nu. 20. vers. secundo quæro. Alex. cons. 175. n. 3. li. 7.* latè *Sur.* qui de communi *consi. 173. num. 109. lib. 2.* vbi etiam respondet ad *tex. in § fi. auth. de tabellion.* quod continet particularem dispositionem ad fauorem Ciuitatis Constantinopolitanæ, cum in contrarium sit ius commune,
17 & voluit etiam *Cagnol. in l. si librarius. 81 de reg. iur. Fel. in cap. cum p. tabellio. col. 1. de fid. instrum. Curt. Iun. in auth. si quis in aliquo. C. de edend. Sola de protocol. exhib. gl. vnic. nu. 11.*

Minus facit non esse dandam fidem instrumento, de quo agebamus, cum fuerint produ[cta] duo
18 exempla diuersa ab eodemmet actore, † quo casu quamuis non sint contraria, sed solùm diuersa nõ faciũt aliquam fidem, cum neutri credatur, quasi vnum aliud confundat, & imputandũ sit producenti, qui contraria allegat *l. scriptura. C. de fid. instr. c. imputari. eo. tit.* Ita vt neque tunc recurrendum sit
19 ad originale, quamuis illud reperiretur, † quãdo productio fit ab eodem, cum secus esset si fieret à diuersis, quasi in eis magis toleretur productio scripturarum contrariarum, vnde etiam tunc æquius videtur posse recurri ad originale, prout in terminis ita distinguit *Ferr. Garg. i. patroc. 25. per tot.*

Nam prædicta non applicantur ad casum nostrum, cum per principalem actorem fuerit solũ productum vnum exemplar authenticũ, & aliud quod prætenditur esse diuersum non est in forma probanti, neque etiam exhibitum per procuratorem habẽtem mandatum, vnde in eo non est fa-
20 cienda aliqua vis, † cum standum sit scripturæ authenticæ, & pleniori *l. si ita scriptum fuerit titius. ff. de hæred. instit. Natt. cons. 314. nu. 4. in fi.*

Immo neque est vera distinctio in contrarium allegata inter productionem factam ab eadem persona, seu à diuersis; Nam semper est locus inspectioni originalis, quando producuntur duo exẽpla contraria, siue exhibeantur à diuersis, siue
21 ab eodem, † & illi exemplo stabitur, quod repertum fuerit conuenire, cum originali *glo. in auth. de tabell. ad med. in verb. protocollum.* quam multum notandam dicit *Angel. in l. si duob. in fi. quemad. test. aper. Bart. & Bald. in l. Sempronius Proculo, 42 ff. de leg. 2.* Ratio est, quia ex scriptura originali verificatur instrumẽtum extensum, & videtur potius notarius
22 in transcribendo errasse *l. si librarius. de reg. iur.* † Vnde semper supplendum est, quod vacillet ex originali, & protocollo, aut imbreuiatura, ad quam debet recurri *Fel. in c. cum p. tabellio. de fid. instrum. Paris. cons. 61. n. 2. lib.* Et hanc esse verissimam opinionem, & indistinctè approbandam siue ab eodem, siue à diuersis duo exempla contraria producantur, vt semper sit inspiciendum originale contra
23 *Garciam* ex aduerso allegatum, † latissimè defendit *Surd. consi. 142. per tot. lib. 1.* Neque enim obstat *lex sempronius, 48. de leg. 2.* in contrarium adducta, quia ibi erant duæ tabulæ testamenti, quarum vna exhibita fuit ab hærede, altera à legatario, & quia erant diuersæ: non recurritur ad originale, cùm ambæ tabulæ essent originalia, non autem exempla scripta, & authenticata ex originali, testator enim peregre profecturus duas tabulas fecit, vt vnam penes se haberet, alteram domi dimitteret,
24 † cum aliud sit in exemplis ex originali desumptis; Et ita communiter declaratur dispositio *d. l. sempronius.* vt per *Conarr. pract. quæst. c. 19. nu. 4. Soc. cons. 277. col. fi. vers. 3. li. 3. Gomes. de test. c. 12. n. 38. & 53.*

EPITOME.

Scriptura an requiratur in emphyteusi. Dominium quomodo probetur quando agitur, tam ad declarandam deuolutionẽ, quàm ad solutionem

canonis, & an recognitio sufficiat, cum aliis adminiculis, & qualia debeant esse. Census potius an sit præsumēdus, quàm emphyteusis. Caducitas quando habet locum in contractu census. Emphyteuta an priuetur ob pacta non seruata. Et quando possit cogi edere instrumenta inuestituræ, & indicare quæ sint bona emphyteutica, & an satis sit confessio tacita resultans ex solutione canonis, vel requiratur expressa fatendo se emphyteutam.

SVMMARIVM.

1 *Contractus emphyteusis requirit scripturam num. 2. Intellige. vt num. 3.*
4 *Scriptura requisita ad substantiam differt ab ea, quæ debet interuenire ad probationem.*
5 *Recognitio sola non concludit rem esse emphyteoticam. Fallit n. 8. & 9.*
6 *Res aliena potest locari, & concedi in emphyteusim.*
7 *Dominium probatur per indicia, & coniecturas. Fallit quando agitur ad deuolutionem num. 10. & 13.*
11 *Dominium quomodo probetur.*
12 *Relatio sola prætensionis alicuius non inducit confessionem.*
14 *Solutio præsumitur pótius ex causa census, quam directi dominij. Amplia in Ecclesia. n. 28.*
15 *Probatio leuior requiritur ad effectum solutionis canonis etiam contra tertium. Et quæ adminicula sufficiant. nu. 16 17. 18. & 19.*
20 *Emphyteuta cadit ab emphyteusi ob pacta non seruata sicut ob non solutionem canonis. Intellige vt num. 21.*
22 *In Contractu nominato non admittitur pœnitentia ob inobseruantiam conuentionum.*
23 *Hypothecans emphyteusim contra pactum de non hypothecando quando ab illa cadat. num. 24.*
25 *Caducitas habet locum si dominium directum est penes vnum, & vtile apud alium, secus si soluatur nullo habito respectu ad rem. Amplia vt numer. 26.*
27 *Laudemij solutio non sufficit ad probandam rem esse emphyteoticam.*
28 *Censum non soluens, aut alienans quando ab illo cadat. n. 29. & 30.*
31 *Dominus feudi emphyteusis, vel census quando possit petere sibi edi instrumenta, & expellere non exhibentem. num. 32. 34. 35. 36. 45. & 46.*
33 *Editio est facienda instrumentorum communium tam ratione proprietatis, quàm vtilitatis.*
37 *Bona omnia præsumuntur emphyteotica, si non indicantur per emphyteutam. quæ sint talia. nu. 39. & an sufficiat ostendere aliquod prædium, & cui incumbat probatio, quod non sint plura, & an stetur arbitrio iudicis. nu. 41. 42. & 43.*
38 *Confessio vassalli probat, quæ bona sint feudalia.*
40 *Sententia mandans mitti in possessionem bonorum exceptis feudalibus an possit exequi ante liquidationem, & quis probet esse feudalia.*
44 *Confessio tacita resultans ex solutione canonis sufficit, vt emphyteuta cogatur edere instrumenta.*
46 *Soluens canonem per 40. annos non potest expelli quamuis non ostendat instrumentum inuestituræ.*
48 *Appellatio non datur à præcepto de non exhibendo.*

CAPVT CLXXXVIII.

IN Emphyteusi requiri scripturam concludit *Gl. in c. 1. §. postquam autem. in verb. in scriptis. in princ.*
1 *vers. octauus. de consib.* † *Guid. Pap. decis. 24. quispiam vendidit. ad med. vers. & pro hoc facit. Ang. in §. adeo post glos. ibi in verb. neque ad locationem. in fi. instit. de locat. & conduct. Bald. in leg. testium. col. 2. de testibus.* Et hæc sententia est tenenda, quidquid contrarium sequantur *Rom. cons. 103. viso processu. col. fi. num. 6. & Curt. Iun. in l. pactum quod bona fide. num. 3. C. de pact.* cum aliis per *Paris. de Plut. de reintegrat. feud. in cap. pone quod fuit.*
2 *col. 1. num. 7. fol. 86.* † Quia contra eos est verior opinio & magis communis, vt testatur *Iacobin. in l. re hypotheca. nu. 5. de fid. instrum. Elbert. Leonin. in l. 1. num. 3. C. de iur. emphyt. latè Rutger. Rulandt. in thesaur. iur. emphyt. quæst. 7. num. 1. & 2. in fi. vers. veruntamen.* Vbi intelligit istam scripturam exigi de necessitate
3 probationis, † non de substantia actus secundum *Io. Andr. ad Speculat. de locat. §. nunc aliqua. vers. quinto. Imol. in c. potuit. eod. tit. Bald. in auth. sed nouo iure. num. 12. C. si cert. petat.* contra *Salic. in rubr. C. de fid. instrum.*
4 *nu. 3. & Ias. in l. 1. num. 63. C. eod. tit.* † Quod est notandum, cum plurimum referat, an scriptura requiratur de substantia, vel ad probationem tantum ex adductis per *Dec. in l. 2. nu. 5. C. de bonor. possess. secund. tabul. Doct. in l. contractus. C. de fid. instrum. Alciat. par. s. 16. & 17.*

Quibus stantibus Dixi verius esse assertionem factam in instrumento, quod recognoscatur res, & pendeat ab Ecclesia non probare ius Ecclesiæ,
5 † cum ista sola recognitio non concludat rem esse emphyteoticam *Aym. cons. 157. num. 7. Rip. in lege si rem aliquam. n. 40. de acquir. poss. Soccin. cons. 92. nu. 22. li. 3. Guid. Pap. q. 24. nu. 1.* Ideò dominus directus aliter debet probare suum dominium *Guil. Bened. in c. raynutius. in verb. & vxorem nomine adelasiam. decis. 5. nu. 444. Rebuff. in tract. de const. reddit. art. 2. in gl. vnic. n. 6. in suis commentat. const. regni, post Spec. de locat. §. nunc aliqua. vers. septuagesimo quarto quæritur per tex. in leg. vlt. in fi. ff de contrah. empt.* Dominia enim non pendent ex assertione concedentis rem emphyteoti-
6 cam, aut recipientis, † cum etiam aliena res possit concedi in emphyteusim, & locari *l. si vrbana prædia. de condict. indeb. l. rem alienam. de contrahend. empt.* quamuis ab alio sit possessa *l. nemo. C. locat. Io. Rim.* in specie *cons. 93. num. 25. lib. 1. & cons. 410. num. 4. lib. 3. & est tex. in l. ad probationem. C. de probat. c. cum venerabilis. vbi gl. in verb. locauisset de relig. domib.* & voluit etiam *Claud. Marner in repet. l. naturaliter. §. nihil commune. num. 25. de acquir. possess. Alex.* qui de communi *cons. 12. viso processu. col. 1. nu. 4. lib. 4. Rum. cons. 91. n. 17. & 18. lib. 1.*

Verum quia dominium tanquam difficilis pro-
7 bationis probatur per indicia, † & coniecturas *Bald. in l. indicia. 19. C. de rei vendic. Paris. cons. 104. lib. 1. Menoch. de arbitr. cas. 42. in princip.* Ideò licèt sola confessio, seu recognitio non probet, vt dictum
8 est, † Tamen iunctis aliis adminiculis faceret plenam probationem dominij *Surd. decis. 10. num. 14.* vbi ita declarat *Guid. Pap. & Specul. supra allegatos,* subdens validam esse coniecturā illam, quando quis suscipit onus soluendi canonem enunciatum *Rom cons. 311. num. 1. Aym. cons. 217. nu. 7. Steph.*
9 *Ranchin. in addit. ad Guid. Pap. decis. 24.* † vbi quod adiuuabitur dominus ex tali declaratione cum adminiculis, probando videlicet venditorē consueuisse sibi eum cēsum soluere, & quod ipsemet venditor antea sibi rem cognouerat tanquā censualem. ex his enim simul cumulatis dominiū directum probabitur *l. censualis. C. de donation. Guliel. Bened. in cap. raynutius. in verb. & vxorem nomine adelasiam.*

lesiam.decis.5.no.444.fol.129.de testam.
Licèt quando ageretur de deuolutione esset
10 probandum dominium plenè † *Aym cons.157.n.7.*
*in fi.Rot.coram Card.Pamph.Roman.proprietat.vinea.*18.
Iunij 1601.Vnde locatio,solutio,confessio; & alia
adminicula non probarent *Rot.coram Card. Millin.*
*Roman. domus.*11. *maij* 1592.*in fin.& per R.P.D. Oran.*
*Romana domus S. Agnetis.*19.*iunij* 1589. *Caputaq.decis.*
11 280.*p.*1.†Probaretur tamen dominium si pars di-
xerit se soluere Rectori, dummodo non ad-
sit reseruatio, quando videlicet dictum esset
12 Rectori, qui prætendit se proprietarium; † Quia
sola relatio prætensionis alicuius non inducit
confessionem *Alexand.cons.*49.*num.*10.*lib.*1. *Gab. de*
*confess.conclus.*4.*n.*27. Ideo etiam simplex assertio
Rectoris non probaret dominium ad effectum
13 deuolutionis † *Caputaq.decis.*280.*p.*1. *Rot. per Card.*
*Millin.d.roman.domus.*Prout etiam excluderetur ta-
cita approbatio, quæ resultat ex acceptatione
quietantiarum Rectoris, & earum productione,
cum illa enunciatio Rectoris in eis non tendat ex
professo ad probationem proprietatis *Bald. Salic.*
Alex.& alij in l.si certis annis. Cod de pact. Rot. per Card.
*Pamphil.Roma.proprietatis vinea.*18.*iunij* 1601. Vbi e-
14 tiam quod solutio, vt minus præiudicet † præsu-
mitur potius ex causa census, quàm directi domi-
nij *Crescent.decis.3.de præscr.*

Quo ad effectum tamen solutionis canonis le-
15 uior probatio requireretur, † quàm in casu deuo-
lutionis, & ex solutionib. factis eliceretur argu-
mētum dominij, & locatio quoque sufficeret ad
illius probationem etiam in præiudicium tertij
concurrentibus adminiculis *Ang.in l.ad officium. de*
*rei vend.Dec.cons.*146.*n.*14.*Rot.coram Car.Millin.rom.*
16 *domus.*11 *maij* 1592. † vbi consideratur pro admini-
culis cōfessio filij ex persona matris à qua habuit
causam, quod domus erat ad tertiam generatio-
nem, prout etiam solutio canonis *Alex.cons.* 8.*n.*1.
17 *lib.*2. † Et quando cum instrumento locationis
concurrerent aliqua adminicula, quod tunc pro-
betur dominium, & possessio locantis, seu em-
phyteuticantis nedum contra recipientes, sed et-
iam aduersus alios latè concludit *Rutger. Rulandt.*
*in thesaur.iur.emphyteot.q.n.*9.16.& voluit *Bart.in l.ad*
*probationem. C.loc. Alex.cons.*2.*viso processu.num.*4.*lib.*4.
*Dec.cons.*140.*pro tenui.n.*14. *Fel in c.inter dilectos.nu.*8.
*vers.item secus.de fid.instrum. Soccin.cons.*106.*nu.*1.*&* 2.
*li.*3. Ideo sufficiet adminiculum perceptionis fru-
18 ctuum, † vel vox, & fama publica, cum libris cen-
sualis ecclesiæ, seu instrumentis locationum enū-
ciatiuis *Paris.cons.*104.*nu.*82.*lib.*1.*cum alijs per Rutger.*
*d.q.*9.*n.*17. vbi etiam quod probabitur directum
19 dominium, † quamuis non ostēdatur instrumen-
tum emphyteusis cum his adminiculis, sed solùm
probetur solutio emphyteotica longo tempore
alicui facta *Dec.cons.*14.*col.*3.*in prin.post Bald. in l.*1.*n.*
15.*C.de fideicommiss. Abb.cons.*64.*lib.*1.

Ex prædictis apparet non potuisse agi ad præ-
tensam deuolutionem, cum nō fuerit probatum
dominium cum adminiculis, & requisitis superius
allegatis; Et quatenus etiam de illis constaret ne-
20 que poterat declarari deuolutio; † Nam licèt em-
phyteuta cadat ab emphyteusi ob pacta non ser-
uata, non secus ac propter nō solutum canonem
Bald. in leg.fi.in 2.*lect.in vlt.notab.C.de iur.emphy.Ruin.*
*cons.*110.*nu.*2.*lib.*1.*& cons.*167.*num.*18.*eod.lib.* Tamen
intelligitur in pactis, quæ concernunt rei vsum,
21 † vel ipsam rem concessam in emphyteusim, vi-
delicet in soluendis melioramentis, aut renoua-
tione emphyteusis, & similiū, secus in pactis ex-
traneis non respicientibus rem concessam, prout
in casu, de quo agebamus, in istis enim emphyteu
ta propter inobseruantiam non cadit in commis-
22 sum; † Ratio, quia nō est locus rescissioni, aut pœ-
nitētiæ in cōtractibus nominatis ob pacta nō ser-
uata *l.*1.*C.de act.empt.Bal.in l.ius ciuile.C.de rei vend.&*
ita in specie cōcludit *Alc.cons.*250.*n.*3.*&* 14.quē re-
fert & sequitur *Corb.de priuat.ob alien.limit.*33.*n.*5 *Sur.*
*dec.*180.*n.*2.*& per tot.* Vbi quod sit cōdēnatio in id,
quod domino interest propter inobseruantiā cō-
uētionis etiā cū iuramēto, loquēs de eo, qui pro-
misit soluere pecunias pro inuestiente, & de illo,
qui iurauit nō imponere onus rei; Neq; enim est
par ratio priuandi nō soluenté canoné, prout est
in nō seruante pactū, cū solutio cōcernat rē ipsā,
cuius dominiū videtur negare is, qui non soluit,
quod non est in pacto extraneo non obseruato,
in quo sufficit, vt inobseruans condēnetur in eo,
quod interest secūdum communē opinionē Do-
23 ctor.in *l.si quis ita.§.ea leg.de verb.obl.* † Prout idē es-
set in emphyteuta hypothecāte rē emphyteoticā
contra pactum expressum de non hypothecan-
do, nam si contra faciat non per hoc cadit à iure
suo, cum satis sit esse nullum pignus impositum
*Alciat.d.cons.*258 *n.*14.*per tex.in l.si creditor.§.fi.de distr.*
24 *pign.* † Dummodo non sit pro ea quantitate hypo-
thecata, vt non sit amplius spes luitionis, quia tūc
dicetur alienatio ob quam cadet ab emphyteusi
*Corbul.de caus.priuation.ob alienat.limit.*33.*in fi.*

Quæ magis habebant locum in casu, de quo a-
gimus, cum non plenè constaret, an essemus in
contractu emphyteusis, vel census, tunc enim
quamuis ageretur de caducitate ob non solutum
canonem, nedum ob inobseruantiam pactorum,
quæ non concernunt vsum rei, vt dictum est, nō
25 posset declarari aliqua deuolutio; † Etenim cadu-
citas solùm procedit, quando dominium directū
est penes vnum, vtile verò apud alium, nō autem
si aliquid soluatur nullo habito respectu ad rem
recognitam ab alio directo domino, quasi tunc
fieri possit, quod tanquam censuarius soluerit,
qui ex cessatione solutionis nunquā ius suū amit-
tit *Alber.in l.*2.*n.*13.*C.de iur.emph.Nat.con.Soc.*3.*n.*1.*con.*
67.*n.*6.*lib.*2. & multum notandum dicit *Corbul.de*
*caus.priuat.ob non solut.canon.limit.*34. & resoluit *Rot.*
26 *coram R.P.D. Oran.Roman. vinea.*22.*iun.*1592. † Vbi
etiā quod sufficit posse dubitari, an ratione cēsus,
vel emphyteusis sit solutum, quamuis meo iure
esset emphyteusis *Bursat.cons.*26.*n.*29. Ita vt neque
operetur solutio laudemij, quæ tanquā probatio
27 præsumptiua non sufficit, † nisi coadiuuetur in-
strumentis emphyteoticis *Silu.cons.*53.*nu.* 43.*Masq.*
*conclus.*545.*n.*10.*Rot.R.P.D. Oran.d.roman.vinea.* Vbi
etiam quod confessio generalis, quo ad effectum
consequendi canonem nō operatur, cum debeat
esse in specie pro caducitate, & sic requiritur pro-
batio dominij concludens & certa *Aym.cons.*116.
Cum etiam in concursu coniecturarum hinc in-
28 de potius sit præsumenda res censualis, † quàm
emphyteotica non solùm in priuato, sed etiam in
ecclesia; prout cōtra *Bero.q.*14.resoluit *Rota coram.*
*Card.Blanch.roman.domus.*13. *iunij* 1575. & testatur
*Corbul.de caus.priuat.ob non sol.can.lim.*34.*in fi.* vbi et-
iam allegat *Cresc.decis.*33.*lib.*2.*Aluar. Valasc.de iur.em-*
*phyt.quæst.*32.*& ibi Rutger. Ruland.aduer.*35.*vers.item si*
in ea prouincia. vbi etiam multa quando præsuma-

tur potius census, quàm emphyteusis, & in quam
partem sit iudicandum.

In casu tamen in quo census soluetetur pro re-
29 cognitione dominij, non pro re sua, † tunc etiam
censuatius non soluens caderet ab omni iure suo,
& consolidaretur domino *Bald. de pac. constant. §. pactiones. in fi. Surd. cons. 337. n. 11. lib. 4.* Vbi quod *Bulla Pij V.* non loquitur in censu, qui soluitur pro re
concessa à domino, & sic pro recognitione rei a-
30 lienæ, sed solùm pro re propria; † Prout etiam ta-
lis censuatius alienans inscio domino cadit à iure
suo *Aret. in §. adeo. in fi. & ibi Io. Fab. col. 2. vers. scio. instit. de action.* Cum aliud sit in soluente non pro reco-
gnitione rei alienæ, sed propriæ iuxta dispositio-
nem d. Bullæ, secundum quam sufficit, vt credi-
tor census præferatur, quando res censuata per
imponentem censum alienaretur, & sic alienatio,
aut venditio non præiudicat.

Quo ad secundum verior est opinio; quod do-
minus feudi, vel emphyteusis potest petere sibi e-
31 di instrumenta à vassallo, † seu emphyteuta, quos
tales esse constat, ex quibus possit apparere, quæ
sint bona feudalia, vel emphyteotica *Spec. de loc. §. nunc aliqua. vers. 141. Bal. cons. 225. quæstio est de terra. lib. 1. & in l. instrumenta. C. de fideic. Dec. cons. 61. col. 3. latè Rutger. Rulandt in thesaur. iur. emphy. q. 8. n. 2. vsque ad n.*
32 *5.* † Vnde poterit expelli emphyteuta non osten-
dens instrumentum inuestituræ, quasi tunc præ-
sumatur finita emphyteusis *Bal. in l. prætor ait. §. 1. de edend.* Cùm enim instrumentum emphyteoticum
sit commune ratione communis vtilitatis, quæ v-
trinque versatur, debet exhiberi *d. l. prætor ait. §. 1. 1.*
33 *de edend. Innoc. in c. 1. de probat.* † Quasi editio instru-
mentorum sit facienda non solùm, quando sunt
communia ratione proprietatis *l. si quæ cautiones. 4. ff. fam. hercis.* Vel ex natura negotij, vt in libris ra-
tionum *l. quædam ff. de edend.* Sed etiam quando sunt
communia ratione communis vtilitatis, vt decla-
34 rat *Rutger. d. q. 8. col. 3. vers. sed quia vt dixi. n. 5.* † Ita vt
etiam censuarius teneatur domino, cui soluit o-
stendere titulum, & instrumentum non ad pro-
bandum ius suum, sed vt certior reddatur domi-
nus de conditionibus cõtractus *Sur. cons. 537. n. 11.*

Prædicta tamen sunt declaranda, vt non proce-
dant nisi prius Dominus iuret se petere hanc edi-
35 tionem non propter calumniam, & in casu, . † in
quo vassallus habet facultatem edendi, cum secus
esset, si illam non haberet, dummodo tamen do-
lo non desierit habere *Ias. in l. si legatum. n. 8, de edend. Menoch. de arbitr. cas. 449. in addit. n. 126. & 127.* vbi
latissimè declarat totam materiam editionis *num. 1. vsque ad num. 138.*

Secundn intellige quando emphyteuta, & Vas-
36 sallus fatentur † se esse tales, vel aliter constat de
emphyteusi, & feudo, tunc enim editio instrumẽ-
torum est facienda *Alc. in l. 1. n. 6. C. de edend. post gl. in c. 1. §. illud. in verb. nisi requisitus. de prohibit feud. alien. per feder. & in l. 2. §. in exigendis. in verb. iurata. C. quand. & quib. quart. pars debeat. lib. 10.* Immò etiam vassallus,
& emphyteuta hoc casu possunt cogi ostendere,
quæ sint bona feudalia, & emphyteotica, si non
37 constat, quæ sint talia, † Nam istis non indicatis
omnia bona per eos possessa præsumentur esse
feudalia, & emphyteotica *Bald in l. instrumenta. col. 2. vers. quæro an feudatarius. C. de fid. instrum. Rol. cons. 66.*
38 *n. 5. lib. 3. Menoch. de arbit. cent. 6. cas. 554. nu. 1.* † Et ista
confessio vassalli probabit, quæ bona pertineant
ad feudum *Alex. cons. 29. n. 14. in fi. lib. 5.*

Quod adeò verum est, vt etiam procedat quã-
do idem vassallus suscipiendo inuestituram dixit
bona omnia esse feudalia, quæ possidet in tali lo-
co, exceptis his, quæ sui antecessores acquisiue-
39 rũt † quia ex hoc fundatur intentio Domini, ita vt
vassallus debeat istam exceptionem probare *Sur. in specie cons. 180. per tot. lib. 2.* vbi etiam de senten-
tia mittente in possessionem filiam in bonis pa-
40 ternis exceptis feudalibus, † quorum est incapax,
an mittatur executioni ante liquidationem, &
quid si fuerit dictum quatenus non sint feudalia,
vel quando reseruatur ius alicui loquendo limi-
tatè *Idem Surd. cons. 186. lib. 2.*

Tertio declara satis esse demonstrare prædium
aliquod, ex quo commodè possit pręstari canon,
41 † seu seruitium *Affl. in c. 1. §. illud. nu. 22. de prohib. feud. alien per feder. Rol. cons. 66. n. 2. lib. 3. Menoch. de arbit. cas. 554. n. 7. vers. cæterum obseruandum.* Quasi tunc em-
phyteuta ex parte sua adimpleuerit indicando a-
liqua prędia, vnde si dominus replicat esse plura,
42 † tunc ad eum huiusmodi probatio spectabit *Soc. cons. 267. n. 21. in fi. lib. 2.* vbi etiam quod esset arbi-
43 trarium Iudici hoc definire ex coniecturis, † aut
verisimilitudinibus, de quibus per *Bal. in c. vassallus. il 1. si de feud. fuer. cont. int. domin. & agnat.*

Quarto vt sit locus editioni instrumentorum,
& indicationi bonorum per emphyteutam, licèt
requiratur expressa illius confessio, quod sit talis,
44 vt dictum est, † Tamẽ sufficiet etiam tacita, quã-
do videlicet soluit pẽsionem, vel vassallus aliquo
tempore seruitia præstitit; Quamuis enim *Spec. de emphyt. §. nunc aliqua. q. 59. n. 75.* dubitet de tacita cõ-
fessione; Nihilominus verior est opinio, quod sol-
uendo tandiu pẽsionem confessus est se emphy-
teutam, vnde ecclesia est in quasi possessione, &
emphyteutæ incumbit onus probandi, quæ bona
sint emphyteotica, & vnde illa acquisierit, alio-
quin omnia præsumuntur esse ecclesiæ *Soc. consi. 167. n. 21. col. pen. versi. vnde omnibus rectè pensatis. lib. 2. Menoch. præsumpt. 91. lib. 3. n. 47.*

Quinto prædicta sunt intelligẽda, dummodo
45 nõ simus in emphyteusi antiqua, † & quę per mul
torum manus iuit, quasi tũc videatur adesse pro-
babilis ignorãtia, quę debet excusare ab huiusmo
di indicatione bonorum feudaliũ, seu emphyteo-
ticorum *Rom. cons. 70. n. 5. Rol. cons. 66. n. 9. lib. 3. Natt. cons. 3. n. 11. Menoch. de arbit. cent. 6. cas. 554. n. 6. vers. declaratur. post Iacob. de Beluis. in c. 1. §. vassallus. il 1. si de feud. fuer. cont. int. dom. & agnat. Valas. de iur. emphyt. q. vlt. n. 6.*

Sexto si emphyteuta probaret solutionẽ cano-
nis per triginta annos, non teneretur ostẽdere in-
46 strumẽtum suæ inuestiturę, † quasi tũc præsuma-
tur emphyteusis perpetua *Ang. in l. prætor. ait. §. huius edicti. n. 1. de edend. Abb. cons. 74. n. 1. lib. 1. Soc. cons. 50. n. 14. lib. 4.* Vbi quod quando quis solùm nititur
concessione emphyteusis, quam non ostendit, vi-
detur laborare sinistra doli suspicione, secus si se
fundaret in præscriptione, maximè quia in dubio
præsumitur quod emphyteusis sit perpetua, si nõ
apparet illam esse ad tempus, sequitur *Corbul. de de causa priuation. ob non ostens. instrum. renoua. vers. quod tamen.* Vbi *in fi.* quamuis dicat contrarium sequi
Ias. in l. legatum. n. 10. de edend. Nihilominus *Ias.* de-
47 fendit opinionẽ *Abb. d. cons. 74.* † dum voluit sol-
uentem per quadraginta annos non posse expel-
li, si non ostendat titulum instrumenti, & est ve-
rior opinio, vt per *Rutger. in thesaur. iur. emphyt. quæst. 8. num. 12. Io. de Plat. in l. 1. in fin. C. de administr. reipubl.*
lib.

Digitized by Google

lib.11. & voluit *Specul. de locat. §.nunc aliqua. quæst. 142. Ang.in l.qui aliena. in princ.de acquir hæredit.Bald. in l.2. col.2. versi.quæro quando per præscriptionem.C.de iur.emphyt.*

Stantibus igitur supradictis declarationibus non potuit recusari petita editio instrumentorum, cum fuerit iuratum de calumnia, non adsit causa, ex qua reus non debeat illa exhibere, neque prætendatur aliqua præscriptio, ita vt ex solutionibus quadraginta annorum sit concludendum pro emphyteusi perpetua, & non fuerit negata emphyteusis, & concurrant alia requisita superius adducta, cum etiam in istis editionib. multum deferatur arbitrio iudicis *Soc.cons.267.n.21.in*
48 *fi. lib.2.* † Ita vt ab huiusmodi præceptis non admittatur appellatio *Bar.in l.fi. §. iussus. in princ.ff.de appellat. Nicell.in concordant.glosar. n.206.versi.sexagesimosexto fallit. gl.6. tom.18.f.195.* quod quomodo procedat dixi *decis.97.n.9.vsque ad n.14.*

EPITOME.

Ornamenta, & munera quæ dantur sponsæ, & vxori per virum, & consanguineos, cui acquirantur. Et an valeat consuetudo illis donandi, & viro concedatur facultas vendendi. Et quid in donatis filio arrogato, & Oratoribus. De dono matutinali, seu Morgengab, vel Hypobolon quod dabatur sponsæ mane post concubitum. Et de muneribus quæ dabantur ab inuitatis in conuiuio sponsæ, seu puero recenter nato. Faccere nomen quid significet. Existenti in Magistratu quando possit donari per vxorem, & affines. Separatio thori an æquiparetur cum diuortio, ita vt debeatur augmentum dotis, & an facta illius reintegratione veniat eadem dos, & donatio.

SVMMARIVM.

1 *Munera an acquirantur sponsæ seu hæredibus viri, si dentur à consanguineis, tam vxoris, quàm mariti. num.2.3. & 4.*

5 *Donata filio arrogato ab amicis patris acquiruntur patri.*

6 *Maritus legans vxori ea, quæ sui causa comparata sunt, an intelligatur legasse quæ socer ei comparauit.*

7 *Legati, seu Oratores an acquirant quæ illis donantur. & num. 9.*

8 *Remunerari debent Legati.*

10 *Iocalia data à marito vxori an censeantur donata. Distingue vt n.11.12.13.14.15.16.17. & 18.*

19 *Inter nobiles præsumitur donatio iocalium, si adsint diuitiæ cum amplitudine fructuum dotis. Intellige vt numer. 20.*

21 *Consuetudo valet, vt censeantur donata iocalia vxori tam per maritum, quàm per eius consanguineos. nu.22.26. Quamuis sit in vna parte ciuitatis. n.25.*

23 *Consuetudo mittendi iocalia non arguit donationem.*

24 *Actum dubium interpretamur à consuetudine.*

27 *Consuetudo donandi sponsa mane post concubitum valet, & quando ad hæredes mulieris transeat. n.28. & vocatur donum matutinale, seu Morgengab, vel Hypobolon.n.29.*

30 *In Conuiuio donabatur sponsa ab inuitatis, sicut in solemnitate pueri recenter nati.*

31 *Facere nomen quid significet. & n.32.*

33 *Iocalia quando possint vendi per virum, & retractetur executio super eis facta. n.34.*

35 *Dona data existenti in magistratu per vxorem, & consanguineos an valeat. n.36.*

37 *Reintegrato thoro an veniat eadem dos, & donatio.*

38 *Separatio thori, & diuortij æquiparantur, & in vtroque casu debetur augmentum dotis, & donatio propter nuptias.*

CAPVT CLXXXIX.

MVnera data Sponsæ, seu Vxori tam ab eius consanguineis, quàm ab attinentibus mariti dicebantur esse acquisita eidem vxori, secun-
1 dum opinionem † *Ang.in l.penult. §.1.nu.1.solut. matrim. Rom. consi.172.col.2.in fi.versi. sed secundum.* per *text.* quem dicit nuuum, & singularem *in l.seruus communis.de donat.int.vir.& vxor.* Quando maximè
2 essent ornamenta, † quæ conueniunt mulieribus *Castr.in l.sed si plures. §. in arrogato.* quem legit cum *§.ad substitutos.n.4.de vulg.& pupill. Rim. Iun.consi.42. n.83.& 84.lib.1.*

Huiusmodi tamen opinionem, cum de illius
3 veritate disceptaretur Dixi debere intelligi † quando appareret consanguineos mariti voluisse donare vxori, ita vt ei donata acquirantur, Nam in dubio essent potius mariti, quasi eius cõtemplatione moti fuerint ad donandum vxori, Quidquid aliud sit in his, quæ dantur eidem vxori ab
4 illius consanguineis, quæ ad eam spectant: † Ista est communis distinctio Doctorum *in l. sed si plures.10.§.in arrogato.de vulg.& pupill. & ibi Ias.col.fi. Aret.in § fuerat.n.26.instit.de action. Auffr.Thob.Cagnol. & alij.*de quibus per *Bertaz. cons.ciuil.59. n.36.* vbi de magis communi *Roland.cons.10.n.11.lib.1.Mandos. ad Roman.cons.172. in verb.teneo. in fin.* vbi etiam de magis recepta opinione testatur *Butr. cons.37.in 2. dub.Corn cons.81.col.pen.in fi.lib.1. Bisign.decis 1.de don.*
5 *int.vir.& vxor.* † Exemplo eorum, quæ dantur filio arrogato ab amicis, & consanguineis patris, quæ censentur donata contemplatione patris, & perinde est, ac si à patre profecta essent *d.§. in arrogato. vbi glo.in verb.beneficio.*Et in simili est tex.*in l.si vero.65.& ibi glo.in verb.quasi.ff.sol.matr.l.profectitia.§.1. de iur.dot. l.qui proprio. §.procurator. vbi glo.in verb.nomine.de procur.leg.si debitor.§.fi.ad trebell.*
6 † Et facit etiam tex. notabilis *in leg. si quid earum.versi. in quib. de leg.3.* Vbi si maritus legauit vxori, quæ sui causa sunt comparata venient etiam ea, quæ socer nurus nomine comparauit, ergo colligitur, quod illa non erãt vxoris, sed mariti, quod menti tenendum dicit *Rol.cons.10.n.11.versi. idem cessante li.1.post Lup.in rub.de donat.int.vir. & vxor.§.44.& 45 col.2.*

Non obstat quod immo ista donata etiam à cõsanguineis viri censeantur acquisita mulieri, E-
7 xemplo eorum, quæ dantur Legatis, † seu Oratoribus, quæ præsumuntur data, vt transeant in eorum dominium, non vt acquirantur eis, à quibus fuerunt missi *Castr.in leg.dotalem.ff.sol.matrim. Bald.*
8 *cons.194.col.2.li.2.Brun.de legation.cap.6.lib.4.* † quia cum Legatos conueniat remunerari *l.diuus.de bon.damnat.* præsumendum est eorum intuitu fuisse donatum, ideo merito illis acquiritur: Quod etiã esset in vxore; si aliquo modo appareret, quod datum fuerit eius contemplatione, non mariti, vt dictum est, *Butr.cons.37.in 2.dub.Corn.cons.81.col.penult.in fi.lib.1.* Hoc autem cessat, quando sumus in dubio, tunc enim quamuis dentur ad ornatum vxoris, tamen præsumuntur dati contemplatione mariti, & ad eius vtilitatem, vt minus graue-

tur in prouidendo vxori similia ornamenta; vn-
9 de æquius est illi acquiri; † Cum etiam in Legatis
idem seruaretur, nam in eorum dominium non
transitent, quæ illis dantur si posset colligi, quod
fuerint data contemplatione mittentium; quo
casu eis acquirerentur non Legatis *Menoc. præsum-
pt. 27. lib. 3. post. Alex. in l. sed si plures. §. in arrogato. n. 12.
de vul. & pupill. subst.*

Cæteris quę obijciuntur contra huiusmodi o-
pinionem satisfacit latè *Roland. consi. 10. num. 1. vs-
que ad nu. 12. lib. 1.* Vbi etiam respondet ad text. *in l.
si seruum communem. de donat. int. vir. & vx. & l. si consen-
tiente. C. de donat. ant. nupt. & l. si mater. C. eod. tit.* qui-
bus etiam respondet *Lup. in rub. de don. int. vir. & vx.
§. 44. & 45. col. 2.* Ita vt non opus sit eorum dicta
transcribere.

Quo vero ad secundam dubitationem de io-
calibus, & similibus ornamentis quæ dantur per
10 maritum vxori, † Dixi magis veram, & commu-
nem esse Doctorum distinctionem, quod spon-
sus tradens gemmas sponsæ animo donandi, vel
illas mittens per Nuntium habētem commissio-
nem ad donandum censetur voluisse illas acqui-
ri vxori, & non datur repetitio ab hæredibus viri
*l. mater. C. de donation. ant. nupt. Bal. in auth. ex testamen-
to. C. de collat.* Nulla habita consideratione, quod
sint pretiosæ, quia etiam in illis tenet donatio ir-
reuocabiliter *l. adipiscendæ. & l. nuper. de donat. int. vir.
11 & vx.* † Siue sint datæ ante matrimoniū, siue post,
quia morte viri illatum donatio cōfirmatur *Ang.
consi. 339. in prin. Corn. cons. 63. n. 1. lib. 3. Alex. Barbat.* &
12 alij per *Bertazz. consi. ciuil. 59. n. 27.* † Aut constat
sponsum voluisse solùm dare illas ad vsum, & re-
petuntur *leg. mortis sua causa. in fi. de donat. int. vir. &
13 vxor. leg. in commodato. §. sicut. ff. commod.* † Aut sumus
in dubio, & tunc Iudex arbitrabitur an sint pre-
tiosæ *Affl. decis. 313. n. 15. Menoch. de arbitr. cas. 218. nu.
5.* Et constito quod sint tales non censentur do-
natæ, sed eo acessę in vsum *leg. si vt certo. §. interdum.
& ibi Bart. ff. commod. leg. penult. §. seruis. ff. solut. matri.*
14 † Tam in traditis à marito vxori, quàm à sponso
sponsæ, quia in vtroque casu videntur datę ad v-
sum *leg. hoc legatum. in fi. de leg. 3. Corn. cons. 114. num.
3. lib. 4.* Dummodo non simus in personis nobi-
libus, tunc enim idem iudicandum est de pretio-
15 sis, † prout de non pretiosis, & præsumentur do-
natæ *Loffr. cons. 42. in prin.* cum aliis per *Surd. decis.
166. n. 31.* & voluit *Bald. in cap. qui intrauit. num. 12. de
probat.* Maximè si fructus dotis id patiantur *Ber-
16 taz. consi. ciuil. 39. n. 31. & 32.* † Aut fuerunt traditæ
in rēcompensationem munerum datorum per
vxorem marito, & tunc acquiruntur vxori in vim
donationis remuneratoriæ *Roma. cons. 146. col. fin.
versi. in hoc tamen articulo. per text. in l. si vero non remu-
17 nerandi. §. item papinianus. ff. mandat.* † Hæc est com-
munis distinctio Doctorum quam sequuntur
*Bart. Bald. & alij in l. si vt certo. §. interdum. ff. commod.
Alex. consi. 155. in fi. lib. 7. Rol. consi. 10. n. 12. vsque ad nu.
18 18. lib. 1. Dott. in l. pen. §. seruis. ff. solut. matrim.* † & ita
seruat *Rot. coram R. P. D. Manzaned. Ferrarien. lucri do-
tis. 13. Martij 1606.* & latè declarat *Surd. decis. 166.
per tot. Honded. cons. 30. lib. 2. Bertaz. cons. ciuil. 39. n. 27.
vsq. ad 33. Menoc. de arbitr. cas. 218. Rom. consi. 146.* cum
aliis ibi latè per *Mand. in verb. ista quæstio.*

In prędictis tamen aduertendū est, quod quam-
uis inter nobiles præsumatur donatio iocalium
19 etiam magni valoris † ex *Surd. d. decis. 166.* cum a-
liis supra allegatis: Tamen sola nobilitas nō suffi-
ciet, nisi etiam adsint diuitię, & concurrat ampli-
tudo fructus dotis *Lup. in rub. de donat. int. vir. & v-
xor. §. 11. n. 19. versi. & quod plus est. Petr. Perch. de testam.
coniug. lib. 2. cap. 6. n. 4. versi. sanè hæc ita. Rot. coram R.
P. D. Manzaned. d. Ferrarien. lucri dotis.* & voluit latè
Honded. cons. 30. n. 19. Bertazz. cons. ciuil. 59. nu. 31. in fi.
20 † Licèt quando ignobilis duxisset nobilem, aut
senex iuuenem præsumeretur potius donatio in
recompensationem iuuentutis, ac nobilitatis
sponsæ, & illi essent acquisita, quamuis non fue-
rint expressè donata, quasi præcedens meritum
faciat præsumi donationem *Aim. cons. 443. n. 12. lib.
3. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 10. Deci. in l.
si voluntate. C. de dot. promiss. Surd. decis. 166. n. 22.*

Secundò est etiam notandum, quòd quidquid
sit in prædictis casibus, Aliud dicendum esset
21 stante consuetudine, † secundum quam aliàs in
casu mihi proposito Dixi verius esse, quod ista io-
calia censeantur donata vxori, & illi debeant ac-
quiri; Quamuis enim *Affl. decis. 313. n. 11.* concludat
non valere huiusmodi consuetudinem; Tamen
contra eum est verior opinio, quam sequitur *Loffr.
cons. 42. n. 6. post Bart. in l. si vt certo. §. interdum. ff. com-
mod. Roland. cons. 10. n. 12. in prin. versi. tene menti hunc
22 casum. lib. 1.* † Exemplo eius quod dicimus de do-
natis vxori à consanguineis mariti, quæ præsu-
muntur data eidem vxori contemplatione viri, i-
deo illi acquiruntur non mulieri, dummodo ali-
ter consuetudo non disponat, vt transeant in do-
minium vxoris *Salic. in l. sicut, in fi. C. de donat. int. vir.
& vxor. Bertr. cons. 158. n. 3. lib. 7. Bald. in l. cum te. nu. 3.
C. de donat. ant. nupt. Bertazz. cons. ciuil. 59. n. 36.*

Quæ sine dubio procedunt in casu, de quo a-
gimus, nam fuit probata consuetudo donandi,
23 † non autem solùm mittendi iocalia ad spōsam,
quasi existente consuetudine donandi mittens
censeatur donare, quamuis non expresserit, cum
actum dubium interpretemur secundum cōsue-
tudinem *l. ex empto. C. locat. l. semper. in stipulationib. de
24 reg. iur.* † & consequenter ista donatio tanquam
dubia debet sumere interpretationem à consue-
tudine, seu iure communi, si illa non extaret *Nat.
cons. 195. num. 3. Cephal. cons. 328. n. 43.* & ita in specie
concludit *Surd. decis. 166. num. 35.* vbi etiam *num. 32.*
quod huiusmodi consuetudo non solùm poterit
25 induci in vna ciuitate, † sed etiam in vna parte
ciuitatis *Loffr. cons. 42. n. 6.* Nam aliàs si probare-
tur sola consuetudo mittendi non sufficeret, cum
illa potius tollat præsumptionem donationis *An-
26 char. cons. 181. n. 1. & 2. Rol. cons. 10. n. 13. lib. 1.* † Quasi
tunc præsumatur sponsus ista iocalia misisse, non
vt acquirerentur vxori, sed vt se conformaret
cum consuetudine patriæ, & regionis, ne redar-
guatur apud alios de illius inobseruantia, vnde
stante huiusmodi causa pudoris, & verecundiæ
præsumetur potius actus necessarius, per quem
excluditur donatio *l. rem legatam. de admin. leg. l. do-
nari. de reg. iur.*

Ex quibus etiam sequitur valere illam consue-
tudinem, quod sponsus post concubitum mane
solemni nuptiarum die torquem auream donet
27 vxori, † quæ donatio vulgo dicitur Morgengab,
de qua *in vsibus feud. tit. de filiis nat. ex matrim. ad mor-
ganat. contract.* prout declarat *Hartman. Pistor. q. iur.
roma. & saxonic. q. 44.* vbi etiam quod vocatur do-
num matutinale, subdens esse antiquissimā con-
suetudinem, vt vir donet vxori die nuptiarum, li-
cèt tales donationes non trāsmitterentur ad hæ-

28 redes vxoris, † si ipsa decederet ante virum, cum
debeant confirmari morte mariti, vt iudicentur
validæ *tot.tit.ff.& C.de donat.int.vir.& vxor.Castr.*in
specie *cons.328.col.1. vers. idem videtur dicendum.lib.2.*
cum aliis per *Surd.decis.166.num.13.* Quamuis non
confirmarentur diuortio *Cuiac. in l.1.in princ.ff.pro
donat.in commentar.ad var.tit.digestor.* Et de huiusmo-
di dono matutinali post *Albert. Argentinens. in chro-*
29 *nic.& Gregor. Turonens.* † meminit etiam *Cuiac.de
feud.lib.4.tit.32.quand.fil.in feud.non succed.* vbi quod
apud Germanos dicebatur Morgégab, siue Mor-
gangheba, & à Græcis hypobolon; vnde etiam a-
pud Mediolanenses, cum in matrimonio inter-
uenit hypobolon appellabant matrimonium ad
morganatum, siue morganaticam, id est, dato hy-
30 pobolo, seu morgangheba; † & vltra ea quæ do-
nabantur à sponsis. Idem mos erat in conuiuiis, vt
inuitati donarent aliquid sponsæ; prout in solem-
nitate pueri recenter nati *Marcell. Donat. ad Iul. Ca-
pitol.in Clodio Albino in illis verbis, cum rarum esset aqui-
les in his locis videri.fol.637.* dum inquit, conuiuæ
31 nomina faciebant, † id est, cum se constituerent
debitores mulieris, quod puero seu nuptæ assi-
gnabant; vel potius quia donando videbantur si-
bi facere eos debitores, cum hoc etiam significet
nomina facere, vt notat *Bud.* vnde *Cic.Gallo.lib.7.*
Accepi Auiani literas, in quibus hoc erat libera-
lissimum nomina se facturum, qua ego vellem
32 die; † Id est, pecuniam crediturum in eam diem
soluendam, qua ego postulassem. *& Senec.de benef.
lib.1.* sed nomina facturi diligenter in patrimo-
nium, & vasa debitoris inquirimus. *Idem lib.1.de vit.
beat.* Numquam magis nomina facio, quàm cum
dono, & nomen facere etiam apud iurisconsul-
tos vsitatum est, vt *in l.2.ff.de proxenet.*

Prout etiam ex prædictis colligitur, quod ista
iocalia, quæ transeunt in dominium vxoris non
33 possunt alienari per maritum, † cui neque permit-
tetur eorum venditio, quamuis fuerint simplici-
ter data vxori pro ornatu, & vsu tantum. *Alc.cons.
34.lib.5.* Ita vt mulier possit etiam retractare exe-
cutioné factam super istis iocalibus per eam da-
tis executoribus pro debitis filij, seu mariti, vt dixi
34 *decis.118.* † Dummodo de consuetudine non ser-
uetur contrarium, quia tunc posset maritus bona
vxoris mobilia, vestes, & iocalia, siue annulos i-
psius alienare illa etiam inuita *Boer.in §.5.de consuet.
tur.& stat.person.in consuetud.bituricens.* Et ita passim
seruari in Regno Franciæ docet *Rebuff. in l. alienatum.67.§.donationis.col.vlt.vers.hodie.ff.de verb.sign.* vbi
dicit esse graue vxoribus, quamuis si maritus ista
iocalia non alienauerit censeréntur eis donata so-
luto matrimonio secũdum morem eiusdẽ regni.

Alia de muneribus, & donis datis ab vxore, &
35 consanguineis existenti in magistratu † & potesta-
te dicam infra in cap.particulari: Et quod ei per-
mittatur illa ab eisdem accipere est *tex. in l.1. & l.
iulia.7.ff.ad leg.iul.repetund.* Quod moribus Populi
Romani non aduersatur, quibus prohibita est do-
natio inter virum & vxorem, cum alia sit munerũ
36 causa, alia donationum; Non enim permittuntur
immodica munera, ista enim prohibentur, quasi
potius dona sint quæ inter coniuges non fiunt *l.
sed si vir.§.si vir.de donat.int.vir.& vx.* & declarat *Cu-
iac.obseruat.lib.6.c.18.* Prout etiam quid dicendum
sit facta separatione thori, & postea illo reinte-
37 grato, tã de dote, quàm de donationibus, † quasi
dos eadem sit, & idem matrimonium, quod rein-
tegratum est, & tacitè dos debeat reintegrari, si a-
liud non conuenerit, de quo per *Cuiac. ad African.
tract.8.in interpretatione.col.23.ff.rer.amotar.fol. 566.*
38 & dicã etiam infra in capite particulari, † vbi etiã
quod æquiparatur casus separationis thori, & di-
uortij *Ias. in l.1. C.vnd.vir.& vxor.Gab.cons.161.lib.1.*
vnde debetur donatio propter nuptias, & aug-
mentum dotis stante separatione thori ob sæui-
tiam: & adulterium viri, cum sit factus locus dicto
lucro, prout in diuortio *Rol.cons.50.n.4.lib.2.Franc.
decis.244.Rot.coram Card.Seraph.Bisuntin.augmenti &
donationis propter nuptias, 24 maij 1599.*

EPITOME.

Iudex secularis procedens contra clericum
quando ipso facto incurrat pœnam excommuni-
cationis, & Episcopus possit illum vendicare, &
non vendicando puniatur. Non incedens in ha-
bitu, & tonsura quo casu perdat priuilegium fo-
ri, & controuersia, an quis sit clericus, per quem
iudicem debeat cognosci, & quid in habitu & ve-
stibus illius. Delegatio causæ criminalis clerici an
fiat laico. Clericus an condemnetur in expensis
differens proponere exceptionem clericatus.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus debet vendicare clericum à Magistratu seculari.
num.2.& punitur si negligat vendicare.num.8.*
3 *Priuilegio clericorum non potest clericus renunciare.*
4 *Episcopus vendicando clericum à laico debet citare partem.*
5 *Iudex laicus procedendo contra clericum an incurrat ipso
facto excommunicationem.n.6.*
7 *Clericus punitur non declinans forum seculare.*
9 *Clericus non perdit priuilegium fori incedens sine habitu,
& tonsura, & an vtrunque requiratur copulatiue.nu.
10.11.& 12.*
13 *Controuersia quis sit clericus an cognoscatur per ecclesia-
sticum, vel secularem, & quid in habitu & vestibus.nu.
14.& 15.*
16 *Clericus an sit detinendus in carceribus Iudicis secularis
donec cognoscitur causa clericatus.num.17.*
18 *Clericus condemnatur in expensis differens declinare fo-
rum seculare, & per quem Iudicem condemnetur. nu-
mero 19.*
20 *Iudex secularis non potest mulctare clericum ratione con-
tumaciæ.*
21 *Causa criminalis clericorum an possit delegari laico.*
22 *Dominus feudi quando cognoscat de causa vassalli clerici.*

CAPVT CXC.

CLericus quamuis consentiat litigare coram
Iudice seculari, & fatetur se laicum, & non
1 incedat in habitu, & tõsura, † tamen cum de hoc
dubitaretur Dixi quod non possit puniri per eũ-
dem Iudicem laicum, sed Episcopus debet illum
vendicare à Magistratu seculari, ne detur occasio
fraudandi iurisdictionem ecclesiasticam *Bald.in l.
si qua per calumniam.Cod.de epis. & cler.Franc.in capit.
si iudex laicus.12.in 2.notab.de sentent.excommunic.in*
2 *6.* † & ita etiam resoluit *Sacra Congregatio Con-
cilij*, & verissimam opinionem, & multum notan-
dam dicit *Diaz.in prax.crimin.c.64.num.4.vers.immò
quod summe. in 2.editione.* Cum enim priuilegium
clericorum sit inductum in fauorem totius or-

dinis clericalis non poterit illi per vnum præiu-
3 dicari, † nec tacitè, neç expresse *gl. in c. significasti. de for. compet. Doct. in c. si diligenti eod. tit. Alex. cons. 8. col. 1. lib. 1. Rol. cons. 4. n. 9. lib. 1.* Ideo non mirum si Iudex ecclesiasticus non possit impediri illum repetere à curia seculari non obstante dicta renunciatione *Couar. pract. q. c. 33. n. 2. post Innoc. in c. vt fama. de sent. ex-*
4 *communic. Cepoll. cons. 11. n. 7.* † Agitur enim de interesse Episcopi, quo stante ei conceditur declinare iurisdictionem laici, & clericum reuocare, licèt in huiusmodi renocatione teneatur citare partem *Fel. in c. ecclesia S. Mariæ. num. 72. col. 26. in fi. vers. secunda cautela est. de constit.*

Immò si Iudex secularis vellet procedere contra clericum incurreret ipso facto sententiam ex-
5 communicationis † secundum opinionem *Guid. Pap. dec. 77. per tex. in c. pen. de immunit. eccles. in 6.* Quæ tamen sententia non esset admittenda, cum verius sit illum non esse ipso iure excommunicatum, sed debere compelli desistere per censuras
6 ecclesiasticas *c. seculares. de for. comp. in 6.* † Et contraria procedunt quando Iudex laicus vellet impedire Ecclesiasticum iam procedentem prohibendo, quominus litigans coram Ecclesiastico non nonpossit iustitiam obtinere, quasi tunc id faciat tanquam priuatus nullam prætendens iurisdictionem *Dec. in prax. c. 12. lib. 4. n. 11. Add. ad Clar. q. 36. in princ.*

Amplius non solùm clericus punitur non de-
7 clinans forum Iudicis secularis † tanquam transgressor canonum *Boer.* qui de communi *super consuet. bitur. tit. de iurisd. §. 21. in fi. Clar. q. 46. vers. secundo infertur.* Sed etiam Episcopus potest criminaliter puniri, ne dum ab administratione deponi, si habita notitia carcerationis clerici illum repetere
8 neglexerit adhibitis censuris, † & aliis iuris remediis quasi ad eum pertineat custodire huiusmodi fori priuilegium *Cassan. con. 28. Ignat. Lopez. ad Diaz. in prax. crimin. c. 62. n. 17. & 15. Fari. q. 8. n. 46. vers. ampl. decimooctano.*

Ex quibus colligitur bene fuisse actum per D. Episcopum ad repetitionem clerici, de quo agimus, cum non potuerit ei præiudicari ex supra allegatis; Præsertim quia neque clericus perdit priuilegium fori, quamuis fuerit captus cum armis
9 sine habitu, & tonsura, si aliàs probaretur, † quod esset solitus illam deferre, vt præsupponitur, cum requiratur perseuerantia in non deferendo habitum, & vnicus actus non sufficiat *Decian. in tract. crimin. tom. 1. lib. 4. c. 9. n. 109. Castellion. cons. 5. num. 9.*
10 quem refert, & sequitur *Farin. q. 8. n. 67. & 68.* † Ita vt sufficiat, quod deferat, vel habitum, vel tonsuram, vt gaudeat priuilegio fori, quidquid aliud sit in clerico coniugato, in quo requiritur vtrumque copulatiuè *Idem Farin. d. q. 8. n. 64. & 65.* & voluit *Rol. cons. 4. n. 26. lib. 1. post Card. in c. perpendimus. de sent. excommunic.* quem sequitur *Veronens. cons. 11. col. pen. vers. nam aloisius. n. 42. Capr. concl. 97. n. 74. & 81.*

Accedat quod neque Clericus incedēs sine ha-
11 bitu, & tonsura perdit priuilegium fori, † nisi præcesserit trina monitio specialis, nominatim, & in personam facta, ita vt nec vnica, nec generalis sufficiat *clem. 1. vbi gl. in verb. tertio. de vit. & honest. cleric. Felin. in c. Ecclesia S. Mariæ. col. 24. in princip. vers. secundo sequeretur. de constit. in 6.* cum aliis latè per *Farin. q. 8. n. 60. vsque ad 63.* Licèt hoc non sit tutum cum hodie post Concilium Tridentinum sit derogatum iuri communi, vt non requiratur trina monitio, cum contraria procedant ante dictum Concilium, prout concludit *Menoch. cons. 912. numero*
12 *34. lib. 10.* † vbi quod in istis clericis primæ tonsuræ non est facienda d. monitio, & incorrigibilitas, & voluit *Nauar.* declarando *Concil. Trid. cons. vlt. n. 6. de priuil.* Et faciunt constitutiones *Clem. vij. & Paul. iiij.* per quas sancitum est Clericos primæ tonsuræ beneficiis carentes priuari beneficio fori eo ipso, quod non incedunt in habitu, & tonsura, de quibus *Menoc. d. cons. 912. n. 35. post Vrsil. ad Afflict. decis. 24. n. 7. Clar. q. 36. vers. hac autem.*

Verum esset quod dum controuertitur an quis sit clericus, & habeat requisita, de quibus in Cō-
13 cilio Tridentino † debet hoc dirimi per Iudicem ecclesiasticum, non autem per secularem *c. si iudex laicus. de sent. excom. in 6. Rot. decis. 202. aliàs 3. eod. tit. in nou. Rol. cons. 4. n. 20. lib. 1.* Cum enim agatur de ordine, & sic de re ecclesiastica, & spirituali, talis causa non potest cognosci per Iudicem laicum *c. quanto, de iud. auth. cassa. C. de episc. & cler. Vant. de null.*
14 *ex def. iurisd. n. 54.* † Præsertim quia in concursu iurisdictionum propter maiorem auctoritatem, quam habet ecclesiasticus sit illi deferendum in cognitione causæ per secularem *Fel. in c. pastoralis. de rescr. Couu. pract. q. c. 33. n. 1. vers. primum illud. Ias. in l. 2. col. 2. ff. si quis in ius voc. non ier.* Quæ etiam procedūt non solū quando agitur super clericatu, sed etiā
15 super vestibus, & habitu clericali, † de quo si adsit controuersia etiam ecclesiasticus debet definire *Domin. in c. 1. §. fi. de cler. coniug. in 6. Ign. Lop. ad Diaz. in prax. c. 62. n. 14. Mast. concl. 689. n. 8.* & de magis vera, & recepta sententia testatur *Farin. q. 8. n. 34.* vbi etiam *n. 36.* quod interim donec pendet causa
16 clericatus † reus detinendus est in publicis carceribus à Iudice ecclesiastico; Dummodo secularis non sit in possessione, vt quia clericus fuit captus in habitu laicorum, tunc enim carceratus debet remanere penes eundem Iudicem secularem *Auch. cons. 234. casus talis est. Decian. in prax. lib. 4. c. 12. nu. 5.*
17 † & interim donec causa clericatus cognoscitur per ecclesiasticum citantur Iudices seculares, & alij interesse habentes *c. si iudex laicus. de sent. excom. in 6. Cepoll. cons. 11. Boss. in prax. tit. de for. compet. num. 151.*

Idem quoque dixi concludendum esse in expensis, in quibus clericus poterit condemnari, si distulerit allegare exceptionem clericatus vsque
18 ad sententiam, † seu executionem *Bellam. decis. 226. incip. in causa mea. Couar. pract. q. c. 33. num. 2. vers. clericus vero. Felin. in c. exceptionem. in princip. de except. Dec. consi.*
19 *241. Asin. in prax. §. 32. ampl. 61. n. 1.* † Dummodo tamen ista condemnatio non fiat à Iudice laico, cum sit facienda ab ecclesiastico; etenim sicut laicus non potest cognoscere causam clerici principaliter, neque etiam poterit incidenter, Ideo non est ei permittenda condemnatio expensarum prouenientium ex causa principali *Abb. in c. si diligenti. col. pen. de for. compet. Bal. in l. si ex aliena. col. 2. Cod.*
20 *de episc. & cler.* † Quidquid contrarium sequantur *Bart. in l. non videtur. la 1. in princ. ff. de iudic. & Auffr. decis. 165. & Grammat. vot. 27. in princip.* Quia contra eos est magis vera, & tuta opinio, vt post *Cauen. super. rit. magn. cur. 235. num. 11. Clar. Couar. & alios* per eum allegatos testatur *Farin. q. 8. num. 17.* vbi etiam ampliat, quod neque ratione contumaciæ, poterit secularis clericum mulctare *Ignat. ad Diaz. in prax. c. 62. num. 6. & 7.*

Ex prædictis etiam sequitur non esse tutū, quod quærebatur circa delegationem faciendam per Episco-

Digitized by Google

Episcopum de huiusmodi causa eidem Iudici laico,
21 †cum per eum non possiot delegari causæ criminales clericorum seculari *Rip.in c.decernimus. nu. 34.de iudic.* Quamuis etiam delegatio fieret laico simul cum clerico *Rol.cons.4.nn.14.lib.1.Clar.in fi.q. 41.vers. quæro nunquid. Dec.in d c.decernimus.nu.5.in fin. Farinac.q.8.n.4.vers.sublimita & declara.* †Cum nullus
22 laicus possit habere cognitionem de criminibus clericorum, licèt essemus in Domino feudi, qui potest priuare clericum, cum duæ causæ pertineant ad legem feudi etiam contra clericum, videlicet illius constitutio, & priuatio, dummodo tamen non agatur contra eum ad priuationem ex delicto, prout multum notandum dicit *Surd. consil. 193. num. 15.lib. 2.post Soccin.in cap. ex transmissa col.10 in princ.vers. quinto limitatur.num.32. de for.compet.*

EPITOME.

Resignans beneficium quando possit pœnitere, vel cogatur ad renunciandum. Effectus quis sit paruæ datæ, seu parui consensus, & quo casu faciat actum perfectum. Intimatio reuocationis voluntatis quando debeat fieri procuratori constituto ad resignandum, vt principalis possit pœnitere, & cui sit facienda. Episcopo ao post acceptationem alternatiuæ liceat mutare voluntatem, & ab ea recedere.

SVMMARIVM.

1 *Parua data quæ sit, ac illius effectus. & n.3.*
2 *Stilus facit ius, & habetur pro lege. & n.15.*
4 *Sex menses dati ad publicandam resignationem quando currant.*
5 *Resignatio non valet nisi expressus consensus præstetur in cancellaria, neque alius consensus sufficit.*
6 *Resignans potest pœnitere quamuis præstauerit paruum consensum, donec alius in camera præstetur. n. 7.*
8 *Parua data non facit actum perfectum.*
9 *Consensus semel præstitus quando possit reuocari.*
10 *Variatio admittitur re integra.*
11 *Clericus an possit cogi ad renunciandum beneficium, si petiit, & obtinuit licentiam ad renunciandum, & quando sit locus pœnitentiæ. n. 15.16.17. & 18.*
12 *Paria sunt cedere, & velle cedere.*
13 *Auctoritas superioris non debet illudi. n.14.*
19 *Beneficium quando vacet per obitum post resignationem.*
20 *Resignatio facta per procuratorem in Curia quo casu noceat domino, vt non possit pœnitere, & quando requiratur intimatio voluntatis reuocatæ, & cui sit facienda. n. 21.22. & 23.*
24 *Episcopus postquam acceptauit alternatiuam an possit pœnitere. num.25.*
26 *Reuocatio procuratoris non valet, si non fuit intimata.*

CAPVT CXCI.

STilus Curiæ circa paruam datam est notissimos omnibus, qui in ea versantur, Verùm quia agitur in casu de partibus mihi proposito, vt consulatur etiam illis, qui in eis existunt in percipiendo veritatem eorum, quæ resoluentur, Sciendum
1 est effectum paruæ datæ esse, †vt secuta Signatura Papę in supplicatione apponatur illa parua data, quamuis Signatura longo post tempore secuta fuerit: Gratia enim, quæ per eandem Signaturam recipit perfectionem fingitur obtenta ea die, qua parua data facta fuit, Ita vt non detur probatio in contrarium, tanquam contra fictionem, aduersus quam illa non admittitur: Ideo reiiciuntur articuli tendentes ad probationem, quod gratia alio die facta sit, Et omnia quæ post paruam datam gesta sunt, subsecuta Signaturæ Papæ, retrotrahuntur ad diem, quo obtenta est parua data, & perinde est, ac si sub eadem die cuncta facta fuissent, cum etiam solùm inspiciantur literæ, quæ sub eadem data sunt expeditæ, & secundum eas iudicatur, neque aliud inquiritur, prout latè omnia supradicta explicat *Gab.cons.193.nu.1.vsque ad num.8.lib.2.post Cassad.decis.1.& 2.de renunciat.Rot.per*
2 *Card.Paleot.decis.72.in fi.* †Et huiusmodi stilus facit ius, & habetur pro lege etiam contra dispositionem iuris communis *Abb.in c.ex literis.n.6. de const. Fel in c.1.nu.16.de rescript. Aym.cons.201.nu.59.vsque ad num.23.*

Secundo est animaduertendum, quod in resignatione facienda datur supplicatio, & si resignans est præsens ipse præstat consensum, aliàs ipso ab-
3 sente procurator cum eius speciali mandato, † quem consensum notarius non extendit sed solùm annotat à tergo mandati diem, in quo consensus præstatur, qui dies vocatur paruus consensus, vel parua data, Si resignatio procedit extenditur consensus sub eadem die dicti parui consensus, vel de nouo præstatur, & donec iste paruus consensus non est extensus, resignans potest pœnitere, & fit intimatio procuratori reuocationis mandati, quia aliàs semper procurator posset præstare consensum, & faceret esse locum resignationi, Ita vt ista extensio consensus fiat etiam post mortem resignantis, cum retrotrahatur ad diem parui consensus, vt dictum est, & latius omnia declarat *Paris.de resignat.benefi. li.1.q.12. per tot. & lib.8.q.8.* Et facta resignatione dantur sex men-
4 ses ad illam publicandam, †qui quando currant, cum aliis casibus, in quibus conceditur prorogatio secundum formam *Constitutionis Greg. XIII. de public.resignat.ponit idem Paris.de resignat.q.7.lib. 11.*

Tertio notandum est, quod per *Regul. Cancell.*
5 *43.*prohibetur expediri resignationes, †nisi prius expressus consensus fuerit præstitus in Camera, seu Cancellaria, in qua cum non adhibeatur paruus consensus, ille nõ sufficiet, sed iterum est dãdus, Papa enim non admittit resignationem, nisi cõstet de mẽte resignantis, & Signatura Papæ habet tacitã conditionẽ, quatenus supplicãtes persistãt in eadem volũtate, quo casu gratia trahitur ad diem paruæ datæ, cum præsertim Papa, nõ Datarius concedat gratias, & consensus super parua data nullum ius tribuit, & res est adhuc integra, & est locus pœnitentiæ, Vnde de stilo Curiæ etiam huiusmodi paruus consensus, vt plurimum remanet apud ipsas partes, non apud notarium, & interim licet vnicuiq. res pro arbitrio suo tractare, quod non concederetur, si iste paruus con-
6 sensus esset irreuocabilis, †Cum etiam iuxta eundem stilum Curiæ post porrectam supplicationem, & solutam compositionẽ Datario, ante extensum consensum possit resignãs pœnitere: Vltra quod etiam secundum *regulam de præstando consensu* Papa denegat extensionem post quindecim dies à tempore missæ supplicationis ad registrandum propter fraudes, quæ fiebãt dum differebatur extẽsio cõsensus, cũ interea status beneficio-

rum esset in incerto, quodideo contingebat, quia
interim in arbitrio cedentis erat an valeret resi-
gnatio neue, prout omnia prædicta colliguntur
ex *Cassad. Put. Mohedan. & aliis, de quibus in decisione Rot.
coram Card. Paleott. compostellan. archidiaconatus. 21. o-
ctobris* 1537. quæ est inter *decis. Rot. diuers.* 458. *num. 1.
vsque ad n. 8. p. 3. lib. 3.*

Ex istis colligitur in casu mihi proposito verio-
rem esse opinionem, quod resignans potuerit nõ
obstante resignatione facta per eius procuratorẽ
in Curia, resignare secundo loco in manibus Or-
7 dinarij; † Nam ante extensionem parui cõsensus,
& paruæ datæ, sub quibus prima resignatio fuit
facta, licuit resignanti mutare voluntatem, & al-
teri resignare, vt dictum est supra, & est etiam *de-
cisio Rot. coram Card. Lancell. Barchinonen parochialis. de
corneliano. 13. decembris* 1571. post *Mohed. decis. 186. &
alios ibi allegatos.* Illa enim parua data, non facit a-
8 ctum fuit actum perfectum, † nisi super ea sit ex-
tensus consensus, vnde nõ mirum si est licita pœ-
nitentia *Caput. decis. 237. p. 1.* Cum consensus for-
malis, & perfectus sit ille, qui datur in Cancella-
ria, per quem abdicatur ius à resignante, non per
alium, latè *Paris. de resignat. lib. 8. q. 8. n. 40. & 41. cum
9 seq.* † Vnde quamuis consensus semel præstitus
non debeat reuocari *cap. quod semel. de reg. iur. in 6.*
Tamen iste nondicitur præstitus tanquam solùm
adhibitus super parua data, & sic super actu in-
10 formi, & non perfecto, † quo casu res dicitur in-
tegra, & potest admitti variatio *Ias. in l. si. de pact. A-
lex. in leg. si pecuniam. de condic. ob caus. Rot. diuers.* in spe-
cie *decis. 458. num. 9. p. 3.*

Non obstat quod Clericus possit cogi ad re-
nunciandum beneficium, quando petiit, & obti-
nuit licentiam renunciandi *c. quidam. 12. de renun-
11 ciat.* † Cum variare in iure sit prohibitum *clem. v-
nic. eod. tit.* Maximè personis Ecclesiasticis *Fel. in c.
12 cum olim. n. 5. de re iudic. Silu. de benefi. q. 26.* † Præsertim
quia paria sunt cedere, & cedere velle post ob-
tentam licentiam *Anchar. in d. c. quidam. & ibi Anan.
n. 2.* Vbi etiam *Abb. & Butr. num. 10.* quod hoc non
permittitur, quamuis solum quis petierit præam-
bulum ad aperiendum viam cedendi, cum non
13 debeat illudi auctoritas Superioris, † in qua ratio-
ne fundatur potissimum *tex. in d. c. quidam.* vt ibi
notat *Host & Egid. in princip. Card. in 1. & 2. oppos. nu. 5.
Idem Host. in summ. de renunciat. n. 6. vers. non potest. Petr.
Rauen. in compend. iur. canon. p. 3. tit. de renunciat. col. 8.
vers. & nota pulchrum. Summ. Anton. p. 3. tit. 19. c. 5. §. 1.
in fin. Siluest. in verb. renunciatio. & ibid. Tabien. num. 11.*
14 † Quamuis etiam non fuerit ius tertio quæsitum,
cum Doctores solùm se fundent, vt euitetur illu-
sio Superioris, & variatio *Ceuall. q. 283. n. 9. post Paris.
de resignat. lib. 3. q. 18. num. 64.*

Quia prædicta procedunt de rigore iuris, quæ
15 de stilo Curiæ non seruantur, † qui stilus facit ius
*c. quam graui. de crimin. fals. Felin. in c. ex parte. il 1. num.
16. de rescript. Dec. consi. 699. num. 5.* etiam contra dis-
positionem iuris communis *Gab. cons. 193. n. 1. lib. 2.*
16 † Et ita in specie concludit *Put. decis. 204. lib. 2. A-
chil decis. 1 de renunciat. Mohed. decis. 11. & 189. Ant. Au-
gust. Cott. Accorambon.* & alij, de quibus per *Paris. de
resignat. benefic. lib. 3. c. 18.* vbi de recepta, & commu-
ni obseruantia attestatur, & latius *lib. 1. q. 12. n. 14.
Ceuall. q. 283. in fi. Rot. coram Cardin. Lancell. Barchino-
nen. parochialis de corneliano. 13. decembris* 1571. Qui sti-
17 lus fundatur in illa ratione, † nam admissio, & Si-
gnatura gratiæ, quæ perficit resignationem habet
tacitam conditionem, quatenus supplicãtes per-
sistant in eadem voluntate, & ob id consensus re-
trotrahitur ad diem datæ supplicationis, & litte-
ræ sub eodem die expediuntur. Vnde ante præ-
stitum dictum consensum resignatio non dicitur
in totum perfecta ex supra allegatis, & declarat
18 latè *Bursat. cons. 393. per tot. lib. 4.* † Ideo ante præsti-
tum consensum in Camera semper licitum erit
pœnitere, ne dum post porrectam supplicatio-
nem, sed post admissam resignationem à Summo
Põtifice, & manu eius Signatam per verbum fiat
vt petitur, vel fiat motu proprio, & illam registra-
tam, & post solutam compositionẽ, etiam quod
interuenerit iuramentum, siue quis pœniteat, vt
alteri resignet, siue vt velit pro se retinere, siue re-
signatio sit simplex, seu ex causa permutationis,
16 † Ita vt si post prædicta moriatur resignans sem-
per dicatur vacare beneficium per obitum, non
per resignationem, cũ requiratur consensus præ-
standus in Camera, seu Cancellaria, Quidquid a-
liud sit in resignatione facta coram Ordinario,
quæ statim admissa operatur, vt beneficium va-
cet, & res non dicatur amplius integra, neque
per consequens sit locus pœnitentiæ, prout om-
nes supradictos casus multis comprobat *Paris. de
resignat. q. 19. lib. 3. num. 15. & 26. vsque ad n. 55.*

Infertur etiam ea prædictis quo ad secundam
20 dubitationem: † Idem esse quãdo resignatio fuit
facta in curia per procuratorem, & per eum præ-
stitus paruus consensus. Nam quemadmodum
quis potest pœnitere in resignatione facta per se
ipsum, multo magis per alium, cum in vtroque
casu militet eadem ratio *Gabr. cons. 198. num. 3. lib. 1.
Bursat. cons. 394. lib. 4. Put. decis. 206. lib. 3. & est tex. in
clem. vnic. de renunc.* vbi *Card. & alij* intelligunt tam
de expressa, quàm de tacita reuocatione consti-
tuendo alium procuratorem ad renunciandum
propter generalitatem verbi quomodolibet, vt
per *Card. Lancell. d. Barchinonen. parochialis.*

Quæ tamen sunt declaranda dummodo huius-
modi mutatio voluntatis fuerit intimata procu-
21 ratori prius constituto ad resignandum, † Nam a-
liàs non præcedente ista intimatione, procurator
poterit consentire resignationi, & valida erit resi-
gnatio, etiã si consensus fuerit pręstitus post mor-
tem constituentis *Caput. decis. 224. p. 1. & dec. 110. p. 2.*
Vbi quod *d. clem. vnic.* dum loquitur de reuocatio-
ne procuratoris multo magis militat in mutatio-
ne voluntatis re non integra, cum iam ante mu-
tatam voluntatem procurator porrexerit suppli-
cationem ipsius resignationis, & supplicatio da-
22 ta fuerit, † & sic actus resignationis est quasi per-
fectus, & procurator incepit tractare negotium
resignationis. Etenim ille stilus Curiæ, per quem
in resignante licita est pœnitentia ante extensum
consensum, est exorbitans à regulis iuris; vnde est
intelligendus facta scilicet intimatione requisita
per *clem. vnic. de renunciat.* prout declarat *Rot. coram
Card Lancell. Barchinonen. parochialis de cornelian. 28. ia-
23 nuar.* 1572. Ita vt ista intimatio sufficiat † non so-
lum si fiat procuratori, vt dictum est, sed etiam si
fuerit facta in Camera, seu Cancellaria, vel ipsi-
met resignatario, aut per litteras scriptas ipsi pro-
curatori, & in aliis casibus de quibus per *Paris. de
resignat. q. 25. 26. 27. & 28. lib. 9.*

Et facit quod dicitur de Episcopo, qui postquã
transmisit literas patentes circa acceptationem
24 alternatiuæ potest pœnitere, † & dicere quod

non vult illam acceptare ante quam D. Datarius
dictas literas recipiat, & approbet, cum actus ad
hoc non sit perfectus, & acceptatus, Dummodo
tamen fiat intimatio pœnitentiæ, & reuocationis
vel illi, ad quem fuerunt transmissæ literæ, vt de-
ferret ad Datarium, vel ipsimet Datario ante re-
25 cognitionem dictarum litterarum, † Cum etiam
in hoc casu militet ratio *clem.1.de renunciat.* euitan-
di scilicet variationem, & illusionem, prout illu-
deretur Summus Pontifex sub prætextu dictæ
reuocationis non intimatæ, Vltra quod multa in-
conuenientia possent oriri, quia Papa prouidebit
in mensibus Martij, & Septembris credens esse
reseruatos, & desinet facere prouisionem in men-
sibus Februarij, Aprilis, Augusti, & Octobris pu-
tans esse ordinarios; Cum etiam sit tollenda oc-
casio committendi fraudes, quæ possent facilè
fieri per Episcopos modo dicentes quod gaudent
alternatiua tanquam illam acceptarint, modo
negando quasi eandem reuocauerint, prout in
specie concludit *Mandos.cons.18.n.18.& 19.* cum a-
liis per *Gonz.ad reg.8.cancellar.glo.63.num.22.& 36.*
26 *vsque ad num.54.* † Exemplo reuocationis procura-
toris, quæ non releuat, si non fuit intimata *Salic.in
leg.1.num.3.vers.oppono quod iudicium.C.de satisdat.Fel.
in c.ex parte decani.33.col.11.de rescript.* cum aliis de
quibus supra *c.18.num.37.cum seq.& per Monter.decis.
43.numero 24.& per tot.*

EPITOME.

Depositio subornati quando probet contra subornantem, & faciat indicium ad torturam. Testes reprobantes instrumentum an debeant esse omni exceptione maiores, & quo casu hæc qualitas sit probanda tam in testibus instrumentariis, quàm in aliis non descriptis in instrumento.

SVMMARIVM.

1 *Testis non probat dicens se subornatum contra subornantem. Amplia vt n.9.& 10.*
2 *Testis fatendo se corruptum declarat se inhabilem ad testificandum.*
3 *Probatio leuior requiritur in crimine falsi, & subornationis. Intellige vt n.4 5.6.& 7.*
8 *Mandatarius non facit fidem contra mandantem delictum.*
11 *Testis deponens falsum per pecuniam quando probet.*
12 *Testes minus idonei admittuntur in casu difficilis probationis. Declara vt n.13.*
14 *Tortura non datur nisi testis sit omni exceptione maior.*
15 *Testis dicens se corruptum etiam in tortura non probat.*
16 *Periurium, & infamia testis non purgatur per torturam in causa criminali.*
17 *Semel periurus non admittitur amplius ad iurandum.*
18 *Periurium duplex magis adimit fidem testi.*
19 *Assertio testis corrupti cum adminiculo fugæ facit indicium ad torturam.*
20 *Comparitio spontanea arguit innocentiam, & tollit indicium fugæ.*
21 *Depositio socij criminis tollitur per probationem bonæ vitæ, & famæ.*
22 *Testes reprobatorij instrumenti debent esse omni exceptione maiores, & hæc qualitas est probanda. Intellige vt num. 24.& 27.*
23 *Probatio maior requiritur ad impugnandum instrumentum.*
25 *Ex rogatione partium, & notarij inhabiles habilitantur.*
26 *Testes plures requiruntur ad reprobandum instrumentum quando non sunt in eo descripti.*
28 *Duo testes quando sufficiant ad reprobandum publicum instrumentum. & n.29.*
30 *Testes deponentes contra instrumentum quomodo debeant deponere.*

CAPVT CXCII.

TEsti deponenti se falsitatem perhibuisse cor-
ruptum ab aliquo, cum de hoc quæreretur
1 casu mihi proposito Dixi credendum non esse, †
Etenim subornatio tanquam materia criminalis,
& odiosa est probanda per probationes conclu-
dentes, & aliunde, quàm per testes, qui dicunt se
corruptos *c.sicut nobis.9.de testib. Natt.cons.198.nu.1.
Aym.cons.6.n.16.Bertazz.cons.crimin.456.n.8.li.2.* cũ
4 aliis latè per *Farin.q.45.de indic.& tortur.n.1.* † Et est
ratio, quia cum testis fatetur se corruptum, in cõ-
sequentiam quoque se declarat inhabilem ad te-
stificandum, quasi per suam confessionem se ip-
sum condemnet *gloss.in l.3.§.lege iulia.in verb. conui-
ctus.de testib.per tex.in leg.1.ff.de confess.*

Neque obstat quod sit credendum vnico testi
dicenti se subornatum in odium corrumpentis,
3 † & quia crimen subornationis, & falsi secretò
committitur, ideo tanquam difficilis probationis
leuior probatio debet sufficere secundum opi-
nionem *Marsil.sing 12.& cons.61.n.1.& in l.2.§.sed &
si quis.n.3.ad leg.cornel.de fals.post Bald.in c.1.si de inuesti.
int.domin.& vassall lis oriat.col.2.in fi.num.7.vers.vel
præmio.* vbi dicit notandum tanquam mirabile. *I-
dem Bald.in c.fin.num.3.de testib.cogend.* cum aliis per
Surd.decis.107.numero 6.& cons.132.num.3.lib.1.

Quia prædicta opinio non est approbanda cum
4 *Bald.* super quo omnes se fundant, † non agat de
adhibenda fide vnico testi diceñti se subornatum;
sed de adhibenda fide testi subornato, si inducatur
tur per eum, contra quem fuit subornatus, quod
est singulare, cum *in l.3.§.iulia,de testib.* arceatur à
testimonio, qui pecuniam accepit, vt diceret, vel
non diceret testimonium, & ita *Bald.* interpreta-
5 tur † *Roman.sing.330.in scis textum.Felin.in c.licet cau-
sam.num.7.in fi.de probat.Bero.quæst.59.numero 5.* vbi
quod prius debet constare de corruptione, vt te-
stis qui dicitur corruptus admittatur contra cor-
6 rumpentem, † quod esset frustratorium, si ei soli
dicenti se corruptum esset fides adhibenda *Gram.
vot.10.& 11.* & ita etiam declarat *Rot.coram Cardin.
Seraphin.Parmen.statut.16.iunij 1597.* & voluit latè
*Honded cons.106.num.48.vsque ad num.55.lib.2.post
Rimin.Iun.cons.723.lib.6.per tot.* sequitur *Farin.q.45.
nu.8.* vbi quod Doctores contrarium sequentes
non loquuntur in teste, qui iam corruptus de-
posuit falsum, prout in casu, de quo agimus, sed
in teste qui corruptus ad non deponendum
7 non fuit adhuc examinatus; † iste enim poterit
produci per aduersarium, contra quem fuerat
corruptus, & admittitur contra corrumpentem,
& probat, cum magis sit quando testis falsum de-
posuit, tunc enim non solum dicitur corruptus,
sed etiam falsus, & periurus ideo minus debet
probare in eo casu, quam in alio *Natt.consil.198.
7 num.9.Bero.qu.58.num.5.* † Exemplo mandatarij
qui si deposuit de mandato non facit fidem con-
tra mandantem quando mandatum acceptauit,
& crimen commissum est executus *Bald.cons.429.*

lib.3.cum aliis per *Hond.conf.106. nu.49. & 50.lib 1.*
Et regulare est, vt non credatur testi asserenti se
9 falsum deposuisse ad instantiam alicuius *Cur.Iun.*
*consil.170.n 4 & 5.*latè *Ruin.conf.147.n.1.cum seq.lib.*
*5.*vbi quod tales testes asserentes se deposuisse fal-
sum tanquam corruptos non faciunt aliquod in-
dicium, siue id dixerint vt participes eiusdem cri-
minis, interrogati à iudice, siue sponte, vt accusa-
10 tores, aut denuntiatores, siue vt testes, † subdens
molto magis hoc procedere, quando deponerent
se falsum dixisse per pecuniam, quo casu indistin-
ctè tali dicto non creditur in criminalibus *Rol.*
Flor.Cephal. & alij, de quibus per *Surd.conf..132.nu.*
*27.lib.1.*vbi testatur de magis communi opinione,
21 † quidquid aliud sit, quando ageretur ciuiliter ad
repetitionem pecuniæ datæ, de qua quæstione
Paris de Put.de syndic. vers. probatio contra officialem.col.
2.Boer.decis.319.n.5.

Nec facit quod in his, quæ sunt difficilis pro-
12 bationis, vt est subornatio † adhiberi possit fides
testibus minus idoneis *l. consensu. Cod.de repud.c.ve-*
niens.il 2.in fi.de testib. Dec.conf.163.n.14.Aym.consi.56.
n.12.& conf.178.num.2.Dec.conf.4.nu.47.lib.3. Quia
procedit quando simpliciter deponunt de gestis
per tertium, non de delicto cum eis commisso,
13 † tunc enim nullam fidem faciunt, & in totum
repelluntur *Marsil.sing.102.n.7. Grat.conf.59.n.40.*
lib.2.Hond.conf.106.n 55.& 56 lib.1. Vbi etiam quod
allegata in contrarium habent locum, si ex alia
causa testis esset minus idoneus, secus quando est
periurus, & deponit falsum, tunc enim nihil pro-
bat *Pedam.decis.72.n.7.*

Ex quibus etiam sequitur non esse locum tor-
turæ, ad quam non facit aliquod indicium testis,
14 † qui non sit omni exceptione maior *Ruin.consi.*
147 n.3 lib.5. prout non est talis testis corruptus,
qui falsum se deposuisse fatetur, cum in conse-
quentiam dicat se periurum, vnde semper præsu-
mitur talis *cap.sicut nobis.de testib.c.testimonium.cod.tit.*
Quamuis testis corruptus deponat in tortura,
15 † cum nihil probet contra corrumpentem *Dec.*
conf.189.n.10 ad fi.vers.nec obstat.Rol.conf.16.n.9.& 11.
in fi.lib.1. Qualit in causa criminali periurium, & in-
famia testis non purgetur per torturam, quidquid
16 sit in causa ciuili † latè *Hond.conf.106.n.29.lib.1.* v-
bi quod tortura nullam fidem tribuit testibus
periuris *Aym.conf. 6.nu. 16.col.4 ad med. cum aliis per*
Thob.conf.99.n.5.Menoch.de arbitr.cas.108.n.15.& hoc
17 est, quod iura volunt † vt semel periurus amplius
ad iuramentum non admittatur *c.paruuli. vbi gl.in*
ter.caus.22.q.5 c. non potest.2.q. 7.c.literas de præsump.
Bal.in auth.ei qui iurat.in prin.C.de bon.auct.iudic possid.
Dec.in c.quæstioni.colum.fin.de appellat. Præsertim quia
in casu nostro testis fuit varius, cum primò nega-
uerit subornationem, & postea illam fassus fuerit,
28 † & sic adest duplex periurium, quod magis offi-
cit *Dec.conf.189.post num.6. & 10. vers. secundo princi-*
paliter.Ceph.conf.234.n.1.& 6.Bertaz.conf.crimin.156.
n.12.lib.1.

Neque aduersatur adminiculum fugæ, quo ca-
19 su assertio testis corrupti † facit indicium ad tor-
turam *Nau.conf.298.num.3.lib.2.* Quia adminicula
debent esse multa, & talia, vt iudicis animum mo-
ueant *Vulpel.conf.10.n.1.& conf.103.n.13.* Immo ne-
que adminicula possunt aliquid operari, cum te-
stis reddatur inhabilis, & omni fide carens *Bertaz.*
conf.crim.61.n.14.lib.1. Maximè stante comparitio-
20 ne spontanea postea subsecuta, † quæ est signum
innocentiæ *Rim. Iun.conf.88.n.48.* Et tollit indiciū
fugæ *Bert.conf.crim. 156.n.19.lib.1.* Cum præsertim
prætensus corrumpens sit bonæ famæ, quæ opera-
tur, vt testis corruptus contra eum non faciat ali-
21 quod indicium etiam in casu excepto, † Prout di-
cimus de iudicio ex depositione socij criminis,
quod tollitur per probationem bonæ vitæ, & fa-
mæ *Rum.* in specie *conf.147.n.6.lib.5. Rol.conf. 73.nu.*
35.lib.1.Bertaz.d.conf.156.n.18.lib.1.

Quo ad aliud dubium de reprobatione instru-
menti, quæ prætēdebatur Dixi nihil ex depositio-
ne testium colligi potuisse, ex qua intentio acto-
22 ris fuerit probata; † Nā testes reprobatorij instru-
menti debent esse omni exceptione maiores *Prob.*
ad Monac.in c.1.n.11.de testib.in 6. Quod est speciale
in hoc casu, cum in aliis hæc qualitas non requi-
ratur, vnde non erit articulanda, neque proban-
da, nisi in casu prædicto *Fel.in c.cum Ioannes. nu.44.*
col.antepen.versi.quinto declara.de fid.instrum. Couar.in
c.relatum.il 1.n.7.de test. Rot.coram Card. Seraph. Par-
men statu.5.iunij 1596.& coram Card. Pamph.Rom.pe-
cuniaria.3.decembris 1593. & multum notandum in
practica latè dicit *Bertazol.de clausul. instrum.claus.*
23 *2.numer.27.gloss.2.* † Cum enim magna præsum-
ptio sit pro instrumento *l.cum precib.C.de probat.* ad
elidendam istam probationem requiruntur vali-
diores probationes *l.vlt.ff.quod met.caus.*& in specie
declarat *Menoch.de arbitrar.cas.105.n.34.*

Quæ magis habent locum in casu, de quo agi-
mus cum simus in testibus non descriptis in in-
24 strumento, † in quibus requiritur ista qualitas,
quod sint omni exceptione maiores *Curt.Sen.conf.*
56.col.2.in fi.Cor.conf.232.col.3.vers.nec etiam obstat quod
testes lib.1. Quod secus est in instrumentariis, qui
non indigēt probatione d.qualitatis, cum possint
25 esse etiam alias inhabiles, † quasi ex rogatione
partium, & notarij sint habilitati *Gl.in §.& licèt du-*
dum.in fi.in verb.& supplicis.auth.de testib. Ias.in l.1.col.
3.de fer.& in l.1.§.fi.col.4.de verb.oblig. Aym conf. 56.n.
10.Bertaz.claus.2.gl.2.n.32. Etenim diuersa est ratio
quando instrumētum reprobatur per testes non
instrumentarios, Nam tunc habet maiorem præ-
sumptionem, quasi sustineatur ex testibus in eo
descriptis, ideo maior probatio requiritur cum
adsit præsumptio contra partem *Abb. in c.quia veri-*
simile.in 2.notab.de præscript. Quod non est in repro-
batione per testes descriptos in instrumēto, quia
26 tunc eliditur præsumptio, quæ pro eo faciebat, †
prout dicimus de numero testium, qui debent es-
se plures, quando non sunt instrumentarij ad re-
probandum instrumentum, quod non est in te-
stibus in eo descriptis *Cast.conf.23.in quæstione, quæ*
vertitur inter sopranam.col.fi.lib.2. Doct.in c. cum Ioannes
eremita.de fid.instr. Quamuis si essemus in vno tan-
27 tum teste instrumentario, † qui deponeret contra
instrumētum, requireretur etiam probatio, quod
sit omni exceptione maior, cum supradicta mili-
tent solùm in pluribus testibus instrumentariis
deponentibus contra instrumentum, tunc enim
in eis non esset necessaria d. qualitas *Bald. conf.*
166. proponitur quod ex quodam instrumento. col. 2.vers.
in contrarium.lib.2.

Quare etiam dicimus, quod neq; sufficient duo
testes ad reprobandum instrumentum publicum,
28 † Nam esset æqualis probatio, & sic potius debe-
ret credi tabellioni, quando agitur in ciuilibus
Alex con..70.& 74.in fi.lib.1. Aym.conf.74.n.3. Dum-
modo tabellio viuat, & deponat pro instrumēto,
& pro-

& probetur bona eius opinio, & fama, secus eo
29 mortuo, † & non deponente pro instrumento, quia tunc per testes descriptos, vel nõ descriptos posset instrumentum impugnari *Mier. Gregor. & aly, de quibus per Ceuall. q. 43. nu. 11.* vbi dicit esse singulare, & menti tenendum, In quo tamen multum operarentur arbitrium Iudicis *Menoch. de arbitrar. cas. 105. nu. 42.* & latè sequitur *Bertazz. clausu. 2. glos. 2. n. 25. cum seq.*

Vlterius quamuis etiam esset probata ista qualitas quod testes sint omni exceptione maiores,
30 Tamen eorum probatio † non concludit cum non deponãt de eodem tempore, & loco, in quo instrumẽtum asseritur celebratum fuisse, & quod confici non potuisset, nisi ipsi vidissent, quę probatio requirebatur, vt officeret instrumento, cum aliàs nihil releuet, cum alio tempore celebrari potuerit *Bart. in l. 1. §. si quis neget. ff. quemadm. testam. aperiant. Alex. cons. 93. nu. 12. lib. 5. Aym. cons. 56. n. 6. Menoch. de arbitr. cas. 105. n. 34. & 35.*

EPITOME.

Possidens rem melioratam an habeat retentionem melioramentorum, absque eo quod probet se meliorasse. Vsufructuarius quãdo repetat modicas expensas factas in vsufructu. Possessor bonæ fidei quo casu compenset fructus cum melioramẽtis. Denunciatio de non meliorando quando operetur malam fidem, & excludat sumptus factos repeti, & an requirat speciale mandatum. Restituta re non deductis melioramentis an competat actio ad illorũ recuperationem. Condictio incerti quando detur ad retradendum rem traditam ad effectum retinendi pro expensis, & quid in vendente rem seruituti obnoxiam, & postea tradente illam tanquam liberam, & hærede qui soluit legatum, aut restituit hæreditatem non deducta falcidia. Emens scienter rem subiectam fideicommisso quando perdat melioramenta.

SVMMARIVM.

1 *Melioramenta non debentur probata sola possessione rei melioratæ, sed requiritur probatio quod fuerint facta à possidente.*
2 *Successor singularis non retinet impensas factas ab eius auctore sine cessione iurium.*
3 *Possessor bonæ fidei tenetur compensare fructus cum melioramentis. Intellige, vt nu. 4. & 5.*
6 *Vsufructuarius quando repetat impensas modicas factas in vsufructu. & n. 7.*
8 *Emens cum pacto retrouendendi deducit expensas.*
9 *Denunciatio non faciendi melioramenta quando constituat malam fidem, ita vt non possint repeti sumptus facti. & nu. 10. 11. 14. & 15.*
12 *Denunciatio iudicialis non est spernenda.*
13 *Cautela denunciandi, vt non fiant melioramenta est vtilis.*
16 *Denunciatio de non meliorando debet fieri à procuratore speciali.*
17 *Restituens bona non retentis melioramentis non potest illa repetere. Fallit de æquitate. n. 18. 19. & 20.*
21 *Dispositio l. si mo. & Titium. ff. si cert. pet. quando habeat locum.*
22 *Actio ad repetendum melioramenta quando detur possessori bonæ fidei n. 23. 24. & 27.*
25 *Condictio incerti competit restituenti rem non deductis expensis, & facit vt recuperetur res ipsa ad effectum retinendi pro melioramentis.*
26 *Condictio incerti quid operetur, & eius effectus.*
28 *Seruitus in re sua non potest imponi.*
29 *Vendens rem seruituti obnoxiam, & illam liberam tradens repetit condictione incerti rem traditam, vt retineat pro seruitute.*
30 *Condictio incerti an concurrat cum actione ex empto.*
31 *Libellus quomodo formetur in condictione incerti.*
32 *Condictio incerti an sit subsidiaria.*
33 *Emens scienter rem subiectam fideicommisso perdit melioramenta respectu venditoris, non euincentis. & nu. 34.*
35 *Hæres soluens rem legatam non deducta falcidia quandò illam repetat condictione incerti vt retineat donec deducatur. n. 36.*
37 *Hæres restituens totam hæreditatem non facta retentione sui crediti quando agat condictione incerti. numer. 38. & 39.*
40 *Expensæ necessariæ repetuntur ex dispositione l. domum. C. de rei vendic.*
41 *Condictio incerti competit etiam pro melioramentis necessariis.*
42 *Remedium extraordinarium an cesset, si competat ordinarium.*
43 *Electio vnius remedij alterum tollit.*
44 *Remedia duo extraordinaria se ad inuicẽ non impediunt.*

CAPVT CXCIII.

De probatione melioramentorum in casu, de quo agebamus, non fuit dubitatum, cũ testes non solùm deponant fundos melioratos
1 detineri ab his † qui meliorationes prætendunt, sed etiam illas factas esse tam ab ipsis, quàm ab eorum auctoribus, quibus iidem successerunt titulo vniuersali, & hæreditario, vel titulo singulari cum cessione iurium, quo casu dicitur plenè de illis constare, cum non sufficeret probatio possessionis prædij meliorati secundum opinionẽ magis veram, de qua per *Bar. in l. 3. ff. quod met. caus. Castrens. cons. 270. n. 4. vers. ad vnum. li. 2. Bursat. cons. 330.*
2 *n. 96. lib. 3. Honded. cons. 85. n. 41. lib. 1.* † Neque enim valet consequentia, est in possessione melioramentorũ, ergo possidens meliorauit; cum melioramenta possint esse facta ab eo, à quo non habet iura cessa, sine quib. nihil ei acquireretur *Menoc. de recuper. possess. remed. 15. n. 567. Rol. cons. 18. col. vlt. lib. 1.*

Solùm dubitabatur an esset locus repetitioni melioramentorum, & omissis multis quæ possent adduci Dixi breuiter opinionem affirmatiuam
3 veriorem esse; † Nam licèt possessor bonæ fidei teneatur compensare impensas, & melioramẽta cum fructibus *l. sumptus. 48. de rei vendic.* Tamen hoc est intelligendum in eo, qui nõ est dominus, non autem quando sumus, prout in casu nostro, in illo, in quem fuit translatum dominium, licèt aliquo modo reuocabile, tunc enim debet habe-
4 re fructus præcipuos, † & non tenetur compensare cum melioramentis *Glos. in l. emptor. 66. in verb. superfluum. in fi. de rei vendic.* quam singularem dicit *Boer. decis. 44. præsuppono pro istius, col. 10. ad med. nu. 20. & 21.* vbi extendit quamuis grauatus quis esset sub conditione rem ipsam restituere *Ruin. cons. 84. in fin. num. 16. lib. 1. Felin. in c. cum causa. col. vlt. de re iudic. Doctor. in l. deducta. in princip. ad Trebellian.*
5 † Non habita consideratione quod sit proprium, & plenum dominium, siue vtile, vt in feudatario, emphyteuta, & similibus latè con-

cludit *Peregr. de fideicomm. art.50.p.3. n.64.* Et mul-
tum notandum dicit *Surd. conf.155.n.16.lib.2.* Vbi
ex hoc concludit, quod licet vſufructuarius te-
neatur facere de ſuo modicas impenſas quamuis
6 concernant perpetuam rei vtilitatem, † Tamen
quando vſufructum ex pacto reſtituit poteſt re-
petere, ſeu retinere omnes impenſas; Quia Do-
ctores qui dicunt eſſe deducenda melioramenta
vtilia, & neceſſaria nõ diſtinguunt inter magna,
ſeu parua, & quamuis parua pertineant ad vſu-
fructuarium, verum eſt quando non tenetur vſu-
fructum reſtituere, ſed vbi illum debet reuende-
re, tunc detrahit impenſam etiam modicam,
7 † dummodo cõcernat perpetuam rei vtilitatem,
& non ſit facta solùm pro quærendis, & cuſto-
diendis fructib. *Tiraq. de retract. conuent. gloſ.1.§.7.n.
4.in fi.* cum ſit regulare, quod dominus obligatus
ex pacto, ſeu lege rem reſtituere poſſit neceſſarias
& vtiles impenſas repetere *l. diuortio.§. impendia.ff.
8 ſolut. matrim. Cephal. conſ.188.n.37.* † Et in eo qui e-
mit cum pacto de retrouendendo *Bald. conſ. 303.
ad euidentiam.in 2. dub. lib.1. Cagnol. in l.2.nu.147.C. de
pact. int. empt. & vendit. Surd. d. conſ.155.n.14.lib.2.* latè
Pereg. d. art.50.n.64. cum ſeq.

Amplius obligatus ad retrouendendum puta
infra biennium poteſt facere melioramenta, & il-
9 la repetit. quãuis ei fuerit intimatum, † quod em-
ptor volebat redimere, neque enim poſt dictam
denunciationem conſtituitur in mala fide. Quã-
uis enim *Boer. deciſ.47.n.2.* contrarium teneat; Ta-
men loquitur in caſu, in quo licebat ſtatim retra-
here, & non aderat pactum expreſſum, vt poſſet
emptor meliorare, cum præſertim ibi non solùm
præceſſerit denunciatio de non reparando do-
mum, ſed etiam conſignatio pretij in manib. iu-
ſtitiæ, ex quibus fuit acquiſitum ius retrahere vo-
lenti, ita vt à tempore dictæ conſignationis fece-
rit fructus ſuos *Idem Boer. d. deciſ.47.n.2. per tex. in l.
10 1.C. de pact. inter empt. & vendit.* † Aliud eſt ſi nõdum
competebat ius redimendi, tunc enim denun-
ciatio ante biennium nihil operatur tanquã præ-
matura, quæ non conſtituit in mala fide, & per
conſequens non facit vt non poſſint recuperari
melioramenta facta poſt talem denunciatio-
nem, prout in terminis declarat *Rot. coram R.P.D.
Manzaned. terracinen. domus.7. Aprilis 1606.*

Neque obſtat quod emptor efficiatur malæ fi-
dei poſſeſſor poſt denunciationem, vt non fiant
11 melioramenta † *Io. Fab. in §. ex non ſcripto. inſtit. de iur.
nat. gent. & ciuil. per l. ingenue. C. de muril. lib.11.l.2. v-
bi gloſ. C. de ſeruit. & aqu. l. aut ſi ante denunciatum. C. de
rei vendic. Felin. in cap. 2. verſ. fallit ſexto. de præſcript.*
12 † Ideo non debet eſſe locus repetitioni meliora-
mentorum, cum non debeant ſperni ſimiles de-
nũciationes maximè factæ in iudicio *Alber. de Roſ.
in l. intra vtile. §. vendentibus. in fi. ff. de minor.* vbi quod
eſt vtile adhibere hanc cautelam denunciandi
13 emptori, vt nullas impenſas faciat † *Cagnol. in l.1.
n.70. C. de ſent. quæ pro eo quod inter.* vbi inſtruit fi-
deicommiſſarios, quod proteſtētur emptoribus,
ne ædificent, nam ſi contrauenìant poſt cogni-
tum fideicommiſſum tanquam poſſeſſores malæ
fidei perdent melioramenta *Marzar. de fideicomm.
quæſt. 66. in fi.* & ita practicaſſe dicit *Peregr. eod. tit.
art.50. num.63.*

Quia prędicta non procedunt in impenſis ne-
ceſſariis, quæ tũc abſque dilatione, & auctoritate
iudicis ſunt faciendæ, quia forte mora eſſet peri-
14 culum allatura, † vnde denunciatione non ob-
ſtante poterunt fieri, & repeti *l. de pupillo. §. ſi quis
riuos ff. de nou. oper. nunciat. l.1. §. ſi quis purgatis de cloac.*
Idem in ædificio minante ruinam ſecundum *gloſ.
in l.1. §. ſi quis ædificium. de nou. oper. nunciat.* quia tunc
timetur de damno infecto, prout declarat *Boer.
15 deciſ.47. in princip. num.3. verſ. ideo illas vtiles.* † Vbi e-
tiam *num.4.* requirit, quod denunciatio fiat ante
reparationem inchoatam *l. ſi fundum. C. de rei vendic.*
Vnde ſi quis iam habebat emptas materias, &
neceſſaria ad ædificandum, tunc proteſtatio do-
mini tanquam ſerotina non proficiet *Bartol. in l.
ait prætor. §. ſi quis particeps. ff. quæ in fraud. credit. per tex.
in l. ſi pecuniam, § item ſi quis. de condict. ob cauſ. Rip. in
cap. cum in. nu.148. de conſtit. Rutger. Ruland. in theſaur.
iur. emphyt. q. 2..n.10. in fi.* Vbi etiam addit non no-
cere denunciationem, quando ille cui denuncia-
tur tractat de damno vitando, & alius de lucro
captando *Bart. in dict. §. ſi quis particeps. arg. l.2. ff. quod
falſ. tut.* Cum etiam requiratur, vt denunciatio
non fiat ante tempus, quo caſu non conſtitueret
in mala fide, vt dictum eſt ex ſupra allegatis.

Quæ magis procederent ſi denunciatio non
16 fuiſſet facta à procuratore, † cum illa non solùm
fiat ad inducendam notitiam, ſed etiam ad cer-
riorationem negotij, & impediẽdum ædificium,
vnde non ſufficiet ſimplex ſcientia, Quare eſt fa-
cienda à Domino, ſeu à procuratore docente de
mandato, quaſi non debeat aſtringere illum cui
denunciatur, quando fit notificatio ab eo, qui
nullum ius habet in re, de qua agitur *l. ſi maior. C.
de reſcind. vendit. l. tutor. vrgentib. de minor.* latè *Tiraq. de
retract. lign. §.36. gloſ.2.n.4. vſq. ad num.15.* vbi etiam
multos adducit, qui requirunt in hoc mandatum
ſpeciale *gloſ. in l. de pupillo. §. qui procuratorio. in verb.
merus. de nou. oper. nunciat. & in clem. cauſam. in verb.
ſpecialiter de elect. Alex. conſ.78. lib.5. aliàs conſ.26. col.3.
verſ. & idem in ſpecie. lib.6.*

Non obſtat quod fuerint reſtituta bona abſque
17 retentione melioramentorum, † quo caſu qui
rem melioratam tradidit, nec quicquam dixit de
melioramentis non poteſt amplius agere ad illo-
rum recuperationem *l. ſi in area. ff. de condict. indeb.*
vbi nullo alio modo, quàm per retentionem
poſſunt ſeruari expenſæ, quæ verba tãquam præ-
ciſa, & iuris rigorem inducentia actionem exclu-
dunt, vt declarat *Gomeſ. in l. taur.46. num.20. Neguſ.
de pignor. 4. m. 5. p. num.9.* vbi admonet poſſeſſo-
rem, ne reſtituat rem, niſi prius ſolutis meliora-
mentis, nam aliàs illa amitteret *Corn. conſ. 222. &
243. lib.2.*

Quia quidquid ſit de rigore iuris eſt ſuccur-
rendum ei qui reſtituit rem abſque deductione
18 melioramentorum actione in factum, † ex æqui-
tate *l. ſi me & Titium. ff. ſi cert. petat.* Secundum
quam poterit impenſas repetere, ne ſequatur
maxima iniquitas, vt ex illis dominus fiat locu-
pletior cum iactura eius qui meliorauit, vt in ter-
minis concludit *Caſtrenſ. in l. ſi in area. ff. de condict.
indeb.* Cuius opinionem quamuis non admittat
veluti ab eo repertam *Feder. Scott. conſ.8. num.4. li-
br.1.* quem refert *Peregrin. de fideicomm. art.50. num.
56. ad fin. verſ. verum illam.* Tamen non eſt ab ea
19 recedendum, † prout ſequitur *Rom. conſ.24. ſu-
per his de quibus quæritur. num.12. verſ. & dicit. col. vlt.
in fin. lib 1 Balduin. in §. certe. inſtit. de rer. diuiſ.* cum a-
liis per *Aluar. Valaſ. de emphyt. quæſt.25. numer. 25.*
20 † vbi quod ita eſt iudicandum apud tribunalia,
quæ

quæ veritatem sequantur relecta illa iuris subtili-
21 tate.† Et quando sit locus dispositioni d.l.si me Ti-
tium.ne quis locupletetur cũ alterius iactura plu-
ra adducit Menoch.de recup.poss.remed.4.per tot.

Præterea quamuis non daretur actio ad repe-
22 tenda melioramenta iuxta d.l.si in area.† Tamen
illud procedit in bonę fidei possessore, qui melio-
rationes fecit in re aliena, quã putabat esse suam
iure perpetuo, irreuocabili, & nũquam resoluen-
do, talis enim non habuit animum aliquem obli-
gandi quãdo meliorauit, cum nullum negotium,
cum altero gesserit, quam cum se ipso, Vnde non
mirum si ei non potest subueniri per actionem,
sed solùm per retentionem, per quam velut ma-
gis fauorabilem multa conceduntur, quæ per a-
23 ctionem non concederentur. † quod secus est in
eo, qui non tenet rem, vt suam, neque illam possi-
det, vt talem, sed eam recognoscit tanquam alie-
nam, prout in casu de quo agimus, si enim iste im-
pedit necessario, vel vtiliter domino profuturus
in totum, vel in partẽ negotium illius gerit, vnde
eum sibi obligat actione ex eo contracta, vel
quasi, seu ex negotio vtiliter gesto, ideoque etiam
actio illi datur, nam ex scientia eius, qui scit rem
esse restituendam, & ex bona fide meliorantis col-
ligitur animus obligandi, & gerendi rem vtilem
futuro domino, & sibi pro tempore quo possidet
l.qui exceptionem.§.si part.de condict.indeb.l.domos.de
24 leg.1.† siue simus in emphyteuta, seu feudatario,
marito, vsufructuario grauato per fideicommis-
sum, retrahente rem ex pacto vel lege, seu in a-
liis similibus casibus, de quibus latè Peregrinus
de fideicom.art.50.n.58.vsque ad n.64.Tiraq. de retr.
conuent.glos.1.§.7.n.7.Garz. de expens.& meliorat. c.
7.n.3.vers.vnde merito Iulianum.tom.17.fol.275.Valas.
de emphyt.q.25.n.25.Gomes.ad leg.taur.46.n.2.Ruin.
cons.24.n.16.lib.1.

Quibus adde quod etiam rebus traditis nulla
retentione facta meliorationum non solum com-
petit actio, & petitio ex supra allegatis, sed etiam
25 incerti condictio,† per quam recuperantur non
impensa & melioramenta, sed res ipsæ traditæ,
quasi earum traditio fuerit facta pinguius, quàm
oportebat, & sic repetuntur ea, quæ poterant re-
tineri, vt facta recuperatione illa postea retinean-
tur pro impensis, donec super eis iudicetur, Et
quia hęc actio continet factum nudum retraden-
26 di, quod est omnino incertum,† ideo appellatur
condictio incerti, per quam non acquiritur pos-
sessio seruitus, aut dominium, sed solùm nuda de-
tentio rei pinguius traditæ propter melioramen-
ta, quæ non erant soluenda, vt denuo re mihi de
facto retradita constituamus an sit iterum retinẽ-
da pro dictis melioramentis, quorum non datur
recuperatio directa, quia tunc esset cõdictio cer-
ti, cum enim possint certificari per sententiam
non dicuntur incerta, vt interesse, & similia, sed
competit condictio incerti ad differentiam con-
dictionis indebiti, quæ licẽt denegetur in casu, in
quo nullum negotium gestum sit ex quo illa pos-
sit oriri, non tamen debet excludere istam incerti
27 condictionem,† quæ semper datur, vbi nulla alia
actio ordinaria prodita est, cum factum merum
contineat, id est nullam aliã rem, quàm retradi-
tionem ad effectum retinendi, ita in specie decla-
rat Castr.in l.sed & si me putem.22.§.cum iter.nu.2.&
3.de condic.indeb.post glos.ibi in verb.condicam.vbi di-
cit mirabile, & tanquam rem nouam ponit Al-
mar.Valas.de emphyt.q.25.n.25.& ibi Rutger.Ruland.
in thesaur.iur.emphyt.& voluit etiam Glos.in l. qui
exceptionẽ 40.§.si pars.in verb.condict. in prin. & in
verb.incerti.ff. de condit.indeb.& in l.quod si nulla.63.
in verb.incerti.de leg.1.Garz.de expens.& meliorat.c.
6.n.7.Ang.in d.§.cũ iter.col.vlt.n.2.& in d.§. si part.
in fin. post Iacob. Butrig. ibid. in fi. vers. modo ita est
Herman.Barens.de libell.formand.34.nu.2.

Quare dicimus, quod dominus licẽt non possit
28 imponere seruitutem in re sua † Bart. in l. & qui
duas areas.33.ff.de seruit.vrb.præd. Tamen si binas
ædes vendiderit tanquam seruituti obnoxias, &
postea in illarum traditione ex interuallo facta
nullam mentionem fecerit seruitutis, eas velut li-
beras consignando poterit agere, vel ex empto,
29 vel incerti condictione,† vt res retradatur ad ef-
fectum retinendi, & seruitutem imponendi iux-
ta dispositionem d.l.sed & si me putem.de cond.in-
deb. prout in specie declarat Glos.in l. si binarum.
34.in verb.incerti.ff.de seruit.vrban.prædior.& in l.si
tibi liberum.8.in verb.incerti. de act. empt. Herman.
Barens.de libell.formand.libell.34.n.1.& 2.tom.3.tract.
p.2.fol.93 Ita vt in hoc casu condictio incerti non
concurrat in idem cum actione ex empto, ista e-
30 nim competit vt seruitus imponatur,† cum con-
dictio incerti detur, vt res retradetur retinenda
donec seruitus sit imposita, non quo ad transla-
tionem dominij, sed quo ad simplicem traditio-
nem facti, prout concludit Castr.in d.l.si binarum.
n.2.Bart.in d.l.sed & si me putem §.cum iter,col.vlt.
vers. vnde in casu proposito. de condict. indeb. & ibi
31 Ang.in fin. vers. vltimo theorica. † vbi etiam docet
quomodo formandus sit libellus Bald. in d.§. cum
iter.vbi quod in hoc casu petitur vnum ob conse-
cutionem alterius, non enim condicitur possessio
respectu veræ possessionis consequendæ, sed re-
spectu alterius vtilitatis Ias.in d.§.cum iter.quẽ re-
32 petit sub l.si pœne causa.n.2.& 9.de cond.indeb.† vbi
etiam tenet quod ista condictio incerti non sit
subsidiaria, sed etiam competat, vbi datur alia a-
ctio nominata, contra Bart.qui voluit illam dari
in subsidium, in qua quæstione distingue vt per
Castr.in d.l.si binarum.n.2.& per Doctor. in d.§.cum
iter.

Idem est in eo, qui scienter emit rem subiectam
33 fideicommisso etiam conditionali,† qui vtiles ex-
pensas non repetit, neque deducit quidquid sic
in necessariis l.si.§.emptor.& ibi glos.in verb.melio-
ratione.vbi etiam Ang.Castr.Ias.& alij de commu-
ni testantur C.commun.de legat.Negus.de pignor, 4.
m.5.p.n.19.Cagno.in l.1.n.70.C.de ser.qui pro eo quod
34 inter.† Quod tamen est intelligendum, vt non
possit agere contra venditorem, cum secus sit
aduersus eum qui rem illam euincit, in quo non
militat eadem ratio, quę in vendẽte, ideo nõ pro-
hibebitur vti remediis sibi de iure competẽtibus;
vel per retentionem melioramentorum, vel illis
non retentis per actionem ad retradendum, &
condictionem incerti Garz.in specie de expens. &
melioratio.c.7.n.10.& voluit Menoc.de recuper. posses.
rem.15.q.39.vers.extenditur secundo.in fi.nu.507.&
508.Peregr.de fideic.art.50.n.64.ad med.

Quod etiam videmus esse in creditore, qui cum
incumberet pignori, si illud restituat debitori, &
non retinuit pro pecunia chirographaria, repe-
tet per condictionem incerti facta restitutione
ei, qui restituit plus debito, cum retinere potuis-
set, & non retinuerit, & hoc modo recuperabit

cludit *Peregr. de fideicomm. art.* 50. *p.* 3. *n.* 64. Et multum notandum dicit *Surd. conf.* 155. *n.* 16. *lib.* 2. Vbi ex hoc concludit, quod licet vsufructuarius teneatur facere de suo modicas impensas quamuis
6 concernant perpetuam rei vtilitatem, † Tamen quando vsufructum ex pacto restituit potest repetere, seu retinere omnes impensas; Quia Doctores qui dicunt esse deducenda melioramenta vtilia, & necessaria nō distinguunt inter magna, seu parua, & quamuis parua pertineant ad vsufructuarium, verum est quando non tenetur vsufructum restituere, sed vbi illum debet reddere, tunc detrahit impensam etiam modicam,
7 † dummodo cōcernat perpetuam rei vtilitatem, & non sit facta solùm pro quærendis, & custodiendis fructib. *Tiraq. de retract. conuent. glos.* 1. § 7. *n.* 4. *in fi.* cum sit regulare, quod dominos obligatus ex pacto, seu lege rem restituere possit necessarias & vtiles impensas repetere *l. diuortio. § impendia. ff.*
8 *solut. matrim. Cephal. conf.* 188. *n.* 37. † Et in eo qui emit cum pacto de retrouendendo *Bald. conf.* 303. *ad euidentiam. in* 2. *dub. lib.* 1. *Cagnol. in l.* 2. *nu.* 147. *C. de pact. int. empt. & vendit. Surd. d. conf.* 155. *n.* 14. *lib.* 2. latè *Pereg. d. art.* 50. *n.* 64. *cum seq.*

Amplius obligatus ad retrouendendum puta infra biennium potest facere melioramenta, & illa
9 repetit, quāuis ei fuerit intimatum, † quod emptor volebat redimere, neque enim post dictam denunciationem constituitur in mala fide. Quāuis enim *Boer. decis.* 47. *n.* 2. contrarium teneat; Tamen loquitur in casu, in quo licebat statim retrahere, & non aderat pactum expressum, vt posset emptor meliorāre, cum præsertim ibi non solùm præcesserit denunciatio de non reparando domum, sed etiam consignatio pretij in manib. iustitiæ, ex quibus fuit acquisitum ius retrahere volenti, ita vt à tempore dictæ consignationis fecerit fructus suos *Idem Boer. d. decis.* 47. *n.* 2. *per tex. in l.*
10 2. *C. de pact. inter empt. & vendit.* † Aliud est si nōdum competebat ius redimendi, tunc enim denunciatio ante biennium nihil operatur tanquā præmatura, quæ non constituit in mala fide, & per consequens non facit vt non possint recuperari melioramenta facta post talem denunciationem, prout in terminis declarat *Rot. coram R.P.D. Manzaned. terracinen. domus.* 7. *Aprilis* 1606.

Neque obstat quod emptor efficiatur malæ fidei possessor post denunciationem, vt non fiant
11 melioramenta † *Io. Fab. in § ex non scripto. instit. de iur. nat. gent. & ciuil. per l. ingenue. C. de murileg. lib.* 11. *l.* 2. *vbi glos. C. de seruit. & aqu. l. aut si ante denunciatum. C. de rei vendic. Felin. in cap.* 2. *vers. fallit sexto. de præscript.*
12 † Ideo non debet esse locus repetitioni melioramentorum, cum non debeant sperni similes denūciationes maximè factæ in iudicio *Alber. de Ros. in l. intra vtile. § vendentibus. in fi. ff. de minor.* vbi quod est vtile adhibere hanc cautelam denunciandi
13 emptori, vt nullas impensas faciat † *Cagnol. in l.* 1. *n.* 70. *C. de sent. quæ pro eo quod inter.* vbi instruit fideicommissarios, quod protestētur emptoribus, ne ædificent, nam si contrauenerint post cognitum fideicommissum tanquam possessores malæ fidei perdent melioramenta *Marzar. de fideicomm. quæst.* 66. *in fi.* & ita practicasse dicit *Peregr. eod. tit. art.* 50. *num.* 63.

Quia prędicta non procedunt in impensis necessariis, quæ tūc absque dilatione, & auctoritate iudicis sunt faciendæ, quia forte mora esset peri-
14 culum allatura, † vnde denunciatione non obstante poterunt fieri, & repeti *l. de pupillo. § si quis ruin. ff. de nou. oper. nunciat. l.* 1. *§ si quis purgatis. de cloac.* Idem in ædificio minante ruinam secundum *glos. in l.* 1. *§ si quis ædificium. de nou. oper. nunciat.* quia tunc timetur de damno infecto, prout declarat *Boer.*
15 *decis.* 47. *in princip. num.* 3. *vers. ideo illas vtiles.* † Vbi etiam *num.* 4. requirit, quod denunciatio fiat ante reparationem inchoatam *l. si fundum. C. de rei vendic.* Vnde si quis iam habebat emptas materias, & necessaria ad ædificandum, tunc protestatio domini tanquam serotina non proficiet *Bartol. in l. ait prætor. § si quis particeps. ff. quæ in fraud. credit. per tex. in l. si pecuniam, § item si quis. de condict. ob caus. Rip. in cap. cum in. nu.* 148. *de constit. Rutger. Ruland. in thesaur. iur. emphyt. q.* 2. *n.* 10. *in fi.* Vbi etiam addit non nocere denunciationem, quando ille cui denunciatur tractat de damno vitando, & alius de lucro captando *Bart. in dict. § si quis particeps. arg. l.* 2. *ff. quod fals. tut.* Cum etiam requiratur, vt denunciatio non fiat ante tempus, quo casu non constitueret in mala fide, vt dictum est ex supra allegatis.

Quæ magis procederent si denunciatio non
16 fuisset facta à procuratore, † cum illa non solùm fiat ad inducendam notitiam, sed etiam ad certiorationem negotij, & impediēdum ædificium, vnde non sufficiet simplex scientia, Quare est facienda à Domino, seu à procuratore docente de mandato, quasi non debeat astringere illum cui denunciatur, quando fit notificatio ab eo, qui nullum ius habet in re, de qua agitur *l. si maior. C. de rescind. vendit. l. tutor. vrgentib. de minor.* latè *Tiraq. de retract. lign. §* 36. *glos.* 2. *n.* 4. *vsq. ad num.* 15. vbi etiam multos adducit, qui requirunt in hoc mandatum speciale *glos. in l. de pupillo. § qui procuratorio. in verb. merus. de nou. oper. nunciat. & in clem. causam. in verb. specialiter. de elect. Alex. conf.* 78. *lib.* 5. *aliàs conf.* 26. *col.* 3. *vers. & idem in specie. lib.* 6.

Non obstat quod fuerint restituta bona absque
17 retentione melioramentorum, † quo casu qui rem melioratam tradidit, nec quicquam dixit de melioramentis non potest amplius agere ad illorum recuperationem *l. si in area. ff. de condict. indeb.* vbi nullo alio modo, quàm per retentionem possunt seruari expensæ, quæ verba tāquam præcisa, & iuris rigorem inducentia actionem excludunt, vt declarat *Gomes. in l. taur.* 46. *num.* 20. *Negus. de pignor.* 4. *m.* 5. *p. num.* 9. vbi admonet possessorem, ne restituat rem, nisi prius solutis melioramentis, nam aliàs illa amitteret *Corn. conf.* 221. & 243. *lib.* 2.

Quia quidquid sit de rigore iuris est succurrendum ei qui restituit rem absque deductione
18 melioramentorum actione in factum, † ex æquitate *l. si me & Titium. ff. si cert. petat.* Secundum quam poterit impensas repetere, ne sequatur maxima iniquitas, vt ex illis dominus fiat locupletior cum iactura eius qui meliorauit, vt in terminis concludit *Castrens. in l. si in area. ff. de condict. indeb.* Cuius opinionem quamuis non admittat veloti ab eo repertam *Feder. Scott. conf.* 8. *num.* 4. *libr.* 1. quem refert *Peregrin. de fideicomm. art.* 50. *num.* 56. *ad fin. vers. verum illam.* Tamen non est ab ea
19 recedendum, † prout sequitur *Rom. consi.* 24. *super his de quibus quæritur. num.* 12. *vers. & dicit. col. vlt. in fin. lib* 1 *Balduin. in § certe. instit. de rer. diuis.* cum aliis per *Aluar. Valas. de emphyt. quæst.* 25. *numer.* 25.
20 † vbi quod ita est iudicandum apud tribunalia,

quæ

quæ veritatem sequantur relecta illa iuris subtili-
21 tate.† Et quando sit locus dispositioni *d.l.si me Ti-
tium.* ne quis locupletetur cũ alterius iactura plu-
ra adducit *Menoch.de recup.poss.remed.4.per tot.*

Præterea quamuis non daretur actio ad repe-
22 tenda melioramenta iuxta *d.l.si in area.*† Tamen
illud procedit in bonę fidei possessore, qui melio-
rationes fecit in re aliena, quã putabat esse suam
iure perpetuo, irreuocabili, & nũquam resoluen-
do, talis enim non habuit animum aliquem obli-
gandi quãdo meliorauit, cum nullum negotium,
cum altero gesserit, quam cum se ipso, Vnde non
mirum si ei non potest subueniri per actionem,
sed solùm per retentionem, per quam velut ma-
gis fauorabilem multa conceduntur, quæ per a-
23 ctionem non concederentur, † quod secus est in
eo, qui non tenet rem, vt suam, neque illam possi-
det, vt talem, sed eam recognoscit tanquam alie-
nam, prout in casu de quo agimus, si enim iste im-
pedit necessario, vel vtiliter domino profuturus
in totum, vel in parté negotium illius gerit, vnde
eum sibi obligat actione ex eo contractu, vel
quasi, seu ex negotio vtiliter gesto, ideoque etiam
actio illi datur, nam ex scientia eius, qui scit rem
esse restituendam, & ex bona fide meliorantis col-
ligitur animus obligandi, & gerendi rem vtilem
futuro domino, & sibi pro tempore quo possidet
l.qui exceptionem.§.si pars.de condict.indeb.l.domus.de
24 *leg.1.* † siue simus in emphyteuta, seu feudatario,
marito, vsufructuario grauato per fideicommis-
sum, retrahente rem ex pacto vel lege, seu in a-
liis similibus casibus, de quibus latè *Peregrinus
de fideicom.art.50.n.58. vsque ad n.64. Tiraq. de retr.
conuent.glos.1.§.7.n.7.Garz. de expens.& meliorat. c.
7.n.3.vers.vnde merito Italianus.tom.17.fol.275.Valas.
de emphyt.q.25.n.25.Gomes.ad leg.taur.46.n.2. Ruin.
cons.24.n.16.lib.1.*

Quibus adde quod etiam rebus traditis nulla
retentione facta meliorationum non solum com-
petit actio, & petitio ex supra allegatis, sed etiam
25 incerti condictio, † per quam recuperantur non
impensa & melioramenta, sed res ipsæ traditæ,
quasi earum traditio fuerit facta pinguius, quàm
oportebat, & sic repetuntur ea, quæ poterant re-
tineri, vt facta recuperatione illa postea retinean-
tur pro impensis, donec super eis iudicetur, Et
quia hęc actio continet factum nudum retraden-
26 di, quod est omnino incertum, † ideo appellatur
condictio incerti, per quam non acquiritur pos-
sessio seruitus, aut dominium, sed solùm nuda de-
tentio rei pinguius traditæ propter melioramen-
ta, quæ non erant soluenda, vt denuo re mihi de
facto retradita constituamus an sit iterum retinen-
da pro dictis melioramentis, quorum non datur
recuperatio directa, quia tunc esset cõdictio cer-
ti, cum enim possint certificari per sententiam
non dicuntur incerta, vt interesse, & similia, sed
competit condictio incerti ad differentiam con-
dictionis indebiti, quæ licet denegetur in casu, in
quo nullum negotium gestum sit ex quo illa pos-
sit oriri, non tamen debet excludere istam incerti
27 condictionem, † quæ semper datur, vbi nulla alia
actio ordinaria prodita est, cum factum merum
contineat, id est nullam aliã rem, quàm retradi-
tionem ad effectum retinendi, ita in specie decla-
rat *Castr.in l.sed & si me putem.22.§.cum iter.nu.2.&
3.de condic.indeb.post glos.ibi in verb.condicam.* vbi di-
cit mirabile, & tanquam rem nouam ponit *Al-
uar.Valas.de emphyt.q.25.n.25.& ibi Ruger.Raland.
in thesaur.iur.emphyt.* & voluit etiam *Glos. in l. qui
exceptionẽ 40.§.si pars. in verb.condict. in prin. & in
verb.incerti.ff. de condic.indeb.& in l.quod si nulla.63.
in verb.incerti.de leg.1.Garz.de expens.& meliorat.c.
6.n.7.Aug.in d.§.cũ iter.col.vlt.n.2.& in d.§. si pars.
in fin. post Iacob. Butrig. ibid. in fi. vers. modo ita est
Herman.Barens.de libell.formand.34.nu.2.*

Quare dicimus, quod dominus licèt non possit
28 imponere seruitutem in re sua † *Bart. in l. & qui
duas areas.33.ff.de seruit. vrb. præd.* Tamen si binas
ædes vendiderit tanquam seruituti obnoxias, &
postea in illarum traditione ex interuallo facta
nullam mentionem fecerit seruitutis, eas velut li-
beras consignando poterit agere, vel ex empto,
29 vel incerti condictione, † vt res retradatur ad ef-
fectum retinendi, & seruitutem imponendi iux-
ta dispositionem *d.l.sed & si me putem. de cond., in-
deb.* prout in specie declarat *Glos. in l. si binarum.
34.in verb.incerti.ff.de seruit. vrban.prædior.& in l.si
tibi liberum.8.in verb.incerti. de act. empt. Herman.
Barens.de libell.formand.libell.54.n.1.& 2.tom.3.tract.
p.2.fol.93.* ita vt in hoc casu condictio incerti non
concurrat in idem cum actione ex empto, ista e-
30 nim competit vt seruitus imponatur, † cum con-
dictio incerti detur, vt res retrodetur retinenda
donec seruitus sit imposita, non quo ad transla-
tionem dominij, sed quo ad simplicem traditio-
nem facti, prout concludit *Castr.in d.l.si binarum.
n.2.Bart.in d.l.sed & si me putem §.cum iter.col.vlt.
vers. vnde in casu proposito. de condict. indeb. & ibi*
31 *Aug.in fin. vers. vltimo theorica.* † vbi etiam docet
quomodo formandus sit libellus *Bald. in d.§. cum
iter.* vbi quod in hoc casu petitur vnum ob conse-
cutionem alterius, non enim condicitur possessio
respectu veræ possessionis consequendæ, sed re-
spectu alterius vtilitatis *Ias.in d.§.cum iter.* quē re-
32 petit sub *l.si pœna causa.n.2.& 9.de cond.indeb.* † vbi
etiam tenet quod ista condictio incerti non sit
subsidiaria, sed etiam competat, vbi datur alia a-
ctio nominata, contra *Bart.* qui voluit illam dari
in subsidium, in qua quæstione distingue vt per
*Castr.in d.l.si binarum.n.2.& per Doctor. in d.§. cum
iter.*

Idem est in eo, qui scienter emit rem subiectam
33 fideicommisso etiam conditionali, † qui vtiles ex-
pensas non repetit, neque deducit quidquid sit
in necessariis *l.fi.§.emptor.& ibi glos.in verb.melio-
ratione.* vbi etiam *Ang.Castr.Ias.& alij* de commu-
ni testantur *C.commun.de legat.Negus.de pignor. 4.
m.5.p.n.19.Cagno.in l.1.n.70.C.de ser.quæ pro eo quod*
34 *inter.* † Quod tamen est intelligendum, vt non
possit agere contra venditorem, cum secus sit
aduersus eum qui rem illam euincit, in quo non
militat eadem ratio, quę in vendẽte, ideo nõ pro-
hibebitur vti remediis sibi de iure competẽtibus
vel per retentionem meliorationum, vel illis
non retentis per actionem ad retradendum, &
condictionem incerti *Garz.in specie de expens. &
melioratio.c.7.n.10.* & voluit *Menoc.de recuper.posses.
rem.15.q.39.vers.extenditur secundo.in fi.nu.507. &
508.Peregr.de fideic.art.40.n.63.ad med.*

Quod etiam videmus esse in creditore, qui cum
incumberet pignori, si illud restituat debitori, &
non retinuit pro pecunia chirographaria, repe-
tet per condictionem incerti facta restitutione
ei, qui restituit plus debito, cum retinere potuis-
set, & non retinuerit, & hoc modo recuperabit

Digitized by Google

possessionem pignoris, & ei incumbet pro peco-
nia chirographaria *argum.d.l.qui exceptionem. §. si
pars.de condict.indeb. Bald.* in terminis *in l.vnic. n. 2.
C.etiam ob chirographar.pecun.* Prout etiam è con-
uerso si debitor prudens incumberet rei pigno-
ratæ, & dissoluto pignore traderet rem creditori
pro pecunia chirographaria, repetet debitor per
eandem condictionem incerti *Bald.* post *Butrig.*
per eum allegatum in *d.l.vnica.nu.2. per tex. in d.l.
sed & si me putem.§.cum iter.de cōdict.indeb.* Quem-
admodum etiam competet dicta condictio in-
certi creditori pro re sibi pignori tradita subtra-
cta, cum eius intersit rem saluam fore & habeat
ius in re, quamuis non sit dominus *l.& ideo. 12. §.
Neratius.& ibi glos.in verb.incerti.de condict.furt.l.si
pignore 22.& ibi glo. in verb.condictione.de pignor. &
hypothec.Hermand.Barens.de libell.formand.libell. 34.
nu.2.Placentin.de personal.actio.tit.2.n. 3. tom. 3. tra-
ctat.p.1.fol.39.*

Et idem in commodatario, depositario & simi-
libus, qui licèt non habeant, neq; ius in re, nec pos-
sessionem, sed solam detentationem, tamen non
destituūtur eadem incerti condictione secundum
Hug. quem refert *Accurs.in d.l. & ideo.§.Neratius. in
verb.incerti.in fi.de condict.fur.Hermand.d.libell.34.n.
2.in fi.arg.d.l.si me putem.§.cum iter. ff.de condict. in-
deb.* Et quando, & quomodo consulatur credito-
ri, & debitori ad recuperandam rem pignora-
tam subtractam dixi supra *cap.174.*

Simile est in hærede soluente per errorem in-
35 tegrum legatum absq; deductione Falcidiæ, † cui
non datur certi condictio ex causa indebiti, cum
obstet *l.ex quib.de cond.indeb.* sed competit condi-
ctio incerti, per quam hæres repetit quod retinere
poterat, & condicit factum restitutionis, vt sic po-
stea mercius restituat, quod pinguius tradidit ve-
rè, vel fictè in legatarium *Iacob.Butrig.in l. qui ex-
ceptionem.40.§.si pars.in fin.vers.sed si ex persona hæ-
redis. de condict. indeb. Cuiac. obseruat.lib.8 c.2.col.2.
vers.itaque hærede.*

Et licèt *gl.in l.1.§.si legatarius.in verb.actio.ff. ad
leg.Falc.* velit dari condictionem indebiti, tamen
hoc est verum, quando hæres præstitit rem tan-
36 quam rem ipsius hæredis, † & putauit se obliga-
tum ad illam tradendam, secus si tradidit rem tan-
quam ex toto legatarij, quia tunc non transtulit
dominium respectu partis, quam resecat lex Fal-
cidia *l.3.§.subtilius.de condict. ob caus.* & ideo tunc
non posset habere locum cōdictio indebiti, cum
non esset translatum dominium *l.si.de vsufr.quem-
adm.caut.* Ita declarat *Alex. in d.§.si legatarius,n.2.*
vbi etiam quod secundum alios posset dari con-
dictio indebiti, quoad possessionem *l. indebiti.§.
sed si nummi. de cond.indebit.* de quo tamen modo
non est quæstio.

Quemadmodum etiam est in hærede, qui soli-
37 dam hæreditatem restituit, † cum non deberet il-
lam reddere, qui per incerti condictionem repe-
tit possessionem *l.hæres 20.ff.ad Treb.* Quando ta-
men soluit errore facti ignorans vires hæreditatis
credendo illam esse ampliorem, cum secus sit,
38 quando per ignorantiam iuris hoc fecit, † vt quia
putabat se non posse vti Falcidia, dummodo non
sit minor, talis enim non sibi præiudicaret *l.error.
9.& ibi glos.in verb.ignorauerit.C.ad leg.Falcid.l.in-
debiti.& ibi glos.in verb.iuris.l.fideicommissum. 7. C.
de cond.indeb.Glos.in l.hæres.in verb.repetere.ad Tre-
39 bell.* † Et quando post restitutionem factam detur
actio hæredi aduersus fideicommissarium pro
creditis suis, quæ non retinuit *Rim. cons.276. visis
dubiis.117. dub.* vbi quod datur illa repetitio *Aim.
cons.16.in princ.vers.est verum,cum aliis per Peregr. de
fideicomm. art.35. n.3.*

Vltimo adde quod licet pro melioramentis ne-
40 cessariis sit consultum melioranti, † vt illa possit
repetere ex dispositione *l. domum. C. de rei vendic.*
Tamen non videretur excludendum esse hoc re-
medium condictionis incerti tanquam vtilius, &
breuius; Cum præsertim tendat ad diuersa; Nam
actio competens ex *d.l. domum.* pertinet ad conse-
41 quendas ipsas expensas, † Condictio autem incer-
ti ad retraditionem, quæ ea ipso facto vberior est,
& vtilior, vnde ex illo tanquam diuerso non de-
bet tolli istud remedium *l.ordinarij 13.C.de rei ven-
dic.Garz.* in specie *de expens. & meliorat.c. 7. n. 21.*
Quamuis enim remedium extraordinariū cesset
quando competit ordinarium *l.in causa.la 2.ff. de
42 minor.* † Tamen aliud est, quādo extraordinarium
est causa adiuuandi ordinarium *Bart.in l. de vsu,ff.
de var.extraord.cog.Ias.in l.in prouinciali.§.1.col.vlt.
vers.limita primo.de oper.nou.nunciat.Coras. in l. na-
turaliter.§.nihil commune.p.2.n.124.de acquir.possess.
43 Menoc de recuper.remed.17.n.11.* † Licèt quando vnū
remedium eligeretur, alterum cessaret, cum ex
multis actionibus competentibus ad vnum finem
vna tantum sit eligēda *l.nemo § quoties.de reg.iur.l.
quod in hæredē.§.eligere de tribut.act.Bart.in l.edita.
n.14.C.de edend.* Maximè si eligatur remediū pin-
guius, quo casu superfluum esset aliud cumulare
44 *Menoc.de recuper.remed.15.n.380* † Quidquid aliud
sit quando adessent duo remedia extraordinaria,
quæ ad inuicem se non impedirent *Ias.in l. in pro-
uinciali.§.1.ff.de non.oper.nunciat.*

EPITOME

Ex pluribus tutoribus an sufficiat vnum citari, & actor illum eligat, & quando detur restitutio ignoranti, quod non adessent alii tutores. Ignorantia in facto alieno quo casu excuset. Citatio possessoris quando sit facienda per eum qui petit se immitti in possessionem. Emens censum pro nominando an debeat intimare nominationem, & valeat extinctio census si soluatur ementi. Tutela quando per vnum sit administranda, & an diuisio illius operetur, vt vnus tutor possit cōueniri pro altero. Administratores plures, seu actores, & procuratores constituti à tutoribus quando censeantur constituti in solidum.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia in facto alieno non excusat eum qui tenetur inuestigare.n.11.12.& 18.Etiam in pœnalibus,& statutis.n.19.Tam in conditione personarum, quàm rerum.n.20.*

2 *Ignorans non adesse plures tutores non excusatur. n.4.*

3 *Incertitudo personæ citandæ non releuat, si potest certificari perquirendo.*

5 *Citatio vnius ex tutoribus quando sufficiat,& an actor eligat, quē velit ex pluribus citare. n.25.35.6.& 38.*

6 *Possessor si est citandus antequam aliquis mittatur in possessionem an incertitudo excuset.*

7 *Actor ignorans quis possideat non præiudicat vero possessori.*

8 *Curator bonis vacantibus non datur, si non præcedat inuestigatio possessoris.*

9 *Citatio facienda per statutum per proclamata in*

ta intelligitur de incertis personis.

10 *Emens censum pro nominando an debeat intimare nominationem, & quando venditor liberetur si soluat ementi, non nominato.*

13 *Intimatio non requiritur, nisi in casibus expressis.*

14 *Ignorantia debet esse probabilis, vt competat restitutio.*

15 *Restitutio cessat vbi militat præsumptio scientiæ contra obligatum perquirere.*

16 *Prætendens non citasse tutores, quasi eorum deputationem ignorauerit non restituitur.*

17 *Debitores hæreditarij soluentes falso hæredi non liberantur.*

21 *Scientia partis quando inferat notitiam totius num. 22 & 23.*

22 *Tutorum quilibet habet officium insolidum.*

26 *Negotium quod omnes tangit ab omnibus est approbandum. Intellige vt nu. 27. & 30.*

28 *Tutela non debet per plures administrari. Declara vt n. 29.*

31 *Diuisio tutelæ facta per Iudicem, vel testatores, seu tutores an operetur, vt contra omnes non possit agi.*

32 *Æs alienum non respicit certi loci facultates.*

33 *Tutor vnius prouinciæ, seu fori, quando possit conueniri pro ære contracto in alia prouincia, & foro. n. 34.*

37 *Defensio non debet scindi per plures personas.*

39 *Accusator magis idoneus ex pluribus admittitur.*

40 *Administratores, & procuratores plures quando censeantur constituti insolidum, & quid stante clausula cum libera. nu. 41. Et in administratione vniuersali. nu. 42. Et accessoria, seu delegata, vt in actoribus tutorum. nu. 43. & 44.*

CAPVT CXCIIII.

IGnorantia in facto alieno nō excusat, vbi quis
1 tenetur inuestigare, † & quando facilè potest
reddi certior, cum parla sint scire, vel scite debere
l. regula 5. §. si facti. & ibi glos. in verb. inquirendo. de iur. & fact. ignor. l. quod te. 5. ff. si cert. petat. Doct. in l. quandiu. C qui admitt. Roland. cons. 42. num. 3. lib.
2 *3. latè Surd. cons. 50. num. 22. vsque ad num. 30. lib. 1.* †
Quare Dixi acta, de quibus in casu mihi proposito fuisse nulla, tanquam gesta contra vnum tutorem, cum tamen alter etiam esset citandus; Neque enim excusatur agens, quod ignorauerit adesse alterum tutorem, nisi probet inuestigasse, an
alii existerent, quia per talem inuestigationem de
hoc facilè fuisset certioratus, Ideo non excusat in-
3 certitudo personæ nominatim citandæ, † quæ potest certificari *Anchar. in cap. fin. de elect. in 6. Alex. cons. 5. col. 1. lib. 2.* Et ita in specie de tutore concludit *Aym. cons. 225. nu. 3. cum seq. per text. in l. hac autem. 5. §. non defendi. ff. ex quibus caus. in poss. eat.* vbi lex mandat tutores citari, quibus non extanti-
4 bus affines, † & cognatos pupilli, vnde etiam in
consequentiam colligitur, quod agens debet perquirere, an adessent alij tutores, præter dictos affines, quando præsertim tutor citatus non com-
5 paruit, quo casu magis hoc erat inuestigandum. †
Licèt enim sufficiat citatio vnius ex pluribus tutoribus *l. fin. & ibi glos. in verb. sufficere. C. de auctor. præstand.* Tamen hoc procedit quando citatus venit ad iudicium, & causam pupilli defendit, illo enim non comparente alii sunt citandi *Glos. in l. 2. in verb. in tantum C. si ex plurib. tutor. & curator.*

Ideo etiam dicimus, quod si lex mandat citari
possessorem antequam alius in possessionem mit-
6 tatur, † debet inuestigari, quis possideat, neque
excusatur missus, quod ignorauerit possessorem,
licèt enim persona sit incerta, nunquam tamen
excluditur diligentia in perquirendo *Alex. cons.
83. col. 4. lib. 2. Sapia. in l. donatae. num. 21. de minor. Francis. Hercul. de negat. prob. nu. 241. Menoch. de*
7 *recuper. rem. 8. nu. 103.* † Vbi etiam quod talis ignorantia actoris qui possideat nullum affert detrimentum possidenti *Bald. in l. vlti. qu. 4. C. de edict. diu. Adr. toll. & ibi Zuccard. nu. 129. & 316.* Ita vt etiam sint nominatim citandi illi, quorum quis est
hæres *Felin. in c. exhibita. nu. 1. vers. secundo limita. de indic.*
8 Prout etiã idē est, quando agitur de curatore †
dando bonis vacantibus *Alex. cons. 137. n. 11. lib. 2.*
Quamuis per statutum esset facienda citatio per
proclamata, Intelligitur enim quando est incerta
9 persona, † quæ potest contradicere, secus si aliquo
modo potest certificari *Alex. cons. 5. nu. 2. vers. & statutum etiam. lib. 2. Menoch. de recup. remed 8. n. 105. & 106. & de adipisc. remed. 4. nu. 464. cum seq.*

Simile est quod dicimus de emente cēsum cum
declaratione, quod illum emit pro persona nominanda in actis talis notarii, quam interim pro sufficientes nominasse haberi voluit, † nū enim postea requiritur alia intimatio, si aliquis nominetur;
Ideo si venditor census illum extinguat, & soluat
eidem, qui censum emit, male soluit *Rota coram R. P. D. Caualer. Rauennaten. census 16. Iunij. 1607.*
Cum enim vendens sciret, ex eodem contractu
census illum non instituisse pro emente, sed pro
nominando, præsumitur scientia in eo, qui tene-
11 tur inuestigare † *Innoc. in c. veniens. de fil. presbyt. glo. in cap. innotuit. 10. in verb. ignorantiam. de election. Abb. in c. pen. de reg. iur. Paris. cons. 93. num. 53. lib. 1. Put. decis. 268. n. 3. lib. 1.* Vnde qui tenetur ratione
officii, seu alterius respectus inquirere etiam in
12 facto alieno præsumitur scire † *Rom. cons. 481. num. 8. Rot. coram R. P. D. Cantucc. Rom. pecuniaria de Zambeccarijs. 20. May 1580.* Præsertim quia intimatio nū-
13 quam est necessaria nisi exprimatur † *Car. in clem. 1. numero 27. de appellation. Dec. cons. 168. n. 4.* cum aliis de quibus per *Rot. coram R. P. D. Caualer. d. Romana census.*

Amplius neque ista ignorantia quod non adessent alii tutores præberet iustam causam resti-
14 tionis in integrum, † cum ad effectum restituendi
debeat esse ignorantia probabilis *Felin. in c. vigilanti. col. 2. de præscr. Alex. in l. 1. ff. ex quib. causis maior.*
Semper enim cessat restitutio, quando militat aliqua præsumptio scientiæ eius, qui petit se restitui
15 † *Bald. de præscript. 4. p. q. 29. 4. p. pr. n. 4. latè Martin. Laudens. in sua disputat. posita in tit. de princ. in 3. & vlt. dub.* quem refert, & sequitur *Matt. Coler. in c.*
16 *vigilanti. n. 13. de præscri.* Ista autē ignorantia, † quod
non extēt alii tutores non est probabilis, cum removeri potuisset perquirēdo, & diligēter inuestigādo, de qua inquisitione debebat cōstare, Vnde
nō præbet excusationem, quasi tunc talis ignorās
& nō remouens impedimentum quod poterat removere dicatur in lata culpa *Cast. cons. 295 visso supræscripto pūcto. col. 1. post med. lib. 1. & cons. 168. in fin. li. 2.* Et in specie quod non concedatur restitutio
ex prætensa ignorantia tutoris, concludit *Aimon. cons. 225. nu. 18. cum seq. col. 3. & 4. per text. in l. 3. §. sed si fic. ff. de in rem verso. l. qui hominem. 34. §. si nullo.*

de solution. & facit tex. in l. cum fundus. 31. §. 1. & ibi
glo. in verb. mihi traditus ad med. ff. si cert. pet. cum a-
liis per Ias. in l. urbana. 55. n. 5. in vlt. notab. & n. 7. &
17 8. col. pen. de condict. indeb.† Vbi de debitoribus hæ-
reditariis, qui non liberantur soluendo falso hæ-
redi, cum deberent inuestigare, quis sit hæres ve-
rus, & de similibus impedimentis, quæ non excu-
sant eum qui poterat inuestigando illa remouere,
Bart. in l. 3. §. vsuras. de contr. indic. tutel. per text. in l.
sed & si per prætorem. §. 1. ex quibus caus. maior. Alex.
cons. 62. col. 2. aliàs. 225. lib. 6. Felin. in cap. cum inter.
col. 10. vers. quæro verum. de except. Peregrin. de fidei-
comm. art. 41. n. 9.

Non obstat ignorantiam facti alieni excusare,
18 cum in eo prudentissimi quique fallantur† l. 5. de
iur. & fact. ignor. latè Surd. cons. 150. numer. 41. libr. 1.
Bertaz. clausf. 11. glos. 4. num. 2. Nam quando ratio-
ne alicuius causæ quis tenetur inuestigare etiam
in facto alterius nulla excusatio admittitur, cum
scire, & scire posse, seu debere paria sint Bald. in l.
quicunque. C. de seru. fugit. Cresc. decis. 9. num. 10. de
dol. & contum. cum aliis per Cost. de ignor. fact. &
19 iur. inspect. 65. num. 7. † Ita vt talis ignorantia ha-
beat vim scientiæ etiam in statutis, & pœnalibus
cap. 1. de postul. prælat. Tiraq. de retr. lignag. §. 35. glos.
4. nu. 35. Siue simus in conditione personarum, si-
20 ue rerum, † cum in vtroque casu sit necessaria in-
uestigatio & diligentia Surd. cons. 150. num. 57. lib. 1.
contra Ceph. cons. 393. num. 99. qui aliud concludit
respectu rerum.

Minus debebat excusare allegata ignorantia in
casu, de quo agimus, cũ fuerit citatus vnus ex tu-
21 toribus datis in testamento,† vnde oritur præsum-
sumptio scientiæ aliorum contutorum, qui simi-
liter fuerunt dati in eodem testamento, ex noti-
tia enim vnius partis infertur ad scientiam totius
quando tractatur de scriptura continente totum
contractum, seu dispositionem tam vltimæ vo-
luntatis, quàm inter viuos l. non est ferendus. de tran-
sact. Bart. in l. cum hæres. de libert. legat. Menoch. cons.
72. n. 5. Quamuis non constet, quod quis habuerit
perfectam notitiam contentorum in scriptura,
22 quia semper præsumitur scientia totius, † tam
circa qualitates; quàm alia accidentia ipsius di-
spositionis Cephal. cons. 218. n. 14. Surd. cons. 150. nu. 31.
lib. 1. vbi testatur de veriori opinione contra Aym.
cons. 193. n. 7. in fi. Quicquid aliud sit quando esse-
mus in casu distincto, & in quo non teneretur
23 quis reliqua videre,† vt in habente notitiam man-
dati respectu traditionis possessionis, in quo non
præsumitur scientia quo ad effectum appellandi
Put. decis. 405. num. 3. & 4. lib. 3.

Nec facit, quod quilibet tutorum habeat offi-
cium insolidum tanquam vniuersale cum pleni-
24 tudine potestatis† glos. in l. licet. 4. in verb. non po-
test. vers. sed quæ est ratio. C. in quib. caus. tutor. hab.
Bald. in l. vlt. n. 1. in fi. vers. in textu ibi, sufficere. C. de
auctor. præstand. Vnde vnus poterit agere, & con-
ueniri, & erit in electione actoris vnum eligere, ne
25 inuitos in plures distinguatur† prout in specie no-
tat Barbat. in addit. ad Bartol. in l. decreto. §. si duobus.
in verb. quæro si sunt. ff. de administr. tut. vbi etiam
quod idem tenet Nicol. de Neapol. ibid. quem refert
etiam Salicet. in l. 1. n. 2. vers. quidam doctor. C. si ex
pluribus tutor. vel curat. per tex. in l. iam tamen. §. si
plures. ff. iudic. solu. Quasi tunc cum illo solùm
videatur actor contrahere in iudicio, quando tu-
tor vnus conuenitur Salic. in dict. l. 1. in fin. vers. non
obstat prædictu.

Quia verius est omnes esse conueniendos, cum
negotium tangat singulos tutores, ideo ab omni-
26 bus est approbandum ratione officij, † & pericu-
li communis Bald. in l. vltim. in princ. C. de auctor.
præstand. Contraria autem procedunt quando al-
ter tutorum esset impeditus, prout declarat Din.
post glos. in l. decreto. 25. §. fin. in verb. non possunt. ff.
27 de admin. tutor.† vbi quod ita intelligitur ille text.
dum voluit quod duo simul agere non possint, re-
spectu scilicet impotentiæ facti, non iuris arg. §. 1.
inst. de tut. codic. Neque enim obstat l. 3. §. apparet. de
28 admin. tutor.† Vbi Prætor debet curare, ne per plu-
res tutela administretur, quasi facilius vnus tu-
tor, & actiones exerceat, & excipiat, ne per mul-
29 tos tutela aspergatur.† Quia intelligitur, quando
tutores consentiunt Prætori, nam aliàs si omnes
volunt gerere tanquam non habeat fidem electo,
nec velint esse succedanei alieni periculi, permit-
tet Prætor eis omnibus gerere, prout in termi-
nis ita declarat Iurisconsultus in d. l. 3. §. plane, de
admin. tut.

Sed quoniam hoc non videtur æquum secun-
dum sententiam Cin. post Iac. de Rauen. in l. 2. C. si
ex plurib. tutor. ob illam rationem ne in plures ad-
uersarios quis distringatur, quasi sufficiat hoc ex-
pediri per vnum, cùm alter possit assistere, ne fiat
collusio. & sequitur Salic. in d. l. 1. n. 3. vers. aut pupil-
lus non est ille. Ideo secundum respondetur, quod
30 tunc sufficiet citari vnum ex tutoribus,† quando
citatus comparet. & defendit causam pupilli; si e-
nim non compareat, prout in casu de quo agi-
mus, erunt alii citandi glos. in specie in l. 2. in verb.
hoc tantum. C. si ex plurib. tutor. quam sequitur Aim.
cons. 225. n. 3. & ita loquitur text. in d. l. 2. dum man-
dat intimandum esse omnibus, quibus fuit diuisa
ministratio tutelæ siue à iudice, seu à testatore,
31 † ista enim diuisio nõ excludet citationem facien-
dam de pluribus tutoribus, quibus fuit data vox
species administrationis in vna prouincia, vel lo-
co, quia si vnus vel duo fuerint, omnes erunt con-
ueniẽdi; Operabitur enim illa diuisio, vt vnus nõ
debeat conueniri pro rebus spectantibus ad alte-
rius administrationem, Intelligendo quando rea-
li ageretur l. si duo. de admin. tut. secus si personali,
32 † quia æs alienum non respicit certi loci faculta-
tes, sed solum patrimonium l. fideicommissam. §. tra-
ctatum, de iudic. l. 1. §. si hæres. ad Trebel. l. ex facto. de
hæredib. instit. Quare diuisio à quocunque fiat si-
ue à iudice, seu à testatore, siue ab ipsismet tuto-
ribus præiudicabit eis, vt non possint agere, non
33 autem extraneis,† vt non possint eos conuenire, I-
deo tutor vnius prouinciæ poterit conueniri pro
ære contracto in alia prouincia l. Titium. §. fin. de
administr. tutor. & ita in specie declarat Bart. in l.
inter tutores. 37. col. 1. n. 2. vers. non obstat supra eodem
ff. de admin. tut. vbi quod ista est verior opinio, &
post Azon sequitur Sali. in l. 2. C. si ex plurib. tutor.
34 † vbi etiam, quod si omnes tutores sunt eiusdem
fori, potest vnus pro alio actione personali con-
ueniri, si autem sunt diuersi fori, si volo vnum
conuenire in foro administrationis ipsius con-
ueniri pro alio, possum, secus si extra forum illius,
non enim potero, vt ille qui est in vna regione
cogatur ire ad aliam regionem non suæ admini-
strationis Bart. in d. l. inter tutores. col. 1. post med.
numer. 2. versicul. tu dicas quod si tutores. de administr.
tutor.

Acce-

Accedat quod licèt vnus ex tutoribus posset cō-
35 ueniri, non tamen est in arbitrio actoris eligere,†
& citare quem velit, sed iudex ad illius requisitio-
nem coget tutores in vnum concordare, prout in
pluribus hæredibus, & actoribus qui tenentur fa-
cere vnum procuratorem *Doct. in l.sam tamen. § si*
tamen. ff. indic. solu. Bart. in l. si quis procuratoris §. v-
num. de procur. dixi decis. 107. cum multis similibus
ibid. adductis in *addit.* & in specie hoc voluit *Cin.*
in l. senatusconsulto. §. q. vltim. in fin. C. de iis qui accus.
non poss. vbi quod debet præferri tutor magis ido-
neus *arg. l. fin. de collus. deteg.* Nam si ambo admit-
terentur impedirent se concursu, quia vnus forte
negaret, alius fateretur. Quare colligitur quod si
est eligendus magis idoneus, istud non debet de-
finiri ab ipsomet, qui petit, sed à Iudice. Quod et-
36 iam sequitur *Ang. in l. 1. C. si ex plurib. tutor.* † Vbi si
tutores non possunt, vel non volunt defendere
pupillum, vnus ex tutoribus poterit hoc facere,
& si omnes volunt venire, ne in multos aduersa-
rios distringatur, est eligendus magis idoneus,
quod etiam ampliat *Ang. ibid.* administratores ci-
37 uitatum, qui tenentur facere syndicum, † ne de-
fensio per plures personas scissa afficiat aliquo in-
commodo actionem *l. 4. de fideicommiss. lib. Bald. in l.*
si familiæ. ff. famil. hercisc. and. Doct. in l. non potest. l. a 1.
de reg. iur. & ita etiam declarat *Bart. in l. decreto. §.*
38 *si duobus de administr. tutor.* † Vbi si reus non con-
queritur, possunt plures tutores contra eum age-
re, aliàs eo postulante, vt vnus tantū agat, æquius
est, vt alter eligatur per rationem positam in *l.*
tam tamen. §. vlt. ff. iudic. solu. cum concordantibus
39 de quibus ibi per *glos. in verb. per plures.* † Et de
pluribus, qui veniūt simul ad accusandum, quod
admittatur magis idoneus *est tex. in l. si plures. 16.*
de accusation. l. 3. de popul. act. cum distinctionibus
de quibus latè *Iacob. de Aren. in l. qui de crimine. col.*
2. ad med. vers. quando autem plures. C. de accusation.

Magis prædicta procederent in pluribus admi-
nistratoribus, quorum vnus non posset sine alte-
ro gerere; prout cum aliàs de hoc quæreretur Di-
xi verius esse; Tales enim accipiuntur pro procu-
ratoribus, quamuis dentur pupillis, nō pro tuto-
40 ribus, aut curatoribus,† ideo non censentur cō-
stituti in solidum, nisi hoc expressè dictum fuerit,
vt latè concludit *Aret. cons. 66. viso quæsito & dubio.*
col. 3. in princ. vers. sed tamen his non obstantibus. n. 3. v-
bi etiam *col.* 4. ampliat quamuis essent deputati
41 cum clausula cū libera administratione. † Quid-
quid contrarium sequatur *Bald. in rub. C. de exer-*
cit. & instit. act. in fin. quasi non possit dici admini-
stratio libera, quæ non potest sine altero expediri;
Quia eius opinio non est approbāda, cum solùm
debeat intelligi, quod ambo simul possint admi-
nistrare; vbi aliàs eis hoc non concederetur sine
dicta facultate *l. procurator tutorum. de procurat. l.*
procurator cum libera. ff. eod. tit.

Quod etiam haberet locum licèt plures admi-
nistratores essent cōstituti ad vniuersalem admi-
42 nistrationem, † Quamuis enim talibus videatur
commissa administratio in solidum *l. 1. §. si plures.*
ff. de exercit. action. Bart. & Bald. in l. pluribus de pro-
curat. Tamen procedit in institore, aut similibus,
qui ob publicā vtilitatem ex natura nominis cen-
sentur habere totam rei administrationem, quod
non est in aliis procuratoribus, quorum vnus ni-
hil potest sine altero, nisi fiat deputatio in solidū
latè *Aret. cons. 66. col. 3. in fin. vers. non obstat textus.*
nu. 4. Quidquid aliud sit in procuratoribus datis
ad iudicia spiritualium caussarū; aut in similibus
de quibus per *Doct. in c. si duo. 6. in princ. vbi glos. in*
verb. admitti. & in §. sane. in verb. idoneiorem. de pro-
curat. n. 6. & in l. pluribus. 32. ff. eod. tit.

Quibus adde quod licèt in administratione
principali, & ordinaria quilibet in solidum cen-
seatur deputatus, vt in tutoribus, & curatoribus *l.*
43 *fin. C. de auct. præst. ind. l. 1. C. si vn. ex plur.* † Tamen
aliud est in administratione accessoria, & quodā-
modo delegata, vt in pluribus actoribus vnius
tutoris, tales enim non intelliguntur in solidum,
nisi expressum sit, argumento eius, quod dicimus
de iudicibus, quibus si cōceditur iurisdictio de-
legata non competit cuilibet in solidum *l. duo ex*
tribus. de re iudic. Nisi forte tales essent delegati,
qui pro ordinariis haberentur *l. pomponius scribit.*
44 *si vni. ff. eod. tit.* † & ita in specie de actoribus tuto-
rum cōcludit *Bart. in l. 1. §. si plures. col. 2. in fin. vers.*
aut est administratio accessoria, de exercit. action.

EPITOME

Conductor molendini aquarum impetu de-
structi quando possit petere remissionem pensio-
nis. Et an ei obstet, quod damnum potuerit præ-
uideri. Renunciatio omni legum auxilio, & om-
nibus casibus fortuitis an cōprehendat non præ-
uisos. Augmentum pensionis an fiat locanti pro-
pter vbertatem insolitam, quemadmodum fit re-
missio conductori propter sterilitatem inopina-
tam. Emphyteuta quando liberetur à refectione,
& canone ob interitum rei, & casus similes.

SVMMARIVM.

1 *Remißioni non est locus si damnum potuit præuideri in fructibus non in substantia rei. nu. 2.*

3 *Conductori molendini vt flumine destructi datur remißio pensionis.*

4 *Laudum condemnans ad rem non extantem dicitur iniquum.*

5 *Conuentio soluendi pensionem etiam non habita possessione operatur, vt non fiat remißio quamuis nulli fructus percipiantur.*

6 *Renunciatio omni legum auxilio excludit remißionem damni in fructibus, non in substantia rei.*

7 *Renunciatio omnium casuum fortuitarum non comprehendit insolitos, quamuis de eis fuerit facta mentio. n. 8. 9. & 10. Etiam stante iuramento. nu. 12.*

11 *Iudex arbitratur quis sit casus insolitus.*

13 *Conductor potest petere remißionem ob casum inopinatum, & locator augmentum ob vbertatem insolitam fortuitò prouenientem non per diligentiam coloni. 14. & 17.*

15 *Æqualitas est seruanda inter contrahentes.*

16 *In contractibus solum veniunt, quæ per partes præsumuntur fuisse cogitata.*

18 *Emphyteuta quando liberetur à reædificando, & à solutione canonis propter interitum rei, possessionem amissam, & fundum ab aquis demersum, & similes casus. n. 19. & 20.*

21 *Tiberis inundatio anni 1598. & de aliis inundationibus. n. 23. & 28.*

22 *Incendium, & inundatio frequens vrbi malum.*

24 *De curatore Tiberis.*

25 *Domus ædificanda in altitudine sexaginta pedum ob Tiberis inundationes.*

26 *Traianus pater patriæ dictus ob remedia contra inundationes Tiberis adhibita.*

27 *De quinque Senatoribus ad curam Tiberis.*
29 *Et ante originem Bebuernnt ab periculo inundationum, & ob alias causas. vt n. 30. & 31.*
32 *Supplicationes sæpe Romæ adhibitæ ad inundationes auertendas.*
33 *Tractata ab alio iterum non sunt tractanda.*

CAPVT CXCV.

DAmnum potuisse præuideri constabat in casu Angeli mihi proposito; Vnde ex hoc di-
1 cebatur non esse locum remissioni pensionis †,
quasi tunc sit imputandum illi, qui sciuit statum,
& rei conditionem vnde non excusatur *l. qui bona
§. de illo. de damn. infect. l. habitatores, §. fin. ff. locat.
Bald. in l. si ea leg. 17. ante fin. n. 3. vers. in cõtrarium videtur rationibus. C. de vsur. Roland. cons. 9. no. 25. cum
seq. lib. 1. Alex. cons. 112. videtur in præsenti. in fin. n. 4.
lib. 1. Natt. cons. 66. n. 7. lib. 1.*

Contrariũ tamẽ Declaraui, quia prædicta procedunt, quando damnum contingit in fructibus,
2 † secus autem, quando sumus circa substantiam
rei; tunc enim non consideratur, quod illud damnũ potuerit præuideri, prout erat in casu, de quo
agimus, cum essemus in conductione molendini
postea vi fluminis destructi; Quamuis enim conductor scire debuisset naturã fluminis, & vitium loci mobilis, tanquam collocati in arena, & ad ruinam apti, Tamen non ex hoc debet excludi remissio, Etenim chasma est in substantia rei conductæ,
vnde pro re, quæ non extat nõn debetur pensio,
seu merces, cum etiam partes censeantur voluisse
contrahere sub conditione, quod substãtia rei salua remaneat, quasi oporteat præstari rem conductori, vt illa frui possit, prout est *tex. in l. si ex conducto 15. ad fin. vers. sed si ager terræmotu. ff. locat. Bart.
in l. si vno. 17. §. vbicũque tamen post med. vers. quandoque allegat fundi. & in l. si merces. 28. §. vis maior. col.
vlt. in princip. nu. 6. vers. quãdoque coloans allegat. ff.*
3 *eod.* † Et in specie de conductore molendini ita
concludit *Bald. in l. licet. 8. col. 1. n. 4. q. 2. & ibi Add. in
verb. molendinum. C. locat.* sequitur *Iason l. quominus. col. 20. in fin. qu. 24. vers. nec prius tenetur molendinarius. ait. 150. ff. de flum. Surd. cons. 197. n. 16. vers. tamen procedit. lib. 2.*
4 † Ita vt iudicium dicatur iniquũ,
si quis condemnetur ad solutionem rei, quæ non
extat *Panciról. cons. 147. nu. 1. Carroc. de locat. p. 2. tit.
de reb. dub. n. 8. fol. 32.* Licèt conuentio quod conductor soluat pensionem, quamuis non habeteat
5 possessionem rei locatæ operaretur, † quod non
fiat remissio etiãsi nullos fructus perciperet, quasi
illa possessio excepta per conductorem consideretur respectu perceptionis fructuum, qui mediãte possessione percipiũtur *Dec. cons. 311. licèt hactenus
responderim. col. pen. ad med. vers. quarto & vltimo n. 5.*

Non obstat clausula renuncians omni legũ auxilio, Quia per eã solùm excluditur remissio quo
6 ad damnum datum in fructibus, † videlicet quãdo conductor impeditetur vti re conducta *Soccin.
iun. cons. 130. nu. 24. lib. 3. Roland. cons. 13. nu. 8. lib. 1.* non
autem quoad damnum contingens in substãtia
rei non extantis, & destructæ, ad quod illa clausula non extenditur *Surd. cons. 197. nu. 18. in fin. lib. 2.*

Prout neque obstant renuntiationes casuum
fortuitorum, cum aliis, de quibus in instrumento,
& obligatione camerali; Quia vltra quod nõ cõprehendunt casum damni contingentis in substantia rei, ex supra allegatis; Verior est opinio,
7 † quod generalitas renunciationis huiusmodi casuum fortuitorum non intelligatur de casibus insolitis, & rarò contingẽtibus, prout est in casu, de
quo agimus, cum propter inũdinationem insolitam molendinum cum aliis multis ædificiis fuerit destructum; Ideò cum acciderit præter verisimilitudinem, & cogitationem viri prudentis, dicitur casus insolitus, quãuis à prudẽtissimo excogitari potuerit, neque comprehenditur sub dicta
generali renunciatione *Aim.* qui de cõmuni *cons.
95. nu. 2. post Bart. in l. sed & si quis. §. quæsitum. vbi Ias.
nu. 35. ff. si quis caut. Alex. cons. 28. visis & accurate ponderatis. n. 10. lib. 1.* Etiam stante iuramento *Roland.
cons. 45. n. 18. lib. 3.* Quicquid contrarium sequatur
Bald. in d. §. quæsitum. ad fin. vers. iuxta prædicta formã hanc quæstionem. & Pinell. in l. 2. p. 1. n. 34. C. de rescind. vendit. Guter. de iuram. confirmat. c. 24. p. 1. nu. 6.
8 † Quia contra eos est verior sententia, vt testatur
Caual. q. 702. nu. 4. vbi quod fuit ita iudicatum in
causa aquarum, quæ insolitè creuerunt, ita vt cõductores recesserint à domibus ante finitum tẽpus non soluta pensione non obstante quod renunciassent casibus fortuitis opinatis, & nõ opinatis per *tex. in l. fistulas. 78. §. frumenta. ff. de contrah.*
9 *hen. empt. Corn. cons. 128. n. 12. lib. 2.* † vbi de cõductore gabellarum, *Soccin. cons. 123. circa præsentem cõsultationem. lib. 4.* vbi de conductore prata publica,
& ita etiam seruat *Rot. per Card. Millin. Romana remissionis affictus. 15. decẽbris 1595.* vbi quod est verior
opinio, cum aliis per *Gomes. de locat. & conduct. tom.
2. c. 3. nu. 19. in fin. Bertaz. clans. 21. glos. 12.* latè *Surd.*
10 *cons. 61. n. 65. & decis. 326. n. 52.* † Vbi quod hæc est
magis vera sentẽtia, quãuis fuerit promissũ de omnib. casibus, qui imaginari possunt, & pro quacũq; causa, quæ posset dici, vel excogitari, & licèt
adsint verba apta includere casus inopinatos,
11 & maiores expressis, † ita vt sit in arbitrio iudicis
quis dicatur casus insolitus *Bero. cõs. 82. n. 13. vers. si*
12 *ne etiã cõtendimus. Menoch. de arbitr. cas. 80. n. 8.* † Quæ
etiam procedũt quamuis fuerit interpositum iuramẽtum *Seraph. priuil. iuram. 106. n. 10. 15. & per tot.*
quicquid aliàs habeat vim expressi, & præcisè obliget latè *Menoch. cons. 27. n. 9. in ẽto. n. 18. & 19. lib. 1.*

Et quemadmodum iste casus insolitus non censetur præiudicare conductori, vt non possit petere remissionem, quasi de illo non censeatur cogi-
13 tatum, † ita è contra casus inopinatus non præiudicat locatori, vt non valeat petere augmentum
pensionis; Vnde si quis conduxit molendinum tenebitur augere responsionem promissam, si alia
molẽdina vicina impetu aquoso fuerint destructa, ita vt illis remotis multò magis lucretur, cũ
etiã de hoc casu non fuerit cogitatum per locatorem tanquã inopinato, quasi par ratio debeat esse
lucri, vel damni *Bart. in l. si merces. §. vis maior. in
princip. nu. 2. in 2. notab. & col. vlt. in fin. nu. 8. vers. aut
lucratur multum. ibi. aut propter diligentiam ff. locat.
Gomes. eod. tit. tom. 2. c. 3. num. 19. in princ. vers. quod si
quis conduxit. Anchar. in c. propter. col. 3. nu. 16. locat.
Redoan. de rebus eccles. non alienand. q. 13. n. 9. ad fin.
fol. 393. Sebast. Medic. de casib. fortuit. q. 10. n. 36. tom.
7. fol. 220. Firmian. de gabell. p. 3. qu. 21. vers. sed teno*
14 *menti singulariter n. 39. tom. 12. fol. 57.* † Quemadmodum enim est de natura cõtractus, vt propter sterilitatem, & alios casus similes fiat remissio mercedis *l. ex conducto. §. 1. ff. locat. Alex. cons. 107. perspectis verbis instrumenti. nu. 5. lib. 3.* Ita etiam magna,
& insolita vbertas eueniens casu fortuito non per
diligentiam coloni debet operari augmentum
pensionis

pensionis ad fauorem locantis, vt contrariorum
eadẽ sit disciplina *l. & si contra in fin. de vulg. Bald.*
in l. penult. in fin. C. de solut. Natt. cons. 442. nu. 8 Tiraq.
15 *cess. causs. p. 1. n. 17. ad med. Surd. cons. 458. n. 15. lib. 4.* † Et
æqualitas seruetur inter contrahentes *l. penult. in*
fin. C. commun. de utua. Aim. cons. 70. nu. 1. Cum etiam
in contractibus veniant illa solùm, de quibus ve-
16 risimiliter credendum est partes cogitasse † *Dec.*
in l. fin. C. quæ res pign. oblig. poss. Vnde istud insoli-
tum augmentum ab inopinato casu proueniẽs
tanquam à contrahentibus nõ præuisum debet
17 esse exceptum † *Ias. in l. 1. nu. 79. col. 15. in fin. vers.*
istam licèt communem conclusionem. C. de iur. emphyt.
Idem etiam dicimus in emphyteuta, qui libe-
rabitur à solutione canonis propter totius rei in-
18 teritum casu fortuito contingentem † *Natt. cons.*
377. *nu. 2.* vbi intelligit dũmodo non supersit area,
quæ cẽlebitur maxima pars domus *l. res. § aream*
ff. de solut. tunc enim tenebitur nedum ad præsta-
tionem integram canonis, sed etiam ad reficien-
dum ædificium *Ias. in l. 1. col. 3. in fin. vers. ego autem*
in hoc vltimo. n. 15. C. de iur. emphyt. Surd. cons. 197. nu.
12. lib. 2. Prout est in aliis casibus quando emphy-
teuta non potest vti re, vel eius possessionem per-
didit propter bellum, seu incursum hostium,
19 † quia tunc habetur, ac si non extaret *Alex. & alij*
in l. interdum. §. quod ex naufragio. de acquir. possess. cũ
declarationibus, de quibus per *Natt. cons. 49. nu. 25.*
& latè per *Corbul. de caus. priuat. ob non solut. canon.*
limit. 18. per tot. Quemadmodum etiam quando
fundus emphyteoticus fuit ab aquis submersus
20 † quia tunc non tenetur soluere canonem quasi
dicatur illo anno peremptus, seu eo tempore, quo
durauit inundatio *l. cum vnus. §. fin. de pericul. & cõ-*
mod. rei vendit. Alex. cons. 112. videtur in præsenti. nu. 1.
lib. 1. Dummodo inundatio nõ sit solita, cum aliis
declarationibus de quibus *Idem Corbul. de caus.*
priuat. ob non solut. canon. limit. 19. n. 2. cum seq.

Ex quibus declaraui ad fauorem conductoris,
cum de prædictis dubitaretur ob præfatum mo-
lendinum destructum cum multis aliis, & simili-
bus ædificiis propter magnum diluuium aquarũ
anni 1598. in diuersis Italiæ partibus, & præsertim
in Vrbe, quã nono calendas Ianuarij eiusdem an-
ni Tiberis adeo subita, & improuisa inundatione
21 occupauit † vt ob immensum auctum aquarum
maximum detrimentum omnibus attulerit pro-
rupto ponte Palatino, seu Senatorio, hodie Sanctę
Mariæ, corruptis stagnantibus aquis ædium fun-
damentis, deinde remeante flumine dilapsis, non
sine hominum strage, animalium, rerũ, mercium,
& ornamentorum Vrbis, & præcipuo cum præ-
senti exitio, pauore etiam futuri.

Et frequens fuit olim Vrbi malum inũdatio,
22 prout etiam incendium, † vt per *Tacit. lib. 5. ad fin.*
impe. Tiber. Cæsar. & Dio. prope eadem tempora & lib.
23 57. † Et de similibus Vrbis inundationibus, quę
diuersis temporibus occurrerunt. Idem *Tacit. lib.*
1. ad fin. initio imperij Tiberij. & lib. 17. in fin. alias 1. ab
excessu Neronis. in Galba. Ammian. Marcellin. lib. 29.
ad fin. in Valentinian. & Valent. Platina in vita A-
driani, & Nicolai Tertij. quem refert etiam *Menoch.*
de recuper. possess. rem. 12. num. 18. Blondus. decad. 2 lib.
1. Lycosthenes de prodigiis. Sabellic. lib. 5. ennead. 8. & lib. 1.
ennead. 10. Bonfid. lib. 8. decad. 1. Leander lana in descri-
ptione Italia. in verb. reuero & fiumi. fol 84. Francisc.
Sansouin. in Cronic. vniuersali Orbis. p. 2. lib. 14. fol. 51.
24 *Sueton. in August.* † vbi etiam c. 37. de Curatore Ti-
beris; quem idem Augustus præfecerat; Et de fos-
sa, quam duxit Nerua, siue Traianus ad arcendos
fatales Tiberis, & non sine omine auctus *Plin. lib. 8.*
25 *epist.* de qua *Lips. ad Tacit. lib. 1. ad fin.* † Et de domi-
bus extruendis, quarum altitudo non superaret
sexaginta pedes ob ruinas faciles, & sumptus, si
quando talia contingerent exitiosos, prout sta-
tuit Traianus, qui etiam per exquisita remedia
26 huiusmodi inundationibus opitulatus est, † vn-
de pater patriæ dictus *Sextus Aurel. Victor. in Tra-*
iano. in fin. Et de causa inundationis Tiberis ex
continuis imbribus *Tacit. lib. 1. & Dio. lib. 57.* vbi
etiam de quinque Senatoribus sorte ductis, qui
27 curarent, ne flumen aut æstate minueretur, † aut
hieme suprà modum excresceret, sed semper æ-
quale ferretur. Et de aliis inũdationib. in diuersis
vrbib. tam Italiæ, quàm Galliæ, & aliorũ locorum
Strab. lib. 11. Nicephor. lib. 10. c. 35. Gregor. Turonens.
lib. 5. c. 35. & lib. 6. c. 25. Aimoni. li. 3 c. 31. de gestis Frãcor.
Simoner. lib. 4. c. 30. Fulgos. lib. 1. c. 6. Bemb. lib. 2. histor.
Venet. Iou. lib. 12. & 29.

Et inter alias inundationes mira fuit illa, de qua
in vita B. Catherinæ filiæ S. Brigidæ c. 16. tempore
28 Greg. XI. anni 1371. † Cum enim Tiberis nimium
excresceret, ita vt pontem Lateranensem, & Mo-
nasterium B. Iacobi, & multa alia circumiacentia
ædificia inũdatio aquarum supergrederetur; Ro-
mani timentes Vrbis excidium D. Catherinã edu-
centes de domo, obiecerũt eam obuiis aquarum
inundationibus, Mira res. Antiquum redire mira-
culum, Iosue namque tempore Iordanis conuer-
sus est retrorsum; ipsa pedibus profluuium tan-
gente redit retrorsum cum omni velocitate petẽs
alueolum suum, fugitque aqua inundationis ad
introitũ sanctæ mulieris. Stupent vniuersi, lauda-
turque immensæ potantiæ Dominus, qui etiam
in aquis per sanctos suos mirabilia facit.

Hinc etiam originem habuerunt Litanię, anno
enim 590. dira aquarum alluuio Romam, & om-
29 nem penè Italiam obruit; † inde fames sequuta, &
pestilentia orta, quam inguinariam appellant:
Gregorius igitur septiformem litaniam fieri ordi-
nauit, sic dictam, quòd omnis Vrbis populus in
septem partibus deprecaturus Dominum est di-
uisus, mandauitque vt is litaniarum modus serua-
30 retur *Sabell. & Diacon. lib. 18. Polider. lib. 6. c. 11.* † Et
de litaniis etiam fit mentio in Concilio Aurelia-
nensi *c. rogationes. dist. 3. & Alciat lib. 9. parerg. c. 11.*
concludit quod Mamercus Viẽnensis Episcopus
primũ illas instituerit ad expiãda prodigia, cũ ter-
ra moueretur, cũ Lupi, aliæque feræ per vrbes aber-
rarent, damnoque & terrori mortalibus essent,
31 † cuius rei dispersa per prouincias fama cæteros
Antistites inuitauit, vt exemplũ sequerẽtur, adeò
vt in Italia quoque religiosè celebrentur *Gregor.*
Turon. hist. lib. 11. c. 34. Licèt alij putẽt aduersus pe-
stilitatẽ, vel imminentes hostes Deum implorari.

Et ita etiam sæpè Romæ supplicatum ob istas
causas dicit *Platina*, Nam sub Theodosio Tertio
Tiberis alueum suum egressus vsque ad Pontem
Miluium à Vaticano aquas emisit, magnamque
Romanę Vrbi cladem intulit septem diebus cum
fœda domorum, & animalium strage, † subsecuta
32 sunt, & alia prodigia cælestia; Nam Luna per eos
dies tenebrata est à prima ad tertiam vigiliã no-
ctis sanguineo colore suffusa; Apparuit & crinita
stella terrifico aspectu cauda ad Arctum obuersa;
Quibus terroribus sæpè est Romæ supplicatum

Gregor. Papæ Secundi edicto ad oialas has tempestates auertendas *Cuspinianus ex Paul. Diacono, lib.6.c.12. de gestis Longobardorum. Liber Pontificalis, & Platina Sigibertus, & Beda lib.2.de tempore.*

Alia multa quæ collegeram omisi cum perce-
33 perim luculenter ab aliis tractata, † Ideo iterum
ea scribere ad prudentiam non pertinet, vt docet
Plutar.in Nicia, & Artoxerxe.

EPITOME.

Syndici, & Magistratus perpetui, & temporales an habeant administrationem cum libera, & possint obligare Ciuitatem, & singulos insolidum, & executiuè ex mutuo per eos recepto, & in similibus contractibus. Debitum communitatis contractum per antecessores quando grauet successores, & forenses. Per clausulam cum libera an quis possit transigere, & alia facere, quæ posset ipsemet principalis, & quid quando est posita in mandato procuratoris ad lites.

SVMMARIVM.

1 *Magistratus temporales non obligant vniuersitatem & collegia ex mutuo per eos recepto. numer. 2.4. & 5.*

5 *Negotium commune ab omnibus est tractandum.*

6 *Ecclesia quando teneatur ex mutuo eius nomine contracto. & nu.7.*

8 *Contrahens cum ecclesia an debeat docere versionem in illius vtilitatem.*

9 *Vendens pannum Abbati pro vestiendis monachis potest agere contra Monasterium, quamuis Abbas illos non vestierit.*

10 *Respublica, Ciuitas, &* Ecclesia *æquiparantur.*

11 *Venditio bonorum Ciuitatis debet fieri à maiori parte Consilij cum decreto Iudicis.*

12 *Priores ciuitatum an habeant administrationem cum libera. & n.16.*

13 *Clausula cum libera dat facultatem transigendi, & vt quis possit omnia facere, quæ principalis, & an idem sit in mandato procuratoris. num. 14. & 15.*

17 *Communitates recognoscentes superiorem nihil faciunt sine illorum consensu.*

18 *Magistratus nostri temporis non habent aliam facultatem, quam datam à statutis.*

19 *Magistratus perpetui obligant ex mutuo Ciuitatem. num.21. & 22. & particulares, & cum clausula insolidum, & executiuè; & eorum gesta habent vim legis. nu. 26. 27. & 28. & habentur loco tutorum. n.23.*

20 *Factum Præpositorum dicitur factum singulorum ciuium.*

24 *Populus eligens Præpositos videtur approbare eorum gesta.*

25 *Dominus tenetur ex facto magistri nauis per eum præpositi etiam si non probetur versio.*

29 *Debitum communitatis afficit ciues pro rata & per as, & libram.*

30 *Syndicus deputatus à publico potest singulos obligare.*

31 *Ciuitas debet conseruare indemnes ciues pro ea soluentes ex obligatione facta per administratores perpetuos.*

32 *Debitum communitatis contractum per antecessores grauat successores, & forenses.*

33 *Vniuersitas quomodo sit cogenda pro solutione debitorum.*

CAPVT CXCVI.

Circa primum dubium; de quo agebatur in
casu mihi proposito Dixi breuiter veriorem
1 opinioné esse affirmatiuam, † quod Magistratus
temporales accipiendo pecuniam mutuo nomine
ciuitatis illam nō obligant, nisi communicato
consilio cum omnibus ciuibus, vel cum consiliariis
repræsentantibus totū publicum, vel nisi probetur
mutuum versum fuisse in vtilitatem ciuitatis
*l.ambitiosa.4.ff.de decret.ab ordin.faciend. glos.in
l.1.in verb.fisci.in fin.C.de vendend.reb.ciuit.lib.11. &
in l.vnic.in verb.doceatur.C.de solution.& liber.debitor.eod.lib.* & est *tex.vbi Bart.Ias. Ang. & alij* com-
muniter in *l.ciuitas.27.ff.de reb.credit. si cert.petat.*
2 † Vbi *glos.* extendit ad omnia collegia; Cum enim
hoc negotium sit commune, & tangat omnes nō
3 debet tractari ab vno, vel ab altero † *l. fin. ff.commu.prædior.c.quod omnes. de reg.iur.in 6.* Cum præ-
sertim potius præsumendum sit, quod mutuum
fuerit conuersum in vtilitatem propriam admi-
4 nistratorum † non communitatis *glos.in l.qui fundum 7.§.si tutor.in verb.expoliat.ff. pro emptor. & in
l.præses.12.in verb.non finet. C.de transaction. Bart.in
5 l.3.num.1.ff. quod vi aut clam.* † Neque enim dan-
da est occasio abutendi pecuniis, quas sub nomi-
ne Reipublicæ possent administratores accipere,
Ideo non probata occasione, non est æquum ci-
uitatem teneri, cum sufficiat creditori habere re-
gressum ad præfatos administratores *l. vnic. C.de
solut.& liberat.debitor.ciuitat.lib.11.Doctor.in l.ciui-
6 tas.ff.si cert.petat.* † Prout dicimus de contractu
mutui celebrato nomine Ecclesiæ, qui tenet quo
ad contrahētem cū Ecclesia, si fuit seruata forma,
non tamen vt præiudicetur Ecclesiæ, si non do-
cetur versum in eius vtilitatem, sed vt Prælatus
contrahens per se, & suos hæredes teneatur *Card.
in c.ex præsentium.oppos.2.col.1.vers. & hoc vult.num.
2.de pignor.* vbi dicit singulariter notandum, & cō-
muniter non seruari, quia nescitur, subdens esse
valde æquum, vt teneatur Prælatus, ac si contra-
ctus valeret; nam quoad sui præiudicium non
est audiendus dicens contractū nō tenere, quem
7 ipse fecit *c.ex diuersis.de cleric.coniug.* † & ita intel-
ligitur *Innoc.* qui idem tenet *in c.grauis. depos.* cū quo
transeunt *Butr. & Imol.* secundum *Cardin.in d.c.ex
præsentium.* & sequitur *Barbat.ad Bald. in auth. hoc
ius porrectum.sub nu. 7.in litera E. & F. C. de sacros.
eccles.* vbi quoque dicit singulare, & communiter
ignorari, quod etiam voluit *Bald.in d.auth.hoc ius
porrectum.nu.6.vers.item dicit.* Vbi sequendo *Innoc.*
8 ponit tres casus, † in quibus contrahens cum ec-
clesia debet esse solicitus de conuersione in eius
vtilitatem scilicet mutuo, deposito, & venditione
facta pro debito ecclesiæ, cum in aliis liberetur
debitor si soluat, & nō fuerit versum in vtilitatem
9 ecclesiæ, dando exemplum de drappario, † qui
vendens pannum Abbati pro Monachis vestien-
dis potest agere contra monasterium, quamuis
Abbas non conuerterit in illius vtilitatem, & est
communis opinio, de qua per *Dec.cons.36.pro tenui
col.6.ad med.vers.tertio principaliter. Surd. decis.156.
10 in fin.* cum aliis, de quibus supra *cap.45.* † Quæ o-
mnia sunt intelligenda tam de contractibus cum
ecclesia gestis, quàm cum Republica, & Commu-
nitate cum æquiparentur *l. respublica. C. ex quib.
caus.* non secus ac si essent pupilli, & minores *Bart.
in l.1.§.vlt.n.1.ff.quod cuiusque vniuers.nomin. Menoch.
cons.80.num.24.lib.*

Idem

Idem est in similibus actibus præiudicialibus, qni non possunt geri à Priotibus, seu Magistratibus tempotalibus, prout de vẽditione bonornm
11 ciuitatis, † quæ debe1 fieri à maiore patte consilij etiam cum decreto Iudicis, & præcedente causæ cognirione, præuio iutamento consiliariis præstando, cum expressione nnminum singulorum de vniuersitate, & cum aliis tequisitis, de quibus *in l.fin.C.de vendend.reb.ciuit.lib.11.& ibi Io.de Plat.n.1. Bart. in l.vlt.C.de prad.decur.lib.10.Ruin.cons.41.lib.1. Roland.cons.90.nu.19.& per tot.lib.1.Capic.decis.93.n.1.* vbi etiam *n.3.* quod idem esset in castro *Menoch. cons.80.n.22.lib.1.Aim.cons.142.n.25.Bald.cons.400. in princip.lib.2.Dec.in c.cum omnes.in prima lect.n.71.de constit.Alex.cons.1. col.2.lib.4.*

Nnn obstat quod isti Magistratus, & Ptiores
12 Ciuitatum possint præiudicare Vniuersitati, † cũ habeant administratiunem genetalem cum libera *Castr.in l.rescriptum.11.§.plerumque. in fin. & ibi Alex. etiam in fin. ff.de pact.* Et virtute istius clausulæ cum libera siue à lege, seu ab homine concessæ omnia possunt fieri, quę ipsemet principalis pos-
13 set agere, † quasi omnis potestas tunc fuerit translata in administratorem *Bart. in l.creditor. §. huius. ff.mandat. & in l.procurator cum libera. ff.de procurat. Ang.in auth.de collat. §.ad hoc prohibemus. Guter. de iu-*
14 *ram.confirm. par.1. c.50.num.13.* † Quidquid aliud sit quando dicta clausula ponitur in procuratore dato ad lites, quasi tunc restringatur solùm ad administrationem litis & instantiæ, non causæ, Vnde tunc non esset licita transactio, liberatio, obligatio, remissio, aut quid simile in præiudicium mandantis *Bart. in l. qui roma. §. callimachus. num.2.de verb.obligat.Franc.Munnoz.de ratiocin.administr.c.19.num.28.* Dunimodo ex verbis mandati
15 non appareret, † quod d. clausula esset posita etiam causæ, non soli instantiæ, vt latè declarat *Roderic. Soarez. in l. post rem iudicatam. in declaratione legis regni, versic. quia supra visum est contra quos potest instrumentum mandari. num.12.col.7.in fi. fol.574.post Bald. in c. decani. in fin. de rescript. Doct. in d. §. callimachus.*

Quia verior est opinio, quod Magistratns temporales non habeant liberam admioistratinnem
16 † *glo.in l.item magistri de pact.* quam sequitur *Castr.in l.præses.12.n.3.& ibi Ias.n.8.C.de transac.Alex.cons.135. viso processu.lib.7.& cons.17. in causa. in princip. lib.6. Vant.* qui de communi *de nullit. ex defect. mandat. nu.*
17 *117.* dixi *decis.93.n.14.* † Cum etiam vniuersitates recognoscentes superiores, prout est ista, de qua agimus, nihil faciant nisi Rectores illarum præbeant authoritatem negotiis, & deliberationibus per eos faciendis *Castr.in l.3.n.6.col.1.vers.aut recognoscebat.ff.quod cuiusque vniuersit.nomin.* Non enim isti Priores ciuitatum sunt hodie, prout erant o-
18 lim Decuriones *Roman. cons.501. ad fin.* † & Magistratus nostri tempotis non habent aliam potestatem, quam eam, quæ illis datur per statuta locorum *Dec.cons.5.ante n.1.*

Ex quibus sequitur tesolutio secundæ dubitationis, quod quando sumos in Magistratib. non
19 temporalibus, † sed perpetuis non erit probanda per mutuantẽ versio in vtilitatem Ciuitatis, quasi sufficiat cum illis contraxisse, isti enim repræsentant totam vniuersitatem, & habent liberam administrationem *Bart.in l.præses.12.C.de transac.* Nam cum iure administrent bona Reipublicę, possunt illam etiam ex mutuo obligare *l.si is qui bona.11. in princip.ff.de pignor.& hypothec.l.3.vers.ordo dedit.ff.quod*
20 *cuiusque vniuersit.nomin.* † Quia factum Præpositorum habetur pro facto singulorum Ciuium *glos. in rubr.C.quæ sit long consuetud post med.versic.verum est si populo.Bart.in l.sicut.7.nu.2.D.eod.tit.Bald.in l.etiam.5. num.15.C.de execut.rei iudic.Alex.in l.4.n.24.de re iu-*
21 *dic.* † Vnde rectè creditor poterit agere tam contra bona communia, quàm contra ipsam Ciuitatem *Dec.in l.ciuitas.27.n.4.vbi Ias.num.3. D.si cert.petat.* Subdeos *num.12.* neque probandam hoc casu per mutuantem versionem in vtilitatẽ Ecclesiæ,
22 & sequitur *ibi Bologn.nu.1.* † Quidquid dicat *glos. in l.si is qui bona.11. in verb.obligare. D. de pignor. & in l.3.in verb.accipiat.C.si alien.res pign.* Quia contraria opinio est magis vera, & communis, vt testatur *Coler.de processib.execut.p.2.cap.3.n.366.* per text. *in l.1.C.de solut. & liber.debit.ciuitat.lib.11.* Et est ratio, qnia isti tãquam ab vniuersitate præpositi totam
23 Ciuitatem repræsentant, † & dominorum quasi loco habentur non secus ac tutores, & curatores *l.tutor.33.de fur.& ibi glos.in verb.non datur.l.interdum.56.in fi.versic. qui tutelam. & ibi glos. in verb.transigere.*
24 *D.eod.tit.l.qui fundum.§.si tutor.D.pro empt.* † Quasi populus illos eligendo censeatur approbare eorum gesta *Abb.in c.significauit.num.2.post glos.ibi de appellat.Innocent.in c.1.de fid.instrum.* per quam electionem quidquid per eos præstabitur eligentinm periculo cadet *l.2.in prin.de iudic. l.1. §.proinde. D.si*
25 *mens.fals.mod.dixer.* † Prout dicimus de Exercitore præposito nauis, qui ex mutuo tenetur exercitoria, quamuis pecuniam in vsum snnm nõ conuerterit, quasi imputandum sit Domino, qood talem præposuerit *l.1. §. non autem ex omni causa. vers.vnde quærit offilius.& ibi glo.in verb.cum talem.D.de exercit.action.*

Amplius isti perpetui Administratores, & repræsentantes populum non solùm poterunt ob-
26 ligare bona Ciuitatis, † sed etiam bona particularium, & singulorum sine alia conuocatione, & consensu illornm, & cum clausula executiua; cum contractus celebrati per tales administratores, quibus cura perpetua, & generalis reipublicę commissa est transeant in vim legis, nõ secus ac si ab Imperatore gesti fuissent *Bartol.in l.4.§.actor. num 4. de re iudic.& in l.sicut.5.num.1.D.quod cuiusque vniuers.nomin.& in l.penult.C.de donat.int. vir.& vxo. & in l.cæsar.D.de publican.& vectigal.Ias.in l.ciuitas.nu.4.& ibi Bolognin.nu.27.& 29. D.si cert.petat.* Quicquid contrarium sequnotur *glos.in l.2. in verb. aut legem post med.vers. item & ad hoc quod vniuersitas.Cod. quæ sit long.consuetud. & Alex.cons.44.n.5.lib.1.Bald.in*
27 *l.1.n.2.C.ne fil.pro patr.* † Quia contra eos est verior opinio, prout concludit *Idem Bald. in l.penul.n.2.C. de donat.int.vir. & vxor.Hartman. Pistoris.q.37.nu.17. p.1.* & de magis vera opinione testatur latè *Coler.*
28 *de process.execu.p.2.c.3.n.376.* † Vbi etiam *n.380.* ampliat d. obligationem afficere singulos pro tota summa, quando fuit facta cum clausula insolidũ, quam poterunt etiam apponere d. Magistratus perpetui; Ita vt eo casu vnus soluẽdo partem suam non liberetur, cum totum teneatur soluere tanquam in solidum obligatus *Bartol. in d.l.4.*
29 *§.actor.numer.10. in fin.de re iudic.* † Quidquid aliàs sine ista clausula censerentur solùm particulares obligati pro rata facta comparatione per æs, & libram, non autem secundum numerum personarum in ciuitate existentium *Bald. in l.sicut.§.quod si nemo.D.quod cuiusque vniuersit.nomin.*

Rip. in d.l.4.n.43. de re iudic. † Cum etiam Syndi-
cus à publico deputatus possit singulorum bona
obligare, quando negotium est principaliter vni-
uersorum, & secundario singulorum *Bald. in l.2.
nu.6.vol.3. C. quæ sit long. consuet. Alex. cons.44. viso the-
mate. col. fin n.5. vers. restat videre. lib.1.*

Adde tamen quod Ciuitas debebit cõseruare
indemnes istos particulares, qui soluerũt pro ea,
31 † vel ex communi ærario, si adsit, vel ex collecta,
quæ imponetur per æs & libram secundum quã-
titatem patrimonij, ita vt deficientium vices sup-
pleantur per alios de Vniuersitate *l.1. Cod. de omni
agr. desert. lib.11. Bart. in l.1. nu.18. C. de mulier. & in quo
loco & in l.1. §. discretiones. C. de operib. public. lib.10. Sa-
lic. in l. omnes prouinciarum.12. in 1. notab. C. de operib. pu-
32 blic. Alex. in l.4 n.15. & 16. de re iudic.* † Ita vt ad tales
collectas teneantur etiam venientes de nouo ad
habitandum, cum debitum antecessorum grauet
etiam successores *Guid Pap. q.279. per tex. in l. prope-
rabatur.76. ad med. de iudic.* contra *Afflic. in rub. de con-
tumac. lib. Rebuff. de litter. obligat. n.2. glos.1. n.10.* Quæ
etiam amplianrur ad forenses possidentes bona
in loco, in quo imponitur huiusmodi collecta,
quia etiam isti tenentur *Bart. in l libertus. 17. §. sola.
num.2. ad municip. Curt. Iun. cons.61. in princip. Remig. de
charit. subsid. tit. an ecclesia vel clerici teneantur. Guid. Pap.
33 d.q.279.* † Et quomodo imponantur collectę per
Vniuersitatem debitricem quãdo nihil possidet
*Specul. de execut. sentent. §. sequitur. col.1. in fi. vers. quid si
vniuersitas. Bald. in l. etiam. n.13. col.3. vers. item non puto.
C. de execut. rei iudic. Felin. in c. cum omnes. n.16. fall.6. de
constitut.* cum aliis, quos adduxi *decis.217. n.1.*

EPITOME.

Statutum quod maritus lucretur totam dotem
decedente vxore liberis extantibus, quam de-
beat conseruare filiis communis matrimonij an
deroget l. hac edictali. C. de secund. nupt. Et an
dispositio dicti statuti sit odiosa, vel fauorabilis
exemplo alterius excludentis fœminas à succes-
sione propter masculos. Legitima an possit in to-
tum tolli per statutum.

SVMMARIVM.

1 *Dispositioni l. hac edictali. C. de secund. nupt. an sit deroga-
tum per statutum, quod maritus lucretur totam dotem
si superuiuat vxori liberis extantibus, quibus debeat il-
lum conseruare, n.2. & 3. Et quid in dote præsumpta. n.
10.12.13. & 14.*

4 *Derogatio d.l. hac edictali in dubio non præsumitur, & an
illi possit derogari. n.5. & 11.*

6 *Interpretatio est facienda, vt filij primi matrimonij non ex-
cludantur à legitima.*

7 *Statuta non possunt in totum excludere filios à legitima.
num.8.*

15 *Statutum tribuens lucrum dotis viro est fauorabile respe-
ctu vxoris, & odiosum quo ad filios. n.16.*

17 *Statuta excludentia fœminas propter masculos an sint
fauorabilia.*

CAPVT CXCVII.

PEr statutum, de quo in casu mihi proposito
disponitur, quod si vxor post consummatum
matrimonium decedat marito superuiuẽte libe-
1 ris extantibus, vir totam dotem lucretur, † quam
tamen debeat conseruare secundom iuris dispo-
sitionem filiis communis matrimonij, An per
huiusmodi statutum censeatur derogatum *l. hac
edictali. C. de secund. nupt.* Cum de hoc disceptaretur
omissis multis, quæ per Doctores latè adducun-
tur Dixi veriorem opinionem esse negatiuam, &
magis æquam. Licèt enim reseruetur in statuto
lucrum filiis communis matrimonij, ideo nullo
modo videbatur pertinere ad alios filios alterius
mariti, Tamen statutum debet intelligi in casu
simplici, quando scilicet solùm adsunt filij ex il-
lo matrimonio, quasi statuentes non considera-
rint superexistentiam liberorum ex duobus ma-
2 trimoniis, † Vnde cum sit casus omissus debet re-
manere in dispositione iuris communis, prout in
specie similis statuti concludit *Socin. Sen. consi.79.
col.5. vers. sed ponamus.* post *Bald. cons.16. incip. talis casus
est quondam minacia. lib.5. aliàs.11. lib.3. Pract. papien. in
form. libelli quo agitur. pro legat. vel singul. in glos.1. n.57.
3 vers. quid autem.* † Cum statuta iuris correctoria
sint interpretanda strictissimè, maximè quando
agitur de præiudicio alterius; prout in casu no-
stro *l.2. vbi Salicet. C. de noxal. actio. Ias. cons.50. n.2. lib.
1. Aim. cons.197. n.6. & cons.159. n.1.*

Præsertim quia nunquam præsumitur deroga-
4 tum d.l. hac edictali † *Dec. in auth. præterea. nu.7. C.
vnde vir & vxor. Rot. diuers. decis.432. n.3. & 4. p.1.* Im-
mo semper statuta de lucro dotis recipiunt inter-
pretationem secundum *d.l. hac edictali. Soc. consi.52.
col.1. vers. hoc igitur præsupposito. li.3. Curt. Iun. cons.122.
5 n.10. Dec. cons.19. n.1.* † Quicquid aliàs quando
constaret de mente statuentium censeretur de-
rogatum *d.l. hac edictali.* cum illius dispositio tan-
quam iuris positiui possit tolli, & in totum abro-
gari *Rain. cons.61. n.14. lib.3. Paris. cons.91. nu.10. lib.3.
Rol. cons.72. nu.3. lib.1. Boer. decis.113. nu.9. col.2. in princ.
vers. nam aliquando statutum aut consuetudo.* vbi de
communi.

Prætetea in dubio sumenda est interpretatio,
ne filij primi matrimonij amittant legitimam il-
6 lis debitam in bonis maternis † *Bald. in l. illam. n.3.
C. de collat. & cons.273 statuto ciuitatis de terre. lib.5.* Cũ
etiam statutum non possit in totum tollere legi-
7 timam filiorum † *Bart. in auth. de hæred. & falcid. in fi.
Alex. cons.75. n.2. lib.1.* latè *Roder. Soarez*, qui de cõ-
muni & veriori opinione testatur *in l. quoniam in
priorib. in declarat. leg. regni. vers secundo limitabis. nn.6.
f.417. C. de inoff. testam.* Quicquid contrarium se-
quantur *Alex. in l. quod de bonis. §. si n.3. ad leg. falcid. &
Dec. cons.19. n.5. Menoc. cons.4. n.41. lib.1.* cum aliis per
8 *Aim. cons.236. n.2.* † Quia contra eos est verior opi-
nio quatenus legitima est necessaria ad filiorum
alimenta, quasi tunc ex lege naturali debeatur
non ex aliquo iure positiuo, prout testatur latè
*Ludouic. Molin. de Hispan. primogenit. lib.2. c.1. n.14. vsq.
ad n.17. post Imol. in l. titio centum. §. titio genero. col.3. de
condit. & demonstrat.* & quatenus nulla adsit causa
*Aim. d. cons.236. num.1. ad med. Spec. de testam. glos.17. in
princ. num.24.*

Verum est quod *Menoc. cons.4. per tot.* concludit
contrarium, quòd immo censeatur derogatum
9 *d.l. hac edictali.* in casu similis statuti, † quod etiam
prius voluit *Curt. Iun. in auth. præterea. Cod. vnd. vir. &
vxor. num.14. & ibi Pic. n.44. in fin. Alciat. respons.88.*
Quod etiam ampliant vt non solùm maritus ac-
quirat in totum veram dotem in præiudicium fi-
10 liorum primi matrimonij, † sed etiam præsum-
ptam, quando videlicet mulier nubit secundo
viro nulla facta mentione dotis, quo casu præ-
sumitur dedisse eandem dotem, quam primo de-
derat,

cũ iſta dos præſumpta equiparetur expreſſe, quaſi fundata ſit in præſumptione legis, & iuris, quæ dicitur probatio aperta, & plena veritas, prout in ſpecie latiſſimè defendit *Menoch.conſ.5.per tot.lib.1. poſt Raph.Comenſ.conſ.109.col.1.Rum conſ.90.n.5.li.4.*

Non eſſet tamen recedendum à prima opinione per ſuperius allegata; Cum etiã *Menoc.* loquatur in caſu ſtatuti, per quod magis cõſtabat fuiſſe
11 derogatũ *d.l.hac edictali.* † quaſi tũc ſit permiſſa acquiſitio dotis ſecundo marito in præiudicium filiorum primi matrimonij ſecũdum mentem ſtatuentium *Rol de lucr.dot.q.84.n.2. Pariſ.cõſ.91.n.10.*
12 *lib.1.Boer.decif.113.n.4.Rum.conſ.61.num.14 lib 3.* † Et quicquid *Menoch. & alij* concludant, contra eos eſt verior opinio, & ab ea nõ eſt recedẽdũ, prout etiam ſeruat *Rot.coram R.P.D. Cordub. Rom.prætenſi lucri dotis.21.decembr.1594.* vbi ita declarat ſtatutũ Vrbis c.131.*lib.1.* prout idem ſenſit in eadem facti ſpecie *Card.Serap.in eius voto in cauſa inter hæredes Fer-*
13 *ræ contra Gaſparum Ambroſinum* † & voluit *Cur.Sen. conſ.79.nu.6. verſ.& poſito ſine veri præiudicio. Iaſ.conſ. 50.lib.1.Bertrand.in repet. l.hac edictali.in pr.n.49. C.de ſecund.nupt.* qui etiã multò magis concludunt idẽ
14 eſſe in dote præſumpta † *Ant.de antiquit.tempor.1.p. 4.part princ.n.48.Alex.conſ.121.n.5.lib.7.* cũ alijs per *Pariſ.conſ.66.n.33.li.4* Cum etiam huiuſmodi ſta-
15 tutum † quamuis ſit fauorabile reſpectu mulierũ, vt citius viros inuenire poſſint propter lucrũ eis delatum *Dec.conſ.19.n.6.Rol.de lucr.dot.q.24.num.8.* Tamẽ reſpectu filiorum primi matrimonij eſt o-
16 dioſum, † & correctorium iuris communis, tanquam tollẽs eis legitimam; Prout dicimus de ſtatutis excludentibus fœminas propter maſculos, quæ cenſenda ſunt odioſa, & reſtringuntur quoties de fœminarũ dotibus, ſeu alimentis agitur, Ideo cõtra maſculos erit pronunciandum donec dotes, & alimenta competentia eis ſubminiſtrẽ-
17 tur; † Quicquid aliàs cenſeãtur fauorabilia reſpectu agnationis conſeruandæ, cum etiam vnũ, & idem ſtatutum poſſit cõtinere odium, & fauorẽ, & in hoc ſeparationẽ recipiat latè *Ludouic.Molin. de hiſp primog.lib.1.c.18.n.7. verſ.hæc namque opinio. & verſ.aut agimus de portione.col.3.& 4.*

EPITOME.

Legitima, & eius ſupplementum an debeatur cõtra voluntatem teſtatoris, & quo ad hæredem an ſit debitum neceſſarium, ita vt ſit cenſendum relictum animo cõpenſandi, quod per illum relinquitur ei, cui teſtator legauit. Pactum ingrediendi propria auctoritate an tribuat aliquã poſſeſſionem, & executionem antequam ſit liquidatum, & an talis ingreſſus detur pro legitima, & eius ſupplemento. Et quando pro eis competat retentio & hypotheca.

SVMMARIVM.

1 *Hæres an ſe voluntariè obliget ex aditione ad debita hæreditaria, & ad ſupplementum legitimæ.n.2.3.& 5.*
4 *Legatum per hæredem ei, cui defunctus legauit an ſit compenſandum.*
6 *Supplementum legitimæ an debeatur contra voluntatem teſtatoris.n.7.8.9.& 17.& an ſit debitum neceſſarium quo ad hæredem n.10.& 11.*
12 *Cauſa originalis eſt attendenda.*
13 *Maritus & eius hæres an ſit debitor dotis ex cauſa neceſſaria.n.14.*
15 *Legitima debetur tacitè ex teſtamento defuncti.*
16 *Pro ſupplemento legitimæ non datur actio ex teſtamento, ſed condictio ex lege.*
18 *Retentio, & hypotheca an competat pro legitima, & eius ſupplemento. & n.19.20.& 22.*
21 *Exceptio ſupplementi legitimæ non impedit immiſſionem ex ſaluiano.*
23 *Ingreſſus poſſeſſionis propria auctoritate non datur eis, quibus debetur quarta.*
24 *Pactum ingrediendi propria auctoritate non tribuit aliquam poſſeſſionem. Intellige vt nu.25.& 26.*
27 *Ingreſſus propria auctoritate non datur in illis, quæ admittunt liquidationem. Fallit n.29.& 30.*
28 *Debitum quando dicatur conſtare.*
31 *Executio an poßit fieri ante liquidationem per pactum capiendi propria auctoritate.*

CAPVT CXCVIII.

HÆres quamuis ex aditione ſua videatur ſe voluntariè obligare ad debita hæreditatis,
1 † ex quo adire non cogebatur *l.apud iulianum.3.§. ſi.ff.ex quib.cauſ.in poſſeſſ.eat. & ibi glo.in verb.contrahere.l.quæ legata.de reg.iur.l.ex maleficiis §.hæres.de act. & obligat.* Ideo ex hoc habendus eſt pro debitore voluntario, ita vt ſi aliquid legatarius relinquat non cenſeatur relinquere animo compenſandi, vt in ſpecie concludit *Corn.conſ.292.lib.1.* quem ſequitur *Cacher.conſ.55.nu.4.* Tamen in caſu mihi propoſito, in quo de ſupplemento legitimæ age-
2 batur, † Dixi contrarium verius eſſe, cum enim ſimus in obligatione deſcendente ex perſona defuncti, qui ad illud ſupplementum neceſſariò tenebatur *l.omnimodo, & l.ſcimus. C. de inoff.teſtam. l.cũ ratio.ff.de bon.damnat.§.1.auth.de hæred. & falcid.* non poteſt conſiderari in hærede iſta obligatio volũ-
3 taria, † in ea enim hæres eſt eiuſdem iuris, cum ſit in illum transfuſa cum iiſdem conditionibus, & qualitatibus, ita vt per quaſi contractum hęredis ortum ex aditione hæreditatis non poſſit cenſeri diuerſa obligatio ab ea, ad quam defunctus tenebatur, quaſi ex perſona hæredis non mutetur qualitas, & conditio obligationis *l.cum fundus.de condit. & demonſtr.Bart.in l.2.§.ex his igitur.de verbor. obligat.*

Non obſtant adducta per *Corn.d.conſ.292.lib.1.* Quia procedunt in obligatione, quæ non erat in defuncto, & ab eo non deſcendebat, videlicet in legatis, fideicommiſſis, & ſimilibus, ad quæ præſtãda hæres ſe ſua ſponte obligat per aditionem hæreditatis; † Vnde hęres, ſi quid legauerit ei, cui iam defunctus legauit, non erit compenſandum cum legato, quaſi tunc ſimus in debitore voluntario, prout in ſpecie diſtinguit *Gabr.conſ.106.n.6. lib.1.&* voluit *Authar.conſ.16.in quæſt.ſupradicta viſis*
5 *ſubtiliter in 2.dub.col.2.* † vbi quod debitum neceſſarium in perſona defuncti ſemper eſt neceſſarium in perſona hæredis, quãuis ſponte adeuntis *Caſt. conſ.35.videtur dicendum quod vtrumque legatum.col.2. ad med. verſic.ſed ad hoc reſpondetur.lib.2.* ſequitur latè *Aim.conſ.131.num.14.ad med.colum.5.verſic. circa vltimum dubium.* Et quidquid dicat *Corn.* contra eum eſſe veriorem opinionem docet *Surd.conſ.112. nu. 64.67.& 71.lib.1. Peregrin. de fideicommiſſ.art.33.nu. 41. verſic. & in propoſito obiter. poſt Dec. in l.hæredem.de regul.iur.*

Nec facit ſupplementũ legitimæ deberi ex voluntate teſtatoris ſecundum *Bald. in l.hac edictali,*

6 C. de secund. nupt. † Vbi quod in relicto patris inest
etiam, quod legitimæ deest, & sic tota legitima
censetur relicta, quasi plus fuerit dictum, & minus
scriptum, & sequitur Fulg. cons. 8 4. Bonaccursim.
Dec. cons. 235. col. pen. Neguf. de pign. 4. m 2. p. n. 164. cum
aliis per Peregr. de fideicom. art. 35. n. 148.

Quia contraria opinio est verior, quāuis enim
7 testator non possit minuere legitimam, † tamen
si minus relinquat, apparet, quod voluit illam diminuere
Alex. in l. quod de bonis. §. cum fideicommissum.
ff. ad leg. Falcid. Vnde hac ratione supplementum
legitimæ dicitur peti contra voluntatem testatoris
Bart. in l. liberto. §. fili. m. in fi. de ann. leg. & consil. 13.
Rom. Iun. cons. 539. n. 9. lib. 5. vbi idem dicit de falcidia
8 dia l. titia ad l. falc. † & ita etiam concludit Alex. in l.
si in testamento de vulg. & pupill. & cons. 139 lib. 1. Rom.
cons. 57. n. 7 lib. 2. & cons. 27. n. 16. lib. 3. Castren. in l. scimus
col 1. C. de inoff. test. Socci. in l. si ex toto de leg. 1. Curt.
Sen. cons. vlt. n. 4. Rip. in leg. in quartam. n. 115. ad leg. falc.
Put. dec. 137. Rot. coram R. P. D. Lancellott. Romana Saluiani
interdicti. 3 Iuly 1600. Peregr. de fideic. art. 36. nu.
9 8. vers. in supplemento. & n. 151 in fi. † Quando præsertim
prohibetur plus petere, tunc enim supplementum
dicitur deberi contra voluntatem testatoris
Gabr. cons. 137. n. 40. & 41. lib. 1. vbi quod ita
seruat Rota post Alex. in l. ex testamento. in fin. de
vulg. & pupill. Salic. in l. scimus. in pr. in vltimis verbis. C.
de inoff. testam.

Cum igitur supplementum legitimæ non debeatur
ex voluntate patris, sed ex sola legis dis-
10 positione; † dicendum est etiam hæredem quo
ad illud esse debitorem necessarium. Nam licet
hęres adeundo videatur quasi contrahere, & obligari
in his, quæ procedunt ex voluntate testa-
11 toris. §. hæres instit. de oblig. quæ ex quasi contract. † Tamen
hoc non est in supplemento legitimæ, ad
quod tenetur quidem ex persona defuncti quia
hæres, nihilominus non est voluntarius debitor,
sed necessarius tanquam per solam legem obligatus
ad illud pręstandum; Ideo non debet considerari
eius aditio, cum illa non sit in causa, vt
lex eum obliget Aim. in specie cons. 131. n. 14. sequi-
12 tur Gabr. cons. 107. n. 8. & 9. lib. 1. Etenim prima, † &
originalis causa est attendenda l. intor datus. 70. &
ibi gl. in verb. & non titulus. cum glos. seq. ff. de fideiussor. l.
qui id quod. 33. in pr. ff. de donat. cum à primordio tituli
posterior formetur euentus l. 1. ad fin. C. de impon.
lucrat. descript. lib. 10. l. si hæres testamento. ff. de actio.
empt. Bart. in l. in diem. ff. de aqu. pluu. arcend.

Et facit quod è conuerso dicimus de marito,
qui dicitur debitor dotis ex causa voluntaria nō
13 necessaria † Bart. in l. huiusmodi. §. cum pater. de leg. 1.
Rol. cons. 65. n. 18. lib. 2. Vbicunque enim aliquis est
debitor ex contractu, & ex causa ī principio voluntaria
non potest dici debitor necessarius,
prout maritus, qui non tenebatur ducere vxorem,
& per consequens neque promittere restitutionem
dotis cuius debitum dicetur voluntariè
contractum Alex. cons. 7. col. fin. nu. 16. lib. 6. Aim.
14 cons. 149. n. 2. vers. secundo facere videtur. † Et idem erit
in hærede mariti, qui etiam dicetur debitor voluntarius
Surd. cons. 112. num. 67. lib. 1. Quasi non sit
considerabilis aditio hęredis, cum debeat solùm
spectari initium obligationis ex persona defuncti
Cuman cons. 176. col. 1. in fi. vers. etiam forsan dixerit.
dixi supra c. 134.

Minus obstat quod quemadmodum legitima
debetur tacitè ex testamento testatoris, ita etiam
15 supplementum † Anan. cons. 67. Bald. in l. 1. col. 3. vers.
& primo quæro, C. de secund. nup. post Bart. in l. ex facto. n.
20. de vulg. & pupill. Nam magis vera, & communis
opinio est, quod suppletio fiat ipso iure ex legis
dispositione absque ordinatione testatoris etiam
tacitè præsumpta; Ideo pro eo datur condictio
16 ex lege, quæ est remedium extraordinarium, †
non actio ex testamento, quæ est ordinaria Salic.
in l. scimus. col. 1. C. de inof. testam. Rom. cons. 55. n. 7. li. 2.
Put. dec. 137. n. 3. lib. 2. Rot. per R. P. D. Lancell. Roma. saluiani
interdicti. 3. Iulij 1600. Et Doctores contrarium
sequentes, dum volūt, quod filius videatur
tacitè in tota legitima institutus, cum possit agere
ad supplementum, debēt intelligi, vt hoc per-
17 mittatur ex legis auctoritate, † non autem ex liberalitate,
& iudicio testatoris, cum vt dictū est,
supplementum detrahatur contra voluntatem
illius, prout declarat Peregr. de fideic. art. 36. in fi. n. 151.

Ex quibus etiā colligitur veritas secundæ dubitationis,
quod pro supplemēto legitimę nulla
18 cōpetat retentio, † cum illud debeat capi de manu
hęredis; nam cum debeatur deducto ęre alieno
l. papinianus. § 3. de inoff. testa. non potest constare
quanta sit legitima, & quid eius supplementum
nisi citato hærede, & liquidato ære alieno. Vltra
quod etiam legitima est incerta ratione loci tanquam
portio pro indiuiso, & ratione quotæ fundi,
quia nescitur quota pars fundi debeatur, vnde
propter incertitudinem nulla possessio acquiritur
filio, qui propria auctoritate non potest retinere,
neq; ingredi possessionem alicuius rei vacantis,
aut sibi aliquo modo ius dicere Bart. in l. 2.
C. quando & quib. quart. pars debeat. li. 10. & ita in specie
latè concludit Alex. cons. 134. a'tentis narratis nu.
2. & 3. & per tot. & ibi Nat. in add. in verb. item dicit ipse.
Ias. in l. 3. § incerta. col pen. ff. de acqu. poss. Rot. coram R. P.
D. Lancell. Roman. saluia. interd. 3 iuly 1600. vbi quod
19 d. cons. Alex. fuit per Rotā approbatum, † Subdens
quod quicquid sit in legitima, pro qua datur hypotheca,
& competit retentio, antequam cætera
bona filius grauatus restituat fideicommissario
Castr. cons. 192. n. 7. lib. 2. Gabr. cons. 36. nu. 10. vsque ad
20 14. lib. 2. † Aliud est in supplemento, pro quo non
datur actio hypothecaria, neque petitur actione
ex testamento, sed condictione ex lege; Ideo ista
exceptio supplementi legitimæ non impedit im-
21 missionem ex saluiano interdicto, † tanquam recipiens
altiorem indaginem, quæ in saluiano nō
attenditur l. fi. C. quor. bonor. Quamuis quod neque
22 pro legitima competat hypotheca, † multa adducat
Peregr. de fideicom. art. 36. in fi. n. 149. Alex. cons.
78. clarissime doctor. n. 3. lib. 3. Dec. cons. 135. col. pen. Rot.
Auenion. per Laurent. dec. 52. vbi de communi Rip. in
l. in quartam. n. 114. ad leg. falcid.

Et regulariter omnes, quibus debetur quarta
prohibentur ingredi possessionem auctoritate
23 propria rei vacantis † l. 2. in princip. vers. quoniam nimiam
licentiam. & ibi gloss. in verb. denegamus. C. quand.
& quibus quarta pars debeat. lib. 10. l. prohibitum. 5. & l.
defensionis. 7. C. de iur. fisc. eod. libr. Alex. dict. consil. 134.
numer. 3. libr. 3. Vbi etiam ampliat ad legatarios
leg. 1. in princ. ff. quor. legat. l. 1. C. eod. leg. non dubium. C.
24 de legib. † Itaut neque pactum de ingrediendo
bona debitoris propria auctoritate tribuat occupanti
aliquam possessionem, cum aliud sit esse
se in possessione, aliud possidere iuxta gl. in l. creditores.
3. in verb. debent. C. de pignor. & ibi Bart. in 2. repetit.
nu. 4. & Salic. nu. 19. latè Coler. de process. executiu.
cap. 12.

c.12.p.3.n.4.& 11. Quicquid aliud sit, quando vna
cum pacto ingrediendi propria auctoritate in-
teruenit etiam Iudicis auctoritas, quo casu effi-
25 citur verus possessor, † & habet interdictum vti
possidetis, si molestetur, & interdictum vnde vi,
si expellatur *Bald. in l. consentaneum. 8. nu. 30. C. quo-*
26 *mod. & quand. iud.* † Dummodo immissio Iudicis
fiat parte citata *Bart. in d. l. creditores. nu. 25. Bald. in l.*
nec quicquam. 9. §. vbi decretum. in 1. repet. nu. 5. & § sed
dubitatur de offic. procons. & leg. Coler. de process. executiu.
p. 3. c. 12. n. 62. vsque ad 67.

Quibus adde quod quemadmodum nō datur
ingressus possessionis pro legitima, nisi liquidato
27 ære alieno per superius allegata; † ita idem est in
aliis, quæ requirunt liquidationem, nam in eis
nulla competit actio, & executio, nisi prius de il-
la appareat, cū talis exceptio semper remoretur
paratam executionem *Ias. in §. superest. nu. 88. instit.*
de action. post Bart. in l. proinde. 25. § notādū. ff. ad l. aquil.
latè *Coler. de process. executiu. p. 3. c. 1. n. 2. vsque ad n. 18.*
28 † Vbi multa quomodò, & quando dicatur con-
stare de debito *Roder. Soarez in l. postrem. titu. statu.*
in declarat. l. Reg. in verb. secutus vestigia. nu 8. & 15. de re
iudic. post Salic. & alios in l. creditores. C. de pignorib.

Quæ tamen notabiliter sunt declaranda nō ha-
bere locum in promissione de restituendo cum
29 obligatione omnium bonorum, † & pacto de in-
grediendo possessionem propria auctoritate, &
sine licentia Iudicis, cum clausula constituti; Nā
ex quo tunc est translata in creditorem ciuilis, &
naturalis possessio, licitum est propria auctorita-
te ingredi possessionem, & in ea insistere, quāuis
naturalis esset per alium occupata, & etiā nego-
tio non liquidato *Gozad. cons. 28. num. 15.* quod esse
multum notādum, quia alij contrariū sentirent,
dicit latè *Surd. cons. 216. n. 36. lib. 2.* Vbi *n. 37. vers. ve-*
30 *rum respondeo.* † ampliat procedere quamuis non
adsint illa verba, sine Iudicis licentia, cum suffi-
ciat constitutum, quo stante vna cum pacto ca-
piendi possessionem propria auctoritate non re-
31 quiritur liquidatio, † Vnde magis esset si vltra
prædicta fieret conuentio capiendi etiam sine li-
centia Iudicis, quia multo minus nō requireretur
liquidatio, Nam illa non fit, nisi Iudex adeatur,
vnde in necessariū consequens censetur remissa,
quia si remittitur necessitas adeūdi Iudicem, etiā
dicendū est esse sublatam necessitatem liquidādi
Soc. Iun. cons. 82. n. 7. Surd. d. cons. 216. nu. 38. vbi etiam
nu. 43. quod istud pactum poterit exerceri contra
Ecclesiam succedentem debitori, prout quoque
aduersus pupillum, ita vt neq; necesse sit dare tu-
torem, quia in reali priuilegiatus succedens non
priuilegiato non gaudet priuilegio *Bald. in auth.*
quas actiones. n. 9. vers. primo casu. C. de sacrosanct. eccles.
Menoc. cons. 321. nu. 52. lib. 4. de quo tamen dicam la-
tius infra in capite particulari.

EPITOME.

Remissoria in quibus casibus sit concedēda, & quid si tendat ad impugnandam rem iudicatam ex diuersa causa, & quando dicatur talis. Et an ab illius denegatione, & concessione possit appellari. Sententia, Testamentum, & alia vltima voluntas, & similes actus an valeant de nocte sine tribus luminaribus. In codicillis an requiratur conspectus testatoris, prout in testamentis.

SVMMARIVM.

1 *Remissoria ad examinandum testes quando concedatur.*
2 *Appellatio an detur à concessione, seu denegatione remissoriæ. n. 3. & 4.*
5 *Suspicio fraudis, & calumniæ facit, vt denegetur remissoria, & debet probari aliquis fumus, quod illa non existat. num. 6.*
7 *Remissoria post rem iudicatam quando detur, & quid si est dubia. n. 8. & quando petitur ex diuersa causa. Et qua dicatur talis n. 9.*
10 *Separatio thori, & diuortium æquiparantur.*
11 *Donatio propter nuptias, & augmentum dotis datur vxori ob separationem thori propter sæuitiam & adulterium mariti.*
12 *Remissoria non datur si probandum non releuat.*
13 *Testamentum, & alia vltima voluntas an valeat de nocte sine tribus luminibus. n. 15. 17. 19. & 20.*
14 *Testamentum requirit conspectum testatoris, quod secus est in codicillis. n. 23. 24. & 25.*
16 *Inspectio ventris requirit tria lumina. Et de ratione. n. 22.*
18 *Sententia non potest ferri de nocte sine tribus luminibus.*
21 *Testamentum factum de nocte quando sit suspectum.*

CAPVT CXCIX.

REmissio ad examinandum testes quando, &
in quibus terminis à Iudice causæ alteri fie-
1 ri possit tam in ciuilibus † causis, quam in crimi-
nalibus ponitur latè per *Felin. & alios in c. cum cau-*
sam. de testib. Doctor. in l. si quis testium. eod. tit. Seuerol. de
remission. Virgil. Bocca. de litteris remissor. Farinac. de op-
posit. contr. dict. test. q. 77. n. 1. vsque ad n. 174. Menoch. de
recuper. possess. remed. 15. q. 26. n. 336. vsque ad nu. 363. &
latius *in tract. de arbitr. in addit. ad cas. 250. n. 1. vsque ad*
num. 28.

Circa illud tamē, de quo quærebatur, an à de-
negatione dimissoriæ detur appellatio, verior est
2 sententia affirmatiua, † quod petenti remissoriā
debeat succurri remedio appellationis, seu resti-
tutionis in integrum *Beuim. decis. 74. col. 1.* cum aliis
per *Farina. de opposit. contr. dict. test. q. 77. nu. 4.* Quic-
3 quid aliud sit in concessione remissoriæ, † quam
pars prætendit non esse concedendam, quia ab
isto decreto non daretur appellatio in ciuilibus,
prout de vsu, & stilo Romanæ Curiæ testatur *Se-*
uerol. de remissor. c. 21. n. 3. Quamuis in criminalibus
huiusmodi appellationes recipiātur, vt per *Mon-*
ticul. de testib. in verb. examinatio testium an delegabilis in
ciuilibus. col. 2. n. 3.

Contrarium tamen dixi in casu mihi proposi-
to, quia nulla causa aderat, cur huiusmodi remis-
4 soria esset concedenda, † quasi tunc debeat esse
locus appellationi, quando Iudex moueretur ad
illam denegandam sine aliqua iusta causa, qua
non existente non debet stari eius arbitrio *Fel. in*
c. cum causam. nu 31. ante med. vers. & quamuis. de testib.
Afflict. in constit. 1. de inuestit. int. domin. & vassal. nu. 64.
Seuerol. de remissor. c. 18. n. 3.

Quod autem nulla adesset causa cōcedendi re-
missoriam faciebat, nam testes, qui petebātur e-
xaminari fuerunt in loco iudicij de eo tempore,
quo fieri poterat examen, vnde nō erat expectā-
dum, quod iidem testes aliò se conferrent, tunc
enim oritur suspicio fraudis, & calumniæ, quæ fa-
5 cit, † vt remissoria iustè denegetur *Ang. in l. de die. §.*
tutor. n. 10. qui satisd. cogant. Afin. in prax. iudic. §. 21. c. 5.
vers. quantum casus. Menoc. de arbit. in addit. ad cas. 250.
6 *n. 18.* Ideo antequam remissoria concedatur † ad
euitandam huiusmodi calumniam solent Iudi-
ces adhibere remedium, vt petens remissionem,

vel iuret de malitia, & calumnia, vel probet ali-
quo modo se iustè illam petere, quod in Curia
Romana appellant dare fumum, vt notat Menoc.
de arbit.in add.cas.250.n.17.Vestr.in prax.lib.6.c.fi.n.2.
vers.quod si natura causa.& n.4.& ibi Grauat. Mandos.
commiss.19. in verb.remissoriam. latè Bocca. de liter. re-
missor.c.3.n.46.& 47.

Secundò quia fuit petita remissoria post rem
iudicatam, quo casu denegatur, quando tendit
7 ad illam impugnandam† Ias.in l.patre furioso.nu.22.
de his qui sunt sui vel alien. iur. Mohed.dec.199. Quasi
tunc videatur calumniosa petitio, quæ facit esse
locum denegationi Caputa.dec.63.p.3. Et quia post
rem iudicatam non solum est præclusa via vlte-
rioribus probationibus, sed etiam est impositus
8 finis liti c.bertold.de re iud. † Sed quoniam ista præ-
tensa res iudicata erat dubia & obscura, ideo su-
per hoc non est insistendum, quasi tunc possit
concedi remissoria, prout declarat Bocca.de liter.
remissor.c.3.n.10.cum seq.

In quo tamen est etiam aduertendum, quod
vbi adesset diuersa causa, non deberet negari re-
missoria, quamuis tenderet ad impugnandam
9 rem iudicatam† iuxta decisionem Rota per Card.
Seraph. Bisuntina separationis.22.mart.1599. Vbi etiã
fuit declaratum non esse diuersam causam, si per
tres conformes adesset res iudicata super sepa-
ratione thori, licèt postea ageretur ad probandã
reconciliationem inter cõiuges ad effectum ex-
cludendi vxorem à lucro dotali; Stante enim ista
re iudicata venit in consequentiam augmentum
dotis, & lucrum dotale Decian.cons.52.num.51.lib.1.
10 Fran.dec.244.li.2. † Et casus separationis thori, &
diuortij æquiparatur Ias. in l.1. Cod.vnd.vir & vxor.
Gabr.cons.161.li.1. Vnde debetur donatio propter
nuptias, & augmentum dotis stante separatione
thori obtenta propter sæuitiam, seu adulterium
11 viri, † cum sit factus locus d.lucro, quemadmodũ
in diuortio Rol.cons.50.libr.4. Fran.dec.244. Rot.per
Cardin. Seraph. Bisunt. augmenti & donationn propter
nuptias.24.may 1599.

Tertiò quia illud, quod fuit petitum probari
non releuabat, quamuis probaretur, quo casu re-
12 missoria non conceditur† Roma.cons.356.si quis be-
neficij. Seuerol. de remissor.c.5.n.8.& 9. Licèt quando
esset dubia releuantia probationis datetur re-
missoria sine retardatione processus Bocc. de liter.
remissor.c.4.n.46.Farin.de oppos.contr.exam.test.q.77.
n.46.in fi.

Prout etiam concederetur remissoria quam-
uis articuli essent non releuantes, quando alij re-
leuarent Rot.coram R.P.D.Caualer.Neritonen.pension.
19.nouembr.1607. Vbi etiam quod sufficit, vt ali-
quo modo directè, vel indirectè faciant ad cau-
sam Bal.in l.licèt caus.n.44.vers.dicitur tamẽ.de probat.

Quod autem non releuaret probatio petita
faciebat, quia licèt testamentum, de quo ageba-
tur fuisset factum de nocte sine tribus luminari-
13 bus, † vt prætendebatur probari, non tamen ex
hoc poterat dici nullum, cum enim præsupponE-
rentur testes vidisse, & cognouisse testatorem ex
vnico lumine existente in camera, vbi ipse in le-
cto iacebat, est satisfactum dispositioni legis mã-
14 dantis valere testamentum, † si testes conspexe-
rint testatorẽ l.si non speciali.C.de test.l.si vnus.vers.co-
ram testatore C.eo.Im.in l.1.n.23.aliàs in l.in summa.§.
idem habeo.ff. de aq.plu.arc.Fel.in c.præterea.n.4.de testib.

Neque obstat quod testamentum factum de
15 nocte sit nullũ† Ias.cons.50.placet consultatio.n.1.li.3.
Dec.cons.354.Dec.cons.65.n.20.li.2.in 1.dub. Ideo da-
tur cautela, vt notarij non faciãt de nocte instru-
menta, quia erunt suspecta Bal.in c.1.n.5.de fid.instr.
16 † Et vt valeant isti actus debent accendi tria lu-
minaria arg.tex.in l.1.§.tria lumina.de ventr.insp. vbi
si dubitatur de subiectione partus illa requirun-
17 tur, Vnde multò magis in testamento, † in quo
pariter vnus pro alio potest supponi ad testandũ
Dec.cons.65.n.20.li.2.Duran.de art.test.caut.8.n.3.ti.2.
de testam.ord.to.8.p.1.fo.114.Add.ad Mathes.no.124.no-
ta quod licèt regulariter in verb.testes debent.n.2. Men.li.
4.præsump.12.Rim.Iun.cons.269.n.17.Lud.dec.perusin.
116.n.4.p.2.

Prout etiam dicimus de sententia, quæ non est
18 ferenda de nocte, † nisi tria lumina adhibeantur
Ang.Are.in §.omnis.n.8.inst.de verb obl.post Bar.in l.non
minorem in fi.C.de transa.Men.de arbit.lib.1.q.62.latè
Polid.Rip.de noctur.tempo.c.34.n.16.& c.147.n.1.& in
specie de testamẽtis latius Idem Polido.c.141.per tot.

Quia verius est testamenta cõfici posse de no-
cte l.ad testium. §.signum autem.ff.qui testa fac.poss. Ro-
19 man.in l.oratione.n.8.vers.vl.ff.de ferus.† Prout idem
est in omnibus vltimis voluntatibus, & cæteris
actibus Fel.Dec.& alij in c.consuluit.de offi.dele.Nauar.
cons.2.de elect.li.1. Et licèt Doctores ex aduerso al-
legati requirant tria lumina, tamen hoc est ad
maiorem cautelã per modum consilij, non quod
sint necessaria, vt scilicet facilius cognoscantur,
& videantur à testibus illi, qui conficiunt testa-
mentum, vnde cum in casu nostro non dubite-
tur de ista cognitione, & visu testatoris, nihil re-
20 fert, quod adfuerint duo, vel tria lumina, † Et
ideo Ang.in l.non minorem.C.de transact. loquitur de
lumine in singulari, Et omnes Doctores dũ præ-
supponunt non valere testamẽtum de nocte di-
cunt, si absque luminaribus fiat, cum sine illis nõ
possit videri, & conspici testator Card.Mant.de cõ-
iect.vl.volun.li.2.ti.8.n.3. & voluit Dec.cons.134.in pr.
dum requirit lumina propter eandem rationem
21 conspectus testatoris; † Ideo testamenta facta de
nocte licèt sint suspecta Bal.in c.1.col.pen.de fid.instr.
Tamen intelligitur si non interuenerint ea, quæ
requiruntur circa visum, & conspectum testato-
ris, & circa alias solemnitates Rip.de noctur.tempor.
c.141.nu.3. & ita esse tenendum post Galiag.Rip.&
alios latissimè concludit Surd. cons.158.per tot. lib.2.
Vbi etiam n.16. respondet ad tex.in l.1.§.tria lumi-
22 na.ff.de ventr.inspic.† quod continet specialem dis-
positionẽ fraudis in inspiciendo ventre, quæ non
ita militat in testamentis, in quibus non requirũ-
tur lumina, si fiant de die, cũ tamen in inspectio-
ne ventris debeant adesse tria luminaria siue si-
mus in nocturno, siue in diurno tempore d.§.tria
lumina Idẽ Surd.d.cons.158.n.16.vers.secũdo quod ille.lib.2.

Quia magis procedũt stante clausula codicil-
lari, de qua in testamẽto, cuius clausulæ effectus
23 est, vt dispositio valeat iure codicillorũ, † in qui-
bus non requiritur quod testes videãt testatorẽ,
aut ab eo videantur, ideo neq; erunt adhibenda
tria lumina, quicquid iste cõspectus in testamẽto
requiratur, prout concludit Ias.in l. si non speciali.n.
24 8.limit.2.post Alex.ibi.n.6.in fi.C.de testa.† Vbi quod
est notandum tanquam singulare, subdens ita in
practica seruari, quamuis videatur dubitabile
Mathes not.124.not. quod licèt regulariter. Dilect.de art.
testand.tit.2.de test.in.ord.caut.8.n.3 Quicquid con-
trarium sequantur Dec.consi.354.in casu proposito.per
tot.

*tot.& Menoc.conf.*288.*n.*29.*ad med.Corn.Alciat.& alij, de quibus per Polidor.Rip.in tract.de noctur.tempor.c.*142.*n.*2.† Quia contraria opinio est verior; prout latè testatur *Surd.conf.*158.*n.*14.*&* 20.*lib.*2. de quo tamen dicam latios infra in capite particulari.

EPITOME.

Amicitia qualis debeat esse, vt repellat testem & ao illius appellatione intelligendum sit de magna, seu parua, & an idem opereiut, quod coniunctio sanguiois. Sine vittute an possit dari aliqua amicitia, & qualiter interpretari debeamus dictum illud sensum diligendi, & beneuoleotiæ à natura gigni, itavt non sit quætcoda alia significatio probitatis & virtutis.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio amicitiæ non repellit testem, & iudicem, nisi sit magna, nu.* 2. *Quod relinquitur arbitrio iudicantis. nu.*3.
4 *Amicitia magna idem operatur, quod coniunctio sanguinis.*
5 *Disposita in consanguineis trahuntur ad amicos intimos.*
6 *Amicus singularis venit appellatione amici.*
7 *Legatum Rectori ecclesiæ amico præsumitur relictum contemplatione amicitiæ.*
8 *Legatum amico debetur ex testamento minus solemni, & in eo intelligitur clausula codicillaris.*
9 *Donatum amico non reuocatur ex l. si vnquam. C.de reuoc.donat.*
10 *Amicitia præfertur consanguinitati.*
11 *Societas nulla firmior, quàm cum viro prædito virtute, & bonis moribus.*
12 *Amicitia magna est maioris ponderis, quàm fraternitas.*
13 *Vtilitates & effectus amicitiæ remissiuè.*
14 *Interpretatio in dubio est facienda contra probantem.*
15 *Circunstantia amicitiæ quomodo probentur.*
16 *Testes dicentes se esse amicos producentis debent intelligi de amicitia magna ad excludendum eos à probando. Contrarium est verim.n.*20.
17 *Testi dicenti se amicum detrahitur.*
18 *Amicitiæ appellatione an veniat magna, & charitatiua potius, quàm carnalis.n.*23.*&* 24.
19 *Febris leuis non dicitur febris. Idem de vulnere, & debito.*
21 *Testis non repellitur dicens se adeo amicum, vt exponeret pro eo corpus suum.*
22 *Anima est pretiosior corpore.*
25 *Sensus diligendi, & beneuolentia à natura nascitur. Intellige facta significatione probitatis.n.*48.
26 *Amicitia nulla perfecta & vera datur sine virtute.n.*27. *&* 28.
29 *Sapiens non potest stare in habitu suæ mentis nisi amicos sui similes admittat.n.*30.
31 *Amici censentur qui studio compari ad virtutem contendunt.*
32 *Virtus nihil aliud est, quàm sapientia, & sapientia est diuinorum cognitio.*
33 *Amicitia est duorum animorum summa, & euigilata concordia in Deo colendo.*
34 *Amicitia propter opus virtutis firma est, & stabilis.*
35 *Virtus est vitium fugere.*
36 *Amicus propter vitia dicitur inimicus.*
37 *Actio omnis virtutis bonum.*
38 *Vitia omnia sunt in omnibus, non omnia in singulis.*
39 *Amici amicus nemo.*
40 *Amicitia perpetua qualis sit.*
41 *Amicitia quando dicatur negotiatio.*
42 *Amicitiam parans ad bonos casus illum maiestati detrahit.*
43 *Diligendum est cum iudicaueris, non iudicare cum dilexeris.n.*45.
44 *Errat qui amicum in atrio quærit, in conuiuio probat.*
46 *Rationes quæ sint, cur non possit quis pluribus esse amicus.n.*47.
49 *Qui amicus est amat, qui amat non est amicus, cum amicitia semper prosit, amor noceat.*
50 *Probitatem diligimus in eo, quem nunquam vidimus, & etiam in hoste.*
51 *Beneuolentia mutua vnde nascatur.n.*52.53.*&* 54.
55 *Mandatorum obseruatio est amicitiæ conseruatio.*
56 *Vera charitas est diligere amicum in Deo, & inimicum propter Deum.*

CAPVT CC.

AMicitia debet esse magna, vt operetur effe-
1 ctum repellendi testem à testificando † *Glo.*
in c.accusatores. il 1. in verb.hesternum.ad med.vers.nam
quilibet amicus.3.q.5. Florian.in l.testium fides.3. in prin.
num.2.vers.item nota textum.ibi.vel amicus.ff.de testibus.
Butr.in c.accedens. il 2. in fin.num.26.vers. oppono quod
2 *non repellatur.vt lit.non contest.*† Vbi quod ad re-
pelle odum tam Iudicem, quàm testem amicitia
debet esse maxima *Bald.in cap.1.in fin. num.3. versic.*
quæro nunquid testis.de testibus. vbi quod est proban-
dum esse immoderatam *Rimin.Sen.consil.45. in fin.*
3 *num.29.lib.1.* † quod arbitrio Iudicis relinquitur
l.3.§.ideoque diuus. vers. tu magis scire potes. de testibus.
Salic.Felin.& alij per Masquar.concl.86.numero 16. libro 1.

Ratio est, quia illud, qood operatur coniun-
ctio sanguinis, idem operatur amicitia non le-
4 uis, † sed magna *Abb.in cap.requisiti.15.col.final ad*
med.numer.24 vers.& vide ad idem.de testam.Crot.cons.
3.reperitur.numer.7. Ideo ista amicitia debet re-
pellere testem, quemadmodum coniunctio san-
guinis *l.lex cornelia. de iniur. Alex.consil.24. animad-*
uersis.col.6.ant.med.numer.19.versi.non obstat quod ipse-
met. libr.2. post Bald.& alios in l.1.C.de rapt.virg.Doct.
in l.qui testamento. 20. §.1. ff. de testam.Natt.consil.95.
numer. 13. versic.vlterius quod propter amicitiam. libr. 1.
5 † Et quæ disponuntur in consanguineis censeo-
tur disposita io amico intimæ amicitiæ coniun-
cto *Alex.in l.cum alienan.& ibi Ias.C.de legat.Idem Ias.*
in l.titia. in princ. ff. de verbor.oblig. Menoch.præsumpt.
124.lib.3.num.28.& de arbitrar.cas.88.num.59. Fari-
nac.de accusat.q.13.num.31. vsque ad numer.35. cum a-
liis, de quibus per *Alciat præsumpt.28.reg.1.numer.2.*
6 *ibi latè Add.* † Vbi quod appellatione suorum ve-
nit singularis amicus; Ita vt legatum relictum
Rectori alicuius ecclesiæ amico censeatur po-
7 tius relictum contemplatione ipsius, † non ec-
clesię *Surd.de alim.t.5.q.4.n.10.& t.8.priuil.1.n.13.&*
14. Cum etiam legata relicta amico iotimo de-
beaotur ex testamento minus solemoi, quasi in
8 eo intelligatur clausula codicillaris, † sicut in te-
stamento inter liberos *glos. in l.in testamento. 37. in*
verb.debuisse.de fideicommiss.liberat.Roman.sing.79.co-
lum.fin.Ias.in l.non dubium.in fin.Cod de testam. Alciat.
9 *præsumpt.28.reg.1.numer.2.* † Prout etiam dooa-
tio facta amico maxima amicitia coniuncto
noo reuocatur beneficio *leg. si vnquam Cod. de*
reuocand. donat. secundum *Soccin.consil.39.column.*
vltim. libr. 3. cum declarationibus de quibus

per *Surd. de alim. tit. 6. q. 21. n. 21.*
Amplius maxima amicitia præferenda est con-
10 sanguinitati† *Cic. lib. 1. offic.* vbi quod sanguinis cõ-
iunctio, & beneuolentia deuincit charitate ho-
mines, magnum est enim habere eadem monu-
menta maiorum, eisdem vti sacris, sepulchra ha-
bere cõmunia, sed omnium societatũ nulla præ-
11 stantior, nulla firmior, †quàm cũ viri boni morib.
similes sunt familiaritate coniuncti, & *Valer. Ma-
xim. c. 7. lib. 4. in prin.* contemplemur nunc, inquit,
amicitiæ vinculum potẽs, & præualidum, neque
vlla ex parte sanguinis viribus inferius, & quæ se-
quuntur; Et hoc est quod voluit *Alberic. de Rosat. in
12 l. sed & hæ personæ. ff. de procur.* †vbi quod magna ami-
citia est maioris põderis, quàm fraternitas, prout
est tex. notabilis in *l. cum allegas. 4. C. Castr. de pecul.
milit. lib. 12. l. ornnl. in prin ff. eod. Surd. de alim. tit. 6. q. 21.
n. 4.* latè *Tiraq. in l. si vnquam. in verb. libertis. n. 98. C. de
reuoc. donat.* Et multa in materia amicitiæ *Guliel. Be-
ned. in c. raynutius. in verb. testamentum. il 3. nu. 47. de te-
stam. Tiraq. in d. verb. libertis. n. 92. cum seq. & de pœnis tẽ-
13 per. caus. 2.* Vbi *n. 85.* †dicit, quod plura ipse cõges-
sit de amicis, & amicitia ex auctoritate legum,
quàm ante ab aliquo fuerit factum, cum alijs per
*Rebuff. in l. lata culpa. 223. §. amicos. D. de verb. signif. & de
priuil. scholast. c. 104.* vbi viginti quatuor vtilitates a-
micitiæ adducit *Io. de Lignan. in suo tract. de amicitia.*
Ex quibus Dixi in casu Alberti mihi proposito
nõ esse repellendos testes respectu prætensę ami-
citiæ, cum non fuerint probatæ circumstantię, &
qualitates illius, prout opus erat, ad hoc vt per
Iudicem cognosceretur an esset leuis amicitia, vel
magna, & talis quæ diminueret de fide testium,
cum enim possit esse parua, vel maxima, est dubia
14 probatio, quæ non releuat, †quasi illa potius sit
interpretãda contra probantẽ *c. in præsentia. de pro-
bat. Bart. & alij in l. inter stipulantem. §. 1. de verb. oblig.*
quãuis simus in causa fauorabili *Alex. cons. 152. viso
processu causæ. n. 1. vers. nec dicatur quod dictũ ambiguum.
lib. 5. Ann. cons. 276. diuino subsidio. n. 4. col. 2. vers. tertio
15 respondeo.* †Et de huiusmodi qualitatibus, & circũ-
stãtijs amicitiæ probãdis *Natt. cons. 95. n. 13. post Bal.
Felin. & alios in c. 1. de testib. Roman. cõs. 410. in proposita
quæstion. col. 1. ad med. n. 2. vers. primo quia erus sollicitatio.*
Neque obstat quod testes in interrogatorijs di-
cant esse amicos producentis, vnde confitendo
amicitiã videntur etiam fateri eam esse cum illis
16 circumstantijs, †sine quib. stare non potest *l. 2. de
iurisd. omn. iudic.* prout ita in specie concludit *Alex.
cons. 93. repetitis in causa. col. 3. in prin. vers. & posito quod
secundum. n. 10. lib. 5.* Vbi etiam quod per huiusmo-
di confessionem saltem est detrahendum de fide
17 testium, †ita vt illis minus credatur *gl. in §. cogi-
tandũ. in verb. testes. in fi. & ibi Ang. auth. de monac.* qua-
si appellatione amicitiæ veniat magna, cum le-
18 ues amici non dicantur propriè amici† *l. latè. 223.
§. amicos. D. de verb. sign.* Quod etiam voluit *Alex. cõs.
186. viso processu inter. in princ. nu. 1. lib. 7.* vbi quoque
adducit simile de febri, vulnere, debito, & simili-
bus, quorum appellatione non veniunt modica
19 debita, †leues febres, aut vulnuscula *leg. 1. §. sed
sciendum. de ædil. edict. glo. in auth. minoris debitor. in
princ. C. qui tutor. dar. poss. Bald. in l. data opera. col. 2. C.
qui accus. non poss.*
Quia vltra quod *Alex.* loquitur in testib. depo-
nentibus de amicitia antiqua, & sic de magna, &
20 non leui, †Verius est quod per confessionẽ ami
citiæ non censeatur probata talis, quæ reddat in-
ualidam depositionem testis, aut de illius fide de-
trahat, cum potius debeamus sumere interpreta-
tionẽ de amicitia charitatiua, quæ nõ repellit te-
stẽ à testificando, prout concludit *Idem Alex. cons.
88. quoniam omne datum. col. 3. in fi. n. 13. vers. non obstat
21 quod testis dicat. lib. 5.* † Vbi amplius resoluit, quod
neq; repellitur testis, quãuis diceret se esse amicũ
producentis, ita vt pro eo exponeret corpus suũ,
licèt enim ex huiusmodi verbis ostẽdatur maxi-
ma beneuolentia, Tamen nõ per hoc sequitur, vt
22 vellet exponere animã deponẽdo falsum, † cum
anima sit pretiosior corpore *c. cum infirmitas. de pœ-
nit. & remiss. l. sancimus. C. de sacros. eccles.* & de vno ad
aliud nõ rectè infertur; Quod etiã sequitur *Fari.
de oppos. contr. person. test. q. 55. inspect. 5. n. 256. post Æmi-
lia. in verb. testis amicus. n. 17. fol. 159.* Et cum duplex sit
23 amicitia charitatiua videlicet, & carnalis, †In du-
bio potius est intelligẽdũ de ea, quæ prouenit ex
charitate, sc. undũ quã diligimus proximum, nõ
propter nostras vtilitates, sed solùm quia est na-
24 turæ nostræ particeps, & veræ virtutis custos, †nõ
autẽ de illa, quæ corruptionem inducit, sicut est
carnalis *Abb. in c. quoties. 5. col. 2. vers. est enim duplex. n.
5. de testib. Alex. cons. 78. in causa & lite vertente. n. 3. col.
2. ad med. vers. non obstat etiam si dicatur. lib. 1. & cons. 4.
viso processu inquisitionis. col. vlt. post med. n. 8. lib. 6.*
Horum occasione cum dixissem nullam posse
dari amicitiam sine virtute, visum est quibusdam
nimis generale hoc dictum, & non tutum, quasi
25 omnes concludant †sensum diligẽdi, ac beneuo-
lentiæ à natura gigni, vnde nõ erit quærẽda alia
significatio probitatis, & virtutis; Quidquid tamẽ
dicatur firmãda est cõclusio prædicta, quod sola
virtus amicitiã gignit, & continet, & sine virtute
26 nulla perfecta, † & vera amicitia esse potest, &
quãuis in re satis ex se clara nihil esset addendũ,
Tamẽ quia auctoritates, & rationes desiderãtur
in gratiã amici hoc poscẽtis infrascriptis subiiciã;
& omisso quod hoc docuit *Arist. 8. ethic. c. 3. & 4. cũ
seq.* id etiam explicat *Cic. in Lælio fol. 13.* Cũ adsunt,
inquit, honestas, gloria, tranquillitas animi, atq;
iucunditas beata vita est, & sine his esse non po-
27 test; †Quod cum optimũ, maximumq; sit, id vo-
lumus adipisci, virtuti opera danda est, sine qua
neq; amicitiam, neq; vllam rem expetendam cõ-
sequi possumus, Ea vero neglecta, qui se amicos
habere arbitrantur tum se deniq; errasse sentiũt,
cum eos grauis aliquis casus experiri solet. *Idem
28 Cic. ibid.* Vos autem hortor, †vt ita virtutem loce-
tis, sine qua amicitia esse nõ potest, vt ea excepta
nihil præstabilius amicitia esse putetis *Idem ibid.
fol. 9.* Nulla est igit' excusatio peccati si amici cau-
sa peccaueris; nam cũ cõciliatrix amicitiæ virtu-
tis opinio fuerit, difficile est amicitiam manere, si
à virtute defeceris *& ibid. fol. 4.* Sed hæc ipsa virtus
amicitiam gignit, & cõtinet, nec sine virtute ami-
citia esse vllo pacto potest *Seneca epist. 110. lib. 19.*
29 † Sapiens non potest in habitu suæ mentis stare,
nisi amicos aliquos similes sui admisit, cum quib.
virtutes suas communicet. Adijce nunc quod o-
mnibus inter se virtutibus amicitia est; Itaq; pro-
dest qui virtutes alicuius pares suis amat, aman-
dasq; inuicẽ præstat, similia delectant, Vtiq; vbi
honesta sunt, & probate, & probari sciunt, *Idem de
vita beata c. 7.* omne boni principiũ est ex virtute,
ex huius radicib. oriuntur etiam ea, quę vos ama-
tis, & expetitis *& lib. 1. epist. 9.* Sapiẽs etiam si con-
30 tentus est se, †tamẽ habere amicũ vult, si nõ ob
nihil

nihil aliud, vt exerceat amicitiam, ne tam magna
virtus iaceat *& epist. 35. lib. 4.* cum te tam obnixè
rogo, vt studeas, meum negotium ago, habere a-
micum volo, quod contingere mihi, nisi pergas
excolere te vt cœpisti, non potest.

Vnde inquit *Gell. c. 4. li. 23.* ex Platonicis scholis
31 † Amicos præcipuè censeri eos qui studio com-
pati ad virtutem contendunt, studióq; mutuo ad
procinctum festinãt, ac animi cultum, hic autem
virtute constat sola. Virtus vero non aliud, quàm
32 sapientia est, † sapiētia diuinorum cognitio cre-
ditur, quam sanè lux nobis diuina exuberans la-
tius infundit. Proinde sic collige, Cultum animi
Dei ipsius esse cultum. Amicitia vero cum duorũ
consensus ad capessendum animi cultum comi-
33 tatur, nil esse aliud omnino † quàm duorum ani-
morum summam, euigilatámq; in Deo colendo
concordiam. Vnde trium coolitur beneuolen-
tia, quando hominibus duob. ita affectis tertius
accedit amator Deus, qui amicitiæ indissolubilis
nodus est, custósq; perpetuus. Quę sanè ratio ad-
mitãda Zoroastri veterum Theologorum prin-
cipi Arimaspem conciliauit, Æsculapium Mer-
curio, Orpheo Musæum, Pithagoræ Aglaophe-
mum, Platoni Dionem prius, mox & Zenocra-
tem, qui omnes numine illustrante opere vno ad
metam vnam, tanquam eodem calle ad eundem
itineris festinarunt terminum. Et *Ioh. Chrisost. in c.*
34 *Mat. 18. hom. 63. to. 2. fol.* 178. firmat huiusmodi † a-
micitias propter opus virtutis esse stabiles, & in-
uictas, nec morte, nec periculis, aut vlla alia re
temporali, aut obtrectatione quassari; Nam sunt
propter Christum, & sic cum sit radix spiritualis,
nulla res secularis illas euellit. Non enim Chri-
stus quęrit tantũmodo congressum, seu conuen-
tum, sed primũ opus virtutis, dicit enim, Si quis
propter me principaliter proximo suo conjungi-
tur secum ipse sum, si ad hoc virtutis etiam opus
adiecerit, & qui propter virtutẽ charitate Christi
amicis conglutinantur nunquam ab amãdo de-
sistunt, & qui hac causa diligit nullo dissidio dis-
iungetur, & omnia, quæ seculares amicitias tol-
lunt spiritalem confirmant, & amorem magis
35 stabiliunt † cum virtus sit vitium fugere, Et vt ait
Chrisost. hom 9. in c. 1. Gen. Virtus est humana omnia
despicere, futura singulis horis cogitare, nullis
præsentibus addictum esse, sed scire omnia hu-
mana vmbram esse, & somnium, & si quid his vi-
lius. Virtus est quæ erga negotia huius vitæ non
magis, quã erga mortuum afficit, & ita vitiosæ o-
perationis expertem facit, vt ad ea quæ offende-
re animę salutem possunt quasi mortuus quis sit,
viuat autẽ, & operetur tantũ ea, quæ spiritus sit.

Cum itaq; hæc sit proprietas virtutis, clarum
36 est quod amicus propter vitia est inimicus, † vt
dicit *Idem Chrisost.* Virtus enim non respicit sordi-
dum amatorem *Senec. li. 4. de benef. c. 24.* Malam vi-
tam non admittit *Idem de vita beata c. 7.* Neq; vitio
37 adiuuanda est se contenta. *Idem de ira c. 8. in fi.* † Cũ
omnis virtutis actio bonum sit. *Idem li. 17. epi. 103.*
Et virtus contraria vitiosis *Chrisost. hom. 16. ex var.*
in Matth. locis tom. 2. fol. 400. & apud malos semper
virtus odium parit *Chrisost. hom. 81. in Io. c. 27. tom. 3.*
fol. 130. Et cum omnia vitia in omnibus sint, licèt
38 non omnia in singulis extent † *Idem de benef. lib. 4. c.*
27. & 2. contro. c. 5. erũt enim vitia donec homines
Tacitus li. vlt. annal. Sequitur nullas, aut paucas dici
posse veras amicitias, & sic bene dici poterit, ô a-
39 mici amicus nemo, † vt refert dicere solitum Ari-
stotelem *Phauorinus. 2. comment. & Laertius li. 5. in vi-*
ta Aristot. Nunc enim videmus alias causas esse in
amicitiis, quàm virtutis: Alius enim amat quia re-
damatur, alius quia honore afficitur, alius quia v-
tilitati esse sibi, aut fore hominẽ putat, & omnes
fere secularium rerũ vinculo inter se vinciuntur;
40 † Et cum istis, & similib. causis caducis, citóque
permansuris amici copulentur, eorũ coniunctio
perpetua esse non potest, sed vt contemptus, vel
pecuniarum iactura, vel liuor, vel gloriæ cupidi-
tas, vel aliud huiusmodi, amicitia dissoluta, dissi-
dium erit, & qui amat quoniã redamatur, si quid
minus iucundum ab amico ad eum profectum
fuerit finem amandi illico fecit, vt omnia expli-
cat *Chrisost. in c. Mat. 18. hom. 62. tom. 2. fol.* 178. Vnde
41 dicit *Seneca c. 9. lib. 1.* † istas non esse amicitias, sed
negotiationes, & quas temporarias populus ap-
pellat, & affectus amantium amicitias insanas,
qui enim causa vtilitatis assumptus est, tandiu
placebit, quamdiu vtilis fuerit, non enim dicitur
amicitia, quæ ad commodum accedit, quæ quid
consecutura sit spectat. Vnde ad eam vnusquis-
que accedat non lucro captus, nec varietate for-
42 tunæ perterritus. † Detrahit enim amicitiæ maie-
statem suam, qui illam parat ad bonos casus; &
parari debet amicus, vt habeam, pro quo mori
posim, quem in exilium sequar, cuius me morti
opponam, & impendam, Et *Seneca epist. 6. li. 1.* Cu-
perem itaque tecum communicare tam subitam
mei mutationem; Tunc amicitiæ nostræ certio-
rem fiduciam habere cœpissem, illius veræ, quã
nec spes, non timor, non vtilitatis suæ cura di-
uellit, illius cum qua homines moriuntur, pro
qua moriuntur; Multos tibi dabo, qui non ami-
co, sed amicitia caruerunt.

Quocirca vt veram paremus nobis amicitiam
sæpius memoriæ tenendum est, quod dicit *Cicer.*
43 *in Lelio fol.* 17. † cum iudicaueris diligere oportet,
non cum dilexeris iudicare, sed cũ multis in reb.
negligentia plectimur, tum magis in amicis dili-
gendis, & colendis, præposteris enim vtimur cõ-
siliis, & acta agimus, quod vetamur veteri pro-
uerbio, nam implicati vltro & citro, vel vsu diu-
turno, vel etiam officiis repetẽte in medio cursu
amicitias, exorta aliqua offensione, dirũpimus;
44 Et *Sen. ep. 3. li. 1.* † errat qui amicum in atrio quęrit,
in conuiuio probat, nullum habet maius malum
occupatus homo, & bonis suis obsessus, quàm
quod amicos sibi putat, quibus ipse non est; tu
vero omnia cũ amico delibera, sed de ipso prius,
post amicitiam credendum est, ante amicitiã iu-
45 dicandum, † isti vero præpostere officia permis-
cent, qui contra præcepta Theophrasti, cum a-
mauerint iudicant, & non amant cum iudicaue-
rint. Diu cogita, an tibi in amicitiam recipiendus
aliquis sit, cũ placuerit fieri, toto illũ pectore ad-
mitte, tã audacter cum illo loquere, quàm tecũ.

Hinc dicimus quod secũdum perfectam ami-
46 citiam non potest quis pluribus amicus esse, † nõ
solùm ob illam rationẽ, quia pluralitate amicorũ
videtur amor, & amicitia fieri remissior, sed etiã
quia huiusmodi amicitia indiget maxima expe-
rientia, & longa consuetudine pro dignoscenda
probitate, cum electio ab habitu proficiscatur,
quod non facilè potest extendi ad plures, neque
adesse inter multos, & quia amicitia perfecta cõ-
parata ad alias species amicitiæ videtur esse exu-

peratio quædã,& in summo gradu,& ea quæ di-
cuntur esse secundum superexcellentiam quan-
47 dam oon videntur competere pluribus,†cum e-
tiam nõ possit quis pluribus esse amicus,quia oõ
facilè est plures eidem placere, quidquid aliud
sit in cæteris amicitiis ob voluptatem,aut vtilita-
tem,io quibos multis quis placere potest,& secũ-
dum eam pluribus esse amicus, cum istæ non in-
digeant longo tempore, & experientia, quæ in
perfecta amicitia requiritur, ideo ista tanquam
omni calumnia vacans, & secundum virtutem
permanens est,& stabilis,cum aliæ citò dissoluã-
tur minusq; permaneant, prout omnia prædicta
docet *Aristot.8.ethic.c.6.* Et polyphilia,id est, com-
plurium amicitia apud Scythas non aliter infa-
mis fuit, quam apud alias gentes vnius mulieris
cum pluribus consuetudo *Lucian. Toxaris. seu de a-
micit.* Vbi etiam non firmam aitr talem amicitiam
posteaquam est in plures partes dissecta. Admit-
tuntur autem ad huiusmodi fœdera ad summom
tres *Lucian.ibid.* sed diuersa sentit *Cicer.de amicit.&
Plutar.in comment.peri polyphilias.*

Et licet Plato & alij dicant à natora gigni sen-
48 sum diligendi,& beneuolentiæ charitatem, †ta-
men hoc intelligendum est facta significatione
probitatis,vt explicat *Cicer. in Lælio fol.7.* Præterea
aliud est amor, aliud amicitia vnde *Seneca epist.35.
lib.4.* Nunc eoim amas me amicus non es. Quid
ergo?hæc inter se diuersa sunt, immo dissimilia,
49 †qui amicus est amat, qui amat non vtrique ami-
cus est;Itaque amicitia semper prodest,amor etiã
aliquando nocet; & *epist.82.lib.11.* Amare magis
vulgare est, & in plures cadit, quam vera amici-
50 tia. Hinc propter virtutem, † & probitatem eos
etiam, quos nunquam vidimus quodammodo
diligimus; Immo tanta vis est probitatis, vt eam
quod magis est, in hoste etiam diligamus *Cic.in
Lælio.fol.7.* Et beneuolentia amicitiæ quidem si-
milis est,non tamen est amicitia; cum illa sit etiã
inter ignotos,& lateos, ista inter eos, qui se mu-
tuò cognoscunt. Ideo beneuolentia principium
amicitiæ est etiam bonæ, & honestæ propter vir-
tutem alicuius *Aristot.ethic.c.5.*

Hinc addi potest qood studiosi cœlestium re-
rum arbitrantur mutuam inde beneuolentiam
51 conflari,†cum io geoesi luminum, id est solis,&
lunæ fuerit commutatio,aut qoibus idem signũ,
vel noo absimile, idemq; planeta similisve ascẽ-
derit, aot orientis angulum benigniores conspe-
xerit plaoeræ, aut in eadem natiuitatis domo
Venos eodemque fuerit gradu coostituta; Licèt
52 hæc satis sint leuia: † Alij addunt ex Platonica
schola,si dæmoo compar accesserit vitæ ductor.

Sed naturæ petiti constitutionis similitudinem,
educationis,eruditionis,consuetudinis, ac deni-
que consilij per *Cellium c.4.lib 23.* Prætermitto a-
lias causas amicitiæ,sed potius dicamus imagines
amicitiæ, & nomine tantũ, non quod veræ sint,
vt per *Chrisostomum.homil.40.in acta apost.c.29.tom.
3.fol.242.& in epist.ad Coloss.c.1.hom.1.tom.4.fol.450.*
53 Vbi enumerat multas istius amicitiæ causas,tam
temporalis, quàm naturalis; vtpote si quisquam
beoeficio affectus est ab ipsis maioribus suis ac-
quisiuit amicum,aut ex mensæ,aut peregrinatio-
nis communione,aut est vicinus,aut eiusdem ar-
tificij,licèt hæc sit æmulatio,& inuidentia; parẽ-
tom erga filios, & è contra fratrum erga fratres,
coniugum,& similium. Sed vt dictum est supra,
vera amicitia est spiritualis propter virtutem in
54 Christo, † quam neque tempus, oeque itineris
prolixitas,neque illata iniuria,neq; diffamia,ne-
que rumor, neque aliud quicquaoi audebit, aut
poterit dissoluere,cũ sit valida, & indissolubilis.
Vt igitur cum Christo amicitia esse possit virtus
est colenda, iustitia amanda, cœlestia præcepta
conseruanda,iussis diuinis obtemperandum, sic
in amore oi Domini omnes Sancti venerunt, sic
amicitiæ cœlestis fastigiũ adepti sunt; Vos enim,
inquit,amici mei eritis,si feceritis,quæ præcipio
55 vobis, † Mandatorum igitur obseruatio est ami-
citiæ conseruatio, Ita fiet, vt veras amicitias etiã
cum aliis habeamus, Iubemur enim amicos dili-
gere in Christo; Nam ille veram charitatem ha-
56 bet, qui amicum diligit in Deo, † & inimicum
propter Deum, vt per *D.Gregorium in homil.27. in
Ioan.* Et licèt alij vel per affectum cognationis, &
carnis, vel ob alium finem diligant proximos,
Tamen non assequuntur illa dilectionis pręmia,
quia amorem suum carnaliter non spiritualiter
impendunt. Hæc amicitia consortium rerum o-
mnium inter nos faciet, semper proderit, ab ea
non fugient amici vbi probentur, sed quicquid
illi habebunt commune erit oobis, oihil ęquè a-
nimum oblectabit, quàm talis amicitia, cuius a-
mor Sanctus, nomen venerabile, præsidium fir-
missimum, Si tales amicos parabunt sibi Iudices,
Aduocati, Procuratores, & cęteri omnes ius non
violabitur, sed vnicuique reddetur, & cuncti le-
gibus iudiciariis æquè tenebuntur, quod faxit
Deus ad laudem, & gloriam nominis sui, & Bea-
tissimæ Virginis Mariæ, & Ecclesiæ suæ Sanctæ,
cuius correctiuni me submitto, fioem impooen-
do huic primæ parti Disceptationum, quam se-
quetur altera, si lector omnia æqui, boniq; con-
suler, & Deo dante, in melius eat valetudo, quæ
dum hæc scripsi semper tenuis, ao nulla fuit.

F I N I S.

Digitized by Google

INDEX RERVM AC VERBORVM QVÆ TOMO PRIMO DISCEPTATIONVM CONTINENTVR.

Primus numerus Caput Disceptationum, secundus Capitis numerum significant.

¶Super

Digitized by Google

¶ A In-

Digitized by Google

Digitized by Google

quo

Digitized by Google

neque

¶ Filio

utqui

Exposi-

Digitized by Google

¶Poteſt

Ius

in dote

Digitized by Google

scriptu

Pigno-

by Google

Digitized by Google

¶ An

Digitized by Google

empta

Seruius

Subditus

& de-

Digitized by Google

196

F I N I S.

Prem. Legatoria Artistica
ACHILLE FIORE
Via Grande Archivio, 3 - Napoli

Digitized by Google

